

NORDISK RÅD

14. SESSION

1966

KØBENHAVN

STOCKHOLM 1966

KUNGL. BOKTRYCKERIET P. A. NORSTEDT & SÖNER

Redaktörer: Åke Edwall och Olof Wallmén

Innehållsöversikt

Inledning	5
Kallelse till sessionen	7
Medlemslista	8
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar efter länder och partier	11
Saklista för 14:e sessionen jämte förteckning över övriga i rådet anhängiga saker	21
Översikt över sessionen	33
 Protokoll	 35
 Saker m. m.	 211
Medlemsförslag (A-saker)	213
Regeringsförslag (B-saker)	1247
Berättelser (C-saker)	1251
Meddelanden (D-saker)	1404
Dokument utanför saklistan	1729
 Beslut	 1797
Rekommendationer	1799
Övriga beslut (utom val) m. m.	1862
Val	1870
 Presidium, arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga	 1871
 Supplement: Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris	 1877
 Register	 1887
Översikt över sakernas behandling	1889
Personregister	1906
Ämnesregister	1915
 Plan över sessionssalen	 1925

INLEDNING

Kallelse till sessionen

Til Danmarks, Finlands, Islands, Norges og Sveriges regeringer og til de valgte medlemmer og suppleanter i Nordisk Råd.

Efter at Nordisk Råds præsidium med bemyndigelse fra rådet har truffet beslutning om tidspunktet for afholdelse af rådets 14. session, meddeler præsidiet herved i overensstemmelse med § 1 i rådets arbejdsorden, at rådets 14. session finder sted i København i folketingets lokaler på Christiansborg med fredag den 28. januar 1966 som første mødedag.

Efter arbejdsordenens § 3 skal regerings- og medlemsforslag være indsendt til pågældende rådssekretariat senest 28. november 1965.

Som følge af de rådende trykningsvanskeligheder henstiller præsidiet til regeringerne, at meddelelserne om tidligere vedtagne rekommandationer må komme sekretariaterne i hænde senest 1. december 1965.

Göteborg, 28. september 1965

Sigurður Bjarnason

Friðjón Sigurðsson

Medlemslista

(Upprättad enligt § 6 arbetsordningen och godkänd vid mötet den 28 januari med ändringar vid möten den 28 januari, 31 januari, 1 februari och 2 februari)

Lista godkänd den 28 januari

Regeringsrepresentanter

<i>Andersen, K. B.</i> , Danmark	<i>Kyllingmark, Håkon</i> , Norge (närv. 30/1—2/2)
<i>Andresen, Kaj</i> , Danmark	<i>Lange, Gunnar</i> , Sverige (närv. 28/1—30/1)
<i>Benediktsson, Bjarni</i> , Island (närv. 28/1—2/2)	<i>Lindberg, Kai</i> , Danmark
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Lyng, John</i> , Norge (närv. 28/1—30/1)
<i>Borten, Per</i> , Norge (närv. 28/1—31/1)	<i>Lyngstad, Bjarne</i> , Norge (närv. 31/1—1/2)
<i>Bundvad, Kaj</i> , Danmark	<i>Nielsen, K. Axel</i> , Danmark
<i>Dinesen, Erling</i> , Danmark	<i>Nilsson, Torsten</i> , Sverige (närv. 28/1—30/1)
<i>Edenman, Ragnar</i> , Sverige (närv. 29/1—2/2)	<i>Nørgaard, Ivar</i> , Danmark
<i>Erlander, Tage</i> , Sverige (närv. 28/1—1/2)	<i>Palme, Olof</i> , Sverige (närv. 28/1—29/1, 1/2)
<i>Grünbaum, Henry</i> , Danmark	<i>Risgaard Knudsen, Jens</i> , Danmark
<i>Holmqvist, Erik</i> , Sverige (närv. 29/1—31/1)	<i>Saukkonen, Jussi</i> , Finland (närv. 29/1—2/2)
<i>Huurtamo, Erkki</i> , Finland (närv. 29/1—31/1)	<i>Schweigaard Selmer, Elisabeth</i> , Norge (närv. 28/1—30/1)
<i>Hækkerup, Hans</i> , Danmark	<i>Seip, Helge</i> , Norge (närv. 29/1—30/1)
<i>Hækkerup, Per</i> , Danmark	<i>Söderhjelm, J. O.</i> , Finland
<i>Jensen, Lars P.</i> , Danmark	<i>Sølvhøj, Hans</i> , Danmark
<i>Johansson, Rune</i> , Sverige (närv. 28/1—31/1)	<i>Teir, Grels</i> , Finland (närv. 28/1—1/2)
<i>Jönsson, Emil</i> , Island	<i>Tenhiälä, Juho</i> , Finland (ej närv.)
<i>Karjalainen, Ahti</i> , Finland (närv. 28/1—30/1)	<i>Thomsen, Chr.</i> , Danmark
<i>Kling, Herman</i> , Sverige	
<i>Krag, J. O.</i> , Danmark	

- Virolainen, Johannes*, Finland (närv. 28/1—1/2)
Wihorheimo, T. A., Finland (närv. 28/1—1/2)
Willoch, Kåre, Norge (närv. 28/1—1/2)

Valda medlemmar

- Andersson, Birger*, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bergs, Helgi, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bomholt, Julius, Danmark
Bratteli, Trygve, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christiansen, Ragnar, Norge
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Fagerholm, Karl-August, Finland
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Gärde Widemar, Ingrid, Sverige
Hallberg, Raino, Finland
Hara, Erkki, Finland
Hartling, Poul, Danmark
Henriksson, Gunnar, Finland
Holmberg, Yngve, Sverige
Hordvik, Olav, Norge
Hyytiäinen, Veikko, Finland
Högström, Sven, Finland
Horn, Spvend, Danmark
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Johannessen, Martha, Norge
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Hakon, Norge
Klippenvåg, Harry, Norge
Korvald, Lars, Norge
Kähönen, Urho, Finland
Lahtela, Olavi, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsson, Lars, Sverige
Lassinantti, Ragnar, Sverige
Leirfall, Jon, Norge
Leiro, Lars, Norge
Lundström, Birger, Sverige
Løbak, Harald, Norge
Mathiesen, Matthias Á., Island
Mohr Dam, Peter, Danmark (ej närv.)
Møller, Poul, Danmark
Møller Warmedal, Johan, Norge
Mørk, Niels, Danmark
Nederström-Lundén, Judit, Finland
Nielsen, Harald, Danmark
Normann, A. C., Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Petersen, Carl, Danmark
Petersen, Erling, Norge
Pettersson, Georg, Sverige
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rihtniemi, Juha, Finland
Rognerud, Berte, Norge
Rosenberg, Gösta, Finland
Ruutu, Paula, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Salvesen, Salve, Norge
Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige
Skoglund, Gösta, Sverige
Skytte, Karl, Danmark
Sukselainen, V. J., Finland
Sundin, Sven E., Sverige
Sørensen, Poul, Danmark
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Tiekso, Anna-Liisa, Finland

Ändring den 28 januari

Bland de valda medlemmarna ersattes Karl Skytte, Danmark, under eftermiddagen denna dag av *K. Helveg Petersen*, Danmark.

Ändringar den 31 januari

Bland de valda medlemmarna ersattes Paula Ruutu, Finland, av *Veikko Savela*, Finland, och Juha Rihtniemi, Finland, av *Olavi Lähteenmäki*, Finland. Julius Bomholt, Danmark, ersattes under eftermiddagen av *Grete Hækkerup*, Danmark, och Poul Sørensen, Danmark, av *Jørgen Jensen*, Danmark.

Ändring den 1 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes Kresten Damsgaard, Danmark, för denna dag av *Jens P. Jensen*, Danmark.

Ändring den 2 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes Yngve Holmberg, Sverige, av *Folke Björkman*, Sverige.

Regeringsrepresentanter och valda medlemmar jämte suppleanter efter länder och partier

(Vid sessionens början)

D a n m a r k

Regeringen

(Representanterna utsedda den 18 januari 1966)

<i>Krag, Jens Otto</i>, f. 14. Statsminister, Frederiksberg. (S) <i>Hækkerup, Per</i>, f. 15. Udenrigsminister, København. (S) <i>Grünbaum, Henry</i>, f. 11. Finansminister, Virum. (S) <i>Hækkerup, Hans</i>, f. 07. Indenrigsminister, Frederiksberg. (S) <i>Lindberg, Kai</i>, f. 99. Minister for offentlige arbejder, København. (S) <i>Bundvad, Kaj</i>, f. 04. Socialminister, Roskilde. (S) <i>Jensen, Lars P.</i>, f. 09. Minister for handel, håndværk, industri og søfart og minister for nordiske anliggender, København. (S)	<i>Dinesen, Erling</i>, f. 10. Arbejdsminister, Bagsværd. (S) <i>Andresen, Kaj</i>, f. 07. Boligminister, Horsens. (S) <i>Nielsen, K. Axel</i>, f. 04. Justitsminister, Hadsund. (S) <i>Thomsen, Chr.</i>, f. 09. Landbrugminister, Viborg. (S) <i>Andersen, K. B.</i>, f. 14. Undervisningsminister, København. (S) <i>Sølvhøj, Hans</i>, f. 19. Minister for kulturelle anliggender, Espergærde. (S) <i>Risgaard Knudsen, Jens</i>, f. 25. Fiskeriminister, Søborg. (S) <i>Nørgaard, Ivar</i>, f. 22. Økonomiminister, Bagsværd. (S)

Folketinget

(Val den 6 oktober 1965 för tiden intill nästa val med senare gjorda ändringar)

Socialdemokratiet (S)

Medlemmer

Bomholt, Julius, f. 96. Folketingets formand, fhv. minister, Roskilde.

Stedforträdere

Nielsen, Helge, f. 18. Forretningsfører, partisekretær, København.

Medlemmer

(Förfall vid 14:e sessionen 31/1;
ersatt av Grete Hækkerup, se under
Stedfortrædere)

Groes, Lis, f. 10. Fhv. minister, København.

Horn, Svend, f. 06. Maskinarbejder, Nyborg.

Mørk, Niels, f. 09. Maskinarbejder, Helsingør.

Mohr Dam, Peter, f. 98. Fhv. lagmand, lærer, Tverå, Færøerne.

Petersen, Carl, f. 94. Fhv. minister, Ågerup.

Stedfortrædere

Gorrsen, Peter, f. 09. Lærer, Alnor, Gråsten.

Dupont, Wilhelm, f. 06. Redaktør, Skanderborg.

Andersen, Nina, f. 00. Frue, København.

Hækkerup, Grete, f. 14. Frue, København.

(Medlem vid 14:e sessionen
31/1)

Lysholt Hansen, R., f. 19. Overlærer, Nykøbing F.

Møller, Orla, f. 16. Sognepræst, Ålborg.

Suppleant for A. C. Normann
(Det radikale Venstre)

V e n s t r e (V)

Medlemmer

Hartling, Poul, f. 14, Seminariektor, cand. theol., Charlottenlund.

Damsgaard, Kresten, f. 03. Statsrevisor, Vester Skerninge.

(Förfall vid 14:e sessionen 1/2;
ersatt av Jens P. Jensen, se under
Stedfortrædere)

Eriksen, Erik, f. 02. Fhv. statsminister, Ringe.

Nielsen, Harald, f. 96. Fhv. Partisekretær, Frederiksberg.

Stedfortrædere

Hertling, Knud, f. 25, Fuldmægtig, cand. jur., Herlev.

Jensen, Jens P., (Sorø amt), f. 22. Chefredaktør, Holte.

(Medlem vid 14:e sessionen 1/2)

Kofoed, Conrad, f. 06. Gårdejer, Allinge.

Eriksen, Niels, f. 02. Gårdejer, Ringe.

D e t k o n s e r v a t i v e F o l k e p a r t i (KF)

Medlemmer

Sørensen, Poul, f. 04. Fhv. minister, Charlottenlund.

(Förfall vid 14:e sessionen 31/1;
ersatt av Jørgen Jensen, se under
Stedfortrædere)

Stedfortrædere

Jensen, Jørgen, f. 15. Underdirektør, cand. polit., Rungsted Kyst.

(Medlem vid 14:e sessionen
31/1)

Medlemmer

Møller, Poul, f. 19. Statsrevisor,
landsretssagfører, Skodsborg.
Thestrup, Knud, f. 00. Dommer, Her-
ning.

Stedfortrædere

Toft, H. C., f. 14. Gårdejer, Uglev.
Thomsen, Knud, f. 08. Direktør, ci-
vilingeniør, Hellerup.

Det radikale Venstre (RV)

Medlemmer

Normann, A. C., f. 04. Fhv. minister,
Helsingør.
Skytte, Karl, f. 08. Fhv. minister,
Højrup.
(Förfall vid 14:e sessionen 28/1;
ersatt av *K. Helveg Petersen*, se
under *Stedfortrædere*)

Stedfortrædere

Møller, Orla,
Se under Socialdemokratiet
Helveg Petersen, K., f. 09. Fhv. mi-
nister, København.
(Medlem vid 14:e sessionen
28/1)

Socialistisk Folkeparti (SF)

Medlem

Larsen, Aksel, f. 97. Fhv. minister,
København.

Stedfortræder

Madsen, Chr., f. 12. Jord- og beton-
arbejder, Ålborg.

Finland

Regeringen

(*Representanterna utsedda den 21 januari 1966*)

Virolainen, Johannes, f. 14. Statsmi-
nister, Lojo. (K)
Karjalainen, Ahti, f. 23. Utrikesmi-
nister, Helsingfors. (K)
Söderhjelm, J. O., f. 98. Justitiemi-
nister, Helsingfors. (Sv)
Wiherheimo, T. A., f. 98. Handels-
och industriminister, Helsingfors.
(Kok)

Saukkonen, Jussi, f. 05. Undervis-
ningsminister, Helsingfors. (Kok)
Tenhiälä, Juho, f. 12. Socialminister,
Tavastehus. (Lkp)
Teir, Grels, f. 16. Kommunikations-
minister, Gamlakarleby. (Sv).
Huurtamo, Erkki, f. 17. Minister i
finansministeriet, Lahtis. (Kok)

Riksdagen

(Val den 10 februari 1965 för tiden intill nästa val)

Keskustapuolue (Centerpartiet) (K)

Medlemmar

Kähönen, Urho, f. 10. Förutv. minister, generaldirektör, Helsingfors.

Lahtela, Olavi, f. 15. Förutv. minister, överombudsman, Kemijärvi.

Runtu, Paula, f. 06. Lektor, Joensuu.

(Förfall vid 14:e sessionen 31/1 --2/2; ersatt av *Veikko Savela*, se under *Suppleanter*)

Sukselainen, V. J., f. 06. Förutv. statsminister, generaldirektör, Esbo.

Suppleanter

Savela, Veikko, f. 19. Agronom, Lappajärvi.

(Medlem vid 14:e sessionen 31/1 --2/2)

Pohjonen, Mauno, f. 07. Agronom, Jyväskylä.

Väänänen, Hilja, f. 96. Husmor, Muuruvesi.

Mattila, Matti, f. 12. Agronom, Röykkä.

Suomen kansan demokraattinen liitto — Demokratiska förbundet för Finlands folk (Skdl)

Medlemmar

Nederström-Lundén, Judit, f. 98. Bokförelse, Åbo.

Rosenberg, Gösta, f. 11. Redaktör, Helsingfors.

Saarinen, Aarne, f. 13. Förbundsordförande, Helsingfors.

(Förfall vid 14:e sessionen; ersatt av *Georg Backlund*, se under *Suppleanter*)

Tiekso, Anna-Liisa, f. 29. Förbundsordförande, Kemi.

Suppleanter

Torvi, Irma, f. 13. Studiesekreterare, Uleåborg.

Rosnell, Irma, f. 27. Pol. kand., Björneborg.

Backlund, Georg, f. 06. Redaktör, Närpes.

(Medlem vid 14:e sessionen)

Honkonen, Kuuno, f. 22. Lektor, Tammerfors.

Socialidemokraattinen puolue — Socialdemokratiska partiet (Sd)

Medlemmar

Fagerholm, Karl August, f. 01. Förutv. statsminister, talman, generaldirektör, Helsingfors.

Suppleanter

Sirén, Eino, f. 09. Vicehäradshövding, Helsinge.

- Henriksson, Gunnar*, f. 05. Chefredaktör, Träskända.
- Pitsinki, Kaarlo*, f. 23. Partisekreterare, Helsingfors.
- Lindeman, Lars*, f. 20. Förbundssekreterare, Ingå.
- Siltanen, Sylvi*, f. 09. Bokförelare, Åbo.

Kansallinen Kokoomus (Nationella samlingspartiet)
(Kok)

Medlemmar

- Hallberg, Raino*, f. 90. Bankdirektör, Joensuu.
- Hara, Erkki*, f. 14. Vicehäradshövding, Helsingfors.
- Rihtniemi, Juha*, f. 27. Direktör, Helsingfors.
(Förfall vid 14:e sessionen 31/1—2/2; ersatt av *Olavi Lähteenmäki*, se under *Suppleanter*)

Suppleanter

- Hamara, Irma*, f. 04. Agronom, Sääminki.
- Borg-Sundman, Margit*, f. 02. Fil. mag., Helsingfors.
- Lähteenmäki, Olavi*, f. 09. Teol. dr, Åbo.
(Medlem vid 14:e sessionen 31/1—2/2)

Svenska folkpartiet i Finland (Sv)

Medlem

- Högström, Sven*, f. 08. Förutv. minister, häradshövding, Ekenäs.

Suppleant

- Ehrnrooth, Georg*, f. 26. Vicehäradshövding, Helsingfors.

Liberaalinen kansanpuolue (Liberala folkpartiet)
(Lkp)

Medlem

- Hyttiäinen, Veikko*, f. 19. Vicehäradshövding, Jyväskylä.

Suppleant

- Hosia, Armi*, f. 09. Fil. mag., Helsingfors.

I s l a n d

Regeringen

(Representanterna utsedda den 4 januari 1966)

- Benediktsson, Bjarni*, f. 08. Forsælisráðherra (statsminister), Reykjavík. (Sj.)
- Jönsson, Emil*, f. 02. Utanríkiráðherra (utrikesminister), Hafnarfjörður. (A)

Alþingi (altinget)*(Val den 16 december 1965 för tiden intill nästa val)*

Efri deild (Övre avdelningen) = E; Neðri deild (Nedre avdelningen) = N

Sjálfstæðisflokkurinn (Selvstændighedspartiet) (Sj.)

*Fulltrúar (Ombud)**Bjarnason, Sigurður*, f. 15. Ritstjóri (redaktör), Reykjavík. N.*Mathiesen, Matthias A.*, f. 31. Sparisjóðsstjóri (sparkassedirektör), Hafnarfjörður. N.*Varafultrúar (Suppleanter)**Björnsson, Ólafur*, f. 12. Prófessor (professor), Reykjavík. E.*Rafnar, Jónas, G.*, f. 20. Bankastjóri (bankdirektör), Akureyri. N.

Framsóknarflokkurinn (Fremskridtspartiet) (F)

*Fulltrúar (Ombud)**Jóhannesson, Ólafur*, f. 13. Prófessor (professor), Reykjavík. E.*Bjarnason, Ásgeir*, f. 14. Óðalsbóndi (lantbrukare), Ásgarður, Dalasýslu. E.*(Förfall vid 14:e sessionen; ersatt av Helgi Bergs, se under Suppleanter)**Varafultrúar (Suppleanter)**Bergs, Helgi*, f. 20. Verkfræðingur (civ.ing.), Reykjavík. E.*(Medlem vid 14:e sessionen)**Skafason, Jón*, f. 26. Hæstaréttarlögmaður (högstadsdomstolsadvokat), Kópavogur. N.

Alþýðuflokkurinn (Det socialdemokratiske parti) (A)

*Fulltrúi (Ombud)**Ingimundarson, Sigurður*, f. 13. Efnaverkfræðingur (dipl.ing.), Reykjavík, N.*Varafultrúi (Suppleanti)**Finnsson, Birgir*, f. 17. Forstjóri (direktör), Ísafjörður. N.

Norge

Regeringen*(Representanterna utsedda den 12 januari 1966)**Borten, Per*, f. 13. Statsminister, Flå. (Sp)*Lyng, John*, f. 05. Utenriksminister, Skien. (H)

- Bondevik, Kjell*, f. 01. Statsråd, sjef for Kirke- og undervisningsdepartementet, Oslo. (Kf)
- Lyngstad, Bjarne*, f. 01. Statsråd, sjef for Landbruksdepartementet, Inderøy. (V)
- Kyllingmark, Håkon*, f. 15. Statsråd, sjef for Samferdselsdepartementet, Oslo. (H)
- Willoch, Kåre*, f. 28. Statsråd, sjef for Handelsdepartementet, Oslo. (H)
- Schweigaard Selmer, Elisabeth*, f. 23. Statsråd, sjef for Justisdepartementet, Oslo. (H)
- Seip, Helge*, f. 19. Statsråd, sjef for Kommunal- og arbeidsdepartementet, Oslo. (V)

Stortinget

(Val den 25 oktober 1965 för tiden den 1 oktober 1965 till och med den 31 december 1966)

(Lagtinget = L; Odelstinget = O)

Det norske arbeiderparti (A)

Medlemmer

- Bratteli, Trygve*, f. 10. Fhv. statsråd, Oslo. O.
- Christiansen, Ragnar*, f. 22. Jernbanefullmektig, Nedre Eiker. O.
- Johnsen, Håkon*, f. 14. Lagerekspeditor, Trondheim. O.
- Johannessen, Martha*, f. 07. Husmor, Torsnes. O.
- Jacobsen, Nils*, f. 08. Fisker, Skjervøy (Tromsø). O.
- Klippenvåg, Harry*, f. 13. Forretningsfører, Kirkenes. O.
- Løbak, Harald*, f. 04. Fhv. statsråd, småbruker, Trysil. O.
- Salvesen, Salve*, f. 09. Sekretær, Kri-sliansand S. O.

Varamenn

- Johannessen, Guri*, f. 11. Fru, Geilo. O.
- Nilsen, Arne*, f. 24. Jernbaneeks-peditør, Voss. L.
- Andersen, Magnus*, f. 16. Fhv. stats-råd, Bo i Vesterålen. O.
- Treholt, Thorstein*, f. 11. Småbruk-ker, Brandbu. O.
- Støa, Johan*, f. 13. Bygningsarbeider, Verdal. O.
- Sæterøy, Anders*, f. 01. Småbruker, Surna. O.
- Dahl, Otto*, f. 14. Bedriftsrevisor, Hamar. O.
- Næsheim, Peder*, f. 25. Redaktör, Stavanger. O.

Høire (H)

Medlemmer

- Møller Warmedal, Johan*, f. 14. Læ-rer, Nøtterøy. O.
- Rognerud, Berte*, f. 07. Avdelingsbe-styrer, Oslo. O.

Varamenn

- Norvik, Erling*, f. 28. Fylkessekretær, Hammerfest. O.
- Knudson, Olaf*, f. 15. Gårdbruker, Sigdal. L.

*Medlemmer**Varamenn*

Petersen, Erling, f. 06. Professor, Oslo. L. *Nybø, Sverre*, f. 03. Sokneprest, Åheim, Sunnmøre. O.

Senterpartiet (Sp)

*Medlemmer**Varamenn*

Leirfall, Jon, f. 99. Gårdbruker, Hegra. O. *Hovdhaugen, Einar*, f. 08. Gårdbruker, Ringebu. O.
Leiro, Lars, f. 14. Gårdbruker, Skulestadmo. O. *Engan, Erling*, f. 10. Gårdbruker, Bodø. O.

Kristelig folkeparti (Kf)

*Medlem**Varamann*

Korvald, Lars, f. 16. Rektor, Råde. O. *Toven, Knut*, f. 97. Gårdbruker, Nesset. O.

Venstre (V)

*Medlemmer**Varamenn*

Røiseland, Bent, f. 02. Gårdbruker, Holum. L. *Bjellaanes, Halvor*, f. 25. Banksjef, Mosjøen. O.
Hordvik, Olav, f. 01. Gårdbruker, banksjef, Åsane. O. *Hegtun, Halfdan*, f. 18. Utenriksredaktör, Oslo. O.

Sverige

Regeringen

(*Representanterna utsedda den 14 januari 1966*)

Erlander, Tage, f. 01, Statsminister, Stockholm. (s) och chef för ecklesiastikdepartementet, Uppsala. (s)
Nilsson, Torsten, f. 05. Minister för utrikes ärendena, Stockholm. (s) *Johansson, Rune*, f. 15. Statsråd och chef för inrikesdepartementet, Ljungby. (s)
Kling, Herman, f. 13. Statsråd och chef för justitiedepartementet, Stockholm. (s) *Holmqvist, Eric*, f. 17. Statsråd och chef för jordbruksdepartementet, Kallhäll. (s)
Lange, Gunnar, f. 09. Statsråd och chef för handelsdepartementet, Bromma. (s) *Palme, Olof*, f. 27. Statsråd och chef för kommunikationsdepartementet, Vällingby. (s)
Edenman, Ragnar, f. 14. Statsråd

Riksdagen

(Val den 13 januari 1966 för tiden intill nästa val)

(Första kammaren = F; andra kammaren = A)

Sveriges socialdemokratiska arbetareparti

Medlemmar

Andersson, Birger, f. 01. Redaktör, Tidaholm. F.

Pettersson, Georg, f. 07. Skyddsassistent, Visby. F.

Ranmark, Dagmar, f. 99. Rektor, Värmlands Bro. F.

Geijer, Arne, f. 10. Landsorganisationens i Sverige ordförande, Stockholm. F.

(Förfall vid 14:e sessionen; ersatt av *Lars Larsson*, se under *Suppleanter*)

Ekendahl, Sigrid, f. 04. Ombudsman, Stockholm. A.

Thapper, Fridolf, f. 99. Talman, Fin-spång. A.

Lassinantti, Ragnar, f. 15. Kriminalkommisarie, Luleå. A.

Skoglund, Gösta, f. 03. Förutv. statsråd, odont. doktor, Umeå. A.

Suppleanter

Larsson, Lars, f. 21. Typograf, Lortorp. F.

(Medlem vid 14:e sessionen)

Johansson, Tage, f. 21. Assistent, Jönköping. F.

Palm, Sture, f. 19. Redaktör, Sollen-tuna. F.

Jansson, Paul, f. 24. Elektriker, Moholm. F.

Mellqvist, Sven, f. 12. Expeditor, Falun. A.

Kellgren, Nils, f. 15. Sekreterare, Stockholm. A.

Hammarberg, Sven, f. 12. Ombudsman, Västerås. A.

Bergman, Per, f. 15. Direktör, Göteborg. A.

Folkpartiet (fp)

Medlemmar

Lundström, Birger, f. 04. Redaktör, Bromma. F.

Segerstedt Wiberg, Ingrid, f. 11. Journalist, Göteborg. F.

Ohlin, Bertil, f. 99. Förutv. statsråd, professor, Stockholm. A.

Gärde Widemar, Ingrid, f. 12. Advokat, Stockholm. A.

Suppleanter

Andersson, Axel, f. 99. Chefredaktör, Örnsköldsvik. F.

Gustafsson, Henning, f. 00. Kommunalarbetare, Skellefteå. A.

Edström, Gunnar, f. 98. Med. dr, professor, Lund. F.

Högerpartiet (h)

Medlemmar

Holmberg, Yngve, f. 25. Bankofullmäktig, Stockholm. F.

(Förfall vid 14:e sessionen 2/2; ersatt av *Folke Björkman* (se under *Suppleanter*))

Cassel, Leif, f. 06. Andre vice talman, Karlstad. A.

Suppleanter

Hernelius, Allan, f. 11. Chefredaktör, Stockholm. F.

Björkman, Folke, f. 07. Chefredaktör, Bromma. A.

(Medlem vid 14:e sessionen 2/2)

Eliasson, Rolf, f. 12. Lantmästare, Moholm. A.

Centerpartiet (cp)

Medlemmar

Sundin, Sven, f. 15. Lantbrukare, Nordingrå. F.

Gustafsson, Einar, f. 14. Lantbrukare, Österstad. A.

Suppleanter

Carlsson, Eric, f. 14. Lantbrukare, Vikmanshyttan. F.

Nilsson, Jan-Ivan, f. 24. Lantbrukare, Tvärålund. A.

Saklista

för 14:e sessionen jämte förteckning över i Nordiska rådet anhängiga saker

*(Nedan upptages i nummerföljd alla den 28 januari 1966 i rådet anhängiga saker. På förslag av presidiet har enligt rådets beslut den 28 januari 1966 å saklistan för sessionen av dessa saker uppförts alla utom dem, som försetts med *.)*

A. Medlemsförslag

- A 1/j. Medlemsförslag om erkännande av Europeiska domstolens för de mänskliga rättigheterna jurisdiktion (väckt av Nils Hønsvald, Jon Leirfall och Olov Rylander).
- A 1 Ä/j. Ändringsförslag om de mänskliga rättigheterna (väckt av Ingrid Gärde Widemar).
- *A 2/t. Medlemsförslag om gemensam nordisk transportpolitik (väckt av Per Borten och Harry Klippenvåg).
- *A 2 Ä/t. Ändringsförslag om riktlinjer för nordisk transportpolitik (väckt av Hans Gustafsson).
- *A 3 T/t. Tilläggsförslag om en frihamn för Finland i Nordnorge (väckt av V. J. Sukselainen).
- *A 3 Ä/t. Ändringsförslag om transitohamn i Nordnorge (väckt av V. J. Sukselainen).
- A 4/k. Medlemsförslag om nordisk tentamensgiltighet (väckt av Jean Braconier, Helge Larsen och Hugo Osvald).
- *A 5 T/j. Tilläggsförslag om ny renbeteskonvention mellan Norge och Sverige (väckt av Hugo Osvald).
- *A 7/e. Medlemsförslag om samarbete beträffande beskattningens utformning (väckt av Holger Eriksen, Hans Gustafsson och Harras Kyttä).
- *A 8/s. Medlemsförslag om harmonisering av sociallagstiftningen i Norden (väckt av Nina Andersen, Nils Hønsvald, Nils Kellgren, Aksel Larsen, Olavi Lindblom, Chr. Madsen och Hans Rasmussen).
- A 9 T/t. Tilläggsförslag om upphävande av lotsplikt i Norge för vissa mindre fartyg (väckt av Birger Lundström).
- A 11/j. Medlemsförslag om barns skadeståndsansvar (väckt av Ingrid Gärde Widemar, Harras Kyttä och Knud Thestrup).
- A 17/k. Medlemsförslag om samarbete i fråga om forskning och utbildning på vattenvårdens område (väckt av Hugo Osvald).
- A 24/k. Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för elementarpartikelfysik (väckt av Jean Braconier och Anselm Gillström).

- A 29/j. Medlemsförslag om samarbete rörande nordisk skadeståndsrätt (väckt av Ingrid Gärde Widemar, J. O. Söderhjelm och Knud Thestrup).
- *A 38/k. Medlemsförslag om enhetlig nordisk skolordning (väckt av Georg Backlund, Anselm Gillström, Håkon Johnsen och Nils Kellgren).
- A 44/e. Medlemsförslag om rättslig likställighet för nordiska medborgare i fråga om yrkesfiske (väckt av Gunnar Helén och Sven Högström).
- A 49/j. Medlemsförslag om ett nordiskt institut för komparativ rätt (väckt av Ingrid Gärde Widemar och Harras Kyttä).
- A 51/e. Medlemsförslag om gemensam jordbrukspolitik (väckt av K. Damsgaard, Poul Møller, Harald Nielsen, Carl Petersen, Karl Skytte och H. C. Toft).
- A 52/s. Medlemsförslag om nordiskt sjukhusfysikerssamarbete (väckt av Nina Andersen, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Sigrid Ekendahl, Magnhild Hagelia, Gunnar Henriksson, Urho Kähönen, Harald Løbak, Judit Nederström-Lundén och Harald Nielsen).
- *A 53/k. Medlemsförslag om samnordiska kortvågssändningar till utlandet (väckt av Jean Braconier och Birger Lundström).
- A 54/j. Medlemsförslag om nordiska observatörer i nationella utredningar (väckt av Ingrid Gärde Widemar och Nils Kellgren).
- A 55/e. Medlemsförslag om likartad nordisk näringslagstiftning (väckt av Ebon Andersson och Allan Hernelius).
- A 56/j. Medlemsförslag om enhetlig nordisk lagstiftning beträffande rätt till beriktigande såvitt avser radio och TV (väckt av Nils Hønsvald, Bertil Ohlin och Knud Thestrup).
- A 58/t. Medlemsförslag om samarbete rörande trafiksäkerhetsforskning (väckt av Leif Cassel, Svend Horn och Harry Klippenvåg).
- A 61 T/e. Tilläggsförslag om ekonomiskt samarbete inom Nordkalottområdet (väckt av Ragnar Lassinantti).
- A 63 T/j. Tilläggsförslag om administration m. m. av gemensamma institutioner (väckt av Ingrid Gärde Widemar).
- A 64 T/t. Tilläggsförslag om nordiskt samarbete för transportekonomisk forskning (väckt av Birger Lundström).
- A 65 T/t. Tilläggsförslag om norsk-svenska mellanriksvägar (väckt av Ragnar Lassinantti).
- A 65 Ä/t. Ändringsförslag om norsk-svenska mellanriksvägar (väckt av Aksel Larsen, Jon Leirfall och Birger Lundström).
- A 66 T/s. Tilläggsförslag om specialistkompetens för nordiska läkare (väckt av Sigrid Ekendahl).
- A 67/k. Medlemsförslag om utlandsinformation om nordiskt samarbete (väckt av Finn Moe och Ingrid Segerstedt Wiberg).
- *A 68/j. Medlemsförslag om anonymitetsskydd för uppgiftsmeddelare till tidningar m. m. (väckt av Gunnar Henriksson och Ingrid Segerstedt Wiberg).
- *A 69/k. Medlemsförslag om nordisk artikeltjänst (väckt av Anselm Gillström och Berte Rognerud).
- A 70/j. Medlemsförslag om beskattning av nordiska stipendier (väckt av Gunnar Edström och Sven Högström).

- *A 71/s. Medlemsförslag om sjukvårdssamarbete i Tornedalen (väckt av Olavi Lahtela, Ragnar Lassinantti, Gösta Rosenberg och Anna-Liisa Tiekso).
- A 72/j. Medlemsförslag om nordisk språkkonvention (väckt av Sigurður Bjarnason, Karl-August Fagerholm, Harald Nielsen och Bertil Ohlin).
- A 73/s. Medlemsförslag om samarbete beträffande vissa lokaliseringspolitiska åtgärder (väckt av Nils Kellgren, Urho Kähönen, Harald Løbak och Sven Sundin).
- A 74/k. Medlemsförslag om samarbete beträffande skolfilm och skol-TV (väckt av Julius Bomholt, Johan Møller Warmedal, A. C. Normann, Dagmar Ranmark och Gösta Rosenberg).
- A 75/j. Medlemsförslag om förenhetligad utlänningslagstiftning (väckt av Gunnar Edström, Ingrid Gärde Widemar, Gunnar Henriks-son, Carl Petersen och Knud Thestrup).
- A 76/e. Medlemsförslag om skogstekniskt utvecklingsarbete (väckt av Urho Kähönen och Sven Sundin).
- A 77/s. Medlemsförslag om samarbete beträffande ambulanstjänst inom Nordkalotten (väckt av Harry Klippenvåg, Olavi Lahtela och Ragnar Lassinantti).
- A 78/k. Medlemsförslag om vuxenundervisningen i radio och TV (väckt av Julius Bomholt, Anselm Gillström, Poul Hartling, Paula Ruutu och Fridolf Thapper).
- A 79/e. Medlemsförslag om organisationen av nordiskt handelspoli-tiskt samarbete (väckt av Nils Kellgren, Aksel Larsen och Ing-rid Segerstedt Wiberg).
- A 80/e. Medlemsförslag om harmonisering av de yttre tullarna (väckt av Ebon Andersson, Aksel Larsen, Bertil Ohlin och Sven Sun-din).
- *A 81/s. Medlemsförslag om gemensam nordisk arbetsmarknad för re-visorer (väckt av Folke Björkman och Knud Thestrup).
- A 82/k. Medlemsförslag om samarbete på formgivningens område (väckt av Lis Groes, Veikko Hyytiäinen, Dagmar Ranmark och Berte Rognerud).
- A 83/s. Medlemsförslag om Nordiska hälsovårdshögskolans verksam-het (väckt av Birger Andersson, Per Bergman, Sigurður Bjar-nason, Magnhild Hagelia, Gunnar Henriksson, Jørgen Jensen, Urho Kähönen, Harald Løbak, Niels Mørk, Judit Nederström-Lundén och Jan-Ivan Nilsson).
- *A 84/s. Medlemsförslag om förenhetligande av bestämmelserna angä-ende de ungas användande i arbete (väckt av Gunnar Henriks-son, Ólafur Jóhannesson, Urho Kähönen, Harald Løbak och Judit Nederström-Lundén).
- *A 85/e. Medlemsförslag om förenhetligande av bestämmelserna om kontrollstämpling av ädelmetallarbeten (väckt av Gunnar Hen-riksson och Jørgen Jensen).
- *A 86/s. Medlemsförslag om auktorisation av speditörer (väckt av Bir-ger Andersson, Magnhild Hagelia, Gunnar Henriksson och Niels Mørk).
- A 87 T/k. Tilläggsförslag om samarbete i fråga om freds- och konflikt-forskning (väckt av K. Helveg Petersen, Gunnar Henriksson,

- Sven Högström, Olavi Lahtela, Judit Nederström-Lundén och Ingrid Segerstedt Wiberg).
- *A 88/k. Medlemsförslag om samnordiskt utnyttjande av vetenskaplig specialapparatur (väckt av Gunnar Edström, A. C. Normann, Juha Rihniemi och V. J. Sukselainen).
- A 89 T/j. Tilläggsförslag om förenhetligad lagstiftning rörande alkoholmissbruk i luftfart (väckt av Svend Horn, Lars Larsson och Jon Leirfall).
- A 90/t. Medlemsförslag om enhetliga och liberala bestämmelser för tullfri införsel, särskilt för gränshandel (väckt av Ragnar Lassinantti).
- A 91/t. Medlemsförslag om tullfri införsel av sprit och tobak (väckt av Folke Björkman och Leif Cassel).
- A 92/t. Medlemsförslag om planering för civilflygets ordnande inom Öresundsregionen (väckt av Leif Cassel och Aksel Larsen).
- *A 93/t. Medlemsförslag om utbyggande av förbindelsen Vasa-Umeå (väckt av Georg Backlund, Raino Hallberg och Jan-Ivan Nilsson).
- *A 94/k. Medlemsförslag om samarbete på den medicinska undervisningens område (väckt av Sigurður Bjarnason, Julius Bomholt, A. C. Normann och Paula Ruutu).
- A 95 T/t. Tilläggsförslag om fast Öresundsförbindelse (väckt av Leif Cassel och Aksel Larsen).
- *A 96/s. Medlemsförslag om nordisk högre utbildning för sjuksköterskor (väckt av Sigrid Ekendahl, Lis Groes, Niels Mørk och Salve Salvesen).
- A 97/e. Medlemsförslag om utredning angående bibehållandet av Norden som ett kärnvapenfritt område (väckt av Georg Backlund, Gunnar Henriksson, Kuuno Honkonen, Olavi Lahtela, Judit Nederström-Lundén, Gösta Rosenberg, Irma Rosnell, Aarne Saarinen, Anna-Liisa Tiekso och Irma Torvi).
- *A 98/k. Medlemsförslag om samordning av radioföretagens utländska nyhetsbevakning (väckt av Aksel Larsen och Chr. Madsen).
- *A 99 T/s. Tilläggsförslag om utbildning av sjukhusadministratörer (väckt av Sigurður Bjarnason, Sigrid Ekendahl, Gunnar Henriksson, Harald Løbak och Harald Nielsen).
- A 100/e. Medlemsförslag om konsultationsregeln i Helsingfors-avtalet (väckt av Allan Hernelius, Erling Petersen och Ingrid Segerstedt Wiberg).
- A 101/e. Medlemsförslag om stöd till föreningarna Norden (väckt av Sigurður Bjarnason, Trygve Bratteli, Karl-August Fagerholm, Harald Nielsen och Bertil Ohlin).
- A 102 T/s. Tilläggsförslag om gemensam arbetsmarknad för farmaceuter (väckt av Sigurður Bjarnason, Sigrid Ekendahl, Gunnar Henriksson, Harald Løbak och Harald Nielsen).
- A 103 T/k. Tilläggsförslag om Nordiska kulturfonden (väckt av Julius Bomholt, Knud Hertling, Kuuno Honkonen, Olav Hordvik, Veikko Hyytiäinen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Fridolf Thapper och Ingrid Segerstedt Wiberg).

- *A 104/k. Medlemsförslag om utvidgat TV-samarbete i Norden (väckt av Julius Bomholt, Sven Högström, Chr. Madsen, Poul Møller och Ingrid Segerstedt Wiberg).
- A 105 T/j. Tilläggsförslag om ensartad nordisk äktenskapslagstiftning (väckt av Ingrid Gärde Widemar, Sven Högström och Knud Thestrup).
- A 106 T/j. Tilläggsförslag rörande enhetliga jakttider (väckt av Ragnar Lassinantti).
- A 107 T/e. Tilläggsförslag om samarbete mellan atomforskningsinstitut (väckt av Poul Møller, Poul Sørensen och Knud Thestrup).

B. Regeringsförslag

- B 3/j. Regeringsförslag om gemensamma regler om förvärv av lösöre i god tro (väckt av Danmarks regering).

C 1966. Berättelser

- *1/j. Berättelse om samarbete på lagstiftningens område (överlämnad av Danmarks regering).
- 2/k. Berättelse från Nordiska kulturkommissionen (överlämnad av Danmarks regering).
- *3/s. Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén (överlämnad av Danmarks regering).
- 4/e. Berättelse om samarbete beträffande utrikestjänsten (överlämnad av Finlands regering).
- 5/e. Berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete (överlämnad av Norges regering).
- 6/j. Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet (överlämnad av Danmarks regering).
- *7/s. Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet (överlämnad av Finlands regering).
- 8/e. Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (överlämnad av Finlands regering).
- 9/k. Berättelse om samarbete mellan språknämnderna (överlämnad av Danmarks regering).
- *10/s. Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan (överlämnad av Sveriges regering).
- *11/e. Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål (överlämnad av Danmarks regering).
- *12/e. Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål (överlämnad av Sveriges regering).
- 13/s. Berättelse om samarbete på det bostadspolitiska området (överlämnad av Danmarks regering).
- 14/j. Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för same- och renskötsel frågor (överlämnad av Norges regering).

D 1966. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 12/1955/j. Meddelande om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen (överlämnad av Danmarks regering).
- 1/1958/j. Meddelanden om rekommendation nr 1/1958 angående sam-

ordnade fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).

- *11/1958/s. Meddelanden om rekommendation nr 11/1958 angående enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 14/1958/s. Meddelanden om rekommendation nr 14/1958 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- *18/1958/s. Meddelanden om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- 19/1958/s. Meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- *22/1958/e. Meddelanden om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *31/1958/k. Meddelanden om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- 32/1958/s. Meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående gemensam hälsotjänst för sjömän m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *24/1959/e. Meddelanden om rekommendation nr 24/1959 angående enhetlig utformning av exportdokument (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- *1/1960/s. Meddelande om rekommendation nr 1/1960 angående tjänstepensionsförmåner i Sverige för löntagare från annat nordiskt land (överlämnat av Sveriges regering).
- *2/1960/s. Meddelanden om rekommendation nr 2/1960 angående gemensam läkarmarknad (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 11/1960/k. Meddelanden om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 3/1961/e. Meddelande om rekommendation nr 3/1961 angående samordning av hjälpen till utvecklingsländerna (överlämnat av Danmarks regering).
- 8/1961/s. Meddelanden om rekommendation nr 8/1961 angående gemensam arbetsmarknad för sjöfolk (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- 9/1961/k. Meddelanden om rekommendation nr 9/1961 angående nordisk folkakademi (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *11/1961/j. Meddelanden om rekommendation nr 11/1961 angående samordning av vissa avdragsregler vid inkomstbeskattning m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *12/1961/j. Meddelande om rekommendation nr 12/1961 angående likartad lagstiftning om aktiebolag m. m. (överlämnat av Finlands regering).

- 2/1962/s. Meddelanden om rekommendation nr 2/1962 angående nordiska sjömäns sociala rättigheter (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *3/1962/e. Meddelanden om rekommendation nr 3/1962 angående samarbete inom byggnadsforskningen (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *4/1962/e. Meddelanden om rekommendation nr 4/1962 angående samarbete mellan provningsanstalter (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- 5/1962/t. Meddelanden om rekommendation nr 5/1962 angående utbyggnaden i Öresundsregionen (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- 8/1962/j. Meddelanden om rekommendation nr 8/1962 angående likartade bestämmelser mot alkoholmissbruk i luftfartslagstiftningen (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- *9/1962/k. Meddelanden om rekommendation nr 9/1962 angående gemensam arbetsmarknad för lärare (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *11/1962/s. Meddelanden om rekommendation nr 11/1962 angående likartad livsmedelslagstiftning m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *12/1962/s. Meddelande om rekommendation nr 12/1962 angående samarbete i fråga om läkemedelsforskning m. m. (överlämnat av Danmarks regering).
- *14/1962/k. Meddelanden om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 15/1962/k. Meddelanden om rekommendation nr 15/1962 angående nordiskt institut för konfliktforskning (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- 16/1962/k. Meddelanden om rekommendation nr 16/1962 angående nordisk institution för sinologi (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *18/1962/j. Meddelande om rekommendation nr 18/1962 angående verkställighet av administrativa beslut (överlämnat av Sveriges regering).
- *19/1962/s. Meddelande om rekommendation nr 19/1962 angående samordning av änke- och invalidpensioneringen (överlämnat av Danmarks regering).
- *21/1962/t. Meddelanden om rekommendation nr 21/1962 angående samarbete i fråga om resebyråverksamhet i utlandet (överlämnade av Danmarks, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- 26/1962/s. Meddelanden om rekommendation nr 26/1962 angående enhetliga regler rörande specialistbehörighet för läkare (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- *29/1962/s. Meddelanden om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- 31/1962/j. Meddelanden om rekommendation nr 31/1962 angående administration av gemensamma institutioner (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).

- *32/1962/j. Meddelande om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen (överlämnat av Finlands regering).
- *33/1962/k. Meddelanden om rekommendation nr 33/1962 angående gemensam utbildning av stadsplanerare m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 1/1963/s. Meddelanden om rekommendation nr 1/1963 angående utbildning av sjukhusadministratörer (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *2/1963/e. Meddelanden om rekommendation nr 2/1963 angående samordning av kontrollbestämmelser rörande elmateriel (överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar).
- *3/1963/t. Meddelanden om rekommendation nr 3/1963 angående lagstiftning om resebyråverksamhet (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- 4/1963/t. Meddelanden om rekommendation nr 4/1963 angående vägförbindelse mellan Sevettijärvi och riksväg nr 50 i Neiden (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
- *5/1963/t. Meddelande om rekommendation nr 5/1963 angående gemensam trafiklagstiftning (överlämnat av Finlands regering).
- 7/1963/j. Meddelande om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen (överlämnat av Danmarks regering).
- 8/1963/k. Meddelanden om rekommendation nr 8/1963 angående utbildning av lärare och andra ungdomsledare i film- och televisionskunskap (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *12/1963/k. Meddelanden om rekommendation nr 12/1963 angående samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *13/1963/k. Meddelanden om rekommendation nr 13/1963 angående samarbete mellan de tekniska högskolorna (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 14/1963/t. Meddelande om rekommendation nr 14/1963 angående byggande av mellanriksvägar (överlämnat av Norges regering).
- 15/1963/j. Meddelanden om rekommendation nr 15/1963 angående undersökning av boxningens skadeverkningar (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- 16/1963/s. Meddelanden om rekommendation nr 16/1963 angående sommartid (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- *19/1963/j. Meddelanden om rekommendation nr 19/1963 angående inter-nordiska flyttningsbetyg (överlämnade av Danmarks, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- *21/1963/k. Meddelanden om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 23/1963/e. Meddelanden om rekommendation nr 23/1963 angående utbildning av deltagare i internationellt samarbete (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).

- 24/1963/t. Meddelanden om rekommendation nr 24/1963 angående enhetliga sjötrafikregler (överlämnade av Danmarks, Finlands, Sveriges, Norges och Sveriges regeringar).
- *25/1963/s. Meddelanden om rekommendation nr 25/1963 angående inrättande av nordiskt institut för odontologisk materialprovning (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *26/1963/s. Meddelande om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt (överlämnat av Sveriges regering).
- *29/1963/t. Meddelanden om rekommendation nr 29/1963 angående underlättande av gränsformaliteter för nordisk flygtrafik (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *1/1964/j. Meddelanden om rekommendation nr 1/1964 angående medborgarskapslagstiftningen (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- 2/1964/k. Meddelanden om rekommendation nr 2/1964 angående gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 3/1964/k. Meddelanden om rekommendation nr 3/1964 angående bibliotekersättning till författare (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 4/1964/k. Meddelanden om rekommendation nr 4/1964 angående teatersamarbete inom Nordkalotten (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *5/1964/k. Meddelande om rekommendation nr 5/1964 angående samarbete mellan institutioner för kulturell upplysning i utlandet (överlämnat av Sveriges regering).
- *6/1964/s. Meddelanden om rekommendation nr 6/1964 angående utbildning av instruktionssjukgymnaster (överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar).
- *7/1964/s. Meddelanden om rekommendation nr 7/1964 angående gemensam arbetsmarknad för tandläkare (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *8/1964/t. Meddelanden om rekommendation nr 8/1964 angående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- 10/1964/j. Meddelanden om rekommendation nr 10/1964 angående multilaterala dubbelbeskattningsavtal (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *11/1964/j. Meddelanden om rekommendation nr 11/1964 angående rättskydd för växtförädlingsprodukter (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *13/1964/s. Meddelanden om rekommendation nr 13/1964 angående harmonisering av arbetslöshetsförsäkringslagstiftningen (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- *14/1964/s. Meddelanden om rekommendation nr 14/1964 angående högre utbildning för socialpersonal (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
- 16/1964/e. Meddelanden om rekommendation nr 16/1964 angående liberalisering av kapitalrörelserna inom Norden (överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar).

- 17/1964/k. Meddelanden om rekommendation nr 17/1964 angående forskning i arktisk medicin (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 18/1964/k. Meddelanden om rekommendation nr 18/1964 angående utbildning av navigationskollärare (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Norges regeringar).
- 19/1964/k. Meddelanden om rekommendation nr 19/1964 angående ökade dispositionsanslag för kulturella ändamål (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- 20/1964/k. Meddelanden om rekommendation nr 20/1964 angående anslag till studieutbytesresor mellan nordiska skolor (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 22/1964/k. Meddelanden om rekommendation nr 22/1964 angående radio- och televisionssamarbete mellan Finland och Sverige (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- *23/1964/k. Meddelanden om rekommendation nr 23/1964 angående utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- *24/1964/k. Meddelanden om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *26/1964/e. Meddelanden om rekommendation nr 26/1964 angående harmonisering av bolagsbeskattningen (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 27/1964/e. Meddelande om rekommendation nr 27/1964 angående harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning (överlämnat av Sveriges regering).
- 28/1964/e. Meddelanden om rekommendation nr 28/1964 angående harmonisering av vissa skatter och avgifter (överlämnade av Danmarks och Norges regeringar).
- *29/1964/j. Meddelanden om rekommendation nr 29/1964 angående samordning av planläggning rörande begagnande av mark för fritidsändamål (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *31/1964/j. Meddelanden om rekommendation nr 31/1964 angående sänkt rösträttsålder (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *1/1965/s. Meddelande om rekommendation nr 1/1965 angående auktorisation av optiker (överlämnat av Danmarks regering).
- *2/1965/k. Meddelanden om rekommendation nr 2/1965 angående universitetskurser i de nordiska ländernas historia m. m. (överlämnade av Danmarks och Norges regeringar).
- *3/1965/k. Meddelanden om rekommendation nr 3/1965 angående universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning (överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar).
- *4/1965/e. Meddelanden om rekommendation nr 4/1965 angående statistiskt samarbete (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- *5/1965/s. Meddelanden om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m. (överlämnade av Danmarks, Islands, Norges och Sveriges regeringar).

- 6/1965/k. Meddelanden om rekommendation nr 6/1965 angående nordiska skolresor (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *7/1965/s. Meddelanden om rekommendation nr 7/1965 angående viss revision av sjömansskattelagstiftningen (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 8/1965/t. Meddelanden om rekommendation nr 8/1965 angående nordisk giltighet för körkort (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *9/1965/j. Meddelanden om rekommendation nr 9/1965 angående motverkande av oljeföroreningar i havet (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- *10/1965/k. Meddelanden om rekommendation nr 10/1965 angående nordisk namnlista över växter och djur (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- *11/1965/j. Meddelande om rekommendation nr 11/1965 angående undersökning av filmens inverkan på åskådarna (överlämnat av Sveriges regering).
- *12/1965/j. Meddelande om rekommendation nr 12/1965 angående förenhetligande av förhandsgranskning av film (överlämnat av Sveriges regering).
- *13/1965/j. Meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående gemensamma preskriptionsregler (överlämnat av Norges regering).
- *14/1965/t. Meddelanden om rekommendation nr 14/1965 angående giltighetstid för resepass (överlämnade av Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- *15/1965/t. Meddelanden om rekommendation nr 15/1965 angående kostnader för resepass (överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar).
- *16/1965/k. Meddelanden om rekommendation nr 16/1965 angående stipendier till elever vid Nordisk journalistkursus (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- *17/1965/s. Meddelanden om rekommendation nr 17/1965 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen (överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar).
- 18/1965/s. Meddelanden om rekommendation nr 18/1965 angående samarbete på näringsforskningens område (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- *19/1965/e. Meddelande om rekommendation nr 19/1965 angående fiskerigränserna i Skagerack och Kattegatt (överlämnat av Danmarks regering).
- *20/1965/s. Meddelande om rekommendation nr 20/1965 angående samordning av semesterlagstiftningen (överlämnat av Finlands regering).
- *21/1965/s. Meddelande om rekommendation nr 21/1965 angående samordning av socialhjälpslagstiftningen (överlämnat av Norges regering).
- *22/1965/s. Meddelanden om rekommendation nr 22/1965 angående nordisk giltighet för recept (överlämnade av Danmarks och Norges regeringar).
- 23/1965/j. Meddelande om rekommendation nr 23/1965 angående främ-

- jande av Nordiska straffrättskommitténs arbete (överlämnat av Sveriges regering).
- *24/1965/j. Meddelanden om rekommendation nr 24/1965 angående ensartad lagstiftning om trafikonykterhet (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- 25/1965/e. Meddelanden om rekommendation nr 25/1965 angående nordiskt samarbete inom EFTA (överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar).
- *26/1965/e. Meddelanden om rekommendation nr 26/1965 angående bevakning av den internationella konjunkturutvecklingen (överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar).
- 27/1965/e. Meddelanden om rekommendation nr 27/1965 angående upplåning på den internationella kapitalmarknaden (överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar).
- 28/1965/k. Meddelanden om rekommendation nr 28/1965 angående nordisk kulturfond (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- *29/1965/k. Meddelanden om rekommendation nr 29/1965 angående högre fiskeriutbildning (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- 30/1965/t. Meddelanden om rekommendation nr 30/1965 angående beslutande organ för luftfartstekniska frågor (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- 31/1965/e. Meddelande om rekommendation nr 31/1965 angående beslutande organ för tulltekniska frågor (överlämnat av Sveriges regering).
- *32/1965/s. Meddelanden om rekommendation nr 32/1965 angående likartad medicinalstatistik (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Norges regeringar).
- *33/1965/k. Meddelanden om rekommendation nr 33/1965 angående nordisk litteraturhistoria (överlämnade av Danmarks och Norges regeringar).
- 34/1965/t. Meddelanden om rekommendation nr 34/1965 angående storflygplats i Öresundsregionen (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- 35/1965/t. Meddelanden om rekommendation nr 35/1965 angående en fast Öresundsförbindelse (överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar).
- 36/1965/j. Meddelanden om rekommendation nr 36/1965 angående nordisk patentlagstiftning (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- 37/1965/j. Meddelanden om rekommendation nr 37/1965 angående gemensam klagoinstans i patentärenden (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- *38/1965/k. Meddelanden om rekommendation nr 38/1965 angående nordiskt Asien-institut (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).

Utanför saklistan förelägges följande dokument för rådet:

1. *Rapport från Nordiska rådets presidium.*
2. *Rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt».*
3. *Rapport om nordiskt samarbete under år 1965.*

Översikt över sessionen

Rådets plenarmöten hölls i Folketingssalen å Christiansborg. Platsfördelningen i salen framgår av den sist i sessionshandlingarna intagna planen. För utskottens, delegationernas och presidiets möten samt för sekretariatens och pressens arbete m. m. disponerades olika lokaler i samma byggnad.

Plenarmöten

Fredagen den 28 januari kl. 11.00—11.55 och 15.00—18.39
 Lördagen den 29 januari kl. 10.00—12.45 och 14.30—15.10
 Måndagen den 31 januari kl. 11.00—12.50 och 15.00—17.23
 Tisdagen den 1 februari kl. 10.00—12.00 och 15.00—16.55
 Onsdagen den 2 februari kl. 10.00—12.25

Utskottsmöten

Juridiska utskottet

Fredagen den 28 januari kl. 11.55—12.00
 Lördagen den 29 januari kl. 15.15—17.20
 Söndagen den 30 januari kl. 14.00—16.00
 Måndagen den 31 januari kl. 10.00—10.45

Kulturutskottet

Fredagen den 28 januari kl. 12.00—12.08
 Lördagen den 29 januari kl. 15.15—16.20
 Söndagen den 30 januari kl. 14.00—17.00
 Måndagen den 31 januari kl. 10.00—10.50

Socialpolitiska utskottet

Fredagen den 28 januari kl. 12.00—12.10
 Lördagen den 29 januari kl. 15.15—16.30
 Söndagen den 30 januari kl. 14.00—16.40
 Måndagen den 31 januari kl. 10.15—10.40

Trafikutskottet

Fredagen den 28 januari kl. 11.55—12.12
 Lördagen den 29 januari kl. 15.12—17.25
 Söndagen den 30 januari kl. 14.00—17.15

Måndagen den 31 januari kl. 10.30—11.00

Måndagen den 31 januari kl. 17.30—18.20

Ekonomiska utskottet

Fredagen den 28 januari kl. 12.00—12.20

Lördagen den 29 januari kl. 15.10—17.05

Söndagen den 30 januari kl. 14.05—18.10

Måndagen den 31 januari kl. 9.30—10.10

Särskilda arrangemang

Fredagen den 28 januari: Lunch i Folketingets restaurant (värd: Folketingets præsidium).

Supé (värdar: Finlands, Islands, Norges och Sveriges ambassader).

Lördagen den 29 januari: Balettföreställning å Det kongelige teater (»Fanfare», »Månerenen» och tredje akten av »Napoli»). Mottagning i foyen (värd: Folketinget).

Söndagen den 30 januari: Ceremoni i Københavns rådhus för utdelande av Nordiska rådets litteraturpris.

Byffé (värd: Københavns stad).

Måndagen den 31 januari: Sammankomster i folketingspartiernas regi.

Tisdagen den 1 februari: Middag å Frederiksbergs rådhus (värd: Danmarks regering).

PROTOKOLL

Protokoll

1:a mötet (1:a avd.)

Fredagen den 28 januari 1966 kl. 11.00

Presidenter: Sigurður Bjarnason (1—3) och Harald Nielsen (4—9)

Dagordning

1. Öppningsanförande av presidenten Sigurður Bjarnason

2. Namnupprop; godkännande av medlemslista

3. Val av presidium

4. Anförande av den nyvalde presidenten

5. Spörsmål, huruvida tillåtelse må meddelas att till behandling upptaga saker, trots att tillhörande handlingar utsänts senare än tre veckor före sessionen

6. Fastställande av saklista

7. Tillsättande av utskott

8. Val av medlemmar i utskotten

9. Val av medlemmar i Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»

10. Val av revisorer för »Nordisk Kontakt»

11. Bemyndigande för utskotten att lägga sådana meddelanden och berättelser till handlingarna, vilka ej upptagits på saklistan

12. Rapport från Nordiska rådets presidium och Rapport om det nordiska samarbetet under år 1965

13. D 1966/16/1962/k: meddelanden om rekommendation nr 16/1962 angående nordisk institution för sinologi

14. D 1966/24/1963/t: meddelanden om rekommendation nr 24/1963 angående enhetliga sjötrafikregler

15. D 1966/4/1964/k: meddelanden om rekommendation nr 4/1964 angående teatersamarbete inom Nordkalotten

16. D 1966/22/1964/k: meddelanden om rekommendation nr 22/1964 angående radio- och televisionssamarbete mellan Finland och Sverige

17. D 1966/6/1965/k: meddelanden om rekommendation nr 6/1965 angående nordiska skolresor

18. D 1966/23/1965/j: meddelanden om rekommendation nr 23/1965 angående främjande av Nordiska straffrättskommitténs arbete

19. A 56/j: medlemsförslag om enhetlig nordisk lagstiftning beträffande rätt till beriktigande såvitt avser radio och TV

20. A 61 T/e: tilläggsförslag om ekonomiskt samarbete inom Nordkalottområdet

21. B 3/j: regeringsförslag om gemensamma regler om förvärv av lösöre i god tro

1

**Öppningsanförande av presidenten
Sigurður Bjarnason**

Presidenten: Ærede råde-medlemmer, mine damer og herrer! På præsidiets vegne vil jeg tillade mig at byde Dem velkommen til Nordisk Råds 14. session.

Jeg takker det danske folketing for at have åbnet sin smukke og ærværdige mødesal for Nordisk Råd. De nordiske landes politikere er efterhånden så husvante i hverandres tingsale, at de føler sig næsten som hjemme hos sig selv hver gang, lige meget hvor møderne afholdes. Dette er et utvetydigt bevis på den indflydelse og den gavn, der følger den personlige kontakt mellem lederne af de nært beslægtede nordiske folk.

Atmosfæren i de nordiske landes parlamenter er alle steder den samme; der hersker en demokratisk ånd og respekt for de menneskelige værdier. Man finder der troen på den enkeltes ret til frit at udfolde sig og nyde fred og lykke i et retfærdigt samfund.

Det er nu fjerde gang, Nordisk Råd træder sammen i den danske hovedstad. Man kan i virkeligheden sige, at det var her, tanken om oprettelsen af denne institution fødtes og prægedes i afdøde statsminister Hans Hedtofts sind. Tanken blev først fremsat offentligt på et møde i det nordiske interparlamentariske forbund i Stockholm i sommeren 1951. Vi kan sikkert være enige om, at det var et lykkeligt skridt, man dengang tog.

Inden vi indleder vort arbejde, vil jeg tillade mig at mindes et af Nordisk Råds medlemmer, som har forladt vor kreds siden vor sidste session. Kun en måned efter Reykjaviksessionen afgik formanden for den finske rigsdag, Kauno Kleemola, pludselig ved døden i en alder af 58 år, midt i en aktiv gerning og til stort tab for sit land. Han indtog en central stilling i Finlands politiske liv efter krigen, og talrige var de betroede hverv, der blev overdraget ham. Nordisk Råd mistede i ham en varm ven af det nordiske samarbejde. Kauno Kleemola var medlem af rådet siden 1956, både som parlamentariker og som regeringsrepræsentant. Hans langvarige virksomhed, blandt andet som kommunikationsminister i Finland, gjorde det naturligt, at hans indsats koncentreredes om trafikudvalget, hvor hans om-

fattende sagkundskab gjorde sig gældende. Hans naturligt hjertevarme væsen, forenet med en klog humor, skaffede ham mange personlige venner i vor kreds, og vi deler det savn, som hans bortgang efterlader. Nordisk Råd hædrer mindet om Kauno Kleemola.

Udviklingen går sin sikre gang i de nordiske samfund. Hvert år der går bringer disse små, demokratiske nationer fremad i retning af et mere fuldkomment og retfærdigt samfund.

Der opstår nye opgaver med nye problemer. De fleste af vore nationer kæmper f. eks. med den tiltagende dyrtid. De økonomiske vanskeligheder, som dette medfører, må betragtes som en slags voksværk i velstandssamfundet, hvor der til stadighed arbejdes med store opgaver, og hvor kravene til andel i livets goder stadig tiltager. Det er en af livets naturlige love, at individerne sjældent er tilfredse med de herskende forhold. Utilfredsheden med tilstanden, som den er, giver sig udtryk i utålmodighed og krav om ændringer og reformer. De der regerer og bærer ansvaret, synes måske, at kravene går for vidt. Men i virkeligheden er det utålmodigheden og den kritiske indstilling i det demokratiske samfund, der har sin store andel i de raske fremskridt. De »vrede unge mænd« kan måske forekomme urimelige i deres strenge kritik, men der er dog meget, der er velbegrunderet i deres protester, også i vore nordiske velfærdsstater.

Det økonomiske samarbejde har længe været blandt hovedemnerne og hovedopgaverne på Nordisk Råds møder. På rådets session i Reykjavik sidste år blev det henstillet til regeringerne at arbejde på en udbygning af det økonomiske samarbejde inden for EFTA og samtidig at fortsætte bestræbelserne for at etablere et mere omfattende nordisk økonomisk samarbejde inden for EFTAs rammer. Siden er der fra enkelte medlemmer af rådet fremlagt forslag, der vedrører vigtige områder i det nordiske økonomiske samarbejde,

blandt andet om koordinering af nordiske todsatser, fællesmarked for landbrugsprodukter, overensstemmelse i næringslovgivningen og planlægning af samarbejdet på handelens område.

Disse vigtige opgaver vil uden tvivl være blandt de hovedemner, der drøftes under denne 14. session. På et fælles møde mellem de nordiske statsministre og rådets præsidium, der blev holdt i Imatra i Finland sidste oktober, gjorde statsministrene rede for det forberedende arbejde, som eksperterne har udført på dette område. Arbejdet forekommer måske at gå langsomt, men det går uden tvivl i den rigtige retning.

Rekommandationen fra sidste session om oprettelse af en nordisk kulturfond er nu ved at blive gennemført. Det har ganske vist vakt skuffelse og kritik, at regeringerne kun har set sig i stand til at påbegynde fondens virksomhed med en grundfond på 600 000 danske kroner i stedet for 3 millioner som foreslået i rekommandationen. Men der er her kun tale om de første praktiske foranstaltninger. Man må gå ud fra, at fondens virksomhed vil blive styrket betydeligt i det kommende år, såfremt den nordiske kulturfond skal kunne nå det mål at blive en virkelig kraftkilde for de nordiske folks kulturelle samarbejde. Dette var rådets bestemte vilje, da rekommandationen om oprettelse af fonden blev vedtaget. Der foreligger nu også et forslag fra kulturudvalgets medlemmer om blandt andet forhøjelse af fondens midler.

På det kulturelle område har det nordiske samarbejde nok givet større resultater end på noget andet område. Det har haft sin store andel i at føre folkene nærmere til hinanden, forøge deres samkvem og udbygge deres venskab.

I disse forandringernes og omvæltningernes tider er det kulturelle grundlag for det nordiske samarbejde af større betydning end nogen sinde før. Forøget teknik og industrialisering er gavnlig og bidrager til økonomisk opbygning og forøget velstand. Men kulturen,

den åndelige udvikling og folkets moralske bevidsthed er grundlaget for den menneskelige lykke, grundbetingelsen for et bedre og indholdsrigere liv. Teknikkens spring fremad kan kun skabe en ny og bedre verden, såfremt mennesket samtidig har lykke til at sikre sjælens helbred, den åndelige ligevægt og en alsidig udvikling af sine talenter.

Der er meget, der tyder på, at nationer med få indbyggere har bedre betingelser end andre for at gøre sig dette klart og tage det til følge.

Af andre sager, som Nordisk Råd har beskæftiget sig med i det sidste år, vil jeg anføre forskningskongressen i Helsinki i april, som rådet tog initiativet til i samråd med landenes regeringer. Formålet med kongressen var at bidrage til forøget nordisk samarbejde på videnskabens og forskningens områder. Den blev besøgt af et stort antal videnskabsmænd og forskere, og det er præsidiets håb, at den har været til reel gavn.

I juli indbød rådet til et møde i Hässelby i Sverige for embedsmænd og ledere inden for forskellige internationale organisationer, der har deres hovedsæde i Europa. Formålet med mødet var at give oplysninger om de nordiske landes samarbejde, formen for dette og dets resultater, og samtidig at skabe lejlighed til gensidig meningsudveksling om internationale opgaver og problemer. Dette er vist nok den første internationale kongres, der er afholdt for internationale institutioner, og således en ikke ubetydelig ny foranstaltning. Deltagerne var af den opfattelse, at kongressen var vellykket.

Nu i år har man bestemt at indkalde til en kongres på foranledning af Nordisk Råd om skatteanliggender og praksis i forbindelse med dem. Hertil vil forskellige eksperter, foruden de nordiske landes finansministre, blive indbudt.

Idet jeg udtrykker mit ønske og håb om, at denne session må bringe gode resultater og bidrage til at styrke de omfattende og nære forbindelser mel-

lem de nordiske lande, erklærer jeg
Nordisk Råds 14. session for åbnet.

Wiherheimo, T. A., Finland
Willoch, Kåre, Norge¹

2

**Namnupprop; godkännande av
medlemslista**

Namnupprop företogs enligt följande
medlemslista, upprättad enligt § 6 ar-
betsordningen:

Regeringsrepresentanter

Andersen, K. B., Danmark
Andresen, Kaj, Danmark
Benediktsson, Bjarni, Island
Bondevik, Kjell, Norge
Borten, Per, Norge¹
Bundvad, Kaj, Danmark
Dinesen, Erling, Danmark
Edenman, Ragnar, Sverige¹
Erlander, Tage, Sverige
Grünbaum, Henry, Danmark
Holmqvist, Erik, Sverige¹
Huurtamo, Erkki, Finland¹
Hækkerup, Hans, Danmark
Hækkerup, Per, Danmark
Jensen, Lars P., Danmark
Johansson, Rune, Sverige
Jönsson, Emil, Island
Karjalainen, Ahti, Finland
Kling, Herman, Sverige
Krag, J. O., Danmark
Kyllingmark, Håkon, Norge¹
Lange, Gunnar, Sverige
Lindberg, Kai, Danmark
Lyng, John, Norge
Lyngstad, Bjarne, Norge¹
Nielsen, K. Axel, Danmark
Nilsson, Torsten, Sverige¹
Nørgaard, Ivar, Danmark
Palme, Olof, Sverige
Risgaard Knudsen, Jens, Danmark
Saukkonen, Jussi, Finland¹
Schweigaard Selmer, Elisabeth, Norge
Seip, Helge, Norge¹
Söderhjelm, J. O., Finland
Sølvhøj, Hans, Danmark¹
Teir, Grels, Finland
Tenhiälä, Juho, Finland¹
Thomsen, Chr., Danmark¹
Virolainen, Johannes, Finland

Valda medlemmar

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bergs, Helgi, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bomholt, Julius, Danmark
Bratteli, Trygve, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christiansen, Ragnar, Norge
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Fagerholm, Karl-August, Finland
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Gärde Widemar, Ingrid, Sverige
Hallberg, Raino, Finland
Hara, Erkki, Finland
Hartling, Poul, Danmark
Henriksson, Gunnar, Finland
Holmberg, Yngve, Sverige
Hordvik, Olav, Norge
Hyytiäinen, Veikko, Finland
Högström, Sven, Finland
Horn, Svend, Danmark
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Johannessen, Martha, Norge
Johannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Klippenvag, Harry, Norge
Korvald, Lars, Norge
Kähönen, Urho, Finland
Lahtela, Olavi, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsson, Lars, Sverige
Lassinantti, Ragnar, Sverige
Leirfall, Jon, Norge
Leiro, Lars, Norge
Lundström, Birger, Sverige
Løbak, Harald, Norge
Mathiesen, Matthias A., Island
Mohr Dam, Peter, Danmark¹
Møller, Poul, Danmark
Møller Warmedal, Johan, Norge
Mørk, Niels, Danmark
Nederström-Lundén, Judit, Finland
Nielsen, Harald, Danmark

¹ Ej närvarande vid uppropet.

Normann, A. C., Danmark
 Ohlin, Bertil, Sverige
 Petersen, Carl, Danmark
 Petersen, Erling, Norge
 Pettersson, Georg, Sverige
 Pitsinki, Kaarlo, Finland
 Ranmark, Dagmar, Sverige
 Rihtniemi, Juha, Finland
 Rognerud, Berte, Norge
 Rosenberg, Gösta, Finland
 Ruutu, Paula, Finland¹
 Røiseland, Bent, Norge
 Salvesen, Salve, Norge
 Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige¹
 Skoglund, Gösta, Sverige
 Skytte, Karl, Danmark
 Sukselainen, V. J., Finland
 Sundin, Sven E., Sverige
 Sørensen, Poul, Danmark
 Thapper, Fridolf, Sverige
 Thestrup, Knud, Danmark
 Tiekso, Anna-Liisa, Finland

Medlemslistan godkändes.

3

Val av presidium

Arbetsutskottet hade föreslagit, att till president skulle väljas Harald Nielsen, Danmark, och till vice presidenter Karl-August Fagerholm, Finland, Sigurður Bjarnason, Island, Trygve Bratteli, Norge, och Leif Cassel, Sverige.

Arbetsutskottets förslag bifölls.

Harald Nielsen övertog därefter ledningen av förhandlingarna.

4

Anförande av den nyvalde presidenten

Presidenten: På mine präsidievenners og egne vegne takker jeg rådet for den tillid, det viser os ved at pålægge os at lede rådets arbejde i det kommende år. Vi er os det ansvar bevidst, som følger med at beklæde disse poster.

¹ *Ej närvarande vid uppropet.*

Af vor og af alle rådskollegernes indsats afhænger det, om Nordisk Råd skal blive den kraft i det nordiske samarbejde, som dets ophavsmænd håbede, og som mange af vore medborgere venter af os.

Ser vi på det forslag til sagliste, der ligger foran os, fremgår det klart, at Nordisk Råd sætter ind på mange felter inden for samfundslivet. Vi ved da også både fra dette og det foregående års meddelelser, at der er opnået mange resultater. Nogle er større, andre mindre, således som vi kender det fra vore hjemlige parlamenter. Må jeg i denne sammenhæng udtrykke min glæde over den rapport om nordisk samarbejde i det forløbne år, som er blevet til ved regeringernes og rådets fælles anstrengelser. Der foregår jo meget nordisk statsligt samarbejde uden for Nordisk Råd, og det er nyttigt at have kundskab til, hvad der sker også på dette felt.

Der er jo virkelig nået meget i de 13 år, som er forløbet, siden rådet første gang samledes her på Christiansborg. Det skal jeg imidlertid ikke komme ind på ved denne lejlighed. Ved indledningen til generaldebatten, hvis opgave bl. a. er at drøfte rådets almindelige forhold, vil jeg hellere stille det spørgsmål: hvorfor går det på mange områder så langsomt med at gennemføre de forslag, rådet stiller? Jeg skal ikke nægte, at jeg finder, at tempoet i det nordiske arbejde undertiden forekommer meget trægt.

Lad os tage vort udgangspunkt i det foreliggende forslag til sagliste. Her finder vi f. eks. allerøverst på listen sagen om eksaminers nordiske gyldighed. I hvor mange år har der ikke været arbejdet med den? Først nu er den ved at blive virkelighed, og det endda på en langt mere begrænset måde, end man oprindeligt tilsigtede. Jeg tvivler på, at denne nye ordning i noget større omfang kommer til at stimulere de egentlige studenterudvekslinger mellem læreanstalterne i Norden.

Nogle af de andre sager på listen fejrer i år 8 års jubilæum for vedtagelsen af den pågældende rekommandation. Det gælder det fælles arbejdsmarked for farmaceuter og dyrlæger, den fælles sundhedstjeneste for sømænd og en fælles højere uddannelse i havekunst. Det er endda 12 år siden, den første rekommandation vedtoges om en praktisk så nyttig ting som at give flyttebeviser mellem folkeregistrene internordisk gyldighed. Heller ikke dette spørgsmål er endnu endeligt løst.

Det er en selvfølge, at det må tage længere tid at gennemføre en sag for hele Norden under ét, end man kan gøre det i hvert enkelt land. Det er også indlysende, at vi af og til må give op, hvor det gælder store, meget komplicerede spørgsmål, især sådanne hvor afgørende udenrigspolitiske eller økonomiske interesser står mod hinanden. Men ingen kan vel hævde, at vi under disse emnegrupper finder arbejdsmarkedet for dyrlæger og farmaceuter, den højere uddannelse i havekunst eller folkeregisterbeviserne.

Vi hører jo tit sagt, at rådet i sin første tid løste en række store sager: rejsehindringernes fjernelse, gennemførelse af socialkonventionen, værdifulde nye tiltag til fremme af lovgivningsfællesskabet og et udvidet fællesarbejdsmarked for at nævne nogle få eksempler. De spørgsmål, vi derefter tog fat på — hævdes det — var ofte både sværere at håndtere og synede mindre i den offentlige bevidsthed. Konklusionen heraf skulle da være, at vi ikke kan vente så raske fremskridt i fortsættelsen, som da vi begyndte.

Det kan der måske være lidt om, men jeg advarer mod, at vi slår os til fåls med denne forklaring. For selv om vi har taget fat på en række store og svære spørgsmål, arbejder vi også med mange, der hverken er store eller burde være uoverkommelige, men som det alligevel går meget langsomt med at få løst. Jeg har nævnt nogle af dem, men listen kunne uden besvær gøres længere.

Jeg finder, at vi fra Nordisk Råds side bør se at bringe større fart i de nordiske samarbejdsbestræbelser. Det er derfor, rådet er oprettet. Det er den opgave og forpligtelse, som påhviler dets medlemmer. Jeg tror, at det bliver nødvendigt for rådet i større grad at virke som et påtrykningsorgan over for regeringerne i mange tilfælde.

Det er naturligvis rigtigt, at vi ikke kan træffe politisk bindende beslutninger. Vedtægten for Nordisk Råd tillader os kun at henstille, at »rekommandere». For mit eget vedkommende vil jeg dog finde det naturligt, om vi begyndte at overveje en mere aktiv indstilling end hidtil. Det må være rimeligt så på et, så på et andet område at give nordiske organer en art besluttende myndighed ved at betro rådet den administrative forvaltning af visse bestemte og nøjere afgrænsede opgaver, for besluttende myndighed rent lovgivningsmæssigt mener jeg ikke kan komme på tale. Her må det enkelte land naturligvis stå helt frit og suverænt bestemme, hvad man vil være med til og ikke med til.

Jeg har også mærket mig, at en række politiske ungdomsorganisationer finder denne tanke naturlig, ja har udtrykt ønske om, at rådet selv skulle have sådanne beføjelser, som jeg her har nævnt. Jeg finder det sundt, at spørgsmålet tages op til diskussion. Jeg er sikker på, at det vil være nyttigt at se den nordiske problemstilling også under denne synsvinkel.

Men selv om vi i dag ikke har myndighed til at beslutte, behøver vi vel ikke alene at nøjes med at henstille? Hvad er der i vejen for, at Nordisk Råd fremsætter ønsker, så de i højere grad fremtræder som et krav? I det mindste må vi fra rådets side kunne forlange forklaring på, hvorfor det ofte går så langsomt med at gennemføre de henstillinger, vi har vedtaget.

Takket være de nye arbejdsformer har rådet fået større muligheder for at virke tilskyndende i det nordiske samvirke. Udvalgenes møder mellem ses-

sionerne giver rådsmedlemmerne langt bedre muligheder end før for at arbejde med sagerne og stille en virkelig velbegrunnet vilje bag en henstilling eller et ønske. Udvalgene kan også ved deres hyppigere møder og ved deres regelmæssige samråd med ministrene og disses embedsmænd virke til, at der sættes mere kraft bag forslagenes gennemførelse. Ikke mindst ud fra dette synspunkt udtaler jeg min tilfredshed med de nye arbejdsformer.

Jeg regner også med, at det bliver til gavn for de nordiske bestræbelser, at der ved fællesmødet i Imatra i efteråret mellem statsministrene og rådspræsidenten blev truffet beslutning om udbygning af forbindelserne mellem regeringskontorernes kontaktmænd.

En af årsagerne til at det ikke sjældent går så tungt med fremskridtene, er nok, at både regeringerne og vi i rådet er for tilbøjelige til at lytte til særinteresserne. Mange af disse klynger sig til den lille protektionisme, som trives på mangfoldige områder og bliver des mere betydningsfuld, jo mere den egentlige toldbeskyttelse forsvinder. Vi har i rådet en vigtig opgave i at hæve os over særinteresserne og i systematisk at gå på jagt efter de såkaldte »sekundære handelshindringer«, der jo ikke blot findes på økonomiens område.

I første halvdel af 1950'erne — både før og efter oprettelsen af Nordisk Råd — blev der gjort et værdifuldt arbejde for at fjerne rejsehindringer af alle slags. Det holdt til tider hårdt. Vi husker den seje modstand, der fra fremmedpolitikets side blev gjort mod indførelsen af pasfriheden, og vi erindrer vel også Hans Hedtofts friske måde at afvise de optårnede bureaukratiske hindringer på.

Men netop ud fra erfaringen om, hvor svært det er at komme af med administrative regler, når de først er indført, synes jeg, at rådet skulle fraråde regeringerne at anvende alt for megen kraft på at udarbejde og søge at gennemføre spiritus- og tobaksbestemmelser og lig-

nende hindringer for grænsehandelen eller for forbindelserne fra land til land. Misbrug bør selvfølgelig forhindres, ligesom åbenlyse urimeligheder må standses.

Men alvorlig talt: hvem rejser til Oslo her fra Danmark eller fra Göteborg til Frederikshavn eller fra Stockholm til Helsingfors, fordi de kan købe lidt billig tobak eller whisky. Jeg er sikker på, at hr. Leirfall og hans kolleger i trafikudvalget vil betragte de planer, man fra toldadministrationernes side arbejder på, med den sunde fornuft, dette udvalg plejer at anvende over for de forslag, det får til behandling.

På baggrund af den betydning, jeg tillægger det kulturelle fællesskab som det vigtigste grundlag for nordisk samarbejde, vil jeg gerne udtrykke min glæde over, at den nordiske kulturfond nu endelig efter alt for mange besværligheder er blevet oprettet. Der foreligger så mange beviser på, at forholdsvis små beskedne pengemidler her kan udrette noget meget værdifuldt. Når kulturkommissionen trods sit ihærdige arbejde og sine mange konkrete forslag ikke har udrettet så meget, som man kunne vente netop på dette felt, hvor hverken økonomiske eller udenrigspolitiske hensyn står i vejen, skyldes det, at de nødvendige og ofte i høj grad beskedne pengemidler ikke fandtes.

Jeg skal ikke nægte, at netop den trælsomme vej, kulturfonden gennem disse år har måttet vandre, har været både en skuffelse og en overraskelse for mig. Når regeringerne ved eller fra deres kulturkommission burde vide, hvilke behov der her findes på alle kulturlivets områder, er det svært at forstå, at de i stedet for med glæde at acceptere rådsmedlemmernes ønsker om større bevillinger har søgt at holde igen og har begrænset fonden i dens første år til en brøkdel af, hvad man oprindeligt havde tænkt sig, til 1/5 af det beløb, rådet anbefalede.

Derfor er det med tilfredshed, jeg ser, at et enigt kulturudvalg har gentaget ønsket om 3 millioner danske

kroner om året i stedet for de 600 000 kr., fonden foreløbig har at råde over. Det giver mig også håb om, at de nordiske lande må formå i fællesskab at tilvejebringe disse tre millioner kroner om året til alle slags fællesnordiske kulturelle opgaver, når jeg læser, at alene Sverige i en 5-årsperiode påtænker at anvende 14 millioner danske kroner udelukkende på fredsforskning.

Ligeledes glæder det mig at se, at Nordisk Råds tidligere præsident, professor Nils Herlitz, i sin udredning af de statsretlige problemer i forbindelse med ledelsen af kulturfonden kommer til det resultat, at der ikke foreligger forfatningsmæssige hindringer for, at også rådet udpeger medlemmer til fondsbestyrelsen. Om rådet bør gøre dette, ved jeg ikke. Der er også andre måder, hvorpå rådet kan gøre sin opfattelse gældende vedrørende kulturfondens arbejde. Herom bør vi vel afvente kulturudvalgets overvejelser og forslag.

Endnu en bemærkning føler jeg trang til at gøre:

Det vil styrke det nordiske samarbejde, om vi i fremtiden konsekvent kan leve op til Helsingforsaftalens bestemmelse om rådslagning mellem de nordiske lande i internationale organisationer, som vi deltager i, inden det enkelte land tager sin endelige stilling til vigtige udenrigspolitiske spørgsmål, som kommer op i disse organisationer. Manglende kontakt her gør et meget dårligt indtryk og svækker befolkningens tillid til værdien af det nordiske samvirke. Allerbedst og mest virkningsfuldt er det naturligvis, om man i sådanne sager kan finde frem til et fælles standpunkt og fælles optræden. Det vil jeg i hvert fald gerne her i dag i al stilfærdighed henstille til vore regeringer og udsendinge altid at have i erindring.

Der knytter sig et par særlige omstændigheder til denne rådssession.

Aldrig før har så mange ministre været anmeldt som deltagere. Dette tager jeg som udtryk for regeringernes virkelige interesse for det nordiske samar-

bejde, og det bestyrker min tro på, at det skal lykkes regeringerne og rådet i fællesskab at øge tempoet i samarbejdet, så at vi ved fælles anstrengelser kan opnå flere resultater og opnå dem hurtigere. Forhåbentlig kan vi også inspirere hinanden til større dristighed i målsætningen og større handlekraft i udførelsen.

Dernæst er det bemærkelsesværdigt ved denne session, at interessen fra pressens, radioens og televisionens side har været stærkere end nogensinde før. Det tillægger jeg stor betydning for vort arbejde. En af rådets vigtigste opgaver er at samle opmærksomheden i de nordiske folk om det nordiske fællesskabs praktiske og ideelle værdier. Der må stå en folkevilje bag, hvis rådet skal nå virkelige resultater, især når disse skal vindes på bekostning af særinteresser, og fremfor alt, hvor det gælder om at nå frem til et fælles balancepunkt for centrale økonomiske, hver for sig naturlige og velbegrundede samfundshensyn.

Jeg byder pressens, radioens og televisionens kvinder og mænd velkomne som offentlighedens øjne og ører i denne sal. Jeg håber, at de vil bidrage til at sprede kendskabet til vort arbejde over hele Norden, ja også ud til omverdenen, der i stigende grad har opmærksomheden rettet mod vore bestræbelser, og som Nordisk Råd derfor er interesseret i at orientere om vor virksomhed.

I denne sal sidder også formændene for foreningerne Norden for Danmark, Finland, Færøerne, Island, Norge og Sverige. De eller deres forgængere på disse poster har lige fra rådets første session været indbudt til at overvære vort arbejde som udtryk for den betydning, rådet tillægger foreningerne Nordens virksomhed i vore folk.

Jeg kan ikke slutte min tale ved denne lejlighed uden at mindes, at det i går var nøjagtigt på dagen 10 års dagen, da Finland for første gang blev repræsenteret her i rådet. De finske medlemmer har i den forløbne tid gjort en stærkt påskønnet indsats i vor kreds. Deres

indtræden er den hidtil vigtigste enkelte begivenhed i rådets historie, thi intet nordisk fællesskab fortjener fuldt ud denne betegnelse, hvis Finland ikke deltager deri.

Talsmanden for Finlands delegation hin dag for 10 år siden hed Karl-August Fagerholm. Denne session er den sidste, han agter at deltage i. Jeg ved, at jeg tolker ikke allene den danske delegations, men det samlede råds, ja hele Nordens følelser, når jeg fra denne talerstol takker ham for den nordiske gerning, han gennem sit virksomme liv har udført i og uden for denne forsamling. Vi vil savne ham i vor kreds, både under arbejdet og også ved festerne.

Vi begynder nu en række travle dage. Jeg byder alle velkomne til Nordisk Råds 14. session: ministre og valgte medlemmer, sagkyndige, sekretariater, presse-, radio- og TV-folk, observatører og ikke mindst vore gæster.

Hjerteligt velkomne til Danmark, hjerteligt velkomne til København!

5

Spørmål, huruvida tillåtelse må meddelas att till behandling upptaga saker, trots att tillhörande handlingar utsänts senare än tre veckor före sessionen

Presidiet hade föreslagit, att tillåtelse måtte meddelas att till behandling upptaga saker, trots att tillhörande handlingar utsänts senare än tre veckor före sessionen.

Presidiets förslag bifölls.

6

Fastställande av saklista

Presidiet hade föreslagit, att å saklista för sessionen skulle upptagas de saker, vilka icke utmärkts med asterisk i förteckningen över i rådet anhängiga saker (se s. 21—32).

Saklista för sessionen fastställdes i enlighet med presidiets förslag.

7

Tillsättande av utskott

Arbetsutskottet hade föreslagit, att det skulle tillsättas ett juridiskt utskott, ett kulturutskott, ett socialpolitiskt utskott och ett trafikutskott, samtliga med 13 medlemmar, samt ett ekonomiskt utskott med 17 medlemmar.

Arbetsutskottets förslag bifölls.

8

Val av medlemmar i utskottet

Arbetsutskottet hade föreslagit följande fördelning av rådets medlemmar på utskottet:

Juridiska utskottet:

- Danmark: Peter Mohr Dam (S)
Carl Petersen (S)
Knud Thestrup (KF)
- Finland: Erkki Hara (Kok)
Sven Högström (Sv)
Gösta Rosenberg (Skdl)
- Island: Matthias A. Mathiesen (Sj)
- Norge: Harry Klippenvåg (A)
Lars Leiro (Sp)
Johan Møller Warmedal (H)
- Sverige: Ingrid Gärde Widemar (fp)
Ragnar Lassinantti (s)
Georg Pettersson (s)

Kulturutskottet:

- Danmark: Julius Bomholt (S)
Poul Hartling (V)
A. C. Normann (RV)
- Finland: Veikko Hyytiäinen (K)
Paula Ruutu (K)
Anna-Liisa Tiekso (Skdl)
- Island: Ólafur Jóhannesson (F)
- Norge: Olav Hordvik (V)
Håkon Johnsen (A)
Berte Rognerud (H)
- Sverige: Dagmar Ranmark (s)
Fridolf Thapper (s)
Ingrid Segerstedt Wiberg (fp)

Socialpolitiska utskottet:

- Danmark: Niels Mørk (S)
Harald Nielsen (V)
Poul Sørensen (KF)

Finland: Gunnar Henriksson (Sd)
Urho Kähkönen (K)
Judit Nederström-Lundén
(Skdl)

Bertil Ohlin (fp)
Sven Sundin (cp)

Arbetsutskottens förslag bifölles.

Island: Sigurður Bjarnason (Sj)

Norge: Lars Korvald (KF)

Harald Løbak (A)

Salve Salvesen (A)

Sverige: Birger Andersson (s)

Sigrid Ekendahl (s)

Einar Gustafsson (cp)

9

Val av medlemmar i Redaktionskommit-
tén för »Nordisk Kontakt»

De nationella delegationerna hade till medlemmar i Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt» föreslagit från Danmark Svend Horn och Poul Møller, från Finland Georg Backlund och V. J. Sukselainen, från Island Sigurður Ingimundarson och Mathias Á. Mathiesen, från Norge Håkon Johnsen och Berte Rognerud och från Sverige Birger Andersson och Ingrid Segerstedt Wiberg.

Delegationernas förslag bifölles.

Trafikutskottet:

Danmark: Svend Horn (S)
Kresten Damsgaard (V)
Aksel Larsen (SF)

Finland: Olavi Lahtela (K)
Karl-August Fagerholm (Sd)
Raino Hallberg (Kok)

Island: Ásgeir Bjarnason (F) (un-
der sessionen ersatt av
Helgi Bergs (F))

Norge: Nils Jakobsen (A)
Martha Johannessen (A)
Jon Leirfall (Sp)

Sverige: Leif Cassel (h)
Birger Lundström (fp)
Gösta Skoglund (s)

10

Val av revisorer för »Nordisk Kontakt»

Den svenska delegationen hade till revisorer för »Nordisk Kontakt» föreslagit Leif Cassel, Sverige, och Ragnar Lassinantti, Sverige, samt till revisors-suppleant Sven Sundin, Sverige.

Delegationens förslag bifölles.

Ekonomiska utskottet:

Danmark: Lis Groes (S)
Erik Eriksen (V)
Poul Møller (KF)
Karl Skytte (RV)

Finland: Kaarlo Pitsinki (Sd)
Juha Rihtniemi (Kok)
Aarne Saarinen (Skdl) (un-
der sessionen ersatt av
Georg Backlund (Skdl))
V. J. Sukselainen (K)

Island: Sigurður Ingimundarson (A)

Norge: Trygve Bratteli (A)
Ragnar Christiansen (A)
Erling Petersen (H)
Bent Røiseland (V)

Sverige: Yngve Holmberg (h)
Arne Geijer (s) (under ses-
sionen ersatt av Lars
Larsson (s))

11

Bemyndigande för utskottet att lägga så-
dana meddelanden och berättelser till
handlingarna, vilka ej upptagits på sak-
listan

Presidiet hade föreslagit, att utskot-
ten måtte få rådets bemyndigande att
lägga till handlingarna de meddelan-
den och berättelser, som avgivits till
sessionen men som icke upptagits å
saklistan och följaktligen utmärkts med
asterisk i förteckningen, s. 21—32.

Presidiets förslag bifölles.

Förhandlingarna avbröts kl. 11.55.

Protokoll

1:a mötet (2:a avd.)

Fredagen den 28 januari 1966 kl. 15.00

President: Harald Nielsen

Förhandlingarna återupptogs kl. 15.00.

Meddelande

Det meddelades, att statsminister Per Borten, Norge, ministern för utrikes ärendena Torsten Nilsson, Sverige, och Ingrid Segerstedt Wiberg, Sverige, inlagt sina platser i rådet.

Ändring av medlemslistan

Det anmäldes till rådet, att Karl Skytte, Danmark, för denna dag lämnat sessionen och ersatts av K. Helveg Petersen, Danmark.

Rådet beslöt godkänna den härav föranledda ändringen av medlemslistan.

Meddelande

Det meddelades, att utskotten konstituerat sig och till förmän och vice förmän valt

i juridiska utskottet:

förman: Knud Thestrup, Danmark
vice förman: Matthías A. Mathiesen, Island

i kulturutskottet:

förman: Ólafur Jóhannesson, Island
vice förman: Julius Bomholt, Danmark

i socialpolitiska utskottet:

förman: Gunnar Henriksson, Finland
vice förman: Birger Andersson, Sverige

i trafikutskottet:

förman: Jon Leirfall, Norge
vice förman: Raino Hallberg, Finland

i ekonomiska utskottet:

förman: Arne Geijer, Sverige
vice förman: Bent Røiseland, Norge

12

Rapport från Nordiska rådets presidium och Rapport om det nordiska samarbetet under år 1965

Bratteli, Norge: Når vi ser det materiale som er lagt fram for denne råds-sesjonen, venter vel ingen at det vil bli tatt noen særlig dramatiske beslutninger i enkelte saker på den sesjon vi nå er samlet til. Det er som vanlig svært mange saker, men av nokså forskjellig art og betydning. Størst interesse knytter det seg vel denne gang som enkelte ganger før til de økonomiske spørsmål, selv om det heller ikke der ventes noen endelige vedtak i denne sesjon.

Når en har deltatt i endel av Nordisk Råds møter, kunne en jo ut fra et inntrykk en av og til får, spørre seg selv om det hele er endeløse disku-

sjoner uten konklusjoner og uten resultater. Jeg tror for min del det ville være en feilaktig slutning om den betydning disse diskusjonene har. Det har jo faktisk foregått en meget interessant utvikling i 1960-årene i de nordiske land, men denne utviklingen har på det økonomiske område ikke i første rekke skjedd med utgangspunkt i nordiske vedtak eller i Nordisk Råds arbeid. Utviklingen har funnet sted innenfor EFTA-avtalen.

I det interessante materiale vi har fått fremlagt, og hvor vi jo i den permen som er omdelt, har flere hefter som vesentlig beskjeftiger seg med økonomiske oversikter, der vil vi kunne se hvor raskt denne utviklingen i Norden har gått i 1960-årene. EFTA-avtalen kom jo i sin tid til som et mottrekk i hva en den gang følte som en tvangssituasjon. Men innenfor denne avtalen utviklet det seg raskt et nordisk frihandelsområde, et frihandelsområde som vi i dag vet at det sansynligvis ville ha vært svært vanskelig å få til hvis det ikke hadde skjedd på grunnlag av denne videregående avtalen. Men utviklingen av det nordiske frihandelsområde er et av hovedresultatene innenfor det som har skjedd i EFTA i løpet av disse årene.

Den tvangssituasjon en følte seg i da EFTA ble dannet, var den som oppstod da Europa ble splittet økonomisk ved dannelsen av Fellesmarkedet, av De seks. Jeg tror EFTA har vært en meget nyttig ordning, men den bærer på en måte i seg den svakhet at de aller fleste ser den som en midlertidig ordning, som en ordning der skal føre over til noe annet. Ja, det var jo endog et av hovedformålene med EFTA at det skulle kunne danne en bro fra De sju som gikk med i denne traktaten, og til Fellesmarkedet. Men bortsett fra disse formene, har vi etter mitt skjønn både i 1960-årene og i hele etterkrigstiden lært en hel del som er av vesentlig betydning også når en nå skal vurdere de fremtidige problemer vi står overfor. En av de ting vi etter mitt skjønn har lært, er den enorme øko-

nomiske tilpasningsevne de forskjellige land har, den tilpasningsevne de har til nye institusjonelle forhold, en tilpasningsevne som er langt større enn det en i alminnelighet vil tenke seg på forhånd.

Jeg skal, idet jeg skal forsøke så langt råd er å respektere presidentens anmodning, ikke gi meg inn på noen historikk som skal belyse dette. Tar en hovedkapitlene i den økonomiske utvikling i Europa de siste 20 år, vil en se ganske klare eksempler på hvor vid denne tilpasningsevnen i virkeligheten er. Og fremfor alt ser en vel hvor sterk tilpasningsevnen er hvis en et øyeblikk sammenlikner de siste 15 års utvikling med det Europa som eksisterte i 1930-årene, med dets økonomiske nasjonalisme og dets ekstreme beskyttelsespolitikk. Derfor — og det synes jeg er et av de trekk en alltid bør ha i minne under drøftingen av ethvert økonomisk samarbeid land imellom — tilpasningsevnen er meget stor under forutsetning av at forandringene skjer i en tid med en rask økonomisk vekst, med en rask ekspansjon.

Vi har også lært noe annet, og det bør vi også legge oss på sinnet i dagens europeiske situasjon: Det er at det er ingen fordel for et land eller en gruppe land om det går dårlig med et annet land eller en annen gruppe av land. I gammeldags stormaktspolitikk ville en jo lett bli forledet til en slik holdning at en kunne se en relativ styrkelse av sitt eget land eller sitt eget område ved at det gikk dårlig i andre land. For min del er jeg overbevist om at landene i Europa utenfor De seks ikke er reelt interessert i at det skal være voksende vansker innenfor Fellesmarkedet av De seks. Et eventuelt sammenbrudd av de europeiske samarbeidsbestrebelsene slik de har ytret seg etter den siste verdenskrigen ville være et enormt tilbakeskritt for hele Europa. Og jeg vil mer konkret føye til at også et sammenbrudd i forsøket på å skape et bedre forhold mellom Vest-Tyskland og Frankrike ville være et veldig til-

bakeskritt, for så vidt et tilbakeskritt til forhold vi kjenner fra tidligere.

Vi vet selvfølgelig ikke mye om hva fremtiden vil bringe, men det vet vi i alle fall at en tilbakevenden til førkrigstidens nasjonalisme, oppsplittethet, dens form for konkurranse, dens form for nasjonal selvbeskyttelse, ville være et tilbakeskritt en for enhver pris må prøve å unngå.

Her står vi i året 1966 i et kritisk år. Fører ikke Kennedy-runden til noe resultat i dette året, er vel den en bestrebelse som i den form hvori det er lagt opp, vil falle bort. Hva der vil følge etter det, vet ingen. Men det er grunn til for oss i de nordiske land å søke å avklare sine forhold, hvert av landene og disse land imellom, med sikte på den utvikling som her kan komme både som følge av utviklingen i Fellesmarkedet og ved et eventuelt sammenbrudd av Kennedy-runden.

Der er jeg litt bekymret over den situasjon vi står i når det gjelder forhandlingene om økonomisk samarbeid i de nordiske land. Ser vi på et av de utmerkede dokumenter vi har her, finner vi at Samarbeidsutvalget, som arbeider for Ministerkomiteen, sier at det må ha instruksjer fra Ministerkomiteen, at Ministerkomiteen sier at den må ha instruksjer fra dette rådsmøte, og i rådsmøtet er det naturlig å si at vi må ha noe mer materiale enn det som ligger foran oss for i det hele tatt å kunne gi noe råd til Ministerkomiteen.

Vi kan her komme til å låse oss fast i en formell ring som vi på en eller annen måte må ut av. Etter mitt skjønn bør dette rådsmøte ikke gå fra hverandre før en har skapt et brudd i den ringen og har fått gitt et forhandlingsoppdrag av en eller annen art, slik at en kan fortsette arbeidet med disse vidtgående og viktige spørsmål.

Jeg tror vi skal legge stor vekt på også hvordan det internordiske forhold videre utvikler seg, for så vidt uansett hvordan det går med EEC i den nærmeste tiden. Vi er tross alt fremdeles meget små land, selv sammenlagt har de nordiske land et folketall som er

langt mindre enn den årlige folketilveksten i verden. Det er en verden i dyptgående radikale forandringer. Vi har bruk for å finne ut av hvordan vi i de nordiske land best skal kunne holde sammen under en slik utvikling, en utvikling som ikke maner oss til pessimisme, men som stiller oss overfor så mange og mangeartede problemer at vi har bruk for hverandres samarbeid og bistand under løsningen av dem.

Kanskje kan det her være så at endel av de ting en tidligere har forsøkt seg med, legger en viss skygge over det nordiske samarbeidet som ikke er lett å riste av seg: et forgjeves forsøk i sin tid på et forsvarsforbund, et forgjeves forsøk i sin tid på en tollunion, det legger sine skygger etter seg. Det er mulig en bør se seg om etter delvis nye utgangspunkter for å få et mer konkret innhold i det nordiske samarbeidet som bl. a. Nordisk Råd skal formidle.

Til slutt: Det jeg ville sette pris på å få fram når det gjelder det problemkompleks som går under betegnelsen »paketen», det er ikke en ny veldig utredning av allehånde detaljer. Jeg kan godt bekjenne at jeg ikke tror at noen stor internasjonal ordning er født i svære detaljutredninger. Men en trenger en viss tilrettelegging av stoffet og endel mer enn det som foreligger i dag for å kunne vurdere mer realistisk hvilke politiske mål en kan stille opp for det nordiske samarbeidet. Ved siden av voksenopplæring og endel andre ting som jeg ikke skal gå inn på, er det å finne fram til et arbeidsgrunnlag for å komme videre med disse spørsmål, de økonomiske spørsmålene, det som vel er denne rådssesjons største ansvar.

Meddelande

Det meddelades, att statsråd Kåre Willoch, Norge, intagit sin plats i rådet.

K. Helveg Petersen, Danmark: Hvor meget følger befolkningen med i det arbejde, Nordisk Råd og andre nordiske organer udfører? Er det nordiske sam-

arbejde blevet en selvfølge, som man ikke taler om, eller er ligegyldigheden mere fremherskende? Jeg ved det ikke. Det er i hvert fald sådanne spørgsmål, mange af os gang på gang rejser over for os selv, når vi synes, at der er for stille om det nordiske samarbejde.

Det har i 1965 været meget glædeligt, at ungdommen sådan, som præsidenten nævnte i sin åbningstale, har ladet høre fra sig. Der er fra flere ungdomsorganisationers side kommet tilkendegivelser, der viser, at man interesserer sig for nordiske spørgsmål ad de store linjer. Lad mig minde om den resolution, der kom fra Århus i oktober 1965 fra Nordiske Liberale Studenterråds kongres. Man pegede i resolutionen på, at en nordisk forbundsstat måtte gennemføres etapevis, men at den nordiske integration ikke måtte tilsløre det endelige mål: en større international integration. Man krævede Nordisk Råd afløst af et fælles nordisk parlament med besluttende myndighed i en række spørgsmål. Man opfordrede til oprettelsen af en nordisk toldunion inden for EFTA og pegede på, at mulighederne for en nordisk forsvarsunion grundigt burde undersøges og drøftes.

Det er — som sagt — de store linjer, der interesserer de unge. De har større fantasi, end vi ældre har. Det er vel også rigtigt at sige, at for mange unge er det nordiske samarbejde ikke først og fremmest et spørgsmål om, hvad landene hver for sig vinder i økonomisk henseende, men mere et spørgsmål om, hvorvidt de nordiske lande gennem et tættere samarbejde kan gøre en større indsats for at påvirke udviklingen uden for de nordiske landes kreds.

Vor generation tør ikke tage de store skridt. Vi tør næppe bruge de store ord. Vi er bange for tilbageslag ud fra de bitre erfaringer, vi har høstet. Men selv om det er vor situation, burde vi kunne enes om, at der skal tilvejebringes en grundig belysning af de muligheder på længere sigt, det nordiske samarbejde på de forskellige områder rummer, hvilke vanskeligheder der er at overvinde.

Vi er i gang med dette på det økonomiske område, således som det fremgår af sessionens sagsliste. Her forsøger man på at nå frem til en nordisk helhedsløsning ved at afbalancere de forskellige interesser mod hinanden, stille fordelene og ulemperne op over for hinanden.

Hvorfor ikke forsøge en lignende saglig udredning af de problemer, der knytter sig til en anden af de store mærkesager, som det ikke lykkedes at nå til en fælles løsning af i første omgang? Jeg tænker her på de nordiske sikkerhedsproblemer.

Jeg vil gerne uden overhovedet at komme ind på konkrete forslag om, hvilke løsninger Danmark eller andre nordiske lande bør vælge på dette område — noget sådant ville ligge uden for, hvad rådet vil kunne beskæftige sig med — sige et par ord om betydningen af, at der iværksættes undersøgelser.

Om et par år får Danmark og Norge mulighed for at tage stilling til, om løndene fortsat skal være medlemmer af NATO. Efter alt at dømmes vil der finde omfattende ændringer sted inden for denne organisation, ganske uanset hvilken holdning de nordiske stater måtte indtage. Dertil kommer andre forskydninger i den internationale udvikling, der gør krav på stor opmærksomhed.

Det er vel på denne baggrund, at norske og svenske eksperter i international politik har taget hele spørgsmålet om Nordens sikkerhedspolitik op. Både i pressen og i tidsskrifter har der været redegjort for nogle af de synspunkter, forskerne har anlagt.

Undersøgelserne har foranlediget tilløb til en offentlig diskussion, men det blev også ved tilløbet, og nogen form for klarhed er der ikke skabt. I hvert fald er det blevet officielt fastslået, at der ikke fra ansvarlig side på nordisk plan har været ført drøftelse om ett nordisk forsvarsforbund eller i det hele taget været ført drøftelse om Nordens sikkerhedspolitiske problemer. Og lad mig her understrege betyd-

ningen af, at man netop på ansvarligt hold undgår at binde sig til endelig stillingtagen, indtil hele spørgsmålet er meget grundigt belyst.

Uanset hvilken bedømmelse vi i øvrigt anlægger på det passerede, var det en af svaghederne ved beslutningerne om Norges og Danmarks indtræden i NATO i 1949, at man så hurtigt måtte tage standpunkt. Vi har pligt til så grundigt som muligt at kaste lys ind over forudsætningerne denne gang.

På dagsordenen for rådets møde står et forslag til rekommandation om nordisk samarbejde inden for forskningen af international politik. Når denne rekommandation er vedtaget — og det går jeg ud fra, den bliver — bør regeringerne hurtigt gå i gang med undersøgelsen af, hvorledes man kan føre planerne ud i livet. Det drejer sig om at styrke den forskning, der drives i de enkelte nordiske lande, men også i høj grad om at skabe et samarbejde mellem dem, der virker inden for denne forskning.

Lad mig hertil føje, at det er glædeligt at kunne notere, at man just nu i Europarådet, vel i denne uge, har besluttet at tage tilsvarende opgaver op på europæisk plan og efter nordisk mønster.

Efter min opfattelse ville det være en helt nærliggende opgave for nordiske forskere, at de giver sig i gang med at analysere Nordens sikkerhedspolitiske problemer, således at der tilvejebringes et fyldigt materiale om disse forhold. Med udgangspunkt i den rådende meget flydende internationale situation vil det være både uforsvarligt og sagligt svagt, om man ikke i de enkelte nordiske lande og i et nordisk samarbejde går i gang med en grundig analyse af de sikkerhedspolitiske muligheder, der kan tænkes at ville foreligge.

Jeg kan ikke se rettere, end at regeringerne og parlamenterne har pligt til at sørge for, at disse spørgsmål, der er af afgørende betydning for alle nordiske stater, bliver belyst så godt, som det overhovedet er muligt.

I en verden under forandring vil også de udenrigspolitiske problemer være i søgelyset, og vi skal være varssomme med at låse os fast i mønstre, der er blevet til under andre forudsætninger, hvis udviklingen tilsiger os at omforme disse mønstre.

Jeg tror i det hele, at et nordisk samvirke om forsknings- og informationsvirksomhed på den internationale politiks område kan give den udenrigspolitiske debat i vore lande større dybde, kan virke inspirerende og styrkende for det samarbejde, der finder sted, hvor de nordiske stater mødes i internationale organisationer.

Udenrigsminister Torsten Nilsson siger i en artikel i Nordisk Kontakt, at den nordiske indflydelse i FN-spørgsmål vinder i kraft, når vi i forskellige situationer indtager standpunkter, der er ens eller ligger nær hinanden. Jeg tror, det er omtrent sådan, ministeren udtrykker det.

Det er netop vigtigt, om de nordiske stater kan tage initiativer, der har gennemslagskraft. Og må jeg i den forbindelse udtrykke håbet om, at de nordiske regeringer gør, hvad der er muligt for at fremme en fredelig løsning af Vietnamkonflikten. Vi er mange, der håber, at man vil kunne enes om at tage et initiativ, der kan påvirke udviklingen bort fra den frygtelige og desperate situation, der truer.

Det må vel være en hovedopgave for Norden, at man overalt, hvor det er muligt, søger at påvirke udviklingen uden for Nordens grænser, hvad enten det drejer sig om de mange og indviklede konfliktproblemer, der findes på denne klode, om nedrustningsbestræbelser eller om hjælpen til u-landene. På alle områder må de nordiske stater gennem et tæt samarbejde fremme den fredeliggørelse og den afspænding, verden længes efter. Jeg tror, at det er en linje, nordisk ungdom vil forstå og give tilslutning til.

Statsminister Krag, Danmark: Hr. præsident! Det må være mig tilladt på regeringens vegne at byde velkommen til

København til de delegerede ved Nordisk Råds 14. session. Det er os en glæde igen at huse Nordisk Råd på Christiansborg, og vi håber, at der kan finde værdifulde forhandlinger sted.

Nordisk Råds 14. session finder sted på et tidspunkt, da det internationale samarbejde på mange felter er præget af vanskeligheder, som også de nordiske lande må se på med bekymring. Den storpolitiske afspænding i verden trues i denne tid af konflikten i Sydøstasien. Også i Europa er der problemer. Det europæiske Fællesmarked er endnu ikke på vej ud af sin alvorlige krise, og også inden for EFTA-kredsen er vi midt i uløste vanskeligheder.

Vort nordiske samarbejde er et udslag af den dybe samhørighed imellem de nordiske folk, betinget af fællesskabet i sprog og kultur, historie og social opfattelse. Trods forskellen i de nordiske landes udenrigspolitiske placering kan vi gang på gang konstatere, at vort syn på begivenhederne ude i verden i store træk falder sammen, og at der er en fælles holdning over for udviklingens gang. Netop heri kan man se en styrke for de nordiske synspunkter.

Det er en af Nordisk Råds vigtigste funktioner at befordre den nordiske meningsudveksling og dermed styrke dette fællesskab.

Lad mig i denne forbindelse pege på, som rådets præsident allerede har gjort det, at det i år er 10-året for Finlands indtræden i Nordisk Råd. Det var ved Nordisk Råds første møde her i København en alvorlig mangel, at Finland ikke var med, og at den nordiske familie således manglede et af sine medlemmer. Jeg tror, jeg har lov til at tale på alles vegne, når jeg siger, at vi har været imponerede over den måde, hvorpå Finland har formået at indhente, hvad der var nået af de øvrige nordiske lande på de tre første sessioner, således at Finland i alle henseender nu er på lige fod indenfor samarbejdet i Nordisk Råd. Jeg vil også nævne den særlige impuls for det nordiske samarbejdes

effektivitet, som den finske idé om udpegning af kontaktmænd i hvert af de nordiske landes ministerier og styrelser har betydet.

Der er ofte ved åbningen af Nordisk Råd, og det er også sket i dag, talt om de tilbageslag, den nordiske tanke har lidt, men samtidig synes jeg også, vi tør konstatere, at den nordiske tanke er ukuelig. Fællesskabet har været stærkt nok til at bære ud over skuffelser, således at tilliden imellem de nordiske lande er bevaret. Det er noget enestående, at arbejdet her i Nordisk Råd foregår i en atmosfære, der til forveksling minder om hjemlige parlamenter. Vi kan ikke højt nok værdsætte Nordisk Råd som forum for den nordiske opinionsdannelse og som bindeled mellem vore folkerepræsentationer.

De tilbageslag for det nordiske samarbejde, der vitterlig har været, er i hvert fald på nogle punkter blevet vendt om til noget positivt. Vort samarbejde sker i en realistisk atmosfære. Vi har på nordisk basis formået at nå til enighed om konkrete samarbejdsforanstaltninger af betydning for næsten hver eneste nordisk borgers hverdag. Jeg skal ikke gentage listen over de mange opnåede fremskridt fra pasfrihed og fælles arbejdsmarked til den stærkt voksende nordiske samhandel inden for EFTA og det nære samarbejde i FN. Lad mig blot nævne en enkelt ny landvinding for det praktiske nordiske samarbejde: Den nordiske kulturfond. Det er allerede fra talerstolen her og fra præsidentens høje sæde nævnt, at de beløb, der foreløbig er stillet til fondens rådighed, ikke er store, men jeg er overbevist om, at den nordiske kulturfond vil blive et meget væsentligt bidrag til fremtidens kultursamarbejde.

Jeg vil også gerne nævne et andet og videregående synspunkt nemlig: at Norden ikke har isoleret sig fra samarbejdet med det øvrige Europa, hvoraf vi er en uadskillelig del. Alle de nordiske lande har deltaget i efterkrigstidens europæiske og økonomiske samarbejdsbestræbelser. De har en åben-

bar fælles interesse i dette samarbejdes styrkelse, og jeg tror, vi har en fælles nordisk målsætning på dette område: Den brede europæiske løsning omfattende både de seks fællesmarkedslande og EFTAs lande med sit største medlem i spidsen.

Måske vil 1966 bringe afgørende ændringer i den europæiske markedsudvikling og åbne nye muligheder.

Det undersøgelsesarbejde, som regeringerne har ladet foretage i overensstemmelse med den rekommandation, som Nordisk Råd vedtog i Reykjavik sidste år om en videreførelse af det nordiske økonomiske samarbejde, har vist, at en væsentlig udvidelse af de hidtidige rammer for det nordiske samarbejde vil rejse problemer i samtlige nordiske lande.

Disse vanskeligheder illustreres af de udtalelser, som er fremsat til en række af de foran sessionen foreliggende medlemsforslag. Det gælder forslagene om nordisk toldharmonisering, om et nordisk markedsfællesskab på landbrugsområdet og visse af de øvrige forslag om økonomisk samarbejde.

Fordele og ulemper ved videregående samarbejde på disse områder er forskellige fra land til land, og det har da været naturligt, at man har overvejet, om man med en samlet løsning af en række problemer kunne opnå, at ulemperne stort set opvejede fordelene set fra de enkelte landes synspunkt. Man har imidlertid måttet konstatere, at det i hvert fald ikke hidtil har været muligt at finde en kombination, som tilfredsstillede alle. Det ville efter min mening være forkert at se dette som et udtryk for, at der ikke er den fornødne interesse for det nordiske samarbejde og for en udvidelse af dette.

Jeg vil gerne her gøre nogle bemærkninger om den danske regerings overvejelser med hensyn til de fremsatte forslag om et videregående økonomisk samarbejde. Det er klart, at Danmark har en interesse i, at det nordiske samarbejde bidrager til at løse vore afsætningsproblemer for landbrugsvarer.

Vore bestræbelser inden for EFTA på jordbrugsområdet er velkendte, og det er også velkendt, at vor opfattelse er, at der såvel inden for Norden som inden for EFTA er og burde være plads for betydelige fremskridt. Opfyldelsen af vore ønsker på dette felt støder i de øvrige nordiske lande på vanskeligheder, hvis baggrund vi i hvert fald delvis forstår, men samtidig beklager, og som vi håber efterhånden vil kunne overvindes.

Til gengæld må vi fra dansk side erkende, at vi nærer bekymringer ved tanken om en nordisk toldharmonisering, som kan føre til en forhøjelse af danske todsatser bl. a. for råvarer og halvfabrikata af betydning for den danske industris konkurrenceevne. For Danmark ville en forøgelse af disse todsatser indebære en forøgelse af vort omkostningsniveau. I den nuværende situation, hvor Danmark må søge eksportmæssig kompensation for vore afsætningsvanskeligheder for jordbrugets varer gennem en stærk udvidelse af industrieksporten, er en sådan omkostningsforøgelse ikke rimelig set fra danske synspunkter.

Denne sammenhæng mellem afsætningsproblemerne for vore landbrugs- og industrivarer har været bestemmen- de for vor holdning til tanken om en samlet løsning af problemerne i forbindelse med et udvidet økonomisk samarbejde. Vi har erklæret os rede til at deltage i en undersøgelse af en sådan løsning under forudsætning af, at undersøgelsen også kom til at omfatte et samarbejde på landbrugsområdet med et frit markedsfællesskab som målsætning. Det har som bekendt ikke været muligt at opnå alle de øvrige landes tilslutning til disse ønsker, og regeringerne har derfor forelagt problemstillingen for Nordisk Råd i håb om her at opnå en afklaring. Det er naturligvis ikke min hensigt at foregribe resultatet af debatten om disse problemer.

Vi ønsker alle at styrke samarbejdet i Norden. Vi ønsker at stå stærkere over for den nye og positive udvikling i det

europæiske samarbejde, vi håber på. Ud fra denne målsætning ønsker jeg lykke og held for Nordisk Råds 14. session.

Kähönen, Finland: Herr president! I dag för exakt tio år sedan kom en grupp finska regeringsrepresentanter och riksdagsmän hit till det behagliga Köpenhamn för att för första gången delta i Nordiska rådets session, som då var den fjärde i ordningen. Vi finner, som da var med, kommer väl ihåg den stora uppmärksamhet som vår grupp då väckte redan på flygfältet att döma av den stora mängd journalister och fotografer, som omringade vår delegation som om vi varit en hittills aldrig skådad grupp av varelser från en annan planet. Samma stora uppmärksamhet ägnades oss ännu under sessionens första dagar här i Christiansborg till dess att vi alla vant oss vid varandra. Det bör medges, att också vi, som kom från Finland, med stort intresse och stor entusiasm sett fram mot inträdet i detta Nordens parlament, där vi nu alltså deltagit i jämnt tio år.

Må det därför tillåtas mig att granska med finska ögon detta de nordiska ländernas samarbete på det parlamentariska planet ur de gångna tio årens synvinkel. Härvid bör man naturligtvis först säga, att det ryms många olika nordiska språk från finskan till isländskan, så att språksvårigheterna varit vår grupps största stöttesten. Detta har naturligtvis lett till att vår grupp ej alltid kunnat göra en fullvärdig insats i arbetet. Det har naturligtvis också tagit oss längre tid än andra, att bli förtrogna med ärendena. Detta har dock till all lycka varit enbart vårt problem och vi har även hunnit vänja oss vid det.

För Finlands del ville jag dessutom framföra som min egen uppfattning på basen av tio års erfarenhet, att man nu genom det inom Nordiska rådet bedrivna och åt olika håll förgrenade samarbetet samt genom den fortgående ömsesidiga och personliga kontakten har

förmått nedriva den mur av misstro och missförstånd som dittills skilt brödrarfolken på ömse sidor om Bottniska Viken. Nu har man lyckats skapa en nordisk familj, som i sin brödrakrets innesluter samtliga nordiska länder. Inom dess krets har det blivit enklare att öppet diskutera meningsskiljaktigheter än tidigare, då varje nordiskt land gick sin egen väg. Detta är i mitt tycke en synnerligen värdefull prestation att anteckna på rådets konto, och speciellt tänker jag härvidlag på Finland, som ofta har känt sig leva som om det vore beläget mellan två från varandra skilda världar.

Det Nordiska rådets arbete har ofta kritiserats för att antalet ärenden, som skall behandlas, är alltför stort, och det blir »mycket väsen för ingenting». För att råda bot på detta vore det bäst, att rådets medlemmar skulle vara tillräckligt kritiska vid framställandet av förslag. Å andra sidan bör man säga, att rådet härvidlag tillämpar samma principer som man gör i de nordiska parlament, av vilkas medlemmar rådet är sammansatt. Vidare kan man fråga sig, var man skall finna den sikt, med vilken man skiljer agnarna från vetet och de viktiga frågorna från de obetydliga, då det är fråga om hela det nordiska samhällets vidsträckta fält på olika områden.

Ehuru alltså rådets arbete ibland blivit föremål för kritik, speciellt från sidan, har dock detta gemensamma parlament enligt min mening med all heder passerat en besvärlig brytningstid. Jag skulle vilja förena mig om det konstaterande som nyligen framfördes i Sydsvenska Dagbladet om, att ehuru rådets sekretariat på grund av sin stora arbetsbörda ej alltid kunnat bedriva PR-verksamhet i större utsträckning beträffande rådets verksamhet, så är dock det ett faktum, att synnerligen många av de reformer och resultat, som åstadkommit mellan de nordiska länderna under de senaste åren, har fått sitt upphov i det arbete som utträttats inom Nordiska rådet. Då det även i

detta arbete tar en lång tid innan fröet genom regeringarnas försorg bär frukt, går det ofta så, att den stora allmänheten ofta hinner glömma var frågan haft sitt upphov. Därför får Nordiska rådet sällan den uppmärksamhet eller ära, som skulle tillkomma initiativtagaren. Det vore kanske skäl att inom rådets krets fästa något större uppmärksamhet vid denna fråga.

Under senaste tid har det förekommit i orolig ton hållna skrivelser i den nordiska pressen om att det finns mycket friktion och många spänningsskäl, som i besvärlig grad stör familjefriden i Norden. Man har i detta sammanhang t. ex. återopat de reaktioner som väckts av president Kekkonens tal eller meningsskiljaktigheterna rörande ett samnordiskt flygfält och trafikfrågor eller statsminister Kragss handlings-sätt o. s. v. Otivelaktigt finns det och kommer även i fortsättningen att finnas faktorer, som kan åstadkomma irritation och spänningförhållanden mellan de nordiska länderna. Så går det speciellt om vi strävar efter att tillspetsa konflikterna och att upphetsa den allmänna opinion angående dessa frågor i eget land eller hos grannarna.

De spänningsskäl, som beror på utrikespolitiska, militärpolitiska eller andra orsaker, borde varken nu eller i framtiden få störa Nordiska rådets egentliga arbete. Detta mål når vi, om vi avhåller oss från att uppföra dylika frågor på rådets dagordning, såsom bruket även har varit hittills. Däremot torde man ej kunna undgå diskussion om dessa frågor utanför plenisalen — litet senare kanske också inne i plenisalen. Härvidlag bör man dock alltid komma ihåg, att nordiskt land vid sidan av de gemensamma intressena även har sina egna speciella förhållanden och sitt geografiska läge samt härpå baserade krav i förhållande till den utrikes- och militärpolitik som ettvarit land bedriver. Följandet av denna linje är vart lands angelägenhet och icke Nordiska rådets. Regeringarnas sak är att i första hand söka finna gemensam-

ma linjer även för dessa eldfångda frågor.

Utgående från denna basis godkände Finlands riksdag år 1955 regeringens proposition innan Finland anslöt sig till Nordiska rådet, i vilken proposition bl. a. säges »Om rådet i motsats till tidigare praxis skulle upptaga till behandling frågor, vilka är militärpolitiska eller skulle leda till intressekonflikter mellan stormakterna, så bör Finlands representanter ej deltaga i behandlingen av dylika frågor.» Enligt min mening är det fortfarande ofrånkomligt att tillämpa denna princip och detta underlättar speciellt Finlands deltagande i rådets arbete.

Då rådets 14:e session nu öppnas, bör man konstatera, att saklistan även denna gång upptar många frågor att avhandla under de sex dagar arbetet pågår. Av de många frågorna träder i förgrunden — såsom man också på förhand kunnat ana — de talrika frågor som ansluter sig till Nordens ekonomiska samarbete, Nordkalotten och den nordiska samtrafiken, av vilka den viktigaste är regleringen av Öresundstrafiken jämte avgörandet om storflygfält. Med tanke på rådets verksamhet under de närmaste åren bör sålunda uppmärksamheten koncentreras på ett rättvist avgörande av dessa intresseväckande och för hela Nordens utveckling riktningssgivande frågor. Vi har redan i detta skede erfarit att det rör sig om besvärliga frågor, som kommer att sätta det nordiska samarbetet på ett svårt prov. Jag vill dock ännu här särskilt antyda två stora problem, som dag för dag blivit allt aktuellare, speciellt ur kosmopolitisk synvinkel. Dessa skulle jag tro ger anledning till mycket reflekterande överallt i länder med hög levnadsstandard och välbstånd.

Den ena frågan, ungdomsproblemet, är en utmaning för envar av oss, om vi blott fullt inser vad det är fråga om och vill reda upp denna trassliga härva. Denna fråga har hittills lämnats nästan utan beaktande i Nordiska rådets arbete, vilket — som jag hoppas

— inte betyder, att man inte skulle kunna göra något för saken i detta forum.

Och så till den andra frågan. En verklig hungerkatastrof hotar de överbefolkade områdena av vårt jordklot, varifrån vi dagligen får allt mera alarmerande underrättelser. Dessa budskap borde ge skäl till ett allvarligt och brådskande tänkande även för detta auktoritativa råd samt för de parlament och regeringar, som står bakom dem. Det gäller att ordna en snabb hjälp i form av livsmedel till miljoner människor, som i dag hotas av hungerdöden, samtidigt som vi kämpar med sådana problem som lantbrukets överproduktion och stå i beråd att minska vår egen lantbruksproduktion. Jag vet, att det är lätt att tala om detta, men att det också är mycket svårt att finna en praktisk lösning på problemet. Hungersituationen i världen är dock en så hotande utmaning till den »vita mannen» och till de folk med hög levnadsstandard, som lever i överflöd, att detta även på det allvarligaste borde beaktas i Norden.

Møller, Danmark: Hr. præsident! Vi er jo kommet sammen for at drøfte vore fælles anliggender, og vi skal vel ikke gøre det så friseret, at vi under generaldebatterne bringer uoverensstemmelserne væk. Tanken med disse debatter må vel være, at det også skal have karakter af, at vi trækker synspunkter op, som vi ser forskelligt på, og at vi ikke bare skal stå og rose hinanden, for det føler vi jo altid trang til. Vi kender jo vore følelser over for hinanden i denne sal, så det behøver vi ikke at bruge megen tid på.

Det, der har præget nordisk udenrigspolitik og Nordens ansigt rundt omkring i verden, er vel en respekt for mennesket, en humanistisk opfattelse af mennesket; hvad enten det hører til den ene eller den anden race, til den ene eller den anden religion, til den ene eller den anden farve, respekterer vi mennesket som skabt i Guds billede og derfor

også som noget, der skal behandles med respekt.

Det er derfor beklageligt, når tekniske misforståelser, kommunikationsforstyrrelser, som det hedder med et moderne ord, medfører, at de nordiske lande kommer til at stå delt over for problemer, der vedrører humanismen. Det har givet anledning til, at der ligger et forslag på vort bord i dag om, at vore nordiske udenrigsstyrelser bør konsultere hinanden vedrørende udenrigspolitiske problemer. Jeg tør ikke sige, om man vil gå så langt at påbyde enhver nordisk regering, at den skal konsultere andre nordiske regeringer om udenrigspolitiske handlinger, men jeg vil gerne som dansk parlamentariker sige her i dag, at jeg synes, det var uheldigt og kedeligt, at vi i efteråret oplevede et eksempel på i Sydafrikapolitikken, at de nordiske lande kom til at stemme forskelligt. Vore stemmer betyder ikke så meget, når vi står hver for sig, men et samlet Nordens stemme i De Forenede Nationer har en helt anden vægt, og derfor vil jeg gerne her fremføre min beklagelse over, at vi i dette spørgsmål af humanistisk karakter ikke kunne nå et fælles standpunkt. Jeg tror, at vi parlamentarikere i Danmark alle har beklaget, at der ikke var tilstrækkelig kommunikation, tilstrækkelig forbindelse imellem de nordiske regeringer til at hindre, at delt afstemning fandt sted. Det er for mig afgørende at sige det og at tilføje, hvis det kan være til nogen trøst for vore nordiske venner, at de danske parlamentarikere ikke blev underrettet tidligere, end de blev det.

Jeg skal derefter gå over til det problem, som vort præsidium og vore regeringer har bedt Nordisk Råd om at udtale sig om, det som man med et fint ord kalder pakeløsningen, som ligger her på Nordisk Råds bord. Nu er det jo lidt vanskeligt at finde ud af, hvad denne pakeløsning betyder, men det må være det samme, som når man ved EFTA-mødet i efteråret talte om, at man skulle have en EFTA-henvendelse til EEC, for det kunne være, den kunne

gå ind i en package deal. Det er sådan et fælles nordisk ord, som nu er oversat til pakkeløsning. Hvis det skulle oversættes til dansk, blev det vel sådan noget som en pakke, men det går ikke, fordi en »pakke» betyder på dansk mere end en julklapp, det betyder også en billig pige, og det går vel ikke an at kalde det for en lidt letlevende dame, det, der her er tale om. Derfor vil jeg hellere gå til de mere poetiske ord, som vor regering med sin sans for sprogets værdier kalder den slags ting, nemlig en buketløsning, hvor man har flere skønne blomster bundet sammen i en buket, og hvor der måske kan være en tidsele iblandt, en ukrudtsplante, som man tager med, fordi den måske skal med for at få det hele til at gå. Denne buketløsning eller med et andet udtryk, som vor statsminister engang lancerede: helhedsløsning, ligger nu foran os. Ja, vor regering har sans for ordene, men måske også kun for ordene!

Når jeg skal bedømme det, som præsidiet har bedt om vor opfattelse af, må man ikke glemme, at vi er et gammelt landbrugsland, et land som fra første færd, da der var tale om nordisk samarbejde, gik ud fra, at landbrug og industri måtte blive sidestillet. Det var vor stræben, og vi var egentlig så naive, at vi troede, at der ikke var nogen egentlige vanskeligheder ved en sidestilling af landbrug og industri. Hvorfor skal levnedsmidler behandles politisk ringere end industrivarer? Hvorfor er beklædning mere nødvendig for befolkningen end fødevarer, end fiskeriprodukter, og hvad man ellers kan tænke sig? Derfor var det en skuffelse for os, da EFTA blev dannet, at man ikke kunne bevare den tanke, der var i det nordiske fællesmarked, nemlig ligestilling for landbrugsprodukter i et fælles landbrugsmarked. Det var en skuffelse for os, men vi måtte jo sluge pillen med en løfteparagraf i EFTA-traktaten om, at man efterhånden skulle tage spørgsmålet om landbrugsvarerne op enten på bilateral eller på multilateral basis. Det har jo trukket noget ud, vi har fået

visse overenskomster og visse fremskridt, men vi har ikke fået nogen generel løsning. Derfor er vi nogle danske medlemmer her i Nordisk Råd, der for år og dag siden stillede det spørgsmål, om vi nu kunne få et fælles nordisk landbrugsmarked. Hvad vi ikke kunne nå hos briterne, hvad vi ikke kunne nå hos portugiserne, hos østrigerne og nå hos briterne, hvad vi ikke kunne nå inden for Norden, for det blev vi jo enige om i slutningen af 50'erne, at hvis vi skulle have et nordisk fællesmarked, skulle det også omfatte landbrugsvarer. Vi skulle altså nu have noget til gengæld for, at vi allerede i 1959 gik ind for et fælles industrimarked. Nu skulle prisen betales, men godmorgen! I det øjeblik, denne pris skulle betales, og vi skulle liberalisere landbrugshandelen imellem os, sagde man: nej, det kan I ikke, så må I betale en gang til. I har den fordel, at I har nogle toldsatser, som er meget lave, for så vidt angår råvarer og halvfabrikata; hvis I vil opnå noget på landbrugsområdet, må I sandelig betale det ved at blive tvunget til at arbejde med dyre råvarer og dyre halvfabrikata.

Nu kan man måske se i en statistik, som vi har fået på bordet her i dag, at næst Island er Danmark det land, der har den største udenrigshandel pr. indbygger af de nordiske lande. Så vil man måske sige: så er I altså et meget rigt land. Men det er snarere udtryk for en fattigdom. Vi er nødt til at købe alt, hvad vi skal bruge til vor industri. Vi har ingen mineralforekomster, ingen råvarer. Hvis vore råvareforsyninger skal fordyres gennem tariffen, gennem toldpolitik, kan vi ikke længere konkurrere med de råvarerige lande. Dette beder jeg Nordisk Råds medlemmer erindre. Derfor er Danmark altså stillet i den situation, at i det øjeblik vi foreslår et liberalt fremskridt til frigørelse af handelen, kommer andre nordiske lande og siger: I kan ikke få denne frigørelse, medmindre I går med til en protektionistisk foranstaltning på andre vareområder.

Jeg skal da ikke afvise, at denne buketløsning bliver undersøgt; vi har embedsmænd nok i de nordiske lande. Jeg tror, de har nok at bestille i forvejen, men hvis man mener, det kan være nyttigt, at de også undersøger dette, så lad dem gøre det, men jeg vil gerne fremhæve her, at jeg mener, at rådet burde kunne være i stand til at tage stilling til problemet om et nordisk landbrugsmarked uden at knytte det til betingelser om en nordisk toldunion. Da man kunne få en nordisk toldunion, sagde man nej til den. Nu er vi gået ind i et frihandelsområde. Frihandelsområdets idé er ganske klart, at man gradvis tilpasser sig til hinandens økonomiske omkostningsniveau, men vel at mærke således, at man gør det frivilligt for at bevare sin konkurrenceevne gennem en gradvis nedsættelse af sine egne toldsatser for ikke at fordyre sin egen produktion. Hvis man skal kunne konkurrere inden for et frihandelsområde, går det ikke an, at man arbejder med høje toldsatser over for omverdenen, for så mister man sin konkurrenceevne, og derfor vil Danmark alt andet lige kunne forvente, at de nordiske lande, der har høje toldtariffer, efterhånden må ned på toldtariffer, der nærmer sig de danske.

Jeg vil også gerne bede Dem om at erindre, at det ikke drejer sig om at gøre vareproduktionen i de nordiske lande så dyr som mulig. En nordisk toldharmonisering, der tvinger de danske toldsatser i vejret, vil fordyre den danske produktion. Vort forslag om et fælles landbrugsmarked vil være i stand til at billiggøre de nordiske folks forsyninger med levnedsmidler. Hvorfor skal det betales med en fordyrelse af de nordiske folks forsyning med industrivarer? Jeg forstår det ikke. Vi er dog kommet sammen her for at prøve på at skabe de bedst mulige vilkår for de nordiske folk, for de nordiske mennesker som helhed, og mig forekommer det at være noget af en anakronisme, noget af en fortidsbedrift her i slutningen af sekstiårene at ville gen-

nemføre en toldunion, der for nogle landes vedkommende betyder forhøjede toldsatser. Det er lige det modsatte, man tilstræber i den internationale handel, lige det modsatte, man tilstræber med Kennedyrunden. De, der ønsker dette, har de tænkt på, at det står til de bestræbelser, de nordiske landes regeringer og parlamenter udfolder under Kennedyrunden, som ild til vand? Selvfølgelig ikke for de højt tariferede lande inden for Norden, men for de lavt tariferede. Har man tænkt på, at i vore bestræbelser for at hjælpe udviklingslandene er det først og fremmest vigtigt, at disse lande ikke rammes af råvaretoldsatserne? Det, man vil nu, hvis man skal ind på en fælles nordisk toldharmonisering, er, at f. eks. Danmark tvinges til at påtage sig nordiske råvaretoldsatser, som fordyrer vor egen produktion, som begunstiger de nordiske lande, der har råvareforekomster, men som samtidig svækker u-landenes mulighed for en handel med de nordiske lande. Derfor forekommer det mig at være en bedrift, der hører fortiden til, derfor er jeg altså skeptisk over for denne del af buketløsningen.

Noget helt andet er, at hvis man siger til os danske: ja men det, det drejer sig om, er at få en toldharmonisering på jeres niveau, så skal det ikke møde nogen som helst indvendinger fra min side, så vil jeg hilse det med den største glæde, hvis vi kan harmonisere toldsatserne på det lavest mulige niveau, altså på det danske. Men så vidt jeg har forstået, er det vel ikke helt det, planerne går ud på, men er det muligt, ville jeg synes, at det var et stort fremskridt.

Ja, jeg har gerne villet gøre disse bemærkninger, og jeg håber ikke, de er faldet ilde ud. Meningen med det, præsidenten har pålagt os, må dog være, at vi udtrykker vor mening fra denne talerstol og ikke kun skønne ord.

Må jeg også gøre det, hr. præsident, over for et andet spørgsmål, som optog os så stærkt i fjor ved det fortrinlige møde, vi havde i Reykjavik, nemlig den

britiske særtold. Det er, lige som vi er ved at indstille os på at leve med denne særtold. I dag er der ikke faldet nogen bemærkninger om det. Den faldt dog kun fra 15 til 10 pct., og alle de nordiske lande, der er medlemmer af EFTA eller Fin-EFTA, må dog stadig have den opfattelse, at denne told er en suspension, en tilsidesættelse af Storbritanniens pligter over for EFTA-traktaten. Derfor beder jeg også om, at dette nordiske råd ikke afsvækker vore samarbejdsministres, vore EFTA-ministres bestræbelser for at få denne særtold væk. Det ville være alt for billigt og alt for let, at de kunne tage fra København og sige: der var ikke længere nogen, der sagde noget om særtolden, vi kan ganske roligt regne med, at der ikke er ballade med den mere. Lad os ikke falde til ro på de 10 pct. Det er uacceptabelt. Det var en ganske midlertidig indførelse af en særtold, som blev motiveret midlertidigt, og vi kan derfor ikke acceptere og bør ikke acceptere, at den eksisterer ret meget længere.

Det var de bemærkninger, jeg gerne ville gøre, og så vil jeg håbe, at vi under de forhandlinger, vi kan få i det økonomiske udvalg, også om pakeløsningen, må kunne finde frem til et grundlag, der er acceptabelt for alle landene, og mit tilbud er altså på forhand dette: lad os få en toldharmonisering på det danske toldniveau, så vil der ikke være nogen her i hvert fald, der har noget at indvende, forudsat selvfølgelig at vi så også får det fælles landbrugsmarked samtidig, for så får vi det, vi har ventet på, og som vi mener, vi har haft krav på igennem 7—8 år. Tak hr. præsident!

Utenriksminister Lyng, Norge: Hr. Poul Møller streift inn på en sak som jeg også gjerne vil komme tilbake til senere, nemlig det forslag som foreligger om konsultasjonsplikt mellom de nordiske land i deres ytre forhold.

Han var også litt inne på den spesielle sak, som jeg antar har avfødt dette forslag, nemlig voteringen i Sør-Afrika-

saken i FN. Han fortalte oss — og det var kanskje litt forbausende — at selv de danske parlamentarikere ikke var underrettet om hva som skulle foregå. Jeg skal selvfølgelig ikke blande meg opp i forholdet mellom den danske opposisjon og den danske regjering, i så måte ønsker jeg hr. Poul Møller god jakt. Men når det gjelder forholdet mellom de nordiske land ved deres forhandlinger i internasjonale organisasjoner, vil jeg med en gang si at jeg tror ikke man skal ta denne ene episoden som karakteristisk. Tvert om, det har vært et godt samarbeid, et godt konsultasjonsforhold. Og jeg må innrømme at selv om denne episode kanskje utad fortonte seg nokså dramatisk i de natteminutter da man intenst kjempet for å komme frem til sine standpunkter, så var det en ren episode som jeg tror man ikke skal legge noen vekt på. Men det jeg tror man skal understreke og legge vekt på, er det gode samarbeid som man ellers stort sett er nådd frem til i disse organisasjoner.

Møller, Danmark: Jeg håber sandelig heller ikke, at statsråd Lyng lægger vægt på den episode, lige så lidt som vi — og vel overhovedet nogen i Danmark — ønsker, der skal lægges vægt på den. Jeg har kun beklaget, at der var disse kommunikationsforstyrrelser, og jeg har trøstet de herrer ministre fra Norge og Sverige med, at det samme har vi altså været ude for her i denne bygning.

Statsminister Krag, Danmark: Jeg vil gerne have lov til at sige den norske udenrigsminister tak for hans udtalelser her. Jeg har på forskellige udsatte poster, havde jeg nær sagt, som handelsminister, som udenrigsminister og nu som statsminister, gennem en lang årrække deltaget i det nordiske samarbejde og i det nordiske samvirke både på nordisk plan, på europæisk plan og i FN, og jeg vil sige det samme, som udenrigsminister Lyng har sagt her, at hvis der i dette enkelte tilfælde, som

det vist også er erkendt, har været noget, der ikke har fungeret, som det burde, så er det en ren undtagelse. Vort nordiske samvirke i disse forskellige organer er naturligvis præget af de nuancer i synspunkterne, som de enkelte landes repræsentanter måtte have, men det har aldrig været præget af en modvilje mod at informere hinanden, det har aldrig været præget af, at man ikke ville samvirke om på bedste måde at nå et fælles resultat. Derfor er jeg glad for, at udenrigsminister Lyng — samtidig med sine mere private ønsker til hr. Poul Møller — har givet udtryk for dette fra denne talerstol.

Utenriksminister Lyng, Norge: Når den nåværende danske statsminister to ganger finner å måtte takke meg, begynner jeg å bli litt betenkt. Men vi kan vel nå trekke den konklusjon av denne replikkveksel at den lille — om jeg skal si — nordiske episode som fant sted i FN i høst, er og blir en episode som vi nå begraver og ser bort fra.

Statsminister Borten, Norge: Jeg skal ikke bruke særlig meget av tiden i dag til å filosofere over hensiktsmessigheten av Nordisk Råd som instrument i det nordiske samarbeid, det er jo titt og ofte kommentert før. Jeg vil bare si noen få ord.

Våre lands likeartede grunnlag og tradisjoner når det gjelder rettsoppfatning — og vi kan vel si samfunnsoppfatning overhodet — er etter min mening den vesentligste betingelse for det samarbeid som er vokset fram, og også bakgrunnen for at det overhodet er rasjonelt å drøfte spørsmålene i fellesskap.

Samarbeidet i Norden — ikke bare i Nordisk Råd — har vært konkret og praktisk fra sak til sak. Det ligger kanskje bedre til i forhold til vårt lynne at samarbeidet har utviklet seg institusjonelt mer enn overnasjonalt. Denne måte å drive samarbeidet på har på mange saksområder vist seg like effektivt som overnasjonalt samarbeid. I lovgivningsarbeid f.eks. har vel vi i Nor-

den oppnådd minst like stor ensartethet gjennom samarbeid i utredninger og parallell lovgivning i de enkelte land, som f.eks. sivillovgivningen i en forbundsstat som Amerikas forente stater.

Men også overnasjonalt samarbeid vil sikkert tvinge seg fram på enkelte områder hvor fordelene åpenbart er større enn ulempene. Administrasjonen av det nordiske kulturfond er vel den første saken i denne forsamling med spiren til et overnasjonalt islett. Derfor skal det bli interessant å bivåne utviklingen av denne sak her i rådet, bl. a. i relasjon til statuttene i Nordisk Råd i sin nåværende form.

Som berørt av flere talere, og også i replikkvekselen som foregikk nå, er vi med i mellomfolkelig samarbeid også på så mange andre felter, og arbeidshypotesen må etter min mening bli at når en sak egner seg for drøfting i Nordisk Råd, bør den drøftes der, hvis ikke, bør den tas opp i de fora hvor den rettelig passer bedre.

Men, som pekt på av de foregående talere, også for de saker hvor vi er med og deltar i et større forum, er det av verdi at vi holder kontakt med hverandre og søker å samordne våre standpunkter. Og jeg vil si, til tross for det som er pekt på her, at nettopp samarbeidet gjennom FN er et eksempel på slik konsultering.

Jeg vil gjerne understreke det folketingsmann Poul Møller sa, og si at det er ingen forskjell i synet på menneskerettighetene som egenverdi mellom de nordiske folk. Statsminister Krag pekte på at det var nyanser i oppfatningene. Jeg vil gjerne si at når det gjelder kjerne i spørsmålet som var oppe i FN, er det heller ikke nyanser i oppfatningene. Vi har akkurat samme oppfatning når det gjelder egenverdien av de menneskerettigheter som det der gjaldt å fremme.

Jeg ser av medlemsforslag nr. A 100 at det er tale om å styrke konsultasjonsplikten mellom de nordiske land. Jeg er helt enig i intensjonen. Men det er kanskje spørsmål om det er praktisk å trak-

tatteste en slik konsultasjonsplikt. Det kunne kanskje tenkes at det også ville slå ut slik i enkelte tilfelle at det ikke tjener den hensikt som ligger til grunn for forslagsstillernes intensjon. Jeg er derfor en smule reservert overfor den måte å styrke kontakten på.

Jeg vil også si at jeg tror det er på mange måter en heldig kombinasjon at parlamentarikerne har et samnordisk forum, slik som vi har funnet fram til her i Norden. Personlig er jeg med i rådet for første gang på regjerings-siden, men jeg synes det er en veldig stor fordel å ha så mange kontakter som det jeg har fått gjennom samvær med parlamentarikere fra de øvrige nordiske land gjennom flere år. Men jeg skal være ytterst forsiktig med å betone verdien av denne funksjon ved Nordisk Råd overført på de andre nordiske land, for det kunne jo gi grunnlag for antydning om, at jeg hadde spesielle oppfatninger om ønskeligheten av regjeringsskifter også i de andre land, og det er naturligvis ikke min business. I sammenheng med denne rent parlamentariske konstatering vil jeg nevne den mosjon som er reist i retning av å påskynde regjeringenes rekommandasjoner. Den er reist fra parlamentarikerhold. Det synes åpenbart, hvis det er noe til grunn for den rekommandasjonen, at det er et fellestrekk at det er regjeringene som er bremsen, og i tilfelle er det et fellestrekk som går på tvers av politisk farge.

Jeg vil så si et par ord om det som er et av hovedpunktene ved årets sesjon, nemlig det som går ut på å intensivere det økonomiske samarbeid. Jeg skal ikke følge den foregående taler, hr. Poul Møller, svært langt i hans analyse av den såkalte paketyløsningen. Jeg synes for min del at paketen i tilfelle inneholdt noe for meget av det vi kan kalle fødevarer på dansk.

Jeg vil gjerne gi uttrykk for tilfredshet over at den internordiske samhandel har økt så sterkt i de senere år i ly av de bestemmelser vi har i EFTA-avtalen. Det bør være en klar nordisk in-

teresse å kunne bevare de vilkår som har medført en slik utvikling. Det er jo ingen gitt å forutsi hvordan markedsforholdene i verden vil forme seg i framtiden, men man kan ikke se bort fra at det kan gis situasjoner hvor våre relativt små nasjoner kan fremme våre interesser på en bedre måte ved å opp-tre samlet, og sannsynligvis vil vel det være noe av regelen i mange forhold. Den norske regjering mener derfor det er riktig at vi oss imellom i Norden nå foretar en generell vurdering av hvordan vi kan bevare og utvide vårt økonomiske samkvem. Vi er derfor enig i rekommandasjonen fra det økonomiske utskott om at det foretas en klargjøring av forutsetningene for en samlet utbygging av nordisk økonomisk samarbeid på en slik måte at det er balanse for hvert enkelt land mellom fordeler og ulemper.

Til slutt vil også jeg — i tilknytning til de uttalelser som riksdagsmann Kähönen og statsminister Krag kom med i anledning av at det er 10 år siden Finland ble med i Nordisk Råd — uttrykke glede og tilfredshet over den utvikling som har skjedd, og over den fart hvormed også Finland mer og mer er blitt en jevnbyrdig medspiller i integreringen i Norden.

Jeg vil til slutt uttrykke håp om at forholdene også fortsatt må utvikle seg slik i denne vår verden at denne utvikling kan fortsette uavbrutt videre.

Aksel Larsen, Danmark: Hr. præsident! Den ændrede tilrettelæggelse af Nordisk Råds arbejde har vist sig at være rationel og gavnlig. Herom vidner erfaringerne fra det 13. rådsmøde i Reykjavik i fjor, så vel som arbejdet i præsidiets og udvalgene siden da, og disse erfaringer vil sikkert blive bekræftet her i København.

Det turde imidlertid være klart, ikke mindst når man ser på den meget omfattende sagliste for rådsmødet, at selve sessionstiden, små 6 dage, er alt for kort til at arbejdet kan gøres på et

fuldt tilfredsstillende sæt. Jeg håber derfor, at præsidiet vil overveje at fastsætte et større dageantal for kommende rådsmøder. Når 69 repræsentanter for de nordiske landes folkevalgte forsamlinger samt et stort antal regeringsmedlemmer kun mødes en gang om året, bør de kunne afse tilstrækkelig tid til at gøre arbejdet for at udbygge det nordiske samarbejde på det økonomiske, det politiske og det folkelige område.

En praktisk vanskelighed består nok i at finde et tidspunkt på året, der er velegnet for os alle fem, og helst et bedre tidspunkt, men denne vanskelighed må vel kunne overvindes. Som dansk kan jeg kun beklage, at det synes at være noget af en naturlov, at hvilket tidspunkt man end vælger, januar, februar eller marts, så falder det sammen med en politisk forligssituation eller krisesituation i Danmark — hvilket ord man vælger, kan vist være det samme.

Forud for dette rådsmøde har vi oplevet den beskedne begyndelse til en diskussion i de nordiske lande og til dels de nordiske folk imellem om, hvorvidt det bliver muligt inden 1969, da Atlantpagten udløber, at nå til en ensartet udenrigspolitisk orientering, eventuelt til et forbund af den art, man tidligere har forhandlet om: et nordisk forsvarsforbund. Diskussionerne herom er nyttige, og de bør ubetinget videreføres, men de forbliver antagelig abstraktioner, så længe man ikke er nået videre frem med det først fornødne, nemlig at udvide og udbygge det økonomiske samvirke mellem vore lande i ganske anderledes grad, end tilfældet hidtil har været.

Vore lande er alle tilknyttet EFTA, og rådsmødet i Oslo i 1963 har gennem sin rekommandation klart sagt til regeringerne, hvorledes det nordiske samarbejde inden for EFTA bør være. I medfør af EFTAs bestemmelser vil toldgrænserne mellem vore lande forsvinde ved dette års udgang, men dette udelukker ikke, at vi går et stort skridt videre og gennemfører en toldharmoni-

sering over for det, vi kalder tredje-lande, med en klar stræben henimod det mål, man midlertidig måtte slippe af syne i 1959: den nordiske toldunion.

Efter meddelelser, vi har modtaget fra regeringerne, og vel især fra den danske, tør man vel ikke håbe, at der sker afgørende skridt på dette rådsmøde, selv om det er rådsmedlemmerne og ikke regeringerne, der skal bestemme vor stillingtagen. Det vil imidlertid allerede være et stort skridt fremad, om der kan optages fordomsfrie forhandlinger om spørgsmålet, uden at noget lands regering på forhånd stiller mere eller mindre ultimative betingelser for deltagelse i sådanne forhandlinger.

Hvad angår de betænkeligheder, der er kommet til udtryk fra den danske regerings og dansk industris side, vil jeg tillade mig at sige, at de forekommer mig overdrevne. Dansk industri har vist, at den ejer en ganske betydelig tilpasnings- og konkurrenceevne. Den led ikke varig skade ved den gradvise afvikling af importrestriktionerne fra krigens tid og heller ikke ved toldaftrapningen inden for EFTA eller den handelspolitiske virkning af EEC-områdets forholdsregler, men har tværtimod og til dels på grund af alt dette gjort store fremskridt. Når en nordisk toldharmonisering foretages etapevis eller gradvis, hvilket vel er muligt, er jeg sikker på, at den vil gavne ikke blot Norden som sådan men også dansk industri, og skal det nordiske samarbejde være mere end mundsvejr, så kommer vi ikke uden om den. Det er nemlig rigtigt, at vore landes forskellige toldniveau for råvarer og halvfabrikata giver en forvreden situation, som er en hindring for sund konkurrence og sundt samarbejde.

Men skal man følge motiveringen for medlemsforslaget og stræbe efter, at produktionen inden for Norden sker i det land, som er bedst egnet dertil, er det naturligvis ikke nok at interessere sig for industrien, så må landbrugsvarerne ind i billedet. Frihandel mellem vore lande må også omfatte landbrugs-

varerne. At Danmark har ganske særlig vitale interesser på landbrugsproduktionens område, det ved vi alle. Det skulle imidlertid være muligt, at man kan forhandle samlet om såvel industri- som landbrugsproblemer og give gensidige indrømmelser. Man kommer ingen vegne, hvis Danmark som betingelse for blot at indgå i forhandling om industritolden skulle stille det krav, at først skal problemet om landbrugsvarerne være klaret, eller dersom til eksempel Sverige ensidigt skulle ønske problemet om harmonisering af de ydre toldsatser for industrien løst — jeg har for øvrigt ikke indtrykket af, at dette er Sveriges standpunkt.

Det er muligt, at det, man her fra talerstolen har omtalt som paketiløsning, kunne hjælpe os fremad, men jeg må altså beklage, at jeg aner ikke om denne paketiløsning andet, end at nu kender jeg ordet. Jeg ved ikke noget af oplysninger om, at et forslag til paketiløsning findes på rådets bord, til trods for at hr. Poul Møller påstod det.

Et andet væsentligt problem, som kunne løses, og som for længst burde være løst, er spørgsmålet om samordning og solidaritet i vore landes handelspolitik udadtil. Jeg tillader mig, hr. præsident, at henvise til, hvad jeg sagde herom på det 11. rådsmøde i Oslo, og også til Oslomødets rekommandation, som var ganske utvetydig, i hvert fald hvad det nordiske samarbejde inden for EFTA angår. Det må og skal være muligt for vore regeringer at nå til enighed om, at vi skal bestræbe os for at støtte og fremme hvert enkelt nordisk lands handelspolitiske interesser, hjælpe hinanden med at få den bedst mulige afsætning for de eksportvarer, hvert enkelt land er ganske særlig interesseret i.

Det, jeg her har sagt, hr. præsident, skal ikke opfattes, som om jeg mener, at der ingenting er gjort hidtil, eller at der ingenting gøres, men det skal opfattes som udtryk for, at der kan og bør gøres mere, og at arbejdet må kunne fremskyndes. Er disse problemer

kompliserede — og det er de — burde det for en almindelig betragtning synes særdeles let at enes om at tage fat på løsningen af en konkret, så at sige material opgave som den at ordne de bedst mulige trafikforbindelser mellem vore lande på det sted, hvor det tiltrænges fremfor alt, nemlig ved Øresund. Det er ikke bare et trafikspørgsmål. Det er spørgsmålet om at skabe forudsætningerne for en industriel og øvrig erhvervs-mæssig udbygning af Øresundsregionen med faste forbindelser, med havne og med storflyveplads, således at der her — på det eneste sted i Norden, hvor dette er muligt — skabes et erhvervsøkonomiske kraftcentrum, uden hvilket de nordiske landes område efterhånden kan degraderes til en art provins af et kontinentalt havne-, industri- og handelscentrum.

Arbejdet burde være i gang allerede. De rekommandationer, Nordisk Råd vedtog i Reykjavik om bygning af fast Øresundsforbindelse og om fælles løsning af problemet om en storlufthavn i Øresundsområdet, er aldeles utvetydige, men det ser ikke ud, som om regeringerne har følt sig foranledigede til at tage meget hensyn til dem. Hvad den eller de faste forbindelser angår, fortsætter man med langsommeligt udredningsarbejde, skønt snart sagt det eneste, der ventes på, er principbeslutningen: sæt bygningen i gang! Hvad angår rådets rekommandation om fælles løsning af storlufthavnens problem, erklærer Sveriges regering, at dette er et rent dansk anliggende, Danmarks regering tager dette til efterretning, og de øvrige regeringer er dermed ude af stand til at gøre stort andet end at vente.

Dette, hr. præsident, får mig til at stille det spørgsmål, som allerede med andre ord stilledes af præsidenten i talen ved rådsmødets åbning: hvor meget betyder Nordisk Råd og dets arbejde, om dets rekommandationer i vigtige spørgsmål forbliver helt eller delvis upåagtede? Rådet har ikke besluttende myndighed, det er et påtrykningsorgan,

men valgt som det er på demokratisk vis af vore landes folkerepræsentationer burde dets enstemmige eller med stort flertal fattede beslutninger eller henstillinger øve indvirkning på regeringernes og de nationale parlamenters virksomhed. Det synes de som sagt ikke at gøre tilstrækkeligt i visse spørgsmål, og det går så vidt, at regeringerne end ikke giver nogen forklaring på, hvorfor det går så langsomt, eller hvorfor de ikke følger eller ikke ser sig i stand til at følge en rekommandation.

Nordisk Råd må være i stand til også at arbejde med de store spørgsmål, og så hvor disse er af større eller mindre kontroversiel karakter, det må kunne tage stilling til dem og vise vej, sådan at særinteresser opgives eller ofres for helheden, for det nordiske samarbejde og for de nordiske folks trivsel og tryghed. Det gælder i de økonomiske spørgsmål, i kulturspørgsmål, i trafikspørgsmål, og jeg håber, at når vi har talt ud om dette her, vil det vise sig, at der ikke behøver at bestå noget, der kan ligne et modsætningsforhold mellem regeringerne og rådet, men at vi i fællesskab vil gøre arbejdet for Nordens vel.

Møller, Danmark: Hr. Aksel Larsen sagde, at der ikke forelå et udkast til en pakkeløsning for Nordisk Råd. Jeg vil gerne henlede hr. Aksel Larsens opmærksomhed på beretningen fra den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbejde, der på side 6, efter at have redegjort for de elementer, der måtte indgå i en sådan løsning, nemlig de ydre toldsætter i jordbruget, fiskeriet, kapitalforsyningen, konkurrencevilkårene og handelspolitikken, til sidst siger, at man vil have dette belyst ved Nordisk Råds forestående session her i København. Der er altså et sådant stykke papir på Nordisk Råds bord. Det er blot det, jeg vil oplyse hr. Aksel Larsen om. Det kan han ikke bestride, for det kan han jo læse sig til.

Dernæst vil jeg sige til ham, at den danske industris frygt for den toldharmonisering, som også hr. Aksel Lar-

sen er tilhænger af eller har stillet forslag om, er jo ikke, at vi skulle komme ud for at få lavere toldsætter. Den danske industris frygt er, at vi skal komme ud for at få højere toldsætter for råvarer og halvfabrikata; det er det, den frygter. En af fordelene ved dansk toldpolitik har været, at vi har kunnet skaffe os billige råvarer til vor industri, og en nordisk toldharmonisering vil medføre fordyrelse, hvis den ikke kan ske på det lave niveau, som vi står på med hensyn til råvarer, nemlig 0.

Minister for offentlige arbejder Lindberg, Danmark: Hr. præsident! Jeg havde ikke tænkt mig på nuværende tidspunkt at gå ind i en diskussion vedrørende det spørgsmål, som hr. Aksel Larsen rejste om en fast forbindelse over Øresund og en storlufthavn i Øresundsregionen, men når hr. Aksel Larsen hævder, at der ikke sker noget, fordi man ikke fra de nordiske regeringer har villet gå ind i det samarbejde om en storlufthavn, som blev vedtaget på Nordisk Råds møde i Reykjavik, føler jeg trang til at sige, at det er forkert, når hr. Aksel Larsen udlægger det på den måde, at det betyder, at den danske regering bare venter. Vi fortsætter det arbejde, der, som hr. Aksel Larsen ved, har været i gang i lang tid med at gøre undersøgelserne færdige, således at man kan komme frem til en principbeslutning om en storlufthavn i Øresundsregionen.

Aksel Larsen, Danmark: Jeg må tillade mig, foranlediget af hr. Poul Møller, at gøre opmærksom på, at på arbejdsudvalgenes møde i går blev der omtalt noget specielt vedrørende pakkeløsningen, som havde en ordlyd, vi ikke måtte blive bekendt med, før det økonomiske udvalg havde arbejdet her under rådmødet. Der var derfor, jeg troede, der forelå noget ganske særskilt.

Jeg ved ikke, hvorfor hr. Poul Møller siger, at vi frygter ikke toldharmonisering, hvis det blot bliver på lave toldsætter. Jeg opfatter det ikke sådan,

at vi på nuværende tidspunkt har afgjort, at harmoniseringen skal ske med høje toldsatser; jeg mener, der må forhandles om disse problemer. Jeg mener blot, at intet nordisk land skal på forhånd stille betingelser og sige, at kun hvis det bliver sådan og sådan på det område, vil vi overhovedet være med i forhandlingerne. Det er, hvad jeg har sagt, og det er, hvad jeg mener.

Tillad mig at sige til hr. minister Lindberg, at jeg mener ikke her at have sagt, at der sker ingenting. Det, jeg har kritiseret, er netop, at man ikke gør det, rekommandationerne fra Reykjavik anbefalede: samvirke om sagerne eller, som det hed på svensk: »samfäll lösnung av fragorna». De er det, jeg har kritiseret. Jeg har ikke sagt, at den danske regering ikke gør andet end at vente. Jeg sagde: under de forhold, der nu ligger, kan de øvrige nordiske landes regeringer, Norges, Islands og Finlands, vel ikke gøre andet end at vente. Denne bemærkning havde ikke adresse til den danske regering.

Røiseland, Norge: Nordisk forsvarssamarbeid har vært nevnt fra denne talerstolen i dette ordskiftet. Etter statuttene for Nordisk Råd er det sikkert ikke noe i veien for å gjøre det. Men jeg synes ikke der er noen grunn for Nordisk Råd til å fravike praksis her, og den tidligere praksis har vært at forsvarsspørsmål ikke er blitt drøftet i dette forum. Jeg synes også det er grunn til å minnes at den forsvarspolitik og utenrikspolitik som de respektive nordiske land fører, til sammen virker som en mektig stabiliseringsfaktor. Den er godtatt faktisk fra alle hold, eller la oss si, alle hold har avfunnet seg med den, og hvis vi nå begynner å røre ved den, kan en jo straks skape et usikkerhetsmoment og et uromoment.

Ved sesjonen i fjor i Reykjavik var EFTA og EFTA-samarbeidet faktisk den store saken. Jeg er stort enig i det hr. Poul Møller sa i dag om EFTA-samarbeidet. I fjor ble vi enige om i Reykjavik at alle nordiske land skulle prøve å

få Storbritannia til å ta bort importavgiften. Den er redusert til 10 %, men det må jo være en oppgave å komme videre, selv om vi alle, og ikke minst Norge, er avhengige av britisk økonomi og sterkt interessert i at Storbritannia greier å stabilisere sin økonomi.

Det er også et annet spørsmål i forbindelse med EFTA og Storbritannia som jeg synes vi skulle være merksame på og samarbeide om. Det er den britiske aksjonen som går ut på å yte eksportstøtte som kompensasjon for visse avgifter. Nå har alle EFTA-land — til syvende og sist også Norge — avstått fra å prosedere mot den på juridisk grunnlag, men det er slett ikke det samme som at vi roper hurra og er enig i den. Det er grunn til å være merksam på den, og prøve iallfall å holde den på et så avgrenset område som mulig.

Vi har fått økt samhandelen i Norden i stor monn gjennom EFTA. Alle er glad for det. Denne samhandelen betyr jo svært meget for alle nordiske land. Nordisk næringsliv regner i dag med Norden som marked. Det er viktig at vi beholder de fordelene som her er oppnådd, også at vi prøver å komme videre, men la meg nå i første rekke si at vi prøver å beholde det. Men er det da noen fare for at vi kan miste det, at det kan bli innskrenkninger her, at vi kan miste noe av det vi har vunnet? Kanskje ikke. Men jeg tror allikevel at vi ikke skal se bort fra at faren kan være der for at vi møter visse problemer i forbindelse med eventuelle drøftinger om det vesteuropeiske samarbeid med EEC. Vi vet ikke når det kommer, vi vet ikke hvordan det kommer, men situasjonen er svært labil, og vi vet bare at i dag er spørsmålet om samarbeid mellom EFTA og EEC et av de store problemer. Det er et av de spørsmål som gjør det vanskelig i dag, og det blir jo verre og verre. Og skal nå Kennedy-runden mislykkes, er også det lyspunktet forsvunnet. En må da tro at fornuften og realiteten vil tvinge fram drøftinger før eller senere, kanskje om ikke så lenge; og da er det viktig at vi ikke ødelegger det

nordiske marked som vi har vunnet, da er det viktig at vi ikke får en tollgrense gjennom Skagerak, langs Kjølén eller gjennom Den Botniske Bukk, da er det viktig at vi er enige om å stå sammen. Og jeg tror nok at det er ut fra den forutsetning og på det grunnlag en i noen menn må se det svenske forslaget om tollharmonisering.

Vel, der kan være atskillig å si om det svenske forslaget. Det blir sikkert ikke lett å gjennomføre tollharmonisering og få det godtatt i GATT. Det er jo grunn til å tro at vi også kan få nye vansker når vi skal forhandle med EEC, og at vi kommer enda mer i utakt.

Den norske industri ser på det spørsmål omtrent som den danske. Jeg kan gjøre hr. Poul Møller oppmerksom på det. Også den norske industri regner med at den vil få kostnadsøking fordi det sikkert blir toll på en del viktige råprodukter, så situasjonen er temmelig lik i Norge og Danmark. Men nå er det jo ikke sagt i det svenske forslaget at det skal være 100 pst. tollharmonisering. Det kan være grunn til å prøve om en kan oppnå en del. Men når hr. Poul Møller sa at det var urimelig at danskene, om de var med på denne tollharmoniseringen, likevel ikke skulle kunne få kompensasjon ved å få lettere handel med jordbruksvarer, vil jeg nok minne om forholdene for Norge. Den norske industri er ikke interessert i tollharmonisering. Det norske jordbruk er ikke interessert i det danske forslaget om jordbruket. Det er situasjonen.

Det danske forslaget om jordbruket faller i to deler så vidt jeg forstår. Den ene delen handler om eksporten av nordiske jordbruksvarer, og dersom det er riktig som det ble sagt i det danske forslaget, at jordbrukseksport fra Norge, fra Sverige, fra Finland presser prisen for dansk eksport på verdensmarkedet eller på visse markeder, synes jeg det er beklagelig, og det må vi da kunne få ordnet.

Jeg skulle også tro at det var grunn til å få økt samhandelen på visse områder, også når det gjelder jordbruksva-

rer, men jeg synes det er urealistisk å gå så langt at en tror det ikke skulle være nødvendig å ta omsyn til de strukturelle forhold i de respektive land. Jeg tror det må være naturlig å arbeide innen den ramme som vi i Reykjavik i fjor trakk opp for EFTA, da vi sa at vi tok sikte på et friere jordbruksmarked, men tok omsyn til forholdene i de respektive land. Det mener jeg vi må gjøre, men da tror jeg sikkert vi kan komme noe lenger.

Hr. Poul Møller talte om at det var viktig — og jeg hadde nesten inntrykk av at det var avgjørende — at forbrukerne fikk billige matvarer. Og det er et viktig omsyn. Men likevel er det også andre omsyn som kommer inn. For hvis det bare var dette omsynet, må en gå ut fra at Vest-Europa kan få nokså billige matvarer fra de amerikanske overskuddslagre. Men det vil vi ikke ha. At det ikke bare er spørsmål om å skaffe billige matvarer til forbrukerne, synes jeg også en har et eksempel på i Danmark, for der er jo en annen innlandspris enn den utenlandske markedspris, og det er visse tilskudd til jordbruket over det danske statsbudsjett. Men hvis vi snakker rolig sammen om dette, synes jeg vi likevel må kunne forstå hverandre og kunne komme fram til løsninger, viktige løsninger på visse punkter.

La meg så si et par ord om fisket. Når det gjelder fisket har jeg et visst inntrykk av at her går alle til aksjon mot alle, til skade for alle. For å nevne i full fart et par eksempler: Nordmennene fant for noen år siden ut at de kunne ikke få makrellen inn i Sverige på grunn av den svenske auksjonsordning. Vel, så tar Norge bort makrell fra frilisten, så kan iallfall ikke svensk makrell oversvømme det norske marked. I Danmark gjorde de det fra 1. juli siste år vanskeligere for nordmennene å få innført makrell og reker, og det siste vi har opplevd, er at svenske fiskere i Farsund i Norge ikke får høve til å transittere, men kan få lov til å selge til norske fabrikker, norske oppkjøpere eller omlaste i rom sjø. Vel, vi må her

kunne rinne fram til en ordning der vi letter for alle til fordel for alle. Det kan da ikke være umulig å finne fram til en slik ordning. Hvis vi ser realistisk på alle disse spørsmål og tar omsyn til det enkelte lands interesser, så må vi kunne komme noe fram, og da vil vi også ha styrket samarbeidet og styrket de bånd som binder oss sammen til vi i sin tid skal forhandle med andre vest-europeiske land, slik at vi unngår toll-grensene i Norden og unngår å miste noe av det marked og de fordeler vi har oppnådd.

Thestrup, Danmark: Hr. præsident! Det spørsmål, jeg vil beskæftige mig med, er ikke af de store og vigtige, men også mindre spørgsmål har jo deres ret. Der er ved denne session opført ikke mindre end 4 sager vedrørende radio og TV på saglisten. Der er endvidere indkommet et forslag om udvidet televisionssamarbejde i Norden stillet bl. a. af fru Ingrid Segerstedt Wiberg, et forslag, som jeg finder meget betydningsfuldt. Disse mange forslag er et tydeligt vidnesbyrd om den overordentlig store betydning, som radio og navnlig TV er ved at få, og det foranlediger mig til nogle bemærkninger om dette emne her under generaldebatten.

Hvis man sammenligner radio og TV med pressen, forekommer det mig, at der er en stor forskel, og at radio og TVs muligheder for at indvirke på meningsdannelsen er langt stærkere end pressens muligheder. Jeg skal nævne et par af grundene. For det første: medens pressen giver en beretning om det skete eller om de forhold, der behandles, giver radioen og navnlig TV et billede af dem, der er så stærkt, at man navnlig i TV får det indtryk, at man overværer selve begivenheden. Dette kan være farligt, thi det er jo ikke begivenheden, vi ser, men et billede af den, og dette billede er der mange muligheder for at forvanske og fordreje. Der er tekniske fotografiske muligheder, der er muligheder, der ligger i, at filmen klippes til på en særlig måde, og der er først og

fremmest de muligheder, der ligger i, at den, der optager filmen, selv vælger sine emner og derved kan gøre undtagelsen til det almene og det almene til undtagelsen.

Som det næste punkt vil jeg nævne, at i pressen har praktisk talt alle anskuelser mulighed for at komme til orde med indsigelser og kritik af det, der er fremkommet. Manden på gaden kan skrive sit indlæg, hvis han føler sig krænket, eller hvis han vil gå imod den opfattelse, der er gjort gældende. Ganske anderledes er det i radio og TV. Selv om man tillod enhver frit at udsende radio-programmer og TV-programmer, ville forholdet være det, at kun de, der råder over meget store kapitaler, således at de selv kan etablere udsendelsesstationer, kunne komme til orde. Ikke alene manden fra gaden, men store for meningsdannelsen betydningsfulde kredse, de politiske partier, kirkelige og religiøse retninger, de forskellige moral- og kunstopfattelser ville være afskåret fra at bringe deres anskuelser på samme måde som dem, der råder over radio og TV.

For det tredje har alle lande i Norden radio og TV som statsinstitutioner. De er, om jeg så må sige, forsynet med det højeste statslige autoriserede stempel. Jeg har selv stemt for at opretholde denne ordning og finder den rigtig, men det kan ikke nægtes, at hvis disse instrumenter misbruges, kan de blive meget farlige.

Skønt TV og radio således har stærkere muligheder end pressen for at indvirke på meningsdannelsen, gælder der ikke ansvarsregler eller berigtigelsesregler for disse i det omfang, som det er tilfældet for pressen. Det er under disse forhold, det forekommer mig rimeligt, at vi her i Nordisk Råd overvejer, hvordan vi bedst kan sikre os, at disse enestående midler, som radio og TV er til kulturformidling, til oplysning, til nyhedstjeneste og til underholding ikke misbruges, men netop kommer til at styrke den frihed til meningsdannelse på alle områder, som

er et af de mest betydningsfulde træk ved den nordiske kultur.

Det, vi bør rette vor opmærksomhed mod, er, hvordan vi forhindrer misbrug. Her vil jeg straks sige, at jo større frihed vi kan give radio og TV, jo bedre, og at det, det gælder om, er, at de grænser, vi trækker for friheden, er så liberale, så lidet snærende som muligt. Jeg er da også helt indforstået med, at i denne tid, hvor navnlig TV endnu prøver sig frem, er friheden af en særlig betydning, og at det her er særlig betænkeligt at gøre grænserne for snævre. Derfor tror jeg, man skal indskrænke sig til at søge at hindre visse bestemte krænkelse af det enkelte private menneske.

Vi har i det juridiske udvalg haft to sider af denne sag til behandling. Vi har beskæftiget os med det, som vi betegner som radioens og TVs juridiske ansvar, det vil sige spørgsmålet om i hvilke tilfælde den, der mener at være genstand for freds- eller ærekrænkelser eller for skadegørende handlinger fra radios og TVs side, kan kræve straf og erstatning, og i så fald mod hvem han da skal rette sit krav. Vi har haft og har til behandling spørgsmålet om berigtigelse af urigtige meddelelser. Medens vi har ment, at vi ikke på nuværende stadium kan løse det første spørgsmål på fælles nordisk basis, bl. a. fordi vore presselovgivninger er så uensartede, skal vi på denne session behandle det andet, og det er mit håb, at vi finder en løsning på det. Men hvis det samarbejde mellem radio og TV i Norden, som der er stillet forslag om, skal gennemføres, tror jeg imidlertid, at det vil blive nødvendigt for os på ny at overveje spørgsmålet om ensartede regler for det juridiske ansvar.

Jeg stillede i begyndelsen af denne uge her i det danske folketing et spørgsmål til vor kulturminister om, hvorvidt han ville medvirke til en lovgivning om ansvarsregler i radio og TV her i landet. Ministeren svarede, at han ikke mente, at det var nødvendigt i øjeblikket, men at han var opmærksom på

spørgsmålet. Det er mig bekendt, at man i Sverige også beskæftiger sig med dette spørgsmål. Det er altså ikke noget uaktuelt spørgsmål. Ved et nærmere TV-samarbejde mellem de nordiske lande bliver behovet for fællesnordiske regler mere nødvendigt, end det har været før. Jeg vil derfor anmode Nordisk Råd og de nordiske regeringer om at have opmærksomheden henledt på dette forhold, og jeg anmoder særlig regeringerne om, når de begynder at lovgive om dette forhold, ikke at fjerne de nordiske lande mere fra hinanden, end at vi, efterhånden som samarbejdet inden for radio og TV udbygges, kan gøre lovgivningerne herom ensartede i Norden.

Ohlin, Sverige: Herr president! När Nordiska rådet skapades av entusiaster som den alltför tidigt bortgångne förre statsministern Hedtoft hoppades förre statsministern Hedtoft hoppades och trodde man, att de politiska förutsättningarna skulle finnas och skapas för ett radikalt närmande mellan Nordens folk. Dessa förhoppningar har inte infriats. Det har inte funnits erforderlig politisk vilja och varken Nordiska rådet eller andra kan gå utanför de gränser som har utstakats av viljan hos folken och i de beslutande församlingarna. Det har blivit en lunk i långsam takt i det nordiska samarbetet med Nordiska rådet som en påtryckningsgrupp, strävande efter att något öka hastigheten.

Men det är knappast riktigt att säga, att rådets väg är kantad med gravstenar över de stora tankarna och därmed ge intryck av att föga har uppnåtts. Jag vill peka på att Nordiska rådet har gjort mer än 400 rekommendationer, varav mer än 200 har accepterats av regeringarna; ungefär 100 är ännu under utredning, och något mindre är antalet rekommendationer som har förts åt sidan. Det som har uppnåtts gäller samhällslivets flesta områden.

Jag delar emellertid deras mening som hävdar att förbindelserna över

Öresund och den nordiska kulturfonden är två exempel på bristande handlingskraft och kanske i något fall bristande nordiskt intresse.

Rådet har motiverat ingående och vid flera tillfällen varför man anser dels att trafikförbindelsen över Öresund brådskar, dels att frågan om ett storflygfält i Öresundsregionen bör handläggas som en nordisk fråga, i främsta rummet naturligtvis av de svenska och danska regeringarna. Att då plötsligt utan motivering mötas av underrättelsen i somras, att svenska regeringen anser storflygfältfrågan i Öresundsregionen vara en rent dansk angelägenhet är förbluffande. Vad blir det av det praktiska nordiska samarbetet om sådana grepp används?

Vad kulturfonden beträffar fäster jag mig mindre vid att det mest välsituerade landet har lyckats pruta ned anslaget till en femtedel av de ca 300 miljoner danska kronorna; mer oroande är intrycket att man på sina håll anser att avvägningen i varje land av olika statliga anslagsbehov mot varandra skulle hindra att regeringarna avstode från sin närmare beslutanderätt över användningen av väsentliga medel.

Med ett sådant synsätt blir det ingenting av med den inskränkningen i varje lands suveränitet som i stort sett är en förutsättning för radikala närmanden mellan folken inte bara i Norden utan också i vidare internationella sammanhang. Varför skall man inte här uppe i norr pröva att gå från den mera blygsamma samarbetstanken till en viss överstatlig integration åtminstone på utrikespolitiskt så ofarliga områden som den nordiska kulturpolitikens? Må det inte kunna sägas, herr president, om 1960-talets nordiska regeringar och parlamentariker, att de har försummat att utnyttja de unika förutsättningarna för kultursamarbete som språkgemenskap eller språkförståelse i stor utsträckning skapar?

Herr president! Det har talats och kommer att talas en del om den paketlösning för att få en mera genomförd

nordisk marknad och större enhetlighet i den ekonomiska politiken som experterna sysslar med. Det gäller bland annat tullharmonisering, jordbrukets och fiskets avsättningsproblem, näringslagstiftningen, det handelspolitiska samarbetet utåt och andra ting. Inom Beneluxgruppen, vars råd vi är glada att snart se företrätt här av framstående representanter, har man startat långt efter oss och har ändå gått förbi oss i de flesta berörda avseenden.

För mig står det klart att en nordisk paketlösning, så sammansatt att den ter sig tilltalande för envar av de nordiska staterna, inte är en fråga om utdragna forisatta utredningar av experter, även om herr Bratteli kan ha rätt i att något ännu återstår att göra. Det är politisk vilja och politiska initiativ saken gäller. Av vem? Naturligtvis av regeringarna som Nordiska rådet i flera år försökt att sätta i rörelse på denna väg. Där saknar jag kanske främst ett initiativ från Sveriges regering.

Visst överdriver man på sina håll tallet om att fördelarna av en större nordisk ekonomisk enhet i främsta rummet skulle tillfalla Sverige som det mest industrialiserade landet. Man kan emellertid vända på saken och säga, att ju mindre ett lands egen hemmamarknad är, desto större behov har man av marknadens effektiva utvidgning — det gäller de övriga nordiska staterna. Å andra sidan framstår det som klart att Sverige skulle vinna så mycket på en stabilisering av Norden som en ekonomisk enhet, att svenska initiativ borde tas i fråga om kapitaltillförseln till näringslivet i hela Norden, kanske främst genom en gemensam nordisk upplåning i utlandet.

Den framtida jordbrukspolitik i Sverige, varom betydande enighet synes växa fram på grund av knappheten av arbetskraft, tycks också öppna möjlighet till en successivt ökad införsel av jordbruksprodukter utan att vår självförsörjningsgrad blir för låg och utan att inkomstmöjligheterna för det svens-

ka jordbruket skadas. Det bör då vara möjligt att i ett nordiskt integrationspaket lägga in åtaganden att man vid införsel av jordbruksprodukter i första hand skall vända sig till Danmark. Lika naturligt är att de nordiska staterna tillsammans inom EFTA söker bevaka de danska intressena, inte minst nu när ett i och för sig välkommet närmande mellan Storbritannien och Irland eljest kan ge upphov till nya svårigheter.

Herr president! Jag hade tänkt begränsa mitt anförande till åtta minuter, men efter att ha lyssnat till Poul Møller är jag tvungen att göra en liten utvidgning. Jag skulle vilja tillfoga tre synpunkter.

För det första har dansk industri knappast mindre fördelar än andra nordiska länders industri av en fri handel med industriprodukter här uppe i Norden. Att se denna frihandel i industriprodukter som en dansk uppoffring, vilket herr Poul Møller ville göra, eller som ett pris danskarna får betala för andra ting synes mig oberättigat. Jag vill upppepa vad statsminister Erlander sade — jag tror det var på Island — att Danmarks export av industriprodukter till Sverige var ungefär lika stor som Danmarks export av jordbruksprodukter till Västtyskland — för närvarande är den nog något större.

För det andra vill jag säga, att så länge den internationella handeln med jordbruksprodukter i Europa helt domineras av jordbruksordningar och regleringssystem ter sig tanken på en frihandel i dessa produkter just här uppe i Norden, medan man i övrigt i världen fortfarande har dessa regleringssystem, såsom orealistisk. Danska krav på en så långtgående målsättning som frihandel i jordbruksprodukter har, hoppas jag, endast syftet att vara ett förhandlingsargument. En successivt växande handel med jordbruksprodukter i Norden är däremot enligt min mening ett berättigat önskemål och ett naturligt utslag av ekonomisk specialisering.

Det glädde mig att höra att herr

Poul Møller ville vara med om att undersöka en tullharmonisering. Hittills har ju inflytelserika danska kretsar exempelvis i remissyttranden helt framt avvisat själva tanken såsom inaktuell. De nordiska experterna har ju för ett antal år sedan undersökt detta problem och t. o. m. sedan friskat upp denna undersökning. De olika experterna — även de danska — har därvid inte lagt så stor vikt vid skälen mot en harmonisering som herr Poul Møller gjorde nu. När jag lyssnade till hans tal om de ödesdigra konsekvenserna av en harmonisering, tillkommen — förmodar jag — genom någon kompromiss mellan de olika ländernas system, kunde jag inte underlåta att fråga mig, om herr Poul Møller inte glömde de möjligheter som finns och i hög grad utnyttjas att vid export bevilja restitution för de tullar som har betalats vid import av råvaror och halvfabrikat. Det blir alltså ingen nettobelastning för den danska industrien vid export till andra länder, om man har ett sådant system.

Därtill kommer att man, när man skall ha en fri handel i industriprodukter inom ett frihandelsområde som EFTA, vill undvika den snedvridning av handeln varom det talades så mycket före EFTA:s tillkomst. Jag tror att den dag nalkas då man inte kan underlåta att resa frågan om tullharmonisering även beträffande råvaror och halvfabrikat för att undvika en snedvridning av handeln. Detta är någonting annat än den aspekt på frågan som herr Poul Møller talade om när han ville se spørsmålet endast som en fråga om en naturlig arbetsfördelning.

Herr Poul Møller hänvisade — med all rätt, tycker jag — till Kennedyronden. Dess syfte är just att försöka få en så fri handel som möjligt i industriprodukter och en ökad handel i jordbruksprodukter utan att kräva att man skall komma fram till ett system utan fasta jordbruksordningar som för närvarande finns i de flesta länder. Man accepterar alltså faktiskt ett något annat grepp på utvidgningen av handeln

med jordbruksprodukter, men givetvis lägger man i detta grepp också in att man inte skall höja, utan snarare sänka vissa tullar.

Vad jag vill framhäva, herr president, för att återgå till frågan om paketlösningen mera i princip, är att det inte längre går att hänvisa till utredningar. Jag tror att det nu krävs politiskt handlande om man vill att det skall bli någonting av detta nordiska paket och att vi inte skall utreda det i tio år eller mer, såsom vi höll på med den nordiska tullunionen till dess den hade förlorat aktualitet. Tiden kan snart vara inne för de nordiska regeringarna att även utåt inom EFTA:s ram driva på närmandet till den ekonomiska gemenskapen EEC.

Jag understryker att jag talar om initiativ och samarbetsmöjligheter mellan de nordiska staterna inom EFTA:s ram. Att de nordiska eller de skandinaviska länderna i nuvarande läge skulle gå förbi EFTA och direkt närma sig EEC för att få till stånd förhandlingar vid sidan om EFTA ter sig för mig som en förflugen tanke, som väl ingen numerar riktigt på allvar. Det är inte genom att försvaga EFTA vi kan förbättra vår förhandlingsposition i Bryssel och öka möjligheterna att få till stånd en allmän västeuropeisk integration. Tvärtom förbättrar vi vårt läge om vi stärker EFTA, men vi måste försöka komma förbi det vaga talet om broslagning mellan EFTA och EEC.

I avvaktan på att läget i EEC klarnar och kanske ett tidigt värval äger rum i England kan en hel del arbete göras för att öka utsikterna till nordisk sammanhållning och nordiska insatser på den europeiska integrationsfronten. En sak som de nordiska staterna kan göra för att underlätta en senare verklig samordning med EEC utan att komma i konflikt med EFTA-intressena är att förbereda införande av en mervärdesskatt i de olika staterna. Jag hoppas att man inte bara i Danmark och Sverige utan också i övriga nordiska länder är villig att intressera sig för denna viktiga sida

av problemet, hur vi skall kunna på längre sikt få en friare handel i Europa.

Vi har hittills trott, herr president, att våra utrikesministrar och handelsministrar undantagslöst ägnade sig åt ingående konsultationer före alla betydelsefulla aktioner. Nu har vi väckts upp ur denna behagliga tro av budskapet om ömsesidiga överraskningar regeringarna emellan och drastiska skildringar t. ex. av den nye norske utrikesministern, fastän han nu i dag ansträngde sig för att bagatellisera saken. Utan att överdriva dess betydelse — jag hoppas liksom han att det är fråga om en episod — skulle jag vilja göra den reflexionen, att det på det nordiska området tydligen finns utrymme inte bara för framsteg, utan också för initiativ i syfte att hindra tillbakasteg. Nordiska rådet som parlamentarisk institution utgör ett naturligt forum för regeringsförklaringar kring detta tema. I någon mån, men väl kortfattat, har vi redan fått en sådan.

Møller, Danmark: Jeg er bange for, at sprogforbistring er skyld i, at Hr. Ohlin og jeg ikke helt har forstået hinanden. Jeg så selvfølgelig gerne en frihandel for landbrugsvarer i Norden, ligesom vi har for industrivarer, men jeg har ikke stillet noget forslag om det og har ikke stillet noget krav om det. Det forslag, jeg er medforlagsstiller til, er et forslag om fællesnordisk jordbrugsmarked, altså et fælles marked, og det er jo noget andet, det var jo også det, som hr. Ohlin var inde på.

Må jeg dertil føje om spørgsmålet om eksportgodtgørelse for råvaretooldsatsen, at det er rigtigt, at vi har en sådan hjemmel, men det hjælper jo ikke på konkurrencen på hjemmemarkedet, f. eks. med den svenske industri, der har sine egne råvareforekomster; det kan — og dér tror jeg, hr. Ohlin og jeg er enige i vore liberale grundsynspunkter — aldrig være formålet at gå ind i en toldharmonisering, der forøger toldbeskyttelsen. Ud fra vore liberale princip-

per kan vi derimod sikkert enes om en toldharmonisering, der mindsker toldbeskyttelsen og forøger den fri handel. Dér tror jeg, vi kan finde et fælles standpunkt, og dér mener jeg, at snedvridningssynspunktet vil hvert enkelt land, der har for høje toldsats, kunne klare sig fri af ved at nedsætte deres toldsats.

Ohlin, Sverige: Herr president! Herr Poul Møller tycks tro att om man har egna råvaror, så har man dem ungefär så mycket billigare än om man köper dem från utlandet som motsvarar tullen. Detta tror jag är en illusion.

Om herr Poul Møller vidare tycks anse att ett land som har billigare råvaror inte kan få fritt exportera sina färdigprodukter till ett annat nordiskt land, så är konsekvensen att herr Poul Møller har gjort ett för tillämpningen inom EFTA eller i Norden mycket viktigt erkännande. Slutsatsen blir nämligen att Danmark, om landet tullfritt importerar råvaror utifrån, medan andra nordiska länder importerar samma råvaror med tullar, kommer att acceptera en ordning som hindrar att denna olikhet i konkurrensförhållandena leder till en dansk industriexport till övriga Norden. Just i sådana fall föreligger verkligen en skillnad i kostnader.

Men låt oss inte glömma att vi — inte när det gäller den nordiska marknaden men när det gäller tredje land utanför EFTA — har möjlighet att göra tullrestitution. När det däremot är fråga om den nordiska marknaden tror jag att vi om vi vill kan klara det problemet, bara vi enas om att sätta oss ner för att försöka. Första förutsättningen är dock att man på dansk sida accepterar att se detta som ett aktuellt och seriöst problem.

Att herr Poul Møller och jag är eniga om att verka för en friare handel i världen vet jag, och det gläder mig mycket, men jag tror inte att en fullharmonisering i Norden, tillkommen genom en kompromiss, skulle kunna betraktas som ett steg i protektionistisk riktning.

Tvärtom tror jag det skulle stärka tendensen till friare handel i Norden och alltså verka i den riktning som vi båda önskar.

Statsminister Krag, Danmark: Jeg finder mig i den for mig usædvanlige situation, at jeg fra denne talerstol må støtte hr. Poul Møller. Jeg synes ikke, hr. Ohlin kan reducere de problemer, der her drøftes, til et spørgsmål om toldrestitutioner. Det er et langt større problem. Når man i dag spørger i Danmark, hvad vor største belastning er ved at være partner i et i øvrigt meget vellykket EFTA-samarbejde, vil mange tro, at svaret herpå er: det er den britiske ekstratold på 10 pct. Det er imidlertid ikke svaret; det er også en stor og alvorlig belastning, men den for os alvorligste belastning er, at eksporten fra det erhverv, der er vort ene hovederhverv, nemlig landbruget, ikke har fået samme frie adgang til de andre medlemslandes markeder, som disse landes industriprodukter, der er den væsentligste del af deres eksport erhverv, har fået til vort købekraftige marked. Denne belastning må vi også tage i betragtning, når vi taler om øget økonomisk samarbejde mellem de nordiske lande. Situationerne kan måske ikke helt sammenlignes, og jeg ved, at man fra svensk side direkte over for mig i sommer har antydnet muligheder for udvidelser. Alligevel er sagen den, at f. eks. Danmarks eksport af enkelte vigtige landbrugsvarer til bl. a. Sverige har været i tilbagegang i de senere år.

Jeg tror derfor, at hr. Poul Møllers oplæg er rigtigt. Skal der blive tale om en pakeløsning, eller hvad man nu vil kalde den, må man ikke på forhånd udelukke at give jordbrugsprodukterne samme stilling i samhandelen, som industriprodukterne allerede har fået.

Ohlin, Sverige: Herr president! Jag konstaterar att statsminister Krag går längre än Poul Møller, som tillrättavisaade mig och sade att det inte var tal om att ge jordbruksprodukterna samma

frihandel utan om något annat och mindre långtgående. Herr Krag talar däremot enfatiskt om samma behandling av jordbruksprodukter som av industriprodukter och skjuter alltså åt sidan hela den fråga som jag berörde, nämligen att den internationella marknaden för jordbruksprodukter har en annan karaktär än marknaden för industriprodukter. Givetvis måste detta påverka möjligheterna att inom en liten del av världen införa en fullt fri handel av jordbruksprodukter. Men statsminister Krag kritiserar att man inte har samma fria jordbruksexport som när det gäller exporten i övrigt. Nej, det har man inte och problemet är väl att under hänsynstagande till världsmarknaden söka möjliggöra en växande dansk export. Det var just detta som jag i dag och tidigare vid många tillfällen förklarat att man på dansk sida kan göra anspråk på. Om Sverige och i viss mån Norden i övrigt behöver, såsom jag tror, importera en växande mängd av jordbruksprodukter, bör vi kunna ge Danmark trygghet för att denna import — till konkurrenskraftiga priser — huvudsakligen, vad de danska typerna av jordbruksprodukter beträffar, sker genom inköp från Danmark. Någon sådan trygghet finns inte för närvarande.

Jag tycker alltså att vi skall kunna gå ett steg längre i dansk riktning och detta är ju ett blygsamt uttryck för en liknande uppfattning som den Poul Møller hade. Jag erkänner att det är ett blygsamt uttryck — (*Poul Møller: Forligsvilje.*) Men det förvånar mig i alla fall att Poul Møller reagerar på det sätt som han gjort. Jag brukar ju närmast anses som den som talar — måhända såsom gammal medborgare i Danmark — för beaktande av danska intressen både i den nordiska handeln och när det gäller att bevaka danska synpunkter beträffande den brittiska handeln. Men i dag måste jag ändå, herr president, söka klargöra varför jag inte tror att man kommer till något resultat genom att begära för mycket.

Kanske använder Poul Møller den metod som uttryckts med orden att man skall sikta mot skyn för att träffa skogsbrynet.

Statsminister Virolainen, Finland: Herr president! Den gamla frågan om nordiskt ekonomiskt samarbete har alltså sedan Nordiska rådets session i Reykjavik på nytt varit föremål för växande intresse. Detta är helt naturligt då man beaktar dels att det ekonomiska samarbetet i världen under det senaste årtiondet genomgått en utveckling som saknar motstycke i dess tidigare historia och dels att vi i Norden, bl. a. i form av starkt ökad samhandel fått konkreta belägg på att de nya vägar man slagit in på — för vår del närmast inom EFTA — har haft övervägande positiv verkan.

Ett flertal medlemsförslag har gjorts, vilka alla i mer eller mindre omfattande grad har som mål en utökning av det ekonomiska samarbetet i Norden. Man har vid det förberedande arbete som utförts, kunnat konstatera att det ekonomiska samarbetet skulle beröra betydelsefulla ekonomiska intressen. Trots de relativt stora likheter som föreligger mellan de nordiska ländernas ekonomiska strukturer är det helt naturligt att de nationella intressena på många punkter avviker från varandra. Detta medför att det just på dessa punkter är svårare än vanligt att komma överens om de regler som är nödvändiga, då närmare ekonomiska band skall skapas. Man kan också allmänt sett konstatera, att det ekonomiska samarbetet i Norden hittills koncentrerats på frågor där betydande intressekonflikter icke förelegat. Omfattningen av det redan nu bestående samarbetet och särskilt också den smidighet med vilken det realiserats, utvisar trots detta tydligt hur pass goda förutsättningarna för samarbete är just i Norden. Det att man nu stöter på svårare problem än tidigare betyder att man för att klara dem behöver något mera komplicerade lösningar. Nära till hands ligger det att

för en grupp frågor, vars individuella lösning ter sig önskvärd men svår, söka en gemensam lösning.

Det är så vitt jag förstår också det resultat man kommit till i samarbetsutskottet. Samarbetsministrarna säger i sin rapport att ett ställningstagande till ett vidgat samarbete på vissa centrala områden, om vilka man i huvudsak enats, skulle underlättas om man utarbetade en samlad plan som balanserar för- och nackdelarna för de olika länderna.

Svårigheten i detta skede består i att samarbetsministrarna icke har kunnat enas om huru utredningsarbetet skall föras vidare. Målsättningen är inte fullt klar. Därför hoppas man att diskussionen vid denna session skall kasta nytt ljus på de politiska förutsättningarna för att genomföra tanken om ett utvidgat ekonomiskt samarbete i Norden. Vid statsministermötet i Imatra beslöt man att ge denna fråga en central ställning vid den session som nu inletts.

Såsom jag framhöll redan i Imatra torde tidpunkten och de yttre omständigheterna för ett intimare ekonomiskt samarbete i Norden vara gynnsamma. Vi har alla tillsvidare begagnat oss av ungefär samma vägar för att lösa våra ekonomiska problem och såvitt jag förstår är ingen av dessa sådan, att den skulle utgöra ett hinder för intensifierad nordisk samgång. Vi vet alla att det i dagens värld gäller att ta till vara varje möjlighet. Vi följer samtliga med utvecklingen i världen och söker, delvis i samråd, lösningar på våra internationella ekonomiska problem i GATT-förhandlingar, inom EFTA, i UNCTAD, genom handelsavtal osv. Varför skulle vi inte göra ett allvarligt försök att utreda också vad vi kan åstadkomma genom längre gående ekonomiskt samarbete i Norden? Den allmänna tendensen i världen går mot allt större ömsesidigt ekonomiskt beroende och samspel och om också det nordiska samarbetet är och kommer att förbli av stor betydelse för oss får vi inte glömma att det även som helhet betraktat utgör ett relativt

litet led i den ekonomiska utvecklingen i världen. Genom ökat samarbete kan vi emellertid bättre bevaka våra intressen och kanske uppnå större fördelar än var för sig. Genom samarbete har vi också möjligheter att förbättra balansen inom EFTA och i högre grad än nu påverka EFTA:s interna aktivitet.

När jag jämför vårt fördelaktiga utgångsläge med dagens problemställning måste jag konstatera att det enligt min uppfattning utan tvivel vore fel att låta saken förfalla innan den grundligt undersökts. Vidare synes det mig att vi kommit ganska nära den punkt där vi inte mera kan undvika att fatta ett avgörande principbeslut.

Varje nordiskt land har speciella ekonomiska problem som vi måste ta hänsyn till. Det är därför också nödvändigt att skapa balans i den plan som skall utformas. Vi får emellertid inte nu betrakta endast de för- och nackdelar som erbjuder sig på kort sikt utan måste också beakta en längre trend. Det är ju inte meningen att med ett slag förändra situationen, utan samarbetet måste tvärtom byggas upp steg för steg. Vad vi nu anser vara antingen helt omöjligt eller absolut oundgängligt ter sig kanske efter någon tid alldeles tvärtom.

Innan jag lämnar den ekonomiska sektorn vill jag ännu beröra några andra aktuella frågor ur finsk synpunkt.

Den ekonomiska utvecklingen i Finland har varit fördelaktig under de senaste åren och såväl industriproduktionen som handeln har vuxit stadigt. I fråga om utrikeshandeln har emellertid importen ökat snabbare än exporten, vilket gett upphov till betydande betalningsbalanssvårigheter för vårt land. Denna tendens har tyvärr fortsatt trots de penningpolitiska och andra åtgärder som vidtagits den senaste tiden. Vi hoppas kunna bemästra dessa svårigheter utan att i högre grad störa våra traditionella handelsförbindelser. Vårt mål kan vi emellertid uppnå lättare om vi kan räkna med förståelse hos våra nordiska grannar.

Som en åtgärd att motverka minskningen i våra valutareserver, beslöt regeringen som bekant bl. a. skärpa bestämmelserna för tullfri import för utlandsresenärer. Denna åtgärd väckte ett visst uppseende och man hävdade bl. a. att de nya restriktionerna strider mot Helsingfors-avtalet. Så är emellertid inte fallet. Dessa åtgärder strider på intet sätt mot Helsingfors-avtalets bestämmelser om gränshandeln. För gränshandeln gäller fortfarande de ursprungliga bestämmelserna.

I detta sammanhang vill jag gärna ännu nämna ett nytt positivt drag i det nordiska ekonomiska samarbetet, nämligen de ökade kontakterna mellan industri- och handelskretsarna i Norden speciellt i syfte att utveckla underleverantörssystemet. Denna form av samarbete hoppas vi i Finland skall leda till resultat som är till nytta för alla parter.

Vid denna session kommer även många andra frågor än enbart ekonomiska att behandlas. Beträffande det medlemsförslag som föreligger angående artikeln om konsultering i Helsingfors-avtalet vill jag nämna att Helsingforsfördragets artikel 30 i princip bekräftar det hävdvunna konsulteringsförfarande, som tillämpats mellan de nordiska länderna i sådana frågor som behandlas av internationella organisationer och kongresser. Ett sådant ömsesidigt konsulterande har visat sig vara till nytta. Från finsk sida har man funnit det nuvarande konsulteringsförfarandet tjäna sitt syftemål på förutsatt sätt och funnit ordalydelsen i Helsingfors-avtalets artikel 30 motsvara konsulteringsförfarandet såsom det i praktiken utvecklats. Såframt det inom Nordiska rådet allmänt anses önskvärt att ändra ordalydelsen i artikel 30 i enlighet med ovannämnda förslag har man på finskt håll i detta hänseende inga invändningar.

Under de senaste åren har forskningsintresset i Norden rörande internationell politik ökat vilket bl. a. tagit sig uttryck i en intensifiering av den

s. k. freds- och konfliktforskningen. I Nordiska rådet godkändes sålunda år 1962 en rekommendation om grundande av ett nordiskt institut för konfliktforskning och på basen av detta har sedermera avgivits ett betänkande »Forskning af international politik». För denna session har det gjorts ett tilläggsförslag rörande freds- och konfliktforskning, vari rekommenderas ett påbörjande av samarbetet enligt vad som förutsätts i betänkandet.

Enligt Finlands regerings mening är förslagen för utvecklandet av detta viktiga forskningsområde riktiga och det borde ej ställas hinder i vägen för deras godkännande. Dock bör man konstatera, att konfliktforskningen nuförtiden utvecklats i mycket rask takt; i flertalet nordiska länder har man på senaste tid vidtagit relativt långt gående åtgärder för organiserandet och stödjandet av forskningen inom detta område. I Finland har en av statsrådet tillsatt kommitté nyligen avgivit sitt betänkande om freds- och konfliktforskning som förutsätter förverkligandet av en omorganisering av forskningen på detta fält inom en nära framtid. Det förefaller därför som om ett koordinerande av åtgärderna mellan de olika nordiska länderna för att effektivisera denna forskning vore av nöden. Detta kunde betyda, att det inte vore ändamålsenligt att realisera samtliga fyra förslag som föreslagits i det nordiska betänkandet »Forskning af international politik», men åtminstone de två första skedena, nämligen effektiviserandet av det nordiska samarbetet samt utdelningen av stipendier. Detta förefaller nyttigt även med tanke på alla framtida utvecklingsmöjligheter. Enligt vår uppfattning har vi i Norden möjlighet att åstadkomma nog så betydelsefulla resultat inom detta område i såväl teoretiskt som praktiskt hänseende.

Med anledning av föreliggande medlemsförslag angående bibehållande av Norden som kärnvapenfritt område får jag hänvisa till de uttalanden, som framförts av Finlands regerings represen-

tanter, då denna fråga vid en del tidigare skeden behandlats i rådet. Härvid har det konstaterats, att redan då Finland anslöt sig till Nordiska rådet var Finlands regering och riksdag eniga om att Finlands representanter ej bör delta i behandlingen av sådana frågor, vilka är militärpolitiska eller skulle leda till ställningstagande i intressekonflikter mellan stormakterna, infall rådet mot tidigare praxis skulle upptaga dylika frågor till behandling.

Det sagda visar vår inställning även till det nu föreliggande förslaget utan att i och för sig gå in på dess innehåll eller syfte. Finlands regerings uppfattning om ett kärnvapenfritt Norden är känd från andra sammanhang: Finlands regering stöder bildandet av ett kärnvapenfritt Norden.

Vid detta plenarmöte kommer även några viktiga frågor inom kultursamarbetets område att tagas till behandling. Den viktigaste av dessa är kanske frågan om höjningen av nordiska kulturfondens medel till sammanlagt 3 miljoner danska kronor.

Från det sociala området kan det konstateras att arbets- och trafikolycksfallen har i hela världen och även i Norden blivit ett svårt socialt problem, ja så svårt att man rentav kan anse antalet offer för dylika olycksfall motsvara situationen under krigstid. Antalet i olycksfall omkomna och skadade är helt skrämmande. Det kan för Finlands del nämnas, att år 1964 anmäldes till försäkringsbolagen över 162 000 arbetsolycksfall och att under år 1965 över 1 000 personer omkom i trafikolyckor. Det är därför all anledning att göra allt som är möjligt för att hindra dylika olycksfall. Även inom detta område kunde det nordiska samarbetet intensifieras.

Herr president, ärade nordiska vänner, för Finlands del är detta Nordiska rådets möte ett speciellt minnesvärt tillfälle. Det har i dessa dagar förflutit tio år sedan Finland blev medlem av rådet. Det första mötet vår delegation var närvarande vid ägde rum i Köpenhamn,

här på Christiansborg. När vi i Finland blickar tillbaka på dessa tio år står det klart för oss att Finlands medlemskap i rådet på ett övertygande sätt visat sig motsvara de förhoppningar som vi ställt på det. Vi har för vår del försökt göra en aktiv insats i rådets arbete till fromma för nordisk samhörighet som för oss alla representarer ett grundläggande och bestående värde oberoende av tidernas och omständigheternas växlingar.

Erling Petersen, Norge: Tilfellet har villet at Nordisk Råd denne gang begynner sine forhandlinger på samme dag som Europarådet avslutter sin vintersesjon, og en rekke medlemmer av denne forsamling har hatt æren og gleden av å delta i forhandlingene i Strasbourg den siste uken. Jeg sier med hensikt glede, for denne gang gav debatten uttrykk for en positiv vilje til å komme ut av den stillstand som det europeiske samarbeidet har vært i nå de siste år. Det kan begynne å hende noe igjen på den europeiske arena, og det overraskende snart. Stemningen blant parlamentarikerne kom til uttrykk ved at forsamlingen med overveldende majoritet vedtok en meget sterk rekommandasjon, og da nordisk økonomisk samarbeid jo er et hovedtema på denne sesjon, vil jeg tillate meg i fri oversettelse å gjengi noen linjer fra denne rekommandasjon.

Vi hører stadig at EEC er inne i en krise. Det er riktig, men det som er meget verre, er at Europa og det europeiske samarbeid er inne i en krise, og det betyr at Norden er engasjert enten vi ønsker det eller ikke. I denne rekommandasjon, som dels er rettet til regjeringene i Fellesmarkedet og dels i EFTA, oppfordrer parlamentarikerne inntrengende regjeringene i EEC til å løse sine vanskeligheter så snart som mulig på en måte som er i overensstemmelse med Roma-traktaten, og videre å erkjenne det påtrengende behov for å utvide fellesskapet og i forbindelse med det å erklære sin villighet til å behandle de

ansøkninger om medlemskap fra andre europeiske land som er villig til å akseptere og påta seg de plikter det medfører, og videre å deklarerer som sin hensikt i stigende grad å utvikle en europeisk politisk assosiasjon basert på det utvidede fellesmarked, og som et første skritt å arrangere regulære konsultasjoner mellom de europeiske land som ønsker å delta i den hensikt å utvikle sammen en felles ytre politikk. Og til slutt inntrengende å oppfordre regjeringene i EFTA til å bestyrke sin villighet til å siudere sammen med regjeringene i EGE spørsmålet om deres tilslutning til Fellesmarkedet som fullverdige medlemmer eller som assosierte medlemmer.

Jeg nevner ikke denne rekommendasjon bare på grunn av dens egen verdi, selv om jeg anser den som et meget viktig dokument, men også fordi den demonstrerer hvor vanskelig nordisk samarbeid er i praksis.

Som jeg sa, ble rekommendasjonen vedtatt med et overveldende flertall, men det var ingen nordisk enighet bak denne utfordring. Ikke bare stemte svenske representanter imot, men deres talsmann, som også tilhører regjeringspartiet, holdt et meget lite nøytralt innlegg, jeg vil heller si et meget aggressivt innlegg, hvor han meget sterkt gikk imot hovedinnholdet i den rekommendasjon jeg nå har referert, til tross for at denne hadde både danske og norske medforslagsstillere.

Det har vært snakket meget om konsultasjoner i internasjonale organisasjoner tidligere i dag. Jeg vil ikke komme inn på realiteten, men jeg vil si at i denne sak foregikk det meget inngående konsultasjoner i Strasbourg, og det mildnet kanskje noe uttrykksformen i det svenske innlegg. Men det ble mer enn nok igjen. Og mitt spørsmål er: Hvilke muligheter har vi for nordisk økonomisk samarbeid når vi står så langt fra hverandre i selve målsettingen?

Det er første gang på ni år jeg igjen møter i Nordisk Råd, og jeg vil gjerne få berøre et spørsmål som opptok meg

den gang og som har opptatt meg i de ni år jeg har vært borte, og som fremdeles opptar meg, og det er hvor grensen skal trekkes mellom nordisk og europeisk samarbeid. Selv om man uttrykker det mildt, må man vel si at den er noe flytende, og det foregår utvilsomt en del parallell aktivitet.

Norden har bedre enn de fleste grupper nabostater spesielle forutsetninger for et samarbeid. Vi har iallfall noenlunde forståelige språk, vi har felles tradisjoner å bygge på og vi har alle en levestandard som hører til de høyeste i verden. Det gir et spesielt grunnlag for samarbeid, men i den moderne verden har også det sine spesielle grenser. Det er enkelte ting som ikke kan holdes innen grensen av så vidt få land.

Det kan være enkelte områder hvor Norden på grunn av sine spesielle forutsetninger kan være foregangsland for de andre. Slike områder tror jeg vi kan finne. I Strasbourg ble det holdt et innlegg av den norske justisminister om nordisk samarbeid på det juridiske område, et innlegg som vakte stor oppmerksomhet blant de delegerte.

Vi har en annen type områder hvor vi igjen på grunn av våre spesielle forutsetninger kan gå lenger enn andre land som også er med i et samarbeid. Jeg tror at på disse områder er det riktig å utfolde en betydelig virksomhet. Men i denne tidsalder for store enheter — og det gjelder både bedrifter og det gjelder områder — er det en rekke problemer som er av slik natur at de hører best hjemme til behandling i et videre internasjonalt område enn Norden, og jeg tror det her er behov for å trekke et meget skarpt skille mellom de to første typer problemer og den tredje.

Jeg har inntrykk av at det ikke alltid er tilfelle. Jeg har inntrykk av at det tas opp problemer til behandling i Nordisk Råd som allerede er under behandling i mer omfattende internasjonale organisasjoner, f.eks. på europeisk basis. Jeg går ut fra at Sekretariatet alltid er vel orientert om hva som foregår i andre institusjoner og sørger for at

under utredningen kommer den kunnskap til nytte som der er ervervet. Men jeg tror at det opp gjennom årene har kunnet gjelde for endel forslagsstillerne at de i noen grad ville hatt fordel av å sette seg inn i det europeiske materiale som allerede forelå på området. Man kan si at det jeg peker på er behovet for en fornuftig regional rasjonalisering av anstrengelsene i det nordiske samarbeid, ikke noen reduksjon av intensiteten.

Jeg delte sakene i tre grupper. Jeg vil ikke si at økonomisk samarbeid ubetinget hører til den tredje gruppe, men man kan ikke komme bort fra at selve hovedproblemet ligger på den europeiske arena. Det nordiske økonomiske samarbeidet er ikke noe brukbart alternativ, det er ikke noe fullverdig surrogat for en europeisk løsning. For å ta Danmarks problem. Danmarks jordbruksproblem løses ikke av et nordisk fellesmarked for jordbruksvarer. Danmark trenger adgangen til et europeisk fellesmarked for å løse sine problemer, fordi de er av et så stort omfang.

Hvis vi nå kunne bli enige i Norden om selve målsettingen i den større europeiske sammenheng, enige om de viktigste virkemidler, så hadde vi oppnådd noe. Og her kan man fremdeles sette inn et studiearbeid.

Man snakker om å harmonisere tollsatsler. Det kan være vel og bra. Men det vi i grunnen trenger først og fremst å harmonisere, forekommer det meg, på en rekke områder, det er våre meninger og våre oppfatninger. Hvis man nå forsøker å skape en faktisk økonomisk blokk enten gjennom felles ytre tollsatsler eller på andre måter, eller ved en -- må jeg si -- noe kunstig sammensatt pakke -- hvis man danner en slik blokk på et ennå sviktende ideologisk grunnlag, da tror jeg at man skader mer enn man fremmer Nordens interesser.

Statsminister Erlander, Sverige: Herr president! Det finns många reflexioner som jag skulle vilja göra med anledning av vad som sagts under denna mycket

intressanta debatt, men tiden är långt framskriden och jag skall försöka efterkomma herr presidentens maning att inte anföra allt som jag skulle vilja säga.

Jag skall emellertid be att få instämma i de lyckönskningar som den finska delegationen har mottagit från flera håll på grund av att det är tio år sedan Finland anslöt sig till Nordiska rådet. Jag tror att vi alla satt värde på inte bara den ökade tyngd åt våra överläggningar, som Finlands närvaro har skänkt, utan också den saklighet och realism som präglat våra finska vänners medverkan.

Jag skulle också vilja helt kort uttala min anslutning till vad den norske utrikesministern sade om den s. k. episoden. Jag tror inte att jag behöver gå närmare in på saken; den norske utrikesministern har fullt klarlagt hur den svenska och norska regeringen ser på dessa ting.

Det har här klagats över att Nordiska rådets arbete har givit så litet resultat och man har ansett att detta måste bero på en viljemässig slapphet hos dem som har ansvaret för det nordiska samarbetet. Jag tror emellertid att den diskussion om jordbruksfrågorna som här uppstått mellan representanter för Sverige och för Danmark har klargjort vad som är det egentliga hindret: inte den viljemässiga slappheten, utan helt enkelt det förhållandet att vi har olika intressen i väsentliga frågor. Och dessa olika intressen vill naturligtvis regeringarna -- och jag hoppas även parlamenten -- företräda på ett sätt som mest gagnar det egna landet. Vad Nordiska rådets debatter borde syfta till är att inför en större allmänhet klargöra att dessa förmenta egoistiska nationella intressen många gånger kan vara av ganska begränsat värde och kanske ibland föra oss in på rent felaktiga vägar, när det gäller den praktiska politiken.

Herr president! När jag lyssnade till herr Ohlin befann jag mig i en för mig helt ny och stimulerande situation. Jag önskade faktiskt att tre fjärdedelar av

vad han sade skulle kunna på ett in-
trängande sätt föras ut till hela Norden.
Herr Ohlin har här på ett utomordent-
ligt skickligt, pedagogiskt sätt sökt full-
följa missionen att få oss alla att begri-
pa att vi har mycket mer betydelseful-
la värden att hämta genom ett samarbe-
te än genom en isolering. Det är sådana
inlägg vid Nordiska rådets sammanträ-
den som borde bekantgöras inför en
större allmänhet för att möjliggöra för
oss politiker att sedan agera på ett sätt
som mera främjar samarbetet än de
egoistiska intressena.

Om tiden medgivit skulle jag gärna
ha anknutit till några intressanta ord i
presidentens öppningsanförande i dag,
nämligen när han erinrade om att alla
de fem stater som här träffas till över-
läggningar för närvarande undergår en
våldsamt dynamisk, nästan explosions-
artad expansion och hurusom männi-
skorna byter vanor, får andra möjlig-
heter att resa och att bosätta sig i olika
delar av landet. Detta skapar helt na-
turligt någonting av ovisshet, någonting
som han själv kallade en föränderlighe-
tens värld. Vi sitter hemma i våra par-
lament och regeringar och försöker att
i denna föränderlighetens och otrygg-
hetens värld åstadkomma största möjli-
ga grad av trygghet för våra medbor-
gare. Men uppgiften är inte lätt och jag
skulle tro att vi alla har behov av att få
resonera om våra försök att åstadkom-
ma lösningar på detta det kanske mest
centrala området i det moderna sam-
hället. Då är det av oskattbart värde att
ha denna möjlighet att i Nordiska rå-
det diskutera våra erfarenheter i både
små och stora frågor och våra respek-
tive lösningar av likartade problem,
grundade på likartade demokratiska
värderingar men präglade av olika ny-
anser, framkallade av olika traditioner
och politiskt tänkande.

I ett avseende har Nordiska rådet
spelat en mycket större roll än vi kan-
ske i första ögonblicket tänker på. Jag
syftar på det förhållandet att Nordiska
rådet har skapat de institutioner, var-
igenom regeringarna och parlamenten

snabbt kan få informationer om olika
frågors läge i respektive länder. Jag
skulle tro att denna informativa verk-
samhet har varit av mycket stort värde
— vi kan i ett land vara långt avance-
rade på ett visst område, medan vi på ett
annat område har mycket att lära oss
av ett annat land. Den verksamhet som
dessa kontaktmän utför har påverkat
lagstiftningen och de ekonomiska för-
hållandena mycket mer än många av
våra överläggningar och skriftliga reso-
nemang.

Jag kan väl förstå — om jag får fort-
sätta min analys av presidentens anfö-
rande — att han känner ledsnad över
att det skall behöva ta så lång tid för
antagandet av en rekommendation i
Nordiska rådet och till dess regeringen
handlar. Men vi måste ändå observera
att det bara gäller principställningsta-
ganden, uttryck för vissa önskemål och
för en allmän viljeinriktning av politi-
ken. Det föreligger ytterligt sällan nå-
got direkt utarbetat förslag som ome-
delbart kan framläggas för respektive
parlament. Regeringarna i alla länder
måste ha rätten att göra de komplette-
rande undersökningar, som behövs för
att uppnå ett resultat. Viljeinriktningen
anges här i rekommendationerna på
grundval av utredningar som sannolikt
räcker för ett ställningstagande i prin-
cip men som ingalunda är tillräckliga
för ett ställningstagande i detaljer, då
parlamenten har rätt att av regeringar-
na kräva att de talar om vilka kon-
sekvenser och alternativ som förelig-
ger. Om rådets ledamöter tänker på sina
erfarenheter från de egna parlamenten,
skall de inse att dessa intervaller mel-
lan rekommendationer och handlande
icke bör läggas regeringarna till last,
utan tvärtom är något som regeringar-
na bör hållas räkning för.

Det finns ett område, där jag kanske
tycker att Nordiska rådet borde driva
oss litet hårdare, nämligen skolans om-
råde. Jag tror att ett i princip gemen-
samt skolväsende med likartade riktlin-
jer har oändligt mycket mer att betyda
än det mesta av vad vi har ägnat myc-

ken tid att diskutera när det gäller det kulturella området.

På kulturfonden behöver jag inte spilla så många ord. Jag tror inte att det rikaste landet, såsom någon talare antydde, kommer att motsätta sig att kulturfonden får de medel som erfarenheten visar att den behöver. Vi har velat experimentera oss fram till den lämpligaste summan, men jag tror inte att det hela skulle behöva bli någon tvistefråga i fortsättningen.

Herr president! Jag skulle vilja ta upp en enligt min mening ännu viktigare sak när det gäller det kulturella samarbetet. Under senaste två åren har det skapats en organisation som heter NORDFORSK. Det är de nordiska forskningsråden som anvisat pengar för detta ändamål och förra året lämnades 300 000 kronor från berörda forskningsråd. Inom NORDFORSK har man tagit upp ett reellt forskningssamarbete på väsentliga områden. Jag vill nämna några av dessa forskningsprojekt: biocider, korrosion, luftvård, vattenvård, teknisk information samt teknisk automati. Man tar också upp ett annat av de stora gemensamma forskningsområdena när man kommer in på trafiksäkerhetens problem. I år kommer detta gemensamma nordiska organ — som jag tycker att Nordiska rådet skulle följa med större uppmärksamhet än tidigare — att få sammanlagt 500 000 kronor att röra sig med, och man syftar till att år 1967 åstadkomma väsentligt ökade möjligheter för NORDFORSK's arbete. I takt med att behoven växer så är jag övertygad om att alla de ansvariga forskningsråden kommer att gå in för en kraftig ökning av anslaget till NORDFORSK.

Så skulle jag gärna ha velat säga något om den glädjande utvecklingen av handeln mellan de nordiska länderna, men jag behöver inte ta upp tiden med det — alla talare som berört den frågan har uttryckt samma glädje som jag själv känner inför detta faktum. Men det är några specialfrågor som jag kanske ändå måste snudda vid, trots att tiden är långt framskriden.

Den danske statsministern tog upp jordbruksfrågorna, och professor Ohlin har i ett anförande här på ett pedagogiskt mycket skickligt sätt — som jag nyss sade — klargjort ungefär vad den svenska ståndpunkten innebär. Jag skulle bara vilja tillägga följande.

Vi har full förståelse för de danska intressena i detta avseende. Studerar man handlingarna, skall man kanske till och med finna att vi är villiga att vara med om att undersöka för- och nackdelar av ett närmare samarbete på jordbrukets område, syftande till en gemensam jordbruksmarknad. Jag tror att det är en allmän ståndpunkt som har kommit till uttryck på detta sätt.

Men å andra sidan har man ingen anledning att dölja, att det är ytterst liten mening i att öppna dörrarna för danska jordbruksvaror i en situation där vi i Sverige har en så hög självförsörjning som för närvarande. Nu pågår ett utredningsarbete som gäller en omläggning av den svenska jordbrukspolitiken. Det är inte avslutat, och jag tror att ingen av oss vågar säga till vilket resultat vi kommer. Men skulle det visa sig — som tidningsuppgifter har gjort gällande — att man möjligen kan tänka sig en väsentlig sänkning av självförsörjningsgraden för jordbruksprodukter i Sverige, då först blir det en verklig, reell mening i talet om att låta danska jordbruksprodukter komma in på den svenska marknaden. Finns det inget utrymme för import till Sverige från Danmark — ett sådant saknas för närvarande — då är det inte så särskilt stor mening i detta tal, men skapas ett sådant utrymme uppstår ju ett helt annat läge. Och jag betonar än en gång: de svenska statsmakterna, i varje fall den regering jag representerar — och jag märkte till min glädje även herr Ohlin — är villiga att förutsättningslöst pröva för- och nackdelar av ett samarbete syftande så långt fram som till en gemensam jordbruksmarknad.

Jag anser att Bratteli framförde en mycket väsentlig synpunkt när han pekade på att vi är beroende av varandra,

att välgång, välstånd och ekonomiska framsteg ute i Europa också är en förutsättning för att vi skall få det hyggligt. Jag tror — jag har utvecklat det så många gånger förut att jag inte behöver upprepa det nu — att resultatet skulle bli en utarmning av hela vår världsdel, om man tillåter protektionistiska och nationalistiska strömningar att börja bygga murar mellan handelsområdena.

Men låt mig ta upp en särskild fråga för att konkretisera detta resonemang på en punkt. När handeln i Norden mer och mer börjat inriktas på de nordiska länderna betyder det självklart att våra länders näringsliv börjat anpassa sig efter och komplettera varandra — det blir en komplettering på svensk och norsk, dansk och norsk, finsk och dansk sida, o. s. v. Detta skapar ett beroende, herr president. I den mån man på det sättet kan fläta samman handeln i våra länder såsom utvecklingstendenserna nu tycks tyda på, kommer med eller mot vår vilja — helst naturligtvis med vår vilja — ett närmare ekonomiskt samarbete mellan Nordens stater helt enkelt att tvinga sig fram. Och det finns en alldeles speciell del av detta nordiska ekonomiska samarbete som jag tror att vi skulle försöka göra litet mera av. Finlands statsminister var inne på det när han talade om produktionssamarbetet i form av underleveranser, som med stor framgång had prövats av några större svenska firmor. I Sverige har den mekaniska verkstadsindustrin genom sina branschorganisationer skapat någonting som skulle kunna kallas en börs, där man alltså kan ta reda på var överskottskapacitet finns hos ett företag och var det finns ett behov inom något annat företag att utnyttja denna överkapacitet. Jag är övertygad om att alla instämmer i att detta den svenska verkstadsindustrins initiativ — som än så länge bara tillämpats inom det egna landet — har varit till gagn för en snabb utveckling av denna verkstadsindustri; och jag kan inte se något hinder för att vi prövar, om man inte på

det här området skulle kunna nå ut över de svenska gränserna.

Sedan är det klart att det här paketet, som har diskuterats så mycket i dag, kommer att diskuteras ännu mera när ekonomiministrarna får tillfälle att ta till orda. Vi ser det så från den svenska regeringens sida, att tidpunkten nu är inne för att pröva om inte förhållandena har ändrat sig högst väsentligt efter det vi skrev Hargsundsdirektiven 1954 och om inte tiden är mogen för en viljemässig inriktning av vår handelspolitik. Det är klart att vi alla beklagar splittringen i Europa — jag behöver inte spilla ord på det. Vi hade väl hoppats att den skulle övervinnas relativt snabbt, men det ser inte så ut nu — vi måste realistiskt konstatera att de förhoppningarna inte tycks bli infriade inom den närmaste tiden. Men då är det viktigt, tror vi, att Nordens länder håller ihop ännu bättre — det är viktigt för oss själva, för att främja vår egen ekonomi och vårt eget välstånd; och det stärker EFTA om denna betydande marknad håller ihop. Men också när det någon gång blir tal om att försöka komma på förhandlingsfot med EEC — som vi alla hoppas inom en relativt nära framtid, trots de många misslyckandena — tror vi att ett gemensamt uppträdande från Nordens länder ger helt andra möjligheter för samtliga de i Nordiska rådet deltagande staterna att uppnå villkor som vi alla kan acceptera. Av dessa tre skäl är det som vi hoppas att ur debatten vid denna Nordiska rådets köpenhamns-session skall komma fram en politisk viljeinriktning, som gör det möjligt för oss att under litet hårdare satsning ta itu med de problem som vi på ett eller annat sätt måste försöka lösa.

Får jag till sist säga, herr president, att det är klart att många missträknningar har inträffat under vårt arbete i Nordiska rådet — jag började med att nämna det — men å andra sidan skall man kanske erinra om att när rådet kom till var syftet i stor utsträckning, inte minst från initiativtagaren Hans Hed-

tofts sida, att förhindra en ödesdiger utveckling för det nordiska samarbetet, sedan Nordens stater gått olika vägar då det gällde att lösa sina utrikespolitiska problem, säkerhetsproblem och försvarsproblem. Jag behöver inte annat än erinra om vad som sades i den svenska riksdagen och i andra riksdagar, att det som hände 1948—1949 innebar en så djupgående splittring i Norden att möjligheterna att komma fram till någonting som kunde påminna om ett samarbete på andra avsnitt — framför allt de ekonomiska och handelspolitiska områdena — var spolieade, som de pessimistiska talarna uttryckte sig. Förtjänsten av att det inte gått så tillåter jag mig att i mycket stor utsträckning tillskriva den omständigheten att vi har haft en institution av Nordiska rådets karaktär, där vi kunnat träffa varandra, naturligtvis ibland gräla med varandra och konstatera att vi har olika meningar, men där man ändå hela tiden från session till session haft en känsla av att vi lärt oss att samarbetet är utomordentligt betydelsefullt. Men vi skall aldrig glömma att det är önskedrömmar när man talar — som kanske en del unga idealister har gjort i dessa dagar — om att vi skall försöka skapa en starkare enhet, kanske rent av en federativ stat i Norden. De tunga posterna — utrikespolitiken, försvarspolitiken, säkerhetspolitiken — utgör självfallet, herr president, en begränsning av Nordiska rådets möjligheter att agera. Vår uppgift är att se till att innanför de gränser, som är helt naturligt salta för oss på grund av vår skilda politik i dessa avseenden, göra det bästa möjliga av situationen. Om man bara ser det så skall vi inte vara särskilt nöjda med vad vi uträttat — men vi kan låta bli att vara så missnöjda som vi kanske annars frestas att vara.

Rosenberg, Finland: Herr president! I den internationella debatten om allmän nedrustning har under årens lopp framkommit många konkreta planer på upprättandet av kärnvapenfria zo-

ner i olika delar av världen. De mest kända av dem som direkt berör oss här i Norden är ju som känt Rapacki-planen av år 1957, Undén-planen av år 1961 och Kekkonenplanen av år 1963. I Nordiska rådet har vi redan tvenne gånger tidigare diskuterat frågan om att här i Norden upprätta ett atomvapenfritt område. Första gången skedde det här i Köpenhamn på rådets nionde session. Då förelåg som känt ett finländskt förslag i frågan och den andra gången var frågan uppe i Stockholm på den tolfte sessionen. Den gången var det ett danskt initiativ. Nu föreligger åter ett finländskt medlemsförslag som skiljer sig från de tidigare förslagen genom att man här efterlyser en samnordisk kommitté som skulle få i uppgift att utreda genom vilka åtgärder och garantier det nuvarande kärnvapenfria tillståndet i Norden kunde göras permanent. Den här gången skiljer sig förslaget dessutom från de tidigare därigenom att bland undertecknarna finns representanter för de tre största partierna i Finland, nämligen förutom folkdemokraterna också centerpartiet och socialdemokraterna. Vi hörde också statsminister Virolainen för en stund sedan betyga att Finlands regering är för upprättandet av en atomvapenfri zon i Norden. Man kan väl säga att frågan sålunda otvivelaktigt har avancerat sedan senast. Intresset kring frågan har alls inte svalnat, som vi ser har saken vunnit nya anhängarskaror, inte minst bland den unga generationen. Så är det i vårt land och jag vet att en liknande utveckling har skeit också i de andra nordiska länderna. Desto större förundran har det väckt hos den stora allmänheten att ekonomiska utskottet har tagit en helt negativ inställning till detta för medborgarna i våra länder så ytterst viktiga initiativ. Det gäller ju dock en verkligt vital fråga som rör alla oberoende av samhällsställning, partitillhörighet eller religiös övertygelse. Motiveringen till avslaget är ockgen nu densamma som tidigare, nämli-

gen att då Finland beslöt att ansluta sig till Nordiska rådet, enades man om att vårt lands representanter inte skulle deltaga i handläggningen av sådana utrikespolitiska och militärpolitiska frågor, som skulle kunna leda till konflikter mellan stormakterna. Trots att det kanske tillsvidare är meningslöst att försöka rubba den förutfattade negativa inställning, som den stora majoriteten av rådets medlemmar troligen fortsättningsvis har till vårt medlemsförslag, anser jag det dock vara på sin plats att komma med en del synpunkter. När vi i Finlands riksdag enades om villkoret för vårt lands anslutning till Nordiska rådet, fanns det väl knappast någon, som ens kunde tänka sig, att detta villkor eller denna reservation i framtiden skulle användas här för att bromsa upp försök att stärka freden i Norden. Den ovan nämnda reservationen var givetvis berättigad vid den tidpunkten, då vårt land blev medlem av Nordiska rådet, men i dag, då förhållandena är helt andra, kan man med fullt fog säga att reservationen inte bara ställer hinder för fredssträvandena inom rådets ram utan reservationen har också numera visat sig vara oförenlig med vårt lands officiella freds- och utrikespolitik. Den tolkning av reservationen, som ekonomiska utskottet går in för, är ovanligt inskränkt. Det var ju dock ett förbehåll — så fattade vi det i Finlands riksdag — ett förbehåll, som uttryckligen syftade till att förhindra vårt land att bli indraget i något militärpolitiskt äventyr. Detta skulle ju dessutom strida mot våra internationella fördrag och förpliktelser. Några internationella fördrag som skulle hindra Finland från att deltaga i fredssträvanden eller ta initiativ därtill finns givetvis inte, tvärtom. Det är ett faktum, att de nordiska länderna i dag är kärnvapentria, att vi är emot en lagring av kärnvapen på våra områden, att vi inte vill deltaga i kärnvapenrustningen och att vi stöder alla ansträngningar som görs för att hindra spridningen av

kärnvapen. Alla de nordiska länderna har vart för sig och ofta tillsammans inom olika internationella organ öppet deklarerat ovannämnda ståndpunktstagande. Då så är, är det desto mera oförståeligt att Nordiska rådet ständigt intar en hållning, som står i skarp motsats till den ofta deklarerade freds viljan och till de förhoppningar som våra folk ställer på rådet i denna fråga. Vi som har undertecknat medlemsförslaget har med detta vårt förslag velat ge uttryck för vår uppriktiga vilja att arbeta för ett befastande av freden i Norden, ett av alla erkänt medborgerligt och legitimt intresse. Vi är samtidigt väl medvetna om, att tillsättandet av en sammordisk undersökningskommitté, som vi i medlemsförslaget efterlyser och det resultat som kommittén eventuellt i en framtid skulle lägga fram, ännu inte vore bindande för de nordiska länderna och inte heller behövde leda till att en atomvapenfri zon skulle upprättas i Norden, men vår uppriktiga önskan har varit och är, att också på det här sättet komma ett steg framåt i en riktning, som svarar mot vårt folks önskan och som överensstämmer med dess livsintressen. Vi har också utgått ifrån, att redan tillsättandet av en dylik kommitté skulle verka stärkande på alla de krafter, som runt om i världen arbetar för bibehållandet av världsfreden och motverka ett eventuellt kärnvapenkrig. Jag är av den åsikten, att Nordiska rådet inte är betjänt av att låsa fast sig i vissa förstelnade former. Rådet bör tvärtom visa vilja att handla i frågor, som stå i samklang med folkens strävanden att nå avspänning och sätta stopp för krigets vanvett. Jag är övertygad om att befolkningen i våra länder med djup tillfredsställelse skulle hälsa ett beslut av Nordiska rådet, ett beslut, som gick ut på att tillsätta en sammordisk kommitté för att uttröna möjligheterna att av Norden göra ett permanent, kärnvapenfritt område.

Till slut vill jag, herr president, be-

röra en fråga, som jag redan vid rådets möte i Reykjavik i fjol påtalade, nämligen det sätt, på vilket rådets medlemmar utses inom våra respektive parlament. Paragraf 2 i rådets stadga har ett enligt min mening lyckat och otvetydigt innehåll. Där sägs ju som bekant att »bland varje lands valda medlemmar skola olika politiska riktningar vara företrädda». Det är bra sagt och borde inte ge möjligheter till feltolkningar. I Finland har vi aldrig haft några svårigheter, då det gällt att på basen av denna paragraf välja medlemmar till Nordiska rådet. Det har skett i en anda av förståelse och ingen politisk riktning har känt sig förfördlad. Vart och ett av våra länders parlament har naturligtvis rätt att utse sina medlemmar i rådet på ett sätt, som de själva bestämmer. Men må mig dock här förunnas rätten att, visserligen med en viss risk för att jag eventuellt blir stämplad för otillbörlig inblandning i andra länders inre angelägenheter. Må jag då alltså få påpeka, att det hos mången av vårt lands rådsmedlemmar har väckt en berättigad för-

undran att Sveriges kommunistiska parti, som sedan gammalt är representerat i Sveriges riksdag och som i dag har två representanter i första kammaren och åtta representanter i andra kammaren, inte är representerat här i rådet. Detsamma gäller den isländska delegationen. Inte heller folkalliansen har fått någon representant i den isländska delegationen trots att alliansen har nio representanter i alltinget och vid senaste val fick 16 procent av rösterna och kom på tredje plats i storleksordningen. Kan det verkligen vara så svårt att få till stånd ett mera demokratiskt valsätt inom ifrågavarande parlament, när det gäller att utse medlemmar till rådet? Går det inte att praktisera ett valsätt, som mera skulle harmoniera med 2 § i rådets stadga? Det vore intressant att få ett svar på den frågan.

Den fortsatta behandlingen av rapporterna uppsköts till nästa möte.

Mötet avslutades kl. 18.39.

Protokoll

2:a mötet (1:a avd.)

Lördagen den 29 januari 1966 kl. 10.00

Presidenter: Harald Nielsen (1), Karl-August Fagerholm (1) och
Trygve Bratteli (1)

Dagordning

1. Rapport från Nordiska rådets presidium och Rapport om det nordiska samarbetet under år 1965 (fortsatt behandling)

2. D 1966/16/1962/k: meddelanden om rekommendation nr 16/1962 angående nordisk institution för sinologi

3. D 1966/24/1963/t: meddelanden om rekommendation nr 24/1963 angående enhetliga sjötrafikregler

4. D 1966/4/1964/k: meddelanden om rekommendation nr 4/1964 angående teatersamarbete inom Nordkalotten

5. D 1966/22/1964/k: meddelanden om rekommendation nr 22/1964 angående radio- och televisionssamarbete mellan Finland och Sverige

6. D 1966/6/1965/k: meddelanden om rekommendation nr 6/1965 angående nordiska skolresor

7. D 1966/23/1965/j: meddelanden om rekommendation nr 23/1965 angående främjande av Nordiska straffrättskommitténs arbete

8. A 56/j: medlemsförslag om enhetlig nordisk lagstiftning beträffande rätt

till beriktigande såvitt avser radio och TV

9. A 61 T/e: tilläggsförslag om ekonomiskt samarbete inom Nordkalottområdet

10 B 3/j: regeringsförslag om gemensamma regler om förvärv av lösöre i god tro

Presidenten: On behalf of the Nordic Council I am happy this morning to be able to greet the representatives of the Benelux-Council, who have accepted our invitation to be present at our meeting. I trust that our renewed contact will be useful for the development of common interests of our two groups of small nations.

Meddelande

Det meddelades, att minister Erkki Huurtamo, Finland, och minister for kulturelle anliggender Hans Sølvhøj, Danmark, intagit sina platser i rådet.

1

Rapport från Nordiska rådets presidium och Rapport om det nordiska samarbetet under år 1965 (fortsatt behandling)

Birger Andersson, Sverige: Herr president! Det talades i går en del om den

entusiasm som rådde vid Nordiska rådets tillkomst, men man glömde att tala om de varningar som uttalades för att sikta för högt, att söka åstadkomma alltför mycket. Vi har nog under de år som gått gjort den erfarenheten, att de misslyckanden det talas om ofta har sin grund i att vi har trott oss om att kunna uträtta mycket mer och mycket fortare än vad som varit möjligt. Ju högre vi siktar, desto lättare är det att misslyckas, och i vissa avseenden har säkerligen åtskilliga rådsmedlemmar siktat högre än som varit möjligt att nå.

Statsminister Erlanders erinran i går om förutsättningarna vid rådets tillkomst, då det gällde att samla Norden efter en tid av splittring, tycker jag var på sin plats, eftersom man så lätt glömmur hurudana förhållandena var under och efter andra världskriget. Vi kände litet var ett behov av en samling i Norden, en samling som framför allt skulle kunna medverka till att överbygga en del misshälligheter.

Jag tror att den största vinsten vi gjorde var att de nordiska länderna kom varandra närmare, att vi har fått lättare att förstå varandra och att vi har ett gott samarbete på olika plan. När folk frågar, vad Nordiska rådet egentligen gjort, tycker jag det lättaste svaret att ge är att man har lärt känna varandra, lärt sig tala så att säga ett likvärdigt andligt språk, som varit befruktande för den politiska utvecklingen inom våra olika länder. Ett intimare samarbete har kunnat åstadkommas, men värdet av det är svårt att taxera vare sig i formler eller på annat sätt.

Det nämndes i går att Nordiska rådet under de år det har fungerat antagit 400 rekommendationer. Det låter i och för sig imponerande och visar att det har funnits uppslagsrikedom, men om man studerar massan av dessa rekommendationer märker man snart att åtskilliga egentligen aldrig borde ha antagits. Vi vet ju hur arbetet i utskottet går till: det föreligger ett medlemsförslag, och de enda möjligheterna är egentligen att säga antingen ja eller nej.

Möjligheterna att på ett smidigt sätt avfärda ett medlemsförslag har ofta varit mycket små. Inom utskottet resonerar man så här: »Vi går väl med på en rekommendation. Det blir andra som får pröva saken och se vad som går att göra.» Så har en del rekommendationer kanske kommit till litet väl lättvindigt. När det nu talas om att 400 rekommendationer antagits, borde det kanske även nämnas hur många förslag till rekommendationer som har avvisats. Det är sannerligen inte många. Vi har varit alltför vänliga mot dessa medlemsförslag som vi har fått att ta hand om.

Nu har det på sistone kommit kritik från olika håll, att Nordiska rådet inte är tillräckligt handlingskraftigt. Ungdomsorganisationerna har menat att det skall vara inte bara en rådgivande församling, utan en beslutande — man siktar kanske mot Nordens förenta stater.

Jag har visserligen ingenting emot den tanken, men jag tror att den för närvarande är fullkomligt omöjlig att genomföra. Vi för olika försvars- och utrikespolitik i våra länder, vi har olika historiska, geografiska, ekonomiska och politiska förhållanden, så det är litet svårt att nå den enighet som de hetaste ivrarna önskar. Tanken att ge Nordiska rådet större makt och förvandla det från en rådgivande till en beslutande församling får vi nog i varje fall ställa på framtiden. Att ungdomarna önskar en sådan utveckling må vara rimligt — ungdomens heta vilja är i och för sig bara en god sak — men när tanken prövas mot den erfarenhet de har som har varit med längre, finner man snart att den nog får skjutas på framtiden. Dagens ungdomar får väl, när de blivit något mognare, söka genomföra vad de i dag önskar.

Vi måste komma ihåg att alla de medlemsförslag som väckts inte är oantastliga bara därför att de har kommit i trycket, lika litet som alla rekommendationer är välgrundade bara därför att vi har varit med om dem.

Vår värderade president sade i går

något om att det gick fortare i början att få saker och ting uträttade och att det går trögare nu. Det är rätt naturligt. Det fanns mycket som så att säga var moget att genomföras i början eller mitten av 1950-talet. Sedan har väl uppslagen börjat tryta, det har blivit allt besvärligare att få fram sådant som lätt kan genomföras, och detta har orsakat en del svårigheter. Herr presidenten och jag vet hur svårt det varit inom det sociala utskottet att åstadkomma samlade lösningar t. ex. av sjöfolksfrågor, som man en gång, när de fördes fram inom Nordiska rådet tyckte var ganska enkla, fastän mängder av svårigheter tornade upp sig tämligen snart. Länderna har olika intressen, de ombordanställda ser olika på förhållandena, redarna är inte alls överens. Jag tror att vi vid denna rådssession kommer att bli tvingade att avföra en del av de frågor som har med sjöfolkets situation att göra och som vi för en del år sedan trodde var lättlösta. Det är ett exempel på de svårigheter vi möter.

När de förslag som vi för vidare till regeringarna skall prövas i regerings-sammanhang och på tjänstemannanivan märker man ofta att det som är vackert tänkt inte alltid är rätt tänkt.

Kritik har framförts bl. a. av en stor dansk tidning, som i går skrev att Nordiska rådets väg är kantad av gravstenar. Det är kanske den synen som en del ser när de med skalden säger: »Det är bättre lyss till en sträng som brast än att aldrig spänna en båge». Ja, vi har nog ibland spänt bågen väl högt och lyssnat till många strängar som har brustit, men jag tror att vi egentligen inte har velat höra den musiken utan se resultat. Att resultatet många gånger har uteblivit skall vi inte bara skylla regeringarna för — vi är ofta starkt medskyldiga.

Statsråd Willoch, Norge: Jeg vil gjerne få si noen ord om den økonomiske side av det nordiske samarbeide, og da blant annet på grunn av den beretning fra

Den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbeide som er omdelt til rådets medlemmer.

Det er flere talere som allerede har understreket den sterke vekst i den nordiske samhandel. Jeg finner det også naturlig å ta utgangspunkt i denne vekst. Hensikten med det økonomiske samarbeide er jo først og fremst å legge grunnlaget for vekst i samhandelen, for dermed å lette den økonomiske utvikling og vekst i hvert enkelt medlemsland. Og denne vekst i samhandelen den går sin gang til tross for de samarbeidsproblemer som Nordisk Råd kan føle seg stillet overfor.

Ministerrapporten har mange interessante tall om dette. Jeg legger til at nyere tall viser at den nordiske samhandel nu er over 135 pst større enn i 1959, og det er ingen grunn til å tvile på at grunnlaget for fortsatt vekst vil være til stede, selv om man ikke skulle nå frem til nye samarbeidsvedtak på nordisk basis.

Nu er det utvilsomt riktig, som allerede fremholdt av flere talere i denne debatt, at denne imponerende vekst i den nordiske samhandel i ganske særlig grad skyldes EFTA-avtalen og ikke noe spesifikt nordisk samarbeid. Men dette forhold bør jo ikke i noen nevneverdig grad dempe gleden over den nordiske frihandel vi får, og over den positive utvikling som skjer. Jeg vil tillate meg en ytterligere understrekning av det positive ved saken at denne sterke vekst i den internordiske handel ikke skyldes noen nye proteksjonistiske hindringer for import fra den øvrige verden, men at denne vekst i den internordiske handel er kommet samtidig med en delvis åpning av grensene for import også fra andre land.

Men selv om EFTA-avtalen åpenbart har hatt avgjørende betydning for denne vekst, er det grunn til å understreke at veksten i den nordiske samhandel slett ikke bare gjelder de varegrupper som direkte omfattes av liberalisering under EFTA-avtalen. Jeg nevner spesielt at de nordiske land har økt sin

import av matvarer fra hverandre i praktisk talt samme takt som den øvrige import. Matvarehandelen har i virkeligheten fulgt meget godt med i den raske ekspansjon av handelen mellom de nordiske land.

Jeg nevner disse forhold fordi de kanskje kan ha betydning ved vurderingen av enkelte av de argumenter som er fremført tidligere i denne debatt. Av samme grunn nevner jeg at nest etter Island og Finland har Danmark i EFTA-perioden samlet sett hatt en enda litt raskere eksportstigning til de andre nordiske land enn Norge og Sverige har hatt. Det henger for øvrig sammen med at dansk industri har kunnet høste store fordeler av det nordiske marked. Men til ytterligere belysning av forholdene nevner jeg at Danmarks eksport av levnetsmidler har steget prosentvis raskere enn f. eks. Norges eksport av bearbejdede varer til de andre nordiske land.

Disse momenter kan, sa vidt jeg kan se, underbygge den konklusjon at de nåværende samarbeidsformer ikke innebærer noen skjevhet til spesiell ugunst for noe enkelt av de nordiske land. Man kan vel legge til den konklusjonen at tallene spesielt viser at et felles nordisk landbruksmarked i ethvert fall ikke hittil har vært noen forutsetning for en balansert utvikling av den nordiske samhandel. Man kan tvertimot stille det spørsmål om ikke en slik utvidelse av frihandelen vil kunne gi en viss skjevhet i fordelingen av fordeler, og ytterligere utdype Norges meget betydelige underskudd i handelen med nabolandene.

Efter de opplysninger som man heldigvis kan gi om den sterke vekst i det reelle økonomiske samarbeide i Norden, er det naturlig at ministerkomité-rapporten ikke slutter seg til den tendens til dramatisering av samarbeidssituasjonen som man kanskje av og til har kunnet merke. Ministrene har i sin rapport ikke villet slutte seg til den oppfatning at det nordiske økonomiske samarbeide nu må stanse opp hvis man ikke

kan finne frem til en samlet løsning av den rekke av problemer som »paketiløsningen» er ment å skulle omfatte. Rapporten sier tvertimot — og det synes jeg det kan være grunn til å peke spesielt på — at det nordiske samvirke kan selvsagt fortsette i de nåværende former, og det skulle endog fortsatt kunne gi de nordiske land fordeler. Men det legges til — og det vil jeg også gjerne gi min tilslutning til — at det kan dog reises spørsmål om dynamikken i det nordiske samarbeide vil kunne bevares hvis man ikke utstrekker samarbeidet til de før nevnte områder. Dette gjelder altså de områder som omfattes av tanken om den såkalte paketiløsningen.

Tiden tillater ikke at jeg prøver å gå detaljert inn på alle de spørsmål som reiser seg i forbindelse med denne tanke om en »paketiløsning», men jeg vil få si noen ganske få ord spesielt om spørsmålet om tollharmonisering. Tidligere talere har gjort meget klart rede for begrunnelsen for denne tanke om tollharmonisering. Jeg skal ikke gjenta det som er sagt av denne art, men jeg vil gjerne i likhet med hr. Røiseland understreke at denne tanke, tross de begrunnelser som kan gis for den, ikke er noe som er reist som noe spesielt ønske fra norsk side. Det er tvertimot en meget utbredt oppfatning at en nordisk tollharmonisering vil medføre en overvekt av ulemper for norsk næringsliv. Vi er også fullt klar over at denne tanke reiser en rekke problemer i forhold til land utenfor EFTA, som gjennom GATT vil ivareta sine interesser, og utvilsomt kreve motytelser for de forhøyelser av enkelte tollsatser som en harmonisering uvegerlig vil fremtvinge. Vi må også legge vekt på det moment at en nordisk tollharmonisering kan vise seg å bli en omvei, hvis vi senere skal harmonisere igjen på et nytt nivå som medlem av det store felles europeiske marked, som vi nesten alle håber skal komme. Men til tross for disse betenkeligheter vil ikke vi motsette oss en utredning av spørsmålet om nordisk tollharmonisering, fordi vi høy grad er

klar over de momenter av annen art som her også må fremføres med styrke. Og vi vil ikke utelukke at en slik utredning f. eks. kan føre frem til den oppfatning at en partiell tollharmonisering kanskje kan være ønskelig, mens en felles tolltariff kanskje er mindre realistisk.

På grunn av den knappe tid skal jeg ikke behandle i detalj flere av de spørsmål som reiser seg i forbindelse med pakkeløsningen, men jeg må jo kommentere det forhold at ministerkomitéen altså ikke kunne bli enig om noe mandat for en utredning av denne såkalte pakkeløsning. Jeg synes det er riktig å si noen få ord om årsaken til at man ikke nådde frem til et slikt overenskommet mandat.

Under ministerkomitéens drøftelser om dette spørsmål i desember i fjor lyktes det å komme frem til et forslag om utredningsmandat som Sverige, Finland og Norge kunne godta. Danmark hadde sin egen oppfatning på et spesielt punkt, nemlig når det gjelder jordbruket. Jeg legger til at Sverige for så vidt var villig til å godta også den danske oppfatning, på samme måte som Sverige var villig til å godta den finsk-norske oppfatning. Det som hindret enighet til slutt, var da det danske krav, som også er ført frem med stor styrke i debatten her, nemlig at et felles nordisk landbruksmarked måtte settes opp som en forutsetning for en løsning. Om dette må jeg si at det ville være nærliggende å vente at alle måtte være klar over at dette er en urealistisk tanke. Finland og Norge var på det møte jeg nu omtaler, fullt villig til å akseptere en utvidet samhandel med jordbruksvarer som ledd i den pakkeløsning som skulle utredes. Og jeg har allerede tidligere i dette innlegg understreket at erfaring viser at en slik utvidelse av sambandelen er en realistisk sak som vil kunne gi den største landbruksprodusent vesentlige fordeler. Men det var altså ikke tilstrekkelig til å skape grunnlag for enighet. Jeg tror man kan si det slik at man her er i ferd med å fore-

legge en situasjon hver f. eks. Norge for å få til en tollharmonisering som det ikke ønsker, skal måtte godta en frihandel med landbruksvarer som det heller ikke ønsker. Jeg tror man vil forstå at dette ikke er en helt realistisk fremgangsmåte, hvis man ønsker å nå frem til et positivt resultat.

La meg legge til at det er jo ingen sak å sette i gang en utredning, selv om man ikke kan se bort fra at det må skje til fortrensel for annet arbeid. Men hvis det er på det rene at en utredning ikke vil føre til noe fordi grunnlag for enighet ikke er til stede, bør man vel som regel vente med å sette utredningsarbeidet i gang. Jeg tror det er sentralt nå å komme litt lengre med en avklaring av hva det danske landbrukskrav egentlig går ut på, før man eventuelt setter nødvendige utredningsarbeider i sving. Når jeg nevner muligheten for en slik avklaring, er det fordi jeg oppriktig talt synes at det danske standpunkt, slik som det etter desembermøtet i ministerkomitéen er blitt utdypet i rapporten, er gjort så vidt uklart at det må kunne gi rom for en avklaring i forskjellige retninger, og blant disse muligheter må da også være en avklaring i en mer realistisk retning. Jeg vil i den forbindelse bare henvise rådets medlemmer til rapporten side 5, midt på siden, hvor det danske syn på hva et markedsfellesskap skal bestå i er uttrykt, og, tror jeg jeg kan si, på en slik måte at det rommer flere ulike fortolkningsmuligheter.

La meg bare til slutt, selv om jeg er klar over at jeg kanskje har holdt på litt for lenge, få lov til å si at jeg tror det var meget verdifullt at hr. Poul Møller nevnte den britiske importavgift. De nordiske lands standpunkt til denne er jo vel kjent. Men det er sikkert riktig som hr. Poul Møller antydte, at hvis man fordi standpunktet er vel kjent, tier stille, kan det kanskje skape misforståelse. Jeg vil gjerne da nevne spesielt i denne forbindelse at den britiske regjering jo nu vil gjennomføre tiltak som den selv regner som investeringsstimu-

lerende. Man må kunne si at hvis den britiske regering mener at den har nasjonaløkonomisk råd til investeringsstimulerende tiltak innenlands så vil det bli enda mer uholdbart samtidig av økonomiske grunner å opprettholde slike spesielle importbegrensende tiltak som importavgiften er angitt å være. Jeg tror derfor man trygt kan si at de siste ukers begivenheter har gitt ny styrke til de nordiske lands, og de andre EFTA-lands, krav om opphevelse av den britiske importavgift.

Meddelande

Det meddelades, att Paula Ruutu, Finland, intagit sin plats i rådet.

Handelsminister Lars P. Jensen, Danmark: Hr. præsident! Inden jeg går over til at omtale det økonomiske samarbejde mellem de nordiske lande, er der et spørgsmål, der har været berørt dels af præsidenten, dels af statsminister Krag, som jeg gerne vil understrege, spørgsmålet om de nordiske kontaktmænd.

Vi har nu i alle lande i Skandinavien fået disse kontaktmænd etableret, og jeg vil tro, at det er en ordning, der vil kunne effektivisere arbejdet inden for Nordisk Råd i den retning, som præsidenten ønsker det; derfor vil jeg henstille til præsidenten og præsidiets, om ikke det var opportunt, at man stræbte efter at få disse nordiske kontaktmænd — altså fra alle landene — her i sommer samlet til et seminar, hvor man kunne drøfte deres arbejdsform, og hvor de, ligesom de anmeldte medlemmer i Nordisk Råd gør, kunne lære hinanden at kende. Jeg tror, det ville styrke de nordiske landes samarbejde. Dette er, hr. præsident, kun en henstilling til præsidiets.

Det nordiske økonomiske samarbejdes fremtid er et af hovedpunkterne på dette års session. Dette samarbejde har bragt betydelige fordele. Det fremgår ikke mindst af de sidste års meget be-

tydelige stigning i den nordiske samhandel, som også minister Willoch omtalte, selv om jeg nok tror, at minister Willoch tog et udgangspunkt, der giver de største procenter for Willochs argumentation. Men de nordiske landes industrier har samtidig udviklet et intimt samarbejde, som er i stadig vækst, til gavn for den rationelle arbejdsdeling, som er en forudsætning for en fortsat gunstig økonomisk udvikling. Det nordiske arbejdsmarked har bragt arbejdsgivere og arbejdstagere betydelige fordele.

Der ligger nu et antal konkrete forslag på rådets bord om udbygning af dette samarbejde.

De fordele, som det hidtidige samarbejde har bragt, er så værdifulde, at der er bred enighed i alle de nordiske lande om, at dette samarbejde bør bevares og ikke alene bevares, men også udbygges. Man har i overvejelserne af, hvorledes dette bedst kan ske, drøftet, hvorvidt samarbejdet burde udvides ud over de hidtidige rammer. Man har i denne forbindelse drøftet de foreliggende medlemsforslag bl. a. om nordisk toldharmonisering, om fælles landbrugspolitik, om ligestilling af erhvervsfiskere, om lettelse af kapitalbevægelserne mellem de nordiske lande og om bistand til opnåelse af kapitaltilførsel fra udlandet. Hvert af disse forslag rejser selvfølgelig større og mindre problemer i det ene eller det andet af de nordiske lande, først og fremmest fordi der, når vi passerer et vist punkt, ikke længere er det fornødne interessefællesskab mellem de nordiske lande i økonomiske spørgsmål.

Det er da nærliggende at rejse det spørgsmål, hvorledes et sådant interessefællesskab kan etableres. Det kan ske gennem en videreførelse af den økonomiske integration. Integrationsprocessen vil, som vi allerede i et vist omfang har erfaret gennem de senere års EFTA-samarbejde, med tiden medføre en tilpasning af de deltagende landes erhvervsstruktur baseret på den mest rationelle arbejdsdeling, og i det lange

løb kan de lande, der indgår i det integrerede område, derved forventes at få fælles interesser over for omverdenen. Jeg tror ikke, at der er uenighed herom. Spørgsmålet er, om der er en tilstrækkelig politisk interesse for at fremskynde denne proces på nordisk basis, eller sagt med andre ord, om der er et reelt behov for at tage så vidtgående skridt, som der her er tale om, og om målet står i forhold til midlerne. Det er ikke muligt at tage stilling hertil, uden at der foretages indgående undersøgelser, på den ene side af de problemer, som integrationsprocessen rejser for de enkelte lande, på den anden side af de fordele, som den i det lange løb vil kunne bringe.

Nu har vi jo tidligere undersøgt mulighederne for etablering af en nordisk toldunion, som det også har været nævnt bl. a. af Bratteli. Uden at komme nærmere ind på årsagerne til, at dette ikke lykkedes trods mange års omfattende arbejde, må man konstatere, at det forgæves arbejde nok gav anledning til en udbredt skuffelse i de nordiske lande. Heldigvis har vi siden gennem medlemskabet af EFTA kunnet opnå de fleste af de fordele, vi ventede os af den nordiske toldunion. Jeg synes imidlertid, at erfaringerne fra dengang gør det berettiget at overveje grundigt, om man nu bør kaste sig ud i en ny omfattende undersøgelse. I hvert fald ville det ikke være forsvarligt at gøre det, med mindre der var en rimelig udsigt til, at undersøgelsesarbejdet ville føre til praktiske resultater. Det ville ikke gavne det nordiske samarbejde at skabe forventninger, som ikke kunne opfyldes, når det kom til stykket. Man bør ikke glemme, at det nordiske samarbejde på det grundlag, som det hidtil har haft, må betegnes som en succes. Vi har fulgt det udmærkede princip at søge problemerne løst, efterhånden som vi stødte på dem, og vi kan formentlig endnu gå et langt stykke ad denne vej.

Statsminister Krag har i sit indlæg angivet hovedlinjerne i de danske synspunkter med hensyn til tanken om et

videregående, nordisk økonomisk samarbejde. Jeg vil gerne føje nogle få bemærkninger til. Danmarks største markedsproblem er de vanskeligheder, vi møder i afsætningen af vore landbrugsvarer. Mere end 2/3 af vor landbrugseksport afsættes til europæiske lande, som er medlemmer af enten EFTA eller Det europæiske Fællesmarked. Vore to største aftagere af landbrugsprodukter, Storbritannien og Tyskland, befinder sig i hver sin europæiske markedsblok. Det står klart, at Danmark ikke kan forvente at finde kompensation i EFTA for det tab, som på længere sigt må befrygtes at blive resultatet af, at Danmark står uden for fællesmarkedet. Den for Danmark eneste virkelig tilfredsstillende løsning er derfor at blive medlem af et stort europæisk markedsområde omfattende såvel vore EFTA-partnere som EEC-landene. Erfaringerne fra EFTA-samarbejdet er trods de uomtvistelige fremskridt, som er gjort siden 1960, ikke af en sådan art, at de kan accepteres med sindsro af dansk landbrug.

Dette indgår nødvendigvis i den danske vurdering af spørgsmålet om et videregående nordisk økonomisk samarbejde. En dybtgående økonomisk integration binder de enkelte landes handlefrihed, ikke alene i kraft af de legale forpligtelser, de påtager sig, men også som følge af den faktiske økonomiske og erhvervs-mæssige tilpasning. Det kan næppe undre, at dansk landbrug på baggrund af de hidtidige erfaringer i EFTA og de udtalelser, som er fremsat fra de forskellige instanser i de øvrige nordiske lande i anledning af medlemsforslaget om fællesnordisk landbrugspolitik, er skeptisk med hensyn til de muligheder, som et videregående nordisk økonomisk samarbejde kunne tænkes at frembyde for denne erhvervssektors vedkommende, og samtidig frygter, at Danmark gennem deltagelse i et sådant samarbejde risikerer at begrænse sine handelspolitiske muligheder for at finde tilfredsstillende løsninger på vore markedsproblemer.

Der indgår en anden hovedfaktor i de danske overvejelser, som står i nær forbindelse med den, jeg netop har omtalt. Dansk industri, som i stigende grad danner grundlaget for opretholdelsen af væksten i den danske økonomi, er i meget høj grad en forædlingsindustri, som det også tidligere er understreget her. Den danske toldtarif er tilpasset dansk industris behov for importerede råmaterialer, halvfabrikata, maskiner og driftsmidler, som ikke belastes af told. Det er uden videre klart, at vor industri må nære den største betænkelighed ved enhver toldpolitisk foranstaltning, som ville forøge dens omkostninger. Denne betænkelighed bliver særlig udpræget, når der ikke gennem sådanne toldændringer til gengæld opnås forøgede afsætningsmuligheder, således som det f. eks. ville være tilfældet, hvis vi tilsluttede os et bredt europæisk markedsfællesskab.

På denne baggrund burde det ikke kunne overraske, at den danske regering ikke har anset det for rigtigt at acceptere en undersøgelse af en nordisk toldharmonisering i betragtning af, at de hidtidige drøftelser ikke giver os et realistisk grundlag for at forvente reelle fremskridt på landbrugsområdet. Ved at gå ind i undersøgelser af et videregående nordisk økonomisk samarbejde på dette grundlag ville vi give et fejlagtigt indtryk af Danmarks interesse og politiske muligheder for at deltage i en nordisk toldharmonisering. Vi har derfor fundet det rigtigt at gøre vor stilling klar og har anmodet om, at vore synspunkter med hensyn til landbrugets rolle i et eventuelt undersøgelsesarbejde kommer detaljeret til udtryk i samarbejdsministrenes beretning.

Selv om der således ikke synes at være grundlag for en undersøgelse af mulighederne for et samarbejde, som går betydeligt uden for de nuværende rammer, er jeg overbevist om, at der med den fornødne gode vilje fra alle sider er adskilligt at opnå på de fleste af de områder, som indgår i den meget omtalte »pakeløsning», gennem be-

stræbelser med et mere konkret og nært sigte på den måde, som det har været sædvanligt i det hidtidige samarbejde. Vi er f. eks. fra dansk side rede til at deltage i drøftelser om eventuelle konkrete snedvridningsproblemer som følge af forskelle i de nordiske landes toldsatsler.

Jeg har også med glæde noteret mig, at der, uanset at der ikke kan opnås enighed om en mere langsigtet målsætning, tilsyneladende dog er almindelig tilslutning til tanken om at undersøge mulighederne for at udvide den nordiske samhandel med landbrugsvarer. Jeg tror, at der også her skulle være muligheder for konkrete fremskridt. Der er andre områder, hvor der må kunne gøres yderligere fremskridt, f. eks. med hensyn til harmonisering af godkendelsesforskrifterne for visse industrifrembringelser.

På dette område finder allerede et nyttigt nordisk samarbejde sted, og der er ingen tvivl om, at betydningen af disse handelshindringer vokser med udviklingen af told og kvantitative restriktioner. Det samme gælder på en række andre områder, som påvirker konkurrencevilkårene, såsom etableringsreglerne, monopollovgivningen, de offentlige myndigheders indkøbspraksis, statsstøtte m. v.

Der finder som bekendt undersøgelser sted i EFTA af alle disse spørgsmål, men det er ikke nogen hemmelighed, at der nok kunne gøres større fremskridt. Et mere intensivt nordisk samarbejde på disse områder ville ikke alene være til gavn for handelen imellem de nordiske lande men også betyde en gavnlig stimulans af EFTA-arbejdet.

Der forekommer mig at være gode muligheder for at opretholde dynamikken i det nordiske samarbejde gennem en løsning af konkrete problemer, som jeg her har skitseret. Jeg er overbevist om, at en indsats på disse områder med udsigt til kontante resultater på kortere sigt vil tjene det nordiske samarbejdes sag bedre end iværksættelse af et omfattende udredningsarbejde,

som ikke synes at have den fornødne forbindelse med de økonomiske realiteter.

Lad os erkende det, vi på nuværende tidspunkt ikke kan blive enige om, og lad os bruge kræfterne på det, som vi kan blive enige om. Så er jeg overbevist om, at det vil styrke det nordiske samarbejde, således at det ønske om lidt mere fart i samarbejdet, som præsidenten havde, kan gå i opfyldelse.

Cassel, Sverige: Herr president! Nordiska rådet är ett levande väsen som söker sin form och ännu befinner sig i en ungdomlig fas av sitt liv. Liksom ungdomar i allmänhet har även Nordiska rådet ibland svårt att finna sig självt — vi pendlar mellan självtillit och självunderskattning, mellan strålände optimism och nattsvart pessimism. Det är inte lätt att vara ung, sade Strindberg, och detsamma kanske med någon modifikation skulle kunna sägas om Nordiska rådet. Men jag tror ärligt sagt inte alls att vi har någon anledning till pessimism. Tvärtom anser jag att vi har rätt att med tillförsikt och stolthet se tillbaka på det som hittills är uträttat. Och jag tror att vi har rätt att med optimism se mot framtiden. Överallt i våra länder pågår ett nordiskt samarbete inom hundratals olika institutioner, ett samarbete som pressas vidare bland annat just genom nödvändigheten att år från år redovisa resultat inför Nordiska rådets möten.

Det är en tragisk verklighet i vår tid att människorna i allmänhet har gripits av vördnad, jag skulle vilja säga en nästan devot vördnad, för makten. För den som har makt är man beredd att buga och skrpa med foten. Men Nordiska rådet har ingen lagstaddad makt utan verkar framför allt på linjen att söka genomsyra de nordiska folken med solidaritetens och sammanhållningens ande. Vår utsikt till framgång ligger just i den kraft med vilken vi förmår stimulera människorna och väcka deras entusiasm för nordiskt samgående. Den nationella opinionen i varje land måste

vinnas för den nordiska tanken. Föreningarna Norden har här en mycket betydelsefull uppgift att fullfölja; men vi själva bär också ett betydande ansvar för det sätt på vilket våra tankar och vår nordiska förkunnelse går ut till de nordiska folken.

Vi klagat av och till i Nordiska rådet över att våra regeringar visar sig kallsinniga och tröga när det gäller att förverkliga tankar och idéer som har fötts i vår krets. Enda vägen att komma tillrätta med regeringarna går över skapandet av en allmän opinion, som pekar på nordiska planers snara förverkligande. Under debatten i går talades många väl avvägda ord om de ögonblick av svaghet, då de nordiska regeringarna var för sig gått egna vägar på utrikespolitikens område, utan att söka tillräcklig kontakt med varandra och utan att iakttaga den solidaritet som vi har blivit vana vid. Det må vara beklagligt att sådana incidenter har förekommit — men låt oss behålla sinnet för proportioner och tänka på att vad som här skett innebär avvikelser från det normala. Låt oss stryka under det utomordentligt goda samarbete som i årtal har förekommit mellan de nordiska regeringarna på utrikespolitikens fält, mellan de nordiska delegationerna hos Förenta Nationerna och i Europarådet.

Vår gemensamme vän Knud Thstrup har i en som alltid genomtänkt motion förklarat, att otrohet i äktenskapet inte bör vara grund för äktenskapsskillnad. Denna förlåtande attityd bör prägla även de nordiska staternas umgänge!

Man klagat på oss i Norden att vi inte kommer någon vart med de stora nordiska frågorna — det nordiska försvarsförbundet, den nordiska tullunionen och andra ting. Detta är riktigt, de stora frågorna har vi inte riktat med. Men man skall komma ihåg att vi heller aldrig haft stöd av den speciellt nordiska kulturkretsen sådan den fanns förr, sådan som våra föräldrar upplevde den — där varje ny bok, varje nytt drama, varje nytt verk av de stora författarna och konstnärerna föranledde kommen-

tarer och beundran runt om i alla de nordiska länderna. Dagens nordiska kulturkrets har ändrat karaktär, blivit europeisk, blivit mondial; men den är icke nordisk. Vi har å andra sidan försökt och lyckats lösa en oändlig mängd var för sig små frågor, vilkas lösning dock har medverkat till att de nordiska folken börjat betrakta det som en självklarhet med samarbete och lätta kommunikationer inom det nordiska området.

Norden kan aldrig vara »sig selv nok». Norden är en del av Europa och måste alltid förbli det. Vad som händer på det europeiska samarbetets område måste därför alltid vara föremål för vår alldeles speciella uppmärksamhet. Vi som ser ett förenat Europa som en framtidsvision — ett hopp vars uppfyllande kanske ligger långt fram i tiden men ett mål väl värt att sökas av oss alla — kan aldrig undgå att intressera oss för frågan om det bidrag de nordiska staterna var för sig och i gemenskap skall kunna lämna till detta Europa.

Just nu pågår en kris inom EEC som håller oss alla i oro och spänning. Det är min förvisning att den krisen kommer att övervinnas. Jag är också övertygad om att EEC inom en snar framtid kommer att utvidgas till att omfatta även England; frågan är om inte våra engelska vänner just nu med större iver ägnar sig åt förberedelser för anslutning till EEC än åt avvecklandet av den för oss alla i Norden så ytterligt besvärande importavgiften.

Vi vet att i det ögonblick, då England kommer med i EEC, tvingas också Danmark att med hänsyn till sina självklara ekonomiska intressen söka medlemskap i EEC. EFTA skulle därmed ha gjort sin tjänst. Vi har aldrig betraktat EFTA som annat än en övergångsföreteelse — i och för sig en både nyttig och nödvändig sådan. Om nu Danmark följer England in i EEC, får detta inte innebära en upplösning av det nordiska samarbetet. Vår verksamhet inom Nordiska rådet måste vara så inriktad, att vi kan förbereda en gemensam och sam-

tidig anslutning av alla de skandinaviska länderna till EEC, på de villkor som för varje land kan vara möjliga att acceptera och ernå; för Sveriges del gäller och kommer att gälla det förbehållet, att vi varken vill eller kan uppgå vår alliansfria utrikespolitik. Men även i ett enat Europa har den speciella nordiska gemenskapen ett värde som måste bevaras — Nordiska rådet kommer även i ett sådant Europa, till skillnad från EFTA, att ha en given och betydande uppgift.

Statsminister Erlander och före honom herr Ohlin har med betydande generositet talat om möjligheten att skapa en gemensam nordisk jordbruksmarknad. De har även antytt möjligheten att skära ned anspråken på svensk självförsörjning när det gäller jordbruksprodukter och på det sättet skapa utrymme för en dansk jordbruksexport till Sverige. Också jag är naturligtvis beredd att i långa stycken gå Danmark till mötes, men vi kan inte glömma bort att även i de andra nordiska länderna finns en jordbruksbefolkning som har rätt att leva vidare. Inte heller kan det glömmas att vi under två världskrig haft utomordentligt stora svårigheter att hålla oss med livsmedel i tillräcklig utsträckning. Parallellt med liberaliseringen av livsmedelshandeln bör därför gå andra former av tillmötesgående gentemot Danmark, syftande till att underlätta en övergång gradvis till mindre beroende för Danmarks vidkommande av just jordbruksexport.

Herr president! Det mänskliga livet är så inrättat — man må beklaga det om man vill — att vi aldrig får någonting gratis. För varje mål vi vill erövra krävs uppoffringar. Detta gäller också i högsta grad det nordiska samarbetet. Vill vi samarbete, tror vi på nordisk enhet, då måste vi också vara beredda att göra de uppoffringar av nationella egoistiska intressen som sammanhållningen kräver. Låt oss, herr president, arbeta vidare i den anda av optimism och okuvlig framtidstro, som präglade Hans Hedtofts nordiska gärning!

Statsrådet Lange, Sverige: Herr president! Det skulle vara frestande att vid detta tillfälle ta upp några av de resonemang, som skilda talare varit inne på när det gäller marknadsproblemet och den europeiska integrationen. Herr Cassel berörde det nyss och jag har svårt att inte falla för frestelsen, men jag skall ändå undvika att spinna vidare på den tråden. Låt mig bara ha sagt, att vi i varje fall hittills tvingats röra oss på spekulationernas vida fält. Enligt min uppfattning kan och får man inte bygga en nordisk handelspolitik på antaganden om att England snabbt kommer att gå in i EEC och att Danmark då blir hjärtligt välkommet i den Gemensamma marknaden.

Låt mig så konstatera, att årets råds-session hålls i en annan atmosfär än den som rådde vid förra årets session. De engelska åtstramningsåtgärderna i slutet av 1964 hade otvivelaktigt skapat en viss dramatik inte bara i EFTA-samarbetet utan därmed också för de nordiska ländernas internationella handelsrelationer över huvud taget — en dramatik som några av oss kanske gärna skulle vilja återuppliva igen; en önskan som dock knappast skulle krönas med framgång, det vill jag gärna understryka. Det finns ingen i EFTA-kretsen som inte vill göra allt för att vi snabbt skall få engelsmännen att avveckla importavgiften. Tills vidare har vi ändå — det får jag kanske säga till herr Poul Møller — att ta fast på den bestämda deklarationen från våra engelska partners i EFTA, att det är deras avsikt att snarast skapa ett läge som gör åtgärder från vår sida överflödiga. Vi har alla lidit mer eller mindre av den engelska importavgiften, Danmark kanske mindre än Sverige. Men vilken taktik vi följer, när vi understryker nödvändigheten för samarbetet och handeln i EFTA av att den försvinner, är ändå av litet mindre vikt och betydelse än de resultat vi tror oss kunna uppnå; och jag vill gärna framhålla att det finns rätt god anledning för oss alla att räkna med att den kommer att

försvinna under det här året. Skulle den ersättas av en importreglering, har vi juni inte uppnått någonting — det tror jag att också herr Poul Møller är villig att erkänna.

Jag anser alltså att läget i EFTA kanske är mer avspänt nu än då vi träffades i Reykjavik, men det europeiska integrationsläget och de nordiska ländernas ställning i det sammanhanget är ju inte därför en mindre allvarlig fråga. Det är angeläget att vi ägnar särskild uppmärksamhet åt det ekonomiska samarbetet mellan de nordiska länderna och dess förhållande till de europeiska integrationssträvandena. Detta har också skeit i den ganska långa debatt som inleddes i går.

Liksom vid tidigare sessioner har debatten om det ekonomiska samarbetet hållits mot bakgrunden av den sedvanliga rapport som avlämnats av ministerkommittén för ekonomiskt samarbete. I dag har den rapporten presenterats av min norske kollega statsrådet Willoch. Den redovisar, som vi hörde, ministerkommitténs och det nordiska samarbetsutskottets verksamhet under det gångna året. Rapporten domineras av en redogörelse för utskottets synpunkter på möjligheterna att bygga ut det nordiska ekonomiska samarbetet. Jag instämmer helt i minister Willochs uppfattning att vi under alla omständigheter kan se fram mot ett fortsatt vidgat samarbete, en fortsatt samhandel. Denna samhandel i Norden har ju utvecklats sig betydligt snabbare än någon kunde ana 1959—60, när vi tillsammans med andra länder beslöt skapa EFTA, och den har på produktionsområdet satt spår som varit till glädje och kanske ibland till överraskning för många av oss; visat samarbetsmöjligheter som inte ens optimisterna då vågade räkna med på kort sikt. Detta samarbete kommer under alla omständigheter att fortsätta och vidgas, det är jag helt enig med min norske kollega om.

Men det är ju ändå inte detta som skapar problemet för politikerna i Nor-

diska rådet. Den fråga vi måste ställa oss är ju: Kan vi inom Nordiska rådet göra någonting för att påskynda samarbetet, bygga ut det hastigare än utvecklingen skulle möjliggöra om den lämnas åt sig själv? Jag tänker mig att det var detta som föresvävade de ledamöter av Nordiska rådet som i Reykjavik tog initiativet till undersökningar om förutsättningarna för ett intensivare samarbete mellan de nordiska länderna. Initiativtagarna ansåg väl att åtgärder borde kunna vidtagas i syfte att för framtiden säkra vad vi vunnit. Kanske bör vi också kunna gå ännu snabbare fram i vårt samarbete än som naturligt följer inom ramen för samverkan i EFTA.

Det förhåller sig inte alls så att svenska regeringen framlade ett förslag om harmonisering av de nordiska tullarna i det syfte jag angett. Utgångspunkten var ett medlemsförslag. Och jag vill gärna säga att ämbetsmännen och de medlemmar av den svenska regeringen, som har att ta det primära ansvaret för vår handels- och tullpolitik, är medvetna om att inget steg i riktning mot en sådan harmonisering skulle kunna tas utan bestämda uppoffringar också från svensk sida. Jag skulle, herr president, aldrig stiga upp i denna talarstol och förorda en tullharmonisering i Norden om jag bara tog hänsyn till de svenska intressena; på kort sikt, kanske jag skall tillägga. Nej, jag tror att det på längre sikt är ett intresse för oss alla att fortsätta ansträngningarna för att utvidga och påskynda det samarbete som redan avsatt så lovande resultat under de senaste åren. Vi ser alltså detta medlemsförslag som ett led i försöken att stärka samarbetet, och det är mot en sådan bakgrund regeringarna funnit det naturligt att undersöka förutsättningarna för samt för- och nackdelar av ett vidgat ekonomiskt samarbete, där tullharmoniseringen ingår som ett moment.

Jag tror att vi får erkänna att de olika medlemsförslagen och rekommendationerna — de är flera — från Nor-

diska rådet i syfte att vidga det ekonomiska samarbetet på skilda områden utlöste ett initiativ till att på bredare front undersöka förutsättningarna för ett mer förpliktande samarbete än det vi nu har mellan de nordiska länderna.

Naturligtvis var de områden som dessa initiativ aktualiserade ingalunda nya i samsamarbetsfloran inom ramen för Nordiska rådets verksamhet. Det nya i medlemsförslagen var att de åtminstone i vissa avseenden föreföll att syfta längre än till den målsättning som vi haft vid våra tidigare överläggningar och som jag redan inledningsvis berört. Så långt som till en gemensam marknad för jordbruksprodukter sträckte sig inte våra ambitioner i diskussionerna på 1950-talet. Jag kan inte instämma i den välformulerade historiskskrivning som herr Poul Møller presenterade i går. Det var inte så att utredningarna om en nordisk tullunion, där ämbetsmännen kom mycket nära varandra i en rekommendation, också skulle ha givit oss i Norden ett omfattande jordbrukspolitiskt samarbete.

När Harpsundsdirektiven utformades lämnades i själva verket jordbruket utanför, eftersom vi var pessimistiska beträffande det, men vi ansåg det ändå vara värt att se, om vi på andra ekonomiska områden skulle kunna inleda ett ekonomiskt samarbete. Dessa utredningar och diskussioner — för vilka den nuvarande danske statsministern hade ett betydande ansvar — ledde, inte minst genom hans initiativ, till att vi också frågade oss, om vi inte borde göra någonting åt jordbruket. Med tvekan från svensk, norsk och finsk sida sade vi: »Låt oss åtminstone se, om det går att göra någonting även på detta område!»

Så fördes jordbruket sakta in, men i mycket begränsad omfattning, De 2 500 sidor som är det påtagliga resultatet av expertutredningarna innehåller sannernligen inte mycket om jordbruket — inte så mycket, herr Poul Møller, att vi inte inom ramen för det vidare samarbetet i EFTA nått längre i jord-

brukspolitisk samverkan än vi skulle ha gjort om vi hade godtagit förslaget om en nordisk tullunion 1959. Vi var emellertid beredda att tillmötesgå vissa önskemål på jordbruksområdet enligt de utredningar som ägde rum 1959.

Jag erkänner, herr president, att vad jag nu har sagt närmast är en parentes. I det läge som vi i våras befann oss i, då EFTA:s situation var bekymmersam och det från många håll uttalades önskemål om att vi på flera punkter skulle vidga det ekonomiska samarbetet, låg det nära till hands att se dessa samsamarbetsområden i ett sammanhang men också att undersöka, om det fanns förutsättningar att bygga ut EFTA-samarbetet på motsvarande områden.

Det var mot den bakgrunden som vi från nordisk sida tog ett initiativ och utarbetade ett förslag till mandat för vidare utveckling av samarbetet i EFTA. Undersökningarna beträffande de samsamarbetsområden som aktualiserats bildade stomme till mandatet.

Jag kanske med detta borde, som jag utlovade i början av mitt anförande, lämna den europeiska integrationsproblematiken, men jag har velat stanna vid den, eftersom vi i det sammanhanget också ville utreda, om vi inom det vidare samsamarbetsområde som vi har i EFTA kunde påskynda en samverkan mellan de nordiska länderna. Det var då vi fann att den enda möjligheten låg i att vi fick ett samlat grepp om hela den problematik som här uppstår, och det var då som tanken på en pakettlösning föddes.

Ämbetsmännen menade att det inte lönade sig att återuppliva utredningarna om en nordisk tullunion. Dem hade man en gång verkställt, och man fann inte att det fyllde ett vettigt ändamål att i dagens läge återgå till dem. Eftersom det hade väckts förslag om att vidga samsamarbetet på flera områden, ville man se, om man inte kunde be politikerna om att ge ett definitivt mandat för en undersökning som omfattade hela området, en undersökning som ingalunda var bunden i sina slut-

satser men väl bunden i direktiven och med en bestämd målsättning.

När vi på svensk sida ställt oss positiva till tankarna på en balanserad plan för ett intimare nordiskt samarbete, beror det på förväntningarna om att ett sådant vidgat samarbete, i första hand på vissa centrala punkter, skulle ge ett gott totalresultat så småningom. Till det bör läggas den karaktär av beredskapsåtgärd som ett närmare nordiskt samarbete skulle ha, en beredskapsåtgärd för att slå vakt om de — tillåt mig använda det uttrycket — strålande resultat som uppnåtts under senare år inte bara i form av utvidgad handel, utan också i form av närmare samverkan rörande industrien och i många andra avseenden mellan de nordiska länderna.

Det har understrukits i debatten att vi har ett intresse av att stärka EFTA. Med den uppläggning och bakgrund som de nu aktuella strävandena att utvidga det nordiska samsamarbetet har är det närmast en förutsättning att en ytterligare utveckling också av EFTA-samarbetet skulle komma att gynnas. Detta skulle ske såväl genom den avbalanserade verkan det skulle få på överläggningarna inom EFTA som genom den exempelbildande kraft det kunde ha — statsminister Erlander betonade det i sitt inlägg i går. Det intimare samsamarbetet mellan de nordiska länderna skulle visa övriga länder möjligheterna till och även resultaten av ett sådant samarbete.

Men liksom en nordisk samverkan inte får innebära någon isolering från EFTA får den givetvis inte heller ske på sådant sätt att den försvårar våra länders deltagande i ett vidare europeiskt samarbete. Det har betonats — och jag understryker det gärna ännu en gång — att avsikten med vårt EFTA-samarbete är att underlätta en europeisk lösning. Vi har väl alla i EFTA sett ett medel att nå slutmålet: en europeisk samverkan. Genom sitt syfte att bidra till att stärka EFTA bör därför en intensiv nordisk sam-

verkan indirekt medverka till att man närmar sig samma mål.

Även de små enheterna betyder som bekant mycket för helheten. Efter att ha lyssnat till alla citat i tidigare inlägg har också jag frestats att hämta ett citat ur den svenska litteraturen. Det är från senare tid än det som herr Birger Andersson återgav, och det är skrivet av en i någon mån dagsaktuell svensk humorist — ibland tillhör just den kategorien av människor de allra allvarligaste. I en nytkommen bok kan vi läsa: »En droppe, droppad i livets älv, har ingen kraft att flyta själv. Det ställs ett krav på varenda droppe: hjälp till att hålla de andra oppe». Jag tror det är någonting som vi har anledning att begrunda inte minst i det nordiska sammanhanget.

Jag vill betona att det är ytterst väsentligt att planen för ett utvidgat nordiskt samarbete är balanserad så långt det är möjligt. Ett samarbete som a priori kan beräknas bli snedvridet har vi inget intresse av. Ett land skall inte vinna fördelar på ett lands bekostnad — det är inget framgångsrikt samarbete. Det är klart att vi alla kan se de negativa faktorerna i ett planerat samarbete — jag har kunnat peka på åtskilliga punkter i den skiss som samarbetsutskottet har presenterat oss som skulle medföra svårigheter för Sverige — men vi är ändå beredda att vara med om samarbetet.

Det är från den utgångspunkten vi på svensk sida förstår de danska synpunkter på jordbrukets plats i en nordisk plan som förs fram i ministerkommitténs rapport. Vi betraktar de synpunkterna som rimliga. Skall samarbetet vidgas på andra områden, kan ju jordbruket inte lämnas utanför. Den danska synen är realistisk. Jag tror att våra danska vänner har full förståelse för att målet, en marknadsgemenskap, naturligtvis inte kan nås lika hastigt på jordbruksområdet som på industriområdet. Samarbetet måste där genomföras med andra medel, och det förutsätter fortsatt reglering. Vi är på

svensk sida beredda att delta i en undersökning om dessa problem liksom alla andra som kan bli aktuella i en samlad plan. För att illustrera i vilken riktning svenska regeringen anser att man bör gå in i dessa undersökningar vill jag klargöra, att vi anser att det i direktiven på jordbruksområdet bör klart utsägas, att målsättningen för utredningarna skall vara en gemensam nordisk marknad. Om jag förstod professor Ohlin rätt, delade han uppfattningen att det vore meningslöst att sätta i gång en utredning utan att syftet på den punkten klart utsagts.

En annan sak är om vi sedan kan utforma den framtida jordbrukspolitikken med sikte på att åstadkomma en gemensam nordisk marknad — det får bli beroende av en bedömning i varje land med utgångspunkt från de resultat som utredningen leder till.

Jag vill, herr president, följa den uppmaning jag fått att inte tala ännu längre, men jag vill sluta med att säga att det kan hända att vi kommer att misslyckas när vi försöker finna ett samlat grepp för att påskynda det nordiska samarbetet. Motgångar får emellertid alla människor vara beredda att möta i livet. Ingen politiker kan helt undgå att misslyckas, men att avstå från att försöka påverka utvecklingen är en sak som jag inte anser att Nordiska rådets politiker bör göra.

Karl-August Fagerholm övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Statsminister Krag, Danmark: Statsråd Gunnar Langes indlæg her indeholdt en interessant historisk betragtning, idet han, så vidt jeg forstod, gjorde opmærksom på, at da grundlaget for den nordiske toldunions udredning blev aftalt i Harpsund i 1954, var landbrugets placering i denne toldunion relativt beskednen, hvorimod, da man i 1959 aftalte grundlaget for EFTA, blev landbrugets problemer langt kraftigere placeret. Når vi nu i disse dage drøfter yderligere fremskridt for det økono-

miske samarbejde på nordisk grundlag, finder vi, at jordbrugsproblemerne bliver stedse kraftigere halet frem i forgrunden.

Jeg tror, hr. Gunnar Langes betragtninger er rigtige, men det har også en ganske enkel forklaring. Da vi drøftede nordisk toldunion i 1954, eksisterede EEC ikke. Dengang var dansk landbrugseksport ikke udsat for en kraftig diskriminering på et eller flere af sine hovedmarkeder. Det var anderledes i 1959. Da vidste vi, at EEC, fællesmarkedet, ville komme, og måtte tage hensyn hertil i vore krav til EFTA. Nu er EEC en kendsgerning, som dansk jordbrugseksport for nogle af sine vigtigste produkter mærker hver eneste dag. Det er forklaringen på denne historiske linje og for den kraft, hvormed Danmark er nødt til at fremhæve sine jordbrugsproblemer.

Handelsminister Lars P. Jensen, Danmark: Jeg vil gerne understrege de bemærkninger, som statsråd Gunnar Lange gjorde. Der var i Stockholm enighed om fra svensk side — og jeg forstod, at statsråd Lange nu understregede, at hr. Ohlin også var enig heri — at hvis der skulle gives et direktiv, skulle det sigte på et fælles jordbrugsmarked. Når jeg understreger dette, er det fordi jeg gerne vil sige til statsråd Willoch, at jeg fik det indtryk, at statsråd Willoch heroppefra sagde, at der i Stockholm var enighed mellem Norge, Finland og Sverige. Jeg er helt enig med statsråd Gunnar Lange om, at der var enighed mellem Danmark og Sverige om, at jordbrugsmarkedet skulle gå med ind i denne paktløsning.

Statsråd Willoch, Norge: Jeg vet ikke, eftersom den siste replikk jo egentlig var rettet til meg, om jeg da har adgang til å replisere til replikanten, eller om jeg må holde meg til herr Gunnar Lange. — Jeg benytter tausheten som samtykke til å svare handelsminister Jensen.

Jeg har aldeles ikke sagt at Sverige, Finland og Norge stod samlet på én linje og Danmark på en annen på ministermøtet i Stockholm. Det som var forholdet var at det var mulig å samle Sverige, Finland og Norge om ett utredningsoppdrag, men Sverige også var villig til å godta det danske utkast til utredningsoppdrag. Det det da til slutt stoppet på, var at Danmark ikke var villig til å godta den formulering som de tre andre land i og for seg kunne godta.

Dette tror jeg er en fulstendig beskrivelse av det som skejdde, og det strider ikke på noen måte mot den fremstilling som herr Gunnar Lange nu gav. Og det er på det rene at hvis Danmark vil godta det forslag til utredningsoppdrag som der ble lagt frem og kunne godtas av de tre land, da er saken klar.

Ohlin, Sverige: Tiden är knapp. Tillåt mig därför att, i stället för att söka nyansera betydligt mer än statsrådet Lange gjorde, helt enkelt hänvisa till vad mitt yttrande i går innehöll — det kommer väl att finnas i tryck.

Den karakteristik som herr Lange gav är inte fullt riktig. Jag hänvisar honom till att läsa vad jag har sagt om möjligheterna att ge Danmark trygghet för leveranser, bl. a. till Sverige, för att kunna täcka väsentliga delar av det importbehov som man kan förmoda kommer att växa fram i Sverige.

Statsrådet Lange, Sverige: Herr president! Jag är helt övertygad om att jag den här gången kan hålla löftet att fatta mig kort.

Det avgörande är ju inte i vilka ord vi kläder direktiven; det väsentliga är viljan, avsikten och målsättningen. Jag kan emellertid inte avstå från att ännu en gång understryka önskemålet att dessa direktiv på den avgörande punkten där meningsskiljaktighet förelegat ändå kan tolkas klart och tydligt. Det innebär någonting mer, någonting längre

gående och någonting mera preciserat än det herr Ohlin enligt vad jag kunde förstå gav uttryck åt i går.

Udenrigsminister **Emil Jónsson**, Island: Hr. præsident! Islændingene har hele tiden, siden Nordisk Råd stiftedes, efter evne helt og fuldt deltaget i dets arbejde. Dermed har de villet understrege, at de har villet følge de andre nordiske lande på de fleste mulige områder. Men eftersom vor folkemængde er af en helt anden størrelsesorden end de andre nordiske landes, er problemstillingen hos os ofte noget anderledes end hos dem.

Nordisk samarbejde har i de sidste artier været ret omfattende og gavnligt også for os islændinge, så vel på det kulturelle område som på det sociale område og på det almindelige lovgivningsområde, og det vil forhåbentlig fortsætte i samme retning i fremtiden.

Vi er imidlertid klar over, at i løbet af de sidste år er tyngdepunktet for det nordiske samarbejde flyttet over på det handelspolitiske og på det økonomiske område, især efter at EFTA er kommet til. Resultatet af dette samarbejde er blevet stort og gunstigt for de deltagende parter og deriblandt de nordiske lande, som har deltaget i dette samarbejde. Det er derfor naturligt, at man søger at udvide dette økonomiske samarbejde, således som rapporter og forskellige forslag, der er fremlagt for dette møde, vidner om. På dette område har Island imidlertid stået udenfor og har ikke kunnet nyde frugterne af samarbejdet.

Hidtil har islændingene ikke anset det for muligt at deltage i EFTA af forskellige grunde; det er der blevet gjort rede for på de sidste møder i Nordisk Råd, og jeg skal derfor ikke gentage, hvad der før er blevet sagt om dette, men kun lige tillade mig at bemærke nogle få ting.

For det første er vor eksport meget ensartet, næsten udelukkende fisk og fiskeprodukter, som kun til dels er industrielt behandlet og derfor har sine

EFTA-betingelser. For det andet har vi en relativt betydelig industri væsentligst på hjemmemarkedet, som dog er af så smat format, at den endnu ikke har kunnet hævde sig mod udenlandske varer af samme slags uden nogen beskyttelse, men som dog er i stadig udvikling og er et nødvendigt led i det islandske produktionsapparat. Denne vanskelige stilling for hjemmeindustrien håber man dog at kunne komme over, hvis man får tilstrækkelig tid.

Man har derfor med stor interesse lagt mærke til den nylig afsluttede frihandelsaftale mellem Irland og Storbritannien. Med den aftale synes Irland at forberede et mere vidtgående frihandelssystem med andre Europalande, og vi i Island synes, at der måske er mulighed for os for at gå den samme vej med en lang tilpasningstid. Stadig flere islændinge er nu opmærksomme på, at en deltagelse under en eller anden form i den organiserede europæiske samhandel er en absolut nødvendighed for at sikre en stabil økonomisk fremgang og fortsat velstand. Uden en sådan deltagelse, hvad enten den sker i form af direkte tilslutning til EFTA eller i form af en aftale på GATTs vegne eller i form af specielle aftaler med visse sammenslutninger eller lande, risikerer Island, hvis vi ikke kommer med, at komme bort fra de nordiske lande både på det økonomiske og på det politiske område, og det ønsker vi langt fra. Den islandske regering er opmærksom på dette problem og har mange gange udtalt, at den vil undersøge enhver mulighed for at komme med.

Det sidste år har været usædvanlig gunstige for islandsk erhvervsliv både på grund af forøgede fangster og højere eksportpriser og på grund af de stabiliseringsvedtægter, som er blevet foretaget. På grund heraf er den islandske eksport steget ikke mindre end 83 pct. i tiden fra 1959 til 1964; det er efter vore forhold en meget stor stigning, og dette til trods for at vi har stået uden for EFTA.

Vor eksport til de nordiske lande er

også steget stærkt i disse år og noget mere end de andre nordiske lande imellem. Det er dog til dels i hvert fald begrundet på tidsbestemte forhold og ikke sikkert, at denne udvikling vil fortsætte i fremtiden. Importen fra de nordiske lande er også vokset, og den er vokset endnu stærkere end eksporten til de nordiske lande. Den er i løbet af de 5 sidste år blevet fordoblet. Til trods for, at totalbeløbet måske ikke er imponerende, kan det dog bemærkes, at importen fra de nordiske lande pr. capita er større end i noget andet nordisk land. Disse store indkøb og udbetalinger til de nordiske lande har bevirket, at betalingsbalancen har været følelig skæv. Vi må derfor håbe, at denne skævhed bliver rettet ved hjælp af forøget eksport fra Island til de andre nordiske lande, og at denne eksport fremmes så meget som muligt. Vi kan med fornøjelse se tilbage på det forøgede handelssamkvem mellem Island og de andre nordiske lande i de sidste år, men som jeg sagde før: denne udvikling er en følge af flere usædvanlige og gunstige, men tidsbestemte faktorer, og vi har ikke lov til at forudsætte, at den kan fortsætte i fremtiden, som den har gjort hidtil. Det er en af grundene til, at vi må forsøge at forbedre den handelspolitiske stilling ved på en eller anden måde at prøve at eliminere markedssammenslutningernes diskriminerende virkning.

Vi havde håbet, at Kennedyforhandlingerne ville føre til nedsættelse af tolden, men det håb er nu ikke gået i opfyldelse. Vor tilslutning til EFTA ville naturligvis forbedre stillingen for vor eksport, dog især til Storbritannien, men mindre til de nordiske lande, som jo er storekøber af de samme produkter som vi. Det står klart for os, at frihandelen har haft stimulerende virkninger på de nordiske landes økonomiske liv, og derfor er der mange islændinge, der mener, at vi kunne opnå det samme, hvis vi på en eller anden måde kan slutte os til. Skønt EFTA i sig selv ikke er noget mål, er den dog

et middel til at opnå et mål, d. v. s. større, forbedret handelssamkvem til fordel for alle deltagere. Jeg vil udtrykke ønsket og håbet om, at Island må finde en form for at komme med også.

Damsgaard, Danmark: Hr. præsident! Det nordiske samarbejde følges af os alle som en både naturlig og selvfølgelig ting. Vi noterer med tilfredshed de fremskridt, der på en lang række områder er gjort.

Samarbejdsmulighederne findes ikke mindst, når det gælder de nordiske landes optræden i internationale organisationer. Mindre fejltrin fra enkelte sider må ikke slå noget i stykker her; ellers opnår vi kun det modsatte af, hvad vi må være interesseret i, nemlig at styrke de nordiske befolkningers fælles synspunkter i store og afgørende verdenspolitiske spørgsmål. Hver gang vi kan tale med én stemme, øger vi vægten bag ordene. Denne kendsgerning må ikke overses, den må tværtimod inspirere os til at gøre en ekstra indsats for at nå til enighed, hver gang synspunkterne begynder at tage sig forskellige ud.

Når dette er sagt, bør det også siges, at man kan gå for vidt i sin hensyntagen til at opnå nordisk enighed. Beslutter man f. eks., at den nordiske røst kun må lyde, hvis det sker på baggrund af fuldstændig enighed, vil det let føre til, at den i vigtige situationer må tie. Det ville være det samme som at lamme den nordiske indflydelse. Det ville være endnu værre end fremførelse af forskellige synspunkter fra Norden. De enkelte nordiske lande kan altså ikke gå så vidt i den indbyrdes hensyntagen, at de lukker munden på hinanden i enhver sag, hvor opfattelserne er delte.

Det tjener heller ikke noget formål at skjule, at der i visse spørgsmål kan være og er delte opfattelser. Det har tidligere været tilfældet på et så væsentligt område som forsvarsspørgsmålet. Ja, det er vel stadig tilfældet på dette område; dette spørgsmål vil sta-

dig skille os. Jeg mener ikke, at Danmark kan være interesseret i at svække hele det vestlige forsvarssystem ved at indlade sig i en nordisk løsning af tvivlsom værdi. Mere skal jeg ikke sige herom.

Dette opfattelser kommer også ofte til udtryk, når det drejer sig om økonomiske og markedsræssige forhold, og dette har allerede været nævnt mange gange i denne generaldebat. Her er det vel nok Danmark, der i særlig grad indtager en særstilling. I andre nordiske lande kan man muligvis ind imellem have svært ved at forstå dette fuldt ud, men forklaringen er ganske enkel og ligetil. Danmarks beliggenhed udgør den ene del af forklaringen, den anden del findes i vor erhvervsstruktur.

Beliggenheden må det være naturligt og selvfølgelig for os i Danmark at udnytte til at bygge bro mellem Norden og det øvrige Europa — ikke til grøftegravning.

Erhvervsstrukturen kræver af os, at vi i vor markedspolitik tager et mere vidtgående hensyn til dem, der dyrker jorden, og til dem, der fisker på havet, end man vist nok er klar over i de øvrige nordiske lande.

Den europæiske markedsudvikling rammer hårdere i Danmark, end den rammer i de øvrige nordiske lande. Vi valgte at stå i frihandelsområdet, da vi første gang skulle vælge i markedspolitikken. Vi gjorde det under forudsætning af, at det ikke var en endelig løsning. Vi vidste oven i købet, at vi dermed holdt os uden for indflyde'se på kraftkilden i den europæiske udvikling, nemlig fællesmarkedet. Vi gjorde det ikke mindst, fordi vi dermed tog hensyn til den nordiske samhørighed. Når vi kunne gøre det, skyldtes det først og fremmest, at man gav os den indrømmelse, at frihandelsrådets hovedformål skal være at bygge bro for de enkelte lande til fællesmarkedet.

Det kan ikke være nogen hemmelighed, at prisen for Danmarks placering er svigtende eksportmuligheder, i første række for landbrugserhvervet. Som

årene går, bliver denne pris højere og højere. Man må derfor forstå, at der tæres på den danske tålmodighed for hvert år der går, uden at vi kommer nærmere virkeliggørelsen af EFTAs hovedformål: brobygningsarbejdet.

For mange er det svært ikke at blive utålmodig. Det bliver endnu sværere, når man ser på, hvordan den danske landbrugseksport til vore markedspartnere udvikler sig. For at nævne et tal: vor andel af den supplerende kødeksport til det svenske marked er fra tidspunktet før EFTAs dannelse ikke steget, den er tværtimod dalet katastrofalt; jeg tror, den er faldet fra ca. 97 pct. helt ned til 19 pct. På landbrugets hovedmarked, det britiske, er situationen ikke meget bedre. Her har man oven i købet lagt unødige hindringer i vejen for vor industrieksport med den 15 pct.s ekstratold, som blev indført for halvandet år siden, og som har været meget omtalt i denne debat.

Den hensyntagen, Danmark udviste over for både den nordiske samhørighed og frihandelslandene som helhed ved at placere sig i EFTA, er det altså svært at se at man påskønner. Det virker snarere, som om den udnyttes.

Gør man sig i de øvrige nordiske lande det klart, vil man forstå utålmodigheden i store danske erhvervskredse. Man vil tillige kunne forstå, håber jeg, den skepsis, der kommer til udtryk fra mange sider, når der af nogle tales om et udvidet nordisk økonomisk samarbejde, uden at de pågældende understreger det som noget nødvendigt, at et sådant marked skal omfatte landbrug og fiskeri.

En nordisk toldharmonisering alene på nordisk basis kan man overhovedet efter min mening ikke tale om, hvis det kun omfatter industrien. Med de lave danske toldsatser på råvarer vil en sådan harmonisering koste det danske samfund dyrt. Jeg forstar, at den svenske statsminister har erkendt denne problemstilling. I et interview til en række danske dagblade har den svenske statsminister givet udtryk her-

for. Han har tillige sagt, at forstæelsen måske kan give sig udtryk i, at den svenske selvforsyning med landbrugsvarer kan nedsættes. Det er Sveriges og ikke mit problem, hvordan noget sådant skal kunne gennemføres, men i heldigste fald vil det tage mere end 5 år. Formentlig vil det være rundt regnet den dobbelte tid. Tror man i Sverige virkelig for alvor, at dansk landbrug og det danske samfund kan vente så længe med en afklaring af eksportmulighederne? Det lader sig ikke gøre. Problemerne er for vort landbrug ved at være akutte. Det tjener ikke noget formål at skjule denne kendsgerning over for vore nordiske venner.

Som jeg sagde indledningsvis, føler vi det nordiske samarbejde som en både naturlig og selvfølgelig ting. Gennem vor markedsplacering og gennem vort medarbejderskab i Nordisk Råd har vi allerede leveret bevis for, at disse ord ikke er floskler, men realiteter for os. Nordisk Råds betydning må ikke svækkes. Men — og må jeg sige det til sidst — det forekommer mig, at en sådan svækkelse i nogen grad er sket i det år, der er gået, siden vi holdt vort møde på Island. Der vedtog vi en udtalelse om, at regeringerne skulle virke for en hurtig og fuldstændig afvikling af den britiske importafgift eller ekstratold, som vi siger i Danmark. Vi ved alle, hvordan det er gået. Ekstratolden er blevet reduceret til 10 pct.; mere er der ikke sket, og vi aner intet om, hvornår den forsvinder helt.

Når regeringerne ikke vil sætte mere, end de altså har gjort, ind på at efterleve henstillinger fra Nordisk Råd, så svækkes rådets betydning. Det finder jeg grund til at beklage. Jeg vil håbe, dette ændres.

Man kan diskutere, om det var rådet, der i Reykjavik tog munden for fuld, eller om det er regeringerne, der har været for bløde i koderne, når de kom sammen med englænderne. Jeg vil mene, det er regeringerne, der har været for eftergivende, for der kan ikke være tvivl om rigtigheden af det syns-

punkt, der tiltrådtes af Nordisk Råd i Reykjavik.

Sagen må derfor for mig at se give anledning til visse overvejelser i samtlige nordiske regeringer. Jeg håber, sådanne overvejelser vil føre til større vilje til at praktisere og administrere det nordiske samarbejde i dette spørgsmål som på andre felter. Sker det, er der trods alt grundlag for optimisme i det nordiske samarbejde, sådan som det hidtil er kommet til udtryk inden for rammerne af Nordisk Råd.

Pitsinki, Finland: Herr president! Nordiska rådet fattar inte beslut i frågor som rör medlemsländernas utrikespolitik, men det är på sin plats att i generaldebatten också beröra internationella frågor och de nordiska ländernas utrikespolitik. Danmark, Norge och Island är medlemmar i Nato på grund av att de i tiden funnit medlemskapet förenligt med sina intressen. På svenskt håll har det ofta understrukits, att landets neutralitetspolitik dikteras av en naturlig och tillåten själviskhet. Även Finlands utrikespolitik är i sista hand en strävan efter egen trygghet. Vi utgår från att spänningen kan lättas, att faran av konflikter och krig kan minskas också territoriellt och inte endast inom ramen för stormakternas globala politik. Det är förenligt med Finlands intressen att den internationella spänningen i Nordeuropa avtar. Därför är man i Finland mycket intresserad av alla möjligheter, som yppar sig på detta område. Enligt vår uppfattning ligger det i vårt lands intresse att utestänga atomvapen från Norden. Likaså är det förenligt med Finlands intressen att säkra Nordens och i varje fall Finlands gränser som fredsgränser. Vi skulle önska att de frågor som berör fredandet av Östersjöområdet skulle övervägas och behandlas fördomsfritt och att Tysklandsfrågan skulle utvecklas mot fred och inte mot konflikter. Vi vore nöjda om de nordiska länderna tillsammans skulle utöva en politik, som möjligast effektivt förverkligar Finlands trygghet.

Vi anser det förnuftigare att söka möjligheter även för en sammordisk fredspolitik.

Udenrigsminister **Per Hækkerup**, Danmark: Hr. præsident! Jeg vil gerne understrege de synspunkter, som såvel den danske statsminister som den danske handelsminister har givet udtryk for vedrørende vor interesse i at være med i et udvidet nordisk økonomisk samarbejde. Jeg er ikke i tvivl om, at det synspunkt har almindelig tilslutning i Danmark, men jeg vil også gerne understrege, at over for det forslag, som vi drøfter om en såkaldt samlet løsning, må vi fra dansk side nødvendigvis opstille to forudsætninger for at gå ind i et sådant undersøgelsesarbejde, og jeg forstår, at på dette felt er vi enige med den svenske regering. Jeg håber, vi er enige med de øvrige landes regeringer i hvert fald på det ene punkt.

Den ene forudsætning er den, at der ikke gennem de nordiske løsninger må ske en indskrænkning af vore muligheder for at virkeliggøre det, der er målsætningen med EFTA, nemlig opnåelse af en større samlet europæisk løsning. Under denne forudsætning mener vi, at det vil være rigtigt, og at der vil være muligheder for at udvide det økonomiske samarbejde, men denne forudsætning må klart og tydeligt være opfyldt.

Den anden forudsætning er den, som diskussionen i høj grad har drejet sig om, nemlig at vi fra dansk side må fastholde, at en samlet nordisk økonomisk løsning nødvendigvis må omfatte landbruget.

Handelsminister Willoch kom med nogle oplysninger, som vi kan se af de papirer, vi har fået, som viser, at den internordiske handel med levnedsmidler er steget omtrent i samme takt som handelen med bearbejdede varer. Det gælder også for Danmarks vedkommende, understregede handelsministeren, og mente deri at kunne se et udtryk for, at det ikke er nødvendigt at inddrage målsætningen om et fælles nordisk land-

brugsmarked som en af forudsætningerne for denne undersøgelse.

Jeg vil gerne pege på, at selv om det er rigtigt, at der er sket denne stigning, er størrelsesforholdet mellem handelen med levnedsmidler og handelen med industrivarer af en sådan art, at vi står over for helt forskellige problemer. Hvis man tager tallene for den danske landbrugseksport til de øvrige nordiske lande, ikke den samlede levnedsmiddeleksport men landbrugseksporten, er denne fra 1959 til 1964 steget fra 160 mill. kr. til ca. 290 mill. kr. I den samme periode er f.eks. den norske eksport af bearbejdede varer steget fra godt 800 mill. kr. til godt 1 600 mill. kr. De tal, det drejer sig om for den danske landbrugseksport til de øvrige nordiske lande, glæder vi os over er steget, og hver gang vi får mulighed for at få lov at konkurrere på de øvrige nordiske landes markeder, hilser vi det med tilfredshed. Men man må forstå, at størrelsesordenen af de tal, der her er tale om, placerer dette problem på en helt, helt anden måde. Vi har f.eks. kunnet glæde os over, at vor eksport til Norge af landbrugsvarer er steget i den pågældende periode fra ca. 26 mill. kr. til 52 mill. kr., men den danske landbrugseksport, som i dag rammes af restriktioner fra fællesmarkedet, drejer sig om 2 milliarder kr. Hvis man derfor virkelig vil tilsigte et snævert økonomisk samarbejde, som skal være effektivt og forpligtende, må man forstå, at for et land som Danmark lader det sig simpelt hen ikke gøre at holde så stor en del af vor eksport uden for de ordninger, der skal træffes. Tallene for vor eksport af landbrugsvarer til de nordiske lande er så små og er så svingende. Lad mig blot nævne for at illustrere, hvad det drejer sig om her, at det er rigtigt, at den danske landbrugseksport f.eks. til Sverige, som er vor største nordiske kunde, i den pågældende periode fra 1959 til 1964 er steget fra 111 mill. kr. til 201 mill. kr., men går vi bare 2 år længere tilbage, til 1957, var eksporten 175 mill. kr. Det

svinger altså overordentlig stærkt. Men tallene er så små, så hvis vore venner i Norge og Finland ikke forstår, at her ligger et helt, helt andet problem end det, man kan illustrere med at sige, at vor eksport af landbrugsvarer til de øvrige nordiske lande jo er fordoblet i løbet af 5 år — hvis man ikke forstår, at denne fordobling overhovedet ikke nogen virkelig forbindelse har med vort reelle problem omkring landbrugseksporten, ja så er forudsætningerne for en gensidig forståelse ikke til stede.

Jeg må derfor så stærkt, som jeg kan, appellere til vore venner i de andre nordiske lande om at forstå, at dette er ikke et spørgsmål om, at danskerne er krakilske, det er ikke, fordi vi har det som, hvad skal jeg sige, en særlig forkærlighed for altid at tale om landbrugsvarer, men det er simpelt hen et spørgsmål af afgørende betydning for dansk økonomi. Det er 5 milliarder kr. det drejer sig om for os om året, medens vor eksport til de andre nordiske lande er knap 300 mill. kr. Man må forstå, at skal vi gå ind i en omfattende nordisk løsning på alle de andre områder, er det absolut nødvendigt for os, at vi også får landbruget med ind i en sådan løsning.

Det er muligt, at resultatet af vore drøftelser bliver således, som det synes at fremgå af de hidtidige drøftelser, at man ikke kan blive enig om det mandat, der skal til for at lave denne omfattende samlede løsning. I så fald mener jeg ikke, det betyder, at mulighederne for et udvidet nordisk økonomisk samarbejde dermed skulle være udtømt. Jeg mener tværtimod, at gør man, som den danske handelsminister nævnte, det, at man på sædvanlig pragmatisk måde behandler spørgsmål for spørgsmål, så tror jeg fortsat, der er meget store muligheder for inden for de rammer, der er afstukket af de organisationer, vi i øvrigt er medlem af, at udvide et nordisk økonomisk samarbejde, og jeg håber, at komitédrøftelserne vil føre til det resultat og vil blive båret af denne positive vilje.

Statsråd **Bondevik**, Norge: Det kulturelle samkvemet mellom dei nordiske landa har røter langt attende i tida. Det skapa ein felles tradisjon og eit kulturgrunnlag som på mange måtar skilde Norden ut frå Europa elles. Men dette samkvemet har ikkje alltid vore like sterkt. Til sine tider finn ein stagnasjon og isolasjon. Denne kunne ha si årsak i politiske eller økonomiske tilhøve. Jamvel om landa har hatt mykje å læra av kvarandre og gje einannan, har den særmerkte heimlege kulturen blomstra rikt på spesielle stader i kvart av landa. Me må kvar for oss verna om vårt, men samstundes intensivera samarbeidet om det som er felles nordisk, på område der me alle har noko å vinna.

I mitt land har me skipa eit kulturfond og eit kulturråd som er inne i sitt andre arbeidsår. Dette fondet som skal bruka pengane for kvart år, er på om lag 15 mill. norske kroner årleg. Dei søknader som kom inn det første året om hjelp til kulturelle tiltak, gallt summar som til saman steig over 100 mill. kroner. Dette viser det kolossale behov som ein skal prøva å møta på nasjonal basis. På toppen av dette kjem dei ytingar som beinveges vert førde over statsbudsjettet. Ved sida av dette er me mykje interesserte i eit nordisk fond, kan ta seg av felles nordiske tiltak. Me har så mykje sams at denne oppgåva ikkje må koma i skuggen. Her ligg vilkåra for samarbeid vel til rette, og det skal ein ikkje gløyma.

Når det gjeld forskning og vitenskap, er oppgåvene så store og kostesame at eit vidare samarbeid enn før tvingar seg fram, både på nordisk og internasjonal basis. Presidenten nemnde i sin helsingstale det nordiske forskarmøte i Helsingfors 1965. Me har grunn til å tru at dette vil bera synlege frukter på nordisk område, men det tek alltid si tid å få sett tiltaka i sving, slik at ein kan sjå resultatata. Eit møte i Paris for berre nokre veker sidan var eit framhald av det undervisningsministermøte som ein hadde for eit par år

sidan innan OECD. Også her leitar ein etter former for større samarbeid og betre effektivitet. Aleine maktar kvart land lite, men saman kan dei lyfta i flokk og ikkje gjera unyttig dobbeltarbeid.

I Noreg er me for tida sterkt opptekne av å bygge ut undervisningstilbodet for vaksne. Stortinget har samtykt i at vaksenopplæringa skal jamstellast med den grunnleggjande opplæringa elles. Dette vil møte heile undervisningsverket vårt med nye og store oppgåver i åra som kjem.

Det er klart at vaksenopplæringa må finna si eiga undervisningsform om det skal lukkast å nå fram til og få med dei vaksne i den ajourføringa og nyopplæringa som det her er tale om, og som ein treng så snart i ei tid med rivande utvikling. Det vil vera naudsynt å finna fram til ein spesiell vaksenopplæringsmetodikk for å få størst mogleg effekt i opplæringa. Metodikken må utformast slik at dei nyaste og mest tidhøvelege hjelpemiddel kan takast i bruk for å gjera læringa lett i den vaksne alder. Eg tenkjer her mellom anna på radio og særleg på TV som dei massmedia som kan nå alle på lettvisnt måte.

Som lekk i arbeidet med å utvikla vaksenopplæringa, er det meininga å oppnemna ein nasjonal komite, som skal greie ut spørsmålet om bruk av radio og TV både i vaksenopplæringa og elles. Me ventar oss mykje av desse hjelpemidla, fordi ein gjennom gode pedagogiske opplegg skal kunna få mykje av vaksenopplæringa beinveges inn i kvar heim i heile landet.

Når det gjeld vaksenopplæringa, er me i Noreg sterkt interesserte i å få del i dei røymsler som grannelanda alt må ha gjort på dette feltet. Me vil og gjerne yta det me kan for å få i stand eit fast nordisk samarbeid om vaksenopplæring i radio og TV. Det er ei av dei store oppgåvene som ventar oss på kulturfronten i den næraste framtida.

Bømholt, Danmark: Hr. Sigurður Bjarnason fremhævede — med rette — i sin åbningstale, at Nordisk Råd indtil nu har nået sine største resultater på det kulturelle område. Hr. Bjarnason tilføjede, at det kulturelle samarbejde ville få stadig voksende betydning. Det er uomtvistelig rigtigt. Kulturpolitikken vil i sidste tredjedel af vort århundrede nå frem til samme betydning, som socialpolitikken havde indtil nu.

Det er at ønske, at Nordisk Råd i forlængelse af en ærerig tradition kan gå i spidsen for den kommende tids nordiske kulturbestræbelser.

Jeg har varmt anbefalet, at kulturfonden får de ønskede 3 mill. kr. til rådighed pr. år. Det er, fordelt på 5 nationer, et beskedent beløb, set i relation til andre poster på vore kulturbudgetter.

Vedrørende massemedierne er der forskellige spørgsmål, der presser på. De nordiske radiofonier har udfoldet et yderst intimt samarbejde, der så at sige foregår fra dag til dag. Alligevel ville det være ønskeligt, om Nordisk Råd gennem sit kulturudvalg både orienteres om det arbejde, der er i gang, og om det, der påtænkes ikke mindst på televisionens område. Det ville være et plus, om repræsentanter for de nordiske radiofonier og kulturudvalget kunne mødes og i fællesskab gennemføre en dialog om de mere væsentlige problemer. Et referat af et sådant møde, svarende til forskermødet i Helsingfors, kunne nok have betydning for fremtiden.

Spørgsmålet om retten til berigtigelse har været omtalt af hr. Thestrup, Danmark, og jeg kan stort set give hans meninger tilslutning. Jeg har over for Danmarks Radio på rette tid og sted pointeret, at overgangen til frie arbejdsforhold nødvendigvis må kræve et klart fastlagt ansvar for den enkelte udsendelse. Der kunne siges meget om enkelthederne på dette område, men lad det være nok at præcisere et ønske om, at ansvaret fastlægges i en fuldt tilfredsstillende og klar juridisk form,

ikke som en trussel, selvfølgelig ikke, men som en sober konsekvens af vort demokrati.

Jeg skal i øvrigt ikke gå ind på de mange forslag, der senere under sessionen kommer til behandling her i plenum, men jeg vil gerne give et par forslag, der er under forberedelse, et ord med på vejen.

Inden for kulturudvalget har jeg stillet forslag om, at der gives en mere omfattende, men i enkeltheder kortfattet, meddelelse om de væsentlige kulturinitiativer, der fremkommer Norden over.

Der sker utrolig meget i disse år, og det er meget svært at følge med selv for den kulturpolitisk interesserede. Det ville være godt, om vi kunne orienteres om de begivenheder, der indebærer noget nyt, og i almenhed om de mål og midler, som fremtræder i de forskellige kulturelle sektorer. Vi har foreløbig spurgt tidsskriftet Nordisk Kontakt, om det muligvis inden for sine rammer kan løse problemet. Fra svensk side har ekklesiastikminister Ragnar Edenman rejst spørgsmålet om et nordisk kulturtidsskrift, der kan bringe stof vedrørende de debatter, der her og der udkæmpes og ofte indeholder et såre væsentligt materiale. Tanken om tidsskriftet viser, at der er trang til at finde en løsning af den ene eller anden art.

En anden ting: det var et stort og dristigt initiativ, der førte til udgivelsen af nordisk middelalderleksikon, dette strålende værk, der forener vore nordiske forskere i et frugtbart samarbejde.

Nu har den danske maler, Asger Jorn, samlet materiale til et storværk om nordisk kunst; et prøvebind om de skånske døbefonte foreligger. Grundtanken bag værket er, at vi i vor nordiske historie har kunstværker, der har bud til det øvrige Europa og den øvrige verden. Jeg ville ønske, at vi kunne finde frem til en tilfredsstillende løsning på den ene eller den anden vis med hensyn til udgivelsen af dette storværk. Vi har alt for længe befundet os i en receptiv,

defensiv holdning over for det store Europa og USA for ikke at tale om den øvrige verden. Vi bør overgå til en større aktivitet i bevidstheden om, at vi har store gaver af dybt selvstændig karakter at bringe ind i andre landes kulturliv.

Trygve Bratteli overtog herefter ledningen af forhandlingarna.

Paula Ruutu, Finland: Den nordiska kulturfonden har under de senaste åren varit en av de viktigaste frågorna inom rådet och avgjort den viktigaste inom kulturutskottet. Jag tror att vi utan vidare kan säga, att det faktum att vi i dag verkligen har en nordisk kulturfond, är en följd av att Nordiska rådet så starkt gått in för denna sak. Samtidigt vill jag dock understryka, att det var den danska regeringen som vid årsskiftet 1963—64 väckte det första formella förslaget i saken, undertecknat av dåvarande ministrarna Bomholt och Helveg Petersen. Den danska regeringen föreslog redan då, att kulturfonden skulle få en storlek av 3 milj. dkr. Regeringarna i de övriga länderna var dock inte da redo för en sådan åtgärd. Men tanken fangades upp inom rådet genom ett ändringsförslag, som sedan legat till grund för den fortsatta behandlingen. Efter delvis segslitna förhandlingar vid sessionen i Reykjavik kunde både parlamentarikerna och ministrarna enas om, att en nordisk kulturfond skulle inrättas från nyåret 1966. Inom kulturutskottet hade man tänkt sig, att det vore naturligt att också parlamentariker skulle vara delaktiga av förvaltningen av detta första övernationala samnordiska organ. Då den frågan emellertid ännu behövde utredas, beslöt man, att fonden under de första åren skulle administreras av en interimsstyrelse, som skulle utses av ministrarna. De närmare riktlinjerna för denna styrelsens verksamhet utarbetades under senaste år av ministrarna i samråd med kulturutskottet. Ministrarna förklarade sig villiga att till fondens förfogande

under dess första verksamhetsår ställa sammanlagt 600 000 dkr. alltså femtedelen av det i rådets rekommendation förutsatta beloppet.

Den nya fonden kungjordes den 1 december 1965 i tidningarna i alla de nordiska länderna, och fondens styrelse hade sitt första möte den 17 december. Formellt inledde fonden sin verksamhet den 1 januari detta år.

Hur ser situationen då ut i dag? Hur har förväntningarna gått i uppfyllelse? Redan under senaste höst hade vetenskapen om fonden spridit sig i vida kretsar, så att ansökningar började strömma in, trots att medlen ännu inte hade lediganslagits. När den nya fondstyrelsen sammanträdde i december, hade den redan på sitt bord ansökningar till ett sammanlagt belopp av närmare 1 milj. dkr., om man bortser från sådana, som inte föll inom ramen för fondens verksamhet. Fondstyrelsen delade då ut understöd för över 300 000 dkr. d. v. s. drygt hälften av fondens medel under det första året. I fråga om ett något större belopp beslöt styrelsen begära utlåtande av kulturkommissionen, som är dess rådgivande sakkunnigorgan. Vid sådant förhållande kunde styrelsen inte annat än konstatera, att den inte hade anledning att lediganslä fondmedlen förrän tidigast i slutet av detta år, och då avseende 1967 års medel. Man kan alltså säga, att det belopp som fonden under sitt första verksamhetsår förfogade över, hade disponerats redan innan det första året ens hunnit inledas. Detta hade skett utan att medlen formellt ens behövt ledigansläs. Man frågar sig hur stor ansökningshögen varit om medlen verkligen skulle ha lediganslagits med en viss termin, något som nog för övrigt hade varit mera rättvist.

Då situationen alltså är den, att fondens medel de facto förbrukats redan innan det första året ens hunnit börja, och fonden således inte har några nämnvärda medel att utdela under detta år, oberoende av hur angelägna och brådskande behov som kan framkom-

ma, är det alldeles klart, att dessa 600 000 D.Kr. inte förslår till att tillgodose ens fondens primära syftemål att vid behov kunna ställa till förfogande medel när sådana behövs. Den danska regeringens ursprungliga beräkningar, om vilka rådets kulturutskott senast förenade sig, har alltså visat sig vara realistiska.

Det är därför helt på sin plats, att kulturutskottet vid sitt möte för ett par veckor sedan enhälligt beslöt att väcka ett tilläggsförslag om att fonden skall få de 3 miljonerna dkr. till sitt förfogande. Jag var inte personligen på platsen men förenar mig helt om förslaget. Det står också helt i överensstämmelse med den linje som vi från Finlands sida konsekvent företrätt. Den finska regeringen har i flera sammanhang ställt sig bakom detta förslag. Det är också viktigt, att dessa medel kan fås så snabbt, att fonden i god tid kan lediganslä dem med tanke på nästa års verksamhet. Först då kommer fondens ledning att förfoga över medel, som ger den möjlighet att tillgodose alla de olika slag av behov som man förutsatt.

Samtidigt har kulturutskottet förnyat förslaget om att parlamentariska representanter skulle vara delaktiga i fondens förvaltning. Den expertutredning som rådets presidium på förslag av utskottet införskaffat av professor Nils Herlitz ger nämligen vid handen, att det inte torde finnas något skäl för de formella betänkligheter som tidigare framfördes mot en sådan konstruktion, ifall dessa representanter utses av Nordiska rådet. Det skulle te sig naturligt och önskvärt, att också den parlamentariska sidan direkt kunde delta i utövningen av denna första samnordiskt övernationella verksamhet, som åstadkommits genom den nordiska kulturfondens.

Om möjligt bör utredningen om den permanenta fondförvaltningen påskynas, så att denna kan träda i funktion samtidigt med att fonden till sitt förfogande får det förutsatta beloppet av

3 milj. D.Kr. Först då kan fonden i alla hänseenden sägas vara färdig.

Vi skall alltså med glädje konstatera, att vi i dag har en gemensam, länge väntad nordisk kulturfond. Men vi skall samtidigt koncentrera våra krafter på att verkligen göra den till ett effektivt verktyg i det nordiska kultursamarbetets tjänst.

Undervisningsminister K. B. Andersen, Danmark: Jeg er helt enig både med fru Ruutu og også de tidligere talere, der har talt om nødvendigheden af et større beløb til den nordiske kulturfond, og den danske regering er også forberedt på at imødekomme det synspunkt.

Nar jeg tog ordet for en kort replik, er det kun i anledning af fru Ruutus bemærkning om, at fondens beløb for det første år allerede var totalt disponeret, så der ikke fandtes midler for resten af året. Dette er ikke rigtigt. Styrelsen har ved sit møde for nylig disponeret over ca. halvdelen af midlerne og netop ønsket at have midler tilbage også til resten af året.

Berte Røgnerud, Norge: Selv om det har vært nedlagt et stort arbeid for å fremme samhørigheten, forståelsen for og vennskapet mellom de nordiske land opp gjennom årene, kanskje først og fremst av foreningene Norden i de respektive land, er det allikevel en kjensgjerning at befolkningen i våre land fremdeles stort sett vet for lite om hverandres levevis og tenkesett.

De nordiske land har meget felles i sprog, kultur og tradisjon, og ved hjelp av det arbeide som utføres gjennom foreningene Norden og Nordisk Råd er vi da også efter hvert kommet hverandre nærmere.

Samarbeid og samhold er av den aller største betydning for folkene i de nordiske land, og vi har fremdeles store arbeidsoppgaver foran oss.

Målet er et stadig utvidet samarbeid

pa de områder hvor dette er mulig, og å fjerne grenser og stengsler mellom landene hvor dette er mulig.

Jeg tror det må kunne sies at helt fra Nordisk Råd ble startet har det vært et ønske og en streben mot å fa stillet til rådighet midler for det nordiske kultursamarbeid, fordi det på dette område, det kulturelle område, fremfor noe annet ligger til rette for et intimt og nært samarbeid.

Det kulturelle samarbeid har på en måte nesten dominert de siste sesjoner i Rådet, både for såvidt gjelder antall kulturelle spørsmål på sakslisten, men også når det gjelder den store oppmerksomhet som er blitt viet disse spørsmål.

Efter min mening markerte vi en milepel da det lykkedes i forrige sesjon å na frem til enighet om å opprette et nordisk kulturfond. Fondet er et faktum. Det er trådt i virksomhet fra 1. januar i år, og vi skal være glad for det. Men vi har ikke funnet frem til den permanente og fremtidige forvaltningsordning for fondet, og det må være en oppgave for Rådet å medvirke til at interimordningen kan avløses av en permanent ordning så hurtig som mulig. De betenkeligheter som fra enkelte hold kom frem under behandlingen i Reykjavik for såvidt gjelder formene for parlamentariske organers medvirkning til løsning av administrative oppgaver, skulle nu være ryddet av veien, efter den utredning som er innhentet fra professor Herlitz.

Når det så gjelder fondets størrelse, gikk jo som vi har hørt opprinnelige forslag ut på 3 millioner danske kroner — en sum som fordelt på alle de fem nordiske land ikke synes imponerende stor, tatt i betraktning hva det her gjelder.

Jeg vil gjerne gi uttrykk for glede og tilfredshet over at fondet er blitt etablert. Det er jo det viktigste. Men la meg da også tilføye at den sum som i år ble bevilget til fondet, 600 000 danske kroner, er så liten at jeg tror fondsstyret får meget store vanskeligheter når det gjelder å avgjøre hvilke søknader som

skal imøtekommes og hva man skal avslå.

Jeg vil henstille så sterkt jeg kan til regjeringene å søke å imøtekomme kulturvalgets forslag om snarest mulig å øke fondet til det beløp som opprinnelig var meningen, nemlig 3 mill. danske kroner. Behovet for raskt tilgjengelige midler på det kulturelle område er meget stort. Det er også på denne sektor vi kan utrette mest, fordi selve grunnlaget for den nordiske samhörighet uten tvil ligger i de felles nordiske kulturelle tradisjoner.

Man snakker om nordisk enhet og fellesskap på så mange områder. Det er ikke alltid det fører frem fordi det ikke alltid ligger tilrette for en slik enhet.

På det kulturelle område hersker det ingen uenighet om det store fellesskap og om enheten. Vare fem land representerer et ensartet kulturområde, og vi må i fellesskap sørge for at vi kan bevare dette, og helst også utvide vår påvirkningskrets utover Norden.

Men dette kan vanskelig gjøres av våre land enkeltvis. Vi må stå sammen om det, og vi må la finansieringen av kultursamarbeidet være uttrykk for at vi mener noe med det. Vi må manifestere vår vilje til nordisk fellesskap på det kulturelle område ved å la handling følge ord.

Kulturfondet er etablert. Det er resultatet av en lang, kronglete og vanskelig forhandlingsvei. Men den førte dog frem.

Jeg festet meg ved at savel president Bjarnason i sin åpningstale som den nyvalgte president Harald Nielsen, dvelte spesielt ved etablering av Nordisk Kulturfond. Og en rekke andre talere i denne debatt har omtalt fondet. Jeg tar dette som et uttrykk for den store betydning denne sak blir tillagt og med rette. Og skal vi få virkelig fart i det nordiske samarbeid på det kulturelle område, må det penger til. Derfor anser jeg Nordisk Kulturfond for å være en virkelig løftestang for det kulturelle samarbeid i Norden.

Jeg er meget glad for den helt igjen-

nom positive holdning som statsråd Bondevik gav uttrykk for i sitt innlegg her nettopp.

La meg også ganske kort få nevne en annen sak som jeg tror vil få meget stor betydning for alle våre land i tiden fremover. Det er forslaget om å få utredet forutsetningene og formene for et nordisk samarbeid når det gjelder utbyggingen av voksenopplæringen i radio og fjernsyn. Vi vet alle hvilken enorm betydning voksenopplæringen har i det moderne samfunn, og det er rimelig å anta at behovet for voksenopplæring vil stige ytterligere i tiden som kommer. Jeg tror det må være riktig i større utstrekning å ta i bruk moderne media som radio og fjernsyn i denne undervisning.

Vel er det slik at det finnes praktiske vanskeligheter som må ryddes av veien før vi kan fa til en samordnet nordisk voksenundervisning i radio og fjernsyn, men vanskelighetene er neppe større enn at de må kunne overvinnes. Et samarbeid om voksenopplæringen i radio og TV i Norden vil også i høy grad styrke den sproglige og kulturelle tilnærming mellom de nordiske folk. Jeg tror man må påskynde utviklingen av både den nasjonale og den fellesnordiske voksenundervisning, på grunn av sakens store betydning i det hele tatt. Jeg kan slutte meg helt til hva statsråd Bondevik gav uttrykk for i så måte.

Jeg er meget glad for den helt igjenkom positive holdning som statsråd Bondevik gav uttrykk for i sitt innlegg her nettopp.

La meg også ganske kort få nevne en annen sak som jeg tror vil få meget stor betydning for alle våre land i tiden fremover. Det er forslaget om å få utredet forutsetningene og formene for et nordisk samarbeid når det gjelder utbyggingen av voksenopplæringen i radio og fjernsyn. Vi vet alle hvilken enorm betydning voksenopplæringen har i det moderne samfunn, og det er rimelig å anta at behovet for voksenopplæring vil stige ytterligere i tiden som kommer. Jeg tror det må være rik-

tig i større utstrekning å ta i bruk moderne media som radio og fjernsyn i denne undervisning.

Vel er det slik at det finnes praktiske vanskeligheter som må ryddes av veien før vi kan få til en samordnet nordisk voksenundervisning i radio og fjernsyn, men vanskelighetene er neppe større enn at de må kunne overvinnes. Et samarbeid om voksenopplæringen i radio og TV i Norden vil også i høy grad styrke den sproglige og kulturelle tilnærming mellom de nordiske folk. Jeg tror man må påskynde utviklingen av både den nasjonale og den fellesnordiske voksenundervisning, på grunn av sakens store betydning i det hele tatt. Jeg kan slutte meg helt til hva statsråd Bondevik gav uttrykk for i så måte.

Kommunikationsminister Teir, Finland: Herr president! I slutet av år 1960 beslöt Finlands, Danmarks, Norges och Sveriges regeringar tillsätta ett särskilt sakkunnigorgan för att utarbeta förslag till enhetliga, nordiska vägtrafikbestämmelser. Detta organ, Nordiska vägtrafikkommittén, har till uppgift att förenhetliga inte bara de egentliga trafikstadgandena utan även vägmärken och bestämmelser om fordonsutrustning. Kommittén skulle i sitt arbete beakta det övriga internationella samarbetet, som pågår just på detta område.

Varen 1965 fick kommittén sitt betänkande färdigt om trafikmärken, vilket för kommitténs räkning hade beretts av en av Nordiska vägtekniska förbundet tillsatt arbetssektion. I betänkandet har varje land varit tvunget att i vissa avseenden revidera sina egna synpunkter, men om regeringarna genomfört de föreslagna åtgärderna, måhända med vissa justeringar, kan resultatet med tanke på nordisk och internationell enhetlighet anses tillfredsställande. Samtidigt har kommittén berett de samnordiska trafikstadgar som baserar sig på ovannämnda internationella grupps rekommendation. Också detta arbete, som har fordrat både

jämkning och många ändringar i de nationella trafikstadgarna, som för närvarande gäller i de skilda nordiska länderna, håller på att bli färdigt och torde innevarande år kunna lämnas till regeringarna för studium och för införskaffande av utlatande. Samtidigt torde kommitténs förslag till enhetliga bestämmelser i fråga om körbanans markeringar och trafikljus bli färdiga. Kommittén tillsatte också år 1963 en särskild teknisk undersektion för att undersöka frågor rörande fordonens utrustning, men stannade sedermera i slutet av senaste år för förslaget att denna grupp skulle förordnas att fortsätta med sitt arbete som ett självständigt organ. Också om kommitténs arbete sannolikt leder till att de nordiska trafikbestämmelserna praktiskt taget förenhetligas, är det uppenbart, att behovet av fortgående justering av dessa bestämmelser kan leda till betänkliga divergenser om inte ett samnordiskt organ fortgående övervakar, att de ändringar som möjligen anses nödvändiga, genomförs på samma sätt i alla de nordiska länderna. Finlands regering har hösten 1964 gett en expertfirma i uppdrag att utföra en transportforskning, och detta arbete har också nu slutförts. Syftet har varit att underlätta regeringens transportprogram på lång sikt. Nämda program kan sålunda användas som bas vid utfärdandet av beslut, som angår kommunikationsinvesteringar och trafikpolitik.

Efter att ha satt sig in i trafikforskningen anser Finlands regering att saken i samnordiskt syfte skulle medtagas i programmet med det snaraste för astadkommande av ett ekonomiskt och rationellt transportsätt i Norden. Nordiska rådet har rekommenderat regeringarna i Finland och Sverige att träffa överenskommelse om förbättrad mottagning för svensk television inom de svenska bosättningscentra i Finland samt för finsk television för den finskspråkiga befolkningen i Sverige. Efter det de finska och svenska teknikerna undersökt möjligheterna för förverkli-

gande av dessa förbättringar, har underhandlingar förts mellan de båda ländernas representanter på regeringsnivå. Såsom resultat av underhandlingarna undertecknades i Stockholm den 25 augusti 1965 en överenskommelse mellan Sverige och Finland angående åtgärder för förbättrad televisionsmottagning i de båda länderna. Enligt överenskommelsen uppför Sverige en televisionssändare på Väddö främst för sändning till Åland och skall Finland på motsvarande sätt uppföra sändare för att den finsktalande befolkningen i Sverige kunde se finska program därstädes. I detta syfte har Finland för avsikt att uppföra en televisionssändare i Tornedalen för den finska befolkningen väster om Torne älv i Sverige.

När jag är inne på televisionsproblemet kan jag inte underlåta att ännu en gång betona, att när vi i nordiskt samarbete och i nordisk gemenskap på många områden har suddat ut gränserna, borde man just på televisionens område komma därhän, att det icke existerade några begränsningar i möjligheterna att se de olika ländernas televisionsprogram i samtliga nordiska länder. Om enbart de tekniska och ekonomiska resurserna ger möjlighet till

detta borde detta vara en uppgift som vi alla inom Nordiska rådet och i samtliga nordiska länder borde eftersträva. Under debatten har dels framkommit pessimistiska tongångar om vårt nordiska samarbete, men jag tror att man för ofta betonar just det som är svårt och glömmer mycket lätt bort allt det positiva som vi ändå har lyckats åstadkomma genom Nordiska rådets verksamhet. Det är alldeles givet att det finns väl ingen uppgift som man med hundra procents säkerhet kan säga att man lyckats med, men jag tror att den debatt som har förts under denna session i alla fall är ägnad att föra frågorna framåt på ett sätt som gagnar den nordiska gemenskapen och vårt gemensamma samarbete. Jag tror att det är gagneligt för framtiden och för det framtida nordiska samarbetet, att vi mera borde kunna sikta på de positiva resultat som redan har uppnåtts och på det viset tror jag att vi också ger icke enbart parlamentsledamöterna utan också vårt folk i samtliga nordiska länder en bättre förtröstan när det gäller det nordiska samarbetets framtida möjligheter.

Förhandlingarna avbröts kl. 12.45.

Protokoll

2:a mötet (2:a avd.)

Lördagen den 29 januari 1966 kl. 14.30

President: Karl-August Fagerholm

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.30.

1

Rapport från Nordiska rådets presidium och Rapport om det nordiska samarbetet under år 1965 (fortsatt behandling)

Hara, Finland: Herr president! Under denna session kommer bland andra viktiga ärenden att behandlas också ett medlemsförslag om en nordisk språk-konvention. Detta förslag går ut på att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att utarbeta förslag till en nordisk konvention om rätt för nordbo att utan särskild kostnad använda det av de nordiska ländernas språk han räknar som sitt i handlingar ingivna till domstol eller annan statlig myndighet i Norden i de fall, då han har svårighet att bruka myndighetens eget eller egna språk.

Detta förslag, som blivit väckt av herrar Bjarnason, Fagerholm, Nielsen och Ohlin, är mycket aktuellt särskilt med sikte på mina talrika finsktalande landsmän, som bor i Sverige. Deras antal uppgår till minst 67 000, kanske ända upp till 170 000 personer. Om man räknar med hela den i Finland födda finskspråkiga befolkningen, som efter kriget överflyttat till Sverige, och om den i norra Sverige sedan gammalt bosatta finskspråkiga befolkningen medräknas, kan man konstatera, att den för närvarande i Sverige bosatta finskspråkiga

kiga befolkningen stiger till närmare 300 000 personer. Då flyttningsrörelsen från Finland till Sverige icke visar något tecken på att avta, kommer denna befolkning ytterligare att öka under de närmaste åren. Avsaknad av eller bristfälliga insikter i det svenska språket förorsakar den finskspråkiga delen av befolkningen stora svårigheter.

De svenska myndigheterna är icke skyldiga att mottaga handlingar, uppgjorda på annat språk än svenska. Därför har det varit svårt för vederbörande personer att främja sina sociala och kulturella intressen. I flere fall har detta inte bara varit svårt utan t. o. m. omöjligt, då tolk eller svenskspråkig översättning av handlingar saknats.

Utän att på något sätt klandra de svenska myndigheternas i dessa frågor visade anpassningslust och anpassningsförmåga — man måste tvärtom medge, att myndigheterna i Sverige mycket ofta genom positiva åtgärder hjälper vederbörande finsktalande till sin rätt — är det uppenbart, att en nordisk språkkonvention i sådan form som ifrågavarande medlemsförslag syftar till, vore på sin plats. En sådan konvention, som skulle giva de talrika finnar som vistas i Skandinavien, rätt att använda finska i handlingar, som riktas till myndigheter i Sverige och andra nordiska länder, där de är bosatta, skulle i mycket hög grad tillvarata

den finskspråkiga befolkningens legitima rättigheter och intressen.

De praktiska problem och svårigheter som uppstår, när denna konvention träder i kraft, är inte heller så stora, att dessa skulle utgöra ett hinder för genomförandet av denna tanke. Kanske nödvändigheten att finna en tolk i vissa fall kommer att leda till en viss fördröjning av sakens behandling.

Lösandet av detta språkproblem i Norden skulle uppvisa en anda av generositet och respekt för envars modersmål. Detta skulle också betyda ett stort framsteg i nordiskt samarbete. Samtidigt skulle en positiv lösning av detta problem skapa ökad trivsel över gränserna för stora befolkningsgrupper.

Då medlemsförslaget i fråga enbart går ut på att den nordiska språkkonventionen skulle gälla endast handlingar, ingivna till domstol eller annan statlig myndighet i Norden, kan man naturligtvis ställa önskemålet, att denna konvention så snart som möjligt skulle utvidgas så att rätten att utan särskild kostnad använda sitt modersmål skulle gälla också i sådana fall, då handlingar ingives till kommunala myndigheter i Norden. Kanske detta vore möjligt att ordna redan från första början i en språkkonvention, vars tillkomst livligt önskas i vida kretsar på bägge sidor om Bottniska viken.

Korvald, Norge: Europa synes igjen å befinne seg i en avgjørende krise som har sin rot i krisen i EEC. Dette gjør også EFTA's fremtid uklar. Forholdet mellom de to handelsblokker er uforandret. Ingen kan i dag si hvordan det vil gå med GATT-forhandlingene. Endelig har det også reist seg tvil i spørsmålet om NATO's fremtid. Disse spørsmål opptar også oss i Norden sterkt både fordi våre land er medlemmer av en eller flere av de nevnte organisasjoner, og fordi det som skjer i verden for øvrig bestemmer også vår skjebne økonomisk og politisk enten vi medvirker til det eller ei. Også her i Nordisk

Råd er det reist kritikk over at organisasjonen fåt utført så lite. Kritikken gjelder dels at de store avgjørelser lar vente på seg, dels at regjeringene er sene om å gjennomføre det Rådet anbefaler.

Når det gjelder internasjonalt samarbeid skal vi imidlertid være klar over at det trengs en mental innstilling hos de folk det gjelder før en kan få gjennomført de store ting. Dernest skal vi ikke stille forventningene for høyt ved å kreve løsninger som tiden ikke er moden for.

Jeg er enig med de som her i debatten har understreket betydningen av det Nordisk Råd allerede har gjort, og av at parlamentarikere og regjeringsmedlemmer kommer sammen til en fri og åpen diskusjon. Det gjelder ellers i internasjonalt samarbeid å ha langsiktige mål som en med tålmodighet og utholdenhet arbeider mot. En skal heller ikke se negativt på at de enkelte land har verdier som de vil bevare inn i et utvidet samarbeid. Det kan være økonomiske og sosiale interesser og det kan være verdier av kulturell og åndelig art. De nordiske land har en felles kristen kultur som de ellers deler med Vest-Europa. Vi har i tre av våre land likartede språk og forholdene er ellers på mange måter like. Allikevel er det særdrag som vi vil bevare hver for oss.

Det skulle ligge nær å nå frem til resultater i et nordisk samarbeid. Det har vi da også gjort. Det økonomiske samkvem har økt sterkt, riktignok innen rammen av EFTA. Vi må derfor ikke gjøre noe som vil forstyrre det videre samarbeid innen EFTA. Økonomisk er det denne organisasjonen vi har å bygge på. Europarådet har nettopp nå understreket betydningen av at EFTA er klar til å oppta forbindelse med EEC på alle mulige trinn slik EFTA's ministermøte ble enige om her i København i oktober ifjor. Personlig er jeg i tvil om det sterke overnasjonale preg EEC har. Jeg er ellers enig med statsminister Borten i at overnasjonale

organer tvinger seg frem, men det må i alle fall i Norge en modning til, og jeg tror et flertall av folket gjerne ser at det overnasjonale preg blir noe avstreift.

Nar det sa gjelder Norden, ma vi bevare og utvide det økonomiske samarbeid. Det trengs her en nærmere vurdering av hvordan vi skal gå frem slik at intet land skulle lide for sterkt.

I den europeiske samhandel byr jordbruksvarene på spesielle problemer. Det er naturlig at Norden også har problemer her. Forholdene for jordbruksproduksjon er tross alt forskjellige i de nordiske land. Både de strukturelle, klimatiske og topografiske forhold varierer sterkt. Om en bare skulle følge regelen om en såkalt naturlig produktjonsfordeling, ville Norge komme uheldig ut med sin jordbruksproduksjon. For Norge er landbruksproduksjonen en viktig del av vår bosetning- og distriktsutbyggingspolitikk. Det jeg ville kalle utkantjordbruk eller om en vil, det marginale jordbruk måtte i et nordisk fellesmarked, ha sterke garantier. Her støter en på mange problemer som ikke er løst i en håndvending.

Det som i dag er politisk mulig, er å arbeide videre med spørsmålet om felles eksport av jordbruksvarer.

På kulturfronten tror jeg det vil være riktig å bygge videre ut det nordiske kulturfond. Her skal en imidlertid være klar over at de enkelte land har, eller vil få, nasjonale kulturfond. Således har vi i Norge vårt eget kulturfond. Det setter grenser for behovet for et nordisk fond. Det er derfor ikke mulig i dag å fastsette størrelsen av det nordiske fond.

Jeg har ellers med interesse merket at det arbeides med et forslag om adgang til beriktigelse av feilopplysninger i radio og fjernsyn. Jeg tror det er en meget viktig sak. Dette bringer meg inn på rekommandasjon 11/1965 om filmens innvirkning på tilskuerne, særlig barn og ungdom. Nordisk Råd henstilte i Reykjavik til regjeringene i fellesskap å foreta undersøkelser. Den er

så videre overlatt til Sveriges regjering som meddeler at den filmsensurutredning som er tilsatt i Sverige, særskilt diskuterer nemte problem.

Jeg tror det i denne forbindelse ville ha stor betydning om undersøkelsene også kunne utvides til å omfatte virkningene av radio og T.V.-sendingene på lyttere og seere, særlig barn og ungdom. De moderne massemedia er i dag av de viktigste påvirkningsfaktorer i samfunnet. Det er ellers en hel del områder innen undervisningssektoren hvor et samarbeid kan ordnes. Jeg mener for øvrig at de enkelte land må sørge for tilstrekkelig utdanningsanstalter for eget behov, men att en god del spesialutdannelse kan være mer eller mindre felles.

På sosialområdet er det også en rekke felter hvor det er naturlig å samarbeide.

Det nordiske samarbeide har således mange områder hvor det kan løse konkrete saker og dermed bevise sin eksistensberettigelse — og forberede seg til større felles løsninger.

La meg så endelig få si litt om konsultasjonsplikten. Jeg tror ikke det er noe i veien med selve avtalens ordlyd, den er sikkert god nok og klar nok. Det er bare det at den et par ganger har sviktet i praksis. Det er ikke nødvendig eller riktig å konsultere hverandre i alle spørsmål. Grenseoppgangen er ikke vanskelig. La oss imidlertid være nøye med praksis. Det er det viktigste. La oss fortsette samtalen mellom brødre i Norden — og la oss konsultere hverandre — og koordinere vår virksomhet så langt som mulig — slik at det nordiske samarbeid kan styrkes i tiden fremover.

Handels- og industriminister Wiherheimo, Finland: Herr president! Jag ber om ursäkt att det blev ett tal till.

Under alla dessa år som vi i Nordiska rådet diskuterat nordiskt ekonomiskt samarbete har vi koncentrerat oss på vad de nordiska ländernas regeringar skulle kunna göra för att ytterligare

kunna utveckla det ekonomiska samarbetet. Parallellt med dessa diskussioner har emellertid ett allt intensivare samarbete kommit till stånd mellan enskilda företag och industrier i Norden och den nästan explosionsartat ökade nordiska samhandeln beror till en icke oväsentlig del på det produktions-samarbete, som under årens lopp kommit till stånd. Myndigheternas möjligheter har hela tiden varit begränsade. Tullreduktionerna och upphävande av kvantitativa restriktioner är de reella åtgärder man från statsmaktens sida vidtagit i syfte att stimulera handeln mellan de nordiska länderna inom ramen för Efta. Men vi skall alltid komma ihåg, att de verkligt betydelsefulla framstegen aldrig kan uppnås ifall ej det privata initiativet har möjligheter att fritt utveckla sig. Ett produktions-samarbete i likhet med det som svenska Volvo har etablerat med norska industrier eller samarbetsavtal som finska metallindustrier på motsvarande sätt ingått med svenska industrier skulle aldrig vara möjligt om man ej inom företagen själva vid en vägning mellan för- och nackdelar kommit fram till ett ekonomiskt gynnsamt resultat. En ekonomisk expansion, som tar sikte på större marknadsområden kan ej åstadkommas om ej företagen själva anser samarbetet fördelaktigt. Den svenska underleverantörsbörs, som statsminister Erlander igår nämnde i sitt inlägg, har helt nyligen genom avtal utsträckts till Finland och man väntar nu att även den norska och danska metallindustrin snart ansluter sig till detta arrangemang. Denna verksamhet, som tar sikte på att skapa underleveransförhållanden mellan nordiska industrier, har en alldeles särskild betydelse för Finland. Trots vissa känslobetonade betänkligheter, som kommit till uttryck hos oss, är denna samlingsform mycket fördelaktig genom att den förhindrar en dyrbar överflyttning av arbetskraft och i stället innebär en överföring av produkter. Vi bevitnar sålunda en glädjande utveckling på den privata sektorn, där man fördomsfritt gripit sig an

problemen och verkligen strävat till lösningar som är till nytta för samtliga deltagande parter. Hur kan regeringarna och respektive riksdagar stöda denna verksamhet? För Finlands del är svaret ganska enkelt. Vi bör hos oss underlätta ingåendet av avtal mellan industrier och företag för att skapa möjligheter att utöka vår export genom en förnuftig arbetsfördelning mellan de olika nordiska ländernas industrier. Vi måste även frigöra oss från att stirra oss blinda på vår hemmamarknad och bör inse, att vårt välstånd är direkt beroende av i vilken mån vi lyckas öka vår export. I Norden är vi i den lyckliga situationen att vi i praktiken håller på att förverkliga en hemmamarknad som omfattar 20 miljoner människor, vilkas krav på kvalitet är likartade och vilkas smak och intresseinriktning är i det närmaste identiska. Därtill är köpkraften i det stora hela i de olika nordiska länderna av samma storleksordning. Genom samarbete kan vi avhjälpa den brist på kapital, som råder i en del av våra länder. På detta område ligger en del av de för Finland attraktiva målen för nordiskt ekonomiskt samarbete. Finlands regering och riksdag har beslutat att detta år anordna i Sverige den till sitt omfång största samfällda aktionen till förmån för finsk industri och handel, som man någonsin anordnat utanför Finlands gränser. Vi hoppas, att denna plan skall lyckas och att de svenska köparna lär känna finska produkter i större utsträckning än vad som tidigare varit fallet. Men här gäller det återigen att statliga åtgärder bör följas upp av de privata företagen genom egna effektiva insatser.

De tankar jag framfört här har kanske mindre att göra med vad Nordiska rådet och de nordiska regeringarna kan åstadkomma, men jag har i anslutning till vad statsminister Erlander igår och även andra talare framfört velat starkt understryka det enskilda initiativets betydelse, detta i den förhoppning, att man i de nordiska länderna skulle fullt inse betydelsen av att vi här i Norden

har en av världens i förhållande till befolkningens mängden köpstarkaste marknader och att man till fullo skulle utnyttja de möjligheter detta erbjuder.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *beslöt rådet lägga Rapport från Nordiska rådets presidium och Rapport om det nordiska samarbetet under år 1965 till handlingarna.*

2

D 1966/16/1962/k: meddelanden om rekommendation nr 16/1962 angående nordisk institution för sinologi

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

3

D 1966/24/1963/t: meddelanden om rekommendation nr 24/1963 angående enhetliga sjötrafikregler

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

4

D 1966/4/1964/k: meddelanden om rekommendation nr 4/1964 angående teatersamarbete inom Nordkalotten

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

5

D 1966/22/1964/k: meddelanden om rekommendation nr 22/1964 angående radio- och televisionssamarbete mellan Finland och Sverige

Kulturutskottet hade föreslagit att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Högström, Finland: Herr president! När Nordiska rådet vid sessionen år 1964 rekommenderade regeringarna i Finland och Sverige att träffa överenskommelse om förbättrad mottagning för svensk television inom de svenskspråkiga bosättningsområdena i Finland samt att finna medel så att den finskspråkiga befolkningen i Sverige i större utsträckning än för närvarande kan få tillfälle att följa radio- och televisionsprogram på det egna språket, hälsades denna rekommendation med uppriktig tillfredsställelse. I enlighet med rekommendationen har mellan Finland och Sverige den 25 augusti 1965 träffats en överenskommelse om åtgärder för förbättrad TV-mottagning. Sverige uppför en TV-sändare på Väddö, varigenom möjligheterna att se svenska TV-program på Åland avsevärt förbättrats. Finland skall å sin sida inom sitt område uppföra TV-sändare för att förbättra möjligheterna att se finska TV-program i Sverige. Det må här konstateras, att de åtgärder överenskommelsen omfattar, berör dock endast en del av Nordiska rådets rekommendation angående radio- och televisionssamarbetet mellan Finland och Sverige. Det är därför nödvändigt att regeringarna i Finland och Sverige ägnar denna fråga i fortsättningen allvarlig uppmärksamhet, såsom kulturutskottet säger, och fortsätter samarbetet i denna sak för att så snart som möjligt nå en överenskommelse om hur frågan om förbättrad mottagning för svensk television inom de svenskspråkiga bosättningsområdena i Finland skall ordnas. Likaså bör frågan till den del den berör den finskspråkiga befolkningens i Sverige möjligheter att i stör-

re utsträckning än hittills på det egna språket följa med radioverksamheten och radioprogrammen ordnas.

Med hänsyn till att frågan om TV-mottagningen på Åland snabbt kunnat lösas och med beaktande av att TV-samarbete mellan Sverige samt Danmark och Norge lösts utan några som helst svårigheter och utan rekommendationer från Nordiska rådets sida, väntar vi, att Finlands och Sveriges regeringar skall göra allt för att finna en snabb och effektiv lösning av TV-samarbetsfrågan i hela dess vidd. Jag instämmer i allt, men vill här till slut framhålla, att då meddelandet vid denna session läggs till handlingarna, så betyder det visserligen att spörsmålet för rådets del är slutbehandlat för denna gång, men för regeringarnas del är frågan fortfarande öppen. Och för de befolkningsgrupper som berörs av spörsmålet, är frågan också fortfarande brännande aktuell. Vi väntar på aktiva insatser från regeringarnas sida i denna sak även i fortsättningen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

6

D 1966/6/1965/k: meddelanden om rekommendation nr 6/1965 angående nordiska skolresor

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

7

D 1966/23/1965/j: meddelanden om rekommendation nr 23/1965 angående främjande av Nordiska straffrättskommitténs arbete

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till

handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

8

A 56/j: medlemsförslag om enhetlig nordisk lagstiftning beträffande rätt till berättigande såvitt avser radio och TV

Juridiska utskottet hade för rådet anmält sin avsikt att efter sessionen fortsätta behandlingen av saken.

Presidiet hade föreslagit, att saken skulle återremitteras till juridiska utskottet.

Presidiets förslag bifölls.

9

A 61 T/e: tilläggsförslag om ekonomiskt samarbete inom Nordkalottområdet

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringene i Finland, Norge og Sverige i fællesskab å kartlegge de konkrete samarbeidsmuligheter i Nordkalottområdet.

Presidiet hade föreslagit, att saken skulle remitteras till socialpolitiska utskottet.

Presidiets förslag bifölls.

10

B 3/j: regeringsförslag om gemensamma regler om förvärv av lösöre i god tro

Juridiska utskottet hade för rådet anmält sin avsikt att efter sessionen fortsätta behandlingen av saken.

Presidiet hade föreslagit, att saken skulle återremitteras till juridiska utskottet.

Presidiets förslag bifölls.

Mötet avslutades kl. 15.10.

Protokoll

3:e mötet

Måndagen den 31 januari 1966 kl. 11

President: Harald Nielsen

Dagordning

1. A 4/k: medlemsförslag om nordisk tentamensgiltighet

2. A 17/k: medlemsförslag om samarbete i fråga om forskning och utbildning på vattenvårdens område

3. A 24/k: medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för elementarpartikelfysik

4. A 49/j: medlemsförslag om ett nordiskt institut för komparativ rätt

5. A 11/j: medlemsförslag om barns skadeståndsansvar och A 29/j: medlemsförslag om samarbete rörande nordisk skadeståndsrätt

6. A 74/k: medlemsförslag om samarbete beträffande skolfilm och skoltv

7. A 78/k: medlemsförslag om vuxenundervisning i radio och tv

8. A 67/k: medlemsförslag om utlandsinformation om nordiskt samarbete

9. A 87 T/k: tilläggsförslag om samarbete i fråga om freds- och konfliktforskning och D 1966/15/1962/k: meddelanden om rekommendation nr 15/1962 angående nordiskt institut för konfliktforskning

Meddelande

Det meddelades, att statsrådet Eric Holmquist, Sverige, undervisningsminister Jussi Saukkonen, Finland, statsråd Iläkon Kyllingmark, Norge, statsråd Bjarne Lyngstad, Norge, statsråd Helge Seip, Norge, och statsrådet Ragnar Edenman, Sverige, intagit sina platser i rådet.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes till rådet, att Paula Ruutu, Finland, lämnat sessionen och ersatts av Veikko Savela, Finland, och att Juha Rihniemi, Finland, likaså lämnat sessionen och ersatts av Olavi Lähteenmäki, Finland.

Rådet beslöt godkänna de härav föranledda ändringarna i medlemslistan.

1

A 4/k: medlemsförslag om nordisk tentamensgiltighet

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation: Nordiska rådet rekommenderar regeringarna, att

1. utreda förutsättningarna för att utvidga den nordiska tentamensgiltighe-

ten att gälla övriga härför lämpade studieområden,

2. verka för att genom ett väl utbyggt stipendiesystem samt nödiga åtgärder på det student-sociala området underlätta de studerandes möjligheter att utnyttja de fördelar den nordiska tentamensgiltigheten erbjuder, samt

3. vidtaga åtgärder i syfte att sprida kännedom bland studenterna i Norden om de möjligheter att förlägga studierna till annat nordiskt land än hemlandet, som den nordiska tentamensgiltigheten öppnar.

Dagmar Ranmark, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Frågan om att ge tentamina vid universitet och högskolor i de nordiska länderna en *allmän nordisk* giltighet har varit aktuell alltsedan rådets tillkomst och har utgjort en av rådets mest väsentliga frågor på den högre undervisningens område. Vi kan glädja oss åt att en sådan giltighet nu finns beträffande de filosofiska disciplinerna. Därutöver har tentamensgiltighetsbestämmelserna i ett par nordiska länder utsträckts till att gälla även statsvetenskapliga fakulteterna. Angeläget är emellertid att tentamensgiltigheten skall omfatta flera andra studieområden. För att tentamensgiltighetsbestämmelserna icke endast skall bli en reform på papperet har kulturkommissionen år 1963 publicerat en broschyr »Att studera i Norden» som gått ut till universitet och högskolor i de nordiska länderna och kommissionen har för avsikt att detta år utge en ny upplaga av broschyren.

Utskottet vill för sin del understryka behovet av en fortlöpande information till studenterna, varvid det även torde vara lämpligt att begagna sig av studentpressen och studenthandböckerna.

För att bereda möjlighet till studier i annat nordiskt land behöver man också undanröja eller i varje fall mildra hinder av ekonomiskt och social art som försvårar vistelse i det nordiska värdlandet. Ur ekonomisk synpunkt är det exempelvis önskvärt att utöver de

i hemlandet utgående studiestipendier och studielänen lämnas särskilda stipendier för att täcka den merkostnad som i regel är förknippad med vistelse i ett annat nordiskt land.

Bland andra frågor som kräver åtgärder kan nämnas bostadsfrågan. Med den brist på bostäder som nu råder i alla länder möter det stora svårigheter att anvisa bostäder även åt studenterna. Utskottet vill därför erinra om kulturkommissionens framställning till regeringarna att en del av de nyuppförda studentbostäderna borde reserveras för studerande från de övriga nordiska länderna.

Utskottet hemställer att frågan om studentbostäderna måtte upptagas till förnyat övervägande. Utskottet föreslår vidare, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna, att 1. utreda förutsättningarna för att utvidga den nordiska tentamensgiltigheten att gälla övriga härför lämpade studieområden, 2. verka för att genom ett väl utbyggt stipendiesystem samt nödiga åtgärder på det student-sociala området underlätta de studerandes möjligheter att utnyttja de fördelar den nordiska tentamensgiltigheten erbjuder, samt 3. vidtaga åtgärder i syfte att sprida kännedom bland studenterna i Norden om de möjligheter att förlägga studierna till annat nordiskt land än hemlandet, som den nordiska tentamensgiltigheten öppnar.

Undervisningsminister K. B. Andersen, Danmark: Hr. præsident! Der er et lille problem, jeg gerne vil have lov at pege på — det er måske ikke så lille endda — i forbindelse med det punkt, vi her beskæftiger os med. Det er heller ikke et af de, skal vi sige, meget venlige problemer nordisk set, men jeg synes, vi er nødt til at tage det med ind i billedet.

Jeg er selvfølgelig, som det også fremgår af sagsbehandlingen, og den danske regering er helt enig i princippet om

at fremme den nordiske tentamensgyldighed. Der er vel nok ingen tvivl om, at i praksis har det mere betydning for de mere specielle uddannelser på de lidt senere trin; det vil næppe få den store praktiske betydning for de grundlæggende akademiske uddannelser. Men som sagt: jeg er i princippet helt enig.

Men de er et problem, som er ganske betydeligt, og som jeg vil henstille til udvalget at arbejde nok så meget med i fremtiden, når man beskæftiger sig med dette problem. I den betænkning, udvalget har afgivet, siges det, at gennemførelse af nordisk tentamensgyldighed er en af forudsætningerne for et nordisk arbejdsmarked på det akademiske område, og det er jo uden videre soleklart. Og man peger, som det blev nævnt før af Dagmar Ranmark her, på betydningen af, at der i de lande, hvor man har spærrede studieplaner, reserverer et vist antal studiepladser. Dette får mig til at pege på et problem, som jeg også nævnte, da jeg havde lejlighed til at være til stede ved kulturudvalgets møde i Helsingør her i efteråret. Det, jeg vil henstille til udvalget at arbejde med og tage med ind i sine overvejelser, er, hvordan man forener ønsket om udvidet tentamensgyldighed og ønsket om fælles nordisk akademisk arbejdsmarked med de meget betydelige forskelle i uddannelsesmuligheder, der eksisterer.

Da vi nu her bør gøre det kort, så vil jeg nævne nogle tal, der for alle kan vise, hvor akut dette problem er. Da vi i fjor her i Danmark endnu en gang skulle ofre kræfter og millioner på at opretholde den frie adgang til det medicinske studium, da var blandt de tal, vi arbejdede med, også følgende: Der blev i sommeren 1965 i Danmark givet adgang for godt 1100 nye studenter til det medicinske studium. Samtidig blev der i Norge givet adgang for omkring 170, og i Sverige for omkring 700. Det vil altså sige, at mens man har en ganske stærk adgangsbegrænsning i Norge og Sverige -- og også i Finland, men

jeg har ikke tallene her — opretholder man i Danmark stadig under stort arbejde og under en arbejdsbyrde for professorerne, der grænser til det urimelige, den frie adgang.

Jeg tror, alle kan se, at det er et problem, vi må se på. Vi må tage med ind i overvejelserne vedrørende det fællesnordiske arbejdsmarked, om det er rigtigt og rimeligt, at der finder ganske stærke begrænsninger sted i nogle lande på områder, hvor der er fri adgang i andre lande.

Det er så paradoksalt, at de lande, der begrænser adgangen, i og for sig bedre kan reservere 5—10—15 studiepladser for unge fra de andre nordiske lande, end det land, hvor hver ny student, der kommer med sin eksamen, har adgang, og hvor man kæmper for at løse problemerne fra år til år.

Det medicinske område er det eneste i Danmark, hvor man ikke blankt kan gå ind med en norsk og svensk studentereksamen, simpelt hen fordi vi ligger på tal, der i forhold til Norge er omtrent det seksdobbelte og i forhold til Sverige, når vi ser på befolkningsforskellen, er oppe på det firdobbelte med hensyn til tilgang til det medicinske studium.

Hvis jeg må tilføje en parentes, kan jeg sige, at der er jo studenter fra vore nordiske nabolande, der har fundet ud af, at man kan tage en dansk studentereksamen og derved komme ind på danske universiteter. Det kan altså lade sig gøre, hvis man vil bruge den tid ekstra.

Jeg har ikke villet undlade at pege på dette lidt delikate problem. I 1960 var der i Danmark 800 indbyggere pr. læge; samtidig var der i Norge 860 og i Sverige 1120. Det viser en anden side af det samme problem.

En tredje side af problemet er følgende: med alt forbehold over for, at der kan være forskel på, hvad vi kalder vore undervisningsstillinger, ligger det sådan, at til trods for at vi i Danmark har 100 flere heltidsansatte lærere ved de medicinske fakulteter end Norge, så har vi alligevel kun én pr. hver 14. stu-

dent, mens man i Norge har én pr. hver 6.

Stedet her er ikke til at komme med tilbunds gående redegørelser eller løsninger. Jeg kan kun sige for mit eget vedkommende: jeg vil fortsat arbejde for at opretholde den frie adgang til vore universiteter. Jeg mener heller ikke, at løsningen er at indføre et bånd på den frie vandring. Tværtimod, vi skal fremme fællesnordisk arbejdsmarked også på dette felt. Men så bliver spørgsmålet unægtelig tilbage: hvordan gør vi det? Jeg har kun villet benytte denne lejlighed til over for kulturudvalget, som jeg gjorde det på mødet i Helsingør, at pege på dette problem og bede om, at man virkelig tager det op.

Jeg skylder at tilføje, at den omstændighed, at vi har fri adgang til vore universiteter, også fører til, at vi har en lavere gennemførelsesprocent end Norge og Sverige; det retter ikke forholdet fuldt op, men jeg skylder at gøre opmærksom på dette. Det må give os anledning til overvejelser vedrørende vore studiers tilrettelæggelse.

Jeg har ønsket at pege på og pege alvorligt på spørgsmålet: hvordan opretholder vi et fællesnordisk, akademisk arbejdsmarked, hvordan realiserer vi og udvider vi nordisk tentamensgyldighed — begge dele ønsker jeg at være med til — samtidig med at vi har fri adgang til vore universiteter, mens man ikke har det i de andre nordiske lande?

Statsråd **Bondevik**, Norge: Når ein i Noreg ikkje har fritt hove til det medisinske studium, heng dette saman med at me kom heller seint i gang med utbygginga av våre universitet. Men eg kan opplysa at det ikkje er meir enn eit par veker sidan me hadde drøfting i departementet når det gjeld å kunna auka kapasiteten ved det medisinske studium både i Oslo og Bergen og seinare ved eit nytt universitet i Trondheim. Denne samtalen førde då til at me vil kunna auka inntaksprosenten av medisinske studentar, både når det

gjeld det prekliniske studium og sjølve det kliniske, og me reknar med at når me får noko tid på oss, vil kapasiteten ved våre to universitet og det tredje som me får om ikkje altfor lang tid, auka suksessivt framover.

Staten har nyleg gjort avtale med Oslo kommune om å kunna nytta ein del av dei kommunale sjukehusa til undervisningssjukehus for studentar, og den bygginga som staten der har teke på seg når det gjeld bygg for undervisning ved Oslo kommunale sjukehus, vil, ved sida av det som eg alt har nemnt, retta på situasjonen om ikkje svært lenge.

Dei av våre medisinske studentar som studerer i utlandet, reiser sjølvstakt ikkje berre til dei nordiske landa, men i høg grad også til andre land, til dømes til Austerrike, til Sveits, til Tyskland, til England osv. Når så mange reiser ut, er det fordi me var hindra nokså mykje av krigsherjingar i vårt land, slik at me har vore seint ute med universitetsutbygginga. Men dette problemet er me merksame på, og me gjer no alt det me kan for å kunna auka kapasiteten, og då særleg når det gjeld medisinarar og odontologar.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnupprop.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Helgi Bergs, Sigurður Bjarnason, Bomholt, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Fagerholm, Lis Groes, Einar Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Hallberg, Hara, Hartling, Gunnar Henriksen, Holmberg, Hordvik, Horn, Hyttiäinen, Högström, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Håkan Johnsen, Klippenvåg, Korvald, Kähönen, Lahtela, Aksel Larsen, Lars Larsson, Leiro, Lundström, Løbak, Møller, Møller Warmedal, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Ohlin, Carl Petersen,

Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Rosenberg, Røiseland, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Skytte, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensen, Thapper och Thestrup.

Frånvarande var:

Lassinantti, Leirfall, Lähteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mohr Dam, Normann, Erling Petersen, Georg Pettersson, Pitsinki, Skoglund och Anna-Lisa Tickso.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 58 röster.

2

A 17/k: medlemsförslag om samarbete i fråga om forskning och utbildning på vattenvårdens område

Kulturutskottet hade föreslagit, att radet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att skyndsamt åstadkomma ett effektivt samarbete mellan de nordiska länderna på vattenvårdens och vatten-vårdsvårdens område.

Thapper, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Frågan om ett samarbete mellan de nordiska länderna på vattenvårdens och vattenforskningsens område måste betecknas som en ytterst angelägen sak. På detta område hastar verkligen tiden och åtgärder måste vidtagas innan det är för sent. Den snabba utveckling som har pågått och som fortfarande pågår med större koncentration av befolkningen till tätorterna liksom även industriens snabba expansion utgör en fara för att vattentillgångarna — en av de allra viktigaste förutsättningarna för vårt välbefinnande — i hastig takt förörensas med allt vad detta innebär inte bara i ekonomiskt och socialt hänseende utan också med hänsyn till hälsovård och allmän trivsel.

Vi är alla medvetna om att de nödvändiga motåtgärderna för att bevara

vattentillgångarna både när det gäller grundvatten och rinnande vatten, inomskärs- och kustvatten, i form av re-ningsanläggningar och dylikt ställer sig synnerligen kostsamma. Med tanke på likheten mellan de nordiska länderna i fråga om natur- och samhällsförhållanden, levnadsstandard och industriell utveckling synes det ligga väl till för en samnordisk insats på vattenvårdens område framför allt beträffande forskningen. Frågan är utan tvekan så angelägen och betydelsefull att stor skyndsamhet är av nöden.

Jag yrkar därför bifall till kulturutskottets förslag att Nordiska rådet måtte antaga en så lydande rekommendation: Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att skyndsamt åstadkomma ett effektivt samarbete mellan de nordiska länderna på vattenvårdens och vattenforskningsens område.

Hyytiäinen, Finland: Herr president! Vattenvården och framför allt hindrandet av vattenförorening genom industriavfall och avloppsprodukter från bosättningscentra är speciellt i Finland ett synnerligen aktuellt och svårt problem. Den för några år sedan hos oss ikraftträdde nya vattenlagen ger ett rättsligt skydd för åtgärder till fromma för vattenvården och skyddandet av vatten, men i praktiken har ärendets handhavande erbjudit stora svårigheter och många rättegångar pågår i dylika ärenden, rent av sådana där det krävs, att större industriföretag bör nedlägga sin verksamhet med den motiveringen, att fabriken avfallsvatten förstört vattendragen nedanom densamma, därigenom försämrande fiskemöjligheter och hindrande områdets användning i rekreationssyfte. Ehuru vi i Finland har tiotusentals sjöar, så är de till vattenvårdens obetydliga och grunda, vilket framgår t. ex. av att alla våra sjöar sammanlagt skulle rymmas i den stora svenska sjön Vänern. Av det ovanstående framgår, att alla de åtgärder som syftar till att förbättra vattenvården är synnerligen välkomna för Finlands

folk. På senaste tid har vi lagt en mycket stor vikt vid denna fråga, och som ett speciellt fenomen kan man konstatera, att det grundats frivilliga föreningar, i vilkas verksamhet deltar landskapsförbund, kommuner, industri- och läggningar m. m. för att inom ett bestämt område i förebyggande syfte bedriva vattenvård samt även för att undersöka redan skedd förorening samt möjligheterna för att eliminera denna. Ett samnordiskt vittomfattande effektivt arbete på detta område utgör ett ingripande i ett så svårt missförhållande, att dess aktualitet inte nog kan understrykas. Som ett av de främsta objekten för detta forskningsarbete bör man se utvecklandet av metoder, varigenom vattenvård kan bedrivas och föroreningen hindras. Även nu är situationen den att t. ex. renandet av avloppsvatten från bosättningscentra samt förstörandet av industriavfall fordrar så stora investeringar, att man kan ifrågasätta räntabiliteten hos mångt företag. Tekniken utvecklas helt visst snabbt på detta fält och möjligheterna att finna bättre tekniska lösningar på avloppsvattenproblemen samt att framför allt utöka det ekonomiska användandet av till buds stående tillvägagångssätt och redskap samt en betydande nedskärning av grundläggnings- och brukskostnaderna är det mål, till vilket vi med kraft bör sträva. Det är mycket glädjande att konstatera, att Nordiska rådet nu kan främja frågan genom att godkänna kulturutskottets rekommendation i ärendet.

Berte Rognerud, Norge: Jeg tror at vannforskningen er et av de felter som egner seg utmerket for nordisk samarbeide. Det viser seg da også at det i de senere år er gjort ganske meget for å utbygge dette samarbeide.

Vannforskningen i mitt land har fått en organisasjonsform som har vist seg å være hensiktsmessig, fordi den dels bygger på erfaringer oppnådd i andre land gjennom mange år, og dels på er-

faringer som Norges Teknisk-Naturvidenskapelige Forskningsråd har høstet gjennom sine forskningsinstitutter.

Nå foregår det jo et betydelig samarbeide mellom de nordiske land innen vannforskningsområdet, og siden høsten 1964 har det vært årlige møter mellom representanter for vattenvårdsmyndigheter, for å si det på svensk, i de fire nordiske land. Det første møte ble holdt i Helsingfors i 1964. Et tilsvarende møte holdtes i Stockholm i 1965, og et nytt møte er planlagt i Oslo høsten 1966.

Det fremgår av de uttalelser som foreligger fra disse møter, at deltagerne har funnet at de er av meget stor verdi for deres daglige arbeide, og det er ønskelig at det må bli en permanent ordning med møter hver høst.

Selv om det i de senere år er gjort betydelige fremskritt når det gjelder å utbygge det nordiske samarbeide på vannforskningens område, må samarbeidstiltakene utbygges videre.

Jeg tror det er viktig at vi stiller oss positivt til mer organisert utveksling av problemstillinger og erfaringer i de nordiske land. Det kan vel også være en akutell løsning å koordinere den fortsatte forskningsvirksomhet på enkelte områder. Men vi må også huske på at stort sett har våre land så store og særpregede problemer at de også må støtte seg på nasjonale vannforskningsorganer.

De ulemper som følger med f. eks. industrialiseringen, hvorved vassdrag, grunnvann osv. utsettes for forurensninger, må man forsøke å avbøte, og det haster.

I Norge er en ny lov om vannforurensning på trappene. Det er nettopp avgitt en innstilling om spørsmålet, hvor det fortsettes skjerpet kontroll med vannforurensninger og etablering av et fast tilsyn over hele landet.

Det har i grunnen vært gjort et godt arbeide i mitt land i de senere år for å sikre og bevare våre naturherligheter. Men når det gjelder sjøer og vassdrag, har vi forurensninger som skaper store

problemer, og som det snarest må finnes en løsnig på. Den alminnelige ferskvannsforsyning er kommet i fare, og vann og vassdrag som hører inn under friluftslivet, blir stadig mer forurenset. Dette må stanses på en eller annen måte, og jeg tror dette er et problem som vi har i alle de nordiske land, og som vi derfor også må gå sammen om å løse hurtigst mulig.

Sedan diskussionen forklarats avsluttad, skedde omröstning medelst namnupprop.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Bäcklund, Helgi Bergs, Sigurður Bjarnason, Bomholt, Bratteli, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Fagerholm, Lis Groes, Einar Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Hallberg, Hara, Hartling, Gunnar Henriksson, Holmberg, Hordvik, Horn, Hyytiäinen, Högström, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Klippenvåg, Korvald, Kähönen, Lahtela, Aksel Larsen, Lars Larsson, Lassinantti, Leiro, Lundström, Løbak, Matthias A. Mathiesen, Møller, Møller Warmedal, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Normann, Ohlin, Erling Petersen, Georg Pettersson, Pitsinki, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Rosenberg, Røiseland, Salve Salvesen, Savola, Ingrid Segerstedt Wiberg, Skoglund, Skytte, Sukselainen, Sundin, Thapper, Thestrup och Anna-Liisa Tiekso.

Frånvarande var:

Cassel, Leirfall, Lähteenmäki, Mohr Dam, Carl Petersen och Poul Sørensen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 63 röster.

3

A 24/k: medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för elementarpartikelfysik

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att verkställa en utredning angående formerna för och omfattningen av ett nordiskt samarbete på elementarpartikelfysikens område.

Hordvik, Norge (utskottets talesman): Det er vei rett å seia at når det gjeld forskninga, går det framover med stor fart i vår tid. Ja, det ser ut for at farten heller aukar enn minkar. Når det gjeld kostnadene med forskninga, vert desse også så store i vår tid at det er uråd for eit enkelt land til vanleg å makta dei økonomiske følgjer dette vil ha. Særleg gjeld dette for dei små land, og dette er også bakgrunnen for at spørsmålet om eit nordisk samarbeid også når det gjeld forskninga på elementarpartikelfysikkens område har vorte teke opp.

Dei uttaler som er komne inn frå dei ymse land, syner at det er stor interesse for dette forskningssamarbeid, sjølv om det er så at det til dømes frå norsk side er teke eit visst atterhald om å avventa den prioritering som må til på det nasjonale felt først.

Kulturutvalet har sjølv sagt ikkje kunna visa nokon veg i detalj for korleis eit eventuelt nordisk samarbeid skal skje. Men me ser det såleis at dei respektive regjeringar må påskunda utreiinga både med omsyn til kva omfang den skal få og kva form den skal få. Utvalet peikar også på at ein i ei utreiing også må sjå på korleis samarbeidet innoom ramma for CERN på beste måte kan utnyttast. Utvalet gjer difor framlegg om at Nordisk Råd vedtek denne rekommendasjon:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att verkställa en utredning angående formerna för och omfattningen av ett nordiskt samarbete på elementarpartikelfysikens område.

Sedan diskussionen forklarats avsluttad, skedde omröstning medelst namnupprop.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Helgi Bergs, Sigurður Bjarnason, Bomholt, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Fagerholm, Lis Groes, Einar Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Hallberg, Hara, Hartling, Gunnar Henriksen, Holmberg, Hordvik, Horn, Hyytiäinen, Högström, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Hákon Johnsen, Klippenvåg, Kähönen, Lahtela, Lassinantti, Leiro, Lundström, Lähteenmäki, Løbak, Matthias A. Mathiesen, Møller, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Normann, Erling Petersen, Georg Pettersson, Pitsinki, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Rosenberg, Røiseland, Salve Salvesen, Savela, Skoglund, Skytte, Sukselainen, Sundin, Thapper, Thestrup och Anna-Liisa Tiekso.

Frånvarande var:

Korvald, Aksel Larsen, Lars Larsson, Leirfall, Mohr Dam, Mørk, Ohlin, Carl Petersen, Ingrid Segerstedt Wiberg och Poul Sørensen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 59 röster.

4

A 49/j: medlemsförslag om ett nordiskt institut för komparativ rätt

Juridiska utskottet hade föreslagit att radet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge hensigtsmæssigheden af og muligheden for at indrette et nordisk institut for komparativ ret.

Thestrup, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident! Det foreliggende forslag er fremsat i 1964 og har siden været behandlet i det juridiske udvalg. En lang række myndigheder har udtalt sig om forslaget, og udvalget har haft

samråd med de nordiske landes justitsministre, der har oplyst, at Europarådets juridiske udvalg har anbefalet, at der oprettes institutter for komparativ ret i de enkelte lande. En ekspertgruppe under Europarådet agtes nedsat til nærmere undersøgelse af dette spørgsmål, og i denne ekspertgruppe, der begynder sit arbejde i år, vil indtræde repræsentanter for de nordiske lande.

Derfor er der mellem justitsministrene og udvalget enighed om, at der bør foretages en nærmere udredning af det spørgsmål, der er rejst i medlemsforslaget, om oprettelse af et nordisk institut for komparativ ret, og at de eksperter, der bliver udset til at indtræde i Europarådets ekspertgruppe, samtidig kan overveje dette spørgsmål.

Derfor indstiller udvalget, at der i anledning af medlemsforslaget vedtages følgende rekommendation: »Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge hensigtsmæssigheden af og muligheden for at indrette et nordisk institut for komparativ ret.»

Sedan diskussionen forklarats avsluttet, skedde omröstning medelst namnupprop.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Helgi Bergs, Sigurður Bjarnason, Bomholt, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Lis Groes, Einar Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Hallberg, Hara, Hartling, Gunnar Henriksson, Holmberg, Hordvik, Horn, Hyytiäinen, Högström, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Hákon Johnsen, Klippenvåg, Kähönen, Lahtela, Aksel Larsen, Lars Larsson, Lassinantti, Leiro, Lundström, Lähteenmäki, Løbak, Matthias A. Mathiesen, Møller, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Normann, Erling Petersen, Georg Pettersson, Pitsinki, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Rosenberg, Røiseland, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Seger-

stedt Wiberg, Skoglund, Skytte, Sukse-
lainen, Poul Sørensen, Thapper, The-
strup och Anna-Liisa Tiekso.

Frånvarande var:

Fagerholm, Korvald, Leirfall, Mohr
Dam, Mørk, Ohlin, Carl Petersen och
Sundin.

*Rekommendationen hade sålunda an-
tagits med 61 röster.*

5

**A 11/j: medlemsförslag om barns skade-
ståndsansvar och A 29/j: medlemsför-
slag om samarbete rörande nordisk
skadeståndsrätt**

Juridiska utskottet hade föreslagit,
att radet i anledning av medlemsför-
slagen måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regerin-
gerne at lade foretage en retssociologisk
undersøgelse af forsikrings virkninger
pa erstatningslovgivningen.

Ingrid Gärde Widemar, Sverige (ut-
skottets talesman): Herr president! Det
ärendet som behandlas i de här båda ut-
låtandena från juridiska utskottet gäl-
ler barns skadeståndsansvar och sam-
arbetet rörande nordisk skadeståndsrätt.
De frågorna var föremål för all-
män debatt redan vid sessionen i Reyk-
javik, och jag skall därför fatta mig
tänmligen kort i dag.

Under det senaste året har juridiska
utskottet haft ingående överläggningar
i detta ämne. Vi har också samrått med
justitieministrarna från de olika län-
derna, och jag tror jag kan säga att vi
har hunnit ett litet stycke på väg.

Det kan måhända synas att frågan
om barns skadeståndsansvar är en så
utpräglat juridisk fråga, att den inte
väcker allmänt intresse, men det är dock
en sak som har mycket stor praktisk
betydelse. Det hör ju till de vardagliga
företeelserna att barn i uppväxtåldern
villar skador av olika slag, och fråga
är då, vem som skall ersätta de upp-
komna skadorna. För närvarande gäller

i huvudsak att skador, orsakade av
barn, ersätts endast om barnet kan an-
ses ha vållat det inträffade. Dessutom
kan det skadestånd, som i så fall fast-
ställs, jämkas av olika skäl, i allmän-
het med hänsyn till subjektiva omstän-
digheter hos barnet.

Då uppkommer frågan, hur det stäl-
ler sig ur den skadelidandes synpunkt.
Det kan ju knappast vara tillfredsstäl-
lande att hans rätt till skadestånd skall
vara beroende på subjektiva omstän-
digheter hos barnet; han bör ha sama
rätt till ersättning oberoende av för-
hållanden som kan hänföras till barnet.
Fråga har uppkommit, om man inte
skulle kunna ersätta den gamla culpa-
regeln med en ny regel, som fastställer
ett objektiva ansvar, och kombinerar
den med en obligatorisk försäkring,
som skulle ersätta skadan, även om bar-
net inte vållat det inträffade.

Utskottet har under sina överlägg-
ningar funnit att en lagstiftning, grun-
dad på principen om objektiva ansvar
för barnet, kombinerat med obligato-
risk försäkring, skulle innebära väsent-
liga fördelar framför den nu gällande
culporegeln.

Även om man är ense om principen
att fastställa ett objektiva ansvar för
barns skadegörande handlingar, inser
dock utskottet att det skulle komma att
ta åtskillig tid att få regeln genomförd
i lagstiftningen. I ett läge då man är
beredd att övergå till nya principer bör
den gamla culporegeln inte på nytt fast-
slås i lagstiftningen. De skadestånds-
rättskommittéer som arbetar i våra olika
länder har föreslagit en ny skadestånds-
lag, som fortfarande bygger på culpa-
regeln. Man kan emellertid ifrågasätta
om inte en sådan lagstiftning bör anstå
till dess modernare principer utformats,
som bättre motsvarar kravet att ersät-
ning skall ges åt den skadelidande.

Inom utskottet har fråga uppkommit,
om inte en rettsociologisk undersök-
ning borde företas om hur försäkring
har inverkat på olika områden, vilka
områden som varit föremål för frivillig
eller obligatorisk försäkring, vilka prak-

tiska administrativa problem som har uppstått och hur stora kostnaderna för sådana försäkringar har varit. Det har framhållits att en ersättningskyldighet, grundad på försäkring, skulle kunna medföra minskad aktsamhet — även det problemet borde uppmärksammas i undersökningen. Utskottet anser emellertid att en sådan allmän rättssociologisk undersökning på nordiskt plan borde ta sikte på inte bara skadeståndsskyldighet för barn, utan också möjligheterna att införa motsvarande regler om objektivt ansvar på andra skadeståndsområden.

Under de överläggningar som juridiska utskottet haft med justitieministerrarna har dessa biträtt förslaget om en gemensam nordisk rättssociologisk undersökning av det slag som jag nyss beskrev. Utskottet föreslår enhälligt Nordiska rådet att anta en rekommendation till regeringarna att låta företa en rättssociologisk undersökning av försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnprop.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Helgi Bergs, Sigurður Bjarnason, Bomholt, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Sigrid Ekendahl, Erik Erikson, Fagerholm, Lis Groes, Einar Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Hallberg, Hara, Hartling, Gunnar Henriksen, Holmberg, Hordvik, Horn, Hyytiäinen, Högström, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Klippenvåg, Kähönen, Lahtela, Aksel Larsen, Lars Larsson, Lassinantti, Leiro, Lundström, Lähteenmäki, Løbak, Matthias A. Mathiesen, Møller, Møller Warmedal, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Normann, Ohlin, Erling Petersen, Georg Pettersson, Pitsinki, Dagmar Ranmark, Berte Røgnrud, Rosenberg, Røiseland, Salve Salve-

sen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Skoglund, Skytte, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensen, Thapper, Thestrup och Anna-Liisa Tiekso.

Frånvarande var:

Korvald, Leirfall, Mohr Dam och Carl Petersen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 65 röster.

6

A 74/k: medlemsförslag om samarbete beträffande skolfilm och skol-TV

7

A 78/k: medlemsförslag om vuxenundervisningen i radio och TV

Rådet företog ovannämnda två saker till behandling i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit

I. att rådet i anledning av medlemsförslaget A 74/k måtte antaga följande rekommendationer:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder i syfte att etablera ett effektivt nordiskt samarbete beträffande produktion och distribution av skolfilm och skol-TV-program.

II. att rådet i anledning av medlemsförslaget A 78/k måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna och formerna för ett nordiskt samarbete i fråga om utbyggnad av utbildningen på vuxenundervisningens område i radio och TV.

Håkon Johnsen, Norge (utskottets talesman i Sak A 74/k): Rekommendasjonen går ut på å be regeringene treffe foranstaltninger for å etablere et effektivt nordisk samarbeid når det gjelder produksjon og distribusjon av skolefilm og skolefjernsynsprogrammer. I utvalgets betenkning drøftes en rekke foranstaltninger som kan komme på tale i denne forbindelse.

Først peger utvalget på at de organisatoriske og bevilgningsmessige forutsetninger må ordnes i de enkelte land, og dette så snart som mulig.

Utvalget peger videre på at man bør få et særskilt samnordisk ekspertorgan med representanter for de allerede eksisterende nasjonale organer til å utrede og fremme forslag om de praktiske former for det videre samarbeid.

Spørsmålet om båndinnspillinger som i framtida bør samles i TV-båndsentraler, blir også reist. Alle tekniske problemer er her ikke løst, og utvalget peger derfor på at man må ha en planleggings- og forsøksperiode før dette iverksettes.

Også samarbeid med utenom-nordiske institusjoner bør komme på tale og utnyttes aktivt. Imidlertid vil jeg minne om at forutsetningen for at man kan komme videre med det hele, er, som utvalget understreker at de organisatoriske og bevilgningsmessige forutsetninger i de enkelte land må ordnes snarest mulig.

Bomholt, Danmark (utskottets talesman i Sak A 78/k): Hr. formand! Dette forslag om voksenundervisning i radio og TV har opnået almindelig tilslutning fra de interesserede kredse Norden over. Dog er der nogen reservation fra radiofoniernes side, og denne reservation har sin væsentlige begrundelse i det meget nære nordiske samarbejde, der allerede er etableret mellem radiofoniene, et samarbejde, der foregår gjennom særlige kontorer så at si fra dag til dag.

Enkelte af landene har iværksat egne undersøgelser og vil gerne føre disse undersøgelser til ende. Et særligt problem opstår naturligvis omkring norsk TV, som på grund af de geografiske forhold endnu ikke er så udviklet som f. eks. her i Danmark. Det drejer sig imidlertid om et vitalt problem for vore nordiske demokratier, og det kan kun være et plus, at der udarbejdes en redegørelse om de nordiske muligheder,

forudsætninger, mål, midler og arbejdsformer.

Måske det kunne mildne luften, dersom vi i starten tog et fællesmøde mellem kulturudvalg og TV-radiofonistyrer, således at vi gennemdrøftede vore fælles problemer, rejste spørgsmålene, søgte dem besvaret, således at det arbejde, der derefter skulle udføres, havde en nogenlunde klar retningslinje også med hensyn til enkeltheder.

Vi har gennemført et stort TV- og radiosamarbejde på barneskolens område, men det er af ikke mindre væsentlig betydning, at vi gennemfører en voksenundervisning og kan stille den til rådighed for det frie folkeoplysningsarbejde. Der er her tale om både faglig undervisning, faglig dygtiggørelse og almen undervisning. Personlig ville jeg tro, det er den almene undervisning, der vil komme til at betyde mest for vore demokratier, idet de ikke kan løse deres efterhånden meget komplicerede opgaver, medmindre der er et relativt højt kulturniveau i vore lande.

Jeg henviser til det svenske eksperiment, som omtales i betænkningen. Jeg synes, det er såre interessant med denne undervisning i statskundskab, som et meget stort antal mennesker har meldt sig til, over 6 000. Der er i det hele taget på dette område en frodig udvikling i gang, og vi bør sætte ind i begyndelsen og ikke vente længere, således at vi tilstræber det inlimest tættest mulige samarbejde på dette område mellem vore nordiske nationer.

Møller Warmedal, Norge: Som en av forslagsstillerne når det gjelder spørsmålet om samarbeid på skolefilmens og skoletelevisionens område, vil jeg gjerne gi uttrykk for min glede over den innstilling som utvalget er kommet frem til, og de meget positive begrunnelser som foreligger fra utvalget når det gjelder dette samarbeidet for fremtiden. Det må være ganske klart at vi her står overfor en av de praktiske saker hvor vi i Norden virkelig kan utrette noe sammen, men hvor vi hver for oss er

nokså små. Sammen betyr vi noe når det gjelder å løse, økonomisk og teknisk, undervisningsspørsmål av den art det her er tale om, men alene, hver for oss, har vi vanskelig for å gjøre noe, både når det gjelder det økonomiske og når det gjelder det organisatoriske. Det må være ganske klart for enhver som har engasjert seg på det pedagogiske område, at televisjonen byr på enorme muligheter når det gjelder en effektiv undervisning, både som støtte til den daglige undervisning i våre skoler og — kanskje ikke minst — når det gjelder etteropplæring av voksne. Jeg tror at man her ved et effektivt samarbeid mellom de nordiske land kan oppnå resultater som vil få den største betydning pedagogisk sett, og at vi ved å utnytte de tekniske muligheter som foreligger, vil kunne spare tid — rasjonalisere — når det gjelder utdannelsesspørsmålet på en ganske annen måte enn vi kunne tenke oss muligheten av for bare få år siden.

Nå er den innstilling som foreligger, såpass velbegrunnet og det er gitt såpass mange opplysninger at jeg ikke skal gå i detalj her. Men jeg for min del ser det ikke som noen umulighet at man om relativt få år på nordisk basis vil kunne være i stand til å opprette TV-båndsentraler som byr på den enorme fordel i undervisningen at man kan spille TV-båndet på et tidspunkt da det passer med timetabellen i skolen for øvrig, og ikke er avhengig av bestemte klokkeslett og det som måtte gå rett ut over televisjonen. Jeg er meget glad for de to innstillinger som foreligger her, og håper at det ved godvilje og felles anstrengelser skal føre til de resultater som jeg for min del ser som overmåte betydningsfulle i det felles samarbeid.

Berte Rognerud, Norge: I grunnen kunne jeg kanskje frafalle, idet de ting jeg hadde tenkt å trekke frem her, i det vesentlige er sagt. Jeg tillot meg også under generaldebatten å komme inn på den betydning jeg mente vi måtte tillegge radio og fjernsyn når det gjelder

undervisning i det hele tatt, og ikke minst når det gjelder voksenopplæringen. Voksenopplæringen er blitt en vanlig del av vårt skoleverk. Det er mange årsaker til det økede behov for voksenopplæring, og i denne situasjon er det bare naturlig at man benytter alle tilgjengelige midler og media for å øke utdannelseskapasiteten. Derfor er det rimelig at man også forsøker i størst mulig utstrekning å benytte radio og fjernsyn i det intensiverte utdannelses- og undervisningsarbeidet. Det foreliggende medlemsforslag går ut på å få utredet forutsetningene og formene for et nordisk samarbeid når det gjelder utbygging av voksenundervisningen i radio og fjernsyn.

Uttalelsene fra Norsk Rikskringkasting om dette er kanskje noe reserverte, men jeg oppfatter dem ikke på noen måte som negative — jeg vil gjerne ha understreket det.

Det er jo et faktum at vi i de nordiske land befinner oss på noe forskjellige stadier når det gjelder utbyggingen av radio og fjernsyn, og det gjelder da i mitt land for eksempel først og fremst å forsøke å bygge ut på nasjonal basis, slik at vi kommer opp på noenlunde samme nivå som våre naboland. Allikevel må det være riktig for sakens skyld å støtte forslaget om en utredning av dette spørsmål. Jeg er av den oppfatning at voksenundervisning i radio og fjernsyn er et område hvor de nordiske land burde ha gode muligheter for å få i stand et fruktbart og godt samarbeid. En forutsetning for dette er vel dog at kapasiteten ved de respektive institusjoner er tilstrekkelig utbygget, hvilket altså foreløpig later noe tilbake å ønske for Norges vedkommende. Men en utredning slik forslaget tar sikte på, mener jeg vi må støtte fullt ut, og i mellomtiden må det nordiske samarbeidet fortsatt foregå gjennom kontakter mellom institusjonene. Og så snart det lar seg gjøre må man etablere et nærmere samarbeid mellom de nordiske land også på voksenopplæringens område i radio og fjernsyn.

Selv om det altså på enkelte områder foreligger praktiske vanskeligheter som må ryddes av veien før vi kan få til en samordnet voksenundervisning i radio og fjernsyn på nordisk basis, er ikke disse vanskeligheter, tror jeg, større enn at de må kunne overvinnnes.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnupprop beträffande utskottets förslag, punkt I.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Helgi Bergs, Sigurður Bjarnason, Bomholt, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Sigrid Ekendahl, Lis Groes, Einar Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Hallberg, Hara, Hartling, Gunnar Henriksson, Holmberg, Hordvik, Horn, Hyytiäinen, Högström, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Korvald, Kähönen, Lahtela, Aksel Larsen, Lars Larsson, Lassinantti, Leiro, Lundström, Lähteenmäki, Løbak, Matthias A. Mathiesen, Møller, Møller Warmedal, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Normann, Ohlin, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Rosenberg, Røiseland, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Skoglund, Skytte, Sukselainen, Sundin, Thapper och Anna-Liisa Tiekso.

Frånvarande var:

Erik Eriksen, Fagerholm, Klippenvåg, Leirfall, Mohr Dam, Carl Petersen, Erling Petersen, Pitsinki, Poul Sørensen och Thestrup.

Rekommendationen enligt utskottets förslag, punkt I, hade sålunda antagits med 59 röster.

Därefter skedde omröstning medelst namnupprop beträffande utskottets förslag, punkt II.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Helgi Bergs, Sigurður Bjarnason, Bomholt, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Sigrid Ekendahl, Lis Groes, Einar Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Hallberg, Hara, Hartling, Gunnar Henriksson, Holmberg, Hordvik, Horn, Hyytiäinen, Högström, Nils Jacobsen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Korvald, Kähönen, Lahtela, Aksel Larsen, Lars Larsson, Lassinantti, Leiro, Lundström, Lähteenmäki, Løbak, Matthias A. Mathiesen, Møller, Møller Warmedal, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Normann, Ohlin, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Rosenberg, Røiseland, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Skoglund, Skytte, Sukselainen, Sundin, Thapper och Anna-Liisa Tiekso.

Frånvarande var:

Erik Eriksen, Fagerholm, Sigurður Ingimundarson, Klippenvåg, Leirfall, Mohr Dam, Carl Petersen, Erling Petersen, Pitsinki, Poul Sørensen och Thestrup.

Rekommendationen enligt utskottets förslag, punkt II, hade sålunda antagits med 58 röster.

8

A 67/k: medlemsförslag om utlandsinformation om nordiskt samarbete

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att anvisa erforderliga medel för samnordisk utlandsinformation, särskilt för genomförande av gemensamma företag, där snabba åtgärder är av behovet påkallade.

Normann, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident! Den rekommendation fra kulturudvalget, som jeg her står med i hånden, kunne støttes med

en lang række gode argumenter hentet fra remisudtalelserne og fra de ræsonnementer, der er gjort gældende af kulturudvalget. Jeg skal nøjes med at sige, at remisudtalelserne er overordentlig positive, og at kulturudvalget understreger, at en samnordisk information i udlandet har en betydelig større gennemslagskraft end en udelukkende national information.

Jeg tror ikke, jeg behøver at sige mere for at anbefale rekommandationen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnupprop beträffande förslaget till rekommandation.

För utskottets förslag till rekommandation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Helgi Bergs, Sigurður Bjarnason, Bomholt, Bratteli, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Sigrid Ekendahl, Lis Groes, Einar Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Hallberg, Hartling, Gunnar Henriksson, Holmberg, Hordvik, Horn, Hyytiäinen, Högström, Nils Jacobsen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Korvald, Kähönen, Lahtela, Aksel Larsen, Lars Larsson, Lassinantti, Leiro, Lundström, Lähteenmäki, Løbak, Matthias A. Mathiesen, Møller, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Normann, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Rosenberg, Røiseland, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Skoglund, Skytte, Sukselainen, Sundin och Anna-Liisa Tiekso.

Frånvarande var:

Cassel, Erik Eriksen, Fagerholm, Hara, Sigurður Ingimundarson, Håkon Johnsen, Klippenvåg, Leirfall, Mohr Dam, Møller Warmedal, Ohlin, Carl Petersen, Erling Petersen, Pitsinki, Poul Sørensen, Thapper och Thestrup.

Rekommandationen hade sålunda antagits med 52 röster.

A 87 T/k: tilläggsförslag om samarbete i fråga om freds- och konfliktforskning och D 1966/15/1962/k: meddelanden om rekommendation nr 15/1962 angående nordiskt institut för konfliktforskning

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att snarast etablera ett samarbete om forskning i internationell politik, innefattande freds- och konfliktforskning, i enlighet med de förslag, som framlagts i betänkandet »Forskning af international politik» (NU 1965: 4);

II. att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del avslutat.

Ingrid Segerstedt Wiberg, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Då den svenska fredsrörelsen på 30-talet försökte vinna förståelse för freds- och konfliktforskning hade man föga framgång. Politikerna ställde sig kallsinniga och endast ett ringa antal vetenskapsmän anmälde intresse. Huruvida förslaget kom för sent eller för tidigt lönar sig inte att spekulera över. Däremot kan man konstatera att när andra världskriget var slut hade inställningen till freds- och konfliktforskningen helt ändrats. Nu erkändes på allt flera håll behovet av en sådan forskning. Det dröjde inte länge förrän man både i öst och väst uttalade önskningsar om att få till stånd denna i verklig mening tvärvetenskapliga forskning, som inte kan utföras av en enda vetenskapsgren utan som måste ges en multidisciplinär karaktär.

Om det internationella intresset för denna forskning lämnas besked i den översikt som på danskt initiativ utarbetats av professor Svend Henningsen sedan man också på danskt initiativ tagit upp frågan om nordisk forskning i freds- och konflikfrågor. Då förslaget först framfördes mottogs det med en

viss skepsis, men redan 1962 fattade Nordiska rådet beslut om en rekommendation angående utredning. Förståelsen för själva problemställningen har sedan snabbt vuxit.

I Danmark finns det sedan lång tid tillbaka en forskning på området, fastän av tämligen begränsad omfattning. I Norge har man troligen hunnit längst i detta avseende, eftersom man där har två institutioner som sysslar just med freds- och konfliktforskning och inte såsom på andra håll i Norden med forskning huvudsakligen beträffande internationell politik.

I Finland har i dagarna framlagts ett betänkande rörande freds- och konfliktforskning, som innehåller förslag om att denna forskning skall ges fastare former än hittills. En kommission skall tillsättas, lydande under undervisningsministeriet, och verksamheten väntas vara fullt utbyggd år 1970. Den skall omfatta inrättandet av forskarbefattningar, beviljandet av stipendier och efterutbildning av forskare.

Även från svenskt håll har i år lagts fram ett betänkande som gäller upprättandet av ett internationellt forskningsinstitut i Sverige. Institutet skall förvaltas med statliga medel, men till skillnad från de övriga instituten i Norden skall det inte vara uppbyggt på nationell basis utan internationell och alltså inte såsom det finska institutet anslutas till landets universitetsorganisation, även om man tänker sig ett mycket intimt samarbete med denna.

Institutet skall enligt förslaget ha en mycket fri och obunden ställning och få ett råd och en styrelse med starkt internationellt inslag. Utredarna betonar speciellt — och jag tror att det är betydelsefullt — att institutet skall ges rätt att självt avgöra vilka frågor som skall behandlas inom den mycket vida ram, som utredarna har dragit upp. De närmare riktlinjerna för forskningen skall sålunda bestämmas av vetenskapsmännen och inte av politikerna.

I såväl det finska som det svenska betänkandet har hänsyn tagits till pla-

nerna på organiserandet av ett nordiskt samarbete. Den svenska utredningen säger, att den hoppas att tillkomsten av det internationella institutet skall verka stimulerande på freds- och konfliktforskningen i hela Norden. En sådan intensifierad verksamhet kan, framhåller utredningen, i sin tur verka berikande för institutets arbete. Det kan med andra ord uppkomma en växelverkan och ett samarbete inom Norden liksom givetvis även ett samarbete som går utöver Nordens gränser, t. ex. ett samarbete med FN:s organ och med institutioner i andra länder som arbetar med hithörande problemställningar.

Herr president! Ingen kan klagat över att frågan om freds- och konfliktforskningen har behandlats i långsam takt varken av regeringarna eller i rådet, då utskottet nu föreslår att rådet måtte rekommendera regeringarna att snarast etablera ett samarbete om forskning i internationell politik innefattande freds- och konfliktforskning.

Judit Nederström-Lundén, Finland: Herr president! Vid Nordiska rådets möte i Helsingfors år 1962 godkändes enhälligt ett av Danmarks regering framfört förslag, vari de nordiska regeringarna ålades att undersöka möjligheterna att grunda ett institut för internationell politik, till vilket skulle ansluta sig forskningsarbete beträffande konflikter och fred.

De nordiska undervisnings- och kulturministerierna tillsatte en kommitté, som avgav ett omfattande och förtjänstfullt betänkande i frågan i december 1964.

Kommittén föreslår i sitt betänkande, att ovannämnda samarbete skulle ske i fyra skeden, varvid det i första hand skulle gälla en koordinering av det vetenskapliga arbete, som redan bedrivs i Norden på den internationella politikens område samt ett utvidgande av arbetet till att omfatta seminarier, konferenser och utbyte av forskare. Den föreslagna samsarbetskommittén skulle

senare ändras till ett forskningsråd. Kommittén anser det för önskvärt, att det sammordiska forskningsinstitutet senare skulle grundas i förening med något redan existerande universitet.

I betänkandets motivering lägger kommittén vikt vid att de internationella problemen och utrikespolitiken hela tiden har ägnats en allt större uppmärksamhet. En fråga som blivit speciellt aktuell är tanken om att bevara mänskligheten under detta atombeväpningsens tidevarv. Härvid bör man dryfta relationerna mellan stormakterna, som även berör de små staternas öden.

De internationella frågorna är aktuella var dag och berör alla medborgare. De inverkar på ståndpunktstaganden. Kraven på en demokratisk utrikespolitik och på medborgarnas rätt att vara med om att besluta i dessa frågor har skapat en vidsträckt diskussionsbas för den internationella politiken. Härvid behöver man sakkännedom samt en utredning av frågorna. Ovannämnda utveckling kräver av folkrepresentationerna och regeringarna allt större insikter i internationell politik. Härtill kommer ännu den internationella ekonomiska aktiviteten samt de sociala och kulturella spörsmålen. Även frågorna beträffande utvecklingsländerna upptar en viktig plats. Då samma behov även existerar inom folkbildningsarbetet, i skolor, inom högre läroverk samt universitet, har detta lett till att en ny vetenskapsgren, den internationella politiken, blivit allt aktuellare.

I flera nordiska länder har detta arbete redan påbörjats. Även i Finland har en dylik verksamhet existerat i mindre grad i 4—5 år. Man har även åstadkommit resultat genom att skapa ett bibliotek, som omfattar den nyaste litteraturen från detta fält: vidare finnes ett urklippssarkiv beträffande utländska tidningar, man har ordnat debatter rörande internationella frågor samt inlett utgivandet av en bokserie. Den i Finland av undervisningsministeriet tillsatta kommittén har fått sitt be-

tänkande färdigt, vari man ställer sig positivt till att föra saken vidare.

Oberoende av att forskningsarbetet beträffande den internationella politiken redan igångsatts inom Norden, är jag dock av den åsikten, att man borde förhålla sig positivt till tanken på grundandet av ett nordiskt institut. Det forskningsarbete, som utförts inom de olika länderna på detta fält, även det arbete, som planerats i Sverige av ett internationellt fredsforskningsinstitut, skulle utgöra en värdefull hjälp för det nordiska institutets arbete samt vid åstadkommandet av nya forskningsobjekt m. m. Jag anser inte den till betänkandet fogade reservationen för riktig, vari befaras, att det sammordiska institutet skulle kunna skadligt minska de anslag, som nu beviljas för ändamålet. Då verksamheten utvidgas och blir av allt större betydelse, kommer man säkert att bevilja ytterligare medel för detta ändamål, emedan arbetet till främjandet av freden ändå alltid blir billigare än de kostnader, som förorsakas av krig och oroligheter.

I sammandraget av den nordiska kommitténs betänkande, till vilket även jag vill ansluta mig, säges, att den internationella politiken och härtill hörande konflikt- och fredsforskningsarbete kommer att öka i betydelse. Detta är inte något tillfälligt fenomen, utan det baserar sig på den internationalism, som i allt större utsträckning redan ingår i nationernas liv. Forskningsarbetet kommer att beröra klagörandet av de orsaker, som kan leda till skärpta situationer mellan folken samt undersökandet av de möjligheter, genom vilka man på fredlig väg kan lösa tvister och bevara mänskligheten från undergång. Krigsfaran är i våra dagar så stor och förfärande, att varje försök som innehåller åtminstone något slags reell möjlighet att hindra krig, bör betraktas som en åtgärd som är värd att befrämjas.

Herr president, jag har velat framföra det ovan sagda för att betyga min tacksamhet för den rekommendation,

som antagits av Nordiska rådet år 1962 samt för det värdefulla kommittéarbete, som utförts som en följd av detta. Dessa åtgärder har väckt ett livligt intresse för denna forskningsgren och detta måste vi även räkna till ett av Nordiska rådets goda initiativ. Jag hoppas, att regeringarna fortsätter behandlingen av denna fråga i enlighet med de riktlinjer, som framförts i kommitténs betänkande och varom rådets kulturutskott nu framlagt förslag om en rekommendation till regeringarna. Jag tillstyrker varmt rekommendationsförslaget.

Statsråd Bondevik, Norge: Dette er visseleg ei av dei saker som me må ofra mykje tankar på i framtida, og eg er glad for at kulturutvalet har kome med ei realistisk tilråding. Slik som situasjonen er i dag, ville det vera svært vanskeleg for somme av dei nordiske landa med ein gong å kunna akseptera punkt 3 og 4. Til dømes i mitt land har ein alt gåande konflikt- og fredsforskning på nasjonal basis, og ein treng noko tid for å vurdera det resultat som ein kjem fram til i dei einskilde landa, før ein går vidare med denne saka. Men eg skulle tru at det for alle dei nordiske landa skulle vera mykje om å gjera å ofra pengar på ei sak som denne, og eg vonar at den kan føra til visse resultat i ei vanskeleg verd der krigsførebuingar og andre tiltak har lett for å gripa om seg. Frå norsk side vil ein møta dette med all velvilje, og eg er glad for at ein vil slå inn på den etappevise utbygginga, som etter vårt skjøn er den einaste rette måten å gå fram på i denne saka.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnupprop beträffande utskottets förslag, punkt I.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Helgi Bergs, Sigurður Bjarnason, Bomholt, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Sigrid Ekendahl, Fagerholm, Lis Groes, Einar Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Hallberg, Hara, Hartling, Gunnar Henriksson, Holmberg, Hordvik, Horn, Hyytiäinen, Högström, Nils Jacobsen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Klippenvåg, Korvald, Kähönen, Lahtela, Aksel Larsen, Lars Larsson, Lassinantti, Lundström, Lähteenmäki, Løbak, Matthias A. Mathiesen, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Ohlin, Georg Petersson, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Rosenberg, Røiseland, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Skoglund, Skytte, Sukselainen, Sundin och Anna-Liisa Tiekso.

Frånvarande var:

Erik Eriksen, Sigurður Ingimundarson, Håkon Johnsen, Leirfall, Leiro, Mohr Dam, Møller, Møller Warmedal, Normann, Carl Petersen, Erling Petersen, Pitsinki, Poul Sørensen, Thapper och Thestrup.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 5/4 röster.

Utskottets förslag, punkt II, bifölls.

Mötet avslutades kl. 12.50.

Protokoll

4:e mötet

Måndagen den 31 januari 1966 kl. 15.00

President: Karl-August Fagerholm

Dagordning

1. A 65 T/t: tilläggsförslag om mellanriksvägar mellan Norge och Sverige, A 65 Ä/t: ändringsförslag om norsksvenska mellanriksvägar och D 1966/14/1963/t: meddelande om rekommendation nr 14/1963 angående byggande av mellanriksvägar
2. D 1966/4/1963/t: meddelanden om rekommendation nr 4/1963 angående vägförbindelse mellan Sevettjärvi och riksväg nr 50 i Neiden
3. A 77/s: medlemsförslag om samarbete beträffande ambulanstjänst inom Nordkalotten
4. A 83/s: medlemsförslag om Nordiska hälsovårdshögskolans verksamhet
5. D 1966/1/1963/s: meddelanden om rekommendation nr 1/1963 angående utbildning av sjukhusadministratörer
6. A 70/j: medlemsförslag om beskattning av nordiska stipendier
7. A 97/e: medlemsförslag om utredning angående bibehållande av Norden som ett kärnvapenfritt område
8. A 61 T/e: tilläggsförslag om ekonomiskt samarbete inom Nordkalottområdet och A 73/s: medlemsförslag om samarbete beträffande vissa lokaliseringspolitiska åtgärder
9. D 1966/31/1962/j: meddelanden om rekommendation nr 31/1962 angående administration av gemensamma institutioner och A 63 T/j: tilläggsförslag om administration m. m. av gemensamma institutioner
10. A 52/s: medlemsförslag om nordiskt sjukhusfysikerssamarbete
11. A 9 T/t: tilläggsförslag om upphävande av lotsplikt i Norge för vissa mindre fartyg
12. A 58/t: medlemsförslag om samarbete rörande trafiksäkerhetsforskning
13. A 64 T/t: tilläggsförslag om nordiskt samarbete för transportekonomisk forskning
14. A 76/e: medlemsförslag om skogstekniskt utvecklingsarbete
15. A 82/k: medlemsförslag om samarbete på formgivningens område

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes till rådet, att Julius Bomholt, Danmark, för resten av denna dag lämnat sessionen och ersatts av Grete Hækkerup, Danmark.

Rådet beslöt att godkänna den härav föranledda ändringen i medlemslistan.

1

A 65 T/t: tilläggsförslag om mellanriksvägar mellan Norge och Sverige, och A 65 Å/t: ändringsförslag om norsksvenska mellanriksvägar, och D 1966/14/1963/t: meddelande om rekommendation nr 14/1963 angående byggande av mellanriksvägar

Trafikutskottet hade föreslagit,

I. att rådet i anledning av tilläggsförslaget och ändringsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Norge og Sverige

1. snarest muligt at bygge Graddis- og Umbukta-vejene og

2. at fremskynde den igangværende udredning af problemerne i forbindelse med bygning af en vej mellem Kiruna og Nordnorge mest muligt med henblik på, at der snarest kan træffes principbeslutning om bygning af denne mellemrigsvej.

II. att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Lundström, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Det är tre mellanriksvägar mellan Sverige och Norge som detta ärende gäller. Beträffande två av dem, Graddis- och Umbuktavägarna, är arbetet redan i gång på svensk sida och beslut föreligger även på norsk sida. Ett problem är att vägarna byggs som arbetslöshetsarbeten, vilket innebär att färdigställandet tar rätt lång tid, då det är fråga om mycket stora investeringar. Särskilt Graddisvägen, som faktiskt har en hundraårig historia bakom sig, torde med nuvarande takt bli klar på svensk sida först i mitten av 70-talet; den norska sträckan är relativt kort och bör knappast behöva föresna det totala resultatet. Trafikutskottet föreslår att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att söka genomföra dessa vägprojekt snabbast möjligt.

Det tredje projektet gäller en väg Kiruna—Narvik. Kiruna fick år 1923 landsvägskontakt med det övriga Sve-

rige, och sedan dess har frågan om vägens förlängning upp till norska gränsen tid efter annan förts på tal. Sedan vägfrågan på allvar aktualiserades för ett tiotal år sedan, har ganska allmänt erkänts att en sådan väg skulle bli av stor betydelse, men ekonomiska och av den svenska militärledningen anförda försvarspolitiska skäl har hittills förhindrat ett principbeslut. På norsk sida har bl. a. förelegat problem om vägsträckningen. Hela projektet rör sig om mycket stora investeringar. Den svenska investeringen uppskattas till 80 miljoner, och tillsammans kommer vägprojektet från Kiruna till Ofoten att kosta åtskilligt över 100 miljoner kronor.

Trafikutskottet har under sin behandling av frågan berest sträckan Kiruna—Narvik—Setermoen, det sistnämnda i syfte att göra sig underrättat om hur man ser på frågan i Troms' vidsträckta fylke när det gäller vägsträckningen. Resultatet är i korthet redovisat i handlingarna och jag skall inte gå in på den saken mer än i en detalj. Det gäller trafikutskottets besök i Kiruna, där framför allt disponent Göranson i LKAB gav en utomordentligt målande skildring av situationen på malmbanan när det gäller transportererna mellan Kiruna och Narvik. På denna sträcka går för närvarande cirka 60 tåg dagligen, ett 30-tal i vardera riktningen. Cirka 50 av de 60 tågen är malmtåg med mycket långa tågsätt, ibland upp till 65 vagnar. Då banan är enkelspårig med mötesplatser bara vid stationerna, förstar man lätt vilka problem som redan nu existerar. Problemen blir hart när oöverstigligena om transportbehovet skulle öka — och det ökar! Jag är medveten om att rationaliseringsförsök pågår beträffande malmtransporterna, bl. a. för att få vagnar som kan ta större laster. Men den civila trafiken ökar också, särskilt turisttrafiken, och den besvikelse som möter bilturisten, när han måste lämna sitt fordon i Kiruna och inte kan fortsätta på egna hjul genom det utomordentligt

vackra landskapet över till Norge, är sannerligen påtaglig. Det är tydligt att Kiruna—Ofotenbanan icke på lång sikt tål någon större ökning i trafikbelastningen. Enda lösningen är en landsväg i huvudsak längs järnvägslinjen.

Det är klart att denna mellanriksväg — som flera remissinstanser har sagt — får sin största betydelse för turismen. För svenskt vidkommande bör observeras, att i den lokaliserings- och sysselsättningspolitik, som myndigheterna uttalat sig för, har turismen också medtagits såsom en mycket viktig näring inte minst för de norrländska länen, uppenbarligen bl. a. med Norrbotten i blickpunkten.

När det svenska kommerskollegium inte finner att vägen skulle vara särskilt angelägen ur näringslivets synpunkt, har man tydligen icke beaktat vad man själv säger om att vägen skulle bli av stor betydelse för turismen. Jag vill också säga att trafikutskottet under sin resa uppe i Norrbotten och även på den norska sidan fick ett tämligen starkt intryck av att vägen skulle få en icke ringa betydelse ur näringspolitisk synpunkt. Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare gör för övrigt ett uttalande som är värt att observera, när man konstaterar att »blotta förekomsten av en väg i dessa trakter skulle medföra en stimulans åt näringslivet». Många av dem som yttrat sig anser, med rätta, att vägen Kiruna—Narvik blir den mest trafikerade av de tre mellanriksvägar jag nu har talat om. Personligen tror jag att den också kommer att bli betydelsefullast av dem alla.

Nu har de svenska och norska myndigheterna i fjol tillsatt en gemensam utredning, som skall försöka klarlägga förhållandena i samband med byggandet av en väg Kiruna—Nordnorge. I Sverige pågår dessutom en utredning tillsammans med militären i syfte att söka tillgodose de militära önskemålen, i den mån dessa kan inpassas i allmänna civila krav på vägsträckningen. Av remissutalandena från såväl norska som

svenska myndigheter framgår att man anser sig nödsakad att avvakta resultatet av dessa utredningar innan man tar bestämd ståndpunkt. Jag har hört sägas att utredningarna arbetar med sikte inställt på att vara färdiga i år.

Jag hoppas att Nordiska rådet vill instämna i trafikutskottets förhoppning att utredningarna påskyndas, så att inga ytterligare förseningar uppstår utan ett principbeslut om vägens byggande kan fattas med det allra snaraste. Helst skulle jag se att principbeslutet kunde fattas vid rådets nästa möte, alltså om ett år.

Jag ber, herr president, att få yrka bifall till trafikutskottets förslag till rekommendation.

Nils Jacobsen, Norge: Spørsmålet om bygging av en mellomriksvegforbindelse Kiruna—Nord-Norge var også oppe til behandling under rådets 13. sesjon i Reykjavik i 1965. Jeg uttalte meg der om den betydning denne vegforbindelse vil ha for de tilstøtende områder i de to land, og likeså om betydningen av en sterk utvikling av samtrafikk og samhandel mellom Nord-Norge og Nord-Sverige generelt.

Det skulle være unødvendig nå å gjenta de begrunnelser for bygging av denne veg som jeg der anførte, liksom jeg anser det overflødig her nå å referere alle de mange andre positive uttalelser om samme sak som er kommet fra forskjellig hold i den senere tid. Dette framgår for øvrig også av de til saken vedlagte dokumenter.

Som nevnt i uttalelsen fra Trafikkutskottet, har dette i dagene 23.—25. august 1965 foretatt en befarung i de interesserte distrikter i Sverige og Norge for ved selvsyn og samtaler med de lokale myndigheter å gjøre seg opp en selvstendig mening om nødvendigheten av å bygge denne veg. Sakens ordfører var også inne på dette.

Det inntrykk Trafikkutskottet hadde etter denne reise, kan jeg tolke som en enstemmig forståelse av at denne vegforbindelse vil være av helt uvanlig be

tydning för utvecklingen av et tilfredsstillende reiseliv mellom de to land. Jeg mener at også for samhandel og for dekking av andre felles interesser vil denne veg få den aller største betydning.

Jeg ser det også slik at denne veg har den aller største transportøkonomiske interesse, og jeg tror den kan settes meget høyt på listen i sammenligning med alle allerede eksisterende mellomriksforbindelser.

Som det framgår av sakens dokumenter, er spørsmålet om bygging av denne veg fremdeles på utredningsstadiet.

Trafikkutskottet foreslår nå en rekommendasjon som går ut på snarest å få gjennomført disse utredninger slik at man kan komme fram til de prinsippvedtak som må fattes om at vegen Kiruna—Nord-Norge skal bygges.

Jeg ser det nå som meget viktig at vi snarest mulig kan få fattet disse prinsippvedtak både i Sverige og Norge. Det vil bl. a. utløse de muligheter til lokal forskottering av utbyggingen som det allerede er tatt opp arbeid med i et av de interesserte områder.

Kan man bl. a. ved slike forskotteringer framskynde dette arbeid i påvente av at de ordinære bevilgninger kan finne sted, er dette av stor betydning, og jeg ser det slik at også en slik mulighet må utnyttas. Derfor anbefaler også jeg at Trafikkutskottets forslag til rekommendasjon blir vedtatt av rådet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnupprop beträffande utskottets förslag, punkt I.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Helgi Bergs, Sigurður Bjarnason, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Fagerholm, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hallberg, Hara, Hartling, Gunnar Henriksen, Holmberg, Hordvik, Horn, Hyytiäinen, Grete Hækkerup, Högström, Nils

Jacobsen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Klippenvåg, Kähkönen, Lahtela, Aksel Larsen, Lars Larsson, Lassinantti, Lundström, Lähteenmäki, Løbak, Matthias A. Mathiesen, Møller, Møller Warmedal, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen. Normann, Ohlin, Carl Petersen, Erling Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Rosenberg, Røiseland, Salve Salvcsen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Skoglund, Skytte, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensen, Thapper, Thestrup och Anna-Liisa Tiekso.

Frånvarande var:

Ingrid Gärde Widemar, Sigurður Ingimundarson, Håkon Johnsen, Korvald, Leirfall, Leiro, Mohr Dam och Pitsinki.

Rekommendationen enligt utskottets förslag, punkt I, hade sålunda antagits med 61 röster.

Utskottets förslag, punkt II, bifölls.

2

D 1966/4/1963/t: meddelanden om rekommendation nr 4/1963 angående vägförbindelse mellan Sevettijärvi och riksväg nr 50 i Neiden

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Lahtela, Finland (utskottets talesman): Herr president! Åstadkommandet av mellanriksvägar även på Nordkallotten har i årtal sysselsatt rådets trafikutskott. I allmänhet kan sägas, att vägförbindelserna från Finland till Sverige och Norge kontinuerligt förbättrats och att vägmyndigheternas verksamhet på detta fält är värt erkännande.

Den rekommendation Nordiska rådet godkände 1963 och som nu står på dagordningen, gällde vägförbindelsen mel-

lan Sevettjärvi och norska gränsen med anknötning till riksväg nr 50 i Neiden. Vägen, som byggs från Kaamanen i nordöstlig riktning till Sevettjärvi, är en stignväg, men dess standard har förbättrats år för år. Från Sevettjärvi till finsk-norska gränsen är avståndet cirka 33 kilometer. Av meddelandena framgår, att man på finska sidan igångsatt undersökningar angående fortsättandet av stignvägen från Sevettjärvi över Räckijärvi till gränsen och att kostnaderna för denna väg beräknats till cirka 960 000 mark. Från norsk sida har det meddelats, att man avvaktar meddelande från Finland om vilken standard som anses önskvärd för vägen och när vägarbetet i så fall beräknas vara avslutat. Detta tyder på att kontakterna mellan de finska och norska myndigheterna varit mindre effektiva. Av denna orsak har även trafikutskottet velat att saken föres upp på dagordningen för denna session. Utskottet framhåller i sitt betänkande önskvärdheten av att de norska och finska myndigheterna skulle förhandla om vägplanens genomförande i den närmaste framtiden. De eventuella svårigheter som kan uppstå på grund av att på den norska sidan även lokala kommuner visat intresse för planens realiserande, bör ej fördröja kontakterna. Med tanke på den lokala befolkningens intressen och de turistmässiga fördelar den föreslagna vägen skulle innebära är det av största vikt att utskottets önskemål tillmötesgås. I denna förhoppning får jag föreslå, att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktande på nya meddelanden till rådets nästa session.

Klippenvåg, Norge: Det er ikke så svært meget å føie til det som allerede er sagt, men man kan ihvertfall konstatere at arbeidet med denne saken er kommet i gang. Det synes jeg for min del er bra.

Nå står det også i de dokumenter vi har, at man kan regne med at det vil ta ganske mange år før det blir en

skikkelig forbindelse. Vel, det er nå så. Det er et økonomisk spørsmål. Den lengste strekning har man på finsk side. På norsk side er ikke strekningen så veldig lang, og selv om det her ikke er sagt noe om det, regner jeg med at når man fra finsk side er kommet fram til grensen, bør man også være der fra norsk side. Nå kan man vel si at denne veien økonomisk sett i større målestokk har kanskje ikke den samme betydning som de øvrige mellomriksveger vi av og til drøfter her i rådet, men for den befolkning på begge sider av grensen som vil få nytte av denne forbindelsen, har det veldig meget å si at den kan bli etablert snarest mulig.

La meg føie til at denne veien, som i og for seg i dag ikke er noen veg, er en århundre gammel ferdselsveg på vinterføre fra finsk til norsk side, og jeg tror at man gjør befolkningen akkurat i dette distrikt en velgjerning ved nå å gjøre forbindelsen lettere, slik at de får bedre samkvem med hverandre.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

3

A 77/s: medlemsförslag om samarbete beträffande ambulanstjänst inom Nordkalotten

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att utreda förutsättningarna för ett samarbete beträffande ambulanstjänsten inom Nordkalotten.

Kähönen, Finland: Herr president! Det socialpolitiska utskottet har förhållit sig positivt i sitt betänkande beträffande förslaget om utvecklande av ambulanstjänsten inom Nordkalottområdet med förenade nordiska krafter. Utskottet konstaterar, såsom även förslagsställarna gjort, att den snabbt tilltagande biltrafiken och de olyckor som denna

föranlett, ställer allt större krav på ambulanstjänsten. I dagens situation borde man sträva till att förbättra förhållandena i Sverige, Norge och Finland. Härvidlag borde man enligt utskottets mening närmare undersöka möjligheterna att förbättra de former av ambulanstjänst som använder sig av landsvägsnätet. Till detta hör på ett avgörande sätt frågan om utvecklandet av ett effektivare alarmsystem inom kalottområdet. Samtidigt är det enligt utskottets mening på sin plats att klarlägga samtliga möjligheter för en förbättring av ambulansflyget inom ifrågavarande område, där avstånden är långa och där det är långt till närmaste sjukhus.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnupprop.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Helgi Bergs, Sigurður Bjarnason, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Fagerholm, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hallberg, Hara, Hartling, Gunnar Henriksen, Holmberg, Hordvik, Horn, Hyytiäinen, Grete Hækkerup, Högström, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Martha Johannessen, Ólafur Johannesson, Iläkon Johnsen, Klippenväg, Kähönen, Lahtela, Aksel Larsen, Lars Larsson, Lassinantti, Leiro, Lundström, Lähteenmäki, Løbak, Matthias A. Mathiesen, Møller, Møller Warmedal, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Normann, Ohlin, Carl Petersen, Erling Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Rosenberg, Røiseland, Savela, Skoglund, Skytte, Sukselainen, Poul Sørensen, Thapper, Thestrup och Anna-Liisa Tiekso.

Frånvarande var:

Ingrid Gärde Widemar, Korvald, Leirfall, Mohr Dam, Pitsinki, Salve Salvesen, Ingrid Segerstedt Wiberg och Sundin.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 61 röster.

4

A 83/s: medlemsförslag om Nordiska hälsovårdshögskolans verksamhet

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att planlägga utbyggnaden av Nordiska hälsovårdshögskolan så att den erhåller nödiga lokala och personella resurser att fullgöra alla de viktiga utbildnings- och forskningsuppgifter inom hygienens och sjukhusväsendets område, som lämpligen bör läggas på nordisk nivå.

Birger Andersson, Sverige (utskottets talesman): Herr president! På grundval av ett avtal mellan regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige startade Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg sin verksamhet år 1962. Den avlöste då en sedan 1953 bedriven nordisk kurverksamhet. Hälsovårdshögskolans huvudsakliga uppgift är att anordna vidareutbildning inom hälso- och sjukvård för läkare, ingenjörer och annan personal från de nordiska länderna.

Hälsovårdshögskolan har visat sig fylla ett angeläget behov. Intresset för dess verksamhet är stort. Man kan här i ordets egentliga mening tala om konkreta bevis på värdet av praktiskt nordiskt samarbete.

Erfarenheterna har visat att skolan i sin verksamhet inte har kunnat helt tillgodose de behov av undervisning som finns inom de områden som hitintills beträffs. Därtill kommer att skäl talar för en utvidgning till nya discipliner. Här skall blott erinras om planerna på gemensam nordisk utbildning av sjukhusadministratörer, som kommer att beröras i annat sammanhang.

Det nuvarande avtalet om hälsovårdshögskolan går ut den 30 juni 1968. Samtidigt aktualiseras behovet av nya lokaler. Föreliggande medlemsförslag bör ses mot bakgrunden härav. Medlems-

förslaget avser att betona vikten av att hälsovårdshögskolan får resurser som svarar mot föreliggande behov och den vidare utveckling av verksamheten som är önskvärd.

Sociala utskottet uttalar sin anslutning till medlemsförslaget och föreslår en rekommendation till regeringarna att planlägga utbyggnaden av hälsovårdshögskolan så att den erhåller nödiga lokaler och personella resurser att fullgöra alla de viktiga utbildnings- och forskningsuppgifter inom hygienens och sjukhusväsendets område, som lämpligen bör läggas på nordisk nivå. För min del vill jag särskilt understryka vikten av att man i detta sammanhang snarast gör en grundlig inventering av de olika medlemsländernas behov av undervisning inom de områden som kan täckas av hälsovårdshögskolans verksamhet. Utan kunskap om behoven av utbildning kan någon realistisk planering av skolans framtida verksamhet inte ske. Jag hoppas att dessa synpunkter skall vinna beaktande vid det hälsovårdsministermöte, som på inbjudan av den svenske socialministern skall hållas i april i år för att behandla bl. a. hälsovårdshögskolans framtida verksamhet.

Med detta ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnupprop.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Helgi Bergs, Sigurður Bjarnason, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Fagerholm, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hallberg, Hara, Hartling, Gunnar Henriksson, Holmberg, Hordvik, Horn, Hyytiäinen, Grete Hækkerup, Högström, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Martha Johannessen, Ólafur Johannesson, Klippenvåg, Kähönen, Aksel Larsen, Lars

Larsson, Lassinantti, Leiro, Lundström, Lähteenmäki, Løbak, Matthias A. Mathiesen, Møller, Møller Warmedal, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Normann, Ohlin, Carl Petersen, Erling Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Rosenberg, Røiseland, Salve Salvesen, Savela, Skytte, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensen, Thapper, Thestrup och Anna-Liisa Tiekso.

Frånvarande var:

Damsgaard, Ingrid Gärde Widemar, Håkon Johnsen, Korvald, Lahtela, Leirfall, Mohr Dam, Pitsinki, Ingrid Segerstedt Wiberg och Skoglund.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 59 röster.

5

D 1966/1/1963/s: meddelanden om rekommendation nr 1/1963 angående utbildning av sjukhusadministratörer

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

6

A 79/j: medlemsförslag om beskattning av nordiska stipendier

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at lade udforme ensartede regler med hensyn til beskattning af forskningsstipendiater ved nordiske institutioner eller andre forskningsinstitutioner på nordisk basis.

Møller Warmedal, Norge (utskottets talesman): Jeg kan berolige presiden-

ten med at jeg skal være meget kort og bare presentere forslaget. Det går som man ser av dokumentene, ut på at man får ensartede regler for beskatning av forskningsstipendier i de forskjellige nordiske land. Det er i praksis egentlig gjennomført, men for å utelukke enhver tvil, rekommenderer man at man søker å fremskaffe ensartede regler for disse stipendier, slik som det ble rekkommendert i 1962, at man utelukker enhver tvil når det gjelder annen ansettelse enn det som er begrunnet i stipendiet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnupprop.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Helgi Bergs, Sigurður Bjarnason, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Fagerholm, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hallberg, Hara, Hartling, Gunnar Henriksen, Holmberg, Hordvik, Horn, Hyytiäinen, Grete Hækkerup, Högström, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Klippenvåg, Kähönen, Aksel Larsen, Lars Larsson, Lassinantti, Leiro, Lundström, Lähteenmäki, Løbak, Mathias Á. Mathiesen, Møller, Møller Warmedal, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Normann, Carl Petersen, Erling Petersen, Georg Pettersson, Berte Rognerud, Rosenberg, Røiseland, Salve Salvesen, Savela, Skytte, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensen, Thapper, Thestrup och Anna-Liisa Tiekso.

Frånvarande var:

Ingrid Gärde Widemar, Håkon Johnsen, Korvald, Lahtela, Leirfall, Mohr Dam, Ohlin, Pitsinki, Dagmar Ranmark, Ingrid Segerstedt Wiberg och Skoglund.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 58 röster.

7

A 97/e: medlemsförslag om utredning angående bibehållandet av Norden som ett kärnvapenfritt område

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Georg Backlund hade i reservation fogad till utskottets förslag, föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att tillsätta en samnordisk kommitté för att utreda, genom vilka åtgärder och garantier det nuvarande kärnvapenfria tillståndet i Norden kunde göras permanent.

Holmberg, Sverige (utskottets talesman): När Nordiska rådet samlades förra gången i Köpenhamn år 1961 diskuterades bl. a. ett förslag om upprättande av en atomvapenfri zon i Norden. Vid det tillfället erinrade dåvarande finske statsministern Sukselainen om hur den finska regeringen hade sett på frågor av denna art. Han framhöll att redan när Finland anslöt sig till Nordiska rådet enades man — alltså Finlands regering och riksdag — om att Finlands representanter inte borde delta i handläggningen av, såsom det hette, frågor vilka är militärpolitiska eller skulle kunna leda till ställningstaganden i intressekonflikter mellan stormakter, om rådet i strid med rådets praxis skulle till behandling ta upp sådana frågor.

När ekonomiska utskottet nu haft att handlägga ett förslag om utredning angående bibehållandet av Norden såsom kärnvapenfritt område har ekonomiska utskottet haft denna formella praxis i minnet. Från utskottets sida framhålles att det i och för sig ligger inom rådets kompetens att behandla medlemsförslag av den här karaktären men att rådet likväl borde fortsätta hittillsvarande praxis att inte upptaga utrikespolitiska problem till behandling.

Med denna bakgrund har ekonomiska utskottet ansett att rådet saknar anledning att ingå på någon vidare prövning av behovet av att tillsätta en särskild nordisk kommitté för det ändamål som förslaget berör. Ekonomiska utskottet har därför föreslagit att Nordiska rådet icke företar sig någonting i anledning av medlemsförslaget och jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Backlund, Finland: Herr president! Vid behandlingen av föreliggande ärende i ekonomiska utskottet kunde jag inte förena mig med utskottsmajoriteten i dess negativa inställning till den i medlemsförslaget föreslagna rekommendationen, utan föreslår i en reservation att den måtte godkännas. Jag anser nämligen att den föreslagna rekommendationen är så anspråkslös och så hovsamt hållen, att den bör kunna godkännas av såväl Nordiska rådet som regeringarna i de nordiska länderna. Där konstateras ju endast, att det nuvarande kärnvapenfria tillståndet i Norden är tillfredsställande och att åtgärder borde vidtagas för att undersöka möjligheterna att kunna bevara det så framöver. Det är säkert ett allmänt önskemål i samtliga nordiska länder, inte bara bland befolkningens breda lager, utan även bland medlemmarna i Nordiska rådet och inom regeringarna att detta kärnvapenfria tillstånd skall få fortgå. Varför då inte i en rekommendation från Nordiska rådet fastslå detta, understryka det? Det är ju närmast det som ett godkännande av rekommendationen skulle innebära. Detta skulle ha, om inte annat så åtminstone en viss positiv psykologisk betydelse. Ett sådant uttalande skulle ju inte heller rikta sig mot någon makt utanför Norden och borde därför inte på något sätt kunna anses kompromettera någon av de nordiska regeringarna i utomnordisk makts ögon. Det argument som utskottsmajoriteten framfört som motivering för sin avvisande ståndpunkt, finner jag inte helt övertygande. Hänvisningen till tidigare ståndpunktstaganden t. ex. före-

faller mig ohållbar, då det i dessa tillfällen gällt andra och mycket längre gående förslag. Och i allmänhet bör det väl knappast anses rekommendabelt för Nordiska rådet att låsa fast sig i en ofruktbar och negativ non possumus-attityd, detta i synnerhet när det gäller en så betydande — ja, jag skulle vilja säga livsviktig — fråga som denna. Man har dock det intrycket, att Nordiska rådet uppför sig något i stil med prinsessan på ärten så fort det gäller fredsinitiativ. Varje sådant förefaller att iritera genom sju bolster, och man skulle kunna tycka att detta förslag ligger under sju bolster.

Hänvisningen till det uttalande som gjordes vid Finlands anslutning till Nordiska rådet äger inte heller enligt mitt förmenande sin tillämpning i förevarande fråga. Dessa uttalanden gjordes för att gardera mot möjligheten att bli indragen i krigiska förvecklingar. Att då utnyttja dem som argument mot strävanden att trygga freden och säkerheten i Norden kan inte vara som sig bör.

Jag hänvisar här till det anförande som hölls av rådsmedlemmen Rosenberg under generaldebatten och som finns stencilerat för utdelning här i rummet intill. Jag rekommenderar det till studium också för de anmärkningar som däri gjordes i slutet beträffande förfarandet vid val av medlemmar i Nordiska rådet och den motsättning som råder mellan den taktik som tillämpas i vissa länder och stipulationerna i Nordiska rådets stadga.

Jag har inte heller kunnat finna utskottsmajoritetens hänvisning till utrikesministrarna hållbar. Med en liknande argumentation i andra sammanhang skulle ju alla frågor kunna hänskjutas till ministrarnas träffar, vilket de möjligen inte skulle ha någonting emot, åtminstone i vissa fall.

Jag får därför föreslå, herr president, att den i reservationen föreslagna rekommendationen måtte godkännas och jag hoppas på stor uppslutning kring detta mitt förslag, men jag vill samtidigt generöst meddela, att jag inte kom-

mer att stämpla den som av en eller annan orsak röstar emot förslaget, som någon krigshetsare.

Judit Nederström-Lundén, Finland: Herr president! Envar har möjlighet att på basen av det utdelade dokumentmaterialet stifta bekantskap med det medlemsförslag som nu är uppe för behandling, varför jag inte har för avsikt att närmare redogöra för det. Man har försökt i medlemsförslaget framlägga den allvarliga situationen som på grund av den nurådande atombeväpningen hotar mänskligheten.

I medlemsförslaget har föreslagits, att man skulle tillsätta en kommitté för att undersöka genom vilka medel och garantier det nurådande atomvapenfria tillståndet i Norden kunde göras bestående. Detta förslag har uppkommit efter det Nordiska rådet två gånger tidigare förkastat förslag om rekommendation till regeringarna, att dessa gemensamt genom avtal skulle förklara Norden för ett atomvapenfritt område. Majoriteten i Nordiska rådet har motiverat sin ståndpunkt med att Norden i själva verket är ett atomvapenfritt område. Förslagsställarna har strävat efter att få garantier för att eventuella förändringar i läget inte skulle rubba det nu rådande läget utan att det atomvapenfria tillståndet i Norden kunde göras permanent.

Förslagsställarna har sporrats av de av medborgare i olika sammanhang framförda opinionsyttringarna. Man har allmänt omfattat det av president Kekkonen 1963 framförda förslaget, till vilket han även senare återkommit. Medlemsorganisationerna har sänt sina önskemål till Nordiska rådet. Medlemsförslaget är uppgjort i enlighet med 2 mom. i den resolution som godtogs av den nordiska fredskonferensen i Stockholm 1964, då ett stort antal medborgare representerande olika samhällsgrupper, var närvarande.

Här har åter åberopats — även från finska regeringens sida — att vi finlandare inte i Nordiska rådet borde be-

handla ovananförda frågor, samt att vi, då vi anslöt oss till Nordiska rådet har gjort den reservationen att inte fatta ståndpunkt i utrikespolitiska frågor.

I detta sammanhang skulle jag vilja säga, att en dylik reservation godkändes i enlighet med den då rådande situationen. Jag skulle tro, att vår önskan att vara med i det nordiska samarbetet har dikterat detta. En del av oss har godkänt den som ett slags förutsättning för vår anslutning, andra har velat förvissa sig om, att deltagandet inte på något sätt finge förorsaka nya oklarheter och faror för vårt folk, som just lyckats lösgöra sig från ett tungt krig. Nu i efterhand betraktat kunde denna reservation ha fått vara borta, emedan envar av riksdagen vald medlem har rätt att godkänna här framfört förslag, förkasta det eller nedlägga sin röst. Vår finska riksdag har även alltid möjlighet att fatta ståndpunkt i frågor rörande det arbete som bedrivs inom Nordiska rådet och vår insats i arbetet. Å andra sidan kan vi folkrepresentanter inte underlåta att framställa förslag, som siktar till att trygga vårt folks säkerhet och om vilka vi hysar den åsikten, att de borde behandlas på samma sätt som de övriga medlemsförslagen. Utan dessa blir det Nordiska rådets arbete av mindre betydelse. Freden och den internationella solidariteten är grundstenarna för det nordiska samarbetet. På det baserar sig allt vårt övriga arbete och våra strävanden på det ekonomiska, sociala och kulturella fältet.

Herr president. Jag understöder Backlunds förslag om godkännande av rekommendationen.

Bratteli, Norge: Det nordiske samarbeidet etter den andre verdenskrigen og ganske spesielt samarbeidet i Nordisk Råd er basert på en klar erkjennelse av at de nordiske land har valgt ulike utenrikspolitiske linjer og ulike standpunkter når det gjelder vesentlige utenrikspolitiske spørsmål. Ikke minst etter hvert som tiden har gått er vel stemningen i samtlige nordiske land

den at dette ikke er noe en bebreider hverandre. Den ulike stillingtagen fra de forskjellige land, de standpunkter de har tatt, hvert land ut fra sine historiske og geografiske forutsetninger, har ført til en relativ stabilisering av forholdene i Norden. Jeg synes nok at også en rent aktuell vurdering av situasjonen i dag gjør det helt klart at det er på dette grunnlaget vi må basere det nordiske samarbeidet og samarbeidet i Nordisk Råd. Det har neppe inntruffet noe, i hvert fall ennå i dag, som skulle kunne gjøre det mulig å basere det nordiske samarbeidet på en ensartet holdning i utenrikspolitiske spørsmål eller ensartede retningslinjer i utenrikspolitikken. Samtidig har det vel vært akseptert i det store og hele at dette at landene har valgt forskjellige linjer og tatt forskjellige standpunkter, det beror ikke på at noe land mer enn andre er interessert i verdens fred eller Nordens sikkerhet. Hvert enkelt land har ut fra en vurdering av sin stilling og sine interesser tatt nettopp de standpunkter en har ment tjener verdens fred og Nordens sikkerhet.

Derfor virker det på meg som litt fremmede toner å høre at der i en standpunkttagen her i samsvar med flertallet i økonomisk utvalg, f.eks. skulle kunne ligge en tolking av den finske riksdagens reservasjon i sin tid, som skulle gå imot bestrebelsene for å oppnå fred i verden. Jeg vil nødig gi meg inn i noe skarpt ordskifte om den slags formuleringer. Jeg noterer selvfølgelig med tilfredshet at herr Backlund ikke vil registrere oss som krigshissere fordi om vi ikke følger hans reservasjon. Men jeg ville gjerne at vi også skulle være fritatt for en uttalelse om at de som tar det standpunkt som det store flertall i det økonomiske utvalg har tatt, skulle være mindre innforstått med de plikter en har overfor de farer verdenssituasjonen innebærer og overfor verdensfreden enn de som har stilt det motforslag det her dreier seg om.

Jeg tror vi er nødt til fortsatt å basere oss på at de nordiske land ut fra

det de ser som sine interesser velger sin utenrikspolitiske vei, at landene seg imellom helt ut aksepterer dette, og at en allikevel søker å få til det best mulig indre samarbeidet i Norden.

Det burde ikke være nødvendig i denne forsamling å si at alle mennesker i Norden — og for den saks skyld også utenfor Norden — er fullt klar over alvoret i de problemer som knytter seg til atombomben. Det er helt klart for alle — og nå skal jeg holde meg til mitt eget land og strengt innenfor de prinsipper jeg her hevder — det er helt klart at Norge ikke har atombomber, at vi ikke ønsker å ha atombomber. Men det er samtidig også klart at fra dette standpunkt som vi står på å ville gi seg inn på, endog i eventuelt en nordisk ordning, enten gjennom egne erklæringer eller gjennom avtaler med utenforstående makter å påta seg helt ensidige militærpolitiske forpliktelser, det er et meget komplisert og vanskelig spørsmål. Og noe annet er det jo ikke snakk om her, for ingen jo har tenkt seg at Norden for tiden vil kunne oppnå gjensidige avtaler som virker inn på atompolitikken, med noen av Nordens naboer. Derfor synes jeg det er riktig å ta til etterretning — og jeg holder meg igjen nå til Norge — at vi tar det standpunkt at vi ikke har atombomber, og vi ønsker ikke å ha dem. Men dette er et standpunkt vi tar etter vår egen overveielse. Det er i dag ingen mulighet for å få gjensidige avtaler om dette med makter utenfor Norden, og da har det neppe heller noen hensikt å inngå avtale om en slik ensidig forpliktelse fra de nordiske lands side.

Ut fra den forskjelligartede utenrikspolitiske stilling landene har, bl. a. på grunn av sin forskjellige skjebne under den andre verdenskrigen og den situasjon som etterpå oppstod, falt det helt naturlig for alle de nordiske land å godta den finske reservasjonen som ble tatt da Finland trådte inn i Nordisk Råd i sin tid. Og jeg tror også at under behandlingen av utenrikspolitiske spørsmål i det enkelte land hvor dette blir

avgjort — og det er bare der det kan avgjøres — vil en sannsynligvis i samtlige nordiske land alltid ha sterkt i minne de hensyn en skylder også andre nordiske land og deres stilling. Det kommer jo blant annet av at landene kan være mer eller mindre vanskelig stillet, de kan være mer eller mindre utsatt, også noe som kan skifte med omstendighetene og i noen grad skifte med tiden. Men disse hensyn til andre land, de gjør jo også at det er naturlig for ansvarlige mennesker i de nordiske land å være til det ytterste tilbakeholdne med å gi andre land, som har valgt andre utenrikspolitiske veier, mer eller mindre høyrøstede råd om hvilke standpunkter de bør ta eller hvilke tiltak de bør treffe.

Men det er helt klart at skal en slik indre respekt i Norden for at en har valgt forskjellige utenrikspolitiske veier, føre til den indre forståelse i Norden som en her sikter etter, da må en slik forståelse være gjensidig. Da må alle landene ta de samme hensyn og følge de samme prinsipper, ha den samme respekt for at landene her har valgt og fremdeles i dag velger noe forskjellige veier i fundamentale utenrikspolitiske spørsmål og sikkerhetsspørsmål.

Når jeg fant grunn til å si dette, herr President, for så vidt i strid med reglene om at utenrikspolitikk ikke skal drøftes i Nordisk Råd, så er det dels på grunn av særlig herr Rosenbergs uttalelser i den generelle debatt, og kanskje i noen grad, men mindre grad, i forbindelse med enkelte av de uttalelser som i dag kom fra herr Backlund. Men det jeg fremfor alt gjerne vil ha frem, idet jeg ikke ønsker noen mistolkning av det standpunkt som er tatt av flertallet i det økonomiske utvalg, det er at jeg tror en rent nøktern vurdering også i dag vil føre til at et nordisk samarbeid må være basert på at vi aksepterer og respekterer at vi har valgt forskjellige utenrikspolitiske linjer. Det behøver ikke å stenge for det interne nordiske samarbeid, men vi må da vise gjensidig respekt for disse for-

skjelligartede valg og for den selvstendighet vi i hvert av disse også de nordiske land har forbeholdt oss og forbeholder oss når det gjelder vurderingen av utenrikspolitiske og sikkerhetspolitiske spørsmål.

Holmberg, Sverige: Herr president! Jag kan fatta mig ganska kort med hänsyn till att herr Brattelis inlägg ytterligare styrkt den uppfattning som det ekonomiska utskottet kommit till i denna fråga, nämligen att sådana omständigheter inte tillkommit, att Nordiska rådet bör förändra sin praxis att inte behandla utrikespolitiska frågor, säkerhetsfrågor och försvarsfrågor.

Jag vill betona att detta är ett formellt men mycket bestämt avståndstagande. Därtill kommer att den generaldebatt vi hade häromdagen visar att det finns ämnen, inte minst på det ekonomiska området, som onekligen ger Nordiska rådet fullt arbete. Jag tror att det skulle innebära en inte obetydlig försvagning på längre sikt av Nordiska rådets arbetsmöjligheter om vi dessutom skulle införa utrikespolitiska frågor och försvarsfrågor i debatten. Vi har absolut ingen anledning att i nuvarande läge vidta någon åtgärd som försvårar Nordiska rådets vidare arbete.

Emellertid fick jag en känsla av att herr Backlund, ehuru han uttryckte sig mycket försiktigt, ville göra en skillnad mellan å ena sidan förslaget om tillskapande av kärnvapenfria zoner och å andra sidan de två övriga partiella åtgärder man tänker sig vidta, nämligen inställande av kärnvapenprov och förhindrande av spridning av kärnvapen. Jag tror att detta tekniska sätt att se på frågorna inte håller. Alla de tre partiella åtgärder för att hindra spridning av kärnvapen som nu behandlas måste betraktas såsom en enhet och såsom ett utrikespolitiskt problem.

Detta får naturligtvis inte fattas så, att vi skulle vara motståndare till att man hindrar en spridning av kärnvapen. Fråga är emellertid, vilken metod

för att nå det av oss alla önskade resultatet som är mest effektivt. Jag tror att den metod som för närvarande används i Norden, där varje enskilt land från sina utrikespolitiska, försvarspolitiska och säkerhetspolitiska utgångspunkter agerar på det internationella området exempelvis vid nedrustningskonferenser, åstadkommer det bästa resultatet. Det innebär med andra ord att ett bifall till reservationen kanske skulle motverka reservationens syfte och minska möjligheterna att förhindra en spridning av kärnvapen i stället för att bidra till att vi så snart som möjligt får ett säkrare tillstånd på detta område.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnupprop beträffande det i reservationen framställda förslaget till rekommendation.

För förslaget till rekommendation röstade:

Bäcklund, Gunnar Henriksson, Lahtela, Aksel Larsen, Judit Nederström-Lundén, Rosenberg och Anna-Liisa Tiekso.

Mot förslaget till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Helgi Bergs, Sigurður Bjarnason, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Sigrid Ekendahl, Fagerholm, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hallberg, Hara, Hartling, Holmberg, Hordvik, Horn, Hyytiäinen, Grete Hækkerup, Högström, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Hákon Johnsen, Klippenvåg, Korvald, Kähönen, Lars Larsson, Lassinantti, Leiro, Lundström, Lähteenmäki, Løbak, Matthias A. Mathiesen, Møller, Mørk, Harald Nielsen, Ohlin, Carl Petersen, Erling Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Røise-land, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Skoglund, Skytte, Sukselainen, Thapper och Thestrup.

Franvarande var:

Erik Eriksen, Ingrid Gärde Widemar, Leirfall, Mohr Dam, Møller Warmedal,

Normann, Pitsinki, Sundin och Poul Sørensen.

Det i reservationen framställda förslaget till rekommendation förkastades sålunda med 53 mot 7.

Utskottets förslag bifölls.

8

A 61 T/e: tilläggsförslag om ekonomiskt samarbete inom Nordkalottområdet och A 73/s: medlemsförslag om samarbete beträffande vissa lokaliseringspolitiska åtgärder

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av tilläggsförslaget och medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar

1. Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar att intensifiera det inleda samarbetet på det lokaliseringspolitiska området,

2. Finlands, Norges och Sveriges regeringar att gemensamt kartlägga konkreta ekonomiska samarbetsmöjligheter inom Nordkalottområdet; samt

3. Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar att föranstalta om forskning kring och en inventering av allmänna förutsättningar för en nordisk lokaliseringspolitik.

Løbak, Norge (utskottets talesman): De to medlemsforslag som ligger til grunn for sosialpolitisk utvalgs innstilling i dag, omhandler to meget viktige og vanskelige innenrikspolitiske spørsmål for samtlige nordiske land.

Den alminnelige utvikling som forårsaker disse medlemsforslag, er jo godt kjent av samtlige medlemmer av Nordisk Råd. Jeg skulle ikke behøve å gjenta det. Det er den sterke endring i næringsstrukturen, flyttingen fra utkantbygdene inn til de store sentra, vanskelighetene med å skape arbeidsplasser i utkantbygdene og vanskelighetene med å finne også slike åtgjerder i de tett befolkede sentra som folk søker inn til,

at det kan bli trivsel for de menneskene som kommer der. Dette er alminnelig kjent, og i medlemsforslagene er det utgangspunktet. Hensikten med medlemsforslagene er at man gjennom samarbeid både innenfor Nordisk Råd og mellom de ansvarlige myndigheter i våre land kan finne fram til hjelpemidler og utveger slik at man kanskje sammen kan løse enkelte av disse problemene på en bedre måte enn vi gjør hver for oss. Det gjelder i første rekke grensebygdene våre, hvor samarbeidet og samvirket gjennom årtier har vært et grunnlag som grensebefolkningen har vennet seg til, og som man har stolt på og bygd en del av sine virksomheter på.

Når det gjelder de nasjonale tiltak som de enkelte land har satt i verk, vil jeg gjerne peke på at Sverige og Norge allerede har truffet tiltak for å bøte på og kanskje endre den uheldige utvikling som har funnet sted. I Norge begynte det jo med gjenreisningen av Nord-Norge. Det har fortsatt etter at vi fikk utbyggingsfondet for distriktene, og vi har med hjemmel i disse ordninger kunnet reise ca. 2 000 forskjellige prosjekter i utkantbygdene og utflyttingsdistriktene. Og vi sier i det medlemsforslaget som jeg er med på, at vi mener at næringslivet i utbyggingsområdene bør bygges ut ved hjelp av sentra som kan fremme de kommersielle og kulturelle interesser innenfor disse utbyggingsområdene. Vi har også i det medlemsforslaget — jeg tillater meg å gå litt nærmere inn på det, da jeg selv er forslagsstiller — pekt på de særlige problemer som hersker i Nordkalottområdet. Her kommer da også tilleggsforslaget fra hr. Lassinantti inn, som utvalget har behandlet i den foreliggende innstilling. Hr. Lassinantti henviser i sitt medlemsforslag til det mislykte forsøk som ble gjort i sin tid på å reise en finsk-norsk papirfabrikk i Kirkenesområdet, og jeg vil gjerne gjenta det sitat som hr. Lassinantti gir av hva den daværende finske statsminister Reino Lehto uttalte i Nordisk Råds møte den 15. februar 1964. Statsminister Lehto uttalte følgende: »Jag är övertygad om

att man inom Nordkalottområdet kommer att finna andra samarbetsprojekt, vilka även ur strängt ekonomisk synpunkt är realiserbara».

Jeg vil gjerne understreke betydningen av at det fra så fremtredende finsk hold ble sagt såpass sterke ord om eventuelle framtidige samarbeidsprosjekter og realiseringen av dem.

I tilleggsforslaget peker hr. Lassinantti også på en del andre samarbeidsoppgaver, turistnæring m. v. Til dette tilleggsforslaget har da forskjellige instanser i de angjeldende land kommet med sine uttalelser. Jeg vil gjerne vise til det som Distriktenes utbyggingsfond i Norge sier om medlemsforslaget. Det sier at samarbeidsprosjekter i Nordkalottområdet som det ansees hensiktsmessig å realisere, bør tas opp til nærmere undersøkelse. Det uttales videre av Utbyggingsfondet at dette arbeid vil kunne skje ved å opprette et fåtallig ad hoc-utvalg med et begrenset mandat som ved årlige konferanser med representanter fra de tre nordiske land — altså Finland, Norge og Sverige — kan drøfte spesielle emner innenfor bestemte områder. Så vel finske som svenske og norske myndigheter stiller seg positivt til dette medlemsforslaget fra hr. Lassinantti. Disse to medlemsforslag er blitt drøftet i en rekke møter i utvalget. Vi har behandlet, som jeg sa til å begynne med, de to forslag under ett, og det forslag som legges fram her til rekommendasjon, omfatter således begge forslag. Til det første medlemsforslaget, A 74/s, er de uttalelser som er avgitt, stort sett positive. Således blir det påpekt fra de berørte grensefylker og -län i Finland, Norge og Sverige, at samarbeidet allerede er tatt opp og samarbeidsutvalg nedsatt mellom noen av de berørte fylker og län.

Jeg skal ellers ikke gå nærmere inn på det som ble uttalt fra de institusjoner som har hatt forslagene til uttalelse. Jeg viser til de trykte dokumenter. Det hører med, synes jeg, til lyspunktene i denne sak at det under utvalgets møte i går kom meddelelse om at samarbeidsministrene i våre land på dette områ-

de allerede er blitt enige om å ta opp denne sak til drøftelse på et møte som vil bli holdt i København i vår. Det er jo slik at utviklingen i våre land på dette område går raskt, og våre utredningsmyndigheter og våre bestemmede myndigheter må derfor sette fart i arbeidet hvis vi skal nå målsettingen som vi alle er enige om, å søke i størst mulig utstrekning å bøte på den utvikling som har funnet sted og fremdeles finner sted.

Utvalget har understreket betydningen av kommunikasjonene. I dette tilfellet er det vel i første rekke mellomriksvegene, som jo i særlig grad blir viktige faktorer for å fremme samarbeidsprosjektet mellom disse naboland. Jeg håper at de myndigheter som skal føre dette viktige arbeid videre, også når det gjelder spørsmålet om mellomriksveier, som vi har behandlet tidligere på et begrenset felt i dag, vil finne det hensiktsmessig å nedsette et utvalg som også vil ta opp til vurdering spørsmålet om mellomriksveger utenom Nordkattområdet, og videre undersøke om man ikke bør søke å finne grunnlag for en samlet plan for utbygging av mellomriksvegene og eventuelt bygging av nye mellomriksveger såvel i de nordligste fylker i Norge som i de sydligste fylker. Det hører iallfall med blant de samarbeidsprosjekter som er tatt opp mellom Värmland i Sverige og Hedmark og Akershus fylker i Norge. Jeg vil understreke det utvalget sier om at det er nødvendig i denne sak så langt som råd er, å konsentrere arbeidet om bestemte områder og bestemte prosjekter i områdene. Det blir selvsagt våre nordiske grensebygder som i første rekke kommer i betraktning. Utvalget har i sitt forslag till rekommandasjon anbefalt at man skal se saken under mer generell synsvinkel, men dette kan etter utvalgets mening ikke på noen måte skyve grensebygdens interesser til side.

La meg også få understreke betydningen av forskning på dette område. Under punkt 3 i forslaget til rekomman-

dasjon er når det gjelder forskningen, også Island tatt med, idet vi har fått henstillinger fra representanter fra Island om at de ville være med under det punktet. Jeg går selvsagt ut fra at punktene 1 og 2 i rekommandasjonen kan tas opp uten at man først skal igangsette en omfattende forskning for de punkters vedkommende. Allerede i dag er det lagt fram flere prosjekter som kommer inn under denne sak og under punktene 1 og 2, og jeg forutsetter at disse prosjekter og eventuelle andre prosjekter av samme karakter ikke blir forsinket grunnet et ønske om en eventuell nærmere forskning når det gjelder problemene omkring denne saken. Utvalget mener at et mer langtgående samarbeid på lokaliseringspolitikken område må være grunnlaget for et omfattende forsknings- og utredningsarbeid. De sosiologiske virkninger for befolkningen i vedkommende bygder er et viktig forskningsområde. Det samme gjelder de kulturelle virkninger innen de berørte områder. Det er allerede undersøkelser i gang angående landskapsgrensenes, språkgrensenes og riksgrensens betydning for folkelivet f. eks. i Tornedalen. Det pekes da videre på det forskningsarbeid som pågår ved Universitetet i Oslo angående de strukturendringer som er en følge av industrireisingen i Mo i Rana. Gjennom det forskningsarbeid som således allerede er satt i gang, og det framtidige forskningsarbeid, vil man vinne erfaring som kan komme de mer omfattende forskningsarbeider som jeg her har nevnt, til gode.

Jeg vil med dette få lov til å anbefale rådet å vedta utvalgets forslag till rekommandasjon.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnupprop.

För utskottets förslag till rekommandation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Helgi Bergs, Sigurður Bjarnason, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Sigrid Ekendahl, Fagerholm, Lis

Groes, Einar Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Hallberg, Hara, Gunnar Henriksson, Holmberg, Hordvik, Horn, Hyytiäinen, Grete Hækkerup, Högström, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Martha Johannessen, Klippenvåg, Korvald, Kähönen, Aksel Larsen, Lars Larsson, Lassinantti, Leiro, Lundström, Lähtenmäki, Løbak, Mathias A. Mathiesen, Møller, Judit Nederström-Lundén, Erling Petersen, Dagmar Ranmark, Rosenberg, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Skoglund, Skytte, Sukselainen, Sundin, Thapper, Thestrup och Anna-Liisa Tiekso.

Frånvarande var:

Erik Eriksen, Hartling, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Lahtela, Leirfall, Mohr Dam, Møller Warmedal, Mørk, Harald Nielsen, Normann, Ohlin, Carl Petersen, Georg Pettersson, Pitsinki, Røiseland och Poul Sørensen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes till rådet, att Poul Sørensen, Danmark, för återstoden av denna dag lämnat sessionen, och ersatts av Jørgen Jensen, Danmark.

Rådet beslöt godkänna den härav föranledda ändringen i medlemslistan.

9

D 1966/31/1962/j: meddelanden om rekommendation nr 31/1962 angående administration m. m. av gemensamma institutioner och A 63 T/j: tilläggsförslag om administration m. m. av gemensamma institutioner

Juridiska utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del avslutat;

II. att rådet i anledning av tilläggs-

förslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne ved planlægningen af fælles institutioner i muligt omfang at følge de forslag, som er fremlagt i betænkningerne: Fællesinstitutioner i Norden (NU 1960: 2) og Personaleforhold ved fællesinstitutioner i Norden (NU 1964: 8).

Hara, Finland (utskottets talesman): Gemensamma nordiska institutioner har länge varit i avsaknad av vissa generella riktlinjer angående administration, budget, personal m. m. I anledning därav antog Nordiska rådet 1958 en rekommendation om utformandet av allmänna riktlinjer för administrationen av dessa gemensamma institutioner. År 1960 avgav kommittén sitt betänkande till mönsterbestämmelser för ifrågasvarande institutioner. 1962 beslöt Nordiska rådet genom en ny rekommendation åt regeringarna, att denna utredning bör kompletteras. 1964 avgavs om gemensamma institutioner ett nytt betänkande, som innehöll förslag till reglering av personalens löner och pensioner, uppsägningstid, semester och sjuklön m. m. ävensom förslag till utgiftsfördelning länderna emellan. Då detta förslag tillsammans med det tidigare bildar en god grundval för administrationen av gemensamma nordiska institutioner, har man i ett medlemsförslag, som väckts av Ingrid Gärde Widemar, hemställt, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att vid planering av gemensamma institutioner i möjligaste mån följa detta förslag.

Ärendet har varit före i juridiska utskottet och också varit på remiss bl. a. hos dessa gemensamma nordiska institutioner. Deras utlåtanden är positiva till förslaget. Man understryker dock, att det mellan dessa institutioner råder förhållandevis stora skiljaktigheter, och att det inte är ändamålsenligt att fastslå styrelsens befogenheter i allmänna bestämmelser. Denna synpunkt delas också av juridiska utskottet, vilket fram-

går av utskottets betänkande. Juridiska utskottet föreslår alltså att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation i saken: Nordiska rådet rekommenderar regeringarna, att vid planering av gemensamma institutioner i möjligaste mån följa de förslag som framlagts i betänkningarna »Fællesinstitutioner i Norden» från 1960 och »Personaleforhold ved Fællesinstitutioner i Norden» från 1964.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag, punkt I.

Därefter skedde omröstning medelst namnupprop beträffande utskottets förslag, punkt II.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Helgi Bergs, Sigurður Bjarnason, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Sigrid Ekendahl, Fagerholm, Lis Groes, Einar Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Hallberg, Hara, Gunnar Henriksson, Holmberg, Hordvik, Horn, Hyttiäinen, Grete Hækkerup, Högström, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Martha Johannessen, Håkon Johnsen, Klippenvåg, Korvald, Kähönen, Lars Larsson, Lassinantti, Lundström, Lähteenmäki, Løbak, Matthías Á. Mathiesen, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Erling Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Skytte, Sukselainen, Sundin, Thapper, Thestrup och Anna-Liisa Tiekso.

Frånvarande var:

Damsgaard, Erik Eriksen, Hartling, Ólafur Jóhannesson, Lahtela, Aksel Larsen, Leirfall, Leiro, Mohr Dam, Møller, Møller Warmedal, Harald Nielsen, Normann, Ohlin, Carl Petersen, Pitsinki, Berte Rognerud, Rosenberg, Røise-land och Skoglund.

Rekommendationen enligt utskottets förslag, punkt II, hade således antagits med 49 röster.

A 52/s: medlemsförslag om nordiskt sjukhusfysikersamarbete

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för ett nordiskt sjukhusfysikersamarbete.

Gustafsson, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Med hänvisning till det föreliggande dokumentet ber jag att få instämma med utskottet som föreslår att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna för ett nordiskt sjukhusfysikersamarbete.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnupprop.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Helgi Bergs, Sigurður Bjarnason, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Sigrid Ekendahl, Fagerholm, Lis Groes, Einar Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Hallberg, Hara, Gunnar Henriksson, Hordvik, Horn, Hyttiäinen, Grete Hækkerup, Högström, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Klippenvåg, Korvald, Kähönen, Aksel Larsen, Lars Larsson, Lassinantti, Leiro, Lundström, Lähteenmäki, Løbak, Matthías Á. Mathiesen, Møller, Møller Warmedal, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Carl Petersen, Erling Petersen, Georg Pettersson, Berte Rognerud, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Skoglund, Skytte, Sukselainen, Sundin, Thapper, Thestrup och Anna-Liisa Tiekso.

Frånvarande var:

Backlund, Damsgaard, Erik Eriksen, Hartling, Holmberg, Lahtela, Leirfall,

Mohr Dam, Harald Nielsen, Normann, Ohlin, Pitsinki, Dagmar Ranmark, Rosenberg och Røiseland.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 54 röster.

11

A 9 T/t: tilläggsförslag om upphävande av lotsplikt i Norge för vissa mindre fartyg

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av tilläggsförslaget.

Utskottets förslag bifölls.

12

A 58/t: medlemsförslag om samarbete rörande trafiksäkerhetsforskning

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Rad henstiller til regeringerne at oprette et nordisk samarbejdsorgan for trafiksikkerhedsforskning.

Cassel, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Den fråga det här gäller är inte någon ny fråga för Nordiska rådet. Redan 1959 rekommenderade rådet de nordiska regeringarna att uppta ett samarbete på trafiksäkerhetsforskningens område. Det blev emellertid tyvärr inte mycket av med det hela, eftersom de flesta av de nordiska länderna då ännu inte hade några nationella forskningsorgan som kunde kopplas ihop med grannländernas. I dag är läget väsentligt bättre. Det finns forskningsorgan i alla nordiska länder och dessa forskningsorgan har, såvitt jag är underrättad, redan etablerat ett mycket gett samarbete. Vad frågan nu gäller är bara att försöka skapa ett permanent kontaktorgan som skulle ha till uppgift att samordna forskningen på området, att dela upp arbetet på lämpligaste sätt och att se till att de alltid begränsade forskningsmöjligheterna

blir tillvaratagna så effektivt som möjligt. Det är uppenbart att för ett sådant gemensamt organ och en sådan gemensam forskning måste det ställas tillräckliga medel till förfogande.

Jag behöver inte alls, herr president, ta upp tiden med att närmare plädera för förslaget. Alla vi som sitter här vet vilken ström av tragedier som dag för dag, timme för timme utspelar sig på våra vägar, med tusentals dödade i Norden varje år och tiotusentals svårt skadade. Trafikolyckorna är en av våra verkligt stora folksjukdomar, som kräver kraftiga ingrepp. Men sådana ingrepp kan bara göras effektiva, om det sker i ljuset av en grundläggande forskning som verkligen förmår tränga in i orsakssammanhangen och ge anvisningar om var man skall sätta in sina åtgärder. Problemen på vägarna, problemen i trafiken är ganska ensartade i våra olika länder och de blir detta i ännu högre grad när Sverige nästa år tar steget över till högertrafik och när vi även i övrigt kommer att få en gemensam trafiksäkerhetslagstiftning.

Jag ber att få yrka bifall till trafikutskottets förslag som innebär att rådet i anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation: Nordiska rådet hemställer till regeringarna i de nordiska länderna att upprätta ett nordiskt samarbetsorgan för trafiksäkerhetsforskning.

Kommunikationsminister Teir, Finland: Herr president! Trafiksäkerheten är en fråga som i vår tid tarvar en alldeles särskild uppmärksamhet från samhällets sida. Vi kan konstatera, att trafikolyckorna, som här nyligen sades, har ökat överallt. Exempelvis i Finland omkom senaste år, 1965, enligt förhandsstatistiken över 1 000 personer i dylika olyckor. De skadades antal året förut, alltså 1964, uppgick enligt föregående års statistik till 14 163. Det är därför vår plikt att göra vårt yttersta för att avvärja dessa olyckor. I denna bemärkelse är forskningen icke enbart ur trafik- och ekonomisk-politisk

synpunkt betydelsefull, utan den är av största vikt även i socialt avseende när det gäller att utreda trafikolyckornas orsaker och de förhållanden som alltmer ökar riskerna för olycksfall, samt även i att uppfinna ändamålsenliga och effektiva medel och skyddsåtgärder för förebyggande av ifrågavarande olyckor. I Finland såsom även i de övriga nordiska länderna har redan utförts eller inletts ett flertal undersökningar i nämnda avseende. I Finland har framför allt vår centralorganisation Talja av kommunikationsministeriet anförtratts det riksomfattande trafiksäkerhetsarbetet. Ytterligare har arbete utförts av Institutet för arbetshygien under ledning och uppsikt av vid detta institut inrättade speciella forskningsorgan. Bland dylika forskningsobjekt må nämnas unga körkortsinnehavares andel i trafikolyckorna, varnande av trafiktecken vid landsvägskörning, experiment med hastighetsbegränsning vid landsvägstrafiken, förartyp som klarar sig bra i trafiken, i mörker inträffade olyckor, bedömning av hastighet och avstånd i olika körsituationer, trötthet under körning osv. Av de undersökningar som nu pågår eller är under arbete kan konstateras bl. a. epilepsins och sockersjukans inverkan på körskickligheten, fylleri i trafiken, trafiksäkerheten vid landsvägs- och järnvägskorsningar osv. Enär det redan förmärkts att nämnda undersökningar varit av stor betydelse för planerandet och ordnandet av åtgärder för förebyggande av trafikolyckor ävensom vid trafikoffrens rehabilitering, vore det av vikt att fortsätta dessa så effektivt som möjligt. Då det nordiska samarbetet härvid äger de största möjligheterna till en effektivisering av nämnda forskningsarbete och för utnyttjande av dess resultat, anser jag medlemsförslaget vara motiverat och rådets rekommendation därom väl värd att förorda. Det är att komma ihåg i detta sammanhang, att det är ytterst sällan trafikolyckorna inträffar på grund av vägens tekniska beskaffenhet eller av

motorfordonets tekniska beskaffenhet utan det är människan som för fram fordonet som, kan man säga, nästan undantagslöst är orsaken till olyckans inträffande. Må det tillåtas mig, herr President, att kanske litet frångå den vanliga stela stilen för att med en liten anekdot visa, att det är just människan det gäller. — Det kom en deputation bekymrade medborgare upp till trafikmyndigheterna och förfrågade sig vad dessa har gjort för att stävja den stora olycksfrekvensen på våra landsvägar. Man sporde huruvida alla åtgärder har vidtagits för att eliminera och omöjliggöra olyckorna, vartill man fick till svar att det finns noggranna bestämmelser om huru man skall förfara. Ifall trafikanterna iakttar bestämmelserna kan man säkert säga, att minst hälften av alla olyckor är eliminerade. Men efter ett längre anförande slutade svaret med detta: Vad hjälper det att säga att man har en tiger i tanken när det sitter en äsna vid ratten.

Erling Petersen, Norge: Det er et meget viktig tiltak som foreslås her, og det i et forskningsområde som utvilsomt fortjener en større innsats.

Det viktigste er selvsagt å kunne spare liv og helse for de hundre tusener som rammes av ulykker. Men saken har også en økonomisk side. Det ødelegges så store verdier at en effektiv forskning på dette område faktisk mer enn vil betale seg selv. Allikevel tror jeg, slik situasjonen ligger an, at nettopp utgiftene kan komme til å være en bremsefaktor for en effektiv forskning på dette område både i de enkelte land og om Norden samarbeider. Jeg vil i den forbindelse peke på den mulighet som her foreligger for samarbeid også med land utenfor Norden, og institusjoner som arbeider med det samme problemet. Det forekommer allerede i Europa enkelte spesialinstitutter for forskning av denne type, og de resultater de kommer frem til, er temmelig allmenngyldig. Det er derfor av liten interesse om man på nordisk basis

skulle sette seg i stand til å gjøre disse oppdagelser en gang til.

Den siste taler pekte meget riktig på at det er den menneskelige faktor som er avgjørende for de fleste ulykker, men det har utvilsomt vist seg at de tekniske forhold både med hensyn til kjøretøyene og veiene er av temmelig avgjørende betydning for den faregrad som oppstår. Kan man redusere farligheten gjennom tekniske undersøkelser, er det klart at selv om den menneskelige kjøreedyktighet ikke er til å stole på, vil iallfall mulighetene for å foranstalte ulykker bli meget mindre.

Sedan diskussionen forklarats avsluttad, skedde omröstning medelst namnpropp.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Helgi Bergs, Sigurður Bjarnason, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Sigrid Ekendahl, Fagerholm, Lis Groes, Einar Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Hallberg, Hara, Gunnar Henriksson, Holmberg, Hordvik, Horn, Hyytiäinen, Grete Hækkerup, Högström, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Klippenvåg, Korvald, Kähönen, Lahtela, Aksel Larsen, Lars Larsson, Lassinantti, Leiro, Lundström, Lähteenmäki, Løbak, Matthias A. Mathiesen, Møller, Møller Warmedal, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Carl Petersen, Erling Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Rosenberg, Salve Salvesen, Savela, Skytte, Sukselainen, Sundin, Thapper, Thestrup och Anna-Liisa Tiekso.

Frånvarande var:

Damsgaard, Erik Eriksen, Hartling, Håkon Johnsen, Leirfall, Mohr Dam, Harald Nielsen, Normann, Ohlin, Pit-sinki, Røiseland, Ingrid Segerstedt Wi-berg och Skoglund.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 56 röster.

13

A 61 T/t: tilläggsförslag om nordiskt samarbeite för transportekonomisk forskning

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at oprette et nordisk samarbejdsudvalg for transportøkonomisk forskning.

Lundström, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Liksom den föregående frågan är även denna rätt gammal i Nordiska rådet — den firar i år tioårsjubileum. Den har blivit grundligt utredd av en särskild kommitté och är utförligt remissbehandlad i alla berörda länder.

Man kan konstatera att de många remissinstanserna med ett undantag har varit positivt inställda till tanken på ett närmare nordiskt samarbeite beträffande transportekonomisk forskning. Skälen har varit många. Naturligtvis anser man, det förstår vi alla, att denna fråga är ytterligt viktig med hänsyn till den ständigt fortgående ökningen av transporterna på landsvägar och järnvägar, till sjöss och i luften. Likaså är man ense om att det finns betydande problem som bör göras till föremål för såväl grundforskning som tillämpad forskning. Ett samarbeite har också många fördelar. Det skulle minska risken för dubbelarbete i olika länder, öka effektiviteten och ge möjligheter till ett snabbare framåtskridande tack vare kontakter och ömsesidiga impulser, specialisering och differentiering av arbetet.

Man får alltså säga att det föreliggande förslaget till rekommendation är väl underbyggt. Rådets ledamöter torde emellertid ha observerat att rekommendationen inte riktigt är densamma som medlemsförslaget. I rekommendationen föreslås ett samarbetsorgan för transportekonomisk forskning, men man går inte närmare in på hur det skall

organiseras. Skälet därtill är att övervägandena ännu inte slutförts beträffande den framtida transportekonomiska forskningen i Danmark och Sverige. Därför låter man organisationsfrågan bero på närmare överläggningar mellan fackministrarna.

Jag ber, herr president, att få yrka bifall till rekommendationen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnprop.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Helgi Bergs, Sigurður Bjarnason, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Sigrid Ekendahl, Fagerholm, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hallberg, Hara, Hartling, Gunnar Henriksson, Holmberg, Hordvik, Horn, Hyytiäinen, Grete Hækkerup, Högström, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Klippenvåg, Korvald, Kähönen, Lahtela, Aksel Larsen, Lars Larsson, Lassinantti, Leiro, Lundström, Lähteenmäki, Løbak, Matthias A. Mathiesen, Møller, Møller Warmedal, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Ohlin, Carl Petersen, Erling Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Rosenberg, Røiseland, Salve Salvesen, Savela, Skytte, Sukselainen, Sundin, Thapper, Thestrup och Anna-Liisa Tiekso.

Frånvarande var:

Damsgaard, Erik Eriksen, Ingrid Gärde Widemar, Sigurður Ingimundarson, Håkon Johnsen, Leirfall, Mohr Dam, Harald Nielsen, Normann, Pitsinki, Ingrid Segerstedt Wiberg och Skoglund.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 57 röster.

14

A 76/e: medlemsförslag om skogstekniskt utvecklingsarbete

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att årligen bevilja medel till Nordiska skogsarbetsstudiernas råd NSR för nordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete.

Sundin, Sverige (utskottets talesman): Herr president! I respekt — icke av rädsla för — presidentens tidigare propå om att vi bör tala kort skall jag i detta sammanhang till fullo villfara hans rekommendation.

När jag dessutom är medveten om att rådets samliga ledamöter har tagit del av såväl medlemsförslaget och remissyttrandena som ekonomiska utskottets förslag, ber jag, herr president, att få yrka bifall till ekonomiska utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnprop.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Helgi Bergs, Sigurður Bjarnason, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Sigrid Ekendahl, Fagerholm, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hallberg, Hara, Hartling, Gunnar Henriksson, Holmberg, Hordvik, Horn, Hyytiäinen, Grete Hækkerup, Högström, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Klippenvåg, Korvald, Kähönen, Lahtela, Aksel Larsen, Lars Larsson, Lassinantti, Leiro, Lundström, Lähteenmäki, Løbak, Matthias A. Mathiesen, Møller, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Ohlin, Carl Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Rosenberg, Røiseland, Salve Salvesen, Savela, Skytte, Sukselainen, Sundin, Thapper, Thestrup och Anna-Liisa Tiekso.

Frånvarande var:

Damsgaard, Erik Eriksen, Ingrid Gärde Widemar, Sigurður Ingimundarson, Håkon Johnsen, Leirfall, Mohr Dam, Møller Warmedal, Harald Nielsen, Nor-

mann, Erling Petersen, Pitsinki, Ingrid Segerstedt Wiberg och Skoglund.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 55 röster.

15

A 82/k: medlemsförslag om samarbete på formgivningens område

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att gemensamt utreda förutsättningarna och formerna för statligt stöd åt såväl till Norden som de nordiska ländernas främsta exportmarknader i utlandet förlagda strävanden att bibehålla och ytterligare befästa de nordiska ländernas starka ställning på formgivningens område.

Berte Rognerud, Norge (utskottets talesman): Jeg skal forsøke å være kort.

Det høres kanskje noe pretensiøst ut når det i utkastet til den foreliggende rekommendasjon heter at de nordiske land må forsøke å beholde og ytterligere befeste sin sterke stilling på formgivningens område. Men de nordiske land *har* en ledende og sterk stilling på dette område. Det er neppe for meget å si at våre land allerede gjennom lengre tid har klart å beholde en særstilling her, og en særstilling som er kjent langt utenom Nordens grenser. Jeg vil gjerne innskytte den bemerkning at den betegnelse som man her har funnet frem til, formgivning, er i grunnen ikke så god og dekkende som vi iallfall fra norsk side gjerne hadde sett at den var.

Nå har det gjennom en årrekke funnet sted et samarbeide mellom nordiske brukskunst- og turistorganisasjoner innenfor rammen av Scandinavian Design Cavalcade med det formål å spre og øke kjennskapet til nordisk design. Dette er et arbeide som fortjener den allerstørste honnør. Men det fremgår av innhentede uttalelser i forbindelse med det

foreliggende medlemsforslag at det som hittil har vært gjort, ikke lenger er tilstrekkelig for at de nordiske land skal kunne opprettholde sin ledende posisjon på formgivningens område. Spørsmålet er da ganske enkelt om vi ønsker å beholde vår sterke stilling her, hvilket jeg skulle tro det bare hersker en mening om, men da er det også tvungende nødvendig å treffe foranstaltninger for at skandinavisk designs stilling kan holdes og styrkes.

Vi må forsøke å styrke forståelsen for at Scandinavian Design i aller beste betydning av begrepet er uttrykk for en spesiell livsform som bygger på vel gjennomtenkte normer. Dessuten må vi ta sikte på å realisere disse verdier i en håndverks- og industriproduksjon av høy klasse. Og endelig kommer så det arbeide som må nedlegges for å markedsføre produktene, fordi et effektivt salgsapparat også er en forutsetning for at produksjonen i det hele tatt kan holdes oppe.

Hvorvidt det vil være ønskelig eller nødvendig å foreta en viss omorganisering av den tidligere virksomhet, har ikke kulturutvalget funnet å ville gå inn på, da dette er et spørsmål som må avgjøres av de interesserte og berørte organisasjoner og institusjoner i fellesskap. Heller ikke har kulturutvalget uttalt seg om størrelsen av det beløp som skulle ydes fra de respektive lands side for å støtte virksomheten, men vi understreker betydningen av å øke den utadvendte informasjon om nordisk formgivning også med sikte på de nordiske lands fremste eksportmarkeder utenfor Norden.

Det er en kjennsgjerning at den stadig økende konkurranse fra utenlandsk husflid og brukskunst truer de nordiske lands stilling på dette område. Derfor tror jeg det er på høy tid at man går inn for et godt utbygget nordisk samarbeide innen formgivningens område ganske spesielt når det gjelder opplysnings- og propagandavirksomheten. Dette gjelder såvel den kulturelle som den kommerisielle side av saken. Nordisk design må

få større slagkraft, og en felles mønst-ring vil være av den største betydning.

Jeg vil gjerne understreke kulturut-valgets rekommendasjon her, hvor det henstilles til de nordiske regjeringer om i fellesskap å utrede forutsetningene og formene for statlig støtte for å kunne beholde og ytterligere befeste de nordiske lands sterke stilling innen form-givningen.

Våre nordiske land har et meget godt turistsamarbeide med De forente stater. Det er blitt sagt at dette kanskje er den mest realistiske form for skandinavisme som forekommer. Skandinavisk turisme har 23 menn som driver et intenst in-formasjonsarbeide i Amerika. Utgiftene til dette arbeide utgjorde i 1964 bare tre promille av de inntekter våre land fikk på amerikanske turister. Vi hadde i 1964 besøk av 340 000 amerikanere i Skandinavia og i 1970 planlegger man å komme opp i 500 000 og en tilsvarende økning i inntekter.

Skulle det ikke være mulig å få istand et lignende samarbeide også når det gjelder formgivning — designs? De fire nordiske lands turistkontorer i New York er nu sluttet sammen, og jeg skulle tro man med fordel måtte kunne nyttiggjøre seg dette skandinaviske brohode i U. S. A. når man skal utvide samarbeidet også på formgivningens område. De to organer måtte ha gjensidig stor interesse og nytte av hverandre.

Til slutt vil jeg bare si et par ord om den lille reservasjon som fra enkelte hold på norsk side er kommet til uttrykk når det gjelder forslaget om samarbeide på formgivningens område.

Det blir bl. a. pekt på at det på visse markeder vil være naturlig å presentere bestemte varegrupper under betegnelsen Norwegian Design, mens det andre steder vil være vel så riktig å bruke betegnelsen Scandinavian Design. Industridepartementet i Norge antar at det må være en sentral oppgave for de norske myndigheter i tiden fremover å medvirke til utviklingen av den nasjonale industridesign på en rekke områder, men sier at dette ikke forhindrer

at det samtidig kan være ønskelig og naturlig å yte finansiell og annen bi-stand med sikte på generelt å befeste den good-will som skandinavisk design har. Det norske industridepartement konkluderer også med å støtte det fore-liggende medlemsforslag.

Jeg har villet omtale dette fordi det ikke må gjøre seg gjeldende den misfor-stæelse at man fra norsk side er negativt innstillet til forslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst namn-upprop.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Helgi Bergs, Sigurður Bjarnason, Bratteli, Cas-sel, Ragnar Christiansen, Sigrid Eken-dahl, Fagerholm, Lis Groes, Einar Gus-tafsson, Hallberg, Hara, Gunnar Hen-riksson, Holmberg, Hordvik, Horn, Hyytiäinen, Grete Hækkerup, Hög-ström, Nils Jacobsen, Jørgen Jensen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannes-son, Håkon Johnsen, Klippenvåg, Kor-vald, Kähönen, Lahtela, Aksel Larsen, Lars Larsson, Leiro, Lundström, Lähteenmäki, Løbak, Matthias A. Mat-thiesen, Møller, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Ohlin, Carl Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Rosenberg, Røiseland, Salve Salvesen, Savela, Skoglund, Skytte, Suk-selainen, Thestrup och Anna-Liisa Tieksö.

Frånvarande var:

Damsgaard, Erik Eriksen, Ingrid Gär-de Widemar, Hartling, Sigurður Ingi-mundarson, Lassinantti, Leirfall, Mohr Dam, Møller Warmedal, Harald Nielsen, Normann, Erling Petersen, Pitsinki, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sundin och Thapper.

Rekommendationen hade sålunda an-tagits med 53 röster.

Mötet avslutades kl. 17.23.

Protokoll

5:e mötet

Tisdagen den 1 februari 1966 kl. 10.00

President: Harald Nielsen

Dagordning

1. A 66 T/s: tilläggförslag om specialistkompetens för nordiska läkare och D 1966/26/1962/s: meddelanden om rekommendation nr 26/1962 angående enhetliga regler rörande specialistbehörighet för läkare

2. A 75/j: medlemsförslag om förenhetligad utlänningslagstiftning och C 6/j: berättelse från Nordiska utlänningsutskottet

3. A 54/j: medlemsförslag om nordiska observatörer i nationella utredningar

4. A 56/j: medlemsförslag om enhetlig nordisk lagstiftning beträffande rätt till beriktigande såvitt avser radio och TV

5. A 90/t: medlemsförslag om enhetliga och liberala bestämmelser för tullfri införsel, särskilt för gränshandel

6. A 91/t: medlemsförslag om tullfri införsel av sprit och tobak

7. C 13/s: berättelse om samarbete på det bostadspolitiska området

8. A 100/e: medlemsförslag om konstitutionsregeln i Helsingfors-avtalet

9. C 4/e: berättelse om samarbete beträffande utrikestjänsten

10. D 1966/18/1965/s: meddelanden om rekommendation nr 18/1965 angående samarbete på näringsforskningens område

11. D 1966/16/1963/s: meddelanden om rekommendation nr 16/1963 angående sommartid

12. D 1966/15/1963/j: meddelanden om rekommendation nr 15/1963 angående undersökning av boxningens skadeverkningar

13. A 102 T/s: tilläggförslag om gemensam arbetsmarknad för farmaceuter och D 1966/14/1958/s: meddelanden om rekommendation nr 14/1958 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter

14. D 1966/19/1958/s: meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer

15. D 1966/32/1958/s: meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående nordisk konvention om sjömäns rättsställning, gemensam hälsotjänst för sjömän m. m., D 1966/8/1961/s: meddelanden om rekommendation nr 8/1961 angående gemensam arbetsmarknad för sjöfolk, och D 1966/2/1962/s:

meddelanden om rekommendation nr 2/1962 angående nordiska sjömäns sociala rättigheter

16. D 1966/18/1964/k: meddelanden om rekommendation nr 18 /1964 angående utbildning av navigationsskollärare

17. C 14/j: berättelse från Nordiska samarbetsorganet för same- och renskötselfrågor

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes till rådet att Kresten Damsgaard, Danmark, för denna dag lämnat sessionen och ersatts av Jens P. Jensen, Danmark.

Rådet beslöt godkänna den härav förauledda ändringen i medlemslistan.

1

A 66 T/s: tilläggsförslag om specialistkompetens för nordiska läkare och D 1966/26/1962/s: meddelanden om rekommendation nr 26/1962 angående enhetliga regler rörande specialistbehörighet för läkare

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit,

I. att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att ingå en överenskommelse om gemensamma principer för läkares vinnande av specialistkompetens inom olika medicinska specialiteter.

II. att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Salve Salvesen, Norge (utskottets talesman): I 1962 vedtok Nordisk Råd en rekommendasjon om å søke gjennomført ensartede regler om spesialistbehørighet for leger. På grunnlag av denne rekommendasjon har regjeringene i de nordiske land satt ned en felles ko-

mité som har hatt som mål for sitt arbeid å finne fram til ensartede regler vedrørende spesialistkompetanse for leger.

En har forsøkt å komme fram til at den tilleggsutdannelse en lege erverver i et av landene, og som gir grunnlag for å bli godkjent som spesialist der, skal tilsvarende godkjennes i hvert av de andre nordiske land.

Den arbeidsgruppen som har arbeidet med saken, har funnet fram til et resultat som er blitt velvillig mottatt og bedømt av de instanser som har hatt den til uttalelse, og jeg vil gjerne i den anledning bemerke at også legenes organisasjoner har mottatt denne meget velvillig.

For om mulig å bidra til å slutføre saken, er det i det sosialpolitiske utvalg tatt opp et tilleggsforslag hvor det anbefales å vedta en rekommendasjon til regjeringene om å inngå en overenskomst om felles prinsipper for å erverve spesialistkompetanse når det gjelder de forskjellige medisinske spesialiteter.

Etter de uttalelser som foreligger, synes det være muligheter for å finne fram til en slik ordning, og det vil være et avgjørende skritt på veien for å få et felles arbeidsmarked i Norden for leger. Som en konsekvens av dette tilleggsforslaget foreslås samtidig at den tidligere omtalte rekommendasjon, som altså ble vedtatt i 1962, anses som sluttbehandlet.

Sedan diskussionen forklarats avsluttad, skedde omröstning medelst namnpropp beträffande utskottets förslag, punkt I.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Helgi Bergs, Bomholt, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Fagerholm, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hallberg, Hara, Gunnar Henriksson, Holmberg, Horn, Hyytiäinen, Högström, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Jens P. Jensen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannes-

son, Håkon Johnsen, Klippenvåg, Korvald, Kähönen, Lahtela, Lars Larsson, Lassinantti, Leiro, Lundström, Lähtenmäki, Løbak, Matthias A. Mathiesen, Møller, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Normann, Georg Pettersson, Rosenberg, Røiseland, Salve Salvesen, Savela, Skoglund, Skytte, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensen, Thapper, Thestrup och Anna-Liisa Tiekso.

Frånvarande var:

Sigurður Bjarnason, Ingrid Gärde Widemar, Hartling, Hordvik, Aksel Larsen, Leirfall, Mohr Dam, Møller Warmedal, Ohlin, Carl Petersen, Erling Petersen, Pitsinki, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud och Ingrid Segerstedt Wiberg.

Rekommendationen enligt utskottets förslag, punkt I, hade sålunda antagits med 54 röster.

Utskottets förslag, punkt II, bifölls.

2

A 75/j: medlemsförslag om förenhetligad utlänningslagstiftning, och C 6/j: berättelse från Nordiska utlänningsutskottet

Juridiska utskottet hade föreslagit,

I. att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för en enhetlig nordisk utlänningslagstiftning och en samstämmig nordisk utlänningspolitik.

II. att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Thestrup, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident! Det foreliggende forslag om ensartetgørelse af fremmedlovgivningen er fremsat i maj 1965 og har været behandlet af det juridiske udvalg, efter at der er indhentet en række

udtalelser fra forskellige institutioner og forskellige offentlige virksomheder. Sammen med denne sag har udvalget behandlet beretningen fra det nordiske udlændingevalg, det der er nedsat i henhold til artikel 13 i overenskomsten af 12. juli 1957 om ophævelse af paskontrollen. Det pågældende udvalg har jo navnlig beskæftiget sig med visumspørgsmålet.

Det juridiske udvalg mener, at spørgsmålet om ensartet fremmedlovgivning har fået en særlig aktualitet gennem det forøgede rejseliv og gennem internationaliseringen af arbejdsmarkedet. Men fremmedlovgivningen er i de nordiske lande rent organisatorisk opbygget på forskellige systemer og har meget forskellige regler, og hertil kommer, at de nordiske lande ikke har ført nogen ensartet fremmedpolitik eller nogen ensartet politik på disse områder i det hele taget. Sverige har ført en mere liberal fremmedpolitik end de andre lande.

Udvalget mener derfor, at man bør udrede forudsætningerne for en ensartet nordisk fremmedlovgivning, således at denne udredning også kommer til at omfatte spørgsmålene om visum, om opholdstilladelse og om arbejdstilladelse, og når spørgsmålet om visum kommer ind derunder, mener vi, at vi kan opgive yderligere særskilt behandling af visumspørgsmålet, altså det der hidtil er sket i udvalget for udlændingelovgivningen.

Udvalget foreslår derfor, at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager at henstille til regeringerne at udrede forudsætningerne for en ensartet nordisk fremmedlovgivning og en overensstemmende nordisk fremmedpolitik, samt at rådet lægger beretningen fra det nordiske udlændingsudvalg til side.

Sedan diskussionen forklarats avsluttet, skedde omröstning medelst namnupprop beträffande utskottets förslag, punkt I.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Helgi Bergs, Sigurður Bjarnason, Bomholt, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Sigrid Ekendahl, Fagerholm, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hallberg, Hara, Gunnar Henriksson, Holmberg, Horn, Hyytiäinen, Högström, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Jens P. Jensen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Klippenvåg, Korvald, Kähönen, Lahtela, Aksel Larsen, Lars Larsson, Lassinantti, Leiro, Lundström, Lähteenmäki, Løbak, Matthias A. Mathiesen, Møller, Møller Warmedal, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Normann, Ohlin, Carl Petersen, Georg Pettersson, Rosenberg, Røiseland, Salve Salvesen, Savela, Skytte, Sukseinen, Sundin, Poul Sørensen, Thapper, Thestrup och Anna-Liisa Tiekso.

Frånvarande var:

Erik Eriksen, Ingrid Gärde Widemar, Hartling, Hordvik, Leirfall, Mohr Dam, Erling Petersen, Pitsinki, Dagmar Rammark, Berte Rognerud, Ingrid Segerstedt Wiberg och Skoglund.

Rekommendationen enligt utskottets förslag, punkt I, hade sålunda antagits med 57 röster.

Utskottets förslag, punkt II, bifölls.

3

A 54/j: medlemsförslag om nordiska observatörer i nationella utredningar

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Högström, Sverige (utskottets talesman): Herr president! I medlemsförslaget framhålls, att det vore önskvärt, att de nordiska ländernas regeringar regelmässigt låte representanterna för grannländerna ingå som observatörer i alla nationella kommittéer, tillsatta för utredning av mera betydelsefulla frågor, t. ex. sådana som har att syssla med folk- och tjänstepensionssystem, med

direkt eller indirekt beskattning, utbyggnad av universitet och högskolor m. m.

För den skull hemställes då, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att framgent låta nordiska representanter ingå i nationella utredningsorgan av större vikt. Enligt utskottets åsikt är det viktigt, att det på ett så tidigt stadium som möjligt i utredningsarbetet etableras kontakt mellan respektive myndigheter. Formen för denna kontakt måste dock bli beroende av sakens beskaffenhet, men under alla omständigheter är det önskvärt och ändamålsenligt, att det land som påbörjar en utredning, underrättar de övriga nordiska länderna därom.

I detta sammanhang vill utskottet speciellt understryka möjligheten att utnyttja det kontaktmannasystem som för några år sedan etablerats mellan Norge, Sverige och Finland samt beträffande justitieministeriet även i Danmark.

Utskottet har emellertid inte önskat omfatta förslaget om utseende av obligatoriska observatörer men understryker dock betydelsen av kontakterna i utredningsskedet. För det ändamål medlemsförslaget avser att reglera anser man inom utskottet, att det dock inte är nödvändigt att antaga någon rekommendation.

På ovan anförda grunder och med hänsyn till de närmare angivna omständigheter som framgår ur betänkandet hemställer utskottet om, att någon rekommendation icke måtte antagas med anledning av medlemsförslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

4

A 56/j: medlemsförslag om enhetlig nordisk lagstiftning beträffande rätt till beriktigande såvitt avser radio och TV

Juridiska utskottet hade för rådet anyo anmält sin avsikt att efter sessionen fortsätta behandlingen av saken.

Thestrup, Danmark (utskottets talesman): Sagen har været til behandling i det juridiske udvalg. Der er det blevet oplyst, at radiocheferne i de nordiske lande har iværksat en udredning med hensyn til berigtigelsesbestemmelserne, således at der kan komme ensartede berigtigelsesbestemmelser ind i de nordiske radiofoniers publiceringsregler. Under udvalgsbehandlingen har ministeren for kulturelle anliggender her i Danmark orienteret udvalget om, at dette udredningsarbejde endnu ikke er færdigt, hvorfor udvalget finder det mest rimeligt, at man venter med at gå videre med spørgsmålet, indtil denne udredning fra radiocheferne foreligger.

Håkon Johnsen, Norge: Det synes å fremgå av sakens dokumenter, og også av ordføreren innlegg her, at nesten alle som har uttalt seg, er i sterk tvil om nytten av ensartede regler på dette område. De nåværende ordninger synes å fungere tilfredsstillende, og det er ikke påvist at noen har lidd overløst av mangel på ensartede regler når det gjelder retten til å komme med beriktigelser av opplysninger i radio og fjernsyn.

Også det juridiske utvalg synes å være i tvil om hensiktsmessigheten av å gjøre noe i anledning medlemsforslaget. Men som det fremgår av innstillingene, vil det arbeide videre med det mellom sesjonene, og det har jeg for min del ingenting å innvende mot.

Når jeg allikevel har bedt om ordet, er det for å presisere at etter min mening må den videre behandling dreie seg om en fast avgrenset del av radions og fjernsynets virksomhet. Det må dreie seg om spørsmålet om retten til å beriktige faktisk uriktige opplysninger i nyhets- og reportasjevirksomheten.

Når jeg har villet presisere dette, er det fordi det synes som om det, bevisst eller ubevisst, er en tendens til å blande sammen begrepene her. Jeg viser således til representanten Korvalds innlegg i generaldebatten der han sa: »Jeg har ellers med interesse merket meg at det arbeides med et forslag om adgang

til beriktigelse av feilopplysninger i radio og fjernsyn. Jeg tror det er en meget viktig sak. Dette bringer meg inn på rekommendasjon 11 for 1965 om filmens innvirkning på tilskuerne, særlig barn og ungdom.» Videre sa hr. Korvald: »Jeg tror det i denne forbindelse ville ha stor betydning om undersøkelsene også kunne utvides til å omfatte virkningene av radio- og TV-sendingene på lyttere og seere, særlig barn og ungdom.»

I motsetning til hr. Korvald kan jeg ikke se noen forbindelse her. En undersøkelse av spørsmålet om ensartede nordiske regler for beriktigelse av opplysninger i radio og fjernsyn, må ikke brukes som påskudd til å sette opp statlige regler på andre områder for hva som kan sendes ut i radio og fjernsyn.

For å konkludere, hr. president: Det jeg har villet med dette innlegg, er å reservere meg mot at videre undersøkelser i denne sak i de enkelte land skal bli brukt til noe annet enn det forslagsstillerne egentlig hadde ment.

Thestrup, Danmark: Må jeg sige i anledning af Håkon Johnsens indlæg, at vort ønske har udelukkende været, at den debat om spørgsmålet, der givet må finde sted, først kommer til at finde sted, når udredningerne fra radiocheferne foreligger. Jeg tror, vi i udvalget er helt klar over, at når denne beretning foreligger, må der finde en almindelig debat sted, også om det spørgsmål, som hr. Håkon Johnsen har rejst her i dag; det har jeg i og for sig ikke noget at indvende mod.

Korvald, Norge: Det ble i debatten den første dagen her sagt at debattene i Nordisk Råd minnet nokså meget om de hjemlige debatter i våre egne nasjonalforsamlinger, og herr Håkon Johnsen innlegg minnet meg jo uvilkårlig om det. Jeg skal ikke ta opp noen debatt om det herr Håkon Johnsen kom inn på i forbindelse med denne sak. Jeg vil bare benytte anledningen til å beriktige — for det er jo det denne sak går ut på —

at jeg skulle ha sagt at dette forslaget brakte min tanke inn på andre dokumenter som også er datert 1966. Men jeg skal ikke debattere det videre her. Jeg går ut fra at også de dokumenter kommer opp til behandling senere i Nordisk Råd, og da er tiden inne til mer detaljert å behandle det spørsmål.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *beslöt rådet lägga utskottets anmälan till handlingarna.*

5

A 90/t: medlemsförslag om enhetliga och liberala bestämmelser för tullfri införsel, särskilt för gränshandel

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at indgå en overenskomst om en fælles minimumsværdigrænse for de rejsendes adgang til told- og afgiftsfrit at indføre varer.

Aksel Larsen, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident! Et medlemsforslag, fremsat af Ragnar Lassinantti, er direkte foranlediget af, at Finland af valutamæssige grunde har ment sig nødsaget til at begrænse egne borgeres adgang til ved hjemrejse til Finland at medføre varer indkøbt i udlandet, i praksis i et grænse-land.

I alle nordiske lande har man hidtil fulgt den regel, at rejsende ved indrejse toldfrit kan medføre varer til personligt brug til en værdi af 350 danske eller norske kroner eller 275 svenske kroner; beløbet er fastsat med henblik på visse internationale aftaler om varer til en værdi af 50 USA-dollars. Dog har man undtaget visse særlig højt beskattede varer som tobak og sprit. Denne ret har man også, indtil Finland indførte de omtalte begrænsninger, indrømmet egne statsborgere, men den er altså nu fraveget i dette tilfælde.

Trafikudvalget har overvejet, om man

direkte burde opfordre Finlands regering til så snart gørligt at ophæve begrænsningerne, men har dog ment, at det ville være at gå for vidt, idet man må erkende, at der i hvert fald kan anføres visse grunde for, at Finland i en akut situation indførte begrænsningerne.

Trafikudvalget mener imidlertid, at det vil være ønskeligt, at man atter når til en praktisering af ensartede regler, hvorefter et lands egne statsborgere og de i landet bosatte ikke stilles ringere end andre landes statsborgere ved indrejse. Udvalget foreslår derfor, at rådet vedtager en rekommendation sålydende:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at indgå en overenskomst om en fælles minimumsværdigrænse for de rejsendes adgang til told- og afgiftsfrit at indføre varer.

Ved indgåelse af en sådan overenskomst skulle man fremtidig kunne undgå, at et enkelt land ensidigt fraviger de fælles regler.

Jeg tillader mig på trafikudvalgets vegne at anbefale forslaget til rekommendation til vedtagelse.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnupprop.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Helgi Bergs, Sigurður Bjarnason, Bomholt, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hallberg, Hara, Gunnar Henriksson, Holmberg, Horn, Högström, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Jens P. Jensen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Hákon Johnsen, Klippenvåg, Korvald, Kähönen, Lahtela, Aksel Larsen, Lars Larsson, Lassinantti, Leiro, Lundström, Lähteenmäki, Løbak, Matthias A. Mathiesen, Møller, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Normann, Carl Petersen, Georg Pettersson,

Berte Rognerud, Rosenberg, Røiseland, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Skoglund, Skytte, Sukse-lainen, Sundin, Poul Sørensen, Thap-per, Thestrup och Anna-Liisa Tiekso.

Frånvarande var:

Fagerholm, Ingrid Gärde Widemar, Hartling, Hordvik, Hyytiäinen, Leirfall, Mohr Dam, Møller Warmedal, Ohlin, Erling Petersen, Pitsinki och Dagmar Ranmark.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 57 röster.

6

A 91/t: medlemsförslag om tullfri införsel av sprit och tobak

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne

1. at indføre ensartede bestemmelser vedrørende rejsendes adgang til toldfri indførsel af spiritus og tobak,
2. at fastsætte disse bestemmelser så enkle og liberale, at en fortsat udvikling af den egentlige rejsetrafik mellem de nordiske lande ikke hindres, og
3. at forelægge spørgsmålet for Nordisk Råd, inden nye regler sættes i kraft.

Gösta Skoglund hade i reservation, fogad till utskottets betänkande, föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne

1. at indføre ensartede bestemmelser vedrørende rejsendes adgang til toldfri indførsel af spiritus og tobak,
2. at fastsætte disse bestemmelser så enkle og liberale, at en fortsat udvikling af den egentlige rejsetrafik mellem de nordiske lande ikke hindres, og
3. at forelægge spørgsmålet for Nor-

disk Råd eller et af dets organer, inden nye regler sættes i kraft.

Olavi Lahtela hade i reservation, fogad till utskottets betänkande, föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne

1. at indføre ensartede bestemmelser vedrørende rejsendes adgang til toldfri indførsel af spiritus og tobak,
2. at fastsætte disse bestemmelser så enkle og liberale, at en fortsat udvikling af den egentlige rejsetrafik mellem de nordiske lande ikke hindres, og
3. at forelægge spørgsmålet for Nordisk Råd, inden nye regler sættes i kraft, med mindre der opnås enighed mellem regeringerne om sådanne ensartede bestemmelser.

Cassel, Sverige (utskottets talesman):
Herr president! Frågan om tullfri införsel av sprit och tobak hör till de gamla överläggningsämnena i nordiska sammanhang. Redan den nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel i Norden m. m. — som tillkom år 1950, om jag inte minns fel — sysslade ingående med problemet, och den nordiska samfärdselkommittén fortsatte arbetet. Efter oändligt långa diskussioner hit och dit, där olika intressen och skilda avvägningar gjorde sig gällande, kom man äntligen fram till enhetliga regler år 1963. Man var mycket glad för detta, men efter något år frångicks reglerna.

Under hösten 1965 har nya förslag utarbetats av en ämbetsmannakommitté, tillsatt av vederbörande finansministerier och tullmyndigheter. Principiell enighet, fränsett någon liten differens, uppnåddes i ett kommittéförlag som lades fram i en presskommuniké den 8 och 9 november. Som en nyhet i bestämmelserna kom in att man skulle kräva en viss varaktighet i vistelsen i annat nordiskt land för att tullfrihet skulle äga rum. Kommitténs förslag skall nu föreläggas finansministerierna, och

finansministrarna lär komma att sammanträffa för att diskutera saken och söka nå fram till nya, ensartade regler redan inför den resesäsongsom börjar sommaren 1966.

Förslagsställarna i detta ärende önskar, att Nordiska rådet skulle rekommendera regeringarna att införa enhetliga bestämmelser för resandes rätt till tullfri införsel av sprit och tobak, av sådant slag att en fortsatt utveckling av resandetraffiken mellan de nordiska länderna inte hindras. Förslaget har varit ute på remiss i vanlig ordning och en stor mängd olika myndigheter har uttalat sig.

Utskottet har kommit fram till den skrivning som återfinns i slutet av sten-cilen. Principiellt hör enligt utskottets mening ensartade enkla och liberala regler gälla med hänsyn till intresset att bibehålla ett så snabbt och friktionsfritt umgänge som möjligt i den nordiska samlevnaden. Dock vill man naturligtvis inte uppmuntra de mycket ofta förekommande rena spritprovianteringsresorna. Utskottet beklagar att det inte har varit möjligt att under denna session dryfta ämbetsmannakommitténs rapport. Utskottet önskar att representanter för rådet får tillfälle att med finansministrarna dryfta eventuella nya regler innan de sätts i kraft. Eftersom trafikutskottet arbetar också mellan sessionerna, kan det vara lämpligt att utskottet överlägger med finansministrarna, och man förklarar att utskottet är redo att delta i ett möte med finansministrarna.

Trafikutskottet föreslår att rådet godkänner följande rekommendation: Nordiska rådet hemställer till regeringarna att införa ensartade bestämmelser rörande resandes möjlighet till tullfri införsel av sprit och tobak, att utforma dessa bestämmelser så enkelt och liberalt att en fortsatt utveckling av den egentliga resetraffiken mellan de nordiska länderna inte hindras, samt att framlägga frågan för Nordiska rådet innan nya regler sätts i kraft.

Här vill jag be damer och herrar le-

damöter observera uttrycket »Nordiska rådet» i den sista att-satsen. En procedurfråga har nämligen i detta sammanhang diskuteras i trafikutskottet, och när vi tyckte oss inte riktigt kunna knäcka detta besvärliga konstitutionella spørsmål hänsköt vi det till Nordiska rådets presidium, som diskuterade saken vid ett sammanträde i går förmiddag. Presidiet säger att »Nordiska rådet» i en sådan mening betyder presidiet som skall fungera när rådet icke har session. Det behöver alltså inte — som några har fruktat — bli en tidsutdräkt i detta ärende. Tanken har aldrig varit att man skall vänta till nästa ordinarie session, alltså att de nya reglerna inte skulle kunna träda i kraft förrän efter rådets session 1967. Om rådet icke är samlat, skall enligt statuterna och praxis presidiet fungera. Presidiet har denna gång lika väl som tidigare sagt, att man är angelägen om att mellan sessionerna hålla samman alla ärenden som förekommer i Nordiska rådet; korrespondensen åtminstone i viktiga ärenden skall alltid gå över presidiet. Sedan är det inte säkert att presidiet självt kommer att fungera — i detta fall är det sannolikt att presidiet försöker inkalla trafikutskottet för att ta hand om ärendet. Men frågor av detta slag bör alltid gå över presidiet, så att det har möjlighet att självt utöva en viss ledning och att ta ställning.

Jag vill anmäla att två reservationer är fogade till utskottets utlåtande. Reservation 1 har avlämnats av herr Gösta Skoglund. Enda skillnaden mellan reservationen och utskottets kläm är att herr Skoglund vill att spørsmålet skall föreläggas Nordiska rådet eller ett av dess organ innan nya regler sätts i kraft. Reservation 2 har lämnats av herr Olavi Lahtela, och han säger i sista att-satsen att spørsmålet skall föreläggas Nordiska rådet innan nya regler sätts i kraft, med mindre det uppnås enighet mellan regeringarna, om sådana ensartade bestämmelser.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Skoglund, Sverige: Herr president! Jag kan bekräfta vad utskottets talesman nyss förklarat, att vi i sak är eniga om innehållet i trafikutskottets utlåtande. Det är den formella utformningen vi har tvistat om. Det besked, som utskottet fick från presidiet i detta sammanhang, var tyvärr inte så klarläggande, som det lät i herr Cassels tappning. Man kunde enligt detta besked betrakta presidiet såsom ett organ, som fungerade mellan Nordiska rådets sessioner och som följaktligen skulle kunna ta hand om en fråga. Därigenom skulle man kunna komma förbi den risk, som man löper, om man i »Nordiska rådet» lägger in begreppet »Nordiska rådet i session». I det senare fallet skulle det nämligen kunna inträffa, att om finansministrarna vid möte den 17—18 februari i år träffar en överenskommelse i saken, kan förslaget inte genomföras förrän 1967. Nordiska rådet har ju alltid funnit det angeläget att påskynda ärendena. Vi har därför dubbel anledning se till att det inte i detta fall sker några förse- ningar.

I utskottets motivering framhåller man också, att det är möjligt för trafikutskottet att ta kontakt med finansministrarna. Ja, det är väl trafikutskottet som är sakutskottet och som skall ta denna kontakt med vederbörande ministrar. I detta ärende är det alltså trafikutskottet, i ett annat ärende kanske socialpolitiska utskottet.

För att emellertid skapa klarhet om vad man menar och få alla formaliteter undanstökade har jag avgivit en reservation, där sista att-satsen går ut på att överenskommelsen skall föreläggas Nordiska rådet eller annat av dess organ, innan nya regler sättes i kraft. Är det nu så — och jag ber att få säga detta såsom en fråga till herr Cassel — att detta utgör den verkliga innebörden av utskottets skrivning och att det alltså föreligger kongruens mellan utskottets motivering och kläm, då har jag inte för ögonblicket anledning att ställa något yrkande. Jag har under sådana förhållanden vunnit syftet med min reser-

vation, nämligen att få besked om att det är trafikutskottet som skall ta kontakten och att man på så sätt skall kunna få beslutet verkställt inom den tid alla önskar.

Lahtela, Finland: Herr president! Jag avstår från min reservation.

Horn, Danmark: Der er ingen danske, der er uenige i den fremstilling, som talesmannen, hr. Cassel, just gav udtryk for, og der kan ikke være nogen tvivl om, hvorledes det i praksis skal fungere efter udvalgets udtalelse, så jeg vil anbefale, at man stemmer for udvalgets indstilling.

Når jeg har bedt om ordet, er det for at fremsætte en principiel betragtning, som jeg tidligere har givet udtryk for her i Rådet; og for at man ikke skal tro, at nu har jeg opgivet den tanke, vil jeg sige, at vi får ikke ro om denne sag, der jo har været diskuteret umådelig meget, før den todfri indførsel af spiritus og tobak helt afskaffes. Her er jo et område, hvor vi ikke vil være nordiske, når vi endelig har en anledning til det. Vi opretholder her en regel, der stammer fra middelalderen, hvor man brugte flere dage, måske uger, for at rejse fra København til Stockholm; men i dag, hvor det kan gøres på ganske kort tid, er der ingen rimelighed i at sætte en sådan grænse mellem vore lande, hvor man kan købe afgiftsfri varer. Manden i Porjus, manden i Lofoten eller manden i Ringkøbing har meget få muligheder i denne retning, men vi politikere, journalister og forretningsmænd har jævnlig lejlighed til at få disse fordele.

Nu er det klart, at for Danmark er det et særligt problem, fordi vi har den meget høje beskatning, som i øvrigt bliver større i dag. Vi kan også se i den rapport, vi har fået fra det økonomiske udvalg, hvor man har drøftet en harmonisering af afgifterne, at man der udtaler, hvor vanskeligt det er at nå frem til en sådan ordning. Der er jo ingen, der mener, at vi her i Nor-

disk Råd skulle beslutte, at et enkelt land ikke i en given økonomisk situation skulle have ret til at bruge disse afgifter til at afbalancere sin økonomi. Vi bør efter min mening på et eller andet tidspunkt — jeg erkender, at tiden ikke er moden dertil — afskaffe denne regel. Vi må betale varerne med de sædvanlige afgifter, man har i de enkelte lande.

Man vil kunne se i sag A 91/t, at man fra forskellig side taler om, at det vil skade turistlivet, hvis man ikke har denne middelalderlige ordning. Jeg tror, de nordiske turistorganisationer skal sige: vi frabeder os, at turismen skal bruges til forsvar for denne gamle, urimelige regel, der også er en forskelsbehandling af borgerne. Nordisk turisme skal ikke leve af afgiftsfrihed. Nordisk turisme skal leve af at give billige hotelmuligheder og god service rundt om i vore lande. De, der bruger turismen til forsvar for opretholdelsen af dette system, bør revidere deres opfattelse; de modarbejder nordisk turisme ved at indtage det standpunkt.

Cassel, Sverige: Herr president! På herr Skoglunds direkta fråga måste jag svara vad jag tidigare har sagt, att proceduren, om jag har förstått den riktigt, kommer att bli följande. Om kanske en halv månad kommer finansministrarna överens om hur det skall vara och kallar på Nordiska rådets presidium. Nordiska rådets presidium studerar handlingarna, men behöver inte träffas utan kan telefonledes besluta inkalla trafikutskottet, som får saksbehandla ärendet. Vi kan vara fullständigt eniga om att det inte behöver bli något uppskov till nästa år.

Jag vill anmäla att jag inte har riktigt samma uppfattning i denna fråga som herr Horn. Jag är mycket angelägen om att vi inte får en hård kontroll, som leder till långa köer, och som jag tidigare har sagt i trafikutskottet vill jag inte bli klippt i örat varje gång jag besöker Danmark.

Hordvik, Norge: Det er nokså freistande å vera med på ein uttale som går ut på at dei forskjellige regler skal verta like i dei forskjellige land. Men faktum er at dei forskjellige nordiske land fører ein fråhaldspolitik som ikkje er lik, og sett frå mitt syn er det såleis ingen grunn til å lata dei som reiser ofte til utlandet, ha nokon særfordel ved å få taka med seg avgiftsfritt tobakk og brennevin.

Eg vil difor koma til å røysta mot denne rekommandasjon.

Skoglund, Sverige: Herr president! Jag är helt tillfredsställd med den förklaring herr Cassel har givit. I trafikutskottet sökte jag förgäves få en tolkning av utskottets förslag, men då den nu givits inför Nordiska rådets församling har den ju så mycket större värde.

Nils Jacobsen, Norge: Det var hr. Hordviks bemerkning som fikk meg til å ta ordet her, og jeg vil i den anledning si at hr. Hordvik på ingen måte oppnår det tilsiktede ved å stemme mot denne rekommandasjon. Rekommandasjonen går ikke ut på at det skal være forbud mot alt som kalles tollfri innførsel av sprit og tobakk. Rekommandasjonen går ut på at man skal få gjennomført ensartede og liberale regler.

Når det gjelder spørsmålet om ensartede regler, sier det seg selv at det vil være en veldig stor fordel å få det, bl. a. av kontrollhensyn. Slik som regelen nå praktiseres i Danmark må det jo forutsettes at man må lede de innkommende passasjerer gjennom en rekke båser hvis det skal bli en fullstendig og effektiv kontroll. Det er for det første passasjerer fra land utenom de nordiske, videre er det passasjerer fra de nordiske land og så er det passasjerer som kommer tilbake til sitt eget land, og så skal man da i alle disse forskjellige båser kontrollere om disse passasjerer har holdt seg innenfor de regler som gjelder. Jeg synes det må kunne sies at det vil være en betydelig fordel

hvis man kan få slike regler at man kan få lettet denne kontroll.

For øvrig vil jeg si at når man snakker om liberale regler, har man også knyttet dette til den egentlige reise-trafikk. Det er ikke meningen at man skal ha liberale regler når det legges opp ruter av mer spekulativ karakter, hvor man trekker inn dette med tollfri innførsel av sprit i rent spekulasjonsmessig øyemed.

Fagerholm, Finland: Herr president! För att inte trafikutskottet skall komma i skev dager vill jag erinra herr Skoglund om att den förklaring som herr Cassel här avgav, och som Skoglund betraktade som en sensationell nyhet, avgavs minst tio gånger i trafikutskottet.

Møller Warmedal, Norge: I motsetning til hr. Hordvik vil jeg stemme for den innstilling som foreligger. Den er ikke helt ut tilfredsstillende ut fra mitt syn. Den er for harmløs, for ufarlig, men jeg skjønner jo nå bakgrunnen for innstillingen. Jeg vil bare si at det har en viss betydning ikke bare når det gjelder samkvemmet mellom de nordiske land, men det har også en viss betydning at man samtidig med en hyggelig tur kan få anledning til å kjøpe f. eks. alkohol og tobakk, for en noenlunde rimelig penge. Jeg vil stemme for innstillingen, fordi jeg betrakter den som harmløs og ufarlig i den nåværende situasjon.

Korvald, Norge: Innstillingen går ut på, som det har vært sagt her, å få ensartede og liberale regler for tollfri innførsel av sprit og tobakk. Når jeg kommer til å stemme mot innstillingen, er det ikke fordi jeg mener at reglene ikke bør være ensartede. Skal man ha dem, vil jeg nok si at det vil være en fordel at de er ensartede. Imidlertid er jeg i tvil om hva det ligger i uttrykket »liberale» i denne forbindelse. Hvis det betyr at det skal bli en utvidet adgang til å kjøpe skattefri varer, vil jeg si at jeg

er imot det. Det er jo på en måte en noe bemerkelsesverdig ordning at de som mer eller mindre er ute og reiser, skal ha denne adgang til skattefritt å kjøpe en del varer, noe som andre som ikke har denne anledning til å reise, ikke har.

Jeg er glad for den uttalelse som er kommet her, om at man iallfall sikter mot å unngå at man skal få typiske »spritreiser». Jeg vet ikke i hvilken utstrekning det har forekommet. Imidlertid finner jeg det riktig slik det nå ligger an, å stemme mot denne rekommendasjon.

Sedan diskussionen forklarats avsluttad och då de i reservationer till utskottets betänkande framställda rekommendationsförslagen icke upptagits i rådet, skedde omröstning medelst namnupprop allenast beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Helgi Bergs, Sigurður Bjarnason, Bomholt, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Fagerholm, Lis Groes, Einar Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Hallberg, Hartling, Gunnar Henriksson, Holmberg, Horn, Hyytiäinen, Högström, Nils Jacobsen, Jens P. Jensen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Hákon Johnsen, Klippenvåg, Kähkönen, Lahtela, Aksel Larsen, Lars Larsson, Leiro, Lundström, Lähteenmäki, Løbak, Mathias A. Mathiesen, Møller, Møller Warmedal, Mørk, Harald Nielsen, Carl Petersen, Georg Pettersson, Rosenberg, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Skoglund, Skytte, Sundin, Poul Sørensen, Thapper, Thestrup och Anna-Liisa Tiekso.

Mot utskottets förslag till rekommendation röstade:

Hordvik, Korvald och Judit Nederström-Lundén.

Røiseland avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Hara, Sigurður Ingimundarson, Las-sinanntti, Leirfall, Mohr Dam, Normann, Ohlin, Erling Petersen, Pitsinki, Dag-mar Ranmark, Berte Rognerud och Sukselainen.

Rekommendationen hade sålunda an-tagit med 53 röster mot 3. 1 medlem avstod från att rösta.

7

C 13/s: berättelse om samarbete på det bostadspolitiska området

Socialpolitiska utskottet hade före-slagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Mørk, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident! Det er med tilfredshed, at det socialpolitiske udvalg konstaterer, at den beretning, som den danske regering har afgivet om det nordiske samarbejde på det boligpolitiske om-råde, viser, at der pågår et nært og be-tydningsfuldt samarbejde. For mig at se må det være i alles interesse, at dette samarbejde stadig fortsættes og udvi-des inden for hele byggesektoren, ikke mindst hvad angår spørgsmålet om øget rationalisering, herunder en mere ef-fektiv udnyttelse af byggekapa-citeten, som må være en af vejene til at afskaffe den boligmangel, der desværre er et fælles problem i hele Norden.

Hr. præsident! Det socialpolitiske ud-valg foreslår, at rådet tager beretningen til efterretning.

Sedan diskussionen förklarats avslu-tad, *bifölls utskottets förslag.*

8

A 100/e: medlemsförslag om konsulta-tionsregeln i Helsingfors-avtalet

Ekonomiska utskottet hade föresla-git, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Lähteenmäki, Finland (utskottets ta-lesman): Herr president! Det medlems-förslag som nu är uppe till behandling, går ut på att artikel 30 i Helsingfors-avtalet skulle ändras så, att konsulta-tionsregeln ytterligare skärptes. Eko-nomiska utskottet har av det inkomna remissmaterialet kunnat konstatera, att remissinstanserna i allmänhet ansett den nuvarande lydelsen till fyllest och att artikeln i praktiken redan tillämpas på det sätt förslagsställarna avsett.

Utskottet understryker i likhet med förslagsställarna betydelsen av att de nordiska länderna koordinerar sina ståndpunkter vid internationella konfe-rens, och att länderna tar tillräcklig hänsyn till artikel 30 i Helsingfors-över-enskommelsen. Utskottet har ej ansett en ändring av överenskommelsen av behovet påkallad och föreslår därför att Nordiska rådet ej företager sig någon-ting i anledning av medlemsförslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslu-tad, *bifölls utskottets förslag.*

9

C 4/e: berättelse om samarbete beträf-fande utrikestjänsten

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

10

D 1966/18/1965/s: meddelanden om re-kommendation nr 18/1965 angående sam-arbete på näringsforskningens område

Socialpolitiska utskottet hade föresal-git, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie ses-sion.

Gunnar Henriksson, Finland (utskot-tets talesman): Herr president! Den fråga vi nu har uppe till behandling är av mycket gammalt datum. Lång tid har

förflutit sedan den första gången behandlades i Nordiska rådet. Nu har den aktualiserats närmast på grund av en rekommendation, som antogs för ett år sedan om samarbete på näringsforskningens område, huvudsakligen enligt de riktlinjer, som redovisas i en 1956 framförd rapport till regeringarna av en gemensam nordisk kommitté för näringsforskning. Denna rapport gavs för 10 år sedan, alltså år 1956 och det är aktuellt att erinra om att man inom rådet förväntar praktiska resultat då det gäller samarbete på detta område. Vi har fått veta, att en utredning pågår i Sverige och att denna blir färdig inom en nära framtid och svenska regeringen har meddelat, att i samband med behandlingen av denna utredning kommer frågan om det nordiska samarbetet på näringsforskningens område att aktualiseras. Utskottet hoppas att så skall ske och att praktiska resultat uppnås snart. Utskottet föreslår, att meddelandena lägges till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa session.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

11

D 1966/16/1963/s: meddelanden om rekommendation nr 16/1963 angående sommartid

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

12

D 1966/15/1963/j: meddelanden om rekommendation nr 15/1963 angående undersökning av boxningens skadeverkningar

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till

handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

13

A 102 T/s: tilläggsförslag om gemensam arbetsmarknad för farmaceuter och D 1966/14/1958: meddelanden om rekommendation nr 14/1958 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit,

I. att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att ingå en överenskommelse om gemensam arbetsmarknad för farmaceuter på grundval av föreliggande förslag till överenskommelse i ämnet;

II. att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Mørk, Danmark (utskottets talesman):
Hr. præsident! Spørsmålet om et fælles arbejdsmarked i Norden for farmaceuter er en sag, som har været længe undervejs. En medvirkende årsag hertil er vel, at der har været ønsket fremme om at tage skridtet fuldt ud, således at forstå, at alt farmaceutisk personale kom med under nyordningen. I det socialpolitiske udvalg har vi den opfattelse, at man nu bør antage det foreliggende forslag, hvorom der er principiel enighed, og senere kan man så overveje en eventuel partiel udvidelse af ordningen.

Hr. præsident! Det socialpolitiske udvalg henstiller, at Nordisk Råd rekommenderer regeringerne at indgå en nordisk overenskomst om fælles arbejdsmarked for farmaceuter på grundlag af det foreliggende forslag til overenskomst om emnet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnupprop beträffande utskottets förslag, punkt I.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Helgi Bergs, Sigurður Bjarnason, Bomholt, Bratteli, Ragnar Christiansen, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Fagerholm, Lis Groes, Einar Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Hallberg, Hara, Hartling, Gunnar Henriksson, Hordvik, Horn, Hyytiäinen, Högström, Jens P. Jensen, Martha Johannessen, Korvald, Kähönen, Lahtela, Lars Larsson, Leiro, Lundström, Lähteenmäki, Løbak, Matthias A. Mathiesen, Møller, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Carl Petersen, Erling Petersen, Georg Pettersson, Røiseland, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sundin, Poul Sørensen, Thestrup och Anna-Liisa Tiekso.

Frånvarande var:

Backlund, Cassel, Holmberg, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Hákon Johnsen, Klippenvåg, Aksel Larsen, Lassinantti, Leirfall, Mohr Dam, Møller Warmedal, Normann, Ohlin, Pitsinki, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Rosenberg, Skoglund, Skytte, Sukselainen och Thapper.

Rekommendationen enligt utskottets förslag, punkt I, hade sålunda antagits med 46 röster.

Utskottets förslag, punkt II, bifölls.

14

D 1966/19/1958/s: meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Gustafsson, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Det kan förefalla märkligt att ett ärende som detta ännu inte har kunnat slutbehandlas

trots att det sedan 1958 varit föremål för rådets övervägande. I vissa avsnitt har man kommit ett stycke framåt, men när det gäller harmoniseringen av veterinärutbildningen som självfallet är en grundläggande förutsättning för en lösning av denna fråga, återstår ännu mycket att göra.

Det hade emellertid kanske varit möjligt att avskriva ärendet i år, om det vid utskottets sammanträde förelegat klara uttalanden om den norska inställningen. Så var inte fallet. Under sådana förhållanden har utskottet ansett sig böra dels uttrycka sin tillfredsställelse med den danska jordbruksministerns uttalande att man på danskt håll skall följa utbildningsfrågan, dels begära ett meddelande till rådet även nästa år för att se hur långt saken då har avancerat.

Utskottet föreslår sålunda att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i ärendet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

15

D 1966/32/1958/s: meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående nordisk konvention om sjömans rättsställning, gemensam hälsotjänst för sjömän m. m., D 1966/8/1961/s: meddelanden om rekommendation nr 8/1961 angående gemensam arbetsmarknad för sjöfolk och D 1966/2/1962/s: meddelanden om rekommendation nr 2/1962 angående nordiska sjömans sociala rättigheter

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation 8/1961 och 2/1962 samt 32/1958, punkt 2 och 3, till handlingarna och anse spörsmålen för rådets del slutbehandlade;

II. att rådet måtte lägga meddelanden om rekommendation 32/1958, punkt 1, till handlingarna i avvaktan på nya

meddelanden till nästa ordinarie session.

Sigrid Ekendahl, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Jag skulle om den föreliggande punkten kunna använda samma ord som herr Gustafsson gjorde om det föregående. Denna punkt på dagordningen, som omfattar tre ärenden är också en av dem som sedan länge har behandlats i Nordiska rådet; det gäller här viktiga frågor för den stora grupp arbetstagare som sjömännen utgör.

Socialpolitiska utskottet har vid sin behandling av ärendet tagit del av de meddelanden som inkommit. Enligt punkt 1 i rekommendation nr 32/1958 skulle det utarbetas förslag till en nordisk överenskommelse som tillförsäkrar sjömän med medborgarskap i ett nordiskt land som tjänstgör på fartyg i annat nordiskt land samma rättsställning som i fartygets hemland tillförsäkrats landets egna medborgare inför ramen för gällande sjömanslagstiftning. Av inkomna meddelanden har klart framgått att för Danmarks, Finlands och Sveriges del har detta önskemål förverkligats inom ramen för gällande sjömanslagar. För Sveriges del kan tilläggas att så har skett beträffande samtliga utländska sjömän, anställda på svenskt fartyg.

I Norge har man ännu inte funnit tiden mogen att genomföra en nordisk likställighet på ifrågavarande område och av det norska meddelandet i ärendet framgår att — såsom också står att läsa i utskottsutlåtandet — en kommitté tillsatts i oktober år 1965 för revision av den norska sjömanslagen samt att det spørsmål, som beröres i den rekommendation jag nyss refererat, kommer att utgöra en väsentlig del i kommitténs arbete.

Herr president! Socialpolitiska utskottet finner det värdefullt att rådet även i fortsättningen erhåller meddelanden från Norge. Utskottet finner det vara av intresse att följa det arbete som kommer att utföras av den nyligen till-

satta kommittén för revision av den norska sjömanslagen.

Därför föreslår utskottet att rådet måtte, såvitt avser rekommendationens punkt 1, lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i denna del av spørsmålet till nästa ordinarie session samt vidare att rådet såvitt avser rekommendationens punkt 2 och punkt 3 måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spørsmålet i denna del slutbehandlat för rådets del.

Beträffande både rekommendationerna nr 8/1961 och nr 2/1962 föreslår sålunda utskottet att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spørsmålet för rådets del slutbehandlat, och jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag, punkterna I—II.*

16

D 1966/18/1964/k: meddelanden om rekommendation nr 18/1964 angående utbildning av navigationsskollärare

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

17

C 14/j: berättelse från Nordiska samarbetsorganet för same- och renskötsel-frågor

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

Mötet avslutades kl. 12.00.

Protokoll

6:e mötet

Tisdagen den 1 februari 1966 kl. 15.00

President: Sigurður Bjarnason

Dagordning

1. A 44/e: medlemsförslag om rättslig likställighet i fråga om yrkesfiske, A 51/e: medlemsförslag om gemensam jordbrukspolitik, A 55/e: medlemsförslag om likartad nordisk näringslagstiftning, A 79/e: medlemsförslag om organisationen av nordiskt handelspolitiskt samarbete och A 80/e: medlemsförslag om harmonisering av de yttre tullarna

2. C 5/e: berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete; D 1966/25/1965/e: meddelanden om rekommendation nr 25/1965 angående nordiskt samarbete inom EFTA

3. D 1966/16/1964/e: meddelanden om rekommendation nr 16/1964 angående liberalisering av kapitalrörelserna inom Norden

4. D 1966/27/1965/e: meddelanden om rekommendation nr 27/1965 angående upplåning på den internationella kapitalmarknaden

5. D 1966/27/1964/e: meddelanden om rekommendation nr 27/1964 angående harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning

6. D 1966/28/1964/e: meddelanden om rekommendation nr 28/1964 angående

ende harmonisering av vissa skatter och avgifter

7. D 1966/10/1964/j: meddelanden om rekommendation nr 10/1964 angående multilaterala dubbelbeskattningsavtal

8. A 95 T/t: tilläggsförslag om fast Öresundsförbindelse, D 1966/35/1965/t: meddelanden om rekommendation nr 35/1965 angående en fast Öresundsförbindelse

9. A 92 T/t: tilläggsförslag om planering för civilflygets ordnande inom Öresundsregionen och D 1966/34/1965/t: meddelanden om rekommendation nr 34/1965 angående gemensam lösning av flygplatsproblemen inom Öresundsregionen

10. D 1966/5/1962/t: meddelanden om rekommendation nr 5/1962 angående utbyggnaden i Öresundsregionen

11. D 1966/8/1965/t: meddelanden om rekommendation nr 8/1965 angående nordisk giltighet för körkort

12. D 1966/3/1961/e: meddelanden om rekommendation nr 3/1961 angående samordning av hjälpen till utvecklingsländerna

13. D 1966/23/1963/e: meddelanden om rekommendation nr 23/1963 angående

ende utbildning av deltagare i internationellt samarbete

14. D 1966/31/1965/e: meddelanden om rekommendation nr 31/1965 angående beslutande organ för tulltekniska frågor

15. D 1966/30/1965/t: meddelanden om rekommendation nr 30/1965 angående beslutande organ för luftfartstekniska frågor

16. B 3/j: regeringsförslag om gemensamma regler om förvärv av lösöre i god tro

17. D 1966/36/1965/j: meddelanden om rekommendation nr 36/1965 angående nordisk patentlagstiftning

18. D 1966/37/1965/j: meddelanden om rekommendation nr 37/1965 angående gemensam klagoinstans i patentärenden

19. A 106 T/j: tilläggsförslag om enhetliga jakttider, D 1966/1/1958/j: meddelanden om rekommendation nr 1/1958 angående samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter och D 1966/7/1963/j: meddelande om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen

20. A 105 T/j: tilläggsförslag om ensartad äktenskapslagstiftning och D 1966/12/1955/j: meddelande om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen

1

A 44/e: medlemsförslag om rättslig likställighet i fråga om yrkesfiske, A 51/e: medlemsförslag om gemensam jordbrukspolitik, A 55/e: medlemsförslag om likartad nordisk näringslagstiftning, A 79/e: medlemsförslag om organisationen av nordiskt handelspolitiskt samarbete, A 80/e: medlemsförslag om harmonisering av de yttre tullarna

2

C 5/e: berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete, D 1966/25/1965/e: meddelanden om rekommendation nr 25/1965 angående nordiskt samarbete inom EFTA

3

D 1966/16/1964/e: meddelanden om rekommendation nr 16/1964 angående liberalisering av kapitalrörelserna inom Norden

4

D 1966/27/1965/e: meddelanden om rekommendation nr 27/1965 angående upplåning på den internationella kapitalmarknaden

Rådet företog ovannämnda fyra saker till behandling i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit,

I. att rådet i anledning av sakerna A 44/e, A 51/e, A 55/e, A 79/e och A 80/e — utan att slutbehandla medlemsförslagen — måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer regeringene å klarlegge snarest — under hensyntagen til bestrebelsene for å nå fram til et europeisk marked omfattende flest mulig av de europeiske land — forutsetningene for en samlet utbygging av det nordiske økonomiske samarbeid vedrørende det ytre tollnivå, jordbruks- og fiskeripolitikken, næringslovgivningen, kapitaltilførslene og handelspolitikken, samt klarlegge om denne utbygging av samarbeidet kan skje på en slik måte at fordeler og ulemper balanserer for hvert enkelt land. Herunder skal man bl. a.

1. søke etablert en prosedyre, som sikrer hurtig og grundig undersøkelse av de konkrete saker et nordisk land måtte reise i anledning av vanskeligheter som kan oppstå på grunn av forvridning av handelen, som skyldes forskjell i de nordiske lands tollsatser overfor tredje land,

2. iverksette en undersøkelse av mulighetene for — særlig under hensyntagen til de nordiske lands suppleringsbehov — å gjennomføre foranstaltninger til en økning av den nordiske handelen med landbruksvarer, (inkludert frukt, grønnsaker, og bearbejdede produkter) på grunnlag av multilaterale eller bilaterale avtaler, samt iverksette en undersøkelse av mulighetene for et nordisk samarbeid om eksport av landbruksvarer til tredjeland,

3. undersøke mulighetene for gjennom multilaterale eller bilaterale avtaler mellom de nordiske land å gjennomføre en ytterligere liberalisering av handelen med fisk,

4. gjennomføre en undersøkelse av mulighetene for å ta skritt til å etablere mer like konkurransevilkår for de nordiske lands industrier på de områder hvor det måtte være behov for å supplere det pågående EFTA-samarbeid.

II. att rådet måtte lägga berättelsen från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete till handlingarna;

III. att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Ohlin, Sverige (utskottets talesman):
Herr president! I praktisk politik kommer man inte långt med fromma önskingar. Det ekonomiska utskottet anser därför inte att Nordiska rådet för närvarande kan göra mer än rekommendera regeringarna ett samlat grepp på det nordiska ekonomiska samarbetet beträffande den yttre tullnivån i de olika länderna, jordbruks- och fiskepolitiken, näringslagstiftningen, kapitalförsörjningen och den yttre handelspolitiken. Det innebär att utskottet rekommenderar regeringarna att klarlägga möjligheterna att åstadkomma ett paket, som ger varje land fördelar vilka minst uppväger eventuella nackdelar. Tar man bara en sak i sänder, riskerar man att det alltid finns något land som inte är intresserat just av den saken utan

tvärtom motsätter sig det slaget av samverkan. Genom att koppla ihop många olika saker — i Danmark talar man om att göra en bukett, när vi i Sverige talar om att slå in ett paket! — kan därmed kombinationen bli tilltalande för varje land, även om inte alla ingredienserna var för sig är det.

Utskottet har tillgodosett önskemål, som särskilt framställt från dansk sida, att man vid detta utredningsarbete bl. a. skall ta upp vissa speciella saker. Dit hör t. ex. att man med beaktande av de nordiska ländernas behov att komplettera den egna produktionen genom import av jordbruksprodukter skall pröva möjligheten av åtgärder som leder till en ökning av den nordiska handeln med sådana produkter.

I övrigt hänvisar jag till förslaget. Tillåt mig därtill, herr president, att göra två mera personliga tillägg.

Det finns två uppfattningar om det nordiska ekonomiska samarbetets relation till Nordens deltagande i en framtida stor västeuropeisk ekonomisk union. Den ena förordar att vi i Norden tills vidare skall gå långsamt fram, så att vi inte riskerar att göra någonting som kunde skapa svårigheter, när det blir tal om de nordiska staternas och övriga EFTA-länders anslutning till en västeuropeisk stormarknad. Den andra uppfattningen, till vilken jag själv ansluter mig, är att vi i Norden skall stärka vår samverkan så mycket som möjligt inom EFTA:s ram. Skulle det visa sig att man senare — när vår anslutning till den västeuropeiska stormarknaden blir aktuell — behöver göra ändringar i de nordiska samsarbetsformerna, så kan man göra dem då. En force majeure-klausul med detta innehåll, eller som vi säger: en Brask-lapp, är en mindre nackdel — om det alls är någon nackdel — än att nu göra på stället marsch beträffande det nordiska ekonomiska samarbetet.

Mitt andra tillägg avser blott att understryka vad jag tidigare framhåvt: en gemensam nordisk jordbruksmarknad anser jag i likhet med utskottets flertal

inte ligga inom den praktiska politikens gränser. Däremot bör man eftersträva att ge Danmark ökade möjligheter att tillgodose de nordiska staternas importbehov när det gäller jordbruksprodukter. Herr Cassel råkade i sitt yttrande under generaldebatten tillskriva mig en uppfattning, som jag tvärtom polemiserade emot när den framfördes av danske statsministern och den danske konservative representanten Poul Møller. Jag ser på denna punkt ingen väsentlig skillnad mellan herr Cassels uppfattning och min egen.

Herr president! Jag hemställer att utskottets förslag godtages.

Handels- och industriminister **Wiherheimo**, Finland: I ekonomiska utskottets Letänkande rekommenderas, att en ny utredning skall verkställas i frågan beträffande med vilka medel det nordiska samarbetet kunde utvecklas och effektiviseras. Det förefaller som om omständigheterna såväl i våra egna länder som i den övriga världen har förändrats så snabbt, att den frågeställning och det utredningsarbete som ännu för några år sedan syntes ändamålsenligt, inte mera ger oss de upplysningar som vi nu behöver. På grund av att våra uppgifter har förändrats, har detta på vissa håll väckt rent av pessimism beträffande hela det utredningsarbete som strävar till att skapa en bas för det ekonomiska samarbetet. Man bör kanske också medge, att förteckningen över de frågor som enligt utskottets mening med det snaraste borde utredas, har blivit mycket brokig. Knappast kan man heller påstå, att förteckningen är systematiskt uppgjord, men kompromissen, som har uppstått genom många personers alltför sporadiska samtal, kan heller knappast uppfylla den ekonomiska logikens och systematikens strängaste krav. Enligt min mening borde det övervägas, om det inte vore klokast att låta en liten expertgrupp inom samarbetsutskottet utföra de i detta avseende behövliga justeringarna innan det nödvändiga utredningsarbetet påbörjas.

Utskottet har riktat sin huvuduppmärksamhet på sådana åtgärder som våra stater skulle kunna vidtaga för att effektivisera det ekonomiska samarbetet. Man bör inte förringa dessa åtgärders värde. Det är emellertid nödvändigt, att det privata näringslivet i olika länder fås att i större utsträckning ägna sig åt ett mera målmedvetet ömsesidigt samarbete. I samtliga nordiska länder är näringsidkandets aktivitet och effektivitet i avgörande grad beroende av den privata affärsföretagsamheten. Vi vet också, att det sedan en tid tillbaka försiggår en aktivering av samarbetet mellan företag i de olika länderna. Såvida detta samarbete utvecklas är det också säkert, att den ekonomiska tillväxten i Norden förstärkes samtidigt som de nordiska länderna stärker sin ställning på världsmarknaden. Man kan säga, att våra länders insats i den allmänna ekonomiska utvecklingen får en aktivare prägel.

Fastän staternas verksamhet i detta hänseende endast delvis kan förbättra de förutsättningar som behövs för utvecklandet av samarbetet på världsmarknaden mellan företagen i våra länder, är det emellertid oundvikligt, att våra staters gemensamma strävanden i samråd med näringslivets organisationer utvecklas allt mera målmedvetet.

Røiseland, Norge: Generaldebatten viste tydelig at det er forskjellige interesser og delvis også motstridende interesser i de respektive nordiske land når det gjelder dette område som vi her diskuterer. Jeg tror det var fornuftig at det ble talt såpass åpent og såpass realistisk som tilfelle var i generaldebatten. Da får vi vite problemene som hvert enkelt land har å stri med. Vi blir orientert om den måten som de enkelte land ser på sine egne og på andres problemer, og det er en fordel. Jeg synes også at det resultat en nå har kommet fram til, viser at det er vilje hos representantene for de nordiske land til å finne fram til løsninger.

Det foreligger et enstemmig utkast til

rekommendasjon fra det økonomiske utvalg. Det står slik for meg at det som nå er nødvendig, er først og fremst en politisk vurdering av vilkårene for å komme videre med det økonomiske samarbeid. Det er naturligvis så at denne politiske vurdering må bygge på statistikk, bygge på utredning av fakta om de økonomiske forhold. Men i nokså stor utstrekning har vi allerede skaffet den statistikken til veie, og vi har foretatt utredninger. Vel, det må nok foretas en del supplerende utredninger og skaffes en del supplerende statistikk, men det viktigste her er allikevel den politiske vurdering. Det skulle ikke være nødvendig nå å drive med de samme detaljundersøkelser som vi har gjort tidligere når det har vært spørsmål om dette samarbeidet.

La meg så få si at vi skal være så realistiske at vi regner med at forholdene i Vest-Europa er så labile at tiden nesten kan løpe fra oss. Før vi vet ordet av det, kan en del av dette som vi her har drøftet, være foreldede problemstillinger, og da må vi naturligvis være villige til å tilpasse oss de nye. Vi skal være så realistiske at vi regner med det. Men vi skal ikke diskontere en slik utvikling, for det er ikke sikkert den kommer, i hvert fall ikke så raskt. Og nettopp fordi vi ikke bør diskontere en slik utvikling, skal vi ta denne rekommendasjonen alvorlig og prøve å bygge opp et alternativ som er brukbart i dagens situasjon, så får vi se hvordan det går. Skulle forholdene bli slik at vi nokså snart kommer på talefot med Fellesmarkedet, er jeg for min part enig med hr. Ohlin, og jeg vil gjerne sterkt understreke det han sa, at det er viktig at vi prøver så langt det er mulig å holde de nordiske land sammen. Det er nødvendig at vi orienterer hverandre. Det er nødvendig at vi prøver å gjøre vårt beste for lengst mulig å følge samme vei. Det beste ville være om EFTA kunne være forhandlingsorgan slik vi hadde tenkt, og det bør vi også prøve å samarbeide om. Skulle ikke det lykkes i den man vi hadde tenkt, bør iallfall de nordiske land prøve å holde sammen.

Det kan jo gjerne være, og vi må jo regne med, at det som vi i dag vedtar en rekommendasjon om, det er bare en mindre stasjon på veien lenger fram.

Erling Petersen, Norge: Den rekommendasjon som foreligger kan ikke sies å utmerke seg ved noen sproglig elegance. Som medlem av redaksjonskomiteen er jeg fullt klar over at dette knudrete sprog var nødvendig for å dekke de meninger som var representert. Men innholdsmessig er dette heller ikke noen god rekommendasjon. Skulle det vært en god rekommendasjon i nordisk ånd, burde den ha gitt konkrete direktiver om de områder hvor man nå kunne gjøre positive fremskritt i det nordiske økonomiske samarbeidet. Men det man har kunnet enes om, det er et utredningsoppdrag, og det har også skapt sine vanskeligheter. Vi har oppdaget igjen, som vi har oppdaget så mange ganger før, at Norden ikke er en naturlig økonomisk enhet. Vi kan ikke, selv med vår beste vilje, løse hverandres økonomiske hovedproblemer. Norge kan kanskje med store vanskeligheter kjøpe noe mer smør i Danmark, men det løser ikke landbrukets problemer i Danmark. Danmark kan kanskje kjøpe litt mer aluminium i Norge, men vi trenger større markeder enn det.

Dette betyr ikke at der ikke er plass for økonomisk samarbeid i Norden. Men det vil måtte foregå på grenseområdene, skal vi si, i det forholdsvis små. Der bør samarbeidet fortsette. Og denne rekommendasjon peker i grunnen også på det. Men hovedproblemene, de må løses på en større basis, og det som i dag er på tale, er selvsagt en løsning av markedsproblemene på europeisk basis.

Det har nettopp vært et kriseforlik i Fellesmarkedet som i grunnen skaper en ganske ny situasjon. Vi har fått en Romatraktat de facto ved siden av den Romatraktat de jure som hittil har eksistert, og som har vært ansett som ganske ukrenkelig. Det er noe nytt ved situasjonen, og jeg skulle anta at for de nordiske land vil det gjøre situasjonen lettere og

problemen noe mindre vanskelige for løsningen av det som også er antydning i rekommendasjonen, det store felleseuropeiske marked.

Spørsmålet er da: Er det plass for nordisk samarbeid i denne utvikling?

Jeg er enig i det som har vært sagt, at selvfølgelig må vi holde den nøyeste kontakt. Det har jo vært snakket så meget tidligere i denne sammenheng om konsultasjonen i utenrikspolitikken, og jeg tror at når det gjelder de europeiske problemer, er det nødvendig at de nordiske land holder den nøyeste kontakt. Men hvis man, som tydeligvis enkelte medlemmer av denne forsamling ønsker, vil gå inn for å skape en faktisk tollmessig enhet i Norden, da tror jeg at man er på vei inn i en blindgate. Jeg tror ikke det er løsningen så lenge våre forskjellige interesser ikke har funnet noen avveining, og så lenge vi faktisk følger såvidt forskjellige linjer i vår utenrikspolitikk. Derfor tror jeg at hvert av våre land, men i kontakt med hverandre, må løse sine problemer på den europeiske arena.

Vi var med i sin tid å danne EFTA. Hovedhensikten var å skape en forhandlingsblokk som kunne stå sterkt overfor det mektige fellesmarked. Ut fra hensikten ble EFTA en fiasko. Det ble ikke noen blokk som forhandlet. Det blev Storbritannia, og da Storbritannia forhandlet vet vi at forhandlingene brøt sammen. Økonomisk sett har EFTA vært en suksess, men ikke som forhandlingsblokk, og jeg tror ikke at vi kan komme til å skape noen ny forhandlingsblokk i Norden. Men jeg vil gjenta at den nøyeste kontakt er nødvendig. Og fremfor alt: La oss da, om dette problem blir aktuelt i en forholdsvis overskuelig fremtid, forstå hverandres problemer.

Cassel, Sverige: Herr president! Med anledning av det uttalende, som nysgjordes av Bertil Ohlin, vill jag bara säga, att jag är tacksam för den positiva hållning som han intar till jordbruksproblemen. Jag är glad över att vi på denna punkt tycks vara helt eniga.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnupprop beträffande utskottets förslag, punkt I.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Helgi Bergs, Sigurður Bjarnason, Bomholt, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Lis Groes, Einar Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Hallberg, Hara, Hartling, Gunnar Henriksson, Holmberg, Hordvik, Horn, Hyytitäinen, Högström, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Jens P. Jensen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Klippenvåg, Korvald, Kähkönen, Lahtela, Aksel Larsen, Lars Larsson, Leiro, Lundström, Lähteenmäki, Løbak, Møller, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Ohlin, Carl Petersen, Erling Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Rosenberg, Røiseland, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Skytte, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensen, Thapper, Thestrup och Anna-Liisa Tiekso.

Frånvarande var:

Fagerholm, Lassinantti, Leirfall, Matthias Á. Mathiesen, Mohr Dam, Møller Warmedal, Normann, Pitsinki och Skoglund.

Rekommendationen enligt utskottets förslag, punkt I, hade sålunda antagits med 60 röster.

Utskottets förslag, punkterna II och III, bifölls.

D 1966/28/1964/e: meddelanden om rekommendation nr 28/1964 angående harmonisering av vissa skatter och avgifter

Rådet företog ovannämnda två saker till behandling i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Ragnar Christiansen, Norge: Disse to meldinger omfatter meget viktige skattepolitiske og skattetekniske spørsmål, men da Nordisk Råds presidium har vedtatt å innby til en spesiell skattekonferanse her i København den 25. og 26. april, hvor disse spørsmål vil bli diskutert, er det ikke hensiktsmessig nå å ta noen debatt om dem. Innstillingene går derfor ut på at en avventer nye meldinger slik at rådet kan komme tilbake til spørsmålene og da på basis av den debatt som vil bli ført på skattekonferansen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

D 1966/10/1964/j: meddelanden om rekommendation nr 10/1964 angående multilaterala dubbelbeskattningsavtal

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

A 95 T/t: tilläggsförslag om fast Öresundsförbindelse, D 1966/35/1965/t: meddelanden om rekommendation nr 35/1965 angående en fast Öresundsförbindelse

A 92 T/t: tilläggsförslag om planering för civilflygets ordnande inom Öresundsregionen, D 1966/34/1965/t: meddelanden om rekommendation nr 34/1965 angående gemensam lösning av flygplatsproblemen inom Öresundsregionen

D 1966/5/1962/t: meddelanden om rekommendation nr 5/1962 angående utbyggnaden i Öresundsregionen

Rådet företog ovannämnda tre saker till behandling i ett sammanhang.

Trafikutskottet hade föreslagit,

I. att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av tilläggsförslaget A 95 T/t;

II. att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 35/1965 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session;

III. att rådet i anledning av tilläggsförslaget A 92 T/t måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark og Sverige at indpasse planlægningen af lokale flyvepladser inden for Øresunds-området i den generelle plan for ordningen af den civile flyvetrafik inden for området, som de nordiske lande i overensstemmelse med rek. nr. 34/1965 skulle udarbejde i fællesskab;

IV. att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 34/1965 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session;

V. att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 5/1962 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Horn, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident! Jeg kan anbefale udvalgets indstilling vedrørende sag D 35/1965 og tillæggsforslaget A 95 T/t.

Det udredningsarbejde, som foregår her, såvel vedrørende K—M-linjen, København—Malmö-linjen, som på det såkaldte H—H-läget, Helsingør—Hälsingborg, foregår så hurtigt som muligt. Jeg skal kun gøre opmærksom på, at der er jo en sammenhæng mellem disse faste forbindelser og de planer, der er om at lave en central lufthavn på Saltholm; hvis det bliver muligt, bliver der jo tale om en kombination af en fast forbindelse mellem vore to lande og en forbindelse fra Saltholm lufthavn til begge sider af sundet. Disse ting er altså til undersøgelse, og vi kan afvente nye meddelelser i sagen.

Vedrørende storlufthavnen er jeg glad for at kunne meddele på udvalgets vegne, at vi er nået til fuld enighed, selv om det ifølge pressen har set ud til — lige siden vi forlod Reykjavik — at både spørgsmålet om den faste forbindelse og om centrallufthavnen skulle blive det store diskussionsemne på denne session. Det er der ingen anledning til. Den uoverensstemmelse mellem vore synspunkter og den uenighed, der har været omtalt i pressen og på anden måde, synes for en stor del at have bygget på en række misforståelser. Vi ved jo, at der er en betydelig udvikling i den internationale lufttransport, og vi befinder os på et stadium, hvor vi nok kunne have anledning til at overveje fornuften i at anlægge den store nye centrallufthavn på Saltholm eller andetsteds som erstatning for Kastrup Lufthavn. Efter de nyeste tekniske oplysninger ved vi, at det er et spørgsmål, om Norden i sig selv har det tilstrækkelige befolkningsgrundlag for flyvemaskinetyper, der kan bære indtil 500 passagerer, og vi kan godt filosofere noget over, om vi i Norden er i stand til at skabe dækning for en lufttrafik af en sådan størrelse.

For skibsfartens vedkommende ved vi, at det er gået den vej og går den vej, at en del af transporten foregår mellem enkelte meget store havne, medens resten besørgeres med lastbiler. Om en sådan udvikling også skulle komme

inden for luftfarten, kan vi ikke vide med sikkerhed, men vi ved, at med det stigende folketal, den højere levestandard og den store rejselyst har den økonomiske udvikling fået en sådan vækst og et sådant tempo, at der ingen grund er til at antage, at vi skulle gøre noget forkert ved at arbejde videre med udforskningen af mulighederne for at lave en central lufthavn på Saltholm eller andetsteds. Den skal nok blive udnyttet, selv om vi om 10 eller 15 år — hvornår det nu kan blive — også vil se disse kæmpefly på det europæiske marked. Der blev under generaldebatten gjort nogle bemærkninger om, hvorvidt regeringerne havde taget tilstrækkeligt hensyn til den rekommandation, som blev givet ved Reykjavik-sessionen, men jeg mener, at denne sag er ude af verden, efter at der nu er enighed om, at udredningerne foregår i den svensk-danske arbejdsgruppe. Sverige har derigennem anledning til at blive holdt underrettet om, hvad der foregår under disse udredninger, og de øvrige lande vil naturligvis blive holdt fuldt underrettet om, hvad der sker på denne måde.

Hvorledes det så vil stille sig om et års tid, når udredningerne er færdige — den danske trafikminister Lindberg har oplyst, at han skønner, at udredningerne kan være færdige i slutningen af dette år — lader sig sige, når vi mødes til næste session. Så skulle vi måske have mulighed for at få noget at vide om, hvilke resultater man er kommet til. Om det skulle give anledning til, at vi på ny måtte tage en tanke op, som jeg i sin tid har rejst i trafikudvalget, nemlig at vi skulle søge en endelig samnordisk løsning — det vil altså sige med hensyn til iværksættelsen og driften — må man tage op til den tid. Jeg nævner det ikke for at opfordre til diskussion nu, men for at pege på, at det i hvert fald er tidligt nok med en sådan diskussion, når først man når så langt med denne virksomhed.

En ting, som jeg også mener er øn-

skelig at få sagt her ved denne lejlighed, er, at der i høsten 1965 var nogen usikkerhed om, hvad der egentlig var Sveriges mening med at anlægge en ny lufthavn ved Svedala i stedet for Bulltofta. Der var en del her i Danmark, som var ængstelige for, at svenskerne havde snydt danskerne og var begyndt at lave deres egen store centrale lufthavn. Det er fuldt ud blevet bekræftet, at det er der ikke tale om, men det er en erstatning for Bulltofta lufthavn, og dermed skulle der være den allerbedste atmosfære for en videreførelse af arbejdet.

Ja, med disse bemærkninger skal jeg indstille, at man tager meddelelsen til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet.

Hvad angår tillæggsforslaget, skal jeg indstille, at man vedtager følgende rekommandation:

Nordisk råd henstiller til regeringerne i Danmark og Sverige at indpasse planlægningen af lokale flyvepladser inden for Øresundsområdet i den generelle plan for ordningen af den civile flyvetrafik inden for området, som de nordiske lande i overensstemmelse med rek. nr. 34/1965 skulle udarbejde i fællesskab.

Endelig er der forslaget om udbygning af Øresundsregionen, D1966/5/1962. Her er det sådan, at man for længst har nedsat det såkaldte permanente Øresundsråd, der er i fuld gang med undersøgelser og planlægning af alle de mange problemer, som må fastlægges for at sikre rammerne om det store bysamfund, der får sin endelige helhed, når der er bygget faste forbindelser over Øresund. Øresundsrådet står i nær kontakt med de statslige myndigheder på begge sider af sundet, og udvalget har derfor anbefalet, at vi tager disse oplysninger til efterretning. Vi kunne måske i og for sig afskrive sagen, men da der er så mange vigtige aspekter i den, har vi ment det hensigtsmæssigt stadig væk at have sagen under observation.

Statsrådet **Palme**, Sverige: Jag skall gärna erkänna att när jag försökt sätta mig in i Øresundsproblematiken har jag börjat från vad en del av de ärade ledamöterna kan tycka vara fel ända. Jag har nämligen börjat med att titta på kostnaderna. En fast förbindelse över Øresund drar kostnader i storleksordningen 1 000—1 500 miljoner, beroende på vilket alternativ man väljer. En storflygplats ligger i samma storleksklass när det gäller kostnaderna. Läger man därtill kostnaderna för planerade trafikantordningar i Danmark, jag tänker härvid på Stora Bält-bron och tunnelbanor i Köpenhamn, kommer man upp till en total summa på över 5 000 miljoner kronor som skall investeras bara i trafikantordningar inom ett relativt begränsat område och inom en relativt begränsad tidrymd.

Det är samtidigt bara en del av bilden. Det blir ju därtill fråga om följdinvesteringar som det i dagens läge inte är möjligt att på rimligt sätt beräkna.

Framför allt är penningen trots allt ett ganska bräckligt mått på kostnaderna.

Det är ju främst en fråga om att avstå reala resurser i form av arbetskraft och material för de gigantiska byggen som här kommer i fråga. På den punkten är vi alla klämda och kommer förmodligen att så förbli.

Jag har inte på detta sätt tagit fram kostnadsfrågan för att försöka skrämma Nordiska rådets ledamöter eller en större allmänhet. Tar man hänsyn till den starka växtkraften i de nordiska ländernas samhällsekonomi och tar man hänsyn till att kostnaderna sprids ut över ett betydande antal år, kan man hävda att det inte är någon oöverkomlig satsning. Har man en tillräckligt het vilja som också innefattar en beredvilighet att avstå från andra ting är projektet säkert möjligt att genomföra. Men kostnaderna är ett uttryck för projektets storlek. Mot denna bakgrund är det naturligt att man velat skapa bästa möjliga garantier för att satsa rätt. Den

gång vi definitivt beslutat oss finns det inte mycket av återvändo. Det är också förklaringen till de skarpa motsättningsar som kommit till uttryck inom olika opinioner. Kinderna har blossat heta i debatten, därför att människorna har varit fullt medvetna om de vittgående konsekvenserna för sin bygd och sin stad av ett beslut i ena eller andra riktningen.

Det är inte svårt att urskilja vissa huvudlinjer i debatten om förbindelsen över Öresund. Det finns de som främst vill se förbindelsen som en pulsåder ner mot kontinenten där järnvägen ingår som en viktig del. Denna pulsåder skulle knyta oss närmare till kontinenten, förbilliga våra transporter, underlätta våra resor. Dess praktiska konsekvens blir H-H-linjen och bron över Stora Bält.

Det finns andra som främst av Öresunds-regionen velat skapa ett ekonomiskt kraftcentrum. Denna linje har ju med kraft och vältalighet företrätts även inom Nordiska rådet. Det gäller att knyta Norden samman. Det gäller att förhindra att Köpenhamn överflyglas av de stora industricentra i Nord-Tyskland och Holland. Det viktiga är inte att skapa en pulsåder till kontinenten utan att bygga upp ett storcentrum, ett hjärta i denna del av Norden. Då blir den praktiska konsekvensen att i första hand satsa på förbindelsen mellan Köpenhamn och Malmö och en storflygplats om möjligt på Saltholm. Då kan H-H-linjen vänta och då kan, i varje fall enligt Aksel Larsen, Stora Bält-bron vänta.

Mellan dessa båda huvudlinjer finns naturligtvis olika varianter och försök att finna olika kombinationer.

Sedan har vi motsättningar som inte har denna geopolitiska innebörd, utan mera har att göra med den naturliga tävlan mellan olika städer, regioner och landsändar. Det är inte så märkvärdigt om man tänker på ett sätt i Hälsingborg och på ett annat i Malmö. Det är inte så konstigt om man inte är exakt sam-

stämd i Århus och i Köpenhamn. Det kan också vara förklarligt om göteborgare och uppsvenskar på olika distanser lyfter ett varningens pekfinger inför alltför våldsamma engagemang och hävdar att de också har trafikproblem, att de också kommer att ställa stora krav på våra resurser för att bygga ut sina trafikleder, tunnelbanor, flygplatser m. m.

Vi skall därför inte förvåna oss över att debatten stått het och att ståndpunkterna förskjutits. Öresundsdelegationerna gjorde ett klart och enhälligt uttalande till förmån för H-H-linjen. Remissopinionen var starkt splittrad med någon övervikt för det sydliga alternativet. Nordiska rådet har uttalat preferens för K-M-alternativet och uttalat starkt intresse för en storflygplats.

Ur alla dessa motstridande synpunkter och idéer skall vi försöka resonera oss fram till en gemensam lösning. Jag delar i långa stycken den mening som säger att beslut till väsentlig del blir beroende av allmänna politiska värderingar och inte bara kan grundas på ett empiriskt resonemang. Men inte heller kan vi sväva ut i det blå. Vi måste så långt möjligt bringa reda i det grundläggande materialet, beräkna kostnaderna, utreda konsekvenserna. Ty annars kan beslutet lätt bli en startpunkt för fortsatt strid och framtida besvikelser.

Det betyder emellertid inte att vi har lång tid på oss. Svårigheten att få underlag för ett klokt och rationellt beslut får inte bli ett hinder för att över huvud taget bestämma sig. Från svensk sida är vi helt på det klara med att Öresundsfrågan måste få en lösning utan onödigt uppskov. Så mycket av planeringen inom Öresundsregionen är beroende av besked om den fasta förbindelsen och om flygplatsfrågorna i regionen att ett längre uppskov kan bli kostsamt. Därför bedriver också de pågående utredningar sitt arbete med all möjlig skyndsamhet. När dessa utredningar är slutförda är tiden kommen för de

ansvariga myndigheterna att söka sig fram till en ståndpunkt. Här om förelåg betydande enighet även vid Nordiska rådets session i Reykjavik.

Jag vill med eftertryck framhålla att jag är mycket angelägen om att erforderligt underlag snart skall föreligga, så att ett principbeslut i brofrågan skall kunna fattas. Under det gångna året har arbetet med denna sak fortsatt. Grundförhållandena på den nordliga leden har ingående undersökts, främst med hjälp av de tekniska hjälpmedel som de danska myndigheterna ställt till förfogande. Resultatet är glädjande såtillvida att farhågorna för att grundförhållandena på denna led skulle vara otillfredsställande har undanröjts. De bedömningar som Öresundsdelegationerna på denna punkt gjorde tycks i stort sett hålla. Undersökningarna visar att det inte heller, såvitt man nu kan se, föreligger några olösliga problem för sjöfartens del vid en eventuell broförbindelse i den nordliga leden. Grundundersökningarna i den sydliga leden har bekräftat de tidigare gynnsamma slutsatserna och man studerar nu närmare bland annat kostnadsproblemen och frågan om anslutningar i land för båda de tänkbara sträckningarna.

Enligt regeringarnas meddelande till Nordiska rådet om den fasta förbindelsen beräknas det pågående utredningsarbetet rörande denna förbindelse vara klart i slutet av innevarande år. Jag kommer att medverka till att från svensk sida allt göres för att tidplanen skall kunna hållas. Den är emellertid mycket pressad, och Öresundsgruppen som svarar för utredningarna kan för sin del — såsom framgår av regeringsmeddelandet — inte påtaga sig några ytterligare undersökningar av större omfattning.

Från något håll — där man kanske inte så noga följt frågans utveckling — har framskyttat tanken att regeringarna skulle sväva i ovisshet om det av Öresundsbrokonsortiet under hösten framlagda förslaget till lösning av frågan om förbindelsen över Sundet. Själv-

fallet är detta felaktigt. Förslaget har redan varit föremål för visst studium inom Öresundsgruppen och kommer även i fortsättningen att behandlas av gruppen. Denna behandling blir så mycket enklare som konsortiets förslag i huvudsak synes överensstämma med ett av Öresundsdelegationerna på sin tid övervägt alternativ.

En fast förbindelse i det södra läget har, såsom framhållits från flera håll, nära samband med frågan om en storflygplats på Saltholm. Sedan 1962 pågår här i Danmark en utredning om storflygplatsen. Enligt vår mening bör denna utredning även i fortsättningen bedrivas av de danska myndigheterna. Det betyder inte att — som från något håll antytts — vi skulle anse frågan om storflygplatsen vara en rent dansk angelägenhet. Alla de nordiska länderna är självfallet intresserade, men det finns påtagliga rationella skäl för en sådan ståndpunkt. Om utredningen skulle vidgas genom deltagande från de andra nordiska ländernas sida, skulle det finnas uppenbara risker för en försening av arbetet. De nya ledamöterna skulle bli tvungna sätta sig in i hela materialet ända från början och det skulle uppstå en ny diskussion om uppläggnings- och genomförandet av utredningsarbetet.

Jag vill klart deklarerat att vi från svensk sida har fullt förtroende för våra danska vänners möjligheter och vilja att så snabbt som över huvud taget är tänkbart slutföra detta utredningsarbete. Vi ser med utomordentligt stort intresse fram mot resultatet.

Det förhållandet att de danska myndigheterna har det primära ansvaret när det gäller att genomföra utredningen om en storflygplats — om Köpenhamns lufthamns framtid, såsom utredningen ju heter — innebär inte att vi andra skulle ställa oss helt vid sidan om. Det finns ju många kontaktpunkter, dels genom de danska ledamöterna i Öresundsgruppen, dels genom den s. k. Svedagruppen, där främst de flygtekniska frågorna diskuteras, dels genom direkt departementskontakt. Avsikten är att re-

sultatet av utredningsarbetet skall redovisas vid ett nordiskt trafikministermöte och att vid ministermötena såsom hittills skall lämnas ömsesidiga informationer. Trafikutskottet talar i sin hemställan om en generell plan. Ett sådant samrådsförfarande står, såsom för övrigt också nämnes i det svenska meddelandet, i överensstämmelse med detta önskemål. Det framgick av utskottets sammanträde i lördags att det inte föreligger någon meningsskiljaktighet på denna punkt.

I anslutning till frågan om storflygplatsen, som herr Horn redan varit inne på, vill jag med hänsyn till de missförstånd som uppstått på sina håll framhålla att den planerade flygplatsen i Malmöregionen är avsedd att ersätta Bulltofta och att betjäna Malmöregionen. Tillkomsten av denna flygplats är ett starkt och berättigat lokalt intresse som inte kunde vänta.

Det är naturligtvis av stor vikt att utredningen rörande storflygplatserna inte dröjer alltför länge. Från många håll har med rätta påpekats, att om man nu överväger den tydliga förbindelsen, ett principbeslut beträffande den ena av de båda tänkbara anläggningarna, fast förbindelse och storflygplats på Saltholm, icke bör fattas separat. De båda anläggningarna hör så nära samman när det gäller bl. a. planeringen, att de bör ses som en helhet och behandlas gemensamt.

Jag vill understryka att vi från svensk sida är beredda att medverka till att flygplatsutredningen skall kunna bedriva sitt arbete så skyndsamt som möjligt. Sedan länge har det mellan Sverige och Danmark funnits goda kontakter på departementsnivå och jag avslöjar inte någon hemlighet, om jag berättar att min första åtgärd som kommunikationsminister — innan jag ens hade blivit det — var att resa ned till Köpenhamn för en kontakt med våra danska vänner i denna för oss alla så viktiga fråga. Vi är och kommer att förbli öppna för att söka tillgodose de önskemål som framförs från dansk sida och

som kan vara ägnade att underlätta utredningsarbetet.

Så ter sig alltså läget i dag. Vi hoppas att resultatet av utredningsarbetet skall föreligga mot slutet av detta år. Jag vill redan nu deklarerat att vi då är beredda att omedelbart inleda överläggningar på regeringsnivå med syfte att nå fram till en lösning och konkreta resultat. I första hand är det givetvis en fråga för regeringarna i Danmark och Sverige, men jag föreställer mig att man också bör finna en lämplig form för medverkan från de övriga nordiska ländernas sida.

Herr president! Kommunikationerna tillhör de områden inom det nordiska samarbetet, där vi hittills kunnat nå längst på vägen mot praktiska lösningar. Samarbetet på detta fält har burits upp av en målmedveten viljeinriktning. Strävandena till rationell trafikekonomi och snabba förbindelser har sammanfallit med vår önskan att knyta de nordiska länderna och de nordiska folken närmare varandra. Förbindelserna över Öresund är utan tvekan det hittills största projekt som vi stått inför att lösa. Jag hyser i grunden ingen tvekan om att vi kommer att lyckas. När man lyssnar till debatten om det ekonomiska samarbetet kan man måhända känna en viss melankoli inför den nordiska tankens och det nordiska samarbetets framtid. Det förhåller sig ju obönhörligen på det sättet att bättre trafikförbindelser mellan våra länder får sin verkliga slagkraft först om vi också på det ekonomiska området har framgång i vår strävan att knyta länderna samman och göra hela Norden till ett kraftcentrum. Det är inte bara helheten över och kring Öresund utan framför allt helheten i Norden som vi eftersträvar. Vi som arbetar med kommunikationerna skall försöka verka i den andan.

Minister for offentlige arbejder Lindberg, Danmark: Hr. præsident! Jeg har gerne villet benytte denne lejlighed, da vi drøfter en række spørgsmål vedrør-

rende forbindelsen over Øresund, Øresundsregion, storlufthavn i Øresundsregionen o. s. v., til at sige nogle ord om, hvorfor man ikke er kommet længere på disse områder, end tilfældet er.

Det har både i trafikudvalget og lejlighedsvis her på Nordisk Råds session været fremdraget, at det gik for langsomt, og det kan man i og for sig godt forstå at mange mener, når man tænker på, at det første forslag til en fast forbindelse under Øresund fremkom i 1886, altså for 80 år siden. I mellemtiden har der været mange forslag fremme, men det var Nordisk Råds første session i 1953, der tog spørgsmålet om en fast Øresundsforbindelse op som et af de fornemste formål, netop Nordisk Råd skulle beskæftige sig med.

Efter beslutning i Nordisk Råd i 1953 blev der i 1954 nedsat en svensk-dansk kommission eller et udvalg, og dette udvalg arbejdede med spørgsmålene i årene fra 1954 frem til 1962 og afgav betænkning i slutningen af 1962. Denne betænkning gik som bekendt ud på, at man enstemmigt gik ind for en nordlig forbindelse imellem Helsingør og Helsingør og pegede på, at der måske senere kunne blive brug for en sydlig forbindelse imellem Malmö og København.

Det viste sig imidlertid meget hurtigt, efter at denne betænkning var afgivet, at man ikke var i overensstemmelse med ret mange, i hvert fald ikke i Danmark, når man gik ind for en nordlig forbindelse først. De undersøgelser, der blev foretaget inden for dansk erhvervsliv, specielt i det storkøbenhavnske område, viste, at der i Danmark var en meget stor majoritet for, at man skulle bygge den sydlige forbindelse først. Disse undersøgelser krævede en hel del arbejde af dem, der gik i gang med dem, og der er vel ikke noget at sige til, at man afventede resultatet af disse undersøgelser, inden man rigtig tog fat på opgaven med forhandlinger imellem den svenske og den danske regering.

På samme tidspunkt sattes en meget

dybtgående undersøgelse i gang i Sverige, en undersøgelse, der varede mindst et par år, og som viste, at billedet ikke var lige så klart i Sverige med hensyn til valg af linjeføring. Meningerne var delte og er det vel fortsat; tilhængerne af den nordlige og den sydlige forbindelse står ret skarpt over for hinanden.

De forhold, som jeg her har påpeget, har været medvirkende til, at arbejdet med sagen ikke er gået stærkere, end tilfældet har været.

Det er klart, at kommissionen, da den afgav sin betænkning i 1962, byggede på trafikøkonomiske og tekniske undersøgelser, der lå forud for dette tidspunkt. Det forhold, at der har fundet de nævnte vidtgående undersøgelser sted efter 1962, har gjort, at den svensk-danske gruppe, som fik til opgave at følge udvalgsbetænkningens tal op, i virkeligheden nu må bygge helt nye beregninger op både på det trafikøkonomiske område og med hensyn til omkostningerne.

Dertil kommer, at der er kommet noget nyt ind i billedet. Da denne kommission arbejdede med den faste forbindelse, vidste vi ikke ret meget om, at vi måtte have en ny storlufthavn i Øresundsregionen. Vi åbnede jo den nye lufthavn i Kastrup i 1960 og regnede dengang med, at den skulle kunne klare behovet i mange år fremover, men i mellemtiden er vi blevet klar over, at Kastrup Lufthavn ikke strækker til ret mange år ud i fremtiden, og det har jo ført til, at vi på dette område har nedsat et teknisk udvalg, som undersøger, hvor man kan placere en kommende storlufthavn i Københavnsområdet eller på Sjælland. Det spiller ind i spørgsmålet om den sydlige forbindelse. Hvis man kommer til det resultat, at man skal bygge en storlufthavn på Saltholm, som mange jo sådan helt uforbeholdent mener er det eneste rigtige, er det klart, at så får det indvirkning på spørgsmålet om den faste forbindelse; så kan man ikke klare sig med den tunnel, man har beregnet fra København til Saltholm, og man kan

formentlig heller ikke klare sig med den bro, man har beregnet fra Saltholm til Malmö. Det er muligt, at man ikke engang kan have en bro; hvis man skal have en storlufthavn på Saltholm, er det meget sandsynligt, at man må have en tunnel også på strækningen fra Saltholm til Malmö. Det er givet, at man ikke kan lægge noget fast vedrørende den sydlige Øresundsforbindelse, før man er klar over, hvordan man skal løse spørgsmålet om en storlufthavn.

Jeg har gerne villet give disse oplysninger for ligesom at forklare, hvorfor det ikke er gået så hurtigt, som vi kunne ønske det. Jeg vil takke min kollega, statsråd Palme, for den uforbeholdne tilslutning, han gav til samarbejdet om at løse disse problemer, men jeg vil også slå fast, at for os her i Danmark ligger det sådan, at vi mener, at den sydlige forbindelse må være den, vi bygger først. Der er jo nogle, der mener, at man kan løse et sådant problem nemmest ved at sige, at man kan få både den nordlige og den sydlige forbindelse på én gang. Det er jeg noget betænkelig ved, for vi har mange andre store anlægsopgaver, der skal udføres i Danmark, bl. a. en Store-Bæltsbro, som jeg mener må komme som principbeslutning, før vi beslutter os for en Øresundsforbindelse. Derfor tror jeg altså, det vil være bedst, om vi kan løse spørgsmålet om en fast Øresundsforbindelse i form af den sydlige linje mellem Malmö og København. Så er det jo muligt, at man senere kan komme tilbage til at bygge en nordlig forbindelse, når det viser sig, om behovet bliver så stort, at man ikke kan klare det med den sydlige forbindelse.

Lundström, Sverige: Herr president! Beträffande den fasta Øresundsforbindelsen skulle jag vilja göra en liten bemärkning.

Vid diskussionen i Reykjavik framfördes av flera talare mycket kraftigt den förhoppningen — och jag föreställer mig att majoritetsbeslutet också in-

nebar detta — att nya utredningar inte skulle bli behövliga, utan att man äntligen skulle kunna vara beredd att träffa ett avgörande i fråga om Øresundsforbindelsen. Även här i dag har uttalats sådana förhoppningar.

Nu noteras emellertid att i trafikutskottets skrivelse fastslås att tiden har gått så långt att man är tvungen utarbeta nya förslag för utformningen av väg- och järnvägsanslutningarna på dansk sida, att man måste räkna om anläggningskostnaderna till en ny nivå, att man måste göra nya trafikprognoser och upprätta nya kalkyler för driftskostnader och intäkter.

Detta kan vara naturligt, men jag hoppas att det inte skall behöva bli likadant i fortsättningen, så att man måste göra ytterligare nya omräkningar beträffande kostnader, intäkter, trafik o. s. v. Jag vill därför understryka den hemställan som trafikutskottet gör i sitt betänkande, nämligen att de personella resurserna blir tillräckliga för att arbetet med de aktuella spörsmålen skall kunna slutföras under innevarande år.

Låt mig tillfoga att detta även bör gälla utredningen om en storflygplats på Saltholm. Såsom här redan sagts är det uppenbart att de två frågorna har ett icke oväsentligt samband med varandra.

När det gäller den nordiska storflygplatsen vill jag först och främst konstatera att trafikutskottet — såsom framgår av sid. 5 i utskottsutlåtandet — vidhåller sin tidigare uppfattning. Det heter där: »Udvalget finder det derfor fortsat hensigtsmæssigt, at de nordiske landes regeringer i fællesskab undersøger mulighederne for en løsning af lufthavnsproblemerne i Øresunds-regionen, i hvert fald for så vidt angår anlæg af en en nordisk storlufthavn.»

När jag dels i trafikutskottet och dels här i dag hört kommunikationsminister Palme tala, måste jag notera att det kommit en ny tongång från svensk sida, vilket säkerligen alla hälsar med tillfredsställelse. Den tidigare svenska

oppfattningen, sådan den har utveck-
lats i det trykta material som står till
rådets förfogande och särskilt i den
svenska regeringens meddelande av den
30 oktober 1965, visar att man även när
det gäller storflygplatsen betraktat det
hela så att säga som en dansk angelä-
genhet, medan man från svensk sida
var beredd till ett samarbeite när det
gäller de flygtekniska spørsmålen. I
fråga om denna detalj var alltså den
svenska regeringen villig medverka till
att lösa samordningsproblemet. Herr
Palmes meddelande i dag och tidigare
i trafikutskottet innebär att Danmark
skall, av praktiska skäl och för att und-
vika förseningar, handha de grundlägg-
ande undersökningsarbetena men att
den svenska regeringen är, när materia-
let föreligger, redo att sätta sig ned vid
bordet tillsammans med den danska
och, man får hoppas, övriga nordiska
regeringar för att överlägga om den
reella lösningen av frågan om en nor-
disk storluffhamn.

Denna deklaration framstår för mig
och säkerligen för många miljoner män-
niskor, inte bara på ömse sidor om
Øresund utan över hela Norden, såsom
ett framsteg. Jag tillåter mig uttrycka
en förmodan om att Nordiska rådets
hållning har bidragit till den reträtt
som sålunda tydligen föreligger.

Martha Johannessen, Norge: Behovet
för en større sentral flypass innenfor de
nordiske land er et faktum som de nor-
diske lands trafikkmyndigheter lenge
har vært klar over og har godtatt. Men
hvor denne storflyplassen skal ligge,
har ikke noe land ennå tatt endelig stil-
ling til. Imidlertid er vel de fleste som
har interessert seg for saken, enig om at
en kommende storflyhavn bør ligge slik
til at den kan tjene som oppsamlings-
plass for store fly som skal ta med pas-
sasjerer både fra de nordiske land og fra
forskjellige andre land i verden.

Øresund-området har da naturlig pekt
seg ut som et egnet område. Hittil har
Kastrup virket som en sentral flyplass,
men den blir altså for liten som oppsam-

lingsplass for framtidens flytrafikk, som
ventes å foregå med de store passasjer-
fly for opptil 500 passasjerer, som man
regner med vil bli satt inn i den framti-
dige flytrafikk. Danskene har derfor
som vi allerede har hørt, sett seg om et-
ter andre alternativer som kan komme
på tale, og her er det altså at den danske
øy Saltholmen er kommet inn i bildet.

Norge har hittil inntatt en noe avven-
tende holdning når det gjelder spørsmå-
let om storflyplass i Øresund-området,
idet man har ment at det først og fremst
er et dansk-svensk anliggende — kan-
skje fortrinnsvis dansk — idet initiati-
vet til å få satt i gang et utredningsar-
beid først og fremst er tatt opp av
danske trafikkmyndigheter. Dette betyr
imidlertid slett ikke at norske myndig-
heter eller norske medlemmer av Nor-
disk Råd er uinteresserte i eller stiller
seg likegyldig til planene om at en fram-
tidig storflyplass skal ligge i Øresund-
området. For så vidt betyr det vel ikke
så mye for oss i Norge hvor man velger
å legge plassen i dette område, enten
det blir på Saltholmen, Sør-Amager eller
kanskje Sør-Sverige for den saks skyld.
Men det vi i Norge sjølsagt er noe in-
teressert i er jo at planene kan samord-
nes og ses i sammenheng med andre ut-
byggingsplaner for Øresund-området,
slik at man får en mest mulig rasjonell
og heldig løsning på de problemer som
kaytter seg både til den faste landverts-
forbindelse og til flyplassproblemene,
og at man også tar hensyn til lokal fly-
trafikk, slik at de flytekniske problemer
som måtte oppstå i et så vidt begrenset
geografisk område får en tilfredsstillen-
de løsning.

Jeg tror imidlertid at det begynner å
haste med å foreta et stedsvalg, og hvis
jeg skulle tillate meg å si noe på mine
egne og kanskje også på de norske
representanters vegne, måtte det vel væ-
re at kanskje burde tempoet i utred-
ningsarbeidet forseres, hvis det er mu-
lig, slik at man i en noenlunde nær
framtid kan komme fram til konkrete
forslag, forslag som vel også bør drøf-
tes i Nordisk Råd når tiden kommer.

Hvis ikke de nordiske land nå snart bestemmer seg for at det skal bli en storflyplass i Norden, og hvor den skal plasseres, er jeg redd for at også andre nasjoner kan begynne å røre på seg, og da kan det bli andre og vanskeligere problemer å diskutere enn dem som knytter seg til stedsvalget i det begrensede Øresund-området.

Etter de innlegg vi nå har hørt av ministrene i Sverige og Danmark, kan vi vel imidlertid alle føle oss beroliget og være trygge på at de vanskelige og store planer som foreligger, nå er i de beste hender.

Cassel, Sverige: Herr president! Låt meg liksom de andre talarna inleda med en lyckönskan till statsrådet Palme för det anförande han nyss har hållit. Det genomsyrades av positiva tankegångar som står i god samklang med de diskussioner och — skall vi säga — visioner man under gångna år haft i Nordiska samfärdselkommittén och Nordiska rådet. Jag tror att vi är på rätt väg, om vi lägger upp saken ungefär i den riktning herr Palme skisserade.

Men herr Palme får inte som kommunikationsminister bli ledsen på oss — och det gäller naturligtvis i samma grad hans danske kollega — om vi i Nordiska rådet även i fortsättningen kommer att vara otåliga. Jag höll på att säga att det nästan ligger i rådets natur att vara otåligt. Vi ser ju hur hastigt dessa stora problem tränger sig på och hur nödvändigt det är att de blir lösta så snart detta på något sätt är möjligt. Vi vet hur dyrt det blir att vänta och vilka besvärigheter varje dröjsmål skapar för hela trafiken uppe i Norden. Samtidigt förstår vi givetvis att man måste ha grundliga utredningar och fast mark att stå på när man går att fatta de avgörande besluten. Men vi hoppas mycket av herr Palmes löfte; jag betraktar det som ett klart löfte att det inte skall dröja en dag längre än nödvändigt, innan regeringarna försöker komma fram till den situationen att det är möjligt att fatta ett beslut.

Flygfältsfrågan gäller ju flera flygfält. Ett ersättningsfält för Kastrup måste åstadkommas, var det nu kommer att bli förlagt. Både i Danmark och i Skåne måste det dessutom finnas specialflygfält som inte tar de stora maskinerna i den interkontinentala trafiken men som tar annan flygtrafik. Jag tänker på det fält som nu planeras i trakten av Malmö, ett fält för charterflyg, privatflyg, inrikesflyg, fraktflyg etc. Ett liknande behövs säkert på Själland. Konstellationen av en rad civila och militära flygfält måste ju tänkas fram som en enhet inte bara trafiktekniskt utan även trafikekonomiskt. Jag vill begränsa mig till att starkt understryka att det är ett mycket stort intresse för Sverige och speciellt Skåne, och i Skåne alldeles speciellt för den mycket stora befolkningen i Malmö och trakten där omkring, att det nya interkontinentala flygfältet inte kommer att ligga, jag höll på att säga, en kilometer längre bort från svenska kusten än som är absolut nödvändigt. Att vi från utskottets sida förordat Saltholm beror på att ön ligger där den ligger. Vi har inte i Nordiska rådet sagt att Saltholm är idealiskt, men vi har konstaterat att dess läge är så bra att det alternativet i allra första hand bör undersökas.

Jag skall inte säga mer om detta utan slutar med att uttrycka önskemålet, att undersökningarna kommer att bedrivas med all den kraft, intensitet och vilja att nå resultat, som herr Palmes uttalande lät oss få en förhoppning om.

Statsrådet Palme, Sverige: Herr president! Skälet till att jag begär replik är närmast att våra norska, danska, isländska och finländska kolleger inte har det större eller mindre nöjet att vara medlemmar av Sveriges riksdag. Hade de varit det, skulle de ha förstått att sådana här uttalanden om reträtter och ändrade tonfall tillhör vardagsrutinen inom vårt nationella parlamentariska arbete.

För att inte något missförstånd skall uppstå vill jag läsa upp vad regerings-

meddelandet av den 30 oktober beträffande storflygplatsen innehöll, nämligen att det med hänsyn till risken för en försening synes lämpligt att fortsätta det redan pågående utrednings- och förhandlingsarbetet om flygplatsfrågorna i nuvarande former och att de båda länderna håller sådana kontakter att alla uppkommande samordningsproblem löses på bästa möjliga sätt. — Detta sagt till våra nordiska kolleger.

Till de svenska kollegerna och inte minst till ledamöterna av det mäktiga statsutskottet, som i höstas gjorde ett enhälligt uttalande i denna fråga, vill jag säga att det jag uttalat inte på något sätt avviker från vad statsutskottet har sagt.

Till herr Cassel vill jag i ekumenisk anda säga, att det är fullt naturligt om Nordiska rådet uttrycker otålighet beträffande viktiga frågors lösning och vill få fram beslut så snart som möjligt. Vi känner samma otålighet när vi står inför konkreta problem, men vi drivs av de mycket svåra konkreta problemen att söka lösningar.

Herr Lundström ville tillskriva Nordiska rådet faderskapet för Öresundsförbindelsen. Det har jag ingenting emot. Jag kanske får citera den tyske husmanspoeten Wilhelm Busch — om jag gör det på tyska, får det inte fattas som förord för Hamburg: »Vater werden ist nicht schwer, Vater sein dagegen sehr».

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag, punkterna I—II.

Därefter skedde omröstning medelst namnupprop beträffande utskottets förslag, punkt III.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Helgi Bergs, Sigurður Bjarnason, Bomholt, Cassel, Ragnar Christiansen, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Lis Groes, Einar Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Hallberg, Hara, Holmberg, Hord-

vik, Horn, Hyytiäinen, Högström, Nils Jacobsen, Jens P. Jensen, Martha Johannessen, Korvald, Kähönen, Aksel Larsen, Lars Larsson, Leiro, Lundström, Løbak, Møller, Mørk, Judit Norderström-Lundén, Harald Nielsen, Normann, Ohlin, Carl Petersen Georg Petersson, Dagmar Ranmark, Rosenberg, Salve Salvesen, Ingrid Segerstedt Wiberg, Skoglund, Skytte, Poul Sørensen, Thestrup och Anna-Liisa Tiekso.

Frånvarande var:

Bratteli, Fagerholm, Hartling, Gunnar Henriksson, Sigurður Ingimundarson, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Klippenvåg, Lahtela, Lassinantti, Leirfall, Lätteenmäki, Matthias A. Mathiesen, Mohr Dam, Møller Warmedal, Erling Petersen, Pitsinki, Berte Rognerud, Røiseland, Savela, Sukselainen, Sundin och Thapper.

Rekommendationen enligt utskottets förslag, punkt III, hade sålunda antagits med 46 röster.

Utskottets förslag, punkterna IV—V, bifölls.

11

D 1966/8/1965/t: meddelanden om rekommendation nr 8/1965 angående nordisk giltighet för körkort

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

12

D 1966/3/1961/e: meddelanden om rekommendation nr 3/1961 angående samordning av hjälpen till utvecklingsländerna

13

D 1966/23/1963/e: meddelanden om rekommendation nr 23/1963 angående utbildning av deltagare i internationellt samarbete

Rådet företog ovannämnda två saker till behandling i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 3/1961 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session;

II. att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 23/1963 till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

14

D 1966/31/1965/e: meddelande om rekommendation nr 31/1965 angående beslutande organ för tulltekniska frågor

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

15

D 1966/30/1965/t: meddelanden om rekommendation nr 30/1965 angående beslutande organ för luftfartstekniska frågor

Trafikutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

16

B 3/j: regeringsförslag om gemensamma regler om förvärv av lösöre i god tro

Juridiska utskottet hade till rådet ånyo anmält sin avsikt att efter sessionen fortsätta behandlingen av saken.

Rådet beslöt lägga utskottets anmälan till handlingarna.

17

D 1966/36/1965/j: meddelanden om rekommendation nr 36/1965 angående nordisk patentlagstiftning

18

D 1966/37/1965/j: meddelanden om rekommendation nr 37/1965 angående gemensam klagoinstans i patentärenden

Rådet företog ovannämnda två saker till behandling i ett sammanhang.

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Ingrid Gärde Widemar, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Det nordiska samarbetet på patenträtternas område har nu pågått i cirka femton år, och med Nordiska rådet som pådrivande kraft har expertkommittéer i Danmark, Norge, Finland och Sverige enats om helt likalydande förslag till nya patentlagar.

Den i detta sammanhang viktigaste delen av lagförslagen gäller frågan om nordiska patent. Bestämmelserna om dem återfinns i kapitel 3.

I korthet föreslås här, att ett patent skall kunna meddelas av vilket som helst av patentverken i de olika länderna och få giltighet även i de övriga länderna. Förslaget är av mycket stor både ekonomisk och praktisk betydelse inte bara ur intern nordisk synpunkt. Det förhåller sig så, att det även

inom EEC sedan lång tid tillbaka pågår arbete på förenhetligande av patentlagstiftningen och en europeisk patenträtt. Från det hållet har man visat stort intresse för det nordiska samarbetet i denna fråga och utformningen av lagstiftningen här i Norden.

Förarbetet till en ny nordisk patentlag är alltså avslutat, och det återstår nu för regeringarna och parlamenten att ta ställning. De danska, finska och svenska regeringarna har förklarat sig helt beredda att under innevarande år lägga fram lagförslagen, och man fäster då särskild vikt vid kapitel 3, som alltså avser de nordiska patenten.

På norsk sida har man emellertid ställt sig tveksam till dessa patent. Det är mycket glädjande att norska regeringen vid utskottsbehandlingen här under sessionen låtit meddela, att man är beredd att inom några månader lämna proposition, innefattande även kapitel 3 i lagförslaget, till stortinget. Man vill däremot lämna frågan öppen om tidpunkten för ikraftträdandet av tredje kapitlet. För övriga länders del har man enats om att föreslå ikraftträdande den 1 januari 1967. På den punkten får vi alltså eventuellt nöja oss med en sådan lösning, att Sverige, Finland och Danmark låter lagen i sin helhet träda i kraft den 1 januari 1967 med den förhoppningen, att Norge skall komma snart efter.

Juridiska utskottet uttalar i sitt betänkande i saken, att det är mycket önskvärt att de parlamentariska utskotten i de fyra länderna förhandlar inbördes om lagens genomförande, och utskottet understryker särskilt vikten av att man bevarar samstämmigheten i lagförslagen. Det är viktigt inte minst med tanke på att nästa steg i patent-samarbetet skulle vara att få till stånd en gemensam nordisk klagoinstans för patentärenden. För att säkerställa utbildandet av en enhetlig praxis i patentärenden är det synnerligen önskvärt att en sådan instans kommer till stånd. Den frågan är föremål för särskild utredning, och resultatet av den kommer

så småningom att redovisas för Nordiska rådet — man hoppas kunna göra det redan till nästa års session. Upprättandet av en sådan gemensam klagoinstans är dock inte en nödvändig förutsättning för genomförande av lagstiftningen om de nordiska patenten, utan man räknar med att den skall kunna genomföras oavsett att beslut om en klagoinstans ännu inte fattats.

Jag har trots den sena tidpunkten velat lämna rådet denna rapport. Jag anser att frågan är så viktig, att det borde sägas några ord i anledning av utskottsbetänkandet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

19

A 106 T/j: tilläggsförslag om enhetliga jakttider, D 1966/1/1958/j: meddelanden om rekommendation nr 1/1958 angående samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter, och D 1966/7/1963/j: meddelande om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottet anmälde beträffande tilläggsförslaget sin avsikt att efter sessionen fortsätta behandlingen av saken.

Utskottets förslag beträffande meddelandena bifölls.

Rådet beslöt lägga utskottets anmälan om tilläggsförslaget till handlingarna.

20

A 105 T/j: tilläggsförslag om ensartad äktenskapslagstiftning, och D 1966/12/1955/j: meddelande om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen

Juridiska utskottet hade föreslagit att rådet måtte lägga meddelandet till

handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Beträffande tilläggsförslaget anmälde utskottet till rådet sin avsikt att efter sessionen fortsätta behandlingen av saken.

Utskottets förslag beträffande meddelandet bifölls.

Rådet beslöt lägga utskottets anmälan om tilläggsförslaget till handlingarna.

Mötet avslutades kl. 16.55.

Protokoll

7:e mötet

Onsdagen den 2 februari 1966 kl. 10.00

Presidenter: Leif Cassel (1—16) och Harald Nielsen (17—19)

Dagordning

1. A 103 T/k: tilläggsförslag om Nordiska kulturfonden och D 1966/28/1965/k: meddelanden om rekommendation nr 28/1965 angående nordisk kulturfond

2. D 1966/19/1964/k: meddelanden om rekommendation nr 19/1964 angående ökade dispositionsanslag för kulturella ändamål

3. C 1966/2/k: berättelse från Nordiska kulturkommissionen

4. C 1966/9/k: berättelse om samarbete mellan språknämnderna

5. A 72/j: medlemsförslag om nordisk språkkonvention

6. A 101/e: medlemsförslag om stöd till föreningarna Norden

7. A 1/j: medlemsförslag om erkännande av Europeiska domstolens för de mänskliga rättigheterna jurisdiktion och A 1 Ä/j: ändringsförslag om Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna

8. D 1966/8/1962/j: meddelanden om rekommendation nr 8/1962 angående likartade bestämmelser mot alkoholmissbruk i luftfartslagstiftningen och

A 89 T/j: tilläggsförslag om förenhetligad lagstiftning rörande alkoholmissbruk i luftfart

9. C 1966/8/e: berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor, och A 107 T/e: tilläggsförslag om samarbete mellan atomforskningsinstitut

10. Rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»

11. D 1966/11/1960/k: meddelanden om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin, och D 1966/17/1964/k: meddelanden om rekommendation nr 17/1964 angående forskning i arktisk medicin

12. D 1966/9/1961/k: meddelanden om rekommendation nr 9/1961 angående nordisk folkakademi

13. D 1966/8/1963/k: meddelanden om rekommendation nr 8/1963 angående utbildning av lärare och andra ungdomsledare i film- och televisionskunskap

14. D 1966/2/1964/k: meddelanden om rekommendation nr 2/1964 angående gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier

15. D 1966/3/1964/k: meddelanden om rekommendation nr 3/1964 angående biblioteksersättning till författare

16. D 1966/20/1964/k: meddelanden om rekommendation nr 20/1964 angående anslag till studieturbyresresor mellan nordiska skolor

17. Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer

18. Tid och plats för nästa ordinarie session

19. Sessionens avslutning

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes till rådet att Yngve Holmberg, Sverige, lämnat sessionen och ersatts av Folke Björkman, Sverige.

Rådet beslöt godkänna den härav föranledda ändringen i medlemslistan.

1

A 103 T/k: tilläggsförslag om Nordiska kulturfonden och D 1966/28/1965/k: meddelanden om rekommendation nr 28/1965 angående nordisk kulturfond

2

D 1966/19/1964/k: meddelanden om rekommendation nr 19/1964 angående ökade dispositionsanslag för kulturella ändamål

Rådet företog ovannämnda två saker till behandling i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit,

I. att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att

1. snarast möjligt och senast den 1 januari 1967 höja den nordiska kulturfondens medel till sammanlagt 3 miljoner danska kronor och

2. i skyndsam ordning och i samråd med Nordiska rådet utarbeta en

permanent förvaltningsordning för fonden.

II. att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse frågan för rådets del slutbehandlad.

Berte Rognerud, Norge (utskottets talesman): Etersom Nordisk Kulturfond har vært livlig debattert allerede under generaldebatten, skal jeg nå innskrenke meg til noen ganske få kommentarer.

La meg først si at jeg synes det er grunn til å hilse med stor tilfredshet at Nordisk Kulturfond nu er en realitet. Det ble det jo etter vedtaket i Reykjavik, og fra 1. januar i år er fondet trådt i kraft, riktignok med et meget beskjedent beløp, men det er der ihvertfall. Og om Nordisk Råd nå vedtar den foreliggende rekommendasjon, vil beløpet fra neste år av komme opp i den sum som det opprinnelige forslag også tok sikte på, nemlig 3 millioner danske kroner.

Dette er et resultat som er oppnådd under denne sesjon i Rådet. Om dette beløp vil vise seg å være tilstrekkelig eller riktig får tiden og erfaringene vise.

Det annet punkt som var uklart, og som derfor heller ikke ble løst i Reykjavik, var forvaltningsformen, idet det var noe forskjellige oppfatninger om formene for parlamentariske organers medvirkning til løsning av slike administrative oppgaver. Kulturutvalget fant det derfor nødvendig å foreslå at fondets fremtidige forvaltning måtte bli utredet, og at man i mellomtiden fikk godta en midlertidig forvaltningsform. Denne går ut på at fondet forvaltes av de nordiske undervisningsministre i samråd med Nordisk Råds kulturutvalg. Men dette er som sagt en provisorisk ordning, som kulturutvalget har ment burde avløses av en permanent ordning så snart som mulig. Utredningen av det statsrettslige spørsmål om parlamentarisk medvirkning i en slik forvaltning er som vi kjenner til nå utredet av den svenske ekspert på dette område, professor Herlitz. Og etter dennes kon-

klusjon skulle det ikke lenger behøve å være noen betenkeligheter til stede. Men selvfølgelig må spørsmålet om den endelige forvaltningsform gjennomdrøftes meget grundig innen den vedtas. Dog håper jeg, og jeg håper inderlig, at dette ikke vil ta for lang tid. Og skulle man senere vinne erfaringer som gjør det nødvendig å justere forvaltningsformen noe, kan det vel ikke være noe i veien for at så kan skje. Vi er her i ferd med å etablere noe nytt i Nordisk Råds historie, og jeg tror det vil bli hilst med glede og stor tilfredshet i hele Norden.

Når det så gjelder hvilke saker og områder som skal kunne betenkes med midler fra Kulturfondet, peker kulturutvalget spesielt på den frie kultursektor hvor behovet er meget stort, men det er klart at også andre kulturelle områder, som for eksempel undervisning og forskning, må kunne få del i fondsmidlene.

Ellers tror jeg det er nødvendig å gå nøye igjennom dette og trekke opp klare retningslinjer for anvendelse av fondet, og dette må kunne gjøres samtidig med at den permanente forvaltningsordning utarbeides.

La det også være helt klart at dette fond ikke skal komme som en avlastning eller erstatning av midler som vanligvis har vært ført opp på de nasjonale statsbudsjetter. Nordisk Kulturfond skal komme i tillegg til disse.

Jeg er glad for at Nordisk Kulturfond er blitt en realitet, og jeg er tilfreds med de fremskritt som her er gjort siden siste sesjon.

I sitt tilleggsforslag ber kulturutvalget om at fondet må økes til 3 millioner danske kroner senest 1. januar 1967, og at det snarest mulig må bli utarbeidet en permanent forvaltningsordning for fondet.

Jeg anbefaler rekommandasjonen.

Undervisningsminister K. B. Andersen, Danmark: Jeg vil gerne udtrykke min meget store glæde over de fremskridt, der er sket med kulturfondstanken på dette møde. Det er en tanke, som både

de danske rådsmedlemmer og de danske regeringsrepræsentanter er meget interesseret i og har været ivrige for at fremme. Jeg vil også gerne takke udvalget for, at det har været en så ihærdig pressionsgruppe, der ikke lod sig standse af forhold, der måske ville have standset mindre energiske og sammenbidte folk end kulturudvalgets medlemmer. Jeg håber også, at vi nu kan komme videre, at vi ikke lader os sinke af formaliteter. Jeg er enig i den bemærkning, som fru Rognerud gjorde her, at skulle vi ikke i første omgang finde den helt rigtige form for denne nye institution under Nordisk Råd, så kan vi vel senere justere, når klogere folk finder frem til den måde, hvorpå man bør organisere sådanne ting.

Jeg kan ikke lade være med — og jeg håber, vor højtærede og udmærkede præsident tilgiver mig det — at vende tilbage til en passus i præsidentens indledningstale, som jeg ikke synes var helt retfærdig. Præsidenten sagde, at han ville ikke nægte, at den trælssomme vej, kulturfonden gennem disse år har måttet vandre, havde været både en skuffelse og en overraskelse. I betragtning af at kulturfonden første gang blev drøftet, skal vi sige lidt uofficielt, i Oslo, blev bragt mere officielt frem i Stockholm og Reykjavik og derefter blev sat i funktion, har uddelt sine første midler og nu, 3 år efter at tanken uofficielt blev rejst, får øgede midler og almindelig tilslutning, tror jeg, rådets medlemmer vil give mig ret i, at hvis det var det almindelige arbejds-tempo for de sager, vi arbejder med her i Nordisk Råd, at der gik 3 år fra den første uofficielle fornemmelse og til tingen simpelt hen fungerer og man i stedet for taler om udvidelse, så var vi egentlig ganske vel hjulpet.

Vi skulle nu kunne komme ud af den tilstand, som vi har kendt alt for ofte før, og som jeg bl. a. kender fra min egen periode i Nordisk Kulturkommission, hvor fremgangsmåden meget ofte var den, at kulturkommissionen arbejdede med en sag, anbefalede den, Nordisk Råds Kulturudvalg vedtog den en-

stemmigt, Nordisk Råd vedtog den enstemmigt, undervisningsministermødet — som det, nogle af os nepos skal begynde i eftermiddag — vedtog den enstemmigt, og derefter skete der absolut ikke mere, fordi det var umuligt at få 5 finansudvalg til på samme tid og med samme enstemmighed at bevilge penge. Denne rytme skulle nu kunne brydes ved hjælp af den kulturfond, vi her har fået.

Jeg vil gerne gøre en bemærkning til. Denne kulturfond skal ikke være en redningsplanke for Nordisk Råd. Når det ikke lykkes med forsvaret, så siger vi: men vi har da — jeg håber, præsidenten tillader — gudskelov kulturen at falde tilbage på. Og når det ikke lykkes med økonomien, så siger vi endnu en gang: til gengæld har vi jo det udmærkede kulturelle samarbejde i Norden. Nordisk Råds Kulturfond er ikke skabt og må ikke opfattes som et udtryk for Nordisk Råds dårlige samvittighed. Det er ikke den historiske forklaring, og det ville være urimeligt, hvis man fik fornemmelsen af, at det var grunden til velviljen. Kulturfonden har sin meget stærke og meget selvstændige motivering i den lange række kulturelle opgaver, som vi kan gå sammen om, og som kan bringe os nærmere til et fælles nordisk kulturområde og et fælles nordisk uddannelses- og oplysningsområde. Det skal stadig være sådan, at vi ikke er ens, at vi har vore forskellige særpræg, men at det netop derfor er værdifuldt, at vi mødes i et kulturelt samarbejde.

Jeg er overbevist om, at uden Nordisk Råd havde vi ikke fået denne kulturfond; uden Nordisk Råd havde vi i hvert tilfælde ikke fået den så hurtigt. Dette synes jeg, der er grund til at udtrykke glæde over ved denne lejlighed.

Hyttiäinen, Finland: Herr president! Orsaken till att jag bett om ordet är ej en önskan att förlänga debatten, då ju allmän enighet tycks råda om själva

sakfrågan — en förhöjning av det årliga anslaget till 3 miljoner dkr. Finlands delegation har från första början inlagt denna ståndpunkt och stöder helhjärtat tilläggsförslaget. Jag önskar blott fästa rådets uppmärksamhet på en liten detalj i professor Herlitz' utomordentliga framställning om parlamentarikernas eventuella medverkan i fondens förvaltning. I presidierapporten står det: »I Finland ansågs antagandet av stadgan av Nordiska rådet kräva en i grundlagsordning tillkommen lag.» Det var ej godkännandet av stadgan, som fordrade en dylik behandling. Stadgan infördes i Finland genom en förordning efter det riksdagen godkänt den efter en enda behandling. Herlitz avser med sitt ovan citerade yttrande lagen om val av medlemmar till Nordiska rådets Finlands delegation. Det var helt naturligt, att denna lag tillkom i grundlagsenlig ordning, enär riksdagen i den ålades skyldigheter, som ej tidigare fanns intagna i riksdagsordningen. I lagen ingår emellertid ej rådets stadga.

Om riksdagen skulle åläggas skyldigheten att välja medlemmar till Nordiska kulturfondens styrelse, fordrar detta en lag, tillkommen i grundlagsstiftningsordning — men härom är det ju ej fråga.

Sålunda kan vi förtydliga professor Herlitz' konklusion¹ genom att konstatera, att intet hinder möter i Finland om t. ex. i rådets stadga infördes en bestämmelse om att rådet skall utse medlemmar till fondstyrelsen. Utan att närmare ingå på fortsättningen av professor Herlitz' konklusion då det gäller Sverige ville jag blott tillägga, att det synes som om ej heller i Sverige några hinder skulle möta, om valbefogenheterna anförtros Nordiska rådet. Det är endast om riksdagen ålägges nya uppgifter som eventuella betänkligheter kan uppkomma. Till slut ville jag helhjärtat förena mig med dem som framhållit, att eventuella statsrättsliga tvivel, som framförts, gäller en detalj, som ej skall överdimensioneras, då

¹ Se Dokument 1, Tillägg 2.

vi söker nya vägar för ett effektivare kultursamarbete i Norden.

Statsrådet Edénman, Sverige: Herr president! Vi har lyckligtvis kulturen att falla tillbaka på i Nordiska rådets arbete, sade min kollega K. B. Andersen. Jag vill säga detsamma men utvidga det i denna fråga till att påstå, att vi kanske är på väg ut på nya fält när det gäller Nordiska rådets arbete.

En nordisk kulturfond är inte särskilt intressant med hänsyn till beloppens storlek, även om tillskottet till kulturaktiviteten är att hälsa med tillfredsställelse. Den är intressant framför allt därför att detta är första gången Nordiska rådet ger sig ut på ett, skall vi säga överstatligt plan. Det är en fascinerande tanke.

Jag tror, herr president, att den ganska intensiva debatt som har föregått och ännu kommer att föregå detta beslut är nyttigt, eftersom vi tvingas tänka igenom de nya formerna på ett sätt som vi kanske inte har gjort förut. Jag tror att det beslut som skall fattas kommer att bli prejudicerande också för andra liknande organ på nya fält. Detta är ytterligare ett skäl till en diskussion om mångahanda ting i denna fråga.

Diskussionen har varit litet förvillande, eftersom debattörerna har menat olika ting. Till en början gällde det allmänna nordiska dispositionsmedel, kanske närmast i regeringarnas hand. Det blev sedan fråga om dispositionsmedel i form av en fond, där Nordiska rådet på ett eller annat sätt skulle medverka. Man kunde tänka sig många olika mellanformer. I diskussionen har även skymtat ett försök — jag har själv representerat den linjen — att här för första gången verkligen muta in ett särskilt område för Nordiska rådet, så att man skulle kunna säga att politiken när det gäller den fria kultursektorn, teater, musik, litteratur, skulle skötas av Nordiska rådet och inte av de nationella regeringarna. Vi har alltså haft en skala av former att välja mellan.

På svensk sida har en del konstitutionella erinringar gjorts. Det är oerhört tillfredsställande att i dag kunna konstatera, att professor Herlitz ingalunda nonchalerar dem men helt ställer sig bakom förslaget. Professor Herlitz har givit oss två teser, som jag skulle vilja läsa in i protokollet, eftersom de kan vara värdefulla för framtiden, om vi kommer in i liknande situationer.

Den ena av professor Herlitz' teser med vilka han vill lösa Nordiska rådets och framför allt parlamentens dilemma är denna: Frågan gäller icke ett till någon statsförvaltning hörande organ, utan styrelsen för ett fristående subjekt. Man befinner sig sålunda på det område som — om man tills vidare bortser från de mellanfolkliga aspekterna — kan betecknas såsom offentlig förvaltning utanför stats- och kommunalförvaltning.

Den andra tesen, som är nog så viktig, är att fondstyrelsen icke avses förfoga över statsmedel, utan över stiftelsens egna — visserligen tillägger Herlitz: »genom statsbidrag tillkomna medel». Sedan regeringarna har föreslagit respektive riksdagar att anslå medel till Nordiska rådets kulturfond och sedan medlen har överlämnats till kulturfonden upphör de att vara statsmedel, och därmed är dessa problem ur världen.

Jag tror, herr president, att vi kan acceptera denna grund. I kulturutskottet var såväl utskottets medlemmar som, om jag inte tar fel, samtliga regeringsrepresentanter eniga om den. Vi tyckte kanske att den grund som professor Herlitz har givit oss är mer eller mindre bräcklig, mer eller mindre fast, men den är tillräcklig för att vi nu skall kunna ta steget fullt ut. Jag vågar påstå att undervisningsministrarna kommer att göra det inte bara bildligt, utan även bokstavigt. Vi kommer omedelbart att hålla ett nordiskt undervisningsministermöte, och som första och viktigaste fråga på dagordningen står ett förslag om en permanent förvaltning av den nordiska kulturfonden.

Statsråd **Bondevik**, Norge: Det nordiske kulturfond er ei av dei saker som viser at det er mogleg i Nordisk Råd å koma fram til resultat på kort tid. Det er difor gledeleg å vera vitne til at alle er samde om at dette skal ein no få i faste former.

I grunnen er det tre spørsmål som reiser seg i samband med nordisk kulturfond. Det eine er spørsmålet om kor stort dette skal vera i første omgang. Det finst i dag, så vidt eg skjønar, ingen tvil om at det i alle fall for neste år skal vera på 3 mill. kroner. Det er ingen stor sum sett på nordisk basis då det står fem land bak, men når alle ønskjer og vil at dette skal vera eit tillegg til det som landa elles nyttar på denne sektoren, er det eit lite steg på vegen framover som ein kan gleda seg over.

Det andre spørsmålet som reiser seg, gjeld statuttar. Der ser eg det slik, som det også vart nemnt i kulturutvalet, at det er om å gjera å få stramme statuttar. Det vil scia at ikkje både Per og Pål, som me ofte uttrykkjer det på norsk, kan søkja, at det ikkje på den måten vert delt opp i mange småpørsjonar. Skal kulturfondet verkeleg verta til noko som vil gje resultat, må statuttane etter mi vurdering vera slike at det vert dei store og få oppgåver ein tek fatt på.

Det tredje spørsmålet er kven som skal styra med nordisk kulturfond. Frå norsk side er det ingen vanske i så måte, fordi me på statsrettsleg grunn kan akseptera heilt ut den forma som er tenkt. Men det er i alle tilfelle ei nyskaping i Nordisk Råd, og denne nyskapinga må me igjennom. Det vil sikkert vera til vinning for alle partar at ein kan koma inn på den lina som viser at det også i slike spørsmål er det samarbeid som ein til dømes har i Nordisk Råd generelt, mellom regjeringar og parlamentarikarar. Eg er difor ein av dei som kan helsa nordisk kulturfond med glede, og vil vona at fondet kan tena den oppgåva som me alle

er interesserte i, og greia felles løft i framtida på det kulturelle området.

Bomholt, Danmark: Hr. formand! Som medforslagsstiller til forslaget vil jeg udtrykke min glæde over det resultat, der er naet. Jeg vil gerne have lov til især at fremsætte en tak over for Sveriges ecklesiastikminister, hr. Edenman. Der forelå jo virkelig fra svensk side visse vanskeligheder, der måtte overvindes. Professor Herlitz har afgivet sit meget værdifulde resposum, og det er lykkedes trods alt at nå frem til enighed i udvalget om den fremgangsmåde, som kan følges. Her er tale om en supernational administration, og alligevel er det muligt at gå ind for den fra svensk side. Det fortjener stor påskønnelse.

Må jeg tilføje, at jeg ville ønske, at de musiske fagområder måtte få en fremtrædende plads i bevillingssystemet, således at ikke blot de særlig fagbetonede områder, de, der fører til erhverv og dygtiggørelse, tilgodeses, men at også de frie områder drages stærkt ind i billedet, således som det er angivet i referatet fra nærværende sessions udvalgs møde.

Endvidere ville jeg ønske, at vi kunne få indført det permanente udvalg så hurtigt som muligt, således at det træder i funktion, samtidig med at det udvidede beløb skal fordeles. Jeg ved ikke, om det er muligt, men når der er handlet med så stor hurtighed indtil nu, skulle det vel også være muligt at fortsætte farten, således at det permanente udvalg finder sin løsning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnupprop beträffande utskottets förslag, punkt 1.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Helgi Bergs, Sigurður Bjarnason, Björkman Bomholt, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Sigrid Ekendahl,

Erik Eriksen, Fagerholm, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hallberg, Hara, Gunnar Henriksson, Hordvik, Horn, Hyttiäinen, Högström, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Martha Johannesen, Ólafur Jóhannesson, Hákon Johnsen, Kähönen, Lahtela, Aksel Larsen, Lars Larsson, Lassinantti, Lundström, Lähteenmäki, Løbak, Matthias A. Mathiesen, Møller, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Carl Petersen, Erling Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Rosenberg, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Skytte, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensen, Thestrup och Anna-Liisa Tiekso.

Frånvarande var:

Ingrid Gärde Widemar, Hartling, Klippenvåg, Korvald, Leirfall, Leiro, Mohr Dam, Mørk, Normann, Ohlin, Pit-sinki, Røiseland, Skoglund och Thapper.

Rekommendationen enligt utskottets förslag, punkt I, hade sålunda antagits med 55 röster.

Utskottets förslag, punkt II, bifölls.

3

C 2/k: berättelse från Nordiska kulturkommissionen

Kulturutskottet hade för rådet anmält sin avsikt att efter sessionen fortsätta behandlingen av berättelsen.

Rådet beslöt lägga utskottets anmälan till handlingarna.

4

C 9/k: berättelse om samarbete mellan språknämnderna

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

5

A 72/j: medlemsförslag om nordisk språkkonvention

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne gennem en undersøgelse af de praktiske og økonomiske problemer at udrede forudsætningerne for indgåelse af en konvention, som omfatter alle de nordiske sprog, og hvorefter enhver nordisk borger har ret til uden særlige omkostninger at anvende det nordiske sprog, som han anser for sit eget, ved henvendelse til domstol eller anden offentlig myndighed i Norden, forudsat at han har vanskelighed ved at bruge myndighedens eget sprog.

Lassinantti, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Det meget auktoritative medlemsförslag som har väckts av Sigurður Bjarnason, Karl-August Fagerholm, Harald Nielsen och Bertil Ohlin har utan tvivel tagit upp ett för det nordiska samarbetet viktigt spörsmål. Vid första påseende tycker man att det vore ganska enkelt att rekommendera regeringarna att anta en sådan här konvention, men ser man litet närmare på saken finner man att en hel del praktiska och ekonomiska problem måste undersökas mer.

Juridiska utskottet har i allt väsentligt kunnat godta det resonemang som förslagsställarna har redovisat, men med hänsyn till att det kan uppstå speciella svårigheter att t. ex. i Sverige skaffa svärlatorer som kan arbeta med grönländska eller färöiska, har utskottet ansett att regeringarna borde göra en undersökning för att skapa ett bättre underlag för bedömningen.

I sak är det inte mycket som skiljer förslagsställarna och utskottet. Utskottet föreslår nämligen: »Nordisk Råd henstiller til regeringerne gennem en undersøgelse af de praktiske og økonomiske problemer at udrede forudsætningerne for indgåelse af en konven-

tion, som omfatter alle de nordiske sprog, og hvorefter enhver nordisk borger har ret til uden særlige omkostninger at anvende det nordiske sprog, som han anser for sit eget, ved henvendelse til domstol eller anden offentlig myndighed i Norden, forudsat at han har vanskelighed ved at bruge myndighedens eget sprog.» I stort sett var förslagsställarna inne på enahanda tankegångar.

Jag ber, herr president, att få yrka bifall till juridiska utskottets hemställan.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnupprop.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Helgi Bergs, Sigurður Bjarnason, Björkman, Bomholt, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Sigrid Ekendahl, Fagerholm, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hallberg, Hara, Gunnar Henriksson, Hordvik, Horn, Hyytiäinen, Högström, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Kähönen, Lahtela, Aksel Larsen, Lars Larsson, Lassinantti, Lundström, Lähteenmäki, Løbak, Matthias A. Mathiesen, Møller, Møller Warmedal, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Carl Petersen, Erling Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Rosenberg, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Skytte, Sukselainen, Poul Sørensen, Thestrup och Anna-Liisa Tiekso.

Frånvarande var:

Erik Eriksen, Ingrid Gärde Widemar, Hartling, Klippenvåg, Korvald, Leirfall, Leiro, Mohr Dam, Normann, Ohlin, Pit-sinki, Berte Rognerud, Røiseland, Skoglund, Sundin och Thapper.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 53 röster.

6

A 101/e: medlemsförslag om stöd till föreningarna Norden

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att lämna föreningarna Nordens förbund och dess nationella delföreningar ökat stöd i deras ur samarbetsynpunkt viktiga arbete för nordisk upplysning.

Lars Larsson, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Föreningarna Nordens mångsidiga och betydelsefulla insats för den nordiska samarbetstanken har sedan lång tid tillbaka också lett till att de olika landsföreningarna erhållit stöd till sin verksamhet, även om detta stöd lämnats i olika former och inte alltid i direkta statliga anslag.

De olika landsföreningarna är numera sammanslutna i Föreningarna Nordens förbund, vilket säkerligen kommer att möjliggöra ett ännu effektivare arbete i den opinionsbildning för den nordiska samarbetstanken som är föreningarnas grundläggande uppgift.

Det syns därför angeläget att denna verksamhet får ett ökat stöd av det allmänna i de former som kan finnas lämpliga i varje enskilt land.

Medlemsförslaget om ett sådant ökat stöd, väckt av medlemmarna i rådets presidium, innehåller förslag om en sådan rekommendation till regeringarna. Ekonomiska utskottet har funnit förslaget synnerligen välmotiverat och vill föreslå rådet anta en rekommendation i enlighet med medlemsförslaget att lämna föreningarna Nordens förbund och dess nationella delföreningar ökat stöd i deras ur samarbetsynpunkt viktiga arbete för nordisk upplysning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde omröstning medelst namnupprop.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Helgi Þergs, Sigurður Bjarnason, Björkman, Bomholt, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Fagerholm, Lis Groes, Einar Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Hallberg, Hara, Gunnar Henriksson, Hordvik, Horn, Hyytiäinen, Högström, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Kähönen, Lahtela, Aksel Larsen, Lars Larsson, Lassinantti, Lundström, Lähteenmäki, Løbak, Matthias A. Mathiesen, Møller, Møller Warmedal, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Normann, Carl Petersen, Erling Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Rosenberg, Salve Vedvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Skytte, Sukselainen, Poul Sørensen, Thestrup och Anna-Liisa Tiekso.

Frånvarande var:

Backlund, Hartling, Håkon Johnsen, Klippenvåg, Korvald, Leirfall, Leiro, Møhr Dam, Ohlin, Pitsinki, Berte Rognerud, Røiseland, Skoglund, Sundin och Thapper.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 54 röster.

7

A 1/j: medlemsförslag om erkännande av Europeiska domstolens för de mänskliga rättigheterna jurisdiktion och A 1 Å/j: ändringsförslag om Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna

Juridiska utskottet hade föreslagit att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget och ändringsförslaget.

Thestrup, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident! Denne sag er et eksempel på et spørgsmål, der løses, efter at der er arbejdet med det i udvalget, men uden at rekommandation fra

Nordisk Råd har været nødvendig. Der blev her for Rådet forelagt to forslag, et om, at de nordiske lande, der er medlemmer af Europarådet, skulle anerkende den europæiske menneskerettighedsdomstols domsmyndighed, og et hvorefter de samme lande skulle gennemgå deres lovgivninger og undersøge, hvorvidt der foreligger fuld overensstemmelse mellem landenes interne lovgivning og de retsbeskyttelseskrav, som Europarådets konvention om de menneskelige rettigheder opstiller, og tillige gør det muligt at udnytte de muligheder, som konventionen byder, til beskyttelse af disse rettigheder.

Hovedforslaget var allerede forelagt i 1960, men vi har udsat det for at afvente yderligere erfaringer vedrørende domstolens virksomhed.

Efter den 12. session i 1964 har vi i juridisk udvalg behandlet sagen. Danmark og Island havde allerede da tidligere anerkendt domstolens domsmyndighed, og under 16. juli 1964 har Norge anerkendt den, og 27. januar 1966 har den svenske regering besluttet at anmode rigsdagen om godkendelse af, at domstolens domsmyndighed anerkendes af Sverige. Herefter er hovedforslagets mål nået.

Vedrørende tillægsforslaget har regeringerne oplyst, at deres lovgivninger yder individerne den retsbeskyttelse, som forudsættes i konventionen, og giver individerne mulighed for at udnytte denne i praksis.

Herefter foreslår det juridiske udvalg

1. at Nordisk Råd ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget om Norges og Sveriges regeringers anerkendelse af den europæiske menneskerettighedsdomstols domsmyndighed, og

2. at Nordisk Råd ikke foretager sig noget i anledning af ændringsforslaget om Europarådets konvention om menneskerettighederne.

Sedan diskussionen forklarats avsluttad, *bifölles utskottets förslag.*

8

D 1966/8/1962/j: meddelanden om rekommendation nr 8/1962 angående likartade bestämmelser om alkoholmissbruk i luftfartslagstiftningen och A 89 T/j: tilläggsförslag om förenhetligad lagstiftning rörande alkoholmissbruk i luftfart

Juridiska utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session;

II. att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av tilläggsförslaget.

Thestrup, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident! Der foreligger i denne sag en rekommendation fra 10. session i 1962 om indførelse af ensartede og fuldt betryggende regler angående alkoholmissbrug i lufttrafikken. Vedrørende denne rekommendation er der af de nordiske regeringer afgivet meddelelser, og der er indkommet tillæggsforslag. Det har hidtil ikke været muligt at nå til enighed mellem regeringerne, men der foreligger nu en svensk betænkning om sagen, og der er herved ligesom åbnet en mulighed for på ny at tage sagen op til forhandling mellem regeringerne.

Udvalget går derfor ud fra, at der i overensstemmelse med den af Sveriges regering den 14. december 1964 afgivne meddelelse vil blive afholdt fællesnordiske drøftelser mellem trafikministrene om spørgsmålet, og at man herunder på ny søger at opnå ensartede nordiske lovbestemmelser på dette område.

Under hensyn hertil finder man, at der ikke er tilstrækkeligt grundlag for at fremme tillæggsförslaget om rekommendation, som er enslydende med den henstilling til regeringerne, som Nordisk Råd allerede har vedtaget.

Udvalget foreslår derfor for det første, at rådet ikke foretager sig noget i anledning af tillæggsförslaget om

ensartet lovgivning vedrørende alkoholmissbrug i luftfarten, og for det andet, at rådet tager meddelelserne om rekommendation nr. 8/1962, til efterretning og afventer yderligere meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *biföljs utskottets förslag, punkterna I—II.*

9

C 8/e: berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor, och A 107 T/e: tilläggsförslag om samarbete mellan atomforskningsinstitut

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna;

II. att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att låta utarbeta en redogörelse för resultaten av det samarbete, som hittills har bedrivits mellan de nordiska atomenergikommissionerna och deras underorgan, för de planer som föreligger för detta samarbete vidare utbyggnad samt för de besparingar eller den ökade effektivitet som kan uppnås vid en arbetsfördelning eller andra former för utvidgat samarbete mellan de nordiska länderna på detta område.

Møller, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident! Atomforskningen er en ny videnskabsgren og derfor et af de områder, hvor det nordiske samarbejde lettest lader sig udbygge, fordi det ikke er bundet til traditionelle forhold i de forskellige lande. Det er dernæst et område, der kræver meget betydelige beløb, og hvor der derfor kan være et meget stort behov for et økonomisk samarbejde i fællesskab for de nordiske lande, således at vi kan nå resultater, vi ikke enkeltvis kan nå.

Vi har i det økonomiske udvalg modtaget den årlige beretning fra det nordiske kontaktorgan for atomenergispørgsmål, og udvalget foreslår, at rådet lægger denne beretning til handling.

Der er dernæst rejst et tillæggsforslag til denne session, som henstiller, at Nordisk Råd rekommanderer en intensivering af dette samarbejde, og at vi får en redegørelse fra regeringerne om, hvor langt man er nået på disse samarbejdsområder vedrørende hele udviklingen af atomenergiproblemerne. I den anledning skal det økonomiske udvalg foreslå, at man vedtager følgende rekommandation:

Nordiska rådet rekommanderar regeringarna att låta utarbета en redogörelse för resultaten av det samarbete, som hittills har bedrivits mellan de nordiska atomenergikommissionerna och deras underorgan, för de planer som föreligger för detta samarbets vidare utbyggnad samt för de besparingar eller den ökade effektivitet som kan uppnås vid en arbetsfördelning eller andra former för utvidgat samarbete mellan de nordiska länderna på detta område.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *biföljs utskottets förslag, punkt I.*

Därefter skedde omröstning medelst namnupprop beträffande utskottets förslag, punkt II.

För utskottets förslag till rekommandation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Helgi Bergs, Björkman, Bomholt, Bratteli, Cassel, Ragnar Christiansen, Damsgaard, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Fagerholm, Lis Groes, Einar Gustafsson, Ingrid Gärde Widemar, Hallberg, Hara, Gunnar Henriksson, Hordvik, Horn, Hyytiäinen, Högström, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Martha Johannessen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Kähkönen, Lahtela, Aksel Larsen, Lars Larsson, Lassinantti, Lundström, Lähteenmäki, Løbak, Matthias A. Mathiesen, Møller, Møller Warmedal,

Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Normann, Carl Petersen, Erling Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Rosenberg, Salve Salvesen, Savela, Ingrid Segerstedt Wiberg, Skytte, Sukselainen, Poul Sørensen, Thestrup och Anna-Liisa Tiekse.

Frånvarande var:

Sigurður Bjarnason, Hartling, Klippenvåg, Korvald, Leirfall, Leiro, Mohr Dam, Ohlin, Pitsinki, Berte Rognerud, Røiseland, Skoglund, Sundin och Thapper.

Rekommendationen enligt utskottets förslag, punkt II, hade sålunda antagits med 55 röster.

10

Rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga rapporten till handlingarna.

Hyytiäinen, Finland (utskottets talesman): Herr president! Rapporten om Nordisk Kontakt har inte brukat ge anledning till några särskilda kommentarer. Denna gång fann kulturutskottet emellertid anledning att fästa uppmärksamhet vid ett par saker.

Enligt utskottets mening utgör Nordisk Kontakt ett mycket värdefullt organ för spridning av information om det nordiska samarbetet och om förhållandena i de olika nordiska länderna. Tidskriften borde kunna spridas till vidare kretsar än vad som nu sker. Särskilt borde den få en vid spridning inom förvaltningen. Där borde den, förutom till de högre ämbetsmännen, som redan nu får tidskriften, spridas till den lägre vidsträckta tjänstemannakategori, som vanligen på hemmaplanet får bereda de nordiska sakerna.

Vidare anser kulturutskottet, att man

såvitt möjligt borde försöka i samband med tidskriften publicera kontinuerliga uppgifter om kultursamarbetet, kulturhändelser i de olika nordiska länderna och vad som satsas på kulturen.

Jag hemställer, herr president, att utskottets förslag om att rapporten lägges till handlingarna, måtte bifallas.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

11

D 1966/11/1960/k: meddelanden om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin, och D 1966/17/1964/k: meddelanden om rekommendation nr 17/1964 angående forskning i arktisk medicin

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Anna-Liisa Tiekso, Finland (utskottets talesman): Herr president! Frågan om anordnande av gemensam forskning i arktisk medicin har inte avancerat sedan senaste session. Saken har legat här hos oss i årtal. Den första av de förevarande rekommendationerna om arktisk medicin antogs år 1960. Fyra år senare uppmanade rådet regeringarna att skyndsamt fullborda planerna på arktisk medicin och presentera dem för rådet.

Vid ärendets behandling har kulturutskottet konstaterat, att omkring saken har förekommit mycken brevväxling, särskilt mellan Finland och Norge. Några resultat har dock inte uppnåtts. I Finland är vi särskilt intresserade av denna sak. Vid Uleåborgs universitet har reserverats utrymmen för ett institut för forskning i arktisk medicin. Kulturutskottet har funnit anledning att ännu en gång påskynda samarbetskommissionens arbete, särskilt för inrättande av ett institut för forskning i ark-

tisk medicin. Det är att hoppas, att vi vid nästa session redan får behandla praktiska resultat i denna sak.

Herr president! Kulturutskottet föreslår, att rådet lägger meddelandena i anledning av rekommendation nr 11/1960 och rekommendation nr 17/1964 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa råds-session.

Undervisningsminister Saukkonen, Finland: Herr president! Såsom av kulturutskottets betänkande framgår, ligger det nu ifrågavarande samarbetsprojektets vidarebefordran i första hand i den av de nordiska ländernas regeringar tillsatta samarbetskommissionens händer. För vissa tekniska svårigheters skull samt därför att det fortfarande tycks råda tämligen skilda meningar bland de sakkunniga om vissa principfrågor angående nordiskt samarbete inom arktisk medicin, har samarbetskommissionens arbete tyvärr inte framskridit i den takt jag personligen och — jag vågar säga — alla rådsmedlemmar önskat. Enligt min mening bör man då utgå ifrån, att det före nästa råds-session föreligger ett slutgiltigt ställningstagande av samarbetskommissionen i huvudfrågan inom samarbetet, nämligen upprättande av ett institut för arktisk medicin. Finland är fortfarande berett att i samförstånd med de övriga nordiska länderna skrida till positiva, konkreta åtgärder i detta avseende.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

12

D 1966/9/1961/k: meddelanden om rekommendation nr 9/1961 angående nordisk folkakademi

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Bomholt, Danmark (utskottets talesman): Hr. formand! Når byggeriet i Kungälv ikke allerede er påbegyndt, hører det sammen med den almene situation på byggeområdet i Sverige. Der er altså ikke tale om et specielt tilfælde. Nu kommer byggeriet inden længe i gang, og dermed har vi fået en vigtig bastion på vejen til et nordisk kulturfællesskab. Jeg vil gerne tilføje, at folkeakademiet skal ikke erstatte de nordisk orienterede højskoler og kurser; tværtimod har den disse skoler og kurser til forudsætning.

Udvalget indstiller, at Rådet lægger meddelelserne ad acta i afventen af nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

Sedan diskussionen forklarats avsluttet, *bifølls utskottets förslag.*

13

D 1966/8/1963/k: meddelanden om rekommendation nr 8/1963 angående utbildning av lärare och andra ungdomsledare i film- och televisionskunskap

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifølls.

14

D 1966/2/1964/k: meddelanden om rekommendation nr 2/1964 angående gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifølls.

15

D 1966/3/1964/k: meddelanden om rekommendation nr 3/1964 angående biblioteksersättning till författare

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifølls.

16

D 1966/20/1964/k: meddelanden om rekommendation nr 20/1964 angående anslag till studieutbytesresor mellan nordiska skolor

Kulturutskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Normann, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident! Opfordringen til regeringerne om støtte ved at stille større beløb til rådighed for udvekslingsvirksomheden mellem skolerne i de nordiske lande har regeringerne i mellemtiden fulgt op ved at bevilge større midler end hidtil til formålet. Kulturudvalget har nøjedes med i sin betænkning at understrege to ting: for det første den forhåbning, at virksomheden ved hjælp af øgede kulturelle bevillinger i fremtiden skal kunne udbygges, og for det andet, at man bør søge udvidet mulighederne for i højere grad at få kommunerne med og at fa kommunale organer og sammenslutninger engageret i virksomheden.

Hermed foreslår udvalget, at Rådet lægger meddelelserne til handlingerne i afventen af nye meddelelser til næste ordinære session.

Sedan diskussionen forklarats avsluttet, *bifølls utskottets förslag.*

Harald Nielsen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

17

Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer

Presidiet hade föreslagit, att rådet måtte bemyndiga presidiet att, i den mån det visade sig nödvändigt för att förbereda spörsmålens behandling till nästa ordinarie session, tillsätta mindre kommittéer, vilkas medlemmar i förekommande fall skulle väljas av de nationella delegationerna.

Presidiets förslag bifölles.

18

Tid och plats för nästa ordinarie session

Fagerholm, Finland: Herr president! Inför den 14:e sessionens avslutning ankommer det på mig att framföra rådets varma tack till våra danska vänner, som så gästfritt tagit mot oss här i Folketinget. Vi vet att detta betytt några dagars avbrott i Folketingets arbete med alla de olägenheter sådant medför. Vi riktar vårt tack också till tingets personal, som så vänligt och glatt stått oss till tjänst under dessa dagar. Det danska sekretariatet med Frantz Wendt i spetsen har med glans klarat sina maktpåliggande uppgifter och vårt tack går till honom och hans medarbetare liksom till de nationella delegationernas sekretariat. Det ligger ett väldigt arbete bakom en session, och då våra sekretariat är underbemannade, krävs det åtskillig ansträngning av dem alla för att vårt arbete skall gå gnesselfritt.

Nordiska rådet har alltid kunnat glädja sig åt en betydande publicitet. Också denna gång har press, radio och TV varit talrikt företrädd vid sessionen. Vi behöver i hög grad massmedias positiva medverkan för att våra strävanden skall bli kända av den stora allmänheten. Att vi sedan inte kunnat prestera tillräckligt med matnyttigt stoff är en annan sak. Det är på sätt och vis smickrande för Nordiska rådet, att man av oss, som sitter fem och en

halv dag, väntar sig så utomordentliga resultat och är missnöjd om våra förhandlingar och beslut inte är tillräckligt sensationella. FN:s generalförsamling sitter i veckor och månader utan att där sist och slutligen sker någonting märkligt, trots att arbetet förvisso är betydelsefullt och för mänskligheten framåt.

Detta faktum får självfallet inte hindra oss från att vara lyhörda för kritiken och ta fasta på allt som kan vara av positivt värde. Ingen av oss betraktar Nordiska rådet som helt färdigt, vi måste vara redo att ändra på våra arbetsformer då användbara förbättringsförslag dyker upp. Sådant som är dåligt måste ge plats för det som är bättre.

Det har i presidiet föreslagits, att Nordiska rådet borde anordna ett journalistseminarium, dit vi skulle inbjuda de journalister, som sysslar med hithörande frågor. Säkert vore detta nyttigt för båda parterna. Också vår informations- och presstjänst tarvar översyn.

Rädslan för att ta upp kontroversiella frågor till dryftning måste vi komma från. Vi är så goda vänner att vi har råd att gräla med varandra ibland utan att det behöver påverka vänskapen. Vår överdrivna rädsla för överstalliga organ börjar verka löjlig. Internationellt sett finner vi oss i ett och annat men när det gäller Norden är vi ömhudade och slår ängsligt vakt om vår suveränitet. Kulturfonden är en första början, men det gäller att fortsätta på den vägen och om vi gör detta kommer vi allt närmare den nordiska enheten.

Jag tror på Nordiska rådet, jag är djupt övertygad om dess betydelse och jag hoppas livligt att alla goda krafter skall samarbeta för att göra det allt bättre. Vi har inte, kära vänner, råd att undvara Nordiska rådet.

Herr president! Jag framför till Er rådets tack för det utomordentliga sätt på vilket Ni lett förhandlingarna.

Slutligen har jag på den finländska delegationens vägnar äran och glädjen att inbjuda rådet att hålla sin femtonde

session i Helsingfors nästa år. Tidpunkten kommer senare att fastställas av presidiet.

Tyvärr är jag då inte längre i tillfälle att hälsa er välkommen. Det är med verkligt stor saknad jag i och med denna session lämnar rådet då jag inte längre ämnar pröva folkgunsten vid riksdagsvalet i mars. Men mina välgångsönskningar kommer alltid att följa Nordiska rådet och alla dem som i rådet arbetar för nordisk gemenskap. Jag tackar varmt herr presidenten för hans ord till mig vid sessionens öppning, likaså statsminister Krag för hans ord i går kväll. Och ett hjärtligt tack till alla de enskilda rådsmedlemmar och andra som dessa dagar sagt vänliga avskedsord. Jag går men Finland stannar kvar och jag ber få försäkra er, kära vänner, att Finland behöver Nordiska rådet liksom jag tror Norden behöver Finland.

Presidenten: Det er nu foreslået af hr. Fagerholm, at stedet for næste møde skal være Helsingfors og tiden 1967. Jeg går ud fra, at vi alle med glæde modtager denne indbydelse. Hvis ingen har indvendinger at gøre, er det vedtaget, men med den tilføjelse, at det må overlades til præsidiets nærmere at fastsætte tidspunktet.

Rådet beslöt förlägga nästa ordinarie session till Helsingfors 1967 med början den dag, som presidiet senare bestämmer.

19

Sessionens avslutning

Presidenten: Når vi nu ved sessionens afslutning skal opgøre dens resultat, tror jeg, vi har lov til at karakterisere dette med det danske landbrugsudtryk »god middelhøst». I en række sager er der vedtaget rekommandationer, som, når de føres ud i livet, kan bidrage til at styrke samarbejdet og fællesskabet i Norden. Jeg skal ikke bruge den knappe tid til at opregne dem.

Jeg vil nøjes med at udtrykke håbet om, at regeringerne nu må fortsætte, hvor rådet slap, og så hurtigt det lader sig gøre omsætte henstillingerne i handling. Den værdifulde kontakt mellem ministrene og de valgte medlemmer både i udvalgene og her i salen vil hjælpe med hertil. Ved fælles hjælp har de jo udformet rekommandationerne på en sådan måde, at vist intet af rådets ønsker rummer uovervindelige vanskeligheder.

Før sessionen blev fra mange sider spørgsmålet om det økonomiske samarbejde betegnet som sessionens hovedsag. Dog kan jeg næppe for alvor tænke mig, at nogen kom til dette møde i den tro, at det efter nogle få måneders forberedelse lod sig gøre at finde en løsning på de problemer, som regeringerne og rådet i slutningen af 1950'erne måtte opgive at løse efter årelange udredninger og diskussioner. Men selv på dette vanskelige felt, hvor det vil være urealistisk at skjule de reelle forskelle mellem vore landes synspunkter, selv her har vi lov til at notere en fremgang. For første gang siden 1959 tager vi hele dette problemkompleks op til ny samlet drøftelse. Men jeg anser det også for værdifuldt, at de forskellige standpunkter ved denne session er blevet præsenteret så åbenhjertigt over for rådet og dermed over for offentligheden. Kun når vi lægger kortene åbent på bordet over for hverandre og giver oprigtigt udtryk for vore ønsker og bekymringer, vil det lykkes os at nå frem til løsninger. Jeg tror, at vi på denne session har gjort en god begyndelse. Lad os fortsætte dette arbejde i den samme ånd, som har præget behandlingen også af de økonomiske problemer i de forløbne dage.

Hver session giver naturligvis anledning til fornyede overvejelser om vore arbejdsformer, netop fordi disse hele tiden bør være under udviklingens lov, og drage nytte af de erfaringer, vi gør. Sessionen har bekræftet det indtryk, jeg gav udtryk for ved dens åbning, at de reformer, vi indførte i forfjor og i

fjor, har betydet en forenkling og dermed en forbedring. Måske kan vi gå endnu længere ad denne vej.

Især vil det være en fordel, om endnu flere sager kunne gøres helt færdige fra udvalgene allerede før sessionen. Mon vi ikke i en del tilfælde udskyder slutbehandlingen af forslag til selve sessionen for at give alle udvalgene noget at arbejde med i hele den tid, som er afsat til udvalgsbehandling? I stedet burde nok kun sådanne sager udvalgsbehandles under sessionen, som enten ikke når at blive færdige før, eller hvor det af en eller anden grund er ønskeligt at forslaget gennemdrøftes yderligere med regeringernes repræsentanter. På denne måde ville sessionen i endnu højere grad end nu kunne samle sig om debatterne i plenum, og vi fik derved bedre tid til at lægge de vigtige sager frem for offentligheden fra denne talerstol.

Inden mange minutter afsluttes denne samling. Før vi skilles, føler jeg trang til på præsidiets vegne at rette en hjertelig tak til rådets medlemmer, ministrene såvel som de valgte medlemmer, for den energi, hvormed de har deltaget i arbejdet.

På rådets vegne takker jeg også de sagkyndige, der i så stort tal er mødt op for at bistå os. Ligeså repræsentanterne for pressen, radioen og televisionen.

En særlig tak retter jeg til sekretariatspersonalet, til Nordisk Råds egne medarbejdere, de stedlige og de tilrejsende, men frem for alt til folketingets betjentkorps, bureau og sekretariat, der uden hensyn til deres vante arbejdstider har bistået rådets faste personale.

Fra denne talerstol vil jeg tillige på rådets vegne takke alle dem, der har bidraget til, at de forløbne dage er blevet mere end arbejdsdage for os:

Folketingets præsidium, der ikke alene åbnede dette hus og denne sal for os, men også samlede os til frokost på åbningsdagen og til den strålende aften i det kgl. teater,

Københavns kommunalbestyrelse, der kastede glans over uddelingen af Nordisk Råds litteraturpris 1966 ved at lade Rådhuset være rammen om den,

og den danske regering for den stilfulde og muntre aften, den beredte os i går.

For denne gang er vort arbejde forbi, men inden mange uger mødes nogle af udvalgene på ny for at genoptage behandlingen af de forslag, som allerede er indbragt til den kommende session.

Før vi skilles, ønsker jeg alle en lykkelig hjemrejse. Med disse ord erklærer jeg Nordisk Råds 14. session for afsluttet.

Mötet avslutades kl. 11.25.

Godkännande av protokollen

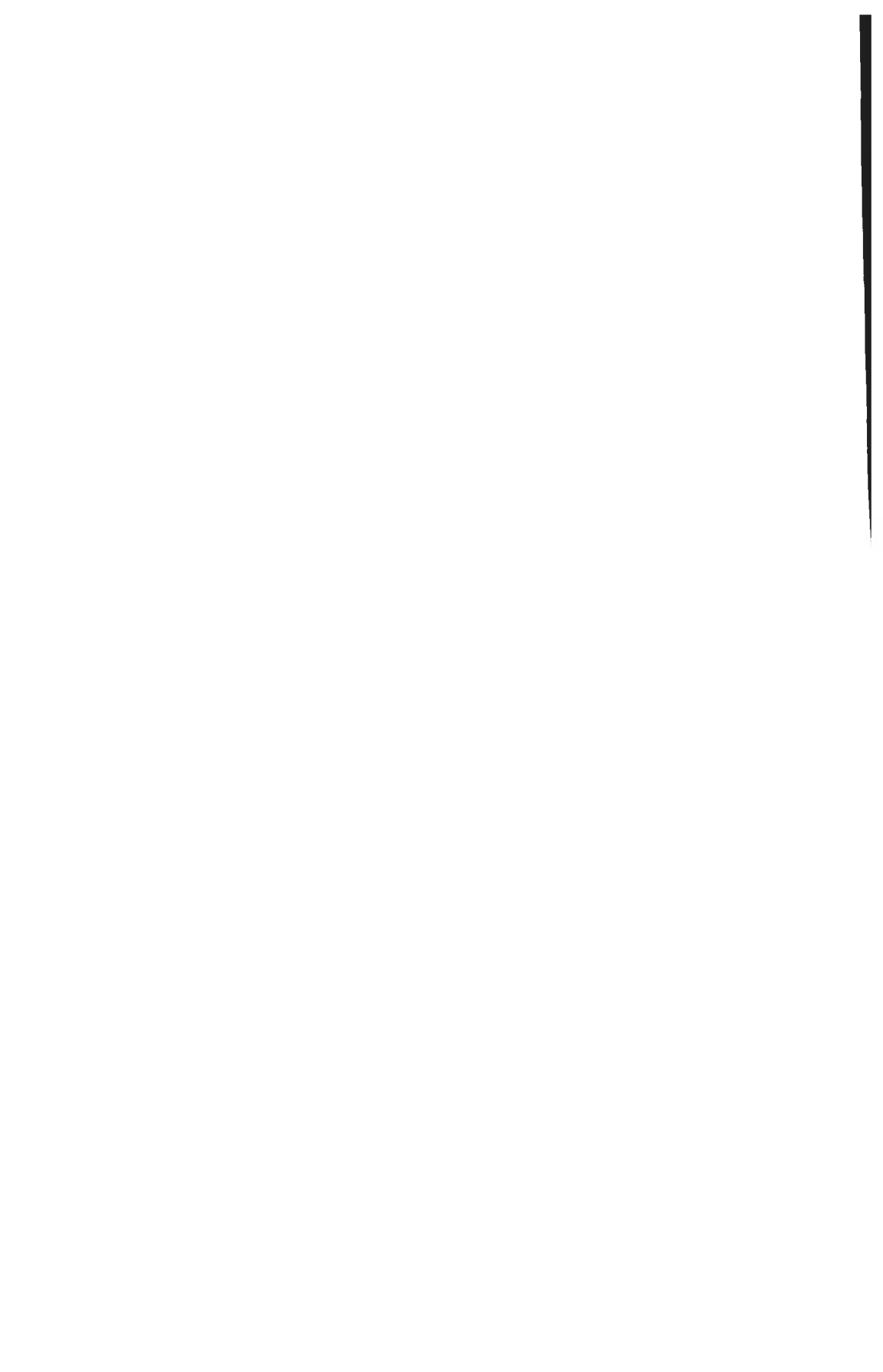
Foranstående protokol, der omfatter det stenografiske referat af forhandlingerne ved Nordisk Råds 14. session i København 28. januar—2. februar 1966, er ført af den ved sessionen i henhold til arbejdsordenens § 8 fungerende sekretær, generalsekretæren i Nordisk Råds danske delegation Frantz Wendt.

I henhold til arbejdsordenens § 19 godkendes protokollen herved.

For Nordisk Råds præsidium

Harald Nielsen

SAKER M. M.

Medlemsförslag

om erkännande av Europeiska domstolens för de mänskliga rättigheterna jurisdiktion

(Väckt av Nils Hønsvald, Jon Leirfall och Olov Rylander till 8:e sess. 1960¹)

Den 4. november 1950 undertegnet Europarådets medlemsstater i Roma en europeisk konvensjon for beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter. Konvensjonen trådte i kraft den 3. september 1953. Gjennom konvensjonen er for første gang enkelte menneskerettigheter gitt en internasjonal rettslig beskyttelse. Konvensjonen oppretter 2 organer til å påse at dens bestemmelser blir overholdt.

For det første har en europeisk menneskerettighetskommisjon til oppgave å megle og søke å få istand et forlik hvor det påstås å foreligge brudd på konvensjonen. Konvensjonsstatene er gitt en ubetinget klagerett til kommisjonen. Dessuten er individer og private organisasjoner gitt klagerett hvor konvensjonsstatene uttrykkelig har anerkjent dette. 9 stater, deriblant Danmark, Island, Norge og Sverige, har hittil anerkjent en slik klagerett for individer og organisasjoner. Kommisjonen har allerede behandlet en rekke saken på en effektiv måte.

Konvensjonen oppretter videre en europeisk menneskerettighetsdomstol for å løse tvister hvor det ikke er lykkes kommisjonen å få istand forlik. Domstolens domsmyndighet må anerkjennes av 8 stater før den kan tre i kraft. Den 3. september 1958 hadde 8 stater, deriblant Danmark og Island, anerkjent domsmyndigheten.

Norge og Sverige har hittil ikke anerkjent domstolens domsmyndighet. Ved Norges ratifikasjon av konvensjonen i 1951 ble det uttalt at spørsmålet om Norges anerkjennelse av domstolens kompetanse burde utstå til man hadde vunnet noen erfaring om hvordan konvensjonen virket i praksis. Også Sverige ville avvente og se om behovet for en domstol var til stede.

Både Norge og Sverige har nå en dommer i domstolen. Denne har i mars 1960 fått sine to første saker til behandling. Vi antar at man nå har vunnet tilstrekkelig erfaring til å kunne ta standpunkt til spørsmålet om anerkjen-

¹ Se Sak A 19/1960 (8:e sess., s. 253), Sak A 12/1961 (9. sess., s. 339), Sak A 4/1962 (10:e sess., s. 283), Sak A 6/1963 (11. sesj., s. 323) samt Sak A 2/1964 (12:e sess., s. 328).

nelse av domstolens kompetanse. Vi finner det også i samsvar med Norges og Sveriges tradisjoner i den internasjonale rettspleie å gå til en slik anerkjennelse.

Under henvisning hertil vil vi anbefale

at Nordisk Råd rekommanderer Norges og Sveriges regjeringer å anerkjenne den europeiske menneskerettighetsdomstols domsmyndighet.

Oslo og Stockholm, 9. mai 1960

Nils Hønsvald

Jon Leirfall

Olov Rylander

Ändringsförslag

om Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna

(Väckt av Ingrid Gärde Widemar)

Till 1960 års session i Nordiska rådet väckte några medlemmar av rådet förslag till en rekommendation om norskt och svenskt erkännande av Europeiska domstolens för de mänskliga rättigheterna jurisdiktion. Danmark och Island hade tidigare erkänt denna domstols domsrätt. Sedan medlemsförslaget väckts, har även Norge erkänt domstolens jurisdiktion. Det är att förvänta att också Sverige inom en snar framtid kommer att lämna sådant erkännande.

I detta sammanhang förtjänar emellertid påpekas, att de nordiska länderna, vilka utom Finland, som ej är medlem av Europarådet, ratificerat Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna av den 4 november 1950, på vilken konvention domstolen grundar sin existens, icke i större utsträckning ägnat uppmärksamhet åt de problem av rättslig art, som tillämpningen av den europeiska konventionen reser i våra länder. I åtskilliga av Europas stater blir enligt där gällande folkrättsliga regler konventionen genom ratifikation omedelbart tillämplig i landet på samma sätt som vilken som helst av parlamentet vederbörligen antagen lag. I dessa länder har konventionen kommit att i olika avseenden fullgöra sitt syfte att stärka individens rättsskydd. Oaktat konventionen varit i kraft för de nordiska ländernas del nu under mer än 10 år, har den icke fått någon större betydelse för rättsutvecklingen, då det gällt att förbättra den enskildes rättsskydd. I Sverige har t. ex. svenska riksdagen 1952 begärt en utredning om bättre anpassning av de interna svenska rättsreglerna till konventionens bestämmelser om viss minimistandard. Någon sådan undersökning har dock icke kommit till stånd. Alltjämt råder oklarhet huruvida svensk rätt på alla punkter överensstämmer med konventionen.

Det skulle vara värdefullt, om de nordiska ländernas regeringar ville gemensamt taga upp frågan om bästa sättet att tillförsäkra invånarna i konventionsländerna det rättsskydd, som konventionen vill bereda dem, och i samband därmed undersöka i vad mån ändringar i den interna lagstiftningen för uppfyllande av konventionens krav är behövliga.

Vidare bör de berörda nordiska länderna gemensamt klarlägga på vad sätt

de möjligheter skall kunna praktiskt utnyttjas, som konventionen erbjuder individen att skaffa sig stöd utifrån, när denne förmenar att en honom enligt konventionen tillerkänd rätt blivit kränkt. I främsta rummet gäller det här möjligheten att hänvända sig till Europarådets kommission för de mänskliga rättigheterna. De nordiska ländernas invånare är starkt handikappade, då det gäller att söka bistånd hos denna med hänsyn till nödvändigheten att företaga översättningar av alla relevanta dokument och till de kostsamma inställelserna vid de muntliga förhandlingarna för kommissionen samt till behovet av advokathjälp. De nordiska länderna borde gemensamt överväga vad som kan göras för att konventionens rättsskyddssystem skall kunna göras i realiteten tillgängligt för enskilda individer i våra länder.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i Danmark, Island, Norge och Sverige att undersöka, huruvida full överensstämmelse föreligger mellan ländernas interna lagstiftning och de rättsskyddskrav som Europarådets konvention för de mänskliga rättigheterna uppställer, och att skapa praktiska möjligheter för den enskilde att praktiskt utnyttja de möjligheter, som konventionen erbjuder dem till skydd för dessa rättigheter.

Stockholm den 8 december 1965

Ingrid Gärde Widemar

BILAGA**Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget
och ändringsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om anerkendelse af Den europæiske menneskerettighedsdomstols domsmyndighed samt ændringsforslag om Europarådets konvention om menneskerettighederne.

Medlemsforslaget er forelagt for rådet allerede på 8. session 1960, men den endelige behandling af forslaget har hidtil været udsat, idet den norske og den svenske regering senest på 12. session 1964 har givet udtryk for, at man ønskede at afvente yderligere erfaringer med hensyn til domstolens virksomhed, inden der blev taget stilling til norsk og svensk anerkendelse af domstolens myndighed.

Efter den 12. session 1964 har medlemsforslaget været behandlet på udvalgets møder den 8. maj, 12. oktober og 8. december 1964, den 13. januar og 13. december 1965 og på mødet denne dag.

Ændringsforslaget har ikke tidligere været behandlet af udvalget.

I mødet den 8. december 1964 har deltaget justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, justitieministern J. O. Söderhjelm, Finland, statsråd O. C. Gundersen, Norge, og statsrådet Herman Kling, Sverige. I møderne den 13. december 1965 og denne dag har justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, justitieministern J. O. Söderhjelm, Finland, statsråd fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, og statsrådet Herman Kling, Sverige, deltaget.

1. F o r s l a g e n e

Af de nordiske lande er Danmark, Island, Norge og Sverige medlemmer af Europarådet. Alle disse lande har ratificeret Europarådets konvention om menneskerettighederne af 4. november 1950 og har anerkendt, at individer og organisationer har klageret til Den europæiske menneskerettighedskommission, som sammen med Den europæiske menneskerettighedsdomstol påser overholdelsen af konventionen.

Da medlemsforslaget blev rejst i 1960, havde af de nordiske lande kun Danmark og Island tillige anerkendt domstolens domsmyndighed, og forslaget anbefaler, at Nordisk Råd henstiller til Norges og Sveriges regeringer at anerkende domstolens domsmyndighed.

Ændringsforslaget går ud på, at Nordisk Råd anbefaler de fire landes regeringer i fællesskab at undersøge, om landenes interne lovgivning giver

individene den retsbeskyttelse, som forudsættes i konventionen om menneskerettighederne, og at undersøge, hvorledes man kan tilvejebringe mulighed for, at den enkelte borger praktisk kan udnytte den beskyttelse, konventionen tilsigter at give.

2. Udvalget

Det er over for udvalget oplyst, at den norske regering den 16. juli 1964 har anerkendt menneskerettighedsdomstolens domsmyndighed, og at den svenske regering den 27. januar 1966 har besluttet at anmode om rigsdagens godkendelse af, at domstolens domsmyndighed anerkendes af Sverige.

I anledning af tillægsforslaget har justitsministrene i Danmark, Norge og Sverige oplyst, at der allerede er overensstemmelse mellem landenes interne lovgivning og de i menneskerettighedskonventionen opstillede retsbeskyttelseskrav, ligesom man mener, at de praktiske muligheder for at opnå beskyttelse efter konventionen allerede er til stede.

Udvalget indstillter herefter,

I. at Nordisk Råd ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget om Norges og Sveriges regerings anerkendelse af Den europæiske menneskerettighedsdomstols domsmyndighed.

II. at Nordisk Råd ikke foretager sig noget i anledning af ændringsforslaget om Europarådets konvention om menneskerettighederne.

København, den 30. januar 1966

Ingrid Gärde Widemar

Erkki Hara

Sven Högröm

Harry Klippenvåg

Ragnar Lassinantti

Lars Leiro

Matthias Á. Mathiesen

Johan Møller Warmedal

Carl Petersen

Georg Pettersson

Gösta Rosenberg

Knud Thestrup

Formand

Medlemsförslag

om nordisk tentamensgiltighet

(Väckt av Jean Braconier, Helge Larsen och Hugo Osvald till 11:e sessionen 1963¹)

Ett av de viktigaste målen för det nordiska samarbetet inom den högre undervisningen har under senaste åren varit att skapa möjligheter för nordiska studerande att under studietiden fritt välja studieort inom Norden. En betydelsefull uppgift har härvid varit att få till stånd nordisk giltighet för bevis om godkända akademiska prov av olika slag, avlagda vid universitet och högskolor i medlemsländerna. De skilda system för universitets-examina, som tillämpas i å ena sidan Danmark, Island och Norge samt å den andra Finland och Sverige, har varit en stöttesten i detta arbete.

Såsom en följd av en rekommendation från Nordiska rådet (nr 8/1953, punkt e) och av Nordiska kulturkommissionens insatser på området har efterhand i Finland, Norge och Sverige införts regler, som i princip medger godtagande av delexamina avlagda i annat nordiskt land än det egna. Denna allmänna regel har i nämnda tre länder kompletterats med detaljbestämmelser om godkännande av delexamina avlagda i annat nordiskt land, bl. a. i ämnena botanik, historia, sociologi, latin och engelska.

I Danmark har genom en kunglig förordning öppnats möjligheter för andra nordiska studerande än danska att få avlägga tentamina i Danmark. De behövliga tillämpningsbestämmelserna rörande godkännande av delexamina, avlagda i annat nordiskt land, har emellertid icke utfärdats, trots att universitetsmyndigheterna erhållit bemyndigande att för dansk del godkänna de bestämmelser härom, som utformats i nordiskt samarbete. I Island har inga åtgärder vidtagits.

Såsom framgår av det ovan anförda har nordisk tentamensgiltighet i betydande utsträckning kunnat genomföras. Mycket återstår dock. Bl. a. gäller det att i Danmark snarast få till stånd tillämpningsbestämmelser.

Beklagligtvis måste dock konstateras, att den om ock begränsade nordiska tentamensgiltighet, som existerat i flera år, hittills överhuvud knappast har utnyttjats av studenterna utan blivit en bestämmelse på papperet. Orsakerna härtill är säkerligen många. En av de viktigaste är helt visst, att de studerande i allmänhet i stort selt saknar vetskap om de möjligheter,

¹ Se Sak A 34/1963 (11 sesj., s. 840) och Sak A 11/1964 (12:e sess., s. 505).

som finnes att förlägga studierna till universitet eller högskola annorstädes i Norden än i hemlandet. Åtgärder för att med olika medel effektivt sprida kännedom om den nordiska tentamensgiltigheten bör snarast vidtagas. Sådana åtgärder synes desto mer på sin plats i beaktande av den intensifiering av det nordiska samarbetet vid utbyggnaden av universitet och högskolor, som av allt att döma är förestående. Den akademiska ungdomen bör stimuleras att, då så är görligt, till en del förlägga sina studier till annat nordiskt land än hemlandet. Ett ökat studentutbyte mellan länderna skulle vara i hög grad fruktbarande och stimulera det nordiska samarbetet. Studentutbytet bör också ses som ett led i strävandena till en rationell arbetsfördelning mellan och ett effektivt utnyttjande av de olika utbildningsinstitutionerna i Norden.

Under hänvisning till här framförda synpunkter får vi hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera

1) regeringen i Danmark att vidtaga åtgärder för utfärdande av tillämpningsföreskrifter för genomförande av en nordisk tentamensgiltighet motsvarande dem, som redan gäller i Finland, Norge och Sverige,

2) samtliga regeringar att snarast vidtaga åtgärder i syfte att sprida kännedom bland studenterna i Norden om de möjligheter att förlägga studierna till annat nordiskt land än hemlandet, som den nordiska tentamensgiltigheten öppnar.

Stockholm och Köbenhavn den 10 november 1962

Jean Braconier

Helge Larsen

Hugo Osvald

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

(Se även *Nordisk Råd*, 11. sesj., s. 842—856)

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Etter at Kirke- og undervisningsdepartementet avgav sin forrige uttalelse om denne sak ved brev av 23. januar 1963, har en fått inn uttalelser fra universitetene i Bergen og Oslo. *Universitetet i Oslo* sier i sin uttalelse av 24. januar 1963:

Opplysninger om de vedtak som er fattet angående internordisk tentamensgyldighet for fag under Det historisk-filosofiske fakultet er tatt inn i den studiehåndbok som nå er utgitt for dette fakultet. Håndboken inneholder for øvrig lov, reglement og studieplaner for de enkelte fag under historisk-filosofisk embetseksamen.

For fagene under Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet vil man gå frem på samme måte.

I uttalelsen fra *Universitetet i Bergen* av 22. februar 1963 heter det:

Universitetet er enig i at kjennskapen til den internordiske tentamensgyldighet ikke er så stor blant studentene som ønskelig. Det kan derfor være påkrevet med en mer samlet opplysning om de muligheter som den internordiske tentamensgyldighet innebærer. Slik opplysning kan imidlertid ikke være en engangsforeteelse, men må stadig gjentas etter hvert som nye studentkull kommer til. Universitetet vil imidlertid understreke at når den nordiske tentamensgyldighet ikke er blitt utnyttet i den grad som en kunne ha regnet med, er dette neppe først og fremst et spørsmål om opplysning, men et økonomisk spørsmål for studentene.

Departementet har ellers ikke noe nytt å meddele om denne del av spørsmålet om nordisk tentamensgyldighet.

Når det gjelder spørsmålet om å utvide selve ordningen med gjensidig godkjenning av nordiske universitets- og høgskoleeksamener, kan meddeles at Nordisk kulturkommisjon på sitt plenumsmøte den 4.—6. november 1963 vedtok en resolusjon om denne sak.

Resolusjonen var i formen et utkast til forenklete bestemmelser om gjensidig godkjenning av eksamener, som var utarbeidet av et arbeidsutvalg med representanter for universitetsadministrasjonen i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Utkastet tar sikte på enkle regler som skal ha generell gyldighet i motsetning til den praksis som hittil er fulgt, med særlige bestemmelser om hvert enkelt fag.

Denne resolusjon er nå under behandling av vedkommende myndigheter i de nordiske land.

Oslo, 2. januar 1964

Etter fullmakt

Olav Hove

Dag Omholt

Ved brev av 12. juni 1964 til undervisningsministeriene i Danmark, Finland og Sverige ble det opplyst at forslaget om nordisk tentamensgyldighet, vedtatt som resolusjon på Nordisk Kulturkommisjons plenums møte i Stockholm 4. til 6. november 1963, kunne godkjennes av Norge, da det var godtatt av de to universiteter og Norges lærerhøgskole.

Finland og Sverige har ved brev av henholdsvis 1. og 8. juli 1964 meddelt at vedkommende myndigheter i de to land også har godkjent forslaget, slik at det der bare gjenstod å utferdige særbestemmelser for enkelte institusjoner i henhold til den alminnelige godkjennelse.

Danmark har ved brev av 30. juli 1964 meddelt at man ikke var ferdig med å utarbeide de nødvendige bestemmelser for å kunne gjennomføre forslaget, men at de øvrige land ville bli underrettet om »hvad der videre passerer i saken i Danmark».

Fra norsk side vil det nå ved kongelig resolusjon bli gitt generell godkjennelse på de foreslåtte regler om nordisk tentamensgyldighet.

Vi viser ellers til vårt brev av 2. januar 1964.

Oslo, 17. desember 1964

Etter fullmakt

E. Skadsem

Dag Omholt

Ved kongelig resolusjon av 5. mars 1965 er bestemt:

Regler for godkjenning av universitetseksamener fra Danmark, Finland eller Sverige som hel eller del av norsk eksamen, fastsettes i samsvar med et framlagt utkast.

Det framlagte utkast, som er identisk med bilag 3. til Nordisk Kulturkommisjons resolusjon under møtet 4. til 6. november 1963, vedlegges [*se Bilaga 3*].

Oslo, 30. mars 1965

Etter fullmakt

E. Skadsem

Dag Omholt

*BILAGA 2***Skrivelse från Nordiska kulturkommissionen till regeringarna i de nordiska länderna**

Frågan om genomförande av nordisk tentamensgiltighet har under en följd av år behandlats inom de nordiska samarbetsorganen på det kulturella området. Nordiska kulturkommissionen, undervisningsministermötena och Nordiska rådet har vid upprepade tillfällen rekommenderat att bestämmelser om giltighet av nordiska universitetsexamina och -tentamina utfärdas samt betonat frågans utomordentligt stora betydelse. Vidare innehåller den nordiska samarbetsöverenskommelsen direkta rekommendationer beträffande tentamensgiltighet, och det torde också vara motiverat att ta i betraktande de konsekvenser som de europeiska integrationssträvandena, i synnerhet den gemensamma marknaden, kan väntas ha för den högre utbildningen och den intellektuella arbetsmarknaden.

Utän tvivel är utfärdandet av bestämmelser om nordisk tentamensgiltighet en huvudförutsättning för den gemensamma nordiska planeringen beträffande utbyggnad av den högre utbildningen och forskningen, enär utnyttjandet av gemensamma vetenskapliga institutioner icke kan ske rationellt om icke tentamina och examina tillgodoräknas efter enhetliga, fastställda regler. Den nordiska tentamensgiltigheten är därför en av de allra viktigaste samarbetsfrågorna på detta område.

Ett omfattande utredningsarbete rörande nordiska examenskrav och kursfordringar inleddes inom nordiska kulturkommissionen år 1957 med en metodkonferens. Företrädare för universitetsmyndigheterna samt representanter för vissa examensämnen konstaterade därvid en betydande överensstämmelse mellan nordiska akademiska betyg och examina när det gäller vetenskaplig standard och metodiska krav samt rekommenderade, att enkla och allmänt formulerade bestämmelser om godkännande skulle utfärdas. Utredningar och expertkonferenser har sedan lett till att särskilda bestämmelser om tillgodoräknande av nordiska studieprov utfärdats för ett antal filosofiska examensämnen. Dessa bestämmelser har emellertid baserats på ämnesvisa jämförelser av kursfordringarna för olika betyg eller motsvarande, sålunda innehållet i enskilda studiekurser, vilket lett till att detaljerade krav på kompletteringar uppställts i flera ämnen. Frånsett att sådana ofta smärre men praktiskt sett komplicerade tilläggskrav knappast verkat befördande på studentutbytet mellan de nordiska länderna leder det till administrativa olägenheter genom att bestämmelserna blir formellt oenhetliga och i behov av ständig översyn. Kulturkommissionen har därför ansett att man i stället borde ta fasta på den allmänna överensstämmelse

med hänsyn till vetenskaplig uppbyggnad, metodiska krav och undervisningsstandard, som konstaterats mellan akademiska betyg och delexamina i de nordiska länderna, och söka komma fram till enkla generella bestämmelser om tentamensgiltighet. Förnyad kontakt togs därför med företrädare för universitetsmyndigheterna i de nordiska länderna, och en universitetskanslers- och rektorskonferens anordnades på kommissionens initiativ hösten 1962. Det befanns därvid att man på universitetshåll var överens om att förenklade bestämmelser om tentamensgiltighet borde eftersträvas utifrån antagandet om likvärdighet mellan närmast motsvarande betyg. — — — Man beslöt att tillsätta en arbetsgrupp med uppdrag att utarbeta förslag till en generell bestämmelse om tillgodoräknande av nordiska studieprov och till de ändringar och tillägg i gällande författningar och stadgor för filosofiska och samhällsvetenskapliga (statsvetenskapliga) examina, vilka erfordras för en ekvivalering av tentamina på grundval av vissa enkla regler. Vidare skulle arbetsgruppen se över bestämmelser rörande disputationens rätt i de nordiska länderna med hänsyn till undervisningsministrarnas rekommendation år 1961 angående denna fråga.

I en promemoria den 10 oktober 1963 — — — har nämnda arbetsgrupp redovisat resultatet av sitt arbete. Som jämförelsegrund för nordiska betyg och examina har arbetsgruppen angivit den ställning de olika tentamina och examina intar i det akademiska examenssystemet i vederbörande land och den kompetens de ger för tjänster inom och utom universiteten. Med denna utgångspunkt och de vunna erfarenheterna från kulturkommissionens expertkonferenser har man låtit mer allmänna jämförelser av studiernas nivå ersätta detaljundersökningar och krav på fullständig överensstämmelse i fråga om kursfordringarna. Arbetsgruppen har sålunda föreslagit väsentligt förenklade bestämmelser om tentamensgiltighet, varigenom t. ex. dansk bifagseksamen, norsk mellomfagseksamen, finsk cum laude och svensk tvåbetygstentamen utan vidare jämställs. Även de högre vetenskapliga examina anses kunna ekvivaleras.

Innebörden av förslaget redovisas i promemorian sammanfattningsvis på följande sätt:

- a. approbatur i Finland och ett betyg i Sverige jämställs,
- b. bifag (eller ämnen som ingår i förste del av eksamen i matematisk-naturvetenskapliga ämnen i Danmark), mellomfag (för naturvetare 20 s. k. vektall), cum laude i Finland och två betyg i Sverige jämställs,
- c. laudatur i Finland och tre betyg i Sverige jämställs,
- d. cand. mag. eksamen eller magisterkonferens i Danmark, cand. philol.- eller cand. real. eksamen eller magistergrad i Norge samt filosofie licentiatexamen i Finland och Sverige jämställs.

Med de kombinationsmöjligheter, som härmed skapas, går det sålunda att få ut examensbevis eller motsvarande var som helst i Norden, oavsett om studierna bedrivits på olika håll.

Detaljerade bestämmelser på grundval därav anges i bil. 1—4 till nämnda promemoria. Bestämmelserna föreslås kompletterade av en generell författning, som utsäger att aktuella regler om nordisk tentamensgiltighet alltid skall finnas och att sålunda en ändring av examensstadgar o. d. alltid skall medföra översyn av gällande bestämmelser om tentamensgiltighet inom det område stadgan avser. Slutligen föreslås att det i vederbörande danska, finska och svenska författning om disputationer inrycks en punkt som stadgar att den som i ett nordiskt land avlagt akademisk examen som i detta land medför rätt att vid universitet därstädes undergå disputationer ges samma rätt i övriga nordiska länder.

Förevarande förslag till bestämmelser om nordisk tentamensgiltighet löser enligt kulturkommissionens mening ett av de huvudproblem som är förknippade med tentamensgiltigheten, nämligen det som gäller utbytet av universitetsstudier. Däremot innebär förslaget icke något ställningstagande till det andra huvudproblemet, bestämmelser om behörighet för tjänster, ehuru en enkel lösning av denna fråga finns implicit i förslaget. Kommissionen vill i detta sammanhang nämna att det inom dess sektion 11 pågår arbete med utformande av behörighetsbestämmelser för lärare i de nordiska länderna.

Det är enligt kommissionens uppfattning utomordentligt angeläget, att — sedan erforderliga remissyttranden inhämtats — bestämmelser rörande nordisk tentamensgiltighet utfärdas snarast möjligt i enlighet med de i bilagorna till promemorian angivna förslagen. Därmed läggs den viktigaste grunden för en gemensam nordisk studiemarknad.

Kommissionen är medveten om att det nu behandlade förslaget icke är fullständigt i den meningen att likvärdiga nordiska motsvarigheter till varje förefintlig studienivå däri angivits. Sålunda kan laudatur i Finland och tre betyg i Sverige först blott genom vissa tilläggsbedömningar tillgodoräknas i Danmark och Norge. Med hänsyn till vad som framkommit vid Kulturkommissionens expertkonferenser om nordisk tentamensgiltighet i enskilda ämnen och därefter vid förutnämnda kanslers- och universitetsrektorskonferens föreslår kommissionen att arbetsgruppens förslag till bestämmelser kompletteras med en regel av följande innebörd. Vitsordet laudatur i Finland eller godkänd sluttentamen för tre betygsenheter i Sverige må tillgodoräknas som eksamen i hovedfag i vederbörande ämne i Danmark och Norge under förutsättning att en avhandling framlagts och bedömts motsvara kraven på speciale respektive hovedfagsoppgave.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställer Nordiska kulturkommissionen, att regeringarna — med beaktande av nyssnämnda komplettering — måtte fastställa eller föranstalta om fastställelse av de i bifogade promemoria jämte bilagor föreslagna bestämmelserna rörande nordisk tentamensgiltighet samt rätt att undergå disputationer.

Oslo den 15 november 1963

BILAGA 3**Bestämmelser om nordisk tentamensgiltighet****D a n m a r k****1. Anordning om nordisk tentamensgyldighed**

VI FREDERIK DEN NIENDE, af Guds Nåde Konge til Danmark, de Venders og Goters, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg, gør vitterligt:

Herved fastsættes følgende bestemmelser om nordisk tentamensgyldighed:

Undervisningsministeren bemyndiges til efter forhandling med myndighederne i de andre nordiske lande at fastsætte bestemmelser om, i hvilket omfang prøver og eksaminer aflagt ved universiteterne i de andre nordiske lande skal anerkendes i Danmark.

Givet på Amalienborg, den 6. juli 1965

Under Vor Kongelige Hånd og Segl.

FREDERIK R.

K. B. Andersen

2. Bekendtgørelse om nordisk tentamensgyldighed inden for de filosofiske, humanistiske og matematisk-naturvidenskabelige fakulteters fagområder

I medfør af den i anordning af 6. juli 1965 om nordisk tentamensgyldighed givne bemyndigelse fastsættes herved følgende bestemmelser:

§ 1. Kandidater og studenter, der ved universiteterne i Finland, Norge eller Sverige har bestået eksamen, en del af eksamen eller prøver i enkelte discipliner inden for det filosofiske, humanistiske eller matematisk-naturvidenskabelige fakultets fagområder, kan få disse anerkendt som helt eller delvis ækvivalente med dansk sproglig-historisk skoleembedseksamen, naturvidenskabelig embedseksamen, cand. art.-prøve eller magisterkonferens efter følgende regler:

1. Eksaminer ved finske universiteter

a) tentamen för två betygsenheter med vitsordet cum laude approbatur anerkendes for filosofiske eller humanistiske fag som bifagseksamen og

for matematisk-naturvidenskabelige fag som emne i 1. del af naturvidenskabelig embedseksamen;

b) filosofie licentiatexamen anerkendes som hovedfagseksamen eller magisterkonferens.

2. Eksaminer ved norske universiteter

a) mellemfagseksamen anerkendes som bifagseksamen;

b) eksamen i matematisk-naturvidenskabelige fag med vektital 20 (20-gruppe) anerkendes som emne i 1. del af naturvidenskabelig embedseksamen;

c) hovedfagseksamen eller magistergrad anerkendes som henholdsvis hovedfagseksamen og magisterkonferens.

3. Eksaminer ved svenske universiteter

a) godkänd sluttentamen för två betygsenheter anerkendes for filosofiske eller humanistiske fag som bifagseksamen og for matematisk-naturvidenskabelige fag som emne i 1. del af naturvidenskabelig embedseksamen;

b) filosofie licentiatexamen anerkendes som hovedfagseksamen eller magisterkonferens.

§ 2. Prøver i enkelte discipliner ved sproglig-historisk skoleembedseksamen og naturvidenskabelig embedseksamen anerkendes i overensstemmelse med bekendtgørelse af 3. februar 1962 § 11 og bekendtgørelse af 12. august 1960 § 10.

Undervisningsministeriet, den 13. juli 1965

K. B. Andersen

Ole B. Thomsen

F i n l a n d

Allmänna bestämmelser om tillgodoräknande vid Helsingfors universitet av vissa vid nordiska högskolor fullgjorda akademiska lärdomsprov, utfärdade av kanslern för

Helsingfors universitet

Efter att ha införskaffat utlåtanden av vederbörande fakulteter och sektioner samt konsistorium har jag i stöd av förordningen av den 8 juni 1956 (338/56) angående godkännande vid Helsingfors universitet av lärdomsprov avlagda vid nordiska högskolor förordnat, att studerande, som vid universitet eller motsvarande annan högskola i Sverige, Norge eller Danmark, fullgjort examen eller studiekurs eller del därav i något av den filosofiska eller den statsvetenskapliga fakultetens studieämnen, må i kandidatexamen eller licentiatexamen i motsvarande fakultet eller sektion vid

Helsingfors universitet tillgodoräkna sig nämnda examen eller lärdomsprov på följande villkor:

I. I Sverige fullgjorde lärdomsprov

1. godkänd sluttentamen för en betygsenhet tillgodoräknas som tentamen för en betygsenhet med vitsordet approbatur;
2. godkänd sluttentamen för två betygsenheter tillgodoräknas som tentamen för två betygsenheter med vitsordet cum laude approbatur;
3. godkänd sluttentamen för tre betygsenheter tillgodoräknas som tentamen för tre betygsenheter med vitsordet laudatur;
4. filosofie licentiatexamen tillgodoräknas som filosofie respektive politics licentiatexamen i vederbörande ämne.

II. I Norge fullgjorda lärdomsprov

1. mellomfagseksamen, stöttefagseksamen eller eksamen i matematisk-naturvetenskapliga ämnen med vektall 20 (20-gruppe) tillgodoräknas som tentamen för vitsordet cum laude approbatur;
2. eksamen i hovedfag i vederbörande ämne tillgodoräknas som vitsordet laudatur;
3. historisk-filosofisk embetseksamen, matematisk-naturvetenskapelig embetseksamen eller magistergrad tillgodoräknas som filosofie licentiatexamen såvida den avlagts med sådan karaktär, att den i Norge berättigar till framläggande av doktorsavhandling. Vederbörande hovedfag skall därvid anses utgöra huvudämne i licentiatexamen.

III. I Danmark fullgjorda lärdomsprov

1. Bifagseksamen eller ämne som ingår i 1. del av naturvidenskabelig embedseksamen tillgodoräknas som tentamen för vitsordet cum laude approbatur;
2. eksamen i hovedfag i vederbörande ämne tillgodoräknas som vitsordet laudatur;
3. sproglig-historisk eller naturvidenskabelig embedseksamen eller magisterkonferens tillgodoräknas som filosofie licentiatexamen såvida den avlagts med sådan karaktär, att den i Danmark berättigar till framläggande av doktorsavhandling. Vederbörande hovedfag skall därvid anses utgöra huvudämne i licentiatexamen.

För utfående av examensbevis över kandidat- eller annan examen kräves därtill att den studerande fullgjort vad i övrigt i gällande examensbestämmelser eller eljest föreskrivs om examens eller tentamens godkännande samt utfående av examensbevis eller särskilt tentamensbevis.

Helsingfors den 16 april 1964

Kansler *Paavo Ravila*

Kanslerssekreterare *Heikki Jokela*

N o r g e**Regler for godkjenning av universitetsksamener fra Danmark, Finland eller Sverige som hel eller del av norsk eksamen**

(Godkjent ved kongelig resolusjon av 5. mars 1965)

Eksamener i fag under historisk-filosofisk, samfunnsvitenskapelig, matematisk-naturvitenskapelig eller tilsvarende fakultet i Danmark, Finland eller Sverige godkjennes som del av eller hel embetseksamen eller magistergrad i Norge etter følgende regler:

1. Eksamener fra Danmark

- a. Bifagseksamen godkjennes som mellomfagseksamen.
- b. Emne som inngår i 1. del av naturvidenskabelig embedseksamen godkjennes som eksamen i matematisk-naturvitenskapelige fag med vektall 20 (20-gruppe).
- c. Hovedfagseksamen eller magisterkonferens godkjennes som henholdsvis hovedfagseksamen og magistergrad.

2. Eksamener fra Finland

- a. Tentamen för två betygsheter med vitsordet cum laude approbatur godkjennes i historisk-filosofiske fag som mellomfagseksamen og i matematisk-naturvitenskapelige fag som eksamen med vektall 20 (20-gruppe).
- b. Filosofie licentiatexamen godkjennes som hovedfagseksamen eller magistergrad.

3. Eksamener fra Sverige

- a. Godkänd sluttentamen för två betygsheter godkjennes i historisk-filosofiske fag som mellomfagseksamen og i matematisk-naturvitenskapelige fag som eksamen med vektall 20 (20-gruppe).
- b. Filosofie licentiatexamen godkjennes som hovedfagseksamen eller magistergrad.

Allmänna bestämmelser om tillgodoräkande av akademiska prov, som avlagts i Danmark, Finland, Island och Norge

(Utfärdade av universitetskanslersämbetet den 31 december 1965)

A. Tillgodoräkande av prov i filosofiska och samhällsvetenskapliga ämnen

Studeringe vid något av rikets universitet äger vid ansökan om examensbevis eller särskilt tentamensbevis angående filosofisk ämbetsexamen, filosofie kandidatexamen, filosofisk-samhällsvetenskaplig examen eller juridisk-

samhällsvetenskaplig examen tillgodoräkna akademiska prov i filosofiska och samhällsvetenskapliga ämnen, som avlagts i Danmark, Finland, Island eller Norge, enligt följande regler.

1. Akademiska prov i Danmark

a) Bifagseksamen eller emne som ingår i 1. del av naturvetenskabelig embedseksamen tillgodoräknas som godkänd sluttentamen för två betygsenheter (med vitsordet Med beröm godkänd); samt

b) hovedfagseksamen eller magisterkonferens tillgodoräknas — förutom på sätt som anges i 98 § c) universitetsstadgan — förutom på sätt som anges i 98 § c) universitetsstadgan — som godkänd sluttentamen för tre betygsenheter (med vitsordet Berömlig).

2. Akademiska prov i Finland

a) Tentamen för en betygsenhet med vitsordet approbatur tillgodoräknas som godkänd sluttentamen för en betygsenhet (med vitsordet Godkänd);

b) tentamen för två betygsenheter med vitsordet cum laude approbatur tillgodoräknas som godkänd sluttentamen för två betygsenheter (med vitsordet Med beröm godkänd); samt

c) tentamen för tre betygsenheter med vitsordet laudatur tillgodoräknas som godkänd sluttentamen för tre betygsenheter (med vitsordet Berömlig).

3. Akademiska prov i Island

Akademiska prov i filosofiska och samhällsvetenskapliga ämnen som avlagts i Island tillgodoräknas tills vidare i den omfattning universitetskanslersämbetet för varje särskilt fall bestämmer. Sådant ärende skall av rektorsämbetet överlämnas till universitetskanslersämbetet för prövning.

4. Akademiska prov i Norge

a) Mellomfagseksamen, støttefagseksamen eller eksamen i matematisk-naturvetenskapliga ämnen med vektall 20 (20-gruppe) tillgodoräknas som godkänd sluttentamen för två betygsenheter (med vitsordet Med beröm godkänd); samt

b) hovedfagseksamen eller magistergrad tillgodoräknas — förutom på sätt som anges i 98 § c) universitetsstadgan — som godkänd sluttentamen för tre betygsenheter (med vitsordet Berömlig).

5. Tillgodoräknande äger rum därest den studerande samtidigt företer bevis om att han vid svenskt universitet förvärvat minst en betygsenhet (motsvarande).

6. Tillgodoräknande sker under förutsättning att den studerande fullgjort även vad i övrigt i gällande examensbestämmelse eller eljest föreskrivs om examens eller tentamens godkännande samt utfäende av examensbevis eller särskilt tentamensbevis.

7. Uppkommer fråga om tillgodoräknande av akademiska prov i filosofiska resp. samhällsvetenskapliga ämnen, som avlagts i Danmark, Finland, Island eller Norge, som godkänd tentamen för huvudämne i filosofisk ämbetsexamen eller för ämne i filosofisk-samhällsvetenskaplig eller juridisk samhällsvetenskaplig examen, skall rektorsämbetet överlämna ärendet till universitetskanslersämbetet för prövning.

8. Tillgodoräknade prov redovisas i den studerandes examensbevis resp. tentamensbevis under rubriken »Ämnen» genom införande av vederbörande ämnesbeteckning (motsvarande) på originalspråket, under rubriken »Betyg»

(»Vitsord») genom angivande av det främmande vitsordet (motsvarande), under rubriken »Examinatorer» genom antecknande av den främmande examinatorns (examinatorernas) namn där så är möjligt samt av det främmande lärosätets namn och under rubriken »År och dag för sluttentamina» genom utsättande av datum för det avlagda provet där så är möjligt.

9. Förestående bestämmelser innebär, att examen avlagd i annat nordiskt land, vilken innefattar ämnen (motsvarande), vilka enligt dessa bestämmelser tillsammans må tillgodoräknas som lägst det antal betygsenheter som fordras för svensk filosofisk eller samhällsvetenskaplig grundexamen, är att anse som likvärdig med sådan examen.

B. Tillgodoräknande av prov i teologiska, juridiska och medicinska ämnen

Tillgodoräknande av akademiska prov i teologiska, juridiska och medicinska ämnen, som avlagts i Danmark, Finland, Island eller Norge, sker tills vidare enligt de föreskrifter som för varje särskilt fall meddelas av universitetskanslersämbetet. Sådant ärende skall av rektorsämbetet överlämnas till universitetskanslersämbetet för prövning.

Detta meddelas för kännedom och efterrättelse samt vederbörandes underrättande.

Nils Gustav Rosén

Hans Åke Karlström

BILAGA 4

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Inför Nordiska rådets 11:e session väcktes inom rådet ett medlemsförslag om nordisk tentamensgiltighet, som hänvisades till dåvarande kulturella niomannakommittén. På förslag av denna beslöt rådet vid sagda session att uppskjuta medlemsförslaget till nästföljande session. Även vid 12:e sessionen har saken på förslag av numera kulturutskottet uppskjutits i avvaktan på införandet av det vid det nordiska undervisnings- och kulturministermötet i januari 1964 beslutade generella förenklade tentamensgiltighetssystemet. Sedan bestämmelser i enlighet med detta införts eller inom den närmaste framtiden torde bli införda i de olika länderna, har utskottet återupplagit saken till behandling, som försiggått vid utskottets möten den 27 april, den 27 och 28 juli samt den 1 och 2 november 1965.

Utskottet har vid mötet den 27 och 28 juli 1965 i ärendet såsom sakkunnig hört generalsekreteraren vid Sveriges Förenade Studentkårer Johnny Andersson.

Vid sakens handläggning inom utskottet den 2 november 1965 har för-

utom utskottets medlemmar närvarit undervisningsminister K. B. Andersen, Danmark, samt generalsekretären i Nordiska kulturkommissionen, ministersekretær Helge Thomsen.

Kulturutskottet får i anledning härav avgiva följande betänkande i saken.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet ville rekommendera 1) regeringen i Danmark att vidtaga åtgärder för utfärdande av tillämpningsföreskrifter för genomförande av en nordisk tentamensgiltighet motsvarande dem, som redan gäller i Finland, Norge och Sverige, 2) samtliga regeringar att snarast vidtaga åtgärder i syfte att sprida kännedom bland studenterna i Norden om de möjligheter att förlägga studierna till annat nordiskt land än hemlandet, som den nordiska tentamensgiltigheten öppnar.

2. Remissmaterialet och utfärdade bestämmelser

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttrande över förslaget:

Danmark

Undervisningsministeriet.
Landbruksministeriet.
Rektor for Københavns Universitet.
Danske Studerendes Fællesråd.

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet.
Universitetet i Oslo.
Universitetet i Bergen.

Sverige

Kanslern för rikets universitet.
Sveriges förenade studentkårer.

Ad punkt 1

Av det norska *kirke- og undervisningsdepartementets* yttrande framgår, att vederbörande myndigheter i Norge, Finland och Sverige förklarar sig godkänna de av Nordiska kulturkommissionen i november 1963 rekommenderade förenklade tentamensgiltighetsbestämmelserna (se bilaga 2).

För Danmarks vidkommande anmäldes att man ännu ej slutfört förberedelserna för att kunna genomföra förslaget.

I fråga om det formella bringandet av de nya tentamensgiltighetsbestämmelserna i kraft i de olika länderna har utskottet sedermera inhämtat följande:

D a n m a r k: I stöd av »Anordning om nordisk tentamensgyldighed» av 6. 7. 1965 utfärdades 13. 7. 1965 »Bekendtgørelse om nordisk tentamensgyldighed inden for de filosofiske, humanistiske og matematisk-naturvidenskabelige fakulteters fagområder».

F i n l a n d: Kansler för Helsingfors universitet har 16. 4. 1965 i stöd av förordningen den 8. 6. 1956 angående godkännande vid Helsingfors universitet av lärdomsprov avlagda vid nordiska högskolor utfärdat allmänna bestämmelser om tillgodoräknande vid Helsingfors universitet av vissa vid nordiska högskolor fullgjorda akademiska lärdomsprov.

Sedermera har med de vid Helsingfors universitet gällande bestämmelserna överensstämmande bestämmelser utfärdats även i fråga om landets övriga universitet och högskolor.

N o r g e: Genom Kungl. resolution av 5. 3. 1965 utfärdades »Regler for godkjenning av universitetsksamener fra Danmark, Finland eller Sverige som hel eller del av nordisk eksamen».

S v e r i g e: Förberedelserna för bestämmelsernas utfärdande är ännu ej slutförda.

Ad punkt 2

D a n m a r k: *Undervisningsministeriet* hänvisar till en inom ministeriet sammanställd promemoria om tentamensgiltighetssaken samt till yttrande av *rektor för Københavns universitet*. I sagda promemoria anföres att man kan förena sig om förslaget om en intensifierad informationsverksamhet angående tentamensgiltigheten men betonas samtidigt, i likhet med i rektors för Københavns universitet yttrande, att även andra orsaker än brist på information bidrar till det ringa utnyttjandet av tentamensgiltigheten. Såsom sådana anföres bl. a. olikheterna i studieordningarna, de spärrade studielinjerna samt sådana sociala faktorer som bostadsbristen, möjligheterna att erhålla förvärvsarbete och den varierande kostnadsnivån.

Danske Studerendes Fællesråd tillstyrker en utvidgad informationsverksamhet om studiemöjligheterna i andra nordiska länder men fäster samtidigt vikt vid att därvid möjligheterna att erhålla stipendier, lån och bostad klarläggs.

N o r g e: *Kirke- og undervisningsdepartementet* anför, att bestämmelserna om internordisk tentamensgiltighet införs i de respektive fackens studieplaner, som alla ingår i »Studiehandboka».

S v e r i g e: *Sveriges Förenade Studentkårer* finner med hänvisning till de i Norge gällande bestämmelserna om möjlighet att erhålla stipendier för

studier i utlandet önskvärt, att de studerande som önskar förlägga sina studier till annat nordiskt land kunde erhålla tillägg till sina stipendier och lån för täckande av de med en utlandsvistelse förbundna merkostnaderna.

3. U t s k o t t e t

Ad punkt 1

Kulturutskottet vill till en början hänvisa till att Nordiska rådet alltsedan sin tillkomst betraktat frågan om att ge kurser och tentamina vid universitet och högskolor inom de nordiska länderna allmän nordisk giltighet som ett av de centrala spörsmålen på den högre undervisningens område. Sålunda antog rådet redan vid sin första session en rekommendation härom (rek. nr 8/1953). Målsättningen har varit att på den högre utbildningens område göra Norden till en enhet, inom vilken det vore möjligt för de studerande att fritt välja den studieort som ur olika synpunkter, bl. a. studiemässiga och personliga, är för dem fördelaktigast. Rent nordiskt har man sett ett betydande egenvärde i att så många studenter som möjligt under någon tid vore i tillfälle att bedriva studier vid universitet eller högskola i ett annat nordiskt land. För att kunna få till stånd en sådan rörlighet bland studenterna har det emellertid varit nödvändigt att söka eliminera de svårigheter, som förorsakas av de icke obetydliga skiljaktigheter som beroende på traditioner och olika lokala förhållanden förefinns mellan examenssystemen i de olika länderna. I praktiken har man strävat till att finna ett system, enligt vilket i ett annat nordiskt land avlagda tentamina och kurser oaktat skiljaktigheterna i examenssystemen kunde för examen tillgodoräknas den enskilde studenten såsom likvärdiga med motsvarande studieprestanda vid det egna lärosätet i hemlandet.

Den under senare år starkt ökade rörligheten på arbetsmarknaden inom de nordiska länderna och dessas åtgärder i syfte att göra Norden till ett enhetligt arbetsmarknadsområde har även kommit att påverka synen på tentamensgiltighetsarbetet. Man har alltmer begynt se införandet av en nordisk tentamensgiltighet som en av förutsättningarna för en nordisk arbetsmarknad på det akademiska området. Därmed har de ursprungligen främst från ideella bevekelsegrunder utsprungna tentamensgiltighetssträvandena tillfogats tungt vägande ekonomiska aspekter.

Nordiska rådet har sedermera fortlöpande aktivt följt med utvecklingen på detta område, bl. a. på grundval av Nordiska kulturkommissionens berättelser. Det är därför med stor tillfredsställelse kulturutskottet nu finner, att formella bestämmelser om den nordiska tentamensgiltigheten efter ett långvarigt och som en följd av sakens natur mödosamt utredningsarbete inom Nordiska kulturkommissionen införts i Danmark, Finland och Norge och synbarligen inom en nära framtid kommer att införas i Sverige. Där-

med har en etapp på vägen mot ett i studiehänseende enhetligt Norden nåtts, som med rätta bör tillmätas stor betydelse.

Utskottet vill emellertid samtidigt kraftigt understryka, att det nu uppnådda resultatet måste ses enbart som en etapp, som anger riktningen och ett framkomligt tillvägagångssätt för det fortsatta arbetet med saken. De uppgifter som förestår är att utbygga tentamensgiltigheten till andra härför lämpade studieområden samt att göra den nordiska tentamensgiltigheten till en levande verklighet på de områden, där formella bestämmelser nu införts.

Det bör nämligen observeras, att en allmännordisk tentamensgiltighet hittills införts endast i fråga om de filosofiska (humanistiska och naturvetenskapliga) disciplinerna. Därutöver har tentamensgiltighetsbestämmelserna i ett par länder utsträckts att gälla även de statsvetenskapliga fakulteterna. Enligt utskottets åsikt bör förutsättningar finnas att åstadkomma en nordisk tentamensgiltighet, total eller i varje fall partiell, även på flera andra studieområden. I första hand synes härvid en allmännordisk tentamensgiltighet böra införas för de i snabb tillväxt stadda samhällsvetenskapliga ämnena.

Därjämte bör fackstudieriktningarna ägnas uppmärksamhet. Utskottet är medvetet om att ett visst samarbete redan försiggår på dessa områden i olika former. Sålunda har medicinestuderande i Lund ofta avlagt vissa kurser i Köpenhamn. Den nya tandläkarhögskolan i Göteborg åter kommer under de fem första åren att mottaga 25 norska studerande vid sidan av de 75 svenska studenterna. Möjligheterna att utarbeta system motsvarande tentamensgiltighetsförfarandet bör undersökas på dessa områden och i fråga om de till fackhögskolor förlagda ämnena, såsom de veterinärmedicinska och agrikultur-forstvetenskapliga studierna.

Utskottet vill därjämte fästa uppmärksamhet vid den omständigheten, att de normer för ekvivaleringen som nu utarbetats gäller enbart hela vitsord (betyg) och examina, dvs. de huvudbeståndsdelar, av vilka en akademisk slutexamen är sammansatt och som vanligen förutsätter förhållandevis långvariga studier. Däremot har man icke sökt tillgodose det behov av ekvivalering, som förefinns i fråga om deltentamina och kurser. Enligt utskottets uppfattning var det främst denna kategori av studier, som ursprungligen avsågs med den nordiska tentamensgiltigheten, emedan man ansåg, att så många studenter som möjligt då kunnat komma i åtnjutande av fördelarna av en ökad internordisk rörlighet i studierna. Den utveckling som i detta hänseende ägt rum torde få ses som ett utslag av en förändrad målsättning, i fråga om vilken de förberörda arbetsmarknadsmässiga synpunkterna torde ha spelat en framträdande roll. Utskottet är medvetet om att det förmodligen kunde stöta på avsevärda svårigheter att åstadkomma ett användbart ekvivaleringssystem även för kurser och deltentamina. Utskottet vill emellertid fästa uppmärksamheten även vid denna sida

av saken och finner det angeläget, att förutsättningarna för att även på denna nivå åstadkomma en större studentrörlighet undersöks.

I samband härmed önskar utskottet understryka värdet av den nordiska kursverksamhet för studenter, som under de senaste åren inletts och som särskilt i fråga om studiet av nordiska språk redan är förhållandevis väl utbyggd. Aktivt deltagande i en kurs tillgodoräknas vanligen vederbörande i form av befrielse från motsvarande pensum i hemlandet. Inom respektive specialområde kan denna verksamhetsform sägas i varje fall delvis tillgodose behovet av internordisk rörlighet i studierna. Därjämte bör de möjligheter att delvis förlägga studierna till annat nordiskt land beaktas, som de på olika områden inrättade samnordiska institutionerna och studievägarna erbjuder. Enligt utskottets åsikt föreligger all anledning att ytterligare utbygga dessa verksamhetsformer, som skapar betingelser för en välordnad, mera institutionaliserad studentrörlighet på olika studicområden. Här må endast hänvisas till att rådet givit uttryck för denna ståndpunkt bl. a. genom de vid 1965 års session antagna rekommendationerna om en utbyggnad av den nordiska kursverksamheten (rek. n:ris 2 och 3/1965).

Därjämte önskar utskottet peka på det speciella problem som de spärrade studielinjerna erbjuder. I realiteten är de flesta studielinjer i Norden numera mer eller mindre strängt spärrade. För att inte tentamensgiltighets-systemet i praktiken skall bli helt meningslöst krävs det, att man i de olika länderna på spärrade linjer reserverar ett visst antal studieplatser, som vid behov kan erbjudas studerande från de övriga nordiska länderna.

Slutligen vill utskottet understryka betydelsen av att tentamensgiltighetsbestämmelserna kontinuerligt underkastas de ändringar och kompletteringar, som den pågående snabba utvecklingen på den högre utbildningens område och eventuella förändringar i fråga om examenssystemen förutsätter.

Då bestämmelser om tentamensgiltighet, i den utsträckning sådan hittills förberetts, numera utfärdats även för Danmarks vidkommande, kan det i medlemsförslagets första del uppställda syftet härmed anses vara uppfyllt. Med hänvisning till vad ovan anförts finner utskottet emellertid angeläget, att åtgärder för att utbygga tentamensgiltigheten till andra därför lämpade studieområden vidtages. Utskottet har därför på grundval av medlemsförslaget beslutat föreslå antagande av en rekommendation här-
om.

Ad punkt 2

Redan i ett tidigt skede av tentamensgiltighetsarbetet insåg man, att enbart utfärdande av formella bestämmelser om nordisk tentamensgiltighet ej är tillfyllest. För att bestämmelserna ej skall bli en död bokstav krävs

åtgärder i syfte att göra det möjligt för de studerande att utnyttja dessa bestämmelser. I medlemsförslagets andra del understryks behovet av en aktiv information om möjligheterna att förlägga en del av studierna till ett annat nordiskt land.

Av remissmaterialet framgår att vissa åtgärder vidtagits i avsikt att sprida information om tentamensgiltigheterna. Sålunda har genom Nordiska kulturkommissionens försorg år 1963 utgivits en broschyr, »Att studera i Norden», innehållande upplysningar om studieförhållandena i de olika länderna och om det planerade tentamensgiltighetssystemet. Publikationen spreds till universitet och högskolor samt studentorganisationer i hela Norden. Den blev emellertid en engångsföreteelse. Utskottet vill för sin del understryka behovet av fortsatt information samt av att sådana kanaler vid dennas spridande utnyttjas, som verkligen når de studerande. I sagda syfte torde speciellt studentpressen och studenthandböckerna erbjuda stora fördelar, emedan de når så gott som samtliga studerande och möjliggör en fortlöpande informationsverksamhet.

Utskottet delar för sitt vidkommande den i remissmaterialet framförda uppfattningen, att förverkligandet av den nordiska tentamensgiltigheten ej förutsätter allenast information om densamma och om olika med studierna sammanhängande omständigheter. Det som framförallt behövs är att de olika hinder av ekonomisk och student-social art, som för den enskilde studenten försvårar en vistelse i ett annat land, elimineras eller i varje fall lindras.

I medvetande härom antog Nordiska rådet redan år 1957 en rekommendation (rek. nr 19/1957), i vilken bl. a. hemställdes om åtgärder för att dels få använda i hemlandet erhållna studiestipendier och -lån även vid studier i annat nordiskt land, dels att utreda möjligheterna för att särskilda stipendier skulle ställas till förfogande för läckande av de med en studievistelse i ett annat nordiskt land förenade merkostnaderna. I förstnämnda hänseende torde rekommendationens syftemål ha uppnåtts i samtliga länder. Den senare punkten har däremot ej gått i uppfyllelse med undantag för i Norge, där ett förhållandevis väl utbyggt stipendiesystem införts. Utskottet finner anledning fästa uppmärksamhet vid denna frågas betydelse för den nordiska tentamensgiltighetens genomförande.

Bland andra frågor, som kräver åtgärder från myndigheternas sida, bör nämnas bostadsfrågan. I samtliga nordiska länder uppförs studentbostäder i snabb takt. De starkt ökande studentkarorna vid universitet och högskolor gör emellertid att i samtliga länder råder stor brist på studentbostäder. Det säger sig självt att det erbjuder stora svårigheter att under sådana omständigheter kunna anvisa bostäder åt studerande från andra länder. Utskottet vill bringa i erinran en av Nordiska kulturkommissionens sektion I år 1961 till regeringarna riktad framställning om att en del av

nyuppförda studentbostäder borde reserveras för studerande från de övriga nordiska länderna. Utskottet hemställer, att denna fråga måtte upptagas till förnyat övervägande.

Därjämte förutsätter utskottet, att åtgärder måtte vidtagas i syfte att undanröja eventuellt förefintliga hinder för nordiska studerandes delaktighet i övriga studentsociala förmåner såsom hälso- och tandvård.

Under åberopande av vad ovan anförts får utskottet föreslå,

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna, att

1. utreda förutsättningarna för att utvidga den nordiska tentamensgiltigheten att gälla övriga härför lämpade studieområden,

2. verka för att genom ett väl utbyggt stipendiesystem samt nödiga åtgärder på det studentsociala området underlätta de studerandes möjligheter att utnyttja de fördelar den nordiska tentamensgiltigheten erbjuder, samt

3. vidtaga åtgärder i syfte att sprida kännedom bland studenterna i Norden om de möjligheter att förlägga studierna till annat nordiskt land än hemlandet, som den nordiska tentamensgiltigheten öppnar.

Helsingør den 2 november 1965

Julius Bomholt

Vice förman

Sven Hammarberg

Guri Johannessen

Gunnar Edström

Olav Hordvik

A. C. Normann

Paulu Ruutu

Anselm Gillström

Veikko Hyttiäinen

Berte Rognerud

Tilläggsförslag

om upphävande av lotsplikt i Norge för vissa mindre fartyg

(Väckt av Birger Lundström vid 11:e sessionen 1963¹)

I berättelsen från Nordiska samfärdselkommittén anges i särskild förteckning kustfarlen såsom en av de saker, vilka stått på kommitténs dagordning under 1962. Saken har anhängiggjorts i samfärdselkommittén i anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 26/1957, vilken åsyftade att genom undanröjande av förekommande förbudsbestämmelser skapa rättslig likställighet mellan nordiska medborgare i fråga om rätten att driva kustfart. Principiell likställighet med avseende å kustfart har också genomförts vad gäller Danmark, Norge och Sverige.

I Norge har från den 1 augusti 1962 införts en lotsplikt för icke-militära utländska fartyg på över 50 bruttoregister-ton vid gång inom vissa särskilt angivna områden längs norska kusten. Denna åtgärd har i sak till viss del upphävt den i anledning av rekommendationen genomförda likställigheten. De norska bestämmelserna drabbar bl. a. ett stort antal danska och svenska fiskefartyg, vilka numera tvingas erlägga dryga lotsavgifter. Det synes angeläget att nordiska fartyg generellt dispensereras från dessa bestämmelser och därigenom åter blir likställda med motsvarande norska fartyg.

Under återopande av vad som ovan anförts hemställles,

att Nordiska rådet rekommenderar Norges regering att genom lämpliga åtgärder sörja för att mindre danska och svenska fartyg i möjligaste mån likställas med motsvarande norska fartyg vid tillämpning av de norska bestämmelserna om lotsplikt.

Stockholm den 25 januari 1963

Birger Lundström

¹ Se Sak C 4/1963, Tilläggsförslag 1, och trafikutsk. 14/1963 (11:e sess., s. 962, 1565; behandl. s. 251).

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över tilläggsförslaget

Til trafikudvalget er henvist et tillæggsforslag om ophævelse af lodspligt i Norge for danske og svenske fartøjer over en vis størrelse, fremsat af Birger Lundström. Sagen har været behandlet på udvalgets møder den 29.—30. september 1964 og den 6. maj 1965.

I forslaget, der var rejst som tillæggsforslag 1 til sag C 4/1963 (11. session s. 962; sag A 19/1964 s. 666) henstilles, at rådet over for den norske regering rekommanderer, at der gennemføres sådanne foranstaltninger, at mindre danske og svenske fartøjer i videst mulig udstrækning ligestilles med norske fartøjer, for så vidt angår bestemmelserne om lodstvang.

På grundlag af de oplysninger, som er fremkommet, indstiller udvalget,

at rådet ikke foretager noget i anledning af tillæggsfor-
slaget.

Hanstholm, den 6. maj 1965

Leif Cassel

Kresten Damsgaard

Karl-August Fagerholm

Raino Hallberg

Svend Horn

Nils Jacobsen

Otavi Lahtela

Aksel Larsen

Jon Leirfall

Formand

Birger Lundström

Georg Pettersson

Medlemsförslag

om lagstiftning rörande barns skadeståndsansvar

*(Väckt av Ingrid Gärde Widemar, Harras Kyttä och Knud Thestrup
till 12:e sessionen 1964¹)*

I de senere år er væsentlige områder af erstatningsretten gennemgået af nordiske sagkyndige med henblik på, om ændringer i lovgivningen herom måtte være påkrævede eller hensigtsmæssige, f.eks. lovgivningen om ansvar for motorkøretøjer, om det offentliges erstatningsansvar og om børns og forældres erstatningsansvar. Hvad angår børns og forældres ansvar er fornylig afgivet en betænkning af den i Sverige nedsatte komité (SOU 1963: 33), og tilsvarende betænkninger kan i løbet af kortere tid ventes afgivet i de øvrige nordiske lande.

Set fra et nordisk synspunkt er det i høj grad ønskeligt, om de nordiske landes erstatningslovgivning, hvis regler allerede nu viser store ligheder, og til dels er fremgået af et fællesnordisk lovgivningssamarbejde, yderligere måtte kunne tilnærmes hinanden og om muligt gøres ensartet. Det er derfor velbegrundet, at spørgsmålet om ensartede erstatningsregler gøres til genstand for overvejelse i Nordisk Råd, så meget desto mere som hovedprincipperne for erstatningslovgivningen synes velegnede til drøftelse på fællesnordisk parlamentarisk plan.

Med hensyn till børns ikke-kontraktmæssige erstatningsansvar er reglerne i store træk således i de enkelte lande:

Danmark: Barn under 15 år er erstatningspligtigt efter samme regler som personer over denne alder, men erstatningen kan nedsættes eller bortfalde, for så vidt det findes rimeligt (»billigt») på grund af manglende udvikling hos barnet, handlingens beskaffenhed og omstændighederne iøvrigt, derunder navnlig forholdet mellem den skadegørende og den skadelidendes evne til at bære tabet og muligheden for, at skaden kan fås godtgjort hos andre (der tænkes her bl. a. på forsikring).

Finland: Efter den ret kortfattede bestemmelse i den finske straffelovs 9. kap. 5. §, således som denne fortolkes i praksis, påhviler der børn ansvar efter samme regler som voksne. Både i teori og praksis er der dog nogen tvivl om den nærmere forståelse af bestemmelsen.

¹ Se Sak A 30/1964 (12:e sess., s. 992).

Norge: Barn under 14 år er ikke ansvarligt for skadegørende handlinger, men hvis barnet har midler, kan vedkommende domstol, hvis den efter omstændighederne finder det rimeligt (»billigt»), bestemme, at skaden helt eller delvis skal erstattes af disse midler.

Sverige: Barn under 15 år er erstatningspligtigt, såfremt og i det omfang gerningens beskaffenhed og omstændighederne iøvrigt gør det rimeligt (»skäligt»).

Den foreliggende svenske betænkningens forslag til bestemmelser vedrørende børns erstatningsansvar går stort set ud på følgende:

Den, der er fyldt 15 år, er erstatningspligtig som voksne personer, men erstatningen kan lempes, hvis den under hensyn til hans ungdom og øvrige omstændigheder findes »oskäligt betungande». Den, der ikke er fyldt 15 år, er erstatningspligtig, såfremt og i det omfang det under hensyn til handlingens beskaffenhed, alder og udvikling samt omstændighederne iøvrigt findes rimeligt (»skäligt»).

Af betænkningen fremgår det, at den finske komité vil fremsætte et næsten ligelydende forslag, medens de danske og norske komiteer kan ventes at ville foreslå en regel, hvorefter børn og unge under 18 år kun er erstatningspligtige, for så vidt det findes rimeligt under hensyn til udvist skyld, alder, udvikling, skadevolderens og skadelidtes økonomiske evne og forholdene iøvrigt (herunder udsigten til at få skaden godtgjort hos andre). Den danske komité vil foreslå en yderligere regel, hvorefter børn under 6 år kun »under særlige omstændigheder» pålægges ansvar.

Formelt og principielt er der ret stor forskel på det finsk-svenske forslag på den ene side og det dansk-norske på den anden side. I praksis vil forskellen næppe blive betydelig, men det forekommer ejendommeligt, at man ikke skulle kunne nå frem til nordisk retsenhed i selve lovgivningen, og efter vor opfattelse bør regeringerne søge i fællesskab at nå frem til ikke blot reelt, men også formelt ensartede bestemmelser.

Det er imidlertid et spørgsmål, om de principper, som de nordiske komiteer har lagt til grund for deres forslag, er de mest hensigtsmæssige.

Som ved al erstatningslovgivning gør der sig ved udarbejdelsen af reglerne bl. a. to modsatte hensyn gældende: hensynet til skadevolderen og hensynet til skadelidte. Ved udarbejdelsen af reglerne om børns erstatningsansvar har man hidtil — i hvert fald i Danmark og Sverige — ladet hensynet til skadevolderen få overvægt. Dette er også tilfældet med samtlige 4 komiteers forslag, og umiddelbart kan det synes en rigtig tanke, at erstatning kun bør tilkendes, hvis det efter domstolens opfattelse findes rimeligt. Det er imidlertid efter de nævnte regler reelt set forholdene hos det skadevoldende barn, der skal være afgørende for, om erstatning er rimelig. Skadelidtes naturlige krav på genoprettelse af den skete skade skydes derimod så at sige i bag-

grunden, uanset at det fra skadelidtes synspunkt er ligegyldigt om skadevolderen er barn eller voksen.

Konflikten mellem de to hensyn er vanskelig for ikke at sige umulig at løse, hvis de her nævnte regler lægges til grund.

Reglerne vil endvidere give anledning til hyppige retssager og til retsusikkerhed for skadelidte, hvilket da også bekræftes af dansk-svensk retspraksis. Retssagerne vil iøvrigt ofte give anledning til ret verdensfjerne overvejelser om, hvorvidt det pågældende barn har optrådt »normalt» under sin skadegørende handling. Den af komiteerne foreslåede løsning er derfor næppe helt tilfredsstillende.

Disse vanskeligheder og ulemper vil kunne fjernes, såfremt man indfører en regel om lovpligtig ansvarsforsikring, der dækker ansvar for skade forvoldt af børn, uanset om noget personligt ansvar kan pålægges børn eller deres forældre. En løsning af det foreliggende problem efter denne retningslinie er kort nævnt i den svenske betænkning, men tanken herom er afvist af komiteen med den bemærkning, at ingen af de nordiske komiteer har fundet tilstrækkelig anledning til at rejse forslag herom.

Efter vor opfattelse bør en bestemmelse om obligatorisk ansvarsforsikring for børn foretrækkes frem for den af komiteerne foreslåede regel. Den vil efter vor opfattelse betyde en væsentlig forenkling af problemerne, spare en mængde retssager, sikre at skadelidtes tab genoprettes, og den vil ikke være nogen væsentlig belastning for forældre og børn i økonomisk henseende, idet ansvarsforsikringspræmier er ganske ubetydelige.

Under henvisning til det anførte henstiller vi,

at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne i fællesskab at indføre ensartede bestemmelser i de nordiske lande om børns erstatningsansvar baseret på et system med obligatorisk ansvarsforsikring.

Stockholm, Helsingfors og København, den 14. august 1963

Ingrid Gärde Widemar

Harras Kyttä

Knud Thestrup

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget**

(Se även Nordiska rådet, 12:e sess., s. 995—1025.)

F i n l a n d**Medicinalstyrelsen¹:**

— — — får medicinalstyrelsen värdsamt såsom sitt yttrande anföra, att det enligt dess åsikt icke är ändamålsenligt eller önskvärt, att å domstolarna uppdrages att bedöma, i vilken mån barnets själsliga utveckling inverkar på barnets skadeståndsskyldighet, i all synnerhet då en bedömning av barnets utvecklingsnivå i detta hänseende även för en expert utgör en synnerligen svår uppgift. Åtminstone i vårt land har domstolarna i allmänhet ej möjlighet att vid handläggningen av dylika frågor erhålla sakkunnigt bistånd av utomstående i och för klarläggande av ett barns själsliga utvecklingsnivå. Vid sådant förhållande anser medicinalstyrelsen, att förslaget om åstadkommande av ansvarsförsäkring för skada förorsakad av barn träffar det rätta.

Helsingfors den 5 mars 1965

Medicinalråd *P. Kuusisto*

T. f. assessor *Toini Honkanen*

BILAGA 2**Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslagen
(sakerna A 11/j och A 29/j)**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag i sag A 11 angående børns erstatningsansvar og medlemsforslag i sag A 29 angående samarbejde vedrørende nordisk erstatningsret. Medlemsforslagene, der var genstand for drøftelse på 13. session i Reykjavik (Nordiska rådet 13:e sessionen 1965, s. 159—163), har siden været behandlet i juridisk udvalgs møder den 19.—20. maj 1965 i Ålborg og den 24. september 1965 i København. Ved møderne i Ålborg og København har deltaget justitsminister K. Axel Nielsen, Dan-

¹ Yttrandet översatt från finska.

mark, justitieministern J. O. Söderhjelm, Finland, og statsrådet Herman Kling, Sverige. Ved mødet i Ålborg deltog tillige statsråd O. C. Gundersen, Norge.

1. I n d l e d n i n g

Medlemsforslaget i sag A 11 går ud på en rekommandation til regeringerne om i fællesskab at indføre ensartede bestemmelser i de nordiske lande om børns erstatningsansvar baseret på et system med obligatorisk ansvarsforsikring.

Medlemsforslaget i sag A 29 går ud på en rekommandation til regeringerne om — inden samarbejdet på erstatningsrettens område fortsættes — for rådet at fremlægge en almindelig plan for dette samarbejde, angivende efter hvilke hovedprincipper en kodificering af erstatningsretten bør lægges op.

2. H i s t o r i s k b a g g r u n d

I 1946 besluttede justitsministrene fra Danmark, Norge og Sverige at lade delegerede fra de 3 lande undersøge, hvilke emner indenfor lovgivningen om erstatning for skadegørende handlinger uden for kontraktsforhold der kunne inddrages under et nordisk lovsamarbejde, og hvilke retningslinier man burde følge under et sådant samarbejde. Disse sagkyndige afgav betænkning i 1950 og foreslog, at man i første række tog spørgsmålet om erstatning for skade voldt af motorkøretøjer og om det offentliges ansvar op til fællesnordisk drøftelse. Videre tilrådede man, at arbejdet med en almindelig lov om erstatning uden for kontraktsforhold ble taget op, idet man samtidig angav, hvad en sådan lov burde indeholde, eksempelvis en almindelig bestemmelse om ansvarsgrundlaget, bestemmelser vedrørende børns og sjæleligt abnormes ansvar, ansvar for andres handlinger, lempelse af erstatningsansvar og regler om erstatningens beregning. Man pegede endvidere på forskellige spørgsmål vedrørende forsikring (herunder ansvarsforsikring og social forsikring), som måtte berøres under overvejelserne angående en almindelig erstatningslovgivning.

Det fællesnordiske erstatningsretlige samarbejde har i overensstemmelse med de nævnte forslag været fortsat med nedsættelse af komiteer til behandling af automobilansvaret og det offentliges ansvar.

I komitébetænkningerne angående automobilansvaret, afgivet i 1957, blev foreslået en ændring af erstatningsgrundlaget fra en culpa-regel (ansvar på grundlag af uforsvarligt forhold) til en regel om objektivt ansvar (ansvar uden skyld). Forslagene er gennemført i Finland og Norge. I Sverige er sagen stillet i bero på, at trafikmålskomiteen afslutter sit arbejde. I Danmark er erstatningsbestemmelserne ændret i 1959, men de gældende regler om erstatningsgrundlaget (culpa-regel men med såkaldt omvendt bevisbyrde) er opretholdt.

I komitébetænkningerne angående det offentliges erstatningsansvar, afgivet i 1960, blev fremsat forslag til en lovgivning, hvorefter ansvaret baseredes på den almindelige culparegel, d. v. s. at der som grundlæggende betingelse for ansvars indtræden krævedes forsømmelse hos nogen, der handlede på det offentliges vegne. I anledning af komitébetænkningerne fremsattes i 1960 i Nordisk Råd et medlemsforslag, i hvilket det rekommanderedes, at der blev gennemført en fællesnordisk lovgivning på dette område, som byggede på en i forhold til betænkningens forslag øget anvendelse af objektivt ansvar uden påviselig forsømmelse hos nogen, der handlede i offentlig tjeneste. Forslaget stødte på stærk modstand bl. a. hos regeringerne og på sessionen i 1962 besluttede rådet ikke at foretage sig noget i sagen. Betænkningernes forslag er endnu ikke gennemført.

I 1963 afgav den svenske skadestandskomité betænkning med forslag til en lovgivning om børns erstatningsansvar. Dette forslag, der var udarbejdet i samarbejde med tilsvarende komiteer i de øvrige nordiske lande, baseredes på den almindelige culpa-regel og indebar ikke væsentlige afvigelser fra gældende lovgivning, men det fremgik af betænkningen, at det ikke var lykkedes at opnå enighed om helt ensartede nordiske forslag. Betænkningen, der gav stødet til fremsættelse af medlemsforslaget i sag A 11 om børns erstatningsansvar, er senere efterfulgt af tilsvarende betænkninger i Danmark og Norge.

3. Medlemsforslagenes indhold

I medlemsforslaget angående børns erstatningsansvar (sag A 11) anfører forslagsstillerne, at en lovgivning ikke bør tage så vidtgående hensyn til det skadevoldende barn som foreslået af de nordiske komiteer. Til støtte herfor påpeges det, at hensynet til skadelidte vejer lige tungt, hvadenten skaden er påført af barn eller voksen, og det er derfor ikke tilstrækkeligt motiveret, at barnets ansvar skal kunne lempes, hvis det — som foreslået — findes rimeligt under hensyn til handlingens beskaffenhed, eller barnets alder eller udvikling. Forslagsstillerne foreslår en lovgivning baseret på objektivt ansvar uden skyld, og således at der bliver indført obligatorisk ansvarsforsikring for børn.

Medlemsforslaget angående nordisk erstatningsret (sag A 29), der er rejst i maj 1964, går ud på følgende: Ud fra den antagelse, at grundlaget for den århundredgamle culpa-regel er blevet forrykket i vore dages samfundsliv ved fremkomsten af helt nye skaderisici, bl. a. som følge af den tekniske udvikling, foreslås det, at der — inden man går videre med det erstatningsretlige samarbejde på fællesnordisk basis — foretages en overvejelse af, efter hvilke retningslinier dette samarbejde bør ske. Forslagsstillerne henviser herved til, at der i de i 1950 afgivne betænkninger, jfr. ovenfor, særlig var henvist til den påvirkning, som erstatningsretten var

udsat for som følge af forsikringsvæsenets stigende betydning. Forslaget går herefter ud på, at regeringerne bør fremlægge en plan for det fremtidige erstatningsretlige samarbejde med angivelse af, efter hvilke hovedprincipper en kodificering af erstatningsretten bør lægges op.

4. Remissudtalelser

Udtalelser er indhentet om medlemsforslagene fra følgende myndigheder og organisationer:

Sag A 11 — Børns erstatningsansvar

Danmark

Justitsministeriet.
Justitsministeriets udvalg vedr. principalansvaret m. v.
Assurandørsocietetet.

Finland

Justitieministeriet.
Socialministeriet.
Medicinalstyrelsen.
Finlands stadsdomareförening.
Finlands advokatförbund.
Finska försäkringsbolagens centralförbund.
Häradshövdingarnas i Finland förening.

Norge

Justisdepartementet.

Sverige

Justitiekanslersämbetet.
Svea hovrätt.
Socialstyrelsen.
Medicinalstyrelsen.
Försäkringsinspektionen.
Föreningen Sveriges häradshövdingar.
Föreningen Sveriges stadsdomare.
Sveriges advokatsamfund.
Svenska försäkringsbolags riksförbund.

Synspunkterne i remissudtalelserne, der er trykt i Nordiska rådet, 12:e sess., s. 995—1025, kan resumeres således:

Kun ganske få remissinstanser går ind for objektivt ansvar med obligatorisk ansvarsforsikring. Det gælder således *häradshövdingarnas förening i Finland* og *socialstyrelsen* og *medicinalstyrelsen* i Sverige. *Justitiekanslersämbetet* i Sverige og *Sveriges häradshövdingar* finder, at det ville have været værdifuldt, om betænkningerne havde taget spørgsmålet om obligatorisk ansvarsforsikring op til nærmere prøvelse. *Sveriges stadsdomare* har intet imod en nærmere undersøgelse af spørgsmålet, men peger på de betydelige administrationsproblemer ved en ordning som den foreslåede. Flere

udtalelser peger på, at spørgsmålet om obligatorisk ansvarsforsikring ikke bør løses isoleret for børn alene, men kun i forbindelse med en helhedsrevision af erstatningsretten. Dette gælder således *justitieministeriet* i Finland og *Sveriges advokatsamfund*. Det danske udvalg vedrørende børns erstatningsansvar mener ligeledes, at det ikke er rigtigt at indføre obligatorisk ansvarsforsikring for børn, når en regel herom ikke indføres for voksne. *Svea hovrätt* mener ikke, at der er grund til at indføre obligatorisk ansvarsforsikring. Tilsvarende afvisende stilling indtages af *Assurandørsocietetet* i Danmark, *advokatförbundet* og *försäkringsbolagens centralförbund* i Finland, *försäkringsinspektionen* i Sverige og *Svenska försäkringsbolags riksförbund*. Assurandørsocietetet fremfører følgende indvendinger mod forslaget: de gældende regler virker tilfredsstillende, der er i vidt omfang tegnet frivillige forsikringer, betydelig og kostbar administration, praktiske vanskeligheder, selv om forslaget gennemføres vil der alligevel være udækkede skademuligheder, og det er ikke mere påkrævet at dække skader forvoldt af børn end skader forvoldt af voksne. Advokatförbundet og försäkringsbolagens centralförbund mener, at forslagets gennemførelse vil medføre, at børns og forældres forsigtighed vil mindskes, og at skadefrekvensen altså vil stige.

Sag A 29 — Nordisk erstatningsret

Danmark

Justitsministeriet.
 Industrirådet.
 Danmarks Juristforbund.
 Assurandørsocietetet.

Finland

Justitieministeriet.
 Socialministeriet.
 Kanslern vid Helsingfors universitet.
 Helsingfors universitets konsistorium.
 Juridiska fakulteten vid Helsingfors universitet.
 Folkpensionsanstalten.
 Häradsövdingarnas i Finland förening.
 Finlands advokatförbund.
 Finlands juristförbund.
 Försäkringsjuristernas i Finland förening.

Norge

Justis- og politidepartementet.
 Den norske sakførerforening.
 Den norske dommerforening.
 Norske forsikringsselskapers forbund.

Sverige

Justitiekanslersämbetet.
 Socialstyrelsen.
 Riksförsäkringsverket.

Skadeståndskommittén.
 Handelskamrarnas nämnd.
 Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund.
 Svenska försäkringsbolags riksförbund.
 Sveriges advokatsamfund.
 Föreningen Sveriges häradshövdingar.
 Sveriges juristförbund.

Synspunkterne i remissudtalelserne, der er trykt i Nordiska rådet, 12:e sess., s. 995—1025, kan resumeres således:

Forslaget om fremlæggelse af en plan med angivelse af fremtidige hovedprincipper for en lovgivning tiltrædes kun af ganske få: *Finlands Juristförbund*, *socialstyrelsen* i Sverige, *Handelskamrarnas nämnd*, *Svenska försäkringsbolags riksförbund* og *Föreningen Sveriges häradshövdingar*.

De fleste remissinstanser tager mere eller mindre afstand fra udarbejdelsen af en plan. Således udtaler det danske *justitsministeriet*, at det er tvivlsomt, om en plan overhovedet lader sig udarbejde. *Justisdepartementet* i Norge finder det urealistisk at søge at fremlægge en plan på nuværende tidspunkt, idet spørgsmålene først må udredes. Andre instanser mener, at en plan vil sinke det fortsatte arbejde med erstatningsrettlige problemer (*Finlands advokatförbund*, *Justisdepartementet*, *skadeståndskommittén*, *Sveriges advokatsamfund*). Atter andre mener, at spørgsmålet om, hvilken indflydelse forsikring bør have på den fremtidige erstatningsret må undersøges på hvert enkelt erstatningsområde (bl. a. *Justisdepartementet*). Endnu mere afvisende er de instanser, der finder, at en plan ikke bør udarbejdes, allerede fordi det er klart, at der ikke nu kan blive tale om en omvurdering af de principper, på hvilke den fremtidige erstatningslovgivning bør bygge (*Assurandørsocietetet*, *Försäkringsjuristerna* i Finland, *Sveriges juristförbund*, *Sveriges advokatsamfund*). *Socialministeriet* i Finland anser det utvivlsomt, at der er tale om en udvikling i retning af øget forsikring, men udviklingen bør ikke bindes af nogen principbeslutning.

Med hensyn til forsikringens indflydelse ser enkelte remissinstanser gerne, at erstatningsretten helt domineres af forsikring (f. eks. *socialstyrelsen* i Sverige). Iøvrigt gives der i udtalelserne udtryk for, at forsikringstanken ganske vist vinder stadig større udbredelse, men at der fortsat bør bygges på den almindelige culpa-regel inden for erstatningsretten med visse modifikationer på specielle områder (objektivt ansvar ved farlig bedrift).

Det fortsatte nordiske erstatningsrettlige samarbejde kommenteres fra forskellig side. Den svenske *skadeståndskommitté* omtaler den i de senere år, bl. a. på det nordiske juristmøde i Reykjavík i 1960, førte diskussion om gennemførelse af en almindelig lovgivning om erstatning uden for kontrakt indeholdende visse almindelige principper, bl. a. om ansvarsgrundlaget (culpa-reglen) og om nedsættelse eller bortfald af erstatning i visse tilfælde. Skadeståndskommittén nævner tillige som eventuelt emne for fremtidige overvejelser spørgsmålet om indførelse af objektivt ansvar på visse områder.

5. Udvalget

De 2 medlemsforslag har været genstand for drøftelser ved flere møder i Juridisk udvalg. Nogle af disse møder har været afholdt med deltagelse af justitsministrene, jfr. foran. Sagerne har endvidere været drøftet på rådets 13. session i Reykjavík, idet udvalget fandt det hensigtsmæssigt, at de erstatningsretlige spørgsmål, som medlemsforslagene havde rejst, blev drøftet på sessionens plenarforsamling, inden udvalget afgav sin endelige indstilling til rådet. Diskussionen på sessionen er aftrykt i Nordiska rådet, 13:e sess., s. 159—163.

Om problemstillingen, som den foreligger efter sagernes behandling i udvalget og på sessionerne skal anføres følgende:

Under indtryk af den stærke skepsis, der i remissudtalelserne fremkom mod medlemsforslaget om børns erstatningsansvar (A 11), og som blev fulgt op af en tilsvarende afvisende holdning i de senere fremkomne danske og norske komitébetænkninger, var udvalget efter sagens behandling på udvalgsmødet den 8/12 1964 af den opfattelse, at man ikke umiddelbart kunne tiltræde medlemforslaget, men at en erstatningslovgivning i overensstemmelse med det princip, der var angivet i medlemsforslaget, måtte afvente en bredere retssociologisk undersøgelse af forsikrings indflydelse på erstatningsreglernes udformning.

Udvalget kunne ligeledes konstatere stærk modstand mod den i medlemsforslaget om nordisk erstatningsret (A 29) fremsatte tanke om udarbejdelse af en samlet plan for det fremtidige erstatningsretlige samarbejde med angivelse af hovedprincipperne herfor. Også forslaget herom måtte for tiden antagelig opgives. Under overvejelserne angående medlemsforslaget kom udvalget imidlertid ind på spørgsmålet om, hvorvidt der burde gennemføres en almindelig lovgivning om ansvar for skadegørende handlinger uden for kontraktsforhold.

Der findes ikke nogen almindelig lovgivning om erstatning uden for kontraktsforhold. Erstatningsretten har på dette område udviklet sig i retspraksis på grundlag af den almindelige culpa-regel. I visse tilfælde har domstolene fastslået et strengere ansvar, f.eks. for udøvelse af farlig bedrift, og på begrænsede områder er erstatningsretten blevet suppleret med positive lovbestemmelser, f.eks. vedrørende børns ansvar. I sidstnævnte henseende kan det iøvrigt anføres, at den svenske strafflag 6 kap., i hvilken bestemmelserne om børns ansvar er optaget, tillige indeholder visse almindelige bestemmelser om erstatning for skade voldt gennem en forbrydelse og bl. a. fastsætter, at skade, som nogen ved en forbrydelse har påført en anden, det være sig ved forsæt eller uagtsomhed, skal erstattes.

Spørgsmålet om at kodificere erstatningsretten har som anført været fremme i betænkningerne fra 1950. Det har endvidere fra tid til anden været til debat, bl. a. på det nordiske juristmøde i Reykjavík i 1960, hvor den

svenske referent gik ind for tilvejebringelsen af en sådan lovgivning, medens der fra anden side, bl. a. af den danske korreferent, blev opponeret herimod. Den svenske referent havde udarbejdet en skitse til en sådan almindelig lovgivning indeholdende bl. a. regler om ansvarsgrundlaget (culpa), børns og sindssyges ansvar, principalansvaret, lempelse af ansvaret i visse tilfælde, erstatningens omfang ved personskade og død.

I den svenske skadeståndskommittés betænkning om børns erstatningsansvar og om ændrede bestemmelser af strafflagen 6 kap. er foreslået, at bestemmelserne indarbejdes i en almindelig lov om skadeserstatning, således at de gældende almindelige bestemmelser om erstatning for skader voldt ved en forbrydelse udvides til en almindelig bestemmelse om culpa-ansvar for skadegørende handlinger. Bestemmelser om børns og psykisk abnormes ansvar foreslås indarbejdet i loven, der tillige skulle indeholde visse bestemmelser om nedsættelse af erstatning, bl. a. ved skadelidtes medvirken og ved flere skadevoldere. Med dette forslag som grundlag er i det svenske justitiedepartement blevet udarbejdet et forslag til »lag med allmänna bestämmelser om skadestånd«, men forslaget blev dog ikke fremsat for riksdagen.

I den norske tilsvarende komitébetænkning (Indstilling I fra komiteen til å utrede spørsmålet om barns og foreldres og arbeidsgiveres erstatningsansvar m. m.) er som vedlegg 4 udarbejdet en skitse til en lov om skadeserstatning. En sådan lovgivning var tænkt at skulle indeholde i kap. I regler om ansvar i visse særlige forhold (børns og sindssyges ansvar samt ansvar for nødhandlinger), i kap. II regler om det offentliges og andre arbejdsgiveres ansvar m.v. og i kap. III visse almindelige bestemmelser om skadeserstatning (bl. a. erstatning for invaliditet, tab af forsørger og ærekrænkelser samt regler om skadelidtes medvirken, lempelse af ansvar, flere erstatningsansvarlige).

Efter fremkomsten i løbet af 1964 af de danske og norske betænkninger om børns erstatningsansvar var det fremtidige nordiske erstatningsretlige samarbejde til drøftelse mellem de nordiske justitsministre indbyrdes. Efter overvejelser på nordiske justitsministtermøder i december 1964 i Oslo og i marts 1965 i Bergen besluttede justitsministrene at fortsætte det erstatningsretlige samarbejde efter samme linie som hidtil, nemlig ved at tage afgrænsede emner op til behandling. Medens de emner, der hidtil var gjort til genstand for behandling, fortrinsvis vedrørte erstatningspligts indtræden, besluttedes det nu som nye emner at overveje nogle spørgsmål vedrørende erstatningens beregning, nemlig erstatning for invaliditet og for tab af forsørger.

På Juridisk udvalgs møde i maj 1965 oplystes det, at der ville blive indledt departementsforhandlinger til drøftelse af en kommende lovgivning om børns erstatningsansvar og principalansvaret. Justitsministrene var indstillet på ikke foreløbig at fravige culpa-reglen som ansvarsgrundlag for

børns ansvar, men ville ikke afvise en retssociologisk undersøgelse af forsikringens indflydelse på erstatningsretten, således som Juridisk udvalg havde været inde på.

På dagens udvalgs møde er blevet yderligere oplyst, at departementsforhandlingerne er resulteret i, at der i Danmark, Finland, Norge og Sverige er udarbejdet lovforslag om børns erstatningsansvar. Forslagene afviger kun lidt fra de regler, som allerede er gældende i Danmark, Finland og Sverige. Forslagene er indholdsmæssigt ensartede, bortset fra en norsk særregel om objektivt forældreansvar inden for et beløb på indtil 1.000 kr.

Det er endvidere oplyst, at man forventer i nær fremtid at kunne udarbejde ensartede forslag til lov om principalansvaret. Det norske forslag er allerede udarbejdet i sammenhæng med forslaget om børns erstatningsansvar.

Justitsministrene er betænkelige ved at stille disse forslags videre behandling i bero på udfaldet af en retssociologisk undersøgelse af forsikrings indflydelse på erstatningsretten. Når en sådan undersøgelses resultat forelå, kunne spørgsmålet om revision af lovene på ny tages op til overvejelse.

Som anført foran mener udvalget, at medlemsforslaget om tilvejebringelse af en plan for det fremtidige nordiske erstatningsretlige samarbejde (A 29) ikke nu lader sig gennemføres. Derimod synes det at være mulighed for, at den i udvalget fremsatte tanke om en kodificering af bestemmelserne om erstatning uden for kontraktsforhold kan virkeliggøres derigennem, at de foreliggende forslag om børns erstatningsansvar og forslagene om principalansvaret, som i Norge og Sverige vil blive samlet i en særlig lov om skadeserstatning i visse tilfælde, kan danne grundlaget for en senere successiv opbygning af en almindelig lov om erstatning uden for kontraktsforhold.

Såfremt de udarbejdede forslag om børns erstatningsansvar gennemføres, vil der på dette område praktisk talt være opnået nordisk retsenhed, hvilket udvalget anser for betydningsfuldt. Man må dog konstatere, at forslagene er baseret på den af de nordiske komiteer fastholdte culpa-regel med modifikationer, og at der således kun er tale om en kodificering af de regler, som stort set allerede er gældende i Danmark, Finland og Sverige. Udvalget er af den opfattelse, at en lovgivning om børns erstatningsansvar baseret på det i medlemsforslaget nævnte princip indebærer væsentlige fordele fremfor en culpa-lovgivning med modifikationer; jfr. det i medlemsforslaget herom anførte, som udvalget kan tiltræde. Der bør derfor efter udvalgets mening arbejdes videre med denne sag, dog således at spørgsmålet om indførelse af objektivt ansvar kombineret med obligatorisk ansvarsforsikring ikke betragtes isoleret for børns vedkommende, men muligheden for at anvende en tilsvarende ordning inden for andre erstatningsområder samtidig haves for øje.

Løsning af erstatningsretlige problemer ved anvendelse af forsikring,

herunder obligatorisk forsikring, har i de seneste årtier fået en stadig stigende udbredelse. Når der nu i medlemsforslaget om børns erstatningsansvar er rejst spørgsmål om en udvidet anvendelse af forsikring, og da det af de indkomne remissudtalelser fremgår, at en ordning af erstatningsproblemerne efter de i medlemsforslaget anførte principper vil frembyde store problemer — herunder af praktisk art — på en række punkter, kan det efter udvalgets opfattelse være hensigtsmæssigt at foretage en undersøgelse af, hvorledes forsikringsinstituttet rent faktisk har virket inden for de forskellige erstatningsområder, hvor forsikring har fundet anvendelse. En sådan retssociologisk undersøgelse på fællesnordisk basis, omfattende f.eks. spørgsmål om, hvorledes den frivillige eller obligatoriske forsikring er gennemført, hvilke praktiske administrative problemer der har været forbundet hermed, hvilke udgifter der er påløbet, hvilken indflydelse en forsikringsordning har haft på antallet af retssager, og hvorvidt folks agtpågivenhed er blevet mindsket som følge af eksistensen af forsikring, må antages at være af betydelig værdi ikke blot ved en stillingtagen til spørgsmålet om en obligatorisk ansvarsforsikring for børn, evt. tillige på andre områder, men også ved overvejelserne om den fremtidige udvikling af erstatningsretten; jfr. medlemsforslaget herom.

Udvalget indstiller, at en sådan undersøgelse iværksættes af regeringerne. Under henvisning til det anførte indstiller udvalget,

at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslagene i sag A 11/j og sag A 29/j vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at lade foretage en retssociologisk undersøgelse af forsikrings virkninger på erstatningslovgivningen.

København, den 24. september 1965

Emil Ahlqvist

Ingrid Gärde Widemar

Erkki Hara

Grete Hækkerup

Nils Hønsvald

Ragnar Lassinantti

Gösta Rosenberg

Knud Thestrup

Formand

Medlemsförslag

om samarbete i fråga om forskning och utbildning på vattenvårdens område

(Väckt av Hugo Osvald till 12:e sessionen 1964¹)

I anledning av ett medlemsförslag väckt av bl. a. undertecknad antog Nordiska rådet år 1959 en rekommendation om samverkan i fråga om vattenvårdsforskning. Rekommendationen (nr 18/1959) hade följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regjeringene å være oppmerksomme på betydningen av et felles forskningsprogram vedrørende »vattenvård» og stille de nødvendige midler til rådighet for dette.

Rekommendationen slutbehandlades av rådet år 1961 utan att några åtgärder vidtagits i anledning av densamma. Anledningen härtill var främst, att det allmänna statliga stödet till nordisk jordbruksforskning ansågs komma även vattenvårdsforskningen till godo. Emellertid faller endast en begränsad del av vattenvårdens forskning inom jordbruksforskningens område. Vattenvården har betydelse långt utanför jordbrukets intressesfär och har kommit att bli en viktig samhällsangelägenhet.

Det finns mot bakgrund av vad nu sagts anledning återkomma till denna sak, särskilt som förutsättningarna för ett mer intimt nordiskt samarbete på detta forskningsområde i dag synes mycket goda. En ny byggnad för Uppsala universitets limnologiska institution blev klar för inflyttning i slutet av juni 1963. På en sammanlagd nettogolvyta av drygt 2 500 m² finns här modernt inredda laboratorier och andra utrymmen för praktiskt taget alla forsknings- och undervisningsuppgifter inom teoretisk och tillämpad limnologi. Samordnade inom en organisatorisk enhet kommer sex avdelningar att arbeta på följande verksamhetsfält: fysikalisk-kemiska undersökningar, radioaktiva undersökningar, biologiska undersökningar, bakteriologiska undersökningar, fiskeribiologiska undersökningar samt undersökningar rörande vattenvårdsproblem m. fl. praktiska frågor.

För de sistnämnda undersökningarna, vilka i högre grad än övriga faller inom den tillämpade limnologiens område, förfogar institutionen över

¹ Se Sak A 41/1964 (12:e sess., s. 1303).

ungefär 185 m² golvyta, fördelade på ett tjänste- och laboratorierum för avdelningsföreståndare, ett allmänt laboratorium med tillhörande utrymmen samt en försökshall (genom två våningar) med angränsande förråds- och förvaringslokaler. Dessutom står institutionens resurser iövertill denna avdelnings disposition. Enligt arbetsprogrammet skall denna avdelning för tillämpad limnologi inrikta sitt arbete på sådan forskning, som är av grundläggande betydelse för lösning av högaktuella praktiska problem. I den mån som det är möjligt att förena denna forskning med särskilda utredningsuppdrag, skall sådana uppdrag kunna utföras. Däremot skall avdelningen icke fungera som ett service-organ för effektivering av tillfälliga beställningar, som kan utföras av redan befintliga kommersiella ingenjörbyråer o. dyl. Tyngdpunkten beräknas komma att ligga på större och långfristiga forsknings- och utredningsprojekt.

Under den närmast överskådliga framtiden torde utforskandet av recipienternas reaktioner vid olika slag och olika grad av förorening bli vattenvårdsavdelningens dominerande arbetsuppgift. Härvid är de processer, som brukar sammanfattas i begreppet »vattens självreningsförmåga», av största vikt. Det är ytterst angeläget, att dessa fundamentala frågor nu även angrips med moderna, experimentella metoder. Vår kännedom om de kausala sammanhangen är nämligen på detta område särskilt bristfällig, något som ofta märks tydligt, då effekterna av olika avloppsutsläpp skall bedömas och förutsägas, såväl på den kommunala som den industriella sidan. Betydande värden — både nationalekonomiska och ideella — skulle kunna sparas eller räddas, om man med större säkerhet kunde genomskåda vattens beteendemönster vid skilda slag av civilisatoriska ingrepp. Endast genom intensifierad forskning kan framsteg nås i detta avseende.

Med hänsyn till lokalresurser står den nya limnologiska institutionen i Uppsala väl rustad för de centrala forskningsuppgifter som ovan skildrats. Arbetets igångsättande hindras emellertid av en nära nog fullständig brist på erforderlig personal. Tre år i följd har universitetet i sina petita upptagit en laboratorbefattning i tillämpad limnologi för avdelningsföreståndaren. I år har detta äskande understötts även av den nära Uppsala belägna Lantbrukshögskolans institution för lantbrukets hydroteknik. Denna skulle med fördel kunna samarbeta med limnologiska institutionen i fråga om jordbrukets vattenvårdsproblem. Varken denna befattning eller andra tjänster har emellertid hittills kunnat erhållas för institutionens avdelning för tillämpad limnologi.

Då uppenbara svårigheter synes föreligga för att med enbart svenska insatser få i gång denna verksamhet, ligger det nära tillhands att söka utnyttja de på limnologiska institutionen nyskapade möjligheterna för ett nordiskt samarbete.

Basorganisationen bör omfatta en föreståndare (laborator), två kvalificerade vetenskapliga assistenter samt tre tekniska biträden, innebärande

en sammanlagd årlig lönekostnad av omkring 160 000 kronor. Den årliga driftkostnaden bör icke sättas lägre än 90 000 kronor, och för nyanskaffning av instrument m. m. kan beräknas en engångskostnad av 150 000 kronor.

Med personella och materiella resurser av denna storleksordning skulle vattenvårdsforskning på samnordisk basis mycket snart kunna starta i Uppsala. Efter kort tid skulle 4—6 nordiska stipendiater kunna tagas emot för avancerade studier. Det skulle även bli möjligt att genomföra specialkurser på vattenvårdens olika områden för nordiska deltagare, främst biologer och tekniker. Härvidlag bör i så fall ett samarbete inledas med Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg, som redan under en följd av år avhållit kurser i vattenhygien för vatten- och avloppsingenjörer.

Med åberopande av det anförda får jag hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att ställa nödiga medel till förfogande för inrättandet av ett nordiskt institut för vattenvårdsforskning vid limnologiska institutionen i Uppsala.

Knivsta i oktober 1963

Hugo Oswald

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

Indenrigsministeriet:

Over sagen har man brevvekslet med sundhedsstyrelsen, der har udtalt, at styrelsen med forslagsstilleren er enig i, at udvidet forskning, såvel grundforskning som målforskning, på vandhygiejnens område er yderst påkrævet. Sundhedsstyrelsen henviser i denne forbindelse til, at styrelsen har været repræsenteret i det af Akademiet for de tekniske videnskaber den 24. oktober 1961 nedsatte udvalg, der skulle foretage en teknisk-videnskabelig vurdering af problemer i forbindelse med Danmarks vandforsyning.

Udvalget afgav sin betænkning i 1963, og som det fremgår af betænkningen, er der en så nærliggende forbindelse mellem vandindvinding, nedbør, fordampning, afstrømning og nedsivning, jordbundsforholdene og de klimatiske forhold, at en forskning på et af områderne kræver samarbejde med forskning også på andre af de beslægtede områder. Såvel de klimatiske forhold som jordbundsforholdene, vandløbenes og grundvandets mæglighed i Danmark afviger i så betydelig grad fra forholdene i de øvrige nordiske lande, at man efter sundhedsstyrelsens opfattelse fra dansk side må nære afgørende betænkelighed ved at medvirke til, at den limnologiske forskning henlægges i så betydelig afstand fra de øvrige danske institutioner. Sundhedsstyrelsen har i denne forbindelse fremhævet, at der allerede i for-annævnte betænkning fra Akademiet for de tekniske videnskaber er påpeget et behov for udbygning af forskningen, men at denne naturnødvendigt må foretages på stedet og ved et arbejde, hvor flere institutioners indsats koordineres.

For så vidt spørgsmålet om vandhygiejne angår, har sundhedsstyrelsen i øvrigt påpeget, at et samarbejde foretages på det forskningsmæssige område i den såkaldte Øresunds-vandkomité, hvilket falder naturligt, når henses til, at Øresund modtager forureninger både fra dansk og svensk side.

Sundhedsstyrelsen har endelig udtalt, at styrelsen anser det for særdeles ønskeligt og af stor betydning for løsningen af vigtige sundhedsmæssige spørgsmål, at den hydro-limnologiske forskning fremmes, og at der er et udtalt behov for udbygning af de eksisterende alt for sparsomme universi-

tets- og højskolelaboratorier, der arbejder her i landet med disse spørgsmål.

Indenrigsministeriet kan for sit vedkommende henholde sig til det af sundhedsstyrelsen udtalte.

København, den 14. januar 1964

P. m. v.

Zenthen

Blom-Hanssen

Landbrugsministeriet:

— — — har været forelagt den kgl. veterinær- og landbohøjskole, som på grundlag af udtalelser fra afdelingen for jord- og vandbygning og fra hydroteknisk laboratorium har fremsat følgende udtalelse:

Den i forslaget specielt omtalte afdeling for vattenvård udgør en del af en institution vedrørende adskillige limnologiske problemer. Afdelingen for vattenvård tager særligt sigte på undersøgelser af recipienter for spildevand, hvilke spørgsmål her i Danmark særlig varetages af Dansk Ingeniørforenings Spildevandskomite.

Uden tvivl vil et intensiveret nordisk samarbejde på dette område være meget nyttigt, og det er naturligvis lykkeligt, at en institution, der omfatter mangesidige limnologiske problemer, kan tilbyde plads til den her omhandlede specielle afdeling. På den anden side må etableringen af denne — så vidt det fremgår af forslaget — forskningsprægede afdeling ikke hindre, at der, når muligheden foreligger herfor, oprettes et nationalt — eventuelt internordisk — institut, hvis arbejdsområde bør omfatte såvel forskningsprægede som konsultativt prægede opgaver inden for spildevandsområdet, herunder også recipientproblemer.

Det tilføjes, at der ved Den kgl. veterinær- og landbohøjskoles hydrotekniske laboratorium særligt arbejdes med kvantitative undersøgelser i forbindelse med studier over vandbalanceproblemer, medens forslaget specielt tager sigte på kvalitative undersøgelser af vand. Der henvises i denne forbindelse til en af vandudvalget under Akademiet for de tekniske videnskaber i 1963 udgiven publikation »Vand«, s. 52 ff.

Landbrugsministeriet skal for sit vedkommende henvide til det af Den kgl. veterinær- og landbohøjskole anførte, idet tilføjes, at professor K. Erik Jensen herfra er gjort bekendt med forslaget.

København, den 28. december 1963

(*Sign.*)

Det danske Hedeselskab:

— — — tillader jeg mig at meddele, at Hedeselskabet efter at have studeret forslaget, ikke mener at kunne udtale sig nærmere om det eller fremkomme med supplerende oplysninger.

Viborg, 19. december 1963

Med venlig hilsen

Fr. Heick

Centralforeningen af »Tolvmandsforeninger» og større landbrugere i Danmark:

»Tolvmandsforeningerne» finder problemerne omkring »vattenvårdsforskningen» for særdeles vigtige at løse både ud fra et landøkonomisk og et samfundsøkonomisk synspunkt. Foreningen kan derfor anbefale, at denne forskning principielt nyder fremme i størst mulig udstrækning. Man ser sig dog ikke i stand til på det foreliggende grundlag at udtale sig specielt om det fremsendte medlemsforslag.

København, den 3. januar 1964

»Tolvmandsforeningerne»

e. b.

Kjeld Suhr

F i n l a n d**Helsingfors universitets konsistorium:**

Efter att ha mottagit agrikultur-forsivetenskapliga fakultetens utlåtande förenar sig konsistoriet i detsamma och framför följande.

Vattenvården är ett mycket vidsträckt forskningsfält och läcker snart sagt hela limnologins område. Dessutom trycker de speciella förhållandena i nordn sin särprägel på denna forskning. Man behöver blott nämna de problem som uppstår till följd av förändringar i näringsförhållandena i våra vattendrag, limnologin under den tid de är isbetäckta, specialproblem förorsakade av humusämnen samt ett flertal andra frågor som faller enbart inom grundforskningens område och som väntar på sin lösning. Det är

uppenbart att limnologutbildningen utgör ett primärt behov för dem som har för avsikt att börja arbeta inom vattenvården. Först efter att ha erhållit en tillräcklig grundskolning kan den som söker sig till detta område anses ha förutsättningar att handhava frågor hörande till vattenvården, det må sedan gälla den vetenskapliga forskningen eller rent praktiska frågor. På grund av omfattningen och den ständigt växande betydelsen av problemen inom vattenvården, vore det angeläget att dessa frågor kunde behandlas på samnordisk bas; detta skulle även innebära ett betydande krafttillskott och en kraftcentralisering vid lösandet av förhandenvarande arbetsdryga problem, vilka faktiskt i många avseenden är gemensamma för hela norden.

En betydelsefull vändpunkt beträffande utvecklingen inom den limnologiska forskningen och skolningen i vårt land betecknar den för en tid sedan inrättade och nyligen besatta ordinarie professuren i limnologi vid Helsingfors universitet. För närvarande studerar vid vårt universitet 36 personer med limnologi som huvudämne. Behovet av limnologer i landet är redan nu anmärkningsvärt stort och kommer synbarligen att växa ytterligare i den närmaste framtiden. I detta skede erbjuder limnologiska institutionen icke tillräckliga utrymmen och behövlig apparatur ens för den nödvändiga akademiska grundskolningen, för att icke tala om en högre vetenskaplig utbildning och forskning. Enligt författning ingår i professuren i limnologi utom insjö- och bräckvattnets kemi, fysik och biologi också vattenvård och fiskodling.

I den form som samarbetsinitiativet rörande vattenvården har i det förslag som framlagts för Nordiska rådet skulle detsamma innefatta ett samarbete speciellt inom forskningen, vilket arbete till en början skulle förutsätta ca 60—65 tusen marks, senare ca 40 tusen marks, årliga omkostnader. Härvid skulle en (i vissa fall två) forskare från varje land kunna tilldelas en lärostol vid institutionen. Självfallet förutsättes att forskarna har erhållit en tillräcklig grundskolning för sina uppgifter vid tillträdet av tjänsten.

Färdigställandet av de för undervisningen och forskningen i limnologi nödiga institutionsutrymmena samt anskaffandet av behörig apparatur och personal är grundförutsättningen för ett aktivt deltagande från finsk sida i det internationella samarbetet på vattenvårdens område. Det är av vikt att deltagandet från Finland i det nordiska samarbetet inom den del av den limnologiska forskningen som berör vattenvården sker på basen av en tidsenlig skolning som kan erhållas i hemlandet. Då genomförandet av nämnda byggnadsprojekt kräver ännu några år, borde avgörandet beträffande ett finskt deltagande vid förverkligandet i sin helhet av det i Nordiska rådet framlagda förslaget framskjutas tills en stabilisering av verksamheten vid Helsingfors Universitets limnologiska institution genomförts.

Konsistoriet konstaterar slutligen att ifrågakvarande samarbete i detta nu kan tänkas förverkligat även genom en fördelning av forskningsuppgifterna,

enär de problem som framkommer i intet fall kan lösas enbart inom nämnda institution.

Helsingfors den 16 november 1963

Å konsistoriets vägnar:

Erkki Kivinen

Heikki Rauramo

Stadsförbundets byrå¹:

Inom vissa till vattenvården hörande och därmed nära sammanhängande områden har redan nu förekommit kontakter och samarbete mellan de olika nordiska länderna. Det bör anses önskvärt, att denna verksamhet ytterligare utvidgas och utvecklas. Detta är även syftet med ifrågavarande medlemsförslag, som avser inrättandet av en nordisk, närmast limnologisk forskningsinstitution i anslutning till Uppsala universitet.

Vissa synpunkter synes dock tyda på, att en samnordisk, speciellt limnologisk forskningsanstalt ur Finlands synpunkt icke skulle motsvara sitt ändamål. Vid sakens prövning bör nämligen tagas i beaktande bl. a., att vårt lands vattendrag på grund av vissa betydelsefulla särdrag hos dem, såsom humushalten och sjöarnas ringa djup, i förhållandevis hög grad avviker från vattendragen i de övriga nordiska länderna. Av denna orsak är det nödvändigt att för den limnologiska forskningen skapa goda arbetsmöjligheter i det egna landet. En av förutsättningarna härför utgör en ändamålsenlig forskningsanstalt. Då en dylik anstalt, rörande vars förverkligande planerna redan torde vara rätt långt hunna, kan inleda sin verksamhet, torde ett deltagande från Finlands sida i en nordisk limnologisk forskningsanstalt vara överflödigt, emedan forskningen på området genom ett välordnat samarbete på ett ändamålsenligt sätt kan fördelas mellan forskningsanstalterna i de olika nordiska länderna. Ur Finlands synpunkt bör det även anses nödvändigt, att utbildningen av limnologer åtminstone i fråga om den grundläggande utbildningen kan ske i hemlandet, vilket även kräver en egen forskningsanstalt.

Frågorna om det ändamålsenliga i att inrätta en samnordisk forskningsanstalt, dennas uppgifter och andra med dess inrättande sammanhängande frågor har dessutom icke, i varje fall icke tillräckligt utretts, varför Stadsförbundets byrå icke i detta skede, på grundvalen av nu föreliggande uppgifter anser sig kunna förorda det väckta förslaget.

Helsingfors den 5 december 1963

Stadsförbundets byrå

T. f. direktör *Eero Vahtera*

Avdelningschef *Erkki Irjala*

¹ Yltrandet översatt från finska.

Vesiensuojelun neuvottelukunta (Delegationen för vattenskydd):

Enligt delegationens uppfattning bör man förhålla sig positivt till ett nordiskt samarbete i fråga om forskning och utbildning på vattenvårdens område. T. ex. inom skogsindustrin är detta samarbete redan nu mycket gott. Sålunda deltar representanter från vårt land regelbundet i de gemensamma rådplågningar och informationstillfällen rörande skogsindustrins vattenvård; som regelbundet försiggår i Sverige. Även mellan de av skogsindustrin upprätthållna forskningsanstalterna har samarbetet redan länge varit intimt. Det samma gäller även samarbetet mellan de i Finland och Sverige tillsatta kommittéerna för administrativ och juridisk reglering av vattenvården. Det är mycket önskvärt att samarbetet ytterligare intensifieras och utsträcker även till andra områden.

Då överingenjören vid kungliga väg- och vattenbyggnadsförvaltningen Bertil Hawerman och chefen för statens vatteninspektion Erik Vasseur på inbjudan av delegationen för vattenskydd avlade ett besök i Finland våren 1963, fördes med dem förberedande förhandlingar angående möjligheterna för ett mera regelbundet och omfattande samarbete mellan de myndigheter i de båda länderna, som omhänderhar vattenvården. Detta samarbete, som förutom utbyte av upplysningar och erfarenheter även skulle omfatta genomförande av gemensamt utarbetade forskningsprojekt, kunde enligt delegationens åsikt utsträckas även till de övriga nordiska länderna. Rådplågningarna i saken kommer senare att fortsättas.

Enligt delegationens åsikt bör samarbetet mellan de nordiska länderna på ifrågavarande område utvecklas i ovan avsedda fria former, varjämte man bör erhålla större erfarenheter rörande detta arbete innan man skrider till åtgärder för grundande av en gemensam forskningsanstalt. Ifall en sådan anstalt senare visar sig nödvändig, borde man även överväga huruvida dess verksamhetsområde bör begränsas endast till limnologin. Det är nämligen uppenbart att även många till vattenvården anslutna tekniska, ekonomiska och juridiska frågor är i behov av undersökning och utredning.

Därjämte bör man överväga huruvida det är ändamålsenligt att utbildningen koncentreras till en enda anstalt, som enligt förslaget skulle vara belägen i Sverige. Utbildningsbehovet torde i alla de nordiska länderna vara så stort, att en effektiv utbildning i varje händelse så vitt möjligt bör anordnas i vart och ett av dessa land. Samarbetet på utbildningens område kan även inledas så, att man följer med utbildningsprogrammet i de olika länderna och vid behov skickar personer, som har i uppdrag att göra sig förtrogna med de olika ländernas utbildningsanstalter och deras program, samt utbyter föredragshållare och andra lärare. Det bör även beaktas, att vattenförhållandena i å ena sidan Finland och å andra sidan Sverige och Norge — ehuru de i förhållande till de mellaneuropeiska länderna står nära varandra — likväl i så hög grad skiljer sig från varandra, att grundandet av

en gemensam, uttryckligen till en limnologisk inrättning ansluten forsknings- och utbildningsanstalt måhända icke är en så ändamålsenlig lösning, som initiativtagaren synes förutsätta.

Med stöd av vad ovan anförts framför delegationen av vattenskydd som sitt utlåtande, att man tillsvidare borde överge tanken på grundande av en gemensam forskningsanstalt och att för planering av det nordiska samarbetet på vattenvårdens område borde tillsättas en av representanter för vederbörande länder sammansatt kommission, som skall få i uppgift att utreda frågan i hela dess vidd och inkomma med förslag i saken.

Helsingfors den 7 december 1963

Ordförande *E. J. Manner*

Generalsekreterare *Paavo Hoikka*

Maalaiskuntien liitto (Landskommunernas förbund):

Bland de nordiska länderna har det hittills icke funnits någon gemensamt organiserad permanent forsknings- och utbildningsverksamhet på vattenskyddsområdet. Man kan dock konstatera, att de nordiska länderna på många olika sätt stått i kontakt med varann i samband med utredningar av frågor, som hör till vattenskyddsområdet. Mest omfattande torde denna kontakt ha varit inom skogsindustrin, som har arrangerat för de nordiska länderna gemensamma konferenser och rådpiägningar speciellt beträffande sådana vattenskyddsfrågor, som står i samband med skogsindustrin. Mellan vårt land och Sverige existerar även ett samarbete, som avser ordnandet av vattenskyddet administrativt och rättsligt. Då man i alla de nordiska länderna har börjat fästa större uppmärksamhet än förut vid vattenskyddet är det uppenbart, att samarbetet kommer att utvidgas i framtiden, och detta måste även anses vara synnerligen önskvärt, då erfarenheterna av det hittillsvarande samarbetet är mycket gynnsamma. Inom ramen för detta samarbete är det möjligt att utbyta erfarenheter och kunskaper samt uppgöra och genomföra gemensamma forskningsplaner.

Innan man grundar ett gemensamt forskningsinstitut i enlighet med det framställda förslaget, vore det måhända skäl att ännu fortsätta det nordiska samarbetet på vattenskyddsområdet på samma sätt som tidigare och samtidigt gå in för att få det att bli regelbundnare och mera omfattande för att på så sätt förvärva större erfarenheter av samarbetet, vilket vore nödvändigt för att kunna bedöma grundläggandet av ett gemensamt forskningsinstitut. Såvida ett gemensamt forskningsinstitut grundas, borde man redan från början överväga att utsträcka undersöknings- och utredningsverksamheten

att omfatta utom limnologi även andra från vattenskyddssynpunkt viktiga områden.

På grund av ovanstående framhåller vi som vårt utlåtande, att man icke kan börja grunda ett gemensamt nordiskt forskningsinstitut enbart på basen av föreliggande framställning, men däremot vore det motiverat, att de nordiska länderna sinsemellan rådgjorde om huruvida det nuvarande samarbetet i fri form skulle kunna utvecklas och vidgas. Med stöd av en sådan utredning och framtida erfarenheter skulle man bättre än för närvarande även kunna bedöma nödvändigheten av ett gemensamt forskningsinstitut.

Helsingfors den 19 december 1963

Maalaiskuntien liitto

Biträdande förbundsdirektör *Paavo Pekkanen*

Avdelningschef *Tapani Jatkola*

N o r g e

Departementet for industri og håndverk:

Det er innhentet følgende uttalelser fra interesserte organisasjoner og fagmyndigheter i Norge:

Norges byforbund -- *Norges herredsforbund* har i brev av 28. november d. å. uttalt:

Industriutbyggingen og den økte konsentrasjon av boligbebyggelsen har i de senere år ført til en sterk økning av forurensningen i vassdrag og fjorder. Av hensyn til vannforsyningen og for å hindre eller begrense de skader forurensningen ellers fører med seg for omgivelsene, må en hilse med glede alle tiltak som kan belyse problemene og medvirke til en bedring.

I den utstrekning forholdene ellers ligger til rette for det, finner forbundssekretariatet at et nordisk samarbeide på vannforskningens område må kunne gi de hurtigste og beste resultater.

Norsk institutt for vannforskning [se nedan] har i brev av 5. desember 1963 gitt en utførlig redegjørelse og konkluderer sin uttalelse med følgende:

Vannforskning skal danne grunnlaget for løsning av praktiske problemer, og er derfor sterkt avhengig av både et lands naturforhold og de lovmessige, administrative og økonomiske forhold. Innen et land må vannforskningen ha meget nær kontakt med andre administrative og utførende institusjoner.

Tanken om nordisk samarbeid om vannforskning har praktisk og ideelt meget for seg. Samarbeidet kan styrkes på en fleksibel måte ved å utvide de samarbeidsformer som allerede eksisterer. Det fremsatte forslag om at de

nordiske land skal støtte virksomheten ved en bestemt institusjon synes lite overveiet og kan ikke anbefales.

Helsedirektoratet har i brev av 9. desember 1963 uttalt:

Helsedirektøren antar at det nordiske samarbeide på vannforskningens område fortrinnsvis bør finne sted i form av samarbeide mellom de eksisterende institusjoner i de enkelte land.

Dette standpunkt skyldes blant annet det forhold at problemene på vannforskningens område er nær knyttet ikke bare til naturforholdene, men også i sterk grad til den økonomiske og administrative struktur i vedkommende land. Primært bør det derfor satses på utbygging av de enkelte lands institusjoner.

Internordisk samarbeide på området bør fortrinnsvis ta sikte på spesielle oppgaver av felles interesse som fra tid til annen melder seg. Helsedirektøren antar at man ved valg av slike oppgaver står friere dersom samarbeidet ikke bindes til et bestemt nordisk institutt.

Hovedstyret for vassdrags- og elektrisitetsvesenet har i brev 11. d.m. uttalt:

Som det framgår av de foran nevnte uttalelser finner verken Helsedirektoratet eller Norsk institutt for vannforskning å kunne anbefale det forslag som er framsatt av hr. Hugo Osvald om et nordisk institutt for vannforskning. Disse institusjoner framholder at et nordisk samarbeid på dette felt fortrinnsvis bør skje i form av styrkelse og utvidet samarbeid mellom de allerede eksisterende institusjoner i de enkelte land.

NVE driver selv ingen virksomhet innen vannforskningsområdet og finner å måtte tillegge uttalelsene fra Helsedirektoratet og Norsk institutt for vannforskning stor vekt. Ut fra dette kan NVE f.t. ikke anbefale det nevnte forslag om opprettelse av et nordisk institutt for vannforskning.

Industridepartementet finner i det vesentlige å kunne sluite seg til uttalelsene fra Norsk institutt for vannforskning, Helsedirektoratet og Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen og finner således f.t. ikke å kunne anbefale forslaget om opprettelse av et nordisk institutt for vannforskning.

Departementet antar at det bør tas sikte på en videre utbygging av de eksisterende institusjoner i de enkelte land og utvidet samarbeid mellom disse.

Oslo, 13. desember 1963

Etter fullmakt

Dagfinn Mellum

J. S. Giverholt-Hanssen

En viser til departementets brev av 13. desember f.å. og tillater seg å meddele at det ikke er fremkommet noe nytt i saken. På det nåværende tidspunkt har departementet således intet å tilføye.

Oslo, 30. november 1964

Etter fullmakt

Dagfinn Mellum

J. S. Giverholt-Hanssen

Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd:

— — — kan meddeles at denne sak har vært forelagt for Norsk institutt for vannforskning, hvis uttalelse med bilag vedlegges.

Som det fremgår av uttalelsen er instituttet positivt innstilt for og har lagt sterk vekt på å utbygge det nordiske samarbeid på vannforskningsområdet. Blant samarbeidstiltak som er startet de senere år nevnes de årlige møter mellom de nordiske vattenvårdsmyndigheter, de vannforsknings-symposier som arrangeres av NORDFORSK og de kollokvier som arrangeres av Nordiske jordbruksforskernes forening. Det nevnes at dette er møter som alle har en høy standard. Det er videre en betydelig utveksling av erfaringer og opplysninger om løpende arbeid mellom landene. Instituttet påpeker betydningen av dette samarbeid og er positivt innstilt til en fortsatt utbygging av dette.

Dette råd vil understreke at vannforskningen er ett av de felter som egner seg for nordisk samarbeid. NTNF har således gjennom NORDFORSK søkt å stimulere utbyggingen av kontakten mellom de nordiske land og slutter opp om den uttalelse som er gitt av Norsk institutt for vannforskning om en videre utbygging av dette samarbeid.

Det konkrete forslag som er fremlagt at det fra de nordiske land skal stilles midler til disposisjon for etablering av et nordisk institutt for vattenvårdsforskning ved Det limnologiske institutt i Uppsala har tidligere vært vurdert av Norsk institutt for vannforskning. Instituttet opprettholder det standpunkt man den gang tok og finner ikke å kunne anbefale forslaget. En nærmere begrunnelse for dette standpunkt er gitt i instituttets skrivelse av 5. 12. 63 (*se nedan*).

Dette råd deler også på dette punkt de synspunkter det er gitt uttrykk for fra Norsk institutt for vannforskning og vil ikke anbefale at det fremlagte konkrete forslag støttes fra norsk side.

For å illustrere den vekt NTNF har lagt på vannforskningen kan nevnes at Norsk institutt for vannforskning, som ble etablert i 1958, nå har en stab på ca. 60 personer. Ca. halvdel av instituttets kapasitet anvendes

til generelle forskningsarbeider, mens den annen halvdel anvendes til utførelse av undersøkelser for etater, kommuner og bedrifter. NTNf's tilskudd til instituttet for 1966 er på 1,7 mill. kroner.

Konklusjon: Dette råd anser vannforskningen som et viktig felt som egner seg for nordisk samarbeid. Det er de senere år tatt betydelige skritt for å utbygge dette samarbeid, og det anbefales at samarbeidstiltakene utbygges videre. Slik forholdene ligger an, finner man imidlertid ikke at det konkrete forslag om etablering av et vannforskningsinstitutt på nordisk basis i Uppsala vil være hensiktsmessig i denne forbindelse og finner ikke å kunne anbefale at man fra norsk side støtter dette konkrete forslag.

Oslo, 7. januar 1966

For Norges Teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd

Robert Major

Norsk institutt for vannforskning:

Vannforskning

Helt parallelt med industrialisering og velstandsøkning, har man i alle land erfart at vassdrag, grunnvann og kystfarvann har vært utsatt for stigende påvirkning av forurensninger, som på en rekke måter har medført ulemper av samfunnsmessig art. Av denne grunn har alle teknisk utviklede land måttet ta opp vannforurensning som en spesiell sak, med sikte på å avbøte ulemper og skadevirkninger i størst mulig grad. Det har vist seg at tiltak i form av renseanlegg, avskjærende ledninger, vassdragsreguleringer m.v. som kreves for å få forurensningssituasjonen under kontroll, krever betydelige beløp. Det er derfor en nøye sammenheng mellom omfanget av tiltak som hvert land makter å gjennomføre mot forurensningene, og den generelle økonomi som vedkommende land har. Selve de faglige problemer som reises i denne forbindelse, er nye og av spesiell karakter. Det har vist seg nødvendig med et omfattende forsknings- og utviklingsarbeid for å legge grunnlag for en moderne og tilfredsstillende innsats mot forurensningene. Denne forskning har vært benevnt som vannforskning hos oss, Water Pollution Research i engelsktalende land, og Wasserforschung i tysktalende land.

Begrepet vannforskning dekker således et typisk anvendt forskningsområde, hvor forskningen er bestemt av de problemer som foreligger og hvis hensikt det er å legge grunnlag for vurderinger og praktiske tiltak.

Det sier seg selv at dette anvendte forskningsområde må bygge på grunnfagområder som fysikk, kjemi, biologi med flere. Resultatet av vannforsk-

ningen vil derfor være avhengig av det nivå som disse grunnforskningsområder har. Som for andre områder av anvendt forskning kan vannforskningen gi impulser til nye fremstøt på det rent grunnleggende område. Dette oppnås vanligvis ved et samarbeide mellom de anvendte forskningsinstitusjoner og universitetsforskningen.

Vannforskningen i nasjonal sammenheng

I det enkelte land vil vannforskningens stilling være bestemt av en rekke lokale forhold. Dens organisasjonsform vil være bestemt av bl. a. forhold som landets administrasjon, lovverket, kontrollorganer, industriutviklingen, helsevesenet, økonomisk evne, organisasjon av rekreasjonsliv og naturvernarbeide, ervervsfiske, høyere utdanning, private firmaer, spesielt konsulentfirmaer og leverende firmaer, og landets forskningsinstitusjoner for øvrig.

Det er mot bakgrunn av denne avhengighet av en rekke lokale forhold innen hvert land vi må forstå det faktum av vannforskningen er forskjellig organisert i de forskjellige land.

Fordi vannforskningen umiddelbart skal gjøre nytte for seg gjennom sin virksomhet, er det ytterst viktig at den ledes av et ansvarlig organ som vurderer virksomheten ut fra et helhetssyn.

Vannforskning i Norge

I vårt land er vannforskningens organisasjonsmessige stilling for så vidt tilfredsstillende løst. Norsk institutt for vannforskning har ved sin frie stilling gitt mulighet for å samarbeide med alle de instanser som er saksbehandlere på vannforskningsområdet, samtidig som instituttet ledes av et styre som representerer de viktigste samfunnsinteresser på området hvor styremedlemmene er fagfolk innen forskjellige områder innen vannforskningen.

I noen land er vannforskningen vesentlig til støtte for den offentlige kontroll, mens den i andre land gjør seg mere gjeldende ved planleggingsarbeidet. Det ser ut til at utviklingen i vårt land går i retning av at forskningsinnsatsen vesentlig kan anvendes på det planleggende stadium, mens innsatsen i forbindelse med kontrolltiltak får mere rutinemessig karakter.

Når vannforskningen i Norge har fått en organisasjonsform som har vist seg hensiktsmessig, henger det sammen med at den dels bygger på erfaringer oppnådd i andre land gjennom mange år, og dels på erfaringer som Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd har høstet gjennom sine eldre forskningsinstitutter.

Noe av det som i særlig grad har gjort Norsk institutt for vannforskning til en praktisk nyttig institusjon, er at den i sin saksbehandling gjennomfører hele vurderingen fra feltarbeidet, via naturvitenskapelig behandling i laboratoriet til ingeniørmessig vurdering. Arbeidet er lagt opp med sikte på at instituttets resultater i best mulig grad skal danne utgangspunkt for

de prosjekterende ingeniørers arbeid. Ved dette opplegg er man sikret at de observasjoner som foretas i felten og laboratoriene er av en slik karakter at de kan danne grunnlag for vurdering av de praktiske tiltak. Det er en takknemlig oppgave å frembringe observasjoner og tallmateriale om tilstanden og forholdene i naturlige vannforekomster. Det som er vanskelig er å fremskaffe slike informasjoner at de kan danne utgangspunkt for en ingeniørmessig behandling. Hvis undersøkelsene og de tekniske vurderingene utføres av forskjellige organer, er det vanskelig å oppnå en hensiktsmessig saksbehandling. Vannforskningen må nødvendigvis kreve en betydelig innsats, og skal pengene betale seg, må forskningen være omhyggelig planlagt og betryggende koordinert med samfunnsmaskineriet for øvrig. Det kan ellers lett hende at store forskningsoppgaver gjennomføres uten at de bidrar til å fremme løsning av praktiske problemer.

Som en frittstående forskningsinstitusjon vil instituttet i fremtiden likesom hittil kunne engasjere seg i internasjonalt samarbeid ved å ta imot forskere og ved på kontraktbasis å utføre eller delta i forskningsprosjekter.

Det synes naturlig å peke på at i vårt land bør oppmerksomheten rettes mere mot det omfang forskningen bør ha enn dens organisasjon. På det organisasjonsmessige området vil en vurdering av lovverk, statsadministrasjon og kontrolltiltak være mere nærliggende.

Vannforskningen i andre nordiske land

I de fire nordiske land er vannforskningsproblemene løst på fire forskjellige måter. Jeg ser bort fra Island, hvor jeg ikke kjenner forholdene. I Danmark er forskningsaktiviteten beskjedent. I Finland har den øket noe i det senere og er helt tatt hånd om av Landbruksdepartementet. I Sverige er forholdene ytterst kompliserte, og det mangler en sentral institusjon for behandlingen av vannforskningsproblemene. Dels er arbeidet spredt på forskjellige akademiske og statlige institusjoner, og dels har de private konsulentfirmaer sine egne laboratorier. Selv om forskningsinnsatsen er spredt, har den et betydelig nivå, og det anvendes vesentlig mere midler til forskning i Sverige enn i Norge. Norge er det eneste nordiske land som i dag har en sentral forskningsinstitusjon på dette området.

Nordisk samarbeid

Det foregår et betydelig samarbeid mellom de nordiske land innen vannforskningsområdet. Det aller meste av dette samarbeid foregår på uformell basis og med utgangspunkt i spesielle problemer som er tatt opp eller møter som holdes. Særlig vil vi fremheve at vannforskere i Sverige og Norge ofte besøker hverandre.

Av mere formelt nordisk samarbeide vil jeg nevne to forhold:

1. Den svenske »Föreningen för vattenhygien» er den eneste i sitt slag i de nordiske land og betraktes i realiteten som en skandinavisk forening.

Den holder bl. a. et stort vårmøte hvert år, og disse vårmøter har foruten Sverige vært henlagt til København, Helsingfors og Oslo. Foreningen har et utmerket tidsskrift som heter »Vattenhygien» og som publiserer forskningsresultater som oppnås i de nordiske land. Ved vårt institutt har vi offentliggjort flere artikler i dette tidsskriftet. Det arbeides nå med at det skal dannes tilsvarende foreninger i de andre nordiske land, som så kan samarbeide i en høyere enhet og med tidsskriftet som felles forskningstidsskrift.

2. Siden 1956 har en komité for »vattenvård» under den kulturtekniske seksjon til Nordiske Jordbruksforskeres Forening vært i arbeid. Komiteen har holdt en rekke møter i de fire deltakerland: Danmark, Finland, Norge og Sverige. Det ble fremmet forslag som dannet grunnlaget for et forslag til Nordiske rådet for Nordiske Jordbruksforskeres Forening. Dette forslaget ble vedtatt. Imidlertid viste det seg senere ved budsjettbehandlingen i de respektive land, at bare Sverige bevilget penger for fellesnordiske forskningsformål i forbindelse med jordbruksspørsmålet.

Vi har ved vårt institutt ikke full oversikt over de samarbeids- og utvekslingsmuligheter for de nordiske land som foreligger innen forskningssektoren generelt, og som vannforskningen kan ha nytte av, men det er grunn til å understreke at dette samarbeidet både kan og bør styrkes.

Samarbeid mellom universitetsinstitusjonene og forskningsinstitusjonene kan intensiveres ved å bedre stipendiemulighetene og annen utveksling av vitenskapelig personell. Konkrete forskningsprosjekter bør kunne plasseres i andre nordiske land eller utføres som fellesprosjekter i flere nordiske land. Bidrag til trykking av rapporter og til å avholde kongresser og symposier vil bety meget. Regelmessige møter mellom forskningsledere kan føre til koordinering av forskningsvirksomheten.

Det fremsatte medlemsforslag

Det fremgår av ovenstående at alle land har så store og særpregede problemer at de må støtte seg på nasjonale vannforskningsorganer. Vannforskningen i hvert av de nordiske land vil sikkert bli betydelig styrket i årene som kommer.

Det er vanskelig å se at det fremsatte forslag vil medføre noen spesielle fordeler i forhold til en tilsvarende styrking av de enkelte lands forskningsinnsats.

Forslaget virket lite overveiet og like egnet til å skape praktiske problemer som til å løse dem. Vi har erfart at forslaget ikke er generelt diskutert ved institusjoner innen vannsektoren i Sverige, og det forekommer oss urealistisk å skulle ta stilling til nordisk forskningsvirksomhet i et medlemsland når det ikke på forhånd er drøftet i vedkommende land.

Konklusjon

Vannforskning skal danne grunnlaget for løsning av praktiske problemer, og er derfor sterkt avhengig av både et lands naturforhold og de lov- messige, administrative og økonomiske forhold. Innen et land må vann- forskningen ha meget nær kontakt med andre administrative og utførende institusjoner.

Tanken om nordisk samarbeid om vannforskning har praktisk og ideelt meget for seg. Samarbeidet kan styrkes på en fleksibel måte ved å utvide de samarbeidsformer som allerede eksisterer. Det fremsatte forslag om at de nordiske land skal støtte virksomheten ved en bestemt institusjon synes lite overveiet og kan ikke anbefales.

Blindern, 5. desember 1963

For Norsk institutt for vannforskning

Kjell Baalsrud

Instituttssjef

1. Nordisk institutt for vannforskning i Uppsala.

Om dette forslag vil vi vise til uttalelsen av 5/12 1963 hvor det pekes på at det ikke ansees formålstjenlig å opprette et nordisk institutt for vann- forskning, derimot antas det av stor verdi å ha samarbeid mellom forsk- ningsinstitutter i de enkelte nordiske land.

2. Samarbeid mellom nordiske vattenvårdsmyndigheter.

Høsten 1964 tok finske kolleger initiativet til et møte i Helsingfors mel- lom representanter for Vattenvårdsmyndigheter i de 4 nordiske land. Un- der møtet ble det utarbeidet en resolusjon som vedlegges. Høsten 1965 fant et tilsvarende møte sted i Stockholm, og nytt møte er planlagt i Oslo høsten 1966. Reisereferat fra møtet i Stockholm er vedlagt. Rapport fra møtet vil først foreligge om en tid. Deltakerne i disse møtene har funnet dem av stor verdi for sitt daglige arbeid og ønsker at de skal fortsette som en perma- nent ordning med møter hver høst. Det vil være meget verdifullt for det fortsatte nordiske samarbeidet, om nordisk råd i prinsippet vil støtte opp om møtene.

3. Omfanget av nordisk samarbeid om vannforskning.

Gjennom kontaktmøtene til de nordiske vattenvårdsmyndighetene er opplysninger og erfaringer fra forskningsarbeidet i de enkelte land lagt frem. I flere nordiske land viste det seg at forskningsaktiviteten var større enn Statsmyndighetene på forhånd var orientert om.

Fra norsk side har vi god kontakt med utviklingen i de andre nordiske land. Spesielt har vi nær kontakt med Sverige. Ved Vannforskningsinstituttet følger vi med i den tekniske utvikling i disse land, og i de møter og kurser som arrangeres. Forskere ved vårt institutt er ofte på besøk i de andre nordiske land, dels for å bli orientert om løpende arbeid, og dels for å delta som møtedeltakere og forelesere. Ved instituttet har vi ofte besøk av folk fra de nordiske land, og vi anser disse kontaktene som foregår mellom Norge og de andre nordiske land, som meget verdifulle.

Av forskjellige grunner er utbyttet av nordisk samarbeid så stort på vannforskningens område at vi fra norsk side bør stille oss positivt til mere organisert utveksling av problemstillinger og erfaringer i de nordiske land. På enkelte avanserte områder, kan det være en aktuell løsning å koordinere den fortsatte forskningsvirksomhet. Det må imidlertid poengteres at slik koordinering, eventuelt fordeling av prosjektene i de enkelte land, bare kan skje på områder hvor det på forhånd er et visst grunnlag til stede i deltakerlandene. På mange vesentlige områder innen den praktiske vannforskning er vi i de nordiske land kommet for kort til å vurdere konkret samarbeid. I disse sakene har vi imidlertid desto mere utbytte av diskusjoner om erfaringer og videre opplegg.

Når det gjelder organisert nordisk samarbeid innen vannforskningssektoren vises det spesielt til de symposier som arrangeres av Nordforsk og de kollokvier som arrangeres av Nordiske Jordbruksforskernes forening. Disse møter har en høy standard og har virket sterkt stimulerende på utviklingen i de nordiske land.

Ved vurderingen av nordisk samarbeid om vannforskning må det tas hensyn til at anvendelse av forskningsresultatene på praktiske problemer kan bli forskjellige i de enkelte nordiske land. Dette følger av de forskjeller som eksisterer på det lovmessige og administrative plan og forvaltningen av offentlige midler.

Blindern, 17. november 1965

For Norsk institutt for vannforskning

Kjell Baalsrud

Instituttssjef

S v e r i g e

Kanslern för rikets universitet:

Enighet synes råda om angelägenheten av forskning och utbildning på vattenvårdens område samt om lämpligheten att främja detta mål genom nordiskt samarbete.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Uppsala universitet har för sin del icke funnit hinder möta mot att för ändamålet inrättades ett nordiskt institut för vattenvårdsforskning såsom en avdelning inom den nybyggda limnologiska institutionen därstädes.

Jag anser mig därför böra tillstyrka det väckta förslaget om ett dylikt institut men vill samtidigt understryka vikten av att de påpekanden beaktas, vilka gjorts av fakulteterna i Lund och Göteborg om att vattenvårdsforskningen kräver insatser utöver dem som falla inom limnologien.

Stockholm den 17 december 1963

Bengt Petri

M. Lundquist

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Uppsala universitet:

Som förslagsställaren, professor H. Osvald, anfört, är den tilltagande föreningen av de nordiska vattnen, både rinnande vatten, sjöar och kustnära delar av haven, ett allvarligt samhällsproblem med hänsyn till ekonomiska och sociala aspekter, naturvård, hälsovård och allmän trivsel. Problemen är inom varje nordiskt land mångskiftande, men naturförhållandena och föroreningarnas art till stor del så besläktade, att en nordisk samordning av forskningen på vattenvårdens område är väl motiverad. Ett samnordiskt institut är en lämplig arbetsform härför.

Fakulteten finner därför förslaget angeläget och anser att goda möjligheter finns att inrymma ett sådant institut som en avdelning inom den nybyggda limnologiska institutionen vid Uppsala universitet. En förutsättning härför är dock att tillräckliga medel och personalresurser anvisas för att institutet redan från början skall bli fullt arbetsdugligt. Särskilt viktigt anser fakulteten det vara, att personalen får minst den omfattning som förslagsställaren angivit, nämligen en föreståndare (laborator), två kvalificerade vetenskapliga assistenter, tre tekniska biträden och fyra till sex nordiska stipendiater. Förslagsställaren ingår inte på frågan hur de nordiska och däribland även svenska stipendiaterna skall bekostas, men denna fråga måste också lösas.

I driftkostnaderna bör avsevärda utgifter för båt- och bilresor medräknas, och i kostnaderna för nyanskaffning ingår utgifter för båtar och fältapparat m. m., varför dessa poster ej bör beräknas lägre än förslagsställaren angivit, snarare högre.

Även om institutets internordiska administration och finansiering torde

behöva utredas, bör detta ej hindra att vattenvårdens angelägna behov av forskningsresurser för vårt eget lands vidkommande snarast tillgodoses genom en rent svensk insats.

Uppsala den 26 november 1963

På Matematisk-naturvetenskapliga fakultetens vägnar:

Filip Hjulström

Karin Isacson

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Lunds universitet:

Fakulteten instämmer i syftet att åstadkomma intensifierad vattenvårdsforskning och finner att i varje fall vissa problemkomplex kan bearbetas av de nordiska länderna gemensamt. Beträffande den föreslagna utformningen av en organisation för nordisk vattenvårdsforskning har fakulteten emellertid en mot förslaget avvikande mening.

Vattenvårdsforskningen omfattar icke endast limnologi (sötvattensekologi) utan även bl. a. marinekologi och hydroteknologi, varför fakulteten anser det föga tillfredsställande att knyta allmän vattenvårdsforskning till en ämbetsbegränsad universitetsinstitution, enligt förslaget limnologiska institutionen vid Uppsala universitet.

Att intresset för vattenvårdsforskning är stort även på den tekniska sidan framgår bl. a. av att Statens tekniska forskningsråd regelbundet ställer medel till förfogande till stipendier för forskning på detta område och att Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen årligen beviljar betydande medel till vatten- och avloppsforskning.

Ett nordiskt samgående på hela vattenvårdens område är i och för sig tilltalande inte minst med tanke på att vattenvårdsforskningen för närvarande är i högsta grad splittrad. Utformningen av ett dylikt samgående bör emellertid bli föremål för närmare utredning, varvid hänsyn bör tas till behovet av likvärdig representation av alla berörda discipliner inom hydroekologi och hydroteknologi vid det eventuella skapandet av en central nordisk organisation.

Med hänsyn till de erfarenheter, som gjorts inom marinbiologin vill fakulteten tillstyrka förslaget att en nordisk stipendiatverksamhet på vattenvårdens område kommer till stånd. Denna bör omfatta samtliga limnologiska forskningsinstitutioner i de nordiska länderna och innebära att ifrågakommande institutioner även erhåller ersättning för de ökade kostnader, som följer med stipendiaternas forskning.

Med hänvisning till ovanstående föreslår fakulteten, att frågan om ett

nordiskt samgående på vattenvårdsforskningens område blir föremål för noggrann utredning, varvid hänsyn även tas till önskvärdheten av att nordisk stipendiatverksamhet snarast bör komma till stånd.

Lund den 5 december 1963

På Matematisk-naturvetenskapliga fakultetens vägnar:

Per Brinck

Margareta Åkerström

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Göteborgs universitet:

Förslaget anknyter till en tidigare rekommendation av Nordiska Rådet (nr 18/1959), vari regeringarna anmodas uppmärksamma betydelsen av ett gemensamt forskningsprogram rörande vattenvård samt ställa medel till förfogande för detta ändamål. Det nu aktuella förslaget har emellertid en mer konkret utformning, i det limnologiska institutionen vid Uppsala universitet angives såsom lämpligt centrum för verksamheten ifråga. Detta motiveras med limnologiska institutionens goda lokalresurser, som av brist på personal icke fullt utnyttjas.

Limnologiska institutionen har planerats som en rent svensk universitetsinstitution och bör enligt fakultetens mening fungera som sådan. Om institutionen emellertid mot förmodan blivit överdimensionerad för detta ändamål, vill fakulteten icke motsätta sig, att eventuellt outnyttjade lokalresurser ställs till förfogande för nordiskt samarbete inom limnisk vattenvårdsforskning.

Fakulteten vill samtidigt betona, att icke all vattenvårdsforskning kan förläggas till en limnologisk institution, emedan vattenvårdsforskningen icke endast gäller grundvatten, sjöar och vattendrag utan även havet, särskilt kustvatten. Vid marin vattenvårdsforskning bör marinbotaniska, marinzoologiska och oceanografiska institutioner inkopplas.

Fakulteten vill fästa uppmärksamheten på att undervisning rörande vattenvård sedan några år meddelas i nordisk regi vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

Fakulteten tillstyrker livligt, att ett antal stipendier inrättas för främjande av nordiskt samarbete inom vattenvårdsforskningen.

Göteborg den 22 november 1963

På Fakultetens vägnar

Tord Ganelius

Ernst Uddenberg

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Stockholms universitet:

På senare år har alltmer insetts den utomordentliga betydelse som bevarandet av våra vattenresurser har, detta framförallt inför det stegrade hot om förstörelse som det moderna samhällets aktivitet i flerfaldiga avseenden innebär. Det är i denna situation viktigt att samhället ej begränsar sig till åtgärder i konkreta fall för stunden utan satsar på forskning och utbildning inom detta omfattande och intrikata problemområde så att vattenvården kan planeras och drivas med sikte på framtiden. I betraktande av problemkomplexets storlek synes det Fakulteten betydelsefullt att det i Sverige kommer till stånd en institution för forskning och utbildning på området. Dess förläggning till den nya byggnaden för Uppsala universitets Limnologiska institution är otvivelaktigt lämplig och ägnad att i alla avseenden främja den projekterade verksamheten. I vad rör de personella och ekonomiska resurserna synes förslaget väl avvägt.

Givetvis vore det i och för sig önskvärt att, i enlighet med förslaget, samarbete beträffande projektet ifråga kunde etableras mellan de nordiska länderna. Den bestämda förutsättningen härför är dock uppenbarligen att förhandlingar utvisa att planen har fullt stöd även i övriga nordiska länder. Enligt vad som uppgives har föreliggande förslag icke föregåtts av sådana förhandlingar, vilket ter sig särskilt anmärkningsvärt som åtminstone i Norge redan finnes en institution för ifrågavarande verksamhet, vilken därtill nyligen erhållit en betydande utbyggnad.

Stockholm den 5 december 1963

Å fakultetens vägnar:

Otto Frostman

Ann-Marie Rydell

Lantbruksstyrelsen:

Lantbruksstyrelsen vill understryka behovet av forskning inom vattenvårdens område, men anser — såsom tidigare framförts i diskussioner här i landet — att fältet för målforskningen bör vidgas till att avse inte endast vatten utan även luft och naturresurser. Det torde kunna antagas att dessa frågor kommer att bli föremål för mera ingående prövning inom de organ, som har att svara för samordningen av det inhemska forskningsprogrammet, varvid även de samnordiska problemen torde kunna behandlas.

Ehuru lantbruksstyrelsen anser att det är nödvändigt med en kraftig upprustning av forskningsresurserna på området, är styrelsen tveksam om det är lämpligt att — såsom förslagsställaren tänkt sig — upprusta en av-

delning inom en institution vid ett universitet i Sverige med medel från de övriga nordiska länderna. En dylik upprustning bör enligt styrelsens mening i stället snarast ske genom att tillräckliga anslag ställes till förfogande i statsbudgeten. Det internordiska samarbetet på forskningens område bör däremot främst inriktas på att genom ökade resurser effektivisera det internationella forskningsutbytet.

Stockholm den 12 december 1963

Hans Wetterhall

S.-E. Wallin

Lantbrukshögskolan:

I det föreliggande förslaget framhålles bl. a. att en av Nordiska rådet 1959 antagen rekommendation om samverkan ifråga om vattenvårdsforskning icke föranlett några åtgärder. Anledningen härtill anges främst vara att det allmänna statliga stödet till nordisk jordbruksforskning ansågs komma även vattenvårdsforskningen till godo. Förslagsställaren framhåller emellertid att endast en begränsad del av vattenvårdsforskningen faller inom jordbruksforskningens område och att vattenvården har betydelse långt utanför jordbrukets intressesfär. Såsom den för närmast överskådlig framtid dominerande forskningsuppgiften för den vattenvårdsavdelning, som föreslås vid Uppsala universitets limnologiska institution, har angivits utforskandet av recipienternas reaktioner vid olika slag och olika grad av förorening, speciellt vattnens självrenande förmåga. Det framhålles vidare att vår kännedom om orsakssammanhangen på detta område är särskilt bristfällig och att det är synnerligen angeläget att hithörande frågor angripes med moderna, experimentella metoder.

Styrelsen kan helt ansluta sig till vad som anförts i förslaget rörande betydelsen av ingående undersökningar på vattenvårdens område och vill understryka att det här gäller frågor med stor ekonomisk räckvidd. Med hänsyn till att erforderliga lokalutrymmen finns vid limnologiska institutionen vid Uppsala universitet, torde det vara synnerligen lämpligt att forskningsverksamheten knytes till nämnda institution.

Styrelsen vill erinra om att lantbrukshögskolans institution för lantbrukets hydroteknik sedan 1955 bedrivit undersökningar rörande behandling av avloppsvatten vid spridd bebyggelse. För närvarande pågår i samarbete med Uppsala universitets limnologiska institution undersökningar rörande tillförseeln av näringsämnen till vattendragen *dels* från bebyggelsen, *dels* från åkerjorden. Institutionen för hydroteknik har i upprepade anslagsäskanden gjort framställningar om resurser för forskningsverksamhet på området, vilka emellertid ej kunnat tillgodoses.

Såsom framhållits i förslaget har institutionen för lantbrukets hydroteknik i årets anslagsäskanden tillstyrkt att limnologiska institutionen erhåller en laboratorsbefattning i tillämpad limnologi. Man har därvid utgått från att tillkomsten av en sådan befattning i hög grad även skulle kunna tillgodose lantbrukshögskolans intressen såväl beträffande undervisning som forskning. Befattningshavaren skulle sålunda ha ledningen av den forskning beträffande jordbrukets vattenvårdsproblem som även i fortsättningen bör pågå vid lantbrukshögskolan. Behovet av en särskild laboratorsbefattning för ändamålet vid lantbrukshögskolan skulle sålunda tills vidare inte vara aktuellt.

Inrättandet av ett nordiskt institut för vattenvårdsforskning synes vara en fråga av stor betydelse för de nordiska länderna och styrelsen vill med instämmande i förslagets syfte livligt tillstyrka att frågan om ett sådant institut och dess organisation snarast möjligt utredes. Styrelsen vill emellertid samtidigt framhålla nödvändigheten av att erforderliga personella och materiella resurser genom de svenska statsmakterna ställas till förfogande för att tillgodose vårt lands behov av vattenvårdsforskning och att detta i första hand sker genom att dessa resurser tillföres Uppsala universitets limnologiska institution. Styrelsen förutsätter att verksamheten vid denna institution organiseras på ett sådant sätt att tillbörliga krav beträffande jordbrukets vattenvårdsproblem blir tillgodosedda och lantbrukshögskolans ovan angivna behov i detta avseende ej heller eftersättes.

Uppsala den 29 november 1963

På styrelsens för lantbrukshögskolan vägnar:

Börje Lundgren

Ragnar Widén

Statens vatteninspektion:

I samtliga nordiska länder föreligger omfattande utbildnings- och forskningsbehov inom vattenvårdens område och detta särskilt vad gäller de biologiska och kemiska ämnesgrupperna. Vatteninspektionen vill vidare vitsorda att limnologiska institutionen vid Uppsala universitet efter erhållen materiell upprustning i fråga om lokaler och utrustning är synnerligen väl ägnad att på områden som ligger inom institutionens verksamhetsfär utnyttjas för förevarande syfte i en samordnad nordisk forskning.

Vatteninspektionen vill emellertid erinra om att betydande arbete av här ifrågavarande eller av likartat slag bedrivs av även andra institutioner i Sverige och andra nordiska länder. Särskilt vill inspektionen härvid nämna norsk vannforskningsinstitut i Oslo.

Med hänsyn härtill vill vatteninspektionen förorda att närmare utredning sker av forskningsmöjligheterna på vattenvårdens område i olika nordiska länder.

Drottningholm den 20 januari 1964

På statens vatteninspektions vägnar:

Sven Andersson

Överinspektör

Statens naturvårdsnämnd:

Naturvårdsnämnden anser den rådande misshushållningen med våra vatten vara ett ytterst allvarligt problem, för vars bemästrande hittills helt otillräckliga resurser ställts till förfogande från samhällets sida. Till den stora mängden forskningsuppgifter på området — avseende bl. a. vattenföreningar från industrier, samhällen, fritidsbebyggelse, jordbruk och sjöfart — måste nu även hänföras den aktuella och viktiga frågan om biocidernas inverkan på vatten.

Med hänsyn till situationen måste varje förslag, som är ägnat att förstärka resurserna på vattenvårdsforskningens område, hälsas med tillfredsställelse. Naturvårdsnämnden anser emellertid, att det föreslagna forskningsinstitutets omfattning är alltför begränsad för att möjliggöra en forskningsinsats av erforderlig bredd. På området föreligger ekologiska och teknologiska problem av såväl limnisk som marin karaktär. Nämnden vill därför ifrågasätta lämpligheten av att knyta institutet till en institution, som har blott en viss sektor av vattenvården på sitt program. Frågan om lokalisering och organisation av ett nordiskt vattenvårdsinstitut bör enligt nämndens åsikt bli föremål för en allsidig och skyndsamt utredning. Därvid bör tillgodoses behovet av forskning inom samtliga berörda grenar av hydrologi och hydroteknologi. Nämnden finner vidare angeläget att åtgärder vidtages för en gemensam nordisk dokumentation av vunna undersökningsresultat.

Naturvårdsnämnden vill till slut förorda att en nordisk stipendiatverksamhet på vattenvårdsforskningens område kommer till stånd.

Stockholm den 21 december 1963

Sören Lane

Gunnar Rasmusson

Jordbrukets forskningsråd har i skrivelse den 5 december 1963 förklarat sig instämma i yttrande av professor Yngve Gustafsson (se nedan).

Professor Yngve Gustafsson:

Utvecklingen mot ökad industrialisering och tätbebyggelse samt ökat utnyttjande av naturtillgångarna har medfört, att frågan om vattentillgångar och vattenvård blivit ett framträdande problem såväl i vårt land som i de flesta andra länder. För att problemen skall kunna bemästras erfordras en intensifierad forskning inom olika delområden, och en sådan forskning är för närvarande under stark utveckling på olika håll. Då problemen inom skilda regioner, ofta omfattande flera länder, i stor utsträckning är likartade, kan denna forskning till en del med fördel bedrivas i internationellt samarbete. En sådan region med likartade problem utgör de nordiska länderna.

Inom det delavsnitt av vattenvårdsforskningen, som berör jordbrukets vattenvårdsproblem, har sedan ett antal år tillbaka ett visst internordiskt samarbete förekommit, närmast på initiativ av Nordiska Jordbrukares Förening. Vid NJF:s kongress i Stockholm 1956 tillsattes sålunda inom föreningens kulturtekniska sektion en kommitté för jordbrukets vattenvårdsfrågor. En bilagd redogörelse för kommitténs arbete, avlämnad vid föreningens kongress i Helsingfors 1963 [se *Bihang*], visar, att åtskilligt i samarbetsväg kunnat åstadkommas. Av ekonomiska skäl har emellertid ett mera omfattande internordiskt forskningsarbete icke varit möjligt. Vid ett sammanträde i Köpenhamn i oktober 1963 har kommittén beslutat att tills vidare inskränka sin fortsatta verksamhet till att omfatta väsentligen internordiska seminarier rörande olika delproblem.

Även om det internordiska samarbetet beträffande jordbrukets vattenvårdsproblem måst tills vidare begränsas har emellertid vissa arbetsuppgifter med klart internordisk aspekt kunnat igångsättas. Sålunda har jordbrukets forskningsråd anslagit ett belopp av 43 500 kronor för en undersökning rörande möjligheterna att använda markbäddar för rening av avloppsvatten från enstaka bebyggelse, vilken undersökning utföres vid kulturtekniska institutionen vid tekniska högskolan i Stockholm i samråd med övriga nordiska länder.

Som framgår av den anförda kommitténs bilagda berättelse, vore en intensifierad internordisk forskning rörande jordbrukets vattenvårdsproblem synnerligen önskvärd. Liksom ifråga om jordbrukets vattenvårdsforskning bör även forskning inom andra och större sektorer av vattenvården med fördel kunna bedrivas på internordisk basis. Det av professor Osvald framlagda medlemsförslaget kan därför varmt tillstyrkas i princip. Emellertid har frågorna rörande vattenvårdsforskning i stort sett en avsevärd räck-

vidd. Innan beslut om ett utvidgat internordiskt samarbete fattas, torde därför en översyn av olika uppkommande problem vara nödvändig. I sammanhanget bör omnämnas att den år 1953 tillsatta Vattenvårdskommittén har för avsikt, att framlägga förslag om organisationen av den svenska forskningen inom vattenvården. (Uppgift i SOU 1960: 38.) Förslaget beräknas enligt uppgift komma att framläggas inom den närmaste tiden. Självfallet bör frågan om en samorganiserad internordisk forskningsverksamhet ses mot bakgrunden av detta förslag. I sammanhanget måste givetvis även utvecklingen beträffande forskningen på vattenvårdens område i övriga nordiska länder beaktas. Bland annat må framhållas, att i Norge finnes ett nytt och förhållandevis väl utrustat institut för vattenvårdsforskning (Norsk Institutt for Vannforskning) vars resurser bör komma in i förevarande sammanhang. Frågan om ett utvidgat samarbete beträffande vattenvårdsforskningen i allmänhet i de nordiska länderna bör sålunda överses mera generellt och under beaktande av de organisatoriska och ekonomiska problem som kan uppkomma.

En översyn av anförut slag synes icke behöva innebära, att en synnerligen önskvärd och nödvändig personalförstärkning vid limnologiska institutionen vid Uppsala universitet skjutes på framtiden. Som framgår av medlemsförslaget har institutionen nyligen erhållit mycket god utrustning såväl beträffande lokaler som apparatur och instrument. Det är ur svensk synpunkt ytterligt önskvärt och angeläget att institutionen erhåller sådan personalförstärkning, så att dessa resurser kan effektivt utnyttjas.

Stockholm den 28 november 1963

Yngve Gustafsson

BIHANG

N. J. F:s kulturtekniska sektionens kommitté för jordbrukets vattenvårdsfrågor

Av Sigurd Eriksson

Rubricerade kommitté tillsattes vid N. J. F:s kongress i Stockholm 1956. Kommittéledamöter har varit: för Danmark avdelningschef C. V. Schleder-mann Larsen, Det Danske Hedeselskab, Viborg; för Finland prof. Matti Wäre, Uleåborgs Universitet; för Norge instituttsjef Kjell Baalsrud, Norsk Institutt for Vannforskning, och för Sverige, agr. dr Sigurd Eriksson, Kungl. Vattenfallsstyrelsen, tillika ordförande, samt prof. Yngve Gustafsson, Kungl. Tekn. Högskolan.

Kommitténs uppgift, som ursprungligen var att utreda grundvattenföroreningar, utökades och preciserades vid sammanträde med kulturtekniska sektionens styrelse å Bohusgården, Uddevalla, i maj 1957 till att vara »For-

urensning av grundvann, vannlöp og innsjöer som kulturteknisk problem». Kommitténs arbete skulle dock begränsas till jordbrukets problem.

Kommittén höll sitt första sammanträde 25 och 26 april 1958, i vilket även sektionens dåvarande ordförande dr Løddesøl deltog. Vid detta sammanträde antog kommittén namnet »N. J. F:s kulturtekniska sektions kommitté för jordbrukets vattenvårdsfrågor».

För kommitténs arbete fram till N. J. F:s kongress i Oslo 1959 har utförligt redogjorts vid kongressen av kommitténs ordförande. Föredraget har in extenso publicerats i »Grundförbättring» nr 3, 1959 och i kort sammandrag i N. J. F:s kongressberättelse, varför här kan hänvisas till dessa.

Efter kongressen har kommittén *dels* inriktat sig på att försöka skaffa fram pengar till forskningen på området, *dels* sökt kartlägga för flera av länderna gemensamma, akuta problem och *dels* också försökt stimulera forskningen att ta sig an dessa.

Den första uppgiften har angripits på så sätt, att kommittén i samråd med sektionsstyrelsen och N. J. F:s generalsekreterare gjorde en framställning till Nordiska Rådet, i avsikt att Rådet skulle vara N. J. F. behjälpligt med anskaffandet av medel. Detta ledde också till att inom Nordiska Rådet representanter från Finland, Norge och Sverige väckte förslag om »att rådet måtte rekommendera regeringarna att till Nordiska jordbruksforskarens förening ställa de medel till förfogande som erfordrades för genomförandet av det av föreningens kulturtekniska sektions kommitté för vattenvårdsfrågor uppställda forskningsprogrammet». Äsyftade program, som redovisades i sammanhanget, innebar, om det skulle kunna realiseras, behov av ett årligt anslag under 3 år av 160 000 sv. kronor. Samtliga finska och svenska myndigheter eller organisationer samt flertalet danska, som fick ärendet på remiss, tillstyrkte förslaget. I Norge skedde inget remissförfarande, men senare har Norges Lantbruksvitenskapelige Forskningsråd uttalat sig positivt.

Nordiska rådets rekommendation till resp. länders regeringar blev dock — p. g. a. att ärendet i behandlingen fördes samman med andra nordiska jordbruksärenden — tämligen allmänt formulerad: »Nordisk Råd anbefaller regeringene å være oppmerksomme på betydningen av et felles Nordisk forskningsprogram vedrørende vattenvård og stille de nødvendige midler till rådighet for dette.»

Som ett första resultat härav anvisades också i svenska riksstaten 1961/62 100 000 kr. till Jordbrukets Forskningsråd för »jordbruksforskning med internordiska aspekter».

Genom särskilda medel, som från svenskt håll ställdes till förfogande, möjliggjordes för kommittén att delta i en arbetskonferens rörande jordbruket och vattenvården den 2—3 februari 1961 vid Institutionen för kulturteknik vid Kungl. tekniska högskolan i Stockholm.

Vid denna konferens hölls följande föredrag:

Överinsp. S. Anderson, Statens Vatteninspektion, Stockholm. »Vattenvårdslagstiftningen och jordbruket.»

Lab. G. Laurell, Hygienisk-bakteriologiska inst., Uppsala universitet. »Medicinska och hygieniska synpunkter på jordbrukets vattenvårdsproblem.»

Prof. S. Hoflund, Veterinärhögskolan, Stockholm. »Veterinärmedicinska synpunkter på jordbrukets vattenvårdsproblem.»

Lab. L. Karlgren, Statens Vatteninspektion, Stockholm. »Limnologiska synpunkter på jordbrukets vattenvårdsproblem.»

Prof. Y. Gustafsson, Tekniska Högskolan, Stockholm. »Grundvattenföreningensrisker inom jordbruksbebyggelse.»

Agr. O. Gunnarsson, Statens Jordbruksförsök, Uppsala. »Omhändertagande och användning av urin och gödselvatten.»

Civ.-ing. R. Henriksson, Statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader, Lund. »Omhändertagande och användning av pressaft från silor.»

Doc. S. L. Jansson, Lantbrukshögskolan, Uppsala. »Rötslam som gödselmedel.»

Civ.-ing. G. Weijman-Hane, Sydsvenska Ingenjörbyrån, Malmö. »Rening av hushållsvatten från jordbruk och annan enstaka bebyggelse.»

Prof. G. Hallgren, Lantbrukshögskolan, Uppsala. »Utlakning av växtnäringssämnen från odlad jord och deras betydelse ur vattenvårdssynpunkt.»

Agr. Å. Andersson, Tekn. Högskolan, Stockholm. »Vattenvårdssynpunkter på den kemiska bekämpningen av dikesvegetation.»

I anslutning till föredragen blev det givande diskussioner och kommittén gavs genom sitt deltagande i konferensen en mycket god inblick i jordbrukets vattenvårdsproblem i Sverige, sett ur olika aspekter.

Den 19 april 1961 höll kommittén ett sammanträde i *Oslo*, sedan medel för ett sådant beviljats av Norges Landbruksvitenskapelige Forskningsråd.

Kommitténs nästa sammanträde hölls i *Helsingfors* den 6 och 7 april 1962 i anslutning till sammanträde med kulturtekniska sektionens styrelse. I detta sammanträde deltog sektionens ordförande prof. Pentti Kaitera och sekreterare övering. Einar Ståhle samt tekn. dr K. Niinivaara, samtliga från Finland, och vidare som kommitténs sekreterare teknolog Anders Bergström från Sverige.

Senast har kommittén sammanträtt i *Köpenhamn* den 15 februari 1963, vid vilket sammanträde förutom kommittéledamöter även närvar expeditionsssekretær J. Graff Nielsen från danska lantbruksministeriet, stadsingenjör J Rastrup, Dansk ingenjörforenings spildevandskomite, samt från det danska Hedesällskapet øveringenjör N. Venov och konsulent P. Skov.

Vid Oslosammanträdet förelåg ett av Gustafsson efter diskussion med olika svenska myndigheter utarbetat förslag till undersökning av möjligheterna att använda *markbäddar för rening av avloppsvatten från enstakabebyggelse*. Gustafsson föreslog, att undersökningen skulle utföras vid institutionen för kulturteknik vid tekniska högskolan i Stockholm och att medel för densamma skulle sökas hos jordbrukets forskningsråd ur de medel, som enligt ovan komme att stå till förfogande för internordisk forskning. I samband med undersökningen planerades vissa anläggningar bli utförda i Sverige och om möjligt även i övriga nordiska länder. Undersökningen beräknades draga en kostnad av 43 500 kronor under första arbetsåret och 29 500 kronor under ett följande arbetsår.

Kommittén uttalade sitt stora intresse för ifrågavarande undersökning och beslöt, att ansökan om medel skulle tillstyrkas. De olika kommittéledamöterna skulle i respektive land medverka till att försöksanläggningar komme till utförande därstädes. I Danmark förelåg visa svårigheter när det gäller försöksarbete, så länge den av staten tillsatta spillvattenkommissionen icke avgivit yttrande. Schledermann Larsen förklarade sig emellertid vilja medverka till erhållande av erforderlig dispens. Efter förslag av kommittén har av de ovan nämnda 100 000 kr., som fr. o. m. föregående budgetår upptagits i svenska riksstaten, anvisats 43 500 kr. föregående och 29 500 kr. innevarande budgetår för de nämnda undersökningarna. Desamma är alltså i full gång och goda erfarenheter har redan gjorts.

Vid kommitténs sammanträden har vidare behandlats frågan om forskning och utvecklingsarbete beträffande *avloppsvattnet från djurstallarna* — i första hand pressaft från siloanläggningar och gödselstäder samt urin. Hithörande frågor har sedan lång tid bearbetats i Danmark, och en del av problemen kan anses lösta för danska förhållanden. Emellertid föreligger behov av ytterligare utvecklingsarbete, bl. a. rörande utformningen av uppsamlingsbehållare, utspridningssätt och utspridningsanordningar samt rörande avfallsprodukternas värde och användning såsom gödselmedel. Det framkom, att intresset för fortsatt utvecklingsarbete vore mycket stort i Sverige, emedan hithörande frågor aktualiserats av den svenska lagstiftningen under senare tid. Sedan 1956 råder i Sverige enligt lag förbud mot utsläpp av urin och pressvatten i sjöar och vattendrag. Lagstadgandet har till en början ej kunnat följas, bl. a. beroende på att det saknats anvisningar för hur jordbrukarna skall förfara vid omhändertagandet av spillvattnet. En skärpning i lagtillämpningen eftersträvas dock från de övervakande myndigheternas sida. För att lösa dessa problem pågår för närvarande i Sverige ett forsknings- och utvecklingsarbete, där fyra olika institutioner är inkopplade. Arbetet har uppdelats i följande tre områden:

1. Undersökningar rörande pressaftens och urinens uppsamling från djurstallarna.
2. Undersökningar rörande uttransport och utspridning av urin och pressaft.
3. Undersökningar rörande växtpåverkan vid utspridning över odlad jord samt markens kapacitet att ta emot pressaft och urin vid direkt infiltration.

De berörda institutionerna är statens forskningsanstalt för lantmanbyggnader, Lund (område 1), jordbrukstekniska institutet, Ultuna (område 2), samt institutionen för växtodling vid lantbrukshögskolan, Ultuna, och institutionen för kulturteknik vid tekniska högskolan, Stockholm (område 3).

Vissa impulser i arbetet har fåtts från Danmark, där man sysslat en hel del med samma problem. I Danmark använder man dock liksom i Finland i stor utsträckning AIV-metoden vid inläggning av ensilage, medan man i Sverige företrädesvis ej använder några tillsatsmedel.

I Finland finns motsvarande lagbestämmelser som i Sverige rörande utledande av spillvatten. Detta till trots förekommer direkt utledande av ifrågavarande föroreningar i vattendragen i stor omfattning. Genom lantbruksstyrelsens vattenskyddsbyrå förekommer fortlöpande kontroll av vattendragen i Finland. Man hoppas, att där kunna starta undersökningar rörande djurstallarnas spillvattenproblem och måhända få till stånd försök med siloanläggningar.

I Danmark har ensileringsföroreningarna föranlett särskilt utredningsarbete inom den statliga spildevandkommissionen. Man är där klar över, att föroreningarna kan begränsas, om silosaftutsläppen ersättes med markspridning. Den helt övervägande delen av jordbrukarna använder också markspridning, men trots allt finnes en mindre grupp, som släpper silosaften i vattendragen. Därför har ett lagförslag med förbud mot utsläpp utarbetats, vilket förslag godkäfts av folkettinget den 3 maj i år. Ensileringen kan vara en mycket svår vattenförorenare, om silosaftutsläpp förekommer.

Grundprincipen i den nu gällande danska lagstiftningen är, att ingen får släppa ut föroreningar så att »vattendragens naturliga tillstånd föränd-

ras». Bestämmelsens våldsamma vidd gör emellertid, att den inte kan efterlevas till alla delar.

En del av de svenska undersökningarna berör frågan om silosaftens giftverkningskraft vid utspridning över odlad jord, t. ex. betesvallar.

I fråga om *mekanisk rening av avloppsvatten från enstaka bebyggelse* har meddelats, att man i Sverige bl. a. inom institutet för folkhälsan bearbetat problemet, varvid det vid jämförelse mellan olika typer av reningsbrunnar visat sig, att den s. k. trekammarbrunnen givit den bästa reningseffekten. För närvarande bearbetas frågan om trekammarbrunnarnas dimensionering av en kommitté, tillsatt av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i Sverige. Vidare föreläge en doktorsavhandling av N. Brink vid lantbrukshögskolan i Sverige. Brink har arbetat med trekammarbrunnar och efterföljande biologisk rening i sandfilter. Han anser, att brunnen i regel göres allt för djupa och rekommenderar ett vattendjup av ca 90 cm, medförande lägre anläggningskostnader.

Beräffande slamtömning av avslammningsbrunnar kan omnämnas, att det i Sverige finnes en privat organisation, landsbygdens byggnadsförening (LBF), som i landsorten inom vissa distrikt ombesörjer slamtömning med tankvagnar, försedda med pump och spridare. LBF ingår avtal om slamtömning med hälsovårdsnämnderna i kommunerna och ombesörjer arbetet. Den enskilde fastighetsägaren betalar en avgift till kommunen.

I Danmark har enstakabebyggelsens vattenreningsproblem endast beaktats i begränsad omfattning. Om man undantar silosaften gäller, att varje gård får släppa sitt avloppsvatten till vattendragen, när utsläppet icke skadar vattendragets naturliga tillstånd. Någon reglerande lagstiftning finnes ej. Urin och gödselvattnets utsläpp förekommer inte i nämnvärd omfattning, eftersom man anser det ekonomiskt viktigt att tillvarata dessa produkter väl och att använda dem som gödselmedel.

Självfallet kan emellertid enstakabebyggelsens reningsfrågor få ökad aktualitet efter hand. I första hand kan det bli nödvändigt att ägna ökad uppmärksamhet åt rening av vatten från bostäderna. Härvid kommer givetvis avslamning ifråga i första rummet.

Infiltration av avloppsvatten i grunden från såväl samhällen som enstaka bebyggelse är man synnerligen betänksam mot under danska förhållanden, eftersom grundvattnet spelar så utomordentligt stor roll ur vattenförsörjningssynpunkt. Situationen försvåras dessutom av den på sina håll rikligt förekommande sprickbildningen i kalkberget.

Kommittén har även diskuterat *höggradig rening i småanläggningar*, som ansågs vara en utomordentligt viktig men samtidigt svårbehandlad fråga. En grundläggande bearbetning av problemet har utförts av doc. N. E. Brink vid lantbrukshögskolan i Sverige och resultaten finnes framlagda i hans ovan omnämnda doktorsavhandling. Det kan vidare nämnas, att vissa försök pågår i Sverige genom statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader i Lund, vilka går ut på att genom luftning av spillvattnet åstadkomma oxidation.

Vid Köpenhamns sammanträdet redogjorde överingenjör Venov för användningen av mindre reningsanläggningar i Danmark. Av anförandet framgick bl. a. att av Danmarks 4,6 milj. innevånare bor 1,3 milj. i Köpenhamn och 1,4 milj. i andra städer. Av återstoden 1,9 milj. bor cirka 1,2 milj. på den egentliga landsbygden och 0,7 milj. i landsortssamhällen. Ca 370 av dessa samhällen har flera än 500 innevånare.

Ett mycket svårt *vattenföroreningsproblem* i de danska landsortssamhäl-

lena skapas av *mejerierna*. 1 400 mejerier finnes f. n. inom landet, vilka ger en förorening motsvarande 1,4 milj. p. e. Dessutom finnes bl. a. stärkelsefabriker, slakterier och vissa andra industrier, som arbetar med jordbruksprodukter som råvara.

Avloppsvattnet från mejerierna skapar speciella svårigheter genom den s. k. surjäsningen. Man har försökt lösa problemen genom användning av lågbelastade biologiska bäddar och eftersedimentering, men resultaten har knappast varit lysande. Man har därför försökt övergå till biologiska dammar. Diskussionerna om dessa dammar är livliga och har delvis tagit formen av »religionskrig». Dammarna kan vara olivrivsamman att ha, genom att de tar plats och medför dålig lukt. Vidare kan man få sekundära föroreningar genom grönalger, som gör att mängden organisk substans i vattnet rent av kan öka. Man har försökt sig på att öka dimensionerna, så att sedimentationsbassängen ger en uppehållstid av 6—7 dygn och oxidationsbassängens area blir 8—10 m²/p. e. Anläggningarna blir emellertid då stora och klumpiga.

Under senare tid har man börjat använda cirkulationsanläggningar, i vilka inbyggts syrsättningstrappor. Man räknar med att aeroba omsättningar skall dominera året runt. Ännu vet man inte hur det kommer att gå. Anläggningarna skiljer sig i vissa hänseenden från de i andra sammanhang förekommande ringkanalerna och bör lämpligen kallas »biologisk damm med rundgång».

Anläggningar med högbelastade bäddar har också prövats för mejerivatten, varvid det visat sig lättare att undvika surjäsningen än i lågbelastade bäddar. Returpumpning över bäddarna har förekommit med gott resultat. Stor driftsäkerhet har ernåtts och betydande motståndskraft har visat sig föreligga vid momentana starka föroreningsutsläpp, t. ex. i samband med ensilering. Vissa inventeringar för bedömning av kostnaderna för anläggningar av denna typ pågår.

En kraftinsats ifråga om forskning skulle behövas för att lösa mejerivattenproblemen. Visserligen kan man räkna med en viss koncentration av mejerianläggningarna, men deras antal kommer förmodligen inte att understiga 1 100. Forsknings- och försöksanläggningar blir emellertid dyrbara. Det skulle därför vara av stort värde med ett nordiskt samarbete rörande dessa frågor. Kanske vissa försök i sammanhanget kunde förläggas till försöksmejeriet i Hilleröd. Danmark har avgjort ett stort intresse i sammanhanget, eftersom mejerierna är starka vattenförorenare.

Vid sammanträdena har kommittén också behandlat frågan om *enstakabebyggelsens dricksvatten* och möjligheterna att förbättra detsamma. Wäre har framhållit, att problemet var mycket betydelsefullt för finska förhållanden. Stora områden med järn- och manganhaltigt vatten förekom och förhållandena kunde vara så svårartade, att de till och med medverkade till landsbygdens avfolkning inom vissa distrikt. Bl. a. vore det önskvärt, att en inventering och en om möjligt objektiv bedömning komme till stånd av de olika småaggregat för vattenrening som saluföras på landsbygden. Wäre åtog sig att bearbeta hithörande frågor. Vid ett senare sammanträde meddelade Wäre, att lantbruksstyrelsen i Finland avsåg att starta undersökningar rörande ifrågavarande problem. Wäre hade själv företagit vissa undersökningar föregående sommar.

Vid medicinalstyrelsen i Finland arbetar man med frågan om avjärning och avmanganing av dricksvatten, och man har medelst luftning i tuber innehållande glaskulor med god effekt kunnat avlägsna järn ur vatten. Vad

gäller avmängning är dock problemet mera svårlöst. Fortsatta undersökningar planeras från finsk sida.

Kommittén underströk betydelsen av att erhålla en överblick över vattenreningstekniken, vad gäller metoder och aggregat lämpliga för enstaka-bebyggelsens behov.

Från finsk sida meddelades kommittén, att en mycket stor undersökning igångsatts i Finland, vilken går ut på kontinuerlig mätning av avrinningen från drygt ett trettiotal mindre nederbördsområden, fördelade över landet. Parallellt med mätningarna tas vattenprov inom de olika områdena, vilka underkastas en ingående kemisk analys. Undersökningen bör komma att ge en god överblick över den kemiska denudationens storlek i Finland. Det uttalades som önskvärt, att avrinningsmätningarna om möjligt samordnas med motsvarande mätningar i de övriga nordiska länderna. Sådana mätningar påginge sedan lång tid tillbaka i Danmark genom Hedesällskapets försorg. I Sverige och Norge utbyggdes vidare ett nät av mätningstationer under ledning av professor Hallgren resp. docent Harildstad.

Kommittén har också diskuterat *odlingens roll* i den ökade anrikningen av växtnäringsämnen i sjöar och vattendrag. I Norge planerar man i samband med ett aktuellt avloppstekniskt problem en undersökning kring en eutrofierad insjö vid lantbrukshögskolan i Ås. Om medel kan erhållas, avser man att göra en fullständig kartläggning av hydrologiska, limnologiska och föroreningsmässiga förhållanden. Bl. a. avser man att utreda, vilken effekt avrinningen från odlad jord utövar på sjöns eutrofiering.

Nämnda undersökning bör falla inom kommitténs intresseområde och berör ett problem, som varit föremål för omfattande diskussion även inom de övriga länderna.

I Sverige debatteras frågan i samband med intressekonflikter mellan tätorterna och jordbruket, i vad gäller resp. kategoriers bidrag till belastningen av sjöar och vattendrag. Ett större inventeringsarbete för att få frågan belyst har nyligen igångsatts inom ett vattendragssystem i Uppland. Vissa undersökningar rörande urlakning av växtnäringsämnen från odlad jord har vidare gjorts, men man vet ännu för litet för att kunna draga några säkra slutsatser. I Finland har man arbetat en del med dessa frågor och funnit, att jordarten betyder mest, medan näringsämnen härledande från gödselmedel ej spelar så stor roll i eutrofieringen.

Vid Köpenhamnsmanträdet meddelade Graff Nielsen i detta sammanhang, att enligt äldre dansk lagstiftning skulle varje markägare svara för vattendragsunderhållet över hans mark. Numera är emellertid en del av vattendragen så att säga förklarade för »allmänna» och underhållas av kommunerna och amten. Utvecklingen tycks innebära, att allt större del av vattendragen ställes under allmänt underhåll. De yrkade avloppsvattenutsläppen har medverkat härvidlag. För närvarande finnes omkring 5 000 km »amtsvandløb» och cirka 15 000 km »sognvandløb». Amtsvandinspektören är amtets tjänsteman för de allmänna vattendragen. Underhållet av dessa vattendrag kostar cirka 20 milj. kronor per år. Enligt en i år antagen lagändring betalar kommunerna och staten hälften var av underhållskostnaderna för de allmänna avloppen.

Beträffande *förgiftnings- och föroreningsrisker vid användandet av bekämpningspreparat* inom jord- och skogsbruk har kommittén funnit, att problemet vore att betrakta såsom sekundärt ur vattenvårdssynpunkt, med undantag för skadeverkningar vid vegetationsbekämpning i sjöar och vattendrag samt för olycksfallriskerna vid hanteringen i fält av preparaten.

I Sverige pågår för närvarande undersökningar rörande bekämpning av vegetation i vattendrag. Arbetet utföres av agr. Å. Andersson vid tekniska högskolan i Stockholm. Man har bl. a. undersökt preparaten Fragulan och Emisol 50. Båda preparaten har givit god effekt, dock har effekten av Emisol 50 varit något jämnare, speciellt vid låga doseringar. Beträffande skadeverkningarna i vattendragen har en del försök gjorts med fiskyngel. Resultaten visar, att man normalt befinner sig helt utanför farozonen. För betesdjur bedöms riskerna såsom obefintliga. Försök har utförts med kycklingar som objekt. Man har funnit, att de normala koncentrationerna ligger en å två tiopotenser under riskzonen.

Undersökningar rörande eventuell förgiftning eller smakpåverkan på grundvatten har gjorts i samband med förfrågningar om dylika risker vid en plantskola i norra Sverige, där vissa bekämpningsmedel användes. Därvid har smaktester gjorts efter infiltration av olika preparatkoncentrationer i markprofiler.

Det rapporterades, att man i Norge gjort en del försök rörande giftverknin-
ningar i vattendrag.

I Sverige synes bekämpning av vegetation i vattendrag med kemiska medel vara mera utbredd än i Danmark och Norge och speciellt i Finland. Det framhölls från finsk sida, att en väntad arbetskraftsbrist inom jordbruket även där kommer att aktualisera användning av kemiska bekämpningsmedel i vattendragen.

Kommittén avser att i skrivelse till N. J. F:s sektion för växtskyddsfrågor fästa uppmärksamheten på risken, att grundvatten eller ytvatten kan förorenas av bekämpningsmedel.

I Norge är förorening genom *halmlutningsanläggningar* en besvärlig realitet. Kommittémedlemmen Baalsrud har tidigare gjort en omsorgsfull undersökning rörande detta svåra problem. Undersökningen visar med önskvärd tydlighet, vilken utomordentligt besvärlig föroreningskälla för vattendragen som halmlutningsanläggningar är. Av ekonomiska skäl synes det också vara svårt att finna en lösning på detta föroreningsproblem. Då det ibland även på andra håll bedrivits propaganda för halmlutning, är det värdefullt att känna till att i Norge gjorts en grundlig och omsorgsfull undersökning rörande detta problem.

Föroreningsrisker vid oljehantering inom jordbruket har i hög grad aktualiserats under de senaste åren. I Sverige finnes för närvarande ca 30 000 oljetankar för traktorbränsle, rymmande i runt tal 100 000 m³ olja. Ur beredskapssynpunkt vill man från myndigheternas sida, att lagringen skall kraftigt utökas.

Oljetankarna åldras snabbt. Oljan håller en del vatten, som skiktat sig på botten. I gränsskiktet mellan vatten och olja uppstår korrosion, som efter en tid ger upphov till läckage. Oljan kan förorsaka svåra föroreningar i vattentäkter och orsaka stora skadeståndskrav. Frekvensen läckagefall väntas efter hand öka starkt, då allt fler oljetankar kommer in i den kritiska åldern.

Även oljehanteringens i övrigt innebär ökad risk för grundvattenskador. I Sverige finns inom Ingeniörsvetenskapsakademien (IVA) en kommitté, som arbetar med dessa frågor och i vilken Gustafsson är ledamot.

I Norge och Finland är ifrågasvarande oljeföroreningar ej något större problem ännu. Dock ökar oljelagringen starkt, och med tiden kommer med säkerhet läckageolyckor att öka, liksom i Sverige. I Danmark har man haft flera olyckor med oljeläckage. Sundhetsstyrelsen arbetar med problemet.

Kommittén finner, att oljehantering med nuvarande lagringsmetoder ibland synes bedrivas under direkt vårdslösa former och med stora risker ur vattenföroreningssynpunkt. Kommittén avser att fästa N. J. F:s centralstyrelses uppmärksamhet på problemet, för att centralstyrelsen därmed skulle få möjlighet att föra frågan vidare till jordbrukets egna organisationer.

I Danmark har i Hedeselskabets regi bedrivits vissa undersökningar rörande *inverkan av kulturtekniska ingrepp* på vattenkvaliteten. Inom vissa delar av Danmark förekommer starkt svavelhaltiga jordar. Om dessa dikas, oxideras svavlet och jordarna kan bli mycket sura. pH-värdena ner till 2 kan förekomma. Följden blir, att järn kan lösgöras i betydande mängd, som följer med vattnet ut i vattendragen och utfälls. Härigenom kan bl. a. fisket skadas.

Som exempel nämndes en planerad större vattenreglering i Västjylland. I samband med projekteringen hade man räknat med uppkomst av starka järnutfällningar på botten i den utanför liggande fjorden. Åtföljande fiskeskador har preliminärt av statsbiologen, som tillvaratager fiskeriintresset, värderats till 250 000 å 1 milj. kr. Hur stora de kommer att bli i verkligheten, vet man ännu inte. Man räknar med att 2 mg järn/l är dödlig dos för ädelfisk.

Kommittén har med tillfredsställelse konstaterat, att *nomenklaturfrågorna* tagits upp till översyn inom de nordiska länderna. Mellan Norge, Danmark och Sverige förekommer ett visst samarbete härvidlag. Kommittén uttalar det önskemålet, att man även i Finland måtte taga upp frågan till behandling i samarbete med de övriga nordiska länderna.

I samband med Oslosammanträdet gavs kommittén tillfälle att under Baalsruds ciceronskap bese verksamheten vid Norsk Institutt for Vannforskning. Under en rundvandring genom institutet studerades med stort intresse de pågående arbetena.

Vid Helsingforssammanträdet förevisades lantbruksstyrelsens vattenvårdsbyrå av byråchef Niinivaara och dr Ryhänen. En mycket intressant rundvandring gjordes bl. a. i de laboratorier som sorterar under byrån. Vidare lämnade dr Ryhänen en redogörelse för en del intressanta vattenundersökningar i Finland.

Vid sammanträdet i Köpenhamn fick kommittén dels en redogörelse över arbetet inom Dansk ingenjörforenings spildevandskomité av stadsingenjör J. Rastrup, som i många år varit dess ordförande, och dels en skildring av arbetet inom Statens spildevandskommission av ekspeditionssekretær J. Graff Nielsen, som är lantbruksministeriets representant i kommissionen. Bägge redogörelserna omfattades med stort intresse.

Spildevandskomiten, som arbetar på fem underkommittéer, har redan hunnit redovisa ett 10-tal undersökningar i tryck. Den statliga spildevandskommissionen arbetar i nära anslutning till nyssnämnda kommitté men är mera inriktad på att utföra undersökningar som grund för ett lagstiftningsarbete. Även denna kommission arbetar med underutskott för olika frågor. Ett sådant som undersöker Susåns nederbördsområde på Själland har bl. a. funnit en våldsamt föroreningstopp i bivattdragen under ensileringsperioden.

Kommittén har under senare tid också behandlat frågan om organisation av *fortsatt internordiskt forskningssamarbete* beträffande jordbrukets vattenföroreningssproblem samt de ekonomiska möjligheterna härför. Då kommitténs arbetsuppgifter 1958 utvidgades till att omfatta alla vattenvårds-

frågor inom jordbruket, hade man hoppats erhålla medel för att kunna anställa en sekreterare inom kommittén, med uppgift att följa upp och effektivt samordna arbetet mellan länderna. Anslag hade emellertid icke kunnat anskaffas för ändamålet. Vissa bidrag för att täcka kostnaderna för kommitténs sammanträden hade emellertid kunnat utverkas. Några undersökningar hade också, som redan nämnts, kunnat igångsättas på tillskyndan av kommittén. Medel för andra angelägna undersökningar kunde eventuellt påräknas, dock endast i begränsad omfattning. Medelsfrågan i stort ter sig dock oviss och man torde ej kunna räkna med att erhålla tillräckliga medel för ett intensifierat arbete. Kommitténs verksamhet har emellertid i sin nuvarande form visat sig ha stort värde, bl. a. genom att direkta kontakter kunnat skapas mellan de olika länderna. Frågan har ställts, huruvida kommittén skulle fortsätta sin verksamhet i likhet med tidigare eller om den skulle avsluta sitt arbete och inlämna slutrapport till sektionen.

Vid övervägandet av denna fråga har kommittén dock kommit till att den vill föreslå sektionen, att dess arbete får fortsättas men med en blygsammare målsättning än tidigare. Kommittén vill sikta på minst ett sammanträde per år. De ekonomiska möjligheterna att genomföra detta borde finnas inom N. J. F:s ram. Kommittén vill i detta sammanhang rikta sektionens uppmärksamhet på att kulturtekniska sektionen är den av N. J. F:s sektioner som har det minsta årliga anslaget.

Statens naturvetenskapliga forskningsråd:

Statens naturvetenskapliga forskningsråd finner det angeläget att understryka önskvärdheten av en intensifierad vattenforskning. Det är framför allt viktigt att de tillgängliga forskningsmöjligheterna utnyttjas. Ur nordisk samarbetssynpunkt är det påfallande att de nordiska länderna, framför allt när det gäller vattenföroreningarna, har likartade problem. För att undvika onödiga dubbelarbeten är en intim kontakt mellan forskarna önskvärd. När det gäller föroreningarna i kustvatten finns det även direkta geografiska samarbetsproblem. I berörda hemställen till Nordiska rådet föreslås ett upprättande av ett nordiskt institut för vattenvårdsforskning vid Limnologiska institutionen i Uppsala. Genom denna institutions färdigställande erbjuds möjligheter till en ökad insats inom vattenvårdsforskningen. Det förefaller emellertid som den föreslagna basorganisationen med en laborator, två kvalificerade vetenskapliga assistenter och tre tekniska biträden trots allt är av så ringa omfattning att ett nordiskt institut med en speciell administration icke är nödvändigt. Däremot är det mycket angeläget att denna personal kan ställas till förfogande och bekostas med svenska medel. Forskningsrådet vill dock betona att den i hemställen föreslagna stipendieverksamheten synes vara en mycket lämplig väg för ett praktiskt nordiskt samarbete. Här kan erinras om att den stipendieverksamhet, som genom Nordiska rådets initiativ kommit till stånd inom marinzoologiens område, har slagit mycket väl ut. Viktigt är emellertid inte bara att medel

ställas till förfogande för själva stipendierna, utan även att den mottagande institutionen får ersättning för de ökade kostnader, som följer med stipendiaternas forskningsverksamhet. Om Sverige kan erbjuda sig att motta ett antal icke svenska vattenforskningsstipendiat, så vore det även önskvärt att de andra nordiska länderna kunde erbjuda liknande möjligheter.

Med hänsyn till ovanstående synpunkter får forskningsrådet tillstyrka att initiativ tages genom Nordiska rådet till ett intensifierat samarbete på vattenforskningens område, samt att denna verksamhet främst inriktas på att ett antal stipendier inrättas.

Stockholm den 4 december 1963

För statens naturvetenskapliga forskningsråd

Bertil Lindblad

Gösta W. Funke

Svenska stadsförbundet:

Styrelsen har tidigare i olika sammanhang haft tillfälle att taga ställning till frågor berörande forskning och undervisning inom vattenvården jämte angränsande områden och därvid understrukit att de spörsmål som sammanhänger med vattenförsörjningen och avloppsväsendet måste betecknas såsom samhällseliga problem av allra största vikt. Så har exempelvis skett i styrelsens yttrande den 18 januari 1955 över ett av vattenvårdskommittén avgivet betänkande med titeln Vattenvården innefattande förslag angående organisations- och lagstiftningsfrågor m. m. samt i den skrivelse dagtecknad den 18 och 26 mars 1954 som tillställdes Konungen gemensamt av stadsförbundet och landskommunernas förbund i anslutning till ett av kommunaltekniska föreningen framlagt förslag om inrättande av professorer i vattenförsörjnings- och avloppsteknik vid de tekniska högskolorna.

Viss forskning inom vatten- och avloppsområdet har sedermera säkerställt genom att professorer i va-teknik tillkommit vid några högskolor. Vid sidan härav torde det emellertid vara en viktig arbetsuppgift att, såsom angivits i det föreliggande förslaget, utforska recipienternas reaktioner vid olika slag och olika grad av förorening. En intensifierad forskning på dessa och andra vattenvårdens områden är således angelägen.

Med hänvisning till vad nu anförts vill styrelsen därför instämma i den hemställan som gjorts om Nordiska rådets rekommendation till de nordiska regeringarna att ställa nödiga medel till förfogande för inrättandet av ett

nordiskt institut för vattenvårdsforskning vid limnologiska institutionen i Uppsala.

Stockholm den 13 december 1963

Svenska stadsförbundet

Hj Mehr

Rolf Romson

Vattenvärnet:

Behovet av forskning inom vattenvården har accentuerats med den fortskridande strukturomvandlingen av samhället och den ökande industrialiseringen. Verkningsgraden hos de existerande reningsmetoderna för avloppsvatten är till exempel inte klarlagd. Något effektivt sätt att oskadliggöra de vattenförstörande pressafterna från jordbruket finns ännu inte. Experimentella undersökningar, både i fält och på laboratorium, krävs för analys av olika vattens självreningsförmåga. Vattenvärnet vill understryka det berättigade i professor Osvalds åsikt att såväl ideella som nationalekonomiska värden skulle kunna sparas eller räddas, om man bättre kunde genomskåda vattnens beteendemönster vid skilda slag av samhälleliga ingrepp med mera.

Det föreslagna nordiska institutet för vattenvårdsforskning vid limnologiska institutionen i Uppsala skulle därvid kunna bidra positivt till att lösa dessa och andra betydelsefulla problem som i stor utsträckning är likartade för de nordiska länderna.

Det bör erinras om att det redan pågår ett visst nordiskt samarbete inom området dels genom Nordiska jordbruksforskarens förening, dels genom stipendieverksamheten vid de marinbiologiska stationerna. Men detta samarbete är begränsat, mest beroende på bristande ekonomiska resurser, och det är angeläget att utvidga det till andra områden av vattenforskningen.

Vattenvärnet vill därför livligt tillstyrka professor Osvalds förslag.

Stockholm den 17 december 1963

Vattenvärnet

Olov Rylander

Ordförande

Bo Rosén

Sekreterare

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats ett medlemsförslag om samarbete i fråga om forskning och utbildning på vattenvårdens område. Därjämte har utskottet i enlighet med presidiets beslut till förnyat övervägande upptagit den av Nordiska rådet år 1959 antagna rekommendationen om samverkan i fråga om vattenvårdsforskning (nr 18/1959).

Utskottet har behandlat ärendet vid möten den 5 och 6 juni samt den 29 och 30 oktober 1964, den 7 och 8 januari, den 27 april, den 27 och 28 juli samt den 1 och 2 november 1965. Såsom sakkunnig har utskottet vid ärendets behandling den 28 juli 1965 hört ordföranden i Delegationen för vattenskydd i Finland, professor E. J. Manner.

Utskottet får i ärendet avgiva följande betänkande.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställes, att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att ställa nödiga medel till förfogande för inrättandet av ett nordiskt institut för vattenvårdsforskning vid limnologiska institutionen vid Uppsala universitet. Då institutionens utrymmen på grund av personalbrist ej fullt ut kunnat utnyttjas för nationell forskning finner förslagsställaren det naturligt, att möjligheterna för att utnyttja dem för sammordisk forskning på ifrågavarande område undersöks.

2. Rekommendation nr 18/1959

Nordiska rådet antog år 1959 en så lydande rekommendation: »Nordisk Råd anbefaler regjeringene å være oppmerksomme på betydningen av et felles forskningsprogram vedrørende vattenvård og stille de nødvendige midler til rådighet for dette.»

Några särskilda åtgärder i anledning av rekommendationen vidtogs ej, emedan det allmänna stödet till nordisk jordbruksforskning ansågs komma även vattenvårdsforskningen till godo. Rekommendationen ansågs år 1961 slutbehandlad av rådet.

3. Remissyttrandena

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttrande över förslaget:

Danmark

Indenrigsministeriet.
Landbrugsministeriet.
Det danske Hedeselskab.
Centralforeningen af Tolvmandsforeninger og større landbrugere i Danmark.

Finland

Helsingfors universitets konsistorium.
Stadsförbundets byrå.
Delegationen för vattenskydd.
Maalaiskuntien liitto (Landskommunernas förbund).

Norge

Departementet for industri og håndverk.
Norsk institutt for vannforskning.

Sverige

Kanslern för rikets universitet.
Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Uppsala universitet.
Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Lunds universitet.
Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Göteborgs universitet.
Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Stockholms universitet.
Lantbruksstyrelsen.
Lantbrukshögskolan.
Statens vatteninspektion.
Statens naturvårdsnämnd.
Jordbrukets forskningsråd.
Professor Yngve Gustafsson.
Statens naturvetenskapliga forskningsråd.
Svenska stadsförbundet.
Vattenvärnet.

De hörda remissinstanserna understryker överlag behovet av ett utökat nordiskt samarbete i fråga om vattenvården och forskningen på området. Däremot tar så gott som samtliga avstånd från den i förslaget framförda tanken att förlägga en samnordisk institution för vattenvårdsforskning till den nyinrättade limnologiska institutionen i Uppsala.

Sålunda ifrågasätter *Indenrigsministeriet* i Danmark, *Delegationen för vattenskydd* i Finland och *Norsk Institutt for vannforskning* det lämpliga i att koncentrera den samnordiska forskningen på detta område till ett enda institut, den limnologiska institutionen i Uppsala, emedan denna forskning är beroende av talrika nationella förhållanden såsom klimatet samt vattendragens och grundvattnets struktur, som är i hög grad avvikande i de olika nordiska länderna. Av denna orsak borde en utbyggnad av forskningen i främsta rummet ske på nationell bas. Från samtliga länders sida framförs också önskemål om en förstärkning av de nationella forskningsresurserna.

Flera remissinstanser understryker, att den moderna vattenvårdsforsk-

ningen omspannar så många specialområden, att ett utvecklande av denna forskning nödvändigtvis förutsätter ett intimt samarbete mellan olika statliga organ och akademiska institutioner på det nationella planet. Norsk Instituttt for vannforskning betonar, att forskningen på detta område skall utgöra grundvalen för lösandet av praktiska problem och därför är starkt avhängig av både ett lands naturförhållanden och de legislativa, administrativa och ekonomiska förhållandena. Forskningen inom ett land bör därför ha nära kontakter med administrativa och verkställande organ i vederbörande land. Det framhålles även att behovet av utbildning på vattenvårdens område är så stort i samtliga länder, att en effektiv fackutbildning så vitt möjligt bör anordnas i vart och ett av dessa länder.

I flertalet yttranden ifrågasätts därjämte, huruvida en specifikt limnologisk institution utgör den rätta miljön för en koncentration av den samnordiska forskningen på hela vattenvårdens område. *Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Lunds universitet* framhåller, att vattenvårdsforskningen ej allenast omfattar limnologi (sötvattensekologi) utan även bl. a. marinekologi och hydroteknologi. *Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Göteborgs universitet* understryker likaså, att vattenvårdsforskningen även gäller havet, särskilt kustvattnen samt att vid den marina vattenvårdsforskningen marinbotaniska, marinzoologiska och oceanografiska institutioner bör inkopplas. Delegationen för vattenskydd i Finland framhåller, att även många till vattenvården anslutna tekniska, ekonomiska och juridiska frågor kräver utredning.

I fråga om samarbetet på detta område mellan de nordiska länderna framgår det av remissmaterialet, att sådant redan nu i viss utsträckning förekommer, även om det tillsvidare i huvudsak försiggår i informella former. Bland mera organiserade samarbetsformer nämns det genom försorg av Nordiska jordbruksforskarens förening (NJF) och den svenska Föreningen för vattenhygien bedrivna samarbetet. *Landskommunernas förbund i Finland* anför, att det hittills ej funnits någon gemensamt organiserad permanent forsknings- och utbildningsverksamhet, men att de nordiska länderna på många olika sätt stått i kontakt med varandra i samband med utredning av vattenskyddsfrågor. Sålunda har gemensamma konferenser anordnats beträffande vattenskyddsfrågor på skogsindustrins område, varförutom mellan Sverige och Finland bedrivits samarbete med avseende å administrativa och rättsliga frågor.

Enligt de av utskottet hörda sakkunnigorganens enstämmiga uppfattning bör en utbyggnad av det nordiska samarbetet på vattenvårdens och den härtill anslutna forskningens område baseras på det hittillsvarande samarbetet och vila på forsknings- och utbildningsverksamheten i de enskilda länderna. Delegationen för vattenskydd i Finland anför, att tanken på grundande av en gemensam forskningsanstalt tillsvidare borde överges och föreslår, att för planering av det nordiska samarbetet på området borde tillsättas en av

representanter för vederbörande länder sammansatt kommission med uppdrag att utreda frågan i hela dess vidd och inkomma med förslag i saken. *Helsingfors universitets konsistorium* och *Stadsförbundets byrå* i Finland rekommenderar en fördelning av forskningsuppgifterna mellan forskningsinstitutionerna i de olika nordiska länderna. Från flera håll framförs önskemål om en utbyggd stipendiatverksamhet på vattenvårdsforskningens område. *Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Lunds universitet* och *statens naturvetenskapliga forskningsråd* i Sverige hänvisar härvid till de gynnsamma erfarenheter, som vunnits av stipendiatverksamheten inom marinbiologin och föreslår införande av ett liknande system på vattenvårdsforskningens område.

4. U t s k o t t e t

Utskottet vill till en början för egen del med hänvisning till det i ärendet hopbragta remissmaterialet understryka angelägenheten av att åtgärder från statsmakternas sida vidtagas för åstadkommande av ett effektivt samarbete mellan de nordiska länderna på vattenvårdens och vattenvårdsforskningens område. De senaste decenniernas utveckling mot en allt större koncentration av befolkningen till tätorter och den utomordentligt snabba expansionen inom industrin har även i de nordiska länderna medfört, att vattentillgångarna — såväl grundvattnet som rinnande vatten, insjöar och kustvatten — i snabb takt förorenas med allvarliga ekonomiska och sociala konsekvenser, icke minst för hälsovård, naturvård och allmän trivsel. Samtidigt ställer den snabba industrialiseringsprocessen och välståndsökningen ständigt växande krav på vattentillgångarna, i det vattenförbrukningen snabbt ökar. De motåtgärder som krävs för att bemästra vattensituationen, bl. a. uppförande av reningsanläggningar, vattendragsregleringar och vattenvårdsforskning, ställer sig i allmänhet mycket kostsamma. Av dessa orsaker framstår vattenfrågan i dag i alla de nordiska länderna som ett av de centrala samhällsproblemen.

För att skapa grundval för en effektiv insats mot vattenföroreningsprocessen har det i de nordiska länderna, såsom i utvecklade kultur- och industriländer överhuvud, visat sig nödvändigt att inleda ett omfattande forsknings- och utbildningsarbete på vattenvårdens område. Det säger sig självt att detta arbete i varje enskilt land måste vara avhängigt av olika lokala förhållanden såsom landets naturförhållanden, dess lagstiftning, förvaltning, ekonomiska förutsättningar, näringsliv och landets egna forskningsinstitutioner.

Även om vattenvårdens organisation och vattenvårdsforskningen i de olika länderna sålunda bör vila på det enskilda landets speciella förutsättningar, är förhållandena i de nordiska länderna dock i fråga om natur- och samhällsförhållanden, levnadsstandard och industriell utveckling så besläk-

tade, att en nordisk samordning av vattenvårdsarbetet och vattenvårdsforskningen är väl motiverad. En förutsättning för ett framgångsrikt nordiskt samarbete är emellertid en väl utbyggd och koordinerad verksamhet på det nationella planet. Utskottet vill i denna förbindelse understryka angelägenheten av att vattenvården och särskilt forskningen på detta område i de olika nordiska länderna gives hög prioritet i fråga om understöd från det offentliga sida.

Utskottet är medvetet om att ett visst samarbete mellan de nordiska länderna sedan någon tid förekommit på särskilda med vattenvården sammanhängande områden, särskilt inom jordbruksforskningens område och inom skogsindustrin. Sedan några år meddelas också undervisning i vattenvård i form av fortbildningskurser i nordisk regi vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg. Någon gemensamt organiserad permanent forsknings- och utbildningsverksamhet, som skulle omspänna hela det aktuella fältet, har dock hittills ej förekommit mellan de nordiska länderna.

Utskottet har gjort sig underrättat om den utveckling som på allra senaste tid förevarit i syfte att få till stånd ett mera organiserat permanent samarbete på det ifrågavarande området. På initiativ av Delegationen för vattenskydd i Finland sammankom representanter för de officiella vattenvårdsorganen i Danmark, Finland, Norge och Sverige den 23—24 november 1964 i Helsingfors till ett möte, vid vilket beslut fattades om att inleda ett permanent samarbete på vattenvårdens område. Vid mötet uppgjordes en plan för det fortsatta samarbetet och antogs en resolution om de viktigaste samarbetsuppgifterna på detta område (Bilaga), bland vilka utbildnings- och forskningsfrågornas betydelse särskilt underströks. Sålunda uttalade mötet, att en lämplig nordisk samordning av forskningen bör eftersträvas och att ett direkt samarbete bör utvecklas på grundval av varje enskilt lands aktuella forskningsprogram och naturliga förutsättningar. Ett andra möte inom samma krets har hållits den 21—22 september 1965 i Stockholm, vid vilket man beslutat att fortsätta och ytterligare utbygga samarbetet enligt de ovan nämnda riktlinjerna. Följande möte skall hållas nästa år i Norge. Kontakt har även tagits med motsvarande isländska myndigheter, och även Island kan väntas komma att delta i samarbetet.

Bland de konkreta frågor med avseende å samarbetets organisation, som dryftats, må nämnas upprättandet av ett samnordiskt sekretariat och utgivandet av en gemensam publikation. Som ett underlag för samarbetet på forskningens område har åtgärder vidtagits för sammanställande av en förteckning över aktuella forskningsprojekt i de olika nordiska länderna.

De för vattenvården i de nordiska länderna ansvariga organen har sålunda inom sin egen krets skapat en samarbetsplattform, med utgående från vilken möjligheter synes föreligga att utveckla ett allsidigt permanent samarbete på vattenvårdens och vattenvårdsforskningens område. Vid sådant förhållande har utskottet i detta skede icke funnit anledning överväga

tillskapandet av något nytt samarbetsorgan för att bereda ett allsidigt utbyggande av ifrågavarande samarbete. Utskottet förutsätter emellertid, att det nu etablerade samarbetsorganet verkligen upptager frågan om det nordiska samarbetet på vattenvårdens och vattenvårdsforskningens område till allsidig prövning och att ekonomiska och andra förutsättningar i samtliga länder skapas för att sagda organ skyndsamt skall kunna fullgöra denna uppgift.

Den i medlemsförslaget framförda tanken om inrättande av ett nordiskt institut för vattenvårdsforskning finner utskottet med hänvisning till de i remissmaterialet anförda synpunkterna och vad ovan anförts i detta skede ej aktuell. Remissmaterialet ger klart vid handen, att det aktuella behovet av utbyggnad av det nordiska samarbetet på detta område icke fordrar att, såsom i medlemsförslaget hemställas, den samnordiska aktiviteten på forskningsområdet koncentreras till den limnologiska institutionen vid universitetet i Uppsala. Basen för denna institutions verksamhet torde såsom en utpräglat limnologisk institution vara alltför snäv med hänsyn till mångsidigheten av de specialiteter, som bör göras till föremål för samnordisk forskning. Frågan om inrättandet av ett gemensamt forskningsinstitut synes böra få anstå till en senare tidpunkt, då forsknings- och utbildningsverksamheten på det nationella planet vunnit en högre grad av utveckling och koordinering samt målsättningarna för det nordiska samarbetet klarlagts.

Utskottet har vid handläggningen av nu förevarande sak uppmärksammat de med den av rådet år 1959 antagna rekommendationen om samverkan i fråga om vattenvårdsforskning (rek. nr 18/1959) anslutna problemställningarna, varför utskottet härutöver ej finner anledning till ytterligare ståndpunktstaganden i anledning av sagda rekommendation.

Under återopande av vad ovan anförts får kulturutskottet hemställa,

att Nordiska rådet måtte antaga en så lydande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att skyndsamt åstadkomma ett effektivt samarbete mellan de nordiska länderna på vattenvårdens och vattenvårdsforskningens område.

Helsingør den 1 november 1965

Julius Bomholt

Vice förman

Anselm Gillström

Poul Hartling

Olav Hordevik

Veikko Hyytiäinen

Guri Johannessen

A. C. Normann

Berte Rognerud

Paula Ruutu

Ingrid Segerstedt Wiberg

Fridolf Thapper

BILAGA 3

**Resolution godkänd vid nordiskt vattenvårdsmöte i Helsingfors den
23—24 november 1964**

Representanter för vattenvårdsorgan i Danmark, Finland, Norge och Sverige har på inbjudan av delegationen för Vattenskydd i Finland varit församlade till ett möte i Helsingfors den 23—24 november 1964 och därvid diskuterat behovet av och formerna för ett nordiskt samarbete på vattenvårdens område. Man konstaterade, att förhållandena inom vattenvården i många avseenden är likartade och att därför förutsättningar finns för utvecklat samarbete. Mötet vill särskilt framhålla följande:

Det starkt växande behovet av vatten för bostadsbebyggelse och industri samtidigt med en fortgående förorening av våra vattenområden påkallar ökade insatser av de statliga vattenvårdsorganen i samarbete med kommuner, industrier och enskilda.

Utnyttjandet av vattentillgångarna såväl för vattenförsörjning, fiske och rekreation som till recipienter för avloppsvatten motiverar en samlad bedömning av vattenhushållningsfrågorna. Aktiva insatser erfordras sålunda beträffande grundvatten, inlandsvatten och kustvatten. — Skyddet av havet och kusterna är ett gemensamt nordiskt problem.

Ökad vikt måste läggas vid vattenförsörjnings- och avloppsfrågorna i samband med lokalisering och planering av industri, bostadsbebyggelse och rekreationsområden.

En allsidig utbildningsverksamhet inom vattenområden är betydelsefull. Även på detta område bör ett samarbete främjas.

Forskning och utbyte av resultat bör stimuleras, vilket inte minst motiveras av de betydande investeringarna i vatten- och avloppsanläggningar. En lämplig nordisk samordning av forskningen bör eftersträvas. Ett direkt samarbete bör utvecklas på grundval av varje enskilt lands aktuella forskningsprogram och naturliga förutsättningar.

Med anledning av vissa olikheter i lagstiftningen är de övervakande myndigheternas befogenheter och verksamhetens tyngdpunkt i vissa avseenden olika i de nordiska länderna. Utbyte av erfarenheter och synpunkter skulle även här vara av värde.

De närvarande ansåg, att det nu inledda samarbetet borde fortsättas. Preliminärt bestämdes, att nästa möte skall hållas i Sverige hösten 1965.

Medlemsförslag

om inrättande av ett nordiskt institut för elementarpartikelfysik

(Väckt av Jean Braconier och Anselm Gillström till 13:e sessionen 1965)

Ett av de fundamentala områdena inom naturvetenskapen omfattas för närvarande av den s. k. elementarpartikelfysiken, d. v. s. utforskandet av egenskaperna hos den inbördes växelverkan mellan de minsta delar, av vilka materien är uppbyggd. Till hjälp har man acceleratorer, som arbetar med energier på upp till miljarder elektronvolt. Forskningen runt om i världen bedrivs på detta område med stor intensitet och i hård konkurrens om existerande apparatur samt med en väldig insats av kapital, personal samt tekniskt och vetenskapligt kunnande.

Endast de mycket stora länderna har råd att hålla sig med en självständig, nationell forskning på området, varför ett samgående mellan flera mindre länder ofta nödvändiggjorts.

Av denna orsak bildade 1952 tolv europeiska stater, däribland Danmark, Norge och Sverige, en gemensam kärnfysikalisk organisation, CERN, som sedan 1959 i och med färdigställandet av en protonsynkrotron på 28 miljarder elektronvolt ger de enskilda medlemsstaternas fysiker möjlighet att aktivt delta i frontlinjeforskningen.

Tiden vid denna och andra stora acceleratorer är emellertid alldeles för knapp för att i större utsträckning kunna användas för utbildning av forskare utan måste i stället utnyttjas av de mest kvalificerade forskarna för utförande av större och viktigare experiment. Sådana experiment har dock ofta blivit möjliga på grund av den utveckling, som skett på andra platser, under mindre hektiska förhållanden och genom experiment utförda vid energier och intensiteter som är mindre än de, som kan uppnås i CERN. Här inställer sig osökt tanken på ett nordiskt samarbete i syfte att öka möjligheterna för nordiska fysiker att göra dylika primära insatser inom elementarpartikelfysiken.

Bland annat mot denna bakgrund har en kommitté bestående av nordiska fysiker i dagarna avgivit ett betänkande med förslag om inrättande av ett nordiskt institut för elementarpartikelfysik (Nordisk Udredningsserie 1964: 3). Kommitténs förslag går i huvudsak ut på följande:

Ett gemensamt nordiskt institut för forskning och undervisning inom

elementarpartikelfysiken bör inrättas och förläggas till någon av universitetsstäderna i Norden. En mycket intim kontakt bör därvid etableras mellan institutet och de nordiska universiteten och tekniska högskolorna. Möjligheter bör beredas för studenter att där bedriva licentiand- och doktorandstudier liksom också för den äldre akademiska personalen att förena sin normala undervisning och övrig akademisk verksamhet med forskningsarbete vid institutet.

Vid institutet bör byggas en protonaccelerator med stark fokusering och med en energi av 10 miljarder elektronvolt. Acceleratorn föreslås planerad för en intensitet av 10^{12} protoner per sekund och så byggd, att den också kan accelerera deuteroner. Vid institutet bör dessutom uppbyggas en avancerad hjälputrustning, innefattande detektor- och databehandlingssystem.

Institutet föreslås vidare svara för bostäder för vid institutet verkamma gästforskare.

Kommittén föreslår dessutom en kraftig utbyggnad av elementarpartikelfysikverksamheten vid de nordiska universiteten och högskolorna.

Kostnaderna för själva institutet uppskattas till 30 milj. schweizerfranc (ca 36 milj sv kr) per år och kostnaderna för elementarpartikelfysikverksamheten vid nordiska universitet och högskolor till 25 milj schweizerfranc (ca 30 milj sv kr) per år, när verksamheten är fullt utbyggd. Uppbyggnadsperioden beräknas till 6 år.

Kommittén anser att en detaljplanering nu bör igångsättas med utgångspunkt från betänkandet, varför kommittén föreslår att en arbetsgrupp skall tillsättas för att förbereda projektet. Det framhålles särskilt att tillsättandet av en sådan arbetsgrupp inte innebär att de nordiska länderna binder sig för att inrätta det nordiska institutet. Kostnaderna för gruppen beräknas till ca 300 000 schweizerfranc (ca 360 000 sv kr) per år. Gruppen bör tillsättas för ett år, efter vilken tid planerna för det nordiska institutet bör vara så avancerade, att man kan avgöra huruvida gruppens verksamhet bör avbrytas eller utbyggas.

Ett nordiskt samarbete försiggår redan på den teoretiska atomfysikens område vid *Nordita* i Köpenhamn. Fråga har nu uppkommit att utvidga det nordiska samarbetet att omfatta även den experimentella atomfysiken. Här är uppenbarligen fråga om ett av de områden, där det är särskilt angeläget att de nordiska länderna prövar, om inte ett samarbete dem emellan skulle vara fruktbarande. Dels är forskningen inom experimentell atomfysik utomordentligt dyrbar, dels är tillgången på kvalificerade forskare begränsad. Det är just samarbetsfrågor av denna art, som åsyftas i artikel 12 i den nordiska samarbetsöverenskommelsen, i vilken stadgas:

Samarbete på forskningens område bör vara så riktat att tillgängliga forskningsanslag och övriga resurser samordnas och utnyttjas på bästa möjliga sätt, bland annat genom att gemensamma institutioner upprättas.

Frågan synes därför vara förtjänt att närmare undersökas. En förberedande arbetsgrupp, som ej binder länderna, torde lämpligen kunna tillsättas på sätt den förut nämnda kommittén föreslagit. Genom dess arbete skulle underlag för ett definitivt avgörande kunna skaffas.

Under återopande av vad som ovan anförts får vi hemställa,

att Nordisk rådet måtte rekommendera regeringarna att tillsätta en arbetsgrupp för att i detalj genomgå föreliggande planer för ett gemensamt nordiskt institut för elementarpartikelfysik och förbereda ett avgörande av frågan.

Stockholm i maj 1964

Jean Braconier

Anselm Gillström

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget**NORDITA:**

Rent principelt må ethvert forsøg på udbygning af nordisk videnskabeligt samarbejde mødes med sympati. I det foreliggende tilfælde drejer det sig imidlertid hovedsageligt om et samarbejde mellem Nordens eksperimentalfysikere, og det må være disse, der bør tage stilling til forslaget. Man mener derfor, at det ikke tilkommer Nordisk institut for teoretisk atomfysik at afgive en udtalelse i denne sag.

København, den 16. september 1964

Torsten Gustafson

Formand for styrelsen

D a n m a r k**Undervisningsministeriet:**

— — — skal man, efter at have forelagt forslaget for universiteterne, Danmarks tekniske højskole og Acceleratorudvalget, herved udtale følgende:

Forslaget om oprettelse af et nordisk institut for elementarpartikelfysik er på linje med forslagene i den såkaldte Amaldirapport, der er udarbejdet af en europæisk kommission for fremtidige europæiske acceleratorprojekter. Det er i denne rapport bl. a. foreslået, at der i CERN's medlemslande eller i grupper af disse bygges accelerators, som er store nok til at frembringe fænomener, der er karakteristiske for højenergifysikken. Forslaget sigter på at sikre en bred regional udbygning af forsknings- og uddannelsesressourcer og stemmer overens med den opfattelse, at medlemskabet af CERN i sig selv alene næppe på længere sigt vil kunne give de enkelte lande tilstrækkelig baggrund for aktiv deltagelse i forskningen inden for denne gren af fysikken.

Medlemsforslaget er som nævnt i samklang hermed, og der er heller ingen tvivl om, at et nordisk institut vil betyde en styrkelse af elementarpartikelforskningen i Norden.

Imidlertid er der fra de sagkyndige fremført betænkeligheder ved at anbefale et forslag om konstruktion af en traditionel accelerator af forholdsvis beskeden energi, når omkostningerne ved etableringen er så store, som

det er angivet, og når det tidspunkt, da en sådan accelerator ville kunne være til rådighed for forskningen, ligger 5—8 år ude i fremtiden.

Endvidere har man fra sagkyndig side givet udtryk for den opfattelse, at en væsentlig aktivering af elementarpartikelforskningen i de nordiske lande må kunne opnås ved en udvidet nordisk deltagelse i eksperimentelle undersøgelser ved CERN eller ved andre europæiske accelerators eller ved fornyet studium på nordisk samarbejdsbasis af partikelfænomener i den kosmiske stråling.

Ministeriet skal desuden pege på prioriteringsproblemet. I betragtning af projektets meget vidtrækkende økonomiske konsekvenser vil en isoleret stillingtagen her i landet ikke være mulig på nuværende tidspunkt, men sagen må vurderes på længere sigt i sammenhæng med en række andre prioriteringsovervejelser.

Undervisningsministeriet må i overensstemmelse med de sagkyndige instanser finde det ønskeligt, at den nordiske ekspertgruppe, der er foreslået oprettet, får til opgave at undersøge og overveje også de andre samarbejds-muligheder ud over et nordisk institut, som foreligger på dette felt.

København, den 20 april 1965.

P. m. v.

A. Vøhtz

E. Drostby

Finland**Undervisningsministeriet¹:**

Vid bestämmande av tyngdpunkterna inom det nordiska forskningssamarbetet bör uppmärksamhet fästas bl. a. vid de områden, där forskningskostnaderna är alltför höga för att små länder ensamma kunna svara för dem. Till sådana områden hör otvivelaktigt även modern experimentell fysik, vars behov av kostsamma forskningsinstrument i vissa punkter allvarligt hindrar Finland att vara med i främsta ledet inom den internationella forskningen. Såsom känt har även större länder än de nordiska länderna ansett forskningssamarbete vara nödigt inom den experimentella fysiken. Därför anser undervisningsministeriet, att det vore fördelaktigt för fysikalisk forskning i Finland att delta i ett intensivare internationellt samarbete inom den experimentella fysiken. Sålunda kunde kraftresurserna hos de personer, vilka ägnat sig åt forskning och studier i fysik, tillgodogöras i sin helhet utan den hämsko landets egna forskningsanslags otillräcklighet utgör. Därför vore det enligt ministeriets åsikt befogat att grundligt utreda även vilka hittills outnyttjade samarbetsmöjligheter mellan de nordiska länderna som ännu finns inom fysiken.

Institutet för elementarpartikelfysik är endast en av de möjligheter som kunde anses tänkbara för det nordiska samarbetet på den experimentella fysikens område. Kommittéen som förberett frågan har icke undersökt, vilka andra samarbetsmöjligheter det skulle finnas. Då institutet för elementarpartikelfysik, med beaktande av de anslag, med vilka Finland i detta nu understöder fysikalisk forskning i allmänhet, vore ett mycket kostsamt företag, anser ministeriet, att åtgärder för dess grundande inte borde vidtas innan det kan anses säkert, att inrättningen såväl från vetenskaplig som från ekonomisk synpunkt vore den fördelaktigaste av de gemensamma företag på fysikens område, som de nordiska länderna under de närmaste åren kunde inrikta sig på. Därför meddelar undervisningsministeriet som sin åsikt, att ett samnordiskt sakkunnigorgan borde tillsättas för att pröva frågan om samarbete mellan de nordiska länderna på fysikens område, men att detta organ borde få till uppgift att pröva frågan om det nordiska samarbetets möjligheter på den experimentella fysikens område i dess helhet utan att uppdraget begränsas till samarbete inom elementarpartikelfysiken. I sitt arbete borde sakkunnigorganet även fästa tillräcklig uppmärksamhet vid de nordiska ländernas deltagande i ett mera vidsträckt internationellt samarbete inom fysikens område.

Helsingfors den 29 september 1964

Minister *Jussi Saukkonen*

Byråchef *Matti Aho*

¹ Yttrandet översatt från finska.

Kansler för Helsingfors universitet har i skrivelse den 7 november 1964 anmält, att han förenat sig om matematisk-naturvetenskapliga sektionens vid Helsingfors universitet yttrande den 1 oktober 1964 (se nedan).

Helsingfors universitets matematisk-naturvetenskapliga sektion:

Elementarpartikelfysiken eller högenergifysiken intar numera en central position inom den fysikaliska grundforskningen. Man anser allmänt bland fysiker, att utredningen av principfrågor inom fysiken intimt sammanhänger just med elementarpartikelfysiken. Den experimentella verksamheten på detta område förutsätter dock en apparatur, vars anskaffning kräver kapitalinsatser som vida överskrider mindre länders ekonomiska resurser, och detta har lett till att man inrättat internationella forskningscentraler. Nära nog alla europeiska länder, däribland Norge, Sverige och Danmark, är medlemmar av den europeiska kärnfysikaliska organisationen CERN och de flesta stater har ansett det som sin plikt att stöda denna gemensamma organisation också i det fall, att forskningsinstitutet inte ännu effektivt kunnat utnyttjas.

Finland är inte medlem i CERN och forskningen på elementarpartikelfysikens område befinner sig här i sin linda. Finska fysiker har allt mer enhälligt uttalat förhoppningen att denna isolering på ett av fysikens mest centrala områden med det första måtte hävas. Finlands Fysikerförening har till den ändan gjort en hänvändelse till undervisningsministeriet med anhållan att Finland skulle söka medlemskap i CERN som observatörnation. Då en anslutning som egentlig medlem förutsätter betydande anslag, vore det skäl att först grundligt undersöka möjligheterna till ett nordiskt samarbete. Det är därför angeläget att vi ställer oss positivt till ovan nämnda initiativ. I detta skede är det endast fråga om att tillsätta en arbetsgrupp som skulle ha till uppgift att utröna förutsättningarna för ett samarbete och de nödiga anslagen skulle följaktligen hålla sig inom synnerligen rimliga gränser (för Finlands del ca 35 000 mk). Tillsättandet av en arbetsgrupp innebär inte att Finland binder sig vid de projekt som arbetsgruppen stannar för. Sektionen anser ifrågavarande initiativ för Finlands del såsom synnerligen välkommet och värt att understöda.

Det är emellertid önskvärt, att man vid arbetsgruppens tillsättande undviker en alltför ensidig planering, som tar sikte närmast på att uppföra en 10 GeV protonaccelerator, och att arbetsgruppen ges i uppdrag att utröna även andra möjligheter att utveckla ett samarbete på elementarpartikelfysikens område. Så t. ex. vore det angeläget att inrätta ett nordiskt forskningsinstitut för elementarpartikelfysik utan egen accelerator. Syftet med denna åtgärd skulle vara ett effektivt utnyttjande av CERN, bl. a. genom att analysmetoder för bubbel- och gnistkamarbilder utvecklas samt att

överhuvudtaget ett så intimt samarbete som möjligt etableras mellan de nordiska forskargrupperna.

Helsingfors den 1 oktober 1964

(*Sign.*)

Statens naturvetenskapliga kommission¹:

Såsom i den förenämnda skrivelsen konstateras utgör elementarpartikel-forskningen ett synnerligen viktigt område av den fysikaliska grundforskning, av vars resultat utvecklingen inom många andra av fysikens områden, till och med vissa andra naturvetenskaper är beroende. Därför är det nödvändigt, att även finska forskare kan deltaga i såväl den experimentella som den teoretiska forskningen inom elementarpartikelfysiken.

Då den experimentella forskningen inom detta område av fysiken förutsätter bland annat användning av en högenergiaccelerator, kan på grund av de dryga kostnader denna forskning medför endast stormakterna allena bedriva sådan. För mindre länders vidkommande är det möjligt endast genom samarbete med andra länder. I Europa bedrivs dylikt samarbete av tolv stater inom ramen för CERN. I detta samarbete deltar även de nordiska länderna med undantag för Finland. Vårt land är dock i Nordita i samarbete med övriga nordiska länderna på den teoretiska atomfysikens område.

Under innevarande år har i de olika nordiska länderna en livlig debatt pågått om utvecklandet av det nordiska samarbete så, att det skulle gälla även den experimentella elementarpartikelfysiken. Till några positiva resultat har denna saks behandling ännu ej lett, måhända närmast beroende på den planerade forskningens dyrbarhet. Den nu ifrågavarande skrivelsen utmynnar i förslaget »att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att tillsätta en arbetsgrupp för att i detalj genomgå föreliggande planer för ett gemensamt nordiskt institut för elementarpartikelfysik och förbereda ett avgörandet av frågan».

Med beaktande av elementarpartikelfysikforskningens vikt och den betydelse, som det nordiska samarbetet på naturforskningens områden äger för vårt land, får naturvetenskapliga kommissionen varmt tillstyrka det i skrivelsen framförda förslaget om tillsättande av en samnordisk arbetsgrupp.

Helsingfors den 22 september 1964

Olavi Granö

Juhani Kantele

¹ Yttrandet översatt från finska.

Tekniska högskolan¹:

Ett nordiskt samarbete inom fysiken och överhuvudtaget inom området för naturvetenskaperna och fysik är till nytta för vårt land, då de övriga nordiska länderna inom många områden står framom oss. Då utgifterna delas mellan länderna i proportion till nationalinkomsten blir det även ekonomiskt fördelaktigt för oss.

Tekniska högskolan anser att inrättandet av ett nordiskt institut för elementarpartikelfysik är önskvärt och understöder förslaget att tillsätta en arbetsgrupp. Då arbetsgruppens uppgift speciellt skulle vara att undersöka ärendet i detalj önskar tekniska högskolan inte i detta sammanhang ingripa i planeringsarbetet.

Otnäs den 10 september 1964

Rektor *Jaakko Rahola*

Sekreterare *Martti Liesto*

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Ovennevnte forslag — — — er oversendt følgende institusjoner til uttalelse: Universitetet i Bergen, Universitetet i Oslo, Norges almenvitenskapelige forskningsråd og Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd.

Det var på forhånd klart at fristen var for kort til å få noen grundig vurdering av forslaget, særlig på grunn av sommerferien. Svar er bare kommet fra *Universitetet i Bergen*. Universitetet viser i sitt svar til en uttalelse fra *professor B. Trumpy*. Denne lyder slik:

I den seinere tid er det i de europeiske land lagt fram en rekke planer for bygging av nye akseleratorer, som skal nyttes til forskning innenfor kjern-fysikk og de elementære partiklers fysikk.

De prosjekter som har størst interesse for vårt land er følgende:

1. Europeisk samarbeid ved bygging av »Storage rings» i Geneve (CERN II). Dette er en naturlig utvidelse av den nåværende virksomhet ved CERN, og det antas at de fleste medlemsland i CERN vil delta i dette prosjektet.

2. Europeisk samarbeid ved bygging av en 300 GeV protonsynchrotron-akselerator. CERN III.

3. Anskaffelse av en 20 MeV Tandem-akselerator til Norge. Denne maskin skal ifølge planene nyttes i et nasjonalt samarbeid innenfor kjernefysisk forskning.

4. Skandinavisk samarbeid ved bygging og drift av en 10 GeV akselerator, som skal nyttes av skandinaviske forskere ved undersøkelser over de elementære partiklers fysikk.

¹ *Yttrandel översatt från finska.*

Det er det sistnevnte prosjekt som nå skal forelegges for Nordisk Råd med et »medlemsforslag om opprettelse av et nordisk institutt for elementærpartikkel-fysikk.»

Et utvalg bestående av professorene *R. Tangen*, *H. Wergeland* og *B. Trumpy* har, etter anmodning fra Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd, utarbeidet et prioritetsforslag når det gjelder Norges eventuelle deltakelse i de ovenfor nevnte prosjekter 1—4.

Dette forslag blir nå drøftet av Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd og andre instanser.

Det er min oppfatning at man ikke bør ta standpunkt til et medlemsforslag i Nordisk Råd om opprettelse av et nordisk institutt for elementærpartikkel-fysikk før de nevnte instanser har tatt en avgjørelse vedrørende prioriteten for prosjektene 1—4.

Riktignok sies det i medlemsforslaget at man foreløpig bare tar sikte på å oppnevne en arbeidsgruppe, som skal *forberede* prosjektet, og det fremholdes at oppnevningen og bevilgningen til en slik gruppe ikke innebærer at de enkelte land *binder* seg til en endelig deltakelse i prosjektet.

Imidlertid er saken allerede på det nåværende tidspunkt så godt utredet at den kan danne grunnlaget for en prioritetsbeslutning, og det er min oppfatning at man bør avvente denne beslutning før man tar standpunkt til medlemsforslaget.

Det er grunn til å tro at Universitetet i Oslo ser på saken på samme måte.

Departementet må understreke at det ennå ikke er avgjort om den foreslåtte utbygging i CERN vil bli gjennomført. Særlig kan det synes usikkert om CERN III kan bli realisert. I tilfelle det skulle bli en mindre utbygging i CERN, vil det være naturlig å vurdere situasjonen for undervisning og forskning på dette område i de nordiske land ut fra den situasjon som da foreligger.

Oslo, 10. oktober 1964

Leif J. Wilhelmsen

Dag Omholt

Kirke- og undervisningsdepartementet viser til sitt brev av 10. oktober 1964 og meddeler hermed at *Det akademiske kollegium ved universitetet i Oslo* i møte 2. oktober 1964 har sluttet seg til en uttalelse fra *Fysisk institutt* om ovennevnte forslag. Uttalelsen lyder slik:

Forslaget om et nordisk institutt for elementærpartikkel-fysikk har tidligere vært grundig drøftet ved Fysisk institutt. Saken har også av Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd vært forelagt et utvalg bestående av professorene *R. Tangen*, *B. Trumpy* og *H. Wergeland*, i forbindelse med en prioritering av de forskjellige store kjernfysiske prosjekter som for tiden er aktuelle i vårt land. Disse prosjekter ble av utvalget prioritert slik:

1. Storage rings prosjektet i CERN.
2. Anskaffelse av en Tandem Van de Graaff generator på nasjonal basis.
3. Bygging av en 300 GeV akselerator i CERN.
4. Nordisk institutt for elementærpartikkel-fysikk.

Fysisk institutt har under våre tidligere drøftinger av denne sak vært av den oppfatning at det som aller mest trenges i Norge er, foruten å styrke vår deltakelse i CERN, å etablere et nasjonalt institutt for kjernfysikk i tilslutning til Universitetet i Oslo. (Pkt. 2 i prioritetslisten).

Forslag om opprettelse av et slikt institutt er vedlagt budsjettforslaget for 1966 for Universitetet i Oslo.

Fysisk institutt er derfor helt på linje med det ovennevnte utvalg når det gjelder prioriteringen av kjernefysiske prosjekter. Deltakelse i et nordisk institutt fra vår side må være betinget av at Norge ser seg råd til å bevilge de nødvendige beløp etter at vår deltakelse i CERN og finansieringen av et nasjonalt kjernfysisk institutt er sikret.

Et nordisk institutt for elementærpartikkel-fysikk representerer i seg selv et verdifullt tiltak, og vil på mange måter kunne gi verdifulle impulser til norsk forskning.

Fysisk institutt har intet imot at en detaljutredning av prosjektet blir foretatt, men det kunne kanskje være riktig å vente med beslutningen om å foreta en slik utredning inntil en på norsk hold har tatt standpunkt til den prioritering som er nevnt ovenfor.

Oslo, 17. oktober 1964

Conr. Löwö

H. Thorbjørnsen

Sve r i g e

Universitetskanslersämbetet:

— — — har kanslersämbetet inhämtat yttrande i ärendet från matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna vid universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg och Stockholm. Med översändande av dessa yttranden [*se nedan*] får kanslersämbetet för egen del anföra följande.

Den 17 september 1964 inkom till kanslersämbetet ett av vissa nordiska fysiker utarbetat förslag om inrättande av ett nordiskt institut för elementarpartikelfysik (Nordisk udredningsserie 1964: 3). Detta betänkande, vilket icke tidigare varit tillgängligt för kanslersämbetet och alltså ej varit bilagt remissen till universiteten, utgör enligt uppgift den grundval, på vilket nu ifrågasvarande medlemsförslag av maj månad 1964 utarbetats.

För att stödja elementarpartikelfysiken inom Norden och för att bringa den upp på samma nivå, relativt sett, som i England, Frankrike och Italien, föreslås i betänkandet att ett gemensamt nordiskt institut för forskning och undervisning inom elementarpartikelfysiken inrättas och förläggs vid någon av de befintliga nordiska universitetsstäderna. Vid institutet byggs en protonaccelerator, ehuru på sådant sätt, att den också kan accelerera deuteroner. Förutom själva acceleratoren bör enligt de sakkunniga en avancerad

hjälp utrustning, innefattande detektor- och databehandlingssystem, uppbyggas vid institutet. Detta bör svara för bostäder för vid detsamma verksamma gästforskare. Verksamheten inom elementarpartikelfysiken bör samtidigt kraftigt utvidgas vid de nordiska universiteten och högskolorna. Kostnaderna för institutet uppskattas till 30 miljoner schweizerfranc (MSF) per år och för elementarpartikelfysikverksamheten vid universitet och högskolor till 25 MSF per år, där verksamheten är fullt utbyggd. För att utarbeta detaljerna på vissa tekniska planer, som skisserats i betänkandet, föreslår de sakkunniga att en arbetsgrupp av acceleratorexperters tillsättes. Gruppen bör tillsättas tills vidare på ett år. Efter denna tid bör planerna för institutet vara så avancerade, att man kan avgöra huruvida gruppens verksamhet bör avbrytas eller utbyggas. Slutligen har de sakkunniga framhållit, att tillsättandet av arbetsgruppen inte innebär att de nordiska länderna i princip beslutar sig för att inrätta ifrågavarande institut.

I medlemsförslaget erinras om CERN och det redan etablerade nordiska samarbetet på den teoretiska atomfysikens område vid Nordita i Köpenhamn. Vidare framhålles att elementarpartikelfysiken är ett område, där det är särskilt angeläget att de nordiska länderna prövar om inte ett samarbete dem emellan skulle vara fruktbarande. Förslagsställarna har hemställt, »att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att tillsätta en arbetsgrupp för att i detalj genomgå föreliggande planer för ett gemensamt nordiskt institut för elementarpartikelfysik och förbereda ett avgörande av frågan».

De matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna vid universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg och Stockholm har samtliga i sina remissyttranden understrukit att elementarpartikelfysiken är ett av den moderna fysikens viktigaste forskningsområden och ansluter sig till förslaget om tillkallande av den föreslagna arbetsgruppen.

Såsom framgår av redogörelsen ovan har ifrågavarande utredning ej endast upptagit förslag om ett gemensamt nordiskt institut. Därjämte har de sakkunniga förordat att verksamheten inom elementarpartikelfysiken kraftigt utvidgas vid nordiska universitet och högskolor.

Kanslersämbetet har för sin del blivit övertygat om angelägenheten av förbättrade förutsättningar för ett aktivt forskningsarbete inom elementarpartikelfysiken. Det europeiska samarbetet inom detta område, baserat på CERN, har visat sig synnerligen fruktbarande. Emellertid föreligger svårigheter att ge yngre forskare tillfredsställande utbildning för att sätta dem i stånd att aktivt delta i den internationella forskningen vid CERN, där tiden vid acceleratorerna är för knapp för att i större utsträckning kunna användas för utbildningsändamål.

Med hänsyn till det anförda och till bl. a. de personella och ekonomiska resurserna synes i och för sig starka skäl tala för förslaget om nordiskt samarbete på acceleratorsområdet. Emellertid har kanslersämbetet i ett sam-

tidigt med detta yttrande avgivet utlåtande [*se Bihang*] över bl. a. framställning om anskaffning till fysiska institutionen vid universitetet i Uppsala av en tandem van de Graaf-accelerator förordad — bl. a. på grund av de sakkunnigas förslag att samtidigt med utbyggnaden av ifrågavarande nordiska institut skall företagas en kraftlig utvidgning vid universitet och högskolor av verksamheten inom elementarpartikelfysiken — att frågan om den kärnfysikaliska forskningens och forskarutbildningens organisation i Sverige och lokalisering blir föremål för en allsidig och förutsättningslös utredning. Enligt kanslersämbetets mening bör resultatet av detta arbete avvaktas. Därtill kommer att två större samarbetsprojekt nu är föremål för utredningar inom CERN och att en inom det svenska atomforskningsrådet tillsatt acceleratorkommitté ännu ej redovisat sitt arbete. Kanslersämbetet är sålunda ej berett att nu tillstyrka bifall till ifrågavarande medlemsförslag om tillkallande av en arbetsgrupp för behandling av frågan om ett nordiskt institut för elementarpartikelfysik.

Stockholm den 3 oktober 1964

Nils Gustav Rosén

Göran Hagbergh

BIHANG 1

Utlåtande av universitetskanslersämbetet i anledning av bl. a. framställning om anskaffande av accelerator till Uppsala universitet

Genom underdånig skrivelse den 14 november 1963 överlämnade dåvarande kanslern för rikets universitet framställning av det större akademiska konsistoriet vid universitetet i Uppsala angående medel till anskaffning av en tandem van de Graaff-accelerator till fysiska institutionen vid universitetet. I skrivelsen framhölls, att i ärendet verkställd utredning klart visat behovet i och för sig av de begärda medlen. Det vore emellertid fråga om anslag av sådan storleksordning att frågan om avvägning av det ifrågavarande behovet mot andra viktiga forskningsbehov i särskild grad måste tagas i beaktande. Synpunkter på denna avvägning ansåg sig kanslern icke böra anföra i då förevarande sammanhang. Med denna reservation hemställdes, att Kungl. Maj:t måtte utverka riksdagens medgivande att beställa nämnda accelerator jämte angiven utrustning intill ett belopp av 7 842 000 kr., att gäldas tidigast under budgetåret 1965/66. Därest förslaget vann statsmakternas bifall borde, innan kontrakt tecknades, kontraktsvillkoren underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Med anledning av nådig remiss den 3 december 1963 har därefter yttranden i ärendet avgivits av statens råd för atomforskning den 20 januari 1964,

statens tekniska forskningsråd den 30 januari 1964, malmfonden den 29 januari 1964 och byggnadsstyrelsen den 28 januari 1964.

Av atomforskningsrådets yttrande framgår att rådet den 17 januari 1963 tillsatt en kommitté för utredning av frågan om acceleratorer. Denna kommitté, acceleratorkommittén, inkom den 28 maj 1963 till rådet med ett delbetänkande, vari föreslogs att uppsalaprojektet utbröts och behandlades för sig, då projektet var tillräckligt utrett för att förslag om dess realiserande skulle kunna framläggas separat. Kommittén bedömde det som en fördel att ett av acceleratorprojekten igångsattes snarast, då därigenom dels värdefull tid skulle vinnas, dels kostnaderna för en modernisering av det svenska acceleratorbeståndet kunde utspridas över flera år. Kommittén förordade ifrågavarande anskaffning till fysiska institutionen i Uppsala av en tandem van de Graaff-accelerator. Kommittén framhöll, att den härvid utgick från att ytterligare projekt om nyanskaffning eller modernisering av acceleratorer skulle kunna realiserar inom den närmaste tiden.

Kommitténs förslag behandlades vid forskningsrådets sammanträde den 31 maj 1963, därvid rådets majoritet anslöt sig till acceleratorkommitténs förslag. Ledamoten av rådet — tillika ledamot av kommittén — professorn vid Chalmers tekniska högskola Nils Svartholm hänvisade till ett av honom avgivet särskilt yttrande till acceleratorkommitténs delbetänkande, i vilket han anmält avvikande mening.

I sitt förutnämnda yttrande den 20 januari 1964 har atomforskningsrådet tillstyrkt bifall till Uppsala universitets nu ifrågavarande framställning. Professor Svartholm var ej närvarande vid sammanträdet.

Tekniska forskningsrådet har i sitt yttrande framhållit, att utrustning av det slag varom här är fråga med stor sannolikhet kommer att behövas på olika håll i landet. Ett ställningstagande till ansökan från Uppsala måste därför, understryker rådet, bli beroende av om man finner det möjligt att tillgodose alla eller åtminstone flertalet av de institutioner, som har behov av dylik utrustning. Under förutsättning att Kungl. Maj:t fann att så vore fallet tillstyrkte rådet ansökan. Om Kungl. Maj:t däremot skulle finna att medel kan påräknas för enbart en eller eventuellt två anläggningar inom landet måste enligt rådets uppfattning frågan om utrustningens placering bli föremål för noggrann prövning, lämpligen genom en särskild utredning. Vidare framhåller tekniska forskningsrådet att ett ställningstagande till frågan om anskaffning av kostnadskrävande utrustning för kärnfysisk forskning givetvis ej heller får medföra att, utan avvägning av olika forskningsområdets angelägenhetsgrad, möjligheter till anskaffande av kostnadskrävande utrustning för andra forskningsområden beskäres. Enligt rådets mening vore det därför av vikt att man ej genom ett isolerat ställningstagande till ansökan från Uppsala band den framtida utvecklingen utan en helhetsbedömning av frågan.

Malmfonden framhåller att den begärda acceleratorn tillhör den typ av utrustning som är nödvändig för kontinuerligt bedriven forskning och högre undervisning och att därför kostnaden för densamma bör bestridas av medel över statsbudgeten.

Genom nådig remiss den 20 juli 1964 har nu universitetskanslersämbetet anmodats att i ärendet inhämta yttrande från berörda lärosäten samt att med beaktande av dessa yttranden och förutnämnda i ärendet tidigare inhämtade yttranden avgiva underdånigt utlåtande före den 1 oktober 1964. Med anledning härav har ämbetet infordrat yttranden från dels rektorsämbetena vid universiteten i Lund, Göteborg och Stockholm samt vid tekniska

högskolan i Stockholm och Chalmers tekniska högskola, dels organisationskommittén för teknisk högskola i Lund.

Kanslersämbetet, som erinrar om det inom Nordiska rådet väckta förslaget om ett nordiskt institut för elementarpartikelfysik, över vilket förslag ämbetet samtidigt avgivit yttrande till Nordiska rådet, har i detta sammanhang funnit sig böra till behandling upptaga ytterligare två framställningar, nämligen dels framställning den 4 juni 1964 från dåvarande rektorsämbetena vid Göteborgs universitet och Chalmers tekniska högskola vari hemställts, att frågan om tillkommande accelerators förläggning blir föremål för en förutsättningslös utredning, dels framställning den 24 september 1964 från konsistorierna vid nämnda lärosäten angående anskaffning till Göteborg av en tandemgeneratoranläggning.

Vad först beträffar de av kanslersämbetet i ärendet inhämtade remissyttrandena har samtliga utom rektorsämbetena i Göteborg ansett att uppsala-förslaget kan behandlas separat och tillstyrkt bifall till detta. Vikten av att även andra aktuella och angelägna acceleratorprojekt kan förverkligas har emellertid samtidigt betonats.

Rektorsämbetena i Göteborg har i sina remissyttrandena med hänvisning till förutberörda framställning den 4 juni 1964 och till vad tekniska forskningsrådet i sitt yttrande av den 30 januari 1964 anfört båda framhållit, att med slutligt ställningstagande till det remitterande förslaget bör anstå tills en kartläggning skett av olika placeringsalternativs för- och nackdelar. Sedermera har konsistorierna i Göteborg med förutnämnda skrivelse den 24 september 1964 överlämnat en av professorn i fysik Nils Ryde framlagd utredning rörande anskaffning av en tandemgeneratoranläggning för forskning rörande atomkärnornas struktur och egenskaper i syfte dels att utredningen skall kunna ingå i underlaget för de fortsatta övervägandena, dels att den i utredningen gjorda kostnadsberäkningen skall kunna läggas till grund för äskande av medel till den av konsistorierna tillstyrkta anskaffningen.

Vid sin behandling av de nu närmast aktuella förslagen om upprustning av acceleratorsresurserna, nämligen genom anskaffning av accelerators till Uppsala och Göteborg samt genom inrättande av ett nordiskt institut för elementarpartikelfysik, har kanslersämbetet blivit övertygat om angelägenheten av en allsidig och förutsättningslös utredning — delvis som komplement till acceleratorkommitténs utredning — av frågan om den kärnfysikaliska forskningens och forskarutbildningens organisation och lokalisering. Den för sådan utbildning och forskning erforderliga utrustningen är så kostnadskrävande, att det enligt kanslersämbetets mening allvarligt kan ifrågasättas om ej en större koncentration av resurserna bör eftersträvas. Med hänsyn till forskningens och utbildningens behov och den snabba utvecklingen inom ifrågavarande område måste utredningen utföras utan dröjsmål. Med erinran om rektorsämbetenas i Göteborg förutberörda underdåniga framställning den 4 juni 1964 föreslår kanslersämbetet, att den förordade utredningen utföres genom Kungl. Maj:ts försorg alternativt att kanslersämbetet erhåller uppdrag att skyndsamt verkställa densamma i samarbete med berörda forskningsråd eller forskningsrådets samarbetsdelegation.

Samtidigt är det av vikt att en erforderlig upprustning av acceleratorresurserna inom landet ej onödigt försenas. Handlingarna i ärendet utvisar att det föreligger ett starkt behov av i varje fall ytterligare en accelerator. Placeringen av denna är enligt kanslersämbetets bedömning avhängig av den utredning, om vilken ämbetet här ovan framlagt förslag. Fullt tillräckligt

underlag för ett riksdagens ställningstagande i själva anskaffningsfrågan torde emellertid få anses föreligga. Kanslersämbetet förordar, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga åtgärder för anskaffning av en tandemgeneratoranläggning inom en kostnadsram av 8 000 000 kr., att förläggas till den institution som efter utredning om den kärnfysikaliska forskningens och forskarutbildningens organisation och lokalisering finnes lämpligast.

Stockholm den 6 oktober 1964

Nils Gustav Rosén

Göran Hagbergh

BIHANG 2

Utlåtande från tekniska högskolan i Stockholm i anledning av bl. a. framställning om anskaffande av accelerator till Uppsala universitet

— — — får rektorsämbetet dels såsom eget yttrande åberopa vad sektionen för teknisk fysik vid högskolan i särskilt yttrande anfört i ämnet [*se nedan*], dels i anslutning härtill betona att realiserandet av ifrågavarande projekt, mot vilket rektorsämbetet alltså icke har någon erinran, icke får hindra ett fullföljande av övriga aktuella och angelägna acceleratorprojekt, redovisade i sektionens yttrande. I likhet med sektionen vill rektorsämbetet härjämte instämma i vad som i detta hänseende anförts från tekniska forskningsrådet i dess remissvar den 30 januari 1964 över ifrågavarande framställning.

Stockholm den 9 september 1964

Yngve Gustafsson

Tjfr rektor

Hans Bolinder

Byråchef

BIHANG 3

Utlåtande från sektionen för teknisk fysik vid tekniska högskolan i Stockholm i anledning av bl. a. framställning om anskaffande av accelerator till Uppsala universitet

Sektionen vill först erinra om att enligt Forskningsberedningens promemoria nr 5, »Svenska och internationella utbyggnadsprojekt för partikelacceleratorer», föreligger bestämda acceleratorprojekt vid följande universitet och högskolor:

1. Forskningsinstitutet för atomfysik i Stockholm: ombyggnad av befintlig cyklotron,
2. Gustaf Werners institut i Uppsala: ombyggnad av befintlig cyklotron,
3. Fysikum i Uppsala: nyanskaffning av accelerator,
4. Fysikinstitutionerna vid universitetet och Chalmers tekniska högskola i Göteborg: nyanskaffning av accelerator (identisk med den under pkt 3).

Enligt sektionens uppfattning måste dessa projekt samtliga betecknas såsom mycket starkt motiverade och av livsviktig betydelse för var och en av dessa institutioner. Det synes därför angeläget, att samtliga dessa projekt genomföres. Det är sektionens uppfattning, att realiserandet av dessa utbyggnadsplaner dock endast kommer att tillfredsställa de mest trängande behoven inom detta område av forskning och undervisning.

Sektionen vill därför varmt tillstyrka, att en Tandem van de Graaff-accelerator anskaffas till fysiska institutionen vid Uppsala universitet, och vill helhjärtat instämma i vad som av Statens bakteriologiska forskningsråd härom anförts i dess remissvar i detta ärende.

Stockholm den 7 september 1964

K. E. Larsson

BILANG 4

Utlåtande från organisationskommittén för teknisk högskola i Lund i anledning av bl. a. framställning om anskaffande av accelerator till Uppsala universitet

Professor Kai Siegbahns utredning visar klart behovet av en modern partikelaccelerator för fysiska institutionen i Uppsala. Den föreslagna acceleratortypen torde vara den lämpligaste för den avsedda användningen. Vid valet mellan att köpa en färdig maskin eller att tillverka den i egen regi, har han stannat för det förra alternativet. Organisationskommittén finner också, att detta alternativ är att föredra. Välgrundade krav på en modernisering och upprustning av den kärnfysiska apparaturen har framställts av en rad institutioner i landet, bl. a. Chalmers tekniska högskola, som äskat motsvarande apparatur. Med hänsyn till omfattningen av den i Uppsala bedrivna forskningen och utbildningen står det klart, att denna institutions behov av accelerator snarast bör tillgodoses, vilket bl. a. framgår av Statens råd för atomforskningens ställningstagande. Organisationskommittén vill dock understryka vikten av att även frågan om CTH:s kärnfysiska apparatur får en snabb och positiv lösning.

Lund den 10 september 1964

Hjalmar Olson

Lars Ingvar

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Uppsala universitet:

En av den moderna fysikens nyaste och viktigaste grenar är studiet av elementarpartiklarna. Frånsett kännedomen om de »klassiska» partiklarna, protonen, neutronen, elektronen samt positronen har nästan all vår nuvarande kunskap om elementarpartiklarna tillkommit under mindre än tjugo år och studiet av dessa har lett till många utomordentligt viktiga och överraskande upptäckter, ägnade att fördjupa vår förståelse av materiens in- nersta byggnad.

Fram till början av 1950-talet var man hänvisad till att använda den kosmiska strålningen, vilken var den enda källa för partiklar med de extremt höga energier denna forskning kräver. Trots att denna strålning har synnerligen låg intensitet gjordes under denna tid ett flertal viktiga upptäckter, speciellt ifråga om mesonerna. Tack vare att man hade strålningskällan gratis kunde forskningarna bedrivas med enkla och billiga medel och inga tekniska eller ekonomiska hinder fanns för enskilda laboratorier även i små länder att arbeta på detta område. Å andra sidan medförde strålningens ringa intensitet att en mängd problem inte kunde angripas. Därför fick elementarpartikelfysiken ett storartat uppsving när man för omkring tio ar sedan i U. S . A. och Sovjetunionen färdigställt stora acceleratorer, vilkas intensitet mångfaldigt överträffar den kosmiska strålningens. Bl. a. ledde detta snabbt till sådana grundläggande upptäckter som antiprotonen och antineutronen.

Acceleratorer av denna storlek är emellertid så dyrbara att inget enskilt europeiskt land ansåg sig ha råd att bygga och driva en sådan. Man bildade därför CERN, i vilket flertalet av dessa länder deltar. Där har man byggt flera acceleratorer, den största på 25 milliarder elektronvolt. Laboratorierna är tillgängliga för gästforskare från medlemsstaterna, men de tyngsta acceleratorerna är intensivt utnyttjade för de mest grundläggande och komplicerade försöken och kan därför endast i ringa utsträckning disponeras av gäster. Om emellertid dessa vid återkomsten till sitt hemland har tillgång till »medeltung» apparatur kan de där fortsätta sina forskningar inom de områden av elementarpartikelfysiken, som inte kräver de allra högsta energierna. Dylig apparatur finns i England, Frankrike och Tyskland men är alltför dyrbar för de mindre länderna, t. ex. de nordiska. Ett samgående mellan de nordiska länderna skulle däremot göra det möjligt att anskaffa och driva den apparatur, som är nödvändig för att dessa länders forskare framgångsrikt skall kunna delta i det intensiva forsknings- och utbildningsarbete som nu pågår inom detta ytterligt viktiga område av den moderna fysiken.

Sektionen vill därför starkt understryka vikten av ett en arbetsgrupp bildas med uppgift att i detalj planera ett nordiskt institut för elementar-

partikelforskning. Denna planering bör givetvis ske i samarbete med Atomforskningsrådets accelerationskommitté.

Uppsala den 10 september 1964

Gösta Liljequist

Marianne Hasselrot-Herbai

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Lunds universitet:

De stora principella framstegen inom den fysikaliska forskningen under det innevarande århundradet har blivit möjliga i och med att materiens minsta beståndsdelar blivit tillgängliga för experimentella undersökningar. Studiet av atomhöljets fysik ledde för cirka fyrtio år sedan till uppställandet av de numera välkända kvantmekaniska lagar, som visat sig väl beskriva också atomkärnornas inre. Utvecklingen inom kvantmekaniken har också fått stor betydelse för angränsande vetenskaper liksom för hela vår uppfattning av naturen. En korrekt behandling av t. ex. den kemiska bindningen är inte möjlig utan kvantmekanikens hjälp. Mycket viktiga tekniska tillämpningar av kvantmekanikens lagar existerar också (t. ex. transistorn).

Den internationella grundforskningen inom fysiken ägnar sig idag i stor utsträckning åt att studera egenskaperna av elementarpartiklarna d. v. s. de beståndsdelar, av vilka atomkärnorna själva är uppbyggda. Elementarpartikelfysiken är för närvarande ett av de mest fundamentala områdena av den fysikaliska forskningen varvid det väsentliga problemet är frågan huruvida de kvantmekaniska lagarna också är giltiga för de små avstånd och höga energier, man här sysslar med. Speciellt har det under de allra senaste åren blivit möjligt att studera de nya resonanser, som visat sig existera vid växelverkan mellan elementarpartiklar. Dessa resonanser ger viktiga upplysningar om grundläggande fysikaliska problem.

För de små länderna är det mycket svårt att bedriva experimentell forskning på egen hand inom elementarpartikelfysiken på grund av de höga kostnaderna. Det europeiska samarbetet inom detta område baserat på CERN har visat sig synnerligen fruktbarande, men är i dagens läge ej tillräckligt. Bland annat föreligger stora svårigheter att ge yngre forskare tillfredsställande utbildning i hemlandet för att göra dem i stånd att aktivt delta i den internationella frontforskningen vid CERN. Tiden vid CERN-acceleratorerna är för knapp för att kunna användas till annat än utförandet av större och viktiga experiment av de mest kvalificerade forskarna. Sådana experiment har dock ofta blivit möjliga på grund av den utveckling, som skett på andra platser, under mindre hektiska förhållanden och

genom experiment, utförda vid energier och intensiteter, som är mindre än de, som kan uppnås vid CERN.

En grupp nordiska fysiker har i början av 1964 avgivit ett betänkande med förslag om inrättande av ett nordiskt institut för elementarpartikelfysik (Nordisk udredningsserie 1964: 3). Ett nordiskt samarbete inom detta område skulle ge de personella och ekonomiska resurser, som erfordras för en aktiv insats inom den experimentella elementarpartikelforskningen. Det föreliggande medlemsförslaget från Nordiska rådet refererar till ovan nämnda förhållanden och mynnar ut i ett förslag att en nordisk arbetsgrupp bör tillsättas för att »i detalj genomgå föreliggande planer för ett gemensamt nordiskt institut för elementarpartikelfysik och förbereda ett avgörande av frågan». Med hänvisning till den fundamentala betydelsen av detta forskningsområde och till betydelse av ett nordiskt samarbete inom detta fält vill fakulteten livligt tillstyrka förslaget att denna arbetsgrupp inrättas.

Lund den 2 september 1964

På matematisk-naturvetenskapliga fakultetens vägnar:

Ake Pleijel

Birgitta Eriksson

BIHANG

Utlåtande från Lunds universitet i anledning av bl. a. framställning om anskaffande av accelerator till Uppsala universitet

Rektorsämbetet vid universitetet i Lund, som anmodats inkomma med yttrande över en framställning angående medel till anskaffande av en »Tandem van de Graaff-accelerator» till fysiska institutionen vid universitetet i Uppsala får, efter hörande av professorn i fysik Sten von Friesen, härmed anföra följande.

Till följd av Atomkommitténs och sedermera statens råds för atomforskning verksamhet under en lång följd av år har i vårt land en betydande utveckling ägt rum på kärnfysikens och högenergifysikens område. Goda institutioner har byggts upp och man har fått fram en kår av välutbildade och verksamma forskare och lärare inom ämnets olika delar. Bland dessa institutioner intar den av professor Kai Siegbahn i Uppsala ledda institutionen den främsta platsen inom kärnspektroskopien till följd av den utmärkta mätutrustning, som där skapats och genom det stora antal yngre forskare, som utbildats och nu arbetar både inom det speciella området och på närliggande fält.

Som en följd av den intensiva verksamheten i Uppsala och på andra håll har de mera lättåtkomliga resultaten nu skördats, och man har nått därhän, att det blir nödvändigt att anskaffa en modern partikelaccelerator för

att verksamheten skall kunna fortgå på ett rationellt sätt med skäligt tillvaratagande av de befintliga resurserna och de hittills vunna erfarenheterna.

Den utredning, som framlagts av professor Kai Siegbahn, visar på ett övertygande sätt att den föreslagna acceleratorn är väl lämpad för sitt ändamål och att den jämsides kan utnyttjas för värdefull forskning inom fasta tillståndets fysik, inom radio- och biofysik, aktiveringsanalys m. fl. områden.

Valet har stått mellan att inköpa en kommersiellt tillgänglig acceleratör eller att bygga den med hjälp av institutionens egna vetenskapliga och tekniska resurser. Under en lång följd av år har acceleratöranläggningar byggts upp i vårt land där de synliga kostnaderna kunnat hållas låga, i vissa fall synnerligen låga, genom mycket betydande insatser från institutionernas ordinarie personal. Tillvägagångssättet har varit nödvändigt i ett skede där färdig utrustning ej har kunnat köpas eller där det har gällt ett direkt utvecklingsarbete. En avsevärd nackdel har varit den hårda belastningen på institutionsledningen och framförallt den förlängning av studietiden för högre examina, som blivit en oundviklig följd. När professor Siegbahn har stannat för att föreslå inköp av en färdig acceleratör med utrustning är detta i nuvarande läge utan tvivel ett klokt val.

En upprustning och modernisering av den kärnfysiska forskningsutrustningen blir nödvändig också på andra håll i landet för att den högre utbildningen och forskningen skall kunna fortlöpa på ett tillfredsställande sätt. Det står emellertid klart att vid en avvägning mellan olika institutioners krav det under alla omständigheter blir nödvändigt att tillgodose Uppsala institutionen med en modärn partikelacceleratör.

Rektorsämbetet tillstyrker sålunda att fysiska institutionen i Uppsala utan dröjsmål bereds möjlighet att anskaffa den äskade van de Graaff-acceleratören av tandemtyp jämte erforderlig hjälpapparat.

Lund den 9 september 1964

Ph. Sandblom

Stig Hammar

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Göteborgs universitet:

En återblick på den fysikaliska forskningens historia visar att de verkligt stora framstegen inom denna vetenskap inneburit i första hand rent begreppsmässiga omvärderingar i uppfattningen och beskrivningen av omvärlden av största betydelse för utformningen av vår världsbild, i andra hand och efter en viss längre eller kortare tids mognad, helt revolutionerande tekniska landvinningar. Fysikens frontlinje har under det senaste seklet gått över termodynamiken, den elektromagnetiska strålningen och atomfysiken för att i våra dagar beröra först kärnfysiken och nu senast elementarpartikelfysiken. Kärnfysiken har för sin del redan lämnat sina bidrag på gott och ont till tekniken. Elementarpartikelfysiken är ännu en

ren grundvetenskap, vilken befattar sig med materiens olika existensformer. Ännu för bara drygt 30 år sedan kände man endast två sådana former, protonen och elektronen. Numera känner man ungefär hundra gånger så många. Forskningen på detta område kräver emellertid så stora koncentrerade resurser, att endast stora länder eller små länder i samverkan kan mobilisera dem. Det samarbete, som i detta syfte etablerats genom den europeiska organisationen CERN, har visat sig högst betydelsefullt och ur både vetenskaplig och organisatorisk synpunkt synnerligen framgångsrikt. Medlemsstaterna kommer inom de närmaste åren att få ta ställning till planer på väsentliga utvidgningar av denna verksamhet, bl. a. till frågan om byggandet av en protonaccelerator för 300 GeV. Den kommitté, som inom CERN lade fram förslag om denna supermaskin för elementarpartikelforskning i första linjen, rekommenderade emellertid också en breddning av denna forskning genom inrättandet av regionala forskningscentra. Förslaget om en gemensam nordisk insats inom elementarpartikelforskningen är därför både en nordisk angelägenhet och ett uttryck för ett intresse att genom egen forskning och utbildning bidra till en samfällid europeisk insats på ett av vetenskapens mest vitala och fascinerande områden.

Med hänvisning till detta forskningsområdes fundamentala betydelse får fakulteten sålunda tillstyrka föreliggande medlemsförslag från Nordiska rådet om tillsättandet av en arbetsgrupp. Denna arbetsgrupp bör enligt fakultetens mening ha till uppgift att granska det föreliggande förslaget om planer för ett nordiskt institut samt att tillvarata de nordiska ländernas gemensamma intressen, då det gäller att utnyttja CERNs nuvarande och kommande resurser.

Göteborg den 4 september 1964

Sten Rudberg

Ernst Uddenberg

BILAG 1

**Utlåtande från Göteborgs universitet i anledning av bl. a. framställning om
anskaffande av accelerator till Uppsala universitet**

Sedan härvarande matematisk-naturvetenskapliga fakultet anmodats att yttra sig i ärendet, har fakulteten i yttrande till rektorsämbetet den 4 september 1964 anfört följande.

Vad angår det remitterade ärendet angående anskaffande av en tandemgenerator till fysiska institutionen i Uppsala anser fakulteten i likhet med vad statens tekniska forskningsråd i sitt i ärendet avgivna yttrande anfört,

att ett ställningstagande till framställningen från Uppsala-universitetet måste bli beroende av om man finner det möjligt att i den utsträckning, som framställningen anger, tillgodose alla eller åtminstone flertalet av de institutioner, som ha behov av dylik utrustning. Om medel kan påräknas endast till en eller två anläggningar av ifrågavarande art inom landet, bör frågan om dessas placering bli föremål för noggrann prövning såsom Rektorsämbetet gemensamt med Rektorsämbetet vid Chalmers tekniska högskola i särskild skrivelse den 4 juni 1964 hemställt.

Med återställande av remissakten får rektorsämbetet för sin del anföra, att det instämmer i fakultetens yttrande.

Göteborg den 9 september 1964

Hjalmar Frisk

S. Ströberg

BIHANG 2

Utlåtande från Chalmers tekniska högskola i anledning av bl. a. framställning om anskaffande av accelerator till Uppsala universitet

Rektorsämbetena vid Göteborgs universitet och Chalmers har tidigare anmält sin mening, att frågan om framtida förläggning av acceleratorer bör utredas. Såsom stöd för denna mening åberopas Tekniska forskningsrådets i ärendet avgivna yttrande den 30 januari 1964¹. Rektorsämbetenas skrivelse i ärendet, den 4 juni 1964, bilägges [*se nedan*].

Chalmers rektorsämbete understryker ånyo innehållet i Tekniska forskningsrådets yttrande samt föreslår, att slutligt ställningstagande till det remitterade anslagsäskandet får anstå tills en kartläggning skett av de olika placeringsalternativens för- och nackdelar.

Göteborg den 9 september 1964

L. Rönnmark

Ragnar Thun

¹ Här ej tryckt.

Framställning från Göteborgs universitet och Chalmers tekniska högskola angående anskaffning och placering av apparatur för forskning rörande atomkärnornas struktur och egenskaper

A. Skrivelse från konsistorierna vid Göteborgs universitet och Chalmers tekniska högskola till universitetskanslersämbetet

Konsistorierna vid Göteborgs universitet och Chalmers tekniska högskola får gemensamt överlämna bilagda av professorn i fysik, Nils Ryde, framlagda utredning rörande anskaffning av en tandemgeneratoranläggning för forskning rörande atomkärnornas struktur och egenskaper.

Konsistorierna erinrar om, att lärosätenas rektorsämbete i gemensam underdånig skrivelse den 4 juni 1964 hemställt om en utredning av frågan om framtida placering av tandemgeneratorer för forskning. Vidare erinras om, att rektorsämbetet vid Chalmers tekniska högskola i remissyttrande till Universitetskanslersämbetet den 9 september 1964 över en framställning av Uppsala universitet om medel för anskaffning av en tandem van de Graaf-accelerator föreslagit, att slutligt ställningstagande till detta anslagsäskande bör anstå tills en kartläggning skett av de olika placeringsalternativens för- och nackdelar. Motsvarande yrkande om utredning har i enlighet med förslag av Göteborgs universitets matematisk-naturvetenskapliga fakultet framförts av rektorsämbetet vid universitetet i remissyttrande den 9 september 1964 i samma ärende.

När konsistorierna nu gemensamt framlägger bilagda utredning, är det i syfte *dels* att densamma må kunna ingå i underlaget för de fortsatta överväganden, som förutsättes komma att ske beträffande placeringsalternativen, *dels* att den i utredningen gjorda kostnadsberäkningen skall kunna läggas till grund för äskande om medel till den av konsistorierna tillstyrkta anskaffningen.

Detta ärende har behandlats vid sammanträde med Göteborgs universitets konsistorium den 24 september 1964 och med Chalmers tekniska högskolas konsistorium samma dag.

Göteborg den 24 september 1964

Hjalmar Frisk

L. Rönmark

S. Ströberg

Ragnar Thun

B. Utredning beträffande anskaffning av tandemgeneratoranläggning för forskning rörande atomkärnornas struktur och egenskaper

(Av professor Nils Ryde)

Undertecknad får härmed hemställa att Göteborgs universitet och Chalmers tekniska högskola i gemensam petitaskrivelse äskar medel för anskaffande till institutionsgruppen för fysik vid Göteborgs universitet och Chalmers tekniska högskola av en tandemgeneratoranläggning för en spänning av $2 \times 7,5$ MV för forskning ifråga om atomkärnornas struktur och egenskaper.

I. Forskningsuppgiftens betydelse och aktualitet i allmänhet

Ett av de viktigaste hjälpmedlen för utforskning av atomkärnornas struktur och egenskaper är van de Graaffgeneratorerna eller bandgeneratorerna. Utrustade med stabiliseringssystem möjliggör dessa acceleration av laddade partiklar till höga, kontinuerligt variabla energier, varvid en utomordentlig energikonstans kan erhållas. Dessa accelerators utgör därför ett av kärnfysikens viktigaste precisionsinstrument. De har spelat en synnerligen viktig roll vid utforskningen av atomkärnornas struktur och egenskaper därigenom att de bl. a. möjliggjort noggranna bestämningar av kärnornas energinivåer genom användning av dels elastiska och inelastiska spridningsprocesser, dels resonansreaktioner. Undersökningsmetoder har också tillåtit bestämning av kärnmoment, spin och paritet för exciterade kärntillstånd genom mätning av vinkelfördelning och korrelation av emitterade partiklar. Studiet av kärnreaktioner, Coulombexcitationsprocesser och spridningsförsök har lämnat viktiga bidrag till förståelsen av kärnkrafterna och till fenomenens modellmässiga tolkning.

De hittills mest använda bandgeneratorerna har konstruerats för spänningar om 4—5 MV. Tre sådana har funnits i vårt land, i Lund, i Göteborg och i Studsvik, och med dem har utförts och utföres ett betydande forskningsarbete. Man är emellertid vid dessa begränsad till studium av de lätta elementens kärnor, då Coulombbarriären vid de tyngre elementen fordrar högre accelerationsspänningar än dessa instrument ger. För precisionsmätningar vid de tyngre elementens kärnor är tandemgeneratorer, som kan sägas bestå av två eller flera efter varandra kopplade bandgeneratorer, de lämpligaste accelerators. Det aktuella intresset att kunna följä mätningarna med enkla bandgeneratorer till högre energier har lett till installation av ett 15-tal tandemläggningar under de senaste åren. I Europa finns sådana i Danmark, England (två stycken), Tyskland, Frankrike och Schweiz. Ytterligare ett 10-tal är under byggnad.

II. Speciella forskningsuppgifter avsedda att utföras med den i Göteborg planerade tandemgeneratorn

I Göteborg har under de senaste åren bedrivits studier av energidifferenserna mellan korresponderande kärntillstånd, d. v. s. tillstånd, som endast skiljer sig därigenom, att en proton i ett visst tillstånd övergått i en neutron i ett analogt tillstånd eller omvänt. Det har därvid visat sig, att för de lättare nukleiderna med masstal upp till c:a 60 dessa energidifferenser utgör enkla funktioner av masstalet i serier av nukleidpar, karakteriserade av samma värden på det isotopiska spinnet π . Detta har hittills studerats vid

nukleider med udda masstal. Det är ur denna framställning möjligt att empiriskt bestämma differenserna mellan parbildningsenergierna, d. v. s. differenserna mellan den energi, som åtgår för att bryta upp ett neutronpar, och den energi, som frigöres vid bildningen av ett protonpar, eller vice versa och fastställa, hur dessa energier varierar med masstalet. Då det gäller att identifiera de korresponderande tillstånden, råder det stundom en viss osäkerhet, beroende på att spin och paritet ofta är okända. Känner man å andra sidan spin och paritet för det ena av de korresponderande tillstånden, ger denna Coulombenergisystematik möjlighet att med tämligen stor säkerhet bestämma spin och paritet för det andra tillståndet. Det är också möjligt att förutsäga läget av energinivåer, som ännu ej experimentellt bestämts. Genom kännedom om de korresponderande tillstånden skapas för varje kärna en stomme av energinivåer, vilkas karaktär och ursprung man kunnat fastställa. (Prof. Ryde har på inbjudan föreläst över dessa problem vid Helsingfors universitet.)

Möjligheten att härleda en systematik av detta slag har framkommit genom den utvidgade kännedomen om kärnspektra, som de senare årens mätningar framförallt med bandgeneratorer och tandemgeneratorer frambragt. Enbart betaspektroskopiska mätningar, som i allmänhet ej ger energinivåer högre än c:a 2 MeV, skulle varit helt otillräckliga för att säkerställa systematiken. Den kunskap, som erhålles genom beta-radioaktiva sönderfall, måste med nödvändighet bli något fragmentariskt också av det skälet, att populationen av nivåerna bestäms av urvalsreglerna för beta-sönderfallet. Härigenom uppträder vid varje sönderfall huvudsakligen nivåer med vissa bestämda spinvärden, medan nivåer med andra spinvärden icke populeras vid sönderfallet. Det är därför möjligt, att det i många kärnor även vid låga energier finns tillstånd med högre spinvärden, som förblivit oupptäckta. För att kunna utvidga den ovannämnda systematiken och undersöka dess giltighet vid tyngre element är tillgång till en tandemgenerator oungänglig.

Man har redan erhållit mycken information genom studier av (n, γ) - och (p, γ) -reaktioner. Det finns emellertid ett stort antal andra reaktioner, som är av intresse i detta sammanhang, t. ex. (d, p) - och (p, p') -reaktioner, Coulombexcitation m. fl. För undersökningar av dessa typer av reaktioner är tandemgeneratoren det bästa och mångsidigaste instrumentet, i vissa fall det enda användbara. Den höga energien och goda energidefinitionen ger möjlighet att utföra precisionsmätningar inom ett stort energiintervall. Här föreligger ett synnerligen vidsträckt forskningsområde.

En intressant tillämpning av principen för detaljerad balans är studiet av (γ, p) - och (p, γ) -reaktionerna. (γ, p) -reaktionen är den dominerande kärnfotoreaktionen i lätta och medeltunga kärnor. Studium av denna ger information om mekanismen för kärnabsorption av gammastrålning. Man vet genom sådana arbeten i stora drag, hur tvärsnittskurvan ser ut, att huvuddelen av absorptionen är koncentrerad till en s. k. jätteresonans av elektrisk dipolkaraktär. Emellertid är undersökningar av kärnfotoeffekten mycket besvärliga, beroende på att man icke har tillgång till monokromatisk gammastrålning av variabel energi. Man är hänvisad till att arbeta med kontinuerlig bromsstrålning, vilket i hög grad komplicerar tydningen av experimenten. (Dylika undersökningar har utförts i Lund av prof. Sven Johansson.) Ett värdefullt komplement är därför undersökningar av (p, γ) -reaktioner. Om man väljer ut den gammastrålning, som går direkt till grundtillståndet, kan man ur tvärsnittskurvan för (p, γ) -reaktionen beräkna tvärsnittskurvan för den del av (γ, p) -reaktionen, som motsvarar pro-

tonövergången till grundtillståndet. För undersökningar av detta slag är det nödvändigt att ha tillgång till så höga protonenergier, att en tandemgenerator är en förutsättning. För att registrera gammastrålningen måste man använda en detektor med hög känslighet men samtidigt med en så god upplösningsförmåga, att det är möjligt att välja ut grundtillståndsövergångarna. För detta ändamål skulle en trekristallspektrometer av en typ, som utvecklats i Göteborg, vara mycket lämplig. Enstaka undersökningar av detta slag har utförts för några lätta kärnor, men ett systematiskt och detaljerat studium även omfattande tyngre kärnor återstår att genomföra. Det vore även önskvärt att utföra motsvarande undersökningar vid (α, γ) -, (d, γ) -, o. s. v. reaktioner, vilka är praktiskt taget okända. Härigenom skulle man få upplysningar om vilka partiklar, som emitteras vid kärnfotoreaktioner.

Som bekant kan en kärna exciteras dels genom att energi tillföres en enstaka partikel, vilket ger upphov till enpartikelspektra, dels genom att energi kollektivt fördelas på »nukleonmolnet» utanför den slutna skalstrukturen, vilket ger upphov till rotations- och vibrationsspektra, och slutligen dels genom tillförelse av energi till den slutna skalstrukturen (kärnans »core»). De senare excitationerna fordrar i allmänhet hög energi. Längst kända av dem är de ovan nämnda jätteresonanserna vid kärnfotoreaktioner, som har karaktären $J\pi = 1^-, T = 1$. Man har starka skäl förmoda, att även andra slags jätteresonanser existerar. Resonanser av typen $J\pi = 2^+, T = 0$, svarande mot kvadrupolvibrationer av den slutna skalstrukturen, bör vid tyngre element ligga omkring 10 MeV. Nivåer av typen $J\pi = 1^+, T = 1$ kan förväntas ha en energi mellan 5 och 10 MeV och spela en viss roll för (n, γ) -reaktioner. Då de senare reaktionerna studeras av CTH:s arbetsgrupper dels vid reaktorn R 1 i Stockholm, dels vid reaktorn R 2 i Studsvik, skulle möjligheten att studera dessa resonanser med tandemgenerator vara av utomordentligt värde. Av övriga resonanser må nämnas den av typen $J\pi = 2^+, T = 1$, som uppträder vid c:a 15 MeV. En resonanstyp, som är något bättre känd, karakteriseras av $J = 3^-, T = 0$ och förmodas komma till stånd genom oktopolvibration av den slutna skalstrukturen. Den uppträder vid c:a 3 MeV i många kärnor, men en mera systematisk undersökning av dessa resonanser skulle vara av stort värde. För undersökning av dessa olika resonanser är en tandemgenerator det bästa, i många fall det enda tänkbara hjälpmedlet. Problemet kan angripas via ett flertal olika kärnreaktioner, exempelvis genom (d, p) -, (p, p') - o. s. v. reaktioner. Ett detaljerat studium av tvärsnittskurvor, energispektra, vinkelfördelningar etc. ger möjlighet att bestämma övergångarnas karaktär och därmed också de inblandade resonansernas typ. Det bör framhållas, att reaktioner av typen (p, γ) i stor omfattning studerats i Göteborg, varför en avsevärd erfarenhet på detta område redan finnes.

Av utomordentligt stort intresse är möjligheten att med tandemgenerator accelerera tunga joner till höga energier. Vid Chalk River-laboratoriet har 25 olika joner kunnat accelereras, varvid atomerna avklänts upp till 9 elektroner. De så erhållna, snabba jonerna har synnerligen mångsidig användning. Med dessa kan kärnor produceras av nukleider, som är belägna på större eller mindre avstånd från stabilitetsområdena. Dessa i allmänhet kortlivade kärnor är ofta helt okända. Kännedom om deras spektra är mången gång önskvärd icke minst för den ovan nämnda Coulombenergisystematiken.

I en tandemgenerator kan alfapartiklar accelereras till så höga energier, att den oelastiska spridningen av alfapartiklarna kan studeras högt upp i det periodiska systemet. Spinbestämningar av exciterade nivåer kan utföras

genom registrering av oelastiskt spridda alfapartiklar i bakåtriktningen i koincidens med gammastrålningen i olika riktningar.

Tunga joner av hög hastighet är mycket lämpade för Coulombexcitation, då utbytet blir betydande. Man kan excitera såväl rotations- som vibrations-tillstånd. Även för multiplexcitation blir utbytet så högt, att man kan hoppas att därigenom excitera nivåer, som är svåra att nå på annat sätt. En systematisk undersökning härav är av stort intresse.

Vid reaktioner med tunga joner kan den bildade compoundkärnan bibringas hög hastighet, och en Dopplereffekt för den emitterade gammastrålningen kan lätt observeras. Håri har man en möjlighet att mäta livslängden för de exciterade tillstånden i området 10^{-13} — 10^{-14} sek, som det i allmänhet erbjuder svårigheter att bestämma. Om de exciterade kärnorna bromsas upp i lämpliga metallskikt, kan denna Dopplereffekt fås att försvinna. Av den uppbromsning, som erfordras, kan livslängden uppskattas. Dopplereffekten kan också utnyttjas för att erhålla monokromatisk gammastrålning av variabel energi, då energien beror på emissionsvinkeln.

Med tunga joner har man möjlighet att studera en reaktion, som ännu är mycket litet känd, nämligen emission av gammastrålning från den kärna, som bildas vid infångning av den tunga jonen. Denna gammaemission skiljer sig i ett viktigt hänseende från de välkända (p, γ)- och (n, γ)-processerna, nämligen däri, att kärnan vid infångning av den tunga jonen får ett betydande impulsmoment, som även för måttliga energier kan uppgå till 20 — . Gammadexcitationen blir därför av speciellt slag och kommer att till stor del bestämmas av nödvändigheten för kärnan att bli av med detta stora moment. Några direkta övergångar till grundtillstånden eller till de lägre exciterade tillstånden kan inte förekomma, utan deexciteringen måste ske genom en kaskad med hög multiplicitet. Detta bestyrkes också av de få experimentella undersökningar, som utförts. Ett närmare studium av dessa processer bör ge intressanta resultat. Det kan förväntas, att kollektiva effekter kommer att spela stor roll. Exempelvis kommer deexcitationen vid deformerade kärnor förmodligen att gå via rotationsnivåerna. Oktupolövergångar kan spela en viss roll, då de ha den fördelen att borttaga 3 enheter impulsmoment. Andra kollektiva tillstånd, som kan spela en viktig roll vid deexcitationen är p - och γ -vibrationer. För att avgöra, hur deexcitationen förlöper, är det nödvändigt att utföra detaljerade koincidensmätningar med scintillationsspektrometrar. Bestämning av energispektra, vinkelfördelningar, gammastrålningens polarisation m. m. kan ge sådan information, att det blir möjligt att sluta sig till karaktären av de inblandade nivåerna.

En närliggande undersökning av stort intresse är studiet av de partiklar, som emitteras efter infångning av tunga joner. De spektra, som härvid erhålles, bör vara skilda från de förångningsspektra, som fås vid de flesta tidigare studerade reaktioner. Spektrums form bestämmas nämligen väsentligen av nivåtätheten, och i den teoretiska formeln för nivåtätheten ingår ett spinberoende. Det är för lägre spin av ringa inverkan, men, då utgångstillståndet har högt spinvärde, kommer detta spinberoende att ha väsentlig inverkan på spektrums form. Ett studium av reaktioner av denna typ bör därför ge viktiga informationer om nivåtäthetens spinberoende och göra det möjligt att verifiera de teoretiska formlerna. Nivåtäthetsstudier har tidigare utförts med bandgeneratoren i Göteborg, och det vore av stort intresse att kunna utvidga dem genom studier av reaktioner av detta slag.

III. Vetenskapliga och ingenjörsmässiga resurser vid institutionsgruppen för fysik i Göteborg

Planerna för projektets genomförande har bearbetats av en arbetsgrupp, i vilken förutom undertecknad ingår docent G. Andersson, tekn. lic. S. L. Arnell och docent J. Dubois. Vid institutionsgruppen, som omfattar institutionerna för fysik I och II vid Chalmers tekniska högskola och institutionen för fysik vid Göteborgs universitet och vartill fr. o. m. den 1 juli 1964 även kommer att höra en institution för fasta tillståndets fysik vid Chalmers tekniska högskola, arbetar förutom undertecknad institutionsföreståndare en laborator, fem docenter och ca 40 doktorander och licentiander med problem, som faller inom kärnfysiken eller står kärnfysiken nära. Av särskilt värde för den planerade tandemgeneratoranläggningen är den betydande erfarenhet av byggnad och drift av bandgeneratorer, som står till förfogande. Bandgeneratorn i Göteborg har varit i drift sedan 1954. Denna maskin har visat sig vara ett mycket användbart instrument, och har speciellt utnyttjats för undersökningar av lätta och medeltunga kärnors nivåstruktur m. m. med användning av (p, γ) -reaktioner. Ett stort antal forskare har knutits till maskinen, och åtskilliga examensarbeten har utförts av teknologer i anslutning till olika tekniska och fysikaliska problem. F. n. arbetar två grupper, omfattande 16 forskare, under ledning av lic. Arnell och doc. Dubois med generatortorn. Härigenom utnyttjas denna till det yttersta, men genom tillmötesgående av AB Atomoenergi har båda grupperna kunnat erhålla maskintid vid bolagets van de Graaff-generator i Studsvik, där instrumentuppställningar uppställts. Studsviksgeneratortorn, som är på 5,5 MV, har speciellt använts för acceleration av partiklar till högre energier än Göteborgsgeneratortorn medgett.

Av stor vikt är även den rika erfarenhet, som i Göteborg samlats, av konstruktion, byggnad och drift av den speciella hjälpapparat, som efterfrådas vid detta slags maskiner, såsom apparatur för upptagning av direktpektra, summaspektra, trekristallspektra, apparatur för koincidens- och vinkelkorrelationsmätning, apparatur för defektering och koincidensmätning vid (p, p') - och (p, α') -reaktioner med halvledardetektorer m. m. Det kan även tilläggas, att på institutionen redan finns en elektromagnetisk isotopseparator. Tillgång till en sådan är nödvändig för att fullt kunna utnyttja en tandemgenerators experimentella möjligheter. På institutionen finns också personal med mångårig erfarenhet av framställning av targets för acceleratörer. Elektromagnetiskt separerade targets kan numera kommersiellt erhållas t. ex. från A. E. R. E. i Harwell, men erfarenheten har visat, att kvaliteten på dessa targets på intet sätt kan jämföras med kvaliteten hos dem, som framställts med institutionens isotopseparator.

Förutom den ovannämnda bandgeneratoravdelningen har institutionsgruppen avdelningar för gammaspektroskopi, för alfa- och betaspektroskopi, för kärnresonansfluorescens, för isotopseparation, för masspektrometri och för kärnkemi. Forskare och övrig personal uppgår vid institutionsgruppen till över 100 personer. Åtskilliga av forskarna har ingenjörsmässig utbildning från avdelningarna för teknisk fysik, elektroteknik, maskinteknik eller kemi. Då institutionsgruppen handhar utbildningen för det största antalet fysikstudierande i landet, framgår härav, att förutsättningarna för rekryteringen av personal till och utnyttjande av forsknings- och utbildningsresurserna vid en tandemgenerator i Göteborg är unika.

IV. Erforderlig utrustning för tandemgeneratoranläggning

För anläggningen erfordras:

Tandemacceleratorsystem.

Acceleratorförlängning.

Injektorsystem.

Analysmagnet.

Stråldirigeringsystem.

System för lagring av tankgasen,

varlill kommer den vetenskapliga hjälputrustningen. Denna bör i första hand omfatta följande grundutrustning:

Jonkälla.

Kvadrupolmagnetsystem.

Magnetisk tungpartikelspektrograf.

Betaspektrometer.

Flerparametersystem och 400-kanalsanalysator.

2 stora NaJ -- kristaller för gammaspktrometri.

Vakuumpumpar.

V. Finansieringsplan

I en för institutionsgruppen planerad nybyggnad, till vilken genom Kungl. Byggnadsstyrelsens försorg ritningar uppgjorts, har lokaler för tandemgeneratoranläggningen inrymts. Kostnaderna för den erforderliga vetenskapliga hjälpapparaturen torde kunna bestridas genom normala utrustningsanslag i samband med nybyggnaden. För personalkostnader kommer anslag att sökas hos Statens råd för atomforskning.

VI. Kostnadsberäkning

Såsom framgår av finansieringsplanen räknar arbetsgruppen med att kostnaderna för byggnad, hjälpapparatur och personal kan bestridas genom anslag från annat håll. I de av de nedan angivna posterna, som avser tillverkningar vid institutionsgruppens egna verkstäder, är arbetskostnaderna inräknade.

Tandemgeneratoranläggningar är kommersiellt tillgängliga. Den enda firma, som tillverkar sådana, är High Voltage Engineering Corporation, Burlington, Mass., som också levererat de flesta av de nu i drift varande anläggningarna. Firman tillverkar ett flertal olika modeller, men arbetsgruppen har stannat för den minsta av dessa, kallad modell E N 2-stage. Den ursprungliga versionen av denna modell levererade en analyserad protonstråle på $4 \mu\text{A}$ vid upp till 10 MeV och $0,5 \mu\text{A}$ vid en maximal energi av 12 MeV. Denna modell finns vid Institutets för teoretisk fysik i Köpenhamn, Risø-avdelning i Danmark. Sedan numera ett nytt accelerationsrör konstruerats, i vilket den bakåtgående elektronströmmen i betydande utsträckning undertrycks, meddelar firman nu, att protoner av 15 MeV:s energi torde erhållas vid denna modell.

Kostnader enligt offert från High Voltage Engineering Corporation:

tandemacceleratorsystem med tank	910 000 \$
merkostnad för den nya accelerationsrörstypen	6 000 \$
analysmagnet	97 000 \$
Summa	1 013 000 \$

Kostnader för tillverkning på egna verkstäder eller inköp i Sverige av:
Stråldirigeringsystem i 7 olika riktningar med stråldeviation $\pm 45^\circ$

	Kr.
magnet inkl. spolar, kylning och fundament	60 000
omformare, fjärrstyrning och övrig elektronik samt pumpar	20 000
system för lagring av tankgasen, rör och torknings- system samt förrådskärl	40 000
kompressorer	60 000
transportkostnader	10 000
Summa	190 000

Med ett dollarpris av 5,18 kr. blir totala kostnaden 5 440 000 kr.

Institutionsgruppen förfogar nu över en centralverkstad, i vilken arbetar 17 personer. I samband med nybyggnaden kommer en ny, betydligt större centralverkstad att byggas.

Arbetsgruppen räknar med att projektet att bygga en tandemgeneratoranläggning skall kunna slutföras med det sökta anslaget.

Göteborg den 21 maj 1964

Nils Ryde

C. Hemställan från rektorsämbetena vid Göteborgs universitet och Chalmers tekniska högskola om utredning av frågan om framtida förläggning av acceleratorer

Sedan 1946 har vid fysiska institutionen vid Chalmers tekniska högskola — sedan 1956 jämväl vid fysiska institutionen vid Göteborgs universitet — bedrivits forskning och undervisning i kärnfysik. I redogörelse för denna verksamhet under 1961, avgiven till statens råd för atomforskning framfördes behovet av en s. k. tandemaccelerator för fullföljande av forskningsverksamheten. I skrivelse till malmfonden den 12 mars 1963 hemställde professorerna N. Ryde och S. Johansson om medel för inköp av en dylik generator. Denna skrivelse remitterades den 22 mars 1963 till statens råd för atomforskning för yttrande. Den 30 maj 1963 ingav undertecknade rektorsämbeten en skrivelse till rådet med hemställan att ansökningen måtte tillstyrkas. I detta sammanhang kan slutligen omnämnas, att även större akademiska konsistoriet i Uppsala hemställt hos malmfonden om medel för inköp av en dylik tandemgenerator. Denna framställning har icke bifallits.

Kanslern för rikets universitet har i skrivelse till Konungen den 14 november 1963 äskat medel för anskaffande av en tandemgenerator till fysiska institutionen i Uppsala. Denna skrivelse har varit föremål för remissbehandling. Statens råd för atomforskning har tillstyrkt uppsalaprojektet utan att omnämna det tidigare framförda göteborgsprojektet. Ett förverkligande av uppsalaprojektet skulle innebära, att Uppsala universitet finge disponera två större accelerators, medan Göteborgs universitet och Chalmers tekniska högskola icke hade någon. Detta kan bl. a. få den konsekvensen, att den redan existerande bristen i balans i fråga om fördelningen av atomforskningsrådets medel på olika universitetsorter ytterligare skulle accentueras.

Tekniska forskningsrådet framhåller i sitt remissvar att, om medel kan påräknas för enbart en eller två acceleratoranläggningar, bör frågan om utrustningens placering bli föremål för noggrann prövning, lämpligen genom en särskild utredning. Med åberopande av detta uttalande vill undertecknade rektorsämbeten hemställa, att frågan om tillkommande accelerators förläggning blir föremål för en förutsättningslös utredning.

Göteborg den 4 juni 1964

Andr. Ingelmark

L. Rönmark

A. Adelberg

K. Lagerholm

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Stockholms universitet:

Forskningen inom den gren av fysiken som behandlar de minsta beståndsdelarna i materian, elementarpartiklarna, har för närvarande mycket stor aktualitet och syftar till klarläggandet av fundamentala fenomen och lagbundenheter. Fakulteten är medveten om att experimentell forskning på detta område kräver stora apparativa resurser, så kostsamma att de ofta är utom räckhåll för ett enskilt land av Sveriges storlek. Mellanstatligt samarbete ter sig därför för närvarande nödvändigt. Det aktuella förslaget är av denna art med de nordiska länderna som gemensam bas för ett institut.

Tanken på ett dylikt institut väcktes av en grupp nordiska fysiker, av vilka flera har erfarenhet av internationellt samarbete inom CERN, och som avgivit ett betänkande i frågan. I detta anges som mål ett institut med en accelerator för 10 GeV protoner och med den unika möjligheten att även kunna accelerera deuteroner. Medlemsförslaget från Nordiska rådet baseras på detta betänkande och utmynnar i ett förslag till vidare bearbetning av planerna, nämligen »att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att tillsätta en arbetsgrupp för att i detalj genomgå föreliggande planer för ett gemensamt nordiskt institut för elementarpartikelfysik och förbereda ett avgörande av frågan».

Tanken i förslaget att institutet skall ha nära kontakt med universitet och högskolor för utbildning och forskning finner fakulteten värdefull dels ur universitetets synpunkt men även beträffande institutet som därigenom garanteras den nödvändiga, stimulerande kontakten med licentiander och doktorander. Ett dylikt institut skulle bereda nya möjligheter till forskarutbildning med hjälp av avancerad utrustning i form av modern accelerator med tillhörande stråloptiska anordningar och detektorutrustning samt bereda rika möjligheter till erfarenhet av avancerad databehandling på ett betydelsefullt forskningsfält. Fakulteten vill i sammanhanget framhålla att den bästa forskarutbildningen äger rum i samband med de mest aktuella problemen inom forskningen. Grupparbete är den numera allt vanligare formen inom stort upplagd forskning, vilket ger goda möjligheter till kon-

takt mellan erfarna forskare och yngre, blivande forskare. Inom ett institut av föreslagen art är grupparbete en nödvändighet för effektiv forskning. Vidare skulle genom institutets verksamhet de nordiska ländernas fysiker och fysikinstitutioner komma i nära förbindelse till fördel för nordiskt samarbete i utbildnings- och forskarsammanhang.

Med hänsyn till ovan anförda synpunkter vill fakulteten livligt tillstyrka förslaget om en vidare utredning så att frågan förberedes för ett avgörande.

Stockholm den 10 september 1964

Folke Fagerlind

Anne-Marie Rydell

BIHANG

**Utlåtande från Stockholms universitet i anledning av bl. a. framställning om
anskaffande av accelerator till Uppsala universitet**

Det är för forskning och undervisning vid universitet och högskolor nödvändigt att tillgång finnes till modern utrustning. Bristen på tillräckliga medel för stora initiativ är kännbar för läroanstalterna. Även forskningsråden saknar tillräckliga medel för att initiera större nyanskaffningar i likhet med den nu aktuella, en omständighet som är beklaglig då forskningsråden besitter nödvändig överblick och kompetens att på ett balanserat sätt fördela medlen.

De flesta fysikinstitutionerna i landet behöver tillgång till acceleratorer lämpade för olika slag av forskning. Universiteten i Lund och Uppsala synes för närvarande vara bäst utrustade; i Lund finnes en van de Graaff-accelerator och 1,2 GeV elektronsynkrotronen med högsta energin inom landet, i Uppsala 200 MeV synkrociklotronen vid Gustaf Werner-institutet. I Göteborg och Stockholm är läget sämre. Vid fysiska institutionen i Stockholm bedrivs bl. a. forskning som kräver mycket hög energi och hittills har speciellt CERN:s resurser utnyttjats, vilket ger tillgång till Europas förnämsta accelerator. Dock skapar det stora avståndet och det samtidiga, intensiva utnyttjandet av CERN från andra medlemsländer svårigheter. En del av universitetets studenter har också möjlighet att utnyttja acceleratorerna vid Forskningsinstitutet för atomfysik, som dock torde vara i behov av modernisering.

Mot bakgrunden av ovanstående vill rektorsämberet framhålla, att trots att otillfredsställda behov finnes på flera håll i landet vartill stora medelsbehov för andra kostnadskrävande ämnen än fysik bör adderas, äskandet om en tandemaccelerator till Uppsala förefaller vara väl underbyggt och att

en investering av detta slag är motiverad. Rektorsämberet finner icke skäl att anföra någon erinran mot det angivna förslaget.

Stockholm den 9 september 1964

Håkan Nial

A.-Ch. Francke

Statens råd för atomforskning:

Den experimentella elementarpartikelforskningen är helt beroende av tillgången till de stora maskiner (acceleratorer) i vilka elementarpartiklarna produceras. Acceleratorer för de energier som det här är fråga om representerar på grund av sin storlek och komplexitet en högst betydande investering och kräver för konstruktion och byggande en tid av åtskilliga år samt en betydande insats av akademisk och teknisk personal.

I Europa såväl som i USA överväges för närvarande omfattande acceleratorprogram med syfte att framskaffa de experimentella resurser som elementarpartikelforskningen behöver inom det kommande decenniet för att framgångsrikt kunna utöka våra kunskaper om materiens fundamentala egenskaper.

Även för Norden är det aktuellt att erhålla ytterligare resurser för att kunna delta i vetenskapens utveckling på elementarpartikelfysikens område. Den enda accelerator i Norden som reellt kan användas för elementarpartikelforskning finns vid Lunds universitets fysiska institution. Danmark, Norge och Sverige ingår emellertid i det europeiska samarbetsorganet CERN och har därigenom erhållit möjlighet att bedriva elementarpartikelforskning vid den accelerator för 28 GeV protoner som är byggd vid Genève.

Statens råd för atomforskning har tillsatt en kommitté (acceleratorkommittén) för att framtaga och utarbeta det underlag i tekniskt och ekonomiskt avseende, som rådet behöver för att taga ställning till framlagda acceleratorplaner gällande såväl inhemska projekt som projekt innebärande ett samarbete över gränserna.

Acceleratorkommittén har nyligen till rådet överlämnat sitt betänkande del II. På s. 22—47 i nämnda betänkande finns en sammanställning och bedömning av de acceleratorprojekt som framlagts för att möjliggöra en framgångsrik utveckling inom elementarpartikelfysiken.

Acceleratorkommittén har granskat och avgivit yttrande beträffande följande tre högenergiprojekt, nämligen lagringsringar för kolliderande protonstrålar som anslutas till CERN:s nuvarande protonsynkrotron (s. 24—28 i betänkandet), en europeisk 300 GeV protonaccelerator (s. 28—31 i betänkandet) samt ett nordiskt institut för elementarpartikelfysik innefattande en protonaccelerator med en energi av 10 GeV (s. 38—46 i betänkandet). Be-

träffande de två förstnämnda projekten har rådet beslutat förorda hos Kungl. Maj:t att dessa projekt gives kraftigt stöd från svensk sida.

Beträffande förslaget om upprättande av ett nordiskt institut för elementarpartikelfysik har rådet ej blivit övertygat om att detta förslag, om hänsyn tages bl. a. till de finansiella aspekterna, är det mest effektiva i jämförelse med andra tänkbara möjligheter att främja nordisk elementarpartikelfysik. Rådet är emellertid medvetet om att kraftfulla åtgärder bör vidtagas, för att de nordiska länderna skall verkligt aktivt kunna delta i det internationella forskningsarbetet inom elementarpartikelfysiken. Statens råd för atomforskning har därför beslutat föreslå hos Kungl. Maj:t att en särskild nordisk studiegrupp upprättas med syfte att samordna och överväga förslag om åtgärder till främjandet av elementarpartikelforskning i Norden. Det synes rådet troligt att en dylik studiegrupp kan framkomma med värdefulla nordiska samarbetsprojekt, som ej är så kostnadskrävande som det tänkta institutet med en 10 GeV accelerator, och vilka skulle möjliggöra ett effektivare utnyttjande av medlemskapet i CERN än som nu sker.

Rådet avser att ur svensk synvinkel vidare utreda dessa frågor genom sin acceleratorkommitté. Det är att hoppas att övriga nordiska länder uppsätter kommittéer med likartat syfte och att dessa samverkar genom den ovan föreslagna nordiska studiegruppen.

Slutligen kan här nämnas att helt nyligen initiativ har tagits till hållandet av regelbundna konferenser för nordiska högenergifysiker. Dessa konferenser bör kunna bidra till en ökad nordisk samverkan på elementarpartikelfysikens område.

Ledamoten av rådet professor Gösta Ekspong har med hänvisning till sitt särskilda yttrande i acceleratorkommitténs betänkande del II (bilaga 6 till betänkandet) icke deltagit i rådets behandling av frågan om det nordiska institutet för elementarpartikelfysik.

Stockholm den 16 oktober 1964

För statens råd för atomforskning

Mats Lemne

Gösta W. Funke

Statens naturvetenskapliga forskningsråd:

De stora framsteg, som skett inom fysiken under de senaste femtio åren, är av så genomgripande natur att dess verkningar i vissa avseenden kan anses ha tillfört naturvetenskapen helt nya dimensioner. Här kan erinras om kvantmekaniken, som på ett principiellt nytt sätt beskriver materiales uppbyggnad och i detalj förmår redogöra för dess egenskaper, även sådana som yttrar sig inom övriga naturvetenskaper, exempelvis kemi och

biologi. Bortsett från de oerhörda praktiska konsekvenserna detta har och kommer att få för mänskligheten i skilda former — här kan erinras om kärnenergin, de nya materialen såsom halvledare o. s. v. — har den nya fysiken berikat vetenskapen med föreställningar och begrepp som genom sitt kunskapssteoretiska innehåll på ett avgörande sätt har kunnat infogas i den allmänna världsbilden.

Determinism och kausalitet, symmetri i naturen, vågor och partiklar, de olika naturkrafternas beskrivning och inbördes sammanhang, universums tillkomst och utveckling — allt detta är frågor som den nya fysiken är ivrigt sysselsatt med och där principiellt nya landvinningar successivt gjorts och göres. I centrum av utvecklingen står f. n. den s. k. elementarpartikel-fysiken, ursprungligen en gren av kärnfysiken men numera lika avlägsen från denna som kärnfysiken är skild från atomhöljets fysik och kemi. Under de senaste tio—tjugo åren har här en utveckling ägt rum som — sedd även ur den fysiska vetenskapens snabba framstegstakt — måste betraktas som ytterligt anmärkningsvärd. Antalet nu kända elementarpartiklar är sålunda för närvarande större än antalet kända grundämnen i naturen! Mer än hälften av dessa har tillkommit under de sista åren. I detta myller av elementära byggnadsstenar, var och en karakteriserad av ett antal kvanttal med vars hjälp man entydigt kan identifiera samtliga partiklar, kan man urskilja vissa familjer och undergrupper. Ännu så länge är läget dock i det stora hela oklart och fundamentala upptäckter kommer utan tvekan att ske inom den närmaste framtiden, som kommer att ge många nya, överraskande aspekter åt dessa materiens allra minsta byggstenar. Grundläggaren av den moderna kvantmekaniken, Werner Heisenberg, har nyligen jämfört den nuvarande situationen på elementarpartikelområdet med den som rådde i början på tjugotalet inom atomfysiken då han själv och andra gjorde sina stora insatser. Han finner att likheten är slående och förutspår nya fundamentala upptäckter när sambanden mellan de olika partiklarna och partikeltillstånden klarnar.

För att förstå den djupare betydelsen av elementarpartikelforskningen måste man erinra sig att man i naturen sammanlagt har med *fyra* olika krafter att göra, nämligen gravitationskraften, den elektromagnetiska (som svarar för bl. a. kemiska krafter) samt ytterligare två som brukar kallas *svag*, respektive *stark* växelverkan. De två förstnämnda är numera välkända under det att de två sistnämnda äro helt höljda i dunkel. Ett märkligt samspel äger rum mellan de elementarpartiklar som man studerar inom högennergifysiken och dessa senare krafter. Det är uppenbart att vi icke kan bringa någon klarhet i en så fundamental fråga som de fysiska krafterna i naturen utan att experimentellt gå vägen över dessa elementarpartiklar som äro själva bärarna av krafterna i fråga.

När det gäller finansieringen av detta forskningsfält finner man att de erforderliga beloppen motiverar samgående över nationsgränserna. Endast

länder av en storlek som USA, Sovjet, England, Tyskland och Frankrike har ansett sig ha råd att bedriva en nationellt upplagd forskning på detta område. I själva verket är det endast USA och Sovjet som för närvarande har egna acceleratorer av den grövsta kalibern som är oundgängligen nödvändiga för att komma åt de allra viktigaste problemen under det att England, Frankrike och Tyskland har inhemska acceleratorer av »medelgrov» kaliber. För att få tillgång till en grovkalibrig accelerator har som bekant länderna i Västeuropa (med få undantag, bl. a. Finland) slagit sig samman om en gemensam anläggning, CERN, vilken är lika stor som USA:s största för närvarande. Utvecklingen går vidare och rådet vill understryka vikten av att Sverige på allt sätt även i framtiden bidrager med de medel som kräves för att CERN icke lämnas efter i utvecklingen.

För de något mindre länderna i Europa som icke själva förfogar över inhemska acceleratorer inom högenergifysiken har det problemet blivit successivt alltmera kännbart, att högenergiforskarna efter hemkomsten från några års forskningsarbeten vid CERN nästan helt saknar möjligheter att fortsätta sina arbeten i hemländerna. Detta gäller uppenbarligen icke forskarna i USA och Sovjet, där acceleratorer av olika storlekar inom området finnas utspridda (eller är under uppförande) på olika platser. För forskarna i de ovan uppräknade större länderna i Europa föreligger heller icke dessa svårigheter eftersom inhemska acceleratorer kompletterar CERN-anläggningen. Det ligger nu nära till hands att tänka sig en sammanslagning av några mindre länder med i stort sett samma kulturmiljö, språk o. s. v., som ekonomiskt kunde bära en filialanläggning till CERN. Sverige, Norge, Danmark och Finland utgör tillsammans en sådan grupp. För forskarna torde icke de smärre skillnader som gränserna medför mellan dessa länder spela någon avgörande roll, och i själva verket torde ett samgående i form av ett gemensamt högenergilaboratorium verka i hög grad stärkande på de kulturella banden mellan dessa länder. För Finlands del skulle givetvis ett sådant arrangemang vara av särskilt stor betydelse eftersom detta land icke ingår i CERN och följaktligen är i stort sett utestängt från högenergiforskningen. Men även för övriga nordiska länder skulle skapandet av ett internordiskt forskningscentrum inom detta betydelsefulla område bli av väsentlig betydelse.

Mot bakgrunden av vad ovan anförts skulle rådet sålunda gärna vilja tillstyrka att en arbetsgrupp bildas för att ytterligare penetrera planerna på ett gemensamt nordiskt institut för elementarpartikelfysik. Emellertid visar redan de utredningar, som hittills gjorts, att kostnaden för ett sådant institut blir synnerligen hög. Rådet finner därför att om en arbetsgrupp tillsätts, denna bör behandla frågan om ett nordiskt institut endast som ett bland olika alternativ till ett nordiskt samgående i syfte att vinna bättre utnyttjande av medlemskapet i CERN och bättre arbetsmöjligheter inom högenergifysiken i Norden. Det synes rådet troligt att i så fall värdefulla

samarbetsprojekt kan framkomma som ej är så kostnadskrävande som det tänkta institutet.

Stockholm den 5 oktober 1964

För statens naturvetenskapliga forskningsråd

Bertil Lindblad

Gösta W. Funke

Vetenskapsakademien:

Forskningen inom elementarpartikelfysiken har nått en sådan utveckling att det nu kräves mycket betydande insatser i pengar och personal för att ett land skall kunna verkligt aktivt vara med. Samgåendet med ett flertal andra europeiska länder i CERN öppnade på sin tid för vårt lands del möjligheter till sådant deltagande. Det är emellertid angeläget, att CERN's resurser väsentligt utbyggas, förnyas och förstärkas. De planer härför, som nu diskuteras, innebärande utveckling av s. k. lagringsringar för arbeten med proton—proton-kollisioner vid hög energi och därefter även sikte på en accelerator för 300 GeV, böra få svenskt stöd.

Ökade medel för svenska forskares och forskningsgruppers arbete vid CERN äro också påkallade. Det synes riktigt att den ökade aktiviteten vid CERN av forskare från Norden ges tillfälle att bygga på en motsvarande regional forskning i hemlandet, med förstärkta resurser, men givetvis begränsad till högenergiapparatur av något mindre dimensioner, av ekonomiska skäl. Erfarenheten från andra medlemsländer i CERN har visat fördelen av att ha tillgång till sådana nationella eller regionala anläggningar och institutioner. Förslaget om ett nordiskt institut för elementarpartikelforskning, utrustat med en accelerator för 10 GeV protoner, representerar ett försök att skapa den eftersträfvansvärda regionala balansen till den centrala europeiska forskningen. Uppenbart är emellertid, att även andra tänkbara vägar måste beaktas; utbyggnad av de enskilda ländernas egna resurser vid respektive universitet och en aktiverad samverkan mellan dessa inom Norden, framhålles också särskilt i den Nordiska Fysikerkommitténs nu aktuella betänkande.

Under dessa förhållanden vill akademien rekommendera, att Sverige nu biträder förslaget i den del som gäller tillsättandet av en arbetsgrupp, närmast på ett år, med uppgift att ingående studera hithörande problem — utan att man därvid ännu binder sig vid inrättandet av den nordiska acceleratoren.

Stockholm den 10 september 1964

För vetenskapsakademien

Erik Rudberg

Ingeniörsvetenskapsakademien:

Den experimentella kärnfysiken och speciellt elementarpartikelfysik kräver tillgång till en mycket dyrbar apparatur för att kunna bedrivas med framgång. Som en följd härav har internationellt samarbete upptagits för att få en fördelning av kostnaderna. Redan för 12 år sedan tillskapades sålunda CERN, en organisation som nu är framgångsrikt verksam men som kräver betydande resurser. För att tillgodose detta behov är det av betydelse att, såsom påpekas i det framförda förslaget, forskare utbildas som kan göra en aktiv insats vid arbetet. Det har därvid föreslagits att en »intermediär» reaktor skulle byggas och drivas som ett gemensamt nordiskt företag. En sådan anläggning kan väntas ställa sig relativt dyrbar, och akademien finner det tveksamt om de resultat, som kan väntas bli uppnådda, motsvarar uppkommande kostnader. Utbildning torde kunna ske vid enklare accelerators än den i utredningen föreslagna.

Med anledning av förslaget om förstärkning av en elementarpartikelfysisk forskning vid de nordiska universiteterna och högskolorna vill akademien konstatera, att många viktiga forskningsområden pochar på ökade resurser. En avvägning mellan dessa områden är en utomordentligt svår fråga, som akademien i detta sammanhang icke är beredd att taga ställning till.

Sammanfattningsvis gäller sålunda, att akademien icke anser sig kunna tillstyrka inrättandet av ett nordiskt institut för elementarpartikelfysik och att akademien avstår från att yttra sig beträffande frågan om utvidgad forskning på området vid högre läroanstalter i de nordiska länderna.

Stockholm den 11 september 1964

Håkan Sterky

Sven Brohult

Gregory Ljungberg

Aktiebolaget Atomenergi:

Arbetet inom AB Atomenergi ligger, i överensstämmelse med riktlinjerna för bolagets verksamhet, huvudsakligen på utvecklingsarbete och målinriktad forskning. Därjämte bedriver bolaget i begränsad utsträckning grundläggande forskning på vissa områden, som bedömes vara av särskild betydelse som bakgrund för det praktiska atomenergiarbetet och ha klar anknytning till detta, och där de insatser, som görs i Sverige utanför bolaget, måste betecknas som förhållandevis små. En ökning av insatserna på dessa forskningsområden, t. ex. fasta tillståndets fysik, neutronfysik, kärnkemi eller radiobiologi, vore i hög grad önskvärd.

Elementarpartikelfysiken är en gren av fundamental fysikalisk forskning,

som i och för sig är av stort intresse för erhållande av ökad kunskap om materiens uppbyggnad. Den hör emellertid ej till de nyss berörda områden av grundläggande forskning, vilka ur det praktiska atomenergiarbetets synpunkt skulle behöva ett ökat stöd.

Frågan om ökade insatser för elementarpartikelfysiken måste därför sättas i relation till de övriga insatser på ren grundforskning som göres eller planeras i landet. Det torde icke ankomma på bolaget att göra något uttalande om avvägningen härvidlag.

Stockholm den 24 augusti 1964

Aktiebolaget Atomenergi

Harry Brynielsson

Sveriges industriförbund:

Det tilltänkta nordiska institutet skulle med sin accelerator för 10 GeV komplettera dels forskningssamarbetet på europeisk grund, dels forskning inom de olika nordiska länderna. Det institutionaliserade europeiska forskningssamarbetet bedrivs inom CERN, en gemensam kärnfysikalisk organisation för tolv europeiska stater, däribland Danmark, Norge och Sverige. Den hos CERN tillgängliga synkrotronen är dimensionerad för 28 GeV. De senaste utredningarna pekar mot att CERN bör erhålla en ny accelerator för inte mindre än 300 GeV. Det europeiska forskningssamarbetet ger således de enskilda medlemsstaternas fysiker möjlighet att aktivt delta i frontlinjeforskning, som kräver stora energier eller intensiteter. I Sverige finns två cyklotroner vid Nobelinstitutet för Fysik, båda små, en synkrociklotron vid Gustaf Werners institut i Uppsala, likalades i minsta storleksområdet, samt en elektronsynkrotron i Lund, planerad för 1,2 GeV. Acceleratorerna i Uppsala och Lund är de största inom de nordiska staterna. Enligt uppgift har ett flertal framställningar om anslag till anskaffning av acceleratörer inlämnats till forskningsråd och andra medelsbeviljande organ från olika universitet och forskare.

Det föreligger betydande svårigheter att ur industrins synpunkter bedöma angelägenheten av ökat forskningsstöd på området i just den form och utsträckning, som forskarkommittén avser. Industriförbundet avstår därför från att uttala sig om de anvisade målen för utbyggnaden. Att fortsatta utredningar äger rum med utgångspunkt från forskarkommitténs förslag föranleder ingen erinran från Förbundets sida. I utredningsarbetet bör beaktas att målsättningen för det nordiska institutet eventuellt bör undergå förändring med hänsyn till vad som kan komma att beslutas inom den närmaste tiden i fråga om rent svenska insatser. Eventuella vidare undersökningar

kan lämpligen begränsas på sätt som förordats i det remitterade förslaget, nämligen så att en undersökningsgrupp tillsätts för ett år, efter vilken tid man kan avgöra huruvida gruppens verksamhet bör avbrytas eller utbyggas.

Nordiskt samgående i stödet till forskning kan eventuellt vara en lämplig anordning både i detta och i andra fall. Fortsatta utredningar skulle därför kunna komma i fråga med syfte att ange vilka forskningsområden som lämpar sig för upprättande av nordiska institut samt att föreslå allmänna riktlinjer för utsträckt nordisk samverkan. En allmän utbyggnadsplan härrörande från dessa utredningar skulle underlätta genomförandet av gemensamma nordiska projekt. Lokaliseringen av ett institut skulle således kunna ses i samband med lokaliseringen av andra. Om finansieringen av ett visst projekt kunde bedömas i samband med finansieringen av andra bleve det också lättare att frånga en kanhända hindersam fördelningsprincip, som innebar att länderna delade kostnaderna för ett institut med hänsyn till exempelvis nationalinkomst eller befolkningsnumerär. Nordiska rådet synes böra rikta regeringarnas uppmärksamhet på fördelarna av en allmän plan för utbyggnaden av nordiska forskningsinstitut samt rekommendera regeringarna att härvid föranstalta om erforderliga utredningar.

Stockholm den 11 september 1964

Sveriges industriförbund

Sune A. Andersson

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har för beredning hänvisats medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för elementarpartikelfysik. Utskottet, som behandlat förslaget vid möten den 5 och 6 juni 1964, den 29 och 30 oktober 1964, den 7 och 8 januari 1965, den 27 april 1965 samt den 27 och 28 juli 1965, får i anledning härav avgiva följande betänkande.

1. Medlemsförslaget

I förslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att tillsätta en arbetsgrupp för att i detalj genomgå föreliggande planer för ett gemensamt nordiskt institut för elementarpartikelfysik och förbereda ett avgörande av frågan. Medlemsförslaget bygger på ett betänkande

avgivet av en nordisk fysikerkommitté (Nordisk utredningsserie 1964:3). Enligt det av kommittén framlagda förslaget borde ett gemensamt nordiskt institut för forskning och undervisning inom elementarpartikelfysiken inrättas och förläggas till någon av de nordiska universitetsstäderna. Institutet skulle utrustas med en högenergiaccelerator, varförutom en avancerad hjälputrustning, innefattande detektor- och databehandlingssystem, skulle uppbyggas vid institutet. Detta skulle vidare svara för bostäder för de vid detsamma verksamma forskarna. Samtidigt borde enligt förslaget verksamheten inom elementarpartikelfysiken kraftigt utvidgas vid de nordiska ländernas universitet och högskolor. Kostnaderna för institutet uppskattas till ca 36 milj. sv. kronor per år och kostnaderna för den planerade utvidgade elementarpartikelfysikverksamheten vid universiteten och högskolorna till ca 30 milj. sv. kronor per år, när verksamheten efter en uppbyggnadsperiod av sex år är fullt utbyggd. Kommittén föreslår, att en nordisk arbetsgrupp av acceleratorexpertter tillsättes för att i detalj förbereda projektet. Kostnaderna för denna arbetsgrupp beräknas till ca 360 000 sv. kronor för ett år. Efter denna tid bör planerna för institutet vara så avancerade, att det kan avgöras huruvida gruppens verksamhet bör avbrytas eller utbyggas.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttrande över förslaget:

Nordisk institut for teoretisk atomfysik (NORDITA)

Danmark

Økonomiministeriet.
Undervisningsministeriet.

Finland

Undervisningsministeriet.
Kansler för Helsingfors universitet.
Helsingfors universitets matematisk-naturvetenskapliga sektion.
Statens naturvetenskapliga kommission.
Tekniska högskolan.

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet.

Sverige

Universitetskanslersämbetet.
Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Uppsala universitet.
Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Lunds universitet.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Göteborgs universitet.
Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Stockholms universitet.
Statens råd för atomforskning.
Statens naturvetenskapliga forskningsråd.
Vetenskapsakademien.
Ingeniörsvetenskapsakademien.
Aktiebolaget Atomenergi.
Sveriges industriförbund.

Allmänt

I remissmaterialet understrykes mycket kraftigt, att elementarpartikel-fysiken eller högenergifysiken numera intar en central ställning inom den fysikaliska grundforskningen samt att den experimentella verksamheten på detta område kräver så stora kapitalinsatser, att endast de egentliga stormakterna allena förmår bära dem. För mindre länder såsom de nordiska är den enda möjligheten att aktivt kunna bedriva forskning på detta område, att etablera samarbete med andra länder. Det framgår av remissmaterialet, att endast länder av en storleksordning som USA, Sovjet, England, Tyskland och Frankrike ansett sig ha råd att bedriva en nationellt upp-lagd forskning på detta område och att det i själva verket för närvarande är endast USA och Sovjet som har egna acceleratorer av den grövsta kalibern, som är nödvändiga för att kunna studera de viktigaste vetenskapliga problemen. England, Frankrike och Tyskland däremot håller sig med inhemska acceleratorer av medelgrov kaliber. För att få tillgång till en grovkalibrig accelerator har de flesta västeuropeiska länder, däribland även Danmark, Norge och Sverige, slagit sig samman om en gemensam anläggning, CERN:s i Genève, som är lika stor som USA:s största för närvarande. Emedan anläggningen i Genève är ytterst upptagen för kvalificerad forskningsverksamhet, reduceras möjligheterna att där utbilda yngre forskare eller bedriva forskning på ett mera elementärt plan. Av denna anledning har man i de olika medlemsländerna, så även i de nordiska länderna, övervägt möjligheterna att på nationell eller regional bas skapa ytterligare förutsättningar för forskning på detta område.

Danmark

Undervisningsministeriet, som förelagt förslaget för *universiteten*, *Danmarks tekniske højskole* och *Acceleratorudvalget*, framhåller, att medlemsförslaget harmonierar med innehållet i den av en europeisk kommission för framtida europeiska acceleratorprojekt utarbetade s. k. Amaldirapporten. Denna går ut på att säkra en bred regional utbyggnad av forsknings- och utbildningsresurserna och bygger på uppfattningen, att enbart medlemskapet i CERN ej kan ge de enskilda länderna tillräckliga möjligheter till aktivt deltagande i forskningen inom denna gren av fysiken. I det ministe-

riet hänvisar till andra möjligheter att öka forskningen fäster ministeriet uppmärksamhet vid prioriteringsfrågan och uttalar önskemålet, att den tilltänkta expertgruppen får i uppdrag att undersöka och överväga även de andra samarbetsmöjligheter, som erbjuder sig på området.

Finland

Samtliga remissinstanser i Finland understryker starkt den betydelse ökade forskningsmöjligheter på det berörda området skulle ha speciellt för Finlands del, emedan landet för närvarande på grund av att det icke är medlem i CERN i stort sett är ställt på sidan om detta internationella forskningssamarbete.

Undervisningsministeriet framhåller, att en grundlig utredning borde företagas om de outnyttjade samarbetsmöjligheter, som ännu kan finnas mellan de nordiska länderna på fysikens område. Emedan det nu aktualiserade förslaget om ett institut för elementarpartikelfysik utgör endast en av flera sådana möjligheter och med beaktande av de anslag, med vilka Finland i detta nu understöder fysikalisk forskning i allmänhet, vore ett mycket kostsamt företag, anser ministeriet, att åtgärder för dess grundande ej borde vidtagas, innan det kan anses säkert, att detta såväl från vetenskaplig som ekonomisk synpunkt vore det fördelaktigaste av de gemensamma företag på området, som de nordiska länderna under de närmaste åren kunde inrikta sig på. Därför föreslår ministeriet, att ett sakkunnigorgan tillsättes för att pröva möjligheterna för nordiskt samarbete inom den experimentella fysiken som helhet, varvid tillräcklig uppmärksamhet bör fästas vid de nordiska ländernas deltagande i ett mera vidsträckt internationellt samarbete på detta område.

Helsingfors universitets matematisk-naturvetenskapliga sektion, om vars yttrande *kansler för Helsingfors universitet* förenat sig, *statens naturvetenskapliga kommission* och *Tekniska högskolan* tillstyrker samtliga förslaget. Matematisk-naturvetenskapliga sektionen varnar för en alltför ensidig planering och förordar att arbetsgruppen undersöker även andra samarbetsmöjligheter än det framlagda förslaget, exempelvis inrättandet av ett nordiskt forskningsinstitut för elementarpartikelfysik utan egen accelerator för att möjliggöra ett effektivare utnyttjande av CERN och överhuvud ett intimare samarbete mellan de nordiska forskningsgrupperna på detta område.

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet hänvisar till yttranden av *universiteten i Oslo och Bergen*, av vilka det framgår, att en prioritering på nationell bas för närvarande pågår i Norge angående de olika kärnfysikaliska projekt som är aktuella. I enlighet härmed skulle det föreliggande förslaget om ett nordiskt institut tagas i beaktande först i sista hand eller på fjärde

punkt efter de övriga aktuella projekt, som går ut på en utbyggnad av CERN och uppförandet av ett nationellt kärnfysikaliskt institut. På grund härav anser de sakkunniginstanser, departementet hört, att resultatet av den i Norge pågående prioriteringen bör inväntas innan ståndpunkt tages till medlemsförslaget.

Sverige

Universitetskanslersämbetet hänvisar till yttranden av *matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna vid universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg och Stockholm*, vilka samtliga tillstyrker förslaget om tillkallande av en samnordisk arbetsgrupp. För egen del anför kanslersämbetet, att med hänsyn till bl. a. personella och ekonomiska resurser starka skäl i och för sig synes tala för förslaget om nordiskt samarbete på acceleratorsområdet. Kanslersämbetet har emellertid i ett utlåtande över bl. a. framställning om anskaffning till fysikaliska institutionen vid universitetet i Uppsala av en tandem van de Graaf-accelerator förordad — bl. a. på grund av de sakkunnigas förslag om en kraftig utvidgning av elementarpartikelfysikverksamheten vid universiteten och högskolorna — att frågan om den kärnfysikaliska forskningens och forskarutbildningens organisation i Sverige och lokalisering blir föremål för en allsidig och förutsättningslös utredning. Enär resultatet av denna utredning ävensom av vissa andra pågående utredningar bör avvaktas, är kanslersämbetet ej i detta skede berett att tillstyrka det nu aktuella medlemsförslaget.

Statens råd för atomforskning anför, att rådet ej blivit övertygat om att det aktuella förslaget, med hänsyn taget bl. a. till de finansiella aspekterna, är det mest effektiva i jämförelse med andra tänkbara möjligheter att främja nordisk elementarpartikelfysik. I medvetandet om att kraftfulla åtgärder behövs för att de nordiska länderna aktivt skall kunna deltaga i det internationella forskningsarbetet på detta område, har rådet väckt förslag om att en särskild nordisk studiegrupp skulle tillsättas med uppdrag att samordna och överväga förslag om åtgärder för att främja denna forskning i Norden. Rådet förmodar, att en sådan grupp kunde framkomma med värdefulla nordiska samarbetsprojekt, som ej är så kostnadskrävande som det föreslagna institutet och som skulle möjliggöra ett effektivare utnyttjande av medlemskapet i CERN. I det rådet förklarar sig för svensk del ärna vidare utreda dessa frågor, uttalar det förhoppningen, att även de övriga nordiska länderna ville tillsätta kommittéer med likartat syfte, vilka kunde samverka genom den föreslagna nordiska studiegruppen.

Statens naturvetenskapliga forskningsråd, som finner att skapandet av ett internordiskt forskningscentrum inom detta betydelsefulla område vore av väsentlig betydelse, uttalar att, om en arbetsgrupp tillsättes, denna bör behandla frågan om ett nordiskt institut endast som ett bland olika alternativ till ett nordiskt samgående i syfte att vinna bättre utnyttjande

av medlemskapet i CERN och bättre arbetsmöjligheter inom högenergifysiken i Norden. Rådet finner det troligt, att i så fall värdefulla samarbetsprojekt kan framkomma, som ej är lika kostnadskrävande som det tänkta institutet.

Vetenskapsakademien, som ser det framlagda förslaget som ett av flera tänkbara försök att skapa en regional balans till den centrala europeiska forskningen, biträder förslaget om tillsättandet av en arbetsgrupp utan att man därvid ännu binder sig för inrättandet av den nordiska acceleratoren. *Ingenjörsvetenskapsakademien*, som ifrågasätter om de relativt dryga kostnaderna för den föreslagna nordiska anläggningen uppvägs av de resultat, som kan väntas bli uppnådda, anser sig icke kunna tillstyrka förslaget.

3. Utskottet

Utskottet vill för egen del hänvisa till att de i ärendet hörda remissinstanserna överlag, delvis med skärpa, understryker, att elementarpartikelfysiken utgör ett av den moderna fysikens viktigaste forskningsområden, inom vilket det är angeläget att skapa förbättrade förutsättningar för ett aktivt forskningsarbete. Det framhålls därjämte från flera håll, att denna i snabb utveckling stadda forskningsgren ställer så stora krav i fråga om dyrbara forskningsanläggningar, att det överstiger de flesta enskilda staters, särskilt mindre länders såsom de nordiska, resurser att bestrida de kostnader, som en välutvecklad nationell forskningsverksamhet på detta område skulle förutsätta. Därför har också de flesta länder, med undantag för några stormakter, etablerat samarbete med andra länder på forskningsområdet.

Det framgår även av remissmaterialet, att det europeiska samarbetet inom elementarpartikelfysiken, baserat på CERN, i vilket tre av de nordiska länderna deltar, visat sig fruktbarande för de samverkande länderna. De nordiska ländernas möjligheter att verkligt effektivt utnyttja de forskningsmöjligheter samarbetet inom CERN erbjuder reduceras emellertid därav, att tillräckliga förutsättningar att utbilda kvalificerade nordiska forskare för detta arbete för närvarande saknas. Detta beror dels på att CERN-anläggningarna i Genève är alltför upptagna av kvalificerad forskning för att medge någon mera betydande utbildningsverksamhet där, dels på att forskningsresurserna på detta område vid de nordiska universiteten och högskolorna ännu är alltför litet utbyggda. Som en följd härav har man i de olika nordiska länderna övervägt såväl nationella som internationella möjligheter för en upprustning av den ifrågavarande forskningen. Utskottet vill även se det aktuella sakkunnigförslaget om ett nordiskt institut för elementarpartikelfysik, vilket ligger till grund för medlemsförslaget, som ett uttryck för hur stor vikt man inom fackmannakretsar i de nordiska länderna i detta nu fäster vid utvecklandet av denna forskningsgren.

Utskottet har icke ansett sig böra ingå i överväganden av de konkreta

åtgärder, genom vilka samarbetet inom ramen för CERN på bästa sätt kan utnyttjas. Ej heller har utskottet funnit anledning i detalj pröva de olika möjligheter till samarbete mellan de nordiska länderna, som erbjuder sig. Det framstår emellertid för utskottet som uppenbart, att nordiska och särskilt vidare internationella lösningar i alla de nordiska länderna kommer att spela en framträdande roll i de fortsatta övervägandena om på vilket sätt den ifrågavarande forskningsverksamheten skall utbyggas. Oberoende av vilken lösning man kommer att gå in för utgör enligt utskottets uppfattning en grundförutsättning för ett aktivt deltagande från de nordiska ländernas sida i den moderna och starkt internationellt inriktade elementarpartikelfysikverksamheten att denna i de nordiska länderna kan bygga på en nationellt så välutbyggd forskning som möjligt.

Då ett likartat intresse för en utbyggnad av forskningen angående elementarpartikelfysiken förefinns i de olika nordiska länderna, synes gynnsamma betingelser föreligga för en utredning av möjligheterna för nordiskt samarbete på detta område. Utskottet anser det därför vara angeläget att en samnordisk sakkunniggrupp snarast tillsättes med uppgift att utreda på vilket sätt den ifrågavarande forskningen i de nordiska länderna effektivast kan upprustas och behovet av en utökad utbildning av nordiska forskare på området tillgodoses. En sådan utredning får emellertid ej inskränkas till att gälla endast en av de möjligheter till samarbete, som erbjuder sig, utan bör bedrivas i förutsättningslös anda i syfte att utfinna den lösning, som såväl ur vetenskaplig som ekonomisk synpunkt är den fördelaktigaste bland förefintliga projekt. Vid denna utredning bör fortskridandet av de olika nationella utredningarna kontinuerligt tagas i beaktande.

Under åberopande av vad ovan anförts får kulturutskottet föreslå,

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att verkställa en utredning angående formerna för och omfattningen av ett nordiskt samarbete på elementarpartikelfysikens område.

Visby den 28 juli 1965

Per Borten

Trygve Bratteli

Anselm Gillström

Poul Hartling

Veikko Hyytiäinen

Ólafur Jóhannesson

Förman

Helge Nielsen

A. C. Norman

Berte Rognerud

Paula Ruutu

Fridolf Thapper

Anna-Liisa Tiekso

Ingrid Segerstedt Wiberg

Medlemsförslag

om samarbete rörande nordisk skadeståndsrätt

*(Väckt av Ingrid Gärde Widemar, J. O. Söderhjelm, Knud Thestrup
och P. B. Thisted Knudsen)*

Vid en sammankomst i Oslo i november 1946 godkände justitieministrarna i Danmark, Norge och Sverige ett av delegerade från de tre länderna uppgjort program för det fortsatta nordiska lagstiftningssamarbetet. Av de på programmet upptagna frågorna ansåg de delegerade frågan om skadestånd utanför kontraktsförhållanden liksom också statens och kommunernas skadeståndsansvar för sina tjänstemäns handlingar vara bland de ämnen, som först borde komma under övervägande för nordiskt lagstiftningssamarbete. Justitieministrarna fann emellertid för sin del skadeståndsrätten vara ett så vidsträckt och omfattande område att en utredning borde komma till stånd rörande vilka ämnen inom området som lämpade sig för lagstiftning i nordiskt samarbete och vilka riktlinjer ett sådant samarbete borde följa, innan ett mera detaljerat samarbete inleddes. Med utgångspunkt från detta bedömande utsågs i ett vart av de tre länderna en sakkunnig att företaga den preliminära utredningen rörande det skadeståndsrättsliga samarbetets uppläggning. Dessa sakkunniga sammanträdde under 1948 och 1949 samt avgav 1950 en var sitt betänkande samt därutöver vissa gemensamma rekommendationer angående lagstiftningssamarbetets utformning.

Rörande principfrågan om lagfästade av skadeståndsrättens utveckling förordade de sakkunniga att skadeståndsrätten upptoges till nordiskt lagstiftningssamarbete. Beträffande de olika lagstiftningsämnen anvisades följande ordning. En revision av lagstiftningen om ersättning för skada orsakad av motorfordon borde komma till stånd i första hand. Därvid borde bl. a. frågan om det strikta ansvaret på detta område närmare utredas. Som en andra uppgift för samarbetet uppställdes frågan om statens och kommunernas skadeståndsansvar, framför allt emedan både i Norge och Sverige starkt behov av lagregler i ämnet framträtt. Vidare förordades utredning om en mera allmän lag om skadestånd utanför kontraktsförhållanden. I detta sammanhang skulle bl. a. frågan om culpa-regeln tagas under omprövning. De särskilda reglerna om ersättning för skador vållade av barn och själsligt abnorma personer borde samtidigt upptagas till prövning.

En fjärde fråga gällde skadeståndsansvar för annans handling, det s. k. principalansvaret. Denna fråga bedömde emellertid de sakkunniga som ej särskilt lättillöst. De sakkunniga fortsatte i sina rekommendationer att utpeka ytterligare en rad olika områden, där skadeståndslagstiftning på nordisk bas kunna ifrågakomma.

Utredningsarbetet inom skadeståndsrätten har följt detta program. I enlighet med de sakkunnigas förslag har först frågan om ersättning för skada vållad genom motorfordon utretts. Någon gemensam ståndpunkt har man dock inte lyckats nå fram till på detta område, i det Norge och Finland har accepterat principen om strikt ansvar oberoende av culpa, medan man i Danmark och även i Sverige ej velat övergiva tidigare lagstiftning i princip baserad på culpa-regeln.

Lika litet framgång hade de förslag, till vilka utredningarna rörande det allmännas skadeståndsansvar ledde fram. Oaktat de sakkunniga på detta fält kunde enas om relativt likartade regler, har någon lagstiftning ej kommit till stånd. Därtill har måhända bidragit, att det inom Nordiska rådet hävdades att lagstiftningen i högre grad än enligt de sakkunnigas förslag borde bygga på ett strikt ansvar för stat och kommun. I den mån felaktiga beslut träffats eller felaktiga åtgärder vidtagits, vilka föranlett skada för enskild, borde dennes ersättningsrätt ej bero av att någon tjänsteman kunde utredas ha förfarit culpöst.

Det senaste resultatet av det nordiska lagstiftningssamarbetet är utredningen om barns skadeståndsansvar. Hittills har betänkande avgivits endast av den svenska kommittén. I övriga länder väntas sådana inom kort. Lagförslagen baseras alltjämt på culpa-regeln. I Nordiska rådet har det förnuftiga i att tillämpa denna princip på ifrågavarande område satts i fråga utifrån den betraktelsen att den större eller mindre graden av i varje fall minderåriga barns oaktsamhet knappast lämpar sig såsom kriterium vid ersättningsfrågornas avgörande. I stället har i rådet förordats ett system med strikt ansvar och obligatorisk försäkring.

Den sedan århundraden gällande principen för skadestandsfrågors lösende har varit den att, om en skada inträffat och någon som vållat densamma kunnat påvisas, denna skadevällare har att betala den skadelidande ersättning. I övriga fall har den skadelidande själv fått bära den förlust skadan framkallat. Denna s. k. culpa-regel har varit avpassad för ett relativt utvecklade agrarsamhälle, där uppkomna skador vållade av enskild person vanligtvis varit av relativt begränsad omfattning.

Emellertid har genom teknikens utveckling läget helt förändrats. Genom denna har en mängd nya skaderisker uppkommit. Den invecklade tekniska apparatur, av vilken människorna nu till dags betjänar sig i sitt dagliga liv, medför risk för skador i helt annan grad än förut. De skador, som uppkommer, blir därtill ofta av mycket betydande omfattning och avser stora värden. Anmärkas bör vidare, att en obetydlig ouppmärksamhet eller

vårdslöshet kan framkalla skador av en storleksordning som ej står i proportion till den ouppmärksamhet som kan läggas skadevällaren till last.

Culpa-principen är knappast lämpad att lösa dessa nya situationer. Ser man frågan ur den skadelidandes synpunkt, blir resultatet ofta, att möjligheten att utfå ersättning ter sig slumpartad. Avgörande blir om man kan uppleta någon som kan anses ha förfarit oaktsamt. Vållas exempelvis skada av ett litet barn, utgår i många fall ingen ersättning. Är däremot den som vållat skadan i ett helt likartat fall mera till åren erhålles måhända ersättning. Skadorna blir vidare i många fall så stora, att den skadelidande, även om en skadevällare kan anträffas, ej kan utfå den ersättning, till vilken han i och för sig är berättigad, enär skadevällaren ej är i stånd att betala ersättningen.

Sett ur den skadevällandes synpunkt ger culpa-regeln ej heller tillfredsställande resultat. Även relativt obetydliga felsteg kan föranleda mycket betydande, måhända för hela livet ruinerande ersättningsplikter.

Denna utveckling som här antytts har också lett till att culpa-regeln på många punkter måst övergivas. Redan i början av detta sekel togs saken upp vad avser personskador uppkomna under yrkesutövning. Av sociala skäl var man ej beredd att låta den skadelidande i dessa fall stå utan ersättning, därest en skadevällare med betalningsförmåga ej fanns. Oavsett om någon skadevällare finnes eller ej, utgår numera vid olycksfall i arbete ersättning från en obligatorisk offentligt administrerad olycksfallsförsäkring. Denna lösning har sedermera utvidgats att tillämpas även på andra områden, där culpa-principen ursprungligen varit enda regel. Culpa-regeln har vidare måst frångås beträffande många former av farlig verksamhet. Blotta omständigheten att man driver en farlig verksamhet har i rättspraxis kommit att i stor omfattning medföra skyldighet att betala ersättning för skador uppkomna i verksamheten, oavsett om culpa kan läggas någon till last.

Den lösning man i stor utsträckning har nått fram till är försäkring. Ett sådant system innebär att den skadelidande alltid får ersättning och att skadevällaren i viss mån kan sprida risken för sin del försäkringsvägen. Denna ordning har tillämpats t. ex. vad gäller motorfordonstrafiken sedan länge, där en obligatorisk försäkringsplikt ålagts motorfordonsägare, vilken tryggar den skadelidandes rätt. Frågan är nu, om icke samhällsutvecklingen nått därhän att en vidare utveckling efter dessa linjer ter sig naturlig.

I det befänkande, som en av de ovan nämnda sakkunniga avgav — här åsyftas professor Ivar Strahls förberedande utredning angående lagstiftning på skadeståndsrättens område (SOU 1950:16) — föres ett ingående resonemang om fördelarna av en mera generell övergång till försäkringsprincipen. Mot detta har i allmänhet ansetts tala, att skadeståndsskyldighetens preventiva effekt skulle avtrubbas genom ett sådant system. Män-

niskorna skulle bli mindre aktsamma, när de visste med sig att deras vårdslöshet ej komme att kunna medföra allvarligare ekonomiska efterräkningar. Denna olägenhet torde kunna mötas på två sätt, dels genom att straffansvar stadgas för mera påtagliga former av oaktsamhet och vårdslöshet, dels att regressrätt mot skadevällaren i mer extrema fall bibehålles.

Mot bakgrund av det anförda synes angeläget att man, innan man går vidare och måhända fogar ytterligare misslyckanden till de tidigare, på nordisk bas ånyo noggrant överväger vilka linjer lagstiftningen på skadeståndsrättens område bör följa. Otvivelaktigt försiggår genom domstolarnas praxis en gradvis förskjutning i riktning mot konstaterandet av ett strikt ansvar i åtskilliga situationer. Denna utveckling bör också beaktas. Den omständigheten att man hittills i stort sett misslyckats då det gällt det nordiska samarbetet på ett så centralt och i och för sig för samarbete så välägnat lagstiftningsområde som skadeståndsrätten, tyder på att någonting varit skevt i själva uppläggningsarbetet.

Mot bakgrund av det anförda synes angeläget att regeringarna, innan man fortsätter på nya områden av skadeståndsrätten, tager upp till övervägande efter vilka principer lagstiftningsarbetet bör läggas upp. Det finns därvid anledning att gå tillbaka och noggrant studera Strahls tankegångar från 1950. Måhända var Strahl före sin tid. Utvecklingen pekar dock hän mot ett vidgat strikt ansvar kombinerat med försäkring på allt flera områden.

Den hittillsvarande ordningen, som lett till att utredningsresultaten i efterhand utsatts för kritik av principiell natur, synes knappast helt ändamålsenlig. En allmän genomgång av de bärande principerna på detta lagstiftningsområde bör därför nu komma till stånd.

Under åberopande av det anförda får vi hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att — innan samarbetet på skadeståndsrättens område fortsättes — för rådet lägga fram en allmän plan för detta samarbete angivande efter vilka huvudprinciper en kodifiering av skadeståndsrätten bör läggas upp.

Stockholm, Helsingfors och København i maj 1964

Ingrid Gärde Widemar

J. O. Söderhjelm

Knud Thestrup

P. B. Thisted Knudsen

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

(Se Nordiska rådet 13:e sessionen, s. 825—853.)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

(Se Sak A 11/j, Bilaga 2 s. 244.)

Medlemsförslag

om rättslig likställighet för nordiska medborgare ifråga om yrkesfiske

(Väckt av Gunnar Helén och Sven Högström)

Fiskerinäringen är en viktig förvärvskälla i samtliga nordiska länder, i vissa av dem till och med en av huvudnäringarna. En relativt livlig samhandel med fisk och fiskprodukter förekommer också i Norden (*se Tillägg*). Naturligt är, att fisket omgärdats med nationella skyddsbestämmelser och andra regleringar av olika slag. Fiskarna i de nordiska länderna har vidare inflytelserika organisationer, som bevakar de nationella yrkesgruppernas intressen. I betydande utsträckning kommer emellertid fiskare från ett nordiskt land under sin yrkesutövning på olika sätt i beröring med övriga nordiska länder. Ett område, där olika nationella fiskeintressen möts, är Östersjön, ett annat Skagerack och Nordsjön. Situationer uppkommer därvid ej sällan, då fiskare från ett nordiskt land vid tillfälligt uppehåll i annat nordiskt land i sin yrkesverksamhet är ogynnsammare ställda än personer i uppehållslandet, som bedriver fiske.

Jämförelse kan här göras med strävandena att åstadkomma likställighet mellan nordiska medborgare ifråga om rätten att driva näring. Liksom man överenskommit om en gemensam nordisk arbetsmarknad, som gör det möjligt för löntagare att fritt taga arbete i vilket nordiskt land han önskar, har det ansetts naturligt, att den som försörjer sig som egen företagare skall kunna slå sig ned var han önskar i Norden och där driva sin rörelse. Frågan har i olika sammanhang varit före i Nordiska rådet, som bl. a. antagit följande rekommendation (nr 26/1954):

Det Nordiske Råd henstiller til regjeringene at det ved anvendelsen av bestemmelsene om adgang for utlendinger til å drive næring, være styremedlem i aksjeselskap eller andre sammenslutninger etc., følges en slik praksis at kravet på lengre tids opphold i landet for innrømmelse av slik adgang oppmykes forsåvidt angår statsborgere i de nordiske land.

I anledning av rekommendationen har i Danmark utfärdats bestämmelser, enligt vilka medborgare i övriga nordiska länder jämställs med danska medborgare i fråga om rätten att erhålla näringsbrev. Även i de övriga nordiska länderna har rekommendationen föranlett en liberalisering av lagregler och praxis vad angår möjligheterna att få dispens från medborgarskapskrav och

fordringar på längre tids vistelse i landet som villkor för tillstånd att driva näring.

Tiden synes nu inne att söka utsträcka liberaliseringssträvandena även till fiskerinäringen. Man rör sig emellertid här med en synnerligen komplicerad fråga, enär fisket är den utan tvekan mest skyddade näringen i Norden. Frågan är emellertid föremål för regeringarnas uppmärksamhet och har bland annat diskuterats vid den europeiska fiskerikonferensen i London våren 1964 liksom vid den nordiska fiskerikonferensen i Reykjavik i juni samma år.

Enligt vår mening bör man försöka lösa frågan stegvis. I främsta rummet är angeläget att arbetsvillkoren för yrkesfiskare från ett nordiskt land förbättras vid tillfälligt uppehåll i ett grannland. För närvarande är ofta s. k. direktlandning, d. v. s. ilandförande av fångad fisk i närmaste hamn, försvårad för andra än det egna landets medborgare. Enligt en allmän regel föreligger överallt i Norden rätt till transitering av fisk vid haverifall eller eljest vid force majeure och liknande omständigheter. I övrigt är landnings- och transiteringsrätten starkt beskuren och bestämmelserna har fått en mycket varierande utformning i de olika nordiska länderna. Även rätten för fiskefartyg att bunkra och proviantera är i vissa stycken beskuren och dessutom olika från land till land i Norden.

Dessa problem har varit uppe till behandling i Nordiska rådet vid åtskilliga tillfällen. År 1954 antog rådet sålunda en rekommendation (nr 1/1954) med följande lydelse:

Det Nordiske Råd henstiller til regjeringene å la fiskerimyndighetene kalle sammen fiskernes organisasjoner i de nordiske land til felles drøftelser med sikte på å bli enige om gjensidige lettelser for yrkesfiskere i de nordiske land angående ilandbringelse og transitering av fisk, bunkring m. m. ved opphold i annet nordisk land enn hjemlandet.

Rekommendationen har emellertid inte lett till några ömsesidiga lättnader från berörda länders sida. År 1958 ansåg rådet rekommendationen såsom för sin del slutbehandlad, bland annat med hänvisning till frågans sammanhang med de europeiska marknadsförhandlingarna. Vid ett möte den 14 februari 1964 beslöt emellertid Nordiska rådets presidium att den ovan nämnda rekommendationen skulle tagas upp till närmare granskning i syfte att undersöka, huruvida icke nya initiativ nu kunde tagas i rådet beträffande dessa spörsmål.

Även med tanke på att frågan om de nordiska ländernas eventuella anslutning till EEC uppenbarligen måst ställas på en oviss framtid, är det enligt vår mening angeläget, att de nordiska ländernas regeringar till förnyad prövning upptager frågan om uppnående av rättslig likställighet för nordiska medborgare i fråga om yrkesfiske. Som ett första steg bör likställighet åstadkommas beträffande direktlandning och transitering av fisk, bunkring och proviantering m. m. vid tillfälligt uppehåll i annat nordiskt land än hemlandet.

Under hänvisning till det ovan anförda hemställes,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för att uppnå rättslig likställighet för nordiska medborgare i fråga om yrkesfiske efter i medlemsförslaget förordade riktlinjer.

Stockholm och Helsingfors i augusti 1964

Gunnar Helén

Sven Högström

TILLÄGG

Nordisk samhandel med fisk och fiskprodukter 1963 (milj. sv. kr.)

Ursprungsland	I m p o r t l a n d				
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Danmark	*	2	—	7	45
Finland	—	*	—	—	—
Island	5	12	*	4	25
Norge	10	10	—	*	66
Sverige	65	1	—	3	*
Hela världen	94	30	—	21	161

Anm. På grund av skiljaktigheter i statistikredovisningen är uppgifterna inte fullt jämförbara.

*BILAGA 1***Landing og transittering av fisk, samt fiskefartøyers bunkring og proviantering i de nordiske land**

Nedenfor er det gitt en kort omtale av de bestemmelser som for tiden er gjeldende i de nordiske land for så vidt angår landing av fisk fanget av utenlandske fartøyer, utlendingers transittering av fisk, samt utenlandske fiskefartøyers bunkring:

Danmark

Bestemmelsene om direkte landing og transittering av fisk er tatt inn i Lov af 26. maj 1965 om saltvandsfiskeri. Loven gjelder ikke for Grønland og Færøylene.

Oppmerksomheten henledes spesielt på § 1, stk. 5, som lyder:

Det er forbudt andre end de i stk. 4 nævnte at forarbejde eller omlade fisk på dansk fiskeriterritorium eller at transportere fisk eller fiskeprodukter gennem dansk fiskeriterritorium direkte fra søen til danske landingspladser.

Stk. 4 har følgende ordlyd:

Fiskeri på dansk fiskeriterritorium må kun drives af:

1. danske statsborgere,
2. personer, der har og til stadighed har haft bopæl her i landet i de sidste 2 år,
3. stiftelser og foreninger, hvis ledelse udelukkende består af danske statsborgere, der er bosat her i riget,
4. partrederier, hvoraf mindst to tredjedele ejes af danske statsborgere, og hvis bestyrende reder er dansk og har bopæl her i riget,
5. aktieselskaber og andre selskaber med begrænset ansvar, der har valgt en bestyrelse, når mindst to tredjedele af denne består af danske statsborgere, der er bosat her i riget,
6. andre selskaber, hvori mindst to tredjedele af deltagerne er danske statsborgere, der er bosat her i riget.

Såfremt stiftelser, foreninger eller selskaber er deltager i partrederier eller i de under 6) nævnte selskaber, må hver deltager opfylde betingelsene for at kunne anses som dansk ejer.

Bestemmelser om adgang til levering av skipsproviant og -utstyr til skip i danske havner er fastlagt i Handelsministeriets bekendtgørelse nr. 162 af 26. maj 1959 og innebærer likestilling av fiskefartøyer fra andre nordiske land med danske fiskefartøyer.

Følgende regler gjelder for utenlandske fiskefartøyers adgang til å drive ervervsmessig fiske ved Grønland:

Det er kun tillatt g drive ervervsmessig fiske, fangst og jakt samt foreta omlasting utenfor 12 sjømil fra den i § 2 i anordning af 27. maj 1963 om afgrænsning af søterritoriet ved Grønland fastsatte indre grenselinje. Dog er det tillatt fartøyer, som er hjemmehørende og innregistrerte i Island og Norge (samt visse andre ikke-nordiske land) i tiden inntil 31. mai 1973 å drive fangst, fiskeri og jakt samt foreta omlasting utenfor 6 sjømil fra den indre grenselinje. (Bekendtgørelse nr. 193 af 27. maj 1963 § 1).

Imidlertid kan det gis utenlandske fartøyer, som ikke driver trålfiske, særlig tillatelse til å foreta omlasting innenfor 3 sjømil fra den indre grenselinje og i indre territorialfarvann, samt opplegging på land av fiskerifangster; slik tillatelse kan dog betinges av, at det av fiskefangster som ikke avsettes gjennom den grønlandske salgsorganisasjon, erlegges avgifter til det grønlandske konjunkturutligningsfond. (Bekendtgørelse 192 af. 27. maj 1963 § 4).

Finland

På finsk hold opplyses at fiskefartøy fra de øvrige nordiske land hittil ytterst sjelden har gått til finske havner i den hensikt å lande fisk etc. Det har derfor ikke forekommet noen praktiske problemer i denne forbindelse.

Finland har ingen særskilte bestemmelser for fiskefartøy. For disse gjelder de generelle regler for handelsfartøyer vedrørende landing, transittering, bunkring og proviantering. Den eneste bestemmelse som spesielt angår fiskefartøyer, er tollovens (FFS N:o 271/1939) § 90 punkt 22, hvor det foreskrives tollfrihet for »fisk och andra sjödjur, som av finska fiskare å egen farkost eller av besättning å finskt fartyg för finskt rederis räkning fångas å internationellt vatten, samt å fartyget, även med användande av oförtullat socker eller oförtullade kryddor samt av oförtullad förtennad järnplåt eller aluminiumplåt såsom förpackningsmaterial framställda tillverkningar därav».

Adgangen til direkte landing av fisk i Finland er begrenset av bestående kvantitative importreguleringer. Det er ikke noe forbud mot transittering av fisk.

Island

Ifølge lov om fiske innenfor fiskerigrensen har alene islandske statsborgere adgang til fiske innenfor fiskerigrensen og til å lande fangster i Island til foredling, bearbeidelse eller transittering. Fiskebåter, som eies av aksjeselskaper kan drive fiske innenfor fiskerigrensen dersom mer enn halvparten av aksjekapitalen eies av islandske statsborgere. Derimot kan de ikke bearbeide fangsten innenfor fiskerigrensen medmindre hele aksjekapitalen er på islandske hender. Denne bestemmelse er blitt tolket av vedkommende

islandske myndigheter derhen at den ikke gjelder med hensyn til fiskeindustri på land. Denne fortolkning er ikke blitt henvist til domstolene til avgjørelse. Med hensyn til fiske utenfor fiskerigrensen gjelder den regel at det er forbudt for utenlandske borgere å drive fiske utenfor fiskerigrensen fra baser på land. Loven inneholder derimot ingen direkte bestemmelser om selskapets rett til å drive fiske utenfor fiskerigrensen. Det synes derfor naturlig å dra den slutning at de samme betingelser gjelder i slike tilfeller som loven setter for selskapets fiske innenfor fiskerigrensen, på samme måte som loven forutsetter at de samme regler skal gjelde om privatpersoners fiske innen og utenfor fiskerigrensen.

De som ifølge ovenstående har rett til fiske såvel innenfor som utenfor fiskerigrensen har ifølge loven bare adgang til å benytte islandske skip og båter til fisket. Islandske skip og båter betyr her skip og båter som utelukkende eies av islandske statsborgere. For at et skip eller en båt som eies av et aksjeselskap kan anses for å være islandsk, synes å være betinget av at hele aksjekapitalen eies av islandske statsborgere. Dette medfører at et aksjeselskap som har rett til å drive fiske herfra innenfor og utenfor fiskerigrensen kan benytte egne skip eller båter til fangsten bare dersom hele aksjekapitalen eies av islandske statsborgere. Dersom aksjekapitalen til dels, og innenfor den lovlige grense, eies av utenlandske statsborgere må selskapet anvende en leiet islandsk båt til fisket, for at de lovbestemmelser som hjemier fisket når sin hensikt. De samme bestemmelser gjelder også for transittering av fisk.

Ervervsministeren kan likevel gi tillatelse til at eiere av sildolje — eller sildemelsfabrikker eller andre slike fabrikker kan bruke utenlandske skip til fiske utenfor fiskerigrensen for landing i disse fabrikker til egen produksjon.

Det er tillatt for utenlandske fiskefartøyer å kjøpe proviant uten særlig tillatelse. På den annen side har kjøp av olje, is og salt til utenlandske fiskefartøyer vært betinget av eksportlisens som begrenses til deres behov under hjemreisen. Agnsild er blitt solgt til utenlandske fiskefartøyer som eksportprodukt og er betinget av eksportlisens.

Norge

I henhold til § 4 i lov av 20. april 1951 om fiske med trål, er det forbudt å bringe iland i Norge fisk og produkter av fisk fanget av utenlandske trålere eller å foreta tilvirking, pakking eller omlasting av slik fisk innenfor fiskerigrensen. Dispensasjon fra forbudet kan Fiskeridepartementet gi i ekstraordinære tilfelle (havari eller lignende). Forbudet i § 4 gjelder bare fisk fanget med bunntral. Fisk fanget med flytetral, garn eller line samt reker fanget med trål kan fritt ilandføres i Norge fra utenlandske fiskefartøyer, men fisken er underlagt samme omsetningsordning som for norskfanget fisk. Utenlandske fiskere driver imidlertid ikke noe fiske av betydning med

garn, line eller håndsnøre på fiskeplasser hvorfra det har vært naturlig å gå til norske havner for levering av fersk fisk.

I følge § 1 i lov av 2. juni 1906 om forbud mot at utlendinger driver fiske m. m. innenfor Norges fiskerigrense er det ved siden av forbud mot å drive fiske også forbudt å foreta tilvirking, pakking eller omlasting av fisk eller produkter derav innenfor den norske fiskerigrense. I ekstraordinære tilfelle (havari eller lignende) kan Fiskeridepartementet gi dispensasjon. Forbudet mot at utlendinger foretar omlasting, pakking eller tilvirking er således dekket av bestemmelsene både i loven av 2. juni 1906 og i loven av 20. april 1951.

Etter lov av 22. juni 1934 om midlertidig innførselsforbud m. m. kan Kongen inntil videre forby at det innføres fra utlandet flere bestemte angitte sorter av gjenstander og varer, herunder fisk.

Med hjemmel i § 2, annet ledd, i lov av 14. desember 1951 om omsetning av råfisk, kan det forbys å omsette råfisk innført eller bragt i land fra utenlandske fartøy, dersom ikke råfisken i første hånd er omsatt gjennom eller med godkjenning av en salgsorganisasjon av fiskere. Ved kgl. resolusjon av 9. juni 1961 ble det bestemt at den enerett samtlige salgslag har til førstehåndsomsetningen av forskjellige fiskesorter — herunder også tilvirket vare, samt deler og biprodukter derav — også skal omfatte fisk ilandbragt fra utenlandske fiskefartøyer.

I henhold til Handelsdepartementets bestemmelser av 21. april 1961 om unntak fra den alminnelige utførselsregulering kan utenlandske fartøyer i utenriksfart (herunder fiskefartøyer), ved utklarering fra norsk havn, utføre uten tillatelse gjenstander og varer i den utstrekning det etter tollvesenets skjønn er nødvendig til fartøyenes egen bruk.

Sverige

Det er i Sverige ikke fastsatt spesielle bestemmelser vedrørende landing og transittering av fisk. Forholdet er dekket av de eksisterende bestemmelser for import og eksport.

§ 1 i förordning angående reglering av införsel av vissa slag av fisk och skaldjur av 5 juni 1953 lyder:

Fisk och skaldjur av de slag, som angivas i bilaga till denna förordning, får icke införas till riket utan särskilt tillstånd av statens jordbruksnämnd. Vid meddelande av dylikt tillstånd må uppställas sådana villkor för dess tillgodonjutande, som prövas vara erforderliga.

Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t och enligt grunder, som Kungl. Maj:t fastställer, äger jordbruksnämnden medgiva att varuslag, som omfattas av förordningen, må under villkor, som bestämmas av nämnden, införas utan tillstånd, som i första stycket sägs.

I § 4, 1 ledd står det:

Stadgandet i 1 § skall icke utgöra hinder för transitering eller annan befordran under tullverkets kontroll eller för uppläggnig i frihamn eller å

tullager eller provianteringsfrilager; dock må å provianteringsfrilager upplagd vara icke utan medgivande av vederbörande tillståndsmyndighet för varje särskilt fall disponeras annorledes än till fartygs, buss eller luftfartygs proviantering eller utrustning i föreskriven ordning.

I § 1 i förordning angående reglering av utförsel av vissa slag av fisk och skaldjur m. m. av 5 juni 1963 står det:

Fisk, skaldjur och produkter av fisk och skaldjur av de slag, som angivas i bilaga till denna förordning, få icke utföras ur riket utan särskilt tillstånd av statens jordbruksnämnd. Vid meddelande av dylikt tillstånd må uppställas sådana villkor för dess tillgodonjutande, som prövas vara erforderliga.

Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t och enligt grunder, som Kungl. Maj:t fastställer, äger jordbruksnämnden medgiva att varuslag, som omfattas av förordningen, må under villkor som bestämmas av nämnden utföras utan tillstånd, som i första stycket sägs.

Adgangen til direkte landing av visse sorter fisk og skaldyr i Sverige er således begrenset av de til enhver tid eksisterende kvantitative importreguleringer. I henhold til bilateral fiskeavtale med Danmark er det gitt adgang for danske fiskefartøyer til direkte landing av fisk i Sverige. Det kreves tillatelse til transittering av direkte landet fisk.

Det er fri adgang til bunkring og proviantering i Sverige.

BILAGA 2

Sammanfattning av remissyttrandena över medlemsförslaget¹

Det er innhentet uttalelser fra 21 berørte myndigheter og organisasjoner:

Danmark

Fiskeriministeriet.
Ministeriet for Grønland.
Økonomiministeriet.
Danmarks Fiskeeksportørforening.
Handelsministeriet.

Finland

Lantbruksministeriet.
Lantbruksstyrelsen.
Fiskeriföreningen i Finland.

Norge

Fiskeridepartementet.

¹ Remissyttrandena finnes i förtryck hos Nordiska rådets sekretariat.

Sverige

Arbetsmarknadsstyrelsen.
Sjöfartsstyrelsen.
Statens jordbruksnämnd.
Kommerskollegium.
Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län.
Handelskammaren i Göteborg.
Skånes handelskammare
Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap.
Sveriges fiskares riksförbund.
Svenska västkustfiskarnas centralförbund.
Sveriges fiskegrossisters riksförbund.
Kooperativa förbundet.

De svenske instanser som har uttalt seg, støtter medlemsforslaget. I uttalelsene fra instanser i de øvrige nordiske land gis det uttrykk for dels betenkeligheter ved å innlede realitetsdrøftelser på det nåværende tidspunkt bl. a. av hensyn til forholdet til andre land og den prejudiserende virkning for kommende forhandlinger på bredere internasjonal basis, og dels for ønske om nærmere utredning av saken av et eget felles organ før det treffes beslutning om likestilling i spørsmålet om yrkesfiske.

Fiskeriministeriet finner det betenkelig på det nåværende tidspunkt å innlede realitetsdrøftelser i Nordisk Råd om endring av de gjeldende regler for direkte landing av fisk bl. a. av hensyn til de konsekvenser som eventuelle lettelser vil kunne få for dansk fiskeri i forhold til andre land, som Danmark har inngått traktater om mestbegunstigelse med. Videre frykter ministeriet at drøftelser innenfor Nordisk Råds ramme av spørsmålet om adgang til direkte landing av fisk vil kunne prejudisere Danmarks stilling under forhandlinger som i nærmere fremtid kan ventes tatt opp om dette spørsmål på bredere internasjonal basis. For øvrig mener ministeriet at det er naturlig at denne sak drøftes i Det nordiske kontaktorgan for fiskerispørsmål før den behandles i Nordisk Råd. *Ministeriet for Grønland* mener at det ikke vil være mulig på det nåværende tidspunkt å endre de regler som gjelder for utenlandske fiskeres adgang til å drive ervervsmessig fiske ved Grønland. *Økonomiministeriet* viser til den danske regjerings melding til Nordisk Råds 4. sesjon om rek. nr. 1/1954. Av meldingen fremgår at saken har vært forelagt Færøyenes landsstyre som ga uttrykk for betenkelighet overfor prinsipielle endringer i de bestående regler, men var dog rede til å forhandle om full gjensidighet med hensyn til fiskefartøyers adgang til bunkring og proviantering. *Danmarks Fiskeeksportørforening* mener at det må tas hensyn til at det er vesentlig forskjell i vilkårene for å drive ervervsfiske i de nordiske land. Videre er det vesentlig forskjell i salgsmetodene. Det vil derfor være nødvendig først og fremst å finne fram til ensartede betingelser for næringens utøvere før man gir dem ensartede rettigheter. *Handelsministeriet* uttaler at gjeldende bestemmelser om leve-

ring av skipsproviant og utstyr til skip i danske havner innebærer full likestilling av nordiske fiskefartøyer. Med hensyn til spørsmålet om direkte landinger slutter Handelsministeriet seg til Fiskeriministeriet.

På finsk side uttaler *Lantbruksministeriet* at erfaring har vist at spørsmålet er vanskelig å løse. Det antar at saken bør ytterligere forberedes. *Lantbruksstyrelsen* mener at saken bør utredes nærmere og et felles organ bør etableres for å utføre dette, før det treffes noen beslutning om likestilling i spørsmålet om yrkesfiske. *Fiskeriföreningen i Finland* mener problemene er vanskelige å løse, men bifaller i prinsippet forslaget.

Fiskeridepartementet peker på at det er generelt forbud mot utlendingers fiske og mot tilvirkning, pakking og omlasting innenfor fiskerigrensen i Norge. Forsåvidt angår fiske i beltet mellom 6 og 12 nautiske mil utenfor grunnlinjen er det gitt visse midlertidige dispensasjoner bl. a. til fordel for danske og svenske fiskere. Videre er det forbudt å bringe i land i Norge produkter av fisk fanget med bunntål av utenlandske fiskefartøyer. Spørsmålet om å foreta endringer i landingsreguleringen har vært gjenstand for utredning av en komité. På det nåværende tidspunkt kan det ikke uttales noe om hvilke endringer som eventuelt vil bli gjennomført.

Alle *svenske* instanser som har avgitt uttalelse, støtter medlemsforslaget bl. a. under henvisning til at alle nordiske land vil ha fordel av friere forhold enn de nåværende, når det gjelder nordiske borgeres utøvelse av yrkesfiske. For øvrig mener *Kommerskollegiet* at ut fra svensk synspunkt skulle en gjennomføring av forslaget ikke være betenkelig, selv om følgen skulle bli at andre EFTA-land eller andre internasjonale organisasjoner som Sverige har sluttet seg til, skulle oppnå tilsvarende fordeler. *Sveriges fiskergrossisters riksförbund* uttaler dessuten at en bør ta sikte på full nordisk likestilling også for handelen med fisk.

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslagen (sakerna A 44/e, A 51/e, A 55/e, A 79/e och A 80/e)

Til Det økonomiske utvalg er henvist medlemsforslag om rettslig likestilling for nordiske borgere i spørsmålet om yrkesfiske (A 44/e), om felles nordisk jordbruksmarked (A 51/e), om ensartet nordisk næringslovgivning (A 55/e), om organisasjonen av nordisk handelspolitisk samarbeid (A 79/e), samt om harmoniseringen av de ytre tollsatser (A 80/e).

Medlemsforslaget om rettslig likestilling for nordiske borgere i spørsmålet om yrkesfiske (A 44/e) ble behandlet av utvalget på dets møter den 30.

november 1964 i København, den 14. januar 1965 i Stockholm, den 29. og 30. juni 1965 i Karlstad, den 20. desember 1965 i København, den 21. januar 1966 i Stockholm, samt den 29. og 30. januar i København.

Medlemsforslaget om felles nordisk jordbruksmarked (A 51/e) ble behandlet av utvalget på dets møter den 30. november og 1. desember 1964 i København, den 14. januar 1965 i Stockholm, den 29. og 30. juni 1965 i Karlstad, den 20. desember 1965 i København, den 21. januar 1966 i Stockholm, samt den 29. og 30. januar 1966 i København.

Medlemsforslaget om ensartet nordisk næringslovgivning (A 55/e) ble behandlet av utvalget på dets møter den 29. og 30. juni 1965 i Karlstad, den 20. desember 1965 i København, den 21. januar 1966 i Stockholm, samt den 29. og 30. januar 1966 i København.

Medlemsforslaget om organisasjonen av nordisk hadelspolitisk samarbeid (A 79/e) ble behandlet av utvalget på dets møter den 29. og 30. juni 1965 i Karlstad, den 20. desember 1965 i København, den 21. januar 1966 i Stockholm, samt den 29. og 30. januar 1966 i København.

Medlemsforslaget om harmonisering av de ytre tollsatser (A 80/e) ble behandlet av utvalget på dets møter den 29. og 30. juni 1965 i Karlstad, den 20. desember 1965 i København, den 21. januar 1966 i Stockholm, samt den 29. og 30. januar 1966 i København.

På møtet den 29. og 30. juni 1965 deltok statsrådet Herman Kling, Sverige, på møtet den 20. desember 1965 handelsminister Lars P. Jensen, Danmark, på møtet den 21. januar 1966 handelsminister Lars P. Jensen, Danmark, statsrådet Gunnar Lange, Sverige, handels- og industriministern T. A. Wiherheimo, Finland, statsråd Kåre Willoch, Norge, samt på møtet den 29. og 30. januar 1966 statsministern Tage Erlander, Sverige, statsrådet Eric Holmqvist, Sverige, handelsminister Lars P. Jensen, Danmark, statsminister J. O. Krag, Danmark, statsrådet Gunnar Lange, Sverige, handels- og industriminister T. A. Wiherheimo, Finland, og statsråd Kåre Willoch, Norge.

1. Innledning

I medlemsforslaget om rettslig likestilling for nordiske borgere i spørsmålet om yrkesfiske (A 44/e) henstilles at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene å undersøke mulighetene for å oppnå rettslig likestilling for nordiske borgere i spørsmål om yrkesfiske etter de i medlemsforslaget nevnte retningslinjer.

I medlemsforslaget om felles nordisk jordbruksmarked (A 51/e) henstilles at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene å undersøke mulighetene for å etablere et felles marked for jordbruksvarer og i denne forbindelse forutsetningene for et nordisk samarbeid om eksporten av disse varer.

I medlemsforslaget om ensartet nordisk næringslovgivning (A 55/e) hen-

stilles at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene å undersøke forutsetningene for å etablere et nordisk rettsfellesskap på næringslovgivningens område, omfattende ensartede regler for retten til å drive næring i hvert av de nordiske land.

I medlemsforslaget om organisasjonen av nordisk handelspolitisk samarbeid (A 79/e) henstilles at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene å omforme Nordisk økonomisk samarbeidsutvalg til et permanent heltidsarbeidende samarbeidsorgan med oppgave å arbeide, under Nordisk ministerkomité for økonomisk samarbeid, for å få i stand en felles handelspolitisk opptreden, samt å styrke effektivt de nordiske lands konkurranseevne i den internasjonale handelsutvikling.

I medlemsforslaget om harmonisering av de ytre tollsatser (A 80/e) henstilles at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene å utrede hurtig mulighetene for å harmonisere de nordiske lands tollsatser og oppta forhandlinger vedrørende overenskomster i denne forbindelse.

2. Remissuttalelser

(Sammanfattning av remissyttrandena över resp. medlemsförslag har tryckts i anslutning till förslagen¹; remissyttrandena finns tillgängliga i förtryck hos Nordiska rådets sekretariat.)

3. Utvalget

Det økonomiske utvalg har siden møtet i Karlstad den 29. og 30. juni 1965 ansett de fem medlemsforslagene for å være så nær forbundne at utvalget har behandlet dem under ett som et ledd i bestrebelsene for å intensivere det nordiske økonomiske samarbeid.

Før man har fått klarlagt nærmere forutsetningene for en utvidelse av den økonomiske integrering i Norden, finner Det økonomiske utvalg ikke å kunne ta standpunkt til spørsmålet om metoder for styrking og utvidelse av det nordiske økonomiske samarbeid.

Utvalget innstiller,

at rådet på det nåværende tidspunkt — uten å sluttbehandle medlemsforslagene — vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer regjeringene å klarlegge snarest — under hensyntagen til bestrebelsene for å nå fram til et europeisk marked omfattende flest mulig av de europeiske land — forutsetningene for en samlet utbygging av det nordiske økonomiske samarbeid vedrørende det ytre tollnivå, jordbruks- og fiskeripolitikken, næringslovgivningen, kapitaltilførslene og handelspolitikken, samt

¹ Se s. 359 (Sak A 44), s. 401 (Sak A 51), s. 488 (Sak A 55), s. 973 (Sak A 79) och s. 984 (Sak A 80).

klarlegge om denne utbygging av samarbeidet kan skje på en slik måte at fordeler og ulemper balanserer for hvert enkelt land. Herunder skal man bl. a.

a) søke etablert en prosedyre, som sikrer hurtig og grundig undersøkelse av de konkrete saker et nordisk land måtte reise i anledning av vanskeligheter som kan oppstå på grunn av forvridning av handelen, som skyldes forskjell i de nordiske lands tollsatser overfor tredjeland,

b) iverksette en undersøkelse av mulighetene for — særlig under hensyntagen til de nordiske lands suppleringsbehov — å gjennomføre foranstaltninger til en økning av den nordiske handelen med landbruksvarer, (inkludert frukt, grønnsaker, og bearbejdet produkter) på grunnlag av multilaterale eller bilaterale avtaler, samt iverksette en undersøkelse av mulighetene for et nordisk samarbeid om eksport av landbruksvarer til tredjeland,

c) undersøke mulighetene for gjennom multilaterale eller bilaterale avtaler mellom de nordiske land å gjennomføre en ytterligere liberalisering av handelen med fisk,

d) gjennomføre en undersøkelse av mulighetene for å ta skritt til å etablere mer like konkurransevilkår for de nordiske lands industrier på de områder hvor det måtte være behov for å supplere det pågående EFTA-samarbeid.

København, 30. januar 1966

<i>Georg Backlund</i>	<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Ragnar Christiansen</i>
<i>Erik Eriksen</i>	<i>Lies Groes</i>	<i>Yngve Holmberg</i>
<i>Sigurður Ingimundarson</i>	<i>Lars Larsson</i>	<i>Poul Møller</i>
<i>Bertil Ohlin</i>	<i>Erling Petersen</i>	<i>Bent Røiseland</i>
		Viseformann
<i>Karl Skytte</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>	<i>Sven Sundin</i>

Medlemsförslag

om upprättandet av ett nordiskt institut för komparativ rätt

(*Väckt av Ingrid Gärde Widemar och Harras Kytä*)

Den snabbt växande internationella samverkan och den allt kraftigare internationaliseringen av samhällslivet har skapat ett behov av jurister, skolade för de säruppgifter, som i detta sammanhang möter såväl inom rättslivet som på näringslivets område, på den privata sektorn såväl som på det offentliga planet. Bristen på kvalificerade jurister med goda insikter i andra länders rättssystem har sedan länge varit påtaglig. Åtgärder av något slag för att avhjälpa denna brist bör snarast vidtagas. Inom den ordinarie utbildningen vid de juridiska fakulteterna i Norden är det knappast möjligt att bereda något större utrymme för ämnen av den art varom här är fråga. Det måste i stället bli fråga om en kvalificerad efterutbildning, syftande till att bibringa jurister, kompetenta att bekläda framskjutna poster inom forskning, näringsliv och statlig förvaltning, tillräckliga kunskaper i de mera betydelsefulla främmande rättssystemen.

Inrättandet av akademiska lärartjänster i komparativ rätt får i detta sammanhang aktualitet. En professur i detta ämne finnes i Danmark och en föreslås nu skola tillskapas i Stockholm.

I utlandet finns på många håll betydande institut för komparativ rätt, vilka spela en icke oväsentlig roll för den allmänna rättsutvecklingen. I de nordiska länderna saknas hittills motsvarighet härtill. Emellertid har efterhand tanken på ett gemensamt nordiskt institut för komparativ rätt vuxit sig allt starkare och framstår nu som den naturliga lösningen på det inledningsvis angivna problemet.

Ett sådant institut skulle ha många fördelar. Dit skulle de i Norden tillgängliga resurserna, såväl forskarkrafter som material, kunna koncentreras. Man skulle få ett effektivt instrument för den komparativa rättsforskningen som skulle höja sig över en ojämn, av nationella resurser helt beroende standard, till en internationellt godtagbar nivå, vilket skulle vara av betydelse icke endast för det nordiska rättssamarbetet utan även för det vidare internationella arbete, vari Norden som en helhet i allt högre grad tager del. Genom att forskningsarbetets kvalitet sålunda kunde hållas på en relativt hög nivå till nytta för samtliga medlemsländer, skulle de natio-

nella ansträngningarna på området om än begränsade giva ett bättre utbyte. Med stöd av ett sådant institut, till vilket erforderliga lärarkrafter skulle knytas, torde det behov av internationell och komparativ rättskänedom, som gör sig gällande i det moderna samhället, snabbast kunna tillgodoses.

Att institutet göres nordiskt ter sig desto naturligare som Norden för omvärlden icke minst i Europa och Amerika framstår som en rättslig enhet. Utåt markeras detta förhållande genom den engelskspråkiga vetenskapliga publikationen »Scandinavian studies in law», som är en för Norden gemensam juridisk årsbok, utkommande sedan 1957.

Ett institut av föreslagen art torde också komma att draga till sig krafter utifrån — även om språksvårigheterna reser vissa hinder — och skulle säkerligen bli ett viktigt centrum även för spridande av kännedom om de nordiska rättssystemen i utlandet. Också för det nordiska lagstiftningssamarbetet, som nu utvecklas i allt raskare takt, skulle ett sådant institut få betydelse, t. ex. som leverantör av rättsöversikter och behövliga specialstudier.

Institutet bör lokalt sett ha anknytning till någon existerande juridisk fakultet med vida internationella förbindelser och med lärostolar i skiftande juridiska discipliner.

Under hänvisning till vad nu anförts får vi föreslå,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att vidtaga nödiga anstalter för att upprätta ett nordiskt institut för komparativ rätt.

Stockholm och Helsingfors den 12 september 1964

Ingrid Gärde Widemar

Harras Kyttä

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget**Nordiska studentjuristrådets ordförandemöte:**

Behovet av jurister med insikter i främmande länders rätt kan, som i medlemsförslaget framhållits, förväntas öka starkt. För närvarande måste möjligheterna att inom ramen för de i Norden förekommande juridiska grundutbildningarna och med utnyttjande av i Norden befintliga institutionella resurser tillgodose nämnda behov betecknas som otillräckliga. Redan därför bör upprättandet av ett institut av angivet slag hälsas med tillfredsställelse.

Därutöver kan man emellertid peka på att inom ramen för de gällande nordiska studieordningarna flerstädes en viss tid avsättes till fördjupade studier i något examensämne. Det måste anses värdefullt, att studenterna får möjlighet att ge dessa studier en komparativ inriktning. Existensen av ett nordiskt institut för komparativ rätt skulle givetvis innebära förbättrade möjligheter härtill.

Det föreslagna institutet skulle även komma att utgöra en mötesplats för nordiska studenter och forskare med inriktning på jämförande rättsforskning, och därigenom bidra till en intensifierad komparativ rättslig debatt inom Norden. Genom institutets upprättande skulle vidare ett incitament ges åt de juris studerande att någon tid bedriva studier vid annat lärosäte än det egna, vilket måste betecknas som önskvärt.

Med anledning av det sagda vill ordförandemötet uttrycka förhoppningen, att ett nordiskt institut för komparativ rätt av den art som angivits i medlemsförslaget skall komma att upprättas, och att frågan om institutets organisation, lokalisering och finansiering snarast blir föremål för utredning.

Stockholm den 27—29 april 1965

(Sign.)

D a n m a r k

Justitsministeriet:

Medlemsförslaget om oprettelse af et nordisk institut for sammenlignende retsvidenskab synes i første række at have interesse for de bestående uni-

versiteter, idet det afgørende bør være disses vurdering af, om en centraliseret, fællesnordisk komparativ forskning er at foretrække fremfor en udbygning af de foreliggende undervisnings- og forskningsmuligheder på de enkelte universiteter, eventuelt kombineret med større offentlige tilskud til anskaffelse af retslitteratur fra udlandet og til studierejser i de fremmede lande, hvis rettlige systemer tildrager sig særlig interesse.

Justitsministeriet er på det foreliggende grundlag ude af stand til at vurdere, hvilke fordele et nordisk institut vil kunne byde centraladministrationen i forbindelse med udarbejdelsen af lovforslag, idet dette ganske afhænger af instituttets nærmere indretning og arbejdsform. Herved bemærkes, at de oplysninger, centraladministrationen har brug for i forbindelse med lovgivningsarbejdet, ofte er af mere speciel karakter, medens et forskningsinstitut formentlig i første række må koncentrere sig om de mere almene emner, der har naturlig forbindelse med de områder, der traditionelt er genstand for universitetsundervisning.

Man skal i øvrigt henstille til overvejelse, hvorvidt der bør tilvejebringes oplysninger om, hvorledes det nordiske institut for søret i Oslo har virket, herunder i hvilket omfang instituttet er blevet benyttet af forskningen og administrationen i de øvrige nordiske lande.

København, den 27. november 1964.

P. m. v.

Vilhelm Boas

Niels Madsen

Undervisningsministeriet:

— — — skal man meddele, at undervisningsministeriet har indhentet udtalelser over forslaget fra de to universiteter.

Århus universitet kan tilslutte sig forslaget, men henstiller, at man anvender benævnelsen »komparativ retsforskning» i stedet for »sammenlignende retsvidenskab».

Rektor for Københavns universitet kan henholde sig til en erklæring fra *det rets- og statsvidenskabelige fakultet*, som udtaler:

at den sammenlignende retsvidenskab i Danmark stedse har udgjort en væsentlig og integrerende del såvel af undervisning som af den juridiske forskning. Det er derfor for fakultetet af den største betydning, at der i de her i landet tilgængelige biblioteker, for så vidt angår Københavns universitet i første række Det kongelige bibliotek og bibliotekerne ved det juridiske laboratorium og det retsvidenskabelige institut, findes sådanne samlinger af fremmed litteratur, at denne undervisning og forskning stadig kan drives og i fremtiden kan udbygges. Det er ligeledes som udtalt i medlemsforslaget i Nordisk Råd af afgørende betydning, at der skabes mulighed for specialestudier for studenter og videregående studier for kan-

didatstipendiater og andre, og oprettelsen enten af et professorat eller anden akademisk lærerstilling særlig i sammenlignende retsvidenskab er derfor et af fakultetets nære ønskemål.

På grund af den sammenlignende retsvidenskabs intime forbindelse både med de enkelte juridiske discipliner og den danske deltagelse i internationalt samarbejde om tilvejebringelse af ensartede retsregler på forskellige vigtige områder vil fakultetet anse det mindre naturligt, at bibliotek og stipendier m. v. henlægges til et institut uden for Danmarks grænser, således at danske universitetslærere og studerende ikke i deres daglige studier kan nyttiggøre sig instituttets faciliteter. Den sammenlignende retsvidenskab udgør ikke noget afgrænset forskningsområde, og den påtænkte ordning vil derfor rejse adskillige problemer i fremtiden med hensyn til instituttets arbejdsfelt. Fakultetet finder, at den ønskelige nordiske kontakt på dette område — ligesom kontakten indenfor den kriminologiske forskning — vil kunne varetages ved møder mellem de interesserede forskere. Der består allerede nære personlige og faglige forbindelser mellem de nordiske juridiske universitetslærere.

Som følge heraf må fakultetet stille sig skeptisk over for værdien af på den foreslåede måde at koncentrere de komparative retsstudier til et enkelt nordisk institut.

Man skal tilføje, at undervisningsministeriet er principielt enig med forslagsstillerne i, at dette område er egnet for et nordisk samarbejde, men at formerne for et sådant samarbejde i givet fald bør nærmere overvejes.

København i november 1964

P. m. v.

E. b.

Helge Thomsen

Fm.

Danmarks Juristforbund:

Således foranlediget skal Juristforbundet udtale, at det selvsagt er af stor værdi, at nutidens jurister får størst muligt indblik i fremmede retssystemer, og at det derfor er ønskeligt, at der gives dem gode muligheder for at studere komparativ ret. Som et led både i uddannelse og forskning inden for komparativ ret vil det utvivlsomt være af betydning, at der ved de juridiske fakulteter i de nordiske lande oprettes institutter for komparativ ret. Juristforbundet ønsker dog at påpege, at et sådant institut oprettet t. eks. ved et svensk eller finsk universitet vil være af beskeden betydning for uddannelsen af juridiske kandidater udgået fra danske universiteter, ligesom det må fremhæves, at indførelse i komparativ ret også kan ske — og sker — på andre måder end ved en efteruddannelse på et særligt institut, f. eks. ved at man inden for de enkelte discipliner driver retssammenlignende studier og lader dette blive en del af lærebogsstoffet, eller ved særlige kurser i kompara-

tiv ret under selve studiet, og endelig, men ikke mindst vigtigt, ved at give dygtige yngre juridiske kandidater gode muligheder for at foretage studierejser til udlandet.

Juristforbundet er iøvrigt bekendt med, at der ved de juridiske fakulteter foreligger andre undervisningsmæssige ønsker — både i henseende til nye undervisningslokaler, ansættelse af flere lærerkræfter og oprettelse af institutter — som for tiden presser betydeligt mere på end et institut for komparativ ret.

København, den 13. december 1964.

(Sign.)

Finland

Justitieministeriet:

På grund av de i medlemsförslaget anförda synpunkterna anser justitieministeriet skäl föreligga att undersöka möjligheterna till att upprätta ifrågavarande institut. Innan slutlig ståndpunkt i saken kan tagas torde det vara nödigt att utreda bl. a. frågorna om vad upprättandet av institutet kommer att kosta, huru stora underhållskostnaderna blir, huru sådana kostnader skall fördelas o. s. v. Först sedan i saken erhållits dylika och andra praktiska arrangemang rörande utredningar anser sig ministeriet kunna avgöra frågan om deltagande i upprättandet av institutet, men är alltså för sin del berett att stöda företaget under förutsättning att det kan förverkligas till rimliga kostnader och på ett i övrigt ändamålsenligt sätt.

Helsingfors den 4 november 1964

Minister J. O. Söderhjelm

Avdelningschef Kai Korte

Helsingfors universitets konsistorium har i skrivelse av den 16 december 1964 anmält, att konsistorium förenar sig om universitetets juridiska fakultets utlåtande av den 26 november 1964.

Helsingfors universitet juridiska fakulteten¹:

Den i förslagets motivering omförmälda bristen på jurister, som erhållit utbildning för internationella juridiska uppgifter, kan tydligt observeras i Finland likväl som i de övriga nordiska länderna och i allmänhet även i de stora kulturländerna. Det är också uppenbart, att i våra universitets undervisningsplaner i varje fall ej under de närmaste åren kan inrymmas en

¹ Yttrandet översatt från finska.

långtgående fortbildning, som vore ägnad att avhjälpa sagda brist. På grund härav skulle det i förslaget avsedda institutet säkert äga stor praktisk betydelse för alla de nordiska länderna.

Genom att institutet skulle främja den vetenskapliga återväxten och samnordiska forskningsprogram kunde det även förmodas gestalta sig till ett värdefullt stöd för den forskning, som tillgodogör sig jämförande rätt, i alla de nordiska länderna. Av speciellt intresse vore även den aspekten, att institutet vid sidan av sina övriga uppgifter kunde utveckla sig till ett nordiskt dokumentationscentrum, som kunde överbrygga språksvårigheterna och effektivt förmedla informationer om rättspraxis, lagstiftning och litteratur ej allenast inom Norden utan även utanför de nordiska länderna.

Å andra sidan är det skäl att understryka, att ett eventuellt inrättande av institutet ej får innebära ett nedläggande eller en inskränkning av verksamheten vid redan förefintliga institutioner. Juridiska fakulteten kan i detta hänseende givetvis endast taga sig talan för egen räkning, men fakulteten tar för givet, att de flesta juridiska fakulteter under nuvarande förhållanden måste fästa tilltagande uppmärksamhet vid grundläggande undervisning och forskning i jämförande rättsvetenskap även inom sin egen krets. Erfarenheter visar också, att fakulteternas egna institutioner redan under sina första år, med förhållandevis begränsade anslag och i huvudsak med tillhjälp av frivillig arbetskraft förmår sköta även förhållandevis krävande uppgifter. Såsom exempel härpå må nämnas ett i vårt land år 1960 anordnat internationellt kollokvium för rättsfrågor rörande den internationella handeln samt de åren 1961 och 1962 av internationella fakulteten för undervisning i jämförande rätt anordnade sommarterminer, i vilka verksamhetsformer Helsingfors universitets institution för jämförande rättsvetenskap effektivt deltagit. Uppgifter av nämnda art liksom även därmed sammanhängande publikationsverksamhet kommer åtminstone i huvudsak att skötas av respektive universitets egna institutioner. Då det därjämte är uppenbart, att det nödvändiga forsknings- och informationsmaterial, som det nya institutets mångsidiga arbetsprogram förutsätter, kan erhållas endast med tillhjälp av ettvart lands egna institutioner, kan dessas utvecklande ej heller av denna anledning försummas.

Det är av vikt att redan i detta skede framhålla, att inrättandet av institutet förutsätter anvisande av så kännbara anslag genast i början, att arbetet åtminstone på några till institutet hörande verksamhetsområden kan inledas effektivt. Endast på detta sätt är det möjligt att fästa härför lämpade yngre juristers uppmärksamhet vid institutet och förmå dem att förbereda sig för att övertaga sin andel av det arbete institutet förutsätter.

Under åberopande av vad ovan anförts får juridiska fakulteten förorda förslaget.

Helsingfors den 28 december 1964

(Sign.)

Turun yliopisto (Åbo universitet), juridiska fakulteten¹:

Institutet vore ägnat att vidga den rättsvetenskapliga utbildningens traditionella perspektiv. Det kunde ge främst unga forskare en ur utvecklings-synpunkt stimulerande arbetsmiljö. Ett internordiskt forskningsinstitut för komparativ rättsvetenskap skulle sannolikt på många sätt nytta även det praktiska rättslivet, t. ex. vid förenhetligandet av nordisk lagstiftning samt vid tolkning och vidareutveckling av förenhetligade lagar.

Vid Turun yliopistos juridiska fakultet har man alltid, t. ex. i samband med undervisningen i allmän rättslära, framhållit den betydelse jämförande rättsforskning har i vår tids föränderliga värld, där internationella kontakter inom ekonomi och kulturliv ständigt tilltar i betydelse. Åtminstone några av de unga jurister som representerar vetenskaplig återväxt inom vår juridiska fakultet kunde arbeta vid det nya forskningsinstitutet, med en självständig vetenskaplig insats.

Tanken att forskningsinstitutet skulle verka i samband med en redan existerande, helst större, juridisk fakultet, förefaller praktisk.

Åbo den 1 december 1964

För Turun yliopisto

Prorektor *Martti Kantola*

Universitetssekreterare *Olavi Rytönen*

Finlands advokatförbund¹:

I förslagets motivering framföras att den snabbt växande internationella samverkan och de allt kraftigare internationella dragen i samhällslivet har skapat ett behov av att utbilda jurister för de internationellt betonade säruppgifter, som förekommer inom rättslivet och på näringslivets område, såväl inom det privata som det offentliga livet. Sedan länge har man saknat kvalificerade jurister med goda insikter i andra länders rättssystem. Då det knappast är möjligt att bereda något större utrymme för de ifrågasvarande ämnena i samband med ordinära juridiska studier vid de juridiska fakulteterna i Norden, bör man överväga kvalificerad efterutbildning.

I motiveringen har man vidare hänvisat till att det i utlandet finns betydande institut för komparativ rätt, vilka de nordiska länderna hittills saknar motsvarighet till. Ett sådant institut skulle emellertid ha många fördelar. Till ett sådant institut kunde man koncentrera de nödvändiga forskarkrafterna och anskaffa forskningsmaterial och sålunda skapa ett institut på internationell nivå, som skulle vara av betydelse för det nordiska samarbetet på rättslivets område samt för den vidare internationella verksamhet, vari Norden som en helhet i allt högre grad tager del. För de olika

¹ Yltrandet översatt från finska.

nordiska ländernas nationella ansträngningar på de ifrågavarande områdena skulle det vara till nytta att forskningsarbetets kvalitet vid institutet kunde hållas på relativt hög nivå. Med stöd av ett sådant institut, till vilket erforderliga lärarkrafter skulle knytas, skulle de behov av uppgifter om andra länders rätt, som gör sig gällande i det moderna samhället, snabbast kunna tillgodoses. Institutet kunde även utvecklas till ett centrum, som skulle sprida kännedom om de nordiska rättssystemen i utlandet. Institutet kunde tjäna det allt större nordiska lagstiftningssamarbetet t. ex. genom att leverera specialstudier och utredningar om främmande rättssystem till de nordiska lagberedningsorganen.

Enligt medlemsförslaget skulle institutet lämpligast anknytas till någon juridisk fakultet med vida internationella förbindelser och med lärostolar i skiftande discipliner.

Förslaget och de omständigheter, som anförts som dess motivering är enligt Finlands Advokatförbunds åsikt beaktansvärda. Kännedom om komparativ rätt och om andra länders rättsvetenskap och rättsförhållanden är relativt begränsad bland juristerna i Finland. Sedan år 1959 hör även huvudpunkterna i komparativ rätt till det undervisningsområde, som åligger professuren i allmän rättsvetenskap och internationell privaträtt vid Helsingfors universitet (Förf.saml. 15/23. 1. 1959, 1 § 1 mom.). Det finns även ett institut för komparativ rätt vid Helsingfors universitet, vilket har förberett Finlands deltagande i olika internationella möten, publicerat serien *Studia Iuridica Helsingiensia*, samlat material från den komparativa rättens område och stått i kontakt med utlandet. Vid sidan av andra vetenskapsområden hör även den komparativa rättens huvudpunkter till det undervisningsområde, som åligger professorn i allmän rättsvetenskap vid Åbo Universitet. Ovannämnda arrangemang ger vid handen att uppmärksamhet fästs vid den komparativa rättsforskningens betydelse, men det är förståeligt att komparativ och utländsk rätt endast har kunnat erhålla en mycket anspråkslös plats i studieprogrammet. De anslag, som beviljats institutet för komparativ rätt vid Helsingfors universitet, har varit blygsamma. Någon av fakultetens professorer har fungerat som institutets prefekt vid sidan av sin egen befattning och institutet har endast haft en tillfälligt avlönad amanuens.

Det föreligger uppenbarligen ett behov av att utveckla forskningen och undervisningen av komparativ rätt samt av att främja kännedomen om utländsk rätt. Inom advokatverksamheten förekommer även i allt större utsträckning frågor, i samband med vilka uppgifter om utländsk rätt är nödvändiga. För närvarande stöter det ofta på svårigheter och medför stora kostnader att införskaffa sådana uppgifter. Ett institut utrustat med tillräckliga resurser kunde kanske även tjäna det praktiska rättslivet genom att leverera uppgifter om gällande lagar i något främmande land till advokater och även för att föreläggas för domstol i saker, i vilka tillämpningen

av främmande stats lag kan komma i fråga. Då det inte torde vara möjligt att skapa ett institut för komparativ rätt, som endast tillgodoser ett lands behov och som även kunde tjäna det praktiska rättslivet, synes upprättandet av ett samnordiskt institut vara motiverat även härvidlag.

För Finlands del kunde dessutom den omständigheten, att institutet kanske även kunde främja kännedomen om och utnyttjandet av de studier och utredningar, som publicerats på finska i Finland, tillstyrka upprättandet av det föreslagna institutet.

Helsingfors den 25 november 1964

Finlands advokatförbund

Mauri Hakapää

Matti Ylöstalo

Suomen lakimiesliitto — Finlands juristförbund:

Enligt Finlands juristförbunds uppfattning intager kännedomen om de andra ländernas rättsväsende en viktig ställning vid utvecklandet av det nordiska samarbetet. Som ett resultat av det numera traditionella nordiska lagstiftningssamarbetet har man på många rättsområden fått till stånd ett betydande förenhetligande i de nordiska ländernas lagstiftning. Ytterligare får man antaga, att utvecklingen i framtiden fortsätter i samma riktning, måhända ännu snabbare. Å andra sidan är det säkert, att stora olikheter i de nordiska ländernas rättssystem även framgent kommer att finnas.

I finsk rätt är många viktiga rättsområden synnerligen bristfälligt normerade i den skrivna lagen. På dessa områden kan rättspraxis och rättsvetenskapen vara viktigare som rättskällor än den skrivna lagen. Som exempel på dessa må nämnas den internationella privaträtten, betydande delar av lösöresköp, agentur- och kommissionsförhållanden och restitution av obehörig vinst. På samma sätt är rättspraxis och rättsvetenskap av stor betydelse såsom rättskälla i skadeståndsrätten, framför allt vad det objektiva ansvaret och ersättningsskyldigheten av immateriell skada anbelangar. Det är naturligt, att det är svårt för en utomstående att få en tillförlitlig bild av ett annat lands rätt, då man i en utredning måste stöda sig på andra källor än den skrivna lagen.

Å andra sidan bör man fastslå, att Finlands rätt, bland annat i processrätten, skiljer sig betydligt från rätt i de övriga nordiska länderna. På den offentliga rättens område överhuvud taget torde skiljaktigheterna mellan olika länders lagstiftning ännu vara ganska stora. Dock är kännedom även om den offentliga rätten av stor betydelse med tanke på internationellt umgänge.

Enligt motiveringarna för förslaget skulle institutets uppgifter inte komma att inskränkas till utredning av enbart de nordiska ländernas rätt, utan den komme att omfatta utredning av komparativ rätt i allmänhet. Detta bör också anses vara en ändamålsenlig lösning. Å andra sidan bör man dock observera, att inrättningens arbetsfält borde begränsas till utredningen av internationellt sett betydelsefulla rättssystem. Lämpliga undersökningsobjekt vore i första hand de stora kontinentala rättssystemen samt det anglosaxiska systemet.

Med stöd av det ovan anförda förklarar sig Finlands juristförbund förorda föreliggande förslag.

Helsingfors den 4 december 1964

Suomen lakimiesliitto-Finlands juristförbund r. y.

Jaakko Uotila

Styrelseordförande

Martti V. Mustakallio

Verksamhetsledare

Centralhandelskammaren, Finska träförädlingsindustriernas centralförbund och Finlands industriförbund¹:

Organisationerna konstaterar som sitt yttrande, att den snabbt växande internationella samverkan kräver ett allt större antal specialutbildade jurister, vilka är insatta i främmande länders rättsordning. Även förberedandet av den nya samnordiska lagstiftningen fordrar nuförtiden allt större kännedom om olika länders lagstiftning. Speciellt kännbart är behovet av jurister med kunskap i komparativ rätt på näringsverksamhetens område, där den internationella handelns expansion och näringslivets allt större internationalisering förutsätter kännedom om handels- och beskattningsrättsliga föreskrifter samt även om andra rättsnormer i olika länder.

Av denna anledning tillstyrker organisationerna upprättandet av ett i förslaget nämnt institut.

Helsingfors den 26 november 1964

Centralhandelskammaren

Matti Virkkunen

Matti Mäenpää

Finska träförädlingsindustriernas
centralförbund

Finlands industriförbund

Lauri Borenius

Sakari Lehto

Yttrandet översatt från finska.

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Da en grundig behandling av forslaget ved de interesserte institusjoner nødvendigvis må ta tid, har en foreløpig bare mottatt svar fra *Justisdepartementet*. Dets uttalelse lyder slik:

Man er for sitt vedkommende enig i det som er anført i medlemsforslaget om behovet for å utvikle mulighetene for komparative rettsstudier. Tiltak i denne retning kan tenkes gjennomført på ulike måter, ikke bare ved å opprette ett sentralisert felles nordisk institutt, men f. eks. ved hjelp av flere sentraliserte nordiske spesialinstitutter på ulike rettsområder eller ved utbygging av nasjonale lærerstillinger og institutter. Det førstnevnte alternativ vil åpenbart kunne by på både fordeler og ulemper sammenliknet med andre alternativer. Det må spørres hvordan tilgjengelige midler og krefter best kan nyttiggjøres til fremme av komparative studier, hvordan resultatene av disse studier best kan komme oss til nytte og hvordan nye tiltak vil virke inn på det som allerede gjøres på annen måte. Et særlig spørsmål som melder seg, er konkurransen om de begrensede ressurser som foreligger.

På denne bakgrunn finner man at forslaget om å opprette et felles nordisk institutt for komparativ rett bør utres nærmere før en tar bestemt standpunkt i saken.

Til orientering nevner man at Europarådets komite for juridisk samarbeid for tiden arbeider med spørsmålet om tiltak for å fremme komparative studier av europeisk rett.

De øvrige uttalelser vil bli oversendt så snart de foreligger. Det kan i denne forbindelse opplyses at Universitetet i Oslo, Det juridiske fakultet, har avsluttet utvalgsbehandlingen av saken, slik at universitetets uttalelse vil kunne oversendes ganske snart.

Oslo, 14. desember 1964

E. Skadsem

Dag Omholt

Ved brev av 16. desember 1964 har *Den norske sakførerforening* sendt departementet den uttalelse som foreningens lovutvalg avgav 18. november 1964, og som ble tiltrådt av Sakførerforeningens Hovedstyre i møte 23. november 1964.

Uttalelsen lyder:

Rent prinsipielt kunne det selvsagt være ønskelig med et nordisk institutt for sammenlignende rettsforskning. Det er imidlertid et spørsmål om dette i praksis overhodet er gjennomførlig undtagen på bestemte rettsområder. Allerede nu må man gå ut fra at Nordisk Institutt for Sjørett og Nordisk Institutt for Kriminalogi også vil dekke den sammenlignende rettsforskning på disse områder.

Ved Nobelinstituttet i Oslo er der et overmåte godt bibliotek hvor der er innkjøpt en mengde litteratur som dekker områdene statsrett og statsforvaltning og statsvitenskap. Det ville være lite naturlig for et nordisk institutt ikke å dra nytte av dette store bibliotek i Oslo.

Et institutt for sammenlignende rettsforskning på avtalerettens og handelsrettens område vil derimot ha stor interesse. Også en sammenlignende rettsforskning på tingsrettens område kunne være verdifull.

Poenget er hele tiden at dette nye institutt i tilfelle måtte få klart avgrensede oppgaver.

Utvalgets uttalelse er enstemmig.

Videre har man mottatt uttalelse fra *Universitetet i Oslo*, vedtatt av Rådet for det juridiske fakultet 15. desember 1964 og av Kollegiet 15. januar 1965. Denne uttalelse lyder:

Det er fremsatt et forslag til Nordisk Råd om opprettelse av et nordisk institutt for komparativ rett som er oversendt Det juridiske fakultet til uttalelse. I møte 10. november 1964 vedtok fakultetsrådet å nedsette en komité bestående av professorene Torstein Eckhoff og Carsten Smith og forskningsstipendiat Erling Selvig til å utarbeide utkast til fakultetsrådets uttalelse i saken.

Komitéen har drøftet det foreliggende forslag og er av den mening at fakultet bør gi det sin tilslutning. Man kan vise til den begrunnelse som er gitt i det oversendte forslag. Komitéen vil også peke på at man ved dette fakultet har meget gode erfaringer når det gjelder opprettelse av spesialinstitutter i nordisk regi. Ved Nordisk Institutt for Sjørett er det således skapt et forskningsmiljø og et spesialbibliotek i sjørett som neppe ville kunne ha vært realisert på nasjonal basis.

Komitéen vil peke på at opprettelsen av et institutt for komparativ rett kan reise en del spørsmål, blant annet når det gjelder å fastlegge instituttets nærmere arbeidsoppgaver og planene for oppbyggingen av dets bibliotek. Det foreliggende forslag inneholder imidlertid ingen redegjørelse for hvordan disse spørsmål tenkes løst. Man går ut fra at disse og andre praktiske spørsmål som forslaget gjennomføring vil reise, vil bli tatt opp under de forhandlinger på nordisk basis som man forutsetter — i likhet med hva som var tilfelle for Nordisk Institutt for Sjøretts vedkommende — vil finne sted etter at forslaget er bifalt av Nordisk Råd.

Komitéen foreslår at fakultetsrådet fatter slikt vedtak:

Fakultetsrådet gir sin tilslutning til forslaget om å opprette et nordisk institutt for komparativ rett.

Hermed foreligger uttalelse fra alle de institusjoner som departementet har rettet henvendelse til.

Departementet finner det formålstjenlig med nordiske institutter for begrensede fagområder, slik som allerede etablert ved opprettelse av Nordisk institutt for sjørett og — til en viss grad Nordisk samarbeidsråd for kriminologi. Før man tar standpunkt til spørsmålet om etablering av et nordisk institutt for komparativ rett, bør man antakelig få en nærmere utredning av mulighetene for å fortsette og utvide samarbeidet gjennom nye institutter

for avgrensede juridiske fagområder som eventuelt alternativ til det mer generelle, komparativ rett.

Oslo, 2. februar 1965

Etter fullmakt

E. Skadsem

Dag Omholdt

S v e r i g e

Svea hovrätt:

Sedan Kungl. Maj:t anbefallt Svea hovrätt att till presidiet avgiva utlåtande över ett i rådet väckt medlemsförslag om ett nordiskt institut för komparativ rätt, får hovrätten tillstyrka, att möjligheten att upprätta ett dylikt institut utredes.

Stockholm den 19 november 1964

På hovrättens vägnar:

Sten Björklund

Göran Ljungberg

Universitetskanslersämbetet:

Kanslersämbetet ansluter sig till vad fakultetsberedningen för rätts- och samhällsvetenskaperna enligt bilagda protokollsutdrag anfört och föreslagit.

Kanslersämbetet förordar att den föreslagna utredningen genomföres av nordiska kulturkommissionen.

Stockholm den 11 december 1964

Nils Gustav Rosén

Göran Hagbergh

Fakultetsberedningen för rätts- och samhällsvetenskaperna:

Fakultetsberedningen kan instämma i vad som i medlemsförslaget sägs om betydelsen av kunskaper i främmande rättssystem och om vikten av det komparativa studiet för såväl nordiskt som internationellt lagstiftningsar-

bete, ävensom för forskning, näringsliv och statlig förvaltning. Ett uttryck för denna uppfattning är det av kanslersämbetet framförda förslaget om en tjänst som professor i jämförande rättsvetenskap vid universitetet i Stockholm.

Med hänsyn till det allt intensivare internationella samarbetet såväl inom den offentliga verksamheten som på bl. a. handelns och industrins områden är enligt beredningens mening en ytterligare förstärkning av resurserna för den komparativa rättsforskningen angelägen. Det skulle otvivelaktigt ur flera synpunkter innebära betydande fördelar, därest en sådan förstärkning kunde ske i form av tillskapandet av ett nordiskt institut för komparativ rätt. Fakultetsberedningen är därför i och för sig positivt inställd till det av motionärerna framförda förslaget. Innan man tar definitiv ställning till det samma, synes det emellertid nödvändigt att frågorna om arbetsuppgifterna, organisation, lokalisering och finansiering av det tilltänkta institutet utreds närmare. Sedan en sådan utredning verkställts, torde frågan få prövas i sitt större sammanhang.

Fakultetsberedningen föreslår sålunda, att en förutsättningslös utredning företages i ärendet.

Stockholm den 26 november 1964

(Sign.)

Uppsala universitet, juridiska fakulteten:

Med anledning av det remitterade förslaget bör inledningsvis framhållas, att man brukar skilja mellan ett studium av utländsk rätt såsom sådan och komparativ (jämförande) rättsforskning i egentlig mening. Som anföres i det remitterade förslaget, har den snabbt växande internationella samverkan och den allt kraftigare internationaliseringen av samhällslivet skapat ett behov av jurister, skolade för de säruppgifter, som i detta sammanhang möta såväl inom den offentliga verksamheten som inom det privata näringslivet. Här föreligger alltså en betydelsefull utbildningsuppgift, som främst avser studiet av viktigare utländska rättssystem, däribland också ett intensifierat studium inom varje nordiskt land av övriga nordiska länders rättsordningar. Samtidigt föreligger ett stort behov av förbättrad dokumentation rörande utländsk rätt. Slutligen är det ytterst angeläget att befrämja en utveckling av den jämförande rättsforskningen.

Vad först beträffar utbildningsuppgiften, är det enligt fakultetens mening ofrånkomligt, att någon mera avsevärd ökning av inslaget av utländsk rätt i den juridiska grundutbildningen icke kan ske, även om strävan bör vara att beakta särskilt de nordiska rättssystemen och att ge studenterna vissa allmänna perspektiv på annan utländsk rätt. Mot denna bakgrund är det

synnerligen angeläget att ordna möjligheter till efterutbildning i utländsk rätt och jämförande rättsvetenskap såväl för praktiska jurister som för forskare. De ordinarie juridiska utbildningsanstalterna böra enligt fakultetens bestämda uppfattning vara så utrustade, att de i första hand kunna svara för denna efterutbildning. Det synes otänkbart att för den ifrågavarande efterutbildningen i samtliga de nordiska länderna förlita sig helt eller så gott som helt på ett enda gemensamt nordiskt institut, var inom Norden detta än må förläggas. Den nämnda utbildningsuppgiften skulle med ett sådant system bli otillräckligt tillgodosedd, och den vetenskapliga verksamheten vid de nordiska fakulteterna i allmänhet skulle otvivelaktigt bli lidande. För närvarande finnes en professur i jämförande rättsvetenskap vid handelshögskolan i Köpenhamn. I Sverige har kanslern förordat en professur i ämnet i Stockholm, och fakulteterna i Uppsala och Lund ha i sina petita ävenledes påyrkat dylika tjänster. En utbyggnad av lärarpersonalen på dylikt sätt bör enligt fakultetens mening successivt ske. Om sålunda utbildningsverksamheten och utbildningsresurserna på området icke böra koncentreras till ett ställe, är det å andra sidan givet, att ett väl utbyggt nordiskt institut skulle kunna komplettera den »lokala» utbildningen, särskilt såvitt angår forskare. För dessa skulle speciellt kvalificerad undervisning kunna anordnas och kontakt med utländska gästforskare etableras vid ett dylikt institut.

För att så övergå till dokumentationsproblemet, är det obestriddigt, att behovet av en förbättrad dokumentation rörande utländsk rätt är stort, både ur forskningens och ur det praktiska rättslivets synpunkt. En effektiv dokumentation kräver synnerligen stora resurser i form av bibliotek m. m. samt personal. Det gäller här en mycket kostsam organisation, och det stöter säkert på svårigheter att anordna en dylik i vart och ett av de nordiska länderna. Dokumentationsbehovet utgör därför ett starkt skäl för att undersöka möjligheten och lämpligheten av ett samnordiskt institut, som skulle kunna vara till hjälp för forskning och samtidigt tjäna myndigheter, organisationer och företag. Formerna för hjälpen till det praktiska livet (responsa m. m.) få givetvis närmare övervägas. Om ett enda samnordiskt institut på lång sikt skulle vara tillräckligt, synes i dagens läge vara svårt att bedöma. Säkert är i varje fall, att ett sådant institut skulle betyda en utomordentlig förbättring av den nuvarande situationen.

Redan genom att fullgöra dokumentationsuppgiften skulle institutet på ett mycket verksamt sätt tjäna den komparativa forskningen. Denna borde därutöver på allt sätt befrämjas genom kvalificerad undervisning för forskare vid institutet, genom konferenser och vetenskapliga symposier o. dyl. samt eventuellt genom organiserande av »team-work». Gynnsamma möjligheter borde skapas för såväl nordiska som andra forskare att kortare eller längre tid vistas vid institutet. Till institutet kunde också knytas viss publikationsverksamhet.

Av det sagda framgår, att fakulteten finner det angeläget, att ett sam-

nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap upprättas, och fakulteten vill livligt förorda, att en utredning i sådant syfte göres.

Frågan om institutets förläggning är givetvis ur många synpunkter ömtålig. Institutet bör otvivelaktigt, som det säges i det remitterade förslaget, »lokalt sett ha anknytning till någon existerande juridisk fakultet med vida internationella förbindelser och med lärostolar i skiftande juridiska discipliner», men detta uttalande ger rum för flera möjligheter. Fakulteten önskar icke nu taga ställning till förläggningsfrågan. Uppllysningsvis anser sig fakulteten dock böra meddela följande beträffande förhållandena i Uppsala. De samlade biblioteksresurserna vid universitetsbiblioteket, fakultetens eget bibliotek, det särskilda biblioteket vid fakultetens redan befintliga Institut för jämförande rättsvetenskap och vid Svenska institutet för internationell rättsvetenskap och vid Svenska institutet för internationell rätt (Harry Ax:son Johnson-institutet) äro mycket betydande, måhända de bästa i Sverige. Härtill kan läggas, att ett särskilt, även på forskning inriktat Dag Hammarskjöld-bibliotek för internationell rätt och internationella förhållanden efter kommunalt beslut är under upprättande såsom en särskild avdelning av stadsbiblioteket. Vid fakultetens förut nämnda, 1948 tillkomna institut för jämförande rättsvetenskap har under ledning av en av fakultetens professorer regelbunden, för studenterna frivillig undervisning i utländsk rätt och jämförande rättsvetenskap förekommit alltsedan institutets tillkomst; detta år pågår dels en allmän kurs i jämförande rättsvetenskap, dels en specialkurs i »europajuridik». Institutet utger vidare en skriftserie och står i bytesförbindelse med talrika utländska institut. Forskarmiljön i Uppsala torde kunna betecknas som mycket gynnsam. Såvitt fakulteten kan bedöma, skulle det också vara möjligt att om några år kunna ställa goda, centralt belägna lokaler till ett nordiskt instituts förfogande.

Uppsala den 12 november 1964

På Juridiska fakultetens vägnar:

Åke Malmström

Harald Franzon

Lunds universitet, juridiska fakulteten:

Juridiska fakulteten, som beretts tillfälle yttra sig över remiss rörande upprättandet av ett nordiskt institut för komparativ rätt och som med tillfredsställelse hälsar alla ansträngningar att främja komparativa studier, föreslår att en utredning företages i ärendet.

Lund den 10 november 1964

På Juridiska fakultetens vägnar:

Fritjof Lejman

Birgitta Wiklund

Stockholms universitet, juridiska fakulteten:

Juridiska fakulteten har med tillfredsställelse tagit del av förslaget, vars genomförande skulle avhjälpa en kännbar brist i vår nuvarande vetenskapliga utrustning. Fakulteten kan instämma i vad som i medlemsförslaget sägs om betydelsen av kunskaper i främmande rättssystem för jurister och om vikten av det komparativa studiet för såväl nordiskt som internationellt lagstiftningsarbete, ävensom för forskning, näringsliv och statlig förvaltning. Ett institut skulle otvivelaktigt kunna spela en väsentlig roll i dessa avseenden. Institut av ifrågavarande slag ha länge ansetts nödvändiga i kontinentala stater. Sålunda skapades redan år 1926 Kaiser-Willhelm-Institut für ausländisches und internationales Privatrecht (numera benämnt Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Privatrecht) i Tyskland, och år 1931 tillkom i Frankrike Institut de Droit Comparé de l'Université de Paris. Också i USA ha efter hand liknande institut börjat verka.

Juridiska fakulteten har för sin del sedan länge sökt inrikta en del av sin verksamhet på komparativt studium. Sålunda har den i medlemsförslaget omnämnda årsskriften *Scandinavian Studies in Law* sedan år 1957 på nordisk basis sökt sprida internationell kännedom om vårt rättsområde. Fakulteten har vidare befrämjat svenska studenters studier utomlands ävensom mottagit utländska studenter för studier här och ordnat undervisning för dem. Fakulteten har i anslutning därtill erhållit behörighet att utfärda Diploma of Comparative Law och Diploma of International Law till utländska studenter. Fakulteten emotser en stark förstärkning av sina resurser i förevarande hänseende om universitetskanslersämbetets förslag till inrättande av en professur i komparativ rätt vid fakulteten vinner bifall. Fakulteten skulle därför varmt välkomna det stöd för forskningen och de möjligheter till utvidgning av den hittills bedrivna verksamheten som inrättandet av det föreslagna institutet skulle innebära.

Juridiska fakulteten anser att helt övervägande skäl tala för att det föreslagna institutet förlägges till Stockholm. Härför talar bl. a. reseavstånden i Norden, den föreslagna professuren i komparativ rätt, den nuvarande inriktningen av fakultetens verksamhet, kontakten med lagstiftningsmakten, myndigheter och näringsliv samt resurserna i allmänhet. Institutet bör emellertid verka för att understödja och stimulera intresset för komparativ rättsforskning även på andra orter, och dess tillkomst bör givetvis ej medföra att den jämförande rättsforskningen på andra håll hämmas.

Fakulteten finner det något tidigt att på detta stadium närmare uttala sig om hur verksamheten vid det föreslagna institutet bör läggas upp. Uppgifterna komma givetvis i första hand att omfatta utbildning och forskning. Institutet och dess resurser böra icke minst — såsom redan antytts i det föregående — komma till nytta vid förberedande av nordisk lagstiftning.

Fakulteten vill emellertid erinra om att, även om institutet genom sitt bibliotek och sina hjälpmedel för komparativt studium och måhända även genom sin personal medverkar till rapporter och utredningar, bör omfattningen och inriktningen av denna verksamhet bero av särskilda överenskommelser.

Fakulteten vill vidare instämma i medlemsförslagets uttalande, att institutet bör bidra till att sprida kännedom om nordisk rätt i utlandet. Den närmare planeringen blir emellertid en senare fråga.

Stockholm den 20 november 1964

Å juridiska fakultetens vägnar:

Jan Hellner

Jacob Sundberg

Bengt Rur

Sveriges advokatsamfund:

Styrelsen finner de av förslagsställarna framförda synpunkterna beaktansvärda och har intet att erinra mot förslaget.

Stockholm den 13 november 1964

För Sveriges advokatsamfunds styrelse

P. A. Weslien

Holger Wiklund

Sveriges juristförbund:

Enligt förbundets uppfattning måste det föreliggande förslaget hälsas med stor tillfredsställelse både från den juridiska forskningens och undervisningens synpunkt och med hänsyn till det praktiska rättslivets behov.

För den juridiska forskningen måste det vara av stor vikt, att åtminstone någonstans inom Norden ett forskningsinstitut bygges upp med de nödvändiga resurserna för bedrivande av en effektiv komparativrättslig forskning. Det är visserligen minst av allt önskvärt, att inrättandet av ett institut på samnordisk basis tillåtes leda till en utarmning av de resurser, som måste stå till buds på varje fakultetsort till där verksamma forskares hjälp. Men det är samtidigt uppenbart, att ett komparativrättsligt institut med adekvata resurser är en så kostsam apparat, att det vore utopiskt att

räkna med en samtidig uppbyggnad av sådana institut ens i varje land inom Norden.

Den service ett sådant institut skulle kunna lämna den juridiska forskningen skulle inte vara inskränkt till de nordiska forskarnas behov utan även kunna bidra till att till utlandet sprida kännedom om rättens och rättsvetenskapens utveckling inom det nordiska området.

Från utbildningssynpunkt har behovet framför allt av komparativrättslig vidareutbildning under senare år blivit allt mera uppenbart. Det finns skäl att anta, att inom ramen för ett nordiskt komparativrättsligt instituts arbete utbildningsmöjligheter skulle kunna skapas för personer, vilka efter avslutad juridisk utbildning i hemlandet och eventuell praktisk tjänstgöring kunde skaffa sig nyttig träning i arbete med internationellt rättsligt material såsom assistenter vid det nordiska institutet. Självfallet skulle ett sådant institut på den ort, dit det förlägges, komma att utöva ett stimulerande inflytande också på den där bedrivna, ordinarie juristutbildningen, liksom efterutbildningen i bl. a. komparativ rätt. Det bör betonas, att även efter inrättandet av ett nordiskt komparativrättsligt institut utbildning av detta slag torde böra anordnas vid alla juridiska fakulteter.

Vad beträffar dokumentationsuppgifterna är det naturligt att tänka sig dessa som ett viktigt led i ett nordiskt komparativrättsligt instituts verksamhet. Dokumentationstjänsten bör kunna komma till nytta såväl för de offentliga förvaltningarna som för resp. länders näringsliv, och det är även möjligt, att ett nordiskt komparativrättsligt institut skulle ha en uppgift att fylla i dokumentationsservicen gentemot utomnordiska länders myndigheter och näringsliv. Det måste emellertid framhållas, att några möjligheter att på denna väg göra ett komparativrättsligt institut självbärande knappast är för handen — mer än ett bidrag till budgeten kan dokumentationsverksamheten knappast ge. Det är också viktigt, att institutets verksamhet inte läggs upp så, att den innefattar förpliktelse att under alla omständigheter tillhandagå ens vederbörande myndigheter med begärda responsa o. d. Det synes nämligen knappast möjligt att tillse, att behövlig expertis i alla ifrågakommande ämnen alltid samtidigt är knuten till institutet, i varje fall inte utan att detta ges utomordentligt stora personella resurser.

En utredning om ett nordiskt komparativrättsligt institut torde böra ägna särskild uppmärksamhet åt de institut med sådant syfte, som byggts upp framför allt i Tyskland, där det i Hamburg verksamma »Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Privatrecht» torde stå som ett mönster och i Belgien, där »Centre interuniversitaire de droit comparé» ger exempel på en annan gestaltning av tanken i ekonomiskt blygsammare format.

Beträffande lokaliseringen av ett eventuellt institut är det naturligt att tänka sig att såväl geografiska synpunkter som hänsyn till redan befintliga biblioteks- och institutionsresurser tas i beaktande. Det synes emellertid

vara för tidigt att på frågans nuvarande stadium ta ståndpunkt i lokaliseringsfrågan.

Stockholm den 4 december 1964

Sveriges juristförbund

Mats Börjesson

Industriens utredningsinstitut:

IUI, vars forskningsarbete på det ekonomiska och det sociologiska området endast i mindre omfattning kommer i direkt beröring med den komparativa rätten, har likväl en icke ringa erfarenhet såväl av det betydelsefulla dokumentationsbehov, som vid sådan samhällsvetenskaplig forskning kan uppkomma i avseende på främmande rätt, som av svårigheterna att inom landet eller ens inom Norden tillgodose sådana behov. Det är visserligen i viss omfattning möjligt för IUI att för forskningsändamål utnyttja de resurser i dokumentationshänseende, som det av ett antal företag och organisationer finansierade, Exportföreningen tillhöriga Institutet för utländsk rätt kan ställa till förfogande på skatte- och associationsrättens områden. Det måste likväl på längre sikt ifrågasättas, huruvida det skall bli möjligt att enbart med dessa insatser från näringslivshåll på alla aktuella områden föra upp institutet i fråga till en sådan standard, att IUI:s och med IUI jämförbara forskningsinstitutioners dokumentationsbehov tillfyllestgörande kan täckas. Det vore snarare naturligt att tänka sig en viss avlastning av institutet till förmån för dess egentliga uppgift att stå sina abonnenter till tjänst med responsa och rättsutredningar med omedelbart praktisk syftning.

Det är också uppenbart, att inom näringslivet behovet av rättsutredningar avseende främmande rätt i många fall går utöver vad Institutet för utländsk rätt med dess speciella inriktning kan tillgodose. Ett nordiskt institut för komparativ rätt skulle väl icke kunna förväntas ge service i form av responsa etc. på alla rättsområden, men väl kunna erbjuda en mera mångsidig service än Institutet för utländsk rätt. Detta instituts verksamhet skulle, om det nordiska institutet komme till stånd inom Stockholmsområdet, för ömsesidigt förbättrad effektivitet med fördel kunna samordnas med det nordiska institutets.

Inom näringslivet och den näringslivsfinansierade forskningen är behovet av på det komparativrättsliga området utbildad personal uppenbart. Den utbildning, som i detta hänseende står till buds, kan i huvudsak endast erhållas vid utomnordiska institutioner, inom vilkas ram de speciellt från nordisk synpunkt aktuella problemen endast i mindre utsträckning kom-

mer till behandling, och av vilka det för nordiska medborgare speciellt aktuella behovet av utbildning i andra nordiska länders rätt knappast kan förutsättas bli beaktat. De möjligheter ett nordiskt komparativrättsligt institut skulle kunna ge i utbildningshänseende skulle enligt IUI:s uppfattning vara av betydande värde inte endast för den akademiska forskningen utan även för den forskning, som bedrivs av institutioner sådana som IUI, liksom även för näringslivet och organisationerna.

IUI kan självfallet inte i nuvarande läge ange, i vilken omfattning ett eventuellt nordiskt instituts resurser skulle komma att anlitas av IUI och av vid IUI verksamma forskare — för detta fordras kännedom såväl om vilka resurser det nordiska institutet skulle äga, som om de forskningsprogram, vilka IUI, kanske delvis just under intryck av det nordiska institutets inrättande, kan ha aktuella vid ifrågavarande tidpunkt. Däremot är det för IUI angeläget att framhålla önskvärdheten av att offentliga resurser i möjligaste mån koncentreras för att åtminstone på någon lämplig plats inom de nordiska länderna bygga upp ett komparativrättsligt institut med adekvata resurser att tjäna som en bas för forskning, utbildning och dokumentation på detta viktiga fält.

Stockholm den 30 november 1964

Industriens utredningsinstitut

Ragnar Bentzel

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag i sag A 49 angående oprettelse af et nordisk institut for komparativ ret. Udvalget har behandlet forslaget ved møder den 13. januar 1965 i Stockholm, den 19.—20. maj 1965 i Ålborg og den 24. september 1965 i København. Ved mødene i Ålborg og København deltog justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, justitieministern J. O. Söderhjelm, Finland, och statsrådet Herman Kling, Sverige, i sagens behandling. Ved mødet i Ålborg deltog tillige statsråd O. C. Gundersen, Norge, i behandlingen.

1. Medlemsforslaget

Forslaget går ud på en rekommandation til regeringerne om at træffe de nødvendige foranstaltninger til at oprette et nordisk institut for komparativ ret.

I motiveringen for forslaget henvises til det behov, der er for uddannelse af jurister med kendskab til andre landes retssystemer. En sådan uddannelse, der ikke menes at kunne ske indenfor den almindelige juridiske uddannelses rammer, antages med fordel at kunne ske ved et fællesnordisk institut i tilknytning til et af de juridiske fakulteter ved de nordiske universiteter. Ved at henlægge uddannelse m. v. til et fælles institut opnås en koncentration af såvel økonomiske midler som forskere, og instituttet kunne blive et særdeles virksomt led i bestræbelserne for uden for Norden at udbrede kendskab til de nordiske retssystemer.

Nordiske institutter er tidligere oprettet på andre områder, således Det nordiske søretsinstitut i Oslo, der er etableret efter tilskyndelse fra Nordisk Råd.

2. Remissudtalelser

Udtalelser er indhentet om medlemsforslaget fra følgende myndigheder og organisationer:

Nordiska studentjuristrådets ordförandemöte.

Danmark

Justitsministeriet.

Undervisningsministeriet.

Århus universitet.

Københavns universitet.

Danmarks Juristforbund.

Finland

Justitieministeriet.

Helsingfors universitets konsistorium.

Helsingfors universitet juridiska fakulteten.

Åbo universitet juridiska fakulteten.

Finlands advokatförbund.

Finlands juristförbund.

Centralhandelskammaren.

Finska träförädlingsindustriernas centralförbund.

Finlands industriförbund.

Norge

Justisdepartementet.

Kirke- og undervisningsdepartementet.

Universitetet i Oslo.

Den norske sakførerforening.

Sverige

Svea hovrätt.

Universitetskanslersämbetet.

Fakultetsberedningen för rätts- och samhällsvetenskaperna.

Uppsala universitet juridiska fakulteten.

Lunds universitet juridiska fakulteten.

Stockholms universitet juridiska fakulteten.
Sveriges advokatsamfund.
Sveriges juristförbund.
Industriens utredningsinstitut.

De udtalelser, der er fremkommet, kan resumeres således:

Forslaget anbefales af *Århus universitet, Oslo universitet, Helsingfors og Åbo universiteter, universiteterne i Uppsala og Stockholm, centralhandelskammaren m. fl., Advokatsförbundet og Juristförbundet i Finland, Svea hovrätt, industriens utredningsinstitut, Sveriges advokatsamfund og Sveriges juristförbund*. Positiv stilling til forslaget indtages ligeledes af *Undervisningsministeriet, Kirke- og undervisningsdepartementet og Justitieministeriet* samt *Lunds universitet*, idet der dog i de pågældende udtalelser foreslås en nærmere udredning, inden endelig stilling tages.

Justitsministeriet mener, at sagen i første række har interesse for de bestående universiteter, der må afgøre, om centraliseret komparativ forskning er at foretrække frem for udbygning af nationale muligheder. Ministeriet kan ikke på det foreliggende bedømme, om et institut vil være af betydning for udarbejdelse af lovforslag. Det henstilles til overvejelse at indhente erklæring fra det nordiske søretsinstitut, om hvorledes dette har virket.

Københavns universitet stiller sig skeptisk over for oprettelsen af et nordisk institut. Som begrundelse for sin stilling anføres følgende: Den sammenlignende retsvidenskab i Danmark har stedse udgjort en væsentlig og integrerende del af den juridiske undervisning og forskning. Det er derfor af største betydning, at der forefindes fornødne samlinger af fremmed litteratur. Det er ligeledes ønskeligt, at der tilvejebringes mulighed for specialstudier, hvorfor et særligt professorat i sammenlignende retsvidenskab er på det juridiske fakultets ønskeliste. På grund af den sammenlignende retsvidenskabs forbindelse med de enkelte juridiske discipliner og dansk deltagelse i internationalt samarbejde om ensartede retsregler på forskellige områder vil man anse det for mindre naturligt, at bibliotek og stipendier henlægges til et institut uden for landets grænser. Den ønskelige nordiske kontakt på dette område vil kunne varetages ved møder mellem de interesserede. *Juristförbundet* finder det ønskeligt, at der gives gode muligheder for at studere komparativ ret, men det påpeges, at et institut indrettet f. eks. ved et svensk eller finsk universitet vil være af beskeden betydning for videreuddannelsen af danske jurister, og at indførelse i komparativ ret også kan ske på anden måde end gennem et institut, nemlig ved at lade retssammenlignende studier indgå i den almindelige juridiske uddannelse, eventuelt ved særlige kurser, eller ved at give muligheder for studieophold i udlandet.

Helsingfors universitet understreger betydningen af, at de nationale institutioner ikke forsømmes på bekostning af et fællesnordisk institut.

Justisdepartementet peger på, at mulighederne for komparative studier kan udvikles på anden måde end gennem et nordisk institut. Forslaget må nærmere udredes, før man kan tage standpunkt i sagen.

3. U d v a l g e t

Af de grunde, der er anført i medlemsforslaget, må det være ønskeligt, at mulighederne for komparative retsstudier udbygges.

Dette kan ske nationalt i forbindelse med de juridiske fakulteter eller andre læreanstalter, og det understreges som anført i flere udtalelser, at en national udbygning er nødvendig, uanset hvilken stilling man tager til et fællesnordisk institut.

At oprettelsen af et fællesnordisk institut vil kunne medføre større koncentration af forskere, biblioteker og stipendier er formentlig ubestrideligt, men det vigtige spørgsmål er, om de lande, hvor instituttet ikke placeres, vil kunne drage tilstrækkelig fordel af et sådant institut. I denne forbindelse bemærkes, at det kan tænkes, at udviklingen medfører, at de nationale muligheder for komparative studier m. v. må udbygges i et sådant omfang, at et særligt nordisk institut må være overflødig. De økonomiske aspekter må selvsagt også tages i betragtning.

Under sagens behandling i udvalget har justitsministrene oplyst, at Europarådets juridiske udvalg har anbefalet, at der oprettes institutter for komparativ ret i de enkelte lande. En ekspertgruppe under Europarådet agtes nedsat til nærmere undersøgelse af dette spørgsmål, og i denne ekspertgruppe, der vil begynde sit arbejde i 1966, vil indtræde repræsentanter for de nordiske lande.

Mellem justitsministrene og udvalget er der enighed om, at der bør foretages en nærmere udredning af det i medlemsforslaget rejste spørgsmål om oprettelse af et nordisk institut for komparativ ret, og at de eksperter, der bliver udset til at indtræde i Europarådets ekspertgruppe, samtidig kunne overveje dette spørgsmål.

Udvalget indstiller herefter,

at der i anledning af medlemsforslaget vedtages følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge hensigtsmæssigheden af og muligheden for at indrette et nordisk institut for komparativ ret.

København, den 24. september 1965

Emil Ahlkvist

Ingrid Gärde Widemar

Erkki Hara

Grete Hækkerup

Nils Hønsvald

Ragnar Lassinantti

Gösta Rosenberg

Knud Thestrup

Formand

Medlemsförslag

om gemensam nordisk jordbruksmarknad

*(Väckt av K. Damsgaard, Poul Møller, Harald Nielsen, Carl Petersen,
Karl Skytte och H. C. Toft)*

I de senere år har der kunnet konstateres en betydelig vækst i den nordiske samhandel. Denne udvikling vil sandsynligvis komme til at gå endnu hurtigere, når toldgrænserne for de fleste varers vedkommende helt falder bort EFTA-landene imellem i 1967. Desværre omfatter denne liberalisering af handelen dog hverken landbrugsvarer eller fiskeriprodukter.

Væglige nationaløkonomiske argumenter kan næppe anføres til støtte for denne tingenes tilstand. Nationaløkonomiens love er i princippet de samme for produktion af landbrugsvarer som for produktion af industrivarer. Fordelene ved en fri konkurrence landene imellem er i begge tilfælde lige store. I den nordiske samarbejdsoverenskomst understreges særligt betydningen af en hensigtsmæssig arbejdsdeling mellem landene. I artikel 19 fastslås bl. a.:

De kontraherende parter bør som et led i et videre internationalt samarbejde stræbe efter at opnå en hensigtsmæssig arbejdsdeling imellem landene for så vidt angår produktion og investeringer.

I artikel 21, som gælder liberaliseringen af handelen, hedder det:

De kontraherende parter skal bestræbe sig på at befæste det samarbejde, der tidligere er blevet indledt med henblik på at fjerne handelsskrankerne mellem de nordiske lande, samt så vidt muligt yderligere at styrke og udvikle dette samarbejde.

Ingen som helst forbehold er taget over for produktionen af og handelen med landbrugsvarer. Det er magtpåliggende, at de nordiske lande nu for alvor søger at virkeliggøre samarbejdsoverenskomsten også for disse varegrupper vedkommende.

Det er i første række forsvars- og beredskabsmæssige argumenter, som anføres mod fri konkurrence for landbrugsvarer. Jordbrugsprotektionisterne gør gældende, at det med henblik på en eventuel afbrydelse af tilførslerne er nødvendigt at være i høj grad selvforsynende. Lignende argumenter kan imidlertid også fremføres til støtte for f. eks. industrisubventioner og told på industrivarer. Dette sker dog nu kun sjældent.

Det er for tiden umuligt at etablere fri konkurrence for landbrugsvarerne inden for EFTA. Der findes imidlertid ingen bestemmelser i EFTA-traktaten, som forbyder de nordiske lande sig inmellem at drive et intimere økonomisk samarbejde end det, som etableres inden for rammen af EFTA. Når man tager i betragtning, at landene i Norden ikke har rettet nogle mere væsentlige indvendinger mod et europæisk landbrugsmarked ved en fremtidig tilslutning til eller associering med EEC, bør et forslag om et i begyndelsen måske begrænset nordisk landbrugsmarked ligge inden for mulighederens grænse. De nordiske regeringer bør derfor snarest tage dette vigtige spørgsmål op til nøje prøvelse.

Forskellene mellem de forskellige typer landbrug inden for Norden er næppe større end inden for Sverige, hvilket land ikke desto mindre har kunnet etablere en landbrugsordning, som omfatter alt landbrug fra landets nordligste til dets sydligste dele.

En samordning af de nuværende nationale landbrugsordninger får betydning også for de nordiske landes eksport af landbrugsprodukter. Allerede under de nuværende forhold har landbrugsorganisationerne i de fire største lande ved flere lejligheder i de seneste år drøftet mulighederne for at tilvejebringe et fælles nordisk udbud af landbrugsvarer.

Ved en mere omfattende samordning får dette problem større betydning.

Det nuværende system for salg af landbrugsprodukter er nemlig behæftet med adskillige svagheder. Finland, Norge og Sverige eksporterer kun mindre mængder af de fleste landbrugsvarer, mens som bekendt Danmarks landbrugseksport udgør næsten halvdelen af landets samlede eksport.

Eksport af visse landbrugsprodukter i 1961 (1 000 t).

	Danmark	Finland	Norge	Sverige
Kød og flæsk	538	1	4	22
Smør	120	18	5	9
Ost	79	18	10	3
Æg	67	9	1	4
Byg	66	—	1	95
Hvede	38	26	—	215

Den i de fleste tilfælde lille eksport fra Finland, Norge og Sverige udgør et uroelement på eksportmarkederne. Den kan ofte forårsage et tryk nedad på priserne, hvilket givetvis er til skade for alle de berørte nordiske lande. Der er derfor grund til at undersøge, om der findes forudsætninger for en mere samlet nordisk optræden på verdensmarkedet, hvad angår eksporten af landbrugsvarer.

Det er indlysende, at en række komplicerede problemer må løses, førend noget sådant vil være muligt. En fælles afsætning på verdensmarkedet bør dog ikke møde uovervindelige vanskeligheder i betragtning af, at Finland, Norge og Sverige har selvforsyning som mål for deres landbrugspolitik, og

af at Danmark for sit vedkommende er interesseret i foranstaltninger, som kan stabilisere priserne.

Det vil naturligvis tage betydelig tid at virkeliggøre tanker som disse. Imidlertid bør man ikke undervurdere den psykologiske betydning af, at der opnås resultater på dette område. Grundlaget vil derved være skabt for en fortsat nordisk integration, og forudsætningerne vil forbedres for en fælles nordisk optræden under de europæiske markedsforhandlinger.

Med henvisning til ovenstående foreslås,

at Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge mulighederne for at skabe et fælles marked for landbrugsvarer og i forbindelse dermed forudsætningerne for et nordisk samarbejde om eksporten af disse varer.

København i oktober 1964

K. Damsgaard Poul Møller Harald Nielsen Carl Petersen

Karl Skytte

H. C. Toft

	Danmark			Finland			Norge			Sverige		
	1962	1963	1964	1962	1963	1964	1962	1963	1964	1962	1963	1964
Norge	1,1 7,2%	0,8 5,6%	0,7 5,5%	0,2 2,8%	0,1 1,0%	0,3 2,9%	—	—	—	3,5 8,1%	2,9 6,6%	3,2 4,4%
Sverige	5,3 34,9%	6,2 43,3%	5,9 46,8%	1,3 18,1%	2,2 21,6%	2,5 24,3%	2,3 11,9%	3,3 9,2%	5,2 16,5%	—	—	—
Storbritannien	3,6 23,7%	4,0 28,0%	2,8 21,7%	1,1 15,3%	2,4 23,5%	1,3 12,6%	8,9 45,9%	19,0 52,9%	11,6 36,5%	2,3 5,3%	5,1 11,5%	8,2 11,3%
Portugal	1,8 11,8%	1,8 12,6%	2,4 18,8%	0,2 2,8%	0,3 2,9%	0,4 3,9%	1,9 9,8%	1,2 3,3%	1,1 3,5%	1,9 4,4%	1,7 3,8%	1,9 2,6%
Schweiz	0,8 5,3%	0,6 4,2%	0,7 5,2%	0,1 1,3%	0,1 1,0%	0,1 1,0%	0,1 0,5%	0,1 0,3%	0,1 0,2%	1,1 2,5%	1,4 3,2%	1,5 2,0%
Österrike	0,3 2,0%	0,7 4,9%	0,1 0,8%	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0,8 1,9%	0,9 2,0%	1,2 1,7%
EFTA	15,2 100%	14,3 100%	12,7 100%	7,2 100%	10,2 100%	10,3 100%	19,4 100%	35,9 100%	31,8 100%	43,3 100%	44,2 100%	72,6 100%

*De nordiska ländernas export av jordbruksvaror till EFTA-länderna 1962—1964
(milj. dollar)*

	Danmark			Finland			Norge			Sverige		
	1962	1963	1964	1962	1963	1964	1962	1963	1964	1962	1963	1964
Danmark	—	—	—	2,0 13,7%	0,2 1,0%	0,3 1,0%	0,9 8,6%	0,8 10,8%	0,9 10,9%	5,2 14,7%	5,8 14,7%	4,4 12,7%
Finland	4,0 1,0%	5,1 1,1%	5,3 1,1%	—	—	—	0 0	0 0	0,3 3,6%	1,8 5,1%	2,9 7,3%	3,5 10,1%
Norge	7,8 1,9%	13,8 3,1%	13,4 2,7%	0,1 0,7%	0,3 1,5%	0,5 1,7%	—	—	—	2,6 7,4%	3,4 8,6%	5,2 15,1%
Sverige	32,9 8,2%	38,3 8,7%	49,2 9,9%	1,5 10,2%	2,2 10,7%	3,3 11,0%	4,0 38,4%	3,0 40,5%	4,0 46,8%	—	—	—
Storbritannien	335,7 83,6%	354,9 80,5%	390,3 78,6%	9,3 63,7%	15,8 76,6%	21,8 72,7%	4,8 46,2%	3,0 40,5%	2,9 34,1%	22,0 62,5%	24,2 61,3%	16,7 48,6%
Portugal	0,7 0,2%	0,4 0,1%	0,8 0,1%	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0,1 0,8%	0 0	0,4 1,0%	0 0
Schweiz	17,7 4,4%	25,6 5,8%	33,8 6,8%	0,1 0,7%	0,6 2,9%	1,5 5,0%	0,6 5,8%	0,5 6,8%	0,3 3,1%	2,1 6,0%	1,7 4,3%	3,4 10,0%
Österrike	2,7 0,7%	2,9 0,7%	3,9 0,8%	1,6 11,0%	1,5 7,3%	2,6 8,6%	0,1 1,0%	0,1 1,4%	0,1 0,7%	1,5 4,3%	1,1 2,8%	1,2 3,5%
EFTA	401,5 100%	441,0 100%	496,7 100%	14,6 100%	20,6 100%	30,0 100%	10,4 100%	7,4 100%	8,6 100%	35,2 100%	39,5 100%	34,4 100%

*Värdet av de nordiska ländernas import från EFTA av vissa jordbruksvaror år 1963
(tusental dollar)*

	Danmark	Finland	Norge	Sverige
Spannmål	4 386	3 896	2 981	88
Mjök och mejeriprodukter	797	30	156	4 352
Kött	347	897	1 278	8 288
Ägg	202	0	936	366
Frukt och grönsaker	99	343	496	1 480
Potatis	0	0	139	1 738
Socker	542	217	21 442	3 993

Värdet av de nordiska ländernas export till EFTA av vissa jordbruksvaror år 1963
(tusental dollar)

	Danmark	Finland	Norge	Sverige
Spannmål	4 420	516	32	7 733
Mjök och mejeriprodukter	108 987	15 868	4 225	6 838
Kött	265 088	222	331	10 030
Ägg	4 584	1 325	73	2 286
Frukt och grönsaker	2 674	8	16	3 460
Potatis	2 227	—	84	5
Socker	11 405	—	38	446

De nordiska ländernas import 1962=1964, dels totalt, dels av jordbruksvaror
(milj. dollar)

		Danmark	Finland	Norge	Sverige
1962					
Hela världen	Samtl. varor	2 116,7	1 223,9	1 654,9	3 111,7
	Jordbruksvaror	315,2 (14,9 %)	142,2 (11,6 %)	185,1 (11,2 %)	357,7 (11,5 %)
EFTA	Samtl. varor	856,8	392,8	669,8	901,8
	Jordbruksvaror	15,2 (1,8 %)	7,2 (1,8 %)	19,4 (2,9 %)	43,4 (4,8 %)
EEC	Samtl. varor	824,3	409,8	517,4	1 269,4
	Jordbruksvaror	33,3 (4,0 %)	17,4 (4,2 %)	20,2 (3,9 %)	74,0 (5,8 %)
1963					
Hela världen	Samtl. varor	2 114,6	1 204,6	1 821,7	3 386,4
	Jordbruksvaror	308,8 (14,6 %)	182,9 (15,2 %)	208,4 (11,4 %)	391,1 (11,5 %)
EFTA	Samtl. varor	877,1	393,9	804,5	1 028,5
	Jordbruksvaror	14,3 (1,6 %)	10,2 (2,6 %)	35,9 (4,5 %)	44,2 (4,3 %)
EEC	Samtl. varor	785,5	360,6	543,4	1 318,9
	Jordbruksvaror	37,3 (4,7 %)	17,4 (4,8 %)	26,4 (4,9 %)	77,3 (5,9 %)
1964					
Hela världen	Samtl. varor	2 605,0	1 497,8	1 982,3	3 850,1
	Jordbruksvaror	361,0 (13,9 %)	199,8 (13,3 %)	215,9 (10,9 %)	445,6 (11,6 %)
EFTA	Samtl. varor	933,1	480,3	825,3	1 229,6
	Jordbruksvaror	12,7 (1,4 %)	10,3 (2,1 %)	31,8 (3,9 %)	72,6 (5,9 %)
EEC	Samtl. varor	922,6	445,4	572,9	1 438,9
	Jordbruksvaror	59,7 (6,5 %)	20,3 (4,6 %)	23,4 (4,1 %)	82,0 (5,7 %)

*De nordiska ländernas export 1962—1964, dels totalt, dels av jordbruksvaror
(milj. dollar)*

		Danmark	Finland	Norge	Sverige
1962					
Hela världen	Samtl. varor	1 625,4	1 100,7	973,2	2 920,2
	Jordbruksvaror	805,4 (49,6 %)	35,3 (3,2 %)	20,1 (2,1 %)	97,6 (3,3 %)
EFTA	Samtl. varor	743,8	334,9	416,6	1 127,2
	Jordbruksvaror	401,5 (54,0 %)	14,6 (4,4 %)	10,4 (2,5 %)	35,2 (3,1 %)
EEC	Samtl. varor	446,5	315,2	262,4	961,4
	Jordbruksvaror	251,7 (56,4 %)	13,0 (3,7 %)	5,2 (2,0 %)	43,8 (4,6 %)
1963					
Hela världen	Samtl. varor	1 865,4	1 145,8	1 073,5	3 199,4
	Jordbruksvaror	902,9 (48,4 %)	42,3 (3,7 %)	15,3 (1,4 %)	98,7 (3,1 %)
EFTA	Samtl. varor	872,0	358,0	455,3	1 284,4
	Jordbruksvaror	441,0 (50,6 %)	20,6 (5,8 %)	7,4 (1,6 %)	39,5 (3,1 %)
EEC	Samtl. varor	521,6	341,8	289,1	1 026,3
	Jordbruksvaror	307,9 (59,0 %)	12,4 (3,6 %)	3,6 (1,2 %)	45,3 (4,4 %)
1964					
Hela världen	Samtl. varor	2 082,5	1 285,1	1 290,3	3 673,8
	Jordbruksvaror	955,7 (45,9 %)	59,6 (4,6 %)	19,2 (1,5 %)	104,0 (2,8 %)
EFTA	Samtl. varor	979,2	439,8	550,3	1 520,1
	Jordbruksvaror	496,7 (50,7 %)	30,0 (6,8 %)	8,6 (1,6 %)	34,4 (2,3 %)
EEC	Samtl. varor	583,8	392,9	338,3	1 162,4
	Jordbruksvaror	289,0 (48,7 %)	10,4 (2,6 %)	5,4 (1,6 %)	51,5 (4,4 %)

BILAGA 2

Hovedpunkter vedrørende handelspolitik

(Fremført av V. Brorson)

I. Indre samhandel

1. Selvforsyningsgraden må modereres.

2. Præference for Danmark (eller for EFTA) må sikres for leveringerne (mindre midtprisafgift, mindre told, evt. toldkontingent, evt. særlige klassificeringsregler for dansk (EFTA-) kød etc.)

3. Friere handel gennem øverførsel fra EFTA's landbrugsliste (D) til industrisektoren.

4. For frugt og grønsager præference, se under 2, (evt. også som sæsonpræference).

5. Ingen dumpingimport af landbrugsvarer.

6. Standardisering af veterinær- og levnedsmiddelovgivningen etc. herunder også af handels- og andre dokumenter.

II. Afsætning til andre markeder

1. Koordinering af handelspolitikken (bl. a. Kennedy-Runden).

2. Subsidielolitikken.

3. Dumping.

4. Koordineret eksport, evt. fælles eksp.; priser og mængder.

29. juni 1965

BILAGA 3

PM angående jordbruksprisregleringen m. m. i de nordiska länderna

(Upprättad av förste byråsekreteraren Sven Holmstedt)

Danmark

Målsättning

Produktionsmålsättningen i dansk jordbrukspolitik har alltid varit att i största möjliga utsträckning utnyttja jordbrukssektorns produktionskapacitet. Statsmakterna har emellertid inte uppställt något fixt mål vad gäller jordbrukarnas genomsnittsinkomster. Inkomsterna är i stor utsträckning beroende av marknadsförhållandena i Danmarks viktigaste exportmarknader. De senaste årens exportsvårigheter har emellertid föranlett åtgärder syftande till att hålla hemmamarknadspriserna vid en viss nivå och att höja jordbrukarnas inkomstnivå.

Medel

De viktigaste medlen för att förverkliga de jordbrukspolitiska målsättningarna är följande:

A. Jordlagstiftningen, som garanterar att när egendomen delas, de återstående enheterna har en viss storlek, och som tillåter gemensam drift av två skilda egendomar.

B. Åtgärder i syfte att höja jordbrukarnas inkomstnivå

1. Minimiproducentpriser vid inhemsk försäljning av svin-, ox- och kalvkött, fjäderfä och ägg.

Genom Lov om afsætning av danske landbrugsvarer bemyndigas sålunda landbrugsministern att, i syfte att höja hemmamarknadspriserna för de

aktuella produkterna till en nivå, som godkänts av monopoltilsynet, upp-
bära avgifter vid försäljning av dem. Avgiftsmedlen tillföres producen-
terna inom berörda sektorer genom avräkningstillägg e. d.

2. Ett liknande, men frivilligt, system för mejeriprodukter.

3. Garanterade priser för brödsäd och minimiimportpriser för fodersäd.

4. Exportfrämjande åtgärder: genom stöd av Lov om afsætning af danske landbrugsvarer m. m. bemyndigas landbruksministern att uppta avgifter vid utförsel av danska jordbruksprodukter samt vid försäljning i övrigt av ifrågavarande varor. De genom avgifterna inkomna medlen tillföres en fond att användas för främjande av utförseln av jordbruksprodukter inom berörda varugrupper.

5. Dansk Landbrugs Realkreditfond, som har till uppgift att mot sekundär panträtt lämna lån främst till nybyggnad eller modernisering av byggnader samt andra produktivetsfrämjande åtgärder.

Finland

Målsättning

Den viktigaste jordbrukspolitiska målsättningen i Finland är att göra det möjligt för jordbrukare, som har en tillfredsställande rationaliseringsgrad vid sina jordbruk, att uppnå en inkomstnivå som motsvarar andra grupper i samhället. Ett annat mål är att minska produktionen till en nivå svarande mot den inhemska efterfrågan. Produktionen har emellertid i flera år överstigit den inhemska konsumtionen.

Medel

De viktigaste medlen för att förverkliga de jordbrukspolitiska målsättningarna är följande:

A. För att förverkliga inkomstmålsättningen:

1. Ett system med riktpriiser tillämpas för råg, vete, mjölk, fläsk, hönskött och ägg. Till grund för prisen på lantbruksprodukter och för stödåtgärderna för lantbruket lägges en beräkning av lantbrukets intäkter och kostnader. Därvid tas såsom kvantiteter för såväl produkter som arbete, förnödenheter och övriga kostnadsfaktorer medeltalen under en basperiod (enligt gällande prislage skördeåren 1959/60—1960/61). Vid beräkning av basperiodens intäkter och kostnader prissätts kvantiteter enligt pris- och kostnadsnivån 1961/62. För att konstatera förändringarna i prisnivån för lantbrukets intäkter och kostnader, prissätts årligen basårets kvantiteter av kostnadsfaktorerna enligt de genomsnittliga priserna och lönerna för det löpande skördeåret. Värdet av odlarfamiljens eget arbete ändras i samma grad som löntagarnas allmänna förtjänstnivå. Inför varje nytt skördeår fastställs riktpriiserna för de berörda varorna så, att de beräk-

nade lantbruksintäkterna blir lika stora som basperiodens med hänsyn till kostnadsutvecklingen uppvärderade intäkter.

2. En marknadsföringsfond för lantbruksprodukter. Ur fonden kan medel beviljas för sänkning av konsumentprisen på lantbruksprodukter och för främjande av deras inhemska avsättning, för sänkning av prisen på kraftfoder och för ersättning av dess upplagringskostnader, för ersättning av kostnader för lagring av lantbruksprodukter samt för export av lantbruksprodukter, vilken visar sig oundgänglig. Fondens inkomster består dels av importavgifter, dels av medel från statsbudgeten.

3. Kvantitativa importrestriktioner.

B. För att förverkliga produktionsmålsättningen:

1. Ett system med produktionstak för viktiga produkter (spannmål, fläsk, oxkött, ägg och mjölk). För spannmål, fläsk och oxkött utgörs taket av den inhemska konsumtionsnivån; för ägg 1961 års produktion som överstiger dessa tak erhåller jordbrukssektorn världsmarknadspriser.

2. Kvantitativa restriktioner och avgifter på importerade fodermedel.

3. Direkta statliga subsidier, vilka emellertid snarare baseras på jordbruksenheterens storlek och geografiska belägenhet än på produktionsmängd.

Norge

Målsättning

De två viktigaste målen för norsk jordbrukspolitik är dels att tillförsäkra jordbruksbefolkningen samma levnadsstandard som jämförbara grupper i andra industrier dels att göra Norge i huvudsak självförsörjande vad gäller animalieprodukter och i stånd att täcka en god del av konsumtionen av spannmål. Vad gäller frukt och grönsaker är målet att i möjligaste mån täcka efterfrågan till rimliga priser. Då mjölkproduktionen är föremål för stora säsongvariationer, resulterar fullföljandet av målsättningen för denna produkt under lågproduktionsperioder i överskott under andra perioder.

Medel

De viktigaste medlen för att förverkliga de jordbrukspolitiska målsättningarna är följande:

A. Avtal om priserna på jordbruksprodukter träffas mellan regeringen och jordbrukets organisationer på basis av en totalbudget för jordbrukssektorn. Nu gällande avtal avser perioden 1 juli 1964—30 juni 1966 och innebär bl. a.:

1. Garanterade priser för spannmål, maximigrosshandelspriser för mjölk och mejeriprodukter, genomsnittspriser och övre prisgränser för andra

animalieprodukter, variabla normalpriser och övre prisgränser för frukt och grönsaker.

Vad gäller mjölk och mejeriprodukter förutsättes, att den kvantitet, som inte finner avsättning på hemmamarknaden till det fastställda maximipriset, skall sökas avsatt på annat sätt, varvid kraftfoderavgiftsmedel kan användas för täckning av ev. bortfall. Beträffande de övriga animalieprodukter liksom frukt och grönsaker gäller, att när priset på en vara vid två på varandra följande veckonoteringar ligger över den övre prisgränsen, friges importen. Importreglering införs när priset åter ligger på eller under övre prisgränsen.

2. Direkta ställiga subsidier, huvudsakligen till mjölksektorn.

3. Garanterade exportpriser för smör och ost. Skillnaden mellan det garanterade priset och världsmarknadspriset täcks av medel från den s. k. kraftfoderfonden och skillnaden mellan det garanterade priset och hemmamarknadspriset av jordbrukarna.

B. Importen av jordbruksprodukter är föremål för kvantitativa importrestriktioner. Import tillåts i allmänhet endast när den inhemska produktionen inte täcker efterfrågan vid de övre prisgränserna (jfr A1). För frukt och grönsaker gäller en säsongmässig liberalisering.

C. För att begränsa produktionen uttas en särskild avgift på fodermedel.

D. För att främja utvecklingen mot mer ekonomiskt bärkraftiga enheter har regeringen tillförsäkrats rätt att omfördela jord i syfte att öka mindre jordbruksegendomar.

Sverige

Målsättning

Huvudmålet för den svenska jordbrukspolitikens är att bereda den i jordbruket arbetande befolkningen samma möjligheter som utövarna av andra näringar att uppnå en skäligen inkomstnivå och att bli delaktig i den allmänna välförhållningens utveckling. Den svenska jordbrukspolitikens framtida utformning är för närvarande föremål för utredning av 1960 års jordbruksutredning, som beräknas avsluta sitt arbete under innevarande år. I direktiven till utredningen sägs bl. a.: »Det torde få förutsättas, att Sverige alltjämt under överskådlig tid kommer att ha en jordbruksproduktion, som täcker vårt huvudsakliga behov av jordbruksråvaror. Man torde vidare böra utgå från att jordbrukspolitikens bör syfta till att bereda inkomstlikställighet åt dem, som driver ett med hänsyn till rådande tekniska och ekonomiska betingelser rationellt jordbruk. Från dessa allmänna utgångspunkter bör utredningen närmare överväga frågan om den lämpliga storleken av den framtida jordbruksproduktionen och de krav, som i fortsättningen skall ställas på rationalitet».

Medel

De viktigaste medlen för att förverkliga de jordbrukspolitiska målsättningarna är följande:

A. För att förverkliga inkomstmålsättningen:

1. Långsiktiga medel; rationaliseringsåtgärder syftande till förbättring av egendomsstruktur och förvaltning.

2. Kortsiktiga medel; ett jordbruksprisregleringssystem baserat på införselavgifter. För var och en av de av regleringen berörda produkterna fastställas ett mittpris, en övre och en undre prisgräns samt en införselavgift. Så länge priset på en i prisgränssystemet ingående vara håller sig inom prisgränserna, bibehålles införselavgiften oförändrad. Om priset överstiger övre prisgränsen sänks införselavgiften. Visar sig detta ej tillräckligt kan kvantitativ exportreglering eller exportavgift införas. Understiger priset nedre prisgränsen, höjs införselavgiften och införs ev. kvantitativ importreglering.

Prissättningsystemet har försetts med två spärregler. Den ena — den s. k. *3-procentsregeln* — syftar till att uppväga förändringar i prisnivån på världsmarknaden samt i kostnadsnivån för jordbruksföretagen. För tillämpning av denna regel beräknas fortlöpande en världsmarknadsprisindex och en kostnadsprisindex. När skillnaden mellan dessa båda index under 3 månader i följd överstiger 3 procent eller indexenheter sker en justering av införselavgifterna. Genom den andra spärregeln — den s. k. *inkomstregeln* — sker en anknytning till den allmänna årslöneutvecklingen för industriarbetare. Den procentuella förändringen av industriarbetarnas årslön föranleder en sådan justering av införselavgifterna, att en motsvarande procentuell ökning av jordbrukarnas årsinkomst möjliggöres.

Som ett komplement till prisstödssystemet lämnas särskilt stöd åt mindre jordbrukare, vilka inte med hjälp enbart av prisstödet kan uppnå en rimlig inkomst.

A. För att förverkliga produktionsmålsättningen:

1. Långsiktiga medel; nedläggningen av ekonomiskt icke bärkraftiga enheter.

2. Kortsiktiga medel; interna regleringsavgifter (förmalningsavgifter, oljekraftfoderavgifter, tillverkningsavgifter för vissa produkter av potatis m. m., utjämningsavgifter för mjölk och mejeriprodukter, mjölkavgifter samt slaktdjursavgifter), samt införselavgifter på fodermedel.

BILAGA 4

Sammanfattning av remissyttrandena över medlemsförslaget¹

Yttrandena över förslaget har inhämtats från 32 berörda myndigheter och organisationer, nämligen

Nordiska kommittén för konsumentfrågor.

Danmark

Landbruksministeriet.

Centralforeningen af Tolvmandsforeninger og større Landbrugere i Danmark.

De samvirkende danske Husmandsforeninger.

Finland

Lantbruksministeriet.

Lantbruksstyrelsen.

Maataloustuottajain keskusliitto — Lantbruksproducenternas centralförbund.

Svenska lantbruksproducenternas centralförbund.

Norge

Landbruksdepartementet.

Landbrukets sentralforbund.

Norges bondelag.

Norsk bonde- og småbrukarlag.

Sverige

Lantbruksstyrelsen.

Statens jordbruksnämnd.

Kommerskollegium.

Stockholms handelskammare.

Skånes handelskammare.

Handelskammaren i Göteborg.

Smålands och Blekinge handelskammare.

Västergötlands och Norra Hallands handelskammare.

Göteborgs handelskammare.

Östergötlands och Södermanlands handelskammare.

Handelskammaren i Gefle.

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare.

Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare.

Sveriges lantbruksförbund.

Riksförbundet Landsbygdens Folk (RLF).

Sveriges allmänna exportförening.

Sveriges industriförbund.

¹ Remissyttrandena finns i förtryck hos Nordiska rådets sekretariat.

Kooperativa förbundet.

Sveriges grossistförbund.

Samarbetsorganet i jordbruksfrågor för enskild handel och industri.

Samtliga danska remissinstanser tillstyrker förslaget i alla delar. *Landbruksministeriet*, som även uttalar sig å Udenrigsministeriets och Handelsministeriets vägnar, framhåller sålunda, att det starkt utvecklade ekonomiska samarbetet inom EFTA och mellan de nordiska länderna vad gäller industrisektorn, gör det naturligt att undersöka, om en mer långtgående integration nu också kan möjliggöras inom jordbrukssektorn.

Den gemensamma jordbruksmarknaden

Som nämnts ovan tillstyrker samtliga danska remissinstanser. Förslaget tillstyrks vidare av *Lantbruksstyrelsen* i Finland samt i Sverige av *Sveriges allmänna exportförening* och *Sveriges industriförbund*, *Kooperativa förbundet*, *Stockholms handelskammare*, *Handelskammaren i Göteborg*, *Smålands och Blekinge handelskammare*, *Västergötlands och Norra Hallands handelskammare*, *Gotlands handelskammare*, *Östergötlands och Södermanlands handelskammare* samt *Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare*.

Lantbruksstyrelsen anser, att underhandlingar om en gemensam marknad är nödvändiga, såvida ej de olika produktionsförhållandena och jordbrukspolitiska målsättningarna i Norden gör att praktiska förutsättningar för en integration saknas. I sitt yttrande framhåller *Kooperativa förbundet* bl. a. att, i den mån man kan förmoda att en nordisk jordbruksmarknad skulle kunna utgöra ett led i utvecklingen hänemot en sannolik framtida europeisk stormarknad, anledning finns att i princip inta en positiv inställning till förslaget. Enligt förbundet borde en allsidigt sammansatt expertgrupp företa en förutsättningslös snabbutredning främst av jordbrukets långsiktiga utvecklingstendenser i Norden. Experterna borde vara obundna av politiska intressen och av olika intressegrupper inom respektive land. Genom en sådan utredning skulle man kunna få ett faktiskt underlag för en mer konkretiserad diskussion av de långsiktiga problem som sammanhänger med en friare konkurrens inom jordbrukssektorn i Norden, framhålls det vidare.

Två remissinstanser nämligen *lantbruksministeriet* i Finland och *Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare* tar ej direkt ställning till förslaget. *Lantbruksministeriet* intar emellertid en mycket kritisk hållning, bl. a. med hänvisning till skilda produktionsförhållanden m. m. *Handelskammaren* hänvisar till pågående svenskt utredningsarbete.

Medlemsförslaget avstyrks sålunda i denna del av flertalet remissinstanser, nämligen *Maataloustuottajain keskusliitto*, *Svenska lantbruksproducenternas centralförbund*, samtliga norska remissinstanser samt bland de

svenska av *lantbruksstyrelsen, statens jordbruksnämnd, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet landsbygdens folk, Sveriges grossistförbund, Samarbetsorganet i jordbruksfrågor för enskild handel och industri, kommerskollegium, Skånes handelskammare* samt *Handelskammaren i Gefle*.

Flera remissinstanser framhåller, att det av förslaget inte klart framgår vad som avses med en gemensam marknad för jordbruksprodukter. *Statens jordbruksnämnd* frågar sålunda om därmed skall förstås en gemensam marknad efter EEC:s mönster eller om ambitionerna skall vara mer blygsamma och i så fall vilken utformning och vilket innehåll samarbetet skall ges. Mot denna bakgrund anser nämnden det inte möjligt att ingå på någon analys av förslaget utan redovisar endast allmänna synpunkter och påpekanden. Likartade synpunkter framföres av *Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet landsbygdens folk, Sveriges allmänna exportförening* och *Samarbetsorganet i jordbruksfrågor för enskild handel och industri*.

Ett mycket stort antal remissinstanser framhåller, att såväl förutsättningarna för produktion av jordbruksvaror som de jordbrukspolitiska målsättningarna är så olika i Norden, att en gemensam nordisk jordbruksmarknad är en omöjlighet. *Lantbruksministeriet* i Finland anför, att en grundförutsättning för frigivandet av internationell handel är ömsesidighet. Speciellt vad Finland vidkommer, kan man ej på grund av lantbrukets produktionsförhållanden och struktur tänka sig en sådan omplacering av produktionskrafterna inom lantbruket, som efter liberaliseringen av detta slags handel, skulle medföra en tillräcklig balans av fördelarna. *Lantbrukets sentralförbund* understryker, att det fundamentala problemet är att de nordiska länderna tillsammans har ett stort överskott av de varor, som utgör huvudproduktionen i ländernas jordbruk. En gemensam marknad skulle därför inte lösa något problem för något medlemsland men skulle på grund av olika produktionskostnader och prisnivå skapa en mycket vansklig situation i alla medlemsländer utom Danmark. *Sveriges allmänna exportförening* och *Sveriges industriförbund* framhåller, att en första förutsättning för en gemensam marknad torde vara att man kommer överens om en gemensam nordisk prisnivå för jordbruksprodukter. I organisationernas gemensamma yttrande anføres vidare, att starka skäl naturligtvis kan åberopas för att man lägger de danska producentpriserna till grund för en gemensam nordisk jordbruksprisnivå. Ett annat tänkbart alternativ vore att inrikta sig på en prisnivå någonstans i närheten av genomsnittet för de nordiska länderna. Om man skall kunna uppfylla såväl det primära danska önskemålet, dvs. att öka avsättningen av danska jordbruksprodukter i de andra nordiska länderna, som det allmänna önskemålet att en gemensam nordisk jordbruksmarknad inte får leda till en ökning av den samlade nordiska jordbruksproduktionen, torde emellertid båda de nu nämnda prisalternativen kräva att man i Finland, Norge och Sverige är beredd att vä-

sentligt rucka på sin jordbrukspolitiska målsättning, såväl vad gäller inkomstmålsättningen som produktionsmålsättningen.

Ett stort antal remissinstanser framhåller vidare, att frågan redan tidigare utan resultat prövats i samband med förhandlingarna om en gemensam nordisk ekonomisk marknad, och att inget talar för att förutsättningarna skulle vara gynnsammare i dag. *Norges bondelag* kan inte se att det skett några reella ändringar i produktion och omsättning av jordbruksvaror i de nordiska länderna som nödvändiggör nya utredningar. *Samarbetsorganet i jordbruksfrågor för enskild handel och industri* erinrar om de diskussioner och utredningar som ägde rum inom Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet under åren före tillkomsten av EFTA och vid vilka enighet beträffande jordbruksprodukternas behandling i handelsavseende inte kunde uppnås. Man var allmänt införstådd med att varor tillhörande denna sektor måste bli föremål för särskild behandling. De nordiska ländernas olikartade produktionsbetingelser, producentprinsnivå och jordbrukspolitiska målsättning ansågs vid nämnda diskussioner förhindra möjligheterna att på kort sikt upprätta en gemensam nordisk marknad på jordbruksområdet. Enligt samarbetsorganets mening gäller de synpunkter, som då anlades på frågan, i väsentliga avseenden även dagens förhållanden.

Flera remissinstanser framhåller, att EFTA-konventionen visserligen inte förbjuder ett längre gående samarbete mellan de nordiska länderna, men att, om detta samarbete leder till avveckling av tullar och importavgifter, det torde bli nödvändigt att ge övriga EFTA-länder en icke-diskriminerande behandling, liksom sannolikt även övriga GATT-länder till följd av bestämmelserna om mest-gynnad-nations-behandling. Sälunda påpekar *statens jordbruksnämnd*, att handlingsfriheten givetvis är begränsad i så måtto att man måste tillse, att samarbetet på det nordiska planet icke resulterar i en diskriminerande behandling vad gäller handeln med övriga EFTA-länder. Redan av detta skäl torde det föreligga mycket små möjligheter att konstruera en »gemensam marknad» för exklusivt de nordiska länderna, framhåller jordbruksnämnden. Liknande synpunkter framföres av *Sveriges allmänna exportförening*, *Sveriges industriförbund*, *Sveriges grossistförbund*, *Samarbetsorganet i jordbruksfrågor för enskild handel och industri*, *Kooperativa förbundet* och *kommerskollegium*.

Flera instanser framhåller, att förslaget bör ses i relation till samarbetet inom EFTA. *Lantbruksministeriet*, Finland, fäster uppmärksamheten på att man redan inom den närmaste framtiden har för avsikt att inom EFTA klarlägga möjligheterna — närmast i form av avskaffande av D-listor — att frigöra handeln med lantbruksprodukter på basis av ömsesidighetsprincipen. *Sveriges allmänna exportförening* och *Sveriges industriförbund* anför, att även om det för närvarande inte är möjligt att etablera fullt fri konkurrens med jordbruksvaror inom EFTA, torde man icke kunna bortse från

att EFTA-samarbetet även på jordbruksområdet inneburit vissa förmåner — icke minst för Danmark — bl. a. genom de bilaterala jordbruksavtal som ingåtts.

Kommerskollegium framhåller, att den svenska jordbrukspolitiken är föremål för utredning. Här åsyftas 1960 års jordbruksutredning, som fått i uppdrag att utarbeta förslag till riktlinjer för den framtida svenska jordbrukspolitiken. Så länge detta utredningsarbete pågår, synes enligt kollegiets mening förutsättningar saknas för nordiska överväganden rörande möjligheterna att upprätta en gemensam nordisk jordbruksmarknad. Tills vidare torde man därför få inrikta sig på att — där så befinner lämpligt — utveckla och vidga det samarbete, som redan etablerats på nordisk bas och inom EFTA. Liknande synpunkter framföres av *Skånes handelskammare* samt *Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare*.

Vad gäller handläggningen av medlemsförslaget i denna del föreslår *statens jordbruksnämnd* att de gjorda proposerna överlämnas till det nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål för kännedom och beaktande i dess fortsatta verksamhet. Jordbruksnämnden erinrar om att kontaktorganet har till uppgift att efter behov till behandling uppta konkreta frågor rörande utvecklingen av produktion och avsättning av jordbruksprodukter i de nordiska länderna, däribland samhandeln med sådana produkter inom Norden och exporten till icke-nordiska länder. Liknande synpunkter framföres av *Sveriges allmänna exportförening* och *Sveriges industriförbund*.

Jordbruksexportsamarbetet

Flertalet remissinstanser ställer sig positiva till ett nordiskt samarbete beträffande exporten av jordbruksprodukter. Förutom av samtliga danska remissinstanser tillstyrks förslaget i denna del av *lantbruksministeriet* i Finland, *Landbruksdepartementet* och *Landbrukets sentralförbund* i Norge samt i Sverige *statens jordbruksnämnd*, *Sveriges allmänna exportförening*, *Sveriges industriförbund*, *Kooperativa förbundet*, *kommerskollegium*, *Handelskammaren i Göteborg*, *Smålands och Blekinge handelskammare*, *Västergötlands och Norra Hallands handelskammare*, *Gotlands handelskammare* samt *Östergötlands och Södermanlands handelskammare*.

Några remissinstanser erinrar om att frågan om ett nordiskt exportsamarbete vid ett flertal tillfällen diskuterats inom bl. a. Nordiska bondeorganisationernas centralråd (NBC). *Statens jordbruksnämnd* framhåller, att några större konkreta resultat ännu inte kunnat konstateras, vilket emellertid inte utesluter, att ett visst samarbete i praktiken redan förekommer mellan vederbörande producentorganisationer i hithörande frågor. NBC:s roll framhålls vidare av *Landbruksdepartementet* och *Landbrukets sentralförbund* i Norge samt *Sveriges lantbruksförbund* och *Riksförbundet landsbygdens folk*.

Kooperativa förbundet uttalar, att man inom EFTA nyligen fattat beslut om ett samarbete beträffande export av jordbruksprodukter i syfte att undvika eller mildra skadliga följder av subsidierad export till medlemsländerna. EFTA-samarbetet påtalas även av *kommerskollegium* och *statens jordbruksnämnd*. Jordbruksnämnden framhåller därvid, att även om frågorna aktualiserats i EFTA, hinder inte synes möta mot att de också tas upp i ett nordiskt sammanhang.

Beträffande exportsamarbetsfrågans fortsatta handläggning förordar *statens jordbruksnämnd*, *Sveriges allmänna exportförening*, *Sveriges industriförbund* och *Kooperativa förbundet*, att spørsmålet tas upp till behandling i det nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål.

Medlemsförslaget avstyrks — vad gäller exportsamarbetet — av *Maataloustuottajain*, *Svenska lantbruksproducenternas centralförbund*, *Norsk bonde- og småbrukarlag*, *Sveriges grossistförbund*, *Samarbetsorganet i jordbruksfrågor för enskild handel och industri* samt *Stockholms handelskammare* och *Handelskammaren i Gefle*. I sitt gemensamma yttrande framhåller *Maataloustuottajain Keskusliitto* och *Svenska lantbruksproducenternas centralförbund* att exportsamarbetet bäst kan åstadkommas genom ömsesidiga åtgärder av de specialorganisationer som handhar den internationella handeln med lantbruksprodukter samt jordbruksorganisationerna, utan att detta sammanbindes med tanken på en gemensam marknad. *Stockholms handelskammare* anser, att behovet av samråd beträffande gemensamma exportproblem torde kunna tillgodoses genom de fortlöpande kontakter som redan förekommer mellan närmast berörda myndigheter och organisationer i de nordiska länderna.

BILAGA 5

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

(Se Sak A 44/e: Bilaga 3.)

Medlemsförslag om nordiskt sjukhusfysikersamarbete

(Väckt av Nina Andersen, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Sigrid Ekendahl, Magnhild Hagelia, Gunnar Henriksson, Urho Kähönen, Harald Løbak, Judit Nederström-Lundén och Harald Nielsen)

Utvecklingen inom modern sjukvård karakteriseras i dag av en ständigt ökad insats av nya undersöknings- och behandlingsmetoder. I allt större utsträckning kommer härvid också fysikaliska metoder med komplicerade instrument och mätmetoder till användning både inom den rena grundforskningen, den kliniska forskningen och praktisk sjukvård. Bland annat gäller detta i kanske särskilt hög grad den avancerade strålbehandlingen. För radioterapeutisk sjukvårdsverksamhet har under de senaste åren betydande investeringar skett beträffande nya behandlingsapparater, främst koboltapparatur och betatroner, men även för avancerade isotoptekniska metoder såväl för undersökning som för behandling av patienter. Denna utveckling äger rum i samtliga nordiska länder och kan beräknas fortgå med ytterligare anskaffning av dyrbar apparatur, t. ex. lineäracceleratorer.

För att sjukvården skall kunna tillgodogöra sig alla fördelarna av dessa nya hjälpmedel erfordras emellertid ett omfattande och grundläggande rent fysikaliskt kontrollmättnings- och utredningsarbete. Med tanke på de stora investeringar som gjorts är det naturligtvis önskvärt att onödigt dubbelarbete icke uppstår i de nordiska länderna och att de förbättrade resurserna på detta område snarast möjligt ställs till den praktiska sjukvårdens förfogande, så att varje patient får chansen till bästa möjliga behandling utan dröjsmål. Det har emellertid visat sig, att betydande arbetsinsatser erfordras för de nödvändiga kontrollmätningarna och beräkningarna, innan detta resultat kan nås. Ett samgående mellan olika kliniker och sjukhusfysikavdelningar i Norden, där undersökningar av detta slag utföras, har med hänsyn härtill tett sig naturligt.

Behovet av ett nordiskt samarbete på detta område torde vara mycket angeläget. Vid möte i Örebro 1962 enades sjukhusfysiker och radioterapeuter från alla ledande radiologiska centra i Norden om att ett mer organiserat samarbete borde komma till stånd. Utöver nordiska sjukhusfysikermöten som tillkommit som resultat av nämnda förberedande möte i Örebro har det nordiska samarbetet ombesörjts genom en vid dessa möten tillsatt nordisk radiofysikernämnd med representanter från de olika nordiska länderna. Därjämte har ett antal kommittéer varit verksamma, företrädesvis i sam-

band med de nordiska radiofysikermötena för diskussion av olika aktuella problem. Det är emellertid ett allmänt önskemål om och ett starkt behov av att dessa kommittéer skall ha möjlighet att arbeta även under tiden mellan mötena, då ett flertal synnerligen aktuella problem väntar på sin lösning. Ett sådant kommittéarbete har hittills kunnat förekomma enbart i mycket begränsad omfattning. För en intensifiering av det samarbete, som hittills bedrivits under relativt blygsamma former, erfordras vissa ekonomiska resurser, som icke tidigare stått till buds. Behovet av ett nordiskt sjukhusfysikersamarbete har återopats i skrivelse från nämnden för nordiskt sjukhusfysikersamarbete (*se Tillägg*).

Särskilt synes behovet av samarbete aktuellt på här nedan angivna speciella områden.

Genom utbyte av sjukhusfysiker mellan olika radiologiska centra i Norden skulle en betydande effektivisering av samarbetet kunna ske genom att erfarenheter vunna på en väletablerad avdelning i ett land kunde förmedlas till annat lands avdelningar, som installerar eller planerar inköp av likartad apparatur. Härigenom skulle dubbelarbete kunna undvikas, en avsevärd tidsvinst kunna uppnås och därmed ett bättre utnyttjande av de dyrbara sjukvårdsinvesteringar som avsedd apparatur representerar.

Vidare är det av största betydelse för behandlingen av de enskilda patienterna, att det ena sjukhusets strålbehandling med viss metodik kan exakt jämföras med resultaten av det andra sjukhusets strålbehandling med precis samma metodik. Erfarenhetsmässigt kräver detta ingående jämförelsemätningar mellan bestrålningsapparatur och mätapparatur vid olika centra. Därvid är det även av stor vikt att utföra jämförelsemätningar på modeller av människan med inbyggt skelett, där man exakt försöker efterlikna den kliniska behandlingsmetodiken. Lämplig apparatur för sådant ändamål är förhållandevis dyrbar och anskaffningen av den skulle motivera ett nordiskt samgående.

Även utbildningsproblemen torde vara förtjänta av att behandlas i nordiskt samarbete. Det är här fråga om mycket speciell utbildning, där varje enskilt lands resurser är otillräckliga. Frågan om inrättande av särskilda teknisk-medicinska utbildningsregler för sjukhusarbete diskuteras i Sverige.

Under hänvisning till vad ovan anförts föreslås,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för ett nordiskt sjukhusfysikersamarbete.

København den 16 november 1964

Nina Andersen

Sigurður Bjarnason

Kjell Bondevik

Sigrid Ekendahl

Magnhild Hagelia

Gunnar Henriksson

Urho Kähönen

Harald Løbak

Judit Nederström-Lundén

Harald Nielsen

TILLÄGG

Skrivelse från Nordiska radiofysikernämnden om nordiskt sjukhusfysikersamarbete

Utvecklingen inom modern sjukvård karakteriseras idag av en ständigt ökad insats av nya undersöknings- och behandlingsmetoder. I allt större utsträckning kommer härvid också fysikens arbetsmetoder med komplicerade instrument och mätmetoder att användas både inom den rena grundforskningen, den kliniska forskningen och den praktiska sjukvården. Bland annat gäller detta i kanske särskilt hög grad den avancerade strålbehandlingen. För den radioterapeutiska sjukvårdsverksamheten har under de senaste åren en betydande investering skett beträffande nya behandlingsapparater, främst koboltapparat och betatroner, men även för avancerade isotoptekniska metoder såväl för undersökning som för behandling av patienter. Denna utveckling äger rum i samtliga nordiska länder och kan beräknas fortgå med ytterligare anskaffning av dyrbar apparatur, t. ex. lineäracceleratorer. Karakteristiskt för denna expansion är dessutom, att de lokalutrymmen, som krävs för dessa tyngre bestrålningsapparater, är både utrymmes- och kostnadskrävande. Orsaken till detta är för det första apparaturens storlek och för det andra de omfattande strålskyddsförstärkningar, som erfordras för att möjliggöra en helt riskfri användning av sådan apparatur.

För att sjukvården skall kunna tillgodogöra sig alla de fördelar, som dessa nya hjälpmedel innebär, erfordras emellertid ett omfattande och grundläggande rent fysikaliskt kontrollmättnings- och utredningsarbete. Med tanke på de stora investeringar som gjorts är det naturligtvis önskvärt att detta sker utan onödigt dubbelarbete i de nordiska länderna, och så att dessa förbättrade resurser snarast möjligt ställs till den praktiska sjukvårdens förfogande, så att varje patient får chansen till bästa möjliga behandling utan onödiga dröjsmål. Det har emellertid visat sig, att betydande arbetsinsatser erfordras för de nödvändiga kontrollmätningarna och beräkningarna innan så kan ske, varför det ansetts helt naturligt, att ett samgående skall ske mellan de olika kliniker och sjukhusfysikavdelningar, där ifrågasvarande undersökningar skulle utföras.

För att närmare organisera ett dylikt samgående ordnades i Örebro den 9—11 mars 1962 ett förberedande nordiskt sjukhusfysikermöte. Ett 50-tal sjukhusfysiker och radioterapeuter från alla ledande radiologiska centra i Norden var närvarande och man enades om att mer organiserat samarbete borde komma till stånd. Vid detta möte behandlades särskilt en rad aktuella spörsmål inom den radiologiska fysiken. Ett andra nordiskt sjukhusfysiker-

möte ägde sedan rum i Oslo den 13—15 september 1963, varvid ett 90-tal sjukhusfysiker och radioterapeuter deltog. Som huvudtema vid detta möte hade upptagits betatronterapi, som representerade det hittills svåraste och mest avancerade tillskottet apparatnässigt sett till modern radioterapi. Endast vid några få radioterapikliniker i Norden finns för närvarande erfarenhet av dylik apparatur, men däremot planeras inköp av betatroner till de flesta större radiologiska centra i Norden.

Behovet av ett nordiskt sjukhusfysikersamarbete har sålunda klart manifesterats, och resultatet av hittillsvarande relativt blygsamma verksamhet har varit klart uppmuntrande. För att på bästa möjliga vis genomföra ett dylikt samarbete krävs emellertid även vissa ekonomiska resurser, vilka hitintills inte stått till buds. Samarbetet har utöver de direkta mötena skett på så sätt, att en vid dessa möten tillsatt nordisk radiofysikernämnd med representanter från de olika länderna på olika sätt förberett nästkommande möte. Därutöver har ett antal kommittéer varit verksamma, huvudsakligen i samband med de nordiska radiofysikermötena för att där diskutera olika aktuella problem. Det har emellertid varit ett allmänt önskemål och ett starkt behov att dessa kommittéer skulle ha möjlighet att arbeta även emellan mötena, då flera högaktuella problem väntar på sin lösning. Detta har endast varit möjligt i mycket begränsad omfattning hitintills.

De förda överläggningarna har vidare visat, att en betydande effektivisering av samarbetet skulle kunna ske genom att erfarenheter vunna på en väletablerad avdelning kunde förmedlas till andra avdelningar, som installerar eller planerar inköp av likartad apparatur, genom studiebesök av den senare avdelningens fysiker. Härigenom skulle dubbelarbete kunna undvikas, en avsevärd tidsvinst kunna uppnås och därmed ett bättre utnyttjande av de dyrbara sjukvårdsinvesteringar som avsedd apparatur representerar.

Då det är av största vikt för behandlingen av de enskilda patienterna, att en stråldos på t. ex. 300 enheter vid ett sjukhus har precis samma medicinska verkningar som en stråldos på 300 enheter på ett annat sjukhus, med andra ord att det ena sjukhusets strålbehandling med viss metodik kan exakt jämföras med resultatet av det andra sjukhusets strålbehandling med precis samma metodik. Erfarenhetsmässigt kräver detta ingående jämförelsemätningar mellan olika centras bestrålningsapparatur och mätapparatur. Därvid är det även av stor vikt att utföra jämförelsemätningar på modeller av människan med inbyggt skelett, där man exakt försöker efterlikna den kliniska behandlingsmetodiken. Lämplig apparatur för sådant ändamål är förhållandevis dyrbar och skulle väl motivera ett nordiskt samgående vid anskaffning.

Följande preliminära kostnadsberäkning torde ange storleksordningen av de ekonomiska resurser, som är önskvärda för ett effektivt bedrivande av här skisserat, högaktuellt nordiskt sjukhusfysikersamarbete. Sammanställ-

ningen avser medelsbehovet per år för ett rimligt program under de närmaste åren.

1. Transportabel dosimeterapparat för jämförelsemätningar mellan olika centra	20 000
2. För strålningsmätningar specialbyggd modell av människa med infogat skelett och uppdelat i ett stort antal sektioner	40 000
3. Rese- och traktamentskostnader för utbyte av fysiker mellan olika centra, beräknad som 8 fjortondagarsperioder, dvs. 2 utbyten per land (8 resor å ungefär 200:— samt 120 dagtraktamenten å 55:—)	8 200
4. Nämndens och kommittéernas arbetsmöten samt utgifter till sekreterarhjälp, duplicering, porto etc.	8 000
Summa kronor	<u>76 200</u>

Nämnden vill slutligen påpeka, att visst utvecklings- och forskningsarbete har kunnat utföras i samband med nyanskaffad apparatur genom bidrag från de olika ländernas speciella forskningsfonder för kräftsjukdomarnas bekämpande. Emellertid har detta således skett, när apparaturen ifråga varit ny i landet, men för den rutinmässiga sjukvårdens upprustning kan sådana forskningsbidrag icke påräknas.

Lund och Örebro i augusti 1964

För Nordiska radiofysikernämnden

Kurt Lidén

Professor, ordförande
Radiofysiska institutionen
vid Lunds universitet

Karl-Johan Vikterlöf

Sjukhusfysiker, sekreterare
Radiofysikavdelningen
Regionssjukhuset, Örebro

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****Nordisk forening for klinisk fysik:**

Nordisk Råd behandler for tiden et medlemsforslag om nordisk sygehusfysikersamarbejde (sag A 52). I denne sag har Nordisk Radiofysikernævn været spurgt og har svaret i marts 1965. Man tillader sig at meddele, at der ved et møde i København mellem de nordiske radiofysikere er stiftet en forening, Nordisk forening for klinisk fysik. Radiofysikernævnet, der var en foreløbig institution, hvis vigtigste opgave var at få startet nævnte forening, er derefter trådt tilbage, og nævnets arbejde fortsættes af foreningen.

Til orientering vedlægges et eksemplar af foreningens love samt program og deltagerliste for de senest afholdte møder i Oslo og København. Det ses, at foreningens medlemmer er såvel fysikere som læger. Dette er naturligt, da anvendelsen af de nye højvoltageapparater kræver et nært samarbejde mellem de to grupper af videnskabsmænd. Et så nært samarbejde er næppe udviklet i så høj grad i andre steder i lægevidenskaben som indenfor radioterapien og radiofysikken, der er en så ny videnskab, at den endnu ikke er almindelig kendt. Dette medfører undertiden, at dens virke af læger betragtes som fysik og af »almindelige» fysikere som en art lægevidenskab. Dette kan medføre, at ansøgningen til fonds og lignende, som er forbeholdt den ene eller den anden af disse videnskaber, ikke altid let kan behandles, idet der kan opstå frygt for at komme udenfor de pågældende fonds rammer.

Foreningen kan tiltræde de af nævnet indsendte svar, men vil gerne komplettere disse svar med nedenstående bemærkninger.

Som det fremgår af foreningens love, er dens formål dels at samle medlemmerne til møder med foredrag og dels at »verkställa utredningar och framlägga rapporter rörande aktuella problem genom särskilda komitéer».

Der finder for tiden en nærmest eksplosiv udvikling sted i anvendelsen af cobolt-apparater, betatroner og lineære accelerators til strålebehandling, og der investeres store beløb heri. Radiofysikerne mener, at planlægning af sådanne afdelinger og især problemer vedrørende bestemmelse af dosis og kontrol hermed er væsentlige, aktuelle problemer for at undgå stråleskader. I ønsket om at udveksle erfaringer er de omtalte møder blevet afholdt og foreningen blevet stiftet.

Hovedarbejdet indenfor foreningen udføres i komiteerne, som består af

enkelte videnskabsmænd, der arbejder med speciale indenfor faget. Disse skal udarbejde rapporter, som gerne skulle udsendes til medlemmerne inden et møde for at blive diskuteret på dette.

Der findes i øjeblikket følgende komiteer:

Komite 1: Dosimetri.

Komite 2: Strålebeskyttelse og planlægning af nye afdelinger.

Komite 3: Indsamling af dosisfordelingsdata.

Komite 4: Radiofysisk undervisning.

Komite 5: Højvoldtdosimetri.

Komite 6: Simulatorteknik.

Komite 7: Anvendelse af radioaktive isotoper.

Komite 8: Anvendelse af digital-computers ved dosisplanlægning.

Det kan nævnes, at der ved mødet i København blev fremlagt rapporter på ialt 273 sider, udgiften til disse rapporter blev afholdt af de pågældende forfattere. Det var dog ikke muligt som planlagt at udgive en rapport om indretningen af alle nye højvoltageafdelinger i Norden ledsaget af tegninger over disse, idet man ikke havde de nødvendige midler hertil. En sådan rapport ville have været værdifuld, når nye højvoltageafdelinger skulle projekteres og strålebeskyttelse i disse beregnes.

Endvidere har komiteernes arbejde været hæmmet stærkt derved, at man ikke har haft midler til at kunne samle komiteerne til møder.

Til afholdelse af udgifter ved komiteernes arbejde, nødvendige rejser og udgivelse af rapporter samt andre mindre udgifter har nævnet i sit brev fra august 1964 anført ialt kr. 16 200. Foreningen finder, at dette beløb vil være tilstrækkeligt, selv om rejsebeløbet synes vel lavt, hvis det desuden skal dække længere varende studieophold for enkelte personer.

Det pågældende beløb er tænkt som et årligt tilskud, der administreres af foreningen. På passende tidspunkter aflægges regnskab over anvendelsen.

Endvidere har nævnet anmodet om kr. 60 000,— til anskaffelse af apparatur og fantom til gennemførelse af forskellige målinger. Beløbet må opfattes som en art engangsbevilling for at kunne påbegynde et arbejde, som nævnet anså, og foreningen stadig anser for vigtigt.

Imidlertid er der her kun tale om et enkelt apparat, foreningen mener det nødvendigt at påpege, at lignende ønsker vil komme fremover og skal anføres følgende om det påtænkte samarbejde.

Før anvendelsen af højvoltageapparater tog det stærke opsving, eksisterede radiofysikken også, men var ikke i den nuværende situation, hvor nye og mere effektive behandlingsmetoder indenfor radioterapien skal følges op på et fysisk grundlag, der er langt mere omfattende end ved de ældre behandlingsformer. Forholdene indenfor fagene var mere normale med en roligere udvikling. Såfremt der ikke opstår nye fysisk-tekniske muligheder for andre bestrålingsformer, vil en stabilisering formentlig ind-

træde, når betalrøner, lineære accelerators og cobolt-apparater ad åre har afløst røntgenterapi-apparaterne. På et sådant tidspunkt vil det være naturligt at overveje forholdene påny. I øjeblikket synes det nødvendigt, at samarbejdet kommer igang snarest, således at de enkelte institutioner ikke begynder at løse de mest påtrængende og derfor de samme problemer hver for sig. Herved vil såvel tid som penge blive brugt på dårlig måde. Spørgsmålet har internordisk præg, ikke blot fordi Norden danner et passende område, i hvilket man kan etablere et snævert samarbejde, men også fordi de apparattyper, der hidtil er anskaffet i Norden, stort set er de samme. Dette gør i endnu højere grad problemerne til et fælles anliggende.

Under samarbejdet må parterne ikke tabe det videre udsyn, f. eks. internationalt, dette er sikret ved medlemskab i internationale selskaber o. s. v., men de samarbejdende parter må relativt let kunne besøge hinanden og have en række forudsætninger fælles for at få det størst mulige udbytte af samarbejdet. I England har Hospital Physicists' Association i mange år været bindeleddet mellem fysikerne indenfor et passende område. Norden vil også være et område af passende størrelse til et sådant samarbejde.

De spørgsmål, som skal undersøges, har en særlig karakter derved, at de skal besvares hurtigst muligt for at få det fulde udbytte af det allerede forskellige steder anskaffede, meget kostbare strålebehandlingsapparat. Behandlingen kan nå så stor fuldkommenhed som muligt, når forudsætningerne er kendt i alle detaljer.

Det foreliggende forslag skal derfor ikke blot betragtes som et forslag om støtte til et videnskabeligt samarbejde på sædvanligt grundlag, men også som et forslag til fælles indkøb og udnyttelse af dyrt apparatur, der er stort behov for. Frem for indkøb af det samme apparatur flere steder ville man for det samme beløb opnå et rigere udvalg af specielle apparater til fælles brug.

De fysiske laboratorier, der er knyttet til hospitalerne, har kun det nødvendige apparatur. I de forskellige lande findes desuden forskellige standard-laboratorier, som allerede har en del apparatur til dosiskontrol. Sådanne laboratorier er statens strålskyddsinstitut i Stockholm, Strålehygiejnisk laboratorium i København, Statens institut for strålehygiene i Oslo samt radiofysikaliska institutionen i Helsingfors.

Disse laboratorier skal dække hele det pågældende land. Dosismålingerne må udføres under visse standardbetingelser, f. eks. bestemte feltstørrelser og bestemte afstande fra strålekilden. Når instrumenterne er justeret, vil den enhed, der benyttes til måling af dosis, være den samme overalt. Kontrollen af overensstemmelse med internationale standarder påhviler disse laboratorier. Der eksisterer et udmærket samarbejde mellem disse laboratorier og de forskellige radiofysikere, det vil antagelig i nogle tilfælde være muligt at låne apparatur de pågældende steder eller evt. at udføre visse målinger i samarbejde med de pågældende institutioner, som dog næppe har

tilstrækkeligt apparatur og personale til selv at kunne udføre alle de undersøgelser, der er tænkt på her.

De målinger, som komiteerne skulle udføre og fremlægge rapport om, vil imidlertid være så omfattende, at det er tvivlsomt, om et standard-laboratorium kan undvære sit apparatur i så lang tid, som er nødvendig. Endvidere kan man komme ud for, at apparaturet må sendes til et andet nordisk land for at drage sammenligninger. Som eksempel herpå kan nævnes, at behandlingen af en bestemt svulst kan gennemføres på forskellig måde, idet man kan sende strålingen ind ad forskellige veje og derved opnå mere eller mindre hensigtsmæssige dosisfordelinger. Skal man drage sammenligninger mellem sådanne behandlingsformer fra det ene sted til det andet, er det vigtigt, at man benytter samme måleapparatur for at undgå fejlkilder, der kan skyldes anvendelse af forskelligt måleapparatur.

Desuden vil det ofte dreje sig om nye målemetoder, som skal afprøves i praksis, inden de tages i brug i rutinen. I så tilfælde vil der være tale om helt nye apparatkonstruktioner, som endnu ikke er anskaffet andetsteds.

Af det anførte vil man forstå, at ønsker om yderligere apparatur vil fremkomme, bevillinger heraf vil være en art engangsbevillinger. For at behandlingen heraf kan foregå så hurtigt og let som muligt, tillader foreningen sig at foreslå, at der til sådanne anskaffelser afsættes et beløb på kr. 60 000,— årligt.

Uden at have kendskab til rådets almindelige praksis kan der næppe stilles et detailleret og gennemførligt forslag til beløbets administration. Det skal dog kort anføres, at de årlige beløb kunne danne en art fond, administreret af Rådet. Overførsel af ikke anvendte beløb til efterfølgende år skulle være tilladt, således at anskaffelse af særlig dyrt apparatur af og til blev muligt. Ønsker om anskaffelser fremsættes af komiteerne og indsendes gennem bestyrelsen til Nordisk Råd.

Når en undersøgelse er afsluttet, deponeres apparaturet på det sted, som Nordisk Råd efter foreningens forslag måtte finde egnet. Herfra skal det kunne udlånes til senere undersøgelser andre steder.

Foreningen foreslår således, at det af fysikerne på eget initiativ påbegyndte samarbejde forøges derved, at der

1. ydes en årlig støtte til Nordisk Forening for Klinisk Fysik til afholdelse af udgifter ved diverse komiteers arbejde på ca. kr. 16 000,— årligt,

2. at der ved årlige bevillinger på ca. kr. 60 000,— søges skabt en fond til indkøb af fælles nordisk apparatur til komiteernes arbejde.

Foreningens bestyrelse indtil næste møde, der tænkes afholdt i Helsingfors i september 1966, er:

Danmark

Laboratorieforsstander J. Ambrosen,
Radiophysisk laboratorium, Radiumstationen, København.

Afdelingsforstander, dr. phil. C. B. Madsen (formand),
Radiofysisk laboratorium, Radiumstationen, Aarhus.

Finland

Professor, dr. M. Brenner,
Strålbehandlingskliniken, universitetscentralsjukhuset, Helsingfors
Sygehusfysiker E. Vauramo,
Strålbehandlingskliniken, universitetscentralsjukhuset, Helsingfors.

Norge

Cheffysiker O. Nettelund,
Det norske radiumhospital, Montebello, Oslo.
Hospitalsfysiker Y. Pharm,
Det norske radiumhospital, Montebello, Oslo.

Sverige

Sygehusfysiker, Fil. dr. K. J. Vikterlöf (kasserer).
Regionssjukhuset, Ørebro.
Fil. dr. R. Walstam, (sekretær),
Radiofysiska institutionen, Karolinska sjukhuset, Stockholm.

Island har i øjeblikket ingen medlemmer i foreningen, da der ingen radiofysikere er ansat der. Efter oplysning fra dr. Gisli Petersen, Reykjavik, vil der snart blive ansat en sådan på Landspitalen. Fysikeren og den terapeutiske overlæge, dr. K. Kristoffersen, vil da indmelde sig. Man har derfor holdt pladsen til Islands repræsentant i bestyrelsen åben.

Aarhus, den 17. september 1965

På bestyrelsens vegne

C. B. Madsen

Nordisk radiofysikernämnd:

Då medlemsförslaget baseras på en skrivelse från Nordiska radiofysikernämnden, är det självklart, att nämnden i sitt yttrande över förslaget starkt vill understryka önskemålet om ifrågavarande samarbete. För att ytterligare understryka angelägenhetsgraden av ifrågavarande förslag må emellertid därutöver följande framhållas.

All grundläggande dosimetri bör utföras vid lämpligt standardlaboratorium vid radiofysisk institution i respektive land. Givetvis måste här förut sättas att såväl personella som ekonomiska resurser ställes till detta laboratoriums förfogande för genomförande av sådan nödvändig verksamhet. Likaledes synes det naturligt att den rutinmässiga inmätningen av bestrålningsapparaturs ombesörjes genom den i respektive land enligt lag befintliga tillsynsverksamheten på sätt som för närvarande gäller.

Däremot synes det klart framgå av erfarenheterna under senare år beträffande modern högvoltapparatur att alla de informationer, som erfordras för att kunna göra apparaturen användbar i klinisk verksamhet med full flexibilitet, knappast kan lösas genom enbart en central tillsynsmyndighets inmätningar. Här kräves en insats av de lokala sjukhusfysikerna för genomförande av de omfattande och nödvändiga specialinmätningar, vilka kräves för den individuella patientdosimetrin. Detta framgår också av det förhållandet att exempelvis i Sverige medicinalstyrelsen redan 1958 förordade att vid de större sjukhusen, där avancerad radioterapi bedrivs, lokala sjukhusfysiker borde anställas. Givetvis har detta krav ytterligare accentuerats i och med att väsentligt förbättrad bestrålningsapparatur numera ställts till den radioterapeutiska disciplinens förfogande. Möjligheterna att med denna apparatur förfina den individuella dosimetrin skärper emellertid också behovet av detaljerade jämförelsemätningar av fältfördelningar och isodoskurvornas förändringar genom användande av olika tillsatsulrustningar för att på så vis erhålla en fastare grund för utvärdering av övriga kliniska parametrar.

Den för närvarande mycket snabba utvecklingen på detta område är alltså orsaken till att det här aktuella nordiska sjukhusfysikersamarbetet har etablerats. Stort intresse och uppmuntran har därvid sjukhusfysikerna rönt från de inom radioterapin verksamma läkarna, vilka klart insett behovet av att dylika jämförande inmätningar snarast möjligt kan realiseras. De allmänna dosimetriska inmätningarna av sådan ny högvoltapparatur har ofta fått lösas med hjälp av forskningsmedel. I Sverige, exempevis, har sålunda ett grundläggande utredningsarbete beträffande betatronodosimetri kunnat bedrivas vid radiofysiska institutionen i Umeå genom anslag från Riksföreningen mot cancer. Som nämnden framhållit i sin tidigare skrivelse kan emellertid detta icke upprepas beträffande efterföljande apparater inom landet och det synes icke heller nämnden absolut nödvändigt. En betydligt naturligare väg är i stället att ordna med möjligheter till erforderliga jämförelsestudier.

Sammanfattningsvis vill Nordisk radiofysikernämnd sålunda framhålla, att de undersökningar som här aktualiseras i främsta rummet är sådana som åvilar de lokala klinikerna och avdelningarna. De är dessutom av sådan natur och omfattning att en central tillsynsmyndighet knappast kan vara skyldig att svara för den erforderliga servicen inom hela detta vidsträckt område. Betydande insatser — såväl ekonomiska som personella — kräves givetvis på varje aktuellt sjukhus, men för att snabbare kunna utnyttja de förbättrade bestrålningsresurser, som nu har ställts till ett flertal klinikers förfogande, skulle ett närmare nordiskt sjukhusfysikersamarbete, i den omfattning som Nordiska radiofysikernämnden föreslagit, vara av största betydelse. Härigenom skulle en enhetlig nordisk standardisering kunna skapas för den individuella kliniska doseringskontrollen vid användande av högenergetisk strålning. Med en sådan doseringskontroll, baserad på den

grundläggande dosimetrin vid de nationella standardlaboratorierna, skulle därmed förutsättningarna för jämförelser av behandlingsmetoder och behandlingsresultat vid olika kliniker i Norden vila på en säkrare grund.

Slutligen får Nordisk radiofysikernämnd hemställa att, därest Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna ett dylikt samarbete, nämnden måtte beredas tillfälle till yttrande rörande lämplig fördelning inom given kostnadsram mellan utrustnings- och engångsanslag och löpande årliga anslag.

Lund och Örebro i mars 1965

För Nordiska radiofysikernämnden

Karl Johan Vikterlöf

Kurt Lidén

D a n m a r k

Indenrigsministeriet:

I en over sagen æfgiven erklæring har *Sundhedsstyrelsen* udtalt, at strålehygiejnisk laboratorium, der her i landet varetager strålebeskyttelsesmæssige opgaver inden for sundhedsvæsenet, fra laboratoriets oprettelse har haft et nært samarbejde med de tilsvarende institutioner i de andre nordiske lande. Laboratoriet har et indgående samarbejde med sygehusfysikerne i Danmark, ligesom laboratoriet har deltaget i de siden 1962 afholdte møder mellem nordiske sygehusfysikere. Det nævnte nordiske samarbejde må fra dansk side anses for yderst værdifuldt, hvorfor sundhedsstyrelsen principielt kan anbefale, at dette samarbejde fortsættes og udbygges. I den som bilag til medlemsforslaget medfulgte skrivelse af august 1964 fra nordiska radiofysikernämnden omtales problemet om strålebehandling ved betastråler og højenergiapparatur, en behandlingsform, som også er ved at blive indført her i landet. Ved udbygningen af strålehygiejnisk laboratorium er der taget hensyn til, at laboratoriet i samarbejde med radiumstationerne kan løse opgaverne i forbindelse med dosimetrien ved disse behandlingsformer. Også på dette felt vil et nordisk samarbejde være værdifuldt. Med hensyn til det i radiofysikernævnets skrivelse omtalte apparatur, hvortil udgifterne anslås til 60 000 kr., vil sundhedsstyrelsen finde det formålstjenligt, at spørgsmålet om, hvem der skal have ansvaret for dette apparatur og dets anvendelse og de nærmere retningslinier for arbejdet hermed bør gøres til genstand for nærmere overvejelse.

I denne anledning skal man meddele, at indenrigsministeriet kan henholde sig til sundhedsstyrelsens nævnte erklæring.

København, den 24. april 1965

P. m. v.

H. P. Ryder

Sekr.

Undervisningsministeriet:

— — — skal man meddele, at undervisningsministeriet kan henholde sig til de nedenfor angivne udtalelser fra *Københavns universitet*, *Århus universitet* og *Rigshospitalet*:

Københavns universitet:

Sagen har været forelagt professor, dr. med. *Gregers Thomsen*, der har udtalt:

Det foreliggende forslag fra Nordisk Råd om et samarbejde mellem sygehusfysikere ved jeg gerne støtte. Der er utvivlsomt behov for en fælles løsning af de opgaver, der nævnes i forslaget. Imidlertid drejer det sig næsten udelukkende om problemer inden for stråleterapien (betatroner o. l.), og det bør derfor behandles af en radioterapeut, f. eks. professor Kaae i Århus. Der er imidlertid et behov for organiseret samarbejde mellem afdelinger, der anvender isotoper til diagnostik og terapi, for at standardisere forskellige undersøgelses- og behandlingsformer, ikke mindst af hensyn til fælles uddannelsesprogrammer, og her vil radiofysikerne kunne betyde meget.

Uden for radiofysikerne, som dette forslag alene tager hensyn til, findes også andre fysikere knyttet til hospitalsarbejdet og forskningen. På Rigshospitalet er lektor Sten-Knudsen ansat som konsulent i biofysik. På Rigshospitalet har vi fået en tilsvarende forespørgsel, som er sendt til udtalelse hos Sten-Knudsen.

Til denne udtalelse har professor, dr. med. *A. Tybjerg Hansen* sluttet sig.

Man har derefter forelagt sagen for professor, dr. med. *Mogens Faber*, der har udtalt følgende:

I det hele enig med Gregers Thomsen. Specielt vil jeg fremhæve det sidste afsnit. Det fremlagte forslag er alt for stærkt præget af radiofysikerne. Vi har brug for et samarbejde mellem hospitalsfysikerne i det hele taget med hensyn til hele den række fysiske måleproblemer, der findes på et moderne hospital. Hvad angår den konkrete ansøgning om hjælp til transportabel dosimeterapparat og fantom, forekommer det mig, at en støtte her meget nemt vil gribe ind i det arbejde, der her i landet udføres af Sundhedsstyrelsens strålehygiejniske laboratorium. Da de nordiske strålehygiejniske laboratorier er i intimt samarbejde, og da disse laboratorier udfører omtrent de samme målinger som de foreslåede, kan man diskutere, om de planlagte sammenligningsmålinger er påkrævede.

Århus universitet:

Her har sagen vært forelagt for professor, dr. med. *Sigvard Kaae*, der har udtalt følgende:

Der eksisterer et udmærket samarbejde mellem de nordiske radiofysikere. Samarbejdet sker specielt i form af nordiske radiofysikermøder, i hvilke radioterapeuterne deltager, ligesom der er nedsat komitéer med specielle opgaver, og i disse komitéer sidder såvel radiofysikere som radioterapeuter.

Dette samarbejde har stor betydning. De moderne høJVoltapparaturer er kostbare og kræver betydelige arbejdsindsatser, specielt vedrørende kontrolmålinger og dosimetri. Et nordisk samarbejde kan reducere og har allerede i nogen grad reduceret dette arbejde for de enkelte radioterapeutiske centre.

Der har kun i ringe grad været udveksling af radiofysikere mellem de nordiske radioterapicentre. Således har en yngre radiofysiker fra Radiumstationen i Århus været ansat 1/2 år ved Radiumhospitalet i Oslo med specielt henblik på betatronterapi, og dette har betydet meget for det videre arbejde ved Radiumstationen i Århus.

Det kan derfor stærkt anbefales, at der gennem Nordisk Råd søges mulighed for at skaffe det økonomiske grundlag for et udvidet samarbejde mellem de nordiske radiofysikere, specielt i form af såvel kortere som længere studieophold ved de øvrige nordiske radioterapeutiske centre, eventuelt i form af udveksling af yngre radiofysikere.

Rigshospitalet:

Rigshospitalet henholder sig til en erklæring fra hospitalets fysiker, docent, dr. med. *O. Sten-Knudsen*, der udtaler:

Jeg har nu gennemlæst det fremsendte materiale vedrørende et forslag om etableringen af et nærmere samarbejde mellem nordiske sygehusfysikere.

I skrivelsen fra det nordiske strålefysikernævn begrundes dette med, at man af hensyn til de betydelige investeringer bør undgå unødvendigt dobbeltarbejde i de nordiske lande ved nyudviklinger inden for stråleterapi og diagnostik. Et nærmere samarbejde er endvidere nødvendigt, såfremt nye landvindinger snarest muligt skal komme alle nordiske sygehuse til gode. Endvidere fremhæves det at være af stor betydning for sammenligningen af behandlingsresultaterne, at de numeriske angivelser af en vis stråledosis fra de forskellige nordiske afdelinger er sammenlignelige fysisk og biologisk. For at opnå dette foreslås der anskaffet et transportabelt standard måleudstyr (dosimeter og fantom).

Jeg mener, at forslaget om etableringen af et nærmere samarbejde mellem de nordiske sygehusfysikere er velbegrundet og bør støttes.

København, den 5. maj 1965

P. m. v.

E. b.

J. Munch-Petersen

Eksp.sekr.

Den alm. danske Lægeforening:

— — — skal lægeforeningen meddele, at sagen har været forelagt Danske Radioterapeuters Organisation ved professor, dr.med. Sigvard Kaae, Århus, og denne har den 24 marts 1965 svaret, som det fremgår af skrivelsen.

Hovedbestyrelsen har på sit møde den 3. april 1965 besluttet at kunne tiltræde den fremsendte udtalelse.

København, den 6. april 1965

A. H. Schleisner

Danske Radioterapeuters Organisation:

Der eksisterer et udmærket samarbejde mellem de nordiske radiofysikere. Samarbejdet sker specielt i form af nordiske radiofysikermøder, i hvilke radioterapeuterne deltager, ligesom der er nedsat komiteer med specielle opgaver, og i disse komiteer sidder såvel radiofysikere som radioterapeuter.

Dette samarbejde har stor betydning. De moderne højvoltageapparaturer er kostbare og kræver betydelige arbejdsindsatser, specielt vedrørende kontrolmålinger og dosimetri. Et nordisk samarbejde kan reducere og har allerede i nogen grad reduceret dette arbejde for de enkelte radioterapeutiske centre.

Der har kun i ringe grad været udveksling af radiofysikere mellem de nordiske radioterapicentre. Således har en yngre radiofysiker fra Radiumstationen i Århus været ansat 1/2 år ved Radiumhospitalet i Oslo med specielt henblik på betatronterapi, og dette har betydet meget for det videre arbejde ved Radiumstationen i Århus.

Det kan derfor stærkt anbefales, at der gennem Nordisk Råd søges mulighed for at skaffe det økonomiske grundlag for et udvidet samarbejde mellem de nordiske radiofysikere, specielt i form af såvel kortere, som længere studieophold ved de øvrige nordiske radioterapeutiske centre, eventuelt i form af udveksling af yngre radiofysikere.

København, den 24. marts 1965

Sigvard Kaae

Formand for Danske Radioterapeuters Organisation

F i n l a n d**Medicinalstyrelsen¹:**

— — — meddelar medicinalstyrelsen att den anser det av vikt, att sjukhusfysikernas nordiska samarbete skulle kunna ordnas effektivt med beaktande av de skäl som framgår ur remissmaterialet.

Helsingfors den 15 mars 1965

Generaldirektör *Niilo Pesonen*

Medicinalråd *P. Kuusisto*

Helsingfors universitets medicinska fakultet har i skrivelse den 30 mars 1965 meddelat, att fakulteten förenar sig om nedanstående yttrande av professor *Sakari Mustakallio*.

¹ Yttrandet översatt från finska.

Professor S. Mustakallio, Helsingfors:

Enligt min åsikt är det klart, att medicinska fakulteten kan förena sig om de av rådsmedlemmarna i motiveringen till sin skrivelse anförda konstaterandena, att »utvecklingen inom modern sjukvård i dag karakteriseras av en ständigt ökad insats av nya undersöknings- och behandlingsmetoder. I allt större utsträckning kommer härvid också fysikaliska metoder med komplicerade instrument och mätmetoder till användning både inom den rena grundforskningen, den kliniska forskningen och praktisk sjukvård. Bland annat gäller detta i kanske särskilt hög grad den avancerade strålbehandlingen». Även i Finland har betydande investeringar företagits i syfte att bringa strålbehandlingen på en tidsenlig nivå och i sagda syfte uppförts en ny strålbehandlingsklinik samt anskaffats dyrbar strålbehandlingsapparat. Under den tid av 2 1/2 år som strålbehandlingskliniken varit i verksamhet har man mycket klart kunnat konstatera nödvändigheten av nordiskt samarbete isynnerhet i fråga om utvecklandet av mätningsskylarna och strålningskyddet. I denna bemärkelse har strålbehandlingsklinikens fysiker samarbetat med fysikerna vid ett antal nordiska institutioner av motsvarande slag. Detta oundgängliga samarbete kan dock ej med framgång fortgå utan härför särskilt anvisade anslag. Inom en nära framtid inleds dessutom i vårt land verksamheten vid två nya strålbehandlingscentra, varvid behovet av nordiskt samarbete på detta område även för vårt lands vidkommande ytterligare ökas. Det av Nordiska radiofysikernämnden föreslagna beloppet av 76 200 kronor samfällt för de nordiska länderna till detta ändamål synes träffa det rätta. Medicinska fakulteten torde även i detta hänseende kunna biträda förslaget.

Helsingfors den 29 mars 1965

S. Mustakallio

Professor i medicinsk radiologi

Suomen lääkäriliitto — Finlands läkarförbund:

Den kliniska strålningsfysiken utvecklas i våra dagar snabbt. Man kan numera icke vid beräkningarna av behandlingsdoserna komma till rätta med endast de doseringstabeller som medföljer apparaterna och vilkas uppgörande eller kontrollerande tillkommer instituten för strålningsfysik. Sjukhusfysikerna har till uppgift att undersöka de förhållanden som är rådande i sjukhusmiljö samt att där utveckla och planera filter, avgränsningsfält och andra tilläggsattiraljer som strålterapeuterna kunna komma i behov av för adekvat behandling av varje enskilt fall. Till detta ansluter sig många olika slag av mätningar. I synnerhet de behandlingsapparater,

som arbeta enligt acceleratorprincipen (t. ex. betatroner) ha fört med sig en mängd nya behandlingsproblem. För att analysera och avgöra dessa uppgifters handhavande är ett intimt samarbete mellan Nordens fåtaliga fysiker, såväl strålfysikaliska och kliniska, samt radioterapeuter av största vikt. På så sätt kan man spara in arbete, tid och ekonomiska medel.

Ur dessa synpunkter sett är det uppgjorda förslaget av stor vikt och värt varmt understöd.

Den moderna, radikala strålbehandling, som i våra dagar kommer till användning fordrar för att den skall kunna utformas tryggt och på ett för patienten möjligast ändamålsenligt sätt, ett intimt samarbete mellan strålningsfysiker, sjukhusfysiker (= kliniska fysiker) och radiologer. Därför är också ett samarbete mellan dessa olika grupper på en gemensam nordisk bas synnerligen viktigt och skulle förtjäna ett betydande ekonomiskt stöd.

Helsingfors den 29 april 1965

Högaktningsfullt
Finlands läkarförbund

M. J. Karvonen

Styrelseordförande

Tapani Kosonen
Bitr. verksamhetsledare

N o r g e

Sosialdepartementet:

Medlemsförslaget har av Sosialdepartementet vært forelagt til uttalelse for Statens institutt for strålehygiene, Det norske radiumhospital, Rikshospitalet, de medisinske fakulteter i Oslo og Bergen og for Den norske lægeförening. Fra Rikshospitalet og fra Den norske lægeförening foreligger ennå ikke svar. De øvrige har uttalt seg slik.

Statens institutt for strålehygiene:

Vårt institutt har allerede fra starten hatt et nært samarbeide med nordiske kolleger, og man har hatt gjensidig nytte av de vundne erfaringer.

Sykehusfysikersamarbeide har nu antatt forholdsvis faste former, idet det etter møtene i Örebro 1962, og i Oslo 1963, vil bli holdt et møte i København i mars 1965. Ved dette møte vil to av instituttets fysikere delta.

Med hensyn til den avanserte strålebehandlingen har man ved Radiumhemmet i Stockholm oppnådd en gledelig fremgang i helbredelsesstatistikken ved spesielle kancerformer. Dette skyldes både nyvinninger innen behandlingsapparatoren og et godt samarbeide mellom lege (radioterapeut) og fysiker.

Ved den fremtidige strålebehandling må regnes med at bruk av høy-

energi vil være det riktige ved en rekke kasus. Konsekvensen av dette har vi tatt planene for instituttets videre utbygging og instrumentering.

Vi regner også med at den svenske plan og dens opplegg etter en viss periode vil bli fulgt ved nasjonale videreutbygginger av dosimetre for betatroner. Vi har tatt dette med i femårsplanen.

Vi vil derfor i første rekke gi den svenske plan vår beste anbefaling.

Det norske radiumhospital:

— — — Saken har vært diskutert med sjefsfysiker Olov Netteland, og det bemerkes følgende:

Det synes ganske klart at et nordisk samarbeid innenfor medisinsk fysikk vil være verdifullt sett fra norsk synspunkt. Den medisinske fysikk er i alt vesentlig konsentrert til Det norske radiumhospital. Medisinsk fysikk er utviklet til et ganske komplisert område, hvilket i første rekke henger sammen med overgangen til høyvoltbehandlingen av pasientene. Radioterapien har tatt i bruk betatroner, lineære akselleratorer, koboltenheter og en avansert isotop-teknikk.

Denne sterke ekspansjon har reist en rekke tekniske, driftsmessige, dosimetrisk og strålefysikalske problemer av generell karakter, problemer som omtrent samtidig må løses ved medisinsk-fysiske institusjoner over hele Norden. De instrumentelle og personalmessige ressurser som står til rådighet varierer sterkt, men ingen institusjon har i dag kapasitet til å løse alle sine aktuelle problemer i løpet av forsvarlig tid med egen hjelp.

Et organisert nordisk samarbeid er derfor ønskelig, og »Nordiska radiofysikernämnden» som har representant fra alle de skandinaviske land har funnet det nødvendig å søke Nordisk Råd om økonomisk støtte til å komme i gang med et slikt samarbeid. Midlene vil delvis bli anvendt til anskaffelse av kostbart instrumentutstyr som har særlig stor alminnelig interesse, delvis til å dekke utgifter i forbindelse med personal-utveksling, ambulant målevirksomhet, komitéenes og nämndens møter og øvrige virksomhet. Det økonomiske opplegg synes nøkternt.

Visse viktige samarbeidsområder kan sammenfattes slik:

1. Standardisering av radiofysiske målemetoder og instrumentelt utstyr. Enhetlig nordisk doseringsgrunnlag. Innsamling, systematisering og distribuering av strålingsdata.

2. Samarbeid ved og fordeling av oppdrag når det gjelder utvikling av måleinstrumenter og behandlingstekniske hjelpemidler. Rasjonalisert framstilling av aktuelt fellesutstyr, eventuelt i samarbeid med industrien.

3. Utveksling av erfaringer når det gjelder planleggelse og drift av behandlingsavdelinger og laboratorier, utnyttelse av moderne tekniske hjelpemidler etc. Innsamling og data vedrørende spesielle, kostbare bygningsmaterialer, f. eks. tung betong.

4. Organisert samarbeid ved løsning av aktuelle forskningsmessige problemer av særlig betydning for pasientbehandling. Anskaffelse og utlån av spesielt kostbar apparatur. Sentralisert behandling av forskjellig datamateriale, f. eks. isodosemateriale for betatronterapi.

5. Gjensidig hjelp til utdanning av radiofysisk og teknisk personale, f. eks. kortvarig utveksling av personale, ordning med stipendieopphold eller midlertidige ansettelser. En gjensidig personalutveksling kan bidra til å skape et felles radiofysisk arbeidsmarked.

Et felles nordisk akademisk utdannings-sentrum for medisinsk fysikk

kan bli aktuelt, evt. også spesialisering og systematisk samarbeid mellom flere sentra.

6. Utveksling av underordnet personale og eventuelt sentralisert utdanning av såkalte »terapiassistenter» med sterkt fysisk-teknisk preget bakgrunn.

Det medisinske fakultet i Oslo:

Under henvisning til Sosialdepartementets brev 2. januar d. å., jnr. 1792/65 H. 5. AHH/ESK, skal opplyses at saken har vært forelagt professor dr. med Torleif Dale, som har gitt uttrykk for at et fast etablert samarbeid som foreslått er av største praktiske betydning, spesielt for spesialsykehus som arbeider med høyenergetisk stråling samt sykehus som gjør utstrakt bruk av radioaktive isotoper. Det er videre gitt uttrykk for at samarbeid med fysikere i andre skandinaviske land i høy grad er verdifull.

Fakultetet finner å kunne slutte seg til dette.

Det medisinske fakultet i Bergen:

Sosialdepartementets brev av 2. januar 1965 har vært forelagt professor Hobæk til uttalelse og derpå fakultetsrådet i møte 16. ds. Fakultetsrådet sluttet seg til professor Hobæks uttalelse av 8. ds. som lyder:

Den radiologiske avdeling ved Haukeland sykehus er ennå ikke delt i en radio-terapeutisk og en radio-diagnostisk seksjon, og der er ikke ansatt noen radiofysiker.

Når der, forhåpentlig i nær fremtid, er opprettet en egen radio-terapeutisk avdeling med radio-terapeutisk overlege og radiofysiker, vil jeg anse det som en selvfølge at radiofysikeren med glede vil delta i det foreslåtte samarbeid mellom sykehusfysikere over landegrensene.

Kollegiet bes underrette Sosialdepartementet om dette.

Sosialdepartementet er enig i at mulighetene for et nordisk samarbeid om løsning av konkrete problemer innenfor det aktuelle område bør søkes utredet, og viser for så vidt til det nære nordiske samarbeid som allerede er etablert mellom landenes helsemyndigheter og deres sakkyndige råd om strålehygieniske spørsmål.

Oslo, 6. april 1965

Etter fullmakt

Jon Bjørnsson

Fr. Mellbye

S v e r i g e

Medicinalstyrelsen:

Medicinalstyrelsen, som icke närmare kan ingå på detaljerna i föreliggande förslag om nordiskt sjukhusfysikersarbete, får som sin mening uttala, att det är angeläget att samarbetet mellan sjukhusfysikerna i Norden

intensifieras. Styrelsen tillstyrker därför att i anslutning till föreliggande förslag möjligheterna för ett dylikt samarbete blir föremål för utredning.

Stockholm den 4 mars 1965

Arthur Engel

J. Lundquist

Sigvard Malm

Medicinalstyrelsens strålskyddsnämnd har i skrivelse den 12 februari 1965 förklarat sig instämma i yttrandet från radiofysiska institutionen vid karolinska mediko-kirurgiska institutet (se nedan).

Uppsala universitet, medicinska fakulteten:

Det framlagda förslaget, »att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för ett nordiskt sjukhusfysikerssamarbete», innebär ett försök att komma fram till en internordisk standardisering av vissa mät- och registreringsmetoder inom den kliniska radiofysiken, varigenom utbyte av erfarenheter mellan sjukhusfysikerna skulle i hög grad underlättas.

Sjukhusfysikernas väsentliga arbetsuppgifter äro för närvarande knutna till radioterapin, och inom denna pågår en kraftig expansion både i fråga om vårdmöjligheter och anskaffandet av ny och dyrbar apparatur. Kravet att så snabbt som möjligt få tillgång till korrekta och jämförbara data för denna apparatur torde därför vara särskilt kännbart just nu.

Med full förståelse för sjukhusfysikernas önskemål och med tillstyrkan till förslaget, vill dock fakulteten framhålla, att behov av liknande slag som det här aktuella torde föreligga inom flera andra specialiteter inom sjukvården. Fakulteten vill därför i sammanhanget dels framhålla, att det här egentligen inte rör sig om ett specifikt internordiskt problem utan om ett problem av internationell räckvidd samt dels ifrågasätta, om icke det samlade behovet av internordiskt samarbete inom sjukvården bär prövas i ett sammanhang och om icke det genom förslaget aktualiserade samarbetet kan bedrivas enligt de principer som tillämpas inom åtskilliga medicinska specialiteter med stöd från resp. huvudmän.

Uppsala den 8 februari 1965

På medicinska fakultetens vägnar:

Nils Thyreson

Ulla Johansson

Lunds universitet, medicinska fakulteten:

Fakulteten vill till en början understryka den betydande förändring och förbättring av radioterapiens bestrålningsresurser, som nu håller på att ske genom installation av apparatur för högenergetisk strålning av olika slag vid de flesta större radioterapicentra i Norden. En effektiv och riskfri användning av dessa nya och starkt penetrerande strålkvaliteter förutsätter emellertid, att noggranna fysikaliska kontrollmätningar och doseringsberäkningar sker, både före det apparaturen ifråga tages i kliniskt bruk liksom under dess användning. Fakulteten finner därvid det av Nordiska radiofysikernämnden föreslagna gemensamma utnyttjandet av de nordiska resurserna inom området vara väl motiverat och värt allt stöd från Nordiska rådets sida. En enhetlig nordisk standardisering av den kliniska doseringskontrollen vid behandling med högenergetisk strålning skulle därvid skapa avsevärt förbättrade förutsättningar för jämförelser av behandlingsmetoder och behandlingsresultat vid olika kliniker i de nordiska länderna. Sådana jämförelser är nämligen av central betydelse för radioterapien.

Lund den 13 februari 1965

På medicinska fakultetens vägnar:

Gunnar Lindgren

Margareta Åkerström

Karolinska mediko-kirurgiska institutet, medicinska fakulteten:

Fakulteten finner det framlagda förslaget beaktansvärt och anser det värdefullt med ett intensifierat samarbete mellan Nordens inom området för dosimetri vid behandling med joniserande strålning verksamma fysiker. I detta samarbete synes radiofysiska institutionen med dess avdelningar för röntgenkontroll och klinisk radiofysik böra delta. Dessa organ har efter vad fakulteten inhämtat sedan lång tid tillbaka goda kontakter med såväl motsvarande avdelningar i de nordiska länderna som med de ledande radioterapiavdelningarna därstädes. Enligt fakultetens mening bör samarbetet ske i nära kontakt med inom radioterapien verksamma läkare.

Med hänsyn till att det föreliggande ärendet närmast berör den del av radiofysiska institutionens verksamhet, som är underställd strålskyddsnämnden, har fakulteten begärt ett yttrande från föreståndaren för radiofysiska institutionen [*se nedan*]. Fakulteten har ej funnit anledning till några erinringar mot vad som anföres i detta yttrande. Även fakulteten anser att det föreliggande förslaget kräver en fortsatt utredning, innan det kan

läggas till grund för ett definitivt ståndpunktstagande. Uppgifter angående hur man tänkt sig den organisation, som skall ha ansvaret för verksamheten och för anskaffad materiel samt efter vilka huvudprinciper arbetet skall bedrivas bör därvid lämnas. Kostnadsberäkningen bör uppdelas på engångskostnader och årskostnader.

Fakulteten vill framhålla att det samarbete, varom här är fråga, kan förväntas giva resultat av betydelse för såväl forskningen som undervisningen i radiobiologi, radiofysik och radioterapi. Den medicinska fakulteten vid karolinska institutet anser sig därför böra tillstyrka att ett nordiskt sjukhusfysikersamarbete inom radiofysiken i huvudsak enligt de av den nordiska radiofysikernämnden angivna riktlinjerna kommer till stånd.

Stockholm den 11 februari 1965

På medicinska fakultetens vägnar:

S. Bergström

E. Wahlboni

Radiofysiska institutionen vid karolinska mediko-kirurgiska institutet:

Nordiska rådets medlemsförslag om nordiskt sjukhusfysikersamarbete avser *dels* jämförande strålningsmätningar på apparatur, som användes inom radioterapien *dels* mätningar på s. k. fantom av stråldoser vid olika typer av behandling. Vid diskussion av medlemsförslaget och dess tillägg har från de avdelningar vid radiofysiska institutionen i Stockholm som närmast beröres av dessa frågor, framkommit följande synpunkter.

Såväl institutionens röntgenkontrollavdelning som dess avdelning för klinisk radiofysik finner det angeläget av de skäl, som anförts i Nordiska rådets framställning av den 16 november 1964, att de nordiska sjukhusfysikerna etablerar ett intimare samarbete än hittills. Ett sådant samarbete är nu under planering. Utbyte av erfarenheter mellan Nordens sjukhusfysiker genom ömsesidiga besök vid olika strålbehandlingskliniker samt genom konferenser kommer med säkerhet att leda till rationaliseringar inom de fysikaliska och tekniska delarna av radioterapien. Sådana samarbetsformer kommer givetvis även att leda till ett snabbare förbättrande av de fysikaliska behandlingsförhållandena för patienterna. Det är därför angeläget att sådana ekonomiska resurser tillskapas att ett ändamålsenligt nordiskt samarbetsprogram inom ifrågavarande område kan förverkligas.

Röntgenkontrollavdelningen har härutöver framhållit följande:

I tillägget till Nordiska rådets framställning har den nordiska radiofysikernämnden, som är av interimskaraktär, ifråga om samarbetet angivit, att förutom de ekonomiska resurserna för fysikernas internordiska resor samt för samarbetets administration, även skulle erfordras medel för an-

skaffande av en omfattande transportabel dosimeterapparatur jämte en strålriktig modell av människa, ett s. k. fantom. Som motiv för denna apparatur anföres bl. a. nödvändigheten av en jämförelse av bestrålningsbetingelserna vid olika kliniker, så att givna doser blir helt jämförbara klinikerna emellan.

Radiumhemmets fysiska laboratorium utförde 1925—1941 årliga dosmätningar vid samtliga röntgenbehandlingsavdelningar i Sverige, vilken verksamhet vid radiofysiska institutionens i Stockholm tillkomst 1941 övertog av denna institution. Kontrollen avser det konventionella röntgenterapiområdet. De erforderliga mätinstrumenten för denna kontroll- och jämförelseverksamhet kalibreras vid institutionens standardlaboratorium, vars basinstrument i sin tur jämförts med motsvarande laboratoriers i England, Tyskland och USA. Härigenom har en betydelsefull likformighet er nåtts mellan landets strålbehandlingskliniker beträffande de fysikaliska betingelserna för bestrålning. Beträffande behandlingsapparater för telekoboltterapi har institutionen på därom gjord framställning kalibrerat dosimetrar och utlånat kalibrerad dosmätningssapparat.

Det är emellertid angeläget att likformighet åstadkommes ur strålmät synpunkt inte blott mellan behandlingsapparat med samma slags strålning utan även mellan behandlingsapparat med olika slag av strålning och inom olika strålenergiområden — detta med hänsyn till nödvändigheten av optimala förutsättningar för jämförelse mellan behandlingsdoser och kliniska resultat. Som ett led i denna strävan iordningställes nu vid radiofysiska institutionen i Stockholm ett strålmätinstrument för acceleratörer och betatroner, vilka behandlingsapparater under senaste tiden i ökad omfattning tagits i bruk i landet. Detta mätinstrument kommer fortlöpande att jämföras internationellt. Planer föreligger vidare på en utökning av jämförelsemätningarna mellan landets telekoboltapparater.

Visserligen erfordras vid modern högvoltterapi att de lokala sjukhusfysikerna utför ett omfattande inmätningssarbete av behandlingsapparaturen, men detta synes icke böra ersätta de av strålskyddsmyndigheten nu utförda och inom närmaste framtiden planerade grundläggande jämförelsemätningarna. För ett fullt utbyggt program av sådana mätningar är emellertid tillgängliga resurser på standardlaboratoriet otillräckliga och det fordras en vidare utbyggnad speciellt beträffande dosimetrin vid högenergetisk strålning.

Avdelningen för klinisk radiofysik har beträffande den föreslagna apparaturens användning för förbättrad dosplanering vid de enskilda nordiska klinikerna anfört följande.

Enligt avdelningen kräver modern högvoltterapi för att dess möjligheter helt skall kunna utnyttjas fortlöpande assistans av personal med akademisk utbildning i radiofysik och praktisk-klinisk erfarenhet. Vidare kräves för olika mätändamål lämpligt avpassade mätutrustningar. För att möta beho-

vet av mätning av joniserande strålning, speciellt inom högenergiområdet, erfordras större resurser än vad de enskilda avdelningarna för klinisk radiofysik nu i allmänhet förfogar över.

Det föreliggande förslaget är alltför ofullständigt för att ge en klar bild av den tilltänkta organisationen av den mellan klinikerna ambulera dosmätverksamheten. Det är därför angeläget, att de nordiska radiofysikerna beredes tillfälle att mer grundligt utreda förutsättningarna för ett nordiskt samarbete inom denna sektor. Utredningen bör bl. a. omfatta den väntade utvecklingen inom högenergiområdet ifråga om antalet apparater vid de nordiska klinikerna, närmare studier av lämpligaste mätutrustning för det avsedda ändamålet, förslag till organisation för mätverksamheten samt hur erforderliga kalibreringar av utrustningen skall utföras.

Radiofysiska institutionen i Stockholm kan bidra till uppnäendet av en enhetlig nordisk dosimetri genom sitt standardlaboratorium. Institutionen har i sina petita begärt förstärkning av standardlaboratoriets resurser så att detta i större utsträckning än vad hittills varit möjligt skall kunna bedriva utvecklingsarbete inom den för såväl radioterapi som tillsynsverksamhet och radiobiologi grundläggande dosimetrien.

Då lokalerna för såväl institutionens forskning som dess standardlaboratorium inom de närmaste åren kommer att genomgå en omfattande modernisering och utvidgning torde förbättrade förhållanden för institutionens medverkan i ett vidgat nordiskt samarbete inom här berörda områden kunna komma till stånd.

Radiofysiska institutionen vill avslutningsvis tillstyrka att ett intensifierat nordiskt sjukhusfysikerssamarbete etableras inom strålterapien i huvudsak enligt de riktlinjer, som angivits av den nordiska radiofysikernämnden och under beaktande av vad här ovan anförts.

Institutionen vill dock särskilt understryka att det föreliggande förslaget kräver en fortsatt utredning innan det kan läggas till grund för ett definitivt ståndpunktstagande. Uppgifter angående hur man tänkt sig den organisation, som skall ha ansvaret för verksamheten och för anskaffad materiel samt efter vilka huvudprinciper arbetet skall bedrivas bör därvid lämnas. Vidare bör kostnadsberäkningen uppdelas på engångskostnader och årliga kostnader.

Stockholm den 16 februari 1965

Rolf Sievert

Carl-Gösta Hesser

Centrala sjukvårdsberedningen:

Medlemsförslaget avser dels jämförande stålningsmätningar på apparatur som användes inom radioterapien inom de nordiska länderna dels mätningar av stråldoser vid olika typer av behandling med användning av människomodell med inbyggt skelett, vanligen benämnd fantom.

Centrala sjukvårdsberedningen anser att bedömandet av de i förslaget framförda önskemålen om teknisk samverkan mellan de nordiska länderna ifråga om föreslagen mätapparatur ligger utanför beredningens kompetensområde. Med hänsyn till de relativt låga kostnaderna för den föreslagna apparaturen anser dock beredningen det diskutabelt om vinsterna av ett samgående är stora. Det vore måhända lämpligare att man i de skilda länderna anskaffar egen mätapparatur enligt förslaget och att denna av varje land ägda apparatur med regelbundna mellanrum i stället kontrolleras vid en redan utbyggd mätningsteknisk kontrollstation.

Beträffande utbytet av erfarenheter mellan radiofysiker i de nordiska länderna anser centrala sjukvårdsberedningen att detta är av stor betydelse för utvecklingen inom det radiofysiska ämnesområdet. Beredningen som själv har ett gott internordiskt samarbete inom olika ämnesområden ifrågasätter dock nödvändigheten av att detta radiofysikerssamarbete måste ske under medverkan av Nordiska rådet. Liknande önskemål om samarbete torde vara förhanden inom de flesta ämnesområdena och bör kunna tillgodoses på enklare sätt.

Avslutningsvis vill centrala sjukvårdsberedningen framhålla att den kostnadsplan som framlagts ej redovisas på ett sådant sätt att de årliga kostnaderna framgår.

Beredningen vill med hänvisning till vad som ovan anförts som sin åsikt framhålla att frågan om internordiskt radiofysikerssamarbete ytterligare bör utredas med hänsyn till såväl teknik, organisation som ekonomi.

Stockholm den 23 februari 1965

Enligt centrala sjukvårdsberedningens arbetsutskotts beslut

Tore Lindh

Svenska landstingsförbundet:

Man kan utan reservation biträda den uppfattningen att ett samarbete mellan sjukhusfysiker är av betydelse och det är sannolikt att behovet av ett utbyte av erfarenheter känns särskilt starkt just nu, när det sker en allmän expansion och utveckling på detta område. Detta motiverar ett samarbete både inom respektive länder och på det internationella planet.

Det nu framlagda medlemsförslaget till Nordiska rådet är grundat på mycket allmänna resonemang om det föreliggande behovet på en preliminär

kostnadsberäkning och beträffande de administrativa formerna för samarbetet måste det konstateras, att de endast är vagt antydda.

Beträffande behovet bör framhållas, att här är fråga om en hjälp- och serviceverksamhet, som skall betjäna framför allt den kliniska radioterapin och att den därför internationellt sett bör arbeta under så likartade normeringar som möjligt. Behovet härav är emellertid lika mycket en radioterapins som den kliniska radiologins angelägenhet och det kan därför ifrågasättas om det föreslagna samarbetet kan nå sin fulla effekt, om det skall omfatta enbart radiofysiker och om det inte i stället bör omfatta såväl radiofysiker som kliniska radiologer.

Frågan om på vilken nivå detta samarbete lämpligast bör organiseras är av stor principiell betydelse. Om man utgår från förhållandena inom det samlade sjukvårdsområdet, finner man, att behov av samma och liknande slag som det här ifrågavarande finns inom ett stort antal andra kliniska områden såsom klinisk fysiologi, klinisk bakteriologi och serologi, röntgendiagnostik, klinisk kemi, medicinsk administration, klinisk neurofysiologi o. s. v., o. s. v. Inom de senare områdena — varav vissa är äldre och andra är relativt unga — finns på det nordiska planet samarbete organiserat genom nordiska föreningar för ett flertal kliniska specialiteter. Denna verksamhet erhåller för närvarande statens och övriga sjukvårdshuvudmäns stöd på olika såväl direkta som indirekta sätt. Det måste då uppstå den frågan, om samarbetet inom dessa — inklusive radiofysiken — för samtligas del eller för endast vissa av dem skall ske under andra former och med större statligt eller kommunalt stöd än som nu tillämpas.

Med hänsyn till eventuella andra framtida förslag till internordiskt samarbete på olika delar av sjukvårdsområdet och till önskemålet att från början utvälja de områden, som är i särskilt behov av stöd i andra former än de nu tillämpade finner styrelsen för Svenska landstingsförbundet det rimligt, att särskilt stöd åt internordiskt samarbete inom radiofysiken tills vidare bör anslås, till dess att man först prövat behovet av stöd för dylikt samarbete inom andra kliniska medicinska områden.

Förbundsstyrelsen vill dock under hänvisning till det ovan anförda stödja förslaget att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna att undersöka möjligheterna för ett nordiskt sjukhusfysikerssamarbete, men förbundet vill i sammanhanget understryka, att det här rör sig om endast en förhållandevis begränsad sektor av det samlade sjukvårdsområdet inom vilket ett stort antal liknande förslag kan förväntas bli aktuella. Vid en sådan undersökning bör det större perspektivet på frågan särskilt uppmärksammas.

Stockholm den 22 januari 1965

För Svenska landstingsförbundets styrelse:

Fridolf Thapper

Bengt Olsson

Sveriges läkarförbund:

Ett intensifierat samarbete mellan de nordiska sjukhusfysikerna är angeläget och bör etableras. Detta gäller såväl undersökningar av de grundläggande fysikaliska betingelserna vid strålbehandling som jämförande strålningsmätningar på den apparatur som användes inom radioterapien. Särskilt må framhållas att likformighet i fråga om fysikaliska dosangivelser är av största betydelse både ifråga om absolutvärden och metoder för att ange stråldosens fördelning i behandlingsområdet. Överensstämmelse olika kliniker emellan i dessa avseenden är en förutsättning för att strålbehandlingsmetoder som utarbetats på en klinik med framgång skall kunna upptagas på en annan och för att behandlingsresultaten skall kunna jämföras och därigenom bidra till förbättrade behandlingsmetoder.

Den pågående utbyggnaden av högvoltterapien i de nordiska länderna har kraftigt ökat behovet av samarbete mellan Nordens sjukhusfysiker av de skäl som framhålles i den bifogade skrivelsen från nordiska radiofysikernämnden.

Läkarförbundet vill därför varmt tillstyrka att ett samarbete med det syfte som föreslagits kommer till stånd och att de lämpligaste formerna för detta samarbete blir föremål för en snabb utredning.

Stockholm den 18 mars 1965

Sveriges läkarförbund

Sture Järnmark

K. V. Eriksson

BILAGA 2**Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över
medlemsförslaget**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om nordiskt sjukhusfysikerssamarbete. Utskottet har behandlat förslaget vid sina sammanträden i Stockholm den 16 november 1964, i Oslo den 9 maj 1965 och i Göteborg den 27 september 1965.

I. Inledning

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna för ett nordiskt sjukhusfysikerssamarbete.

2. Remissyttranden

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Nordisk forening for klinisk fysik.

Nordisk radiofysikernämnd.

Danmark: Indenrigsministeriet, Undervisningsministeriet, åberopande yttranden av Københavns universitet, Århus universitet och Rigshospitalet, Den almindelige danske Lægeforening samt Danske Radioterapeuters Organisation.

Finland: medicinalstyrelsen, Helsingfors universitets medicinska fakultet, åberopande yttrande av professor S. Mustakallio, Helsingfors, samt Finlands läkarförbund;

Norge: Sosialdepartementet, åberopande yttranden av Statens institut for strålhigiene, Det norske radiumhospital samt Det medisinske fakultet i Oslo och Bergen;

Sverige: medicinalstyrelsen, medicinalstyrelsens strålskyddsnämnd, medicinska fakulteterna vid Upsala och Lunds universitet samt Karolinska mediko-kirurgiska institutet, radiofysiska institutionen, centrala sjukvårdsberedningen, Svenska landstingsförbundet och Sveriges läkarförbund.

Samtliga remissinstanser med några få undantag ställer sig positiva till medlemsförslaget i dess helhet. Ett nordiskt sjukhusfysikersamarbete anses synnerligen angeläget och bör främjas på alla sätt.

Beträffande medlemsförslagets del om ekonomiskt stöd för att effektivisera redan befintligt samarbete mellan de nordiska ländernas sjukhusfysiker genom ökade möjligheter till erfarenhetsutbyte genom studiebesök uttalar sig remissinstanserna synnerligen positivt. *Danske radioterapeuters organisation* anför sålunda att det samarbete, som redan existerar i form av nordiska radiofysikermöten och särskilt tillsatta kommittéer, har stor betydelse. Den moderna högvoltapparaturen är dyrbar och kräver betydliga arbetsinsatser, särskilt ifråga om kontrollmätningar och dosimetri. Ett nordiskt samarbete kan reducera och har redan i någon mån reducerat detta arbete för de enskilda radioterapeutiska centra, fortsätter organisationen. *Indenrigsministeriet* och *Undervisningsministeriet* betonar vikten av ett intensifierat samarbete.

Speciellt understryks behovet av ekonomiskt stöd för såväl kortare som längre studieuppehåll vid övriga nordiska radioterapeutiska centra.

Radiofysiska institutionen i Sverige, i vilket yttrande *medicinalstyrelsens strålskyddsnämnd* förenar sig, uttalar i detta sammanhang såsom angeläget, att sådana ekonomiska resurser tillskapas att ett ändamålsenligt nordiskt samarbetsprogram inom ifrågavarande område kan förverkligas. Utbyte av erfarenheter mellan nordiska sjukhusfysiker genom ömsesidiga

besök vid olika strålbehandlingsanstalter samt genom konferenser kommer med säkerhet att leda till rationaliseringar inom de fysikaliska och tekniska delarna av radioterapi, menar institutionen.

I de yttranden, som återopas av *Socialdepartementet i Norge*, återfinnes samma positiva inställning till denna del av medlemsförslaget. Samma är förhållandet med uttalandena från Finland härvidlag.

Vad därefter angår medlemsförslagens övriga del hemställes där om nordiskt samgående för anskaffande av dels transportabel dosimeterapparat för jämförelsemätningar mellan olika centra dels för strålningsmätningar specialbyggd modell av människa med inbyggt skelett, s. k. fantom.

Även i detta avseende uttalas ett positivt ställningstagande till medlemsförslaget. I *Rigshospitalets i Danmark* yttrande framhålles, att ett närmare samarbete är nödvändigt för att nya landvinningar snarast skall komma alla nordiska sjukhus till godo. Vidare anses det vara av stor betydelse för jämförelser av behandlingsresultaten att angivanden av en viss stråldos från olika nordiska avdelningar är jämförbara ur fysisk och biologisk synpunkt. För att uppnå detta resultat föreslås anskaffande av transportabel dosimeter och fantom.

Medicinska fakulteten vid Helsingfors universitet konstaterar i sitt yttrande att, under 2 1/2 år som en ny strålbehandlingsklinik varit i verksamhet, behovet av nordiskt samarbete framträtt tydligt i synnerhet i fråga om utvecklandet av mätningsskyddet. Det oundgängliga samarbete, som finns mellan nordiska sjukhusfysiker, kan icke med framgång fortgå utan härför särskilt anvisade anslag. Det av Nordiska radiofysikernämnden föreslagna beloppet bör tillstyrkas.

Från norsk sida är man positiv även till denna del av medlemsförslaget. *Det norske radiumhospital* uttalar, att den starka expansionen på radioterapiens område har rest en rad tekniska, driftsmässiga, dosimetriska och strålfysikaliska problem av generell karaktär, problem som ungefär samtidigt bör lösas vid medicinska institutioner i hela Norden. De instrumentella och personalmässiga resurser, som står till buds varierar starkt, men ingen institution har i dag kapital att lösa alla sina aktuella problem inom försvarlig tid med egen hjälp, varför ett nordiskt samarbete på detta område är önskvärt.

Även från svensk sida tillstyrkes förslaget i denna del. *Medicinska fakulteterna vid Uppsala och Lunds universitet* konstaterar, att medlemsförslaget innebär ett försök att komma fram till en internordisk standardisering av vissa mät- och registreringsmetoder inom den kliniska radiofysiken. En enhetlig nordisk standardisering av den kliniska doseringskontrollen vid behandling med högenergetisk strålning skulle därvid skapa avsevärt förbättrade förutsättningar för jämförelser av behandlingsmetoder och behandlingsresultat vid olika kliniker i de nordiska länderna. Sådana jämförelser anses vara av central betydelse för radioterapi.

Radiofysiska institutionen och Karolinska institutet tillstyrker medlemsförslaget i princip, men finner förslaget alltför ofullständigt för att ge en klar bild av den tilltänkta organisationen av den mellan klinikerna ambuleraande dosmätverksamheten. Det föreliggande förslaget kräver en fortsatt utredning, innan det kan läggas till grund för ett definitivt ståndpunktstagande, framhåller dessa remissinstanser.

Uppsala universitet och *Svenska landstingsförbundet* motsätter sig icke förslaget man ifrågasätter om icke behov av liknande slag som det här aktuella torde föreligga inom flera andra specialiteter inom sjukvården. I det danska *Undervisningsministeriets* yttrande uttalas, att medlemsförslaget avser endast radiofysiker men att behov av samarbete mellan sjukhusfysiker överhuvud föreligger med hänsyn till den rad fysiska mättningsproblem, som finns på ett modernt sjukhus.

Centrala sjukvårdsberedningen ifrågasätter nödvändigheten av att samarbetet mellan de nordiska radiofysikerna måste ske under medverkan av Nordiska rådet. Liknande önskemål om samarbete torde vara för handen inom de flesta ämnesområden och bör kunna tillgodoses på enklare sätt. Beredningen framhåller vidare, att frågan om internordiskt radiofysikersamarbete bör utredas såväl med hänsyn till teknik, organisation och ekonomi.

3. U t s k o t t e t

Utvecklingen inom modern sjukvård karakteriseras i dag av en ständigt ökad insats av nya undersöknings- och behandlingsmetoder. I allt större utsträckning kommer härvid även fysikaliska metoder med komplicerade instrument och mätmetoder till användning såväl inom den rena grundforskningen som i den kliniska forskningen och i praktisk sjukvård. Icke minst gäller det anförda den avancerade strålbehandlingen. För radioterapeutisk sjukvårdsverksamhet har under de senaste åren betydande investeringar skett i nya behandlingsapparater, främst koboltapparatur och betatroner, men även för tillämpning av isotoptekniska metoder såväl för undersökning som för behandling av patienter. Denna utveckling äger rum i samtliga nordiska länder och kan beräknas fortgå med ytterligare anskaffning av dyrbar apparatur som följd.

Utskottet vill betona den betydande förändring och förbättring av radioterapiens bestrålningsresurser, som håller på att ske genom installation av apparatur för högenergetisk strålning av olika slag vid de flesta större radioterapicentra i Norden. En effektiv och riskfri användning av dessa nya och starkt penetrerande strålkvaliteter förutsätter emellertid att noggranna fysikaliska kontrollmätningar och doseringsmätningar sker, både före det apparaturen ifråga tages i klinisk bruk liksom under dess användning. Utskottet finner, i likhet med vad som angives i medlemsförslaget, ett gemensamt utnyttjande av de nordiska resurserna inom området

väl motiverat och värt allt stöd. Medlemsförslaget syftar vidare till en internordisk standardisering av vissa mät- och registreringsmetoder inom den kliniska radiofysiken, varigenom utbyte av erfarenheter mellan sjukhusfysikerna i hög grad skulle underlättas. Om den kliniska doseringskontrollen vid behandling av högenergetisk strålning kunde nordiskt standardiseras, skulle avsevärt förbättrade förutsättningar erhållas för jämförelser av behandlingsmetoder och behandlingsresultat vid olika kliniker i de nordiska länderna. Sådana jämförelser är av central betydelse för radioterapien.

Vad därefter angår de i medlemsförslaget upptagna delfrågorna vill utskottet beträffande spörsmålet om ett intimare samarbete mellan de nordiska ländernas sjukhusfysiker i likhet med remissinstanserna tillstyrka, att ekonomiska resurser tillskapas, så att ett ändamålsenligt nordiskt samarbetsprogram inom ifrågavarande område kan förverkligas. Utbyte av erfarenheter genom studiebesök vid olika strålbehandlingskliniker samt genom konferenser torde säkerligen leda till rationaliseringar inom de fysikaliska och tekniska delarna av radioterapien. Sådana samarbetsformer kommer givetvis även att leda till ett snabbare förbättrande av de fysikaliska behandlingsformerna för patienterna.

Vad angår frågan om medel för anskaffande av transportabel dosimeterapparat jämfört med en strålriktig modell av människa, ett s. k. fantom, delar utskottet den uppfattning, åt vilken flertalet remissinstanser givit uttryck, och tillstyrker sålunda förslaget även härvidlag, under motivering att denna apparatur är nödvändig för jämförelse av bestrålningsbetingelserna vid olika kliniker. Överensstämmelse olika kliniker emellan i dessa avseenden är en förutsättning för att strålbehandlingsmetoderna, som utarbetats på en klinik, med framgång skall kunna upptagas på en annan och för att behandlingsresultaten skall kunna jämföras och därigenom bidra till förbättrade behandlingsmetoder.

De invändningar, som från några remissinstanser gjorts angående behovet av vidare utredning beträffande samarbetsformens organisation, teknik och ekonomi, anser utskottet icke utgöra hinder för medlemsförslaget realiserande. En undersökning av möjligheterna för ett nordiskt sjukhusfysikersamarbete bör redan nu kunna utföras. Vid en sådan undersökning torde här framförda invändningar komma att beaktas.

Några remissinstanser har anfört att liknande behov av samarbete som det här aktuella torde föreligga inom ett flertal andra specialiteter inom sjukvården. Denna uppfattning torde i och för sig ha fog för sig. Medlemsförslaget avser emellertid en teknisk samverkan mellan de nordiska länderna i fråga om föreslagen mätapparatur. Sjukhusfysikerns arbetsuppgifter torde skilja sig från övriga specialiteter inom sjukvården framförallt genom sin starkt tekniska karaktär. De har för närvarande närmast anknytning till radioterapien, inom vilket område en kraftig expansion på-

går både ifråga om vårdmöjligheter och anskaffande av ny och dyrbar apparatur. Kravet att så snabbt som möjligt få tillgång till korrekta och jämförbara data för denna apparatur är därför just nu särskilt starkt. Ett samarbete på denna punkt bör därför ej uppskjutas.

Utskottet finner skäl föreligga för att man vid en undersökning av möjligheterna för ett nordiskt sjukhusfysikerssamarbete även beaktar frågan om en gemensam nordisk utbildningsform på detta speciella område. Varje enskilt lands resurser torde vara otillräckliga för en nationell teknisk-medicinsk utbildning.

På angivna skäl vill utskottet tillstyrka, att ett samarbete, i enlighet med vad förslagsställarna åsyftat, kommer till stånd och att de lämpligaste formerna för ett sådant samarbete göres till föremål för en snar utredning.

Under återopande av vad ovan anförts hemställer socialpolitiska utskottet,

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för ett nordiskt sjukhusfysikerssamarbete.

Göteborg den 27 september 1965

<i>Birger Andersson</i>	<i>Per Bergman</i>	<i>Sigurður Bjarnason</i>
<i>Magnhild Hagelia</i>	<i>Gunnar Henriksson</i>	<i>Jørgen Jensen</i>
	Förman	
<i>Urho Kähönen</i>	<i>Harald Løbak</i>	<i>Niels Mørk</i>
<i>Judit Nederström-Lundén</i>		<i>Jan-Ivan Nilsson</i>

Medlemsförslag

om nordiska observatörer i nationella utredningar

(Väckt av Ingrid Gärde Widemar och Nils Kellgren)

Under efterkrigstiden har det nordiska samarbetet vuxit sig allt starkare, samtidigt som det tilltagit i omfång och djup. Med rätta kan det numera sägas omfatta praktiskt taget alla samhällslivets områden. Det är också helt naturligt, att detta samarbete, ständigt inriktat på konkreta mål, kunnat uppvisa en rad goda resultat. Genom vad sålunda åstadkommits har de nordiska folken ytterligare närmats till varandra. En inom Nordiska rådet nyligen företagen undersökning av vad som skett med rådets egna rekommendationer visar sålunda, att cirka 50 procent av dessa kunnat förverkligas, att 25 procent är under utredning, medan den återstående fjärdedelen av rekommendationerna av ett eller annat skäl befunnits genomförbar.

Att ungefär hälften av de av rådet antagna rekommendationerna relativt snabbt lett till resultat är i och för sig tillfredsställande. Icke desto mindre finns det goda skäl att undersöka vad som kan göras för att öka andelen av genomförda rekommendationer. Beträffande många av de rekommendationer, som måst hänföras till gruppen icke-genomförda, kan konstateras att det ofta varit olikartad lagstiftning eller skiljaktiga bestämmelser i de olika länderna, som utgjort den direkta anledningen till att rådets förslag ej kunnat förverkligas. Mot bakgrund härav är angeläget att överväga vad som kan göras till förhindrande av att de enskilda ländernas bestämmelser än mer går isär. Gällande regler har vanligen tillkommit efter inhemskt utrednings- och kommittéarbete. Detta har ofta en starkt nationell prägel. Ur nordisk synpunkt vore det i hög grad önskvärt, att nordiska samsarbetsaspekter på olika frågor kunde göra sig gällande på ett tidigare stadium i utrednings- och beslutsprocessen än vad som för närvarande i allmänhet är fallet. Vid åtskilliga tillfällen har det nämligen visat sig att, då de nordiska aspekterna tagits upp först på ett sent stadium, det i praktiken ej längre funnits utrymme för ett hänsynstagande till dessa. Nordiska lösningar har därigenom omöjliggjorts.

Ett sätt att tillgodose detta önskemål vore att de nordiska ländernas regeringar regelmässigt lät representanter för grannländerna ingå som ob-

servatörer i alla nationella kommittéer tillsatta för utredning av mer betydelsefulla frågor, t. ex. sådana som har att syssla med folk- och tjänstepensionssystem, med direkt eller indirekt beskattning, med utbyggnad av universitet och högskolor etc.

Nordiska observatörer i dylika nationella utredningar skulle ej endast bevaka nordiska synpunkter utan också — förutsatt att tillräckligt kvalificerade personer utsågs för uppgiften — få stor betydelse för det mottagande landet genom att tillhandahålla den nationella kommittén erfarenhet från det egna landet rörande det ämne, som utredes. Ett fruktbringande givande och tagande skulle utan tvivel här vara av stor praktisk betydelse. Denna ordning har redan praktiserats på vissa områden, t. ex. inom u-landshjälpen. Likaså har metoden brukats beträffande vissa lagstiftningsuppgifter, där ett lands nationella kommitté förstärkts med experter och kontaktmän från grannländerna, som härigenom kunnat underlåta att tillsätta egna nationella kommittéer. Systemet bör nu kunna utbyggas mera konsekvent över hela linjen.

Med stöd av vad som ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att framgent låta nordiska representanter ingå i nationella utredningsorgan av större vikt.

Stockholm den 2 december 1964

Ingrid Gärde Widemar

Nils Kellgren

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Statsministeriet:**

— — — skal man — efter at sagen har været forelagt samtlige ressortministerier — herved udtale, at Statsministeriet finder det hensigtsmæssigt på visse områder at søge gennemført en nærmere kontakt mellem de nordiske lande under udredningsarbejder. Man finder imidlertid, at medlemsforslaget ikke bør gennemføres i den foreliggende form, men at formen for kontakten må afhænge af de konkrete sagers beskaffenhed.

København, den 10. november 1965

P. m. v.

E. b.

Ruth Bruun-Pedersen

Udenrigsministeriet:

— — — meddeler man, at Udenrigsministeriet ikke medvirker i et lovgivningsarbejde med hensyn til hvilket det omhandlede spørgsmål er aktuelt.

København, den 30. juni 1965

P. m. v.

E. b.

René R. Brusvang

Forsvarsministeriet:

— — — skal man meddele, at der i almindelighed ikke vil være baggrund for den foreslåede ordning for så vidt angår kommissioner og lignende, der nedsættes indenfor Forsvarsministeriets område.

I tilfælde af, at der nedsættes kommissioner eller lignende, der skal beskæftige sig med de under Forsvarsministeriet hørende civile forvaltnings-

områder, vil der dog eventuelt kunne blive tale om en udbygget nordisk kontakt med hensyn til f. eks. lovforberedelsesarbejder, og Forsvarsministeriet kan, hvor et sådant samarbejde skønnes hensigtsmæssigt, tiltræde, at dette gennemføres i overensstemmelse med det i Nordisk Råd fremsatte medlemsforslag.

København, den 25. maj 1965

P. m. v.

C. Langseth

Verner Christiansen

Finansministeriet:

— — — skal man oplyse, at der inden for lovgivningsarbejdet på skatteområdet allerede tilstræbes kontakt med de øvrige nordiske lande, jfr. i øvrigt de under 4. december 1962 og 26. november 1964 af skattedepartementet afgivne meddelelser vedrørende Nordisk Råds rekommandation nr. 30/1962 om samarbejde om udformningen af de nationale skattesystemer¹.

På det toldadministrative område har man gennem flere år haft et snævert samarbejde, der siden 1960 er sket gennem et fast etableret organ, benævnt Det nordiske toldadministrative Råd. Rådet, der formidler samarbejdet mellem de nordiske toldstyrelser og herunder søger at tilvejebringe ensartede toldforvaltningsbestemmelser i de nordiske lande, består af cheferne for toldstyrelserne i de nordiske lande, og der afholdes som regel møde 1 gang om året. Til Rådet er knyttet et såkaldt almindeligt udvalg, der forbereder og udreder de spørgsmål inden for toldforvaltningen, som Rådet ønsker behandlet. Til Rådet er endvidere knyttet et tarifudvalg, der på regelmæssige møder drøfter aktuelle og konkrete tariferingsproblemer for at opnå en ensartet tarifiering i de nordiske lande.

Inden for forbrugsafgiftsområdet har der ligeledes gennem en årrække været et samarbejde mellem de nordiske lande, selv om dette samarbejde ikke som for det toldadministrative områdes vedkommende sker gennem et fast etableret organ.

Man har således haft kontakt med de øvrige nordiske afgiftsstyrelser, når man af hensyn til udformningen af bestemmelser vedrørende forbrugsafgiftslove har haft behov for oplysninger om tilsvarende forhold i de andre nordiske lande, ligesom disse lande lejlighedsvis har indhentet tilsvarende oplysninger herfra.

Eksempelvis kan nævnes, at der under forarbejdet til det af finansministeren den 12. maj 1965 fremsatte forslag til lov om almindelig omsæt-

¹ Se 11. sesj., s. 1411, och 13:e sess., s. 1738.

ningsafgift har været afholdt et møde i Oslo i august 1964 og et møde i København i november 1964, hvorunder problemerne omkring merværdiafgiften har været genstand for en almindelig drøftelse mellem tjenestemænd fra de pågældende styrelser i de nordiske lande. Desuden har man flere gange haft lejlighed til at udveksle synspunkter om merværdiafgiftens udformning i detaljer med repræsentanter for det svenske finansministerium, således at man derigennem har haft mulighed for gensidigt at følge udviklingen på det omhandlede område.

Idet det bemærkes, at Finansministeriet ikke i øvrigt har noget at bemærke til det omhandlede forslag, skal man udtale, at eventuelle udgifter i forbindelse med forslagets gennemførelse kun kan afholdes, når fornøden bevillingsmæssig hjemmel i det enkelte tilfælde foreligger.

København, den 25. september 1965

P. m. v.

Schmidt

M. Rützou

Justitsministeriet:

— — — at der på et møde i 1961 mellem repræsentanter for justitsministerierne i de nordiske lande var enighed om, at der — selv om et lovgivningsspørgsmål ikke gav anledning til egentligt nordisk lovgivningssamarbejde — burde tilstræbes nærmere indbyrdes kontakt under lovforberedelsen. Det aftaltes derfor, at der i tilfælde, hvor der i et af de nordiske lande påbegyndtes et komitéarbejde inden for justitsministeriernes område, i almindelighed i de andre lande burde udpeges en eller flere sagkyndige med den opgave at følge arbejdet og formidle oplysninger om retstilstanden i det pågældende land, eventuelt tillige fremkomme med forslag til sådanne ændringer i lovgivningen, som komitéarbejdet måtte give anledning til.

Ordnungen, som hidtil har været praktiseret i forbindelse med komitéarbejde inden for lovgivningsområder som købelovgivningen, kommissionslovgivningen, lovgivningen om skifte af dødsbo og fællesbo, myndighedslovgivningen m. v., virker efter justitsministeriets mening tilfredsstillende og synes at imødekomme den foreslåede rekommandation.

København, den 13. april 1965

P. m. v.

e. b.

Niels Madsen

Indenrigsministeriet:

— — — skal man meddele, at Indenrigsministeriet principielt kan tiltræde, at der så tidligt som muligt i et kommissions- eller udvalgsarbejde bør etableres en nær nordisk kontakt ikke blot af hensyn til det ønskelige i en tilnærmelse af lovgivningen i de nordiske lande, men også fordi der i andre nordiske lande ofte vil foreligge et erfaringsgrundlag, som det vil være værdifuldt at drage nytte af ved udformningen af eventuelle forslag til nyordningen inden for de enkelte lande. Et snævert samarbejde finder allerede sted på en række vigtige områder, således f. eks. inden for sundhedsvæsenet og med hensyn til statsborgerretslovgivningen, og der foreligger planer om en yderligere uddybning af dette samarbejde, f. eks. vedrørende uddannelse af medicinsk hjælpepersonale m. v.

Man må dog — ud over de ved forslagets eventuelle gennemførelse nødvendiggjorte øgede rejseudgifter — fremhæve især de personale- og arbejdsmæssige betænkeligheder ved at anbefale medlemsforslaget.

Skal en observatørordning som den foreslåede have nogen reel praktisk betydning, må observatørerne udpeges blandt forholdsvis få, højt uddannede specialister, som det vil kunne være vanskeligt at undvære i det daglige arbejde her i landet. Hertil kommer, at emnerne ofte kan nødvendiggøre, at flere specialister med forskellig uddannelse bør følge det samme udvalgsarbejde, idet ingen af dem alene vil kunne udfylde den pågældende opgave. Indenfor sundhedslovgivningsområdet vil det således ofte være nødvendigt at udsende både en juridisk og en naturvidenskabeligt uddannet observatør til samme udvalgsarbejde.

I betragtning af disse betænkeligheder skal man pege på, at den ønskelige internordiske kontakt indenfor det stedfindende kommissions- og udvalgsarbejde muligvis bør etableres under en noget smidigere form. Man skal herved eksempelvis henvise til den af de nordiske justitsministerier i 1961 aftalte indbyrdes kontakt, jfr. Statsministeriets ovennævnte skrivelse af 18. maj 1965¹. I forbindelse hermed skal man henstille til overvejelse, om en gensidig nordisk orientering om udvalgsarbejder vil kunne ske ved, at de nordiske landes regeringer gensidigt giver meddelelse om nedsættelsen af udvalg m. v., og samtidig forespørger, om materiale til udvalgsarbejdet ønskes tilsendt. På denne måde vil nogle af de ved medlemsforslaget tilsigtede fordele formentlig kunne opnås uden for stærk belastning af det til rådighed værende personale.

København, den 9. juli 1965

P. m. v.

E. b.

Lustrup

¹ *Här ej tryckt.*

Boligministeriet:

For så vidt angår byggebestemmelser, foregår der et løbende samarbejde mellem de nordiske landes centrale bygningsstyrelser (i Danmark Boligministeriet) i Den nordiske komité for bygningsbestemmelser, jfr. vedlagte rapport 1964 og arbejdsprogram for komitéen¹.

På det boligpolitiske område er der også fast kontakt mellem boligministeriet og de tilsvarende organer i de andre nordiske lande i form af de årligt tilbagevendende nordiske administrative boligkonferencer, hvor de fleste vigtigere spørgsmål vedrørende bolig- og byplanlovgivning drøftes af de administrative chefer og disses nærmeste medarbejdere.

Delvis med udgangspunkt i disse to samarbejdsorganer er der udbygget personlige kontakter mellem de ledende embedsmænd inden for bygge- og boligområdet i de nordiske lande. Disse kontakter suppleres med udveksling af materiale, betænkninger, lovforslag m. v.

Det er ministeriets indtryk, at der på de angivne måder til stadighed opnås fornøden orientering Danmark og de andre nordiske lande imellem med hensyn til væsentlige dele af Boligministeriets ressort.

Hvad angår hovedprincipperne i de under Boligministeriet hørende lovgivningsområder, skal man bemærke, at disse i vidt omfang ligger uden for området for ministerielle udvalgs og andre administrative organers arbejde, idet der er tale om afgørelser, som træffes af folketinget på politisk grundlag.

Forholdet er således det, at der inden for Boligministeriets område allerede er etableret en række forbindelser til de andre nordiske lande på det administrative plan, medens forbindelser herudover må henvises til de politiske organer.

Med disse forbehold skal Boligministeriet udtale, at man i princippet kan tilslutte sig, at det nordiske samarbejde styrkes igennem udpegning af sagkyndige fra de andre nordiske lande, som knyttes til indenlandske udvalg m. v. De pågældende sagkyndige bør i almindelighed næppe blive medlemmer af udvalgene, men bør snarere have tilknytning til udvalgenes sekretariater.

København, den 15. juni 1965

P. m. v.

(Sign.)

Arbejds- og socialministeriernes internationale afdeling:

— — — skal man meddele, at det efter Socialministeriets opfattelse kan være nyttigt, for så vidt angår kommissioner, der beskæftiger sig med spørgsmål af principiel karakter eller med spørgsmål af særlig fællesnor-

¹ Här ej tryckta.

disk interesse, at etablere nær kontakt med de andre nordiske lande, f. eks. ved udpegelse af nordiske observatører eller »kontaktmænd«. Af arbejdsmæssige og økonomiske grunde må man dog være betænkelig ved en ordning, der forudsætter, at de således udpegede regelmæssigt deltager i vedkommende kommissions møder.

Det skal sluttelig påpeges, at Socialministeriet i forvejen gennem Nordisk socialpolitisk komité og andre organer står i regelmæssig kontakt med vedkommende ressortmyndigheder i de andre nordiske lande.

København, den 28. juli 1965

P. m. v.

(Sign.)

Arbejdsministeriet:

— — — skal man meddele, at Arbejdsministeriet for sit vedkommende kan tilslutte sig forslaget, for så vidt dette tager sigte på spørgsmål af videre-rækkende betydning eller principiel karakter eller spørgsmål, der frembyder problemer af særlig fællesnordisk interesse.

Man skal dog tilføje, at der efter Arbejdsministeriets opfattelse i det enkelte tilfælde bør tages stilling til, under hvilken form et nordisk samarbejde mest hensigtsmæssigt vil kunne foregå, hvorved bemærkes, at arbejdsministeriet gennem Nordisk arbejdsmarkedsudvalg og andre organer står i regelmæssig kontakt med vedkommende ressortmyndigheder i de øvrige nordiske lande.

København, den 5. juli 1965

P. m. v.

(Sign.)

Det økonomiske sekretariat i Økonomiministeriet har i en skrivelse den 20 maj 1965 förklarat sig inte ha något att anföra i saken.

Handelsministeriet:

I denne anledning skal man meddele, at det under Handelsministeriet henhørende kommissionsarbejde med henblik på lovforberedelse i vidt omfang finder sted i samarbejde med tilsvarende kommissioner i de andre nordiske lande, eksempelvis kan nævnes områder som konkurrence-, firma-, aktieselskabs- og patentlovgivningen.

Handelsministeriet vil ikke nære afgørende betænkeligheder ved, at der

åbnes en gensidig adgang for udpegelse af observatører i lovkommissioner, der ikke arbejder på fælles nordisk basis. Man forudsætter herved, at de pågældende observatørers arbejde normalt indskrænkes til at modtage referater m. v. af arbejdet i de nationale komiteer med adgang til at fremkomme med redegørelser over for disse. En personlig deltagelse af observatører i kommissionsmøder bør af arbejdsmæssige grunde normalt ikke komme på tale.

Man forstår det pågældende medlemsforslag således, at der ikke er tænkt på kommissioner, der ikke har til formål at udarbejde lovforslag, og en observatørordning vil da også i sådanne tilfælde kunne være betænkelig.

København, den 4. juni 1965

P. m. v.

Knud Agbo

Afd. chef

Ministeriet for offentlige arbejder:

— — — skal man efter stedfunden brevveksling med generaldirektoratet for statsbanerne, generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet, direktøren for luftfartsvæsenet og vejdirektoratet meddele, at der på de under nærværende ministerium hørende områder i forvejen finder et intimt nordisk samarbejde sted, dels direkte mellem vedkommende myndigheder, dels gennem nordiske og andre internationale organisationer, og at en gennemførelse af forslaget ikke for disse områders vedkommende kan skønnes at ville være af værdi.

København, den 2. september 1965

P. m. v.

Palle Christensen

Landbrugsministeriet:

— — — skal man meddele, at Landbrugsministeriet finder det formålstjenligt, at der også indenfor Landbrugsministeriets område tilvejebringes en ordning, hvorefter indbyrdes kontakt kan etableres, når der i et af de nordiske lande påbegyndes et komitéarbejde af større betydning om spørgsmål, der kan have fællesnordisk interesse, og omstændighederne i det enkelte tilfælde taler for, at sådan kontakt etableres.

København, den 18. august 1965

P. m. v.

C. Th. Holbøll

Fiskeriministeriet:

— — — skal man meddele, at et omfattende lovgivningsarbejde inden for fiskeriområdet, som blev forberedt af den i 1961 nedsatte fiskerikommission, nu praktisk taget er afsluttet, hvorfor der ikke foreløbig ventes nedsat kommissioner eller udvalg af den i medlemsforslaget nævnte art inden for fiskeriets område.

I øvrigt bemærkes, at alle spørgsmål af større betydning eller af fælles interesse for de nordiske lande behandles i det nordiske kontaktudvalg for fiskerispørgsmål, hvilket bevirker, at behovet for at etablere den forelåede observatørordning er mindre påkrævet inden for fiskerisektoren.

København, den 16. juni 1965

(Sign.)

Ministeriet for Grønland:

I denne anledning skal man meddele, at Ministeriet for Grønland ikke for sit vedkommende anser en nærmere kontakt med de øvrige nordiske lande i lovgivningsspørgsmål for hensigtsmæssig, idet ministeriet alene udarbejder forslag til love for områder, hvor de særlige grønlandske forhold nødvendiggør specialregler for denne del af riget, medens lovgivningen for områder, hvor der findes basis for retsenhed mellem Grønland og det øvrige rige, i almindelighed vil blive henført til de respektive fagministerier.

København, den 10. juni 1965

P. m. v.

E. b.

(Sign.)

Kirkeministeriet:

— — — skal man meddele, at der allerede i mange år lejlighedsvis har fundet en uformel udveksling af oplysninger sted mellem de norske, svenske og danske kirkeministerier (kirke departementer), og at man fra kirke ministeriets side gerne ser, at det foreliggende forslag nyder fremme.

København, den 18. juni 1965

(Sign.)

Undervisningsministeriet:

Undervisningsministeriet er enig med forslagsstillerne i, at det er ønskeligt og værdifuldt, at nordiske synspunkter inddrages på et så tidligt stadium som muligt i forbindelse med planlægnings- og udredningsvirksomhed i de enkelte lande.

Det er imidlertid nærværende ministeriums opfattelse, at dette hensyn inden for undervisningsministeriernes områder i vidt omfang tilgodeses ad andre veje, navnlig gennem Nordisk Kulturkommission.

Kulturkommissionen er et permanent fællesnordisk udvalg, der virker som et udredende, rådgivende og forslagsstillende organ for de nordiske landes undervisningsministerier. Kommissionen er delt i 3 sektioner: sektion I for forskning og højere uddannelse, sektion II for anden undervisning og sektion III for folkeoplysning og kunst. I hver sektion er der fra hvert land en embedsmandsrepræsentant, som i sit lands ministerium har en central placering inden for vedkommende sektions arbejdsområde. Ligeledes er sektionernes sekretariater i hvert af landene som hovedregel placeret inden for ministerierne.

Under kulturkommissionen virker en række nordiske ekspertudvalg, dels et stående udvalg for pædagogiske spørgsmål, dels en række ad hoc-udvalg for forskellige aktuelle spørgsmål.

Disse fælles organer sikrer en stadig kontakt mellem undervisningsministerierne angående større og væsentligere planer og opgaver i de enkelte lande. F. eks. sker der således gennem kulturkommissionens sektion I en løbende udveksling af de nationale udbygningsplaner for universiteter og højere læreanstalter. Den nære og direkte kontakt til nabolandenes undervisningsministerier betyder også, at der inden for nærværende ministerium næppe udføres et udvalgsarbejde af væsentlig rækkevidde uden kendskab til stillingen og udviklingen i de andre lande.

Det er derfor ministeriets opfattelse, at der kun i undtagelsestilfælde vil være behov for herudover at udpege særlige observatører.

København, den 31. maj 1965

P. m. v.

E. b.

Helge Thomsen

Ministeriet for kulturelle anliggender:

--- --- skal man meddele, at nærværende ministerium, idet man har haft gunstige erfaringer med et nordisk samarbejde under forberedelsen af flere lovforslag, bl. a. på film- og ophavsretslovgivningens område, princi-

pielt kan tilslutte sig, at der, når udvalg eller kommissioner nedsættes i et nordisk land for at udarbejde lovforslag eller betænkninger af større vigtighed, samtidig udpeges observatører i de andre nordiske lande.

København, den 19. juli 1965

P. m. v.

E. b.

J. Skælm Andersen

Sekr.

F i n l a n d

Justitieministeriet¹:

I motiveringen till ifrågavarande medlemsförslag framhålles den betydelse en enhetlig lagstiftning har för det nordiska samarbetet. Samtidigt konstateras, att gällande regler vanligen tillkommer efter inhemskt utrednings- och kommittéarbete, vilket ofta har en starkt nationell prägel. Från nordisk synpunkt vore det önskvärt, att de nordiska aspekterna på olika frågor kunde göra sig gällande redan på beredningsstadiet. Enligt förslagsställarnas uppfattning skulle detta kunna i praktiken lättast genomföras så, att de nordiska ländernas regeringar regelbundet läte representanter för grannländerna ingå som observatörer i alla nationella kommittéer tillsatta för utredning av mer betydelsefulla frågor.

Vad särskilt angår de nordiska justitieministeriernas samverkan inom lagberedningsarbetet kan det konstateras, att de i medlemsförslaget framförda synpunkterna redan i praktiken blivit beaktade. De nordiska justitieministrarna sammankommer två gånger om året till gemensamma rådplägingar. Därjämte sammanträffar de i allmänhet vid Nordiska rådets och dess juridiska utskottets sessioner. Vid dessa tillfällen plägar ministrarna utbyta informationer om de lagstiftningsfrågor som är anhängiga inom vederbörande ministerium och överenskomma om anordnande av samarbete.

I koordineringen av lagsamarbetet deltar vid sidan av ministrarna de inom varje justitieministerium tillsatta kontaktmännen, vilka deltar i justitieministrarnas sammanträden samt dessutom sammankommer minst två gånger om året och står i fortlöpande skriftväxlings- och telefonkontakt sinsemellan.

Lagsamarbetet mellan justitieministerierna har utvecklats därhän, att därest inom justitieministeriets verksamhetsområde i något av de nordiska

länderna lagstiftningen inom ett viktigt eller centralt rättsgebit upptas till granskning, de övriga nordiska länderna regelmässigt har tillfälle att delta i lagberedningsarbetet antingen som observatörer eller genom en nationell kommitté. Såsom framgår av den till Nordiska rådet årligen avgivna berättelsen om samarbetet på lagstiftningens område, täcker justitieministerns lagsamarbete för närvarande alla de olika lagstiftningsområden, som faller inom dessa ministeriers verksamhetsområden. Med hänsyn härtill och då samarbetet också i praktiken blivit på ovan anført sätt effektivt anordnat, finner justitieministeriet, att den i föreliggande medlemsförslag avsedda rekommendationen redan blivit i praktiken förverkligad inom justitieministeriernas verksamhetsområde.

Helsingfors den 20 april 1965

Minister *J. O. Söderhjelm*

Avdelningschef *Kai Korte*

Finansministeriet:

Finansministeriet understöder i princip medlemsförslaget men önskar samtidigt poängtera, att tillsättande av regelmässiga observatörer i nationella utredningsorgan är ändamålsenligt endast i viktiga ärenden av stor bärvidd eller i ärenden, vilka har ett särskilt nordiskt intresse.

Kommittéarbetet i Finland försiggår nästan alltid på finska. Förden skull vore det knappast ändamålsenligt att verkställa medlemsförslaget i den form, att man redan vid bildandet av ett nationellt utredningsorgan till det samma skulle förordna observatörer från de övriga nordiska länderna. Däremot kunde statsrådet varje gång vid tillsättandet av ett nationellt utredningsorgan samtidigt besluta, huruvida meddelande om utredningsorganets tillsättande borde tillsändas de övriga nordiska länderna. I meddelandet skulle ingå uppgifter om utredningsorganets uppdrag, dess ordförande och sekreterare samt deras adresser. Finansministeriet skulle på ett centraliserat sätt sända meddelandena till de ministerier i de olika nordiska länderna, som handhar ifrågasvarande ärenden.

Om de övriga nordiska länderna eller något av dessa länder skulle vara intresserat av utredningsorganets arbete, så skulle vederbörande land tillsätta en observatör med vilken utredningsorganet skulle utbyta uppgifter och handlingar. Så snart utredningsorganets arbete fortskridit tillräckligt långt, skulle ett gemensamt möte mellan utredningsorganet och observatörerna kunna hållas.

Enligt finansministeriets åsikt borde man utreda, om det i praktiken finnes möjligheter att för observatörsuppgifter lösgöra nödig mängd sådan

arbetskraft, som erhållit tillräcklig utbildning; skulle observatörernas arbete fördröja kommittéarbetet; hur stora kostnader skulle den nya samarbetsformen medföra; vilka ärenden skulle kostna sådana, i vilka observatörer icke kan användas o. s. v. Det kunde alltså vara på sin plats att på tjänstemannanivå utarbeta en nordisk utredning om möjligheterna att förverkliga medlemsförslaget och därefter underställa utredningen regeringarnas avgörande.

Helsingfors den 4 maj 1965

Finansminister *Esa Kaitila*

Yngre regeringssekreterare *Rainer Söderholm*

Undervisningsministeriet:

Undervisningsministeriet finner det synnerligen önskvärt att, såsom i motiveringen till det föreliggande förslaget anföres, nordiska samarbetsaspekter på olika frågor skall kunna göra sig gällande i ett så tidigt skede av utredningen som möjligt. Ministeriet nödgas emellertid konstatera, att den i förslaget avsedda ordningen för nåendet av detta syftemål åtminstone försåvitt fråga är om i Finland utförd kommittéarbete vore förenad med betydande svårigheter. I finländska statskommittéer försiggår arbetet nästan uteslutande på finska språket. Det skriftliga material, som ligger till grund för kommittéernas arbete, är i regel avfattat endast på finska och detsamma är fallet med de utkast och övriga handlingar, som tillkommer under förloppet av själva kommittéarbetet. Även de muntliga överläggningarna ske på finska språket. För den, som skall följa med en kommittés arbete, är det förty nödvändigt att behärska finska språket. Då en observatör givetvis samtidigt bör vara sakkunnig på det område, som är föremål för kommitténs arbete, torde det i de övriga nordiska länderna stöta på stora svårigheter att finna för dylika uppdrag lämpliga personer. Därtill kommer, att de finländska statskommittéernas arbete i allmänhet är koncentrerat till tämligen täta sammanträden, vilka vanligen hålles regelbundet en viss veckodag. Att ha nordiska observatörer närvarande vid dessa sammanträden skulle ställa sig rätt kostsamt och dessutom verka starkt störande på skötseln av vederbörandes uppgifter i hemlandet.

Undervisningsministeriet nödgas av ovan anförda skäl ställa sig starkt tveksamt till förslaget i den form det förelagts Nordiska rådet, men finner, att det av förslagsställarna avsedda syftemålet kunde främjas även på andra sätt. En möjlighet, som väl redan hittills förelegat, men vilken veterligen nyttjats endast i mycket ringa utsträckning, är, att kommittéer och andra utredningsorgan inbjuder experter från något annat nordiskt land att höras som sakkunniga i föreliggande frågor. Inbjudan av en

sakkunnig, vars resor och dagtraktamenten givetvis skulle bekostas av det inbjudande landet, skulle ge tillfälle även till sådan ömsesidig orientering, som i medlemsförslaget avses. Det vore skäl att överväga, huruvida icke i de allmänna direktiven till statskommittéer kunde inrymmas en bestämmelse, som bemyndigar dem till antytt förfarande.

Ministeriet finner det också önskvärt, att medlemmar av och sekreterare i statskommittéer i större utsträckning än vad hittills varit fallet beredes möjligheter att under resor till grannländerna göra sig förtrogna med förhållandena där och med i de övriga nordiska länderna inhämtade erfarenheter angående de problem, till vilka kommittén har att ta ställning.

De antydda utvägarna att förbättra utredningsorganens möjligheter att beakta nordiska aspekter kompletteras givetvis genom redan förefintliga och flitigt nyttjade möjligheter att per korrespondens erhålla konkreta uppgifter från grannländerna. Nyttjandet av dessa möjligheter skulle underlättas, om t. ex. i tidskriften *Nordisk Kontakt* regelbundet skulle ingå uppgifter om i de olika länderna fattade beslut angående tillsättande av utredningsorgan samt om avgivandet av dessas betänkanden. Nyttjandet av dessa möjligheter är dock icke ägnat att ge samma utbyte som den personliga kontakt, vilken nås genom inkallade sakkunniga och genom besök i grannländerna.

Helsingfors den 27 april 1965

Minister *Jussi Saukkonen*

Regeringsråd *Ragnar Meinander*

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena:

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena har handlagt detta ärende och som sitt utlåtande meddelar ministeriet att det förenar sig i förslaget enligt vilket nordiska representanter skulle ingå i nationella utredningsorgan vid behandling av ärenden av större vikt. Samtidigt må nämnas att Finland under ett flertal år varit representerat i konferensen, som handlägger nordisk vägtrafiklagsiftning.

Helsingfors den 21 april 1965

Minister *Grels Teir*

Regeringsråd *Klaus Häkkänen*

Socialministeriet¹:

Syftet med ifrågavarande medlemsförslag, som går ut på uppnående av ett bättre samarbete i lagstiftningens beredningsarbete, bör anses vara ett

¹ Yttrandet översatt från finska.

led i rätt riktning. Det kan emellertid ifrågasättas, huruvida detta syfte bäst kunde förverkligas just på det sätt som förslaget ger uttryck för. Att låta observatörer ingå i något av de nordiska ländernas nationella utredningsorgan kunde komma i fråga blott i relativt få specialfall, men i allmänhet skulle ett konsekvent förverkligande av ett dylikt system enligt socialministeriets uppfattning medföra stora praktiska svårigheter. För Finlands del skulle speciellt språksvårigheterna komma i fråga. Likaså skulle observatörers närvaro från andra nordiska länder hos oss förutsätta bl. a. en sådan förändring i kommittéarbetet, att kommittéerna skulle avhålla möte flera dagar i följd, vartill det i detta nu synes föreligga blott ringa möjligheter. Tämmligen ifrågasatt är även huruvida man åtminstone i Finland kunde avskilja tillräckligt många tjänstemän och andra sakkunniga att delta i andra nordiska länders utredningsorgans möten, under beaktande av att ett dylikt deltagande i allmänhet skulle förutsätta en mycket ingående och tidskrävande förberedelse.

I stället borde man i högre grad än tidigare sträva till att fullfölja förslagsställarnas syfte bland annat så, att de nationella utredningsorganen regelbundet skulle underrätta de övriga nordiska länderna om tillsättandet av organet och strax i begynnelseskedet av sitt arbete söka nå kontakt med de myndigheter som i de övriga nordiska länderna omhänderhar ärendet och med eventuellt tillsatta nationella utredningsorgan, samt att de skulle införskaffa utredning över gällande stadganden på området i fråga även för dessa rådande praxis i de övriga nordiska länderna. Likaså kunde det vara i sin ordning att då ett nationellt utredningsorgan färdigställt ett preliminärt utkast till förslag, man på ett eller annat sätt skulle inbegära vederbörande myndigheters utlåtande från övriga nordiska länder, såvida detta lämpligen låter sig göra med hänsyn till sakens natur och den åt utredningsorganet för fullgörande av uppdraget till disposition givna tiden. Större lagstiftningsinitiativ kunde även upptas till diskussion i samnordiska organ, såsom i nordiska socialpolitiska kommittén. I särskilda fall kunde det komma i fråga att ett utredningsorgans ordförande eller ledamot skulle avlägga besök hos vederbörande myndigheter i de andra nordiska länderna för att göra sig förtrogna med huru det till föremål för utredning varande ärendet är ordnat i de andra länderna och huru man på ifrågavarande område, såvida det är ändamålsenligt, kunde få till stånd en enhetlig lagstiftning eller annan anordning.

Helsingfors den 7 maj 1960

Socialminister *Juho Tenhiälä*

Regeringssekreterare *Veijo Lappalainen*

N o r g e:**Justis- og politidepartementet:**

Justisdepartementet har forelagt medlemsforslaget for Finansdepartementet, Samferdselsdepartementet, Kirkedepartementet, Handelsdepartementet og Sosialdepartementet som alle har uttalt seg.

Uttalelsene gir gjennomgående uttrykk for at det neppe er praktisk behov for en alminnelig ordning med nordiske observatører i nasjonale utredningsorganer om spørsmål av større viktighet, og at en slik ordning også vil støte på flere praktiske vansker. Det understrekes at de nordiske samarbeidsformer man er nådd fram til, virker bra og ser ut til å dekke de aktuelle behov. Men det pekes til dels på at det kan være hensiktsmessig at landene i større grad orienterer hverandre om opprettelsen av nye komitéer, slik at man konkret kan vurdere behovet for og formene for et eventuelt nordisk samarbeid.

For sitt sakområde vil Justisdepartementet minne om at det i lang tid har foregått et utstrakt nordisk lovsamarbeid. Dette samarbeid innebærer at det allerede på et tidlig stadium i det utredningsarbeid som danner grunnlaget for lovrevisjoner og ny lovgivning, er en nær kontakt mellom de nordiske land. For å fremme kontakten på det sentrale plan i lovgivningsarbeidet, er det i justisdepartementene i hvert av de nordiske land oppnevnt en høyere embetsmann som kontaktmann for nordisk lovsamarbeid. Gjennom regelmessige møter mellom kontaktmennene og også mellom de nordiske justisministre tas det konkret stilling til omfanget av og formene for det nordiske samarbeid med hensyn til nye lovgivningsoppgaver.

På bakgrunn av det som er nevnt foran, finner Justisdepartementet at det ikke er behov for et alminnelig direktiv om nordiske observatører i nasjonale utredningsorganer som foreslått.

Man beklager at det ikke har vært mulig å holde den frist som er satt for å avgi uttalelsen.

Oslo, 31. mars 1965

Stein Rognlien

Arne Christiansen

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Kirke- og undervisningsdepartementet finner det ikke praktisk at de nordiske land regelmessig lar representanter for grannelandene gå inn som observatører i alle nasjonale komitéer oppnevnt for utredning av mer betydelige spørsmål.

Departementet finner det naturlig at en i slike utredninger gjør rede for

hvorledes tilsvarende spørsmål er løst i de andre nordiske land, og at det etableres slik kontakt som dette betinger.

Oslo, 9. mars 1965

Etter fullmakt

Oddvar Lie

Trygve Tønnessen

Sosialdepartementet:

Departementet vil i denne sammenheng peke på at det mellom statsmyndighetene i de nordiske land foregår atskillig samarbeid under utredning av viktige sosiale spørsmål. På det sosial-politiske området holder de 5 lands myndigheter hverandre løpende orientert gjennom Nordisk sosial-politisk komite og dens utvalg og på forskjellige andre måter. Det er også vanlig at erfaringer og synspunkter fra andre nordiske land studeres på et tidlig tidspunkt i utredningsarbeidet. Som eksempel kan nevnes et møte som departementet nylig arrangerte for å drøfte en innstilling om omsorgen for de handicappede. Statssekretæren i det svenske sosialdepartementet deltok i dette møtet etter spesiell innbydelse.

Vi bør i denne sammenheng også huske på det kontinuerlige samarbeid mellom forskningsinstitusjoner i de forskjellige land. Som eksempel kan nevnes Nordisk nemnd for alkoholforskning. Representanter for forskning og administrasjon i de nordiske land kommer her hvert år sammen for å utveksle erfaringer og synspunkter, og disse kontakter har resultert i flere konkrete samarbeidstiltak.

Den stadige kontakt mellom statsråder og embetsmenn i de enkelte nordiske land også utenfor de forskjellige komitemøter bidrar til å bringe nordiske synspunkter fram på et tidlig stadium i utredningsprosessen innenfor statsadministrasjonen.

En av de faktorer som kan komme til å begrense mulighetene for å gjennomføre medlemsforslaget er den vanskelige personalsituasjonen i sentraladministrasjonen.

Helsedirektoratet har i denne sammenheng uttalt:

Helsedirektoratet er i prinsippet enig i at nordiske observatører bør være representert i nasjonale utredningsorganer av større betydning i de enkelte nordiske land. Med den store mangel på høyere kvalifiserte tjenestemenn og embetsmenn i statsadministrasjonen og med til dels overveldende arbeidspress både her og utenfor den egentlige statsadministrasjon antar helsedirektøren dog ikke at det for tiden vil være praktisk mulig å føre dette prinsipp ut i livet i større omfang.

Sosialdepartementet vil ikke gjøre innvending mot at medlemsforslaget blir tatt opp til nærmere drøfting.

Oslo, 23. mars 1965

Olav Gjærevoll

K. J. Øksnes

Samferdselsdepartementet:

Ut fra dette departements syn vil det ikke være noe utstrakt behov for å ha observatører i offentlige komitéer i andre nordiske land eller rådgivere fra disse land i norske komitéer. En vil dog anse det hensiktsmessig at landene orienterer hverandre om opprettelse av nye komitéer. Derigjennom vil også muligheten være til stede for i særlige tilfelle å ta opp spørsmålet om å delta med observatører eller rådgivere.

Oslo, 8. mars 1965

Etter fullmakt:

Sigurd Lorentzen

J. H. Paxal

Finans- og tolldepartementet:

Finansdepartementet vil frarå at den norske regjering gir det foreliggende forslag om nordiske observatører i nasjonale utredningsorganer sin tilslutning.

Til orientering vedlegger en de innkomne uttalelser om saken fra Finansdepartementets avdelinger.

Oslo, 4. mars 1965

Etter fullmakt:

Einar Grøstad

Aage Julsrud

Finans- og tolldepartementet, administrasjonsavdelingen:

Avgifts- og tollavdelingen er av den oppfatning at det på avgiftsområdet i sin alminnelighet må antas å være lite hensiktsmessig med nordiske observatører i nasjonale utredningsorganer.

Hva spesielt avgiftsområdet angår, kan det være grunn til i denne forbindelse å vise til de rekommandasjoner som foreligger om harmonisering av den indirekte beskatning og om harmonisering av skatter og avgifter på visse varer. I anledning av den siste rekommandasjon nr. 28/64 har det vært drøftelser mellom representanter for avgiftsadministrasjonene i de 5 nordiske land. Ved disse drøftelser har man gått gjennom særavgiftssystemene i Danmark, Finland, Sverige og Norge og et nærmere utredningsarbeide vil bli fortsatt i et særskilt utvalg med representanter for avgiftsmyndighetene i de nordiske land.

Avdelingen vil videre nevne at det mellom nordiske avgifts- og tolladministrasjoner er en slik kontakt at det til enhver tid på en uformell måte vil være anledning til å få de informasjonen som måtte ønskes.

Et praktisk resultat av det foreliggende medlemsforslag måtte være at det ble etablert en rutinemessig ordning med underretning til de andre nordiske land om nedsettelse av utredningskomitéer vedrørende skatte- og avgiftsspørsmål.

Oslo, 26. februar 1965

Avgifts- og tollavdelingen

Leif Fjeld

Finans- og tolldepartementet, finansavdelingen:

Finansavdelingen tviler på om en ordning med observatører vil være en hensiktsmessig ordning. Et alternativ kunne være at de nordiske land gjensidig orienterte hverandre om opprettelse av komitéer og om komitéenes mandat. Det kunne så være opp til hvert enkelt land om de ville skaffe seg nærmere informasjon f. eks. ved henvendelse til vedkommende komites formann, eller om det nevnte komitémandat berørte forhold som burde tas opp i et nordisk forum.

Oslo, 12. februar 1965

Finansavdelingen

Truls Glesne

Finans- og tolldepartementet, skattelovavdelingen:

Hva den direkte beskatningen angår, stiller denne avdelingen seg tvilende til det utgangspunkt — som er hovedbegrunnelsen for forslaget — at observatører fra de andre nordiske land skulle kunne bidra vesentlig til å gjøre skattelovgivning mer ensartet i de nordiske land. En ordning med observatører er etter skattelovavdelingens mening neppe et formålstjenlig middel til å fremme en mer ensartet skattelovgivning.

Da det i motiveringen for forslaget også er framholdt at observatører vil få »stor betydelse för det mottagande landet genom att tillhandahålla den nationella komitéen erfarenhet från det egna landet rörande det ämne, som utredes», vil man peke på at det i skatteutredningskomitéer nå nokså unnaksfritt blir innhentet opplysninger om hvorledes de spørsmål som foreligger til utredning er løst i våre naboland, og hvilke erfaringer man har gjort. Disse forhold er derfor tilfredsstillende ivaretatt uten observatører.

På det praktiske plan ville en gjennomføring av forslaget om observatører fra de øvrige nordiske land øke medlemstallet i komitéene. Skattekomitéer har nå gjerne fra 8 til 12—14 medlemmer. Med opp til 4 observatører blir komitéene svært store, og det må regnes med at effektiviteten vil nedsettes og at komitéene gjennomgående kommer til å bruke lenger tid enn før på å utføre sine oppdrag.

Skattelovavdelingen vil etter dette frarå forslaget om nordiske observatører i nasjonale utredningsorganer.

Derimot antar man at det ville kunne være en fordel om det ble truffet en ordning, hvoretter f. eks. finansdepartementene i de nordiske land holdt hverandre underrettet om nedsettelse av utredningskomitéer vedrørende skattespørsmål.

Oslo, 24. februar 1965

Skattelovavdelingen

A. Scheel

Finans- og tolldepartementet, økonomiavdelingen:

En har forstått det slik at forslaget begrenser seg til observatører i nasjonale komitéer som skal utrede særlig viktige saker. Formålet med slik representasjon vil være dels å sikre at hensynet til de felles nordiske interesser blir ivaretatt, dels å gjøre komitéen kjent med erfaringer fra de andre nordiske land. Det land som sender observatør vil også ha fordel av det.

Det er neppe tvil om at mange komitéer vil kunne dra nytte av erfaringer innvunnet i grannelandene. For norske komitéer har det da også vært vanlig å sette seg inn i hvordan de problemer komitéen er satt til å utrede, er løst i andre land og da særlig i landene innen Norden. For dette formål har man gjerne bedt om og fått tilsendt materiale og ofte også foretatt reiser til vedkommende land. Etter den erfaring økonomiavdelingen har, har dette stort sett dekket behovet for internordisk kontakt.

Det er gjerne lettere å få til et effektivt arbeid i en liten komité enn i en større og skal som hovedregel også nordiske observatører være representert i viktige komitéer, er det fare for at mange av dem kan bli enda mer tungrodd enn de allerede er. En skal heller ikke se bort fra at det hos oss allerede

er vanskelig å finne kvalifiserte folk til de mange utredningsoppdrag som det er behov for å få gjort. Til andre land kan vi ikke godt være bekjent av å sende andre enn de beste av våre folk, og disse er for det meste overbelastet på forhånd. Økonomiavdelingen vil således frarå at den norske regjering gir forslaget i dets nåværende form sin tilslutning. Derimot ville en finne det naturlig om regjeringene ble oppfordret til i mandatet for de komitéer det gjelder å pålegge dem å skaffe seg underretning om løsningen av de problemer det gjelder i de øvrige nordiske land, samt å ta hensyn til de felles nordiske interesser. Det bør avgjøres i hvert enkelt tilfelle hvordan dette best kan skje. En vil da ikke utelukke at det i spesielle tilfeller vil bli funnet formålstjenlig med observatører fra de andre nordiske land.

Oslo, 1. mars 1965

Hermod Skånland

Finans- og tolldepartementet, planleggingsavdelingen:

Planleggingsavdelingen finner tanken bak forslaget god. En anser det imidlertid ikke praktisk å gjøre slik representasjon obligatorisk. Anbefalingen bør begrenses til komitéer o. l. hvor slik representasjon har spesiell interesse. Videre antar en at representasjonen bare vil ha nytte i spesielle faser av utredningsarbeidet.

Oslo, 26. februar 1965

Planleggingsavdelingen

Björn Larsen

Departementet for handel og skipsfart:

På det økonomiske område har en foruten i Den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbeid et utstrakt nordisk samarbeid, f. eks. i Det nordiske økonomiske samarbeidsutvalg, Det nordiske utvalg for finansielle spørsmål, Det nordiske investeringsgarantiutvalg. En kan ikke se at det er noe umiddelbart behov for ytterligere samarbeid på disse områder i den form at nordiske representanter deltar som observatører i nasjonale utredningsorganer.

Utredningsarbeid vedrørende lover på sjøfartens område foretas i regelen av Direktoratet for sjømenn og Sjøfartsdirektoratet, som begge til en viss grad benytter seg av spesielle utredningsutvalg nedsatt for det enkelte tilfelle. En antar imidlertid ikke at ovennevnte forslag om nordiske observatører i nasjonale utredningsutvalg vil være av særlig betydning for disse utvalgene, idet det allerede er etablert et meget utstrakt nordisk samarbeid når

det gjelder sjöfartsspörsmål. En nevner bl. a. det internordiske samarbeid angående sikkerhet for menneskeliv til sjös som til stadighet foregår i henhold til Köbenhavn-konvensjonen av 1926.

Når det gjelder handelslovgivningen har en ingen merknad til forslaget om nordiske observatörer i nasjonale utredningsorganer.

Med hensyn til utredningssamarbeid i beredskapsspörsmål antar en at medlemsforslaget er av mindre interesse p. g. a. dette arbeids spesielle karakter.

Rent generelt tör Handelsdepartementet anta at hvis en ordning med observatörer fra de övriga nordiske land i nasjonale komitéer skulle bli gjennomfört i vesentlig utstrekning, vil dette lett kunne före til at viktig utredningsarbeid sinkes og/eller vanskeliggjöres. En vil også peke på at kostnadene ved en slik reisevirksomhet mellom de nordiske land fort vil kunne löpe opp i betydelige belöp.

Oslo, 15. mars 1965

Etter fullmakt

Ivar Stugu

Paal Djönne

Bankinspeksjonen:

På det fagområde som Bankinspeksjonen omfatter, har det allerede gjennom mange år vært etablert faglig kontakt med tilsvarende myndigheter i Danmark, Finland og Sverige, dels gjennom faste årlige möter mellom kontrollinstitusjonenes sjefer og dels gjennom nordiske bank- og sparebankinspeksjonsmöter med deltagelse også av andre representanter for nevnte institusjoner. Under disse möter behandles emner av felles faglig interesse dels etter innhentede gjensidige skriftlige forhåndsutredninger og dels gjennom avholdte foredrag og tilhørende diskusjoner. Det hender også at det i forbindelse med enkeltspörsmål blir sökt kontakt med nabolandenes institusjoner utenom de nevnte möter.

Bankinspeksjonen antar at de hensyn som har motivert medlemsforslaget kan tas vare på innenfor rammen av dette samarbeide.

Oslo, 8. mars 1965

Finn Bryhni

Sigmund Dale

Statistisk sentralbyrå:

På det statistiske område er det nordiske samarbeidet så godt organisert at saken ikke gir grunn til noen uttalelse fra Statistisk sentralbyrå.

Oslo, 15. februar 1965

Petter Jakob Bjerve

Statens bygge- og eiendomsdirektorat:

Eiendomsdirektoratet vil innledningsvis nevne at det siden 1962 har vært etablert et samarbeid mellom de nordiske byggemyndigheter, Boligministeriet i Danmark, kungl. byggnadsstyrelsen i Sverige, byggnadsstyrelsen i Finland og dette direktorat for utveksling av erfaringsmateriale når det gjelder den administrative, teknisk- faglige og økonomiske side ved offentlig byggevirksomhet. Foruten større fellesmøter med bred deltagelse fra hvert land har det vært nær kontakt vedrørende spesielle prosjekter med gjensidige orienteringer i forbindelse med befaringer av allerede ferdigstilte bygg, og gjennomgåelse av bygg som er under planlegging, fortrinnsvis universitets- og høgskolebygg. Dessuten er det etablert et arbeidsutvalg med representasjon for samtlige land.

I tillegg ble det i 1962 opprettet et kontaktutvalg for utenriksbygg, hvor de feiles nordiske interesser har vært ansett for særdeles viktig å vareta.

De investeringer det dreier seg om, både på byggesiden og på annen måte når det gjelder spesielt universitets- og høgskolebygg, er i alle de nordiske land av en slik størrelsesorden at et nærmere samarbeid for å løse disse problemer foruten rent faglig tilfredsstillende, på en teknisk og økonomisk forsvarlig måte, synes å måtte være av stor verdi.

En utvidelse av det eksisterende samarbeid på den måte som er nevnt foran i det refererte forslag fra Nordisk Råd, burde kunne gi betydningsfulle resultater og direktoratet tillater seg å anbefale forslaget.

Oslo, 26. februar 1965

Per Strøm

Haakon Halvorsen

S v e r i g e**Socialstyrelsen:**

Socialstyrelsen biträder förslagsställarnas uppfattning om värdet av att nordiska samarbetsaspekter beaktas redan på utredningsstadiet i frågor rörande åtgärder av internordiskt intresse. I regel sker väl detta redan nu så-

tillvida som att utländsk och då framför allt nordisk lagstiftning alltid beaktas då detta kan påverka lagstiftningens utformning.

Det är emellertid uppenbart att det icke alltid går att få fram en fullt enhetlig nordisk lagstiftning i frågor där ett av länderna önskar beträda nya vägar. Detta måste bli en naturlig följd av att strävan efter enhetliga nordiska bestämmelser icke bör få hämma framstegstakten i den nationella lagstiftningen.

Socialstyrelsen har emellertid intet att erinra mot att man som föreslagits låter representanter för de nordiska länderna ingå som observatörer i vissa större utredningar.

Stockholm den 12 februari 1965

Ernst Bexelius

Carl E. Sturkell

Arbetsmarknadsstyrelsen:

Genom tillkomsten av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden 1954 lades grunden för ett intimt samarbete på arbetsmarknadsområdet mellan de nordiska länderna samtidigt som alla formella hinder för arbetskraftens rörlighet mellan länderna upphävdes.

Under de gångna åren har arbetskraften främst sökt sig till Sverige. Den 1 januari 1965 fanns på den svenska arbetsmarknaden 145 000 utlänningar, varav icke mindre än 97 000 kom från våra nordiska grannländer. I stor utsträckning åtföljdes vederbörande av sina familjer. Uppskattningsvis torde inemot 250 000 danskar, finländare och norrmän vistas i Sverige. Härutöver finns närmare 45 000 nordbor som sedan 1954 erhållit svenskt medborgarskap.

Den gemensamma nordiska arbetsmarknaden har sålunda inneburit en icke obetydlig omflyttning av arbetskraft, och på goda grunder kan man antaga att arbetskraftens rörlighet mellan de nordiska länderna efter hand kommer att öka ytterligare.

Omfattande omflyttningar av arbetskraft kan icke ske utan betydande återverkningar på en mångfald av samhällslivets områden. Uppkommande problem har en tendens att alltmer bli av sådan art och betydelse att de icke kan lösas nationellt utan fordrar samordnade åtgärder från berörda länders sida. För utvecklingen av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden framstår det därför som en nödvändighet att de nordiska länderna samordnar lagstiftning och gällande bestämmelser på alla mera betydelsefulla områden. Styrelsen anser att förslaget att låta nordiska representan-

ter ingå i nationella utredningar av större vikt är en praktisk väg att lösa samordningsfrågorna och får därför tillstyrka att Nordiska rådet antager en rekommendation härom.

Stockholm den 8 februari 1965

Arbetsmarknadsstyrelsen

Bertil Olsson

Sven Skogh

Ragnar Wahlström

Medicinalstyrelsen:

För vinnande av ökad likformighet i olika hänseenden mellan de nordiska länderna är det självfallet angeläget, att redan under arbetet med viktigare utredningar kunskap inhämtas om motsvarande förhållanden i de övriga nordiska länderna och att erforderlig hänsyn tages därtill. Vid utredningar inom medicinalväsendet sker numera så i ganska stor utsträckning och stundom har vederbörande myndighet eller kommitté direkt anbefallts att söka framlägga förslag under beaktande av önskemålet om likformighet i Norden. Helt tillfredsställande är förhållandena dock knappast. Sålunda framlades nyligen ett principiellt mycket betydelsefullt författningsförslag på sjukvårdens område utan någon i varje fall för remissmyndigheterna tillgänglig redogörelse för motsvarande problems lösning i de övriga nordiska länderna och följaktligen utan möjlighet för dessa myndigheter att bedöma i vilken mån dessa länders ordning och erfarenhet bort kunna utnyttjas.

Om en direkt samnordisk lösning skall eftersträvas i ett visst fall, bör det givetvis ankomma på Kungl. Maj:t att anbefalla sådan. Där en dylik icke bedömes aktuell men den fråga som skall utredas likväl bedömes vara av mera allmänt intresse, borde det kunna ifrågakomma, att Kungl. Maj:t inbjuder de övriga nordiska länderna att utse kontaktmän i den mån länderna anser sig ha intresse av att följa utredningsarbetet. Möjligen borde myndigheter och andra utredningsorgan genom ett generellt cirkulär anbefallas att själva regelmässigt pröva huruvida beordrade utredningar bör verkställas efter inhämtande av informationer från de övriga länderna och under medverkan i någon form av representanter för dessa.

Stockholm den 16 februari 1965

Arthur Engel

Håkan Rahm

Ingegärd Hedberg

Generaltullstyrelsen:

Sedan ett tiotal år tillbaka ha de nordiska tullstyrelserna ett intimt samarbete på det tulladministrativa området. Detta samarbete, som tidigare ägde rum mera under hand, har numera fått en fast organisation. År 1960 träffades mellan de nordiska centrala tulladministrationerna (tullstyrelserna) överenskommelse om en stadga för samarbetet, vilken stadga godkännts av regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige¹.

På sätt framgår av stadgan har samarbetet mellan de nordiska tullstyrelserna till syfte bl. a. att söka ernå så ensartade och enkla bestämmelser av tulladministrativ art som med hänsyn till omständigheterna kan finnas möjligt och lämpligt.

Samarbetet mellan tullstyrelserna administreras av ett samarbetsorgan, benämnt Nordiska tulladministrativa rådet och bestående av cheferna för tullstyrelserna i de nordiska länderna (vad Island beträffar chefen för tullväsendet i Reykjavík). Rådet håller möten i regel en gång per år.

Till Nordiska tulladministrativa rådet äro anknutna två permanenta utskott, allmänna utskottet och tariffutskottet. Utskotten hålla möten i regel flera gånger per år. Allmänna utskottet har — utom vad angår tariffområdet — bl. a. att verka för fullföljandet av det nordiska tullsamarbetets syfte och att följa utvecklingen inom de nordiska länderna på de områden, som ligga inom rådets verksamhetsområde. Tariffutskottet har bl. a. att följa utvecklingen på tariffområdet inom de nordiska länderna.

Inom det nordiska tullsamarbetets ram ha åtskilliga utredningar på det tulladministrativa området skett i samråd mellan eller av tjänstemän hos de nordiska tullstyrelserna.

Sålunda utarbetade under år 1959 en tullexpertgrupp från de nordiska länderna i samband med planerna på en nordisk tullunion förslag till gemensamma nordiska tulladministrativa bestämmelser, särskilt rörande definitiva och temporära tullfriheter. Förslaget är i huvudsak genomfört i Sverige och Danmark och kan väntas bli genomfört även i Finland och Norge.

Det nordiska tullsamarbetet inom Nordiska tulladministrativa rådets ram har efter utredningar av en svensk-norsk-finsk delegation lett till genomförande av ett långt gående gränstullsamarbete vid de svensk-norska och svensk-finska gränserna. Längst har samarbetet nått vid den svensk-norska gränsen.

I samband med genomförandet av det svensk-norska gränstullsamarbetet tillsattes av generaltullstyrelsen och Tolldirektoratet i Norge en svensk-norsk gränstullsarbetsnämnd med uppdrag att verka för gränstullsamarbetets främjande, att till lokala svenska och norska tullmyndigheter lämna råd och anvisningar rörande gränstullsamarbetet, att söka lösa de praktiska

¹ Se *Tullverkets författningssamling nr 366/1960*.

problem, som kunna uppkomma i samband med gränstullsamarbetet, samt att verka för att de svenska och norska bestämmelser, som omfattas av gränstullsamarbetet, bli så ensartade och enkla som möjligt.

Vid de möten, som Nordiska tulladministrativa rådets tariffutskott håller flera gånger per år, upptagas i allmänhet konkreta tarifferingsspörsmål (20 å 30 per möte) i syfte att uppnå likformighet i varuklassificeringen i de nordiska länderna.

Mellan de nordiska tulllaboratorierna förekommer sedan några år ett fruktbringande samarbete i syfte dels att lämna varandra uppgifter om varors sammansättning, dels att ernå samstämmighet i fråga om klassificeringen av de varor, som äro föremål för laboratorieundersökning.

Vid möte med Nordiska tulladministrativa rådets allmänna utskott 1963 behandlades ett från rådet remitterat ärende angående ensartade nordiska tulladministrativa bestämmelser. Till grund för ärendets behandling låg en promemoria av följande lydelse:

År 1959 utkom i Danmark en ny tulllag. Denna innehåller förutom tulladministrativa bestämmelser även tulltariff och bestämmelser om varusmuggling.

I Norge avgavs i maj 1962 ett förslag till revision av tullagstiftningen. Förslaget omfattar utkast till tullag, inledande bestämmelser till tulltariffen samt tullreglemente för tullväsendet. Förslaget till tullag innehåller förutom tulladministrativa bestämmelser även bestämmelser om varusmuggling. Vid utarbetande av förslaget hade hänsyn tagits till det utkast till gemensamma nordiska tulladministrativa bestämmelser, som utarbetats under år 1959 i samband med utredningen om en nordisk tullunion.

I Finland lär en översyn av 1939 års tullag vara aktuell.

Inom en nära framtid torde man i Sverige komma att besluta om en översyn av nu gällande 1927 års tullstadga, som endast innehåller tulladministrativa bestämmelser. Ny lag om varusmuggling samt ny tulltaxeförordning utfärdades under år 1960.

Det skulle, icke minst för den planerade revisionen av tullagstiftningen i Finland och Sverige, vara värdefullt med en viss samordning av den nordiska tullagstiftningen såväl med hänsyn till den formella uppställningen och utformningen som till det materiella innehållet.

Utskottet förutsatte, att man vid en revision av tullagstiftningen i Finland och Sverige komme att samarbeta med varandra och använda den danska toldloven och det norska tollovförslaget till förebild. Från dansk sida framhölls angelägenheten av att man vid uppkomna frågor om ändringar av tullagstiftningen i ett nordiskt land höll kontakt med övriga nordiska länder.

Direktiven för en planerad utredning för översyn av den svenska tullstadgan och viss annan tullagstiftning torde komma att innefatta uppdrag för utredningen att samråda med representanter för tullstyrelserna i de övriga nordiska länderna.

Av det förut anförda framgår, att det på det tulladministrativa området

är väl sörjt för ett nordiskt samarbete redan på ett tidigt utredningsstadium.

Generaltullstyrelsen har icke något att erinra mot att i enlighet med medlemsförslaget nordiska representanter mera allmänt få såsom observatörer eller experter ingå i nationella utredningar av större vikt och av sådan karaktär, att ett nordiskt samarbete är påkallat.

Stockholm den 9 mars 1965

Generaltullstyrelsen

Lennart Eriksson

B. M. Ericson

Sjöfartsstyrelsen:

— — — får sjöfartsstyrelsen, som ansett sig böra i huvudsak inrikta sitt yttrande på förhållandena inom sjöfartsområdet, anföra följande.

Sjöfartsnäringsen kan ur olika synpunkter sägas intaga en särställning bland rikets näringsgrenar. Sålunda föreligger för dess del ett stort behov av särlagstiftning i olika avseenden, exempelvis beträffande bestämmelser om fartygs byggande och utrustning, om tillsyn å fartyg, om trafiken till sjöss, om redares ansvar för fartyg och last, om bemanningen av fartyg, om sjöfolkets sociala förhållanden m. m. Motsvarande behov av särlagstiftning föreligger uppenbarligen också i övriga sjöfartsländer. Samtidigt har sjöfartens internationella karaktär medfört, att det inom sjöfartsländernas krets framträtt ett starkt behov av gemensamma eller likartade regler på sjöfartslagstiftningens område. För de nordiska ländernas del tillkommer här också det förhållandet, att i stor utsträckning sjöfolk från de olika länderna blandas i besättningarna på fartygen. Dessa förhållanden ha lett till ett livligt intresse för utbyte av erfarenheter på sjöfartslagstiftningens och sjöfartsadministrationens område dessa länder emellan och då naturligen särskilt mellan de nordiska grannländerna.

Såsom exempel härpå kan först nämnas de nordiska ländernas sjölagar, vilka utgöra de grundläggande författningarna på sjöfartslagstiftningens område. Samarbetet inleddes här redan vid de nu gällande lagarnas tillkomst i början av 1890-talet. Vid de lagändringar, som sedermera tid efter annan varit påkallade, har i regel ett mycket nära samarbete skett mellan de sjölagskommittéer, som tillsatts i de särskilda länderna. Sålunda har under den omfattande revision av dessa lagar, som pågått alltsedan år 1958, årligen hållits konferenser mellan sjölagskommittéerna; dessemellan har nära kontakt upprätthållits mellan de olika kommittéernas ordförande och sekreterare.

Denna form av samarbete genom konferenser mellan statliga kommittéer har visat sig leda till mycket goda resultat. Konferensmetoden kan emellertid naturligen komma till användning endast på områden, där behovet av utredning samtidigt blir aktuellt i de skilda länderna och kan därför icke uppställas som en allmän principlösning för samarbetsfrågor.

På departementsplanet har samarbete mellan de nordiska länderna förekommit under senare år bl. a. i frågor som aktualiserats inom Nordiska rådet.

En annan samarbetsmetod, som inom sjöfartsstyrelsens verksamhetsområde kommit till alltmera utbredd användning vid utredning av frågor, där gemensamma eller likarlade intressen ansetts föreligga i de nordiska länderna, har varit den, att direkt kontakt upptagits mellan de olika ländernas centrala administrativa fackmyndigheter. Denna utveckling på sjöfartsadministrationens område har skett ej allenast vid utredningar genom arbetsgrupper av kommittékaraktär för mera betydelsefulla frågor, utan även till väsentlig del på det sättet, att vederbörande ämbetsmän i det löpande arbetet tagit kontakt med kolleger i grannländerna för samråd rörande mera komplicerade spörsmål. Som exempel på större frågor, som upptagits till gemensam behandling inom administrationens ram, kan nämnas planläggning av sjömätning till havs och minsvepning av gemensamma farleder, ordningen för isbrytarverksamheten i Östersjön och dess tillfartsleder samt för sjöräddningsverksamheten, upprättandet av radionavigeringsstationer, förberedandet av mera enhetliga bestämmelser beträffande sjömärken samt utredningen om farleders djupmarginaler.

Ytterligare bör här framhållas det samordnande förberedelsearbete till internationella kongresser på sjöfartens område, som regelmässigt brukar gemensamt utföras av de utsedda konferensdelegaterna från de olika nordiska länderna. Även under de internationella konferensernas gång brukar ett mycket nära samarbete, i helt informella former, äga rum de nordiska delegaterna emellan.

Av den ovan lämnade redogörelsen torde framgå, att de starka gemensamma eller likartade intressen, som föreligga i de nordiska länderna på sjöfartslagstiftningens och sjöfartsadministrationens område, redan resulterat i ett livligt samarbete. Detta kan och bör dock ytterligare utvidgas och förstärkas.

Vad härefter beträffar mera allmänna synpunkter, ansluter sig sjöfartsstyrelsen till den i förevarande medlemsförslag framförda meningen, att det i många fall varit olikartad lagstiftning eller skiljaktiga bestämmelser i de olika länderna som utgjort anledningen till att önskemål om samarbete icke kunnat föras fram till önskat resultat. Sjöfartsstyrelsen är därför också i princip enig med förslagsställarna om att samverkan bör sättas in så tidigt som möjligt i utrednings- och beslutsprocessen. Styrelsen är dock tveksam, huruvida det föreslagna systemet med utländska observatörer i nationella

kommittéer utgör den effektivaste vägen för ett utvidgat framtida samarbete.

Enligt sjöfartsstyrelsens mening synes det vara en lämpligare väg för utvecklingen av det framtida samarbetet att bygga vidare på de hittills använda formerna. I speciella fall torde det vara möjligt att tillsätta för de nordiska länderna gemensamma utredningsorgan; i andra fall kan det vara lämpligt att direkt samarbete upptages mellan kommittéer, som i varje land för sig tillsatts för någon fråga av gemensamt intresse, såsom exempelvis de intimt samarbetande sjölagskommittéerna. Ofta torde det emellertid för samverkan i frågor, där kommittéer eller andra utredningsorgan redan trätt i funktion i de olika länderna, vara tillräckligt att gemensamma informationssammankomster ordnas vid lämpliga tidpunkter. I övrigt torde böra understrykas värdet av nära kontakt och samråd mellan representanter för de skilda ländernas fackliga centrala administration, som, på sätt ovan beskrivits, redan nu praktiseras i stor omfattning bland annat inom sjöfartens område. Med sistnämnda system finnas också goda möjligheter att på ett tidigt stadium erhålla klarhet om sakliga skiljaktigheter ävensom om olika möjligheter att uppnå likformiga bestämmelser.

Sammanfattningsvis får sjöfartsstyrelsen anföra, att styrelsen är positivt inställd till förslagsställarnas grundtanke, att samverkan på ett tidigare stadium är önskvärd, men anser att dess förverkligande väsentligen bör kunna nås genom en utbyggnad av hittillsvarande system för internordisk samverkan.

Stockholm den 20 mars 1965

C. G. Widell

R. von Delwig

S. Sandström

Kommerskollegium:

Kollegium anser det i likhet med motionärerna angeläget, att nordiska samsarbetsaspekter på olika lagstiftningsfrågor gör sig gällande på ett tidigt stadium av utrednings- och beslutsprocessen. Detta syfte bör kunna tillgodoses på olika sätt; enligt vad kollegium har sig bekant sker samråd redan i skilda former. För att möjliggöra nordiskt avstämda lösningar har bl. a. den ordningen redan praktiserats att experter och kontaktnmän från grannländerna anlåtats av de nationella kommittéerna. Vidare har parallella utredningskommittéer ofta tillsatts. Sådana åtgärder synas väl ägnade att främja lösningar på gemensam nordisk grund. I många fall torde dessutom direkt

samråd kunna ske mellan utredningens ordförande eller sekreterare och lämpliga myndigheter eller sakkunniga i grannländerna. Möjligheter till utbyte av information ges också genom de löpande kontakter, som redan etablerats bl. a. på departementsplanet. Motionärernas förslag om tillkallande av nordiska observatörer kan måhända i något fall visa sig ändamålsenligt som en ytterligare form av samråd och informationsutbyte.

Enligt kollegii mening bör emellertid formerna för nordiskt samarbete i utredningar och kommittéer icke bindas genom en generell bestämmelse om deltagande av nordiska observatörer utan i stället tillåtas växla från fall till fall. Kollegium vill i detta sammanhang i likhet med handelskammaren i Göteborg framhålla betydelsen av att det i utredningsfrågor av internordisk karaktär redan i utredningsdirektiven anges, att utredningen bör baseras på samarbete med övriga nordiska länder eller med vissa av dem.

Med åberopande av vad sålunda anförts får kollegium avstyrka bifall till det framlagda förslaget i den form detta givits.

Stockholm den 24 mars 1965

Nils Malmfors

Rutger Croneborg

Ake Degerman

Till kommerskollegium har remissvar inkommit från handelskamrarna i Stockholm, Göteborg och Malmö, från Sveriges industriförbund och Landsorganisationen i Sverige.

Stockholms handelskammare:

I förslaget framhålles, att enligt en nyligen företagen undersökning hade omkring en fjärdedel av de rekommendationer, som antagits av Nordiska rådet, befunnits icke kunna genomföras. I många fall hade anledningen härtill varit skiljaktig lagstiftning i de olika länderna. För att stärka det nordiska samarbetet vore det därför önskvärt, att synpunkter avseende detta samarbete beaktades under ett tidigt stadium av nationella utredningar. Representanter för de övriga nordiska länderna borde därför enligt förslagsställarna ingå i utredningar av mera betydelsefulla frågor. Härigenom skulle uppnås, ej endast att synpunkter beträffande det nordiska samarbetet framfördes till utredningarna utan även att dessa tillfördes erfarenheter från de andra nordiska länderna. Det hemställs i förslaget, att Nordiska rådet skulle avgiva en rekommendation av angivet innehåll.

En förstärkning av den nordiska gemenskapen är ett eftersträvanvärt

mål. Det är beklagligt, att skiljaktig lagstiftning i vissa fall står hindrande i vägen för ett ytterligare närmande av de nordiska länderna. Då det gäller det utredningsarbete på lagstiftningens område, som bedrivs på olika håll i Norden, föreligger emellertid, såvitt handelskammaren kan bedöma, en ur den nordiska gemenskapens synpunkt i stort sett tillfredsställande ordning. I viss utsträckning bedrivs utredningsarbete med deltagande av representanter från andra nordiska länder eller i samarbete med kommittéer tillsatta i andra länder. Om så icke är fallet, inhämtas regelmässigt upplysningar från andra nordiska länder om dessa länders lagstiftning och erfarenheter på det område, som utredningen avser.

Då formerna för det nordiska samarbetet på lagstiftningens område måste få variera från fall till fall och då behovet av detta samarbete för närvarande vinner beaktande i en utsträckning, som får anses tillfredsställande, finner handelskammaren icke att anledning föreligger för Nordiska rådet att avgiva någon i varje fall så kategoriskt utformad rekommendation, som den förslaget innehåller.

Stockholm den 1 mars 1965

Stockholms handelskammare

Olof Leffler

Laila Kihlström

Handelskammaren i Göteborg:

Handelskammaren kan odelat instämma i de båda förslagsställarnas önskemål, att nordiska samsarbetsaspekter på viktigare lagstiftningsfrågor måtte kunna göras gällande i större omfattning och på ett tidigare stadium i utrednings- och beslutsprocessen än som nu vanligen är fallet. Huruvida det därvid av förslagsställarna anvisade förfarandet att låta observatörer från övriga nordiska länder ingå i nationella kommittéer för utredning av mera betydelsefulla frågor är det lämpligaste och enklaste sättet att uppnå detta mål, synes dock handelskammaren mycket tveksamt. En första svårighet ligger sålunda i bedömningen av, vilka utredningsfrågor, som är av den betydelse och den art, att det anvisade förfarandet bör komma i fråga. Även smärre utredningar, som berör mycket speciella områden, kan vara av internordiskt intresse, och sålunda i och för sig förtjänta av en bedömning ur sådana aspekter, men samtidigt måste tagas i betraktande, att en apparat sådan som den föreslagna kommer att vara både tungrodd och dyrbar. Härtill kommer, att man säkerligen även måste räkna med att utredningar, upplagda i enlighet med förslaget, kommer att draga ännu längre ut på tiden än vad som nu är förhållandet med rent nationella sådana. Handels-

kammaren har icke något emot, att den av förslagsställarna anvisade utvägen antas i sådana fall, där ett verkligt påtagligt internordiskt samband föreligger, och där utredningens objekt är av tillräcklig betydelse. Till att börja med kunde ju förfarandet prövas i något eller några enstaka fall, så att man finge erfarenhet av dess praktiska konsekvenser, innan en mera allmän tillämpning genomfördes. Samtidigt må det framhållas, att säkerligen många andra vägar står tillbuds att nå det i förslaget angivna målet. Direkta kontakter mellan en arbetande nationell utredning, eventuellt enbart genom dess ordförande eller sekreterare, med lämpliga myndigheter eller sakkunniga i nordiska grannland, torde ej sällan kunna vara till nytta och kan kanske i många fall på ett enklare sätt än som skulle ske med det föreslagna arrangemanget leda till goda resultat. Slutligen vill handelskammaren endast peka på betydelsen av att i utredningsfrågor av internordisk karaktär det redan i direktiven för utredningen anges, att utredningen bör baseras på samarbete med övriga nordiska länder eller med vissa av dem. Det är handelskammarens uppfattning, att om en sådan anvisning ges i direktiven för utredningar av denna art, många av de olägenheter, som påtalas i förslaget, därmed skulle undanröjas.

Göteborg den 24 februari 1965

För handelskammaren i Göteborg

S. Thorburn

E. Uddenberg

Skånes handelskammare:

Såsom erinras i medlemsförslaget har ett mycket betydande antal av de förslag om nordiskt samarbete som väckts inom Nordiska rådet kunnat realiseras, och därutöver är åtskilliga sådana ärenden för närvarande föremål för utredning. Icke minst inom lagstiftningen har samarbetet mellan de nordiska länderna avsatt resultat av stor betydelse. Bland de områden, där en gemensam nordisk lagstiftning nyligen genomförts eller torde vara på väg att förverkligas, bör särskilt framhållas immaterialrätten, där speciellt förslaget om nordiska patent innefattar en mycket långtgående samordning av såväl rättsregler som administrativa åtgärder. Även om de resultat som sålunda hittills uppnåtts genom samarbete mellan de nordiska länderna i och för sig måste anses respektingivande kan det icke bestridas, att det även finns åtskilliga områden av såväl rättslig som exempelvis ekonomisk natur, där de olika nordiska länderna planerar och genomför åtgärder utan någon form av koordination. Som exempel på så-

dana under den senaste tiden aktuella frågor, i vilka ett nordiskt samarbete hade varit motiverat, kan nämnas näringsrätten och reglerna om postverkets ansvarighet, där från svensk sida framlagts förslag till nya författningar utan att i vart fall något närmare samråd mellan de nordiska länderna torde ha ägt rum. Frågan om en uniformering av rätten att driva näring i de nordiska länderna har dock nyligen i annat sammanhang hänskjutits till Nordiska rådets prövning. Ett ökat nordiskt samarbete i åtskilliga frågor där ett sådant hittills ej aktualiserats vore sålunda enligt handelskammarens mening att hälsa med tillfredsställelse.

Handelskammaren ställer sig emellertid något tveksam till om ett vidgat nordiskt samarbete bäst skulle kunna genomföras genom ett system, enligt vilket observatörer från de nordiska länderna skulle ingå i varje nationell kommitté som tillsatts för utredning av mera betydelsefulla frågor. Kammaren vill för sin del ifrågasätta om icke det avsedda syftet bättre skulle kunna uppnås genom att de nordiska länderna höll varandra underrättade om nytillsatta utredningar samt om direktiven för dessa. Det skulle därvid ankomma på berörda myndigheter i de övriga länderna att, med hänsyn till gällande lagstiftning och andra förhållanden i det särskilda fallet, taga ställning till om utredningens arbete borde följas av en observatör. Otvivelaktigt förekommer vidare sådana fall då tillsättande av en observatör i och för sig icke utgör tillräcklig garanti för en nordisk samordning. I åtskilliga fall torde istället en särskild utredning böra tillsättas i vart och ett av länderna och samarbetsformer av lämpligt slag skapas mellan de nationella utredningarna. Det kan för övrigt ifrågasättas om icke spörsmål om översyn av exempelvis olika lagstiftningsområden i vidgad utsträckning borde i en eller annan form upplagas till överläggning med övriga nordiska länder redan innan en nationell kommitté tillsättes i något av länderna och dennas arbete erhåller en bestämd målinriktning genom direktiv, som endast tar sikte på förhållandena i det egna landet.

Handelskammaren, som i och för sig ställer sig positiv till tanken bakom medlemsförslaget, vill förorda att Nordiska rådet hos de olika ländernas regeringar hemställer om åtgärder för ett ökat samarbete enligt de riktlinjer som här ovan förordats.

Malmö den 11 februari 1965

Skånes handelskammare

omfattande Skåne och Södra Halland

S. Hammarskiöld

Lars C. G. Samzelius

Sveriges industriförbund:

I förslaget framhålls att en av anledningarna till att en del av Nordiska rådets rekommendationer ej kunnat realiserats varit olikartad lagstiftning eller skiljaktiga bestämmelser i de olika länderna. Bl. a. för att förhindra att de enskilda ländernas bestämmelser ginge än mer isär, borde enligt förslagsställarna nordiska observatörer regelmässigt ingå i nationella utredningsorgan av större vikt.

Industriförbundet vill för sin del vitsorda önskvärdheten av en ökad harmonisering av både de nordiska ländernas lagstiftning inbördes och av denna lagstiftning och lagstiftningen i andra länder, med vilka Norden har ett nära ekonomiskt samarbete. Vad angår det nordiska lagstiftningsarbetet brukar i frågor av gemensamt nordiskt intresse ofta parallella utredningskommittéer tillsättas; därutöver förekommer som bekant en löpande kontakt och informationsutbyte bl. a. på departementsplanet. Enligt förbundets mening synes det av förslagsställaren avsedda syftet i många fall väl kunna nås genom en fortsatt tillämpning av den praxis, som sålunda utbildats.

Förbundet har därför svårt att se att något egentligt behov kan anses föreligga av att i nationella kommittéer regelmässigt adjungera observatörer från övriga nordiska länder. Om de frågor som skall utredas ej är av beskaffenhet att motivera parallella kommittéer, synes erforderliga informationer om förhållandena i grannländerna som regel kunna inhämtas på enklare sätt än genom nordiska observatörer. Över huvud synes en mer generell tillämpning av ett system med sådana observatörer ägnat att göra det nationella kommittéarbetet alltför tungrott.

Med åberopande av vad sålunda anförts vill Förbundet uttala, att man även framgent i första hand bör lita till den utredningsteknik och de kontaktformer, som redan praktiseras. Givetvis kan det nordiska samarbetet efter dessa linjer vid behov vidareutvecklas och intensifieras på det sätt som i varje enskilt fall bedömes ändamålsenligt. Förbundet finner däremot tillräckliga skäl ej föreligga att på sätt föreslagits institutionalisera ett system med nordiska observatörer.

Stockholm den 4 mars 1965

Sveriges industriförbund

K. Söderberg

Ulf Mattsson

Landsorganisationen i Sverige:

Medlemsförslaget utmynnar i rekommendationen att representanter för grannländerna regelmässigt skall ingå som observatörer i alla nationella kommittéer avsedda för utredning av mer betydelsefulla frågor, t. ex. sådana som har att syssla med social lagstiftning, med direkt eller indirekt beskattning, undervisningsväsendet etc.

LO ställer sig positiv till att man genom ett ökat samarbete i förberedelserna för lagstiftning i de nordiska länderna eftersträvar en högre grad av likformighet och harmonisering än man hittills lyckats uppnå. Medlemsförslagets påpekande, att antalet genomförda rekommendationer ytterligare kunde ökas, är väsentligt. LO anser emellertid att den föreslagna anordningen är administrativt mindre lämplig, samtidigt som den ändå inte garanterar en väsentligt ökad information och samordning mellan de nordiska länderna. Ökade kontakter mellan utredningssekretariaten i de nordiska länderna inbördes och med Nordiska rådets instanser bör komma till stånd. Detta bör normalt ske inom alla viktigare kommittéer. I några fall synes det ha skett redan. En rekommendation i denna riktning skulle emellertid kunna leda till ett ytterligare förstärkt samarbete mellan utredningssekretariaten. Det bör framhållas att utredningsväsendena i de nordiska länderna inte är uppbyggda på helt parallellt sätt.

LO anser att man i vissa fall bör överväga att kalla en eller flera nordiska representanter att delta i en nationell kommitté då särskilda skäl talar för en kontinuerlig och intim samordning av utredningsarbetet i de olika länderna. Detta bör emellertid vara naturligt endast i relativt få fall.

Stockholm den 1 mars 1965

Landsorganisationen i Sverige

Arne Geijer

Gösta Dahlström

Universitetskanslersämbetet:

Kanslersämbetet har för beredning överlämnat ärendet till fakultetsberedningarna, av vilka samtliga utom fakultetsberedningen för rätts- och samhällsvetenskaperna tillstyrkt bifall till medlemsförslaget.

Kanslersämbetet ansluter sig till vad fakultetsberedningen för medicin, odontologi och farmaci enligt bilagda protokollsutdrag anfört [*se Bihang*].

Stockholm den 18 mars 1965

På universitetskanslersämbetets vägnar:

Ulla Ahgren-Lange

Göran Hagbergh

Protokollsutdrag från fakultetsberedningen för medicin, odontologi och farmaci

Beslöts uttala beredningens sympati för förslaget att nordiska observatörer ingår i nationella utredningar av större vikt, bl. a. rörande universitet och högskolor. Av betydelse härutöver vore, att nordisk samverkan i utredningssammanhang kunde ske före undersökningarnas igångsättande, d. v. s. på direktivstadiet. Beredningen önskade dock framhålla vikten av att ifrågakommande utredningsarbete ej härigenom onödigtvis fördröjdes eller försvårades.

I detta sammanhang betonades betydelsen av att myndigheter i ett land informerade motsvarande myndigheter i övriga nordiska länder om resultaten av genomförda undersökningar m. m. samt i den mån det vore möjligt inhämtade myndigheternas i de övriga länderna yttranden i därvid aktuella frågor.

Stockholm den 9 mars 1965

Vid protokollet

Gunnar Wennström

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om nordiske observatører i nationale udredninger. Udvalget har behandlet forslaget ved møder den 19.—20. maj 1965 i Ålborg og den 24. september 1965 i København. I begge møder deltog justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, justitieministern J. O. Söderhjelm, Fnland, og statsrådet Herman Kling, Sverige. I mødet den 19.—20. maj deltog tillige statsråd O. C. Gundersen, Norge.

1. Medlemsforslaget

Forslaget går ud på en rekommandation om fremtidig at lade nordiske repræsentanter indgå i nationale udredningsorganer af større betydning. Motiveringen for forslaget er den, at det set fra et nordisk synspunkt ville

være ønskeligt, at nordiske samarbejdsaspekter kunne gøre sig gældende på et tidligere stadium i udredningsprocessen, end hvad der i almindelighed gælder nu. Det har i adskillige tilfælde vist sig, at nordiske synspunkter først tages op på et tidspunkt, da et nationalt udredningsarbejde er afsluttet, hvilket har umuliggjort nordiske løsninger. Et system, hvorefter der udpeges observatører fra andet nordisk land til at tiltræde en national udredning, kunne også indebære den fordel, at udredningen derved lettere fik kendskab til gældende bestemmelser i de andre nordiske lande. Eventuelt kunne man ved at udpege særlige observatører undgå at nedsætte en egentlig komité.

2. Remissudtalelser

Udtalelser er indhentet om medlemsforslaget fra følgende myndigheder og organisationer:

*Danmark*¹

Justitsministeriet.

Finland

Justitieministeriet.

Undervisningsministeriet.

Kommunikationsministeriet.

Finansministeriet.

Socialministeriet.

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet.

Justis- og politidepartementet.

Socialdepartementet.

Samferdselsdepartementet.

Finans- og tolldepartementet.

Departementet for handel og skipsfart.

Bankinspeksjonen.

Statistisk sentralbyrå.

Statens bygge- og eiendomsdirektorat.

Sverige

Socialstyrelsen.

Arbetsmarknadsstyrelsen.

Medicinalstyrelsen.

Generaltullstyrelsen.

Sjöfartsstyrelsen.

¹ Svar har även inkommit från följande danska ministerier: Statsministeriet, Udenrigsministeriet, Forsvarsministeriet, Finansministeriet, Indenrigsministeriet, Boligministeriet, Arbejdsministeriet, Arbejds- og socialministeriernes internationale afdeling, Økonomiministeriets økonomiske sekretariat, Handelsministeriet, Ministeriet for offentlige arbejder, Landbrugsministeriet, Fiskeriministeriet, Ministeriet for Grønland, Kirkeministeriet, Undervisningsministeriet och Ministeriet for kulturelle anliggender.

Kommerskollegium (der har indhentet udtalelser fra forskellige handelskamre).

Sveriges industriförbund.

Landsorganisationen i Sverige.

Universitetskanslersämbetet.

De synspunkter, der er fremkommet i remissudtalelserne, kan resumeres således:

I samtlige udtalelser gives direkte eller indirekte udtryk for positiv stilling til grundtanken i medlemsforslaget: Nordiske samarbejdssynspunkter bør fremdrages tidligst muligt under forberedelsen af en lovgivning. Derimod anbefales den i medlemsforslaget foreslåede konsekvente gennemførelse af et system med udpegning af nordiske observatører i nationale udredninger kun af ganske enkelte instanser, således *Kommunikationsministeriet* i Finland, *Bygge- og eiendomsdirektoratet* i Norge, samt *arbetsmarknadsstyrelsen* og *universitetskanslersämbetet*, Sverige, medens *socialstyrelsen* og *generaltullstyrelsen*, Sverige, ikke har noget at erindre mod forslaget. *Landsorganisationen i Sverige* anfører, at man i visse tilfælde bør overveje at tilkalde observatører, men dette kan kun i få tilfælde være naturligt. *Justitsministerierne* henviser til det mellem justitsministerierne bestående samarbejde, hvorunder også observatører anvendes. Således bemærker *Justitsministeriet*, Danmark, at det i 1961 mellem de nordiske justitsministre er aftalt, at der i tilfælde, hvor der i et af de nordiske lande påbegyndes et komitéarbejde inden for justitsministrenes ressort, i almindelighed bør udpeges en eller flere sagkyndige i de andre lande med den opgave at følge arbejdet og formidle oplysninger om retstilstanden i det pågældende land. Denne ordning har været praktiseret inden for flere lovgivningsområder, og synes at imødekomme rekommandationsforslaget. Fra finsk side, således fra *undervisningsministeriet*, *finansministeriet* og *socialministeriet*, påpeges de sproglige vanskeligheder. *Kommerskollegium* og *Sveriges industriförbund* mener, at man ikke bør binde sig til en generel bestemmelse om observatører. *Justisdepartementet* har indhentet erklæringer fra forskellige ministerier, hvis udtalelser gennemgående går ud på, at der næppe er praktisk behov for en almindelig ordning med nordiske observatører, medens der kan være grund til i videre omfang end nu at orientere hinanden om oprettelse af nye komitéer. *Sjöfartsstyrelsen* anfører, at forslagsstillernes grundtanke, hvorefter samarbejde på et tidligere stadium er ønskeligt, i det væsentlige bør kunne nås gennem en udbygning af de hidtil anvendte samarbejdsformer (navnlig direkte kontakter). I det finske *undervisningsministeriums* udtalelse peges på forskellige muligheder for udbygning af lovgivnings-samarbejdet (indbydelse af eksperter fra andre nordiske lande, studierejser, bedre gensidig orientering om nedsættelse af komitéer og afgivelse af komitébetænkninger), og nævner muligheden af, at der i tidsskriftet »Nordisk Kontakt» jævnligt optages meddelelser om beslutninger om nedsættelse af komitéer og afgivelse af betænkninger.

3. Udvalget

Medlemsforslaget omfatter ikke de tilfælde, hvor der samtidig i de nordiske lande nedsættes komitéer til undersøgelse af samme problemkreds. Der er da tale om egentlige nordiske komitéer, for hvis vedkommende det er en selvfølge, oftest dog udtrykkeligt udtalt i komitéernes kommissorium, at de holder indbyrdes kontakt, herunder eventuelt i form af fællesmøder.

Undertiden kan en udredning af et spørgsmål trænge sig på i et eller flere lande, men ikke i alle. I så fald opstår der set fra et nordisk synspunkt et behov for så tidligt som muligt at få tilvejebragt kontakt til det eller de lande, der ikke iværksætter udredning.

I medlemsforslaget foreslås med henblik på denne situation et system med observatører udpeget af det eller de lande, der ikke har iværksat udredning.

Efter udvalgets opfattelse vil det ofte være hensigtsmæssigt at anvende den foreslåede fremgangsmåde — og som det fremgår af, hvad der er anført foran, anvendes observatører i et vist omfang inden for justitsministeriernes område — men ikke sjældent vil der hverken i det land, hvor udredningen foregår, eller i de andre lande være interesse i at holde nogen særlig kontakt under udredningsarbejdet, og selv om udpegning af observatører ikke er ensbetydende med, at disse skal overvære alle forhandlinger under komitéarbejdet, kan der endda forekomme tilfælde, hvor observatørens medvirken kan vanskeliggøre og sinke arbejdet. Hertil kommer de særlige vanskeligheder for Finlands vedkommende. En regel om, at der altid ved udredninger af større betydning skal udpeges observatører, kan derfor ikke anbefales.

Det centrale i sagen er efter udvalgets opfattelse, at der på et så tidligt stadium som muligt og hensigtsmæssigt etableres kontakt mellem vedkommende myndigheder om en påtænkt udredning, og at denne kontakt — hvis det i det enkelte tilfælde viser sig hensigtsmæssigt at opretholde den — fastholdes, medens udredningen foregår og under de departementale overvejelser.

Formen for denne kontakt må afhænge af den enkelte sags beskaffenhed; men væsentligt er det under alle omstændigheder, at det land, der iværksætter en udredning, giver meddelelse herom til de andre nordiske lande med henblik på, om det herudover kan være ønskeligt og hensigtsmæssigt med nærmere samarbejde under udredningens videre forløb. En af de samarbejdsformer, der da kan tages i anvendelse, er netop udpegning af observatører, men som det anføres i nogle remissudtalelser vil tilstrækkeligt resultat ofte blive opnået gennem hidtil anvendte samarbejdsformer, f. eks. direkte kontakter eller underretning om arbejdets gang. Yderligere finder udvalget det af betydning, om de andre nordiske lande under alle omstændigheder blev underrettet om afgivelsen af komitébetænkninger.

På justitsministeriernes område foregår der allerede et snævert samar-

bejde omfattende bl. a. gensidig underretning, eventuelt udpegelse af observatører, direkte kontakt på embedsmandsplan m. v., og udvalget vil anbefale, at et tilsvarende effektivt arbejdende system indføres inden for andre ministeriers områder, for så vidt det ikke allerede er gjort.

I denne forbindelse vil udvalget henlede opmærksomheden på den kontaktmandsordning, der blev etableret for nogle år siden i Finland, Norge og Sverige samt — for så vidt angår justitsministeriet — i Danmark. Denne ordning bør efter udvalgets opfattelse effektiviseres og udvides til at omfatte alle departementer i de nordiske lande. En af kontaktmændenes funktioner bør netop være at formidle udvekslingen af oplysninger af den art, der er nævnt i den foreliggende sag.

Det fremgår af foranstående, at udvalget ikke kan tiltræde rekommandationsforslaget om obligatorisk udpegning af observatører, men at man på den anden side stærkt vil understrege betydningen af snæver kontakt mellem myndighederne angående udredninger, herunder eventuelt i form af observatører. Udvalget finder det imidlertid ikke fornødent eller hensigtsmæssigt at stille forslag om vedtagelse af en rekommandation herom, men vil finde det mest praktisk, om regeringerne gennem præsidiet blev gjort bekendt med medlemsforslaget, remissudtalelserne og udvalgets synspunkter med henblik på, at disse videregives til departementer og styrelser.

Udvalget indstiller herefter,

at der ikke vedtages nogen rekommandation i anledning af medlemsforslaget.

København, den 24. september 1965

Emil Ahlkvist

Ingrid Gärde Widemar

Erkki Hara

Grete Hækkerup

Nils Hønsvald

Ragnar Lassinantti

Gösta Rosenberg

Knud Thestrup

Formand

Medlemsförslag

om likartad näringslagstiftning

(Väckt av Ebon Andersson och Allan Hernelius)

Sedan årtionden har ett omfattande samarbete de nordiska länderna emellan ägt rum i syfte att utveckla den nordiska rättsgemenskapen och att skapa i görligaste mån enhetliga lagregler för olika rättsområden. Särskilt har detta lagstiftningssamarbete tagit sikte på näringslivets förhållanden. Av de lagregler av denna karaktär, som på senare tid tillkommit såsom resultat av nordiskt samarbete märkes varumärkeslagstiftningen, i det att enhetliga nya varumärkeslagar de senaste åren antagits i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Antagandet av en enhetlig nordisk patentlag är nära förestående. Nordiskt samarbete pågår bl. a. i fråga om nya eller ändrade lagar om mönsterskydd, om illojal konkurrens, om firma, om aktiebolag, om godtroshörsförvärv av lös egendom samt ändringar i lagen om handelskommission.

Medan alltså ett vidsträckt nordiskt samarbete äger rum på speciella rättsområden, har den centrala frågan om enhetliga nordiska regler rörande rätten till näringsutövning hittills icke gjorts till föremål för närmare nordiska överläggningar. Att nämnda fråga i huvudsak hållits utanför det nordiska lagstiftningssamarbetet, kan ha sammanhängt därmed att lagstiftningen på detta område av ålder företett betydande skiljaktigheter i de olika nordiska länderna samt att på grund därav betydande svårigheter möjligen ansetts möta att sammanjämka de olika ländernas ståndpunkter. Medan både Sverige och Finland har ett system med en vittgående frihet för envar att driva näring, har Danmark och Norge lagregler innefattande väsentliga inskränkningar i rätten att utöva näring. Förhållandena synes emellertid i nämnda hänseende i en nära framtid komma att undergå ändringar. I Danmark har Handelsministeriets näringslovskommission under innevarande år framlagt ett betänkande, som innehåller förslag om en successiv liberalisering på området. Enligt förslaget avses det nuvarande förbudet för handlande att ha mer än en butik i var kommun och inskränkningarna i hantverkarens och industriidkarens avsättningsrätt att helt bortfalla den 1 januari 1970. I Norge pågår en revision av 1913 års hantverkslag.

I Sverige innefattar ett av 1958 års näringsrättssakkunniga utarbetat be-

tänkande med förslag till den allmänna näringslagstiftningen, som nyligen varit föremål för remissförfarande en modernisering av gällande rätt.

Elt omfattande aktuellt material för ett nordiskt samarbete i ämnet föreligger sålunda. Med hänsyn till de liberaliseringssträvanden, som sätter sin prägel på lagstiftningsarbetet i de enskilda nordiska länderna, synes också förutsättningarna för en nordisk rättsgemenskap på näringslagstiftningens område numera vara väsentligen större än blott för några år sedan.

För handelsförbindelserna mellan de nordiska länderna är det av väsentlig betydelse att på detta rättsområde råder enhetlighet och full reciprocitet för de olika ländernas företagsamhet. Icke minst med tanke på det vidsträckta ekonomiska samarbete mellan dessa länder, som håller på att realiseras inom ramen för EFTA, och den omfattande gränshandel, som äger rum länderna emellan, torde de nationella skiljaktigheterna på området efter hand alltmera komma att framstå som en anomali. Det är därför angeläget att frågan, som är av stor praktisk betydelse, kan bringas till sin lösning. Målsättningen synes därvid böra vara icke blott att införa en generell rätt för medborgare i vart och ett av de nordiska länderna till näringsutövning i de övriga länderna utan även att skapa enhetliga rättsregler i fråga om rätten till näringsutövning överhuvudtaget.

Med hänvisning till ovanstående hemställer vi,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att undersöka förutsättningarna för att skapa en nordisk rättsgemenskap på näringslagstiftningens område, innefattande enhetliga regler för rätten att driva näring i vart och ett av de nordiska länderna.

Stockholm i december 1964

Ebon Andersson

Allan Hernelius

*BILAGA 1***PM om nasjonale lovbestemmelser vedrørende næringslovgivning**

I forbindelse med det foreliggende medlemsforslag om ensartet nordisk næringslovgivning gjengis nedenfor en fortegnelse over noen av de lover som i de enkelte land vil bli berørt. Oversikten er således ikke uttømmende, men er ment å skulle lette behandlingen av medlemsforslaget i Det økonomiske utvalg ved å gi en del eksempler på lovbestemmelser som formodentlig vil omfattes av harmoniseringsbestrebelsene.

I oversikten er tatt med lovregler som angår både adgangen til naturressursene, f. eks., vannfall, skog, jord, gruber etc. i forbindelse med næringsutøvelse og retten til å drive næringsvirksomhet, f. eks. handel, håndverk, industri, meglervirksomhet, eiendomshandel etc. En vesentlig del av materialet er hentet fra dokumenter som har foreligget i EFTA:s arbeidsgruppe for etableringsrett.

D a n m a r k*Kapitalbestemmelser*

Lov af 29. februar 1960 om valutaforhold m. v.

Handelsministeriets bekendtgørelse af 20. juni 1961 om valutaforanstaltninger.

Etablerings- og erhvervsdriftsbestemmelser

Lov af 15. april 1930 om aktieselskaber.

Lov af 15. juni 1956 om banker.

Lov af 13. maj 1959 om forsikringsvirksomhed.

Lov af 8. maj 1950 om efterforskning og indvinding af råstoffer i kongeriget Danmarks undergrund.

Lov af 23. december 1959 om erhvervelse af fast ejendom.

Lov af 8. august 1958 om landbrugsejendomme.

Lov af 16. april 1957 om sammenslutningers og institutioners landbrugsjord.

Næringslov af 28. april 1931.

Lov af 1. marts 1889 om handelsregister, firma og prokura.

Lov af 6. maj 1921 om pantelånervirksomhed og handel med brugte genstande.

Lov af 11. maj 1954 om kvalitetskontrol med fisk og fiskevarer.

Lov af 15. marts 1934 om spiritus og gær.

Lov af 2. juli 1962 om apotekervæsenet.

Bevægelseslov af 7. juni 1958.

Naturfredningslov af 16. juni 1962.

Lov af 7. februar 1961 om udlændinges adgang til landet.

Nye forslag fremsat i Folketinget 1964—65

Næringslov.

Lov om garantier til finansieringsinstitutter inden for detailhandelen.

Lov om ændringer i beværterloven.

Lov om statsautoriserede revisorer.

Lov om statsautoriserede vejere og målere.

Lov om skibsmæglere og varemæglere.

Lov om ejendomsmæglere.

Lov om dispachører.

Lov om translatører og tolke.

F i n l a n d*Kapitalbestemmelser*

Lag om reglementering av valutan (nr 44/59).

Beslut om reglementering av valutan (nr 643/59).

Etableringsrett

Lag om utlänningars samt vissa sammanslutningars rätt att äga och besitta fast egendom och aktier (nr 219/1939).

Spesielle lover finnes for følgende næringsgrener

Innmotning och tillgodogörande av mineralfyndighet.

Bildande av handelsbolag och inträdande i kommanditbolag.

Verkande som styrelsemedlem, prokurist eller verkställande direktör i aktiebolag eller andelslag.

Befälhavarskap på finskt handelsfartyg eller ägande av andel i sådant.

Idkande av fartygs- och lufttrafik mellan i Finland belägna orter.

Fastighetsförmedling.

Gårdfarihandel o. s. v.

I s l a n d*Kapitalbestemmelser*

Diverse regler for kapitaltransaksjoner og usynlige transaksjoner beslektet med disse.

Etableringsbestemmelser

Lov om fiskeri i territoriale farvande (Nr. 33/1922).

Lov om gruber (Nr. 50/1909).

Lov om elektrisk kraft (Nr. 12/1946).

Lov om eiendomsrett til jordvarme (Nr. 98/1940).

Lov om industri og håndværk (Nr. 18/1927 og Nr. 29/1957).

Fosseloven om udnyttelse af vandkraft (Nr. 15/1923).

Erversdriftsbestemmelser

Lov om handelserhverv (Nr. 52/1925).

Lov om industri og håndværk (Nr. 18/1927).

Lov om assuranceselskaper (Nr. 62/1963).

Lov om lufttransport (Nr. 32/1929).

Etablering og drift av selskaper, eiendoms- og bruksrettigheter

Lov om aktieselskaber (Nr. 77/1921).

Lov om udenlandske personers selvstendige erhvervsdrift (Nr. 39/1951).

Lov om ejendoms- og rådighederettigheder til fast ejendom (Nr. 63/1919).

N o r g e

Kapitalbestemmelser

Lov av 14. juli 1950 om valutaregulering.

Handelsdepartementets bestemmelser av 29. juli 1955 om valutaregulering.

Renteloven av 17. juli 1953.

Etablerings- og ervervsdriftsbestemmelser

Lov av 14. desember 1917 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom.

Lov av 6. juli 1957 om aksjeselskaper.

Lov av 8. desember 1909 om erverv av skog.

Lov av 10. desember 1920 om ervervelse av dyrket mark.

Lov av 21. juni 1963 om foredling av fisk ved frysning eller hermetisering.

Lov av 8. mars 1935 om handelsnæring.

Lov av 25. juli 1913 om håndverksnæring.

Lov av 24. oktober 1952 om godkjenning av entreprenører.

Lov av 4. mai 1961 om forretningsbanker.

Lov av 29. juli 1911 om forsikringsselskaper.

Lov av 14. august 1918 om fonds og aksjemeglere.

Lov av 1. februar 1936 om inkasso, auksjons- og rettshjelpsvirksomhet.

Lov av 24. juni 1938 om eiendomsmedling.

Lov av 27. juli 1956 om utlendingers adgang til riket.

S v e r i g e

Kapitalbestemmelser

Valutalagen av 22. juni 1930.

Valutaförordningen av 1959.

Etableringsbestemmelser

Förordning den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet.

Lag den 3 juni 1955 om rätt för utländska bolag och föreningar att idka näring i riket.

Lag den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag.

Lag den 28 maj 1886 angående stenkolsfyndigheter m. m.

Lag den 18 juni 1925 angående förbud i vissa fall för bolag, förening och stiftelse att förvärva fast egendom.

Gruvlagen den 3 juni 1938.

Lag den 3 juni 1955 om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet.

Lag den 2 december 1960 om rätt att undersöka och bearbeta fyndigheter av uranhaltigt mineral m. m.

- Lag den 18 juni 1928 om vattenkraft.
Lag den 1 juni 1956 om atomenergi.
Lag den 14 september 1944 om aktiebolag.
Lag den 1 juni 1951 om ekonomiska föreningar.
Lag den 31 mars 1955 om bankrörelse.
Lag den 17 juni 1948 om försäkringsrörelse.
Lag den 9 juni 1950 om rätt för utländsk försäkringsanstalt att driva försäkringsrörelse i riket.
Lag den 13 juli 1887 om handelsregister, firma och prokura.
Förordning den 29 december 1949 om handel med skrot, avfall och begagnade varor.
Förordning den 18 maj 1956 om kontroll av arbeten av ädla metaller.
Lag den 30 april 1954 om utlänningars inresa i riket.
- 1958 års näringsrättssakkunniga har lagt fram förslag till almen näringslovgivning i Sverige.

BILAGA 2

Promemoria med sammanfattning av remissyttrandena över medlemsförslaget¹

Det er innhentet uttalelser fra 48 berørte myndigheter og organisasjoner:

Danmark

Handelsministeriet.
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.
Den danske Handelsstands fællesrepræsentation.
De samvirkende danske Husmandsforeninger.
Danske Bankers Fællesrepræsentation.

Finland

Handels- och industriministeriet.
Centralhandelskammaren.
Konsumtionsandelsslagens centralförbund.
Bankföreningen i Finland.
Centrallaget för handelslagen i Finland.
Lantbruksproducenternas centralförbund.

Norge

Industridepartementet.
Handelsdepartementet.
Justisdepartementet, Lovavdelingen.
Norges colonialgrossisters forbund.
Norges industriforbund.
Norges håndverks- og industribedrifters forbund.
Landsorganisasjonen i Norge.

¹ Remissyttrandena finns i förtryck hos Nordiska rådets sekretariat.

Norges kooperative landsforening.
 Landbrukets sentralforbund.
 Norges fiskarlag.
 Norges rederforbund.
 Norges handelsstands forbund.

Sverige

Kommerskollegium.
 Stockholms handelskammare.
 Handelskammaren i Göteborg.
 Skånes handelskammare.
 Smålands och Blekinge handelskammare.
 Västergötlands och Norra Hallands handelskammare.
 Östergötlands och Södermanlands handelskammare.
 Gotlands handelskammare.
 Handelskammaren för Örebro och Västmanlands län.
 Handelskammaren i Karlstad.
 Handelskammaren i Gefle.
 Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare.
 Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare.
 Sveriges köpmannaförbund.
 Kooperativa förbundet.
 Sveriges grossistförbund.
 Sveriges industriförbund.
 Sveriges hantverks- och industriorganisation.
 Sveriges lantbruksförbund.
 Överståthållarämbetet.
 Patent- och registreringsverket.
 Statens utlånningskommission.
 Arbetsmarknadsstyrelsen.
 Svenska bankföreningen.
 Firmautredningen.

Det helt overveiende antall forespurte instanser gir sin tilslutning til medlemsforslaget om en utredning av spørsmålet om ensartet næringslovgivning i de nordiske land. En rekke instanser forbeholder seg rett til å komme tilbake til lovgivningens rent saklige innhold, når utredning måtte være foretatt. Flere av de svenske instanser understreker at det foreliggende forslag til revisjon av Sveriges næringslovgivning ikke må hindres eller forsinkes som følge av utredningen om ensartet lovgivning i Norden.

En par instanser mener at tidspunktet ikke er det rette for et nordisk lovgivningssamarbeid på næringslovgivningens område. En instans er av den oppfatning at det for Sveriges del vil være lite å vinne ved å inlede et nordisk lovgivningssamarbeid på angjeldende område.

Handelsministeriet i Danmark anbefaler bl. a. at det etableres et utvalg med den oppgave å søke tilveiebragt en mer ensartet praksis ved administrasjonen av de enkelte lands næringslover, idet en derigjennom vil kunne skape forutsetninger for en harmonisering av de nordiske næringslover på

lengre sikt. *Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation* og *Arbejderbevægelsens Erhvervsråd* viser til Handelsministeriets uttalelse. *Danske Bankers Fællesrepræsentation* har ingen merknader i anledning forslaget. *De samvirkende danske Husmandsforeninger* gir også sin tilslutning til medlemsforslaget.

Handels- og industriministeriet i Finland anser det sannsynlig at harmonisering av næringslovgivningen i de nordiske land ikke kan imøteses i den nærmeste framtid. Tross dette er Finlands regjering beredt til å fortsette det nordiske samarbeid på dette område. Når en totalreform av næringslovgivningen i den nærmeste tid blir tatt opp til behandling i Finland, vil en utvilsomt ta til utgangspunkt næringslovgivningen i de andre nordiske land. Med tanke på de pågående internasjonale utredningsarbeider synes det forøvrig mer hensiktsmessig å utsette behandlingen av spørsmålet om harmonisering av næringslovgivningen i de nordiske land. Ministeriet anser dog at det ville være naturlig fortsatt å følge med i den praktiske tillempling av bestemmelsene i de nordiske næringslover innen rammen av det nordiske samarbeid. *Centralhandelskammaren* mener harmonisering av næringslovgivningen i de nordiske land er på sin plass og går videre inn for at en kommende felles lovgivning har med bestemmelser som letter nordiske medborgeres muligheter for å drive næring i annet nordisk land enn i hjemlandet. *Konsumtionsandelslagens centralförbund*, *Bankforeningen i Finland* og *Lantbruksproducenternas centralförbund* støtter medlemsforslaget. *Centrallaget för handelslagen i Finland* stiller seg også positivt til forslaget, dog uten å ville ta stilling til lovgivningens saklige innhold.

Industridepartementet i Norge anser det nyttig at spørsmål blir tatt opp og utredet slik at en kan få oversikt over hvilke rettsregler som vil bli berørt og hvordan lovgivningen på disse felter er i de forskjellige land. Først derved vil en ha det nødvendige grunnlag for å vurdere om det i tilfelle er mulig å oppnå ensartet lovgivning på dette område helt eller delvis. *Handelsdepartementet* er enig i at spørsmålet om ensartet næringslovgivning blir utredet. *Justisdepartementets lovavdeling* har ikke prinsipielle merknader til medlemsforslaget. *Norges colonialgrossisters forbund*, *Norges kooperative landsforening* og *Norsk skipsmæglerforbund* støtter forslaget. *Norges rederforbund* mener forslaget har liten aktualitet for norske rederier og finner derfor ikke foranledning til å komme med uttalelse i sakens anledning. *Landbrukets sentralförbund* har for tiden ikke tilstrekkelig grunnlag for å vurdere om ensartet næringslovgivning vil medføre vesentlige fordeler, men er interessert i at saken blir utredet. *Norges fiskarlag* har ikke noe imot at spørsmålet om ensartet næringslovgivning blir tatt opp i Nordisk Råd. *Norges industriforbund* og *Norsk håndverks- og industribedrifters forbund* stiller seg foreløpig tvilende til om det i praksis vil være mulig å oppnå rettsenhet på et så vidt felt som det her er tale om, men har ikke noe imot at saken blir utredet. *Landsorganisasjonen i Norge* har intet å be-

merke til at mulighetene for harmonisering av næringslovgivningen i Norden blir undersøkt, men standpunkt til sakens substans må utstå til det er klarlagt hvilke sett av lovregler det dreier seg om og på hvilke områder de nåværende regler skiller seg fra hverandre i de nordiske land. *Norges handelsstands forbund* tror ikke at tidspunktet er det rette for et nordisk lovgivnings samarbeid på dette område. Utredningen bør utstå inntil en ser resultatet av det arbeid som oppnås på dette felt innenfor de større markedsdannelser i Europa.

Kommerskollegium i Sverige deler den av *samlige handelskamrer* uttatte oppfatning at medlemsforslaget bør gjennomføres og at utredningen bør påbegynnes straks. *Kommerskollegium* understreker betydningen av at det forslag til revisjon av Sveriges næringslovgivning, som er avgitt tidligere, snarest legges til grunn for en ny lovgivning og at revisjonen således ikke utsettes som følge av den nå begjærte utredning. *Kooperative förbundet*, *Sveriges köpmannaförbund* og *Sveriges grossistförbund* slutter seg til forslagsstillernes uttalelse om hvilken stor betydning det er for handelsforbindelsen mellom de nordiske land at det er full resiprositet for de enkelte lands foretaksvirksomhet og er enig i at en internordisk utredning blir iverksatt med sikte på å undersøke mulighetene for i liberal ånd å skape nordisk rettsfellesskap på næringslovgivningens område. *Sveriges industriförbund* uttaler angående generell rett for medborgere i hvert av de nordiske land til næringsutøving i de øvrige land at det holder fast ved sitt tidligere inntatte standpunkt for en utvidelse av etableringsfrihet i Norden. Det forutsetter i såfall at svenske rettssubjekter gis tilsvarende muligheter for næringsutøving i respektive nordiske land. Hvis det skjer, skapes det forutsetning for den harmonisering som forslagsstillerne tar sikte på. Når det gjelder å skape ensartede rettsregler, er det neppe realistisk å tilstrebe identiske regler, men det er sikkert mulig å skape større overensstemmelse og å utvide retten for nordiske borgere i et land til drive næring i de øvrige nordiske land. *Industriförbundet* støtter derfor medlemsforslaget, men utredningen må ikke forhindre eller sinke gjennomføringen av den betenkning som det sakkyndige utvalg av 1958 har lagt fram. *Sveriges hantverks- och industriorganisation*, *Firmautredningen*, *Överståthållarämbetet*, *Arbetsmarknadsstyrelsen* og *Statens utlänningskommission* har ikke noe å innvende mot medlemsforslaget. *Patent- och registreringsverket* uttaler generelt sin tilslutning til tanken om å tilveiebringe ensartede regler i spørsmålet om retten til næringsutøving i de nordiske land. Selv om en ikke våger å håpe at alle de nordiske land umiddelbart vil kunne liberalisere like langt som f. eks. Sverige, kan det være rimelig at en ikke venter med å føre fram spørsmålet om endring av lovgivningen i de enkelte land. Til tross for at ensartet næringslovgivning i Norden må sees på lang sikt vil embetsverket understreke sin positive innstilling til at forsøk gjøres i slik retning. *Sveriges lantbruksförbund* viser til at store fremskritt allerede er

nådd på flere av næringslivets felter. Det kan synes mest rasjonelt at hele det gjenværende område tas opp til samtidig behandling. Forbundet finner i og for seg grunner for at forutsetningene for et nordisk rettsfellesskap på næringslovgivningens område undersøkes, men er ikke overbevist om at den foreslåtte utredning vil lykkes bedre og komme til hurtigere resultat enn om hvert delspørsmål ble løst hver for seg. *Svenska bankföreningen* peker på at de svenske regler om rett til å drive næring er vesentlig liberalere enn de danske og de norske. Det frihetsvennlige standpunkt som svensk lovgivning har inntatt, bør bibeholdes. Hvis det i Sverige foreliggende forslag til modernisering av gjeldende forskrifter blir vedtatt, vil Kungl. Maj:t få utstrakte fullmakter til å gi medborgere og foretak såvel i grannelandene som i andre fremmede stater likestilling med svenske. Etter bankforeningens mening vil det for Sveriges del være lite å vinne ved å innlede et nordisk lovsamarbeid på angjeldende område.

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

(Se Sak A 44/e: Bilaga 3.)

Medlemsförslag

om enhetlig nordisk lagstiftning om rätt till beriktigande i radio och TV

(Väckt av Nils Hønsvald, Bertil Ohlin och Knud Thestrup)

För närvarande finns icke i något av de nordiska länderna bestämmelser om rätt till beriktigande av felaktiga uppgifter som lämnas i radio eller TV-sändningar. För pressens del däremot finns sådana regler i Danmark, Finland och Norge men ej i Sverige. Läget vad gäller radio och TV i Norden i detta avseende är icke helt klart, men i stora drag torde följande huvudprinciper gälla.

I samtliga länder tillämpas allmänna regler om straff och skadeståndsansvar i fråga om radio- och TV-sändningar som påstås på ett eller annat sätt innefatta brott. Härjämte torde det åvila de nordiska radioföretagen utom Finlands ett civilt skadeståndsansvar av betydande omfattning. Enligt uppgift har talan om skadestånd flera gånger väckts mot radioföretaget i Danmark men icke någon gång mot det finska eller det norska företaget. Dock förtjänar uppmärksammas, att enligt norsk rätt ersättningskyldighet torde föreligga för skada på grund av oriktiga uppgifter i en utsändning, även om uppgifterna icke är brottsliga. Det har därtill sagts — om ett fall av ifrågavarande natur skulle dragas inför domstol — att de norska domstolarna utan att det finns direkt stöd därför i lagen kan komma att presumera en skyldighet att rätta en oriktig uppgift i en utsändning. För Sveriges del har i en utredning (SOU 1962:27) undersökts frågan om rätt för den, som lider skada eller annorledes beröres av en oriktig uppgift i en utsändning, att få ett beriktigande utsänt. Utredningsmannen avvisade emellertid tanken på att införa lagbestämmelser om en sådan rätt.

Mot bakgrunden av det sagda förefaller det anmärkningsvärt att i Danmark, Finland och Norge, där pressrätten redan nu innehåller bestämmelser om rätt till beriktigande, motsvarande regler icke gäller för radio och TV. Mer naturligt hade varit — med tanke på att radio och TV som regel når en helt annan och avsevärt vidsträcktare krets av personer än vad fallet är med en tidning, även sådan med mycket stor upplaga — att möjligheter funnits att på laglig väg ingripa mot felaktiga uppgifter även i dessa massmedia. Behovet av sådana möjligheter är så mycket större som ra-

dio- och TV-företagen i de nordiska länderna har en monopolställning, som naturligtvis medför särskilda förpliktelser för det allmänna att medverka till en betryggande ordning. Den omständigheten att radioföretagen i allmänhet icke ansvarar för oriktiga uppgifter i en sändning, om något straffbart ej förekommit, gör, att en rätt till beriktigande skulle vara av särskilt värde för den skadelidande såsom ett medel att begränsa de skador, som kan vållas av en oriktig uppgift.

Förevarande fråga berördes av rådets dåvarande juridiska niomannakommitté i dess utlåtande till 1963 års rådssession om ett medlemsförslag om likartad lagstiftning angående radions juridiska ansvar. Kommittén uttalade därvid att den ansåg det särskilt önskvärt att införa regler om beriktigande av felaktiga uttalanden i radio och TV och att övervinna de svårigheter som kunde föreligga för en enhetlig nordisk lagstiftning på detta område (*se Nordiska rådet 1963, s. 534*). I sitt förslag till rådet om en rekommendation i saken underströk juridiska utskottet vad niomannakommittén uttalat i detta stycke (*se Nordiska rådet 1963, s. 1470*). Den rekommendation, som rådet beslöt att antaga i anledning av detta medlemsförslag (Rek. nr 18/1963), slutbehandlades av rådet 1964 vid dess tolfte session, sedan det av regeringarnas meddelanden framgått dels att föreliggande stora olikheter i ländernas press-, radio- och skadeståndslagstiftning skulle bereda stora svårigheter att förenhetliga lagstiftningen, dels att myndigheterna i det fortsatta arbetet i frågor förknippade med radions juridiska ansvar skulle nära samarbeta.

Frågan om rätt till beriktigande förekommer under angivna förhållanden ej längre på det nordiska lagstiftningsprogrammet. Den bör emellertid på grund av sin stora principiella och allmänna betydelse tagas upp ånyo. Rätten till beriktigande av oriktiga uppgifter i radio och TV bör som ett särproblem utan större sammanhang med det stora komplexet om radions juridiska ansvar kunna göras till föremål för särskild lagstiftning. En samnordisk lagstiftning på detta område skulle utan tvivel välkomnas av stora medborgargrupper i alla nordiska länder.

Under återopande av det anförda får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att förbereda och utarbeta enhetlig nordisk lagstiftning om rätt till beriktigande av oriktiga uppgifter i radio- och TV-sändning.

Oslo, Stockholm och Köbenhavn i januari 1965

Nils Hønsvald

Bertil Ohlin

Knud Thestrup

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

Statsministeriet har i skrivelse hänvisat till yttrande från Dansk Presse-nævn [se nedan].

Justitsministeriet:

Som anført i medlemsforslaget er spørgsmålet om ret til berigtigelse af urigtige oplysninger i radio og TV behandlet i den svenske betænkning SOU 1962: 27. Det udtales her (s. 90), at man — omend under tvivl — ikke har fundet at burde foreslå en sådan ordning indført, og som begrundelse herfor anføres:

— — — svårigheterna att i lagtext angiva gränserna för rätten till beriktigande på sådant sätt, att bestämmelserna icke inbjuda till tvist, och att rätten till beriktigande icke kan missbrukas till förtäckt reklam för någon, som påstår sig förfördelad genom innehållet i en sändning. Vidare har betydelse tillmätts det förhållandet, att Sveriges Radio i enlighet med sina publiceringsregler — — — torde komma att tillmötesgå befogade anspråk på beriktigande. Erfarenheten ger icke heller stöd för att det skulle föreligga verkligt behov av några tvingande regler om en rätt till beriktigande. Införes lagregler om rätt till beriktigande, måste dessa också innefatta stadganden om rätt att framtvinga utsändning av beriktigande och om påföljder vid underlåtenhet att utsända beriktigande. Det kan då knappast undvikas, att man får ett tämligen komplicerat regelsystem — — —.

De anförte betänkeligheter har efter justitsministeriets mening gyldighet också för dansk rets vedkommende. Hertil kommer, att der kun synes at foreligge begrænsede muligheder for at tilvejebringe ensartede regler i de nordiske lande om dette spørgsmål. Udgangspunktet for de lovgivningspolitiske overvejelser måtte naturligt tages i vedkommende lands regler om presseberigtigelser. Disse regler er imidlertid ikke ensartede i de nordiske lande og savnes ganske i svensk presselovgivning.

Til det således anførte skal justitsministeriet dog føje, at spørgsmålet om radioens juridiske ansvar fortsat er genstand for »utredning» i Sverige, og at det herunder er pålagt den sagkyndige at opretholde nær kontakt med de øvrige nordiske lande. Efter det for justitsministeriet oplyste skal i forbindelse hermed også spørgsmålet om retten til berigtigelse gøres til genstand

for overvejelse og vil således på et senere tidspunkt blive drøftet mellem repræsentanter for de nordiske lande.

København, den 9. april 1965

K. Axel Nielsen

Niels Madsen

Ministeriet for kulturelle anliggender:

— — — skal man fremsende en fra radiorådet modtagen udtalelse, hvortil nærværende ministerium kan henholde sig, idet det tilføjes, at publiceringsreglerne for Danmarks radios nyhedstjeneste af 7. april 1964 indeholder en bestemmelse af følgende ordlyd:

»Er der i en udsendelse bragt urigtige oplysninger, skal berigtigelse bringes snarest muligt og tillige så vidt gørligt i samme program eller udsendelsestid, hvori den urigtige meddelelse fremkom. En berigtigelse skal altid underkastes nøje kontrol og må ikke fremmes for hurtighedens skyld på pålidelighedens bekostning».

Uden for nyhedstjenestens område følges tilsvarende retningslinier efter den praksis, der gennem årene har dannet sig.

Ministeriet stiller sig iøvrigt tvivlende over for mulighederne for i en lovtekst at angive omfanget af et eventuelt berigtigelseskrav på tilstrækkelig klar og entydig måde. Hertil kommer, at eventuelle lovregler antagelig måtte harmonere med de gældende regler om presseberigtigelser, og da disse regler er ret forskellige i de forskellige nordiske lande, vil der efter ministeriets skøn kun være små muligheder for, at man kunne nå frem til en tilfredsstillende formulering af ensartede bestemmelser om berigtigelse i radio og TV.

København, den 30. april 1965

P. m. v.

E. b.

W. Weincke

Radiorådet:

— — — skal man meddele, at det er Radiorådets opfattelse, at de eksisterende regler om berigtigelse fuldtud dækker behovet på dette område, hvorfor Radiorådet ikke finder en fælles-nordisk lovgivning herom påkrævet.

Man vil imidlertid være villig til, dersom det skønnes hensigtsmæssigt, i samarbejde med de øvrige nordiske radioorganisationer at søge tilvejebragt

ensartede formuleringer af reglerne vedrørende berigtigelser af urigtige oplysninger i radio- og TV-udsendelser.

København, den 22. april 1965

P. r. v.

Peder Nørgaard

Dansk Pressenævn:

I den opgave, der er pålagt Dansk Pressenævn, at overvåge overholdelsen af god presseskik ved behandling af straffesager, har det allerede under nævnets korte praksis vist sig, at det er af vigtighed, at nyhedsudsendelser i radio og fjernsyn kan forventes redigeret efter de samme regler, som pressen frivilligt har underkastet sig, da det ellers ofte kan være illusorisk at fastlægge retningslinjer i bestemte sager vedrørende offentlig omtale. Nævnet mener ikke at kunne forvente, at pressen skal følge een moral, hvis radio og tv følger en anden.

På samme måde må det — selv om behandlingen af berigtigelsessager falder udenfor nævnets kompetence — være afgørende for pressens opfattelse af den pligt, der er pålagt den i berigtigelsesloven, at tilsvarende regler gælder for fejlagtige oplysninger, når de er fremsat i radio eller tv.

Nævnet må derfor anse det for ønskeligt, at der gennem en ansvarlighedslovgivning for radio og tv skabes et grundlag for en praktisk ordning for ansvarligheden i radioens og fjernsynets udsendelser, således at ikke blot berigtigelsessager, men også overholdelse af de presseetiske regler kunne ordnes på linje med pressens pligter i disse spørgsmål.

København, den 31. marts 1965

J. Trolle

Bent A. Koch

Knud Ree

Hans Rishøj

Holger Sørensen

Dansk Journalistforbund:

Dansk journalistforbund ser meget gerne, at det herom stillede forslag nyder fremme, og vi vil anse det for et væsentligt fremskridt, hvis der i de nordiske lande indføres lovregler, som åbner mulighed for krav om berigtigelse af urigtige meddelelser eller oplysninger i radio og/eller fjernsyn.

Som det fremgår af motiveringen for forslaget, findes en sådan adgang — såvidt angår meddelelser i periodiske skrifter — i den danske »lov om pres-

sens brug» af 13. april 1938, medens der savnes tilsvarende lovregler vedrørende radio og TV. Dansk Journalistforbund er med forslagsstillerne enig i, at denne ulighed i beskyttelsen mod urigtige meddelelser i periodiske skrifter og radio eller TV ikke er holdbar, og vi er i det hele af den mening, at der på dette område bør gælde de samme regler for radio og TV, som gælder for dagblade og andre periodiske skrifter. Ud fra den betragtning, at radio og TV som medier i nyhedsformidlingen ikke principielt adskiller sig fra det skrevne ord, er det i det hele vor opfattelse, at lovgivningen i videst mulig omfang bør være den samme for TV og radio som for pressen. Dette bør således også gælde reglerne om de journalistiske medarbejders vidnepligt og herunder særlig deres ret til ikke at røbe deres kilder. Også ansvarsreglerne bør gælde for radio og TV, og det er vor opfattelse, at det også på dette område er muligt at opstille regler, som jævnfører forholdene på pressens og radioen og fjernsynets områder.

Dansk Journalistforbund ønsker for sit vedkommende at tilstyrke det stillede forslag mest muligt.

Vi har tilladt os at sende en genpart af denne skrivelse til justitsminister K. Axel Nielsen og til Danske Dagblades Fællesrepræsentation.

København, den 12. april 1965

for Dansk Journalistforbund

Jens Buhl

Danske Dagblades Fællesrepræsentation har i skrivelse hænvisat till yttrande från Dansk Pressenævn.

F i n l a n d

Justitieministeriet¹:

Sedan Nordiska rådet vid dess 11:e session 1963 godkänt ett medlemsförslag om likartad lagstiftning angående radions juridiska ansvar sammankom representanter för de nordiska länderna till gemensamma överläggningar i saken. Dessa sakkunniga avgav efter överläggningarna ett gemensamt uttalande, i vilket de nordiska justitieministrarna beslöt förena sig. Vid Nordiska rådets 12:e session 1964 beslöt rådet, såsom av förevarande medlemsförslag om enhetlig nordisk lagstiftning om rätt till beriktigande i radio och TV framgår, att lägga uttalandet till handlingarna och anse frågan om gemensam nordisk lagstiftning angående radions juridiska ansvar slutbehandlad för rådets vidkommande.

I sagda uttalande anfördes det bl. a. att när det gäller reglerna om be-

¹ *Uttalandet översatt från finska.*

riktiganden och genmälen i radion kan det föreliggande behovet svårligen tillgodoses med lagregler på det sätt som vissa nordiska länder gjort i fråga om pressen. De sakkunniga föreslog, att det skulle hemställas till de nordiska radioinstitutionerna att ägna detta spörsmål särskilt intresse och att på avtalsmässig grund försöka komma fram till sådana likartade regler om beriktiganden och genmälen, som på bästa möjliga sätt förenar de motstridande intressen vilka här gör sig gällande.

Enligt vad justitieministeriet vet har man ej efter det ifrågavarande uttalande gavs företagit sig något i saken på det samnordiska planet. I Sverige har en sakkunnig tillkallats för en ytterligare utredning av frågan om radions juridiska ansvarighet. Det har förordnats att den sakkunnige skall upprätthålla kontakt med de övriga nordiska länderna. I Finland har man också för avsikt att taga upp frågan om radions juridiska ansvarighet till fortsatt utredning. Detta arbete torde kunna påbörjas i början av år 1966. Från finsk sida är man givetvis inställd på att delta i de samnordiska överläggningar, som förutsattes i direktiven för den i Sverige tillkallade sakkunnige. För justitieministeriets del synes det ej föreligga något hinder för att även frågan om rätten till beriktigande göres till föremål för överväganden vid dessa överläggningar.

Helsingfors den 6 maj 1965

Minister *J. O. Söderhjelm*

Avdelningschef *Kai Korte*

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena:

Statsrådet har med stöd av 1 § förordningen angående radioanläggningar den 23 juli 1964 åt Oy Yleisradio Ab meddelat tillstånd att utöva ljudradio- och televisionsverksamhet bl. a. med villkor att ifrågavarande program bör vara omväxlande, till innehållet och utförandet värdefulla, sakliga och opartiska samt erbjuda lämpligt underhåll. Tillika bör vid anordnandet av dessa som mål sättas folkbildningens främjande samt delgivandet av nyttiga meddelanden och nyheter. Med beaktande av att ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena övervakar efterföljandet av nämnda koncession har ministeriet icke funnit åstadkommandet av nämnda lagstiftning nödigt.

Helsingfors den 18 mars 1965

Minister *Grels Teir*

Regeringsråd *Klaus Häkkänen*

Sanomalehtien liitto — Tidningarnas förbund:

Radion och televisionen är vid sidan av tidningspressen de effektivaste informationsmedlen i nutidens samhälle. De skiljer sig dock från tidningspressen i flera punkter, men särskilt tydligt framgår skillnaden i Finland, där självständiga och inbördes konkurrerande tidningar förekommer i stort antal, men där radio- och televisionsverksamheten anförtrots ett bolag i statens ägo och underkastat dess bestämmanderätt.

Tillrättaläggande av en felaktig och för någon medborgare skadlig information synes nödvändigt, såvida vederbörande anhåller om rättelse. I princip torde saken vara sätillvida klar, att en av staten disponerad informationsverksamhet icke kan sträva till annat än saklig och felfri information, där misstag som kan skada någon medborgare eller medborgargrupp rättas omedelbart när felet upptäckes, i synnerhet då vederbörande anhåller om rättelse. En dylik rättelseväg borde stå till buds särskilt då ett informationsmedel i monopolställning ombesörjer informationen. I praktiken har även inträffade misstag korrigerats.

Beträffande tidskrifter innehåller vår tryckfrihetslag en uttrycklig bestämmelse om skyldighet att publicera genmäle. Tryckfrihetslagens bestämmelse lämpar sig dock inte helt för radio och television, även om det icke kan anses omöjligt att analogiskt tillämpa samma princip på radio och television. Tryckfrihetslagens bestämmelse uppgjord med avseende på tidskrifter är dock ej tillräcklig för radio och television.

Ehuru radion och televisionen synbarligen strävar till en rättvis och felfri information, kan det i praktiken dock inträffa händelser, där detaljerade bestämmelser beträffande skyldigheten att publicera rättelser och försältningarna härför vore av nöden. Ett arrangemang, där erhållande av rättelse enbart är beroende av radions och televisionens goda vilja eller av dem bestämda stadganden i varje särskilt fall, kan icke anses tillfredsställande.

På grund av ovanstående anser vi det motiverat att åstadkomma en sådan ordning, att möjligheterna till felaktig information inskränkes samt att bestämmelserna angående rättelse uppgöres sålunda, att desamma publiceras antingen som förordning eller lag. Såvida bestämmelserna uppgöres i samråd med de övriga nordiska länderna torde för Finlands del fästas uppmärksamhet vid att televisionsreklam ej är tillåten i de övriga nordiska länderna. Därjämte borde med tanke på krissituationer göras nödiga undantag i rättelsernas publiceringsskyldighet.

Helsingfors den 29 mars 1965

Tidningarnas förbund

(Sign.)

Oy Suomen tietotoimisto — Finska notisbyrån AB:

— — — vill vi till först konstatera att ur principiell synpunkt borde alla masskommunikationsmedel i detta hänseende jämföras med tidningspressen.

Det är dock skäl att fästa uppmärksamhet vid det sätt på vilket en uppgift som framförts i radio eller television har införskaffats och vem som har offentliggjort den. I en del nordiska länder, i Sverige och tillsvärdare också i Finland, sammanställs och läses radionyheter på nyhetsbyråers försorg. Radion har sålunda inte möjlighet att förhandsgranska uppgifter. I ett sådant fall är det knappast ändamålsenligt att förplikta radion till beriktigande. Också i det fall att radio eller television läser upp nyhetsbyråers material torde möjligheterna att kontrollera uppgifterna vara små på grund av verksamhetens snabba karaktär. Radions och televisionens situation kan sålunda inte exakt jämföras med tidningspressens.

Slutligen borde det övervägas huruvida också telefonnyheter, som vanligtvis läses direkt från en nyhetsbyrå, borde beröras av eventuell lagstiftning. En lagstiftning, som inte förorsakar tolkningssvårigheter, borde sålunda i varje enskilt fall klart stadga om nyhetsbyrås, tidnings, radios, televisions eller telefonverkets plikt att beriktiga felaktiga uppgifter.

Helsingfors den 13 mars 1965

Finska notisbyrån

K. Killinen

Suomen sanomalehtimiesten liitto — Finlands journalistförbund r. f.

Förbundet förenar sig om de i förslaget framförda synpunkterna och motiveringarna. Den föreslagna lagstiftningen bör anses vara nödvändig uttryckligen därför, att de trådlösa informationsförmedlingsmetodernas betydelse och effekt kraftigt håller på att öka. Radio och television kommer i synnerhet inom nyhetsförmedlingen att nå allt större proportioner på grund av sin snabbhet. Beriktigandet av oriktiga uppgifter, som radio och television eventuellt förmedlat, är effektivt endast genom deras egen förmedling och så snabbt som möjligt. Andra kommunikationsmedia, närmast dagstidningarna, når inte samma spridningsfält för informationerna, som radion och televisionen kanske oriktigt informerat; beriktigandet av ett fel genom förmedling av det tryckta ordet är långsammare. Både snabbheten och räckvidden inverkar väsentligt på beriktigandets effekt och korrigeringen av eventuella skador.

Konstateras bör, att periodisk publikation, m. a. o. tryckt kommunika-

tionsmedium, redan nu är förpliktad att publicera beriktigande av nyhet el. a. dyl., som publikationen spridit ut och som befunnits oriktig.

Åstadkommandet av nu ifrågakommande lagstiftning anser förbundet inte försvara någon i saken engagerad parts intressen. Å andra sidan bör åstadkommandet av denna lagstiftning anses vara så viktig, att man, såvida den nödiga lagen inte kan stiftas ord för ord lika i alla nordiska länder, i vilket fall som helst borde sträva till att skapa i huvudsak enhetliga regler. I dessa regler borde uppenbarligen också intas stadganden om specialförfarande, som krävs av eventuella undantagsförhållanden, samt egna specialstadganden om korrigerering av fel i reklamtext för de länder, där televisionen helt eller delvis är verksam på kommersiell bas.

Helsingfors den 27 april 1965

Ordförande *J. A. Juuti*

Ombudsman *Risto Varjonen*

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Medlemsforslaget om ensartet nordisk lovgivning om rett til beriktigelser i radio og fjernsyn har nær tilknytning til det spørsmål som i sin tid ble reist vedrørende ensartet nordisk lovgivning om kringkastingens straffe- og erstatningsrettslige ansvar. Spørsmålet ble den gang utredet i nordisk samarbeid, hvor Norge var representert ved Straffelovrådet.

En har derfor tatt opp spørsmålet om den foreliggende sak også kan behandles på samme måte, og har for tiden ikke noe ytterligere å bemerke.

Oslo, 27. april 1965

Etter fullmakt

E. Skadsem

Dag Omholt

Nordisk Råds medlemsforslag om rett til beriktigelser i radio og fjernsyn er ved departementets ekspedisjon av 27. april 1965 lagt fram for Justisdepartementet og Norsk Rikskringkasting til uttalelse.

Norsk Rikskringkasting har i skriv av 20. august 1965 til departementet meddelt at saken ble tatt opp på Nordisk Radiosjefmøte i Stockholm den 13. mai 1965, og at radiosjefene der besluttet å utrede spørsmålet om

eventuelle felles nordiske regler for beriktigelse i radio og fjernsyn, og at dette arbeid for tiden er i full gang.

Fra Justisdepartementet har vi fått melding om at medlemsforslaget ble drøftet på møte i Ålborg den 19. og 20. mai 1965 mellom de nordiske lands justisministre, og at det der var enighet om at en burde vente på utredningen fra kringkastingssjefene i de respektive land før det eventuelt ble gitt de nordiske sakkyndige i oppdrag å vurdere om det bør gis lovregler på dette område.

Kirke- og undervisningsdepartementet skal komme tilbake til denne sak så snart det foreligger noe nytt.

Oslo, den 20. november 1965

Etter fullmakt

E. Skadsem

M. Fjellestad

S v e r i g e

Justitiekanslersämbetet:

Frågan om lagstadgad rätt till beriktigande i radio och TV har, såsom omnämnes i medlemsförslaget, för Sveriges del uppmärksammas vid utredningen om radions juridiska ansvar (SOU 1962: 27 s. 89 f) och därvid har redovisats de synpunkter som i huvudsak synas vara att anlägga på frågan. Vid sin prövning av saken fann utredningsmannen övervägande skäl tala mot att införa särskilda lagbestämmelser om rätt till beriktigande. Justitiekanslersämbetet, som avgivit utlåtande över betänkandet, fann för sin del icke anledning till erinran mot utredningsmannens bedömning i denna del. Vad angår förhållandena i Sverige har därefter senast i konstitutionsutskottets utlåtande nr 4/1965 anförts vägande skäl mot att i lag stadga en sådan rätt. Vad som andrages i förevarande medlemsförslag ger enligt ämbetet mening icke anledning till någon ändrad bedömning. Framför allt har det icke påvisats att det skulle förefinnas något verkligt behov av lagstiftning i ämnet. Justitiekanslersämbetet är därför icke berett att biträda förslaget. I vart fall synes för svenskt vidkommande den pågående, fortsatta utredningen om radions juridiska ansvar böra avvaktas, innan den med förslaget avsedda lagstiftningsfrågan aktualiseras.

Stockholm den 23 april 1965

Sten Rudholm

Tord Sars

Svea hovrätt:

Såsom framgår av det remitterade medlemsförslaget har det visat sig, att ävägabringandet av enhetlig lagstiftning på ifrågavarande område skulle möta stora svårigheter, och frågan härom har också avförts från det nordiska lagstiftningsprogrammet.

Medlemsförslaget anger icke någon närmare motivering till spørsmålets förnyade aktualisering. I Sverige finnes bestämmelser om beriktigande i de av styrelsen för Sveriges radio Aktiebolag antagna reglerna för programverksamheten. Såvitt hovrätten är bekant har tillämpningen av dessa regler icke föranlett tvister eller väckt anspråk på lagstiftning. Härtill kommer att frågan om den svenska radions juridiska ansvar är föremål för särskild utredning. Sett ur svensk synpunkt förefaller det därför lämpligt, att med förverkligande av medlemsförslaget tills vidare får anstå. Den alltmer omfattande programverksamheten och det betydande inslaget däri av aktuella och konsumentupplysande ämnen gör det dock angeläget att utvecklingen följes med uppmärksamhet. — Vilka andra synpunkter som kan eller bör läggas på det framlagda medlemsförslaget sett ur andra nordiska länders synpunkt undandraget sig hovrättens bedömande. — Hovrätten har därför icke funnit skäl föreligga att för närvarande tillstyrka den föreslagna rekommendationen till de nordiska regeringarna.

Med denna mening saknar hovrätten anledning att gå in på frågan om utformningen av det sanktionssystem, som lagstiftning på området skulle innebära. Hovrättens överväganden i denna del har emellertid givit vid handen, att det kan ifrågasättas om ett till form och innehåll juridiskt utformat sanktionssystem är ägnat att bättre tillgodose berättigade krav på beriktiganden än tillämpning av icke lagbundna regler under kontroll i annan form.

Om, i olikhet med vad hovrätten funnit, behov skulle anses föreligga för lagstiftning på området, vill hovrätten med hänsyn till den nordiska samhörigheten på kulturella och andra områden starkt understryka önskvärdheten av att lagstiftningen får sådan utformning att radioverksamheten i de hänseenden som nu är i fråga blir — åtminstone sakligt sett — underkastad samma villkor i de skilda nordiska länderna.

Stockholm den 7 maj 1965

På hovrättens vägnar:

Gösta Graffman

Nils Dahlborn

1964 års utredning om radions juridiska ansvar:

— — — får utredningen — som tillsatts 1964 för att fullfölja det arbete, som resulterade i det 1962 framlagda betänkandet om radions juridiska ansvar (SOU 1962: 27) — anföra följande.

I 1962 års betänkande behandlades (s. 89 f.) frågan om rätt till beriktigande i radio (= ljudradio och TV), men tanken på att införa bestämmelser om beriktigande avvisades. Som skäl för denna ståndpunkt anfördes bl. a. svårigheten att i lagtext ange gränserna för rätten till beriktigande på sådant sätt, att bestämmelserna icke skulle inbjuda till tvist eller missbruk. Vidare lades vikt vid att erfarenheten icke gav stöd för att det skulle föreligga något verkligt behov av tvingande regler om rätt till beriktigande samt att det kunde förväntas, att Sveriges radio i enlighet med de regler, som gäller för programverksamheten, skulle komma att tillmötesgå befogade anspråk på beriktigande. Dessa regler innehåller nämligen bl. a. följande: Giv plats åt befogade genmälen, helt likvärdig med den som beretts de påstående det gäller.

Vad i betänkandet anfördes om beriktigande lämnades under remissbehandling i stort sett utan erinran. Endast några få av de hörda myndigheterna och organisationerna yttrade sig i frågan, och de flesta av dessa anslöt sig till betänkandets ståndpunkt. Endast i ett yttrande uttalade man sig mera bestämt för en lagstadgad rätt till beriktigande i radio. En sammanställning av yttrandenas innehåll i denna del fogas såsom bilaga till denna skrivelse [*se Bihang*].

I det utlåtande, som *en nordisk sakkunniggrupp* på föranstaltande av Nordiska rådet avgav 1964 och som godtogs av de nordiska justitieministrarna, uttalades följande angående beriktigande.

När det gäller reglerna om beriktiganden och genmälen i radio är sakkunniggruppen av den uppfattningen att det föreliggande behovet svårigen kan tillgodoses med lagregler på det sätt som vissa nordiska länder gjort i fråga om pressen. Sakkunniggruppen föreslår, att det hemställs till de nordiska radioinstitutionerna att ägna detta spörsmål särskilt intresse och att genom underhandlingar försöka komma fram till sådana likartade regler om beriktiganden och genmälen, som på bästa möjliga sätt förenar de motstridande intressen vilka här gör sig gällande.

I de direktiv, som utfärdats för 1964 års utredning om radions juridiska ansvarighet, beröres icke frågan om rätt till beriktigande.

Vid 1965 års riksdag väcktes två motioner med yrkande om utredning av möjligheterna att införa bestämmelser om rätt till beriktigande för den, om vilken oriktig uppgift blivit lämnad i massmedia. I sitt utlåtande (nr 4) över motionerna anförde konstitutionsutskottet bl. a., att lagregler om rätt till beriktigande — vilka måste bli ganska komplicerade — borde införas endast om erfarenheten gav belägg för att radioföretaget i någon omfattning underlåte att ge plats för beriktiganden, när sådana varit påkallade. Utskottet er-

inrade vidare om den pågående utredningen om radions juridiska ansvarighet och förklarade sig utgå från att frågan om beriktigande, ehuru den icke särskilt nämnts i direktiven, kommer att uppmärksammas under utredningsarbetet. Utskottet hemställde, att motionerna måtte anses besvarade genom vad utskottet anfört, och detta blev också riksdagens beslut.

1964 års utredning om radions juridiska ansvarighet har i anledning av remissen från Sveriges radio begärt uppgift om antalet fall under de senaste två åren, då framställning om beriktigande gjorts hos Sveriges radio, samt i vilken utsträckning sådana framställningar bifallits eller avslagits. *Radiochefen Olof Rydbeck* har i skrivelse, som inkommit den 28 april 1965, anfört följande.

Med anledning av Eder fråga i brev den 29 mars 1965 angående beriktigande kan jag meddela, att Sveriges radio sedan den 1 januari 1963 mottagit närmare ett 15-tal framställningar med begäran om beriktigande, och att ungefär hälften av dessa varit motiverade och lett till rättelse i en eller annan form. Nämda antal innefattar även anmärkningar om s. k. »slamkrypare» i frågesportprogram. Begäran om medverkan, som motiverats enbart av hänsyn till partsbalansering e. d. utan påstående om att en framställning i radio eller television varit felaktig, anser jag inte höra till beriktigande, och sådana fall ingår alltså inte i denna redovisning.

De krav på beriktigande som avvisats har oftast varit av den art att den klagande uppenbarligen missförstått en framställning eller förbisett att begärda upplysningar lämnats i ifrågavarande eller i därmed sammanhängande program. I ett par av de fall vari begäran om rättelse ansetts obefogad har den klagande inte haft någon anmärkning mot lämnade uppgifter utan funnit framställningen missvisande på grund av att den ansetts ofullständig e. d. Anmärkningar av detta slag har framförts från bl. a. utländska ambassader.

Av skrivelsen framgår, att framställningar om beriktigande endast i ett fåtal fall icke lett till rättelse i en eller annan form. Ehuru skrivelsen icke innehåller någon närmare redogörelse för omständigheterna i dessa fall — tiden har icke medgivit infordrande av kompletterande upplysningar — kan det enligt utredningens mening i vart fall icke för närvarande anses klarlagt, att Sveriges radio åsidosatt berättigade anspråk på beriktigande. Det finnes därför icke stöd för antagande att den nuvarande ordningen lett till några missförhållanden, något som för övrigt icke heller gjorts gällande i det remitterade medlemsförslaget.

Utredningen kommer att ägna frågan om rätt till beriktigande en utförligare behandling i det betänkande som utredningen beräknar att avlämna senare under året.

Eslöv den 29 april 1965

Johan Björling

Häradshövding

Utdrag av sammanställning av remissyttrandena över betänkandet om radios
juridiska ansvar (SOU 1962: 27)

Beriktigande

Utredningsmannens ståndpunkt att någon lagstadgad rätt till beriktigande icke bör införas har vunnit *riksåklagarämbetets, hovrättens över Skåne och Blekinge* och *advokatsamfundets* uttryckliga gillande. *Hovrätten* finner det sålunda klokt att icke i detta hänseende försöka att skapa några tvångsregler utan lita till en bestämmelse, som främjar frivilliga åtgärder för beriktigande och ger stöd åt de i detta hänseende antagna publiceringsreglerna.

Stockholms rådhusrätt finner visserligen de skäl, som i utredningen redovisats mot införande av en bestämmelse om en rätt till beriktigande, beaktansvärda men vill ifrågasätta om ej denna fråga, som berör synnerligen viktiga intressen för den enskilde, borde göras till föremål för ytterligare överväganden.

Svenska arbetsgivareföreningen anser, att starka skäl tala för att i lagen införas bestämmelser om rätt för den, som beröres av oriktiga eller ovederhäftiga uppgifter i en radiosändning, att få uppgifterna beriktigade i radion. Garantier bör även tillskapas för att beriktigande kommer att ske i så nära anslutning till den föregångna sändningen som möjligt. Föreningen finner de av utredningsmannen anförda svårigheterna att begränsa en lagbestämmelse om rätt till beriktigande på sådant sätt att den inte missbrukas till förläckt reklam överdrivna samt framhåller vidare, att missgrepp i en radiosändning kan åstadkomma skador av högst betydande omfattning och att en rätt till beriktigande av oriktiga eller eljest ovederhäftiga uppgifter otvivelaktigt skulle utgöra ett verksamt medel att begränsa dessa skadeverkningar. Det bör enligt arbetsgivareföreningen vidare beaktas, att stadgandet i 16 § av utredningsmannens förslag — som innehåller föreskrift om möjlighet till straffnedsättning, när beriktigande skett — endast avser sådana uppgifter som kan innefatta yttrandefrihetsbrott, medan det helt torde komma att sakna verkan i sådana fall, där behovet av beriktigande är mest påtagligt, nämligen då den som lider skada till följd av innehållet i en radiosändning ej har möjlighet att erhålla ersättning härför. Föreningen framför vidare tanken, att en särskild nämnd borde tillskapas efter förebild av Pressens opinionsnämnd för att pröva de fall, då i en sändning — utan att den är brottslig — publiceringsetiska normer åsidosatts.

Enligt vad som uttalas av *Folkpartiets presstjänst* lämnar den föreslagna 16 § rum för så mycket godtyckligt bedömande, att den knappast fyller nå-

got egentligt ändamål. Med hänsyn till de betydande följder som kan uppstå genom en felaktig uppgift i rundradion, vore det emellertid av värde, om en institution kunde skapas, som åtminstone ökade möjligheterna för allmänheten att ernå rättelse i sådana fall, t. ex. en motsvarighet till den opartiska Pressens opinionsnämnd. Någon generell rätt till beriktigande ställer det sig otvivelaktigt svårt att inslituera, men det bör vara möjligt att åtminstone skapa en rätt att få en sådan begäran behandlad inför ett opartiskt forum. Radionämnden förefaller inte vara lämpligt sammansatt för detta ändamål.

Sveriges radio:

I motioner till 1962, 1963 och 1965 års riksdag har förslag väckts om införande i svensk tryckfrihetslagstiftning av den s. k. genmälesrätten. Motionerna föranledde inte någon riksdagens åtgärd. I sitt utlåtande över 1962 års motion anförde konstitutionsutskottet (KU:s utlåtande nr 7 år 1962) att frågan om genmälesrätt blivit föremål för ingående överväganden under förarbetena till nu gällande tryckfrihetsförordning. De skäl som därvid anfördes mot en lagstadgad genmälesrätt befanns då vara så starka att bestämmelser därom inte ansågs böra intas i tryckfrihetsförordningen. Utskottet ansåg att dessa skäl ägde samma bärkraft i dagens läge som då de framlades. Samma ställningstagande förekom i utskottets utlåtande över 1963 års motion (KU:s utlåtande nr 5 år 1963; jfr även den utförliga kanslipromemoria som är fogad till utlåtandet samt KU:s utlåtande nr 4 år 1965). Något införande av genmälesrätt i tryckfrihetsförordningen synes sålunda inte vara aktuellt.

Frågan om en lagstadgad genmälesrätt eller snarare rätt till beriktigande på radions område berördes av utredningen om radions juridiska ansvar (SOU 1962: 27), s. 89—90. Efter en ganska ingående diskussion fann utredningen — ehuru med tvekan — att den icke borde föreslå en sådan lagstadgad rätt i den föreslagna nya lagen om radions juridiska ansvar. Som motivering anfördes bl. a. följande (s. 90):

Vad som främst föranlett utredningen att icke i lagförslaget upptaga några bestämmelser i ämnet är svårigheterna att i lagtext angiva gränserna för rätten till beriktigande på sådant sätt, att bestämmelserna icke inbjuda till tvist, och att rätten till beriktigande icke kan missbrukas till förtäckt reklam för någon, som påstår sig förfördelad genom innehållet i en sändning. Vidare har betydelse tillmätts det förhållandet, att Sveriges radio i enlighet med sina publiceringsregler torde komma att tillmötesgå befogade anspråk på beriktigande. Erfarenheten ger icke heller stöd för att det skulle föreligga verkligt behov av några tvingande regler om en rätt till beriktigande. Införes lagregler om rätt till beriktigande, måste dessa också innefatta stadganden om rätt att framtvinga utsändning av beriktigande och om påföljder vid underlåtenhet att utsända beriktigande. Det kan då knappast undvikas, att man får ett tämligen komplicerat regelsystem.

Sveriges radio vill instämma i vad utredningen sålunda anfört och anser att de åberopade skälen fortfarande är bärande.

Då en lagstadgad genmäles- eller beriktiganderätt avböjts såväl för pressens som för radions del av kompetenta organ är det enligt Sveriges radios mening inte skäl att nu förbereda och utarbeta enhetlig nordisk lagstiftning om lagstadgad rätt till beriktigande i radio och TV-sändning. Sveriges radio är emellertid beredd att medverka till att såvitt möjligt enhetliga regler utan lagstiftning kommer att gälla för de nordiska radioföretagen, vilket torde vara en smidigare och effektivare metod att gå tillväga för att lösa frågan. I själva verket står frågan sedan en tid tillbaka på dagordningen för det nordiska radiochefsmöte som skall hållas i Stockholm den 12 och 13 maj detta år.

Sveriges radio anser sig på anförda skäl inte kunna tillstyrka medlemsförslaget och föreslår att man inte vidtar några åtgärder för enhetlig lagstiftning, innan man avvaktat de resultat som kan komma av den aktion som de nordiska radioföretagen har planerat.

Stockholm den 26 april 1965

Sveriges radio aktiebolag

Olof Rydbeck

Publicistklubben:

Vi avstyrker förslag om lagstiftning av genmälesrätt och rekommenderar i stället det system som sedan länge gäller för den svenska pressen och som fungerat bra. Inom denna ha Publicistklubbens publiceringsregler för god publicistisk sed blivit normgivande. I publiceringsreglerna finns intaget en bestämmelse »Giv plats för befogade genmälen». Om en tidning bryter mot publiceringsreglerna löper den risk att bli anmäld för Pressens Opinionsnämnd, pressens hedersdomstol. Opinionsnämnden avger sina utlåtanden med Publicistklubbens publiceringsregler som rättesnöre.

För att ett motsvarande system skall kunna tillämpas för radio och TV synes det önskvärt att Radionämnden ges liknande befogenheter, vilket vi föreslår.

Beriktigandebestämmelserna i övriga nordiska länder har vi inte ansett böra inverka på vårt bedömande.

Stockholm den 23 april 1965

Publicistklubben

Lennart Hirschfeldt

Ordförande

Sveriges advokatsamfund:

Styrelsen anser svårigheter föreligga att bedöma behovet av en lagstiftning om rätt till beriktigande i radio och TV. Då en lagstiftning på detta område kommer att kräva lösning av många svårbemästrade avvägningsspörsmål, finner styrelsen lämpligt att till en början behovet av en sådan lagstiftning utredes. Styrelsen tillstyrker därför en förberedande utredning med detta begränsade syfte.

Stockholm den 14 maj 1965

För Sveriges advokatsamfunds styrelse

P. A. Westlin

Stig Ljungberg

BILAGA 2**Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag i sag A 56 angående ensartet nordisk lovgivning om ret til berigtigelse i radio og TV. Forslaget har været behandlet på udvalgets møder i Ålborg den 19. og 20. maj 1965, i København den 24. september 1965 og i Stockholm den 13. december 1965. I mødet i Ålborg deltog justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, justitsministern J. O. Söderhjelm, Finland, statsrådet O. Chr. Gundersen, Norge, samt statsrådet Herman Kling, i mødet i Stockholm K. Axel Nielsen, Söderhjelm, fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, samt Kling.

1. I n d l e d n i n g

Forslaget går ud på en rekommandation om gennemførelse af fælles nordisk lovgivning om ret til berigtigelse af urigtige oplysninger i radio og TV.

Dette spørgsmål har tidligere været behandlet i Nordisk Råd i forbindelse med den på rådets 11. session 1963 vedtagne rekommandation (rek. nr 18/1963, se 11:e sess., s. 1636), hvori det henstilles til regeringerne at undersøge mulighederne for en i princippet ensartet nordisk lovgivning om radioens juridiske ansvar. Af behandlingen fremgik, at den juridiske nimannds-komité og juridisk udvalg anså det for særdeles ønskeligt, at der i sammen-

hæng med ansvarsspørgsmålet blev gennemført ensartede regler om adgang til at kræve berigtigelse ur urigtige udtalelser (se 11:e sess., s. 534 og s. 1470). Fra den danske regeringsrepræsentants side blev det under udvalgsbehandlingen anført, at bestemmelser om adgang til berigtigelse ville kunne gennemføres administrativt i dansk radio og TV, såfremt der måtte foreligge et behov herfor (se 11:e sess., s. 1468).

Rekommendationen slutbehandlede på 12. session 1964 (se 12:e sess., s. 177). Af regeringernes meddelelser fremgik, at en nordisk gruppe af sagkyndige var nået til det resultat, at det ikke var muligt at gennemføre en ensartet lovgivning om radioens juridiske ansvar. De sagkyndige havde dog bl. a. foreslået, at det henstilledes til de nordiske radioinstitutioner at interessere sig særligt for spørgsmålet om berigtigelse af urigtige oplysninger og gennem forhandling at søge at finde frem til sådanne ensartede regler, som på bedst mulig måde forener de modstridende interesser, som her gør sig gældende (se 12:e sess., s. 1931).

I det nu foreliggende medlemsforslag fremhæves det, at spørgsmålet om berigtigelse i radio og TV på grund af sin store principielle og almene betydning bør tages op igen, således at man stræber efter at gennemføre en særlig lovgivning herom. Det antages, at der er større behov for, at man på lovlig vis kan gribe ind over for urigtige oplysninger i radio og TV end over for tilsvarende oplysninger i dagspressen, da radio og TV når ud til en langt større kreds af personer end selv aviser med stort oplag, ligesom radioens og televisionens monopolstilling i de nordiske lande må forpligte det offentlige til at skabe en betryggende ordening på dette område.

2. Remissudtalelser

Danmark

Justitsministeriet henviser til den i 1962 afgivne svenske betænkning, hvorefter man ikke ville foreslå lovregler om berigtigelse, da de kun vanskeligt lod sig formulere på en sådan måde, at misbrug kunne undgås, og da radioen vil imødekomme beføjede ønsker om berigtigelse. Disse synspunkter har også gyldighed for dansk rets vedkommende. Hertil kommer, at man i givet fald måtte tage udgangspunkt i pressereglerne, som imidlertid ikke er ensartede i de nordiske lande. Spørgsmålet vil senere blive drøftet på regeringsplan. *Ministeriet for kulturelle anliggender* og *Radiatorådet* henviser til de gældende publiceringsregler af 7/4 1964 og mener, at disse er tilstrækkelige. *Dansk pressenævn*, *Danske Dagblades Fællesrepræsentation* og *Dansk Journalistforbund* ser meget gerne, at forslaget fremmes, således at ikke blot berigtigelsessager, men også overholdelse af de presseetiske regler ordnes på linje med pressens pligter på disse områder.

Finland

Justitieministeriet oplyser, at man regner med at kunne iværksætte en udredning af spørgsmålet om radioens juridiske ansvar i begyndelsen af 1966. Berigtigelsesproblemet vil kunne behandles i denne sammenhæng. *Kommunikationsministeriet og Radion* finder ikke lovbestemmelser på dette område nødvendige. *Tidningarnas förbund* anbefaler forslaget. Man finder det ikke tilfredsstillende, at adgang til berigtigelse af urigtige oplysninger beror på radioens eller TV's gode vilje eller på regler fastsat af disse institutioner selv. *Finska notisbyrån* og *Finlands journalistförbund* anbefaler ligeledes lovgivning om spørgsmålet.

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet har ingen realitetsbemærkninger til forslaget, men henviser til, at de nordiske radiochefer i maj 1965 har iværksat en udredning om spørgsmålet. Dette arbejde er i fuld gang, og departementet vil senere vende tilbage til sagen.

Sverige

Justitiekansleren kan ikke tiltræde forslaget og anfører bl. a., at der ikke synes at foreligge behov for en lovgivning. *Svea hovrätt* kan heller ikke anbefale forslaget, i hvert ikke for tiden, men hvis en lovgivning skal gennemføres, understreges det ønskelige i, at reglerne udformes på en sådan måde, at radiovirksomhed underkastes ensartede vilkår i alle de nordiske lande. *Häradsövding Johan Björling*, der har forestået de svenske udredninger om radioens juridiske ansvar, anfører bl. a., at Sveriges radio i løbet af godt to år har modtaget ca. 15 anmodninger om berigtigelse, hvoraf ca. halvdelen er imødekommet. I de øvrige tilfælde har der oftest været tale om misforståelser. *Publicistklubben* foretrækker i stedet for lovregler det system med »publiceringsregler», der gennem lang tid har været gældende for den svenske presse og har virket godt. *Sveriges radio* kan heller ikke gå ind for en lovgivning, men vil medvirke til, at så vidt muligt ensartede regler kommer til at gælde for de nordiske radioforetagender. *Sveriges advokatsamfund* anbefaler, at man først undersøger, om der er behov for en lovgivning.

3. Udvalget

I den i 1962 afgivne svenske betænkning om radioens juridiske ansvar (SOU 1962: 27) gør häradsövding Björling opmærksom på, at presselovgivningen i de fleste lande indeholder bestemmelser om ret til berigtigelse. Dette er således tilfældet i Danmark, Finland og Norge, men ikke i Sverige. Radioens monopolstilling og mulighed for at nå ud til en meget omfattende kreds af personer kan anføres til støtte for en lovfæstet ret til berigtigelse i radioen. Når tanken herom alligevel afvises, skyldes det i første række van-

skelighederne ved i en lovttekst at angive grænserne for en berigtigelsesret på en sådan måde, at bestemmelserne ikke indbyder til tvist og ikke kan misbruges til fordækt reklame for nogen, som påstår sig krænket ved indholdet i en udsendelse. Hertil kommer, at der ikke synes at være noget virkeligt behov for en lovgivning, og at radioen er villig til efter publiceringsreglerne at imødekomme beføjede ønsker om berigtigelse.

I den i 1965 afgivne svenske betænkning om en radioansvarslov (SOU 1965: 58) fastholder häradshövding Björling, at der ikke bør gennemføres lovregler om berigtigelse. Det må imidlertid overvejes, om der ikke i tvivlstilfælde bør skabes adgang til efter forudgående forhandling eller skriftveksling at få spørgsmålet indbragt for et af radioen uafhængigt organ.

Det er oplyst, at professor Svante Bergström, Uppsala, som forestår den af radiocheferne iværksatte udredning, arbejder på et udkast til ensartede berigtigelsesbestemmelser, som kan indarbejdes i de nordiske radiofoniers publiceringsregler.

Udvalget har ikke taget endelig stilling til medlemsforslaget, bl. a. fordi man har afventet den svenske udredning og den af radiocheferne iværksatte undersøgelse af spørgsmålet. Man finder det imidlertid hensigtsmæssigt, at sagen kan gøres til genstand for drøftelse i udvalget under sessionen. Det er iøvrigt udvalgets mening at arbejde videre med forslaget.

Ovenstående vil udvalget hermed anmelde for rådet.

Stockholm, den 13. december 1965

Emil Ahlkvist

Gunnar Edström

Erkki Hara

Sven Högström

Harry Klippenvåg

Ragnar Lassinantti

Matthias A. Mathiesen

Johan Møller Warmedal

Gösta Rosenberg

Knud Thestrup

Formand

BILAGA 3

**Betänkande II av Nordiska rådets juridiska utskott över
medlemsförslaget**

Til juridisk udvalg er påny henvist medlemsforslag angående ensartet nordisk lovgivning om ret til berigtigelse i radio og TV.

Ved behandlingen af sagen har deltaget minister for kulturelle anliggender Hans Sølvhøj, Danmark, justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, justitieministern J. O. Söderhjelm, Finland, statsråd fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, og statsrådet Herman Kling, Sverige.

Ministeren for kulturelle anliggender har orienteret udvalget om det på radiochefernes initiativ iværksatte udredningsarbejde, hvorefter man forsøger at opnå ensartede berigtigelsesbestemmelser i de nordiske radiofoniers publiceringsregler. Arbejdet forventes afsluttet i løbet af kort tid.

Det er fortsat udvalgets opfattelse, at det foreliggende materiale ikke afgiver tilstrækkeligt grundlag for, at man kan tage nogen stilling til sagen, og at man i hvert fald må afvente resultatet af det igangværende udredningsarbejde om emnet. Før dette arbejde er afsluttet, vil enhver form for debat om eventuelle fællesnordiske foranstaltninger med hensyn til berigtigelsesbestemmelser være formålsløs, men udvalget vil fortsat arbejde med sagen.

Det anmelder udvalget herved for rådet.

København, den 29. januar 1966

Ingrid Gärde Widemar

Erkki Hara

Sven Högström

Matthias Á. Mathiesen

Harry Klippenvåg

Lars Leiro

Carl Petersen

Georg Pettersson

Gösta Rosenberg

Knud Thestrup

Formand

Medlemsförslag

om samarbejde i fråga om trafiksäkerhetsforskning

(Väckt av Leif Cassel, Svend Horn och Harry Klippenvåg)

Spørgsmålet om trafiksikkerhedsforskning har tidligere været behandlet i Nordisk Råd, som i rekommandation nr. 7/1959 anbefalede regeringerne at optage et samarbejde på dette område. Efter at der var optaget et samarbejde mellem de nationale organer, som varetager trafiksikkerhedsforskningen (jfr. regeringernes meddelelser herom Nordisk Råd 1961, s. 1022—1026) besluttede rådet på sin 9. session at anse spørgsmålet for færdigbehandlet for sit vedkommende.

Antallet af færdselsulykker er imidlertid stadig stigende, og det synes derfor rimeligt at tage spørgsmålet op til fornyet overvejelse. Det må endvidere anses for rationelt, at disse overvejelser sker på nordisk plan for gennem et samarbejde at løse opgaverne på en mere effektiv og omkostningsbesparende måde.

De økonomiske skader som følge af færdselsulykker kan for 1962 opgøres til følgende beløb:

Danmark	ca. 1,0 milliard dkr.		
Finland	ca. 0,5	»	»
Norge	ca. 0,4	»	»
Sverige	ca. 1,5	»	»

De samlede skader i 1962 i de fire nævnte nordiske lande beløb sig således til ca. 3,5 milliarder danske kroner. Mulighederne for at begrænse disse skader bør — også på grund af de menneskelige tragedier i forbindelse hermed — derfor nøje undersøges, og egnede modforanstaltninger bør iværksættes.

For at bekæmpe ulykkerne er det påkrævet at foretage et forskningsarbejde for at finde frem til ulykkesårsagerne og hændelsesforløbet. Når disse er klarlagt, er der mulighed for dels gennem fastsættelse af regler for færdselen og dels gennem oplysning og propaganda at skabe en større sikkerhed under afviklingen af det moderne samfunds store transportbehov.

Færdselssikkerhedsforskningen varetages i Danmark af Transportforskningsudvalget, i Finland af Olycksfallsskyddsföreningen TALJA og i Sverige af Statens Trafiksäkerhetsråd. I Norge findes endnu ikke et egentligt

organ for trafikikkerhedsforskning, men forskellige undersøgelser er foretaget af Transportøkonomisk Institutt.

Efter at oplysninger om samarbejdet mellem disse organer sidst er meddelt Nordisk Råd, har der foruden kontakterne i det daglige arbejde været afholdt et møde på Højstrupgård i december måned 1962, og et nyt møde ventes afholdt i Helsingfors i juni måned 1965. På disse møder redegør forskerne for deres aktuelle opgaver og de anvendte metoder. Som eksempel på det udførte arbejde kan nævnes, at en svensk regional analyse af trafikuheld i Uppsala län har været udgangspunkt for en tilsvarende dansk analyse på Fyn. Et andet eksempel er samarbejdet vedrørende behandling af det materiale, som foreligger fra de generelle midlertidige hastighedsbegrænsninger i Danmark, Finland og Sverige; repræsentanter fra de tre lande afholder den 18. januar 1965 et møde herom i København.

De nationale organer for oplysning og propaganda, Rådet for Større Færdselssikkerhed, Danmark, Olycksfallsskyddsföreningen TALJA, Finland, Landsforeningen til fremme av trygg trafikk, Norge, og Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande, Sverige, har sluttet sig sammen i Nordisk Trafikikkerhedskomiteé. Denne komité afholder hvert år nordiske møder, hvor de nationale foreninger udveksler erfaringer og aftaler fælles kampagner m. v.

Selv om der er geografiske, klimatiske og andre forskelle mellem de nordiske lande, vil det være muligt at drage gensidig nytte af de enkelte landes erfaringer, og på en række områder er forholdene formentlig så ensartede, at resultaterne i et af landene direkte kan anvendes i de andre lande. Der er derfor grund til at antage, at der er gode muligheder for at effektivisere arbejdet gennem fælles planlægning af nye undersøgelser og anvendelse af statistiske og andre metoder.

Det må forventes, at de nordiske lande inden for de nærmeste år får en fælles færdselslovgivning, og når Sverige i 1967 går over til højrekørsel, vil trafikken i alle landene være underkastet samme lovregler.

Forslagsstillerne finder, at det i anledning af Nordisk Råd's rekommandation igangsatte samarbejde er særdeles værdifuldt, men er af den opfattelse, at tiden nu er inde til at overveje, hvorvidt et fastere organisatorisk samarbejde burde etableres eventuelt gennem oprettelse af et nordisk kontaktorgan med den opgave at opstille et program for trafikikkerhedsforskning af fælles interesse og eventuelt planlægge og tilrettelægge de enkelte fælles forskningsopgaver. Til et sådant kontaktorgan bør udpeges repræsentanter fra trafikforskningsorganerne i de berørte lande, ligesom Nordisk Trafikikkerhedskomiteé bør repræsenteres. En grundforudsætning for et fremtidigt frugtbart samarbejde er imidlertid, at de fornødne midler stilles til rådighed i samtlige lande.

Under henvisning til det foran anførte skal vi derfor foreslå,

at Nordisk Råd henstiller til regeringerne at foretage en undersøgelse af mulighederne for gennem et samarbejde at effektivisere bekæmpelsen af færdselsulykker, herunder hensigtsmæssigheden af at oprette et nordisk kontaktorgan til at planlægge forskningsarbejdet m. m.

Stockholm, den 15. januar 1965

Leif Cassel

Svend Horn

Harry Klippenvåg

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****Nordiskt trafiksäkerhetsmöte:**

Vid mötet den 31 maj och den 1 juni 1965 i Helsingfors redogjordes för och diskuterades den forskning och de undersökningar på området, som utförts i de nordiska länderna efter mötet i december 1962 på Højstrups gård i Danmark.

Trafiksäkerhetsforskningen spänner över flera vetenskapliga fält, medicinen, psykologien, väg- och fordonstekniken, stadsplaneringen samt statistiken, och detta förhållande föreligger vid praktiskt taget alla problem inom trafiksäkerhetsområdet. Detta innebär, att trafiksäkerhetsforskningen kräver ett grupparbete inom en vid ram. De svårigheter man — åtminstone hittills — ställts inför, då man gått att lösa trafiksäkerhetsproblem, har sammanhängt med att man bortsett från problemens komplexitet och därmed från problemens tvärvetenskapliga karaktär. Man underströk därför vid mötet nödvändigheten av att hänskjuta vederbörande problem till sådana vetenskapliga arbetsgrupper, som kan gå till verket med förståelse och respekt för varandras sakkunskaper.

Vid mötet överlades också om möjligheterna att upprätta inte blott forskningsprogram för varje nordiskt land utan också ett gemensamt aktionsprogram med försök till uppdelning länderna emellan av de särskilda forskningsuppgifterna. En sådan uppdelning skulle, menade man, medverka till att dels förhindra dubbelarbete och dels effektivisera den nordiska trafiksäkerhetsforskningen.

Man pekade allmänt på svårigheterna att upprätta mera långsiktiga forskningsprogram, och motiverade detta med att den grundläggande överblicken över hela trafiksäkerhetsfältet ännu icke föreligger. Enighet konstaterades emellertid därom, att varje land skulle utarbeta program för trafiksäkerhetsforskning, i varje fall för en period omfattande de närmaste 3 å 4 åren. När sådana program föreligger, skulle nästa nordiska möte enligt Nordiska rådets rekommendation äga rum bland annat då för att söka åstadkomma ett gemensamt aktionsprogram.

Deltagarna underströk slutligen samstämmigt den fundamentala betydelse-

sen av en fortsatt förstärkning av resurserna för trafiksäkerhetsforskningen i de nordiska länderna.

Helsingfors den 1 juni 1965

För Transportforskningsudvalget

Poul Vedel

För statens trafiksäkerhetsråd

Hans Hansson

För Transportekonomisk institut

Nils Skarra

För TALJA

Arno Linnoila

D a n m a r k:

Justitsministeriet:

— -- — skal justitsministeriet udtale følgende:

1. Der findes ikke for tiden nogen permanent transportforskningsorganisation i Danmark. Et midlertidigt udvalg — transportforskningsudvalget — der har fungeret siden 1958, og som i et vist — ret begrænset — omfang har foretaget undersøgelser inden for transportforskningen, herunder af trafik-sikkerhedsspørgsmål, har imidlertid for nylig i en betænkning (nr 372/1965) fremsat forslag om den fremtidige transportforskning og dens organisation. Et flertal i udvalget har foreslået etableret et transportforskningslaboratorium med 2 afdelinger, én for vejtrafiksikkerhedsforskning og én for andre forskningsfelter.

2. En væsentlig opgave for et eventuelt sådant transportforskningslaboratorium vil være at holde sig à jour med udenlandske, i første række nordiske forskningsresultater, og det må være en selvfølge, at transportforskningsopgaver, herunder vedrørende trafiksikkerheden, iværksættes under hensynet til i udlandet — navnlig det øvrige Norden — foretagne, igangværende og planlagte undersøgelser på tilsvarende områder.

Det må endvidere antages, at et egentligt samarbejde mellem de nordiske trafiksikkerhedsforskningsorganer med hensyn til valg af forskningsobjekter og undersøgelsesmetoder vil forøge effektiviteten af trafiksikkerhedsforskningen og derved bidrage til en effektivere bekæmpelse af færdselsulykkerne.

3. Det midlertidige transportforskningsudvalg har i et vist omfang deltaget i et samarbejde vedrørende trafiksikkerhedsforskning med tilsvarende organer i det øvrige Norden, og dette samarbejde vil fra dansk side kunne udbygges væsentligt med etableringen af et transportforskningslaboratorium som det foreslåede.

4. Et samarbejde vedrørende trafiksikkerhedsforskningen vil som hidtil kunne etableres uformelt gennem jævnlige kontakter mellem de organer, der

driver trafikikkerhedsforskning, eller gennem oprettelse af et formelt kontakt- eller samarbejdsorgan, jfr. herved de forslag, der er fremsat i betænkningen om transportøkonomisk forskning i Norden (NU 1965: 1). Justitsministeriet kan tiltræde, at det nærmere overvejes, hvilke former for nordisk samarbejde der bør etableres inden for trafikikkerhedsforskningen. En stillingtagen til de fremtidige samarbejdsformer fra dansk side må dog antagelig afvente gennemførelse af planerne om etablering af et permanent dansk transportforskningsorgan.

5. Man går ud fra, at rekommandationsforslaget alene angår trafikikkerhedsforskning, men gør opmærksom på, at forslaget konklusion er langt videregående, jfr. ordene: »muligheden for gennem et samarbejde at effektivisere bekæmpelse af færdselsulykker . . .»

København, den 5. maj 1965

P. m. v.

Vilhelm Boas

Niels Madsen

Ministeriet for offentlige arbejder:

Danmark kan på linje med Norge og Sverige tiltræde, at der etableres et nordisk samarbejdsudvalg vedrørende trafikikkerhedsforskning, bestående af 2 repræsentanter fra hvert land. Det er herved en forudsætning, at eventuelle sekretariatsopgaver i forbindelse med udvalgets arbejde går på skift mellem medlemslandene, og at hvert land bærer udgifterne ved sine medlemmers deltagelse i samarbejdet, således at der ikke oprettes noget selvstændigt organ til varetagelse af sekretariatsmæssige og lignende funktioner.

København, den 17. september 1965

(Sign.)

Undervisningsministeriet har i skrivelse den 12 oktober 1965 förklarat sig icke ha några invändningar att göra mot medlemsförslaget.

Indenrigsministeriet:

— — — skal man efter stedfunden brevveksling med sundhedsstyrelsen meddele, at indenrigsministeriet kan anbefale medlemsforslaget under henvisning til de store menneskelige og økonomiske interesser, der er forbundet med spørgsmålet om en nedbringelse af antallet af færdselsulykker, og

det samfundsmæssige problem, som belastningen af sygehusvæsenet med trafikskadede udgør.

København, den 23. april 1965

P. m. v.

E. b.

Lustrup

F i n l a n d:

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena:

I enlighet med förordningen den 29 februari 1952 om trafiksäkerhetsmyndigheten är trafiksäkerhetsväsendet underordnat ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena och trafiksäkerhetsväsendets högsta ledning och dess verkställighet ankommer på vägtrafikavdelningen (avdelningen för automobilärenden) vid ministeriet. Det åligger den statliga trafiksäkerhetsmyndigheten att verka såsom centralorgan för myndigheternas och enskildas trafiksäkerhetsarbete och i detta syfte skall den följa med och främja bl. a. arbetet för undersökning av trafikolyckor. Statens trafiksäkerhetsmyndighet biträdes av en rådgivande kommission. I enlighet med förordningen har kommissionens uppgifter anförtrotts Olycksfallsskyddet r. f.:s trafiksektion eller TALJA, som handhar trafiksäkerhetsarbetets praktiska åtgärder och utför undersökningsverksamhet, som ansluter sig till arbetet för trafiksäkerheten.

Vägtrafikavdelningen anser det vara viktigt att det nordiska samarbetet utvidgas även i fråga om undersökningar av trafikolyckor och särskilt beträffande utredningarna av orsakerna till trafikolyckor. Då TALJA hos oss redan utför arbete för undersökning av trafikolyckor och är medlem i Nordiska Trafiksäkerhetskommittén, och sålunda samarbetar med de övriga nordiska länderna i vissa till trafiksäkerheten anslutna frågor, anser vägtrafikavdelningen den bästa lösningen vara, att detta organs arbete utvidgas och utvecklas i och för åstadkommande av ett fastare samarbete de nordiska länderna emellan.

Helsingfors den 27 mars 1965

Chefen för vägtrafikavdelningen

Regeringsråd *Mauno Satuli*

Trafikförsäkringsföreningen:

I vårt land forskas och omhänderhas trafiksäkerhetsarbetet av Olycksfallsskyddet r. f.:s trafiksektion TALJA, vilken organisation för sitt arbete erhåller medel, vilka insamlas av motorfordonsägarna i form av en på förhand bestämd procent av trafikförsäkringspremierna.

Det nordiska samarbetet i sin nuvarande form har redan fått en god början. Statistiken för trafikolyckorna visar en skrämmande kurva, varför vi anser skäl föreligga för intensifieringen av trafiksäkerhetsarbetet såväl som av den förutsatta forskningsverksamheten.

Med anledning av ovannämnda, betraktar Trafikförsäkringsföreningen det nu gjorda initiativet för ändamålsenligt.

Helsingfors den 18 mars 1965

Trafikförsäkringsföreningen

Iikka Honkajuuri

Centralorganisationen för trafiksäkerhetsarbetet (TALJA):

Det nordiska samarbetet på trafiksäkerhetsforskningens område har på basen av nu gällande praxis fått en god start. Det vore dock otvivelaktigt till fördel, om ett fastare samarbetsorgan kunde fås till stånd. Initiativtagarnas förslag om att Nordiska trafiksäkerhetskommittén skulle tjäna som exempel vid upprättandet av ett permanent kontaktorgan finner vi välmotiverat.

Genom ett intimare samarbete kan forskningen beträffande orsakerna till trafikolyckorna avsevärt samordnas i de nordiska länderna. Man måste emellertid utgå från att en total forskning rörande orsakssambanden vid trafikolyckor är omöjlig att genomföra inom ramen för en enda forskning. Fördelas de respektive detaljundersökningarna på de olika länderna, kan emellertid så småningom det bästa resultatet uppnås. En utvidgad forskningsverksamhet samt upprättandet av ett fast samarbetsorgan kräver dock medel, som åtminstone inte för Finlands vidkommande ännu anvisats i tillräcklig mån.

Helsingfors den 17 mars 1965

TALJA

Verkställande direktör *Arno Linnoila*

Suomen kuorma-autoliitto r. y. (Finlands lastbilsförbund):

— — — — —

Såsom man i det ovannämnda förslaget konstaterar, har frågan om trafik-säkerheten blivit mer och mer brännande, då trafiken ständigt ökar i de nordiska länderna. Antalet trafikolyckor stiger stadigt och de av trafikolyckorna förorsakade ekonomiska skadorna uppgår till stora summor. Allt tänkbart borde således göras för att åstadkomma en förbättring i den här grava situationen, för att motverka ökningen av antalet olyckor och deras påföljder. Följaktligen anser vi, att undersökningen inom den i förslaget framförda saken skall gemensamt utföras mellan de nordiska länderna och att nordiska kontaktorgan skall grundas för att planlägga forskningsarbetet m. m. Vi anhängar sålunda medlemsförslaget — — —.

Helsingfors den 14 maj 1965

Suomen kuorma-autoliitto r. y.

Kaarlo Aitamäki

Toivo Ruotsalainen

N o r g e**Samferdselsdepartementet:**

Medlemsförslaget har vært forelagt *Vegdirektøren* som i brev av 17. mars 1965 har utfalt:

Spørsmålet om organisering av trafikksikkerhetsforskning i Norge er behandlet i Stortingsmelding nr. 83 for 1961—62. I meldingen tok Justisdepartementet i samråd med bl. a. Samferdselsdepartementet opp spørsmålet om et særskilt råd for trafikksikkerhetsforskning. Departementet fant at man med et eget *forskningsutvalg for trafikksikkerhet*, samt Landsrådet for Trygg Trafikk som opplysningsorgan m. v., og et samarbeidsutvalg mellom Justis- og Samferdselsdepartementene og Trygg Trafikk skulle ha et tilstrekkelig utbygd apparat til å ta seg av de spørsmål som gjelder trafikksikkerheten. Man viser forøvrig til meldingen side 33—35. Departementets forslag fikk Stortingets tilslutning.

Vegdirektoratet har seinere tatt opp det forberedende arbeid når det gjelder etablering av det nevnte forskningsutvalg. Til dekning av de foreløpige utgifter, er det i Samferdselsdepartementets budsjett for terminen 1965 under kap. 1365 ført opp kr. 50 000.

Vegdirektoratet vil om kort tid fremme forslag til departementet om oppnevning av forskningsutvalget.

Som det går fram av det som er nevnt ovenfor, er man her i landet foreløpig bare kommet til et forberedende stadium når det gjelder en organisert trafikksikkerhetsforskning.

For tiden har man således ikke tilstrekkelig materiale til å uttale seg om hvilken verdi et nordisk kontaktorgan kan ha for forskningsarbeidet.

Inntil videre synes det derfor å være mest tjenlig at man stiller seg avventende til medlemsförslaget.

Det kan også være grunn til å regne med at man for Norges vedkommende i første omgang vil være tilstrekkelig dekket med internasjonal kontakt i forskningsarbeidet ved det sekretariat som man har forutsatt skal opprettes for forskningsutvalget.

Samferdselsdepartementet vil for sitt vedkommende gjerne få komme tilbake til spørsmålet i forbindelse med behandlingen av innstillingen fra Nordisk Transportforskningskomité om transportøkonomisk forskning i Norden. Denne innstilling omhandler i en viss utstrekning også trafikksikkerhetsforskning. Innstillingen er sendt de interesserte institusjoner til uttalelse med frist til 1. mai i år.

Oslo, 20. april 1965

Erik Himle

John H. Paxal

Samferdselsdepartementet anser det ønskelig at det opprettes et særskilt nordisk kontaktorgan for trafikksikkerhetsforskning.

Det vil i nær fremtid bli oppnevnt et utvalg for trafikksikkerhetsforskning i Norge, og det vil være hensiktsmessig at dette utvalg blir representert i et nordisk samarbeidsutvalg for trafikksikkerhetsforskning.

Oslo, 29. juni 1965

Erik Himle

John H. Paxal

S v e r i g e

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen:

Ett fast organiserat samarbete mellan de nordiska länderna på trafiksäkerhetsforskningens område skulle utan tvekan kunna vara värdefullt för vårt lands vidkommande, dels mot bakgrunden av den pågående likriktningen av trafikreglerna inom Norden, dels emedan likheterna dessa länder emellan med avseende på klimat m. m. torde vara mera påfallande än skillnaderna i dessa hänseenden.

Styrelsen vill i detta sammanhang dels erinra om det arbete, som bedrivs genom Nordiska vägtekniska förbundet, som genom ett antal tekniska utskott behandlar frågor, i vilka trafiksäkerhetsaspekten är mer eller mindre involverad, dels framhålla att trafiksäkerhetsforskningens organisation inom landet diskuteras inom den av Kungl. Maj:t den 28. 2. 1964 tillsatta transportforskningsutredningen. Utan att därmed på något sätt föregripa vad

nämnda utredning kan komma att föreslå, vill styrelsen framhålla att statens trafiksäkerhetsråd torde vara det organ, som från vårt lands sida är bäst ägnat att ingå i det i medlemsförslaget nämnda kontaktorganet.

Stockholm den 27 april 1965

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen

Gustav Ekberg

O. Nellborn

Statens trafiksäkerhetsråd:

I anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 7/1959 till regeringarna att medverka till uppbyggnaden av planmässig trafiksäkerhetsforskning och i samband därmed föranstalta om organiserat samarbete på detta område bestämde representanter för regeringarna den 7 november 1959, att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål. Det i detta sammanhang närmast ansvariga organet i Sverige är statens trafiksäkerhetsråd. Detta råd arrangerade redan i februari 1960 ett möte i Stockholm för representanter för vederbörande organ i de nordiska länderna dels för orientering om pågående trafiksäkerhetsforskning i dessa länder och dels för planläggning av den beslutade samordningen. Därefter hölls i samma syfte ett möte i december 1962 å Højstrup gård utanför Helsingør. Sedan anordnade trafiksäkerhetsrådet ett informationsmöte i Stockholm i maj 1964, där redogörelser lämnades för utförd och pågående trafiksäkerhetsforskning i Sverige. I detta möte deltog bland andra företrädare för trafiksäkerhetsforskningen i de nordiska länderna. Nästa möte rörande nordisk trafiksäkerhetsforskning är utsatt att hållas i Helsingfors i juni 1965. Slutligen må nämnas, att forskare från de olika länderna sammanträtt vid skilda tillfällen för att dryfta forskningsprojekt och metodfrågor.

Såsom framgår av det remitterade medlemsförslaget har de organ i de nordiska länderna som sysslar med trafiksäkerhetsupplysning och propaganda bildat ett särskilt samarbetsorgan, Nordiska trafiksäkerhetskommittén. Vid denna kommittés möten, som hålles regelmässigt en gång om året, har den nordiska trafiksäkerhetsforskningen fortlöpande redovisats och diskuterats.

Av det sagda torde framgå, att kontakterna mellan forskningsorganen och de enskilda forskarna i våra nordiska länder ganska snart efter rekommendationens tillkomst etablerades och att de därefter upprätthållits i tillfredsställande omfattning. Trafiksäkerhetsforskningen har emellertid endast i begränsad utsträckning kunnat planeras och utföras efter ett program baserat på de olika ländernas önskemål och behov. Detta beror enligt trafik-

säkerhetsrådets mening mera på att denna forskning är förhållandevis ny i våra länder och att man ännu icke överallt hunnit skapa erforderliga organisatoriska och ekonomiska resurser för denna forskning. Det påtalade förhållandet beror mindre på att ett särskilt kontaktorgan för ändamålet icke funnits under den gångna tiden.

Trafiksäkerhetsforskningen är nu relativt väl i gång i våra länder och sannolikheten torde starkt tala för att den kommer att successivt tilldelas större resurser. Ett samarbete länderna emellan för gemensam planering och för lämplig fördelning av arbetsuppgifterna blir därför allt angelägnare. Enligt trafiksäkerhetsrådets mening skulle detta samarbete väsentligt underlättas, därest ett särskilt nordiskt kontaktorgan inrättades. Ett sådant organ kunde — åtminstone till en början — bestå av ordföranden och den verkställande tjänstemannen i de respektive organen för trafiksäkerhetsforskning. Erforderligt sekretariat torde kunna tillhandahållas av det land, som den fungerande ordföranden i kontaktorganet tillhör.

Trafiksäkerhetsrådet tillstyrker alltså det remitterade medlemsförslaget.

Stockholm den 3 maj 1965

På statens trafiksäkerhetsråds vägnar

Hans Hansson

Statens högertrafikkommision har i skrivelse den 6 maj 1965 med hänvisande till den vetenskapliga arbetsgruppens yttrande (se nedan) förklarat sig instämma i medlemsförslaget.

Statens högertrafikkommisions vetenskapliga arbetsgrupp:

— — — vill anföra följande:

1. Enligt arbetsgruppens bedömning finns starka skäl som talar för ett gemensamt nordiskt kontaktorgan i frågor som gäller trafikforskning under förutsättning att detta organ ges ekonomiska och personella resurser för ett effektivt arbete. De grundläggande trafiksäkerhetsfrågorna vad avser t. ex. utbildning, upplysning och propaganda, trafikövervakning, lagstiftning är eller kommer i stort att bli mycket likartade i alla länder, även om vissa problem fortfarande kommer att vara mer eller mindre lokalt betingade. Det finns därför all anledning att genom ett permanent kontaktorgan effektivisera det nordiska samarbetet i dessa frågor.

2. Det är emellertid knappast troligt att detta kontaktorgan i egentlig mening kan planlägga eller sätta upp gemensamma program för trafikforskningen — åtminstone inte till att börja med. Detta hänger bland annat samman med den åtminstone för Sveriges del mycket påtagliga svårigheten att få kompetenta forskare som ägnar sig åt trafiksäkerhetsforskning som hel-

tidssyssla. Rekryteringsfrågorna måste bedömas bli ett akut problem för ett internordiskt kontaktorgan även i den meningen att man för att nå resultat åtminstone på lång sikt bör inrikta sig på att till sig knyta en mycket kvalificerad medarbetarstab med representanter för olika områden inom trafik-säkerhetsforskning. Betingelser måste sålunda skapas -- organisatoriskt, ekonomiskt och på andra sätt för att locka kompetenta forskare som på hel-tid vill ägna sig åt trafikforskning.

3. En viktig uppgift för ett internordiskt kontaktorgan bör vara att snabbt och effektivt distribuera information om aktuella och planerade forskningsprojekt mellan forskare och forskargrupper i de nordiska länderna. Där-jämte bör denna institution så fullständigt som möjligt ta in information om pågående och planerad verksamhet i länder utanför de nordiska samt också lämna information till dessa länders kontaktorgan om den forskning som bedrivs i de nordiska länderna. För arbetsgruppens medlemmar som dagli-gen konfronteras med dessa informationsproblem framstår en rationell lös-ning av denna uppgift som utomordentligt angelägen. Enskilda forskare och forskargrupper skulle i mycket hög grad vara betjänta av den informations-service som ett gemensamt kontaktorgan skulle kunna erbjuda om detta kontaktorgan ges en effektiv organisation och tillräckliga resurser i övrigt. Det förefaller i högsta grad rationellt att detta problem löses på en gemen-sam nordisk basis.

4. Trafikforskning är att betrakta som tillämpad forskning; resultaten skulle kunna omsättas i åtgärder för ökad trafiksäkerhet. Som en följd av att de grundläggande problemen är gemensamma följer också att forsk-ningsresultaten bör kunna utnyttjas över gränserna. Ett gemensamt forum för kommunikation och diskussion kan underlätta steget från forsknings-resultat till trafiksäkerhetsåtgärd. Detta är ofta nog ett besvärligt problem där forskare och trafikvårdande myndigheter har att gemensamt överlägga. Det förefaller mycket rimligt att ett nordiskt utbyte på denna punkt skulle gagna trafiksäkerhetsarbetet.

Som framgår av ovanstående vill högertrafikkommissionens vetenskapliga arbetsgrupp varmt tillstyrka att ett nordiskt kontaktorgan för samordning av trafiksäkerhetsforskning upprättas. Vi vill dock betona vikten av att detta kontaktorgan förses med personella och ekonomiska resurser som svarar mot de kvalificerade arbetsuppgifter på olika områden som här blir aktuella.

Stockholm den 27 april 1965

Statens högertrafikkommissions vetenskapliga arbetsgrupp

Mats Björkman

Ordförande

Anders Englund

Sekreterare

Svenska försäkringsbolags riksförbund:

I det ifrågavarande medlemsförslaget har rådsmedlemmarna Leif Cassel, Svend Horn och Harry Klippenvåg erinrat om att Nordiska rådet i rekommendation nr 7/1959 anbefallt regeringarna att upptaga samarbete inom området för trafiksäkerhetsforskning. Därefter hade även samarbete upptagits mellan de nationella organ som handlägger hithörande frågor. Vidare har förslagsställarna framhållit att de nationella organen för upplysning och propaganda inom trafiksäkerhetsområdet slutit sig samman i den Nordiska trafiksäkerhetskommittén. Förslagsställarna har funnit det igångsatta samarbetet särdeles värdefullt men har uttalat den uppfattningen att tiden är mogen att överväga ett fastare organisatoriskt samarbete genom inrättandet av ett nordiskt kontaktorgan med uppgift att upprätta ett program för trafiksäkerhetsforskning och eventuellt planlägga och tillrättalägga enskilda forskningsuppgifter. I ett sådant kontaktorgan bör enligt förslagsställarnas mening ingå representanter för de berörda ländernas trafikforskningsorgan och för den Nordiska trafiksäkerhetskommittén. Som skäl för angivna förslag har förslagsställarna särskilt framhållit att Sverige år 1967 skall övergå till högertrafik och att de nordiska länderna inom de närmaste åren kan förväntas få en gemensam trafiklagstiftning.

Riksförbundet vill som sin mening uttala att varje rimlig åtgärd för främjande av trafiksäkerheten bör vidtagas. För att nå detta syfte erfordras bl. a. ingående forskning om orsakerna till trafikolyckor av olika slag och om de faktorer som påverkar skadornas omfattning och svårighetsgrad. Åtskilligt synes tala för att problemställningarna inom dessa områden överväges gemensamt inom Norden, eftersom de torde vara tämligen likartade i de skilda nordiska länderna. Riksförbundet vill med hänsyn härtill tillstyrka, att Nordiska rådet i enlighet med medlemsförslaget hemställer hos de nordiska regeringarna om undersökning rörande lämpligheten av att inrätta ett nordiskt kontaktorgan med ovan angivna uppgifter.

Stockholm den 29 april 1965

Svenska försäkringsbolags riksförbund

Pehr Gyllenhammar

Styrelsens förste vice ordförande

Erik Bendz

Verkställande
direktör

Kungl. automobil klubben (KAK) och Motormännens riksförbund (M):

Redan nu upprätthålles kontakt mellan forskningsorgan och enskilda forskare i de nordiska länderna och bl. a. har vid Nordiska vägtrafikkommitténs sammanträden regelmässigt lämnats orientering om trafiksäkerhetsforskning i de olika länderna. Däremot har trafiksäkerhetsforskning hittills endast i mycket begränsad utsträckning kunnat planeras och utföras efter ett gemensamt program. I och med att denna forskning i de olika länderna får större resurser och kan omspanna vidare områden, blir emellertid ett sådant samarbete allt mera aktuellt och borde kunna bidra till ett rationellare utnyttjande av tillgängliga forskningsresurser.

KAK och M tillstyrker därför förslaget.

Stockholm den 29 april 1965

Kungl. automobil klubben

Motormännens riksförbund

Bengt Persson

Nils Ahlgren

Tf generalsekreterare

Verkst. direktör

Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF):

Arbetet med att söka komma till rätta med det mycket svåra samhällsproblem som trafikolyckorna utgör bedrivs efter många olika linjer. Ett betydande arbete nedlägges av vägbyggnadsmyndigheterna och polisen i alla länder med högt utvecklade motortrafik. Vidare bedriver bilfabrikanterna världen över ett relativt omfattande arbete för att göra fordonen trafiksäkrare. Det finns även i alla länder med högt utvecklade motortrafik särskilda organ eller organisationer för bedrivande av upplysning och information till trafikanterna för att på den vägen söka åvägabrinda ökad trafiksäkerhet. Vissa undersökningar som NTF nyligen företagit visar, att trafikupplysningen i Västeuropa i sina huvuddrag är en frivillig verksamhet med stöd av statsmakterna och trafikförsäkringsföretagen. Samtliga organisationer som arbetar med trafikantupplysning lägger avgörande vikt vid trafikundervisningen i skolorna och vid körkortsutbildningen.

Trafikantupplysning i vidaste mening eller vidareutbildning av motorförare och andra trafikanter är en grannliga och svår uppgift. Tidigare inefattade denna trafikantupplysning i mycket stor utsträckning endast allmänna fraser och uppmaningar, delvis beroende på att någon som helst vetenskaplig forskning inte fanns för att underbygga mera konkreta informationer till trafikanterna. En annan svårighet för upplysningsarbetet är att i praktiken alla människor är trafikanter och därigenom kommer varje per-

son att ha åsikter om trafikproblemens lösande. Dessa åsikter varierar ofta avsevärt.

Något som länge försumrats är forskning rörande trafikolyckorna och deras orsaker. Denna forskning startade i vårt land först i början av 1950-talet. Emellertid har denna forskning kommit väl i gång och värdefulla resultat har kommit fram av denna verksamhet, som främst omhänderhas av statens trafiksäkerhetsråd. Rådets forsknings- och undersökningsresultat har varit betydelsefulla för NTF:s verksamhet. Det är enligt NTF:s uppfattning nödvändigt att stödja informationsverksamheten på vetenskaplig forskning.

NTF får sålunda tillstyrka det framlagda medlemsförslaget om samordnad planläggning av den nordiska trafiksäkerhetsforskningen.

Stockholm den 29 april 1965

Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande

Hugo Hellqvist

Alvar Thorson

BILAGA 2

PM om forskning för trafiksäkerhet

(Av kanslichefen Hans Hansson, statens trafiksäkerhetsråd, Stockholm)

Vad menas egentligen med trafiksäkerhet? Det är tyvärr inte detsamma som ett tillstånd på våra vägar och gator, där inga som helst händelser med skada på person och egendom inträffar, alltså inget fullständigt idealtillstånd. Vi kommer alltid att få finna oss i att — som vi kallar det — trafikolyckor inträffar.

En praktiskt godtagbar definition — en aning flytande men det hör det praktiska till — en sådan definition skulle väl vara så här: trafiksäkerhet kan anses råda, då alla riktigt underbyggda, praktiskt genomförbara åtgärder i säkerhetsfrämjande syfte satts in och får verka så länge de har effekt; en bättre effekt än andra åtgärder, som står till buds. Så är det klart, att olika åtgärder får sättas in allteftersom trafikförhållanden, som kan påverka säkerheten, växlar.

Kan vi i dag slå oss till ro med att påstå, att vi har en acceptabel trafik-säkerhetssituation? För visso inte. Jag skall inte försöka göra detta sannolikt, med att återge dagens olyckssituation i siffror, som är känd för detta sakkunniga auditorium; och inte heller trösta med att trafikintensiteten under senare år ökat mer än olyckstalen, de absoluta olyckstalen.

Ett gott exempel på, att vi inte är tillfreds med situationen är, att vi på alla håll och kanter söker förbättra den. Vi måste alltså öka säkerheten för våra medborgare, då de förekommer ute i trafiken.

Vad jag nu sagt gäller inte bara vårt land utan alla länder med motortrafik av någon betydelse.

Hur skall då detta förbättringsarbete gå till? Hittills har ett stort och betydande arbete lagts ner i detta syfte. Vägnätet har successivt förbättrats, bilarna har i vissa avseenden gjorts säkrare och trafikdugligare, och man har förbättrat undervisningen vid motorförarutbildningen och i skolorna och mycken möda har lagts ner på upplysning och propaganda för en bättre trafikultur. Allt detta arbete och alla dessa ansträngningar har i stor utsträckning varit baserade på erfarenhetsmässiga åsikter om lämpliga trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder. En väsentlig del av detta trafiksäkerhetsarbete har utan tvivel varit gagnarikt. Utan detta skulle helt säkert situationen varit dystrare än vad den är i dag. Men de åtgärder som vidtagits eller i varje fall många av dem är sådana som varit mer eller mindre självklara men som i många fall bort vidtagas på ett mycket tidigare stadium, om man från början insett vad motortrafiken skulle medföra på den negativa sidan.

Men vi hyser en stark tvekan om, att man kommer mycket längre på denna väg. Vi måste tränga in i trafiksäkerhetens problem, och på den vägen finna lämpliga åtgärder. Hur gör man då det? Jo, då sätter man i gång och bedriver forskning för ökad trafiksäkerhet. Forskning i detta sammanhang är ingen märkvärdigare verksamhet, än att man genom den söker vinna grundlig upplysning och kunskap om trafikolyckorna och deras orsaker. Krav på vetenskaplig metodik och systematik är naturligtvis då med i bilden.

I skeendena i trafiken agerar — så långt är vi väl alla med — de tre faktorerna människan-trafikanten, vägen och fordonet. Alla tre är verksamma vid de allra flesta olyckorna i trafiken. Det kan naturligtvis bli jordbävning, så att en väg eller bro brister, och en till synes frisk människa kan få hjärtslag vid ratten. Det är emellertid sällan.

Ett studium av ett olycksförlopp bör alltså utföras av folk, som är sakkunniga — sakkunniga i detta ords mest kvalificerade mening — i fråga om människa, väg och fordon. Trafiksäkerhetsforskningen berör alltså flera vetenskapliga discipliner. Här föreligger typiska tvärvetenskapliga problem. De sakkunskaper, som är aktuella, är främst psykologi, medicin, väg- och fordonsteknik, och så är statistiken även här en högst nödvändig stödvetenskap.

Verklig trafiksäkerhetsforskning och med det menar jag en gruppforskning, som berör såväl människan som vägen och fordonet — en sådan forskning är minsann inte ålderstigen, vare sig här eller i andra länder.

Väl har forsknings- och undersökningsverksamhet bedrivits inom de väg-

och fordonstekniska områdena, men människan och hennes möjligheter att klara sig helskinnad *i och ut ur* trafiken har länge i högst blygsam utsträckning varit föremål för ett vetenskapligt studium. Detta sammanhänger bl. a. med att den vetenskap, som kan göra stora insatser här, är relativt ung — psykologien.

Vetenskap och forskning, ja kanske många säger: vad är det för konstigheter i det här sammanhanget. Jag kör min bil och jag har lärt att köra den och jag klarar mig bra. Det här med vetenskap och forskning passar inte in i det vardagliga sammanhanget. De där sakerna, de får väl bedrivas och trivas, där man studerar sjukdomsorsaker, världsalltets gåtor och allt sådant där mer eller mindre besynnerligt, men vad är det för märkvärdigt med trafiken? Vi får väl svara — Ja, det är bara det märkvärdiga med trafiken, att dess problem ur säkerhetssynpunkt är lika svårlösta som många andra av de problem, som man brottas med vid de vetenskapliga institutionerna.

Det är dessvärre så, att människan-trafikanten har ett ganska lågt prestationstak, då det gäller för henne att klara sig i vår mer och mer komplicerade motortrafik. Det finns förstås en del super-gossar, som i varje fall tror sig klara alla situationer, även om de har som det heter spiken i botten för det mesta för att utnyttja kraften under plåten. Det är möjligt, ja kanske t. o. m. troligt, att de är bättre — nej förlåt — skickligare än många andra bilförare. Jag vill emellertid i all anspråkslöshet ge var och en av dem ett råd, detsamma som slaven viskade i triumfatorns öra: Kom ihåg att du är dödlig. — Det finns gott om prejudikat i trafiken.

Alltså: trafiksäkerhetsforskningen skall inriktas på att söka skapa sådana förhållanden i trafiken (i fordonet och såvitt gäller vägmiljön), att trafikanten kan förekomma där på ett sådant sätt, att säkerheten får bedömas vara god.

Den erforderliga forskningsverksamheten för att nå detta tillstånd startade här i Sverige i början av 1950-talet, och den omhänderhas under kommunikationsdepartementet av statens trafiksäkerhetsråd.

Det var att börja från början, och det väsentligaste var och är att få till stånd ett förtroendefullt, ett prestigelöst samarbete mellan representanter för de olika sakkunskaper, som skall till för att tränga in i problemen kring trafikolyckorna. Från och med den 1 juli i år står fem forskartjänster till rådets förfogande, en inom vardera psykologien, medicinen, vägtekniken och statistiken. Det är vi mycket glada för. Dessa forskare skall var och en tillhöra sin institution — alltså inte vara anställda direkt vid trafiksäkerhetsrådet — och forska inom sitt specialområde, men de skall också arbeta samman — alla fem — med komplexa problem, som påvisats och påvisas vid rådets undersökningar och analyser, men naturligtvis också med problem, som presenteras i dessa forskares egen verksamhet. Vi väntar oss mycket av deras arbete. Vi hoppas, att denna arbetsgrupp skall bli

ett forum för diskussion och lösning av de spörsmål av trafiksäkerhetsnatur som ligger inom de psykologiska, medicinska och tekniska områdena.

Jag skall nu i korthet redovisa några av de resultat, som trafiksäkerhetsrådet och av rådet understödda forskare kommit fram till.

Först vill jag då erinra om rådets studier av olika olyckstyper och deras inbördes frekvens. Dessa studier var väl de första här i landet, som presenterade tillförlitliga bilder av vad som händer och sker i trafiken och som lade en första grund för orsaksforskningen.

Det mest uppseendeväckande var att single-olyckor — olyckor för bilar ensamma på vägen — är mer än 25 % — 1/4 — av alla olyckor på landsbygden. Om alltså bilförare, när de är ensamma på vägen, visade det ansvar, det omdöme och den hänsyn — just vad NTF propagerar för, — om de gjorde det, skulle alltså en väsentlig del av olyckorna försvinna. Det anmärkningsvärda är att single-olyckor inte sällan händer på goda raka vägar. Men sådana vägar inbjuder tyvärr den mindre omdömesgille till för hög fart.

Förresten är vanliga mötesolyckor — två bilar möts och något händer — också 25 % av samtliga olyckor. Det är här — liksom vid singleolyckor — så, att man ofta kör för fort efter de förhållanden, som är för handen.

Man har trott, att olyckor i samband med omkörning är en stor olyckstyp. De är emellertid 4—6 % av samtliga olyckor. Detta gäller fortfarande utanför tätorterna och allt är rikssiffror.

Olyckor i samband med utfart på huvudled är dessbättre en mycket liten grupp — 2 % av samtliga olyckor på landsbygden.

En faktor som starkt påverkar trafiksäkerheten eller trafikosäkerheten — om man så vill — här uppe i Norden, det är väderleken. Det är klarlagt, att risken för trafikolycka är vid vinterväglag inom slättområde dubbelt så stor som vid sommarväglag inom sådant område. Vad gäller bergsområde är risken på vinterväg 4—5 gånger större än vid sommarväglag i samma område. Nöjeskörningar och inte helt nödvändiga körningar bör undvikas på vintern i så stor utsträckning som möjligt. Järnvägsvagnarna t. ex. håller sig mycket ofta på rälsen. Detta som en parentes, men en väsentlig sådan.

Ett utmärkt vapen mot felaktigt beteende i trafiken är polisövervakning. Vi har konstaterat genom fältstudier, att även en relativt liten förstärkning av övervakningsapparaten har en högst välgörande effekt på olyckstalen. I den offentliga trafiksäkerhetsdebatten är man rörande enig om att övervakningen måste förstärkas. Det fåtal, som fortfarande kämpar emot tillfälliga hastighetsbegränsningar, ropar på mer polis i stället för hastighetsbegränsningar. Men kanske tillfälliga hastighetsbegränsningar + förstärkt övervakning har en ännu större effekt. Vi skulle kanske pröva.

Hastighetsbegränsningar ja, de har alltsedan de infördes julen 1960 haft en mycket god verkan.

Ett människoliv räddas på två hastighetsbegränsningsdagar. Man kan lätt räkna ut hur många, som går omkring livs levande tack vare hastighetsbegränsningarna. Det är vid det här laget 160 personer. Hade man vetat vilka de var, så skulle det vara något särdeles att visa upp dem i till ex. Hylands hörna. Kanske eller rättare troligtvis skulle där finnas några hårda motståndare till den åtgärd, som räddat dem in i hörnan.

Olyckor med svår personskada går vid hastighetsbegränsningar ner med 25 %. Singleolyckor sjunker med 25 % osv., osv.

Därtill kommer, att dessa begränsningar har helt försumbara negativa verkningar.

På tal om hastigheter har vi genom psykologiska institutionen i Uppsala kommit fram till, att den trafiksäkra hastigheten för bilar vid möte på halvljus ligger vid 30 km/tim. Kör man fortare, riskerar man att köra på i mörkret uppdykande fotgängare och cyklister, som är mörklagda. Att inte fler sådana köres på, beror på det lyckliga förhållandet, att det inte är fler ute på vägarna, då det är mörkt. Psykologiska institutionen är snart färdig med vissa kompletterande undersökningar, och sedan kommer rådet att överväga förslag till åtgärder. Bara ett enkelt reflexband, rätt placerat på dessa fotgängare, cyklister och mopedister som är mörkklädda, ökar siktsträckan för bilisten med bortåt 100 meter.

Jag undrar, om någon bilist, som rusar fram vid ett möte på halvljus med 80 eller 90 km/tim eller mer, vågar tänka på vad jag här har talat om.

Genom vår haverikommissionsverksamhet har vi erfarit, att tekniska fel på motorfordonen inte så sällan medverkar i olyckssammanhang — för budgetåret 1963/64 i 17 % av undersökta fall —. I de flesta fallen är det sådana fel, som sammanhänger med bristande underhåll. Den beslutade kontrollbesiktningen av motorfordon skall — hoppas vi — kunna råda bot på detta förhållande.

Sedan skall jag bara nämna docent Stina Sandels banbrytande och därmed även internationellt uppmärksammade undersökningar om de små barnens trafikmognad (trafikförmåga). Undersökningarna har skapat en första fast grundval för ur psykologisk-pedagogisk synpunkt riktig trafikundervisning för barn.

Slutligen vill jag peka på den forskning om skydd för bilförare och bilpassagerare i samband med kollisioner som rådets laborator Bertil Aldman utfört. Det är närmast fråga om säkerhetsbälten för vuxna och andra former av skydd för barnen i bilar. Vi vet, att säkerhetsbälten ger ett utmärkt skydd mot skador. 70 % av dem kan undvikas, om bälte användes. De allra flesta nya bilar har väl säkerhetsbälten, men handen på hjärtat, hur många använder dem. I stadskörning gör mycket, mycket få det, och också vid landsvägskörning är det klen beställt med bältesanvändare. För en tid sedan läste jag en understreckare i Svenska Dagbladet av dr. Gösta

Funke. Han recenserade en bok om trafiksäkerhetsforskning och här återgav han vad en forskare sagt om transport av människor i bilar. Det framhölls, att emballageindustrin nått oerhört mycket längre, när det gäller att skydda ägg eller porslin under transport, än vad bilindustrin gjort, när det gäller att skydda transporterade människor. »Vi skulle t. ex. aldrig komma på den idén att transportera ett ömtåligt föremål som ligger löst i en tunna . . . Trots den utomordentliga enkelheten i den grundläggande principen för packning av föremål som vi alla väl förstär, tycks vi helt glömma dess betydelse för oss själva och våra familjer. Vi går in i vilken bil som helst för att fara med farliga hastigheter utan säkerhetsbälten, och med ett minimum av stoppning eller annat skydd för att hindra huvud eller kropp från att slås sönder mot insidan av bilen vid en olycka. Den säkerhetsnivå som vi godkänner för oss själva, våra hustrur och våra barn, är den som gäller för bräckliga föremål liggande lösa i en stor cistern.» Så långt forskaren.

Det lönar sig att höja säkerheten, även rent ekonomiskt. Vi beräknar, att den samhällsekonomiska förlusten på grund av trafikolyckor var för Sverige 1964 1 500 miljoner kronor. En höjning av säkerheten motsvarande 1 % av denna väldiga summa, skulle innebära en besparing för samhället med 15 miljoner kronor!

Vi skall inte tro, att trafiksäkerhetsforskningen kan överlag komma med sådana lösningar, att trafiksäkerheten kan höjas med helt bibehållna s. k. rättigheter i trafiken som f. n. En väsentlig höjning av trafiksäkerheten, som är högst motiverad, kan svårligen nås, om inte medborgarna accepterar vissa åtgärder, åtgärder som mycket väl kan tolereras, om vi i stället får ökad trygghet för oss alla i trafiken. Tyvärr finns det här och var människor, som, nonchalerande säkerheten, glorifierar den höga farten i alla väder. Vi får se upp med dem och söka tillvälla oss en högre moral, söka få fram en verkligt etisk syn på säkerhetsfrågorna; det är alltså hänsynen till nästan i första hand, som måste odlas.

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Til trafikudvalget er henvist et medlemsforslag om samarbejde vedrørende trafiksikkerhedsforskning.

Sagen har tidligere været behandlet ved udvalgets møder den 6. maj og

den 23. august 1965. På mødet den 15. november 1965 deltog statsråd Håkon Kyllingmark, Norge, minister for offentlige arbejder Kai Lindberg, Danmark, statsrådet Gösta Skoglund, Sverige, og kommunikationsministern Grels Teir, Finland, i behandlingen af sagen.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslaget, som er fremsat af Leif Cassel, Svend Horn og Harry Klippenvåg, henstilles, at rådet vedtager en rekommandation til regeringerne om at foretage en undersøgelse af mulighederne for gennem et samarbejde at effektivisere bekæmpelsen af færdselsulykker, herunder hensigtsmæssigheden af at oprette et nordisk kontaktorgan til at planlægge forskningsarbejdet.

2. Udtalelser

Udtalelser i anledning af medlemsforslaget er afgivet af følgende myndigheder og organisationer:

Danmark

Justitsministeriet.
Ministeriet for offentlige arbejder.
Undervisningsministeriet.
Indenrigsministeriet.

Finland

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena.
Trafikförsäkringsföreningen.
Centralorganisationen för trafiksäkerhetsarbetet (TALJA).
Suomen kuorma-autoliitto r. y. (Finlands lastbilsförbund).

Norge

Samferdselsdepartementet.

Sverige

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.
Statens trafiksäkerhetsråd.
Statens högertrafikkommission og kommissionens videnskabelige arbejdsgruppe.
Svenska försäkringsbolagens riksförbund.
Kungl. automobil klubben (KAK) og Motormännens riksförbund (M).
Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF).

Endvidere foreligger en udtalelse fra et nordisk møde i Helsingfors den 1. juni 1965.

Samtlige udtalelser er positive. *Ministeriet for offentlige arbejder* i Danmark kan tiltræde oprettelsen af et nordisk samarbejdsudvalg med 2 repræsentanter fra hvert land under den forudsætning, at eventuelle sekreta-

riatsopgaver går på skift mellem landene, således at der ikke oprettes noget selvstændigt sekretariat. *Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena* i Finland finder, at den bedste løsning ville være en udvidelse af Nordisk Trafiksikkerhedskomite's arbejde. *Samferdselsdepartementet* i Norge anser det for ønskeligt, at der oprettes et særskilt kontaktorgan for trafiksikkerhedsforskning, og finder det hensigtsmæssigt at lade det nye nationale udvalg for trafiksikkerhedsforskning, som oprettes i Norge, blive repræsenteret i det nordiske kontaktorgan. *Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* i Sverige gør opmærksom på, at statens trafiksikkerhedsråd må anses for at være det organ, som fra svensk side er bedst egnet til at indgå i det omhandlede nordiske kontaktorgan. *Statens trafiksäkerhetsråd* anfører, at det arbejde, der allerede er indledt mellem de nordiske lande, ville kunne fremmes væsentligt ved oprettelse af et fast kontaktorgan; rådet nævner som en mulighed, at et sådant organ foreløbig kunne bestå af formanden og den administrerende embedsmand i de nationale organer for trafiksikkerhedsforskning.

3. Trafikudvalget

Allerede i rekommandation nr 7/1959 anbefalede Nordisk Råd regeringerne at optage et samarbejde vedrørende trafiksikkerhedsforskning. Mangel på nationale forskningsorganer bevirkede at der ikke kom meget ud af denne rekommandation af praktiske resultater. Siden nu nationale organer er blevet sat i gang, vil forudsætningene for et nordisk samarbejde være bedre.

Trafikudvalget har også med tilfredshed taget til efterretning, at der nu er stor interesse for det nordiske samarbejde på trafiksikkerhedens område, og for, at dette samarbejde lægges i fastere rammer og bliver af permanent karakter. Man ønsker til de nævnte udtalelser blot at bemærke, at de danske, norske og svenske organer, der er tilsluttet Nordisk Trafiksikkerhedskomite, er organer for oplysning og propaganda, og at det derfor næppe er hensigtsmæssigt at lade denne komité forestå et forskningssamarbejde. Udvalget vil anbefale, at der snarest optages kontakt mellem de pågældende ressortministerier for at træffe aftaler om oprettelse af et nordisk samarbejdsorgan for trafiksikkerhedsforskning. Man vil endvidere anbefale, at der allerede fra begyndelsen stilles de nødvendige midler til rådighed for en sådan forskning, som man finder særdeles påkrævet.

Udvalget indstiller,

at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i de nordiske lande

at oprette et nordisk samarbejdsorgan for trafikikkerhedsforskning.

Helsingfors, den 15. november 1965

Leif Cassel

K. Damsgaard

Karl-August Fagerholm

Raino Hallberg

Svend Horn

Nils Jacobsen

Martha Johannessen

Aksel Larsen

Jon Leirfall

Formand

Birger Lundström

Georg Pettersson

Veikko Savela

Tilläggsförslag

om ekonomiskt samarbete inom Nordkalottområdet

(Väckt av Ragnar Lassinantti)

Frågan om ett ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden har behandlats inom rådet i flera sammanhang. År 1957 antogs en rekommendation (rek. nr 12/1957) till de tre ländernas regeringar om att gemensamt överväga möjligheterna till samarbete i syfte att ekonomiskt utnyttja den s. k. Nordkalottens naturtillgångar samt att vidtaga de åtgärder, som härför befanns ändamålsenliga. Intresset kom att i första hand knytas till möjligheterna att upprätta en gemensam finsk-norsk kraftpappersfabrik i Kirkenes-området. Dessa planer kunde emellertid inte realiseras. Vid Nordiska rådets session 1964 meddelade Finlands regering, att verkställda undersökningar av skogstillgångarna klarlagt, att från det område, som planerats som leveransområde för fabriken — vars produktion skulle basera sig på virkestillgångarna i norra Finland — inte kunde erhållas råvara i sådan mängd, som skulle motsvara cellulosafabrikens kontinuerliga behov (se Nordiska rådet 1964, s. 1604—05). Frågan föll alltså.

I rådets generaldebatt den 15 februari 1964 uttalade Finlands dåvarande statsminister Reino Lehto: »Jag är övertygad om att man inom Nordkalottområdet kommer att finna andra samarbetsprojekt, vilka även ur strängt ekonomisk synpunkt är realiserbara». Sedan dess synes emellertid ännu ett norsk-finskt samarbetsprojekt ha gått i stöpet. Det lilla norska företaget A/S Karasjoklast, som i flera år köpt finskt timmer och baserat sin verksamhet härpå, har inte längre möjlighet att köpa timmer på den finska marknaden. Såväl finska staten som enskilda skogsägare i Finland har förklarat sig ej vilja sälja timmer till det norska företaget. Prisfrågor kan här spela in. Det kan anmärkas att A/S Karasjoklast har en mycket begränsad kapacitet i relation till skogstillgångarna i Enareområdet.

En rad andra exempel på samarbetsvägrigheter skulle kunna nämnas. Enligt min mening är det nödvändigt att en inventering snarast kommer till stånd av de olika ekonomiska samarbetsmöjligheter som finns över landgränserna på Nordkalotten. Därvid måste man bygga på en relativt noggrann kartläggning av näringslivets struktur och betingelser i de tre ländernas nordligaste områden. Allt talet om samarbetet på Nordkalotten måste

ges ett konkret innehåll. Inom den ekonomiska sektorn torde det vara svårt att komma vidare utan en inventering av detta slag.

Under hänvisning till vad som anförts, hemställs,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Finland, Norge och Sverige att gemensamt inventera konkreta ekonomiska samarbetsmöjligheter inom Nordkalottområdet.

Stockholm den 5 februari 1965

Ragnar Lassinantti

BILAGA 1

Betänkande I av Nordiska rådets ekonomiska utskott över tilläggsförslaget

Til det økonomiske utvalg er henvist tilleggsforslag om økonomisk samarbeid innen Nordkalott-området. Forslaget ble behandlet av utvalget på dets møte den 15. og 16. februar 1965 i Reykjavik. På møtet deltok foruten nedennevnte utvalsmedlemmer, statsministern Tage Erlander, undervisnings- og handelsministern Gylfi Gislason, økonomiminister Henry Grünbaum, statsrådet Gunnar Lange, statsråd Trygve Lie og handels- og industriministern Toivo Wiherheimo.

I tilleggsforslaget henstilles det at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene i Finland, Norge og Sverige i fellesskap å undersøke de konkrete samarbeidsmuligheter innen Nordkalott-området.

Da tilleggsforslaget ble fremsatt den 5. februar 1965, har det ikke vært tid til å innehente remissuttalelser eller foreta noen nærmere vurdering av saken.

Utvalget vil derfor meddele til rådet, at fortsatt behandling av tilleggsforslaget vil finne sted etter 13. sesjon.

Reykjavik, 16. februar 1965

<i>Georg Backlund</i>	<i>Margit Borg-Sundman</i>	<i>Erik Eriksen</i>
<i>Lis Groes</i>	<i>Trond Hegna</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Sigurður Ingimundarson</i>	<i>John Lyng</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Finn Moe</i>	<i>Poul Møller</i>	<i>Bertil Ohlin</i>
<i>Bent Røiseland</i>	<i>Sylvi Siltanen</i>	<i>Karl Skytte</i>
Viseformann		
<i>V. J. Sukselainen</i>		<i>Sven Sundin</i>

BILAGA 2

Yttranden över tilläggsförslaget**F i n l a n d****Länsstyrelsen i Lapplands län¹:**

Länsstyrelsen i Lapplands län finner den i riksdagsmannen Ragnar Läsanttis närslutna förslag framförda tanken om en inventering av de eko-

¹ Yttrandet översatt från finska.

nomiska samarbetsmöjligheterna inom Nordkalotten värd understöd. Vid en gemensam inventering av detta slag skulle man åtminstone få fram de samarbetsmöjligheter, gentemot vilka man hyser intresse från de olika parternas sida. Därefter kunde man vid behov grundligare utreda, vilka av de föreslagna samarbetsmöjligheterna som är sådana, att ekonomiskt godtagbara motiv föreligger för deras genomförande.

Rovaniemi den 3 juni 1965

Landshövding *Martti Miettinen*

Länsråd *Antti Hiltula*

Lapin läänin kauppakamari (Handelskammaren i Lapplands län)¹:

Det har konstaterats, att det samarbete som hittills förekommit inom Nordkalott-området varit mer eller mindre summariskt och helt baserat sig på fåtaliga enskilda initiativtagares aktivitet och riskvillighet. Veterligen borde det dock finnas utomordentliga förutsättningar även för ett mera omfattande samarbete. Det bör anses både önskvärt och angeläget, att dessa förutsättningar undersöks och kartläggs. Initiativ som avser en dylik verksamhet bör med alla medel stödas.

Vid initierandet av en dylik undersökning borde man enligt handelskammarens uppfattning först emellertid klarlägga de med tanke på samarbetet nödvändiga grundförutsättningarna för den ekonomiska verksamheten, såsom exempelvis kapital- och arbetskraftsfrågorna, kommunikationsmedels-, väg- och övriga trafikfrågor samt framförallt de naturliga råvarufrågorna på så sätt, att alla möjliga former av samarbete bleve så balanserade, att varje enskild parts insats och nytta skulle harmonisera sinsemellan. Bedömningen och tillämpningen i praktiken av en sådan undersöknings resultat borde därefter överlämnas åt ett gemensamt organ för kalottområdet.

Handelskammaren fäster även uppmärksamhet därvid, att icke det ens ringa samarbete, som redan hittills i årtal på vissa områden utförts, skulle omintetgöras, utan att kontinuiteten i samarbetet med alla medel skulle ökas.

Kemi den 24 juni 1965

Lapin läänin kauppakamari

Över-ingenjör *Eero Kalaja*

Ordförande

Ombudsman *M. E. Lipponen*

¹ Yttrandet översatt från finska.

N o r g e**Utenriksdepartementet:**

Departementet har forelagt forslaget til uttalelse for interesserte fagmyndigheter og organisasjoner.

Det synes å være enighet om at en samlet vurdering av de konkrete, økonomiske samarbeidsmuligheter bør foretas slik som foreslått.

Industridepartementet viser til den vekt som det også fra svensk side er lagt på distriktsutbygningen. Dette synes å kunne gi muligheter for et sterkere, fastere og derigjennom mer resultatrikt samarbeid i fremtiden mellom de enkelte lands myndigheter og institusjoner som arbeider på dette felt.

Distriktenes utbyggingsfond peker på at et samarbeid i tilfelle bør innledes med å undersøke på hvilke områder det vil kunne innebære særskilte økonomiske fordeler med en felles løsning av økonomiske prosjekter. En slik undersøkelse bør bygge på en kartlegging av næringslivets betingelser i de områder som er aktuelle. Man kan tenke seg at dette vil kunne skje ved å opprette et mindre ad hoc-udvalg med et bestemt, begrenset mandat, og ved å avholde årlige konferanser med representanter fra de tre land der spesielle emner innenfor dette område blir tatt opp til drøfting.

Norges bank har pr. telefon underrettet departementet om at man ikke har noe spesielt å bemerke til forslaget. Det ble vist til tidligere avgitt uttalelse vedrørende investeringsfond for Nordkalotten.

Finansdepartementet og *Norges industriforbund* uttaler at man ikke har noe å bemerke til forslaget.

Departementet har mottatt brev av 4. ds. fra *Hauans materialhandel* Hammerfest, vedlagt Finnmark Dagblad for samme dato. Det vises til intervju med flysjef Fr. Giørtz i SAS som uttaler et sterkt ønske om at det må bli anledning til å fly over finsk territorium på ruten Lakselv—Høybuktmoen. Direktør Ulf Hauan peker på at det her synes å foreligge en konkret oppgave for Nordisk Råd i anledning av det økonomiske samarbeid på Nordkalotten.

Oslo, 10. juni 1965

G. Hogstadt

Peter Eckhoff

Departementet for handel og skipsfart:

Som kjent stillet representanten Harry Klippenvåg den 3. desember 1964 i Stortinget følgende grunngitte spørsmål til handelsministeren:

Er regjeringen oppmerksom på den manglende gjensidighet i samhandelen mellom Finland og Norge i grensestrøkene i Finmark og kan det gjøres noe for å rette på dette?

I begrunnelsen for det reiste spørsmål ble det pekt på at en i lengre tid i Nordisk Råd og på Nordkalott-konferanser har vært opptatt av hvordan en skulle samarbeide over landegrensene i de nordligste områder med sikte på å skaffe befolkningen bedre levevilkår. Som eksempel på den manglende balanse i handelssamkvemmet mellom Finland og Norge ble bl. a. fremhevet svikten i de tradisjonelle finske tømmerleveranser til det norske sagbruk A/S Karaksjoklast, som også er nevnt i det foreliggende tilleggsforslag til Nordisk Råd.

Som avslutning på sitt svar på det grunngitte spørsmål uttalte handelsministeren:

I sin redegjørelse har representanten Klippenvåg også pekt på andre skjevheter i handelssamkvemmet mellom grenseområdene i nord. Det kan være grunn til å foreta en samlet vurdering av alle problemene som knytter seg til disse spørsmål.

Handelsdepartementet vil for sitt vedkommende anse det for nyttig om en samlet vurdering av de økonomiske samarbeidsmuligheter i de nordlige grensestrøk blir foretatt og har derfor ikke noe å innvende mot den i tilleggsforslaget foreslåtte rekommandasjon.

Oslo, 31. mai 1965

For Handelsministeren

Chr. Brinch

Tor Stokke

Departementet for industri og håndverk:

Det arbeid som har vært gjort for å etablere et nærmere samarbeid landene imellom innen Nordkalott-området synes hittil å ha båret lite frukter. Av konkrete tiltak innen det industrielle område kjenner departementet bare til planene om etablering av en finsk/norsk papirfabrikk i Kirkenes-området som falt bort på grunn av, ifølge finnene, manglende råstoffdekning.

Til tross for de hittil små resultater vil Industridepartementet anbefale at man på fellesbasis foretar en undersøkelse av de konkrete samarbeidsmuligheter slik som foreslått. Den vekt som også fra svensk side i den senere tid er lagt på distriktsutbyggingen synes å kunne gi muligheter for et sterkere, fastere og derigjennom mer resultatrikt samarbeide i fremtiden

mellom de enkelte lands myndigheter og institusjoner som arbeider på dette felt.

Oslo, 4. juni 1965

Karl Trasti

Arne Haarr

Finans- og tolldepartementet:

Finansdepartementet har ikke noe å merke til forslaget om at regjeringene i Finland, Norge og Sverige i fellesskap kartlegger de konkrete samarbeidsmuligheter som måtte foreligge innen Nordkalott-området. En forutsetter at det i og med en slik kartlegging ikke blir tatt standpunkt til realiseringen av de enkelte tiltak.

Oslo, 2. juni 1965

Etter fullmakt

Truls Glesne

Kjell Mathisen

Kommunal- og arbeidsdepartementet:

I brev herfra til Utenriksdepartementet av 12. oktober 1964 om medlemsforslag om opprettelse av et investeringsfond for Nordkalotten ble det uttalt bl. a. at det bør undersøkes om et fastere samarbeid mellom de nordiske land om utbyggingsspørsmål bør tas opp i Nordisk arbeidsmarkedsutvalg, eventuelt i en slik form at det blir opprettet et permanent underutvalg for utbyggingsspørsmål. Spørsmålet om opprettelse av et investeringsfond for Nordkalotten og spørsmålet om annet nordisk samarbeid for fremme av lokaliseringspolitikken vil bli behandlet på førstkommende møte i Nordisk arbeidsmarkedsutvalg i september—oktober i år i Helsingfors. Når det gjelder investeringsfondet er imidlertid dette departement fortsatt av den oppfatning at det ikke skulle være behov for noe særskilt fond for Nordkalotten ved siden av de nasjonale støtteordninger for området.

Kommunal- og arbeidsdepartementet er enig i at et fruktbringende økonomisk samarbeid på Nordkalotten forutsetter en grundig kartlegging av næringsliv, bosettingsutvikling og andre vilkår i de aktuelle områdene. En regner med at konkrete samarbeidsprosjekter vil utkrystallisere seg som resultat av et systematisk planleggingsarbeid i de forskjellige land. På norsk side er planleggingsorganene forholdsvis nylig etablert, men det er grunn

til å tro at de, når de for alvor kommer i virksomhet, vil bety en stimulans også for samarbeidet på Nordkalotten. Det er en styrke at de samarbeidsoppgaver en da måtte finne fram til, vil være vurdert i forhold til næringsliv og bosettingsutvikling i de distrikter tiltakene berører.

Oslo, 9. juni 1965

Etter fullmakt
Ingvald Ulveseth

Leiv Sjetne

Distriktenes utbyggingsfond:

Utbyggingsfondet har i brev av 28. september 1964 avgitt uttalelse til departementet vedrørende spørsmålet om opprettelse av et investeringsfond for Nordkalotten. Det ble her uttalt at det neppe er noe behov for et særskilt investeringsfond ved siden av de nasjonale fonds for å løse fellesproblemer i tilknytning til distriktsutbyggingen. Videre ble det uttalt følgende:

En vil imidlertid anse det for en fordel om det kan etableres en nærmere kontakt mellom distriktsutbyggings-organisasjonene i Sverige og Norge og sentralmyndighetene i Finland med sikte på å drøfte felles problemer og konkrete utbyggingsprosjekter av særskilt interesse for distriktsutbyggingen i de tre land. Det vil muligens med dette formål for øye kunne nedsettes et engere kontaktutvalg på f. eks. 6 personer representert fra de tre interesserte land. En kunne også tenke seg muligheten av å holde årlige distriktsutbyggings-konferanser mellom sentralmyndighetene i Finland, Sverige og Norge.

Utbyggingsfondet vil anse det for å være formålstjenlig om det ble innledet et nærmere samarbeid med sikte på å finne fram til samarbeidsprosjekter i de nordlige områder i Finland, Sverige og Norge som det ut fra et økonomisk synspunkt vil være hensiktsmessig å realisere i fellesskap.

Et samarbeid bør i tilfelle innledes med å undersøke nærmere på hvilke områder det vil kunne innebære særskilte realøkonomiske fordeler med en felles løsning av økonomiske prosjekter. En slik undersøkelse bør bygge på en kartlegging av næringslivets betingelser i de områder som er aktuelle. En kan tenke seg at dette vil kunne skje ved å opprette et fåtallig ad hoc-utvalg med et bestemt avgrenset mandat, og ved å avholde årlige konferanser med representanter fra de tre land der spesielle emner innenfor dette område ble tatt opp til drøfting.

Oslo, 1. juni 1965

Erik Brofoss

Leif Aune

Norges industriforbund har i skrivelse den 1 juli 1965 förklarat sig icke ha något att erinra mot tilläggsförslaget.

Studieselskapet for nord-norsk næringsliv:

Det tilsendte tilleggsforslag til Nordisk råd ble i dag behandlet av Studieselskapets arbeidsutvalg som gjorde følgende vedtak:

Studieselskapet for nord-norsk næringsliv tiltrer riksdagsmann Ragnar Lassinanttis tilleggsforslag av 5. februar 1965 om »att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Finland, Norge och Sverige att gemensamt inventera konkreta ekonomiska samarbeidsmuligheter inom Nordkalottområdet».

For oss er det noe uklart hva en vedtagelse av dette generelle forslag vil innebære i praksis. Vi ser det imidlertid slik at det ved behandling av konkrete samarbeidsprosjekter kan være av betydning at man også på høyeste plan arbeider bevisst med å legge forholdene til rette for utvidet økonomisk samarbeid over grensene. Det er på denne bakgrunn Studieselskapet gjerne vil støtte det fremlagte forslag.

Bodø, 4. juni 1965

Med hilsen

Chr. A. Jakhelln

Styrets formann

Egil Akselsen

A/S Karasjoklast har i en skrivelse den 15 januari 1965 och Hauans materialhandel i en skrivelse av den 26 maj 1965 berørt vissa aktuelle problem rörande timmerhandeln mellan Finland och Norge.

Hauans materialhandel har i skrivelse den 4 juni 1965 hänvisat till en intervju med flysjefen i SAS Region Norge (se s. 554) och förklarat att spørsmålet synes innebära en konkret arbetsoppgift för Nordiska rådet.

S v e r i g e

Arbetsmarknadsstyrelsen:

Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden har ett betydande arbetskraftsoverskott. Från arbetsmarknadssynpunkt är det därför i hög grad angeläget att från ekonomisk synpunkt realiserbara möjligheter att bygga ut näringslivet i dessa områden tillvaratas. I detta syfte har lokaliseringspolitiska stödåtgärder satts in för att stimulera en utbyggnad av expanderande delar av näringslivet. En omfattande kartläggning av näringslivets struktur och betingelser i Norrbottens län har utförts, t. ex. Tornedalsutredningen, eller pågår. Bl. a. kan nämnas pågående undersökningar av

malmfyndigheter och skogstillgångar. Motsvarande kartläggningar av näringslivets struktur torde utföras i grannländerna.

Styrelsen finner det angeläget att utredningar av detta slag kommer till stånd. Det synes styrelsen vidare betydelsefullt att dessa utföres i sådana former att materialet från de olika länderna kan jämföras och läggas till grund för bedömningar av de olika ekonomiska samarbetsobjekt som kan aktualiseras.

Stockholm den 10 juni 1965

Arbetsmarknadsstyrelsen

Bertil Olsson

C. Canarp

T. Buregren

Länsstyrelsen i Norrbottens län:

Under det senaste decenniet har genomförts en rad utredningar och åtgärder för att stimulera näringslivet och därmed främja sysselsättningen i Norrbottens län. Exempel på sådana utredningar utgör Tornedalsutredningen I och II, Inlandsutredningen, en inom länet verkställd vägbyggnadsplan, utredning om Graddisvägen, en inom länsstyrelsen upprättad virkesbalans för länet samt en utredning rörande lantbruket inom Norrbottens län. Vidare pågår för närvarande en inventering av länets järnmalmstillgångar, arbetet med en förnyad virkesbalans samt en inventering av fiskemöjligheterna i kronans vatten ovan odlingsgränsen.

Av pågående utredningar kan därutöver nämnas en skogsbruksutredning, industriinventering, utredning rörande förutsättningarna för en metallindustri, utredning rörande lokalisering av bostadsorter för jordbruket och skogsbruket samt en femårsplan för rennäringen.

Till detta kan läggas att i länet anställt en näringsombudsman med placering hos landstingets näringskommitté samt en turistintendent med uppgift att verka för turistnäringens utveckling.

1961 tillkom Norrlandsfonden med uppgift att främja näringslivets utveckling i Norrland, främst i Norrbottens län, där behovet av näringsstimulerande åtgärder är störst. Till Norrlandsfonden avsättes årligen under en femårsperiod 15 miljoner kronor.

Slutligen har genom riksdagsbeslut våren 1965 anslagits 800 miljoner kronor till statligt lokaliseringssöd att utgå bl. a. i Norrbottens län. I varje län har inrättats planeringsråd att som rådgivande organ deltaga i länsstyrelsens handläggning av bl. a. ärenden rörande näringslivets lokalisering.

Såsom av det sagda framgår har inom Norrbottens län nedlagts ett betydande arbete på utredningar för att belysa förutsättningarna för att utveckla ett rikare näringsliv i Norrbotten. Bland annat till följd av dessa

utredningar och med stöd av dem har vissa åtgärder vidtagits för att skapa nya företag och förbättra de allmänna villkoren för företagsamheten i länet. Inom länsmyndigheterna, Norrlandsfonden och länets företagarförening pågår vidare för närvarande ett intensivt arbete i detta syfte. De utrednings- och planeringsuppgifter inom lokaliseringsverksamheten, som ålagts länsstyrelsen, är av den omfattning att de kräva alla inom länets olika planeringsorgan disponibla krafter för att kunna klaras.

Ett område där betydelsen av samarbete över gränserna är uppenbart är turismen. Sådant samarbete har redan inletts och även lett till praktiska resultat såsom t. ex. SJ:s och Reso's Nordkapsturer. Ett fördjupat samarbete, som bör leda till att Nordkalotten betraktas såsom en enhet i turistiskt avseende, bör förverkligas inom en snar framtid.

Ett annat område där man redan nu kan bedriva ett praktiskt nordiskt samarbete är vägväsendet. Goda förbindelser till lands mellan länen på Nordkalotten är av ytterst stor betydelse för näringslivet och då särskilt turismen.

Med det anförda har länsstyrelsen velat understryka att inventeringar av naturtillgångarna pågår i Norrbotten. När dessa inventeringar slutförts, synes det från svensk sida föreligga underlag för diskussioner med finska och norska myndigheter och intressenter om möjligheterna till ett intimare ekonomiskt samarbete över gränserna. Man måste dock förutsätta att liknande inventeringar som de svenska göres i våra grannländer för att man skall nå fruktbringande resultat.

Sedan sådana inventeringar slutförts på Nordkalotten, bör tiden vara mogen för en gemensam diskussion på det regionala planet av naturtillgångarnas rationella utnyttjande.

Luleå i landskansliet den 30 augusti 1965

Manfred Näslund

C. G. Wennberg

Vägförvaltningen i Norrbottens län:

Om administrativt-ekonomiskt samarbete i ökad omfattning skall ske inom Nordkalottområdet torde utbyggnad av landsvägsförbindelser böra ske dels av vägar mellan Nord-Sverige å ena sidan och Nord-Finland respektive Nord-Norge å andra sidan. Utredningar har skett av förbindelserna och vissa av dessa har upptagits i flerårsplan för byggande av länsvägar under perioden 1964—1968.

1. Nord-Finland

Bro över Torne älv vid Övertorneå är under byggnad och blir öppnad för trafik under närmaste året.

Bro över Torne älv vid Pello är under projektering. Arbetsplan har under

våren förhandsgranskats av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och beräknas fastställas inom närmaste året. Vattendomstolsbehandling pågår på finsk sida. Brobyggnaden avses administreras av Finland och torde tidigast kunna igångsättas hösten 1966.

Färjled över Muonio älv vid Kolari finnes icke medtagen i flerårsplan för byggande av länsvägar. Vissa preliminära undersökningar har dock skett för färjleden. Kostnad exkl. färja beräknas till cirka 150 000 kronor. Arbetsplan kan föreligga till hösten 1966. Både på finsk och svensk sida beröres företaget av eventuell exploatering av järnmalmsfyndigheter. I samband härmed kan fråga om bro över älven komma att aktualiseras.

Bro över Muonio älv vid Karesuando ingår i flerårsplan för byggande av länsvägar. Vissa preliminära undersökningar har ägt rum. Arbetsplan synes tidigast kunna föreligga fastställd sommaren 1968, varför brobyggnaden tidigast kan påbörjas hösten 1968. Brobyggnaden bör med hänsyn till trafikutvecklingen böra påbörjas senast hösten 1969.

2. Nord-Norge

Utbyggande av vägen Arjeplog—Vatjenav—Ringsele pågår å delen Östansjö—Jutis—Ringsele. Delen Vatjenav—Östansjö är redan utförd och delen Östansjö—Jutis beräknas avsynas i år. Delen Jutis—Ringsele torde kunna färdigställas inom tre år. Arbetsplan för delen Ringsele—Sädvaluspe beräknas kunna vara fastställd i höst varför, om medel kan ställas till förfogande, vägbyggnaden skall kunna igångsättas på senhösten 1965. Arbete med arbetsplan å delen Sädvaluspe—Merkenes pågår, varjämte vissa förberedande undersökningar har skett å återstående del fram till riksgränsen vid Graddis. Arbetsplan för dessa delar bör färdigställas, när klarhet vunnits om vägens utbyggnadstakt.

I flerårsplan för byggande av länsvägar ingår delen Kiruna—Rensjön av blivande mellanriksväg Kiruna—Narvik. Arbetsplan för de första fem kilometrarna torde kunna färdigställas till vintern 1965—1966, medan arbetsplan för återstående sträcka fram till Rensjön tidigast torde föreligga fastställd sommaren 1967. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 29 april 1965 har kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anbefallts att i samråd med vederbörande militära myndigheter verkställa en översiktlig utredning rörande möjligheterna att tillgodose de försvarspolitiskt betingade önskemålen i fråga om vägens sträckning och utformning m. m. ävensom beräkna kostnaderna för vägföretagets genomförande. Kungl. Maj:t vill framdeles, sedan utredningen utförts, på framställning av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen besluta i fråga om utbyggnaden.

Luleå den 26 maj 1965

Vägförvaltningen i Norrbottens län

Bertil Forssell

B. Markgren

Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare:

Sedan länge har olika samarbetsprojekt inom Nordkalottområdet varit föremål för behandling i handelskammaren. Stundom har det rört sig om allmänna internordiska relationer, såsom telefontaxor, järnvägstariffer o. dyl. i andra fall mera lokala dylika, såsom Graddisvägen och vattenkraftsutbyggnad. Även utom de vanliga remissvägarna ha hithörande frågor behandlats såsom turisttrafik, transitotrafik över Narvik m. m. I samtliga fall har handelskammaren intagit en positiv inställning till sådana projekt som ansetts ekonomiskt lönsamma eller i övrigt lämpliga.

Det är självklart, att varje land vid försök att utnyttja de egna råvarutillgångarna eller andra tillgångar försöker tillse, att företagsvinsterna såvitt möjligt stannar på den egna sidan gränsen. Den pågående EFTA-integrationen och den alltmer likartade nordiska näringslagstiftningen bör dock medföra att klimatet för ett vidare samarbete mellan länderna på Nordkalotten blir gynnsammare. Bland de svårigheter handelskammaren påträffat må särskilt nämnas avsaknad av gemensamma person- och godstaxor å järnvägarna samt det förhållandet, att Finlands järnvägsnät är av bredare spårvidd än övriga länders. Vad råvarutillgångarna beträffar torde skog numera ej kunna avstås med hänsyn till den nuvarande stora kapaciteten hos svenska konsumenter därav.

Tilläggsförslaget utmynnar i en rekommendation till regeringarna i Finland, Norge och Sverige att gemensamt inventera konkreta ekonomiska samarbetsmöjligheter inom Nordkalottområdet. Handelskammaren far framföra, att den ansluter sig till rekommendationen.

Luleå den 16 juni 1965

Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare

Folke Burström

Åke Tahlin

Norrbottnens turisttrafikförbund:

Nordkalottområdet har under senare år blivit ett resmål av stora mått för turisterna från de nordiska länderna och även i allt större utsträckning för turisterna från de interkontinentala länderna.

För turistfolket inom Nordkalottområdet har därför samarbete på turistmarknaden länge varit ett starkt önskemål. Frågan har i flera år penetrerats på de s. k. nordkalottkonferenserna, som växelvis har anordnats i respektive Norge, Finland och Sverige.

På grund av små resurser i ekonomiskt hänseende och i övrigt i avsaknad av generella riktlinjer för ett konkret samarbete har dessa konferenser hittills stannat vid rapporter om åtgärder, som vidtagits i respektive land. För kontakterna över gränserna har konferenserna sitt stora värde och man har därför velat fortsätta med dessa, även om något konkret samarbete av större betydelse hittills ej kunnat etableras.

Samarbetsfrågan har dock vidrörts vid flera tillfällen och senast vid kallotkonferensen i Älvsbyn år 1963. Då gällde det en gemensam fiskebroschyr för de nordkalottniska fiskevattnen. Man enades om att undersöka möjligheterna i respektive länder för finansieringen av erforderliga inventeringsåtgärder och trycksakskostnader med Norrbottens turisttrafikförbunds fiskeserviceverksamhet som vägledande exempel. Vad som i Älvsbyn rekommenderades har dock ej kunnat komma till utförande på grund av medelsbrist och små personella resurser, varför frågan förklarats vilande tills vidare.

Man kan dock peka på exempel där gemensamt samarbete i fråga om gemensamma trycksaker kunnat komma till stånd. Den nu utgångna upplagan av Top of Europe med dess logikomplement har tillkommit på sådant sätt. Dessa trycksaker har slagit väl ut och snabbt blivit förbrukade.

Med blivande gränsvägspassager mellan Sverige och Norge, graddis- och kirunavägarna, samt nya broförbindelser över Torneälven, förutom den utbyggnad av vägnätet som sker inom respektive länder, kommer behovet av ett intimare samarbete, såväl ekonomiskt som idémässigt, att aktualiseras i ännu högre grad än hittills.

Nordkalottområdet kommer av en internationell turistpublik att uppfattas som ett enhetligt resmål. Nordkalotten kommer att bli ett rundreseland för både när- och fjärrturismen.

Försäljningsmässigt kommer detta att innebära, att området försäljes som ett gemensamt paketreseobjekt med gemensamma reklam- och försäljningsaktioner. Redan nu sker en viss gemensam paketreseförsäljning genom SJ och Reso i Sverige med bl. a. nordkapsturen »Via Lappia» m. m.

Självfallet betyder en aktiv turistnäring på Nordkalotten ett långt gående samarbete mellan länderna i fråga om planläggning, inventering och genomförande av konkreta åtgärder.

Luleå den 31 maj 1965

Norrbottens turisttrafikförbund

Rune Bjursten

Turistintendent

BILAGA 3

**Betänkande II av Nordiska rådets ekonomiska utskott över
tilläggsförslaget**

Til det økonomiske utvalg er henvist tilleggsforslag om økonomisk samarbeid innen Nordkalottområdet. Forslaget ble behandlet av utvalget på dets møter den 15. og 16. februar 1965 i Reykjavik, den 29. og 30. juni 1965 i Karlstad og den 20. desember 1965 i København.

1. Innledning

I tilleggsforslaget henstilles det at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene i Finland, Norge og Sverige i fellesskap å undersøke konkrete samarbeidsmuligheter innen Nordkalottområdet.

2. Remissuttalelser

Uttalelser om forslaget er innhentet fra 14 berørte myndigheter og organisasjoner:

Finland

Länsstyrelsen i Lapplands län.
Handelskammaren i Lapplands län.

Norge

Utenriksdepartementet.
Handelsdepartementet.
Industridepartementet.
Finansdepartementet.
Kommunal- og arbeidsdepartementet.
Norges bank.
Distriktenes utbyggingsfond.
Studieselskapet for nord-norsk næringsliv.
Hauans materialhandel.
Norges industriforbund.

Sverige

Arbetsmarknadsstyrelsen.
Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare.

Samtlige instanser som har avgitt uttalelse, synes å være enige om at en samlet undersøkelse av de konkrete, økonomiske samarbeidsmuligheter bør foretas slik som foreslått av forslagsstilleren.

Länsstyrelsen i Lapplands län i Finland finner tanken om en felles un-

dersøkelse verd å understøtt og antar at på denne måte vil en i det minste få fram de samarbeidsmulig. eter som kan ha interesse for de forskjellige parter. *Handelskammaren i Lapplands län* mener at det er både ønskelig og hensiktsmessig at forutsetningene for et mer omfattende samarbeid undersøkes og kartlegges. Først bør en klarlegge grunnforutsetningene for den økonomiske virksomheten, f. eks. kapital- og arbeidskraftspørsmål, kommunikasjonsmiddel-, veg- og øvrige trafikkspørsmål, samt fremfor alt de naturlige råvarespørsmål slik at alle mulige former for samarbeidet kan bli så balansert at hver enkelt parts innsats og nytte skulle harmonere seg imellom. Deretter bør bedømmelsen og den praktiske tilpassing av resultatene av undersøkelsen overlates til et felles organ for Nordkalottområdet.

Utenriksdepartementet i Norge refererer de uttalelser det har mottatt. *Handelsdepartementet* anser det nyttig at en samlet vurdering av de økonomiske samarbeidsmuligheter i de nordlige grensestrøk blir foretatt. *Industridepartementet* viser til den vekt som det også fra svensk side er lagt på distriktsutbyggingen. Dette synes å kunne gi muligheter for et sterkere, fastere og derigjennom mer resultatrikt samarbeid i framtiden mellom de enkelte lands myndigheter og institusjoner som arbeider på dette felt. *Finansdepartementet*, *Norges bank* og *Norges industriforbund* har ikke noe å bemerke mot forslaget. *Kommunal- og arbeidsdepartementet* er enig i at et fruktbringende økonomisk samarbeid på Nordkalotten forutsetter en grundig kartlegging av næringsliv, bosettingsutvikling og andre vilkår i de aktuelle områder. *Distriktenes utbyggingsfond* anser det formålstjenlig at det blir innledet et nærmere samarbeid med sikte på å finne fram til samarbeidsprosjekter i de nordlige områder. Samarbeidet bør i tilfelle innledes med å undersøke nærmere på hvilke områder det vil kunne innebære særskilte økonomiske fordeler med en felles løsning av økonomiske prosjekter. Undersøkelsen bør bygge på en kartlegging av næringslivets betingelser i de aktuelle områder. Utbyggingsfondet kan tenke seg at det vil kunne skje ved å opprette et fåtallig ad hoc-utvalg med et bestemt avgrenset mandat og ved å avholde årlige konferanser med representanter fra de tre land der spesielle emner innenfor dette område blir tatt opp til drøfting. *Studieselskapet for nord-norsk næringsliv* tiltrer tilleggsforslaget. *Hauans materialhandel* viser til et intervju med flysjefen i SAS Region Norge hvor det uttales at det bør bli anledning til å fly over finsk territorium på ruten Lakselv—Høybuktnoen.

Arbetsmarknadsstyrelsen i Sverige peker på at det er betydelig arbeidskraftoverskudd i Finlands, Norges og Sveriges nordligste områder. Fra et arbeidskraftsynspunkt er det derfor i høy grad ønskelig at økonomisk realiserbare prosjekter utnyttes for å bygge ut næringslivet i disse områder. En omfattende kartlegging av næringslivets struktur og betingelser i Norrbottens län er utført, f. eks. i Tornedalsutredningen, eller pågår. Tilsvarende kartlegginger bør utføres i nabolandene. Styrelsen finner det ønske-

lig at utredninger av dette slag finner sted og at de utføres på en slik måte at materialet fra de enkelte land kan sammenlignes og legges til grunn for samarbeidsprosjekter. *Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare* støtter medlemsforslaget. Det uttaler bl. a. at den pågående EFTA-integrasjon og den stadig mere ensartede nordiske næringslovgivning vil medføre at klimaet for et videre samarbeid mellom landene på Nordkalotten blir gunstligere.

3. Utvalget

Etter utvalgets mening er næringsgrunnlaget tilstede for felles nordiske samarbeidsprosjekter, samtidig som det synes å være betydelige arbeidskraftoverskudd i de nordlige områder i Finland, Norge og Sverige.

Utvalget er derfor enig med forslagsstilleren og de forespurte instanser om at det vil være hensiktsmessig og ønskelig at en samlet undersøkelse av de økonomiske samarbeidsmuligheter innen Nordkalottområdet blir foretatt. Det synes vanskelig å komme videre på det økonomiske område uten en slik undersøkelse av de konkrete muligheter.

En antar at det bør innledes et nært nordisk samarbeid med sikte på å komme fram til samarbeidsprosjekter i de nordlige områder i Norden som det ut fra en økonomisk synsvinkel vil være gjensidig fordelaktig å realisere i fellesskap. Etter utvalgets mening synes distriktutbyggingsorganisasjonene i Norge og Sverige og sentralmyndighetene i Finland å være de naturlige samarbeidsorganer i denne forbindelse.

Utvalget innstiller,

at rådet i anledning av tilleggsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene i Finland, Norge og Sverige i fellesskap å kartlegge de konkrete samarbeidsmuligheter i Nordkalottområdet.

København, 20. desember 1965

Georg Backlund

Trygve Bratteli

Ragnar Christiansen

Fung. formann

Lis Groes

Sven Hammarberg

Allan Hernelius

Sigurður Ingimundarson

Olavi Lähteenmäki

Matti Mattila

Poul Møller

Harald Nielsen

Bertil Ohlin

Erling Petersen

Sven Sundin

*BILAGA 4***Betänkande III av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över
tilläggsförslaget**

(Se Sak A 73/s: Bilaga 2.)

Tilläggsförslag

om administration m. m. av gemensamma institutioner

(Väckt av Ingrid Gärde Widemar)

Under de senaste åren har tillskapats flera gemensamma nordiska institutioner för olika ändamål. Detta har fört med sig en rad problem vad angår administration, budget, personal m. m. På dessa fält har varje land sin egen ordning: bl. a. varierar budgetåret i de olika nordiska länderna. För att det icke vid planläggning av varje sådan institution skall vara behövt att företaga omfattande utredningar och överväganden rörande nämnda administrativa spørsmål, har det ansetts vara av värde om vissa generella riktlinjer kunde uppdragras för administrationen av dylika gemensamma nordiska institutioner.

År 1958 antog Nordiska rådet en rekommendation (nr 7) till regeringarna att i samverkan med rådet låta närmare utforma allmänna riktlinjer för administrationen av gemensamma institutioner. I december 1960 avgav kommittén sitt betänkande »Fællesinstitutioner i Norden» (Nordisk udredningsserie, 1960: 2) med förslag till mönsterbestämmelser för gemensamma nordiska institutioner.

Då rådet ansåg utredningen bristfällig i olika avseenden, anhölls i en ny rekommendation (nr 31/1962) om en kompletterande utredning.

I oktober 1964 avgav det för ändamålet tillsatta nordiska Udvalget om personaleforhold og udgiftsfordeling m.v. ved fællesinstitutioner i Norden sitt betänkande: Personaleforhold ved fællesinstitutioner i Norden (Nordisk udredningsserie, 1964: 8). Betänkandet innehåller förslag till reglering av personalens löner och pensioner, uppsägningstid, semester och sjuklön m. m. ävensom förslag till utgiftsfördelning länderna emellan.

Det nya utredningsförslaget bildar tillsammans med det tidigare en god grundval för den framtida administrationen av gemensamma nordiska institutioner.

Jag får sålunda hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att vid planering av gemensamma institutioner i möjligaste

mån följa de förslag, som framlagts i betänkandet Personaleforhold ved fællesinstitutioner i Norden (Nordisk udredningsserie 1964: 8).

Stockholm den 5 februari 1965

Ingrid Gärde Widemar

BILAGA 1

PM angående administration av nordiska institutioner*(Af Dr Stefan Rozental, NORDITA)*

I Nordisk Råds møde i februar 1963 blev det besluttet at nedsætte et udvalg med det formål at udforme almindelige retningslinier for aflønning og pensionering af personale ved fælles nordiske institutioner. Udvalget har udarbejdet en betænkning, der vil blive forelagt ved Nordisk Råds møde i februar 1965 (NU 1964: 8).

Denne betænkning tager vidtgående hensyn til de specielle forhold, der kendetegner NORDITA:s arbejde. Der er imidlertid et punkt, på hvilket man gerne vil henlede Nordisk Råds opmærksomhed.

I punkt 3g af betænkningen siges det:

Godtgørelse af udgifter ved tjenesterejser. I tilfælde, hvor en ved en fællesnordisk institution ansat person må foretage tjenstlige rejser for institutionen, bør der ydes godtgørelse for de hermed forbundne udgifter til befording, fortæring og overnatning. Sådant godtgørelse kan efter udvalgets opfattelse mest praktisk ydes efter de for tjenstemænd i institutionens domicilland herom gældende regler.

Samme punkt i sammenfatningen har følgende ordlyd:

Tjenesterejser. Godtgørelse til dækning af udgifter ved tjenesterejser foretaget for en fællesnordisk institution ydes efter de for tjenstemænd i institutionens domicilland herom gældende regler.

Den fremsatte regel vil virke meget tilfredsstillende for sådanne fællesnordiske organisationer, der har deres væsentlige aktiviteter i domicillandet, og hvor rejserne i praktisk talt alle tilfælde må forventes at have domicilstedet som udgangspunkt.

For NORDITA ville denne ordning imidlertid ikke være hensigtsmæssig. Dets virksomhed spænder over alle fem nordiske lande, og reglen ville virke imod sin hensigt f. eks. for rejser mellem de nordiske lande uden for Danmark eller for rejser af udenlandske gæsteforelæsere til Norden. Hovedproblemet er dog, at NORDITA har mange internationale forbindelser og meget udstrakt internationalt samarbejde. Et stort antal rejser, der foretages for NORDITA:s regning, fører til flere lande, og det ville betyde en tung administrativ byrde, dersom alle rejsegodtgørelser skulle beregnes på basis af detaljerede opstillinger over den tid, der tilbringes i hvert enkelt

land, og med forelæggelse af hotelregninger etc. Som eksempel kan nævnes et ofte forekommende tilfælde, hvor man indbyder en gæsteforsker fra udlandet til at holde foredrag i flere nordiske centre. For sådanne gæster udbetales rejsegodtgørelsen simplest, når de passerer København på udturen, og den beregnes for tiden efter en enhedsats for det antal dage, besøget skal vare.

Fra NORDITA:s side vil man derfor indtrængende henstille, at der åbnes en mulighed for undtagelser fra den omtalte regel for institutioner der har et så omfattende internationalt samarbejde, at en enklere ordning ville være mere praktisk og lettere at administrere.

I betænkningen er der jo også gjort undtagelse for NORDITA på visse andre punkter, hvor man skønnede, at en fra de almindelige regler afvigende ordning ville være at foretrække.

Det kan tilføjes, at de nugældende satser for rejsegodtgørelser er blevet fastsat af NORDITA:s styrelse som et rimeligt gennemsnit af de dagpenge, der gælder i de nordiske lande for forskellige rejsemål.

København i januar 1965

BILAGA 2

Yttranden över tilläggförslaget

NORDFORSK:

Angående det i NU anførte udkast til bestemmelser for fællesnordiske institutioner, paragraf 1—14, samt resumé i NU 1964: 8, skal man oplyse, at bestemmelserne er ikke enslydende med de tilsvarende i NORDFORSKS egne vedtægter, men principperne er de samme.

Til de enkelte paragraffer kan anføres følgende bemærkninger:

NU 1960: 2, § 3. (NU 1964, resumé pkt. B)

NORDFORSK anvender en fordelingsnorm for bidrag fra deltagerlandene på 20: 20: 20: 40 %, idet Island ikke bidrager til NORDFORSKS udgifter. Bidragene for et regnskabsår betales stort set i løbet af regnskabsårets første halvdel.

NU 1960: 2, § 6, stk. 3. (NU 1964, resumé pkt. A 2)

Da det er overordentlig besværligt for private kreditorer at sagsøge en fremmed stat for dens andel i den fællesnordiske institutions eventuelle

underskud, foreslås det, som tilføjelse til § 6 stk. 3, at hver stat garanterer institutionens kreditorer i sit land. Specielt ville dette være praktisk og betryggende, dersom et nordisk institut, der har påtaget sig pensionsforpligtelser, nedlægges.

NU 1960, § 8

NORDFORSK rekommanderer, af hensyn til kontinuiteten, at formanden vælges for en rimelig lang periode på f. eks. 3 år, samt at hele styrelsen ikke udskiftes samtidig.

Herudover har NORDFORSK to forslag til bestemmelser for fællesnordiske institutioner:

1. I NU 1960: 2, bilag 2 A, »Udkast til konvention om oprettelse af en nordisk organisation for samarbejde inden for teoretisk atomfysik», artikel VII punkt 2 stk. d foreslår NORDITA, at »organisationen har ret til told- og afgiftsfri samt samt restriktionsfri ind- og udførsel af genstande, materialer og publikationer til eget officielt brug, undtagen motorkøretøjer, benzin og olie, samt levned- og nydelsesmidler». NORDFORSK kan stærkt rekommandere, at fællesnordiske institutioner får den her nævnte ret, og meget gerne, at denne ret stadfæstes enten som en konvention eller i det mindste som en skriftlig bevilling fra domicillandets, helst fra samtlige deltagerlandes, finans- og tolddepartementer. De fleste tryksager, film m. v., som NORDFORSK har behov for at ind- og udføre mellem de nordiske lande er i realiteten told- og afgiftsfri samt restriktionsfri, men NORDFORSK har ofte haft store vanskeligheder med at overbevise de lokale toldmyndigheder om dette og har i mange tilfælde måttet betale gebyr for toldekspeditionen, også når har vist sig, at varen kunne passere som toldfri.

2. Ved rekruttering af personale fra et andet nordisk land end domicillandet samt ved sekretariatets regelmæssige flytning fra land til land har NORDFORSK haft det problem, at medarbejderens i afrejselandet beskattede motorkøretøj påny skal beskattes ved indregistrering i ankomstlandet. Da det kan forventes, at de fleste medarbejdere i fremtiden vil være i besiddelse af motorkøretøjer, som de ikke uden væsentlige tab kan afhænde ved flytning, foreslår NORDFORSK, at de nordiske landes finans- og tolddepartementer ved aftale eller konvention indrømmer fællesnordiske institutioner en ordning med følgende indhold:

En medarbejder ved et fællesnordisk institut har ret til ved flytning told- og afgiftsfrit at medtage og i ankomstlandet indregistrere de ham og hans familie tilhørende og i afrejselandet indregistrerede motorkøretøjer, når flytningen er nødvendiggjort af:

1. medarbejderens ansættelse i det fællesnordiske institut

2. flytning af medarbejderens tjenestested fra et nordisk land til et andet under hans ansættelsesperiode, eller

3. medarbejderens overgang til en stilling i et nordisk land ved ophør af hans ansættelse i det fællesnordiske institut.

København, den 20. maj 1965

For NORDFORSK

Th. Franck

Formand for
Arbejdsudvalget

E. Törnudd

Sekretær

NORDITA:

Ved udarbejdelsen af udredningen NU 1960: 2 har NORDITA ikke haft lejlighed til at gøre rede for sine problemer. Omfanget af NORDITA:s virksomhed, både sagligt og geografisk, er så stort, at de i betænkningen givne retningslinier på en række punkter må virke utilfredsstillende. NORDITA anser således som et hovedproblem, at dets styrelse får betydelige beføjelser i forbindelse med institutionens drift, herunder fastsættelsen af budgettet på lignende måde som det er tilfældet ved andre internationale organisationer. Dette indebærer, at de enkelte landes delegerede i styrelsen får nøjagtige instrukser af deres regeringer om, hvorledes de skal stille sig til det i forvejen udsendte og diskuterede forslag til budgettet. Derefter godkendes dette i sin endelige form af styrelsen med kvalificeret flertal og bliver derved bindende for medlemslandene.

Efter offentliggørelsen af udredningen NU 1960: 2 udarbejdede man i NORDITA et ændret udkast til vedtægter for institutionen, hvori man så vidt muligt har fulgt retningslinierne i udredningen med de ændringer, som NORDITA:s særlige forudsætninger har gjort nødvendige [*se Bihang*]. Den videre behandling af dette udkast blev imidlertid stillet i bero i afventen på den supplerende udredning NU 1964: 8.

Under udarbejdelsen af udredning NU 1964: 8 har NORDITA:s ledelse ved et møde med komiteen forelagt sine problemer. Udredningen har i det store og hele taget hensyn til de synspunkter, som man fra NORDITA:s side altid har givet udtryk for, herunder navnlig at styrelsen inden for de givne økonomiske rammer selvstændigt har ret til at disponere samt træffe bestemmelse om det videnskabelige personales ansættelses- og pensionsforhold.

NORDITA har kun nogle enkelte mindre bemærkninger til udredningen 1964: 8. Det drejer sig om beregningen af traktementer ved tjenesterejser og om opsigelsesfrister for det videnskabelige personale. Det ville efter NORDITA:s opfattelse være upraktisk at anvende domicillandets satser for traktementer, idet disse jo er beregnet på at gælde for rejse med udgangs-

rejser foregår fra andre lande og ofte slet ikke fører til Danmark. punkt i og tilbagevenden til domicillandet, medens de fleste af NORDITA:s

Hvad ansættelsesvilkårene angår, bemærkes, at en stor del af NORDITA:s videnskabelige personale rekrutteres fra ikke-nordiske lande og har opgivet faste stillinger ved deres universitet. Det ville derfor blive fuldstændig umuligt at engagere udenlandske videnskabsmænd med 6 måneders opsigelsesfrist fra NORDITA:s side, og det bliver derfor nødvendigt at give styrelsen mulighed til at fastansætte videnskabeligt personale.

NORDITA kan ganske tiltræde komiteens afsluttende bemærkninger i udredningen 1964: 8 (side 39, sidste stykke), hvori det påpeges, at der ikke bør fastsættes almindelige bestemmelser for, hvilke beføjelser der tilkommer institutionernes styrelser, men at bestemmelser herom bør fastsættes for hver enkelt institution under hensyn til dennes karakter og formål.

Fra NORDITA:s side mener man derfor, at det førnævnte udkast til vedtægter for NORDITA er i overensstemmelse med de af komiteen anlagte generelle synspunkter.

København, den 26. maj 1965

Torsten Gustafson

Professor ved Lunds universitet
Formand for NORDITA:s styrelse

BIHANG

Forslag til vedtægter for NORDITA

1. Almindelige bestemmelser

1. Nordisk institut for teoretisk atomfysik (i følgende kaldet NORDITA), der er oprettet i henhold til Nordisk Råds rekommandation nr. 10/1957 og med deltagelse af Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, har til formål at fremme samarbejdet mellem de nordiske lande indenfor videnskabelig og grundlæggende teoretisk atomforskning. NORDITA, hvis arbejdsresultater vil blive offentliggjort eller på anden måde gjort alment tilgængelige, skal ikke befatte sig med virksomhed, der tjener militære formål.

2. NORDITA:s hovedopgaver er:

1. At drive et nordisk institut for teoretisk atomfysik i København, som skal
 - a) tilrettelægge og gennemføre et forskningsprogram for teoretisk atomfysik samt ved opretholdelse af forbindelse med andre fysikinstitutioner nøje følge udviklingen på dette forskningsområde,
 - b) være et samlingssted, hvor nordiske forskere med teoretisk fysik som fag ved kortere eller længere besøg kan drive forskning og gennem samarbejde og kontakter med kolleger fra nordiske og andre lande kan få øgede muligheder for at fremme deres forskningsarbejde og holde sig underrettet om fremskridt inden for fagets forskellige grene, samt

- c) tjene til videreuddannelse af unge nordiske fysikere og til almindelig vejledning for disse i forskningsarbejdet inden for den teoretiske atomfysik.
2. At fremme det videnskabelige samarbejde mellem nordiske fysikere bl. a. ved
 - a) udveksling af fysikere mellem de nordiske lande,
 - b) tilvejebringelse af muligheder for kortere eller længere besøg ved fysikinstitutioner i de nordiske lande af fysikere fra andre lande, og
 - c) afholdelse af symposier og kongresser i de nordiske lande.

§ 2

NORDITA, hvis hjemsted er Danmark, er en selvejende institution.

§ 3

Den danske stat forpligter sig til at stille de fornødne lokaler til rådighed og til at afholde de udgifter, der er forbundet med lokaliteternes anvendelse.

§ 4

De med NORDITA:s drift forbundne omkostninger dækkes ved statsbidrag fra de deltagende lande og fordeles mellem landene forholdsmæssigt på grundlag af de enkelte landes befolkningstal.

§ 5

Regeringen i Danmark fører et almindeligt tilsyn med NORDITA og udpeger efter indstilling fra Danmarks ordinære statslige revisionsmyndighed en revisor for NORDITA:s regnskaber. Revisor skal enten være autoriseret i Danmark eller være ansat ved dette lands ordinære statslige revisionsmyndighed, der er berettiget til at foretage efterrevision. Resultatet af en eventuel efterrevision meddeles de statslige revisionsmyndigheder i de øvrige deltagende lande.

§ 6

1. Når NORDITA har fungeret i 10 år, kan ethvert af de deltagende lande umelde sig med mindst ét års varsel til den 1. januar. Meddelelse om udmeldelse tilstilles samtlige øvrige deltagende landes regeringer.

2. NORDITA kan, uanset bestemmelsen i stk. 1, opløses efter overenskomst mellem de deltagende landes regeringer.

3. Såfremt aktiverne ikke er tilstrækkelige til at dække de NORDITA påhvilende forpligtelser, hæfter de enkelte deltagende lande i overensstemmelse med den i § 4 omhandlede fordelingsnorm. Et eventuelt overskud fordeles efter samme norm.

4. De aktiver, som i henhold til § 3 er stillet til rådighed af Danmark, falder tilbage til dette land i den stand, hvori de ved NORDITA:s opløsning befinder sig.

5. I tilfælde af NORDITA:s opløsning træffes aftale om, hvad der skal foretages med NORDITA:s arkiv.

II. Organisation

§ 7

NORDITA består af en styrelse og et personale, herunder en direktør.

§ 8

1. NORDITA ledes af styrelsen, der består af højst 3 medlemmer fra hvert af de deltagende lande. Medlemmerne bør være repræsentanter for den teoretiske atomfysik med overblik over den aktuelle forskning på dette område. De kan ved styrelsens møder være ledsaget af rådgivere.

2. Medlemmerne udnævnes for 4 år ad gangen af vedkommende lands regering. Genvalg kan finde sted.

§ 9

Styrelsens skal:

a) fastlægge retningslinier for NORDITA i videnskabelige og administrative anliggender,

b) træffe bestemmelse angående NORDITA:s finansielle anliggender, herunder vedtage dets budget,

c) i øvrigt have de beføjelser og udøve de funktioner, som følger af NORDITA:s formål.

§ 10

1. Styrelsen vælger blandt sine medlemmer en formand og en næstformand.

2. Styrelsen skal træde sammen mindst én gang om året. Hvis styrelsen ikke træffer anden bestemmelse, træder den sammen på NORDITA:s hjemsted.

§ 11

1. Når medlemmerne fra ét af de deltagende lande fremsætter ønske derom, skal der i løbet af højst 2 måneder afholdes møde i styrelsen.

2. Indkaldelse til møder i styrelsen skal indeholde oplysning om dagsorden.

3. Medlemmerne fra ét land har én stemme i styrelsen.

4. Styrelsen er beslutningsdygtig, når medlemmer fra mindst 3 lande er til stede ved mødet.

5. Styrelsens beslutninger træffes ved simpel stemmeflerhed, hvor intet andet er bestemt.

6. I tilfælde af stemmelighed gør stemmen fra det land, der på det pågældende tidspunkt besætter formandshvervet, udslaget.

7. Styrelsen kan, dersom den anser det for påkrævet, nedsætte et forretningsudvalg og andre udvalg.

8. Styrelsen kan vedtage en særlig forretningsorden.

9. Styrelsen kan, i det omfang den anser det for påkrævet, delegere beføjelser til direktøren eller til de i pkt. 7 nævnte organer.

§ 12

1. NORDITA:s personale består af:

a) Videnskabelige medarbejdere med ansættelse ved NORDITA for længere tidsrum til ledelse af arbejdet og til sikring af kontinuiteten i dette,

b) Videnskabelige medarbejdere, der i kortere perioder deltager i forskningsarbejdet,

c) Stipendiater fra de nordiske lande, som med videreuddannelse for øje deltager i arbejdet på NORDITA,

d) Administrativt personale.

2. Personalets ansættelsesbetingelser fastlægges i et af styrelsen udarbejdet regulativ, der stadfæstes af regeringerne i de deltagende lande.

3. Styrelsen udnævner blandt NORDITA:s videnskabelige personale en direktør for NORDITA med den i personalereglementet fastsatte funktionsperiode.

4. Direktøren forestår i overensstemmelse med de af styrelsen fastlagte retningslinier NORDITA:s videnskabelige virksomhed og har tillige den administrative ledelse af NORDITA. Han skal i øvrigt handle i overensstemmelse med denne vedtægt og de af styrelsen truffne beslutninger, herunder personalereglementet. Han afgiver beretning om virksomheden til styrelsen, i hvis møder han deltager uden stemmeret.

§ 13

1. NORDITA:s regnskabsår er kalenderåret.

2. NORDITA:s budget udfærdiges af styrelsen. Til beslutninger af finansiel karakter, herunder til vedtagelse af budgettet, kræves 2/3 flertal blandt de medlemsstater, som er repræsenteret og deltager i afstemningen.

3. Budgettet anlægges i møntsorten i domicillandet, og statsbidrag erlægges i denne møntsort.

4. Styrelsen kan på NORDITA:s vegne modtage gaver, herunder testamentariske, under forudsætning af, at der ikke til gaven er knyttet betingelser, som er uforenelige med NORDITA:s formål.

§ 14

1. Der føres et nøjagtigt regnskab over samtlige NORDITA:s indtægter og udgifter.

2. Ingen udbetaling kan finde sted uden attestation fra styrelsens formand eller direktøren eller den, der af styrelsen måtte være bemyndiget dertil.

3. I øvrigt tegnes NORDITA af styrelsens formand eller direktøren.

4. Styrelsen og direktøren skal meddele den i § 5 omtalte revision alle oplysninger og yde denne al den bistand, som er nødvendig ved udførelse af revisionen.

5. Et af styrelsens formand og direktør underskrevet eksemplar af årsregnskabet, forsynet med behørig revisionspåtegning, skal — tillige med en af styrelsen udarbejdet beretning — tilstilles regeringen i hvert af de deltagende lande senest 6 måneder efter regnskabsårets udløb.

6. Beretning og regnskab tilstilles Nordisk Råd og domicillandets ordinære revisionsmyndighed ved foranstaltning af regeringen i domicillandet.

§ 15

1. Over det på styrelsens møder passerede føres en protokol, der underskrives af styrelsens formand. Der fremsendes referater af styrelsens møder til regeringerne i medlemslandene.

2. Henvendelser fra styrelsen til de deltagende landes regeringer om forslag til ændringer i vedtægterne for NORDITA fremsendes til regeringen i Danmark.

III. Ikrafttræden

§ 16

Disse bestemmelser træder i kraft den

Nordisk husholdshøgskole:

Styret i Nordisk husholdshøgskole har i møte 23. april d. å. behandlet de oversendte dokumenter:

Nordisk utredningsserie 1960: 2: Fællesinstitutioner i Norden.

Nordisk utredningsserie 1964: 8: Personaleforhold ved fællesinstitutioner i Norden.

Tilläggsförslag om administration m. m. av gemensamma institutioner (A 63/T/j).

Styret finner for Høgskolens vedkommende intet i forslagene som ikke allerede er — eller uten vanskelighet kan tilpasses på høgskolens (styrets) administrasjon. Det bør dog bemerkes at styrets utgifter for nærværende n. kr. 80 000,— pr. år dekkes med 1/4-del hver av Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Hva enkelte linjer angår er disse underlagt vedkommende høgskole eller universitetet og finansieres helt ut av det land hvor linjen er opprettet, slik at bl. a. lønns- og personaleforholdene ved linjene blir rene nasjonale anliggender.

Styret har således intet å innvende mot de foreliggende forslag.

Til orientering vedlegges et eksemplar av Nordisk husholdshøgskoles statutter [*se Bilang*].

Oslo, 29. mai 1965

for Nordisk husholdshøgskole

Birger Bergersen

Styreformann

Bailli Nilssen

Sekretær

BIHANG

Statutter for Nordisk husholdshøgskole

(Vedtatt på nordisk undervisningsministermøte 2. juli 1963)

1. Nordisk husholdshøgskole er opprettet av Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige i fellesskap, med det formål å fremme og organisere undervisning og forskning i husstøllfag i Norden på vitenskapelig basis på samme nivå som undervisningen ved universiteter og høgskoler igrvrigt.

2. Skolen ledes av et styre bestående av to representanter for hvert av landene Danmark, Finland, Norge og Sverige samt en representant for Island.

Representantene blir oppnevnt av vedkommende myndighet i hvert enkelt land.

Formannen oppnevnes særskilt ved overenskomst mellom landenes undervisningsministre av vedkommende myndighet i formannens domicil-land.

Medlemmenes funksjonstid bør være tre år.

3. Undervisningen deles i linjer og foregår ved av styret godkjente institusjoner, knyttet til nordiske universiteter og høyskoler.

Følgende linjer og institusjoner er i første omgang forutsatt:

a. ernæringslinje ved Universitetet i Oslo

b. økonomilinje ved Århus universitet

c. tekstlinje ved Chalmers tekniska högskola i Göteborg.

Styret kan godkjenne ytterligere linjer ved dertil egnede institusjoner med samtykke av vedkommende myndighet i hvert enkelt land.

Styret kan likeledes godkjenne undervisning på de opprettede linjer ved andre institusjoner under forutsetning av at undervisningsplanen svarer til den allerede godkjente.

Styret skal få seg forelagt og godkjenne undervisningsplanene og eksamensordningene for de forskjellige linjer.

Styret utpeker i samråd med vedkommende universitet eller høyskole en leder for de respektive linjer.

4. Som studerende ved høyskolen kan på like linje opptas søkere fra de fem land, så fremt de oppfyller kravene til forkunnskaper.

5. For å bli opptat ved høyskolen skal søkerne normalt ha studenteksamen (examen artium) og husstellærerutdannelse eller tilsvarende utdannelse.

Styret kan etter samråd med vedkommende undervisningsanstalt etablere særregler for opptakelse ved de respektive linjer. For øvrig kan styret — likeledes i samråd med vedkommende undervisningsanstalt — i særlige tilfelle dispensere fra opptakelsesreglene.

6. Skulle en begrensning av tilgangen vise seg nødvendig, kan styret, etter innstilling fra og i samarbeid med vedkommende undervisningsanstalt, avgjøre rekkefølgen av søkerne.

7. På grunnlag av bevis fra undervisningsanstalten(e) for gjennomgåtte kurs og beståtte prøver tildeler styret kandidatene diplom.

8. Styret holder møte så ofte som nødvendig etter innkalling fra formannen, dog minst to ganger pr. år.

Fire styremedlemmer kan begjære møte avholdt.

Styret er beslutningsdyktig når minst seks medlemmer er til stede og alle de land hvor det er, eller i første omgang forutsettes å bli, opprettet utdanningslinjer, er representert.

Styret kan, om det finner det hensiktsmessig, nedsette arbeidsutvalg til å ivareta begrensede oppgaver.

9. Styret kan engasjere den sekretærhjelp og sakkyndige bistand som det finner påkrevet.

10. Utgiftene ved undervisningen bæres av det land hvor vedkommende institusjon ligger.

11. Styrets utgifter fordeles likelig mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige.

12. Styrets budsjettår er 1. juli—30. juni.

Budsjett for styrets utgifter fremlegges av styret seinest 1. mars i det foregående år for regjeringen i det land som har oppnevnt formannen. Den regjering som har mottatt budsjettet, meddeler — etter å ha innhentet ut-

talelse fra de øvrige deltagende lands regjeringer — godkjenning av budsjettet.

13. Innen utgangen av mars hvert år avgir styret regnskap for foregående budsjettår, revidert av revisor godkjent av vedkommende myndighet i det land som har oppnevnt formannen. Regnskap og revisjonsberetning innsendes til samtlige undervisningsministerier.

14. Godtgjørelse for formannen fastsettes av vedkommende myndighet i det land hvor han er oppnevnt. Godtgjørelse til styret og dels eksperter skjer etter det gunstigste nordiske regulativ for komitearbeid.

15. Endringer i disse statutter kan foreslås av styret når minst åtte medlemmer er enige. Endringer må, for å bli gjeldende, godkjennes av vedkommende myndighet i hvert enkelt land.

16. Disse statutter trer i kraft den 1. juli 1963, fra hvilket tidspunkt institusjonen anses for opprettet.

Nordisk institut for sjørett:

— — — vil gjerne få fremkomme med en del bemerkninger i den anledning forsåvidt angår de problemer man har stått overfor ved Nordisk institutt for sjørett.

A. Personalets ansettelsesvilkår

1. Instituttet ledes av en bestyrer, som ifølge statuttens § 8 skal være professoren i sjørett ved Universitetet i Oslo. Dette innebærer at bestyreren ansettes gjennom Universitetet i Oslo, og videre at hans lønns- og pensjonsforhold m. v. blir som for de øvrige professorer ved Universitetet i Oslo. Lønnen blir ikke belastet instituttets budsjett.

Denne ordning må delvis sees som et uttrykk for at Norge forlødds skal bære visse av driftsutgiftene p. g. a. de fordeler det innebærer at instituttet er domicilert i Norge — jfr. forøvrig statuttens § 10, jfr. § 3 om utgiftfordelingen mellom de deltagende land. Arbeidet ved instituttet medfører en betydelig økning av de administrative gjøremål og de undervisningsplikter som påhviler bestyreren i egenskap av ordinær professor ved Universitetet i Oslo, og det kunne synes rimelig at dette ble kompensert ved et bestyrerhonorar, som i tilfelle måtte belastes instituttets budsjett.

2. Fast knyttet til instituttet er videre en av dosentene i rettsvidenskap ved Universitetet i Oslo. Også han lønnes på det norske statsbudsjett.

3. Av forskerstillinger forøvrig knyttet til instituttet har man en førsteamanuensisstilling og tre nordiske universitetsstipendier. Disse stillinger går på instituttets budsjett, og kan søkes av juridiske kandidater fra de nordiske land.

Førsteamanuensisstillingen er i prinsippet en fast stilling og er lønnsmessig rangert slik at lønnen svarer til lønnklasse 22 i det norske statsregulativ, dvs. n. kr. 37 300.— pr. år pr. 1. april i år. Universitetsstipendiene står

i en mellomstilling idet de tildeles for ett år ad gangen, men normalt vil man kunne gjøre regning med å få forlenget stipendiet i inntil 5 år. Stipendiet eller lønnen svarer til lønnsklasse 17 i det norske regulativ, dvs. n. kr. 24 500.— pr. år pr. 1. april iår.

Når det gjelder disse stillinger, er det et klart behov for å kunne gi visse lønnsmessige tillegg eller yde refusjon av spesielle utgifter forsåvidt angår de ikke-norske stillingsinnehavere. For en som ikke er norsk vil det være særskilte etableringsutgifter, men også senere vil vedkommende gjerne ha større utgifter enn en nordmann i tilsvarende stilling.

Han vil f. eks. gjennomgående ha høyere husleie enn den norske, som lettere gjennom venner og forbindelser kan få et bosted med rimeligere husleie og dessuten vanligvis langt lettere vil kunne få opptatt de lån som i stigende utstrekning er nødvendig for å kjøpe obligasjon eller aksje i boligbygg med tilhørende boret. Dertil kommer at en ikke-norsk i almindelighet neppe gjør regning med å bo i Norge for lengere tid, og derfor regelmessig må ta sikte på en kortsiktig ordning av husforholdene, hvilket har en tendens til å føre til økede husleieutgifter.

Videre må fremheves at en ikke-norsk selvsagt gjerne vil beholde kontakten med sitt hjemland både faglig og generelt. I det daglige fører dette til visse utgifter som en norsk ikke har, f. eks. abonnement på to lands aviser, tidsskrifter etc. Det som trekker mest er vel imidlertid reiser til og opphold i hjemlandet, i ferie- eller andre øyemed.

Det synes her rimelig å åpne en viss adgang til å yde bidrag til dekning av etableringsomkostningene og videre å tilstå lønnstillegg hvor dette er påkrevet. Slike bidrag eller tillegg bør ydes efter en konkret vurdering, og det er naturlig å la styret få de nødvendige fullmakter.

Foruten lønnsforholdene er det pensjonsforholdene som må trekkes frem. Det er nu på det rene at såvel norske som ikke-norske innehavere av de stillinger som her omtales, kan bli medlem av den norske stats pensjonskasse, mot sedvanlig innskudd, dvs. 6 % av bruttolønn. For nordmenn er selvsagt denne ordning tilfredsstillende, men for de ikke-norske kan neppe det samme sies. Forsåvidt angår universitetsstipendiene ble problemet drøftet av instituttets styre i januar iår, og på bakgrunn herav ble det 9. februar skrevet til ekklesiastikdepartementet i Sverige og Undervisningsministeriet i Danmark som følger:

Som det Ærede Departement vil være bekjent med, er det for tiden inntil tre stipendiat fast knyttet til instituttet, dvs. at stipendiat av denne type i almindelighet vil kunne regne med opptil 5 års opphold ved Instituttet.

Under disse forhold er det naturlig at det fra stipendiatenes side er blitt reist spørsmål om det er noen mulighet for innlemmelse i en pensjonsordning.

Det er på det rene at en norsk stipendiat vil bli medlem av den norske stats pensjonskasse på like linje med de forskere som er ansatt direkte av

Universitetet i Oslo, og det må antaes at også stipendiater fra de øvrige nordiske land kan bli innlemmet i samme pensjonskasse mot betaling av vanlig pensjonsbidrag, dvs. 6 % av bruttolønningen. Men en slik ordning synes ikke helt tilfredsstillende for de ikke-norske stipendiater, idet disse må forventes å reise tilbake til sine respektive hjemland etterat stipendietiden er omme, og dermed vil de tre ut av den norske pensjonskasse.

Problemet med de ikke-norske stipendiaters pensjonsforhold blev drøftet på styremøte her i Oslo 22. f. m., særlig med utgangspunkt i en henvendelse fra Danmarks Juristforbund om Instituttet for den danske stipendiat ville kunne betale arbeidsgivertilskudd til Juristforbundets Pensjonskasse (med 10 % av lønnen). Men styret fant at man ikke kunne innvilge dette, idet de enkelte stipendiater får utbetalt bruttolønn efter den norske stats regulativ og har adgang til å bli medlem av den norske stats pensjonskasse mot å betale vanlig pensjonsinnskudd.

Det blev imidlertid vedtatt å forespørre de enkelte lands undervisningsdepartementer om i hvilken utstrekning stipendiater som ikke er norske, kan bli opptatt som medlem av den hjemlige pensjonskasse, og om utgiftene utover vanlig pensjonsinnskudd fra medlemmet eventuelt kunne dekkes av vedkommende land.

Jeg vil være takknemlig for å høre fra Det Ærede Departement om hvorledes det stiller seg for den danske stipendiats vedkommende.

Under den forskningskonferanse som Nordisk Råd arrangerte i Helsingfors i april iår, uttalte professor Lambert i et foredrag om administrasjonsproblem for fellesnordiske forskningsinstitusjoner at en ordning av pensjonsforholdet for de ansatte ved slike institusjoner var et spørsmål om »liv og død» for institusjonen. Dette er nok å sette saken på spissen, men det må understrekes at med de sosiale goder, herunder pensjonsrettigheter, som de fleste nyder godt av i dag, vil det utvilsomt kunne oppstå alvorlige rekrutteringsproblemer dersom et nordisk institutt ikke har noen pensjonsordning eller bare en tilfredsstillende ordning.

Skal en tilfredsstillende ordning etableres, synes det enklest — ut fra Instituttets synsvinkel — enten at pensjonsrettigheter i den norske pensjonskasse kan overføres til tilsvarende pensjonsinnretninger i de øvrige land, eller at vedkommende ikke-norske som det gjelder, i og med ansettelse ved et nordisk institutt er berettiget til å fortsette eller å tre inn i sitt hjemlands pensjonskasse (svarende til den norske statspensjonskasse). I begge tilfelle vil vedkommende måtte yde personlige bidrag som vil variere fra land til land, men dette skulle ikke skape vesentlige vanskeligheter. M. h. t. arbeidsgivertilskudd stiller det seg forskjellig eftersom den ene eller den annen ordning velges. Dersom vedkommende skal pensjoneres gjennom sitt hjemlands pensjonskasse — en ordning som alle forhold tatt i betraktning synes naturligst — må det utredes arbeidsgivertilskudd, og som det vil fremgå av det ovenfor siterte brev, har instituttets styre tatt det standpunkt at slikt tilskudd ikke kan ydes over instituttets budsjett.

4. Ved instituttet er det videre to videnskapelige assistentstillinger hvorav den ene besettes med en yngre juridisk kandidat og den annen med en viderekommen juridisk student. Den førstnevnte stilling er på det norske

statsbudsjett, den sistnevnte opprettholdes ved fondsmidler. Disse stillingers art gjør det ikke naturlig å utlyse dem på nordisk basis — det praktiske er å ansette nordmenn, og dermed oppstår heller ikke noen lønns- eller pensjonsproblem som er av interesse i nærværende sammenheng.

5. Endelig er det ved instituttet ansatt to kontordamer i halvdagsstilling, som lønnes over instituttets budsjett. Heller ikke her har man problemer, idet kontordamene naturlig nok er norske og har status som personale ved Universitetet i Oslo, med de lønns- og pensjonsmessige vilkår dette innebærer.

6. De hittil nevnte persongrupper er forholdsvis fast knyttet til instituttet. For ordens skyld må det nevnes at instituttet årligår har besøk av et relativt stort antall stipendiater som av instituttets styre er tildelt oppholdsstipendier som hittil har ligget mellom n. kr. 1 500.— og n. kr. 8 000.—. Det dreier seg følgelig om kortere opphold, slik at de problemer som er omhandlet her, ikke oppstår.

B. Utgiftsfordelingen

M. h. t. den etablerte utgiftsfordelingen kan nevnes at man er kommet frem til tallene på basis av de deltagende lands handelsflåte og utenriks-handel. De nærmere detaljer vil fremgå av professor Brækhus' PM av 1. august 1959 som faktisk var grunnlaget for den videre diskusjon og de endelige beslutninger om opprettelsen av et nordisk institutt for sjørett (PM'et er trykket i Nordisk Råds forhandlinger m. v. fra 7. sesjon i Stockholm 1959 s. 1213 ff.). I dette PM heter det (s. 1222):

På spesialistkonferansen i Oslo ble det fra dansk og finsk side fremholdt at utgiftene burde fordeles i forhold til landenes tonnasje, som vanlig ved tiltak som er felles for flere lands skipsfart. Fra svensk side ble det innvendt at det ikke ville være rimelig å pålegge Sverige en mindre andel enn Norge, særlig i betraktning av at Norge forutsettes å skulle utrede lønnen til de to professorer og deres assistenter (ialt med ca. nkr. 100 000 pr. år). Fra norsk side ble det nevnt at instituttets virksomhet ikke bare ville komme rederinæringen tilgode. For handel og industri er befraktningsretten og reglene om transportforsikring av stor betydning, og for bankene er remburs- og konnossementsretten og reglene om pantsettelse av skip meget viktige. Et noenlunde brukbart uttrykk for befrakterinteressenes størrelse gir tallene for de enkelte lands innførsel fra og utførsel til utlandet. Følgende oppstilling kan tjene som et utgangspunkt:

	Danmark	Finland	Norge	Sverige	Sum
			(mill. brutto reg. tonn)		
1. Handelsflåte 1959	2,19	0,75	10,39	3,54	16,87
2. Handelsflåte 1959 (relative tall)	13	4,5	61,5	21	100
3. Innførsel + utførsel 1955 (milliarder \$)	2,22	1,56	1,72	3,72	9,22
4. Innførsel + utførsel 1955 (relative tall)	24	17	19	40	100
5. Gjennomsnitt av 2 og 4	18,5	10,75	40,25	30,5	100

Hvis man tar utgangspunkt i de siste tall, og dessuten tar hensyn til det som ble anført fra svensk side, synes en brukbar fordeling å være:

Danmark	20 %
Finnland	10 %
Norge	35 %
Sverige	35 %

C. Styrets beføyelser

I NU 1964: 8, s. 32 er det nevnt at for de allerede opprettede fellesnordiske institusjoner er det ikke gitt regler som nærmere fastlegger styrets beføyelser, men dette slår ikke helt til for Nordisk Institutt for Sjørett, idet statuttens § 5 bestemmer:

Styret har den øverste faglige ledelse av instituttet. Det angir retningslinjene for instituttets virksomhet, og treffer — innen rammen av det godkjente budsjett — alle beslutninger av prinsipiell karakter.

Det tilligger for øvrig styret:

- å fremsette forslag til budsjett for instituttet.
- å gjennomgå og avgi uttalelse om instituttets årsregnskap.
- å godkjenne instituttets årsberetning.
- å fastsette regler for kunngjøring og utdeling av stipendier og om stipendiatenes stilling.
- å treffe beslutning om utdeling av de disponible stipendier.
- å fastsette ansettelsesvilkårene for det personale som lønnes over instituttets budsjett.
- å fremsette forslag til slike endringer i disse vedtekter som det måtte vise seg å være behov for.

Oslo, 31. mai 1965

Sjur Brækhus

Nordisk Journalistkursus:

— — — — —

Af statutterne for Nordisk Journalistkursus [*se Bihang*] fremgår det, at rektor for Danmarks Journalisthøjskole indtil videre er forstander for Nordisk Journalistkursus. Han oppebærer herfor et vederlag, som i de sidste to år har været 14 000,— kr. om året. Endvidere er der til kursus knyttet en halvdagsstilling som amanuensis. Denne stilling aflønnes med et vederlag svarende til halvdelen af den for amanuenser ved de højere læreanstalter gældende årsløn på 1. løntrin, p. t. ca. 13 000,— kr. Endelig virker en dame som halvdags-kontorassistent ved Nordisk Journalistkursus til en årsløn, der i øjeblikket kan anslås til ca. 7 000,— kr. De to sidste lønninger reguleres i henhold til kollektive overenskomster, men anciennitetstillæg ydes ikke.

De største udgifter for Nordisk Journalistkursus er forbundet med selve undervisningen. På budgettet for året 1965, som vedlægges, andrager de

61 000 kr. Den største post inden for undervisningsudgifterne er forelæserhonorarer, 27 500 kr., og rejse- og opholdsudgifter for forelæsere, 17 000 kr. Størrelsen af disse poster hænger sammen med, at undervisningen på Nordisk Journalistkursus — bortset fra undervisningen i international politik, som varetages af kursusforstanderen — ikke bestrides af faste lærere, men af tilrejsende eksperter fra alle de nordiske lande. Forelæserhonoraret er 125,— kr. pr. time, og opholdsudgifter dækkes med 60,— kr. pr. opholdsdøgn og 100,— kr. pr. rejsedøgn, medens de egentlige billetudgifter refunderes efter regning. Forelæserhonoraret har været uændret siden begyndelsen af 1964. Indtil da var det 100,— kr. pr. time, således som fastlagt ved oprettelsen i 1957. Honorarets størrelse må ses i forbindelse med at undervisningen foregår i seminarform. Der påhviler derfor forelæserne et betydeligt arbejde udenfor undervisningstimerne med tilrettelæggelse og gennemgang af skriftlige opgaver.

Af driftsregnskabet for året 1964, som vedlægges, fremgår det, at institutionens samlede årlige driftsudgifter udgjorde kr. 121 650:86. Årets driftsindtægter, kr. 125 500, er tilvejebragt ved statslige tilskud, nemlig kr. 35 000 fra hvert af landene Danmark, Norge og Sverige, kr. 17 500 fra Finland og kr. 3 000 fra Island.

Institutionens regnskabsår er kalenderåret.

Det vil fremgå af disse oplysninger, at Nordisk Journalistkursus er af en speciel karakter, idet hele det fastansatte personale er ansat på deltidsbasis. Der er derfor ikke noget særligt pensionsspørgsmål, idet de pågældende har faste pensionsordninger som led i deres ansættelsesforhold andetsteds. Hvad angår ferier, løn under sygdom o. lign. gælder samme vilkår som for deres hovedstilling. For forelæsernes vedkommende opstår der ikke spørgsmål af denne art.

Århus, den 25. maj 1965

P. k. v.

Erik Reske-Nielsen

Rektor

BIHANG

Statutter for Nordisk Journalistkursus

med senere ændringer

1. »Nordisk Journalistkursus» er en selvejende institution, som er oprettet i henhold til rekommandation fra Nordisk Råd af 31. januar 1956, og som opretholdes ved statsbevillinger fra de nordiske lande, foreløbig i forbindelse med *Journalistkursus ved Århus Universitet*¹.

¹ fra 1.7. 1962: Danmarks Journalisthøjskole.

2. »Nordisk Journalistkursus» ledes af en bestyrelse, valgt af presseorganisationer i de nordiske lande. For Danmarks vedkommende udpeges to repræsentanter af Danske Dagblades Fællesrepræsentation og een af Danske Journalisters Fællesrepræsentation. For Finlands vedkommende udpeger Tidningarnas Förbund een repræsentant og Finlands Journalistförbund to repræsentanter. Island er repræsenteret med eet medlem, udpeget af Bladmannafélag Islands. For Norges vedkommende udpeger Norske Avisutgiveres Landsforbund een repræsentant og Norsk Presseforbund to repræsentanter. For Sveriges vedkommende udpeger Svenska Tidningsutgivareförbundet, Publicistklubben og Svenska Journalistförbundet hver een repræsentant. Hver organisation skal hvert andet år i oktober give »Nordisk Journalistkursus» meddelelse om, ved hvem den er repræsenteret.

3. Hvert af bestyrelsens medlemmer har een stemme. Alle beslutninger, der ikke vedrører statutændringer, afgøres af de fremmødte bestyrelsesmedlemmer ved almindelig stemmeflerhed. Ved stemmelighed gør formandens stemme udslaget. Er et bestyrelsesmedlem forhindret i at være til stede, kan den pågældende give fuldmagt til et andet medlem. Formanden skal indkalde til ordinært bestyrelsesmøde hvert år i maj og kan desuden indkalde til ekstraordinære bestyrelsesmøder. Når tre af bestyrelsens medlemmer fremsætter ønske derom, skal formanden indkalde til ekstraordinært bestyrelsesmøde. Valget til formand for »Nordisk Journalistkursus» gælder for to år ad gangen.

4. Bestyrelsen tiltrædes indtil videre af *forstanderen for Journalistkursus ved Århus Universitet*¹, der tillige indtil videre er forstander for »Nordisk Journalistkursus». Kursusforstanderen virker som kasserer og bestyrelsens sekretær. »Nordisk Journalistkursus» tegnes over for trediemand af kursusforstanderen og bestyrelsens formand i forening.

5. Bestyrelsen udarbejder en undervisningsplan for kursus og opstiller budget; dette sendes indtil videre til det danske statsministerium, der efter aftale mellem præsidiets for Nordisk Råd og de nordiske udenrigsministre af 19. april 1956 er koordinerende organ for de nordiske staters forbindelse med det nordiske journalistkursus. Regnskabsåret følger kalenderåret. Regnskabet revideres af en statsautoriseret revisor. Regnskabet skal inden hvert års 1. april forelægges statsministeriet til godkendelse og decision.

6. Bestyrelsen nedsætter et forretningsudvalg, bestående af een repræsentant for hvert af de deltagende lande samt forstanderen for »Nordisk Journalistkursus».

7. Forretningsudvalget kan nedsætte sagkyndige udvalg, hvortil også kan vælges personer uden for bestyrelsens kreds. Formand for sådanne udvalg er kursusforstanderen for »Nordisk Journalistkursus».

8. Forholdet mellem »Nordisk Journalistkursus» og »*Journalistkursus ved Århus Universitet*»² reguleres indtil videre af forretningsudvalget for de to institutioner.

9. Til statutændringer kræves kvalificeret majoritet på 6/7, dog således at en statutændring ikke kan gennemføres, hvis 2 bestyrelsesmedlemmer fra et enkelt land stemmer imod.

Således vedtaget på »Nordisk Journalistkursus»' styrelsemøde i Århus den 14. september 1957

¹ fra 1.7. 1962: Rektor for Danmarks Journalisthøjskole.

² fra 1.7. 1962: Danmarks Journalisthøjskole.

Nordiskt kollegium för marinbiologi:

Under Nordiskt kollegium för marinbiologi sorterar intet gemensamt nordiskt institut, utan samarbetet på marinbiologins område äger rum vid existerande nationella institut i de fyra länderna. Kollegiet saknar därför erfarenhet att uttala sig om förslaget till regler för personalförhållandena vid gemensamma nordiska institut och inskränker sig till att lämna några upplysningar om dess verksamhet, som kanske kan vara av intresse i detta sammanhang.

Det nordiska marinbiologiska samarbetet är ett samarbete mellan de marinbiologiska huvudstationerna i Danmark, Finland, Norge och Sverige, och dessas ledare utgör kollegiet. Vid årliga möten och genom korrespondens uppdrager kollegiet riktninglinjer för samarbetet och fastställer budget. De fyra länderna deltar i lika grad i samarbetet och varje land betalar därför en fjärdedel av samtliga utgifter.

Respektive lands representant i kollegiet ansöker själv om medlen till detta lands deltagande i samarbetet. Tillvägagångssättet varierar något i de olika länderna, ävenså sättet för utbetalning till de deltagande stationerna. I Danmark sker detta genom att det samlade årliga bidraget sändes direkt från Undervisningsministeriet till Marinbiologisk Laboratorium i Helsingør, som utbetalar löner och för räknenskaperna. I Finland uppföres beloppet för samarbetet på statbudgeten och Nordiska kollegiets representant lyfter det på statskontoret. I Norge utgör bidraget en egen post på Universitetets i Bergen budget, och i Sverige ställes medlen till vetenskapsakademiens förfogande (den svenska stationen hör in under akademien) av ecklesiastikdepartementet.

Kollegiets medlemmar är oavlönade och det finns icke någon fast ansatt personal under kollegiet, utan verksamheten består i utväxling av stipendiater, anordnandet av nordiska kurser och forskningssamarbete. Lärarna på kurserna honoreras i regel efter de normer som uppställts för föreläsningar och kursledning vid resp. lands universitet. Stipendiernas storlek svarade, när verksamheten startades, mot en svensk andreassistents lön. Senare reglering har varit obetydlig. Stipendierna är utbildningsstipendier och beskattas därför icke i Finland och Norge. I Danmark och Sverige höjdes de för några år sedan, så att nettobehållningen, sedan skatt erlagts, blir ungefär densamma som i Finland och Norge men levnadskostnaderna är så olika, att det likväl förefinnes en reell skillnad mellan länderna.

Blomsterdalen den 9 juni 1965

För Nordiskt kollegium för marinbiologi

Hans Brattström

Sekr.

Nordisk samarbejdsråd for kriminologi:

Som det fremgår af navnet er Nordisk samarbejdsråd for kriminologi ikke et »institut» eller en »institution», men et råd, der normalt mødes to gange årligt og til sin bistand har et sekretariat. I forbindelse med overgang af rådets formandskab til Danmark pr. 22. februar 1965 efter afslutningen af rådets første 3-årige beskikkelsesperiode pr. 31. december 1964 er rådets domicilland nu med de nordiske regeringers tilslutning ændret fra Norge til Danmark. Rådets første sekretær var ansat for perioden 1. januar 1962 til 31. december 1964 på heldagsbasis under orlov fra det norske politivæsen, og der er nu i stedet pr. 1. juni 1965 ansat en administrativ sekretær på deltidbasis, ligeledes for en periode af 3 år, men med opsigelsesvarsel i overensstemmelse med den danske funktionærlov. Rådet forventer herudover i en nærmere fremtid at ansætte endnu en deltidsekretær til overvejende forskningsprægede opgaver. Foruden formanden og sekretæren beskæftiger rådet normalt en kontordame i en halvdagsstilling og herudover kun løs kontorbistand.

Som det fremgår heraf afviger Nordisk samarbejdsråd for kriminologi på væsentlige punkter fra de forelagte betænkningers forudsætninger vedrørende nordiske fællesinstitutioners organisation og arbejdsform. Man har bemærket sig, at det i præsidiets forespørgsel omhandlede rekommandationsforslag alene går ud på at anbefale, at de nordiske regeringer ved planlægningen af (formentlig fremtidige) fællesinstitutioner følger de i betænkningen NU 1964: 8 fremsatte forslag. Under hensyn til den generelt holdte formulering af præsidiets forespørgsel skal man imidlertid for samarbejdsrådets vedkommende fremhæve, at det er vigtigt, at samarbejdsrådet på grund af sin ovenfor beskrevne særlige karakter også fremtidig må kunne afvige fra den i de nævnte betænkninger forudsatte normalordning.

Om betimeligheden af de fremsatte forslag for andre nutidige og fremtidige fællesinstitutioners vedkommende finder rådet det på det foreliggende grundlag vanskeligt at udtale sig generelt. Man finder dog at burde fremhæve betydningen af, at der åbnes mulighed for i fornødent omfang at afvige fra den forudsatte normalordning under hensyn til den enkelte institutions formål og arbejdsform, et synspunkt, der da også har fundet udtryk flere steder i betænkningen. Man skal særligt fremhæve betydningen af, at der tilstås den enkelte institutions styrelse størst mulig handlefrihed inden for de af det godkendte budget afstukne yderrammer. Det må i denne forbindelse efter de af Nordisk samarbejdsråd for kriminologi gjorte erfaringer anses for særlig vigtigt, at det godkendte budget alene betragtes netop som en yderramme, således at institutionen i mindst muligt omfang er bundet af budgetternes opdeling i underkonti.

Man vedlægger til orientering de for samarbejdsrådet gældende statut-

ter[*se Bihang*] tillige med rådets beretninger for årene 1962, -63 og 64¹. Det kan på den givne foranledning bemærkes, at statutterne, når henses til samarbejdsrådets særlige karakter, i det væsentlige stemmer overens med det udkast til standard-»bestemmelser», der er foreslået i NU 1960: 2. På enkelte punkter er der afvigelser af en sådan art, at samarbejdsrådet, såfremt en revision af rådets nugældende statutter i fremtiden af andre grunde måtte komme på tale, vil overveje, om der da måtte være grund til at søge rådets statutter bragt i større overensstemmelse med de i betænkningen fremsatte forslag. Derimod finder man ikke, at indholdet af de forelagte betænkninger giver grund til at ændre eller supplere rådets statutter på indeværende tidspunkt.

Hvad særligt angår den i NU 1964: 8 foreslåede fordelingsnorm for udgifterne under hensyntagen til deltagerlandenes økonomiske ydeevne bemærkes, at samarbejdsrådet for sit vedkommende ikke finder grund til at ændre den for rådet hidtil gældende fordelingsnorm, hvorefter Danmark, Finland, Norge og Sverige betaler hver 1/4 af de på de årlige budgetter godkendte udgifter, medens Island intet betaler.

Udover det således anførte har Nordisk samarbejdsråd for kriminologi intet at bemærke til de fremsatte forslag.

København, den 22. juni 1965

P. r. v.

Karl O. Christiansen

Jørgen Jepsen

Sekretær

BIIHANG

Statutter for Nordisk samarbejdsråd for kriminologi

§ 1.

Nordisk samarbejdsråd for kriminologi består af opnevnte medlemmer fra Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.

Rådet har til formål å fremme kriminologisk forskning i Norden, og bistå myndighetene i de nordiske land i spørgsmål av kriminologisk art.

§ 2.

Rådet har et fast sekretariat, med en sekretær i heldagsstilling. Sekretæren ansættes og lønnes av rådet, som også antar nødvendig kontorhjelp.

Regjeringene i deltagerlandene treffer bestemmelse om hvor sekretariatet skal lige (domisillandet)

¹ *Här ej tryckta.*

§ 3.

Utgiftene ved rådets arbeid dekkes ved årlige statsbidrag fra deltagerlandene. Statsbidragene fordeles inntil videre slik at Danmark, Finland, Norge og Sverige hver betaler en fjerdedel. Inntil videre fritas Island for å svare bidrag til dette arbeid.

Hvert land betaler sitt bidrag ved begynnelsen av sitt budsjettår.

§ 4.

Rådet består av 13 medlemmer. Regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige oppnevner hver 3 medlemmer og Islands regjering 1 medlem. Oppnevnelsen gjelder for 3 år om gangen.

Har et medlem forfall, kan vedkommende regjering oppnevne en annen til i hans sted å delta i rådet.

Ved oppnevningen av medlemmer bør det legges vekt på at rådet så vidt mulig får representanter fra de ulike grener av kriminologien.

§ 5.

Rådet velger blant sine medlemmer formann og varaformann.

Formannen tilkommer for sitt arbeid en fast godtgjørelse som dekkes av rådets midler. På samme måte skal alle medlemmer ha skyss- og kostgodtgjørelse for reiser som de foretar for rådet. Denne godtgjørelsen beregnes etter de regler som gjelder i hjemlandet.

§ 6.

Rådet holder møte minst en gang om året og fastsetter selv hvor det skal holde sine møter.

Formannen kan ellers innkalle til møte når han finner grunn til det.

Når alle medlemmer fra ett av deltagerlandene fremsetter ønske om det, skal det i løpet av høyst 2 måneder holdes møte i rådet.

Innkallelse til møte i rådet skal inneholde opplysning om dagsorden.

Rådet er beslutningsdyktig når minst 7 av medlemmene er til stede.

Rådets beslutninger treffes ved alminnelig flertall. I tilfelle av stemmelikhet gjør formannens stemme utslaget.

§ 7.

Regnskapsåret følger kalenderåret.

Innen 1. mars utarbeider rådet budsjettforslag for det kommende regnskapsår. Rådet sender budsjettforslaget til regjeringen i domisillandet, og denne forelegger forslaget til godkjennelse for deltagerlandene. Regjeringen i domisillandet gir underretning til rådet når budsjettforslaget er godkjent.

De budsjetterte beløp angis i domisillandets myntsort, og statsbidragene betales i samme myntsort.

§ 8.

Rådet fører regnskap over alle inntekter og utgifter.

Regjeringen i domisillandet oppnevner en revisor for rådets regnskaper. Revisoren skal enten ha offentlig autorisasjon i domisillandet eller være ansatt ved riksrevisjonen i dette land. Domisillandets ordinære revisjonsmyndighet har rett til å foreta etterrevisjon.

Et eksemplar av regnskapet, påført bemerkning om revisjon, sendes regjeringene i deltagerlandene innen 6 måneder etter utløpet av regnskapsåret.

§ 9.

Rådet fører protokoll med referat av sine møter.

Rådet utarbeider hvert år en beretning om sin virksomhet. Årsberetningen sendes regjeringene i deltagerlandene innenfor den frist som er nevnt i § 8, tredje ledd.

Spørsmål som rådet skal forelegge deltagerlandene eller som det på eget initiativ finner å burde ta opp, forelegges deltagerlandenes regjeringer gjennom domisillandets regjering. Det samme gjelder forslag til endringer i disse bestemmelser.

§ 10.

Første regnskapsår begynner å løpe 1. januar 1962.

Nordiska Afrika-instituttet:

De båda utredningarna har liksom förslagsställaren naturligt nog utgått från den hittills gängse formen för organisering av gemensamma nordiska institutioner och de med sådana institutioner förknippade problemen. Således har man diskuterat institutioner, i vilkas förvaltning och övervakning samtliga nordiska länder deltar direkt och till vilkas budget samtliga länder bidrar — institutioner, som fungerar vid sidan av de nordiska ländernas ordinarie statsförvaltning. Vid sin tillkomst år 1962 fick Nordiska Afrika-instituttet en från dessa institutioner avvikande organisation. Då instituttet således saknar erfarenhet av förvaltningen av den förutsatta typen av institutioner, finner sig styrelsen icke ha anledning att yttra sig i detalj om de föreliggande förslagen. Styrelsen anser sig icke heller ha anledning att gå in på frågan om fördelning av de ekonomiska åtagandena de nordiska länderna emellan. Styrelsen förutsätter emellertid att det vid Nordiska rådets behandling av hithörande frågor även kan vara av värde att känna till den organisationsform, som representeras av Nordiska Afrika-instituttet, och vill därför i korthet redogöra för Afrika-instituttets organisation och erfarenheterna härav. Instruktion för Nordiska Afrika-instituttet bifogas [*se Bihang*].

»Nordiska Afrika-instituttet har till uppgift att i Norden främja studiet av afrikanska förhållanden samt verka för den internationella biståndsverksamheten i vad denna berör Afrika» (Instruktion för Nordiska Afrika-instituttet § 2). Instituttet avses i likhet med andra nordiska institutioner samla resurserna i Norden inom sitt ämnesområde samtidigt som det skall betjäna samtliga nordiska länder. Afrika-instituttet har emellertid inordnats i den svenska statliga förvaltningen utan att det — enligt styrelsens mening — förlorat sin nordiska karaktär. Instruktion för Nordiska Afrika-instituttet fastställs av den svenska regeringen efter hörande av regeringarna i Danmark, Finland, Island och Norge. Instituttets verksamhet ledes av en styrelse, vars ledamöter utses av Kungl. Maj:t i Sverige. De övriga

nordiska länderna föreslår vardera en styrelseledamot jämte suppleant, samt bestrider kostnader för rese- och traktamentsersättningar i samband med sina representanters deltagande i styrelsens sammanträden. Kostnaderna för institutets verksamhet bestrides — med undantag för vissa bidrag till stipendiemedlen — helt av den svenska staten via den ordinarie budgeten efter beslut av den svenska riksdagen. Institutet ingiver årligen före den 1 september berättelse om sin verksamhet under närmast föregående verksamhetsår — vilket sammanfaller med det svenska budgetåret 1/7—30/6 — till samtliga nordiska regeringar. I övrigt är institutet inordnat i den svenska statsförvaltningen. Institutet är underställt ecklesiastikdepartementet, till vilket det bl. a. ingiver anslagsäskanden. Kontroll och revision av institutets förvaltning utövas enligt samma regler som gäller för svenska statliga verk. Institutets personal, som enligt instruktionen (§ 14) rekryteras från samtliga nordiska länder, tillhör den svenska statsförvaltningen och är underställd de bestämmelser beträffande anställningsformer, sociala förmåner, pension etc., som gäller för övrig svensk statsanställd personal. Sedan institutets start år 1962 har emellertid endast svenska medborgare varit anställda vid institutet.

Den ovan beskrivna organisationen har under institutets hittillsvarande verksamhet fungerat väl. Styrelsen anser, att den här tillämpade inordningen i »domicillandets» statsförvaltning medger en smidig och effektiv lösning av problem rörande budgetförslag och budgetbeslut, övervakning och administration. Den fördelning av utgifterna de nordiska länderna emellan, som eljest brukar ske via direkta bidrag till budgeten från samtliga länder till varje enskild institution, förutsättes i detta fall ske så att motsvarande institutioner avseende andra regioner (Östasien, Främre Asien, Latinamerika etc.) inrättas i de övriga nordiska länderna. Det bör icke möta några principiella eller avsevärda praktiska hinder att tillämpa samma fördelningsregler som för andra institutioner. Genom denna av Afrika-institutet tillämpade organisationsform löses även en betydande del av de problem som berör personalens anställningsförhållanden. Styrelsen är emellertid medveten om, att problem vilka icke nu kan överblickas kan uppstå då institutets personal får en mera internordisk sammansättning.

Styrelsen vill därför understryka betydelsen av att de problem rörande personalens anställningsförhållanden, framför allt rörande beskattning, inordning i socialförsäkringssystem och ev. återinträde i tjänst i hemlandet efter tjänstgöring vid en gemensam nordisk institution, som beror på olika lagstiftning och praxis i de nordiska länderna, snarast när en tillfredsställande lösning. Självfallet sker detta mest effektivt och radikalt genom att sådana skiljaktigheter i lagstiftning och praxis undanröjes. De förslag till en reglering mot bakgrunden av nu existerande skiljaktigheter, som här framförts, synes styrelsen väl motiverade och styrelsen vill därför tillstyrka den föreslagna rekommendationen till de nordiska ländernas rege-

ringar. Styrelsen vill avslutningsvis även framhålla betydelsen av att man uppnår en så smidig behandling av beskattningsfrågor som är möjlig, varvid bl. a. frågan om enhetliga skattesystem i de nordiska länderna är av väsentlig betydelse.

Uppsala den 11 maj 1965

Torgny Segerstedt

BILANG

Instruktion för Nordiska Afrika-institutet

Inledande bestämmelser

1 §

Allmänna verksstadgan den 7 januari 1955 (nr 3)¹ skall, med undantag av 3 § 1, och 22 § tillämpas på nordiska Afrika-institutet.

Ämbetsbefattning

2 §

Nordiska Afrika-institutet har till uppgift att i Norden främja studiet av afrikanska förhållanden samt verka för den internationella biståndsverksamheten i vad denna berör Afrika.

3 §

Det åligger institutet särskilt att främja utbildning av personal för biståndsverksamhet i Afrika, att — genom kurser, föreläsningar, seminarier och eljest — sprida information rörande Afrika och aktuella afrikanska förhållanden, att utgöra dokumentationscentrum för afrikaforskningen, samt att främja vetenskaplig forskning och undervisning om Afrika.

4 §

Institutet bör inom sitt verksamhetsområde samarbeta med myndigheter, organisationer och institutioner såväl inom som utom Norden.

5 §

Det åligger institutet att årligen före den 1 september till Kungl. Maj:t och övriga nordiska regeringar ingiva berättelse om sin verksamhet under närmast föregående budgetår.

Organisation

6 §

Ledningen av institutet utövas av en styrelse.
Chef för institutet är en föreståndare.

¹ Senaste lydelse Svensk författningssamling 1957: 616.

7 §

Styrelsen består av rektorn vid universitetet i Uppsala, tillika ordförande, överbibliotekarien vid universitetsbiblioteket i Uppsala, föreståndaren för institutet samt ytterligare nio av Kungl. Maj:t för högst tre år i sänder utsedda ledamöter. Av de icke självskrivna ledamöterna förordnas en efter förslag av regeringen i Danmark, en efter förslag av regeringen i Finland, en efter förslag av regeringen i Island och en efter förslag av regeringen i Norge.

För envar av de icke självskrivna ledamöterna skall finnas en i samma ordning utsedd personlig suppleant.

8 §

Inom styrelsen skall finnas ett arbetsutskott, bestående av styrelsens ordförande, föreståndaren samt ytterligare minst två av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter av styrelsen.

9 §

Vid institutet äro anställda tjänstemän i enlighet med gällande personalförteckning samt annan personal i mån av behov och tillgång på medel.

Institutet äger därjämte för särskilda uppgifter i mån av tillgång på medel anlita experter och sakkunniga som ej äro anställda vid institutet.

Ärendenas handläggning

10 §

På styrelsen ankommer
att besluta i viktigare frågor rörande institutets verksamhet, organisation och ekonomiska förvaltning,
att fastställa arbetsordning för personalen,
att avgiva förslag till anslagsäskanden, avsedda att föreläggas riksdagen,
att avgiva verksamhetsberättelse,
att handlägga ärenden angående tjänstetillsättning,
att handlägga ärenden angående åtal mot eller disciplinär bestraffning av tjänsteman samt
att i övrigt besluta i frågor, som föreståndaren hänskjuter till styrelsens avgörande.

Arbetsutskottet skall, i den omfattning styrelsen bestämmer, förbereda ärenden för styrelsens sammanträden och besluta å styrelsens vägnar:

11 §

Ärenden, som ej ankomma på styrelsens eller arbetsutskottets prövning, avgöras av föreståndaren.

Genom arbetsordning eller särskilt meddelat beslut må åt tjänsteman överlämnas att avgöra ärende eller viss grupp av ärenden som icke är av beskaffenhet att böra prövas av föreståndaren.

12 §

För beslutförhet fordras, att förutom ordförande äro närvarande i styrelsen minst sex ledamöter och i arbetsutskottet minst två ledamöter.

Såsom styrelsens och arbetsutskottets beslut gäller, utom i fall som avses

i 27 § allmänna verksstadgan, den mening, varom de flesta förena sig eller vid lika rösttal den som biträdades av ordföranden.

13 §

Ärende avgöres i styrelsen eller arbetsutskottet efter föredragning, som ankommer på föreståndaren eller särskilt förordnad föredragande.

Om vid handläggning av ärende fattas beslut, som strider mot föredragandens eller annan vid ärendets slutliga handläggning närvarandes åsikt, åligger det denne att till protokollet anteckna sin skiljaktiga mening.

Tjänstetillsättning m. m.

14 §

Tjänsten såsom föreståndare tillsättes av Kungl. Maj:t efter anmälan av styrelsens ordförande.

Övriga tjänster tillsätts och annan personal antages av styrelsen.

Ledig tjänst kungöres till ansökning på sätt i allmänna verksstadgan föreskrives samt efter styrelsens bestämmande jämväl i Danmark, Finland, Island och Norge.

15 §

Föreståndare bör ha avlagt godkänt disputationsprov i ämne av betydelse för institutets arbete.

Denna instruktion träder i kraft den 1 juli 1964.

Sofiero den 29 juni 1964

G U S T A F A D O L F

Nordiska hälsovårdshögskolan:

Det kunde enligt styrelsens mening säkerligen var önskvärt, icke minst med hänsyn till frågornas behandling hos de anslagsbeviljande myndigheterna, om man kunde komma fram till likartade bestämmelser om löner, pensioner och andra förmåner för personalen vid de samnordiska institutioner, som redan finns eller kan antagas tillkomma i allt större antal. Det vore också förmånligt, om reglerna för fördelningen av kostnaderna på de olika deltagarländerna kunde få en likartad utformning för alla eller flertalet institutioner. Men dessa gemenskapsinstitutioner har sinsemellan avsevärt olika karaktär och ganska skiftande personalsituation och detta försvårar en allt för långt driven administrativ likriktning.

Vad först beträffar förmånerna för personalen bör beaktas, att denna personal i ifrågavarande hänseende icke får komma i ett underläge gentemot de nationella institutionerna. Detta gäller ej blott i värdlandet (domicilllandet), där detta skulle kunna uppfattas som en diskriminering av den

nordiska verksamheten. Särskilt för de högre befattningarna måste det föras en fullt konkurrenskraftig förmånspolitik var helst verksamheten är belägen. Till dessa nordiska befattningar gäller det ju att kunna förvärva de bästa nordiska krafterna, oberoende av vederbörandes hemland. De förmåner, den nordiska verksamheten kan erbjuda, måste alltså vara minst i paritet med de, som erhålles av en motsvarande verksamhet i det egna landet. I annat fall torde t. ex. en akademiker, som erbjuds engagement vid en nordisk gemenskapsinstitution, tveka inför de olägenheter som — icke minst ur familjesynpunkt — en omflyttning innebär och inför det hot om att »komma efter» i den nationella karriären, som trots allt icke kan negligeras.

Till dessa, som det kanske kan synas futtiga, men dock reella, ekonomiska synpunkter bör läggas den, att deltagandet i en överstatlig, nordisk verksamhet rimligtvis bör medföra särskilt goda förmåner för den, som utväljs härför; den principen är icke främmande för t. ex. WHO, när den anställer funktionärer för internationell verksamhet. Den nordiska gemensamhetsverksamheten har ju tillkommit bl. a. för att kunna föra upp t. ex. undervisning inom ett område på ett mera avancerat plan än som lämpligen kan ske i hemlandet. Så har varit fallet vid den sedan 1953 i Göteborg bedrivna utbildningen av högre hälsovårdsfunktionärer och det är motivet för den planerade utbildningen av nordiska sjukhusadministratörer. För en sådan »högre» utbildning måste man också söka få lärare och liknande av hög kvalitet och särskilt lämpliga för just nordisk undervisning samt betala just för detta.

Hälsovårdshögskolans styrelsen har haft förmånen leda en verksamhet i ett nordiskt land, där man redan i den nationella karriären räknar med goda förmåner. För högskolans del har man — med de berörda regeringarnas goda minne — systematiskt tillämpat värdlandets d. v. s. de svenska löne- o. s. v. bestämmelserna såväl för den fasta staben som vid tillfälliga engagement. Så har skett vid bestämmande av ersättningen till de många lärarna, till ledare och biträden vid exkursioner o. s. v. även när dessa förslagts till annat nordiskt land. Styrelsen har funnit att en sådan ekonomisk politik underlättat den annars inte helt bekväma rekryteringen av värdefulla krafter. Även de stipendier, motsvarande traktamenten, som tilldelas alla elever, har utgått med lika belopp till samtliga, oberoende av hemland och vare sig kurserna hela tiden varit förlagda till Sverige eller under någon tid till annat nordiskt land.

Utöver vad som behandlats i betänkandet kan nämnas betydelsen av att frågan om beskattning av inkomsten för anställda och föreläsare ordnas på ett likartat och rekryteringsbefrämjande sätt. Detta gäller även beskattningen av stipendiater för forskningsverksamhet. De nuvarande bestämmelserna föranleder ett icke obetydligt administrativt merarbete och från Danmark ges exempel på att administrativt belastande åtgärder måst vid-

tagas för att undvika en realminskning skattevägen av stipendiaters ersättning. Vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg engageras ett icke obetydligt antal föreläsare från de andra nordiska länderna som dock mer sällan får större årlig inkomst därav än några hundratal kronor som ej föranleder någon skatt att tala om. I princip skall dock alla med beskattningen sammanhängande noteringar, formaliteter och deklarationer fullgöras till besvär och merarbete både för den skattskyldige och högskolans kansli. Det borde allvarligt övervägas att vid samnordiska institutioner införa skattefrihet för föreläsare från annat land än domicillandet.

Ytterligare en fråga förtjänar att beaktas nämligen bostadsfrågan. På varje plats där en undervisningsinstitution förlägges och bostadsbrist kan hindra eller försvåra tillströmningen från annat land av elever och lärare, bör åtgärder vidtagas för att ordna bostadsfrågan.

Den oro, »udvalget» hyser för att en för hög lönesättning etc. skulle innebära en för värdlandsinstitutionerna ogynnsam konkurrensfaktor, delar icke högskolestyrelsen; även om man t. ex. i Sverige skulle fastställa en högre »skala» för anställning vid en gemensam nordisk institution, kunde detta med den motivering, som ovan framlagts, måhända anses skäligt.

Styrelsen, vars erfarenhet inskränker sig till den egna, i Sverige belägna institutionen, har funnit det skäligt och lämpligt att även pensionen, sjukförsäkringsförmånen etc. etc. skall motsvara vad som bjuds åt anställda vid svenska statliga institutioner och att detta skall gälla oberoende av den anställdas nationalitet. Reglerna för erläggandet av avgifter till de olika »försäkringarna» har också ansetts böra vara desamma som gäller anställda vid svenska universitetsinstitutioner. Det är givet, att denna anordning medfört ett avsevärt mycket enklare administrativt förfarande än om för varje anställd skolat tillämpas hans hemlands löne-, pensionerings- o. s. v. regler.

»Udvalget» ifrågasätter olika principer vid avlöning etc. av »högre» och »lägre» befattningshavare. När det gäller personer med rena rutinuppgifter, vaktmästare, handräckningsfolk och anställda med enkla kontorsgöromål, personal som rekryteras i orten, torde det icke medföra olägenheter, att tillämpa ortens pris för tjänsterna. Men redan när det gäller ett något mera kvalificerat sekreterarbete kräver den nordiska karaktären hos arbetet ett hänsynstagande härtill vid lönesättningen o. s. v. Språkolikheter hos de anlitate lärarna t. ex. måste sekreterarhjälpen taga hänsyn till, eleverna skall anlita sekreteraren bl. a. vid utskrivning av seminarieuppsatser o. dyl., som ju kan avfattas på tre olika språk etc. Var på löneskalan strecket mellan »högre» och »lägre» befattningshavare skall dragas ur nämnda synpunkt och om detta kan ske generellt vid alla de nordiska gemenskapsinstitutionerna är styrelsen inte beredd att svara på. För hälsovårdshögskolans — utom professorn — två befattningshavare: en assistent och en person i sekreterarbefattning, för vilka både vid tillsättningen hänsyn tagits till bl. a.

deras förmåga att förstå nordiska språk jämte bl. a. engelska, har den svenska löneskalan visat sig användbar.

Vad därefter angår grunderna för fördelningen av kostnaderna på de deltagande länderna har olika principer sedan länge diskuterats. Så skedde redan 1955—1957, vid den utredning, som ledde till stabilisering av de nordiska hälsovårdskurserna i Göteborg och till ett även formellt upprättande av den nordiska hälsovårdshögskolan år 1962. I den nyssnämnda utredningens betänkande, SOU 1958: 8, redovisas tämligen utförligt skälen för och emot de olika beräkningsgrunderna.

Eftersom det under utredningen framgick, att behovet av undervisning vid högskolan ej var lika stort i samtliga de nordiska länderna, föreslog man, delvis som en kompromiss, att kostnaderna skulle delas i dels fasta sådana, dels rörliga driftkostnader. De förra skulle bestridas till 1/4 av vardera deltagarlandet, medan de senare skulle ersättas av vederbörande land efter det antal kursmånader, som under året utnyttjats av elever från landet i fråga. Detta förslag upptogs sedan av hälsovårdsministermötet i Göteborg i september 1961 och infördes i det regeringsavtal, som gällt från den 1/7 1962. Då emellertid erfarenheten visat, att undervisningen utnyttjats rätt olika av deltagarländerna, enades man vid ett nytt hälsovårdsministermöte i juni 1964 om ett förslag enligt vilket varje land skall bidra med sin andel i samtliga kostnader i relation till nyttjandegraden. Tills avräkning hunnit ske, skall värdlandet Sverige förskottera kostnaderna inom ramen för en av värdlandet, efter övriga länders hörande, godkänd budget. Det torde kunna antagas, att dessa nya bestämmelser träder i kraft 1/7 1965 sedan svenska riksdagen i slutet av april ställt erforderliga medel till förfogande att förskottera.

Här är nu att märka, att man vid utformningen av dessa regler endast tagit hänsyn till undervisningen, där det kan vara skäligt att fördela kostnaderna efter nyttjandegraden. När högskolan också kommer att bli säte för en forskningsverksamhet i större skala torde det bli nödvändigt att ompröva reglerna eller att ange särskilda sådana för forskningsverksamheten, där det ju är väsentligt svårare än för undervisningen att ange hur mycket det ena eller andra landet utnyttjat högskolans resurser.

Av vad som nu sagts torde framgå, att fördelningsfrågan vid sin lösning — för vilken olika alternativ är tänkbara — måste taga hänsyn till verksamhetens art. Det torde alltså ännu mindre än i fråga om personalens förmåner, vara möjligt att fastställa för samtliga de nordiska gemensamhetsinstitutionerna likartade fördelningsregler.

I den må man lyckas kvantitativt definiera de vid en institution bedrivna aktiviteterna såsom vid undervisningen torde det dock bli möjligt, att finna principer för utgiftsfördelningen med hänsyn till nyttjandegraden.

Att tillämpa en nyttjandegradsregel har visat sig vara praktiskt möjligt. För övriga aktiviteter t. ex. forskningen torde någon annan princip få väl-

jas; en anknytning till den som tillämpas t. ex. för avgifterna till Förenade nationerna och som redovisas av »udvalget» förefaller tilltalande.

Några större bokföringsmässiga svårigheter att inom samma institution tillämpa båda principerna samtidigt för de olika aktiviteterna torde knappast finnas.

Sammanfattningsvis vill hälsovårdshögskolans styrelse framhålla, att de ifrågavarande sannordiska institutionerna företer stora olikheter i sin verksamhet och att detta inverkar på såväl bestämmandet av personalförmånerna som fördelningsreglerna för utgifterna.

Personalförmånerna bör vara goda.

Det gäller en övernationell, nordisk verksamhet med för de högre befattningshavarna mycket kvalificerade uppgifter samtidigt som omflyttningsproblemen för dem, som arbeta i ett värdland, som icke är deras eget hemland, kan vara besvärande. Lön och andra förmåner bör uppgå till minst vad vederbörande kan påräkna i motsvarande verksamhet vid någon nationell institution. För personal i ren rutinverksamhet bör dock den praxis kunna gälla, som tillämpas i den ort, där institutionen är belägen.

Beträffande fördelningen av kostnaderna mellan deltagarländerna bör hänsyn tagas till om den vid institutionen ifråga bedrivna verksamheten kan bedömas ur nyttjandesynpunkt eller ej. I det förstnämnda fallet synes det rättvist, att varje land betalar en andel i kostnaderna, som svarar mot den grad i vilken landet kan tillgodogöra sig institutionens tjänster. I annat fall bör fördelningen ske med hänsyn till respektive länders folkmängd, deras nettonationalinkomst eller annan princip, som kan politiskt godtagas.

Göteborg den 31 maj 1965

På styrelsens vägnar:

(*Sign.*)

D a n m a r k

Statsministeriet:

— — — skal statsministeriet herved henlede opmærksomheden på, at et nordisk udvalg bestående af sagkyndige i lønnings- og pensionsspørgsmål den 15. oktober 1964 har afgivet en betænkning om personaleforhold m. v. ved fælles institutioner.

I betænkningen, der er optrykt i Nordisk udredningsserie 1964: 8, har udvalget — foruden at anføre retningslinier for udarbejdelse af regulativer om personalets ansættelsesvilkår — behandlet spørgsmålene om fordeling af de med institutionens oprettelse og drift forbundne udgifter samt om,

hvilke beføjelser der tilkommer en fællesnordisk institutions styrelse.

Statsministeriet skal henstille, at de i betænkningen indeholdte retningslinier følges i videst muligt omfang ved oprettelsen af nye fællesnordiske institutioner.

København, den 21. september 1965

P. m. v.

Eigil Jørgensen

F. Grage

Handelsministeriet:

— — — vedrørende medlemsforslag A 63/T/j om administration m. m. af fælles institutioner følger hermed tre eksemplarer af en skrivelse, som statsministeriet har udsendt til samtlige øvrige ministerier og styrelser. Det henstilles i denne skrivelse, at de retningslinier, der er indeholdt i betænkningen »Personaleforhold ved fælles institutioner i Norden» (Nordisk udredningsserie 1964: 8) i videst muligt omfang følges ved oprettelsen af nye fællesnordiske institutioner.

Efter aftale med statsministeriet skal man herefter udtale, at det nævnte medlemsforslag må anses for imødekommet for Danmarks vedkommende, således et en eventuel rekommandation om spørgsmålet ikke bør stiles til den danske regering.

København, den 22. september 1965

P. m. v.

e. b.

Axel Gormsen

N o r g e

Utenriksdepartementet:

Utenriksdepartementet erklærer seg enig i den langsiktige målsetting som kommer til uttrykk i betenkningens punkt II A, en gjennomføring av ensartede ansettelses- og lønnsvilkår for personale i stillinger av samme karakter ved samtlige fællesnordiske institusjoner. Man betrakter det som vesentlig at tjenestemenn i likeverdige stillinger ved samme institusjon har like vilkår, uten hensyn til vedkommendes hjemland. Den foreslåtte

ordning med personlige tillegg, i første rekke til personer som er hjemmehørende i et annet land enn domisillandet, må — som utvalget selv uttaler — prinsipielt anses for uheldig. Etter Utenriksdepartementets oppfatning vil ulike lønnsvilkår for personale ved samme institusjon, avhengig av vedkommendes hjemland, i enda høyere grad enn en generell lønnsordning på et høyere nivå medføre »mindre rimelige resultater og uheldige virkninger».

Utenriksdepartementet har festet seg ved følgende detalj i de forslag utvalget har fremsatt i sin betenkning:

Også ved fratredelse av stilling ved en fellesnordisk institusjon mener Utenriksdepartementet — i motsetning til utvalget — at flytteutgifter bør dekkes, forutsatt at ansettelsen har vart et visst nærmere fastsatt tidsrom. Man finner det ikke uten videre naturlig at slike utgifter skal dekkes av vedkommende nye offentlige eller private arbeidsgiver.

For øvrig foranlediger forslaget og betenkningen ingen bemerkninger fra Utenriksdepartementets side.

Oslo, 5. juli 1965

For Utenriksministeren:

Sv. Gjellum

Roald Knoph

Sosialdepartementet:

Formålet med opprettelse av fellesinstitusjoner vil som regel være å få etablert institusjoner som det enkelte land ikke makter å opprette alene eller ikke har befolkningsmessig grunnlag for, men hvor man ved et samarbeid tilsikter å skape institusjoner som kvalitativt kan måle seg med tilsvarende institusjoner i de større land. Skal dette lykkes må forholdene legges slik til rette at institusjonene personalmessig, utstyrmessig og funksjonelt blir konkurransedyktige vis a vis allerede eksisterende nasjonale institusjoner. Institusjonene må m. a. o. kunne by de ansatte, særlig fagpersonalet, slike lønns- og arbeidsvilkår at de lar seg friste til, for kortere eller helst lengere tid, å forlate sin stilling ved en nasjonal institusjon til fordel for den nordiske. Prinsipielt tar man sikte på, uansett domisilland, å rekruttere personalet fra hele Norden og fortrinnsvis få de best kvalifiserte personer innen de aktuelle disipliner til å søke stillingene. Dette gjelder først og fremst fagpersonalet, men i noen grad også underordnet personale.

Med det høyst forskjellige lønnsnivå som for tiden finnes i de nordiske land synes det umiddelbart noe tvilsomt om det er realistisk, slik utredningen foreslår, å legge domisillandets lønnsvilkår til grunn for avlønningen

ved fellesinstitusjonene. For de lavere kategorier av personell, som det vil være rimelig å rekruttere lokalt, vil en slik ordning kunne gjennomføres, men for det mer kvalifiserte personale bör lønningene formentlig ligge på et nivå som svarer til det som er vanlig i det land som har de beste lønnsvilkår i Norden. Man vil endog kunne reise spørsmålet om det ikke i likhet med praksis i internasjonale organisasjoner bör tilstås »ekspatrieringstillegg» til personell som ikke tilhører domisillandet. Den foreslåtte adgang for institusjonenes styre til å tilstå personlige tillegg, antas ikke å være tilstrekkelig.

Det synes også klart at det må sikres de ansatte pensjon som står i rimelig forhold til lønnen og at institusjonen bidrar til denne med et arbeidsgivertilskudd. Hvorvidt personalet skal knyttes til en pensjonsordning i domisillandet eller få anledning til å fortsette sitt medlemskap i hjemlandets pensjonsordning antas å være av underordnet betydning.

At det gis personalet oppsigelsesvern, rimelig ferie, lønn under sykdom m. v. må være rimelig. Til spørsmålet om oppsigelsesvern knytter det seg spesielle problemer for institusjoner som er opprettet i henhold til tidsbegrensede avtaler. Et vilkår for å sikre institusjonene kvalifisert personell er bl. a. at stillingene har en viss permanens, m. a. o. at man gir de ansatte sikkerhet for at institusjonen ikke vil bli nedlagt uten rimelig varsel. For fagpersonalet vil det kunne være avgjørende å få åremålsansettelse f. eks. for en 6-års periode, med eventuell adgang til forlengelse.

Når det gjelder spørsmålet om fordeling av de ved opprettelse og drift av institusjonene forbundne utgifter, finner man å kunne slutte seg til det som er anført i utredningen. I denne forbindelse vil man imidlertid peke på at det kan skape vanskeligheter dersom de årlige budsjetter skal behandles på vanlig måte i alle deltagerland, ikke minst fordi budsjetterminene varierer fra land til land. Det ville være ønskelig om man kunne finne frem til en ordning som knyttet behandlingen av budsjettet for en fellesorganisasjon til budsjettbehandlingen i domisillandet og overlot til dette å forskutere de nødvendige driftsmidler.

Et annet problem som man vil peke på når det gjelder driften av fellesinstitusjoner er de vanskeligheter som kan oppstå når de enkelte lands finansdepartementer tar avvikende standpunkter til forslag som fremsettes av institusjonenes styrever. Det vil f. eks. kunne skje at de fagdepartementer som samarbeider om institusjonen er kommet frem til et fellesstandpunkt, som de så hver for seg fremmer overfor hjemlandets finansdepartement. Hvis dette behandler saken uten den nødvendige kontakt med de øvrige lands finansdepartementer, kan man på grunn av de varierende budsjetterterminer endog komme i den situasjon at enkelte lands nasjonalforsamlinger gjør vedtak som ett av landene ikke kan slutte seg til.

For å unngå dette, bör det formentlig skapes et fellesorgan for behandling av de økonomiske problemer som knytter seg til fellesinstitusjonene

eller etableres et samarbeid mellom finansdepartementene som sikrer en koordinering av sakene. Disse bemerkninger er foranlediget av de erfaringer man har høstet i forbindelse med driften av Den nordiske helsehøyskole i Göteborg, men antas å ha almen gyldighet.

Oslo, 9. juli 1965

Etter fullmakt

Jon Björnsson

Aase Trovik

Finans- og tolldepartementet och Lönn- og prisdepartementet har i skrivelse av den 28 juli, resp. 12 juli 1965 förklarat sig icke ha något att erinra mot tilläggsförslaget.

Embetsmenneskes landsforbund:

Vårt land vil med sine begrensede ressurser ha betydelige fordeler av nordisk samarbeid på en rekke felter. Forholdene bør derfor legges slik til rette at de fremmer en utvikling i retning av økt samarbeid.

I den mottatte betenkning fra »Utvalget om personaleforhold og udgiftsfordeling m. v. ved fællesinstitutioner i Norden» har utvalget påpekt de til dels betydelige forskjeller som består i lønnsforholdene for det akademisk utdannede personell innen undervisning og forskning i de nordiske land. Utvalget har også på en nøktern og saklig måte redegjort for hvilke problemer dette reiser for samarbeidet på disse sektorer. Vi slutter oss til det utvalget her uttaler og vil understreke hva som er fremholdt om lønnsvilkårene som rekrutteringsfaktor. Utvalgets syn på dette punkt leder til, slik det selv uttaler, at »Da lønnens størrelse normalt er af afgørende betydning for rekrutteringen, kan dette hensyn tale for, at lønningerne for det i højere stillinger placerede personale i princippet fastsættes således, at de for hver enkelt stillingskategori bliver af nogenlunde samme størrelse som lønnen for en tilsvarende stilling i det nordiske land, hvor lønnen er størst».

Utvalget har imidlertid ikke funnet å kunne foreslå en løsning ut fra dette prinsipielle syn. Grunnen til dette er at utvalget mener at en slik løsning vil kunne skape lønns- og personellmessige vanskeligheter for det domisilland som har lavere lønninger. »Det har i så henseende været den fremherskende opfattelse i udvalget, at en for stor forskel i lønniveauet for ensartede stillinger ved henholdsvis en fællesnordisk institution og domicillandets egne institutioner vil kunne rejse særlige lønmæssige proble-

mer og give anledning til personalepolitiske vanskeligheter i domicillandet.»

Utvalgets forslag går ut på at det skal fastsettes individuelle lønninger som svarer til »domicillandets» almindelige lønordninger for tilsvarende stillinger, dog således, at der gives institutionens styrelse adgang til at yde personlige tillæg til personer, der er hjemmehørende i et andet land end domicillandet, samt i ganske særlige tilfælde til personer hjemmehørende i domicillandet. Sådanne personlige tillæg vil også kunne ydes til personer fra lande uden for Norden, som man måtte være interessert i at få knyttet til institutionen». Ved fastsettelsen av tillegget kan foruten til forskjell i lønnsnivå også tas hensyn til forskjell i levekostnader, skatteforhold og eventuelt andre relevante omstendigheter m. v. Forslaget på dette punkt gjelder de høyere stillinger idet lønnsnivået for det underordnede personale ligger slik an at rekrutteringen i alminnelighet kan skje lokalt.

Utvalget er selv oppmerksom på at et slikt lønnsystem vil føre til forskjell i avlønning, alt etter nasjonalitet, av personer som er ansatt i ensartede stillinger ved samme fellesnordiske institusjon, har samme utdanning og er beskjeftiget med arbeid av samme kvalitet og omfang.

Vi kan ikke slutte oss til den løsning utvalget har valgt. Et system med forskjellige lønninger for likt arbeid og ansvar innen den enkelte institusjon vil føre til helt urimelige og uholdbare forhold. Vi mener derfor at man bør ta konsekvensen av det prinsipielle syn utvalget har gitt uttrykk for om lønnsvilkårene som rekrutteringsfaktor. Dette prinsipp er også fulgt ved Nordisk institutt for teoretisk atomfysikk i København, hvor lønnen følger gjeldende lønninger for tilsvarende stillinger ved svenske universiteter.

Utvalgets betenkning gir oss anledning til påny å minne om den særstilling vårt land har i forhold til de øvrige nordiske land for så vidt gjelder lønnsvilkårene for den høykvalifiserte arbeidskraft. Eksempelvis kan opplyses at f. t. lønnes en professor i Danmark med D. kr. 72 000,—, i Sverige med Sv. kr. 60 000,— og i Norge med N. kr. 49 000,—. Norge har også en beskatning som skjerper det misforhold man kan konstatere i lønnsvilkårene mellom på den ene side vårt land og de øvrige nordiske land på den annen side. Vi kan ikke finne noen rimelig forklaring på dette forhold hverken i de nordiske lands økonomiske eller sosiale systemer, eller i effektivitetshensyn. Det kan ikke være tvil om at vårt land løper en risiko for betydelige skadevirkninger av en slik lønnspolitikk. Vi vil derfor sterkt fremholde nødvendigheten av en lønnsmessig oppvurdering av denne arbeidskraft. En harmonisering av lønnsvilkårene slik at Norge kommer på linje med de øvrige nordiske land, vil også fremme utviklingen i retning av økt nordisk samarbeid.

Oslo, 29. juni 1965

Knut Kolsrud

Kolbjørn Pollen

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över tillägsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om administration m. m. af fælles institutioner. Udvalget har behandlet forslaget ved møder den 19.—20. maj 1965 i Ålborg og den 24. september 1965 i København. Ved møderne har deltaget justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, justitieministern J. O. Söderhjelm, Finland, og statsrådet Herman Kling, Sverige. Ved mødet i Ålborg deltog tillige statsråd O. C. Gundersen, Norge.

1. Tillægsfor slaget

I 1960 afgav en særlig komité nedsat af regeringerne i samarbejde med Nordisk Råd en betænkning (NU 1960: 2) med udkast til bestemmelser for fællesnordiske institutioner. Betænkningen var genstand for drøftelse i den juridiske nemandskomite og juridisk udvalg, efter hvis indstilling rådet i rek. nr. 31/1962 henstillede, at regeringerne lod foretage en supplerende undersøgelse af spørgsmålene vedrørende a. ansættelsesforholdene for personer ansat i fællesnordiske institutioner, b. afholdelse af udgifterne til fællesinstitutioner og c. hvilke beføjelser der tilkommer institutionernes styrelse. En sådan supplerende undersøgelse foretaget af et særligt udvalg foreligger nu i betænkningen om personaleforhold ved fællesinstitutioner i Norden (NU 1964: 8).

Tillægsforslaget går ud på en rekommandation til regeringerne om ved planlægning af fællesinstitutioner i det omfang, det er muligt, at følge de forslag, der er fremlagt i den nævnte betænkning.

De spørgsmål, som er fremdraget i betænkningen, er følgende:

a. Ansættelsesvilkårene for personale ved fælles institutioner

Udvalget opstiller vejledende retningslinier for udarbejdelsen af regulativer indeholdende bestemmelser om personalets lønnings-, pensions- og øvrige ansættelsesvilkår. Der bør efter udvalgets opfattelse lægges vægt på, at ansættelsesvilkårene er således, at der sikres institutionerne mulighed for at rekruttere og fastholde det fornødne personale. Særlig med hensyn til pensionsspørgsmålet har det været udvalgets hovedsynspunkt, at der af rekrutteringsmæssige hensyn bør etableres pensionsordninger for det varigt ansatte personale, og udvalget har skitseret forskellige mulige løsninger for tilrettelæggelsen af pensionsordninger for andet personale end kontorpersonale og lignende.

b. Fordelingen af de ved oprettelsen og driften af fællesnordiske institutioner forbundne udgifter

Udvalget finder, at fordelingen af udgifterne bør ske efter de enkelte landes økonomiske bæreevne, således som denne kommer til udtryk gennem landets nationalindkomster. Dette ville for årene 1962—64 medføre følgende fordeling: Danmark 21,2 %, Finland 13,5 %, Island 1,5 %, Norge 16,4 % og Sverige 47,4 %. Men udvalget tilføjer, at denne fordelingsnorm skal kunne fraviges, såfremt andre fordelingsgrundlag, som f. eks. udnyttelsesgrad målt i deltagerantal eller andet mål for udbytte af institutionen, må anses rimelige og naturlige.

c. Styrelsens beføjelser

På grund af de store forskelligheder, der gør sig gældende de enkelte institutioner imellem, har udvalget ikke fundet det hensigtsmæssigt at fastsætte almindelige bestemmelser herom.

2. Remissudtalelser

Udtalelser er indhentet om medlemsforslaget fra følgende myndigheder og institutioner:

NORDITA.
NORDFORSK.
Nordisk journalistkursus.
Nordisk samarbejdsråd for kriminologi.
Nordisk kollegium for marinbiologi.
Nordisk institut for sjørett.
Nordisk husholdshøjskole.
Nordiska hälsovårdshögskolan.
Nordiska Afrika-institutet.

Danmark

Statsministeriet.
Handelsministeriet.

Norge

Utenriksdepartementet.
Finansdepartementet.
Sosialdepartementet.
Embetsmennenes landsforbund.

De indkomne udtalelser indeholder navnlig oplysning om organisationsformerne for de nævnte nordiske institutter. Særlig må det fremhæves, at der med hensyn til udgiftsfordeling hidtil synes anvendt andre fordelingsnormer end den i betænkningen skitserede. Statsministeriet har den 21/9 1965 henstillet til ministerier og styrelser i Danmark, at betænkningens retningslinier i videst muligt omfang følges.

3. U d v a l g e t

Udvalget finder det værdifuldt, at der med de 2 betænkninger NU 1960: 2 og 1964: 8 er tilvejebragt en vejledning med hensyn til udarbejdelse af vedtægter for fællesnordiske institutioner, herunder også med hensyn til personale spørgsmål og vedrørende fordelingen af fællesudgifter. De synspunkter, der er fremdraget i betænkningerne, vil navnlig være af værdi ved etableringen af nye fællesinstitutioner, men de kan naturligvis også give anledning til revision af statutterne for allerede oprettede institutioner.

Udvalget finder ikke noget at bemærke til de i betænkningerne fremsatte synspunkter og indstiller herefter,

at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne ved planlægningen af fælles institutioner i muligt omfang at følge de forslag, som er fremlagt i betænkningerne: Fællesinstitutioner i Norden (NU 1960: 2) og Personaleforhold ved fællesinstitutioner i Norden (NU 1964: 8).

København, den 24. september 1965

Emil Ahlqvist

Ingrid Gärde Widemar

Erkki Hara

Grete Hækkerup

Nils Hønsvald

Ragnar Lassinantti

Gösta Rosenberg

Knud Thestrup

Formand

Tilläggsförslag

om samarbetsutskott för transportekonomisk forskning

(Väckt av Birger Lundström)

Efter hemställan av Nordiska rådet lämnade regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige år 1963 i uppdrag åt Nordiska transportforskningskommittén (NTK) att utreda behoven av och möjligheterna till utvidgad forskning och ett närmare nordiskt forskningssamarbete på transportekonomins område. Detta uppdrag har numera slutförts, sedan kommittén den 4 november 1964 överlämnat sin utredning i ämnet till regeringarna (NU 1965: 1).

I utredningen konstaterar NTK, att de transportekonomiska problemen inom Norden har många likheter och gemensamma drag, att forskningen och utredningsarbetet i stort har samma målsättning samt bygger på samma grundförutsättningar och ofta använder samma metoder men att den faktiska utvecklingen delvis följt olika spår. Ett samarbete mellan de nordiska länderna kan därför minska risken för dubbelarbete och öka effektiviteten samt genom kontakter, ömsesidiga impulser, specialisering och arbetsdifferiering föra forskningen framåt.

NTK anser att det nordiska samarbetet på den transportekonomiska forskningens område icke kan drivas så långt, att en vittgående arbetsfördelning kan etableras eller att forskningsresultaten utan vidare kan överföras från ett land till ett annat. Mycket torde kunna uppnås genom en rationell användning av begränsade medel och ett effektivt utnyttjande av tillgänglig forskningskapacitet genom ömsesidig orientering om metodik och resultat.

Bland de olika former, som kan komma ifråga för organisationen av ett utvidgat nordiskt samarbete på detta område, har NTK funnit den lämpligaste vara ett nordiskt samarbetsutskott för transportekonomisk forskning bestående av ett fåtal representanter för transportforskningen och myndigheterna i deras egenskap av transportforskningskonsumenter. I konsekvens härmed föreslår NTK tillskapandet av ett dylikt utskott.

Den viktiga frågan om ett väl utbyggt samarbete i Norden inom transportforskningsområdet har redan länge varit aktuell i Nordiska rådet. Den togs upp redan 1956 och ledde till en rekommendation, som sedermera ledde till upprättandet av NTK (rek. nr 8/1956). Den under de gångna åren starkt

ökade internordiska trafiken har alltsedan dess kommit den transportekonomiska forskningen att alltmer växa i betydelse. När nu NTK framlägger förslag om inrättandet av ett nordiskt samarbetsutskott på detta område, måste detta därför anses förtjäna stöd från rådets sida.

Under åberopande av vad som ovan anförts hemställes,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att upprätta ett nordiskt samarbetsutskott för transportekonomisk forskning i enlighet med det förslag, som framlagts i Nordiska transportforskningskommitténs utredning av den 4 november 1964 (NU 1965: 1).

Stockholm den 28 januari 1965

Birger Lundström

BILAGA 1

Yttranden m. m. över tilläggsförslaget

NORDFORSK:

Utdrag ur protokoll från sammanträde med NORDFORSK:s arbetsutskott onsdagen den 29 september 1965

Närvarande

Direktör Thorkild Franck, ordförande

Direktör Robert Major

Professor Edvard Wegelius

Generaldirektör R. Woxén

Dipl.ing. Elin Törnudd, sekreterare

Vid sammanträdet var även närvarande NORDFORSK:s president N. G. Rosén.

Transportekonomisk forskning

Sekreteraren föredrog ett brev av instituttsjef Erik Brand Olimb rörande förslag av Nordiska transportforskningskommittén (NTK) tillsatt år 1957 efter rekommendation av Nordiska rådet, som gått ut på upprättande av ett nordiskt samarbetsutskott och sekretariat för transportekonomisk forskning. De årliga utgifterna av sekretariat hade beräknats till nkr 100 000. Sekretariatet skulle de två första åren förläggas till Transportøkonomisk institutt i Norge. Då finansieringen via kommunikationsministerierna hade visat sig bli försenad, ställdes frågan om NORDFORSK kunde bidra till igångsättande av arbetet. Vid diskussionen konstaterades det, att bidrag från NORDFORSK:s sida till detta projekt förutsatte att NTK's huvudmän, kommunikationsministerierna i de olika länderna tilldelade förslaget hög prioritet.

Beslut: Det beslöts att meddela NTK att NORDFORSK var beredd att ta saken upp till positiv behandling vid nästkommande plenarmöte under förutsättning av att finansieringen med offentliga medel kan garanteras från och med den 1 april 1967.

Köpenhamn den 3 november 1965

Elin Törnudd

Thorkild Franck

D a n m a r k**Justitsministeriet:**

Under hensyn til, at den transportøkonomiske forskning falder uden for justitsministeriets sagsområde, har justitsministeriet ingen bemærkninger til det foreliggende medlemsforslag. Forslaget har en vis sammenhæng med det ligeledes til Nordisk Råds kommende session fremsatte medlemsforslag om trafiksikkerhedsforskning (sag A 58). Om dette forslag har justitsministeriet den 5. maj 1965 afgivet en udtalelse, hvortil man i øvrigt kan henvise.

København, den 9. august 1965

P. m. v.

e. b.

Niels Madsen

Ministeriet for offentlige arbejder, generaldirektoratet for statsbanerne:

— — — skal man herved meddele, at man herfra ikke vil udelukke, at oprettelsen af et sådant organ vil kunne være af en vis værdi for transportvirksomheden her i landet.

København, den 29. juli 1965

P. g. v.

E. b

Primdahl

Ministeriet for offentlige arbejder:

Danmark kan på linje med Norge og Sverige tiltræde, at der etableres et nordisk samarbejdsudvalg vedrørende transportøkonomisk forskning, bestående af 2 repræsentanter fra hvert land. Det er herved en forudsætning, at eventuelle sekretariatsopgaver i forbindelse med udvalgets arbejde går på skift mellem medlemslandene, og at hvert land bærer udgifterne ved sine medlemmers deltagelse i samarbejdet, således at der ikke oprettes noget selvstændigt organ til varetagelse af sekretariatsmæssige og lignende funktioner.

København, den 20. september 1965

P. m. v.

E. b.

M. Foldberg

Undervisningsministeriet:

Undervisningsministeriet kan efter at have forelagt sagen for Århus universitet og Danmarks tekniske Højskole anbefale forslaget om oprettelse af et nordisk samarbejdsudvalg.

Det tilføjes, at sammensætningen af den danske repræsentation i et sådant udvalg må afhænge af den fremtidige organisation af transportforskningen i Danmark.

København, den 4. oktober 1965

P. m. v.

e. b.

Helge Thomsen

Rådet for større Færdselssikkerhed:

— — — — skal rådet herved takke Dem for lejligheden til at fremsætte udtalelser om forslaget. Inidertid finder rådet, at transportøkonomiske spørgsmål ligger uden for rådets almindelige interesse-område og kompetence, hvorfor man i sagens anledning ikke har bemærkninger at fremsætte.

Rådet vil dog gerne benytte anledningen til at understrege det hensigtsmæssige i en klar adskillelse mellem transportøkonomisk forskning og ulykkesforskning. For så vidt dette spørgsmål har relevans i ovennævnte sammenhæng, vil man sætte stor pris på en imødekommelse af rådets synspunkt.

København, den 7. september 1965

Hans Jørgen Johansen

Kontorchef

Institut for Center-Planlægning:

Forslaget om transportøkonomisk forskning i Norden er måske et udtryk for en realistisk opfattelse af nordisk samarbejde. Dog lyder det for en udenforstående helt urimeligt, at der ikke skulle kunne etableres et fastere samarbejde.

Med det kæmpebehov der er for en sådan forskning, og det kæmpespild af trafikinvesteringer, som foregår i øjeblikket, synes det nærmere at være

politikernes hovedopgave at tvinge teknikerne ud af busken og stille dem overfor spørgsmålet: »Hvorfor er samarbejdet så ringe».

Den i forslaget afsatte lille beløbsramme vil også medføre, at de praktiske resultater vil være temmelig ringe.

København, den 5. oktober 1965

John Allpass

Dansk Ingeniørforening:

Dansk Ingeniørforening kan anbefale, at det foreslåede »Samarbetsutskott för transportekonomisk forskning» nedsættes, men foreningen vil for sit vedkommende lægge vægt på, at udvalget alene får til opgave at tage sig af koordineringsspørgsmål de nordiske lande imellem, og man kan ikke anbefale, at det overdrages udvalget at gennemføre selvstændig forskning, ej heller, at udvalget som sådan kommer til at virke som egentlig sagsbehandlende organ.

Dansk Ingeniørforening har fundet det rigtigt at pege på, at det ville være en naturlig opgave for et sådant udvalg at træffe foranstaltninger, der sikrer, at identisk forskning ikke udføres flere steder i Norden på samme tid.

København, den 9. september 1965

Bjørn Andersen

Forenede danske Motorejere:

I denne anledning skal foreningen udtale, at man kan tilslutte sig forslaget om oprettelse af et nordisk samarbejdsudvalg for transportøkonomisk forskning. Det bemærkes dog, at samarbejdsudvalgets foreslåede sammensætning alene af repræsentanter for transportforskningen og for myndighederne — i sidstnævnte egenskab af transportforskningsskonsumenter — ikke synes at tilgodese de betydelige transportforskningsskonsumentinteresser, der repræsenteres af motorejernes organisationer.

Foreningen skal derfor henstille, at disse konsumentinteresser søges repræsenteret i samarbejdsudvalget. Såfremt der lægges vægt på at begrænse samarbejdsudvalgets medlemstal, vil en fællesrepræsentation for beslægtede organisationer i de nordiske lande formentlig kunne gennemføres.

København, den 16. august 1965

V. Lærkes

Finland**Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena¹:**

— — — meddelar ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena att det icke anser det nödigt att fastställa en ordinarie budget (100 000 Skr) för samarbetsutskottet utan föreslår ministeriet att från varje land förordnas två representanter i utskottet, varav den ena företräder ministeriet. Utskottets sekreterare skulle icke vara permanent och han skulle avlönas av respektive länder.

Helsingfors den 2 augusti 1965

Minister *Esa Timonen*

Regeringsråd *Klaus Häkkänen*

Järnvägsstyrelsen:

Då trafiken i de Nordiska länderna för närvarande kraftigt växer och då den inte hittills blivit tillräckligt utforskad, så anser järnvägsstyrelsen tillsättandet av det i brevet nämnda samarbetsutskottet särdeles önskvärt.

Helsingfors den 11 augusti 1965

Generaldirektör *Erkki Aalto*

Tf. direktör för administrativa avdelningen *Eero Jaakkola*

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen:

— — — framför väg- och vattenbyggnadsstyrelsen som sitt utlåtande att den anser ifrv. forskningsverksamhet för synnerligen behövlig och viktig. Med hänsyn till att en dylik verksamhet bedrivs redan i någon mån i de olika nordiska länderna anser väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för lämpligast att för koordinering och utveckling av ifrv. forskningsverksamhet skulle till en början upprättas ett samarbetsutskott i enlighet med det förslag som framlagts i Nordiska transportforskningskommitténs utredning även som i tilläggsförslaget och att för samarbetsutskottet skulle avlönas en sekreterare.

Helsingfors den 13 augusti 1965

Byggnadsråd *V. Skogström*

T. f. överingenjör *Risto Rankamo*

¹ Yttrandet översatt från finska.

N o r g e**Samferdselsdepartementet:**

De hovedproblemerne som står overfor i transportforskningen er stort sett de samme i alle de nordiske land. Den grunnleggende forskning er svakt utbygget, og tilgangen på kvalifisert personale er begrenset. Samferdselsdepartementet antar derfor at et nærmere samarbeid mellom de nordiske land vil kunne bety meget for en rasjonell utnyttelse av den forskningskapasitet som står til rådighet, og for å fremme den transportøkonomiske forskning.

Selv om det er nær sammenheng mellom transportøkonomiske og samferdselstekniske spørsmål, forutsetter departementet at samarbeidet om transportøkonomisk forskning ikke vil skje til fortregning for det samarbeid som allerede er etablert på en rekke samferdselstekniske områder. Videre antar departementet at det vil være mest hensiktsmessig at et nordisk samarbeid om trafikksikkerhetsforskning blir organisert atskilt fra samarbeidet om transportøkonomisk forskning.

Samferdselsdepartementet er av den oppfatning at et samarbeidsutvalg eller de retningslinjer som er foreslått av Nordisk transportforskningskomité i innstilling av 4. november 1964, vil kunne bety et viktig skritt i retning av økt koordinering av nordisk transportøkonomisk forskning.

Betydningen av et slikt utvalg vil imidlertid i vesentlig grad komme til å avhenge av sekretariatets effektivitet. En antar derfor at det bør legges stor vekt på å legge forholdene til rette for en effektiv sekretariatfunksjon. I den forbindelse kan det opplyses at Transportøkonomisk institutt har tilbudt seg å forestå sekretariatet i en første periode.

Nordisk transportforskningskomitéens innstilling har vært forelagt i alt ca. 40 statlige, kommunale og private organer og institusjoner til eventuelle merknader. Ingen av disse har fremkommet med innvendinger mot komitéens forslag.

Oslo, 17. juni 1965

Sigurd Lorentzen

Marta Aarnes

S v e r i g e**Järnvägsstyrelsen:**

Järnvägsstyrelsen får med anledning härav i princip uttala sin anslutning till nämnda förslag. Det kan dock ifrågasättas om inte resultatet av 1964

års transportforskningsutrednings arbete bör avvaktas innan ställning tagas beträffande formen för det föreslagna internordiska samarbetet.

Frågan om transportforskningens organisation har behandlats i en skrivelse från SJ centralförvaltning till 1964 års transportforskningsutredning.

Stockholm den 4 maj 1965

Mats Högberg

BILAG

Skrivelse från SJ:s centralförvaltning till 1964 års transportforskningsutredning om transportforskning

Statens järnvägar är engagerade i vad som med större eller mindre rätt kan betecknas som transportforskning

dels i egen regi,

dels i samarbete med utländska järnvägsförvaltningar och härvid speciellt inom internationella järnvägsunionen, som driver ett uteslutande på (närmast teknisk) forskning inriktat organ i Utrecht,

dels slutligen i utanför järnvägarna stående institutioner etc., såsom IVA:s transportforskningskommission och Emballagestandardiseringen.

Eftersom Transportforskningsutredningens uppdrag torde ta sikte på den forskning, som skall tillgodose samhälleliga utredningsbehov, synes man kunna utgå från att den forskning som har företags- eller branschinriktning, även i fortsättningen kommer att ombesörjas av företag eller för ändamålet ev. bildade intressesammanslutningar. Även här finns naturligtvis risk för dubbelarbete men det får ankomma på de forskande organen själva att i eget intresse begränsa detta dubbelarbete så långt det är möjligt, bl. a. med hjälp av den utvecklade dokumentationsservice som numera finns.

Den samhälleliga transportforskningen skulle med all sannolikhet vinna på att få en enhetligare organisation och en programstyrd verksamhet. Eftersom transportproblemen i mångt och mycket går utanför gränserna, ja ibland är universella, synes en breddning av forskningen — organisatoriskt och programmässigt — till att ske på nordisk eller europeisk basis vara angelägen. Som bekant har Nordiska rådet ägnat uppmärksamhet åt problemet och även framlagt preciserade förslag (Nordisk utredningsserie 1965: 1).

Med hänsyn till att det finns starka partsintressen på dagens konkurrensbetonade transportmarknad är strikt objektivitet i den samhälleliga transportforskningen ett oavvisligt krav. Detta kan synas självklart men förtjänar ändå att här framhållas. Ett ev. transportforskningsinstitut måste därför få en sådan form och förankring att oberoendet av partsintressen garanteras. Anknytning till teknisk högskola eller universitet ligger därvid nära till hands.

I den mån utredningen under sitt arbete har behov av upplysningar härifrån, står vi givetvis alltid gärna till tjänst.

Sjöfartsstyrelsen:

Sjöfartsstyrelsen anser att ett utvidgat nordiskt forsknings-samarbete i bl. a. frågor, som rör sjötransporter och hamnväsende är i hög grad eftersträvansvärt. Genom sjöfartens internationella karaktär är åtskilliga problem likartade för de olika nordiska länderna. Ett samarbete skulle stimulera forskningen och därtill innebära ekonomisering av knappa personella resurser. Ett samarbetsutskott av i tilläggsförslaget angivet slag kan vara ett lämpligt verktyg i syfte att ge samarbetet inom det totala transportfältet en fastare form och få ett organ för diskussion av vissa organisatoriska frågor. Frågan om transportforskningens ordnande inom Sverige är emellertid för närvarande föremål för utredning genom 1964 års transportforskningsutredning. Enligt sjöfartsstyrelsens uppfattning finns för svensk del skäl att inom denna formerna för bland annat det nordiska samarbetet prövas och att utredningen därvid tar kontakt med i andra nordiska länder pågående utredningar.

Stockholm den 14 oktober 1965

Bengt O. Rickard

M. Bogren

Luftfartsstyrelsen:

— — — Luftfartsstyrelsen får med remisshandlingarnas återställande avge följande yttrande.

I motionen hemställs att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att upprätta ett nordiskt samarbetsutskott för transportekonomisk forskning i enlighet med det förslag, som framlagts i Nordiska transportforskningskommitténs (NTK) utredning av den 4 november 1964.

Luftfartsstyrelsen delar i princip den uppfattning som framkommit i NTK:s utredning om önskvärdheten av ett vidgat nordiskt samarbete rörande transportekonomisk forskning. En ökad forskningsinsats synes erforderlig för den nya trafikpolitiken inte minst med hänsyn till nyinvesteringar. För luftfartens del med i hög grad likartade problemställningar i de skandinaviska länderna torde värdet av ett vidgat samarbete även på detta område vara påtagligt. NTK har med hänsyn till bland annat pågående utredningsarbeten i de skandinaviska länderna funnit att ett nordiskt samarbetsutskott torde utgöra den lämpligaste samarbetsformen.

Luftfartsstyrelsen har ingen erinran mot att en fastare samarbetsform sker

på det sätt som föreslagits av NTK och som i motionen framförts till Nordiska rådet.

Stockholm den 23 september 1965

Luftfartsstyrelsen

Henrik Winberg

Sven Sörenson

B. Jonsson

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen:

Såsom framgår av den av Nordiska transportforskningskommittén verkställda utredningen är behovet av transportekonomisk forskning mycket stort. I begreppet transportekonomi kan därvid inläggas icke enbart de egentliga trafik- och transportekonomiska frågorna utan också — i vidare bemärkelse — stora delar av de trafiktekniska, transporttekniska och trafiksäkerhetsmässiga frågekomplex, där de ekonomiska sammanhangen är av väsentlig betydelse. Den forskning på dessa områden som bedrivs i flertalet länder med utvecklat transportväsende synes som regel av skilda orsaker vara alltför ringa i förhållande till omslutningen inom hela transportsektorn, vilket gör det nödvändigt att utnyttja forskningsresultat och erfarenheter från utlandet, där sådana saknas eller är otillräckliga inom det egna landet.

Frågan om i vilka former ett samarbete mellan nationer i fråga om den transportekonomiska forskningen skall drivas för att bästa möjliga utbyte skall erhållas är svår att besvara. Beträffande vägplanering och vägbyggnad har exempelvis samarbete i fråga om forskning och undersökningsmetodik o. d. etablerats i form av internationella konferenser, direkt mellan berörda forskningsorgan, myndigheter etc. eller — när det gäller det nordiska samarbetet — i form av utskottsarbeten inom ramen för Nordiska vägtek-niska förbundet. Erfarenheterna från dessa senare arbetsformer är goda även om svårigheterna att erhålla konkreta resultat icke bör underskattas. Dessa svårigheter torde främst ha sin orsak i det förhållandet att flertalet deltagare i dylikt samarbete är alltför hårt engagerade i det egna landet. En nödvändig förutsättning för ett utvidgat forskningssamarbete torde därför vara, att de personella insatserna på detta område ökas.

Utredningen har ifrågasatt flera alternativ till utvidgat nordiskt samarbete inom den transportekonomiska forskningen och därvid stannat för tillskapandet av ett samarbetsutskott, vars uppgift bl. a. skulle bli att förbättra den ömsesidiga orienteringen om metodik och resultat inom den transport-

ekonomiska forskningen. Med hänsyn till bl. a. de organisatoriska problem som man står inför vid uppbyggandet av den transporttekniska och transportekonomiska forskningen i Sverige synes ett sådant samarbete kunna bli gagnrikt.

Under återopande av det ovan anförda får väg- och vattenbyggnadsstyrelsen tillstyrka tillkomsten av ett nordiskt samarbetsutskott för transportekonomisk forskning på sätt föreslagits.

Stockholm den 7 oktober 1965

Ivar Morting

Hans Kulander

1964 års transportforskningsutredning:

Det må framhållas, att visst nordiskt samarbete inom trafiksäkerhetsforskningens område är etablerat sedan 1959 från vilket år en särskild Nordiska rådets rekommendation i ämnet (nr 7/1959) förskriver sig. I detta samarbete är Sverige koordinerande land. Det verkställande organet härvidlag är Statens trafiksäkerhetsråd. Möten för att dryfta gemensamma forskningsprojekt och för att samordna den nordiska trafiksäkerhetsforskningen har hittills hållits i Sverige, Danmark och i Finland. Kommunikéer från dessa möten har tillställts vederbörande departement och Nordiska rådets sekretariat. Vid det senaste mötet (i Helsingfors) överenskoms, att varje land skulle för en treårsperiod söka upprätta forskningsprogram. När sådana nationella program förelåg skulle nästa nordiska möte äga rum bl. a. för att söka åstadkomma ett gemensamt aktionsprogram.

Transportforskningen i Norden är emellertid uppdelad på en mängd olika organ. Åtgärder i syfte att samordna transportforskningsarbetet inom respektive land och inom de nordiska länderna är därför motiverade. Transportforskningsutredningen finner därför grundtanken i det framlagda förslaget om ett nordiskt samarbete riktig.

Enligt förslaget skulle i samarbetsutskottet ingå representanter förutom från respektive kommunikationsdepartement också från det nationella transportekonomiska forskningsorganet. Ett dylikt transportekonomiskt forskningsorgan existerar för närvarande endast i Norge. För Sveriges del har transportforskningsutredningen ännu inte slutfört sitt arbete. På nuvarande ståndpunkt står emellertid klart, att utredningen i sitt betänkande kommer att föreslå en vidgad insats på transportforskningsområdet. Vilken organisatorisk form denna ökade insats skall klädas i har transportforskningsutredningen ännu icke tagit ställning till. I de slutliga ställningstagandena ämnar utredningen avhandla även frågan om ett nordiskt samarbete och en nordisk samordning på längre sikt inom transportforskningen. Till frågorna

i vilken grad en sådan samordning kan vara rationell och hur den närmare skall utformas avser utredningen återkomma.

Då det är sannolikt, att behovet av ökade insatser är särskilt trängande inom den transportekonomiska sektorn och då det därför framstår som särskilt angeläget att undersöka möjligheterna för en bättre nordisk samordning av den transportekonomiska forskningen anser utredningen att ett nordiskt samarbetsutskott inom denna sektor kan ha uppgifter av betydelse att fylla. På grund av den splittrade organisationsbilden på transportforskningsområdet i de olika nordiska länderna samt på grund av att bestämda planer för den organisatoriska utformningen av transportforskningsverksamheten ännu inte föreligger t. ex. i Sverige, är det emellertid för dagen inte möjligt att ange hur ett nordiskt samarbetsutskott lämpligen skulle vara utformat.

Vid den närmare utformningen av ett eventuellt nordiskt samarbetsutskott bör man därför vara medveten om att en organisatorisk anpassning tid efter annan kan bli nödvändig med hänsyn till den utveckling som kan komma att äga rum på transportforskningsområdet inom respektive länder.

Eskilstuna den 11 oktober 1965

1964 års transportforskningsutredning

Gunnar Svärd

Statens väginstitut:

I Nordiska transportforskningskommitténs (NTK) betänkande, Transportekonomisk forskning i Norden, konstateras, att den transportekonomiska forskningen i första hand har till uppgift att stärka värderingsunderlaget för de myndigheter, som har ansvaret för transportapparatens tillräcklighet och funktion i samhällslivet. Enär de transportekonomiska problemen inom Norden har många likheter och gemensamma drag samt då forskningen och utredningsarbeten i stort har samma målsättning, bygger på samma grundförutsättningar och ofta använder samma metoder, kommer ett samarbete mellan de nordiska länderna att minska risken för ett dubbelarbete och öka effektiviteten samt genom kontakter, ömsesidiga impulser, specialisering och arbetsdifferentiering föra forskningen framåt. Direktionen, som delar NTK:s uppfattning om värdet av ett nordiskt samarbete inom det transportekonomiska forskningsrådet, tillstyrker det framlagda förslaget om inrättandet av ett nordiskt samarbetsutskott för transportekonomisk forskning.

I betänkandet framhåller NTK vidare, att en nödvändig förutsättning för den generella transportekonomiska forskningens arbetsbetingelser är att tillfredsställande material föreligger från övriga huvudområden inom trans-

portsektorn, dvs. transportgeografi, samfärdsel teknik och trafiksäkerhet. Det nordiska samarbetet bör därför icke begränsas till att endast omfatta den transportekonomiska forskningen utan även angränsande områden.

Inom ovan nämnda huvudområden förekommer redan i dag ett samarbete. Sålunda sker genom Nordiska vägtekniska förbundet (NVF) visst utrednings-, informations- och samordningsarbete inom speciella arbetsutskott. Vidare har genom Nordiska rådet etablerats ett permanent samarbete mellan de nordiska institutioner, som sysslar med trafiksäkerhet. Slutligen samarbetar de nordiska vägforskningsinstituterna genom informella kontakter mellan institutens chefer och forskningspersonal.

Därest det föreslagna utökade samarbetet beträffande transportekonomisk forskning skulle erfordra ett mera intensivt samarbete inom angränsande fackområden och de nuvarande samarbetsformerna skulle visa sig vara otillräckliga, synes det föreslagna samarbetsutskottet för transportekonomisk forskning böra utökas, så att det även kan svara för samarbetet inom övriga huvudområden inom transportsektorn.

Stockholm den 12 oktober 1965

Statens väginstitut

Torsten R. Aström

Nils G. Bruzelius

S. Lans

Konsistoriet vid tekniska högskolan i Stockholm får såsom eget överlämna bifogade yttrande från sektionen för väg- och vattenbyggnad (se nedan).

Tekniska högskolan, sektionen för väg- och vattenbyggnad:

Inom Nordiska vägtekniska förbundet finns dels ett samnordiskt utskott (nr 11) för väg- och trafikekonomi och dels nationella utskott för samma frågor. I det samnordiska utskottet, där Finland är sammankallande, utbytes fortlöpande informationer och erfarenheter rörande bl. a. transportekonomi för främst väg- och gatutrafiken. Inom Nordiska vägtekniska förbundet har vidare transportekonomiska frågor behandlats i utskotten nr 12: Optimala väginvesteringar och nr 51: Trafikanalys.

Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskning har vidare insamlat, sammanställt och utgivit uppgifter om pågående transportforskning i Norden.

Inom Sverige är ingenjörsvetenskapsakademiens transportforskningskommission verksam inom bl. a. det transportekonomiska området och har fortlöpande kontakt med motsvarande organ i de övriga nordiska länderna. Vi-

dare finns vid Handelshögskolan i Stockholm en dokumentationscentral för transportekonomiska frågor, och ingenjörsvetenskapsakademiens litteratortjänst omfattar bl. a. transportområdet.

Transportforskningsfrågorna utreds för närvarande i Sverige av en den 14 februari 1964 tillsatt statlig utredning. En liknande utredning pågår i Danmark. I Norge bedriver sedan några år Transportøkonomisk institutt en omfattande forskning inom transportområdet.

Med hänsyn till det utbyte av informationer och erfarenheter som redan existerar och mot bakgrunden av att transportforskningens framtida organisation i Sverige resp. Danmark är under utredning bör till undvikande av dubbelarbete förslaget om ett nordiskt samarbetsutskott för transportekonomisk forskning för närvarande icke leda till någon åtgärd.

Stockholm den 8 oktober 1965

Å sektion v:s vägnar:

(*Sign.*)

Chalmers tekniska högskola:

Rektorsämbetet får såsom eget yttrande i ärendet framföra följande av *professorn i mekanisk teknologi Olof Svahn och t. f. professorn i transportteknik Sigvard Åsander* — båda vid högskolan — anförda synpunkter:

»Nordiska transportforskningskommittén (NTK) har i sin utredning under punkt 8 redogjort för fyra alternativ till samordning av den transportekonomiska forskningen och därvid föreslagit, att ett nordiskt samarbetsutskott enligt punkt 8.4 utses. Utöver de av kommittén anförda skälen för att detta alternativ skulle vara fördelaktigast kan följande anföras:

Ifrågavarande alternativ synes vara det lämpligaste med hänsyn till möjligheterna att snabbt kunna realiserats och till att en framtida utökning av verksamheten lätt kan ske genom utökning av det föreslagna sekretariatet. Betänkligheter kan resas mot att sekretariatfunktionen skiftas mellan länderna med korta intervaller. Allt för korta perioder är menligt för kontinuiteten och kommer att medföra svårigheter vid rekrytering. Ett mera realistiskt arrangemang synes vara, att fasta sekreterare finnes i varje land — hel- eller deltidsanställda — och att den samordnande och sammanställande funktionen skiftas mellan dessa sekreterare. Kommittén konstaterar att den samordnade transportekonomiska forskningen i första hand bör koncentreras till externa transporter av personer och gods. Med hänsyn till behovet av integrerad transportorganisation kan en samordnad transportekonomisk forskning icke rimligen bedrivas utan att i stor utsträckning inordna även de interna transporterna i forskningsprogrammen.

Kommittén förbigår att nya professurer i transportteknik inrättas vid Chalmers tekniska högskola och Tekniska högskolan i Lund. Vid dessa lärostolar kommer såväl interna som externa transporter — även transportekonomi — att bli föremål för forskning. Det är viktigt, att den blivande samarbetsorganisationen bedriver sin verksamhet i intim kontakt med dessa institutioner, som även svarar för den höga transporttekniska utbildningen. I direktiven för det föreslagna utskottet borde utsägas, att detta bl. a. har till uppgift att framlägga förslag till angelägna forskningsuppgifter.

Kommittén föreslår bland andra aktiviteter anordnande av seminarier. Speciella utgifter för dessa bör icke såsom föreslagits uttagas genom deltagaravgift utan belasta verksamhetens driftsbudget. Denna måste sålunda uppräknas.

Att bilda ett nordiskt samarbetsutskott för samordnad transportekonomisk forskning tillstyrkes. Det är angeläget att den föreslagna organisationen snarast kommer till stånd. Vissa frågor i kommitténs förslag beträffande sekretariat, direktiv för verksamheten samt anslag för kostnadsäckning bör göras till föremål för ändringar och tillägg i överensstämmelse med ovan anförda synpunkter.»

Göteborg den 19 oktober 1965

På rektorsämbetets vägnar:

Ragnar Thun

Arne Palmgren

Ingeniörsvetenskapsakademien:

Den av Nordiska transportforskningskommittén verkställda inventeringen har påvisat behovet av transportekonomisk forskning inom de nordiska länderna. Forskningen på detta område synes i flertalet länder med utvecklat transportväsende vara alltför ringa för att kunna tillgodose det på senare år ökade kravet på ekonomiska analyser som underlag för trafikpolitiska avgöranden, åtgärder inom samhällsplaneringen, översiktlig trafik- och transportplanering etc. Detta gör det bl. a. önskvärt att från utlandet försöka utnyttja forskningsresultat och erfarenheter när sådana saknas eller är otillräckliga inom det egna landet.

Samarbete mellan olika nationer i fråga om den transportekonomiska forskningen kan tänkas ske under olika former. Om ett sådant samarbete skall ge önskat resultat gäller emellertid först och främst att stora krav måste ställas på en effektiv samordning i avseende på formerna och fördelningen av arbetsuppgifterna. Med de relativt likartade trafik- och transportförhållanden, som råder i de nordiska länderna, skulle ett sam-

arbete på nordisk basis sannolikt kunna visa sig värdefullt, i första hand omfattande åsiktsutbyte och jämförande studier.

Nordiska transportforskningskommittén har skisserat flera alternativ till utvidgat nordiskt samarbete inom den transportekonomiska forskningen och därvid stannat för tillskapandet av ett samarbetsutskott, vars uppgift bl. a. skulle bli att förbättra den ömsesidiga orienteringen om metodik och resultat inom denna forskningsgren. Detta förefaller vara en rimlig lösning men då måste de olika ländernas insatser på detta område väsentligt ökas så att en ömsesidig medverkan kan bli möjlig.

Med hänsyn till de synpunkter, som transportforskningskommittén framfört om behovet av transportekonomisk forskning, vill TFK med ledning av sina erfarenheter framhålla, att transportekonomiska frågor dock svårigen kunna behandlas isolerade från de tekniska och transporttekniska problemen. Ett transportekonomiskt inriktat samarbetsutskott måste därför arbeta i nära kontakt med organ, som följer även den transporttekniska och rent tekniska utvecklingen.

Med hänsyn till att inom Sverige frågan om transportforskningens framtida utbyggnad är under utredning genom 1964 års transportforskningsutredning, synes man t. v. böra från svensk sida begränsa sig till ett intermistiskt arrangemang med deltagande av nu existerande organ. En utvidgad kontakt mellan de nordiska länderna är härvid önskvärd i samband med de organisatoriska problem, som är förknippade med utbyggnaden av transportforskningen i vårt land.

Under återopande av det ovan anförda anser sig transportforskningskommissionen kunna tillstyrka förslaget om ett nordiskt samarbetsutskott för transportekonomisk forskning med deltagande av nuvarande organ. Därest så befinnes lämpligt är kommissionen för sin del beredd medverka i detta samarbete.

Stockholm den 20 oktober 1965

IVA:s transportforskningskommission

H. Throne-Holst

Stig Samuelson

Näringslivets trafikdelegation:

Nordiska transportforskningskommittén har på uppdrag av de nordiska ländernas regeringar haft att utreda behoven av och möjligheterna till bl. a. ett närmare nordiskt forskningssamarbete på transportekonomiens område. Kommittén har funnit den lämpligaste formen för dylikt samarbete vara ett nordiskt samarbetsutskott för transportekonomisk forskning. Utskottet bor-

de enligt kommitténs mening bestå av ett fåtal representanter för transportforskningen och myndigheterna i deras egenskap av transportforskningskonsumenter. I en inom Nordiska rådet väckt motion har nu hemställts, att rådet måtte rekommendera regeringarna att upprätta ett samarbetsutskott i enlighet med Nordiska transportforskningskommitténs förslag.

Näringslivets trafikdelegation delar den i motionen redovisade uppfattningen om värdet av ett nära samarbete mellan de nordiska länderna på transportforskningens område. Ett dylikt samarbete bör främja en rationell användning av i de nordiska länderna tillgängliga forskningsresurser, bl. a. genom medverkan till en viss arbetsdifferentiering mellan de nationella forskningsorganen och därigenom minskad risk för onödigt dubbelarbete.

Trafikdelegationen utgår från att de nationella forskningsobjekten även i framtiden kommer att vara de dominerande och att samordningen på området alltså icke kan komma att sträckas så långt som till inrättandet av ett gemensamt nordiskt transportforskningsinstitut. Alltjämt kommer exempelvis att förefinnas behov av nationell forskning för att ge vederbörande myndigheter underlag för bedömning av transportapparatusens tillräcklighet och funktion i samhällslivet. Förslaget om inrättande av ett nordiskt samarbetsutskott för transportekonomisk forskning har väckts i syfte att få en lösning av frågan om önskvärd samordning på området.

Emellertid förefinnes redan nu ett nära informationsutbyte mellan de nordiska transportforskningsorganen. Förutom den direktkontakt, som förekommer i aktuella forskningsfrågor, kan erinras om det samarbete som etablerats mellan intressenter i Danmark, Finland, Norge och Sverige i det s. k. Nordiska transportforsknings-sällskapet, vari från svensk sida ingenjörsvetenskapsakademiens transportforskningskommission ingår. Sällskapet har hittills icke haft så stor aktivitet, eftersom transportforskningen icke varit färdigorganiserad men tänkbart vore, att det kunde få ökade samordningsuppgifter i framtiden.

Det förefaller trafikdelegationen väsentligt att först få klarhet i, hur den nationella transportforskningen skall ordnas i de nordiska länderna, innan man binder sig för en lösning, hur samordningen mellan länderna lämpligen bör ske. I Sverige arbetar »1964 års transportforskningsutredning» med frågan om transportforskningens framtida organisation för svenskt vidkommande och delegationen finner därför, att i vart fall denna utredning bör avvaktas, innan ställning kan tagas i det nu aktuella ärendet. Till dess konkreta förslag föreligger beträffande transportforskningens organisation i respektive nordiska länder, torde samordning på transportforskningsområdet utan större olägenheter kunna äga rum i hittills etablerade former.

Stockholm den 15 oktober 1965

Näringslivets trafikdelegation

Ingemar Blennow

Gunnar Himmelstrand

BILAGA 2**Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över tilläggsförslaget**

Til trafikudvalget er henvist et tillæggsforslag om samarbejde vedrørende transportøkonomisk forskning.

Sagen har tidligere været behandlet ved udvalgets møder den 6. maj og den 23. august 1965. På mødet den 15. november 1965 deltog statsråd Håkon Kyllingmark, minister for offentlige arbejder Kai Lindberg, statsråd Gösta Skoglund og kommunikationsminister Grels Teir i behandlingen af sagen.

1. Tillæggsfor slaget

I tillæggsfor slaget, som er fremsat af Birger Lundström, henstilles, at Nordisk Råd vedtager en rekommandation til regeringerne om at oprette et nordisk samarbejdsudvalg for transportøkonomisk forskning i overensstemmelse med det forslag, som Nordisk Transportforskningskomité har fremsat i sin betænkning af 4. november 1964 (NU 1965:1).

2. Det hidtidige samarbejde

I et regeringsforslag af 5. december 1955 anmodede den norske regering Nordisk Råd om en udtalelse angående samarbejde om transportøkonomisk forskning. Forslaget blev behandlet på rådets 4. session i 1956, hvor der blev vedtaget en rekommandation vedr. et sådant samarbejde (rek. 8/1956). På grundlag af rekommandationen nedsatte regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige i 1957 Den nordiske interimskomité for samordning af transportforskningen (Nordisk Transportforskningskomité), som i årlige beretninger, der også blev fremlagt for Nordisk Råd, redegjorde for sin virksomhed.

Efter forslag fra Nordisk Samfærdselskomité og Nordisk Råd gav regeringerne i 1963 transportforskningskomiteen den opgave at udrede behovene og mulighederne for en større forskningsmæssig indsats og et nærmere forskningssamarbejde på transportøkonomiens område. Transportforskningskomiteen har i en betænkning af 4. november 1964 redegjort for sin udredning. Komiteen finder, at der foreligger behov for et nordisk samarbejde, både fordi man derigennem formindsker risikoen for dobbeltarbejde og øger effektiviteten, ligesom man gennem kontakter, gensidige impulser, specialisering og arbejdsdifferentiering får mulighed for større fremskridt. Komiteen nævner som tænkelige samarbejdsformer:

1. Informelt samarbejde gennem kurser o. s. v.
2. Kontaktkonferencer
3. Et fællesnordisk transportforskningsinstitut
4. Et nordisk samarbejdsudvalg for transportøkonomisk forskning.

Komiteen har fundet, at de 2 førstnævnte samarbejdsformer er utilstrækkelige, og at et fælles institut er mindre hensigtsmæssigt, fordi de enkelte lande allerede har eller er i færd med at oprette nationale institutioner. Komiteen anbefaler derfor den sidstnævnte mulighed, et nordisk samarbejdsudvalg, som den mest hensigtsmæssige løsning og fremsætter forslag om sammensætningen af et sådant udvalg, dets sekretariat, budget og virksomhed.

3. U d t a l e l s e r

Udtalelser i anledning af medlemsforslaget er afgivet af følgende myndigheder og organisationer:

Danmark

Justitsministeriet.
 Ministeriet for offentlige arbejder.
 Ministeriet for offentlige arbejder, generaldirektoratet for statsbanerne.
 Undervisningsministeriet.
 Rådet for større Færdselssikkerhed.
 Institut for Center-Planlægning.
 Dansk Ingeniørforening.
 Forenede danske Motorejere.

Finland

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena.
 Järnvägsstyrelsen.

Norge

Samferdselsdepartementet.

Sverige

Järnvägsstyrelsen.
 Sjöfartsstyrelsen.
 Luftfartsstyrelsen.
 Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.
 1964 års transportforskningsutredning.
 Statens väginstitut.
 Tekniska högskolan i Stockholm och högskolans sektion för väg- och vattenbyggnad.
 Chalmers tekniska högskola, Göteborg.
 Ingeniörsvetenskapsakademien.
 Näringslivets trafikdelegation.

De nævnte myndigheder og organisationer er — måske med en enkelt undtagelse (*tekniska högskolan i Stockholm*) — positivt indstillet over for

tanken om et nærmere nordisk samarbejde vedrørende transportøkonomisk forskning. Udtalelserne indeholder imidlertid forskellige ønsker, forslag og forbehold, som bør tages i betragtning ved oprettelsen af et samarbejdsudvalg, og som i hovedtræk gengives nedenfor.

Institut for Center-Planlægning i Danmark finder behovet for forskning så stort, at der bør etableres et endnu fastere samarbejde end foreslået, og at den afsatte beløbsramme kun vil tillade små resultater; samme synspunkt findes i udtalelsen fra *statens väginstitut* og i udtalelsen fra *Ingeniörsvetenskapsakademien, transportforskningskommissionen. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* i Finland går med sit forslag om en aflønnet sekretær også ind for et intensivt samarbejde. *Samferdselsdepartementet* i Norge påpeger, at betydningen af et udvalg vil afhænge af sekretariatets effektivitet, og oplyser, at der foreligger tilbud fra Transportøkonomisk Institut om at forestå sekretariatet i en første periode; på linie hermed er *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen*, som med henvisning til erfaringerne fra samarbejdet inden for Nordisk Vejteknisk Forbund udtaler, at en nødvendig forudsætning for et udvidet forskningssamarbejde er indsats af tilstrækkelig arbejdskraft.

Ministeriet for offentlige arbejder i Danmark forudsætter dels, at der ikke oprettes noget selvstændigt organ, men at eventuelle sekretariatsopgaver og lignende funktioner går på skift, og dels, at der ikke opstilles et særligt budget for samarbejdsudvalget, men at hvert land bærer udgifterne ved sin deltagelse. De samme forbehold er taget af *ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena* i Finland. Fra *Chalmers tekniska högskola's* side er fremført betænkeligheder mod, at sekretariatsfunktionen går på skift mellem landene med korte intervaller, idet dette kunne være til skade for kontinuiteten og medføre vanskeligheder ved rekrutteringen af personale.

Der er fra *Forenede danske Motorejere* fremsat ønske om, at de transportforskningskonsumentinteresser, der varetages af motorejernes organisationer, søges repræsenteret i samarbejdsudvalget, evt. ved en fælles repræsentation for beslægtede organisationer i de nordiske lande.

I flere udtalelser anføres, at sammensætningen af et nordisk samarbejdsudvalg må afhænge af den fremtidige organisation af det nationale forskningsarbejde, jfr. udtalelserne fra *Undervisningsministeriet* i Danmark, fra *järnvägsstyrelsen, sjöfartsstyrelsen, 1964 års transportforskningsutredning, Ingeniörsvetenskapsakademien's transportforskningskommission* og *Näringslivets trafikdelegation* i Sverige. I nogle af disse udtalelser er man inde på den tanke, at et nordisk samarbejdsudvalg vel kan nedsættes nu, men at der — indtil det nationale forskningsarbejde er lagt i faste rammer — fra det pågældende land blot udpeges midlertidige medlemmer af det nordiske udvalg. Kun *tekniska högskolan* i Stockholm finder, at der ikke bør foretages noget i anledning af forslaget, før Danmark og Sverige har truffet beslutning om de fremtidige organisationsformer i hvert af landene.

Af *Dansk Ingeniørforening* og *Näringslivets trafikdelegation* er fremsat ønsker om, at et nordisk samarbejdsudvalg kun skal tage sig af koordineringsspørgsmål og f. eks. ikke gennemføre selvstændig forskning ved et fælles nordisk institut eller virke som egentlig sagsbehandlende organ. Dette synes forudsat i transportforskningskomiteens betænkning og i tillægsforslaget.

4. Trafikudvalget

Udvalget kan tilslutte sig de positive udtalelser, hvoraf fremgår, at oprettelsen af et nordisk samarbejdsudvalg vedrørende transportøkonomisk forskning er en rationel løsning, som kan medføre effektivisering og hurtigere resultater af landenes nationale forskning. Man finder, at udvalget på indeværende tidspunkt, hvor overvejelserne vedrørende den fremtidige transportøkonomiske forskning i Danmark og Sverige ikke er tilendebragt, ikke har grundlag for en stillingtagen til spørgsmålet om sammensætningen af et nordisk samarbejdsudvalg, men man er af den opfattelse, at nedsættelsen af et samarbejdsudvalg ikke bør afvente de danske og svenske overvejelser, og udvalget vil derfor under henvisning til de mange aktuelle og økonomisk krævende trafikinvesteringsopgaver foreslå, at de pågældende ressourceministerier indleder forhandlinger med henblik på at træffe nærmere aftale om nedsættelse af et nordisk samarbejdsudvalg vedrørende transportforskning, dog således, at repræsentanterne for Danmark og Sverige ikke udpeges til medlemmer for et længere tidsrum men eventuelt kan afløses, når det nationale arbejde er endeligt organiseret. Trafikudvalget finder, at ressourceministerierne ved oprettelse af et forskningsudvalg og fastlæggelse af retningslinierne for et sådant udvalgs arbejde i videst muligt omfang bør tage hensyn til de af Nordisk Transportforskningskomité i betænkning af 4. november 1964 (NU 1965: 1) påpegede forhold og fremsatte forslag.

Med hensyn til samarbejdsudvalgets sekretariat har trafikudvalget bemærket sig det fra norsk side fremsatte tilbud om i en første periode at forestå sekretariatsforretningerne. Da Transportøkonomisk institutt i Norge allerede har erfaring på området, og da instituttet endvidere er det eneste af de fremtidigt samarbejdende organer, som består i dag, finder man, at det norske tilbud bør accepteres. Af hensyn til kontinuiteten i arbejdet bør det overvejes at udpege sekretærer i alle landene.

Udvalget indstiller,

at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i de nordiske lande

at oprette et nordisk samarbejdsudvalg for transportøkonomisk forskning.

Helsingfors, den 15. november 1965

<i>Leif Cassel</i>	<i>K. Damsgaard</i>	<i>Karl-August Fagerholm</i>
<i>Raino Hallberg</i>	<i>Svend Horn</i>	<i>Nils Jacobsen</i>
<i>Martha Johannessen</i>	<i>Aksel Larsen</i>	<i>Jon Leirfall</i> Formand
<i>Birger Lundström</i>	<i>Georg Pettersson</i>	<i>Veikko Savela</i>

Tilläggsförslag om norsk-svenska mellanriksvägar

(Väckt av Ragnar Lassinantti)

De för befolkningen och näringslivet i de nordliga delarna av Norge och Sverige vitala frågorna om byggande av fler mellanriksvägar har sysselsatt Nordiska rådet alltsedan dess tillblivelse. Dessa spörsmål har ännu ej fått en tillfredsställande lösning. Senast vid rådets 11:e session 1963 antogs en rekommendation (rek. nr 14/1963) i detta ärende riktad till de två ländernas regeringar av följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Norge og Sverige at påse, at der mellem landene snarest optages kontakt for at skabe en samordning ved bygningen af de aktuelle mellemrigsveje.

I anledning av rekommendationen tillsatte de båda regeringarna ett kontaktutskott med uppgift att bl. a. framlägga förslag som kunde läggas till grund för en samordning av utbyggnaden av vissa mellanriksvägar.

I januari 1965 avgav utskottet sitt betänkande »Enkelte mellomriksveger mellom Norge og Sverige» (Nordisk udredningsserie 1965: 3). Utskottets förslag går i huvudsak ut på följande.

1. Att man tar sikte på att fullfölja den påbörjade utbyggnaden av Umbukta-vägen till helårsväg före utgången av år 1971.

2. Att det från norsk sida före sommaren 1965 tas ställning till utbyggnaden av Graddis-vägen med sikte på att få den färdig före 1974.

3. Att frågan om utbyggnad av vägförbindelsen Kiruna–Nordnorge tills vidare får vila.

4. Att ett svensk-norskt utskott tillsättes för att behandla frågor i samband med den koordinering av den fortsatta planeringen och utbyggnaden av de aktuella mellanriksvägarna.

Det är angeläget, att de förslag som utskottet framlagt, snarast bringas under Nordiska rådets prövning i syfte att påskynda frågornas lösning. Med hänsyn härtill hemslälles,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Norge och Sverige att tillse, att de ifrågavarande vägarna bygges snarast möjligt.

Stockholm den 5 februari 1965

Ragnar Lassinantti

Ändringsförslag om norsk-svenska mellanriksvägar

(Väckt av Aksel Larsen, Jon Leirfall och Birger Lundström)

I ett tilläggsförslag om norsk-svenska mellanriksvägar till 13:e sessionen (A 65/T/t), väckt av Ragnar Lassinantti, föreslås att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Norge och Sverige att tillse, att de av det norsk-svenska kontaktutskottets rekommendationer i dettas betänkande »Enkelte mellomriksveger mellom Norge og Sverige» (Nordisk utredningsserie 1965: 3) föreslagna vägarna bygges snarast möjligt. Vad gäller utbyggnaden av vägförbindelsen Kiruna—Nord-Norge föreslog kontaktutskottet, att frågan tills vidare får vila. I den återopade utredningen anföres under punkten 7.1 »Utvalgets vurdering» följande (sid. 32):

Som nevnt foran har Kirunavegen det største befolkningsunderlag og sannsynligvis også det største trafikpotensial. Ved utbygging av en mellomriksveg Kiruna—Nord-Norge skulle man videre få en bedre geografisk fordeling av de viktigste mellomriksvegene mellom Sverige og Norge.

Utvalget er imidlertid meddelt visse militære synspunkter som knytter seg til en vegforbindelse Kiruna—Nord-Norge. Uten at utvalget for sin del kan vurdere de interesser som her gjør seg gjeldende er man dog av den oppfatning at det på grunn herav for tiden ikke er realistisk å regne med muligheten av en utbygging av Kirunavegen. For Kirunavegen er det for øvrig nødvendig med mer omfattende utredninger før man kan fastlegge vegens trasé og ta standpunkt til en eventuell utbygging.

Sedan utredningen avslutades, har svenska regeringen i konseljbeslut den 29 april 1965 förklarar at från militär synpunkt hinder icke föreligger mot utbyggnad av den i gällande flerårsplan redovisade vägen Kiruna—Rensjön. I fråga om utbyggnad på svensk sida av mellanriksvägen (Kiruna—Nord-Norge) i övrigt uppdrogs åt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att i samråd med militära myndigheter verkställa en översiktlig utredning rörande möjligheterna att tillgodose de försvarspolitiskt belingade önskemålen i fråga om vägens sträckning och utformning m. m. och att beräkna kostnaderna för vägföretagets genomförande. Den svenska regeringen skall fatta beslut i fråga om utbyggnaden, sedan denna utredning slutförts.

På norsk sida har några särskilda åtgärder ej vidtagits vad gäller Kirunavägen. Den behandlades ej av stortinget våren 1965 i samband med övriga norsk-svenska mellanriksvägar.

a. Svenska synpunkter

För befolkningen i Kiruna-området, som ligger vid slutpunkten av den svenska riksvägen 49 och som — därest Gällivare-området medräknas — uppgår till cirka 55 000 människor, föreligger stort behov av förbättrade vägförbindelser med omvärlden. Beräkningarna av trafikunderlaget ger vid handen, att Kirunavägen till Norge skulle få en högre trafikintensitet än exempelvis de redan beslutade båda mellanriksvägarna över Graddis och Umbukta. Det norsk-svenska kontaktutskottet har också pekat på att geografiska skäl talar för en väg Kiruna—Nord-Norge. Malmbanan Kiruna—Narvik utnyttjas redan till full kapacitet. En vägförbindelse parallellt med järnvägen skulle kunna innebära en avlastning av denna, som på en gång kom malmtransporten tillgodo och tillgodosåg andra transportbehov, som av hänsyn till malmtransporterna nu ej kan fyllas av järnvägen. En vägförbindelse skulle överhuvud få betydelse för traktens näringsliv och bidra till den ekonomiska utvecklingen av Nordkalotten. Man kan peka på möjligheterna till rationellare skogsbruk i berörda delar av länet och ökad export av trävaror till Nordnorge samt import av olja m. fl. produkter till Kiruna-området den kortare vägen via Narvik. Störst omedelbar betydelse skulle vägen få för turismens utveckling. Redan nu beräknas turisterna nedlägga c:a 15 miljoner kr om året i Kiruna. En stark tillväxt av turismen kan förutses på såväl norsk som svensk sida av gränsen.

Vad som ovan anförts visar att mycket starka skäl finns för utbyggnaden av en mellanriksväg från Kiruna till Norge. Från experthåll har uppgivits att, om beslut fattas nu om byggande av vägen, den kan bli färdig först i slutet av 1970-talet, om sedvanliga finansieringsmetoder brukas. Befolkningen i dessa trakter har enligt vår mening fog för sina krav på en snabbare utbyggnadstakt, och den anser det därför önskvärt att arbetet på en blivande väg bedrivs med all möjlig skyndsamhet. Ett principbeslut om vägen bör därför fattas snarast möjligt. I detta sammanhang kan givetvis finansieringsfrågorna ej lämnas obeaktade. Olika möjligheter kan därvidlag tänkas. Även tanken på en avgiftsbelagd tullbro bör övervägas, om vägbyggandet därigenom kan påskyndas. Också de försvarspolitiska aspekterna av frågan får tillgodoses.

Av särskild vikt är emellertid att söka häva den känsla av instängdhet, som de nuvarande vägförhållandena skapar hos befolkningen i Kiruna-området. Vägen skulle innebära en avgörande faktor för en förbättring av miljö och ett stärkande av trivseln. Denna synpunkts betydelse för att höja effektiviteten i produktionen skall ej förbises. Den har omvittnats även från näringslivets företrädare.

b. Norske synpunkter

For Norge vil en helårsvei mot Kiruna få stor betydning for næringsliv og befolkning i Nordland og Troms fylker. Eksporten, særlig av fiskeproduk-

ter, til Nord-Sverige vil kunne økes, befolkningens isolasjon brytes og turisttrafikken økes. Militære betenkeligheter bør ikke tillegges slik vekt at de hindrer bygging av veien og dermed hindrer utviklingen av landsdelen. Det er av betydning at veien planlegges slik på svensk side at den vil kunne gi forbindelse både til Bardu og Narvik.

Under hänvisning till vad som ovan anförts och till vad som framkommit vid trafikutskottets möten med lokala representanter i Kiruna, Narvik och Setermoen den 23, 24 och 25 augusti 1965 (se *Tillägg*), föreslår vi,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Norge och Sverige att fatta principbeslut om byggande av mellanriksvägen Kiruna—Norge snarast möjligt.

København, Oslo och Stockholm i september 1965

Aksel Larsen

Jon Leirfall

Birger Lundström

*TILLÄGG***Utdrag av protokoll från Nordiska rådets trafikutskotts möten i augusti 1965***A. Möte i Kiruna den 23 augusti 1965 med lokala representanter för Sverige*

De lokale repræsentanter gav en redegørelse for behovet af en mellemrigsvej til Norge og besvarede spørgsmål fra trafikudvalget.

Blandt andet anførtes, at transportbehovet i dag er større, end jernbanens kapacitet kan tilfredsstille. Det vil derfor være nødvendigt for en videre udvikling af erhvervslivet at udvide kommunikationsforbindelserne. Biltrafikken vil kunne aflaste jernbanen ved at overtage en del af befordringen af personer og af gods (bortset fra malmen). Herved fjernes en hindring for den naturlige samhandel inden for hele regionen, omfattende bl. a. svensk trælast og norske fiskeriprodukter. Turistnæringen skulle nyde godt af de mange bilturister, som kan forventes efter anlæg af en forbindelse mellem det svenske og det norske vejnet; en forlængelse af turistsæsonen skulle også blive resultatet af at trække flere bilturister til fra det europæiske kontinent, hvor sommerferien de fleste steder er senere end i vore lande.

For befolkningen i området vil det i den daglige tilværelse rent menneskeligt være af uvurderlig betydning at få brudt den hidtidige isolation, som med den forøgede fritid og voksende velstand og tilhørende vækst i den private bilpark føles mere og mere hæmmende.

Formanden gjorde opmærksom på, at Nordisk Råd's trafikudvalg bare er rådgivende og derfor ikke kan afgive løfter. Udvalget ville imidlertid henstille, at arbejdet med vejsagen blev fremskyndet, herunder den undersøgelse, som väg- og vattenbyggnadsstyrelsen i Sverige ifølge Kungl. Maj:ts resolution af 29. april 1965 i samråd med de militære myndigheder skal foretage vedrørende mulighederne for at tilgodesee de forsvarspolitisk betingede ønsker om linieføring og udformning m. m. af vejen og vedrørende anlægsomkostningerne.

B. Möte i Narvik den 24 augusti 1965 med lokala representanter för Norge

Udvalget fik på samme måde som dagen før i Kiruna en redegørelse vedrørende behovet for en mellemrigsvej. Indlæggene fulgte samme linier, dog at der ikke fra norsk side var militærpolitiske betænkeligheder ved anlæg

af en mellemrigsvej. Det fremhævedes, at der var behov for vej både til Narvik og til Sør-Troms. Vejforbindelse ville både erhvervsmæssigt og menneskeligt have betydning for flere, end man måske umiddelbart tænkte. 70—80 000 mennesker bor temmelig isoleret på Lofoten og Vesterålen; vejforbindelse til Sverige ville betyde meget for denne befolkning, som på trods af de nuværende dyre og uhensigtsmæssige trafikforhold har samkvem med Finland og Sverige.

Formanden understregede over for de lokale repræsentanter, at udvalget kun er rådgivende, men havde fået det indtryk at en vejforbindelse er berettiget, og derfor vil arbejde videre med sagen med henblik på at tilråde en principbeslutning om bygning af en mellemrigsvej.

C. Möte i Seltermoen den 25 augusti 1965 med lokala representanter för Norge

Udvalget modtog redegørelser vedrørende de undersøgelser, der var foretaget med henblik på anlæg af en mellemrigsvej gennem Sördal og vedrørende de særlige problemer i Troms fylke. Navnlig understregedes, at beskæftigelsessituationen i indre Troms er ganske svag, og at en vej må indgå i planerne for udviklingen af distriktet. I øvrigt blev der peget på konkrete udviklingsmuligheder gennem øget vareudbytte og turisme.

Formanden gjorde opmærksom på udvalgets status som rådgivende organ, men mente at kunne stille et positivt forslag fra udvalgets side i udsigt.

*BILAGA 1***Yttranden över ändringsförslaget****F i n l a n d**

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena *har i skrivelse den 25 oktober 1965 förklarat sig inte ha något att erinra mot medlemsförslaget.*

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen¹:

Från den finska riksgränsen i väster till den norska nordvästra kusten finns för närvarande vägförbindelse från slutpunkten av huvudvägen nr 21 i Kilpisjärvi till Skibotn och från Torneå västerut via Haparanda—Boden till Mo i Rana. Till den sistnämnda vägförbindelsen ansluter sig en under planering varande väg från Arjeplog i Sverige till Graddis norr om Mo i Rana. Avståndet mellan de vägförbindelser som är riktade åt Skibotn och Graddis utgör ca 350 km av Norges nordvästra kust.

Den nya föreslagna vägen från Kiruna till Norge i Narviks riktning skulle gå mellan ovan nämnda vägförbindelser och bilda den kortaste sträckningen från Torneå, Övertorneå och Pello till Narvik med omnejd.

Vägen skulle ha för Finlands del betydelse i första hand som en ny till norra Norge riktad turisttrafikrutt. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förordar Nordiska rådets rekommendation att bygga väg mellan Kiruna och Norge.

Helsingfors den 16 november 1965

Generaldirektör *M. Niskala*

Byggnadsråd *V. Skogström*

Chef för vägplanläggnings-
avdelningen

¹ Yttrandet översatt från finska.

Länsstyrelsen i Lapplands län¹:

Erhållandet av en vägförbindelse på sträckningen Kiruna—Narvik är synnerligen önskvärt. Den vore ägnad att främja turismen och även i övrigt näringslivet på hela Nordkalottens område. Vägförbindelsens betydelse för Finland är i hög grad beroende av hur snabbt och effektivt Lapplands läns vägnät kan anslutas till den planerade vägen Kiruna—Narvik.

Rovaniemi den 18 november 1965

På länsstyrelsens vägnar:

Antti Hiltula

Länsråd

Väinö Vuorio

Föredragande

Lapplands läns handelskammare:

På basen av förfrågningar som gjorts på flera olika håll samt med stöd av det ställningstagande som Lapplands läns handelskammares rovaniemi-sektions arbetsutskott vid sin behandling av frågan den 4 november 1965 enhälligt kom fram till, har jag äran framlägga följande utlåtande:

Ur ekonomisk-politisk synpunkt sett synes tillkomsten av den planerade vägförbindelsen synnerligen önskvärd och inga negativa faktorer kan iakttagas. Även ur finländsk synpunkt skulle den vara mycket viktig för turismen, men skulle även i någon mån vara till nytta för den egentliga ekonomiska verksamheten, bl. a. för renhushållningen. Emellertid bör man här, i fall planen förverkligas, taga i beaktande de förpliktelser den medför för våra egna vägmyndigheter och för vårt eget bästa förbereda sig för dem i tillräckligt god tid.

Rovaniemi den 11 november 1965

Viceordförande i Lapplands läns handelskammare *Paavo Pitkänen*

N o r g e**Samferdselsdepartementet:**

Det vises til den meddelelse som ble gitt den 26. oktober 1965 om bygging av mellomriksveger mellom Sverige og Norge. Som der nevnt er det igang en utredning av de forhold som må klarlegges i samband med spørsmålet om utbygging av en mellomriksveg Kiruna—Nord-Norge. Det er enighet mellom

¹ Yltrandel översatt från finska.

samferdselsdepartementene i de to land om at utredningen bør gjennomføres så raskt som det er praktisk mulig. Det vil ikke være mulig for Samferdselsdepartementet å ta videre standpunkt til vegprosjektet før utredningen foreligger og har vært forelagt for myndighetene i de to fylker som berøres av saken.

Oslo, 23. november 1965

Håkon Kyllingmark

John H. Paxal

Sverige

Överbefälhavaren:

Överbefälhavaren har tidigare vid skilda tillfällen avstyrkt utbyggnaden av en väg Kiruna—Nordnorge. Några skäl, som föranleder ändrad bedömning från försvarssynpunkt, har icke tillkommit. Den utredning angående den aktuella vägsträckan, som Kungl. Maj:t 29/4 1965 uppdrog åt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att utföra i samråd med militära myndigheter har ännu ej slutförts. Med anledning härav avstyrker överbefälhavaren ändringsförslaget, närmast i avvaktan på utredningens resultat.

Stockholm den 11 november 1965

På uppdrag av överbefälhavaren

Carl Eric Almgren

Chef för försvarsstaben

Ake Skarp

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen:

Vid överläggningar mellan cheferna för det norska Samferdseldepartementet och det svenska kommunikationsdepartementet under sommaren 1963 beslöts att tillsätta en kontaktgrupp bestående av två representanter för vardera landet med uppgift bl. a. att framlägga förslag, som kunde läggas till grund för en samordning av frågan beträffande utbyggnad av vissa mellanriksvägar. Bland de här aktuella mellanriksvägarna ingick en väg Kiruna—Nordnorge. Denna kontaktgrupp redovisade resultatet av sitt arbete i ett betänkande, daterat den 7 januari 1965, varvid föreslogs att frågan om utbyggnad av här aktuell vägförbindelse av vissa skäl borde anstå tillsvidare.

Det må vidare anföras, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 23 oktober 1963 — under hänvisning till bl. a. ett av chefen för försvarsstaben i skrivelse den 2 september 1963 gjort uttalande — hemställt om meddelande huruvida en mellanriksväg Kiruna—Nordnorge helt eller delvis må komma till slutförande. Med anledning härav har Kungl. Maj:t den 29 april 1965 funnit gott anbefalla väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att i samråd med vederbörande militära myndigheter verkställa en översiktlig utredning rörande möjligheterna att tillgodose de försvarspolitiskt betingade önskemålen i fråga om vägens sträckning och utformning m. m. ävensom beräkna kostnaderna för vägföretagets genomförande. Kungl. Maj:t förklarade sig samtidigt vilja framdeles, sedan utredningen utförts, på framställning av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen besluta i fråga om utbyggnaden.

Nyssnämnda utredningsarbete pågår. Det är emellertid för närvarande icke möjligt att lämna mera exakt besked om den tidpunkt vid vilken det samma kan vara helt färdigt. En första preliminär utredning torde dock kunna redovisas inom de närmaste månaderna.

Innan något principbeslut om utbyggnad av här ifrågavarande mellanriksväg fattas bör resultatet av den av Kungl. Maj:t begärda utredningen avvaktas. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen får sålunda avstyrka bifall till här föreliggande förslag.

Det må därjämte tilläggas, att statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet den 15 september 1965 uppdragit åt en representant för vardera kommunikationsdepartementet och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att såsom sakkunniga ingå i en svensk-norsk arbetsgrupp för att behandla frågor rörande mellanriksväg Kiruna—Nordnorge.

Stockholm den 10 november 1965

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen

Gust. Vahlberg

Per Olov Tjällgren

Länsstyrelsen i Norrbottens län:

Enligt länsstyrelsens mening bör ett principbeslut om framtida utbyggnad av en mellanriksväg från Kiruna till Nord-Norge fattas, så snart den teknisk-ekonomiska utredningen rörande vägens anläggande med beaktande av militära synpunkter har prövats på svensk sida, varför länsstyrelsen tillstyrker ändringsförslaget.

Luleå i landskansliet den 10 november 1965

Manfred Näslund

L. Hultman

Kommerskollegium:

Kollegium finner av handelskamrarnas yttranden framgå, att den ifrågasatta riksvägen icke är särskilt angelägen från näringslivets synpunkt. Uppenbart är att vägen skulle få sin största betydelse för turismen och för den i Kiruna-området bosatta befolkningen. Även om starka skäl i och för sig kan anföras för att dessa intressen bör tillgodoses, finner kollegium tveksamt om det kan vara riktigt att nu binda sig för ett så kostnadskrävande projekt varom här är fråga. Kollegium får erinra om att våra resurser i dag är ytterst ansträngda och att intet tyder på att ändring härvidlag är att förvänta under överskådlig tid. De knappa resurserna måste utnyttjas för mera angelägna investeringar än den medlemsförslaget avser. I sammanhanget bör också framhållas att statsmakterna nyligen beslutat att i ej ringa omfattning verka för en aktiv lokaliserings- och sysselsättningspolitik, varvid framförallt de norrländska problemen uppmärksammas. Enligt kollegii mening finnes därför i vart fall anledning att bedöma förevarande spörsmål och dess angelägenhetsgrad i belysning av nämnda politik, innan slutgiltig ståndpunkt toges till det inom rådet väckta förslaget.

Stockholm den 12 november 1965

I. Sahlin

Anders Lindstedt

Laila Larson

Till kommerskollegium har remissvar inkommit från nedanstående handelskamrar.

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare:

Mellan Norge och Sverige går idag ett flertal vägar, som när de byggdes icke kunde förutsättas få den höga nyttjandegrad, som senare års trafikexpansion skapat. Vägarna är därigenom i behov av relativt omfattande ombyggnader — ombyggnader, som sedan några år tillbaka pågår. Enligt handelskammarens mening sker dock icke detta i önskvärd snabbhet delvis beroende på bristande resurser ifråga om arbetskraft och kapital.

Den väg, som handelskammaren i detta sammanhang tänker på, är E 75 mellan Sundsvall och Trondheim, som enligt uppgift i sämsta fall först blir färdig i mitten på 1970-talet. Denna väg, som förbinder två viktiga städer med rikt näringsliv och med stor befolkningstäthet, och som mellan sig har ett fritidsområde, som redan idag erbjuder turisterna möjligheter till varierande rekreation är i behov av ett snabbt färdigställande.

Handelskammaren får i princip tillstyrka förslaget om en väg mellan Kiruna och Norge, men vill samtidigt framhålla att denna byggnation icke

bör innebära ett ytterligare försenande av de vägarbeten, som pågår i andra delar av landet, och som avser att förbättra förbindelserna mellan Sverige och Norge.

Sundsvall den 8 november 1965

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare

Ax. Enström

Per-Richard Molén

Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare:

Av förslaget framgår bl. a. att motionärerna räkna med att vägförbindelsen skulle medföra en avlastning av järnvägstrafiken utom för malmen, då malmbanan redan nu har full kapacitet. Turismen, som i dessa trakter har haft en kraftig utveckling, skulle genom vägförbindelsen få ett gott stöd. Sist, men inte minst, bleve vägen av stor betydelse för Kiruna-områdets befolkning ur trivsel- och miljösynpunkt.

Handelskammaren har funnit de i förslaget framförda synpunkterna på en vägförbindelse mellan Kiruna—Norge i allmänhet riktigt angivna. Sin största betydelse skulle vägen få ur turistnäringens synpunkt. Blotta förekomsten av en väg i dessa trakter skulle medföra en stimulans åt näringslivet.

Med hänsyn till vad ovan anförts tillstyrker handelskammaren sålunda den föreslagna rekommendationen.

Luleå den 8 november 1965

Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare

Folke Burström

Ake Tåhlin

Kiruna stad:

Kiruna stad har vid upprepade tillfällen betonat vikten av att en vägförbindelse mellan Kiruna och Nordnorge snarast kommer till utförande. De skäl som staden anfört till stöd för sin uppfattning betonas ytterligare i föreliggande förslag. Under sådana förhållanden kan förslaget tillstyrkas.

Trafikutskottet har icke uttalat sig om tidpunkten för när vägen lämpligen bör senast vara färdigställd. I detta hänseende bör understrykas de förhållandena att kalottområdet längst i norr på en mycket lång sträcka av den svensk-norska gränsen helt saknar landsvägsförbindelser över gränsen, trots

att områdena på ömse sidor om densamma företer ett betydande befolkningsunderlag. Härtill kommer det underlag som den hastigt expanderande turisttrafiken representerar. Ur svensk synpunkt föreligger också den omständigheten att utmed den numera förutsatta vägsträckningen finnas ett antal orter, vars befolkning helt saknar anslutning till det allmänna vägnätet. Sistnämnda omständighet torde inom Sverige vara tämligen unik. Dessa befolkningsgrupper har starkt fog för sina önskemål om att i kommunikationshänseende bliva jämställda med andra grupper inom landet.

De av trafikutskottet och ovan anförda skälen för utbyggnad av ifrågavarande mellanriksväg måtte anses vara så starka att ytterligare dröjsmål med vägens anläggande icke är försvarbart. De arbeten, som pågår med planläggningen av vägföretaget böra därför påskyndas och det är synnerligen angeläget att sådana beslut fattas att projekteringen kan skyndsamt slutföras. Arbetet bör bedrivas så att vägen skall kunna byggas mycket skyndsamt så att vägförbindelsen kan tagas i bruk senast under 1970-talets första år.

Kiruna den 5 november 1965

Folke Granström

Stadsombudsman

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelande om rekommendation 14/1963, tilläggsförslaget och ändringsförslaget

Til trafikudvalget er tidligere henvist et af Ragnar Lassinantti fremsat tillægsforslag, hvori henstilles, at Nordisk Råd vedtager en rekommendation til regeringerne i Norge og Sverige om at påse, at de af et af de to regeringer nedsat kontaktudvalg i NU 1965: 3 foreslåede mellemrigsveje, nemlig Umbukta-vejen og Graddis-vejen, bygges snarest muligt. — I et af Aksel Larsen, Jon Leirfall og Birger Lundström fremsat ændringsforslag henstilles, at Nordisk Råd vedtager en rekommendation til regeringerne i Norge og Sverige om snarest muligt at træffe beslutning om bygning af mellemrigsvejen Kiruna—Norge.

Til trafikudvalget er endvidere henvist meddelelse til rådets 14. session afgivet af Norges regering på egne og den svenske regerings vegne vedrørende rekommendation nr 14/1963.

Tillægsforslaget har efter Nordisk Råd's 13. session været behandlet på udvalgets møder i Hanstholm den 6. maj 1965, hvori konsulent Marta Aarnes, Norge, deltog som sagkyndig, samt i Kiruna og Narvik den 23. og 24. august

1965, hvori som sagkyndige deltog vägdirektör Bertil Forsell, Sverige, vejdirektør Olav B. Torpp, Norge, byråsjef Ole Vatnan, Norge, og departementsråd K. O. Wennerhorn, Sverige.

Tillæggsforslaget og ændringsforslaget har været behandlet på udvalgets møde i Helsingfors den 15. november 1965, hvori deltog statsråd Håkon Kyllingmark, minister for offentlige arbejder Kai Lindberg, statsrådet Gösta Skoglund og kommunikationsminister Grels Teir samt som sagkyndig statssekreterare Lars Peterson, Sverige, og på mødet den 7. januar 1966 i Stockholm, hvori som sagkyndige deltog konsulent Marla Aarnes, Norge, og kansliechef Klaus Häkkänen, Finland.

Meddelelsen har været behandlet på mødet den 15. november 1965 med deltagelse af statsråd Håkon Kyllingmark, minister for offentlige arbejder Kai Lindberg, statsrådet Gösta Skoglund og kommunikationsminister Grels Teir, samt som sagkyndig statssekreterare Lars Peterson, Sverige, og på mødet den 7. januar 1966 i Stockholm med Marta Aarnes, Norge, og Klaus Häkkänen, Finland, som sagkyndige.

1. Meddelelsen

Af meddelelsen og af de modtagne oplysninger fremgår bl.a., at der i anledning af rekommandation nr 14/1963 i sommeren 1963 af den norske og den svenske regering blev nedsat et kontaktudvalg med to repræsentanter fra hvert land. Dette kontaktudvalg afgav den 7. januar 1965 en betænkning »Enkelte mellemriksveger mellom Norge og Sverige» (NU 1965: 3), med forslag vedrørende de aktuelle mellemriksvejprojekter. Disse forslag er optaget i sagerne A 65/T og A 65/Ä.

Det er oplyst, at medlemmerne af det ovennævnte kontaktudvalg er udsat til at fortsætte arbejdet med at klarlægge forholdene i forbindelse med bygning af en mellemriksvej Kiruna—Nordnorge.

2. Oplysninger vedrørende tillæggsforslaget

Tillæggsforslaget har ikke været udsendt til udtalelse. Det fremgår imidlertid af meddelelsen til rek. nr. 14/1963 og af de i øvrigt modtagne oplysninger, at der i Norge — ved stortingsvedtagelse den 26. maj 1965 er truffet principbeslutning om at gennemføre udbygningen af mellemriksvejen Mo i Rana—Umbukta—Storuman til tosporet vej inden udgangen af 1971 og at bygge en mellemriksvej over Graddis, således at der skabes forbindelse, ligeledes i to spor, mellem Storjord og Arjeplog inden 1974.

I Sverige er disse to veje optaget i flerårsplanerne for vejvæsenet.

3. Udtalelser vedrørende ændringsforslaget

Udtalelser i anledning af ændringsforslaget er afgivet af følgende myndigheder og organisationer:

Finland

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena.
Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.
Länsstyrelsen i Lapplands län.
Lapplands läns handelskammare.

Norge

Samferdselsdepartementet.

Sverige

Överbefälhavaren.
Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.
Kommerskollegium.
Länsstyrelsen i Norrbottens län.
Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare (i Sundsvall).
Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare (i Luleå).
Kiruna stad.

Kommunikationsministeriet har intet at erindre imod ændringsforslaget. De andre to finske udtalelser er særdeles positive.

Samferdselsdepartementet henviser til sin meddelelse vedrørende rek. nr 14/1963, hvoraf fremgår, at en udredning af problemerne i forbindelse med bygning af vej mellem Kiruna og Nordnorge er sat i gang; det tilføjes, at der er enighed mellem departementerne i de to lande om, at udredningen bør gennemføres så hurtigt, som det er praktisk muligt.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har i april 1965 fået til opgave i samarbejde med de militære myndigheder at foretage en undersøgelse af mulighederne for at tilgodese de forsvarspolitisk betingede ønsker med hensyn til vejens placering og udformning samt at beregne omkostningerne ved anlæg af vejen; styrelsen mener, at denne undersøgelse bør gennemføres, inden der tages stilling i sagen, og anbefaler derfor, at der ikke på nuværende tidspunkt vedtages nogen rekommandation i overensstemmelse med ændringsforslaget. — *Kommerskollegium* finder, at en vej vil have størst betydning for befolkningen i Kiruna-området og for turismen, men at den ikke er særlig hensigtsmæssig ud fra næringslivets synspunkt; det drejer sig om et kapitalkrævende projekt, og kollegiet tvivler på det rigtige i med de nuværende anstrengte ressourcer at binde sig til en økonomisk opgave af denne størrelse. Kollegiet henviser til udtalelserne fra *handelskammerne i Sundsvall*

og Luleå, hvoraf det førstnævnte anbefaler forslaget på betingelse af, at anlæg af den omhandlede vej ikke vil medføre yderligere forsinkelser for andre vejarbejder, medens det sidstnævnte anbefaler forslaget ubetinget. — *Överbefälhavaren* fraråder en vedtagelse i overensstemmelse med ændringsforslaget, idet resultatet af den igangværende undersøgelse bør afventes. — *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anbefaler medlemsforslaget og anfører, at en principbeslutning om vejens bygning bør træffes, så snart den teknisk-økonomiske udredning er gennemgået med hensyntagen til militære synspunkter. — *Kiruna stad* anbefaler forslaget og fremsætter ønske om, at arbejdet fremskyndes, således at vejforbindelsen kan tages i brug senest i begyndelsen af 1970-erne.

4. T r a f i k u d v a l g e t

Trafikudvalget finder, at den kontakt mellem de to lande, som var tilsluttet ved rekommandation nr 14/1963, er etableret, og forudsætter, at sådan kontakt opretholdes i fremtiden. Sagen kan derfor anses for færdigbehandlet.

Udvalget har endvidere taget til efterretning, at bygningen af de to i tillægsforslaget omhandlede mellemrigsveje, nemlig vej over Umbukta og vej over Graddis, er besluttet i Norge og i princippet også i Sverige. Udvalget ønsker at give udtryk for, at alle muligheder for at fremskynde arbejdet — navnlig for så vidt angår Graddis-vejen — bør udnyttes.

Trafikudvalget finder, at de i anledning af ændringsforslaget vedrørende Kiruna-vejen indhentede udtalelser giver udtryk for en positiv indstilling. En stor del af de pågældende instanser kan straks og uforbeholdent tilslutte sig forslaget og for de fleste af de øvrige instanser synes stillingen at være den, at man ikke ønsker at tage endelig stilling før de igangværende undersøgelser er tilendebragt; i nogle af de sidstnævnte tilfælde udtrykkes ønske om en hurtig gennemførelse af undersøgelsesarbejdet. Som det fremgår af tillægget til forslaget, har udvalget den 23., 24. og 25. august 1965 på møder i Kiruna, Narvik og Setermoen med lokale repræsentanter for Sverige og Norge haft lejlighed til at gøre sig bekendt med eksisterende ønsker og behov for en mellemrigsvejforbindelse som foreslået, og udvalget er herved kommet til den opfattelse, at en mellemrigsvej mellem Kiruna og Nordnorge bør bygges.

Udvalget indstiller,

1. at rådet tager meddelelsen til efterretning og anser rekommandationen nr 14/1963 for færdigbehandlet,
2. at rådet i anledning af tillægs- og ændringsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Norge og Sverige

a) snarest muligt at bygge Graddis- og Umbukta-vejene
og

b) at fremskynde den igangværende udredning af problemerne i forbindelse med bygning af en vej mellem Kiruna og Nordnorge mest muligt med henblik på, at der snarest kan træffes principbeslutning om bygning af denne mellemrigsvej.

Stockholm, den 7. januar 1966

Folke Björkman

Kresten Damsgaard

Karl-August Fagerholm

Raino Hallberg

Svend Horn

Nils Jacobsen

Martha Johannessen

Olavi Lahtela

Aksel Larsen

Jon Leirfall

Birger Lundström

Georg Pettersson

Formand

Tilläggsförslag

om specialistkompetens för nordiska läkare

(Väckt av Sigrid Ekendahl)

Arbetet med att genomföra en gemensam nordisk läkarmarknad har aktualiserat frågan om läkares behörighet att vara verksamma som specialister. År 1962 antog Nordiska rådet en rekommendation i ämnet (rek. nr 26/1962) av följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att söka genomföra enhetliga regler rörande specialistbehörighet för läkare.

I anledning av rekommendationen tillsattes en gemensam nordisk kommitté, som i november 1964 avgav förslag till nordisk överenskommelse om gemensamma principer för läkares vinnande av specialistkompetens inom olika medicinska specialiteter (se NU 1964: 6).

Arbetsgruppen har inte eftersträvat att framlägga ett förslag till en likformig specialistutbildning inom Norden, om ordet likformig tas i bemärkelsen »identisk även i detaljer». I stället har gruppen begränsat sig till att föreslå vissa gemensamma principer för specialistutbildningen och rekommenderar på grundval härav sådana allmänna regler för denna utbildning, att likvärdighet beträffande specialistkompetens mot Norden genomföres.

Det synes önskvärt att kommitténs förslag snarast realiseras.

Jag får sålunda hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att ingå en nordisk överenskommelse om gemensamma principer för läkares vinnande av specialistkompetens inom olika medicinska specialiteter.

Stockholm den 5 februari 1965

Sigrid Ekendahl

BILAGA 1**Förslag till överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om enhetliga regler rörande specialistkompetens för läkare**

(Framlagt i NU 1964: 6)

De fördragsslutande staterna,
som tidigare träffat överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare och
som funnit överenskommelsen böra kompletteras med enhetliga regler rörande specialistkompetens för läkare,
ha enats om följande.

Artikel 1

För att läkare i fördragsslutande stat skall erhålla rätt att för allmänheten tillkännagiva att han är specialist inom visst område av läkarvetenskapen — specialistkompetens — skola de förutsättningar vara uppfyllda, som framgå av det följande.

Artikel 2

Den som erhåller specialistkompetens skall ha genomgått vidareutbildning, bestående av

dels en allmän utbildningsperiod,

dels huvudutbildning inom den specialitet, vari specialistkompetens sökes,

och dels sidoutbildning inom annan specialitet, som är av betydelse för den sökta kompetensen.

Därjämte skall prövning i någon form ha skett av att sökanden förvärvat för ändamålet erforderliga kunskaper.

Artikel 3

Den allmänna utbildningsperioden skall omfatta omkring två år och avse tjänstgöring såsom underordnad läkare i öppen eller sluten vård. Minst ett år av perioden skall utgöras av klinisk sjukhustjänstgöring, i vilken skall ingå tjänstgöring vid såväl invärtesmedicinsk som kirurgisk avdelning.

Artikel 4

Huvudutbildningen och sidoutbildningen skola fullgöras efter det sökanden vunnit obegränsad legitimation som läkare och omfatta tjänstgöring vid sjukhus under minst fyra år. Huvudutbildningen skall pågå under minst tre år och sidoutbildningen som regel under minst ett halvt år.

Därest inom område för större specialitet såsom invärtesmedicin och allmän kirurgi erkännes specialitet i begränsat område — grenspecialitet — utan att denna anordnas som självständig specialitet, skall för specialistkompetens i grenspecialiteten krävas, att sökanden förvärvat sådan kompetens i huvudspecialiteten och därjämte fullgjort tjänstgöring som i första stycket sägs under minst två år inom området för grenspecialiteten.

Artikel 5

Huvudutbildningen och sidoutbildningen få endast fullgöras vid sjukhus, som efter prövning godkänts för sådan utbildning.

Sålunda godkända sjukhus skola allt efter sina resurser att meddela utbildning som ovan sagts indelas i två kategorier. Till kategori I hänföres universitetssjukhus, andra undervisningssjukhus, större centralsjukhus och vissa specialistsjukhus. Kategori II består av övriga godkända sjukhus.

Tjänstgöring vid sjukhus av kategori I skall kombineras med på lämpligt sätt anordnad systematisk undervisning.

Minst ett år av huvudutbildningen skall ha fullgjorts vid sjukhus av kategori I.

Artikel 6

Såväl huvudutbildningen som sidoutbildningen skall i princip fullgöras i underordnad ställning.

Fristående vikariat av kortare varaktighet än en månad får icke tillgodoräknas för huvudutbildning.

Högst ett halvt år av huvudutbildningen får fullgöras såsom vikarie, såvida icke vikariatet äger rum i omedelbar anslutning till tjänstgöring som innehavare av tjänst eller fråga är om sammanhängande vikariat under längre tid än ett halvt år.

Artikel 7

Tjänstgöring i annan fördragsslutande stat skall för förvärvande av specialistkompetens tillerkännas samma värde som tjänstgöring i den stat, där specialistkompetens sökes.

Artikel 8

Då särskilda skäl föranleda det får specialistkompetens meddelas, oaktat sökandens utbildning avviker från vad som stadgats i det föregående, därest hans specialistkompetens kan anses vara i huvudsak likvärdig med den, till vilken bestämmelserna i denna överenskommelse syfta.

Artikel 9

Har den som söker specialistkompetens i en fördragsslutande stat redan förvärvat sådan kompetens i annan fördragsslutande stat, skall han äga erhålla samma rätt i den förstnämnda staten under förutsättning

dels att han vunnit och alltså äger obegränsad legitimation som läkare i denna stat,

dels ock att ifrågavarande område av läkarvetenskapen där är erkänt som specialitet enligt de bestämmelser, som reglera läkares rätt att beteckna sig som specialist.

Artikel 10

1. Under en övergångstid från undertecknandet av denna överenskommelse får specialistkompetens beviljas oaktat sökandens utbildning icke överensstämmer med vad som kräves enligt bestämmelserna i artiklarna 2—6. Övergångstiden får icke överstiga åtta år, dock får beträffande enstaka specialiteter en längre övergångstid medgivnas i vad gäller genomförandet av föreskriften i sista stycket av artikel 5, därest detta av organisatoriska skäl befinnes oundgängligt.

2. Från vad som stadgats i artikel 9 äger fördragsslutande stat föreskriva

undantag beträffande medborgare i staten, som ansöker om specialistkompetens inom åtta år från överenskommelsens undertecknande.

Artikel 11

Efter förhandlingar äger Islands regering ansluta sig till denna överenskommelse.

Artikel 12

Denna överenskommelse skall ratificeras och ratifikationsinstrumenten deponeras i det svenska utrikesdepartementets arkiv.

Överenskommelsen träder i kraft så snart samtliga ratifikationsinstrument deponerats.

Envar av de fördragsslutande staterna kan uppsäga överenskommelsen med en uppsägningstid av sex månader att upphöra den 1 juli eller den 1 januari.

Till bekräftelse härav ha de befullmäktigade ombuden för respektive stat undertecknat denna överenskommelse och försett densamma med sina sigill.

Som skedde i Stockholm den i ett exemplar på svenska, danska, finska och norska språken, av vilket svenska utrikesdepartementet skall överlämna bestyrkta avskrifter till de övriga fördragsslutande staternas regeringar.

BILAGA 2

Yttranden över tilläggsförslaget

D a n m a r k

Indenrigsministeriet:

— — — — skal man meddele, at nye regler for opnåelse af speciallægeanerkendelse er under forberedelse i Danmark, og at disse er i overensstemmelse med det i Nordisk udredningsserie 1964: 6 indeholdte forslag til overenskomst mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige om ensartede regler vedrørende specialistanerkendelse for læger.

Såfremt der opnås tilslutning fra de videnskabelige specialselskaber, vil disse regler formentlig træde i kraft i foråret 1966.

København, den 20. september 1965

P. m. v.

l. b.

H. H. Schaldemose

Indenrigsministeriet:

— — — skal man herved meddele, at det omhandlede spørgsmål er blevet behandlet af den arbejdsgruppe, der har haft til opgave at gennemgå problemerne om specialistanerkendelse for nordiske læger, og som under 20. november 1964 har afgivet betænkning herom (optrykt som NU 1964: 6 specialistkompetens för nordiska läkare).

Ifølge artikel 7 i det i betænkningen indeholdte udkast til overenskomst mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige om ensartede regler vedrørende specialistanerkendelse for læger skal arbejde udført i andet nordisk land tillægges samme værdi ved erhvervelse af specialistanerkendelse som arbejde udført i det land, hvor anerkendelsen søges.

Endelig skal man oplyse, at et nyt udkast til bekendtgørelse om speciallæger i henhold til § 4, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 236 af 9. august 1955 af lov om udøvelse af lægegerning, der er under udarbejdelse i indenrigsministeriet, er i overensstemmelse med det nævnte udkast til overenskomst mellem de nordiske lande.

København, den 19. oktober 1965

P. m. v.

l. b.

H. H. Schaldemose

Den alm. danske Lægeforening:

Ovennævnte betænkning er i det principielle og i det væsentligste af de konkrete enkeltheder, som foreslås, i meget nær overensstemmelse med de tanker og forslag, der blev fremsat i den som bilag 1 i betænkningen optagne rapport fra en af den internordiske specialistuddannelseskomité (1962).

Tankerne i denne er enstemmigt tiltrådt af lægeforeningens hovedbestyrelse, og hovedbestyrelsen er stadig af den mening, at gennemførelsen af denne sag vil være et betydeligt skridt på vejen i den ønskelige samordning af betingelserne for udøvelse af lægegerning i de nordiske lande.

København, den 7. september 1965

P. h. v.

e. o.

E. Trier

F i n l a n d

Inrikesministeriet har i en skrivelse den 17 november 1965 meddelat, att ministeriet förenar sig i medicinalstyrelsens yttrande.

Medicinalstyrelsen, som åberopar yttranden från medicinska fakulteterna vid universiteten i Helsingfors, Åbo och Uleåborg samt Finlands läkarförbund, har i en skrivelse den 8 november 1965 meddelat, att de i princip tillstyrker ingående av en överenskommelse. Medicinalstyrelsen, som för egen del också förordar en överenskommelse, har uppdragit åt specialitetsnämnden att planera de nya bestämmelserna om läkares specialutbildning med beaktande av de i utkastet till en nordisk överenskommelse framförda synpunkterna.

Finlands läkarförbund:

Ett åstadkommande av samnordiska specialistregler är av stor betydelse också för vårt lands läkarkår och förbundet stöder även reservationslöst en anslutning till en dylik överenskommelse. För Finlands vidkommande kan konstateras, att det framlagda förslaget i huvuddrag motsvarar redan gällande bestämmelser. Finlands läkarförbund vill likväl särskilt fästa uppmärksamheten vid att föreliggande samnordiska specialistregler endast stadgar en minimitid för specialiseringen. Det är uppenbart att en förlängning av specialiseringstiden åtminstone med ett år är motiverad i Finland vad många specialiteter beträffar.

Beslutet om organiseringen av den egentliga undervisningen bör anses betydelsefullt. Endast med hjälp av en effektiv undervisning i ett högklassigt sjukhus kan man tillämpa den nu föreslagna relativt korta specialiseringstiden utan att äventyra nivån hos de blivande specialisterna. Härvid bör observeras, att begreppet undervisningssjukhus borde inskränkas till att omfatta endast de sjukhus, där post graduate-undervisning har organiserats inom tillräckligt många sektorer.

Den i regelförslaget innefattade möjligheten att fullgöra en del av utbildningen under den allmänna utbildningsperioden före licentiatexamen strider mot specialistreglernas allmänna anda och Finlands läkarförbund finner inte ett sådant arrangemang önskvärt. Enligt Finlands läkarförbunds åsikt bör under alla omständigheter minst ett år fullgöras efter licentiatexamen. Den allmänna utbildningsperioden borde till sin beskaffenhet vara likadan för de olika specialiteterna och i den borde ingå minst 3 månader invärtesmedicin och minst 2 månader kirurgi. I artikel 3 ger formuleringen »såsom underordnad läkare i öppen eller slutna vård» upphov till oklarhet, emedan det i Finland inte finnes läkartjänster i underordnad ställning inom den öppna vården. Likväl borde verksamhet som kommunalläkare godkännas såsom grundutbildning.

Enär både invärtesmedicin och kirurgi enligt reglerna komme att höra till den allmänna utbildningsperioden, vore det skäl att i motsvarande mån utöka sidoutbildningens, d. v. s. randutbildningens urval av specialområden så, att den blivande specialisten härav skulle ha så stor nytta som möjligt.

Inom varje utvalt utbildningsområde borde tjänstgöring äga rum minst 3 månader.

Med beaktande av specialistreglernas stora betydelse för hela läkarkåren och landets sjukvård anser Finlands läkarförbund, det ändamålsenligt att man begär mera noggranna utlåtanden av förbundet då de samnordiska specialitetsreglerna skall tillämpas på finländska förhållanden.

Helsingfors den 14 september 1965

Ordförande *M. J. Karvonen*

Verksamhetsledare *Väinö Pensala*

N o r g e

Sosialdepartementet:

Sosialdepartementet (Helsedirektoratet) har 26. mars 1965 forelagt for Kirke- og undervisningsdepartementet utredningen (Nordisk udredningsserie 1964: 6) fra den arbeidsgruppe som i henhold til Nordisk råds rekommandasjon nr. 26/1962 har lagt fram forslag til ens spesialistregler for leger i de nordiske land. Det er forutsatt innhentet uttalelser fra Universitetet i Oslo og Universitetet i Bergen.

Det vil være nødvendig å se tilleggsforslaget fra Sigrid Ekendahl, mottatt i Sosialdepartementet 13. april 1965, i relasjon til utredningen fra arbeidsgruppen. Tilleggsforslaget er i dag sendt Kirke- og undervisningsdepartementet. Etter de opplysninger man har mottatt, ansees det ikke mulig for universitetene og nevnte departement å avgi sine uttalelser så hurtig at den oppgitte tidsfrist 1. mai d. å. — kan overholdes.

Departementet vil avgi sin uttalelse så snart det i relasjon til ovenstående er mulig.

Oslo, 6. mai 1965

Etter fullmakt

Jon Bjørnsson

T. Due Strand

BILAGA 3

**Promemoria med sammandrag av i Sverige avgivna yttranden över
betänkandet »Specialistkompetens för nordiska läkare»
(Nordisk udredningsserie 1964: 6)**

Följande myndigheter och organisationer har till socialdepartementet avgivit yttranden över betänkandet: medicinalstyrelsen, universitetskanslers-ämbetet, åberopande yttranden av medicinska fakulteterna vid universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg och Umeå samt vid karolinska institutet, karolinska sjukhuset, akademiska sjukhuset i Uppsala, svenska landstingsförbundet, svenska stadsförbundet, Sveriges läkarförbund, svenska läkarsällskapet samt Sveriges förenade studentkårer.

Samtliga remissinstanser ställer sig positiva till betänkandets allmänna principer.

Medicinalstyrelsen uttalar sin tillfredsställelse med att förutsättningar numera synes föreligga för en nordisk samordning i denna sak. Enhetliga nordiska regler rörande specialistkompetens för läkare blir av värde för en gemensam nordisk arbetsmarknad inom sjukvården och kommer att underlätta ett gemensamt utnyttjande av vissa högt kvalificerade delar av specialistutbildningen, menar medicinalstyrelsen. *Universitetskanslersämbetet* ansluter sig likaså till de av kommittén förordade principerna för specialistutbildningen. Ämbetet finner förslaget tillgodose ett sedan lång tid tillbaka dokumenterat behov av modernisering av gällande regler för specialistbehörighet. *Medicinska fakulteten vid Uppsala universitet* anser, att det framlagda förslaget till en nordisk överenskommelse kan antagas i sitt föreliggande skick och utgör en lämplig grund för detaljbestämmelser med svensk giltighet. Enhetliga nordiska regler rörande specialistkompetens för läkare bör vara värdefulla för en nordisk arbetsmarknad inom sjukvården och bör dessutom underlätta ett nordiskt samarbete inom specialistutbildningen, framhåller fakulteten.

Medicinska fakulteten vid Umeå universitet menar, att det framlagda förslaget till en nordisk överenskommelse innebär, om det förverkligas, en utomordentlig och efterlängtdad möjlighet att modernisera nu gällande svenska specialistbehörighetsbestämmelser och bringa dem i överensstämmelse med de krav som bör ställas på en specialist. Även *övriga medicinska fakulteter* delar utredningens uppfattning beträffande önskvärdheten av en likformighet i nordisk specialistutbildning.

Direktionen för akademiska sjukhuset finner förslaget i stort sett innefatta gällande principer för specialistutbildningen i vårt land, men samtidigt innebära en viss skärpning av kraven.

Direktionen för karolinska sjukhuset uttalar, att en överenskommelse i enlighet med förslaget synes utgöra ett nödvändigt led i strävandena att åstadkomma en gemensam arbetsmarknad för läkare. Direktionen finner de allmänna riktlinjerna för reglering av hithörande spörsmål, som uppdragits i förslaget till överenskommelsen, kunna utgöra grunden för en framtida specialistutbildning i vårt land.

Svenska landstingsförbundet framhåller i detta sammanhang, att man i en framtid har att räkna med en ökad rörlighet inom Skandinavien av läkare från de fördragsslutande länderna, framför allt beträffande de yngre läkarna. Med hänsyn till denna rörlighet är det av mycket stor betydelse om utbildningen så långt det är möjligt göres enhetlig på alla utbildningsstadium. De föreslagna reglerna för specialistutbildning är ett betydelsefullt framsteg i detta avseende.

Svenska stadsförbundet konstaterar, att det med hänsyn till en gemensam arbetsmarknad för läkare måste framstå som angeläget att få till stånd en samordning av specialistreglerna i de olika nordiska länderna, samt att ett lands specialister godkännes i annat nordiskt land.

Sveriges läkarförbund yttrar i detta sammanhang, att det framlagda förslaget synes väl avvägt och bör med vissa justeringar kunna läggas till grund för en överenskommelse mellan ifrågavarande länder. *Svenska läkar-sällskapet* ansluter sig till de allmänna linjerna i betänkandet och ser med stor tillfredsställelse, att det varit möjligt att samordna de nordiska intressena i detta ärende.

Sveriges förenade studentkårer finner förslaget värdefullt, då det säkerställer en kvalitativt likvärdig nivå av specialister i Norden genom tillämpning av enhetliga principer för kompetensförklaring.

Vissa remissinstanser uppehåller sig vid den målsättning man haft inom utredningen vid utarbetandet av förslaget till överenskommelse, nämligen att ge vissa gemensamma principer för specialistutbildningen, vilka förutsätter att det internordiska utredningsarbetet följes av nationella utredningar i syfte att inom ramen för de principiella riktlinjerna lokalt utarbeta detaljregler för de olika specialiteterna. Uttalanden av sådant innehåll återfinnes i yttrandena av *medicinska fakulteterna vid Umeå universitet* och *karolinska institutet*. *Svenska stadsförbundet* uttalar i detta sammanhang, att utredningens målsättning att begränsa sig till att föreslå vissa gemensamma principer för specialistutbildningen synes skapa tillräckliga garantier för att de skilda ländernas specialistkrav täcker en i allt väsentligt motsvarande kvalitativ nivå och möjliggör för en i nordiskt land utbildad specialist att verka i annat nordiskt land.

Medicinalstyrelsen, medicinska fakulteterna vid universiteten i Uppsala, Göteborg och Umeå samt *Sveriges läkarförbund* betonar vikten av att utformningen av svenska detaljbestämmelser i ämnet snarast utformas.

Universitetskanslersämbetet framhåller, att ämbetet saknar anledning att

i detta sammanhang i detalj granska förslaget utan utgår ifrån att förslaget skall läggas till grund för en förnyad svensk utredning angående utformningen av detaljerade regler för specialistkompetens i de skilda disciplinerna. Även ämbetet understryker vikten av att detta arbete snarast igångsättes.

Endast ett fåtal remissinstanser har gjort invändningar mot utformningen av förslaget till överenskommelse. Däremot har man i väsentlig omfattning uppehållit sig vid vissa detaljproblem, som bör behandlas i samband med utarbetandet av de svenska detaljbestämmelserna.

Medicinska fakulteten vid Umeå universitet och *Sveriges läkarförbund* invänder att den i artikel 3 angivna tiden för den allmänna inledande utbildningstiden skall vara »minst två år» i stället för som föreslagits »omkring två år».

Beträffande artikel 5 i förslaget uttalar *medicinska fakulteten vid Lunds universitet*, att utredningen förutsätter att huvud- och sidutbildningen endast får fullgöras vid sjukhus som efter prövning godkänts för sådan utbildning. Ett år av huvudutbildningen skall enligt utredningen fullgöras vid sjukhus av kategori I. Till denna kategori hänföres universitetssjukhus, andra undervisningssjukhus, vissa centralsjukhus och vissa specialistsjukhus. Fakulteten anser, att ovannämnda året av huvudutbildningen bör fullgöras vid sjukhus med tillgång till teoretiska institutioner, d. v. s. i praktiken vid ett undervisningssjukhus, då denna del av utbildningen skall kombineras med såväl klinisk som teoretisk undervisning. Den i artikel 5 föreskrivna uppdelningen av sjukhus i kategorier tillstyrkes av *Svenska läkar-sällskapet*, som förutsätter att endast sjukhus med goda resurser för systematisk undervisning kommer att hänföras till kategori I. Artikelns borde dock enligt sällskapets uppfattning ha formulerats med tanke på att enstaka kliniker vid sjukhus av kategori II kan komma att placeras i kategori I, liksom även att det omvända kan bli fallet. Sällskapet påpekar vidare, att det är nödvändigt att samma kvalitetskrav uppställs för grenutbildning som för huvudutbildning, och att detta borde ha infogats i artikel 5.

Artikel 6 i förslaget ger regler om läkares tjänsteställning under huvud- och sidutbildningen. *Fakulteterna vid universiteten i Uppsala, Lund och Umeå* uttalar, att ifrågavarande regler är återhållsamma. Fakulteterna understryker betydelsen av att reglerna ges en ganska vidsynt tolkning. Tredje stycket i artikeln anses innebära en inskränkning i läkares rätt att tillgodoräkna vikariat för huvudutbildningen, vilket med sannolikhet kommer att kunna försämra underläkarnas möjlighet till tjänstledighet och även försvåra utnyttjandet av tillgängliga utbildningstjänster.

Medicinska fakulteten vid Uppsala universitet och *Sveriges läkarförbund* understryker vikten av att övergångstiden, beträffande vilken bestämmelser ges i artikel 10, göres så kort som möjlig. Från den tidpunkt då detaljbe-

stämmelser blivit fastslagna borde en övergångstid på cirka fyra år vara tillräcklig.

Stockholm den 25 oktober 1965

BILAGA 4

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över tilläggsförslaget

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett tilläggsförslag om specialistkompetens för nordiska läkare. Utskottet har behandlat tilläggsförslaget vid sina sammanträden i Oslo den 9 maj 1965, i Göteborg den 27 september 1965 och i Köpenhamn den 29 november 1965.

1. Inledning

Med anledning av en av Nordiska rådet år 1962 antagen rekommendation angående specialistkompetens för läkare (rek. nr 26/1962) tillsattes en gemensam nordisk kommitté, som i november 1964 avgav förslag till en nordisk överenskommelse om enhetliga regler rörande specialistkompetens för läkare (Nordisk udredningsserie 1964:6). I anslutning härtill har ett tilläggsförslag väckts med hemställan, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att ingå en nordisk överenskommelse om gemensamma principer för läkares vinnande av specialistkompetens inom olika medicinska specialiteter.

2. Remissyttrandet

Yttrandet över tilläggsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Danmark

Indenrigsministeriet, Den almindelige danske Lægeforening.

Finland

Inrikesministeriet, medicinalstyrelsen och Finlands läkarförbund.

Norge

Sosialdepartementet.

Sverige

Tilläggsförslaget har i Sverige icke utsänts på remiss, emedan man avvaktat den remissbehandling, för vilken betänkandet »Specialistkompetens för nordiska läkare» skulle bli föremål. För denna remissbehandling redovisas närmare i fristående promemoria (Bilaga 3). Därvid framkomna synpunkter återfinnas också nedan i detta avsnitt.

Samtliga remissinstanser ställer sig positiva till förslaget om ingående av en nordisk överenskommelse om enhetliga regler rörande specialistkompetens för läkare. Det anses synnerligen värdefullt, att förutsättningar nu synes föreligga för en nordisk samordning på detta område.

Den almindelige danske Lægeforening uttalar, att detta förslag är ett stort steg på vägen för att åstadkomma en önskvärd samordning av förutsättningarna för utövande av läkaryrket i de nordiska länderna. *Medicinalstyrelsen i Sverige* framhåller i detta sammanhang, att enhetliga regler rörande specialistkompetens för läkare blir av värde för en gemensam nordisk arbetsmarknad inom sjukvården och kommer att underlätta ett gemensamt utnyttjande av vissa högt kvalificerade delar av specialistutbildningen. Samma inställning återfinnes i flertalet av de yttranden, som åberopas av *Universitetskanslersämbetet i Sverige*.

Vidare betonar flertalet remissinstanser den målsättning man haft vid utarbetande av förslaget till överenskommelse. Förslaget avser att ge vissa gemensamma principer för specialistutbildningen och förutsätter att det internordiska utredningsarbetet följes av nationella utredningar i syfte att inom ramen för de allmänna principiella riktlinjerna lokalt utarbeta detaljregler för de olika specialiteterna. *Svenska stadsförbundet* uttalar i detta sammanhang, att denna målsättning synes skapa tillräckliga garantier för att de skilda ländernas specialistkrav täcker en i allt väsentlig motsvarande kvalitativ nivå och möjliggör för en i ett nordiskt land utbildad specialist att verka i annat nordiskt land. *Medicinska fakulteten vid Karolinska institutet* hälsar med tillfredsställelse förslagets målsättning och framhåller, att flera skäl talar för att detaljbestämmelserna bör utformas nationsvis, bland annat det förhållandet att i vissa avseenden stora olikheter föreligger mellan de nordiska länderna med avseende på sjukhusens och läkarstabernas organisation samt arbetsfördelningen mellan olika tjänstetyper. En uniformitet i specialistkompetenskrav synes därför icke realistisk under rådande förhållanden, menar fakulteten.

Indenrigsministeriet konstaterar att nya regler för specialistkompetens är under förberedelse i Danmark och att dessa är överensstämmande med det i Nordisk utredningsserie 1964:6 framlagda förslaget till överenskommelse mellan de nordiska länderna angående likartade regler för läkares specialistkompetens. *Finlands läkarförbund* noterar, att förslaget i huvuddrag motsvarar gällande bestämmelser i Finland. I detta samman-

hang uttalar *akademiska sjukhuset i Uppsala*, att förslaget innefattar i stort sett gällande principer för specialistutbildningen i Sverige, men innebär samtidigt en skärpning av kraven.

De svenska remissinstanserna uppehåller sig, sedan förslaget till en nordisk överenskommelse i princip tillstyrkts, i väsentlig grad vid de detaljproblem, som bör uppmärksammas i samband med utarbetande av svenska särbestämmelser.

3. U t s k o t t e t

Arbetet med att genomföra en gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare har aktualiserat frågan om läkares behörighet att vara verksamma som specialister. År 1962 antog Nordiska rådet en rekommendation till regeringarna att söka genomföra enhetliga regler rörande specialistbehörighet för läkare. I anledning av rekommendationen tillsattes en gemensam nordisk kommitté, som hösten 1964 avgav sitt betänkande med förslag till en nordisk överenskommelse om enhetliga regler rörande specialistkompetens för läkare (NU 1964: 6; se ock Bilaga 1). Föreliggande tilläggsförslag har därefter väckts i anledning av betänkandet.

Efter hand har ett allt starkare behov gjort sig gällande av att söka skapa likartade regler i de nordiska länderna beträffande praktiskt taget alla grupper av medicinalpersonal för att åstadkomma så likartade kompetenskrav som möjligt för dessa. Undersökningar har tidigare företagits beträffande läkare, tandläkare, sjuksköterskor, sjukgymnaster m. fl. med anledning av förslag, som väckts i Nordiska rådet. Föreliggande tilläggsförslag har direkt samband med frågan om en gemensam arbetsmarknad för läkare.

Utskottet hälsar liksom flertalet remissinstanser med tillfredsställelse det förslag till nordisk överenskommelse om enhetliga regler om specialistkompetens för läkare, vilket nu framlagts. Det kan sammanfattas på följande sätt.

För erhållande av specialistkompetens uppställs krav på genomgången vidareutbildning bestående av dels en allmän utbildningsperiod, dels huvudutbildning inom en specialitet vari specialistkompetens sökes dels ock sidoutbildning inom annan specialitet, som är av betydelse för den sökta kompetensen. Därjämte skall prövning ha skett i någon form av att sökanden förvärvat för ändamålet erforderliga kunskaper. Den allmänna utbildningen skall omfatta omkring två år och avse tjänstgöring som underordnad läkare i öppen eller slutenvård. Huvud- och sidoutbildningen skall fullgöras efter det sökanden vunnit obegränsad legitimation som läkare och omfatta tjänstgöring vid sjukhus under minst fyra år.

Utskottet, som i likhet med remissinstanserna ansluter sig till de av kommittén förordade principerna för specialistutbildning, finner förslaget värdefullt för utvecklingen av en gemensam nordisk arbetsmarknad inom sjukvården. Förslaget synes även underlätta ett gemensamt utnyttjande av

vissa högt kvalificerade delar av specialistutbildningen. Genom förslagets förverkligande kommer tjänstgöring inom Norden för kvalificering till specialistkompetens att tillerkännas samma värde i samtliga nordiska länder och förvärvat specialistbehörighet i ett land att erkännas i annat nordiskt land.

Det synes utskottet tillfredsställande, att den nordiska kommittén inskränkt sig till att utarbeta enhetliga principiella regler. Målet har varit att skapa tillräckliga garantier för att de skilda ländernas specialistkrav täcker en i allt väsentligt motsvarande kvalitativ nivå och att möjliggöra för en i ett nordiskt land utbildad specialist att verka som sådan också i annat nordiskt land. Flera skäl talar för att detaljbestämmelserna bör utformas nationsvis, bl. a. med hänsyn till att i vissa avseenden stora olikheter föreligger mellan de nordiska länderna med avseende på sjukhusens och läkarstabernas organisation samt arbetsfördelningen mellan olika tjänstetyper. Inom ramen för de gemensamma principerna bör de enskilda länderna — under hänsynstagande till den olika organisationen av sjukhusen — ha att utforma regler för specialistkompetens i de olika medicinska disciplinerna. I fråga om detaljer kan dessa regler skilja sig från varandra.

Under återopande av vad ovan anförts, hemställer Nordiska rådets socialpolitiska utskott,

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att ingå en överenskommelse om gemensamma principer för läkares vinnande av specialistkompetens inom olika medicinska specialiteter.

Köpenhamn den 29 november 1965

Sigrid Ekendahl

Einar Gustafsson

Gunnar Henriksson

Förman

Jørgen Jensen

Lars Korvald

Urho Kähkönen

Lars Larsson

Harald Løbak

Niels Mørk

Judit Nederström-Lundén

Harald Nielsen

Salve Salvesen

Medlemsförslag

om utlandsinformationen om nordiskt samarbete

(Väckt av Finn Moe och Ingrid Segerstedt Wiberg)

Det är en angelägen uppgift för Nordiska rådet att söka sprida ökad information i utlandet om de nordiska länderna och framför allt om deras inbördes samarbete. I en skrivelse till regeringarna den 13 december 1961 tog Nordiska rådets presidium upp upplysningsfrågan i hela dess vidd och påyrkade åtgärder både mera kortsiktigt och på längre sikt (se Nordiska rådet 1962, s. 1418—1421).

Denna presidiets framställning har lett till att länderna beslutat gemensamt utgiva två broschyrer om nordiskt samarbete avsedda att spridas till en stor utländsk publik, av vilka den ena fått arbetsnamnet »Five Nordic Countries working together». Båda väntas kunna utkomma under 1965.

Rådet har vidare i en rekommendation (rek. nr 5/1964) påkallat ett ökat samarbete mellan de nationella instituten för kulturell upplysning i utlandet vad gäller nordisk information. Åtskilligt har redan gjorts i detta avseende. Av svenska regeringens å samtliga regeringars vägnar avlämnade meddelande till rådets trettonde session i anledning av nyssnämnda rekommendation nr 5/1964 framgår sålunda, att en rad samarbetsprojekt kunnat realiseras eller kommer att realiseras under den närmaste framtiden. Här kan nämnas bl. a. det sammordiska deltagandet vid världsutställningen i Montreal 1967; storleksordningen härav framgår av att den preliminära kostnadskalkylen för detta deltagande slutar på 12—15 miljoner svenska kronor.

Paradoxalt nog synes dock erfarenheten visa, att det mången gång föreligger större svårigheter att förverkliga mindre omfattande samarbetsprojekt än de nu nämnda, ehuru de borde kunna rymmas inom ramen för informationsorganens löpande verksamhet. Ofta är väl anledningen härtill den att den tid, som står till buds för förberedandet av ett deltagande i en utländsk utställning eller mässa eller liknande manifestation, är så knapp, att tillfälle ej ges till de konsultationer som måste föregå ett sammordiskt deltagande. Lika ofta kan emellertid orsaken vara att söka i brist på anslag. Större och mera kostnadskrävande upplysningsprojekt av den typ som nyss nämnts finansieras nämligen genom speciella anslag; kostnaderna belastar alltså ej, i varje fall ej till sin huvuddel, den ordinarie informationsbudge-

ten. Mindre manifestationer av samnordisk karaktär måste däremot kostnadsmissigt infogas i dessa ordinarie anslag. Detta möter erfarenhetsmissigt svårigheter, dels därför att dessa ordinarie anslag är begränsade, dels därför att de till stor del är intecknade för lång tid framåt genom långsiktiga engagemang.

I ett remissutlåtande till svenska utrikesdepartementet av den 28 december 1964 — närmast avseende den i ovannämnda rekommendation framförda tanken på skapandet av ett samnordiskt informationscentrum i västra delen av Amerikas förenta stater — pekar svenska upplysningsberedningen på en möjlighet att skapa förutsättningar för de nationella informationsorganen att i sin löpande verksamhet snabbt och genom en etablerad administrativ rutin kunna realisera intressanta samarbetsprojekt. Det heter härom i upplysningsberedningens utlåtande bl. a. följande:

De nordiska ländernas regeringar träffar överenskommelse om att var och en satsa en lika stor summa pengar, förslagsvis 100 000 kronor. Samtidigt bildar de fem länderna en arbetsgrupp med en medlem från varje land, utsedd så som vart och ett av dem finner lämpligt. Arbetsgruppen får i uppdrag att utarbeta ett program till informationsverksamhet om Norden. Programmetts enskildheter fördelas på länderna, så att vart och ett på samligas vägnar exekverar sin del av helheten. Metoden förutsätter givetvis ömsidigt förtroende och även tolerans mot andras misstag; detta synes emellertid vara en förutsättning för allt effektivt samarbete.

Den procedur, som upplysningsberedningen skisserar i detta utlåtande, skulle — synes det — skapa garantier för att möjligheterna till kanske improviserade men icke desto mindre synnerligen värdefulla nordiska samarbetsprojekt på de kulturella och informativa områdena tillvaratas på ett tillfredsställande sätt. Tankegången måste självklart närmare preciseras på många punkter, exempelvis beträffande arbetsgruppens sammansättning och befogenheter. Vidare torde böra närmare övervägas huruvida årliga anslag eller större klumpsummor, avsedda för en period om flera år, vore lämpligast. Även spörsmålet om redovisningsskyldigheten torde behöva närmare undersökas. Själva tankegången att gemensamma nordiska medel ställes till förfogande för utlandsinformationen synes emellertid värd att taga fasta på.

I detta sammanhang bör måhända den av Nordiska rådet rekommenderade nordiska kulturfonden (rek. nr 28/1965) uppmärksammas. Det har under förberedelsearbetet till denna rekommendation ifrågasatts, att fondens medel skulle kunna brukas också för nordisk utlandsupplysning på det kulturella området. Det synes dock vara att föredraga, att en blivande fond ej behövde splittra sig på uppgifter av detta slag. Dess begränsning till det kulturella området gör den också mindre lämpad för utlandsinformation i allmänhet om de nordiska länderna, vilken ofta måste få en kommersiell anstrykning. Upprättandet av en nordisk kulturfond torde därför ej komma att onödiggöra åtgärder av här föreslagen art beträffande nordisk utlandsupplysning.

Med hänvisning till det anförda föreslås,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att närmare utreda

dels förutsättningarna för att, antingen årligen eller över en längre tidsperiod, bevilja anslag att gemensamt brukas för nordisk utlandsinformation,

dels den lämpligaste formen för en samfällid administration av dylika medel.

Oslo och Stockholm den 17 mars 1965

Finn Moe

Ingrid Segerstedt Wiberg

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****Scandinavian Airlines System:**

Samnordisk informasjon drives av Scandinavian Airlines System i så godt som alle deler av verden hvor media er tilgjengelige for formålet. Denne virksomhet, hvortil i inneværende budsjettår medgår totalt 15 millioner svenske kroner, har i alt vesentlig karakter av betalt reklame hvis dobbelte siktemål er å øke turiststrømmen til de nordiske land og passasjerstrømmen til SAS' fly.

Omtalt i reklamen er, i varierende grad, attraksjoner i alle fem nordiske land, og det er den potensielle feriereisende som reklamen framfor alt har henvendt seg til.

Siden begynnelsen av 1964 har imidlertid Konsortiet bestrebet seg på å framheve overfor utenverdenen at også utenom den tradisjonelle turistseksjon er Norden verdt et besøk. I en måned som januar 1965 hadde SAS-flåten som helhet en lastfaktor på 47,4 %. I turistmåneden august 1964 var lastfaktoren 66,4 %. Det er således i Konsortiets åpenbare interesse å stimulere til økt reisevirksomhet i vintermånedene.

I dette arbeid, som har turistnæringens alminnelige tilslutning, blir det i mindre grad den feriereisende turist man henvender seg til, og det blir andre aspekter enn naturskjönheter man reklamerer for. Opplysningskampanjen retter seg i stedet fremst til tre kategorier: forretningsmenn for hvem Skandinavia utgjør et passende forsøksmarked for nye produkter; det klientell som bl. a. omfatter pensjonærer og som kan ønske å lære seg det nordiske kulturlivet å kjenne eller som vil studere de sosiale forhold ved utnyttelse av billige lavsesongspriser; internasjonale organisasjoner for konferanser og kongresser.

Perspektivet for angjeldende medlemsforslag synes å falle ideelt sammen med målsetningen for den form for utenlandsinformasjon som SAS her har iverksatt. Følgelig vil SAS varmt støtte den tanke som forslagsstilleren har reist.

Det ikke ubetydelige erfaringsmateriale som SAS har innhentet gjennom

sin samnordiske informationsvirksomhet i utlandet, stilles, om så ønskes, gjerne til rådighet under utredningsarbeidet.

Stockholm, 26. april 1965

Ærbødigst

Scandinavian Airlines System

Karl Nilsson

D a n m a r k

Statsministeriet har i en skrivelse den 26 november 1965 meddelat att man kan ansluta sig till udenrigsministeriets yttrande i saken.

Udenrigsministeriet:

— — — meddeler Udenrigsministeriet på vedkommende danske ministriers vegne, at disse har taget de i forslaget rejste spørgsmål op til undersøgelse på et møde, som fandt sted den 8. juli 1965, og at der den 22. oktober d. å. påny vil blive holdt et interministerielt møde om sagen. Det er derefter hensigten at tage spørgsmålet op til drøftelse på et møde mellem repræsentanter for de nordiske landes regeringer, om muligt i begyndelsen af november d. å.

København, den 17. september 1965

P. m. v.

E. b.

Warberg

— — — meddeler Udenrigsministeriet, at de forskellige aspekter af spørgsmålet om nordisk samarbejde på udlandsinformationens område blev drøftet på et fællesnordisk møde i Udenrigsministeriet den 1. ds. I mødet deltog repræsentanter for de svenske, norske, finske og islandske regeringer samt fra dansk side repræsentanter for Udenrigsministeriet, Kulturministeriet og Undervisningsministeriet.

Hvad specielt det nævnte svenske medlemsforslag angår, var der mellem de danske repræsentanter enighed om, at et fællesnordisk fond — som i forslaget omhandlet — på længere sigt vil kunne være et velegnet middel til fremme af samarbejdet på dette område, hvorfor man kan tiltræde princippet i forslaget.

Imidlertid har det vist sig, at vanskelighederne ved at fremskaffe midler til nordiske formål kan overvindes, når der er tale om velforberejede kon-

krete forslag, hvorimod man har stødt på betydelige principielle og budgetmæssige vanskeligheder, når talen har været om bevillingsforslag til et ikke nærmere konkretiseret formål.

Spørgsmålet om en koordinering og centralisering af den interne danske virksomhed på udlandsinformationens område er endnu uafklaret. Det er derfor de danske repræsentanters opfattelse, at forudsætningerne for en realisering af det fremlagte medlemsforslag ikke for tiden er tilstede.

København, den 24. november 1965

P. m. v.

e. b.

Warberg

Handelsministeriet har i en skrivelse den 9 december 1965 förklarat sig instämma i Udenrigsministeriets yttrande (se ovan).

Industriraadet:

— — — vil Industriraadet gerne udtale, at man giver sin fulde tilslutning til nordisk samarbejde på alle områder, hvor det er hensigtsmæssigt. Dette gælder også informations- eller afsætningsindsats over for verden uden for Norden, i hvilken forbindelse der eksempelvis kan henvises til det omfattende permanente samarbejde, der foregår mellem de nordiske eksportorganisationer, bl. a. vedrørende udstillinger.

Det er imidlertid Industriraadets opfattelse, at nordisk samarbejde normalt bedst befordres gennem samvirken mellem allerede eksisterende instanser, og man kan ikke dele den opfattelse, at der skulle være behov for oprettelsen af et nyt specielt nordisk organ til at beskæftige sig med udlandsinformation.

København, den 15. september 1965

P. r. v.

E. b.

E. Carstens

Turistforeningen for Danmark:

— — — skal man meddele, at man såvidt ses ikke fra turistmæssig side har anledning til at kommentere forslaget.

Man henleder påny opmærksomheden på det inden for turismen allerede stedfindende nordiske samarbejde i udlandet samt på,

at de 5 nordiske lande opretholder fælles turistkontor i Schweiz (Zürich),
at Danmark, Norge, Sverige og Island opretholder et fælles turistkontor i Italien (Rom),

at Danmark, Norge, Sverige og Finland driver et fælles turistkontor i Los Angeles, og

at Danmarks, Norges, Sveriges og Finlands turistrepræsentationer i New York flytter sammen i fælles lokaler i løbet af sommeren 1965.

Det tilføjes, at der også foregår et nært samarbejde mellem de nordiske landes turistrepræsentanter i andre lande end de nævnte, og at der f. eks. mellem de nordiske landes turistrepræsentanter i Tyskland er organiseret årlige fællesmøder.

København, den 30. juni 1965

Med venlig hilsen

Sven Acker

Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation:

Efter en gennemgang af medlemsforslagets ordlyd er det fællesrepræsentationens opfattelse, at der med forslaget stiles imod en fælles information af et ganske generelt og bredt indhold, som ikke umiddelbart forekommer så værdifuldt, at det vil kunne anbefales fra vor side.

Det skal tilføjes, at fællesrepræsentationen udtrykkeligt har forstået det fremførte medlemsforslag således, at det ikke sigter imod en fælles udlandsinformation om kommercielle forhold. Fællesrepræsentationen betragter det da også som aldeles udelukket, at en fælles nordisk information af denne karakter kan komme i betragtning.

København, den 9. juli 1965

Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation

E. b.

B. Høegh-Guldberg

Finland

Nämnden för Finlands utrikesinformation:

Vid utvecklingen av den samnordiska utrikesinformationen borde speciell uppmärksamhet riktas på olikheten av de geografiska områden denna verksamhet inriktar sig på. Då det gäller avlägsna områden, där de nordiska länderna som begrepp eller som enskilda länder är föga kända, tor-

de ett samnordiskt framträdande vara nödvändigt inom alla branscher; detta har redan nu visat sig vara nyttigt.

När det däremot gäller områden, där kunskapen om Norden redan är rätt så omfattande — som t. ex. i Västeuropa — torde det samnordiska framträdandet ha betydelse enbart som en bakgrund till en mera detaljerad, olika branscher omfattande informationsverksamhet, som utövas av varje nordiskt land skilt för sig. Speciellt beträffande den kommersiella informationen begränsar sig betydelsen av en gemensam informationsverksamhet närmast till utomeuropeiska områden.

Nämnden för Finlands utrikesinformation meddelar, att den stöder medlemsförslaget — förutsatt, att ovan anförda synpunkter beaktas då den nordiska utrikesinformationsverksamhetens finansiering och administrativa organisation dryftas.

Helsingfors den 3 maj 1965

Matti Tuovinen

Ordförande

Finlands utrikeshandelsförbund:

Såsom i medlemsförslaget riktigt påpekas har i ett flertal fall nordiskt samarbete förekommit på utlandsinformationens område. Den förestående världsutställningen är ett exempel på detta. Ett tidigare exempel är det gemensamma nordiska informationsstånd, som under en följd av år upprätthölls på Milano-mässan. Också på en del branschutställningar har de nordiska länderna stundom uppträtt gemensamt, vartill kommer ett senaste år inlett försök att etablera en gemensam nordisk järnhandelsmässa i Aalborg, med ett dels internordiskt, dels internationellt kommersiellt syfte.

För egen del önskar vi framhålla det nära samarbetet mellan de organisationer i de nordiska länderna, vilka har till uppgift att fungera som riksomfattande exportfrämjande organ. Några konkreta gemensamma informationsprojekt i utlandet har dessa organisationer likväl inte realiserat, bortsett från det redan nämnda samarbetet på utställningsområdet, i vilket de deltagit. På den kommersiella utlandsinformationens område finns vissa försvårande omständigheter, från vilka man inte kan bortse. Differenser i industristrukturen och därmed sammanhängande olikheter i fråga om avvägningen av de handelspolitiska målsättningarna är i praktiken en hämmande faktor. Också de kommersiella konkurrenssynpunkterna kan försvåra eller omintetgöra enskilda samarbetsprojekt.

Med denna praktiska reservation önskar vi emellertid kraftigt understryka vikten av att det samnordiska informationsarbetet utomlands, i överensstämmelse med förslaget, på allt sätt understödes, och att det rea-

liseras i så stor utsträckning som möjligt. Detta gäller inte minst med hänsyn till Finlands intressen. Genom nordisk samverkan blir informationens tyngd och genomslagskraft betydligt större än då den bedrivs uteslutande nationellt. Därtill kommer att det nordiska samarbetet i och för sig torde vara en good will-skapande faktor genom de positiva associationer det väcker till mellanfolkligt samförstånd, politisk stabilitet, hög ekonomisk och teknisk utvecklingsnivå samt betydande samfällda resurser.

Vi önskar därför förorda det gjorda förslaget om en närmare utredning av möjligheterna för en löpande finansiering och administration av en intensifierad samfällad nordisk utlandsinformation.

Helsingfors den 31 maj 1965

Högaktningsfullt

Finlands utrikeshandelsförbund

Lennart Henrikson

C. G. Tollet

AERO Oy¹:

1. Aero Oy stöder det nordiska samarbetet i allmänhet och även ändamålsenligt samarbete inom informationsverksamheten. Aero Oy's åsikt är, att det noga övervägs, vilka samarbetsformer befrämjar Finland som helhet betraktat, så att man skulle kunna undvika att Finlands informationsverksamhet skulle bli underställd sådana bestämmelser, som — fastän de gynnar största delen av Norden — inte direkt åstadkommer för Finland bästa möjliga resultat.

I och med detta önskar Aero Oy fästa den Finska delegationen i Nordiska Rådets uppmärksamhet på följande för Aero Oy närstående ärenden.

2. Inom den finska statens informationsverksamhet är reseinformationen viktig och den mest intressanta delen för finska trafikföretag.

Denna verksamhets huvudsyfte är att skaffa vårt land valutainkomster från utlandet. Till dessa inkomster kan föras alla betalningar, som utläningar erlagt till finska företag, det må sedan vara betalningar för användning av trafikmedel, inkvartering, mat, inköp osv.

Transportkostnaderna utgör ofta största delen av resenärerna till resor använda helhetskostnaderna. Så är fallet beträffande långväga resenärer, som t. ex. från USA anlända besökare. Det är klart, att för att uppnå ett gott helhetsresultat måste även en så stor del som möjligt av transporterna dirigeras åt finska trafikföretag.

Om Finland bindes tätt till Skandinavien i turistreklamen, för det med sig, att resenärerna både anländer och avreser via Skandinavien eller brukar denna reserutt åtminstone den ena vägen. Detta skulle betyda, att de

¹ Utlandet översatt från finska.

finska trafikföretagens andel i transporten skulle vara mycket minimal, såsom även finska statens valutainkomster. Om däremot Finlands turistreklam skulle utföras helt separat, är det sannolikt, att få de inkommande resenärerna på de finska trafikföretagens färdmedel ända från Mellan- eller Väst-Europa. Därmed skulle de finska trafikföretagen få betydligt större inkomster, samtidigt även finska staten, då i form av valuta.

Som ett exempel kan nämnas en flygresenär, som anländer från USA till Finland. Priset på flygbiljetten är densamma oberoende om resenären anländer till Finland via London, Paris, Köpenhamn eller Stockholm. Om resenären stiger på ett finskt flygplan i Paris i stället för Stockholm, får det finska företaget en tiodubbel inkomst jämfört med det andra alternativet. Och motsvarigt finska staten valutainkomster \$ 200—250.— per resenär.

Eftersom de sista trafikrättigheterna för transport av resenärer från väst- och mellan-europeiska länder via Skandinavien till Finland kommer att fr. o. m. sommaren 1966 frångå det finska flygbolaget, betyder detta, att det blir nödvändigt, att sträva till att transportera resenärerna till och från Finland förbi Skandinavien.

När det i turistreklamen även för Finlands del fästes uppmärksamhet på ändamålsenligare trafikförbindelser, tror Aero Oy, att landets turistinkomster väsentligt kan ökas.

3. Aero Oy konstaterar även, att de skandinaviska företagen strävar starkt till att erövra den samnordiska informationsverksamheten till sin egen fördel, och då i sista hand användes de av finska staten beviljade anslagen för informationsverksamhet till deras egna kommersiella intressen och därmed till förlust för de finska företagen.

4. Ännu bör konstateras, att såvida turistinformationen till största delen skulle ske gemensamt med de andra nordiska länderna, föreligger den fara, att Finland, som skulle representera högst 20—25 %, skulle försvinna bland de andra och Finland för mycket bundet skulle inte kunna dirigera sin turistreklam enligt egen nytta.

5. Åberopande ovanstående synpunkter framlägger Aero Oy, att statens på nuvarande grund verksamma självständiga turistinformationsverksamhet betydligt skulle effektiviseras och dirigeras enbart att betjäna Finlands fördel. Därtill — genom att begränsa dess självständiga verksamhet och tillväxt — borde ett extra anslag tillsättas för en samnordisk information. Men då borde det bevakas, att de ifrågakommande medel ej skulle på sätt eller annat betjäna utländska företags intressen till förlust för de finska.

Helsingfors den 25 maj 1965

AERO Oy

Gunnar Korhonen

Verkställande direktör

Pohjola-Norden:

Vårt förbund har tagit del av det nämnda förslag och förenar sig i de synpunkter, som förslagsställaren kommer fram med. Föreningarna Norden har länge ivrat för ett närmare nordiskt samarbete även när det gäller informationen om Norden ute i världen, om det sedan sker genom speciella institut för upplysningsverksamhet såsom till ex. Svenska institutet, genom turistföreningarnas och resebyråernas samfälliga aktioner, genom gemensamma utställningar eller i andra former. Ett samordnande och planerande av informationen om Norden och ett samgående i dess förverkligande skulle enligt vårt förmenande lända till gagn för alla de nordiska länderna. Därför önskar vi varmt understödja det förslag, som motionären uppmanar Nordiska rådet att rekommendera för regeringarna.

Helsingfors den 24 juni 1965

Veikko Karsma

Verkst. dir.

N o r g e**Utenriksdepartementet:**

Medlemsforslaget har vært behandlet av Utenriksdepartementets kulturkontor og presseavdeling og er dessuten forelagt følgende til uttalelse: Kirke- og undervisningsdepartementet, Foreningen Norden, Landslaget for Reiselivet i Norge, Norges eksportråd, SAS og Nordisk kunstforbund (Bildende kunstneres styre).

Så snart disse uttalelser foreligger, vil Utenriksdepartementet komme tilbake til saken.

For sitt eget vedkommende antar departementet at det bør utvises forsiktighet med å opprette ytterligere et nordisk samarbeidsorgan på det kulturelle område og at spørsmålet om et nordisk kulturfond dessuten bør være nærmere avklart før det tas standpunkt til medlemsforslaget.

Oslo, 29. mai 1965

Erling Christophersen

Helene Andersen

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Det kan opplyses at Kirke- og undervisningsdepartementet får en del forespørsler fra utlandet om skoleforhold og kulturelle anliggender i Norge. De fleste kommer imidlertid gjennom det samordnende organ vi allerede har, Kulturkontoret i Utenriksdepartementet.

Dette departement anser det ikke på det nåværende tidspunkt nødvendig med ytterligere informative institusjoner.

Oslo, 20. juli 1965

Etter fullmakt

Oddvar Lie

Tønnes Bjelland

Scandinavian Airlines System, region Norge:

I de år SAS-samarbeidet har virket har vi ofte erfart behovet for koordinert innsats fra de skandinaviske lands side i informasjonsvirksomheten. Dette gjelder først og fremst den spesielle turistorienterte informasjon, men vil utvilsomt være av betydning også når det gjelder andre sektorer av opplysningsarbeidet.

Behovet for koordinering og samarbeide vil til en viss grad variere fra område til område, ofte i en viss relasjon til vedkommende områdes avstand fra Skandinaviens eller tilknytning til Skandinaviens.

Vi vil gjerne gi vår tilslutning til det fremsatte forslag, og vil også peke på det formålstjenlige i at man bygger videre på det samarbeide som allerede er etablert, og utnytter den erfaring de eksisterende samarbeidsorganer måtte ha høstet i sitt arbeide hittil.

Oslo, 23. juli 1965

Scandinavian Airlines System, region Norge

Egil Gløersen

Norges eksportråd:

Efter vår oppfatning bør det utredningsarbeide som vi forstår er i gang om hele det norske informasjonsarbeide avsluttes før vi begynner å drøfte felles nordiske tiltak. Norges eksportråd har før pekt på at de midler som anvendes er utilstrekkelige og at det også savnes et koordinerende organ som kan ta seg av disse oppgaver. Under vurderingen av spørsmålet kan også fellesnordiske tiltak trekkes inn, men vi mener det er uheldig å trekke et nordisk samarbeid i informasjonssektoren ut fra en helhetsvurdering av våre informasjonsoppgaver overfor utlandet.

Eftersom det nå er bestemt at Norden på verdensutstillingen i Montreal i 1967 skal opptre som en samlet enhet, vil det i første omgang muligens være naturlig at det her forberedes en fellesinnsats på det kulturelle,

sosiale og økonomiske felt, ved nordiske kulturarrangementer, brosjyrer publikasjoner osv.

Oslo, 5. juli 1965

Norges eksportråd

Otto Chr. Mallerud

Adm. direktør

Landslaget for reiselivet i Norge:

Landslaget har relativt beskjednen interesse av slik informasjon, men formoder at turismen vil få sin naturlige plass i en oversikt over samarbeidet. Vårt fellesorgan er som bekjent Nordisk turisttrafikkomité, der i den kommende 4-års periode formannen er direktør Arne Johnsen, Oslo, og sekretær undertegnede.

I forbindelse med forslaget vil vi gjerne uttale at vår organisasjon tror at det er viktigere å sikre midler til de praktiske samarbeidsprosjekter. Innenfor reiselivet er vi av den oppfatning at vi ikke sneversynt skal se på disse saker som turisme. Reiselivet er i dag langt mer omfattende og gjelder eksempelvis studiereiser fra utlandet og en rekke kontakter av kulturell, politisk og kommersiell betydning.

Det arbeid som innenfor vår sektor foregår på skandinavisk basis, er følgende aktiviteter, som er underlagt Nordisk turisttrafikkomité:

Felles informasjonskontor i Los Angeles, Zürich og Rom, samt et skandinavisk samarbeidsorgan, Scandinavian Travel Commission, i New York. Kontakten mellom de nasjonale kontorer og dette arbeidsorgan blir nå betydelig styrket takket være sammenflytningen under samme tak.

En nordisk samarbeidskomité består også i Tyskland.

Det utgis nå en rekke trykksaker som omfatter Skandinavia, eksempelvis de nordiske festspillene, Scandinavien Design Cavalcade, felles nordiske kartbrosjyrer, kart om informasjonsbrosjyre om Nordkalottområdet og andre trykksaker. Disse publikasjoner er dels av generell skandinavisk natur, dels produseres de med spesielle versjoner for U.S.A., Tyskland og Italia. I tillegg foretas en rekke informasjons- og propagandareiser fra utlandet til Skandinavia. Omfanget av disse er øket sterkt i de senere år.

De største nye tilskudd til denne virksomhet kommer fra SAS. Bortsett fra en bevilgning over statsbudsjettet til Scandinavian Travel Commission blir fellesfinansieringen foretatt over turistorganisasjonenes regulære budsjetter. Disse budsjetter er ofte av en slik størrelsesorden at en rekke fellesoppgaver ikke kan gjennomføres. Fra norsk synspunkt er det beklagelig å måtte konstatere at det er den norske turistorganisasjonen (Landslaget for reiselivet) som oftest bremser sterkest på de felles tiltak av budsjettmessige

årsaker. I Danmark og Sverige har statsmidlene til denne virksomhet øket langt sterkere i de senere år enn hva tilfellet har vært fra Norge.

Dersom man fra myndighetenes side finner det mulig å avsette midler til fellesskandinaviske tiltak på opplysningssektoren i utlandet, tillater vi oss å foreslå at en rimelig del av disse midler kan utnyttes av den allerede bestående samarbeidsorganisasjon Nordisk turisttrafikkomité hvor man basert på sin erfaring og sine muligheter må formode at midlene vil få en god og hensiktsmessig utnyttelse.

Oslo, 7. juli 1965

Landslaget for reiselivet i Norge

E. Storrusten

Bildende kunstneres styre:

Bildende kunstneres styre vil anbefale ethvert tiltak som kan øke samarbeidet i Norden, likeledes alle tiltak som kan gjøre dette kjent ute i verden. Men vi må erklære oss enige i den oppfatning som gjør seg gjeldende i Ingrid Segerstedt Wibergs medlemsforslag av den 17. mars i år: at utgifter til en slik propaganda ikke bør belastes et eventuelt nordisk kulturfond.

Oslo, 23. juni 1965

Bildende kunstneres styre

Rolf Rude

Formann

Norden, Norsk forening for nordisk samarbeid:

I likhet med Nordisk Råd og Nordisk Kulturkomisjon har også foreningene Norden vært opptatt av spørsmålet om hvordan verden utenfor Norden på best mulig måte kan bli informert om de nordiske land og samarbeidet mellom dem. Spørsmålet vil også komme opp til behandling på årets delegertmøte i Reykjavík, der foreningenes fremste tillitsmenn bl. a. vil drøfte »Norden»s egen rolle i utenlandsinformasjonen.

Norsk »Norden» vil understreke de synspunkter Ingrid Segerstedt Wiberg legger fram i sitt medlemsforslag, og vil spesielt peke på betydningen av at det også kan bli plass til og økonomisk grunnlag for de mindre omfattende samarbeidsprosjekt når planene for den felles utenlandsinformasjon blir lagt opp. Derimot er »Norden» mer tvilende når det gjelder spørsmålet om å anvende det nordiske kulturfondets midler til dette formål. Etter vår mening må kulturfondet først og fremst ta sikte på å støtte

prosjekter innenfor de nordiske land, og slike prosjekter skulle det ikke være noen mangel på.

Ingrid Segerstedt Wibergs medlemsforslag blir varmt støttet av den norske foreningen Norden.

Oslo, 9. juli 1965

Ærbødigst

Harald Throne-Holst

Hovedstyrets formann

Gerhard Arnesen

Adm. direktor

S v e r i g e

Upplysningsberedningen:

Förslaget bygger på tankegångar som tidigare framförts av upplysningsberedningen i yttranden till andra medlemsförslag inom samma ämnesområde. Beredningen konstaterar detta med tillfredsställelse och skulle därför kunna nöja sig med att utan andra kommentarer tillstyrka fru Segerstedt Wibergs förslag.

Beredningen anser dock att den i förslaget förordade utredningen bäst företas genom försöksverksamhet. Denna bör möjliggöras genom att regeringarna på Nordiska rådets rekommendation:

1. anslår vardera 100 000 kronor (alternativt 50 000 kronor);
2. utser var sin medlem i en arbetsgrupp;
3. uppdrar till gruppen att utarbeta och förverkliga ett program i enlighet med riktlinjerna i medlemsförslaget;
4. uppdrar till gruppen att inkomma med redogörelse och förslag till fortsatt verksamhet.

Stockholm den 20 maj 1965

För upplysningsberedningen:

Kjell Öberg

Ambassadör

Svenska institutet för kulturellt utbyte med utlandet:

För att man bättre än hittills skall kunna bedriva samlad nordisk utlandsinformation vore det av största värde att för detta ändamål ett anslag bevil-

jades från de nordiska länderna. Ett sådant gemensamt anslag skulle undanröja många av de hinder, som föreligger vid genomförandet av samnordiska projekt på informationsfältet. Svenska institutet vill därför varmt tillstyrka den föreslagna utredningen.

Det är av största betydelse att man i utredningsarbetet från början definierar arten av den information man ämnar ge. Det torde vara relativt lätt att åstadkomma ett effektivt samarbete i fråga om allmän information, medan den information, som är kommersiellt målinriktad kan vara svårare att samordna på ett nordiskt plan.

Det synes vara speciellt angeläget att få fastslaget i vilken utsträckning den av Nordiska rådet rekommenderade kulturfonden avses inrikta sin verksamhet på utlandet. Eftersom ett speciellt anslag för nordisk information i utlandet till stor del bör utnyttjas för kulturinformation, föreligger här en risk för dubbling mellan administrationen av detta slag och kulturfondens verksamhet. Möjligheterna till samordning bör därför granskas.

Stockholm den 16 juni 1965

Per-Axel Hildeman

Sveriges allmänna exportförening:

Förslagsställaren föreslår, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att närmare utreda dels förutsättningarna för att antingen årligen eller över en längre tidsperiod bevilja anslag att gemensamt brukas för nordisk utlandsinformation, dels den lämpligaste formen för en samfällid administration av dylika medel. Grunden härför anföres vara, att även om vissa större projekt, såsom världsutställningen i Montreal 1967, föranleder nordiskt samarbete synes svårigheter föreligga att förverkliga samarbete beträffande mindre projekt, ofta på grund av tidsknapphet samt brist på medelsanslag. Själva tankegången att ställa nordiska medel till förfogande för gemensam utlandsinformation vore dock värd att taga fasta på. Ett utnyttjande av den nordiska kulturfonden synes i förevarande sammanhang mindre lämpligt, emedan allmän utlandsinformation rörande de nordiska länderna ofta måste få en kommersiell anstrykning.

Med utgångspunkt från de intressen exportföreningen har att företräda, begränsar föreningen sitt yttrande till att avse kommersiella synpunkter på det framförda förslaget.

Enligt föreningens uppfattning är förutsättningarna för en mera permanent gemensam kommersiell nordisk utlandsinformation i dagens läge knappast för handen. Som skäl härför kan anföras att sammansättningen av de

olika nordiska ländernas export i väsentliga hänseenden uppvisar mycket skilda drag och härtill kommer att dessa länder i sin utrikespolitik — och den utrikespolitiska kursen kan otvivelaktigt i vissa fall sägas ha betydande återverkningar på det kommersiella planet — delvis följer skilda banor.

Däremot finnes all anledning att med tillfredsställelse hälsa och främja det ad hoc-samarbete som de nordiska länderna bedriver på det kommersiella området. Här må exempelvis erinras om olika nordiska samgåenden i USA, senast de under april detta år avhållna skandinaviska veckorna på varuhuset Carson, Pirie Scott & Co. i Chicago. När det gäller kommersiell utställningsverksamhet företager de nordiska ländernas utställningsexperten en eller två gånger om året en systematisk genomgång av aktuella utställningsplaner och överväger därvid möjligheterna att göra gemensamma nordiska framträdanden på internationella mässor och utställningar.

Detta senare samarbete har hittills resulterat i gemensamma framträdanden enligt nedan. På svensk sida har genomförandet omhänderhafts av exportföreningen.

		<i>Regi</i>	<i>Svenskt statsbidrag</i>
Milano-mässan	1953	Norge	25 000
»	1954	Danmark	15 000
»	1955	Sverige	25 000
»	1956	Finland	25 000
New York-mässan	1957	Norge	75 000
Milano-mässan	1959	Danmark	32 000
»	1960	Sverige	38 000
Tel Aviv-mässan	1964	Finland	20 000

Om en ytterligare intensifiering av ad hoc-samarbetet anses önskvärd skulle det måhända kunna åstadkommas genom att de utlandsinformerande organen i respektive stater uppmanas att — i den mån så icke redan sker — ständigt överväga huruvida även mindre projekt kan lämpa sig för nordiskt samarbete. Statsmakterna i de nordiska länderna synes i detta sammanhang böra utfästa sig att vid behov ställa de ytterligare medel som kan krävas till de nationella organens förfogande.

Med stöd av vad ovan anförts anser exportföreningen för sin del att när det gäller kommersiell utlandsinformation skäl för närvarande icke föreligger att tillstyrka det inom Nordiska rådet väckta medlemsförslaget.

Stockholm den 31 maj 1965

Sveriges allmänna exportförening

Sixten Cederbalk

Hans Stenberg

Konstnärernas riksorganisation:

Konstnärernas riksorganisation har mottagit Eder skrivelse av den 3 april 1965 jämte medlemsförslag angående utlandsinformationen om nordiskt samarbete.

Ärendet har föredragits inom KRO, som, utan att ta ställning till varje särskilt argument, ställer sig positiv till en eventuell utredning av ifrågavarande slag.

I sammanhanget berörda anslag från de nordiska länderna bör enligt KRO:s mening förvaltas helt åtskilda från i medlemsförslaget omnämnda, nordiska kulturfond.

En utlandsinformation av i förslaget skisserat slag kan väl planerad bli ett värdefullt komplement till kulturfondens verksamhet.

Stockholm den 26 maj 1965

För Konstnärernas riksorganisation

Birger Mörk

Ordförande

Föreningen Norden:

Inom föreningen Norden har det alltid betraktats som angeläget, att upplysningen ute i världen om de nordiska länderna och om deras samarbete ges ökad omfattning. Hur stort behovet av en dylik upplysning är framstod med stor tydlighet exempelvis i samband med de nordiska ländernas ansökan om medlemskap i EEC.

Enligt föreningens mening är det av uppenbara skäl naturligt och ändamålsenligt att den upplysningsverksamhet, varom här är fråga, bedrivs i nära samverkan mellan de nordiska ländernas olika organ för utlandsupplysning. Genom en sådan samverkan bör för ändamålet tillgängliga resurser kunna bättre disponeras och rationellare utnyttjas. Föreningen har med tillfredsställelse konstaterat, att samma uppfattning kommit till uttryck i Helsingforsavtalets artikel 33.

Nordiska rådets uppmärksamhet har länge varit riktad på hithörande problem, och föreningen har tidigare haft tillfälle att till rådet framföra synpunkter i saken, vilken föreningens centralstyrelse ingående dryftat bl. a. med representanter för olika svenska upplysningsorgan. Sålunda avgav föreningen den 29 april 1963 ett yttrande med anledning av till rådets 11:e session (A 38), väckt förslag om samarbete mellan danska, norska och svenska institutioner för kulturellt utbyte i utlandet. Detta förslag, som för-

eningen tillstyrkte, gick bl. a. ut på tillsättandet av en permanent gemensam nämnd för det avsedda arbetets ledning, alltså ett slags nordisk motsvarighet till den svenska upplysningsberedningen, syftande till verksamhet i världen utanför Norden. Det förtjänar måhända i detta sammanhang nämnas, att föreningen vid flera tillfällen också strukit under önskvärldheten av att den angelägna uppgiften att sprida en motsvarande upplysning också inom Norden görs till föremål för mera ingående överväganden, som kan leda till ett fastare grepp även om denna.

Det nu aktuella medlemsförslaget avser årliga statliga anslag till en samordnad utomnordisk informationsverksamhet om Norden och siktar närmast till en försöksverksamhet eller en övergångsordning på väg mot den institutionalisering av verksamheten, som medlemsförslaget till rådets elfte session avsåg. Föreningen anser det starkt önskvärt att en dylik utredande försöksverksamhet snarast möjligt kommer igång. I medlemsförslaget avvisas möjligheten att medel till den föreslagna verksamheten skulle kunna lämnas ur den nordiska kulturfond, som efter initiativ av Nordiska rådet nu skall träda i verksamhet. Föreningen delar förslagsställarens syn på det olämpliga i att för här ifrågavarande ändamål ta dessa fondmedel i anspråk och hoppas, att särskilda medel skall ställas till förfogande i alla länderna.

Upplysningsberedningen har föreslagit, att man från varje land skulle tillskjuta ett lika stort belopp för verksamhetens bedrivande, förslagsvis 100 000 skr. Föreningen kan icke utan vidare bedöma, huruvida beloppet är riktigt avpassat och det låter sig väl sväriligen göra, eftersom det är fråga om en försöksverksamhet, för vilken ramarna kan vidgas eller minskas. Det förefaller dock naturligt, att resp. länders andelar av kostnaderna för försöksverksamheten icke göres lika stora utan fördelas efter i det nordiska samarbetet gängse normer.

I sitt yttrande den 29 april 1963 underströk föreningen önskvärldheten av att även Finland och Island kom med i arbetet. Föreningen vågar utgå från att den nu tänkta verksamheten avser även dessa länder.

Det förefaller ändamålsenligt att varje regering utser en ledamot i den arbetsgrupp, som skall leda verksamheten. I sitt förut citerade tidigare yttrande förklarade sig föreningen Norden liksom sina systerföreningar beredd att låta sig representeras i en eventuell permanent nämnd för upplysningsverksamhet av här ifrågavarande slag. Sedan detta yttrande skrevs har föreningarna Norden tillsammans bildat Föreningarna Nordens förbund. Mot bakgrunden härav vill föreningen ifrågasätta huruvida icke en företrädare för Föreningarna Nordens förbund såsom adjungerad eller på annat sätt kunde få tillfälle deltaga i den föreslagna arbetsgruppens verksamhet.

Föreningen vill livligt tillstyrka det föreliggande medlemsförslaget. En rekommendation från Nordiska rådets sida enligt i huvudsak de riktlinjer, som medlemsförslaget förordar, vore enligt dess uppfattning väl ägnad att skapa förutsättningar för ett nordiskt upplysningsarbete ute i världen, av

en helt annan omfattning, fasthet och målmedvetenhet, än som karakteriserat motsvarande verksamhet hittills.

Stockholm den 9 november 1965

För föreningen Nordens centralstyrelse

Yngve Kristensson

Ordförande

Arne F. Andersson

Verkst. direktör

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har för beredning hänvisats medlemsförslag om utlandsinformationen om nordiskt samarbete. Utskottet, som handlagt ärendet vid möte den 1 och 2 november 1965, får i ärendet avgiva följande betänkande.

1. Medlemsförslaget

I förslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att närmare utreda dels förutsättningarna för att, antingen årligen eller över en längre tidsperiod, bevilja anslag att gemensamt brukas för nordisk utlandsinformation, dels den lämpligaste formen för en samfäll administration av dylika medel. I förslagets motivering framhålles, att det mången gång föreligger större svårigheter att förverkliga mindre samarbetsprojekt avseende utlandsinformationen än stora sådana, som finansieras genom speciella anslag. Förslagsställaren hänvisar till en av den svenska upplysningsberedningen framförd tanke om att gemensamma nordiska medel skulle ställas till förfogande för utlandsinformationen, varigenom de nationella informationsorganen finge möjlighet att i sin löpande verksamhet snabbt och genom etablerad administrativ rutin realisera intressanta samarbetsprojekt.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttrande över förslaget:

Scandinavian Airlines System.

Danmark

Udenrigsministeriet.
 Industriraadet.
 Turistforeningen for Danmark.
 Den Danske Handelsstands Fællesrepræsentation.

Finland

Nämnden för Finlands utrikesinformation.
 Finlands utrikeshandelsförbund.
 Aero Oy.
 Pohjola-Norden.

Norge

Utenriksdepartementet.
 Kirke- og undervisningsdepartementet.
 Scandinavian Airlines System, region Norge.
 Norges eksportråd.
 Landslaget for reiselivet i Norge.
 Bildende kunstneres styre.
 Norden, Norsk forening for nordisk samarbeid.

Sverige

Upplysningsberedningen.
 Svenska institutet för kulturellt utbyte med utlandet.
 Sveriges allmänna exportförening.
 Konstnärernas riksorganisation.
 Föreningen Nordens centralstyrelse.

3. U t s k o t t e t

Utskottet vill för egen del framhålla, att utskottet då det i olika sammanhang tidigare — särskilt i samband med beredningen av rekommendationen nr 5/1964 angående samarbete mellan institutioner för kulturell upplysning i utlandet — haft anledning att taga befattning med frågor sammanhängande med de nordiska ländernas utåtriktade informationsverksamhet funnit, att ett samgående mellan länderna på detta område skulle medföra uppenbara fördelar. En samnordiskt bedriven information i utlandet erhåller en betydligt större tyngd och genomslagskraft än om den bedrivs uteslutande nationellt. Den omständigheten, att de nordiska länderna sedan gammalt i utlandet ofta betraktas som en enhet, utgör ett värdefullt underlag för samlade framstötningar på informationsområdet. Utskottet är medvetet om att de enskilda ländernas strävanden på vissa områden såsom exempelvis det kommersiella kan vara delvis konkurrerande. Dock finnes även på detta område talrika exempel på nordiskt samgående, t. ex. i form av samnordiska merkantila utställningar. På den allmänna informationsverksamhetens område, varpå medlemsförslaget i främsta rummet tar sikte, synes emellertid förutsättningarna för en samnordisk informationsverksamhet i allmänhet vara

gynnsamma. En allmän regel torde vara, att förståelsen och mottagligheten för samnordisk information tilltar i samma mån som avståndet till Norden ökar, varför den samnordiska informationsverksamheten synes vara mest fruktbarande om den riktas mot mera avlägsna länder och världsdelar.

Det framgår av det i ärendet införskaffade remissmaterialet, att en betydande samnordisk informationsverksamhet avseende utomnordiska länder redan förekommer på olika områden såväl på den allmänna informationens om kultur- och turismförhållanden som den kommersiella informationens områden. Utskottet kan emellertid förena sig om den i medlemsförslaget framförda uppfattningen, att det många gånger föreligger större svårigheter att förverkliga mindre omfattande samarbetsprojekt än större samnordiska framträdanden, vilka vanligen förbereds under en längre tid och härigenom i god tid kan beaktas även vad gäller beviljandet av medel för dem. Genomförandet av inom den fortlöpande informationsverksamheten ofta med kort varsel anmälda samnordiska informationsprojekt stöter många gånger på stora svårigheter, emedan lätt tillgängliga härför avsedda medel vanligen ej finnes att tillgå. För att i förekommande fall kunna utnyttja dylika i informationshänseende ofta mycket värdefulla möjligheter till ett samnordiskt framträdande borde, såsom i medlemsförslaget framhålles, för ändamålet reserveras särskilda medel, som kan disponeras med kort varsel.

Utskottet har icke haft möjlighet att skapa sig en uppfattning om storleken av de medel, som kunde vara av behovet påkallade för tillgodoseende av det ifrågavarande informationsbehovet. Utskottet vill för sin del överlåta övertägandet av denna fråga till vederbörande fackorgan och såsom sin uppfattning här endast framhålla, att en verksamhet av ifrågavarande art till en början borde inledas i försökssyfte. Även med tillhjälp av förhållandevis blygsamma medel torde betydande resultat kunna uppnås på detta område. Den fortsatta utvecklingen av samarbetet finge sedan utvisa, i vilken mån medlen för denna verksamhet borde utökas.

Med avseende å organisationen av verksamheten önskar utskottet fästa uppmärksamhet vid det mellan de nordiska ländernas press- och informationschefer etablerade samarbetet. Enligt utskottets mening bör verksamheten i varje fall till en början kunna baseras på denna redan förefintliga samarbetsform. Utskottet har därför ej funnit anledning överväga frågan om tillskapandet av någon ny organisation för den ifrågavarande verksamheten.

Utskottet delar även den av ett flertal remissinstanser framförda uppfattningen, att den nya nordiska kulturfondens medel ej bör tagas i anspråk för den nu ifrågavarande verksamheten. Den utåtriktade informationsverksamheten hör ej till de huvudsyftemål, som den nya kulturfonden skall fylla.

Under återopande av vad ovan anförts får kulturutskottet föreslå,

att Nordiska rådet måtte antaga en så lydande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att anvisa erforderliga medel för samnordisk utlandsinformation, särskilt för genomförande av gemensamma företag, där snabba åtgärder är av behovet påkallade.

Helsingør den 1 november 1965

Julius Bomholt

Vice förman

Anselm Gillström

Poul Hartling

Olav Hordvik

Veikko Hyytiäinen

Guri Johannessen

A. C. Normann

Berte Rognerud

Paula Ruutu

Ingrid Segerstedt Wiberg

Fridolf Thapper

Medlemsförslag

om beskattning av nordiska stipendier

(Väckt av Gunnar Edström och Sven Högström)

Ett väsentligt resultat av det hittillsvarande nordiska forskningssamarbetet utgör upprättandet av gemensamma forskningsinstitut. Exempel på dylika institut är Nordiska sjörettsinstitutet, Nordiskt kollegium för marinbiologi och Nordisk institut for teoretisk atomfysik (NORDITA). Instituterna söker på olika vägar främja utbildningen och forskningen ettvarit inom sitt verksamhetsfält. Bland annat utdelar flera av dem årligen stipendier till forskare från de nordiska länderna.

Målsättningen bör givetvis vara att skapa samma ekonomiska förutsättningar för stipendiaternas deltagande i forskningsarbetet oavsett deras nationalitet. Här lägger dessvärre för närvarande beskattningsreglerna hinder i vägen: forskarstipendier beskattas nämligen efter skilda principer i de olika nordiska länderna. Detta illustreras väl av förhållandet vid NORDITA i Köpenhamn.

Forskningsstipendier av det slag, NORDITA utdelar till forskare för studier vid institutet, är skattefria i Finland, Island, Norge och Sverige men beskattas i Danmark, där institutet är beläget och stipendiaterna sålunda vistas. För de icke-danska stipendiaternas del söker man tillämpa en regel i dubbelbeskattningsavtalen, som möjliggör, att en icke-dansk stipendiat, som endast tillfälligt uppehåller sig i Danmark och som bibehåller sin hemvist i hemlandet, beskattas där och inte i Danmark. Hans stipendium blir i så fall enligt hemlandets regler skattefritt. För att undvika en diskriminering av de danska stipendiaterna, vilka måste skatta för sina stipendier enligt danska regler, utdelas stipendier till dessa med högre belopp än som utgår till icke-danskar. Ordningen är emellertid otillfredsställande också för de icke-danska stipendiaterna. Svårigheten för dessas del ligger i att på ett entydigt sätt fastställa huruvida stipendiaten bibehållit sin hemvist i hemlandet eller ej. Föreskrifterna i de olika länderna är tämligen oklara på denna punkt. Härtill kommer att det i flera länder i första hand är kommunala skattemyndigheter som fattar beslut i denna fråga.

För att en diskriminering av stipendiaterna alltefter hemvist och arbetsplatsens belägenhet skall kunna undanröjas, är det angeläget att de nordiska ländernas skattebestämmelser på detta område göres så enhetliga

som möjligt. Dessa bör därför granskas gemensamt och initiativ tagas till sådana ändringar av berörda bestämmelser att stipendiater vid nordiska institutioner kan skattemässigt beredas en likformig behandling. Möjligt är att frågan kan lösas inom ramen för ett multilateralt nordiskt dubbelbeskattningsavtal. Det synes naturligt att en lösning sökes i den riktning att forskningsstipendier i alla länder blir skattefria.

Vi får föreslå,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att låta utforma enhetliga regler vad gäller beskattning av forskningsstipendiater vid nordiska institutioner eller andra forskningsinstitutioner med nordisk inriktning.

Stockholm och Helsingfors i maj 1965

Gunnar Edström

Sven Högström

*BILAGA 1***PM angående beskattning av NORDITA:s stipendiat**

(Af dr Stefan Rozental, NORDITA)

For at have et grundlag for at tage stilling til spørgsmålet om stipendiaternes beskatning anmodede Skattedepartementet i Danmark NORDITA om at foretage et rundspørge angående beskatning af stipendier i de fire andre medlemslande.

De officielle svar på enquetesen gik ud på, at forskningsstipendier af den art, som NORDITA tildeler, ville være skattefrie i alle de fire forespurgte lande. Forholdet er imidlertid det modsatte i Danmark, hvor alle stipendier beskattes, og de danske myndigheder var derfor af hensyn til eventuelle konsekvenser betænkelige ved at fravige denne regel i NORDITAs tilfælde.

Situationen er for tiden den, at

1) de danske stipendiaters beskattes fuldtud,

2) for de ikke-danske stipendiater vedkommende forsøger man at anvende en bestemt regel i den norsk-danske og svensk-danske aftale til undgåelse af dobbeltbeskatning. Denne regel går ud på, at en ikke-dansk stipendiat, der kun midlertidig opholder sig i Danmark, men har bibeholdt sin bopæl i hjemlandet, kan beskattes i hjemlandet og ikke i Danmark og i så fald vil hans skat være lig 0, fordi stipendiet ikke beskattes i nogen af de andre nordiske lande.

Ordningen for de danske stipendiaters frembyder ikke særlige vanskeligheder for NORDITA, idet beskatningsforholdene er veldefinerede, og der er derfor kun spørgsmål om at udbetale et højere stipendium.

Derimod er ordningen for de ikke-danske stipendiaters ikke tilfredsstillende. Først og fremmest er kriterierne for, hvornår man kan siges at have bibeholdt sin bopæl i hjemlandet meget upræcise. Der kræves en undersøgelse i hvert enkelt tilfælde, og visse af vore stipendiaters kan slet ikke komme ind under den omtalte bestemmelse (f. eks. når de ikke har stilling eller lejlighed i hjemlandet). Dernæst afhænger afgørelsen af de kommunale skattemyndigheder. Skattedepartementet kan over for dem kun give udtryk for sin mening, men ikke påbyde en bestemt fremgangsmåde.

Når NORDITAS styrelse har tillagt spørgsmålet om stipendiaternes beskatning en stor betydning, beror det på, at det af alle grunde er ønskeligt, at stipendiaternes økonomiske betingelser er så ens som muligt. Dette kan ikke opnås ved at forøge alle stipendierne med det omtrentlige skattebeløb,

fordi skattereglerne i de enkelte nordiske lande er meget forskellige. Denne omstændighed, sammen med reglerne i dobbeltbeskatningsaftalerne, gør, at nogle af stipendiaterne, alt efter deres personlige forhold, skattemæssigt kan komme til at stå bedre end andre. Som et særligt drastisk eksempel kan nævnes, at en stipendiat, hvis hustru i et par måneder har haft en lille indtægt, af denne grund måtte betale skat, også af sit NORDITA-stipendium, og denne skat ville han ellers efter specielle danske bestemmelser være fritaget for i de første 12 måneder.

Det må understreges, at NORDITAs primære ønske altid har været at opnå ensartede beskatningsregler for NORDITAs stipendiat. Skattefriheden er kun en — vel nok den enkleste — måde at opnå dette resultat på, men andre metoder kan også tænkes (fradrag af skat ved udbetalingen, beskatning til NORDITA eller særligt fond osv.).

Det ville være meget betydningsfuldt, om Nordisk Råd kunne tage initiativ til at hidføre en praktisk løsning på dette vigtige problem.

København i januari 1965

BILAGA 2

Yttranden över medlemsförslaget

Nordisk kollegium for marinbiologi:

Nordisk Kollegium for Marinbiologi har på flere af sine møder behandlet sagen. Det lå sådan, at de nordiske stipendier var skattefrie i Finland og Norge men blev beskattede i Sverige og Danmark.

I den anledning har undertegnede flere gange foretaget en demarche hos det danske skattevæsen for at få fritaget de finske, svenske og norske stipendiat, som lønnes her fra instituttet, for skat. Det er ikke lykkedes.

Da vi efterhånden var blevet klare over, at denne sag var vanskelig at gennemføre, gik vi en anden vej. Gennem almindelig ansøgning over Undervisningsministeriet lykkedes det os at få forhøjet det årlige beløb til den nordiske stipendiat med en sum svarende så nogenlunde til, hvad denne stipendiat måtte skønnes at skulle betale i skat, og gennem de sidste par år har vi slået os til tåls med denne ordning.

Naturligvis ser vi langt hellere, at der bliver indført helt ensartede retningslinier i alle de fire nordiske lande, så stipendiaterne alle steder slipper for skat. Ideen bag stipendierne er jo, at de alle skulle stilles økonomisk lige, og dette kan bedst ordnes ved en fælles overenskomst for alle de fire

lande. Kollegiet kan derfor i høj grad tiltræde, at man søger en sådan ordning gennemført.

København, den 31. august 1965

Med venlig hilsen

Gunnar Thorson

Formand

NORDITA:

— — — skal man meddele, at de i forslaget anførte betragtninger ganske ligger på linie med alle af NORDITA gennem en årrække førte argumentationer baseret på indhøstede erfaringer.

NORDITA må derfor indtrængende henstille, at den foreslåede rekommandation fremmes i den foreliggende ordlyd.

København, den 1. september 1965

Torsten Gustafson

Formand for styrelsen

D a n m a r k

Finansministeriet:

I medfør af statsskattelovens § 4 vil forskningsstipendier være at medregne ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst for modtageren, jfr. herved navnlig § 4c, hvorefter bl. a. gaver og understøttelser i almindelighed betragtes som skattepligtig indkomst.

Efter denne bestemmelse vil her i landet bosatte danske studerende, der oppebærer danske studielegater, f. eks. fra ungdommens uddannelsesfond, være skattepligtige af deres legatindtægter.

Det kan i denne forbindelse oplyses, at spørgsmålet om studielegaters skattepligt her i landet har været drøftet i et udvalg vedrørende de studerendes og videnskabsmændenes økonomiske vilkår, hvilket udvalg afgav betænkning i 1961, og at den af dette udvalg foretagne behandling af spørgsmålet ikke har givet anledning til ændringer i den almindelige regel om skattepligt for understøttelser o. l.

Som følge af de i Danmark almindeligt gældende regler om indtræden og ophør af skattepligt ved til- og fraflytning vil en udlænding, der tager midlertidigt ophold her i landet, kunne opnå en faktisk skattefritagelse for samtlige sine indtægter, herunder eventuelle stipendieindtægter, under ophold

her i landet af indtil 6 måneders varighed; såfremt den pågældende må anses for omfattet de særlige regler om fritagelse for beskatning for personer, der opholder sig her som turister eller i studieøjemed, vil det skattefrie ophold kunne udstrækkes til et år.

Som det fremgår af foranstående ville en ordning, hvorefter de omhandlede nordiske stipendier gøres skattefrie, ikke harmonere med de gældende danske skatteregler, som pålægger skattepligt for studielegater, forskningsstipendier m. v., og hvori der som nævnt ikke er sket ændring i anledning af den ommeldte udvalgsbetænkningens behandling af skatteproblemet.

København, den 10. september 1965

Poul Plate

Afdelingschef

B. Blume

Akademikernes samarbejdsudvalg:

Akademikernes Samarbejdsudvalg ønsker at udtale, at man fuldtud støtter forslaget vedrørende ensartede nordiske beskatningsregler på det nævnte område og specielt gerne ser denne ensartethed gennemført i form af skattefrihed. Gennemførelsen af skattefrihed vil medføre, at den danske særregel falder bort, og at Samarbejdsudvalgets principielle ønske om generel skattefritagelse for forskerstipendier delvis imødekommes.

Det tilføjes, at forespørgslen af Samarbejdsudvalget har været forelagt de øvrige medlemmer af Nordisk akademikerråd, der omfatter de akademiske centralorganisationer i de nordiske lande. Disse andre centralorganisationer har alle anbefalet det stillede forslag udformet som et forslag om skattefrihed for de omhandlede nordiske stipendier.

København, den 31. august 1965

Med venlig hilsen

Allan Philip

J. Kr. Lomholi

F i n l a n d

Finansministeriet¹:

Enligt 24 § 15 punkten i den finska lagen om inkomst- och förmögenhetsskatt anses stipendier och reseunderstöd, som erhållits för studier eller

¹ Yttrandet översatt från finska.

forskningar eller som erkänsla för vetenskaplig eller konstnärlig verksamhet vid statsbeskattningen icke såsom skattepliktig inkomst. I de årligen givna undantagslagarna rörande beskattningen har därjämte beträffande såväl stats- som kommunalbeskattning bl. a. stadgats att såsom beskattningsbar inkomst icke bör anses

1. stipendium eller annat bidrag, som erhållits för studier eller forskningar, däri inberäknat statsstipendier, som givits enligt lagen den 3 oktober 1947 om Finlands akademi och om stipender för främjande av den högsta andliga odlingen (737/47) samt bidrag, som givits för vetenskapligt arbete åt vetenskapsidkare, som verkar i vetenskaplig forskningsanstalt; och ej heller

2. pris, som utdelats såsom erkänsla för vetenskaplig eller konstnärlig verksamhet.

Såsom av dessa stadganden framgår är stipendiets eller understödets ursprung icke av betydelse. Sålunda åtnjuter stipendiat, som bör anses vara bosatt i Finland, härstädes denna skattefrihet oberoende av stipendiets ursprung eller av var vederbörande vistas. I motsvarighet härtill anses utomlands bosatt person, som vistas i Finland, vara befriad från att här erlägga skatt för stipendium eller understöd av utländskt ursprung, som han erhållit för studier eller forskningar. Härvid fordras likväl utredning över stipendiets eller understödets ändamål och sättet för dess användning.

Med stöd av vad ovan anförts finner finansministeriet att ifrågavarande, i och för sig beaktansvärda initiativ, icke påkallar lagstiftningsåtgärder i Finland.

Helsingfors den 11 september 1965

Minister *Erkki Huurtamo*

Regeringsråd *Ensio Vasarla*

Undervisningsministeriet¹:

Undervisningsministeriet anser det vara viktigt att frågan om en enhetlig behandling av de nordiska stipendierna i beskattningshänseende blir föremål för en samnordisk utredning. Ministeriet begagnar detta tillfälle för att konstatera att Finlands representanter redan tidigare bl. a. inom Nordiska kulturkommissionen fäst avseende vid den nuvarande otillfredsställande situationen. Ministeriet anser det dock viktigt, att förenhetligandet av behandlingen av forskningsstipendierna inte leder till avskaffande av stipendiernas skattefrihet i Finland, Island, Norge och Sverige.

Helsingfors den 7 september 1965

Minister *Jussi Saukkonen*

Byråchef *Matti Aho*

¹ Yttrandet översatt från finska.

N o r g e

Finans- og tolldepartementet:

Det er etter norsk skattelovgivning på det rene at en stipendiat har krav på fradrag ved inntektsansettelsen for utgifter som han pådrar seg for å oppfylle vilkårene for å få et skattepliktig stipendium, såsom merutgifter til opphold utenfor hjemmet, reiseutgifter og utgifter til forskningsmaterie-
riell. Det er således bare den del av stipendiet som representerer et over-
skudd, som regnes som skattepliktig inntekt.

Departementet vil bemerke at forslaget reiser vanskelige avgrensings-
spørsmål. Reformen forutsettes bare å skulle gjelde forskningsstipendiatler
som arbeider ved eller mottar stipendium fra bestemte institusjoner. Man
må regne med at det vil være vanskelig å finne slike kriterier for denne
avgrensning at rimelige krav til sikkerhet ved praktiseringen blir tilfreds-
stillet.

I norsk ligningspraksis har man allerede betydelige vanskeligheter med
å trekke grensen mellom stipendier som i skattelovens forstand må sees som
arbeidsvederlag og slike stipendier som ikke sees som arbeidsvederlag og
derfor faller utenom inntektsbegrepet, f. eks. rene utdanningsstipendier.
Etter dette skille antar man at endel av de nordiske stipendier vil bli skatte-
pliktige som arbeidsinntekt etter norsk skattelov, mens andre vil bli skatte-
fri.

Hvis den foreslåtte harmonisering skal gjennomføres ved at det vedtas
nye regler om skattefrihet, må man derfor regne med at dette vil innebære
en reell lempning for en del skattytere i forhold til någjeldende praksis. En
slik lempning innenfor en begrenset del av den samlede vitenskapelige virk-
somhet vil lett kunne skape misnøye hos de vitenskapsmenn som ikke blir
tilgodesett, og hos de institusjoner som derved vil bli mindre gunstig stillet
i rekrutteringshenseende.

Under henvisning til de uttalelser som foreligger fra Norges almenviten-
skapelige forskningsråd og fra Ligningsutvalget [*se nedan*] er departemen-
tet av den oppfatning at det ikke bør innføres særlige regler for beskatning
av stipendier fra eller til arbeide ved internordiske forskningsinstitutter.

Oslo, 30. august 1965

Etter fullmakt

Arne Scheel

Sven Lødrup

Norges almenvitenskapelige forskningsråd:

Rådet gir hvert år stipend til utenlandsopphold for norske vitenskapsmenn. Denne virksomhet er ikke begrenset til Norden. De av rådets stipendiater som er ansatt i offentlig stilling, beholder hel eller halv lønn under sin permisjon etter de regler som gjelder for dette. De stipend de får fra rådet, er da beregnet å dekke ekstra utgifter som utenlandsoppholdet fører med seg og vil derfor være skattefritt.

I de tilfelle stipendiatene ikke har noen stilling hvor de kan beholde lønn under slik permisjon, har rådet økt sine stipend slik at det skal være mulig for stipendiaten å gjennomføre sitt utenlandsopphold for rådets bevilgning. I disse tilfelle vil det som regel oppstå problemer omkring skattespørsmålet. Hittil har ikke rådet oppnådd å få noen annen ordning på dette enn at hver stipendiat må ta opp spørsmålet med den ligningsmyndighet han hører inn under.

Denne ordning er fra rådets synspunkt lite tilfredsstillende, og vi så gjerne at rådets stipend for studieopphold i utlandet kunne fritas for skatt, også når vedkommende stipendiat ikke har annen inntekt. Formålet med stipendiene er å fremme videreutdanning for et yrke i Norge — og beløpet blir fastsatt på grunnlag av det behov som foreligger, ikke søkerens faglige kvalifikasjoner.

Både innenfor Norden og i det samarbeidet med andre land som dette råd deltar i, vil oftest de som oppholder seg i et annet land i studieøyemed, ha stipend eller lønn fra sitt eget land og få gratis arbeidsplass m. v. i det land hvor de oppholder seg. Det er likevel mange unntak fra denne regel, ved at nordmenn får stipend i andre land, og ved at utlendinger får stipend av norske midler. Denne utveksling av stipendiater er meget omfattende, både mellom de nordiske land og med andre land. Dersom en kunne oppnå generelle, enkle regler for skatteleggingen, eventuelt fritak for skatt under slike utenlandsopphold, ville det være en stor fordel, både for forskningsrådet og for de enkelte stipendiater som ofte bruker uforholdsmessig mye tid på å bringe klarhet og orden i sine skatteforhold.

Også for de nordiske samarbeidstiltak som er nevnt i forslaget til Nordisk Råd, vil det sikkert være av betydning om en kunne få ensartede skatteregler, eventuelt fritaksregler, men dette råd kan ikke se at problemene klart merker seg ut på annen måte ved disse tiltak enn ved andre stipendiaters opphold utenlands.

Oslo, 20. august 1965

E. Fjellbirkeland

Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd:

Nordisk institutt for teoretisk atomfysikk (NORDITA) er en selvstendig institusjon som finansieres med bidrag fra de forskjellige nordiske land. Det norske bidrag bevilges over Kirke- og undervisningsdepartementets budsjett. Instituttet er plassert i København, og det har en meget nær faglig og personellmessig kontakt med Universitetets institutt for teoretisk fysikk, København.

NORDITA ledes av et styre med representanter fra de forskjellige nordiske land. Styret godkjenner budsjettet og hvordan midlene skal brukes. Det avsettes et visst beløp til stipend. Hvert enkelt lands medlemmer i styret innstiller kandidater fra sitt eget land, men den endelige beslutning om utdeling av stipend foretas av samlet styre.

Såvidt vi kjenner til er stipendene primært tenkt som utdanningsstipend for lovende forskere innen teoretisk atomfysikk. Forskeremner får gjennom stipendet muligheter for en videreutvikling både faglig og personlig gjennom et opphold i et meget godt forskningsmiljø.

NORDITA har knyttet til seg en del fremstående vitenskapsmenn som leder den faglige virksomhet innen hver sin sektor. De har tittelen NORDITA-professor, og leder også stipendiatenes arbeid. Instituttet arbeider rent teoretisk, og har derfor ikke laboratorier eller teknisk hjelpepersonale. Kontor- og administrasjonspersonale er derimot ansatt på vanlig måte av NORDITA.

Såvidt NTNf kan se vil det ikke være vanskelig å avgrense disse stipend fra andre typer stipend. De blir for det første utdelt av en internasjonal (nordisk) organisasjon, og de blir dessuten brukt utenfor Norges grenser.

Oslo, 30. august 1965

For Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd

Robert Major

Adm. direktør

Ligningsutvalget:

Når det gjelder utenlandske mottakere av de omhandlede stipendier, har ligningsmyndighetene i de kommuner som Ligningsutvalgets medlemmer representerer eller har hatt kontakt med, henholdt seg til Finansdepartementets brev av 7. mai 1962 til Fana ligningskontor (referert i Utv. 1962 s. 261) — jfr. forøvrig artikkel 12, XIII og 13 i skatteavtalene med henholdsvis Danmark, Finland og Sverige.

Man har ikke kunne bringe på det rene om det har vært aktuelt å beskatte norske mottakere for stipendier som nevnt når studiene har funnet sted ved stasjon eller institutt her i landet. Antakelig har dette spørsmål ikke meldt seg i praksis. Av »Reglemente för de nordiska marinbiologiska stipendierna» (bilagt til Fana ligningskontors brev til departementet av 25. april 1962), synes nemlig fremgå at norske mottakere av stipendier fra »Nordisk kollegium för marinbiologi» hverken får sin utdanning eller utfører arbeid som ledd i utdanningen ved stasjoner i Norge. For så vidt gjelder stipendier fra »Nordiska sjörettsinstitutet» og »NORDITA» har formentlig forholdet vært tilsvarende.

Ligningsutvalget vil ellers bemerke at det for Norges vedkommende ikke synes å være grunn til å etablere noen særordning for nordiske stipendier. Når de relevante faktiske forhold ligger ens an, bør spørsmålet om beskatning trolig løses etter samme hensyn og retningslinjer uansett om det gjelder nordiske eller andre stipendier.

Tønsberg, 24. august 1965

Rolf E. Schreiner

S v e r i g e

Kammarrätten:

Det inom Nordiska rådet väckta förslaget avser att rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att låta utforma enhetliga regler vad gäller beskattning av forskningsstipendier vid nordiska institutioner eller andra forskningsinstitutioner med nordisk inriktning. Förslaget har föranletts av att forskningsstipendiater vid gemensamma nordiska forskningsinstitut behandlats olika i beskattningshänseende.

Här må erinras att fråga om skattskyldigs hemvist i beskattningshänseende för någon tid sedan utretts av dubbelbeskattningssakkunniga (SOU 1962: 59). Kammarrätten får i denna del hänvisa till domstolens underdåniga yttrande den 8 maj 1963 över betänkandet ifråga.

Enligt 19 § kommunalskattelagen hänföres till icke skattepliktig inkomst stipendier till studerande vid undervisningsanstalter eller eljest avsedda för mottagarens utbildning. Lagen innehåller emellertid icke närmare föreskrifter om vilka bidrag som skola anses inbegripna under uttrycket stipendier och ej heller vilka stipendier, som anses utgöra forskningsstipendier. Viss ovisshet om bestämmelsens innebörd kan därför sägas föreligga.

Med hänsyn härtill och då även enligt kammarrättens mening skäl kan föreligga för enhetlighet i de nordiska ländernas skattelagstiftning i det

påtalade hänscendet finner sig kammarrätten böra tillstyrka att fråga om stipendiernas beskattning utredes.

Stockholm den 24 augusti 1965

G. Hedborg

Riksskattenämnden:

Riksskattenämnden får inledningsvis anmärka, att nämnden tidigare uttalat sig i frågan huruvida vissa Nordita-stipendier föll under de allmänna skattefritetsbestämmelserna i Sverige. Sålunda har nämnden i anledning av framställning från professorn vid universitetet i Lund Torsten Gustafson i egenskap av ordförande i Nordita gjort ett uttalande beträffande sådana stipendier till yngre fysiker, som efter avslutningen av sina grundexamina vid universitet eller högskolor i Norden önskade vidareutbilda sig till forskare och för detta ändamål genomgick ytterligare utbildning vid Nordita eller — efter överenskommelse — vid annan vetenskaplig institution i Norden. Efter hörande av förste taxeringsintendenten hos överståthållarämbetet ävensom taxeringsintendenterna i Stockholms, Uppsala, Kristianstads, Malmöhus, Örebro och Västmanlands län har nämnden beträffande dylika stipendier vid sammanträde den 21 november 1963 — på grundval av de i nämnda ärende lämnade uppgifterna — uttalat att enligt riksskattenämndens mening fråga var om sådana för mottagarens utbildning avsedda stipendier, som avsågs i 19 § kommunalskattelagen, till följd varav stipendierna icke var att räkna till skattepliktig inkomst enligt kommunalskattelagen och förordningen om statlig inkomstskatt.

Enligt uppgift i det föreliggande medlemsförslaget är stipendier av detta slag skattefria även i Finland, Island och Norge, medan däremot stipendierna beskattas i Danmark. Spörsmålet om beskattningen av utbildningsstipendier synes vid sådant förhållande naturligtast böra lösas på det sättet, att Danmark ändrar sin interna lagstiftning. Frågan är enligt riksskattenämndens mening icke i första hand en dubbelbeskattningsfråga.

Riksskattenämnden får slutligen framhålla att, i den mån stipendier utges till professorer och andra högt kvalificerade vetenskapsmän för att bereda dem möjlighet att utöva vetenskaplig forskning fria från akademisk undervisningsskyldighet och ostörda av ekonomiska bekymmer, fråga icke kan anses vara om sådana för mottagarens utbildning avsedda stipendier, som avses i 19 § kommunalskattelagen, utan om ersättning för utfört arbete. Dylika forskningsstipendier utgör enligt gällande praxis skattepliktig intäkt för mottagaren. Denna bedömning ändras icke av det förhållandet att den, som utgiver stipendiet, icke har något eget ekonomiskt intresse

av de förväntade forskningsresultaten. Någon anledning att ändra denna praxis föreligger enligt rikskattenämndens mening icke i anledning av det nu föreliggande förslaget.

I beslutet om detta utlåtande har deltagit, förutom undertecknad ordförande, ledamöterna Björklund, Hjortsberg, Agor, Helmers och Vilbern samt suppleanten Lindholm.

Stockholm den 31 augusti 1965

Underdånigst

Rolf Dahlgren

Stig Sagnert

Universitetslärarförbundet:

Förbundet får livligt tillstyrka förslaget om skattefrihet över hela linjen för de stipendier, som här åsyftas, varigenom en likformig skattemässig behandling av dessa stipendier i alla de nordiska länderna skulle ernås. En sådan åtgärd skulle i viss mån underlätta det internordiska forskarutbytet, som det är synnerligen angeläget att på allt sätt stimulera.

Stockholm den 15 juni 1965

Universitetslärarförbundet

Carl G. Schmiterlöv

Ordförande

Stig Persson

Kanslichef

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om beskatning af nordiske stipendier. Udvalget har behandlet forslaget ved møder den 19.—20. maj 1965 i Ålborg og den 24. september 1965 i København. Ved møderne i Ålborg og København har deltaget justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, justitieministern J. O. Söderhjelm, Finland, og statsrådet Herman Kling, Sverige. Ved mødet i Ålborg deltog tillige statsråd O. C. Gundersen, Norge.

1. Medlemsforslaget

Forslaget går ud på en rekommandation til regeringerne om at lade udforme ensartede regler med hensyn til beskatning af forskningsstipendiater ved nordiske institutioner eller andre forskningsinstitutioner på nordisk basis. I motiveringen for forslaget anføres det, at forskningsstipendier, f. eks. af den slags som uddeles af Nordisk institut for teoretisk atomfysik (NORDITA) til forskere ved dette institut, ikke beskattes ens i de nordiske lande. De er nemlig skattefri i Finland, Island, Norge og Sverige, men ikke i Danmark. For at undgå diskriminering af de danske stipendiater uddeles stipendier til disse med højere beløb svarende til skattebeløbet. Borgere i andre nordiske lande, som arbejder som stipendiater i Danmark, beskattes dog ikke der. Det antages nemlig, at disse stipendiater har beholdt deres bopæl i udlandet og kun midlertidigt har taget ophold i Danmark. Bestemmelserne, som kommer til anvendelse i de respektive lande, er temmelig uklare, hvilket yderligere motiverer en revision af bestemmelserne, der i et vist omfang administreres af kommunale myndigheder.

2. Remissudtalelser

Udtalelser er indhentet om medlemsforslaget fra følgende myndigheder og organisationer:

NORDITA.

Nordisk Kollegium for Marinbiologi.

Danmark

Finansministeriet.

Akademikernes Samarbejdsudvalg.

Finland

Finansministeriet.

Undervisningsministeriet.

Norge

Finans- og tolldepartementet.

Norges almenvitenskapelige forskningsråd.

Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd.

Sverige

Kammarrätten.

Riksskattenämnden.

Universitetslärarförbundet.

Finansministeriet, Danmark, anfører, at en ordning, hvorefter nordiske stipendier gøres skattefri, ikke harmonerer med de gældende danske skatte-regler, som pålægger skattepligt for studielegater, forskningsstipendier m. v. Iøvrigt anbefales medlemsforslaget i alle de afgivne udtalelser. Specielt an-

befaler de *nordiske institutter* samt *Akademikernes Samarbejdsudvalg* og *Universitetslärarförbundet* skattefrihed. *Riksskattenämnden* henviser i sin udtalelse til nämndens afgørelse af 21. november 1963, hvorefter uddannelsesstipendier ved NORDITA eller anden tilsvarende institution måtte anses for skattefrie. Derimod mener nämnden, at i det omfang stipendier gives til professorer og andre højt kvalificerede videnskabsmænd for at give dem mulighed for at udøve videnskabelig forskning fritaget for undervisning og uden økonomiske bekymringer, er der ikke tale om stipendier, som efter gældende lovgivning er skattefrie, men om erstatning for udført arbejde.

3. U d v a l g e t

Efter det foreliggende beror bedømmelsen af nordiske forskningsstipendiars skattemæssige stilling på fortolkningen af bestemmelser, som ikke er ensartede i de nordiske lande. I praksis er man nået frem til skattefrihed for sådanne stipendier (for danske reelt skattefrihed, idet stipendier forhøjes med skattebeløbet). Det synes mere rimeligt, at enhver fortolknings tvivl udelukkes, og at skattebestemmelserne gøres ensartede i de nordiske lande.

Ved rekommandation nr 31/1962 udtalte rådet, at skattelovgivning m. v. burde udformes således, at der ikke tilstås personer ansat ved fællesnordiske institutioner særlige skattemæssige fordele i kraft af dette ansættelsesforhold. De her omhandlede skattebestemmelser bør derfor udformes således, at der ikke i praksis bliver tvivl om, hvornår der er tale om et stipendium, som er skattefrit, og hvornår der er tale om anden ansættelse i vedkommende institution, jfr. herved også Riksskattenämndens foran gengivne udtalelse.

Under henvisning til det anførte indstiller udvalget,

at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at lade udforme ensartede regler med hensyn til beskatning af forskningsstipendiater ved nordiske institutioner eller andre forskningsinstitutioner på nordisk basis.

København, den 24. september 1965

Emil Ahlkvist

Ingrid Gärde Widemar

Erkki Hara

Grete Hækkerup

Nils Hønsvald

Ragnar Lassinantti

Gösta Rosenberg

Knud Thestrup

Formand

Medlemsförslag om nordisk språkkonvention

(Väckt av Sigurður Bjarnason, Karl-August Fagerholm, Harald Nielsen och Bertil Ohlin)

Huvudregeln i varje land vad gäller bruket av officiellt språk torde i allmänhet vara den, att myndigheterna i princip endast är skyldiga att taga befattning med handlingar på landets eget eller, om landet är flerspråkigt, landets egna språk samt att i övrigt agera på det egna språket eller de egna språken. Regler av olika utförlighetsgrad finnes härom i de flesta länder, så ock i Norden. Formellt är man sålunda i allmänhet i ett nordiskt land ej berättigad att bruka ett annat nordiskt lands språk hos myndigheter och i liknande sammanhang. Läget i detta avseende i Sverige beskrives närmare i bifogade promemoria (*Tillägg*).

Det nuvarande rättsläget vållar stundom svårigheter. De ständigt ökande kontakterna mellan de nordiska länderna leder till att ej sällan skriftliga intagor på annat nordiskt språk än det egna landets kommer de förvaltande och rättsvårdande myndigheterna tillhanda. Tre av dessa språk, danska, norska och svenska, är varandra så lika, att missförstånd vid tolkningen av handlingarna i allmänhet icke uppkommer. Myndigheterna brukar också regelmässigt godtaga handlingar på något av dem, även om skyldighet därtill ej finnes.

Stundom händer dock att domstolar eller andra myndigheter anser sig böra fordra att dokument, som inges till dem, skall vara avfattat på det egna språket. Händelser av detta slag förekommer tid efter annan och brukar föranleda kritiska kommentarer i pressen. Som exempel kan nämnas att en domstol i ett land lämnade en på ett annat nordiskt lands språk anmäld fordran i konkurs utan avseende. I ett annat uppmärksammat fall vägrade en domstol att emottaga handlingar i ett sjöförklaringsmål, därför att de hade avfattats på ett grannlands språk. Målet fick av denna anledning uppskjutas i tre dagar, för att handlingarna skulle hinna översättas, vilket dröjsmål föranledde avsevärda kostnader för den väntande parten.

Det nordiska samarbetet i dess moderna form går ut på att invånarna i våra länder överallt skall känna sig hemma. Ett omfattande arbete har nedlagts på att skapa rättslig likställighet. Värdefullt vore om den gemen-

skap, som nu råder, kunde utsträckas att avse språken. Givetvis står det envar fritt att använda de språk han önskar i sina enskilda kontakter. Det allmänna kan endast ingripa normerande vad gäller förbindelserna med myndigheter.

Tiden synes nu vara inne vad gäller handlingar att göra det tillåtligt för envar nordbo att använda sitt hemlands språk — dessa är danska, finska, färöiska, grönländska, isländska, norska eller svenska — i officiella sammanhang. Tanken har till dels redan godtagits i art. 38 i Helsingforsöverenskommelsen, som tillåter en direkt skriftväxling mellan myndigheterna och som förutsätter att denna försiggår på korrespondenternas eget språk. Ett lagfästade av denna grundsats även i enskildas kontakter med myndigheter skulle vara grannlandsbor till stor nytta och skulle i längden också bidra till att motverka de språkliga svårigheter, som otvivelaktigt finns i det nordiska samarbetet. Det är fråga om en serviceåtgärd, som kan ses som en naturlig påbyggnad på reglerna om gemensam arbetsmarknad och social likställighet. Störst praktisk betydelse torde en reform av detta slag få för den talrika gruppen finskspråkiga i Sverige.

När tanken att i handlingar ställda till myndighet i vistelselandet använda det egna språket nu framföres, sker det i full insikt om de stora praktiska problem som är förenade med förslagets realiserande. I ettvart av de nordiska länderna vållar ett eller flera av de nämnda språken avsevärda vanskligheter. Av praktiska skäl måste huvudprincipen underkastas vissa inskränkningar; särskilt gäller detta färöiskan och grönländskan, vilka språk är föga kända i stora delar av Norden. Vår förhoppning är emellertid att undantagen skall kunna begränsas. Då erforderliga översättningar normalt sett bör göras utan kostnad för den enskilde, kommer förslagets realiserande vidare att medföra vissa kostnader. Dessa kan dock ej antagas bli så stora, att man av kostnadsskäl nödgas avstå från reformens genomförande. Nödvändigheten att finna en översättare kommer att i åtskilliga fall leda till en viss fördröjning av sakens behandling. Dylika olägenheter är emellertid ofrånkomliga och får tagas med i beräkningen.

Det måste även förutsättas att blivande regler utformas så, att rätten att begagna det egna modersmålet begränsas till sådana fall, då vederbörande har svårighet att bruka myndighetens språk. Någon anledning att belasta myndigheterna med inlagor på för dem främmande språk i de fall, då vederbörande likaväl kan bruka ett för myndigheten omedelbart begripligt språk, förefinnes givetvis ej.

Frågan bör kunna lösas genom en allmän nordisk konvention, enligt vilken envar nordbo finge använda det av de i Norden brukade officiella språken, som han anser som sitt modersmål, i handlingar ingivna till domstolar och myndigheter i hela Norden i fall då han har svårighet att bruka myndighetens eget eller egna språk. Danska, norska och svenska förutsättes ej skola bereda svårigheter i Danmark, Norge och Sverige, medan för övriga

språk särbestämmelser icke kan undvikas. En överenskommelse torde böra baseras på att, om den mottagande myndigheten behöver en översättning till myndighetens eget språk, den tager på sig kostnaden härför.

Kan denna fråga lösas i Norden i en anda av generositet och respekt för envars modersmål, skulle samarbetet de nordiska länderna emellan ånyo ha tagit ett stort steg framåt. Dessa skulle ha lämnat ett nytt exempel på sin förmåga att genom lugn och metodisk samverkan skapa ökad trivsel över gränserna för stora befolkningslager.

Under åberopande av vad som ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att utarbeta förslag till en nordisk konvention om rätt för nordbo att utan särskild kostnad använda det av de nordiska ländernas språk, han räknar som sitt, i handlingar ingivna till domstol eller annan statlig myndighet i Norden i de fall, då han har svårighet att bruka myndighetens eget eller egna språk.

Helsingfors den 25 april 1965

Sigurður Bjarnason

Karl-August Fagerholm

Harald Nielsen

Bertil Ohlin

TILLÄGG**PM om språket hos svenska myndigheter**

Generella regler torde i svensk rätt saknas om vilket språk som enskilda personer ha att bruka i sina mellanhavanden med myndigheterna.

Flertalet förekommande regler torde avse förhållandena inom domstolsväsendet. Av 5 kap. 6 § rättegångsbalken — där det stadgas, att om part eller vittne eller annan, som kan höras inför rätten, ej är mäktig svenska språket, tolk må anlitas att biträda rätten — torde framgå att rättegångsbalken förutsätter domstolsspråket i Sverige vara svenska. I motiven till denna regel (SOU 1938: 43, s. 112) utsäges också, att det utan uttryckligt stadgande torde gälla, att förhandling skall föras på svenska språket. Uttrycket »mäktig svenska språket» torde dock allmänt tillämpas så, att om vederbörande förstår svenska och själva kan uttrycka sig på ett för en svensk begripligt sätt, t. ex. på danska eller norska, regelmässigt tolk ej anlitas av domstolen. Praxis torde härvidlag ha gått något längre än själva lagtexten förutsätter i fråga om att tillåta annat nordiskt språk inför domstol.

Vissa stadganden förutsätta också, att handling på danska och norska skall kunna brukas vid svensk domstol utan att översättas. Här kan nämnas 1 § Kungl. kungörelsen den 31 oktober 1947 med särskilda bestämmelser om bevisupptagning åt domstolarna i vissa främmande stater. I paragrafen givas närmare regler om hur vid svensk domstol bevisupptagning för utländsk domstols räkning skall tillgå. Framställning skall sålunda ha gjorts av domstol, t. ex. i Danmark, Island, Finland eller Norge; den skall vara avfattad på svenska, danska eller norska språket eller åtföljd av styrkt översättning till svenska språket. I detta sammanhang bör även beaktas deklarationen den 20 oktober 1910 mellan Sverige och Norge, vari stadgas, att, om från det ena landet framställning göres om delgivning av handling jämlikt internationella Haag-konventionen den 17 juli 1905 angående vissa till civilprocessen hörande ämnen, framställningen skall av det andra landets myndigheter godtagas och efterkommas, även om den handling, som skall delgivas, är avfattad å det förra landets språk och översättning av densamma ej bifogats. Även i vissa andra fall kan handling enligt deklarationen avfattas å det lands språk, från vilket framställningen utgår, och behöver ej vara åtföljd av översättning till det andra landets språk. Det kan tilläggas, att även det av Sverige, Danmark och Norge undertecknade protokollet av den 26 juni 1957 rörande inbördes rättshjälp i ärenden angående delgivning och bevisupptagning torde förutsätta, att handlingar sändas mellan dessa länder avfattade

på originalspråket. Vidare stadgas i 2 § tredje stycket lagen den 1 mars 1935 om kvarlåtenskap efter den som hade hemvist i Danmark, Finland, Island eller Norge, att i bouppteckningsärenden avseende sådan kvarlåtenskap handling, som är avfattad på finska eller isländska språket, skall vara åtföljd av styrkt översättning till danska, norska eller svenska språket.

Grundsatsen att svenska myndigheter mottaga framställningar, avfattade inte endast på svenska utan även på danska och norska, torde få anses äga giltighet inom förvaltningen i allmänhet. En rad uttryckliga bestämmelser av sådan innebörd finnas, vilka torde få anses vara uttryck för en allmän rättsgrundsats.

Verkställighetsmyndigheter ha sålunda att agera även i anledning av dokument på danska eller norska. Sålunda föreskrives i 2 § lagen den 21 september 1962 om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge, att framställning om erhållande av verkställighet beträffande sådant bidrag skall göras på visst sätt och kompletteras med visst bevis av den myndighet, som gjort framställningen, varjämte tillägges: handling, som är avfattad på finska eller isländska språket, skall vara åtföljd av bestyrkt översättning i erforderliga delar till svenska, danska eller norska språket. Samma regel finns i 6 § tredje stycket lagen den 2 december 1932 om erkännande och verkställighet av dom, som meddelats i Danmark, Finland, Island eller Norge, beträffande handlingar, som ingivas, då verkställighet sökes i Sverige för dom från annat nordiskt land.

De allmänna reglerna om delgivning i Sverige av handlingar från utländsk myndighet bygga på samma grundsats. Här kan hänvisas till 7 § Kungl. kungörelsen den 30 april 1909 angående delgivning av handling på begäran av utländsk myndighet, vari stadgas, att om myndighet i bl. a. något av övriga nordiska länder gjort framställning om delgivning av handling här i riket, delgivning skall ske under vissa omständigheter; en förutsättning är att framställningen skall vara avfattad på svenska, norska eller danska språket eller vara åtföljd av översättning till svenska språket.

Från ett annat förvaltningsområde må nämnas, att enligt 3 § tredje stycket Kungl. kungörelsen den 5 oktober 1959 angående tillämpning av en mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge slutna konvention om social trygghet m. m. det beträffande dokument, som ligga till grund för bidragsförskott till barn, förutsättes, att handlingar på finska och isländska skola översättas, varav motsättningsvis kan slutas, att handlingar på övriga nordiska språk kunna insändas på originalspråket.

Beträffande patentansökningar finnes en specialregel i 1 § Kungl. kungörelsen den 31 december 1895 angående beskaffenheten av de handlingar, som i patentärenden inlämnas, där det heter:

Ansökning om patent och alla övriga skriftliga handlingar, som i patentärenden inlämnas, skola vara avfattade på svenska språket eller, om de äro avfattade på annat språk, åtföljda utav en av notarius publicus bestyrkt

översättning till svenska. I fråga om fullmakter samt överlåtelse- och prioritetshandlingar, vilka äro avfattade å danska, engelska, franska, norska eller tyska språket eller åtföljda av översättning, som nyss sagts, till något av dessa språk, vare dock företeende av översättning till svenska ej nödigt, med mindre patentmyndigheten det påfordrar.

Sammanfattningsvis torde man likväl kunna säga, att i svensk rätt i stort sett den principen tillämpas, att dokument på danska eller norska skola behandlas och mottagas av vederbörande myndighet på samma sätt som på svenska avfattade dokument.

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Justitsministeriet:**

Efter retsplejelovens § 149, stk. 2, skal dokumenter, der fremlægges under en retssag, og som er affattet på et fremmed sprog, være ledsaget af en oversættelse, der, når retten eller modparten forlanger det, skal bekræftes af en autoriseret translatør. Oversættelse kan dog frafalde, når begge parter er enige herom, og retten tiltror sig fornødent kendskab til det fremmede sprog. — Bestemmelsen praktiseres i almindelighed således, at der ikke stilles krav om oversættelse af skriftlige indlæg eller andre under en sag fremlagte dokumenter, der er affattet på norsk eller svensk, hvorimod oversættelse kræves af dokumenter på finsk og islandsk samt færøsk og grønlandsk. Det samme vil i almindelighed gælde ved henvendelser til politimyndighederne.

Justitsministeriet kan anbefale, at der optages forhandlinger mellem de nordiske landes regeringer om tilvejebringelse af en konvention som indstillet i medlemsforlaget, således at de praktiske og økonomiske problemer i forbindelse med en ordning som den foreslåede kan blive nærmere overvejet og drøftet. Efter Justitsministeriets mening kan der være grund til herunder at overveje, hvorvidt en tilsvarende ordning bør gælde ved henvendelser til kommunale myndigheder. En eventuel rekommandation bør måske derfor udvides til at omfatte også disse myndigheder.

København, den 2. november 1965

P. m. v.

Vilhelm Boas

Niels Madsen

Arbudsministeriet har i skrivelse den 29 oktober 1965 förklarat sig icke ha något att erinra mot medlemsförslaget.

Socialministeriet har i skrivelse den 7 oktober 1965 förklarat sig icke ha något att erinra mot medlemsförslaget.

Ministeriet for kulturelle anliggender:

Efter at sagen har været forelagt Dansk Sprognævn skal man anbefale forslaget ud fra det almene synspunkt, at enhver nordisk borger bør have ret til i Norden at benytte sit eget modersmål. Sprognævnet har ønsket at påpege, at der ofte vil være behov for oversættelse af specielle udtryk og termer selv mellem de tre skandinaviske sprog, dansk, norsk og svensk.

København, den 3. november 1965

P. m. v.

J. Harder Rasmussen

Indenrigsministeriet har i skrivelse den 22 oktober 1965 förklarat sig icke ha något att erinra mot medlemsförslaget.

Advokatrådet:

— — — skal man meddele, at sagen har været forelagt i et møde i Advokatrådet, hvor der var enighed om at anbefale Nordisk Råds initiativ på dette område for at fremme nordisk samhørighed, i hvilken forbindelse Advokatrådet henviser til, at man i lov om rettens pleje på Færøerne allerede har en ordning, som i meget ligner den i medlemsforslaget skitserede ordning.

Det tilføjes, at Advokatrådet er villig til at medvirke ved sagens praktiske løsning, og at man — såfremt der bliver spørgsmål om at nedsætte et udvalg til forberedelse af den nordiske konvention og hermed sammenhængende ændringer i retsplejeloven — gerne ser sig repræsenteret i et sådant udvalg.

København, den 28. januar 1966

P. r. v.

Poul Østergaard

F i n l a n d

Ministeriet för utrikesärendena¹:

— — — får ministeriet för utrikesärendena efter att i ärendet ha hört Finlands ambassad i Stockholm, som sin åsikt framföra följande:

Storleken av den i Finland födda finskspråkiga befolkningen som efter

¹ Yttrandet översatt från finska.

kriget överflyttat till Sverige, har numera uppskattats till åtminstone 170 000 personer. Enligt vissa uppgifter skulle detta antal vara ännu större och betydligt överskrida 200 000. Om den i norra Sverige sedan gammalt bosatta finskspråkiga befolkningen medräknas, kan man draga den slutsatsen, vilket också svenska regeringskretsar synas ha gjort, att den för närvarande i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningen stiger till närmare 300 000 personer.

Då flyttningsrörelsen från Finland till Sverige åtminstone ännu icke visar någon tendens till att sina, vågar man påstå, att den finskspråkiga befolkningen i Sverige icke kommer att minska utan uppenbarligen ännu att öka under de närmaste åren. Avsaknad av eller bristfälliga insikter i det svenska språket har oavbrutet förorsakat denna del av befolkningen stora svårigheter. Då de svenska myndigheterna i allmänhet icke äro skyldiga att mottaga handlingar uppgjorda på annat språk än svenska, har det för vederbörande personer varit svårt att främja sina sociala och kulturella intressen, i flera fall till och med omöjligt, då tolk eller svenskspråkig översättning av handling saknats.

Under dessa förhållanden är det uppenbart, att ingående av en nordisk språkkonvention, som skulle giva medborgare i de nordiska länderna rätt att använda sitt eget språk i handlingar, som av dem riktas till myndigheter i de andra nordiska länderna där de äro bosatta, skulle i hög grad förbättra den finskspråkiga befolkningens legitima rättigheter och intressen.

Med hänsyn till bevakandet av den i Sverige bosatta finska befolkningens rättigheter samt bevarandet av det finska språket och den finska kulturen i Sverige måste den nu föreslagna konventionen anses betydelsefull, varför ministeriet för sin del anser sig kunna förorda avslutandet av densamma.

Helsingfors i november 1965

För ministern

Statssekreterare *Jaakko Hallama*

Byråchef *Åke Backström*

Justitieministeriet¹:

I Nordiska rådet har gjorts ett medlemsförslag om att rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att utarbeta förslag till en nordisk konvention om rätt för nordbo att utan särskild kostnad använda det av de nordiska ländernas språk, han räknar som sitt, i handlingar ingivna till domstol eller annan statlig myndighet i Norden i de fall, då han har svårighet att bruka myndighetens eget eller egna språk.

¹ Yttrandet översatt från finska.

I regeringsformen stadgas, att Finlands nationalspråk är finska och svenska och att finsk medborgares rätt att hos myndighet i egen sak använda sitt modersmål, finska eller svenska, bör tryggas i lag. Stadgandena rörande det språk som skall användas vid myndighet ingår huvudsakligen i språklagen den 1 juni 1922 (148/22), vilken ändrats genom lagarna den 5 april 1935 och den 7 december 1962 (141/35 och 593/62), samt i förordningen den 29 december 1922 angående verkställighet av språklagen (311/22), vilken ändrats genom förordningarna den 20 december 1935 och den 17 juni 1963 (418/35 och 299/63).

Enligt språklagen skall vid domstol och annan statsmyndighet beroende på ämbetsdistriktets och sakägarnas språk användas antingen finska eller svenska. Det officiella språket beror sålunda delvis på språket i myndighetens ämbetsdistrikt, delvis på det språk sakägaren är berättigad att använda. Myndighets ämbetsdistrikt är, beroende på dess invånares språk, antingen finskspråkigt, svenskspråkigt eller tvåspråkigt.

Vid domstol och annan statsmyndighet bör sakägare enligt huvudregeln använda distriktets språk och i tvåspråkiga distrikt någotdera av distriktets språk. Finsk medborgare är dock berättigad att även i enspråkigt ämbetsdistrikt använda sitt eget språk, finska eller svenska, i egen sak eller i sak vari han höres. Denna rätt tillkommer icke medborgare i främmande land, som alltså i enspråkigt distrikt bör använda distriktets språk. I tvåspråkigt ämbetsdistrikt är sakägare, vare sig han är finsk medborgare eller icke, berättigad att själv välja, om han önskar använda finska eller svenska språket. Har till myndighet inlämnats handling som i strid med ovannämnda bestämmelser avfattats på det andra inhemska språket, skall myndigheten på sakägarens bekostnad ombesörja laggill översättning av handlingen.

I de fall, där statsmyndighet enligt språklagen skall åt sakägare utge expedition eller handling i översättning eller ock tillstålla honom sådan, erlägger staten de av översättningen föranledda kostnaderna. Utförandet av erforderliga översättningar har koncentrerats till statsrådets translatorsbyrå, som har translatorer för finska och svenska språken, varjämte domstolar och länsstyrelser själva kan ombesörja översättningarna antingen helt eller delvis genom någon av sina tjänstemän som medelst förordnande av justitieministeriet berättigas utföra översättningar.

Förutom språklagen och förordningen angående dess verkställighet innehåller finsk lagstiftning även andra stadganden angående den officiella användningen av språken. Enligt självstyrelselagen för Åland av den 28 december 1951 (670/51) är statsmyndigheternas i landskapet Åland ämbetspråk svenska. Angående finsktalande sakägares rätt att i egen sak, som handlägges av myndighet, använda sitt eget språk, gäller på Åland detsamma som i språklagen är stadgat om svenskspråkig finsk medborgares rätt i enspråkigt finskt distrikt.

I vissa stadganden rörande nordiskt samarbete ingår även bestämmelser

om det språk, som skall användas i handlingarna. Sålunda ingår i den i Köpenhamn den 16 mars 1932 mellan Finland, Danmark, Island, Norge och Sverige avslutade konventionen om erkännande och verkställighet av domar, vilken godkändes genom lagen den 13 maj 1932 (105/33), bestämmelse därom, att till finsk eller isländsk handling, som medföljer ansökan angående verkställighet, skall fogas en till riktigheten bestyrkt norsk, svensk eller dansk översättning. Liknande bestämmelser ingår i den de nordiska länderna emellan i Köpenhamn den 7 november 1933 avslutade konventionen angående konkurs, om vars godkännande och verkställighet utfärdats en lag den 18 maj 1934 (333/34), i den mellan samma länder i Köpenhamn den 19 november 1934 avslutade konventionen om arv, testamente och boutredning, om vars godkännande och verkställighet utfärdats en lag den 31 maj 1935 (253/35), och i den i Oslo den 23 mars 1962 avslutade konventionen angående indrivning av underhållsbidrag, beträffande vilken en lag utfärdats den 21 december 1962 (702/62) om godkännande av vissa av konventionens bestämmelser samt om tillämpningen av konventionen.

I detta sammanhang må ytterligare konstateras, att begäran om verkställighet, som avses i lagen den 20 juni 1963 om samarbete mellan Finland och de övriga nordiska länderna vid verkställighet av domar i brottmål (326/63) och i förordningen den 18 december 1964 om dess verkställighet (620/64), vilka icke innehåller bestämmelser om det språk som skall användas i handlingarna, då begäran riktas från finsk myndighet till annan nordisk myndighet, alltid avfattas på svenska. De handlingar, som skall fogas till framställningen, är antingen helt och hållet svenskspråkiga eller också fogas till finskspråkiga handlingar till nödiga delar en svensk översättning. De övriga nordiska länderna använder i sina framställningar om verkställighet till de finska myndigheterna alla sitt eget språk.

Ordnandet av ifrågavarande sak på basen av en sådan konvention, som avses i ovannämnda, i Nordiska rådet väckta förslag, skulle förutsätta en justering och komplettering av stadgandena angående språkens användning vid domstolar och övriga statsmyndigheter i Finland. Arrangemanget skulle tydligen även komma att för staten medföra praktiska svårigheter och kostnader, vilkas belopp det är svårt att uppskatta. I det tvåspråkiga Finland skulle ett positivt avgörande av frågan sannolikt dock vara lättare än i de övriga nordiska länderna, och framför allt skulle den i detta nu jämförelsevis stora finskspråkiga befolkningsdelen i Sverige ha fördel därav. Justitieministeriet hemställer, att Nordiska rådet Finlands delegation måtte intaga en positiv ståndpunkt till ifrågavarande medlemsförslag.

Helsingfors den 15 november 1965

Minister *J. O. Söderhjelm*

Tf. äldre regeringssekreterare *Heimo Taponen*

Ministeriet för inrikesärendena¹:

Enligt språklagen i Finland (148/22) bör vid domstolar och övriga statsmyndigheter inom enspråkigt ämbetsdistrikt användas distriktets språk och inom tvåspråkigt distrikt antingen finska eller svenska. Finsk medborgare är likväl berättigad att i egen sak eller i sak, vari han höres, använda sitt språk, finska eller svenska. Vid muntlig förhandling inför domstol och polismyndighet må, där så erfordras, tolkning ske. I brottmål skall svarandens språk alltid användas. I annat ärende eller brottmål, i vilket svarande med olika språk deltaga, skall det språk användas, som majoriteten av ämbetsdistriktets befolkning använder, såframt ej myndigheten med hänsyn till sakägarnas rätt och fördel annorlunda förordnar. Parterna kunna även överenskomma om vilketdera språket som skall användas.

Förslaget kunde vara till gagn för vederbörande, men det skulle åsamka myndigheterna besvär och omak i form av översättningsarbete. Myndigheterna bistår redan nu inom ramen för sina möjligheter utlänningar utöver vad dem åvilar. Med beaktande av att ett genomförande i praktiken av förslaget i hela dess utsträckning uppenbarligen skulle medföra alltför stora svårigheter i Finland, där kunskapen i nordiska språk, med undantag för svenskan, ej är särdeles allmän, torde förslaget kunna förordas endast på så sätt begränsat, att handlingar i Finland finge till domstol och annan myndighet ingivas förutom på finska eller svenska språken även antingen på norska eller danska språken.

Helsingfors den 28 oktober 1965

Minister Niilo Ryhtä

Kanslichef Arno Hannus

Helsingfors hovrätt:

I medlemsförslaget hemställes att regeringarna i de nordiska länderna rekommenderas att uppgöra förslag till en sådan konvention mellan sagda länder, enligt vilken varje nordbo berättigas att i annat nordiskt land än sitt hemland utan särskild kostnad använda sitt eget språk i skrivelser och andra handlingar, som ingivas till domstol eller annan statlig myndighet, då det vållar honom svårighet att använda vederbörande myndighets språk. Enligt sin ordalydelse angår förslaget och dess kläm sålunda icke det språk, som skall användas vid muntlig framställning, och ej heller av myndigheterna utfärdade expeditioner eller översättningar av dylika.

Uppmärksamhet väcker den omständigheten, att i förslaget vid sidan av

¹ *Yltrandet översatt från finska.*

danska, finska, isländska, norska och svenska nämnts färöiska och grönländska, vilka sistnämnda språk icke tidigare torde förekommit i anslutning till gemensamma nordiska lagförslag.

Förslaget kan uppenbarligen realiseras medelst lagstiftning, som gemensamt omfattar både domstolar och andra myndigheter. Hovrätten har likväl inskränkt sig till att behandla förslaget blott så vitt detsamma angår domstolsväsendet och detta endast för Finlands del samt nöjer sig därutöver med konstaterandet att den föreslagna konventionen i praktiken kan komma att bliva ytterst betydelsefull för finskspråkiga personer, som vistas och föra talan i de andra nordiska länderna. På basen av förslaget finner hovrätten det icke heller vara motiverat att närmare beröra frågan därom huruvida grundad anledning föreligger att lämna muntliga yttranden, som särskilt förekommer vid domstol, och möjligen nödiga översättningar av expeditioner jämte kostnaderna för tolk och översättning utanför planeringen av ifrågavarande språkkonvention.

Enligt gällande språklag i Finland skall vid domstol användas vederbörande ämbetsdistrikts språk och inom tvåspråkigt distrikt någotdera av distriktets språk. Finsk medborgare är likväl städse berättigad att i egen sak eller i sak, vari han höres, använda sitt eget språk, finska eller svenska. För den händelse en till domstol inom enspråkigt ämbetsdistrikt inlämnad handling i strid med språklagens bestämmelser är avfattad på det andra inhemska språket, bör domstolen enligt samma lag på sakägarens bekostnad anskaffa en laggill översättning av handlingen. Bruket av svenska torde i praktiken varit tillåtet för rikssvenskar och andra utlänningar i samma utsträckning som för Finlands svenskspråkiga medborgare. En vidsträcktare rätt att inlämna och skyldighet att mottaga handlingar utan att därför innan eller ens senare anskaffa översättning har dock beträffande icke blott svenskspråkiga utan även norsk- och danskspråkiga handlingar blivit fastställd i vissa nordiska konventioner, som trätt i kraft hos oss samt reglera särskilda rättsområden och åtgärder. Enligt konventionerna bör däremot handlingar på isländska biläggas svensk-, norsk- eller danskspråkig översättning. Vid fråga om handlingar på grönländska eller färöiska språket torde i brist på konventionsstadganden böra utan undantag närslutas av sakägaren bekostad översättning till finska eller svenska i enlighet med principerna i vår språklag.

Då varje medborgare i en annan stat, som hör till de nordiska länderna, enligt förslaget bleve berättigad att till domstol i Finland inlämna handling, som avfattats på hans eget språk, utan kostnader för dess översättning, komme detta att för honom innebära större rätt än språklagen såsom framhållits tillförsäkrat finsk medborgare då denne till domstol inom enspråkigt ämbetsdistrikt inlämnar en på det andra inhemska språket avfattad handling. Den omständigheten, att de i språklagen medgivna rättigheterna sålunda komme att överskridas genom stadganden i konventionen, torde icke

föranleda ändring av språklagen, emedan de internordiska konventionernas språkklausuler även tidigare bringats i kraft hos oss utan dylik ändring.

Anslutning till språkkonventionen kan icke heller anses förutsätta ändring av bestämmelserna om den språkkunskap, som hos oss kräves av tjänstemän. Man torde kunna antaga att våra domstolsledamöter komma att förstå, förutom svenska, i ett flertal fall även innehållet i handlingar på norska och danska språket. I praktiken komme det sålunda att framstå som viktigast att avgöra huru man skall anskaffa laggill översättning åt en motpart, som är finsk medborgare och icke behärskar handlingens språk och som icke utan skilda stadganden kommer i åtnjutande av de medelst språkkonventionen avsedda lättnaderna, och jämväl åt domstolsledamöter, då handlingen är avfattad på isländska, grönländska eller färöiska språket. Om besörjandet av dylika översättningar skulle uppenbarligen föranleda att nödiga translatorstjänster inrättas vid statsrådets translatorsbyrå. Förslagets realiserande synes följaktligen närmast framstå som en ekonomisk fråga, vars lösning förutsätter allmänna medel, ty man torde icke kunna tänka sig att en motpart, som icke behärskar främmande språk och därför önskar en laglig översättning av den till domstol ingivna handlingen, vore skyldig att anskaffa en dylik översättning på sin egen bekostnad. Översättningskostnaderna borde likaså ersättas av statsmedel då en domstolsledamot, som icke är skyldig att förstå den ingivna handlingens språk, önskar en laggill översättning. Ytterligare bör beaktas att anskaffningen av dylika översättningar, varvid man uppenbarligen måste anlita statsrådets translatorsbyrå, åtminstone i mål, som äro anhängiga vid avlägset från huvudstaden belägna domstolar, kan förväntas förorsaka stundom betydande dröjsmål och därmed tidsförlust för sakägarna. Detta kunde måhända undvikas genom att bereda sakägare med främmande språk rätt att redan genast efter det stämning utverkats på statens bekostnad erhålla laglig översättning av de handlingar, som komma att ingivas i målet, i vart fall då man kan vänta sig att motparten eller domstolsledamöterna icke behärskar ifrågavarande främmande språk.

Ovansett ovan nämnda anmärkningar anser hovrätten, att man i princip bör förhålla sig positivt till det av föreliggande förslag framgående initiativet, så vitt därigenom avses att underlätta umgänget mellan nordbor, och att utarbetandet av en på ömsesidighet grundad språkkonvention kan förordas i fråga om de officiella språken i alla nordiska länder.

Helsingfors den 3 november 1965

På Helsingfors hovrätts vägnar:

Y. J. Hakulinen

Jaakko Kalliokoski

Häradshövdingarnas i Finland förening:

Enligt den finska språklagen av den 1 juni 1922, i den lydelse sagda lag numera har, böra landets nationalspråk, finska och svenska, användas vid domstolar och övriga statsmyndigheter i enlighet med varje ämbetsdistrikt eller självstyrelseområdes ävensom sakägarnas språk. Ämbetsdistrikt eller självstyrelseområde, som omfattar en kommun, är att anse såsom enspråkigt, om i kommunen endast finnas inbyggare med samma språk eller ock antalet av dem, som höra till landets andra språkgrupp, understiger tio procent av folkmängden, men såsom tvåspråkigt, därest antalet av dem, vilka tillhöra den andra språkgruppen, stiger till detta procenttal eller uppgår till minst 5 000. Vid domstol och annan statsmyndighet skall användas distriktets språk och i tvåspråkigt distrikt någotdera av distriktets språk. Finsk medborgare äger dock rätt att i egen sak eller i sak, vari han höres, använda finska eller svenska. Är till domstol eller annan statsmyndighet inlämnad handling i strid med dessa bestämmelser avfattad på det andra inhemska språket, skall ifrågavarande myndighet på sakägarens bekostnad ombesörja laggill översättning.

Ovan relaterade stadganden torde utan stora lagändringar kunna utsträckas till alla sakägare, oavsett om de äro finska medborgre eller icke, och kunde omfatta även övriga nordiska språk i de fall, då annan nordbo har svårighet att bruka vederbörande myndighets ämbetsspråk. Förslaget om nordisk språkkonvention är dock mera vidsträckt och avser översättningar utan kostnad för sakägare.

Enligt finsk rätt är domstolsförfarandet muntligt protokollariskt och sakägarna ha rätt att inkomna med skrifter, som innehålla plädering. I övriga nordiska länder är förhandlingen numera endast muntlig och pläderingen protokolleras icke. I de högre instanserna är förfarandet enligt finsk rätt i allmänhet endast skriftligt. Sakägarna inlämna till domstolarna ofta långa inlagor, som innehålla endast plädering. Sådana inlagors översättning på statens bekostnad vore en onödig belastning för statskassan, sakägarna torde i dessa fall själva få vidkännas översättningskostnaderna. Däremot kunde den finska lagen ändras sålunda, att sakägare vore berättigad att, om vederbörande domstol eller myndighet finner att de inlämnade handlingarna äro nödiga för tryggande av sakägares rätt, få handlingarna översätta på statens bekostnad från något nordiskt språk till ämbetsspråket. I svensk-språkiga och tvåspråkiga distrikt i Finland torde handlingar, avfattade på norska eller danska, kunna godkännas utan översättning, ifall icke vederbörande myndighet finner en översättning av något skäl påkallad, skälet kunde anges i protokollet, t. ex. att handlingen innehåller ord, som äro främmande för myndigheten. Handlingar på isländska, färöiska eller grönländska måste översättas, men sådana handlingar torde knappast alls före-

komma i Finland. Givetvis borde rätten att få handlingar översatta utan särskild kostnad utsträckas att omfatta även egna medborgare.

Då det numera vistas ett mycket stort antal finska medborgare i Sverige, vore en sammordisk lagstiftning i antytt avseende även av denna orsak välkommen.

Helsingfors, den 26 oktober 1965

Häradshövdingarnas i Finland förening

Arvo Helminen

Finlands advokatförbund:

Såsom i förslagets motiveringar nämnes, gäller som allmän princip den regel, att myndighet i allmänhet icke är skyldig att taga emot handlingar avfattade på annat än landets eget eller egna officiella språk. Finlands språklagstiftning, vars grundval är regeringsformens 14 §, enligt vilken finska och svenska äro republikens nationalspråk, utgår ifrån, att finsk medborgare har hos domstol och annan statsmyndighet vid hänvändelse till myndigheten rätt att använda sitt eget språk, finska eller svenska. Denna rätt äger han i egen sak eller i sak vari han höres. Inlämnande av handling till statsmyndighet avfattad på det andra inhemska språket leder likväl icke till rättsförlust, utan är det ifrågavarande myndighets skyldighet att på sakägarens bekostnad ombesörja laggill översättning av handlingen. I övrigt gäller i Finland, beträffande det språk, som sakägare skall använda, att vid domstol och annan statsmyndighet, liksom vid kommuns och annat självstyrelsesamhälles myndighet skall användas distriktets språk och i tvåspråkigt distrikt någotdera av distriktets språk. Detta gäller således samtliga utlännningar, även medborgare i de övriga nordiska länderna.

Vissa undantag har fastställts medels konventioner. Sålunda förutsättes i konventionen mellan Finland, Danmark, Island, Norge och Sverige angående konkurs, att i konkursärende kan vid domstolarna i de nordiska länderna mottagas handlingar, som är avfattade på danska, norska eller svenska; handling, som är avfattad på finska eller isländska språket, skall vara åtföljd av styrkt översättning till något av de ovannämnda språken (3 art. 4 mom.). En motsvarande bestämmelse ingår även i konventionen av år 1962 mellan Finland, Island, Norge, Sverige och Danmark angående indrivning av underhållsbidrag (2 art. 5 mom.).

Stadgandena och bestämmelserna angående ämbetspråk föranleder otvivelaktigt i praktiken svårigheter och besvär, då vederbörande icke i tillräcklig grad behärskar distriktets ämbetspråk. Denna olägenhet blir större, då det ömsesidiga umgänget blir livligare och torde blivit kännbarast i de fall,

då en nordbo överflyttar från ett nordiskt land till ett annat för vistelse under en längre tid, t. ex. i arbetsärenden. Svårigheterna beror å andra sidan icke enbart på lagstiftningen utan måhända i ännu högre grad på det sakförhållande, att varken sakägarna eller myndigheterna äger tillräcklig språkkunskap, samt delvis även på svårigheterna att vid behov erhålla hjälp av translator. Erfarenheten i Finland synes utvisa, att vederbörande icke alltid använder sin rätt att vända sig till myndighet på sitt modersmål, utan vid val av handlingens språk även beaktar den olägenhet, som på grund av tjänsteinnehavarens bristande språkkunskap måhända åsamkas myndigheten. Då det kan tänkas, att den mottagande myndigheten icke behärskar handlingens språk, händer det ofla, att handlingen uppsättes med användande av myndighetens och icke av sakägandens språk.

Oaktat ovan anförda synpunkter har förslaget om en nordisk språkkonvention en så pass stor principiell ävensom avsevärd praktisk betydelse, att förslaget enligt Finlands advokatförbunds åsikt är i hög grad att förordas. Enligt förslaget skulle varje skandinavisk medborgare utan kostnad få använda sitt till de skandinaviska språken hörande modersmål i handlingar ingivna till domstol eller annan statlig myndighet, därest användandet av myndighetens språk skulle bereda honom svårigheter.

Helsingfors den 18 november 1965

På styrelsens för Finlands advokatförbund vägnar

Mauri Hakapää

Matti Ylöstalo

Suomi-Seura r.y. — Suomi-samfundet r.f.:

Suomi-samfundet har kunnat konstatera, att den finskspråkiga befolkningen i Sverige i många avseenden har svårigheter på grund av språk med handlingar hos myndigheter där.

Samfundet understöder därför alla åtgärder som äro ägnade att underlätta den finsktalande befolkningens verksamhet i Sverige utan att densamma skulle behöva uppge sitt modersmål.

På dessa grunder understödjer Suomi-samfundet det gjorda förslaget.

Helsingfors den 4 november 1965

Soumi-samfundet r. f.

Verksamhetsledare

Tauri Aallio

Pohjola-Norden:

— — — vilket medlemsförslag är undertecknat av bl. a. vårt förbunds ordförande, generaldirektör K.-A. Fagerholm, får vi härmed meddela, att han som motionär representerar även de synpunkter som vårt förbund har att komma fram med. När Finland är ett tvåspråkigt land med svenskan som det andra inhemska språket, har ju svenska undersåtar även hittills haft möjlighet att få använda sitt eget modersmål hos myndigheter och domstolar. Annorlunda är det med handlingar, som är avfattade på danska eller norska, såsom även motionärerna påpekar.

Då det numera finns en omfattande finskspråkig befolkning i Sverige och många av immigranterna är helt finskspråkiga, är det i detta nya läge synnerligen viktigt att de i handlingar till domstol eller annan statlig myndighet får använda sitt modersmål. Pohjola-Norden understöder således varmt medlemsförslaget.

Helsingfors den 23 oktober 1965

Pohjola-Norden

S. Mattsson
Viceordförande

Veikko Karsma
Verkst. dir.

N o r g e**Kirke- og undervisningsdepartementet:**

Med departementets brev av 23. september d.å. har forslaget vært sendt samtlige øvrige departementer til uttalelse. Svar er innkommet fra alle unn-tatt tre.

Forslaget tar sikte på en nordisk konvensjon om rett for nordbo til uten særskilt utgift å bruke det av de nordiske lands språk som han regner for sitt i saker som sendes domstolene eller annen statlig myndighet i Norden, i de tilfeller da han har vanskelig for å bruke angjeldende myndighets eget språk.

De hjemlige språk som det er tale om å bruke er dansk, finsk, færøisk, grønlandsk, islandsk, norsk eller svensk. Det vises i den sammenheng til art. 38 i »Helsingforsöverenskommelsen», som tillater en direkte skriftveksel mellom myndighetene, og som forutsetter at denne kan skje på korrespondentens eget språk.

Man anser et språkfelleskap som en slik foreslått konvensjon skulle innebære å være et servicetiltak overfor enkeltpersoner, og må ses som en naturlig følge av og påbygning til reglene om felles arbeidsmarked og sosial likestilling i de nordiske land.

Man har videre ment at det er vesentlig at en slik ordning skal ytes den enkelte uten utgift, og at ordningen som følge derav vil medføre en del utgifter for de angjeldende myndigheter i de respektive land.

Konvensjonsforslaget kan således ses som et sosialt velferdstiltak på linje med andre nordiske avtaler vedrørende arbeid, trygder, skatteregler m.v., idet man også på denne måten har sett det som et ønskemål å styrke samhörigheten og samarbeidet i Norden.

De enkelte departementer som har avgitt uttalelse til medlemsforslaget har pekt på noen av de problemer som en nordisk språkkonvensjon som foreslått reiser. Vi skal nedenfor gjengi det viktigste av det som er kommet fram:

Utenriksdepartementet uttaler:

Utenriksdepartementet vil peke på at de praktiske problemer gjennomføringen av forslaget vil kunne by på, blir særlig store dersom et nordisk konsularst samarbeid i større omfang blir satt ut i livet og dersom det forutsettes at også utenriksstasjonene skal omfattes av språkkonvensjonen. Norge har som kjent utenriksstasjoner i en lang rekke byer, der Finland og Island ikke er representert.

Selv om forslaget tar sikte på en geografisk begrensning til de statsinstanser som faktisk har sitt sete innenfor Nordens grenser, vil det likevel kunne medføre ekstra utgifter. Da det antas at Utenriksdepartementet vil kunne få henvendelser fra andre statsinstitusjoner om assistanse med oversettelser, bør det være en klar forutsetning at vedkommende myndighet som henvendelsen er rettet til, selv bærer de omkostninger som måtte påløpe.

Utenriksdepartementet forutsetter at de rettslige sider av spørsmålet er utredet av Justisdepartementet.

Justisdepartementet, som er blitt bedt om en uttalelse særlig om forholdet til domstolene, har avgitt følgende redegjørelse:

Man nevner innleidingsvis at det ikke fins generelle lovregler om hvilket språk som privatpersoner skal nytte ved henvendelse til norske myndigheter. Den regel som fins i domstolsloven om forholdet, må imidlertid antas å gi uttrykk for et alminnelig prinsipp. Det heter i denne lovs § 136 at prosessskrifler må være skrevet på norsk eller være ledsaget av en omsetting. Men retten kan gjøre unntak helt eller delvis når alle vedkommende forstår det fremmede språk, noe som særlig får betydning for dansk og svensk. Som nevnt i det svenske PM som følger med medlemsforslaget, har man i nordiske konvensjoner til dels også uttrykkelige regler om at dansk og svensk er likestilt med norsk ved henvendelser til norske myndigheter. Uten at man har undersøkt forholdet nærmere, må det for øvrig antas at både den statlige og kommunale administrasjon uten videre godtar de sistnevnte språk i all korrespondanse.

Justisdepartementet stiller seg for sitt vedkommende tvilende til om de hensyn som ligger bak det mottatte medlemsforslag, gir tilstrekkelig grunn til å konvensjonsfeste en rett for nordiske statsborgere til å nytte sitt eget språk ved henvendelse til domstoler og annen offentlig myndighet i de nordiske land.

Avgjørende praktiske hensyn synes å tale for at utstederen må ha byrden

ved å gi et dokument en slik språkform at det kan forstås av adressaten. For enkelte språks vedkommende må det antas at adressaten vil ha vansker med å finne tilgjengelige oversettere på stedet. I særhøve kan det endog tenkes at adressaten overhodet ikke skjønner hva henvendelsen dreier seg om. Man er såleis for sitt vedkommende ikke enig i at det praktiske spørsmål i saken — som antydd i medlemsforslaget — nærmest bare er et kostnads-spørsmål.

Kanskje bortsett fra det tilfelle hvor henvendelsen skal avbryte en preklusiv frist, har man også vanskelig for å se at utstederen kan påvise noe særlig praktisk behov for en slik rett utenom de rent økonomiske fordeler. Når det gjelder preklusive frister, vil det måtte bero på en tolking av de enkelte lovbestemmelser hvorvidt en henvendelse som adressaten ikke umiddelbart forstår, vil virke fristavbrytende. Man har for øvrig ikke kjennskap til om dette spørsmål har gitt høve til praktiske vansker.

Ellers nevner man at det foreliggende forslag vel i tilfelle også må få konsekvenser for adgangen til å nytte samisk i henvendelser til domstoler og andre myndigheter.

Finansdepartementet har ikke funnet grunn til å avgi noen uttalelse, men oversender merknad fra *Riksskattestyret*, med denne ordlyd:

Det vil neppe by på særlige problemer for skattemyndighetene å måtte motta henvendelser på dansk og svensk sprog. Både på lokalt og sentralt hold innkommer slike henvendelser, og en har ikke hørt om spesielle vanskeligheter i den forbindelse.

Skatteavtalene med Sverige og Norge har ikke særlige bestemmelser om hvilket sprog som skal anvendes, men det er vel forutsatt at henvendelser kan skrives på eget sprog, og dette blir også gjort i praksis. (Etter avtalene skal henvendelser skje gjennom myndighetene i vedkommende skattyters hjemland og ikke direkte til det annet lands myndigheter.)

Finsk, færøisk, grønlandsk og islandsk vil bare helt unntaksvis bli forstått, og det vil i Norge være temmelig tilfeldig om man på stedet vil kunne skaffe hjelp til noen oversettelse. En vil således peke på at det såvidt en har kunnet konstatere, ikke er noen statsautorisert translatør i Oslo for finsk, islandsk, færøisk og grønlandsk sprog. Engasjering av slik hjelp vil også kunne by på spesielle problemer bl. a. på grunn av ligningsmyndighetenes taushetsplikt. Man vil således måtte organisere en sentral oversettelsesordning for slike henvendelser. Antagelig burde da også myndighetenes mulige svar oversettes til vedkommende sprog. Etter avtalen med Finland om bistand i skattesaker skal, hvis ikke annet er avtalt, henvendelser med bilag være ledsaget av en oversettelse til svensk. Spørsmålet ses ikke omhandlet i det tilsendte utkast til skatteavtale med Island.

Handelsdepartementet har såvidt vi kan se nærmest behandlet forholdet til andre myndigheter, ikke enkeltpersoners henvendelser til myndighetene. For dette departement vil den ordningen som konvensjonen tar sikte på bare bety en fortsettelse av igangværende praksis.

Samferdselsdepartementet behandler også bare forholdet til andre statlige myndigheter, og nevner i den forbindelse spørsmålet om det ansvar som kan oppstå på grunn av forsinkelser med oversetterarbeid.

Lønns- og prisdepartementet v/ Statens informasjonstjeneste er det eneste

departement som i prinsippet gir uttrykk for at nordiske borgere bør ha rett til å bruke sitt eget språk, men nevner samtidig at en slik regel vil medføre praktiske vanskeligheter.

For øvrig pekes det fra flere hold på at det dreier seg vesentlig om et økonomisk spørsmål for de myndigheter som er mottakere av henvendelser fra borgere i de fremmede nordiske land.

Dette departement antar at det materiale man hittil har ikke er tilstrekkelig for å ta et endelig standpunkt til forslaget til konvensjonen. Forslaget rommer en rekke problemer både av rettslig og økonomisk art som man ennå ikke har full oversikt over.

Av de innkomne svar ser det imidlertid ikke ut for at de forhold det her gjelder har vært særlig problematiske med den ordning man i dag har i de forskjellige grener av administrasjonen.

Oslo, 30. november 1965

Etter fullmakt

E. Skadsem

Thordis Støren

S v e r i g e

Svea hovrätt:

I forslaget ifrågasattes en generell rätt för nordbo att i handlingar, som ställes till domstolar eller andra statliga myndigheter i de nordiska länderna, få använda det av de nordiska ländernas språk, han räknar som sitt, om han har svårighet att bruka myndighetens eget eller egna språk. Därvid förutsattes, att danska, norska och svenska ej bereder svårigheter i Danmark, Norge eller Sverige men att särbestämmelser icke kan undvikas för övriga språk — finska, isländska, färöiska och grönländska. Det föreslås tillika att, om den mottagande myndigheten behöver en översättning till myndighetens eget språk, myndigheten tager på sig kostnaden härför.

Här i landet är myndigheter enligt vissa författningar skyldiga att mottaga och behandla handlingar avfattade på eller översatta till danska eller norska. Anser den mottagande myndigheten i sådana fall översättning till svenska erforderlig, torde det ankomma på myndigheten att anskaffa översättning på egen bekostnad. Även i andra fall än de författningsmässigt reglerade torde svensk myndighet, ehuru skyldighet härtill icke föreligger, godtaga — d. v. s. mottaga och behandla — skrivelser på danska eller norska på samma sätt som på svenska avfattade dokument, åtminstone när svårighet icke förekommer att rätt tolka handlingens språkliga innehåll.

Det föreliggande forslaget om nordisk språkkonvention innebär för Sveri-

ges vidkommande en icke oväsentlig utvidgning av det område, inom vilket skrivelser på andra nordiska språk än svenska skall godtagas av svensk domstol eller annan statlig myndighet. Ej endast skrivelser på danska och norska skall enligt förslaget generellt behandlas på samma sätt som på svenska avfattade handlingar utan jämväl skrivelser på övriga nordiska språk.

Vad först angår handlingar på danska eller norska torde dessa språks stora likheter med svenskan medföra, att den mottagande svenska myndigheten i allmänhet kan tillgodogöra sig skrivelsens innehåll. Det får emellertid icke förbises, att skenbara likheter mellan språken är ägnade att välla missförstånd samt att förekommande olikheter mellan språken i vissa fall kan förorsaka ovisshet om den rätta tolkningen av inkomna handlingar, som är avfattade på danska eller norska. För att kunna möta sådana svårigheter bör myndigheterna på lämpligt sätt erhålla tillgång till kompetenta översättare. Detta synes vara av väsentlig betydelse jämväl i de fall, då den till svensk myndighet ingivna och på danska eller norska avfattade skrivelsen utgör en inlaga i en rättegång eller ett liknande i Sverige anhängiggjort förfarande och skrivelsen skall delgivas en person, som måhända icke alls eller endast bristfälligt förstår det främmande språket. Även om myndigheten i ett dylikt fall anser någon översättning icke erforderlig för egen räkning, bör den delgivne utan särskild kostnad erhålla del av handlingens innehåll på svenska.

När det sedan gäller handlingar på övriga nordiska språk får ovan antydda problem ännu större tyngd — för svenskt vidkommande framför allt med avseende på finskan. Införande av regler, som berättigar nordbor att i skrivelser till myndighet i Sverige använda ifrågavarande språk, förutsätter med nödvändighet, att kompetenta översättare står till myndighetens förfogande på ett sådant sätt och till ett sådant antal, att skrivelserna kan översättas utan oskäligt dröjsmål. I och med att översättning anskaffas redan för att myndigheten skall kunna tillgodogöra sig den ingivna handlingens innehåll, tillgodoses också intresset att innehållet utan vidare blir tillgängligt för motpart och allmänheten.

I detta sammanhang vill hovrätten peka på ett problem, som kan uppkomma, när myndighet — såsom i förslaget förutsattes — har skyldighet att mottaga handling även i sådana fall, då myndigheten av språkliga skäl saknar möjlighet att, innan översättning anskaffats, pröva handlingens innehåll. Efter verkställd översättning kan det nämligen visa sig, att den som avlåtit skrivelsen därmed avsett att påkalla eller vidtaga en åtgärd, som skolat företagas inom en viss, i författning eller genom myndighets beslut bestämd tid, men att tiden gått till ända, sedan handlingen först inkommit till myndigheten men innan översättningen kommit myndigheten till handa. Myndigheten har i sådant fall saknat möjlighet att, innan skrivelsens språkliga innehåll klarlagts, vidtaga de åtgärder, vartill skri-

velsen egentligen skulle ha föranlett. Nu berörda komplikation har väl praktisk betydelse endast i de fall, då handlingens ingivare icke är biträdd av svenskt ombud men kan i och för sig vara ägnad att medföra onödiga rättsförluster.

Detta spörsmål liksom den ekonomiska och organisatoriska frågan om hur domstolar och andra statliga myndigheter skall erhålla tillgång till erforderligt antal kompetenta översättare synes böra bli föremål för överväganden och lösas på ett tillfredsställande sätt, innan det väckta förslaget om nordisk språkkonvention helt eller delvis tillstyrkes för Sveriges del.

Stockholm den 21 oktober 1965

På hovrättens vägnar

Sten Björklund

Gösta Lind af Hageby

Hovrätten för Övre Norrland:

Hovrätten vill inledningsvis instämma i den slutsats, som innehålles i en vid medlemsförslaget fogad promemoria om språket hos svenska myndigheter, nämligen att dokument på danska eller norska språket skall behandlas och mottagas av vederbörande myndighet på samma sätt som ett på svenska avfattat dokument. Det må emellertid anmärkas, att den i promemorian åberopade 1 § Kungl. kungörelsen den 31 december 1895 angående beskaffenheten av de handlingar, som i patentärenden inlämnas, jämlikt Kungl. kungörelse den 30 juni 1961 numera erhållit ändrad lydelse.

Medlemsförslaget rör ett ämne, som i viss omfattning varit föremål för hovrättens uppmärksamhet. I detta avseende vill hovrätten hänvisa till sin underdåniga framställning av den 6 november 1963, som innehåller bl. a. följande.

Vid utarbetandet av rättegångsbalken har det ansetts självfallet, att domstolsspråket i Sverige är svenska. I balkens 5 kap. meddelas också bestämmelser om anlitande av tolk att biträda rätten i fall då part, vittne eller annan, som skall höras inför rätten, ej är mäktig svenska språket.

Såvitt rör till domstol ingivna handlingar, saknas däremot föreskrifter om hur det skall förfaras, när den som har att upprätta handlingen icke behärskar svenska språket. I varje fall när fråga är om inlaga i rättegång torde det ligga nära till hands att som regel kräva, att ingivaren skall använda svenska språket eller åtminstone tillhandahålla bestyrkt översättning till svenska. Inkommer till domstol inlaga, som är avfattad på annat främmande språk än danska eller norska, synes i allmänhet invändning ej kunna resas mot att vederbörande förelägges att låta översätta handlingen på egen bekostnad. I vissa fall torde dock ersättning av allmänna me-

del enligt lagen om fri rättegång komma i fråga till översättningskostnaden.

Även om det icke torde låta sig göra att i större utsträckning bekosta översättning av inlagor på främmande språk, synes det enligt hovrättens mening rimligt, att man i viss omfattning tillmötesgår den, som har att åstadkomma en inlaga i rättegång men som ej är mäktig svenska språket, därigenom att man på allmän bekostnad låter översätta inlagan till svenska. I främsta rummet gäller detta den icke svensktalande befolkningen i övre Norrland. En bestämmelse härom skulle stämma väl överens med innehållet i Kungl. kungörelsen den 10 juli 1947, nr 644, enligt vilken allmän tolk — som bekostas av allmänna medel — skall finnas vid häradsrätterna i Torneå och Gällivare domsagor för tolkning i finska språket.

Hovrätten har liksom flera underrätter inom dess domsområde viss erfarenhet av nu berörda förhållanden. För hovrättens del har det företrädesvis rört sig om fullföljd av talan mot dom eller beslut, som meddelats efter förhandling vid vilken tolk biträtt. Man har hittills sökt hjälpa sig fram exempelvis genom att finsktalande personal vid domstolarna kostnadsfritt biträtt med översättning eller genom att man beviljat vederbörande fri rättegång med biträde, som ombesörjt översättningen. Tillgången till personal med tillräckliga kunskaper i finska är emellertid mestadels knapp, och det kan ibland vara ogörligt och ibland synas oegentligt att anlita utvägen med fri rättegång för detta ändamål.

Vad nu anförts äger i viss mån tillämpning vid handläggning av domstolsärenden.

Sammanfattningsvis må framhållas, att det enligt hovrättens mening skulle vara av stort värde, om allmänna medel vore att tillgå för översättning till svenska av en på främmande språk, i första hand finska, avfattad inlaga i rättegång eller ansökan i domstolsärende i fall då särskilda skäl talade för att kostnaden härför icke borde belasta den enskilde. Hovrätten tillåter sig fördenskull att hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte vidtaga den åtgärd som Eders Kungl. Maj:t må finna lämplig för att förverkliga detta syfte.

Hovrättens framställning har såtillvida vunnit Kungl. Maj:ts bifall, som enligt Kungl. brev den 4 juni 1964 översättning från finska till svenska språket av handling, som ingives i mål eller ärende vid häradsrätt, ägodelningsrätt och expropriationsdomstol i Torneå och Gällivare domsagor, må ombesörjas av rätten, varvid kostnaden skall gäldas av statsverket.

Medlemsförslaget går längre än hovrättens nyss återgivna framställning och önskar i princip låta varje nordbo använda sitt modersmål i handling som ingives till domstol eller annan statlig myndighet i Norden. En sådan utvidgning måste visserligen beräknas draga vissa kostnader, men dessa kan knappast väntas bli särdeles betydande. I huvudsak torde det bli fråga om översättning från finska till svenska och därvid i allmänhet av handling från finskspråkig svensk medborgare eller från finsktalande medborgare i Finland, som har arbete i Sverige. I båda dessa fall synes det hovrätten skäligt, att det allmänna betalar rimliga kostnader för översättning av handling som är avfattad på finska. Hovrätten finner, att medlemsförslaget även i övrigt är väl underbyggt och att det ej förbiser de praktiska

problem som är förenade med att realisera det. Hovrätten tillstyrker därför detta förslag.

Umcå den 25 oktober 1965

Karl Sidenbladh

Harriet Olofsson

Skolöverstyrelsen:

Att då det gäller Sverige, Danmark och Norge alla tre ländernas språk bör accepteras utan översättning bör vara alldeles givet — varje tjänsteman bör i de fallen kunna klara en text själv. I fråga om isländska och färöiska gör han det troligen inte och än mindre när det gäller finska och grönländska. Åtminstone för det senare språket torde det dessutom på de flesta håll vara svårt att över huvud finna en översättare.

Trots dessa svårigheter tillstyrker skolöverstyrelsen förslaget också i fråga om de svårtolkade språken. Under förutsättning att rätten att använda dem inte missbrukas — och det bör ligga i vars och ens intresse att inte göra det, eftersom ett ärende nödvändigtvis försinkas genom översättningsproceduren — kommer det säkert att röra sig om relativt få fall. Det arbete och de kostnader det kan kräva att klara dessa bör inte hindra ett beslut, som kan bli av betydelse för ett friktionsfritt nordiskt samarbete. Det finns alltid skäl att undvika gränsdragningar, som kan ge stöd åt talet om »en inre nordisk cirkel», där Finland, Island och Färöarna ställs utanför.

Stockholm den 19 oktober 1965

Jonas Orring

Ingrid Karlström

Socialstyrelsen:

Socialstyrelsen anser det befogat att varje medborgare i de nordiska länderna får rätt att utan särskild kostnad använda sitt hemlands språk i handlingar som inges till domstol eller annan statlig myndighet därstädes. Detta skulle endast innebära att man lagfäster ett förfarande som redan tillämpas såväl av socialstyrelsen som av statliga lokala organ inom socialvården. På grund av de erfarenheter som därvid erhållits får socialstyrelsen anföra följande.

I förslaget erinras om att danska, norska och svenska språken är varandra så lika, att missförstånd vid tolkning av handlingar på dessa språk i allmänhet icke uppkommer samt att sådana handlingar därför regelmässigt brukar godtagas av myndigheterna i Danmark, Norge och Sverige. Socialstyrelsen

delar denna uppfattning. Däremot erfordras — såsom förutsättes av förslagsställarna — översättning av handlingar, som är avfattade på övriga nordiska språk, varav endast finska spelar någon egentlig roll för socialvårdens klientel. Beträffande det icke ringa antalet finsktalande, som vårdas på de allmänna nykterhetsvårdsanstalterna och som ej behärskar danska, norska eller svenska, har språksvårigheterna medfört problem både för socialstyrelsens nykterhetsvårdsbyrå och anstalterna. År 1964 uppgick enbart antalet nyintagna sådana personer till 92. Det har ofta varit svårt, ibland nästan omöjligt, att få tag på översättare eller tolkar. Detta gäller, ehuru i mindre omfattning, även styrelsens skolbyrå och ungdomsvårdsskolorna, där det ibland finns elever, som endast behärskar finska språket. Styrelsens barnavårds- och socialvårdsbyråer samt socialvårdskonsulenterna och länsnykterhetsnämnderna har också behov av hjälp med översättning från finska till svenska.

Eftersom socialstyrelsen ur vårdsynpunkt funnit det angeläget att finsktalande medborgare från de nordiska länderna får använda sitt eget modersmål och då styrelsen saknar erforderliga resurser för ändamålet, har styrelsen nu sett sig nödsakad att i sina anslagsäskanden för budgetåret 1966/67 begära personalförstärkning med en finsktalande amanuens i befordringsgången. Denne, som i första hand borde vara knuten till nykterhetsvårdsbyrån, skulle handlägga och föredra samtliga ärenden rörande finska medborgare samt vara socialstyrelsens kontaktman beträffande finsktalande klienter. Även om socialstyrelsen skulle erhålla en tjänsteman som behärskar finska språket kommer därutöver att erfordras ett centralt statligt organ, som kan stå till tjänst med översättning av i första hand svårtolkade handlingar. Hjälp bör även lämnas beträffande handlingar, som på grund av sin längd eller vid anhopning av arbete styrelsens egen personal ej hinner översätta. I större omfattning måste givetvis bistånd lämnas till alla de myndigheter, vilka icke har särskilda tjänstemän för uppgiften. Självfallet bör det även ankomma på detta service-organ att besvara muntliga förfrågningar från berörda myndigheter.

Stockholm den 29 september 1965

Ernst Bexelius

Carl E Sturkell

Arbetsmarknadsstyrelsen:

I den till förslaget fogade PM om språket hos svenska myndigheter konstateras såsom sammanfattning, att i svensk rätt i stort sett den principen tillämpas, att dokument på danska eller norska skall behandlas och mottagas

av vederbörande myndighet på samma sätt som på svenska avfattade dokument. Vad gäller färöiskan och grönländskan uttalar förslagsställarna, att dessa språk är föga kända i stora delar av Norden, och räknar med att förslagets huvudprincip av praktiska skäl måste underkastas inskränkningar. För Sveriges vidkommande skulle ett förverkligande av förslagsställarnas intentioner sålunda innebära i huvudsak den förändringen att skriftliga framställningar till myndighet kunde göras även på finska och isländska. Såsom förslagsställarna uttalar torde reformen få störst praktisk betydelse för den talrika gruppen finskspråkiga i Sverige. I detta sammanhang kan nämnas att enligt utlänningskommissionens statistik den 1 juli 1965 i Sverige fanns arbetsansölda 64 093 finländare och 65 islänningar.

Arbetsmarknadsstyrelsen tillstyrker den föreslagna rekommendationen. En konvention i detta ämne framstår som en naturlig följd av tillkomsten av gemensam nordisk arbetsmarknad, eftersom möjligheten att tillskriva myndigheter på sitt eget språk är ägnad att underlätta för invandrande att finna sig till rätta i vistelselandet.

Stockholm den 15 oktober 1965

Arbetsmarknadsstyrelsen

Bertil Olsson

Th. Å. Leissner

Statens utlänningskommission:

Förslaget torde för svenskt vidkommande närmast komma att få betydelse för personer som endast behärskar finska eller isländska språken. Antalet finska och isländska medborgare som mera stadigvarande vistas i Sverige torde för närvarande uppgå till omkring 100 000 respektive 400 personer. Då kommissionen anser det angeläget att åtgärder vidtages för att underlätta för medborgare i de nordiska länderna att komma i kontakt med myndigheter i Sverige, vill kommissionen för sin del tillstyrka bifall till förslaget.

I handläggningen av detta ärende, som föreslagits av byråchefen Bundsen, har deltagit kommissionens ordförande, byråchefen Hagelin samt ledamöterna Andersson, Casparsson, Holmbäck, Kellberg, Montell, Sjöström och Vinge. Därjämte har vid ärendets behandling närvarat ff byråcheferna Ernberg och Granberg.

Stockholm den 20 oktober 1965

Statens utlänningskommission

Nils Hagelin

S. Bundsen

Länsstyrelsen i Stockholms län:

Såsom övertygad anhängare av den nordiska tanken är länsstyrelsen i princip sinnad att i möjligaste mån biträda förslag till åtgärder, vilka syfta till att styrka och fördjupa samhörigheten inom Norden. Den i medlemsförslaget om nordisk språkkonvention framförda propåen är, såsom där framhålles, tvivelsutan på sitt sätt ägnad att främja samarbetet de nordiska länderna emellan. Förslaget synes därför i och för sig förtjänt att närmare övervägas i positiv anda. Man kan emellertid svårigen blunda för att dettas realiserande måste vara förenat med betydande praktiska svårigheter. På sätt även förslagsställarna antyda lär det under alla förhållanden bliva ofrånkomligt att vid ett eventuellt genomförande av förslaget underkasta den tänkta huvudprincipen en del sannolikt rätt väsentliga inskränkningar. Länsstyrelsen önskar i förevarande sammanhang framhålla, att det åtminstone för en svensk statlig regional myndighet nog i allmänhet torde te sig naturligare att godtaga en inlaga, avfattad på tyska eller engelska språken, än en sådan å exempelvis finska. Det synes länsstyrelsen i själva verket något tveksamt, om man i förevarande hänseende för närvarande för Sveriges del i praktiken rimligen kan sträcka sig mycket längre än som motsvarar det i den remitterade promemorian angivna nuvarande allmänna rättsläget.

Länsstyrelsen tillåter sig att till jämförelse här erinra om att besvärssakkunniga, vilka i sitt slutbetänkande (SOU 1964: 27, sid. 24, 228—230) något berört även nu ifrågavarande spörsmål, i 4 kap. 4 § förslaget till lag om förvaltningsförfarandet upptagit en bestämmelse av följande lydelse:

Är inlaga eller annan handling avfattad på annat språk än det svenska, åger myndigheten, där det finnes erforderligt, påfordra, att handlingen översättes till svenska språket.

Stockholm å landskansliet den 26 oktober 1965

På länsstyrelsens vägnar:

Gösta Falk

Nils Lindgren,

Länsstyrelsen i Norrbottens län:

Såsom framhållits i den vid medlemsförslaget fogade promemorian torde grundsatsen att svenska myndigheter mottaga framställningar avfattade inte endast på svenska utan även på danska och norska få anses äga giltighet inom förvaltningen i allmänhet.

För länsstyrelsens del kan denna grundsats anses innefatta jämväl fram-

ställningar på finska. Medlemsförslaget innebär i detta län alltså endast ett lagfästade av rådande praxis såvitt gäller danska, norska och finska. Framställningar på grönländska eller färöiska torde förekomma endast i yttersta undantagsfall. Länsstyrelsen måste likväl reservera sig emot att myndighet skulle bliva skyldig att mottaga framställningar på dessa språk med hänsyn till svårigheten att anskaffa kompetenta tolkar. Ärendena skulle härigenom kunna fördröjas avsevärd tid.

I övrigt får länsstyrelsen tillstyrka förslaget.

I handläggningen av detta ärende har förutom undertecknade landshövding och förste länsassessor deltagit landssekreteraren L. Hultman.

Luleå i landskansliet den 2 november 1965

Manfred Näslund

C. G. Wennberg

Stockholms handelskammare:

I medlemsförslaget hemställs om utarbetande av förslag till konvention om rätt för medborgare i de nordiska länderna att använda sitt eget språk i handlingar ingivna till domstol eller annan myndighet i dessa länder, ehuru det använda språket icke utgör myndighetens eget språk. En förutsättning för denna rätt skulle emellertid vara, att den som ingiver handlingen har svårigheter att bruka myndighetens eget eller egna språk. Kostnaden för eventuellt erforderliga översättningar skulle enligt förslagsställarna belasta myndigheten.

I medlemsförslaget uttalas, att ehuru huvudregeln i de nordiska länderna är att myndigheterna endast är skyldiga att godtaga det egna eller de egna språken, accepteras ändock i regel i dessa länder användande av danska, norska och svenska språken. Såsom framgår av en promemoria om språket hos svenska myndigheter, som fogats såsom tillägg till förslaget, finns i ett flertal författningar klart utsagt, att danska och norska skall kunna användas i handlingar ingivna till svenska myndigheter.

I förslaget omnämns vidare vissa fall, då en myndighet ansett sig böra fordra, att handlingar skall vara avfattade på det egna språket. Det omtalas icke var de ifrågavarande fallen inträffat och vilket språk, som hade använts i de ingivna handlingarna.

Enligt handelskammarens uppfattning torde det förekomma ytterst sällan, att den som har att ingiva en handling före viss tidpunkt för att undvika rättsförlust, får kännedom om detta förhållande så sent, att han icke har möjlighet att ombesörja översättning av handlingen. Det kan emellertid tänkas förekomma fall, då en person använder ett för myndigheten

främmande språk, enär han utgår ifrån att myndigheten är skyldig att acceptera handlingar avfattade på detta språk. Även dessa fall torde vara sällsynta, då regeln att endast landets eget eller egna språk får användas gäller i de flesta länder.

Ett genomförande av den ordning, som förslaget innebär, skulle medföra vissa kostnader. Enligt de nuvarande bestämmelserna i den svenska rättegångsbalken om anlitande av tolk i civilmål skall kostnaden för tolken ersättas av den, som ådöms att betala rättegångskostnaderna. I förvaltningsprocessen måste i regel den enskilde parten själv stå för sina kostnader. Det synes rimligt, att kostnaderna för översättning av handlingar behandlas på samma sätt som övriga kostnader, vilka en person åsamkas på grund av en domstolsprocess eller annat myndighetsförfarande. Det skulle för övrigt säkerligen visa sig svårt att, såsom förslagsställarna anger, avgöra huruvida svårigheter — i tillräcklig utsträckning — föreligger för den som ingiver handlingen att använda myndighetens eget språk. Handelskammaren avstyrker således förslaget, att staten skall bära kostnaderna för översättningar.

Handelskammaren anser emellertid, att skäl kan föreligga för en regel av innehåll, att en person icke skall kunna åsamkas rättsförlust till följd av att han ingiver en handling på främmande språk. I sådana fall förefaller det rimligt, att ingivaren bereds möjlighet att inom viss tid inkomma med en översättning. En utredning om lämpligheten av att införa en sådan regel bör emellertid enligt handelskammarens uppfattning icke begränsas till de fall, då de ingivna handlingarna är avfattade på de nordiska språken.

Stockholm den 5 november 1965

Stockholms handelskammare

Olof Leffler

Laila Kihlström

Sveriges finlandsföreningars riksförbund, Fadderortsrörelsen:

Riksförbundet har enligt dess stadgar till uppgift att genom personlig kontakt och kulturellt-ideellt utbyte verka för gemenskap och samförstånd mellan folken i Sverige och Finland. Förbundet söker genom sin verksamhet för kontakterna mellan Sverige och Finland även bidra till främjandet av samarbetet mellan samtliga de nordiska länderna.

Ur de synpunkter, som äro normerande för förbundets verksamhet, finner förbundet det framlagda förslaget principiellt välgrundat och ägnat att främja dess syftemål. Som av den bifogade utredningen framgår har praxis vid de svenska myndigheterna redan utvecklats därhän att i all-

mänhet handlingar mottagas och behandlas om de är avfattade på danska eller norska. Svårigheterna uppkommer först om medgivande skulle lämnas för rättssökande att använda de andra nordiska språken. Det bör erinras om att användningen av de båda officiella språken i Finland, finska och svenska, är såvitt angår myndigheterna reglerad i särskild språklag, vari regler givs när det ena eller andra språket får användas. De nordiska konventioner, som innehåller regler om vilka språk som kunna användas vid ingivande av handlingar till myndigheterna, gälla dock givetvis även finska myndigheter, därest Finland biträtt konventionen!

Förslagsställarna har framhållit de svårigheter, som kunna följa av förslaget genomförande. De förutsätter, att översättningar skola göras genom myndigheternas försorg utan kostnader för de enskilda intressenterna. Givetvis kunna för olika myndigheter, särskilt ute i landsorten, besvärigheter uppkomma att anskaffa översättare. För Sveriges vidkommande gäller det främst det stora antalet finsk-språkiga, som kan föranleda behovet av översättare. Det torde dock icke möta alltför stora hinder att åstadkomma översättningar från finskan. Svårare är det givetvis beträffande de grönländska och färöiska språken.

I förslaget uppställs vidare som förutsättning för rätten att använda annat än myndighetens språk, att vederbörande skall ha svårighet att bruka myndighetens eget språk. Denna förutsättning är logiskt berättigad men i praktiken kan det bli svårt att pröva densamma, i varje fall då en sökande har rätt att per post eller annorledes till myndigheter insända en handling.

Riksförbundet vill uttala en förhoppning att de anmärkta svårigheterna icke skola lägga hinder i vägen för ett genomförande av förslaget och vill alltså för sin del tillstyrka detsamma.

Stockholm den 31 oktober 1965

Sveriges finlandsföreningars riksförbund, Fadderortsrörelsen

Emanuel Högborg

Ordförande

Gösta Engzell

Viceordförande

Föreningen Norden:

Mot bakgrunden av konventionen om en fri nordisk arbetsmarknad och artikel 38 i Helsingforsavtalet ter det sig som en konsekvent åtgärd att de nordiska länderna sluter en språkkonvention, som den i medlemsförslaget förordade. Principiella invändningar mot en språklig nordisk likställighet

i det sammanhang som avses torde det icke vara möjligt att göra, sedan ovan nämnda överenskommelser slutits. Att svårigheter av praktisk natur erbjuder sig ligger emellertid i öppen dag, och att de olika länderna ställs inför delvis olikartade problem i sammanhanget är också uppenbart. Det måste dock vara möjligt att lösa uppgiften om god vilja och generös inställning är för handen i alla länderna, något som t. ex. Helsingforsavtalets ingående ger berättigad anledning tro.

För den svenska föreningen Norden faller det sig naturligt att i sammanhanget särskilt peka på finska språkets ställning i Sverige. Inom ramen för överenskommelsen om en fri nordisk arbetsmarknad har vårt lands finskspråkiga befolkning fått ett tillskott på över 200 000 och tillsammans med Norrbottensfinnarna närmar sig antalet finskspråkiga i Sverige 300 000, vilket antal icke så väsentligt understiger antalet svenskspråkiga i Finland. Enligt vissa prognoser kan immigrationen från Finland beräknas fortsätta flera år framåt. Det är för Sverige en angelägenhet av första ordningen att vidtaga alla rimliga åtgärder för att landets finskspråkiga skall finna sig så väl tillrätta som möjligt. Här föreligger alltså ett speciellt argument av praktisk natur, vilket mycket starkt talar för att en sådan ordning införes att finskan i vårt land ges den ställning konventionsförslaget åsyftar och som för övrigt i praxis uppenbarligen redan tillerkännes danska och norska. Några svårigheter att säkra erforderlig tillgång på finskspråkiga översättare och tolkar synes icke vara för handen.

Beträffande de minst utberdda språken i Norden, färöiska och grönländska, måste man, som framhålles i medlemsförslaget, räkna med särordningar. I den mån nordbor med dessa språk som modersmål behärskar danska, vilket i betydande utsträckning torde vara fallet, elimineras ju dessutom svårigheterna.

Under hänvisning till det ovan anförda vill föreningen Norden i Sverige livligt tillstyrka att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att utarbeta förslag till en nordisk språkkonvention i enlighet med medlemsförslaget.

Stockholm den 9 november 1965

För föreningen Nordens centralstyrelse

Yngve Kristensson

Ordförande

Arne F. Andersson

Verkst. direktör

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om en nordisk sprogkonvention. Udvalget har tidligere behandlet forslaget på et møde den 13. december 1965 i Stockholm.

I møderne den 13. december og under sessionen deltog justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, justitieministern J. O. Söderhjelm, Finland, statsråd fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, og statsrådet Herman Kling, Sverige.

1. Medlemsforslaget

Forslaget går ud på at tilvejebringe en konvention, hvorefter enhver borger i et nordisk land ved skriftlig henvendelse til en domstol eller anden statslig myndighed i Norden uden særlige udgifter skal kunne anvende det nordiske sprog, som han betragter som sit, forudsat at han har vanskelighed ved at bruge myndighedens eget sprog.

I motiveringen for forslaget nævnes det, at myndighederne af og til afviser henvendelser, som er affattet på et andet nordisk sprog end det, den pågældende myndighed selv anvender. Dette er i almindelighed formelt berettiget, men en sådan afvisning fremkalder let kritiske kommentarer. Der nævnes et tilfælde, hvor en domstol undlod at tage hensyn til en i et konkursbo anmeldt fordring, fordi denne var udfærdiget på et andet nordisk sprog, og der nævnes et andet tilfælde, hvor en domstol med samme begrundelse krævede oversættelse af dokumenterne i forbindelse med et søforhør.

Det udtales endvidere, at den foreslåede konvention vil være i overensstemmelse med artikel 38 i den nordiske samarbejdsoverenskomst af 23. marts 1962 (Helsingforsoverenskomsten), som tillader direkte brevveksling mellem myndighederne, og som forudsætter, at denne foregår på brevskriverens eget sprog. Konventionen vil tillige være et naturligt supplement til de gennemførte regler om fælles arbejdsmarked og social ligestilling.

Forslagsstillerne er klar over, at en konvention kan medføre store praktiske problemer, som gør det nødvendigt at foretage en vis indskrænkning af hovedprincippet. Dette gælder særlig det færøske og det grønlandske sprog. Undtagelserne bør imidlertid begrænses mest muligt, og udgifterne til oversættelse i disse situationer bør afholdes af den pågældende myndighed.

2. Remissudtalelser

Udtalelser er indhentet om medlemsforslaget fra følgende myndigheder og organisationer:

Danmark

Justitsministeriet.
Indenrigsministeriet.
Arbejdsministeriet.
Socialministeriet.
Ministeriet for kulturelle anliggender.
Advokatrådet.

Finland

Justitieministeriet.
Ministeriet för utrikesärendena.
Ministeriet för inrikesärendena.
Helsingfors hovrätt.
Häradshövdingarnas i Finland förening.
Finlands advokatförbund.
Pohjola-Norden.
Suomi-Samfundet.

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet.
Justisdepartementet.
Utenriksdepartementet.
Handelsdepartementet.
Samferdselsdepartementet.
Lønns- og prisdepartementet.
Riksskattestyret.

Sverige

Skolöverstyrelsen.
Socialstyrelsen.
Arbetsmarknadsstyrelsen.
Statens utlänningskommission.
Svea hovrätt.
Hovrätten för Övre Norrland.
Länsstyrelsen i Stockholms län.
Länsstyrelsen i Norrbottens län.
Stockholms handelskammare.
Sveriges finlandsföreningars riksförbund.
Föreningen Norden.

De synspunkter, der er fremkommet i remissudtalelserne kan resumeres således:

Det bekræftes fra alle sider, at der i almindelighed ikke vil være vanskeligheder forbundet med at anvende dansk, norsk eller svensk i et af de tre lande, og at myndighederne i disse lande i praksis allerede har gennemført en ligestilling af sprogene.

Forslaget er i øvrigt blevet positivt modtaget af de *danske og finske myndigheder og organisationer* og er blevet anbefalet af *skolöverstyrelsen, socialstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, statens utlänningskommission, hovrätten för Övre Norrland, Sveriges finlandsföreningars riksförbund* og *Föreningen Norden*. Hovrätten gör særlig opmærksom på, at oversættelse fra finsk til svensk kan foretages på det offentliges regning for så vidt angår »häradsrätt, ägodelningsrätt och expropriationsdomstol i Torneå och Gällivare domsagor». Ved herredsretterne i disse retskredse findes endvidere en finsk tolk.

Fra flere sider er man velvilligt indstillet over for forslaget, men peger samtidig på, at dette kan medføre praktiske vanskeligheder af forskellig art, forsinkelse og udgifter, når oversættelse er nødvendig, hvilket næsten altid vil være tilfældet med hensyn til henvendelser på færøsk, islandsk eller grønlandsk sprog. Dette gælder således *ministeriet för inrikesärendena, Utenriksdepartementet, Lønns- og prisdepartementet, Riksskattestyret, länsstyrelsen i Stockholms län* og *länsstyrelsen i Norrbottens län*.

Justitieministeriet oplyser, at det officielle sprog i Finland efter sprogloven af 1. juni 1922 beror såvel på sproget i myndighedens embedsdistrikt som på det sprog, sagvolderen er berettiget til at anvende. Ved domstole og andre statsmyndigheder bør borgerne som hovedregel anvende distriktets sprog (i tosprogede distrikter kan begge sprog anvendes). Finske statsborgere har dog ret til selv i ensprogede distrikter at anvende deres eget sprog, uanset om dette er finsk eller svensk, i egne sager eller sager, hvori den pågældende høres. Denne ret tilkommer ikke fremmede statsborgere. Eventuelle udgifter til oversættelse afholdes af den pågældende sagvolder, hvis han retter henvendelse i strid med reglerne, men af det offentlige, hvis dette efter sprogloven er forpligtet til at udfærdige ekspeditionen i oversættelse. Oversættelserne udføres af statsrådets translatorsbyrå. Den foreslåede konvention vil nødvendiggøre lovændringer og vil medføre praktiske vanskeligheder og omkostninger, men man indtager en positiv holdning til forslaget, ikke mindst af hensyn til den fordel, som vil kunne opnås for den finsksprogede befolkning i Sverige.

Helsingfors hovrätt peger på, at forslaget ikke omfatter mundtlige henvendelser eller de af myndighederne udfærdigede ekspeditioner.

Justitsministeriet anbefaler, at der optages forhandlinger mellem regeringerne om tilvejebringelse af en konvention, således at de praktiske og økonomiske problemer i forbindelse med en ordning som den foreslåede kan blive nærmere overvejet og drøftet. Det bør tillige overvejes, om en tilsvarende ordning bør gælde for kommunerne.

Kirke- og undervisningsdepartementet og *Svea hovrätt* finder ikke det foreliggende materiale tilstrækkeligt for en endelig bedømmelse af forslaget. Hovrätten påpeger endvidere, at særlige vanskeligheder kan opstå i forbindelse med iagttagelse af tidsfrister, som udløber efter at henvendelsen

er indkommet til myndigheden, men før denne er blevet klar over indholdet, fordi oversættelse har været nødvendig. Dette problem såvel som det økonomiske spørgsmål og spørgsmålet om, hvorledes man skal organisere myndighedernes adgang til at skaffe sig kompetente oversættelser, bør overvejes og løses på tilfredsstillende måde, før forslaget helt eller delvis kan anbefales.

Justisdepartementet tvivler på, om de i medlemsforslaget fremførte hensyn giver tilstrækkelig grund til at gennemføre en konvention. Praktiske hensyn taler for, at det er udstederen, som bør have besværet med at gøre henvendelsen forståelig for adressaten, og der er således ikke alene tale om et omkostningsspørgsmål. Endvidere henledes opmærksomheden på adgangen til at anvende det samiske sprog.

Stockholms handelskammare kan ikke anbefale, at det offentlige skal afholde udgifterne til oversættelse. Man tiltræder, at det ikke er rimeligt, at en person lider retstab ved at rette henvendelse på et fremmed sprog, og at han derfor bør have mulighed for inden en vis tid at tilvejebringe en oversættelse, men en sådan regel bør ikke begrænses til alene at omfatte de nordiske sprog.

3. U d v a l g e t

Udvalget anser det for betydningsfuldt, at der afsluttes en sprogkonvention efter de foreslåede retningslinier. Selv om det allerede i et vist omfang er sædvanligt, at man i de nordiske lande kan anvende sit eget sprog, uden at dette medfører afvisning af henvendelsen eller på anden måde volder vanskeligheder, er det af betydning, at sprogenes ligestilling udtrykkeligt bliver fastslået, således at enhver mulighed for retstab af sproglige grunde udelukkes. Det er ikke rimeligt, at sådanne formelle hindringer som den sproglige udformning af en henvendelse til en offentlig myndighed skal kunne bevirke, at den pågældende sag afvises, eller at man undlader at tage hensyn til henvendelsen.

Det er også vigtigt, at der gennem fastsættelse af bestemte regler tilvejebringes kontrol med oversættelsen, når en sådan er nødvendig. Det må antages, at den myndighed, som modtager en henvendelse på et andet sprog end sit eget, i almindelighed vil have lettere adgang til at skaffe sig en kompetent og betryggende oversættelse, end det vil være for brevskriveren at tilvejebringe en tilsvarende god oversættelse til myndighedens sprog.

En sprogkonvention mellem de nordiske lande må på denne baggrund forekomme rimelig og velmotiveret, og den vil være et naturligt resultat af samarbejdet mellem de nordiske lande. Efter udvalgets opfattelse vil det for de nordiske landes befolkning utvivlsomt være særlig uforståeligt, at sproglige grunde inden for Nordens grænser kan give anledning til retstab.

Medlemsforslaget overser ikke, at der kan opstå praktiske problemer i forbindelse med gennemførelsen af en sprogkonvention. Det centrale i forslaget er spørgsmålet om, hvem der skal have besværet med og afholde udgiften

ved at fremskaffe en oversættelse, når en sådan er nødvendig. I denne forbindelse er det som nævnt af stor betydning, at der skaffes sikkerhed for, at oversættelsen er foretaget på fuldt betryggende måde, således at man ikke løber nogen risiko for, at myndighederne gennem en fejlagtig eller ufuldkommen oversættelse misforstår henvendelsens indhold.

Det kan ikke afvises, at der også på andre punkter kan opstå praktiske problemer, som bør klarlægges på forhånd. Det er således ikke udelukket, at den forsinkelse af sagsbehandlingen, som bevirkes ved tilvejebringelse af en oversættelse, i nogle tilfælde kan få indflydelse på parternes retsstilling, og betydningen af dette forhold bør såvidt muligt fastlægges.

Udvalget finder det derfor hensigtsmæssigt, at man foreløbig gennem en undersøgelse af de praktiske og økonomiske problemer i forbindelse med en ordning som den foreslåede udreder forudsætningerne for indgåelse af en konvention, som omfatter sprogene i alle de nordiske lande, herunder også færøsk og grønlandsk. Samtidig må det overvejes, om konventionen bør udvides til at omfatte henvendelser til kommunale myndigheder, ligesom konsekvenserne for adgangen til at benytte det samiske sprog må drøftes. Om det sidstnævnte spørgsmål bemærkes dog, at det er oplyst for udvalget, at der blandt samerne næppe findes nogen, som ikke tillige kan tale et andet nordisk sprog, og at det samiske skriftsprog ikke er fuldt udviklet.

Udvalget finder anledning til at understrege, at de fremkomne udtalelser om medlemsforslaget har bestyrket den opfattelse, at problemerne i forbindelse med en sprogkonvention med god vilje kan løses på tilfredsstillende måde.

Udvalget indstiller herefter,

at der i anledning af medlemsforslaget vedtages følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne gennem en undersøgelse af de praktiske og økonomiske problemer at udrede forudsætningerne for indgåelse af en konvention, som omfatter alle de nordiske sprog, og hvorefter enhver nordisk borger har ret til uden særlige omkostninger at anvende det nordiske sprog, som han anser for sit eget, ved henvendelse til domstol eller anden offentlig myndighed i Norden, forudsat at han har vanskelighed ved at bruge myndighedens eget sprog.

København, den 30. januar 1966

Ingrid Gärde Widemar

Erkki Hara

Sven Högström

Harry Klippenvåg

Ragnar Lassinantti

Lars Leiro

Matthias A. Mathiesen

Johan Møller Warmedal

Carl Petersen

Georg Pettersson

Gösta Rosenberg

Knud Thestrup

Formand

Medlemsförslag

om samarbete beträffande vissa lokaliseringpolitiska åtgärder

(Väckt av Nils Kellgren, Urho Kähönen, Harald Løbak och Sven Sundin)

I Norden har under senaste årtionden en markant förskjutning av produktion och sysselsättning mellan olika näringsgrenar förekommit. Som en konsekvens härav har en betydande befolkningsförskjutning till tätorter skett framför allt från områden, inom vilka jord- och skogsbruk utgör eller utgjort de dominerande näringarna. Utflyttningen förklaras bl. a. av att rationaliseringen inom jord- och skogsbruket kraftigt minskat behovet av arbetskraft. Samtidigt har antalet sysselsatta kraftigt ökat inom stadsnäringarna, där framförallt serviceyrkena dragit arbetskraft till sig.

Konsekvenserna av denna strukturomvandling inom näringslivet och därmed sammanhängande befolkningsomflyttningar har ingående debatterats under de senaste decennierna. Svenska riksdagen har hösten 1964 beslutat att med anledning av en av Kungl. Maj:t framlagd proposition godkänna riktlinjer för en aktiv lokaliseringspolitik. I Norge har i början av 1965 förts en debatt i Stortinget rörande distriktsutbyggnaden. Den utveckling, som befolkningens fortgående regionala omfördelning till följd av strukturförändringarna i näringslivet medför, karakteriseras av brist på arbetstillfällen i och stor utflyttning från vissa områden och av brist på arbetskraft och eftersläpning i utbyggnaden av samhällsservice i andra områden. Trycket av denna utveckling har framkallat behov av förstärkta lokaliseringpolitiska åtgärder från samhällets sida.

Möjligheter synes föreligga att över gränserna verka för att genom lokaliseringpolitiska åtgärder lösa de akuta omställningsproblem, som för närvarande yttrar sig i arbetslöshet och accelererad utflyttning från stora delar av glesbygdssområdena. Samhället bör främja utbyggnaden av näringslivet i sådana orter i avfolknings- och glesbygdstrakter, som kan fungera som kommersiella och kulturella centra för befolkningen såväl i tätorter som på den kringliggande egentliga landsbygden. Förutom att sådana åtgärder minskar de enskilda människornas anpassningssvårigheter blir de av betydelse även för näringslivets utveckling på sikt i berörda områden genom att verka som impuls till ytterligare företagsbildning och utbyggnad av näringslivet. Särskilt näringslivets snabba strukturomvandling i Finlands, Norges och Sveriges norra delar utgör härvidlag ett trängande problem, som påkallar sam-

hälleliga insatser. Samhället har ett ansvar för att strukturomvandlingen och den ekonomiska expansionen sker i sådana former och i sådan takt, att de enskilda individernas trygghet värnas.

I det betänkande, som 1963 framlagts i Sverige av kommittén för näringslivets lokalisering, konstaterades, att särskilt stor arbetslöshet förekom i Tornedalen. Den lokala bundenheten, som bidrog till att minska arbetskraftens geografiska rörlighet, orsakades i huvudsak av fastighetsinnehav. I Tornedalen var sålunda 74 procent av de arbetslösa fastighetsinnehavare. Norrhottens län, som hade 3,5 procent av landets befolkning, svarade för 11 procent av antalet arbetslösa i hela landet. Kommittén fastslog vidare, att fram till 1975 betydande överskott på manlig arbetskraft var att förvänta i Norrland, främst inom de fyra nordligaste länen. Beträffande tillgången på kvinnlig arbetskraft ansågs ett överskott finnas tillgängligt i huvuddelen av landet. Det största framräknade överskottet fanns i de två nordligaste länen. Förhållandena i den finska delen av Tornedalen torde i dessa avseenden vara likartade.

Ovan berörda förhållanden understryker nödvändigheten av att ökade sysselsättningsmöjligheter skapas för befolkningen i Tornedalen. Det synes angeläget att ge impulser till industriell utveckling för att motverka en alltför långtgående befolkningsuttunning och vidmakthålla en samhällelig service för den kvarboende befolkningen.

Ur lokaliseringspolitisk synpunkt torde Tornedalen på båda sidor om Torne älv kunna betraktas som en enhet. Levnadsbetingelserna för befolkningen på ömse sidor om gränsen är likartade. God personlig kontakt har alltid uppehållits mellan befolkningen på båda sidor om gränsälven, även som ett livligt handelsutbyte. Några språksvårigheter förekommer icke, då de flesta invånarna är tvåspråkiga.

I detta sammanhang kan framhållas, att ett medlemsförslag nyligen väckts angående gemensamt gränsälvsolasarett i Tornedalen. Även på andra områden synes gemensamma åtgärder kunna vidtagas för att avhjälpa rådande sysselsättningssvårigheter och bidra till höjd servicestandard i Tornedalen. Angeläget är att undersöka möjligheterna för att Finland och Sverige gemensamt vidtager lokaliseringspolitiska åtgärder i Tornedalen för att stimulera till etablering av ny företagsamhet eller stöd till redan befintlig sådan i orter, där goda industriella förutsättningar föreligger. En samhälleligt initierad företagsamhet kan i sin tur ge upphov till en fortsatt industriell utveckling, som sedan verkar vidare av egen kraft.

Även lokaliseringspolitiska åtgärder avseende turistnäringen borde kunna underlätta glesbygdsbefolkningens levnadsbetingelser. Stora landsdelar utefter gränsen mellan Norge och Sverige utgör ur rekreationssynpunkt eftersökta områden. Turistnäringen spelar därför i dessa områden en betydande roll för inkomstbildningen och för möjligheterna att upprätthålla enskild och samhällelig service åt befolkningen. Höjningen av levnadsstandarden,

den ökade fritiden och bilismens utveckling har jämsides med det ökade värde områdena fått för den internationella turisttrafiken medfört, att turistnäringen stigit väsentligt i betydelse. Turismens expansion har på många håll lett till att standarden hos befintliga turistanläggningar successivt förbättrats. Upprustningen och uppförandet av turistanläggningar är emellertid i relation till de korta säsongerna kapitalkrävande, vilket hämmar utvecklingen av turistnäringen. Med hänsyn till denna näringsgrens betydelse för glesbygdsbefolkningen vid den norsk-svenska gränsen synes man genom gemensamma åtgärder från berörda länders sida kunna medverka till en högre sysselsättningseffekt i dessa områden genom uppförande av turistanläggningar eller stöd åt redan befintliga sådana.

Med hänsyn till behovet av ökade sysselsättningsmöjligheter för glesbygdsbefolkningen liksom behovet av förbättrade vägförbindelser i gränsbygderna, vilka problem torde vara likartade i Finland, Norge och Sverige, synes skäl föreligga att även i detta avseende undersöka förutsättningarna för gemensamma åtgärder från berörda länders sida. Särskilt anläggande av skogsbilvägar och skogsvårdsarbeten torde vara lämpliga som gemensamma företag för de länder som får nyttiggöra sig arbetsresultaten.

För att möta de växande anspråken på en väl planerad utbyggnad av samhället måste kunskaperna om de lokaliseringspolitiska förutsättningarna ökas genom forskning och utredningsarbete på detta område. Forskning på tekniska, samhällsekonomiska, sociologiska, sociala och andra områden synes härvidlag angelägen. Viktiga forskningsuppgifter är bl. a. att klarlägga de faktorer som påverkar industrilokaliseringen, samt att utreda de samhälleliga konsekvenserna av den snabba omfördelningen av befolkningen mellan olika landsdelar. Även andra forskningsobjekt av största betydelse för den samhälleliga lokaliseringsverksamheten förefinns. Skäl talar för att man borde intensivifiera forskningen på dessa områden. Det synes värdefullt, om ett nordiskt samarbete beträffande denna verksamhet kunde komma till stånd.

Såsom framgår av vad ovan anförts föreligger anledning för de nordiska länderna att gemensamt låta utreda förutsättningarna för att genom lokaliseringspolitiska åtgärder underlätta en snabbare och mer störningsfri anpassning på arbetsmarknaden till de strukturförändringar, som krävs för en snabb ekonomisk utveckling. En undersökning av nämnda slag torde kunna uppdragas åt Nordiska arbetsmarknadsutskottet.

Under återopande av vad ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna

1. att utreda förutsättningarna för vidtagande av gemensamma lokaliseringspolitiska åtgärder i enlighet med vad ovan föreslagits; samt

2. att undersöka möjligheterna för samarbete beträffande forskning angående de lokaliseringpolitiska förutsättningarna.

Stockholm, Helsingfors och Oslo den 29 april 1965

Nils Kellgren

Urho Kähönen

Harald Løbak

Sven Sundin

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****Nordiska arbetsmarknadsutskottet:**

Beträffande frågan om en särskild investeringsfond för Nordkalotten eller annat nordiskt samarbete för främjande av lokaliseringpolitiken (distriktsutbyggnaden), vilken fråga visats intresse inte blott i Norge, men också i Nordiska rådet (medlemsförslag A 73/s) och på Nordkalott-konferenserna, beslöt arbetsmarknadsutskottet erinra om att det redan förekommer ett icke obetydligt praktiskt samarbete med betydelse för lokaliseringpolitiken mellan arbetsmarknadsmyndigheterna i de nordiska länderna, i första hand samarbete om förbättrade kommunikationer i gränsdistrikten. Detta samarbete kan ses som ett led i strävandena att tillgodose de syften, som avses i det till Nordiska rådet inlämnade medlemsförslaget och vilka arbetsmarknadsmyndigheterna även framdeles kommer att beakta så långt detta är möjligt genom samarbete kring praktiska projekt som kan aktualiseras.

Helsingfors den 30 september—1 oktober 1965

D a n m a r k**Arbejdsministeriet:**

Arbejdsministeriet må for sit vedkommende finde det ønskeligt, at der, eventuelt på nordisk plan, sker undersøgelse af forudsætningerne for gennem lokaliseringspolitiske foranstaltninger at lette en hurtigere tilpasning af arbejdsmarkedet til strukturforandringer.

Man skal dog bemærke, at de lokale problemer, som er opridset i medlemsforslagets begrundelse, er af en sådan karakter, at man fra dansk side næppe uden videre vil kunne have større gavn af undersøgelsen, såfremt denne skal have specielt sigte på de nævnte lokale problemer.

Ifølge programmet for det nordiske arbejdsmarkedsudvalgs møde i Helsingfors den 30. september—1. oktober 1965 skal der bl. a. behandles et spørgsmål om en investeringsfond for Nordkalotten eller andet nordisk samarbejde for fremme af lokaliseringsspørgsmål. Dette spørgsmål og medlemsforslaget må uden tvivl ses i sammenhæng, og det må skønnes naturligt, at en stillingtagen fra dansk side til medlemsforslaget først sker, når det fore-

ligger oplyst, hvilke forslag der stilles ad det nævnte punkt på dagsordenen for det nordiske arbejdsmarkedsudvalg.

København, den 13. august 1965

P. m. v.

E. b.

K. Kampmann

— — — skal man meddele, at spørgsmålet om et investeringsfond for Nordkalotten eller andet nordisk samarbejde til fremme af lokaliseringspolitikken blev behandlet på Nordisk arbejdsmarkedsudvalgs møde i Helsingfors den 30. september—1. oktober 1965.

På mødet drøftedes dels mere afgrænsede opgaver i grænseområder, f. eks. Nordkalotten, dels et mere generelt samarbejde mellem de nordiske lande til fremme af lokaliseringspolitikken. Udvalget besluttede imidlertid, at der ikke foreløbig skulle foretages yderligere i denne sag under henvisning til det samarbejde, som allerede foregik mellem arbejdsmarkedsmyndighederne i de nordiske lande samt til, at spørgsmålet ville blive behandlet i Nordisk Råd i januar 1966.

Det på mødet i Nordisk arbejdsmarkedsudvalg passerede giver ikke Arbejdsministeriet anledning til tilføjelser til det i ovennævnte skrivelse udtalte.

København, den 22. november 1965

P. m. v.

e. b.

K. Kampmann

Boligministeriet:

Det forekommer Boligministeriet, at begrundelsen for forslaget i meget høj grad viser hen til de særlige problemer med hensyn til lokaliseringspolitiske foranstaltninger i Tornedalen og for Nordkalotten.

På dette grundlag finder Boligministeriet forslaget mindre egnet til at danne udgangspunkt for en fælles nordisk undersøgelse og sammenligning af lokaliseringspolitik.

Med de fællestræk, som er karakteristiske for de nordiske lande, vil det utvivlsomt kunne være af interesse at undersøge og sammenligne — eventuelt med henblik på samlede eller ensartede foranstaltninger over hele Nor-

den — de enkelte landes lokaliseringspolitik, landenes fordeling af indsatsen mellem den offentlige og den private sektor, indsatsens vejledende eller bindende karakter og dens tilknytning til den centrale og den lokale (eller regionale) fysiske planlægning.

Men en beslutning af Nordisk Råd om en undersøgelse måtte formentlig forudsætte et sagkyndigt oplæg, der gennemgik problemkomplekset, og som udskilte, hvad man i alt fald burde lade ligge, fordi forskellighederne mellem de nordiske lande beror på forudsætninger, som ikke synes at lade sig ændre.

Man skal i denne forbindelse henlede opmærksomheden på, at Danmark, i modsætning til store dele af de øvrige nordiske lande, har en finmasket fordeling af byerne, et omfattende vejnet og jernbanenet, en alle områder dækkende elektricitetsforsyning o. s. v. — eller sagt på anden måde: Bosætningsstrukturen er stærkt præget af, at ca. 4,6 mill. mennesker bor på ca. 43 000 km².

Lokaliseringspolitiske foranstaltninger må derfor i Danmark i vidt omfang få andre former end i de øvrige nordiske lande.

Ønsket om en bevidst påvirkning af bosætningsmønsteret i Danmark er imidlertid tilstede og har fået adskillige lovgivningsmæssige og investeringsmæssige udtryk.

Såfremt der på forhånd kan opstilles et ret detaillert program for en fælles nordisk undersøgelse af lokaliseringspolitiske foranstaltninger, som tager hensyn til de forskelligheder, der er til stede landene imellem, vil der fra dansk side formentlig være interesse for at deltage.

En sådan undersøgelse — som vel kan beregnes som en forskningsopgave — forekommer i givet fald (efter at en beslutning måtte være taget på grundlag af en sagkyndig-indstilling) med fordel for hele Norden at kunne overlades ét institut eller forskningsorgan. Indhentning af oplysninger i almindelighed fra de nordiske lande gennem de pågældende departementer, styrelser eller råd i de enkelte nordiske lande synes derimod at kunne give anledning til fremskaffelse af et ret betydeligt og noget uoverskueligt materiale, hvis videre bearbejdning i fælles nordisk regi vil volde store arbejdstekniske vanskeligheder.

Også i Danmark har man en mærkbar mangel på kvalificeret arbejdskraft.

København, den 21. september 1965

P. m. v.

E. b.

Vagn Rud Nielsen

Finland**Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena:**

— — — och meddelar härmed högaktningsfullt, att den anser det befogat att utveckla det nordiska samarbete som kunde utreda åtgärder, medelst vilka man kunde underlätta näringslivets utbyggnad i glest bebyggda och underutvecklade områden ävensom dessa områdens anpassning till strukturförändringarna inom arbetsmarknaden. Samtidigt anser ministeriet, att detta utredningsuppdrag närmast skulle anförtros Nordiska arbetsmarknadsutskottet.

Helsingfors den 8 september 1965

Minister *Esa Timonen*

Äldre regeringssekreterare *A. Olavi Koskinen*

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen¹:

— — — meddelar väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att vägmyndigheterna i nämnda länder har varit i fortsatt kontakt med varandra angående förbättrandet av ifrågakvarande förbindelser. Som resultat härav är förbättrande av den nuvarande vägförbindelsen mellan Torneå—Haparanda för närvarande under undersökning och planering. Vidare byggs i samarbete med Sverige en bro vid Övertorneå färjställe. Bron färdigställs ännu detta år. Därpå följande åtgärd är ersättning av Pello färjförbindelse med bro som även för närvarande är under undersökning. Det är att hoppas att byggnadsarbetena kunde påbörjas år 1967. För åstadkommande av ett nytt färjställe vid Kolari har det funnits några planer, vilka icke tillsvidare realiserats. Saken kan även påskyndas när gruvverksamheten kommer att börja. Redan tidigare finns färjförbindelse i Muonio och Karesuando. Frågan om denna sistnämnda färjförbindelses ersättning med bro har varit framme speciellt då en ny vägförbindelse från Enontekis till den norska sidan genom Kautokeino till Alta har byggts. Efter det Pello bro färdigställdes vore Karesuando bro i tur. Förutom de tidigare nämnda färdigställdes före krigen vägförbindelserna till Norge vid Kilpisjärvi och Karigasniemi ävensom färjförbindelsen över Tana älv i Utsjoki. Härutöver är en förbindelse söder om Tana älv till Polmak till norska sidan under planering. Ävenså förbättras inom ramen av årliga anslag för gångstigar förbindelsen från Kaamanen via Sevettijärvi till Näätämo på norska sidan. Undersökningar har även utförts för förbättrande av förbindelsen mellan Enontekis och Enare.

Helsingfors den 31 augusti 1965

Generaldirektör *M. Niskala*

Chef för vägplanläggningsavdelningen, byggnadsråd *V. Skogström*

¹ Yltrandet översatt från finska.

Länsstyrelsen i Vasa län:

Samtidigt som länsstyrelsen konstaterar, att densamma icke är behörig att avgiva utlåtande om förbättrandet av förhållandena å ena sidan i Finlands och Sveriges och å andra sidan i Sveriges och Norges gränsområden, framhåller länsstyrelsen att samarbete uppstått på turismens område speciellt vidkommande den s. k. Blå linjen (färjförbindelsen Vasa—Umeå och landsvägsförbindelsen Umeå—Mo i Rana) och i allmänhet i tecknet av färjförbindelserna mellan Vasa och Umeå—Örnsköldsvik samt Gamlakarleby och Skellefteå och att man i Vasa län kan förbättra förhållandena närmast med tanke på att möjliggöra utvidgad semestervistelse för de turister som anländer från Nord-Sverige. Då en större bilfärja från innevarande seglationssäsong början insatts för att förmedla trafik mellan Vasa och Umeå (Holmsund) och denna förutom persontransport jämväl ombesörjer transport av linje- och expressgodsbilar, borde denna trafik åvägbringas att fortgå året om. Härvid bleve bl. a. godsbiltrafik från Vasa till Atlantkusten möjlig och skulle detta naturligtvis vara ägnat att främja utvecklingen av förhållandena på dessa breddgrader i Finland, Sverige och Norge.

Eftersom Vasa län utan tvekan tillhör de s. k. utvecklingsområdena, såsom man numera även torde medgiva på regeringsnivå, och utvecklingsområdespolitiska undersökningar och erfarenheter uppenbarligen har sin betydelse oberoende av i vilket land de verkställts och erhållits, torde man i anledning av den stora enhetligheten i de skandinaviska ländernas förhållanden kunna anse utredningen av förutsättningarna för vidtagande av gemensamma lokaliseringspolitiska åtgärder vara en tanke värd att överväga.

Vasa den 30 augusti 1965

Landshövding *K. G. R. Ahlbäck*

Länsråd *Eino Hukkala*

Länsstyrelsen i Uleåborgs län¹:

I förslaget har man fäst uppmärksamheten vid det fenomen, att folk oavbrutet flyttar bort från glesbygdsområdena, där befolkningens utkomst helt beror av jordbruk och skogshushållning, till tätorter, där förtjänstmöjligheterna är bättre. Detta fenomen torde vara allmänt i alla nordiska länder, isynnerhet i Sveriges, Norges och Finlands glestbefolkade norra delar.

Även i Uleåborgs län har en sådan befolkningsförskjutning varit ganska betydande isynnerhet efter kriget.

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

På det att denna utflyttning från hemorten kunde begränsas till normala proportioner skulle samhällets plikt vara att med olika medel försöka förbättra befolkningens livsnöjligheter på glest bebodda eller på annat sätt svagt utvecklade områden. I detta hänseende har mycket redan blivit gjort. Man har förbättrat kommunikationsförbindelser med byggandet av nya vägar, man har torrlagt sumpmarker och framförallt har man eftersträvat att skapa förutsättningar till grundläggandet av industrier med eftergifter i skatter och med lån mot låg ränta.

Där man med enskild företagsamhet icke har ansett sig kunna grunda storindustrier, har statsmakten tagit initiativet. Här kan såsom exempel nämnas grundandet av Rautaruukki Ab i Brahestad, vilket järnbruk i betydande grad har väckt till liv näringslivet på detta område, som tidigare led brist på arbetstillfällen.

För att sådana här till lokaliseringspolitiken hörande åtgärder vore tillräckligt överlagda och i möjligast hög grad effektiva borde, såsom man har föreslagit, en grundlig utredning och undersökning utföras om alla de orsaker, som förorsakar det förenämnda problemet. Då dessa problem är likarlade i alla de nordiska länderna, vore önskvärt, att även forskningsarbetet borde ske inom ramen för det nordiska samarbetet.

Länsstyrelsen önskar i detta sammanhang särskilt få understryka det centrala läge, som universitetet i Uleåborg torde ha i detta forskningsarbete. Arbetsfältet för universitetets geografiska institut är ju norra Finland och på dess område utförs som bäst ekonomiskt-geografiska forskningar, vilka ingår i det nu föreliggande uppslaget.

I detta sammanhang må nämnas, att från Uleåborgs län sker även en stor utflyttning till Sverige. Detta torde närmast bero på, att Sverige lider brist på arbetskraft. Då lönnivån där är högre och utkomstmöjligheterna därför bättre kan man förstå en sådan här utflyttning, som ur Finlands synpunkt är skadlig. Kan denna företeelse med Sveriges och Finlands förenade åtgärder hindras är tvivelaktigt.

Uleåborg den 8 september 1965

Landshövding *K. Määttä*

Länsråd *Eero Eho*

Länsstyrelsen i Lapplands län har i skrivelse den 27 augusti 1965 hänvisat till yttrande från Kommunförbundet för regionplanering i Lappland (se nedan).

AKAVA r.f.:

Då det är en förutsättning för nationalinkomstens jämna tillväxt att rikets olika delar utvecklas i så jämn takt som möjligt, borde förutsättningarna för utveckling av avsides belägna områden underkastas mer omfattande och grundligare undersökning och utredning än hittills. Problemen rörande utvecklingen av dylika områden är enligt vår uppfattning i allmänhet likartade i de olika länderna. Vid lösandet av frågan om sammordiska åtgärder i anslutning till den regionala lokaliseringpolitiken är det av primär vikt, att arbetet med undersökning och utredning av förutsättningarna för den regionala lokaliseringpolitiken kommer i gång på nordisk nivå.

Samarbetet i Norden har varit resultatrikt på många områden och det har alla förutsättningar att öppna nya möjligheter för lösandet av detta svårskötta ärende. Såsom föreslås i medlemsförslaget, torde t. ex. Tornedalen trots riksgränsen kunna betraktas som en utvecklingsområdespolitisk helhet. Dylika områden finns det säkert flera av. Saken borde dock först grundligt utredas genom en gemensam undersökning, så att man kan undvika att begå fel då eventuella praktiska åtgärder blir aktuella.

Ett gemensamt forsknings- och utredningsarbete på nordisk nivå är enligt vår uppfattning i denna fråga på sin plats redan av den orsaken, att t. ex. migrationen av skogsarbetskraft från Finland till Sverige hittills varit helt ensidig. Dessutom måste det konstateras, att det inte ens under de stora kraftverksarbetena i norra Finland förekom arbetskraftsmigration i motsatt riktning. Det är sålunda viktigt, att den regionala lokaliseringpolitiken inte handhas så att den ensidigt skulle befrämja migration av arbetskraft i endast en riktning över gränsen, utan att man med dess hjälp skulle sträva till en jämn utveckling av de avsides belägna trakterna med beaktande av varje lands regionala möjligheter vad de närbelägna trakterna beträffar. Med hjälp av den regionala lokaliseringpolitiken bör man nämligen också sträva till att skapa livsdugliga regionala helheter inom landets gränser, bl. a. med tanke på krissituationer. Kommittén för reform av statsförvaltningens organisation har i sitt principbetänkande konstaterat, att den administrativa grundindelningen bör tillämpas även på allmänna ekonomiska områden, varvid basområdena i alla avseenden skulle bli så enhetliga som möjligt.

En viktig fråga i samband med det nu aktuella ärendet är avlöningen av person, som arbetar i annat land och särskilt trygghandet av ett tillräckligt socialskydd. En god lön garanterar inte ensam fortsatt försörjning, om socialskyddet är bristfälligt. Därför måste man också se till att socialskyddet inte lämnar kryphål öppna, oberoende av medborgarskap eller andra dylika synpunkter. I tämligen betydande utsträckning har socialskyddet i Norden redan ordnats genom det s. k. nordiska socialskyddsavtalet. Likaså har de olika ländernas lagstiftning i väsentlig utsträckning övergett med-

borgarprincipen. Kryphål torde närmast förekomma i fråga om säsongbetonad eller annan dylik arbetskraft, då förutsättningen för tillämpandet av sociallagstiftningen kan vara mantalskrivning i vederbörande land. Man borde också utreda vilka åtgärder som ännu är av nöden på alla håll för att komplettera socialskyddet i detta avseende.

AKAVA r.f. anser, att samarbete mellan de nordiska länderna i fråga om åtgärder i anknytning till den regionala lokaliseringsspolitiken är nödvändigt. Först borde man dock åstadkomma en gemensam undersökning av förutsättningarna för den regionala lokaliseringsspolitiken, ty utan utredning av situationen i dess helhet kan dessa åtgärder riktas mot felaktiga objekt och kan likaså ges felaktigt innehåll.

Helsingfors den 10 september 1965

AKAVA r.f.

Styrelseordförande *Kullervo Kuusela*

Generalsekreterare *Aulis Lintunen*

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund:

Utvecklingsområdenas problem sammanhänger med de strukturförändringar i näringslivet, som industrialiseringen medfört. Från denna utgångspunkt bör man även sträva till att lösa problemet. Detta bör således uppfattas förutom som en regional fråga även som en allmän tillväxtpolitisk fråga. Sistnämnda synpunkt förutsätter en strävan till att möjligast effektivt utnyttja produktionsfaktorerna. Såvida man inte i utvecklingsområdespolitiken i tillräckligt hög grad beaktar kriterierna för lönsamheten och effektiviteten, strider den mot helhetssträvandena, och äventyrar samtidigt tillväxtmöjligheterna förutom för andra regioner och näringar, även för näringslivet som helhet. Då man planerar att grunda ett företag, bör man inte endast beakta sysselsättningspunkter, utan verksamheten bör även vara ekonomiskt lönande. Därför bör man även mer än tidigare fästa uppmärksamheten vid att stimulera den ekonomiska aktiviteten inom utvecklingsområdena, varvid företagen själva beredes möjlighet att fritt välja lokaliseringsort. Att skapa ny företagaraktivitet och aktivera redan existerande företag kunde ske bl. a. i form av skattelättnader. Även kommunerna — genom sin tomtpolitik o. dyl. — borde öka sin insats i utvecklingen. När det gäller uppnåendet av en jämnare inkomstfördelning, varom det sist och slutligen är fråga om i utvecklingspolitiken, bör man inte heller i sammanhanget glömma bort åtgärderna för höjandet av yrkes- och utbildningsnivån. Inom utvecklingsområdet bör även tidsperspektivet beaktas i avgörandena, m. a. o. man bör inte försumma att beakta den internatio-

nella konkurrensen och det internationella samarbetet, som i allt högre grad kommer att dominera framtidsbilden.

Man bör därför med tillfredsställelse hälsa det nordiska samarbetet vid planeringen av utvecklingsområdespolitiken och Torne älvdal kan även med avseende å turismen anses var ett särskilt lämpligt område för samarbetet. Likaledes är en grundlig sakkunnigundersökning om utvecklingsområdenas förutsättningar och lämplighet en nödvändig förutsättning, innan planerna förverkligas, för att sålunda undvika slöseri med kapital- och kraftresurser. Med beaktande av ovan nämnda synpunkter vid planeringen och avgörandena anser Arbetsgivarnas i Finland centralförbund den i medlemsförslaget A 73/s framförda samarbetstanken genomförbar.

Helsingfors den 29 september 1965

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund

(Sign.)

Suomen ammattijärjestö — Landsorganisationen i Finland¹:

Förslaget om regional investeringspolitik kan enligt vår åsikt leda till uppkomsten av användbara samarbetsformer under förutsättning att syftemålen för samarbetet avgränsas så, att samarbetet verkligen länder de olika parterna till gagn.

Ett samarbete av informativ och undersökningsmässig karaktär kan givetvis försiggå på avsevärt bredare bas än sådan verksamhet, där man samlar sig om konkreta mål. Såsom en dylik konkret angelägenhet har nämnts skapande av bättre förutsättningar för bilturismen inom de norska och svenska gränsområdena. Enligt vår uppfattning är hela det finsk-norsk-svenska Lapplands norra del ett sådant område, inom vilket bl. a. dylika samarbetsmöjligheter bör tagas i beaktande. Såsom i förslaget anföres finns i fråga om Tornedalen uppenbarligen förutsättningar även för ett mera omfattande ekonomiskt samarbete i syfte att främja en lösning av sysselsättningsfrågorna.

I nämnda frågor behövs enligt vår åsikt ett utredningsarbete, som tar sikte på praktiska ändamål. På basen av det torde det även framgå, i vilken mån gemensamma ekonomiska åtgärder exempelvis just inom de nordligaste gränsområdena är påkallade.

Helsingfors den 16 september 1965

Suomen ammattijärjestö

Jaakko Rantanen

Orvo Lahtinen

¹ Yttrandet översatt från finska.

Finlands fackföreningars centralförbund har i skrivelse den 12 oktober 1965 förklarat sig instämma i medlemsförslaget.

Lapin seutusuunnittelun kuntainliitto (Kommunförbundet för regionplanering i Lappland)¹:

Verkställda utredningar om Lappland

Som grundval för en granskning av samarbetet skall till en början redogöras för de undersökningar kommunförbundet sammanställt rörande Lappland. Förbundet har senast publicerat undersökningarna »Lapin taajamaverkon kehittämissuunnitelma» (»Plan för utvecklande av tätortsnätet i Lappland») och »Lapin päätieverkon yleissuunnitelma» (»Generalplan för huvudvägsnätet i Lappland») samt därförinnan undersökningarna »Lapin läänin kauppa» (»Handeln inom Lapplands län»), »Lapin läänin teollisuus» (»Industrin inom Lapplands län») och »Lapin läänin taajamat» (»Tätorterna inom Lapplands län»). De två förstnämnda bör anses utgöra programrekommendationer av grundläggande art för Lapplands utvecklande ända fram till år 1990.

Genom planen för utvecklande av tätortsnätet eftersträvas ett allsidigt och de olika delområdenas kraftresurser beaktande utvecklande av Lapplands hushållningsområde. Man så att säga rustar sig för den väntade förändringen av samhällsstrukturen, som kommer att gynna tätorter och om den får verka fritt just större centra. Ett nät av tätorter av olika grad med utvecklingsmöjligheter, som jämnt fördelar sig över hela hushållningsområdet, förmodas med tiden verka därhän, att den växande flyttningsrörelsens strömmar riktar sig mot alla dessa tätorter och gör flyttningsrörelsen till stora centra långsammare. Utvecklingsplanen gör dock icke våld på den naturliga utvecklingstendensen, utan leder denna till ett så ändamålsenligt resultat som möjligt. I Lappland försiggår ännu ej en lika kraftig omvandling av samhällsstrukturen som i Norrbottens län i Sverige. Uppenbarligen vore en sådan att vänta ifall ej motåtgärder skulle vidtagas.

Vad avses med förverkligandet av planen för utvecklande av tätortsnätet? Det är närmast investeringsverksamhet från enskildas och det offentligas sida. Handeln söker sig redan nu till centra, speciellt till sådana på kommuncentrumplanet och med hänsyn till sin betydelse som centra ännu större sådana. Annan än till platsen bunden industri söker sig och borde ännu mera planmässigt än tidigare förläggas till sådana centra, som skall skapas. Industrianläggningarnas placering står i förhållande till tätortens betydelse som centrum och dess storlek. Servicenäringarna och andra verksamhetsformer inom den enskilda sektorn följer samma principer.

¹ Yttrandet översatt från finska.

Av betydelse för utvecklandet av tätortsnätet är en dirigering av investeringsverksamheten inom den offentliga sektorn så att den gynnar de planerade tätorterna. Härförinnan bör givetvis alla för sin del sätta sig in i kommunförbundets för regionplanering i Lappland förslag och sedan omfatta det. Förverkligandet borde därefter försiggå målmedvetet.

Generalplanen för huvudvägnätet i Lappland stöder planen för utvecklande av tätortsnätet.

Huvudvägsnätet avser förbindelserna mellan riken, landskap samt de planerade huvud-, region- och kommuncentra och i det har beaktats den förutsedda trafikens behov samt en med hänsyn till kostnaderna och nyttan så ändamålsenlig riktning som möjligt.

Därutöver finnes givetvis många viktiga vägar och vägsträckningar, beträffande vilka även på undersökningar baserade planer borde uppgöras.

I anslutning till den i det föregående i korthet presenterade regionplanen för Lappland borde det även utföras andra undersökningar och utredningar. Enär befolkningsutvecklingen synes försiggå i hög grad till förmån för utövarna av tätortsnärings på så sätt, att antalet sådana, som får sin utkomst särskilt av lantbruket, men även av skogsbruket, nedgår, synes det nödvändigt att även uppgöra bl. a. en lantbruksundersökning. I det befolkningen minskar i glest bebodda trakter gör sig förändringarna inom samhällsstrukturen även märkbara inom lantbruks- och skogshushållningsyrkena. För att det ökade livsutrymmet skall komma även dessa yrkesutövare till godo, behövs utredningar och realiserbara program.

Samarbetsobjekt

På vilket sätt de förenämnda utredningarna, deras resultat och planerna samt framtida undersökningar och planer angående de nordliga delarna av Sverige, Norge och Finland skall inpassas i varandra förutsätter uppenbarligen en stor och betydelsefull arbetsuppgift. Viktigast är utvecklandet av samarbetet mellan Sverige och Finland i Tornedalen. Kommunförbundet föreslår, att inom ramen för planen för utvecklande av Lapplands tätortsnät fem tätorter invid den svenska riksgränsen i Tornedalen skulle göras till föremål för målmedvetna utvecklingsåtgärder. Vid den norska gränsen finnes ingen ort, som befunnits lämplig att upptaga i programmet i samma bemärkelse som de föregående. Planen på dessa orters utvecklande baserar sig på utredningar av olika funktioner inom Lapplands hushållningsområde. Riksgränsen utgör således även gräns för undersökningsområdet.

På vilket sätt skulle motsvarande svenska tätorter placera sig i Tornedalen och vilket skulle deras förhållande vara till de förenämnda tätorterna, som skulle utvecklas i Lappland? Har vissa tätorter på vardera sidan om gränsen gemensamma eller samma orsaker för tillväxt? Kan vissa centra i Finland förmodas ha bättre eller sämre förutsättningar för tillväxt då Torne och Muonio älvdalars östra och västra sida behandlas som en funk-

tionsenhet? Hur har industrin placerat sig och inverkat på tätortsbebyggelsen på den svenska sidan? Hurudana gemensamma möjligheter finnes det för uppkomsten av gruvindustri inom grannlänternas angränsande områden och vilken inverkan skulle detta ha för strävandena att utveckla tätorter? På vilket sätt kunde den av den förändrade näringsstrukturen föranledda befolkningsförflyttningen dirigeras till det egna landskapets tätorter? Vilken andel har gränshandeln i handeln och vilken betydelse för uppkomsten av tätorter? Bland annat förenämnda frågeställningar anmäler sig i fråga om gränsområdena mellan rikena på basen av en tätortsundersökning rörande Lapplands län.

Deras klarläggande skulle kräva samfällt utförda undersökningar samt på grundvalen av dem harmonierande program och även åtgärder. Oberoende av att förhållandena och lagarna på vardera sidan av riksgränsen är mer eller mindre avvikande är principerna för samhällsplaneringen dock desamma och de torde i varje fall delvis kunna tillämpas i Tornedalen oberoende av riksgränsen.

Vid uppgörandet av generalplanen för Lapplands läns huvudvägsnät har beaktats tillgängliga uppgifter om den trafik, som går över riksgränserna. Dess inverkan inskränker sig dock närmast till på vilket sätt huvudvägarnas sträckning förhåller sig till riksgränsen. Här må ännu upprepas, att vägnätet är uppgjort för att stödja tätortsnätet, varvid dess trafikmässiga betydelse är allra störst och det ur samhällets synvinkel gestaltar sig mest ändamålsenligt. Inom gränsområdena har planerna uppgjorts både enligt denna princip och för att förmedla den internationella trafiken.

Härvid framstår som de väsentligaste frågorna om valet av övergångsställen samt frågan om bro eller färja. Sedan bör vägnätet på det mest ändamålsenliga sättet leda trafiken mellan länderna till dessa ställen.

Nordkalottområdet utgör i många hänseenden ett enhetligt område. Vid försök att effektivisera dess konkurrensförmåga i jämförelse med ländernas sydligare delar har huvudvägsnät med goda anslutningar en stor betydelse.

Sedan turismens betydelse blivit allt mer accepterad har behovet av gemensamma planer och åtgärder i gränsområdena blivit allt större. Samarbetets betydelse torde vara störst i fråga om inrättandet och utvecklandet av sådana turistcentra, som kan erbjuda mycket mångsidiga tjänster och står på en hög nivå och är internationellt konkurrenskraftiga. Frågan om var dessa förläggs är viktig och i gränsområdena kan man ej bortse från grannlandets planer. Undersökningar och åtgärder på turismens område bör såväl vid den svenska som den norska gränsen harmoniera med varandra. Det borde även utredas, vilken turism som har den största ekonomiska betydelsen för befolkningen.

Nord-Norges, Norrbottens och Lapplands samfällida, enastående och värdefullaste trumfkort i reklamen för sommarturismen är ljuset. Varför

skulle ej den sollösa »kaamos»-tiden som en specialitet för midvintern komplettera vårvinterns skidperiod? På denna grund finnes naturliga förutsättningar för uppgörande av omfattande gemensamma planer.

Stommen för en regionplan för Nordkalottområdet

Kommunförbundet har för avsikt att bearbeta och analysera alla utförda och planerade undersökningar rörande Lappland så, att av resultaten skall framgå både den tidigare utvecklingen, den nuvarande situationen samt på basen härav prognoser och planer. Viktigast är, att tillräckliga forskarkrafter på olika områden kan utnyttjas för ett utvecklande av Lappland och betydelsefullt är även, att undersökningarna och deras resultat presenteras i en användbar form för det levande livet. Då kommunförbundet fullbordat ett betydelsefullt skede i fråga om regionplaneringen i Lappland i och med att det färdigställt en stomme för Lapplands regionplan, finner det tidpunkten ur de nordiska ländernas nordliga delars synpunkt läglig för ett samarbete bl. a. mellan motsvarande regionplaneorgan. Genom samarbetet skulle man klarlägga och jämföra det hittills utförda arbetet, förhandla om kommande uppgifter samt sträva till att undersökningarna på samma område i varje land skulle utföras ungefär samtidigt och att hela Nordkalottområdet skulle täckas av liknande undersökningar.

Som målsättning kunde hållas uppgörandet av en gemensam stomme för regionplaneringen. Kommunförbundet utgår ifrån, att en på undersökningar baserad stomplan för Nordkalottområdet på ett ändamålsenligt sätt skapar förutsättningar och grundval för en sådan investeringspolitik, som på ett rättvist sätt utvecklar de nordliga områdena och effektivt avlägsnar de menliga följderna av förändringarna i samhällsstrukturen.

Rovaniemi den 24 augusti 1965

Lapin seutusuunnittelun kuntainliitto

Förbundsstyrelsens ordförande *Pentti Tursas*

Ombudsman *Tarmo Saarimäki*

Finlands industriförbund¹:

Det i Nordiska rådet väckta medlemsförslaget om samarbete på lokaliseringspolitikens område särskilt i Torneälvdalen är en aktuell fråga och utgör en del av den i de nordiska länderna tillämpade lokaliseringspolitiken. I Sverige har lokaliseringspolitiken redan behandlats i riksdagen. Däremot är den i Finland först föremål för utformning. Man känner ännu ej till

¹ Yttrandet översatt från finska.

riktningen av den lokaliseringsspolitik, som möjligtvis kommer att tillämpas, och ej heller vilka medel som kommer att tillgripas. Hos oss existerar blott utvecklingsområdeskommitténs skrivelse av den 19 februari 1965, vari kommittén framförde vissa lokaliseringsspolitiska åtgärder i syfte att locka industri till av kommittén utsedda utvecklingsområden, för främjande av turismen och för effektivisering av yrkesutbildningen på dessa områden. Tillsvidare har dock ej några aktiva åtgärder ännu vidtagits för förslagets förverkligande, ehuru förberedande arbeten vederligen pågår.

Därest man önskar realisera den i begäran om utlåtande föreslagna saken, förutsätter detta åstadkommandet av en lokaliseringsspolitisk totalplan i vederbörande länder. Först efter det dylika planer färdigställts, blir det möjligt att koordinera dem genom inbördes förhandlingar medlemsländerna emellan. För förslagets förverkligande erfordras därför nu i Finland en lokaliseringsspolitisk totalplan, vari lokaliseringsspolitiken i hela dess omfattning skulle övervägas och ej blott några enstaka åtgärder. Härvid skulle man även se till huru vidsträckt lokaliseringsspolitik vi har ekonomiska möjligheter och från vilka åtgärder det är skäl att börja. Enligt förbundets åsikt kan denna politik icke byggas upp på grundvalen av förenämnda kommittés arbete, ty de i kommitténs skrivelse föreslagna åtgärderna utgör ej en tillräcklig basis för en lokaliseringsspolitik, som syftar till en balanserad utveckling av hela folkhushållningen. Därest man vid politikens utformning stannar vid tanken att inrikta åtgärderna på vissa särskilt valda utvecklingspunkter, vilket skulle förefalla att vara en naturlig lösning med beaktande av att åtgärderna i annat fall måste vidtagas så att de får allmän verkan och sålunda även svagare effekt, kan det vara på sin plats att inleda lokaliseringsspolitiken låt vara blott från en eller två utvecklingspunkter och sedermera utvidga verksamheten så långt resurserna det medger. Torneälvdalen kan anses vara ett naturligt utvecklingsområde, där utvecklingspunkten, i mån av kraftresurser, vid behov kan utses även med beaktande av samnordiska intressen.

Vid sidan av grundlig planering påkallar lokaliseringsspolitiken för att lyckas jämväl detaljerat forsknings- och utredningsarbete, som borde gälla förutom befolkningens trevnad, arbetskraftens rörlighet o. a. socialpolitiska frågor också olika affärsekonomiska frågor. Särskilt viktigt vore att utreda de faktorer, som inverkar på industrins etableringsbeslut. Speciellt i detta avseende kunde förslaget om samarbete mellan medlemsländerna på forskningens område visa sig komma att bli givande.

På grund av vad ovan framförts anser Finlands industriförbund att det väckta förslaget om lokaliseringsspolitiskt samarbete mellan medlemsländerna kan förverkligas, därest en lokaliseringsspolitisk totalplan existerar i de ifrågakommande länderna och samarbetssynpunkten kan beaktas vid utformningen av de allmänna linjerna i deras lokaliseringsspolitik. I varje fall

är ett samarbete mellan länderna i fråga om lokaliseringens politikens forsknings- och utredningsarbete möjligt att förverkliga och bör understödjas.

Helsingfors den 1 september 1965

Finlands industriförbund

Sakari T. Lehto

Finska träförädlingsindustriernas centralförbund¹:

Finska träförädlingsindustriernas centralförbund har icke tagit ståndpunkt till regionalpolitiska frågor. Enligt vad förbundet har sig bekant förbereds för närvarande på grundval av den skrivelse kommittén för utvecklingsområdena den 19 mars 1965 överlämnat till statsrådet lagpropositioner angående skötseln av politiken angående utvecklingsområdena i Finland. Ett eventuellt nordiskt samarbete på detta område bör inpassas i den ram, som politiken på sagda område i allmänhet kommer att erhålla i vårt land. Enligt centralförbundets uppfattning bör ett nordiskt samarbete även på detta område hälsas med tillfredsställelse redan av den anledningen, att det erbjuder möjlighet att bli delaktig av de erfarenheter, som i de övriga nordiska länderna vunnits rörande politiken om utvecklingsområden.

Helsingfors den 27 augusti 1965

Finska träförädlingsindustriernas centralförbund

Lauri Kirves

Turistföreningen i Finland:

I förslaget som tagits upp till behandling, konstateras bl. a. att lokaliseringens politiska åtgärder avseende turistnäringen borde kunna underlätta glesbygdsbefolkningens levnadsbetingelser. Denna uppfattning anser vi oss kunna omfatta, i synnerhet då man beaktar, att många glesbygdsområden särskilt i de norra delarna av Finland, Sverige och Norge erbjuder beträffande naturförhållandena tacksamma områden för vidareutvecklingen av turismen. Åtgärder, som kunde komma ifråga för att utveckla turistnäringen i dessa områden, omfattar även andra än de i förslaget nämnda — nämligen upprustningen och uppförandet av turistanläggningar eller genom stöd av redan befintliga sådana. Andra åtgärder är bl. a. utvecklandet

¹ Yttrandet översatt från finska.

av trafikförbindelserna och förbättrandet av informationsverksamheten och marknadsföringen även på samnordisk nivå.

På basen av det ovan anförda anser vi, att utredningen av förutsättningarna för vidtagande av gemensamma lokaliseringpolitiska åtgärder samt arbetet för att undersöka möjligheterna för samarbete beträffande forskning av de lokaliseringpolitiska förutsättningarna måste anses vara nyttiga för utvecklingen av turisttrafiken.

Helsingfors den 16 augusti 1965

Turistföreningen i Finland r.f.

Jorma Tolonen

N o r g e

Kommunal- og arbeidsdepartementet:

Kommunal- og arbeidsdepartementet er enig i det synet som forslagsstillerne gjør gjeldende om samfunnets ansvar for at strukturendringene i næringslivet og den økonomiske ekspansjon skjer på en slik måte at det enkelte menneskes trygghet vernes så langt som mulig. Den distriktsutbygging som blir gjennomført i de nordiske land spiller en stor rolle i denne forbindelse.

Når det gjelder distriktsutbyggingen — ikke minst på Nordkalotten — har det på forskjellige måter vært kontakt mellom de nordiske land. Mye taler for at denne kontakt — både når det gjelder konkrete utbyggings tiltak, utredning og forskning — bør kunne styrkes. Det foreliggende medlemsforslag om bl. a. utredning om forutsetningene for felles lokaliseringpolitiske tiltak er vidtfaende og omfatter områder som strekker seg vesentlig videre enn de mer direkte arbeidskraftproblemer det nordiske arbeidsmarkedsutvalg hittil har behandlet. Spørsmålet om omfanget av, og formene for, et sentralt samarbeid på det nevnte felt vil bli undergitt en foreløpig drøfting på det kommende møte i Nordisk arbeidsmarkedsutvalg i september/oktober d. å. Dette departement antar at en bør komme nærmere tilbake til saken etter nevnte møte.

Oslo, 1. september 1965

Etter fullmakt

Berger Ulsaker

Hans Arisholm

S v e r i g e**Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen:**

Vid den planering av vägtrafiklederna inom landet som kontinuerligt äger rum sker detta med beaktande av lokaliseringspolitiska synpunkter och under medverkan av företrädare för statliga, kommunala och privata intressen knutna till detta lokaliseringsarbete. När det gäller samordningen på det nordiska planet synes det föreligga skäl för ett liknande förfarande.

I ett remissyltrande den 3 oktober 1964 med anledning av ett inom Nordiska rådet väckt förslag om inrättande av en gemensam investeringsfond för Nordkalotten anförde väg- och vattenbyggnadsstyrelsen bl. a., att det nuvarande systemet med gemensamma förhandlingar mellan de berörda ländernas myndigheter i aktuella frågor syntes fungera väl. Sådana förhandlingar har sålunda förevarit bl. a. mellan Finland och Sverige när det gällt förbindelserna över gränsälvarna. Vid dessa diskussioner och utredningar har även lokaliseringsfrågor behandlats. Motsvarande kan anföras i fråga om de gemensamma utredningar som gjorts beträffande mellanriksförbindelser mellan Sverige och Danmark respektive Norge.

I vilken omfattning liknande samarbete äger rum inom andra sektorer av samhällsplaneringen är styrelsen obekant. Beträffande i medlemsförslaget berörda samarbete i fråga om forskning på det lokaliseringspolitiska området torde emellertid sådant samarbete äga rum eller kunna äga rum inom ramen för den nuvarande forskningsverksamheten på skilda områden.

Under hänvisning till det ovan anförda finner väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för sin del icke skäl föreligga för vidtagandet av särskilda åtgärder inom ramen för det nordiska samarbetet på sätt föreslagits.

Stockholm den 31 augusti 1965

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen

Gustav Wahlberg

Per Olov Tjällgren

Arbetsmarknadsstyrelsen:

Styrelsen tillstyrker förslaget om utredning om förutsättningarna för gemensamma lokaliseringspolitiska åtgärder såväl som av möjligheterna för samarbete beträffande forskning angående de lokaliseringspolitiska förutsättningarna. Styrelsen vill emellertid härtill foga nedanstående synpunkter.

Enligt av den svenska riksdagen godkända principer för den aktiva lokaliseringspolitiken gäller att samhälleligt stöd endast får lämnas företag som

kunna bedömas bereda däri anställda varaktig sysselsättning samt kunna antagas bedriva en lönsam tillverkning. I den praktiska tillämpningen av gällande kungörelse i ämnet har myndigheterna utgått från att företagaren väljer lokaliseringsort medan myndigheterna å sin sida avgöra om ekonomiskt stöd skall lämnas till den ifrågasatta lokaliseringen. Vid sitt bedömande söka myndigheterna utröna möjligheterna för företaget att utveckla sig å den ifrågasatta lokaliseringsorten. Utvecklingstendenserna inom den bransch företaget tillhör skänkes självfallet beaktande. Till följd av det nu sagda är glesbygdsområdena och små tätorter endast i mindre utsträckning lämpliga för lokalisering av tillverkningsindustri. Behovet av ökad sysselsättning inom visst område får icke leda till att den samhälleliga lokaliseringspolitik medverkar till etablerande av icke lönsamma företag till olämpliga lokaliseringsorter. Lokalisering till orten eller kommuner belägna invid riksgränsen till Norge och Finland synes med ledning av det nu sagda endast i begränsad utsträckning vara aktuell.

Ett samarbete avseende turistnäringen bör vara ägnad att bidra till en tillfredsställande lösning av hithörande problemkomplex. Såsom i medlemsförslaget antytts medför det förhållandet att turistanläggningar utnyttjas under korta säsonger, speciella problem som måste kartläggas och lösas i större sammanhang. Berörda svenska länsstyrelser är — efter hemställan av styrelsen — f. n. i färd med utredning i ämnet. Nämnas kan att detta utredningsarbete förutsättes ske i samarbete mellan länsstyrelserna.

De principer för lokaliseringspolitik som ovan antytts förutsätta omfattande kompletterande åtgärder av närmast socialpolitisk art. Vid bedömningen och genomförandet av dylika åtgärder synes ett samarbete över gränserna vara av betydande värde.

Vägväsendets utveckling är en annan fråga där samarbete mellan berörda nordiska länder måste bedömas betydelsefull.

Betydelsen av ett alltmer vidgat och fördjupat arbetsmarknadspolitiskt samarbete behöver i detta sammanhang ej särskilt understrykas. Åtskilliga av de problem som berörts i medlemsförslaget synes snarare böra lösas inom ramen för ett arbetsmarknadspolitiskt samarbete än ur speciellt lokaliseringspolitiska synpunkter.

Stockholm den 21 oktober 1965

Arbetsmarknadsstyrelsen

Bertil Olsson

Bertil Burman

Länsstyrelsen i Värmlands län:

Utvecklingen inom näringslivet i Värmlands län innebar under 1950-talet balanserade förändringar: antalet sysselsatta inom jord- och skogs-

bruk minskade med ca 12 000 personer, men denna reducering uppvägdes av en motsvarande ökning inom industri och servicenäringar.

Den hittillsvarande delen av 1960-talet har kännetecknats av en nedgång i sysselsättningen, även för näringslivet totalt. Detta är en följd av fortsatt avtagande arbetskraftsbehov i jordbruket — när det gäller skogsbruket sker sysselsättningsminskningen i något snabbare takt än tidigare. Utvecklingen inom järn- och stålindustrin samt pappers- och massaindustrin innebär en omfattande utvidgning av produktionen, men med starkt arbetskraftsbesparande metoder. Samtidigt sker emellertid en betydande tillväxt inom verkstadsindustrin, genom etablering av nya företag, omflyttning av industrier från andra delar av landet eller genom utvidgning av redan existerande industrier.

Länsstyrelsens beräkningar rörande framtida tillgång och efterfrågan på arbetskraft inom länet tyder på ett fortsatt vidgat arbetskraftsutrymme, huvudsakligen i de västra och norra delarna, d. v. s. inom regioner vid gränsen mot Norge. För dessa områden har erhållits särskilda möjligheter att med statliga lokaliseringpolitiska stödåtgärder utveckla och differentiera näringslivet. Samtidigt söker man från länets statliga och kommunala myndigheter att sprida information om förutsättningarna för industri- och servicelokalisering på lämpliga regionala centra samt att åstadkomma en förbättring av dessa förutsättningar.

Närheten till det norska Östlandet är ur värmländsk synvinkel en fördel i näringsgeografiskt hänseende, bl. a. marknadsmässigt men också med tanke på möjligheterna att utskeppa exportproduktionen över isfria hamnar. Dessa spörsmål har sedan länge varit föremål för de norska och svenska myndigheternas intresse. Kontakterna har uppehållits genom överläggningar på fylkes/länsplanet i konkreta frågor. Sedan de regionala myndigheterna erhållit särskild expertis för näringsekonomiska undersökningar och översiktlig samhällsplanering har vid en konferens på Voksenåsen våren 1965 bildats en samarbetskommitté med en representant för vardera Oslo og Akershus, Hedmarks och Östfolds fylken samt Värmlands län. Avsikten är att man genom regelbundna överläggningar skall undersöka förutsättningarna för gemensamma lösningar i det näringsgeografiskt enhetliga område som västra och norra Värmland samt den östligaste delen av det norska Östlandet utgör.

En samordning av verksamheten när det gäller industrilokalisering och information i dessa frågor bedömes som angelägen. Samarbetskommittén bör dessutom ta initiativ till utredningar och åtgärder ägnade att förbättra kommunikationerna från västra Mellan-Sverige till Oslo-fjordsområdet. Det har t. ex. under senare år framkommit flera förslag om nya mellanriksvägar, både i Sverige och Norge, vilket visar näringslivets och kommunernas intresse för dessa frågor. Behandlingen av sådana förslag förutsätter omfattande undersökningar, bl. a. för att man skall kunna klarlägga de

olika alternativens företräden ur näringsgeografiska synpunkter. En annan uppgift för samarbetskommittén blir att undersöka behovet av och möjligheterna att få till stånd någon eller några mindre flygplatser som genom sitt läge kan betjäna befolkning och näringsliv inom större regioner på ömse sidor om gränsen. Även när det gäller speciella utbildningsfrågor finns del förutsättningar att diskutera gemensamma lösningar.

De norra och västra delarna av Värmland företer naturgeografiskt stora likheter med angränsande områden på den norska sidan. Dessa områden har en rad företräden ur rekreationssynpunkt och en omfattande planering för utbyggnad av turistnäringen sker för närvarande på båda sidor om gränsen. Det är samarbetskommitténs uppfattning att man kan nå betydande resultat med en gemensam planläggning, som tar sikte på att specialisera verksamheten, att exploatera fiskesjöar, lämpliga bebyggelseområden etc. på sådant sätt att man av dessa gränstrakter skapar en harmonisk enhet med möjligheter att tillgodose de ökade kraven när det gäller ett omväxlande turistliv. Även för sådana uppgifter är det önskvärt att det permanenta samrådsorganet tar initiativ samt verkställer erforderliga utredningar.

Länsstyrelsen vill instämma i de synpunkter som framförts i medlemsförslaget om gemensamma lokaliseringpolitiska åtgärder och betraktar det även som väsenlligt att rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för samarbete beträffande forskningen på det lokaliseringpolitiska området.

Karlstad i landskansliet den 15 september 1965

Gustaf Nilsson

Sven Rune Frid

Länsstyrelsen i Jämtlands län:

Behovet av samordning av de lokaliseringpolitiska åtgärderna på finsk och svensk sida i Tornedalen är uppenbart. Länsstyrelsen i Jämtlands län anser sig emellertid inte ha anledning att här närmare beröra de i viss mån speciella förhållanden som gäller detta område.

Angelägenheten av gemensamma internordiska lokaliseringpolitiska åtgärder framstår ifråga om det praktiska planeringsarbetet sannolikt tydligast i gränslänen. Behovet av en samordning av åtgärderna måste i första hand anses föreligga på ett mera översiktligt plan och gälla de långsiktiga planerna för hela landsdelars ekonomiska utveckling. Mot bakgrunden av strävandena mot ett långtgående internordiskt, ekonomiskt samarbete kan de nordiska ländernas något skilda principer för lokaliseringsarbetet i detta

sammanhang te sig såsom mindre lyckliga. Lokaliseringspolitiken syftar ytterst till en lämplig regional fördelning av de ekonomiska resurserna inom den planerade, ekonomiska enheten — nationen. Det är givetvis angeläget att lokaliseringen också blir lämplig med hänsyn till nuvarande och framtida ekonomiska relationer till de nordiska grannländerna. En utvidgning av den ekonomiska aktiviteten i Trøndelagen torde sålunda t. ex. inverka i flera avseenden på lokaliseringsförutsättningarna i Jämtlands län och vice versa. Som exempel kan nämnas att kostnaderna för sjöfrakt från Trondheim eller Hommelvik, vilka givetvis är av stor betydelse för det jämtländska näringslivets exportmöjligheter, i hög grad kan sägas bero av sjöfartens totala omfattning i dessa hamnar och alltså ytterst är avhängiga av hela det norska näringslivets utveckling i området.

Ifråga om det mera detaljerade praktiska planerings- och lokaliseringsarbetet vill länsstyrelsen med hänsyn till hela näringslivets behov påpeka betydelsen av en samordning av de olika åtgärderna beträffande framför allt vägar och kommunikationer.

Transporter av skogsprodukter m. m. från de västligaste delarna av Jämtlands län till förädlingsställen i Norge förefaller för närvarande bli allt mer omfattande, varför närmare beräkningar av de framtida transportbehoven är nödvändiga för en angelägenhetsgradering av de olika vägprojekten i dessa delar av länet. Med möjligheterna till skogstransporter sammanhänger givetvis sysselsättningsförhållandena i skogsbruket i berörda länsdelar.

Vägförhållandena, inte minst ifråga om mindre vägar, är givetvis av stor betydelse även för möjligheterna att utnyttja de västliga fjälltrakterna för rekreations- och turistiska ändamål. För att minska samhällets kostnader bland annat i detta avseende torde det vara nödvändigt med en koncentration av turistanläggningar till ett begränsat antal områden. Det är därför angeläget att enighet nås över riksgränsen om dessa turistområdens lämpligaste lokalisering.

För en gynnsam utveckling särskilt av vinterturismen i de skandinaviska fjälltrakterna torde förbättrade kommunikationsmöjligheter med flyg vara en viktig förutsättning. Sannolikt kan endast på detta sätt en större europeisk publik nås. Det förefaller i detta sammanhang inte osannolikt att exempelvis det befintliga flygfältet i Röros skulle kunna bli av betydelse för turismen i västra Härjedalen. En förutsättning härför vore emellertid en upprustning av de norska vägförbindelserna mot riksgränsen. Liknande samordningsproblem torde man böra räkna med om nya flygfält tillskapas i dessa områden med huvudsaklig uppgift att betjäna turismen.

En långt driven exploatering av vissa områden förutsätter att stora strövområden lämnas fria däremellan. En översiktlig planering av marknadsdispositionen inom de för turismen mest attraktiva områdena måste därför vara en angelägen samarbetsfråga. I detta sammanhang bör även erinras

om behovet av samarbete i vattenvårds- och andra naturvårdsfrågor, som sammanhänger bland annat med fjälltrakternas utnyttjande för rekreationsändamål och därmed turistanläggningens förutsättningar.

Lokaliseringen av turistanläggningar i fjälltrakterna bör även bestämmas med hänsyn till den i områdena boende permanentbefolkningens behov. Genom ett lämpligt hänsynstagande härtill kan förutom vägfrågor även andra gemensamma problem såsom vatten- och avloppsanläggningar lösas på ett för helårsbefolkningen gynnsamt sätt. Även denna befolknings servicesituation kan på detta sätt förbättras.

Länsstyrelsen vill med hänsyn till vad som ovan anförts understryka behovet av gemensamma planeringsåtgärder och därpå grundade eventuella lokaliseringpolitiska initiativ i vissa gränsområden mellan Sverige och Norge och tillstyrker medlemsförslaget till Nordiska rådet om gemensamma lokaliseringpolitiska åtgärder. Länsstyrelsen finner det även önskvärt att möjligheterna undersöks för samarbete beträffande forskning rörande de lokaliseringpolitiska förutsättningarna, varför medlemsförslaget tillstyrkes även på denna punkt.

Östersund i landskansliet den 6 september 1965

Anders Tottie

Hans Akerlund

Länsstyrelsen i Västerbottens län:

Turistnäringen i gränsområdet mellan Norge och Sverige

Länets fjällvärld är ett uppskattat mål för både sommar- och vinterturism. I detta område finns för närvarande c:a 1 200 bäddar i turisthotell av varierande standard. Dessutom finnes ett stort antal turiststugor. Fjällturismens tyngdpunkt ligger i Tärna kommun, huvudsakligen emedan vägen dit är den bästa inom fjällområdet. I turistorter öster om det egentliga fjällområdet finnes ytterligare c:a 300 bäddar.

Turistnäringen i länets fjällvärld kämpar för närvarande med betydande svårigheter, främst på grund av för små eller otidsenliga anläggningar, samt på grund av att man ej beaktat behovet av och sambandet mellan olika typer av anläggningar på en och samma ort. På många platser är turismen huvudnäring, vilket i kombination med de stora avstånden till andra sysselsättningsmöjligheter gör att näringsgrenens karakteristiska säsongsvängningar få särskilt svåra konsekvenser såväl för arbetskraften som för företagens möjligheter att i högsäsong tillfredsställa sitt behov av erfaren personal.

Behovet av kompletterande näring

En komplettering av turistområdets näringsliv vore önskvärd. På den kompletterande verksamheten skulle då ställas kravet att den skulle ha lika kraftiga säsongsvängningar som turistnäringen och att dessa vore fasförskjutna i förhållande till turistnäringen så att det sammanlagda resultatet bleve en utjämnad sysselsättningskurva. Ett viktigt krav på en sådan verksamhet är att investeringsbehovet per sysselsatt är lågt. Vidare måste den kunna sysselsätta samma individer som turistnäringen. Hemslöjd och konsthantverk är den verksamhet som ligger närmast till hands. Den förutsätter en lokal tradition som kan vidareutvecklas genom systematisk träning och rådgivning. En sådan tradition finnes inom länet.

Försäljningsansträngningarnas organisation

En viktig förutsättning såväl för en livskraftig turistnäring som för en lönsam konstindustri är en välorganiserad försäljningsverksamhet. Nästan utan undantag är företagen inom dessa branscher för små för att med framgång kunna bedriva egna försäljningsansträngningar, utan dessa måste organiseras gemensamt för hela området. Det är karakteristiskt för turistnäringen att turistorterna är välkända under det att de enskilda företagen i branschen mera sällan har lyckats skapa sig något eget namn. Samma förhållande gäller för hemslöjd, konsthantverk och konstindustri, där exempelvis exporten av danska möbler, norska och finska textilier och svenskt glas stortligen profiterar av en energisk kampanj för »Scandinavian Design», vilket givetvis ej skulle kunna bekostas av något enskilt företag i branschen. Om samma reklaminsats i stället fördelades på ett flertal företagsnamn och varumärken skulle effekten av reklamen utbli.

Länsstyrelsen finner det uppenbart att behovet av gemensamma försäljningsansträngningar ej stannar vid riksgränserna, och internordisk samverkan i detta avseende är heller ingen nyhet. Den s. k. Blå vägen, exempelvis, är en turistled som sträcker sig från Österbotten över Vasa, Umeå och Tärna till Mo i Rana. Länsstyrelsen håller före att sådana projekt bäst organiseras genom samverkan mellan regionala förvaltningar och organisationer.

Behovet av utredning

Länsstyrelsen finner det önskvärt att en för de nordiska länderna gemensam utredning göres om turistnäringens förutsättningar och om möjligheterna att komplettera de ensidiga turistområdenas näringsliv. Delade meningar kan knappast råda om önskvärdheten av en sådan komplettering. Utredningen kan därför göras av en expertgrupp med representanter för de samhällsekonomiska och företagsekonomiska vetenskaperna, samt sakkunniga för turistbranschen, hemslöjd och konsthantverk.

En utredning av ifrågasatt karaktär borde särskilt uppmärksamma följande frågeställningar:

1. kraven på och förutsättningarna för en till turistnäringen komplementär verksamhet,
2. behovet av branschkunskap, utbildning och information såväl inom turistnäringen som inom en komplementär verksamhet,
3. förutsättningarna för och organisationerna av gemensamma försäljningsansträngningar för näringarna inom turistområdena.

Slutligen vill länsstyrelsen framhålla angelägenheten av att den föreslagna utredningen tillvaratar det omfattande utredningsmaterial rörande turistnäringen som finnes samlat vid universitet och högskolor.

Med hänvisning till vad ovan anförts finner sig länsstyrelsen böra förorda det av herr Kellgren m. fl. i Nordiska rådet väckta förslaget om samarbete beträffande vissa lokaliseringpolitiska åtgärder.

Umeå i landskansliet den 26 augusti 1965

Karl G. Samuelson

Ingemar Dalgård

Länsstyrelsen i Norrbottens län:

— — — får länsstyrelsen överlämna yttranden i ärendet från Norrbottens läns landsting, länsarbetsnämnden och vägförvaltningen i länet samt från Norrbottens läns turisttrafikförbund. För egen del får länsstyrelsen anföra följande.

Under det senaste decenniet har genomförts en rad utredningar och åtgärder för att stimulera näringslivet och därmed främja sysselsättningen i Norrbottens län. Exempel på sådana utredningar utgör Tornedalsutredningen I och II, Inlandsutredningen, en inom länet verkställd vägbyggnadsplan, utredning om Graddisvägen, en inom länsstyrelsen upprättad virkesbalans för länet samt en utredning rörande lantbruket inom Norrbottens län. Vidare pågår för närvarande en inventering av länets järnmalmstillgångar, arbetet med en förnyad virkesbalans samt en inventering av fiskemöjligheterna i kronans vatten ovan odlingsgränsen.

Av pågående utredningar kan därutöver nämnas en skogsbruksutredning, industriinventering, utredning rörande förutsättningarna för en metallindustri, utredning rörande lokalisering av bostadsorter för jordbruket och skogsbruket samt en femårsplan för rennärigen.

Till detta kan läggas att i länet anställts en näringsombudsman med placering hos landstingets näringskommitté samt en turistintendent med uppgift att verka för turistnäringens utveckling.

1961 tillkom Norrlandsfonden med uppgift att främja näringslivets ut-

veckling i Norrland, främst i Norrbottens län, där behovet av näringsstimulerande åtgärder är störst. Till Norrlandsfonden avsättes årligen under en femårsperiod 15 miljoner kronor.

Slutligen har genom riksdagsbeslut våren 1965 anslagits 800 miljoner kronor till statligt lokaliseringsstöd att utgå bl. a. i Norrbottens län. I varje län har inrättats planeringsråd att som rådgivande organ deltaga i länsstyrelsens handläggning av bl. a. ärenden rörande näringslivets lokalisering.

Såsom av det sagda framgår har inom Norrbottens län nedlagts ett betydande arbete på utredningar för att belysa förutsättningarna för att utveckla ett rikare näringsliv i Norrbotten. Bland annat till följd av dessa utredningar och med stöd av dem har vissa åtgärder vidtagits för att skapa nya företag och förbättra de allmänna villkoren för företagsamheten i länet. Inom länsmyndigheterna, Norrlandsfonden och länets företagarförening pågår vidare för närvarande ett intensivt arbete i detta syfte. De utrednings- och planeringsuppgifter inom lokaliseringsverksamheten, som ålagts länsstyrelsen, är av den omfattning att de kräva alla inom länets olika planeringsorgan disponibla krafter för att kunna klaras.

Ett område där betydelsen av samarbete över gränserna är uppenbart är turismen. Sådant samarbete har redan inletts och även lett till praktiska resultat såsom t. ex. SJ:s och Reso's Nordkapsturer. Ett fördjupat samarbete, som bör leda till att Nordkalotten betraktas såsom en enhet i turistiskt avseende, bör förverkligas inom en snar framtid.

Ett annat område där man redan nu kan bedriva ett praktiskt nordiskt samarbete är vägväsendet. Goda förbindelser till lands mellan länen på Nordkalotten är av ytterst stor betydelse för näringslivet och då särskilt turismen.

Med det anförda har länsstyrelsen velat understryka att inventeringar av naturtillgångarna pågår i Norrbotten. När dessa inventeringar slutförts, synes det från svensk sida föreligga underlag för diskussioner med finska och norska myndigheter och intressenter om möjligheterna till ett intimare ekonomiskt samarbete över gränserna. Man måste dock förutsätta att liknande inventeringar som de svenska göres i våra grannländer för att man skall nå fruktbringande resultat.

Sedan sådana inventeringar slutförts på Nordkalotten bör tiden vara mogen för en gemensam diskussion på det regionala planet av naturtillgångarnas rationella utnyttjande.

Luleå i landskansliet den 30 augusti 1965

Manfred Näslund

C G Wennberg

Länsarbetsnämnden i Norrbottens län:

Den senaste tidens mycket påtagliga strukturförändringar inom näringslivet i övre Norrland och den i Norrbotten kraftiga befolkningsstillväxten har i länet medfört stora arbetsmarknadsproblem och ihållande arbetslöshet. Näringslivet har trots kraftig expansion under särskilt 1950-talet ej ökat i samma takt som befolkningen. En betydande omflyttning av arbetskraft, särskilt från de nordligaste delarna av länet, har därför blivit nödvändig.

Inom nordkalottområdet finns naturtillgångar som lönsamt kan utvinnas. En alltför kraftig uttunning av befolkningen kan av dessa skäl ej anses tillfredsställande ehuru en betydande omflyttning från glesbygd till tätorter får emotses.

Inom området finns utöver arbetstagare som ej önskar eller kan flytta till andra orter med bättre tillgång på arbetstillfällen betydande dolda arbetskraftstillgångar bland gifta kvinnor, vilka önskar men ej kan erhålla lämpligt arbete. Från arbetsmarknadssynpunkt är därför angeläget att näringslivet på lämpligt sätt utbygges inom området och att fortsatta undersökningar av betingelserna härför göres, dels på grundval av tidigare gjorda utredningar och dels på erfarenheter vunna i grannländerna. En fortsatt kartläggning av naturtillgångarna bör ingå som ett led häri.

Länsarbetsnämnden anser sålunda angeläget att utredningar kommer till stånd som kan ytterligare klarlägga realiserbara möjligheter att bygga ut näringslivet i berörda områden.

Beslut i detta ärende har fattats vid länsarbetsnämndens sammanträde den 9 augusti 1965 av vice ordföranden Wiklund samt ledamöterna Holmgren, Jähkel och Sundqvist. I ärendets behandling har därjämte deltagit länsarbetsdirektör Gunnar Andersson och förste inspektör Edmund Andersson, den senare jämväl som föredragande.

Luleå den 9 augusti 1965

För länsarbetsnämnden

Gunnar Andersson

Edmund Andersson

Norrbottens läns landsting:

— — —får Norrbottens läns landstings förvaltningsutskott meddela, att utskottet icke finner skäl till erinran eller särskilt yttrande rörande föreslagen rekommendation till regeringarna att utreda förutsättningarna för vidtagande av gemensamma lokaliseringpolitiska åtgärder samt att under-

söka möjligheterna för samarbete beträffande forskning angående de lokaliseringspolitiska förutsättningarna. Förvaltningsutskottet har redan ställt sig positivt till utredningar om samarbete beträffande sjukvården vid svensk-finska gränsen och beträffande viss ambulanstjänst inom Nordkallotten, och säkert finns det en del andra frågor, där ett närmare samarbete kunde vara fruktbringande, men därom får väl ev. utredningar ge besked.

Luleå den 25 augusti 1965

På förvaltningsutskottets vägnar

Edvin Flemström

Ake Hægström

Vägförvaltningen i Norrbottens län:

Om administrativt-ekonomiskt samarbete i ökad omfattning skall ske inom Nordkalottområdet torde utbyggnad av landsvägsförbindelser böra ske dels av vägar mellan Nord-Sverige å ena sidan och Nord-Finland respektive Nord-Norge å andra sidan. Utredningar har skett av förbindelserna och vissa av dessa har upptagits i flerårsplan för byggande av länsvägar under perioden 1964—1968.

1. Nord-Finland

Bro över Torne älv vid Övertorneå är under byggnad och blir öppnad för trafik under närmaste året.

Bro över Torne älv vid Pello är under projektering. Arbetsplan har under våren förhandsgranskats av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och beräknas fastställas inom närmaste året. Vattendomstolsbehandling pågår på finsk sida. Brobyggnaden avses administreras av Finland och torde tidigast kunna igångsättas hösten 1966.

Färjled över Muonio älv vid Kolari finnes icke medtagen i flerårsplan för byggande av länsvägar. Vissa preliminära undersökningar har dock skett för färjleden. Kostnad exkl. färja beräknas till cirka 150 000 kronor. Arbetsplan kan föreligga till hösten 1966. Både på finsk och svensk sida beröres företaget av eventuell exploatering av järnmalmsfyndigheter. I samband härmed kan fråga om bro över älven komma att aktualiseras.

Bro över Muonio älv vid Karesuando ingår i flerårsplan för byggande av länsvägar. Vissa preliminära undersökningar har ägt rum. Arbetsplan synes tidigast kunna föreligga fastställd sommaren 1968, varför brobyggnaden tidigast kan påbörjas hösten 1968. Brobyggnaden bör med hänsyn till trafikutvecklingen böra påbörjas senast hösten 1969.

2. Nord-Norge

Utbyggande av vägen Arjeplog—Vatjenav—Ringsele pågår å delen Östansjö—Jutis—Ringsele. Delen Vatjenav—Östansjö är redan utförd och delen Östansjö—Jutis beräknas avsynas i år. Delen Jutis—Ringsele torde kunna färdigställas inom tre år. Arbetsplan för delen Ringsele—Sädvaluspe beräknas kunna vara fastställd i höst varför, om medel kan ställas till förfogande, vägbyggnaden skall kunna igångsättas på senhöstan 1965. Arbete med arbetsplan å delen Sädvaluspe—Merkenes pågår, varjämte vissa förberedande undersökningar har skett å återstående del fram till riksgårnsen vid Graddis. Arbetsplan för dessa delar bör färdigställas, när klarhet vunnits om vägens utbyggnadstakt.

I flerårsplan för byggande av länsvägar ingår delen Kiruna—Rensjön av blivande mellanriksväg Kiruna—Narvik. Arbetsplan för de första fem kilometrarna torde kunna färdigställas till vintern 1965—1966, medan arbetsplan för återstående sträcka fram till Rensjön tidigast torde föreligga fastställd sommaren 1967. Enligt Kungl. Maj:t beslut den 29 april 1965 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anbefallts att i samråd med vederbörande militära myndigheter verkställa en översiktlig utredning rörande möjligheterna att tillgodose de försvarspolitiskt betingade önskemålen i fråga om vägens sträckning och utformning m. m. ävensom beräkna kostnaderna för vägföretagets genomförande. Kungl. Maj:t vill framdeles, sedan utredningen utförts, på framställning av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen besluta i fråga om utbyggnaden.

Luleå den 26 maj 1965

Vägförvaltningen i Norrbottens län

Bertil Forssell

B. Markgren

Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund:

Organisationerna delar förslagsställarnas uppfattning att ett fortsatt forsknings- och utredningsarbete på det lokaliseringspolitiska området är av stor betydelse. Det är sålunda väsentligt att samhällsbyggandet och planeringen av olika slag av allmänna serviceanordningar grundas på realistiska bedömningar av näringslivets framtida utveckling. I de nordliga delarna av Sverige, Norge och Finland är det av inte minst intresse att söka vinna ökad klarhet om förutsättningarna för utbyggnad av industriell verksamhet. Problemställningarna torde härvid i betydande grad sammanfalla. Enligt organisationernas uppfattning bör därför förslaget om samverkan

mellan de tre länderna i utrednings- och forskningsfrågor inom det lokaliseringpolitiska området vara värt beaktande.

Förslagsställarna tar även upp frågan om förutsättningarna att vidta gemensamma lokaliseringpolitiska åtgärder för att främja näringslivets utveckling i gränsområdena i norr. Omfattningen och utformningen av sådana åtgärder måste emellertid för respektive land bl. a. bli beroende av den målsättning för lokaliseringpolitiken i stort som statsmakterna ansluter sig till. Enligt vad organisationerna har sig bekant har Finland ännu inte tagit ställning till dessa frågor. Det vill därför synas som om förslaget att vidta gemensamma lokaliseringpolitiska åtgärder är för tidigt väckt.

Oberoende härav bör en samverkan över gränserna vara både möjlig och lämplig när det gäller planering av investeringar i kommunikationer och andra allmänna serviceanordningar, som är av betydelse för näringslivets utveckling. En sådan samverkan bör kunna medföra fördelar från effektivitets- och kostnadssynpunkt och leda till en för gränsbefolkningen förbättrad standard.

I detta sammanhang vill organisationerna understryka betydelsen av en samordning när det gäller den rörlighetsfrämjande arbetsmarknadspolitik. Man har inom varje land på detta område nått längre än på lokaliseringspolitikens område vilket synes tala för att även de internordiska samarbetssträvandena bör starta från denna utgångspunkt.

Stockholm den 15 september 1965

Svenska arbetsgivareföreningen

Curt-Steffan Giesecke

Sveriges industriförbund

Kurt Söderberg

Sture Eskilsson

Tage Kahlin

Landsorganisationen i Sverige:

Med hänsyn till sysselsättningsläget i gränsområdena mellan Finland, Norge och Sverige föreslår motionärerna att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att utreda förutsättningarna för vissa gemensamma lokaliseringpolitiska åtgärder samt för samarbete beträffande forskning angående de lokaliseringpolitiska förutsättningarna.

Ifråga om de principiella synpunkterna på lokaliseringspolitikens utformning vill LO hänvisa till sitt yttrande över utredningen »Aktiv lokaliseringspolitik» (SOU 1963: 58)¹.

Med hänsyn till att lokaliseringpolitiken nu i Sverige befinner sig i ett

¹ Här ej tryckt.

försöksstadium bör enligt LO:s mening erfarenheterna av den inom inrikesdepartementet bedrivna verksamheten avvaktas innan mer vittgående åtgärder vidtas. LO förutsätter dock att den nordiska utvecklingen vad som gäller lokaliseringspolitiska åtgärder följs inom respektive departement i de nordiska länderna. Därmed öppnas också möjligheter till sådana initiativ, som vunna erfarenheter av den nu pågående verksamheten kan motivera.

Stockholm den 6 september 1965

Landsorganisationen i Sverige

Herman Blomgren

Bert Ekström

Tjänstemännens centralorganisation (TCO):

Enligt medlemsförslaget bör Nordiska rådet rekommendera vederbörande regeringar att utreda förutsättningarna för gemensamma lokaliseringspolitiska åtgärder samt att undersöka möjligheterna till samarbete beträffande forskning i lokaliseringsfrågor.

Förslagsställarna synes närmast avse lokaliseringspolitiska åtgärder i de norra delarna av Finland, Norge och Sverige. TCO vill betona att en särskild lokaliseringspolitik för gränstrakterna skild från de stödformer som tillämpas för övriga delar av respektive länder icke bör eftersträvas. TCO anser dock att en allmänt inriktad utredning avseende möjligheterna att samordna de generella lokaliseringspolitiska åtgärderna i respektive länder bör komma till stånd. Om en sådan samordning får en särskild betydelse för de norra delarna av Finland, Norge och Sverige, bör detta icke ha något att göra med deras karaktär av gränstrakter utan uteslutande bestämmas av näringslivets struktur och befolkningsförhållandena i dessa områden. Av samma skäl anser TCO att tillkomsten av turistanläggningar i gränstrakter icke bör understödjas på annat sätt än vad som sker inom andra delar av respektive länders utvecklingsområden. Det är en helt annan sak att till turistanläggningar i ett visst land också söka stimulera resandeströmmen från övriga nordiska länder.

TCO tillstyrker åtgärder på samnordisk basis i fråga om forskningen i lokaliseringsfrågor. Därutöver vill TCO understryka betydelsen av nordiskt samarbete i fråga om yrkesutbildning, omskolning, vidareutbildning och uppskolning. Det synes nu förekomma att tilltänkta industrilokaliseringar icke kommer till stånd, därför att företagen räknar med svårigheter att er-

hålla utbildad arbetskraft. TCO vill därför framhålla, att den alltmer specialiserade yrkesutbildningsverksamheten på olika nivåer i vissa fall kräver ett större elevrekryteringsunderlag än vad det enskilda nordiska landet kan erbjuda. För närvarande frekventeras vissa specialyrkesskolor endast i ringa omfattning av elever från andra nordiska länder.

Stockholm den 1 september 1965

Tjänstemännens centralorganisation (TCO)

Otto Nordenskiöld

Arne H. Nilstein

Norrbottens turisttrafikförbund:

För turistnäringens företrädare inom nordkalottområdet har det länge varit känt att området under senare år blivit ett resmål av stora mått för turisterna från de nordiska länderna och även i allt större utsträckning för turisterna från de kontinentala länderna.

Vid en översiktlig uppräknig av de befintliga turistiska attraktionerna inom nordkalottområdet förstår man lätt varför så många människor i ökande grad söker sig hit. Vi står inför en allmän och avsevärd ökning av friluftaktiviteterna av olika slag. Särskilt för människorna med inriktning på ett friluftsliv baserat på tillgången av en annorlunda och rymlig natur med möjligheter till en rik differentiering av rekreationerna har nordkalottområdet blivit resmålet framför alla andra.

Då de norska, finska och svenska delarna i nordkalottområdet redan nu är och i ännu högre grad i framtiden efter byggandet av flera gränspassager kommer att bli ett rundreseland för både när- och fjärrturisterna, behövs en samordning av reklam, försäljning, service, utbyggnader och övriga åtgärder som avser att främja en expansion av turistnäringen.

Som mycket riktigt påpekas i Nordiska rådets medlemsförslag »spelar turistnäringen en betydande roll för inkomstbildningen i nordkalottområdet» — trots den relativt svaga aktivitet i investeringar som råder vid jämförelse med andra mera traditionella turistnärsområden.

I nämnt medlemsförslag sägs vidare, att turistnäringen även spelar en betydande roll för upprätthållande av enskild och samhällelig service åt befolkningen. Förbundet har noterat detta och vill gärna ytterligare poängtera den betydelse som kan fästas vid rekreationsvärdet som ett medel i lokaliseringpolitiken. För individen är rekreation och fritid en väsentlig del i livsformen, och det är angeläget att de anställda finner trivsel och

stannar på sin arbetsplats. En stor rörlighet bland de anställda ökar ju företagets kostnader, vilket inverkar menligt på lönsamheten.

Möjligheterna till rekreation och avkoppling blir i framtiden en faktor, som även företagen kommer att lägga ökad vikt vid. Tendensen är redan nu märkbar. Det framgår bl. a. av företagens sätt att annonsera efter arbetskraft. Ofta förekommande argument är en miljö som ger tillfälle till sport och friluftsliv.

För nordkalottområdet gäller det att rätt tillvarata det rekreativsvärde som landskapet och naturen representerar. Det kan bl. a. ske genom direkta utbyggnader av den turistiska mottagarapparaten såsom uppförande av turistanläggningar exempelvis hotell, semesterbyar o. d. men även att skapa bättre förutsättningar för de rena friluftaktiviteterna såsom idrottsanläggningar, golfbanor, en aktiv fritidsplanering för jakt och fiske m. m. Rekreativsvärdets tillvaratagande är ett aktivt medel i denna utveckling och bör därför bl. a. bli föremål för den forskning som kan ordnas för den samhälleliga lokaliseringsverksamheten.

Luleå den 16 augusti 1965

Rune Bjursten

Turistintendent

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget (A 73/s) och tilläggförslaget om ekonomiskt samarbete inom nordkalottområdet (A 61 T/e)

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om samarbete beträffande vissa lokaliseringpolitiska åtgärder (A73/s). Utskottet har behandlat förslaget vid sina sammanträden i Oslo den 9 maj 1965, i Göteborg den 28 september 1965 och i Köpenhamn den 29 november 1965 samt den 29 och 30 januari 1966. Till utskottet har även återremitterats ett tilläggförslag om ekonomiskt samarbete inom Nordkalottområdet (A 61 T/e). Över tilläggförslaget har betänkande avgivits av rådets ekonomiska utskott den 20 december 1965. Tilläggförslaget har behandlats av socialpolitiska utskottet i Köpenhamn den 29 och 30 januari 1966.

Vid utskottets behandling av sakerna i Köpenhamn den 29 och 30 januari 1966 har såsom sakkunniga deltagit kontorchef R. Larsen, Danmark, kansli-

chefen A. Tarasti, Finland och statssekreteraren R. Tilert, Sverige. Vid sammanträdet den 28 september 1965 deltog jur. dr Åke Larsson, Sverige.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna 1. att utreda förutsättningarna för vidlagande av gemensamma lokaliseringspolitiska åtgärder, i enlighet med vad som närmare angivits i medlemsförslaget, samt 2. att undersöka möjligheterna för samarbete beträffande forskning angående de lokaliseringspolitiska förutsättningarna. I tilläggsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Finland, Norge och Sverige att gemensamt inventera konkreta ekonomiska samarbetsmöjligheter inom Nordkalott-området.

2. Remissyttranden

Vad remissyttrandena över tilläggsförslaget (A 61 T/e) angår hänvisas till detta (*se sid. 541*).

Yttranden över medlemsförslaget (A 73/s) har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Danmark

Arbetsministeriet.
Boligministeriet.

Finland

Kommunikationsministeriet.
Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.
Länsstyrelserna i Lapplands, Uleåborgs och Vasa län.
Kommunförbundet för regionplanering i Lappland.
Finska träförädlingsindustriernas centralförbund.
Finlands industriförbund.
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund.
Landsorganisationen i Finland.
Fackföreningarnas i Finland centralförbund.
AKAVA r. f.
Turistföreningen i Finland.

Norge

Kommunal- og arbeidsdepartementet.

Sverige

Arbetsmarknadsstyrelsen.

Länsstyrelserna i Värmlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Norrbottens läns landsting.

Länsarbetsnämnden i Norrbottens län.

Vägförvaltningen i Norrbottens län.

Norrbottens turisttrafikförbund.

Svenska arbetsgivareföreningen.

Sveriges industriförbund.

Landsorganisationen i Sverige.

Tjänstemännens centralorganisation.

Flertalet remissorgan ställer sig positiva till medlemsförslaget. Man är enig med förslagsställarna om samhällets ansvar för att strukturförändringarna i näringslivet och den ekonomiska expansionen sker på sådant sätt att den enskilda människans trygghet värnas så långt som möjligt.

Kommunal- og arbeidsdepartementet i Norge delar denna uppfattning och framhåller att det redan varit kontakt mellan länderna på olika sätt i fråga om lokaliseringsspörsmål — icke minst på Nordkalotten. Enligt departementets mening talar mycket för att denna kontakt — både när det gäller konkreta lokaliseringsfrågor, utredning och forskning — skulle kunna stärkas.

Från finsk sida uttalar sig samtliga remissinstanser med något undantag positivt för medlemsförslaget. *Kommunikationsministeriet i Finland* anser det befogat att utveckla ett nordiskt samarbete, varigenom kan utredas vilka åtgärder som kan underlätta näringslivets utbyggnad i gles- bebyggda och underutvecklade områden ävensom dessa områdens anpassning till strukturförändringarna inom arbetsmarknaden. *Länsstyrelserna i Lapplands, Uleåborgs och Vasa län* betonar, att befolkningsförskjutningen från glesbygder till tätorter, är särskilt markant inom dessa län. *Länsstyrelsen i Uleåborgs län* anser, att en grundlig utredning och undersökning borde utföras på nordisk bas om alla de orsaker, som förorsakar ifrågavarande befolkningsförskjutningsproblem. Då dessa problem är likartade i alla de nordiska länderna, finner länsstyrelsen det önskvärt, att även forskningsarbetet kunde ske inom ramen för det nordiska samarbetet. *Kommunförbundet för regionplanering i Lappland*, vars yttrande återopas av länsstyrelsen i Lapplands län, framhåller, att vissa utredningar rörande Lappland avslutats. I och med att en stomme för Lapplands regionplan färdigställts, finner kommunförbundet tidpunkten för de övriga ländernas norra delar lämplig för ett samarbete bl. a. mellan motsvarande regionplaneorgan. Förbundet finner Tornedalen vara det viktigaste objektet för ett lokaliseringspolitiskt samar-

bete. *Arbetsgivarnas i Finland centralförbund* framhåller i sitt till medlemsförslaget tillstyrkande yttrande, att, om man inte i utvecklingsområdespolitiken i tillräckligt hög grad beaktar kriterierna för lönsamheten och effektiviteten, så strider politiken mot helhetssträvandena och äventyrar samtidigt tillväxtpöjligheterna förutom för andra regioner och näringar även för näringslivet i dess helhet. Förbundet framhåller bland annat vidare, att man inom utvecklingsområdespolitiken även bör beakta framtidsperspektivet, d. v. s. man bör inte försumma att beakta den internationella konkurrensen och det internationella samarbetet, som i allt högre grad kommer att dominera framtidsbilden. *AKAVA r. f.* anser, att samarbete mellan de nordiska länderna i fråga om åtgärder i anslutning till den regionala lokaliseringpolitiken är nödvändig. Först bör man dock få till stånd en gemensam undersökning av förutsättningarna för den regionala lokaliseringpolitiken, ty utan utredning av situationen i dess helhet kan dessa åtgärder riktas mot felaktiga objekt och kan likaså ges felaktigt innehåll, menar *AKAVA r. f.*

Även i Sverige ställer sig flertalet remissorgan positiva till medlemsförslaget. *Arbetsmarknadsstyrelsen* tillstyrker förslaget i dess helhet men påpekar att glesbygdsområden och små tätorter endast i mindre utsträckning är lämpliga för lokalisering av tillverkningsindustri. Behovet av ökad systerställning inom visst område får icke leda till att den samhälleliga lokaliseringpolitiken medverkar till etablerande av icke lönsamma företag till olämpliga lokaliseringstyper. Lokalisering till orter invid riksgårnsen till Norge och Finland synes enligt styrelsens mening endast i begränsad utsträckning därför vara aktuell. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* konstaterar, att angelägenheten av gemensamma internordiska lokaliseringpolitiska åtgärder framstår ifråga om det praktiska planeringsarbetet sannolikt tydligast i gränslänen. Länsstyrelsen menar, att det naturligtvis är angeläget att lokaliseringpolitiken icke endast får en nationell inriktning utan även blir lämplig med hänsyn till nuvarande och framtida ekonomiska relationer till de nordiska grannländerna.

Flertalet remissinstanser uppehåller sig vid det mera detaljerade praktiska planerings- och lokaliseringsarbetet. Områden där en samordning av de lokaliseringpolitiska åtgärdena anses ha särskilt stor betydelse är inom turismväsendet, väg- och kommunikationsväsendet. *Arbetsmarknadsstyrelsen* framhåller värdet av samarbete avseende turismnäringen. Det förhållandet att turistanläggningar utnyttjas under korta säsonger medför speciella problem, som måste kartläggas och lösas i större sammanhang, menar styrelsen. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* uttalar beträffande turismen, att ett samarbete över gränserna redan inletts och även lett till resultat, exempelvis *SJ:s* och *Resos Nordkapsturer*. Ett fördjupat samarbete, som bör leda till att Nordkalotten betraktas som en enhet i turismhänseende, bör förverk-

ligas inom en snar framtid, menar länsstyrelsen. *Länsstyrelsen i Västerbotens län*, som uppehåller sig vid turistnäringen i gränsområdet mellan Norge och Sverige, framhåller, att på många platser i länets fjällvärld är turismen huvudnäring, vilket i kombination med de stora avstånden till andra sysselsättningsmöjligheter gör att näringsgrenens karakteristiska säsongsvängningar får särskilt svåra konsekvenser såväl för arbetskraften som för företagens möjligheter att i högsäsong tillfredsställa sitt behov av erfaren personal. Länsstyrelsen finner det önskvärt, att en för de nordiska länderna gemensam utredning göres om turistnäringens förutsättningar och om möjligheterna att komplettera de ensidiga turistområdenas näringsliv. *Länsstyrelserna i Jämtlands län och Värmlands län* uttalar i detta sammanhang, att en översiktlig planering av markdispositionen inom de för turismen mest attraktiva områdena synes vara en angelägen samarbetsfråga.

Även från finskt håll uppehåller man sig vid samarbete i turistavseende. *Kommunförbundet för regionplanering i Lappland* uttalar i detta sammanhang, att sedan turismens betydelse blivit alltmer accepterad har behovet av gemensamma planer och åtgärder i gränsområdena blivit allt större. Undersökningar och åtgärder på turismens område bör i gränstrakterna harmonisera med varandra såväl vid den svenska som den norska gränsen. *Arbetsgivarnas i Finland centralförbund* anser, att Torne älvdal kan med avseende å turismen anses vara ett särskilt lämpligt område för samarbete. *Länsstyrelsen i Vasa län* framhåller att visst samarbete redan kommit till stånd på turismens område, nämligen i form av den s. k. Blå vägen, färjförbindelsen Vasa—Umeå och landsvägsförbindelsen Umeå—Mo i Rana samt även beträffande vissa andra färjförbindelser med Sverige.

Vid frågan om gemensamma åtgärder för att förbättra vägförhållandena i gränstrakterna uppehåller sig såväl de finska som svenska remissorganen. *Kommunförbundet för regionplanering i Lappland* uttalar, att för att försöka effektivisera Nordkalottområdets konkurrensförmåga i förhållande till ländernas sydligare delar har huvudvägnätet med goda anslutningar en stor betydelse. *Arbetsmarknadsstyrelsen* konstaterar, att vägväsendets utveckling är en fråga, där samarbete mellan berörda nordiska länder måste bedömas betydelsefullt. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* framhåller i detta sammanhang, att transporter av skogsprodukter m. m. från de västligaste delarna av Jämtlands län till förädlingsställen i Norge förefaller för närvarande bli allt mera omfattande. Närmare beräkningar av de framtida transportbehoven är nödvändiga för en angelägenhetsgradering av de olika projekten i vissa delar av länet, varvid en samordning över gränsen kan bli påkallad. *Länsstyrelsen i Värmlands län* konstaterar, att under senare år framkommit flera förslag om nya mellanriksvägar, både i Sverige och Norge, vilket visar näringslivets och kommunernas intresse för dessa frågor. *Svenska arbetsgivareföreningen* och *Sveriges industriförbund* uttalar i sitt gemensam-

ma yttrande, att en samverkan över gränserna bör vara både möjlig och lämplig när det gäller planering av investeringar i kommunikationer och andra allmänna serviceanordningar, som är av betydelse för näringslivets utveckling. En sådan samverkan bör kunna medföra fördelar ur effektivitets- och kostnadssynpunkt och leda till för gränsbefolkningen förbättrad standard.

Beträffande förslaget om nordiskt samarbete angående *forskning* inom lokaliseringens område uttalar sig ett flertal remissorgan i positiv riktning. *Länsstyrelsen i Uleåborgs län*, *AKAVA r.f.* och *Arbetsgivarnas i Finland centralförbund* understryker särskilt vikten av samarbete på detta område liksom *Finlands industriförbund*, som menar att lokaliseringens politik för att lyckas påkallar detaljerat forsknings- och utredningsarbete, som borde gälla förutom befolkningens trevnad, arbetskraftens rörlighet och andra socialpolitiska frågor även olika affärsekonomiska frågor.

Från svensk sida framhålles förslagens betydelse i denna del av *arbetsmarknadsstyrelsen*, *länsstyrelserna i Jämtlands och Värmlands län* samt av *Tjänstemännens centralorganisation*. Även *Svenska arbetsgivareföreningen* och *Sveriges industriförbund* delar förslagsställarnas uppfattning att ett fortsatt forsknings- och utredningsarbete på det lokaliseringenspolitiska området är av stor betydelse. I de norra delarna av Finland, Norge och Sverige är det inte minst av intresse att söka vinna ökad klarhet om förutsättningarna för utbyggnad av industriell verksamhet. Problemställningarna torde härvid i hög grad sammanfalla, menar arbetsgivareföreningen och industriförbundet.

Invändningar mot medlemsförslaget har gjorts av några remissorgan. Helt negativ till förslaget är *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i Sverige*, som menar att det i medlemsförslaget åsyftade resultatet kan uppnås genom nuvarande system med gemensamma förhandlingar mellan de berörda ländernas myndigheter i aktuella frågor. Även forskning på lokaliseringens politikens område bör enligt styrelsens mening kunna äga rum inom den nuvarande nordiska forskningsverksamheten på skilda områden.

Landsorganisationen i Sverige anför, att emedan lokaliseringenspolitiken i Sverige befinner sig på ett försöksstadium bör erfarenheterna av den inom inrikesdepartementet bedrivna verksamheten avvaktas, innan mer vittgående åtgärder vidtagas. Landsorganisationen förutsätter dock, att den nordiska utvecklingen vad gäller lokaliseringenspolitiska åtgärder följs inom respektive departement i de nordiska länderna. *Finlands industriförbund* samt *Svenska arbetsgivareföreningen* och *Sveriges industriförbund*, vilka såsom ovan angivits tillstyrker medlemsförslaget i vad det avser samarbete i fråga om forskning, invänder, att frågan om omfattningen och utformningen av gemensamma lokaliseringensåtgärder för att främja näringslivets utveckling i norr bland annat blir beroende av den målsättning för lokaliseringenspolitiken

i stort som statsmakterna ansluter sig till. Då man i Finland ännu icke tagit slutlig ställning till utformningen av lokaliseringpolitiken, synes det remissinstanserna som om medlemsförslaget väckts för tidigt.

Länsstyrelsen i Norrbottens län framhåller, att inventeringar av naturtillgångarna pågår i Norrbotten. När dessa inventeringar slutförts synes det från svensk sida föreligga underlag för diskussioner med finska och norska myndigheter och intressenter om möjligheterna till ett intimare ekonomiskt samarbete över gränserna. Liknande inventeringar som de svenska måste göras i grannländerna för att ett fruktbringande resultat skall uppnås, anser länsstyrelsen. *Tjänstemännens centralorganisation (TCO)* betonar, att en särskild lokaliseringpolitik för gränstrakterna skild från de stödformer som tillämpas för övriga delar av respektive land icke bör eftersträvas. TCO anser dock, att en allmänt inriktad utredning avseende möjligheterna att samordna de generella lokaliseringpolitiska åtgärderna i respektive länder bör komma till stånd. Om en sådan samordning får en särskild betydelse för de norra delarna av Finland, Norge och Sverige, bör detta icke ha något att göra med deras karaktär av gränstrakter utan uteslutande bestämmas av näringslivets struktur och befolkningsförhållanden i dessa trakter.

Arbetsministeriet och Boligministeriet i Danmark tillstyrker i princip medlemsförslaget, men anser att man i förslaget huvudsakligen uppehåller sig vid lokaliseringpolitiska frågor med anknytning till Tornedalen och Nordkalotten. Dessa spörsmål är av sådan karaktär att en undersökning av dessa knappast kan vara till gagn för danska förhållanden. Boligministeriet uttalar, att med de gemensamma drag, som är karakteristiska för de nordiska länderna kan det utan tvivel vara av intresse att undersöka och jämföra — eventuellt med hänsyn till samlade eller ensartade åtgärder över hela Norden — de enskilda ländernas lokaliseringpolitik, ländernas fördelning av stöd mellan den enskilda och offentliga sektorn, stödets vägledande eller bindande karaktär och dess anknytning till den centrala och den lokala (eller regionala) fysiska planläggningen. Om det på förhand kan uppställas ett rätt detaljerat program för en gemensam nordisk undersökning av lokaliseringpolitiska åtgärder, vilken tager hänsyn till de olikheter, som föreligger mellan länderna, är man från dansk sida intresserad av att delta. En sådan undersökning, som bör kunna betecknas som en forskningsuppgift, torde enligt Boligministeriets uppfattning med fördel för hela Norden kunna överlämnas till ett institut eller forskningsorgan.

3. Utskottet

Konsekvenserna av de senaste årtiondenas strukturomvandling inom näringslivet och av därmed sammanhängande befolkningsomflyttningar har i de nordiska länderna varit föremål för fortgående diskussioner och debat-

ter. Samtliga länder har redan utformat eller har under utformning en nationell lokaliseringpolitik. Denna företer många gemensamma drag. I medlemsförslaget (A 73/s) har nu rests frågan i vad mån utrymme finnes för ett nordiskt samarbete på detta fält.

Ett visst samarbete förekommer redan. Nordiska arbetsmarknadsutskottet har sålunda i sin berättelse till Nordiska rådet för verksamhetsåret 1965 erinrat om den icke obetydliga samverkan mellan arbetsmarknadsmyndigheterna i de nordiska länderna, vilket har återverkningar å lokaliseringpolitiken. I första hand åsyftas de förbättrade kommunikationerna i gränsdistrikten. Enligt arbetsmarknadsutskottet är samarbetet härom att se som ett led i strävandena att tillgodose de syften, som avses i medlemsförslaget och vilka arbetsmarknadsutskottet även framdeles kommer att beakta, så långt detta är möjligt inom ramen för de praktiska projekt, som kan aktualiseras.

Utskottet vill i anknytning till arbetsmarknadsutskottets uttalande betona vikten av att det lokaliseringpolitiska samarbete, som redan existerar mellan de nordiska länderna, fördjupas och stimuleras. Samarbetet bör inriktas på praktiska projekt av värde för befolkningen i berörda områden, varvid uppmärksamhet särskilt bör vändas mot gränstrakterna, vilka ofta som utkantdistrikt i respektive land eljest lätt blir förbisedda. Samarbetet bör intensifieras inom sådana områden, där ett reellt behov av gemensamma lokaliseringpolitiska stödåtgärder kan påvisas.

I mera begränsad skala torde praktiska åtgärder kunna vidtagas genom direkta kontakter mellan myndigheter i berörda länder. Utskottet utgår därvid från det faktum att levnadsbetingelserna för befolkningen i gränsområdena utefter hela den norsk-svenska gränsen liksom inom hela Nordkalottområdet är likartade. I dessa gränsbygder bör man därför genom gemensamma lokaliseringpolitiska åtgärder kunna avhjälpa där akuta omställningsproblem, som för närvarande yttrar sig i arbetslöshet och accelererad utflyttning. Lokaliseringpolitisk samverkan i Tornedalen underlättas av det förhållandet, att områdena på båda sidor om gränsen både i kulturellt och ekonomiskt avseende är att betrakta som en enhet.

I likhet med åtskilliga remissinstanser vill utskottet särskilt peka på behovet av förbättrade kommunikationer i nu nämnda gränsbygder. Gemensamma åtgärder på denna punkt är praktiskt betydelsefulla. Intresse för anläggande av nya mellanriksvägar har också visats från kommunalt håll och från näringslivets sida. Sådana är av vikt både för företagsamheten och för den fasta befolkningens trivsel. Förbättrade kommunikationer gynnar även turistnäringens utveckling. En gemensam planläggning av utbyggnaden av turistmöjligheterna borde också kunna ge goda resultat.

Utskottet har vid en allmän bedömning av de i medlemsförslaget väckta frågorna emellertid funnit, att ett mera långtgående samarbete på det lokaliseringpolitiska området måste föregås av ett omfattande forsknings- och utredningsarbete. En allmän inventering av vilka verkningar en gemensam lokaliseringpolitik kan få i olika delar av Norden skulle vara värdefull, liksom en kartläggning av vilka förutsättningar som i de olika länderna uppställas för lokaliseringpolitiska ingripanden.

Viktiga forskningsuppgifter är vidare bl. a. att klarlägga de faktorer, som påverkar industrilokalisering, samt att utreda de samhälleliga konsekvenserna av den snabba omfördelningen av befolkningen mellan olika landsdelar. Av intresse därvid synes vara att vinna klarhet om förutsättningarna för industriell verksamhet särskilt i de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige. Gemensamma mera vittgående åtgärder för att underlätta befolkningens levnadsbetingelser i dessa områden är, såsom framgår av det redan sagda, önskvärda.

I detta sammanhang kan som ett exempel nämnas de under år 1964 påbörjade undersökningarna rörande landskapsgränsens, språkgränsens och riksgrensens betydelse för folklivet i Tornedalen. Dessa undersökningar, som bekostas delvis med medel från Kulturfonden för Finland och Sverige, utföres av en arbetsgrupp, bestående av deltagare från Finland och Sverige. Arbetet omfattar folklivsforskning, kulturgeografi och samhällsplanering, sociologi samt språkliga undersökningar. Inom arbetsgruppen har uttalats, att en förestående Tornedalsutredning icke får bli endast en isolerad regionsstudie utan uppmärksamhet bör riktas även mot vad man gjort i andra länder för att stimulera näringslivet i gränsregioner, s. k. aktiv lokaliseringpolitik. De undersökningar, som utföres av Tornedalsutredningen, skulle enligt utskottets uppfattning — rätt bedrivna — kunna bli av icke ringa värde för att nå ökade kunskaper om de lokaliseringpolitiska förutsättningarna icke endast i Tornedalen utan även för andra nordiska gränsområden.

Ett annat forskningsarbete av betydelse, som kan nämnas i detta sammanhang, är de sociologiska undersökningar, som för närvarande pågår vid Universitetet i Oslo angående de strukturförändringar, som etablerandet av Jernverket och annan ny industri i Mo i Rana medfört för denna trakt i Norge.

En inventering av möjligheterna för ökat industriellt nordiskt samarbete ter sig som en allt angelägnare uppgift. Det förhållandet att Norden år 1967 bildar ett tullfritt område gör, i förening med rådande språkliga, kommunikationsmässiga och produktionstekniska faktorer, att förutsättningarna för en snabb utveckling av detta samarbete ter sig gynnsammare. I samma riktning verkar givetvis det förhållandet att de praktiska erfarenheterna av de olika ländernas lokaliseringpolitik successivt ökar. Utskottet hälsar där-

för med tillfredsställelse det samarbete som förekommit under senare år och de konkreta planer på ett intensifierat sådant, som föreligger. Förutom direkta kontakter mellan departement och ministerier i de olika nordiska länderna avser, enligt vad utskottet erfarit vid sitt sammanträde i Köpenhamn den 29 januari 1966, de nordiska ministrarna för de departement och ministerier som handlägger arbetsmarknads- och lokaliseringsfrågor att under våren 1966 hålla ett sammanträde i Köpenhamn. Härvid kommer att diskuteras dels arbetsmarknadspolitiska frågor, dels också erfarenheterna av den bedrivna lokaliseringspolitiska verksamheten i de olika länderna samt möjligheterna till lokaliseringspolitiskt samarbete.

Utskottet har beaktat de invändningar, som medlemsförslaget föranlett, men har icke funnit dem utgöra hinder för att föreslå dels en intensifiering av redan existerande samarbete på det lokaliseringspolitiska området, dels en forskningsverksamhet avseende de lokaliseringspolitiska förutsättningarna. Även om medlemsförslaget alltför ensidigt inriktats på förhållandena i Tornedalen och Nordkalotten, vilket påpekats från danskt håll, torde en forskning av här föreslagen art — rätt inriktad — erbjuda åtskilligt av intresse även ur dansk synpunkt.

Från isländsk sida har uppmärksammats, att man i Island har många av de problem, som förefinnes i de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige. Utskottet anser därför att förslaget, vad det avser forskning även bör riktas till Islands regering.

I tilläggsförslaget A 61 T/e väckta frågor anknyter nära till de spörsmål, som behandlas i medlemsförslaget. I likhet med ekonomiska utskottet finner socialpolitiska utskottet det med hänsyn till näringslivets struktur och rådande arbetskraftsöverskott i de nordligaste områdena av Finland, Norge och Sverige motiverat att en gemensam undersökning av de konkreta ekonomiska samarbetsmöjligheterna kommer till stånd inom Nordkalottområdet. En sådan synes kunna inpassas i de allmänna undersökningar av lokaliseringspolitisk natur, som berörts i det föregående.

Under återopande av vad ovan anförts får socialpolitiska utskottet föreslå,

att Nordiska rådet i anledning av förevarande medlemsförslag och tilläggsförslag måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar

1. Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar att intensifiera det inledda samarbetet på det lokaliseringspolitiska området.
2. Finlands, Norges och Sveriges regeringar att gemensamt kartlägga konkreta ekonomiska samarbetsmöjligheter inom Nordkalottområdet,

3. Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar att föranstalta om forskning kring och en inventering av allmänna förutsättningar för en nordisk lokaliseringspolitik.

Köpenhamn den 30 januari 1966

<i>Birger Andersson</i>	<i>Sigurður Bjarnason</i>	<i>Sigrid Ekendahl</i>
<i>Einar Gustafsson</i>	<i>Gunnar Henriksson</i> Förman	<i>Jørgen Jensen</i>
<i>Lars Korvald</i>	<i>Urho Kähönen</i>	<i>Harald Løbak</i>
<i>Niels Mørk</i>	<i>Judit Nederström-Lundén</i> <i>Salve Salvesen</i>	<i>Harald Nielsen</i>

Medlemsförslag

om samarbete beträffande skolfilm och skol-TV

(Väckt av Julius Bomholt, Johan Møller Warmedal, A. C. Normann, Dagmar Ranmark och Gösta Rosenberg)

Undervisningsformerna vid våra skolor har under det senaste decenniet undergått en genomgripande omdaning, bland annat kännetecknad av den snabba utvecklingen på de pedagogiska hjälpmedlens område. Redan tidigt började man upptäcka vilka möjligheter till förbättrad undervisning filmen erbjuder, men det är först under de senaste åren förevisning av skolfilm integrerats i den »normala» undervisningen. I alla de nordiska länderna förekommer visning av skolfilm i större eller mindre omfattning. På det hela taget torde skolfilm få anses vara relativt väl etablerad i Norden och har där uppnått goda resultat. Uppenbart är att just åskådliggörandet, som tar i anspråk elevernas både syn- och hörselsinnen, är en utomordentligt effektiv undervisningsmetod och det råder knappast tvivel om skol-TV:s fortsatta utvecklingsmöjligheter i samtliga nordiska länder.

Ett visst nordiskt samarbete förefinnes på detta fält. Hela verksamheten befinner sig emellertid ännu i begynnelsestadiet. Det är i hög grad en fråga om resurser att utnyttja de stora möjligheter, tekniken öppnar. Ett betydande fält för nordiskt samarbete öppnar sig här.

Möjligheterna att bruka TV i skolundervisningen har hittills begränsats av att man varit hänvisad att begagna de ordinarie programtiderna för TV, vilka ofta endast med svårighet kan på ett lyckligt sätt inpassas i skolschemat. Här kan emellertid tekniska framsteg åstadkomma förbättringar: TV-bandspelare av helt ny typ och till lågt pris har nu kommit i marknaden. Härigenom blir det möjligt för de enskilda skolorna att för ett mycket rimligt belopp inköpa en bandspelare, med vars hjälp man på samma sätt som nu sker med ljudradioprogrammen kan registrera TV-programmen och återge dem, när det passar bäst ur skolklassens synpunkt. En sådan bandspelare kan vara centralt uppställd inom skolan och via ledning förbindas med de enskilda klassrummen och deras mottagare. Beträffande TV-bandspelare bör vidare uppmärksammas de möjligheter dessa apparater ger att spela in vanliga program, vilka kan utnyttjas av lärare för undervisningsändamål. Det måste vara värdefullt att t. ex. i ämnena historia och samhällslära kunna visa och för framtiden bevara särskilt väl gjorda dokumentära pro-

gram, redigerade inspelningar av världshistoriska aktualiteter etc. De naturvetenskapliga ämnena såsom fysik och kemi är också väl ägnade för undervisning via film och TV.

Mot bakgrund av ovan skisserade faktorer finns det skäl förmoda, att skolfilm och skol-TV i en framtid kommer att inta en central plats i skolundervisningen i Norden. Vad som kan komma att delvis hämma en sådan utveckling är de höga produktionskostnaderna. Detta gäller såväl filmen som televisionen. Därtill kommer att avsättningsmöjligheterna för skolfilm i varje fall hittills varit relativt begränsade — i allmänhet har de enskilda skolorna icke uppträtt som köpare; filmerna har i stället förvärvats av lokala distributionscentraler, som i sin tur hyrt ut filmerna till skolorna. Härigenom har det endast varit möjligt att sälja en mycket liten upplaga av varje film, vilket givetvis inverkat menligt på produktionen av god skolfilm. Som marknad för skolfilm är eltvart av de nordiska länderna för litet. Om Norden i detta sammanhang utgjorde en enhet, skulle läget vara ett helt annat. Förhållandet är likartat vad gäller skol-TV. Programproduktionen är dyrbar, varför en breddning av marknaden är angelägen. I många ämnen kan språket knappast utgöra något egentligt hinder. Ljudremsan till en TV-film kan utbytas och tal erhållas på det språk som önskas. För övrigt bör, när fråga är om de närbesläktade nordiska språken, de språksvårigheter, som till äventyrs kan uppstå, lätt bemästras genom att bilden hela tiden stödjer talet. Skol-TV kan på detta sätt få betydelse, då det gäller att öka språkförståelsen i Norden. Vidare kan framhållas att för skol-TV lämpad film kan införas från främmande länder. I sådana fall behöver blott ljudbandet utbytas med ett band på nordiskt språk. Finlands deltagande i samarbetet underlättas också av dessa tekniska metoder.

Mot bakgrund av det nu sagda synes det uppenbart, att ett nordiskt samarbete på skolfilm- och skol-TV-området är av stort värde. Ett dylikt samarbete förekommer redan nu men bör kunna byggas ut i avsevärd grad och ges helt andra resurser. Det borde avse såväl produktion som distribution. Undervisningens allmänna uppläggning och innehåll är så likartade i Norden, att flertalet skolfilmer och skol-TV-program med fördel kunde produceras gemensamt. Stora besparingar skulle härigenom kunna göras, samtidigt som de bästa krafterna i Norden kunde tas i anspråk. Ett effektivt samarbete måste även etableras beträffande distributionen, så att såväl samproducerade som nationellt framställda filmer och program går ut till skolorna i hela Norden.

För skolornas undervisning i grannlandsspråken skulle samarbetet få mycket stor betydelse. Möjlighet skulle härigenom ges att på ett både naturligt och illustrativt sätt infoga den nordiska språkundervisningen i skolarbetet.

Under hänvisning till det ovan anförda hemställer vi,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att taga initiativ till ett nordiskt samarbete beträffande produktion och distribution av skolfilm och skol-TV-program.

København, Oslo, Stockholm och Helsingfors i maj 1965

Julius Bomholt

Johan Møller Warmedal

A. C. Normann

Dagmar Ranmark

Gösta Rosenberg

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Ministeriet for kulturelle anliggender:**

De centrale organer for produktion og distribution af skolefilm og skole-TV er i Danmark dels Statens Filmcentral dels Danmarks Radio.

Der er inden for disse institutioner enighed om nødvendigheden af et snævert og effektivt nordisk samarbejde på områderne.

På baggrund af de erfaringer, som Statens Filmcentral hidtil har gjort vedrørende skolefilm, skal anføres følgende:

Et skandinavisk skolefilmsamarbejde har inden for de eksisterende organisatoriske og bevillingmæssige rammer eksisteret i adskillige år, dels gennem særlige nordiske aftaler, dels gennem de nordiske landes fælles medlemskab af internationale skolefilmorganer.

Det kan således nævnes, at der allerede eksisterer en ofte praktiseret ordning, hvorefter det enkelte nordiske lands skolefilmproduktion er til licensfri disposition for de øvrige lande i Norden, ligesom der specielt mellem Norge og Danmark er etableret en praksis, hvorefter man giver hinanden fri adgang til at benytte hinandens versioner på modersmålet af udenlandske skolefilm. Imidlertid er der grund til at påpege, at dette samarbejdes omfang er blevet begrænset dels af bevillingmæssige grunde — det enkelte lands midler til skolefilmformål har ikke rakt til et mere intensivt samarbejde på dette felt — dels af organisatoriske grunde, idet det kun er i Danmark og Norge, at skolefilmvirksomheden er organiseret på en sådan måde (i statslige filmcentraler), at forudsætningen er til stede for et mere planmæssigt samarbejde.

Det skal i denne forbindelse understreges, at forudsætningen for, at et nordisk samarbejde kan etableres, vil være, at de organisatoriske og bevillingmæssige rammer for den nationale skolefilmvirksomhed er ordnet i hvert enkelt land. De beskedne forsøg på nordisk skolefilmsamarbejde, der hidtil er gjort — bl. a. på initiativ af Nordisk Kulturkommission — er strandet først og fremmest, fordi de nationale forudsætninger for et samarbejde ikke var i orden.

Med hensyn til de i medlemsforslaget gjorte betragtninger vedrørende afsætningsmuligheder for samproduktioner m.v. bemærker Statens Film-

central, at det er en selvfølge, at man kan tænke sig en fællesfinansiering og dermed en billigørelse af visse skoleproduktioner. Imidlertid viser al hidtidig praktisk erfaring fra nordisk og internationalt skolefilmsamarbejde, at de almindelige forestillinger om de faktiske samproduktionsmuligheder er overdrevne og urealistiske. En egentlig funktionel skolefilmproduktion må tilrettelægges i nøje sammenhæng med det nationale skolevæsens ~~læseplaner~~, undervisningsmetoder, læreruddannelsesforhold etc., og erfaringen viser, at disse primære og uomgængelige hensyn meget ofte vil blive krydset af den »almengørelse», der må til, hvis en filmproduktion skal have internationalt sigte. Det kan i denne forbindelse oplyses, at når måske bortses fra U S A, er der filmcentralen bekendt ingen lande, hvor blot en mindre del af skolevirksomheden betales af indtægter på salg af film til andre landes skolevæsen.

For så vidt angår skole-TV kan man oplyse, at der allerede er et bredt samarbejde igang på flere fronter mellem de nordiske skole-TV-afdelinger. Dette helt nødvendige samarbejde er, efter aftaler der er gjort på de fælles nordiske skole-TV-møder, opdelt i 6 kategorier:

1. *Fællesproduktioner af penge- og tidkrævende serier.*

Der er enighed om, at produktioner af denne art vanskeligere kan henlægges til at omhandle europæiske emner af for eksempel geografisk art, idet de 4 landes interesser her *ikke* er ens. Danmark vil som eksempel i langt højere grad være interesseret i landskaber med bjergformer end Norge, og emner som skovdrift og vandkraft vækker også ulige interesser i de 4 lande.

I tilfælde af, at kun nogle af de nordiske lande er med ved fællesproduktets tilblivelse, forsøger man at varetage de øvrige nordiske landes interesser ved udarbejdelsen af manuskriptet. Dette er f. eks. tilfældet med det dansk-svenske fællesprodukt »De grundlæggende menneskerettigheder».

2. *Fællesproduktioner på manuskriptbasis.* Som eksempel kan nævnes de i denne og næste sæson løbende sprogserier, hvor hvert land ud fra det fællesgodkendte manuskript producerer udsendelser om et sprog.

Den første løbende serie består af: Tysk fra Danmark, fransk fra Sverige og engelsk fra Norge. Under det nye bmærke »Nordisk skole-TV» publiceres de tilhørende sproghæfter i nøjagtig samme udgave i alle lande — med ordlister på tre sprog.

3. *Fællesnordiske indkøb af fremmede programmer.*

På denne måde opnås flere fordele i prismæssige og tilrettelæggelsesmæssige henseender. Endvidere lettes skolernes økonomiske anskaffelsesmuligheder af hæftemateriale.

4. *Benyttelse af andre nordiske landes programmer.*

Så tidligt som i 1963 udveksledes mellem Sverige og Danmark en geografiserie, hvor hvert land dækkede sine egne landskabsformer. Dette samarbejdes udfald, der startede de under kategori 1 nævnte diskussioner om

indskrænkningerne i mulighederne for fællesprogrammer, viste tydeligt den almindelige opfattelses rigtighed — at de nærmeste øjne ser svagest. Det klare, nysgerrige syn på for eksempel København opnås langt lettere af et norsk eller finsk TV-hold — og som kuriosum kan da også nævnes, at den præmierede kortfilm om Oslo er »set» af en dansker. At optagelserne sker i nært samarbejde og med al nødvendig hjælp fra den lokale skole TV-afdeling er selvfølgelig almindelig praksis.

Jo mere en series indhold fjerner sig fra de nordiske grænser, des lettere bliver en umiddelbar overtagelse af nordisk stof. Den danske serie »Verdensreligionerne» er helt baseret på SRT filmstof fra en tilsvarende svensk serie — kun »the talking faces» er skiftet ud og erstattet med danske repræsentanter for de omhandlede trosretninger.

5. *Benyttelse af indslag til programmer.*

Gennem flere år har det været almindeligt, at de nordiske lande over Nordvisionssamarbejdets kanaler har kunnet bestille kortere indslag om eksakte emner.

6. *Uddannelse.*

1. september 1965 startede det 4. nordiske kursus for skole- og børnetimeproducere. To kurser har været for begyndere og to for uddannede producenter. På disse kurser diskuteres på nordisk basis skole-TV's etik og fremtidens ønsker og muligheder.

Man er således fra dansk side af den opfattelse, at de nordiske landes skole-TV-afdelinger fra starten har erkendt nødvendigheden af de mange fordele, der er ved et frugtbart samarbejde. For at sikre et gnidningsløst samarbejde afholdes halvårlige møder mellem de nordiske landes skole-TV-afdelinger, hvor man fastsætter retningslinier for det nærmere samarbejde og endvidere har anledning til at gennemse hinandens programmer.

Endnu er det optimistisk at tro, at den på side 1 i »Medlemsforslag» nævnte TV-båndoptager skulle finde vej til skolerne inden for de nærmeste år, men det er klart, at der må regnes med denne facilitet. Det store spørgsmål bliver så, om sådanne bånd fremvisning i nordisk ophavsretslig forstand vil være at betragte på samme måde som bånd fra en radiobåndoptager.

København, den 30. september 1965

P. m. v.

E. b.

W. Weincke

Undervisningsministeriet:

På skole-TV-området er der etableret et svensk-norsk-dansk samarbejde, der bl. a. har resulteret i udsendelsesrækken »Les Français chez vous» i dansk-svensk samarbejde. For næste sæson er planlagt tre rækker sprogudsendelser på hver fem, således at Sverige har produceret den franske, Norge den engelske og Danmark den tyske, og således at alle udsendelsesrækker sendes i alle tre lande.

På undervisningsfilm-området er der planer på forberedelsesstadiet om co-produktion. Der har dog vist sig visse vanskeligheder i praksis, bl. a. på grund af forskelle mellem landene med hensyn til undervisningens tilrettelæggelse m. m.

I Danmark er hele spørgsmålet om audio-visuelle hjælpemidlers anvendelse i undervisningen for tiden genstand for udredning i et sagkyndigt udvalg, der også har opmærksomheden henvendt på de nordiske samarbejdsmuligheder. Så længe dette udredningsarbejde endnu foregår, kan der imidlertid vanskeligt stilles definitive forslag om samarbejdsforanstaltninger fra Undervisningsministeriets side.

København i september 1965

P. m. v.

E. b.

E. Drostby

Fredericia gymnasium:

Hvad sagen angår, er vi principielt positivt indstillet. Men hele spørgsmålet om skole-TV er — ikke mindst for gymnasieskolens vedkommende — så nyt og TV i skolen så uprøvet, at det forekommer os rimeligt indtil videre at nøjes med at sige: Hvis TV virkelig får betydning i gymnasieundervisningen, vil bestræbelser i forlagets retning være naturlige.

Fredericia, den 15. november 1965

Med venlig hilsen

(Sign.)

Danmarks Skoleinspektørforening:

— — — skal jeg på »Danmarks Skoleinspektørforenings» vegne udtale

Vi kan meget anbefale et sådant samarbejde, som forhåbentlig kan medføre, at den dag, der i skolerne står fremvisningsapparater til disposition til forevisning af film og TV-bånd — uden hensyn til TV-sendetider

— vil det være af betydning, at et så stort og godt materiale som muligt står til skolernes disposition; her vil et samarbejde mellem de nordiske lande være en hjælp; vi tror også, at det er rigtigt, at det vil være til gavn for børnene en gang imellem at høre de andre nordiske landes sprog, ligesom vi i det hele mener, at films og TV-udsendelser i undervisningen kan være incitament af stor værdi.

Esbjerg, den 22. september 1965

Sv.-Å. Werborg

Københavns Skoleinspektørforening:

Vi tillader os at fremsætte følgende udtalelse: Foreningen finder de i korrekturen indeholdte tanker så værdifulde, at de fortjener støtte. Foreningen ser gerne de nævnte forslag gennemført, idet det er vor opfattelse, at man derved på økonomisk fordelagtig måde må kunne fremstille et større udvalg af film- og TV-programmer af høj kvalitet og således skabe udvidede muligheder for undervisning i de nordiske sprog og for øget kendskab til nordens befolkning og kultur.

København, den 17. september 1965

Alfred Larsen

Gymnasieskolernes Lærerforening:

— — — skal vi herved meddele Dem, at vi kan anbefale, at der foretages en undersøgelse af muligheden for nordisk samarbejde på ovennævnte område, specielt forsåvidt angår voksenundervisning og efteruddannelse af personer inden for større uddannelsesgrupper.

København, den 21. september 1965

Vagn Haarsted

Danmarks Lærerforening:

Det er foreningen bekendt, at et samarbejde i begrænset omfang allerede er etableret såvel inden for skolefilm som inden for skoleradio og skole-TV. Foreningen finder det naturligt, at dette samarbejde yderligere udbygges, og kan derfor anbefale, at medlemsforslaget fremmes.

København, den 31. august 1965

Ærbødigst

(Sign.)

Danmarks Realskoleforening:

Hovedstyrelsen har drøftet medlemsforslag om samarbejde betræffende skolfilm og skol-TV og finder, at forslaget bør støttes mest muligt.

København, den 31. august 1965

På hovedstyrelsens vegne

Chr. Kjeldsen

De private Gymnasieskolers Rektorforening har i skrivelse den 27 september 1965 forklarat sig instämma i medlemsförslaget.

F i n l a n d**Undervisningsministeriet¹:**

Skolfilmernas och skoltelevisionens betydelse såsom hjälpmedel vid undervisningen kommer uppenbarligen att ökas. Enär skolstyrelsen för egen del avgivit yttrande konstaterar undervisningsministeriet i denna förbindelse endast, att för närvarande behandlas ett förslag angående ombildande av den av undervisningsministeriet inrättade statens kommission för undervisningsfilm till en särskild statlig undervisningsfilmcentral. Förverkligad kommer denna plan att innebära avsevärt förbättrade möjligheter att använda filmen som hjälpmedel vid undervisningen.

Den planerade centralens verksamhet skulle gagnas av ett nordiskt samarbete på området. Det kan också konstateras, att erfarenheterna av nordiskt samarbete bl. a. på televisionsutbildningens område varit positiva.

Helsingfors den 21 oktober 1965

Minister *Jussi Saukkonen*

Föredragande *II. Klemola*

Handels- och industriministeriet¹:

Inom yrkesutbildningen i Finland utnyttjas i någon mån också undervisningsfilmer. Det har dock visat sig vara svårt att erhålla tillräckligt med sådana filmer, som motsvarar den aktuella utvecklingen och är tillämpliga för olika undervisningsuppgifter. Den största delen av filmerna, som erbjuds till distribution är föråldrade bl. a. på grund av att yrkestekniken förändras hastigt. En förnyelse av dessa filmer har inte kunnat ske på grund av bristfälliga resurser och därtill med hänsyn till undervisnings-

¹ Yttrandet översatt från finska.

ämnenas mångfald. Med en effektivare samnordisk verksamhet skulle dessa svårigheter antagligen kunna avskaffas och bristerna minskas.

Inom yrkesutbildningen kräver undervisningen vidlyftiga demonstrationer. Dessa kunde man i televisionen göra betydligt effektivare om man med lämpliga tekniska lösningar till skäligt pris kunde få TV-förhållandena praktiska för ändamålet (rätt bildavstånd till varje elev, bildstorleken och -tydligheten, färgbild). Statsrådet har den 3.9.1964 tillsatt en kommitté för uppgiften att redogöra och framställa förslag bl. a. om möjligheterna till ett effektivare utnyttjande av tekniska läroanstalters och yrkesskolors utrymmen och undervisningsmaterial. Kommittén har lämnat in sitt delbetänkande till statsrådet den 6.8.1965. Där behandlas rätt vidlyftigt möjligheterna att bruka television inom den tekniska undervisningen och kommitténs förslag till en noggrann undersökning om dessa möjligheter.

På grund av de likartade förhållandena i Norden anser handels- och industriministeriet att samarbete mellan dessa länder om utveckling av undervisningsfilmer och skoltelevisionen är viktigt och önskar att en koordinering fås till stånd av forskningsresultaten och de praktiska erfarenheterna i de skilda länderna för att brukas i alla nordiska länder. Ett samarbete för produktion av undervisningsfilmer och televisionsprogram förutsätter att de tekniska möjligheterna förkovras och att lärare och övrig personal utbildas både för den regionala och den samarbetande organisationen.

Handels- och industriministeriet anser att omsorgen om samarbetet för Finlands del inom detta område tillhör närmast statens kommission för undervisningsfilm.

Helsingfors den 21 september 1965

För ministern:

Överdirektör *Aarno Niini*

Inspektör *Niilo Lehtonen*

Skolstyrelsen:

Skolstyrelsen får såsom sitt utlåtande värdsamt anföra, att den anser det i initiativet föreslagna samarbetet önskvärt och ändamålsenligt. Redan en effektivare, icke kommersiell informationsverksamhet angående skolfilmer och skoltelevisionprogram, som producerats av de olika nordiska länderna, skulle otvivelaktigt leda till ett livligare utbyte av goda skolfilmer och skoltelevisionprogram, och skulle synbarligen för sin del åstadkomma en nedläggning i de enskilda programmens produktionskostnader samt göra det möjligt för skolorna att till skäligare pris än förr införskaffa t. ex. för undervisningsbruk lämpliga filmer. Enligt skolstyrelsens förmenande vore det dock viktigt att man redan vid planeringsskedet av skolfilmer och skol-

televisionsprogram kunde komma överens om en arbetsfördelning sålunda att motivkretsar som av samtliga parter betraktas viktiga utdelades för produktion till de olika nordiska länderna, samtidigt som man skulle ingå en överenskommelse om utbytet av produkterna sedan de blivit färdiga. Enligt skolstyrelsen borde samarbetets praktiska organisation anförtros en samnordisk kommission, vilken sammankomme med bestämda mellanrum, dock minst en gång om året, och till vilken såsom medlemmar skulle höra förutom skolfilmproducenterna och representanter för skoltelevisionen en representant eller representanter för skolväsendet i varje land. På detta sätt kunde man säkrast nå sådana resultat att det behov på skolfilmer och skoltelevisionsprogram som uppträtt i det praktiska skolarbetet kunde framföras till producenterna och även realiseras.

Helsingfors den 17 september 1965

Generaldirektör *R. H. Oittinen*

Överinspektör *Jouko A. Riihä*

Statens kommission för undervisningsfilm¹:

Såsom av medlemsförslaget även framgår har samarbete på området redan förekommit i viss utsträckning. Bl. a. har Nordiska rådet åtminstone två filmsektioner, vilkas verksamhet under de senaste åren dock varit uppenbart ringa. För Finlands del står huvudorsaken till det lamma deltagandet att finna i det faktum, att vårt lands representanter ej kunnat falla tillbaka på sådana praktiska stödorgan som exempelvis de övriga ländernas filmcentraler. Det bör med beklagande konstateras, att av sagda orsak är ett effektivt deltagande fortgående omöjligt så länge som statsrådets åtgärder i saken låter vänta på sig. Som exempel må nämnas, att statens kommission för undervisningsfilm i början av år 1964 till undervisningsministeriet överlämnat förslag till lag och förordning om statens undervisningsfilmcentral, vars behandling dock ännu ej slutförts.

Vad beträffar det nu ifrågavarande medlemsförslaget bör det anses synnerligen välgrundat, och den däri föreslagna rekommendationens avgivande till regeringarna vore säkert ägnat att föra fram de svårigheter, som på grund av de förhållandevis begränsade avsättningsområdena är gemensamma för samtliga nordiska länder. För Finlands del är svårigheterna av förenämnda orsaker i detta nu större än i andra länder, men, under förutsättning av att vårt i det närmaste ohållbara läge på undervisningsfilmens område kan avhjälpas, kunde nyttan av samarbetet även för oss vara i motsvarande mån större.

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

Enär frågan med hänsyn till utvecklandet av hela undervisningsväsendet är av utomordentligt stor betydelse är det enligt statens kommissions för undervisningsfilm uppfattning synnerligen önskvärt att den ifrågavarande rekommendationen till regeringarna antages.

Helsingfors den 17 september 1965

Esko Suomalainen

Ordförande

Aino Toivonen

Sekreterare

Oppikoulunopettajien keskusjärjestö (Läroverkslärarnas centralorganisation)¹:

Erfarenheterna av skolfilm och särskilt skoltelevision vid läroverken i Finland är förhållandevis små. Oaktat de ringa erfarenheterna kan man dock säga, att dessa hjälpmedel synnerligen väl kan betjäna undervisningsarbetet. Det bör beaktas, att filmerna och televisionen närmast är avsedda att öka undervisningens effektivitet. Man kan ej tänka sig en sådan möjlighet, att dessa såsom sådana skulle ersätta undervisningen.

Filmerna och televisionen underlättar dock ej alltid lärarens arbete. En film- eller televisionslektion förutsätter mycket omsorgsfulla förberedelser. Det är alldeles nödvändigt, att läraren redan i förväg gjort sig förtrogen med filmen. Lärarens arbete kan många gånger gestalta sig tyngre än tidigare. I många skolor råder stor brist på undervisningsmateriel. Sådan är ofta synnerligen kostsam och har därför ej kunnat anskaffas till alla skolor. Televisionen och filmerna kan härvid märkbart underlätta en sådan undervisning, i vilken denna vid skolan saknade undervisningsmateriel kan ersättas med en åskådlig televisions- och filmförevisning. Man bör draga försorg därom, att alla skolor erhåller ekonomiska möjligheter att anskaffa filmer och television.

Med hänsyn till språkundervisningen kan filmen och televisionen medföra synnerligen goda resultat. Det bör emellertid beaktas, att i sådana ämnen, som ej tar sikte på egentligt språkstudium, det med tanke på undervisningen vore mest fördelaktigt, att språket är elevens modersmål. En till bilden fogad finskspråkig text förslår ej i och för sig, enär isynnerhet på de lägre klasserna tiden för eleverna skulle åtgå till att läsa texten.

Det är önskvärt att en försöksverksamhet kunde inledas så fort som möj-

¹ Yltrandet översatt från finska.

ligt, låt vara i liten omfattning. I fråga om tillverkningen av lämpliga filmer kunde man överenskomma om en arbetsfördelning mellan länderna.

Helsingfors den 16 september 1965

Oppikoulunopettajien keskusjärjestö

Urpo Kuuskoski

Ordförande

Lauri Kamppi

Sekreterare

Suomen kansakoulunopettajain liitto r. y. (Finlands folkskolläraryförbund r. f.):

Suomen kansakoulunopettajain liitto omfattar de åsikter, som initiativlagarna framfört om utvecklandet av skolornas undervisningsmaterial och -metoder. I denna utveckling intager utökningen av audiovisuallmateriaelen en betydande plats. Bland de senaste nykomlingarna för den audiovisuala undervisningsmateriaelen är just det för nordiskt samarbete anförda objektet skolfilm och skoltelevision.

Skolfilm och skoltelevision är ännu i denna stund i sin utvecklings begynnelsekedde. Bristen på förevisningsmateriel fördröjer allmänt bruk av dem lika väl som bristen på en helhetsplan i tillverkningen och distributionsorganisationen. Skolfilmer och skoltelevisionens-program har hittills gjorts på basen av slumpvis valda motiv utan systematisk helhetsprogrammering och deras anpassning till skolornas undervisningsplan har ej varit vad man önskat. Ett hinder har också det faktum varit, att äldre lärare på sin tid i sina utbildningsinrättningar ej erhöill behöflig teknisk och metodisk instruktion i bruket av dessa nya undervisningsmedel. Ytterligare har detta försvårat populariseringen av dessa nya medel, att kommunerna ej får hjälp av staten med anskaffningskostnaderna av dem. Då så är, har skolfilmen och skoltelevisionen ännu liten betydelse som praktiskt hjälpmedel vid den allmänna undervisningen.

I de olika nordiska länderna torde förhållandena något avvika från varandra, men allmänt taget torde det ovan sagda hålla streek i alla land. Därför är det nu aktuellt, att de nordiska länderna inleda samarbetet för skoltelevisionens och skolfilmens samt hela den audiovisuala undervisningens befrämjande.

Medelst samarbete kunde man påskynda utvecklingen av produktionen och distributionen, förbättringen av skoltelevisionen och skolfilmens inbördes samarbete och arbetsfördelning, inriktningen av produktionen på undervisningsprogram, utvecklingen i sändnings-, överförings- och mottag-

ningstekniken, reduceringen av kostnaderna, effektiviseringen av lärarnas audiovisuella undervisning medelst grund- och fortsättningsskolning, samt ökningen av den fortsatta undersöknings- och experimentverksamheten av ifrågavarande undervisningssätt och -medel och bringandet av resultaten härav till gemensamt bruk. I undervisnings- och experimentarbetet skulle en central del bilda utredningen av faktorerna, vilka undervisningsämnen, -grader och -motiv i vilka skolformer passa bäst ändamålsenligt att åskådliggöras med skolfilmens, skoltelevisionens eller några andra medels tillhjälp. På grund av bristerna i undersökning, planering och samarbete orsakat slumpbetonat och dubbelarbete framträder ännu mycket i detta avseende. Enligt uppgjord programenlig arbetsfördelning de olika länderna emellan kunde man för nyttigt bruk få resultaten av nödvändiga undersöknings- och experimentarbeten snabbare än nu och mera ekonomiskt. Brist på information och samarbete i dessa saker har varit rådande, ja till och med inom det egna landets gränser.

Utöver vad ovan anförts önskar Suomen kansakoulunopettajain liitto fästa uppmärksamheten på ännu följande utlåtandet berörande sakens detaljer, vilka borde beaktas vid planerandet av det nordiska samarbetet.

Skoltelevisionens och skolfilmens inbördes samarbete och arbetsfördelning

Skoltelevisionen och skolfilmen är till sina grundlinjer detsamma: I bägge är det fråga om den rörliga bildens och ljudets överföring till åskådaren. Televisionen och filmprojektorn är sålunda egentligen blott två tekniska sätt att bringa ljudet och bilden inom räckhåll för åskådaren. Bägge förfaringssätten har som undervisningsmedel såväl positiva som negativa egenskaper. Vid valet av förfaringssätt borde man fästa särskild uppmärksamhet på just det, vilket av dem i allmänhet samt i varje särskilt fall är ändamålsenligare.

Skoltelevisionens mest framträdande speciella fördel är dess snabbhet i tidsaktuella ämnen. Sådana ämnens andel i den normala skolundervisningen är likväl ej förhärskande. Som undervisningsmedel har televisionen också vissa svagheter. Anskaffningen av mottagare till alla klassrummen drager med sig stora kostnaderna. Det är svårt att anpassa programmets sändningstider att försiggå vid tidpunkter, när de i olika skolor och i klasserna var för sig behövas. Ämnesundervisningens utökning i grundskolorna förvärrar denna olägenhet. Som upplåtare av detta missförhållande kan den i initiativet nämnda »bild-bandaren» icke förbättra läget för längre tid, ty apparatens anskaffningspris är för högt för att man genast skulle kunna få den till varje skola. Bandapparatens bruk och skötsel förutsätter därtill betydande kännedom om tv-tekniken. De på detta sätt erhållna bildbanden är dessutom tekniskt svagare än de i laboratorierna kopierade filmbanden. Då man ej heller för lång tid framåt torde kunna sända färgbilder medelst

tv-mottagarna och då förmedlingen av färgbilder i sinom tid kommer att, vad för sändnings-, mottagnings- samt kopieringsapparaternas del vidkommer, fordra mångfaldiga kostnader jämförda med de nuvarande, erbjuder skolfilmen allt ännu och länge bättre tjänster och möjligheter än skoltelevisionen. På grund härav bör bruket av skolfilmer fortgående utvecklas jämsides med utvecklingen av skoltelevisionen. Till det bästa resultatet kunde man komma genom båda dessas samarbete varvid producenterna av skolfilmer skulle erbjuda skoltelevisionen sina tjänster och deras distributionsorganisationer kunde stå skolorna till tjänst även med av skoltelevisionen producerade och förevisade filmer. På detta sätt kunde producenterna av program för skoltelevisionen specialisera sig på planeringen och tillverkningen av sina egna, för televisionen karakteristiska specialprogram och deras produktion kunde å andra sidan fås att som skolfilmer tjäna skolornas fortsatta behov. Verkande på detta sätt skulle skoltelevisionen och skolfilmen icke vara konkurrenter med varandra, utan varandras stöd. I skoltelevisionens och skolfilmens samarbete borde beaktas också följande synpunkt. En del av undervisningsfilmerna är tillverkade för bestämda åldersgrupper. Sådana filmer passa bättre för projektorn än för framförande i television. Televisionen för sin del vore ett mera användbart framföringsmedel för sådana filmer, vilkas undervisningseffekt och -värde grundar sig på innehållets aktuella betydelse, av vilken orsak det är förmånligt att få dem samtidigt visade för möjligast stora åskådargrupp. Skoltelevisionen borde redan nu planera sitt program så, att den icke i onödan investerar tid, arbetskraft och medel på sådana uppgifter, som man på bättre sätt kan sköta med andra metoder.

Skoltelevisionens nordiska sam-program

På grund av olikheten i språk torde skoltelevisionens sam-nordiska program i framtiden icke få praktisk betydelse i skolarbetet, emedan varje land önskar höra föreställningen på sitt eget språk. I aktuella program kan de som uppiggande undantag ha en Nordens samhörighet betonande betydelse.

Anskaffandet av skolfilmer från Norden utomstående länder

Att anskaffa skolfilmer från utlandet utgör ett av målen för den nordiska samverkan. Även på detta område står samarbetet — åtminstone än så länge — inför vissa begränsningar. Man kan nämna av dem såsom exempel följande: Alla internationellt betydande producenter av skolfilmer har redan nuförtiden representerar i alla nordiska länder. Dessa representanter har redan inbördes samarbete. Rättigheterna överlåtes i allmänhet på två olika sätt: 1) Såvida ändringar ej göras vad filmens bildsida angår, förses filmen med ljud på ifrågavarande språk och filmens producent säljer med given rabatt kopior till sin representant. Härvid reducerar kopiornas antal inte

nämnavrt priset. Det nordiska samarbetet medför sålunda ingen anmärkningsvärd nytta. 2) Representanten köper filmens negativ. Detta inträffar närmast i det fall att i bilden göres ändringar. För negativet betalas härvid ett bestämt pris och därtill för varje såld kopia en bestämd royaltty. I detta fall reducerar ett stort antal kopior i någon mån priset för laboratoriearbetenas del. Vanligen önskar dock varje land sin version av filmen på sitt eget språk. Då ändrar ej en gemensam beställning av kopiorna priset, såvida ej av varje version beställes ett stort antal kopior. Emedan versions-kostnaderna till olika språk är desamma oberoende av, huru rättigheterna har skaffats, förmår ej ett nordiskt samarbete i denna form att sänka kostnaderna. Om man tänker sig kopieringen av samma film för alla de nordiska ländernas räkning, är man likväl tvungen att av varje film taga eget negativ för varje version. Sålunda minskar samarbetet ej heller i detta fall kostnaderna. En möjlighet skulle ännu finnas att gemensamt köpa någon films rättigheter för alla de nordiska länderna. Hittillsvarande praktik har likväl visat, att priset då i allmänhet är detsamma, som då man köper var för sig. Dessa erfarenheter har man erhållit bland annat på lantbruksekonomi-filmernas område, där man strävat till nordiskt samarbete redan under ett tiotal år.

Sam-nordisk produktion av skolfilmer

Samlade erfarenheter under cirka tio års tid från vissa undervisningsfilmers område utvisar, att en gemensam nordisk produktion ej har velat lyckas i praktiken därför att produktionspriset och -sättet är i olika länder från varandra avvikande. På detta område kunde man genom att vidmakthålla en fast förbindelse och genom informationsverksamhet finna mål för samarbete de olika länderna emellan. Man kunde planera fördelning av arbetet och undvika dubbelproduktion i de ämnen, där man kunde komma till förmånligare resultat med bistånd av ett annat lands produktion än med bistånd av det egna landets produktion.

Slutkonstaterande

Hänvisande till det föregående fastställer Suomen kansakoulunpeltajain liitto som sin uppfattning att på områdena för skoltelevisionen, produktionen av skolfilm, distribution och användningen samt för utvecklingen av framställningsmedlen och undervisningsutrymmen ännu finnes många uppgifter. Många av dessa uppgifter torde man kunna lätta och förbättra deras resultat med tillhjälp av det nordiska samarbetet. Likaledes torde man småningom kunna undanröja tidigare uppräknade hinder och olägenheter för samarbetet. Samarbetet borde likväl på förhand och kontinuerligt noga planeras, så att det ej onödigtvis skulle breda ut sig över sådana områden, där man ej har praktisk nytta av det. Inledandet och utvidgandet av samarbetet fordrar därför detaljerad planering. Detta planläggnings- och under-

sökningsarbete må också utgöra samarbetets första arbetsuppgift, vilken är värd experimentet.

Helsingfors den 18 september 1965

Suomen kansakoulunopettajain liitto r. y.

Aimo Tammi

Ordförande

Panu Vapaavuori

Generalsekreterare

Oy. Yleisradio Ab. — Finlands rundradio:

Samarbetet mellan de nordiska ländernas skoltelevisioner har varit livligt. Vid särskilda visningar har man valt ut det bästa materialet ur grannländernas produktion. Detta material har placerats i programmen och försetts med finskspråkigt referat eller finskspråkig text. Samnordiska skoltelevision- och barnprogramkurser har anordnats. Utväxlingen av finska program har i praktiken skett så, att vår svenska skoltelevision skött om översättningen från finska till svenska och sänt programmet till de svenskspråkiga skolorna i Finland samt först därefter ställt det till de övriga nordiska ländernas förfogande.

Användningen av filmer som producerats av skoltelevisionen har i Finland begränsats enbart till televisionen, emedan man hos oss ej tillsvidare har kunnat utveckla ett distributionssystem som skulle göra det möjligt att distribuera Rundradions produktion av undervisningsprogram till enskilda skolor.

I närmaste framtid kommer utvecklandet av ett dylikt distributionsnät, varav exempelvis Sverige har haft utmärkta erfarenheter, att bli aktuellt. Ett organ som kunde ta hand om distributionen av alla nordiska skoltelevisionfilmer håller som bäst på att bildas även hos oss. I detta sammanhang får vi referera till Dokumentfilmkommitténs betänkande 1964: B 20.

Helsingfors den 28 september 1965

Pertti Paloheimo

Generalsekreterare

Pohjola-Norden:

— — — Alltsedan televisionsverksamheten tog sin början i Norden har föreningarna Norden fäst stor uppmärksamhet vid de enastående möjligheter som öppnar sig härigenom för ökat nordiskt samarbete. Till ex. vid föreningarna Nordens Nordkalottkonferenser har man ägnat speciell uppmärksamhet åt TV-frågor på kalottområdet.

Föreningarna Nordens arbete på skolans område är synnerligen omfattande. Var och en av dem har tillsatt en skolnämnd, varutöver man dessutom har en historisk och en geografisk facknämnd. En alldeles speciell kontakt med skolorna har till ex. Pohjola-Norden haft när förbundet anordnat Danmarks-, Norge- och Sverigeveckorna samt »Nordens dag». Förutom skolradion har även skol-TV då i viss mån varit medverkande. Såsom förslagsställarna framhäver, öppnar ju skol-TV hittills oanade möjligheter till nordisk förståelse och samarbete. Lika klart är att ett samarbete härvidlag är ekonomiskt lönande samt ställer större ekonomiska, personella och konstnärliga resurser till förfogande. Därför understöder Pohjola-Norden medlemsförslaget.

Helsingfors den 23 oktober 1965

Pohjola-Norden

S. Mattsson

Vicordförande

Veikko Karsma

Verkst. dir.

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

— — — — skal meddele:

Kirke- og undervisningsdepartementet har forelagt medlemsforslaget for interesserte fagmyndigheter og institusjoner og viser til følgende uttalelser:

1. Uttalelse av 3. august 1965 fra Statens filmsentral.
2. Uttalelse av 2. august 1965 fra Norsk rikskringkasting.
3. Uttalelse av 14. august 1965 fra Statens skolefilmnemnd.
4. Uttalelse av 1. september 1965 fra Kommunenes filmcentral A/S.

Som det fremgår av uttalelsene er det i dag allerede til stede et utstrakt samarbeid på skolefilmens område mellom Statens filmsentral i Norge og de tilsvarende institusjoner i de andre nordiske land. Det samme er tilfelle mellom skolefjernsynsavdelingene i de nordiske land.

Kirke- og undervisningsdepartementet mener at enkelte sider av det nordiske samarbeid på dette område bør kunne styrkes. Vi mener likevel at dette bør skje gjennom de organer man allerede har ved en intensivering av de enkelte samarbeidsprosjekter.

Oslo, 13. september 1965

Etter fullmakt

Olav Hove

Ingeborg Lyche

Statens filmsentral:

Forslaget til Nordisk Råd fra fem av medlemmene bør i prinsippet støttes. Det reiser imidlertid en rekke problemer som det vil føre for langt å komme inn på nå. Framgangsmåten bør vel være at medlemmer til et samarbeidsutvalg utnevnes. Dette utvalg vil, under arbeidet med å komme fram til praktiske ordninger for et samarbeid, måtte utrede og foreslå løsninger på de problemer som etter hvert måtte melde seg.

En kan i denne forbindelse minne om at det allerede eksisterer et samarbeid mellom de nordiske land på skolefilmens område. Nordisk Kulturkommisjons utvalg for sannordisk produksjon av lærerutdanningsfilm, og det senere nedsatte utvalg vedrørende produksjon av undervisningsfilmer, som antas å være et underutvalg av førstnevnte, synes i første rekke å ha konsentrert seg om lærerutdanningsfilm, men har også, etter referatene å dømme, ført videre drøftinger. Det førstnevnte utvalg hadde møte i februar 1960, det sistnevnte i april 1963.

Det foreligger ikke noe som tyder på at utvalgene har hatt flere møter. Samarbeidet innen denne ramme kan ikke sies å ha vært vellykket. Statens Filmsentral har imidlertid for sin del hatt høve til å diskutere årsakene til dette med representanter for Statens filmcentral i Danmark, og med representanter for skolöverstyrelsen i Sverige, og det hersker enighet om at det må finnes former for samarbeid.

Atskillig erfaring er også høstet gjennom produksjons- og utvekslings-samarbeid innen International Council for educational film, og gjennom Europarådets ko-produksjoner.

Det må i denne forbindelse påpekes at Norges deltakning i internasjonalt samarbeid på dette felt er hemmet av for svak planlegging av skolefilm, noe som har sin årsak i for svak utbygging av planleggingsorganer. Det er å beklage at det forslag filmsentralen i forbindelse med budsjettforslag for 1966 la fram, ble avslått av Finansdepartementet med en begrunnelse som i denne sammenheng ikke er relevant. Jeg tillater meg å nevne dette fordi det etterhvert blir tvingende nødvendig, også av hensyn til det internasjonale samarbeidet, å finne løsninger.

Oslo, 3. august 1965

Lars Fanavoll

Kontorsjef

Kommunenes filmcentral A/S:

— — — — vi har med interesse studert det vedlagte medlemsforslag fra Nordisk Råd om samarbeid mellom de nordiske land på skolefilmens og skolefjernsynets område. Dessverre har vår skolefilmavdeling vært sterkt belastet i og etter ferien, slik at vi først nå har fått tid til å avgi vår uttalelse.

Det er et faktum at produksjonen av ren undervisningsfilm har vært liten i alle de nordiske land. Årsaken har overalt vært den samme: skolen er, som marked betraktet, ikke i stand til å forrente private investeringer, og de offentlige bevilgninger har ikke vært tilstrekkelige.

Det er uten videre klart at opprettelsen av et slags nordisk fellesmarked på skolefilmproduksjonens og -distribusjonens område vil kunne medføre betydelige besparelser på produksjonsbudsjettene, lette finansieringen og øke distribusjonsinntektene. Dessuten vil kontakten mellom de nordiske pedagoger og filmskapere sikkert føre til en fruktbar utveksling av idéer og kunnskaper.

Det vil muligens ikke bli fullt så lett som forslagsstillerne synes å tro å lage skolefilmer som virkelig vil tilfredsstille pedagogene i samtlige deltagerland. Selv om pensumkravene stort sett er de samme, har hvert land sine egne tradisjoner når det gjelder måten å fremstille tingene på, og dette, sammen med de spesielle tradisjoner eller idiosynkrasier som filmmiljøene har utviklet i hvert enkelt land, vil nok enkelte ganger skape vanskeligheter når det gjelder å finne en alment akseptabel form. Fra produksjonssamarbeidet innenfor International Council for Educational Films har vi som bekjent høstet den erfaring at selv et aldri så grundig samarbeid på manuskriptstadiet kan resultere i en ferdig film som et eller flere deltagerland overhodet ikke kan bruke. Til dels skyldes dette kanskje at diskusjonen har funnet sted på et mer administrativt enn pedagogisk og teknisk plan, og at enkelte av manuskriptets implikasjoner ikke har stått helt klart for dem som har godkjent det, men årsaken er antagelig først og fremst at produsentene tross alt stiller seg temmelig fritt til manuskriptet og setter sin ære i å få uttrykt sine egne intensjoner innenfor den opptrukne ramme, samtidig som de offisielle administratorer ikke har mulighet til å kontrollere selve produksjonsarbeidet.

Selv om risikoen for slike kalamiteter nok er mindre innenfor det projekterte nordiske samarbeidsområde, tror vi at suksessen vil være betinget av at de samarbeidende organer ikke nøyer seg med å planlegge og bevilge, men at de også er representert i selve produksjonsteamet, og at produksjonen finner sted i stadig kontakt med de forskjellige lands pedagoger.

Ennvidere forekommer det oss at det projekterte samarbeid må bygge på en noenlunde utførlig analyse av pensum med hensyn til det behov det innebærer for film og TV-programmer. Først når en slik analyse er foretatt i hvert av de interesserte land, vil en kunne utarbeide en prioritetsliste over de emner som nå, eller med fordel kan, dekkes ved nordisk produksjon. Det system som hittil har vært brukt innenfor ICEF: at et land foreslår et emne med spørsmål om hvorvidt andre er interessert — er etter vår mening lite hensiktsmessig. Man kan nok på denne måten få en film som mangler i ens eget arkiv, men man får sjelden den som mangler mest. En må komme frem til et planlagt produksjonsprogram og sørge for at disponible midler bare

i unntakstilfelle går til emner som ikke står noenlunde høyt på prioritetslisten. Denne «ønskelisten» kan gjøres kjent for de forskjellige lands private produsenter, som så kan komme med sine anbud, eller de respektive offisielle organer kan selv ta initiativ til de produksjoner som forekommer mest nødvendige. Det sier seg selv at de nasjonale organer i alle tilfelle må sikre seg den juridiske rett til å disponere filmene (helst også råmaterialet) såvel innen- som utenlands — et punkt som ofte har vært oversett og som har gjort alle free flow-avtaler illusoriske.

Det fremgår av ovenstående at det projekteerte samarbeid vanskelig kan organiseres før det i hvert enkelt land eksisterer en organisert skolefilmproduksjon og et offisielt organ som ikke bare skal være konsultativt og/eller bevilgende, men som også kan ta ansvaret for planlegging og faglig ledelse av produksjonen i samarbeid med søsterorganene i de andre land og med den enkelte produsent, også når denne arbeider i et annet land. I betraktning av den mangel på organisasjon som preger skolefilmproduksjonen såvel her som i de andre nordiske land for øyeblikket, må en vel si at forslaget fra Nordisk Råd neppe kan realiseres umiddelbart.

Vi har med hensikt unnlatt å komme nærmere inn på den siden av saken som angår skolefjernsynet, men også her må en beklage den nåværende mangel på samarbeid mellom representantene for de to medier, en mangel som må elimineres hvis forslaget fra Nordisk Råd skal kunne realiseres. Muligens vil de respektive lands skole-TV lettere kunne finne frem til en samarbeidsordning med hverandre enn med filminstitusjonene, og bare det vil selvsagt være en vinning, men det er unektelig nærliggende å knytte forbindelsene i alle retninger når en først skal ta fatt på å rasjonalisere.

Vi håper at det i disse betraktninger forekommer konstruktive idéer som kan komme det fremtidige samarbeid til gode, og vi er til enhver tid interessert i å delta i arbeidet.

Oslo, 1. september 1965

Ærbødigst

Finn Asheim

Axel Amlie

Skolefilmnemnda:

Det har vist seg vanskelig å få et møte i nemnda i skoleferien, så jeg tillater meg som formann å svare på brevet.

Når det gjelder skole-TV er det jo alt et nordisk samarbeid, etter det vi har sett. Når det gjelder skolefilm er det et visst samarbeid med Danmark som også har en Statens filmcentral. Da Sverige ikke har en slik institusjon, kan det være årsak til liten kontakt. Vi kjenner til at de nordiske in-

stitusjoner for undervisningsfilm i landbruket har en felles mønstring hvert tredje år (filmkonferanse). Der er det også vurdering av hvert lands filmer og premiering. Det er innlysende at en liknende kontakt mellom nordiske filminstitusjoner for skolefilmen, ville være av stort verd. Skolefilmnemnda har i siste arbeidsår vært inne på spørsmålet og drøftet mulighetene for et besøk i nabolandene for å bli kjent med virksomheten der. Det var tanken å ta opp dette med departementet nå i høst, så nemnda er meget takknemlig for at saken er reist på høyeste plan. Hvordan et samarbeid skal tas opp, i hvilke former det kan skje, er det på dette tidspunkt ikke mulig å si noe om.

Oslo, 14. august 1965

Håkon Sommerset

Formann

Norsk rikskringkasting:

Den samme motivering som ligger til grunn for medlemsforslaget til Nordisk Råd, ligger bak det samarbeid som skolefjernsyns-avdelingene i de nordiske land driver, og som kanskje er mer vidtgående enn for noen annen programsektor. I første rekke er dette gjennomført innenfor Nordvisjonens ramme, men også Den europeiske kringkastingsunion følger den samme tankegang i det samarbeid som allerede er etablert mellom de europeiske land. I virkeligheten strekker dette samarbeidet seg langt utenfor vår verdensdel, og på alle trinn har pedagoger og administratorer nøye vurdert hvor langt man her kan komme. Det kan synes som en selvfølge at et fysikkprogram må kunne presenteres på samme måte i alle land. I praksis viser det seg at landene har noe forskjellig målsetting og til dels sterkt avvikende metodikk selv i behandlingen av lærestoff som teoretisk skulle kunne rives løs fra de nasjonale miljøer. I det europeiske samarbeid har man derfor funnet fram til en informasjonstjeneste som danner grunnlag for en utveksling av film og bandopptak av eksperimenter som både kan være tidskrevende og kostbare. Disse opptakene blir i alminnelighet utnyttet i harmoni med det enkelte lands læremessige behov. I Norden har man kunnet utveksle naturvitenskapelige programmer, opptak til støtte for språkundervisning, geografi og til dels historie.

Ved en analyse av skolens behov for støtte fra skolefjernsyn vil man likevel måtte bøye seg for krav om miljømessig bakgrunn, særlig når det gjelder orienteringsfagene. Dette gjelder heimkunnskap og all samfunnsaktivitet, historie, kunst og kulturspørsmål, og selv trafikkundervisning kan by på praktiske vansker fordi topografi, trafikkbestemmelser m. v. har et nasjonalt preg selv i den internasjonale turismes tidsalder. Det er derfor etter

vår mening å gå for langt når man hevder at flertallet av skolefilmer og skole-TV-program med fordel kan produseres i fellesskap.

Min konklusjon blir således:

Det består allerede et nært samarbeid mellom ledelsene for skole-fjernsynet i de nordiske land og man er innstillet på å utnytte dette så langt og så rasjonelt som mulig. Hvor det er praktisk søker man å nå fram til felles produksjoner, både for å styrke programmenes pedagogiske utforming og for å spare produksjonsmessige og økonomiske ressurser. Jeg skulle derfor anta at det ikke er påkrevet med noe initiativ fra de nordiske regjeringers side på dette området.

Oslo, 2. august 1965

Ærbødigst

H. J. Ustvedt

S v e r i g e

Skolöverstyrelsen:

Skolöverstyrelsen delar medlemsforslagets åsikt att film och TV kommer att ha en betydande plats i undervisningen men att utvecklingen hämmas av höga produktionskostnader. Det har därför varit naturligt att försöka samarbeta internationellt för produktion. Detta sker också i betydande utsträckning, t. ex. via den i början av 1950-talet bildade International Council for Educational Film, där Sverige, Norge och Danmark medverkar, varvid Sverige dock representerats av ett kommersiellt företag.

Vidare arbetar inom Europarådets ram en teknisk kommitté för främjande av produktion och distribution av undervisnings- och kulturfilm. Som exempel på denna kommittés arbete kan nämnas att Sverige, Norge och Danmark gemensamt producerar en film i en serie om tolv i biologi. Samarbetet fortsätter med ett nyligen påbörjat projekt om och för vuxenutbildning. Utkast till manuskript till Sveriges bidrag har färdigställts och diskuteras för närvarande.

Vidare har inom Nordiska kulturkommissionens ram ett omfattande arbete nedlagts för samproduktion av film för läkarutbildning. I praktiken har arbetet stött på stora svårigheter, och de förslag som framkommit har ej kunnat läggas till grund för samproduktion. Överstyrelsen har därför nödgats framställa filmerna i egen regi men på ett sådant sätt att andra språkversioner skall kunna framställas. Intresset från övriga nordiska länder har varit stort för de svenska versionerna och överstyrelsen ställer dessa till övriga länders förfogande till lägsta möjliga kostnad.

I det inom Nordiska kulturkommissionen arbetande utskottet har man

kommit fram till att svårigheterna beträffande lärarutbildningsfilm är alltför stora och därför diskuterat möjligheterna att i stället inrikta sig på film för den reguljära undervisningen, där kursplaneanalyser visar att behoven och önskemålen överensstämmer de olika länderna sinsemellan.

Överstyrelsen anser, med stöd av gjorda erfarenheter, att internationellt samarbete för produktion av film och TV-program är nödvändigt. Det står emellertid klart, att Norden i många fall är ett alltför begränsat avsättningsområde för lågfrekvent film. Överstyrelsen finner det därför önskvärt att nuvarande produktions-samarbete inom och utom Norden utvidgas och välkomnar varje initiativ, som kan ge praktiska resultat.

Stockholm den 20 september 1965

Hans Löwbeer

Arne Ericsson

Sveriges radio:

Sveriges radio vill för sin del endast yttra sig över den del i medlemsförslaget, som berör samarbetet rörande skol-TV. Det är Sveriges radio väl bekant, att man kan räkna med en stark expansion av televisionen i undervisande sammanhang. Det är också nödvändigt att skol-TV prövar alla möjligheter att samarbeta både inom Norden och med TV-företag i andra länder.

Här må nämnas, att skol-TV, som dock i Norden måste anses ännu befinna sig på begynnelsestadiet (Sverige har fyra års verksamhet bakom sig och de andra länderna ännu mindre), håller på att utveckla ett mycket intensivt samarbete, som sedan decennier pågått inom skolradioverksamheten. Man har nyligen beslutat om regelbundet återkommande nordiska möten med visningar av de olika ländernas programproduktioner, som kan ha gemensamt intresse. Detta görs i syfte att kunna samarbeta och därmed minska produktionskostnaderna och fördela arbetsinsatserna.

Vi kan dock inte dela den uppfattning som förslagsställarna har, att språket i många ämnen knappast utgör något hinder. I medlemsförslaget sägs bl. a. att »ljudremsan på en TV-film kan utbytas och tal erhållas på det språk som önskas» och att »... de språksvårigheter, som till äventyrs kan uppstå, kan lätt bemästras genom att bilden hela tiden stöder talet». Våra program innehåller i allmänhet s. k. synkront ljud och det är alltså angeläget, att detta ges på det mottagande landets språk.

Vi vill därför i första hand inte utbyta färdiga program utan ha ett utbyte av idéer, manuskript och råmaterial, som varje land sedan kan redige-

ra med hänsyn till de särskilda krav, som inom respektive land skall uppfyllas. Språksituationen är sådan att vi tror, att vi lämpligast bör göra specialprogram för språkundervisning, varvid vi utnyttjar både radio och television.

I detta sammanhang är det också av intresse att konstatera att Sveriges radio under läsåret 1965--66 producerar mellan 30 och 40 programinslag, som dels ingår i geografiundervisningen, dels siktar på ökad språkförståelse.

Som en sammanfattning kan konstateras att Sveriges radio är inställd på att alltmer vidga det nordiska samarbetet inom skol-TV:s område, men att detta samarbete inte bör få formen av att samma program går ut i skolorna i hela Norden. En realistisk möjlighet är att genom utbyte av idéer, manuskript och råmaterial underlätta programproduktionen. Detta gemensamma material bör sedan utformas med hänsyn till varje lands pedagogiska behov.

Stockholm den 30 september 1965

Sveriges radio AB

Olof Rydbeck

Lärarnas riksförbund:

Produktions- och distributionskostnaderna för skolfilm och särskilt för videobandinspelade program för skolbruk är fortfarande mycket höga. Det kommer sannolikt att dröja länge innan alla skolor erhållit erforderliga anläggningar för att kunna utnyttja videobandinspelningar. Erfarenheterna av användbarheten av ITV i undervisningen är därför begränsade.

Intresset för de möjligheter skolfilm och skol-TV erbjuder är i stigande bland lärarna. Det är emellertid angeläget att de framställda produkterna utgör hjälpmedel, som effektivt underlättar undervisning och inläring samt att de är adekvata med hänsyn till gällande kursplaner och forskningens aktuella rön i respektive ämne. Varje åtgärd, som innebär, att de ekonomiska resurserna effektivt utnyttjas för att dessa mål skall uppnås, är välkommen. Det ter sig rimligt att ett internordiskt samarbete i detta sammanhang övervägs. Vissa speciella svårigheter bör därvid beaktas.

Risker för att elevernas uppmärksamhet vändes från sakinnehållet i filmen till följd av språksvårigheter bör undanröjas. Ljudremsan bör därför vara utbyttbar, så att tal kan erhållas på det språk som önskas. De olika projekten bör vidare noggrant expertgranskas så att den färdiga produkten blir användbar i alla de nordiska länderna. Hänsyn måste härvidlag tas till att kursplaner och skolorganisation varierar från land till land. Ge-

mensamma moment torde dock finnas t. ex. i de naturvetenskapliga ämnena samt i undervisningen om internationella förhållanden i samhällslära och historia.

Oberoende av nationella differenser i läroplanerna måste hänsyn tas till olika ämnens metodiska krav. Korta filmslingor med en speltid av 5—6 minuter är t. ex. för undervisningen i de naturvetenskapliga ämnena lämpligast. För undervisningen i t. ex. musik, konsthistoria eller litteraturhistoria torde längre filmer vara befogade för belysning av vissa utvecklingslinjer eller för återgivande av t. ex. teaterpjäser. Genomgående bör tryckt material för läraren utarbetas. Det senare gäller även TV-program som produceras för central sändning.

Det största problemet är emellertid, hur en intim och fruktbarande samverkan mellan teknisk och ämnesmässig sakkunskap skall etableras. Enligt LR:s uppfattning är det nödvändigt, att personer med pedagogisk erfarenhet och god ämnesteoretisk skolning på respektive område medverkar redan på planeringsstadiet, om överhuvudtaget produktion av skolfilm och skoltelevision skall vara meningsfull.

En väg att lösa problemet torde vara att anordna olika producentkurser, givetvis i samarbete mellan de nordiska länderna. Kvalificerade lärare bör stimuleras att delta i sådana kurser, vilket bl. a. förutsätter goda ekonomiska villkor och möjligheter att senare få praktisk användning av de inhämtade kunskaperna. Vissa kurser kan ha ett begränsat syfte att ge en elementär kännedom om produktionstekniska problem, så att samarbetet mellan ämnesföreträdare och facktekniker underlättas. Dessutom kan man länka sig avancerade påbyggnadskurser under medverkan av både tekniska experter och metodiksakkunniga. På längre sikt skulle målet vara att utbilda kvalificerade producenter, som skulle förena hög ämnesteoretisk grundutbildning, praktisk-pedagogisk erfarenhet och tekniskt kunnande.

De anförda svårigheterna måste beaktas, då det väckta förslaget vidareutvecklas. Enligt LR:s mening bör man inledningsvis ta upp till diskussion, hur samordningsfrågorna skall lösas så att dels både teknisk och pedagogisk-ämnesteoretisk sakkunskap kommer till tals, dels experter på de olika ländernas skolväsende och läroplaner finns företrädade i de organ som skall inrättas.

Med ovan anförda påpekanden tillstyrker LR, att Nordiska rådet tar initiativ till ett samarbete mellan medlemsländerna beträffande produktion och distribution av skolfilm och skol-TV-program.

Stockholm den 8 oktober 1965

Lärarnas riksförbund

Olle Anderberg

Allan Ranehök

Sveriges lärarförbund:

— -- — får med anledning därav framföra följande synpunkter.

Hela utbildningsväsendet genomgår för närvarande en kraftig omorganisation och expansion. Denna expansion medför stora påfrestningar på alla slag av utbildningsvägar och ökar efterfrågan på sådana hjälpmedel som möjliggör ett bättre utnyttjande av tillgängliga utbildningsresurser.

Sveriges lärarförbund har redan tidigare, bl. a. i sitt yttrande till 1960 års radioutredning, betonat värdet av en kraftig utvidgning av skolradio-TV-verksamheten. Förbundet anser att detta hjälpmedel skulle kunna bli ett av de viktigaste komplementen till lärarnas undervisning.

De höga produktionskostnaderna torde emellertid utgöra en allvarligt hämmande faktor för den önskade utvecklingen. Av den anledningen vore det till fördel att avsättningen för varje producerat program blir så stor som möjligt. Medlemsförslaget om en nordisk samverkan på detta område skulle — om det genomförs — kunna bidra till att skapa större avsättningsmöjligheter och därmed gynnsammare produktionsekonomi. Den nordiska samverkan skulle därigenom stimulera utvecklingen av skolradio-TV-verksamheten. Sveriges lärarförbund förordar mot denna bakgrund det framlagda medlemsförslaget.

Lärarförbundet förutsätter dock att det undersökes om registrering och återgivande av radio- och TV-program med hjälp av bandspelare i enlighet med medlemsförslaget överensstämmer med gällande upphovsrättsliga bestämmelser i samtliga nordiska länder, så att entydiga regler kan skapas.

Sveriges lärarförbund hemställer att ovan anförda synpunkter måtte beaktas vid den fortsatta behandlingen av ärendet.

Stockholm den 28 september 1965

För Sveriges lärarförbund

Martin Widén

Sveriges elevers centralorganisation (SECO):

SECO har beretts tillfälle att yttra sig över det inom Nordiska rådet väckta medlemsförslaget om samarbete beträffande skolfilm och skol-TV mellan de nordiska länderna.

SECO anser det vara av stort värde att audiovisuella hjälpmedel i utökad omfattning utnyttjas i undervisningen på skilda skolstadier och skolformer. Då ett nordiskt samarbete på detta område är ett led i en sådan utveckling, vill SECO tillstyrka det väckta förslaget.

SECO finner det också önskvärt att ett eventuellt nordiskt samarbetsorgan rörande detta samarbete har tillgång till elevsynpunkter och får därför uttrycka det önskemålet att representanter för elevorganisationerna i de

nordiska länderna bereds tillfälle att deltaga i det nordiska samarbetet på denna punkt.

Stockholm i oktober 1965

Sveriges elevers centralorganisation

Torbjörn Wikland

Ordförande

Urban Ösby

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har för beredning hänvisats medlemsförslag om samarbete beträffande skolfilm och skol-TV. Utskottet, som handlagt ärendet vid möte den 1 och 2 november 1965, får i ärendet avgiva följande betänkande.

1. Medlemsförslaget

I förslaget hemställes, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att taga initiativ till ett nordiskt samarbete beträffande produktion och distribution av skolfilm och skol-TV-program. Förslagsställarna framhåller, att de enskilda nordiska länderna var för sig utgör alltför små marknadsområden med hänsyn till kostnaderna för produktion av skolfilm och skol-TV-program. En samproduktion och gemensam distribution av dylika program för hela Norden skulle därför erbjuda avsevärda fördelar.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttrande över förslaget:

Danmark

Ministeriet for kulturelle anliggender.

Undervisningsministeriet.

Danmarks Skoleinspektørforening.

Københavns Skoleinspektørforening.

Gymnasieskolernes Lærerforening.

Danmarks Lærerforening.

Danmarks Realskoleforening.

De private Gymnasieskolers Rektorforening.
De kommunale Gymnasieskolers Rektorforening.

Finland

Undervisningsministeriet.
Handels- och industriministeriet.
Skolstyrelsen.
Statens kommission för undervisningsfilm.
Oy. Yleisradio Ab. — Finlands rundradio.
Oppikoulunopettajien keskusjärjestö (Läroverkslärarnas centralorganisation).
Suomen kansakoulunopettajain liitto r. y. (Finlands folkskolläraryförbund r. f.).
Pohjola-Norden r. y.

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet.
Statens filmsentral.
Kommunenes filmcentral A/S.
Skolefilmnemnda.
Norsk rikskringkasting.

Sverige

Skolöverstyrelsen.
Sveriges radio.
Lärarnas riksförbund.
Sveriges lärarförbund.
Sveriges elevers centralorganisation (SECO).

Danmark: De danska remissinstanserna är överlag positivt inställda till medlemsförslaget.

Ministeriet for kulturelle anliggender redogör för det samarbete i fråga om produktion och distribution av skolfilm som sedan en längre tid förekommit mellan de nordiska länderna. Ministeriet framhåller emellertid, att detta samarbete försvårats dels av bevillningsmässiga orsaker och dels på grund av att det endast är Danmark och Norge som har en väl utbyggd nationell organisation i form av statliga filmcentraler på detta område. Ministeriet hänvisar till det redan etablerade samarbetet på skoltelevisionens område mellan de nordiska ländernas skol-TV-avdelningar och konstaterar, att dessa redan från början bör anses ha insett de fördelar ett fruktbart samarbete på detta område erbjuder. *Undervisningsministeriet* anmäler, att hela frågan om de audio-visuella hjälpmedlens användning i undervisningen f. n. utreds i ett expertutskott, varför definitiva förslag om samarbetsmöjligheterna svårligen kan framläggas förrän detta utredningsarbete slutförts.

Danmarks Skoleinspektørforening, Københavns Skoleinspektørforening, Gymnasiernes Lærereforening, Danmarks Lærereforening, Danmarks Realskoleforening och De private Gymnasieskolers Rektorforening tillstyrker samtliga medlemsförslaget.

Finland: Samtliga remissinstanser i Finland tillstyrker medlemsförslaget. *Undervisningsministeriet*, som införskaffat utlåtande av *statens kommission för undervisningsfilm*, meddelar, att f. n. behandlas ett förslag angående ombildande av statens kommission för undervisningsfilm till en statlig undervisningsfilmcentral. Ministeriet framhåller att denna plan förverkligad kommer att innebära avsevärt förbättrade möjligheter att använda filmen som hjälpmedel vid undervisningen. *Handels- och industriministeriet* riktar uppmärksamheten på yrkesutbildningen och anför, att samarbete mellan de nordiska länderna om utveckling av undervisningsfilmer och skol-TV på grund av de likartade förhållandena i dessa är viktigt och uttalar önskemål om en koordinering av forskningsresultat och praktiska erfarenheter i de olika länderna. Ministeriet anför vidare, att ett samarbete för producering av film och TV-program förutsätter att de tekniska möjligheterna förkovras och att lärare och övrig personal utbildas både för den regionala och den samarbetande organisationen. *Skolstyrelsen*, som tillstyrker förslaget, föreslår, att samarbetets praktiska organisation skulle anförtros en samnordisk kommission, till vilken skulle höra förutom skolfilmproducerer och representanter för skol-TV även representanter för skolväsendet i de olika länderna. *Oy Yleisradio Ab* hänvisar till det redan förekommande samarbetet och meddelar, att i närmaste framtid kommer utvecklandet av ett nationellt distributionssystem för distribution av rundradions produktion av undervisningsprogram till de enskilda skolorna att aktualiseras.

Läroverkslärarnas centralorganisation och *Finlands folkskolläraryförbund* tillstyrker vardera varmt förslaget.

Norge: De norska remissinstanserna tillstyrker med undantag för Norsk rikskringkasting medlemsförslaget.

Kirke- og undervisningsdepartementet hänvisar också för sin del till det förhållandevis väl utbyggda samarbetet på detta område, men anser att vissa sidor av det nordiska samarbetet ytterligare bör kunna styrkas. Detta bör emellertid ske genom en intensifiering av de redan etablerade organens verksamhet.

Statens filmcentral tillstyrker i princip förslaget och anser att planerna borde vidareutvecklas av en för ändamålet särskilt tillsatt expertkommitté.

Kommunenes filmcentral A/S understryker vikten av att det i varje land finnes en organiserad skolfilmproduktion och ett officiellt organ, som kan ta ansvaret för planläggning och facklig ledning av produktionen i samarbete med de övriga ländernas motsvarande organ. Centralen uttalar därjämte önskemål om ett bättre samarbete än hittills mellan företrädare för de två medierna skolfilm och skol-TV. *Skolefilmnemda* förenar sig om förslaget och konstaterar, att ett nordiskt samarbete redan pågår på skol-TV:s område. I fråga om skolfilmsamarbetet påpekas de organisatoriska svårigheter, som utgör en följd av att Sverige saknar en statlig filmcentral.

Norsk kringkasting anför, att det redan förekommer ett intimt samarbete mellan skol-TV i de olika länderna och att man är inställd på att utnyttja detta så långt möjligt är, varför det ej torde förefinnas behov av något ytterligare initiativ om nordiskt samarbete på detta område.

Sverige: Även de svenska remissinstanserna är överlag positivt inställda till medlemsförslaget.

Skolöverstyrelsen redovisar en viss verksamhet, som på berörda områden förekommit både inom och utanför Norden. Överstyrelsen framhåller, att gjorda erfarenheter visat, att Norden i många fall är ett alltför begränsat avsättningsområde för lågfrekvent film. Överstyrelsen finner det därför önskvärt att nuvarande produktionssamarbete inom och utom Norden utvidgas och välkomnar varje initiativ, som kan ge praktiska resultat. *Sveriges radio* framhåller desslikes, att det är nödvändigt att skol-TV prövar alla samarbetsmöjligheter både inom Norden och med TV-företag i andra länder. Det anføres, att Sveriges radio är inställd på att alltmer vidga det nordiska samarbetet inom skol-TV:s område, som bör försiggå genom att man genom utbyte av idéer, manuskript och råmaterial underlättar programproduktionen. Detta gemensamma material bör sedan utformas med hänsyn till varje lands pedagogiska behov.

Även *Lärarnas riksförbund* och *Sveriges lärarförbund* tillstyrker medlemsförslaget.

3. U t s k o t t e t

De i ärendet hörda remissinstanserna tillstyrker överlag och delvis livligt medlemsförslaget.

Vad till en början beträffar samarbetet på skolfilmproduktionens och -distributionens område framhålls det från flera håll, att det nuvarande samarbetet hämmas av de olikheter som förefinns mellan de nordiska länderna i fråga om organisationen av denna verksamhet på det nationella planet. Situationen i detta hänseende är för närvarande den, att verksamheten i Danmark och Norge är centraliserad till statliga filmcentraler, medan sådana icke finnes i Finland och Sverige. För Finlands vidkommande anmäls dock förestående åtgärder i syfte att inrätta ett dylikt organ, som därefter kunde inleda samarbete med de övriga länderna. Därjämte framhålls det i remissmaterialet, att skolfilmsarbetets utveckling i viss mån försvåras av finansiella orsaker.

Utskottet förenar sig om uppfattningen, att en förutsättning för ett väl utbyggt samarbete på detta område är att både de organisatoriska och bevillningsmässiga förutsättningarna ordnats i samtliga länder. Utskottet vill för sin del fästa uppmärksamheten vid angelägenheten av att dessa förutsättningar snarast tillskapas.

Utskottet kan även instämma i tanken att vidareutvecklandet av samar-

betsformerna beträffande skolfilm och en prövning av de delvis komplicerade tekniska och ekonomiska frågor, som är förbundna med ett samarbete på detta område, lämpligen borde utredas av ett härför särskilt tillsatt samnordiskt expertorgan med företrädare för redan förefintliga nationella skolfilmorgan, filmproducenter och företrädare för skolväsendet i de olika länderna.

Vad sedan vidkommer skoltelevisionen är det uppenbart, att på detta område redan förefinnes ett väl inarbetat och mångsidigt samarbete i de nordiska ländernas skol-TV-avdelningars regi. Med hänsyn till den starkt ökade betydelse televisionen och särskilt skol-TV inom de närmaste åren kan förutsättas erhålla vill utskottet dock ytterligare understryka betydelsen av att vederbörande organ erhåller bästa tänkbara förutsättningar och resurser för bedrivande av samarbetet på detta område.

Särskilt bör betingelser skapas för att de möjligheter, som den förestående snabba utvecklingen av distributions- och mottagningstekniken för TV-program kommer att erbjuda, verkligen skall kunna utnyttjas i undervisningens tjänst. Härvid tilldrar sig möjligheterna att i skol-TV använda bandade utsändningar speciellt intresse, emedan en dylik verksamhet — i en framtid förutsättande TV-bandcentraler i de olika länderna — ger möjlighet att utnyttja televisionen just i det ur undervisningens synpunkt mest fördelaktiga ögonblicket. Även om en verksamhet av detta slag av ekonomiska orsaker ej torde kunna få en större spridning inom den allra närmaste framtiden, synes enligt utskottets uppfattning en planerings- och försöksverksamhet härom redan nu böra inledas i samnordisk regi.

Utskottet finner med ledning av det i ärendet erhållna remissmaterialet, att stor brist på lämplig förevisningsmateriel fortfarande råder i många skolor såväl i fråga om skolfilm som skol-TV. Som en följd härav reduceras på mångt håll möjligheterna avsevärt att i det praktiska undervisningsarbetet tillgodogöra sig det värdefulla arbete, som nedlagts på skolfilm och -TV. För att möjliggöra ett effektivt utnyttjande av dessa medier i undervisningen krävs kraftigt förstärkta insatser i form av ökade anslag för anskaffning av tidsenlig förevisningsmateriel till skolorna, särskilt mindre och avsides belägna sådana.

Slutligen vill utskottet för egen del understryka behovet av att det såväl på skolfilmens som skol-TV:s område överväges, vilka fördelar ett samarbete med utomnordiska organ på dessa områden kan erbjuda i det nordiska samarbetet.

Under återopande av vad ovan anförts får kulturutskottet hemställa,

att Nordiska rådet måtte antaga en så lydande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder i syfte att etablera ett effektivt nordiskt samarbete

beträffande produktion och distribution av skolfilm och skol-TV-program.

Helsingør den 1 november 1965

Julius Bomholt

Vice förman

Anselm Gillström

Poul Hartling

Olav Hordvik

Veikko Hyytiäinen

Guri Johannessen

A. C. Normann

Berte Rognerud

Paula Ruutu

Ingrid Segerstedt Wiberg

Fridolf Thapper

Medlemsförslag

om förenhetligad utlänningslagstiftning

(Väckt av Gunnar Edström, Ingrid Gärde Widemar, Gunnar Henriksson, Carl Petersen och Knud Thestrup)

Utlänningspolitikens utformning i de nordiska länderna har under senare år fått en allt större aktualitet. Utlänningsmyndigheternas politik i enskilda fall har ofta diskuterats i pressen. För Sveriges del arbetar en utredning med frågan om den svenska utlänningslagstiftningens utformning sedan 1961. Uttalanden till förmån för en översyn av utlänningslagstiftningen i liberaliserande riktning har gjorts i olika sammanhang av enskilda och organisationer, och förhållandena på utlänningsområdet har ställts under diskussion i alla nordiska länder. Opinionens inriktning torde något växla. Allmän är emellertid önskan att lagen skall intaga en så generös inställning som är möjligt utan att väsentliga nationella intressen eftersättes.

De nordiska länderna har ingått överenskommelser, som ger nordiska medborgare rörelsefrihet och social trygghet i hela Norden. En gemensam nordisk arbetsmarknad är sedan länge genomförd. Den tilltagande internationaliseringen av samhällslivet har emellertid givit ökad aktualitet åt frågan om bruket också av arbetskraft hämtad utanför Norden. Att Norden är ett gemensamt passkontrollområde spelar härvidlag en viktig roll. Passöverenskommelsen förutsätter nämligen, att de nordiska länderna för en i huvudsak likartad utlänningspolitik. Reformen på detta område bör därför företagas i nordiskt samråd. Frågan om utlänningslagstiftningens utformning bör med andra ord tagas upp i nordiskt sammanhang.

Den grundläggande principen bakom de nordiska liksom de flesta länders utlänningslagstiftning är att endast landets egna medborgare har rätt att vistas i landet. Tillstånd för utlännning att besöka eller arbeta i ett land utformas i bestämmelserna som ett undantag från huvudregeln. Ett generellt undantag härifrån gäller i de nordiska länderna för nordbor. Det har hävdats, att man skulle i utlänningslagstiftningen nu övergå till den omvända principen, d. v. s. låta utgångspunkten vara att även utlännning har rätt att komma in i nordiskt land, men till en sådan princip knyta regler avsedda att på lämpligt sätt möjliggöra en kontroll av strömmen av resande och arbetssökande. Vad gäller mera stadigvarande bosättning och immigrationen måste arbetsmarknadspolitiska och andra hänsyn tas. Regler av skilda slag

blir nödvändiga på grund härav. De nordiska länderna måste vidare anpassa sin utlänningspolitik till andra näraliggande staters. En mängd hänsyn måste sålunda tas i detta sammanhang. Betydelsen av en väl avvägd och genomtänkt utlänningspolitik är uppenbar.

Myndigheterna förfogar över ett antal medel för att kontrollera utlänningsars besök och uppehåll. Bland dessa kan nämnas visering, kontroll vid gränsen inklusive avvísning, uppehållstillstånd (dylikt fordras efter tre månaders vistelse i Norden; tidigare gällde en maximitid av tre månader i varje nordiskt land), arbetstillstånd, utvisning. Vidare uppställs krav på innehav av pass som legitimationshandling. Viseringsskyldigheten för inresa i nordiska länder är numera upphävd för medborgare i ett stort antal länder i alla världsdelar. Det skulle kunna övervägas att helt avveckla viseringstvånget. Det hittills uppehållna kravet på reciprocitet vid upphävande av viseringstvång torde inte innebära någon fördel för någon part och kan eventuellt övergivnas. Det torde heller inte ha tillämpats konsekvent i det förflutna. I detta sammanhang kan olikheter i de nordiska ländernas utrikespolitik dock få betydelse.

Rättssäkerheten för utlänningar lär redan nu vara förhållandevis god. Huruvida ytterligare åtgärder i sådan riktning är påkallade får övervägas.

Debatten om utlänningarna har i stor utsträckning gällt invandringen av utländsk arbetskraft, särskilt i Sverige. Det kan te sig stötande att låta enbart arbetsmarknadssynpunkter bli avgörande för utformningen av en nordisk invandringspolitik. Det är dock uppenbart att läget på arbetsmarknaden är den viktigaste faktorn i sammanhanget. Att låta människor invandra till de nordiska länderna utan att de samtidigt ges möjligheter till sin försörjning kan inte vara till glädje för någon part. Besluten i de enskilda fallen måste därför fattas i intimt samråd mellan arbetsmarknadsmyndigheterna och utlänningsmyndigheterna. Möjligheter kan eventuellt öppnas för att bevilja arbetstillstånd gällande för hela Norden. För närvarande gäller den nordiska arbetsmarknaden blott nordbor; utlänningen måste ha arbetstillstånd i varje särskilt nordiskt land.

Den utländska arbetskraften torde ha en ganska stor rörlighet. Många utlänningar söker sig över gränserna som säsongarbetare och flyttar vidare efter ganska kort tid. Andra kommer med sina familjer i avsikt att stanna. Det bör sörjas för att de utlänningar, som accepteras som stadigvarande arbetstagare i Norden, ges stöd i den nya omgivningen på ett effektivt sätt under klart hänsynstagande till deras särskilda situation. Genom språkkurser, information om nordiskt samhällsliv bl. a. om intresseorganisationerna, rådgivning om sociala frågor m. m. bör en anpassning underlättas. Kuratorer spelar också en viktig roll. Sociala välfärdsanordningar åtnjuter utlänningarna redan nu i stor omfattning.

Beträffande utlänningsfrågornas handhavande i de nordiska länderna kunde ifrågasättas att ersätta nuvarande utlänningsmyndigheter med en me-

ra socialt inriktad organisation. Huruvida denna kunde göras åtminstone i vissa delar gemensam för alla de nordiska länderna borde undersökas. I den mån tillståndsgivningen blir gemensam, synes det komma att innebära fördelar, om även den beslutande myndigheten vore gemensam. En nationell organisation erfordras givetvis under alla förhållanden i varje land med uppgift att inom landet samordna den socialt betonade och administrativa verksamheten på utlänningspolitikens område.

Under hänvisning till vad ovan sagts föreslår vi,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för en enhetlig nordisk utlänningslagstiftning och en samslämmig nordisk utlänningspolitik.

Stockholm, Helsingfors och Köbenhavn den 28 maj 1965

Gunnar Edström

Ingrid Gärde Widemar

Gunnar Henriksson

Carl Petersen

Knud Thestrup

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Udenrigsministeriet:**

— — — skal Udenrigsministeriet udtale, at man for sit vedkommende gerne ser den danske udlændingspolitik udformet så liberalt som muligt, og at man må skønne det anbefalelseværdigt, at der i så henseende tilstræbes ensartede regler inden for nordiske lande.

Hvad særligt angår visumspørgsmålet, kan det oplyses, at der fra dansk side på det nordiske udenrigsministermøde i Oslo i august blev fremsat forslag til en politisk principbeslutning om fuldstændig ophævelse af visumtvangen i de nordiske lande, og at dette forslag for tiden er genstand for politisk overvejelse i de øvrige nordiske hovedstæder.

Også på flygtningepolitikens område ville et initiativ til en fællesnordisk holdning være velkomment, navnlig da Danmark som grænseland møder særligt store problemer med hensyn til politiske flygtninge, der søger asyl her. Imidlertid synes også det videregående aspekt: Modtagelse af flygtninge, der ikke har kunnet assimileres i andre lande, at være egnet til løsning på fællesnordisk basis.

København, den 24. september 1965

P. m. v.

(Sign.)

Justitsministeriet:

1. Udlændingslovgivningen

Den danske udlændingslov — lov om udlændinges adgang til landet m. v., jfr. lovebekendtgørelse nr. 20 af 7. februar 1961 — indeholder bestemmelser om udlændinges adgang til at indrejse og opholde sig samt tage beskæftigelse her i landet, regler om afvisning og udvisning af udlændinge og regler om udlændinges tilmeldingspligt.

De i loven indeholdte materielretlige regler om udlændinges adgang til at indrejse og opholde sig i landet samt om afvisning af udlændinge hviler på den mellem de nordiske lande den 12. juli 1957 indgåede overenskomst om ophævelse af kontrollen ved de fællesnordiske grænser og svarer til

de i de øvrige nordiske lande herom gældende regler. Reglerne om udvisning af udlændinge og om udlændinges tilmeldingspligt er forskellige i de nordiske lande, men er dog på væsentlige punkter ensartede.

De myndigheder, der ifølge loven varetager administrationen af udlændingslovgivningen, er Justitsministeriet og politiet. Den organisatoriske opbygning af udlændingsmyndighederne i de øvrige nordiske lande adskiller sig på væsentlige punkter fra den i Danmark gældende ordning.

Udlændingsloven indeholder kun i begrænset omfang egentlige materielle regler. Loven overlader i øvrigt til administrationen at fastsætte de nærmere regler. Ved kongelig anordning og ved bekendtgørelser er der fastsat regler om udlændinges rejselegitimation, visumpligt og tilmeldingspligt. Endvidere er der fastsat enkelte almindelige regler om udlændinges adgang til at opholde sig og tage arbejde her i landet. Afgørelser af andragender om opholds- og arbejdstilladelse træffes imidlertid i det væsentlige på grundlag af et administrativt skøn, som tilpasses de til enhver tid værende politiske, sociale og beskæftigelsesmæssige forhold.

For så vidt det i medlemsforslaget indeholdte forslag om at udrede forudsætningerne for en ensartet nordisk udlændingslovgivning tager sigte på at søge gennemført ensartede regler i de nordiske udlændingslove i videre omfang, end det allerede er tilfældet, jfr. foran, finder Justitsministeriet ikke tilstrækkelig anledning til at anbefale forslaget. De bestående forskelle i reglerne om udvisning af udlændinge og udlændinges tilmeldingspligt samt vedrørende opbygningen af udlændingsmyndighederne og disses indbyrdes kompetence er hovedsagelig begrundet i geografiske og forvaltningsmæssige forskelle og er ikke til hinder for, at der i de nordiske lande kan føres en ensartet udlændingspolitik.

II. Udlændingspolitikken

I præambelen til den nordiske paskontroloverenskomst af 12. juli 1957 udtales, at de kontraherende stater i det væsentlige vil tilstræbe at anvende visumtvang i samme omfang og vil søge en ensartet praksis gennemført med hensyn til meddelelse af visum til forretnings-, studie-, turistrejser og lignende kortvarige rejser. I den siden overenskomstens ikrafttræden forløbne tid er der i vidt omfang sket en harmonisering og koordinering på dette område mellem de nordiske lande. Endvidere er der i 1963 ved en tillægsprotokol til paskontroloverenskomsten skabt mulighed for på fællesnordisk basis at godkende udenlandske identitetskort som gyldig rejselegitimation, og identitetskort er i henhold hertil i et vist omfang godkendt som rejselegitimation for rejse til de nordiske lande. Det i henhold til paskontroloverenskomstens art. 13 nedsatte nordiske udlændingsudvalg har i øvrigt på en række punkter medvirket til en samordning af de i de nordiske lande gældende administrative regler vedrørende udlændinges adgang til de nordiske lande.

Det er imidlertid Justitsministeriets opfattelse, at det ikke kan afvises, at der består yderligere muligheder for en samordning af udlændingspolitikken i de nordiske lande. Som eksempler på, at der muligvis er grundlag for på fællesnordisk basis at indføre lettelser for udlændinges adgang til de nordiske lande, kan nævnes:

1. Visumtvangen over for udlændinge ophæves i videre omfang.

Justitsministeriet har i 1963 nedsat et udvalg med den opgave at undersøge, i hvilket omfang det måtte være muligt at ophæve de gældende bestemmelser om visumtvang for udlændinge. Udvalget forventer at kunne afgive betænkning inden udgangen af marts måned 1966, og Justitsministeriet påtænker herefter at indlede forhandling med de øvrige nordiske lande med henblik på at sikre en fortsat overensstemmelse med de øvrige nordiske landes visumpolitik.

2. Paskontrolten ved de nordiske ydergrænser lettes.

3. Udenlandske identitetskort godkendes som gyldig rejselegitimation i videre omfang.

4. Det tidsrum, hvori visumfrie udlændinge kan opholde sig i de nordiske lande uden opholdstilladelse, forlænges i forhold til det nugældende tidsrum på 3 måneder.

De øvrige i medlemsforslaget fremførte synspunkter og forslag vedrører dels udformningen af en fællesnordisk indvandringspolitik som forudsætning for etablering af et fællesnordisk arbejdsmarked for udlændinge og de i forbindelse hermed værende problemer om udlændinges sociale tilpasning under ophold i de nordiske lande og dels spørgsmålet om udlændinges retsbeskyttelse under ophold i Norden.

Gennemførelse af en egentlig fællesnordisk indvandringspolitik må antages at forudsætte, at der skabes en fællesnordisk myndighed, der kan meddele opholds- og arbejdstilladelse gældende for hele Norden. De politiske og beskæftigelsesmæssige forskelle mellem de nordiske lande og de hidtidige forskelle i de nordiske landes syn på spørgsmålet om det ønskelige i at importere udenlandsk arbejdskraft udelukker antagelig, at der for tiden etableres en sådan ordning. Hvilken stilling man fra dansk side skal tage til problemet, må efter Justitsministeriets mening imidlertid bero på den opfattelse, Arbejdsministeriet har af sagen, idet de hensyn, der gør sig gældende, i det store og hele er af arbejdsmæssig karakter.

Hvad angår spørgsmålet om udlændinges retsbeskyttelse under ophold i de nordiske lande, er Justitsministeriet villigt til at deltage i fællesnordiske forhandlinger herom, såvel som i det hele taget om en fællesnordisk udlændingspolitik, såfremt disse spørgsmål tages op til behandling på fællesnordisk plan.

København, den 10. september 1965

K. Axel Nielsen

Jørgen Nielsen

Arbejdsministeriet:

— — — skal man oplyse, at Arbejdsministeriet er gjort bekendt med de af Dansk Arbejdsgiverforening og Landsorganisationen afgivne udtalelser over for Nordisk Råds sekretariat, og at man går ud fra, at disse udtalelser er Handelsministeriet bekendt. Ligeledes er Arbejdsministeriet underrettet om den af Justitsministeriet under 10. d. m. afgivne udtalelse i sagen. I øvrigt skal man udtale følgende:

Arbejdsdirektoratet har i sagens anledning blandt andet henledt opmærksomheden på, at arbejds- og opholdstilladelser til udlændinge meddeles af rigspolitichefen på Justitsministeriets vegne, og at rigspolitichefen kun indhenter udtalelse fra arbejdsmarkedsmyndighederne i det omfang, han skønner fornødent, hvilket for tiden vil sige ca. 20—25 % af sagerne.

Videre har Arbejdsdirektoratet bemærket, at en i Danmark meddelt arbejdstilladelse til en udlænding er gældende for et bestemt arbejde hos en bestemt arbejdsgiver inden for en bestemt gyldighedsperiode, og at der derfor, såfremt forslaget om fælles arbejdstilladelser for de nordiske lande indføres, må ske væsentlige ændringer i arbejdstilladelsernes karakter.

Arbejdsministeriet må for sit vedkommende finde sådanne spørgsmål som: samarbejdet mellem arbejdsmarkeds- og politimyndighederne, arbejdstilladelsernes karakter, den administrative praksis og arbejdsgang samt udlændingenes sociale tilpasning egnede til drøftelse på nordisk basis. Arbejdsministeriet skal foreslå, at sådanne drøftelser foreløbigt henvises til det i henhold til konventionen angående fællesnordisk arbejdsmarked nedsatte permanente nordiske arbejdsmarkedsudvalg.

Med hensyn til den i forslaget fremførte tanke om at gøre opholds- og arbejdstilladelser for andre udlændinge end de nordiske statsborgere generelt gældende inden for alle nordiske lande, må Arbejdsministeriet dele de betænkeligheder, der er redegjort for fra Justitsministeriets og Landsorganisationens side.

For så vidt endelig angår det rent arbejdsmarkedspolitiske spørgsmål, om divergerende opfattelser af det hensigtsmæssige i at hverve udenlandsk arbejdskraft, skal man henvise til — jfr. Dansk Arbejdsgiverforenings udtalelse — at problemet om udenlandsk arbejdskraft vil blive forhandlet på et for de nordiske lande arrangeret OECD seminar i Oslo i november måned. I disse forhandlinger vil først og fremmest repræsentanter for arbejdsgiver- og arbejderorganisationerne deltage, men også arbejdsmarkedsmyndighederne vil være repræsenteret. Der vil om disse forhandlinger blive udarbejdet en rapport til OECD. Arbejdsministeriet vil drage omsorg for, at Nordisk Råd — via Handelsministeriet — kan gøres bekendt hermed, således at rapporten kan indgå i rådets videre overvejelser.

København, den 23. september 1965

(Sign.)

Dansk Arbejdsgiverforening:

Det er vort indtryk, at den nugældende lovgivning på dette område er temmelig ensartet i de nordiske lande, således at en koordinering på dette punkt ikke skulle volde større vanskeligheder. Der synes derimod at være en ret stor forskel i den administrative praksis med hensyn til tildeling af opholds- og arbejdstilladelser for udlændinge, ligesom der arbejdsmarkedspolitisk er divergerende opfattelser af det hensigtsmæssige i at hverve udenlandsk arbejdskraft.

Dansk Arbejdsgiverforening har i den senere tid flere gange givet udtryk for, at det danske administrationsapparat er for tungt arbejdende, og at det burde forenkles, ligesom vi har kritiseret, at der efter dansk praksis diskrimineres over for udlændinge fra en række oversøiske lande. Vi har ligeledes givet udtryk for det ønskelige i, at man herhjemme fik et mere liberalt syn på anvendelsen af udenlandsk arbejdskraft. Vi kan således henviser til vedlagte artikel i »Arbejdsgiveren» nr. 14/1965 [se *Bihang*].

Vi vil fortsætte vore bestræbelser på at få den danske praksis liberaliseret og arbejdsgangen forenklet, men ser gerne, at dette problemkompleks tillige tages op på nordisk basis. Vi kan tilføje, at problemet om udenlandsk arbejdskraft er sat på dagsordenen for et seminar for de nordiske lande arrangeret af OECD i Oslo i november måned. Til dette seminar er inviteret repræsentanter for de nordiske arbejdsmarkedsmyndigheder samt arbejdsgiver- og arbejderorganisationerne.

København, den 9. september 1965

Dansk Arbejdsgiverforening

Arne Lund

P. Schade Poulsen

BIHANG

Fremmed arbejdskraft

(Artikel i »Arbejdsgiveren» no. 14/1965.)

Det tiltagende pres på arbejdsmarkedet i sommer har atter gjort spørgsmålet om indvandring af udenlandsk arbejdskraft aktuelt, og tiden må efterhånden være inde til en revision af reglerne vedrørende udlændinges beskæftigelse her i landet.

Man kan vel sige det sådan, at der i øjeblikket gives arbejdstilladelser ud fra to hensyn. Det ene er det politimæssige, som går ud på at sikre, dels at

kriminelle elementer ikke slår sig ned i Danmark, dels at det i givet fald er muligt at komme af med de fremmede arbejdere igen. Det andet er det beskæftigelsespolitiske hensyn, der går ud på at sikre, at udenlandsk arbejdskraft ikke anvendes på områder, hvor der findes kvalificeret ledig arbejdskraft her i landet. Det er i øjeblikket en temmelig omstændelig affære at opnå arbejdstilladelse. Man ansøger hos rigspolitiet, som spørger arbejdsdirektoratet, som spørger arbejdsløsheds-kassen, om den kan anvise kvalificeret ledig dansk arbejdskraft, og arbejdsløsheds-kassen svarer derefter arbejdsdirektoratet, som giver svaret videre til rigspolitiet, der så udsteder arbejdstilladelsen.

Denne vandring frem og tilbage, der som regel tager 1 1/2—2 måneder, har sin oprindelse i en tid, hvor der var en udbredt arbejdsløshed, men med den herskende mangel på arbejdskraft forekommer det unødvendigt og urimeligt at belaste de nævnte instanser med disse forespørgsler. I praksis sker der som regel det, at arbejdsgiveren henvender sig til arbejdsløsheds-kassen eller arbejdsanvisningskontoret for at få anvist ledig dansk arbejdskraft. Hvis arbejdsanvisningen ikke kan imødekomme hans anmodning, burde der straks gives grønt lys for ansættelse af udlændinge, hvis sådanne kan skaffes. Arbejdsanvisningen kunne udstede en erklæring om, at der for tiden ikke kan anvises kvalificeret ledig dansk arbejdskraft, og denne erklæring kunne bilægges ansøgningen til rigspolitiet, som derefter hurtigt kunne udstede arbejdstilladelsen. En sådan ordning ville være simpel og let at administrere, og den ville ikke røkke ved princippet om, at dansk arbejdskraft har fortrinsret til de ledige stillinger.

Et andet spørgsmål er, om Danmark i større omfang skal gå ind på at hverve arbejdskraft i udlandet. Det forekommer helt naturligt, at brancher, der kommer ud for en alvorlig arbejdskraftmangel, som det for nylig var tilfældet med kødindustrien, eller som mangler arbejdskraft til specialopgaver, sætter en aktion i gang i udlandet, og både organisationer og myndigheder må selvsagt yde deres bistand hertil, f. eks. ved at udarbejde generelle retningslinjer for sådanne udlændinges arbejdsvilkår. Der vil her kunne hentes vejledning i lande som Sverige, Tyskland og Schweiz, der alle i en årrække har ført en bevidst politik på dette område. En mere positiv indsats fra dansk side for at hverve arbejdskraft i udlandet vil såmænd ikke føre til masseindvandring. Dertil er Danmark en postgang for sent på vej i sammenligning med andre lande, der lider under arbejdskraftmangel.

Set fra et arbejdsgiversynspunkt må det afgørende være at få arbejdspladserne bemandede og få det dyre kapitalapparat udnyttet. Det er nemlig lettere at opretholde en stabil og høj beskæftigelsesgrad, hvis man gennem smidige regler for anvendelse af udenlandsk arbejdskraft kan undgå de flaskehalse i produktion og beskæftigelse, som vi for ofte kender nu.

Landsorganisationen De samvirkende Fagforbund:

— — — skal herved meddeles, at Landsorganisationen De samvirkende Fagforbund ikke ser noget til hinder for, at der tages skridt til en generel afvikling af visumtvangen i de nordiske lande.

Ligeledes er vi positivt indstillet over for bestræbelserne, der socialt og oplysningsmæssigt sigter mod at lette udenlandsk arbejdskrafts tilpasning til arbejdsmarkedene i de nordiske lande.

Vi er imidlertid meget betænkelige ved forslaget om at gøre opholds- og arbejdstilladelser for andre udlændinge end de nordiske statsborgere generelt gældende inden for alle nordiske lande.

En sådan ændret lovgivning og/eller administrativ praksis kan give anledning til indstrømning af udenlandsk arbejdskraft fra det ene nordiske land til det andet, på tidspunkter, hvor der i forvejen findes ledig arbejdskraft i modtagerlandet eller -landene, og uden at der vil være effektiv mulighed for at hindre det.

København, den 3. september 1965

P. f. v.

Eiler Jensen

Knud Christensen

F i n l a n d

Ministeriet för utrikesärendena:

Förslaget är tämligen vittsyftande och berör i huvudsak andra myndigheters än ministeriets för utrikesärendena kompetens. Såsom i motiveringen till förslaget konstateras utgör frågan om viseringskyldighetens avskaffande — som väsentligen berör ministeriet för utrikesärendena — en del av den här avsedda större helheten. Ministeriet anser det önskvärt att åtminstone i detta avseende en utredning verkställdes med sikte på möjligheterna att genomföra full viseringsfrihet.

Det bör i detta sammanhang konstateras att frågan om införande av full viseringsfrihet behandlades vid det nordiska utrikesministermötet i Oslo 19—20/8 1965. Vid mötet, där en allmän positiv inställning till frågan kom till uttryck, ansågs att en utredning borde företagas för varje nordiskt lands del.

Helsingfors den 11 september 1965

Minister för utrikesärendena

Ahti Karjalainen

T. f. avdelningschef *Åke Frey*

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena:

— — — med anledning varav ministeriet härmed högaktningsfullt meddelar, att ehuru ministeriet i princip anser en sådan utveckling positiv att man framdeles kunde lätta på de restriktiva stadganden, som förhindrar olika länders medborgare att fritt bosätta sig eller taga arbete i annat land, måste man likväl för Finlands vidkommande konstatera, att så länge nuvarande betydande arbetslöshet råder de arbetsplatser, vilka yppar sig genom handläggning av landets sysselsättningspolitik, tillsvidare bör reserveras för landets egna medborgare och de skandinaver, som är villiga att flytta hit, varför systemet med arbetstillstånd för utlänningar ovillkorligen tillsvidare borde vidmakthållas i Finland.

Helsingfors den 15 september 1965

Minister *Esa Timonen*

Äldre regeringssekreterare *A. Olavi Koskinen*

Ministeriet för inrikesärendena har i skrivelse den 23 september 1965 förklarat sig instämma i yttrande från medborgarskapskommittén.

Medborgarskapskommittén¹:

Statsrådet tillsatte den 9 maj 1956 en kommitté att revidera förordningarna och bestämmelserna angående utlänningars inkommande till Finland och vistelse i landet, passkontroll och utrikespass, med särskilt beaktande av de förändrade förhållanden, som föranledas av de mellan de nordiska länderna och andra länder ingångna avtal eller av avtal, som eventuellt framdeles kommer att ingås rörande dessa ärenden.

Vid utförandet av sin uppgift fäste kommittén särskild uppmärksamhet vid de avtal som ingåtts mellan Finland, Danmark, Norge och Sverige rörande arbetstillstånd, uppehållstillstånd och avskaffande av passkontroll vid de internordiska gränserna, samt därtill vid omständigheter, vilka under de före avtalen förda underhandlingarna ansågos fordra förnyelse samt de önskemål om gemensam lagstiftning, som framfördes vid överläggningarna.

I utlänningsförordningen (187/25.4.58) infördes bl. a. ett stadgande, att om med främmande stat avslutats eller framdeles avslutas avtal, som avviker från stadgandena i denna förordning, skall bestämmelserna i avtalet lända till efterrättelse. Sålunda behöver ej företagas ändring i utlänningsförordningen, fastän ett tidigare statsfördrag uppsäges eller i detta före-

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

toges ändringar eller nytt avtal inginges, som avviker från förordningens stadganden.

Vad utlänningsförordningen för övrigt angår bör man taga i beaktande, att den inte innehåller alla stadganden som berör utlännningar, såsom utlännings rätt att äga och besitta fast egendom, föreningsfrihet, näringsfrihet o. s. v.

Skötseln av ärenden rörande utlännningar är i viss mån avvikande i de olika nordiska länderna. Visserligen har övervakningen av utlännningar i samtliga nordiska länder anförtrotts polismyndigheterna, men t. ex. då det gäller beviljande av uppehålls- och arbetstillstånd förefinnas skiljaktigheter. I Finland och Danmark är skötseln av dessa ärenden centraliserad, i Finland till utlänningsbyrån vid ministeriet för inrikesärendena och i Danmark till övervakningsorganet för utlännningar vid rikspolischefsbämbetet. I Norge och Sverige är skötseln av dessa ärenden till en del koncentrerad hos de centrala utlänningsmyndigheterna, men å andra sidan även placerad hos lokala polismyndigheter. Ännu är att beakta, att t. ex. hos oss även arbetskraftsmyndigheterna tar del i behandlingen av arbetstillstånd. Dessa olika förfaringsätt beror på olikheter i de olika ländernas administrativa system, situationen på arbetsmarknaden och ansökningarnas frekvens samt på geografiska förhållanden.

Reglerna för utlännings avlägsnande ur landet är i de nordiska länderna såväl formellt som i någon mån även sakligt betraktat olika. Fastän dessa stadganden kunde förenhetligas, ledde detta dock icke till ett enhetligt förfarande så länge det föreligger skiljaktighet däri, vilken myndighet som fattar beslut om avlägsnande ur landet samt vilka omständigheter den beslutande myndigheten tager i beaktande vid fattandet av beslutet. Som exempel kan nämnas förvisningsförfarandet i Finland och Sverige. I gällande förordning om fångvårdsväsendet i Finland finnes ett uttryckligt stadgande, att utlännning som avtjänat frihetsstraff skall överantvaras till polismyndighet, som därefter äger göra framställning till utlänningsbyrån vid ministeriet för inrikesärendena om utlännings förvisning från landet. I Sverige åter är det domstolens sak att i fall, som närmare preciseras i lag, redan i sitt utslag förordna om utlännings förvisning ur riket.

I Nordiska rådets medlemsförslag talas om anskaffande av utländsk arbetskraft utanför Norden. Läget på arbetsmarknaden är dock mycket olika i de olika nordiska länderna, vadan det är föga troligt, att arbetskraftsmyndigheterna i de andra nordiska länderna än i Sverige tillät beviljande av större lättnader än för närvarande vid utfärdande av arbetstillstånd. Ätminstone i Finland har man tills vidare varit mycket restriktiv vid beviljande av arbetstillstånd för utlännningar. Vad angår utlännings anpassning till förhållandena i Finland har detta ej ännu gett anledning till åtgärder, emedan utlännings antal är litet och de dessutom lever spridda på olika orter.

Det har föreslagits, att utlännningar finge inkomma i Norden så liberalt, att viseringsfrihet beviljades alla, utan reciprocitet. Emedan de nordiska länderna och även andra länder hör till olika politiska grupperingar, synes det för tillfället osannolikt, att det gjorda förslaget vore realiserbart.

Ett förenhetligande av utlänningslagstiftningen mellan de nordiska länderna har i årtal varit önskvärt och man har även förutsatt, att utlänningsmyndigheterna i de olika länderna stode i ett intimt samarbete. Så har även skett och det i 1957 års passunionsfördrag förutsatta Nordiska utlänningsutskottet har sammankommit vid behov, flera gånger i året, för att behandla gemensamma frågor rörande utlännningar. Vid dessa möten har man anlänt till enhälliga ståndpunktstaganden som vidarebefordrats till respektive lands regering.

Med hänvisning till ovanstående anser kommittén, att utlänningslagstiftningen i de nordiska länderna är till den grad förenhetligad, att den inte utgör hinder för iakttagande av en likartad nordisk utlänningspolitik i den utsträckning som anses önskelig, varför skäl till lagstiftningsåtgärder icke förefinnes.

Ministeriets för utrikesärendena representant i kommittén meddelade som sitt ministeriums ståndpunkt, att beviljande av en fullständig ensidig viseringsfrihet är en fråga, rörande vilken en gemensam undersökning de nordiska länderna emellan borde utföras.

Helsingfors den 20 september 1965

Ordförande *Fjalar Jarva*

Sekreterare *Henry Stenlund*

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund:

Förenhetligandet av lagstiftningen i de nordiska länderna, som också i övrigt har en likadan rättslig och samhällelig grundstruktur, är otvivelaktigt en viktig faktor, när det gäller att främja ländernas gemensamma intressen. De resultat som redan åstadkommits på lagstiftningens område är betydelsefulla. Det är därför skäl att med tillfredsställelse hälsa sådana förslag, som avser en fortsättning av denna utveckling.

I motsats till förhållandet i de övriga nordiska länderna och särskilt Sverige råder det för tillfället inte i Finland brist på arbetskraft, om man undantar behovet av utbildad och yrkesutbildad arbetskraft. Föreliggande fråga utgör således inte här ett lika stort problem som i de övriga nordiska länderna. Enligt prognoser, som gjorts, väntar man emellertid också i Finland i början av 1970-talet en situation, då det kan råda brist på arbetskraft. Det kan då också visa sig nödvändigt att i mån av möjlighet använda utländsk arbetskraft.

Med tanke på denna situation är det motiverat att undersöka möjligheterna att liberalisera och förenhetliga den nordiska utlänningslagstiftningen så, att den gemensamma nordiska arbetsmarknaden också skulle gälla arbetskraft, som kommit från ett Norden utomstående land. På basen av en dylik utredning vore det senare möjligt att, om så krävs, skapa ett enhetligt arbetsmarknadsområde, som effektivt kunde konkurrera om den utländska arbetskraften.

På ovan anförda grunder anser Arbetsgivarnas i Finland centralförbund det vara skäl att förorda föreliggande medlemsförslag.

Helsingfors den 11 oktober 1965

Högaktningsfullt

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund

(Sign.)

Suomen ammattijärjestö — Landsorganisationen i Finland¹:

På utlänningslagstiftningens innehåll inverkar samtidigt många olika faktorer. Exempelvis i Sverige har en uppenbart tungt vägande faktor blivit behovet av utländsk arbetskraft, dess ökning, m. fl. dylika arbetsmarknadspolitiska faktorer, som igen med tanke på förhållandena i Finland torde vara av mindre betydelse. Å andra sidan utgör de nordiska länderna en sådan helhet, inom vilken redan sedan tidigare innehållet i utlänningslagstiftningen i sina huvuddrag är i hög grad överensstämmande. Ett förenhetligande av denna likhet skulle ur många synpunkter innebära en uppenbar stor fördel. Å andra sidan kan bl. a. av i det föregående anförda orsaker vid en närmare granskning av utlänningslagstiftningen sådana olikheter i fråga om de olika ländernas förhållanden framkomma, beträffande vilka önskvärdheten av deras avlägsnande först bör prövas.

Med reservationer av ovan anförd art förhåller vår organisation sig positiv till förslaget.

Helsingfors den 15 september 1965

Suomen ammattijärjestö

Jaakko Rantanen

Orvo Lahtinen

Suomen ammattiyhdistysten keskusliitto r. y. (Finlands fackföreningars centralförbund) har i skrivelse den 25 augusti 1964 förklarat sig icke ha något att erinra mot medlemsförslaget.

¹ Yltrandet översatt från finska.

N o r g e

Justisdepartementet har i skrivelse den 27 augusti 1965 förklarat sig icke ha något att erinra mot medlemsförslaget.

Utenriksdepartementet:

— — — meddeles at Utenriksdepartementet for sin del ikke har noe å bemerke til forslaget om en ensartet nordisk utlendingslovgivning.

Forøvrig henvises til vedlagte notat oppsatt i Utenriksdepartementet [*se Bihang*].

Oslo, 6. august 1965

For Utenriksministeren:

Egil Amlie

Trygve Krogdahl

BIHANG

Notat vedrørende medlemsforslag om ensartet utlendingslovgivning

1. Den 28. mai d. å. ble følgende begrunnede forslag fremsatt av endel av medlemmene i Nordisk Råd:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsettingarna för en enhetlig nordisk utlänningslagstiftning och en samstämmig nordisk utlänningspolitik.

Utenriksdepartementet er av Justisdepartementet anmodet om å fremkomme med en uttalelse til forslaget innen den 10. august d. å.

2. Fremmedretten her i landet kan ikke sies å være uttrykk for noen enhetlig tanke. Utlendingers rettsstilling fremgår av spredte regler som er fremkommet til forskjellig tid. Dette har da også hatt tilfølge at det ikke er noen logisk sammenheng mellom utlendingers behandling etter de forskjellige lover. Den viktigste og mest omfangsrike lov på området må utvilsomt sies å være lov av 27. juli 1956 om utlendingers adgang til riket (Fremmedloven). På bakgrunn av det brogede felt som fremmedretten således representerer, rent internt, synes det ønskelig at hele problemkomplekset tas opp til fornyet behandling på bred basis.

3. Ved siden av de interne norske regler, er utlendingers stilling også til en viss grad bestemt av mellomfolkelige avtaler og folkerettslig sedvane. Sedvanene gir imidlertid kun uttrykk for minimumsstandarder utledet av de alminnelige menneskerettigheter. Hva avtalene angår kan nevnes at i de

fleste vennskapsavtaler (tildels også handels- og sjøfartsavtaler) er inntatt bestemmelser om avtalepartenes behandling av den annen parts borgere. Disse bestemmelser kommer stort sett til uttrykk i form av mestbegunstigelsesklausuler av såvel positiv som negativ art. I denne forbindelse bør det nevnes at en rekke traktater også inneholder grenselands- eller nabolandsklousuler, som er egnet til å innskrenke en mestbegunstigelsesklousul på en slik måte at det kan innrømmes nabolandene rettigheter som ikke utstrekkes til andre fremmede land. Dette har vært et viktig beskyttelsesmiddel for å fremme nordisk samarbeid på dette felt. Ingen av de gjeldende avtaler synes å stille seg hindrende i veien for en regulering på felles nordisk basis.

4. Hva det materielle innhold av en eventuell fellesnordisk utlendingsordning angår, er det tydelig at forslagsstillerne tenker seg denne langt mer liberal enn hva tilfellet har vært i de enkelte nordiske land frem til nu. Hvorvidt dette er ønskelig er det ingen grunn til å ta stilling til på det nuværende tidspunkt.

5. Som nevnt også av forslagsstillerne forutsetter passkontrollavtale av 12. juli 1957 (O. 1959 s. 559) at de nordiske land stort sett følger en enhetlig utlendingspolitikk.

Det synes i det hele ikke å foreligge vesentlige betenkeligheter ved en støtte til nevnte forslag.

Utenriksdepartementet, Oslo 2. Rettskontor, 3. august 1965

Trygve Krogdahl

Departementet for handel og skipsfart:

Det fremsatte medlemsforslag av 28. mai d. å. om ensartet utlendingslovgivning i de nordiske land synes i første rekke å ta sikte på å tilveiebringe ensartede regler for viseringsplikt, passkontroll (herunder eventuell avvisning ved grensene), oppholdstillatelse og arbeidstillatelse for ikke-nordiske statsborgere som har til hensikt å oppholde seg i land. For så vidt har Handelsdepartementet ikke noe å bemerke til forslaget.

For det tilfellet at også spørsmålet om likeartede nordiske bestemmelser om utlendingers adgang til å ta tjeneste om bord i skip skulle bli berørt, gjør en oppmerksom på at adgangen til å ta sådan tjeneste i norske skip som kjent er regulert gjennom særskilt lovgivning. Dette gjelder først og fremst stillinger om bord som det kreves sertifikater for å inneha (navigatorer, maskinister m. fl.). Også når det dreier seg om underordnede mannskaper er det gitt bestemmelser om adgang til å forhyre utlendinger, jfr. bl. a. lov av 26. august 1854 »indeholdende Forandringer i Forordningen om Söindrulleringsväsenet af 3die Juni 1803» og lov av 26. mai 1866 »om Ud-

videlse i Adgangen til at forhyre Fremmede til Skibstjeneste paa norske Fartøier». — I denne forbindelse kan meddeles at Kommunal- og arbeidsdepartementet for tiden overveier å nedsette et utvalg med henblikk på revisjon av bestemmelsene om forhyring av utenlandske sjømenn på norske skip, eventuelt på den måte at nye bestemmelser blir innarbeidet i sysselsettingsloven (lov av 27. juni 1947 med endringer senest ved lov 8. juni 1962).

Oslo, 31. august 1965

For Handelsministeren

Chr. Brinch

Tor Stokke

Kommunal- og arbeidsdepartementet:

Gjennomføring av ensartet nordisk utlendingslovgivning vil ha betydning for dette departements arbeidsområde bl. a. når det gjelder spørsmålet om sysselsetting av utenlandsk arbeidskraft. En viser for så vidt til vedlagte uttalelse fra Arbeidsdirektoratet [*se nedan*].

Kommunaldepartementet vil tilrå at spørsmålet om ensartet nordisk utlendingslovgivning blir utredet.

Oslo, 11. august 1965

Etter fullmakt

Erling Anger

Odd Strøm

Arbeidsdirektoratet:

I årene etter siste krig har en her i landet ikke drevet noen aktiv politikk med sikte på innvandring og sysselsetting av utenlandsk arbeidskraft. Behovet for arbeidskraft i de ekspanderende næringer er søkt dekket med norsk arbeidskraft. Den naturlige rasjonaliserings- og omstillingsprosess i primærnæringene, underbeskjeftigelse og sesongledighet i flere distrikter har vært sterkt medvirkende årsak til den politikk som er ført på dette område.

På den annen side er det heller ikke blitt lagt hindringer i veien for utlendinger som ønsker å ta arbeid her i landet. De norske bestemmelser om innvilging av arbeidstillatelse til utlendinger er meget liberale.

Arbeidsdirektoratets styre gjorde allerede i 1957 vedtak om å rå til at førstegangssøknad om arbeidstillatelse for et tidsrom av inntil 6 måneder

skulle gis forutsatt at søkerne fylte visse alminnelige krav til helse og assimilasjonsevne, uansett hvilke yrker de søkte arbeid i, og uten at søknaden ble lagt fram for arbeidskraftmyndighet eller faginstans til vurdering. Slik bestemmelse ble tatt inn i fremmedforskriftene. Etter senere forslag fra nevnte styre kan førstegangs tillatelse fra 1. april 1965 gis for inntil 1 år. Det er imidlertid styrets forutsetning at Arbeidsdirektoratet får høve til i særlige tilfelle å foreta vurdering også av førstegangssøknadene om arbeidstillatelse. Det er her bl. a. tenkt på søknad om førstegang arbeidstillatelse for musikere, idet forholdene på arbeidsmarkedet for denne kategori arbeidssøkere kan være atskillig variable.

Søknad om fornyet arbeidstillatelse — nå etter 1 år — skal legges fram for Arbeidsdirektoratet som skal ta endelig standpunkt til søknaden ut fra arbeidskraftmessige hensyn. Det er styrets forutsetning at denne innstilling blir fulgt av den innvilgende myndighet med mindre politimessige grunner er til hinder for det.

Regelen er at søknad om fornyet arbeidstillatelse skal anbefales. Som grunnlag for avslag på arbeidsmarkedsmessig basis skal bare påberopes:

- a. at den utenlandske arbeidstaker ikke anses skikket for arbeidet,
- b. at lønns- og arbeidsvilkår ligger under det normale og
- c. at arbeidstillatelse innebærer en fare for den nødvendige ro på arbeidsplassen.

Praktisk talt alle søknader om arbeidstillatelse for utlendinger blir innvilget. I de meget få tilfelle hvor arbeidstillatelse ikke er anbefalt herfra dreier det seg praktisk talt bare om musikere.

Trass i de liberale bestemmelser en har er innvandringen av arbeidskraft av meget lite omfang. Ved utgangen av september 1964 var tallet på utenlandske arbeidere i Norge, utenom dansker, finner og svensker, 6 400. Borgere fra Tyskland, Storbritannia, U. S. A. og Nederland utgjorde til sammen nesten 3 400. Tallet på utlendinger er forholdsvis konstant. På samme tidspunkt i 1959 var antallet 5 850.

Hovedmassen av disse utlendinger oppholder seg her i landet i forholdsvis kort tid. I 1964 ble 3 500 utlendinger (utenom nordiske borgere) innvilget førstegangs arbeidstillatelse. Da det totale antall utenlandske arbeidstakere ikke endrer seg nevneverdig, vil det si at et noenlunde tilsvarende antall i samme tidsrom også har forlatt landet.

Ønskeligheten av gjennomføring av en ensartet utlendingslovgivning er bl. a. avhengig av den praktiske løsning av de mange problemer som reiser seg i denne forbindelse, og som i atskillig utstrekning er berørt i medlemsforslaget. En finner for nærværende ikke grunn til å uttale seg nærmere om disse, men vil dog tilføye at visse stillinger i Norge bare kan besettes med norske borgere. Ellers kan nevnes at det av utenlandske yrkesutøvere i visse høve kreves autorisasjon, eksamen eller tilleggseksamen fra norske læreanstalter.

En nevner også hensynet til arbeidsløshetslovgivningen.

En vil konkludere med at medlemsforslaget bør utredes også fra norsk side.

Oslo, 3. august 1965

(Sign.)

Kaare R. Norum

Sosialdepartementet har i skrivelse den 20 augusti 1965 hänvisat till yttrande från Rikstrygdeverket (se nedan) och förklarat sig icke ha något att erinra mot medlemsförslaget.

Rikstrygdeverket:

Rikstrygdeverket kan ikke finne at ovennevnte medlemsforslag fra Nordisk Råd berører konkrete trygdespørsmål; en har derfor ingen merknader til forslaget.

Rikstrygdeverket har oversendt forslaget til uttalelse til *Trygdekassen for sjømenn i utenriks fart*. En har mottatt svar bl. a. inneholdende følgende:

I hvilken utstrekning ensartet utlendingslovgivning for de nordiske land vil berøre vårt arbeidsområde, kan man på grunnlag av foreliggende medlemsforslag ikke ha noen begrunnet mening om.

Vi unnlater imidlertid ikke å peke på at utenlandske statsborgere eller statsløse personer ikke kommer inn under reglene i syketrygdlovens kapittel XXIV, med mindre de har fast bopel her i landet.

Selv ved eventuell ensartet nordisk lovgivning vedrørende utlendinger forutsetter vi at bostedsspørsmål i relasjon til syketrygdloven må avgjøres på grunnlag av opplysninger fra Statens utlendingskontor. Fremmedpolitiet og de lokale folkeregistre her i landet.

Rikstrygdeverket ønsker å bli holdt underrettet om eventuelle konkrete forslag og resultater vedrørende trygdespørsmål av ovennevnte medlemsforslag i Nordisk Råd.

Oslo, 16. august 1965

(Sign.)

Forsvarsdepartementet:

Saken ble forelagt Forsvarsstaben til uttalelse og det vises til uttalelse derfra datert 20. august 1965 som vedlegges [se nedan]. En forutsetter at

det blir tatt hensyn til de betenkeligheter av sikkerhetsmessig art som Forsvarsstaben har pekt på.

Oslo, 23. august 1965

Etter fullmakt

Arvid Barstad

Kåre Haugen

Forsvarsstaben:

Forsvarsstaben har tidligere hatt til uttalelse saker hvor det er fremmet forslag om en mer lempelig grensekontroll. Dels har sakene angått hel eller delvis opphevelse av visumtvang, dels tiltak som kan medføre svekkelse av toll- og grenseoppsynet. FST har hver gang pekt på de følger av beredskaps- og sikkerhetsmessig karakter som en slik reduksjon av kontrolltiltak vil føre med seg.

Den aktuelle sak synes å være ledd i den oppmykingsprosess som finner sted i en del demokratiske lands fremmedlovgivning. Det har lenge vært interesse i de nordiske land for en friere og en om mulig enhetlig fremmedlovgivning.

FST kan godt forstå ønskeligheten av dette men kan ikke følge forslagsstillernes resonnement når det hevdes at en opprettholdelse av gjensidighetsprinsippet for så vidt angår visumtvang, ikke skulle innebære noen fordel for noen parter. Bl. a. kan de overvåkingsmessige aspekter da neppe ha vært overveiet. Erfaringene har hittil vist at enhver ensidig svekkelse av et lands kontrolltiltak målbevisst blir utnyttet av Östblokklandene.

FST anser at en gjennomføring av en enhetlig nordisk fremmedlovgivning etter de nå foreslåtte prinsipper vil svekke Norges evne til å verne seg mot fremmed etterretningsvirksomhet.

FST vil derfor fraråde at Norge stemmer for det fremlagte »medlemsforslag om förenhetligad utlänningslagstiftning» av 28. mai 1965.

Oslo, 20. august 1965

Etter fullmakt

H. F. Zeiner Gundersen

Generalmajor, Stabssjef

Anker Kristensen

Oberst, Sjef for
personellstaben

Statens utlendingskontor:

Utlendingenes rettsstilling i Norge er regulert ved lov om utlendingers adgang til riket m. v. (Fremmedloven) av 27. juli 1956 og ved Justisdepartementets fremmedforskrifter av 20. mars 1957 med senere endringer. For øvrig er utlendingenes rettsstilling regulert ved en rekke spesiallover, hvorav kan nevnes, f. eks. lov om norsk riksborgerrett, vernepliktsloven, konsesjonslovene, lov om sosial omsorg, handelsloven og aksjeselskapsloven.

I det foreliggende medlemsforslag er anført: »Passöverenskommelsen forutsätter nämligen, att de nordiska länderna för en i huvudsak likartad utlänningspolitik». Formelt sett er denne uttalelse ikke korrekt. I passkontrollavtalens preamble er bare uttalt at de kontraherende stater i det vesentlige vil strebe etter å anvende viseringstvang i samme omfang og søke å etablere en likeartet viseringspraksis for kortvarige reisere vedkommende.

De nordiske lands fremmedlovgivning viser størst uoverensstemmelse med hensyn til fremmedkontrollens organisatoriske oppbygging og når det gjelder instansenes kompetansefordeling. Videre er det ikke overensstemmelse hverken formelt eller materielt for så vidt angår reglene om fjernelse av uønskede utlendinger (utvisning, bortvisning, forpassning, förvisning). Det bør nevnes at når det gjelder reglene om nektelse av adgang til riket (avvisning), er de nordiske regler stort sett ensartede, som følge av passkontrollavtalens art. 6.

Imidlertid antar man at det må kunne sies at fremmedkontrollen i de nordiske land stort sett føres etter ensartede prinsipper. Det må også hevdes at utlendingene i samtlige nordiske land er tilstøtt fullt tilfredsstillende rettssikkerhetsgarantier. De nordiske sentrale utlendingsmyndigheter har også et nært samarbeid, såvel gjennom møter i Nordisk utlendingsutvalg som gjennom løpende kontakt i det daglige arbeid. Spesielt gjelder dette den koordinering av visumpraksis som er gjennomført i henhold til bestemmelsene i passkontrollavtalen.

Etter dette kontors oppfatning er den norske fremmedlov av 1956 en tidsmessig lov som fullt ut tilgodeser såvel Norges som den enkelte utlendings interesser. Dens karakter av fullmaktslov gjør det også mulig for myndighetene å føre den fremmedpolitikk som til enhver tid finnes hensiktsmessig. Man kan ikke se at det skulle være grunn til å foreta vesentlige endringer av denne lov.

Man antar at forholdene i de nordiske land er såvidt forskjellige, forvaltningsrettslig som geografisk, at en endring av fremmedkontrollens organisatoriske oppbygging og kompetansefordeling vil møte alvorlige vanskeligheter. En eventuell endring av materiellrettslige regler vil lettere kunne tenkes gjennomført.

Fra fremmedkontrollmyndighetenes side kan det ikke være grunn til å

motsette seg et forslag om å utrede forutsetningene for en ensartet nordisk fremmedlovgivning og for en samstemmig nordisk fremmedpolitikk. Man antar at det i tilfelle bør overlates til et internordisk embetsmanns/ekspertutvalg, hvor såvel utlendingsmyndighetene som sikkerhetstjenesten bør være representert, å foreta en slik utredning.

Når det gjelder det foreliggende medlemsforslags forutsetninger for en ny fremmedpolitikk, må disse sies å innebære så vesentlige nyskapninger av prinsipiell karakter at man vanskelig kan gi noen fyldestgjørende uttalelse før etter nærmere utredning på nordisk basis. Man vil dog allerede nå bemerke at medlemsforslagets nye prinsipp om å etablere rett for utlendinger til å reise inn i de nordiske land, vil være i strid med vanlig folkerettslig oppfatning, og at man vanskelig kan tenke seg at en nordisk nyskapning på dette punkt vil vinne alminnelig internasjonal tilslutning. Forslaget om å avvikle viseringsordningen vil ha vidtrekkende konsekvenser, såvel av immigrasjonsmessig som sikkerhetsmessig art. I den forbindelse vil man særlig peke på de militære sikkerhetssynspunkter som målte reise seg under hensyntagen til vår stilling i NATO.

Spørsmålet om å innføre en ordning med arbeidstillatelser gjeldende for hele Norden angår i første rekke arbeidskraftmyndighetene, og uten et nærmere kjennskap til sysselsettingssituasjonen i de enkelte nordiske land kan man vanskelig uttale seg om dette. Spørsmålet om en utbygging av den sosiale rådgivningsvirksomhet angår først og fremst sosialmyndighetene. Man har dog ikke inntrykk av at utlendinger flest har vanskeligheter med den sosiale tilpassing her i landet.

Under enhver omstendighet vil man advare mot tanken om å erstatte fremmedkontrollens organer med en sosial etat. Hvis man akter å ha og å beholde kontroll med utlendingers innreise til og bevegelser her i landet, synes det åpenbart at det bare er politiet under ledelse av en sentral instans som vil kunne makte kontrolloppgavene på tilfredsstillende måte.

Forslaget om en eventuell felles nordisk utlendingsmyndighet har tidligere vært fremsatt for Nordisk Råds 9. og 10. sesjon av det svenske medlem Birger Andersson. Forslaget reiser forfatningsrettslige problemer, og det vant såvidt man vet heller ikke særlig gjenklang. Etter dette kontors oppfatning finnes det neppe fremmedkontrollmessige oppgaver som egner seg for en sentralisert nordisk behandling.

Man viser til vedlagte brev fra Overvåkningssentralen og Oslo politikammer av h.h.vis 24. juli og 2. august 1965¹, idet man kan slutte seg til de synspunkter som det der er gitt uttrykk for.

Oslo, 9. august 1965.

Björn Olstad

¹ Här ej tryckta.

Norges industriforbund har i skrivelse den 11 augusti 1965 hänvisat till yttrande från Norsk arbeidsgiverforening (se nedan).

Norsk arbeidsgiverforening:

Vi skal herved meddele at vi gir det mottatte forslag om ensartet utlendingslovgivning vår tilslutning. De eksisterende regler som gjør Norden til et stort felles passkontrollområde og den derav følgende frie bevegelighet mellom landene innbyrdes skulle avgjort tilsi at felles lovgivning om utlendingsforhold vil være en fordel. På den måte skulle man kunne hindre at utlendinger finner fordel i å søke inn i det felles område gjennom det land som måtte ha de gunstigste bestemmelser for innreise. På samme måte vil det kunne hindres at utlendingene, efter å være kommet inn i området, søker spesielt hen til ett av landene som måtte by utlendinger gunstigere vilkår enn de andre. På den ene side ville vi få såvidt mulig like vilkår å by utenlandsk arbeidskraft, og på den annen side ville vi unngå at uønskede utlendinger fortrinnsvis samlet seg i ett av landene.

Vi vil imidlertid gjerne peke på at eventuelle felles regler må være elastiske. De bør f. eks. ikke føre til at det må etableres nye organer i hvert av landene uten at det i vedkommende land forligger et aktuelt behov for det. Vi peker her særlig på det som er sagt i forslagetets nest siste avsnitt om å erstatte de nuværende utlendingsmyndigheter med en mere sosialt preget organisasjon. Dette er begrunnet med at spørsmålet om utlendinger i stor utstrekning gjelder innvandring av utenlandsk arbeidskraft. Dette spørsmål er særlig aktuelt i Sverige, mens det f. eks. i Norge, iallfall foreløpig, har et såpass beskjedent omfang at det neppe er berettiget med de samme tiltak som forholdene i Sverige måtte gjøre ønskelige. Felles lovgivning bør derfor innskrenke seg til å åpne adgang til å etablere slike organer, men de bør ikke være obligatoriske.

Når det gjelder innholdet av de nye regler, forstår vi at departementet vedrørende denne side av saken foreløpig ikke ønsker noen uttalelse fra oss.

Vi vil til slutt gjerne anføre at vi når det gjelder spørsmål som har tilknytning til skipsfarten, henviser til den uttalelse som foreligger fra Skipsfartens arbeidsgiverforening.

Oslo, 10. august 1965

Norsk arbeidsgiverforening

(Sign.)

Skibsfartens arbeidsgiverforening:

Vi har i prinsippet intet å bemerke til at de nordiske lands regjeringer foranlediger utredet forutsetningene for en slik lovgivning og politikk som nevnt, og slutter oss for øvrig til den uttalelse som i sakens anledning avgis av Norsk arbeidsgiverforening [*se ovan*].

Imidlertid peker vi på at det ikke av premissene til medlemsforslaget er mulig å se i hvilken utstrekning skipsfarten kan tenkes å ville bli berørt av eventuelle endringer i utlendingslovgivningen og politikken. Vi minner i den forbindelse eksempelvis om de spørsmål og problemer som foreligger når det gjelder blindpassasjerer, og om reglene vedrørende rederiets ansvar for etterlatte, akterutseilte og rømte sjømenn (fremmedlovens § 4).

På bakgrunn herav tillater vi oss å anmode det ærede departement om på ny å forelegge saken for vår forening dersom utredningsarbeidet viser at en eventuell omlegning av de hittil gjeldende prinsipper innebærer konsekvenser for skipsfarten.

Oslo, 4. august 1965

Skibsfartens arbeidsgiverforening

Den juridiske avdeling

Sverre Lund

Advokat

Landsorganisasjonen i Norge:

Landsorganisasjonen har intet å bemerke til at Nordisk Råd anbefaler regjeringene at spørsmålet om en felles nordisk utlendingslovgivning og en ensartet fremmedpolitikk blir utredet.

Landsorganisasjonen vil dog understreke at en eventuell sådan felles lovgivning og politikk må bli utformet på slik måte at ikke nasjonale interesser blir skadelidende. Hva som spesielt angår spørsmålet om arbeidstillatelse for utlendinger, så bør slik tillatelse fortsatt bare gis for det enkelte land, og etter intimt samråd med vedkommende lands arbeidsmarkedsmyndigheter og eventuelt også arbeidsgivernes og arbeidernes organisasjoner.

Oslo, 10. august 1965

Landsorganisasjonen i Norge

P. Mentsen

Olaf Sunde

S v e r i g e**Rikspolisstyrelsen:**

Frågan om utformningen av den svenska utlänningskontrollen utreds för närvarande av 1961 års utredning om utlänningslagstiftningen. Därvid torde de i medlemsförslaget väckta frågorna i huvudsak komma att övervägas. Styrelsen vill därför förorda att förslaget överlämnas till utlänningsutredningen för att — efter samråd med vederbörliga myndigheter i övriga nordiska länder — tas i beaktande vid fullgörandet av dess uppdrag.

Stockholm den 14 september 1965

Rikspolisstyrelsen

Carl G. Persson

Bror Rydén

Arbetsmarknadsstyrelsen:

Överenskommelsen om den gemensamma nordiska arbetsmarknaden berör endast de fördragsslutande ländernas medborgare. Bortsett från överenskommelsen om upphävande av passkontrollen vid de internordiska gränserna finns egentligen inte några gemensamma föreskrifter som berör den utomnordiska arbetskraften.

Tendensen är att arbetskraften blir alltmer rörlig och inom bl. a. OECD och Europarådet verkar man för europeiskt samarbete i arbetsmarknadsfrågor och för att eliminera de hinder som finns för arbetskraften att fritt bege sig till andra länder. Som utvecklingen f. n. är torde den gemensamma nordiska arbetsmarknaden inte kunna fortsätta fungera som en isolerad företeelse utan måste i en framtid inordnas som ett led i ett mera omfattande internationellt samarbete.

Inför dessa aspekter anser arbetsmarknadsstyrelsen det angeläget, att de nordiska länderna söker nå fram till en enhetlig utlänningslagstiftning och en samstämmig utlänningspolitik.

Styrelsen vill med anledning härav tillstyrka att förutsättningarna för ett dylikt vidgat nordiskt samarbete snarast utredes.

Beslut i detta ärende har fattats av undertecknad generaldirektör och chef efter föredragning av experten hos arbetsmarknadsstyrelsen, byråchefen Sven Skogh.

Stockholm den 23 augusti 1965

Arbetsmarknadsstyrelsen

Bertil Olsson

Sven Skogh

Statens utlänningskommission:

Av remissakten framgår att här ifrågavarande medlemsförslag jämväl remitterats till den i Sverige år 1961 tillsatta utredningen om den svenska utlänningslagstiftningens framtida utformning. Enligt direktiven för utredningen bör denna vid utarbetandet av sina förslag i erforderlig utsträckning taga kontakt med vederbörande myndigheter i de övriga nordiska länderna. Då sålunda för svenskt vidkommande här ifrågavarande medlemsförslag blir föremål för en redan verksam utrednings bedömning anser kommissionen att resultatet härav bör avvaktas innan slutlig ståndpunkt tages till medlemsförslaget.

Stockholm den 31 augusti 1965

Statens utlänningskommission

Nils Hagelin

S. Bundsen

Utlänningsutredningen:

Utlänningslagstiftningen i de nordiska länderna har en i stort sett likartad utformning. De största olikheterna hänför sig till de stadganden, som reglerar möjligheterna att avlägsna inte önskvärda utlänningar ur landet (individuell utlänningskontroll), och består främst däri att avlägsnandeinstituten i de danska, finska och norska utlänningslagarna lämnar ett större utrymme för en rent diskretionär prövning än motsvarande institut i den svenska utlänningslagen. Skillnaderna är särskilt stora i fråga om möjligheterna att utvisa utlänning ur landet. I Danmark kan utlänning utvisas bl. a. om han saknar erforderliga medel till sitt underhåll och icke är »forsørgelseberettiget» i Danmark, om han kan antas helt eller delvis försörja sig på olagligt eller ohederligt sätt, om han inte är önskvärd på grund av tidigare begångna brott, om hans fortsatta vistelse i landet inte är önskvärd med hänsyn till statens säkerhet eller den allmänna ordningen eller om hans personliga förhållanden i övrigt ger anledning därtill. — I Finland kan utlänning förpassas ur landet, om han genom sitt uppförande visat, att han inte är önskvärd, och utvisas, om statens säkerhet eller andra viktiga skäl det påkallar. — I Norge kan utlänning utvisas bl. a. om han inte efterkommer meddelat beslut om bortvisning¹, om han kan antas helt eller delvis skaffa sig medel till sin försörjning genom olovlig verk-

¹ Utlänning, som vistas i Norge och inte är skyldig att ha uppehålls- eller arbetstillstånd, kan bortvisas på samma grunder som gäller för avvissning, bl. a. »dersom hans forhold tilsier det».

samhet eller på ohederligt sätt, om han under de senast förflutna fem åren utomlands straffats för brott eller om han i riket flera gånger ådömts frihetsstraff under loppet av de senast förflutna tre åren. Utlänning kan vidare utvisas, när hänsyn till rikets säkerhet och övriga intressen kräver det. — I Sverige kan utlänning utvisas, om han yrkesmässigt bedriver otukt eller eljest underlåter att efter förmåga söka ärligen försörja sig, om han är hemfallen åt spritmissbruk och finnes i följd därav vara farlig för annans personliga säkerhet eller föra ett grovt störande levnadssätt, om han av tredska eller uppenbar vårdslöshet gång efter annan undandrar sig att uppfylla sina förpliktelser mot det allmänna eller mot enskild person eller om han under de senast förflutna fem åren utom riket genom lagakraftägande dom dömts till frihetsstraff för brott, varför utlänning må ske enligt svensk lag, eller undergått omedelbart ådömt frihetsstraff för sådant brott och det på grund av gärningens beskaffenhet och övriga omständigheter kan befaras att han kommer att här i riket fortsätta brottslig verksamhet. Utlänning kan därjämte utvisas, när Kungl. Maj:t finner det påkallat av hänsyn till rikets säkerhet eller eljest i statens intresse.

Såvitt gäller de stadganden, som främst är avsedda att möjliggöra en kontroll över tillströmningen av utlänningar till landet ur mera allmänna synpunkter, såsom arbetsmarknads-, försörjnings- och bostadsläget (generell utlänningskontroll), överensstämmer de nordiska ländernas lagstiftningar i stort sett med varandra. Varje land kräver i princip visering, uppehållstillstånd (i Finland vistelsetillstånd) och arbetstillstånd för att utlänning skall få inresa, vistas och arbeta i landet. Tillståndsreglerna har i huvudsak samma utformning i de olika länderna. De viktigaste skillnaderna hänför sig till möjligheterna att återkalla redan givet tillstånd. Medan skilljaktigheterna mellan ländernas stadganden om visering, uppehålls- och arbetstillstånd är små, kan olikheterna i den utlänningspolitik, för vilken dessa stadganden utgör ett instrument, sägas vara betydande. De avgörande orsakerna härtill är att söka däri att de olika länderna vid utformningen av sin utlänningspolitik har att utgå från vitt skilda förutsättningar. Här må endast erinras om att den samhällsekonomiska och utrikespolitiska utvecklingen — vilka faktorer i hög grad kräver beaktande vid utformningen av utlänningspolitiken — under efterkrigstiden varit väsentligt olika i de skilda länderna. I Sverige har konjunkturutvecklingen efter andra världskriget varit i stort sett mycket gynnsam och medfört en stark efterfrågan på arbetskraft, vilket möjliggjort en omfattande invandring. I Finland däremot har konjunkturutvecklingen under samma tid varit mindre gynnsam. Näringslivets behov av arbetskraft har inte varit större än att det kunnat tillgodoseas med inhemsk arbetskraft. Fastmer har läget på den finska arbetsmarknaden nödvändiggjort en restriktiv invandringspolitik. Även i utrikespolitiskt hänseende är skillnaderna i de olika ländernas ställning uppenbara; Danmark och Norge är anslutna till NATO och Finland

är bundet av en vänskaps- och biståndspakt med Sovjetunionen, medan Sverige inte ingått några internationella överenskommelser av rent politiskt innehåll.

De betydande skillnader, som enligt vad ovan sagts föreligger mellan de olika ländernas stadganden om avlägsnande av utlänning, synes motivera att en gemensam nordisk utredning tillsätts i syfte att åstadkomma enhetliga regler på detta område. Att märka är att utlänningslagarnas avlägsnanderegler äger giltighet också för de nordiska ländernas medborgare vid vistelse i annat nordiskt land. Svenska medborgare kan sålunda utvisas från Danmark, Finland och Norge på väsentligt lösare grunder än danska, finska och norska medborgare kan utvisas från Sverige.

Även de stadganden, som är avsedda att möjliggöra en generell kontroll, skulle väl genom en sådan utredning kunna bringas i större överensstämmelse med varandra. Det är dock att märka att — såsom torde ha framgått av vad ovan sagts — lika tillståndsbestämmelser i de olika länderna inte innebär någon garanti och inte heller utgör något villkor för en enhetlig nordisk utlänningspolitik; en sådan politik är möjlig endast i den mån de arbetsmarknadspolitiska och andra samhällsekonomiska förutsättningar, från vilka länderna ha att utgå vid utformningen av utlänningspolitiken, är likartade. Om det ändå skulle anses påkallat att utreda möjligheterna att göra tillståndsbestämmelserna enhetliga synes därmed böra anstå till dess frågan om en anslutning eller associering till den europeiska ekonomiska gemenskapen åter aktualiseras.

I anledning av förslaget om inrättande av en gemensam nordisk utlänningsmyndighet får utredningen erinra om att liknande förslag väckts i Nordiska rådet (A 9/1961 och A 17/1962) och att dessa förslag lämnats utan åtgärd av rådet.

Stockholm den 3 november 1965

På utlänningsutredningens vägnar

Bengt Lännergren

Harry Tjernberg

Länsstyrelsen i Stockholms län:

På sätt i den remitterade handlingen framhålles, förutsätter den nordiska passkontrollöverenskommelsen, att Nordens länder föra en i väsentliga delar likartad utlänningspolitik. Det vill då synas angeläget att, i den mån behov av reformer inom området framträda, sådana förberedas och företagas i nordiskt samråd. Ej minst ur polisiär synpunkt framstår ett samlat upp-

trädande över huvud taget som naturligt och ändamålsenligt. Ur en annan aspekt av stor vikt i förevarande sammanhang, den arbetsmarknadspolitiska, anmäla sig emellertid vissa särskilda svårigheter. Vål råder sedan omkring tio år tillbaka en samfällid nordisk arbetsmarknad. Men denna gemenskap gäller, såsom förslagställarna ock framhålla, blott nordbor, och den i rådsförslaget bl. a. berörda frågan att utbygga den befintliga gemensamma arbetsmarknaden till att omfatta även andra än nordbor ter sig rätt komplicerad, främst med hänsyn till att de allmänna förutsättningarna i detta avseende variera så pass starkt de olika nordiska länderna emellan. Särskilt må här understrykas betydelsen av att inom Norden endast Sverige är ett mera markerat immigrationsland. Redan av denna anledning begränsas naturligen ej oväsentligt utrymmet för ett enhetligt nordiskt uppträdande på det främlingspolitiska området. — Härtill torde komma en del komplikationer, som sammanhänga med olikheter i fråga om utlänningars (andra än nordbor) sociala förmåner i de skilda nordiska staterna.

Med det anförda vill länsstyrelsen emellertid endast ha pekat på ett par svårigheter, som torde möta ett realiserande av det inom Rådet väckta förslaget, ingalunda ha ställt sig avvisande till att en utredning i ämnet kommer till stånd. Det framförda uppslaget synes tvärtom värt att närmast övervägas i positiv anda. Det ligger i varje fall uppenbarligen helt i linje med tidens starka nordiska och internationella strömningar och strävanden.

Stockholm å landskansliet den 20 september 1965

På länsstyrelsens vägnar:

Gösta Falk

Nils Lindgren

Länsstyrelsen i Malmöhus län:

Med anledning härav får länsstyrelsen överlämna från polismyndigheterna i Malmö, Hälsingborgs, Landskrona, Trelleborgs och Ystads polisdistrikt infordrade yttranden [*se nedan*] samt för egen del anför följande.

Såsom förslagsställarna anför arbetar i Sverige sedan några år tillbaka särskilda sakkunniga med utredning om utformningen av utlänningskontrollen jämte därmed sammanhängande frågor. Enligt direktiven för utredningen har den bl. a. att närmare undersöka behovet av föreskrifter i syfte att tillgodose intresset av arbetskraftens rörlighet över gränserna och underlättandet av utlänningars studier här. I anslutning härtill skall praxis beträffande tillståndsgivningen kartläggas och bedömas och erforderliga för-

slag framläggas. Även frågor om utlännings avlägsnande och om asylrätten skall uppmärksammas. Utredningen skall vidare undersöka behovet av utvidgad rättshjälp åt utlänningar. Förslag skall även framläggas beträffande den s. k. inre utlänningskontrollen och beträffande den centrala utlänningsmyndigheten. Det understrykes i direktiven att utredningsarbetet bör bedrivas under hänsynstagande till den nordiska passkontrollöverenskommelsens den 12 juli 1957 och de förutsättningar i fråga om en likartad nordisk utlänningspolitik, på vilken denna vilar. Utredningen har att taga kontakt med vederbörande myndigheter i de övriga nordiska länderna.

I Sverige har alltså åtgärder redan vidtagits för utredning i de hänseenden förslagsställarna åsyftat. Med hänsyn bl. a. till den ovan angivna passkontrollöverenskommelsen är det angeläget att de nordiska länderna har en såvitt möjligt likartad utlänningslagstiftning. Eftersom den utredning, som förslagsställarna påkallat, måste anses ägnad att påskynda förverkligandet av en sådan lagstiftning, har länsstyrelsen icke något att erinra mot förslaget att rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för en enhetlig nordisk utlänningslagstiftning och en samstämmig nordisk utlänningspolitik. Utredningen bör icke vara alltför hårt bunden av givna direktiv utan det bör i stor utsträckning överlåtas på den att närmare undersöka möjliga framkomstvägar.

Malmö i landskansliet den 17 september 1965

På länsstyrelsens vägnar:

Sten Lundberg

Stellan Bärning

Till länsstyrelsen i Malmöhus län har remissvar inkommit från följande polismyndigheter.

Polismyndigheten i Malmö polisdistrikt:

Någon konkret eller mera övertygande allmän motivering, ägnad att styrka behovet eller nyttan av en fullständig uniformitet i nordisk utlänningslagstiftning och utlänningspolitik, kan det föreliggande förslaget knappast anses förebri. I den mån strävandena huvudsakligen kan antagas syfta till att göra utlänningslagstiftning och utlänningspolitik »mera socialt inriktad» d. v. s. mindre restriktiv, kan ifrågasättas huruvida begreppet »social» getts en tillräckligt genomtänkt innebörd. Att det på ifrågavarande område rör sig kontroversiella intressen i betydligt högre grad än vad text och synpunkter i föreliggande förslag låter ana belyses av utvecklingen i England, där labourregeringen nyligen signalerat en drastisk åtstramning i den

utlänningspolitik, som för närvarande föres och förts även under föregående toryregim. Detta sker trots bristen på inhemsk arbetskraft och har bedömts oundgängligen nödvändigt av flera skäl bl. a. situationen på bostads- och sjukvårdsresursernas område.

Utan att vara övertygad om realismen och ändamålsenligheten i den form av nordiskt samförstånd, som förslaget syftar till, anser sig polismyndigheten icke kunna invända något mot en utredning med det begränsade syftet att klarlägga förutsättningarna för en dylik samverkan.

Ett av chefen för härvarande utlänningsrotel avgivet yttrande bilägges [*se nedan*].

Malmö den 24 augusti 1965

R. Albin

T. f. polismästare

Ulf Fornander

Polisintendent

Chefen för utlänningsroteln vid Malmö polisdistrikt:

Undertecknad saknar närmare kännedom om hur utlänningslagstiftningen är utformad i övriga nordiska länder men förutsätter att den i stort överensstämmer med den svenska med hänsyn till det nordiska samarbetet vad gäller lagstiftning.

Mot medlemsförslagets yrkande att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningar för en enhetlig nordisk utlänningslagstiftning och en samstämmig nordisk utlänningspolitik torde det i och för sig icke vara något att erinra ehuru det kan ifrågasättas dels om icke den i förslaget nämnda sedan år 1961 arbetande utredningens betänkande beträffande utlänningslagstiftningen i Sverige skall avvaktas och dels om icke gällande lagstiftning med eventuellt mindre ändringar kan anses fylla de anspråk på en generös inställning mot utlännningar, som förslagsställarna eftersträva.

Rörande i förslaget framförda synpunkter kan beträffande den svenska lagstiftningen på området framhållas:

Enligt förslagsställarna har från enskilda och organisationer gjorts uttalanden om en liberalisering av utlänningslagstiftningen och en allmän önskan skulle vara, att lagen skall intaga en så generös inställning som är möjligt utan att väsentliga nationella intressen eftersättes. Enligt gällande lagstiftning äger medborgare i ett mycket stort antal stater inresa till Sverige utan visering. Viseringsskyldighet kvarstår f. n. för medborgare i s. k. öststater och ett relativt stort antal stater i Afrika och Asien. Vad gäller öststaterna torde det vara politiska och säkerhetsskäl, som ligger bakom

kravet på visering för inresa i riket. Kravet på visering för medborgare i ett antal afrikanska och asiatiska stater torde icke vara obilligt med hänsyn till den obekantskap med svenska förhållanden, som kan förutsättas hos medborgare i dessa stater, de anpassningssvårigheter, som kan väntas, och de betydande kostnader, som kan uppstå för Sverige vid ett eventuellt återsändande till hemlandet av en utlänning, som icke kan finna sig tillrätta här och som kan väntas vara medellös, då han skall återvända till hemlandet. Viseringstvånget innebär vissa möjligheter att pröva förutsättningarna för att en vistelse här i riket kan bli till gagn för såväl Sverige som utlänningen.

Vad gäller utlänningars sociala trygghet och rörelsefrihet torde det med nuvarande lagstiftning vara väl sörjt. En utlänning, som blivit mantalskriven här i riket och hos försäkringskassan undertecknat ett intyg om att han har för avsikt att bosätta sig här, utfår sjukpenning m. m. i likhet med svenska medborgare. Råkar en utlänning i nödställd belägenhet, träder socialvården in, och några svårigheter att få hjälp har icke förmärkts. En utlännings rörelsefrihet i Sverige är icke begränsad i annan mån än att han — om han för att få arbeta här är skyldig att ha arbetstillstånd — icke får taga anställning inom annat yrke än det, för vilket arbetstillståndet gäller. Han är således icke bunden till bestämd plats eller arbetsgivare. (Innehavare av svenska främlingspass — i allmänhet politiska flyktingar — äro befriade från skyldigheten att ha arbetstillstånd.)

Det av förslagsställarna framkastade förslaget om en övergång från den i utlänningstagstiftningen fastställda grundläggande principen, att endast landets egna medborgare ha en ovillkorlig rätt att vistas i landet, och att det erfordras tillstånd för en utlännings rätt att vistas här och för hans rätt att arbeta här till den motsatta principen, enligt vilken även utlänningar skulle utan formaliteter kunna resa hit och börja arbeta, dock med bestämmelser, avsedda att möjliggöra en kontroll av resandeströmmen och strömmen av arbetssökande — torde icke vara realistiskt med hänsyn till landets rätt att förhindra en okontrollerad invandring och på ett tidigt stadium självt avgöra, vilka utlänningar, det vill taga emot och bereda utkomstmöjlighet här.

Förslagsställarna anför att debatten om utlänningarna i stort sett gällt invandringen av utländsk arbetskraft, särskilt i Sverige, men att det kan te sig stötande att låta arbetsmarknadssynpunkter bli avgörande för utformande av en nordisk invandringspolitik. De medge att läget på arbetsmarknaden är den viktigaste faktorn i sammanhanget, och det är uppenbart att — bortsett från rena turister — en utlännings inresa i riket i de flesta fall är betingad av hans önskan att här vinna sin utkomst. Polisen skall kontrollera att en utlänning icke arbetar här i landet utan vederbörligt tillstånd, att han söker förlängning av ett utgåendet tillstånd, att han om han vill arbeta inom annat yrke än det, för vilket han har erhållit tillstånd, ansöker

om ändrat arbetstillstånd m. m. Det torde vara arbetsmarknadsmyndigheterna som har den bästa överblicken över behovet av arbetskraft inom olika yrkesområden varför frågan om icke dessa myndigheter självständigt skulle kunna handlägga frågor om arbetstillstånd för utlänningar efter visst samråd med utlänningskommissionen eller polismyndighet borde upptagas till prövning. Från arbetsmarknadsmyndigheten skulle lämnas uppgifter till den lokala polismyndigheten för uppnående av erforderlig kontroll beträffande meddelade arbetstillstånd och utlänningens rätt att här taga arbete. Utlänningskommissionen och de lokala polismyndigheterna skulle helt kunna ägna sig åt frågor om utlänningens rätt att vistas här i riket.

I förslaget framfört önskemål om att utlänningar, som här accepterats som stadigvarande arbetstagare ges stöd i sin nya omgivning med bl. a. anordnande av språkkurser, information om nordiskt samhällsliv och rådgivning om sociala frågor är delvis beaktat. I varje fall har från rikspolisstyrelsen aviserats om att kurser i svenska språket äro avsedda att anordnas för här arbetande utlänningar genom medverkan av bl. a. skolöverstyrelsen.

Att som i förslaget framkastats ersätta nuvarande utlänningsmyndigheter med en mera socialt inriktad organisation synes icke kunna rekommenderas. Bestämmelserna i utlänningslagstiftningen måste i huvudsak vara av den karaktären att de skydda och tillvarataga i första hand svenska intressen utan att för den skull bortse från det intresse en utlänning kan ha att få bo och arbeta här i landet. Av samma anledning och för att upprätthålla sin suveränitet i hithörande frågor synes varje land böra ha egen utlänningsmyndighet.

Vad gäller utlänningarnas rättssäkerhet här i landet äro bestämmelserna i utlänningslagstiftningen klara och entydiga och medgiva icke något godtycke från myndigheternas sida. I utlänningslagen är klart utsagt att en utlänning icke kan tvingas att lämna riket i annat fall eller i annan ordning än i lagen angives samt att vid tillämpningen av lagen utlänningen icke i vidare mån underkastas inskränkning i sin frihet än som i varje fall finnes vara av nöden.

Malmö den 30 juli 1965

Sune Engvall

Bitr. poliskommissarie

Polismyndigheten i Hälsingborgs polisdistrikt:

Under det sista tiotalet har betydande förenklingar skett för rese- och arbetsbyte inom Norden för såväl nordbor som icke nordbor. De flesta förenklingarna ligger på det rent polisiära området. Förslaget till Nordiska rådet om en enhetlig utlänningslagstiftning i Norden med bl. a. innebör-

den av fri rese- och arbetsrätt och slopande av viseringstvånget för icke nordbor kan väl låta sig diskuteras men tiden torde icke på långt när vara mogen för en så radikal förändring av utlänningspolitiken. Trots stora likheter i den sociala strukturen i Nordens länder föreligger stora skillnader inom arbetsmarknaden. Vi får heller icke glömma att Sverige var det enda landet i Norden som undgick krigets skövlingar. De övriga ländernas ekonomi blev hårt frestad och de har icke den höga industrialisering som Sverige. Det är därför helt naturligt att de övriga länderna måste iakttaga en mycket mera restriktiv invandringspolitik än Sverige. På det rent polisiära området föreligger vidare rätt betydande organisationsskillnader. I Danmark till exempel är polisen i stort sett utlänningsmyndighet och de starkt formella reglerna i Sverige — tillkomna bl. a. för utlänningsmyndigheternas rättssäkerhet — saknas helt. Ur polisiär synpunkt är det önskvärt att lagstiftningen samordnas ännu mera. Det bör dock tillfogas att det polisiära samarbetet är så friktionsfritt inom Norden, att författningsskillnader icke märks inom det praktiska polisarbetet. I förslaget säges till slut att det kan ifrågasättas om icke utlänningsfrågornas handhavande borde överflyttas från nuvarande utlänningsmyndighet till en mera socialt inriktad organisation. Vad förslagsställarna därmed menar har de icke närmare angivit. I Sverige till exempel skötes de grundläggande utlänningspolitiska frågorna av utlänningskommissionen och arbetsmarknadsstyrelsen. Dessa organ böra väl anses vara socialt inriktade. Emellertid bör här observeras att för Sveriges del har så sent som hösten 1964 frågeställningen om utlänningsärendenas handläggning avgjorts av de lagstiftande myndigheterna i samband med polisens förstatligande. Tiden synes därför knappast vara mogen för att redan nu begära en omprövning. För övrigt synes den mig icke vara på något sätt aktuell.

Beträffande den polisiära sidan av utlänningsfrågorna vill jag slutligen hänvisa till den diskussion som förekom vid den åttonde internordiska polischefskonferensen i Oslo år 1963. Där klarlägges skillnaderna mellan Sverige, Norge och Danmark — Finland yttrade sig icke — och där framkom även de undersökningar som borde göras för att få ett rätt grepp om vad den redan inledda samordningen fått för resultat.

Hälsingborg den 3 september 1965

Göte Friberg

Polismästare

Polismyndigheten i Landskrona polisdistrikt:

Kontrollen av en utlännings besök och uppehåll här i landet är redan nu icke tillfredsställande. En utlännings besök här i regel 2—3 måna-

der utan tillstånd och utan polismyndighetens vetskap. Med en liberalisering av bestämmelserna skulle kontrollen bli ännu mera otillfredsställande.

Om en utlänning, såsom ifrågasatts, skulle få arbetstillstånd för hela Norden, skulle detta kunna medföra att personer, som i hög grad misskött sig i ett annat nordiskt land utan att dock intagas i brottsregistret hos polisen där, skulle kunna komma till Sverige och börja arbeta här utan vidare. »Hopp-Jerkorna» skulle ta tillfället i akt och kontrollen på dessa skulle bli närmast obefintlig. Jag får därför avstyrka en liberalare lagstiftning härvidlag.

Landskrona i polismästarens expedition den 2 september 1965

Gösta Ahlbeck

Polismyndigheten i Trelleborgs polisdistrikt:

Förslaget bygger på att passöverenskommelsen förutsätter, att de nordiska länderna för en i huvudsak likartad utlänningspolitik, varför reformer på detta område borde företagas i nordiskt samråd eller med andra ord att frågan om utlänningslagstiftningens utformning borde tagas upp i nordiskt sammanhang. Med utgångspunkt härifrån kan intet vara att erinra mot förslaget, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för en enhetlig nordisk utlänningslagstiftning och en samstämmig nordisk utlänningspolitik.

Hade förslaget varit inskränkt härtill, skulle vidare yttrande ha varit överflödigt, eftersom en reform av den svenska utlänningslagstiftningen är aktuell. I förslaget göres emellertid en del uttalanden eller rekommendationer om innehållet i den blivande lagstiftningen och på grund härav kan det vara av ett visst intresse att granska dessa. Gemensamt för de uppslag, som sålunda framlagts, är att de motiverats synnerligen knapphändigt och att konsekvenserna av de yrkade reformerna icke synas ha övervägts. Även om detta närmast är en uppgift för den utredning, som föreslagits, hade det redan för ett preliminärt ställningstagande varit önskvärt, om förslagsställarna något hade utvecklat sina tankar.

Den första fråga som beröres i medlemsförslaget är om det icke skulle vara möjligt att låta utlänning få ovillkorlig rätt att komma in i nordiskt land. Förslagsställarna själva inse emellertid att till en sådan princip måste knytas regler avsedda att möjliggöra en kontroll av strömmen av resande och arbetssökande. I praktiken kommer väl därför skillnaden i förhållande till det nuvarande systemet att bli mycket liten. Någon särskild fördel synes det icke vara att hava en »liberal» grundregel men ett antal inskränkningar i stället för en »sträng» grundregel med ett antal frikostiga undantag. I verkligheten torde lagstiftningen alltid komma att utformas med hän-

syn till nationalekonomiska och arbetsmarknadsmässiga förhållanden. På grund härav finner polismyndigheten skäl saknas för att tillförsäkra utlänningar en i princip obegränsad rätt att vistas här i landet.

Därnäst väckes tanken på en avveckling av viseringstvangen. Av självklara säkerhetsskäl torde en sådan reform vara mycket litet önskvärd. Anknnytning till reciprocitet vid avveckling av viseringstvangen kan nog ha sitt värde för svenska resande. Då ömsesidighet är en ofta tillämpad grundsats vid reglering av internationella förhållanden, t. ex. på beskattningens område, synes det knappast finnas något skäl varför vårt land ensidigt skulle uppge krav på visering, då man i så fall avhänder sig det enda praktiska argument med vars hjälp man i förhållande till en utländsk stat kan åstadkomma en avveckling i viseringstvangen.

Då det i förslaget säges, att man får överväga, huruvida ytterligare åtgärder för utlänningars rättssäkerhet äro påkallade, hade det varit önskvärt med en preciserad molivering i stället för ett vagt och undanglidande uttryckssätt. Då man veterligen ej ifrågasatt rättssäkerheten för utlänningar, synes en utredning i denna del överflödig.

Ett uppslag om beviljande av arbetstillstånd för hela Norden i stället för varje särskilt nordiskt land, torde stöta på marknads- och sysselsättningspolitiska hinder. Ett land kan vara benäget för att bevilja arbetstillstånd, exempelvis för verkstadsarbetare eller skeppsbyggare, då brist på sådan arbetskraft råder i detta land, medan motsatsen kan vara förhållandet i de övriga nordiska länderna eller åtminstone något av dem. Att under sådana förhållanden låta ett nordiskt land bevilja internordiska arbetstillstånd, synes icke kunna komma i fråga. Ett dylikt tillvägagångssätt kan också rubba grunden för den gemensamma nordiska arbetsmarknaden. Det bör även uppmärksammas att ett nordiskt land på grund av bilaterala överenskommelser med ett främmande land kan tänkas bedriva en arbetsmarknadspolitik, som ej överensstämmer med de övriga nordiska ländernas. Även i detta fall bliva konsekvenserna mycket betänkliga för de övriga nordiska länderna.

Frågorna om stöd i den nya omgivningen för utlänningar som invandrat till Norden äro förvisso värda stort beaktande, särskilt till förebyggande av att utlänningarna på grund av okunnighet om lagar och författningar göra sig skyldiga till straffbelagda handlingar. Däremot är det knappast möjligt att lagstifta härom med internordisk giltighet. Huvudvikten i den antydda verksamheten bör i stället läggas på storföretagen såsom arbetsgivare samt en del samhällliga serviceorgan. Skillnaden mellan de nordiska länderna i fråga om lagar, ekonomiska förutsättningar och social struktur m. m. synes även göra en gemensam lagstiftning mindre ändamålsenlig.

Mest verklighetsfrämmande av förslagsställarnas propåer är dock tanken att ersätta nuvarande utlänningsmyndigheter med en mera socialt inriktad organisation, särskilt om denna skall göras gemensam för alla de nordiska

länderna. De kontrollfunktioner, som måste tillkomma ett lands utlänningsmyndighet, kunna ej överlätas på ett socialt organ, så länge myndigheten skall ha uppgifter, motsvarande de nuvarande. Enligt polismyndighetens uppfattning är det tvärtom angeläget att utlänningskontrollen effektiviseras, särskilt vad gäller den s. k. inre kontrollen. Erfarenheten torde ha visat att det framför allt brister i snabbhet så att försummelse att söka förnyelse av arbets- och uppehållstillstånd opåtalat kan fortgå i månader. Det synes finnas skäl att överväga, huruvida icke registrering och kontroll kunde ske genom användning av s. k. datamaskiner.

Även med vitsordande av behovet av en reformering av den svenska utlänningslagstiftningen, också på det viset att den blir så lik de övriga nordiska ländernas som möjligt, får polismyndigheten därför i princip ställa sig avvisande till flertalet av uppslagen i förevarande medlemsförslag.

Trelleborg den 26 juli 1965

Carl G. Borgström

Nils Appelgren

Polismyndigheten i Ystads polisdistrikt:

Ur de synpunkter, som den lokala polismyndigheten har att beakta tillstyrkes förslaget med hänvisning till närslutna yttrande, som avgivits av förste polisassistenten H. T. Lindström, vilken handlägger utlänningsärendena inom Ystads polisdistrikt [*se nedan*].

Särskilt angeläget anser jag det vara att polisens befattning med utläningar och utlänningsärenden inskränkes till att avse enbart den yttre och inre kontrollen samt att reglerna om utvisning och förvisning göres strängare för fall av upprepad kriminalitet.

Ystad i polischefens kansli den 24 augusti 1965

Carl Dalin

Tf. polismästare

Förste polisassistenten H. T. Lindström vid polismyndigheten i Ystads polisdistrikt:

Med hänsyn till den expansion som det svenska näringslivet för närvarande befinner sig i och de åtgärder för samhällets ytterligare utbyggnad, som beslutats av riksdagen under de senaste åren torde det vara erforderligt att utländsk arbetskraft i än högre grad än tidigare tages i anspråk. Siffran 10 000 per år har nämnts som en erforderlig invandringskvot. Den övervä-

gande delen av denna arbetskraft måste troligen sökas utanför Nordens gränser då åtminstone Danmark och Norge för närvarande inte har några större arbetskraftsreserver.

En ändring av den nu grundläggande principen, att endast det egna landets medborgare har rätt att vistas i landet till den omvända principen att även utlänningen har rätt att komma in i landet, bör komma till stånd. Sådana liberaliserande strävanden torde också förekomma på andra håll. Såsom framhålles i medlemsförslaget avses att till en sådan princip knyta regler, som möjliggör en kontroll av strömmen av resande och arbetssökande, vilket torde vara helt till fyllest för att arbetsmarknadens organ skall ha en klar överblick över tillgången på utländsk arbetskraft.

Det nu gällande viseringstvånget för vissa länders medborgare vid inresa till Sverige — och vid en förutsatt gemensam nordisk utlänningslag — Norden, bör bortfalla även om reciprocitet ej föreligger. De medel, som finns att kontrollera utlänningen vid inresa till Sverige eller Norden och under vederbörandes vistelse här kan vid behov i stället utökas om så skulle vara erforderligt av t. ex. politiska skäl. Likaså kan reglerna om utvisning och förvisning göras strängare dock med hänsynstagande till sociala omständigheter.

Beträffande kontrollen vid utlänningens inresa i Norden vore det önskvärt om en internationell överenskommelse, att personalia såsom namn m. m. och andra identifieringsuppgifter alltid utföres i tryckt text och ej med handskrift. En legitimationshandling med nämnda uppgifter handskrivna kan vara mycket svårtydd, särskilt passhandlingar från latinländerna och öststaterna. Beträffande erkända legitimationshandlingar bör även sjöfartsbok och identitetskort i större utsträckning kunna godtagas.

Invandringen till Sverige och Norden bör givetvis stå i viss relation till möjligheten att få arbete då inte enbart sociala skäl talar för invandring.

De nuvarande A- och B-tillstånden avseende arbets- och uppehållstillstånd bör bortfalla och ersättas av ett enhetstillstånd för hela Norden. Polisens befattning med utlänningslag bör endast avse den yttre och inre kontrollen. Övriga för utlänningen erforderliga tillstånd bör helt handhas av utlänningskommissionen och centrala och regionala arbetsmarknadsorgan.

Såsom angives i medlemsförslaget bör åtgärder vidtagas för att den utlänning, som ämnar stadigvarande arbeta i Norden, anpassas till våra förhållanden. Sådana åtgärder är erforderliga och har stor betydelse för den ömsesidiga förståelsen. Förslaget om utredning av förutsättningarna för en enhetlig nordisk utlänningslagstiftning och en samstämmig nordisk utlänningspolitik tillstyrkes.

Ystad den 23 augusti 1965

H. T. Lindström

Förste polisassistent

Länsstyrelsen i Västmanlands län:

Som framhålles i motiveringen av förslaget är en gemensam nordisk arbetsmarknad sedan länge genomförd. Norden är sedan några år också ett gemensamt passkontrollområde.

Erfarenheterna är i båda avseendena goda. En enhetlig utlänningslagstiftning och en samstämmig nordisk utlänningspolitik synes ligga i linje med denna utveckling. Förslagsställarna pekar på en del av de frågor som behöver närmare undersökas. Länsstyrelsen vill för sin del tillstyrka en utredning av förutsättningarna för en gemensam nordisk utlänningspolitik enligt föreliggande förslag.

Västerås i landskansliet den 17 september 1965

Gustav Cederwall

C. A. Sjöstedt

Svenska arbetsgivareföreningen:

Enligt föreningens uppfattning anför förslagsställarna flera vägande skäl för sitt förslag. Med hänsyn till det samgående som de nordiska staterna redan visat i bl. a. arbetsmarknadsfrågorna torde det också finnas realistiska förutsättningar för en utveckling i den liberaliserande riktning som förslagsställarna angett. Föreningen anser därför, att man från svensk sida bör positivt och med lämpliga medel ställa sig bakom förslaget.

Vinner förslaget allmänt bifall, bör emellertid även tillses att arbetsmarknadsparterna blir representerade i en kommande utredning. Denna bör, såsom motionärerna också torde ha avsett, vara förutsättningslös. För svenskt vidkommande bör emellertid också framhållas, att 1961 års utlänningsutredning ännu icke slutfört sitt arbete. Det synes oundvikligt att utlänningsutredningens överväganden och förslag måste inpassas i bilden och alltså påverka frågan om den lämpliga tidpunkten för igångsättande av ett nytt och mera vittgående utredningsarbete.

Stockholm den 22 september 1965

Svenska arbetsgivareföreningen

Curt-Steffan Giesecke

Erik Forstadius

Landsorganisationen i Sverige:

Därest förutsättningar för enhetlig nordisk utlänningslagstiftning skulle kunna komma till stånd, torde enligt LO:s uppfattning inga invändningar kunna resas häremot. Möjligheterna härtill för svenskt vidkommande torde i vissa avseenden bli beroende på resultatet av 1961 års utredning om utlänningslagstiftningen, vars arbete ännu ej avslutats. Beträffande den utländska arbetskraften och därmed sammanhängande frågor har LO tidigare uttalat sig i sitt yttrande över arbetsmarknadsutredningens betänkande »Arbetsmarknadspolitik» (SOU 1965: 9)¹.

Stockholm den 17 januari 1966

Landsorganisationen i Sverige

Arne Geijer

Tjänstemännens centralorganisation (TCO):

I medlemsförslaget föreslås att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för en enhetlig nordisk utlänningslagstiftning och en samstämmig nordisk utlänningspolitik. Förslaget framföres mot bakgrunden av det förhållandet att i Sverige existerar betydande gemenskap i avseende på lagstiftningens utformande bl. a. på det sociala området. För nordiska medborgare finnes en nordisk arbetsmarknad och Norden utgör ett gemensamt passkontrollområde. I medlemsförslaget framföres därutöver vissa synpunkter på utformningen av en eventuell nordisk utlänningslagstiftning.

Enligt TCO:s uppfattning finnes goda skäl för att en utredning kommer till stånd rörande förutsättningarna för och utformningen av en enhetlig nordisk utlänningslagstiftning. Utan tvivel skulle detta vara utomordentligt värdefullt på lång sikt icke minst med hänsyn till en utveckling mot ökad liberalisering och rörlighet på arbetsmarknaden även utanför Norden.

Utformningen av en eventuell enhetlig nordisk utlänningslagstiftning anser sig TCO i förevarande sammanhang icke närmare böra ingå på. TCO vill dock framhålla att det synes angeläget att en sådan utformas i liberal anda i enlighet med de strävanden till integration som förekommer i skilda avseenden. TCO vill i sammanhanget erinra om vad TCO anfört i fråga om den utländska arbetskraften i skrivelse till Konungen den 20 maj 1965 med yttrande över betänkandet »Arbetsmarknadspolitik» (SOU 1965: 9):

Ökade möjligheter för människor att fritt förflytta sig mellan olika länder och att utan hinder söka sin utkomst för kortare eller längre tid utanför

¹ Här ej tryckt.

det egna hemlandet har ett självklart egenvärde alldeles oberoende av de ekonomiska synpunkter som kan läggas på flyttningsrörelserna. Huvuddelen av den utländska arbetskraften i Sverige har sökt sig hit på eget initiativ.

Även efter ett intensivare ianspråktagande av inhemska arbetskraftstillgångar genom yrkesutbildning, omflyttning osv. kan det i vissa lägen vara befogat att utnyttja existerande möjligheter till planmässig överflyttning av arbetskraft till Sverige. TCO tillstyrker därför att arbetsmarknadsmyndigheterna ges möjlighet att under omständigheter som utredningen anger organisera överförandet av utländsk arbetskraft till Sverige.

Den ökade efterfrågan på arbetskraft i de länder, varifrån utlänningar på den svenska arbetsmarknaden huvudsakligen kommit gör att man måste räkna med att tillskottet av utlänningar till den svenska arbetskraften kan komma att avta. Detta hindrar inte att energiska ansträngningar bör göras för att på olika sätt underlätta de inflyttades anpassning till svenskt arbets- och samhällsliv. Utlänningar som kommer till Sverige bör således från arbetsmarknadsmyndigheterna kunna erhålla relativt ingående uppgifter om sysselsättnings- och löneläge inom olika yrken och i olika delar av landet. Även uppgifter om bostadssituation och andra sociala uppgifter av betydelse bör kunna tillhandahållas.

Det skulle utan tvekan medföra mycket stora sociala vådor, om man fick en utveckling, där den utländska arbetskraften huvudsakligen rekryterades till sysselsättningar, där det relativa löneläget är lågt. I den mån utlänningarna kommer till Sverige för att varaktigt bosätta sig här, är det angeläget att de sprids över flertalet yrkesområden. Utlänningarnas naturliga strävan att i den främmande miljön hålla kontakt med sina landsmän gör en viss geografisk anhopning av den utländska bosättningen naturlig. Det är då så mycket angelägnare att se till att utlänningarna i fråga om sociala förmåner, utbildningsmöjligheter och fritt tillträde till olika yrken i största möjliga utsträckning blir likställda med den övriga befolkningen.

Det är enligt TCO:s mening önskvärt att utlänningarna på ett tidigt stadium upplyses om arbetsmarknadsorganisationernas existens och den hjälp som de anställda därifrån kan påräkna. Åtminstone en del av den utländska arbetskraften kommer från länder där de fackliga organisationerna har en helt annan karaktär och ställning i samhället än vad fallet är i Sverige.

Stockholm den 13 september 1965

Tjänstemännens centralorganisation (TCO)

Otto Nordenskiöld

Arne H. Nilstein

Sammanställning över huvuddragen av utlänningslagstiftningen i Danmark, Finland, Norge och Sverige i november 1965

I. Laglig reglering¹

<i>Danmark</i>	<i>Finland</i>	<i>Norge</i>	<i>Sverige</i>
Lov nr 224, 7/6 1952 om utlännings tillträde till landet (förkortn. Lov). Central myndighet är rikspolischefen. Genom avtal med främmande regeringar kan träffas bestämmelser om ömsesidiga jämkningar i reglerna om uppehållstillstånd och arbetstillstånd (Lov § 10). Justitieministern bemyndigas att efter förhandling med den eller de ministrar som är berörda av frågan fastställa allmänna mildringar i bestämmelserna om uppehållstillstånd och arbetstillstånd (Lov § 21). Justitieministeriet utfärdar kungörelse — bekendtgörelse	Utlänningsförordning 25/4 1958 (förkortn. UF). Centralmyndighet är utlänningsbyrån vid ministeriet för inrikesärendena. För principfrågor och andra viktiga spørsmål må tillsättas en konsultativ kommission för utlänningsärenden (UF 2 §). Har med främmande stat avslutats eller avslutas främdeles överenskommelser, som avviker mot utlänningsförordningen, skall bestämmelserna i överenskommelsen lända till efterrättelse (UF 49 §). Närmare föreskrifter utfärdas av ministeriet för inrikesärenden (UF 52 §).	Lov om utlänningars tillträde till riket 27/7 1956 (fremmedloven) — förkortn. L. Centralmyndighet är statens utlänningskontor med statens utlänningsråd som rådgivande organ. Efter avtal med främmande stat må Konungen bestämma att vederbörande stats medborgare skall befrias från kravet på uppehålls- och arbetstillstånd (L § 23). Konungen kan utfärda närmare föreskrifter om genomförande av fremmedloven. Föreskrifter den 25 jan. 1957 om utlänningars tillträde till riket (fremmedföreskrifter) — förkortn. F.	Utlänningslag 30/4 1954 (förkortn. UL). Central myndighet är statens utlänningskommission. Denna äger inhämta yttrande från utlänningsnämnden, som i första hand är ett organ för utlänningars rättsskydd. Konungen äger utfärda bestämmelser om anmälan av utlänningars vistelse och arbetsanställning m. m., även som de närmare föreskrifter som erfordras för tillämpningen av utlänningslagen — utlänningskungörelse 4/6 1954 (förkortn. UK).

¹ Vid krig eller krigsfara liksom för vissa områden gäller allmänt en skärpning av reglerna. Specialregler finns för diplomatisk och konsulär personal, för sjöfolk och för flygtrafiken samt för personer med främlings- och flyktingspass ävensom om asylrätt.

Danmark

— om utlännings tillträde till och uppehåll i landet nr 220 23/6 1964 (förkortn. Bek).

Finland

Norge

Sverige

II. Grundläggande begrepp

Pass eller annan legitimationshandling.

Visum meddelas för inresa till och utresa från landet. Kravet därpå beror på justitieministerns beslut.

Upphållstillstånd erfordras för tid efter det visumtiden gått ut, som regel efter 3 månader.

Arbetstillstånd erfordras oberoende av andra tillstånd.

Pass eller annan legitimationshandling.

Visum meddelas för inresa och vistelse för högst 3 månader.

Vistelsetillstånd fordras efter visumtiden.

Arbetstillstånd erfordras oberoende av andra tillstånd.

Pass eller annan legitimationshandling.

Visum meddelas för inresa och vistelse — för högst 3 månader.

Upphållstillstånd erfordras efter visumtiden och kräves alltid för den som måste ha arbetstillstånd.

Arbetstillstånd erfordras oberoende av andra tillstånd.

Pass eller annan legitimationshandling.

Visum meddelas för inresa och vistelse under viss tid.

Upphållstillstånd, som erfordras efter 3 månaders vistelse, medför rätt att vistas viss angiven tid och kan innehålla senaste dag för utresa — utresebeslut.

Bosättningstillstånd

Arbetstillstånd erfordras oberoende av andra tillstånd dock ej för utlänning med bosättningstillstånd.

III. Allmänna regler om visum

Visum kan efter beslut av justitieministern krävas. Medborgarna i de flesta västeuropeiska stater liksom de flesta betydande utomeuropeiska stater är befriade från visumtvång.

Genom statsfördrag har visumfrihet införts i betydande utsträckning.

Beslutsmyndighet är finsk utomlandsrepresentation eller i nödfall utlänningsbyrån.

Visum må återkallas på åt-

Genom särskilda beslut (F § 24) har visumfrihet införts för medborgare i ett stort antal stater.

Beslutsmyndighet är norsk utomlandsrepresentation, som alltid skall höra statens utlänningskontor (F § 25).

Genom särskilt beslut (UK 20 §) har visumfrihet införts för medborgare i ett stort antal stater, ävensom för den som har bosättningstillstånd.

Beslutsmyndighet är svensk utomlandsrepresentation. Om nödfallsvisering beslutar ut-

Danmark

Beslutsmyndighet är justitieministern, rikspolischefen eller danska utomlandsrepresentationen (Lov § 1).

Finland

gärd av vederbörande ministerium om skäl därtill äro (UF 21 §).

Norge

Visum må när som helst återkallas av utlänningskontoret (F § 29).

Sverige

länningskommissionen eller polismyndighet.

Visering kan återkallas, om särskilda skäl därtill äro (UL 8 §).

IV. Regler om uppehållstillstånd¹

Upphållstillstånd fordras efter (utgången av visumtiden) 3 månader.

Finska, isländska, norska och svenska medborgare, som på lagligt sätt inrest i Danmark, är dock berättigade att uppehålla sig i Danmark utan uppehållstillstånd.

Utländsk kvinna, som har ingått äktenskap med dansk medborgare liksom danskfödd utlännning är, därest de haft uppehållstillstånd i 5 år och har fast bostad i Danmark, befriade från uppehållstillstånd, så länge de har fast bostad i landet.

Beslutsmyndighet är justitieministern eller därtill be- myndigad polismyndighet, liksom dansk utomlandsrepresentation (Lov §§ 3 o. 4, Bek. §§ 18—21).

Vistelsetillstånd fordras efter (utgången av visumtiden) 3 månader. Medborgare i annan nordisk stat är dock berättigad att vistas i Finland.

Ansökan om vistelsetillstånd ingives som regel till polismyndighet och beviljas av utlänningsbyrån för första gången för högst ett år och för förlängning med högst 5 år åt gången.

Person, som varit finsk medborgare men som förlorat sitt medborgarskap medan han bott i Finland, skall söka vistelsetillstånd om han ämnar kvarstanna i landet.

Vistelsetillstånd må återkallas, då skäl därtill föreligger (UF 25—27 §§).

Upphållstillstånd fordras för uppehåll utöver 3 månader dock alltid för den som måste ha arbetstillstånd.

Viseringsfri utlännning med giltigt uppehållstillstånd i Danmark, Finland eller Sverige behöver ej ha uppehållstillstånd om han ej önskar uppehålla sig utöver 3 månader eller önskar taga arbete eller driva rörelse.

Undantag för krav på uppehållstillstånd för medborgare i Danmark, Finland, Island eller Sverige (med undantag för Troms och Finmark fylke).

Upphållstillstånd meddelas som regel av polisen.

Upphållstillstånd får ej meddelas förrän ansökan om arbetstillstånd avgjorts.

Upphållstillstånd medde-

Upphållstillstånd fordras för uppehåll utöver 3 månader, dock ej för medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge eller för den, som har bosättningstillstånd.

Upphållstillstånd meddelas av den centrala utlänningsmyndigheten, diplomatisk representation i utlandet eller av polismyndighet.

Utlänningskommissionen avgör själv alla s. k. A-tillstånd samt förstagångstillstånd vid B-tillstånd. Förlängning av B-tillstånd avgöres av lokal polismyndighet för en första förlängning av ett år och därefter för två år. Polisen är dock ej behörig att meddela tillstånd för längre tid än två år.

Tid för uppehålls- och arbetstillstånd skall samman-

¹ Särskilda regler finns i lagstiftningen för samtliga länder om sammanräkning av tid, som utlännigen vistas i de olika nordiska länderna.

Danmark

Praxis: Bemyndigande lämnas rikspolischefen men begränsas till avgörande efter fasta linjer.

Principfrågor och viktiga spörsmål förelägges alltid justitieministern.

Finland

Norge

las för högst ett år i taget, dock ej längre än tiden för giltigt pass. Uppehållstillstånd på obestämd tid kan polisen medgiva efter samråd med utlänningskontoret, där est utlänningen har uppehållit sig i riket i minst 2 år och har efter läkarundersökning befunnits ha tillfredsställande hälsotillstånd.

Polisen kan återkalla meddelat uppehållstillstånd. Över sådant beslut liksom över polisens avslag på en ansökan om uppehållstillstånd kan klagan göras hos statens utlänningskontor (F §§ 31—45).

Sverige

falla och ej gälla längre än passet.

Avslår polismyndighet ansökan, skall ärendet vidarebefordras till utlänningskommissionen — i vissa fall förmedelst länsstyrelse (UK 27—33 §§).

V. Regler om bosättningsstillstånd

Finns ej.

Finns ej.

Finns ej; dock är uppehållstillstånd tills vidare till en del därmed jämförbart. Sådant kan dock ej givas förrän när vid behov arbetsstillstånd meddelats.

Bosättningsstillstånd medför rätt att inresa och att utan tidsbegränsning vistas i riket samt befrielse från skyldighet att vid behov ha arbetsstillstånd.

Utvisning av utlännings med bosättningsstillstånd kan ske endast om synnerliga skäl

därtill är (även vid minst fem års bosättning).

Bosättningstillstånd må meddelas utlänning som är fast bosatt i riket; upphör hans bosättning må tillståndet återkallas. Det må meddelas endast beträffande utlänning, där tvekan ej råder om hans vandel eller pålitlighet ur säkerhetssynpunkt. Även underårig må meddelas bosättningstillstånd.

I regel krävs 5 års vistelse i landet och att senast beviljats uppehållstillstånd för minst 2 år.

Ansökan ingives till polismyndigheten och avgöres av utlänningskommissionen, som då vederbörande är beroende av arbetsanställning, skall inhämta yttrande från arbetsmarknadsstyrelsen. Denna bör vid behov inhämta yttrande från arbetsgivare och arbetstagarorganisationer inom utlänningens arbetsområde (UK 34—36 §§).

VI. Arbetstillstånd

A. Huvudregler för arbetstillstånd

Danmark

Utlänning må icke utan särskild tillåtelse taga arbete, anställning eller utöva samsättning i Danmark, vare sig det sker mot eller utan vederlag. Ej heller må han utan särskild tillåtelse driva självständigt förvärvsarbete här i landet eller härifrån verka som representant (handelsresande) i utlandet (Lov § 9).

Genom avtal med främmande regeringar kan bestämmas om ömsesidiga jämkningar i reglerna.

Finland

Utlänning, som önskar inkomma till landet för att utföra förvärvsarbete, skall vid ankomsten till landet inneha arbetstillstånd.

Ämnar utlänning, sedan han inkommit till landet, utföra förvärvsarbete, skall han söka arbetstillstånd, som må beviljas endast såvida synnerliga skäl därtill föreligga (UF 28 §).

Arbetstillstånd beviljas endast för visst arbete eller arbete för viss i tillståndet nämnd arbetsgivare. Tillståndet kan begränsas i båda dessa avseenden. Utlänning, som tidigare varit finsk medborgare eller som varit bosatt i Finland under minst 10 år må dock enligt prövning erhålla arbetstillstånd utan begränsning till visst arbete eller viss arbetsgivare (UF 32 §).

Norge

Utlänning, som vill söka eller mottaga arbete mot eller utan vederlag eller som vill driva självständig förvärvsverksamhet i riket, må på förhand skaffa sig särskild tillåtelse till det (arbetstillåtelse). För utlänning som vill ge eller deltaga i dramatiska eller andra offentliga föreställningar av konstnärlig art krävs dylik tillåtelse bara i den utsträckning detta blir bestämt av Konungen.

Det kan sättas villkor för tillåtelse, således också att den bara skall gälla för bestämd tid eller för bestämt yrke eller för ett bestämt arbete eller i ett bestämt distrikt. De villkor, som satts, skall framgå av tillåtelsen (L § 10).

Sverige

Konungen äger förordna att utlänning icke utan tillstånd (arbetstillstånd) må här i riket innehava anställning eller utöva verksamhet som föranledes av anställning utomlands. Arbetstillstånd kräves ej för utlänning, som innehar bosättningsstillstånd (UL 15 §).

Arbetstillstånd skall meddelas för viss tid och avse visst slag av arbete. Det må förbindas med de föreskrifter som finnas erforderliga. Arbetstillstånd må återkallas om särskilda skäl därtill äro (UL 16 §).

Konungen äger föreskriva, att utlänning som ämnar antaga sådan anställning eller utöva sådan verksamhet, för vilken arbetstillstånd erfordras, icke äger inresa förrän arbetstillstånd meddelats (UL 13 §). Med stöd därav har stadgats en särregel för vissa medborgare (UK 38 §) näm-

ligen i Grekland, Italien, Mexico, Portugal eller San Marino eller tysk medborgare från förbundsrepubliken Tyskland.

Ann. För att förhindra s. k. spontan invandring har — med giltighet från den 1 januari 1966 — införts en generell regel för alla andra utlänningar än medborgare i de nordiska länderna, nämligen att de icke äger inresa i riket förrän arbetstillstånd meddelats för det fall att vederbörande ämnar antaga sådan anställning eller utöva sådan verksamhet för vilken arbetstillstånd erfordras.

a) Generell befrielse

- 1) Handelsresande.
- 2) Dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare.
- 3) Förutvarande medborgare i Estland, Lettland eller Litauen som innehar svenskt främlingspass.
- 4) Utlänning, som vid födelsen blivit svensk medborgare, ävensom dennes ogifta barn under 21 år, vilka åtfölja honom.

B. Befrielse från skyldighet att ha arbetstillstånd

1) Finska, isländska, norska och svenska statsborgare.

2) Utlänningar, som är befriade från uppehållstillstånd dvs. utländska kvinnor, som har ingått äktenskap med danska statsborgare samt danskfödda utlänningar, allt under förutsättning av att de med uppehållstillstånd i 5 år haft och stadigast har fast bostad i landet.

1) För utövande av näring, vartill han erhållit tillstånd enligt näringslagen.

2) För bedrivande av jordbruk på sådan lägenhet, till vars ägande och besittning han i laga ordning förvärvat rätt.

3) För att, med iakttagande av vad om handelsresandes beskattning är särskilt stadgat, såsom utländsk fir-

1) Utländsk handelsresande för utländsk firma.

2) Medborgare i Danmark, Finland eller Sverige med undantag för Troms eller Finnmarks fylke.

Efter samråd med arbetsförmedling eller fylkesarbetskontor och efter samtycke av statens utlänningskontor kan polismästare meddela arbetstillstånd för

Danmark

3) Utländska montörer och tekniska instruktörer, som inom en tidsrymd av 14 dagar skall utföra arbete i landet i anledning av uppsättning eller reparation av maskiner eller dylikt (Bek. § 23).

Finland

mas befullmäktigade handelsresande upptaga beställning på varor, som saluhållas av den av honom företrädde firman.

Norge

a) kortvarigt säsongarbete under högst en månad,

b) under högst tre månader för specialarbete, som kräver särskilda kunskaper (L § 10, F §§ 46 och 52).

Auktorisation från vederbörande myndighet medför ej befrielse från skyldighet att ha arbetstillstånd.

Sverige

5) Utländsk kvinna, som är gift med svensk medborgare eller med utlänning, som vid födelsen blivit svensk medborgare.

6) Den som innehar bosättningstillstånd.

7) Envar utlänning för anställning i husligt arbete eller som torvarbetare, dock icke i befälsställning eller med förvaltningsuppgifter.

b) Tidsbegränsad befrielse för tre månader:

1) barn under 16 år som åtföljer med arbetstillstånd försedd vuxen nära anförvant (fader osv.);

2) förare av motorfordon, vilket äges eller förhyres av person som besöker riket i turistsyfte;

3) besättning å turistbuss;

4) tjänare eller sjukvårdare, vilken åtföljer person, som besöker riket för läkarvård eller rekreation samt

5) vetenskapsman, inkallad för undervisning eller föreläsning.

c) Tidsbegränsad befrielse för fjorton dagar:

montör eller teknisk instruktör som styrker, att han har att utföra brådslande arbete i samband med uppsättning eller reparation av maskiner o. d.

d) Befrielse för tiden 15 maj—15 sept.:

utlänning som är inskriven vid läroanstalt här i riket och vilkens försörjning under studietiden är tryggad genom egna medel, stipendier, studielån eller dyl.

Efter särskilt beslut äger *utlänningskommissionen* befria följande utläningar från skyldighet att ha arbetstillstånd:

1) *för viss tid eller tills vidare* den som stadigvarande varit bosatt här i riket under fem år samt dennes hustru och omyndiga barn i arbetsför ålder;

2) för en tid av *högst en månad* konstnärlig yrkesutövare eller professionell idrottsutövare, som besöker riket för gästspel eller idrottsutövning.

Polismyndighet äger i den

omfattning utlänningskommissionen efter samråd med arbetsmarknadsstyrelsen och rikspolisstyrelsen bestämmer från skyldigheten att ha arbetstillstånd befria utlänningsomfattning, som äger uppehålla sig i riket utan att inneha visering eller uppehållstillstånd och som saknar medel att försörja sig annorledes än genom arbetsanställning. Om sådan befrielse skall utlänningskommissionen ofördröjligen underrättas (UK 37 §).

Enligt utlänningskommissionens *cirкуляр* nr 17/1964 må sådan befrielse meddelas:

1) för högst 3 månader för diskare och köksbiträde;

2) för tiden 15 maj—15 oktober för dels utläningar som väntar på arbetstillstånd eller söker förtjäna medel för hemresa; såsom spisbiträde, köksa, jordbruks-, trädgårds- eller skogsvårdsarbetare;

3) för tiden 15 maj—15 oktober för utläningar som studerar vid läroanstalter i utlandet och som vistas här på ferier för anställning inom

Danmark

Avgörande om arbetstillstånd träffas av justitieministern eller av den polismyndighet han bemyndigat (Lov § 9). I enlighet härmed meddelas arbetstillstånd av rikspolischefen (Bek. § 24).

Ansökan ingives till vederbörande polismästare — dock ej i Köpenhamn och Frederiksberg, där den inges direkt till rikspolischefen.

I praxis prövar polisen först frågan ur polisiära synpunkter och kan av sådan anledning avslå framställningen. Eljest inhämtas i förväg uttalande från vederbörande fackministerium eller organ under detta. Vid sysselsättning i mera underordnad ställning i annans tjänst hörs i regel arbetsdirektoratet, som inhämtar yttrande från vederbörande arbetslöshets-

Finland

Arbetstillstånd *beviljas* utomlands av Finlands diplomatiska eller handelsrepresentation eller av utsänd konsul eller jämväl av annat konsulat.

Inom landet beviljas arbetstillstånd av utlänningsbyrån i ministeriet för inrikes ärendena.

Ej må arbetstillstånd meddelas utan förfrågan hos det ministerium, på vilket arbetskraftsärendena ankommer. En av statsrådet tillsatt arbetslicensnämnd finns med representanter för arbetsmarknadsorganisationerna och arbetskraftsmyndigheterna.

Utlänning som vistas i landet gör ansökan hos polismyndigheten i orten, som har att vidarebefordra ansökan jämte eget utlåtande till ut-

Norge

Arbetstillstånd *meddelas* av Statens utlänningskontor, som kan återkalla eller föreskriva nya villkor (FL § 10). Polismästare kan emellertid i vissa undantagsfall meddela arbetstillstånd.

Utlänningskontoret skall därom särskilt underrättas (F § 52).

Ansökan inlämnas till norsk utländsk representation eller till polisen på orten. I det första fallet vidarebefordras ansökan till utlänningskontoret som vidaresänder den till vederbörande polismästare. Polisen skall företaga en undersökning av de polisiära frågorna, liksom om sökandens person, utbildning, tidigare arbetsförhållanden, vandel m. m., ävensom om vederbörande är tidigare straffad i Norge eller i utlan-

Sverige

alla yrkesområden med undantag för anställning som sjuksköterska eller annan anställning, där särskild legitimation kräves.

Arbetstillstånd *meddelas* och återkallas av den centrala utlänningsmyndigheten. I den omfattning Konungen bestämmer må arbetstillstånd meddelas av polismyndighet eller länsarbetsnämnd (UL 16 §).

Vid handläggning av frågor om arbetstillstånd, vilka är av principiell betydelse eller eljest är av större vikt, skall tillfälle att uttala sig beredas sammanslutningar av arbetsgivare och arbetstagare inom verksamhetsområdet (UL 16 §).

Länsarbetsnämnd resp. polismyndighet äger bifalla ansökan om arbetstillstånd dock ej för längre tid än för vilken uppehållstillstånd är meddelat, allt i den omfattning utlänningskommissionen efter samråd med arbetsmarknadsstyrelsen och rikspolisstyrelsen

Danmark

kassa. För artister förelägges saken Dansk Artist Förbund och för konsertgivare Dansk Tonekonstnärers Förening.

Utlänning, som söker arbetstillstånd, må garantera att det finns arbete för honom.

Arbete må ej påbörjas förrän tillstånd föreligger.

Därest det är meddelat tillstånd till arbete, anställning eller sysselsättning hos en bestämd arbetsgivare eller till ett bestämt arbete, må arbete annorstädes eller av annan art ej påbörjas utan nytt arbetstillstånd (Bek. § 22).

Praxis. Om ledig dansk arbetskraft kan anvisas till det ansökta arbetet, nekas tillstånd. Kan ledig dansk arbetskraft ej anvisas, meddelas arbetstillstånd på villkor, att utlänningen avlönas i överensstämmelse med gällande fackliga avtal eller om sådana ej föreligger på samma sätt som motsvarande dansk arbetskraft.

Första gången meddelas tillstånd för 6 månader, and-

Finland

länningsbyrån. Utlänning som tidigare ej innehaft arbetstillstånd, må inlämna ansökan direkt till utlänningsbyrån (UF 30 och 31 §§).

Arbetstillstånd må återkallas, då skäl därtill föreligger (UF 33 §).

Norge

det. Om sökanden uppehållit sig tidigare i Danmark eller Sverige bör även dessa länders polisunderrättelser undersökas.

Sökanden bör om möjligt personligen inställa sig hos polisen (F §§ 48—50).

Ansökan om anställning i annans tjänst remitteras till arbetsförmedlingen, som företar nödvändiga undersökningar och arbetskraftsmässiga värderingar, och därefter sänder ärendet till utlänningskontoret. Ansökan om att få driva självständig förvärvsverksamhet sänder polisen till utlänningskontoret som har att som regel remittera ansökan till vederbörande yrkesorganisation och ev. vederbörande departement, Arbetsdirektoratet och andra berörda instanser (F § 51).

Förstagångstillstånd gives i allmänhet för ett bestämt arbete hos bestämd arbetsgivare eller på en bestämd arbetsplats och för en bestämd tid icke överstigande ett år.

Arbetstillstånd kan senare

Sverige

sen bestämt. Avslås framställningen skall ansökan vidarebefordras till utlänningskommissionen.

Ansökan ingives till lokal polismyndighet eller länsarbetsnämnd. Befinner sig utlänningen utomlands må ansökan ingivas till svensk beskickning eller konsul, vilken är behörig att meddela visering (UK 39—41 §§).

Praxis enligt utlänningskommissionens cirkulär 1/1955.

A. *Polismyndighet* äger själv bevilja arbetstillstånd

1) förstagångstillstånd för utlänning med uppehållstillstånd B och som vistats i riket i minst två år,

2) förstagångstillstånd för utländsk man med B-tillstånd och vars hustru är eller vid födelsen varit svensk medborgare,

3) förlängning av arbetstillstånd för utlänning med B-tillstånd,

4) för ändrat yrkesområde för utlänning med B-tillstånd. Polismyndighet har att in-

Danmark

ra gången för 12 månader, tredje gången för 24 månader.

Därefter inhämtas ej längre yttrande från arbetsmarknadsmyndigheterna. Tillståndet gives då utan begränsning till viss arbetsgivare.

*Finland**Norge*

givas på obestämd tid och bör då som regel givas generellt. Det gäller ej för självständig förvärvsverksamhet såvida det ej särskilt utsagts. Arbets-tillstånd utöver ett år eller på obestämd tid kan meddelas, när

a) Arbetsdirektoratet efter undersökningar finner att det är varaktigt behov av utlänningens arbetskraft och han har tagit arbete i riket enligt avtal med främmande stat om överföring av arbetskraft från denna stat, eller

b) Arbetsdirektoratet på grund av särskilda omständigheter särskilt tillråder att sådan tillåtelse ges.

Arbets-tillstånd utöver ett år kan ej återkallas på grund av utvecklingen på den norska arbetsmarknaden utan endast på grund av polisiära omständigheter.

När andra — kortare tillstånd — enligt beslut av utlänningskontoret bör ändras till följd av arbetskraftsmässiga grunder, bör ändringen göras först efter samråd med

Sverige

hämta yttrande (per telefon) från länsarbetsnämnd; dock erfordras detta ej för

1) utländsk man, vars hustru är eller vid födelsten varit svensk medborgare,

2) utlännning samt dennes hustru och omyndiga barn, därest han varit stadigvarande bosatt i riket i minst 5 år; avser förlängningen arbets-tillstånd i samma yrkesområde dock 2 år,

3) utlännning, som med arbetsmarknadsmyndigheternas medverkan kollektivt överförs till Sverige för anställning inom visst yrke och som minst 2 år varit anställd i yrket, ävensom sådan utlännings hustru och omyndiga barn, om dessa minst 2 år vistats i riket.

Har ansökan om arbetstillstånd avstyrkts av länsarbetsnämnd, skall den överlämnas till utlänningskommissionen för avgörande — inkl. ansökan om uppehållstillstånd.

B. *Länsarbetsnämnd* äger bevilja — men ej avslå — an-

Danmark

Finland

Norge

Sverige

Arbetsdirektoratet (F §§ 53 och 55).

sökan om arbetstillstånd för utlänning med B-tillstånd vid

1) förlängning av arbetstillstånd inom samma yrkesområde eller ändrat yrkesområde,

2) förstagångstillstånd för utlänning som vistats i riket minst 2 år.

D. Särskilda hälsokrav

Inga regler.

Inga regler.

Statens utlänningskontor kan sätta som villkor att sökanden framlägger en tillfredsställande hälsoattest och ev på egen bekostnad låter läkarundersöka sig.

Innan utlänning gives arbetstillstånd på obestämd tid skall han som regel låta läkarundersöka sig.

En var utlänning som fått arbetstillstånd har skyldighet att inställa sig för tuberkulosundersökning. Inom hotell- och restaurangbranschen må emellertid resultatet av tuberkuloskontrollen föreligga innan arbetstillstånd utfärdas (F § 54).

Inga regler.

E. Klagomöjligheter i anledning av myndighets beslut ang. arbetstillstånd

<i>Danmark</i>	<i>Finland</i>	<i>Norge</i>	<i>Sverige</i>
Klagomöjlighet finns ej.	Ändring må ej sökas i anledning av myndighets beslut enligt utlänningsförordningen (UF 51 §).	Över avslagen framställning om arbetstillstånd kan klagan ej föras i annan instans (F § 55).	Ansökan om arbetstillstånd, som polismyndighet ej bifaller, skall av denna med eget yttrande överlämnas till utlänningskommissionen (UK 41 §).

F. Anmälningsskyldighet för arbetstagande utlänning

Generell anmälningsskyldighet till polisen för utlänning, som icke är finsk, isländsk, norsk eller svensk medborgare, snarast möjligt och senast inom 24 timmar.

Meddelande om flyttning skall likaledes lämnas inom 24 timmar efter flyttningen. Vid flyttning från ett polisdistrikt till ett annat skall båda distrikten underrättas.

I speciella fall kan utlänning åläggas att anmäla sig hos polisen på bestämda tider. Särskilda regler finns om anmälan till folkregistret (Bek. §§ 31—33).

Utlänning bör, när han ämnar utföra förvärvsarbete, lämna arbetsgivaren personuppgifter och uppgifter om sitt medborgarskap. Arbetsgivaren skall, sedan han fastslagit att utlänningen innehar vederbörligt arbetstillstånd, inom ett dygn tillstålla polismyndigheten på orten dessa uppgifter samt utredning om arbetets art. Polismyndigheten skall inom ett dygn vidarebefordra uppgifterna till utlänningsbyrån (UF 39 §).

Arbetsgivaren skall inom ett dygn efter det att arbetet upphört därom göra anmälan till den lokala polismyndigheten, som inom ett dygn skall vidarebefordra uppgif-

ter till polismyndigheten är polisen.

Utlänning utan fast bostad i Norge och som måste ha arbetstillstånd skall anmäla sig hos polisen på orten (L § 5) samt när han byter bostad. Han skall också anmäla sig på den nya bostadsorten (L § 7).

Dansk, finsk, isländsk eller svensk medborgare har anmälningsskyldighet till polisen om han uppehåller sig i riket för att taga arbete (F § 41).

Den som har utlänning i sin tjänst eller ger honom avlönat arbete skall anmäla detta skriftligen till polisen innan arbetet börjar, samt om

Envar som anställer utlänning i sin tjänst är pliktig att då utlänningen tillträder arbetsanställningen omedelbart avfordra honom uppgift om namn o. d. (UK 47 §).

Den som anställt utlänning i sin tjänst skall inom 24 timmar efter det utlänningen tillträtt anställningen anmäla saken för polismyndigheten i orten.

Då utlänningen slutar sin anställning skall likaledes anmälan inom 24 timmar göras till polismyndigheten med uppgift om anställningens art och tiden för anställningens början och slut (UK 49 §).

Ett exemplar av anmälan skall vidarebefordras till ut-

Danmark

Finland

Norge

Sverige

terna till utlänningsbyrån (UF 40 §).

de utläningar som han har i sin tjänst, när anmälningsplikt inträder.

Arbetsförmedlingen (lik som sjömanskantoren) skall skriftligen till polisen anmäla de utläningar som söker eller får arbete.

Trygdekassa och ev. folkregistret skall skriftligen anmäla in- och utkomna utläningar (L § 24).

länningskommissionen och ett till länsarbetsnämnden.

G. Straffsanktioner

Böter, häkte eller under försvärande omständigheter fängelse intill sex månader för

1) utläanning som överträder reglerna om arbetstillstånd eller icke iakttager de därtill knutna reglerna,

2) arbetsgivare, som samsätter en utläanning utan arbetstillstånd eller i strid med de för ett givet tillstånd fastställda villkoren, så framt saken kan tilläggas honom som uppsåtlig eller grov oaktsamhet. Har inresan och den olagliga verksamheten skett i samförstånd med arbetsgiva-

Den som överträder bestämmelserna i utlänningsförordningen eller med stöd av denna utfärdade bestämmelser dömes, om ej för förseelsen annorstädes strängare straff är utsatt, till högst 100 dagsböter (generell regel) (UF 48 §).

Den som uppsåtligt eller oaktsamt överträder fremmedloven eller bestämmelser, som kan vara utfärdade med anledning därav, straffas med böter eller fängelse under högst 6 månader, därest ej saken faller in under strängare straffbestämmelser. På samma sätt straffas medverkan (generell regel) (L § 30).

Dagsböter för

1) utläanning, som innehar sådan anställning eller utövar sådan verksamhet, för vilken arbetstillstånd erfordras utan att inneha sådant tillstånd,

2) den som har utläanning i sin tjänst utan att denna har erforderligt tillstånd (UL 63 §).

Dagsböter eller, där omständigheterna är försvärande, med fängelse i högst 6 månader för

1) den som icke gör vederbörlig anmälan eller i anmälan mot bättre vetande lämnar oriktig uppgift,

Danmark

ren, är denne pliktig att ersätta de utgifter som det allmänna åsamkas för utlänningsens uppehåll och hemvändande (Lov § 17).

Finland

Utlänning må av polisen avvisas vid inresa, därest det kan antagas, att

1) han icke har till sitt förfogande de medel som erfordras för hans uppehälle i landet,

2) han ämnar taga arbete utan att i förväg ha inhämtat erforderligt tillstånd,

3) han helt eller delvis vill försörja sig på ohederligt sätt.

Avvisning bör ock ske av ej nordisk utlänning, som antages vilja resa vidare till Finland, Norge eller Sverige och som faller under någon av punkterna 1), 2) eller 3) (Lov § 2).

Norge

Utlänning må av passgranskningsmyndigheten avvisas, om han saknar erforderligt arbetstillstånd, om han förmodligen saknar erforderliga medel för sitt uppehälle och för hemresan, om han uppenbarligen har för avsikt, att söka sitt uppehälle genom bettleri, mångleri, gatumusik och dyl. eller om han kan antagas komma att ej ärligen försörja sig.

Avvisning till följd av bristande arbetstillstånd kan, därest åtgärden uppenbarligen skulle vålla utlänningsen oskäligen olägenhet, anstå i avvaktan på beslut av inrikesministeriets utlänningsbyrå (UF 23 §).

Sverige

2) utlänning som i annat avseende än beträffande skyldighet att inneha arbetstillstånd överträder utlänningslagen eller med stöd därav utfärdade bestämmelser (UL 64 §).

Utlänning må avvisas om han ej har arbetstillstånd och det kan antagas, att han har för avsikt att söka eller mottaga arbete i riket.

Vidare kan han avvisas, om han kan antagas ha otillräckliga medel för att försörja sig i riket eller om han kan antagas helt eller delvis försörja sig på olagligt eller ohederligt sätt eller som kringströvande (L § 11).

Medborgare i Grekland, Italien, Mexico, Portugal eller San Marino eller tysk medborgare från Förbundsrepubliken Tyskland vilken ämnar antaga sådan anställning, som kräver arbetstillstånd, äger ej inresa förr än arbetstillstånd meddelats (UK 38 §).

Anm. Generell skärpning införes från den 1 januari 1966 för annan än nordisk medborgare.

Utlänning må ock avvisas, 1) om han saknar medel för sin vistelse — även i övriga nordiska länder — och för sin hemresa,

2) om han ej skäligen kan antagas kunna försörja sig i något nordiskt land (UL 19 §).

H. Avvisningsregler

VII. Avvisning av annan grund än ej uppfyllda villkor
för arbetstillstånd

Danmark

Polisen kan avvisa utlänning som

A. 1) icke uppfyller kraven på legitimation och visering,

2) är känd av polisen som yrkes- eller vaneförbrytare eller vill inresa i syfte att begå förbrytelse,

3) på grund av begångna brott ej är önskvärd,

4) tidigare utvisats och saknar tillstånd att nu inresa;

B. som icke är nordisk medborgare men som antages vilja resa vidare till övriga nordiska länder och som antages vilja begå förbrytelse i vederbörande land eller som ej är önskvärd på grund av begångna brott.

Justitieministern kan avvisa utlänning, vars vistelse i Danmark icke är önskvärd med hänsyn till rikets säkerhet och upprätthållande av allmän ordning (Lov § 2).

Klagomöjlighet finns ej.

Finland

Passgranskningsmyndighet må avvisa utlänning

1) som icke uppfyller kraven på legitimation och visering eller lämnar oriktiga uppgifter därom,

2) som tidigare ådömts frihetsstraff och som kan antagas komma att begå straffbar gärning i landet,

3) som på grund av tidigare verksamhet eller eljest med skäl kan misstänkas komma att bedriva sabotage, spionage, olovlig underrättelseverksamhet eller för staten eller samhället skadlig uppvigling,

4) som blivit tidigare utvisad eller som av annan orsak förvägrats inresetillstånd.

Vid gränsen må också annan utlänning avvisas, när hans inresa av särskilda skäl ej är önskvärd (UF 23 §).

Klagomöjlighet finns ej.

Norge

Utlänning må av passkontrollmyndigheten avvisas när han

1) icke uppfyller kraven på legitimation eller visering,

2) på grund av tidigare straffdomar i Norge eller i utlandet kan befaras att begå straffbara handlingar i Norge,

3) tidigare blivit utvisad ur något nordiskt land och saknar tillstånd att inresa till Norge.

Avvisning kan också ske efter särskilt beslut om hans förhållanden det påkallar — här förutsattes samråd med polismästare eller utlänningskontoret (L § 11).

Passkontrollen skall genom vederbörande polismästare underrätta utlänningskontoret om sitt beslut. Justitieministern och utlänningskontoret kan också besluta om avvisning och ålägga polismästare att verkställa avvisningen (F § 57).

Sverige

Avvisning må ske av utlänning utan visering, uppehållstillstånd eller bosättningsstillstånd, som

1) icke uppfyller kraven på legitimation och visering eller lämnar oriktiga uppgifter därom,

2) de senaste två åren yrkesmässigt bedrivit otukt eller olovlig varuinförsel eller varuutförsel,

3) inom eller utom Sverige tidigare blivit dömd till frihetsstraff och det skäligen kan befaras att han i något nordiskt land kan komma att fortsätta sin brottsliga gärning,

4) med hänsyn till utlänningens föregående verksamhet eller eljest skäligen kan befaras kommer att här i riket eller i Danmark, Finland, Island eller Norge bedriva spioneri, sabotage eller olovlig underrättelseverksamhet,

5) på begäran av den centrala utlänningsmyndigheten

i annat nordiskt land, om det eljest befaras att han begiver sig till det land som begärt avvisningen.

Polismyndighets beslut om avvisning må av utlänningen överklagas hos utlänningskommissionen, som har att inhämta yttrande från utlänningsnämnden. Över kommissionens beslut må besvär föras hos Konungen, därest utlänningsnämnden eller någon dess ledamot haft avvikande mening (UL 19—21 §§).

Anm. En allmän skärpning införes från den 1 januari 1966 (UL 18 §).

VIII. Utvisning, förvisning och förpassning¹

Polisen kan utvisa en utlänning som

A. 1) inrest till Danmark utanför den nordiska passkontrollen,

2) tidigare utvisats och ej har tillstånd att återvända,

3) icke är i besittning av erforderliga medel för sitt uppehälle, dock ej om sär-

Utlänningsbyrån kan besluta utvisa

1) utlänning, som genom sitt uppförande ådagalagt att hans vistelse i Finland ej är önskvärd,

2) utlänning som vistas i landet utan tillstånd, dock därest det ej av särskilda skäl prövas skäligt att han bere-

Polismästare kan *utvisa* bl. a.

1) den som utan skälig grund icke iakttar bestämmelserna om giltigt pass, uppehållstillstånd och arbetstillstånd,

2) den som driver omkring utan laglig sysselsättning,

3) när vederbörande för mindre än 5 år sedan i ut-

Förpassning må beslutas av utlänningskommissionen efter utlänningsnämndens hörande, dock ej när det föreligger utresebeslut, för utlänning som uppehåller sig i riket utan pass eller tillstånd. Klagan över kommissionens beslut sker domstolsvägen (UL 22—25 §§).

¹ Särskilda regler gäller för politiska flyktingar och av säkerhetsskäl.

Danmark

skilda bestämmelser annat medgiver;

B. icke nordisk medborgare som

1) tidigare varit utvisad från Finland, Norge eller Sverige med förbud att återvända och utan tillstånd att inresa till Danmark,

2) vill resa vidare till övriga nordiska länder utan erforderliga medel för sitt uppehälle.

Polisen har anmälningskyldighet av beslut om utvisningar till justitiedepartementet.

Justitieministern kan utvisa utlänning när

1) avvisning bort ske på grund av att utlänningen kan antagas vilja försörja sig på olagligt eller ohederligt sätt,

2) utlänningen är känd som yrkes- eller vanemässig förbrytare eller det med hänsyn till förhållande antages att han vill resa in för att begå brott,

3) att hans inresa på grund av begångna borgerliga förbrytelser icke är önskvärd,

Finland

des tillfälle att söka vistelse-tillstånd.

Längsta tid för utvisning må fastställas till 5 år och angivas vid utvisningen (UF 34 §).

Norge

landet har avtjänat eller är pålagd straff för ett förhållande som efter norsk lag är en förbrytelse eller flera gånger är ådömd straff för ett förhållande som efter norsk lag faller in under lösdriveri- eller rusdryckslagstiftningen, dock ej vid politiska förbrytelser,

4) när vederbörande i Norge är ådömd straff för en förbrytelse eller ett förhållande som faller in under lösdriveri- eller rusdryckslagstiftningen eller när han under loppet av de 3 sista åren flera gånger dömts till frihetsstraff (L § 13).

Förpassning (bortvisning) kan ske efter beslut av polismästaren för utlänning, som kommit in i riket och som ej behöver arbets- eller uppehållstillstånd, på samma skäl som vid avvisning (L § 12).

Klagen kan anföras hos utlänningskontoret (L § 20).

Sverige

Förvisning må beslutas av domstol för kriminellt belastad dömd utlänning, nämligen

när vederbörande begått brott, i vilket fängelse i mer än ett år kan följa eller undanröjes villkorlig dom eller skyddstillsyn som ådömts utlänningen för sådant brott och kan det på grund av gärningens beskaffenhet och övriga omständigheter befaras, att han kommer att här i riket fortsätta brottslig verksamhet eller föranleder brottet eljest att han icke bör få kvarstanna (UL 26—28 §§).

Utvisning beslutas av länsstyrelse för utlänning som

1) yrkesmässigt bedriver otukt eller eljest underlåter att ärligen försörja sig,

2) är hemfallen åt alkoholmissbruk och därför kan vara farlig för annans säkerhet eller föra ett grovt störande levnadssätt,

3) gång efter annan treds- kar med att uppfylla sina förpliktelser mot det allmänna eller enskild person,

Danmark

4) utlänning försummat bestämmelserna om reselegitimation eller upprepade gånger försummar att anmäla sig till polisen,

5) utlänning försummar bestämmelserna om uppehålls- och arbetstillstånd samt visering eller överträder villkoren m. m.,

6) utlänningens fortsatta uppehåll i Danmark med hänsyn till statens säkerhet och upprätthållande av ordning icke är önskvärd eller när hans förhållande i övrigt ger anledning till utvisning,

7) i samtliga de fall när avvisning bort ske.

Det kan i samtliga fall tillika sättas tidsfrist för utvisningstiden — antingen för bestämd tid eller för all framtid. Sådant beslut kan dock sedermera upphävas av justitieministern, när omständigheterna talar därför (Lov §§ 5—7).

Vid *uppehållstillstånd* — utöver de 3 månaderna — räknas tiden från och med da-

*Finland**Norge**Sverige*

4) när vederbörande under loppet av de senaste 5 åren utom riket genom dom som vunnit laga kraft blivit dömd till frihetsstraff, varför utlänning må ske enligt svensk lag eller undergått honom omedelbart ådömt frihetsstraff för sådant brott och det på grund av gärningens beskaffenhet och övriga omständigheter kan befaras, att han kommer att här i riket fortsätta brottslig verksamhet (UL 29—34 §§).

Klagan över länsstyrelsens beslut må föras genom besvär hos utlänningskommissionen, över vars beslut klagan sker hos Konungen, där est utlänningsnämnden, som skall höras, i dess helhet eller någon dess ledamot anfört avvikande mening (UL 44—46 §§).

För samtliga beslutstyper finns som regel en tidsgräns för ev. återkomst.

För sådan utlänning, för vilken *uppehållstillstånd* kräves, inträder skyldigheten, så

IX. Internordisk sammanläggning av tid

Vid *uppehållstillstånd* skall uppehåll, som utlänningen under de 6 sista månaderna

Danmark

gen för inresa i Danmark, Finland, Norge eller Sverige. Därvid frånräknas den sammanlagda tid utlänningsen haft uppehåll i Danmark, Finland, Norge eller Sverige under de senaste 6 månaderna för hans sista inresa ifrån ett till ett annat av dessa länder.

Upphållstillstånd erhållet i Finland, Norge eller Sverige, medför rätt att utan särskilt tillstånd vistas i Danmark under 3 månader från inresa dit. Därvid frånräknas tid som i föregående stycke nämnts (Lov § 3).

Finland

Norge

före sin inresa haft i Danmark, Finland, Norge eller Sverige avdragas från den uppehållsfria tiden.

För *viseringsfri* utlänningsen med giltigt *uppehållstillstånd* i Danmark, Finland eller Norge som ej behöver norskt uppehållstillstånd, skall uppehåll som utlänningsen haft i Norge under loppet av de sista 6 månaderna efter sin inresa, avdragas från den uppehållsfria tiden (F § 33).

Sverige

snart den sammanlagda tiden för hans vistelse i Danmark, Finland, Norge eller Sverige uppgår till tre månader. Den uppehållsfria tiden skall räknas från inresedagen till något nordiskt land från annat än nordiskt land, dock att om utlänningsen tidigare vistats i ett sådant land från den uppehållsfria tiden skall avräknas tiden för utlänningsens vistelse i riket under 6 månader före den senaste inresan.

Viseringsfri utlänningsen med giltigt uppehållstillstånd i Danmark, Finland eller Norge äger under tillståndstiden vistas i Sverige under 3 månader. Tiden räknas från och med inresedagen i riket; dock att för utlänningsen som tidigare vistats i riket avräknas från den uppehållsfria tiden sådan tid som utlänningsen vistats i riket 6 månader före inresan (UK 27 §).

X. Övriga regler i utlänningslagstiftningen av
allmänt intresse

Danmark

Utförliga regler finns om
omhändertagande av utlänn-
ning, som skall avvisas eller
utvisas, hans rättigheter och
skyldigheter, även i ekono-
miskt hänseende,
fartygsbefälhavares skyldig-
heter,
underrättelser till polisen
m. m. från hotellvärdar.

Finland

Utförliga regler finns om
fartygsbefälhavares skyldig-
heter,
underrättelser till polisen
från hotellvärdar,
polismyndighets skyldighet
att anmäla polisiära förhål-
landen till utlänningsbyrån,
fångvårdsmyndighets och
socialnämnds anmälnings-
skyldigheter,
utreseförbud,
omhändertagande av utlänn-
ning som skall avvisas eller
förpassas och om kostnads-
fördelningen härför.

Norge

Utförliga regler finns om
fartygsbefälhavares skyldig-
heter,
underrättelser till polisen
från hotellvärdar,
omhändertagande av utlänn-
ning som skall utvisas eller
förpassas och om kostnader-
na härför samt om utlännings-
ens skyldigheter och rättighe-
ter i övrigt,
polismyndighets skyldighet
att underrätta utlänningskon-
toret om ev. straff som ådömts
utlännings.

Sverige

Utförliga regler finns om
förhör med utlännings,
verkställighet av avvisning,
förpassning, förvisning och
utvisning samt
kostnaderna härför och ut-
länningsens ersättningsskyl-
dighet.

*BILAGA 3***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget
och över berättelsen från Nordiska utlänningsutskottet**

Till juridiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om förenhetligad utlänningslagstiftning. Utskottet har tidigare behandlat förslaget vid sammanträde i Stockholm den 13 december 1965. I sakens behandling i Stockholm och i mötet denna dag har deltagit justitieminister K. Axel Nielsen, Danmark, justitieministern J. O. Söderhjelm, Finland, statsråd fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, och statsrådet Herman Kling, Sverige.

Tillika har till utskottet hänvisats berättelse från nordiska utlänningsutskottet som tidigare icke behandlats i utskottet.

1. Medlemsförslaget

Förslagsställarna hemställer om en rekommendation till regeringarna att utreda förutsättningarna för en enhetlig nordisk utlänningslagstiftning och en samstämmig nordisk utlänningspolitik. I motiveringen till förslaget framhålls, att uttalanden till förmån för en liberalisering av utlänningslagstiftningen gjorts på flera håll av enskilda och organisationer. Sedan länge är en gemensam nordisk arbetsmarknad genomförd och Norden är ett gemensamt passkontrollområde. Den tilltagande internationaliseringen av samhällslivet har emellertid givit ökad aktualitet åt frågan om arbetskraft hämtad utanför Norden. De nordiska länderna förutsättes i huvudsak föra en likartad utlänningspolitik; utlänningslagstiftningen bör därför utformas i nordiskt sammanhang.

Övervägas kunde, att i utlänningslagstiftningen övergå till principen om att låta utlännningar få rätt att komma in i nordiskt land men samtidigt på lämpligt sätt kontrollera strömmen av resande och arbetssökande. Frågor kring visering, gränskontroll, avisering, uppehållstillstånd, arbetstillstånd och utvisning kommer därvid in i bilden. Övervägas borde att generellt slopa viseringstvånget, samt öppna möjligheterna av att bevilja arbetstillstånd för hela Norden. Rättssäkerhetsfrågorna för utlännningar bör ytterligare undersökas och vidgad information givas utlännarna om nordiskt samhällsliv. Slutligen ifrågasättes i förslaget, om ej de nuvarande utlänningsmyndigheterna kunde ersättas med en mera socialt inriktad organisation.

2. Remissyttrandena

Remissyttrandena över medlemsförslaget är inhämtade från följande myndigheter och organisationer:

Danmark

Udenrigsministeriet.
 Justitsministeriet.
 Arbejdsministeriet.
 Dansk Arbejdsgiverforening.
 Landsorganisationen De samvirkende Fagforbund.

Finland

Ministeriet för utrikesärendena.
 Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena.
 Ministeriet för inrikesärendena (som har inhämtat yttrande från medborgarskapskommittén).
 Arbetsgivarnas i Finland centralförbund.
 Landsorganisationen i Finland.
 Finlands fackföreningars centralförbund.

Norge

Utenriksdepartementet.
 Justitsdepartementet.
 Departementet for handel og skipsfart.
 Kommunal- og arbeidsdepartementet (som inhämtat yttrande från arbetsdirektoratet).
 Sosialdepartementet (som inhämtat yttrande från rikstrygdeverket).
 Forsvarsdepartementet (som inhämtat yttrande från forsvarsstaben).
 Statens utlendingskontor.
 Norges industriforbund.
 Norsk arbeidsgiverforening (som inhämtat yttrande från Skipsfartens arbeidsgiverforening).
 Landsorganisasjonen i Norge.

Sverige

Rikspolisstyrelsen.
 Arbetsmarknadsstyrelsen.
 Statens utlänningskommission.
 Utlänningsutredningen.
 Länsstyrelsen i Stockholms län.
 Länsstyrelsen i Malmöhus län (som inhämtat yttrandena från polismyndigheterna i Malmö, Hälsingborg, Landskrona, Trelleborg och Ystad).
 Länsstyrelsen i Västmanlands län.
 Svenska arbetsgivareföreningen.
 Tjänstemännens centralorganisation (TCO).
 Landsorganisationen i Sverige.

Remissyttrandena kan sammanfattas på följande sätt.

a. Allmän tillstyrkan

Danmark: Udenrigsministeriet tillstyrker ensartade nordiska regler i liberaliserande syfte.

Finland: Arbetsgivarnas i Finland centralförbund förordar förslaget liksom *Finlands fackföreningars centralförbund*. *Landsorganisationen* är i princip positiv till enhetlighetstanken.

Norge: Utenriksdepartementet tillstyrker en enhetlig utlänningslagstiftning dock utan att taga ställning till frågan om en liberalisering. *Justitsdepartementet* tillstyrker en utredning liksom *Kommunal- og arbeidsdepartementet*, *Sosialdepartementet* och *Handelsdepartementet*. *Arbeidsdirektoratet* förordar en utredning — dock är problemet ringa då det finns blott relativt få utlännningar i Norge. *Norsk arbeidsgiverforening* och *Norsk industriforbund* tillstyrker förslaget, men framhåller, att de eventuella gemensamma reglerna måste vara elastiska. *Landsorganisasjonen i Norge* tillstyrker utredning; dock får nationella intressen ej bli lidande.

Sverige: Arbetsmarknadsstyrelsen tillstyrker, att förutsättningarna för ett vidgat nordiskt samarbete snarast utredes. *1961 års utlänningsutredning* förordar en utredning av delproblemet om gemensamma avlägsnande regler. Länsstyrelserna i Stockholm, Malmöhus och Västmanlands län tillstyrker en utredning om enhetlig utlänningslagstiftning och en samstämmig nordisk utlänningspolitik. *Polismyndigheten i Ystad* ansluter sig till denna ståndpunkt. *Svenska arbetsgivareföreningen* ställer sig positiv till en utredning i liberaliserande anda; arbetsmarknadens parter bör vara representerade i utredning, som bör anpassas efter utlänningsutredningens arbete. *Tjänstemännens centralorganisation (TCO)* tillstyrker en utredning i liberal anda.

b. Betänkligheter

Danmark: Justitsministeriet finner ej tillräcklig anledning tillstyrka förslaget om enhetliga nordiska regler. *Arbejdsministeriet* anför allmänna betänkligheter då förslagen om samnordiska uppehålls- och arbetstillstånd avviker från nuvarande danska system. Denna uppfattning delas av *Landsorganisationen*, som icke kan förorda internordiska arbets- och uppehållstillstånd.

Finland: Ministeriet för utrikesärendena har instämt i medborgarskapskommitténs uppfattning att skäl till lagstiftningsåtgärder, då redan nuvarande lagstiftning är så förenhetligad, att en likartad nordisk utlänningspolitik kan föras i den utsträckning som anses önskelig.

Norge: Forsvarsdepartementet og *Forsvarsstaben* avstyrker med hänsyn till säkerhetsfrågorna. *Statens utlendingskontor* vill icke motsätta sig en utredning om förutsättningarna för en ensartad nordisk utlänningslagstiftning och en gemensam nordisk utlänningspolitik, men pekar på att uppbyggnaden av utlänningskontrollen är fundamentalt olika i de skilda nordiska länderna.

Sverige: Rikspolisstyrelsen förordar, att förslaget överlämnas till 1961 års utlänningsutredning. *1961 års utlänningsutredning* anser att en ev. utredning om enhetlighet av tillståndsreglerna bör anstå till dess frågan om en anslutning eller en associering till EEC åter aktualiseras. *Utlänningskommissionen* framhåller, att resultatet av 1961 års utredning bör avvaktas. *Polismyndigheten i Malmö* anser att någon övertygande allmän eller konkret motivering ej framlagts. Likväl finns ej invändning emot att en utredning göres med begränsning till syftet att klarlägga förutsättningarna för en samverkan.

Polismyndigheterna i Hälsingborg, Landskrona och Trelleborg avstyrker förslaget.

c. Särskilda arbetsmarknadsproblem

Danmark: Justitsministeriet framhåller, att en liberalisering förutsätter en gemensam nordisk myndighet som kan bevilja uppehålls- och arbetstillstånd i Norden. *Dansk Arbejdsgiverforening* finner att en mer liberal syn på användningen av utländsk arbetskraft är önskvärd. *Landsorganisationen* anför betänkligheter mot samnordiskt arbetstillstånd men förordar att man underlättar utlänningsanspassning till den danska arbetsmarknaden.

Finland: Arbetsgivarnas i Finland centralförbund önskar ett enhetligt nordiskt arbetsmarknadsområde. *Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena* är i princip positiv till en liberalisering men finner att med nuvarande arbetsmarknadssituation i Finland måste arbetstillståndstvånget bibehållas. *Landsorganisationen i Finland* anser att de speciella förhållandena på arbetsmarknaden måste beaktas.

Norge: Landsorganisationen i Norge framhåller, att arbetstillstånd får bara givas för det enskilda landet och endast efter intimt samråd med arbetsmarknadsmyndigheter och ev. också arbetsgivarnas och arbetstagarnas organisationer.

Sverige: Landsorganisationen understryker betydelsen av en samklang mellan invandringspolitiken och arbetsmarknadspolitikerna. *TCO* framhåller, att en information är nödvändig bl. a. om arbetsförhållandena och om arbetsmarknadsorganisationernas existens. *Polismyndigheten i Trelleborg* avstyrker internationellt arbetstillstånd, under det att detta förordas av *polismyndigheten i Ystad*.

d. Fråga om att ersätta den polisiära utlänningskontrollen med ett socialt organ

Norge: Statens utlendingskontor avstyrker med skärpa förslaget av polisiära och militära säkerhetsskäl. *Norsk arbeidsgiverforening* anser, att detta ej är något praktiskt problem med hänsyn till det ringa antalet utlänningsansökningar i Norge.

Sverige: Chefen för utlänningsroteln i Malmö polisdistrikt anser, att det

borde övervägas, att låta arbetsmarknadsmyndigheterna självständigt handha arbetstillståndsfrågorna. Utlänningskommissionen och den lokala polismyndigheten borde helt kunna ägna sig åt frågor om utlänningens rätt att här vistas. Nuvarande utlänningsmyndigheter bör dock ej ersättas med socialt inriktade organ. *Polismyndigheten i Trelleborg* avstyrker förslaget såsom verklighetsfrämmande. *Polismyndigheten i Ystad* anser, att polisens befattningsmed utlänningar bör begränsas till yttre och inre kontroll.

Norge: Departementet for handel og skipsfart framhåller, att specialproblemet föreligger för utländska sjömän på norska fartyg, bl. a. för anställningar som kräver certifikat. I dessa synpunkter instämmer *Skipsfartens arbeidsgiverforening* och *Rikstrygdeverket*.

f. Passfrågor

Danmark: Justitsministeriet anser, att passkontrollen bör lättas vid de nordiska yttergränserna. Utländska identitetskort bör kunna godtagas i vidare utsträckning.

g. Visumfrågor

Danmark: Udenrigsministeriet förordar ett fullständigt slopande av visumtvånget. I detta instämmer *Landsorganisationen*. *Justitsministeriet*, som biträder denna ståndpunkt anför dessutom, att tiden för uppehåll utan särskilt tillstånd bör förlängas utöver nuvarande 3 månader.

Finland: Utrikesministeriet framhåller önskvärdheten av en utredning om möjligheterna att genomföra full viseringsfrihet.

Norge: Statens utlendingskontor är tveksam om lämpligheten av att avskaffa visumskyldigheten.

Sverige: Chefen för utlänningsroteln i Malmö polisdistrikt anser, att visumtvånget kan vara till viss fördel för såväl Sverige som utlänningen. *Polismyndigheten i Trelleborg* finner, att en avveckling av viseringstvånget är föga önskvärd. *Polismyndigheten i Ystad* däremot anser, att viseringstvånget bör hävas.

h. Flyktingproblem

Danmark: Udenrigsministeriet framhåller liksom *Dansk Arbeidsgiverforening* att en lösning av flyktingproblemet bör ske på samnordisk grund.

i. Rättsskyddet

Danmark: Justitsministeriet önskar deltaga i samnordiska överläggningar om rättsskyddet för utlänningar.

Norge: Statens utlendingskontor anser, att nuvarande ordning är tillfredsställande.

Sverige: Chefen för utlänningsroteln i Malmö polisdistrikt framhåller att rättsskyddet är väl avvägt och ej lämnar utrymme för godtycke. *Polismyndigheten i Trelleborg* anser någon utredning ej erforderlig.

3. Berättelsen

I berättelsen redovisar Nordiska utlänningsutskottet för sitt arbete under åren 1958—1965. Utskottet redogör bl. a. utförligt för viseringsfrågornas handläggning.

4. Utskottet

Frågan om en enhetlig nordisk utlänningslagstiftning har fått särskild aktualitet genom det ökade reselivet och en fortgående internationalisering av ländernas arbetsmarknad. Den skall ses mot bakgrund av den gemensamma nordiska arbetsmarknad som nu finns och av den passöverenskommelse, som gör Norden till ett enhetligt passområde. Många av de utlänningsproblem, som tidigare varit isolerade företeelser i ett nordiskt land, får numera på ett helt annat sätt än tidigare återverkningar inom andra nordiska länder. Ett överskridande av de internordiska gränserna kan ske utan passkontroll. Norden framstår därför som en naturlig enhet även ur utlännings synvinkel och det ter sig rimligt att utlännningar behandlas i princip likartat i de olika länderna.

Översikten över gällande utlänningslagstiftning i Norden ger vid handen att utlänningskontrollen rent organisatoriskt är uppbyggd efter skilda system i de nordiska länderna, liksom reglerna om utvisning, förvisning och förpassning är olika. Arbetstillståndsfrågorna är också lösta efter skilda linjer beroende på att arbetsmarknaden erbjuder speciella problem i de skilda länderna. Samtidigt kan emellertid sägas, att själva utlänningspolitiken i stort sett föres efter likartade linjer. Det förutsattes att ett allmänt samråd främst med arbetsmarknadens olika organ äger rum vid lagstiftningens tillämpning. Utlänningarna torde också genomgående ha givits betydande garantier i rättssäkerhetsavseende. På olika håll har genomförts och på andra planerats åtgärder i syfte att ge utlänningarna ökad information om ländernas sociala och samhälleliga struktur för att underlätta utlänningarnas anpassning till förhållandena i Norden.

Sverige har medvetet fört en politik, som lett till en betydande invandring. Sverige har också en liberalare utlänningslagstiftning än övriga nordiska länder. Den är dock i viss mån flexibel och hänsyn tages t. ex. till ändrade förutsättningar på arbetsmarknaden. Sålunda har skärpningar införts i lagstiftningens tillämpning i slutet av år 1965 vad gäller kraven för arbetstillstånd till följd av den starkt ökade spontana tillströmningen av arbetskraft från Sydeuropa.

Samtliga länders utlänningslagstiftning ger lagtekniskt utrymme för en samordning av tillämpningsbestämmelserna. Ett enhetligare system kan åvägbringas utan lagändringar. Sålunda kan exempelvis visumtvånget avskaffas inom nuvarande lagstiftnings ram blott genom ändrade tillämp-

ningsföreskrifter, meddelade i administrativ ordning. Med hänsyn till vad som framkommit i remissyttrandena torde också förutsättningar finnas för att uppnå en ökad enhetlighet i utlänningspolitiken i övrigt genom ändrade tillämpningsföreskrifter.

Det synes emellertid önskvärt, att den allmänna överensställningen i synen på icke-nordbor och deras rätt till inresa, vistelse och arbetsmöjligheter i de nordiska länderna återspeglas i ländernas lagstiftning. För att mera avsevärda resultat skall kunna vinnas i detta syfte torde vissa lagändringar vara behövliga. Enär förutsättningarna är varierande från land till land, torde dock blott långsiktigt kunna ernås en mera fullständig överensställning. Tidpunkten för prövning av själva lagreglerna synes nu vara gynnsam, eftersom en särskild kommitté i Sverige för närvarande arbetar med en översyn av utlänningslagstiftningen.

Utskottet finner sålunda för sin del att man nu bör utreda förutsättningarna för en enhetlig nordisk utlänningslagstiftning. Som ett led i denna utredning bör undersökas möjligheterna att vinna ytterligare enhetlighet i fråga om reglerna för utlännings rättsskydd. För att ernå större samstämmighet beträffande den på lagstiftningen grundade utlänningspolitiken bör utredningen också avse sådana frågor som visum, uppehållstillstånd och arbetstillstånd. Självfallet måste därvid de skilda ländernas speciella problem vinna beaktande.

Behovet av en ytterligare samordning av utlänningspolitiken torde kunna tillgodoses inom ramen för Nordiska utlänningsutskottet, vilket såsom framgår av dess berättelse har god överblick över utlänningsfrågorna.

Utskottet föreslår,

I. att rådet i anledning av medlemsförslaget tager följande rekommendation:

Nordiska rådet hemställer hos regeringarna att utreda förutsättningarna för en enhetlig nordisk utlänningslagstiftning och en samstämmig nordisk utlänningspolitik,

II. att rådet lägger berättelsen från Nordiska utlänningsutskottet till handlingarna.

Köpenhamn den 29 januari 1966

Ingrid Gärde Widemar

Erkki Hara

Sven Högström

Harry Klippenvåg

Lars Leiro

Matthias Á. Mathiesen

Carl Petersen

Georg Pettersson

Gösta Rosenberg

Knud Thestrup

Förman

Medlemsförslag

om skogstekniskt utvecklingsarbete

(Väckt av Urho Kähönen och Sven Sundin)

Skogsbruket och skogsindustrin intar en central ställning i flera av de nordiska ländernas näringsliv. Norden har också skapat sig en utomordentligt stark ställning på världens och framför allt på Europas exportmarknad.

Av jordens skogsareal faller endast 1,2 procent på de nordiska länderna. Av den sammanlagda avverkningen är Nordens andel emellertid mycket större, nämligen 5,9 procent, och av det som kallas industrived inte mindre än 8,3 procent. Dessa siffror talar sitt tydliga språk om den stora betydelse, som Nordens skogsbruk och skogsindustrier har.

Nordens ställning i den internationella produktionen och handeln framgår av nedanstående tabell.

Nordens (här = Finlands, Norges och Sveriges) andel av produktion och export av skogsprodukter år 1962

	Andel av produktionen i %		Andel av exporten i %	
	i världen	i Europa	i världen	i Europa
<i>Sågad vara</i>	6,1	29,9	24,4	57,5
Plywood	2,9	17,5	20,2	56,8
Spånskivor	6,8	10,2	20,4	22,4
Mjuk board	10,8	47,2	}69,2	}77,7
Hård board	25,0	48,1		
<i>Trämassa</i>				
alla slag	17,2	60,5	52,4	91,5
mekanisk	17,1	51,7	78,9	98,5
kemisk	16,6	62,8	48,8	90,1
<i>Papper och kartong</i>				
alla slag	7,1	23,6	32,0	73,9
tidningspapper	22,0	42,0	19,3	87,4
tryckpapper	5,6	15,4	42,6	54,0
annat papper och kartong	6,0	21,2	52,5	72,4

Anledningen till att Nordens andel i världsexporten är långt större än i världsproduktionen är att huvuddelen av träförädlingsprodukterna i världen tillverkas inom konsumtionsländerna själva och därför aldrig deltar i

det internationella varuutbytet, vilket däremot huvudparten av den nordiska produktionen gör. I övrigt torde siffrorna tala för sig själva.

Nordens skogsindustrier har nu i sin expansion kommit nära den gräns, som ländernas skogstillgångar synes sätta. Eftersom behovet av trä och papper ständigt ökar, kan resultatet ej bli annat än att Nordens andel av produktion och export minskar. Om de nordiska länderna skall kunna göra sig gällande i en allt hårdare internationell konkurrens, måste krafttag tas för att hålla kostnaderna nere. Det är bl. a. som ett led i denna strävan man har att se det tekniska utvecklingsarbete, som bedrivs i alla större skogsproducerande länder däribland Finland, Norge och Sverige.

Mekaniseringsgraden inom skogsbruket har ökat kraftigt under det senaste årtiondet men utvecklingen är ännu bara i sin början. Utvecklingen av högmekaniserade avverkningsmetoder borde, enligt vår mening, kunna främjas genom ett nordiskt samarbete. På grund av sina speciella förhållanden har varje nordiskt land fått ett visst försprång på en speciell sektor — Finland, när det gäller bunthantering m. m., Norge i fråga om vinschning och körning i kuperad terräng, Danmark vid hantering av grova och långa sortiment och Sverige i fråga om avancerad stickvägshuggning. Förutsättningar synes alltså finnas för en arbetsfördelning mellan länderna när det gäller provning och utveckling av nya maskiner m. m. En dylik arbetsfördelning förutsätter givetvis en effektiv informations- och kontaktverksamhet.

Ett lämpligt samarbetsorgan existerar redan, nämligen Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR), som varit i verksamhet sedan år 1953. Rådet är ett samarbetsorgan för ett stort antal institutioner i de nordiska länderna, som arbetar med avverknings tekniska frågor. Rådet består av två delegater från vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige. Normalt företräder den ene statlig forskning och den andre enskild.

Följande institutioner är anslutna till NSR:

Danmark

Dansk Skovforening, Teknisk Udvalg.

Den kgl. veterinær- og landbohøjskoles skovbrugsafdeling. Den teknologiske afdeling.

Skovskolen i Nødebo.

Finland

Metsäteho — Skogsarbetsstudieavdelningen vid Finska träförädlingsindustriernas centralförbund.

Työtehoseuran metsäosasto — Arbetseffektivitetsföreningens skogsavdelning.

Metsäntutkimuslaitos, metsäteknologian tutkimusosasto — Skogsforskningsanstalten, forskningsavdelningen för skogsteknologi.

Helsingin yliopiston metsäteknologian laitos — Helsingfors universitetets skogsteknologiska institution.

Uittotoho r. y. (Organisation för rationalisering av flottningsarbete i Norra Finland).

Metsähallituksen hankintateknillinen toimisto — Forststyrelsens drivningstekniska byrå.

Norge

Det norske skogsforsøksvesen.

Norges landbrukshøgskole, Skogsbruksavdelingen.

Transportutvalget, SSFF.

Norges skogeierforbunds driftstekniske avdeling.

Sverige

Forskningsstiftelsen Skogsarbeten.

Skogshögskolan, institutionen för skogsteknik II.

NSR har till uppgift att

1. att förmedla och underlätta utbyte av facklitteratur,
2. att årligen förmedla utbyte av arbetsplaner mellan de olika arbetsstudieinstitutionerna i de fyra länderna samt i anslutning härtill medverka till en sådan samordning av undersökningsverksamheten, att onödigt dubbelarbete undviks,
3. att verka för en möjligast enhetlig terminologi och undersökningsmetodik så att resultaten från olika undersökningar blir jämförbara,
4. att tillse att ett möte (kongress) i arbetsstudie- och rationaliseringsfrågor anordnas i något av de fyra länderna minst vartannat år, samt
5. att i övrigt verka för att intima och fruktbringande kontakter upprätthålls mellan de institutioner och enskilda personer, som vetenskapligt eller praktiskt sysslar med arbetsstudier och rationalisering inom skogsbruket.

Verksamheten inom NSR har i betydande utsträckning skett inom särskilda expertkommittéer. Som exempel på kommittéer som varit eller är i verksamhet kan nämnas Nomenklaturkommittén, Kommittén för import av skogsredskap, Prestationsgraderingskommittén och Maskinkostnadskommittén.

Inom NSR har vid flera tillfällen diskuterats att sätta upp frågan om utveckling av högmekaniserade avverkningsmetoder på rådets arbetsprogram. I en redogörelse för NSR:s verksamhet 1953—1963 sägs bl. a.:

För större delen av Norden kan sannolikt vissa högmekaniserade metoder bli användbara. Ett gemensamt bedrivet utvecklingsarbete bör — om det blir klokt upplagt — kunna medföra betydande fördelar. Eftersom förutsättningarna för ett gemensamt arbete sannolikt är att fondmedel, statsanslag eller andra extra medel ställas till förfogande, torde kostnader för en arbetsgrupp, bildad inom NSR, knappast behöva drabba denna organisation och därför icke i första hand behöva föranleda någon organisationsändring. Det är inte troligt att en sådan arbetsgrupp själv kommer att forska eller bedriva utvecklingsarbete. Dess uppgift kommer säkerligen att ligga på det organisatoriska och sammanhållande planet, varvid lösandet av konkreta arbets-

uppgifter fördelas på de olika organisationerna i medlemsländerna efter visst av gruppen på direktiv av NSR fastställt system.

Tiden torde nu vara inne för regeringarna i de berörda nordiska länderna att pröva lämpligheten av statligt stöd i någon form till ett dylikt utvecklingsarbete. Stora värden står här på spel, och betydande vinster ligger inom räckhåll.

Med stöd av vad som ovan anförts hemställas,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att pröva lämpligheten av gemensamt stöd åt nordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete efter i medlemsförslaget förordade riktlinjer.

Helsingfors och Stockholm den 28 maj 1965

Urho Kähönen

Sven Sundin

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR):**

NSR bildades 1953 och har sedan dess verkat som ett samarbetsorgan för de institutioner inom Danmark, Finland, Norge och Sverige, som arbetar med skogsbrukets avverkningstekniska frågor. För närvarande är tre danska, sex finska, fyra norska och tre svenska organ anslutna till rådet. Medlemsorganisationerna utgöres dels av sådana institutioner, vars verksamhet bekostas av skogsbruket i de olika länderna.

Organisationen är synnerligen informell. En för ett år i sänder vald ordförande med sekreterare jämte ett arbetsutskott bestående av en representant för vardera landet leder verksamheten. Rådets uppgift återfinnes sammanfattad i fem punkter på sidan 3 i medlemsförslaget. Uppkommande kostnader bäras normalt av respektive medlemsorganisationer själva. I de fall då gemensamt kommittéarbete bedömes åsamka kostnader exempelvis för avlöning av arbetande sekreterare eller utredningsmän för ifrågavarande projekt, upprättas en tillfällig budget med tillskott från medlemsländerna proportionerade efter dessas innehav av produktiv skogsmark.

Som exempel på dylikt kommittéarbete kan nämnas utarbetandet av en för de nordiska länderna enhetlig arbetsstudienomenklatur, vilken bedömts helt nödvändig för att medverka till en enhetlig undersökningsmetodik och för att möjliggöra rätt förståelse av publicerade undersökningsresultat (»Skoglig arbetsstudienomenklatur i Danmark, Finland, Norge och Sverige», Stockholm 1963, med definitionslista på finska, norska, svenska och engelska).

Verksamhetens tyngdpunkt har emellertid alltifrån starten icke legat på det utredande utan på det informerande planet. Vid årligen återkommande kongresser, exkursioner, studieresor eller andra sammankomster i större eller mindre grupper, samlas forskare och inbjudna praktiker omkring ofta avgränsade frågeställningar. De personliga kontakter, som därvid knytes, utgör grunden för samarbete och fortsatt tankeutbyte. Genom årligen återkommande gemensamma diskussioner omkring arbetsplaner, söker NSR medverka till en samordning av verksamheten och till ett förhindrande av onödigt dubbelarbete. Ett organiserat utbyte av medlemmarnas skrifter är ett effektivt medel att snabbt sprida kännedom om uppnådda resultat.

NSR har alltsedan starten bedrivit här ovan kortfattat antydd verksamhet i övertygelsen, att samarbete i forsknings- och rationaliseringsverksamhet över nationsgränserna i Norden utgör ett av villkoren för ett ekonomiskt bedrivet skogsbruk. Även om skogsbrukets förhållanden i de nordiska länderna i många stycken växlar — så är ju exempelvis fallet beträffande egenomsstrukturen — är det mer som förenar än som skiljer. Sådana fundamentala förhållanden som träd- och beståndsegenskaper, klimatiska faktorer, terrängbeskaffenhet, arbetsledningens och arbetskraftens utbildningsförhållanden och kunskapsnivå borgar för att en satsning på samarbete bör ge god utdelning. Den allmer växande internationella konkurrensen på exportmarknaden gör samarbete inom Norden till en tvingande nödvändighet. Därvid får dock goda kontakter med forskning och utvecklingsarbete inom andra delar av världen icke åsidosättas.

En intensifiering av det nordiska samarbetet på det skogliga rationaliseringsfältet har inom NSR-kretsen alltid framstått som synnerligen önskvärd. Denna inställning har också lett till att den informerande och kontaktskapande verksamheten med åren vuxit i styrka och omfång. Brist på medel har dock hindrat att många önskemål aldrig kunnat uppfyllas. Det sedan länge kända behovet av forskarutbyte länderna emellan samt av möjligheten att genom forskarstipendier stimulera till insatser inom begränsade men betydelsefulla forskningsfält har sålunda icke kunnat realiseras. Insatser i dessa två avseenden är enligt NSR:s förmenande nödvändiga villkor för en aktivering av det nordiska samarbetet inom förevarande verksamhetsfält och utgör en förutsättning för ett aktivt handlingsprogram. Den snabbt fortskridande tekniska utvecklingen och omsättningen i praktiken av användbara och ekonomiskt motiverade hjälpmedel och arbetsmetoder hämmas ofta av en påtaglig brist på grundkunskaper, en brist som endast kan botas på ett snabbt och effektivt sätt genom en målinriktad forskning. Den vägledande kunskap, som erhålles genom en summerad erfarenhet, är visserligen värdefull men vinnes endast till priset av misslyckanden och dyrbar tid och är därtill ofullgånge, eftersom den sällan klarlägger orsak och verkan. Därför gäller det ofta att åstadkomma en kraftsamling av tillgängliga resurser så att hindrande trösklar snabbt kan nedbrytas.

I och för sig skulle sålunda en organiserad fördelning på länder och institutioner inom Norden av aktuella forskningsuppgifter framstå som ett önskemål. Gemensamt drivna forskningsinstitut är ett annat alternativ i strävan efter större effektivitet. Dyliga tankegångar måste emellertid enligt NSR:s förmenande undergå en relativt lång mognadsprocess och utredas väl innan man kan skrida till aktiv handling. I dagsläget synes skogsbruket i Norden bäst gagnas genom att samarbetet mellan forskningsinstitutioner och enskilda forskare stimuleras och underlättas förslagsvis genom:

1. forskarstipendier främst för forskningsobjekt av grundläggande karaktär och gemensamt intresse,

2. medel för anordnandet av nordiska forskarkonferenser inom här berört ämnesområde,

3. stipendier avsedda att möjliggöra forskarutbyte länderna emellan.

Kommer medel härför att ställas till förfogande, torde NSR kunna medverka vid preciseringen av angelägna forskningsuppgifter, vid bedömning av stipendieansökningar och i övrigt vid en samordning av verksamheten.

Bromma den 28 september 1965

Ulf Helmers

Nordiske Skovarbejdsstudiers Råds forretningsudvalg:

Forretningsudvalget har ved et møde i Helsingfors den 9. august 1965 behandlet den pågældende sag, som af Nordisk Råd er blevet sendt bl. a. til NSR med opfordring til dette at udtale sig i sagen inden 1. oktober d. å. Den af Nordisk Råd ønskede udtalelse forventes at være udarbejdet og endelig godkendt af NSR's forretningsudvalg ved et møde, som agtes holdt i Stockholm i sidste halvdel af september d. å. Forinden dette møde kan jeg ikke udtale mig bindende, men jeg kan til direktoratets orientering på nærverende tidspunkt udtale, at man i forretningsudvalget var enig om retningslinien for sin besvarelse, som i store træk vil gå ud på følgende:

1. Man finder, at der i Norden i de nærmest kommende år vil være et stort behov for pengemidler til skovbrugsteknisk udviklingsarbejde.
2. Størrelsen af de midler som i øjeblikket er til rådighed for skovbrugsforskningen på det tekniske område forventes at blive utilstrækkelig for det udviklingsarbejde, som vil være en forudsætning for bevarelsen af skovbrugets konkurrenceevne.
3. Det nordiske samarbejde på det skovbrugstekniske område, som har fundet sted gennem NSR, siden dette oprettedes i 1953, har på tilfredsstillende måde skabt fornøden kontakt mellem samtlige forskningsinstitutioner og enkeltpersoner, som beskæftiger sig med skovbrugsteknisk forsøgs- og udviklingsarbejde. En af fremtidigt behov begrundet intensivering af kontakten og af det konkrete samarbejde vil bedst kunne ske gennem NSR.
4. NSR vil p. gr. af den relativt korte svarfrist ikke på nuværende tidspunkt fremsætte konkrete forslag til støtte for det skovbrugstekniske udviklingsarbejde, men som eksempler på egnede områder skal man pege på følgende:
 - a) oprettelse af stipendier til brug for særlige studieopgaver, herunder studierejser, og for udveksling af forskere på det skovtekniske område. Stipendiefordelingen kan foretages af NSR, og stipendierne skal kunne søges af nordiske forskere på det skovtekniske område
 - b) ydelse af midler til gennemførelse af undersøgelser af generel interesse f. eks. vedr. arbejdsfysiologi og -hygiejne, undersøgelser vedrørende støj og vibrationer, metodeundersøgelser, gennemførelse af

ensartede afprøvningsnormer i Norden, evt. oprettelse af fællesnordisk maskinafprøvningscentral for de grundlæggende tekniske forhold som friktionsmålinger, manøvreringsprøver, trækprøver m. m. vedr. skovbrugsmaskiner. Endvidere midler til afprøvning af maskiner og metoder under varierende forhold evt. repræsenteret i forskellige nordiske lande.

Danske skovbrug vil utvivlsomt have nytte af særskilt bevilgede midler til stipendiatstudier og rejser og til udførelsen af undersøgelser over nye maskiner og metoders anvendelighed og økonomi samt af de aflønningsmæssige problemer, som ny metodik medfører.

Da privat og offentligt skovbrug er repræsenteret i Dansk Skovforenings tekniske udvalg, vil det formentlig være mest hensigtsmæssigt at lade dette udvalg principielt administrere, subsidiært medvirke ved administrationen af eventuelle særligt bevilgede midler til skovbrugsteknisk udviklingsarbejde.

Medens der i Finland, Norge og Sverige er knyttet en arbejdsstudieafdeling til de statslige forsøgsvæsen, savner man i Danmark en tilsvarende ordning. Jeg tillader mig derfor at henstille til overvejelse, om det måtte være betimeligt at benytte den givne lejlighed til at opnå bevilling til etablering af en arbejdsstudieafdeling evt. knyttet til Statens forstlige forsøgsvæsen eller til Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

København, den 17. august 1965

G. Bergsten

D a n m a r k

Landbrugsministeriet:

— — — skal man meddele, at landbrugsministeriet i princippet kan tiltræde, at der sker fremme af fællesnordisk forsknings- og udviklingsarbejde på det omhandlede område, men at man ikke på nuværende tidspunkt kan tage nærmere stilling til eventuelle retningslinier herfor.

København, den 14. september 1965

P. m. v.

K. Barnekow

Veterinær- og landbohøjskolen:

Skovbrugsafdelingen har siden 1948 haft nær kontakt med den skovtekniske forskning i de andre nordiske lande. Kontakt og samarbejde på dette felt er siden 1954 formidlet gennem og organiseret af Nordiske Skovarbejdsstudiers Råd (NSR).

NSR's virksomhed har været særdeles frugtbringende og til stor nytte for dansk skovbrug.

Imidlertid adskiller forholdene i dansk skovbrug sig på mange måder fra forholdene i de andre nordiske lande: træartsmæssigt, topografisk og klimatologisk, hvorfor man ikke fra dansk side kan være interesseret i, at midler fra dansk side til en — iøvrigt stærkt tiltrængt — udvidelse af aktiviteten på ovennævnte område udelukkende skulle anvendes til forsøgs- og udviklingsarbejder inden for Norden. Det er absolut nødvendigt tillige at udbygge samarbejdet med andre lande, især sådanne, hvis naturforhold ligner de danske mere. — I denne forbindelse kan oplyses, at der under IUFRO (International organisation af forstlige forsøgsanstalter) findes en sektion for skovtekniske forsøgs- og udviklingsarbejder, og at Danmark er repræsenteret i denne sektion.

Såvel gennem NSR's som IUFRO's arbejde søger man at fordele opgaverne landene imellem, således at dobbeltarbejde i videst mulig udstrækning undgås, og således at opgaverne kan henlægges til de lande, der har de bedste forudsætninger for at løse dem.

Man er enig i, at den tekniske udvikling sandsynligvis vil nødvendiggøre, at stadig flere opgaver må løses gennem internationalt samarbejde specielt mellem de mindre lande, men enkeltopgaverne kan kræve så betydelige midler, at de bliver økonomisk uoverkommelige for disse.

Der findes imidlertid her i landet muligheder for at deltage i sådant samarbejde gennem støtte fra offentlige fonds som f. eks. Statens teknisk-videnskabelige fond, der kan stille midler til rådighed for kvalificerede folk til studierejser og forskningsophold i udlandet, ligesom fonden kan bidrage til de med forskningsarbejdet forbundne fællesudgifter.

At fondsmidlerne her i landet er for små i forhold til behovet, er blevet understreget fra mange sider, men man føler sig fra skovbrugsafdelingens side ikke kompetent til at tage stilling til, om en henvendelse fra NSR om speciel støtte til enkelte forskningsområder kan rette på dette forhold.

København, den 8. september 1965

P. s. v.

P. Moltesen

Direktoratet for statsskovbruget:

Efter at have deltaget i et forretningsudvalgsmøde i NSR, hvor sagen drøftedes, har skovrider Bergsten fremsat udtalelsen af 17. d. m. [*se ovan*], hvortil direktoratet i store træk kan henholde sig. Som det allerede er nævnt i medlemsforslaget i Nordisk Råd, har der allerede siden 1953 eksisteret et nordisk samarbejdsorgan indenfor dette felt, nemlig ovennævnte NSR, som er meget virksomt i sagen, og som formentlig, dersom internordiske midler måtte blive stillet til rådighed i en pulje, vil være det rette organ til at fordele midlerne.

Når bortses fra det samarbejde, som sker indenfor NSR, og som måske kan udvides ved hjælp af puljebevillinger, således som nævnt under pkt. 4 i skovrider Bergstens skrivelse, er direktoratet iøvrigt tilbøjelig til at tro, at den egentlige forsknings detaljer fortsat bør foregå indenfor de enkelte lande, og denne betragtning gælder særlig Danmark, hvis forhold afviger noget fra de 3 øvrige nordiske landes også i forstlig henseende. Det er imidlertid direktoratets mening, at man i Danmark savner en forsøgsinstitution vedrørende den forstlige arbejdslære. I de allerfleste andre lande har man lagt stor vægt på dette felt, bl. a. fordi det her er muligt indenfor et kort åremål at opnå resultater, medens resultaterne indenfor den biologiske side af skovbrugsforskningen ellers oftest først kan foreligge efter mange års ventetid. Statens forstlige forsøgsvæsen i sin nuværende skikkelse beskæftiger sig overhovedet ikke med den forstlige arbejdslære, og selvom man naturligvis søger at udnytte resultater fra andre landes forsøgsvæsener så godt som muligt, forekommer det ikke rimeligt i det lange løb at lade dette vigtige felt ligge stille i Danmark.

København, den 28. august 1965

H. Frølund

Klitdirektoratet:

— — — skal jeg udtale, at det nævnte samarbejde må anses for fordelagtigt, og at jeg kan anbefale, at det etableres.

Den tekniske udvikling går nu så hurtigt, at et omfattende kendskab til nye metoder og til nye forsøg er nødvendig og af stor betydning for skovdriftens økonomi.

København, den 27. juli 1965

P. Thaarup

Skovskolen i Nødebo:

— — — skal jeg som min personlige opfattelse anføre, at det i forslaget nævnte organ NSR er særdeles aktivt, og at man næppe kan påstå, at der holdes for få konferencer mellem nordiske skovteknikere.

Det mest effektive samarbejde opnås, såvidt jeg kan se, ved at man bereder mulighed for enkeltpersoner til længere ophold i nabolandenes skovbrugshverdag, idet gæsten herved tvinges ind i en tankemæssig og sprog-mæssig tilpasning. Ved udvælgelsen bør der lægges vægt på, at ansøgeren ved sin hjemkomst sættes i stand til at arbejde med lignende problemer en kortere periode i sit hjemland, så at der virkeligt opnås en metodemæssig og redskabsteknisk konfrontering.

Det er sandsynligt, at en yderligere styrkelse af den skovtekniske forskning kan få en direkte nationaløkonomisk effekt, og det er også rimeligt at antage, at research indenfor teknik og kemi vil have en større økonomisk betydning end de fleste andre forskningsmuligheder indenfor skovbruget. Imidlertid har jeg vanskeligt ved at anerkende, at tildelinger af statslig forskningsstøtte skal være proportional med det ventelige research produkt indenfor hvert enkelt fag, hvorfor jeg må anbefale, at en statslig støtte gives til produktionsproblemet i hele sin bredde.

København, den 22. juni 1965

Erik B. Oksbjerg

Dansk Skovforening:

Dansk skovbrug har gennem Nordisk Skovunion, Nordiske Skovarbejdsstudiers Råd og personlige forbindelser i en længere årrække haft god kontakt med de øvrige nordiske lande på det skovtekniske område og herigen-nem draget nytte til fordel for udviklingen af skovbrugsteknikken i Danmark.

Dette nordiske samarbejde ser man gerne yderligere styrket f. eks. ved oprettelse af stipendier eller lignende, der kan give bedre økonomisk mulighed for studierejser, for deltagelse i konferencer og for længere ophold for enkeltforskere ved institutter o. lign. i de andre nordiske lande.

For dansk skovbrug er der tillige et stigende behov for tilsvarende kontaktmuligheder med andre europæiske lande som f. eks. Tyskland, Hol-land, England m. fl.

Internt har dansk skovbrug behov for særlige midler af permanent ka-rakter til brug for udførelsen af arbejdsstudier til bedømmelse af nye ma-skiners og metoders anvendelighed og økonomi og til undersøgelse af de aflønningsmæssige problemer, som ny metodik måtte medføre.

Da såvel offentligt som privat skovbrug er repræsenteret i Dansk Skovforening, vil foreningen være interesseret i at blive orienteret om og eventuelt hørt i skovbrugsmæssige spørgsmål, som måtte opstå i forbindelse med omhandlede sags videre behandling.

København, den 3. september 1965

P. f. v.

Chr. Sehestedt Juul

F i n l a n d

Lantbruksministeriet:

Såsom i det för Nordiska rådet framlagda medlemsförslaget om skogstekniskt utvecklingsarbete (A 76/e) nämnes, har Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) redan över tio år fungerat som nordiskt centralorgan för rationaliseringssträvandena inom skogsarbetet. Ett resultatrikt arbete har utförts inom ramen för detta organ. På grund härav anser lantbruksministeriet, att det nordiska samarbetet för effektivisering av skogsarbetena kan utvecklas inom ramen för detta organ utan några nya organisationer. Däremot är det gemensamma stöd statsmakterna ger strävandena att effektivisera skogsarbetet synnerligen nödvändigt, emedan ifrågavarande arbetsstudier kräver betydande belopp. Studieobjekten borde vara av intresse för alla nordiska länder och ägnade att utreda de fundamentala problemen. Fördelningen av medlen skulle lämpligast kunna ske inom ramen för nämnda NSR, där man bäst känner till de skilda finansieringsobjektens angelägenhetsordning.

Helsingfors den 27 september 1965

Minister Mauno Jussila

Tapio Korpela

Forststyrelsen¹:

Mellan de nordiska länderna har redan över ett årtionde rått ett effektivt samarbete beträffande utvecklandet av virkesavverkningstekniken. Samarbetet har skett inom en för ändamålet grundad organisation, Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR).

¹ *Yllrandet översatt från finska.*

Verksamhetsformerna har bestått i årligen anordnade exkursioner och underhandlingar i aktuella frågor samt diskussioner om forskningsprogram. Det viktigaste resultatet har varit de personliga kontakterna mellan forskare och utvecklare av metoderna.

Forststyrelsens inställning till förslaget A 76/e är positiv, då det möjliggör effektiviseringen av ovannämnda samarbete. Verksamheten borde fortfarande koncentreras till den redan existerande organisationen, NSR, för att inte å ena sidan decentralisera krafterna och å andra sidan inte grunda några onödiga nya organisationer.

Av verksamhetsformerna måste i främsta rummet ställas finansieringen av kritiskt valda gemensamma grundläggande forskningar, studieresor samt utbyte av forskare. Gemensam referattjänst vore av behovet påkallad på grund av fackpublikationernas explosionsartade tillväxt. I ett senare skede vore en gemensam fortsättningsutbildning av branschens ledande personer på sin plats.

Helsingfors den 24 september 1965

Generaldirektör *Antero Piha*

Forstråd *Aarne Anttila*

Institutionen för skogsteknologi vid Helsingfors universitet:

Initiativet, att Nordiska rådet skulle uppmana Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar att pröva lämpligheten av gemensamt stöd åt nordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete, är i princip utomordentligt. Då det emellertid redan nu existerar en färdig organisation för det nordiska samarbetet NSR (Nordiska skogsarbetsstudiers råd), föreligger det enligt vår uppfattning ej anledning att grunda något nytt organ för detta ändamål. De bästa resultaten torde uppnås om NSR:s verksamhet kunde effektiviseras med internordiska anslag.

Beträffande formerna för stödandet av verksamheten, kunde man tänka sig beviljandet av understöd för NSR:s verksamhet på ifrågavarande organisations styrelses ansvar och enligt dess prövning eller ett förfarande, enligt vilket nämnda styrelse årligen uppgjorde förslag om huru det fastställda anslaget skulle användas.

Enligt de föreslagna riktlinjerna kunde bl. a. följande ändamål befrämjas:

1. Internordiska målforskningar inom området.
2. Specialskolning av forskare inom branschen.

3. Utvecklandet av informationstjänsten beträffande områdets forskningsresultat.

Helsingfors den 20 september 1965

Th. Wegelius

Professor i skogsteknologi

Kalle Putkisto

Professor i skogsteknologi

Metsäntutkimuslaitos (Skogsforskningsinstitutet):

Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR), för vars verksamhet har grundligt redogjorts även i ovannämnda medlemsförslag, har redan under mer än tio års tid utgjort ett centralorgan för rationaliseringssträvandena av skogsarbeten i Norden. Det nordiska samarbetet har varit synnerligen positivt och fruktbart inom nämnda organisation. Enligt vår uppfattning behöves inga nya organisationer för det internordiska skogstekniska utvecklingsarbetet.

Staternas gemensamma stöd för skogstekniskt utvecklingsarbete vore synnerligen välkommet, eftersom flera av undersökningarna inom detta gebit kräver mycket pengar. Medlen borde utdelas genom det redan nu existerande samarbetsorganet NSR, som vore bäst i stånd att sätta de olika finansieringsobjekten i viktighetsföljd. Forskningsobjekten borde naturligtvis intressera samtliga nordiska länder.

Eftersom förhållandena i de olika nordiska länderna skiljer sig mycket från varandra, särskilt vad terrängen beträffar, anser vi det icke finnas skäl för grundandet av ett samnordiskt skogsarbetsstudieinstitut eller någon försöksstation. Särskilt kunde man utveckla ett gemensamt uppgörande av forskningsprogram. Det finns ett flertal grundläggande problem, vilka är gemensamma för alla nordiska länder. Av dem må nämnas många arbetsfysiologiska problem, som bör utredas, testningen av skogsmaskiner, undersökningarna rörande skogsarbetarnas hälsotillstånd och utredandet av skogsarbetsolycksfallen.

Ett internordiskt utbyte av skogsarbetsstudieforskare, speciellt av unga forskare, vore ett viktigt finansieringsobjekt. Detta vore synnerligen viktigt speciellt för oss finnar för att lära oss de skandinaviska språken, vilket redan i och för sig är en grundförutsättning för nordiskt samarbete. Det vore skäl att ge åt unga forskare stipendier för minst ett halvt års vistelse i något av de andra nordiska länderna.

Trots olikheterna i förhållandena i de olika länderna, vore det synnerligen viktigt att utveckla förmedlandet av resultaten av alla undersökningar rörande skogstekniskt utvecklingsarbete till grannländerna vilket även kräver ansevärliga medel. För Finlands del skulle särskilt komma i fråga över-

sättandet av de i de övriga nordiska länderna publicerade försöksreferaten till finska, så att dessa resultat kunde utnyttjas i möjligast vida kretsar.

Helsingfors den 22 september 1965

Överdirektör, professor *Viljo Holopainen*

Föreståndare för skogsteknologiska avdelningen professor *Paavo Aro*

Arbetseffektivitetsföreningen:

Det inom Nordiska rådet väckta förslaget om utvecklande av skogsarbetena genom samnordiska åtgärder är befogat med beaktande av den nordiska insatsen i världens skogshushållning samt de rationaliseringsmöjligheter, som erbjuder sig genom gemensamma ansträngningar. På grund härav vore det på sin plats, att Nordiska rådet skulle rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att stödja det samarbete, som avser utvecklandet av skogsarbetena.

Såsom i förslaget konstaterats, är förhållandena i dessa länder något avvikande, på grund varav man i fråga om skogsarbetenas rationalisering fäst och även framdeles bör fästa huvudvikten i de olika länderna vid olika arbetsformer. Sålunda finns i Sverige, där skogsindustrin äger i proportion avsevärt större skogsarealer än i Finland, möjlighet att anordna mycket stora centraliserade avverkningsarbetsplatser och året om pågående skogsarbete. Däremot nödgas man i Finland, där lägenhetsbrukets andel är synnerligen stor men lägenheternas skogsarealer är mycket små, lösa många problem angående arbetet på små arbetsplatser och sysselsättningen för den stora säsongarbetskraften på lägenheterna. Därför borde i Nordiska rådets förslag utöver vad herrarna Urho Kähönen och Sven Sundin i förslaget i Sak A 76/e anfört om högmekaniseringen även framföras, att samnordiskt stöd borde erhållas också för det för Finland betydelsefulla utvecklingsarbetet av skogsarbetet inom småskogsbruket. Härför föreligger särskild anledning av den orsaken, att utvecklandet av för småskogsbruket lämpade arbetsmetoder och maskiner befinner sig först i sitt begynnelsestadium och att härför ännu ej i något av de nordiska länderna anvisats tillräckliga medel. Då småskogsbruket utgör den huvudparten i Finland, borde man inom ramen för en arbetsfördelning mellan de nordiska länderna koncentrera sig på utvecklandet av skogsarbetena vid småskogsbruk närmast i Finland, där Arbetseffektivitetsföreningen redan inlett undersöknings- och utvecklingsarbete härom, men för vilket erforderliga statsunderstöd i stället för att de hade utökats på ett ödesdigert sätt nedskurits under år 1965.

I fråga om sådana samarbetsformer, om vilka förslag kan framställas

- till de nordiska ländernas regeringar, finner Arbetseffektivitetsföreningen,
- att det samnordiska Nordiska Skogsarbetsstudiernas Råd (NSR) är ett lämpligt organ för handhavande av arbetsfördelningen inom den samnordiska skogsarbetsforskningen även framdeles
 - att de av regeringarna för nordiskt samarbete anvisade särskilda medlen kunde beviljas direkt för i respektive land planerade undersökningar enligt den av NSR rekommenderade arbetsfördelningen i ettvarit land
 - att medel kunde anvisas även för i ett annat land planerad undersökning under förutsättning att NSR:s medlemmar enhälligt överenskommit härom, varvid medlen borde gå genom NSR
 - att vid fördelningen av medlen för samarbete varje land skulle kunna öka sin andel närmast inom den sektor, som inom ifrågavarande land anses vara i det största behovet av stöd.

Vid en planering av sådana objekt, för vilka samnordiska medel kunde användas, må nämnas

- allmänna forskningsfrågor (t. ex. gemensam terminologi, forskningsmetodfrågor, kostnadsberäkning, testmetoder och presentation av resultat)
- grundläggande undersökningar (t. ex. arbetsfysiologiska och andra biotekniska undersökningar, friktionsmätningar, testning av maskiner, lämplighetsprov av maskiner)
- tung mekanisering av stora arbetsplatser (t. ex. maskiner med många arbetsskeden, centraliserad trähantering, tunga transportmedel)
- lätt mekanisering av små arbetsplatser (t. ex. lätta lunnanordningar, små separata arbetsplatsers gemensamma anskaffningar, arbetets förflyttning från skogen till väggkanten)
- utveckling av anordningar och maskiner (t. ex. mekanisk skogsförnyring och bearbetning av skogsmark, lätta rensningsmaskiner, för olika förhållanden avsedda lunn-, lastnings- och transportmedel för trävaror)
- testning av maskiner (en egentlig jämförbar maskinteknisk undersökning)
- jämförelse av maskiners användbarhet (maskiners lämplighet och lönsamhet under olika förhållanden)
- utbyte av forskare (beviljande av stipendier för arbete i annat land)

Därjämte finner Arbetseffektivitetsföreningen, att förhållandena i de nordiska länderna oaktat de förefintliga likheterna i så hög grad avviker från varandra, att det ej är skäl att planlägga någon ny gemensam organisation, forskningsanläggning eller maskinstation för utförande av eventuella samnordiska skogsarbetsundersökningar.

Helsingfors den 16 september 1965

Arbetseffektivitetsföreningen

Martti Sipilä

Mikko Kantola

Metsäteho — Skogsarbetsstudieavdelningen vid Finska träförädlingsindustriernas centralförbund:

Metsäteho anser förslaget om nordiskt samarbete beträffande skogstekniskt utvecklingsarbete vara väl motiverat och aktuellt. Med hänsyn till skogsbrukets och skogsindustrins betydelse i de nordiska länderna och den alltjämt växande konkurrensen på exportmarknaden av träförädlingsprodukter är allt slags utvecklande av skogsarbeten av ytterst stor vikt för samtliga länder. På grund av att de olika förhållanden, i vilka skogsarbete utförs, varierar i de nordiska länderna vad t. ex. terrängen klimatet och jordbesittningsförhållanden beträffar, har rationaliseringsåtgärder inriktats och alltjämt inställes på något avvikande linjer i de olika länderna. Det finns emellertid åtskilliga problem, som kunde effektivt avgöras med förenade krafter.

Nordiska Skogsarbetsstudiernas Råd (NSR) har sedan år 1953 varit ett samarbetsorgan för de institutioner, som sysslar med avverkningstekniska rationaliseringsfrågor. Erfarenheterna av dess verksamhet har varit mycket positiva. Vi anser NSR vara ett lämpligt organ i strävan att främja det nordiska samarbetet efter i förslaget förordade riktlinjer. Stor vikt bör läggas på val av samarbetsobjekt och -former. Forskningsarbetet borde inriktas, om möjligt, på grundläggande utredningar av gemensamt intresse för alla de nordiska länderna och så, att resultaten skulle kunna tillämpas i alla förhållanden. Förutom forskningsverksamheten kan även följande samarbetsformer komma i fråga, nämligen utbyte av forskare, stipendier för forskningsarbete och studieresor samt gemensam, centraliserad referattjänst beträffande facklitteratur och -tidskrifter.

Helsingfors den 2 oktober 1965

Metsäteho

Aulis E. Hakkarainen

Uittotoho (Flottnings effektivitetsföreningen)¹:

Mellan de nordiska länderna har redan i mer än ett decennium förekommit samarbete i fråga om utvecklandet av trävaruleveranstekniken inom ramen för den år 1953 grundade organisationen Nordiska skogsarbetsstudiernas råd.

Uittotoho r.y. förhåller sig positivt till det väckta förslaget, ty det redan pågående samarbetet kan härigenom ytterligare effektiviseras. Samarbetet kunde enligt vårt förmenande bäst fortgå genom den redan skapade orga-

¹ Yttrandet översatt från finska.

nisationen Nordiska skogsarbetsstudiernas råd. Genom en koordinering av undersökningsbehovet och -objekten inom hela trävaruleveransprocessen från rot till fabrik samt genom att understöda undersökningarna finansiellt kunde även sådana gemensamma grundläggande undersökningar göras till föremål för forskning, som i detta nu måhända ej kunnat ägnas tillräcklig uppmärksamhet.

Rovaniemi den 23 september 1966

Högaktningsfullt

Uittoteho r.y.

H. Pertovaara

Norge

Departementet for industri og håndverk:

I et medfølgende korrekturavtrykk fra Nordisk Råd om »Medlemsforslag om skogsteknisk utveklingsarbeite» av 28. mai 1965 blir det henvist til det eksisterende »Nordiska skogsarbetsstudiernas råd» (NSR) som et egnet samarbeidsorgan. Dette råd ble konstituert i 1953 og fra norsk side har følgende institusjoner vært medlemmer av NSR: Det norske skogforsøksvesen, Norges landbrukshøgskole, Skogbruksavdelingen, Skogbrukets og skogindustrienes forskningsforening, transportutvalget og Norges skogeierforbunds driftstekniske avdeling.

Treforedlingskontoret har sitt kjennskap til NSR og dets virksomhet fra årsberetninger og rapporter fra Skogbrukets og skogindustrienes forskningsforening, transportutvalget. Etter dette kontors oppfatning bør det være overflødig og nærmest uheldig å opprette et nytt organ for nordisk samarbeid på det skogtekniske område. Man antar således at uttalelsen fra norsk side bør gå ut på å anbefale at regjeringene i de nordiske land yter støtte til »Nordiska skogsarbetsstudiernas råd» og at denne institusjon eventuelt utbygges i nødvendig grad.

I denne forbindelse vil man minne om at det fra Industridepartementet er tatt et initiativ for opprettelse av et utvalg i Norge som skal utrede problemene vedrørende en rasjonalisering av tømmerframdriften. Dersom Industridepartementets forslag vinner tilslutning fra de berørte organisasjoner og institusjoner og tanken om det foreslåtte utvalg blir realisert, må dette utvalg bli interessert i best mulig kontakt med det arbeid som foregår i de andre nordiske land på området, og behovet for et nordisk samarbeidsorgan vil ytterligere bli understreket ut fra norsk synspunkt.

Da Treforedlingskontoret mottok forespørselen fra Skogdirektøren med forslaget fra Nordisk Råd, henvendte man seg til Skogbrukets og Skogindustrienes Forskningsforening og anmodet om kommentarer. I svar av 30. juli 1965 fra SSFF's Transportutvalg blir det opplyst at spørsmålet skal behandles i et medlemsmøte i NSR i Helsingfors 8. august i år, og at Transportutvalget i forståelse med Det norske Skogforsøksvesen har anmodet Skogdirektoratet om å få utsettelse med å avgi uttalelse til etter at dette møtet har funnet sted. Man går ut fra at det på NSR's møte vil bli utarbeidet en uttalelse med konkrete forslag som av SSFF's Transportutvalg vil bli oversendt både Landbruksdepartementet og Industridepartementet. Dersom NSR's uttalelse og de forslag den inneholder foranlediger bemerkninger fra Industridepartementets side, vil man henvende seg til Landbruksdepartementet i et nytt skriv.

Oslo, 9. august 1965

M. D. Holtan

Landbruksdepartementet:

Saken er forelagt en rekke institusjoner og følgende institusjoner har gitt uttalelse:

Det norske skogforsøksvesen.
Norges skogeierforbund.
Skogsbruksforeningen av 1950.
Industriavdelingen i Industridepartementet.

Skogbrukets og skogindustrienes forskningsforening, transportutvalget, har i skriv hertil av 17. august 1965 uttalt at de støtter den uttalelse som er gitt av Det norske skogforsøksvesen.

Etter Landbruksdepartementets oppfatning er skogteknisk utviklingsarbeid av meget stor betydning både for skogbruket og skogindustrien, og sådant utviklingsarbeid egner seg for skandinavisk samarbeid. Et skandinavisk samarbeid på dette området har vært praktisert i mange år, idet det allerede i 1953 ble stiftet et samarbeidsorgan Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) hvor fra Norge følgende institusjoner er medlemmer:

Det norske skogforsøksvesen.
Norges landbrukshøgskole, skogbruksavdelingen.
Transportutvalget i Skogbrukets og skogindustrienes forskningsforening.
Norges Skogeierforbunds driftstekniske avdeling.

Arbeidsområdet for NSR er referert i medlemsforslag om skogteknisk utveklingsarbeid (A 76/e) hvortil henvises.

Etter *Landbruksdepartementets* oppfatning har NSR hittil utført et nyttig arbeid på området, særlig når en tar hensyn til at institusjonen ikke har

hatt statsbidrag til sitt arbeid. Landbruksdepartementet mener at det fortsatte skandinaviske samarbeide på dette område bør skje gjennom NSR eller et arbeidsudvalg nedsatt av denne institusjon. En fremholder at en forutsetning for en vesentlig intensivering av dette skandinaviske samarbeide er at de enkelte land gir statsbidrag til NSR, således at kontaktmuligheten mellom forskerne i de forskjellige nordiske land kan lettes ved tildeling av stipendier, avholdelse av kontaktmøter o. l. Videre bør arbeidsoppgavene for NSR utvides til også å omfatte fullt ut det skogtekniske utviklingsarbeid som medlemsforslaget går ut på, og bør omfatte ikke bare forskning og utviklingsarbeid vedkommende høymekanisert skogsdrift, men også omfatte generell tilpasning av driftstekniske metoder under forskjellige skog- og terrengforhold. Landbruksdepartementet antar at det ikke for tiden er hensiktsmessig å etablere et felles nordisk institutt for skogteknisk utviklingsarbeid. Forholdene i de enkelte nordiske land er nemlig så forskjellige både med hensyn till terreng, skogforhold og eiendomsforhold at forskningen på området neppe bør skje fra et sentralt institutt. En antar at den beste løsning vil være at NSR fordeler arbeidsoppgavene med hensyn til skogteknisk utviklingsarbeid på de eksisterende forskningsinstitutter i de forskjellige nordiske land og at de enkelte land muliggjør løsningen av oppgavene ved økt støtte til forskning og utviklingsarbeid.

Oslo, 2. september 1965

Leif Granli

A. Langsæter

Det norske skogforsøksvesen:

Ved Det norske Skogforsøksvesen er en klar over at driftsteknisk forskning og driftsteknisk utviklingsarbeid er meget viktig for den framtidige utvikling av skogbruksnæringen i de nordiske land, og et hvert tiltak som kan støtte og øke dette arbeide må hilses med tilfredshet. Forslaget til Nordisk Råd er særlig gledelig fordi det ved siden av ny, økonomisk støtte, også tar sikte på koordinering og arbeidsdeling på dette felt innen Norden.

Det synes imidlertid å fremgå av forslaget at forslagsstillerne i første rekke har tenkt på utviklingsarbeide i forbindelse med høymekaniserte metoder. Dette er en stor og viktig oppgave, men en vil peke på at det også er viktig, kanskje især for Norge med mange spesielle forhold, å tilpasse den generelle tekniske utvikling til vår form for skogbruk. Her kommer hensynet til terreng, skogeiendommens størrelse og beliggenhet, skogindu-

striens størrelse og beliggenhet, nødvendigheten av tilpassing mellom driftsteknikk og skogskjøtsel, osv. inn. En viktig del av utviklingsarbeidet bør derfor bli tilpassingen til de stedlige forhold. Da mye av dette arbeide er det samme eller har store likheter i de nordiske land, er det rasjonelt og riktig at også dette forskningsmessige samarbeide fortsetter og utbygges videre. En rimelig fordeling mellom eksperimenter med svært høymekaniske metoder og tilpassing av den generelle driftsteknikk til de ulike stedlige forhold ville derfor være å foretrekke framfor et helt ensidig program for høymekanisering.

Forslaget bygger på at Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) som nå har vært i virksomhet i over 10 år, er et egnet samarbeidsorgan for det foreslåtte utviklingsarbeide. Dette syn deles fullt ut av Det norske Skogforsøksvesen. NSR har hittil vært et aktivt og effektivt organ til formidling av faglig informasjon, gjensidig orientering og diskusjon av forskningsopplegg for i størst mulig utstrekning å hindre unødig forskningsmessig dobbeltarbeide. Det er neppe tvilsomt at en arbeidsgruppe innen NSR — om den får midler til disposisjon —, vil kunne fordele nye utviklingsprosjekter eller deler av slike på de ulike forskningsinstitusjoner i de nordiske land og ellers være organisatorisk ansvarlig for gjennomføringen.

Det norske Skogforsøksvesen gir med disse bemerkninger sin fulle støtte til forslaget og håper at det kan realiseres i nær fremtid.

Vollebekk, 7. august 1965

Peder Braathe

Skogbruksforeningen av 1950:

Det fremsatte forslag er av stor betydning og fortjener etter vår mening all mulig støtte fra skogbrukets side. Øket statsbevilgning til utvikling og prøving av høymekaniserte driftsmetoder vil ganske sikkert være en samfundsmessig god investering. De områder hvor det idag haster med en intensiv forskning innen driftsteknikken er bl. a.:

1. Mekanisering av tynningsdriftene.
2. Hvor og hvordan skal oparbeidingen av trærne foregå.
3. Prinsipper for veiplanlegning ved høymekaniserte drifter.
4. Kalkylemetodikk ved investeringer og driftsopplegg.
5. Mekaniseringsgraden i forhold til sysselsetning og arbeidskraftbehov.
6. »Tree Harvester» for nordiske skogforhold.

Såvel skogbruket som samfundet forøvrig burde være meget interessert i at dette utviklingsarbeide kan koordineres mellom de nordiske land. NSR bør derfor sikres de nødvendige midler til å makte denne koordinering, og

— hva like viktig er — til å kunne drive en forstlig informasjonstjeneste som raskt bringer planer og resultater ut til det praktiske skogbruk, hvor nye metoder kan etterprøves og justeres.

Oslo, 2. august 1965

Skogbruksforeningen av 1950

For styret

Per Krog

Jon Lykke

Norges skogeierforbund:

Som det vil være kjent, ble det allerede i 1953 etablert et interskandinaviske kontaktorgan for driftsteknisk forskning og utviklingsarbeid. Dette såkalte Nordiska Skogsarbetsstudiernas Råd har i betydelig grad bidratt til å samordne forsøksvirksomheten og har også vært et viktig forum for utveksling av arbeidsplaner, utvikling av fellesterminologi m. v.

Det er vår oppfatning at utvikling av avanserte driftsmetoder i skogbruket med fordel kan foregå ved et skandinavisk samarbeid, men virksomheten på dette området bør skje gjennom Nordiska Skogsarbetsstudiernas Råd. I denne sammenheng må det understrekes at man til dels har store ulikheter mellom de nordiske land, både når det gjelder terrengforhold, klima og sist, men ikke minst eiendomsforhold. Dette skulle tilsi at man når det gjelder fellesnordiske tiltak på dette spesielle felt, også tar nødvendig hensyn til betydningsfulle, spesielle nasjonale faktorer.

I forslaget fra Nordisk Råd er det spesielt anført nødvendigheten av å utvikle høymekaniserte driftsmetoder tilpasset nordisk skogbruk. Vi vil gjerne få tilføye at utveksling av forskere kan være et viktig element i det fellesnordiske utviklingsarbeid, og vi håper at Nordiska Skogsarbetsstudiernas Råd vil kunne få midler til slik virksomhet.

Oslo, 13. juli 1965

Norges skogeierforbund

Ivar Aavatsmark

Magnus Tennås

Sverige

Skogsstyrelsen:

Medlemsförslaget fäster uppmärksamheten på ett ständigt ökande behov av internordiskt samarbete på den skogstekniska forskningens område. För att bibehålla skogsbrukets framtida lönsamhet i en hårdnande internationell konkurrens söker man i Norden liksom i varje skogsland av betydelse i världen att genom arbetsförmedling och mekanisering öka produktiviteten. Stora insatser i form av forskning och utvecklingsarbete är nödvändiga om dessa ansträngningar skall leda till resultat.

Förutom det i medlemsförslaget nämnda samarbetet inom Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) förekommer för närvarande internationellt skogstekniskt samarbete dels på europeisk botten inom Joint FAO/ECE/ILO Committee on Forest Working Techniques and Training of Forest Workers (Joint Committee), dels mera världsomspännande inom International Union of Forest Research Organizations (IUFRO). Dessa båda senare organisationer arbetar genom arbetsgrupper, som sammanställer erfarenheter från olika skogstekniska områden samt verkar för gemensam nomenklatur och gemensamma provnings- och undersökningsmetoder. Organisationerna anordnar också kurser och symposier rörande aktuella ämnesområden. När det gäller direkt forskningssamarbete synes dock möjligheterna vara starkt begränsade till följd av medlemsländernas varierande geografiska och sociala betingelser.

Norden utgör emellertid såväl ifråga om produktionsförutsättningar som mot bakgrunden av den internationella skogsindustrivarumarknaden en samlad enhet utmärkt väl lämpad för ett intensifierat skogligt forskningssamarbete.

Av medlemsförslaget framgår att NSR uttalat att »vissa högmekaniserade metoder sannolikt kan bli användbara för större delen av Norden samt att ett gemensamt bedrivet utvecklingsarbete bör — om det blir klokt upplagt — kunna medföra betydande fördelar». Utan att ifrågasätta riktigheten i denna uppfattning vill skogsstyrelsen dock framhålla grundforskningens stora betydelse i sammanhanget. Det har nämligen visat sig, att bristen på grundläggande kunskaper inom vissa delar av den skogliga arbetsläran utgör en allvarlig hämsko på det skogstekniska utvecklingsarbetet. Ökat stöd åt grundforskningen är därför av stor betydelse för skogsbrukets tekniska utveckling.

Inom grundforskningens område kan man peka på ett flertal aktuella objekt med speciellt nordisk anknytning. Behovet av vidgad kunskap inom ämnesområdena arbetsfysiologi och arbetssociologi är en angelägenhet av gemensamt intresse. Grundläggande friktionsmätningar är exempel på ett an-

nat forskningsobjekt vars resultat skulle kunna nyttiggöras i alla de nordiska länderna. Gemensam programstyrd provning av maskiner och konstruktionsprinciper borde kunna avsevärt minska onödigt dubbelarbete. Att utvecklandet av enhetlig nomenklatur och enhetliga undersökningsmetoder måste bidra till rikare erfarenhetsutbyte mellan forskare i Nordens olika länder behöver knappast framhållas.

NSR har enligt medlemsförslaget avslutningsvis gjort vissa uttalanden om formerna för samarbetet och sättet för kostnadernas bestridande. Skogsstyrelsen vill förorda att samverkan enligt i huvudsak dessa riktlinjer upptages efter den ytterligare utredning som kan befinnas erforderlig samt att finansieringen av verksamheten ordnas genom att medlemsländerna ställer medel till förfogande.

Formen för dispositionen av sådana medel kommer givetvis att ha stor inverkan på effekten i samverkan. Enligt skogsstyrelsens mening bör stödet utformas på sådant sätt att stipendier och bidrag ställs till enskilda forskares disposition för grundforskningsuppgifter enligt en för medlemsländerna gemensam plan. I egenskap av redan existerande samarbetsorgan bör NSR kunna erhålla uppdraget att upprätthålla en sådan plan.

Förutom genom programstyrd teknisk forskning av grundläggande karaktär torde det gemensamma utvecklingsarbetet kunna föras framåt genom utbyte av forskare mellan medlemsländerna ävensom genom anordnande av forskarkonferenser med ämnesval som är anpassat till forskningsmål av gemensamt intresse.

Skogsstyrelsen förordar att provning av stipendieansökningar och samordning av verksamheten i övrigt anförtros NSR.

Stockholm den 14 september 1965

Sten Beskow

Adrian Jacobsson

Domänstyrelsen:

Som framhålles i medlemsförslaget är det ett vitalt intresse för nordiskt skogsbruk att dess ekonomiska konkurrenskraft bibehålles och om möjligt förbättras. Det pågående rationaliseringsarbetet syftar bl. a. till en ökad mekanisering av såväl skogsvårds- som avverkningsarbete. De resultat som hittills uppnåtts har varit lovande. För att skogsbruket i framtiden skall vara lönsamt torde dock en mera långtgående förenkling och mekanisering av arbetsprocesserna vara nödvändig. För att skapa förutsättningar härför erfordras stora insatser i form av forskning och utvecklingsarbete.

För närvarande pågår även ett intensivt skogstekniskt forsknings- och ut-

vecklingsarbete i alla skogsländer av betydelse. Det har därvid varit naturligt att söka internationella kontakter. Förutom inom Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) äger internationellt samarbete f. n. rum inom dels Joint FAO/ECE/ILO Committee on Forest Working Techniques and Training of Forest Workers (Joint Committee), dels International Union of Forest Research Organizations (IUFRO). Joint Committee är ett europeiskt samarbetsorgan, medan IUFRO är världsomspännande. Båda dessa organisationer arbetar genom arbetsgrupper, vilka sammanställer erfarenheter på olika områden samt verkar för gemensam nomenklatur och gemensamma provnings- och undersökningsmetoder. För att befordra erfarenhetsutbytet anordnas även kurser och symposier rörande aktuella ämnesområden. Förutsättningar för ett närmare samarbete i det direkta forskningsarbetet är dock begränsade till följd av medlemsländernas mycket olika betingelser beträffande klimat, biologi, terräng, arbetskraft, sociala förhållanden m. m. Förhållandena inom de nordiska länderna är emellertid betydligt mera likartade och möjligheterna till ett effektivt samarbete är här större. Som framgår av medlemsförslaget har även betydelsefulla resultat uppnåtts genom samarbete inom NSR.

Domänstyrelsen vill understryka den stora betydelsen av ett ökat stöd åt det skogstekniska utvecklingsarbetet. Hittills gjorda erfarenheter ger vid handen att en gemensam insats från de nordiska länderna därvid torde ha stora förutsättningar att ge goda resultat. Styrelsen vill därför tillstyrka det framlagda medlemsförslaget.

Den form, som ett gemensamt stöd för nordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete kan få, har givetvis en utomordentligt stor betydelse för dess effekt. Något nytt samverkansorgan torde icke böra upprättas. Det synes i stället lämpligt att samarbetet inom NSR:s ram fördjupas och utvecklas och att detta organ utnyttjas för att planlägga användningen av de medel, som skullev ställas till förfogande.

Det skogstekniska utvecklingsarbetet hämmas i dag — trots de forskningsinsatser, som under senare år gjorts — i viss mån av brist på grundläggande kunskaper inom delar av de skogliga vetenskaperna. Ökat stöd åt grundforskningen är därför av stor betydelse för skogsbrukets tekniska utveckling. Då grundforskningens område dessutom är av likartad karaktär inom de nordiska länderna synes en internordisk samverkan på detta område i första hand kunna leda till praktiska värdefulla resultat. Denna samverkan synes lämpligen kunna ordnas på sådant sätt att forskarstipendier ställes till förfogande för grundforskningsuppgifter enligt en för de nordiska länderna gemensam plan. Denna plan bör upprättas av NSR. Därutöver torde värdefulla uppdrag till den gemensamma skogstekniska utvecklingen kunna upprättas genom forskarkonferenser och forskarutbyte.

Domänstyrelsen vill sålunda förorda att medlemsländerna ställer medel till förfogande att användas för följande ändamål:

1. Forskarstipendier för vissa bestämda grundforskningsobjekt fastställda enligt plan upprättad av NSR.
2. Anordnande av forskarkonferenser.
3. Stipendier för forskarutbyte, avsedda att täcka merkostnaderna för en längre tids vistelse i grannländer.

Bedömning av stipendieansökningar och samordning av verksamheten synes kunna ske inom NSR.

Stockholm den 6 september 1965

Lar Eliasson

Ruth Bengtsson

Skogs- och lantbruksakademien:

Akademien vill i korthet blott anföra följande. Förslagsställarnas påpekande av vikten och betydelsen av att det tekniska utvecklingsarbetet inom skogsnäringarna på olika sätt snarast bör effektivieras är fullt riktigt, och akademien vill gärna understryka det trängande behov av forskning och allmänt utvecklingsarbete, som i det dagsaktuella läget kännetecknar det skogstekniska området i samtliga nordiska länder. Akademien anser vidare att det sedan 1953 existerande samarbetsorganet NSR (Nordiska skogsarbetsstudiernas råd) rätt väl fyllt sin viktiga uppgift att söka samordna de många institutioner inom Norden som bearbetar hithörande frågor. För att detta samarbetsorgan i fortsättningen skall kunna upporganisera och leda ett i nuläget behövt, intensifierat gemensamt tekniskt forsknings- och utvecklingsarbete behövs emellertid statsstöd i lämpliga former från de olika regeringarnas sida.

Akademien vill därför utan tvekan rekommendera att de nordiska ländernas regeringar, sedan behövliga kontakter först tagits med resp. berörda institutioner, snarast upptar frågan till behandling och avgörande.

Stockholm den 15 september 1965

På skogs- och lantbruksakademiens vägnar:

Folke Johansson

Kåre Frøier

Skogshögskolan:

Skogshögskolans kollegium vill först erinra om att ett internordiskt samarbete inom skogsbruket sedan länge har pågått och påtagligt intensifierats

efter sista världskriget. I Nordisk Skogsunion finnes ett organ, som vart fjärde år anordnar en nordisk skogskongress med föredrag och exkursioner. Ett antal arbetsgrupper har även bildats för utbyte av rön och erfarenheter, varjämte unionen årligen utger en tidskrift för nordisk skogslitteratur. Mellan de nordiska skogligena forskningsinstitutionerna har utvecklats ett intimt samarbete. Således håller cheferna för dessa institutioner gemensamma överläggningar varje år, där samarbete och samordning av arbetsplaner behandlas. Vid skogshögskolan finnes därjämte ett mindre anslag för gästföreläsare från övriga nordiska länder. Inom ramen för samarbetet mellan de skogligena forskningsinstitutionerna har vidare tillsatts ett antal arbetsgrupper, som gemensamt behandlar vissa forskningsprojekt. Som exempel härpå kan nämnas forskning rörande snylbaggens biologi och bekämpning m. m. I andra fall har undersökningar kunnat utsträckas över gränserna genom att material från ett grannland ställts till förfogande. Ett exempel härpå är produktionsforskning rörande trädslaget björk.

Inom det skogstekniska området har befintliga statliga och enskilda forsknings- och försöksinstitutioner gemensamt bildat Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) inom vilket organ erfarenheter utbyts och en viss samordning av arbetsplaner äger rum. NSR har även satt upp expertgrupper, som i betydande utsträckning behandlat frågor rörande gemensam nomenklatur samt andra mera forskningsteoretiska frågor.

I det inom Nordiska rådet väckta medlemsförslaget om skogstekniskt utvecklingsarbete framhålles betydelsen av en snabb utveckling av arbetsmetoderna samt understrykes den gemensamma karaktären av det skogstekniska utvecklingsarbetet. Skogshögskolans kollegium delar uppfattningen att betydande vinster borde vara att hämta genom ett intensifierat och av respektive regeringar understött skogstekniskt samarbete. Kollegiet vill därför tillstyrka medlemsförslaget att regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige prövar lämpligheten av gemensamt stöd åt nordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete.

Stockholm den 16 augusti 1965

För skogshögskolans kollegium

Erik Hagberg

Bengt Damm

Sveriges skogsägareföreningars riksförbund:

Mot bakgrunden av de förhållanden och utvecklingstendenser vad avser Nordens ställning i den internationella produktionen och handeln med skogsprodukter som belyses i medlemsförslaget samt den alltmer uppenbara nöd-

vändigheten av att de nordiska länderna tar krafttag för att hävda sig i den internationella konkurrensen måste det anses följdriktigt att det skogstekniska utvecklingsarbetet på allt sätt stödes och underlättas. Ett led i en sådan strävan vore enligt SSR:s mening att befästa och utbygga det i viss mån redan etablerade nordiska samarbetet på området. Ett sådant stöd bör i första hand avse forskarutbyte samt samordning av verksamheten inom de berörda ländernas forskningsinstitutioner i fråga om forskningsobjekt av gemensamt intresse. Genom lämplig arbetsfördelning skulle kostnads- och tidsmässiga vinster kunna göras. Det är vidare av värde att enhetlig terminologi och undersökningsmetodik utvecklas, varigenom samarbete underlättas och framstegstakten ytterligare kan främjas.

SSR vill därjämte framhålla vikten av att ett statligt stöd till ifrågavarande verksamhet lämnas i sådan form och att det gives sådan organisation att befogade intressen tillgodoses med hänsyn till skilda bruksformer, olika geografiska och topografiska förhållanden etc. Den utredning om formerna och villkoren, som torde erfordras, bör samordnas med den av jordbruksministern föranstaltade pågående utredningen om ett föreslaget skogligt forskningsråd. I den frågan har SSR avgivit yttrande den 14 april 1964, vilket bilägges [*se Bihang*].

SSR tillstyrker således att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att pröva lämpligheten av gemensamt stöd åt nordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete efter i medlemsförslaget förordade riktlinjer med beaktande av SSR:s ovan anförda synpunkter.

Stockholm den 20 september 1965

Sveriges skogsägareföreningars riksförbund

Karl Erik Önneshö

Claës Danell

BIHANG

Yttrande av Sveriges skogsägareföreningars riksförbund angående inrättande av ett skogligt forskningsråd

Styrelsen för Fonden för skoglig forskning framhåller bl. a. i sin hemställan att det fordras stora insatser från den skogliga forskningen för att svenskt skogsbruk skall kunna hävda sig. För att nå en förbättring av de nuvarande förhållandena fordras därför en ökad anslagsgivning och en bättre planering och samordning av insatserna, som nu är organisatoriskt splittrade. SSR delar helt den uppfattning som framförts av Fonden för skoglig forskning och anser därför att en allmän sammansyn borde ske av de

fonder, som nu lämnar medel till skoglig forskning. Sannolikt skulle man då få klart belägg för att den skogliga forskning, som nu utföres för medel utanför de statliga institutionernas budgetanslag, är i starkt behov av ett bättre stöd än hittills och att fördelar skulle vinnas genom en samordning av resurserna.

Styrelsens för Fonden för skoglig forskning förslag om inrättande av ett organ, som med tillräckliga personella resurser på ett effektivare sätt än för närvarande kan samordna, följa, stödja och organisera denna del av den skogliga forskningen, innebär organisatoriskt en förbättring av anslagsgivningen. De uppgifter som skulle åvila detta organ, är i stort sett likartade med de som exempelvis jordbrukets forskningsråd och tekniska forskningsrådet har sig förelagda. Det nu föreslagna organet bör därför få en utformning av samma slag som de nämnda organen och benämnas Skogligt forskningsråd. Genom ett intimt samarbete mellan det skogliga forskningsrådet och övriga forskningsråd kan samarbetet rent allmänt underlättas och klart förbättras vad gäller sådana objekt, som ligger i gränsen mellan eller kanske inom flera forskningsråds område.

Fondstyrelsen föreslår att den skogsindustriella forskningen inbegripet skogsproduktforskning inte skall ingå i uppgifterna för ett skogligt forskningsråd, som i främsta hand skall vara inriktat på den rent skogliga forskningen, d. v. s. skogens uppdragande och skötsel, avverkning, virkets tillredning och transport. Fondstyrelsen anser således att den skogstekniska forskningen inte bör hänskjutas till det tekniska forskningsrådet. SSR finner den föreslagna avgränsningen av ett skogligt forskningsråds uppgifter lämplig och vill speciellt betona vikten av att den skogstekniska forskningen ingår i dess uppgifter.

I förslaget har angivits att antalet ledamöter i det skogliga forskningsrådet bör bestå av 10—12 personer representerande såväl forskning som praktiskt skogsbruk och något eller några forskningsråd. Det föreslagna antalet ledamöter synes vara väl avvägt. SSR förutsätter att representationen i forskningsrådet utses så att såväl olika delar av landet som olika ägarekategorier blir representerade.

I det föreliggande förslaget har anförts att det skogliga forskningsrådet bör anslutas till redan befintlig skoglig organisation, exempelvis domänstyrelsen eller skogs- och lantbruksakademien. SSR delar den uppfattningen att rådet bör anslutas till redan befintlig skoglig organisation. Den organisation som har den största skogsvetenskapliga anknytningen är onekligen Skogshögskolan och det ligger därför nära till hands att tänka sig att Skogshögskolans styrelse jämte ett ytterligare antal personer utgjorde forskningsråd. Sannolikt skulle härigenom visst dubbelarbete kunna undvikas. För det fall en sådan utformning inte anses möjlig talar övervägande skäl för en anknytning till Skogs- och Lantbruksakademien.

Med stöd av vad sålunda framförts förordar SSR att ett skogligt forskningsråd inrättas och att de ledamöter i detta forskningsråd, som har att representera praktiskt skogsbruk, utses från olika delar av landet och i samråd med de organisationer, som representerar de olika ägarekategorierna.

Stockholm den 14 april 1964

Karl Erik Önneshj

V. Wessén

Svenska skogsvårdsföreningen:

Föreningen vill livligt tillstyrka det av herrar Urho Kähönen och Sven Sundin väckta förslaget. Särskilt beaktansvärt torde det vara att vidgat samarbete etableras mellan de nordiska ländernas forskningsorgan när det gäller grundforskningen inom det skogstekniska området, där åtskilligt kan vinnas om en fast form för samarbete kommer till stånd.

Föreningen vill vidare framhålla att för ev. ökat samarbete inom ifrågasvarande fack torde det vara lämpligt att bygga vidare på Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (N S R) som varit i verksamhet sedan 1953. Genom detta råd har åstadkommits mycket i form av fruktbärande samarbete länderna emellan och det finns all anledning att tro att N S R är det organ som bör handha de uppgifter som förslaget avser att åstadkomma.

Stockholm den 15 september 1965

Ordförande

Erik Lundh

Hans Hedlund

Sekreterare

Forskningsstiftelsen Skogsarbeten:

Forskningsstiftelsen Skogsarbeten får härmed avgiva följande yttrande rörande nordiskt samarbete beträffande skogstekniskt utvecklingsarbete.

Sedan 12 år pågår inom NSR (Nordiska skogsarbetsstudiernas råd) ett intimt samarbete mellan de nordiska länderna när det gäller avverkningsarbetets utveckling. Årligen diskuteras arbetsplaner och program för de i Norden verksamma institutionerna. Dessutom ordnas årligen exkursioner och diskussioner i aktuella ämnen. Som en följd av denna verksamhet har mycket värdefulla personliga kontakter knutits mellan inblandade forskare.

Forskningsstiftelsen Skogsarbeten ser därför den nu avgivna motionen som ett tacknämligt initiativ till en ytterligare förstärkning av det nordiska samarbetet inom detta område.

Forskningsstiftelsen Skogsarbeten får med anledning av motionen anföra:

1. att NSR liksom hittills får vara huvudman för denna intensifierade verksamhet för undvikande av introduktion av ytterligare en ny organisation i den redan tämligen hårt organiserade skogliga verksamheten i Norden,
2. att den lämpligaste formen för en intensifiering av verksamheten i första hand bör inriktas mot stipendieverksamhet, som kan möjliggöra
 - a. utbyte av forskare
 - b. stipendier för studier av visst aktuellt ämne

- c. studieresor såväl inom som utom Norden
- d. utredningar av gemensamt intresse för de nordiska länderna

Stockholm den 15 september 1965

Forskningsstiftelsen Skogsarbeten

Hans G. Lindberg

Verkst. direktör

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Till ekonomiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om skogstekniskt utvecklingsarbete. Förslaget har behandlats av utskottet vid dess sammanträden den 29 och 30 juni 1965 i Karlstad och den 20 december 1965 i Köpenhamn.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att pröva lämpligheten av gemensamt stöd åt nordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete efter i medlemsförslaget förordade riktlinjer.

2. Remissyttrandena

Yttranden över förslaget har inhämtats från 25 berörda myndigheter och organisationer, nämligen

Nordiska skogsarbetsstudiernas råd NSR och dess forretningsudvalg

Danmark

Landbruksministeriet.
Veterinær- og landbohøjskolen.
Direktoratet for statsskovbruget.
Klitdirektoratet.
Skovskolen i Nødebo.
Dansk Skovforening.

Finland

Lantbruksministeriet.
Forststyrelsen.

Institutionen för skogsteknologi vid Helsingfors universitet.
 Metsäntutkinuslaitos — Skogsforskningsinstitutet.
 Arbetseffektivitetsföreningen.
 Metsäteho — Skogsarbetsstudieavdelningen vid Finska träförädlings-
 industriernas centralförbund.
 Uittoteho r.y. (Flottningsseffektivitetsföreningen).

Norge

Departementet for industri og håndverk.
 Landbruksdepartementet.
 Det norske skogforsøksvesen.
 Skogbruksforeningen av 1950.
 Norges skogeierforbund.

Sverige

Skogsstyrelsen.
 Domänstyrelsen.
 Skogs- och lantbruksakademien.
 Skogshögskolan.
 Sveriges skogsägareföreningars riksförbund.
 Svenska skogsvårdsföreningen.
 Forskningsstiftelsen Skogsarbeten.

Medlemsförslaget tillstyrks av samtliga remissinstanser.

Av de danska remissinstanserna framhåller emellertid *Veterinær- og landbohøjskolen*, at danskt skogsbruk i många avseenden intar en särställning i Norden, såväl träartsmässigt, topografiskt som klimatologiskt, varför man inte från dansk sida kan vara intresserad av att danska medel används för en utvidgning av försöks- och utvecklingsverksamheten enbart inom Norden. Det är absolut nödvändigt att även utbygga samarbetet med andra länder, isynnerhet sådana vilkas naturförhållanden mer liknar Danmarks, framhålls det vidare. Flera av de danska remissinstanserna tar tillfället i akt att framhålla angelägenheten av att i Danmark, i likhet med vad förhållandena är i Finland, Norge och Sverige, en arbetsstudieavdelning knyts till den ställiga försöksverksamheten. Dylika synpunkter framföres av Nordiska Skovarbejdsstudiers Råds forretningsudvalg, Direktoratet for statsskovbruget och Dansk Skovforening.

Praktiskt taget alla remissinstanser understryker, att det inte finns anledning att skapa ett nytt samarbetsorgan. Verksamheten bör även i fortsättningen koncentreras till den redan existerande organisationen, Nordiska skogsarbetsstudiernas råd NSR.

I remissyttrandena nämns en rad samarbetsuppgifter som kan komma ifråga vid en intensifiering av verksamheten.

Nordiske Skovarbejdsstudiers Råds forretningsudvalg: Stipendier för studieresor, forskarutbyte, gemensamma undersökningar beträffande arbetsfysiologi och arbetshygien, metodundersökningar, genomförande av likarta-

de provningsnormer, upprättande av en gemensam maskinprovningcentral.

Skovskolen i Nødebo: Stipendier för studieresor.

Dansk Skovforening: Stipendier för studieresor och för deltagande i konferenser samt för längre uppehåll för enskilda forskare vid grannländernas institutioner.

Forststyrelsen: Gemensamma grundläggande forskning, studieresor, utbyte av forskare, gemensam referattjänst, gemensam fortsättningsutbildning.

Institutionen för skogsteknologi vid Helsingfors universitet. Internordisk målforskning, specialskolning av forskare, utveckling av informations-tjänsten.

Skogsforskningsinstitutet: Arbetsfysiologiska undersökningar, testning av skogsmaskiner, undersökningar rörande skogsarbetarnas hälsotillstånd, utredning av skogsarbetsolycksfall, internordiskt utbyte av skogsarbetsstudieforskare, förmedling av undersökningsresultat.

Arbets effektivitetsföreningen: Gemensamma utredningar rörande utveckling av skogsarbetet inom småskogsbruket, allmänna forskningsfrågor (gemensam terminologi etc.), arbetsfysiologiska och biotekniska undersökningar, maskintestningar, tung mekanisering av stora arbetsplatser, lätt mekanisering av små arbetsplatser, forskarutbyte.

Skogsarbetsstudieavdelningen vid finska träförädlingsindustriernas centralförbund: Grundläggande utredningar av gemensamt intresse, forskarutbyte, stipendier för forskningsarbete och studieresor, gemensam referattjänst.

Landbruksdepartementet: Gemensamt forsknings- och utvecklingsarbete beträffande högmekaniserad skogsdrift, anpassning av drifttekniska metoder under skilda skogs- och terrängförhållanden.

Det norske skogsforsøksvesen: Anpassning av drifttekniska metoder under skilda skogs- och terrängförhållanden.

Skogbruksforeningen av 1950: Mekanisering av »tynningsdriftene», vägplanering vid högmekaniserad drift, kalkylmetodik vid investeringar och driftsuppläggningar, mekaniseringsgraden i förhållande till sysselsättning och arbetskraftsbehov, skoglig informationstjänst.

Norges skogeierforbund: Forskarutbyte.

Skogsstyrelsen: Grundforskning beträffande arbetsfysiologi och arbets-sociologi, grundläggande friktionsmätningar, gemensam provning av maskiner och konstruktionsprinciper, enhetlig nomenklatur och enhetliga undersökningsmetoder, utbyte av forskare, anordnande av forskarkonferenser.

Domänstyrelsen: Forskarstipendier för grundforskningsuppgifter, forskarkonferenser, forskarutbyte.

Sveriges skogsägarföreningars riksförbund: Forskarutbyte samt samordning av verksamheten inom de berörda ländernas forskningsinstitutioner, enhetlig terminologi och undersökningsmetodik.

Forskningsstiftelsen Skogsarbeten: utbyte av forskare, stipendier för studier av visst aktuellt ämne, studieresor såväl inom som utom Norden, utredningar av gemensamt intresse för de nordiska länderna.

Nordiska skogsarbetsstudiernas råd NSR framhåller, att en organiserad fördelning på länder och institutioner inom Norden av aktuella forskningsuppgifter i och för sig framstår som ett önskemål. Gemensamt drivna forskningsinstitut är ett annat alternativ i strävan efter större effektivitet. Dy-

lika tankegångar måste emellertid enligt NSR:s förmenande undergå en relativt lång mognadsprocess och utredas väl, innan man kan skrida till aktiv handling. I dagsläget synes skogsbruket bättre gagnas genom att samarbetet mellan forskningsinstitutioner och enskilda forskare stimuleras och underlättas förslagsvis genom 1. forskarstipendier främst för forskningsobjekt av grundläggande karaktär och gemensamt intresse, 2. medel för anordnande av nordiska forskarkonferenser inom här berört ämnesområde samt 3. stipendier avsedda att möjliggöra forskarutbyte länderna emellan.

Som tidigare nämnts förordar remissinstanserna genomgående att det vidareutvecklade samarbetet skall administreras av Nordiska skogsarbetsstudiernas råd. *Institutionen för skogsteknologi vid Helsingfors universitet* framhåller beträffande formerna för stödandet av verksamheten, att man kan tänka sig beviljandet av understöd för NSR:s verksamhet på ifrågavarande organisations styrelses ansvar och enligt dess prövning eller ett förfarande enligt vilket nämnda styrelse årligen föreslår hur det fastställda anslaget skall användas. *Landbruksdepartementet* anser, att den bästa lösningen är att NSR fördelar arbetsuppgifterna mellan de existerande forskningsinstitutionerna i de nordiska länderna och att de enskilda länderna möjliggör lösningen av uppgifterna genom ökat stöd till forskning och forsknings- och utvecklingsarbete. *Det norske skogforsøksvesen* anser, att det knappast råder tvivel om att en arbetsgrupp inom NSR — om den erhåller medel för disposition — kan fördela nya utvecklingsprojekt eller delar av dylika på skilda forskningsinstitutioner i de nordiska länderna och i övrigt vara organisatoriskt ansvarig för genomförandet. *Skogsstyrelsen* understryker, att formen för dispositionen av de medel, som kan ställas till förfogande kommer att ha stor betydelse för samarbetets effektivitet. Enligt styrelsens mening bör stödet utformas så att stipendier och bidrag ställs till enskilda forskares disposition för grundforskningsuppgifter enligt en för medlemsländerna gemensam plan. I egenskap av redan existerande samarbetsorgan bör NSR kunna erhålla uppdraget att upprätthålla en sådan plan. *Domänstyrelsen* anser, att bedömningen av stipendieansökningar och samordningen av verksamheten synes kunna ske inom NSR. *Nordiska skogsarbetsstudiernas råd* framhåller, att om medel ställes till förfogande, torde NSR kunna medverka vid preciseringen av angelägna forskningsuppgifter, vid bedömning av stipendieansökningar och i övrigt vid en samordning av verksamheten.

3. U t s k o t t e t

Ekonomiska utskottet konstaterar med tillfredsställelse att samtliga hörda remissinstanser tillstyrker medlemsförslaget. I likhet med såväl förslagsställarna som remissinstanserna anser utskottet att det samarbete, som sedan länge bedrivits inom ramen för Nordiska skogsarbetsstudiernas råd, nu bör utvidgas, samt att en dylik utvidgning bör möjliggöras genom

statligt stöd till NSR. Vid remissbehandlingen av förslaget har intet framkommit som talar för att ett nytt samarbetsorgan på området bör inrättas.

En lång rad samarbetsuppgifter har föreslagits av remissinstanserna. Enligt utskottets mening talar starka skäl för att verksamheten i varje fall till en början ges den form, som föreslagits av Nordiska skogsarbetsstudiernas råd. Medel bör sålunda ställas till förfogande för dels forskarstipendier för forskningsobjekt av grundläggande karaktär och gemensamt intresse, dels för nordiska forskarkonferenser, för dels stipendier för möjliggörande av ett nordiskt forskarutbyte.

Enligt utskottets mening bör ett vidgat samarbete på området enligt ovan nämnda riktlinjer möjliggöras genom att regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige årligen beviljar Nordiska skogsarbetsstudiernas råd ett anslag. De enskilda ländernas bidrag kan lämpligen beräknas utifrån deras innehav av produktiv skogsmark.

Utskottet föreslår,

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att årligen bevilja medel till Nordiska skogsarbetsstudiernas råd NSR för nordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete.

Köpenhamn den 20 december 1965

Georg Backlund

Trygve Bratteli

Ragnar Christiansen

Fung. förman

Lis Groes

Sven Hammarberg

Allan Hernelius

Sigurður Ingimundarson

Olavi Lähteenmäki

Matti Mattila

Poul Møller

Harald Nielsen

Bertil Ohlin

Erling Petersen

Sven Sundin

Medlemsförslag

angående samarbete beträffande ambulanstjänst inom Nordkalotten

(Väckt av Harry Ktippenvåg, Olavi Lahtela och Ragnar Lassinantti)

Behovet av samverkan mellan Finland, Norge och Sverige i fråga om förbättrade transportförhållanden av sjuka inom Nordkalotten har gjort sig gällande allt starkare under senare år. Särskilt den ständigt ökande biltrafiken och därmed sammanhängande trafikolyckor ställer ambulansväsendet på stora prov. Nyligen inträffade en uppmärksammas trafikolycka nära finsk-svenska gränsen, varvid en svårt skadad först efter sex timmars ambulansfärd kunde komma till lasarettet i Kiruna. En annan vid samma olycka skadad fördes till Rovaniemi. Likartade fall har inträffat tidigare och kommer att inträffa, så länge icke åtgärder vidtages för att förbättra ambulanstjänsten i området.

Avstånden är stora och i många fall är det t. o. m. svårt att nå en telefon för att larma om hjälp vid en trafikolycka eller vid sjukdomsfall. Närmaste lasarett för befolkningen inom Nordkalotten ligger i Kautokeino i Norge, i Kiruna i Sverige och i Rovaniemi i Finland. Standarden på vägnätet torde i många fall kunna rubriceras som bristfällig. Att färdas snabbt flera tiotal mil på dåliga vägar är många gånger ogörligt. Transporterna, som ofta företages i droskbilar med bårutrustning och med en i regel icke sjukvårdskunnig förare, blir påkostande för de sjuka. Särskilda snabba kommunikationsmedel för transport av sjuka är just med hänsyn till vägförhållandena speciellt nödvändiga i dessa trakter.

I denna situation synes det angeläget att man över gränserna tillsammans verkar för att förbättra förhållandena. Åtgärder måste vidtagas för att ge sjuka eller skadade ökade möjligheter att i tid komma under läkarvård. Genom inrättande av ett ambulansflyg, gemensamt för Finland, Norge och Sverige, och genom tillgång till en effektiv gemensam ambulanstjänst i form av välutrustade ambulansbilar skulle det bli möjligt att lämna snabb hjälp.

Den snabbt expanderande turismen gör detta samarbete mycket angeläget. Genom att vägnätet under efterkrigstiden kraftigt utvecklats i norra Finland, har såväl Sverige som Norge dragit nytta härav i turistsammanhang. På så sätt har Nordkalotten i turistiskt hänseende utvecklats till en enhet. Det kan inte vara skäligt, att Finland ensamt skulle svara för även

de svenska och norska turisternas ambulansservice, enbart därför att Finland investerat större kapital i vägar av betydelse för turismen än Sverige och Norge. Humanitära skäl talar för att även icke-nordiska medborgare får samma service som de nordiska ländernas egna invånare.

I Sverige ledes och samordnas ambulans- och räddningsflygtjänsten av luftfartsstyrelsen i samråd med berörda myndigheter. Kostnaderna för verksamheten betalas av statsverket. Transporterna utföres huvudsakligen av privata flygföretag. För att tillgodose behovet av ambulansflygtransporter inom Norrbottens och Västerbottens län har luftfartsstyrelsen ett avtal med AB Lapplandsflyg. Vid vissa tillfällen utnyttjas även militärflyget för transporter av ifrågavarande slag.

Ett effektivare larmsystem behöver anordnas. Vid olycks- och sjukdomsfall måste snabbt erforderliga transportmedel kunna insättas.

Starka skäl talar för att de tre länderna gemensamt söker lösa här redovisade problem. Även om ett genomförande av de ovan framlagda förslagen skulle förorsaka det allmänna vissa kostnader, har dock frågan en sådan betydelse för befolkningen, att den ekonomiska sidan måste lösas. Enligt vår mening talar starka skäl för att kostnaderna för en gemensam förbättrad flygambulanstjänst bestrides av staterna. Fördelningen mellan de tre nordkalottländerna bör kunna regleras genom en särskild överenskommelse.

Under åberopande av vad här ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i Finland, Norge och Sverige att utreda förutsättningarna för ett samarbete beträffande ambulanstjänsten inom Nordkalotten.

Oslo, Helsingfors och Stockholm i juni 1965

Harry Klippenvåg

Olavi Lahtela

Ragnar Lassinantii

BILAGA 1

Yttranden över medlemsförslaget

F i n l a n d

Ministeriet för inrikesärendena har i yttrande av den 12 oktober 1965 meddelat, att ministeriet förenar sig om vad medicinalstyrelsen anför i nedanstående skrivelse.

Medicinalstyrelsen¹:

Sjuktransporterna på den finska sidan av det nordliga kalottområdet har hittills till största delen ombesörjts av Finlands Röda Kors samt med vissa enskilda och andra samfälligheter tillhörig sjuktransportmateriel.

Enär samarbetet åtminstone delvis kommer att ansluta sig till i de olika nordiska länderna redan nu gällande sjuktransportanordningar samt eventuella anhängiga planer för deras effektivisering, anser medicinalstyrelsen, att från varje nordiskt land borde utses representanter i en expertkommitté. Förutom ambulanstjänst kunde samarbetet omfatta även andra tjänster såsom efterspaningar, brandbekämpning och räddningsåtgärder på havsområden. Genom att utsträcka verksamheten till utanför det egentliga kalottområdet belägna svårtillgängliga trakter vore det möjligt att samtidigt hjälpa alla dem, som verkar och lever i motsvarande förhållanden.

I syfte att förverkliga samarbetet rörande ambulanstjänsten borde så snart som möjligt överenskommelse träffas om de åtgärder, genom vilka sjuka och andra nödställda kan efterspanas, omhändertagas och transporteras för vård oberoende därav, i vilket nordiskt land verksamheten försigår och vem tillhörig personal och materiel som används vid uppdragets utförande.

För att förverkliga samarbetet i praktiken på kalottområdet borde det bl. a.:

skapas ett enhetligt alarmsystem,

träffas överenskommelse om en ändamålsenlig placering av transportmaterielen,

företagas de nödvändigaste materielanskaffningarna samt verksamhetens kontinuitet tryggas,

¹ Yttrandet översatt från finska.

skapas ekonomiska betingelser för ambulans- o. a. motsvarande tjänst genom att träffa överenskommelse om ersättningsgrunderna för de av verksamheten föranledda kostnaderna.

Helsingfors den 30 september 1965

Generaldirektör *Niilo Pesonen*

Medicinalrådet *P. Kuusisto*

Länsstyrelsen i Lapplands län¹:

Länsstyrelsen finner det önskvärt, att förutsättningarna för ett samarbete på ifrågavarande område undersöks och utreds. Därigenom torde de utvägar och medel utfinnas, med vilkas tillhjälp ett samarbete beträffande ambulanstjänsten oaktat alla ekonomiska svårigheter kan åstadkommas så att det motsvarar sitt ändamål samt inledas så snabbt som möjligt.

Rovaniemi den 23 september 1965

Å länsstyrelsens vägnar:

Länsråd *Antti Hiltula*

Äldre landssekreterare *Vilho Haataja*

Länsläkaren i Lapplands län:

För landtransporternas vidkommande har sjuktransporterna i norra Finland tillsvidare till största delen skötts genom Finlands Röda Kors' försorg. På senaste tid har lämplig modern materiel anskaffats till länets olika delar. Det är naturligt, att det på grund av länets stora areal ej alltid är möjligt att anordna snabba sjuktransporter. För lufttransporternas vidkommande har trafiken så gott som helt skötts med en Lapplands gränsbevakningsavdelning tillhörig flygmaskin, vars förlägningsplats är Rovaniemi, och en helikopter, som är stationerad i Ivalo.

Enär turisttrafiken är livlig på Nordkalottens område, varigenom det kan förekomma även allvarliga trafikolyckshändelser och sjukdomsfall, vore det enligt min åsikt önskvärt, att en så smidig sjuktransportorganisation som möjligt kunde tillskapas mellan Finland, Sverige och Norge. Det borde emellertid utredas vilken organisation som delvis eller helt kunde ombesörja saken på ett enhetligt sätt. Närmast kunde man tänka sig Röda Korset som en möjlighet. För lufttransporterna, som i många fall är av avgörande betydelse, torde det även vara möjligt att med tillhjälp av militärflygplan ernå en positiv lösning.

Rovaniemi den 26 augusti 1965

Länsläkare *V. Hirvonen*

¹ Yttrandet översatt från finska.

Centralkommissionen för Tornedalens kommuner¹:

I det landförbindelserna fortgående förbättras bl. a. som en följd av de broar, som i samråd med Sverige är under uppförande och planering, är det synnerligen önskvärt, att man inom Nordkalotten skulle söka upprätta ett samarbete även i fråga om sjuktransporterna. Under vintermånaderna torde det redan nu föreligga goda möjligheter för ett samarbete. Anordningarna borde självfallet utsträckas till hela kalottområdet, där det finnes reella möjligheter härför. I samarbetet borde uppmärksamhet uppenbarligen även fästas vid sambruk av helikoptrar och flygmaskiner för sjuktransporter. För ändamålet borde skapas en så enkel fältorganisation som möjligt, så att verksamheten skulle försiggå smidigt. Härvid borde man sträva därhän, att närmaste person, som observerar en olyckshändelse utan omvägar kunde rekvirera ambulans från närmaste plats, där ambulans finnes.

Torneå den 10 september 1965

Å Centralkommissionens vägnar

Ordförande *A. O. Aho*

Sekreterare *J. Vaaraniemi*

Finlands Röda Kors:

FRK sjuktransportsystem omfattar förutom ambulansbilar även vissa beredskapsåtgärder som ansluter sig till flygambulanstransporterna, vilka inom Nordkalottområdet och i dess närmaste omgivning berör Gränsbevakningens helikoptrar i Enare och Kajana samt privatägda flygplan i Rovaniemi och Uleåborg.

Sjuktransportmaterielens stationering på Nordkalottområdet framgår av kartskissen [*se Bihang*].

En av huvudprinciperna i FRK sjuktransportsystem är att anskaffa ambulanser och fhj-apparatur närmast till områden med bristfälliga sjuktransportförhållanden och till vilka man inte på annat sätt kan få ambulanser. Ifrågavarande kommuner har enligt uppgjorda avtal förbundit sig att ersätta eventuella förluster som åsamkas av verksamheten samt de årliga amorteringarna. FRK avdelningar förvaltar ambulanser och utbildade fhj-grupper svarar för verksamheten. Personalen är frivillig och oavlönad med undantag för ambulansföraren, som får ett mindre arvode.

FRK har på kalottområdet 10 ambulansbilar, Övertorneå, Rovaniemi och

¹ *Utländet översatt från finska.*

Kuusamo medräknade. På området finns dessutom 8 st. av privata personer och andra organisationer ägda ambulansbilar. År 1964 körde FRK ambulanser sammanlagt 303 000 km. Transporterna skedde huvudsakligen till Rovaniemi och delvis till Kemi och Uleåborg. På grund härav är 3 av FRK bilar stationerade i Rovaniemi.

Som utlåtande om möjligheterna till samarbete inom sjuktransportverksamheten på Nordkalottområdet anför vi följande.

Då samarbetet åtminstone delvis kommer att ansluta sig till de sjuktransportsystem som redan är gällande i de olika nordiska länderna och eventuellt till de planer som åsyftar att effektivisera sjuktransportsystemen, anser FRK det motiverat att utse en kommitté av experter från de nordiska länderna för att dryfta saken. Härvid borde man undersöka möjligheterna att utsträcka samarbetet att beröra även andra tjänstegrenar än sjuktransporten s. s. skallgång, släckning av skogsbrand och räddningsverksamhet inom sjöområden. Genom att geografiskt utsträcka verksamheten att omfatta bestämda svårframkomliga trakter med glest vägnät utanför Nordkalottområdet, kunde man samtidigt hjälpa alla dem som lever och verkar i motsvarande förhållanden.

För att kunna förverkliga det inom Nordkalottområdet föreslagna samarbetet inom sjuktransportverksamheten borde man snarast möjligt komma överens om åtgärder genom vilka sjuka och även andra nödställda personer kan efterspanas, omhändertas och transporteras till sjukhus oberoende av, i vilket nordiskt land verksamheten sker och med vilket lands personal och materiel uppdraget genomförs.

För samarbetets förverkligande borde man inom kalottområdet bl. a.:

Skapa ett gemensamt alarmsystem.

Komma överens om ersättningsprinciperna för bestridande av de kostnader som förorsakas av räddnings- o. a. aktioner, m. a. o. skapa ekonomiska förutsättningar för sjuktransport- och annan räddningsverksamhet.

Bestämma materielens mest funktionella placering och omgående realisera de nödvändigaste materielanskaffningarna samt säkra att materielen alltid är disponibel.

Ordna vårdmöjligheter för patienterna.

Finlands Röda Kors centralstyrelse konstaterar med tillfredsställelse det gjorda förslaget och är beredd att i mån av sina möjligheter stöda förverkligandet av det föreslagna sjuktransportsamarbetet inom Nordkalottområdet.

Helsingfors den 27 augusti 1965

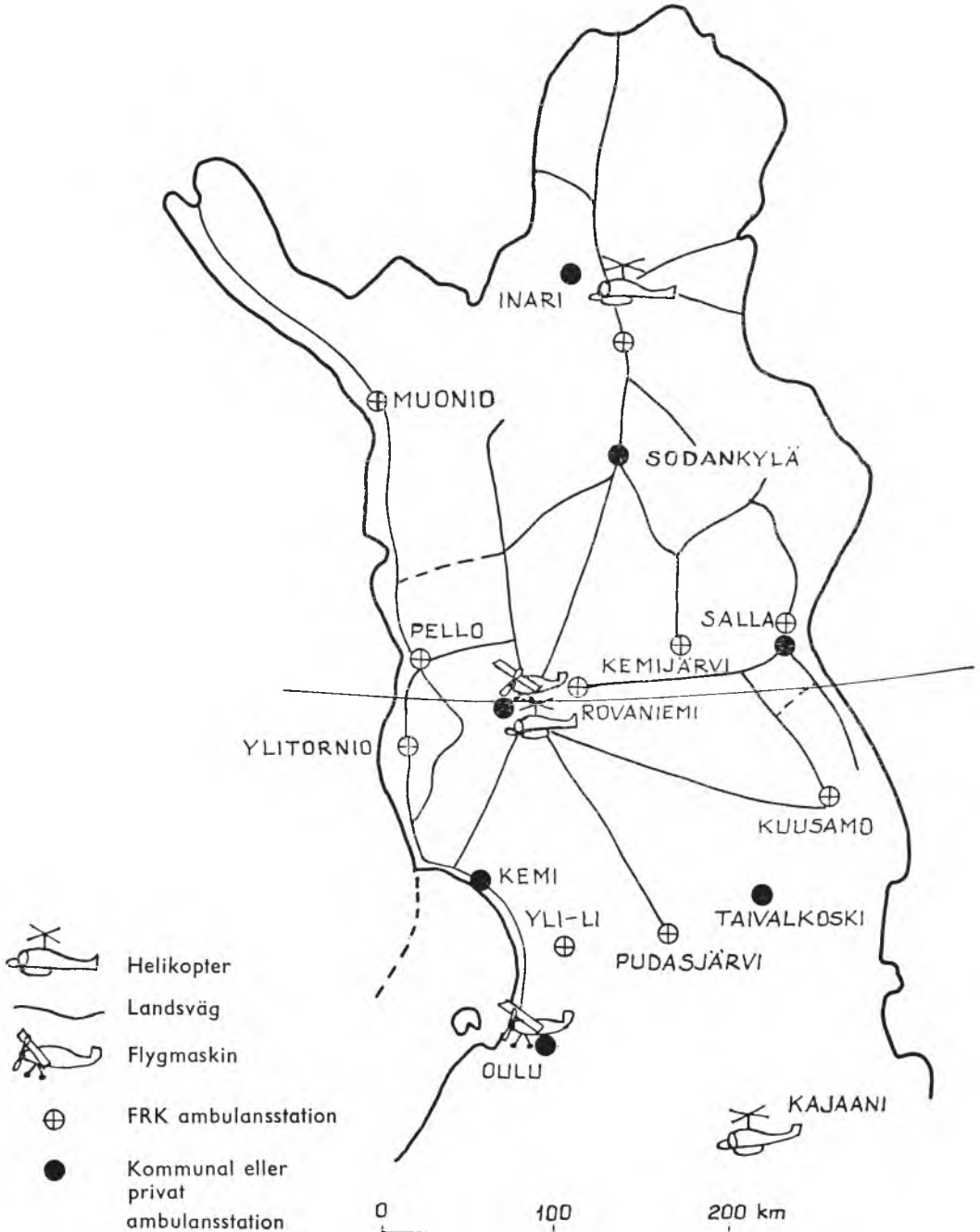
Elli Nurminen

Viceordförande

E. Paukkuri

T. f. generalsekreterare

Sjuktransportmaterielens placering inom norra Finland den 15 september 1965

N o r g e

Sosialdepartementet:

Spørsmålet om samarbeid mellom Finnland, Sverige og Norge om ambulansetjeneste ble drøftet av den komité som i 1956 ble nedsatt for å utarbeide normer for medisinalt samarbeid i grensestrøkene mellom de nevnte land. Innstillingen fra utvalget er inntatt som vedlegg til Ot.prp. nr. 54 (1959—60), jfr. innstillingens side 18, Kap. VI, Transport av syke — ambulanseflytjeneste. De normer for medisinalt samarbeid som ble trukket opp av utvalget, ble i 1959 tiltrådt av de nordiske lands helsedirektører og på grunnlag herav utarbeidet helsedirektøren i Norge i juni 1961 en »Veiledning for finske og svenske offentlige leger med norsk grenselisens». Veiledningen omhandler også bruk av ambulansefly.

Som det vil framgå av den nevnte innstilling og veiledning er det bare trukket opp retningslinjer for gjensidig bruk av ambulansefly. Spørsmålet om gjensidig bruk av andre transportmidler og om organisering av annen spesiell ambulansetjeneste ble også diskutert under komitéens møter, men uten å finne fram til former som var hensiktsmessige.

I hvilken utstrekning den foreslåtte gjensidige bruk av nabolands ambulanseflytjeneste hittil har vært benyttet, har Sosialdepartementet for tiden ingen sikre opplysninger om, men har grunn til å anta at det er i beskjeden målestokk. De mere formelle vansker i forbindelse med at fly passerer landegrenser og mangelen på mere faste avtaler om betalingsordning, kan etter Sosialdepartementets oppfatning ha medvirket hertil.

Sosialdepartementet er for så vidt enig i at det på Nordkalotten kan være behov for samarbeid om ambulanseflytjeneste. Det er imidlertid da flere forhold av formell og økonomisk art som må finne sin løsning, før et slikt samarbeid kan bli effektivt.

Effektiviteten av et mere fast organisert samarbeid om ambulansebil-tjeneste stiller Sosialdepartementet seg derimot mere tvilende overfor. På grunnlag av kjennskap til de diskusjoner om dette spørsmål som ble ført i det foran nevnte utvalg for medisinalt samarbeid i grensestrøkene og til de spesielle geografiske forhold med spredtboende befolkning og lange avstander, anser Sosialdepartementet det tvilsomt om man vil kunne oppnå særlige bedringer i ambulansebil-tjenesten ved et samarbeid mellom de tre aktuelle land.

Under henvisning hertil vil Sosialdepartementet for sin del tilrå at eventuell utredning av spørsmålet om samarbeid på Nordkalotten om ambulansetjenesten blir begrenset til ambulanseflytjenesten.

Orientering om organiseringen av ambulanseflytjenesten i Norge er gitt i »Veiledning ved rekvirering av luftambulans», utferdiget av Sosialdepartementet den 1. august 1962.

I medlemsforslaget er anført at nærmeste norske lasarett for befolk-

ningen innenfor Nordkalotten ligger i Kautokeino. Hertil bemerkes at det i Kautokeino ikke finnes noe lasarett (sykehus). Sykehus finnes i Kirkenes, Vardø, Vadsø, Hammerfest og Tromsø. Alle disse ligger ved kysten.

Sosialdepartementet har forelagt medlemsforslaget for Ambulanseflyutvalget og for fylkeslegene i Nordland, Troms og Finnmark. På grunn av at fristen for Sosialdepartementets uttalelse ble fremskyndet, foreligger ennå ikke uttalelsene fra de nevnte institusjoner.

Oslo, 25. september 1965

Etter fullmakt

Karl Evang

R. S. Bang

Sve r i g e

Medicinalstyrelsen:

Medicinalstyrelsen har av Norrbottens läns landstings sjukvårdsstyrelse infordrat yttrande rörande dess synpunkter på problemet ifråga. Den 30 augusti 1965 inkom sjukvårdsstyrelsen till medicinalstyrelsen med den utredning rörande sjuktransporternas organisation inom sjukvårdsområdet, som föranletts av att det legala huvudmannskapet för denna verksamhet från och med innevarande år ålagts sjukvårdshuvudmännen. Såsom av sjukvårdsstyrelsens yttrande framgår, har omfattande åtgärder vidtagits för att förbättra det vägbundna sjuktransportväsendet inom området. Sjukvårdsstyrelsen, som ställer sig positiv till ett samarbete inom denna del av verksamheten, anser vidare, att ett effektivt ambulansflyg med exempelvis helikoptertransporter är en nödvändig förutsättning för en god sjuktransportorganisation inom Nordkalotten och tillstyrker, att den föreslagna utredningen kommer till stånd.

Med överlämnande av landstingets sjukvårdsstyrelsens yttrande i ärendet [*se nedan*] och den därtill fogade utredningen rörande sjuktransporternas organisation inom Norrbottens läns landstings sjukvårdsområde¹ får medicinalstyrelsen för sin del tillstyrka, att en utredning i enlighet med förslagsställarnas hemställan vidtages.

Stockholm den 23 september 1965

Arthur Engel

Stig Lindgren

Lars Dalén

¹ Här ej tryckt.

Länsstyrelsen i Norrbottens län:

Länsstyrelsen har i ärendet inhämtat yttranden från förvaltningsutskottet inom länets landsting samt länsläkaren i länet.

Som närmare framgår av den till förvaltningsutskottets yttrande fogade bilagan har omfattande åtgärder vidtagits för att förbättra det vägbundna sjuktransportväsendet inom detta län. Detta förhållande bör kunna underlätta ett samarbete beträffande ambulanstjänsten i själva gränstrakterna.

Av skäl som angivits av förslagsställarna synes det emellertid motiverat att därutöver samordna ambulanstjänsten inom Nordkalotten. Det torde dock icke vara möjligt att få till stånd en verklig förbättring härutinnan annat än genom samarbete inom ambulansflyget. Även om — som närmare redovisats av länsläkaren — redan nu förutsättningar föreligger för ett visst samarbete inom detta område, finner länsstyrelsen det angeläget, att frågan härom blir föremål för en närmare utredning.

I likhet med förvaltningsutskottet och länsläkaren vill länsstyrelsen därför tillstyrka, att en utredning rörande förutsättningarna för ett utökat samarbete beträffande ambulanstjänsten inom Nordkalotten kommer till stånd.

Luleå i landskansliet den 13 september 1965

Manfred Näslund

Ivar Hinnfors

Länsläkaren i Norrbottens län:

I förslaget framhålls, att den ständigt ökade biltrafiken och därmed sammanhängande trafikolyckor ställt ambulansväsendet på stora prov inom Nordkalotten. Man hänvisar till bl. a. en uppmärksammas trafikolycka våren 1965 varvid enligt tidningspressen otillfredsställande transportförhållanden skulle ha bidragit till att en svensk medborgare icke kunde räddas och en annan fick utstå onödiga lidanden p. g. a. dålig samordning av de svenska och finska ambulansresurserna.

Motionärerna framhåller också det oskäligen i att Finland i egenskap av genomfartsland ensamt skall svara för även de svenska och norska turisternas ambulansservice.

Motionen utmynnar i en hemställan att låta utreda »förutsättningarna för ett samarbete beträffande ambulanstjänsten inom Nordkalotten».

Vad först olycksfallsfrekvensen inom Nordkalotten beträffar, har länsläkaren icke några uppgifter härom. Man kan dock utgå ifrån att den måste bli större inom detta område än angränsande delar av i varje fall Sverige och Norge med tanke på att trafiken här sammanstrålar från tre

länder. En annan bidragande orsak torde också vara, att från Sverige kommande bilister vid överfarten till Finland nödgas övergå till högertrafik. Detta senare riskmoment kommer ju inom en snar framtid att elimineras.

Inom landstinget har i dagarna lagts fram förslag till ny plan för det väg-bundna sjuktransportväsendet. Förslaget innebär bl. a. ett i Karesuando och Muodoslompolo stationeras en sjukbil, medan Vittangi och Pajala får ambulanser. Alarmeringssystemet utbyggs med bl. a. en bokningscentral för hela länet i Luleå, varifrån ambulanser med hjälp av kommunikationsradio snabbt kan dirigeras till önskad plats. (En närmare redogörelse av planen torde komma att lämnas av landstingets förvaltningsutskott, som enligt uppgift också fått ärendet på remiss.)

Även om den nya planen icke ökar kalottområdets transportkapacitet nämnvärt, betyder dock det nya alarmeringssystemet och den ökade utrustningen (både personellt och materiellt) en betydande ökning av resurserna att snabbare och effektivare ta hand om skadade och sjuka.

Ambulans- och räddningsflyget i Sverige administreras och bekostas av staten. Närmare bestämmelser och anvisningar har senast fastställts av luftfartsstyrelsen att gälla fr. o. m. 1 juli 1963 och återfinnes bl. a. i MF 84/63. Av dessa framgår

att »ambulansflygtjänsten må användas inom riket och vid transport av svensk medborgare från Norge, Finland och Danmark till Sverige för sådana olycks- och sjukdomsfall, där den skadade eller sjuke anses vara i oundgängligt behov av att snarast erhålla läkar- eller sjukhusvård . . .»

att »envar läkare må rekvirera ambulansflygning. Kan läkare icke anträffas, må distriktssköterska eller distriktsbarnmorska göra sådan rekvisition» samt

att rekvisition av ambulansflyg i Norrbottens län sker hos AB Lapplandsflyg.

I den utredning, som föregick Nordiska rådets rekommendation nr 10/1954, Sak D5 vid 7:e sessionen 1959, och i vilken utredning länsläkaren deltog, togs spørgsmålet om ambulanstransporterna upp till diskussion. I utredningens kap. VI »Transport av syke — ambulansflyg» sägs bl. a.:

Forsåvidt angår bruk av ambulansflyg, er det fra norsk side opplyst at saken har vært forelagt for de myndigheter i Norge som har med disse saker å gjøre, og det er bragt på det rene at i nødstilfelle kan ambulansflyg fra nabolandene passere norsk grense, men at det da såvidt muligt må meldes fra til de militære myndigheter og til nærmeste tollstasjon på forhånd . . .

Utvalget har funnet at det bør åpnes adgang for de offentlige leger til å rekvirere ambulansflyg fra nabolandene i den utstrekning dette anses nødvendig og fly icke kan skaffes fra eget land uten alvorlige forsinkelser. I tilfelle bør de enkelte flyeiere få betaling etter de regler som gjelder i deres egne land. Det bør søkes truffet en ordning, hvoretter det land hvori avhemptingsstedet ligger, svarer for betalingen.

Som framgår av det citerade rekommenderade utredningen redan 1959 att de tre ländernas tjänsteläkare skulle erhålla tillstånd att rekvirera am-

bulansflyg från grannlandet. Emellertid synes rekommendationen såvitt länsläkaren har bekant icke ha lett till något resultat.

Från svensk sida föreligger sålunda idag icke några formella hinder att rekquirera ambulansflyg för transport av svensk medborgare från Norge och Finland, förutsatt att tillstånd för flyttning erhålles från de norska resp. finska myndigheterna. Enligt vad som upplystes från norsk sida i samband med den ovan nämnda utredningen försvårades flygningar till och från Norge i viss mån genom Norges medlemskap i NATO.

För transport av norska eller finska medborgare till svenskt sjukhus torde norska resp. finska bestämmelser finnas utfärdade betr. själva transporten, medan vårdfrågan på det svenska sjukhuset lösts av landstinget genom ett generellt medgivande att mot inomlänstaxa för vård mottaga gränsbor i akut behov av vård. För icke gränsbor torde ett sådant medgivande kunna utverkas i sådana fall att transport till finskt eller norskt sjukhus skulle vara förbunden med allvarligt dröjsmål eller betydande olägenhet för patienten.

När det däremot gäller icke nordbor blir frågeställningen mer komplicerad. Enligt länsläkarens uppfattning bör det dock icke möta oöverstigliga svårigheter att nå fram till en tillfredsställande lösning. Sverige har ju för närvarande konventioner med ett flertal europeiska och även utomeuropeiska länder, varför kostnaderna bör kunna regleras i enlighet med dessa, eventuellt efter komplettering.

Även om kostnadsfrågan icke kan negligeras torde det i det praktiska handlandet främst bli en fråga om samordning av redan gällande bestämmelser, delegering av rekvisitionsrätt och framförallt upplysning till läkare m. fl. om transportmöjligheter, rekvisitionsförfarandet, alarmering etc. Det i motionen omnämnda dödsfallet hade kanske icke behövt inträffa, om vederbörande känt till möjligheten att redan nu kunna få ambulansflyg från Sverige.

Med hänvisning till vad sålunda anförts, får länsläkaren tillstyrka att en snar utredning företages i enlighet med förslagsställarnas hemställan.

Luleå i länsläkarorganisationen den 30 augusti 1965

J. Henriksson

Länsläkare

E. Larson

T.f. bitr. länsläkare

Norrbottens läns landsting:

Sedan det i sjukvårdslagen föreskrivits, att landstingskommun skall tillse, att inom sjukvårdsområdet finnes ändamålsenlig organisation för transport till och från sjukhus eller läkare av personer, vilkas tillstånd kräver.

att transporten utföres med fordon, som är inrättat för ändamålet, har Norrbottens läns landsting uppdragit åt förvaltningsutskottet att handha denna verksamhet och vidtaga härför erforderliga åtgärder samt framlägga utredning och förslag i frågan. Uppdraget har nu i stora drag slutförts och resultatet redovisas som bilaga till denna skrivelse¹.

För varje lasarettsdistrikt har en basstation med tre ambulanser placerats vid brandkåren i Boden, Gällivare, Kalix, Kiruna, Luleå och Öjebyn. Sekundärstationer med en ambulans ordnas vid taxi i Pajala, Arvidsjaur, Jokkmokk, Arjeplog, Övertorneå, Överkalix, Haparanda och Vittangi samt vid brandkåren i Älvsbyn. Som ytterligare komplement finns sjukbil i Karesuando, Muodoslompolo, Junosuando, Korpilombolo, Porjus, Hakkas, Moskosel och Harads. Samtliga ambulanser skall vara dubbelbemannade dygnet runt och skall personalen genomgå det utbildningsprogram, som skolöverstyrelsen håller på att utarbeta. Ambulansbilarna skall landstinget hålla och en förbättrad biltyp har utarbetats. Ambulanstransporterna skall vara avgiftsfria för länsbor. Ett effektivare larmsystem med bokningscentral och alarmeringscentraler samt kommunikationsradio i varje ambulans skall genomföras.

Det har sålunda vidtagits en del omfattande åtgärder för att förbättra det vägbundna sjuktransportväsendet inom länet och ställer sig förvaltningsutskottet givetvis positivt till en utredning angående förutsättningarna för ett samarbete inom denna del.

Genom att avstånden här ofta är stora, med långa avstånd till sjukhus och då standarden på vägnätet inte alltid är den bästa, och vägar på sina håll helt saknas, synes de största fördelarna kunna nås med ett samgående av räddnings- och ambulansflygtjänsten, där staten ju för övrigt står som huvudman och har att svara för kostnaderna. Förvaltningsutskottet anser, att den bästa sjuktransportorganisationen för Nordkalotten skulle möjliggöras genom ett effektivare ambulansflyg med exempelvis helikoptertransporter, och tillstyrker för sin del, att den föreslagna utredningen kommer till stånd.

Luleå den 25 augusti 1965

På förvaltningsutskottets vägnar

Edvin Flemström

Ake Hæggström

Stig Nyberg

Svenska kommunförbundet:

I likhet med förslagsställarna finner styrelsen angeläget att de tre nordkalottländerna Finland, Norge och Sverige tillsammans verkar för en för-

¹ Här ej tryckt.

bättrad ambulanstjänst inom Nordkalotten. Ett gemensamt ambulansflyg bör sålunda inrättas och åtgärder vidtagas för att även i övrigt möjliggöra insättandet av snabb hjälp vid inträffade trafikolyckor eller sjukdomsfall inom området, i första hand genom utbyggnad och effektivisering av ambulanstjänsten och larmsystemet. Den förhållandevis glesa bebyggelsen, de långa avstånden och i många fall dåliga vägarna inom stora delar av området torde utgöra alltför stora hinder för lokal eller regional kommunalförvaltning att klara dessa uppgifter på egen hand. Starka skäl talar därför för att ambulanstjänsten inom Nordkalotten blir en statlig angelägenhet även i fråga om kostnaderna. Fördelningen mellan de tre nordkalottlän- derna torde, såsom förslagsställarna tänkt sig, kunna regleras genom en särskild överenskommelse.

På anförda skäl tillstyrker styrelsen förslaget om en rekommendation av Nordiska rådet till regeringarna i Finland, Norge och Sverige att utreda förutsättningarna för ett samarbete beträffande ambulanstjänsten inom Nordkalotten.

Stockholm den 1 september 1965

Svenska kommunförbundet

Olof Wiklund

Vilhelm Berg

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om samarbete beträffande ambulanstjänst inom Nordkalotten. Utskottet har behandlat förslaget vid sina sammanträden i Göteborg den 27 september 1965 och i Köpenhamn den 29 november 1965.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Finland, Norge och Sverige att utreda förutsättningarna för ett samarbete beträffande ambulanstjänsten inom Nordkalotten.

2. Remissyttranden

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Finland

Ministeriet för inrikesärendena.
 Medicinalstyrelsen.
 Länsstyrelsen i Lapplands län.
 Länsläkaren i Lapplands län.
 Centralkommissionen för Tornedalens kommuner.
 Finlands Röda Kors.

Norge

Sosialdepartementet.

Sverige

Medicinalstyrelsen, åberopande yttrande av Norrbottens läns landsting.
 Länsstyrelsen i Norrbottens län, åberopande yttranden av länsläkaren i Norrbottens län och Norrbottens läns landsting.
 Svenska kommunförbundet.

Samtliga remissinstanser med undantag för socialdepartementet i Norge ställer sig positiva till medlemsförslaget i dess helhet. Man anser det synnerligen önskvärt att en undersökning kommer till stånd för att utreda förutsättningarna för ett samarbete beträffande ambulanstjänsten inom Nordkalotten. Med ambulanstjänst avses då såväl det vägbundna sjuktransportväsendet som ambulansflygtjänsten.

Norrbottens läns landsting, vars yttrande åberopas av *svenska medicinalstyrelsen* och *länsstyrelsen i Norrbottens län*, framhåller, att det vidtagits en del omfattande åtgärder för att förbättra det vägbundna sjuktransportväsendet inom länet, i vilket ingår även åtgärder för att få till stånd effektivare larmsystem. Landstinget ställer sig givetvis positivt till en utredning angående förutsättningarna för ett samarbete inom denna del. Med hänsyn till de speciella förhållanden som råder inom Nordkalotten med bland annat långa avstånd och bristfälliga vägar, finner landstinget de största fördelarna kunna nås med ett samgående av räddnings- och ambulansflygtjänsten. Den bästa sjuktransportorganisationen för Nordkalotten skulle möjliggöras genom ett effektivare ambulansflyg med exempelvis helikoptertransporter. anser landstinget och tillstyrker förslaget även i denna del.

Centralkommissionen för Tornedalens kommuner finner det synnerligen önskvärt, att man inom Nordkalotten söker upprätta ett samarbete i fråga om sjuktransporterna. Ett samgående i fråga om användande av helikoptrar och flygplan för sjuktransporter bör särskilt uppmärksammas. Övriga remissinstanser i Finland delar denna uppfattning.

Medicinalstyrelsen i Finland, vars yttrande åberopas av *inrikesministeriet* uttalar i likhet med *Finlands Röda Kors* att, då arbetet åtminstone delvis kommer att ansluta sig till i de nordiska länderna redan nu gällande sjuktransportanordningar samt eventuella planer för deras effektivisering, en expertkommitté med representanter från respektive land borde tillsättas.

Svenska kommunförbundet uttalar, att ett gemensamt ambulansflyg bör

inrättas och åtgärder vidtagas för att även i övrigt möjliggöra inrättandet av snabb hjälp vid inträffade trafikolyckor eller sjukdomsfall inom området, i första hand genom utbyggnad och effektivisering av ambulanstjänsten och larmsystemet.

Sosialdepartementet i Norge finner behov föreligga för ett samarbete i fråga om ambulansflygtjänst inom Nordkalotten. Ett effektivt sådant samarbete förutsätter emellertid lösning av formella och ekonomiska problem. Sosialdepartementet ställer sig tveksam till effektiviteten av ett mera fast organiserat samarbete i fråga om ambulansbiltjänst. Med hänsyn till de diskussioner som tidigare förts inom ett särskilt utskott, som behandlat frågan om medicinskt samarbete mellan Finland, Norge och Sverige inom gränstrakterna, och till de speciella geografiska förhållandena med glesbebyggelse och långa avstånd, anser sosialdepartementet tveksamt huruvida man kan uppnå förbättringar i ambulansbiltjänsten genom ett samarbete mellan de tre aktuella länderna. Sosialdepartementet föreslår för sin del, att en eventuell utredning om samarbete beträffande ambulanstjänsten inom Nordkalotten begränsas till att avse samarbete i fråga om ambulansflygtjänst.

3. Utskottet

Under senare år har bland annat på grund av den inom Nordkalotten ökade trafikfrekvensen och det därmed växande antalet trafikolyckor behov av goda transportmöjligheter av sjuka och skadade gjort sig starkt gällande. Även för den bofasta befolkningen är det med hänsyn till de ofta isolerade förhållanden, varunder den lever med långa avstånd till sjukhus och läkare, angeläget att ha tillgång till snabb och god ambulanstjänst. Tanken på en samverkan mellan Finland, Norge och Sverige beträffande ambulanstjänsten inom gränstrakterna har i denna situation naturligen vuxit fram.

Utskottet finner i likhet med remissinstanserna det vara av vikt att över gränserna åtgärder vidtages för att ge sjuka och skadade ökade möjligheter att i tid komma under läkarvård. Avstånden är i området stora och i många fall är det till och med svårt att nå en telefon för att larma om hjälp vid en trafikolycka eller vid ett sjukdomsfall. Närmaste lasarett för befolkningen inom Nordkalotten ligger i Finland i Rovaniemi, i Sverige i Kiruna och i Norge i Kirkenes, Vardø, Vadsø, Hammerfest eller Tromsø, samtliga norska orter belägna vid kusten. Standarden på vägnätet är i många fall låg. Att färdas snabbt flera tiotal mil, vilket ofta nog är nödvändigt för att så snart som möjligt nå närmaste läkare och hos denne komma under sakkunnig vård, är många gånger ogörligt. Transporterna utföres ofta i droskbilar utrustade med bårutrustning av förare som saknar sjukvårdsutbildning. Sådana transporter kan bli synnerligen påkostande för de sjuka. Bland annat

med hänsyn till vägförhållandena i dessa trakter framträder behovet av snabba och moderna transportmedel särskilt starkt.

Nordkalottområdet, som ur turistsynpunkt framträder såsom en enhet, är redan nu och blir i ännu högre grad i framtiden efter byggandet av ytterligare gränspassager ett rundreseland för både när- och fjärrturister. Särskilt i norra Finland har under efterkrigstiden vägnätet kraftigt utprusslats, varav man från såväl norskt som svenskt håll dragit nytta i turistsammanhang. Sjuktransporter går därför ofta till sjukhus i Finland. Utskottet finner det icke skäligt, att Finland ensamt skall svara för även de svenska och norska turisternas ambulansservice på grund av att Finland investerat större kapital i vägar av betydelse för turismen än Norge och Sverige. Även icke-nordiska medborgare bör få samma ambulansservice som de nordiska ländernas egna medborgare.

Vissa åtgärder har redan vidtagits för att förbättra gränsbefolkningens möjligheter till läkar- och sjukvård. Med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 20/1959 angående medicinskt gränssamarbete har sålunda möjlighet givits norska, finska och svenska läkare, som uppehåller tjänst i gränsdistrikten, att utöva läkaryrket även inom motsvarande gränsdistrikt på den andra sidan riksgränsen (gränsbehörighet).

Med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 10/1954 angående vård av nordiska medborgare på sjukhus i annat land än hemlandet gäller för Sveriges del, att samtliga gränslandsting i Sverige förklarar sig villiga att tills vidare mot inomlänstaxa å sina sjukhus för vård mottaga finska och norska gränabor i sådana fall, då snabb hjälp är av nöden och resa till hemlandets sjukhus skulle vara förbunden med allvarligt dröjsmål eller betydande olägenhet för patienten. Motsvarande bestämmelser torde gälla i Finland och Norge.

Sjukvårdssamarbete förekommer även på ett annat område. Kvinna från angränsande finländska kommuner har möjlighet till förlossningshjälp på Karesuando sjuk- och förlossningshem för samma avgift som gäller för svenska kvinnor.

Inom Norrbottens läns landsting — landstingen har numera huvudmannaskapet för det vägbundna sjuktransportväsendet i Sverige, medan den svenska staten ansvarar för ambulans- och räddningsflygtjänsten — har nyligen framlagts förslag till en ny plan för det vägbundna sjuktransportväsendet inom länet, vars förverkligande skulle avsevärt förbättra detta. Bland annat skall enligt planen en sjukbil stationeras i Karesuando och Muodoslompolo, medan Vittangi och Pajala får ambulanser. Alarmerings-systemet utbygges med bl. a. bokningscentral i Luleå, varifrån ambulanser med hjälp av kommunikationsradio snabbt kan dirigeras till önskad plats. Även om den nya planen icke ökar kalottområdets transportkapacitet nämnvärt, betyder dock det nya alarmeringssystemet och den både personellt

och materiellt förbättrade utrustningen en betydande ökning av resurserna att snabbare och effektivare ta hand om skadade och sjuka.

Från norsk sida har man icke velat tillstyrka medlemsförslaget i vad det avser samarbete i fråga om det vägbundna sjuktransportväsendet. Socialdepartementet ifrågasätter, om man kan uppnå effektivare ambulansbiltjänst genom ett samarbete mellan de nordiska länderna i detta avseende. Särskilt gränstrakternas speciella geografiska förhållanden med långa avstånd och glesbebyggelse anföres såsom invändning mot medlemsförslaget i denna del.

Det vore enligt utskottets mening värdefullt att närmare undersöka försättningsarna för ett samarbete mellan Finland, Norge och Sverige beträffande det vägbundna ambulansväsendet inom Nordkalotten, varvid även frågan om ett effektivt larmsystem bör beaktas. För att sjuktransportväsendet skall fungera tillfredsställande är det väsentligt att alarmering av ambulans kan ske på ett enkelt och smidigt sätt.

Med hjälp av ambulansflyg torde man kunna uppnå det kanske bästa resultatet för att tillgodose befolkningens behov av snabba sjuktransporter. Utskottet vill dock i detta sammanhang påpeka att flygtransport icke under alla omständigheter är det lämpligaste eller ens det snabbaste transportmedlet, då väckerleksförhållanden, anflygningstider och landningsmöjligheter kan spela en betydande roll. En utredning är på sin plats. Den bör emellertid icke begränsas till att avse endast samarbete i fråga om ambulansflyg utan bör även omfatta samarbete beträffande ambulanstjänsten i dess helhet, d. v. s. ambulansbiltjänst, ambulansflygtjänst och larmsystem.

Inom utskottet är man medveten om att ett realiserande av förslaget torde medföra vissa kostnader för det allmänna. I det praktiska handlandet torde det främst bli fråga om en samordning av redan gällande bestämmelser, delegering av rekvisitionsrätt och framför allt upplysning till läkare m. fl. angående transportmöjligheter, rekvisitionsförfarande, alarmering etc. Utskottet finner dock spörsmålet vara av sådan betydelse för befolkningen i fråga, vilken ofta lever i isolerade trakter med stora svårigheter att nå läkare och övrig medicinalpersonal, att den ekonomiska sidan av saken icke får stå hindrande i vägen för frågans lösning. Kostnaderna för en gemensam förbättrad flygambulans-tjänst torde enligt utskottets mening kunna bestridas av staterna, varvid fördelningen av kostnaderna mellan de tre nordkalottländerna borde kunna regleras genom en särskild överenskommelse.

Under återopande av vad ovan anförts hemställer socialpolitiska utskottet,

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland.

Norge och Sverige att utreda förutsättningarna för ett samarbete beträffande ambulanstjänsten inom Nordkalotten.

Köpenhamn den 29 november 1965

Sigrid Ekendahl

Einar Gustafsson

Gunnar Henriksson

Förman

Jørgen Jensen

Lars Korvald

Urho Kähönen

Lars Larsson

Harald Løbak

Niels Mørk

Judit Nederström-Lundén

Harald Nielsen

Salve Salvesen

Medlemsförslag

om vuxenundervisningen i radio och TV

(Väckt av Julius Bomholt, Anselm Gillström, Poul Hartling, Berte Rognerud, Paula Ruutu och Fridolf Thapper)

Det moderna utbildningssamhället kräver förutom en vidgad allmänbildning även ökade specialkunskaper på de mest olika områden. Den ökade fritiden har medfört att allt flera använder en allt större del av fritiden för utbildning och studier i någon form. Utbildning betraktas numera som en ur samhällets synvinkel lönsam investering. Det åvilar också sambället att söka tillgodose det behov av utbildning som förefinns på olika områden och inom olika medborgarkretsar. Särskilt vuxenundervisningen har på senaste tid tilldragit sig stort intresse som den form av utbildning, som riktar sig till vida medborgarkretsar med den grundläggande yrkesutbildningen bakom sig. I denna utveckling kan en klar tendens mot mera målinriktade och kompetenshöjande studier förmärkas.

Sambället har särskilt ansträngt sig för att utbygga de ordinarie utbildningsvägarna så att de skall kunna tillgodose det ökade utbildningsbehovet. Det oaktat är undervisningsväsendet, icke minst på den högre utbildningens område, i detta nu hårt ansträngt. Universitet och högskolor, som fått mottaga ständigt större skaror studerande, har ställts inför stora svårigheter genom de avsevärt ökade kraven på personal, lokaler och materiel.

I denna situation bör alla tillgängliga medel att höja utbildningskapaciteten utnyttjas. Sett mot denna bakgrund är det uppenbart, att etermedia, radio och TV, är väl ägnade att övertaga betydligt större uppgifter än för närvarande i utbildningens tjänst. De stora kraven på vidgad utbildning, särskilt vuxenundervisning, bör i varje fall delvis kunna tillgodoses genom en effektiviserad insats från etermedias sida.

Sedan flera decennier har de möjligheter radion erbjuder i undervisningens tjänst utnyttjats i skolradion. Denna har befast sin ställning som en integrerande beståndsdel av skolans undervisning. Under de senaste åren har även televisionen i viss utsträckning tagits i anspråk på detta område genom skol-TV. Skol-TV utbyggs för närvarande och torde inom en snar framtid komma att spela en betydande roll som hjälpmedel vid undervis-

ningen. I fråga om utvecklandet av båda dessa undervisningsformer finns ett visst samarbete mellan de nordiska länderna.

Förutom för skolradio och för skol-TV har etermedia börjat utnyttjas även för allmänt folkbildande syften. Dylika program har vänt sig till en bred publik och vida medborgarkretsar har tillgodogjort sig dem. De hittills mest målinriktade undervisningsprogrammen har utgjorts av radions språkkurser.

Tiden synes nu vara inne att överväga ett avsevärt vidgat utnyttjande av etermedia i detta bildnings- och undervisningsarbete. Utländska erfarenheter ger vid handen, att både radio och TV med fördel kan användas inom vuxenutbildningen i dess vidaste bemärkelse, innefattande förutom bildningsarbete i friare former även egentlig målinriktad studieverksamhet.

I fråga om den målinriktade eterburna utbildningen på vuxenundervisningsens område kan en rad försök på olika håll redovisas. I U.S.A. har det sedan en längre tid förekommit akademiska kurser i TV med möjlighet att taga betyg vid något universitet eller college. Inom OECD undersöker man för närvarande möjligheterna att på det europeiska planet utnyttja TV i den naturvetenskapliga och tekniska undervisningen.

Särskilt intresse tilldrar sig i denna förbindelse den i Sveriges radio i och med värterminen 1965 inledda ettbetygsundervisningen i statskunskap. Kursen utgör ett experiment och avsikten är att tillgodogöra sig erfarenheterna av densamma vid den fortsatta utbyggnaden av eterburen undervisning på akademisk nivå. Kursen genomförs i samråd mellan Sveriges radio och Institutionen för statskunskap vid Stockholms universitet och den syftar till kunskaper motsvarande ett betyg i filosofie kandidat- och ämbetsexamen med möjlighet att avlägga tentamen i ämnet. Intresset för kursen har från första början varit mycket stort. Sammanlagt 6 345 personer anmälde sig genast till kursen. Bland deltagarna märks ett stort antal lärare, bland vilka ett akut behov av fortbildning finns bl. a. till följd av att samhällslära införts som obligatoriskt ämne vid skolorna. En annan kategori av speciellt intresse utgör de handikappade, för vilka denna undervisningsform är särskilt väl lämpad. Men också många andra har deltagit i denna undervisning.

En utbildning av detta slag vänder sig speciellt till personer, som inte har möjlighet att regelbundet vistas vid någon universitetsinstitution. Särskilt i Finland, Island, Norge och Sverige med deras stora geografiska avstånd och därav följande starkt spridda bosättning befinner sig stora delar av befolkningen i denna situation. Normalt yrkesarbete omöjliggör också i de allra flesta fall universitetsstudier i traditionell form.

Etermedia kan härutöver fullgöra en betydande insats i fråga om fortbildning och omskolning av yrkesutbildad personal på bestämda områden, såsom exempelvis inom tekniska och merkantila yrken, inom lantbruket och skogsvården, sjukvården osv.

När förhållandena i de nordiska länderna är mycket likartade, både i fråga om det ökande behovet av utbildning och i fråga om möjligheterna att tillgodose detta behov, synes en samnordisk planering av den eterbundna undervisningens vidare utveckling kunna erbjuda stora fördelar för samtliga länder. Härvid kunde dels erfarenheterna av i de olika länderna redan företagen och pågående försöksverksamhet utnyttjas gemensamt, dels en viss fördelning av framtida försöksverksamhet företagas. Inom vissa fackområden, såsom exempelvis naturvetenskapliga och tekniska ämnen, skulle gemensamt utarbetat audiovisuellt undervisningsmaterial uppenbarligen med fördel kunna utnyttjas gemensamt. På flera områden, där den nationella aspekten spelar en mindre framträdande roll, bör i ett nordiskt land för radio och TV utarbetade kurser som sådana kunna sändas i de övriga nordiska ländernas radio och TV, eventuellt vid behov försedda med beledsagande tal resp. text på sändningslandets språk.

Ett samarbete av här föreslagen art förutsätter en allsidig utredning av förutsättningar och målsättning härför. I en sådan utredning torde böra deltaga såväl de berörda ländernas myndigheter för utbildnings- och kulturfrågor som de myndigheter, som i de olika länderna handhar radio- och TV-verksamheten. Det synes oss ytterst angeläget, att en samnordisk utredning i denna sak med det snaraste kan genomföras.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställs,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att utreda förutsättningarna och formerna för ett nordiskt samarbete i fråga om utbyggnaden av utbildningen på vuxenundervisningens område i radio och TV.

Oslo, Köpenhamn, Helsingfors och Stockholm den 9 juni 1965

Julius Bomholt

Anselm Gillström

Poul Hartling

Berte Rognerud

Paula Ruutu

Fridolf Thapper

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Undervisningsministeriet:**

I den af Undervisningsministeriets aftenskoleudvalg i maj 1965 afgivne betænkning (betænkning nr. 396) er der fremsat en række betragtninger og overvejelser vedrørende samarbejdet mellem TV og det frivillige oplysningsarbejde. Der er endvidere fremsat forslag om, at der på visse betingelser kan oprettes TV-kredse kombineret med brevskoleundervisning med tilskud fra det offentlige.

Overvejelserne i aftenskoleudvalgets betænkning er i sig selv et udtryk for den interesse og forventning, hvormed men fra ungdoms- og voksenoplysningens side imødeser radio og TV's udvikling på undervisningens område og har bl. a. sin baggrund i erfaringer indhøstet gennem arbejdet med skoleradio og skolefjernsyn i børneskolen og de ældste klasser samt i de senere år igennem forskellige udsendelsesrækker og enkeltudsendelser anvendt i voksenundervisningen.

Der er næppe tvivl om, at der både i ungdomsskoler, efterskoler, folkehøjskoler samt i de forskellige aftenskoleformer er en stigende interesse for de undervisningsmuligheder, som radio og fjernsyn frembyder for voksenundervisningen.

Der er således stor forståelse for radio og TV's muligheder for at bringe både det primære og sekundære stof i en undervisning og tillige en stærk interesse for at udbygge og effektivisere de værdifulde kombinationer af lærer/brevundervisning og radio/TV-undervisning.

Angående nordisk samarbejde på dette felt skal man henvise til, at der i Nordisk Kulturkommissions sektion III behandles et fra dansk side fremsat forslag om, at det allerede eksisterende Nordvisions-samarbejde udbygges med fællesproducerede programmer, omhandlende nordiske emner og med to eller flere af de nordiske sprog anvendt i hvert enkelt program. Hensigten med dette forslag er at fremme den gensidige fortrolighed med både sprog og kulturforhold mellem de nordiske folk.

Med henvisning til det anførte skal undervisningsministeriet anbefale, at den i medlemsforslaget omhandlede undersøgelse foretages, idet man går

ud fra, at de i Nordisk Kulturkommission pågående overvejelser vil kunne medinddrages i arbejdet.

København, den 1. oktober 1965

P. m. v.

E. b.

Helge Thomsen

Ministeriet for kulturelle anliggender har i skrivelse den 24 augusti 1965 henvisat till yttrande från Radiorådet (se nedan).

Radiorådet:

— — — skal man meddele, at Danmarks radio for tiden gør spørgsmålet om voksenundervisning til genstand for undersøgelse i udvalg, hvilket udvalg er gjort bekendt med forslaget fra Nordisk Råd, og at man, når Danmarks Radios stilling til spørgsmålet efter udvalgsarbejdets afslutning er afklaret, vil tillade sig at vende tilbage til spørgsmålet om muligheden for et nordisk samarbejde.

København, den 16. august 1965

Peder Nørgaard

Formand

Akademikernes Samarbejdsudvalg:

— — — ønsker at udtale, at man fuldtud støtter dette forslag, idet man anser det for væsentligt, at forholdene foreligger bedst muligt belyst, inden et eventuelt nordisk samarbejde vedrørende udbygningen af voksenundervisningen i radio og TV iværksættes.

Til orientering bemærkes det, at Akademikernes Samarbejdsudvalg for tiden fører forhandling med Danmarks Radio om en overenskomst vedrørende honorering af medlemmernes medvirken i radio og TV. Overenskomsten, der forventes indgået i nær fremtid, vil afløse en overenskomst indgået i 1961 mellem Foreningen til Beskyttelse af Videnskabeligt Arbejde (FBVA) og Danmarks Radio.

København, den 6. september 1965

Allan Philip

J. Kr. Lomholt

Dansk Folkeoplysnings Samråd:

Blot ønsker vi at understrege det væsentlige i, at sideløbende med, at man undersøger forudsætningerne og formerne for et nordisk samarbejde på dette område, da også får afklaret målsætningen, omfanget og formerne for voksenoplysning i radio og TV i hver enkelt af landene. Det er vort indtryk, at dette i hvert fald for Danmarks Radio:s vedkommende endnu ikke er afklaret.

København, den 26. august 1965

For Dansk Folkeoplysnings Samråd

Hans Bagge

Bjarne Hedtoft

Frit Oplysningsforbund:

Vi vil gerne tilslutte os initiativet med vor anbefaling, idet vi dog skal tilføje, at vor erfaring er, at den direkte kontakt i undervisningen mellem lærer og elev er så væsentlig, at denne ikke hverken helt eller halvt kan erstattes med et ætermedium.

Dansk Radio og TV har gennem de seneste år været meget opmærksomme over for den angivne opgave, og spørgsmålene har gentagne gange været drøftet i møder mellem radioens ledelse og repræsentanter for oplysningsforbundene. Initiativer er taget fra radio og TV og således disponeret, at arbejdet kan følges op i oplysningsforbundenes virksomhed.

Vi har i vor beskedne virksomhed søgt at udnytte disse muligheder, men vor konklusion er blevet den foran angivne om, at mødet mellem lærer og elev ikke kan erstattes.

Og de geografiske forhold er her i landet således, at dette møde alle steder er mulig.

Radio og TV kan øge interessen for at lære og lære mere. Og her er en betydningsfuld opgave, som vi i oplysningsforbundene har en stor interesse i udnyttes — og udnyttet får den betydning, at vor undervisning stadig skal gøres bedre og gives mere kvalitet.

Personligt har jeg den vurdering, at perspektivet i en undervisning som påpeget mulig i den fremsendte sag kun er en nødløsning, hvor der peges

på »kontante» resultater — at forme »robotter» uden liv er i sig selv ikke et mål.

Størst betydning skønner vi derfor ud fra en dansk vurdering, at forslaget har for den gruppe af medborgere, der er handicappede og uden mulighed for at følge den mest naturlige vej til videre uddannelse.

Der er peget på spørgsmålet: Omskoling. Det er i tiden også her i landet et spørgsmål, som må vides den allerstørste opmærksomhed. I Radio og TV kan gives oplysninger, der kan give grundlag for den enkelte til at bedømme egne interesser og muligheder, også give et grundlag for ny og nødvendig viden, men længere bør man på dette område ikke sigte med Radio og TV — her er behov for en indsats, der dækker mere og herunder også giver direkte mulighed for kontakt, før en omskoling kan blive til lykke for de mennesker, der har behov herfor.

Endelig den slutmærkning, at Radio og TV i denne seriøse anvendelse, som der i sagen peges på, må vælge sendetider, der med tidsvalget stiller krav om aktivitet hos den enkelte modtager. Kun om tilbud medtages med vilje til aktivitet, kan resultaterne skabes. Tilbuddet må altså ligge uden for de tider, hvor krav om underholdning rettes til TV og Radio — dette underholdningskrav er jo så udbredt, at det også rækker langt ind i lovgiverens rækker.

Man leger alfabetet ind i 1. klasses børn — men leg på personkontakt er ikke at sidestille med undervisning indarbejdet i et TV-underholdningsprogram.

København, den 29. november 1965

S. Bjørn Hansen

*Folkeuniversitetet har i skrivelse den 19 november 1965 forklarat sig in-
stämna i medlemsförslaget.*

Arbejdernes Oplysningsforbund i Danmark:

— — — har vi fra AOF ingen bemærkninger. Vi er enige om forslagets indhold og som medlem af det udvalg, der har udarbejdet betænkningen om voksenundervisning i radio og TV — vedtaget i radiatorådet d. 3. november d. å. — har jeg foranlediget, at forslaget er indgået som led i denne betænkning.

København, den 17. november 1965

Viggo Svane

Liberalt Oplysningsforbund:

Jeg er ganske enig med de fire forslagsstillere i deres rekommandation til Nordisk Råd.

Det ville være overordentlig værdifuldt, om spørgsmålet om en udbygning af voksenundervisningen i tv kunne komme til overvejelse på nordisk plan.

De erfaringer, jeg har, er dels fra højskolearbejde, dels fra Danmarks Radio og dels fra Liberalt Oplysningsforbund. Det samlede indtryk, man får, er, synes jeg, at der er i vide kredse et meget stort uddannelsesbehov og »efteruddannelsesbehov«. Og med det skred, der er i udviklingen, finder jeg, det må være også i samfundets interesse at understøtte og imødekomme denne stigende erkendelse af behov for uddannelse. Hertil vil jeg gerne føje, at det er min fornemmelse, at efterhånden som den tekniske udvikling gør det muligt at øge menneskers fritid, så ændres dermed også folks indstilling til, hvad man venter sig og har behov for i fritiden. Fritiden vil i fremtidens samfund antagelig knap så meget blive en tid, hvor man bare daser og har behov for underholdning.

Jeg synes, det kan iagttages, at efterhånden som fritiden bliver så lang, vokser hos mange et behov for en meningsfyldt fritid. Det er for mig et spørgsmål, om udviklingen ikke er ved helt at løbe fra de store show og underholdningsprægede forestillinger i tv, som før i tiden var så yndede. Jeg har i hvert fald noteret mig, at unge gider ikke se det mere. Manges behov overfor, hvad i hvert fald noget af fritiden skal bruges til, har for mig at se tydeligt ændret sig i de seneste år. Spørgsmålene om uddannelse og videreuddannelse og efteruddannelse vil for mange sikkert rykke ind på en ret central plads i det billede, mange danner sig af deres fritidsudnyttelse.

Jeg tror, man nok ofte i Danmarks Radio og måske i andre nordiske radiofonier undertiden har fejlvurderet dette behov. Jeg er ikke sikker på, underholdningsbehovet er så stort som for nogle år tilbage.

Hele problemet om uddannelse gennem tv er fornylig taget op til drøftelse i Danmarks Radio, og et udvalg blev nedsat med professor Mogens Pihl som formand. Efter Mogens Pihls udtræden af radiatoråd og programudvalg er formandskabet i dette udvalg overtaget af forstander Knud Heinesen, Roskilde Højskole.

En af de ting, der voldte store betænkeligheder ved drøftelsen i radioens programudvalg, var de næsten uoverskuelige økonomiske konsekvenser, som ville være forbundet med forsøg på at virkeliggøre planerne om voksenundervisning i tv. Det bør sikkert tænkes igennem, om disse planer kan lettes i deres gennemførelse ved et samarbejde på nordisk plan. Det vil sikkert kræve mange overvejelser, men mange vanskeligheder kunne sikkert løses ad den vej.

Jeg ville finde det naturligt, om der kunne formidles en kontakt mellem rekommandationens to danske stillere (Jul. Bomholt og Poul Hartling) og det af Danmarks Radio nedsatte udvalg. Jeg tillader mig derfor at sende en genpart af dette svar til dette udvalgs formand, højskoleforstander Knud Heinesen, Roskilde.

Rødning Højskole, 19. august 1965

Arne Fog Pedersen

Formand

Dansk Aften- og Ungdomsskole Forening:

— — — kan jeg, efter at sagen har været behandlet på et hovedstyrelsesmøde udtale, at Dansk Aften- og Ungdomsskoleforening med tilfredshed hilser initiativet og er indstillet på at yde det al mulig støtte.

Helsingør, den 1. september 1965

Chr. Gaardø

F i n l a n d

Undervisningsministeriet¹:

Då arbetstiden allmänt förkortas och fritiden i motsvarande grad förlänges har radion och TV goda möjligheter att befrämja vuxenundervisningsarbetet med sina kultur- och folkbildningsprogram. När vuxenundervisningen alltmera riktar sig mot målmedvetna studier, som avser höjande av yrkeskompetensen eller syftar till avläggande av examina samt omskolning av personer, som övergår till nya yrken och nya förhållanden och enär existerande läroinrättningar ej kan draga försorg om alla studerande, anser ministeriet, att i medlemsförslaget föreslagna kurser planerade för radio och TV här effektivt kunde användas. När förhållandena i de olika nordiska länderna i hög grad påminner om varandra, vore det viktigt att utreda möjligheterna för nordiskt samarbete på detta område. Redan tidigare har Nordiska kulturkommissionen tagit initiativ till utbyggnad av Nordvisionens samnordiska kulturprogram, som ansluter sig till det nordiska kultursamarbetet.

På grund av ovan anförda och omfattande medlemsförslagens motivering anser undervisningsministeriet, att en samnordisk utredning om förutsätt-

¹ Yttrandet översatt från finska.

ningarna och formerna för vuxenundervisningen i radio och TV måtte föranstaltas.

Helsingfors den 13 oktober 1965

Minister *Jussi Saukkonen*

Föredragande *Marjatta Lehtinen*

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena har i skrivelse den 6 oktober 1965 förklarat sig instämma i yttrande från Oy Yleisradio (se nedan).

Post- och telegrafstyrelsen¹:

— — — får post- och telegrafstyrelsen värdsamt meddela, att den för sitt vidkommande finner förslaget sakligt och utvecklingsdugligt. Samtidigt vill post- och telegrafstyrelsen dock anmäla, att den ej direkt kan inverka på planeringen och utvecklandet av Oy Yleisradio Ab:s ljud- och bildradio-program.

Helsingfors den 31 augusti 1965

Generaldirektör *Oiva Saloila*

Direktör *T. Puolanne*

Kansler för Helsingfors universitet¹:

Sedan Nordiska rådets Finlands delegation anhållit om Helsingfors universitets yttrande över ett förslag om vuxenundervisning i radio och TV har historisk-filologiska sektionen, om vars ståndpunkt även konsistorium förenat sig, funnit förslaget om att de nordiska ländernas regeringar måtte låta undersöka möjligheterna för samarbete i fråga om vuxenundervisning i radio och TV värt understöd. Såsom mitt eget yttrande får jag värdsamt anmäla, att jag förenar mig om sagda uppfattning.

Helsingfors den 10 november 1965

Paavo Ravila

Heikki Jokela

¹ Yttrandet översatt från finska.

Pedagogiska högskolan i Jyväskylä¹:

1. Undervisningen vid högskolorna skulle i somliga ämnen kunna effektiveras genom sluten television inom högskolan, som erbjuder möjligheter att till ett större antal åhörare förmedla information om sådana moment, i vilka stora mängder ej kan deltaga. Lärarundervisningen på alla nivåer kunde effektiveras genom att i samband med föreläsningarna genom television skulle utsändas olika undervisningsmoment. Anskaffning av anläggningar för slutenkrets-television har redan tidigare föreslagits från vår högskolas sida.

2. Högskolornas andel i den allmänbildande vuxenutbildningen kunde genom radions och televisionens förmedling effektiveras. Härvid borde man ej erbjuda enstaka, snäva informationsavsnitt, med vilka människorna i det nutida samhället bombarderas från alla massmediers sida. Högskolornas enastående möjligheter låge däri, att de kunde förmedla mera omfattande kunskaphelheter från olika vetenskapliga områden. De olika högskolornas s. k. ämnesinstitutioner kunde sammanställa föreläsningsserier för en hel termin från sina respektive områden. Bland vetenskapliga områden, som skulle intressera även vidsträckta tittar- och lyssnarkretsar må nämnas bl. a. geografi, konsthistoria, finsk folklivsforskning, Finlands historia, rättsvetenskap, samhällspolitik, utvecklingspsykologi, pedagogik.

3. Försåvitt man skulle önska företaga experiment — såsom enligt det inom Nordiska rådet väckta förslaget skett i Sverige — rörande televisionsundervisning kombinerad med möjlighet att avlägga akademiska vitsord, skulle en grundkurs i pedagogik med möjlighet att avlägga vitsordet approbatur erbjuda en ypperlig möjlighet härtill. Intresserade av att avlägga detta vitsord är sannolikt ett förhållandevis stort antal lärare samt andra med undervisningsarbete sysselsatta personer, som ej är i tillfälle att under en termin bedriva studier vid högskola. En genom televisionen utsänd grundkurs skulle även minska de kännbara svårigheter, som anmäler sig sommartid, då ett tiotal sommaruniversitet önskar anordna en grundkurs i pedagogik med därtill ansluten möjlighet att avlägga vitsordet approbatur. Försåvitt inom andra ämnen skulle förefinnas intresse för motsvarande försöksverksamhet, borde möjlighet härtill erbjudas.

4. Fortbildningen av lärare — liksom även för andra pedagoggrupper avsedd information om pedagogiska frågor — kunde delvis skötas med tillhjälp av radion och televisionen. Nivån för lärarnas grundutbildning kunde höjas genom att genom radions och televisionens förmedling utsända undervisningsprogram avsedda för alla våra lärarutbildningsanstalter. Bl. a. de olika skolämnenas undervisningsmetodik samt mätning av resultaten av fostran och undervisning lämpar sig utomordentligt väl för televisionsundervisning. Det av vår skolreform förutsatta omfattande omskolnings-

¹ Yttrandet översatt från finska.

och fortbildningsprogrammet för lärare borde enligt vår åsikt förverkligas med utnyttjande av de möjligheter radion och televisionen erbjuder. Vi hemställer, att försök med efterutbildning av lärare genom televisionens förmedling måtte utföras inom Pedagogiska högskolan i Jyväskylä samt ett samarbete mellan skolstyrelsen, rundradion och Pedagogiska högskolan i Jyväskylä måtte etableras i syfte att inleda en sådan försöksmässig skolningsverksamhet.

5. Såsom till den egentliga vuxenutbildningens gränsområden hörande får vi föreslå, att televisionen måtte utnyttjas för information åt abiturienter om olika akademiska områden samt studierna av olika ämnen i högskolorna.

6. Flera av de förenämnda programförslagen inom vuxenutbildningen lämpar sig även att genomföras inom ramen för det nordiska samarbetet.

Jyväskylä den 20 oktober 1965

Rektor *Martti Takala*

t. f. sekreterare *Pekka Kalaja*

Skolstyrelsen:

— — — konstaterar skolstyrelsen, att de i medlemsförslaget anförda motiveringarna beträffande radions och televisionens möjligheter vid fost-
ran av vuxna är både reella och aktuella. Även möjligheterna till sam-
arbete på området de nordiska länderna emellan, har man i förslaget upp-
fattat riktigt.

Med stöd av det ovan anförda anser skolstyrelsen det vara nödvändigt, att man utan dröjsmål måtte undersöka, hur man från nordisk samarbets-
synpunkt på mest ändamålsenligt sätt kunde organisera detta arbete och
anskaffningen av material för ifrågavarande undervisning. Förverkligan-
det av det i medlemsinitiativet gjorda förslaget anser skolstyrelsen vara
både nödvändigt och aktuellt.

Helsingfors den 24 september 1965

Generaldirektörens ställföreträdare *Gösta Cavonius*

Direktör för skolväsendet *Paavo Kuosmanen*

Yhteiskunnallinen korkeakoulu (Finska socialhögskolan)¹:

Yhteiskunnallinen Korkeakoulu anser propositionen om effektiveringen
av de vuxnas utbildning i radio och television, som framlagts av en med-

¹ Yltrandet översatt från finska.

lem i Nordiska rådet, för utomordentligt aktuell och betydelsefull. De uppgifter man erhållit om experiment utomlands tyder på att universitet och högskolor under dylika former effektivt nog kan bidra till såväl höjningen av den allmänna kunskapsnivån som tillfredsställandet av uppfostringsbehovet på specialområden. Yhteiskunnallinen Korkeakoulu anser även att en undersökning angående radiobolagens möjligheter i olika länder att ge undervisning i denna form bör påbörjas.

Samtidigt ber Yhteiskunnallinen Korkeakoulu att få hänvisa till de möjligheter televisionen erbjuder med tanke på den nationella och samnordiska universitetsundervisningen. Redan inom ramen av nationella intressen kunde man i många fall tänka sig en bildbandning av vissa läroämnens grundkurser eller av de primära delarna i kurserna samt en sändning av programmen antingen i en allmän form i samband med den i propositionen avsedda undervisningen eller i en form av bandutbyte mellan universitet och högskolor, där föreläsningarna sedan ägde rum. Så kunde högre föreläsnings- och undervisningskapaciteter befrias från elementarundervisningen, vilket vore ägnat till att göra undervisningen mera ekonomisk.

Yhteiskunnallinen Korkeakoulu måste dock samtidigt konstatera, att redan anordnandet av förhör för den i folkupplysnings syfte anordnade radio- och televisionundervisningens vidkommande förutsätter en rätt kännbar utökning av lärarkrafter. I grundläggande utredningar borde tillräckligt stor uppmärksamhet fästas vid dessa ekonomiska problem av avgörande betydelse.

Tammerfors 28 september 1965

Rektor *Paavo Koli*

Sekreterare *Aunis K. Kantonen*

Oy. Yleisradio Ab. — Finlands Rundradio:

Vuxenundervisning är enligt tradition en av rundradioverksamhetens viktigaste uppgifter i Finland. Dess synpunkter har tagits och tas fortfarande i betraktande vid planering av alla upplysningsprogrammen.

Sedan hösten 1965 har man i den finskspråkiga ljudradion i samband med det nya s. k. kulturprogrammet målmedvetet ökat sådana program som direkt lägger an på vuxenundervisning. Detta program sänds dagligen kl. 18.00—23.00, varvid den förra delen av programmet är rent kursbetonat och slutprogrammet friare komponerat.

Alla nya synpunkter är välkomna i samband med planeringen av såväl detta program som av tv-programmen. Då alla nordiska länder redan har

ett nära samarbete på olika områden av programverksamheten, kan man med goda skäl fortsätta den redan påbörjade gynnsamma utvecklingen.

Helsingfors den 6 oktober 1965

Pertti Paloheimo

Generalsekreterare

AKAVA r. y.:

Vid sidan om allmänbildning och medborgarkunskap har särskilt behovet av efter yrkesutbildningen inhämtade kunskaper blivit allt större. Av de fortsatta studierna drar förutom vederbörande själv också samhället nytta, vilket också konstateras i förslaget. Då läroanstalterna särskilt vad den högre undervisningen beträffar också annars har en otillräcklig kapacitet, tvingas man för vuxenutbildningen utnyttja också alla andra möjligheter, såsom t. ex. en utökning av utbildningen i radio och television. I detta avseende kan också mycket ännu uträttas. Vid arrangerandet av undervisningen bör man bl. a. beakta de krav som ställs av förändringar i arbetsliv och arbetsförhållanden samt den på grund av dessa förändringar ökande fritiden, vilken å sin sida ger bättre möjligheter till studier än tidigare. Med beaktande av de likartade förhållandena i Norden, skulle de nordiska länderna dra direkt nytta av en samordnad planering och av gjorda erfarenheter.

Med hänvisning till det ovan anförda önskar AKAVA r. f. högaktningfullt framhålla sitt stöd för en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar om utredning av former och förutsättningar för ett samarbete i syfte att utvidga vuxenutbildningen inom radio och television. Därvid bör också särskilt den högre undervisningens möjligheter utredas. Erfarenheter inom detta område har redan erhållits på annat håll.

Helsingfors den 30 september 1965

AKAVA r. f.

Styrelsens viceordförande *Juhani Salminen*

Generalsekreterare *Aulis Lintunen*

Suomen ammattijärjestö — Landsorganisationen i Finland¹:

Det inom Nordiska rådet väckta förslaget om nordiskt samarbete angående radions utnyttjande för utbildnings- och upplysningsändamål kan enligt vår åsikt varmt tillstyrkas.

Förslaget är väl motiverat och i det hänvisas särskilt till televisionens

¹ Yttrandet översatt från finska.

vidsträckta användbarhet såväl inom den allmänna medborgarfostran som inom studieverksamheten i kursform. I många länder har redan värdefulla erfarenheter vunnits härav både på universitetsplanet och i fråga om sådana yrkes- och medborgarutbildningskurser, som närmast motsvarar arbetstagarnas behov.

Med beaktande av hur omfattande och mångfacetterad denna fråga är finner vi det befogat, att för planering och uppgörande av programmen samt för att fortlöpande hålla dem aktuella skulle skapas sådana gemensamma organ, inom vilka är företrädde förutom den offentliga makten, radion och televisionen även sådana medborgarorganisationer, som saken berör eller som är intresserade av den.

Såsom i förslaget konstateras, borde Nordiska rådet antaga en rekommendation om sakens vidare utvecklande till medlemsstaternas regeringar, så att dessa skulle vidtaga erforderliga åtgärder i saken.

Helsingfors den 16 september 1965

Suomen ammattijärjestö

Jaakko Rantanen

Orvo Lahtinen

Finlands fackföreningars centralförbund har i skrivelse den 25 augusti 1965 förklarat sig instämma i medlemsförslaget.

Finlands studentkårers förbund¹:

Förslaget angående vuxenundervisning i radio och television är realistiskt och värt allt stöd. Det är beklagligt, att denna sak ännu inte organiserats på ett samnordiskt plan, eller ens i de enskilda nordiska länderna, trots att man i många andra länder har långvariga och positiva erfarenheter av radions och televisionens utnyttjande i vuxenundervisningens tjänst. Televisionen har ju i t. ex. USA, England och Japan inom undervisningsväsendet fått en stark ställning även på andra områden än vuxenundervisningen.

De intressantaste möjligheterna till nordiskt samarbete erbjuder enligt Förbundets uppfattning undervisningstelevisionen. Här skulle man i hög grad kunna använda sig av gemensamt material, då ju svårigheterna kan elimineras genom bildtexter.

Utbildningspolitiskt sett är televisionens vuxenundervisning en del av tv-undervisningsverksamheten. Tillsammans med skoltelevisionen och undervisningen i radio utgör den dock en egen kategori, där programöverföringen sker via eterburen sändning. Universitetsundervisning, yrkesskolning etc. kräver däremot nästan uteslutande slutet-krets-television. De båda televisionssystemen utgår från så vitt skilda tekniska, ekonomiska och admi-

¹ Yltrandet översatt från finska.

nistrativa förutsättningar att vuxenundervisningen och skoltelevisionen måste organiseras så gott som helt skilda från den övriga televisionsundervisningen. Vuxenundervisningen bör inte sammankopplas med utvecklandet av sluten-krets-televisionen, som dels går framåt långsammare, dels erbjuder betydligt mer invecklade problem. Saken borde organiseras i samband med skoltelevisionen. I detta sammanhang borde man även inom ramen för den eterburna tv-undervisningen organisera utbildningen för rörelsehämmade, en fråga som i Norden rönt föga uppmärksamhet. I USA har man synnerligen positiva erfarenheter av denna utbildningsform.

I fråga om undervisningen i radio borde man enligt Förbundets åsikt undersöka möjligheterna till ett fastare samarbete med televisionen. Det begränsande antalet tv-kanaler kunde effektivare utnyttjas, om de avsnitt av kurserna som inte kräver visualisering kunde förmedlas genom radio. Radioundervisningen som på detta sätt kompletteras av televisionen skulle mångsidigare kunna användas för undervisning i olika ämnen och utöka undervisningsvolymen, samt framförallt på ett avgörande sätt öka antalet undervisningsämnen. Samtidigt borde man undersöka, vilka möjligheter som finns att i samband med radio- och televisionsundervisningen använda tryckt kursmaterial, som utdelas åt de vuxna.

Inom ramen för vuxenundervisningen faller även många sådana områden, där eterburen undervisning inte är ändamålsenlig på grund av ämnens speciella karaktär. En delösning på dessa problem erbjuder bild- och ljudbandarkiv, som representerar en typisk sluten-krets-teknik. Vid skapandet av ljudbandarkiv vore ett nordiskt samarbete av största vikt redan från början, för att få till stånd enhetlighet i utrustning för bandupptagning och därigenom möjliggöra ett utbyte av bildbandmaterial mellan de olika länderna. Det vore därför önskvärt att man omedelbart skulle undersöka möjligheterna att grunda dylika bandarkiv.

Enligt Finlands studentkårers förbunds åsikt är det förslag som framlagts inom Nordiska rådet av största betydelse. Förbundet önskar speciellt framhålla, att man snabbt borde utveckla vuxenundervisningen inom ramen för den eterburna tekniken, utan att invänta utvecklandet av den undervisning som använder sig av sluten-krets-television. Förbundet önskar även, med tanke på undervisningens effektivitet, betona vikten av att radions och televisionens möjligheter utnyttjas parallellt, även inom ramen för samma lärokurser.

Helsingfors den 1 oktober 1965

Suomen ylioppilaskuntien liitto — Finlands studentkårers förbund

Carl-Olaf Homén

Ordförande

Kari R. Rahiala

Generalsekreterare

Finlands folkbildningsorganisationers samarbetskommitté¹:

Finlands folkbildningsorganisationers samarbetskommitté konstaterar med tillfredsställelse det intresse man inom Nordiska rådet visat för de möjligheter radion och televisionen erbjuder inom vuxenutbildningen. Inom folkbildningsorganisationerna har radions och televisionens möjligheter bedömts vara särskilt stora i fråga om studiecirkelarbetet. Likaså kan radion och televisionen ge kännbar hjälp i folkhögskole- och medborgarinstitutsarbetet, biblioteksverksamheten och brevundervisningen. Därjämte kan radion och televisionen stöda studieverksamhet av akademisk art och komplettera kursverksamheten vid sommaruniversitet m. fl. Ifall ett nordiskt samarbete kan upprättas i denna fråga kan de olika länderna gagna varandra genom utbyte av erfarenheter, och på flera områden finns, med beaktande av de nordiska ländernas likartade förhållande, förutsättningar även för programutbyte.

Finlands folkbildningsorganisationers samarbetskommitté finner önskvärt, att det inom Nordiska rådet väckta förslaget förverkligas och att för samarbetets planering tillsättes en kommitté, i vilken folkbildningsorganisationerna kan utse en representant.

Helsingfors den 10 september 1965

Finlands folkbildningsorganisationers samarbetskommitté

Martti Kojonen

Ordförande

Reino Rissanen

Sekreterare

N o r g e**Kirke- og Undervisningsdepartementet:**

Framlegget fra Nordisk Råd om å utrede forutsetningene for et samarbeid om voksenundervisning i radio og fjernsyn innen Norden, har Kirke- og undervisningsdepartementet lagt fram for Norsk Riksringkasting, Universitetet i Oslo, Universitetet i Bergen, Samnemnda for studiearbeid og Arbeidsdirektoratet til uttalelse. Ved fristens utløp (15. september 1965) er det bare Arbeidsdirektoratet som ikke har avgitt uttalelse.

Uttalelsene fra de nevnte institusjoner lyder slik.

Norsk Riksringkasting:

Med hensyn til Norsk Riksringkastings syn på »Utnyttingen av radio og fjernsyn i voksenopplæringen» viser jeg til et notat av 8. april 1964 som

¹ *Yttrandet översatt från finska.*

blev oversendt departementet. Jeg har på ny drøftet spørsmålet med programdirektørene for radio og fjernsyn, og vi finner at vi intet vesentlig har å føye til det som er uttalt i notatet.

Hva forslaget om en nordisk utredning angår vil jeg på den ene side peke på at dette spørsmål av tekniske, økonomiske og programmessige grunner for tiden befinner seg på forskjellige stadier i de nordiske land, — på den annen side på den omstendighet at de nordiske kringkastingsorganisasjoner til stadighet gjennom møter, bl. a. av Radiosjefene og gjennom personlige kontakter holder kontakt om spørsmål av denne art. Jeg kan i øyeblikket ikke se at noe vesentlig ville være vunnet ved en utredning av forutsetningene og formene for et nordisk samarbeid på dette felt.

Universitetet i Oslo:

Saken har vært forelagt Pedagogisk forskningsinstitutt som har avgitt vedlagte uttalelse datert 8. september 1965.

Universitetsdirektøren henholder seg til denne uttalelse.

Pedagogisk forskningsinstitutt:

Pedagogisk forskningsinstitutt skal få uttale at instituttet gir sin tilslutning til medlemsforslag fra Nordisk Råd om voksenundervisning i radio og TV.

Instituttet vil imidlertid understreke at parallelt med utbyggingen av voksenundervisningen gjennom radio og TV og forsøksvirksomheten på dette område, må det skje en evaluering som kan gi et vitenskapelig holdbart grunnlag for vurdering av tiltakene. Forskningsmessige synspunkt må i det hele trekkes inn allerede fra *begynnelsen* og bør derfor være representert allerede i forbindelse med utredningen som er nevnt i forslaget.

I denne forbindelse kan det henvises til henstillingene til Nordisk Kulturkommissjon fra den nordiske konferansen om samarbeid på voksenopplæringsens område som ble holdt på Voksenåsen, Oslo, 21.—24. januar d. å. Særlig vil gruppe A's henstilling om samarbeid på forskningens område måtte ses i sammenheng med medlemsforslaget om voksenundervisning i radio og TV. Instituttet er ikke kjent med hvor langt en er kommet med å føre henstillingene ut i livet, men hvis det foreslåtte ad hoc-utvalget for nordisk samarbeid på forskningens område innen voksenundervisningen er oppnevnt, må dette selvsagt kontaktes i forbindelse med den foreslåtte utredning.

Universitetet i Bergen:

Nordisk Råds medlemsforslag om voksenundervisning i radio og fjernsyn har vært gjenstand for vurdering ved Universitetet i Bergen, som for sin del vil rå til at spørsmålet om målrettet undervisning i radio og fjernsyn på universitetsplanet blir utredet på nordisk plan. Både gymnas- og universitetsstrukturen er så lik i de nordiske land at grunnlaget for en felles utredning bør være til stede. Kollegiet forutsetter at universitetene blir trukket inn i et slikt utredningsarbeid.

Sammemnda for studiearbeid:

Vi har mottatt og studert det tilsendte »Medlemsforslag om vuxenundervisningen i radio och TV» fra Det Nordiske Råd og er helt enig i at vi her har et felt der en med stort utbytte må kunne samarbeide på nordisk basis.

Da forslaget konkluderer med å be om en utredning i første omgang finner vi ingen grunn til nå å gå inn på detaljene i forslaget. Vi vil bare si at vi støtter framlegget om en utredning så sterkt vi kan og mener at den bør ta sikte på så vel enkeltstudier som gruppestudier.

Departementet viser til disse uttalelsene og notat av 8. april 1964 fra kringkastingssjefen.

For øvrig vil vi generelt uttale at voksenundervisning i radio og fjernsyn er et felt hvor de nordiske land skulle ha gode muligheter for å få i stand et fruktbart samarbeid under forutsetning av at kapasiteten ved radio- og TV-institusjonene i de respektive land er tilstrekkelig utbygd. Dette er dessverre foreløpig ikke tilfelle for Norges vedkommende, hvor utbyggingen av så vel radio- som TV-tjenesten pågår for fullt med sikte på å dekke hele landet på en tilfredsstillende måte. En regner med at det ennå vil gå noen år før utbyggingen av sendere for 1 radio- og 1 fjernsynsprogram er ferdig, og først deretter vil en kunne ta fatt på eventuell etablering av et program 2, som er nødvendig for at man skal få tilstrekkelig sendetid for undervisningsformål.

På denne bakgrunn synes det fra norsk side hensiktsmessig at det nordiske samarbeid på dette området inntil videre fortsatt skjer gjennom den kontakt som de nordiske kringkastingsorganisasjoner har med hverandre (møter, personlige kontakter m. m.), jfr. Norsk Rikskringkastings uttalelse i nærværende sak.

Oslo, 7. oktober 1965

Etter fullmakt

E. Skadsem

Dag Omholt

S v e r i g e

Universitetskanslersämbetet:

För närvarande arbetar i Sverige tre offentliga utredningar med problem som mer eller mindre har anknytning till vuxenutbildningsfrågor. Gymnasieutredningen behandlar vuxenstudier inom delar av det gymnasiala studiet, yrkesutbildningsberedningen har i sina direktiv ålagt att överväga hur en på olika nivåer inom skolväsendet lagd yrkesinriktad utbildning och således även yrkesinriktad vuxenutbildning skall utformas i framtiden och åt personalutbildningsberedningen har uppdragits att göra en översyn av personalens utbildning inom den statliga förvaltningen.

I de nyligen framlagda betänkandena Arbetsmarknadspolitik (SOU 1965:

9) och Radions och televisionens framtid i Sverige, del II (SOU 1965:21) har 1960 års arbetsmarknadsutredning respektive 1960 års radioutredning ingående behandlat vuxenutbildningsfrågan från för kommittéerna relevanta aspekter.

Universitetskanslersämbetet delar de båda sistnämnda utredningarnas bedömning av en utvecklingstendens inom utbildningsområdet, nämligen att det i framtiden kommer att betraktas som en normal företeelse att grundutbildning skall följas av kontinuerlig fortsatt utbildning och att denna främst kommer att ske i olika former av vuxenutbildning.

Med hänsyn till den pågående omstruktureringen inom näringslivet, teknikens och forskningens framsteg, den ökade fritiden och ökade materiella och kulturella resurser kan ett växande behov av vuxenutbildning förutses.

En effektiv samordning av de utbildningsresurser som satsas på radio-TV inom ettvarvt av de nordiska länderna skulle givetvis även komma vuxenutbildningen tillgodo.

I bilaga 8 till SOU 1965:21 anförs bl. a. följande:

Redan på 1920-talet, i radions första tid, insåg man vilken roll det nya mediet skulle kunna spela inom undervisning och folkbildningsverksamhet. Men det är först med det senaste årtiondet man kan tala om att den internationella debatten kring etermedierna i undervisningen direkt utpekade radio och TV som oundgängliga redskap i pedagogiken. Det är karaktäristiskt att man därvid inte stannat för vissa redan traditionella arbetsformer — skolradio, folkbildningsprogram — utan ivrigt sökt utröna de nya mediernas möjligheter att assistera och medverka till lösningen av aktuella undervisningsproblem inom alla skolformer och på alla stadier. Naturligtvis har man vid denna inventering också konfronterats med behov, som lett till lanserandet av direkt nya undervisningsformer.

Bakom 1950- och 1960-talens livliga aktivitet på detta område spårar man två faktorer: televisionens genombrott skapade nya förväntningar och det fanns dessutom befogad anledning att tala om särskilda pedagogiska förutsättningar hos det nya mediet. Samtidigt sattes de traditionella undervisningsresurserna världen över på hårda prov, dels genom den anstormning mot de högre utbildningsvägarna, som är karaktäristisk för USA och Europa, och dels genom det akuta behovet av elementarundervisning, som blev uppenbart i u-länderna.

Radio-TV framstår mot denna bakgrund inte blott som i och för sig välkomna tillskott till de traditionella undervisningsmetoderna. De är redan långt mer än tekniska hjälpmedel inom pedagogiken och har tillvunnit sig en specifik position i vår tids undervisningsväsen. Därför har också »educational radio and television» — här översatt undervisningsradio, undervisnings-TV — ägnats stor uppmärksamhet av internationella organ som Unesco, Europarådet och OECD.

Ett betydande material till belysning av etermediernas roll i utbildning och undervisning föreligger nu, och det ökar snabbt i och med att de många pågående projekten världen över redovisas.

Man har anledning att räkna med att det liksom i Sverige syns bli fråga om en total verksamhet av sådant omfång, att den knappast kan rymmas enbart i TV, var till f. ö. kommer att även kostnadsskäl pekar på att ljud-

radion får bära sin andel. Det är emellertid naturligt, att televisionen kommit att stå i förgrunden under den försöksperiod vi nu kan överblicka och att uppgifterna om TV därför är så mycket rikligare än de om ljudradio.

Universitetskanslersämbetet menar att det är önskvärt att få till stånd en ändamålsenlig samordning de nordiska länderna emellan inom här ifrågasvarande område. Med hänsyn till inte minst de tekniska problemen vid ett realiserande av samnordiska sändningar och vid utbyte av undervisningsprogram synes dock nödvändigt att närmare överväga förutsättningarna och riktlinjerna för verksamheten.

Mot bakgrunden av vad ovan anförts vill ämbetet på detta sätt tillstyrka medlemsförslaget.

För att närmare redogöra för ämbets syn på radions och televisionens roll inom utbildningen avser ämbetet för kännedom inom kort till Nordiska rådet översända yttrande över 1960 års radioutrednings betänkande [*se Bihang*].

Stockholm den 23 september 1965

Nils Gustav Rosén

Sune Björklöf

BIHANG

**Yttrande av universitetskanslersämbetet över 1960 års radioutrednings betänkanden
»Radions och televisionens framtid i Sverige» I och II (SOU 1965: 21 och 22)**

1. Uppgifter

De uppgifter för vilka radion och televisionen bör kunna utnyttjas inom utbildningsväsendet är mångfaldiga. Medierna gör det möjligt att arbeta i en helt ny dimension, att nå människor som tidigare ej haft någon reell möjlighet till högre utbildning ovanför den obligatoriska skolan. Enligt ämbetets mening bör denna nya utbildningsmöjlighet framförallt inriktas på *vuxenutbildning* — för att ge utbildning åt dem som inte blivit delaktiga av skolväsendets utbyggnad. Det kan här pekas på de goda resultat som framkommit från den omfattande försöksverksamhet med högre undervisning i TV som bedrivits i Förenta staterna. Radioutredningen redovisar i en bilaga över undervisningsradio-TV i andra länder erfarenheter från Chicago TV-college där man sedan 1956 bedrivit en reguljär undervisningsverksamhet på en nivå motsvarande svenskt gymnasium, utslutande i TV. I detta sammanhang anser ämbetet det angeläget framhålla, att det i vissa fall kan vara lämpligt att deltagare även i studieprogrammen kan erhålla någon form av bevis över fullgjord kurs.

Den pågående omstruktureringen inom näringslivet, teknikens och forskningens framsteg, de ständigt ökande internationella kontakterna skapar ett snabbt växande behov av fortbildning på det egna kunskapsområdet och av vidareutbildning inom nya eller angränsande områden. Detta märks inte minst inom universitets- och högskolesektorn.

1963 års universitets- och högskolekommitté har nyligen framlagt förslag om att den decentraliserade akademiska utbildningen skall byggas ut ytterligare. Ämbetet finner det angeläget att man beaktar alla möjligheter att dels avlasta de nuvarande universitetsorterna i vad avser studier på grundexamens nivå, dels erbjuda akademisk utbildning åt sådana som av skilda skäl är hindrade att genomgå utbildning på de befintliga universitetsorterna.

Det är ämbetets mening att radion och televisionen kan bli en mycket värdefull del i ett integrerat utbildningssystem med uppgift att tillgodose ovan nämnda behov.

Till en viss del synes dessa behov kunna tillgodoses genom sändningar med lokal räckvidd och genom sluten-krets-sändningar, men till stor del måste riksprogrammen medverka, inte minst på TV-sidan.

Vidare skulle etermedierna kunna bidra till att avhjälpa vad många remsinstanser ansett vara en allvarlig svaghet i universitets- och högskolekommitténs förslag om decentraliserad utbildning, nämligen den begränsade ämnesbredden och svårigheten att tillgodose specialistbehovet exempelvis vid lärarutbildning.

En utvidgad möjlighet till överföring av föreläsningar och annan undervisning mellan de olika universiteten och högskolorna eller mellan universitet och filial skulle öka möjligheten att bättre utnyttja specialister inom skilda vetenskaper och skapa förutsättningar för att exempelvis inrätta riks- eller för mer än ett lärosäte avsedda professorer, vilkas innehavare har undervisningsskyldighet även vid annan läroanstalt än den egna. Verksamhet av detta slag skulle bli ett led i den *rationaliseringsverksamhet* som erfordras för att kunna tillgodose de kraftigt stigande anspråk, som den hastigt växande tillströmningen till universitet och högskolor ställer.

Den inom många ämnen redan svåra bristen på lärare och den genom det stora studentantalet ofta otillräckliga tillgången av lokaler gör det vidare mycket angeläget att pröva vilken kapacitetsökning som kan åstadkommas genom radions och televisionens medverkan.

I första hand torde här sluten-krets sändningar ifrågakomma men för att åstadkomma minskat lokalbehov kan även eterburna sändningar vara motiverade. Man bör emellertid vara uppmärksam även på de nackdelar dessa medier kan ha, exempelvis genom att konservera mindre effektiva undervisningsformer, såsom föreläsningar utan tvåvägskommunikation. Tekniska möjligheter att minska dessa olägenheter föreligger.

En viktig biprodukt vid användandet av television i undervisning synes vara att man härigenom kan ge en god lärarträning åt yngre lärare och assistenter.

Med det sist anförda har universitetskanslersämbetet snuddat vid ännu ett behov, som i stor utsträckning kan tillgodoses med etermedias hjälp, nämligen behovet av *pedagogiskt utvecklingsarbete* inom den akademiska utbildningens område. Härvidlag torde sluten-krets-sändningar närmast komma i fråga, i vissa fall i kombination med film. Det bör dock övervägas om ej produktionen av bandat och filmat material — i form av demonstrationer, labo-

rationer, programmerade lektioner, instruktiva diagram etc. — i betydande utsträckning bör centraliseras. En i varje fall teknisk medverkan torde därvid erfordras från Sveriges Radios sida.

En kombination av radio/TV-sändningar med korrespondensundervisning öppnar ytterligare möjligheter att anpassa utbildningsformerna efter skiftande behov. Ämbetet förutser att dessa möjligheter kan medföra behov av en utökning av den per korrespondens bedrivna utbildningen och en annan inriktning och uppläggning av denna utbildning.

2. Tekniska och ekonomiska förutsättningar

I fråga om riksomfattande sändningar i *television* finns till 1968 endast en programkanal att tillgå, vilken bland annat utnyttjas för skol-TV. Detta förhållande är dock av underordnad betydelse då planeringsperioden för mera omfattande sändningar inom området för akademisk utbildning är så lång att några sådana ej kan förutses före 1967/68. I den mån radioutredningens förslag om ytterligare en TV-kanal vinner bifall kommer tillgången på programtid att ökas avsevärt. Dock synes radioutredningen föreslå att denna kanal utanför programtiden i huvudsak skall utnyttjas för tillfälliga överföringar av program från utlandet o d. Universitetskanslersämbetet anser icke en sådan disposition av nätets kapacitet lämplig. Ämbetet förutser nämligen att kraven på akademisk undervisning i TV snabbt blir så starka, att tid för relativt omfattande sändningar på dagtid måste reserveras härför.

Stationstilldelning finns för en tredje TV-kanal. Radioutredningen förutser, att det kan bli aktuellt att utnyttja denna för utbildningsändamål från mitten av 1970-talet. Då kostnaderna härför är mycket höga är det angeläget att utnyttja den tredje TV-kanalen på ett så effektivt sätt, att kostnaderna uppväges. Därvid bör även beaktas det förhållandet att radioutredningen inte föreslår någon mera omfattande ökning av skol-TV efter den tidpunkt då den expansion som inleddes genom 1964 års riksdagsbeslut fullföljts samt att man föreslår att från 1970 alla repriser i skol-TV skall utgå. Om emellertid dessa förutsättningar ej skulle visa sig bli uppfyllda tillkommer ett starkt incitament för att snabbare utbygga den tredje TV-kanalen för utbildningsändamål.

4. Utredning och försöksverksamhet

Utredningen föreslår att försöksverksamheten med utbildningsprogram i Sveriges Radio/TV skall fortsätta med bl. a. en kurs i pedagogik från 1966/67 och en kurs i fysik från 1967/68. I den senare är tyngdpunkten avsedd att ligga på TV.

Den under innevarande år givna kursen i statskunskap har fått en mycket stor anslutning och de erfarenheter som hittills vunnits pekar på goda studieresultat. Några definitiva slutsatser kan dock inte dras förrän den bearbetning av resultaten som skall göras av Sveriges Radio och institutionen för statskunskap vid universitetet i Stockholm har färdigställts. Vad kursen i pedagogik beträffar har ämbetet dels i årets petitaframställning, dels i skrivelse till Kungl. Maj:t den 8 oktober 1965 tillstyrkt att en sådan anordnas och hemställt om medel härför.

Ämbetet vill dessutom peka på att ämbetet i petita för budgetåret 1966/67 framfört förslag om en kurs i företagsekonomi. En sådan kurs är särskilt

angelägen med tanke båda på näringslivets behov och på den stora tillströmningen av elever och på att lärarsituationen i detta ämne torde vara svårare än i något annat universitetsämne. Kursen bör — under förutsättning att tillfredsställande studiematerial kan utarbetas — kunna i huvudsak begränsas till ljudradion.

Vad beträffar försöksverksamhet i övrigt påpekar radioutredningen att mycket planerings- och administrationsarbete återstår innan en mera reguljär efterburen undervisning kan fungera i universitets- och högskoleutbildningens tjänst. Radioutredningens förslag om att den framtida organisationen skall bygga på erfarenheter från en systematisk försöksverksamhet vill ämbetet starkt understryka.

Ansvar för uppläggnings- och genomförandet av försöksverksamheten med såväl intern som extern utbildningsradio-TV för universiteten och högskolorna liksom den pedagogiska ledningen av den fortsatta verksamheten på universitetssektorn av utbildningsradio-TV i Sveriges Radios programkanaler bör ingå i ämbetets uppgifter.

Radioutredningens huvudförslag beträffande utbildningsradio-TV är att en särskild utredning skall tillsättas inom ecklesiastikdepartementet för att närmare överväga hur undervisningsväsendet bör betjäna sig av radio och TV under de av utredningen givna förutsättningarna. Ämbetet vill tillstyrka att en sådan utredning tillsättes som får i uppdrag att fullfölja 1960 års radioutrednings arbete och lägga fram förslag beträffande den framtida organisationen av denna verksamhet.

I utredningsuppdraget bör särskilt följande punkter beaktas.

1. Vilka ämnen är lämpliga för undervisning i radio?
2. Vilka kursmoment för olika ämnen är lämpliga för eterutsändning?
3. Vilka för- och nackdelar är förenade med undervisning i rundradio i jämförelse med undervisning i sluten-krets-TV och vilken fördelning mellan dessa media är den lämpliga?
4. Vilka fördelar innebär möjligheten av en kombination av korrespondens- och radio-TV-studier?
5. Har den pedagogiska utformningen av radiokursen i statskunskap m. m. visat sig ändamålsenlig?
6. Vilken betydelse har avsaknaden av två-vägskommunikation? Hur kan sådan kommunikation lämpligen anordnas?
7. Hur bör behovet av kontakt lärare—elev bäst tillgodoses?
8. Vilken betydelse får utsändningar via rundradio genom att den kan uppfattas av andra än universitetsstuderande?
9. Vilka kostnadsmässiga fördelar är att vinna genom utsändningar genom rundradio? Lokalmässiga besparingar? Möjligheterna att utnyttja undervisning vid andra lärosäten?
10. Vad medför utsändningar genom rundradio respektive användning av bandat materiel från upphovsrättslig synpunkt?
11. Hur bör universitetsväsendets och det fria folkbildningsarbetets uppgifter på förevarande område lämpligen avgränsas från varandra?
12. För- och nackdelar med centraliserad programproduktion i jämförelse med lokalt producerade program.

I utredningen bör ingå representanter för universitetskanslersämbetet, skoloröverstyrelsen, televerket, Sveriges Radio och folkbildningsförbunden.

I avvaktan på resultatet av utredningens arbete har ämbetet för avsikt att tillsätta en arbetsgrupp, som tillsammans med Sveriges Radio får i uppdrag att följa upp den pågående försöksverksamheten i statskunskap och granska

resultaten av densamma. I gruppens uppgifter skall även ingå att taga aktiv del i planeringen och administrationen av de aktuella kurserna i pedagogik och fysik samt den föreslagna kursen i företagsekonomi och bedöma såväl värdet av denna försöksverksamhet som den pedagogiska utformningen av densamma.

Stockholm den 12 oktober 1965

Underdånigst

Nils Gustav Rosén

Hans Larsson

Reservation

Herrar Brising, Garpe och Nordlander anmälde avvikande mening beträffande avdelning 3 i UKÄ:s yttrande och anförde:

»Enligt vår mening är det ur såväl principiella som praktiska synpunkter olämpligt att lägga ansvaret för verksamhet av det slag, som utredningen be-tecknat som utbildningsradio-TV, på ett organ av Sveriges radios karaktär. Vi kan därför ej ansluta oss till vad UKÄ anfört härom utan anser att UKÄ på denna punkt bort tillstyrka utredningens förslag.»

Skolöverstyrelsen:

Förslagets huvudtema är att söka åstadkomma en ökad nordisk sam-ordning av den eterbundna bildnings- och utbildningsverksamheten bland vuxna. Överstyrelsen finner detta syfte angeläget. Det råder ingen tvekan om att radio och TV kommer att spela en alltmer betydelsefull roll inom vuxenutbildningen. Dessa insatser blir särskilt betydelsefulla för män-niskor som av olika skäl ej har möjlighet att vistas vid utbildningsinstitu-tioner.

Överstyrelsen anser, att det bör finnas goda förutsättningar för en inter-nordisk samverkan och att en sådan samverkan skulle verka stimule-rande på den eterbundna vuxenundervisningens utveckling. Det är ange-läget att åtgärder vidtas, som bl. a. leder till en samnordisk planering, ut-byte av erfarenheter, samordnad försöksverksamhet, gemensam framställ-ning av audiovisuell undervisningsmateriel och utbyte av undervisnings-program. Överstyrelsen förordar, att förslagsställarnas hemställen om, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att utreda förutsättning-arna för ett nordiskt samarbete i berörda frågor, måtte bifallas.

Stockholm den 22 september 1965

På skolöverstyrelsens vägnar

Gösta Vestlund

Karl Högemark

Arbetsmarknadsstyrelsen:

Vuxenundervisningen har av olika anledningar under senare år fått stor betydelse och det kommer av allt att döma att i framtiden ställas allt större krav på möjligheterna att i olika former organisera utbildning för vuxna personer. I detta sammanhang kan erinras om den vidgade omfattning omskolningsverksamheten fått. Från arbetsmarknadens synpunkt är det angeläget att på alla sätt understödja utvecklingen på vuxenundervisningens skilda områden.

Som framhålles i medlemsförslaget bör i denna situation alla tillgängliga medel utnyttjas för att höja utbildningskapaciteten i fråga om vuxenundervisningen. Eftersom det i alla länder råder brist på lärare och undervisningslokaler är den utbildning, som kan komma till stånd genom radio och TV, ett komplement som ej kan undvaras. Denna form av utbildning är också för många personer den enda lösningen på deras utbildningsproblem. Arbetsmarknadsstyrelsen kan därför helt ansluta sig till de synpunkter som i detta sammanhang anföres i medlemsförslaget.

Betydelsen av radio och TV för att komma i kontakt med personer i vuxen ålder, som kan förväntas ha intresse för omskolning eller vidareutbildning, kan belysas av att i den svenska radion kommer i samverkan med bl. a. arbetsmarknadsstyrelsen och arbetsmarknadsorganisationerna i oktober detta år startas en serie om de gifta kvinnorna på arbetsmarknaden. Denna serie kan betraktas som en introduktionskurs i vuxenutbildning. Genom dylika åtgärder kan ett rationellt utnyttjande av ett lands arbetskraftstillgångar befrämjas.

Medlemsförslaget framhåller, att en samnordisk planering av denna form av vuxenundervisning skulle kunna erbjuda stora fördelar för samtliga länder. Arbetsmarknadsstyrelsen vill för sin del understryka behovet av planering på detta område. Problemen är, som framhålles i medlemsförslaget, i många fall likartade för de olika länderna och det måste innebära en rationalisering om de nordiska länderna gemensamt kunde i första hand planera och därefter genomföra en effektiviserad undervisning för vuxna genom radio och TV.

Med hänvisning till vad ovan anförts tillstyrker arbetsmarknadsstyrelsen medlemsförslaget att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att utreda förutsättningarna och formerna för ett nordiskt samarbete i fråga om utbyggnaden av utbildningen på vuxenundervisningens område i radio och TV.

Stockholm den 27 september 1965

Arbetsmarknadsstyrelsen

Bertil Olsson

Gunnar Olderin

Nils Karlman

Folkuniversitetet:

Folkuniversitetet instämmer helt med de i förslaget framförda synpunkterna och tillstyrker varmt tillsättandet av en utredning om förutsättningarna och formerna för ett nordiskt samarbete på vuxenundervisningsområde.

Folkuniversitetet skulle för sin del gärna se, att utredningen jämväl kom att omfatta för nordiskt samgående lämpade utbildningsformer inom hela skol- och utbildningsfältet. I praktiken är det ofta svårt eller omöjligt att skilja olika former av studier åt med hänsyn till mottagargruppens åldrar och studiemotivationer.

Stockholm den 30 september 1965

Folkuniversitetet

Peter Hammarberg

Studierektor

Sveriges lärarförbund:

Behovet av ökade resurser inom vuxenundervisningsområde har under senare år blivit alltmer markerat. I Sverige är f. n. frågan om vuxenundervisningen föremål för överväganden såväl inom centrala myndigheter som inom olika specialutredningar. Även inom personalorganisationerna ägnas denna fråga betydande uppmärksamhet och förbundet vill här hänvisa till de förslag i ärendet som framlagts av TCO i en under föregående år publicerad utredning betitlad utbildningspolitiskt program för tjänstemannarörelsen.

Det är uppenbart att en undervisning av här avsett slag har att ta ställning till problem som i många avseenden är helt olika dem som uppkommit vid planeringen av det reguljära skolsystemet. Inte minst det förhållandet att vuxeneleverna ofta har att bedriva sina studier vid sidan av ett förvärvsarbete måste ställa speciella krav på undervisningsformerna.

Redan i skrivelser till 1960 års radioutredning framhöll lärarförbunden möjligheterna av att via utbildnings-TV nå en vuxen publik. Förbunden hävdade då att den audiovisuella undervisning som betecknas som skol-TV sannolikt behöver utvidgas till en utbildnings television, omfattande inte bara det obligatoriska skolväsendet, den gymnasiala och postgymnasiala utbildningen utan även folkbildningen och vuxenundervisningen.

1960 års radioutredning har i sitt nyligen framlagda betänkande föreslagit att — enligt de nya förutsättningar, som kommer att råda efter starten av ett andra TV-program — en ny programverksamhet i TV introduceras. Denna programverksamhet skulle ges benämningen TV-högsko-

lan och genom en ambitiös målsättning med program på en genomgående hög nivå vända sig till en publik som söker gedigna kunskaper.

Då det föreliggande medlemsförslaget synes väl kunna inpassas i den föreslagna utbyggnaden av radio- och TV-undervisningen vill Sveriges lärarförbund bl. a. med hänvisning till sitt tidigare ställningstagande i fråga om utbyggnaden av radio och TV instämma i förslaget att en allsidig utredning företas för att utreda möjligheterna för ett ytterligare utvidgat nordiskt samarbete i fråga om utbyggnaden av utbildningen på vuxenundervisningens område i radio och TV.

Stockholm den 13 september 1965

För Sveriges lärarförbund

Martin Widén

Sveriges radio:

De i medlemsförslaget framställda förslagen om en nordisk samplanering av den erteburna undervisningen, innebärande bl. a. utbyte av erfarenheter från redan företagen eller pågående försöksverksamhet och fördelning av framtida försöksverksamhet, utnyttjande av visst gemensamt utarbetat audiovisuellt undervisningsmaterial och utbyte av radio- och TV-kurser länderna emellan, är alla värda beaktande. Vuxenundervisningen är stadd i stark utveckling i de berörda länderna och etermedierna väntas få en ökad betydelse i undervisningen. Det är givet att de nordiska radioföretagen kan ha stor fördel av att utnyttja varandras erfarenheter och även i någon mån att direkt samordna verksamheten på vuxenundervisningens område. På de flesta områden av programverksamheten, bl. a. i fråga om vuxenundervisningen, existerar dock redan ett nära samarbete mellan de nordiska radioföretagen; dels träffas årligen de nordiska radiocheferna för att dryfta större gemensamma frågor, dels anordnas regelbundet nordiska konferenser inom skilda ämnesområden, t. ex. undervisningsfrågor, dels sker ständigt kontakt och samarbete direkt mellan avdelningar och enskilda medarbetare i de olika nordiska radioföretagen.

Det synes därför vara en betydligt snabbare och effektivare väg till samordning att anknyta till detta existerande samarbete än att hänskjuta frågan till en nordisk utredning. För orientering skall meddelas att Sveriges radio och övriga nordiska radioföretag kommer att ta upp frågan om det nordiska utbytet på vuxenundervisningens område till behandling under den allra närmaste framtiden vid en konferens mellan berörda programavdelningar.

Stockholm den 2 november 1965

Sveriges radio aktiebolag

Olof Rydbeck

Svenska arbetsgivareföreningen:

Undervisningen i radio och TV är föremål för överläggningar i speciella utredningar, liksom de pågående statliga utredningarna angående vuxenutbildning på gymnasie- och fackskolenivå kommer att ta upp dessa media och deras roll i sammanhanget. Svenska arbetsgivareföreningen vill understryka vikten av att alla tillgängliga media ställs i undervisningens tjänst, varvid inte minst vuxenutbildningen kommer i fråga. Det förefaller rimligt att därvid söka tillgodose ett större avnämningområde än enbart ett land i den mån språksvårigheter icke kan anses utgöra hinder för undervisningens tillgodogörande. Då det gäller demonstrationer av olika slag, t. ex. vid teknisk undervisning överträffar TV självfallet andra kända media i fråga om räckvidd. Det samma gäller också på universitetsnivå.

Svenska arbetsgivareföreningen finner sålunda att det av motionärerna framförda förslaget vore värt beaktande.

Stockholm den 11 oktober 1965

Svenska arbetsgivareföreningen

Folke Haldén

Sveriges akademikers centralorganisation:

Utbildningssituationen i de nordiska länderna präglas under 1960-talet av att efterfrågan på utbildning stiger betydligt snabbare än undervisningsväsendets resurser. I detta läge, då speciellt vuxenundervisningen riskerar att sättas på undantag, bör alla medel tillgripas, som kan avhjälpa olika utbildningsspärrar.

I Sverige är radioutredningens betänkande för närvarande föremål för remissbehandling. Utredningens förslag tillgodoser i stor utsträckning de önskemål som framföres i rådsmedlemmarnas motion. Kan radioutredningens förslag genomföras, kommer såväl radio- som TV-näten i Sverige att i mycket hög grad utnyttjas för folkbildnings- och utbildningsändamål.

Vad beträffar den svenska sidan av det föreslagna samarbetet om vuxenundervisning i radio och TV förefaller utgångsläget således gott. Radioutredningens betänkanden torde kunna bilda en stomme i det material på vilket man bör grunda en utredning om förutsättningarna och formerna för ett nordiskt samarbete ifråga om utbyggnaden av utbildningen på vuxenundervisningens område i radio och TV.

Ett sådant samarbete torde kunna leda till såväl bättre som billigare undervisningsprogram för vuxna i radio och TV.

SACO tillstyrker mot bakgrund av vad som ovan anförts, att en samnordisk utredning tillsätts för de i motionen angivna frågorna.

Stockholm den 19 oktober 1965

Sveriges akademikers centralorganisation

Harald Håkansson

Göran Sjöberg

Tjänstemännens centralorganisation (TCO):

TCO har i olika sammanhang förordat att utbildningssektorn inom radio och TV under de närmaste åren starkt utbyggs. Därvid har framhållits att vuxenutbildningens speciella behov särskilt måste beaktas. TCO kan således till alla delar instämma i medlemsförslagets grundsyn och argumentering.

TCO vill även ansluta sig till uppfattningen att betydande fördelar torde stå att vinna genom ett internordiskt samarbete i fråga om etermediernas användning för den framtida ökande vuxenundervisningen. Resurserna i de olika nordiska länderna borde genom ett sådant samarbete bättre och rationellare kunna utnyttjas, samtidigt som det måste ligga ett stort värde i att man genom permanenta samarbetsorgan får möjligheter att kontinuerligt utbyta erfarenheter och att i samråd genomföra experiment och bedriva systematisk försöksverksamhet.

Mot denna bakgrund kan TCO ansluta sig till medlemsförslagets hemställan om att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att utreda förutsättningarna och formerna för ett nordiskt samarbete i fråga om utbyggnaden av radions och televisionens insatser på vuxenutbildningens område.

TCO vill emellertid mycket starkt betona att en sådan internordisk utredning på intet sätt får försena genomförandet av de aktuella svenska utbyggnadsplaner, som nu har aktualiserats genom 1960 års radioutrednings betänkanden. I stället framstår det som naturligt att det samnordiska samarbetet för Sveriges del utgår från de förhållanden i fråga om etermediernas utbildningsverksamhet, som kommer att gälla sedan de på radioutredningens förslag grundade reformerna har genomförts¹.

Stockholm den 30 september 1965

Tjänstemännens centralorganisation (TCO)

Otto Nordenskiöld

Åke Isling

¹ TCO:s uppfattning om reformarbetet på vuxenutbildningens område samt om etermediernas roll i detta sammanhang har redovisats i en rapport från TCO:s utbildningskommitté. »Utbildningspolitiskt program för tjänstemannarörelsen», varur vi ber att få hänvisa till avd. IV Vuxenutbildningen sid. 171—245.

Landsorganisationen i Sverige:

I förslaget påpekas att vuxenundervisningen tilldrar sig ett allt större intresse och att undervisningsväsendet på alla nivåer är hårt ansträngt. Inte minst kommer detta under de närmaste åren att gälla just vuxenundervisningen. Härvid kommer sannolikt radio och TV att övertaga betydligt större uppgifter än hittills.

I detta sammanhang påpekas hur man i andra länder, inte minst USA, använt TV för akademiska kurser med möjlighet att ta betyg vid universitet eller college. Samma verksamhet har Sveriges radio och Stockholms universitet inlett under vårterminen 1965. Drygt 6 300 personer har anmälts till kursen i statskunskap, vilken syftar till kunskaper motsvarande ett betyg i fil. kand. och ämbetsexamen, med möjlighet att avlägga tentamen i ämnet.

Förslagsställarna påpekar också att en betydande insats kan göras i fråga om fortbildning och omskolning av yrkesutbildad personal på exempelvis tekniska och merkantila områden. Även inom lantbruk, skogsvård och sjukvård m. fl. områden, kan radio och TV göra betydelsefulla insatser.

Mycket av detta kan vara av gemensamt intresse för Norden. Språksvårigheterna är relativt små. Åtskilligt av material skulle kunna förbilligas genom gemensamma sändningar etc.

Förslaget utmynnar i att det vore »angeläget att en samnordisk utredning i denna sak med det snaraste kan genomföras» och »att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att utreda förutsättningarna och formerna för ett nordiskt samarbete i fråga om utbyggnaden av utbildningen på vuxenundervisningens område i radio och TV.»

De synpunkter förslagsställarna anför i frågan anser LO vara av värde att beakta. Vuxenundervisningen står inför sin utformning i det att såväl gymnasieutredningen som yrkesutbildningsberedningen avser framlägga förslag i frågan under denna höst. Att dessa betänkanterna kommer att innehålla långt gående krav om ökad utbildningskapacitet får anses vara en realitet. Säkert kommer såväl radions som TV:s resurser med i blickpunkten. Förslag kan förväntas från dessa utredningar om en utökad användning av etermedia i vuxenundervisningen. Långt gående förslag framförs också i utredningen om »Radions och Televisionens framtid i Sverige» i avsnittet om bildnings- och undervisningsverksamhet.

LO har inget att erinra mot förslaget om att undersöka möjligheterna att få till stånd en samnordisk utredning i syfte att nå samarbete i fråga om utbyggnaden av utbildningen på vuxenundervisningens område i radio och TV.

Stockholm den 20 september 1965

Landsorganisationen i Sverige

Arne Geijer

Tore Karlson

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har för beredning hänvisats medlemsförslag om vuxenundervisningen i radio och TV. Utskottet har behandlat förslaget vid möte den 1 och 2 november 1965. Vid ärendets handläggning inom utskottet har förutom utskottets medlemmar närvarit minister för kulturelle anliggender Hans Sølvhøj, Danmark.

Utskottet får i ärendet avgiva följande betänkande.

1. Medlemsförslaget

I förslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att utreda förutsättningarna och formerna för ett nordiskt samarbete i fråga om utbyggnaden av utbildningen på vuxenundervisningens område i radio och TV. I förslagets motivering anföres, att tiden nu synes vara inne att överväga ett avsevärt utvidgat utnyttjande av etermedia i bildnings- och undervisningsarbetet samt att utländska erfarenheter ger vid handen, att både radio och TV med fördel kan användas inom vuxenutbildningen i dess vidaste bemärkelse, innefattande förutom bildningsarbete i friare former även egentlig målinriktad studieverksamhet. Förslagsställarna framhåller, att enär förhållandena i de nordiska länderna är mycket likartade både i fråga om det ökande behovet av utbildning och i fråga om möjligheterna att tillgodose detta behov synes en sammordisk planering av den eterburna undervisningens vidare utveckling kunna erbjuda stora fördelar för samtliga länder.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttrande över förslaget:

Danmark

Undervisningsministeriet.
Ministeriet för kulturelle anliggender.
Radiorådet.
Akademikernes Samarbejdsudvalg.

Dansk Folkeoplysnings Samråd.
 Frit Oplysningsforbund.
 Folkeuniversitetet.
 Liberalt Oplysningsforbund.
 Dansk Aften- og Ungdomsskole Forening.

Finland

Undervisningsministeriet.
 Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena.
 Skolstyrelsen.
 Post- och telegrafstyrelsen.
 Kansler för Helsingfors universitet.
 Pedagogiska högskolan i Jyväskylä.
 Yhteiskunnallinen korkeakoulu (Finska socialhögskolan).
 Oy. Yleisradio Ab.
 Suomen ammattijärjestö — Landsorganisationen i Finland.
 Finlands fackföreningars centralförbund.
 AKAVA r. y.
 Finlands folkbildningsorganisationers samarbetskommitté.
 Finlands studentkårers förbund.

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet.
 Norsk Rikskringkasting.
 Universitetet i Oslo.
 Pedagogisk Forskningsinstitutt.
 Universitetet i Bergen.
 Samnemnda for studiearbeid.

Sverige

Universitetskanslersämbetet.
 Skolöverstyrelsen.
 Arbetsmarknadsstyrelsen.
 Folkuniversitetet.
 Sveriges lärarförbund.
 Svenska arbetsgivareföreningen.
 Tjänstemännens centralorganisation (TCO).
 Sveriges Akademikers Centralorganisation.
 Landsorganisationen i Sverige.
 Sveriges radio.

Danmark

De danske remissinstanserna stöder enhälligt förslaget.
Radorådet, till vars yttrande *ministeriet for kulturelle anliggender* hänvisar, anmäler dock, att man har för avsikt att återkomma till frågan så

snart en inom radiorådet pågående expertutredning angående vuxenundervisningen slutfört sitt arbete.

Undervisningsministeriet redovisar vissa överväganden i linje med medlemsförslaget och hänvisar till ett inom Nordiska kulturkommissionen från danskt håll väckt förslag om en utbyggnad av Nordvisionssamarbetet i syfte att öka kännedomen om både språk och kulturförhållanden i de nordiska länderna.

Akademikernes Samarbejdsudvalg, Dansk Folkeoplysnings Samråd, Liberalt Oplysningsforbund och *Dansk Aften- og Ungdomsskole Forening* tillstyrker samtliga förslaget. *Dansk Folkeoplysnings Samråd* uttalar önskemålet om att målsättning, omfång och former för vuxenupplysning i radio och TV borde klarläggas även på det nationella planet i de olika länderna jämsides med den sammordiska utredningen. *Liberalt Oplysningsforbund* fäster uppmärksamhet vid de ekonomiska konsekvenser, som är förbundna med genomförandet av vuxenundervisning i TV och hemställer om en omsorgsfull prövning av denna sida av saken.

Finland

Samtliga i Finland hörda remissinstanser tillstyrker, delvis mycket varmt, medlemsförslaget.

Undervisningsministeriet och *ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena*, det senare förenande sig om *rundradions* yttrande, samt *skolstyrelsen* tillstyrker samtliga förslaget.

Pedagogiska högskolan i Jyväskylä framhåller, att högskolornas andel i den allmänbildande vuxenutbildningen genom radions och TV:s förmedling kunde effektivieras och att deras enastående möjlighet låge däri, att de kunde förmedla mera omfattande kunskaphelheter från olika vetenskapliga områden. *Yhteiskunnallinen korkeakoulu* (Finska socialhögskolan), som finner förslaget utomordentligt aktuellt och betydelsefullt, pekar på de möjligheter TV erbjuder med tanke på den nationella och sammordiska universitetsundervisningen samt nämner som praktiska tillvägagångssätt bildbandning av vissa läroämnens grundkurser eller det primära kursinnehållet. Med tillhjälp av dylika program kunde de högre undervisningskapaciteterna befrias från elementarundervisningen.

Landsorganisationen i Finland, Finlands fackföreningars centralförbund och *AKAVA r. f.* anbefaller den i förslaget avsedda utredningen. *Finlands studentkårers förbund* betonar vikten av ett parallellt utnyttjande av radio och TV i syfte att höja undervisningens effektivitet ävensom önskvärldheten av att snarast undersöka möjligheterna att grunda ljud- och bildbandarkiv enligt enhetliga normer för att möjliggöra ett framtida utbyte av bandmaterial mellan de olika länderna.

Norge

De norska remissinstanserna anför delvis avvikande åsikter om medlemsförslaget.

Kirke- og undervisningsdepartementet, som hänvisar till *Norsk Rikskringkastings* yttrande, uttalar, att fråga är om ett fält där möjligheter till ett fruktbart samarbete borde föreligga under förutsättning att de olika ländernas radio- och TV-anläggningar har tillräcklig kapacitet. Departementet finner dock, att så tyvärr ej är fallet för Norges vidkommande, varför samarbetet i avvaktan på etableringen av ett andra radio- och TV-program likasom hittills bör ske inom ramen för det nuvarande samarbetet mellan de nordiska radioinstitutionerna.

Universiteten i Oslo och Bergen tillstyrker förslaget om en utredning, det förra med hänvisning till ett yttrande av *Pedagogisk Forskningsinstitut*, i vilket de forskningsmässiga synpunkternas beaktande i ett tidigt skede av utredningen understryks. Institutet hänvisar också till ett inom Nordiska kulturkommissionen anhängigt förslag om forskningssamarbete på vuxenutbildningens område och förutsätter att den inom kommissionen pågående utredningen beaktas i samband med den nu föreslagna utredningen.

Samnemnda for studiearbeid finner att fråga är om ett område där ett nordiskt samarbete kan medföra stort utbyte.

Sverige

Samtliga svenska remissinstanser tillstyrker, delvis varmt, det väckta medlemsförslaget.

Universitetskanslersämbetet hänvisar till de i Sverige för närvarande pågående utredningarna om hithörande problem och finner det önskvärt att få till stånd en ändamålsenlig samordning på här ifrågavarande område mellan de nordiska länderna.

Skolöverstyrelsen understryker angelägenheten av samnordisk planering, utbyte av erfarenheter, samordnad försöksverksamhet, gemensam framställning av audiovisuell undervisningsmateriel och utbyte av undervisningsprogram.

Arbetsmarknadsstyrelsen framhåller, att undervisningen i radio och TV är ett komplement som ej kan undvaras och dessutom för många personer den enda lösningen på deras utbildningsproblem. Styrelsen understryker behovet av planering på området och konstaterar, att problemen är i många fall likartade för de olika länderna och att det därför måste innebära en rationalisering om dessa gemensamt kunde i första hand planera och därefter genomföra en effektiviserad undervisning för vuxna genom radio och TV.

Folkuniversitetet, Sveriges lärarförbund, Tjänstemännens centralorganisation (TCO), SACO, Svenska arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen i Sverige förenar sig om förslaget om verkställande av en utredning om samarbete rörande vuxenundervisningen i radio och TV. TCO anser, att betydande fördelar stode att vinna genom ett nordiskt samarbete emedan resurserna i de olika länderna härigenom bättre och rationellare kunde utnyttjas. TCO önskar dock starkt betona, att en samnordisk utredning ej får försena genomförandet av de aktuella svenska utbyggnadsplanerna, som aktualiserats genom 1960 års radioutredningsbetänkanden. SACO hänvisar också till sagda betänkanden och anser att dessa torde kunna utnyttjas som en stomme i det material, på vilket en samnordisk utredning bör byggas.

3. U t s k o t t e t

Det i ärendet hopbragta remissmaterialet visar, att allmän enighet synes råda om att en utredning om förutsättningarna och formerna för ett nordiskt samarbete på den eterburna vuxenundervisningens område skyndsamt bör igångsättas. Angelägenheten av en sådan utredning understryks från flere håll starkt mot bakgrund av det tryck, för vilket undervisningsväsendet, ej minst på den högre utbildningens område, i alla de nordiska länderna är föremål genom det på senaste tid snabbt stegrade utbildnings- och fortbildningsbehovet. På grundval av den befattning utskottet i sin verksamhet kommit att taga med olika med undervisningen och utbildningen sammanhängande frågor i Norden kan utskottet för egen del helt instämma i de av förslagsställarna och de hörda remissinstanserna i detta hänseende framförda synpunkterna. •

Utskottet förenar sig även om den i remissmaterialet framförda ståndpunkten, att inom utbildningsområdet kan förmärkas en utvecklingstendens, enligt vilken det i framtiden kommer att betraktas som en normal företeelse att grundutbildning skall följas av en kontinuerlig fortsatt utbildning och att denna främst kommer att försiggå i form av vuxenutbildning.

Med beaktande av att förhållandena i de nordiska länderna i förberörda hänseenden är i hög grad överensstämmande finner utskottet naturligt och angeläget att åtgärder vidtas i syfte att inom Norden samordna alla de förefintliga resurser, som samfällt utnyttjade kan bidra till att skapa en effektivare vuxenutbildning i framtidens samhälle. I denna mening synes ett samarbete på radions och televisionens område enligt utskottets uppfattning kunna komma att erbjuda uppenbara fördelar.

Utskottet är medvetet om att en viss verksamhet i syfte att tillgodogöra sig de speciella möjligheter radion och televisionen erbjuder i undervisningens tjänst redan förekommer på nationell bas på olika håll i Norden

samt att utredningar i och för en avsevärd förstärkning av denna verksamhet även pågår i de olika nordiska länderna. Längst synes man ha hunnit på denna väg i Sverige, där en avancerad försöksverksamhet inletts bl. a. genom den av Sveriges Radio och statsvetenskapliga institutionen vid Stockholms universitet under innevarande år förverkligade akademiska radiokursen i statskunskap. De i Sverige vunna erfarenheterna på detta område bör enligt utskottets förmenande kunna tjäna som en värdefull erfarenhetsbas för en utredning i samnordisk regi. Utskottet önskar i denna förbindelse understryka betydelsen av att de olika länderna var för sig jämsides med den nordiska utredningen söker klarlägga sina speciella nationella intressen och förutsättningar på området för att därmed skapa ett underlag för en sådan samnordisk målsättning, som på bästa sätt kan beakta de enskilda ländernas intressen.

Det framgår av remissmaterialet, att de enskilda ländernas radio- och TV-väsande ännu ej utbyggt till en sådan kapacitet, som genomförandet av en utbildningsverksamhet av i medlemsförslaget avsedd art och bredd skulle förutsätta. Enligt utskottets åsikt bör detta sakförhållande emellertid ej betraktas som något hinder för inledandet av en samnordisk utredning redan nu, emedan den utrednings- och planeringsperiod, varmed man måste räkna med hänsyn till arten och mångfalden av de problem som måste lösas i förbindelse med en verksamhet av här avsedd art, kan förutsättas omspänna flera år. Fastmer är det angeläget att redan nu inleda utredningsverksamheten kompletterad med nödig försöksverksamhet inom de härför tillbudsstående tekniska möjligheternas gränser, så att en väl planlagd utbildningsverksamhet kan inledas när den tekniska kapaciteten hos radio- och TV-anläggningarna i de olika nordiska länderna om något år har uppnått den härför erforderliga nivån. Det aktuella utbyggnadsskedet på detta område erbjuder därjämte enligt utskottets uppfattning gynnsamma möjligheter att i utbyggnadsverksamheten taga i beaktande de krav, som ett framtida samarbete på den eterburna vuxenundervisningens område uppställer.

Utskottet har icke sett som sin uppgift att härutöver söka ingå i en bedömning av de talrika tekniska, ekonomiska, juridiska, utbildningsmässiga och programmässiga problem, som torde komma att anmäla sig i samband med den förestående utredningen. Utskottet förutsätter, att denna erhåller en så allsidig sammansättning, att de viktigaste av den framtida verksamheten berörda och intresserade parterna kommer att kunna göra sig gällande med avseende å verksamhetens utformning.

Under åberopande av vad ovan anförts får kulturutskottet föreslå,

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda

förutsättningarna och formerna för ett nordiskt samarbete
i fråga om utbyggnad av utbildningen på vuxenundervis-
ningens område i radio och TV.

Helsingør den 2 november 1965

Gunnar Edström Anselm Gillström Sven Hammarberg Olav Hordvik

Veikko Hyytiäinen Guri Johannessen Berte Rognerud
Fung. förman

Paula Ruutu

Medlemsförslag

om organisationen av nordiskt handelspolitiskt samarbete

(Väckt av Nils Kellgren, Aksel Larsen och Ingrid Segerstedt Wiberg)

Under den EFTA-kris, som införandet av den engelska importavgiften hösten 1964 förorsakat, har de nordiska länderna bedrivit ett intensivt handelspolitiskt samarbete. Den relativt snabba reduktionen av importavgiften kan till betydande del ses som ett resultat av det gemensamma nordiska ställningstagandet. Inför EFTA:s ministermöte i Wien den 24—25 maj 1965 och under detta fortsattes det nära samarbetet mellan dessa länder, vilka också lyckades genomdriva sina önskemål i vid omfattning. Dessa händelser visar att nordisk sammanhållning på det handelspolitiska planet kan ge gott utbyte.

Betydelsen av det handelspolitiska samarbete, som de nordiska länderna sedan länge bedriver inom ramen för internationella organisationer såsom EFTA—FINEFTA, GATT och OECD, får ej underskattas. Samarbetsfrågorna diskuteras inom olika nordiska organ — t. ex. i Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete, i Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet och vid nordiska handelsefsmöten — samt vid direkta överläggningar mellan de nordiska ländernas representanter i dessa internationella organisationer.

Samarbetet bör emellertid kunna fördjupas och breddas samt ges en mera permanent karaktär. Inför Nordiska rådets tolfte session väcktes 1963 ett medlemsförslag om samråd i internationella handelspolitiska frågor. Förslaget ansåg en rekommendation till regeringarna att överväga ytterligare åtgärder att inför såväl bilaterala som multilaterala handelsförhandlingar skapa organisatoriska förutsättningar för en effektiv samordning av de nordiska staternas handelspolitik. I förslaget framhölls att ordningen med ett regelmässigt samarbete mellan »handelscheferna» i de nordiska länderna borde utbyggas. Det borde övervägas att ordna regelbundna överläggningar mellan representanter för de nordiska länderna i syfte att lägga grunden för ett gemensamt nordiskt uppträdande vid varje betydelsefull internationell förhandling. Vad gällde bilaterala förhandlingar med statshandelsländerna borde övervägas att vid ett vart av de nordiska län-

dernas förhandlingar representanter från de övriga deltog som observatörer.

Medlemsförslaget avslogs av rådet främst med motivering att det handelspolitiska samarbetet redan bedrevs i tillfredsställande former, varför det inte var motiverat att etablera nya institutioner för ändamålet. Sedan dess har situationen dock i viss mån förändrats genom de ovan berörda händelserna inom EFTA under 1964 och 1965. Behovet av ett fastare organiserat handelspolitiskt samarbete har framstått i allt tydligare dager. Ett intensifierat och institutionaliserat nordiskt samarbete bör kunna bidra till att stärka frihandelssammanslutningen, samtidigt som det skulle vara till omedelbart gagn för länderna själva.

Målet bör på längre sikt vara en sådan koordinering av handelspolitiken, att de medel att påverka motparten, ett vart av de olika länderna äger, utnyttjas gemensamt till allas bästa. För ett så vittgående handelspolitiskt samarbete torde tiden visserligen ännu inte vara fullt mogen, men praktiska åtgärder bör vidtagas för att leda utvecklingen i denna riktning. Av vikt är därvidlag att ländernas synpunkter oavlåtligen konfronteras med varandra och att ett opartiskt organ permanent ägnar sig åt att sammanjämka dem.

Uppenbarligen erfordras något organ, som fortlöpande ägnar sig åt detta koordineringsarbete, därest det angivna målet skall kunna nås. För närvarande finnes inom detta område framförallt Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete, vilken biträdes av Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet. För dessa organs arbete har uppgjorts en överenskommelse som, ehuru den ej torde ha formellt ingåtts (se Nordiska rådet 1959 s. 1061), i praktiken har tillämpats. Enligt denna skall samarbetsutskottet vara så sammansatt att envar av de samverkande regeringarna utser tre medlemmar samt en sekreterare. Utskottet har i enlighet med vad som uttalades vid dess tillkomst bestått av ämbetsmän från de tre länderna, vilka har uppgifterna i samarbetsutskottet som bisyssla vid sidan av sitt dagliga arbete.

I realiteten fungerar sålunda samarbetsutskottet som en förhandlingsgrupp, där länderna är företrädade av framskjutna nationella ämbetsmän, vilkas handlande i utskottet bestämmes i främsta rummet av rent nationella hänsyn. Skall det nordiska handelspolitiska samarbetet drivas vidare, torde det på sikt vara erforderligt att ett antal personer på heltid ägnar sig åt uppgiften att fortlöpande undersöka möjligheterna för en koordination av de handelspolitiska synpunkterna på ett så att säga opartiskt plan på samma sätt som sker exempelvis inom EFTA:s sekretariat i Genève och EEC:s kommission i Brüssel. Tiden torde nu vara mogen att överväga att omforma samarbetsutskottet till ett dylikt permanent verksamt organ, arbetande med ett gemensamt nordiskt mandat. Ministerkommittén skulle ha att meddela de direktiv samarbetsutskottet hade att följa i sitt arbete.

Därest på detta sätt organisatoriska förutsättningar skapas för ett intensifierat nordiskt handelspolitiskt samarbete, skulle ländernas uppläggning av sin handelspolitik kunna koordineras i mycket högre grad än som nu sker. Man skulle få ett forum som kontinuerligt sysselsatte sig med de punkter, där nationella intressen skär sig med varandra. Utskottet skulle successivt klarlägga på vad sätt länderna kunde stödja varandra i besvärsliga lägen. Givetvis måste ett sådant omvandlat samarbetsutskott ha fortlöpande kontakt med nationella instanser.

Samarbetsformerna har utvecklats lämligen långt på det kulturella området, där samarbetsorganet Nordiska kulturkommissionen (NKK) är verksamt. Inom detta regeringsorgan har man verkat för att successivt få till stånd ett fast sekretariat som skulle arbeta med ledning av ett gemensamt mandat. Man borde kunna dra nytta av de erfarenheter, positiva och negativa, man gjort på detta fält, då man går att bygga upp organisationen för det handelspolitiska samarbetet.

En förstärkt nordisk gruppbildning inom handelspolitiken skulle skänka de nordiska länderna betydande fördelar internationellt sett. Inom EFTA, där en medlem, Storbritannien, genom sin storlek intar en så dominerande ställning, skulle uppnås en bättre balans. Ju mer det nordiska blocket enas, desto bättre jämvikt erhålles i denna organisation. Men även för kontakterna med EEC och i GATT skulle de nordiska ländernas möjligheter att vinna gehör för sina önskemål förbättras genom en ökad koordination.

På grund av vad som ovan anförts hemställes,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att omforma Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet till ett permanent heltidsarbetande samarbetsorgan med uppgift att under Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete arbeta för att få till stånd ett gemensamt handelspolitiskt uppträdande samt att effektivt stärka de nordiska ländernas konkurrensförmåga i det internationella handelsutbytet.

Stockholm och København i juli 1965

Nils Kellgren

Aksel Larsen

Ingrid Segerstedt Wiberg

*BILAGA 1***PM angående medlemsförslag om organisation av nordiskt handelspolitiskt samarbete***(Upprättad inom Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet)*

Till Nordiska rådets 14:e session i januari 1966 har väckts ett medlemsförslag om organisation av handelspolitiskt samarbete. Rådets presidium har i skrivelse den 19 juli 1965 framhållit, att det för den fortsatta behandlingen av förslaget vore värdefullt, om rådet hade tillgång till Nordiska ekonomiska samarbetsutskottets synpunkter på frågan, och presidiet har därför berett samarbetsutskottet tillfälle att avgiva yttrande över förslaget.

Med anledning härav har samarbetsutskottet sammanställt följande kommentarer.

Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställes att rådet måtte rekommendera regeringarna att omforma nordiska ekonomiska samarbetsutskottet till ett permanent heltidsarbetande samarbetsorgan med uppgift att under nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete arbeta för att få till stånd ett gemensamt handelspolitiskt uppträdande samt att effektivt stärka de nordiska ländernas konkurrensförmåga i det internationella handelsutbytet. Samarbetsutskottet fungerar för närvarande, konstateras det i förslaget, som en förhandlingsgrupp, där länderna är företrädade av framskjutna ämbetsmän som har uppgifterna i samarbetsutskottet som bisyssla vid sidan av sitt dagliga arbete och som har rent nationella hänsyn som bestämmande för sitt handlande i utskottet. Enligt förslagsställarna bör man nu överväga att omforma samarbetsutskottet till ett permanent verksamt organ som på samma sätt som EFTA:s sekretariat och EEC:s kommission kan på ett opartiskt plan driva det nordiska handelspolitiska samarbetet vidare.

Nuvarande organisation

Riktlinjerna för och organisationen av det nuvarande nordiska ekonomiska samarbetet finns redovisade i det förslag till inrättande av organ för ekonomiskt samarbete, som de nordiska samarbetsministrarna i oktober 1959 överlämnade till Nordiska rådet (Sak A 22/1959). Sedan rådet vid 7:e sessionen i november 1959 rekommenderat regeringarna att inrätta de av samarbetsministrarna föreslagna samarbetsorganen, tillsattes under 1960

dels nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete, dels det nordiska ekonomiska samarbetsutskottet.

I ministerkommittén ingår en samarbetsminister från varje land som fast medlem. De fasta medlemmarna är för närvarande handelsministrarna i de olika länderna. Det har förutsatts, att även andra ministrar skall kunna delta i ministerkommitténs arbete, då frågornas art gör det önskvärt.

Ministerkommittén har till uppgift att främja det nordiska ekonomiska samarbetet och följa genomförandet av de åtgärder på detta område, som beslutas av regeringarna. Den skall vidare ta initiativ till ekonomiska samarbetsuppgifter, som är av intresse ur nordisk synpunkt, samt behandla och yttra sig över ekonomiska ärenden, som överlämnas från Nordiska rådet eller från en eller flera nordiska regeringar.

Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet består av tre medlemmar samt en sekreterare från varje land. Utskottet har till uppgift att sörja för genomförandet av de uppdrag, som det mottar från ministerkommittén, eventuellt med biträde av särskilda utskott, och att på eget initiativ lägga fram förslag för ministerkommittén.

Samarbetsutskottet består, när det gäller Danmark, Finland, Island och Sverige av representanter för handels-, utrikes- och finansministerierna i respektive länder. Från Norge ingår i utskottet företrädare för de två förstnämnda departementen samt för ett alternerande departement. De nationella sekretariaten är i Island, Norge och Sverige förlagda till handelsdepartementen och i Danmark och Finland till utrikesdepartementen.

För utredning av olika tekniska frågor, upptagna exempelvis i särskilda rådsrekommendationer eller på annat sätt aktualiserade i samband med samarbetsutskottets verksamhet, tillsätter samarbetsutskottet särskilda specialutskott, vars antal varierat i hög grad under årens lopp.

Beträffande handelspolitiska frågor förekommer, vid sidan av det samarbete som sker inom samarbetsutskottets ram, en regelbunden nordisk samverkan i form av överläggningar mellan cheferna för de nordiska utrikesdepartementens handelsavdelningar. En redogörelse för dessa överläggningar, vilka äger rum minst fyra gånger om året, lämnas årligen till ministerkommittén.

Kommentar

Samarbetsutskottet består för närvarande av ämbetsmän som i respektive länder närmast under respektive minister aktivt deltar i utformningen av politiken på det ekonomiska området t. ex. utrikespolitiken, handelspolitiken och finanspolitiken. Dessa ämbetsmän har också att följa utvecklingen på det europeiska marknadsområdet. De nordiska samarbetsfrågorna utgör en naturlig och självfallet mycket viktig del av deras uppgifter. Oberoende av omfattningen av det ekonomiska samarbetet i Norden och hur det i öv-

rigt organiseras torde det vara nödvändigt att närmast under ministerkommittén ha ett samarbetsorgan av den karaktär och med den sammansättning som samarbetsutskottet för närvarande har.

Däremot är det naturligtvis i och för sig tänkbart att vid sidan av samarbetsutskottet upprätta ett särskilt samarbetsorgan eller sekretariat, bestående icke av nationella utan av nordiska tjänstemän, med uppgift att utifrån ett gemensamt nordiskt mandat driva det nordiska samarbetet vidare. Det kan emellertid i dagens läge knappast anses erforderligt att på så sätt bygga ut organisationen av det nordiska ekonomiska samarbetet. Det nuvarande handelspolitiska samarbetet har karaktären av en omfattande och intim konsultationsprocedur, genom vilken man med bibehållande av ländernas handelspolitiska självbestämmanderätt försöker att på alla områden där intressegemenskapen gör det möjligt koordinera de nordiska ländernas ståndpunkter, samordna uppträdandet utåt och uppnå att länderna ömsesidigt stödjer varandra i olika frågor. De organisatoriska formerna för detta samarbete har visat sig vara ändamålsenliga. Möjligheterna för en ytterligare utbyggnad av det handelspolitiska samarbetet synes därför i första hand bli beroende av i vad mån det nordiska ekonomiska samarbetet rent allmänt kommer att byggas ut och endast i mindre grad vara en fråga om att ge det bestående samarbetet andra organisatoriska former.

Stockholm den 22 december 1965

BILAGA 2

Promemoria med sammanfattning av remissyttranden över medlemsförslaget¹

Yttranden över förslaget har inhämtats från berörda myndigheter och organisationer, nämligen:

Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet.

Danmark

Udenrigsministeriet.

Industriraadet.

Håndværksraadet.

Landbrugsraadet.

Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation.

Centralforeningen af Tolvmandsforeninger og større Landbrugere i Danmark.

¹ Remissyttrandena finns i förtryck i Nordiska rådets sekretariat.

Finland

Finansministeriet.
 Lantbruksministeriet.
 Finlands industriförbund.
 Suomen ammattijärjestö — Landsorganisationen i Finland.

Norge

Departementet for handel og skipsfart.

Sverige

Kommerskollegium.
 Sveriges grossistförbund.
 Stockholms handelskammare.
 Handelskammaren i Göteborg.
 Skånes handelskammare.
 Handelskammaren i Gefle.
 Kooperativa förbundet.
 Landsorganisationen i Sverige.
 Sveriges industriförbund.
 Sveriges allmänna exportförening.

Praktiskt taget alla remissinstanser framhåller, att det i och för sig är önskvärt att det samarbete på handelspolitikens område, som de senaste åren förekommit mellan de nordiska länderna, fortsättes och utbygges. Meningarna går emellertid starkt isär när det gäller formerna för en utvidgning av samarbetet. Medlemsförslaget tillstyrks av *Centralforeningen af Tolvmandsforeninger og større Landbrugere i Danmark*, *Finansministeriet* och *Landsorganisationen i Finland*, och *Kooperativa förbundet* i Sverige. *Centralforeningen* anser, att ett ökat handelspolitiskt samarbete inom Norden skulle få en avgörande betydelse för utbyggandet av frihandelsområdet EFTA. I likhet med förslagsställarna anser föreningen att ett bättre balansförhållande mellan Storbritannien och de övriga EFTA-länderna bör skapas. *Finansministeriet* framhåller, att ett permanent organ bör grundas redan nu, trots att tiden ännu inte är mogen för ett fullständigt nordiskt, ekonomiskt samarbete. Ett sådant organ skulle kunna börja dra upp riktlinjerna för en gemensam handelspolitik och sålunda så småningom växa in i sin kommande uppgift. Som en början kunde man överväga att ge det ekonomiska samarbetsutskottets sekretariat en permanent ställning. *Landsorganisationen i Finland* framhåller, att de nordiska ländernas möjligheter att utöva inflytande vid handläggningen av internationella handelsfrågor sannolikt skulle öka om en intensifiering av det nordiska handelspolitiska samarbetet kom till stånd. *Kooperativa förbundet* förordar, att förslaget om en omorganisation av nordiska ekonomiska samarbetsutskottet underkastas en ingående utredning, innan Nordiska rådet tar slutlig ställning i frågan.

De övriga remissinstanserna avstyrker förslaget.

Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet framhåller, att det naturligtvis i och för sig är tänkbart att vid sidan av samarbetsutskottet upprätta ett

särskilt samarbetsorgan eller sekretariat, bestående icke av nationella utan av nordiska tjänstemän, med uppgift att utifrån ett gemensamt nordiskt mandat driva det nordiska samarbetet vidare. Det kan emellertid i dagens läge knappast anses erforderligt att på så sätt bygga ut organisationen av det nordiska ekonomiska samarbetet. Det nuvarande handelspolitiska samarbetet har karaktären av en omfattande och intim konsultationsprocedur, genom vilken man med bibehållande av ländernas handelspolitiska självbestämmanderätt försöker att på alla områden där intressegemenskapen gör det möjligt koordinera de nordiska ländernas ståndpunkter, samordna uppträdandet utåt och uppnå att länderna ömsesidigt stödjer varandra i olika frågor. De organisatoriska formerna för detta samarbete har visat sig vara ändamålsenliga. Möjligheterna för en ytterligare utbyggnad av det handelspolitiska samarbetet synes därför i första hand bli beroende av i vad mån det nordiska ekonomiska samarbetet rent allmänt kommer att byggas ut och endast i mindre grad vara en fråga om att ge det bestående samarbetet andra organisatoriska former.

Flertalet remissinstanser gör gällande, att en intensifiering av det nordiska handelspolitiska samarbetet bäst bör ske genom en smidig effektivisering av samarbetet inom ramen för redan existerande samarbetsorgan alltefter situationens krav. Sålunda framhåller exempelvis *Håndværksraadet*, att ett utvidgat handelspolitiskt samarbete mellan de nordiska länderna otvivelaktigt kan etableras genom existerande samarbetskanaler och då utan att vara förbundet med de betänkligheter, som en formell ändring av samarbetsformerna vid nuvarande tidpunkt skulle innebära. *Sveriges grossistförbund* anser, att de nuvarande mer pragmatiska formerna för det handelspolitiska samarbetet snarast är bättre ägnade att på ett smidigt sätt tillvarata alla betydelsefulla möjligheter till handelspolitiskt samarbete. *Handelskammaren i Göteborg* framhåller, att genom inrättandet av ett nytt permanent organ skulle skapas ytterligare en instans vid behandlingen av hithörande frågor, varigenom behandlingen av dessa skulle bli mer tungrodd. *Skånes handelskammare* anser, med hänsyn till förefintligheten av det gemensamma EFTA-sekretariatet för handelspolitiskt samarbete, att lämpligheten kan betvivlas av att det nordiska samarbetet på området ges särskild institutionell form. *Sveriges industriförbund* och *Sveriges allmänna exportförening*, som ifrågasätter nödvändigheten av organisatoriska förändringar, anser, att de nordiska länderna bör ge hög prioritet åt det nordiska samarbetet och tillförsäkra detta den utökade personal och de utvidgade resurser som ämnets vikt påkallar.

Några remissinstanser gör gällande att ett institutionaliserat nordiskt handelspolitiskt samarbete kan verka irriterande på bl. a. de andra EFTALänderna. *Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation* anför sålunda, att det kan vara betänkligt i förhållande till andra länder att markera ett mer permanent samarbete mellan de nordiska länderna på det handelspoli-

tiska området. Man kan mycket lätt riskera att övriga länder inom EFTA och andra betydande internationella samarbetsorganisationer reagerar negativt inför en sådan blockbildning. Liknande synpunkter framföres av *Håndværksraadet*.

Några remissinstanser framhåller, att det framgångsrika nordiska samarbetet inför EFTA-mötet i Wien den 24 och 25 maj 1965 snarast bör betraktas som ett argument för bibehållande av den nuvarande ordningen.

Kommerskollegium anför sålunda, att det snarare kan göras gällande att de nuvarande nordiska samarbetsformerna i dessa sammanhang visat sig möjliggöra den nordiska sammanhållning, som förslagsställarna eftersträvar. Liknande synpunkter framföres av *Finlands industriförbund*.

Handelskammaren i Göteborg anför, att den speciella inriktningen inom näringslivet i de olika nordiska länderna kan medföra, att respektive land i olika sammanhang kan ha motstridiga intressen i samband med handelspolitiska uppgörelser. Det är därför inte utan vidare givet, att ett gemensamt handlande i handelspolitiska sammanhang under alla förhållanden är möjligt. Liknande synpunkter framföres av *Udenrigsministeriet* och *Handelskammaren i Gefle*.

Udenrigsministeriet framhåller vidare, att de medverkande i ett permanent nordiskt samarbetsorgan knappast skulle kunna bevara den intima kontinuerliga kontakt med de europeiska problemen, särskilt marknadsfrågorna, som dagligt arbete därmed ger, och som utgör ett värdefullt underlag för deltagande i de nordiska ekonomiska samarbetssträvandena.

Finlands industriförbund framhåller, att utgångspunkten för dess bedömning varit den nordiska ekonomiska integrationens nuvarande stadium. Om denna utvecklas vidare bör saken omprövas, framhåller förbundet. Liknande synpunkter framföres av *Udenrigsministeriet*, *Landbruksraadet* och *Landbruksministeriet*.

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

(Se sak A 44/e: Bilaga 3.)

Medlemsförslag

om harmonisering av de yttre tullarna

(Väckt av Ebon Andersson, Aksel Larsen, Bertil Ohlin och Sven Sundin)

EFTA har nu varit i verksamhet i drygt fyra år under vilken tid medlemsstaternas interna tullar sänkts med 70 procent. Vid utgången av år 1966 väntas industritullarna vara helt avvecklade och en tullfri inbördes handel med industrivaror, som till huvudsaklig del tillverkas inom EFTA, har blivit en verklighet. Det är mot denna bakgrund naturligt att intresset nu riktas mot de handelshinder, som ej utgörs av tullar, och mot möjligheterna att på olika vägar vidareföra samarbetet och stärka frihandelssammanslutningen. Inom EFTA har utredningar redan igångsatts — eller kommer snart påbörjas — om bl. a. sekundära handelshinder, industriell standardisering, restriktiva affärsmetoder och skattefrågor.

Angelägenheten av att stärka EFTA underströks av nära nog samtliga talare under generaldebatten vid Nordiska rådets trettonde session i Reykjavik och denna önskan kom klart till uttryck i rådets rekommendation till regeringarna om nordiskt samarbete inom EFTA (rek. 25/1965). De nordiska ländernas regeringar uppgjorde därefter en plan för EFTA:s fortsatta verksamhet, som framlades vid EFTA:s ministermöte i Wien den 24—25 maj i år. Planen godtogs därvid av EFTA i väsentliga delar. Arbetet på dess förverkligande pågår nu inför EFTA:s nästa ministermöte i Wien i oktober.

Det har vid upprepade tillfällen framhållits — också inom EFTA — att ett ekonomiskt samarbete på skilda områden mellan de nordiska länderna, som går längre än motsvarande samarbete kan göra mellan samtliga EFTA-stater, på sikt skulle kunna få stor betydelse för EFTA:s utvecklingsmöjligheter. De nordiska länderna skulle så att säga visa vägen för ett vidgat EFTA-samarbete. Ett område, där detta resonemang kan vara relevant, gäller den yttre tullnivån. För dagen torde politiska förutsättningar saknas för att taga upp denna fråga till praktisk-politisk handläggning inom EFTA, medan möjligheterna att uppnå positiva resultat i Norden borde vara relativt goda.

När handeln mellan de nordiska länderna vad gäller flertalet varuslag år 1967 blivit i stort sett fri från tullar, kommer sannolikt olägenheten av att de nationella yttre tullmurarna av varierande höjd att framstå såsom mera

besvärande än vad hittills varit fallet. Från riskerna för en snedvridning av produktion och handel kan ej bortses. Den långsiktiga målsättningen måste vara en sund och rationell arbetsfördelning länderna emellan. Detta mål kan icke helt uppnås, om länder med tullfri inbördes handel har starkt skiftande tullar gentemot tredjeländer. Så länge det endast är fråga om handel med färdigbearbetade produkter, som till alla delar tillverkats inom frihandelsområdet, föreligger inget problem. Gäller det emellertid en vara, som införes till ett EFTA-land för att sedan tullfritt exporteras till ett annat EFTA-land med högre yttre tullmurar för halvfabrikat, kan den olikartade tullstrukturen för halvfabrikat förorsaka betydande snedvridning av handeln. Bearbetningen av en vara kan sålunda komma att ske inte i det land som ur allmän ekonomisk synpunkt är mest lämpat härför utan i det land som har det lägsta tullskyddet för halvfabrikatet. Motsvarande kan gälla råvaror.

EFTA-konventionen innehåller en rad bestämmelser som syftar till att förhindra en dylik snedvridning av handeln. Tullfriheten gäller i princip endast sådana varor, som avsänts från annan medlemsstat och som »har sitt ursprung» inom frihandelsområdet. Områdesursprung har *dels* varor, som helt härrör från området, *dels* varor, vilka producerats inom området och beträffande vilka värdet av det material som utifrån importerats till området (eller är av obeslämt ursprung) och som använts vid varornas produktion inte överstiger 50 procent av varornas exportpris, *dels* varor som producerats genom viss närmare angiven bearbetning.

Med tanke på att ursprungsreglerna inte helt eliminerar riskerna för en snedvridning av handeln samtidigt som de i en hel del fall förutsätter ett ofta omfattande, tidsödande och dyrbart kontrollarbete, finns det goda skäl att undersöka i vad mån en viss harmonisering av de nordiska ländernas yttre tullar är möjlig att genomföra.

Spörsmålet har redan tidigare behandlats i Nordiska rådet. På begäran av rådets ekonomiska utskott avgav ministrarna för nordiskt ekonomiskt samarbete den 17 oktober 1959 en skrivelse till rådet, i vilken angavs en rad områden, där ett närmare nordiskt samarbete borde övervägas. Flertalet av dessa samarbetsprojekt har sedermera redovisats i den nordiska samarbetsöverenskommelsen. I skrivelsen sägs bl. a.:

Som exempel på samarbetsuppgifter mellan de nordiska länderna på handelspolitikens område, som kan bli aktuella och av väsentlig betydelse under den närmaste framtiden, kan nämnas — — — ett eventuellt genomförande av gemensamma yttre tullsatser på vissa områden — — —.

Efter önskemål från rådets ekonomiska utskott avgav nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete den 3 oktober 1960 till Nordiska rådet en av nordiska ekonomiska samarbetsutskottet företagen utredning angående förutsättningarna för och konsekvenserna av en tullharmonisering mellan de nordiska länderna¹. I utredningen framhålls bl. a. följande:

¹ Nordiska rådet, 9:e sess. 1961, s. 1052 f.

Skillnaderna i EFTA-ländernas tullar gentemot utomstående länder har medfört, att ursprungsbestämmelserna på vissa områden blivit mycket invecklade. En framtida harmonisering av tullarna skulle kunna göra det möjligt att åstadkomma förenklade och likartade regler. Frågan är då, om en harmonisering inom en mindre grupp av medlemsstater — såsom de nordiska länderna — skulle kunna minska behovet av invecklade ursprungsregler. Det kan förmodas, att mera liberala bestämmelser skulle ha kunnat accepteras i vissa avseenden, om man icke befarat, att existerande tullskillnader mellan de nordiska länderna i vissa fall skulle kunna medföra en snedvridning av handeln. En harmonisering av de nordiska ländernas tullar skulle sålunda öka utsikterna att förenkla de gemensamma EFTA-reglerna. En sådan förenkling torde emellertid icke kunna ske mer än i begränsad omfattning, så länge inte samtliga länder inom EFTA harmoniserar sina tullar. En harmonisering av tullar mellan de nordiska länderna skulle i och för sig kunna möjliggöra ett slopande av ursprungskontrollen enbart mellan dessa länder. Behov av ursprungsregler och ursprungskontroll föreligger nämligen icke, om exportlandet på ett visst varuområde har samma tullar som importlandet på såväl råvaror och halvfabrikat som färdigvaror. Det är emellertid möjligt, att de länder, som har lägre tullar och som alltså icke skulle få del av den förenklade behandlingen, skulle kunna tänkas komma att anföra klagomål under hänvisning till att en sådan anordning icke stode i överensstämmelse med EFTA-avtalets bestämmelser.

Om de nordiska tullarna harmoniseras, innebar detta, att risken för snedvridning av handeln minskas. Därav följer ett mindre behov av efterkontroll av lämnade ursprungsbevis. Av det föregående framgår, att en eventuell harmonisering av de nordiska ländernas tullar skulle kunna underlätta en framtida förenkling på vissa punkter av tillämpningen av EFTA-avtalets ursprungsregler, framför allt när det gäller efterkontrollen. Det är emellertid ovisst, i vilken utsträckning det är möjligt att genomföra en sådan liberalare tillämpning av reglerna, som komme särskilt de nordiska länderna till godo, utan att ett särskilt stadgande härom erhålles i EFTA-avtalet.

I utredningen framhålls härefter vidare:

En harmonisering av tullarna skulle minska riskerna för en av olikheterna i tullarna på råvaror och halvfabrikat förorsakad snedvridning av handeln inom EFTA, även om harmoniseringen begränsades till en mindre grupp länder. Ur dessa synpunkter ansåg utredningen att en harmonisering av de nordiska ländernas tullsatser skulle vara av värde samt att den beträffande enstaka varor och varuområden skulle vara av avsevärd betydelse för vissa länder.

Utredningen diskuterar därefter konsekvenserna av en harmonisering, närmare bestämt en harmonisering med utgångspunkt från 1957—1958 års förslag till nordisk tulltaxa. Inledningsvis konstateras att det helt allmänt skulle innebära en höjning av den danska och svenska tullnivån och en sänkning av den finska och norska. Harmonisering skulle medföra betydande ändringar av tullarna, vilket för de enskilda länderna i stor utsträckning bedömdes innebära nackdelar.

För Danmarks del skulle den nordiska tulltaxan medföra tullhöjningar för flertalet viktiga råvaror och halvfabrikat, medan tullarna för färdigvarorna ofta icke skulle få motsvarande höjning. Den nordiska tulltaxan skulle därför i många fall innebära en sänkning av nettotullskyddet för många industrier.

För Finlands och Norges del skulle den nordiska tulltaxan på väsentliga varuområden innebära ett avsevärt minskat tullskydd. För Norge skulle tulltaxan samtidigt innebära, att tullarna höjdes för vissa viktiga råvaror, t. ex. järn och stål.

För Sveriges del skulle genomförandet av den nordiska tulltaxan på många områden icke medföra större förändringar. Vid utarbetandet av den svenska tulltaxan våren 1958 beaktades nämligen det framlagda förslaget till nordisk tulltaxa i de delar, som vid denna tidpunkt förelåg, d. v. s. för de varuområden, som ingick i samarbetsutskottets huvudrapport år 1957. För de resterande varuområdena framlades samarbetsutskottets förslag först hösten 1958. Ett genomförande av den nordiska tulltaxan på dessa områden skulle — i motsats till vad fallet är beträffande de i huvudrapporten behandlade varuområden — i allmänhet medföra rätt betydande och för Sveriges del olägliga tullhöjningar. Detta skulle i huvudsak gälla konsumtionsvaror såsom läder och skor, textilvaror samt porslins- och glasvaror. För en mer detaljerad redogörelse för harmoniseringens verkningar, se TILLÄGG.

Den nordiska tulltaxan var förknippad med övergångsanordningar för ett flertal varor i syfte att mildra olägenheterna och möjliggöra en successiv anpassning. Mot bakgrund härav ifrågasatte samarbetsutskottet i utredningen om man inte som ett första steg i en harmonisering skulle kunna genomföra de nordiska tullsatserna på de varuområden, där man inte begärt övergångsanordningar i någon större utsträckning. Dessa områden svarar mot ca 45 % av den nordiska samhandeln. Övervägande antalet varor inom dessa områden är emellertid tullfria, och de tullbelagda varorna utgör endast 4—5 % av den totala samhandeln. Större skillnader i tullar föreligger endast beträffande organiska kemikalier och garner. I vissa fall torde emellertid riskerna för snedvridning av handeln till följd av skillnaden i tullen för de nämnda produkterna vara tämligen obetydliga och därmed motivet för en harmonisering mindre. Totalt sett skulle alltså en harmonisering på de nämnda områdena få en rätt begränsad betydelse.

Utredningen konstaterar, att genomförandet av en harmonisering skulle nödvändiggöra omfattande förhandlingar inom GATT. Den nordiska tulltaxan innebär nämligen på många punkter höjningar jämfört med de nuvarande tullsatserna i de olika nordiska länderna, av vilka flertalet beröres av GATT-bindningar. Man torde här kunna vänta sig betydligt svårare förhandlingar, än om frågan upptagits i direkt samband med bildandet av en nordisk tullunion. Detta gäller naturligtvis i särskilt hög grad, om tullharmoniseringen begränsas till ett mindre varuområde. I sin sammanfattning konstaterar samarbetsutskottet, att de förenklingar, som en harmonisering av de nordiska ländernas tullar skulle innebära för den av EFTA föranledda ursprungskontrollen, måste bedömas som små. Däremot skulle en harmonisering kunna minska riskerna för en framtida snedvridning av handeln, i synnerhet på vissa varuområden. Avgörande för om en harmonisering av de nordiska ländernas tullsatser borde genomföras ansågs vara dels en bedömning av om de fördelar, som kan vinnas genom en harmonisering av de nordiska ländernas tullar — i form av förenklad ursprungskontroll, minskade risker för snedvridning etc. — skulle uppväga de svårigheter, som en sådan harmonisering kunde förväntas innebära för det enskilda landet, dels ett ställningstagande till värdet av en harmonisering begränsad till de nordiska länderna mot bakgrund av tendenserna till harmonisering av tullarna på vidare europeisk basis.

Denna utredning har aldrig sakbehandlats i Nordiska rådet. Dess ekonomiska utskott har icke heller uttalat sig i saken. Det finns emellertid nu anledning att återkomma till frågan.

Av 1960 års utredning framgår klart, att en harmonisering av de nordiska ländernas tullsatser i åtskilliga hänseenden skulle vara av stort värde: riskerna för en snedvridning av handeln skulle minska, ursprungsdokumentationen och ursprungskontrollen skulle kunna förenklas radikalt. Dessa utredningens konstateranden gäller i än högre grad i dag och om 1 1/2 år, när den interna handeln med industriprodukter i princip blir tullfri. Däremot synes de belänkigheter utredningen redovisar vad gäller en harmoniserings olägenheter inte längre ha samma giltighet. Under de år som gått, sedan samarbetsutskottet avgav sitt betänkande, har flertalet av de berörda nordiska industrierna hunnit växa sig betydligt starkare, bl. a. under trycket av en hård konkurrens från företag inom Europeiska ekonomiska Gemenskapen (EEC). Det finns därför starka skäl att ånyo — förutsättningslöst — granska de positiva och negativa effekterna av en harmonisering av de nordiska ländernas tullar. Även denna gång kan utgångspunkten lämpligen vara 1950-talets förslag till gemensam nordisk tulltaxa.

En harmonisering av tullarna för samtliga industrivaror skulle givetvis vara av stor betydelse både som ett medel att stärka det nordiska ekonomiska samarbetet och därigenom skapa ökade möjligheter för nordiskt näringsliv och som ett incitament för EFTA att vidga sitt samarbete. Måhända är en målsättning, som inriktats på en så generell tullharmonisering, för dagen alltför ambitiös. Mer realistiskt är sannolikt att till en början söka harmonisera tullarna för ett begränsat antal varugrupper, beträffande vilka förutsättningarna är gynnsamma och praktiska vinster står att inhösta. Om en sådan försöksverksamhet kommer igång och visar sig framgångsrik, kan harmoniseringsarbetet utsträckas att omfatta även fristående varugrupper.

En harmonisering av den yttre tullnivån förutsätter, att även exempelvis reglerna om tullrestitutioner och om möjligheten till dispensering från tulls erläggande harmoniseras. Olikartad praxis på dessa områden kan eljest leda till betydande snedvridningar i handeln, trots att tullnivån utåt formellt är densamma.

Möjligen kunde ifrågasättas, om inte en prövning av harmoniseringsfrågan borde anstå i avvaktan på att tullavvecklingen mellan EFTA-staterna blivit helt genomförd. Ett avgörande torde emellertid kräva långa förberedelser varför den tid av 1 1/2 år som nu återstår, tills tullavvecklingen är genomförd troligen kommer att behövas.

Uppenbarligen kan tullharmoniseringsfrågan ej bedömas isolerad. Den måste ses i samband med frågor av betydelse för en fortsatt utveckling av det nordiska ekonomiska samarbetet. Då nu rådet till behandling har en rad andra samarbetsproblem av betydelse, bör även tullharmoniseringsfrågan upptagas på dess dagordning.

Av flera olika skäl synes därför tiden nu vara läglig att i Nordiska rådet taga upp tullharmoniseringsfrågan.

Vi får därför hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att skyndsamt utreda möjligheterna att harmonisera de nordiska ländernas tullsatser och upptaga underhandlingar rörande överenskommelser i detta avseende.

Stockholm och Köpenhamn i augusti 1965

Ebon Andersson

Aksel Larsen

Bertil Ohlin

Sven Sundin

TILLÄGG

PM angående konsekvenser av genomförandet av förslaget till gemensam nordisk tulltaxa

(Upprättad av Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet den 3 oktober 1960)

En harmonisering av tullarna till förslaget till gemensam nordisk tulltaxa skulle allt allmänt innebära en höjning av den danska och svenska tullnivån och en sänkning av den norska och finska. Denna allmänna bild utesluter dock inte, att det i samtliga länder skulle bli både höjningar och sänkningar.

För *Danmarks* del skulle en harmonisering till det nordiska förslaget innebära höjningar för vissa oorganiska kemikalier (t. ex. salpetersyra, natriumhydroxid, kalciumkarbid, fosforsyra och natriumfosfater, aluminiumsulfat, zinkoxid och titandioxid), flertalet organiska kemikalier, plasthalvfabrikat (plattor, folier o. d.), bilgummi, garner och vävnader, trikåvaror, konfektion, jutesäckar, järn och stål, maskiner i allmänhet samt lastbilar, bildejar och traktorer. Sänkningar skulle beröra klor, ättiksyra, tvättmedel, drivremmar, cykelgummi, handskar, pappersarbeten, läderskor, hushållsporslin och hushållsglas, metallhalvfabrikat, träbearbetningsmaskiner, cyklar, mopeder, radioapparater och elektriska hushållsapparater. För manufakturvaror av järn och andra metaller skulle det bli både höjningar och sänkningar. I stort sett oberörda skulle vara läkemedel, gödselmedel, färger, läder, skinnkläder, basplaster¹ och plastvaror, papper och gummiskor.

För *Finlands* del skulle en harmonisering till det nordiska förslaget innebära höjningar för vissa oorganiska kemikalier (t. ex. saltsyra, salpetersyra,

¹ Dock höjning i den mån gällande möjligheter till tullfrihet utnyttjas.

fosforsyra, ammoniak och aluminiumsulfat), basplaster, rayon- och syntetull, rostfri plåt och tryckpressar. På flertalet övriga områden skulle det bli sänkningar, bl. a. för vissa oorganiska kemikalier (t. ex. natriumhydroxid, svavelsyra, kalciumkarbid, fosfater, zinkoxid), vissa organiska kemikalier (t. ex. ättiksyra, butylsyra, butylacetat, etylenglykol, trikloretylen), färger, tvättmedel, plastvaror, gummivaror, läder och lädervaror, papper och pappersvaror, garner, vävnader, triká och konfektion, porslins- och glasvaror, tackjärn, järn- och stålprodukter, räls, rör, metallhalvfabrikat, järn- och metallmanufaktur, maskiner och elektrisk materiel, bilar och möbler. Gödselmedel är redan nu tullfria och beröres därför ej av ändringar.

För *Norges* del skulle det bli höjning för flertalet i den nordiska taxan tullbelagda oorganiska kemikalier (t. ex. syror, natriumhydroxid m. m.) och dessutom för rayonull och rayonullsgarn, rayontriká, icke tätsintrat porslin, järn- och stålprodukter i allmänhet, metallhalvfabrikat, tryckpressar, symaskiner och traktörer. Sänkningar skulle beröra zinkoxid, organiska kemikalier, färger, tvättmedel, plaster och plastvaror, drivremmar, läder och lädervaror, rayonsilke och rayonsilkeväv, rayonullsvävnader, ull och ullgarner, nylonstrumpor, konfektion, skor, porslins- och glasvaror, järn- och metallmanufaktur, maskiner, elektrisk materiel, radiomottagare och bilar.

För *Sveriges* del skulle en harmonisering medföra höjning för zinkoxid, titandioxid, vissa färger, tvättmedel, läder och lädervaror, pappersvaror, ullgarner, vävnader, trikåvaror, konfektion, skor och hattar, porslins- och glasvaror, järn- och metallmanufaktur, kylskåp och kylmaskiner, vissa tryckpressar, hissar, transformatorer, strömställare, o. d., radiomottagare, elektriska hushållsapparater och kabel. Sänkningar skulle beröra vissa gödselmedel, formalin, metanol, rayonull, garner (andra än ullgarn), sytråd och bilar. Tullarna skulle i stort sett bli oförändrade för oorganiska och organiska kemikalier i allmänhet, läkemedel, plaster och plastvaror, gummivaror, papper, rayonsilke, järn och stål, maskiner i allmänhet samt bilar.

*BILAGA 1***Promemoria med sammanfattning av remissyttranden över
medlemsförslaget¹**

Det er innhentet uttalelser fra 36 berørte myndigheter og organisasjoner:

Danmark

Udenrigsministeriet.
Handelsministeriet.
Finansministeriet.
Økonomiministeriet.
Landbrugsministeriet.
Fiskeriministeriet.
Landbrugsraadet.
Centralforeningen af Tolvmandsforeninger og større Landbrugere i Danmark.
Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation.
Industriraadet.
Håndværksrådet.
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.

Finland

Finansministeriet.
Lantbruksministeriet.
Finlands industriförbund.

Norge

Handelsdepartementet.
Utenriksdepartementet.
Finansdepartementet.
Industridepartementet.
Fiskeridepartementet.
Landbruksdepartementet.
Norges industriförbund.
Norske håndverks- og industribedrifters forbund.
Norges eksportråd.
Norges handelsstands forbund.
Landsorganisasjonen i Norge.

Sverige

Kommerskollegium.
Sveriges industriförbund.
Sveriges allmänna exportförening.

¹ Remissyttrandena finns i förtryck hos Nordiska rådets sekretariat.

Sveriges grossistförbund.
 Stockholms handelskammare.
 Handelskammaren i Göteborg.
 Handelskammaren i Gefle.
 Skånes handelskammare.
 Kooperativa förbundet.
 Landsorganisationen i Sverige.

Forslaget støttes helt ut av *Centralforeningen af Tolvmandsforeninger og større Landbrugere i Danmark*, av *finansministeriet* i Finland, og av *handelskammaren i Gefle* og *handelskammaren i Göteborg*. *Kooperativa förbundet* støtter også forslaget i betraktning av den verdi det har at de ulike sider ved det nordiske økonomiske samarbeid utredes best mulig og mener at det bør inngående behandles av Rådet. Forbundet går ut fra at de mere presiserte forslag som vil fremkomme under utredningen blir remissbehandlet. *Handelskammaren i Göteborg* peker forøvrig på at mulighetene bør undersøkes for å komme fram til passende overgangsbestemmelser med sikte på å lette overgangen til tollharmonisering.

Når det gjelder utredningen av spørsmålet om tollharmonisering støttes denne del av medlemsforslaget i Finland av *Finlands industriförbund*, i Sverige av *Sveriges industriförbund*, *Sveriges allmänna exportförening* og *Skånes handelskammare*, samt i Norge av *Finansdepartementet*, *Norges industriforbund*, *Norske håndverks- og industribedrifters forbund*, *Norges handelsstands forbund* og *Landsorganisasjonen i Norge*.

Finlands industriförbund mener at Finlands forutsetninger for deltagelse i integrasjonsvirksomhet på europeisk nivå vil forbedres ved medlemskap i et nordisk tollforbund. Sektorvis gjennomført harmonisering av tollsatsene vil derimot være av mindre betydning. Forbundet uttaler videre at et intimer nordisk handelspolitisk samarbeid kunne være en passende motvekt mot Storbritannia innen EFTA og frykter ikke at dette skulle negativt påvirke EFTA's utvikling. For å unngå at tollinntektene ensidig skulle tilfalle noen stat innen det harmoniserte område, foreslår forbundet at det treffes en overenskomst om tollinntektenes fordeling mellom landene. Forbundet anser, uten å ta standpunkt til harmoniseringens virkning og ønskelighet, at det ville være hensiktsmessig at en utredning blir foretatt.

Sveriges industriförbund og *Sveriges allmänna exportförening* peker i en felles uttalelse på at problemene i forbindelse med forvriddning av konkurranseforholdene vil tilta når tollene på EFTA-varene er eliminert og adgangen til tollrestitusjon opphører pr. 1. januar 1967. Sektorvis harmonisering vil øke problemene under forhandlinger med GATT. Uten en prinsippbeslutning om tollunion vil det bli vanskelig å oppnå godkjenning. Det uttales videre at tollharmonisering ikke vil fjerne alle grensehindringer, idet ulikheten i den indirekte beskatning vil forutsette fiskal grensekontroll. Først når utredningen er foretatt, synes tiden inne til å ta stilling til forslagets

annen del om forhandlinger. *Skånes handelskammare* mener at man i første hånd bør ta sikte på å omdanne EFTA til en tollunion. I tilfelle de politiske forutsetningene herfor mangler, har handelskammeret ingen innvending mot en utredning av det nordiske alternativet. Det er imidlertid ikke sikker på at nordisk tollunion vil være et insitament for et lignende tiltak i EFTA. Det stiller seg også tvilende til forslaget om sektorvis harmonisering.

Finansdepartementet har ikke noe imot at en utredning foretas, men går ut fra at det blir nærmere overveiet om det vil være formålstjenlig å fremme saken før det er skjedd en avklaring av forhandlingene i Kennedy-runden. *Norges industriforbund* vil ikke fraråde en utredning, hvis den norske regjering finner det hensiktsmessig at spørsmålene utredes. *Norske håndverks- og industribedrifters forbund* mener at den nåværende markeds-situasjon ikke gjør det naturlig nå å ta et definitivt nytt skritt mot et nordisk økonomisk fellesskap. Forbundet er imidlertid enig i den del av forslaget som gjelder en hurtig utredning. *Norges handelsstands forbund* vil heller ikke fraråde utredning. Derimot går forbundet sterkt imot at de nordiske land i den nåværende situasjon treffer ytterligere tiltak slik det antydes i siste del av forslagets konklusjon. Samarbeidet i Norden bør innpasses i et bredere økonomisk samarbeid i Vest-Europa. Spørsmålet om tollharmonisering bør i alle tilfelle utstå til forhandlingene om andre omfattende toll- og integrasjonsspørsmål er avklaret. Forbundet er heller ikke overbevist om at nordisk tollharmonisering vil styrke EFTA-samarbeidet. *Landsorganisasjonen i Norge* mener at tollsamarbeidet i EFTA i vesentlig grad har bidratt til en utvidet økonomisk samkjøring mellom de nordiske land. Det foreliggende forslag må vurderes ut fra de forpliktelser og de muligheter et videre internasjonalt økonomisk samarbeid etablerer for de nordiske land. På denne bakgrunn bør spørsmålet om ytre tollharmonisering utredes.

Landbruksdepartementet vurderer utviklingen av tollharmoniseringen på visse jordbruksvarer. *Fiskeridepartementet* har ikke noe å innvende mot en tollharmonisering, hvis dette skulle være ønskelig ut fra en generell vurdering av spørsmålet. *Handelsdepartementet* vil avvente rapport fra Det nordiske økonomiske samarbeidsutvalg før det uttaler seg.

Over halvparten av antall remissinstanser tar avstand fra medlemsforslaget. I Danmark gjelder det *Handelsministeriet*, *Udenrigsministeriet*, *Finansministeriet*, *Økonomiministeriet*, *Landbruksministeriet*, *Fiskeriministeriet*, *Industriraadet*, *Landbruksraadet*, *Håndverksrådet*, *Arbejderbevægelsens Erhvervsråd* og *Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation*, i Finland *lantbruksministeriet*, i Norge *Utenriksdepartementet*, *Industridepartementet* og *Norges eksportråd* samt i Sverige *kommerskollegium*, *Sveriges grossistförbund*, *Stockholms handelskammare* og *Landsorganisationen i Sverige*.

Hva angår de motiver som er nevnt i medlemsforslaget, erkjenner de

fleste instanser som ikke støtter forslaget, at en harmonisering i større eller mindre grad vil redusere problemene med forvridning av handel og produksjon. Administrative lettelser vil også i noen utstrekning følge av en tollharmonisering. Det understrekes imidlertid av flere at det vil volde vansker å få godkjent en tollharmonisering av GATT. Videre at nordisk tollharmonisering vil komplisere forhandlingene under Kennedy-runden. Disse forhandlinger vil forøvrig redusere de nordiske lands handlefrihet. Med hensyn til harmoniseringens betydning for styrking av EFTA mener *Den danske Fællesrepræsentation* og *Sveriges grossistförbund* at dette tiltak ikke er formålstjenlig. *Håndverksrådet* og *Udenriksdepartementet* advarer mot blokkdannelsen i EFTA. *Industridepartementet* mener at Norge bør primært arbeide for harmonisering av tollsatsene for større områder enn Norden, i første rekke innen EFTA.

De danske ministerier sier i sin fellesuttalelse at behovet for tollharmonisering vil bli redusert, hvis forhandlingene i Kennedy-runden fører til gunstig resultat. Avskaffelse av opprinnelseskontrollen i nordisk samhandel kan bare skje under forutsetning av en nordisk tollunion. Ministeriene er imidlertid negativt innstilt til en felles ytre tolltariff, idet harmoniseringen vil medføre høyere dansk kostnadsnivå. Derimot vil en nordisk tollunion som ledd i en videregående markedsintegrasjon i Norden kunne ha interesse fra dansk side, forutsatt at integrasjonen omfattet hele næringslivet. Ministeriene kan derfor ikke slutte seg til forslaget om iverksettelse av en fornyet isolert undersøkelse om mulighetene for nordisk tollharmonisering.

Handelsministeriet fremholder:

»Fra dansk side er man negativt indstillet over for forslag til en fælles ydre toldtariff, idet en harmonisering må forventes at ville medføre en ikke uvæsentlig forhøjelse af en række af de danske nul-toldsatser for råvarer og mange halvfabrikata og dermed en forhøjelse af det danske omkostningsniveau. Det er den danske opfattelse, at de fordele, der kan opstå af en eventuel nordisk toldunion kun omfattende industrivarer, ikke isoleret vil kunne opveje de ulemper, som en toldharmonisering vil medføre for det danske omkostningsniveau. Derimod vil en nordisk toldunion som led i en videregående markedsintegration i Norden kunne have interesse fra dansk side under forudsætning af, at integrationen omfattede hele erhvervslivet, herunder også landbrug, frugtavl, gartneri og fiskeri. Man kan derfor ikke tilslutte sig medlemsforslagets henstilling om iværksættelse af fornyede isolerede undersøgelser om mulighederne for en harmonisering af de nordiske landes todsatser.» *Industriraadet* tar sterk avstand fra medlemsforslaget. Det vises til at det danske tollnivå er tilpasset dansk produksjonsstruktur. Norden dekker bare i begrenset omfang Danmarks behov for importerte råvarer, halvfabrikata og produksjonsutstyr. Rådet går også mot harmonisering på EFTA-basis. *Håndværksrådet* hevder at harmonisering går mot næringslivets interesser. *Landbruksraadet* er betenkt over tollfor-

høyelse på landbrukets driftsmidler. *Arbejderbevægelsens Erhvervsråd* mener att tollharmonisering bør innebære at man tilstreber O-tollsatsler for varer som i dag er tollfri i Danmark. Forøvrig kan ikke harmoniseringen sees isolert fra andre spørsmål av betydning for nordisk samarbeid.

Lantbruksministeriet fremholder at reelle fortutsetninger ikke finnes for en almen harmonisering av tollvernet for landbruksprodukter, hvis man vil fortsette den nåværende selvstendige landbrukspolitikk i de enkelte nordiske land.

Utenriksdepartementet uttaler at en eventuell nordisk harmonisering vil bety en senkning av det norske tollnivå. Foruten mindre beskytelsesverdi vil dette medføre at man fjerner seg fra EEC's fellestariff. Ved en senere tilslutning til EEC vil det for Norges vedkommende innebære en heving av tollnivået igjen med dermed følgende kompliserte tilpassingsproblemer. Tollharmonisering vil på lengre sikt føre til øket handelspolitisk styrke for Norden, men på den annen side vil de nordiske land stå med en meget lav tollmur overfor USA og EEC i fremtidige forhandlinger. Det er tvilsomt om nettoresultatet blir økt styrke overfor tredjeland. Også forskjellig utenrikspolitikk vil på lengre sikt kunne skape problemer for Norge. En tollharmonisering vil innebære at de nordiske land vil bli bundet i sin tollpolitikk — og derved — som nevnt ovenfor — i sin ytre handelspolitikk. Dette vil enda mer bli tilfelle dersom det tas sikte på en felles ytre tolltariff. En tollharmonisering eller en fellestariff vil derfor medføre at Norge kommer inn i et forpliktende samarbeid på nordisk basis. På bakgrunn av de nordiske lands forskjellige utenrikspolitiske orientering, kan man ikke se bort fra at et slikt eksklusivt nordisk økonomisk samarbeid på lengre sikt vil kunne skape problemer for Norge. Det er ikke mulig å si noe bestemt om hvorledes eller når det europeiske økonomiske integrasjonsproblem vil finne sin løsning, men Utenriksdepartementet skulle anta at det vil være i Norges interesse at Norge står mest mulig fritt i sin handelspolitikk intill dette spørsmål har fått en nærmere avklaring. Utenriksdepartementet er derfor kommet til at det ikke er i norsk interesse å gå inn for tollharmonisering eller en felles tolltariff i Norden. Man bør i stedet fra norsk side i tiden fremover søke å intensivere det nordiske samarbeid innenfor EFTA i forskjellige konkrete saker. Alle de nordiske land skulle ha interesse av dette. Et eksklusivt nordisk samarbeid skulle videre med fordel kunne iverksettes på slike områder som ikke omfattes av EFTA-samarbeidet. *Norges eksportråd* uttaler når det gjelder EFTA-landenes forhandlingsposisjon overfor EEC, at tollharmonisering i og for seg kunne være et nærliggende middel forutsatt at tollnivået blir lagt nær opp til EEC's felles tariff. Konsekvensene av en tollharmonisering for Norge er større enn for de øvrige nordiske land p. g. a. Nordens større plass i Norges utenrikshandel. Rådet tviler på om Norge vil få en rimelig kompensasjon for de tariffjusteringer man på norsk side måtte forplikte seg til.

Kommerskollegium finner ikke å kunne tiltre forslaget i dets nåværende utforming. Først og fremst skyldes det i dagens situasjon at fordelene av en harmonisering som begrenses til et mindre antall varegrupper, ikke er tilstrekkelig store til å motvirke ulempene av et nordisk initiativ på dette område. Det anføres videre at en virkelig harmonisering bare kan skje ved slik innbyrdes ettergivelse som av de enkelte land vil oppfattes som betydelige. Det er urealistisk å tro at slik ettergivelse skulle kunne gjøres uten at en samordning av de nordiske lands interesser samtidig finner sted på andre områder av næringspolitikken og den økonomiske politikk. Forøvrig pekes det på at et gunstig utfall av forhandlingene under Kennedy-runden kan få langt større betydning for Sverige og Norden enn en harmonisering av de ytre tollsats. *Sveriges grossistförbund* henviser også til at medlemsforslaget må sees i større sammenheng og til at hensyn må tas til de pågående tollforhandlingene. Videre stiller forbundet seg tvilende til argumentet at harmonisering av tollsatsene vil føre til styrkelse av det nordiske næringslivet. *Stockholms handelskammare* mener bl. a. at det for tiden ikke er tilrådelig ut fra svensk synspunkt å godta tollforhøyelse mot tredje land i den hensikt å fremme det nordiske samarbeid. Heller ikke antar handelskammeret at en partiell tollharmonisering vil være et insitament til øket samarbeide i EFTA. Til slutt henvises det til vanskeligheten med å få GATT's godkjenning. *Landsorganisationen i Sverige* mener at forslagsstillerne har sterkt overvurdert forvridningens virkning på handelen og produksjonen. For Sveriges del vil harmoniseringen medføre økede priser for en rekke produkter og dermed forringe kostnadsnivået, redusere mulighetene for å føre en handelspolitikk i liberaliserende retning. Øket tollvern for råvarer og halvfabrikata vil også ramme u-landenes eksport til Sverige. Ensretting av tollnivåene i Norden mot tredjeland anses ikke å utgjøre en forutsetning for samarbeidet eller utvikling av dette i EFTA.

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

(Se Sak A 44/e: Bilaga 3.)

Medlemsförslag

om samarbete på formgivningens område

(Väckt av Lis Groes, Veikko Hyytiäinen, Dagmar Ranmark och Berte Rognerud)

Sedan andra världskriget har de nordiska länderna alltmer kommit att intaga en ledande ställning inom den moderna formgivningen, speciellt på det konstindustriella området. »Scandinavian Design» har blivit ett kvalitetsbegrepp med anseende ute i världen och en faktor, som bidragit till att underlätta nordiska produkters placering på världsmarknaden. Det har också givit de nordiska länderna mycken good-will och medverkat till att sprida kännedom om de nordiska ländernas förhållanden. Nordisk design har nämligen ej enbart uppfattats som produktion av varor utan måhända i lika hög grad som ett uttryck för en särskild livsform, för de nordiska ländernas höga kulturella nivå, som skapar särskilda betingelser för utvecklingen av den enskilda individen och av dennes förhållande till andra människor.

Jämfört med en blygsam produktion före kriget är det idag på dessa områden fråga om en miljardproduktion, av vilken en betydande del exporteras. Samtidigt har den nordiska framställningen lett till en begränsning av importen av designprodukter till Norden. Denna utveckling synes emellertid nu allvarligt hotad. Den som en följd av olika handelspolitiska åtgärder stigande liberaliseringen av den internationella handeln medför en starkt ökad konkurrens. Andra länder kan särskilt tack vare avsevärt lägre lönekostnader erbjuda betydligt billigare produkter, som med framgång kan taga upp tävlingen med de nordiska ländernas egna.

För att de nordiska länderna även i fortsättningen skall kunna stå sig i denna skärpta konkurrens och om möjligt utnyttja de fördelar den ökade liberaliseringen erbjuder krävs en aktiv, väl samordnad upplysning om nordisk design, innefattande propagandakampanjer, utställningar, press- och televisionsutskickningar, föredrags- och kursverksamhet etc.

De nordiska brukskonst- och turistorganisationerna, som under ett antal år under den gemensamma benämningen »Scandinavian Design Cavalcade» verkat till förmån för ett fastare samarbete på detta område, har därför vid ett presidiummöte den 10 maj 1965 i Stockholm beslutat inrätta ett sammordiskt organ med företrädare för såväl statliga som kommunala myndigheter, organisationer företrädande formgivarna, producenterna, handeln och turis-

men. Man strävar till en avsevärd effektivisering av arbetet inom ramen för Scandinavian Design Cavalcade.

Enligt den uppgjorda aktionsplanen skulle ett gemensamt uppträdande årligen i oktober månad kulminera i en brett upplagd utställning av nordisk formgivning, där alla fält av formgivningen inom de nordiska länderna skulle presenteras. Denna utställning skulle genomföras som ett rent kulturellt och prestigebetonat evenemang, vilket ger de bästa garantierna för att utställningen beaktas inom fackpressen och röner intresse från radions och televisionens sida. Ytterligare är avsikten att anordna kurser, konferenser, möten och fabriksbesök, att inbjuda utländska journalister etc. Denna kulturellt betonade framstöt skulle följas upp av producenterna och handeln med mera kommersiellt upplagda arrangemang. Omkostnaderna för den samlade framstöten har beräknats till ca 10—12 milj. d. kr. om året, varav ca 2,6 milj. d. kr. skulle åtgå till den kulturella delen, vars uppgift framförallt blir good-willskapande.

Frågan om staternas ekonomiska stöd till dessa arrangemang har blivit aktuell. Företagsamheten på design-området är i stor utsträckning förlagd till småindustrier, vilkas resurser — även sammantagna — är begränsade, då det gäller mera allmänt good-willskapande aktioner utan omedelbar ekonomisk behållning för företagen. Med hänsyn till att det måste anses vara ett vitalt intresse för de nordiska länderna att även framdeles kunna bevara sin ledande ställning på formgivningens område samt att om möjligt utbygga den, förefaller det naturligt att staterna aktivt bidrar till att skapa förbättrade möjligheter härför.

Designbranschen åtnjuter redan i betydande mån i många andra länder statligt ekonomiskt stöd. Som exempel härpå må endast nämnas, att det brittiska designorganet The Council of Industrial Design uppbär ett årligt statsunderstöd motsvarande ca 6,5 milj. d. kr., varutöver avsevärda belopp beviljas för genomförande av rent prestigebetonade utställningar i utlandet. Redan nu medverkar de nordiska länderna i good-willskapande utställningar utomlands. Fråga är här om ett uppföljande av denna linje på design-området.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställes,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att gemensamt överväga förutsättningarna och formerna för statligt stöd åt strävandena att bibehålla och ytterligare befästa de nordiska ländernas ledande ställning på formgivningens område.

København, Helsingfors, Stockholm och Oslo i september 1965

Lis Groes

Veikko Hyttiäinen

Dagmar Ranmark

Berte Rognerud

*TILLÄGG***PM från Scandinavian Design Cavalcade om samarbete på formgivningens område**

Presidiet for Scandinavian Design Cavalcade har den 10. mai 1965 vært samlet i Stockholm og der besluttet å rette følgende henvendelse til Nordisk Råd vedrørende et utvidet nordisk samarbeid til fremme av formgivingen i de nordiske land.

Skandinavisk formgivings plasering og betydning

Siden krigens slutt har de nordiske land i stigende grad plasert seg som arnestedet for moderne formgiving, spesielt innenfor det kunstindustrielle område. Dette har gitt de nordiske land et nytt blikkfang ute i verden, hvor man i høy grad søker å følge den skandinaviske linje og i mange tilfelle direkte kopierer den. Den gode plasering gir seg også utslag i de nordiske lands produksjon og eksport.

Fra en beskjeden produksjon i mellomkrigsårene er det nå tale om milliardproduksjon, hvorav en meget vesentlig del eksporteres, likesom den nasjonale produksjon har kunnet begrense importen på disse områder til et minimum.

Ennvidere er det alminnelig kjent at kvaliteten og prestisjen omkring de nordiske designprodukter smitter av på mange andre nordiske produkter helt utenfor designområdet og medvirker til å plasere disse produkter på et høyt nivå.

De produkter som vesentlig selges på grunn av sin kvalitet og form, er belysning, glass, keramikk og porselen, møbler, sølv- og gullarbeider samt tekstiler, men det fins også grupper som i kraft av god kvalitet og form likeledes vil kunne vinne innpass på mange markeder, f. eks. konfeksjon, bygningssvarer, emballasje, husholdningsmaskiner, lærvarer, plastikkvarer, radio- og fjernsynsapparater, sko, tapeter og verktøy.

Hittil utført opplysningsarbeide for skandinavisk form

Denne plasering av skandinavisk form er ikke bare oppnådd fordi nordiske produkter har en god utførelse både hva form og kvalitet angår. Det er i dag like nødvendig å utføre et stort opplysnings- og propagandaarbeid, her-

under arrangere utstillinger, presse- og fjernsynsutsendelser, kurs, foredrag m. v. for å utbygge kjennskapet til disse kvalitetsvarer.

Selt med nordiske öyne har dette arbeide hittil bestått av noen enkeltarrangementer uten egentlig koordinering av arbeidet mellom de nordiske land.

Dog har det vært et visst tillöp i så henseende, idet de nordiske brukskunst- og turistorganisasjoner gjennom de senere år under fellesbetegnelsen »Scandinavian Design Cavalcade» har koordinert en række arrangementer i de fire nordiske land: Danmark, Finland, Norge og Sverige, med henblikk på å utvide kjennskapet til nordisk kunsthåndverk og kunstindustri. Det henvises til de vedlagte fellesbrosjyrer som gir eksempler på virksomheten hittil¹.

Den framtidige konkurranse

Det er innlysende at den stigende liberalisering mellom landene både er en fordel og en trusel for skandinavisk formgivning. Konkurransen blir stadig hardere, og andre land kan ofte i kraft av et vesentlig lavere lønnsnivå tilby produkter som ligger meget nær opp til de skandinaviske, til vesentlig lavere priser.

Videre er en rekke land, bl. a. England, Frankrike, og Belgia, i ferd med å utbygge deres propagandavirksomhet innenfor dette område. I stigende grad er det tale om kollektive arrangementer med betydelig statsstötte. Som eksempel på den betydning et land som England tillegger formgivingsrenommé og eksportskapende betydning, kan henvises til en debatt i The House of Lords den 17. juni 1964 om British Design Policy, hvor den skandinaviske formgivings höye nivå gjentagne ganger ble framhevet, og hvor det forövrig ble opplyst at den engelske statsstötte til The Council of Industrial Design var blitt forhöyet til et belöp svarende til 6,5 mill. danske kroner i året. Utover dette ytes store belöp til gjennomföring av rene prestisjeutstillinger i utlandet.

Det er denne stadig hardere konkurranse vi må forberede oss på å möte, men den friere handelsutvikling gir også meget store muligheter for skandinavisk formgivings videre utfoldelse og den derav avhengige produksjon og eksport. En av de viktigste forutsetninger for å utnytte framtidens muligheter til vår fordel er en vesentlig större opplysningskampanje omkring skandinavisk formgivning.

Idéer og skaperånd i tilstrekkelig omfang synes stadig å være tilstede i de nordiske land, men de nye produkter må sikres en slik plasering og omtale i den övrige verden, at det er klart for alle at den framtidige utvikling innenfor moderne formgivning stadig beherskes og domineres av de nordiske land.

Disse problemer har vært dröftet på en række möter hvor representanter for de 4 nordiske land har deltatt. På det tidligere nevnte möte i Stockholm

¹ *Här ej tryckta.*

den 10. mai d. å. var det enighet om at den innsats som hittil var gjort, ikke var tilstrekkelig til å sikre vår posisjon framover.

Man må imidlertid være opmerksom på at et slik opplysningsarbeid ikke direkte er kommersielt lagt an, men tar sikte på å fremme forståelsen for at skandinavisk formgivning ikke bare er framstilling av visse produkter, men i langt høyere grad uttrykk for en særlig livsform og innretning av den personlige tilværelse, som kan danne rammen om såvel en verdifull utvikling av det enkelte menneske som av forholdet til andre mennesker.

Imidlertid er det særpreget for skandinavisk formgivning at produksjonen i alle de nordiske land er preget av et meget stort antall mindre virksomheter; virksomheter som normalt ikke er innstilt på å ofre særlig meget på en kommersiell innsats og enda mindre på et arbeide av en mer ideell, kulturell karakter.

Planer for det framtidige opplysningsarbeide

Da man har innsett at den foreliggende ideelle, kulturelle oppgave er så stor og betydningsfull at den neppe kan løses av et enkelt av de nordiske land, har man på mötet i Stockholm den 10. mai d. å. opprettet et fellesnordisk organ som skal forsøke å arbeide med oppgaven, jfr. vedlagte vedtekter [*se Bihang*].

De kretser som har medvirket ved opprettelsen av dette fellesnordiske organ, representerer såvel statlige som kommunale myndigheter, organisasjoner for designere, produsenter, handelen og turismen.

De planer man foreløpig er enige om, går ut på å gjennomføre et omfattende framstöt for skandinavisk formgivning hvert år i oktober måned, således at hovedarrangementet går på skift mellom de 4 nordiske land, men at det også i hvert av landene gjennomføres en rekke arrangementer, om enn av mindre omfang.

Det er tale om en vesentlig utvidelse av det hittil utførte arbeide innenfor Scandinavian Design Cavalcade. Med hensyn til dette kulturelle og prestisjebetonte arbeide legges det vekt på gjennomføringen av en årlig utstilling av skandinavisk formgivning, hvor alle felt av formgivingen innenfor de nordiske land presenteres. Denne utstilling bör gjennomføres som en ren kulturell og prestisjebetonet utstilling, hvilket gir de beste muligheter for at de på utstillingen viste produkter og ideer blir omtalt og vist i alle ledende tidskrifter som beskjeftiger seg med design, likesom radio og TV viser slike utstillinger vesentlig større interesse. Utover dette er det ytterligere tanken å holde kurser, konferanser, möter, fabrikkbesök, samt invitasjon av utenlandske journalister fra dags- og fagpresse til å dekke de forskjellige arrangementer.

For å oppnå den fulle verdi av et slikt kulturelt betonet framstöt, vil såvel produsenter og handlende som turistorganisasjonene og trafikkselskapene slutte opp med mer kommersielt betonedede framstöt.

De omkostninger som er forbundet med det samlede framstöt, anslås til ca. 10—12 mill. danske kroner i året, hvorav ca. 2,6 mill. vil gå med til det mer kulturelt betonedede framstöt, som man ikke kan vente å få dekket fra næringslivet. Det kan i denne forbindelse opplyses at SAS allerede gjennom noen år har ofret millionbelöp på å plasere de nordiske land som foregangsland for design, og forövrig vil være villig til å fortsette og intensivere dette arbeide i forbindelse med de nye planer.

Det tidligere nevnte belöp på 2,6 mill. danske kroner vil antakelig fordele seg slik:

1. Kavalkadens hovedarrangement	d. kr. 1 400 000
2. Tilsluttede arrangementer samt deltakelse i hovedarrangementet for de övrige 3 land, pr. land d. kr. 400 000	d. kr. 1 200 000

For hvert land blir det således behov for ca. d. kr. 400 000 pr. år, men for hvert 4. år ca. d. kr. 1 400 000.

Det nordiske presidium for Scandinavian Design Cavalcade vil fortsette å arbeide som hittil inntil det er skapt ökonomisk grunnlag for å gjennomföre disse mer omfattende planer.

Konklusjon

I betraktning av den utvikling som finner sted på dette område i mange andre land, anser vi det som vår plikt å gjöre Nordisk Råd og dermed våre regjeringer oppmerksom på denne utvikling, som uten en omfattende innsats på fellesnordisk basis kan bety at de nordiske land ikke vil være i stand til å bevare den lederstilling de i dag har innenfor moderne formgivning.

Fra presidiets side vil man være i stand til å starte de store koordinerte framstöt i 1967, men må i så fall ha klarhet over den ökonomiske situasjon senest i begynnelsen av sommeren 1966.

Under henvisning til det her framföerte, vil presidiet for den fellesnordiske organisasjon Scandinavian Design Cavalcade anmode Nordisk Råd om å ta spørsmålet om nödvendigheten av et utvidet nordisk samarbeid innenfor formgivningens område opp til behandling og eventuelt framkomme med en anbefaling til regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige om å tilveiebringe de ökonomiske muligheter som trengs for at disse land kan sikre og befeste det nordiske lederskap på formgivingens område.

Köbenhavn, Helsingfors, Oslo og Stockholm i juni 1965

For den danske komité:

Oiva Rydeng

For den norske komité:

Marianne Gulowsen

For den finske komité:

H. O. Gummerus

For den svenske komité:

Arthur Hald

Kai Christensen

Generalsekretær

Fælles nordiske vedtægter vedrørende Scandinavian Design Cavalcade

§ 1. *Navn og hjemsted*

Organisationens navn er Scandinavian Design Cavalcade. Dens hjemsted er Helsingfors, København, Oslo og Stockholm.

§ 2. *Formål*

Scandinavian Design Cavalcades formål er ved arrangementer i de nordiske lande at fremme kendskabet til nordisk kultur, hvor denne kommer til udtryk såvel i kunsthåndværk og kunstindustri som i formgivning af andre håndværks- og industriprodukter, hvor kunstnerisk medvirken har bidraget til et produkt af høj teknisk og kunstnerisk kvalitet.

§ 3. *Kavalkaden*

Dette formål søges opnået ved afholdelse af en årlig design kavalkade, der gennem udstillinger, møder, kurser, film, radio, TV og presse fremviser gode og aktuelle eksempler på nordisk formgivning inden for de ovenfor nævnte områder.

Kavalkaden afholdes skiftevis i de 4 nordiske lande hvert år i oktober måned.

Rækkefølgen af værtslandene for kavalkaden fastsættes af præsidiel for en 4-årig periode og således, at der altid mindst 2 år frem er taget beslutning om kavalkadens placering.

Organisationen af kavalkaden og etableringen af det økonomiske grundlag for gennemførelsen af kavalkaden påhviler det lands komité, hvor kavalkaden afholdes.

§ 4. *De nationale komiteer*

Scandinavian Design Cavalcade er i hvert af de 4 nordiske lande repræsenteret af en komité på maksimalt 12 personer, bestående af en repræsentant for hvert af de ministerier, organisationer og institutioner samt andre, der måtte have interesse i de i § 2 angivne formål. De nordiske landes landsorganisationer for brugskunst og turisme har som stiftende organisationer af kavalkaden permanent plads i de nationale komiteer.

Der er komiteernes opgave at varetage Scandinavian Design Cavalcades

interesser i deres eget land, at være ansvarlige for, at deres land bliver værdigt repræsenteret på den årlige kavalkade, dels ved at skabe det økonomiske grundlag for landets deltagelse i kavalkaden, dels ved at garantere en høj kunstnerisk kvalitet af de varer, der skal fremvises, eventuelt ved nedsettelse af særlige udvalg.

Komiteerne er med hensyn til økonomiske og juridiske forhold uafhængige af hverandre og har ingen forpligtelser over for hverandre undtagen ved aftaler i forbindelse med de enkelte arrangementer.

Komiteerne vælger hver sin styrelse til ledelse af komiteens virksomhed.

Komiteerne fastsætter selv deres forretningsorden, herunder fastsættelse af regnskabsår og regler for valg af styrelse, formand og revisor.

§ 5. Præsidiet

Scandinavian Design Cavalcades fælles nordiske anliggender og tilrettelægning af samarbejdet mellem de nationale komiteer varetages af et præsidium, der består af 3 medlemmer fra hvert af de enkelte landes styrelser, hvoraf det ene skal være den pågældende styrelses formand.

Præsidiet ledes af en præsident, der fungerer 1 år ad gangen og altid er formanden for den styrelse, i hvis land den kommende kavalkade skal afholdes. Præsidentens hverv skifter over til formanden for den styrelse, i hvis land den næste kavalkade skal afholdes i samme øjeblik, årets kavalkade er officielt afsluttet.

Som generalsekretær for præsidiet fungerer sekretæren i det land, hvor den næste kavalkade skal afholdes. Generalsekretærens hverv skifter samtidig med præsidentens.

§ 6. Præsidiemøder

Præsidiet samles mindst en gang om året. Mødestedet skifter normalt for hvert møde mellem de nordiske lande i følgende rækkefølge: Danmark, Finland, Norge, Sverige.

Det påhviler præsidenten i samråd med generalsekretæren at indkalde til møderne, udarbejde dagsordenen for disse, lede møderne samt føre mødeprotokol, der for hvert referat underskrives af samtlige præsidiemedlemmer og generalsekretæren.

Ved møderne er den lokale styrelse, i hvis land mødet afholdes, vært og står for mødearrangementet.

Indkaldelse til ordinære møder skal ske med mindst 4 ugers varsel, og inden indkaldelsen sker, skal generalsekretæren have forhandlet med den lokale styrelse i værtslandet, således at denne har mulighed for at ordne mødearrangementerne på passende måde.

Spørgsmål, der af de enkelte landes styrelser ønskes optaget på dagsorde-

nen til præsidiemøderne, må være generalsekretæren i hænde mindst 2 uger før mødets afholdelse.

Dagsorden og dertil hørende bilag skal være mødedeltagerne i hænde senest 1 uge før mødet.

Ekstraordinære møder i præsидiet finder sted, når præsидiet eller en af de nationale styrelser fremsætter ønske derom til præsидenten, der også selv kan kræve ekstraordinært møde afholdt.

Præsidiemøderne er beslutningsdygtige, når de er lovligt indkaldt, og mindst 3 landes styrelser er repræsenteret. De lokale styrelsers sekretærer kan deltage i præsидiets møder.

Afstemninger afgøres ved simpelt stemmeflertal. Hvert land har 1 stemme, i tilfælde af at stemmerne står lige, er præsидentens stemme afgørende.

Referater af præsidiemøderne udsendes af generalsekretæren til mødedeltagerne samt til hver af de nationale styrelsers sekretariater.

§ 7. Udtrædelse og opløsning

Hvis en national komité efter sin forretningsordens regler har besluttet at udtræde af Scandinavian Design Cavalcade, kan dette ske med 1 års varsel til en 1. januar. Meddelelse herom skal tilstilles præsидenten, der herefter skal orientere præsидiet og de øvrige nationale komiteer herom.

Scandinavian Design Cavalcade skal opløses, hvis dette vedtages af de nationale komiteer i mindst 3 lande. I tilfælde af opløsning træffer de nationale komiteer hver for sig beslutning om anvendelse af deres egne midler og placering af deres egne arkiver.

§ 8. Vedtægterne

Disse fællesvedtægter for Scandinavian Design Cavalcade træder i kraft, når de er godkendt af de 4 nordiske landes nationale komiteer.

Den originale version af vedtægterne er affattet på dansk, og 4 eksemplarer af denne version skal være underskrevet af komitéformændene i de respektive lande og deponeret med 1 eksemplar i hvert lands sekretariat.

Ændringer af vedtægterne skal godkendes i samme version som de oprindelige vedtægter af såvel præsидiet som de enkelte medlemslandes nationale komiteer, være underskrevet af de respektive komitéformænd og deponeret med 1 eksemplar i hvert lands sekretariat.

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Handelsministeriet:**

Handelsministeriet skal til medlemsforslaget på Udenrigsministeriets, Ministeriet for kulturelle anliggenders og egne vegne udtale følgende. Fra officiel dansk side har man i de senere år i stigende grad støttet arbejdet med at udbrede kendskabet ude i verden til dansk formgivning på det kunsthåndværksmæssige og kunstindustrielle område. Den prestige, der herved er tilvejebragt i udlandet for dansk kunsthåndværk og kunstindustri har gavnet ikke alene disse brancher, men er kommet også andre dele af dansk erhvervsliv til gode.

Man må derfor ud fra såvel erhvervsmæssige som kulturelle synspunkter se med sympati på bestræbelser, der tager sigte på at fastholde og eventuelt udbygge det renommé, som nordisk formgivning nyder i udlandet, hvad enten der er tale om fælles manifestationer uden for Nordens grænser eller koordinerede arrangementer i de nordiske lande, således som det f. eks. i en række år har været tilfældet med den såkaldte »Scandinavian Design Cavalcade«, der samtidig afholdtes i de fire nordiske hovedstæder.

Imidlertid er det næppe givet, at den form, hvorunder den nu dannede fællesnordiske organisation tænker sig fremover at tilrettelægge et samlet og bredt fremstød for nordisk formgivning, vil være hensigtsmæssig. Skal resultatet af den planlagte cavalcade, der tænkes afholdt på skift i de nordiske hovedstæder, stå mål med de meget betydelige omkostninger, der hvert år skal bæres af erhvervslivet og staterne i Norden, skal cavalcaden påkalde betydelig interesse i udlandet og tiltrække et stort antal interesserede. Et arrangement, der inden for en fireårig turnus går på omgang mellem forskellige byer, synes vanskeligt at kunne tillægges de egenskaber, der udkræves for, at arrangementet kan blive den internationale årligt tilbagevendende begivenhed, som man i udlandet ikke kommer udenom at vise interesse.

Det er i øvrigt et spørgsmål, om den planlagte udstilling af nordisk formgivning, der nok skal gennemføres som et kulturelt og prestigebetonet arrangement, men hvis væsentligste formål er at støtte de nordiske landes konkurrenceevne, med størst fordel kan placeres i Norden. De nordiske lande har tidligere med succes gennemført fælles fremstød for nordisk form-

givning i udlandet, således f. eks. i USA og Frankrig, og ud fra såvel ønsket om at stimulere salget af nordiske produkter som at befordre udlandets kendskab til den del af den nordiske kultur, som den moderne formgivning i disse lande repræsenterer, er det en overvejelse værd, om ikke større resultater kunne opnås ved, at den fællesnordiske manifestation afholdtes i storbyer uden for Norden. Nordisk formgivning ville derved i langt højere grad blive genstand for international beskuelse, og større udenlandske forbrugerkredse ville komme i kontakt med de nordiske produkter.

Endelig skal man fremhæve, at den tilstræbte statsstøtte til den planlagte »Scandinavian Design Cavalcade» forekommer meget betydelig på baggrund af størrelsen af de midler, der årligt af den danske stat stilles til rådighed for officiel dansk deltagelse på udenlandske udstillinger og messer. Hertil bevilger den danske stat 1 mill. kr. om året, medens den ønskede statsstøtte til »Scandinavian Design Cavalcade» — hvis indsats må påregnes hovedsagelig at tage sigte på et begrænset udsnit af dansk erhvervsliv — gennemsnitligt ville andrage 6—700 000 kr. pr. år.

København, den 26. november 1965

P. m. v.

O. Müller

Chr. Møller

Boligministeriet:

Det rejste forslag synes først og fremmest at vedrøre formgivningen af møbler og andre brugs- og pryds-genstande. Inden for byggeriet er formgivningen imidlertid også et spørgsmål af voksende betydning. Dette gælder ikke alene bygningstilbehør, såsom installationsgenstande og sanitetsudstyr, men også de egentlige bygningsdele. Den byggetekniske udvikling fører til anvendelse af lette materialer, høj præfabrikationsgrad, opdeling i enkeltkomponenter og produktion på grundlag af internationale modulsystemer og standards. Alle disse forhold letter handelen med bygningsdele over landegrænserne og bevirker, at formgivningen bliver et fremtrædende element i konkurrencen ved siden af pris og egenskaber. Som det nærmere omtales i betænkning nr. 389/1965 om uddannelse af byggeriets teknikere (side 9) bliver spørgsmålet, om dansk (nordisk) byggeri i stigende omfang skal udføres ved hjælp af importerede bygningsdele, eller om byggekapa-citeten kan forøges og udnyttes ikke blot til den hjemlige produktion, men også til en eksport af bygningsdele og bygningssystemer.

Ud fra disse synspunkter kan boligministeriet anbefale, at der foretages nøjere undersøgelser som foreslået over for Nordisk Råd. Det bemærkes dog, at byggeområdet næppe uden videre er egnet til at omfattes af formgivnings-

fremstød inden for møbel- og brugstingsområderne. Bl. a. må sagen ses i sammenhæng med byggeriets fremtidige organisation og arkitekternes placering i byggeprocessen og byggeproduktionen.

København, den 23. november 1965

P. m. v.

E. b.

Flemming Lethan

Industriraadet:

Industriraadet har forelagt medlemsforslaget til udtalelse i Landsforeningen Dansk Kunsthåndværk og Selskabet for industriel Formgivning, og man har fra begges side modtaget henstilling om at anbefale det fremsatte forslag.

Der vedlægges til orientering skrivelse af 9. f. m. fra Selskabet for industriel Formgivning, og Raadet kan for sit vedkommende meget anbefale, at Selskabet inddrages i det planlæggende arbejde, ligesom man finder det hensigtsmæssigt, at Komiteen for Udstillinger i Udlandet repræsenteres.

Industriraadet deler den opfattelse, at det hidtidige samarbejde mellem de skandinaviske lande med hensyn til propaganda for god formgivning har været særdeles værdifuld, og man kan derfor også anbefale, at samarbejdet fremover søges styrket.

Raadet må for sit vedkommende tillægge det en særlig betydning, at de allerede bestående organer, der beskæftiger sig med løsningen af de opgaver, der melder sig i forbindelse med udfoldelsen af propaganda for industriel formgivning såvel inden for landets grænse som gennem afholdelsen af udstillinger i udlandet bliver medbestemmende med hensyn til tilrettelæggelsen af propagandaarbejdet fremover.

København, den 7. december 1965

P. r. v.

Wigo Theilgaard

Selskabet for industriel Formgivning:

Selskabet for industriel Formgivning kan i princippet tilslutte sig de betragtninger, der fremføres i det nævnte medlemsforslag. Forslagsstillernes vurdering af situationen på formgivningens område i de nordiske lande svarer i hovedtræk til de synspunkter, som har ligget til grund for SIF's arbejde i de forløbne elleve år.

I forslaget synes der imidlertid at være tænkt særlig på formgivning af såkaldte kunstindustrielle produkter, d. v. s. produkter, der i hovedsagen henhører under boligindretning og dermed beslægtede områder. Vi vil i denne forbindelse henlede opmærksomheden på det absolut nødvendige i, at formgivningsarbejdet også udstrækkes til de industrielle sektorer, der ligger uden for dette felt, hvor den æstetiske kvalitet — især for mange danske produkters vedkommende — er forsømt til skade for vor industriproduktions almindelige omdømme.

SIF betragter det som sin egentlige opgave at fremme god formgivning inden for disse områder. Industrien får stadig stigende betydning for landenes økonomi, og her, som i kunstindustrien, må vi udvikle vort væsentligste aktiv i konkurrencen: høj teknisk og æstetisk kvalitet og følge dette op gennem et effektivt promotionsarbejde — gerne på internordisk plan. I en periode, hvor problemerne med nye markedsdannelse skaber en udbredt usikkerhed, er det vigtigt, at det internationalt indarbejdede skandinaviske renommé for kvalitet og formgivning fastholdes og udbredes.

Til fremme for den industrielle design har SIF afholdt en række konferencer, kursus, foredrag og udstillinger.

SIF arrangerede en nordisk designudstilling på Bella-Centret i oktober 1965 i samarbejde med Norsk Designcentrum, Svensk Form AB og Ornamo Finland. Denne udstilling var et led i Scandinavian Design Cavalcade 1965. I forbindelse hermed indstiftede SIF en dansk designpræmiering — ID-prisen — et initiativ, som kan ventes at få stor betydning for design i offentlig opmærksomhed.

Alle disse aktiviteter er dog for Danmark's vedkommende stærkt hæmmet af de begrænsede økonomiske ressourcer til den nødvendige kapacitetsforøgelse af SIF's administrative apparat.

SIF er tilknyttet The International Council of Societies of Industrial Design, ICSID, som bl. a. under UNESCO's auspiciér søger at koordinere de undervisningsmæssige, faglige og alment befordrende aktiviteter på internationalt plan. Under den 4' ICSID-kongres i Wien i september 1965 optog SIF's delegerede kontakt med repræsentanterne for de øvrige nordiske design-organisationer, og der afholdtes en række møder inden for den skandinaviske gruppe. På disse møder fremgik det, at der er et åbenbart behov for et udvidet nordisk samarbejde på formgivningens område, og det foresloges snarest muligt at iværksætte et fællesnordisk fremstød.

Selskabet for industriel Formgivning har i en årrække arbejdet for oprettelse af et dansk design-center, som skulle være en institution til information for producenter, designere og købere varetaget ved konsulenttjeneste, kursus og udstillingsvirksomhed. Om muligt skulle også en permanent udstilling knyttes til centret i lighed med, hvad man kender fra europæiske design-centre, som f. eks. COID i London.

I denne forbindelse skal det fremhæves, at både Norge og Sverige hver

på sin måde har oprettet design-centre, som varetager et informations- og promotionsarbejde også for den mere tekniske industriproduktion.

Det må naturligvis forventes, at disse institutioner vil tilslutte sig forslaget om fællesnordisk støtte til gavn for alle industrisektorer. Hvis dansk industri ikke allerede nu kommer med i dette arbejde, vil det kunne betyde en væsentlig forsinkelse af udviklingen af den æstetiske højnelse af danske industriprodukter og en forringelse af deres omdømme.

SIF henstiller derfor til Industrirådet at anbefale det stillede forslag.

København, den 8. december 1965

R. Fjordbøge

Formand for bestyrelsen

Københavns kommune:

— — — skal man udtale, at man fra Københavns kommunes side ser med sympati på bestræbelserne for at effektivisere og udvide Scandinavian Design Cavalcade arrangementerne som anført i forslaget. Man finder det særdeles værdifuldt, at det nordiske samarbejde søges intensiveret også for så vidt angår formgivningen, idet man har indtrykket af, at begrebet »Scandinavian Design» i udlandet anvendes meget hyppigere, end en vares oprindelsessted angivet ved national betegnelse.

Specielt for så vidt angår Københavns kommune, kan man oplyse, at staden i 1967 har 800 års jubilæum, og man ser meget gerne, at kavalakaden for dette år bliver henlagt hertil, idet den vil kunne danne et smukt og værdigt led i den række af arrangementer, der forventes gennemført i anledning af jubilæet.

På den givne foranledning skal man derfor udtale, at man fra kommunens side er særdeles positivt indstillet over for det fremførte forslag.

Man skal i øvrigt tillade sig at henstille til overvejelse, hvorvidt der måtte være anledning for Nordisk Råd til i givet fald at indføre en »Nordisk Designpris» i lighed med den nordiske litteraturpris. En sådan pris vil såvel kulturelt som prestigemæssigt kunne tiltrække sig opmærksomheden fra den øvrige verden og medvirke til at gøre nordiske produkter yderligere kendt og omtalt.

København i november 1965

Urban Hansen

K. Meyer

Den Permanente:

Den Permanente, som nu i 35 år har haft til opgave at gøre propaganda for dansk kunsthåndværk og kunstindustri gennem udstilling og salg af de bedste frembringelser på dette område, kan kun se på det fremsatte forslag med meget stor tilfredshed og varmt anbefale, at det fremmes.

Vi anser det for at være af meget stor betydning for de nordiske landes fremtidige stilling over for omverdenen på formgivningens område, at man samler kræfterne om en fælles propaganda for skandinavisk formgivning. Selv inden for de beskedne rammer, som Scandinavian Design Cavalcade har kunnet gennemføres under i en årrække, er der ifølge vor erfaring skabt en betydelig publicity og good-will i udlandet overfor skandinaviske produkter, og vi er ikke i tvivl om, at når planerne om en cavalcade på skift mellem de nordiske lande gennemføres i den udvidede form, der nu er aftalt mellem alle de interesserede organisationer og institutioner i Norden, vil denne good-will kunne øges meget stærkt. Vi vil dog gerne understrege, at vi finder det som værende af afgørende betydning, at denne udvidede aktivitet ikke udelukkende kommer til at hvile på den økonomiske basis, som snævre forretningsinteresser hos de enkelte producenter kan skabe, men at der fra de nordiske regeringers side stilles de fornødne midler til rådighed, således at de i forbindelse med cavalcaden planlagte udstillinger kan komme til at ligge på et kvalitativt højt niveau. Kun derigennem kan der skabes den fornødne interesse i udlandet og kun derigennem kan der ske en videre udvikling af produktionen på dette område i de nordiske lande.

Man kan måske stille det spørgsmål, hvorfor Den Permanente, som har til opgave alene at sælge danske frembringelser, går så varmt ind for et arrangement, som i lige så høj grad tager sigte på at øge salget af de andre nordiske landes brugskunst.

Hertil kan svares, at skandinavisk formgivning efter vor erfaring i meget høj grad over for udlandet står som et samlet begreb — som det nævnes i medlemsforslaget nærmest som en særlig livsform —, og at en fælles nordisk good-will propaganda derfor vil få langt større og bredere virkning end separate nationale propagandafremstød. Indenfor dette fælles propagandafremstød må det da blive de enkelte landes sag at hævde sig gennem særlige arrangementer og ikke mindst gennem en konkurrence på det kvalitative område, hvilket sidste vil have en stimulerende indflydelse på produktionen.

I denne forbindelse vil vi også gerne pege på, at en Design Cavalcade på skift mellem de nordiske lande også vil stimulere omsætningen af kunsthåndværk og kunstindustri landene imellem. Ikke mindst Danmark må være interesseret heri. Vi har som bekendt især et voksende marked i Sve-

rige — det kan her nævnes, at Sverige er Den Permanente's næststørste kunde for så vidt angår eksport en gros og tredjestørste for så vidt angår detail- salg i København.

Vi kan således meget anbefale det fremsatte forslag, idet vi ganske kan tilslutte os den i dette fremførte argumentation.

København, den 29. november 1965

Den Permanente

Erling Koefoed

Formand

Esbjørn Hiort

Direktør

Landsforeningen Dansk Arbejde:

— — — tillader Landsforeningen — der i øvrigt er repræsenteret i styrelsen af Scandinavian Design Cavalcade — sig at udtale, at man er af den opfattelse, at der allerede gennem den hidtidige indsats er sat et værdifuldt samarbejde i gang omkring skandinavisk formgivning. Dette samarbejde vil efter vor opfattelse under gunstige udviklingsbetingelser kunne blive en faktor af både stor kulturel og økonomisk værdi, såvel i Skandinavien som i samarbejde med den øvrige verden som de skandinaviske lande imellem.

Fra landsforeningens side lægges der stor vægt på den betydning som skandinaviske varers gode omdømme i den øvrige verden har på danske forbrugeres tillid til samme.

Vi vil derfor meget stærkt anbefale, at der gives Scandinavian Design Cavalcade muligheder for at udvikle sig til et stærkt og betydningsfuldt organ på den moderne formgivnings område.

På et enkelt punkt kunne vi dog ønske en vis modifikation af projektet. Det drejer sig om den organisation, der tilsyneladende uden nogen tidsbegrænsning eller lignende agtes opbygget. Vi vil for vor part finde det rimeligt, om hele projektet blev taget op til revision, når passende erfaringer er indhentet efter ca. 6 års forløb.

København, den 29. november 1965

Med venlig hilsen

O. Rydeng

Det danske Selskab:

— — — tillader Det danske Selskab sig at meddele, at man efter samråd med sine afdelinger i udlandet kan anbefale forslaget på det bedste.

De i forslaget nævnte planer ligger helt på linie med de opgaver, som

Det danske Selskab gennem en årrække har taget op for i lande uden for Skandinavien at fremme interessen og kendskabet til nordisk kunsthåndværk og formgivning. Dette sker bl. a. gennem talrige foredrag og artikler i fagtidsskrifter i de lande, hvor Selskabet har sine afdelinger, enten af udsendingen personligt eller af tidligere deltagere i Selskabets studierejser og kurser i Danmark om kunsthåndværk, formgivning og arkitektur, med efterfølgende studierejser til Sverige og Finland. Denne kursusvirksomhed er gennem de sidste 2 år blevet yderligere intensiveret, idet Det danske Selskab har modtaget støtte fra Scandinavian Design Cavalcade, der har ydet tilskud til foredragsholdernes honorarer og til trykning af programbrochuren, engelsksproget i 1964 og engelsksproget og tysksproget i 1965. Af en rapport over kurserne og de efterfølgende rundrejser¹ vil det fremgå, at de anførte synspunkter skulle give et fuldgyldigt indtryk af kursernes fællesnordiske sigte, og at værdien af deres videreførelse skulle være oplagt. Det kan i denne forbindelse anføres, at Det danske Selskab i 1966 forbereder afholdelse af tilsvarende engelsksprogede og tysksprogede kurser, hvor studierejsen for det engelsksprogede skal følge dette års og altså igen omfatte Sverige og Finland, medens der vil blive tilbudt de tysksprogede deltagere en rundrejse over Göteborg, Frederikstad og Oslo.

Det vil være af stor værdi, dersom der til videreførelse af forannævnte kursusvirksomhed ville kunne stilles forøgede tilskud til disposition, bl. a. til fuld dækning af foredragsholdere og programfremstilling samt anskaffelse af en permanent udstilling til demonstrationsbrug under kursusugen.

København, den 9. december 1965

p. s. v.

Folmer Wisti

Landsforeningen dansk Kunsthåndværk:

»Scandinavian Design Cavalcade« blev for omtrent 10 år siden startet af turistorganisationerne og brugskunstorganisationerne i de nordiske lande, og ideen var, at man samtidig med, at de enkelte lande i Norden i samarbejde eller med enkeltfremstød søgte at fremkalde interesse i udlandet ved udstillingsarrangementer og lignende aktiviteter, desuden skulle gå ind for en propaganda for, at det interesserede udland skulle komme til de nordiske lande for at se skandinavisk formgivning, hvor den blev skabt. Dette medførte, at man søgte at koordinere forskellige arrangementer med kunstindustriudstillinger, møbeludstillinger samt separate firmaudstillinger i de enkelte lande, koncentreret om september måned. I forbindelse hermed inviterede dels Turistforeningen og senere også Udenrigsministeriet fagjournalister

¹ *Här ej tryckta.*

fra udlandet til at aflægge besøg i Danmark, for at få et indtryk af den del af skandinavisk formgivning, som Danmark står for.

I de forløbne år har det især været Danmark og Sverige, der har gjort noget ud af kavalkadens arrangementer og har haft størst fordel heraf, selv om Finland og Norge har været med i de fællesbrochurer, der er sendt til udlandet om arrangementerne, men næppe i samme grad har fulgt aktiviteten op under kavalkadens forløb.

For at skabe en fornyelse og en fornyet aktivitet har de nordiske landes brugskunstorganisationer og turistorganisationer haft en række forhandlinger om en omlægning af kavalkaden, og dette er baggrunden for, at de pågældende organisationer har foranlediget de enkelte landes kavalkadekomiteer til at henvende sig til Nordisk Råd for at få dette til at anbefale de nordiske regeringer at yde støtte til den form, som »S.D.C.-arrangementerne» skulle få for fremtiden, hvor der efter planen skulle laves et større arrangement med formgivning og kunsthåndværk med deltagelse fra Danmark, Finland, Norge og Sverige, men med dette hovedarrangement gående på skift mellem landene.

Udover den fælles udstillingsvirksomhed skulle også søges etableret en aktivitet fra de private firmaers side samt en udbygget P.R.-virksomhed fulgt op med publikationer, film, TV og radio samt kursusvirksomhed for udlændinge og udenlandske journalister, således som det i et vist omfang er sket i de sidste par år for Danmarks vedkommende under kavalkadeprioden.

Scandinavian Design Cavalcade er som bekendt nu henlagt til oktober måned, hvilket har givet store fordele, som bl. a. kan ses af den aktivitet med forskellig udstillingsvirksomhed med separatudstillinger, der har fundet sted samtidig med, at de to danske hovedbegivenheder inden for kavalkaden, Snedkerlaugets Møbeludstilling og Kunsthåndværkets Årsudstilling, er blevet afholdt.

Ideen i nyordningen er den, at da skandinavisk formgivning og landenes kunstindustrielle produktion er blevet et mere og mere blikfangskabende element udover den væsentlige forøgelse af eksporten inden for de enkelte kunstindustrielle brancher, som skandinavisk aktivitet i udlandet har medført, er der også en klar hensigt med på en organiseret måde at søge at tilkalde udlændinge til at aflægge besøg i de skandinaviske lande inden for et tidsrum, hvor der fremkommer en række aktiviteter, der vedrører formgivning og kunstindustri.

Dette har været grundlaget for den oprindelige kavalkadeidé, og det er dette, man søger yderligere aktiviseret ved den henvendelse, der er rettet til Nordisk Råd, og hvor hele formgivningens prestigeskabende element for de skandinaviske lande er opridset og begrundet.

Det medlemsforslag om samarbejde på formgivningsområdet støtter sig på den henvendelse, som er fremsat af de nordiske kavalkadekomiteer, og

det beløb på 2,6 mill. danske kr., der er angivet, anser man skulle dække de officielle prestigeskabende arrangementer, som kavalkadekomiteerne skulle stå for i forbindelse med brugskunstorganisationerne samtidig med, at der blev fremkaldt en betydelig privat aktivitet. Ud fra det her anførte, vil man fra Landsforeningens side anbefale, at Industrirådet søger at støtte denne sags behandling i Nordisk Råd, idet man anser, at en forøget kavalkadeaktivitet i høj grad vil gavne de nordiske lande rent prestigemæssigt og kulturelt, ligesom en sådan aktivitet vil være et nyttigt led for de skandinaviske landes eksportmuligheder.

Det bør måske betones, at der ved de organisatoriske ændringer af »Scandinavian Design Cavalcade» ikke er dannet nye organer inden for formgivningsområdet, men derimod er grundlaget for de enkelte komiteer gjort bredere og aktiviteten og koordinationen inden for kavalkaden søgt fremmet.

Det bør også fremhæves, at en effektiv forøgelse af kavalkadeaktiviteten især vil komme Danmark til gode, da man i den nuværende situation står stærkt inden for formgivning og kunstindustri og har en bred produktion på dette område, men også at Danmark som indgangsland til Skandinavien vil være det land, der vil drage størst fordel af de fælles skandinaviske kavalkadearrangementer.

København, den 10. november 1965

Med venlig hilsen

P. l. v.

Bent Salicath

Turistforeningen for Danmark:

I den almindelige turistpropaganda er såvel Danmark som de øvrige nordiske lande i forhold til mange andre lande ret fattige på attraktioner i turistmæssig henseende. Der findes ikke så mange markante turistmål som i andre europæiske lande.

Det er derfor af betydning, at en turistpropaganda for Danmark og Skandinavien som helhed kan føres på områder, hvor vi klart kan adskille os fra og hævde os i forhold til omverdenen.

Et sådant område er ubetinget vor indsats inden for moderne formgivning, som har bevirket, at vort kunsthåndværk og kunstindustri er blevet kendt og beundret verden over. Dette forhold har medført, at der ude i verden findes en stigende interesse for at besøge de nordiske lande for nærmere at

studere den særlige livsform og indretningen af den enkeltes personlige tilværelse, som danner hele baggrunden for vort forhold til den moderne formgivning.

Fra Turistforeningens side må det derfor hilses med stor glæde, at der med det fremsatte forslag synes mulighed for at skabe en stor samlende årlig begivenhed, der kan tiltrække den øvrige verdens opmærksomhed på de nordiske lande, og det må i så tilfælde påregnes, at et sådant årligt tilbagevendende arrangement vil give resonans langt ud over selve det tidspunkt, hvor Scandinavian Design Cavalcade afholdes, samt at man dermed har taget et meget vigtigt skridt til at etablere de nordiske lande som verdens Design Center og dermed til stedet, hvor god formgivning fremstilles og købes.

Selv om Turistforeningen for Danmark kun har til opgave at varetage Danmarks turistinteresser, må det i det her foreliggende tilfælde anses for betydningsfuldt, at alle de nordiske lande kan benyttes som blikfang til at få turiststrømmen ledet til det skandinaviske område, idet det med vor geografiske beliggenhed også vil gavne den danske turisme.

Hidtil har Scandinavian Design Cavalcade været afholdt i september måned, men i 1964 besluttede den skandinaviske design komité, på forslag fra de nordiske turistorganisationer, fra 1965 at flytte Cavalcaden til oktober måned, hvorved man opnår at strække turistsæsonen.

Turistforeningen for Danmark kan således varmt anbefale det fremsatte forslag, ligesom Turistforeningen inden for sine muligheder, såfremt forslaget gennemføres, vil støtte det på enhver tænkelig måde.

København, den 30. november 1965

Sven Acker

F i n l a n d

Handels- och industriministeriet:

Formgivningens, icke endast den konstindustriella formgivningens, betydelse inom handeln ökar snabbt. I den hårdnande konkurrensen på den internationella marknaden står sig numera den produkt bäst, som även i fråga om utstyrseln skiljer sig till förmån från övriga produkter inom samma bransch.

De nordiska länderna kan på formgivningens område betraktas som föregångare. Begreppet »Scandinavian Design» är internationellt erkänt och uppskattat. Bevarandet av den position de nordiska länderna på formgivningens område lyckats uppnå i internationella sammanhang, förutsätter

intimare samarbete de nordiska länderna emellan och effektiverad information om nordisk formgivning.

Enligt ifrågavarande medlemsförslag skulle man sträva till att intensifiera informationsverksamheten genom att årligen inom något av de nordiska länderna anordna en brett upplagd utställning på formgivningens område med därtill anknutna kursverksamhet, konferenser, journalistbesök etc.

Handels- och industriministeriet anser, att den i medlemsförslaget uppskisserade verksamheten kunde vara ägnad att befästa det nordiska samarbetet på formgivningens område och samtidigt stimulera formgivarna till nyskapande.

Den i medlemsförslaget tilltänkta utställningen skulle i huvudsak utgöra ett kulturevenemang.

Det synes emellertid uppenbart, att ett framgångsrikt genomförande av en utställning av ett sådant omfång, som i förslaget avsetts, i stor utsträckning förutsätter intresse även från industrins sida. Deltagandet i en utställning av föreslagna storleksordning kräver förutom omfattande förberedelser även stora kostnader. Det förefaller därför sannolikt, att en aktiv medverkan från industrins sida vore lättare att uppnå, om man kunde påvisa, att utställningen kan förväntas leda till sådan ekonomisk nytta, som väl uppbär de stora kostnaderna. Det synes därför värt att undersöka, i vilken mån det vore möjligt att genomföra utställningen som en kommersiellt upplagd utställning på formgivningens område.

Det är uppenbart, att exporten av s. k. design-produkter, även om den rent värdemässigt utgör en anspråkslös del av totalexporten, har en stor indirekt betydelse för exportfrämjandet genom sin good-will-skapande inverkan. Det framstår därför angeläget, att den höga nivå, som vår designproduktion uppnått, bibehålles och att information om denna sprids till så vida kretsar utomlands som möjligt.

Med beaktande av formgivningens exportfrämjande verkan föreslår handels- och industriministeriet, att man vid utarbetandet av planerna angående det nordiska samarbetet och den samordnade informationsverksamheten på formgivningens område jämväl måtte undersöka möjligheterna för att utsträcka informationsverksamheten att omfatta exportmarknaderna. Det bör i detta sammanhang framhållas, att det inte ens kan anses vara klart, att begreppet »Scandinavian Design» utomlands uppfattas såsom omfattande samtliga nordiska länder.

Handels- och industriministeriet anser, att en samordnad nordisk informationsverksamhet på formgivningens område förlagd till exportmarknaderna vore ägnad att befästa den ställning, som de nordiska länderna på detta område lyckats uppnå både utomlands och på hemmamarknaden.

Helsingfors den 30 november 1965

(Sign.)

Nämnden för Finlands utrikesinformation¹:

Nämnden stöder samarbetet på detta område främst därför, att man i samband med utställningar, informationskampanjer osv. ofta kan med gemensamma krafter såväl spara kostnader som komma till resultat som varje nordiskt land profiterar av — mer än genom skilda framträdanden.

Då begreppet »Scandinavian Design» redan blivit tämligen välkänt i världen, vore det mycket viktigt att effektivt fortsätta det nordiska samarbetet på detta område, för att helt kunna utnyttja de resultat, som redan vunnits.

Helsingfors den 14 december 1965

Matti Tuovinen

Ordförande

Suomen taideteollisuusyhdistys — Konstflitföreningen i Finland:

Då för ett tiotal år sedan Scandinavian Design Cavalcade grundades var syftet att genom Nordens konstindustri göra våra länders kvalitetsprodukter, livsföring och -åskådning kända. Som erkänt är den finländska formgivningen en organisk del av begreppet »Scandinavian Design».

Den andra strävan var att förlänga turistsäsongen och locka till oss en selektiv grupp resande vars främsta intresse är miljön. Självklart är, att denna kundkrets bildar en utomordentligt värdefull propagandagrupp för Norden.

Det vore minst sagt olyckligt, i all synnerhet för Finlands del, om Scandinavian Design Cavalcade — detta närmast utåtriktade bevis på Nordens samhörighet — skulle stampa på stället och icke få utvecklas vidare. I den nu allt skarpare konkurrensen länder och folk emellan framstår tydligt att de medel för Cavalcaden, som sammanbringats på frivillighetens bas, är för ändamålet helt otillräckliga.

Helsingfors den 4 december 1965

Konstflitföreningen i Finland

Jonas Cedercreutz

Förvaltningsrådets ordförande

Karl Langenskiöld

Styrelsens ordförande

N o r g e**Departementet for industri og håndverk:**

Ovennevnte medlemsforslag samt tilleggs-PM fra Scandinavian Design Cavalcade er med brev av 18. oktober og 1. november d. å. fra Statsministerens kontor overlatt Industridepartementet til behandling og uttalelse.

¹ Yttrandet översatt från finska.

Forslaget har av Industridepartementet vært forelagt følgende institusjoner m.v. til uttalelse: Kirke- og undervisningsdepartementet, Norsk designcentrum, Statens håndverks- og kunstindustriskole, Norske interiørarkitekters landsforbund, Norske brukskunstnere, Landsforbundet norsk brukskunst, Norsk gruppe for industriell formgivning, Norges husflidslag og Landscentralen for småindustri.

Industridepartementet vil for sitt vedkommende i det vesentlige slutte seg til uttalelsen fra Norsk designcentrum.

Det antas at det må være en sentral oppgave for de norske myndigheter i tiden fremover å medvirke til utviklingen av en nasjonal industridesign på en rekke områder. Dette forhindrer ikke at det samtidig kan fremstille seg som ønskelig og naturlig å yte finansiell og annen bistand med sikte på generelt å befeste og styrke den good-will som skandinavisk design har. Hvor meget man eventuelt skal satse på den sistnevnte oppgave er et konkret avveinings spørsmål.

Industridepartementet finner derfor å kunne støtte det foreliggende medlemsforslag om at regjeringen skal overveie forutsetningene og formene for statlig støtte til bestrebelsene for å opprettholde de nordiske lands ledende stilling på formgivningens område.

Oslo, 1. desember 1965

E. Slåtto

Finn Osc. Svendsen

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Spørsmålet om nordisk samarbeid om formgivning eller design vil for Kirke- og undervisningsdepartementet naturlig nok gjelde eventuelt samarbeid i utdanningssektoren.

Utdanningen av designere har i de seinere år vært omfattet med stor interesse. En rekke institusjoner har på forskjellig vis uttalt seg om saken særlig i forbindelse med spørsmålet om etablering av en høyere undervisning i industriell design.

Man har også kommet i gang med en egen utdanning for tekstildesignere i et samarbeid mellom Bergens kunsthåndverksskole og Bergen tekniske skole.

Økonomisk sett betyr vel industriell design mest, men man må også ha oppmerksomheten rettet mot behovet i håndverkssektoren.

Det går fram av uttalelsene i sammenheng med denne sak at det er de skandinaviske produkters høye standard i design og utførelse som har gjort dem konkurransedyktige på det internasjonale marked. Det er imidlertid nødvendig å øke innsatsen betydelig på formgivningens område der-

som stillingen internasjonalt skal holdes. Det vil i sin tur stille betydelige krav til utdanningen på dette felt.

Det har vært uttalt fra kompetent hold at man bør søke et nærmere samarbeid innen de nordiske land, da det vil være en betydelig styrkelse mot at det enkelte land skal operere uavhengig av de andre.

Kirke- og undervisningsdepartementet er for sin del enig i at et nordisk samarbeid vil innebære store fordeler også når det gjelder undervisning i formgivning. Det er betydelige oppgaver som skal løses og som det sikkert vil være best å få til i et nordisk samarbeid.

Det vises ellers til vedlagte uttalelser fra rektorene ved Statens håndverks- og kunstindustriskole og Bergens kunsthåndverksskole, der det også opplyses at spørsmålet om et videre nordisk samarbeid om formgivning m.v. vil bli satt på dagsordenen for det nordiske rektormøte 6. desember d. å.

Oslo, 1. desember 1965

Etter fullmakt

Kåre Tronsmo

E. Korsvold

Statens håndverks- og kunstindustriskole:

Jeg finner argumentasjonen i saken overbevisende og mener at det er nødvendig med et samarbeid med alle de institusjoner som har sitt virke på brukskunstens område.

Hva vi som skole kan gjøre, utover det samarbeidet som eksisterer på rektorplan, er ikke klart for meg.

Og jeg tillater meg derfor å sette saken opp på dagsordenen for det nordiske rektormøtet som den 6. desember skal finne sted her i Oslo, og der rektorene fra nordens kunsthåndverksskoler møter.

Oslo, 26. november 1965

H. Stenstadvold

Rektor

Bergens kunsthåndverksskole:

Mellom de skandinaviske Kunsthåndverksskoler har det allerede i mange år bestått et intimt samarbeid. I de første år etter krigen kom dette samarbeid inn i mer og mer faste former med: felles oppgaver for skolene i form av konkurranser, vandreutstillinger sendt skolene imellom og ikke minst ved sammenkomster de forskjellige skolenes rektorer imellom, hvor

aktuelle felles-problem blir tatt opp til diskusjon. En eventuell utvidelse av disse kontakter som til alles beste måtte hjelpe til å berike de enkelte skolelærers miljø, må man bare håpe på og hilse med glede. For å kunne gjennomføre dette må man imidlertid få økonomisk støtte, hvilket et fremstøt som dette »Medlemsforslag om samarbeid på formgivningens område» kan gi håp om.

Forslaget dekker forøvrig i alt vesentlig det syn som gir grunnlag for undervisningen ved Bergens Kunsthåndverksskoles 3-årige dagskole for brukskunstnere og ikke minst for undervisningen ved skolens nye linje for tekstildesign for industrien. Prinsipielt vil man gi saken full tilslutning.

Bergen, 26. november 1965

Bergens kunsthåndverksskole

Runar Børresen

Rektor

Norsk designcentrum:

I samsvar med sitt formål vil Norsk designcentrum støtte ethvert veloverveiet tiltak med sikte på å fremme norsk industridesign og også anbefale at det ytes tilskudd fra offentlig hold til tiltak av denne art, så sant man kan forvente et rimelig resultat i forhold til innsatsen.

Med opprettelsen av Norsk designcentrum har de norske myndigheter lagt grunnen for en effektiv designfremmende virksomhet innen norsk industri og overfor kjøpere fra inn- og utland. Forslaget for Nordisk Råd synes å forutsette tiltak til fremme av begrepet »Scandinavian Design», mens den støtte Staten har ytet oss i grunnen forutsetter en mer rendyrking av en nasjonal norsk designlinje. Det vil sikkert være verdifullt å avveie disse syn mot hinannen.

Fra vårt arbeid med norske ferdigvarer fra mange forskjellige bransjer har vi det inntrykk at ikke alle bransjer finner det riktig å eksportere sine produkter under begrepet »Scandinavian Design», men ser sin fordel i å benytte mer spesifikt norske begreper. Dette gjelder særlig på de nærmere markeder. Etter vårt skjønn vil det derfor være høyst ønskelig at man, som medlemsforslaget presiserer, overveier forutsetningene og formene for statlig støtte til tiltak til fremme av de nordiske lands ledende stilling på formgivningens område, og at man under slike drøftelser spesielt legger vekt på de særlige problemer de enkelte bransjer innen vår ferdigindustri måtte ha. Når det gjelder planen om en årlig skandinavisk designutstilling til avløsning av deltagelse på triennalen i Milano, mener vi det er en plan som

har meget for seg, dog under den uttrykkelige forutsetning at hovedvekt blir lagt på ren industridesign.

Oslo, 26. november 1965

Ærbødigst

Norsk designcentrum

Per Aarstad

Norske interiørarkitekters landsforening har i en skrivelse den 25 november 1965 forklarat sig instämma i medlemsförslaget.

Norske brukskunstnere:

Styret i Norske brukskunstnere hilser med glede det forslag som er fremsatt, og gir det sin fulle støtte.

Vår forening har — selv om den er relativt ny — flere ganger vært inne på det nordiske samarbeid, som i mange henseender synes både ønskelig og nødvendig. Gjennom et slikt samarbeid vil »Scandinavian Design» ytterligere kunne befeste sin stilling ute i verden.

Etter omorganiseringen av Landsforbundet norsk brukskunst, har vår forening et fast medlem i styret. Vi mener at vi har fått et utmerket organ til å vareta de norske interesser gjennom den foretatte omorganisering av Landsforbundet.

Forøvrig kan vår forening helt ut slutte seg til det som er anført i det PM som vi fikk ettersendt med det ærede departements brev av 3. ds. Vi vil bare understreke at skal planene kunne realiseres, må det bevilges penger i en slik størrelsesorden som foreslått.

Oslo, 25. november 1965

Ærbødigst

For styret

Alf Kvaal

Forretningsfører

Landsforbundet Norsk brukskunst:

Det nevnte forslag dekker i alt vesentlig den oppfatning som også innen Landsforbundet gjør seg gjeldende med hensyn til planer for et større inter-nordisk samarbeide med sikte på å støtte produksjon og forbruk av høyt-

stående designprodukter, hjemme og for eksport. Med hensyn til skandinavisk designs truede stilling i dagens situasjon, deler vi den bekymring som forslaget gir uttrykk for, og mener at det er påkrevet å treffe drastiske og storstilte foranstaltninger for at denne stilling kan utbedres og holdes. Disse tiltak må, som også forslaget klart gir uttrykk for, ta sikte på to forhold som i virkeligheten er sider av samme sak: For det første må vi styrke forståelsen for at Scandinavian Design i den mest positive betydning av begrepet er uttrykk for en særskilt livsform som bygger på vel gjennomtenkte normer, og for det annet må vi ta sikte på å realisere disse verdier i en håndverks- og industriproduksjon av klasse. Som et tredje moment kommer arbeidet for å markedsføre disse produkter, idet vi klart erkjenner at et effektivt salgsapparat med forsvarlig fortjenestemargin på den produksjon det her er tale om, er en selvsagt forutsetning for at produksjonen i det hele tatt kan holdes oppe, og de prinsipper den gir uttrykk for derved manifesteres i dagens samfunn.

Det er videre vår oppfatning at en utstillingsplan som skissert i medlemsforslaget bør fremmes med praktiske mål for øye: Utstillingen bør sikte på å virke foredlende og stimulerende innad i den forstand at den rettleider den hjemlige produksjon, inspirerer designere og produsenter, og virker oppdragende på det store publikum. På denne måte skapes det beste grunnlaget for en langsiktig produksjonsutvikling og for markedsføring av norske produkter i utlandet. Av dette følger at en utstilling bør omfatte sterkt eksperimenterende avdelinger, hvilket selvsagt ikke utelukker at man også legger vekt på å vise ferdigvarer av høy klasse. Det må imidlertid aldri bli tale om noen produktmesse, men om en utstilling av idégivende stoff og av produkter som ikke slippes til før etter streng, omhyggelig juryering.

Om organisering og gjennomføring av et storstilt utstillingsprosjekt vil vi bemerke følgende: Vi ser det som en betingelse at et prosjekt av denne art organiseres på fullstendig frittstående, saklig grunnlag, etter idéelle retningslinjer og uavhengig av spesielle faglige, kommersielle eller politiske holdninger. Hva de praktiske problemer angår, må disse løses etter retningslinjer som trekkes opp av den norske Kavalkadekomité, i samarbeide med Landsforbundet Norsk Brukskunsts sekretariat, og i den aller nærmeste kontakt med de fagforeninger for arkitekter og interiørarkitekter, industri-designere og kunsthåndverkere, hvis representanter sammen med Landsforbundet har sete i Kavalkadekomitéen. Rent foreløbig kan vi fortelle at man innen Landsforbundet for tiden drøfter konkrete planer for et større kavalkadeopplegg, som vi vil få vende tilbake til så snart et gjennomarbeidet, detaljert program kan legges frem.

Om økonomien er det klart at det foreslåtte beløp er usedvanlig stort for tiltak på kultursektoren her i landet. Ikke desto mindre er det utvilsomt riktig når det hevdes at noe virkelig storstilet må gjøres for å befeste vår posisjon og for å gjøre videre fremstøt. Vi er på vår side klar over den

tillit som store bevilgninger til en sak innebærer, og er sterkt innstillet på at våre disposisjoner ikke skal føre til unødig forbruk hverken av kapital eller arbeidskraft. Vi vil imidlertid fremholde at en betingelse for effektiv bruk både av penger og av intellektuelle ytelser på dette felt i sterk grad er avhengig av at man allerede fra begynnelsen av kan ta sikte på et rammeopplegg av tilstrekkelig størrelse, og arbeide mot målet uten på ethvert trinn av planleggingsarbeidet å være hindret av pinlig økonomi.

Det er vår oppfatning at et tiltak som skissert i medlemsforslaget vil kunne realiseres på en måte som i høy grad er egnet til å gjøre særlig de mindre og mellomstore ferdigvarebedrifter i Norge konkurransedyktige på et utvidet marked. Vi skulle tro at målet for produksjonen ved disse bedrifter må være å konkurrere på det spesielle marked hvor produktene utpreger seg ved sin gode brukskvalitet, sin saklige og hensiktsmessige form, og sin tilpasning til et gjennomreflektert livsmønster.

Oslo, 9. november 1965

Alf Bøe

Norsk gruppe for industriell formgivning:

Det oversendte medlemsforslag til Nordisk Råd er behandlet av ID's styre som i prinsippet slutter helt opp om betydningen av et bedre og utvidet felles nordisk samarbeide på formgivningens område. ID er fra tidligere kjent med tanken om en utvidelse av Scandinavian Design Cavalcade. Vi vil for vår del gjerne understreke følgende:

1. Vi har ikke tilstrekkelige detaljer til å kunne uttale oss om de beregnede omkostninger, men vil peke på betydningen av at det påtenkte årlige arrangement blir omfattende og bredt anlagt. Det vil ellers ikke oppnå den tilsiktede virkning.

2. Den antydde store årlige utstilling vil kunne fremstå som en samlet presentasjon av det beste i nordisk design og kultur i større målestokk enn noengang før. Det vil, såvidt vites, ikke bare dreie seg om det vi vanligvis kaller »brukskunst», men også industrial design i videre forstand. På den måte vil et større utvalg av produkter fra vår ferdigvareindustri få anledning til å delta på disse utstillinger enn hva som har vært vanlig på tilsvarende utstillinger tidligere.

3. Å samle kreftene i større arrangementer vil, etter vår oppfatning, tilsi økende internasjonal interesse for »Scandinavian Design». Det vil også innebære en kraftig stimulans til industri og designere i Norden, og således oppstår en vekselvirkning som vil gi impulser til å arbeide for stadig høyere nivå.

4. Planene bør også omfatte det miljødannende arbeide som bl. a. arkitekturen utgjør. Arbeidet med utforming av boliger og arbeidsplasser bør

inngå i utstillingsprogrammet for å gi et fyldigere bilde av nordisk kultur på dette område.

Oslo, 17. november 1965

Tore Hjertholm

Formann

Alf Kvaal

Norges husflidslag:

Styret for Norges husflidslag kan bekrefte at også husflidens organisasjon med dens 28 tilsluttede husflidsutvalg har merket den stadig økende konkurranse av utenlandsk husflid og brukskunst — alt til stor skade for vår egen produksjon.

Det kan ikke sterkt nok fremheves hvilken betydning det utvilsomt vil ha for Skandinaviens fremtidige status innen formgivningen at man går inn for et godt utbygget nordisk samarbeid, spesielt innen opplysnings- og propagandasektoren. Dette gjelder såvel den kulturelle som kommersielle siden av saken.

Norges husflidslag slutter derfor opp om henstillingen til de nordiske regjeringer om i fellesskap å forsøke å finne frem til former for statlig støtte som ytterligere kan befeste og styrke de nordiske lands ledende stilling innen formgivningen.

Oslo, 18. november 1965

Fr. Roalsø

Signe Rutlin

Landscentralen for småindustri:

Landscentralen for småindustri vil hilse velkommen ethvert tiltak som kan bety en styrkelse av arbeidet for god norsk design og en støtte til bestrebelsene for å gjøre Norwegian Design kjent og etterspurt på eksportmarkedene.

Det er også mulig at det vil være riktig, sett fra et norsk synspunkt, å slutte opp om planene for et intensivert nordisk samarbeide innenfor formgivningens område, hvilket i neste instans vil føre til en sterkere propagering for begrepet Scandinavian Design.

Men på dette punkt har vi i Landscentralen for småindustri neppe grunnlag for en sikker vurdering av hva rene norske interesser i det lange løp vil være best tjent med. Vi har erfaring for at på visse markeder er det naturlig og riktig for oss å presentere bestemte varegrupper under betegnelsen Norwegian design, mens det andre steder vil være vel så riktig å bruke betegnelsen Scandinavian design.

Vi er redd for at vi for tiden ikke kan uttale oss mere bestemt om den sak Departementet har forelagt oss.

Oslo, 25. november 1965

Ærbødigst

Landscentralen for småindustri

Sv. Nyberg

S v e r i g e

Upplysningsberedningen:

Beredningen, som delar den i medlemsförslaget framförda uppfattningen om formgivningens viktiga roll då det gäller utlandsinformationen, ansluter sig till de synpunkter som framförts av Svenska institutet i dess yttrande den 7 december 1965. Beredningen vill emellertid tillägga att genomförandet av Scandinavian Design Cavalcade i de former som skisserats i medlemsförslaget skulle ställa så stora finansiella anspråk att de resurser, som för närvarande står till den svenska utlandsinformationens förfogande, icke skulle räcka till.

Stockholm den 13 december 1965

För upplysningsberedningen

Kjell Öberg

Ambassadör

Svenska institutet:

Svenska institutet har under ett antal år varit deltagande part i den svenska kommittén för »Scandinavian Design Cavalcade» och har även i blygsam utsträckning bidragit till den hittills bedrivna verksamhetens finansiering. Med hänsyn till att den svenska formgivningen varit och fortfarande är ett levande begrepp i en rad länder har utställningsverksamhet eller annan information om svensk formgivning till utlandet och utlänningar under en följd av år haft en mycket hög prioritet inom institutets verksamhetsregister. Institutet delar samtidigt förslagsställarnas uppfattning att både den svenska och skandinaviska formgivningen ej längre har den självklara tätt positionen inom den internationella formgivningens område, som t. ex. var fallet under 1950-talet.

Som deltagande part i den svenska kommittén för Scandinavian Design Cavalcade har institutet redan tidigare ställt sig principiellt positiv till en betydligt kraftigare satsning för information om formgivning till en internationell publik i de former som föreslagits för kavalkadens presidiummöte den 10 maj 1965. Institutet ställer sig också principiellt positiv till medlemsförslagets hemställan till Nordiska rådet.

Ur institutets synpunkt är det emellertid angeläget att framhålla att ett flertal andra ämnesområden inom nordiskt och svenskt samhälls- och kulturliv med minst lika stor rätt har blivit levande begrepp i internationella sammanhang och som också bidragit till att underlätta nordiska produkters placering på världsmarknaden. En alltför hård statlig ekonomisk satsning på ett om än mycket viktigt ämnesområde för givetvis med sig risker att andra ämnesområden, som bakom sig ej har motsvarande starka företagsintressen som formgivningsområdet, får svårare att erhålla statligt finansiellt stöd för sina legitima internationella informationsbehov.

Institutet vill också peka på att en stor satsning på framträdanden för internationell publik på formgivningens område i de nordiska huvudstäderna, som föreslås av kavalkadens presidiummöte, är ett av flera media att sprida kännedom om nordisk formgivning. Det är av vikt att medel också står till förfogande för utställnings-, film- och publikationsverksamhet över temata inom formgivningens område för distribution i utlandet. Ett sådant förfarande torde många gånger vara en säkrare metod att nå internationell publik än att locka denna publik till de nordiska länderna.

Trots dessa påpekanden finner institutet det angeläget att betydligt ökade resurser ställs till förfogande för information över berörda ämnesområden.

Stockholm den 7 december 1965

Per-Axel Hildeman

Lars Björkbom

Svenska slöjdföreningen:

Under de elva år som Scandinavian Design Cavalcade existerat har arbetet letts av en kommitté, som bestått av representanter för Svenska slöjdföreningen, Svenska institutet, Svenska turisttrafikförbundet, Stockholms turisttrafikförbund och de senaste sex åren också av Svensk Form — Design Centre AB. Dessa fem institutioner har också med ekonomiska bidrag stött aktionen. Huvudansvaret för kavalkadens förverkligande har legat på Svenska slöjdföreningen. I samarbete med museer, konsthantverks- och konstindustriorganisationer, varuhus och butiker har föreningen med ytterst blygsamma medel kunnat åstadkomma en samlad rad evenemang,

som i sig själva kanske inte resulterat i en påtagligt ökad turistström, men som varit av stort värde för de utländska gäster som funnits i landet och naturligtvis också för den inhemska publiken. Inte minst har kavalkaderna bildat en god plattform för de fackjournalister, vilka i första hand från U. S. A., England och Frankrike bl. a. av utrikesdepartementet inbjudits för att studera svensk formgivning och miljö. Dessa besök har resulterat i en rad stora artiklar i utländsk fack- och dagspress av för Sverige goodwill-skapande karaktär.

Dessa årliga kavalkader har genomförts parallellt i de nordiska länderna genom kontakt mellan ländernas brukskonstorganisationer. Vid sidan av Sverige har i synnerhet Danmark varit aktivt på denna front. Där har man de senaste åren etablerat ett speciellt kavalkadsekretariat, vilket synbarligen varit till stor nytta.

Från utlandets synpunkt ter sig den nordiska formgivningen som ett block, »Scandinavian Design». Genom växlande framstötter av de olika nordiska länderna sedan 1930-talet fick den nordiska konstindustrin under mitten av 50-talet en internationell dominans. I dag står den nordiska designvärlden emellertid av skilda skäl i en ny situation, där dess hittills dominerande position har börjat ifrågasättas; läget är för övrigt belyst i det medlemsförslag som nu föreligger till Nordiska rådet.

Situationen fordrar handling. Ett hävdande av det enskilda landets brukskonst måste i dag ske genom en intensifiering av det nordiska samarbetet på området. De nordiska ländernas brukskonstorganisationer, inklusive Svenska slöjdföreningen, har därför tillsammans med turistorganisationerna under en längre tid förhandlat om en omläggning av Scandinavian Design Cavalcade med avsikt att åstadkomma ett evenemang i en storleksordning som ger möjlighet till internationell genomslagskraft. Man har ansett det självklart att just bygga vidare på och förnya en institution som redan existerar om än i blygsamt format. Att varje enskilt land vart fjärde år bär huvudansvaret för kavalkaden innebär en fördelning av ansvaret, som fordrar full lojalitet av respektive lands organisation. Samtidigt ger denna tidsrytm möjligheter till en verklig uppladdning av konstnärlig och organisatorisk art. Tanken är också att samtliga nordiska länder vid det årliga kavalkadevenemanget skall samlas kring ett gemensamt tema vid sidan av värdlandets huvudframträdande.

En förnyelse och aktivisering av kavalkaden i denna riktning bör kunna bli av stor betydelse för de nordiska ländernas prestige på detta område liksom den kommer att verka gynnsamt på de skandinaviska ländernas exportmöjligheter. Med Svenska slöjdföreningen anser liksom sina systerorganisationer i Danmark, Finland och Norge att kavalkaden i första hand måste vara ett kulturellt evenemang, ett hävdande av nordisk konstnärlig egenart och nordisk livsstil som den speglar sig i god miljö och goda industriprodukter. Detta bör kunna ske med stöd av och i samarbete med

näringslivet och berörda industrier, men arrangörerna måste ha frihet att arbeta helt utan påverkan från enskilda företag och organisationer. Det är också en förutsättning för att man skall kunna räkna på ett helhjärtat stöd från pressens, filmens, televisionens och radions sida.

Svenska slöjdföreningen har själv medverkat till att åstadkomma en förnyelse av Scandinavian Design Cavalcade, vilken rätt genomförd kan få avgörande betydelse för den svenska och den övriga nordiska konstindustrins innehåll och position under den närmaste tidsperioden. Men vi inser att denna förnyelse och effektivisering inte kan ske utan ett mycket betydande stöd från statsmakternas sida. Föreningen vill därför varmt tillstyrka den hemställan om samarbete på formgivningens område som nu läggs fram inför Nordiska rådet.

Stockholm den 30 november 1965

Svenska slöjdföreningen

Arthur Hald

Ordförande

Dag Widman

Verkst. direktör

Svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbund:

— — — vill riksförbundet härmed — efter överläggning inom styrelsen — i ärendet anföra följande. Riksförbundet inskränker sig härvid till att uttala sig om den svenska hemslöjdens ställning här hemma och i utlandet samt om önskemål att befästa denna ställning.

Vad som i medlemsförslaget inledningsvis säges stämmer även beträffande den svenska hemslöjden, där vi har ständiga bevis för det ökade intresset för hemslöjdens alster, materialbehandlingen, utbildningsverksamheten och rörelsens organisation. Alldeles särskilt förmärkes detta intresse dels från U. S. A. dels från olika u-länder.

Hemslöjdsprodukter av olika slag har mer och mer kommit att utnyttjas även i offentliga miljöer sedan välutbildade formgivare, särskilt textilkonstnärer, knutits till föreningarna och svarar för en för dessa alster förnämlig och välanpassad utformning.

Materialet i hemslöjdsvarorna är förstklassigt. Så t. ex. framställer numera vissa industrier i samarbete med hemslöjden goda garnkvaliteter direkt lämpade för sitt ändamål.

I mån av möjligheter söker den svenska hemslöjden i kontakt med utlandet driva sådan propaganda, som omnämnes i skrivelsen. Möjligheterna är emellertid synnerligen begränsade. Med ett blygsamt statsbidrag på kronor 30 000: — till riksförbundet för dess ideella verksamhet säger det sig själv att utrymmet för utlandspropaganda genom förbundet är i det närmaste obefintligt såvida inte medel kan anskaffas från annat håll. Att därvid

bygga på de till förbundet anslutna föreningarna med sina för var och en relativt små omsättningssiffror låter sig ej göra.

Den aktionsplan, som omnämnes i skrivelsen, vill riksförbundet för sin del stödja och medverka till i förvisning om att den svenska hemslöjdens alster väl kan hävda sig vid sidan av övriga producenters.

Svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbund tillstyrker alltså den hemställan i skrivelsen, som går ut på att de nordiska staterna ekonomiskt stöder ett gemensamt framträdande inför utlandet i syfte att bibehålla och ytterligare befästa de nordiska ländernas ledande ställning på formgivningens område.

Göteborg och Stockholm den 25 november 1965

Ingrid Osvald-Jacobsson

Ordförande

Ann Louise Murray

Sekreterare

Svenska inredningsarkitekternas riksförbund SIR:

Efter att ha tagit del av översända förslag ävensom i saken konfererat med övriga berörda organisationer vill Svenska inredningsarkitekters riksförbund SIR helt ansluta sig till förslaget om ett utbyggande av samarbetet med sikte på en presentation av skandinavisk formgivning. Arbetet bör då lämpligen inriktas på den föreslagna »stora» presentationen i ett skandinaviskt land varje år och samtidiga mindre arrangemang i de övriga länderna. Reklamarbetet bör icke enbart inriktas på utlandet utan i lika stor utsträckning omfatta de skandinaviska länderna.

I anslutning härtill bör nämnas, att inom SIR pågår förberedelser för sammanställande av en »guide» över intressanta objekt, vilken skall hållas tillgänglig för intresserade besökare.

Beträffande den nyssnämnda »stora» presentationen önskar SIR understryka vikten av, att arrangemangen blir av högsta klass, och att de ekonomiska förutsättningarna härför skapas. Då SIR saknar möjligheter att bedöma de ekonomiska förutsättningarna bör industriens intressen och möjligheter härutinnan noga undersökas.

Stockholm den 30 november 1965

För Svenska inredningsarkitekters riksförbund (SIR)

Olof Schager

Föreningen Svenska industridesigner:

Scandinavian Design Cavalcade bör betraktas inte endast som en utställningsaktivitet med uppgift att främja försäljning av nordiska produkter av konsthantverk och konstindustri, vilket också påpekats i medlemsförslaget. Den är samtidigt ett av många uttryck för den kulturellt-idealiska miljötradition på social grund, som utgör kärnan i nordisk produktion inom här berörda områden.

Hittills har det varit både naturligt och riktigt att koncentrera kavalkadens aktiviteter just till konsthantverk och konstindustri. Med hänsyn till de snabba förändringarna inom miljöområdet synes det emellertid föreningen angeläget att målsättningen för Scandinavian Design Cavalcade i fortsättningen samtidigt utvidgas och preciseras. Den bör utvidgas till att omfatta förutom konsthantverk och konstindustri även industridesign och arkitektur med andra ord alla de aktiviteter, som måste samverka vid gestaltandet av vår odelbara miljö. Den bör preciseras med hänsyn till den samhälleliga innebörden av de nordiska miljösträvandena.

Det står enligt föreningens uppfattning utom allt tvivel att nordisk formgivning inom överskådlig framtid behöver mångsidigt stöd för att kunna rätt utvecklas under rådande konkurrensförhållanden. Scandinavian Design Cavalcade kan bli ett värdefullt inslag i detta stöd. Hittills har kavalkaden med blygsamma resurser men med betydande uppbåd av oegennyttig entusiasm uppnått anmärkningsvärda resultat. I fortsättningen torde väsentligt utökade materiella resurser krävas för att göra kavalkaden meningsfull.

Föreningen Svenska industridesigner finner det angeläget att instämman i medlemsförslag om samarbete på formgivningens område och vill uttrycka förhoppningen att Nordiska rådets presidium måtte bifalla detta förslag.

Stockholm den 7 december 1965

Astrid Sampe

Ordförande

Svenska turisttrafikförbundet (STTF):

STTF delar förslagsställarens uppfattning att formgivningen ingår som integrerande del i den skandinaviska livsstil, som vi bör presentera för utlandet. Den good-will som begreppet Scandinavian Design skänker åt våra länder har en stimulerande effekt på exporten av konsthantverksprodukter och även på resebenägenheten.

I ungefär 10 års tid har turistorganisationerna i samarbete med brukskonstföreningarna tagit fasta på formgivningens värde ur turistvärnssynpunkt och årligen under september alternativt oktober månad anordnat

Scandinavian Design Cavalcade som ett led i strävandena att förlänga den skandinaviska turistsäsongen. Även om kavalkaden i hemmabefolkningens ögon inte varit särskilt spektakulär har den dock i hög grad kunnat utnyttjas för den gemensamma nordiska turistpropagandan i USA, där den bl. a. noga följts av särskilt inbjudna amerikanska fackjournalister.

STTF bedömer det som lämpligt och önskvärt att mot bakgrund av de gångna årens positiva erfarenheter bygga ut kavalkaden på det sätt som nu är planerat. Detta torde kunna ske genom att intressentgruppen vidgas till att omfatta även näringslivet och staten.

De nordiska länderna bör kunna dra ännu större nytta än vad nu är fallet av den tämligen unika ställning som vi intar i fråga om modern formgivning. SAS har i viss mån visat vägen då man i sin annonsering i USA använt skandinavisk design som tema. Denna linje har bolaget framgångsrikt följt under ett antal år och därigenom även verksamt bidragit till att sprida kännedom om Scandinavian Design.

Sammanfattningsvis vill STTF tillstyrka förslaget att Nordiska rådet skulle rekommendera regeringarna att överväga formerna för att ge ett effektivt stöd åt strävandena att bibehålla och förstärka den ledande ställning som skandinavisk formgivning intar.

Stockholm den 1 december 1965

Svenska turisttrafikförbundet

E. Schulze

M. Nöjd

Hemslöjdsförbundet för Sverige har i skrivelse den 14 oktober 1965 förklarat sig instämma i Svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbunds yttrande.

Föreningen konsthantverkare och industriformgivare:

Förslaget redogör till en början för det samarbete som redan föreligger emellan länderna inom ramen för sammanslutningen Scandinavian Design Cavalcade och den betydelse dennas verksamhet haft för spridande av kunskap i världen om de nordiska formgivarnas och konsthantverkets produkter och därmed verka för ökad avsättning på världsmarknaden. Vi vill i detta sammanhang framföra att vi anse det arbete Design Cavalcade utfört med de begränsade resurser som stått till buds varit av stor positiv betydelse för formgivningen i Sverige och att det skulle vara till stort men för den grupp vår förening representerar om ifrågavarande verksamhet måste tyna bort på grund av brist på medel eller andra stödjande åtgärder.

Förslaget redovisar vidare de svårigheter som på senare år drabbat den nordiska produktionen och avsättningen av produkter varom här är fråga, svårigheter som hotar att tilltaga så att de nordiska länderna stå inför hotet att ej kunna klara sig i konkurrensen med andra länder på detta område. Detta är givetvis en utveckling som hårt skulle drabba svenska konsthantverkarna och industriformgivarna, för vilka klimatet redan nu känns hårt. Föreningen gör därför gällande att det vore i högsta grad angeläget för det allmänna att insätta effektiva stödåtgärder. Förslaget framhåller att designproduktionen i flera andra länder får betydande bidrag från det allmänna och att man ej kan räkna med att genom enbart enskilt initiativ få de resurser som erfordras för en effektivt ökad propagandaverksamhet. Rådsmedlemmarna hemställer därför till Nordiska rådet att rekommendera respektive regeringar att utreda frågan om statligt stöd och formerna härför åt de strävanden som nu kommer till uttryck genom ovannämnda nordiska samarbete.

Föreningen vill framföra att den i alla avscenden stöder det förslag som sålunda framställts och framhålla vikten av att åtgärder vidtages utan dröjsmål.

Stockholm den 1 december 1965

Föreningen konsthantverkare och industriformgivare

(*Sign.*)

Konsthantverkarna u. p. a. har i en skrivelse den 1 december 1965 förklarat sig instämma i medlemsförslaget.

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har för beredning hänvisats medlemsförslag om samarbete på formgivningens område. Utskottet, som behandlat förslaget vid möte den 9 och 10 januari 1966 i Stockholm, får i saken avgiva följande betänkande.

1. Medlemsförslaget

I förslaget hemställs, att rådet måtte rekommendera regeringarna att gemensamt överväga förutsättningarna och formerna för statligt stöd åt strävandena att bibehålla och ytterligare befästa de nordiska ländernas ledande

ställning på formgivningens område. I förslagets motivering framhålles, att den ökande liberaliseringen av den internationella handeln medför en starkt ökad konkurrens på designområdet och att ett bibehållande av de nordiska ländernas ledande ställning på detta område förutsätter en aktiv och väl samordnad upplysningsverksamhet om nordisk design. Med hänsyn till att det måste anses vara ett vitalt intresse för de nordiska länderna att bevara denna ledande ställning finner förslagsställarna det naturligt att staterna i likhet med vad fallet är i flera andra länder aktivt bidrar till att skapa förbättrade möjligheter härför.

Förslaget tar i främsta rummet sikte på ekonomiskt stöd för den utvidgade aktivitet, som planerats av de nordiska brukskonst- och turistorganisationerna inom ramen för deras gemensamma verksamhetsform »Scandinavian Design Cavalcade», genom vilken nordisk design redan under ett tiotal år i Norden presenterats för utlänningar. Enligt planerna, för vilka närmare redogöres i en till förslaget bifogad PM (se Tillägg), skulle verksamheten årligen i oktober månad kulminera i en i de nordiska länderna i tur och ordning anordnad brett upplagd utställning av nordisk formgivning som ett kulturellt och prestigebetonat evenemang, som skulle följas upp av producenterna och handeln med mera kommersiellt upplagda arrangemang. Omkostnaderna för den samlade framstöten har beräknats till ca 10—12 milj. d.kr., varav ca 2,6 milj. d.kr. skulle åtgå till den kulturella delen.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttrande över förslaget:

Danmark

Handelsministeriet.
Boligministeriet.
Københavns kommune.
Industriraadet.
Landsforeningen Dansk Arbejde.
Den Permanente.
Landsforeningen Dansk Kunsthaandværk.
Selskabet for industriel Formgivning.
Turistforeningen for Danmark.
Det danske Selskab.

Finland

Handels- och industriministeriet.
Nämnden för Finlands utrikesinformation.
Konstflitföreningen i Finland.

Norge

Departementet for industri og håndverk.
Kirke- og undervisningsdepartementet.

Statens håndverks- og kunstindustriskole.
 Bergens kunsthåndverkskole.
 Norsk Designcentrum.
 Norske interiørarkitekters landsforening.
 Norske brukskunstnere.
 Landsforbundet Norsk brukskunst.
 Norsk gruppe for industriell formgivning.
 Norges husflidslag.
 Landscentralen for småindustri.

Sverige

Upplysningsberedningen
 Svenska institutet.
 Svenska slöjdföreningen.
 Svenska turisttrafikförbundet.
 Föreningen konsthantverkare och industriformgivare.
 Föreningen svenska industridesigner.
 Svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbund.
 Svenska inredningsarkitekters riksförbund.
 Hemslöjdsförbundet för Sverige.
 Konsthantverkarna.

Samtliga i ärendet hörda remissinstanser har, överlag livligt, tillstyrkt förslaget om att förutsättningarna och formerna för statligt stöd på formgivningens område göres till föremål för gemensamma överväganden. Från flera håll omvittnas, huruvida den internationella konkurrensen på området under de senaste åren skärpts med kännbara följder för de nordiska länderna i fråga om möjligheterna att göra sig gällande på världsmarknaden. Som en följd härav tillstyrks kraftfulla åtgärder i syfte att aktivisera informationen om den nordiska formgivningen, varvid, med hänsyn till dens stora betydelse ej minst i exportbefrämjande hänseende, även stödåtgärder från statsmakternas sida befinnes påkallade.

Flertalet remissinstanser förenar sig om den huvudtanke, som ligger till grund för medlemsförslaget, enligt vilken de enskilda ländernas intressen på detta område bäst gagnas genom ett nordiskt samarbete. *Svenska slöjdföreningen* framhåller, att den nordiska formgivningen från utlandets synpunkt ter sig som ett block, »Scandinavian Design», och att ett höjande av det enskilda landets brukskonst i dag måste ske genom en intensifiering av det nordiska samarbetet på området. *Den Permanente, utstilling for dansk kunsthåndværk og kunstindustri*, finner också, att en samfällid nordisk good-will-propaganda har mycket större effekt än separata, nationella framstötter och framhåller, att det sedan ankommer på de enskilda länderna att inom denna samnordiska ram konkurrera genom kvalitet, vilket skulle ha ett stimulerande inflytande på produktionen.

Från norsk sida anföres emellertid i detta hänseende vissa betänkligheter. Sålunda pekar *Departementet for industri og håndverk*, som förenar sig om *Norsk Designcentrums* yttrande, på behovet att företa en avvägning mellan

det samnordiska och det nationellt norska, som i främsta rummet anses böra vara föremål för statsmakternas omsorger. Även *Landscentralen for småindustri* framhåller, att det på vissa marknadsområden är naturligt att presentera somliga varor som »Norwegian Design», medan det i andra sammanhang framstår som riktigt att uppträda samnordiskt.

Med hänsyn till att den intensifierade informationskampanjen inom ramen för *Scandinavian Design Cavalcade* avsetts att bli förverkligad inom Norden framhåller *handelsministeriet* i Danmark, *handels- och industriministeriet* i Finland och *Svenska institutet*, om vars yttrande *Upplysningsberedningen* förenat sig, att även till utlandet, särskilt de nordiska ländernas exportmarknader, förlagd verksamhet bör övervägas.

I fråga om den planerade kampanjens målsättning betonar särskilt de organisationer som företräder den industriella formgivningen — *Selskabet for industriel formgivning*, Danmark, *Norsk gruppe for industriell formgivning*, *Föreningen Svenska industridesigners* — önskvärdheten av att den planerade informationsverksamheten utvidgas att gälla förutom brukskonst i egentlig mening även industriell formgivning i vid mening inklusive arkitektur.

Det danska *Handelsministeriet* finner de för *Scandinavian Design Cavalcade* föreslagna understödsbeloppen anmärkningsvärt stora i jämförelse med vad den danska staten årligen anslår för utställningsverksamhet i utlandet. Även *upplysningsberedningen* i Sverige finner ett genomförande av projektet i föreslagna former överstiga de förefintliga ekonomiska resurserna. *Handels- och industriministeriet* i Finland föreslår, att möjligheterna att intressera näringslivet till aktiv medverkan bör undersökas och en ökning av det kommersiella inslaget i verksamheten i detta syfte övervägas.

Kirke- og undervisningsdepartementet i Norge anser, att ett nordiskt samarbete skulle innebära stora fördelar också när det gäller undervisning i formgivning.

Københavns kommune framkastar tanken på instiftandet av ett nordiskt designpris i likhet med det nordiska litteraturpriset och framhåller, att ett sådant pris såväl kulturellt som prestigemässigt kunde väcka stor uppmärksamhet i den övriga världen.

3. U t s k o t t e t

Utskottet vill för egen del ansluta sig till uppfattningen, att formgivning-
en i vid bemärkelse utgör ett värdefullt samarbetsområde. På detta område har de nordiska länderna redan under en längre tid förmått upprätthålla en särställning, som vunnit erkännande långt utanför Nordens gränser. Nordisk design har i själva verket, såsom förslagsställarna framhåller, ute i världen uppfattats som ett uttryck för en särskild livsform, de nordiska ländernas höga kulturella nivå och miljö. Därjämte har begreppet »Scandinavian Design» blivit ett kvalitetsbegrepp, som avsevärt bidragit till att

underlätta nordiska produkters, ej allenast designprodukters utan överhuvud nordiska varors, placering på världsmarknaden. Även om exporten av utpräglade designprodukter från de nordiska länderna sammanlagt stiger till avsevärda belopp utgör den dock relativt sett endast en mindre del av deras totalexport. Den har emellertid en utomordentligt stor indirekt betydelse i exportfrämjande hänseende genom sin good will-skapande inverkan och genom att uppfattningen om dess höga kvalitetsmässiga och estetiska standard överförs även på andra varor från de nordiska länderna.

Det arbete, som under ett drygt decennium utförts av de nordiska brukskonst- och turistorganisationerna inom ramen för Scandinavian Design Cavalcade för att sprida kännedom om nordisk design, förtjänar högt erkännande. Av i medlemsförslaget och remissmaterialet redovisade orsaker synes emellertid de hittillsvarande åtgärderna ej längre tillräckliga för att säkerställa de nordiska ländernas särställning på detta område. Med beaktande av den betydelse bibehållandet och utvecklandet av denna position måste anses äga med avseende å de nordiska ländernas intressen inom världshandeln, vars pågående liberalisering i övrigt öppnar stora utvecklingsmöjligheter för exporthandeln, finner utskottet därför angeläget, att de nordiska länderna överväger aktiva åtgärder i syfte att stöda den utåtriktade informationen om nordisk formgivning. Det synes av behovet påkallat, att även statsmakterna framdeles genom direkta understöd engagerar sig i denna verksamhet.

Enligt det förslag, som ligger till grund för medlemsförslaget, skulle den sammordiska aktiviteten på detta område årligen kulminera i en till någon av de nordiska ländernas huvudstäder förlagd, brett upplagd utställning av nordisk formgivning genomförd som ett kulturellt och prestigebetonat evenemang. I anslutning härtill skulle det anordnas kurser, konferenser, möten och fabriksbesök, utländska journalister inbjudas o. s. v. Denna kulturellt betonade framstöt skulle följas upp av producentkretsarna och handeln med mera kommersiellt upplagda arrangemang. Enligt den av Scandinavian Design Cavalcade uppgjorda planen skulle omkostnaderna för den samlade framstöten uppgå till ca 10—12 milj. d.kr. om året. Därav skulle ca 2,6 milj. d.kr. åtgå till den kulturella delen, vars bestridande den aktuella framställningen avser.

Utskottet finner, att de i ärendet hörda remissinstanserna överlag tillstyrker en avsevärt intensifierad informationsverksamhet inom ramen för Scandinavian Design Cavalcade. Utskottet vill för egen del förena sig om denna ståndpunkt.

Emellertid önskar utskottet därjämte fästa uppmärksamheten på de i remissmaterialet framförda förslagen avseende en viss omprövning av den ifrågavarande aktivitetens målsättning och verksamhetsformer. Utskottet har icke funnit anledning att i detalj ingå i prövning av på vilket sätt verksamheten eventuellt bör ombildas, för att den på bästa sätt skall kunna

tjäna de för densamma uppställda syftemålen, utan förutsätter att dessa frågor allsidigt kommer att prövas i samråd mellan ländernas vederbörande officiella organ och de på berörda område verksamma enskilda organisationerna. Ej heller har utskottet ansett sig böra uttala sig om storleken av det finansiella understöd statsmakterna bör skänka den ifrågavarande verksamheten. Enligt utskottets uppfattning synes det dock naturligt, att ifall de nordiska länderna anser sig kunna ikläda sig förpliktelser av den i förslaget omförmälda storleksordningen, möjligheter även bör finnas att bredda basen för den utåtriktade informationsverksamheten, varvid särskilt frågorna om att förlägga en del av verksamheten till de nordiska ländernas främsta exportmarknader i utlandet och en vidare målsättning än hittills i fråga om vilka alster av formgivning som skall presenteras förtjänar allvarligt övervägande.

Slutligen vill utskottet fästa uppmärksamhet vid att ett nordiskt samarbete ifråga om undervisning i formgivning och utbildning av formgivare synes erbjuda stora fördelar och kunna medverka till att skapa en god grundval på sikt för strävandena att stärka de nordiska ländernas starka ställning på detta område.

Med hänvisning till vad ovan anförts föreslår utskottet,

att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att gemensamt utreda förutsättningarna och formerna för statligt stöd åt såväl till Norden som de nordiska ländernas främsta exportmarknader i utlandet förlagda strävanden att bibehålla och ytterligare befästa de nordiska ländernas starka ställning på formgivningens område.

Stockholm den 10 januari 1966

Julius Bomholt

Knud Hertling

Kuuno Honkonen

Olav Hordvik

Veikko Hyttiäinen

Ólafur Jóhannesson

Förman

Håkon Johnsen

Dagmar Ranmark

Berte Rognerud

Ingrid Segerstedt Wiberg

Fridolf Thapper

Medlemsförslag om Nordiska hälsovårdshögskolans verksamhet

(Väckt av Birger Andersson, Per Bergman, Sigurður Bjarnason, Magnhild Hugelia, Gunnar Henriksson, Jørgen Jensen, Urho Kähönen, Harald Løbak, Niels Mørk, Judit Nederström-Lundén och Jan-Ivan Nilsson)

Sedan 1953 har i Göteborg bedrivits en nordisk utbildningsverksamhet för högre hälsovårdsfunktionärer. Ansvaret för verksamheten vilade fram till 1962 på en nordisk samarbetskommitté jämte en grupp frivilligt arbetande läkare och hygieniker i Göteborg. År 1962 tillkom genom ett avtal mellan regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige den nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg med huvudsaklig uppgift att för läkare, veterinärer och annan personal från de nordiska länderna anordna vidareutbildning inom allmän hälso- och sjukvård. Såsom framgår av bifogade promemoria angående hälsovårdshögskolans utveckling (se *Tillägg*), har undervisningen hittills bedrivits under icke helt tillfredsställande former. Framför allt har bristen på lokaler utgjort hinder för den expansion av utbildningsverksamheten, som i och för sig syntes naturlig. Icke heller har det under rådande lokalförhållanden funnits utrymme för en allt angelägnare forskning inom högskolans ämnesområde.

Under högskolans första verksamhetsår har endast 5 1/2 kursmånader hållits per år, ehuru hela tiden skolans program avsett 7 månaders kurs-tid. Undervisningen har omfattat två läkarkurser, en ingenjörskurs och en hälsovårdskonsulentkurs per läsår. Den nordiska styrelsen för högskolan, som enligt den mellan de nordiska länderna träffade överenskommelsen har ansvaret för verksamheten, föreslår att, när skolan enligt planen år 1967 erhållit nya lokaler, en utökning av verksamheten till 17 1/2 kursmånader per år skall kunna ske vad gäller dess hittillsvarande arbetsområde.

Med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 1/1963 angående gemensam nordisk utbildning av sjukhusadministratörer har en kommitté, benämnd Nordiska kommittén för utbildning i sjukhusadministration, närmare utrett denna fråga. Kommittén har kunnat enas allenast om en vidareutbildning för sjukhusadministratörer på nordisk basis, vilken tänkes omfatta en kurs förlagd till hälsovårdshögskolan i Göteborg. Beträffande vidareutbildningen framhåller kommittén bland annat, att den bör ge delta-

garna en bredare aspekt på planering och ledning av särskilt den anstaltsmässiga sjukhusvården. Kommittén utgår från att den grundläggande utbildningen av dessa administratörer, som kan vara av mycket skiftande natur (civil eller militär, akademisk eller praktisk etc.), ordnas nationellt. Med hänsyn till sjukvårdsplaneringen i framtiden bör vidareutbildningen ge eleverna en uppfattning om den utveckling, varmed man har anledning att räkna på detta område. Tillika bör den fördjupa kursdeltagarnas insikter i företagsekonomi, handelslära och administrativ teknik och därmed aktuella spörsmål, nytillkomna hjälpmedel t. ex. Samtidigt som dessa stora krav ställes på undervisningen vid en vidareutbildning, måste beaktas, att av praktiska ej minst ekonomiska skäl blott en starkt begränsad tid står till förfogande. I fråga om kurstidens längd har önskemålen från kommitténs olika nationella delegationer av skilda skäl gått starkt isär. Kompromissvägen har kommittén kommit fram till att föreslå en sammanlagd utbildningstid för den nordiska vidareutbildningen av tre månader.

År 1962 framlades i Sverige av en statlig kommitté ett betänkande om lämplig utbildning för sjukhusadministratörer jämte därmed sammanhängande spörsmål. I sitt betänkande har denna kommitté bl. a. föreslagit inrättande av en särskild akademisk fyraårig utbildningsväg för blivande sjukhusadministratörer. Utbildningen skulle omfatta huvudämnenas sjukvårdsadministration och företagsekonomi samt därutöver rättskunskap, statistik och sociologi. Kommittén underströk vidare starkt behovet av en utökad och intensifierad forskning på sjukvårdsadministrationens område. De snabbt stigande sjukvårdskostnaderna gör det uppenbarligen nödvändigt att skapa en fortlöpande och systematisk vetenskaplig verksamhet på detta område. En sådan forskning bör syfta till att mäta effekten av sjukvårdsåtgärderna. Hela sjukvårdsapparaten måste enligt denna kommittés mening ingående analyseras och möjligheter skapas att studera den med hänsyn till den medicinära och företagsekonomiska effekten. I avvaktan på resultat av den ovannämnda nordiska utredningen har dock i Sverige icke något företagits med anledning av sistnämnda utredning.

Det synes oss uppenbart, att de vidgade arbetsuppgifter och det ökade ansvar som i dag ankommer på sjukvårdsadministratörer i ledande ställning nödvändiggör en allsidig och grundlig utbildning på området. Frågan om sjukvårdskostnadernas storlek och stegringstakt måste ägnas stor uppmärksamhet i alla nordiska länder, liksom angelägenheten av att sjukvårdsväsendet ständigt överses ur rationaliserings- och besparingssynpunkt. Forskning på området är en nödvändig förutsättning för att man skall nå resultat. Det kan allvarligt ifrågasättas om en kurs på tre månader lagd på en grundutbildning, som ej är inriktad på sjukhusadministration, i enlighet med vad som föreslagits av Nordiska kommittén för utbildning i sjukhusadministration, kan vara tillfyllest för att ge eleverna den allsidiga utbildning, som är behövlig i detta sammanhang. Häremot kan ställas den svenska

utredningen om en akademisk fyraårig utbildning, låt vara att denna även innefattar grundutbildning. Fara är att en internordisk kurs om tre månader kommer att från början framstå som icke tillfyllest. Man måste därför räkna med möjligheten att en längre utbildningstid än den av den nordiska kommittén föreslagna kommer att få läggas till grund vid planläggningen för en framtida sjukhusadministratörsutbildning.

Nordiska kommittén föreslår, som redan nämnts, att den nordiska fortbildningen av sjukhusadministratörer skall förläggas till Nordiska hälsovårdshögskolan. I de lokaler, avsedda för hälsovårdshögskolan i ett planerat nybygge, för vilket närmare redovisas i bifogade promemoria, skulle, om än med vissa svårigheter, en undervisning av sjukhusadministratörer kunna pressas in under förutsättning att kurserna begränsas till tre månader. Skulle undervisningen förlängas, vilket torde bli ofrånkomligt om utbildningen skall nå sitt syfte, kan denna icke rymmas inom den planerade byggnaden. Vid projekteringen av en nybyggnad för Nordiska hälsovårdshögskolan måste tillses, att högskolan får tillräckliga lokalutrymmen för en blivande utbildning av sjukvårdsadministratörer, som kan fylla rimliga krav med hänsyn till de ansvarsfulla och krävande uppgifter, som vilar på denna yrkesgrupp. Högskolan måste vidare ha utrymmen för forskning på detta fält, där även procentuellt små besparingar betyder mycket i absoluta tal.

I detta sammanhang kan även erinras om önskemål, som framförts i Nordiska rådet, att samordna t. ex. den nordiska hälsovårdsstatistiken hos högskolan. På detta fält erbjuder sig en rad uppgifter för högskolan, som ter sig naturliga i anslutning till dennas målsättning. Värdefullt forskningsmaterial borde inom biostatistiken kunna bearbetas vid högskolan.

Ytterligare uppgifter avteckna sig för en nordisk hälsovårdshögskola. Här kan exempelvis pekas på att behovet av tekniskt utbildad personal inom den moderna sjukvården under senare år alltmer tydligt framträtt. Den tekniskt komplicerade, dyrbara och ömtåliga apparatur, som numera användes inom sjukvården, nödvändiggör medverkan av högt utbildade tekniker. Sjukhusingenjörer är ett yrke som ännu inte finns i de nordiska länderna men som snart kommer och som behövs. Ett första steg för utbildning av sjukhusingenjörer har tagits i Göteborg genom en frivillig undervisning i anatomi och fysiologi för blivande civilingenjörer, vilken sedan ett knappt år bedrivs vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg vid dess institution för tillämpad elektronik. Tanken har framförts, att en utveckling av området medicinsk teknik skulle kunna ske inom ramen för ett särskilt forskningsinstitut, förlagt till Göteborg med där befintliga goda resurser. Denna speciella helt nya utbildningsform torde ha stort nordiskt intresse. Elevantalet i varje enskilt land kan knappast utgöra tillräckligt underlag för en nationell undervisning i medicinsk teknik. Det synes därför naturligt att en gemensam nordisk undervisning kommer till stånd i detta ämne.

Naturligt är även, att en utbildning av dylik art anknytes till Nordiska hälsovårdshögskolan lämpligen i samarbete med Chalmers tekniska högskola, där på frivillig väg undervisningen som nämnts redan påbörjats.

I olika sammanhang uttalas intresse för ytterligare kursverksamhet vid hälsovårdshögskolan. Bland ämnen, vari gemensamma nordiska kurser av kortare eller längre varaktighet är behövlige, har särskilt nämnts sådana som behandlar vatten- och avloppsfrågor, karantänfrågor samt hygienfrågor med speciell anknytning till camping och fritidsbebyggelse. Uppräkningen omfattar frågor som har en växande betydelse i det moderna samhället.

Vid planeringen av Nordiska hälsovårdshögskolans fortsatta verksamhet måste man beakta dessa framtida behov. Det skulle vara olyckligt, om hela institutionen från början underdimensionerades. Just på hygienens och sjukhusväsendets område står en rad viktiga utbildningsfrågor i tur. Åtskilliga av dessa löses bäst och billigast på nordisk nivå. En fortsatt succesiv utbyggnad av högskolan har också förutsatts vid dess tillkomst.

Vad det i främsta rummet gäller är att få fram ändamålsenliga lokaler, lämpade för undervisning och forskning. Som framgår av bilagan kan föreläsningsslokaler m. m. lämpligen vara gemensamma för högskolan och någon institution vid Göteborgs universitets medicinska fakultet men i övrigt torde högskolan bäst vara betjänt av en egen byggnad med utvecklingsmöjligheter. Budgetbestämmelserna i det nordiska avtalet om högskolan torde också behöva överses, så att större flexibilitet vid högskolans utbyggnad kan ernås.

Under återopande av vad ovan anförts, får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att planlägga utbyggnaden av Nordiska hälsovårdshögskolan så att den erhåller nödiga lokala och personella resurser att fullgöra alla de viktiga utbildnings- och forskningsuppgifter inom hygienens och sjukhusväsendets område, som lämpligen bör läggas på nordisk nivå.

Göteborg den 27 september 1965

Birger Andersson

Per Bergman

Sigurður Bjarnason

Magnhild Hagelia

Gunnar Henriksson

Jørgen Jensen

Urho Kähönen

Harald Løbak

Niels Mørk

Judit Nederström-Lundén

Jan-Ivan Nilsson

TILLÄGG**Promemoria angående Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg och dess utveckling**

(Upprättad av jur. kand. Birgitta Malmros)

Regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige beslöt i juni 1962 gemensamt upprätta en nordisk hälsovårdshögskola i Göteborg med huvudsaklig uppgift att för läkare, ingenjörer och annan personal från de nordiska länderna anordna vidareutbildning inom allmän hälso- och sjukvård. Ett särskilt avtal gällande från och med den 1 juli 1962 under sex år med möjlighet till förlängning sex år åt gången har upprättats för hälsovårdshögskolans verksamhet.

Kostnaderna för högskolan bestrides genom statsbidrag av de deltagande staterna och fördelas enligt i avtalet angivna regler. Ledningen för skolan utövas av en styrelse med en ledamot från varje deltagande stat jämte en suppleant. Dessa personer utses för högst tre år i sänder av vederbörande stats regering.

Nordiska hälsovårdshögskolan började sin verksamhet den 1 juli 1962 och avlöste därvid den av de nordiska länderna sedan 1953 bedrivna nordiska kursverksamheten med samma syfte. Den första kursen hölls i Göteborg hösten 1953 på initiativ av representanter för WHO och de nordiska medicinalmyndigheterna. Verksamheten inriktade sig i första hand på läkare som innehade eller aspirerade på ledande befattningar inom hälsovården, s. k. ämbetsläkare. Det synnerligen positiva resultatet av denna första ämbetsläkarkurs ledde till fortsatt verksamhet, fortfarande som försök. Med en relativt provisorisk organisation och i tillfälliga lokaler gavs sedan varje höst under 2 månader ämbetsläkarekurser med 20—21 deltagare varje gång. Från 1956 har kurser på en månad hållits varje höst och sedan 1964 även på våren för ingenjörer verksamma inom hälsovården, liksom för hälsovårdsinspektörer från 1962.

Med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 12/1954 angående högre utbildning av tjänstemän inom hälsovården tillsattes 1955 en nordisk kommitté för hälsovårdsutbildning. Kommittén, som avgav sitt betänkande hösten 1957 (SOU 1958: 8), fann skäl föreligga för att vidmakthålla en på nordisk bas anordnad utbildning för högre hälsovårdstjänstemän även för framtiden. Utbildningen borde, åtminstone till att börja med, begränsas till läkare, veterinärer, sjuksköterskor och sanitäringenjörer. Beträffande organisationsformen föreslog kommittén upprättande av en nordisk hälsovårdshögskola, förlagd till Göteborg. Högskolan borde drivas i samarbete med

redan befintliga eller under uppbyggnad varande vetenskapliga institutioner på det medicinska eller tekniska området. Kommittén fann att utbildningen vid en nordisk hälsovårdshögskola borde med hänsyn till innehåll och omfattning ge eleverna en allsidig bild av hela ämnesområdet »allmän hälsovård» ifråga om såväl teoretiskt-vetenskapliga grunder som tillämpningen av dessa i det praktiska hälsovårdsarbetet. Beträffande lärare utgick kommittén från att det för undervisningen icke skulle krävas några vid högskolan inrättade egna professurer med undantag för en, i allmän epidemiologi och biostatistik, ett ämne vari det då — och ännu 1965 — saknas professur i Göteborg. Övriga huvudlärare skulle rekryteras såsom »timlärare» från andra vetenskapliga institutioner och praktiska verksamheter i Norden. Huvudlärarna förutsattes bygga sin undervisning på bl. a. egen forskning.

Kommitténs förslag ledde dock icke till några omedelbara beslut av de anslagsbeviljande myndigheterna i syfte att stimulera eller intensifiera kursverksamheten. Det saknades bl. a. möjligheter att anställa permanent kursledare. Kontinuiteten i verksamheten vilade på ett frivilligt grupparbete i Göteborg samt på en nordisk samarbetskommitté. Utbildningen kom därför även de följande åren fram till 1962 att bedrivas i samma utsträckning som tidigare, d. v. s. med en två-månaderskurs för läkare och en en-månaderskurs för ingenjörer varje höst.

Genom ikraftträdandet av det inledningsvis omnämnda avtalet mellan regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige förbättrades och stabiliserades verksamheten. En undervisningsanstalt med formell status som hälsovårdshögskola blev ett officiellt begrepp. Skolan skall förestås av en befattningshavare med professors ställning; för verksamheten i övrigt erforderlig personal anställs i mån av behov och tillgång på medel. Genom regeringsavtalet säkrades de ekonomiska möjligheterna att tills vidare ordna en kursverksamhet på högst 6 1/2 månader, omfattande två ämbetsläkarkurser, två ingenjörskurser och en kurs för hälsovårdskonsulenter per år. Med hänsyn till den stora efterfrågan på elevplatser (se *Bihang 1—3*) och allmänt ökade omkostnader beslöt ett »hälsovårdsministermöte» i juni 1964 föreslå en revision av det gällande avtalet, innebärande en höjning av »budgettaket» från tidigare 500 000 sv. kr. till 700 000 sv. kr. jämte en viss omreglering av kostnadsfördelningen mellan de nordiska länderna. Härigenom samt genom en ökning av samundervisning för elever i olika kurser synes det bli möjligt att bibehålla kursverksamheten i den omfattning den har 1965 och möjligen även att öka dess omfattning något, såvida icke ytterligare automatiska kostnadsökningar lägger hinder i vägen härför.

En utökning av ämbetsläkarkurserna, som för närvarande omfattar 3×2 månader, anses påkallad med hänsyn till utvecklingen på hygien- och socialmedicinens område samt av den påtagliga känsla av stress, som iakttagits hos eleverna med den nuvarande tidsuppläggningsen. Kraven på ut-

bildning av flera elever kan emellertid icke tillmötesgåas inom ramen för en budget på 700 000 sv. kr.

Verksamheten vid högskolan har måst inskränkas till undervisning. För en av ovannämnda nordiska kommitté föreslagen forskning beträffande allmän epidemiologi och biostatistik har det icke funnits lokaler.

Hälsovårdshögskolan förhyr för tiden till den 1/7 1967 lokaler av Göteborgs sjukvårdsstyrelse inom de mikrobiologiska institutionsbyggnaderna å Sahlgrenska sjukhuset. Dessa lokaler är redan nu otillräckliga och utgör ett bestämt hinder för erforderlig expansion av verksamheten. Genom en viss samundervisning av läkare, veterinärer och sjuksköterskor ävensom ingenjörer eller hälsovårdskonsulenter med läkare — en undervisningsform som ansetts innebära olägenheter, i varje fall om den sker i någon större utsträckning — har man kunnat nedbringa kostnaderna, liksom även lokalbehovet.

Det allvarligaste hindret för att få till stånd såväl en tillräckligt omfattande verksamhet som en ordning där man undviker att packa samman olika kurser är bristen på lokaler. Styrelsen för högskolan finner det omöjligt att annat än i ringa grad ändra omfattningen av kursverksamheten, så länge denna brist kvarstår. Blott en viss utökning av ämbetsläkarkurserna och en reduktion av samundervisning i ämbetsläkarkurserna av läkare, veterinärer och sjuksköterskor kan åstadkommas inom nuvarande ram.

Under högskolans första och andra verksamhetsår har 5 1/2 kursmånader hållits per år, ehuru programmet från början syftat till 7 månader. Enligt högskolestyrelsens mening skall verksamheten för tiden 1/7 1965—30/6 1968 emellertid omfatta 7 kursmånader per år, under förutsättning att utgifterna kan täckas av anslag under budgettaket. Ytterligare förutsättning för hållande av 7 kursmånader per år är att samundervisning av läkare, veterinärer och sjuksköterskor trots härmed förknippade olägenheter förekommer som hittills. Antalet kursdeltagare bör normalt vara 20, men med hänsyn till det stora utbildningsbehovet har man hittills ansett sig nödsakad att ha 24 å 25 deltagare i ämbetsläkarkurserna, vilket är en avsevärd olägenhet.

Vid planläggningen av kursverksamheten för tiden 1/7 1968—30/6 1969 i nya lokaler finner högskolestyrelsen det i hög grad önskvärt att lärarkurserna ökas från 6 månader till 7 1/2 månader. Kurserna bör omdisponeras, så att en gemensam grundkurs på två månader genomgås av läkare, veterinärer och sjuksköterskor före specialkurser för varje yrkesgrupp. För ingenjörer skall ges en 1-månadskurs varje termin och för hälsovårdskonsulenterna två kurser om vardera 1/2 månad. Enligt den framlagda planen (se *Bihang 4*) omfattar undervisningen per år 17 1/2 kursmånader med ett deltagarantal per kurs på normalt 20 elever.

Lärarkrafterna vid högskolan har under de första verksamhetsåren bestått

av en föreståndare i professors ställning och en assistent till denne. En utökning av kursverksamheten i enlighet med vad här ovan anförts kräver enligt högskolestyrelsens mening att till befintlig lärarstab knytes en laborator, en biträdande kursföreståndare och två assistenter.

En jämförelse av lärarkapaciteten vid en avdelning för Public Health vid London School of Hygiene ger vid handen, att det där förutom en chef för avdelningen (professor) finnes sju heltidsanställda och två deltidanställda personer, av vilka tre är läkare, en statistiker, en ekonom, en hälsovårdstjänsteman och övriga har naturvetenskapliga examina. Anmärkas bör att nämnda avdelning ingår som en del i en större medicinsk enhet, medan hälsovårdshögskolan är en fristående institution.

Vad angår lokalfrågan förhär högskolan såsom ovan angivits till den 1/7 1967 lokaler av Göteborgs sjukvårdsstyrelse inom de mikrobiologiska institutionsbyggnaderna. En del av lokalerna disponeras helt av högskolan (271 m²), medan andra (192 m²) utnyttjas gemensamt med bakteriologiska institutioner m. fl. I det byggnadsprogram, som framlagts av Kungl. byggnadsstyrelsen i juli 1964, skall byggnad för hygieniska institutionen vid Göteborgs medicinska fakultet och hälsovårdshögskolan vara gemensam. Samgåendet gäller främst föreläsningstrymmen i hygieninstitutionen om 375 m². Enligt högskolestyrelsen behöver hälsovårdshögskolan, som belägger föreläsning- och seminarierum under lång tid varje dag, ett tillskott i föreläsninglokaler samt härutöver betydande expeditions- och forskningslokaler. Särskilt understrykes från högskolestyrelsens sida behovet av lokaler för forskning; det förutsattes vid högskolans tillkomst att forskning skall bedrivas vid hälsovårdshögskolan såsom vid universitetsinstitutioner. Vetenskaplig forskning inom området för allmän epidemiologi och biostatistik anses vara högskolans angelägnaste forskningsuppgift. Ämnet är icke representerat av någon professur vid nordiska universitet och medicinska högskolor.

Beträffande lokaler för utbildning av sjukhusadministratörer, vilken utbildning föreslås anknytas till högskolan, anser högskolans styrelse att med hänsyn till i nybygget föreslagna lokaler möjligheterna att omhänderha även sjukhusadministratörernas utbildning helt beror på om dessa kurser kan förläggas till tider, då lokalerna icke behöver utnyttjas för hälsovårdsutbildningen. Undervisningslokaler torde kunna ställas till förfogande, därest sjukhusadministratörernas utbildning begränsas till 3-månaderskurser. Inom den nu planerade nybyggnaden kan utrymme ej påräknas för forskning på ifrågavarande område.

Stockholm i september 1965

Antal sökande och deltagare i ämbetsläkarkurserna i Göteborg 1953—1965

	1953—54		1955—56		1957—58		1959—60		1961—62		1963		1964	1964	1965	Totalt 1953—1965
	I	I	II	II	III	III	I	I	II	II	III	III	våren II	hösten I	våren I	
<i>Danmark</i>																
sökande	29		11		11		13		10		3		2	5	5	89
deltagare	10		7		11		10		7		3		1	4	4	57
<i>Finland</i>																
sökande	18		14		24		29		20		17		9	10	7	148
deltagare	9		10		9		10		11		12		6	5	6	76
<i>Island</i>																
sökande	4		2		2		1		1		0		1	0	0	11
deltagare	2		2		2		1		1		0		1	0	0	9
<i>Norge</i>																
sökande	36		35		26		42		36		33		13	17	18	256
deltagare	10		11		11		10		11		6		6	5	5	75
<i>Sverige</i>																
sökande	38		32		34		41		40		42		16	42	18	303
deltagare	10		11		11		11		15		27		10	10	10	115
<i>Totalt</i>																
sökande	125		94		97		126		107		95		41	74	4	807
<i>Totalt</i>																
deltagare	41		41		44		42		45		48		24		25	334

Antal sökande och deltagare i kurser för sanitäringenjörer i Göteborg 1956—1965

	1956	1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965	Total
	I	I	I	I	I	I	II	I	I	II	1956—1965
<i>Danmark</i>											
sökande	6	5	5	4	0	6	2	1	3	2	34
deltagare	5	5	4	4	0	4	2	1	3	1	29
<i>Finland</i>											
sökande	5	20	5	12	12	15	8	12	8	5	102
deltagare	5	5	5	6	7	6	8	7	5	5	59
<i>Norge</i>											
sökande	5	12	26	7	9	6	1	5	10	8	89
deltagare	5	5	5	5	7	5	1	5	5	5	48
<i>Sverige</i>											
sökande	22	20	7	8	11	10	2	11	11	5	107
deltagare	5	5	6	5	7	5	2	7	8	5	55
<i>Totalt</i>											
sökande	38	57	43	31	32	37	13	29	32	20	332
<i>Totalt</i>											
deltagare	20	20	20	20	21	20	13	20	21	16	191

Antal sökande och deltagare i kurser för hälsovårdskonsulenter 1962—1965

	1962	1964	1965	Totalt 1962—1965
<i>Danmark</i>				
sökande	1	3	3	7
deltagare	1	2	3	6
<i>Finland</i>				
sökande	8	5	6	19
deltagare	8	5	6	19
<i>Norge</i>				
sökande	0	6	6	12
deltagare	0	5	5	10
<i>Sverige</i>				
sökande	35	49	20	104
deltagare	11	8	6	25
<i>Totalt</i>				
sökande	44	63	35	142
<i>Totalt</i>				
deltagare	20	20	20	60

Kursschema tiden 1/7 1968—30/6 1969*(i nya lokaler)*

	Hösten 1968		Våren 1969
1/8—30/9	1/11—20/12	15/1—15/3	1/4—31/5
Grundkurs läk, vet, sjuksk 2 mån	Läkare I 1 ½ mån	Läkare II 2 mån	Läkare III 2 mån
	Veterinärer specialkurs 1 ½ mån		
	Sjukskötersk I 1 ½ mån	Sjukskötersk II 2 mån	Sjukskötersk III 2 mån
Ingenjörer 1 mån		Ingenjörer 1 mån	Hälsovårdskonsulent- -kurs -kurs ½ mån ½ mån

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****Nordiska hälsovårdshögskolan:**

Den 1 juli 1962 avlöstes den tidigare kursverksamheten för högre hälsovårdsutbildning av Nordiska hälsovårdshögskolan. Kursverksamheten hade under åren långsamt kunnat ökas, så att den för budgetåret 1962/1963 beräknats omfatta 5 1/2 månaders kurser och från och med budgetåret 1963/1964 undervisning under 7 månader. Av olika skäl har emellertid undervisning icke kunnat meddelas under 7 månader. Under verksamhetsåret 1964/1965 omfattade undervisningen dock 6 1/2 månader nämligen 4 månader för ämbetsläkare, veterinärer och sjuksköterskor (ämbetsläkarkurser) och 2 månaders undervisning för sanitäringenjörer, varjämte en två veckors kurs hölls för hälsovårdskonsulenter.

Nödvändigheten att utvidga hälsovårdshögskolans verksamhet har diskuterats speciellt därför att icke minst Sverige har svårt att få sitt utbildningsbehov tillgodosett för de personalkategorier, som redan nu undervisas. Härvid har man strävat efter att de tre avsnitt om 2 månader vardera, vilka nu tillsammans utgör fullständig utbildning för ämbetsläkare, skall kunna givas med så korta intervaller, att de inrymmes inom ett läsår. Man har övervägt att uppdelat den ifrågakommande utbildningen på 4 avsnitt med en sammanlagd kurstid om 8 månader mot nuvarande 6 månader. Därjämte bör två kurser om 1 månad hållas för sanitäringenjörer och under 1 månad ett par kurser för hälsovårdskonsulenter. I en nyligen framlagd utredning har föreslagits, att en 3 månaders nordisk kurs i sjukhusadministration anordnas och förlägges till hälsovårdshögskolan. Hälsovårdshögskolans styrelse har vid remissbehandlingen tillstyrkt förslaget under förutsättning att personella och lokalmässiga resurser ställes till hälsovårdshögskolans förfogande.

För att genomföra den ovan angivna undervisningen är det nödvändigt att disponera föreläsningssal och seminarierum (kursrum), som tillåter samtidig undervisning av åtminstone 2 kurser med omkring 20 deltagare i varje kurs. Dessutom bör lokalutrymmen finnas för undervisning i smärre grupper.

Samundervisning innebärande föreläsningar för 2 kurser med tillhoppa cirka 40 deltagare har hittills i alltför stor utsträckning förekommit och

avsikten är att begränsa denna undervisningsform, vilket återverkar på lärarbehovet och undervisningslokalernas beläggning.

Härtill kommer lokaler för den administrativa personalen samt för högskolans föreståndare, assistenter och timarvoderade föreläsare ävensom vis-telserum (dagrum) för eleverna under raster som inlägges mellan de 5 å 6 timmars undervisning, som ges varje dag.

Dessutom bör forskningslokaler finnas avsedda för hälsovårdshögskolans befattningshavare. Tillfälle till forskning är en nödvändig förutsättning för att högskolan skall kunna förvärva och behålla kvalificerade lärare och därmed uppnå den ställning, som från början avsetts.

Styrelsen vill framhålla det utomordentligt angelägna i att Nordiska hälsovårdshögskolan snarast erhåller de för sin verksamhet erforderliga lokal-mässiga och ekonomiska resurserna.

Göteborg den 19 november 1965

På styrelsens vägnar

Bo E. Ingelmark

E. Bunne

Sjuksköterskors samarbete i Norden:

Sjuksköterskors samarbete i Norden (SSN) har med glädje och stort intresse sett den Nordiska hälsovårdshögskolan ta form. Att nordiska sjuksköterskor beretts tillfälle sedan 1957 att deltaga i kurserna och därigenom kunnat tillägna sig kunskaper som kommit dem och deras arbete till nytta, har SSN funnit vara av stor betydelse. Av ännu större betydelse skulle SSN anse vara — vilket också genom skrivelser till hälsovårdshögskolans styrelse erinrats — att kurserna utbyggdes så att sjuksköterskor kunde vid nämnda högskola tillägna sig även den vidareutbildning, som de hittills skaffat sig vid universitet i utlandet, främst USA. Denna utbildning rör till största delen administration och pedagogik, med tillämpning på undervisning i hälso- och sjukvård. Sjuksköterskorna har själva känt behov av en solid utbildning i dessa ämnen och är medvetna om att sådan erfordras för ledande ställningar inom hälso- och sjukvården såväl inom som utanför anstalt (ex. sjukvårdsadministration, hälsovårdsadministration, skoladministration).

Även den nu föreslagna vidareutbildningen för sjukhusadministratörer har SSN intresse av. SSN önskar dock betona vad som i ovannämnda medlemsförslag om Nordiska hälsovårdshögskolans verksamhet, s. 2, yttras om »att de vidgade arbetsuppgifter och det ökade ansvar som i dag ankommer på sjukvårdsadministratörer i ledande ställning nödvändiggör en all-

sidig och grundlig utbildning på området» och »att forskning på området är en nödvändig förutsättning för att man skall nå resultat». SSN önskar därvid erinra om att i de förslag till utökade kurser i administration inom hälso- och sjukvård, som SSN tidigare framlagt, även skisserats kursprogram ledande till en akademisk grad. Kursprogrammen har beräknats för två akademiska läsår och behovet av lokaler, åtminstone för vissa delar av sådan kurs, borde vid en nybyggnad till hälsovårdshögskolan vara värt att beakta.

Sjuksköterskors samarbete i Norden vill alltså uttala sig för det förslag (sak A 83/s) som föreligger till behandling i Nordiska rådet och rekommenderar utbyggnaden av Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg »så att den erhåller nödiga lokala och personella resurser att fullgöra alla de viktiga utbildnings- och forskningsuppgifter inom hygienens och sjukhusväsendets område, som lämpligen bör läggas på nordisk nivå».

Stockholm den 10 november 1965

För Sjuksköterskors samarbete i Norden

Aagot Lindström

Ordförande

Iva Bondeson

Sekreterare

D a n m a r k

Indenrigsministeriet:

— — — meddeler Indenrigsministeriet efter stedfunden brevveksling med Sundhedsstyrelsen følgende:

I betænkning nr. 192/1958 om gemensam nordisk hälsovårdsutbildning, findes pag. 39—43 en oversigt over det skønsmæssige behov for kursusdeltagere for hvert af de skandinaviske lande, for såvidt angår de kursustyper, der danner basis for skolens oprettelse.

Dette skøn over uddannelsesbehovet, har, som det fremgår af bilag 1 og 2 til medlemsforslag A 83/s om den nordiske sundhedshøjskoles virksomhed, vist sig at holde stik, for såvidt angår dansk deltagelse i kursusvirksomheden. Udviklingen har vist, at uddannelsesbehovet, især for Sveriges vedkommende, er blevet væsentligt større end oprindeligt antaget.

Skolens bestyrelse har i den forløbne tid udvidet kursusvirksomheden inden for de grænser, det har været muligt økonomisk og lokalemæssigt, og indenrigsministeriet har for sit vedkommende tiltrådt en ændring af den oprindelige aftale mellem de 4 nordiske landes regeringer om skolens virksomhed, således at udgiften til denne forlods udredes af den svenske

stat og derefter fordeles på de deltagende lande i forhold til faktisk udnyttelse.

På denne baggrund, kan indenrigsministeriet og sundhedsstyrelsen anbefale, at der søges gennemført en udvidelse af skolens lokaler i forbindelse med skolens udflytning af de nuværende lokaler, der er opsagt til fraflytning den 1. juli 1967.

Man tænker i denne forbindelse både på videreførelse og udvidelse af de nuværende kurser, på muligheden for gennemførelse af visse forskningsprojekter, og samtidig på henlæggelse af anden undervisning end den nuværende til skolen, f. eks. uddannelse af sygehusinspektører.

Medlemsforslagets omtale af dette sidste spørgsmål giver herefter ikke anledning til bemærkninger, idet Indenrigsministeriet og Sundhedsstyrelsen kan tiltræde de synspunkter, der er kommet til udtryk i betænkning nr. 6/1965 om utbildning av sjukhusadministratörer i Norden.

Det i medlemsforslaget fremsatte ønske, om at samordne den nordiske medicinalstatistik ved Nordiska hälsovårdshögskolan, kan Indenrigsministeriet og Sundhedsstyrelsen ikke anbefale fremmet i den skitserede form, idet det herhenhørende materiale indsendes og bearbejdes i hvert enkelt land under hensyntagen til de enkelte landes specielle forhold, og man anser det ikke for muligt at henlægge dette arbejde til en skandinavisk fællesinstitution.

Der er imidlertid allerede truffet aftale om, at det medicinalstatistiske oplysningsmateriale tilsendes biblioteket i Nordiska hälsovårdshögskolan.

Det tilføjes, at Indenrigsministeriet og Sundhedsstyrelsen ikke på nuværende tidspunkt har kunnet tage stilling til, om det vil være hensigtsmæssigt at oprette specialkurser for sygehusingeniører ved Nordiska hälsovårdshögskolan.

Det tilføjes, at Indenrigsministeriet og Sundhedsstyrelsen ikke på nuværende tidspunkt har kunnet tage stilling til, om det vil være hensigtsmæssigt at oprette specialkurser for sygehusingeniører ved Nordiska hälsovårdshögskolan.

København, den 17. december 1965

Hans Hækkerup

Blom-Hanssen

Landbrugsministeriet:

— — — skal man for så vidt angår spørgsmålet om danske veterinærs deltagelse i højskolens fremtidige kursusvirksomhed meddele, at det er landbrugsministeriets opfattelse, at den egentlige levnedsmiddelhygiejniske specialuddannelse af danske veterinærer fortsat bør finde sted ved Den kgl. veterinær- og landbohøjskole, men at man stadig er interesseret i at

hevare adgangen for danske veterinærer til at supplere deres almindelige hygiejniske uddannelse ved deltagelse i specielle kurser ved højskolen i Gøteborg sammen med andre professionelle grupper, bl. a. inden for områder som epidemiologi, biostatistik, lufthygiejne, vandhygiejne og spildevandshygiejne. Man finder dog anledning til at påpege, at det for veterinærernes vedkommende må forekomme ønskeligt, om den hidtidige mere alment oplysende og bredt anlagte undervisning for deltagere med forskellige forudsætninger og forskelligt behov (læger, veterinærer, sygeplejersker m. v.) ved en eventuel udvidelse af virksomheden kunne blive omlagt, således at der foruden en vis almen orientering kan blive tale om egentlige specialstudier af mere dybtgående art.

Man finder ligeledes, at det for opnåelse af størst mulig nyttevirkning af den påtænkte udvidede kursusvirksomhed for alle deltagende parter til være af afgørende betydning, at den nøjere planlægning af kursusprogrammet sker under medvirkning ikke blot af medicinsk-hygiejnisk sagkundskab, men også af andre professionelle grupper, som varetager opgaver inden for den offentlige sundhedspleje.

København, den 29. november 1965

P. m. v.

Vald. Hornslet

J. Jensen

Undervisningsministeriet har i en skrivelse den 19 november 1965 forklarat sig inte ha några invändningar mot medlemsförslaget.

Den alm. danske Lægeforening:

— — — skal hovedbestyrelsen meddele, at sagen har været forelagt embedslægeforeningen, der d. 3/11 1965 har tilskrevet hovedbestyrelsen som følger:

»Embedslægeforeningen kan til det stillede medlemsforslag udtale, at de embedslæger, der har deltaget i højskolens hidtidige kurser, har haft stort udbytte deraf, og at man finder, at skolens hidtidige virksomhed har vist, at der er behov for en institution af denne art. Man kan derfor tiltræde den i medlemsforslaget, side 4 anførte rekommandation.»

Hovedbestyrelsen kan henholde sig til det af embedslægeforeningen anførte.

København, den 5. november 1965

P. h. v.

J. Larsen

A. H. Schleisner

Dansk Sygeplejeråd:

Det er med glæde, vi har set, at også danske sygeplejersker har haft lejlighed til at deltage i de allerede afholdte kursus ved den nordiske højskole i Göteborg, og vi anser det for meget værdifuldt, at de derved har kunnet tilegne sig kundskaber, som har været dem til gavn i arbejdet. Af endnu større værdi vil det være, om kursusvirksomheden udbygges, så sygeplejersker på denne højskole vil kunne tilegne sig også den videreuddannelse, som de hidtil har skaffet sig ved universiteter i udlandet, først og fremmest i U.S.A. Det drejer sig for størstedelen om administration og pædagogik tillemptet undervisning i syge- og sundhedspleje. Sygeplejerskerne har selv følt behov for en solid uddannelse i disse fag og er klare over, at en sådan uddannelse er nødvendig til ledende stillinger inden for administration af hospitalssygepleje, sundhedspleje og sygeplejeskole. Det nyoprettede kursus for administratorer er således også af interesse for sygeplejersker.

Vi vil dog gerne støtte forslaget om »att de vidgade arbetsuppgifter och det ökade ansvar som i dag ankommer på sjukvårdsadministratörer i ledande ställning nödvändiggör en allsidig och grundlig utbildning för att man skall nå resultat». Sygeplejerskers Samarbejde i Norden, hvorefter Dansk Sygeplejeråd er medlem, har tidligere fremsat forslag om flere kursus i administration inden for syge- og sundhedsplejen og tillige skitseret programmer, der førte til en akademisk grad; disse var beregnet at vare to akademiske år, og behovet for lokaler, i det mindste for visse dele af et sådant kursus, burde lages i betragtning ved nybygning.

Dansk Sygeplejeråd kan derfor støtte det forslag, som nu foreligger til behandling i Nordisk Råd, og anbefaler udbygning af den Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg, »så att den erhåller nödiga lokala och personella resurser att fullgöra alla de viktiga utbildnings- och forskningsuppgifter inom hygienens och sjukhusväsendets område, som lämpligen bör läggas på nordisk nivå».

København, den 12. november 1965

For Dansk Sygeplejeråd

Maria Madsen

Formand

F i n l a n d

Ministeriet för inrikesärendena:

Ministeriet för inrikesärendena anser det i princip betydelsefullt, att den Nordiska hälsovårdshögskolans i Göteborg verksamhet utvecklas såsom i Nordiska rådets medlemsförslag har planerats. Detta förutsätter dock att för

högskolan arrangeras tillräckliga verksamhetsutrymmen genom Sveriges försorg såsom omnämnts i artikel 4 i det i Stockholm 26. 6. 1962 undertecknade avtalet angående den nordiska hälsovårdshögskolan (Förordningen N:o 383/62. 29. 6. 1962).

Enär erfarenheterna från den i Göteborg anordnade kursen varit positiva, torde motsvarande fortbildning allt oflare uppställas som kompetensfördring för vissa tjänster. Detta kan å andra sidan förorsaka att det inte längre är tillräckligt med utbildning endast på sannordisk bas utan att motsvarande utbildningsmöjligheter borde kunna arrangeras också i Finland. Samtidigt skulle de på grund av språkliga olikheter förorsakade svårigheterna elimineras, vilka varit orsak till att många annars intresserade inte under nuvarande förhållanden börjat studera vid högskolan. Sålunda torde det vara skäl att när innevarande avtalsperiod utgår, granska avtalet så, att det kan anpassas till förändrade förhållanden, varvid samarbete närmast skulle behövas beträffande fortbildningen i speciella hälsovårdsfrågor för personer, som redan fått sin egentliga grundutbildning.

Helsingfors den 20 november 1965

Minister *Niilo Ryhti*

Tf. yngre regeringssekreterare *Vellamo Kivistö*

Finlands läkarförbund har i skrivelse den 3 november 1965 förklarat sig tillstyrka medlemsförslaget.

Suomen eläinlääkäriiliitto (Finlands veterinärförbund):

Åtta veterinärer från Finland har varit i tillfälle att delta i de vid Nordiska hälsovårdshögskolan anordnade ämbetsläkarkurserna och deras erfarenheter har varit mycket positiva. Alla dessa veterinärer är numera sysselsatta med sådana uppgifter inom folkhälsoarbetet, att de har nytta av den undervisning de erhållit i Göteborg.

Det är välmotiverat, att läkare och veterinärer genomgår en gemensam grundkurs, där huvudvikten lägges på epidemiologi och biostatistik samt i någon mån livsmedelshygien. Vid bekämpande av många faror som hotar människans hälsa och vid lösande av problem som uppstår i folkhälsoarbetet behövs intimt samarbete mellan läkare och veterinärer. Under sådana förhållanden är det naturligt att utbildningen av läkare och veterinärer, vilka delta i detta arbete, till vissa delar är gemensam. Samarbetet under en kurs öppnar vidare vyer hos dessa två grupper.

Specialskolningen efter grundkursen måste naturligtvis ges skilt åt varje grupp. Vid planläggning av program för veterinärernas specialkurser borde

man uppställa som mål, att veterinärer som genomgått grund- och specialkurs skulle vara kompetenta att inncha befattning som länsveterinär (länsveterinär i Sverige och Finland samt fylkesveterinär i Norge).

Det avsnitt i jur. kand. Birgitta Malmros' promemoria som behandlar kurserna 1968—69 samt bihang 4 kan väl tolkas så, att man har för avsikt att till grundkurserna intaga ett bestämt antal veterinärer från varje land. Förhandsuppgift om antalet veterinärer som kommer att intagas till kurserna, skulle kännbart underlätta veterinärernas deltagande och valet av dem till kurserna.

De nya lokaliteterna förbättrar avsevärt högskolans verksamhetsmöjligheter, då undervisningen med därtill hörande seminarier och övningar kan ges i ändamålsenligt utrustade inrättningar.

För att undervisningen skulle få fastare former borde högskolans personal utökas från det nuvarande så, att åtminstone de viktigaste yrkena och områdena skulle vara representerade inom lärarkåren.

Helsingfors den 15 november 1965

Å Finlands veterinärförbunds styrelses vägnar

Ordförande *J. Holmberg*

Sekreterare *T. J. Salmu*

Lämpöinsinööriyhdistys — Värmeingenjörssföreningen r. y.:

Hälsövärdshögskolan är enligt medlemsförslaget närmast avsedd för sjukhusadministratörer och för sjukhusingenjörer, som sköter sjukhusets tekniska apparatur. En VVS-ingenjör, som i sin grundskolning har specialiserat sig i mättnings- och regleringsteknik och erhållit vidareutbildning i fysiologi lämpar sig väl som ledande sjukhusingenjör. Dessutom vore kursverksamheten, som behandlar vatten- och avloppsanläggningar samt hygieniska problem beträffande VVS-anläggningar, till nytta för en VVS-ingenjör. På grund av ovannämnda orsaker har värmeingenjörssföreningen en jakande inställning till förslaget och stöder upprättandet av ifrågavarande samarbete.

Helsingfors den 5 november 1965

Lämpöinsinööriyhdistys — Värmeingenjörssföreningen r. y. (LIVI)

Juha Gabrielsson

Ordförande

Osmo Hannukainen

Sekreterare

Sairaanhoitajain liitto r.y. och SSY. Sjuksköterskeföreningen i Finland:

Vårt lands sjuksköterskeorganisationer har med intresse följt Nordisk hälsovårdshögskolas utveckling allt sedan begynnelsen och anser förslaget angående utvidgad verksamhet samt förverkligandet av detta förslag synnerligen viktiga.

Hälsovårdspersonalens ökade uppgifter och ansvar inom hälso- och sjukvård fordrar en mångsidig och grundlig utbildning på området. På grund av detta bör man med största glädje hälsa strävandena att utvidga Nordiska hälsovårdshögskolans undervisningsprogram. Organisationerna anser särskilt att den kurs i sjukhusadministration som nu planeras är nödvändig att få till stånd. Det är speciellt viktigt att man arrangerar en gemensam kurs för de läkare, sjuksköterskor och representanter för sjukhusekonomi som samarbetar inom sjukhusadministrationen. Man borde även överväga programmets utvidgning sålunda, att det skulle beröra de personer på området som innehar administrativa uppgifter berörande undervisning och öppen hälsovård. Man borde på allt sätt sträva till att befärma den forskningsverksamhet som hänför sig till sjukhusadministrationen samt hela hälsovårdsarbetet. Härvid är det synnerligen nödvändigt att få till stånd en gemensam hälsovårdsstatistik, vilket faktum redan även Nordiska rådet uppmärksammat.

Till högskolans vedertagna program har hört ämbetslärarkurser, i vilka deltagit bl. a. läkare, veterinärer, sjuksköterskor och ingenjörer. Förslaget, att en del av kurstiden skulle vara gemensam för alla och att en del skulle användas till specialundervisning för varje grupp, kan anses gott. Kursprogrammet föreslås utökat med frågor som berör folkhälsoarbetets administration samt hälsofostran. Angående kursens detaljerade program torde man senare rådgöra även med sjuksköterskorna. Emedan kursen till en del är gemensam för alla ovannämnda yrkesgrupper, föreslår sjuksköterskeorganisationerna, att man i samband med nyorganiseringen skulle ändra kursens namn. Benämningen ämbetsläkarkurs är numera alltför begränsad. Man kunde t. ex. använda namnet: fortsättningskurs inom folkhälsoarbetet. Då man i fortsättningen utvecklar undervisningsprogrammet borde man sträva därefter, att eleverna på högskolan har möjlighet att utföra forskningsarbete inom detta område.

Vidare är det skäl att fästa uppmärksamhet vid de praktiska arrangemangen i samband med ovannämnda kurs. I vissa fall har deltagaren mycket sent fått meddelande om att han antagits, och sålunda ej haft tid att förbereda sig för kursen, vilket vore av betydelse för att kursen skall ge utbyte. Det vore också bra, om man på förhand kunde meddela hur många representanter från olika yrkesgrupper som kan delta i kursen, samt att de personer som står som reserver tillhörde respektive yrkesgrupp.

I detta sammanhang önskar sjuksköterskeorganisationerna även framhålla de förslag som diskuterats av Sjuksköterskors Samarbete i Norden vid planerandet av Nordiska hälsovårdshögskolans utvidgade verksamhet. Många nordiska sjuksköterskor har på sitt eget område erhållit högre utbildning i sjukhusadministration eller undervisning vid utländska universitet, huvudsakligen i U.S.A. Att få till stånd en motsvarande undervisning vid Nordiska hälsovårdshögskolan skulle bäst motsvara de förväntningar sjuksköterskorna ställer på det nya högskoleprogrammet. Utarbetandet av ett dylikt program förutsätter givetvis ett fast samarbete mellan sjuksköterskorna i de olika nordiska länderna.

Sjuksköterskeorganisationernas representanter är beredda att personligen diskutera ovannämnda frågor med de finska representanterna inom Nordiska rådets vederbörande kommitté.

Helsingfors den 28 december 1963

Sairaanhoidajain liitto r. y.

Toini Nousiainen

Ordförande

Eila Kauppinen

Bitr. generalsekreterare

SSY — Sjuksköterskeföreningen i Finland r.f.

Annemarie van Bockhoven

Ordförande

Werna Ulfves

Generalsekreterare

N o r g e

Sosialdepartementet:

I betenkningen av 30. september 1957 om »Gemensam nordisk hälsovårdsutbildning» som dannet grunnlaget for den avtale om organisasjonen av en felles nordisk helsehøgskole som trådte i kraft 1. juli 1962, ble det konkludert med at det i avtalelandene forelå behov for videreutdanning av såvel leger som sykepleiere, sanitæringenjører og veterinærer.

For Norges vedkommende ble det årlige behov for utdanningsplasser beregnet til 5—6 plasser for leger, 4—5 for sykepleiere, 2—3 for ingeniører og 1 for veterinærer. For ingeniører og veterinærer bør behovet — etter den utvikling som senere har funnet sted — antakelig økes til henholdsvis 5 og 3 plasser.

Da skolen startet den 1. juli 1962, var budsjettet lagt opp med sikte på en årlig kursvirksomhet på til sammen 7 måneder. Dette program har imidlertid skolen hittil ikke kunnet gjennomføre, men har måttet begrense undervisningen til 5 1/2 måned årlig, fordelt på følgende kurs:

2 kurs à 2 mnd. for leger

1 kurs à 1 mnd. for ingeniører

1 kurs à 1/2 mnd. for helsevårdskonsulenter (norske helsesøstre)

Denne innskrenkning i virksomheten har i det vesentlige hatt 2 årsaker:

1. Økonomiske årsaker

At det driftsfond på sv.kr. 500 000 som driften i henhold til avtalens § 14 skulle baseres på, på grunn av den generelle lønnsstigning i Sverige, og skifte til dyrere skolelokaler, ikke var stort nok til 7 måneders virksomhet. Dette forhold er imidlertid løst i og med den endring av avtalen som nu er foretatt, jfr. St.prp. nr. 9 (1965—66).

2. Mangel på tilfredsstillende lokaler

Skolen disponerer i dag lokaler ved Göteborgs universitet, Mikrobiologiska institutionen. Leiekontrakten løper imidlertid ut 1. juli 1967 og det er ingen muligheter til å få forlenget denne. Lokalene ville imidlertid heller ikke ha vært egnet som permanente lokaler. Selve undervisningslokalene ville vært for små — og det forelå overhodet ingen mulighet for forskningsvirksomhet. Forskning innen de områder av medisinen som helsehøgskolen beskjeftiger seg med, har vært et forsømt område i de nordiske land. Det er i avtalen stillet krav om at institusjonens styrer skal ha professors kompetanse. Institusjonen må i så måte kunne sammenlignes med et universitetsinstitutt. Både av hensyn til undervisningen og av hensyn til mulighetene for å trekke til seg de beste lærerkreftene må det da være en forutsetning at det ved en slik institusjon også gis forskningsmuligheter.

Med et areal på størrelse av det som i dag disponeres, ville det heller ikke være muligheter for noen utvidelse av skolens virksomhet, slik som det blant annet kan bli aktuelt i forbindelse med utdanning av sykehusadministratorer. Sosialdepartementet har ennå ikke tatt standpunkt til innstillingen fra Nordiska kommittén för utbildning i sjukhusadministration. Det vises til spesiell melding herom.

Sosialdepartementet er for så vidt enig i det som er uttalt i medlemsforslaget med tillegg om at det også er andre områder hvor det kunne være hensiktsmessig med undervisning på nordisk basis.

Under henvisning hertil er Sosialdepartementet enig i at det haster med å få løst lokalspørsmålet for den Nordiske helsehøgskolen og i at det i planleggingen må tas de nødvendige hensyn til at det ved skolen også

må drives forskning og til det lokalbehov som en videre utbygging av skolens virksomhet kan gjøre nødvendig.

Man viser for øvrig til den uttalelse som *de nordiske lands helsedirektører* avga under det nordiske helsedirektørmøte i Århus den 11. juni d.å.:

Den lyder:

På den årlige konference mellem de 5 nordiske landes medicinaldirektører blev blandt andet spørgsmålet vedrørende den fremtidige undervisning ved hälsovårdshögskolan i Göteborg drøftet.

Det var enighed om, at der udover den allerede iværksatte undervisning ved helsehøjskolen bør ordnes undervisning for sygehusadministratorer, ligesom det er ønskeligt at få etableret kurser for visse andre personkategorier, således også i offentlig helsearbejde for tandlæger.

Dette forudsætter, at skolens lokaleforhold udvides betydeligt. Da lejemålet for de lokaler, helsehøjskolen nu råder over, udløber den 1. juli 1967, er det med bekymring, man har modtaget denne oplysning, at der endnu ikke foreligger definitiv beslutning om og planer for nybyggeri for skolen. Det må befrygtes, at helsehøjskolen ikke vil kunne videreføres som fællesnordisk virksomhed, hvis man ikke i sommeren 1967 kan påregne at få rådighed over hensigtsmæssige og endelige undervisningsfaciliteter. Man skal understrege betydningen af, at skolens lokalespørgsmål løses snarest.

Oslo, 27. november 1965

J. Björnsson

T. Due Strand

S v e r i g e

Medicinalstyrelsen:

Anordnandet av vidare utbildning av sjukvårdsadministratörer är synnerligen angeläget och bör ske snarast. Sådana administratörer rekryteras för närvarande från skiftande civila och militära yrken utan att i regel ha specialutbildning för sin verksamhet inom sjukvård och därmed sammanhängande frågor. En allsidig och grundlig utbildning av denna administrativa personal skulle för sjukvården kunna medföra betydande ekonomiska besparingar bl. a. genom rationaliseringar och minskat personalbehov.

Liksom den nordiska kommittén för sjukhusutbildning finner medicinalstyrelsen dessa administratörers grundutbildning böra organiseras och genomföras nationellt. Styrelsen finner huvudskälet härtill vara att utbildningsbehovet i denna del är relativt stort inom de olika länderna. Denna utbildning måste vidare hållas på ett förhållandevis elementärt plan samt komma före eller i början av den blivande administratörens tjänstgöring inom hälso- och sjukvård. Vidareutbildningen av sjukvårdsadministratörer i ledande ställning är däremot av sådan art, att den bör samlas till en för Norden gemensam utbildningskurs. I densamma bör som särskilda ämnen

även ingå förebyggande hälsovård och hygien, varigenom en sjukhusadministratör i ledande ställning antingen själv eller efter samråd med vederbörande medicinska chef kan handlägga flertalet av hithörande problem avseende hans verksamhetsområde. Nödvändigheten härav utgör det bärande motivet för att förlägga sjukvårdsadministratörernas kvalificerade utbildning i anslutning till en institution för högre utbildning i hälsovård. Främst kommer härvid ifråga nordiska hälsovårdshögskolan, därest icke genom förläggning av denna utbildning dit andra viktiga utbildningsuppgifter bli eftersatta vid högskolan.

Till nämnda högskola bör koncentreras den kvalificerade utbildningen inom hälso- och sjukvårdens område av förutom ledande sjukhusingenjörer även av »sanitary engineers». Det bör övervägas huruvida icke första etappen av denna utbildning kan vara gemensam. Den senare delen bör bli speciell för de båda kategorierna med hänsyn till deras skilda arbetsuppgifter.

Av den till ärendet hörande »Promemoria angående Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg och dess utveckling» framgår bl. a. att högskolestyrelsen finner antalet kursmånader under tiden den 1 juli 1965—30 juni 1968 böra utökas från 5 1/2 till 7 samt antalet kursdeltagare normalt vara 20 per kurs. Ehuru intet därom nämnes i promemorian, torde fördelningen av utbildningsplatserna liksom nu syfta till att ge varje land fem. Under de senaste åren har dock vid de två ämbetsläkarkurser, som årligen anordnats, intagits 24—25. I samband med varje kurs har hälsovårdshögskolan höjt deltagarantalet till det nyss angivna.

Genom att Kungl. Maj:t på framställning av medicinalstyrelsen ställt erforderliga ytterligare medel till förfogande har det blivit möjligt att besätta de fyra—fem extra platserna med svenska deltagare. På så sätt har för vårt lands förfogande i regel stått c:a tio platser per kurs, vilka — huvudsakligen — disponerats för läkare. Detta har givit en utbildningskapacitet per år för Sveriges del av sju färdigutbildade läkare, veterinärer och sjuksköterskor, vilket vida understiger behovet. Medicinalstyrelsen vill understryka angelägenheten av att denna årliga utbildningskapacitet under alla förhållanden icke minskas under högskolans utbyggnad. En primär förutsättning härför är att elevantalet per kurs bibehålles vid 25. Hälsovårdshögskolans styrelse har emellertid vid sammanträde den 29 september 1965 beslutat att efter socialmedicinkursen i februari—mars 1966 icke vidare mottaga extra elever till läkarkurserna. Genom detta beslut tillfogas här berörd läkareutbildning för vårt lands del så allvarligt avbräck, att det blir nödvändigt att — om nyssberörda förhållande ej ändras eller kursernas antal ökas — söka ordna sådan utbildning vid någon annan institution på det nationella planet. Enligt Kungl. Maj:ts beslut äger medicinalstyrelsen för sökande av läkartjänst inom hälsovården godkänna annan med hälsovårdshögskolan likvärdig utbildning.

Av promemorian jämte bihang 4 framgår vidare, att kursverksamheten för tiden den 1 juli 1968—30 juni 1969 planeras omfatta 17 1/2 kursmånader.

der fördelade på ett antal kurser med normalt 20 elever per kurs. Enär även grundkursen, gemensam för läkare, veterinärer och sjuksköterskor, föreslås få 20 deltagare och dessa sedan skall uppdelas på tre olika speciallinjer — en för läkare, en för veterinärer och en för sjuksköterskor — lär var och en av dessa specialkurser icke kunna rekryteras med 20 elever från grundkursen. Denna omständighet kräver förnyade överväganden från högskolestyrelsens sida.

Utbildningskapaciteten per år vid högskolan blir enligt den framlagda planen för året 1968/69 20 läkare, 20 veterinärer och 20 sjuksköterskor. Skall en lika fördelning av antalet utbildningsplatser ske mellan de olika nordiska länderna innebär detta bl. a. att årligen endast fem svenska läkare kan utbildas. Medicinalstyrelsen anser denna utbildningskvot — åtminstone när det gäller läkare — klart otillräcklig för vårt land. Sedan skolan utbyggt och erhållit lämpliga lokaler kan enligt medicinalstyrelsens mening utan olägenhet kursdeltagarnas antal ökas till 25 å 30 — som jämförelse må nämnas att motsvarande institution i London intar per kurs c:a 55. Styrelsen finner det vidare rimligt att utbildningsplatserna fördelas mellan de olika länderna efter i stort sett samma förhållande som respektive lands invånarantal. Vid kostnadsfördelningen bör givetvis hänsyn härtill tagas. — Förutsättningen för framtiden att bibehålla och utbygga en gemensam nordisk hälsovårdsskola är främst att de olika länderna får sitt angelägna utbildningsbehov av högkvalificerade tjänstemän inom hälsovården tillgodosett samt i proportion till inom respektive land föreliggande behov.

Medicinalstyrelsen vill betona angelägenheten av att hälsovårdshögskolan tillförsäkras erforderliga personella resurser och utrymmen för såväl undervisningen som för vetenskaplig forskning inom sina ämnesområden. Styrelsen vill i detta sammanhang starkt understryka högskolans behov av att snarast få en egen byggnad med utvecklingsmöjligheter. En underdimensionering kan komma att på ett avgörande sätt hämma utvecklingen.

Personal- och lokalresurserna blir också av betydelse för det i förbigående berörda intresset för ytterligare kursverksamhet vid högskolan.

Vad slutligen angår frågan om önskemålet att samordna den nordiska hälsovårdsstatistiken vill medicinalstyrelsen framhålla att väsentliga delar av denna måste snabbt bearbetas för nationella ändamål. Däremot torde till hälsovårdshögskolan framdeles kunna samordnas vissa specialområden, särskilt sådana med anknytning till internordiska problem.

Under förutsättning att här framförda synpunkter i vad det gäller utbildningskapacitet och densammans fördelning vinner beaktande, tillstyrker medicinalstyrelsen den i remitterade förslaget gjorda hemställan.

Stockholm den 25 oktober 1965

Arthur Engel

Hans Bolin

Lennart Löfquist

Byggnadsstyrelsen:

Genom beslut den 29 januari 1965 och den 29 oktober 1965 har Kungl. Maj:t uppdragit åt byggnadsstyrelsen att projektera huvudhandlingar för en nybyggnad för institutionen för hygien vid universitetet i Göteborg samt för den nordiska hälsovårdshögskolan. För den senare har medgivits en nettoyta av 300 m² vilken skall projekteras för högskolans behov i samråd med styrelsen för nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

Såsom framgår av ett till medlemsförslaget fogat tillägg förfogar högskolan för närvarande över 271 m² samt del i 192 m² nettoyta inom de mikrobiologiska institutionsbyggnaderna i Göteborg. Högskolan kommer i nybyggnaden att kunna utöver anvisade 300 m² få viss del i de undervisningslokaler, som inrättas för den hygieniska institutionen. Denna lokal tilldelning torde icke utan ytterligare tillskott kunna medge någon nämnvärd ökning av verksamhetens omfattning vare sig för den tilltänkta utökningen till 17 1/2 kursmånader inom skolans nuvarande arbetsområde eller till de antydda nya ämnesområdena.

I begränsad utsträckning torde lån av tillfälligt lediga lokaler i angränsande institutioner på medicinarberget vara tänkbar. Det är också möjligt att vissa lokaler avsedda för den hygieniska institutionen inte nödvändigtvis behöver tagas i anspråk omedelbart efter byggnadens färdigställande. I vad mån antydda utvägar kan stå till förfogande och utnyttjas för en ökning av högskolans verksamhet kan emellertid klarläggas först efter närmare utredning och överenskommelser.

Nybyggnaden för den hygieniska institutionen och den nordiska hälsovårdshögskolan planeras få en sådan utformning att den på ett förberett sätt kan tillbyggas för t. ex. hälsovårdshögskolans växande lokalbehov. Möjligheten att utöka det nu gällande byggnadsprogrammet utan att försena nybyggnaden är begränsad till de närmaste veckorna. Angelägenheten att icke försena byggnadens färdigställande är emellertid så stor att ett tillägg helst bör utföras såsom en andra byggnadsetapp. Detta ger också utrymme för att utarbeta ett mera genomtänkt lokal- och byggnadsprogram för skolans fortsatta utbyggnad.

Stockholm den 16 november 1965

Ragnar af Malmberg

Sixten Larsson

B Nääslund

Veterinärstyrelsen:

Veterinärstyrelsen har tagit del av medicinalstyrelsens yttrande i ärendet och instämmer helt i där framförda synpunkter. Veterinärstyrelsen

vill för egen del tillägga, att intresset från svenskt veterinärt håll får utnyttjande av den utbildningsmöjlighet som förelegat vid hälsovårdshögskolan har varit utomordentligt stor och att några svårigheter att fylla de enstaka deltagarplatser som reserverats för svenska veterinärer icke förelegat. Det är främst kursen i biostatistik, epidemiologi och omgivningshygien som kommit i fråga och antalet sökande till de två platser för veterinärer som kunde erbjudas vid de senast anordnade kurserna av nämnda slag 1964 och 1965 uppgick till sju respektive femton.

I till Kungl. Maj:t den 28 maj 1964 ingivet förslag till ny allmän veterinärinstruktion har veterinärstyrelsen begärt att som behörighetskrav för länsveterinärtjänst skall föreskrivas utbildning vid nordiska hälsovårdshögskolan i den omfattning veterinärstyrelsen bestämmer eller däremot svarande utbildning. Ny instruktion har ännu icke utfärdats. För veterinärstyrelsen står det dock klart att den åsyftade utbildningen är väsentlig för länsveterinär och av värde också för andra veterinärkategorier såsom överveterinär vid större slakterianläggning och stadsveterinär i större stad.

Mot denna bakgrund synes det ofrånkomligt att utbildningsmöjligheterna för veterinär vid högskolan ökas. En nedskärning av antalet kursdeltagare från nuvarande 24—25 — ett antal som knappast kan anses onormalt stort för en kurs av detta slag — till 20 skulle sannolikt med de fullt acceptabla krav som framföras från läkarhåll komma att innebära ett ytterligare försvårande av det veterinära deltagandet. För att den föreslagna specialkursen för veterinärer överhuvudtaget skall få tillräckligt antal deltagare som genomgått grundkurs, synes det nödvändigt att antalet elever i grundkursen avsevärt ökas eller att flera sådana anordnas.

Veterinärstyrelsen som velat framföra dessa synpunkter med hänsyn till igrågavarande utbildnings betydelse för veterinärkåren och dennas yrkesutövning, vill följaktligen understryka behovet av personal- och lokalresurser för hälsovårdshögskolan i avsikt att möjliggöra en ökad utbildningskapacitet även för veterinärer.

Stockholm den 17 november 1965

Gösta Björkman

Sven Hydén

Konsistoriet vid Göteborgs universitet har i skrivelse den 11 november 1965 hänvisat till yttrande från universitetets medicinska fakultet (se nedan).

Medicinska fakulteten vid Göteborgs universitet:

Den nordiska hälsovårdshögskolan inrättades fr. o. m. den 1 juli 1962 men övertog då en kursverksamhet, som startades redan 1953 på initiativ av de

nordiska ländernas medicinalstyrelser och WHO. Uppgiften var från början att meddela undervisning för nordiska läkare, som önskade bli ämbetsläkare (länsläkare och motsvarande). Den medicinska högskolan i Göteborg, sedan 1954 den medicinska fakulteten vid Göteborgs universitet, har alltsedan man började planera nyssnämnda kursverksamhet visat den ett positivt intresse och i mån av möjligheter givit den sitt stöd. Detta har bestått dels i att fakultetsledamöter deltagit i det organisatoriska arbetet och i undervisningen, dels i att lokaler i mån av tillgång ställts till förfogande.

På initiativ av Nordiska rådet utfördes en utredning av högskolans arbetsuppgifter, dimensionering, personal- och lokalbehov m. m. (SOU 1958: 8). Mot de framlagda förslagen hade fakulteten inga nämnvärda invändningar att göra. Tyvärr har utredningens förslag icke mer än i mycket ringa mån realiserats. Detta har lett till att högskolans undervisningskapacitet är alldeles för liten. Antalet sökande till kurserna överstiger nämligen flerfaldigt antalet tillgängliga platser och vissa kurser måste ges under så kort tid, att undervisningen ej blir tillfredsställande. Under senare år har dessutom nya angelägna behov av undervisning inom hälsovårdshögskolans naturliga verksamhetsfält tillkommit såsom utbildning av sjukhusadministratörer och sjukhusingenjörer. Dessa har ej kunnat tillfredsställas, närmast på grund av brist på lokaler.

Fakulteten delar helt den i medlemsförslaget framförda uppfattningen, att högskolan med det snaraste måste få betydligt ökade lokalmässiga och personella resurser, så att den kan meddela fullgod, kvalificerad undervisning och så att dess vetenskapligt utbildade lärare kan bedriva forskning inom sina specialområden. Utan sådana resurser kan självfallet undervisningen i längden ej hållas på en tillfredsställande nivå. De delar av samhällsfunktionen, för vilka högskolan skall utbilda personal, är synnerligen betydelsefulla och kostnadskrävande. Det vore därför i hög grad framsynt om man nu beslöte att i första hand lokalmässigt dimensionera högskolan så, att den kunde motsvara den närmaste framtidens behov.

Beträffande lokalerna vill fakulteten vidare framhålla, att den tidigare i flera sammanhang förklarats ej ha något att invända mot sambruk av vissa föreläsning- och seminarieutrymmen mellan högskolan och fakultetens hygieniska institution. I övrigt bör dessa enheter förfoga var och en över sina lokaler, även om dessa av byggnadstekniska skäl kan inrymmas inom samma byggnad. Den hygieniska institutionen är f. n. förlagd till lokaler, som fr. o. m. höstterminen 1968 måste användas för tandläkarutbildningen i Göteborg. Det är därför oundgängligen nödvändigt, att beslut med det allra snaraste fattas om högskolans lokaler, så att inte byggnaden drabbas av en försening, som skulle omöjliggöra genomförandet av den medicinska och den kommande odontologiska fakultetens undervisning och forskning i ämnet hygien resp. oral mikrobiologi.

Under hänvisning till vad ovan anförts tillstyrker fakulteten varmt det framförda medlemsförslaget.

Göteborg den 10 november 1965

På medicinska fakultetens vägnar

S. Ranström

Barbro Strand

Svensk sjuksköterskeförening:

Förslagsställaren anger att de vidgade arbetsuppgifter och det ökade ansvar som idag ankommer på sjukvårdsadministratörer i ledande ställning nödvändiggör en allsidig och grundlig utbildning. SSF vill helt instämma i dessa synpunkter och framhålla att vad som här sagts beträffande sjukvårdsadministratörer helt överensstämmer då det gäller administratörer för det praktiska vårdarbetet inom såväl hälso- som sjukvården.

SSF har i sitt yttrande över betänkandet »Sjukhusadministratörer i Norden» (Nordisk udredningsserie 1965:6) understrukit, att den föreslagna kursen bör betraktas som en försöksverksamhet och att man med utgångspunkt av de erfarenheter som vunnits ta ställning till kursens såväl längd som innehåll samt frågan om en gemensam kurs för administratörer inom såväl hälso- som sjukvården.

Av största vikt för utbildningen är att forskning bedrivs inom detta område och kan tjäna som underlag för undervisningen.

Vid planläggning av den Nordiska hälsovårdshögskolans fortsatta verksamhet är det av väsentlig betydelse att högskolan erhåller tillräckliga lokaler, där det finnes möjlighet till utbyggnad av utbildnings- och forskningsuppgifter inom hälso- och sjukvårdsadministrationens område. SSF vill härmed tillstyrka det framlagda förslaget rörande lokaler och personella resurser.

Stockholm den 9 november 1965

För Svensk sjuksköterskeförening

Gerd Zetterström Lagervall

Ordförande

Gunborg Bergkvist

Sekreterare

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över
medlemsförslaget**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om Nordiska hälsovårdshögskolans verksamhet. Utskottet har behandlat förslaget vid sina sammanträden i Göteborg den 27 september 1965 och i Köpenhamn den 29 november 1965.

I. Inledning

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att planlägga utbyggnaden av Nordiska hälsovårdshögskolan så att den erhåller nödiga lokala och personella resurser att fullgöra alla de viktiga utbildnings- och forskningsuppgifter inom hygienens och sjukhusväsendets område, som lämpligen bör läggas på nordisk nivå.

2. Remissyttranden

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Nordiska hälsovårdshögskolan.
Sjuksköterskors samarbete i Norden.

Danmark

Indenrigsministeriet.
Landbruksministeriet.
Undervisningsministeriet.
Den almindelige danske Lægeforening.
Dansk Sygeplejeråd.

Finland

Inrikesministeriet.
Finlands läkarförbund.
Finlands veterinärförbund.
Värmeingenjörsföreningen r. y.
Sairaanhoitajain liitto och SSY — Sjuksköterskeföreningen i Finland.

Norge

Sosialdepartementet.

Sverige

Byggnadsstyrelsen.
Medicinalstyrelsen.

Veterinärstyrelsen.

Universitetet i Göteborg, åberopande yttranden av medicinska fakulteten vid universitetet.

Svensk sjuksköterskeförening.

Samtliga remissinstanser uttalar sig i princip positivt för medlemsförslaget. En utbyggnad av hälsovårdshögskolan för att på nordisk bas tillgodose behovet av möjligheter till utbildning och forskning inom hygienens och sjukhusväsendets område anses mycket angelägen.

Sosialdepartementet i Norge framhåller särskilt nödvändigheten av att högskolans lokalförhållanden skyndsamt löses.

Sjuksköterskors samarbete i Norden (SSN) ävensom *Dansk sygeplejeråd och Svensk sjuksköterskeförening (SSF)* finner förslaget synnerligen värdefullt, *SSN* och *Dansk sygeplejeråd* framhåller, att det vore av värde om en utbyggnad av kursverksamheten vid hälsovårdshögskolan kunde ske, så att sjuksköterskor kunde vid hälsovårdshögskolan tillägna sig den vidareutbildning, som de hittills skaffat sig i utlandet, främst i USA. Denna utbildning avser till största delen administration och pedagogik, med tillämpning på undervisning i hälso- och sjukvård. Det anföres vidare, att sjuksköterskorna själva känt behov av en solid utbildning i dessa ämnen. Man är medveten om att sådan erfordras för ledande ställningar inom hälso- och sjukvården såväl inom som utanför anstalt (exempelvis sjukvårdsadministration, hälsovårdsadministration, skoladministration). *Sjuksköterskeorganisationerna* uttalar sig även beträffande förslaget om utbildning av sjukhusadministratörer i Norden. *SSF* åberopar sitt yttrande över betänkandet, där *SSF* understrukt, att den föreslagna kursen bör betraktas som en försöksverksamhet, och att man med utgångspunkt från de erfarenheter som vunnits, tar ställning till kursens såväl längd som innehåll samt frågan om en gemensam kurs för administratörer såväl inom hälso- som sjukvården.

Medicinalstyrelsen i Sverige betonar angelägenheten av att hälsovårdshögskolan tillförsäkras erforderliga personella resurser och utrymmen för såväl undervisningen som för vetenskaplig forskning inom sina ämnesområden. Styrelsen understryker särskilt högskolans behov av att snarast få en egen byggnad med utvecklingsmöjligheter, då en underdimensionering kan komma att på ett avgörande sätt hämma utvecklingen. Personal- och lokalresurserna blir även av betydelse för eventuell ytterligare verksamhet vid högskolan, menar styrelsen. Vidare anföres att högskolans styrelse beslutat att efter socialmedicinska kursen i februari—mars 1966 icke vidare mottaga extra elever till läarkurserna. Medicinalstyrelsen framhåller, att genom detta beslut tillfogas här berörd läkarutbildning för Sveriges del så allvarligt avbräck, att det blir nödvändigt att — om berörda förhållande icke ändras eller kursernas antal ökas — söka ordna sådan utbildning vid någon annan institution på det nationella planet. Sedan skolan

utbyggt och erhållit lämpliga lokaler kan enligt styrelsens mening elevantalet utan olägenhet ökas till 25 å 30 elever. Styrelsen finner det vidare rimligt, att utbildningsplatserna fördelas mellan de olika länderna efter i stort sett samma förhållande som respektive lands invånarantal.

Veterinärstyrelsen i Sverige betonar liksom medicinalstyrelsen behovet av ökade utbildningsmöjligheter vid högskolan och motsätter sig likaså en nedskärning av elevantalet i kurserna från nuvarande 24—25 till föreslagna 20. Man påpekar, att förslag framlagts om att såsom behörighetskrav för länsveterinärtjänst skall föreskrivas utbildning i viss omfattning vid nordiska hälsovårdshögskolan eller däremot svarande utbildning.

Göteborgs universitet, som åberopar yttranden av medicinska fakulteten vid universitetet, framhåller att högskolans undervisningskapacitet är alldeles för liten. Antalet sökande till kurserna överstiger flerfaldigt antalet tillgängliga platser och vissa kurser måste ges under så kort tid, att undervisningen ej blir tillfredsställande. Fakulteten menar, att högskolan med det snaraste måste få betydligt ökade lokalmässiga och personella resurser, så att den kan meddela fullgod kvalificerad undervisning och så att utrymme även kan ges för forskning.

Byggnadsstyrelsen framhåller, att hälsovårdshögskolan enligt planerna för en nybyggnad av hygieniska institutionen kommer att anvisas en lokal yta på 300 m² jämte del i hygieniska institutionens föreläsningsslokaler. Möjligheten att utöka det nu gällande byggnadsprogrammet utan att försena nybyggnaden är ringa. Enligt styrelsen är det angeläget att icke fördröja nybyggnadens färdigställande, varför ett tillägg helst bör utföras såsom en andra byggnadsetapp, varvid utrymme även kan ges för utarbetande av ett genomtänkt lokal- och byggnadsprogram för skolans fortsatta utbyggnad.

Inrikesdepartementet i Finland ifrågasätter huruvida icke en utbildning motsvarande den som ges vid hälsovårdshögskolan borde ordnas inom landet med hänsyn till det växande behovet av sådana utbildningsmöjligheter. En granskning av avtalet anses motiverad för att anpassa det till förändrade förhållanden, varvid samarbete närmast skulle behövas beträffande fortbildning i speciella hälsovårdsfrågor för personer, som redan fått sin egentliga grundutbildning.

Övriga remissinstanser tillstyrker likaså medlemsförslaget och understryker vikten av att tillräckliga personella och lokala resurser ställes till hälsovårdshögskolans förfogande.

3. U t s k o t t e t

Samtliga remissinstanser ställer sig synnerligen positiva till medlemsförslaget. I remissyttrandena betonas vikten av att hälsovårdshögskolan ges möjligheter såväl beträffande personal som lokaler att meddela fullgod

kvalificerad utbildning och att låta de vetenskapligt utbildade lärarna bedriva forskning inom sina specialområden. I likhet med vad som anförts i medlemsförslaget påpekar remissinstanserna angelägenheten av att en utbyggnad av hälsovårdshögskolan icke endast sker med hänsynstagande till skolans nu aktuella verksamhet. Man bör beakta även högskolans framtida behov för att från början undvika en underdimensionering av hela institutionen.

I detta sammanhang framhålles utbildningen av sjukhusadministratörer, vilken av Nordiska kommittén för utbildning i sjukhusadministration är föreslagen planerad vid hälsovårdshögskolan. Utskottet vill här, såsom också framförts i medlemsförslaget och i något av remissyttrandena, ifrågasätta, om en kurs på tre månader byggd på en grundutbildning, som ej är inriktad på sjukhusadministration, i enlighet med vad som föreslagits av Nordiska kommittén för utbildning i sjukhusadministrationen, kan vara tillräckligt omfattande för att ge eleverna den allsidiga utbildning som är behövlig i detta sammanhang. Fara föreligger enligt utskottets mening för att en internordisk kurs om tre månader redan från början kommer att visa sig icke vara tillfyllest. Vid planläggning av hälsovårdshögskolans fortsatta verksamhet måste man därför räkna med möjligheten av att en längre utbildningstid än den av den nordiska kommittén föreslagna måste läggas till grund för en framtida sjukhusadministratörutbildning. Tillräckliga lokala och personella resurser måste därför planeras såväl för undervisning av sjukhusadministratörer som för forskning på detta fält.

Ytterligare uppgifter framstår som naturliga för en nordisk hälsovårdshögskola. Utskottet vill här erinra om de önskemål, som framförts i Nordiska rådet om att samordna den nordiska hälsovårdsstatistiken till högskolan. En gemensam nordisk utbildning av tekniskt utbildad personal inom sjukvården, sjukhusingenjörer, torde vara en icke avlägsen utbildningsform, som naturligen bör knytas till högskolan. I detta sammanhang vill utskottet även peka på att ett medlemsförslag om samnordisk högre utbildning av sjuksköterskor just väckts i Nordiska rådet. En sådan utbildning, som avser att ge sjuksköterskor ökade kunskaper i administration och pedagogik, föreslås förlagd till hälsovårdshögskolan. Intresse för ytterligare kursverksamhet vid högskolan uttalar i olika sammanhang.

Utskottet vill starkt betona vikten av att hälsovårdshögskolan vid projektering av dess lokalbehov ges utrymmen, som kan beräknas täcka även dess framtida behov. På grund av brist på resurser har man nyligen beslutat nedbringa elevantalet i ämbetsläkarkursen från tidigare 24—25 till 20 elever, ett förhållande som starkt kritiserats av vissa remissorgan. En underdimensionering av institutionen redan från början framstår som olycklig. Det finns anledning att se med allvar på utvecklingen, då den ansvariga svenska instansen — medicinalstyrelsen — uttalar, att, om skolans kapacitet ej ökas, man från svensk sida blir nödsakad att parallellt med

hälsovårdshögskolans undervisning ordna en nationell utbildningsgång för att täcka förefintliga behov av hygieniskt högre skolad arbetskraft. Det synes mera rationellt och mera ekonomiskt att ge hälsovårdshögskolan sådana resurser, att den kan fylla Nordens hela utbildningsbehov på detta fält.

Mot bakgrund av vad som framkommit står det för utskottet klart, att högskolans ledning snarast bör göra en fullständig inventering av de medverkande ländernas behov av utbildning på de områden, inom vilka högskolan nu bedriver undervisning och tillika göra ett överslag över behovet av utbildning inom de närliggande områden, där enligt vad ovan sagts, en koncentration av utbildningen i Norden till högskolan ter sig rationell. Utifrån sådana förarbeten kan sedan en realistisk värdering av utbyggnadsbehoven ske.

Såsom svenska byggnadsstyrelsen framhåller, kan det vara klokt att nu ej fördröja igångsättandet av en första byggnadsfas anknuten till hygieniska institutionens uppförande. Denna fas bör utföras så — såsom byggnadsstyrelsen antyder — att resterande lokalbehov kan tillgodoses genom lokaler, som tillkommer i en andra byggnadsetapp, vilken bör komma relativt snabbt efter den första fasen. På längre sikt kan ifrågasättas, huruvida icke hälsovårdshögskolans lokalbehov bäst tillgodoses genom att högskolans verksamhet inrymmas i en egen byggnad med utvecklingsmöjligheter. En sådan lösning kan visa sig mera ändamålsenlig än att inrymma hälsovårdshögskolan i byggnader avsedda för institutioner vid Göteborgs universitet.

Enligt utskottets mening torde behov även föreligga för en översyn av budgetbestämmelserna i det nordiska avtalet om högskolan, så att större flexibilitet vid högskolans utbyggnad kan ernås.

Under återopande av vad ovan anförts, får vi hemställa

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att planlägga utbyggnaden av Nordiska hälsovårdshögskolan så att den erhåller nödiga lokala och personella resurser att fullgöra alla de viktiga utbildnings- och forskningsuppgifter inom hygienens och sjukhusväsendes område, som lämpligen bör läggas på nordisk nivå.

Köpenhamn den 29 november 1965

Sigrid Ekendahl

Einar Gustafsson

Gunnar Henriksson

Förman

Jørgen Jensen

Lars Korvald

Urho Kähönen

Lars Larsson

Harald Løbak

Niels Mørk

Harald Nielsen

Judit Nederström-Lundén

Salve Salvesen

Tilläggsförslag

om samarbete i fråga om freds- och konfliktforskning

(Väckt av K. Helveg Petersen, Gunnar Henriksson, Sven Högström, Olavi Lahtela, Judit Nederström-Lundén och Ingrid Segerstedt Wiberg)

Vid sin tionde session antog Nordiska rådet i anledning av ett danskt regeringsförslag en rekommendation (nr 15/1962) om upprättande av ett nordiskt institut för konfliktforskning. Rekommendationen hade följande lydelse:

»Nordisk Råd anbefaler regjeringene å undersøke, om det er grunnlag og behov for å opprette et nordisk institutt for konfliktforskning.»

De nordiska undervisnings- och kulturministrarna tillsatte sedermera ett utskott för att utreda frågan om samarbete beträffande forskning i internationell politik speciellt studiet av konflikter mellan staterna. I december 1964 avgav utskottet sitt betänkande *Forskning af international politik* (Nordisk udredningsserie 1965: 4).

Utskottet föreslår att ett vidgat nordiskt samarbete skall etableras i fyra etapper. — Under etapp I skall upprättas en Nordisk samarbetskommitté för internationell politik med uppgift att dels koordinera studierna vid redan existerande nationella institutioner på området i Norden, dels att vidareutveckla den verksamhet, som hittills bedrivits av Nordiska kulturkommissionens kommitté för studium i internationell politik, dels att arrangera seminarier och konferenser, dels ock att föreslå upptagandet av nya forskningsprojekt i inbördes samarbete mellan de nationella institutionerna. — Under etapp II skall upprättas stipendier för utbyte av forskare mellan länderna. — Under etapp III skall samarbetskommittén ombildas till ett nordiskt forskningsråd med uppgift att bl. a. fördela medel till viktigare forskningsuppgifter. — Under etapp IV skall samarbetet utbyggas inom ramen för ett fast etablerat nordiskt institut.

Enligt vår mening bör det samarbete, utredningen föreslår, påbörjas så snart som möjligt, och vi får därför hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att etablera ett samarbete beträffande forskning i internatio-

nell politik i enlighet med de förslag, som framlagts i betänkandet *Forskning af international politik* (NU 1965:4).

København, Helsingfors och Stockholm den 1 oktober 1965

K. Helveg Petersen

Gunnar Henriksson

Sven Högström

Olavi Lahtela

Judit Nederström-Lundén

Ingrid Segerstedt Wiberg

BILAGA 1

PM angående koordinering av samarbetet om internationell politik och freds- och konfliktforskning

(Upprättad av departementssekreterare Gerhard Rundquist)

I Sverige har betänkandet Forskning af international Politik (NU 1965 s. 4) varit utsänt på remiss och yttranden har inkommit från *universitetskanslersämbetet*, som därvid hört *universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg, Stockholm och Umeå* samt från *statens råd för samhällsforskning, försvarets forskningsanstalt, fredsforskningsutredningen* och *Svenska freds- och skiljedomsföreningen*.

Remissinstansernas inställning kan rent allmänt sammanfattas i följande yttrande av *universitetskanslersämbetet* »Allmän enighet torde råda om vikten av utökade och fördjupade kunskaper om internationell politik och internationella konflikter. Universitetskanslersämbetet kan också till fullo instämma i det nordiska utskottets bedömning att här är fråga om ett forskningsområde väl lämpat för samarbete på nordisk basis».

Genomgående är man sålunda positiv till ett nordiskt samgående i fråga om denna forskning, men från åtskilliga håll, särskilt från *universiteten*, betonas vikten av att den nationella forskningen samtidigt erhåller förstärkta resurser. Sålunda framför *Stockholms universitet* krav på en preceptur i internationell politik.

Historisk-filosofiska sektionen i Göteborg framhåller dock att det för den nordiska forskningens utveckling torde vara av än större betydelse att forskare från de nordiska länderna bereds tillfälle till studier vid utom-nordiska forskningscentra för internationell politik och att utbytesstipendiatsystemet därför om möjligt bör vidgas utöver den nordiska ramen.

Några remissinstanser tar också upp frågan om skillnader och samhörighet mellan freds- och konfliktforskning, å den ena sidan, och internationell politik, å den andra. Sålunda anför *historisk-filosofiska sektionen i Lund* att konflikt- och fredsforskning icke självklart kan betraktas som en gren av internationell politik, utan att de i stället bör betraktas som sidoordnade ämnen. *Försvarets forskningsanstalt* tar även upp frågan om forskningens inriktning och ifrågasätter om inte i den nordiska samarbetskommittén borde ingå någon representant för naturvetenskap och teknik.

Beträffande verksamhetsformerna är man allmänt positiv. Dock önskar *samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund* att större anslag skall ställas till

förfogande för kongresser och seminarier, detta bl. a. med hänsyn till forskningens tvärvetenskapliga karaktär, vilken även understryks av *historisk-filosofiska sektionen i Uppsala*. Slutligen understryker *de juridiska fakulteterna* betydelsen av folkrättslig forskning i detta sammanhang.

Mot samarbetskommitténs sammansättning har med undantag av vad som ovan nämnts, inga invändningar av betydelse riktats, däremot är remissinstanserna med undantag av *Svenska freds- och skiljedomsföreningen*, som tillstyrker hela det föreslagna programmet, skeptiskt inställda till etapperna III och IV. Mot tanken på ett institut framförs från några håll invändningar, bl. a. från *historisk-filosofiska sektionen i Göteborg*, som menar att institutsformen är ett mindre lämpligt sätt att utnyttja de knappa forskarresurserna på detta område. Slutligen ifrågasätter *försvarets forskningsanstalt* om icke de föreslagna koordineringsuppgifterna för samarbetskommittén i etapp I bör begränsas till akademiska institutioner, då olika status och inriktning av verksamheten vid vissa forskningsinstitut i de nordiska länderna kan medföra att någon styrning av verksamheten på nordisk nivå icke är möjlig eller lämplig.

Sammanfattningsvis kan sålunda sägas, att de *svenska remissinstanserna* är mycket positiva till betänkandets allmänna principer men att de anser endast de två första etapperna i det framlagda utbyggnadsprogrammet som möjliga och lämpliga att genomföra, åtminstone i dagens läge.

Stockholm den 15 juli 1965

BILAGA 2

Yttranden över tilläggsförslaget

D a n m a r k

Udenrigsministeriet:

— — — skal man herved meddele, at Udenrigsministeriet kan henholde sig til den af Undervisningsministeriet under 27. december 1965 til Handelsministeriet afgivne meddelelse, hvorefter forslaget anbefales.

København, den 14. januar 1966

P. m. v.

E. b.

(Sign.)

Undervisningsministeriet har i en skrivelse den 27 december 1965 forklarat sig tillstyrka tilläggsförslaget.

Det udenrigspolitiske Selskab:

Selskabet kan tilslutte sig udvalgets opfattelse, at en øget forskningsindsats og studievirksomhed m. h. t. international politik vil kunne få både akademisk og praktisk politisk værdi, ligesom den vil være egnet til at højne niveauet for den offentlige debat og meningsdannelse m. h. t. udenrigspolitiske spørgsmål.

Den foreliggende udredning giver en nyttig oversigt over en del af de forskningscentre, der findes i den vestlige verden og af baggrunden for deres oprettelse og udvikling. Vi vil i denne forbindelse dog gerne henlede opmærksomheden på den stærke udvikling af forskningen m. h. t. sikkerhedspolitiske problemer og m. h. t. u-landene, der er sket i de seneste år.

Der savnes en nærmere redegørelse for den studie- og informationsvirksomhed, der udøves af de nu eksisterende danske institutioner, og som må være udgangspunktet for overvejelser om dansk deltagelse i et udvidet nordisk samarbejde. Det forekommer, at en oversigt over danske institutioner af denne art sammen med gennemgangen af de tilsvarende institutioner i de øvrige nordiske lande ville have været det naturlige grundlag — eller i hvert fald udgangspunkt — for betænkningens overvejelser og for de kommende drøftelser i Nordisk Råd om oprettelsen af et nordisk institut. På dette punkt må vi betegne betænkningen som ufuldstændig og vil gerne hen vise til, at der f. eks. bruges 1 1/2 side til en detaljeret redegørelse for de planer, det hollandske Het Nederlandsch Genootschap voor Internationale Zaken har haft, men ikke har formået at realisere, mens Det udenrigspolitiske Selskab affærdiges med 4 1/2 linier.

Jeg tillader mig derfor at meddele følgende oversigt: Selskabet blev stiftet i 1946 med det formål at fremme interessen og forståelsen for udenrigspolitiske spørgsmål. Ifølge vedtægterne kan det ikke tage stilling til noget politisk spørgsmål og hæfter derfor ikke for de meninger, der fremsættes i dets publikationer.

Selskabets sekretariat varetager det løbende arbejde vedrørende mødevirksomhed, publikationer og samarbejdet med tilsvarende institutioner i udlandet. I tilslutning til sekretariatet findes et arkiv med danske og udenlandske presseklip om politiske og økonomiske spørgsmål af international betydning, der nu rummer ca. 175 000 avisudklip om internationale spørgsmål.

Endvidere findes der en stor samling internationale tidsskrifter, hvis indhold registreres, officielle publikationer samt en bogsamling.

Der afholdes jævnligt møder for medlemmerne, hvor danske eller udenlandske sagkyndige taler om internationale spørgsmål — i reglen med ef-

terfølgende diskussion; endvidere afholder Selskabet udenrigspolitiske kurser, ligesom man bistår andre organisationer med udenrigspolitiske foredrag, kurser og studiekredsmateriale.

Om de senere års studievirksomhed skal oplyses, at man deltager i den af udenrigsministeriet i 1963 nedsatte komité vedr. eventuelle ændringer i FN's charter; at der i 1964 er nedsat en studiegruppe vedr. sikkerhedspolitiske spørgsmål, hvorfra der foreløbig er udgivet 2 mindre publikationer, og at der fornylig er oprettet en tredje gruppe, hvis formål er at indsamle og analysere erfaringer fra danske fredsbevarende aktioner i Kongo, Cypern og Gaza. Selskabet har afholdt udenrigspolitiske konferencer med tilsvarende institutioner i udlandet, således med det tyske Aussenpolitische Gesellschaft, med de norske og svenske udenrigspolitiske institutter og med medlemmer af det hollandske institut. I 1965 har Selskabet afholdt følgende møder for dets medlemmer:

Minister Jean Rey: »Current Problems and Perspectives in European Integration».

Ambassadør Ebbe Munck: »Krigen i Syd-Vietnam».

Minister Chalfont: »The International Situation and Disarmament».

Mr. Colin Legum: »The Race Conflict in South Africa and its International Implications».

Mr. Ezekiel Mphahlele: »The Future of South Africa».

Direktør Wilhelm Cornides: »Abrüstung und Deutschlandfrage; aktuelle Probleme der gegenwärtigen deutschen Sicherheitspolitik».

Generalsekretær M. Brosio¹: »Past, Present and the Future of the Atlantic Alliance».

Professor German Sverlow: »The Foreign Policy of the Soviet Union».

Professor Thorkil Kristensen: »Har Vesten en politik over for U-landene?».

Ved siden af den interne virksomhed, der ovenfor er beskrevet, har Selskabet en ret omfattende publikationsvirksomhed, idet man udgiver det udenrigspolitiske tidsskrift Fremtiden, serien Udenrigspolitiske Skrifter, en månedlig økonomisk kronik og rapporter om særlig aktuelle emner til Selskabets medlemmer. Der er udgivet forskellige større værker, f. eks.: »The Economic World Balance», udarbejdet i en studiegruppe under ledelse af generalsekretær Thorkil Kristensen, »Atomvåbnene og Fremtiden», af professor Erling Bjøl; en bog om Afrika vil blive udgivet i begyndelsen af 1966 og fhv. udenrigsminister Ole Bjørn Kraft arbejder på et værk om de sovjetisk-nordiske relationer efter den anden verdenskrig.

Det skal tilføjes, at Selskabet har et løbende samarbejde med en række af de i betænkningen nævnte udenrigspolitiske institutter, navnlig i Norge og Sverige, men også har forbindelse med en række andre institutter og selskaber. Selskabet deltager gennem sin formand i den studieplanlægning, der er koncentreret i »Atlantic Institute» og gennem to af bestyrelsens medlemmer henholdsvis i en vesteuropæisk, sikkerhedspolitisk møderække ar-

¹ Inviteret af den danske Atlantsammenslutning.

rangeret af det britiske Institute for Strategic Studies og i en af Pugwash-komiteén nedsat Øst-Vest gruppe om Tysklandsproblemet.

Selve forslaget giver anledning til følgende betragtninger: Et nordisk samarbejde om udenrigspolitisk forskning og konfliktforskning må hilses med glæde af alle, der er interesseret i disse problemer og erkender deres betydning. Der kan heller ikke være tvivl om, at et samarbejde på dette område med de øvrige nordiske lande vil kunne være af værdi både ud fra et rent akademisk synspunkt og som et led i det juridiske samarbejde med dets vidererækkende mål og motivering. Det bør tilføjes, at et vist nordisk samarbejde allerede finder sted, ikke mindst på initiativ af det norske udenrigspolitiske institut.

Forudsætningen for et udvidet samarbejde må — uanset hvorledes dette organiseres — være, at vi i Danmark styrker det udenrigspolitiske forskningsapparat, som findes her, bl. a. ved at koordinere de spredte kræfter.

Formålet med et nordisk institut må være at skabe et supplement og en inspiration til det arbejde, der sker i de enkelte nordiske lande; det kan ikke erstatte den nationale forskningsindsats.

Gennemgår man de selvstændige videnskabelige arbejder, der efter den anden verdenskrig er fremkommet ved universiteterne i Danmark, får man ikke indtryk af, at vi just har et overskud af kvalificeret arbejdskraft. Tværtimod synes det klart, at de universitetslærere, der måtte være interesseret i en selvstændig videnskabelig indsats indenfor faget international politik for de allerflestes vedkommende er så optaget af undervisningspligter og lign., at der kun bliver meget begrænset tid tilovers til egentlig selvstændig forskning.

Det siger sig selv, at der kun kan blive tale om et nogenlunde jævnbyrdigt samarbejde, hvis de nordiske lande hver for sig er istand til at yde et bidrag af værdi, altså hvis de har et sådant apparat og kvalificerede forskere, at de kan yde en selvstændig indsats til de fælles forskningsprojekter.

Det mest presserende behov her i landet er derfor at udvikle og støtte den hjemlige studievirksomhed ved at stille flere pengemidler til rådighed og derved gøre det muligt for yngre videnskabsmænd at anvende den fornødne tid på forskningsopgaver af denne art som et naturligt led i deres universitetskarriere.

Det forekommer også, at det ville være fremmede for disse studier, om der ved Københavns universitet blev oprettet en lærestol i faget international politik. En sådan udvidelse af den danske studievirksomhed er ikke på nogen måde uforenelig med etape 1, 2 og 3 i det her omtalte forslag — tværtimod forekommer det, at skridt i den her antydede retning næsten er nødvendige for at udfylde de rammer, som de nævnte 3 første etaper opstiller for et nordisk samarbejde om studiet af international politik.

Om det vil være muligt og hensigtsmæssigt på et senere tidspunkt at gå videre med forslagets etape 4, altså oprettelse af et egentlig nordisk institut, må i dag stå som usikkert. Dertil kommer, at den svenske statsminister

Erlanders forslag om et internationalt institut for studiet af konflikt- og fredsforskning i Sverige nødvendigvis må tages i betragtning i forbindelse med planerne om at oprette et nordisk institut med samme forskningsområde og altså formentlig med nogenlunde de samme opgaver. Vil der overhovedet i overskuelig tid være forskere og pengemidler til på een gang at løse begge opgaver? Og hvorledes skal arbejdsopgaverne i givet fald fordeles mellem de to påtænkte institutter?

Derimod kunne man måske rejse den tanke, at oprettelsen i et af de nordiske lande af et internationalt institut af denne art, ville kunne give nordiske forskere en værdifuld mulighed for at træffe forskere fra beslægtede fag fra andre lande og med dem udveksle tanker og arbejdshypoteser, som vil kunne virke gensidigt befrugtende og forplante sig til de enkelte nordiske landes nationale institutter.

Uanset hvorledes man organiserer det påtænkte nordiske samarbejde, ses der ikke at være ført overbevisende argumenter for at gøre det til et specielt freds- og konfliktforskningsinstitut; det forekommer, at en sådan betegnelse i nogen grad vil binde det påtænkte samarbejde indenfor en bestemt målsætning, som ikke er begrundet hverken i videnskabelige eller praktiske hensyn. Der kan meget vel tænkes forskningsområder indenfor international politik, som de nordiske forskere og de nordiske samfund vil anse for mere værdifulde at tage op.

Man kan således allerede i dag nævne udviklingen af de politiske og økonomiske regionalområder og de kræfter, der ligger bag denne tendens, samarbejdet indenfor de internationale organisationer og deres betydning for den storpolitiske udvikling og endelig de sikkerhedspolitiske problemer.

Konklusionen af disse betragtninger bliver, at Det udenrigspolitiske Selskab er enig i, at et udvidet og mere permanent samarbejde om studiet af international politik vil være af værdi, men at man i Danmark i første række bør koncentrere sig om at udbygge og forbedre og herunder især koordinere det studie- og forskningsarbejde, der foregår her, og at dette bør sigte på studiet af international politik i almindelighed. Endvidere at et nordisk samarbejde gennem udveksling af forskere, stipendiater og fælles forskningsprojekter — altså i det store hele det forslag, der er antydnet i betænkningen som etape 1, 2 og 3 — kan stimuleres gennem en vis fælles finansiering og bør benyttes også til at øge vore muligheder i den internationale politiske forskning udenfor Norden. Som et første skridt i den retning forslagsstillerne tænker sig, kunne man måske bevilge midler til de i de nordiske lande bestående institutioner til fælles forskningsprojekter indenfor et løbende samarbejde.

København, den 21. december 1965

P. b. v.

E. b.

Johan Wilhjelm

Finland**Ministeriet för utrikesärendena¹:**

— — — meddelar ministeriet för utrikesärendena, att det ej från ministeriets sida föreligger något hinder för förslagets förverkligande. Ministeriet konstaterar samtidigt, att inledandet av samarbete ännu ej innebär ett realiserande av alla de skeden som sådana för ett utvecklande av samarbete som föreslås i det nordiska kommittébetänkandet Forskning af internationel politik (NU 1965: 5) och som med tiden kan påverkas av de aktuella reformplanerna inom de olika nordiska länderna beträffande freds- och konfliktforskning.

Helsingfors den 8 december 1965

Avdelningschef *Pentti Suomela*

Tf. byråchef *E. Vaartela*

Undervisningsministeriet¹:

Undervisningsministeriet anser, att de förslag, den samnordiska kommittén för forskning av internationell politik gjort i sitt betänkande den 8 december 1964 (Nordisk utredningsserie 1965: 4), är byggda på realistisk bas. Detta gäller speciellt de föreslagna samarbetsformernas första och andra etapp, vilkas realiserande ministeriet kan redan i detta skede förorda. Vad däremot angår etapperna tre och fyra i det föreslagna samarbetet anser ministeriet, att slutgilligt utlåtande kan givas först sedan närmare erfarenheter av samarbetets utvecklande erhållits.

I detta sammanhang uttrycker ministeriet som sin åsikt, att ett effektivt deltagande från Finlands sida i det internationella samarbetet angående freds- och konfliktforskning förutsätter en kraftig utveckling av vårt lands egna forskningsmöjligheter på dessa områden. Den senare frågan är som bäst under utredning i den av statsrådet tillsatta kommittén för freds- och konfliktforskning, som ännu under loppet av innevarande år kommer att avge sitt utlåtande. Ministeriet är övertygat om att realisering av kommitténs förslag kommer att kännbart förstärka den grund, på vilken Finlands framtida deltagande i det nordiska samarbetet på den internationella politikens område kommer att byggas.

Helsingfors den 8 november 1965

Minister *Jussi Saukkonen*

Byråchef *Matti Aho*

¹ Yltrandet översatt från finska.

Statsvetenskapliga fakulteten, Helsingfors universitet¹:

— — — Fakulteten finner, att betänkanudet erbjuder en god grundval för utvecklandet av det nordiska samarbetet på detta område. Fakulteten för- enar sig om den av kommittén framförda synpunkten, att detta forsknings- område hör till flera olika vetenskapsområden, varav följer, att det plane- rade samarbetsorganet bör erhålla en sådan sammansättning, att de vikti- gaste vetenskaperna på området är företrädde i detsamma. Förslaget om att samarbetet skulle förverkligas i fyra olika etapper är även enligt fakul- tetens åsikt ändamålsenligt. Isynnerhet förslagets första och andra etapper, enligt vilka den i detta nu på området verksamma samarbetskommissio- nen skulle utvidgas och erhålla en starkare ställning samt ett stipendie- system för det nordiska samarbetet på detta område skulle tillskapas, torde kunna förverkligas utan dröjsmål. Fakulteten önskar dock därjämte under- styrka, att det är av vikt att förstärka den inhemska forskningens förut- sättningar på berörda område. Detta gäller särskilt såväl undervisningen i internationell politik vid de olika högskolorna som den till sociologin hö- rande konfliktforskningen. Utan en sådan förstärkning har Finland ej till- räckliga möjligheter att effektivt deltaga i det planerade nordiska sam- arbetet.

Helsingfors den 30 november 1965

Å statsvetenskapliga fakultetens vägnar

L. A. Puntila

Veikko Eskola

Valtiotieteellinen Yhdistys — Statsvetenskapliga föreningen r.f.:

Freds- och konfliktforskningen är ett viktigt forskningsområde som kommer att vinna allt större betydelse i framtiden. För tillfället är det tyd- ligen mindre utvecklat i Finland än i de övriga nordiska länderna. Därför kan det internationella och särskilt det nordiska samarbetet ur Finlands synpunkt enbart te sig nyttigt, och utkast till samarbete mellan de nor- diska länderna bör otvivelaktigt stödas.

Planerna på att utöka forskarinsatsen inom landet, vilka för närvarande håller på att utarbetas av en kommitté, för freds- och konfliktforskning i vårt land, bör dock ställas i främsta rummet.

Statsvetenskapliga föreningen önskar framhålla, att förverkligandet av de två sista faserna inom ramen för det planerade totalprogrammet om fyra faser i väsentlig utsträckning beror på hur stadigt forskningsarbetet för- ankras i de berörda länderna, att endast de två första faserna (att utvidga samarbetskommittén och skapa ett stipendiesystem) är reella i detta skede,

¹ Yttrandet översatt från finska.

och deras förverkligande därför bör påskyndas. I anslutning till totalprogrammets första fas konstateras vidare, att emedan statskunskapens och den internationella politikens andel är av avgörande betydelse i det föreslagna projektet, är det synnerligen viktigt, att en ökad representation för statskunskapen ställes i främsta rummet vid tillsättandet av de nya platser, som kan besättas efter prövning av den utvidgade samarbetskommittén.

Statsvetenskapliga föreningen kommer till den slutsatsen, att internationell politik och särskilt freds- och konfliktforskningen i detta skede kan befrämjas effektivast ur vårt lands synpunkt genom att stöd ges åt de inhemska planerna, men konstaterar likväl, att denna strävan inte behöver betraktas som motsatt i förhållande till det nordiska projektet, utan att man genom att höja den inhemska forskarinsatsen också befrämjar förverkligandet av mera vittomfattande nordiska projekt.

Helsingfors den 15 december 1965

Jaakko Nousiainen

Ordförande

Tuomo Martikainen

Sekreterare

Freds- och konfliktforskningskommittén¹:

Kommittén har ställt sig positivt till utvecklandet av ett internationellt och i synnerhet nordiskt samarbete på freds- och konfliktforskningens område. Vad särskilt beträffar det nu ifrågavarande förslaget anser sig kommittén kunna förorda de däri nämnda två första skedenas omedelbara förverkligande. Däremot vill kommittén för närvarande icke ta ställning till förverkligandet av de två senare skedena utan anser, att beslut om saken borde uppskjutas tillsvidare och så länge tills man erhållit tillräcklig erfarenhet av den nationella utvecklingen på området.

Helsingfors den 23 december 1965

Jan-Magnus Jansson

Kommitténs ordförande

Jukka Haapaniemi

Kommitténs sekreterare

¹ Yltrandet översatt från finska.

*BILAGA 3***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över tilläggsförslaget och meddelanden om rekommendation nr 15/1962**

Till kulturutskottet har hänvisats tilläggsförslag om samarbete i fråga om freds- och konfliktforskning. Till utskottet har därjämte hänvisats till rådets 14:e session avgivna meddelanden från Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar i anledning av rekommendation nr 15/1962 angående nordiskt institut för konfliktforskning.

Utskottet, som behandlat sakerna vid sammanträde den 9 och 10 januari 1966 i Stockholm, får i sakerna avgiva följande betänkande.

1. Tilläggsförslaget

I förslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att etablera ett samarbete beträffande forskning i internationell politik i enlighet med de förslag, som framlagts i betänkandet »Forskning af international politik» (NU 1965: 4).

I sagda betänkande föreslås, att ett vidgat nordiskt samarbete på detta område skall etableras i fyra etapper: I. NKK:s kommitté för studiet av internationell politik utbyggs till en permanent nordisk samsamarbetskommitté för internationell politik inkl. konflikt- och fredsforskning med uppdrag att koordinera samarbetet mellan de olika ländernas nationella institutioner. Kostnaderna härför beräknas uppgå till 200 000 sv. kr. per år; II. Etablerande av nordiskt forskarutbyte med tillhjälp av 10 årliga stipendier à 30 000 sv. kr., sammanlagt 300 000 sv. kr.; III. Samsamarbetskommittén ombildas till ett forskningsråd med uppgift att bl. a. fördela medel till gemensamma forskningsuppgifter; IV. Samarbetet utbyggs inom ramen för ett permanent nordiskt institut.

2. Meddelandena

Av meddelandena framgår, att expertkommitténs betänkande behandlats vid det nordiska undervisnings- och kulturministermötet i januari 1965, varvid ministrarna funnit kommitténs förslag realistiska och värdefulla och beslutat påskynda sakens behandling på det nationella planet. Från dansk sida har i oktober 1965 utsänts förslag till instruktion för den under samsamarbetsplanens etapp I förutsatta samsamarbetskommittén. Behandlingen av detta samt av saken i övrigt pågår fortfarande i de olika länderna.

3. Remissyttrandena

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttrande över tilläggsförslaget:

Danmark

Undervisningsministeriet.
Det udenrigspolitiske Selskab.

Finland

Ministeriet för utrikesärendena.
Undervisningsministeriet.
Helsingfors universitet.
Freds- och konfliktforskningskommittén.
Statsvetenskapliga Föreningen r. f.

Sverige

Förslaget har i Sverige ej utsänts på remiss, emedan betänkandet NU 1965: 4 varit föremål för separat remissbehandling (se *Bilaga 1*).

De i ärendet hörda remissinstanserna förhåller sig genomgående positivt till förslaget om ett utvidgat nordiskt samarbete på freds- och konfliktforskningens område. I fråga om genomförandet av det föreslagna samarbetsprogrammet tillstyrker flertalet remissinstanser att etapperna I och II snarast förverkligas, varemot etapperna III och IV anses böra bli beroende av samarbetets framtida utveckling. Särskilt i fråga om etapp IV, upprättandet av ett nordiskt institut, anförs betänkligheter från flere håll. *Historisk-filosofiska sektionen i Göteborg* anser, att institutsformen är ett mindre lämpligt sätt att utnyttja de knappa forskarresurserna. *Det udenrigspolitiske Selskab* i Danmark betonar, att ett nordiskt institut skall utgöra ett supplement och en inspirationskälla för arbetet på det nationella planet, men ej kan ersätta detta. I denna förbindelse fäster Det udenrigspolitiske selskab uppmärksamhet vid den i Sverige framförda planen på inrättande av ett internationellt fredsforskningsinstitut i Sverige och framhåller, att en viss uppgiftsfördelning bör åstadkommas mellan detta institut och ett eventuellt framtida nordiskt institut.

Från samtliga länders sida understryks kraftigt behovet av en förstärkning av den nationella forskningsverksamheten på detta område som en förutsättning för ett välutvecklat nordiskt samarbete. Det framgår även, att i två av länderna, Finland och Sverige, i detta nu sitter statskommittéer, vilka inom en nära framtid kommer att framlägga förslag, som torde komma att innebära en avsevärd förstärkning av den ifrågavarande forskningsverksamheten i dessa länder.

Frågan om ämnessfären för det planerade samarbetet berörs av några remissinstanser. Sålunda anför *historisk-filosofiska sektionen i Lund*, att freds- och konfliktforskning icke självklart kan betraktas som en gren av internationell politik, utan att dessa i stället bör ses som sidoordnade ämnen. *Det udenrigspolitiske selskab* i Danmark finner ej övertygande argument för att verksamheten koncentreras enbart kring freds- och konfliktforskning och pekar på andra forskningsområden inom den internationella politiken, som vore förtjänta att lagas upp, såsom utvecklingen av politiska och ekonomiska regionalområden, samarbetet inom internationella organisationer och säkerhetspolitiska problem.

4. U t s k o t t e t

Utskottet vill för egen del helt ansluta sig till de synpunkter, som expertkommittén för forskning om internationell politik i sitt betänkande anför till stöd för en intensifierad forskningsverksamhet på hithörande områden. En bättre kännedom om den internationella politikens företeelser, särskilt orsakerna till konflikter mellan staterna och möjligheterna att upprätthålla fredliga förhållanden, måste tillmätas den största betydelse med beaktande av den pågående utvecklingen mot en alltmer av internationella relationer avhängig värld. Utskottet förenar sig också om den av nordiska expertkommittén och ett flertal av de hörda remissinstanserna framförda ståndpunkten, att det här är fråga om ett forskningsområde, som lämpar sig synnerligen väl för nordiskt samarbete.

Det arbete, som under en följd av år utförts under ledning av den av Nordiska kulturkommissionen tillsatta expertkommittén för forskning om internationell politik har redan avsatt betydande resultat, bland vilka måhända ett av de värdefullaste får anses vara den aktiva samarbetstradition som skapats mellan nordiska forskare på detta område. Med utgångspunkt från denna grundval bör de bästa möjligheter förefinnas att utbygga ett effektivt permanent samarbete.

Utskottet finner med ledning av det i ärendet införskaffade remissmaterialet, att allmän enighet råder om att samarbetsplanens I och II etapper med det snaraste bör förverkligas. Enligt utskottets uppfattning synes planens III etapp på ett naturligt sätt ansluta sig till de två första etapperna, emedan det under dessa utvecklade samarbetet därigenom skulle iklädas en fastare samnordisk organisation i form av ett forskningsråd med vissa beslutsmässiga funktioner. Utskottet vill därför hemställa, att samtidigt som åtgärder för genomförande av etapperna I och II vidtas även förberedelser för genomförande av etapp III vid härför läglig tidpunkt inleds. Frågan om inrättandet av ett nordiskt institut, etapp IV, synes däremot

böra bliva ställd på framtiden, till dess att erfarenheter erhållits av samarbetet under de tre första etapperna och det framgått huruvida förutsättningar härigenom skapats för ett institut på detta område.

Utskottet har därjämte uppmärksammat de i Sverige på senaste tid utvecklade planerna på inrättandet av ett internationellt fredsforskningsinstitut förlagt till Sverige. Enligt vad utskottet erfarit om dessa planer skulle institutets verksamhet erhålla en helt internationell inriktning, innefattande både rekrytering av forskare och forskningsuppgifter samt planerande och beslutande organ. Vid sådant förhållande anser utskottet, att det planerade institutet bör ses som ett välkommet tillskott till den nordiska forskningsmiljön, där det kommer att utgöra en för de nordiska ländernas forskare stimulerande kontaktmöjlighet med den internationella forskningen på detta område. Genom ett lämpligt samarbete och en fördelning av olika forskningsuppgifter bör en fruktbringande växelverkan mellan, å ena sidan det nordiska forskningssamarbetet och å andra sidan denna till Norden förlagda internationella forskningshärd, kunna åstadkommas till gagn för båda parter. Utskottet förutsätter att frågan om förhållandet mellan dessa verksamhetsformer ägnas vederbörlig uppmärksamhet vid den fortsatta planläggningen av det aktuella samarbetet.

Utskottet kan också helt ansluta sig till den av flertalet remissinstanser och expertkommittén framförda uppfattningen, att förutsättningen för ett aktivt deltagande i det nordiska samarbetet är att forskningsverksamheten i de olika länderna på det nationella planet avsevärt förstärks. Utskottet förutsätter därför, att förslag avseende förstärkning av den nationella forskningsverksamheten på detta område ges hög prioritet i de enskilda länderna.

Med hänvisning till de i anledning av rekommendationen nr 15/1962 avgivna meddelandena och vad ovan anförts finner utskottet, att sagda rekommendation nu bör kunna avskrivas av rådet såsom slutbehandlad. Det fortsatta utvecklandet av samarbetet på detta område bör försiggå med utgående från berörda betänkande, som avgivits av den med anledning av 1962 års rekommendation tillsatta nordiska expertkommittén.

Under åberopande av vad ovan anförts får kulturutskottet föreslå,

I. att rådet i anledning av tilläggsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att snarast etablera ett samarbete om forskning i internationell politik, innefattande freds- och konfliktforskning, i enlighet med de förslag, som framlagts i betänkandet »Forskning af international politik» (NU 1965: 4);

II. att rådet lägger meddelandena angående rekommenden-

dition nr 15/1962 till handlingarna och anser spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 10 januari 1966

Julius Bomholt

Knud Hertling

Kuuno Honkonen

Olav Hordvik

Veikko Hyytiäinen

Ólafur Jóhannesson

Förman

Håkon Johnsen

Dagmar Ranmark

Berte Rognerud

Ingrid Segerstedt Wiberg

Fridolf Thapper

BILAGA 4

PM angående svenskt fredsforskningsinstitut

I Sverige har fredsforskningsutredningen, som tillsattes för omkring ett år sedan, den 21 januari 1966 framlagt ett betänkande. Däri föreslår utredningen, att ett internationellt freds- och konfliktforskningsinstitut upprättas i Sverige. Institutet bör i främsta rummet bedriva forskning om konfliktproblem i samband med nedrustning och rustningsreglering men forskarna vid institutet ges av utredningen en vid ram för sina studier. Man anger ytterligare sådana problem som studium av aktuella konflikter, deras uppkomst, utveckling och biläggande, icke minst uppmärksammande den inverkan som kan åstadkommas genom kommunikationsprocesser och massmedia; vägar att minska spänningen i de mellanstatliga relationerna och undanröja konflikthanledningar; internationella organisationers roll för konfliktlösning samt speciella teoretiska och metodologiska studier i samband med projekt inom dessa områden. Som förslag till ett lämpligt program i institutets inledningsskede skisserar utredningen några särskilda projekt som valts inom följande områden, av vilka vissa rekommenderats av olika internationella forskargrupper: internationell jämförelse mellan nationella seismologiska data, närmast deras betydelse i samband med ett provstoppsavtal; vissa specifika studier kring biologiska stridsmedel; informationstekniska studier (pressanalys) av skildringen av olika faktorer betydelse för valda lokaliserade konflikter; förebyggandet av potentiella internationellt-rättsliga konflikter vid användning av nya tekniska möjligheter t. ex. för vattenutvinning.

Utredningen förordar att institutet i fullt utbyggt skick skall ha 15—25 väl kvalificerade forskare som skall rekryteras på en helt internationell

grundval. Institutets internationella karaktär framhävs också i de rekommendationer som ges om styrande organ. Här förutses:

ett vetenskapligt råd med högst 30 ledamöter, som skall medverka rådgivande såväl vid planeringen av projekten som vid värderingen av dessa;

en styrelse med 8 ledamöter, som har ansvaret för viktigare beslut rörande planeringen av institutets arbete och dess administrativa skötsel;

en institutsdirektör vars uppgifter omfattar organisering och uppbyggnad av institutet samt allmän planering och ledning av studieverksamheten.

Samtliga dessa styrande organ skall rekryteras internationellt och utredningen framhåller att man efter vissa internationella kontakter hyser gott hopp om att få en allsidig sammansättning av såväl det vetenskapliga rådet som styrelsen.

Kostnaderna för institutet beräknas under en femårsperiod komma att uppgå till omkring 10 milj. kronor. Under första verksamhetsåret blir dock utgifterna mindre än en miljon kronor.

Stockholm den 21 januari 1966

Tilläggsförslag

om förenhetligad lagstiftning rörande alkoholmissbruk i luftfart

(Väckt av Svend Horn, Lars Larsson och Jon Leirfall)

Till Nordiska rådets tionde session väcktes ett medlemsförslag om likartade stadganden mot alkoholmissbruk i luftfartslagstiftningen (A 32/1962). I förslaget redogöres för förefintliga skillnader mellan de nordiska ländernas regler på detta område, främst i frågan om promillegränsen. I dansk och norsk luftfartslagstiftning gäller sålunda en promilleregul, innebärande straffbarhet vid en alkoholhalt av 0,40 % i blodet vid förande av luftfartyg. Denna regel saknar motsvarighet i svensk och finländsk lagstiftning. Mot bakgrund av det nära luftfartssamarbete, särskilt inom SAS, som har personal från Danmark, Norge och Sverige i tjänst ombord å sina plan och vars flygplan är inregistrerade ett vart i något av dessa länder, föreföll det förslagsställarna överraskande att det på detta område, där inga praktiska eller teoretiska svårigheter syntes föreligga mot genomförandet av likartade bestämmelser, sådana ännu icke åstadkommits. Med anledning av medlemsförslaget antog rådet en rekommendation (nr 8/1962) av följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i fællesskab at søge gennemført ensartede og fuldt betryggende bestemmelser i de nordiske luftfartslove angående misbrug af alkohol.

Av regeringarnas meddelanden 1963—1965 framgår, att danska regeringen med hänsyn till att en ny luftfartslov antogs i Danmark 1962 finner ett genomförande av likartade nordiska bestämmelser, som innebär ett uppgivande av gällande danska promilleregul, icke vara välmotiverat. I Finland har en ny luftfartslag antagits 1964, vilken saknar promilleregul, medan den isländska luftfartslagen av samma år upptar en sådan regul (straffbarhet vid 0,4 promille alkohol i blodet). I Norge förbereds nya regler på området, varvid kontakt hålles med övriga regeringar. Den svenska regeringen har hänvisat till att man önskat avvakta slutresultatet av 1957 års trafiknykterhetskommitté, innan frågan tages upp i Sverige.

Nämnda kommitté, 1957 års trafiknykterhetskommitté, avslutade i maj 1965 sitt arbete i och med framläggandet av betänkandet »Nykterhet i trafik II. Luftfarten. Spårtrafiken» (SOU 1965: 35). Kommittén har funnit gällande svenska bestämmelser om trafiknykterhet i lufttrafik i hu-

vudsak tillfredsställande och föreslår därför endast smärre jämkningar i desamma, från vilka kan bortses i detta sammanhang. I belänkandet understrykes angelägenheten av att strävandena efter mera likartade nordiska regler på förevarande område förnyas. Utredningen föreslår ett straffstadgande för överträdelse att förtära alkohol inom en 8-timmarsperiod före flygning. Detta förslag har utformats under hänsynstagande till att enhetlig nordisk lagstiftning på detta område är högst önskvärd men ännu långtifrån uppnått.

Den största skillnaden mellan ländernas lagstiftning i förevarande avseende torde vara att Danmark och Norge har en promillegräns (0,40 promille), medan Finland och Sverige saknar sådan. En promillegräns gäller däremot enligt kollektivavtal för SAS' personal. Å andra sidan finns en i lag föreskriven 8-timmarsregel i Norge och Sverige, som saknas i Danmark och Finland. Finsk Aero O/y's bolagsföreskrifter innehåller däremot en 12-timmarsregel. Se vidare bilagda redogörelse för nuvarande regler (*Tillägg*).

I och med framläggandet av det svenska betänkandet har ett av de hittills åberopade hindren mot upptagandet av förhandlingar om enhetliga nordiska regler om nykterhet i luftfarten avlägsnats. Från många håll har omvitnats angelägenheten av att skapa enhetliga regler på detta område. Det omfattande bakgrundsmaterial rörande detta problemkomplex, som nu föreligger, bör även underlätta frågans vidare behandling på regeringsplanet.

Under åberopande av vad ovan anförts hemställes,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna
att snarast möjligt låta förenhetliga reglerna om nykterhet i lufttrafik.

Köbenhavn, Oslo och Stockholm den 29 oktober 1965

Svend Horn

Lars Larsson

Jon Leirfall

TILLÄGG

Nuvarande nordiska regler om nykterhet i lufttrafik

I Danmark gäller enligt 50 § luftfartsloven av 1960 att ingen må tjänstgöra eller försöka tjänstgöra på luftfartyg

»når han har nydt spiritus i et sådant omfang, at han er ude af stand til at gøre tjeneste på fuldt betryggende måde, eller — bortset fra tjeneste af underordnet sikkerhedsmæssig betydning — såfremt han har en alkoholkoncentration i blodet på 0,40 promille eller derover.

En i *Finland* 1964 utfärdad ny luftfartslag, som dock ännu ej trätt i kraft, upptager i § 27 följande stadgande:

»Ej må någon göra tjänst ombord på luftfartyg, därest han är drucken eller påverkad av alkohol eller annat berusningsmedel.

Person, som i luftfartyg handhar på flygsäkerheten inverkan uppgift, må ej sköta sin uppgift, om han på grund av sjukdom eller trötthet eller annan sådan orsak icke kan handhava uppgiften utan att äventyra flygsäkerheten.»

Bolagsföreskrifterna i Aero O/Y innehåller förbud mot förtäring av alkohol under flygtjänst och under 12 timmar före flygning.

I *Norge* gäller enligt 71 § loven om luftfart av 1960:

Ingen må gjøre tjeneste ombord når han er påvirket av alkohol (ikke edru) eller annet berusende eller bedøvende middel eller på grunn av sykdom, tretthet eller liknende årsak er uskikket til å utføre tjenesten på betryggende måte. Har han større alkoholkonsentrasjon i blodet enn 0,4 promille eller en alkoholmengde i kroppen som kan føre til en så stor alkoholkonsentrasjon, reknes han i alle tilfelle for påvirket av alkohol (ikke edru) i forhold til bestemmelsene i denne lov.

Den s. k. pliktavholdsloven innehåller förbud mot nyttjande av alkohol — med undantag av öl, som ej innehåller över 2,5 volymprocent alkohol — under eller inom 8 timmar före tjänst på luftfartyg.

För *Sveriges* del gäller huvudregeln i 5 kap. 10 § luftfartslagen av 1957. Däri stadgas:

Ej må någon göra tjänst ombord, därest han på grund av påverkan av starka drycker eller andra stimulerande eller bedövande ämnen eller till följd av sjukdom eller uttröttnings eller av annan sådan orsak icke kan på betryggande sätt fullgöra vad honom åligger.

Enligt av luftfartsstyrelsen efter samråd med medicinalstyrelsen utfärdade driftsbetingelser får alkoholförtäring ej ske under flygning eller inom 8 timmar före flygning med undantag av högst 1/3 liter öl eller ett glas lätvin till ordinarie måltid. Föreskrifterna kompletteras i för SAS gällande kollektivavtal med en bestämmelse om att alkoholkoncentrationen i blodet under tjänsten ej får vara större än 0,4 promille.

Av intresse är vidare innehållet i det för SAS från och med 1 mars 1964 gällande kollektivavtalet rörande anställningsförhållanden för flygkaptener, flygstyrmän och flygnavigatörer. Däri finns bland tjänstgörings- och ordningsföreskrifterna i 2 § upptagen följande bestämmelse:

Mom. 5. Den anställde skall vara ytterst måttlig med hänsyn till användningen av alkoholhaltiga drycker. Under tjänsten får alkoholkoncentrationen i blodet ej vara större än 0,4 promille. I övrigt gäller dansk, norsk och svensk lagstiftning samt de bestämmelser och anvisningar, som meddelas av respektive luftfartsmyndigheter.

Stockholm i oktober 1965

BILAGA 1**Yttranden över tilläggsförslaget****D a n m a r k****Ministeriet for offentlige arbejder:**

Der er ikke siden de tidligere til Nordisk Råd herfra afgivne meddelelser i sagen sket nogen ændring i den danske regerings synspunkt, hvorefter en gennemførelse af ensartede skandinaviske lovregler, der indebærer en opgivelse af den gældende danske promilleregulering, ikke for tiden findes vel-motiveret.

København, den 10. januar 1966

P. m. v.

E. b.

J. Bang Christensen

S v e r i g e**Luftfartsstyrelsen:**

I tilläggsförslaget framhålles, att frågan tidigare framförts i Nordiska rådet år 1962, därvid rekommendation om enhetliga och fullt betryggande bestämmelser i de nordiska luftfartslagarna mot alkoholmissbruk avgavs till regeringarna. Av olika skäl föranledde rekommendationen icke någon åtgärd i Danmark och Finland; i Norge förbereddes nya regler på området, medan man i Sverige önskade avvakta slutresultatet av 1957 års trafiknykterhetskommittés arbete.

Sedan numera kommitténs arbete avslutats med betänkandet »Nykterhet i trafik II. Luftfarten. Spårtrafiken» (SOU 1965: 35), anses det i medlemsförslaget lämpligt, att frågan om enhetliga nordiska bestämmelser åter upptages. Den största skillnaden anges vara, att Danmark och Norge har en promillegräns (0,40 promille), medan Finland och Sverige saknar sådan. Å andra sidan finns i Sverige och Norge stadgat ett förbud att förtära alkohol inom en 8-timmarsperiod före flygning, vilket förbud saknas i Danmark

och Finland; Aero O/Y's bolagsföreskrifter innehålla däremot en 12-timmarsregel.

I sitt förenämnda betänkande anför 1957 års trafiknykterhetskommitté (sid. 53 f), att en konkretisering av luftfartslagens bestämmelser i avsikt att uppställa strängare nykterhetskrav på förare i luftfart än på förare i vägtrafik är erforderlig. Detta kan vinnas på endera av två vägar, antingen genom en promilleregeln eller genom en regel om förbud mot spritförtäring under viss tid. En medicinsk expertredogörelse har visat, att redan 0,4 promille innebär en alkoholförtäring långt utöver vad som kan accepteras. Det av luftfartsstyrelsen fastställda förbudet innebär, att förare endast får förtära 1/3 liter öl (icke starköl) eller ett glas lättvin under de 8 timmarna närmast före flygning. Detta innebär ett krav på fullständig avsaknad av promille, då redan den i rättsliga sammanhang begagnade säkerhetsmarginalen på 0,13 promille för felkällor vid blodanalyserna förutsätter en större förtäring. En promilleregeln skulle alltså för förare av luftfartyg så långt ifrån innebära en önskvärd konkretisering av luftfartslagens bestämmelser, att den tvärtom skulle vara vilseledande. På grund härav har kommittén tagit avstånd från promilleregeln.

Kommitténs uppfattning delas av luftfartsstyrelsen, som i yttrande över betänkandet den 23 november 1965 anför följande. Kommitténs nya förslag innebär vissa ändringar i luftfartslagen och luftfartskungörelsen. I vad avser luftfartslagen äro ändringsförslagen av mera formell natur och bottna i önskemålet om likformighet med vägtrafikförordningen. Delvis röra de den militära luftfarten. Luftfartsstyrelsen har intet att erinra emot ändringsförslagen. I vad avser luftfartskungörelsen innebär förslaget främst att, enligt ett nytt första stycke i 54 §, förare eller annan medlem av besättningen icke under flygning eller under de åtta närmaste timmarna före flygning får förtära alkohol, dock att till ordinarie måltid får förtäras högst 1/3 liter öl eller ett glas lättvin. Mot denna bestämmelse som nära ansluter till av luftfartsstyrelsen utfärdade rekommendationer i »Bestämmelser för civil luftfart» har styrelsen i princip intet att erinra. Det är tvärtom enligt styrelsens mening bättre att utsäga hur mycket som får förtäras än att införa en promilleregeln, vilket tidigare diskuterats, och härvid är det lämpligt att anknyta till vad som nu gäller.

Av det nu anförda framgår, att såväl 1957 års trafiknykterhetskommitté som luftfartsstyrelsen av flygsäkerhetsskäl måste motsätta sig införande av promilleregeln. Önskvärheten av enhetliga nordiska bestämmelser på området kan sålunda enligt luftfartsstyrelsens uppfattning icke få tagas till intäkt för ett uppgivande av kravet på fullständig avsaknad av promillehalt vid framförande av luftfartyg. För uppnående av önskvärd nordisk enhetlighet får därför anses återstå antingen att promilleregeln i Danmark, Island och Norge utbytes mot en förbudsregel eller att en kombinerad förbuds- och promilleregeln införes i samtliga nordiska länder. Sistnämnda ut-

väg är emellertid föga realistisk, enär promilleregeln är överflödigt under förutsättning av ett strikt följande av förbudsregeln. En sådan kombination skulle för övrigt medföra betydande svårigheter vid brottsbestämning och straffmätning. Därest enhetliga nordiska bestämmelser skall kunna uppnås synes det därför erforderligt, att berörda nordiska länder tager frågan om införande av förbudsregeln under förnyad prövning i ljuset av vad 1957 års trafiknykterhetskommitté anfört i ämnet.

Stockholm den 23 december 1965

Luftfartsstyrelsen

Henrik Winberg

Erik Nylund

Aeroklubben:

Efter hörande av KSAK:s affärsflygkommitté, motorflygkommitté och juridiska kommitté kan KSAK helt ansluta sig till önskemålet om att reglerna rörande nykterhet i luftfart bör vara förenhetligade i de nordiska länderna.

Dessa regler synes KSAK böra grundas på 8-timmarsregeln och 0,4 promille.

Den av luftfartsstyrelsen utfärdade bestämmelsen om tillåtelse till föräring av högst 1/3 liter öl eller ett glas lättvin till ordinarie måltid, bör utgå och ersättas av tillåtelse att förtära öl i samband med måltid.

Den markpersonal, som beröres av reglerna synes böra omfatta trafikledare eller annan befattningshavare, som förordnats att utföra viss tjänst inom markorganisationen, varav flygsäkerheten är beroende.

Stockholm den 23 december 1965

B. Lindskog

Generalsekreterare

Svensk pilotförening har i skrivelse den 22 november 1965 förklarat sig inte ha några erinringar mot tilläggsförslaget.

Svensk pilotförening (SPF):

Föreningen önskar vidare framhålla att i det mellan de skandinaviska pilotföreningarna och SAS gällande kollektivavtalet är intagna regler i berört hänseende, som medför enhetlighet oavsett besättningsmedlemmarnas nationalitet.

Allmänt önskar föreningen framhålla att frågan om nykterhet inom luftfartens område icke kan anses vara en allvarlig fråga. En mängd andra säkerhetsfrågor är av betydligt allvarigare karaktär. Sålunda har de skandinaviska pilotföreningarna alltsedan 1954 ansökt om författningsenliga bestämmelser beträffande piloternas och besättningarnas arbetstider. Denna fråga är av utomordentligt stor betydelse såväl ur säkerhetsmässig som social synpunkt.

Svensk pilotförening hemställer därför ånyo att rådet måtte beakta denna fråga i samma utsträckning som man beaktat frågan rörande alkoholmissbruk i luftfart.

Stockholm den 9 december 1965

Svensk pilotförening

G. Lindgren

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över tilläggsförslaget och meddelandena om rekommendation nr 8/1962

Til juridisk udvalg er henvist de af Danmarks, Finlands og Sveriges regeringer til 14. session afgivne meddelelser om rekommandation nr. 8/1962 vedrørende alkoholmisbrug i luftfarten.

Endvidere er til udvalget henvist et tillæggsforslag om ensartet lovgivning vedrørende alkoholmisbrug i luftfarten.

Ved behandlingen af sagerne har foruden udvalgets medlemmer deltaget justitieministern J. O. Söderhjelm, Finland, statsråd fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, og statsrådet Herman Kling, Sverige.

1. Tillæggsfor slaget

Tillæggsforslaget er foranlediget af en i 1965 afgivet svensk betænkning med forslag til ændringer i den svenske lovgivning om misbrug af alkohol i lufttrafikken. Der henvises til de gældende forskelligheder i de nordiske landes lovgivning på dette område. Da den svenske betænkning nu foreligger, er der grundlag for påny at tage spørgsmålet op til forhandling mellem regeringerne, og det henstilles, at der snarest muligt gennemføres en ensartet lovgivning.

2. Remissudtalelser

Udtalelser om tillægforslaget er indkommet fra følgende myndigheder og organisationer:

Danmark

Ministeriet for offentlige arbejder.

Sverige

Luftfartsstyrelsen.

Aeroklubben.

Svensk pilotförening.

Herom bemærkes følgende: Den danske regering er fortsat ikke indstillet på at opgive den gældende danske promilleregulering. Der tages ikke stilling til spørgsmålet om indførelse af et forbud mod nydelse af alkohol inden for en periode på 2 timer før flyvningen. Aeroklubben tiltræder såvel en promilleregulering som en 8-timers regel.

Luftfartsstyrelsen modsætter sig indførelse af en promilleregulering i Sverige. Svensk pilotförening mener, at man bør interessere sig i lige så høj grad for ensartede bestemmelser om piloternes og besætningernes arbejdstid.

3. Meddelelserne

Den danske regerings standpunkt er gengivet ovenfor. Den finske regering kan ikke anerkende indførelse af en promilleregulering og henviser til, at en sådan heller ikke findes i vejtrafikklovgivningen. Den svenske regering oplyser, at den afgivne betænkning er sendt på remiss.

4. Udvalget

Udvalget går ud fra, at der i overensstemmelse med den af Sveriges regering den 14. december 1964 afgivne meddelelse (se Nordiska Rådet 13: sess. s. 1703) vil blive afholdt fællesnordiske drøftelser mellem trafikministrene om spørgsmålet, og at man herunder på ny søger at opnå ensartede nordiske lovbestemmelser.

Under hensyn hertil finder man, at der ikke er tilstrækkeligt grundlag for at fremme tillægforslaget om en rekommandation, som er enslydende med den henstilling til regeringerne, som Nordisk Råd allerede har vedtaget.

Udvalget foreslår, at

I. rådet ikke foretager sig noget i anledning af tillægsforslaget om ensartet lovgivning vedrørende alkoholmisbrug i luftfarten;

II. rådet tager meddelelserne om rekommandation nr. 8/1962 til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

København, den 30. januar 1966

Ingrid Gärde Widemar

Erkki Hara

Sven Högström

Harry Klippenvåg

Ragnar Lassinantti

Lars Leiro

Matthias Á Mathiesen

Johan Møller Warmedal

Carl Petersen

Georg Pettersson

Gösta Rosenberg

Knud Thestrup

Formand

Medlemsförslag

om ändrade bestämmelser för resandes rätt till tullfri varuinförsel

(Väckt av Ragnar Lassinantti)

Nordiska rådet har sedan länge ägnat intresse åt gränshandelstrågor. År 1958 väcktes ett medlemsförslag (A 28/1958) om inbördes konsultation i gränshandelsfrågor, vari redogöres för bakgrunden till denna handel och dess omfattning. Förslagsställaren pekade särskilt på att vid sidan av den traditionella gränshandeln, betingad av att för invånarna i vissa gränsbygder grannlandets butiker och andra köpmöjligheter geografiskt sett är fördelaktigare belägna än det egna landets, har under senare år, bl. a. till följd av de förbättrade kommunikationerna, en annan art av gränshandel mellan de nordiska länderna kraftigt utvecklats. Denna typ av gränshandel har med nutida samfärdsmedel kommit att stå öppen för mycket stora delar av ett lands befolkning.

Rådet antog i anledning av förslaget en rekommendation nr 5/1958, som har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene at de i vedtak av lovmessig eller administrativ karakter i grensehandelsspørsmål erklærer seg villige til å konsultere berørte nordiske naboland innen beslutninger tas.

År 1962 fann Nordiska rådets ekonomiska utskott (Nordiska rådet 1962, s. 1602) att, sedan samtliga regeringar förklarat sig ha för avsikt att handla i enlighet med rekommendationens syfte, densamma finge anses tillgodosedd. Utskottet förutsatte därvid, att regeringarna vid sina ömsesidiga konsultationer i gränshandelsfrågor beaktar intresset av att gränshandeln kan bedrivas under så fria förhållanden som möjligt. Vid 1962 års session avskrev rådet därför rekommendationen som slutbehandlad.

Vad gäller reglerna i sak har mellan de nordiska länderna rått enighet om att resande skulle ha rätt till tullfri införsel av varor till visst värde. I överensstämmelse med en OEEC-rekommendation av 1949, som emellertid formellt gällt blott utländska turisternas rätt till tullfri införsel, har därvid en gräns av 50: — US Dollars varit normerande. Värdegränsen motsvarar 350 danska och norska kronor, 275 svenska kronor och 10 000 (senare höjt till 15 000) finska mark.

Såsom framgår av en redovisning i Nordisk Udredningsserie 1962: 8 har

alla de nordiska länderna i huvudsak genomfört regler härom. Bestämmelser av denna typ har i hög grad underlättat och främjat resandetraffiken mellan de nordiska länderna. De är också av stor betydelse för handeln i gränstrakter och har spelat och spelar alltjämt en betydande roll för turisttrafikens utveckling.

I slutbetänkandet från Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. (se Nordiska rådet 1957, s. 838—840) anförde kommittén, att de nyssnämnda värdegränserna icke vore högre än att det enligt kommitténs uppfattning skulle vara möjligt för samtliga nordiska länder att antaga desamma som minimigräns för tull- och licensfri införsel. Kommittén ansåg vidare, att gränshöjning av den tull- och licensfria värdegränsen borde ske, så snart som valutaläget medgäve höjning av då gällande resevalutatilldelning.

Finlands regering har nu ensidigt ingripit i dessa bestämmelser om resandes rätt att till Finland tullfritt införa varor. Finska medborgare, som vistas utomlands mindre än ett dygn, får nämligen ej mer föra med sig varor till högre värde än 10 mark, ca 17 sv. kr. eller 20 d. kr. Nya bestämmelser gäller även om andra resande till Finland, som få medföra varor till ett värde av högst 70 mark mot tidigare 150 mark. Genom de nämnda åtgärderna omöjliggöres korttidsresandes inköp i stort sett. Invånarna i gränskommunerna bibehålles vid tidigare rätt till tullfri införsel av varor till ett värde av 30 mark per månad.

Då dessa frågor bedömes, bör vissa tidigare ställningstaganden av de nordiska länderna hållas i minnet. Sålunda fästes det i samarbetsöverenskommelsen mellan de fem nordiska länderna av 1962, det s. k. Helsingforsavtalet, stor vikt vid att länderna icke ensidigt företager sig åtgärder, som kan sägas utgöra ändringar i förhållanden som tidigare ordnats på gemensam bas. I en särskild artikel (nr 37) heter det exempelvis, att bestämmelse, som tillkommit efter samarbete mellan två eller flera av länderna, ej må ändras av ett land, med mindre övriga länder underrättats därom. Undantag från denna grundregel medgives blott i brådskande fall eller då fråga är om bestämmelse av mindre betydelse.

Sedan Nordiska rådet 1957 rekommenderat regeringarna i Finland, Norge och Sverige att inleda ett närmare ekonomiskt samarbete inom Nordkalottområdet (rek. 12/1957), har bl. a. en liberalisering av gränshandeln varit en av målsättningarna i det praktiska samarbetet över gränserna. Denna har också tillvuxit, och resultatet har bedömts som gagneliga för samtliga partier. Vid Nordkalott-konferensen i Hammerfest sommaren 1961 föreslog man i en av konferensen enhälligt antagen resolution, att en gemensam hemmamarknad för Nordkalotten borde förverkligas. Genom ett ökat varuutbyte över gränserna inom detta område skulle sysselsättningen öka, isynnerhet om produkter tillverkade inom området kunde avsättas till grann-

länderna. Härigenom skulle sysselsättningen höjas och därmed också den ekonomiska standarden inom hela området.

De hittillsvarande gränshandelsreglerna har medgivit omfattande affärsresor i båda riktningarna. Vad gäller förhållandet Finland—Sverige är det vanligt, att affärsresor företagas från Luleå, Kiruna, Boden och andra relativt avlägsna orter till den finländska gränsbygden, t. ex. Torneå, Ylitornio, Pello, Muonio och Kaaresuanto. Motsvarande resor företages från Finland till Sverige. Även mellan Vasa och Umeå och mellan Skellefteå och Uleåborg förekommer en livlig turisttrafik av gränshandelskaraktär. Också vid Åland förefinnes en turisttrafik, som beröres av ingripandena.

Det är svårt att avgöra, vilket land som vinner och vilket som förlorar på en gränshandel. I nära anslutning till affärslivet står den gemensamma nordiska arbetsmarknaden, som möjliggör t. ex. dels att finländare bosatta i Torneåregionen kan arbeta i Haparanda och fortfarande vara bosatta i Finland, i vilket fall skatten på intäkten från Sverige erläggs i Finland, dels ock att finländare, som arbetar t. ex. vid malmfälten, kan ha familjerna kvar i Finland, varvid avsevärda summor valuta överförs av familjeförsörjaren från Sverige till Finland.

Åtgärden att drastiskt beskära möjligheterna till affärsresor från Finland till Sverige drabbar särskilt hårt gränsområdet i norr. Affärslivet på båda sidorna av gränsen har dimensionerats med hänsyn till de förhållanden, som gällt hittills. De beslutade restriktionerna träffar därför enskilda affärsföretagare ytterst kännbart. På båda sidor om gränsen har beslutet också väckt förundran.

Under återopande av ovanstående föreslås,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att genomföra enhetliga och liberala regler beträffande resandes rätt att tull- och avgiftsfritt medföra varor för personligt bruk.

Stockholm den 10 november 1965

Ragnar Lassinantti

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Finansministeriet:**

De danske bestemmelser om told- og afgiftsfrihed for rejsende giver en rejsende, der indrejser til Danmark, adgang til told- og afgiftsfrit at medføre varer, som den pågældende har erhvervet i udlandet, til en værdi, der ikke overstiger 350 kr. Der gælder dog særlige begrænsninger for de rejsendes told- og afgiftsfri indførsel af spiritus, vin, øl og tobaksvarer.

København, den 22. december 1965

(Sign.)

N o r g e**Finans- og tolldepartementet:**

Saken har vært forelagt for Tolldirektoratet, Landslaget for Reiselivet i Norge, Samferdselsdepartementet, Den Norske Reisebyråforening, Norges Handelsstands Forbund, Norges Rederforbund, Handelsdepartementet og Utenriksdepartementet.

Finansdepartementet viser til uttalelsen fra Tolldirektoratet i brev av 27. desember 1965 og slutter seg til den [*se nedan*]. Departementet har da gått ut fra at den grensehandel som er omhandlet i medlemsforslaget i det vesentlige dreier seg om varer som er undergitt vanlig beskatning i innkjøpslandet.

Oslo, 6. januar 1966

Leif Fjeld

Ivar Lundsten

Departementet for handel og skipsfart:

Handelsdepartementet har for sitt vedkommende ikke noe å innvende mot at det gjennomføres ensartede og liberale regler for reisendes rett til toll- og avgiftsfri vareinnførsel for personlig bruk, forutsatt at verdigrensen

ikke blir lavere enn 50 dollar som ble fastsatt for utenlandske turister i OEEC-rekommandasjonen av 1949, og som ved OECD-rekommandasjonen av 20. juli 1965 ble gjort gjeldende for medlemslands innvånere ved retur fra utlandet.

Oslo, 29. desember 1965

For Handelsministeren:

Chr. Brinch

Tor Stokke

Samferdselsdepartementet har i skrivelse den 27 desember 1965 forklarat, att denna sak ligger utanför departementets område.

Tolldirektoratet:

Tolldirektoratet er enig i ønskeligheten av — og har også arbeidet for — en mest mulig ensartet og liberal utforming av reglene for tollfri innførsel av varer som føres med til personlig bruk av reisende mellom de nordiske land.

For øvrig kan en ikke se at saken gir grunn til ytterligere merknader fra Tolldirektoratets side.

Oslo, 27. desember 1965

Karl Trasti

G. Mathisen

Norges handelsstands forbund:

1. Vi ser den sterke økning i reisevirksomheten mellom landene som en naturlig og gledelig følge av bedrede kommunikasjoner og den jevnt stigende levestandard i alle land. Det er videre en naturlig konsekvens av dette at de reisende kjøper med seg en del varer hjem. Dette er et forhold som næringslivet i samtlige land drar fordel av.

2. I denne situasjon vil det være riktig at landenes tollmyndigheter og andre offentlige instanser behandler denne vareinnførsel liberalt og at påkrevde kontrollordningar blir praktisert på en elastisk måte, slik at man unngår å skape unødig irritasjon hos publikum — noe som erfaringsmessig fører til forsøk på omgælinger — samtidig som man selvsagt må ta nødvendige hensyn til effektivitets- og omkostningsmessige sider ved kontrollordningen. Ved denne form for »samhandel» mellom landene er det selvsagt

ikke til å unngå at innkjøpene i vesentlig grad vil konsentrere seg om varer hvor prisdifferansen er stor mellom hjemlandets og de fremmede lands markeder, først og fremst på grunn av forskjellig intern avgiftsbelastning i landene. Ved rimelige bestemmelser med hensyn til maksimumskvoter for de reisendes innførsel vil man kunne løse dette problem på en hensiktsmessig måte. Vi er av den oppfatning at de bestemmelser som har vært praktisert ved innreise til Norge, f. eks. ved en verdigrense på 250 n. kr. i henhold til OEEC-anbefalingen av 1949 og ved de gjeldende mengderestriksjoner for innførsel av tobakk og brennevin, stort sett har vært hensiktsmessige såvel av hensyn til de reisende som av hensyn til myndighetenes kontrollordning.

3. Vi er enige i at den økende reisevirksomhet etterhvert gjør det mer påkrevet med felles bestemmelser i landene for denne form for innførsel. Det ville f. eks. være uheldig hvis det ene av to naboland skulle opprettholde langt mer restriktive bestemmelser på dette felt enn det andre. Men vi tror det vil være uheldig dersom de øvrige nordiske land nu skulle følge Danmarks og Finlands eksempel og gjennomføre mer restriktive ordninger enn hittil. Vi mener derfor at man fra norsk side bør søke saken løst gjennom Nordisk Råd, slik at man i størst mulig grad bibeholder de nuværende liberale regler som bl. a. praktiseres fra norsk side.

4. I denne forbindelse vil vi fremholde som vår prinsipielle oppfatning at eventuelle harmoniseringstiltak bør omfatte flest mulige stater. Den nevnte OEEC-anbefaling er forsåvidt et typisk eksempel. Den noe uklare situasjon idag i Vest-Europa, såvel med henblikk på et utvidet EFTA-samarbeide som med hensyn til et utvidet EEC, skulle etter vår mening tilsi at man bibeholder de nuværende regler inntil en avklaring i det europeiske integrasjonsproblem finner sted. Det kan nemlig tenkes at et mer intimt samarbeide i Europa vil kunne få virkning for landenes avgiftssystemer eller at man kan få felleseuropeiske regler for denne form for vareinnførsel i landene.

5. Våre betraktninger ovenfor gjelder ikke ubetinget for ruteforbindelser i form av ferger mellom de nordiske land eller for flyruter og på flyplassene. Vi tror at den form for omsetning som her skjer, har flere uheldige konsekvenser. Man får ofte inntrykk av at selve innkjøpene for mange reisende er blitt hovedsaken og ikke besøket i det fremmede land. Dette tror vi innebærer en lite heldig utvikling. Videre er det åpenbart at spesielt korte ruteforbindelser med avgiftsfritt salg i langt høyere grad enn ved den vanlige reisetrafikk skaper problemer for omsetningslivet i de berørte byer og distrikter. Vi er klar over at dette salg i en viss utstrekning har påvirket den nuværende reisetrafikk mellom landene og at drastiske endringer vil kunne påvirke denne reisevirksomhet i uheldig retning. Dog mener vi at man i en mer langsiktig politikk bør ha disse hensyn for øye. Vi er klar over at en 3-dagers ordning som er foreslått som betingelse for avgiftsfri

innførsel, vil kunne begrense de uheldige sider ved denne trafikk. Når vi allikevel ikke vil anbefale en slik løsning, er det av hensyn til de vanskelige kontrollmessige problemer som dette vil medføre for tollvesenet. På lengre sikt vil en hensiktsmessig regulering bedre kunne oppnås gjennom direkte regulering av det avgiftsfrie salg på rutene.

Oslo, 28. desember 1965

Ærbødigst

Norges handelsstands forbund

Herman Scheel

Adm. direktør

Norges rederforbund har i skrivelse den 16 desember 1965 forklart sig og ha några kommentarer att göra i anledning av medlemsförslaget.

Den norske reisebyråforening:

Vi viser til vår prinsipielle uttalelse i brev av i dag¹ angående medlemsforslag om tollfri innførsel av sprit og tobakk.

Oslo 1, 22. desember 1965

Den norske reisebyråforening

Lars H. Esmark

Viseformann

Landslaget for reiselivet i Norge:

Landslaget for reiselivet har ikke fullt kjennskap til bakgrunnen for de gjeldende regler, og er heller ikke klar over de praktiske konsekvenser som endringer vil kunne medføre.

Imidlertid er det vår oppfatning at det over de nordiske grenser bør være friest mulige forbindelser, til glede og nytte både for de nordiske folk og for utenlandske besøkere. Det er også vår overbevisning at de synspunkter som legges til grunn for handel over grensen mellom Sverige og Finland, også gjelder mellom Sverige og Norge, hvor de svenske regler forekommer oss å være gitt på grunnlag av spesielle og nærmest tilfeldige omstendigheter.

Vi gir vår fulle støtte til herr Lassinanttis forslag.

Oslo, 31. desember 1965

Landslaget for reiselivet i Norge

(Sign.)

¹ Se s. 1155.

S v e r i g e

Generaltullstyrelsen:

Såsom redovisas i medlemsförslaget ha alltsedan början av 1950-talet pågått olika sammordiska aktioner, syftande bl. a. till att åstadkomma enhetliga nordiska bestämmelser i fråga om resandes rätt till tull- och avgiftsfri införsel av varor. Dessa aktioner ha lett till åsyftat resultat, varigenom såväl resandetrafiken som tullmyndigheternas verksamhet underlättas.

Vad beträffar bestämmelserna om resandes rätt till införsel av rusdrycker och tobaksvaror ha — främst till följd av den skattefria försäljningen av sådana varor ombord på fartyg — vissa olikheter utvecklats. Med hänsyn bl. a. härtill tillsattes i början av detta år särskilda expertkommittéer i de nordiska länderna med uppgift att gemensamt överse dessa bestämmelser. Styrelsen har i ett denna dag avgivet yttrande över ett medlemsförslag beträffande dessa frågor redovisat sin inställning. Nyssnämnda kommittéer ha enligt vad Styrelsen har sig bekant icke haft anledning behandla de spörsmål som beröras i förevarande förslag eftersom enhetliga bestämmelser förelagat.

De inskränkningar i resandetullfriheten, som de finska myndigheterna infört, ha icke medfört några speciella problem för de svenska tullmyndigheterna. Med hänsyn till de syften som föranlett de sedan länge pågående inter-nordiska koordineringsåtgärderna beträffande resandebestämmelserna och till den vikt som traditionellt tillmätas gränshandeln till Styrelsen uttala den förhoppningen att det inom kort skall bli möjligt för de finska myndigheterna att återgå till de före den 1 november 1965 gällande bestämmelserna på förevarande område.

En inom Styrelsens revisionsbyrå upprättad promemoria angående i Sverige gällande bestämmelser om resandes rätt att tull- och avgiftsfritt införa varor (andra än rusdrycker och tobaksvaror) bifogas [*se Bihang*].

Stockholm den 28 december 1965

Generaltullstyrelsen

Lennart Eriksson

G. Guste

PM angående i Sverige gällande bestämmelser om resandes rätt att tull- och avgiftsfritt införa varor (andra än rusdrycker och tobaksvaror)

Enligt 8 § punkten 4 tulltaxeförordningen åtnjutes tullfrihet för varor, som annorledes än i handelssyfte eller eljest för yrkesmässig förbrukning införs av resande eller å transportmedel anställda personer, i den mån Konungen därom förordnar.

Enligt 28 § 1 mom. tulltaxeringskungörelsen (senaste lydelse av momentet se 1964: 260) må tullfrihet enligt 8 § punkten 4 tulltaxeförordningen av resande eller av personer, som tillhöra besättningen eller eljest äro anställda å transportmedel, åtnjutas för vissa där angivna rescförnödenheter.

Enligt 2 mom. samma paragraf (senaste lydelse av momentet se 1962: 197) må tullfrihet enligt 8 § punkten 4 tulltaxeförordningen av resande åtnjutas, utöver vad i 1 mom. sågs, för varor till ett sammanlagt värde av högst 275 kronor under förutsättning

att varorna äro avsedda för den resandes eller hans familjs personliga behov eller som gåva till närstående för personligt bruk; samt

att varornas mängd och beskaffenhet icke giva anledning antaga att de införs i handelssyfte eller för yrkesmässig förbrukning.

Med resande likställas å transportmedel anställda personer, som äga hemvist här i riket och varit utom riket minst en månad omedelbart före införseln eller som avmönstra från transportmedlet. Tullfrihet enligt detta moment må icke åtnjutas för drivmedel till motorfordon. Enligt 6 mom. samma paragraf (senaste lydelse av momentet se 1961: 660) må här avsedd tullfrihet åtnjutas endast under förutsättning att varorna medföras av den resande själv och, där ej tullmyndigheten finner skäl annat medgiva, framföras till tullklarering i ett sammanhang vid inresetillfället.

Enligt 9 § tulltaxeförordningen må tullfrihet i den omfattning Konungen förordnar åtnjutas för varor som införs i egentlig gränstrafik. Sådan tullfrihet må enligt 36 § 1 mom. tulltaxeringskungörelsen (senaste lydelse av momentet se 1962: 197) av befolkningen i gränstrakterna mellan Sverige samt Finland och Norge vid resa över gränsen åtnjutas i den utsträckning som är medgiven enligt bl. a. förenämnda 28 § tulltaxeringskungörelsen.

Enligt 1 § förordningen den 13 maj 1960 (nr 396) om frihet från införselavgift i vissa fall skall, om vara införes till riket under sådana omständigheter vilka för tullpliktig vara medföra rätt till tullfrihet enligt bl. a. 8 § tulltaxeförordningen, icke heller utgå skatt eller annan avgift som på grund av införseln eljest skolat erläggas till tullverket. Enligt 4 § samma förordning skola dessa bestämmelser icke äga tillämpning å införsel-, kompensations- och regleringsavgifter på jordbrukets eller fiskets område.

Enligt 2 § kungörelsen den 2 maj 1958 (nr 167) med bestämmelser angående resandes införsel av vissa jordbruksprodukter m. m. skall för varor, i och för sig avgiftspliktiga enligt förordningen den 7 juni 1956 (nr 401) angående reglering av införseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m. och förordningen samma dag (nr 403) angående reglering av införseln av fettråvaror och fettvaror m. m., icke erläggas införselavgift, kompensationsavgift eller regleringsavgift, då varorna införs av resande, under förutsättning

att varorna medföras av den resande själv och framföras till tullklarering i ett sammanhang vid inresetillfället;

att varorna äro avsedda för den resandes eller hans familjs personliga behov eller utgöra gåva till närstående person för dennes personliga bruk; samt

att varornas mängd och beskaffenhet känneteckna dem såsom avsedda för omedelbar, icke yrkesmässig förbrukning. Medföras smör och vissa andra fettvaror i större myckenhet än sammanlagt fem kilogram eller smör i större myckenhet än två och ett halvt kilogram, eller medföras eljest här avsedda varor under andra betingelser än som ovan angivas, må avgiftsbefrielse ej åtnjutas för någon del av de medförda varorna.

Värdet av de jordbruksprodukter m. m. som omfattas av ovannämnda kungörelse den 2 maj 1958 samt av rusdrycker och tobaksvaror skola icke inräknas i det värde av 275 kronor, som omnämnes i 28 § 2 mom. tulltaxeringskungörelsen.

Stockholm, Generallullstyrelsens revisionsbyrå den 28 december 1965

Kommerskollegium:

Som Sveriges grossistförbund framhållit i sitt yttrande innefattar strävandena mot en mer enhetlig nordisk marknad — strävanden som också kollegium stöder — i sig önskemål om ett så fritt varuutbyte över gränserna som möjligt även vad gäller resandes rätt att medföra varor för personligt bruk. Kollegium finner det därför naturligt att man på ifrågavarande område tillämpar enhetliga och liberala regler i de nordiska länderna. Som redan berörts har den enhetlighet som tidigare i huvudsak varit rådande upphört genom de åtgärder som nu vidlagits från finländskt håll. Detta talar enligt kollegii mening för att det framförda förslaget bör beaktas. Kollegium tillstyrker därför rekommendationen om enhetliga och liberala regler beträffande resandes rätt att tull- och avgiftsfritt medföra varor för personligt bruk.

Stockholm den 21 januari 1966

Nils Malmfors

G. Jansson

Å. Degerman

Länsstyrelsen i Stockholms län:

— — — får länsstyrelsen, med överlämnande av yttrande i ämnet av polismästaren i Norrtälje polisdistrikt [*se nedan*], för egen del härmed anföra följande.

Länsstyrelsen är för sin del anhängare av principen om handelns frihet över huvud taget och bestämd motståndare till nationella handelsbarriärer

ej minst när det gäller varuutbytet mellan Nordens länder. Vad särskilt beträffar gränshandeln bör densamma, där den förekommer, enligt länsstyrelsens uppfattning få arbeta under så fria förhållanden som möjligt. Såsom framgår av polismästarens i Norrtälje bilagda yttrande har emellertid förevarande problem knappast någon egentlig aktualitet för länets vidkommande.

Stockholm å landskansliet den 28 december 1965

På länsstyrelsens vägnar:

Carl Wellander

Nils Lindgren

Norrtälje polisdistrikt:

— — — får jag vad saken berör mellersta och norra Roslagen härmed anföra.

Någon gränshandel mellan Roslagen å ena och Åland och finska fastlandet å andra sidan har före tillkomsten av de nuvarande färjförbindelserna ej förekommit. Efter tillskapandet av dessa färjförbindelser har ett turistutbyte mellan Roslagen samt Åland och Finland av tidigare ej anad omfattning uppkommit. Detta gäller i synnerhet Roslagen—Åland. I samband härmed förekommer en viss gränshandel. Denna är enligt de upplysningar jag erhållit av obetydlig omfattning. Det torde höra till undantagen, att en resa företages uteslutande för inköp. De olika färjorna erbjuda i allmänhet sådan komfort och service att resan göres i rekreationssyfte och i samband härmed göres vissa uppköp. Någon gränshandel av sådan art och omfattning, som avses uti föreliggande förslag, förekommer enligt min uppfattning icke mellan Roslagen och Åland—Finland.

Norrtälje den 10 december 1965

Elis Lindh

Polismästare

Ingemar Sjöstrand

Polissekreterare

Länsstyrelsen i Västerbottens län:

— — — får länsstyrelsen överlämna inhämtade yttranden över förslaget från tullkammaren i Umeå samt Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare i Luleå [*se nedan*] samt för egen del anföra följande.

Gränshandel i detta ords egentliga bemärkelse kan icke sägas förekom-

ma mellan Västerbottens län och motsvarande gränsområden i Finland. Emellertid förekommer livlig passagerarbåtstrafik mellan Umeå och Vasa samt mellan Skellefteå och Gamlakarleby. Härigenom har ett handelsutbyte av gränshandelskaraktär kommit att uppstå över Bottniska viken. Såsom framgår av tullkammarens i Umeå yttrande har, särskilt vad gäller Umeåregionen, denna trafik fått en ganska stor omfattning genom tillkomsten av en ny färja och goda förutsättningar för ökad trafik ha tillskapats genom utbyggnaden av Umeå uthamn med bl. a. ett särskilt färjläge. Otvivelaktigt innebär en ökad trafik av angivet slag en kraftlig stimulans för näringslivet i gränsområdena i Sverige och Finland.

De från finsk sida vidtagna inskränkningarna i bestämmelserna för resandes införsel av olika varor innebära ett avsteg från den strävan till liberalisering av gränshandeln, som varit en av målsättningsgrunden i det praktiska samarbetet över de nordiska gränserna. Åtgärderna komma utan tvivel att särskilt hårt drabba gränsområdet i norr. Länsstyrelsen befarar, att även den handel av gränskaraktär, som förekommer mellan Västerbotten och Finland kan komma att påverkas i ofördelaktig riktning, vilket i sin tur måste få till följd en minskning i varu- och persontrafiken mellan länderna. Olikformiga tullbestämmelser medföra också en snedvridning av trafiken av icke önskvärd karaktär, vilket på längre sikt måste innebära negativa faktorer för näringsliv och turism i berörda områden.

På grund härav och då enhetliga och liberala regler för tullfri införsel får anses ingå som ett väsentligt led i den eftersträfvade målsättningen i samarbetet mellan de nordiska länderna vill länsstyrelsen livligt instämma i den rekommendation, som medlemsförslaget innehåller.

Umeå i landskansliet den 3 januari 1966

På länsstyrelsens vägnar:

Lennart Lindblad

A. Tollstorp

Länsstyrelsen i Norrbottens län:

— — — får länsstyrelsen överlämna yttranden i ärendet från Norrbottens och Västerbottens läns Handelskammare [*se ovan*], och från Tornedalskommunernas förbund samt Haparanda stad [*se nedan*]. För egen del får länsstyrelsen anföra följande.

Frågan om gränshandeln mellan Finland och Sverige har under den gångna hösten aktualiserats genom ett beslut av den finska regeringen att inskränka resandes rätt att till Finland tullfritt införa varor.

Verkningar av detta beslut torde i Sverige ha blivit störst i den del av Norrbottens län, som gränsar mot Finland. Företagarna på ömse sidor om gränsen har förutsatt att de bestämmelser, som reglerar gränshandeln, under nuvarande betingelser icke skulle kunna ändras annat än i liberaliserande syfte. Det nordiska samarbetet i olika former har för dem syntts tyda på att liksom man skapat en gemensam nordisk arbetsmarknad, man även skulle sikta på en friare ekonomisk marknad i Norden. De har sålunda ansett sig kunna utgå ifrån att i varje fall den ditills rådande ordningen skulle bli bestående och lagt detta till grund för sina dispositioner. Det är därför lätt att förstå, att de vittagna inskränkningarna mottagits med bestörtning av de affärsmän, som genom betydande investeringar inrättat sig för att driva gränshandel under hittillsvarande förutsättningar.

Även hos befolkningen i gemen har beslutet väckt förundran. Den gemensamma arbetsmarknaden får anses utgöra en börda för människorna i Norrbotten, som själva bor i ett arbetslöshetsområde. Det måste för dem förefalla svårförklarligt, att man bibehåller en gemensam arbetsmarknad om man samtidigt har besvärande inskränkningar för ekonomisk samverkan över riksgränsen. Det har redan uppstått en betydande arbetslöshet bland affärsanställda i Haparanda och Tornedalen. En del av dessa friställda är finländska medborgare, som betalt skatt i Finland för inkomster, som de uppburit i Sverige.

Såsom motionären framhållit har de hittillsvarande gränshandelsreglerna medgivit omfattande affärsresor i båda riktningarna. Då priserna för en del varor bl. a. vissa livsmedel och textilier varit förmånligare i Finland än i Sverige, har befolkningen i Norrbotten i icke oväsentlig utsträckning gjort sina inköp av dessa varor i Finland. På motsvarande sätt har den finska befolkningen inhandlat varor i Sverige, som kunnat erbjudas till lägre priser än i hemlandet. Det låter sig icke utan vidare avgöra om något land vunnit eller förlorat på det hittillsvarande gränssamarbetet. Förhållandena torde i detta avseende skifta med marknadsläget.

Däremot torde det vara lätt att fastslå att inskränkningar i gränshandeln medför betydande olägenheter för den berörda befolkningen i båda länderna såväl i dess egenskap av näringsidkare som konsumenter. Det torde utan vidare vara obestriddigt att den nordiska samhörighet, som av ålder varit mycket stark just i Tornedalen, fått en fulltonig verklighetsprägel just genom de friare regler, som under senare år gällt för gränshandeln. Medborgarna har därigenom på ett påtagligt sätt känt sig höra till en nordisk gemenskap, som erbjudit reella fördelar för envar.

Det säger sig självt att inskränkningar i liberala regler av detta slag får verkningar av såväl ekonomisk som psykologisk art. Det vore därför från alla synpunkter lyckligt om en återgång till hittillsvarande bestämmelser kunde ske innan de genomförda inskränkningarna hunnit sätta alltför starka

spår efter sig i form av ändrade dispositioner hos affärsidkarna och mindre besöksfrekvens de nordiska folken emellan.

Länsstyrelsen tillstyrker därför till alla delar det av herr Lassinantti framlagda förslaget.

Luleå i landskansliet den 30 december 1965

Manfred Näslund

C. G. Wennberg

Tullkammaren i Umeå:

För kort tid sedan införde Finland vissa restriktioner för här berörd trafik, som kanske i första hand drabbade den egentliga gränshandeln. Denna handel är i första hand lokaliserad till vissa platser efter rikets landgränser. Vad umeåregionen beträffar har ett visst handelsutbyte med gränshandelskaraktär etablerats genom passagerarbåtstrafiken mellan Umeå och Vasa. Denna trafik är numera av en ganska omfattande storleksordning genom tillkomsten av en ny och modern färja. Genom utbyggnad av Umeå uthamn och anläggning av särskilt färjeläge av modernt snitt har resurserna för trafiken väsentligt ökats. Resandeströmmen har också under innevarande år varit synnerligen livlig i båda riktningarna varjämte fraktats ett stort antal bilar samt gods av varjehanda slag.

Naturligtvis är en utveckling av denna trafik en stimulans för näringslivet på olika sätt, dels direkt genom försäljning, dels indirekt i form av ökade kontakter och turistinkomster etc.

Beträffande fartygsresorna kommer emellertid en annan faktor in i bilden, nämligen försäljningen av skattefria varor ombord. Under de sista åren har i internordisk trafik ett växande antal fartygslinjer gjort betydande investeringar och vinster i denna rörelse. Frågan om resandes rätt att tullfritt införa viss kvantitet varor efter utrikes resa har därför även av denna anledning varit föremål för diskussioner. På visa rutter har även nedskärningar företagits i de tillåtna tullfria kvantiteterna.

Naturligtvis är sistnämnda försäljning inte att betrakta såsom gränshandel, snarare något som ytligt sett kan tänkas påverka denna i negativ riktning. Möjligheten att inköpa skattefria varor ombord till »sjöpriser» påverkar dock resandefrekvensen gynnsamt. Med tiden har emellertid denna försäljning på visa rutter tagit sådan omfattning att man kan tala om »dumping» vad gäller biljettpriserna.

I vad mån för hela Norden gemensamma skärpta regler för tullfri införsel för resande skulle medföra minskning av trafikströmmen är svårt att säga. Indirekt kan ju en sådan eventuell minskning inverka ofördelaktigt på gränshandeln, när antalet »köpresor» för inköp i grannlandet skulle

nedgå eller upphöra. Huru detta skulle utfalla på svenska eller finska sidan när det gäller trafiken Umeå—Vasa är också svårt att uttala sig om, då man ej med säkerhet vet köpvanorna hos de resande.

I tidningspressen har skymtat uppgifter om införande (efter danskt mönster) av en s. k. tredygsregel, d. v. s. tullfri införsel, som här beröres, skulle tillåtas i princip sedan den resande varit utomlands minst tre dygn. En sådan regel skulle säkerligen för Umeås del minska trafiken avsevärt under icke högsäsong (alltså under annan tid än juni—augusti), enär de flesta resor under denna tid är på sin höjd dygnsresor. För närvarande gäller på rutten Umeå—Vasa inga inskränkningar i fråga om resandes eljest gällande rätt till tullfri införsel till Sverige.

Sammanfattningsvis kan följande anföras när det gäller trafiken Umeå—Vasaregionerna.

Trafiken har ännu så länge icke karaktär av egentlig gränshandel. En viss utveckling mot sådan kan dock skönjas med de förbättrade förbindelserna. Köpresorna gäller framför allt vissa specialvaror ofta av lyxkaraktär. Ombordköpen koncentreras i allmänhet till rusdrycker och tobaksvaror samt konfektyrer. Härtill kommer givetvis det som konsumeras å restauration ombord. De liberala regler som ännu gäller på svenska sidan för den tullfria införseln har såvitt kunnat utrönas hittills icke missbrukats av den resande allmänheten bortsett från smärre undantag. En bidragande orsak härtill är givetvis också den kontroll som tullverket utövar och som blivit effektivare genom inrättande av s. k. tullfiltersystem.

Olikformiga tullbestämmelser i här berörda avseenden är naturligtvis inte önskvärda utan verkar på längre sikt diskriminerande på trafiken i *en* riktning. Liberala regler stimulerar givetvis gränshandeln och utan tvivel också turisttrafiken. Detta kan kanske verka standardhöjande för vissa inom området bosatta personer, i vart fall på längre sikt. Liberala regler kan emellertid också lätt leda till missbruk i ett eller annat avseende och medföra ur samhällssynpunkt icke önskvärda effekter av skilda slag. När det gäller här avsedda tullfrihetsreglers utformning har tullkammaren erfarit att utredning f. n. pågår i syfte att åstadkomma önskvärd likformighet inom de nordiska länderna i hithörande frågor.

Huruvida de liberala regler som för närvarande gäller bl. a. på svensk sida komma att bestå eller beskäras beror väl också på uppfattningen inom övriga berörda länder.

Umeå den 20 december 1965

Tullkammaren i Umeå

Gottfrid Rigsjö

Stockholms handelskammare:

Genom olika remisser den 9 december 1965 har Kommerskollium anhållit om Stockholms Handelskammares yttrande över två inom Nordiska rådet väckta medlemsförslag om enhetliga bestämmelser beträffande dels resandes rätt till tullfri varuinförsel (förslag A 90/t) och dels resandes rätt till tullfri införsel av sprit och tobak (förslag A 91/t). Handelskammaren, som funnit det lämpligt att behandla de båda remisserna i ett sammanhang, får anföra följande.

Även enligt Handelskammarens uppfattning är det önskvärt, att de nordiska länderna tillämpar enhetliga och liberala bestämmelser i fråga om resandes rätt till tullfri varuinförsel. En naturlig utveckling av gränshandeln bör icke försvåras. Över huvud taget bör passagen över gränserna göras så smidig som möjligt; åtgärder bör i princip undvikas som föranleder en hindersam tullkontroll. Å andra sidan kan icke sådana intressen, varom här är fråga, få vara ensamt avgörande för utformningen av rätten till tullfri varuinförsel.

Handelskammaren finner det beklagligt, att man på finländsk sida ansett sig nödsakad att företaga de inskränkningar i fråga om den tullfria varuinförseln som påtalas i förslaget A 90/t, varigenom enhetligheten i ett viktigt hänseende upphört. Mot denna bakgrund finns det från handelskammarens sida icke någon anledning till erinran mot att Nordiska rådet ånyo tar upp frågan om resandes rätt till tullfri varuinförsel. Det synes naturligt, att i sådant sammanhang även de speciella problem som är förknippade med införsel av sprit och tobak uppmärksammas. Handelskammaren har dock därmed icke tagit ställning till huruvida den ifrågasatta tredygsgräns, som berörs i förslaget A 91/t, kan anses rimlig och riktig.

Stockholm den 28 december 1965

Stockholms handelskammare

Olof Leffler

Handelskammaren i Göteborg:

Handelskammaren kan i det stora hela instämma i de i förslaget framförda önskemålen om enhetliga och liberala bestämmelser på det område, som avhandlas i det remitterade förslaget. Även om förhållandena vid vårt lands nordligaste gränser ter sig helt annorlunda än inom det område handelskammaren företräder, gör sig kravet på enhetlighet, liberalitet och praktisk tillämplighet av införselbestämmelserna på båda ställena i lika hög grad gällande. Det sist nämnda kravet på praktisk tillämplighet synes

handelskammaren vara av stor betydelse. Såsom framgår av medlemsförslaget har i de nu införda finska bestämmelserna åtskillnad gjorts mellan korttidsresenärer och övriga resande. Det är handelskammaren bekant, att man även i andra nordiska länder är inne på tankegången att reglera eller redan har reglerat rätten till varuinförsel för resande efter liknande principer. Enligt handelskammarens mening måste en sådan reglering med åtskillnad i bestämmelserna för olika typer av resenärer medföra en myckenhet krångel och besvär för alla intresserade parter, men ej minst för tullmyndigheterna i respektive länder. Det synes därför olyckligt, om systemet skulle bli mera allmänt genomfört mellan de nordiska staterna. I den mån man vill komma till rätta med ett eventuellt missbruk av införselreglerna eller man av mera rationellt betonade ekonomiska skäl önskar minska storleken av den gränshandel, som nu förekommer, vore det därför, enligt kammarens bedömning, bättre att så skedde genom mera allmänna kvantitativa restriktioner.

Vad som för västra Sveriges del under senaste tid synes ha vållat mest bekymmer, torde vara den alltmer utökade försäljningen ombord i fartyg på internationellt vatten av livsmedel i allmänhet. Ur svensk synpunkt är det väl närmast detaljhandeln i berörda orter i Västsverige, som får vidkännas ett visst avbräck i sin omsättning genom konkurrensen med de flytande livsmedelsaffärerna. Då de i fartygen försålda livsmedlen i mycket stor omfattning kommer från Danmark, har man också där på olika håll med ovilja betraktat denna utveckling, både därför att de berörda varorna i vissa fall kommer att undgå inom landet stadgade avgifter och skatter, och därför att inköp som tidigare i stor omfattning skedde i livsmedelsbutiker i land nu förlägges till fartygen. För att undanröja de anledningar till missnöje, som sålunda yppats, kunde man måhända ifrågasätta något slags begränsning av det sortiment, som finge försäljas ombord på de i reguljär trafik insatta fartygen. Handelskammaren kan ej bedöma, om en sådan begränsning är möjlig att med nuvarande lagstiftning genomföra, men det skulle otvivelaktigt förenkla det föreliggande problemet, om fartygen inskränkte sin försäljning till de tidigare traditionella varuslagen: tobak, sprit, choklad och kosmetika. En generell och ej alltför hårdhänt kvantitetsreglering av dessa varor skulle, enligt kammarens mening, kunna medföra en för samtliga intresserade parter acceptabel lösning av frågan. Givetvis skulle då också inköp i land av andra varor fortfarande kunna ske, och införsel upp till ett för samtliga länder enhetligt belopp kunna få äga rum.

Handelskammaren har uppehållit sig vid de problem, som sammanhänger med den reguljära linjetrafiken över internationellt vatten så pass utförligt som skett, därför att dessa problem särskilt är aktuella inom kammarens distrikt och därför att de just nu synes vara föremål för alldeles speciell uppmärksamhet även från berörda myndigheters sida. Utöver vad som

ovan anförts kan som argument mot den alltmer tilltagande 'flytande livsmedelshandeln' rent allmänt tilläggas, att förmånen för de enskilda resenärerna av dessa billiga 'internationella' inköp av naturliga skäl blir begränsad till endast vissa delar av landet samt att det knappast kan anses ingå i utvecklingen av en rationell varudistribution att befrämja inrättandet av allt fler flytande butiker. Hela tillvaron av livsmedelsförsäljningen i fartyg synes i sista hand vara beroende av de olika förutsättningarna för produktionen av livsmedel i de nordiska länderna och av de skiljaktigheter i regleringen av lantbruksproduktionen, som nu råder. Dessa förutsättningar kan givetvis i framtiden komma att förändras, och även häri ligger ett skäl för att ej ytterligare utveckla denna form av varuförsäljning.

Handelskammaren får hemställa, att vad ovan anförts måtte beaktas vid frågans vidare behandling.

Göteborg den 4 januari 1966

För Handelskammaren i Göteborg

Nils Ahlund

R. Uddenberg

Skånes handelskammare:

I likhet med förslagsställarna måste handelskammaren beklaga att den enhetlighet som tidigare rått mellan de nordiska ländernas regelsystem på förevarande områden, gått förlorad. Handelskammaren vill sålunda starkt understryka vad i förslagen anföres rörande värdet av att enhetliga bestämmelser gäller och att särregler för ett land icke införes utan att övriga länder först konsulteras. Handelskammaren delar även den i förslaget avseende sprit och tobak uttalade uppfattningen att införande av en regel som gör resandes rätt till tullfri införsel av nämnda varor beroende av att uppehållet i utlandet haft en varaktighet av minst tre dygn, skulle få vittgående konsekvenser för resandetraffiken mellan de nordiska länderna icke minst till följd av de olägenheter för allmänheten som den därvid nödvändiga skärpningen av tullkontrollen skulle medföra. Då samtidigt inga vägande skäl synes kunna åberopas för en sådan ändring av nuvarande bestämmelser, måste handelskammaren motsätta sig en dylik föreskrift, därest förslag härom kommer att framläggas av den nordiska ämbetsmannakommitté, som har till uppgift att se över tullfrihetsbestämmelserna. Vad slutligen angår den i förslaget rörande tullfri varuinförsel över huvud uttryckta åsikten om önskvärldheten av liberala regler i ifrågavarande hänseende vill handelskammaren — för det fall att förslagsställaren åsyftat en höjning av den för bland annat Sverige gällande värdegränsen — uttala att det enligt

handelskammarens mening synes mindre välbetänkt att för Sveriges del nu genomföra en sådan, då ifrågavarande handel i stor utsträckning avser produkter som berörs av den svenska jordbrukspolitiken, vars framtida utformning för närvarande är föremål för utredning.

Malmö den 17 januari 1966

Skånes handelskammare omfattande Skåne och södra Halland

S. Hammarskiöld

Sten Bengtsson

Handelskammaren i Karlstad:

Efter att ha tagit del av ifrågavarande medlemsförslag, finner handelskammaren däri framförda synpunkter och argument värda allt beaktande, och kammaren vill sålunda för sin del tillstyrka bifall till förslaget ifråga.

Karlstad den 18 december 1965

För handelskammaren i Karlstad

Kj. Åkerhielm

Ordf.

Per-Olof Esping

Sekr.

Handelskammaren i Gävle:

Handelskammaren är ense med motionären i så avseende att enhetliga regler bör gälla beträffande resandes rätt att tull- och avgiftsfritt medföra varor för personligt bruk. Det bör därför vara Nordiska rådets sak att uppmärksamma den finländska regeringen på de avsteg från de enhetliga principerna som hittills gällt, som på senare tid vidtagits i Finland. Om motionären syftar till ytterligare liberalisering av gränshandeln är handelskammaren icke beredd att för närvarande tillstyrka en sådan på grund av att konsekvenserna härav är svåröverskådliga bl. a. vad gäller berörda handel mellan Danmark och Sverige.

Gävle den 8 januari 1966

Handelskammaren i Gävle för Gävleborgs län, Upland och Dalarna

Hans Undin

Owe Adolfsson

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare:

År 1958 antogs av Nordiska rådet en rekommendation, där regeringarna förklarade sig villiga att vid ändringar i lagar, som reglerade gränshandelsfrågor konsultera de nordiska länder, som skulle beröras av lagändringen. Finlands regering har i år, som framgår av medlemsförslaget, ensidigt ingripit i de bestämmelser, som gäller resandes rätt att till Finland tullfritt införa varor. Detta har inneburit ett avsteg från den överenskomna rekommendationen och dessutom haft till följd, att det näringsliv, som dimensionerats efter tidigare bestämmelser, råkat i svårigheter. Detta gäller både den handel som växt upp i Sverige och den som växt upp i Finland. Eftersom beslutet står i strid med den överenskomna rekommendationen, föreslås, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att genomföra enhetliga och liberala regler beträffande resandes rätt att tull- och avgiftsfritt medföra varor för personligt bruk.

Under många år har man strävat efter en liberalisering och en eliminering av de olikheter, som förefinns i lagstiftningen hos de nordiska länderna. Bl. a. har Nordiska rådet till uppgift att vara ett forum, där frågorna, som skiljer länderna åt, kan diskuteras. Det är givetvis beklagligt, att de rekommendationer, som antages av medlemsstaterna, icke kan följas, eftersom härigenom värdet av dylika är ytterst ringa.

Enligt handelskammarens uppfattning kan icke restriktioner i handel mellan länder på sikt befrämja varken näringsliv eller allmänhet, ty härigenom uppstår situationer, som vid en liberalisering kan vara svåra att lösa. Vad beträffar handeln mellan Sverige och Finland — här avses således den handel, som åsyftas i det remitterade medlemsförslaget — har de friare förhållandena under senare år drivit fram en expansion av detaljhandeln i gränstrakterna. De investeringar, som gjorts, har genom det beslut som fattats, blivit oräntabla. Expansionen har skapat sysselsättning åt ett flertal människor och samtidigt skapat förutsättningar för en utveckling av näringslivet i dessa trakter.

Handelskammaren finner av denna anledning det motiverat att tillstyrka medlemsförslaget, som kan uppfattas som ett led i de eftersträvsvärda liberaliseringarna av handeln mellan de nordiska länderna.

Sundsvall den 31 december 1965

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare

Ax. Enström

Per-Richard Molén

Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare:

Förslaget har väckts med anledning av att Finland företagit en betydande skärpning i bestämmelserna för resandes införsel av olika varor.

Vid varu- och persontrafiken över olika gränser uppstår helt naturligt en mängd intressekonflikter. För Sveriges del har lagstiftningen präglats av liberala synpunkter, syftande till att gränspassager skola kunna ske så enkelt som möjligt. I hägn härav har också svenskt näringsliv planerat sina insatser och i t. ex. Haparanda uppfört ett flertal större varuhus, där gränshandeln med Finland varit en avgörande faktor.

Den av Sverige sålunda intagna ståndpunkten har säkerligen vidtagits i förhoppning av reciprocitet från andra länders sida. Även i det mera begränsade Nordkalott-området har strävan från de olika ländernas sida varit att i det närmaste helt eliminera verkningarna i bl. a. tullhänseende av en gränspassage.

Finlands åtgärd måste betecknas såsom mycket beklaglig, då den innebär ett avsteg från de principer, som anlagits såsom vägledande för de nordiska länderna.

Valutarörelsen över landgränsen mot Finland är som förslagsställaren framför svår att överblicka. Det får antagas, att Sverige med hänsyn till både gränshandel och arbetsinkomster har underskott, vilket genom de påtalade åtgärderna ytterligare ökat.

Gränshandeln mellan Västerbotten och Finland beröres också av ändringarna ehuru av mindre omfattning. Även här bidraga de till en minskning av såväl varu- som persontrafik och hava sålunda en motsatt verkan till strävandena om ökat utbyte på olika områden de nordiska länderna emellan.

Med hänsyn till vad ovan anförts får handelskammaren på det varmaste instämma i rekommendationen och dess syfte.

Luleå den 21 december 1965

Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare

Folke Burström

Åke Tåhlin

Tornedalskommunernas förbund:

Den gränshandel som förekommer i Tornedalen har månghundraåriga anor. Långt innan gränsen kom till fanns en mycket livaktig köpenskap i dessa bygder. Detta har medfört att vissa lämpliga orter vuxit upp på ömse sidorna av gränssälven. Förbindelserna mellan dessa orter har med åren blivit allt livligare. Under de senaste åren har de s. k. »Kalottkonferenserna»

ytterligare stimulerat samarbetet. Gränshandeln bygger sålunda på gamla, fina förhållanden.

Visserligen händer det i det internationella umgänget att man bryter ingångna avtal. Denna företeelse är här i Norden mycket okänd. Det synes därför förbundets VU att de nu vidtagna åtgärderna av Finlands regering klart strider emot den folkvilja och den »Kalottanda» som är rådande i dessa bygder. Först uppmanas vi att på allt sätt samarbeta på »tvären» i denna del av Norden. Sedan förhindrar ett »Kalottland» denna verksamhet.

Människorna på ömse sidorna av gränsälven äro vana att bygga och bo vid »Världens bästa gräns». Sedan långt tillbaka har man vant sig vid en fri och otvungen samlevnad. Därför har också människorna hoppats på en fortsatt bosättning i dessa trakter och berett sig att stanna här. För många har just gränshandeln blivit deras försörjning. Om denna köpenskap genom regleringar förhindras och försvåras blir det ett svårt slag för människorna på båda sidorna av gränsen och inverkar även menligt på andra yrkesområden.

Förbundets VU får sålunda med skärpa framhålla nödvändigheten av att de införda restriktionerna från Finlands sida snarast återkallas så att förhållandena åter kan börja att löpa i gamla banor. Därjämte ansluter sig förbundets VU till de synpunkter Herr Lassinantti anfört i sin skrivelse till Nordiska rådet den 10 november 1965.

Övertorneå den 28 december 1965

För Tornedalskommunernas förbund

Hugo Hietala

Sekreterare

Haparanda stad:

Anföras i sammanhanget bör att Haparanda stad i egenskap av Sveriges östligaste gränsstad är en av de orter som särskilt hårt drabbas av de finländska myndigheternas beslut att fr. o. m. 1 november 1965 begränsa den resande turist- och gränsortsbefolkningens rätt till den in- och utförsel av varor och valuta, som i överensstämmelse med tidigare gällande bestämmelser och upparbetad praxis kunnat äga rum i vardera riktningen.

Den svensk-finländska gränsbygden var till långt in på 1800-talet en homogen ekonomisk enhet, som senare genom kända förhållanden och åtgärder splittrades i två halvor. Uppenbart och oomtvistat borde i dagens läge mot bakgrunden av vunna erfarenheter vara att denna splittring redan i sig självt har verkat som en mycket effektiv broms på den ekonomiska utvecklingen icke endast på den svenska sidan men jämväl, och kanske än mer, på den finländska sidan om gränsen.

För att lätta upp detta vakuumförhållande har man under senare år eftersträvat vissa liberaliseringsåtgärder. Detta har också bl. a. resulterat dels i att passfrihet införts och dels i att en gemensam nordisk arbetsmarknad skapats.

Nästa etapp i och för underlättande av gränssamarbetet har varit önskemålet om uppmjukning och liberalisering av gränshandeln.

Man har noterat att den fria arbetsmarknaden för många på den svenska sidan betytt relativt stora offer, då arbetskraft från den andra sidan av gränsen kommit och lagt beslag på de tidvis relativt ringa arbetstillfällena i den arbetslöshetsö i vårt land, som Norrbotten i sig självt ännu är, och detta särskilt i den del av länet, som ligger vid gränsen mot Finland, nämligen Tornedalen.

Men denna olägenhet har man ansett sig kunna övergångsvis bära med tanke på pågående samordningssträvanden om en i övrigt också friare ekonomisk marknad. Om sådana avsteg som den nu införda rigorösa ensidiga inskränkningen bibehålles, undandrages därmed direkt förutsättningarna för ett bibehållande av passfriheten och den fria arbetsmarknaden. Den har säkerligen betytt och kommer även fortsättningsvis att betyda en hel del icke minst för framskapande och uppbyggande av ett gott grannskapsförhållande, ett nödvändigt samarbete på detta karga nordkalottområde.

Direkt och indirekt har i spåren av vidtagna inskränkingsåtgärder jämväl redan inträffat förvecklingar på arbetsmarknadens område. Detta bl. a. genom att ett betydande antal i affärs- och annan företagsamhet sysselsatta blivit friställda. Och ytterligare avskedanden förväntas. Och att det ej enbart rör sig om svenska medborgare utan om arbetstagare från bägge sidorna av gränsen kan intygas. T. ex. här i Haparandaregionen har dessa avskedanden och inskränkningar jämväl i betydande antal träffat finländska medborgare som på sin i Sverige förvärvade inkomst betalar sin skatt direkt i Finland.

Beträffande köpenskapen har staden låtit den väckta motionen bli föremål för yttrande av berörda köpmanskretsar. Här har man bl. a. anfört att den svenska befolkningens inköp på den finska sidan med säkerhet torde vara av samma omfattning som den finländska befolkningens inköp på den svenska sidan. I dessa yttranden har man kunnat spåra tendenser till att därest köpenskapen ensidigt — på sätt som skett — stryps av den ena parten motsvarande åtgärder skulle införas även från den andra partens sida. Staden delar dock icke här framförda åsikter utan anser att man tvärt emot på den svenska sidan och från de svenska myndigheternas sida bör eftersträva ett ytterligare utvidgat affärssamarbete. Ansträngningarna bör i stället inriktas på att införda inskränkningar även på den finländska sidan snarast avvecklas. Tillika anser staden att man i en eller annan form bör skapa garantier för att dylika uppnådda lättnader länderna emellan icke ensidigt kunna upplösas eller åsidosättas.

Vad sedan turisttrafiken anbelangar, torde denna trafik vara en så viktig faktor i arbetet länderna och folken emellan med att bygga broar och skapa kontakter att några krassa valutapolitiska inskränkningar icke här ensidigt bör få komma till stånd utan att dessa frågor lösas i större sammanhang.

Det förefaller också som om man icke nog grundligt genomtänkt nu införda restriktioner då en turistresande från Finland fortfarande får utföra samma mängd valuta som tidigare. Enda skillnaden är att man med denna valuta ej tillåtes att införa förut godkänd varumängd. Med andra ord turisten tillåtes att utföra och i utlandet förbruka medlen men icke med dem inköpa nyttovaror och införa desamma till sitt eget land och hem för att där komma till en långsiktigare användning. Uppenbarligen är det här fråga om en inkonsekvens i handlandet som bör ge anledning till ett övervägande om de införda särrestriktionernas snara slopande.

Staden anser att om underskott i handelsbalansen på grund härav uppstår länderna emellan, frågan icke bör lösas på sätt som här skett utan genom att regeringarna utser delegater med uppgift att via förhandlingsbordet få till stånd clearingsöverenskommelser, varigenom dylika olägenheter kan lösas.

Med hänvisning till det förestående får Haparanda stad hemställa att länsstyrelsen i sitt yttrande med skärpa måtte framhålla nödvändigheten av att införda gränshandelsutbytet, gräns- och turistsamarbetet begränsade restriktioner snarast upphäves och att samtliga länder i fortsättningen respektera och handla i överensstämmelse med Nordiska rådets rekommendation nr 5/1958 när anledning till ställningstaganden och överväganden i en eller annan riktning kan anses nödvändiga.

Haparanda den 27 december 1965

Å Haparanda stads vägnar

Bror Wahlström

Ragnar Pekkari

Sveriges grossistförbund:

Enligt ifrågavarande förslag skall Nordiska rådet rekommendera regeringarna att genomföra enhetliga och liberala regler beträffande resandes rätt att tull- och avgiftsfritt medföra varor för personligt bruk. Vi vill för vår del principiellt helt ansluta oss till en sådan målsättning. Strävandena mot en enhetligare nordisk marknad, som hittills kanske framför allt främjats genom EFTA-avtalet, innefattar i sig önskemål om friast möjliga varu-

utbyte över gränserna även när det gäller resandes möjlighet att medföra varor för personligt bruk.

Ett väsentligt hinder för en full frihet i detta hänseende innebär givetvis i dag den olikartade indirekta beskattning i form av punktskatter samt regleringarna på jordbruksområdet, som nu tillämpas inom de nordiska länderna. Dessa skiljaktigheter har medfört att rätten till tullfri införsel måste maximeras till ett visst värde, som dock ej bör sättas för lågt. Härvidlag bör den i den remitterade skrivelsen omnämnda OECD-rekommendationen av 1949 kunna vara vägledande. Vi anser för vår del att det skulle vara värdefullt, om man inom de nordiska länderna enades om att följa denna rekommendation så att man fick enhetliga bestämmelser länderna emellan och tillstyrker sålunda den föreslagna rekommendationen.

Stockholm den 28 december 1965

Sveriges grossistförbund

Einar Kördel

B. Cedercrantz

Sveriges köpmannaförbund:

Frågor rörande varuhandeln mellan de nordiska länderna har som bekant under rätt många år varit föremål för livlig diskussion. Denna har bl. a. gällt den skattefria försäljningen av eljest skattebelagda varor i flyg- och — framförallt — fartygstrafiken mellan dessa länder. Vi vill i det sammanhanget enrinna om att bevillningsutskottet vid 1961 års riksdag uttalade »att en fullständig avveckling av försäljningen av obeskattade varor i fartygstrafiken över Öresund på längre sikt bör eftersträvas». Köpmannaförbundet har vid olika tillfällen anslutit sig till denna uppfattning. — Det må betonas att likartade problem därefter aktualiserats i fartygstrafiken på andra router mellan de nordiska länderna än över Öresund. Även beträffande den skattefria försäljningen på dessa router bör givetvis bevillningsutskottets uttalande vara tillämpligt.

Nu föreliggande förslag avser emellertid närmast den egentliga gränshandel som inte är betingad av skattefri försäljning av eljest skattebelagda varor, utan där i respektive inköpsland gällande varuskatter uttages. Med hänsyn till att sådana skatter — liksom andra allmänna avgifter — är av varierande storlek, uppkommer otvivelaktigt risk för en viss snedvridning av varuutbytet. Detta måste helt naturligt påverkas av den olika skatte- och avgiftsbelastningen i olika länder på olika varor. Med hänsyn till att i samtliga nordiska länder tillämpas någon form av varubeskattning eller

annat system med allmänna avgifter, blir dock denna snedvridning av varuutbytet av mindre betydelse än de olägenheter som följer av att i fartygstrafiken alla skatter och allmänna avgifter kan undgås vid inköpen ombord på båtarna.

Det är vidare av allt att döma tekniskt svårt att på ett tillfredsställande sätt reglera den egentliga gränshandeln, allrahelst som denna i många gränstrakter vunnit hävd och föranlett en lämplig anpassning av näringsverksamheten. Såvitt vi kan förstå, kan de härmed sammanhängande problemen inte lösas förrän den gemensamma nordiska marknaden, som på många håll eftersträvas, blivit en realitet. För vår del skulle vi finna en utveckling i den riktningen synnerligen gynnsam, och alla åtgärder som kan främja densamma bör enligt vår mening vidtas.

I avvaktan på sådana åtgärder torde det vara lämpligt att i enlighet med hr Lassinanttis förslag eftersträva mer enhetliga regler för den egentliga gränshandeln. Dessa måste dock utgå från det faktiska förhållandet att inom samtliga nordiska länder tillämpas varuskatter och liknande avgifter, vilka därför måste uttas vid de inköp som sker inom ramen för den egentliga gränshandeln.

Vi hemställer att de av oss anförda synpunkterna måtte beaktas vid ärendets fortsatta behandling.

Stockholm den 29 december 1965

Sveriges köpmannaförbund

K. E. Gillberg

BILAGA 2

Spörsmål och svar i Finslands riksdag angående inskränkning av tullfri införsel till Finland

Spörsmålet

Den 30 oktober offentliggjordes statsrådets beslut att sänka det belopp av finska mark, som medborgarna får medföra vid utresa till utlandet, från 200 till 100 mark. Denna åtgärd motiverades med att de av turismen föranledda valutautgifterna äventyrade landets valutaserv.

Följande dag eller den 31 oktober tillkännagavs mera drastiska åtgärder, denna gång på tullstyrelsens försorg. Nu föreskrevs att resenär vid inresa till landet tullfritt fick införa varor för ett värde av endast 70 mark mot

tidigare 150 mark samt att, ifall resan varat kortare tid än ett dygn, varor till ett värde av blott 10 mark.

De nämnda besluten har väckt ett starkt missnöje bland medborgarna. På goda grunder ifrågasätter man även statsmaktens möjligheter att smidigt och utan motbjudande och besvärliga kontrollåtgärder övervaka att besluten efterlevs.

Av synnerligen stor betydelse är med hänsyn till det nordiska samarbetet de betänkligheter av framförallt principiell karaktär, vilka besluten väcker. I den nordiska samarbetsöverenskommelsen av år 1962 (Helsingfors-avtalet) föreskrives i artikel 26 att de fördragsslutande parterna skola eftersträva att befästa samarbetet på samfärdselns område samt utveckla detta samarbete i syfte att underlätta förbindelserna och varuutbytet mellan länderna. I överenskommelsens 37 artikel utsägs att bestämmelse som tillkommit efter samarbete mellan två eller flera fördragsslutande parter ej må av part ändras med mindre övriga parter därom underrättats. Undantag från denna regel medges endast i brådskande fall eller då fråga är om bestämmelse av mindre betydelse.

Den reaktion de nya bestämmelserna föranlett särskilt i Sverige tyder på att de kommit som en överraskning för vederbörande där. Bland annat har en interpellation i saken nyligen framställts i den svenska riksdagen. Det finns befogad anledning att fråga sig om våra myndigheter i någon form sökt underrätta myndigheterna i de övriga nordiska länderna om de planerade åtgärderna eller gjort något för att i god tid konsultera dem i överensstämmelse med vad som överenskommit för dylika fall.

Även för den inhemska opinionen kom de nya bestämmelserna som en fullständig överraskning. Från vederbörligt håll framlades inga som helst sakuppgifter, som skulle ha motiverat behovet av så långt gående åtgärder, som de av tullstyrelsen utfärdade bestämmelserna innebär.

Med stöd av 37 § 1 mom. riksdagsordningen får vi under hänvisning till vad ovan anförts framställa följande spörsmål att besvaras av vederbörande medlem av statsrådet:

Vilka är de sakskäl och siffermässiga uppgifter, som legat till grund för de långtgående åtgärder varigenom den tullfria införseln kraftigt nedskurits, samt

har Regeringen i enlighet med gällande överenskommelser på förhand underrättat de övriga nordiska länderna om dessa ensidiga åtgärder och har Regeringen i sina övervägaande beaktat de uppenbara nackdelar, som är förenade med de av Finland vidtagna åtgärderna ävensom svårigheterna att i praktiken genomföra de nya bestämmelserna utan att allvarligt skada de livliga förbindelserna över gränserna?

Helsingfors den 12 november 1965

Sven Högström

G. Henriksson

Kristian Gestrin

Svar av minister Erkki Huurtamo i anledning av spørsmålet

I en till Eder, Herr Talman, riktad skrivelse av den 12 november 1965 har riksdagsman Sven Högström m. fl. med hänvisning till 37 § 1 mom. riksdagsordningen till vederbörande medlem av statsrådet för avgivande av svar ställt följande spørsmål:

»Vilka är de sakskalet och siffermässiga uppgifter, som legat till grund för de långtgående åtgärder varigenom den tullfria införseln kraftigt nedskurits, samt

har Regeringen i enlighet med gällande överenskommelser på förhand underrättat de övriga nordiska länderna om dessa ensidiga åtgärder och har Regeringen i sina överväganden beaktat de uppenbara nackdelar, som är förenade med de av Finland vidtagna åtgärderna ävensom svårigheterna att i praktiken genomföra de nya bestämmelserna utan att allvarligt skada de livliga förbindelserna över gränserna?»

Då det i spørsmålet avsedda ärendet hör till mitt verksamhetsområde i finansministeriet, får jag såsom svar vördsamt anföra följande:

Finlands Bank har fäst Regeringens uppmärksamhet vid att underskottet i bytesbalansen, oaktat åtgärderna senaste vår för tryggande av landets betalningsbalans, alltmåra ökats och hotar att fartgå även inkommande år i en sådan grad, att detta äventyrar vår utländska betalningsberedskap. Det beräknas, att underskottet i bytesbalansen innevarande år kommer att uppgå till 650 milj. mk, från att ha varit 565 milj. mk år 1964. Det har icke i år varit möjligt att finansiera bytesbalansens underskott genom anskaffning av utländskt kapital i samma utsträckning som senaste år. I långfristig utländsk kredit erhöles i januari—september år 1965 som bruttobelopp endast 260 milj. mk, medan under motsvarande tid senaste år erhöles 564 milj. mk. På grund härav har Finlands Banks guld- och valuta-reserv reducerats kraftigt under innevarande år och den sjunkande tendensen väntas fortgå.

Då Finlands Banks valuta-reserv fortgående minskats, har man varit tvungen att fästa uppmärksamhet bland annat vid förbrukningen av utländsk valuta i samband med landets egna medborgares utrikesresor, och vid utförandet av finska pengar till utlandet.

Passagerartrafikens utveckling sedan år 1961 har varit följande:

År	Avresta personer	Förändring sedan föreg. år
1961	1 739 000	+ 15,5 %
1962	2 250 000	+ 50,8 %
1963	2 375 000	+ 5,5 %
1964	3 353 000	+ 41,2 %
1965, januari—september	2 354 000	

I ovannämnda tal ingår samtliga resenärer, både egna medborgare och utlänningar. Någon noggrann statistik över finska medborgares resor finns icke, men på basen av vissa kalkyler kan finländarnas andel i ovannämnda siffror uppskattas till 50—60 %.

I utländsk valuta och finskt mynt har för utrikesresor använts:

År	milj. mk
1961	156
1962	190
1963	190
1964	222
1964, januari—september	170
1965, januari—september	187

Vid prövning av åtgärder särskilt för begränsning av s. k. shoppingresor beslöt statsrådet den 30 oktober 1965 begränsa utförseln av finska mark från 200 mark till 100 mark per person och resa. De finska pengarna har icke egentligen avsetts för bruk utomlands, utan endast för de utgifter, som resenären har vid återkomsten till hemlandet. Det har dock rätt allmänt blivit brukligt, att resenärerna växlat sina finska mark till utländsk valuta och använt denna till inköp i utlandet. I de flesta stater har utförseln av det egna landets mynt till utlandet begränsats på motsvarande sätt.

I detta sammanhang uppmanade finansministeriet tullstyrelsen att sänka värdet för tullfri import till 70 mark eller, om utlandsvistelsen varat mindre än 24 timmar, till 10 mark. Dessa mängder är internationellt sett icke exceptionellt låga. Även i vissa förmögna mellaneuropeiska länder är tulfriheten för varor, som resenärer inför, rätt liten, såsom t. ex. i Väst-Tyskland, där den är endast 50 DM dvs. 40 finska mark. I vissa länder har man gått in för ett sådant system, enligt vilket landets egna medborgare, när de återvänder till hemlandet, får erlægga tull för alla införda varor. Trots de genomförda begränsningarna kan en resenär även hos oss införa också större mängder inköpta varor, men bör då erlægga stadgad tull samt andra skatter och avgifter för dem. Särskilt för begränsande av inköpsresorna ansågs det nödvändigt att draga gränsen vid ett dygn.

Åstadkommande av enhetliga bestämmelser rörande turisterna har varit föremål för överläggningar mellan de nordiska ländernas tullmyndigheter redan under mer än tio år. Frågan är alltjämt öppen, och som bäst underhandlar man bl. a. om begränsning av försäljning av vissa högt beskattade varor. Några sådana stadganden, som i det s. k. Helsingfors-avtalet avses, finns icke i egentlig mening. Det existerar endaast särskilda av de nordiska länderna gemensamt meddelade rekommendationer, vilka förverkligats genom internationella bestämmelser. Härav har följt, att bl. a. Danmark, som i fråga om sin egna medborgare funnit nödigt stringera bestämmelserna rörande resenärernas tullfrihet, icke ansett det möjligt att på förhand överlägga därom bl. a. med Finland.

Innan de i spörsmålet avsedda besluten bringades i kraft, tillställdes internationella organisationer och de övriga nordiska länderna meddelande därom. Vederbörligt meddelande gjordes även till Internationella Valutafonden samt till GATT och EFTA, och protester framföres icke från näm-

da organisationers sida. Vid Finlands GATT-betalningsbalanskonsultation i Genève i början av november visades uttryckligen stor förståelse för Finlands betalningsbalanssvårigheter och man uttryckte sin tillfredsställelse över att Finlands regering sökt bekämpa dem utan att ty sig till en åtstramning av importreglementeringen. Dylika åtgärder att hålla turistvalutautgifter i styr är mindre skadliga från synpunkten av både Finlands nationalhushållning och vårt lands internationella förpliktelser än t. ex. en åtstramning i fråga om importkontingenterna.

Tullstyrelsen meddelade tullstyrelsen i Sverige per telefon dessa beslut och dessutom per brev tullstyrelserna i Sverige, Danmark och Norge. Under sådana förhållanden, och då åtgärderna var brådskande, har förfarits så som andan i den nordiska samarbetsöverenskommelsen förutsätter.

Vad beträffar tullkontrollåtgärderna rörande de nya bestämmelserna kan konstateras, att alla restriktioner måste övervakas, om de skall genomföras effektivt, och tullstyrelsen kommer att kontrollera iakttagandet av de nya bestämmelserna på samma sätt som också de tidigare.

De genomförda åtgärderna är av temporär natur och begränsar icke resefriheten. De står icke heller i strid med Finlands internationella förpliktelser. Restriktionerna berör icke de egentliga resenärerna, dvs. utländska turistr. Bestämmelserna drabbar icke heller den egentliga gränshandeln, utan personer som bor i gränskommunerna får fortfarande tullfritt införa samma mängder varor som hittills.

Helsingfors den 22 november 1965

Minister *Erkki Huurtamo*

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Til trafikudvalget er henvist et af Ragnar Lassinantti fremsat medlemsforslag vedrørende de rejsendes ret til toldfrit at indføre varer.

Medlemsforslaget er tidligere behandlet på udvalgets møder i Helsingfors den 15. november 1965, hvor regeringssekretæren Osmo Kalliala, Finland, og tullrådet Holger Sandström, Finland, deltog som sagkyndige, og i Stockholm den 7.—8. januar 1966.

Ved udvalgsbehandlingen under 14. session har foruden udvalgets medlemmer deltaget finansminister Henry Grünbaum, Danmark, statsråd Håkon Kyllingmark, Norge, og kommunikationsministern Grels Teir, Finland. Endvidere har riksdagsman Folke Björkman, Sverige været til stede under drøftelserne.

1. Medlemsforslaget

I forslaget henstilles, at Nordisk Råd vedtager en rekommandation til regeringerne om at gennemføre ensartede og liberale regler om rejsendes ret til told- og afgiftsfrit at indføre varer til privat brug.

Forslaget er fremsat i anledning af, at Finland den 1. november 1965 af valutamæssige grunde har nedsat grænsen for de varer, rejsende bosat i Finland må indføre toldfrit, fra 150 fmk. til 70 fmk. for rejsende, der har været udrejst mindst 1 døgn, og til 10 fmk. for rejsende, der har været udrejst mindre end 24 timer.

Denne foranstaltning har haft mærkbare virkninger for grænsehåndelen, især i det relativt tæt bebyggede Tornedals-område.

2. Udtalelser

Følgende myndigheder og organisationer har afgivet udtalelser i anledning af medlemsforslaget:

Danmark

Finansministeriet.

Norge

Finans- og tolldepartementet.
 Departementet for handel og skipsfart.
 Tolddirektoratet.
 Norges handelsstands forbund.
 Den norske reisebyråforening.
 Landslaget for reiselivet i Norge.

Sverige

Generaltullstyrelsen.
 Kommerskollegium.
 Länsstyrelsen i Stockholms län.
 Norrtälje polisdistrikt.
 Länsstyrelsen i Västerbottens län.
 Länsstyrelsen i Norrbottens län.
 Tullkammaren i Umeå.
 Tornedalskommunernas förbund.
 Haparanda stad.
 Stockholms handelskammare.
 Handelskammaren i Göteborg.
 Skånes handelskammare.
 Handelskammaren i Karlstad.
 Handelskammaren i Gefle.
 Sveriges grossistförbund.
 Västerbottens och Jämtlands läns handelskammare.
 Sveriges köpmannaförbund.
 Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare.

Det fremgår af udtalelserne, at rejsende, der er bosat i Danmark, Norge og Sverige, ved indrejse i deres hjemlande har de samme rettigheder som rejsende, der er hjemmehørende i andre lande.

De norske instanser udtaler sig positivt for ensartede og liberale regler, idet *Norges handelsstands forbund* dog peger, på at salg af ubeskattede varer på ruteforbindelser mellem de nordiske lande kan have uheldige konsekvenser.

Praktisk taget samtlige svenske udtalelser går positivt og ubetinget ind for det fremsatte forslag. *Sveriges köpmannaförbund* påpeger de skævheder der — for så vidt angår privates indkøb — opstår i samhandelen på grund af forskellig varebeskatning. Forbundet finder dog dette af mindre betydning, da det stort set er de samme varer, som er underkastet beskatning i alle de nordiske lande, og forbundet kan derfor tilslutte sig forslagets gennemførelse, selv om man på længere sigt ønsker en tilpasning af varebeskatningen med henblik på et helt frit nordisk marked. *Handelskamrerne i Göteborg og Skåne* ønsker også liberale regler for handelen, men tager forbehold for så vidt angår en forhøjelse af værdigrænserne ved indførsel til Sverige på grund af handelen med levnedsmidler.

Der foreligger ingen udtalelser fra finsk side, men af finansministerens besvarelse den 22. november 1965 af et spørgsmål i rigsdagen fremgår, at de foranstaltninger, der er gennemført, er af midlertidig karakter og begrænser ikke rejsefriheden.

3. Trafikudvalget

Adgangen til ved indrejse til et land told- og afgiftsfrit at kunne medbringe fornødenheder til eget brug og desuden en vis mængde varer til opfyldelse af dagliglivets behov har altid været betragtet som naturlig i det internationale samkvem. Efter den anden verdenskrig har man gennem internationale overenskomster søgt at fastlægge en minimumsværdigrænse, inden for hvilken de rejsende frit kunne medføre varer ved indrejse til andet land end hjemlandet. Denne grænse er sat til 50 USdollars, svarende til 350 d. og n. og 275 sv. kr. De nordiske lande har efterhånden indført denne værdigrænse over for andre end landets egne indbyggere.

Derimod har det været anset for hvert enkelt lands sag på egen hånd at fastsætte grænsen for, hvad landets egne indbyggere skulle have ret til at indføre ved tilbagekomst til hjemlandet fra en udenlandsrejse, uden at man derved skulle være bundet over for andre lande. Men også på dette område har man — bortset fra visse i Finland gældende særregler — ensartede nordiske regler, således at rejsende hjemmehørende i de nordiske lande ved indrejse i bopælslandet kunne medtage samme varemængder som rejsende hjemmehørende i andre lande.

Da udvalget anser det for ønskeligt, at det fastslås, at alle i de nordiske

lande bosatte har samme ret til told- og afgiftsfrit at kunne medbringe varer, hvad enten den pågældende indrejser i sit hjemland eller i et af de øvrige nordiske lande, finder man det naturligt, at de nordiske lande indgår en overenskomst, hvorved hvert enkelt land forpligter sig til at tillade rejsende hjemmehørende i de nordiske lande, herunder de i landet bosatte, told- og afgiftsfrit at medføre varer indtil en vis værdi. Det er trafikudvalgets opfattelse, at reglerne om rejsendes adgang til i trafikken mellem de nordiske lande at medføre varer til privat brug bør være så liberale som muligt, og at den værdigrænse, der bør fastsættes i den nordiske rejsetrafik, bør være mindst den for tiden i Danmark, Norge og Sverige gældende grænse (ca. 50 US dollars). Ved indgåelse af en overenskomst vedrørende de rejsendes adgang til told- og afgiftsfrit at kunne medføre varer i den internordiske trafik kan man undgå, at et enkelt land ensidigt fraviger de fælles regler.

Udvalget foreslår

at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at indgå en overenskomst om en fælles minimumsværdigrænse for de rejsendes adgang til told- og afgiftsfrit at indføre varer.

København, den 31. januar 1966

Helgi Bergs

Leif Cassel

Kresten Damsgaard

Karl-August Fagerholm

Raino Hallberg

Svend Horn

Næstformand

Nils Jacobsen

Martha Johannessen

Olavi Lahtela

Aksel Larsen

Birger Lundström

Gösta Skoglund

Medlemsförslag

om tullfri införsel av sprit och tobak

(Väckt av Folke Björkman och Leif Cassel

Spörsmålet om rätt för resande till tullfri införsel av sprit och tobak utgör en del av den större frågan om resenärers tullfria införsel av medhavt gods, vilken tagits upp i ett medlemsförslag till Nordiska rådet (Sak A 90/t). Enighet föreligger om betydelsen för resandetrafiken av enhetliga och icke onödigt restriktiva bestämmelser på detta område i hela Norden. Resande, som kommer utifrån, skall ej besväras med att iakttaga nya regler allt eftersom han förflyttar sig mellan länderna. Medborgare i de nordiska länderna bör också sinsemellan behandlas lika i detta avseende. Nordiska samfärdselkommittén har i sitt slutbetänkande (NU 1964:9, s. 13) framhållit, att liberala och likartade regler på detta område är av den största betydelse för friktionsfria gränspassager.

Efter ett omfattande arbete, bl. a. inom Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m., Nordiska samfärdselkommittén och Nordiska tulladministrativa rådet, hade man under 1963 kommit så långt att bestämmelserna i fråga om resandes rätt till tullfri införsel av sprit och tobak var i stort sett enhetliga i de nordiska länderna. Danmark ansåg sig emellertid under 1964 nödsakat att på egen hand frångå överenskommelsen på detta område. Under det senaste året har en nordisk ämbetsmannakommitté sammanträtt för att se över tullfrihetsbestämmelserna, och det har förmodats, att resultatet av denna översyn blir skärpta bestämmelser. Enligt vad som meddelats från nämnda kommittés senaste möte i Köpenhamn den 8 och 9 november 1965 har principiell enighet uppnåtts om att villkoret för att resande tullfritt skall få medföra vissa kvantiteter sprit, vin och tobaksvaror till sitt eget land bör vara att uppehållet i utlandet har varit av viss varaktighet som av de svenska, norska och danska ledamöterna föreslås till minst tre dygn.

I och för sig föranleder det tillfredsställelse, om enhetliga regler åter kan införas. Uppenbart är emellertid att en sådan förlängning av tidsgränsen för resan som till tre dygn kommer att få vittgående konsekvenser för resandetrafiken mellan de nordiska länderna. Syftet med införandet av krav på en viss längre tids vistelse utomlands har främst varit att sätta

stopp för s. k. provianteringsresor. Men genom föreskrivandet av en lång tidsfrist drabbas inte enbart den nämnda kategorien resor utan även andra resor, som alla är ense om att vilja underlätta.

Ett införande av den ovannämnda tredygnregeln kommer utan tvekan att allvarligt försvåra tullkontrollen av de resande, vilket går stiek i stäv mot Nordiska rådets strävanden att underlätta gränspassagera.

Det bör närmare klargöras hur stor andel av den internordiska trafiken, som består av relativt kortvariga besök i grannländerna. Det torde saknas anledning att erbjuda dessa resenärer sämre villkor, emedan de ej har tillfälle till annat än ett kort besök, än dem, som har möjlighet och råd att stanna ute längre tid.

Det är å ena sidan ett intresse att motverka rena »spritresor» och å andra sidan angeläget att ej en i och för sig önskvärd livlig resandef trafik mellan länderna motverkas. För vissa i och för sig behövlige leder är fartygens provianteringsfrihet en viktig förutsättning. Borttagande av denna förmån leder till höjda biljettpriser, som i sin tur avsevärt in-skränker resandef trafiken. Det synes vara en viktig uppgift för Nordiska rådet att här finna den riktige balansen. Möjligen bör ett koncessions-system övervägas, varigenom de behövlige förbindelserna skulle kunna få en bättre ställning. Det är naturligt att Nordiska rådet blir i tillfälle att yttra sig över de förslag, som nu utarbetas inom ämbetsmannakom-mittén innan de förverkligas.

Under hänvisning till ovanstående föreslår vi,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att in-föra enhellige bestämmelser för resandes rätt till tullfri införsel av sprit och tobak av sådant slag, att en fortsatt utveckling av resandef trafiken mellan de nordiska länder-na ej hindras.

Stockholm den 14 november 1965

Folke Björkman

Leif Cassel

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****SAS:***Förslag om tullfri införsel av sprit och tobak*

Med hänvisning till det medlemsförslag i ovanstående fråga, vilket av Nordiska rådets presidium till SAS översänts för yttrande, får konsortiet härmed framföra följande.

Enligt de erfarenheter av inter-nordisk trafik, som SAS samlat, flyger en stor del av de resande på korta, snabba besök. Flygtransport utnyttjas sålunda för att komma ut och hem snabbast möjligt, och den resande är beredd att betala något mera för att spara tid och övernattningskostnader. En skärpning av bestämmelserna för tullfri införsel baserad på utlandsvistelsens varaktighet kommer sålunda att drabba huvuddelen av vårt klientel på de inter-nordiska rutterna. Resande, som utnyttjar andra transportmedel, skulle däremot på grund av den längre transporttiden kunna undgå sådana restriktioner.

Det kan vidare framhållas, att man alltid har arbetat för att förenkla expeditionen av passagerare för att snabbast möjligt kunna avveckla trafiken; ett införande av skärpta tullbestämmelser kommer otvivelaktigt att medföra en mer komplicerad kontrollapparat med förlängda expeditionstider som följd.

Sålunda lämnar konsortiet dess fulla stöd för de tankar och reflexioner, som gjorts i detta medlemsförslag, och vill samtidigt tacka för att ha getts tillfälle till ett uttalande i saken.

Stockholm den 4 januari 1966

Scandinavian Airlines System

Arne Wickberg

Den skandinaviske Færgekoneference:

Remissen har föredragits vid konferensmöte med nedan angivna rederier, som enat sig om följande yttrande i ärendet.

Vad den nordiska tullkommittén velat åstadkomma är enhetliga skandi-

naviska regler för resandes rätt till tullfri införsel så utformade att s. k. inköpsresor förhindras. Något syfte att inskränka eller hindra fortsatt utveckling av ordinarie resandetrafik de nordiska länderna emellan har icke förefunnits enligt direkta uttalanden av kommittén. Icke heller har fiskaliska intressen varit vägledande, då det bl. a. i Danmark dokumenterats att bortfall av dagresenärer Danmark—Tyskland efter införandet av tredagarsregeln i Danmark den 1 januari 1965 icke medförde ökning inom landet av den beskattade handeln med sprit och tobak. Att fiskaliska intressen ej varit vägledande har f. ö. tidigare bestyrkts av den svenske finansministern.

Det nu framlagda förslaget av tullkommittén om enhetliga regler för införsel av sprit och tobak under 1966 har av färjerederierna betraktats som ett försök att balansera alla de överväganden och ståndpunkter, som under utredningsarbetets gång framkommit.

Av förslaget är främst att konstatera att öresundsområdet oförändrat skulle bibehålla nu gällande bestämmelser. Detta förhållande, grundat på kort överfartstid och stort passagerarunderlag, är *ett* exempel på att det ligger i sakens natur att fullständigt enhetliga bestämmelser ej kunna åstadkommas. Hittills har också tullmyndigheterna som bestämmande för tillåten tullfri kvantitet använt ett system med långa, medellånga och korta router.

Det har nu införts ett nytt kriterium i bilden, längden av vistelse utomlands och enligt en redan i Danmark införd bestämmelse har bortovaron satts till tre dygn.

Att s. k. inköpsrouter därigenom förhindras torde vara ställt utom tvivel. De rederier, vars färjelinjer är uppbyggda på åretruntrafik med gods, bilar och passagerare, hävdar emellertid bestämt att den föreslagna bestämmelsen drabbar även dem orimligt hårt och att konsekvenserna för turisttrafiken, för ombordanställda och tonnage kan bli synnerligen svåra, något som uppenbarligen icke varit avsett.

Alltsedan diskussionen om ytterligare restriktioner först uppkom, har därför de till Den skandinaviske Færgekoneference anslutna rederierna hävdat att sedan de trafikområden undantagits där på grund av folktäthet och kort distans mera långtgående restriktioner är motiverade (öresundsområdet och Bornholm) skulle avgörande för försäljningsrätten vara att färjelinjen transporterar gods, passagerare och bilar, går i obruten helårstrafik och fyller ett trafikbehov.

Sökes nya tillstånd till dylik trafik har det föreslagits av konferensen att linjen skall vara i trafik i januari det år tillståndet avser och sedan obrutet driva sin trafik under året. Göres uppehåll, som ej är betingat av nödvändigt underhåll eller haveri, förloras rätten och kan ej återfås förrän i januari nästa år.

Den nordiska tullkommittén har varit intresserad av nämnda förslag men har ifrågasatt, huruvida en dylik bestämmelse icke vore att anse som

ett slags koncession och därmed stridande mot den internationella principen om havens frihet.

De till Den skandinaviske Færgekoneference anslutna rederierna har i detta avseende funnit att redan hittills tillämpade normer om en färjelinjens distans som avgörande för kvantitet tullfria varor liksom ock den föreslagna tredagarsregeln är kriterier, varigenom sjöfartens hävdvunna fria ställning bortopererats i skandinaviska vatten. Om ena eller andra slaget av kriterium för rätt att på viss linje införa visst kvantum tullfria varor kommer till användning, torde detta icke med rätt kunna sägas i ena fallet innefatta koncession, i andra fallet icke.

Det väsentligaste torde här vara att skapa regler, som icke efter kort tid ånyo måste ändras, därför att de visat sig icke praktiskt användbara samt regler, som icke lamslår nyttotrafiken med gods eller hindrar turisttrafikens utveckling.

Tredagarsregeln blir ur kontrollsynpunkt svårbemästrad, något som måhända kan sägas icke komma rederierna vid, men å andra sidan innefattar en risk för en omprövning inom kort med allt vad detta innebär av osäkerhet i fråga om anskaffning av modernt tonnage och långsiktig linjeplanering inför ständiga, på senare tid årligen återkommande, nya bestämmelser. Tredagarsregeln innebär en svår ekonomisk belastning för rederierna med höjda priser för gods och passagerare som följd samt även med inskränkningar av tonnage och friställande av ombordanställda som konsekvens. De höjda priserna kommer att medföra en starkt minskad resefrekvens de nordiska länderna emellan.

En höjning av biljettpriset och fraktpriset på Kattegatt och Skagerack med 25—50 procent hade på oförändrat passagerarunderlag behövts för att balansera tredagarsregelns inkomstbortfall, men då därigenom även passagerertalen minskar, uppkommer en cirkel av höjningar och trafikbortfall, vars slutresultat ej kan bedömas.

Den skandinaviske Færgekoneference vill därför vidhålla sitt ovan redovisade förslag om helårsdrift och trafikbehov som kriterium för tullfrihet.

Skulle ändock viss bortovaro från hemlandet slutligen anses böra avgöra, vilken kvantitet tullfria varor, som får ilandföras, föreslår konferensen att kravet på bortovaro begränsas till 24 timmar. Från finsk sida i den nordiska tullkommittén har enligt uppgift 24 timmar ansetts tillfyllest. Anledningen till att tullkommittén icke föreslagit begränsning av kvantiteten på internordiska flyglinjer har uppgivits vara att man ej tänker sig en person lösa en flygbiljett enbart för tullfria inköp, oavsett om flygtiden såsom exempelvis Göteborg—Oslo är kortare än en timme. Omvänt torde ingen föreställa sig att någon företager en båtresa, som överstiger 24 timmar, för samma inköpsrätt. Däremot företages ett stort antal resor över tidsrymder mellan 24—72 timmar, weekendarrangemang Sverige—Danmark och Sverige—Tyskland, där inköp av skattefria varor absolut icke är syftet med resan

och icke heller något slag av bevekelsegrund. Tack vare billiga sådana resor har det varit möjligt att i internordisk trafik upparbeta en förhållandevis stor frekvens därav. Icke minst Reso har nedlagt ett omfattande arbete på att utveckla dylika kortsemesterresor med en övernattning eller en dags uppehåll. Det är oss bekant att Norsk Folkeferie skarpt reagerat mot att denna möjlighet till billigare kortresor till annat nordiskt land försvåras och fördyras.

Vi skulle anse det angeläget att Reso blev i tillfälle yttra sig över vad en kraftig fördyring av biljettpriset på internordisk färjetrafik skulle medföra för deras reseverksamhet.

Slutligen har inom konferensen framhållits att det varsel, som kan komma att lämnas rederierna, sedan beslut väl fattats, är alltför kort för om-disposition av de betydande värden i fråga om ombordanställda och tonnage det här är fråga om. Priser och turlistor för sommaren 1966 är redan fastställda och delgivna resebyråer, allmänhet och hamnar. Årsskiftet 1966/67 vore en för rederierna rimligare tidpunkt.

Ovanstående yttrande har biträts av följande rederier:

Rederiaktiebolaget Göteborg—Frederikshavn-Linjen, Göteborg

Lion Ferry AB, Halmstad

A/S Kristiansands Dampskipsselskap, Kristiansand, Norge

Da—No-Linjen A/S, Oslo, Norge

A/S Larvik—Fredrikshavnferjen, Oslo, Norge

Stenabolagen, Göteborg

Finnlines Ltd, Helsingfors, Finland

Rederi AB Vasa—Umeå, Vasa, Finland

Sandefjord—Strömstad-ruten, Sandefjord, Norge

Göteborg den 14 december 1965

Den skandinaviske Færgekference

Henrik Meijer

Ordförande

Ifrågavarande remiss upptogs till behandling på ett sammanträde med Den skandinaviske Færgekference i Göteborg den 13 december 1965. Den skandinaviske Færgekference består av svenska, danska och norska rederier med trafik på Kattegatt och Skagerack. Till nämnda sammanträde hade färjekonferensen inbjudit även andra rederier med internordisk färjetrafik som uppgift och deltagare i sammanträdet blev därför de rederier, som finns antecknade i bilagda yttrande, representerande trafikområden i Östersjön samt Kattegatt och Skagerack. Öresundsområdet, som enligt den nordiska tullkommitténs förslag icke skulle beröras av föreslagna restriktioner, var icke representerat.

De närvarande rederierna hade dessutom tillgång till ett av Stockholms Rederi AB Svea avgivet yttrande i samma ärende, vilket till sitt innehåll väsentligen anslöt sig till vad som på mötet i Göteborg enhälligt överenskomms såsom de närvarande rederiernas ståndpunkt.

De skandinaviska rederierna har sedan länge hyst den uppfattningen att det är ytterst olyckligt att rådande bestämmelser ger respektive länders tullmyndigheter möjlighet att på administrativ väg, med kort varsel och oftast genom radikalt ingripande förändra normerna för rätten att ombord försälja och ilandföra tullfria varor. De senaste tre åren har årligen ett eller flera ingripanden förekommit. Redan detta förhållande har skapat en betydande osäkerhet för hela näringen, där långtidsplanering av tonnage m. m. är en väsentlig faktor.

S. k. inköpslinjer blomstrade under 1963 och 1964. En markant nedgång av denna verksamhet har emellertid kunnat förmärkas under 1965 och i början av 1966 återstår av inköpslinjerna endast obetydliga rester.

Den skandinaviske Færgekongressen har avgivit sitt yttrande utifrån en stark önskan inom alla rederier att eventuella nya bestämmelser dels utformas så att de icke lamslår den ordinarie resandetrafiken och dels blir så beständiga att rederierna icke inom kort kommer i ett nytt läge av ändring.

För att belysa de betydande värden i fråga om tonnage och ombordanställda, som berörs av hela det ifrågavarande komplexet, bilägges utredningsmaterial och synpunkter, som av samtliga skandinaviska färjerederier i maj 1965 redovisades till generaltullstyrelsen. Det må framhållas att generaltullstyrelsen vid sistnämnda tidpunkt hyste den uppfattningen att all tull- och skattefrihet i interskandinavisk trafik utan olägenhet kunde slopas.

Även mot sistnämnda bakgrund har de berörda rederierna ansett det angeläget att frågan i de respektive nordiska länderna avgöres på det plan, där en så omfattande och för hela resebranschen betydande fråga hör hemma d. v. s. i ländernas beslutande, politiskt sammansatta församlingar och att den icke måtte handläggas på administrativ väg.

Undertecknad har tillsammans med direktör Adolphe Siemerling i Rederiaktiebolaget Göteborg—Frederikshavn-linjen utsetts av samtliga rederier att framföra rederiernas synpunkter och därest det inom Nordiska rådet skulle önskas ytterligare material i utredningsväg eller skulle anses lämpligt med en personlig föredragning från vår sida, står vi gärna till tjänst därmed. Vi tror att en sådan personlig uppvaktning med närmare diskussion rörande frågeställningarna kan vara av värde.

Halmstad den 30 december 1965

Henrik Meijer

Ordf. i Den skandinaviske Færgekongressen
V.D. i Lion Ferry AB

D a n m a r k**Finansministeriet:**

Den told- og afgiftsfrihed, der indrømmes rejsende med bopæl i Danmark for spiritus, vin og tobak medbragt ved indrejse fra udlandet, er en undtagelse fra den almindelige pligt til at betale told og afgift af sådanne varer ved deres indførsel til Danmark. Selv om den primære hensigt med bestemmelserne om denne told- og afgiftsfrihed således har været at give de rejsende en vis mulighed for told- og afgiftsfri indførsel af spiritus, vin og tobaksvarer, har det været et selvstændigt hensyn ved bestemmelsernes nærmere udformning at begrænse de rejsendes told- og afgiftsfri indførsel af de nævnte varer således, at hensigten med den gældende forbrugsbeskatning kan anses for at være opnået.

En begrænsning af de rejsendes told- og afgiftsfri indførsel af spiritus, vin og tobaksvarer må foretages dels ved bestemmelser om de maksimale kvanta, den enkelte rejsende kan medføre told- og afgiftsfrit pr. rejse, dels ved bestemmelser, der på en eller anden måde begrænser det antal gange, en person kan indføre de maksimale kvanta told- og afgiftsfrit.

Rejsende, der er bosat i Danmark, kan indføre spiritus, vin og tobaksvarer ikke blot fra rejser til andre nordiske lande, hvor de har haft mulighed for at erhverve sådanne varer i ubeskattet stand på skibe eller fly i inter-nordisk trafik, men også fra rejser til Vesttyskland, hvor de kan erhverve disse varer dels i ubeskattet stand på skibe, dels i vesttyske detailbutikker, hvor priserne er væsentligt lavere end detailpriserne i Danmark og nogen-lunde svarer til skibsruternes priser på ubeskattede varer. Det er derfor lige så vigtigt for Danmark at begrænse indførslen af spiritus, vin og tobaksvarer, der er købt i beskattet stand i Vesttyskland, som at begrænse indførslen af sådanne varer købt i ubeskattet stand på skibe eller fly.

De gældende danske toldfrihedsbestemmelser for danske rejsende er baseret på en 3-døgns-regel. Den rejsende, hvis ophold i udlandet umiddelbart før indreisen har været mindst 3 fulde døgn, kan told- og afgiftsfrit indføre 3/4 liter spiritus, 1 liter vin, 2 liter øl og 200 cigaretter eller 250 g andre tobaksvarer (for rejsende i Kattegatstrafik dog kun 3/8 liter spiritus, 1 liter vin, 2 liter øl og 40 cigaretter eller 20 cigarer eller cerutter eller 100 g andre tobaksvarer). Rejsende med bopæl i Danmark, hvis ophold i udlandet har været mindre end 3 døgn, kan told- og afgiftsfrit kun indføre 40 cigaretter eller 20 cigarer eller cigarillos eller 100 g andre tobaksvarer, men ingen alkoholholdige drikkevarer. Med 3-døgns-reglen opnår man at kunne indrømme rejsende, der har foretaget en virkelig udenlandsrejse, f. eks. en ferierejse, told- og afgiftsfrihed for de maksimale kvanta samtidig med, at man forhindrer en betydelig told- og afgiftsfri indførsel foretaget af rejsende, der har foretaget en ganske kortvarig rejse til et andet land. De danske erfaringer fra en periode, hvor man ikke havde en 3-døgns-regel, viser, at mulighed for told- og afgiftsfri indførsel af de maksimale kvanta

spiritus, vin og tobaksvarer uanset udlandsopholdets varighed fører til, at et meget stort antal rejsende foretager en kortvarig rejse til udlandet med udrejse og hjemrejse samme dag for at kunne opnå told- og afgiftsfri indførsel af de told- og afgiftsfri kvanta, og at der fremkommer skibsruter, der ikke tilgodeser noget egentligt trafikbehov, men er baseret på at sælge ubeskattet spiritus, vin og tobak til sådanne korttidsrejsende dels til fortæring om bord, dels til ilandbringning. Indførelsen af 3-døgns-reglen medførte et betydeligt fald i antallet af korttidsrejser til udlandet.

Danmark har ikke på noget tidspunkt indrømmet rejsende med korte internordiske ruter, f. eks. skibsruterne over Øresund, told- og afgiftsfrihed for mere end et beskedent kvantum tobaksvarer (40 cigaretter el. lign.). Indførelsen af 3-døgns-reglen har derfor ikke i praksis betydet noget for disse ruter, og antallet af rejsende på ruterne ses heller ikke at være dalet.

Man har ikke hidtil i Danmark fundet nogen anden metode end 3-døgns-reglen, der på én gang giver rejsende, der har foretaget en rejse af længere varighed, en rimelig told- og afgiftsfrihed for spiritus, vin og tobaksvarer, og samtidig holder den totale told- og afgiftsfri indførsel af disse varer inden for rimelige rammer. Et koncessionssystem vil ikke begrænse antallet af korttidsrejsende og dermed den told- og afgiftsfri indførsel af spiritus, vin og tobaksvarer, men blot henvide de rejsende til nogle bestemte rederier samtidig med, at systemet forhindrer den ligelige adgang til erhvervsudøvelse. Et koncessionssystem forudsætter i øvrigt enighed herom og om dets praktisering mellem de to berørte stater.

Den i medlemsforslaget omhandlede tjenestemandskomiteé afgiver sin beretning i begyndelsen af januar 1966, og man ser fra dansk side ingen anledning til derefter at iværksætte en ny udredning. Man kan fra dansk side tiltræde, at tjenestemandskomiteéns beretning forelægges Nordisk Råd på dets kommende session, såfremt beretningen kan færdigfremstilles forinden.

København, den 22. december 1965

(*Sign.*)

SAS, Region Danmark:

3-døgns reglen blev indført i Danmark for at komme de såkaldte »spritrejser» til livs. Disse rejser var for det meste 1-dags ture eller ture af et par timers varighed arrangeret udelukkende med det for øje at kunne købe afgiftsfri spiritus og tobak. Rederiernes interesse i at opretholde ruterne var kun baseret på det skattefrie salg, idet ruternes drift hvilede på indtægterne herfor.

For lufttrafikkens vedkommende har rejsen altid været det essentielle, idet næppe nogen vil finde på at foretage en længere flyverejse alene for at

kunne købe skattefrie varer. Det har selvfølgelig været et lyspunkt, at passagererne har kunnet medbringe lidt skattefri spiritus og tobak ved hjemkomsten, hvilket har kunnet kompensere for nogle af rejseomkostningerne.

SAS har aldrig forsøgt at udnytte »spritrejserne», idet der ikke har været skattefrit salg af spiritus og tobak på vore malmøruter, men kun på de længere ruter.

Et af vore argumenter for at få folk til at flyve er — foruden den større komfort — den hurtige befordring, der muliggør, at man kan klare rejserne hurtigere og med færre overnatninger.

Imidlertid vil rejsende, der benytter andre transportmidler, ofte alene ved den længere transporttid kunne undgå at blive ramt af 3-døgns reglen og derfor udnytte den toldfri indførsel. Luftfarten bliver derved ringere stillet i konkurrencen i forhold til de øvrige transportformer, ligesom de rejsende, der benytter luftbefordring, bliver ringere stillet end de rejsende, der vælger anden transportform.

Vi mener derfor, at man er gået for vidt, når man også lader passagerer, der ankommer ad luftvejen, omfatte af 3-døgns reglen, idet denne virker direkte diskriminerende for luftfarten.

Vi gør alt for at forenkle ekspeditionen af vore passagerer for at opnå den hurtigst mulige afvikling af trafikken; men 3-døgns reglens indførelse har nødvendiggjort en skærpet og mere tidskrævende toldkontrol, som selvfølgelig vil blive særlig mærkbar, såfremt de samme regler indføres i Norge og Sverige.

Vi kan kun varmt støtte de anstrengelser, der udfoldes for at få samfærdslen mellem landene udvidet.

Som et skandinavisk foretagende må vi i særlig grad se med sympati på de internordiske rejser, som kun kan virke stimulerende på vort selskabs aktivitet.

Det er vor erfaring, at trafik avler trafik, og at ophævelse af restriktioner er ensbetydende med en oplussen af rejselivet.

At indførelsen af skærpede regler og restriktioner virker modsat og vil betyde en nedgang eller stagnation af de internordiske rejser synes at fremgå af de følger, som 3-døgns reglen har forårsaget, idet de har været mærkbare for SAS' trafik her fra landet.

Vi vil derfor stærkt anbefale, at 3-døgns reglen afskaffes i Danmark for rejser med fly, og at man standardiserer på de norske og svenske indførselsbestemmelser.

København, den 22. december 1965

Scandinavian Airlines System

Region Danmark

Direktionen

Johs. Nielsen

Danmarks Rederiforening har i skrivelse den 21 december 1965 hænvisat till nedanstående yttrande från Det forenede Dampskibs-Selskab A/S.

Det forenede Dampskibs-Selskab A/S:

— — — skal vi bemærke, at det er Selskabets opfattelse, at det er ønskeligt, at reglerne for toldfri indførsel af spiritus og tobak er ensartede i de nordiske lande.

Vi finder det rimeligt og rigtigt, at sådanne regler lægger vægt på rejsens karakter som bestemt af andet formål end det at indkøbe toldfri varer og finder, at de danske regler i det store og hele tilgodeser dette formål. Efter vor opfattelse er der ikke idag i trafikken noget, der taler for at skærpe disse regler, hvorimod ønsket om at fremme trafikken mellem de nordiske lande måske taler for en lempelse.

København, den 15. december 1965

Det forenede Dampskibs-Selskab A/S

(Sign.)

Sømændenes Forbund i Danmark:

— — — skal jeg meddele, at jeg er indforstået med forslaget om ens regler for de nordiske lande vedrørende toldfri indførsel af spiritus og tobak, således at trafikken de nordiske lande imellem ikke besværliggøres.

København, den 7. december 1965

Sømændenes Forbund i Danmark

Sv. From Andersen

Forbundsformand

Tobakshandlernes Landsforening:

Hertil skal vi bemærke at det eneste rigtige er at indføre Øresundsreglen overalt, baade paa sejlruter og alm. grænsetrafik, da de nuværende rejsegodsregler er altfor indviklede og besværlige, — og samtidig paabyde avancer, som dem en tobakshandler paa fastlandet maa arbejde med i det daglige. — Man undgaar derved den forskelsbehandling, der i dag finder sted blandt landets borgere, og dette vil regulere priserne, saa ikke enkelte personer profiterer paa andres bekostning.

København, den 23. december 1965

Tobakshandlernes Landsforening

Henning Pedersen

Formand

Danske Afholdsselskabers Landsforbund:

— — — tillader Danske Afholdsselskabers Landsforbund sig at henvise til medfølgende referat af Folketingets forhandlinger d. 11/11 1964 ang. spørgsmålet om toldfri indførelse af spiritus [*se Bihang 1*]. Med hensyn til de i referatet anførte oplysninger af såvel finansministeren som folketingsmand O. Vestergaard Poulsen ønsker afholdsbevægelsen at udtale, at bevægelsen helt kan tilslutte sig Vestergaard Poulsens synspunkter og vil yderligere under hensyn til det stadig stigende alkoholforbrug — ikke mindst blandt unge — stærkt henstille, at man fra dansk side ikke går med til lempelse i de for Danmark gældende bestemmelser.

At spørgsmålet har interesse i vide kredse vil bl. a. fremgå af vedlagte skrivelse af 6/10 1964 fra Københavns Detailhandlerforening til folketingsmand Vestergaard Poulsen [*se Bihang 2*].

København, den 4. januar 1966

Danske Afholdsselskabers Landsforbund

F. Markersen

A. Svendsen

BIHANG 1

**Referat af Folketingets forhandlinger den 11. november 1964 angående toldfri
indførelse af spiritus**

Af *Vestergaard Poulsen* til finansministeren:

»Vil ministeren tage et initiativ over for de såkaldte spiritusruter?«

Vestergaard Poulsen: Dansk Toldtidende bragte i sit oktobernummer en interessant artikel under overskriften »Spritruterne gør nye rejsegodsregler påkrævet.« Denne artikel har givet genklang ud over landet, og dagbladene har bragt større eller mindre uddrag deraf. Jeg har da også set, at den højtærede finansminister har givet sine kommentarer til artiklens indhold og de beløb, den nævner, som statskassen sandsynligvis ved denne trafik unddrages i afgifter. Jeg skal ikke diskutere tallene med den højtærede minister, men at de er af en endog meget væsentlig størrelse, er uden for al tvivl.

Hvad enten man betragter spørgsmålet ud fra de synspunkter, som foreningen Den personlige Friheds Værn gerne drager frem, eller man gør det ud fra Den danske Afholdsbevægelses synspunkter, og det er som denne bevægelses talsmand, jeg står her i dag, bliver konklusionen sikkert den samme, nemlig at det er inlet mindre end uanstændigt at opretholde den nuværende tilstand. Jeg har noteret mig, at finansministeren har sat sine embedsmænd til at undersøge, hvilke beløb man må formode unddrages statskassen ved denne trafik, og hvis finansministeren, når disse undersøgelser er afsluttet, skulle tænke på at skærpe de gældende regler, vil jeg gerne bestyrke ministeren deri.

Det vil jeg gøre ikke alene ud fra et afholdspolitisk synspunkt, men også

fordi de fra område til område vekslende regler skaber forskelsbehandling af publikum. Af søruter har man såvel de korte ruter over Øresund som de mellemlange over Kattegat og endelig de lange ruter som ruten til Oslo. Ved grænseovergangene i Sønderjylland har man to forskellige regler, én der gælder i vest, og én, der gælder i øst.

Jeg mener også, man må tage hensyn til den danske detailhandel, som går glip af en meget væsentlig part af sin normale omsætning og fortjeneste. Det er mig bekendt, at Københavns Detailhandlerforening ved skrivelser har rettet henvendelse til finansministeren, og at man særlig har gjort ministeren opmærksom på Trelleborgruterne, der ligesom andre ruter påfører detailhandelen i land en urimelig konkurrence. Også detailhandelen på Lolland, på Fyn og i Sønderjylland føler sig stærkt berørt. Når man betænker, at hovedparten af disse spritruiter drives af udlændinge eller af danske bosatte i udlandet, bliver sagen yderligere forværret, idet statskassen dermed også undrages indtægtsbeskatningen. Man bør også nævne de øgede muligheder for smugleri, som de mange ruter indebærer.

Så vidt mig bekendt er antallet af spritruiter i tiden fra 1. januar 1963 til 30. september 1964 vokset fra 20 til 54, og flere er under forberedelse. Disse ruter tjener ikke et normalt trafikalt behov, og at situationen er abnorm, fremgår af den omstændighed, at endagsbilletter som regel er billigere end enkeltbilletter, og at der endda undertiden gives bon på f. eks. 10 kr. til køb om bord.

Ruterne skaber vanskeligheder ikke alene for toldvæsenet, men også for politiet. Det er ikke behageligt for borgerne i de pågældende havnebyer, når det som i Fåborg var nødvendigt for politiet at belægge en af de hjemvendte indkøbsturister med håndjern.

Hele denne overhåndtagende trafik er ikke det danske folk værdig; og det er min opfattelse, at langt den største part af befolkningen vil være finansministeren taknemlig, om han benyttede lejligheden til at inddrage det normale afgiftsbeløb i den dertil indrettede kasse.

I den udtalelse, som den højtærede ministers parti forud for valget gav om dets stilling til ædruelighedsspørgsmål, var der meget positivt. Nu foreligger der en mulighed for at handle i overensstemmelse med udtalelsen.

Jeg er opmærksom på, at ruterne er etablerede og drives på fuldt lovlig vis, og at der er investeret endog meget store beløb i disse ruter, så en afviklingsordning må nødvendigvis strække sig over en rimelig tidsperiode.

Med det fremdragne mener jeg tilstrækkeligt at have motiveret mit spørgsmål, og ministeren vil tage et initiativ over for de såkaldte spiritusruter.

Finansministeren (Poul Hansen): Jeg takker det ærede medlem for spørgsmålet, og jeg kunne for så vidt indskrænke mig til at sige, at jeg har taget et initiativ. Men jeg vil gerne benytte lejligheden til at gøre nogle redegørende bemærkninger om problemet.

Jeg er ikke blind for, at man kunne anføre forskellige argumenter for at opretholde de muligheder, som disse indkøbsruiter giver både de rejsende, rederierne, besætningerne og eventuelt andre, og det er også medvirkende til, at jeg ikke tidligere har grebet ind. Men efter at vi gennem tolddepartementets nærmere undersøgelser, som jeg anmodede om, da Dansk Toldtidende havde meddelt resultatet af en privat undersøgelse, har fået en række oplysninger frem om den seneste udvikling, mener jeg, at de hidtidige regler for, hvad danske statsborgere kan bringe i land af afgiftsfri varer, ikke længere er holdbare.

Ved forskellige internationale beslutninger har Danmark forpligtet sig til

at yde toldfri indførsel af proviant; spiritus, vin, tobaksvarer etc. og rejseudstyr i øvrigt over for fremmede turister. De hidtil gældende danske rejsegodsbekendtgørelser har imidlertid i princippet behandlet fremmede og personer hjemmehørende her i landet ens, selv om Danmark ikke er internationalt forpligtet til at indrømme særlige lettelser for landets egne borgere. Dog har man på grund af det relativt høje afgiftsniveau på spiritus, vin og tobaksvarer her i landet i forhold til Tyskland i de senere år haft en særlig ordning ved landegrænsen. Der findes ligeledes særlige ordninger for henholdsvis Øresunds- og Kattegatområdet.

I ly af den internationalt anerkendte kutyme, hvorefter skibe, der sejler i udenrigsfart, kan medføre ubeskattet proviant, er en lang række forskellige sejlruiter oprettet, og det er rigtigt, at det nu drejer sig om 54. På disse indkøbsruters skibe blev der i de første 9 måneder af 1963 fra dansk havn indladet tobak, spiritus og vin i et sådant omfang, at det svarede til et told- og afgiftsbeløb på godt 76 mill. kr. I den tilsvarende periode af 1964 var tallet steget til 148 mill. kr. Heraf tegner Østersøområdet sig for 81 mill. kr., en stigning alene her på 57 mill. kr., Øresundsområdet for 31 mill. kr., Kattegatområdet for 28 mill. kr., medens resten falder bl. a. på Flensborg Fjordområdet. For et helt år svarer told- og afgiftsbeløbet til 196 mill. kr. I tallene er den svenske og tyske proviantering ikke medregnet, altså ikke de kvanta, som er indladet i disse havne. Man kan muligvis forudsætte, at en tilsvarende mængde varer er aftaget af udlændinge. Af de 196 mill. kr. falder ca. $\frac{2}{3}$ på tobaksvarer, især cigaretter, og ca. $\frac{1}{3}$ på vin og spiritus.

Det er helt klart, at den mængde spiritus, cigaretter og andre tobaksvarer, det her drejer sig om, ikke ville blive solgt, hvis varerne skulle sælges med afgift; de billige indkøb har ganske utvivlsomt medført et merforbrug især af spiritus. Men regner man med, at ca. $\frac{3}{4}$ af cigaretterne og de andre tobaksvarer og ca. $\frac{1}{4}$ af de stærke drikke ville blive solgt alligevel, kan afgiftstabet for et år opgøres til 115 mill. kr. efter erfaringerne i 1964, og vi skal jo tage i betragtning, at der har været tale om en stærkt stigende tendens, så beløbet vil blive større næste år.

Selv om det nævnte tal skulle være anslået i overkanten, er der tale om et væsentligt afgiftstab for staten, men det er næsten ikke det værste. Jeg er enig med det ærede medlem i, at det er et yderst uheldigt forhold, at der i realiteten er tale om en forskelsbehandling af borgerne. Nogle kan udnytte disse muligheder, andre kan ikke. Det gjorde ikke så meget, så længe det ikke havde noget videre omfang, men nu synes jeg, det er et problem — og der er også andre uheldige forhold.

Erfaringerne gennem de senere år viser, at hverken begrænsninger i toldfrihedsbestemmelserne, der bygger på sejltidens længde eller på rutens trafikale karakter, er anvendelige som kriterier for told- og afgiftsfri indførsel. Det er derfor min hensigt i løbet af kort tid at udsende en ny rejsegodsbekendtgørelse, der med opretholdelse af den hidtidige ordning for Øresund og for udenlandske rejsende på Kattegat strammer reglerne for danske statsborgere, formentlig efter det mønster, som gælder ved landegrænsen. Herved opnås også en større ensartethed i bestemmelserne, hvilket er tiltrængt.

Jeg er enig med det ærede medlem i, at en vis afviklingslid kan være rimelig; jeg synes ikke, det er nødvendigt at gøre den længere end til 1. januar.

Vestergaard Poulsen: Jeg takker den højtærede finansminister for svaret og er glad ved at kunne konstatere enighed vedrørende synet på spørgsmålet.

Jeg vil gerne yderligere spørge ministeren, om ikke ministeren vil finde det hensigtsmæssigt at tage spørgsmålet op til drøftelse med vore nabolande, specielt med vore nordiske naboer.

Finansministeren (Poul Hansen): Spørgsmålet har været drøftet med Norge og Sverige, og der er truffet aftaler med disse to lande, og disse aftaler mener jeg ikke vil blive berørt af det, der nu påtænkes. Det er vel nok lidt vanskeligt at blande os stærkere, end det allerede er sket, i hvilke regler der skal gælde for at gå i land i Norge og Sverige. Det havde måske større interesse med aftaler den anden vej, sydpå, men jeg har indtryk af, at de er betydeligt sværere at opnå.

BIHANG 2

Skrivelse fra Københavns Detailhandlerforening til folketingsmand

O. Westergaard Poulsen

Vi tillader os herved høfligt at tilskrive dem, i anledning af, at spørgsmålet om de saakaldte »spritruiter» nu skal afgøres.

Vi har den 13. oktober 1964 sendt herr finansminister Poul Hansen medfølgende protest. Forholdet er dette, at det er os ubegribeligt, at finansministeren ikke kan se, at samfundet snydes for millioner af kroner. Naar finansministeren mener, at toldvæsnet ikke har ret i sine optegnelser, da er dette ikke rigtigt, toldvæsnet har 100 % ret. Finansministeren kan blot blandt andet henvende sig til Maribo Handelsstandsforening, saa vil det klart fremgaa, at meget af den spiritus, der sælges om bord, ville være blevet købt i land. Den værste af spritruitefolkene, herr Steen Olsson fra Göteborg, har indført det princip at lade folkepensionister komme gratis med, ja endda med morgenkaffe gratis. Meningen med denne form for »trafik» er, at folkepensionisterne skal købe alt om bord til folk i land, denne trafik er han ved at indføre paa spritruiten til Trelleborg, og saa er det, at vi synes, det maa være nok. Det er en kendt sag, at saavel spiritus- som tobakssalget paa Lolland Falster er lammet, det samme er ved at gøre sig gældende paa den saakaldte Trelleborg rute, idet det ved undersøgelser har vist sig at folk netop tager med for at sikre sig billig spiritus til jul, der er ikke tale om, som Finansministeren mener, at den paagældende spiritus ikke var bleven solgt, det har vore medlemmer i hundredevis af beviser paa. Vi har en lumsk anelse om, at det er den tyske trafikminister der staar bag ved og trækker i traadene, for tyskerne og svenskerne er dem, der tjener mest, ja overvejende paa hele halløjet overalt. Det er tyske baade, der dominerer hele trafikken. Hvad hele denne sag angaar saa svækker den den danske valutakasse med millionbeløb, men dertil kommer, som nedennævnte oversigt viser, at dem, der driver disse ruter, langt overvejende enten er udlændinge eller saakaldte udenlandsk danskere, som ikke betaler een rød øre i skat her i landet. Alene chartringen af disse tyske baade andrager mellem 15 og 20 millioner kroner om aaret, det hele er for at sige det paa jævnt dansk »hul i hovedet». Da vore medlemmer, som tæller alle kategorier af handlende, dog i særlig grad mindre, nu føler deres eksistens truet

ved disse Trelleborg ruter, er det, at vi kommer til Dem og beder Dem være med til at stoppe galskaben, sjældent er kostbar valuta smidt ud til mere komplet ligegyldigt end disse spritruter. Følgende opstilling giver Dem et billede af det taabelige:

Dragør—Limhamn betaler halv skat i Danmark (dansk-svenske statsbaner).

Kastrup—Malmø-ruten betaler skat i Danmark.

Halmstad—Aarhus—København betaler ikke skat i Danmark.

Viking-baadene ejes af udenlandsk dansker betaler ikke skat i Danmark.

Centrum-Linien København—Malmø betaler halv skat i Danmark.

Skagen-Linien fra Nordre Tolbod betaler ikke skat i Danmark (Trelleborg).

Skagen-Linien fra Kalkbrænderihavnen betaler ikke skat i Danmark (Trelleborg).

Skandinavisk Linietrafik, nu svensk, betaler ikke skat i Danmark.

Skibsræder Grau Snekkersten Helsingborg—Snekkersten betaler skat i Danmark.

Grenaa—Varberg betaler ikke skat i Danmark.

Gilleleje—Høganæs betaler skat i Danmark.

Aarhus—Halmstad betaler ikke skat i Danmark.

Skagen—Gøteborg betaler ikke skat i Danmark.

Assens—Eckernførde betaler skat i Danmark.

Faaborg—Kiel betaler ikke skat i Danmark (Steen Olsson).

Faaborg—Kappel, Sydfynske Dampskibsselskab, betaler skat i Danmark.

Faaborg—Kappel, Steen Olsson betaler ikke skat i Danmark.

Nakskov—Kiel taber sig i det dunkle, hvor der betales skat, men antagelig Sverige.

Rødby—Puttgarden: tyske færger betaler ikke skat i Danmark (Steen Olsson).

Gedser—Travemünde: skjuler sig i det dunkle, hvorledes skatten betales, norsk ejer.

Sønderborg—Eckernførde: skibsræder Rasmussen, tog tysk statsborger-skab, fordi han ikke ville betale skat her i landet. Bor i Stuttgart, altsaa betaler ikke.

Vi har blot taget nogle af disse ruter, der findes mange flere, men vi ved ogsaa, at samtlige af dem, vi ikke har faaet med, betaler ikke skat her. Konklusionen af det her skrevne er da dette.

1) De udenlandske redere provianterer blandt andet her i landet og svækker hermed den danske valutabalace.

2) Chartringen af de udenlandske baade betales i vid udstrækning af den danske valutakasse.

3) Staten faar ikke een øre af fortjenesten i afgift.

4) Den fortjeneste, der opnaas, betales der skat af i udlandet.

5) Danske detailhandleres økonomi undergraves, og vor skatteevne svækkes.

6) Samfundet bliver sorteper paa det hele.

Vi vil saa indtrængende, som det er os muligt, bede Dem være behjælpelig med, at denne komplet taabelige trafik stoppes. Vi har ikke noget imod, at folk tager sig en glad dag paa Sundet, vi har heller ikke noget imod, at folk faar noget med hjem, naar de har været borte i 3 døgn, men vi kan ikke se paa, at kunder blot gaar ned til Nordre toldbod og forsyner sig med spiritus og cigaretter, som det er aldeles umuligt for de næringsdrivende i

land at skaffe frem til de priser, naar staten skal have sit. Det hele er særdeles nemt, man kan blot indføre 3 dages reglen og lade billetten stemple med afrejsedato og forlange denne forevist, saa er den sag klaret.

Vi haaber paa Deres støtte og sender en venlig hilsen.

København, den 6. oktober 1964

(Sign.)

Turistforeningen for Danmark har i skrivelse den 5 januari 1966 förklarar sig instämna i medlemsförslaget.

Finland

Finansministeriet:

Under år 1965 har i en särskild nordisk ämbetsmannakommitté som är sammansatt av tjänstemän vid de nordiska ländernas finansministerier och tullstyrelser, samt för Finlands vidkommande även av representanter för socialministeriet, behandlats frågan om tullfri införsel av sprit och tobak, som medföres av resande. Kommitténs sista möte avhölls i Helsingfors den 11—12 januari 1966, och vid detta möte fick kommittén sitt arbete färdigt. Färdigställandet av kommitténs slutliga betänkande torde dock ännu ta någon tid i anspråk och det blir troligen färdigt tidigast i början av februari 1966.

Kommitténs betänkande var icke enhälligt, utan i vissa viktiga punkter var representanterna för de olika nordiska länderna av avvikande åsikt. Sålunda torde det bli nödvändigt att före frågans slutgiltiga avgörande ytterligare behandla den på ministernivå, om man vill uppnå en fullständig enhetlig lösning för samtliga nordiska länders del.

Då den av de nordiska ländernas regeringar tillsatta ämbetsmannakommittén nu fått sitt förslag färdigt, anser finansministeriet skäl icke föreligga att nu ta upp saken till behandling innan betänkandet är slutgiltigt färdigställt. Då detta betänkande knappast blir färdigt före Nordiska rådets nästa session, torde det bli nödvändigt att uppskjuta ärendet till Nordiska rådets session år 1967, om man önskar att saken också skall bli behandlad inom Nordiska rådet.

Helsingfors den 18 januari 1966

Finansminister *Esa Kaitila*

Äldre regeringssekreterare *Osmo Kalliala*

Tullstyrelsen¹:

Under år 1965 har i tjänstemannakommittén, som består av tjänstemän från de nordiska finansministerierna och tullstyrelserna samt för Finlands del dessutom av socialministeriets representanter, behandlats frågan om tull- och skattefrihet för alkoholdrycker och tobaksprodukter, som medföras av resanden. I tjänstemannakommittén har icke förekommit meningskiljaktighet därom, att förutsättningen för att en till sitt hemland återvändande resande skall få åtnjuta tullfrihet för medförda alkohol- och tobaksvaror är att han vistats en bestämd minimitid utanför hemlandet. Frågan om denna minimitid är ännu under utredning. I kommittén har även övervägts att icke tillämpa tidsbegränsningen på alkoholdrycker och tobaksprodukter, som i beskattat skick anskaffats i något nordiskt land.

I medlemsförslaget har även påståtts, att tidsbestämmelsen märkbart kommer att försvåra tullkontrollen. Av de erfarenheter, som i Danmark erhållits av den där redan sedan ett år allmänt gällande tredygnregeln, har man konstaterat, att tullbevakningen icke för närvarande kräver större personal än före systemets ibruktagande och att gränspassagera icke heller av denna orsak ha försvårats för resanden. Numera grundar sig tullbevakningen av resanden på stickprov och det finns ej heller någon avsikt att övergå till ett mera tidsödande bevakningssystem, även om tidsbestämmelse skulle börja tillämpas.

I medlemsförslaget har nämnts, att de nya skärpta bestämmelserna skulle förorsaka en förhöjning av resebiljetternas pris. Detta är otvivelaktigt fallet på de rutter, vilka i främsta rummet begagnas av personer på köp-resor och på kortvariga nöjesresor. På dylika fartygsrutter äro intäkterna från de på fartyget försålda, till största delen skattefria alkoholen och tobaken märkbart höga jämförda med de genom resebiljetter influtna inkomsterna. På rutter, som begagnas av egentliga turister eller d. v. s. i utlandet bosatta resanden, torde den planerade tidsgränsen åtminstone ej omedelbart kunna avsevärt inverka på resebiljetternas pris, eftersom tidsgränsen icke skulle komma att beröra dessa turister, utan endast de till sitt hemland återvändande resandena.

I medlemsförslaget har även framförts tanken på ett koncessionssystem. Enligt tullstyrelsens uppfattning skulle en trafik i stöd av koncession dock icke avlägsna de problem, som försäljningen på fartyg av skattefria alkohol- och tobaksprodukter ävensom av andra på land högt beskattade varor förorsakar. Därtill skulle en i stöd av koncession existerande resandetrafik på grund av frånvaron av konkurrens ha sina egna skuggsidor.

¹ Yttrandet översatt från finska.

Tjänstemannakommittén torde avge den i medlemsförslaget nämnda framställningen i medlet av januari.

Helsingfors den 30 december 1965

Generaldirektör *N. Saarnio*

Tullråd *H. Sandström*

Finlands redareförening r. f.:

Ur motiveringen till det av herrar F. Björkman och L. Cassel framförda förslaget framgår, att enligt vad som meddelats från den nordiska ämbetsmannakommitténs senaste möte i Köpenhamn den 8 och 9 november 1965 har principiell enighet uppnåtts om att villkoret för att resande tullfritt skulle få medföra vissa kvantiteter sprit, vin och tobaksvaror till sitt eget land bör vara att uppehållet i utlandet har varit av viss varaktighet, som av de svenska, norska och danska ledamöterna föreslås till minst tre dygn.

Fördelen av en dylik begränsning inskränker sig till att de s. k. provianterings- och spritresorna därigenom på ett effektivt sätt omöjliggöres. Detta förslag är emellertid enligt redareföreningens bedömning behäftat med nackdelar som ej stå i någon proportion till de vunna fördelarna.

Genom att föreskriva en tredagars tidsfrist skulle inte enbart de s. k. provianteringsresorna drabbas, utan även andra resor som man på ansvarigt håll inom de nordiska länderna är ense om att vilja underlätta. Det finnes ingen anledning att erbjuda resenärer, vilka kan göra blott korta besök utomlands och vilka ej företaga sina resor i avsikt att inhandla tullfria varor, sämre villkor än den som har möjlighet och råd att stanna ute en längre tid.

Den föreslagna skärpningen skulle därför förorsaka förutom missnöje hos den resande allmänheten även en minskning av passagerarutbytet mellan Sverige och Finland och konsekvenserna skulle återspeglas i de biljett- och frakthöjningar som rederierna vore nödsakade att införa. Dylika höjningar motiveras även av den minskning av restaurationsintraderna, som med säkerhet skulle bli följderna om tredagarsregeln infördes. Frakthöjningar skulle komma att drabba såväl personbilar som lastbilar även som gods transporterat i passagerarfartygens lastrum. Minskad turtäthet under trafiksvaga tider vore en trolig följd av strängare bestämmelser. Likaså vore sysselsättningssvårigheter inom sjömanskåren att vänta.

Ett införande av den ovan nämnda tredygnsregeln skulle allvarligt försvåra tullkontrollen av de resande, vilket går stick i stäv mot Nordiska rådets strävanden att underlätta gränspassagererna. Det synes även bli övermäktig uppgift för tullen att kunna fastställa huruvida varje passagerare befunnit

sig tre dagar utanför landets gränser. Denna kontroll skulle rederierna på intet sätt kunna taga på sig då det redan av praktiska skäl vore omöjligt att överlämna uppgiften till försäljningspersonalen i butikerna ombord.

För Finlands vidkommande bör även beaktas att de i valutabesparande syfte företagna inskränkningarna i resandenas rätt att tullfritt införa till landet utanför Finland inköpta varor på ett mycket kännbart sätt även drabbat rederierna, vilkas intrader av restaurationsförsäljningen konstaterats i proportion till passagerarantalet ha nedgått med 6 å 10 %. I detta hänseende har de finska resenärerna och indirekt rederierna i trafik på Finland redan placerats i ett oförmånligare läge än nämnda kategorier i de övriga nordiska länderna.

Finlands Redareförening instämmer oförbehållsamt i önskvärdheten av att sätta stopp för de s. k. provianteringsresorna. Vi anser det dock olyckligt ifall man för att nå detta mål införde generella föreskrifter vilka skulle inverka menligt på den nuvarande trafiken. I stället borde eventuella nya bestämmelser differentieras så, att inskränkningarna skulle falla på de egentliga »spritrutterna» och icke på fartygslinjer som driva seriös året-runt trafik. För dessa i och för sig behövliga leder är fartygens provianteringsfrihet en viktig förutsättning och ett borttagande av denna förmån skulle såsom framhållits, leda till höjda biljettpriser som i sin tur är ägnade att inskränka resandetrafiken. På denna linje synes även medlemmarna av Nordiska rådet, herrar Folke Björkman och Leif Cassel, vara inne då de i sitt förslag av den 14 november 1965 framlagt tanken på ett koncessionssystem varigenom de behövliga linjerna skulle få en bättre ställning. Enligt redareföreningens uppfattning bör kriteriet för oförändrad rätt för passagerarna att medföra alkohol och tobak enligt de bestämmelser som för närvarande gäller på lång rutt vara, att trafiken upprätthålles året runt eller där detta på grund av isförhållandena i Bottniska viken ej är möjligt, i varje fall under hela den tid då respektive hamnar på svenska och finska sidan hållas öppna för sjötrafik.

Redareföreningen har även övervägt det alternativ som från finsk sida torde ha framställts om att ersätta tredygnsregeln med en ettdygnsregel. Principiellt anser vi ej hinder böra föreligga för att trafiken på Finland skulle gå efter andra riktlinjer än mellan Sverige—Danmark—Norge. Förhållandena i Finland avvika betydligt från dessa länders. Speciellt i fråga om turisttrafiken befinner sig Finland i ett avgjort ofördelaktigare läge, varför det finns goda skäl att främja denna turisttrafik genom ändamålsenliga bestämmelser. Att tredagarsregeln ej gäller i Skandinavien utan undantag framgår av att särbestämmelser finnes stadfästa för vissa rutter; exempelvis för trafiken mellan Öresundshamnar. Skulle det visa sig omöjligt att differentiera trafiken på sätt vi ovan föreslagit synes oss i varje fall ett tidskrav av 24 timmar vara fullt tillräckligt då en sådan bestämmelse får sin avsedda verkan på praktiskt taget all trafik som man avser

att söka stoppa. Tillämpningen av ettdygnsregeln skulle drabba de s. k. endagsresorna och därigenom rikta sig emot det missförhållande som uppstått i trafiken på vissa korttrutter, där biljettavgiften blivit rent nominell och hela rederiverksamheten är inriktad på erhållande av stora restaurationsinkomster. Vi finna emellertid skäl att påpeka att införande av ettdygnsregeln i viss mån diskriminerar Åland och att målet på ett rättvisare sätt kan nås genom att såsom kriterium fastställa att endast passagerare på året-runt trafikerade linjer få medtaga skattefria alkohol och tobak i land.

Helsingfors den 4 januari 1966

Finlands redareförening r.f.

H. Hallberg

P. Forsskåhl

Ålands redareförening r. f.:

Vi önskar understryka vikten av att enhetliga bestämmelser blir likartade såväl för trafik mellan de nordiska länderna som för trafik till de nordiska länderna från utomnordiskt land. Detta måste med hänsyn till de nordiska ländernas olika geografiska läge och de nuvarande stora trafiklederna anses som ett oeftergivligt krav. Huvuddelen av de finländska resenärer, som besökt utomnordiskt land, återvänder via ett nordiskt land, medan förhållandet är helt motsatt beträffande Danmark och till stor del motsatt även beträffande Sverige och Norge.

Om man utgår från att fri införsel av sprit och tobak underlättar resandetrafiken skulle strängare regler för trafiken mellan de nordiska länderna än till de nordiska länderna från utomnordiskt land innebära att resandetrafiken på Finland relativt sett hårdast skulle drabbas av restriktiva bestämmelser. Med hänsyn till såväl Finlands avlägsna läge som Finlands hittillsvarande relativt ringa utbyggda trafikförbindelser till det övriga Norden, kan det knappast ligga i de övriga nordiska ländernas intresse att försvåra Finlands fortsatta utveckling inom detta område.

Strävar man att underlätta resandetrafiken mellan de nordiska länderna, bör man göra klart för sig att bestämmelser, som ger exempelvis en i Sverige bosatt person större rätt till fri införsel då han återvänder från Finland, inte är ägnade att befrämja sagda strävan. På samma sätt kan det knappast heller anses främja resor inom Norden om finländska resenärer åtnjuter större lättnader efter besök i Reval än efter besök i exempelvis Stockholm.

Vi understryker därför ånyo att varje enhetlig bestämmelse, som utfär-

das, inte bör göra åtskillnad mellan trafik mellan de nordiska länderna och trafik till nordiskt land från utomnordiskt land. En motsatt regel skulle leda till inte blott direkt obillighet gentemot trafiken särskilt på Finland, utan även ställa trafiken mellan de nordiska länderna i sämre läge än trafiken på utomnordiskt land.

I sitt medlemsförslag säger förslagsställarna även att ett koncessionssystem möjligen bör övervägas. Endast om man önskar låsa fast utvecklingen, bör ett dylikt system övervägas. Utvecklingen av exempelvis bilfärjetrafiken talar ett alltför tydligt språk huru ett koncessionssystem skulle ha stoppat denna utveckling. Vem säger f. ö. vilka är de »behövliga förbindelserna» i dagens snabbt expanderande trafik.

Vi önskar även fästa uppmärksamhet vid nuvarande olikartade bestämmelser om fri införsel vid resa med flyg och vid resa med båt. Det har anförts att det höga priset på en flygbiljett motiverat en dylik åtskillnad. För oss förefaller en sådan motivering dock icke rimlig. Dels bör vi väl sträva till att biljettpriserna för resor blir så låga som möjligt och dels bör väl allraminst den som har råd att kosta på sig en dyrare resa erhålla större förmåner än den som är tvungen att anlita billigaste färdmedel. I analogi med nuvarande regler för flyget borde ju den som åker i första klass på båt erhålla större rättigheter till fri införsel än den som åker i turistklass eller med däcksbiljett!

Bestämmelserna bör sålunda utformas lika oberoende av om resan sker med båt eller flyg.

Vid den nordiska ämbetsmannakongressen har som krav för fri införsel ställts att vistelsen utanför det egna landet varat minst 3 dygn. Vi anser att en dylik tidsgräns uppenbart är ägnad att försvåra resandetrafiken mellan de nordiska länderna. För Finlands del skulle enligt vårt förmenande en sådan regel mentligt inverka på utvecklandet av trafiklederna och resandefrekvensen.

Om en tidsgräns införes borde densamma inte göras beroende av vistelsen utanför det egna landet (tiden mellan avresa från och återkomst till det egna landet), utan av tiden för den verkliga vistelsen i det främmande landet (tiden mellan ankomst till och avresa från det främmande landet). Rätten till fri införsel skulle härvid göras oberoende av den tid vistelsen ombord på fartyg eller flyg varat. Huvudvikten borde sålunda — därest man går in för en tidsgräns — fästas vid den verkliga vistelsen i det främmande landet, oberoende av tiden för vistelsen på transportmedlet. En tidsgräns om exempelvis 5 timmars vistelse i ett främmande land torde skapa tillräckliga garantier för att fråga är om ett reellt besök i ett grannland. Genom att göra rätten till fri införsel oberoende av själva resetidens längd skulle inte ett långsammare färdmedel premieras jämfört med ett snabbare färdmedel.

Med hänvisning till det sagda

1. förordar vi enhetliga bestämmelser för resandes rätt till fri införsel av sprit och tobak,

2. förutsätter vi härvid att överenskomna enhetliga bestämmelser gäller såväl resor till nordiskt land som mellan nordiska länder och att för resor inom Norden icke under några förhållanden införes strängare bestämmelser än för resor från utomnordiskt land,

3. understryker vi att bestämmelserna bör ovillkorligen gälla lika, oberoende av om resa sker med dyrt eller billigt transportmedel: lika för flyg och båt,

4. avråder vi från fastställande av tidsgränser, men därest dylika fastställes föreslår vi att tidsgränsen inte göres beroende av den tid resanden vistas på transportmedlet, utan uteslutande av den tid resenären vistats i annat land än sitt eget,

5. anser vi att ett krav på exempelvis *5 timmars vistelse* i annat land än eget är tillfyllest för att eliminera de s. k. spritresorna.

Mariehamn den 29 december 1965

Ålands redarförening r.f.

Stig Lundqvist

Aero O/Y¹:

Enligt vår uppfattning kan flygtrafiken ej fullt jämföras med de övriga trafikformerna på grund av den korta resetid och de relativt höga resekostnaderna som är kännetecknande för flygtrafiken. Således har s. k. provianteringsresor, som förekommer framför allt i gränstrafiken, ytterst sällan gjorts på våra internationella rutter, emedan de redan från ekonomisk synpunkt icke är lönande.

Ett införande av den föreslagna tidsgränsen för resan kommer i vårt tycke att oskäligt drabba flygresenären, som även under kortvariga resor tillbringar största delen av tiden på bestämmelseorten. Det är ju bekant att flygförbindelserna möjliggör genomförande av ett sådant program på en dag, som med andra kommunikationer skulle ta flera dygn i anspråk. Den planerade tidsgränsen kunde också enligt vår uppfattning leda till ökat bruk av alkohol under utlandsresor, emedan resenärerna möjligen på detta sätt skulle försöka »ta revansch».

Tullformalitetserna kommer utan tvekan att försvåras genom införande av skärpta bestämmelser, vilket i sin tur kommer att förorsaka friktion mellan vederbörande och den resande allmänheten. Detta strider mot den utveckling, som under de senaste åren skett överallt i Europa.

¹ Yttrandet översatt från finska.

Tullfri försäljning av alkohol och tobak ombord på våra flygplan spelar en till den grad betydande roll i våra totalinkomster, att eventuella begränsningar skulle med tiden oundvikligen leda till höjda biljettpriser, vilket dock med tanke på turismen borde motarbetas.

På grund av det ovan anförda är det vår obetingade åsikt, att ett eventuellt införande av skärpta bestämmelser skulle från flygbolagens och flygresenärernas synpunkt vara ytterst beklagligt samt att man, i stället för att främja resandetrafiken mellan de nordiska länderna, med denna åtgärd skulle styra denna trafik till kontinenten, till förlust för hela Norden.

Helsingfors den 11 januari 1966

Aero O/Y

Trafikavdelningen

Pentti Joro

Trafikechef

Turistföreningen i Finland¹:

Ärendet har behandlats i Turistföreningens i Finland utlandskommission, som finner, att uppställandet av regeln om tre dygns uppehåll som förutsättning för införsel av tullfri sprit och tobak till landet allvarligt skulle störa tillväxten av turismen till Finland.

Trafiken mellan Danmark och Sverige kan enligt vår åsikt ej jämföras med trafiken mellan Sverige och Finland. Redan på grund av den sistnämnda sträckans längd är det osannolikt, att dessa båt- och flygresor skulle företagas i syfte att införa tullfri sprit och tobak. Däremot kan det befaras, att nämnda 3 dygns regel skulle leda till exempelvis ökad alkoholkonsumtion under resan.

Turistföreningen i Finland har alltid skänkt det nordiska samarbetet sitt stöd, men vi finner i denna angelägenhet, att Finlands egna intressen i främsta rummet bör tillvaratas. Turismen på Finland har under de senaste åren avsevärt ökats. Den största delen av turistströmmen kommer till Finland över Sverige samtidigt som de svenska turisterna utgör den största turistgruppen i Finland. En del av turisterna stannar dock i vårt land mindre än tre dygn. Ifall den nämnda 3 dygns regeln införes är det uppenbart, att åtgärden skulle medföra en minskning av turisttrafiken på grund av höjda biljettpriser. Enligt de uppgifter undertecknad erhållit från trafikbolagen är det nämligen sannolikt, att införandet av i jämförelse med de nu gällande strängare bestämmelser, som skulle inskränka den tullfria införseln av sprit och tobak, komme att leda till en förhöjning av biljettprisen.

¹ *Yltrandet översatt från finska.*

Turistforeningen i Finland anser, att det icke är förenligt med Finlands intressen att rekommendera åtgärder, som skulle medföra en minskning av de för vårt land viktiga utländska valutaintäkterna. Samtidigt anser vi, att det strider mot det nordiska samarbetets anda, att turisttrafiken mellan de nordiska länderna försvåras. Vi får därför tillstyrka det inom Nordiska rådet väckta medlemsförslaget och finner ett uppehåll om ett dygn utgöra en lämplig förutsättning för tullfri införsel av sprit och tobak i landet.

Helsingfors den 12 januari 1966

Turistforeningen i Finland

Jorma Tolonen

Verkställande direktör

N o r g e

Finans- og tolldepartementet:

Ovennevnte medlemsforslag har vært forelagt følgende institusjoner til uttalelse:

Tolldirektoratet, Landslaget for Reiselivet i Norge, Samferdselsdepartementet, Den norske Reisebyråforening, Norges handelsstands forbund, Norges rederforbund, Sosialdepartementet, Utenriksdepartementet, Handelsdepartementet og Scandinavian Airlines System, Region Norge.

En tillater seg å gjøre oppmerksom på at den i medlemsforslaget nevnte embetsmannskomiteé ennå ikke har avgitt sin innstilling. Det er således for tidlig for departementet å ta endelig standpunkt til det forslag som komiteen i prinsippet skal ha blitt enig om, nemlig at hovedvilkåret for at reisende skal få adgang til å innføre de vanlige kvanta brennevin, vin og tobakksvarer ved innreise til eget land, skal være at oppholdet i utlandet har halt en viss varighet. Dette skal dog ikke gjelde når det dreier seg om varer kjøpt i beskattet stand i et annet nordisk land. De danske, norske og svenske medlemmer fra komiteen har uttalt at de er av den oppfatning at varigheten av det utenlandsopphold som berettiger til tollfrihet, bør være minst 3 døgn.

Det er i medlemsforslaget og i de uttalelser som departementet har innhentet, pekt på flere omstendigheter som taler mot innføringen av en 3 døgnregel. Departementet finner ikke på det nåværende tidspunkt grunn til å gå nærmere inn på disse, men vil bare uttale at en forstår det slik at tollvesenet i tilfelle som hittil skal bygge kontrollen på stikkprøver.

Når det gjelder den mulighet som antydes i medlemsforslaget at et kon-

sesjonssystem bør overveies, skal en bemerke at en slik ordning vil kunne føre til forskjellsbehandling innen samme trafikkområde, og således neppe vil være noen akseptabel løsning på de foreliggende problemer.

Oslo, 6. januar 1966

Leif Fjeld

Ivar Lundsten

Departementet for handel og skipsfart:

Handelsdepartementet vil for sitt vedkommende støtte tanken om mest mulig ensartede og liberale bestemmelser for reisendes adgang til tollfri import av alkohol og tobakk. Dette bør imidlertid ikke hindre at et enkelt land hvor særlige forhold måtte gjøre seg gjeldende, finner å måtte benytte spesielle bestemmelser forskjellige fra bestemmelsene i de øvrige nordiske land.

Oslo, 29. desember 1965

For Handelsministeren

Chr. Brinch

Tor Stokke

Samferdselsdepartementet:

Samferdselsdepartementet anser det for en fordel at bestemmelsene om tollfri innførsel av sprit og tobakk så vidt mulig er like i de nordiske land. Men dersom spesielle forhold tilsier at et av landene innfører særregler, bør en ikke strekke prinsippet om ensartethet så langt at en til gæne for de reisende innfører samme regler i de øvrige land. Så vidt en forstår er 3-dagers regelen innført av de danske myndigheter for å stoppe den store trafikk over grensen til Tyskland som var skapt av adgangen til billig kjøp av slike varer.

Innføringen av en slik regel for Norges vedkommende synes ikke å kunne tjene noe tilsvarende formål, og praktiseringen av en slik regel vil uten tvil vanskeliggjøre grensepasseringen.

Oslo, 21. desember 1965

Sigurd Lorentzen

John H. Paxal

Tolldirektoratet:

Under forhandlinger som tidligere har vært ført mellom de sentrale tolladministrasjoner i de nordiske land har Tolldirektoratet gått inn for ensartede og klare bestemmelser om tollfri innførsel av reisegods, herunder brennevin, vin og tobakksvarer.

Ved vurderingen av tidligere forslag til endring av bestemmelsene om reisendes rett til tollfri innførsel av brennevin, vin og tobakksvarer har Tolldirektoratet lagt særlig vekt på å unngå endringer som vil føre til at tollkontrollen med reisende mellom de nordiske land måtte skjerpes vesentlig. Tolldirektoratet har gått ut fra at departementet har vært enig i dette standpunkt.

Tolldirektoratet går ut fra at det i forbindelse med en eventuell endring av de någjeldende bestemmelser, slik som foreslått av det departementale embetsmannsutvalg, blir tatt standpunkt til hvilke kontrolltiltak det blir nødvendig å etablere.

Oslo, 28. desember 1965

Karl Trasti

G. Mathisen

SAS, Region Norge:

Vi har intet prinsipielt å innvende mot ensartede tollbestemmelser i Norden. Det ville tvertimot være ønskelig å unngå de irritasjoner og vanskeligheter som varierende regler ville påføre det reisende publikum.

På den annen side kan vi ikke se noen fordel ved ensartethet hvis forutsetningen for den er bestemmelser av en karakter som legger hindringer i veien for en fortsatt utvikling av det inter-nordiske reiseliv.

Skjerpede bestemmelser vil i betydelig grad ramme det publikum som må utnytte tiden best mulig, eller som overhodet har liten tid til rådighet og følgelig benytter seg av flyrutene. Storparten av flypassasjerene utgjøres nemlig av forretningsmenn, og reisene er gjennomgående av kort varighet. Det dreier seg om relativt lange strekninger og høye reiseomkostninger. Man kan gå ut fra at det utelukkende er tale om reisetrafikk som langt fra har sin bakgrunn i adgangen til å importere visse kvanta tobakk og spirituosa tollfritt.

Vi er forøvrig av den oppfatning at de bestemmelser som gjelder idag, ikke har voldt problemer og dermed har virket tilfredsstillende forsåvidt angår de internordiske flyruter.

Oslo, 28. desember 1965

Scandinavian Airlines System

Region Norge, Salgsavdelingen

L. Strandenæs

Norges rederforbund:

Da vi skjønner at saken er under drøftelse med sikte på nye regler, vil vi gjerne få anføre følgende:

Hvis der — som vi skjønner er på tale — gjennomføres en regel hvis grunnprinsipp skal være en bestemt tids fravær fra landet, bør regelen gjennomføres slik at den ikke diskriminerer mellom de forskjellige typer transportmidler og heller ikke gjøres avhengig av den tid eller distanse selve transporten gjelder. Hvis det her gjennomføres forskjellsbehandling, vil man lett kunne komme i den situasjon at regelen vil påvirke selve valget av transportmiddel og/eller rute.

Oslo, 26. november 1965

Norges rederforbund

H. J. Darre Hirsch

Adm. direktør

Norges handelsstands forbund:

Vi har mottatt det ærede Departements brev av 13. desember d. å. angående nevnte medlemsforslag til Nordisk Råd.

1. Vi ser den sterke økning i reisevirksomheten mellom landene som en naturlig og gledelig følge av bedre kommunikasjoner og den jevnt stigende levestandard i alle land. Det er videre en naturlig konsekvens av dette at de reisende kjøper med seg en del varer hjem. Dette er et forhold som næringslivet i samtlige land drar fordel av.

2. I denne situasjon vil det være riktig at landenes tollmyndigheter og andre offentlige instanser behandler denne vareinnførsel liberalt og at påkrevde kontrollordninger blir praktisert på en elastisk måte, slik at man unngår å skape unødig irritasjon hos publikum — noe som erfaringsmessig fører til forsøk på omgåelser — samtidig som man selvsagt må ta nødvendige hensyn til effektivitets- og omkostningsmessige sider ved kontrollordningen. Ved denne form for »samhandel» mellom landene er det selvsagt ikke til å unngå at innkjøpene i vesentlig grad vil konsentrere seg om varer hvor prisdifferansen er stor mellom hjemlandets og de fremmede lands markeder, først og fremst på grunn av forskjellig intern avgiftsbelastning i landene. Ved rimelige bestemmelser med hensyn til maksimumskvoter for de reisendes innførsel vil man kunne løse dette problem på en hensiktsmessig måte. Vi er av den oppfatning at de bestemmelser som har vært praktisert ved innreise til Norge, f.eks. ved en verdigrænse på 350 n. kr. i henhold til OEEC-anbefalingen av 1949 og ved de gjeldende mengderestriksjoner for innførsel av tobakk og brennevin, stort sett har vært hensiktsmessige såvel av hensyn til de reisende som av hensyn til myndighetenes kontrollordning.

3. Vi er enige i at den økende reisevirksomhet etterhvert gjør det mer påkrevet med felles bestemmelsr i landene for denne form for innførsel. Det ville f.eks. være uheldig hvis det ene av to naboland skulle opprettholde langt mer restriktive bestemmelser på dette felt enn det andre. Men vi tror det vil være uheldig dersom de øvrige nordiske land nu skulle følge Danmarks og Finlands eksempel og gjennomføre mer restriktive ordninger enn hittil. Vi mener derfor at man fra norsk side bør søke saken løst gjennom Nordisk Råd, slik at man i størst mulig grad bibeholder de nuværende liberale regler som bl. a. praktiseres fra norsk side.

4. I denne forbindelse vil vi fremholde som vår prinsipielle oppfatning at eventuelle harmoniseringstiltak bør omfatte flest mulige stater. Den nevnte OEEC-anbefaling er forsåvidt et typisk eksempel. Den noe uklare situasjon idag i Vest-Europa, såvel med henblikk på et utvidet EFTA-samarbeide som med hensyn til et utvidet EEC, skulle etter vår mening tilsi at man bibeholder de nuværende regler inntil en avklaring i det europeiske integrasjonsproblem finner sted. Det kan nemlig tenkes at et mer intimt samarbeide i Europa vil kunne få virkning for landenes avgiftssystemer eller at man kan få felleseuropeiske regler for denne form for vareinnførsel i landene.

5. Våre betraktninger ovenfor gjelder ikke ubetinget for ruteforbindelser i form av ferger mellom de nordiske land eller for flyruter og på flyplassene. Vi tror at den form for omsetning som her skjer, har flere uheldige konsekvenser. Man får ofte inntrykk av at selve innkjøpene for mange reisende er blitt hovedsaken og ikke besøket i det fremmede land. Dette tror vi innebærer en lite heldig utvikling. Videre er det åpenbart at spesielt korte ruteforbindelser med avgiftsfritt salg i langt høyere grad enn ved den vanlige reisetrafikk skaper problemer for omsetningslivet i de berørte byer og distrikter. Vi er klar over at dette salg i en viss utstrekning har påvirket den nuværende reisetrafikk mellom landene og at drastiske endringer vil kunne påvirke denne reisevirksomhet i uheldig retning. Dog mener vi at man i en mer langsiktig politikk bør ha disse hensyn for øye. Vi er klar over at en 3-dagers ordning som er foreslått som betingelse for avgiftsfri innførsel, vil kunne begrense de uheldige sider ved denne trafikk. Når vi allikevel ikke vil anbefale en slik løsning, er det av hensyn til de vanskelige kontrollmessige problemer som dette vil medføre for tollvesenet. På lengre sikt vil en hensiktsmessig regulering bedre kunne oppnås gjennom direkte regulering av det avgiftsfrie salg på rutene.

Oslo, 28. desember 1965

Ærbødigst

Norges handelsstands forbund

Herman Scheel

Adm. direktor

Den norske reisebyråforening:

Det forslag som den nordiske embetsmannskomite har fremsatt om at vilkåret for å få innføre tollfritt visse kvanta sprit og tobak skal være at oppholdet i utlandet har vart minst 3 — tre — døgn, finner vi å måtte fraråde på det sterkeste. En slik ordning må antas å skape betydelige vansker for den stadig økende reisetrafikk vi har fått i Norden.

De kontrollforanstaltninger som en slik bestemmelse vil medføre, vil uten tvil måtte forsinke reisetrafikken betydelig.

Ordningen vil vel blant annet måtte medføre en gjeninnføring av pass-tvang som også vil medføre forsinkelser i trafikken, hvis ikke et meget betydelig kontrollapparat igjen skal settes i funksjon. Forslaget vil således ikke bare eliminere de forenklinger som har vært gjennomført i de siste 10 år, men skape nye reisevansker av uante dimensjoner. Den kontrollordning som vil måtte gjennomføres vil vel også, selv bare med stikkprøvekontroll, koste betydelig mere enn hva staten eventuelt i dag taper i form av avgifter på sprit og tobakk ved at »kortlidsreisende» også får ta med seg tollfritt et visst kvantum av disse varer.

Hvis myndighetene finner å måtte innføre restriksjoner på dette felt, må man inntrengende henstille om at dette i tilfelle bare rammer kortveisruter og grenseoverganger som bare benyttes for dagtrafikk.

Oslo, 22. desember 1965

Den norske reisebyråforening

Lars H. Esmark

Viseformann

Landslaget for reiselivet i Norge:

Landslaget for Reiselivet vil på det kraftigste støtte de synspunkter som fremsettes av herrene Bjørkman og Cassel. Det er vår oppfatning at forslaget om en 3 dagers regel er den dårligst tenkbare løsning på problemet.

1. En slik regel ville ramme alle kategorier reisende, også dem som ingen proviantering foretar, og diskriminere Norges utenlandsforbindelser sammenliknet med andre land.

2. Den innbyr til utstrakte overtredelser med liten mulighet til kontroll.

3. Dens håndhevelse ville nødvendiggjøre en rekke kontrolltiltak som gjør de nordiske lettelsene for grensepassering illusoriske.

4. Den rammer sterkt de rutegående forbindelser som er et helt nødvendig ledd i Norges utenlandsforbindelser både til sjøs og i luften. Derved nedsettes våre trafikkmuligheter, særlig i lavsesongen, og billettprisene vil måtte økes.

5. Den overser det faktum at de tollfrie innkjøp for det meste er *tilleggs-innkjøp* og derfor ikke berøver den norske stat nevneverdige avgiftsinntekter.

6. Den tar muligens hensyn til edrueligheten, men på dette punkt har vi aldri fått klager eller rapporter, og kan derfor neppe tenke oss at dette er noe problem.

Som underlag for vårt syn vedlegges et eksemplar av vårt tidsskrift »Reiseliv i Norge», nr. 12, hvor saken behandles på lederplass.

Konklusjon

Forslaget om en 3 dagers regel bør trekkes tilbake.

Situasjonen er i dag tilfredsstillende for Norges vedkommende, og trenger ikke annen endring enn at den faste rute Sandefjord-Strømstad bør slippe de diskriminerende regler som den lider under i dag.

Dersom Departementet i fremtiden skulle finne det nødvendig med restriksjoner, må det skilles mellom eventuelle forbindelser som baseres på salg av tollfrie varer på den ene side, og bona fide ruter på den annen side og som i medlemsforslaget i Nordisk Råd berøres som »koncessionssystem».

En innføring av en 3 dagers regel uten at konsekvensene er bedre kartlagt, ville av reiselivets folk bli ansett for å være unødvendig, ufornuftig og dessuten skrikende urettferdig mot våre nødvendige utenlandsforbindelser.

Oslo, 31. desember 1965

Landslaget for reiselivet i Norge

(*Sign.*)

S v e r i g e

Generaltullstyrelsen:

Den i medlemsförslaget berörda nordiska ämbetsmannakommittén — som består av representanter för finansdepartementen och de centrala tulladministrationerna i Danmark, Finland, Norge och Sverige — har ännu ej avslutat sitt utredningsuppdrag. Efter ett sammanträde i Köpenhamn den 8 och 9 november 1965 utfärdade kommittén en presskommuniké, vars lydelse framgår av en till detta yttrande fogad bilaga [*se Bihang*]. Kommittén kan väntas avlämna sin rapport till regeringarna under januari 1966.

Enligt presskommunikén råder inom ämbetsmannakommittén principiell enighet om att huvudbetingelsen för att resande tullfritt skall få medföra vissa angivna kvantiteter spritdrycker, vin och tobaksvaror vid inresa till sitt eget land bör vara, att uppehållet i utlandet har varit av viss varaktig-

het. Vidare har man inom kommittén varit enig om att nämnda villkor icke skall gälla i fråga om varor som inköpts i beskattat skick i annat nordiskt land. De danska, norska och svenska medlemmarna har uttalat att varaktigheten av det utlandsuppehåll, som skall berättiga till ovannämnda tullfrihet, bör vara minst tre dygn (den s. k. tredygnregeln).

I medlemsförslaget har anförts bl. a. att ett införande av tredygnregeln allvarligt kommer att försvåra tullkontrollen av de resande. Det torde emellertid vara fullt klart att kommittén icke avsett att föreslå bestämmelser som gör det nödvändigt för tullmyndigheterna att införa en mera betungande tullkontroll än den nuvarande stickprovskontrollen. De danska tullmyndigheternas erfarenheter av tredygnregeln, som i Danmark beträffande internordisk trafik tillämpats i omkring ett år, har visat att tullkontrollen av resandetrafiken icke är mera personalkrävande än tidigare och ej heller försvårat gränspassagen för de resande.

Vidare har i förslaget uttalats farhågor för att de föreslagna reglerna skulle medföra höjning av biljettpriserna, vilket i sin tur kunde avsevärt inskränka resandetrafiken. I anledning härav vill Generaltullstyrelsen erinra om att färdbiljetter på vissa fartygsrutter till följd av vinsterna på den skattefria försäljningen av sprit och tobak kunnat säljas till mycket låga priser. I åtskilliga fall uttages icke alls någon avgift för färdbiljetten. Tullfrihetsförmånerna för resande torde emellertid aldrig ha syftat till att åstadkomma en dylik statssubventionering.

Beträffande den i medlemsförslaget framförda frågan om ett koncessions-system anser Styrelsen, att mera generella regler är att föredraga för att komma till rätta med de i förslaget berörda s. k. provianteringsresorna. Ett koncessionssystem kan vidare utgöra ett hinder för en rationaliseringsbefrämjande konkurrens.

Det bör slutligen framhållas att den s. k. tredygnregeln — som avser endast rusdrycker och tobaksvaror — icke riktar sig mot den egentliga turisttrafiken och att den icke är avsedd att gälla varor som inköpts i beskattat skick i ett nordiskt grannland och således ej kommer att utgöra ett hinder för gränshandeln mellan de nordiska länderna.

Stockholm den 28 december 1965

Generaltullstyrelsen

Lennart Eriksson

Johan Danielsson

Pressecommuniqué

Den nordiske embedsmandskomité, som har til opgave at gennemgå de nordiske landes bestemmelser om toldfrihed for rejsende, provianteringen af passagerfartøjer og fly med ubeskattede varer og salget af disse om bord samt salget fra tax-free shops og på grundlag af disse overvejelser at fremkomme med forslag til de respektive regeringer, har holdt møde i København den 8. og 9. november 1965.

Der er i komiteen principiel enighed om, at hovedbetingelsen for, at rejsende toldfrit kan medbringe spiritus og vin og mere end uvæsentlige kvanta tobaksvarer ved indrejse i deres eget land, bør være, at opholdet i udlandet har været af en vis varighed. Hvis hovedbetingelsen er opfyldt, bør det toldfri kvantum efter embedsmandskomiteens opfattelse som hidtil være:

3/4 liter spiritus,

1 liter vin,

2 liter øl,

200 cigaretter eller 250 g andre tobaksvarer, og

200 blade cigaretpapir.

I komiteen er der også principel enighed om, at hovedbetingelsen bør kunne fraviges i tilfælde, hvor det foran anførte kvantum varer er købt i beskattet stand i et andet nordisk land.

På grund af særlige forhold i de enkelte lande kan regler som de nævnte ikke ventes indført samtidig og i identisk udformning i alle de nordiske lande. De danske, norske og svenske medlemmer af komiteen er enige om, at varigheden af det udlandsophold, der skal berettigge til toldfrihed for det foran anførte varekvantum, bør være mindst 3 døgn.

Komiteen er af den opfattelse, at det fortsat vil være nødvendigt at have særregler for visse korte internordiske ruter.

Komiteen vil afgive sin rapport til de nordiske landes regeringer umiddelbart efter 1. januar 1966 og vil foreslå, at de nye regler træder i kraft inden turistsæsonen 1966.

Sjöfartsstyrelsen:

Det medlemsförslag som framlagts är bl. a. föranlett av ett uttalande från en nordisk ämbetsmannakommitté med uppgift att se över de nordiska ländernas bestämmelser om rätt för resande till tullfri införsel, om proviantering av passagerarfartyg och flygplan, om försäljningen ombord eller i tax-free shops av skattefria varor m. m. Enligt uttalandet, som skett i form av en presskommuniké från kommitténs sammanträde den 8 och 9 november 1965, har principiell enighet uppnåtts om att uppehåll i utlandet av viss varaktighet framdeles bör utgöra villkor för att resande tullfritt skall få medföra vissa kvantiteter sprit, vin och tobaksvaror vid inresa till sitt eget land. De danska, norska och svenska kommittéledamöterna har föreslagit att

uppehållet skall uppgå till minst tre dygn. Kommittén framför vidare den uppfattningen att det även i fortsättningen är nödvändigt att ha särbestämmelser för vissa korta internordiska rutten.

Ämbetsmannakommittén har ännu icke framlagt någon rapport. I avvaktan på slutredovisningen av kommitténs arbete begränsar sig sjöfartsstyrelsen till att framföra vissa allmänna synpunkter.

Hittillsvarande bestämmelser om tullfri införsel av vissa kvantiteter sprit, vin och tobak har icke oväsentligt kommit att bidra till de senaste årens starka utbyggnad av sjöförbindelserna mellan de nordiska länderna. Rederierna har erhållit betydande intäkter från försäljningen ombord. För resenärerna har möjligheterna att köpa ifrågavarande varor till priser, som ligger betydligt lägre än de i hemlandet gällande, i många fall utgjort ett i varje fall bidragande resemotiv. Detta har medverkat till att öka passagerarfrekvensen. De tillkommande intäkterna, tillsammans med den hårda konkurrensen olika linjer emellan, har medfört att biljettpriserna hållits låga. Utrymme har likväl funnits för en mycket betydande modernisering av tonaget. Resekomforten har höjts starkt och de flesta av de nya fartygen har erhållit en avsevärd kapacitet för överföring av såväl personbilar som tyngre fordon.

Det torde inte kunna undvikas att en kraftig beskärning av rätten till tullfri införsel på kort sikt kommer att påverka linjenät och turtäthet och dessutom kan medföra en viss höjning av befodringsavgifterna. Sjöfartsstyrelsen ser dock knappast anledning befara att verkningarna får sådan omfattning att den egentliga resetraffiken hämmas. Den ökade överföringen av personbilar liksom de nya metoderna för godstransport lär successivt stärka trafikunderlaget för de viktigare linjerna. En viss koncentration av trafiken bör kunna ske utan nämnvärda olägenheter.

Sjöfartsstyrelsen ställer sig avvisande till den i medlemsförslaget antydda tanken om ett koncessionssystem, som skulle ge de behövliga förbindelserna en bättre ställning. En sådan ordning skulle strida mot de riktlinjer, som statsmakterna år 1963 fastställt för den framtida svenska trafikpolitiken. Fri konkurrens på lika villkor lär även inom nu ifrågavarande sektor vara det bästa sättet att uppehålla ett effektivt transportsystem. Detta gäller med särskild styrka i nuvarande läge, då genomgripande förändringar i transportmönstret gör en snabb anpassning till nya förutsättningar angelägen. I övrigt har styrelsen icke något att erinra mot de i medlemsförslaget framlagda synpunkterna.

Stockholm den 4 januari 1966

C. G. Widell

Benqt O. Rickard

I.-B. Ericsson

Kommerskollegium:

I likhet med förslagsställarna finner kollegium det önskvärt, att man även i fråga om resandes rätt till tullfri införsel av sprit, vin och tobak eftersträvar enhetliga och lätt tillämpbara regler inom Norden. Däremot finner kollegium frågan hur dessa regler bör utformas svår att bedöma, eftersom flera synpunkter av skilda slag här anmäler sig. Enligt kollegii mening synes det slutliga resultatet av ämbetsmannakommitténs översyn böra avvaktas innan närmare ställning tas till frågan. Kollegium har emellertid i och för sig ingen erinran mot att de speciella problem, som är förknippade med införseln av sprit, vin och tobak tas upp till diskussion i Nordiska rådet i samband med att den större frågan angående resandes rätt till tullfri införsel av medhavt gods behandlas.

Stockholm den 21 januari 1966

G. Jansson

Nils Malmfors

Å. Degerman

Stockholms handelskammare har den 28 december 1965 avgivit ett yttrande, som även avser sak A 90/t, (se sak A 90/t, s. 1108).

Handelskammaren i Göteborg åberopar i en skrivelse av den 4 januari sitt yttrande över medlemsförslaget angående resandes rätt till tullfri varuinförsel (se sak A 90/t, s. 1108).

Skånes handelskammare åberopar i en skrivelse av den 17 januari sitt yttrande över medlemsförslaget angående resandes rätt till tullfri varuinförsel (se sak A 90/t, s. 1110).

Handelskammaren i Karlstad:

Efter att ha tagit del av ifrågavarande medlemsförslag, finner handelskammaren däri framförda synpunkter och argument värda allt beaktande, och kammaren vill sålunda för sin del tillstyrka bifall till förslaget ifråga.

Karlstad den 18 december 1965

För handelskammaren i Karlstad

Kj. Åkerhielm

Ordf.

Per-Olof Esping

Sekr.

Handelskammaren i Gefle:

Under 1963 hade man de nordiska länderna emellan kommit så långt att bestämmelserna ifråga om resandes rätt till införsel av sprit och tobak var i stort sett enhetliga. Förslagsställarna hyser nu farhågor för att den kommitté, som tillsatts för att överse tullfrihetsbestämmelserna, kommer att framlägga förslag om införande av en regel om minst tre dygns uppehälle i utlandet för att få införa vissa kvantiteter sprit, vin och tobaksvaror.

Handelskammaren delar motionärernas uppfattning att en sådan regel kan komma att få vittgående konsekvenser för resandetrafiken de nordiska länderna emellan. Handelskammaren får således tillstyrka motionärernas förslag.

Gävle den 8 januari 1966

Handelskammaren i Gefle för Gävleborgs län, Upland och Dalarna

Hans Undin

Owe Adolfsson

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare:

Den fråga, som tas upp i medlemsförslaget, är orsakad av det förslag, som utarbetats av en nordisk ämbetsmannakommitté som haft till uppgift att se över tullfrihetsbestämmelserna. Från kommitténs senaste möte har nämligen meddelats, att principiell enighet uppnåtts om att villkoret för att resande tullfritt skall få medföra vissa kvantiteter sprit, vin och tobaksvaror till sitt eget land bör vara att uppehållet i utlandet har varit av viss varaktighet som av de nordiska ledamöterna föreslås till minst tre dygn.

Av medlemsförslaget framgår icke, huruvida kommittén framlagt ett konkret förslag i ärendet, varför det kan förmodas vara möjligt, att man genom detta förslag föregriper själva utredningen.

Rent allmänt synes enhetliga regler i tullfriheten mellan de nordiska länderna vara att eftersträva. Dessa regler bör dock göras så smidiga som möjligt, att kontrollen för deras efterlevnad icke blir alltför omfattande och hämmande på den fria gränspassering som nordiska medborgare har mellan sina respektive länder.

Vad beträffar tullfriheten för sprit och tobak, så måste man i princip anse, att det bör stå en person fritt att köpa dessa varor i vilket av de nordiska länderna han önskar, för det pris, som varan säljs för. Däremot bör

det icke finnas möjlighet att genom resor utnyttja den prissituation, som uppstår på internationellt vatten och därigenom kringgå den skattelagstiftning som beslutats av riksdagen.

Noggranna utredningar bör föregå beslutet, för att man härigenom skall få ordentligt belysta de problem, som uppstår för den färjetrafik, som idag delvis finansieras genom denna typ av handel. Likaså bör utredas möjligheterna till en fortsatt liberalisering av den övriga handeln mellan de nordiska länderna.

Sundsvall den 31 december 1965

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare

Ax. Enström

Per-Richard Molén

Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare:

Enligt uppgifter i förslaget har en nordisk ämbetsmannakommitté nu enats om att villkoret för att resande tullfritt skall få medföra vissa kvantiteter av nämnda varor skulle vara vistelse i utlandet minst tre dygn.

I medlemsförslaget anföres att nämnda regel kommer att försvåra tullkontrollen, motverka en önskvärd utveckling av turisttrafiken och i övrigt ha vissa diskriminerande verkningar.

Förslaget utmynnar i en rekommendation, att reglerna får en sådan utformning att en fortsatt utveckling av resandetraffiken mellan de nordiska länderna ej hindras.

Handelskammaren instämmer helt i rekommendationen och vill tillika anföra att ett införande av tre-dagars-regeln och ytterligare restriktioner i rätten till tullfri införsel av sprit och tobaksvaror kan komma att medföra sådana konsekvenser att nyttotrafikens existens hotas. För handelskammarens verksamhetsområde gäller det väl främst fartygslinjerna mellan Skellefteå och Umeå till finska hamnar. De har säkerligen bidragit till att öka samhörighetskänslan mellan Sverige och Finland och att underlätta varuutbytet länderna emellan samt i övrigt till att förverkliga Nordiska rådets intentioner.

De föreslagna nya reglerna synes sålunda innebära en återgång till gångna tiders rigorösa tullbestämmelser med därav följande trakasserier av resandetraffiken.

Såvitt handelskammaren kunnat bedöma med ledning av vad olika neu-

trala iakttagare anfört har de nu gällande tullfrihetsreglerna icke givit någon anledning till anmärkning mot ovannämnda fartygslinjer.

Sammanfattningsvis tillstyrkes rekommendationen helt.

Luleå den 22 december 1965

Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare

Folke Burström

Åke Tåhlin

Sveriges redareförening:

Redareföreningen har i skrivelse den 23 november 1963 till kommerskollegium framfört sina principiella synpunkter i hithörande frågor. I korthet är föreningens principiella inställning, att hänsyn bör tagas till den så att såga normala trafiken, d. v. s. till de passagerare, som resa i syfte att begiva sig till annan ort eller för att njuta av en resa till sjöss. Dessa resenärer böra ha den förmån beträffande möjligheten till inköp av obeskattade sprit- och tobaksvaror, som är rimlig och normal i internationell trafik över motsvarande distanser på annat håll. För det andra bör man tillse, att reglerna icke äro så vidsträckta, att de leda till en trafikström, där huvudintresset för resenärerna knyter sig till själva inköpen och icke till transporten.

En ökad resandefrekvens mellan de nordiska länderna är ett av de viktigaste sätten att främja och vidareutveckla den nordiska samhörigheten. Goda kommunikationer öppna möjligheter till nordisk kontakt för stora grupper av medborgare, som eljest icke skulle ha tillfälle till personliga besök i de nordiska grannländerna. Redareföreningen förutsätter, att Nordiska rådet slår vakt om dessa värden och att man vid avvägningen av de restriktioner, som kunna vara befogade från fiskal synpunkt, tager hänsyn också till önskvärdheten att underlätta besök i de nordiska grannländerna.

Förslaget att tre dygns bortovaro skall erfordras för att åtnjuta förmånen av tullfri införsel av sprit och tobak tillgodoser mer än väl de fiskala önskemålen; resor i syfte blott och bart att verkställa uppköp måste för att bli lönande vara av kort varaktighet. En mer naturlig och lämplig gränsdragning synes vara, att resan kräver övernattning. En resa, som sträcker sig över mer än en dag, kan nämligen som regel icke vara föranledd av inköpsöverväganden allena utan kan presumeras ha sin grund i ett mer legitimt reseintresse. Redareföreningen vill därför föreslå, att gränsen sättes vid 24 timmars bortovaro eller att den resande övernattar. I detalj bör bestämmelsen utformas så, att den kan tillämpas på ett smidigt sätt såväl från kontrollsynpunkt som för resenärerna och trafikföretagen.

Det har även ifrågasatts, att koncession skulle lämnas för de färjeförbindelser, där tullfri införsel av sprit och tobak skulle få ifrågakomma. Även om Redareföreningen delar den princip, som ligger till grund för detta förslag, vill föreningen ifrågasätta lämpligheten av ett koncessionssystem. Lämpligare synes vara att tillämpa automatiskt verkande regler, förslagsvis av den art, att reguljär trafik året runt erfordras för att de resande skola ha rätt till tullfri införsel.

Slutligen vill Redareföreningen framhålla önskvärdheten av att nya regler aviseras i god tid och i så bestämd form, att färjerederierna kunna anpassa sig efter de regler, som de skola ha att rätta sig efter.

Vid den fortsatta behandlingen av ärendet, såväl på det nordiska planet som nationellt, bör kontakt hållas mellan vederbörande myndigheter och de berörda rederierna. Inom Redareföreningen tillsättes för närvarande en kommitté, bestående av representanter för de olika färjerederierna och med uppgift att behandla bl. a. frågor rörande tullfri införsel av varor. Det synes naturligt, att denna kommitté kopplas in på det fortsatta arbetet med hit hörande spörsmål.

Göteborg den 4 januari 1966

Sveriges redareförening

Nils Grenander

Hans Larsson

Svenska turisttrafikförbundet:

I likhet med förslagsställarna anser STTF att enhetliga bestämmelser på detta område i hela Norden är av stor vikt för den internationella resetraffiken. Även medborgare i de nordiska länderna bör behandlas lika i detta hänseende.

Av minst lika stor vikt synes det emellertid vara att inga åtgärder av restriktiv art bör införas som försvårar resandet mellan de nordiska länderna. Såsom faktorer av hämmande betydelse vill STTF betrakta prisstegringar på kommunikationslinjerna, tullkontroll i rigorösare former än vad nu sker och naturligtvis en försämrad regularitet i förbindelserna. STTF kan för sin del inte finna annat än att den föreslagna tredygnsgregeln för fri införsel av sprit och tobak är ägnad att medföra konsekvenser av nu antytt slag.

Om statsmakterna trots allt icke anser sig kunna undgå att reducera den s. k. proviantresetraffik som nu förekommer, bör detta i första hand ske genom en differentiering mellan den i princip temporära trafik som upp-

rätthålles av företag som baserar sin verksamhet på sådana resor och de mer seriösa trafiäfföretag som år ut och år in trafikerar samma rutter efter lång tid i förväg fastlagd och annonserad tidtabell. Att reglera proviantresetrafiken genom ett koncessionsförfarande synes i sådant fall ligga närmast tillhands.

För att närmare belysa olägenheterna av den ifrågasatta tredygnsgåränsen vill förbundet påpeka att tendensen inom reselivet alltmer går mot förkortade vistelsetider. En turist tillbringar i Stockholm exempelvis i genomsnitt 2,5 dygn f. n. varför det är uppenbart att den föreslagna begränsningen skulle komma att träffa de internationella resenärerna som kollektiv betydligt hårdare än man kanske skulle ha anledning att befara.

Sammanfattningsvis vill STFF således avstyrka varje införande av restriktioner av typ tredagarsregel samt förorda att eventuella ingripanden mot proviantresetrafiken sker koncessionsvägen.

Stockholm den 15 januari 1966

Svenska turisttrafikförbundet

Mats Nöjd

Vice direktör

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Til trafikudvalget er henvist et af Folke Björkman og Leif Cassel fremsat medlemsforslag, vedrørende toldfri indførsel af spiritus og tobak.

Sagen har tidligere været behandlet på udvalgets møde i Helsingfors den 15. november 1965, hvor regeringssekretæren Osmo Kalliala, Finland, og tullrådet Holger Sandström, Finland, deltog som sagkyndige, og på udvalgets møde i Stockholm den 7.—8. januar 1966.

I udvalgsbehandlingen under 14. session har foruden udvalgets medlemmer deltaget finansminister Henry Grünbaum, Danmark, statsråd Håkon Kyllingmark, Norge, og kommunikationsministern Grels Teir, Finland. Endvidere har riksdagsman Folke Björkman været til stede under drøftelserne.

Som sagkyndig har udvalget hørt rättschefen E. Reuterswärd, Sverige.

1. Medlemsforslaget

I forslaget henstilles, at Nordisk Råd vedtager en rekommandation til regeringerne om at indføre ensartede bestemmelser vedrørende rejsendes ret til at indføre spiritus og tobak told- og afgiftsfrit, og at fastsætte disse bestemmelser således, at en fortsat udvikling af rejsetrafikken mellem de nordiske lande ikke hindres.

Forslaget er fremsat i anledning af, at de fra 1. marts 1963 i de nordiske lande gældende ensartede bestemmelser vedrørende told- og afgiftsfri indførsel af spiritus og tobak senere er blevet ændret i Danmark og Finland. I Danmark indførte man fra 1. januar 1965 den regel, at rejsende med bopæl i Danmark skulle have opholdt sig uden for landet i mindst 3 døgn for at have adgang til told- og afgiftsfrit at indføre mere end en helt ubetydelig mængde tobaksvarer. Fra 1. november 1965 er i Finland indført en tilsvarende bestemmelse, idet der dog kun kræves en udrejse af landet på mindst 24 timer.

En nordisk embedsmandskomiteé har i løbet af det sidste år gennemgået de nordiske landes bestemmelser om toldfrihed for rejsegods m. m., og det forventes, at komiteen nu afgiver sin rapport til finansministerne. Forslagsstillerne har fundet det naturligt, at Nordisk Råd får forelagt denne rapport og får lejlighed til at udtale sig om de deri fremsatte forslag.

2. Udtalelser om medlemsforslaget

Udtalelser er indhentet fra følgende myndigheder og organisationer:

SAS.

Den skandinaviske Færgekoneference.

Danmark

Finansministeriet.
SAS, Region Danmark.
Danmarks Rederiforening.
Det forenede Dampskibs-Selskab A/S.
Sømændenes Forbund i Danmark.
Tobakshandlernes Landsforening.
Danske Afholdsselskabers Landsforbund.
Turistforeningen for Danmark.

Finland

Finansministeriet.
Tullstyrelsen.
Finlands redareförening r.f.
Ålands redarförening r.f.

Aero O/Y.
Turistföreningen i Finland.

Norge

Finans- og tolldepartementet.
Departementet for handel og skipsfart.
Samferdselsdepartementet.
Tolldirektoratet.
SAS, Region Norge.
Norges rederforbund
Norges handelsstands forbund.
Den norske reisebyråforening.
Landslaget for reiselivet i Norge.

Sverige

Generaltullstyrelsen.
Sjöfartsstyrelsen.
Kommerskollegium.
Stockholms handelskammare.
Handelskammaren i Göteborg.
Skånes handelskammare.
Handelskammaren i Karlstad.
Handelskammaren i Gefle.
Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare.
Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare.
Sveriges redareförening.
Svenska turisttrafikförbundet.

Af ressortmyndighedernes udtalelser fremgår bl. a., at de pågældende myndigheder er indforstået med, at embedsmandskomiteens rapport forelægges Nordisk Råd, men at rapporten næppe kan gøres færdig før i begyndelsen af februar 1966, og at det — da der ikke er fuld enighed i embedsmandskomiteen — må anses for påkrævet, at den forinden forelæggelsen for rådet behandles på ministerniveau. *Finansministeriet* i Finland anfører, at det kan blive nødvendigt at udsætte sagen til Nordisk Råds session i 1967, såfremt den ønskes behandlet i rådet.

Sagen har i øvrigt givet anledning til en lang række betragtninger og bemærkninger. Fra flyveselskabernes side er anført, at en regel om rejsens varighed virker diskriminerende mod luftfarten, ikke mindst i den internordiske trafik, at der er fare for, at skærpede toldbestemmelser kan medføre forlænget ekspeditionstid ved toldkontrollen, og at der til skade for turismen kan blive tale om forhøjede billetpriser. — Fra skibsfartens side anføres, at de egentlige trafikruter (helårsruterne) rammes urimeligt hårdt af yderligere restriktioner; der har tidligere været sondret mellem korte, mellemlange og lange ruter, men denne sondring er nu suppleret med en 3-dages-regel, som mere end tilgodeser sit formål at forhindre de såkaldte provianteringsrejser. Den almindelige opfattelse inden for skibsfarten synes at være, at en 24-timers-regel eller krav om overnatning er til-

strækkeligt til at forhindre provianteringsrejser, og at salg af ubeskattede varer bør kunne finde sted på ruter, der er i helårsdrift. *Den skandinaviske Færgekongference* anfører, at salget af afgiftsberigtiget spiritus og tobak ikke er steget i Danmark efter at 3-dages-regelen er indført, og at fiskale interesser derfor ikke har været vejledende. Der er fremsat ønsker om, at eventuelle nye regler ikke må diskriminere mellem de forskellige typer af transportmidler, og om at der i god tid før ændringer i reglerne må ske underretning til rederierne. — I flere af udtalelserne tages der afstand fra tanken om et koncessionssystem, kun *Svenska turisttrafikförbundet* anbefaler, at en eventuel indgriben mod provianteringsrejserne sker ved hjælp af koncessioner. — *Aero O/Y* og *Turistföreningen i Finland* frygter, at de begrænsninger, som en 3-døgnregel vil medføre i adgangen til at tage varer hjem, kan føre til et forøget alkoholforbrug under rejsen.

Danske Afholdsselskabers Landsforbund henstiller, at der ikke sker lempelser i de for Danmark gældende regler, og *Tobakshandlernes Landsforening* i Danmark anbefaler, at de i Øresundstrafikken gældende regler indføres overalt, og at der samtidig sker en avancebegrænsning.

Følgende støtter medlemsforslaget: *SAS, Den skandinaviske Færgekongference, Sømændenes Forbund* i Danmark, *SAS, Region Danmark, Turistforeningen for Danmark, Finlands redareförening, Ålands redarförening, Aero O/Y, Turistföreningen i Finland, Landslaget for reiselivet i Norge og Svenska turisttrafikförbundet*.

Medlemsforslaget støttes endvidere — med de anførte forbehold og bemærkninger — af *Departementet for handel og skipsfart* og *Samferdselsdepartementet*, som dog finder, at et land, hvor særlige forhold gør sig gældende, må kunne benytte specielle regler, af *Norges handelsstands forbund*, som dog ønsker en direkte regulering af salget af skattefri varer på ruterne, af *Den norske reisebyråforening*, som kun ønsker begrænsninger for de korte ruter og ved grænseovergangssteder, der kun benyttes af endagsrejsende og af *Sjöfartsstyrelsen* i Sverige, som tager afstand fra tanken om et koncessionssystem.

3. Trafikudvalget

Trafikudvalgets principielle standpunkt er, at ensartede og liberale regler i de nordiske lande med hensyn til de rejsendes adgang til told- og afgiftsfri indførsel af spiritus, vin og tobaksvarer, der medbringes som rejsegods til privat brug, i sig selv er ønskelig og i øvrigt af betydning for en hurtig og gnidningsfri grænsepassage. Udvalget erkender dog berettigelsen af, at man gennem restriktioner søger at forhindre misbrug (proviafteringsrejser). I forholdet mellem de nordiske lande er de særlige begrænsninger for de korte og middellange ruter efter udvalgets opfattelse velmotiverede. Man har

dog noteret sig, at det af det pressecommuniqué, som den nordiske embedsmandskomité udsendte i november 1965, fremgår, at der i komiteen var principiel enighed om, at betingelsen om en vis tids ophold uden for sit eget land kan fraviges, når det drejer sig om varer købt i beskattet stand i et andet nordisk land; dette ville være et fremskridt i forhold til de i øjeblikket gældende bestemmelser.

Trafikudvalget har tidligere drøftet, hvorvidt en regel, der er mindre restriktiv end den nuværende danske 3-døgns-regel vil kunne forhindre provianteringsrejser, og man har bl.a. hæftet sig ved 1. en 24-timers-regel 2. krav om overnatning 3. krav om et bestemt (mindre) antal timers ophold i udlandet, idet der ses bort fra selve rejsetiden, og 4. en afstandsregel (f.eks. mellem bopæl og rejsemål). De to sidste muligheder indebærer, at man stiller de forskellige arter af befordringsmidler lige.

Udvalget beklager, at det ikke har været muligt under sessionen at drøfte embedsmandsudvalgets rapport, og vil udtale ønske om, at finansministrene søger at tilvejebringe ensartede og liberale regler for den egentlige rejsetrafik, og om at spørgsmålet må blive forelagt rådet, således at der kan blive mulighed for en drøftelse mellem repræsentanter for rådet og finansministrene, inden nye regler sættes i kraft. Man skal i den forbindelse henviser til, at trafikudvalget også arbejder mellem sessionerne, og at udvalget er rede til at deltage i et møde med finansministrene, eventuelt i tilslutning til et finansministermøde.

Udvalget indstiller

at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne

at indføre ensartede bestemmelser vedrørende rejsendes adgang til toldfri indførsel af spiritus og tobak,

at fastsætte disse bestemmelser så enkle og liberale, at en fortsat udvikling af den egentlige rejsetrafik mellem de nordiske lande ikke hindres, og

at forelægge spørgsmålet for Nordisk Råd, inden nye regler sættes i kraft.

København, den 31. januar 1966

Helgi Bergs

Leif Cassel

Kresten Damsgaard

Karl-August Fagerholm

Raino Hallberg

Svend Horn

Næstformand

Nils Jacobsen

Martha Johannessen

Aksel Larsen

Birger Lundström

Reservation 1

Om det i medlemsförslaget behandlade spørgsmålet ånyo förelägges rådet, kan detta förfaringsätt innebära, att ikraftträdandet av nya och likartade regler fördröjs. Något sådant undviks, om frågan i stället förelägges rådets trafikutskott. Jag anser därför,

att det av utskottet framlagda rekommendationsförslaget bör ha följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne
at indføre ensartede bestemmelser vedrørende rejsendes adgang til toldfri indførsel af spiritus og tobak,
at fasttætte disse bestemmelser så enkle og liberale, at en fortsat udvikling af den egentlige rejsetrafik mellem de nordiske lande ikke hindres, og
at forelægge spørgsmålet for Nordisk Råd eller et af dets organer, inden nye regler sættes i kraft.

København den 31 januari 1966

Gösta Skoglund

Reservation 2

Enligt min mening bör, om de nordiska regeringarna blir ense om genomförande av nya bestämmelser rörande skattefri införsel av sprit och tobak, dessa omedelbart träda i kraft. Om regeringarna däremot icke blir ense om sådana nya bestämmelser, kan frågan ånyo tagas upp till behandling i Nordiska rådet. Under hänvisning till det anförda föreslår jag,

att det av utskottet framlagda rekommendationsförslaget får följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne
at indføre ensartede bestemmelser vedrørende rejsendes adgang til toldfri indførsel af spiritus og tobak,
at fastsætte disse bestemmelser så enkle og liberale, at en fortsat udvikling af den egentlige rejsetrafik mellem de nordiske lande ikke hindres, og
at forelægge spørgsmålet for Nordisk Råd, inden nye regler sættes i kraft, medmindre der opnås enighed mellem regeringerne om sådanne ensartede bestemmelser.

København den 31 januari 1966

Olavi Lahtela

Tilläggsförslag

om planering för civilflygets ordnande inom Öresundsregionen

(Väckt av Leif Cassel och Aksel Larsen)

I rekommendation nr 34/1965 har Nordiska rådet hemställt till regeringarna att undersöka möjligheterna för en gemensam lösning av flygplatsproblemen i Öresundsregionen, i första hand en förläggning av en eventuell storflygplats på Saltholmen. Från det svenska kommunikationsdepartementet har meddelats att en ny flygplats, ersättande Bulltofta, skall byggas för Malmöregionen till en kostnad av ca 70 miljoner kronor. Den fortsatta undersökningen av en storflygplats i Öresundsområdet bör enligt de svenska myndigheternas åsikt liksom hittills bedrivas av Danmark. Den svenska medverkan i detta sammanhang skulle i första hand begränsas till flygteknisk samordning.

Nordiska rådets nämnda rekommendation syftade emellertid längre än till denna tekniska samverkan och avsåg, att regeringarna gemensamt skulle utarbeta en allmän plan för flygplatsfrågornas lösning inom regionen. Planeringen av Malmöområdets lokala flygfältsfråga borde därvid inordnas i den större planen.

Under hänvisning till vad som anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark och Sverige att vid planeringen av lokala flygfält inom Öresundsregionen inordna dem i den allmänna plan för civilflygets ordnande inom regionen, som de nordiska länderna i enlighet med rådets rekommendation nr 34/1965 kommer att gemensamt utarbeta.

Stockholm och København den 11 november 1965

Leif Cassel

Aksel Larsen

*BILAGA 1***Yttranden över tilläggförslaget****Öresundsrådet:**

Den nuvarande trafikutvecklingen på civilflygets område, liksom bullerproblemen gör de arealmässigt betydande flygplatserna till allt större hinder för kommunernas planering. De nuvarande flygplatserna i Öresundsregionen, fr. a. Kastrup och Bulltofta, framstår som klart otillräckliga samtidigt som såväl Bulltofta som Kastrup genom bullerolägenheter och olämplig lokalisering utgör allvarliga hinder för en sund stadsbyggnadsmässig utveckling.

En ändring av nuvarande förhållanden syns därför Öresundsrådet nödvändig.

I förhandlingarna mellan å den ena sidan Malmö stad och Malmöhus läns landsting och å den andra statliga luftfartsmyndigheter har nåtts en överenskommelse om avveckling av Bulltofta och etablerandet av en ny lokal-flygplats 20 km sydost om Malmö. Utredningarna på den danska sidan rörande en omlokalisering av Kastrup pågår för närvarande. I denna utredning är berörda danska kommuner representerade.

Etablerandet av en ny flygplats på den skånska sidan av Öresundsregionen är inte någon lösning på storflygfältsfrågan i regionen. Den nya flygplatsen avses i första hand tillgodose inrikes, frakt- och charterflygets behov medan den intereuropeiska och interkontinentala luftfarten fortfarande tänks förlagd till Kastrup.

Utvecklingen inom trafikledningstekniken nödvändiggör ett samarbete mellan danska och svenska luftfartsmyndigheter. Sådana kontakter förekommer för närvarande, ehuru Öresundsrådet inte har underrättats om hur intensiva och tillräckliga dessa kontakter i verkligheten är. Utvecklingen mot allt större och snabbare flygplan, och därmed sammanhängande risker för intensifierade bullerproblem, samt större arealkrävande flygplatser, gör det emellertid också angeläget att planeringen av den framtida storflygplatsens lokalisering sker gemensamt för hela Öresundsregionen.

För kommunerna i Öresundsregionen framstår den nuvarande oklarheten av bristen på information som ett allvarligt hinder för en rationell samhällsplanering. En mera aktiv svensk-dansk samplanering av flygplatsfrågan med kommunal insyn framstår också därför som synnerligen angelägen.

Köpenhamn den 14 januari 1966

Arne Pettersson

Urban Hansen

Hans Esping

SAS:

I sitt yttrande till presidiet av den 1 december 1964 har konsortiet framfört synpunkter på medlemsförslaget om dansk-svensk storflygplats. Vad som däri framhållits som huvudsynpunkter gäller oförändrat.

Den tid som förflutit sedan SAS den 1/12 1964 yttrade sig i denna fråga ger alltfört belägg för att en gemensam nordisk terminal erfordras för den transkontinentala trafiken ur såväl ekonomisk som driftsteknisk synpunkt. Denna bör ligga inom Öresunds-regionen.

Då den tidpunkt närmar sig, då de interkontinentala flygplanen kommer att ha en passagerarkapacitet på 250 passagerare och därefter än större, anser SAS det angeläget att framålla nödvändigheten av att en gemensam terminal för Norden bibehålles. Med dessa större flygplan kan biljettpriserna väntas bli reducerade. För att möjliggöra så låga resekostnader som möjligt för den nordiska publiken, måste SAS planering innefatta ett förvärv av sådana flygplan. En förutsättning härför är att flygplanen beflyger en plats med tillräcklig trafikpotential och enligt SAS uppfattning erfordras en gemensam terminal-flygplats för interkontinental trafik inom Öresunds-regionen.

Då det från trafiktekniska, ekonomiska och säkerhetsmässiga synpunkter är nödvändigt att vid planering för flygtrafiken inom ett begränsat geografiskt område samordna trafiken, är det för SAS självfallet att planeringen av lokala flygfält inom Öresunds-regionen samordnas med planeringen för flygplats för den transkontinentala trafiken.

Konsortiet instämmer sålunda helt med tilläggsförslagets rekommendation att regeringarna i Danmark och Sverige vid planeringen av lokala flygfält inom Öresunds-regionen bör inordna dem i en allmän plan för civilflygets ordnande inom regionen. Konsortiet vill härtill framhålla att utredningen beträffande civilflygets ordnande inom Öresunds-regionen framstår som en för samtliga nordiska länder gemensam angelägenhet.

Stockholm den 14 januari 1966

Högaktningsfullt

Karl Nilsson

Verkställande direktör

D a n m a r k

Boligministeriet meddelar i en skrivelse den 29 december 1965, att man inte har något ytterligare att tillägga i saken.

Ministeriet for offentlige arbejder:

Under hensyn til, at der ikke har kunnet opnås enighed med de svenske myndigheder om en fælles planlægning af lufthavnsudbygningen i Øresundsregionen, ser man ikke noget grundlag for at søge konkrete enkeltprojekter indplaceret i planen, men man vil fra dansk side fortsat holde de svenske myndigheder orienteret om danske planer med hensyn til flyvepladsanlæg i regionen som et led i det dansk-svenske samarbejde på det rent flyveledelsesmæssige plan.

København, den 5. januar 1966

P. m. v.

E. b.

J. Bang Christensen

S v e r i g e**Luftfartsstyrelsen:**

Som bakgrund till tilläggsförslaget framfördes bl. a. från det svenska kommunikationsdepartementet har meddelats att en ny flygplats, ersättande Bulltofta, skall byggas för Malmöregionen till en kostnad av ca 70 mkr. Styrelsen vill först uppehålla sig härvid.

Under senare år har frågan om Bulltofta flygplats framtida användning blivit aktuell. De fyrmotoriga propellerflygplan som trafikerar Bulltofta kräver för att kunna utnyttjas med bättre ekonomi en något större banlängd än som nu är tillgänglig på Bulltofta. För de stora jetflygplan som om några år förutses komma i trafik, skulle krävas en ytterligare förlängning. På grund av flygplatsens läge nära centrala Malmö har bullerstörningarna vid jettrafik bedömts medföra betydande olägenheter. En av staden framlagd stadsplan för ett nära flygplatsen beläget bostadsområde, beräknat för ca 25 000 boende, avstyrktes sålunda av byggnadsstyrelsen med hänvisning till den väntade jettrafiken. Stora befintliga bostadsområden har ett med stadsplaneområdet likvärdigt läge i förhållande till flygplatsen. Det har sålunda av olika skäl blivit nödvändigt att snabbt finna en lösning av Malmös och sydvästra Skånes flygplatsfråga.

Sedan ett av styrelsen upprättat förslag till utbyggnad av Bulltofta flygplats tillbakavisats av bl. a. Malmö stad, har styrelsen bedrivit utredningar i syfte att finna ett nytt flygplatsläge. En preliminär överenskommelse har därefter träffats mellan kommunikationsdepartementet och Malmö stad angående avveckling av Bulltofta flygplats samt utbyggnad av en ny all-

män flygplats inom Malmöområdet. Flygplatsens läge fastlägges icke slutligt förrän frågor rörande markbeskaffenhet, flygtrafikeder m. m. utretts. Flygplatsen avses i den nu aktuella utbyggnaden utrustas med en bana av 2 500 m längd. Som jämförelse kan nämnas att banan på Bulltofta är 1 900 m och de längsta banorna på Kastrup och Arlanda 3 300 m. Flygplatsen beräknas vara utbyggd 1973.

Det danska ministeriet för offentliga arbeten har genom det svenska kommunikationsdepartementets försorg hållits orienterat om planerna ifråga om Malmö-flygplatsen och informerats om överenskommelsen med Malmö stad.

En dansk-svensk arbetsgrupp, den s. k. Svedagruppen, som redan tidigare tillsatts i syfte att behandla trafikledningsproblem i Köpenhamn-Malmöområdet, studerar frågan om flygtrafikledernas draging i området efter den nya Malmöflygplatsens tillkomst, varvid hänsyn togs till alternativa placeringar av en dansk storflygplats.

En lösning av den danska storflygplatsfrågan synes vara avlägsen i tiden. Med hänsyn till angelägenheten ur såväl stadsbyggnads- som flygtrafiksynpunkt att snabbt lösa Malmö flygplatsfråga har det ej varit möjligt att sammankoppla denna med den danska frågan.

Såsom styrelsen framfört i yttrande den 30 oktober 1964 över ett inom Nordiska rådet väckt medlemsförslag om dansk-svensk storflygplats, anser styrelsen det angeläget, att utredning verkställs i nära samverkan mellan de svenska och danska myndigheterna beträffande de trafikala, organisatoriska och tekniska förutsättningarna för en fortsatt utbyggnad av markorganisationen för civilflyget i Köpenhamn-Malmöområdet. Utredningen bör i första hand klarlägga trafikutvecklingen på längre sikt genom utarbetande av prognoser för civilflyglets omfattning och sammansättning i framtiden samt militärflygets behov. På grundval härav bör en långtidsplan utarbetas för utbyggnaden av flygplatser och trafikledningsorganisation. Luftfartsstyrelsen är för sin del beredd att lämna sin medverkan vid en sådan utredning.

Stockholm den 31 december 1965

Luftfartsstyrelsen

Henrik Winberg

Jan Wessel

Länsstyrelsen i Malmöhus län:

Med hänsyn till att trafikunderlaget för internationell och framförallt interkontinental flygtrafik i vart och ett av de nordiska länderna är relativt

begränsat är det enligt expertisen nödvändigt att vissa av de internationella flyglinjerna koncentreras till en för hela Norden gemensam huvudflygplats. Som sådan fungerar nu Kastrup. Eftersom Kastrups flygplats inom den närmaste framtiden blir otillräcklig, är det viktigt, att den bygges ut eller om detta inte är möjligt att den ersättes av ny flygplats. Denna bör förläggas till Öresundsregionen främst på grund av regionens stora befolkningsskoncentration och dess lämpliga trafikläge. Det bör understrykas att lokaliseringen av en eventuell ersättningsflygplats för Kastrup är en fråga som nära berör även den svenska sidan av Öresundsregionen och detta från såväl trafiksynpunkt som allmän samhällsplaneringssynpunkt. I sistnämnda avseende bör beaktas bl. a. bullerstörningar, inverkan på naturvård och fritidsintressen samt på trafikledsplaneringen. Länsstyrelsen anser därför i likhet med drätselkammaren i Malmö att ett nära samarbete mellan i första hand Danmark och Sverige i fråga om ersättningsflygplatsens lokalisering bör komma till stånd. Såväl de regionala statliga myndigheterna som berörda större kommuner inom Öresundsregionen bör därvid på ett tidigt stadium inkopplas på utredningsarbetet.

Omlokaliseringen av inrikes- och charterflygplatsen Bulltofta, varom preliminär överenskommelse träffats mellan staten, Malmö stad och Malmöhus läns landsting, är från trafikantsynpunkt huvudsakligen ett svenskt intresse. Från teknisk synpunkt skulle det självfallet ha varit önskvärt, att denna flygplats kunnat inordnas i en gemensam plan för civilflyget i Öresundsregionen. Som länsstyrelsen tidigare i olika sammanhang framhållit är en lösning av frågan om en ersättningsflygplats för Bulltofta emellertid synnerligen brådskande. Gränsen för Bulltoftas kapacitet har redan nåtts. Med hänsyn till bullerfrågan och på grund av andra stadsbyggnadsskäl är det angeläget att flygplatsen snarast omlokaliseras. Den omständigheten att det ännu icke definitivt bestämts var detta ersättningsflygfält skall förläggas har inverkat menligt på samhällsplaneringen i länet. Detta har varit desto allvarigare som behovet av översiktlig regional planering i den svenska delen av Öresundsregionen är mycket trängande. Ett kommunalförbund för översiktlig planering, omfattande 25 kommuner i sydvästra Skåne, har av denna anledning bildats och står inom kort berett att påbörja planeringsarbetet. Detta arbete kan emellertid ej bedrivas fullt effektivt förrän definitiv ställning tagits till lokaliseringen av den flygplats som skall ersätta Bulltofta. Innan beslut härom fattats är det nämligen ej möjligt att ta ställning till frågor rörandes lokaliseringen av vissa bostadsområden, serviceanläggningar, kommunikationsleder och fritidsområden. Enligt länsstyrelsens bestämda mening bör därför icke ett beslut om anläggande av ersättningsflygfält för Bulltofta anstå i avvaktan på att den plan för civilflygets ordnande i Öresundsregionen som Nordiska rådet rekommenderat, detta i all synnerhet som beslut om att utföra en sådan plan ännu inte fattats. Länsstyrelsen anser det däremot var angeläget att innan

plats för det lokala flygfältet slutligen bestäms, ett samarbete kommer till stånd mellan Danmark och Sverige för diskussion av säkerhetsfrågorna i förhållande till den eventuella storflygplatsens lokalisering.

Malmö i landskansliet den 28 december 1965

Gösta Netzén

Torsten Buregren

Drätselkammaren i Malmö:

För öresundsregionen och därmed också Malmö är tillgången till en storflygplats med dess möjligheter till snabba förbindelser med Europa och övriga kontinenter av mycket stor betydelse. Den för inrikes- och chartertrafiken nödvändiga utflyttningen av Bulltofta flygplats från Malmö, varom preliminär överenskommelse träffats mellan staden och staten, innebär på intet sätt någon lösning av storflygplatsfrågan ens för Malmö—Lundaområdet, än mindre för öresundsregionen i dess helhet. Eftersom Kastrups flygplats inom den närmaste framtiden blir otillräcklig, är det viktigt, att de på danskt håll inledda undersökningarna om en ny flygplats så snart som möjligt leder till resultat. Det är också betydelsefullt för den svenska sidan av öresundsregionen, att lösningen blir sådan, att flygplatsen kan betjäna regionen i dess helhet på bästa sätt. Det vill synas om om detta också sammanfaller med intressen inom stora delar av Norden.

Ur dessa synpunkter förefaller ett nära samarbete mellan i första hand Danmark och Sverige med utredningen vara naturligt och bäst främjande för båda ländernas intressen. Detta samarbete kan självfallet föras i olika former. Vilken form som är mest ändamålsenlig, ankommer det icke på Malmö stad att uttala sig om, men drätselkammaren vill framhålla, att det är önskvärt, att berörda kommuner inom öresundsregionen bli satta i tillfälle att följa arbetet t. ex. genom Öresundsrådet.

Till förslaget att rekommendera viss åtgärd vid planeringen tager drätselkammaren fördenskuil icke ställning.

Malmö den 13 december 1965

På Drätselkammarens vägnar

Arne Lundberg

Rolf Bruzelius

Transair:

Under hänvisning till bolagets skrivelse den 28 oktober 1964 till rådets presidium vill TSA ånyo såsom sin uppfattning uttala att flygplatsfrågorna i Öresundsområdet i vad avser såväl ev. storflygplats som lokala flygfält måste lösas under samverkan mellan vederbörande danska och svenska myndigheter, varvid framför allt flygsäkerhetsmässiga aspekter på ärendet måste tillgodoses.

Malmö den 10 december 1965

Transair Sweden

Direktionen

Gösta Ellhammar

Verkst. direktör

C.-O. Nordlander

Flygchef

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över tilläggsförslaget och meddelandena om rekommendation nr 34/1965

Til trafikudvalget er henvist de meddelelser, vedrørende rekommandation nr 39/1965 som er afgivet til 14. session af Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer. Meddelelserne har tidligere været behandlet på udvalgets møder i Helsingfors den 15. november 1965 og i Stockholm den 7.—8. januar 1966.

I behandlingen under udvalgets møde i Helsingfors den 15. november 1965 deltog statsråd Håkon Kyllingmark, Norge, minister for offentlige arbejder Kai Lindberg, Danmark, statsrådet Gösta Skoglund, Sverige, og kommunikationsministern Grels Teir, Finland, samt som sagkyndig statssekretæren Lars Peterson, Sverige.

Til trafikudvalget er endvidere henvist et af Leif Cassel og Aksel Larsen fremsat tillæggsforslag vedrørende planeringen af trafikflyvet i Øresundsregionen. Tillæggsforslaget har tidligere været behandlet på udvalgets møde i Stockholm den 7.—8. januar 1966.

I udvalgsbehandlingen af meddelelserne og tillæggsforslaget på 14. session har foruden udvalgets medlemmer deltaget minister for offentlige ar-

bejder Kai Lindberg, Danmark, statsrådet Olof Palme, Sverige, og kommunikationsministern Grels Teir, Finland. Endvidere har riksdagsman Folke Björkman, Sverige været til stede under drøftelserne.

Som sagkyndige har udvalget hørt overborgmester Urban Hansen, Danmark, og riksdagsman Arne Pettersson, Sverige.

1. Meddelelserne og tillæggsforslaget

Det fremgår af meddelelserne og de på mødet modtagne oplysninger bl. a., at man fra de øvrige landes side anser udredning om anlæg af en storlufthavn på Saltholm eller andet sted i Danmark for et dansk anliggende. Man ønsker derfor ikke at deltage i den igangværende danske undersøgelse af flyvepladsproblemerne, som tidligst vil kunne bringes til en foreløbig afslutning i 1966. Det fremgår endvidere, at der foregår undersøgelser og forhandlinger med henblik på at erstatte Bulltofta flyveplads ved Malmö med en ny national flyveplads for Malmö-området, som kan benyttes af jefly, og at man fra svensk side har erklæret sig rede til i samarbejde med det danske trafikministerium at virke for den fornødne flyvetekniske samordning af de forskellige flyvepladser i Øresunds-området.

I tillæggsforslaget henstilles at Nordisk Råd vedtager en rekommandation til regeringerne i Danmark og Sverige om ved planlægningen af lokale flyvepladser inden for Øresunds-området at indpasse disse i den generelle plan for ordningen af den civile flyvetrafik inden for området, som de nordiske lande i overensstemmelse med rekommandation nr 34/1965 skulle udarbejde i fællesskab.

2. Udtalelser om tillæggsforslaget

Udtalelser om tillæggsforslaget er indhentet fra følgende myndigheder m. fl.:

Øresundsrådet.

Scandinavian Airlines System (SAS).

Danmark

Boligministeriet.

Ministeriet for offentlige arbejder.

Sverige

Luftfartsstyrelsen.

Länsstyrelsen i Malmöhus län.

Malmö stad.

Transair.

Øresunds-rådet

Rådet anfører bl. a., at den rådende uvished med hensyn til placeringen af de fremtidige flyvepladser er en alvorlig hindring for en rationel planlægning, og man ønsker derfor et aktivt dansk-svensk samarbejde — med kommunal deltagelse — om en fælles planlægning.

Scandinavian Airlines System

SAS anser en fælles nordisk terminal i Øresunds-området for den transkontinentale trafik for påkrævet både af økonomiske og af driftstekniske grunde. Da det endvidere af sikkerhedsmæssige grunde er nødvendigt, at der inden for et begrænset område foretages en samordning af trafikken, anser selskabet det for selvfølgelig, at planlægningen af lokale flyvepladser i området samordnes med planlægningen af storlufthavnen. SAS kan derfor helt tilslutte sig medlemsforslaget, hvorefter lokale flyvepladser bør indordnes i en generel plan, og selskabet tilføjer, at udredningen vedrørende en ordning af den civile flyvning inden for Øresunds-regionen er et fællesanliggende for samtlige nordiske lande.

Danmark

Boligministeriet har ikke yderligere bemærkninger ud over de til Nordisk Råds 13. session afgivne udtalelser, hvor det bl. a. er anført, at det på grund af de meget omfattende regions- og byplanmæssige konsekvenser, lufthavns-spørgsmålet har, er helt nødvendigt at udvide det dansk-svenske samarbejde fra kun at omfatte flyvetekniske forhold (luftrumsproblemer) til også at omfatte alle aspekter.

Ministeriet for offentlige arbejder finder ikke noget grundlag for at søge konkrete enkeltprojekter indplaceret i en plan, da der ikke har kunnet opnås enighed med de svenske myndigheder om en fælles planlægning af lufthavnsudbygningen.

Sverige

Luftfartsstyrelsen finder, at det såvel på grund af udbygningen af Malmö som ud fra et trafiksynspunkt er nødvendigt hurtigt at bygge en ny flyveplads for Malmö-området, og at det derfor ikke er muligt at løse denne opgave i forbindelse med bygning af en dansk storlufthavn, som synes at ligge langt ude i fremtiden.

I udtalelserne fra *länsstyrelsen i Malmöhus län* fremhæves, at en storlufthavn, der skal betjene hele Norden, bør ligge i Øresunds-regionen. Placeringen af en eventuel erstatningslufthavn for Kastrup er et spørgsmål af så stor interesse for den svenske del af Øresunds-regionen, at der bør indledes et nært samarbejde — i første række mellem Danmark og Sverige — om dette spørgsmål. *Länsstyrelsen* anbefaler, at såvel de regionale statslige myndigheder som de berørte større kommuner i regionen på et tidligt tids-

punkt kommer til at deltage i udredningsarbejdet. Länsstyrelsen anser bygningen af en flyveplads som erstatning for Bulltofta for hastende, men mener, at der — inden placeringen af denne lokale flyveplads er endelig fastlagt — bør indledes et samarbejde mellem Danmark og Sverige vedrørende sikkerhedsspørgsmålene i forhold til en ny storlufthavn.

Drätselkammaren i Malmö finder det af stor betydning at have adgang til en storlufthavn med hurtige forbindelser til Europa og de øvrige kontinenter. Det er derfor vigtigt, at en kommende storlufthavn også kan betjene den svenske side af Øresunds-regionen, og man finder det derfor ønskeligt, at der indledes et dansk-svensk samarbejde om spørgsmålet, og at kommunerne får adgang til at følge arbejdet, f. eks. gennem Øresunds-rådet.

Transair udtaler som sin opfattelse, at problemerne i Øresunds-området for så vidt angår såvel en eventuel storlufthavn som lokale flyvepladser må løses i samarbejde mellem de pågældende danske og svenske myndigheder.

3. T r a f i k u d v a l g e t

Det er udvalgets opfattelse, at den storlufthavn, hvorover den interkontinentale trafik til og fra de nordiske lande skal afvikles, bør ligge inden for Norden, og at der ikke vil kunne blive tale om at placere en sådan storlufthavn andre steder end i Øresunds-området. Dette område har allerede på grund af folketal og erhvervsstruktur et stort lokalt transportbehov, ligesom en lufthavn i området vil have en god geografisk beliggenhed som transithavn for trafikken mellem de øvrige nordiske lande og omverdenen.

Udvalget finder det derfor fortsat hensigtsmæssigt, at de nordiske landes regeringer i fællesskab undersøger mulighederne for en løsning af lufthavnproblemerne i Øresunds-regionen, i hvert fald for så vidt angår anlæg af en nordisk storlufthavn. Såfremt regeringerne i Finland, Island og Norge ikke måtte ønske at deltage i undersøgelserne i alle detaljer, bør regeringerne i Danmark og Sverige holde de øvrige regeringer løbende orienteret.

For så vidt angår det i tillæggsforslaget rejste spørgsmål ønsker udvalget at udtale, at man finder det påkrævet, at der ved planlægningen af mere lokale flyvepladser inden for Øresunds-området foretages en indpasning af disse planer i den generelle planlægning af ordningen af den civile flyvetrafik inden for området.

Udvalget foreslår,

I. at rådet tager meddelelserne om rekommandation nr. 34/1965 til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste session;

II. at rådet i anledning af tillæggsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark og Sve-

rige at indpasse planlægningen af lokale flyvepladser inden for Øresunds-området i den generelle plan for ordningen af den civile flyvetrafik inden for området, som de nordiske lande i overensstemmelse med rekommandation nr. 34/1965 skulle udarbejde i fællesskab.

København, den 30. januar 1966

Helgi Bergs

Leif Cassel

Kresten Damsgaard

Karl-August Fagerholm

Raino Hallberg

Svend Horn

Næstformand

Nils Jacobsen

Martha Johannessen

Olavi Lahtela

Aksel Larsen

Birger Lundström

Gösta Skoglund

Tilläggsförslag

om fast Öresundsförbindelse

(Väckt av Leif Cassel och Aksel Larsen)

Nordiska rådet har under åren successivt antagit tre rekommendationer om ordnande av en fast förbindelse över Öresund, nämligen nr 4/1953, nr 28/1963 och nr 35/1965. Sistnämnda rekommendation går ut på att regeringarna i Danmark och Sverige så snart som möjligt tar initiativet till fattande av principbeslut om anläggande av den första fasta förbindelsen i Öresund mellan Köpenhamn och Malmö samt om dennas finansiering.

Förutom det omfattande statliga utredningsarbetet i denna fråga har ett enskilt konsortium, det s. k. Öresundsbrokonsortiet, som består av tre danska och tre svenska byggnadsfirmor, lagt fram olika förslag till lösning av en fast förbindelse över Öresund. Sådana förslag har presenterats 1936, 1954 och 1965. Konsortiets senaste förslag gäller ett samtidigt byggande av en sexfilig vägbro och tunnel mellan Köpenhamn och Malmö via Saltholm samt en dubbelspårig järnvägstunnel mellan Helsingör och Hälsingborg till en sammanlagd kostnad av 1 279 miljoner svenska kronor. Detta projekt kan sägas utgöra en påbyggnad av den lösning, som förordades i rådets ovan nämnda rekommendation nr 35/1965. En lösning av detta slag skulle kunna medverka till att bryta det dödläge, som uppstått genom oenigheten om placeringen av den första fasta förbindelsen.

I det statliga utredningsarbetet har Öresundsbrokonsortiets tidigare förslag av 1936 och 1954 studerats. Det är önskvärt att de berörda regeringarna, som nu har att taga ställning i saken, därvid beaktar även konsortiets senaste förslag till lösning av denna viktiga fråga.

Under hänvisning till vad som anförts föreslår vi,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark och Sverige att vid behandlingen av rådets rekommendation nr 35/1965 angående fast Öresundsförbindelse måtte taga Öresundsbrokonsortiets förslag av den 4 oktober 1965 i saken i beaktande.

Stockholm och København den 26 november 1965

Leif Cassel

Aksel Larsen

*BILAGA 1***PM från Öresundsbrokonsortiet om fasta förbindelser över Öresund***Öresundsförbindelsen*

För tio år sedan fördes 294 000 motorfordon över Öresund, medan siffran år 1964 var 787 000 och om 10 år förväntas bli ca 1 700 000 med fortsatt färjedrift. Med fast vägförbindelse mellan Köpenhamn och Malmö väntas den senare siffran springa upp till ca 3,5 milj. och år 2000 till minst 6 milj. bilar. Det torde vara uppenbart, att en övergång från färja till fast förbindelse är både riktig och lönsam. Detta har visat sig på annat håll trots avsevärt mindre trafikunderlag.

Frågan om en fast förbindelse över Öresund har emellertid kommit in i ett dödläge och det gäller nu att komma ur detta på något sätt. Orsaken till denna situation torde vara, att enighet ej kunnat vinnas om förbindelsen skall anläggas mellan Köpenhamn—Malmö eller Hälsingborg—Helsingör. Sedan denna fråga avgjorts, kan projekteringen fullföljas och arbetet komma igång.

Det torde nu vara klart, att om endast vägförbindelse skall anordnas sker detta fördelaktigare i linjen KM än i linjen HH. I KM-linjen kan kostnaderna säkrare bedömas, biltrafiken och inkomsterna blir avsevärt större, byggnadskostnaderna mindre och därmed förräntningen vida bättre.

Vidare är det enligt Öresundsdelegationen sannolikt, att med en kombinerad väg och järnvägsförbindelse får järnvägen avsevärt större kostnader att förränta, om den kombineras med leden KM än med leden HH. Dessutom är det ur trafiktekniska synpunkter bättre med järnvägsförbindelse i HH-leden.

Det förslag, som konsortiet nu framlägger, bygger på att enbart vägförbindelse anlägges i KM-linjen (Bihang 2), och att samtidigt enbart järnvägstunnel för dubbelspår anlägges i HH-linjen (Bihang 3 och 4). Denna järnväg föreslår vi utrustad med lokala el-tåg, som snabbt kan transportera bilar på specialvagnar mellan Hälsingborg och Helsingör. I våra kalkyler och prognoser har vi alternativt även räknat med trafik från ett nytt storflygfält på Saltholm, skisserat på (Bihang 2).

Vi föreslår, att förbindelsen ägs av två kommunala brobolag, bildade av städerna Malmö och Köpenhamn. Konsortiet å sin sida bildar dels ett finansbolag, som ordnar finansieringen, och dels ett byggnadsbolag, som projekterar och förestår byggandet av förbindelsen i KM. Erforderligt kapital anskaffas av konsortiets finansbolag och utlånas till de två kommunala bro-

bolagen, som tar upp avgifter av trafikanterna och därmed amorterar och förräntar lånen. De principiella riktlinjerna är utformade i bilaga 1, där även alternativa förslag till överenskommelse beträffande byggande av förbindelsen medtagits.

Vi har gjort upp nya prognoser baserade på den verkliga trafiken under åren 1960—1964. Därvid visar sig en kraftig ökning av den förväntade framtida personbiltrafiken, medan godstrafiken stämmer väl med de av oss i remissvaret 1963 gjorda antagandena och har därför ej ändrats. Vi har ej heller funnit skäl att ändra siffrorna för den kollektiva trafiken. Vidare har vi dels uppgjort en prognos för biltrafiken på el-tåg i HH-linjen och dels en prognos för bil- och persontrafik, om Saltholm blir flygplats. Beträffande avgifterna har vi med tanke på prisutvecklingen räknat med något förhöjda taxor i jämförelse med vårt remissvar 1963. Härvid har vi kommit till följande *inkomster* per år i milj. sv. kr.

	År 1980	KM-led, väg 1990	2000	1980	HH-led, jvg 1990	2000
Summa inkomster:						
utan flygplats Saltholm	114,7	142,1	162,6	30,8	37,5	47,0
med »	129,0	164,6	193,4	30,8	37,5	47,0

Vid beräkning av kostnaderna i 1965 års prisnivå har vi utgått ifrån 1959 års kalkyler, som ökats med 38 % och 26 % för arbeten i Danmark respektive Sverige. För nytillkomna delar har nya beräkningar gjorts, i vissa fall av approximativ karaktär. På grundval härav redovisas följande *kostnader*.

	Konsortiet	Öresundsdelegationen
Nya förslaget; KM väg och HH jvg	1 279 milj.	1 473 milj.
Motsvarande kostnader utgör för		
KM väg + jvg	1 445 »	1 545 »
HH väg + jvg	1 375 »	1 110 »

Slutligen har vi beräknat det inkomstöverskott, som med ovan angivna förutsättningar erhålles, d. v. s. det nettoöverskott som årligen uppkommer sedan alla kostnader såsom räntor, amortering, driftkostnader m. m. betalts. Med de taxor vi antagit lämnar HH-linjen då under vissa år ett mindre underskott. Om man emellertid ser projektet som en enhet och låter dessa underskott täckas av de stora överskotten i KM, erhålles följande årliga *nettoöverskott* i milj. sv. kr.

	År 1980	KM väg 1990	2000	1980	HH jvg 1990	2000
<i>Utan flygfält på Saltholm</i>						
30 års amortering, 6 % ränta	44	77	107	—	—	—
70 » » 5 % »	71	103	123	—	1	11
<i>Med flygfält på Saltholm</i>						
30 års amortering, 6 % ränta	51	92	131	—	—	—
70 » » 5 % »	80	120	149	—	1	11

Med 30 års amortering och 6 % ränta blir således det *ackumulerade nettoöverskottet* under

	perioden 1975—1984	1975—1994
Utan flygfält på Saltholm	440 milj. kr	1 210 milj. kr
Med » » » »	510 »	1 430 »

Till detta förslag vill vi göra några kommentarer.

1. Den korta tid vi haft till förfogande har gjort det nödvändigt att göra vissa antaganden och approximationer och vi vill framhålla, att kalkyler och prognoser baserats på vad ovan anförts, de projekt som behandlats i Öresundsdelegationens betänkande 1962 samt konsortiets remissvar 1963.

2. I KM-linjen har vi inräknat anslutningar på dansk sida från pkt 15,5 km och på svensk sida till pkt 41,5 km enligt längdmätningen på ÖD:s ritning KM 1. I HH-linjen har vi räknat från bangård till bangård.

3. Vi vill framhålla, att den av oss föreslagna tunnelsträckningen torde vara något dyrare än den av ÖD föreslagna, men vi tror, att den på ett bättre sätt löser Hälsingborgs järnvägsproblem.

4. Vi har beräknat det antal arbetare som erfordras för utförande av förbindelserna till ungefär följande.

KM-linjen		HH-linjen
Saltholm—Limhamn	Saltholm—Amager	
350	600	650

Härvid har vi räknat med 5 års byggnadstid i KM-linjen och 6 år i HH.

5. Om Saltholm blir flygplats, kommer trafiken att öka kraftigt på sträckan Saltholm—Köpenhamn. *Vi föreslår då 6-filig förbindelse på denna del.* De på grund härav ökade anläggningskostnaderna, ca 70 milj., kompenseras mer än väl av kraftigt ökade trafikinkomster. Den icke oväsentliga trafikökning i detta alternativ på grund av dagliga resor för de på Saltholm anställda har icke medräknats i våra inkomstprognoser.

Beträffande Saltholm som flygplats torde man få en god uppfattning om flygets tillväxt genom att ange prognosen över antalet flygpassagerare vid Kastrup under åren 1965—2000:

	År 1965	1970	1980	2000
Milj. passagerare per år	3,6	6,1	13,0	28,0

Som synes är det en våldsam ökning och det är därför nödvändigt att något snarast planeras för framtiden.

Det tycks vara så, att en flygplats på Saltholm löser detta mycket stora problem. Vi har med sakkunnig hjälp uppgjort schematiskt förslag till denna flygplats (*Bihang 2*). I samband härmed har de sakkunniga förklarat sig icke ha någon invändning emot att en högbro utföres mellan Saltholm och Limhamn enligt våra tidigare förslag.

Vi tror, att det här framlagda förslaget kan tillgodose alla behov:

Den stora *lakaltrafiken* med personbilar mellan Malmö-området och Själland.

Bilgodstrafiken med fast förbindelse över Sundet.

Järnvägstrafiken med likaledes fast förbindelse och dessutom bidrag till finansieringen av HH-tunneln.

Biltrafikanterna från Hälsingborg och västra Sverige med möjlighet att på fast förbindelse komma över Öresund i HH-linjen.

Malmö den 4 oktober 1965

Öresundsbrokonsortiet

BIHANG 1

I och för utförande av fast motorvägsförbindelse över Öresund föreslår vi följande.

§ 1

a) Ett dansk-svenskt *finansbolag* bildas av de 6 delägarna i Öresundsbrokonsortiet nämligen

Christiani & Nielsen AS	Köpenhamn
Højgaard & Schultz AS	»
Kampmann, Kierulff & Saxild AS	»
AB Armerad Betong	Malmö
Byggnads AB Contractor	Stockholm
AB Skånska Cementgjuteriet	Malmö

Vidare kan ingå i detta finansbolag även andra företag som kunna ha intresse av förbindelsens tillkomst och som äro villiga att deltaga i finansieringen såsom banker, transportföretag, företag som kunna utföra större leveranser av materiel och arbete till förbindelsen.

b) Aktiekapitalet skall vara kronor, varav Öresundsbrokonsortiet skall teckna minst kronor.

c) Finansbolagets uppgift är att finansiera bron dels genom aktiekapitalet, dels genom upptagande av lån. Dessa penningmedel skall sedermera utlånas till de båda brobolagen, se § 2.

d) I varje land skall utses en person som sköter samtliga underhandlingar, speciellt med upplåning av penningmedel men även allra andra erforderliga förhandlingar.

§ 2

a) Det bildas 2 *brobolag*, dels ett svenskt dels ett danskt. Varje brobolag äges av resp. stad, Malmö och Köpenhamn.

b) Brobolagen skola ha vardera ett aktiekapital av kronor.

c) Brobolagen skola äga och förvalta motorvägsförbindelsen, varvid svenska brobolaget svarar för delen Limhamn—Saltholm och danska bolaget för delen Saltholm—Amager.

d) Brobolagen skall svara för de underhandlingar med myndigheter som behövas för förbindelsens tillkomst och drivande, ex. statsrättsliga frågor, koncession, avgifter, tillfartsvägar, sjöfart, förbindelsens principiella utformning m. m.

e) Brobolagen erhålla kapital för byggandet av förbindelsen från finansbolaget enligt § 1, och förhandlar med dem om villkor och säkerhet.

f) Brobolagen uppdrager åt Öresundsbrokonsortiet att utföra projektering och byggande av förbindelsen på överenskomna villkor.

g) Brobolagens samarbete regleras genom ett konsortialavtal.

h) Brobolagen anställa personal för genomförande av sina uppgifter, varvid om så önskas Öresundsbrokonsortiet kan ställa sakkunnig personal till förfogande.

§ 3

Öresundsbrokonsortiet utformas som ett särskilt entreprenadföretag, vari ingå de 6 olika firmorna med lika andelar. De svenska delägarna svara för projektering och byggnad av delen Limhamn—Saltholm och de danska delägarna för delen Kastrup—Saltholm.

§ 4

Intressenterna i ovanstående företag skola arbeta för att Saltholm blir storflygplats.

§ 5

Överenskommelse mellan brobolagen och konsortiet beträffande byggande av förbindelsen kan baseras på ettdera av följande alternativ.

1. Fast tillbud.

2. Fasta å-priser för i projektet ingående arbeten. Slutsumman regleras efter verkligen utförda kvantiteter.

3. Självkostnader jämte arvode efter en av följande riktlinjer, varvid brobolagen äga full insyn i bokföringen.

a. Arbetena utföras av konsortiet och endast speciella arbeten utlämnas som underentreprenad.

b. Arbetena utföras under konsortiets ledning, kontroll och ansvar på så sätt, att projektet uppdelas i för underentreprenader lämpliga delar och de flesta av dessa delarbeten utlämnas som underentreprenader i konkurrens, såvitt möjligt, mellan skandinaviska företag.

Öresundsbrokonsortiet

BILAGA 2

Yttranden över tilläggsförslaget

Öresundsrådet:

I Öresundsrådet ingår som medlemmar kommuner längs hela Öresundskusten, bland vilka det självklart finns olika uppfattningar om lokaliseringen av en fast förbindelse. Man har därför beslutat att Öresundsrådet inte kan taga ställning till lokaliseringen av de fasta förbindelserna. De kommuner, som beretts tillfälle att yttra sig i frågan, har emellertid var för sig genom sina yttranden tillkännagivit sin uppfattning i frågan.

Köpenhamn den 14 januari 1966

Arne Pettersson

Urban Hansen

D a n m a r k

Ministeriet for offentlige arbejder:

Det i tillägsförslaget omhandlede forslag af 4. oktober 1965 fra Øresundsbrokonsortiet ses ikke indsendt til hverken den svenske eller danske regering, og en løsning som den af konsortiet skitserede, hvorefter der ved København—Malmö etableres en motorvejsforbindelse og samtidig ved Helsingør—Hälsingborg anlægges en jernbanetunnelforbindelse, er allerede behandlet som et muligt alternativ i den af den svenske Øresundsdelegation og det danske Øresundsudvalg i 1962 til de to regeringer afgivne fællesbetænkning.

Som det vil være rådet bekendt, er i foråret 1964 nedsat en ny svensk-dansk arbejdsgruppe, bl. a. med den opgave på grundlag af yderligere bundundersøgelser m.v. i Øresund at videreføre og ajourføre det tidligere tilvebragte tekniske og økonomiske grundlag for etablering af en fast Øresundsforbindelse, jfr. meddelelse fra den svenske og danske regering af 7. december 1964, og det nævnte alternativ er derfor allerede genstand for undersøgelse i arbejdsgruppen.

Man er i øvrigt bekendt med, at gruppen, der underhånden har modtaget konsortiets forslag, vil inddrage dette i sit arbejde og vil fremkomme med en udtalelse derom.

Det kan tilføjes, at den i brokonsortiets forslag forudsatte etablering af en storlufthavn på Saltholm som bekendt for tiden er genstand for udvalgs-

undersøgelse på dansk side. Disse undersøgelser er endnu ikke afsluttede, men som allerede anført i meddelelse ad rekommandation nr. 35/1965, kan det forventes, at Øresundsgruppen i sin undersøgelsesrapport vil påpege de konsekvenser, anlæg af en lufthavn på Saltholm vil have for linjeføring, udførelse og anlægsomkostninger for en fast forbindelse ved København—Malmø.

København, den 21. januar 1966

J. Bang-Christensen

S v e r i g e

Järnvägsstyrelsen:

Styrelsen har icke något att erinra mot förslaget men anser att Öresundsgruppens pågående utredning bör avvaktas innan beslut fattas. Inom grupperna behandlas automatiskt grundläggande tankegångar om Öresundsförbindelsen, varigenom även Öresundsbrokonsortiets PM av 4.10.1965 beaktas

Stockholm den 21.1.1966

Erik Upmark

Arne Sjöberg

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen:

I den överarbetning som pågår av tidigare framlagd utredning ingår att närmare penetrera de förslag, som framkommit i samband med remissbehandlingen av utredningen i fråga. Här föreliggande förslag om en vägbro och tunnel mellan Köpenhamn och Malmö via Saltholm samt en järnvägstunnel mellan Helsingör och Hälsingborg har närmare diskuterats inom Öresundsutredningen. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har därjämte under hand erfarit att den svenska Öresundsgruppen kommer att i anslutning till översynsarbetet närmare granska Öresundsbrokonsortiets förslag av den 4 oktober 1965. Någon särskild rekommandation från Nordiska rådets sida till regeringarna i Danmark och Sverige i överensstämmelse med tilläggsförslaget synes därför icke erforderlig.

Stockholm den 17 januari 1966

Gustav Vahlberg

Per Olov Tjällgren

Arbetsmarknadsstyrelsen:

Förslaget synes väsentligen få bedömas från andra synpunkter än de styrelsen har att företräda. Styrelsen får i övrigt hänvisa till sitt yttrande av den 13 december 1963 över »Öresundsförbindelsen» (SOU 1962: 53).

Stockholm den 19 januari 1966

Bertil Olsson

Sven-Olof Elm

Länsstyrelsen i Malmöhus län:

Trafiken över Öresund har ökat kraftigt under 1960-talet och utvecklingen har gått betydligt snabbare än Öresundsbrodelegationerna räknat med i sin trafikprognos. Länsstyrelsen förutsätter att Öresundsbrogrupperna då de gör upp nya trafikprognoser tar hänsyn till de senaste årens trafikutveckling och den ökning i trafiken som kan väntas bl. a. som en följd av att Sverige övergår till högertrafik. Länsstyrelsen vill också understryka att öresundsbroprojektet hänger intimt samman med storflygplatsens lokalisering och att de båda frågorna därför bör samordnas.

Öresundsbrokonsortiet föreslår att en vägförbindelse anlägges i läget Malmö-Köpenhamn och samtidigt enbart en järnvägstunnel i Hälsingborg-Helsingörlinjen. Järnvägen föreslås utrustad så att den kan transportera bilar. Konsortiets förslag är enligt länsstyrelsens mening ett tillskott till diskussionen i brofrågan. Länsstyrelsen tillstyrker därför att förslaget beaktas vid denna frågas behandling. Förslaget bör emellertid prövas inte blott från ekonomiska synpunkter utan även från andra synpunkter, främst allmänna planeringssynpunkter. Vid granskningen av förslaget bör enligt länsstyrelsens mening bl. a. närmare klarläggas om de föreslagna biltransporterna med tåg kan ekonomiskt och tidsmässigt konkurrera med färjtransporter och om konsortiets förslag sammanlagt ger bättre ekonomi än en motorvägsförbindelse i läget Malmö-Köpenhamn och en kombinerad motorvägs- och järnvägsförbindelse i läget Hälsingborg-Helsingör. Länsstyrelsen har tidigare förordat det sistnämnda alternativet och har inte blivit övertygad genom den utredning konsortiet nu framlagt att konsortiets förslag från allmän synpunkt är bättre än detta alternativ. Skulle genomförandet av det av länsstyrelsen förordade förslaget stöta på statsbudgetmässiga svårigheter bör enligt länsstyrelsens mening prövas olika möjligheter — bl. a. Öresundsbrokonsortiets erbjudande — att på koncessionsbasis helt eller delvis lösa finansieringsfrågan.

Länsstyrelsen vill slutligen framhålla att utvecklingen under 1960-talet har medfört att det blivit allt mer angeläget att fasta förbindelser över Öresund snarast kommer till stånd liksom att storflygplatsfrågan löses. En fördröjning av dessa frågors behandling innebär också stora olägenheter från planeringssynpunkt. Enligt länsstyrelsens bestämda uppfattning bör pågående utredningar om öresundsbroarna och storflygplatsens lokalisering slutföras med största möjliga skyndsamhet så att åtminstone principbeslut snarast kan fattas i frågorna.

Malmö i landskansliet den 19 januari 1966

Gösta Netzén

Torsten Buregren

Malmö stad:

Konsortiets förslag med motorvägsförbindelse Köpenhamn—Malmö och järnvägstunnel Helsingör—Hälsingborg är ej något nytt alternativ utan har behandlats i tekniskt avseende i öresundsdelegationernas (ÖD) betänkande angående fast förbindelse över Öresund. Alternativet sett ur företagsekonomisk synpunkt är dock ej behandlat hos ÖD, som däremot ur denna synpunkt behandlat alternativet med motorvägsförbindelse Köpenhamn—Malmö och järnvägsbro Helsingör—Hälsingborg. Då anläggningskostnaderna för sistnämnda järnvägsbro är i stort sett desamma som för järnvägstunneln, kan det företagsekonomiska resultat, ÖD har kommit fram till för det prövade alternativet, anses gälla även för alternativet med järnvägstunnel Helsingör—Hälsingborg.

ÖD har funnit alternativet med motorvägsförbindelse Köpenhamn—Malmö och järnvägsförbindelse Helsingör—Hälsingborg vara den ur företagsekonomisk synpunkt näst efter alternativet med kombinerad motorvägs- och järnvägsförbindelse Helsingör—Hälsingborg fördelaktigaste lösningen. Då staden fann påtagliga brister föreligga i ÖD:s utredningar, genomförde staden med anlitande av expertis utanför stadens förvaltningar, nämligen docenten i företagsekonomi vid Lunds universitet Stig Gustafsson och Vattenbyggnadsbyrån genom laboratorn vid Chalmers tekniska högskola Stig Nordqvist, undersökningar i frågan främst ur ekonomisk och trafikteknisk synpunkt. Dessa undersökningar visade, att det av Öresundsbrokonsortiet nu förordade alternativet med motorvägsförbindelse Köpenhamn—Malmö och järnvägsförbindelse Helsingör—Hälsingborg (dock med bro i stället för tunnel) ur företagsekonomisk synpunkt kom närmast efter alternativet motorvägsförbindelse Köpenhamn—Malmö och alternativet med kombinerad motorvägs- och järnvägsförbindelse Köpenhamn—Malmö.

Problemen med en fast förbindelse mellan Köpenhamn och Malmö är väl klarlagda i tidigare utredningar, och kostnaderna torde kunna beräknas med relativt stor säkerhet. Järnvägsförbindelsen mellan Helsingör—Hälsingborg behäftas däremot av många oklara frågor. Således anser ÖD, att förbindelsen endast behöver utföras enkelspårig, medan stadens utredningar klart ådagalagt, att dubbelspår måste anläggas. Öresundsbrokonsortiet har också funnit, att förbindelsen bör utföras med två spår. De ovannämnda företagsekonomiska beräkningarna avseende alternativet med järnvägsförbindelse mellan Helsingör och Hälsingborg är således i de olika utredningarna utförda med dessa antaganden. Konsortiet anser i likhet med ÖD, att ett spår blir tillfyllest för järnvägssträckan Hälsingborg—Hässleholm, medan stadens utredningar visar, att två spår krävs även här. Vidare har staden påvisat vissa kapacitetsfrågor, som kräver närmare undersökning och vars lösning får betydelse för den totala kostnaden för järnvägsförbindelsen, nämligen på svensk sida bangårdsfrågor vid Hälsingborg och på dansk sida utbyggnad av signalsystem och komplettering av godstågsspår samt en eventuell ny förbindelse väster om Köpenhamn. Konsortiet synes liksom ÖD ha underskattat problemen med en järnvägsförbindelse Helsingör—Hälsingborg och därigenom förmodligen även underskattat kostnaderna för anläggande av förbindelsen.

Konsortiets trafikprognoser avviker, i den mån de kan utläsas av tillgängliga handlingar, i flera avseenden från såväl ÖD:s som stadens utredningar. Det synes dock sannolikt, att konsortiets trafikprognoser tillämpade på alternativet med motorvägsförbindelse Köpenhamn—Malmö eller alternativet med kombinerad motorvägs- och järnvägsförbindelse Köpenhamn—Malmö skulle ge än bättre företagsekonomiskt resultat än det av konsortiet nu förordade alternativet. Som ovan nämnts gav stadens utredningar detta resultat, och konsortiets trafikprognoser synes ansluta sig närmare till stadens prognoser än till ÖD:s. Konsortiet har, såsom framgår av dess PM, haft andra motiv för val av alternativ än rent företagsekonomiska synpunkter. Huvudmotivet synes vara att finna en kompromisslösning, som kan bryta det dödläge, frågan om fast förbindelse enligt konsortiets uppfattning har råkat i.

Av stadens utredningar framgår klart som ovan nämnts, att såväl alternativet med motorvägsförbindelse Köpenhamn—Malmö som alternativet med kombinerad motorvägs- och järnvägsförbindelse Köpenhamn—Malmö ur företagsekonomisk synpunkt är väsentligt fördelaktigare än övriga behandlade alternativ. Konsortiets nu föreliggande undersökningar understryker ytterligare överlägsenheten hos alternativet med motorvägsförbindelse Köpenhamn—Malmö. Om den fasta förbindelsen även skall kompletteras med en järnväg, måste den riktiga förläggningen av en fast järnvägsförbindelse anses vara mellan Köpenhamn och Malmö. Det föreligger en mängd samhällsekonomiska faktorer, som icke låter sig ekonomiskt värderas, men för

vilka ett sydligt läge ger väsentliga fördelar framför ett nordligt läge. Även om företagsekonomiska bedömningar icke skulle tillmätas någon avgörande betydelse, kan ingen tvekan råda därom, att den första fasta förbindelsen över sundet såväl för vägtrafiken som för järnvägstrafiken bör förläggas till dess södra del.

Olika meningar kunna råda rörande konsortiets förslag, i vad detta berör formerna för finansieringen och driften av förbindelserna. Rimligen bör det ankomma på de ansvariga regeringarna att söka finna den för de båda länderna bästa och mest ändamålsenliga lösningen. Att nu ingå på denna del av förslaget kan därför ej vara behövt.

Slutligen vill drätselkammaren framhålla, att även om konsortiets förslag ej givit något väsentligt nytt, bör det ej lämnas obeaktat vid den pågående utredningen, i all synnerhet som därmed fogats ännu ett stöd för att det är ur såväl företagsekonomiska som andra synpunkter riktigt, att den första fasta förbindelsen förlägges mellan Malmö och Köpenhamn. Där gör den dubbel verkan genom att den tjänar både riksintresset av en genomgående fast förbindelse till och från kontinenten och det betydande lokala intresset av en förbindelse mellan de två största och mest utvecklingsbara centra för näringslivet i Öresundsregionen, en utveckling, som är betydelsefull för behållandet i Norden av den interkontinentala trafiken, som eljest befaras föredra de stora kontinentalhamnarna.

Med hänvisning till det anförda får drätselkammaren i Malmö hemställa, att Nordiska rådet rekommenderar, att konsortiets förslag beaktas vid den pågående behandlingen av problemen om fasta förbindelser över Öresund.

Malmö den 17 januari 1966

På drätselkammarens vägnar:

Arne Lundberg

Rolf Bruzelius

Hälsingborgs stad:

Efter vederbörlig remiss har stadsfullmäktige den 29 november 1963 yttrat sig över Öresundsdelegationernas betänkande om Öresundsförbindelsen. I detta yttrande har fullmäktige på anförda skäl helt anslutit sig till de sakkunnigas förslag, att av de två förbindelserna över Öresund, som är ifrågasatta, en väg- och järnvägsförbindelse över leden Sofiero—Højstrup bör byggas i första hand för att tillgodose fjärrtrafikens krav för att eventuellt senare följas av en motorvägsförbindelse mellan Malmö—Köpenhamn, som skulle tillgodose den lokala trafiken där. Härefter har icke förekommit någon omständighet, som skulle kunna ändra på denna stadens principiella

ståndpunkt. Tvärtom har denna endast ytterligare stärkts av beskedet från de officiella undersökningarna av bottenförhållandena i det s. k. H-H-läget och av trafikutvecklingen på H-H-leden, vilken sistnämnda talar sitt tydliga språk om angelägenheten av ett snart beslut i enlighet med Öresundsdelegationernas förslag. Det av Nordiska rådets presidium överlämnade förslaget tillför icke utredningsmässigt de komplicerade problemen i samband med en fast Öresundsförbindelse något nytt. Detta hindrar icke att staden — när rådet nu frågar — gärna vill bidra till att få det översända förslaget belyst ur de synpunkter, staden i första hand har att företräda, nämligen huruvida den föreslagna tunneln mellan Helsingör och Hälsingborg kan på förslaget sätt anpassas till stadens planering av det aktuella stadsområdet. Med hänsyn till den korta tid, som stått till förfogande och den knappa redovisningen av Öresundsbrokonsortiernas förslag, föreligger givna begränsningar för ett sådant yttrande.

Såsom staden tidigare i olika sammanhang framhållit, är spørsmålet om Öresundsförbindelsen icke en lokal angelägenhet. Lösningen på problemet bör enligt stadens mening sökas från vidare utgångspunkter. De komplicerade trafiktekniska och trafikekonomiska sammanhangen har åtminstone en nordisk bas. Med denna utgångspunkt har staden att acceptera en fast förbindelse i H-H-läget eventuellt i form av en tunnel, därest en sådan ur de angivna vidare synpunkterna nu skulle vara att föredraga. Det kravet måste staden emellertid uppställa, att en tunnel icke på ett sådant sätt ingriper i stadens territorium, att tunneldragningen förhindrar eller avsevärt försvårar en vettig stadsplanering, försämrar stadens kommunikationer eller är ur naturvårdssynpunkt otillfredsställande.

Staden överlämnar samtidigt härmed yttranden av stadens byggnadsnämnd, fastighetsnämnd och gatunämnd, vilka haft att ur de angivna synpunkterna granska det översända förslaget.

Av de sagda yttrandena framgår, att det översända förslaget, i vad det avser den fasta förbindelsen vid Hälsingborg, ur olika synpunkter måste anses vara för staden ofördelaktigt. De topografiska förhållandena gör, att tunnelterminalen på svensk sida får ett läge, som från stadens synpunkt icke kan accepteras. Den idé till järnvägsförbindelse, varom är fråga, har tidigare varit föremål för överläggningar och därvid befunnits medföra alltför stora olägenheter för att ens föranleda till ett mera utförligt studium i det samråd med Öresundsdelegationernas experter, som förevarit. Överhuvudtaget gäller, att tunnelförslaget är ur plansynpunkt olämpligt och att det försvårar stadens externa och interna järnvägsförbindelser. Skall tunneln i sin sträckning under Pålsjöplatån gå i öppet schakt — vilket ur kostnadssynpunkt torde komma att förordas — sker ett ingrepp, som icke kan accepteras.

Till det sagda må endast läggas, att den föreslagna biltunneln icke är attraktiv ur allmän trafiksynpunkt, och att den näppeligen kan ges en kapa-

citet, som fyller den kontinentala trafikens anspråk på en fast förbindelse över Öresund.

Det återstår efter dessa konstateranden för staden endast att som sin mening uttala, att det föreliggande förslaget i all sin ofullständighet dock ytterligare belyst den allteftersom sakkunnigutredningen om Öresundsförbindelsen fortskridit alltmera klara sanningen, att en fast förbindelse mellan Malmö och Köpenhamn är en för dessa städer lokal angelägenhet, medan den ur trafiktekniska och trafikekonomiska synpunkter riktiga lösningen utav problemet om en Öresundsförbindelse ligger uttalad i Öresundsdelegationernas förslag om att bygga en fast sådan förbindelse mellan Hälsingborg och Helsingör i form av en bro för motorfordon och järnväg.

Hälsingborg den 25 januari 1966

På stadsfullmäktiges vägnar

K. Salomonsson

Folke Andersson

Hälsingborgs stads byggnadsnämnd:

Med hänsyn till den för detta betydelsefulla ärende utomordentligt korta remisstiden har byggnadsnämnden naturligt nog icke haft möjlighet att företaga några mer omfattande utredningar för belysande av förslagets konsekvenser. Stadsplanechefen Gunnar Sundbärg har emellertid avgivit bilagda yttrande av den 28 december 1965 (*se nedan*), i vilket han på anförda skäl förklarar sig anse det uppenbart, att den skisserade järnvägslinjen lämnar Hälsingborg i så väsentliga avseenden vid sidan och i övrigt medför så stora olägenheter för staden, att det knappast synes rimligt, att en stad av Hälsingborgs relativa storlek och betydelse missgynnas i så hög grad i sitt sammanhang med landet i övrigt.

Byggnadsnämnden instämmer i de av stadsplanechefen framförda synpunkterna och vill härutöver göra följande kommentarer.

1. Förslaget har framlagts utan att någon som helst kontakt tagits med byggnadsnämnden eller — såvitt är känt — med annan kommunal myndighet i fråga om möjligheterna och lämpligheten av att utföra en fast förbindelse på det sätt förslaget avser, vilket nämnden finner anmärkningsvärt.

2. Den till handlingarna i ärendet hörande skissen över förbindelsen mellan Helsingör och Hälsingborg är utförd på föråldrat och delvis oriktigt kartmaterial.

3. En tunnel av avsett slag är olämplig ur plansynpunkt och försvårar järnvägsförbindelserna till stadens nuvarande och blivande industriområden, särskilt om förslaget — vilket synes vara fallet — nödvändiggör ett bi-

behållande av ingångsspåret på västkustbanan, något som även ur andra synpunkter måste vara mycket olyckligt för staden.

4. En fast förbindelse i Hälsingborg—Helsingör-läget bör icke omfatta enbart en spårförbindelse utan även en vägförbindelse. Att utföra en sådan kombinerad förbindelse i tunnel torde vara mycket svårt, och därför synes man från stadens sida böra vidhålla önskemålet om att förbindelsen utföres i form av en bro, vilket icke enbart är ett lokalt intresse utan i första hand torde vara den lämpligaste lösningen med hänsyn till trafikförbindelserna mellan Skandinavien och kontinenten. På detta tyder även den stora intensiteten i spår- och vägtrafik på Hälsingborg—Helsingör-leden jämfört med trafiken på den sydliga leden.

5. Det torde för Hälsingborgs vidkommande vara mycket angeläget, att utredningarna om de fasta förbindelserna över Öresund kan slutföras snarast möjligt utan att försenas av nya mer eller mindre realistiska förslag. Planläggningen av stadens norra delar kan icke genomföras förrän beslut föreligger om utformningen av dessa förbindelser, och värdefulla områden i staden kan till följd härav för närvarande icke tagas i anspråk för exploatering.

Hälsingborg den 29 december 1965

På byggnadsnämndens vägnar

Arne Johansson

Olle Nylund

Stadsplanechefen i Hälsingborg:

Det nämnda förslaget inom rådet har väckts med anledning av en bifogad framställning från Öresundsbrokonsortiet, som bekant en sammanslutning av danska och svenska entreprenörfirmor med säte i Köpenhamn, Malmö och Stockholm. Konsortiets framställning avser, att den fasta förbindelsen ordnas genom en motorvägsbro och tunnel med sex filer mellan Malmö och Köpenhamn och en dubbelspårig järnvägstunnel mellan Hälsingborg och Helsingör, att svensk-danska bolag bildas för anläggning, drift och förvaltning av den sydliga förbindelseleden, och att intressenterna i dessa bolag arbeta för att en storflygplats anlägges på Saltholm.

En sida av förslaget, som gör det svårt att bedöma den skisserade anläggningens praktiska värde som trafikled, synes ligga i sambandet mellan den fasta förbindelsen och en flygplats på Saltholm. Som bekant ha vägande tekniska invändningar riktats mot idén om en flygplats på Saltholm, och då en eventuell sådan torde inverka på den fasta förbindelsens utformning, måste frågas hur denna utformning skulle kunna bestämmas i huvuddragen innan frågan om flygplatsen är avgjord.

Beträffande motortrafikleden vore i och för sig åtskilligt att anföra. Men en begränsning är av flera skäl nödvändig. Följande bör likväl framhållas. Leden förbi Malmö förlänger vägen mellan så gott som hela skandinaviska halvön och kontinenten med minst 46 km i förhållande till leden förbi Hälsingborg — bortsett från förlängd körtid och sämre körförhållanden på en icke obetydlig del av nämnda sträcka —, och kombinationen med en järnvägstunnel vid Hälsingborg får anses utesluta en framtida motorvägsbro där, och utesluter därmed möjligheten att framdeles undanröja missförhållandet. För största delen av ferietrafiken mellan Danmark och Sverige, som i framtiden förutses bli en viktig social företeelse, går den lämpliga leden icke förbi Malmö utan förbi Hälsingborg. Den ökning av redan rådande tendens till ensidig anhopning av stadsbebyggelse i södra delen av öresundsregionen som måste följa med en led över Malmö, torde icke vara önskvärd varken ur allmänna eller ens ur rent lokala synpunkter; i stället skulle en viss avledning till norra delen av regionen ha fördelar.

I den föreliggande framställningen påstås det kategoriskt vara ådagalagt att om endast en vägförbindelse skall anordnas, är en sådan över Malmö den lämpligaste. Detta är en alltför grov förenkling av frågeställningen. Öresundsdelegationens experter ha efter allsidig diskussion av frågan och långvariga utredningar kommit till ett annat och mera nyanserat resultat.

Konsortiet synes emellertid avse att en möjlighet skall beredas för resande i motorfordon att undvika den längre vägsträckan förbi Malmö genom att järnvägstunneln tänkes inrättad för transport av motorfordon på särskilda tåg. Detta är likväl en metod, som för de resande kan te sig fördelaktig där den erbjudes i stället för körning på särskilt obekväma och riskabla sträckor, men knappast eljest.

Den skisserade järnvägstunnel-leden förbi Hälsingborg är icke något nytt uppslag. Idén har diskuterats av Öresundsdelegationens expertgrupper. Konsortiet har skisserat en tunnelsträcka med fortsättning i Västkustbanan förbi Ödåkra och en station (»tunnelterminal») strax nordost om Gyhults gård. Järnvägslinjen med den skisserade sträckningen synes icke utan onormalt stark stigning nå högre i denna punkt än till en nivå ganska långt under marknivån. Med Hälsingborg antydes ingen annan förbindelse, vare sig för person- eller godstrafik, än en från tunneln återgående linje till Västkustbanans nedgångsspår. Det är icke möjligt att överblicka vilka konsekvenser för järnvägstrafiken i större sammanhang, särskilt godstrafiken, som det antydda systemet kan innebära, men det tycks vålla synnerliga svårigheter att förena det med en kringgående infartslinje till stadens bangårdssystem. Västkustbanans ingångsspår är emellertid till stor olägenhet för staden, och det vore ytterst olyckligt om utsikterna att få det slopat skulle gå om intet. Särskilt skulle en omfattande godstrafik på detta spår vålla staden mycket svåra olägenheter, men ett bortfallande av den icke lokala godstrafiken, om sådant blir en konsekvens, skulle vara ett avbräck

för staden. Läget av den skisserade tunnelterminalen är ofördelaktigt ur stadens synpunkt, avskärmat av ett redan planerat och anlagt industriområde, och synes icke gärna kunna förenas med avsett fortsatt utnyttjande för industriändamål av områden som äro mycket lämpliga för sådant. Att skapa tillfarter som i och för sig bli nöjaktiga torde vara möjligt, men dessa frågor ha icke undersökts närmare. Från stadens sida har den idé till järnvägsförbindelse varom nu är fråga synts medföra alltför stora olägenheter för att föranleda ett mera utförligt studium i det samråd med Öresundsdelegationens experter som har förekommit, och det är icke känt hur långt studiet kan ha fortsatts av dessa. Man kan emellertid utgå från, att det är överväganden av allmän och icke endast lokal räckvidd som ha föranlett att den aktuella idén icke har framlagts i utarbetat skick av delegationen. Ett återupptagande av nu avhandlade frågor måste medföra ytterligare besvärande uppskov med planeringar som äro av största vikt för stadens utveckling.

Under alla förhållanden synes det uppenbart, att den skisserade järnvägslinjen lämnar Hälsingborg i så väsentliga avseenden vid sidan och i övrigt medför så stora olägenheter för staden, att det knappast synes rimligt att en stad av Hälsingborgs relativa storlek och betydelse missgynnas i så hög grad i sitt sammanhang med landet i övrigt.

Om det förslag som har väckts inom Nordiska rådet underställes danska och svenska regeringarna, förutsättes att regeringarna låta det däri avsedda projektet bli föremål för en sakkunnig granskning. Regeringarna ha till sitt förfogande ett sakkunnigt organ, nämligen Öresundsdelegationen med dess expertgrupper.

Jag får härmed hemställa, att nämnden måtte i skrivelse till stadskollegiet hänvisa till vad som har anförts ovan.

Hälsingborg den 28 december 1965

Gunnar Sundbärg

Stadsplanechef

Hälsingborgs stads fastighetsnämnd:

Förslaget grundar sig på en den 4 oktober 1965 upprättad PM från Öresundsbrokonsortiet om fasta förbindelser över Öresund. Promemorian lämnar icke någon utförlig redogörelse för konsortiets förslag, varför en ingående jämförelse med de förslag, som tidigare framlagts av svenska och danska Öresundsdelegationerna ej kunnat göras, i all synnerhet som den tid som stått till buds för ett yttrande varit mycket kort.

Konsortiets förslag innebär emellertid i huvudsak, att två fasta förbindelser över Öresund skall byggas samtidigt, nämligen en bro- och tunnelled

för biltrafik mellan Malmö och Köpenhamn samt en tunnelled för järnvägs- trafik mellan Hälsingborg och Helsingör.

Fastighetsnämnden har icke av handlingarna i ärendet kunnat finna, att de skäl, som anförts av konsortiet för dess förslag, är så vägande och väl underbyggda, att förslaget skulle leda till en bättre lösning av frågan än de förslag, som staden tidigare tillstyrkt. De kostnadsberäkningar, som redovisas, är mycket summariska och sättet för deras utförande har ej fullständigt klargjorts. Så t. ex. framgår ej huruvida kostnadsberäkningarna för järnvägstunneln, vilken ju till väsentliga delar skulle gå under landområde på ömse sidor av sundet, har föregåtts av tekniska undersökningar om möjligheterna för ett sådant tunnelbygge.

Av ovan anförda skäl har nämnden sålunda icke kunnat göra någon ingående granskning av förslaget. Nämnden vill därför begränsa sig till att framhålla, att förslaget i vad det avser den fasta förbindelsen vid Hälsingborg ur olika synpunkter måste anses vara för staden ofördelaktigt. De topografiska förhållandena gör att mynningen på svenska sidan för en tunnel blir belägen långt österut, d. v. s. att den station eller »tunnelterminal», som ingår i förslaget, får ett läge, som ur stadens synpunkt och särskilt med avseende på persontrafiken, ej kan accepteras. Det bör därvid särskilt framhållas, att stationen skulle få en undanskymd placering, avskild från stadens centrala delar av det redan planerade industriområdet på Bergafältet. Det har heller icke i förslaget visats hur tillfartsvägar till stationen skall ordnas eller hur anslutning av tunneljärnvägen skall ske till befintliga och planerade järnvägssträckningar på land. En anslutning till västkustbanan mot staden — om detta avses i förslaget — skulle självfallet vara olycklig med tanke på de planer på denna bandels slopande, som finnes utarbetade.

Den föreslagna tunnelns sträckning under Pålshöjplatån har med det material, som tillhandahållits, ej kunnat studeras annat än i stora drag. Det synes emellertid som om tunneln är föreslagen att gå under mark, som nu är i stadens ägo med undantag av den östligaste delen. Vad som dock ej kan bedömas är huruvida tunneln skulle begränsa möjligheterna till bebyggelse-exploatering av marken ovan tunneln. Denna fråga måste givetvis bli föremål för utredning, innan ett ställningstagande till tunnelfrågan göres.

Fastighetsnämnden vill för sin del instämma med förslagsställarna, när det gäller önskemålet att bryta det dödläge, som enligt dessa uppstått i Öresundsbrofrågan. Vid sidan av huvudfrågan, nämligen den, att en fast förbindelse över sundet snart måste skapas för de snabbt ökande trafikströmmarna, är det av synnerlig vikt för staden att kunna slutföra planeringen av de stora markområden i norra och östra delarna av staden, som beröres av frågan om den fasta förbindelsen. Nämnden vill därför betona vikten av att det nu framförda förslaget icke får fördröja frågans lösning.

Fastighetsnämnden anser icke att det föreliggande förslaget är sådant att det ur stadens synpunkter skulle kunna accepteras, och har därför den upp-

fattningen, att det i Nordiska rådet den 26 november 1965 väckta tilläggsförslaget om fast Öresundsförbindelse bör lämnas utan avseende.

Hälsingborg den 29 december 1965

På fastighetsnämndens vägnar

Johan Carlsson

Lars Rosengren

Hälsingborgs stads gatunämnd:

Gatunämnden delar gatukontorets uppfattning att det ifrågavarande förslaget icke fyller de krav, som man för rikstrafikens del har rätt att ställa på en fast förbindelse över Öresund. De i handlingarna lämnade uppgifterna äro sådana, att det synes angeläget, att man avvaktar den pågående statliga utredningen, så att en allsidig och objektiv bedömning blir möjlig då man slutligen skall taga ställning till förbindelserna över Öresund.

Hälsingborg den 29 december 1965

På gatunämndens vägnar:

Carl Persson

Paul-Einar Persson

Hälsingborgs stads gatukontor:

Som framgår av utsända handlingar har herrar Leif Cassel och Aksel Larsen som motion i Nordiska rådet upplagit en promemoria i Öresundsbrofrågan, upgjord av det södra s. k. Öresundsbrokonsortiet med förslag till motorvägsbro Malmö—Köpenhamn och tunnel Hälsingborg—Helsingör.

Promemorian innehåller till nära hälften förslag till bolagsordningar m. m., vilka i detta sammanhang saknar intresse, då dels ett byggnadsföretag av denna storleksordning måste bli föremål för internationell konkurrens och dels alla rena vinstintressen i möjligaste mån måste kopplas bort. Allmänheten kan begära att icke beskattas mer än absolut nödvändigt.

Man säger sig ha gjort upp nya trafikprognoser baserade på den verkliga trafiken under åren 1960—1964, dock utan att på något sätt angiva några siffror. Med utgångspunkt från dessa dolda siffror och en icke angiven taxa har man sedan räknat ut vissa inkomster per år. Dessa ställs i relation till kostnadsberäkningar för vägbro vid Malmö resp. tunnel vid Hälsingborg. Kostnaderna för dessa har erhållits ur dels äldre beräkningar, som uppjusterats, och dels nya beräkningar av som man säger approximativ karaktär.

För att göra det hela ännu mera oklart har man blandat in frågan om

ett ev. storflygfält på Saltholm, då »det tycks vara så», att en flygplass här löser det stora problemet med flygtrafikens tillväxt. Här ligger ju i själva verket de allra största utredningsproblemen openetrerade!

Det sagda torde räcka för att visa, att nu aktuell promemoria icke tillfört diskussionen om lösningen av de fasta förbindelserna över Öresund något nytt. Det förefaller i stället mera angeläget än någonsin att avvakta de pågående kompletterande expertutredningarna, så att en allsidig och objektiv belysning av problemen erhålles!

Om man trots vad ovan sagts skall närmare skärskåda någon del av skriften, så är det ur gatunämndens synpunkt närmast tunneln, som kan vara av intresse. Dess sektion med två spår överensstämmer med den av Öresundsdelagationen tidigare föreslagna. Det nya är att den landar uppe på landborgen både på den svenska och den danska sidan. Härigenom har längden blivit över 13 km och lutningarna stora, 14 ‰. I den föreslagna sträckningen korsar den ett par av elkablarna mellan Sverige och Danmark.

I Helsingör föreslås tunnelstationen ligga c:a 4 km sydväst om stadens centrum i anslutning till motorväg. På den svenska sidan ligger terminalen mellan Gyhults gård och Vålabäcken.

Den visade enkla anslutningen till västkustbanan kan näppeligen godtagas av staden, utan här erfordras en nyplanering av det föreslagna kringfartsspåret, vilken än så länge bör vara möjlig, om än besvärlig. Detsamma gäller anslutningsmöjligheterna till vägnätet, vilket bör ske via planerad trafikplats vid Hunnetorpsvägen.

Som biltransportmedel är tunneln föga attraktiv. I stället för den hänföraende utsikten över två av Skandinavians vackraste städer och ett blått och friskt Öresund bjuds resenären en mörk och unken transport. Det är därför föga troligt, att den föreslagna tunneltransporten kan konkurrera ut den nuvarande väldrivna färjerörelsen. Detta så mycket mera som tidsåtgången inte torde skilja sig så mycket. Detta gäller icke minst lastbilstrafiken, där det dessutom är tveksamt, om de största fordonen kan transporteras i den föreslagna sektionen.

Tunnelns kapacitet har icke berörts. Med tanke på de siffror, som tidigare framlagts för trafikutvecklingen, har gatukontoret dock den uppfattningen, att den icke fyller de anspråk, som *rikstrafiken* kan ha på en fast förbindelse till kontinenten. Härigenom tvingas en stor del av denna att taga omvägen över Malmö med ökade kostnader och större trafikträngsel som följd.

Gatukontoret hemställer, att nämnden måtte besluta

att i sitt yttrande till stadskollegiet i huvudsak åberopa, vad ovan anförts.

Hälsingborg den 28 december 1965

L. Blomberg

Svenska bankföreningen:

Bankföreningen har tidigare avgivit remissyttrande över de danska och svenska öresundsdelegationernas den 23 november 1962 dagtecknade betänkande »Öresundsförbindelsen». Beträffande läget och utformningen av en fastförbindelse över Sundet framhöll bankföreningen därvid, att en vägförbindelse i sträckningen Köpenhamn—Malmö (KM) jämte en järnvägsförbindelse i läget Helsingör—Hälsingborg (HH) syntes från företagsekonomisk synpunkt äga företräde framför andra i betänkandet diskuterade alternativ. Därjämte förklarade sig bankföreningen efter studium av betänkandet ha kommit till den uppfattningen, att järnvägstrafiken rent tekniskt skulle kunna framföras smidigare över en HH-linje än över en KM-linje men att å andra sidan övrig trafik sannolikt skulle vara mest betjänt av en förbindelse i KM-läget. På grund av vad sålunda anförts ifrågasatte bankföreningen, om ej den bästa lösningen skulle vara att börja med att anlägga en vägförbindelse i sträckning KM och sedan komplettera den med en järnvägsförbindelse i HH-läget.

Det av öresundsbrokonsortiet nu framförda förslaget om samtidigt byggande av en vägförbindelse i KM-linjen och en järnvägstunnel i HH-linjen står i god överensstämmelse med den uppfattning varåt bankföreningen sålunda redan givit uttryck. Visserligen blir anspråken på kapital och arbetskraft större, om hela projektet verkställes i ett sammanhang än om det utföres etappvis, men att döma av konsortiets kalkyler bör det dock knappast behöva bli någon fara för en överansträngning av våra resurser.

Bankföreningen vill i likhet med konsortiet förorda, att finansieringen av vägförbindelsen i KM-linjen sker på privat väg. Kalkylerna visar att en tillfredsställande förräntning bör kunna påräknas. Det bör därför finnas goda möjligheter att, under medverkan av danska och svenska banker, anskaffa erforderligt risk- och lånekapital i första hand i Danmark och Sverige och i andra hand på den internationella kapitalmarknaden.

Stockholm den 19 januari 1966

För Svenska bankföreningen

Dess styrelse:

Gustaf Reuterskiöld

Sven Strömberg

*BILAGA 3***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över tilläggsförslaget och över meddelandena om rekommendation nr 35/1965**

Til trafikudvalget er henvist de meddelelser vedrørende rådets rekommendation nr. 35/1965, som er afgivet til 14. session af Danmarks regering på egne og den svenske regerings vegne og af Finlands regering. Meddelelserne har tidligere været behandlet på udvalgets møder i Helsingfors den 15. november 1965 og i Stockholm den 7.—8. januar 1966. I det førstnævnte møde deltog statsråd Håkon Kyllingmark, Norge, minister for offentlige arbejder Kai Lindberg, Danmark, statsrådet Gösta Skoglund, Sverige, og kommunikationsministern Grels Teir, Finland.

Til trafikudvalget er endvidere henvist et af Leif Cassel og Aksel Larsen fremsat tillæggsforslag vedrørende en fast Øresundsforbindelse.

Tillæggsforslaget har tidligere været behandlet på udvalgets møde i Stockholm den 7.—8. januar 1966.

I udvalgsbehandlingen af meddelelserne og tillæggsforslaget på 14. session har deltaget minister for offentlige arbejder Kai Lindberg, Danmark, statsrådet Olof Palme, Sverige, og kommunikationsministern Grels Teir, Finland. Endvidere har riksdagsman Folke Björkman været til stede under drøftelserne.

Som sagkyndig har udvalget hørt overborgmester Urban Hansen, Danmark.

1. Meddelelserne og tillæggsforslaget

Det fremgår af meddelelserne bl. a., at bundundersøgelserne er afsluttet såvel i HH-linien som i KM-linien, og at bundforholdene begge steder er gode for anlæg af en fast forbindelse. Det fremgår endvidere, at Øresundsgruppen, som har til opgave at ajourføre og komplettere dele af det af Øresundsdelegationerne fremlagte materiale, har en del undersøgelsesarbejde tilbage, men påregner at kunne fremlægge sin endelige rapport i slutningen af året 1966.

Følgende spørgsmål er endnu ikke færdigbehandlet af Øresundsgruppen:

1. Udarbejdelse af nye forslag til udformning af vej- og jernbanetilslutninger, navnlig på dansk side.
2. Omregning af de tidligere beregnede anlægsomkostninger til prisniveauet i 1965, herunder medregning af flere alternativer.
3. Udarbejdelse af nye trafikprognoser, på grundlag af et nyt statistisk materiale, som er indsamlet.
4. Opstilling af nye kalkyler for driftsomkostninger og indtægter baseret på de sidste trafikprognoser.

I tillæggsforslaget henstilles, at Nordisk Råd vedtager en rekommandation til regeringerne i Danmark og Sverige om ved behandlingen af rådets rekommandation nr. 35/1965 om en fast Øresundsforbindelse at tage Øresundsbrokonsortiets forslag af 4. oktober 1965 om faste forbindelser over Øresund i betragtning. I konsortiets skrivelse, der er fremlagt som Bilag 1 til tillæggsforslaget, foreslås, at der bygges 2 faste forbindelser over Øresund samtidig, nemlig en vejforbindelse mellem København og Malmö (tunnel København—Saltholm og bro Saltholm—Malmö) og en jernbaneforbindelse Helsingør—Hälsingborg (tunnel).

2. Udtalelser om tillæggsforslaget

Udtalelser om tillæggsforslaget er indhentet fra følgende myndigheder: Øresundsrådet.

Danmark

Ministeriet for offentlige arbejder.

Sverige

Järnvägsstyrelsen.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Arbetsmarknadsstyrelsen.

Länsstyrelsen i Malmöhus län.

Malmö stad.

Hälsingborgs stad.

Hälsingborgs stads byggnadsnämnd.

Stadsplanechefen i Hälsingborg.

Hälsingborgs stads fastighetsnämnd.

Hälsingborgs stads gatunämnd.

Hälsingborgs stads gatukontor.

Svenska bankföreningen.

Øresundsrådet

Blandt rådets medlemmer er der divergerende meninger om lokaliseringen af en fast forbindelse, og man har derfor besluttet, at rådet som sådant ikke skulle tage stilling til spørgsmålet.

Danmark

Ministeriet for offentlige arbejder oplyser, at Øresundsbrokonsortiets forslag af 4. oktober 1965 ikke er modtaget af den danske eller den svenske regering. En løsning som den skitserede med motorvejforbindelse København—Malmö og jernbanetunnelforbindelse Helsingør—Hälsingborg er imidlertid behandlet som et muligt alternativ i den fællesbetænkning, som blev afgivet i 1962 af det danske Øresundsudvalg og den svenske Øresundsdelegation (i det følgende benævnt Øresundsdelegationerne). Spørgsmålet er derfor allerede genstand for undersøgelse i den af regeringerne i 1964

nedsætte dansk-svenske arbejdsgruppe (Øresundsgruppen), som bl. a. har til opgave på grundlag af yderligere undersøgelser at ajourføre og videreføre det af Øresundsdelegationerne tilvejebragte grundlag for etablering af en fast Øresundsforbindelse. Arbejdsgruppen har under hånden modtaget konsortiets forslag og vil fremkomme med en udtalelse derom.

Sverige

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen og järnvägsstyrelsen gör ligeledes opmærksom på, at Øresundsbrokonsortiets forslag behandles af Øresundsgruppen. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anser derfor ikke en rekommandation fra rådets side påkrævet. Järnvägsstyrelsen mener, at Øresundsgruppens udredning bør afventes, inden der træffes beslutning. Länsstyrelsen i Malmöhus län finder, at Øresundsbrokonsortiets forslag er et bidrag, som bør tages i betragtning ved drøftelserne af brospørgsmålet. Det bør imidlertid prøves ikke blot fra økonomiske men også fra andre synspunkter, først og fremmest generelle planlægningssynspunkter. Länsstyrelsen peger på, at trafikken over Øresund er vokset hurtigere end forudset, hvilket har medført, at det stadig bliver mere påkrævet at få etableret faste forbindelser; de igangværende udredninger bør derfor tilendebringes hurtigst muligt. Drätselkammaren i Malmö finder, at Øresundsbrokonsortiets forslag bør tages i betragtning, selv om det ikke indeholder noget væsentligt nyt, og det henstilles, at rådet vedtager en rekommandation herom. Drätselkammaren giver i øvrigt udtryk for den opfattelse, at en motorvejsforbindelse København—Malmö er den vigtigste, og at en supplerung af denne med jernbaneforbindelse bør ske ved anlæg af en sydlig kombineret motorvej- og jernbaneforbindelse. Svenska bankföreningen finder, at en samtidig bygning af en nordlig og sydlig forbindelse ikke behøver at blive en for stor belastning for de tilgængelige ressourcer og kan — da foreningen i øvrigt finder det hensigtsmæssigt — gå ind for konsortiets forslag. Bankföreningen anbefaler privat finansiering, således at danske og svenske banker fremskaffer den fornødne kapital dels i Danmark og Sverige og dels på det internationale kapitalmarked. Hälsingborgs stad anser en tunnelforbindelse mellem Helsingør og Hälsingborg for en for byen ufordelagtig løsning.

3. T r a f i k u d v a l g e t

Udvalget har taget til efterretning, at en væsentlig del af de undersøgelser, der skulle foretages for at ajourføre og videreføre Øresundsdelegationernes betænkning er tilendebragt, og man vil udtale ønsket om, at der i den sidste fase af Øresundsgruppens arbejde fortsat må blive stillet tilstrækkelig arbejdskraft m. m. til rådighed, således at resultaterne af

gruppens arbejde så snart som muligt kan blive afgivet til regeringerne i Danmark og Sverige.

Da det af udtalelserne i anledning af tillæggsforslaget og af regeringsrepræsentanternes oplysninger på mødet fremgår, at Øresundsbrokonsortiets forslag er modtaget i Øresundsgruppen, og at gruppens rapport til regeringerne også vil komme til at indeholde en udtalelse om konsortiets forslag, finder trafikudvalget det overflødigt at vedtage en rekommandation om, at konsortiets forslag tages i betragtning ved behandlingen af rådets rek. nr. 35/1965 om en fast Øresunds-forbindelse.

Udvalget foreslår,

I. at rådet tager meddelelserne om rekommandation nr. 35/1965 til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session;

II. at rådet ikke foretager noget i anledning af tillæggsforslaget.

København, den 30. januar 1966

Helgi Bergs

Leif Cassel

Kresten Damsgaard

Karl-August Fagerholm

Raino Hallberg

Svend Horn

Næstformand

Nils Jacobsen

Martha Johannessen

Olavi Lahtela

Aksel Larsen

Birger Lundström

Gösta Skoglund

Medlemsförslag

om utredning angående bibehållande av Norden som kärnvapenfritt område

(Väckt av Georg Backlund, Gunnar Henriksson, Kuuno Honkonen, Olavi Lahtela, Judit Nederström-Lundén, Gösta Rosenberg, Irma Rosnell, Aarne Saarinen, Anna-Liisa Tiekso och Irma Torvi)

Förhindrandet av spridningen av kärnvapen har vid internationella nedrustningskonferenser och förhandlingar blivit en allt centralare fråga. Man vet, att kärnvapens ödeläggande effekt utgör ett hot för allt liv på jorden. Ödeläggelsen hejdas ej vid något lands gränser utan sträcker sig ända till kommande släktled. En total nedrustning vore den bästa trygghetsgarantin för hela mänskligheten. Genomförandet av en nedrustning är emellertid en synnerligen svår och mångfacetterad fråga i en av inbördes misstro sargad värld.

För att komma ut ur det nuvarande dödläget fäster man allt större uppmärksamhet vid partiella åtgärder, till vilka också förhindrandet av spridningen av kärnvapen hör. Man försöker förhindra kärnvapens spridning längs tre olika handlingslinjer: inställandet av kärnvapenprov, förhindrandet av spridning av kärnvapen och tillskapandet av kärnvapenfria zoner. Särskilt de två sistnämnda metoderna sammanhänger intimt med varandra. Den senare innebär ett förverkligande av den föregående inom en lokalt begränsad ram.

Förhandlingarna om förhindrandet av en spridning av kärnvapen har vid de 18 staternas nedrustningskonferens och FN:s generalförsamling avstannat som en följd av konflikten med MLF:s och ANF:s planer. Dessa planer innebär en skärpning av den internationella spänningen med spridning även till Norden.

Det är farligt att låta planerna på multilaterala kärnvapenstyrkor och av dessa planer förorsakade motsättningar stoppa planerna och åtgärderna för förhindrandet av kärnvapens spridning. Då det är uppenbart, att samtliga stater och särskilt de av MLF intresserade länderna i detta skede ej är beredda att träffa en överenskommelse om att förhindra spridningen av kärnvapen, vore det just i detta skede av vikt att åstadkomma åtminstone några, låt vara lokalt begränsade partiella åtgärder. Den omständig-

heten, att förhandlingarna i detta nu stannar på stället, är skadlig, emedan detta alstrar pessimism. Genom partiella åtgärder skulle man skapa tilltro till möjligheterna att göra framsteg och en väg utstakas för lindrande av spänningen.

Våra nordiska länder har bättre möjligheter än många andra länder att uppträda som initiativtagare. Trots våra länders avvikande internationella status råder mellan våra länder en anda av inbördes förtroende och vänskap. Vi är också i den lyckliga ställningen, att det inte finns kärnvapen inom våra områden. Det är uppenbart, att en överväldigande majoritet inom den allmänna opinionen i våra länder finner det önskvärt, att ett dylikt tillstånd fortbestår och förstärks. Så länge som gemensamma överenskommelser i saken dock ej finns ger det nuvarande komplicerade internationella läget, över vilket det i Vietnam rasande kriget på ett allvarligt sätt kastar sin skugga, också här i Norden anledning till djup oro. Därför vore det nödvändigt, att Nordiska rådet skulle betrakta det som en åtgärd till förmån för fredens sak att tillsätta en nordisk kommitté, som skulle undersöka möjligheterna för att skapa större garantier för att det nu rådande tillståndet skulle bli permanent.

Med hänvisning till vad ovan anförts får vi föreslå,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att tillsätta en samnordisk kommitté för att utreda, genom vilka åtgärder och garantier det nuvarande kärnvapenfria tillståndet i Norden kunde göras permanent.

Helsingfors den 26 november 1965

Georg Backlund

Gunnar Henriksson

Kuuno Honkonen

Olavi Lahtela

Judit Nederström-Lundén

Gösta Rosenberg

Irma Rosnell

Aarne Saarinen

Anna-Liisa Tiekso

Irma Torvi

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget**

Till ekonomiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om utredning angående bibehållande av Norden som kärnvapenfritt område. Förslaget har behandlats på utskottets möten den 20 december 1965 i Köpenhamn och den 21 januari 1966 i Stockholm. Vid det senare mötet deltog handelsminister Lars P. Jensen, Danmark, handelsministern T. A. Wiherheimo, Finland, statsråd Kåre Willoeh, Norge, och statsrådet Gunnar Lange, Sverige.

1. Inledning

I medlemsförslaget föreslås att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att tillsätta en samnordisk kommitté för att utreda, genom vilka åtgärder och garantier det nuvarande kärnvapenfria tillståndet i Norden kunde göras permanent.

2. Remissyttrande

Yttrande över medlemsförslaget har inkommit från *Udenrigsministeriet*, Danmark, som den 14 januari 1966 anför:

Til det fra visse medlemmer af Nordisk Råd fremsatte forslag om, at Rådet anbefaler de nordiske regeringer at nedsætte en fællesnordisk komité med henblik på at undersøge, gennem hvilke forholdsregler og garantier den nuværende kernevåbenfri tilstand i Norden kunne gøres permanent. skal udenrigsministeriet for sit vedkommende anføre følgende:

Det er i Nordisk Råd praksis ikke at behandle militær- og sikkerhedspolitiske problemer.

Der ses ingen grund til at bryde denne praksis ved at behandle ovennævnte forslag. Da Norden rent faktisk i dag udgør et kernevåbenfrit område, synes forslaget ikke at være aktuelt.

3. Utskottet

Nordiska rådet hade vid både nionde och tolfte sessionerna att behandla medlemsförslag om upprättande av en atomvapenfri zon i Norden, vilka förslag till sitt innehåll nära ansluter sig till föreliggande medlemsförslag. Detta går ut på tillsättandet av en samnordisk kommitté för att utreda hur det nuvarande tillståndet, enligt vilket kärnvapen icke finns på nordiskt territorium, skall kunna göras permanent.

Ekonomiska utskottet uttalade med anledning av förslaget till nionde sessionen, att det visserligen i och för sig ej låge utom rådets kompetens att behandla medlemsförslag av denna karaktär, men att rådet likväl borde fortsätta hittillsvarande praxis att icke behandla utrikespolitiska problem, som har förbindelse med säkerhets- och militärpolitiska spørsmål. Ett liknande uttalande gjordes av utskottet vid tolfte sessionen. Den omständigheten att förevarande medlemsförslag går ut på tillsättande av en nordisk kommitté anser utskottet icke föranleda avsteg från tidigare praxis, som tillämpats vid behandling av dessa spørsmål.

Utskottet vill tillika erinra om att de nordiska ländernas utrikesministrar håller gemensamma möten normalt två gånger om året, varvid frågor av den art, som beröres i medlemsförslaget i mån av behov kan tas upp till behandling.

Under förevarande omständigheter saknar utskottet anledning att ingå på vidare prövning av behovet av att tillsätta en särskild nordisk kommitté för avsett ändamål och föreslår,

att Nordiska rådet icke företager sig någonting i anledning av medlemsförslaget.

Stockholm den 21 januari 1966

Trygve Bratteli

Ragnar Christiansen

Yngve Holmberg

Lars Larsson

Erling Petersen

Kaarlo Pitsinki

Juha Rihtniemi

Bent Røiseland

V. J. Sukselainen

Vice förman

Sven Sundin

Reservation

Undertecknad har vid behandlingen av föreliggande medlemsförslag inte kunnat förena sig med flertalet utan föreslår,

att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att tillsätta en samnordisk kommitté för att utreda, genom vilka åtgärder och garantier det nuvarande kärnvapenfria tillståndet i Norden kunde göras permanent.

Stockholm den 21 januari 1966

Georg Backlund

Medlemsförslag

om konsultationsregeln i Helsingforsavtalet

(Väckt av Allan Hernelius, Erling Petersen och Ingrid Segerstedt Wiberg)

Sedan gammalt har det varit sedvana att de nordiska ländernas representanter i olika internationella organisationer samrått med varandra i syfte att i möjligaste mån koordinera sina synpunkter i frågor, som kommer upp i dessa organisationer. När Helsingforsöverenskommelsen kom till stånd 1962, var man ense om att en regel om denna form för nordisk samverkan borde ingå i avtalet. Den fick sin plats i artikel 30 och är av följande lydelse:

De föredragsslutande parterna böra i de fall detta är möjligt och lämpligt rådgöra med varandra i frågor av gemensamt intresse, som behandlas i internationella organisationer och vid internationella konferenser.

Då Helsingforsöverenskommelsen fick sin slutgiltiga gestaltning, gavs några artiklar förpliktande form såsom »skall»-satser, andra fick rekommendationens form såsom »bör»-satser. Under förarbetet till avtalet förekom önskingar om att konsultationsbestämmelsen i art. 30 skulle givas en förpliktande formulering. Regeln fick emellertid av försiktighetsskäl 1962 karaktären av rekommendation. Erfarenheterna från senare tid pekar i den riktningen att en förändring av bestämmelsen nu måste ifrågasättas.

Regeln avser att vidmakthålla kontakt mellan de nordiska länderna i frågor, som behandlas i internationella organisationer. Överenskommelsen har emellertid begränsats att gälla fall, då sådana kontakter är möjliga och lämpliga. I dessa lägen synes å andra sidan rimligt att överläggningar mellan länderna verkligen kommer till stånd. Det är nämligen av stor betydelse för sammanhållningen mellan de nordiska länderna, att de försöker koordinera sina ståndpunkter vid internationella konferenser. Möjligheten för Nordens länder att utåt kunna vinna gehör för sina ställningstaganden sammanhänger nära med att de företräder en gemensam linje. Även om i något fall förutsättningar för att samordna ståndpunkterna skulle visa sig icke föreligga, är det uppenbarligen av värde att överläggningar mellan länderna ägde rum till klarläggande av meningsskiljaktigheterna. Ofta torde dessa därvid delvis kunna överbyggas.

Det är ägnat att väcka onödig irritation mellan länderna om — sedan i enlighet med nuvarande rekommendation i Helsingforsavtalet konsultationer förekommit i en fråga — ett land underlåter att följa artikelns föreskrift och i en sådan fråga frånträder en tidigare fastslagen gemensam ståndpunkt utan föregående förnyad kontakt. Om ett land vill föra en viss politik, som avviker från övriga länders, vilket självfallet står varje land fullt fritt, bör kontakter tagas med de nordiska grannländerna i förväg.

Tiden torde nu vara mogen att förändra artikel 30 i Helsingforsavtalet från att innehålla en rekommendation att i lämpliga och möjliga fall konsultera varandra till en skyldighet till konsultation i dessa lägen.

Under återopande av det anförda får vi hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att föranstalta om att artikel 30 i Helsingforsöverenskommelsen erhåller följande lydelse:

De fördragsslutande parterna skola i de fall detta är möjligt och lämpligt rådgöra med varandra i frågor av gemensamt intresse, som behandlas i internationella organisationer och vid internationella konferenser.

Stockholm och Oslo den 15 december 1965

Allan Hernelius

Erling Petersen

Ingrid Segerstedt Wiberg

BILAGA 1**Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Udenrigsministeriet:**

— — — Efter udenrigsministeriets opfattelse vil en sådan ændring være uden reel betydning, idet alle de nordiske landes regeringer må forventes i alle tilfælde, hvor dette er muligt og hensigtsmæssigt, at ville rådføre sig med de øvrige landes regeringer i de i artikel 30 omhandlede spørgsmål. Den foreslåede ændring vil derfor være en formalitet, som efter udenrigsministeriets opfattelse ikke kan begrunde, at man skrider til ændring af samarbejdsoverenskomsten.

København, den 18. januar 1966

Per Hækkerup

F i n l a n d**Ministeriet för utrikesärendena¹:**

Ministeriet konstaterar, att Helsingforsfördragets artikel 30 i princip bekräftar det hävdvunna konsulteringsförfarande, som tillämpats mellan de nordiska länderna i sådana frågor som behandlas av internationella organisationer och konferenser. Ett sådant ömsesidigt konsulterande har visat sig vara till nytta. Från finsk sida har man funnit det nuvarande konsulteringsförfarandet tjäna sitt syftemål på förutsatt sätt och funnit ordalydelsen i Helsingforsfördragets artikel 30 motsvara konsulteringsförfarandet såsom det i praktiken utvecklats. Såframt det inom Nordiska rådet allmänt anses önskvärt att ändra ordalydelsen i artikel 30 i enlighet med ovan nämnda förslag har ministeriet för utrikesärendena i detta hänseende inga invändningar.

Helsingfors den 14 januari 1966

Tf. avdelningschef *Åke Frey*

Byråchef S. Vaartela

¹ Yttrandet översatt från finska.

Socialministeriet¹:

Rådplågningar, som avses i Helsingforsöverenskommelsens 30 artikel, har förts åtminstone i de inom socialministeriets verksamhetsområde viktigaste frågor som kommit upp inom sådana internationella organisationer, till vilka de nordiska länderna hör eller vid sådana internationella konferenser, vid vilka dessa länder varit företrädde. Särskilt må härvid nämnas det redan under årtionden fortgående nordiska samarbetet inom internationella arbetsorganisationen, till vilken organisations verksamhet avslutna spörsmål upprepade gånger har behandlats såväl vid Nordiska socialpolitiska kommitténs sammanträden ävensom efter behov vid anordnade ad hoc möten, varjämte rådplågningar i brådskande fall förts telefonledes mellan vederbörande myndigheter. Dessutom har vid internationella arbetskonferensen kontinuerligt avhållits gruppmöten bland representanterna för de nordiska ländernas regeringar, vid vilka möten man dryftat vid konferensen till behandling kommande frågor av gemensamt intresse och, i den mån det låter sig göras, strävat till gemensamma ståndpunktsformuleringar. Även i övrigt har de nordiska konferensdelegationernas medlemmar under konferensen upprätthållit stadig förbindelse med varandra.

Nordiska socialpolitiska kommittén har dessutom från år 1956 haft ett utskott för handläggning av frågor förknippade med ratificering och tolkning av internationella arbetsorganisationens konventioner. De nordiska ländernas nationella ILO-kommissioner, i vilka även arbetsmarknadsorganisationer är företrädde, har däremot inte haft gemensamma möten eller andra gemensamma rådplågningar.

Då konsultationen mellan de nordiska länderna i frågor som, hänförande sig till socialministeriets verksamhetsområde, kommer upp vid internationella organisationer och sammanträden, enligt ministeriets uppfattning redan sker på sätt som förutsättes i Helsingforsöverenskommelsens ifrågavarande artikel, anser socialministeriet att hinder icke förefinnes för en ändring av artikeln i enlighet med medlemsförslaget.

Helsingfors den 17 januari 1966

Socialminister *Juho Tenhiälä*

Regeringssekreterare *Veijo Lappalainen*

Finlands FAO-kommission:

Enligt av kommissionen gjorda erfarenheter är det, såsom av förslagsställarna påpekas, av stor betydelse, att de nordiska länderna samarbetar i internationella frågor och försöker koordinera sina åtgärder vid internatio-

¹ Yttrandet översatt från finska.

nella konferenser. I allmänhet har detta även skett i praktiken på FAO:s arbetsfält. De nordiska delegationerna har rådpläгат både före och under konferenserna, i allmänhet med goda resultat. Såväl i principiella frågor som då det gäller de nordiska ländernas representation i olika FAO-organ har detta visat sig vara värdefullt. Beklagligtvis har det dock någon gång förekommit, att någon nordisk delegation vid FAO-konferensen tagit initiativ i en viktig fråga, utan att konsultera eller informera de andra ländernas delegationer. Detta har varit ägnat att rubba det förtroendefulla samarbetet mellan de fyra ländernas delegationer.

Av dessa orsaker understöder Finlands RAO-kommission det ifrågavarande förslaget om konsultationsregeln.

Helsingfors den 10 januari 1966

På Finlands FAO-kommissions vägnar

Eino Saari

Ordförande

Finlands UNESCO-kommission:

--- — — meddelar Finlands Unesco-kommission högakttningsfullt såsom sitt utlåtande i nämnda ärende, att kommissionen vid sitt möte den 19 januari 1966 konstaterat, att erfarenheterna av regelbundna konsultationer är positiva och att den stöder ändringen, som inte på något sätt ändrar den praxis som iakttages i samarbetet mellan de nordiska Unesco-kommissionerna.

Helsingfors den 25 januari 1966

Enligt uppdrag

Margaretha Mickwitz

Informationssekreterare

S v e r i g e

Luftfartsstyrelsen:

I avtalet mellan Danmark, Norge och Sverige den 20 december 1951 rörande samarbete på luftfartens område heter det:

Artikel 1.

De fördragsslutande parterna äro eniga om att de tre ländernas luftfartsmyndigheter skola samarbeta i utövandet av den kontroll över SAS' lufttrafik, som är erforderlig enligt gällande lagar, trafiktillstånd och internationella bestämmelser.

Mot bakgrund av detta avtal anordnas för närvarande skandinaviska luftfartsmöten varannan månad och arbetar ett antal kommittéer tillsatta av mötet. Samarbetet har i enlighet med beslut av de skandinaviska regeringarna även kommit att omfatta charterfrågor. För det tekniska skandinaviska myndighetssamarbetet finns en ständig kommitté benämnd »OPS-utvalget». Inför varje generalförsamling med FN:s fackorgan ICAO — International Civil Aviation Organisation — inbjuds cheferna för Finlands och Islands luftfartsmyndigheter att delta i det skandinaviska luftfartsmötet, och det har blivit praxis vid internationella luftfartskonferenser att de nordiska delegaterna samlas för samordning i viktiga frågor. Inför internationella tekniska specialkonferenser sker också nordisk samordning före och under mötena inom ramen för det internordiska flygsäkerhetssamarbetet.

De goda erfarenheter som luftfartsstyrelsen har av det nordiska samarbetet och den vikt den fäster därvid gör att styrelsen tillstyrker den föreslagna ändringen av konsultationsregeln i Helsingforsavtalet.

Luftfartsstyrelsen

Henrik Winberg

Gunnar Smedman

Gunilla Warnbeck

Svenska FAO-kommittén:

— — — att för kommitténs del i regeln rekommenderat samråd sker i alla de fall detta är möjligt och lämpligt. Från kommitténs synpunkter saknar därför det ifrågasatta utbytet av ordet böra mot ordet skola reell betydelse.

Stockholm den 12 januari 1966

För Svenska FAO-kommittén

Ivan Eckersten

ILO-kommittén:

Sedan årtionden har det varit en fast praxis att de nordiska regeringsdelegaterna upprätthåller en mycket nära kontakt vid de konferenser samt styrelse-, expert- och kommittémöten av skilda slag som anordnas av Internationella arbetsorganisationen (ILO).

Internordiska möten anordnas sålunda under loppet av den årliga, tre veckor långa Internationella arbetskonferensen. Vid dessa möten söker man

nå fram till en gemensam nordisk hållning i uppkommande politiska frågor, i val- och personfrågor m. m. Vid behov bereds även arbetsgivar- och arbetstagarombuden från de nordiska länderna tillfälle att delta i dessa möten och framföra sina synpunkter.

I samband med behandlingen av de tekniska ämnena på dagordningen tillsätter arbetskonferensen ett antal utskott, som har till uppgift att förbereda konferensens ställningstaganden till de olika frågorna. I dessa utskott råder ett dagligt och intensivt samarbete mellan de nordiska regeringsdelegationerna.

Båda dessa samarbetsformer har åtskilliga gånger lett till att ett nordiskt lands delegat fått i uppdrag att på samtliga nordiska länders vägnar ge uttryck åt en samnordisk ståndpunkt i arbetskonferensens plenum eller att i vederbörande utskott framlägga enhälliga nordiska förslag till ändringar i de textilutskott som hänskjutits till utskottet.

Frågor av gemensamt nordiskt intresse i ILO-sammanhang dryftas vidare i samband med de vartannat år avhållna socialpolitiska ministermötena samt vid de möten som två gånger om året äger rum med Nordiska socialpolitiska kommittén. Ett särskilt utskott under sistnämnda kommitté har f. ö. tillsatts för att söka nå fram till ensartade ståndpunkter i fråga om ILO-konventioner som inte ratificerats av ett eller flera av de nordiska länderna.

Slutligen kan nämnas, att ömsesidiga konsultationer mellan vederbörande nordiska departement (ministerier) i ILO-frågor förekommer i stor utsträckning i det dagliga departementsarbetet.

Det nordiska samarbetet inom ILO:s verksamhetsområde, för vilket ovan redogjorts, har visat sig fungera smidigt och effektivt. Ur de synpunkter ILO-kommittén har att företräda synes därför någon ändring i Helsingfors-avtalets artikel 30, såsom rekommenderas i ifrågavarande medlemsförslag, inte vara påkallad.

Stockholm den 17 januari 1966

För ILO-kommittén

L.-Å. Åström

Svenska UNESCO-rådet:

Svenska unescorådet och Unesco-kommissionerna i Danmark, Finland och Norge ha under en lång följd av år nära samarbete i frågor som behandlas i Unesco. Årliga konferenser har anordnats mellan delegationer från de nationella Unesco-kommissionerna och särskilda sekreterarmöten har hållits. Förslag till organisationens sekretariat i Paris rörande Unescos kom-

mande program och budget har från de nordiska ländernas sida framlagts efter ingående konsultationer, där man så långt detta varit möjligt enats om gemensamma ståndpunkter. Vid Unescos generalkonferenser har regelmässiga möten ägt rum mellan de nordiska delegationerna i syfte att om möjligt nå fram till en enhetlig politik. I fall, då gemensamma aktioner inte företagits eller då delegationerna i någon fråga inte hyst samma mening, har genom ömsesidiga informationer varje delegations ståndpunkt klargjorts för de övriga, vilka understundom med anledning därav modifierat sina egna ståndpunkter. Den nuvarande svenske ledamoten, som sedan sju år tillhört Unescos centralstyrelse, och de tidigare danska och norska ledamöterna har ansett sig i viss mån företräda alla de nordiska länderna, vilka regelmässigt fått del av styrelseledamotens rapporter; vid de nordiska delegationsmötena har denne också muntligen redogjort för arbetet inom centralstyrelsen.

Denna samarbetsordning är uttryck för en klar vilja till samarbete och en bedömning, enligt vilken samarbetet är till nytta för samtliga länder. Det har ägt rum utan stöd av den formella grund för dylikt samarbete som lades genom antagandet 1962 i Helsingfors av den nordiska samarbetsöverenskommelsen. Unesco-samarbetet ger emellertid uttryck åt den i överenskommelsen artikel 30 givna föreskriften att »de fördragsslutande parterna böra i de fall där detta är möjligt och lämpligt rådgöra med varandra i frågor av gemensamt intresse, som behandlas i internationella organisationer och vid internationella konferenser».

Artikeln förutser genom sin formulering att situationer kan inträda, då konsultation visat sig inte vara möjlig att genomföra eller då det icke bedömts som lämpligt att gå till konsultation. Det synes naturligt att en föreskrift om vidsträckt allmän förpliktelse till konsultation realistiskt tar hänsyn till detta förhållande. Om artikel 30 omformuleras så att ordet »böra» ersätts med ordet »skola», men reservationen om konsultationens möjlighet eller lämplighet står kvar, åvägabringas ingen ändring i sak, men formuleringen ter sig mindre logisk än den nuvarande, eftersom ordet »skall» är uttryck för en befallning. Befallningen förlorar sin mening, om den göres beroende av adressatens bedömning huruvida det är möjligt eller lämpligt att åtlyda densamma. Det väsentliga är och förblir den goda viljan till samarbete. Det synes unescorådet att detta förhållande har formulerats väl i artikel 30 genom att ordet »böra» blivit valt. Det kan ifrågasättas om icke detta ord i ifrågavarande sammanhang har en starkare valör än ordet »skall», då ordet »bör» appellerar till den goda viljan, vilken till sist är det avgörande.

Stockholm den 17 januari 1966

Ragnar Lund

BILAGA 2**Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget**

Til Det økonomiske utvalg er henvist medlemsforslag om konsultasjonsregelen i Helsingforsavtalen. Forslaget ble behandlet på utvalgets møter 21. januar 1966 i Stockholm og 29. januar 1966 i København. På sistnevnte møte deltok statsministern J. Virolainen, Finland, utenriksminister Per Hækkerup, Danmark, handelsminister Lars P. Jensen, Danmark, statsrådet Gunnar Lange, Sverige, handels- og industriministern T. A. Wiherheimo, Finland, og statsråd Kåre Willoch, Norge.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslaget henstilles at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene å foranledige at artikkel 30 i Helsingfors-avtalen får følgende ordlyd:

De föredragsslutande parterna skola i de fall detta är möjligt och lämpligt rådgöra med varandra i frågor av gemensamt intresse, som behandlas i internationella organisationer och vid internationella konferenser.

Endringen går således ut på å erstatte ordet »böra» med ordet »skola».

2. Remissuttalelser

Det er mottatt uttalelse fra 8 berørte myndigheter og organisasjoner:

Danmark

Udenrigsministeriet.

Finland

Ministeriet för utrikesärendena.

Socialministeriet.

Finlands FAO-kommission.

Finlands Unesco-kommission.

Sverige

Luftfartsstyrelsen.

Svenska FAO-kommittén.

ILO-kommittén.

Svenska UNESCO-rådet.

Medlemsforslaget støttes i Finland av *Socialministeriet* og *Finlands FAO-kommission* og i Sverige av *Luftfartsstyrelsen*. *Socialministeriet* uttaler at konsultasjon mellom de nordiske land i spørsmål som angår ministeriets

saksområde og som kommer opp i internasjonale organisasjoner og møter, finner sted i samsvar med angjeldende artikkel i Helsingforsavtalen. Ministeriet ser derfor ingen hindring for en endring av artikkelen. *Finlands FAO-kommission* nevner at de nordiske delegasjoner har rådført seg med hverandre både før og under FAO-konferanser, i alminnelighet med godt resultat. I noen tilfelle har det imidlertid forekommet at noen av de nordiske delegasjoner ved FAO-konferanser har tatt initiativ uten på forhånd å konsultere eller informere hverandre. Kommisjonen støtter derfor medlemsforslaget. *Luftfartsstyrelsen* viser til de gode erfaringer den har høstet og støtter derfor medlemsforslaget.

Ministeriet för utrikesärendena i Finland finner at den nåværende konsultasjonsvirksomhet tjener sin hensikt. I tilfelle av at det innen Nordisk Råd anses ønskelig å endre artikkel 30 i samsvar med forslaget, har ministeriet ingen innvending i denne forbindelse.

Medlemsforslaget støttes ikke av *Udenrigsministeriet* i Danmark og *Svenska FAO-kommittén*, *ILO-kommittén* og *Svenska UNESCO-rådet* i Sverige. *Udenrigsministeriet* mener at den foreslåtte endring vil være uten reell betydning, da det må antas at de nordiske regjeringer i alle tilfelle, hvor det er mulig og hensiktsmessig, vil rådføre seg med de øvrige lands regjeringer i de spørsmål som omfattes av artikkel 30. Den foreslåtte endring vil derfor være en formalitet, som ikke kan begrunne en endring av samarbeidsavtalen. *Svenska FAO-kommittén* mener også at samråd skjer i de tilfelle det er mulig og hensiktsmessig og at den foreslåtte endring ikke har noen reell betydning. *ILO-kommittén* viser til at det nordiske samarbeid innen ILO's virksomhetsområde har fungert smidig og effektivt. Noen endring av artikkel 30 synes derfor ikke påkrevet. *Svenska Unesco-rådet* hevder at om ordet »böra» erstattes med ordet »skola», men reservasjonen om konsultasjonens mulighet eller hensiktsmessighet består, oppnås ingen endring i sak. Formuleringen vil imidlertid fremstå mindre logisk enn den nuåværende, da ordet »skal» er uttrykk for en befaling. Befalingen taper sin mening, om den gjøres avhengig av adressatens bedømming om hvorvidt det er mulig eller hensiktsmessig å adlyde denne.

3. Utvalget

Det økonomiske utvalg er enig med forslagsstillerne i betydningen av at de nordiske land søker å koordinere sine standpunkter ved internasjonale konferanser. Det er derfor påkrevet at de nordiske land i størst mulig utstrekning følger den praksis å rådføre seg med hverandre i spørsmål av felles interesse før og under slike konferanser.

Utvalget finner det nødvendig å understreke betydningen av at det blir tatt tilstrekkelig hensyn til artikkel 30 i Helsingforsavtalen, slik at artikkelens hensikt blir oppnådd. Den foreslåtte endring av artikkelen synes i seg selv

ikke å medføre den styrkelse av konsultasjonsprinsippet som medlemsforslaget søker å oppnå. Den foreslåtte endring antas derfor ikke påkrevet.

Utvalget innstiller,

at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning av medlemsforslaget.

København, 29. januar 1966

Georg Backlund

Trygve Bratteli

Ragnar Christiansen

Lis Groes

Yngve Holmberg

Sigurður Ingimundarson

Lars Larson

Poul Møller

Bertil Ohlin

Erling Petersen

Juha Rihtniemi

Bent Røiseland

Viseformann

V. J. Sukselainen

Sven Sundin

Medlemsförslag

om stöd till föreningarna Norden

*(Väckt av Sigurður Bjarnason, Trygve Bratteli, Karl-August Fagerholm,
Harald Nielsen och Bertil Ohlin)*

Sedan 1962 har det nordiska samarbetet i Helsingforsöverenskommelsen haft sitt grundläggande dokument. Överenskommelsen innehåller ett program för det nordiska samarbetets vidare utveckling och även vissa sparsamma regler om samarbetsformerna.

En viktig sida av samarbetet är emellertid ej representerad i överenskommelsen nämligen den opinionsbildande. Att så är fallet är naturligt nog, då överenskommelsen avser staternas samverkan. Det är ej i första hand deras uppgift att ägna sig åt opinionsbildning bland befolkningen.

Uppenbart är emellertid att en fortsatt utbyggnad av det nordiska samarbetet och takten i detta utbyggnadsarbete är i hög grad beroende av i vilken omfattning den allmänna opinionen i våra länder kan bringas att stödja de nordiska samarbetssträvandena. På detta fält utför föreningarna Norden, numera samlade i föreningarna Nordens förbund, ett grundläggande arbete. Detta började för övrigt långt före Nordiska rådets tillkomst under åren efter det första världskriget. Icke utan skäl kan sägas att utan föreningarna Nordens arbete hade det nödiga underlaget för rådets tillskapande måhända saknats.

För rådets eget arbete liksom för hela det nordiska samarbetets utveckling är sålunda den opinionsbildande verksamhet, som föreningarna Norden bedriver, omistlig. I den mån staterna ser ett fortsatt nordiskt samarbete som ett väsentligt led i sin politik, ter det sig därför naturligt, att de också stödjer föreningarna i deras arbete. Ett sådant stöd kan lämnas i olika former. I några länder utgår direkta ekonomiska bidrag till föreningarnas allmänna verksamhet. I åtskilliga fall har staterna på föreningarna överlåtit vissa förvaltningsuppgifter särskilt inom det kulturella området, vilka föreningarna förutsätts vara väl skickade att ombesörja. Vanligen erhåller föreningarna särskild gottgörelse för dessa bestyr. Även på andra sätt har föreningarna tagits i anspråk av länderna.

Det finns för Nordiska rådet ej anledning att gå närmare in på hur föreningarna Norden och deras förbund bäst bör stödjas av det allmänna.

Däremot borde det te sig naturligt för rådet att giva klart uttryck åt sin allmänna mening att föreningarnas verksamhet är betydelsefull för det nordiska arbetet och från de utgångspunkter, rådet har att företräda, är förtjänt även av det allmännas stöd i den form, som i varje särskilt fall är lämpligt.

Vi får sålunda föreslå,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att lämna föreningarna Nordens förbund och dess nationella del-föreningar ökat stöd i deras ur samarbetsynpunkt viktiga arbete för nordisk upplysning.

Oslo, Reykjavik, Helsingfors, Köpenhamn och Stockholm den 28 december 1965

Trygve Bratteli

Sigurður Bjarnason

Karl-August Fagerholm

Harald Nielsen

Bertil Ohlin

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Till ekonomiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om stöd till föreningarna Norden.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit statsministern Tage Erlander, Sverige, statsrådet Eric Holmqvist, Sverige, handelsminister og minister for nordiske anliggender Lars P. Jensen, Danmark, statsminister J. O. Krag, Danmark, statsrådet Gunnar Lange, Sverige, handels- och industriministern T. A. Wiherheimo, Finland, och statsråd Kåre Willoch, Norge.

1. Medlemsförslaget

I förslaget hemställs att rådet måtte rekommendera regeringarna att lämna föreningarna Nordens förbund och dess nationella delföreningar ökat stöd i deras ur samarbetssynpunkt viktiga arbete för nordisk upplysning.

2. Utskottet

Utskottet delar förslagsställarnas uppfattning, att föreningarna Nordens verksamhet är av största betydelse för utvecklingen av det nordiska samarbetet. Enligt utskottets mening bör rådet ge klart uttryck åt sin allmänna mening att föreningarnas verksamhet är betydelsefull och förtjänt även av det allmännas stöd i den form, som i varje särskilt fall är lämpligt.

Utskottet föreslår,

att rådet i anledning av medlemsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att lämna föreningarna Nordens förbund och dess nationella delföreningar ökat stöd i deras ur samarbetssynpunkt viktiga arbete för nordisk upplysning.

Köpenhamn den 30 januari 1966

Georg Backlund

Trygve Bratteli

Ragnar Christiansen

Erik Eriksen

Lis Groes

Yngve Holmberg

Lars Larsson

Poul Møller

Bertil Ohlin

Erling Petersen

Bent Røiseland

Karl Skytte

Vice förman

V. J. Sukselainen

Sven Sundin

Tilläggsförslag

om gemensam arbetsmarknad för farmaceuter

*(Väckt av Sigurður Bjarnason, Sigrid Ekendahl, Gunnar Henriksson,
Harald Løbak och Harald Nielsen)*

År 1958 antog Nordiska rådet en rekommendation (nr 14/1958) angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter av följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att arbetet med att utjämna olikheterna i apotekar- och farmaceututbildningen i de nordiska länderna fortsättes samt
2. att lagregler antages i Danmark, Finland, Norge och Sverige, som möjliggör för apotekare, vilka har avlagt vederbörlig examen för utövande av apotekaryrket i ett av dessa länder, att erhålla behörighet för yrket även i de övriga länderna mot företeende av bevis om sin behörighet i examenslandet och om erforderliga kunskaper i vistelselandets social- och rättsfarmaci.

I anledning av rekommendationen har inom danska Indenrigsministeriet utarbetats ett förslag till nordisk överenskommelse om gemensam arbetsmarknad för farmaceuter. Förslaget har varit föremål för överväganden i respektive land, varvid från samtliga länder uttalats, att förslaget kunde läggas till grund för en nordisk överenskommelse i ämnet.

Från vissa norska remissorgan har ifrågasatts huruvida icke utkastet till överenskommelsen, som omfattar personer med dansk farmaceutisk kandidatexamen, finsk provisorexamen, norsk apotekarexamen och svensk apotekarexamen, borde utvidgas till att avse all farmaceutisk personal med expeditorsrätt. Från danskt håll har beträffande frågan om en dylik utvidgning av överenskommelsen anförts, att det kan knappast låta sig göra för Danmarks del med hänsyn till gällande danska bestämmelser på området. I Sverige har man ännu icke tagit ställning till det norska förslaget, medan man från Finland uttalar, att överenskommelsen senare borde utvidgas till att omfatta ytterligare farmaceutisk personal.

Det synes angeläget, att en överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad för farmaceuter icke längre uppehålls utan snarast kommer till stånd. Det förhållandet, att en utvidgning av det föreliggande förslaget till överenskommelse kan bli aktuellt, bör icke utgöra hinder för att man

redan nu antager det föreliggande förslaget, varom enighet i princip råder. En partiell utvidgning får därefter övervägas.

Under hänvisning till vad ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att ingå en nordisk överenskommelse om gemensam arbetsmarknad för farmaceuter på grundval av föreliggande förslag till överenskommelse i ämnet.

Stockholm den 5 januari 1966

Sigurður Bjarnason

Sigrid Ekendahl

Gunnar Henriksson

Harald Løbak

Harald Nielsen

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över tilläggsförslaget och meddelandena om rekommendationen nr 14/1958**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats till rådets fjortonde session avgivna meddelanden från Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar om rekommendation nr 14/1958 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter, jämte ett tilläggsförslag om gemensam arbetsmarknad för farmaceuter. Saken har behandlats vid utskottets möte denna dag.

1. Meddelanden

Av meddelandena framgår, att man i samtliga länder uttalat, att det förslag till överenskommelse om gemensam arbetsmarknad för farmaceuter, vilket utarbetats inom det danska Indenrigsministeriet, kan tjäna som underlag för en slutlig överenskommelse i ämnet. Beträffande frågan om en utvidgning av förslaget till överenskommelsen till att omfatta all farmaceutisk personal med expeditjonsrätt, framgår av det danska meddelandet, att en sådan utvidgning knappast kan låta sig göra med hänsyn till gällande danska bestämmelser på området. Av det svenska meddelandet framgår att man i Sverige ännu icke tagit ställning till frågan om en utvidgning av förslaget till överenskommelsen, medan Finlands regering uttalar, att överenskommelsen senare borde utvidgas till att omfatta ytterligare farmaceutisk personal.

2. Tilläggsförslaget

I tilläggsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att ingå en nordisk överenskommelse om gemensam arbetsmarknad för farmaceuter på grundval av föreliggande förslag till överenskommelse i ämnet.

3. Utskottet

Utskottet finner det angeläget, att en överenskommelse om gemensam arbetsmarknad för farmaceuter icke längre fördröjes utan snarast kommer till stånd. Det förhållandet att en utvidgning av föreliggande förslag till en överenskommelse kan bli aktuell, bör icke utgöra hinder för att man redan nu antager det föreliggande förslaget, varom enighet i princip råder. Frågan om en partiell utvidgning kan därefter övervägas.

På grund av här föreliggande tilläggsförslag finner utskottet för sin del rekommendationen nr 14/1958 slutbehandlad.

Utskottet föreslår,

I. att rådet lägger meddelandena om rekommendation nr 14/1958 till handlingarna och anser denna rekommendation för rådets del slutbehandlad;

II. att rådet i anledning av tilläggsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att ingå en nordisk överenskommelse om gemensam arbetsmarknad för farmaceuter på grundval av föreliggande förslag till överenskommelse i ämnet.

Köpenhamn den 30 januari 1966

<i>Birger Andersson</i>	<i>Sigurður Bjarnason</i>	<i>Sigrid Ekendahl</i>
<i>Einar Gustafsson</i>	<i>Gunnar Henriksson</i>	<i>Jørgen Jensen</i>
	Förman	
<i>Lars Korvald</i>	<i>Urho Kähönen</i>	<i>Harald Løbak</i>
<i>Niels Mørk</i>	<i>Judit Nederström-Lundén</i>	<i>Harald Nielsen</i>
	<i>Salve Salvesen</i>	

Tilläggsförslag

om nordisk kulturfond

(Väckt av Julius Bomholt, Knud Hertling, Kuuno Honkonen, Olav Hordvik, Veikko Hyytiäinen, Ólafur Jóhannesson, Håkon Johnsen, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Fridolf Thapper och Ingrid Segerstedt Wiberg)

Nordiska rådet antog vid sin 13:e session enhälligt en rekommendation (rek. nr 28/1965), i vilken regeringarna anmodades att vidtaga åtgärder för ingående av en överenskommelse mellan länderna om tillskapande av en nordisk kulturfond, som till sitt förfogande skulle årligen erhålla 3 000 000 d. kr. och som skulle ställas under gemensam nordisk förvaltning. I fråga om formerna för kulturfondens förvaltning konstaterades det redan vid rekommendationens antagande, att vissa frågor krävde ytterligare utredning, innan en slutlig förvaltningsform för fonden skulle kunna utarbetas. För att ej av denna anledning fördröja fondens tillkomst uttalade rådets kulturutskott, att en provisorisk förvaltningsform skulle tillämpas intill dess att den slutliga hunnit förberedas och införs. Fonden skulle tills vidare förvaltas av undervisningsministerierna efter samråd med kulturutskottet.

En interimistisk förvaltningsordning för fonden har sedermera utarbetats av ministerierna i samråd med rådets kulturutskott. Enligt denna ordning, som trädde i kraft den 1 januari 1966 och som senast inom två år skulle ersättas av en permanent ordning, förvaltas fonden av en av undervisnings- och kulturministrarna tillsatt femmannastyrelse, som i sin verksamhet bistås av Nordiska kulturkommissionen som rådgivande och förslagsställande organ. Undervisnings- och kulturministrarna har beslutat, att fonden under sitt första verksamhetsår, 1966, skall ha till sitt förfogande sammanlagt 600 000 d. kr.

Den 17 december 1965 höll fondstyrelsen sitt konstituerande möte, vid vilket styrelsen på basen av intill denna tidpunkt inkomna ansökningar redan preliminärt beviljade understöd ur fondens medel för år 1966 till ett sammanlagt belopp av 330 000 d. kr.

I fråga om andra ansökningar till ett sammanlagt belopp av 373 000 d. kr. beslöt styrelsen att införskaffa yttrande av Nordiska kulturkommissionen.

Enligt uppgift förelåg vid fondstyrelsens första möte välgrundade ansökningar till ett sammanlagt belopp av ca 950 000 d. kr., ifråga om vilka

styrelsen således vidtog dispositioner avseende ett sammanlagt belopp av över 700 000 d. kr. Det för fonden under dess första verksamhetsår reserverade beloppet av 600 000 d. kr. har således redan i realiteten disponerats, innan fonden ens formellt hunnit inleda sin verksamhet. Fondstyrelsen har också, synbarligen som en följd härav, funnit anledning uppskjuta det första formella ledigansläendet av fondmedlen till hösten 1966, vilket sålunda kommer att gälla 1967 års medel.

Vid sådant förhållande framstår det som uppenbart, att det för fonden under dess första år beviljade beloppet icke förslår till att uppfylla fondens primära syftemål och att den bedömning av fondkapitalets storlek den danska regeringen ursprungligen utförde, om vilken även Nordiska rådet förenade sig, visat sig vara realistisk. Det framstår därför enligt under-tecknades mening såsom synnerligen angeläget, att fondbeloppet med det snaraste höjes till de i rådets rekommendation förutsatta 3 milj. d. kr.

Utredningen angående formerna för den framtida permanenta förvaltningen av fonden synes även böra påskyndas, så att den permanenta fondförvaltningen kan träda i funktion snarast möjligt och helst samtidigt med att fondbeloppet höjes. Med hänvisning till en genom försorg av rådets presidium verkställd expertutredning, enligt vilken stöd ej torde finnas för de i ett tidigare skede framförda betänkligheterna mot att tillägga av rådet utsedda representanter administrativa befogenheter inom fondförvaltningen, finner undertecknade anledning på nytt framställa det av rådets kulturutskott ursprungligen framförda förslaget om att den framtida permanenta fondstyrelsen delvis skall bestå av personer, som utsetts av Nordiska rådet.

I samband med den ifrågavarande utredningen om formerna för den permanenta fondförvaltningen bör även de ändamål, för vilka medel kan beviljas ur fonden, slutligt preciseras. Härvid finner undertecknade, att de största behoven helt naturligt torde förekomma inom den vidsträckta fria kultursektorn men att en viss del av fondens medel bör reserveras även för andra ändamål, såsom exempelvis forskningssamarbetet. Med ett avsevärt förhöjt fondbelopp kommer betydligt bättre möjligheter att finnas att företaga en rättvis och de faktiska behoven motsvarande avvägning av de olika kultursektorernas behov av understöd än vad som hittills varit möjligt.

Med hänvisning till vad ovan anförts föreslår vi,

att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att

I. snarast möjligt och senast den 1 januari 1967 höja den nordiska kulturfondens medel till sammanlagt 3 miljoner danska kronor och

II. i skyndsam ordning och i samråd med Nordiska rådet
utarbeta en permanent förvaltningsordning för fonden.

Stockholm den 10 januari 1966

Julius Bomholt

Knud Hertling

Kuuno Honkonen

Olav Hordvik

Veikko Hyytiäinen

Ólafur Jóhannesson

Håkon Johnsen

Dagmar Ranmark

Berte Rognerud

Fridolf Thapper

Ingrid Segerstedt Wiberg

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över tilläggsförslaget och över meddelanden om rekommendation nr 28/1965 angående nordisk kulturfond**

Till kulturutskottet har hänvisats tilläggsförslag om nordisk kulturfond.

Till utskottet har därjämte hänvisats till rådets 14:e session avgivna meddelanden om rekommendation nr 28/1965 angående nordisk kulturfond från Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar samt tilläggsmeddelande avgivet av Danmarks regering.

Vid utskottets behandling av sakerna har förutom undertecknade ledamöter av utskottet deltagit undervisningsminister K. B. Andersen, Danmark, statsråd Kjell Bondevik, Norge, statsrådet Ragnar Edenman, Sverige, undervisningsministern Jussi Saukkonen, Finland, och minister for kulturelle anliggender Hans Sølvhøj, Danmark.

Därjämte har såsom sakkunnig hörts regeringsrådet Ragnar Meinander, Finland.

I. Meddelandena

Av meddelandena framgår, att den nordiska kulturfonden inrättats och inlett sin verksamhet den 1 januari 1966. De nordiska ländernas undervisnings- och kulturministrar har överenskommit om att fonden under sitt första verksamhetsår skall förfoga över ett sammanlagt anslag av 600 000 d. kr. De härför erforderliga medlen har i samtliga länder beviljats. Undervisnings- och kulturministerierna har i samråd med rådets kulturutskott utarbetat en interimistisk förvaltningsordning för fonden, som avses skola följas intill dess att den slutliga förvaltningsordningen utarbetats.

II. Tilläggsförslaget

I tilläggsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att I. snarast möjligt och senast den 1 januari 1967 höja den nordiska kulturfondens medel till sammanlagt 3 miljoner danska kronor och II. i skyndsam ordning och i samråd med Nordiska rådet utarbeta en permanent förvaltningsordning för fonden.

III. Utskottet

Kulturutskottet konstaterar med tillfredsställelse, att den nordiska kultur-fonden sedan den 1 januari 1966 är en realitet. Det belopp, 600 000 d.kr., som anvisats för fonden under dess första verksamhetsår, utgör emellertid endast en femtedel av det i rekommendationen nr 28/1965 förutsatta beloppet. Av den danska regeringens tilläggsmeddelande ävensom av den utredning utskottet i övrigt erhållit i saken framgår entydigt, att det nu beviljade beloppet ej förslår till att uppfylla fondens primära syftemål. Utskottet kan därför helt förena sig om de i tilläggsförslaget framförda synpunkterna och anser, att fondens medel med det snaraste och senast den 1 januari 1967 bör höjas till det ursprungligen förutsatta beloppet av 3 milj. danska kronor.

Efter att ha tagit del av den genom försorg av rådets presidium införskaffade sakkunnigutredningen om parlamentariska representanters möjligheter att medverka i kulturfondens förvaltning finner utskottet, att det torde vara möjligt att parlamentariska representanter deltar i fondens förvaltning, försåvitt ifrågavarande representanter skulle utses av Nordiska rådet. Utskottet förutsätter, att frågan om på vilket sätt företrädare för Nordiska rådet kunde delta i fondens förvaltning undersöks i samband med den förestående utredningen om den permanenta förvaltningsordningen för fonden. Utskottet önskar i detta sammanhang framhålla, att det är angeläget att denna utredning, som förutsättes försiggå i samråd mellan undervisnings- och kulturministerierna samt Nordiska rådet, bedrivs på sådant sätt, att den slutliga förvaltningsordningen såvitt möjligt kan träda i funktion samtidigt med att fondens kapital höjes till det i tilläggsförslaget förutsatta beloppet.

Utskottet kan slutligen även förena sig om de i tilläggsförslaget framförda synpunkterna om att det största behovet av snabbt tillgängliga medel för kulturändamål förefinnes inom den fria kultursektorn. Fondens medel bör dock disponeras så, att även andra kulturella områden, såsom forskningen och undervisningen, kan bli delaktiga av fondens medel.

Med hänvisning till vad ovan anförts får kulturutskottet föreslå,

I. att rådet lägger meddelandena om rekommendation nr 28/1965 till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat;

II. att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna,

1. att snarast möjligt och senast den 1 januari 1967 höja den nordiska kulturfondens medel till sammanlagt 3 miljoner danska kronor samt

2. att i skyndsam ordning och i samråd med Nordiska rådet utarbета en permanent förvaltningsordning för fonden.

København den 30 januari 1966

<i>Julius Bomholt</i>	<i>Poul Hartling</i>	<i>Olav Hordvik</i>
<i>Veikko Hyytiäinen</i>	<i>Ólafur Jóhannesson</i> Förman	<i>Håkon Johnsen</i>
<i>A. C. Normann</i>	<i>Dagmar Ranmark</i>	<i>Berte Rognerud</i>
<i>Paula Ruutu</i>	<i>Ingrid Segerstedt Wiberg</i> <i>Anna-Liisa Tiekso</i>	<i>Fridolf Thapper</i>

Tilläggsförslag om ensartad nordisk äktenskapslagstiftning

(Väckt av Ingrid Gärde Widemar, Sven Högström och Knud Thestrup)

Nordisk Råd vedtog på sin 3. session 1955 (rek. nr. 12/1955, jfr. Nordiska rådet 3.e sess. s. 642) at henstille til regeringerne i Danmark, Island, Norge og Sverige at undersøge forudsætningerne for en revision af den i de nordiske lande gældende lovgivning om ægteskab og om ægtefællers formueforhold, således at denne bliver så ensartet som muligt.

I de følgende år nedsattes i landene udvalg til overvejelse af spørgsmålet om revision af ægteskabslovgivningen. Siden 1958 har Finland deltaget i arbejdet ved observatør.

Det danske udvalg har i 1964 afgivet betænkning om ægteskabs indgåelse og opløsning samt om forældremyndighed og samkvemsret (betænkning nr. 369/1964), og det ventes, at betænkning om ægteskabets retsvirkninger vil blive afgivet i nær fremtid. I Finland har lagberedningen udarbejdet forslag om forældremyndigheden over ægtebørn, og man forventer, at forslag til revision af reglerne om ægteskabs indgåelse og opløsning kan forelægges inden den 1/4 1966. Det islandske udvalg forventes senere at ville afgive betænkning. Det norske udvalg har i 1964 afgivet betænkning om børn i ægteskab m. v. (innstilling III) og betænkning om ægtefællers formueforhold (innstilling IV). Det svenske udvalg har i 1964 afgivet betænkning om ægteskabsretten (SOU 1964: 34—35).

De afgivne danske, norske og svenske betænkninger indeholder udkast til ændringer i lovgivningen på en række centrale familieretlige områder samt udkast til ændringer i den mellem de nordiske lande i 1931 afsluttede ægteskabskonvention. Det er oplyst, at den islandske betænkning i overvejende grad vil være på linje med de danske forslag.

Særlig interesse samler sig om de foreliggende lovudkast vedrørende ægteskabs indgåelse og opløsning. Det fremgår bl. a. heraf, at der vil kunne tilvejebringes så stor ensartethed mellem de nordiske landes regler om ægteskabshindringer, at der kan opnås fuld enighed om et forslag, hvorefter vielse i ét af de nordiske lande fremtidig skal kunne finde sted på grundlag af prøvelse af ægteskabsbetingelserne foretaget i hvilket som helst af de øvrige nordiske lande.

Derimod er der ikke fuldstændig overensstemmelse mellem udvalgenes forslag til separations- og skilsmissebestemmelser. De nuværende regler, som blev udformet af familieretskommissionerne i årene 1910—13, er i alt væsentligt fælles i den nordiske lovgivning. Efter de norske og svenske udkast foreslås visse begrænsede ændringer, medens det danske (og det islandske) udkast indeholder forslag, der afviger betydeligt fra de gældende regler.

For så vidt angår bestemmelsen om skilsmisse på grundlag af forudgående separation vil der herved blive tale om større ensartethed, idet det gældende system med to forskellige frister, afhængigt af om parterne er enige om skilsmisse eller ej, foreslås afskaffet i Danmark, Island og Norge. Fristen i Danmark skal herefter være 1 1/2 år, medens fristen i de øvrige fire lande er eller vil blive 1 år.

Også i reglerne om skilsmisse som følge af ophævelse af samlivet på grund af uoverensstemmelse og om skilsmisse på grund af den anden ægtefælles sindssygdом vil der efter forslagene kunne opnås yderligere eller fuldstændig overensstemmelse.

Et flertal i det danske udvalg (og det islandske udvalg) foreslår imidlertid, at man opgiver den hidtil gældende regel, hvorefter ægteskabsbrud giver den krænkede part ret til skilsmisse. Ægteskabsbrud skal kunne give ret til separation, men samtidig bør minimumstiden for separation fastsættes således, at den giver parterne tilstrækkelig lang tid til at belænke sig alvorligt. Det er bl. a. i konsekvens heraf, at flertallet foreslår fristen for skilsmisse efter forudgående separation sat til 1 1/2 år, omend man ikke afviser en nedsættelse til 1 år.

Det foreslås endvidere af flertallet i disse udvalg, at man ophæver adgangen til skilsmisse på grund af rømning, straffedom, smitte med kønssygdом og mishandling.

De øvrige landes udvalg har ikke stillet tilsvarende forslag, hverken med hensyn til utroskab eller om afskaffelse af de nævnte skilsmissegrunde. Det norske udvalg har foreslået, at retten kan give dom til separation i stedet for skilsmisse i utroskabstilfælde, »når hensynet til ektefellenes fællesbarn eller andre vægtige grunner taler for det», og såvel det norske som det svenske forslag indeholder en bestemmelse om, at en ægtefælle ikke kan opnå skilsmisse på grund af den anden ægtefælles utroskab i separationstiden. Iøvrigt vil man fra svensk side oprettholde utroskab som ubetinget skilsmissegrund. Heller ikke det finske forslag forudsætter nogen ændring af retten til skilsmisse på grund af utroskab.

Den nu gældende nordiske regel har dybe rødder, og det må formentlig antages, at det fortsat er den almindelige opfattelse i de nordiske lande, at iroskabspligten mellem ægtefællerne er af så fundamental karakter, at en krænkelse heraf må give den anden part en ubetinget ret til at kræve

skilsmisse. Således er også forholdet i de fremmede love, som overhovedet anerkender skilsmisse.

Men hvorledes man end ser på dette spørgsmål, er det af overordentlig stor betydning, at man ikke på det centrale område af ægteskabsretten som udgøres af skilsmissegrundene, bryder den ensartethed, som findes i de nuværende nordiske love. Det er med glæde, at vi konstaterer, at udvalgene på flere punkter har opnået større lighed inden for ægteskabsretten, end det nu er tilfældet, men det vil være et alvorligt tilbageslag for det nordiske lovsamarbejde, dersom revisionen af ægteskabslovgivningen kan føre til, at et eksisterende og mangeårigt fællesskab om skilsmissegrundene bringes til ophør.

Under henvisning hertil foreslår vi,

at Nordisk Råd henstiller til regeringene at der på grundlag af de afgivne betænkninger søges tilvejebragt yderligere ensartethed i den nordiske lovgivning om ægteskabs indgåelse og opløsning, og at man herunder særlig stræber efter overensstemmelse mellem skilsmissebestemmelserne, således at den nuværende retsenhed på dette område under ingen omstændigheder går tabt.

Stockholm, Helsingfors og København den 20. januar 1966

Ingrid Gärde Widemar

Sven Högröm

Knud Thestrup

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över tilläggförslaget och meddelandet om rekommendation nr 12/1955

Til juridisk udvalg er henvist den af Danmarks regering på samtlige regeringers vegne afgivne meddelelse om rekommandation nr. 12/1955.

Endvidere er til udvalget henvist tillæggsforslag om ensartet nordisk ægteskabslovgivning.

Ved behandlingen af sagerne har deltaget justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, justitieministern J. O. Söderhjelm, Finland, statsråd fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, og statsrådet Herman Kling, Sverige.

Tillæggsforslaget henviser til de af det danske, det norske og det svenske udvalg afgivne betænkninger, de af den finske lagberedning udarbejdede forslag og udkast og den forventede islandske betænkning. Det fremhæves, at der på grundlag af dette materiale vil kunne tilvejebringes yderligere ensartethed i den nordiske lovgivning om ægteskabs indgåelse og opløsning. Dette gælder dog ikke med hensyn til skilsmissebestemmelserne, hvor den nuværende ensartethed ikke vil kunne opretholdes, såfremt de foreliggende udkast til ændringer i lovgivningen gennemføres.

I tillæggsforslaget henstilles, at der søges gennemført yderligere ensartet lovgivning om ægteskabs indgåelse og opløsning, og at overensstemmelsen mellem skilsmissebestemmelserne opretholdes.

Udvalget har drøftet tilrettelæggelsen af den videre behandling af tillæggsforslaget, som udvalget agter at gøre til genstand for nærmere overvejelse.

Det er udvalgets opfattelse, at rekommandation nr. 12/1955 vil kunne anses som færdigbehandlet i rådet.

Udvalgets arbejde med sag A 105 vil fortsætte. Dette vil udvalget anmelde.

Endvidere vil udvalget foreslå,

at rådet tager meddelelsen om rekommandation nr. 12/1955 til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

København, den 30. januar 1966

Ingrid Gärde Widemar

Erkki Hara

Sven Högström

Harry Klippenvåg

Ragnar Lassinantti

Lars Leiro

Matthias Á Mathiesen

Johan Møller Warmedal

Carl Petersen

Georg Pettersson

Gösta Rosenberg

Knud Thestrup

Formand

Tilläggsförslag

rörande enhetliga jakttider

(Väckt av Ragnar Lassinantti)

Nordiska rådet antog 1958 en rekommendation (rek. nr 1/1958) som syftade till att åstadkomma enhetliga jakt- och fridlysningstider i Norden beträffande sådant vilt, som förflyttar sig mellan länderna och för vars bestånd därför djupgående skiljaktligheter i jakttiderna får omedelbar betydelse.

Under årens lopp har ett betydelsefullt arbete inletts och delvis utförts rörande viltbiologisk forskning. Detta arbete, som är ytterst tidskrävande, ger emellertid resultat endast på lång sikt. På grund av många motstående intressen i denna fråga — det är såväl den jordbrukande och den renskötande befolkningens intressen som jägarnas och naturvårdarnas intressen som gör sig gällande i denna sak — har det visat sig svårt att snabbt nå fram till mera vittgående resultat. Till rådets fjortonde session har överlämnats ett omfattande material till belysning av frågan. Det vore nu värdefullt, om rådet hade tillgång till en objektiv värdering av läget. Vad som erfordras är ett klargörande av beträffande vilka djurarter ännu existerande olikheter i de nationella bestämmelserna innebär verkliga olägenheter vid genomförande av det skydd för det vilda, som bestämmelserna i vissa länder vill skapa.

Under hänvisning härtill får jag hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att utarbeta en redogörelse för i vilka avseenden bestående olikheter i jakt- och fridlysningstider i Norden innebär olägenhet för den politik som de olika länderna vill föra beträffande det vilda.

Stockholm den 20 januari 1966

Ragnar Lassinantti

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över tilläggsförslaget och meddelandena om rekommendation nr 1/1958**

Til juridisk udvalg er henvist de til rådets 14. session af Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer afgivne meddelelser om rekommandation nr. 1/1958.

Endvidere er til udvalget henvist tillæggsforslag om ensartede jagttider.

I behandlingen af sagen har deltaget landbrugsminister Chr. Thomsen, Danmark.

1. Tillæggsfor slaget

Tillæggsforslaget henviser til det vildtbiologiske forskningsarbejde, som i årenes løb er foretaget og fortsat udføres. Dette arbejde, som er meget tidkrævende, vil på langt sigt kunne give den fornødne baggrund for en samordning af jagt- og fredningsbestemmelserne i de nordiske lande. Det henstilles, at Nordisk Råd vedtager en rekommandation til regeringerne om udarbejdelse af en redegørelse for, på hvilke områder de bestående uoverensstemmelser i jagt- og fredningstiderne i Norden besværliggør den politik, som de forskellige lande vil føre med hensyn til vildt.

2. Meddelelserne

Det oplyses, at der er enighed om at foreslå oprettelse af et nordisk kollegium for vildtforskning. På udvalgets anmodning har det svenske jordbrugsdepartement endvidere udarbejdet en oversigt over visse jagttider i Danmark, Finland, Norge og Sverige.

3. Udvalget

Juridisk udvalg har ikke haft mulighed for under sessionen at tage stilling til tillæggsforslaget eller det omfattende materiale, som er tilvejebragt med hensyn til jagttiderne. Udvalget vil derfor fortsætte arbejdet med tillæggsforslaget. Dette vil udvalget anmelde.

Endvidere vil udvalget foreslå,

at rådet tager meddelelserne om rekommandation nr. 1/1958 til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

København, den 30. januar 1966

Ingrid Gärde Widemar

Erkki Hara

Sven Högström

Harry Klippenvåg

Ragnar Lassinantti

Lars Leiro

Matthias A. Mathiesen

Johan Møller Warmedal

Carl Petersen

Georg Pettersson

Gösta Rosenberg

Knud Thestrup

Formand

Tilläggsförslag

angående utvidgat samarbete på atomenergiforskningens område

(Väckt av Poul Møller, Poul Sørensen och Knud Thestrup)

Ved den af Nordisk Råd i april 1965 i Helsingfors afholdte forskningskonference understregedes nytten og nødvendigheden af samarbejde i Norden på forskningens område, ikke mindst hvor det drejer sig om meget kapitalkrævende opgaver. Ingen anden af de videnskabsgrene, der dyrkes i vore lande, er så bekostelig som atomforskningen. Bl. a. af denne grund tog Nordisk Råd den op til behandling på en af sine første sessioner.

Med udgangspunkt i drøftelserne på mødet i Fredensborg i oktober 1955 mellem statsministrene og Nordisk Råds præsidium henstillede rådet ved rekommandation nr. 21/1956 til regeringerne at lade et samarbejdsudvalg undersøge mulighederne for et øget nordisk samarbejde om atomforskningen og atomenergiens fredelige anvendelse. Den af udvalget afgivne instruktive betænkning (Nordiska rådet, 5. sessionen, Helsingfors 1957, pp. 1445 ff) dannede grundlaget for rådets rekommandation nr. 10/1957, der allerede samme år resulterede dels i oprettelsen af Nordisk institut for teoretisk atomfysik (NORDITA), dels i etableringen af det på målforskningen indrettede Nordisk kontaktorgan for atomenergispørgsmål.

Mens NORDITA er en selvstændig forskningsinstitution, har Kontaktorganet til opgave at følge planlægningen og virksomheden på atomenergiområdet og at fremme samarbejdet mellem de nationale atomenergiorganisationer og de under disse sorterende forsknings- og forsøgsinstitutioner, i Danmark Atomenergikommissionen med forsøgsanlæggene i Risø, i Norge Institutt for atomenergi, som driver forskningsreaktoren ved Kjeller nær Oslo og forsøgsreaktoren i Halden, samt i Sverige AB Atomenergi med bl. a. forsøgsstationen Studsvik nær Nyköping.

I de årlige beretninger fra Nordisk kontaktorgan for atomenergispørgsmål gives der oversigtsmæssige oplysninger om det samarbejde, som bl. a. på Kontaktudvalgets foranledning foregår mellem de nationale atomenergiinstitutioner og disses stationer. Af beretningerne kan man imidlertid ikke danne sig noget fyldigt indtryk af samarbejdets art eller af de muligheder, der måtte være til stede for en videre udbygning af dette. Lige så lidt kan man vurdere, om der ved et udvidet nordisk samvirke og en mere gennem-

ført arbejdsdeling kan opnå større resultater af de meget store bevillinger, som anvendes til atomenergiforskningen.

For at rådet kan få det fornødne grundlag for behandlingen af dette både videnskabeligt og finansielt betydningsfulde spørgsmål foreslår vi,

at Nordisk Råd henstiller til regeringerne at lade udarbejde en redegørelse for resultaterne af det samarbejde, som hidtil har fundet sted mellem de nordiske atomenergi-kommissioner og deres underorganer, for de planer, som foreligger for dette samarbejdes videre udbygning, samt for de besparelser eller for den øgede effektivitet, som kan opnås ved en arbejdsdeling eller andre former for udvidet samvirke mellem de nordiske lande på dette område.

København, den 20. januar 1966

Poul Møller

Poul Sørensen

Knud Thestrup

BILAGA**Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över tilläggsförslaget
och berättelsen**

Till ekonomiska utskottet har hänvisats berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor, överlämnad av Norges regering, jämte ett tilläggsförslag om ökat samarbete på atomforskningens område.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit handelsminister og minister for nordiske anliggender Lars P. Jensen, Danmark, och handels- och industriministern T. A. Wiherheimo, Finland.

1. Berättelsen

I berättelsen lämnas en redogörelse för det samarbete som bedrivs mellan de nationella atomenergiinstitutionerna i Norden liksom för samarbetet inom Internationella atomenergibyran (IAEA) och Europeiska atomenergibyran (ENEA).

2. Tilläggsförslaget

I tilläggsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att låta utarbета en redogörelse för resultaten av det samarbete, som hittills har bedrivits mellan de nordiska atomenergi-kommissionerna och deras underorgan, för de planer som föreligger för detta samarbetes vidare utbyggnad samt för de besparingar eller den ökade effektivitet som kan uppnås vid en arbetsfördelning eller andra former för utvidgat samarbete mellan de nordiska länderna på detta område.

3. Utskottet

Med hänsyn bl. a. till den snabba utvecklingen på atomenergiområdet, anser utskottet, att det vore värdefullt att erhålla en utförlig redogörelse av det i tilläggsförslaget angivna slaget.

Utskottet föreslår,

1. att rådet lägger berättelsen till handlingarna;
2. att rådet i anledning av tilläggsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att låta utarbeta en redogörelse för resultaten av det samarbete, som hittills har bedrivits mellan de nordiska atomenergikommissionerna och deras underorgan, för de planer som föreligger för detta samarbetes vidare utbyggnad samt för de besparingar eller den ökade effektivitet som kan uppnås vid en arbetsfördelning eller andra former för utvidgat samarbete mellan de nordiska länderna på detta område.

Köpenhamn den 30 januari 1966

Georg Backlund

Trygve Bratteli

Ragnar Christiansen

Lis Groes

Yngve Holmberg

Sigurður Ingimundarson

Lars Larsson

Poul Møller

Erling Petersen

Bent Røiseland

Karl Skytte

V. J. Sukselainen

Vice förman

Sven Sundin

Regeringsförslag

angående gemensamma regler om förvärv av lösöre i god tro

(Väckt av Danmarks regering)

Ved skrivelse af 17. februar 1959 (Nordiska Rådet, 7:e sess. 1959, s. 1874—75) henstillede Nordisk Råds præsidium til de nordiske landes regeringer at indlede et samarbejde med henblik på tilvejebringelse af ensartede regler om eksstinktiv erhvervelse af løsøre.

I skrivelsen anførtes, at rådets juridiske nimanjskomité havde henledt præsidiets opmærksomhed på de praktiske ulemper, som anvendelsen af forskellige regler i de nordiske lande på dette område medførte. I konflikt-situationer mellem den godtroende erhverver og den oprindeligt berettigede ville resultatet i de samme tilfælde i nogle lande være til fordel for den godtroende erhverver, i andre lande til fordel for den oprindeligt berettigede. I skrivelsen henvistes endvidere til, at de delegerede for nordisk samarbejde på lovgivningens område havde fundet spørgsmålet velegnet som genstand for nordisk samarbejde og havde udtalt, at arbejdet burde tage sigte på praktiske tilfælde, såsom tilfælde, hvor der opstår spørgsmål om vindikation af stjalne genstande, af hittegods eller af ting, som har været genstand for lån, leje, håndpant, overdragelse med ejendomsforbehold eller dobbeltsalg. Tilvejebringelse af ensartede regler på dette område ville efter de delegeredes opfattelse indebære en betydningsfuld tilføjelse til den ensartethed, som ved de nordiske gældsbrevslove er tilvejebragt med hensyn til spørgsmålet om eksstinktiv erhvervelse af værdipapirer.

På baggrund heraf besluttedes det på det nordiske justitsministermøde i Stockholm i juni 1959, at der for hvert af de nordiske lande skulle udpeges en sagkyndig til at udarbejde en redegørelse for de gældende retsregler om det nævnte spørgsmål og til at afgive en udtalelse om, efter hvilke principielle retningslinier der eventuelt kunne tilvejebringes nordisk retsenhed på området.

De sagkyndige i Danmark og Sverige har afsluttet dette arbejde, for Danmarks vedkommende ved den i december 1964 afgivne betænkning om fællesnordiske regler om erhvervelse af løsøre i god tro (betænkning nr. 370/1964), for Sveriges vedkommende ved den i januar 1965 afgivne betænkning om godtrosvörvärv av lösöre (SOU 1965: 14), begge indeholdende

udkast til en lovgivning om erhvervelse af løvsøre i god tro. De sagkyndige i Finland og Norge har endnu ikke afsluttet arbejdet, men et finsk og — formentlig foreløbigt — norsk lovudkast er gengivet i den danske og den svenske betænkning (henholdsvis s. 75 og s. 218—22). Island har ikke deltaget i arbejdet.

En gennemførelse af de foreliggende lovudkast ville betyde ensartede regler om erhvervelse af løvsøre i god tro i Danmark, Finland og Sverige, hvorimod de norske regler ville afvige betydeligt fra reglerne i disse lande. Efter de danske, finske og svenske udkast er det reglen, at der sker ekstinktion af den oprindelig berettigedes ret, idet dog kravene til erhververens gode tro samtidig er søgt skærpede. Det principielle udgangspunkt i det norske udkast er derimod den oprindelig berettigedes vindikationsret, hvorfra der i enkelte tilfælde gøres undtagelse til fordel for den godtroende erhverver.

Under henvisning hertil tillader Danmarks regering sig
at anmode Nordisk Råd om en udtalelse om principperne
i de foreliggende danske, finske, norske og svenske udkast
til bestemmelser om erhvervelse af løvsøre i god tro.

København, den 27. november 1965

K. Axel Nielsen

Vilhelm Boas

BILAGA 1

**Betänkande I av Nordiska rådets juridiska utskott över
regeringsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist regeringsforslag angående ensartede regler om ekstinktiv erhvervelse af løsøre.

Forslaget er fremsat af Danmarks regering, som anmoder Nordisk Råd om en udtalelse om principperne i de foreliggende danske, finske, norske og svenske udkast til bestemmelser om erhvervelse af løsøre i god tro.

Forslaget har været drøftet i udvalget på mødet den 13. december 1965, hvori justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, justitieministern J. O. Söderhjelm, Finland, statsråd fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, samt statsrådet Herman Kling, Sverige, deltog.

Udvalget, der er blevet orienteret om regeringsforslaget, vil fortsætte behandlingen af forslaget under og efter den 14. session,

hvilket udvalget herved anmelder for rådet.

Stockholm, den 13. december 1965

Emil Ahlkvist

Gunnar Edström

Erkki Hara

Sven Högström

Harry Klippenvåg

Ragnar Lassinantti

Matthias Á Mathiesen

Johan Møller Warmedal

Gösta Rosenberg

Knud Thestrup

Formand

BILAGA 2

**Betänkande II av Nordiska rådets juridiska utskott över
regeringsförslaget**

Til juridisk udvalg er påny henvist regeringsforslag angående ensartede regler om ekstinktiv erhvervelse af løsøre.

Ved behandlingen af sagen har deltaget justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, justitieministern J. O. Söderhjelm, Finland, statsråd fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, og statsrådet Herman Kling, Sverige.

Der er i denne sag tale om et principielt retligt problem af stor betydning, og udvalget har drøftet, hvorledes man på hensigtsmæssig måde kan tilrettelægge den videre behandling af sagen. Udvalget vil fortsætte arbejdet med forslaget.

Dette anmelder udvalget herved for rådet.

København, den 30. januar 1966

<i>Ingrid Gärde Widemar</i>	<i>Erkki Hara</i>	<i>Sven Högström</i>
<i>Harry Klippenvåg</i>	<i>Ragnar Lassinantti</i>	<i>Lars Leiro</i>
<i>Matthias Á Mathiesen</i>	<i>Johan Møller Warmedal</i>	<i>Carl Petersen</i>
<i>Georg Pettersson</i>	<i>Gösta Rosenberg</i>	<i>Knud Thestrup</i>
		Formand

Berättelse

om samarbete på lagstiftningens område

(Överlämnad av Danmarks regering)

I det forløbne år har der været afholdt møder mellem justitsministrene fra Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige i Bergen den 10. marts 1965, i Ålborg den 19. og 20. maj 1965 og i København den 24. september 1965. Den islandske justitsminister har dog været forhindret i at deltage i de seneste to møder, og den norske justitsminister i det sidste møde.

I forbindelse med møderne den 19. og 20. maj 1965 og den 24. september 1965 fandt der som sædvanlig en forhandling sted mellem justitsministrene og Nordisk Råds juridiske udvalg. Der henvises herom til udvalgets rapport.

Kontaktmændene for nordisk lovsamarbejde er fra Danmark: departementschef Vilhelm Boas, fra Finland: regeringsrådet Kai Korte, fra Island: departementschef Baldur Møller, fra Norge: departementsråd Kristian Bloch i forhold til Nordisk Råd og ekspedisjonssjef Stein Rognlien i forhold til de nordiske ministerier, fra Sverige: statssekreteraren Ove Rainer (indtil den 1. oktober 1965 statssekreteraren, nu justitierådet Carl Holmberg). Kontaktmændene har holdt møder i Bergen den 10. marts 1965, i Ålborg den 19. maj 1965 og i Stockholm den 23. november 1965.

I tilslutning til de tidligere afgivne beretninger skal man oplyse følgende vedrørende de vigtigste af de områder, hvor der for tiden foregår eller er planlagt nordisk lovsamarbejde.

I. Civilret

A. Myndighedslovgivningen

Komiteer til at overveje en revision af myndighedslovgivningen er nedsat i Finland i april og i Sverige i december 1964. I Danmark og Norge er udpeget sagkyndige til at følge arbejdet og eventuelt stille forslag om sådanne ændringer i lovgivningen, som arbejdet i de to komiteer måtte give anledning til.

B. Ægteskabslovgivningen

1. Almindelig revision af ægteskabslovgivningen

Om arbejdet med revision af de nordiske ægteskabslove henvises til meddelelsen vedrørende rådets rekommandation nr. 12/1955.

2. Medicinske ægteskabshindringer

Spørgsmålet, der tidligere har været genstand for særlig udvalgsbehandling i nordisk samarbejde, vil blive overvejet i forbindelse med den almindelige revision af ægteskabslovgivningen.

3. Domstolenes internationale kompetence i ægteskabssager

På grundlag af fællesnordiske drøftelser er der i 1963 gennemført i det væsentlige ensartede regler i Danmark og Norge. I Finland behandles et komitéudkast om international privatret i Lagberedningen. I Sverige er i 1964 gennemført en provisorisk lovgivning på området, som betyder en vis tilnærmelse til domicilprincippet.

4. Fuldbyrkelse af administrative afgørelser om forældremyndighed og sankvemsret

Der henvises til meddelelser vedrørende rådets rekommandation nr. 18/1962.

5. International familieret

Den svenske familieretskomité arbejder med en revision af den internationale familieretslovgivning. Arbejdet følges af sagkyndige i Danmark, Finland og Norge.

C. Adoptions- og børnelovgivningen

1. Adoptionslovgivningen

Nye regler er gennemført i Danmark og Norge i 1956 og i Sverige i 1958. I Finland er en komitéindstilling om spørgsmålet sendt på remis i 1965.

2. Ægtebørn

Nye regler er gennemført i Danmark i 1960, i Finland i 1957 og i Norge i 1956.

3. Børn uden for ægteskab

I det væsentlige ensartede regler er gennemført i Danmark og Norge henholdsvis i 1960 og i 1956. I Finland foreligger en komitéindstilling om en ny lovgivning på området. I Sverige er fremlagt forslag *dels* til udvidet arveret for børn uden for ægteskab i familieretskomiteens betænkning »Äktenskaps-

rätt» (SOU 1964: 34—35), dels til nye regler om faderskab til sådanne børn i en i marts 1965 afgivet betænkning (SOU 1965: 17).

D. Arvelovgivning

En ny arvelov er gennemført i Danmark i 1963, i Finland i 1964 og i Island i 1962. I Norge ventes lovforslag fremsat i 1967. I Sverige har familieretskomiteen behandlet spørgsmålet om den efterlevende ægtefælles retsstilling i betænkningen »Äktenskapsrätt» (SOU 1964: 34—35).

E. Navnelovgivning

Nye navnelove er gennemført i Danmark i 1961, i Norge i 1964 og i Sverige i 1963.

F. Købelovgivning

I Finland er der i 1961 nedsat et udvalg med den opgave at udarbejde forslag til en lov om køb af løsøre. I Danmark, Norge og Sverige er der udpeget sagkyndige til at følge arbejdet i det finske udvalg og i forbindelse hermed overveje, om der er grund til at foreslå ændringer i de øvrige landes købelove. Nordiske drøftelser har senest fundet sted i Helsingfors i juni 1964. Drøftelserne forventes videreført på et møde i Stockholm i december 1965.

G. Kommissionslovgivning

Der henvises til meddelelsen vedrørende rådets rekommandation nr. 32/1962.

H. Godtroserhvervelse af løsøre

De sagkyndige i Danmark og Sverige har afgivet betænkning henholdsvis i december 1964 og i januar 1965. Den finske og den norske betænkning er endnu ikke afgivet. Der henvises i øvrigt til det af den danske regering fremsatte forslag til rådets 14. session.

I. Forældelseslovgivning

Der henvises til meddelelsen vedrørende rådets rekommandation nr. 13/1965.

K. Erstatningslovgivning

De i Danmark, Finland, Norge og Sverige afgivne betænkninger om børns og forældres erstatningsansvar, arbejdsgiveres erstatningsansvar for ansattes skadeforvoldelser samt det offentliges erstatningsansvar har været genstand for drøftelser mellem departementerne på møder i København den 31. august og 1. september 1965 og i Stockholm den 23. november 1965. Lovforslag på grundlag af betænkningerne vil formentlig blive fremsat

i Norge i vinteren 1965/66 og i de øvrige lande i løbet af efteråret 1966 eller foråret 1967.

Det videre samarbejde på erstatningsrettens område vil foreløbig omfatte udredning af spørgsmålene om erstatning for tab af forsørger og erstatning for invaliditet.

L. Modregning i løn

Lagberedningen i Sverige har i 1965 taget spørgsmålet om en eventuel lovgivning om arbejdsgivers ret til modregning i arbejdstagers løn op til behandling. I Danmark og Finland er udpeget sagkyndige til at følge arbejdet. I Norge fungerer justisdepartementets lovafdeling som kontaktorgan.

II. Procesret

A. Konkurslovgivningen

Konkurslovgivningen er under revision af komiteer i Danmark, Finland og Norge, medens spørgsmålet i Sverige behandles af lagberedningen. Der er udarbejdet foreløbige udkast om forskellige spørgsmål inden for konkurslovgivningen. Komiteerne og den svenske lagberedningen har senest holdt fællesmøde i Oslo i april 1965.

B. Eksekutionslovgivningen

Komiteerne i Danmark og Finland, den norske sagkyndige samt lagberedningen i Sverige har senest holdt møde i Helsingfors i oktober 1964, hvor det besluttedes at afgive en redegørelse til regeringerne om det hidtidige samarbejde og fremføre visse synspunkter vedrørende det fortsatte samarbejde. I overensstemmelse hermed udføres arbejdet i de enkelte komiteer uafhængigt af arbejdet i de øvrige, men således at man holder en vis kontakt. Den norske sagkyndige har afsluttet sit arbejde med en i juni 1965 afgivet indstilling.

C. Voldgiftslovgivningen

I Danmark er der i 1962 nedsat et udvalg med den opgave at overveje, om der bør indføres en lovgivning om voldgift i Danmark. Udvalget skal herved særlig tage hensyn til det igangværende internationale arbejde på dette område. I Norge og Sverige er udpeget sagkyndige til at følge arbejdet i udvalget. Nordiske forhandlinger, i hvilke også Finland har deltaget, har senest fundet sted i Oslo i september 1963. Det danske udvalg forventer at afgive betænkning i begyndelsen af 1966.

D. Skiftelovgivningen

I Danmark er der i 1963 nedsat et udvalg med den opgave at udarbejde forslag til en ny skiftelovgivning. I Finland, Norge og Sverige er udpeget

sagkyndige til at følge arbejdet i udvalget og til at overveje, om der er grund til at foreslå ændringer i lovgivningen i disse lande. Nordiske forhandlinger har endnu ikke fundet sted.

III. Selskabslovgivningen

Der henvises til meddelelsen vedrørende rådets rekommandation nr. 12/1961.

IV. Immaterialretten m. v.

A. Ophavsretslovgivningen

Efter gennemførelsen i 1961 af ensartede love om ophavsret i Danmark, Finland, Norge og Sverige er der fra svensk side påbegyndt arbejde med henblik på en revision af Bernerkonventionen. Til dette arbejde er fra de øvrige lande udpeget observatører. Der er udarbejdet et foreløbigt forslag til revisionsprogram.

B. Patentlovgivningen

Der henvises til meddelelserne vedrørende rådets rekommandationer nr. 36 og 37/1965.

C. Mønsterlovgivningen

Repræsentanter for komiteerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige har senest afholdt møde i Oslo i januar 1965. Den svenske komité har afgivet betænkning i oktober 1965 (SOU 1965: 61), medens de øvrige komiteer forventer at afgive betænkninger i løbet af 1966.

D. Lovgivningen om arbejdstageres opfindelser

På grundlag af de afgivne betænkninger om spørgsmålet i Danmark, Finland, Norge og Sverige overvejes lovforslag. Der har herunder været kontakt mellem departementerne.

E. Firmalovgivningen

Komiteerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige har udarbejdet foreløbige udkast til betænkninger. Der har senest været afholdt fællesmøde i Oslo i marts 1963.

F. Lovgivningen om illoyal konkurrence

Komiteerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige har senest afholdt fællesmøde i Helsingfors i juni 1965. Det danske udvalg forventer at afgive betænkning i begyndelsen af 1966. Den svenske komité vil formentlig afgive betænkning i løbet af samme år.

V. Søret

Komiteerne i Danmark, Finland og Sverige har i 1965 afgivet delbetænkning om skibsførere og havari. Norsk betænkning herom blev afgivet i 1963. Komiteerne har senest afholdt fællesmøde i København i november 1965.

Med henblik på fremsættelsen af lovforslag om søforklaring, skibsførere og havari, for Danmarks vedkommende tillige om fordeling af bjærgeløn, har der været opretholdt nært samarbejde på departementsplan.

VI. Luftfartslovgivningen

A. International luftbefordring udført af andre end fragtføreren

Om dette emne er afsluttet en konvention i Guadalajara i september 1961. Fællesnordiske drøftelser på departementsplan om lovregler til gennemførelse af konventionen har senest været afholdt i Oslo i september 1965. Lovforslag vil formentlig blive fremsat i første halvdel af 1966.

B. Luftfartøjers retlige stilling, særlig spørgsmålet om forbrydelser begået om bord i luftfartøjer og om luftfartøjchefens stilling

En konvention om forbrydelser begået om bord i luftfartøjer m. v. er vedtaget på en konference i Tokio i 1963. På det foran under A. nævnte møde i Oslo i september 1965 drøftedes tillige spørgsmålet om indarbejdelse af konventionen i de nationale love. Lovforslag vil formentlig blive fremsat i første halvdel af 1966.

C. Skade tilføjet tredjemand på jorden

På mødet i Oslo i september 1965, jfr. foran under A. drøftedes den forestående revision af Romkonventionen af 1952, omhandlende spørgsmålet om skade tilføjet tredjemand på jorden.

VII. Lovgivning om fragtaftaler ved international vejtransport

I Danmark er i marts 1965 gennemført en lov om fragtaftaler ved international vejtransport, der har muliggjort ratifikation af den i Genève inden for De forenede Nationers økonomiske Kommission for Europa (ECE) indgåede konvention af 19. maj 1956 om fragtaftaler ved international gods-transport ad landevej. Loven svarer i alt væsentligt til udkastene til tilsvarende love i Finland, Norge og Sverige. Den svenske udredning om spørgsmålet forventes at afgive betænkning i første halvdel af 1966.

VIII. Lovgivningen om spirituspåvirkede motorførere

Der henvises til meddelelsen vedrørende rådets rekommandation nr. 24/1965.

IX. Strafferet

Den nordiske strafferetskomité afgav i 1964 betænkning om konfiskation. På grundlag af denne betænkning og en betænkning fra det danske straffelovråd er der i Danmark i 1965 gennemført nye regler i straffeloven om konfiskation.

Komiteen behandler for tiden fire spørgsmål:

- 1) foranstaltninger over for psykisk abnorme lovovertrædere,
- 2) bødestraf,
- 3) forældelse af strafansvar og
- 4) prøveløsladelse.

Betænkning om forældelse af strafansvar forventes afgivet i løbet af ganske kort tid.

I Sverige er den 1. november 1965 fremsat proposition i riksdagen med forslag til ændringer i reglerne om prøveløsladelse, sigtende til at opnå større nordisk retsenhed på området.

X. Indfødsretslovgivningen

Der henvises til meddelelsen vedrørende rådets rekommandation nr. 1/1964.

XI. Færdselslovgivningen

Der henvises til meddelelsen vedrørende rådets rekommandation nr. 5/1963.

XII. Internationalt lovsamarbejde

Der har som hidtil været opretholdt nær kontakt mellem justitsministerierne vedrørende forskellige internationale lovgivningsspørgsmål, som behandles af bl. a. F. N., Europarådet, Haagkonferencen for international privatret, Det internationale privatretsinstitut i Rom samt ICAO (International Civil Aviation Organization).

Justitsministeriet, København, den 26. november 1965

Vilhelm Boas

Beretning

från Nordiska kulturkommissionen

(Överlämnat av Danmarks regering)

I. Organisation m. m.

1. Kommissionens formål og opbygning

Nordisk Kulturkommission (NKK) er et fællesnordisk udredende, initiativtagende og rådgivende organ for regeringerne i de nordiske lande.

Kommissionen er opdelt dels nationalt i 5 nationale afdelinger, dels efter arbejdsområder i 3 fællesnordiske sektioner: sektion I for højere uddannelse og forskning, sektion II for skole og sektion III for folkeoplysning og kunst.

De nationale afdelinger har hver 6—9 medlemmer, udnævnt af vedkommende lands regering.

De 3 sektioner består hver af 10—15 medlemmer, nemlig fra hvert land 2—3 medlemmer.

Formændene i de 5 nationale afdelinger udgør kommissionens præsidium. Formandskabet for præsidiet og dermed for hele kommissionen går på omgang mellem landene for 2 år ad gangen. Formandskabet for hver sektion skifter mellem landene efter kommissionens bestemmelse, uden fast åremål eller turnus.

Kommissionen har et nordisk generalsekretariat for præsidiet og kommissionen som helhed samt et nordisk hovedsekretariat for hver af de 3 sektioner. Derudover har de enkelte afdelinger nationale afdelingssekretariater.

Kulturkommissionens statutter samt en skitse over kommissionens opbygning er optaget som bilag I og II til denne beretning.

2. Præsidiet

Præsidiet består af afdelingsformændene, som i 1965 har været: rådsformand K. Helveg Petersen, Danmark, generaldirektør R. H. Oittinen, Finland, professor Olafur Björnsson, Island, professor Johan T. Ruud, Norge, og statssekreterare Sven Moberg, Sverige. I 1964 og 1965 har den danske af-

delingsformand tillige været formand for præsidiets og for hele kommissionen. Dette hverv overføres til Finland fra 1. januar 1966.

3. Ændringer i kommissionens sammensætning

I 1965 er der sket følgende ændringer:

Finland:

Professor Pekka Jauho har afløst statsminister Johannes Virolainen som medlem af sektion I. I sektion III har dr. Bo Carpelan og kanslichef Heikki Hosia afløst redaktør J. O. Tallquist og regeringssekretære Olli Närvä.

Sverige:

Rektor Åke Leander er indtrådt i sektion III efter landstingsmand Erik Forslund, som er afgået ved døden.

Pr. 1. januar 1966 har kulturkommissionen følgende sammensætning:

Danske medlemmer

Sektion I:

Afdelingschef Bjørn Brynskov
Rektor, professor Carl Iversen
Professor Hakon Stangerup

Sektion II:

Rådsformand K. Helveg Petersen
Undervisningsdirektør Sigurd Højby
Fhv. departementschef Alb. Michelsen

Sektion III:

Undervisningsdirektør H. Engberg-Pedersen
Kontorchef W. Weincke
Redaktør Preben Wilmann.

Finske medlemmer

Sektion I:

Professor Pentti Renvall
Byråchef Matti Aho
Professor Pekka Jauho

Sektion II:

Generaldirektør R. H. Oittinen
Professor Matti Koskenniemi
Regeringsråd Ragnar Meinander

Sektion III:

Professor Arvi Kivimaa
Fil. dr. Bo Carpelan
Kanslichef Heikki Hosia.

Islandske medlemmer

Sektion I:

Professor Olafur Björnsson
Departementschef Birgir Thorlacius

Sektion II:

Nationalparkinspektør Erikur Eiríksson
 Altingsmand Sigurður Ingimundarson

Sektion III:

Altingsmand Sigurður Bjarnason
 Ambassadør Haraldur Guðmundsson.

Norske medlemmer

Sektion I:

Professor Johan T. Ruud
 varamann: professor dr. Einar Molland
 Ekspedisjonssjef Enevald Skadsem
 varamann: byråsjef Dag Omholt
 Direktør Karl Stenstadvold
 varamann: studiesjef Kjell Carlsen

Sektion II:

Stortingsmann Trond Hegna
 Departementsråd Olav Hove

Sektion III:

Byråsjef Ingeborg Lyche
 Forlagsdirektør Arthur Holmesland.

Svenske medlemmer

Sektion I:

Statssekreterare Sven Moberg
 Professor Ingvar Svenilson
 Avdelningsdirektør Ulla Åhgren-Lange

Sektion II:

Skolråd Arne Sönerlind
 Professor Yngve Norinder
 Riksdagsman Stig Alemyr

Sektion III:

Departementsråd Roland Pålsson
 Riksdagsman Stellan Arvidson
 Rektor Åke Leander.

4. Sektionerne

I sektion I har professor Pentti Renvall været sektionsformand i 1965. Pr. 1. januar 1966 overføres ledelsen af sektion I fra Finland til Danmark.

Sektion II ledes fortsat af Sverige. Sektionsformand er skolråd Arne Sönerlind.

Norge har fortsat ledelsen af sektion III, hvis formand er byråsjef Ingeborg Lyche.

5. Møder

Følgende møder er blevet holdt i 1965: plenarmøde med sektionsmøder 17.—19. juli Reykjavik, møder i sektion I 1.—2. november i København,

i sektion II 15.—16. november i Tammerfors og i sektion III 4.—5. maj i Stockholm samt 12. november i Oslo.

6. Sekretariaterne

Generalsekretær er fra 1. januar 1966 den finske afdelingssekretær, föredragande Zoe Lietz, adr. Undervisningsministeriet, Helsingfors.

Hovedsekretær for sektion I er fra 1. januar 1966 cand. jur. Jonna Fischer-Hansen, adr. Undervisningsministeriet, København K.

Hovedsekretær for sektion II er fortsat departementssekreterare Ulf Larsson, adr. Ecklesiastikdepartementet, Fack, Stockholm 2.

Hovedsekretær for sektion III er fortsat den norske afdelingssekretær, konsulent Helene Andersen, adr. Det kgl. Utenriksdepartement, Oslo-Dep.

Afdelingssekretærer i Danmark, Island og Sverige er henholdsvis:

Ministersekretær Helge Thomsen, adr. Undervisningsministeriet, København K.

Fuldmægtig Arni Gunnarsson, adr. Undervisningsministeriet, Reykjavik.

Departementssekreterare Ilmar Bekeris, adr. Ecklesiastikdepartementet, Fack, Stockholm 2.

Herudover er følgende knyttet til sekretariaterne:

Danmark:

Sekretær Rie Halleløv (sektion II).

Ministersekretær Niels Toft (sektion III).

Finland:

Fil. mag. Eeva-Liisa Polvinen (sektion I).

Skolråd Klas Wallin (sektion II).

Pol. kand. Sakari Kiuru (sektion III).

Norge:

Fullmektig Marit Willgoth (bitr. sekretær).

Sverige:

Departementssekreterare Gerhard Rundquist (sektion I).

Kanslisekreterare Monika Hallgren (sektion II).

Departementssekreterare Birgit Assarson (departementssekreterare Jan Hjorth den 1 september 1965—31 juli 1966) (sektion III).

II. Sager under præsidiets

1. Tiltag for at styrke samhørigheden mellem det finsktalende Finland og de øvrige nordiske lande

Kulturkommissionen tog denne sag op i 1962 og betragter den som en af sine vigtigste, som holdes permanent på kommissionens dagsorden.

Kommissionen har både i samtlige sektioner og i plenum arbejdet med

et helt kompleks af sager, som tilsammen og hver for sig er egnede til at fremme et mere intensivt samvirke mellem det finsktalende Finland og de øvrige nordiske lande. Det drejer sig på den ene side om at styrke svensk-undervisningen i Finland, ikke mindst i skolerne og inden for læreruddannelsen. Men samtidig tilstræbes det også at udbygge studierne i det finske sprog i nabolandene, så at der i disse lande kan findes i det mindste et begrænset antal personer, som på forskellige områder inden for forskning, undervisning, administration, det frie kulturarbejde og forskellige næringsgrene kan virke aktivt som formidlere og kontaktpersoner mellem deres eget land og det finsktalende Finland.

Hertil kommer oversættelser af finsk litteratur, både faglitteratur og skønlitteratur, udvekslinger af kritikere inden for litteratur og kunst, øget informationsvirksomhed og adskillige andre tiltag.

Den aktuelle stilling i denne sag er angivet i et særligt PM, se bilag III.

2. Nordisk kulturfond

Nordisk Råd har ved rekommandation nr. 28/1965 henstillet til regeringerne i de nordiske lande at tilvejebringe en nordisk kulturfond med det formål at fremme det kulturelle samarbejde ved at gøre det muligt at finansiere en række samarbejdsopgaver hurtigere og smidigere end gennem sædvanlige bevillinger i de enkelte lande.

Efter drøftelser mellem Nordisk Råds kulturudvalg og de nordiske landes undervisnings- og kulturministre har ministrene truffet beslutning om oprettelse af en sådan nordisk kulturfond fra 1. januar 1966 under en midlertidig forvaltningsordning under tilsyn af undervisnings- og kulturministerierne, idet visse principielle problemer skal udredes nærmere, inden den endelige ordning kan etableres.

I det første virksomhedsår 1966 bliver det samlede fondsbeløb 600 000 d.kr., tilvejebragt ved statstilskud fra de fem lande.

Under den midlertidige ordning skal fonden bestyres af et nordisk 5-mands udvalg, udpeget af undervisnings- og kulturministrene. Nordisk Kulturkommission får vigtige funktioner, idet 5-mands udvalget skal bistås af kommissionen som udredende og forslagsstillende organ, og kommissionens generalsekretær skal være sekretær for udvalget.

På denne baggrund drøftede kulturkommissionen på sit plenarmøde i Reykjavik, på hvilken måde og efter hvilke retningslinier kommissionen bedst vil kunne varetage disse funktioner. Et PM om drøftelsen — se bilag IV — er sendt til regeringerne og til Nordisk Råds kulturudvalg.

III. Sager fra sektion I

Inledning

Sedan nordiska kulturkommissionen (NKK) omorganiserats och sedan nya statuter för kommissionen antagits, har planeringen av det nordiska samarbetet beträffande högre utbildning och forskning blivit en av huvuduppgifterna för sektion I. Sektionen har därvid funnit att de allmänna riktlinjerna för detta samarbete som de nordiska undervisningsministrarna enats om bör följas även i fortsättningen. Sålunda bör nordiskt samarbete på detta område vara grundat i och överensstämmande med den nationella politik som varje enskilt land bedriver. Utbyggnaden av de högre utbildningsanstaltens kapacitet i centrala ämnen betraktas — med hänsyn till den likartade efterfrågesituationen i alla länderna — i första hand som en nationell uppgift vilken varje land med all kraft måste söka lösa efter sin förmåga. Det är här i regel fråga om maximalt utnyttjande av de nationella resurserna. I den mån det i dylika sammanhang är aktuellt att i något land bygga upp utbildning och forskning inom nya specialområden bör dock de möjligheter utnyttjas som nordiskt samarbete kan innebära.

För ett sådant samarbete är det av fundamental betydelse att det finns regler för godkännande av nordiska tentamina och examina så att studier i ett nordiskt land utan vidare tillgodoräknas i hemlandet. Ett förslag om bestämmelser om nordisk tentamensgiltighet, som utarbetats genom kulturkommissionens försorg, förelades regeringarna i de nordiska länderna i slutet av år 1963. Förslaget godtogs i huvudsak av de nordiska undervisningsministrarna vid deras möte i Helsingfors i januari 1964. Sedermera har nordisk tentamensgiltighet blivit godkänd i varje nordiskt land. Därmed har grunden lagts för ett intensifierat utbyte av universitets- och högskolestuderande mellan de nordiska länderna.

Särskilt forskningen erbjuder ett viktigt fält för nordiskt samarbete, då Norden som helhet erbjuder en mer mångsidig och differentierad forskningsaktivitet än varje land för sig. Redan har också åtskilliga institut eller samarbetsorgan, såsom den nordiska hushållshögskolan, den nordiska hälsovårdshögskolan, det nordiska institutet för sjörätt, det nordiska kollegiet för marinbiologi, det nordiska institutet för teoretisk atomfysik, det nordiska Afrikainstitutet, det nordiska institutet för folkdiktning, det nordiska samarbetsrådet för kriminologisk forskning, den nordiska samarbetskommittén för studiet av internationell politik, det nordiska kollegiet för fysisk oceanografi och upprättandet av ett nordiskt Asieninstitut i Köpenhamn, kommit till stånd bl. a. genom NKK:s medverkan för att på nordisk basis främja och utveckla specialiserad utbildning och forskning. Sektionen fattar det som en av sina mest betydelsefulla uppgifter att närmare undersöka de nya områden, där ett fruktbringande nordiskt samarbete av

detta slag kan åvägabringas, och har därför påbörjat en omfattande kartläggning av det vetenskapliga samarbetet. Vissa resultat av denna utredning kunde framläggas vid den av Nordiska rådet i Helsingfors i april anordnade forskningskonferensen, vid vars diskussioner sektion I:s medlemmar aktivt tog del.

Enligt sektionens mening måste ett effektivt nordiskt samarbete på forskningens område ha som förutsättning ett välutvecklat samarbete mellan de forskningsråd eller motsvarande organ som nationellt har ansvaret för att utveckla forskningen inom sitt ämnesområde. Nordforsk utgör ett gott exempel härvidlag, och sektionen har fattat det som en av sina viktigaste uppgifter att få till stånd ändamålsenliga nordiska samarbetsorgan mellan de forskningsråd vilka ännu ej har dylika.

Efter initiativ av sektionen bildades ett nordiskt samarbetsorgan för de humanistiska forskningsråden under år 1963 och under år 1964 har likaledes ett nordiskt samarbetsorgan kommit till stånd för de samhällsvetenskapliga forskningsråden.

Ett område som under senare tid kommit alltmer i blickpunkten, är efterutbildning av redan yrkesverksam arbetskraft. Särskilt vad gäller efterutbildning av akademiker, synes inom flera ämnesområden ett nordiskt samarbete erbjuda betydande fördelar. Flera projekt om ett nordiskt samgående i fråga om efterutbildning inom olika områden håller sålunda för närvarande på att undersökas. Under år 1965 har en på initiativ av sektionen tillsatt utredning framlagt förslag om nordisk efterutbildning av psykologer.

Det nationella utbyggnads- och planeringsarbetet på den högre utbildningens och forskningens område har under år 1965 omfattat i huvudsak följande:

I *Danmark* utgjorde antalet studerande vid universitet och högre läroanstalter den 1 oktober 1965 ca 33 500, av vilka ca 21 500 vid universiteten i Köpenhamn och Århus. Då man fortfarande lägger avgörande vikt vid att upprätthålla principen om fritt tillträde till studier, medför det starkt ökade antalet studerande en betydande expansion av såväl investerings- som driftsutgifter i samband med högre utbildning. För närvarande är tillträdet till samtliga akademiska utbildningsformer med undantag för universitetet begränsat på grund av platsbrist, medan tillträdet till samtliga universitetsstudier — även de medicinska — är fritt. I planläggningen av den framtida utbyggnaden av högre utbildningsformer ingår som ett väsentligt moment övervägandet av möjligheterna att avveckla tillträdesbegränsningen vid de läroanstalter, där sådan nu finnes.

År 1964 antogs en lag om inrättandet av ett nytt universitet i Odense, som tillsvidare skall omfatta en medicinsk, en humanistisk och — något senare — en matematisk-naturvetenskaplig fakultet. Det har tidigare i lag fastställts, att också ett veterinär- och lantmannainstitut skall inrättas i Odense. Universitetet i Odense har grundats med avsikt att åstadkomma en snar

avlastning av universiteten i Köpenhamn och Århus, av vilka det förra redan har överskridit den kapacitetsgräns, till vilken man har ansett att det borde utbyggas, och det senare närmar sig den gräns om 5—7 000 studerande, som man hittills har ansett vara den rätta storleken för detta universitet.

Ett särskilt utskott, det så kallade Odense-utskottet, har tillsatts för att förbereda inrättandet av universitetet i Odense. Under senaste år har en administration för universitetet med hemort i Odense inrättats, liksom beslut har fattats att verkställa en nordisk idétävling omfattande ett universitet, ett veterinär- och lantmannainstitut samt ett universitetsbibliotek i Odense. Man emotser, att de första byggnaderna skall stå färdiga för undervisning i september 1969. Undervisningen kommer att begynna i tillfälliga lokaliteter med den medicinska ämnesexamens första del och skolämbetsexamen i humanistiska fakulteten i slutet av år 1966. Härför nödiga professurer har ledigförklarats sommaren 1965 för att besättas per 1 april 1966. Det är ännu osäkert när undervisningen vid veterinär- och lantmannainstitutet i Odense kan väntas igångsättas.

I samband med lagen om Odense universitet förutsåg man, att ifall man önskade upprätthålla principen om fritt tillträde till universitetsstudier, kommer det att i mitten av 1980-talet förefinnas ett behov av 6 universitet i Danmark. För att vägleda regeringen vid utformningen av planer för utbyggnad av högre utbildning, som blir nödvändig i detta sammanhang, fastställdes i lagen att inrätta ett särskilt råd. I överensstämmelse härmed tillsattes per 1 januari 1965 ett planläggningsråd för den högre utbildningen med uppdrag att »bistå ved den ministerielle planlægning af universiteterne og de højere læreanstalters udbygning med henblik på sikring af alle egnedes adgang til en højere uddannelse samt ved de højere uddannelsers tilpasning til samfundets behov». Rådet, vars ordförande är fhv. undervisningsminister K. Helveg Petersen, är sammansatt av representanter för universitetsrektorerna, universitetens administration, studenterna, centraladministrationen och arbetsgivarintressenterna. Undervisningsministeriets planläggningsgrupp verkar som sekretariat för rådet. Rådet har i juli 1965 avgivit en berättelse för sin verksamhet under tiden 1 januari—30 juni 1965.

På grund av det av undervisningsministeriet tillsatta universitetsadministrationsutskottets första belänkande har regeringen den 1 oktober 1965 tillsatt ett forskningens samutskott (FFU) som har fått som huvuduppdrag att ge råd åt regeringen och folktinget i forskningsärenden utgående från allmänna synpunkter. Utskottet har fått ett uppdrag, som i vid bemärkelse motsvarar det uppdrag, som påvilar den svenska forskningsberedningen. Till medlemmar av utskottet har utsetts 15 forskare, näringsfolk och administratorer. Utskottets ordförande är professorn vid Köpenhamns universitet, pol. dr. P. Nørregaard Rasmussen. I oktober 1965 har under plan-

läggningsrådet för högre utbildning tillsatts tre underutskott. Det första skall befatta sig med utbildningsstrukturen vid universiteten. I synnerhet förutsättes här bli dryftat möjligheterna för en ändrad uppbyggnad av studierna, möjligen efter engelskt-amerikanskt mönster. Det andra skall arbeta med frågan om förutsättningarna för tillträde till universiteten och de högre läroanstalterna. Det tredje skall utreda problemen rörande rekrytering av lärare till de expanderande universiteten och högre läroanstalterna. Härutöver håller planläggningsrådet på med att utarbeta en raskiss för den framtida universitetsutbyggnaden, särskilt med hänsyn till kapacitetsgränser och placering av nya institutioner.

I Finland avlades år 1965 studentexamen av 13 409 personer (år 1964 11 583). Antalet studerande i landets universitet och högskolor steg till 43 000 (37 000). Under årets lopp har en administrativ-ekonomisk fakultet etablerats vid Socialhögskolan i Tammerfors samt en matematisk-naturvetenskaplig avdelning vid Pedagogiska högskolan i Jyväskylä. Vid Uleåborgs universitet har humanistisk undervisning påbörjats. I Tammerfors har även en filial av tekniska högskolan börjat sitt arbete.

Under år 1965 har några betydelsefulla utredningar inom högskole- och forskningspolitiken framlagts. Planeringskommittén för högskoleväsendet har lämnat två betänkanden och den av republikens president tillsatta arbetsgruppen ett. Därtill har lämnats betänkanden bl. a. av utvidgningskommittén av teknisk undervisning, tandläkarekommittén, dokumentationskommittén samt studentbostadskommittén. Betänkandena av planeringskommittén, presidentens arbetsgrupp samt studentbostadskommittén har redan lett till åtgärder från regeringens sida. Den 12 november 1965 förelade nämligen regeringen riksdagen fem propositioner av högskolepolitisk karaktär. Enligt dessa propositioner borde inom åren 1967—1981 antalet studieplatser inom landets universitet och högskolor utökas till 60 000, vilket motsvarar ca 75 000 studerande. Detta betyder att at ca två tredjedelar av nya studenter bereds möjlighet att bedriva akademiska studier. Totalantalet studieplatser inom de humanistiska, juridiska, samhällsvetenskapliga och till dem anslutna områdena skulle utökas minst till 25 000, inom naturvetenskaperna samt agrikultur- och forstvetenskaperna minst till 17 000, inom de tekniska vetenskaperna minst till 12 000 samt inom de medicinska vetenskaperna minst till 6 000. Med studieplats avses i propositionen en kalkylerad enhet, som beräknas enligt de lärarkrafter, undervisnings-, forsknings- och administrationsutrymmen, materiel och andra del-faktorer, som inom varje ovan avsedd gren av universitetets eller högskolans verksamhet behövs för en heldagstuderande.

En avsevärd del av de nya studieplatserna kommer enligt regeringens propositioner att befinnas vid nya högskolor. Regeringen föreslår nämligen, att fyra nya statliga högskolor måtte etableras inom de närmaste åren. Dessa är: Tammerfors tekniska högskola, Villmanstrand tekniska högsko-

la, Kuopio högskola samt Joensuu högskola. Kuopio högskola är planerad för undervisning huvudsakligen i medicin och odontologi samt för forskning på dessa områden. I Joensuu högskola skulle meddelas undervisning huvudsakligen i humanistiska och naturvetenskapliga ämnen, närmast med tanke på lärarutbildning.

Enligt regeringens proposition av den 19 november 1965 till lag om bostadsproduktion skall under åren 1967—1971 årligen en summa av minst 10 000 000 mk användas till statliga lån för åstadkommande av bostäder för studerande. Räntan för dessa lån föreslås vara 1—3 procent. Därtill skall staten ställa borgen som säkerhet för krediter, vilka fås på den privata kreditmarknaden, till ett belopp, som årligen skulle uppgå åtminstone till laneandelens dubbla belopp, samt tillräckliga årliga anslag anvisas för räntegottgörelse.

Frågan om omorganiseringen av undervisningsadministrationen är under behandling i planeringskommittén för högskoleväsendet.

I fråga om befrämjande av forskningen kan ingenting extraordinärt noteras. Forskningsanslagen för de statliga forskningsråden kommer att höjas från början av år 1966 med ca 24 procent. Därtill föreslår regeringen, att ett anslag på 500 000 mark måtte ställas till rådets förfogande för att användas till rekrytering av unga forskare. Statens vetenskapsråd (motsvarande den svenska forskningsberedningen) har fortsatt sitt arbete. Det skall också nämnas, att Finland från början av år 1965 som observatör har tagit del i arbetet inom Europarådets och OECD:s forsknings- och utbildningskommittéer.

I *Island* är antalet inskrivna studenter vid Islands universitet 1 116 läsåret 1965/66, jämfört med 950 i föj. Det innebär att omkr. 6,6 % av åldersgruppen 20—25 år är inskrivna vid universitetet, förutom dem som studerar vid utländska universitet. För 10 år sedan, dvs. hösten 1955, var antalet inskrivna vid Islands universitet 762, utgörande 5,2 % av ovannämnda åldersgrupp. Medan antalet studenter vid universitetet således under det sista decenniet har ökat med 46 %, har antalet lärarbefattningar ökat från 73 till 125 eller med 71 %.

Den av universitetet förra året framlagda planen över lärarbehovet vid de nuvarande fakulteterna under det närmaste årtiondet har godkänts av regeringen och anslag till 4 nya professurer (i engelska, nordiska språk, historia och rättshistoria) har intagits i budgetförslaget för 1966.

En omorganisation av den filosofiska fakulteten har genomförts och blivit fastställd genom ändring av universitetsreglementet. Den innebär bl. a. en samordning av fakultetens sektioner och examenssystem och i samband därmed en kraftig upprustning av de kurser som leder till B.A.-examen, vilken bl. a. är avsedd att ge kompetens för lärarposter på realskolestadiet. I överensstämmelse med den nya ordningen har tre nya lärarbefattningar inrättats inom fakulteten (förutom de aviserade professurerna, se ovan).

Regeringen har beslutat att i samråd med universitetets konsistorium låta göra en utredning om universitetets utbyggnad under den närmaste framtiden. Utredningen är avsedd att tjäna som grundval för utformningen av målsättningen i stort på universitetsområdet under 10 å 20 år framåt, både i vad gäller undervisning och forskning.

Den byggnad som är under uppförande för universitetets matematisk-naturvetenskapliga institution har delvis tagits i bruk i och med att den ny-upprättade Universitetets räknecentral blivit inhyst där.

En nyorganisation av den tillämpade forskningen i näringslivets tjänst har lagfästs under 1965. I enlighet med den nya lagen har ett nytt och utvidgat statligt forskningsråd blivit upprättat, bestående av 17 representanter för regering, vetenskap och näringsliv med undervisningsministern som ordförande. Rådet har inte direkta administrativa uppgifter men skall vara rådgivande organ för regeringen i forskningsangelägenheter samt verka för förstärkning och samordning av forskningsverksamheten. Det tidigare Institutet för forskning i näringslivets tjänst har avlösts av fem självständiga forskningsinstitut för respektive lantbruk, byggnadsforskning, fiskindustri, annan industri samt oceanografi och marinbiologi.

Enligt en annan ny lag har Islands naturhistoriska museum omändrats till »Islands naturvetenskapliga institution» och fått vidgade uppgifter som centrum för utforskningen av landets natur.

I *Norge* var antalet studenter vid universitet och högskolor hösten 1965 ungefär 19 000. Detta är en ökning med 2 000 jämfört med förra året. I långtidsprogrammet 1966—69 räknas det med att studentantalet år 1972 kommer att närma sig 32 000.

En kommitté, som utrett möjligheterna för högre undervisning och utvidgad forskning i Tromsö, avgav sitt betänkande i januari 1965. Kirke- og undervisningsdepartementet räknar med att kunna förelägga stortinget ärendet under vårsessionen 1966.

Frågan om upprättande av en universitetsinstitution i Trondheim har blivit något försenad, men kommer också att föreläggas Stortinget under år 1966.

I långtidsprogrammet 1966—69 har framlagts ett utbyggnadsprogram för universitet och högskolor under Kirke- og undervisningsdepartementet, som omfattar nybyggnader för ungefär 350 milj. kronor under åren 1962—65. Under innevarande period räknar man med att ta i bruk nybyggnader för gott och väl 300 milj. kronor.

Det stipendiesystem för rekrytering av forskare, som upprättats år 1965, kommer att vidare utbyggas. År 1965 beviljades medel för 25 dylika anställningar. För år 1966 har anslag beviljats för 50 nya stipendiatanställningar. Dessa anställningar kommer som tillägg till dem som beviljades i de ordinarie universitets- och högskolebudgeterna.

Ett regeringsutskott för forskning med statsministern som ordförande

och en huvudkommitté för norsk forskning med allt som allt 15 medlemmar har tillsatts. Huvudkommittén sorterar direkt under statsministern. Regeringsutskottet och huvudkommittén har bl. a. som uppdrag att uppgöra förslag som kan befrämja ändamålsenlig koordinering av grundforskning, tillämpad forskning, utvecklingsarbete, undervisning och annan förmedling av forskningsresultat.

Sommaren 1965 har vidare tillsatts en kommitté för att utreda frågan om vidareutbildning av ungdom med studentexamen eller motsvarande grundutbildning. Kommitténs uppdrag är:

1. Uppgöra förslag som kan leda till bästa möjliga utnyttjande av studietid och studiekapacitet vid universitet och högskolor,

2. värdera möjligheterna att ytterligare avlasta universiteten och högskolorna med hänsyn till elementär undervisning,

3. utreda behovet och formerna för utbildning av nya studenter (artianer) som kan vara alternativ till mera långvariga studier vid universitet och högskolor,

4. utreda behovet av universitets- och högskolekapacitet på längre sikt, också utöver vad det är naturligt att bygga upp i Oslo, Bergen, Trondheim och Tromsø, samt komma med förslag till placering av eventuella nya institutioner. I detta sammanhang må också det kapacitetsbehov som härleder ur läroinstitutionernas ansvar för efterutbildning värderas.

Utredningsuppdraget må ses mot bakgrund av det höga antalet nya studenter (artianer) i Norge, där över 20 % av årskullen tar studentexamen.

I statsbudgeten för år 1966 är upptagen en förstagångsbeviljning för ett institut för tillämpad socialvetenskaplig forskning. Institutet som kommer att vara en fristående institution, skall inrymmas i nybyggnaden för samhällsvetenskap vid universitetet i Oslo.

I *Sverige* har den ökade tillströmningen till högre studier fortsatt även under år 1965. Särskilt de filosofiska fakulteterna har berörts av denna expansion beroende på det fria tillträdet till studier i filosofiska ämnen.

1963 års universitets- och högskolekommitté (U 63) som utrett frågan om den fortsatta utbyggnaden av universitet och högskolor framlade sina förslag i februari 1965. På grundval av kommitténs förslag har — efter remissbehandling — en proposition om riktlinjer för utbyggnaden av universitet och högskolor fram till början av 1970-talet förelagts 1965 års höstriktsdag.

Enligt dessa riktlinjer bör den fortsatta planeringen av universitetens och högskolornas omfång utgå från ett beräknat totalantal studerande i början av 1970-talet av ca 87 000. För att möta det ökade behovet av högre utbildning föreslås en kraftig expansion av universitets- och högskoleorganisationen.

I fråga om de filosofiska fakulteterna föreslås att humanistisk, samhällsvetenskaplig och naturvetenskaplig utbildning fram till primärexamen i viss

omfattning fr. o. m. höstterminen 1967 även skall anordnas vid fyra nya utbildningsenheter. Förslaget innebär att till universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg och Stockholm skall knytas utbildningsfilialer i resp. Örebro, Växjö, Karlstad och Linköping. Vidare förordas att en humanistisk utbildnings- och forskningsorganisation skall byggas upp vid universitetet i Umeå, där f. n. inom ramen för en filosofisk fakultet utbildning meddelas i samhällsvetenskapliga och naturvetenskapliga ämnen. I syfte att öka examensfrekvensen och påskynda den enskilde studentens fullföljande av sina studier kommer utbildningen vid de filosofiska fakulteterna att ges en fastare organisation genom införande av s. k. fasta studiegångar. Vidare kommer skärpta regler att införas för rätten att bedriva studier vid de fria fakulteterna.

Den totala årliga intagningskapaciteten för högre teknisk utbildning förordas att under 1960-talet bli utbyggd till drygt 3 000 nybörjarplatser från f. n. något över 2 100 nybörjarplatser. Således föreslås att en fjärde teknisk högskola under perioden 1969/70—1971/72 byggs upp i Linköping till en årlig intagningskapacitet av 570 nybörjarplatser. Vid den nya högskolan föreslås tillkomma sektioner för teknisk fysik, maskinteknik och elektroteknik samt — som en nyhet för svenskt högre tekniskt utbildningsväsen — en sektion för ekonomiingenjörer. De befintliga tekniska högskolorna föreslås bli utbyggda. Bl. a. föreslås en särskild studieriktning för samhällsbyggnad vid tekniska högskolan i Stockholm. Förslag framläggs även om teknisk magisterutbildning och ökad civilingenjörsutbildning vid Uppsala universitet.

I fråga om medicinsk utbildning föreslås en successiv ökning av den totala intagningskapaciteten från nuvarande 718 nybörjarplatser per läsår till 916 platser i slutet av 1960-talet. Intagningsökningen föreslås ske vid de befintliga medicinska fakulteterna i Uppsala, Umeå och Stockholm. Dessutom föreslås en ny enhet för medicinsk propedeutisk och klinisk utbildning bli inrättad i Linköping från läsåret 1969/70.

Den farmaceutiska utbildnings- och forskningsorganisation, som hittills varit förlagd till Stockholm, föreslås inom de närmaste åren bli överflyttad till Uppsala, samtidigt som en ny studiegång införs och den årliga intagningskapaciteten ökas med 40 nybörjare till 120.

Den förordade expansionen av universitets- och högskoleorganisationen kommer att ställa betydande krav på ökade personella och materiella resurser. De totala driftkostnaderna för universitet och högskolor har U 63 beräknat stiga från ca 350 milj. kr. budgetåret 1963/64 till ca 640 milj. kr. (i 1963 års prisläge) budgetåret 1972/73. För enbart utbyggnaden av utbildnings- och forskningslokaler samt bespisningslokaler räknar U 63 med ett investeringsbehov av nära 1 500 milj. kr. under perioden 1964/65—1972/73.

De framlagda förslagen har godkänts av riksdagen.

På forskningens område har den kraftiga ökningen av de ekonomiska resurserna fortsatt. Sålunda har anslagen till de statliga forskningsråden i likhet med vad som skett de närmast föregående budgetåren uppräknats med 25 procent även för budgetåret 1965/66. Den långsiktiga inriktningen av den svenska forskningspolitiken diskuteras av den sedan ett par år till regeringen knutna forskningsberedningen.

På grundval av förslag, som riksdagen under våren 1965 prövat och godkänt, är en betydande reform under genomförande på databehandlingsområdet. Särskilda datamaskincentraler har inrättats på universitetsorterna med uppgift att svara för den löpande datamaskindriften vid de högre läroanstalterna. Kostnaderna för nämnda centraler beräknas i huvudsak bli täckta genom avgifter. Vidare har särskilda utbildnings- och forskningsorganisationer skapats inom databehandlingsområdet. Sålunda har fr. o. m. budgetåret 1965/66 tre professurer i informationsbehandling tillkommit i Uppsala, Lund och Stockholm. Ansvaret för utbildning och forskning inom databehandlingsområdet skall åvila en för varje universitetsort gemensam institution. En mycket kraftig höjning av anslaget till kostnader för datamaskintid har vidare skett.

Utbildningssamarbetet

1. Studentutbytet

Vid kulturkommissionens plenarmöte i Stockholm antogs med utgångspunkt från en inom sektion I verkställd utredning en resolution, i vilken man föreslog regeringarna i de nordiska länderna att utfärda väsentligt förenklade regler för nordisk tentamensgiltighet. För den närmare innebörden av förslaget har en redogörelse lämnats i den berättelse, som kulturkommissionen avgav till Nordiska rådet över sin verksamhet under år 1963.

Resolutionen behandlades vid de nordiska undervisnings- och kulturministrarnas möte i Helsingfors den 13—14 januari 1964, varvid undervisnings- och kulturministrarna i princip beslöt att godkänna kulturkommissionens resolution om nordisk tentamensgiltighet samt förpliktigade sig att var och en i sitt land vidtaga åtgärder för genomförande av den nya ordningen. Under åren 1964 och 1965 har nordisk tentamensgiltighet blivit godkänt i varje nordiskt land.

2. Nordiska kurser i språk och litteratur m. m.

Under år 1965 har följande kurser i språk och litteratur anordnats:
kurs i svenska för 40 nordiska studerande i Umeå 1. 6—2. 7. 1965
kurs i danska för 20 finska studerande vid Köpenhamns universitet 1. 6—30. 6. 1965
kurs i norska för 20 finska studerande vid Norges lärarhögskola i Trondheim 9. 5—12. 6. 1965

kurs i finska för 16 nordiska studerande vid sommaruniversitetet i Tammerfors 9. 6—9. 7. 1965 (kursen hölls på finska)

kurs i finska för 27 nordiska studerande vid sommaruniversitetet i Vasa 9. 6—9. 7. 1965 (kursen hölls på svenska)

kurs i svenska för 20 norska studerande i Göteborg 10. 5—12. 6. 1965

kurs i norska för 20 danska studerande i Bergen 18. 5—19. 6. 1965

kurs i danska för 20 svenska studerande i Århus 10. 5—11. 6. 1965

Sektion I anser det angeläget att kurser anordnas även inom andra områden och har under år 1965 arbetat för att utvidga kursverksamheten.

Vid sektionens sammanträde i Reykjavik behandlades Nordiska rådets förord till anordnande av nordiska universitetskurser i Nordens historia och beslöts att man borde gå in för att anordna sådana kurser i experimentellt syfte redan sommaren år 1966. Vid sammanträdet tillsattes en expertnämnd för att förbereda förslaget att anordna experimentkurser. Till expertnämnden har hört professor Povl Bagge från Danmark, professor Magne Skodvin från Norge, professor Erik Lönnroth från Sverige och professor Eino Jutikkala från Finland. Expertnämndens förslag behandlades vid sektionens sammanträde i Köpenhamn den 1 november 1965. Sektionen beslöt föreslå för de nordiska regeringarna, att den första kursen skulle anordnas i experimentellt syfte i enlighet med expertnämndens förslag vid Uppsala universitet sommaren 1966. Kursens ämne skulle komma att bli värdlandets historia, varvid huvudvikten skulle läggas vid det nittonde och det tjugonde århundradets historia. Deltagarnas antal borde inte överstiga trettio, varvid tio deltagare skulle komma från Danmark, tio från Finland, två från Island och åtta från Norge. Vidare beslöts, att sektionen skulle ta upp ärendet till ny behandling på grundval av erfarenheterna från den första kursen.

Sektion I behandlade även vid sina sammanträden i Reykjavik och Köpenhamn frågan om anordnande av nordiska universitetskurser inom arkeologins och folklivsforskningens område, vilket förordats av Nordiska rådet. Sektionen beslöt tillsätta en expertnämnd, vars uppgift skulle vara att uppgöra en utredning och ett förslag till ett nordiskt utbyte inom dessa ämnesområden. Kommittén skall ha 1—2 representanter från varje nordiskt land, så att såväl arkeologin som folklivsforskningen blir företrädda.

3. Samarbete om efterutbildning av psykologer

Frågan om efterutbildning av psykologer har behandlats av en expertkommitté som framlagt sitt betänkande under år 1965. Sektionen har konstaterat, att ordnandet av den nordiska efterutbildningen av psykologer måste anses synnerligen önskvärd, men att en detaljerad utredning om organisationen och finansieringen av efterutbildningens förvaltning måste erhållas. Av denna anledning beslöt sektionen tillsätta en expertkommitté för att planera ett verkställande av en sammordisk efterutbildning. I

kommittén borde kallas en i frågan insatt representant för varje nordiskt land. Dessutom beslöts till kommittén inkalla en representant för Nordiska Psykologers Samarbetskommitté.

4. Bibliotekarieutbildningen i de nordiska länderna

Nordiska rådet har 1964 rekommenderat de nordiska regeringarna att undanröja de återstående hinder, som föreligger för genomförandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för bibliotekarier. Norges Kirke- og undervisningsdepartement har uppmanat kulturkommissionen att utnämna en expertkommitté för att utreda möjligheterna till närmande mellan bibliotekarieutbildningarna i de enskilda nordiska länderna, emedan sådant närmande syns vara en av förutsättningarna för det praktiska genomförandet av den ovannämnda rekommendationen.

Vid sitt sammanträde i Köpenhamn beslöt sektionen tillsätta en expertkommitté, vars uppgift skulle vara att i varje land på grundval av den nuvarande bibliotekarieutbildningen och utredningen om arbetsmarknadssituationen uppgöra en promemoria om förutsättningarna för en gemensam arbetsmarknad.

5. Broschyren »Att studera i Norden»

Nordiska kulturkommissionen har år 1963 publicerat broschyren »Att studera i Norden». Emedan det konstaterats att broschyren är till stor nytta för nordiska studenters studier vid de olika nordiska högskolorna, har sektion I beslutat utge en ny upplaga av broschyren på hösten 1966. Avsikten är att den skall publiceras genom Sveriges avdelnings försorg.

Forskningsarbetet

1. Utredning om nordiskt samarbete på vetenskapens och den högsta undervisningens område

Sektion I beslöt vid sitt möte i Helsingfors den 16—17 november 1964 att undersöka på vilka olika områden man i framtiden borde få till stånd sammordisk vetenskaplig forskning eller högskoleundervisning och i vilken ordning de olika planerna borde realiseras. Med hänsyn till detta ansåg man det vara nödvändigt att även undersöka på vilka områden av vetenskapen och högskoleundervisningen det för närvarande förekommer nordiskt samarbete samt formerna för detta samarbete.

För att preliminärt kartlägga möjligheterna för en dylik utredning vände sig sektionens finska avdelning till statens vetenskapliga kommissioner i Finland för att få nödiga uppgifter om det redan bestående samarbetets art och de framtidsprojekt som är bekanta för kommissionerna. Då det är fråga om samarbete med övriga nordiska länder borde ju en dylik kartläggning i ett land ge en bild av åtminstone största delen av samarbetet, vilken sedan

kan kontrolleras och kompletteras genom att i varje land granska detaljerna i bilden. Den finska sektionen ställde statens vetenskapliga kommissioner följande två frågor:

1. Vilka former av nordiskt samarbete existerar för närvarande inom vetenskapen och högskoleundervisningen på vederbörande vetenskapliga kommissioners verksamhetsområden?

2. På vilka områden och i vilken form borde man i framtiden få till stånd ifrågavarande samarbete inom vederbörande kommissioners verksamhetsområden och i vilken ordning vore det skäl att verkställa dessa nya planer?

På hasen av de erhållna svaren på frågorna har sektionens huvudsekreterare, fil. mag. Jaakko Numminen sammanställt en omfattande utredning.

För att få med sådana samarbetsföretag som kanske uteblivit och speciellt sådana företag i vilka Finland inte deltar beslöt sektionen att promemorian skall kompletteras i dessa avseenden i de övriga nordiska länderna.

Vid behandlingen av denna utredning konstaterade sektionen, att det i det nordiska vetenskapliga och högskolesamarbetet finns utanför forsknings-samarbetet många viktiga problem att ta itu med.

Till dessa frågor hör bland annat organiseringen av universitetsundervisningen på högsta nivå, d. v. s. forskarutbildningen. Då det gäller forskarutbildningen borde ett samarbete kunna fås till stånd mellan de nordiska ländernas olika universitet. För detta ändamål borde ett informationssystem skapas, som skulle ge upplysning om vilka för ändamålet lämpliga kurser som anordnas vid de olika universiteten. På samma sätt borde ett boknings-system skapas, varigenom varje kurs skulle få ett ändamålsenligt antal deltagare.

Om vissa möjligheter till nordiskt samarbete inom den högre universitetsutbildningens område utarbetade professor Ingvar Svennilson från Sverige en promemoria angående »Nordiska högre universitetskurser», som behandlades vid sektionens sammanträde i Köpenhamn den 1 november 1965.

Sektionen beslöt, att anordnandet av högre samnordiska universitetskurser av experimentell natur och med hänsyn till postgraduate-undervisning skulle påbörjas sommaren 1967 på initiativ av nordiska kulturkommissionen. Kursverksamhet skulle till en början igångsättas i två ämnen, nationalekonomi och matematik, i vilka vardera skulle anordnas minst två kurser det första året. På finskt håll ansågs det önskvärt, att en kurs skulle anordnas i Finland, för att se hur dess verksamhet avlöper i en språkligt sett mera främmande omgivning.

Sektion I tog vid sammanträdet i Reykjavik även upp frågan »Den högre utbildningen som forskningsområde», över vilken sekreterare Ole B. Thomsen uppgjorde en utredning till sammanträdet i Köpenhamn. Sektionen inhämtade dessutom uppgifter om vad som har utträttats på detta forskningsområde i de olika nordiska länderna.

Sektionen konstaterade, att högskolepedagogiken är ett synnerligen omfattande område, som knappast kan utredas i sin helhet, av vilken anledning ifrågavarande område borde begränsas. Vidare konstaterades, att den pedagogiska utbildningen av universitetslärare inte erbjuder särskilt stora möjligheter till ett nordiskt samarbete. Sektionen beslöt tillsätta en expertkommitté vars uppgift är att närmare undersöka behovet och möjligheterna att få till stånd en nordisk forskningsverksamhet, som hänför sig till den akademiska undervisningens pedagogiska problem. Det ankommer på kommittén att på basen av denna undersökning överlägga och föreslå, inom vilka områden en sådan forskning i främsta rummet bör koncentreras och vilka uppgifter med beaktande av denna det är ändamålsenligt att utföra på sannordisk grund. Kommittén bildas av 1—2 ledamöter från varje land, vilka borde avlägga — eventuellt en provisorisk — rapport senast den 1 september 1966.

2. *Nordisk litteraturhistoria*

Nordiska rådet har förordat utgivandet av en gemensam nordisk litteraturhistoria och ärendet har av den danska regeringen överlämnats till sektion I för förberedning. Sektionen har behandlat ärendet vid sammanträdena såväl i Reykjavik som i Köpenhamn. Det konstaterades, att Föreningen Norden den 15—21 oktober 1965 anordnat ett sammanträde med nordiska litteraturhistoriker på Hindsgavl slott för att diskutera frågan om en gemensam nordisk litteraturhistoria. Detta möte hade förordat utarbetandet av (1) ett sannordiskt litteraturllexikon, som beräknades erfordra ca 10—15 år att färdigställa, (2) en kortare sannordisk litteraturhistoria som borde åstadkommas så snabbt som möjligt och förverkligas under förloppet av 2—3 år, samt (3) en bok, som skulle innehålla några, måhända 20 analyser och tolkningar av korta textstycken representerande de olika nordiska ländernas litteratur. Vidare hade vid sammanträdet i Hindsgavl tillsatts en expertnämnd bestående av fyra personer för att planera utarbetandet av den korta sannordiska litteraturhistorian. Vid sammanträdet i Köpenhamn beslöt sektionen lämna ifrågavarande kommitté uppgiften att utgiva nämnda litteraturhistoria. Beträffande ett mera omfattande litteraturllexikon beslöt sektionen att inhämta yttrande från de nordiska litteraturhistorikerna, innan ärendet upptogs till sakbehandling.

3. *Samarbete om forskning och undervisning rörande Latinamerika*

Vid sektionens sammanträde i Helsingfors den 16—17 november 1964 berodades frågan om nordiskt samarbete beträffande forskning och undervisning rörande Latinamerika i väntan på närmare utredning av övriga samarbetsprojekt. Denna fråga togs även upp vid det nordiska undervisningsministermötet i Oslo den 7—8 januari 1965. Sedan det framgätt i den inom

sektionen uppgjorda utredningen om det nordiska vetenskapliga samarbetet, att det inte finns hinder för att ta upp frågan om det nordiska samarbetet inom forskning och undervisning rörande Latinamerika, behandlades ärendet vid sektionens sammanträde i Köpenhamn.

Härvid konstaterades att forskning och undervisning om Latinamerika har huvudsakligen varit förlagd till handelshögskolorna med hänsyn till det starka intresse som näringslivet alltid visat för Latinamerika. Både undervisning och forskning har här helt naturligt varit företagsekonomiskt-näringsgeografiskt inriktad. Symptomatiskt är, att samtliga iberio-amerikanska institut i Norden har varit och är anknutna till handelshögskolor. För tillfället är verksamma i Finland Finlands Ibero-Amerikanska Institut i Helsingfors samt i Sverige Ibero-Amerikanska Institutionen vid Handelshögskolan i Göteborg och Ibero-Amerikanska Biblioteket och institutet i Stockholm.

Sektion I beslöt att för befordrande av ärendet borde anordnas en samnordisk konferens, till vilken skulle kallas experter för Latinamerikas kultur och språk samt representanter för ekonomiskt liv och hjälpverksamhet i utvecklingsländerna från de olika nordiska länderna. Konferensens syfte skulle vara att utreda, vilken form av samnordisk undervisning och forskning inom ifrågavarande område som borde fås till stånd. Besluts att konferensen skulle hållas i Stockholm våren 1966.

4. Nordiskt samarbete om forskningen inom arktisk medicin.

Nordiska rådet har upprepade gånger, senast i februari 1964 i Stockholm, uttalat sin önskan om inrättandet av ett nordiskt institut för arktisk medicin. Enligt de nordiska undervisnings- och kulturministrarnas beslut i Reykjavik i juli 1963 har undervisningsministeriet i Finland givit Nordiska samarbetskommissionen för arktisk medicin i uppdrag att utföra en enkätundersökning bland hälsovårdspersonalen, genom vilken man försöker utreda aktuella problem inom arktisk medicin. Samarbetskommissionen har beslutat att uträtta enkätundersökningen i två skeden. Den förberedande undersökningen (det första skedet) har numera slutförts, medan den grundligare undersökningen (det andra skedet) är under förberedelse.

5. Samarbete om terrester ekologi

På grundval av en resolution från NKK om nordiskt samarbete rörande terrester ekologi har tillkommit ett nordiskt kollegium för terrester ekologi, bestående av professor Christian Overgaard-Nielsen, Danmark, professor Ernst Palmén, Finland, professor Arne Semb Johansen, Norge, och professor Per Brinck, Sverige, ordförande. Medel för verksamheten har beviljats av regeringarna i de nordiska länderna i huvudsaklig överensstämmelse med en av en nordisk expertgrupp utarbetad nordisk samarbetsplan för terrester ekologi.

Kollegiet har inlett sin verksamhet fr. o. m. den 1 januari 1965. Ett första ordinarie kollegiesammanträde har hållits i Helsingfors den 12 mars 1965. Under året har kollegiet vidare utdelat anslag för nordiska arbetsuppgifter inom området terrester ekologi om sammanlagt 31 175 sv. kr. till nio personer samt två stipendier för vistelse i annat nordiskt land. Två kurser om viltpopulationerna och landskapet har anordnats under oktober och november 1965 vid den till Lunds universitet knutna ekologiska fältstationen Stensoffa för sammanlagt 23 studerande och yngre forskare från de nordiska länderna.

6. Utlåtande om till Nordiska kulturfonden riktade understödsansökningar rörande vetenskap och högskoleundervisning

Sektion I har vid sitt sammanträde i Köpenhamn behandlat vissa ansökningar till Nordiska kulturfonden på sektionens verksamhetsområde samt lämnat fonden sitt utlåtande i ärendet.

Andra samarbetsprojekt inom sektionens område

Stärkande av samhörigheten mellan Island och de övriga nordiska länderna

Sektion I har vid sitt sammanträde i Reykjavik behandlat stärkandet av samhörigheten mellan Island och de övriga nordiska länderna och härvid konstaterat, att det endast i fråga om fornisländska synes stå att få läro- och grammatikböcker i de övriga nordiska länderna. Däremot är situationen dålig i fråga om nyisländskan. Av denna anledning har sektionen beslutit uppmana den sektionen underlydande kommittén för översättning av isländsk facklitteratur att söka åstadkomma behövliga läro- och handböcker även i nyisländska.

Översättning av finsk och isländsk facklitteratur

Kommittéerna för översättning av finskspråkig facklitteratur till svenska har under 1965 fortsatt arbetet beträffande redan utvalda projekt.

Sålunda har under år 1965 utkommit ett arbete. Ytterligare fem verk beräknas kunna utges under år 1966, varjämte ett flertal projekt är under behandling inom kommittéerna.

IV. Sager fra sektion II

1. Nordiska kommittén för yrkeslärarutbildning

Kommittén — som till kommissionens plenarmöte i november 1964 framlade en redogörelse över utbildningen av lärare för yrken inom industri, hantverk, handel och kontor — har under 1965 sammanträtt i Helsingfors den 8—9 februari, i Örebro den 8—9 april, Narvik den 21—22 maj, i Yxtaholm den 7—8 september och i Helsingfors den 28—29 oktober. Kommittén

verkställer för närvarande en sammanställning över yrkeslärarutbildningen inom vårdnadsyrken och yrken för huslig ekonomi samt utformar dessutom sin slutrapport. Kommittén avser att inom kort slutföra sitt arbete.

2. Fortbildningskurser för lärare

Under sommaren 1965 har i enlighet med sektionens beslut i Helsingfors 1964 genomförts *dels* i Danmark en konferens för personer som medverkar i utbildningen av folkskollärare med 22 deltagare, *dels* i Sverige en kurs för lärare i historia med 60 deltagare.

Expertniskottet för anordnande av samnordiska fortbildningskurser för lärare har vid sammanträde den 13–14 september 1965 föreslagit anordnande under 1966 *dels* av en kurs i Finland rörande geografiundervisningen i årskurserna 4–10, *dels* av en kurs i Norge för musikpedagoger.

Sektionen har vid möte i Tammerfors beslutat tillstyrka anordnande av dessa kurser.

3. Konferenser mellan företrädare för olika ämnesgrupper inom de centrala skolmyndigheterna

1965 års konferens hålls i Sverige och omfattar ämnesområdet modersmål. Enligt turordningen skall nästa års konferens hållas i Danmark.

Sektionen beslöt vid mötet i Reykjavik att hos resp. lands centrala skoladministration hemställa, att myndigheterna i fortsättningen själva svarar för konferensernas anordnande enligt existerande turordning.

4. Nordiska kommittén för modernisering av matematikundervisningen

Verksamheten inom kommittén omfattar bl. a. författande av försökstexter, försöksundervisning och avnämningarundersökningar. Verksamheten fortsätter enligt de tidigare uppgjorda planerna. För årskurs 1–2 prövas i vissa skolor försökstexter sedan 1963/64. Till läsåret 1965/66 föreligger material för årskurs 3. För årskurs 4–6 pågår översättning av och försöksundervisning med en amerikansk försökstextserie i nio delar, av vilka sex var översatta våren 1965. För årskurs 7–9 föreligger åtta försökstexter, fem för algebra och tre för geometri. För gymnasiet, slutligen, föreligger tio olika försökstexter.

För 1966 beräknas kostnaderna för kommitténs arbete till ca 190 000 sv. kr.

5. Gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare

Sektionen ad hoc-utskott har till sektionens möte i Tammerfors den 15–16 november 1965 utarbetat en sammanställning angående lärarutbildning i Danmark, Finland, Norge och Sverige och därvid föreslagit att en av utskottet gjord sammanställning, varav framgår på vad sätt i ett land förvärvad lärarutbildning av viss art motsvarar i ett grannland förvärvad utbild-

ning, blir normgivande vid prövningen av i olika nordiska länder förvärvat lärarutbildnings inre jämförbarhet. Sektionen har beslutat översända materialet till de centrala skolmyndigheterna för yttrande.

6. Nordiska språkskivor

Expertutskottet för nordiska språkskivor har med skrivelse den 12 maj 1965 ansett sitt uppdrag slutfört och därvid överlämnat av inom utskottet framställda texthäften och band. Materialet omfattar tre texthäften med danska texter, norska texter samt finlandssvenska och svenska texter jämte tre därtill hörande band. Materialet är avsett för årskurserna 6—10.

Kulturkommissionen har vid mötet i Reykjavik rekommenderat regeringarna att låta producera materialet på sannordisk basis genom skolöverstyrelsens förlags försorg.

7. Gemensam nordisk utbildning av lärare vid gymnastikhögskolor

På grundval av kommissionens beslut vid plenarmötet i Helsingfors om anordnande av en gemensam nordisk utbildningskurs för lärare vid gymnastikhögskolor m. fl. läroanstalter har ett kursråd utsetts med uppgift att överarbeta programförslaget. Ett reviderat förslag till kursprogram har behandlats och godkänts av sektionen vid mötet i Tammerfors. Antalet undervisningstimmar har begränsats i det nya förslaget. Kursen avses komma till stånd under hösten 1966.

8. Gemensam nordisk utbildning av navigationsskollärare

Med hänsyn till finskt deltagande i pågående svensk lärarkurs och de skillnader som existerar mellan de nordiska ländernas utbildningsväsende på detta område har sektionen beslutat att avföra frågan från sektionens dagordning.

9. Samarbeta på speciallärarutbildningens område

I enlighet med hemställan från sektionen har svenska regeringen den 26 juli 1965 anbefallt utredningen för blind- och dövlärares utbildning att pröva möjligheterna av en sannordisk utbildning av dessa lärarkategorier. Regeringarna i Danmark, Finland, Island och Norge har utsett experter att samråda med utredningen.

Sektionen beslöt vidare vid Reykjavikmötet att tillsätta ett ad hoc-utskott för att *dels* framlägga utarbetade förslag till samarbetsåtgärder avseende utbildningen av speciallärare, *dels* — efter redovisning av vilka resurser som för närvarande disponeras för specialpedagogisk forskning i de nordiska länderna — överväga en koncentration och utbyggnad av dessa.

Sektionen har vid mötet i Tammerfors beslutat att hos kulturfonden hemställa om medel som möjliggör skapande av sannordiska forskningsresurser på specialpedagogikens område.

10. Utarbetande av lärarvägledning för undervisning av blinda och synsvaga elever

Manus har inkommit men ej fastställts för följande avsnitt: fysisk uppfostran av blinda barn, fortsatta orienteringsövningar för blinda, samhällskunskap, yrkesvägledning, fritidssysselsättning. Kommittén avser att avsluta arbetet under hösten 1965.

11. Nordiskt samarbete i yrkesutbildningsfrågor

Inom skolöverstyrelsen har igångsatts och delvis slutförts ett omfattande arbete med utarbetande för yrkesundervisning av generellt giltiga läroplaner, normalutrustningslistor för undervisningsmateriel och metodiska anvisningar. Detta material avses ställas till förfogande för övriga nordiska länder och samarbete igångsättas för utvecklingsarbete på yrkesundervisningens område. Sammanträden med ledamöter från övriga nordiska länder beräknas kunna ta sin början under våren 1966.

12. Grannspråksundervisningen

Sektionens utredningsman, undervisningsrådet Evert Ullstad, har i oktober 1965 överlämnat resultaten av sitt arbete, ett betänkande med redogörelse över grannspråksundervisningens nuvarande läge. Sektionen har vid sitt möte i Tammerfors beslutat att i varje land tillsätta en grupp med uppgift att diskutera grannspråksundervisningens målsättning samt formerna för att förverkliga denna.

13. Samarbete rörande pedagogiska hjälpmedel

På förslag av danska avdelningen av sektion II har sektionen vid mötet i Reykjavik uppdragit åt avdelningen att företa en kartläggning av möjligheterna att bedriva samarbete på de pedagogiska hjälpmedlens område.

14. Förbättrad planering av nordiska skolresor i enskild regi

Nordiska rådet har vid sessionen 1965 beslutat rekommendera regeringarna att låta undersöka, i vilken omfattning skolresor förekommer mellan de nordiska länderna och överväga åtgärder för förbättrad planering av dessa. Till grund för beslutet låg ett medlemsförslag av Paula Ruutu.

Koordinerande land på regeringsnivå är Finland och genom skrivelse den 28 maj 1965 har finska regeringen anmodat Nordiska kulturkommissionen att inkomma med förslag till åtgärder.

På uppdrag av sektionen har Föreningen Norden i Sverige utarbetat en plan för en ev. utrednings bedrivande. Sektionen har behandlat denna plan vid möte i Tammerfors den 15—16 november 1965 och därvid konstaterat att utbytet av den föreslagna kartläggningen av omfattningen av skolresor i Norden inte kan anses motsvara insatserna på en sådan utredning. Bättre information om och planering av skolresor är enligt sektionen ej heller

beroende av en undersökning om skolresornas omfattning. Sektionen har därför avstyrkt förslaget om en sådan kartläggning men därjämte uttalat att föreningarna Norden bör kunna — ev. med statsstöd — utarbeta en informationsfolder om skolresor i Norden.

15. Fem dagars arbetsvecka i skolan

Inom sektionens huvudsekretariat har till mötet i Tammerfors utarbetats en redogörelse över försöken med fem dagars arbetsvecka i skolan i de nordiska länderna. Sektionen har därvid beslutat att även i fortsättningen hålla sig informerad om utvecklingen av denna fråga.

16. Rapport från expertutskottet för nordiskt samarbete i fråga om pedagogisk forskning och försöksverksamhet

Organisation

Enligt principen att expertutskottets sekretariat skall vara förlagt till samma land, som svarar för ordförandeskap och sekretariat för sektion II, övertog Sverige fr. o. m. den 1. 1. 1965 utskottets sekretariat. Som utskottets ordförande fungerar professor Torsten Husén och som sekreterare undervisningsrådet Sven-Eric Henricson. Sekretariatets adress är Skolöverstyrelsen, Fack, Stockholm 22.

Expertutskottet består av en avdelning i varje land med en ordförande, tre ledamöter och en sekreterare.

Ordförande i *Danmarks avdelning* har varit undervisningsinspektören Sigurd Højby och sekreterare exp.sekr. Jytte Kvorning.

Ordförande i *Finlands avdelning* har varit fil. dr. Cavonius och sekreterare kanslichefen Mannil.

Ordförande i *Norges avdelning* har varit skoleinspektören Ola Laukli och sekreterare konsulenten Sven Persson.

Frågan om forskningssekreterarens uppgift, som tidigare innehafts av fil. dr. Anna-Liisa Sysiharju, har överlämnats åt sekretariatet att lösa.

Sammanträden

Ordförandekonferens ägde rum i Helsingfors den 8. 1. 1965, varvid utskottets sekretariat överlämnades till Sverige. I samband härmed diskuterades utskottets arbetsuppgifter, varvid beslöts att inga nya, större projekt skulle upptagas till behandling innan de nu pågående avslutats.

Expertutskottets plenarmöte ägde rum i Bergen den 27.—28. 5. 1965.

Utskottets sekretariat har deltagit i sammanträden med den svenska avdelningen av sektion II.

Aktuella ärenden

1. *Principer för intagning i gymnasiet*

Undersökningar har igångsatts i alla fyra länderna enligt en tidigare uppgjord fördelning av arbetsuppgifterna. Sammanträde beräknas hållas under hösten 1965 för ömsesidig information och fortsatt planering. Ordförande i arbetsgruppen är professor Sandven, Oslo.

2. *De naturvetenskapliga ämnena*

Arbetet avser dels analys av innehållet i läroböcker i fysik och kemi för obligatoriska skolan, dels utarbetandet av en lärarhandledning för dessa ämnen. Analyserna beräknas vara avslutade under hösten 1965, varigenom ökat underlag för lärarhandledningarna erhålles. Ordförande för arbetsgruppen är skoldirektören Christensen, Köpenhamn med vetenskapligt biträde av lektorn Bromsjö, Stockholm. Arbetsgruppen sammanträdde i Oslo den 7.—9. 12. 1964.

3. *Lärarnas yrkesanpassningsproblem*

Arbetsgruppen beräknas sammanträda under hösten 1965 för att dra upp riktlinjerna för slutrapport. I enlighet med beslut vid plenarmötet i Stockholm 1964 beräknas dock arbetet fortsätta med olika uppföljningsundersökningar. En finsk specialrapport över det omfattande finska delprojektet avses publiceras.

4. *Pedagogisk ordlista*

Arbetet fortsätter enligt de riktlinjer som uppdrogs vid plenarmötet 1964. Arbetsgruppen utgöres av en representant från vart och ett av länderna och sekretariatet är sammankallande.

5. *Översikt över den pedagogiska forskningen*

Insamling och sammanställning av uppgifter från olika forskningsinstitutioner pågår och avsikten är att en årlig sammanställning skall tryckas i den nordiska tidskriften *Pedagogisk Forskning*.

6. *Skolstarten, tidpunkt och metodik*

Vid plenarmötet i Bergen 1965 diskuterades frågor i anslutning till nybörjarnas skolstart. Utskottet beslöt undersöka möjligheterna för att under 1966 anordna en nordisk konferens i denna fråga. Planerna har anmälts till sektion II sekretariat.

V. Saker fra seksjon III

1. Samarbeid på voksenopplærings område

Seksjonen har fortsatt sine bestrebelser for å tilrettelegge et bedre nordisk samarbeid på voksenopplærings område, og virksomheten er konsentrert om følgende punkter:

a. Forskningssamarbeid

Den store nordiske konferanse om samarbeid på voksenopplærings område som ble arrangert i januar 1965 på Voksenåsen resulterte bl. a. i en rekke forslag om forskningssamarbeid.

Etter å ha behandlet disse spørsmål, bl. a. i samråd med Nordisk Kulturkommisjons Seksjon II for skolespørsmål, har Seksjon III vedtatt å nedsette et ad hoc utvalg med følgende mandat:

1. Å legge fram forslag til forskningsoppgaver som er spesielle for voksenopplæringen og som antas å være gjennomførbare.
2. Å drøfte hvilke av de foreslåtte forskningsoppgaver som eventuelt med fordel kan tenkes løst på nordisk basis og i hvilken prioritetsrekke de bør stilles.
3. Å legge fram forslag til gjennomføringsplan for eventuelt foreslåtte forskningsiltak på nordisk basis, herunder formene for det påtenkte samarbeid.
4. Å legge fram omkostningsoverslag for eventuelt foreslåtte fellestilltak.

b. Utdanning av ledere og lærere

På grunnlag av resultatene fra den nevnte konferanse på Voksenåsen har seksjonen videre satt i gang en enmannsutredning ved kontorsjef Inge-lise Udjus (Kontoret for opplysningsarbeid ved Universitetet i Oslo). Kartlegningen tar sikte på å få frem opplysninger om det samlede antall voksenopplysere i Norden og deres virksomhet (rekruttering, utdanning, arbeid, avlønning og øvrige forhold), samt en oversikt over omfang, innhold og finansiering av den kursvirksomhet i Norden som tar sikte på å utdanne og videreutdanne voksenopplysere.

Videre har seksjonen utarbeidet en resolusjon til undervisningsministeriene i de nordiske land om retningslinjer for nordiske kurser, utveksling av nordiske kursdeltagere på nasjonale kurser og utveksling av instruktører mellom organisasjonene (bilag IV).

Seksjonen har også etablert kontakt med styret for Nordens folkelige Akademi i Kungälv med sikte på et samarbeid om organisert kursvirksomhet for ledere og lærere innenfor voksenopplysningen. En plan om et permanent senter for utdanning av voksenopplysere på felles nordisk basis er stillet i bero, i påvente av en avklaring når det gjelder den betydning som den kommende institusjon i Kungälv vil få i denne sammenheng.

c. Nasjonal og nordisk dokumentasjonsvirksomhet

Med utgangspunkt i anbefalinger fra konferansen på Voksenåsen har seksjonen rettet henvendelser til universitetsbibliotekene i Helsingfors og Oslo, Statens Pædagogiske Studiesamling i København, Kungl. Biblioteket i Stockholm og Landsbokasafnið i Reykjavík angående styrking av den nasjonale og nordiske dokumentasjonsvirksomhet på dette område. Institusjonene er anmodet om å utpeke kontaktmenn som skal utarbeide konkrete forslag om arbeidsdeling m. v. på dette område.

d. Samarbeid med blindeforbundene

I beretningen til Rådets forrige sesjon er omtalt tre spørsmål som blindeorganisasjonene i de nordiske land ble anmodet om å besvare, med sikte på et nærmere avtalt samarbeid om kulturelle spørsmål.

Imidlertid viste det seg at blindeorganisasjonene ga et helt generelt svar på spørsmålene, og seksjonen fant derfor å måtte nøye seg med å behandle søknader i hvert enkelt tilfelle hvor blindeorganisasjonene finner at et samarbeidsprosjekt ligger innenfor rammen av Kulturkommisjonens virksomhet.

2. Kunstsamarbeid

a. Nordisk ungdomsbiennale for bildende kunst

I beretningen til sesjonen i 1965 er det gjort detaljert rede for denne plan, som gikk ut på å realisere biennalen første gang høsten 1966 i København. Budsjettoverslaget utgjorde ialt d.kr. 125 000.— som forutsattes fordelt etter de vanlige satser.

Imidlertid har seksjonen konstatert at det ikke i noen av landene er tilveiebragt de nødvendige beløp til gjennomføring av denne plan.

I betraktning av at ett av formålene med det nyopprettede nordiske kulturfond er å finansiere samarbeidstiltak på en smidigere måte, har Seksjon III anbefalt at denne plan støttes av fondet som en forsøksordning i 1966, 1968 og eventuelt 1970. Derom forsøket blir vellykket, bør bidrag etter denne tid bli faste poster på statsbudsjettene.

b. Vandretstillinger mellom riksgallerier m. v.

Som et resultat av kontaktene med »vandrende kulturinstitusjoner» i de nordiske land (kfr. pkt. 7b) har Riksgalleriet i Norge fremsatt et forslag om å arrangere nordiske vandretstillinger fire måneder i hvert land, idet kunstverkene disponeres for den samlede periode. Seksjonen vedtok på sitt møte i Oslo 12. november nærmere retningslinjer for bearbeidelse av denne plan, med sikte på gjennomføring i 1967.

c. Nordisk utstillingsvirksomhet på arbeidsplasser

Med det samme utgangspunkt som nevnt under pkt. 2b har Selskapet Kunst på Arbeidsplassen fremlagt et forslag om en utstilling av yngre nor-

disk kunst som skal sirkulere på arbeidsplasser i de nordiske land. Seksjonen har vedtatt nærmere retningslinjer for bearbeidelse av planen som forutsettes realisert i 1967.

d. Innkjöp av nordisk samtidskunst til muséer

Seksjonen har tatt opp til behandling en plan om innkjöp av samtidskunst fra de övrige nordiske land til nordiske kunstmuséer, ved hjelp av spesielle bevilgninger.

3. Litteratursamarbeid

a. Oversettelse av skjønnlitteratur

I beretningen til forrige sesjon i Nordisk Råd er omtalt en avtale med University of Wisconsin Press om utgivelse av 15 bind nordisk skjønnlitteratur i engelsk oversettelse. De tre første bind i serien er nå utkommet, nemlig:

- Hagar Olsson: »The Woodcarver and Death» (Träsnidaren och döden).
- Aksel Sandemose: »The Werewolf» (Varulven).
- Peder Sjögren: »Bread of Love» (Kärlekens Bröd).

b. Nordisk dramaserie

Nordisk Teaterunion som har påtatt seg utredningen av denne plan har ennå ikke fremlagt en ferdig innstilling, men det er på det rene at følgende verker vil bli foreslått:

Danmark

H. C. Branner:	Thermopylæ
Kaj Munk:	Ordet
Kjeld Abell:	Anna Sophie Hedvig
Leck Fischer:	Frisøndag

Finland

Eeva-Liisa Manner:	Nyårsnatten
Paavo Haavikko:	Dockorna
Maria Jotuni:	Mannens Revben
Walentin Chorell:	Ariadne (TV)

Norge

Johan Borgen:	Huset (radio)
Tarjei Vesaas:	21 år (radio)
Axel Kielland:	Herren og hans tjener
Finn Havrevold:	Uretten

Sverige

Sven Delblanc:	Göm dig i livets träd (radio)
Lars Görling:	Trängningen (TV)
Lars Forsell:	Söndagspromenaden
Björn-Erik Höijer:	Isak Juntti hade många söner.

c. Nordisk bibliotek

Denne plan som forutsetter samarbeid med nordiske forlag om utgivelse og distribusjon av skjønnlitteratur på nabolandenes sprog, er overlatt forningene Nordens bokkomitéer til nærmere utredning. Disse har kontaktet forleggerforeninger, bokhandlerforeninger og importbokhandlere i hvert land, og ifølge planen skal det arrangeres et felles møte mellom representanter for bokkomitéene før det endelige forslag fremlegges.

d. Samarbeid mellom de nordiske forfatterforeninger

Seksjonen har vedtatt å fremskaffe en oversikt over bevilgningene over statsbudsjettene i samtlige land til forfatternes nordiske samarbeid de siste to år. Likeledes er det igangsatt undersøkelser om mulighetene for å få etablert en enklere organisering av samarbeidet mellom forfatterne i Norden, f. eks. ved at samtlige foreninger danner én felles union.

e. Nordisk kulturellt tidsskrift

Seksjonen har behandlet en plan om etablering av et felles nordisk kulturellt tidsskrift, eventuelt ved omlegning av et velrenommert eksisterende tidsskrift. Til videre bearbeidelse av saken er nedsatt et internt utredningsutvalg.

f. Utgivelse av verket »10 000 års nordisk folkekunst»

Fra dansk side er fremsatt et forslag om støtte fra Nordisk kulturfond til utgivelse av verket »10 000 års nordisk folkekunst» i 28 bind, hvilket forutsetter en investering på kr. 600 000.— til utarbeidelse av de seks første bind. Det er foreslått at den felles nordiske støtte skal gis i form av et rentefritt lån på kr. 100 000.— til hvert av de seks første bind mot senere tilbakebetaling.

Seksjonen vedtok på sitt møte i november at det i løpet av et halvt års tid skal fremskaffes en bearbeidet plan fra dansk side, som gjør det mulig å vurdere saken på et mer forsvarlig grunnlag. I en skrivelse til Nordisk kulturfond har seksjonen gjort oppmerksom på at det eventuelt kan bli tale om å anbefale kr. 100 000.— reservert av fondet i 1966.

4. Teatersamarbeid

a. Nordiske teaterbevilgninger

Statsbevilgningene til nordisk teatersamarbeid utgjorde i budsjettåret 1964/65 respektive 1964 i Danmark kr. 45 000.—, i Finland mk. 28 500.—, i Island kr. 60 000.—, i Norge kr. 56 000.— og i Sverige ble anvendt kr. 44 597.— (alle beløp angitt i vedkommende lands valuta). Til plenumsmøtet i Reykjavik juli 1965 hadde hovedsekretariatet utarbeidet et P. M., hvor det var gjort et forsøk på å sammenfatte situasjonen og ble konkludert

med et forslag om vesentlig økning av bevilgningene, særlig til gjestespill. Før det eventuelt rettes henvendelse til regjeringene om denne sak er Nordisk Teaterunion anmodet om å vurdere og supplere de forskjellige punkter i det nevnte P. M. Teaterunionen har imidlertid funnet at denne forespørsel best kan besvares av Nordisk Teaterlederråd.

b. Nordiske teaterseminarer

Nordiske teaterseminarer for yngre instruktører har vært arrangert i 1963 i Vasa, i 1964 i Lund og i 1965 i Odense. Planene går ut på at det neste seminar skal arrangeres i mai 1966 i Oslo, og man håper at Island vil bli det neste land. Seminarene administreres av et særskilt utvalg nedsatt av Seksjon III og finansieres over statsbudsjettene, enten av de nordiske teaterbevilgninger eller på annen måte.

c. Teaterprogram for skoler, sjöfolk i utenriksfart og på samisk

Som en parallell til sakene 2b og 2c har seksjonen behandlet et forslag fra det norske Riksteatret om program for skoler, sjöfolk i utenriksfart og på samisk.

Seksjonen vedtok på seksjonsmötet i Oslo i november 1965 at forslaget om regelmessige teaterprogrammer for skolene på grunnlag av et nordisk samarbeid burde løses på mer permanent basis og således ikke ved hjelp av Nordisk kulturfond. Planen om nordiske program for sjöfolk i Nordsjøhavene vil bli lagt frem for velferdskontorene i de övrige land til uttalelse om praktiske og økonomiske sider og med anbefaling om støtte fra de övrige land på linje med Norge. Arbeidet med samiske program på Nordkalotten i norsk-finsk-svensk samarbeid vil sökes viderefört som en integrerende del av riksteatrenes virksomhet, eventuelt ved hjelp av en økning i bevilgningene til disse institusjoner.

5. Musikkamarbeid

a. Nordiske musikkbevilgninger

Bevilgningene over statsbudsjettene til nordisk musikkamarbeid i budsjettårene 1964/65 respektive 1964 utgjorde i Danmark kr. 25 000.—, i Finland mk. 43 600.—, i Island (anvendt) kr. 139 000.—, i Norge kr. 30 000.— og i Sverige kr. 30 000.— (beløpene er oppgitt i de respektive lands valuta). Seksjon III holdes hvert år ájour om midlenes anvendelse.

b. Nordiske Musikkdager i Reykjavik

Fra Nordisk kulturfonds midlertidige sekretariat har Seksjon III fått seg forelagt en söknad fra Nordisk Komponistråds presidium om et tilskudd på d. kr. 500 000.— til arrangement av de Nordiske Musikkdager i Reykjavik i juni 1966. På sitt möte i Oslo 12. november 1965 vedtok seksjonen at sök-

naden på det foreliggende grunnlag ikke kunne imøtekommes, med henvisning til retningslinjene for støtte av Nordisk kulturfond, idet de Nordiske Musikkdager hverken er en ny sak, en engangsforeteelse eller en forsøksordning. Imidlertid ble det antydnet at Musikkdagene muligens kunne arrangeres i tilknytning til åpningen av Nordens Hus i Reykjavik. Seksjonen fant imidlertid at dette var en sak som eventuelt måtte drøftes med styret for denne institusjon, dersom arrangørene av de Nordiske Musikkdager er interessert i et samarbeid i denne forbindelse.

c. Nordiske musikkonkurranser for yngre musikere

I beretningen til Nordisk Råds forrige sesjon ble omtalt en plan om nordiske musikkonkurranser for yngre musikere, og det er meningen å søke denne plan realisert i samarbeid med radioens musikkavdelinger i de respektive land. I en felles uttalelse av 17. september 1965 har radioenes musikk-sjefer kommentert planen, som for tiden ligger hos radiosjefene til endelig avgjørelse. Seksjon III vedtok på sitt møte i Oslo i november å rette henvendelser til radiosjefene med forslag om at selve arrangementsutgiftene overtas av radioinstitusjonene, mens utgiftene til prisene eventuelt kunne søkes dekket av Nordisk kulturfond. Seksjonen håper at denne plan vil kunna realiseres første gang i 1967.

d. Publikasjon om musikklivet i de nordiske land

Seksjon III har fremskaffet materiale om statsstøtte til musikklivet i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Det er truffet avtale med den svenske komponist Harry Olt om å bearbeide og redigere stoffet, med sikte på utgivelse av en brosjyre. Det er en forutsetning at arbeidet skjer raskt, idet man ellers risikerer at materialet blir foreldet.

6. Fjernsyns- og filmsamarbeid

a. Nordvisjonssamarbeid

Seksjonen holder seg nøye underrettet om samarbeidet innenfor Nordvisjonen, dens administrative oppbygning og programoversiktene. På møtet i Stockholm i mai 1965 vedtok seksjonen en skrivelse til radio- og fjernsynsinstitusjonene, som ble fremsendt via Kulturkommisjonens presidium, med kopier til kultur- og undervisningsministeriene.

b. Ekspertutvalg for film

Seksjonen har etablert et ad hoc ekspertutvalg for film, bestående av en representant for hvert av de nordiske land, personer som i stillings medfør har den best mulige oversikt over filmspørsmål, såvel fra administrativt som undervisningsmessig synspunkt.

Utvalgets oppgaver skal være følgende:

a) Å utarbeide en oversikt over det nordiske samarbeid som hittil har funnet sted på filmens område, herunder også den virksomhet som pågår innen det produksjonstekniske utvalg vedrørende undervisningsfilm, etablert av undervisningsministrene, og i Nordisk Barnefilmnemnd, samt når det gjelder filmkunnskap i skolen, herunder også spørsmålet om fremkaffelse av spillefilm til bruk i skoler og folkeopplysningsarbeid.

b) Å trekke opp planer for fremtidig nordisk samarbeid på disse områder, såvel generelt som når det gjelder konkrete samarbeidstiltak.

c) Å fremsette forslag til praktisk organisering av fremtidig samarbeid, der slikt samarbeid etter utvalgets oppfatning er naturlig og hensiktsmessig. I dette arbeid bør utvalget ikke føle seg bundet av nåværende ordninger, men en koordinering med Kulturkomisjonens virksomhet er ønskelig.

7. Andre saker

a. Kulturkritikerstipend

Seksjonen konstaterte på møtet i Reykjavik i juli 1965 at følgende bevilgninger står til rådighet i de respektive land:

I Danmark d. kr. 15 000.— til litteraturkritikerstipend, i Finland mk. 6 000.— til litteratur- og kulturkritikerstipend, i Norge n. kr. 6 000.— til litteraturkritikerstipend og ekstraordinært n. kr. 6 000.— til kulturkritikerstipend, samt i Sverige til kultur- og litteraturkritikerstipend sv. kr. 22 000.—.

Etter forslag fra Seksjon III har Kulturkomisjonen fremsendt en resolusjon til regjeringene i de nordiske land, hvor det gjøres rede for stipendienes størrelse og administrasjon og anbefales at bevilgningene heretter gis i form av et samlet belöp til »kritikerstipend». På grunn av sakens kulturpolitiske betydning samt kritikernes antall og fordeling på en rekke fagområder, ble det anbefalt å ta sikte på en minimumsbevilgning i hvert land tilsvarende n. kr. 30 000.—. Stipendiene skal tildeles det egne lands borgere og forövrig i samsvar med de retningslinjer som er trukket opp i en resolusjon av 24. august 1964.

b. Samarbeid mellom »vandrende kulturinstitusjoner»

Seksjonen dröftet på sitt möte i Stockholm 4.—5. mai 1965 mulighetene for en bedre utnyttelse av de vandrende kulturinstitusjoner med sikte på å gjøre rammen for virksomheten mer nordisk. Det ble deretter foretatt en undersökelse på grunnlag av et spørreskjema, hvor seksjonen ba om opplysninger om nåværende virksomhet og finansieringsgrunnlag samt praktiske og økonomiske forutsetninger for et ökt nordisk samarbeid.

Den foretatte kartlegning viste at muligheter for en ökning av de nor-

diske innslag i disse organisasjoners virksomhet er tilstede, forutsatt at det økonomiske grunnlag foreligger.

Seksjonens hovedsekretariat sammenkalte deretter representanter for norske vandrende kulturinstitusjoner til et møte og avtalte at disse, i samråd med sine kontaktorganisasjoner i de øvrige nordiske land, skulle søke å få frem konkrete samarbeidsplaner. De første resultater av dette initiativ foreligger i og med de planer som er nærmere omtalt under punktene 2b, 2c og 4c.

c. Service-organ for nordisk kulturforskning

På sitt møte i Stockholm 4.—5. mai 1965 drøftet seksjonen muligheten for de estetiske vitenskapers utnyttelse i kulturpolitikken. Drøftelsene av denne sak har foregått på grunnlag av en skrivelse til seksjonen fra tre svenske forskere som har arbeidet med tilsvarende spørsmål innenfor rammen av Nordisk Sommeruniversitet. I skrivelsen fremsettes det forslag om etablering av et informasjons- og service-organ for kulturforskning, hvis oppgaver bl. a. skulle være å registrere pågående forskning på området, organisere ekspertmøter og finansiere nordiske forskningsprosjekter.

For å komme videre med denne plan vil Seksjon III samarbeide med Seksjon I og deretter sammenkalle et to dagers møte mellom 10—12 representanter fra alle de nordiske land.

I en skrivelse til Nordisk kulturfond har seksjonen gjort oppmerksom på at det kan bli aktuelt å søke denne plan realisert som en forsøksordning ved hjelp av tilskudd fra fondet.

København, den 17. december 1965

K. Helveg Petersen

Helge Thomsen

BILAGA

**Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över berättelse från
Nordiska kulturkommissionen**

Till kulturutskottet har hänvisats berättelse från Nordiska kulturkommissionen (Sak C 2/k), överlämnad av Danmarks regering.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit undervisningsminister K. B. Andersen, Danmark, statsråd Kjell Bondevik, Norge, statsrådet Ragnar Edenman, Sverige, undervisningsministern Jussi Saukkonen, Finland, och minister för kulturelle anliggender Hans Sølvhøj, Danmark.

Enär ett antal av de i Nordiska kulturkommissionens berättelse berörda frågorna har nära anknytning till inom kulturutskottet anhängiga frågor, som utskottet inom den närmaste framtiden kommer att upptaga till behandling och angående vilka utskottet har för avsikt att införskaffa närmare utredning, har utskottet beslutat uppskjuta handläggningen av förevarande berättelse till dess att dessa frågor hunnit behandlas inom utskottet.

Ovanstående har utskottet velat anmäla för rådet.

København den 30 januari 1966

<i>Julius Bomholt</i>	<i>Poul Hartling</i>	<i>Olav Hordvik</i>
<i>Veikko Hyytiäinen</i>	<i>Ólafur Jóhannesson</i> Förman	<i>Håkon Johnsen</i>
<i>A. C. Normann</i>	<i>Dagmar Ranmark</i>	<i>Berte Rognerud</i>
<i>Paula Ruutu</i>	<i>Ingrid Segerstedt Wiberg</i> <i>Anna-Liisa Tiekso</i>	<i>Fridolf Thapper</i>

Berättelse

från Nordiska socialpolitiska kommittén

(Överlämnad av Danmarks regering)

Den nordiske socialpolitiske Komité har i året 1965 holdt 2 møder, i Stockholm den 22/23. april 1965, og i Grenå den 25. august 1965. Den har væsentligst beskæftiget sig med følgende spørgsmål:

Harmonisering af sociallovgivningen, generelt

Komiteen har til stadighed beskæftiget sig med principperne for og fremgangsmåden ved harmoniseringsarbejdet.

Harmonisering af ferielovgivningen

På mødet i Stockholm vedtog komiteen at nedsætte et underudvalg med den opgave med udgangspunkt i henstillingen herom fra Nordisk Råds socialpolitiske udvalg at undersøge mulighederne for så vidt som muligt at samordne de nordiske landes ferielovgivning. Underudvalget skal foretage en sammenlignende analyse af de vigtigste spørgsmål inden for ferielovgivningen og en vurdering af, på hvilke områder de nordiske lande bør tilstræbe ensartethed.

Harmonisering af lovgivningen om socialhjælp

På møderne i Stockholm og i Grenå vedtog komiteen at nedsætte et underudvalg med den opgave med udgangspunkt i Nordisk Råds henstilling nr. 21/1965 at undersøge mulighederne for harmonisering af de nordiske landes lovgivning om socialhjælp.

Ændringer i den nordiske konvention om social tryghed

Der er udarbejdet forslag til ændringer i konventionens artikel 4 med henblik på en bedre samordning af udbetaling af enke- og invalidepension. Ændringsforslaget kan snarest forventes at blive ratificeret. Et underudvalg under komiteen forbereder en hovedrevision af konventionen. Udvalget skal ved dette arbejde tage hensyn til de nordiske landes nye lovgivning og arbejde med sigte på, at reviderede konventionsregler om pension kan træde i kraft samtidig med den nye norske lovgivning om folkepension.

Højere uddannelse af socialt personale

Det til behandling af denne sag nedsatte underudvalg fortsætter sit arbejde. Udvalget forbereder bl. a. en forsøgsvirksomhed, omfattende 2 kortere kurser i året 1966.

Gensidig indkrævning af forfaldne socialforsikringspræmier

Komiteen har henstillet til regeringerne at optage spørgsmålet om en ændring af reglerne for inddrivelse af skatter, således at de muliggør indkrævning af socialforsikringspræmier fra personer, som flytter fra et nordisk land til et andet.

Samarbejde om beskæftigelse af personer med nedsat arbejdsevne (revalidering)

Det til behandling af dette spørgsmål nedsatte underudvalg arbejder med revision og ajourføring af den nordiske håndbog i revalidering. Desuden arbejder udvalget med planer om uddannelse af revalideringsinstitutionernes personale gennem afholdelse af 2 seminarer i 1966.

Oplysningskrift, beregnet på udlandet, om nordisk samarbejde på det sociale område

Skriftet er udkommet i sommeren 1965 i en engelsk, en fransk og en tysk udgave, og er distribueret til alle interesserede.

Samarbejde inden for sundhedsvæsenet

På mødet i Grenå havde komiteen en almindelig drøftelse af dette spørgsmål.

København i november 1965

TILLÄGG**Nordiska socialpolitiska kommitténs sammansättning årsskiftet 1965/66***Danmark:*

Departementschef Finn Nielsen
Kontorchef P. Juhl-Christensen
Ekspeditionssekretær F. Hartmann, suppl.

Finland:

Kanslichef A. Tarasti
Regeringsråd O. Alanko
Regeringssekr. V. Lappalainen, suppleant

Island:

Departementschef H. Vilhjalmsson
Fuldmægtig J. S. Olofsson
Aktuar G. Hansen, suppleant

Norge:

Departementsråd O. Lund
Ekspedisjonssjef K. J. Øksnes
Suppleant: Ekspedisjonssjef B. Ulsaker

Sverige:

Statssekreterare L.-Å. Åström, socialdepartementet
Generaldirektör Ernst Bexelius, socialstyrelsen
Suppleant: Hovrättsrådet Bengt Hamdahl, socialdepartementet

Berättelse

om samarbete beträffande utrikestjänsten

(Överlämnad av Finlands regering)

Hänvisande till berättelsen av den 11 januari 1964 till Nordiska rådets 13:e session om samarbetet beträffande utrikestjänsten på grund av rådets rekommendation nr 6/1960 samt till rådets skrivelse av den 4 oktober 1965 får Finlands regering å samtliga regeringars vägnar meddela, att på de nordiska utrikesministrarnas möte i Oslo i augusti 1965 diskuterade ministrarna frågan om att aktivera samarbetet mellan utrikesförvaltningarna. Ministrarna var härvidlag eniga om att möjligheterna för en ytterligare fördjupning av samarbetet borde undersökas, varefter cheferna för de administrativa avdelningarna vid de nordiska utrikesministerierna uppförde frågan på dagordningen för det sjätte administrationschefsmötet, som ägde rum i Stockholm i september 1965. Man var härvidlag enig om, att det redan existerande vidsträckta samarbetet inom många fält var nyttigt för alla deltagande länder, samt om önskvärdheten av en ytterligare utvidgning av samarbetet.

Administrationscheferna var generellt eniga om att instruera utrikesrepresentationerna om att utnyttja alla förefintliga möjligheter till ett praktiskt nordiskt samarbete och kom samtidigt överens om ett antal områden där det förelåg möjlighet för att kunna etablera ett nordiskt samarbete beträffande konkreta arbetsuppgifter.

Samtidigt med detta har det avhållits möten i Köpenhamn 21.—22.10 om det konsulära samarbetet mellan representanter för de nordiska utrikesministerierna för att behandla formuleringen av de bestämmelser som är nödvändiga för ett genomförande av den nordiska samarbetsöverenskommelsen art. 31. På grundval av den i år av utrikesrepresentationerna företagna undersökelsen konstaterades det, att det hos såväl representationerna som tjänstelandets myndigheter existerade en övervägande positiv inställning till att man eftersträvar att utvidga det nordiska samarbetet. Det förelåg enighet om, att det var av avgörande betydelse för ett effektivt samarbete att också de honorära representationerna bleve medtagna, och man befästes häri av den beredvillighet varmed konsulerna i många land hade givit sitt bifall till att i större eller mindre utsträckning medverka i samar-

betet. Man var dock uppmärksam på, att man måste iakttaga en viss försiktighet med att pålägga honorärkonsulerna ytterligare arbetsbördor, och man ville taga nödig hänsyn till detta vid organiserandet av samarbetet.

Under mötena i Köpenhamn diskuterades en lång rad frågor av juridisk och administrativ karaktär, och på grundval av dessa kommer nu ett utkast till instruktioner från de nordiska utrikesministerierna till representationerna att utarbetas. Avsikten är att diskutera detta utkast på ett möte mellan de nordiska utrikesministerierna i januari/februari 1966 med sikte på att därefter utarbeta slutliga instruktioner under loppet av år 1966.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelsen

Till ekonomiska utskottet har hänvisats berättelse om samarbete beträffande utrikestjänsten, överlämnad av Finlands regering.

Vid utskottets behandling av berättelsen har deltagit handelsminister och minister för nordiske anliggender Lars P. Jensen, Danmark, och handels- och industriministern T. A. Wiherheimo, Finland.

Av berättelsen framgår bl. a. att frågan om ett vidgat samarbete mellan utrikesförvaltningarna diskuterats av såväl utrikesministrarna som administrationscheferna vid utrikesministerierna. De senare har beslutat instruera utrikesrepresentationerna om att utnyttja alla förefintliga möjligheter till ett praktiskt nordiskt samarbete samt enats om ett antal områden där det förelåg möjlighet för att kunna etablera ett nordiskt samarbete beträffande konkreta arbetsuppgifter. Vad gäller det konsulära samarbetet utarbetas för närvarande instruktioner från de nordiska utrikesministerierna till representationerna.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Köpenhamn den 30 januari 1966

Georg Backlund

Trygve Bratteli

E. Christiansen

Lis Groes

Yngve Holmberg

Sigurður Ingimundarson

Lars Larsson

Poul Møller

Erling Petersen

Bent Røiseland

Karl Skytte

V. J. Sukselainen

Vice förman

Sven Sundin

Berättelse

från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete

(Överlämnad av Norges regering)

I anledning den forestående sesjon i Nordisk Råd 28. januar—2. februar 1966 vil Ministerkomitéen gi følgende redegjørelse om det nordiske økonomiske samarbeid siden forrige sesjon.

I *Tillägg 2* har en redogjort for samarbeidet i EFTA, GATT och UNCTAD.

Utviklingen av den nordiske samhandel fremgår av *Tillägg 3*.

Rapport om liberaliseringen av kapitalbevegelsene i Norden følger som *Tillägg 4*.

I. Utviklingen av det økonomiske samarbeid innen EFTA og Norden

Under Nordisk Råds 13. sesjon i februar 1965 i Reykjavik ble de nordiske lands stilling i den europeiske integrasjonssituasjon diskutert på bakgrunn av de vanskeligheter som rådde innen EFTA omkring årsskiftet 1964/65.

I den rekommandasjon om nordisk EFTA-samarbeid som ble vedtatt av Nordisk Råd (nr. 25/1965) henstilles til regjeringene

1. a) at regjeringene i de nordiske land som er tilsluttet EFTA ved førstkommende møte i EFTA's ministerkomité i fellesskap virker for å sikre hurtig og fullstendig avvikling av den britiske importavgift,
 - b) at de samme regjeringer virker for en utvikling av det økonomiske samarbeid — også vedrørende jordbruks- og fiskeriprodukter — innenfor EFTA under hensyntagen til hvert enkelt lands særlige forhold, og
 - c) at regjeringene undersøger alle muligheter for å sette EFTA i stand til aktivt å støtte bestrebelsene for å sikre en utvidet europeisk samhandel.
2. å fortsette bestrebelsene på å utvide det nordiske økonomiske samarbeid innen EFTA's ramme.

Den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbeid ga i samsvar med Nordisk Råds rekommandasjon Det nordiske økonomiske samarbeidsutvalg i oppdrag å foreta en gjennomgåelse av de ulike punkter som kunne komme på tale ved en diskusjon om utvidet samarbeid på det økonomiske område dels innen EFTA og dels i Norden.

Til Rådets sesjon i januar 1966 i København foreligger en del medlemsforslag som tar sikte på å styrke og utvide det nordiske samarbeid på visse betydningsfulle områder. Medlemsforslagene angår rettslig likestilling for nordiske medborgere i spørsmål om yrkesfiske (A 44), felles nordisk jordbruksmarked (A 51), ensartet næringslovgivning (A 55), organisasjonen av nordisk handelspolitisk samarbeid (A 79) og harmonisering av de ytre tollsatser (A 80).

A. Samarbeid innenfor EFTA

Den britiske importavgiften ble drøftet allerede på et nordisk ministermøte den 6. og 7. februar 1965. De nordiske ministrene uttalte at en ventet at den britiske regjering på neste EFTA-ministtermøte skulle bekjentgjøre at man var beredt til å redusere avgiften vesentlig. Som det fremgår av redegjørelsen i *Tillägg 2*, ble avgiften i april 1965 nedsatt til 10 %.

På grunnlag av Samarbeidsutvalgets oversikt over samarbeidsoppgaver kunne de nordiske regjeringer på EFTA's ministtermøte i Wien legge fram et felles forslag til mandat for EFTA's råd. Forslaget som omfattet såvål utvidet samarbeid på tidligere samarbeidsområder som helt nye samarbeidsfelter, ble i vesentlig grad tatt med i det vedtak om fortsatt EFTA-samarbeid som ble resultatet av Wien-møtet. En redegjørelse for spørsmål som angår dette vedtak finnes i *Tillägg 2*.

B. Intensiveringen av det nordiske økonomiske samarbeid i sin alminnelighet

1. *Samarbeidsutvalget* har gitt følgende synspunkter vedrørende mulighetene for en utbygging av det nordiske økonomiske samarbeid.

Bakgrunnen

Det økonomiske samvirke mellom de nordiske land har på forskjellige måter utviklet seg raskt i de senere år. Et uttrykk for styrken av dette samvirke er den sterke økning av den internordiske samhandel som har funnet sted. Mellom årene 1959 og 1964 har samhandelen mellom de nordiske land regnet på importen øket med ikke mindre enn 112 %, samtidig som landenes totale import økte med 62 %. (Ytterligere opplysninger om samhandelen er gitt i *Tillägg 3*). Tollavviklingen innen EFTA har bidratt vesentlig til denne utvikling. Samtidig med økningen i samhandelen har det industrielle samarbeid mellom de nordiske land vokset i et stadig raskere tempo. Således har samarbeid mellom nordiske foretak i form av underleverandørrangementer blitt utbygget. Tilsvarende gjelder samarbeidet i spørsmål om produksjonsdeling mellom forskjellige enkeltforetak. Til integrasjonsprosessen har også bidratt det felles nordiske arbeidsmarked og den vidtgående harmonisering av lovgivningen på forskjellige områder.

Det synes å være alminnelig enighet om betydningen av å bevare og sikre denne utvikling og dermed de betydelige fordeler som den nordiske integrasjon har gitt de enkelte land.

Erfaringene fra virksomheten i EFTA aktualiserer behovet for nærmere samvirke mellom de små land. Utsiktene til å nå positive resultater ved forsøk på å få i stand såvel et mer intensivt og omfattende EFTA-samarbeid som en mer ensartet og dermed sterkere EFTA-opptreden utad, skulle kunne forbedres gjennom en samlet opptreden av de nordiske land. Et slikt nordisk samarbeid kan virke aktiviserende på EFTA-samarbeidet. De øvrige medlemsland må antas i høyere grad å bli interessert i å delta i utbyggingen av EFTA-samarbeidet enn nå er tilfelle, hvis de nordiske land legger fram forslag om dette samtidig som de fremholder at de om nødvendig har til hensikt å gjennomføre forslagene seg i mellom. En felles holdning skulle også i en endret europeisk situasjon kunne bidra til å sikre de nordiske land en så gunstig posisjon som mulig og dermed bl. a. bevare den integrasjon som man hittil har oppnådd i Norden.

Gjennom samarbeidet innen EFTA etableres et frihandelsområde mellom de nordiske land. Det nordiske samarbeid strekker seg dog på mange områder ut over det som samarbeidet innen et frihandelsområde vanlig innebærer. En utvidelse av det nordiske samarbeid til ytterligere områder kan tenkes berøre de ytre tollsatser, jordbruksområdet, fiskeområdet, kapitalforsyningen, konkurransevilkårene og handelspolitikken. Foreliggende medlemsforslag tar sikte på en slik utvidelse. Et slikt utvidet samarbeid møter imidlertid visse vanskeligheter som henger sammen med at landene delvis har forskjellige interesser på disse områder.

Det nordiske samvirke kan selvsagt fortsette i de nåværende former, og det skulle endog i så fall fortsatt kunne gi de nordiske land fordeler. Det kan dog reises spørsmål om dynamikken i det nordiske samarbeid vil kunne bevares, hvis man ikke utstrekker samarbeidet til de før nevnte områder og søker å løse de grunnleggende problemer som oppstår i denne forbindelse. En løsning av disse problemer synes bare å kunne oppnås gjennom en integrasjonsprosess som omfatter de sentrale områder i medlemslandenes økonomi. Hermed skulle man oppnå dels at det skapes en rasjonell arbeidsdeling mellom de nordiske lands næringsliv, som gradvis kommer til å resultere i sammenfallende interesser, dels at det oppstår et naturlig grunnlag for en felles handelspolitisk opptreden.

For at en slik integrasjonsprosess skal kunne komme i stand, er det nødvendig at det oppnås enighet mellom de nordiske land om en rekke konkrete tiltak på visse bestemte sentrale områder. Hvor vidtgående integrasjonen skal være, beror på omfanget av det interessefellesskap som landene ønsker å oppnå. Hvis beslutning treffes om en vidtgående integrasjon, medfører det en begrensning av deltakerlandenes handlefrihet i forholdet til andre land og markesdannelser.

En forutsetning for å få i stand et slikt vesentlig utbygget samvirke synes å være at enighet kan oppnås om en plan for det fortsatte nordiske økonomiske samarbeid innen EFTA's ramme. En slik plan må innebære en helhetsløsning, d. v. s. omfatte sentrale områder i landenes økonomi, og være så balansert at den gjennom de fordeler den byr de forskjellige land, fremstår som tilstrekkelig tiltrekkende for alle de nordiske land.

En bør være oppmerksom på at den vidtgående integrasjon på store områder av landenes næringsliv som ville bli følgen av et slikt utvidet nordisk samvirke, kommer til å skape behov for en samordning av den økonomiske politikken blant annet når det gjelder finanspolitikken og kredittpolitikken.

Mulig innhold på forskjellige samarbeidsområder

I det følgende skisseres kort noen av de elementer som kan tenkes å inngå i en slik balansert plan.

a. De ytre tollsatser

En harmonisering av de ytre tollsatser kan skje på forskjellige måter. Harmoniseringen kan ta sikte på ensartede tollsatser i de nordiske land, d. v. s. en felles nordisk tolltariff. Harmoniseringen kan også begrenses til en tilnærming av de nordiske tollsatser uten at tollsatsene dermed blir helt overensstemmende. En harmonisering kan omfatte alle varer eller begrenses til visse vareområder.

Et samarbeid som tar sikte på en harmonisering av de nordiske lands tollsatser skulle kunne bidra til å skape et grunnlag for en utvidet nordisk integrasjon og for en felles nordisk opptreden i handelspolitiske spørsmål. En harmonisering skulle også kunne redusere faren for forvridning som følge av forskjellige tollsatser på råvarer og halvfabrikata.

Gjennomføringen av en felles tolltariff på et nivå som tilsvarer gjennomsnittet av de nordiske lands nåværende tolltariffer skulle rent generelt innebære en forhøyelse av det danske og det svenske tollnivå og en senkning av det finske og det norske tollnivå. Slike forhøyelser og senkninger kan innebære ulemper sett fra det enkelte lands synspunkt. Forøvrig bør man være oppmerksom på at det vil være nødvendig med forhandlinger i GATT i den utstrekning de nordiske lands tollbindinger må overskrides. Videre kan det påpekes at om forhandlingene i Kennedy-runden blir fremgangsrike, reduseres såvel behovet for som problemene med en tollharmonisering. Et annet forhold som man bør være oppmerksom på er at en tollharmonisering bør skje på en slik måte at mulighetene for en fremtidig europeisk integrasjon gjøres lettere.

Det synes ikke være mulig nå å legge det forslag til nordisk tolltariff, som ble fremlagt av nordisk økonomisk samarbeidsutvalg i 1950-årene, i uendret form til grunn for en tollharmonisering. En gjennomgåelse av tollnivået på

forskjellige hovedområder er således nødvendig. De enkelte land må derved ta stilling til om man er beredt til de senkninger, respektive forhøyelser som en tollharmonisering ville innebære.

b. Jordbruket

En plan for utvidet nordisk økonomisk samarbeid bør også omfatte jordbruket. Jordbrukspolitikken må samordnes med sikte på under rimelig hensyn til de enkelte lands jordbruksinteresser, å gjennomføre en produksjons- og forsyningspolitikk som gradvis medfører en voksende samhandel med jordbruksvarer mellom de nordiske land.

Etter dansk oppfatning må den danske markedspolitik vurderes i lys av den problemstilling at ca. 2/3 av den danske produksjon av jordbruksvarer eksporteres. En vidtgående nordisk økonomisk integrasjon innskrenker deltakerlandenes markedspolitiske handlefrihet og begrenser dermed mulighetene for løsning av jordbruksproblemet gjennom avtaler med andre ikke-nordiske land. Et nordisk samarbeid på jordbruksområdet med den begrensede målsetting å utvide den felles nordiske samhandel med jordbruksvarer innebærer ikke noe fremskritt i forhold til de Danmark har oppnådd med medlemsskapet i EFTA, som forfølger denne målsetting. Også på jordbruksområdet må målet etter dansk oppfatning være etableringen av et nordisk markedsfellesskap, selv om dette mål neppe vil kunne nås like hurtig som på industriområdet og selv om det må gjennomføres med andre midler og fortsatt forutsetter regulering. Markedsfellesskapet må imidlertid ta sikte på fri bevegelse over grensene for jordbruksvarer etter at det er tatt hensyn til de enkelte lands inntekts- og sysselsettingspolitikk og de derav følgende forskjellige konkurransevilkår. Den jordbruksregulering som fortsatt måtte være nødvendig i de nordiske land, må gis en slik utforming at den ikke gjør frigjøringen av den nordiske samhandel med jordbruksvarer illusorisk.

c. Fisket

En plan for et utvidet nordisk økonomisk samarbeid bør også omfatte fisk og fiskeprodukter. Samme behandling bør i en slik plan gis for fisk og fiskeprodukter som for industrivarer, d. v. s. en suksessiv og tidsbegrenset avvikling av importvernet. I planen bør også inngå en løsning av de problemer som henger sammen med avsetningen av fisk.

d. Kapitalforsyningen

Den langsiktige kapitalimporten utgjør et viktig element i den økonomiske politikken i samtlige nordiske land unntatt Sverige. Nordisk samarbeid på dette område har også lenge stått i forgrunden ved diskusjoner og forhandlinger uten at noen praktiske resultater ennå er oppnådd. For tiden utredes mulighetene for at de nordiske land kan støtte hverandre ved låneopptak på det internasjonale kapitalmarked.

En integrasjon av de nordiske lands næringsliv skulle lettes gjennom mere ensartede vilkår for kapitalforsyningen i de enkelte nordiske land.

Spørsmålet om samvirke på kapitalområdet kan ventes få en fremtredende plass i diskusjonene om et omfattende alment nordisk samarbeid. I denne sammenheng bør bl. a. tidligere inntatte standpunkter til forskjellige forslag tas opp til ny vurdering med sikte på å komme fram til en balansert plan for et utbygget nordisk samarbeid.

e. Konkurransvilkårene forøvrig

En øket økonomisk integrasjon kommer til å føre med seg krav om en utjevning av slike forhold som kan påvirke konkurransvilkårene for foretak i de forskjellige land. Eksempel på spørsmål som her kan bli aktuelle er utformingen av lovgivning og administrativ praksis. I den utstrekning disse problemer ikke kan løses på EFTA-basis kan det bli tale om en harmonisering av bestemmelsene vedrørende monopol, karteller, etablering, offentlig innkjøpspolitikk o. l. samt skattelovgivning.

f. Handelspolitikken

Allerede i dag forekommer det i ulike instanser diskusjoner mellom de nordiske land om handelspolitiske spørsmål. Disse diskusjoner og kontakter tar sikte på innbyrdes informasjon og er av stor verdi. De synes i sin nåværende form svare til det behov som foreligger med det innhold det nordiske samarbeid har i dag.

I den utstrekning det nordiske samarbeid bygges ut og den økonomiske integrasjon mellom de nordiske land økes, vokser imidlertid mer eller mindre automatisk behovet og mulighetene for en felles handelspolitisk opp-treden gjennom det interessefellesskap som derved etableres.

Konklusjon

Da et utvidet nordisk økonomisk samarbeid må omfatte sentrale områder av de nordiske lands økonomi, har samarbeidsutvalget ansett det nødvendig å få direktiv fra Ministerkomitéen med retningslinjer for det fortsatte arbeid.

2. *Ministerkomitéen* kan i det vesentlige gi sin tilslutning til de synspunkter som er anført ovenfor. Ministerkomitéen finner at en stillingtagen til et utvidet samarbeid på de omtalte områder ville lettes hvis det ble utarbeidet en samlet plan som balanserer fordeler og ulemper for de forskjellige land. Man har imidlertid ikke kunnet komme fram til enighet om en utredning med sikte på å utarbeide en slik plan. Med hensyn hertil bør de politiske forutsetninger for et slikt utvidet samarbeid på disse områder belyses nærmere ved Nordisk Råds forestående sesjon.

II. Økonomisk samarbeid forøvrig

Handelspolitisk samarbeid

Etableringen av et felles marked for industrivarer mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige vil i prinsippet være en realitet om ett år som følge av EFTA's og FINEFTA's gjennomføring av tollavviklingen. Om utviklingen i samhandelen mellom de nordiske land i 1960—64 henvises til *Tilllegg 3*.

De nordiske land har et nært samarbeid i de forskjellige internasjonale organisasjoner som arbeider med det formål å fremme verdenshandelen. I denne forbindelse vises til *Tilllegg 2* vedrørende EFTA, GATT, og FN-konferansen for handel og utvikling (UNCTAD). De nordiske ministre og embetsmenn møtes således vanligvis før deres deltakelse i forhandlinger i de internasjonale organisasjoner, og det er til stadighet kontakt mellom vedkommende myndigheter i de respektive hovedsteder.

Produksjonssamarbeid

Samarbeidsutvalget har i samsvar med oppdrag fra Ministerkomitéen fulgt utviklingen av produksjonssamarbeidet i Norden. Mellom Samarbeidsutvalget og de nordiske industriforbund er det en overenskomst om at spørsmål vedrørende tiltak for å fremme et slikt samarbeid skal tas opp til behandling på felles møter.

I løpet av 1965 er det holdt tre slike møter. Drøftingene har først og fremst dreiet seg om problemer i forbindelse med den europeiske markedssituasjon og mulighetene for å styrke og utvide det nordiske samarbeid.

Samarbeid om eksportkredittgaranti

Som tidligere meddelt finner det sted et nært samarbeid mellom de statlige institusjoner som gir eksportkredittgarantier i Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Innen OECD er det innledet et samarbeid i spørsmål vedrørende eksportkreditter og eksportkredittgarantier. En ekspertgruppe drøfter for tiden problemer som knytter seg til disse spørsmål, spesielt med sikte på mulighetene for å hindre slik utglidning av kredittvilkårene som påvirker konkurranseforholdene mellom landene på eksportmarkedene. Et nært samråd finner sted mellom de nordiske lands delegasjoner til OECD når slike spørsmål behandles.

Garanti av investeringer i utviklingsland

Det av Samarbeidsutvalget nedsatte spesialutvalg for utredning av spørsmål om garantier for investeringer i utviklingsland ventes å ville avgi sin rapport i løpet av 1966.

Samråd vedrørende den økonomiske politikken

Samarbeidsutvalget anbefalte i anledning rek. nr 26/1965 angående samarbeid om den internasjonale konjunkturbedømming at det ble sammenkalt et møte av representanter for berørte nordiske instanser. Det synes å være interesse for et slikt samarbeid som rekommandasjonen tar sikte på. Det finske finansministerium har innbudt til et slikt møte for å drøfte opplegget for et samarbeid på konjunkturovervåkingens område.

Finansielt samarbeid

Innen Nordisk økonomisk samarbeidsutvalg er det opprettet et utvalg for finansielle spørsmål med oppgave bl. a. å følge utviklingen på det finans- og valutapolitiske område innenfor rammen av det internasjonale samarbeid.

Det finansielle utvalg har etter oppdrag av Samarbeidsutvalget utarbeidet en rapport om liberalisering av kapitalbevegelsene i Norden, jfr. rek. nr 16/1964. Rapporten og Samarbeidsutvalgets uttalelse vedlegges som tillägg 4.

Etter oppdrag av Samarbeidsutvalget har Det finansielle utvalg drøftet spørsmålet om og i hvilke former de nordiske land som et ledd i en utvidelse av det økonomiske samarbeid i Norden kan støtte hverandre ved låneopptak på det internasjonale kapitalmarked med spesielt sikte å øke kapitaltilførselen til de kapitalsvake land, jfr. rek. nr 27/1965. En rapport om disse problemer vil bli avgitt i 1966.

Det finansielle utvalg har på sine møter fortsatt hatt orienteringer og meningsutvekslinger om aktuelle internasjonale betalingsproblemer.

På det pengepolitiske og valutariske felt foregår et intimt samarbeid i Det internasjonale pengefond og i OECD. De nordiske representanter til slike organisasjoner og konferanser har som vanlig hatt uformelle meningsutvekslinger for å samordne synspunkter og for å klargjøre de enkelte lands interesser i de ulike saker det skal forhandles om.

Oslo, 11. januar 1966

Kåre Willoch

*TILLÄGG 1***Medlemmar i Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet***Danmark:*

Departementschef Otto Müller, Handelsministeriet
Departementschef P. Gersmann, Finansministeriet
Udenrigsråd Jens Christensen, Udenrigsministeriet

Finland:

Avdelningschef Reino Honkaranta, ministeriet för utrikesärendena
Överdirektören Kalervo Hentilä, handels- och industriministeriet
Avdelningschef Erik Törnqvist, finansministeriet

Island:

Departementschef Thorhallur Ásgeirsson, Handelsdepartementet
Direktör Jónas Haralz, Ekonomiska Institutet
Departementschef Agnar Kl. Jónsson, Utrikesdepartementet

Norge:

Expeditionssjef T. Stokke, Handelsdepartementet
Expeditionssjef G. Rogstad, Utenriksdepartementet
Expeditionssjef O. Gøthe, Industridepartementet
Expeditionssjef A. Guldvog, Statsministerens kontor

Sverige:

Statssekreteraren G. von Sydow, handelsdepartementet
Bitr. kabinettssekreteraren N. Montan, utrikesdepartementet
Statssekreteraren K. Wickman, finansdepartementet

Suppleanter:

Departementsråd Å. Englund, handelsdepartementet
Utrikesrådet G. Ryding, utrikesdepartementet
Kommerserådet O. Lindqvist, kommerskollegium
Kanslirådet L. Klackenberglund, finansdepartementet

TILLÄGG 2**Samarbetet i internationella organisationer***EFTA*

De frågor, som stått i förgrunden inom EFTA under 1965 och som dominerat överläggningarna vid ministermötena i Genève den 22 februari, i Wien den 24 och den 25 maj och i Köpenhamn den 28 och den 29 oktober, har varit EFTA:s vidare utveckling och EFTA:s relationer till den gemensamma marknaden EEC samt den brittiska importavgiften.

EFTA:s vidare utveckling

Tullavvecklingen inom EFTA uppgår nu med vissa undantag till 70 procent av de tullar som gällde den 1 januari 1960. Vid 1965 års slut kommer avvecklingen att uppgå till 80 procent. Enligt den fastställda tidtabellen skall tullar och kvantitativa restriktioner i princip vara avvecklade den 31 december 1966.

Mot denna bakgrund har frågan om EFTA:s och FINEFTA:s vidare utveckling tagits upp till diskussion. Vid Wien-mötet rådde enighet om nödvändigheten av att intensifiera samarbetet så att EFTA kan fungera till största möjliga fördel för alla medlemmar när det i EFTA-konventionen förutsedda målet, en fri handel, uppnås vid slutet av 1966.

Från de nordiska ländernas sida presenterades vid mötet ett gemensamt förslag till stärkande av EFTA-samarbetet. I det nordiska förslaget framhölls att EFTA:s permanenta råd borde få i uppdrag att studera bl. a. följande frågor och framlägga förslag om deras lösning: bestämmelser i konventionen som avser att säkerställa att handeln äger rum under sunda konkurrensförhållanden (artikel 13—17), varvid även möjligheterna för en harmonisering av medlemsländernas bestämmelser och praxis skulle övervägas, utvidgat samarbete avseende icke-tariffära handelshinder, konkreta åtgärder beträffande fiskala avgifter, utvidgat EFTA-samarbete på jordbruksområdet och inom fiskerisektorn, koordinering av handelspolitiken, möjligheterna till en tullharmonisering, samordning av ekonomiska politiken samt möjligheten att utvidga EFTA-samarbetet till nya områden, t. ex. ökad rörlighet på arbetsmarknaden inom EFTA-länderna. Vissa andra länder önskade ej gå så långt som föreslagits från nordisk sida. Man var bl. a. inte beredd att utsträcka samarbetet utöver EFTA-konventionens nuvarande ram.

Ministrarna beslöt att ge EFTA:s permanenta råd i uppdrag att till nästa ministermöte utarbeta rapporter beträffande möjligheterna till stärkande

av EFTA i huvudsaklig överensstämmelse med det nordiska förslaget. Bland de punkter som föreslagits från nordisk sida men som ej medtagits i uppdraget kan nämnas frågan om tullharmonisering och samarbetet beträffande arbetsmarknadsfrågor.

Vid Köpenhamnsmötet redovisade rådet resultatet av det hittills bedrivna arbetet. På vissa områden kunde man framlägga förslag till slutligt ställningstagande, på andra områden erfordrades ytterligare utredningar.

I det följande lämnas en redogörelse för det aktuella läget på olika områden för samarbetet inom EFTA och de beslut som i dessa avseenden fattats vid ministermötena.

Enligt bestämmelserna i artikel 7 i konventionen kan från och med den 1 januari 1970 områdesbehandling vägras för varor som åtnjuter *tullrestitution* i produktionslandet. I samband med att en ny tidtabell för avvecklingen av tullarna fastställdes vid Lissabonmötet år 1963 beslöts att undersöka konsekvenserna av dels ett avskaffande av rätten till tullrestitution efter den 31 december 1966, dels ett bibehållande av denna rätt även efter nämnda tidpunkt. De nordiska länderna jämte Storbritannien förordade vid ministermötet i Köpenhamn att den dubbla förmånen av områdesbehandling och tullrestitution skulle upphöra efter övergångstidens slut. Eftersom alla medlemsländer vid Lissabonmötet förklarat sig beredda att godta majoritetens uppfattning kom sålunda beslutet vid Köpenhamnsmötet att helt följa det nordiska förslaget. Beslutet omfattar icke fiskala tullar. Från beslutet har undantag gjorts beträffande resgodis samt varusändningar av mindre värde och ytteremballage. Finland, Norge och Portugal får — med hänsyn till de undantag från tullavvecklingsbestämmelserna som tidigare beviljats dessa länder — tillåta restitution för material som är berättigat till områdesbehandling så länge som detta material är belagt med tull vid införsel till respektive land. Beträffande jordbruks- och fiskprodukter, som är upptagna i bilagorna D och E till konventionen och som använts vid tillverkning av exportvaror, beslöt ministerrådet att uppskjuta det slutliga avgörandet i avvaktan på resultatet av vissa utredningar om de problem som uppstår för vissa länder på grund av prisolikheter för jordbruksråvaror som ingår som material i varor för vilka tullarna avvecklas i enlighet med EFTA-konventionen.

Beslut har fattats om uppmjukning av den s. k. *försändningsregeln*, d. v. s. kravet att varor för att få områdesbehandling måste sändas direkt från ett EFTA-land till ett annat. Den nya bestämmelsen innebär att en vara kan erhålla områdesbehandling även om den lagrats i tullager utanför EFTA-området.

I *artikel 12* i EFTA-konventionen föreskrives vissa undantag från de allmänna reglerna om import- och exportrestriktioner. En undersökning av de undantag som medlemsstaterna tillämpar under åberopande av denna

artikel har utförts. Vid denna undersökning har påtalats de portugisiska exportrestriktionerna beträffande kork och de norska importrestriktionerna beträffande platina och kemiska derivat av guld och silver. I fortsättningen skall medlemsstaterna anmäla förändringar i sin lagstiftning som berör undantagen i artikel 12.

Den arbetsgrupp som behandlar frågor rörande *offentlig anbuds- och inköspolitik* har i första hand behandlat bestämmelser och praxis i EFTA-länderna rörande centrala myndigheters upphandling. Det har därvid konstaterats att gällande bestämmelser med vissa undantag, bl. a. den norska bestämmelsen om 10-procentig preferens för inhemsk industri, synes stå i överensstämmelse med artikel 14 i EFTA-konventionen. Till behandling i gruppen har även upptagits frågor, sammanhängande med regionala eller lokala myndigheters, statliga eller kommunala företags- och affärsdrivande verks upphandlings- och försäljningspolitik. På förslag från dansk sida har diskuterats ett system för utbyte av informationer om de upphandlande myndigheterna och om vilka varor som kommer i fråga. Gruppen beräknar att under år 1966 kunna framlägga sin slutrapport.

Arbetsgruppen för *restriktiva affärsmetoder* har avlämnat sin slutrapport. Rekommendationerna från arbetsgruppen antogs vid ministerrådsmötet i Köpenhamn.

Medlemsstaterna har därvid ånyo förklarat sig redo att undersöka klagomål avseende konkurrensbegränsningar, som framföres av andra medlemsstater, och att vidtaga lämpliga åtgärder i det särskilda fallet. Dylika undersökningar kan utföras, även om formellt klagomål ej föreligger eller full bevisning ej presenterats rörande ifrågasatta affärsmetoder, som synes oförenliga med konventionen. De åtgärder, som en medlemsstat kan vidtaga, kan vara av antingen administrativ eller legal karaktär.

För att möjliggöra ytterligare studier på detta område har upprättats en särskild arbetsgrupp. Därjämte skall fortlöpande informationer om bilaterala kontakter i dessa frågor utbytas mellan medlemsstaterna.

Arbetsgruppen för *etableringsfrågor* har avslutat sitt arbete och en slutrapport har överlämnats till EFTA-rådet. Slutrapporten är icke enhällig. De mest kontroversiella momenten berör etablering av produktionsföretag och definitionen av begreppet »de fördelar som förväntas i anledning av undanröjandet eller frånvaron av tullar och kvantitativa restriktioner i handeln mellan medlemsstaterna motverkas». Arbetsgruppen fastslår dock samstämmigt att artikel 16 innebär ett åtagande för EFTA-länderna. Översynen har visat att i alla medlemsländer finns bestämmelser som på ett eller annat sätt kan innebära restriktioner med hänsyn till artikel 16. Emellertid har översynen ej påvisat några svårare fall av hindrande etableringsbestämmelser. Någon ändring eller komplettering av konventionens bestämmelser för att säkerställa artikelns målsättning synes f. n. ej heller nödvändig. Arbetsgruppen rekommenderar en fortsatt liberal hållning från

EFTA-länderna på etableringsområdet. Det torde observeras att ett dylikt åtagande går utöver vad en snäv tolkning av artikel 16 nödvändiggör. Arbetsgruppen rekommenderar bl. a. nationell behandling vid handelsetablering inom EFTA. Arbetsgruppen föreslår även att etableringsförhållandena i EFTA skall fortlöpande studeras genom upprättandet av en särskild expertgrupp.

Arbetsgruppens slutrapport har ännu inte behandlats i EFTA:s råd.

Jordbruksöversynskommittén har till uppgift att granska utvecklingen av handeln med jordbruksvaror och överväga åtgärder för förverkligande av den i artikel 22 i konventionen angivna målsättningen på jordbruksområdet. I sin rapport beträffande 1965 års översyn konstaterar kommittén att ökningen av handeln med jordbruksvaror, vilken under åren 1961—1964 ungefär motsvarar utvecklingen beträffande intra-EFTA-handeln med industrivaror, måste främst tillskrivas den importpolitik som förts av Storbritannien, Schweiz och Sverige. Årets översyn har demonstrerat det nära samband som föreligger mellan å ena sidan utvecklingen av handeln och å andra sidan den strukturella situationen liksom de inkomststödande åtgärderna inom jordbruket. Kommittén har därför funnit det väsentligt att under 1966 års översyn särskild tyngdpunkt lägges på den i EFTA-länderna förda strukturpolitikens och inkomstpolitikens förväntade långtidseffekter på produktionen liksom också på förhållandet mellan den förväntade produktionen och avsättningsmöjligheterna. Ett seminarium kommer vidare att anordnas för att behandla bl. a. de tekniska och administrativa aspekterna på problem rörande beredskapsplanering och jordbruksproduktion.

Jordbruksöversynskommittén rekommenderar vidare medlemsländerna att ta bort tullarna eller binda nolltullarna för ett antal varor som inte omfattas av EFTA-konventionens tullavveckling. Beslut om genomförandet av dessa rekommendationer, som avser vissa för de olika länderna angivna varor, skall utformas av rådet.

Frågan om *prisolikheter på jordbruksråvaror*, som ingår som material i varor för vilka tullarna avvecklas enligt EFTA-konventionen, har varit föremål för fortsatt övervägande under år 1965. Någon slutlig ställning har emellertid icke tagits i frågan. Vid ministermötet i Köpenhamn beslöts att — i avvaktan på beslut om sättet för prisutjämning — medgiva Schweiz och Österrike fortsatt uppskov till den 30 december 1966 för avvecklingen av tullarna på choklad-, konfektyr- och kexvaror. Utredningarna skall fortsättas i syfte att under år 1966 framlägga förslag till lösning av hithörande problem och till eventuella erforderliga ändringar av EFTA-konventionen.

I enlighet med ett danskt förslag beslöt ministrarna vid Köpenhamnsmötet att frågan om *dumpad och subventionerad jordbruksexport* från tredje länder skall utredas. Sådan export ansågs skapa ökande svårigheter för vissa EFTA-länder och för bibehållandet av deras skäliga marknadsvillkor. Förslag skall utarbetas för samarbete mellan medlemsstaterna på detta område.

Vid Köpenhamnsmötet förelåg också förslag om undersökning av möjligheterna att skapa viss *EFTA-preferens för jordbruksvaror* upptagna på lista D. Ministrarna beslöt att detta förslag skulle tillsammans med andra föreliggande förslag tas upp till behandling inom jordbruksöversynskommittén i samband med övervägande av ytterligare åtgärder på jordbruksområdet.

EFTA:s råd har till uppgift att undersöka om ytterligare åtgärder krävs för att uppfylla målsättningen i artikel 27 i konventionen om handeln med *fiskeprodukter*. Sekretariatet utreder för närvarande denna fråga.

En särskild arbetsgrupp för *patentfrågor* har tillsatts inom EFTA. Gruppen har bl. a. studerat det förslag till patentkonvention som utarbetats inom EEC och de konsekvenser ett genomförande av konventionen skulle kunna få för det europeiska samarbetet. Enligt gruppens åsikt skulle det vara att föredraga om den tilltänkta patentkonventionen kunde göras öppen för alla europeiska länder. Om detta inte kan uppnås borde det av EEC utarbetade utkastet till konvention kunna utgöra en godtagbar utgångspunkt för en vidare europeisk konvention i två skilda delar, en öppen del där samtliga europeiska länder skulle kunna delta och en slutna del som skulle beröra endast EEC-länderna. I den öppna delen skulle huvudsakligen intagas bestämmelser rörande patentlagstiftning ävensom rörande beviljande och bekräftande av patent samt upprättandet av en europeisk patentmyndighet respektive patentdomstol. Den slutna delen av konventionen skulle täcka övriga bestämmelser om patent.

Gruppen har vidare diskuterat samsamarbetsmöjligheterna inom EFTA. Enligt arbetsgruppen skulle detta samarbete kunna omfatta bl. a. centraliserat godkännande av patent inom EFTA, ömsesidigt erkännande av patent godkända i ett EFTA-land samt inrättandet av en särskild grupp inom EFTA för övervakning av att onödigt dubbelarbete inte äger rum.

Såsom framgår av redogörelsen i det följande har patentfrågorna ansetts vara ett av de ämnen som med fördel skulle kunna tas upp till behandling vid en dialog med EEC.

Den inom EFTA upprättade *ekonomiska kommittén* har under år 1965 sammanträtt två gånger. Vid första mötet diskuterades i första hand den ekonomiska situationen i Storbritannien. Därvid konstaterade de övriga EFTA-länderna att Storbritanniens ekonomiska politik har en stor inverkan på EFTA:s utveckling och man uppmanade därför Storbritannien att taga hänsyn till detta förhållande vid fastställandet av det politiska handlandet. I samband härmed redovisades även material som sammanställt för belysning av den brittiska importavgiftens verkningar på medlemsländernas handel. Vid nämnda sammanträde redogjordes vidare från finsk och dansk sida för den ekonomiska situationen i dessa länder. Vid kommitténs senaste sammanträde i december 1965 diskuterades den ekonomiska situationen i Finland. Från finsk sida lämnades därvid en redogö-

relse för vissa exportfrämjande åtgärder som vidtagits eller övervägdes. Nästa sammanträde med kommittén som är fastställt till i början av januari 1966 kommer bl. a. att ägnas åt diskussion om den långsiktiga ekonomiska planeringen i Storbritannien. Sekretariatet har erhållit i uppdrag att utarbeta en översikt över de ekonomiskt-politiska metoder och medel som användes inom EEC.

I EFTA:s *ekonomiska utvecklingskommitté* har behandlats olika frågor sammanhängande med bl. a. transporter av varor, turistindustri etc. På norskt initiativ har även tillsatts en arbetsgrupp för att utreda vissa problem i samband med regional utveckling. Från brittisk sida har anmälts att man senare avser att i kommittén söka få belyst EFTA-ländernas erfarenheter när det gäller omskolning av industriarbetare. EFTA:s råd har fastställt principiella riktlinjer för utvecklingskommitténs framtida verksamhet.

Expertstudien rörande *EFTA-tullsenkningarnas inverkan på priserna* har fortsatt. Förutom de undersökningar som utföres av EFTA-länderna har materialet kompletterats med en vetenskaplig principstudie utförd av brittisk vetenskapsman.

Arbetet med frågor rörande *standardiseringsföreskrifter, importmärkning* och *andra icke-tariffära handelshinder* ävensom rörande *fiskaltullar* samt *dubbelbeskattningsavtal* har fortsatt.

EFTA:s relationer till EEC

Vid Wien-mötet föreslogs från brittisk sida att EFTA skulle söka klargöra huruvida och i vilken utsträckning EEC vore villig att tillsammans med EFTA-länderna diskutera olika åtgärder för att reducera olägenheterna av Västeuropas uppdelning i två handelspolitiska block.

Ministrarna var eniga om att åtgärder borde vidtagas för att åstadkomma närmare och mera kontinuerliga kontakter mellan EFTA och EEC för att underlätta avvecklingen av handelshinder och främja ekonomiskt samarbete mellan länderna i Europa. Man beslöt att ge EFTA:s permanenta råd i uppdrag att till nästa ministermöte utarbeta en rapport beträffande dels den procedur som var bäst ägnad att underlätta framtida kontakter mellan EFTA och EEC, dels de grundläggande frågor som lämpligen skulle kunna diskuteras mellan de båda organisationerna.

Diskussionerna återupptogs vid Köpenhamnsmötet på grundval av en rapport om möjligheterna att få till stånd kontakter med EEC och om de frågor som skulle kunna behandlas vid sådana kontakter. Ministrarna bekräftade sin övertygelse att ett tungt ansvar vilar på regeringarna för att söka säkerställa närmare samarbete mellan EFTA och EEC. Ministrarna var övertygade om att möjligheterna att nå det slutliga målet, en bred europeisk marknadslösning, skulle förbättras avsevärt om en dialog kunde inledas mellan EEC och EFTA på olika nivåer. Man konstaterade att det mest

omedelbara problemet i relationerna mellan EFTA och EEC utgöres av den europeiska tullfrågan. I denna fråga gäller det i första hand att de båda organisationerna positivt kan medverka till ett framgångsrikt slutförande av Kennedy-förhandlingarna i GATT. Ministrarna konstaterade vidare att även andra ämnen med fördel skulle kunna upptas till behandling vid en dialog med EEC. Sålunda pekade man särskilt på de industriella standardiseringsbestämmelserna och patentfrågorna. I fråga om båda dessa ämnen har inom EFTA tillkallade experter visat att stora möjligheter bör föreligga för närmare samarbete mellan de båda handelsorganisationerna. Vid ministermötet klargjordes vidare att också andra ämnen som berör handeln mellan EFTA och EEC erbjuder möjligheter till ett fruktbart samarbete.

Ministrarna konstaterade att frågan om kontakter med EEC måste behandlas under hänsynstagande till den kris som sedan sommaren 1965 rått inom EEC. Det rådde enighet om att man måste undvika att EFTA:s initiativ kunde uppfattas som ett försök till inblandning i EEC:s interna förhållanden. Vissa medlemsländer fäste emellertid stor vikt vid att resultatet av ministrarnas överläggningar bringades till EEC-ländernas kännedom. Man beslöt därför att i kommunikén från mötet framhäva att EFTA-länderna står beredda att delta i överläggningar med EEC-länderna. Man beslöt också att EFTA-rådets ordförande den danske utrikesministern skulle kalla till sig EEC-ländernas sändebud i Köpenhamn och meddela resultatet av EFTA-ministrarnas diskussioner samt framföra EFTA-ministrarnas önskemål att meddelandet måtte delges respektive regeringar.

Finland deltog icke i Wien-mötets beslut och har förbehållit sig rätt att senare ta ställning till hithörande frågor.

Brittiska importavgiften

Den importavgift som brittiska regeringen införde den 26 oktober 1964 var huvudfrågan vid ministermötet i februari. Från brittisk sida framhölls därvid att det endast var i avvaktan på verkningarna av de långsiktiga åtgärder som brittiska regeringen vidtagit för att stärka Storbritanniens ekonomi som man tillgripit temporära hjälpmedel av de slag som importavgiften utgör. Det var regeringens avsikt att avskaffa importavgiften så snart det var möjligt. Ännu förelåg inte tillräckligt material som underlag för ett beslut att reducera avgiften. Under hänsynstagande till de övriga EFTA-ländernas krav hade dock brittiska regeringen beslutat om en första reduktion av importavgiften från 15 till 10 procent med verkan fr. o. m. den 26 april. Avgiften hade då varit i funktion i sex månader. Man hoppades inom brittiska regeringen att ovissheten rörande dess avsikter därmed undanröjts och att förtroendet inom EFTA återställts.

Från övriga länders sida redovisade man sin uppskattning av den beslutsamhet, med vilken brittiska regeringen tagit itu med de ekonomiska problemen. Man konstaterade vidare att det var väsentligt inte bara för

Storbritannien utan i lika hög grad för övriga EFTA-länder, att en solid grund lades för en expansion och tillväxt av den brittiska ekonomien. Från övriga EFTA-länders sida underströks också den stora betydelsen av att det första steget mot importavgiftens avveckling tagits.

Vid Wien-mötet konstaterades att ett väsentligt steg för att konsolidera EFTA skulle vara att den brittiska importavgiften avskaffades. Man välkomnade därför den brittiska premiärministerns försäkran att avgiften skulle tagas bort så snart detta var möjligt.

När importavgiften på nytt diskuterades vid Köpenhamnsmötet framhölls från brittisk sida att man räknade med att underskottet i den brittiska betalningsbalansen år 1965 skulle bli omkring hälften av vad det varit år 1964 och skulle elimineras under loppet av år 1966. Att redan nu reducera avgiften vore inte möjligt. Från brittisk sida underströks emellertid brittiska regeringens avsikt att borttaga importavgiften så snart jämvikten i betalningsbalansen återställts.

Övriga EFTA-länder beklagade att brittiska regeringen vid detta möte inte kunnat meddela när avgiften skall borttagas. De framhöll att avgiftens avskaffande är av fundamental betydelse för möjligheterna att vidare utbygga EFTA-samarbetet. Därest importavgiften bibehålles för länge föreligger risk att den blir inbyggd i den brittiska ekonomien. Därför väntar man sig i de övriga EFTA-länderna att frågan om importavgiftens avskaffande ges högsta prioritet.

Den i samband med brittiska importavgiften införda *exportrabatten* i Storbritannien har granskats inom EFTA. Stark kritik har framförts mot detta system att stödja de brittiska exportörerna. Vid ministermötet i Genève uppdrogs åt generalsekreteraren att utreda dylika exportrabatters generella aspekter, främst huruvida sådan återbäring av indirekta skatter skulle få förekomma efter det att tullfrihet inträtt i handeln mellan EFTA-länderna.

Generalsekreterarens rapport, som togs upp till behandling vid Köpenhamnsmötet, innehöll två alternativ till lösning av frågan. Antingen bör medlemsländerna bemyndigas att bevilja exportrabatter även efter övergångstidens slut eller också bör ett dylikt exportrabattsystem i vad avser återbäring av skatter som inte direkt belastar den exporterade varan förbjudas.

Från brittisk sida föreslogs vid mötet att Storbritannien mot bakgrund av de föreliggande svårigheterna skulle få bevilja exportrabatt även i vad avser sådana skatter som inte direkt belastar exportvarorna, därest inte krav om EFTA-behandling framställs i importlandet.

Det brittiska förslaget och dess konsekvenser är f. n. under fortsatt diskussion.

Övriga frågor

Vid Köpenhamnsmötet mottogs en begäran från Jugoslaviens regering om diskussioner för att utreda möjligheterna att förbättra handelsförbindelserna mellan Jugoslavien och EFTA-länderna. Det beslöts att jugoslaviska vederbörande skulle inbjudas att närmare framlägga sina synpunkter för det permanenta EFTA-området. Dyliga diskussioner har sedermera inletts.

Det kan slutligen nämnas att u-ländernas handelsproblem behandlades vid Köpenhamnsmötet. Från dansk sida hade föreslagits att EFTA-länderna skulle medge preferenser för import av vissa u-landsprodukter. Ministrarna beslöt att konsultationer skulle äga rum inför diskussioner i denna fråga inom OECD i syfte att undersöka möjligheterna till en samordning av EFTA-ländernas ståndpunkter.

GATT

Verksamheten inom GATT har under senare tid koncentrerats till två huvudområden, nämligen dels de allmänna handelsförhandlingarna, dels frågor rörande u-ländernas problem.

Handelsförhandlingarna

De allmänna handelsförhandlingarna eller Kennedy-ronden inleddes formellt den 4 maj 1964. Förhandlingarna syftar till att åstadkomma en betydande liberalisering av världshandeln och omfattar alla slag av varor. En arbetshypotes för förhandlingarna är att få till stånd en generell linjär tull-sänkning av 50 %.

Enligt den för förhandlingarna på *industrivaruområdet* fastställda proceduren framlade i november 1964 ett antal länder listor över de varor, som man funnit sig tvungen att undanta från den allmänna tullsänkningen. Bland de nordiska länderna har Danmark, Norge och Sverige i första omgången icke begärt några undantag, medan Finland lagt fram en begränsad undantagslista.

Under år 1965 har förhandlingarna främst avsett granskning av de framlagda undantagslistorna och diskussion av de problem som de begärda undantagen ger anledning till. De berörda länderna har haft att redovisa de förhållanden som motiverat undantagen. Man har därefter vid bilaterala överläggningar med intresserade parter sökt kartlägga de problem som kan uppstå för enskilda länder som följd av begärda undantag och eventuellt åberopade disparitetsregler. Dessutom har multilaterala diskussioner ägt rum beträffande särskilda varusektorer. Diskussionerna har emellertid ännu inte fått karaktären av egentliga förhandlingar.

På *jordbruksområdet* har målsättningen för förhandlingarna angivits vara att utarbeta regler för skapande av acceptabla villkor för avsättning av jord-

bruksprodukter på världsmarknaden i syfte att främja en betydande utveckling och ökning av världshandeln med ifrågavarande produkter.

Arbetet på jordbruksområdet har hittills främst avsett diskussioner beträffande vissa viktigare grupper av varor, nämligen spannmål, kött och mejerivaror. För dessa varuområden undersöker man möjligheterna att skapa allmänna arrangemang i form av världsvida avtal, och inom ramen för dessa förutsätts förhandlingar komma att ske angående bl. a. reduktion av handelshindren. Diskussionerna har förts fram till vissa allmänna överenskommelser om vilka typer av stöd- och skyddsåtgärder som bör tas under övervägande vid förhandlingarna. Några konkreta resultat med avseende på form och innehåll av dylika världsvida avtal har dock ännu icke uppnåtts.

I mars 1965 fastställdes proceduren för den fortsatta behandlingen av jordbruksprodukter i Kennedy-ronden. Enligt denna procedur skulle de länder som deltar i förhandlingarna senast den 16 september 1965 inkomma med de konkreta erbjudanden, som man är beredd att lämna för att den förut nämnda målsättningen skall kunna förverkligas. Erbjudandena skulle avse enskilda produkter och omfatta alla relevanta skydds- eller stödelement eller den totala effekten av sådana element. Under tiden maj—juli 1965 ägde diskussioner rum beträffande de i olika länder förekommande skydds- och stödformerna för jordbruksprodukter.

För *tropiska produkter* har bl. a. på initiativ av de nordiska länderna fastställts en särskild förhandlingsprocedur. Med utgångspunkt från en av GATT-sekretariatet framlagd indikativ lista över tropiska produkter skulle erbjudandena framläggas den 16 september 1965. De deltagande länderna skulle därvid bl. a. ange för vilka varor de ämnar avlägsna eller reducera existerande handelshinder och från vilken tidpunkt och under vilken tidsperiod detta kan ske

Flertalet deltagande industriländer framlade den 16 september 1965 erbjudanden beträffande såväl jordbruksområdet som tropiska produkter. EEC fann det emellertid icke möjligt att vid denna tidpunkt framlägga några erbjudanden. De framlagda erbjudandena är för närvarande föremål för studium i de olika deltagarländerna.

Framstegen i handelsförhandlingarna har under det senaste året varit rätt begränsade. Detta sammanhänger främst med att EEC-länderna på grund av den kris som rått i samarbetet inom EEC inte kunnat delta i egentliga förhandlingar. Ett ytterligare dröjsmål kan allvarligt äventyra ett framgångsrikt genomförande av förhandlingarna, bl. a. med hänsyn till att giltighetstiden för den amerikanske presidentens förhandlingsfullmakt utlöper den 1 juli 1967.

U-landsfrågor

Vid en särskild session, som avslutades den 8 februari 1965, godkände De Avtalslutande Parterna i GATT ett förslag till ett nytt kapitel, del IV, om handel och utveckling i GATT-avtalet. Enligt bestämmelserna i det nya kapitlet åtar sig de utvecklade länderna att genomföra konkreta åtgärder för att bistå u-länderna. Hög prioritet skall ges åt att i möjlig mån avskaffa tullar och andra handelshinder för u-landsprodukter. Nya handelshinder bör inte införas. Samfälliga åtgärder skall eftersträvas. Konsultationer skall äga rum för att främja de syften som angetts i det nya kapitlet.

Förslaget till ändringar av GATT-avtalet står öppet för godkännande av de olika regeringarna till och med den 31 december 1965. Redan vid den särskilda sessionen i februari förklarade sig De Avtalslutande Parterna emellertid villiga att tillämpa det nya kapitlet de facto i avvaktan på slutligt godkännande.

Samtliga nordiska länder har numera godkänt de föreslagna ändringarna i avtalet.

För den fortsatta handläggningen av u-landsfrågorna har tillsatts en handels- och utvecklingskommitté. Som exempel på frågor, som f. n. är under behandling i denna kommitté eller dess undergrupper, kan nämnas granskning av varor av intresse för u-länderna, handels- och biståndsstudier, strukturell anpassning, råvaruproblem, preferenser för u-landsprodukter, handelsinformation samt ändringar i GATT-avtalet.

FN-konferensen för handel och utveckling (UNCTAD)

FN-konferensen för handel och utveckling ägde rum den 23 mars—den 16 juni 1964. Konferensens resultat framgår av en slutakt som bl. a. innehåller rekommendationer om dels åtgärder för att förbättra de ekonomiska förhållandena i u-länderna, dels förslag till en organisatorisk uppbyggnad inom FN:s ram för den vidare behandlingen av u-ländernas problem.

FN:s generalförsamling antog den 30 december 1964 en resolution varigenom de nya världshandelsinstitutionerna formellt upprättades. Det formella godkännandet av slutakten i övrigt står på dagordningen för generalförsamlingens 20:e session som f. n. pågår.

Genom att beslut erhållits i organisationsfrågan har man fått det nödvändiga formella underlaget för att påbörja den organisatoriska uppbyggnaden. Nya konferenser skall sammanträda minst vart tredje år. Som permanent organ mellan konferenserna fungerar en handels- och utvecklingsstyrelse som normalt avses sammanträda två gånger per år. Fyra huvudkommittéer har tillsatts, nämligen råvarukommittén, färdigvarukommittén, finanskommittén samt sjöfartskommittén. Under råvarukommittén har upprättats en permanent underkommitté med ett mera begränsat antal medlemsländer som skall fullgöra nödvändiga funktioner inom råvarukommit-

téns mandat mellan kommitténs sammanträden. En permanent undergrupp skall syssla med särskilda konkurrensproblem mellan naturliga råvaror och syntet- och substitutvaror. Ett antal expertinriktade arbetsgrupper av ad-hoc-karaktär är f. n. i verksamhet med särskilda utredningsuppgifter, nämligen i fråga om marknadsorganisation för råvaror och preferensfrågor.

Flertalet av de sammanträden, som hittills ägt rum inom UNCTAD-maskineriets ram, har kommit att präglas av förhållandet att detta befinner sig i en period av uppbyggnad.

Handels- och utvecklingsstyrelsen har under året hållit två ordinarie sessioner, nämligen den 5—den 30 april och den 24 augusti—den 15 september. Sammanträdena har huvudsakligen ägnats åt att utarbeta dels ett arbetsprogram fram till och med första halvåret 1966, dels mandatet för de fyra kommittéerna, dels procedurregler samt åt att behandla det centrala problemkomplex som sammanhänger med UNCTAD-rekommendationernas tillämpning.

Olika sidor av sistnämnda problem är rekommendationernas legala status, sättet för att följa upp rekommendationerna, den roll som UNCTAD-organen och sekretariatet skall spela i detta sammanhang och frågan i vilken utsträckning det åvilar medlemsländerna att lämna upplysningar om viktiga åtgärder. Det gäller här bl. a. den placering och kompetens den nya världshandelsinstitutionen skall ges bl. a. i förhållande till bestående institutioner såsom GATT etc. Enligt styrelsens beslut skall generalsekretären i UNCTAD årligen utarbeta en rapport om internationell handel och ekonomisk utveckling med särskild tyngdpunkt på tillväxttakten i u-länderna och de framsteg som gjorts i dessa länders ekonomiska utveckling samt deras handels- och utvecklingsbehov. Denna rapport skall sedan utgöra underlag för handels- och utvecklingsstyrelsens granskning av rekommendationernas tillämpning.

Ett par resolutioner rörande arrangemangen för nästa världshandelskonferens har antagits av styrelsen. Denna rekommenderar sålunda dels FN:s generalförsamling att sammankalla nästa världshandelskonferens under första halvåret 1967 i stället för såsom avsetts i början av 1966, dels FN:s generalsekretär att vid sina konsultationer med regeringarna rörande arrangemangen för konferensen beakta u-ländernas intresse av att konferensen äger rum i ett u-land.

Styrelsen har diskuterat olika alternativ för lokaliseringen av UNCTAD-sekretariatet. Vid ett extra möte i oktober beslöt styrelsen att föreslå generalförsamlingen att förlägga sekretariatet till Genève samt att inrätta ett sambandskontor vid FN:s huvudkontor i New York.

Vid de sammanträden som huvudkommittéerna hittills hållit har procedurfrågor samt utarbetande av arbetsprogram ägnats stort utrymme.

Råvarukommittén sammanträdde den 19 juli—den 7 augusti. En av kommitténs huvuduppgifter är att diskutera läget för den internationella han-

deln med råvaror samt särskilt undersöka råvaror för vilka marknadssituationen ger anledning till särskilda bekymmer samt att göra upp en lista över varor för vilka åtgärder i form av råvaruavtal eller av annat slag är nödvändiga. Vid kommitténs sammanträde ansågs läget för kakao, socker och kaffe ge anledning till omedelbar oro. Ett antal andra varor erfordrade särskild uppmärksamhet. Fortsatta överväganden om åtgärder för socker hänsköts till den beslutade sockerkonferensen. I fråga om kaffe underströks kaffeorganisationens betydelse för att lösa problemen på kaffemarknaden. Beträffande kakao ställde u-länderna långtgående krav på omedelbara åtgärder bl. a. på tull- och skatteområdet. Kommittén beslöt att ett särskilt sammanträde skulle sammankallas med kakaokonferensens arbetsgrupp för priser och kvoter för diskussion av dessa krav. Samtidigt underströk kommittén betydelsen av gemensamma ansträngningar för att lösa det allvarliga läget på kakaomarknaden.

Vid *färdigvarukommitténs* sammanträde den 10—den 20 augusti behandlades procedurregler, kommitténs arbetsprogram samt rapporten från den särskilda kommittén i preferensfrågan. Preferenskommitténs arbete hade närmast haft karaktären av en kartläggning av de olika ländernas ståndpunkter i preferensfrågan. De med preferenser förenade tekniska problemen har däremot icke behandlats. Färdigvarukommittén överlämnade preferenskommitténs rapport till styrelsen med rekommendation att den skulle tagas till utgångspunkt för fortsatta studier i preferensfrågan samt att studierna skulle ske i en särskild grupp under färdigvarukommittén. Styrelsen har sedan beslutat i överensstämmelse med denna rekommendation.

Finanskommitténs första sammanträde ägde rum den 6—den 22 december. Vid sammanträdet diskuterades bl. a. tillväxttakten i u-ländernas ekonomi. Kommittén behandlade vidare en expertrapport om internationella monetära problem och ett förslag om ränteutjämningsfond (den s. k. Horowitzplanen). Kommitténs diskussioner i dessa frågor fortsätter vid kommande sammanträden. En av Världsbanken framlagd studie beträffande frågan om supplementär finansiering kommer också att tas upp till behandling inom kommittén.

Sjöfartskommittén höll sitt första sammanträde den 8—den 23 november. Bland de frågor som diskuterades vid sammanträdet kan nämnas nationella och regionala konsultationer i sjöfartsfrågor, fraktsatser, förbättrade hamnar och upprättande av handelsflottor i u-länder. Inför kommitténs fortsatta diskussioner skall sekretariatet utföra vissa studier.

De problemställningar som föranletts av världshandelskonferensen har gjorts till föremål för genomgång i en särskild nordisk arbetsgrupp. Syftet med arbetet har varit att komma fram till gemensamma riktlinjer för det nordiska upprådandet i olika UNCTAD-organ och i samordningsarbetet inom OECD. De hittillsvarande diskussionerna har särskilt inriktat sig på avvecklingen av handelshinder, inställningen till råvaruavtal, finansiella

frågor samt sjöfartsfrågor. Arbetet kommer att fortsättas för att söka fördjupa och utvidga samarbetet.

Vid styrelsens andra sammanträde gjordes en gemensam nordisk deklARATION i UNCTAD-spörsmål. Vid fördelning av platser i kommittéer och arbetsgrupper har en koordinering ägt rum. Ett nära samarbete och avstämning av synpunkter har ägt rum mellan de nordiska delegationerna i samband med sammanträdena i UNCTAD-organen.

TILLÄGG 3

Nordisk samhandel efter 1963

1. Indledning

Den foreliggende oversigt over den seneste udvikling i den nordiske samhandel er en fortsættelse af de foregående 3 redegørelser, som har været bilagt beretningerne fra den nordiske ministerkomité for nordisk samarbejde til de seneste 3 sessioner i Nordisk Råd. Der er dog foretaget enkelte ændringer i opdelingen på landegrupper af de nordiske landes samhandel med ikke-nordiske lande, hvorved det bliver muligt at belyse udviklingen i de enkelte nordiske landes samhandel med disse mere relevante landegrupper. Endvidere er der i tilslutning til omtalen af den nordiske samhandels fordeling på hovedvaregrupper gjort forsøg på nærmere at belyse samhandelen inden for 3 varegrupper: maskiner, papir m.v. og tekstilvarer og beklædning.

2. Handelsstatistisk grundlag

Det er af flere grunde naturligt i en generel oversigt over samhandelen mellem flere lande at give oplysninger pr. kalenderår. For tiden efter 1963 kan der imidlertid kun præsenteres oplysninger vedrørende kalenderåret 1964, men for at opnå så aktuelle oplysninger som muligt, er materialet for dette år udvidet med angivelser for handelen i de første 6 måneder af 1965.

I bilagene 1—10 gives for hvert af de 5 lande oplysninger om import og eksport i 1963, 1964 og 1965 1. halvår.

Indekstal for årene 1963 og 1964 er beregnet på grundlag af tallene for 1959. Anvendelsen af 1959 har den fordel, at dette år tillige er basisår for EFTA. Resultaterne med 1959 som basis vil således give ændringerne siden EFTA's ikrafttræden. Korrektion er foretaget for devalueringerne i Island i 1960 og 1961. Oplysninger gives for handelen med hvert af de nordiske

lande og for Norden som helhed. Til sammenligning er vist bevægelsen i den totale import og eksport samt i handelen med udvalgte landegrupper som EEC, andre EFTA-lande, Østlande, oversøiske industrialiserede lande (USA, Canada, Japan, Australien og New Zealand) og andre lande, hovedsagelig omfattende udviklingslande.

For handelen med hvert af de andre nordiske lande, med Norden sammenlagt og for totalhandelen, er i samme tabeller vist en opdeling i de sædvanligvis i handelsstatistikken anvendte hovedvaregrupper: levnedsmidler (S.I.T.C., kapitel 00—12, 22 og 41—43), råvarer og brændsel (S.I.T.C., kapitel 21 og 23—35) og bearbejdede varer (S.I.T.C., kapitel 51—95).

Bilag II indeholder oplysninger om det anvendte statistiske materiale og forskellige statistiske kommentarer.

3. Hovedtal for de nordiske landes indbyrdes samhandel og totale udenrigshandel

De nordiske lande importerede i 1959 for 5,8 milliarder d.kr. varer fra hinanden eller 13,4 % af deres samlede import fra alle lande på 43,3 milliarder d.kr. Måles handelen på eksporten, har de nordiske lande til hinanden i 1959 også udført for 5,8 milliarder d.kr. eller 16,0 % af deres samlede eksport til alle lande på 36,6 milliarder d.kr.

Denne handel er i 1964 for importens vedkommende vokset til 12,55 milliarder d.kr. svarende til 17,7 % af den totale import på 69,6 milliarder d.kr. I forhold til 1959 repræsenterer dette en stigning på ikke mindre end 112 %. I de første 6 måneder af 1965 androg de nordiske landes import fra hinanden 7,1 milliarder d.kr., hvilket indebærer en ny stigning på 21 % mod en stigning på 19 % året før. Den internordiske samhandels andel af totalimporten nåede herved 18,3 %, hvilket er en stigning på 4,9 procent-enheder siden 1959.

Den internordiske handel i 1964 udgjorde for eksportens vedkommende 12,23 milliarder d.kr. svarende til 21,0 % af totaleksporten på 58,4 milliarder d.kr. I forhold til året før er stigningen 2,0 milliarder d.kr. eller 19 %, men sammenlignet med 1959 er stigningen her hele 109 % nøje svarende til importstigningen. De første 6 måneder af 1965 viser en nordisk eksport til de andre 4 nordiske lande på 7,9 milliarder d.kr., hvilket indebærer en stigning på 18,2 %. Andelen af totaleksporten udgjorde herved ikke mindre end 22,8 %, hvilket er en stigning på 6,8 procent-enheder i forhold til 1959.

1. Stigningen i de nordiske landes udenrigshandel

De nordiske lande har altid haft en relativ stor udenrigshandel. Deres samlede import udgjorde i 1959 5,9 % af den samlede import i hele verden (excl. østlande), og deres eksport 5,3 % af den samlede eksport. Denne an-

del var i 1964 for importens vedkommende steget til 6,3 % og for eksportens vedkommende til 5,6 %.

Af følgende tabel bekræftes da også, at de nordiske landes udenrigshandel er steget mere end verdenshandelen som helhed.

Stigningen i verdenshandelen

1959 = 100	I m p o r t		E x p o r t	
	1963	1964	1963	1964
Danmark	133	163	136	151
Finland	145	180	138	155
Island	124	149	155	183
Norge	138	150	132	159
Sverige	140	160	145	166
Norden i alt	139	162	141	161
England	122	145	122	128
EFTA	133	154	130	142
Schweiz, Østrig, Portugal	162	175	143	157
Vesttyskland	152	170	146	162
EEC	164	183	147	167
USA	111	121	132	150
Japan	187	221	158	193
Hele verden (excl. øst)	134	149	133	149
Europæiske østlande	139	..	141	..

På importsiden må erindres, at 1959 var det sidste år før den kraftige devaluering i Island i februar 1960 og derfor ikke er noget gunstigt sammenligningsgrundlag for dette land. Dette gælder i øvrigt også Danmark, som i 1959 havde den største stigning i såvel import som eksport i hele perioden 1957—1961.

Det mest bemærkelsesværdige i udviklingen fra 1963 til 1964 er i øvrigt, at næsten alle lande viser forholdsvis større eller lige så stor stigning i eksporten som i importen. Undtagelserne, hvor importen er steget stærkere end eksporten, er England, Finland og Danmark.

Den svigtende stigning i den engelske eksport bevirker, at dette land blandt de industrialiserede lande er ene om at have en eksportstigning siden 1959, der er langt under gennemsnittet for verdenshandelen som helhed. Stigningen i EFTA-landenes eksport viser derfor et stadig ringere resultat i forhold til f.eks. EEC, hvor Vesttyskland ligger under gennemsnittet for denne landegruppe.

5. Stigningen i den internordiske handel

Forholdet mellem stigningen i de nordiske landes totale udenrigshandel og stigningen i den internordiske handel illustreres af følgende tabel:

Stigningen i den nordiske udenrigshandel

1959 = 100

	Import 1964						I alt
	Fra Norden	Fra andre EFTA-lande	Fra EEC	Fra Ostlande	Fra USA m. v.	Fra andre lande	
Danmark	214	157	151	125	154	172	163
Finland	231	181	170	155	214	191	180
Island	193	230	153	78	202	82	149
Norge	182	151	124	143	170	149	150
Sverige	246	179	144	155	159	135	160
Norden i alt	212	165	146	143	165	151	162

	Eksport 1964						I alt
	Til Norden	Til andre EFTA-lande	Til EEC	Til Ostlande	Til USA m. v.	Til andre lande	
Danmark	218	149	134	135	126	150	151
Finland	238	157	181	115	166	118	155
Island	256	318	280	78	174	176	183
Norge	206	155	160	142	151	120	159
Sverige	202	167	170	160	145	130	166
Norden i alt	209	158	161	130	144	132	161

Det vil af tabellen ses, at stigningen i den internordiske handel i 1964 i forhold til 1959 såvel på importsiden som på eksportsiden var 80 % større end stigningen i den samlede udenrigshandel. For Sveriges vedkommende er stigningen i den nordiske handel på importsiden næsten 2 1/2 gange så stor som i totalimporten, medens den for de andre 4 lande ligger fra 64—90 % over stigningen i totalimporten. På eksportsiden er stigningen for Sverige derimod kun godt 50 % større end i totaleksporten, medens Norges og Islands stigning er 80—90 % større, og Danmarks og navnlig Finlands stigning er henimod 2 1/2 gange så stor som væksten i totaleksporten.

Det vil i øvrigt ses, at den relative stigning i den nordiske samhandel i både 1963 og 1964 såvel for importen som for eksporten er større end til nogen anden af de i tabellen viste landegrupper, undtagen for Islands vedkommende. Forklaringen er utvivlsomt den, at der i Islands eksport, som helt overvejende består af fiskeriprodukter, af hvilke der tildels er en betydelig produktion i de andre nordiske lande, er sket en omlægning, således at eksporten til østlandene er gået tilbage, medens den er steget betydeligt til England (andre EFTA-lande) og EEC. Samtidig er også importen fra England og U.S.A. steget noget mere end importen fra de nordiske lande.

Det ses endvidere, at stigningen i importen fra »andre EFTA-lande» for alle 5 landes vedkommende er større end stigningen i importen fra EEC, hvorfra i øvrigt Norge har en forholdsvis beskedent importforøgelse. På den

anden side er det bemærkelsesværdigt, at foruden Island kun Danmark har en større eksportstigning til »andre EFTA-lande» end til EEC, medens de 3 andre EFTA-lande: Norge, Sverige og navnlig Finland viser en større stigning i EEC-eksporten.

Medens Finland blandt de nordiske lande viser den største stigning i handelen med de oversøiske industrialiserede lande, har Sverige den største stigning i handelen med østlandene og Danmark i handelen med udviklingslandene.

I følgende tabel vises den procentvise stigning i import og eksport, både totalt og for Norden såvel for 1964 sammenlignet med 1963 som for de første 6 måneder af 1965 sammenlignet med den tilsvarende periode året før:

Stigningen siden 1963 i de nordiske landes udenrigshandel og i den internordiske handel

	Importstigning i %				Eksportstigning i %			
	1963/1964		Januar/juni 1964/1965		1963/1964		Januar/juni 1964/1965	
	Alle lande	Norden	Alle lande	Norden	Alle lande	Norden	Alle lande	Norden
Danmark	23	30	11	18	11	15	13	21
Finland	25	24	13	20	12	27	11	18
Island	20	10	3	— 21	18	65	14	— 4
Norge	9	8	16	28	20	21	11	20
Sverige	14	25	14	24	15	18	9	22
Norden	17	21	13	22	14	19	11	21

Medens Danmark og Sverige konstant viser en større relativ vækst i såvel import fra som eksport til de nordiske lande end over for verden som helhed, havde i 1964 både Finland og Norge en lidt lavere stigning i importen fra de nordiske lande end i totalimporten, et forhold som dog synes at skulle blive redresseret i 1965. Island havde i 1964 en exceptionel stigning i eksporten til Norden (Norge og Danmark), medens Islands importandel trods stærk stigning i importen fra Norge (skibe) er faldet noget. I 1965 viser kun Islands handel med Danmark betydelig fremgang, medens den med Norge viser en væsentlig nedgang.

Hvorledes den internordiske handel angivet i danske kroner fordeler sig på de enkelte lande i 1964 og 1965 (6 måneder) fremgår af omstående tabel i hvilken tillige er vist de enkelte lands handelsbalance over for de øvrige nordiske lande. Desuden er vist stigningen fra 1959 til 1964 i såvel import som eksport.

Mill. d. kr.	1964			Jan.—juni 1965			Stigning 1959—1964		
	Import fra Norden	Eksport til Norden	Balance	Import fra Norden	Eksport til Norden	Balance	Import	Eksport	
Danmark	3 401	2 860	— 541	1 906	1 636	— 270	1 810	1 548	
Finland	1 671	954	— 717	964	519	— 445	948	555	
Island	227	170	— 57	95	48	— 47	101	99	
Norge	3 533	2 102	— 1 431	2 138	1 202	— 936	1 587	1 084	
Sverige	3 516	6 147	2 631	1 968	3 546	1 578	2 086	3 107	
Norden i alt	12 348	12 233	— 115	7 071	6 951	— 120	6 532	6 393	

Medens Norge navnlig på grund af den store import af skibe, særlig fra Sverige, traditionelt er det land, der importerer mest fra de andre nordiske lande, skiftes Sverige og Danmark til at indtage andenpladsen. I 1964 nåede Sverige næsten helt op på siden af Norge, som havde en mindre nedgang i importen af skibe fra Sverige og Danmark, men Danmark var ikke langt efter. I 1965 stiger den norske skibsimport fra Sverige stærkt i 1. halvår, og Norge tager herved på ny afstand fra Sverige og Danmark. Af den samlede stigning i importen fra de nordiske lande på godt 6,5 milliarder d. kr. tegner Sverige sig for 32 %, Danmark og Norge for henholdsvis 28 % og 24 % og Finland for knap 15 %, medens Island har 1 1/2 % af denne stigning.

Af den samlede nordiske eksport til andre nordiske lande svarer Sverige for godt halvdelen, Danmark for næsten 1/4 og Norge godt 1/6, medens Finland har 8 % og Island knap 1 1/2 %. Denne fordeling svarer for Danmarks og Norges vedkommende også nogenlunde til deres andel i den samlede stigning, medens Finlands og Islands andel her er lidt større og Sveriges lidt mindre.

Sverige er — som det vil ses — det eneste af de nordiske lande, der har overskud på sin samhandel med de andre nordiske lande. Overskuddet var i 1964 ca. 2,6 milliarder d. kr. og viser i 1965 tendens til yderligere stigning.

Alle de øvrige lande har altså underskud på handelsbalancen over for de øvrige nordiske lande. Norge reducerede med nedgangen i skibsimporten i 1964 sit underskud, men svarer dog fortsat for mere end halvdelen. Tendensen i 1965 viser ingen ændring i det danske underskud, men går for de 3 andre lande i retning af øget underskud.

6. Den internordiske handels andel i de enkelte landes udenrigshandel

Den stærke vækst i den internordiske handel er som oven for anført resulteret i en voksende andel i såvel totalimporten som totaleksporten. For de 4 store landes vedkommende er der — som det fremgår af følgende tabel — tale om en nettostigning i forhold til 1959 for såvel import som eksport.

Ser man bort fra det foreløbige resultat i 1965, viser også Island det samme billede.

Import fra de fire andre nordiske lande i % af totalimport

	1959	1963	1964	jan.—juni 1965
Danmark	14,4	17,8	18,9	19,3
Finland	12,5	16,1	16,1	16,9
Island	19,4	27,4	25,0	21,0
Norge	21,3	26,0	25,8	28,2
Sverige	8,6	12,0	13,2	13,2
Norden i alt	13,4	17,1	17,7	18,3

Eksport til de fire andre nordiske lande i % af totaleksport

	1959	1963	1964	jan.—juni 1965
Danmark	13,8	19,2	19,9	21,5
Finland	6,9	9,4	10,7	11,7
Island	15,9	15,8	22,2	12,1
Norge	18,2	23,5	23,6	24,7
Sverige	19,9	23,4	24,2	26,8
Norden i alt	16,0	20,1	21,0	22,8

Den opadgående linie i tabellerne brydes såvel på importsiden som på eksportsiden i enkelte år af enkelte lande (ikke Sverige), men for Norden som helhed er den en klar og ubrudt stigende linie.

7. Den internordiske handels fordeling på hovedvaregrupper

I omstående tabel vises et sammendrag af de i bilagene givne oplysninger om den internordiske handels fordeling på hovedvaregrupperne: levnedsmidler, råvarer og brændsel samt bearbejdede varer.

Importen fra de nordiske lande

Mill. d. kr.	1964				1965, jan.—juni			
	Levneds- midler	Råvarer og brændsel	Bearbej- dede varer	I alt	Levneds- midler	Råvarer og brændsel	Bearbej- dede varer	I alt
Danmark	242	657	2 502	3 401	147	351	1 408	1 906
Finland	110	132	1 429	1 671	52	88	824	964
Island	9	12	206	227	4	7	84	95
Norge	236	340	2 957	3 533	101	181	1 856	2 138
Sverige	677	538	2 301	3 516	316	284	1 368	1 968
Norden i alt	1 274	1 679	9 395	12 348	620	911	5 540	7 071

Mill. d. kr.	1964				1965 jan.—juni			
	Levnedsmidler	Råvarer og brændsel	Bearbejdede varer	I alt	Levnedsmidler	Råvarer og brændsel	Bearbejdede varer	I alt
<i>Eksporsten til de nordiske lande</i>								
Danmark	586	273	2 001	2 860	289	162	1 185	1 636
Finland	28	205	721	954	11	91	417	519
Island	150	18	2	170	39	7	2	48
Norge	200	321	1 581	2 102	115	159	928	1 202
Sverige	150	744	5 253	6 147	115	403	3 028	3 546
Norden i alt	1 114	1 561	9 558	12 233	569	822	5 560	6 951

Index (1959 = 100)

	Import 1964				Eksport 1964			
	Levnedsmidler	Råvarer og brændsel	Bearbejdede varer	I alt	Levnedsmidler	Råvarer og brændsel	Bearbejdede varer	I alt
Danmark	213	194	220	214	206	271	216	218
Finland	211	327	227	231	187	129	317	238
Island	230	142	196	193	251	368	120	256
Norge	271	265	171	182	156	382	196	206
Sverige	192	288	258	246	197	225	199	202
Norden i alt	209	238	209	212	196	230	208	209

Stigning i % jan.—juni 1964/1965

Danmark	41	10	18	18	19	18	22	21
Finland	27	53	17	20	2	17	18	18
Island	19	9	— 25	— 21	— 7	— 2	106	— 4
Norge	9	25	30	28	23	14	21	20
Sverige	17	23	25	24	56	32	20	22
Norden i alt	21	20	22	22	22	23	20	21

Levnedsmidlernes andel af importen fra andre nordiske lande udgjorde i 1964 10,3 % mod 9,7 % i 1963 og 10,6 % i 1959. Målt på eksporten udgjorde levnedsmidlerne i 1964 9,1 % mod 8,7 % i 1963 og 9,1 % i 1959.

I absolutte tal er der i 1964 en stigning i importen på 277 mill. d.kr., hvoraf Sverige tegner sig for mere end halvdelen, medens Norge og Danmark deler den overvejende del af resten nogenlunde ligeligt. Da sæsonbevægelserne på dette område kan spille en ikke uvæsentlig rolle, kan udviklingen i 1965 ikke bedømmes, men intet tyder på en betydelig forandring.

Danmarks importstigning i 1964 i denne gruppe falder på fisk, særlig fra Sverige, men også fra Norge, fedtstoffer fra Island og Norge og foderstoffer fra Island. Den beskedne finske importstigning ligger på foderstoffer fra Island. Norges stigning omfatter især fedtstoffer fra Island, kød og fisk fra Danmark og korn fra Sverige. Stigningen i den svenske indførsel berører særlig kød fra Danmark og fisk fra Danmark, Island og Norge, foderstoffer

fra Danmark, Norge og Island, frugt og grønsager fra Danmark og Finland samt sukker fra Danmark.

På eksportsiden fordeler stigningen i 1964 på 219 mill. d.kr. sig med halvdelen på Danmark, omfattende fortrinsvis kød og fisk, og 1/4 på Island, særlig bestående af fedtstoffer, foderstoffer og fisk. Den norske eksportstigning falder også på de sidstnævnte varegrupper.

På importsiden er i den nordiske samhandel levnedsmidlernes andel mindre end i hele udenrigshandelen, undtagen for Sveriges vedkommende, hvor den er 19 % mod 13 % i totalhandelen. Årsagen er, at Sveriges import af kød og fisk overvejende kommer fra andre nordiske lande. I disse er levnedsmidlernes andel i den nordiske handel fra 4—7 % mod 12—17 % i den totale import.

Levnedsmidlernes andel af eksporten ligger i den nordiske handel for de fire landes vedkommende lidt lavere end i totaleksporten (Sverige 2 % mod 3 %, Finland 3 % mod 4 %, Norge 10 % mod 17 % og Island 88 % mod 93 %), medens den for Danmarks vedkommende med 20 % er væsentlig lavere end totaleksportens 51 %.

I 1964 har *råvarernes og brændslets* andel i den samlede import fra andre nordiske lande med 13,6 % og en stigning på 410 mill. d.kr. vendt den nedgående linie fra 1962 til 1963, hvor den var 12,4 %. I 1965 synes råvarer og brændsel atter at måtte notere en tilbagegang i andelen af den samlede import. Eksportsiden viser en tilsvarende bevægelse fra 12,3 % i 1963 til 12,8 % i 1964 (stigning 299 mill. d.kr.) og altså en nedgang i 1965. Forskellen mellem stigningen på import- og eksportsiden forklares hovedsagelig ved, at den danske import fra Finland af pelsskind til auktionssalg på ca. 90 mill. d.kr. (stigning 73 mill. d.kr.) ikke i Finland registreres som eksport til Danmark.

Danmarks importstigning på 165 mill. d.kr. omfatter foruden de nævnte skind træ fra Sverige og Finland (85 mill. d.kr.) samt animalske og vegetabiliske råvarer og elektrisk strøm fra Sverige, medens en stigning i importen af flydende brændsel fra Sverige ikke kan opveje nedgangen i denne import fra Norge.

Importstigningen i Finland på 37 mill. d.kr. omfatter især malme og metalaffald samt flydende brændsel fra Sverige. For Norges vedkommende er der nedgang i importen af træ fra Finland, men en langt større stigning i træimporten fra Sverige, ligesom også importen af malme og metalaffald fra Sverige er vokset stærkt. Den samlede stigning er på 70 mill. d.kr. Den svenske forøgelse af råvareimporten fra Norden i 1964 på 140 mill. d.kr. ligger med 85 % på flydende brændsel fra Danmark og Norge, medens en stigning i importen af træ fra Norge ikke kan opveje nedgangen i træimporten fra Finland.

Eksportstigningen i den nordiske handel med råvarer og brændsel på 299 mill. d.kr. fordeler sig med 174 mill. d.kr. på Sverige, fortrinsvis omfat-

tende træ og flydende brændsel og 79 mill. d.kr. på Danmark, der ligesom Norges stigning på 47 mill. d.kr. også navnlig omfatter flydende brændsel.

For Danmarks vedkommende og for Norges eksport indgår råvarerne i den nordiske samhandel med nogenlunde samme andel som i den samlede udenrigshandel. For Sveriges og Finlands vedkommende og Norges og Islands import ligger den nordiske andel væsentlig lavere. Alene for Islands eksport er den væsentlig højere.

De *bearbejdede varers* andel af den nordiske samhandel i 1964 viser herefter på importsiden et lille fald til 76,1 % fra 77,8 % i 1963, men 1965 synes at ville bringe en ny stigning. Eksportsiden viser i 1964 et fald til 78,1 % fra 79,0 % i 1963 og ligeledes en stigning i 1965.

Mere imponerende virker stigningen i absolutte tal, der fra 1961 til 1962 var 819 mill. d.kr., fra 1962 til 1963 989 mill. d.kr. og sidste år 1 431 mill. d.kr. I 1965 på kun 6 måneder har den været ikke mindre end 1 014 mill. d.kr.

Alle fem lande har inden for denne hovedvaregruppe haft fremgang i eksporten til de andre nordiske lande såvel i 1964 som i 1965, Sverige mere end de andre fire lande tilsammen, og herefter følger i 1964 Norge med 1/5 og Finland og Danmark med tilsammen godt 1/4, medens Islands stigning nærmest er af symbolsk karakter. I 1965 synes Danmark at ville tegne sig for en større del af stigningen og Finland til gengæld for en mindre. Også på importsiden viser alle lande fremgang i begge år, undtagen Island i 1965, hvor der er et fald, der svarer til nedgangen i importen af skibe fra Norge. I 1964 fordeler stigningen på 1 431 mill. d.kr. sig omtrent med 40, 30, 20 og 10 % på henholdsvis Danmark, Sverige, Finland og Norge, men i 1965 ser det ud til, at Norge vil få den største stigning foran Sverige og Danmark.

De to største poster i gruppen er maskiner og transportmidler med knap 1/4 og 1/5. Derefter kommer i rækkefølge jern, stål og metaller, kemiske produkter, hvoraf næsten 1/3 er kunstgødning, og tekstiler og beklædning med henholdsvis 12 %, 10 % og 8 %. Næste post herefter er papir med 6 %.

På maskinområdet havde Danmark og navnlig Finland en nedgang i eksporten 1963, som derfor totalt viste et mindre fald, der nu er afløst af en stigning på 375 mill. d.kr. i 1964. Stigningen fordeler sig helt ligeligt på de fire store lande. Norge er største nordiske importør på dette område med 650 mill. d.kr. i 1964, medens Sverige og Danmark hver importerede for 525—550 mill. d.kr., Finland for godt 400 mill. d.kr. og Island for 40 mill. d.kr. Sverige eksporterede godt 60 % og Danmark henimod 30 % af de maskiner, der går til andre nordiske lande.

Transportmidlerne, hvoraf ca. 75 % er skibe, viste i 1964 en importnedgang på 75 mill. d.kr., idet Danmark og Finlands importforøgelse ikke kan

opveje Norges nedgang. Norge har dog stadig langt den største del af importen med knap 60 %, derefter kommer Danmark med 15 % og Finland og Sverige med hver 10 %. Sverige svarer for 3/4 af eksporten af transportmidler og Danmark og Norge for henholdsvis næsten 60 % og 40 % af resten.

Jern, stål og andre metaller viste i 1964 en importstigning på 280 mill. d.kr., hvoraf 125 mill. d.kr. falder på Danmark. Sverige leverer også her hovedparten med godt halvdelen, medens Norge svarer for 75 % af resten.

Kemikalier med plast og medicinalvarer viser en stigning i 1964 med 140 mill. d.kr., men gødningsstoffer, hvor Danmark er Norges største kunde, viser stagnation. Norge er her hovedeksportør med knap halvdelen.

For tekstiler og beklædning kan der noteres importstigning af alle fem lande, nemlig med tilsammen 190 mill. d.kr. i 1964. Stigningen er størst i Sverige og Norge. Sverige og Danmark er de største eksportører med hver ca. 40 %.

Også papirimporten viser stigning, nemlig med 115 mill. d.kr. Danmark er hovedimportør med 75 % af importen, og Sverige eksporterer knap halvdelen og Finland mere end 1/4.

I øvrigt viser så godt som alle ikke nævnte varegrupper inden for denne hovedgruppe fremgang i handelen. Den er særlig betydelig for arbejder af jern og metal, »andre forbrugsvarer», der bl. a. omfatter varer af plast samt for finér og varer af træ.

8. De nordiske landes eksport inden for enkelte udvalgte varegrupper

Den i det foregående afsnit givne redegørelse for bevægelser inden for de tre hovedvaregrupper må nødvendigvis være ret summarisk. Selv om stigningerne er helt dominerende, forekommer dog fald af den ene eller den anden grund. For at illustrere det samlede resultat af de omtalte årlige bevægelser vises i følgende 3 tabeller udviklingen i tiden siden 1959 i de fire store nordiske landes eksport af varer inden for tre varegrupper under hovedvaregruppen bearbejdede varer, nemlig maskiner, også elektriske, papir m.v. samt tekstil og beklædning (Island har næsten ingen eksport af disse varer). Disse varegrupper er udvalgt, fordi de har særlig betydning i de nordiske landes udenrigshandel, således at de bevægelser, de udviser, må formodes at påkalde en omfattende interesse.

De nordiske landes eksport af maskiner (SITC, kap. 71 & 72)

	Fra Danmark		Finland		Norge		Sverige	
	1959 mill. d. kr.	1964	1959 mill. F. mk.	1964	1959 mill. n. kr.	1964	1959 mill. s. kr.	1964
Til								
Danmark	—	—	0,8	3,1	16,7	53,7	135,0	328,0
Finland	59,3	109,1	—	—	7,4	16,1	128,7	307,0
Island	9,0	16,6	0,1	0,2	3,8	7,9	9,9	11,8
Norge	98,8	183,0	1,4	3,9	—	—	158,5	362,2
Sverige	147,0	331,9	6,4	35,8	40,7	151,0	—	—
Norden i alt	314,1	640,6	8,7	43,0	68,6	228,7	432,1	1 009,3
I % af total	25,9	28,6	4,8	21,1	34,2	39,8	22,5	24,5
Index	100	204	100	494	100	333	100	234
Andre EFTA- lande	88,6	262,0	1,0	6,2	28,0	64,1	179,1	436,3
Andre lande	811,5	1 338,4	170,8	153,9	103,7	281,4	1 307,4	2 673,5
Total	1 214,2	2 241,0	180,5	203,1	200,3	574,2	1 918,6	4 119,1
Index	100	185	100	113	100	287	100	215

Af tabellen vil det ses, at maskineksporten til Norden for alle lande viser en stigende andel, navnlig for Finlands vedkommende. Finland har i øvrigt når bortses fra det svenske marked, der alene er vokset mere end hele stigningen siden 1959 i den samlede finske maskineksport, ikke formået nævneværdigt at øge denne eksport til andre EFTA-lande, således at den finske maskineksport fortsat kun i forholdsvis ringe grad går til vesteuropæiske lande.

Alle lande undtagen Norge, som er det land, der har den relativt kraftigste ekspansion i maskineksporten, viser en forholdsvis større stigning i eksporten til andre EFTA-lande end selv eksportstigningen til de nordiske lande. Dette skyldes formentlig navnlig toldafviklingen i EFTA. I øvrigt fremgår det, at eksporten til lande uden for Norden og EFTA for denne varegruppes vedkommende, undtagen i Finlands tilfælde, følger rigtig pænt med i stigningen. For Danmarks vedkommende er det i øvrigt bemærkelsesværdigt, at såvel stigningen i den samlede maskineksport som i eksporten af maskiner til Norden ikke helt står mål med væksten i eksporten af bearbejdede varer som helhed. Dette gælder derimod ikke de 3 andre lande.

De nordiske landes eksport af papir m.v. (SITC kap. 64)

	Fra Danmark		Finland		Norge		Sverige	
	1959 mill. d-kr.	1964	1959 mill. F. mk.	1964	1959 mill. n. kr.	1964	1959 mill. s. kr.	1964
Til								
Danmark	—	—	32,7	54,1	39,3	62,8	86,4	170,2
Finland	0,7	3,2	—	—	0,1	0,1	0,6	6,2
Island	0,3	1,6	3,5	3,8	0,3	1,4	0,4	3,3
Norge	1,5	4,7	2,4	5,4	—	—	5,5	21,6
Sverige	4,8	18,2	3,2	8,5	1,5	13,0	—	—
Norden i alt	7,3	27,7	41,8	71,8	41,2	77,3	92,9	201,3
I % af total	24,7	33,9	6,1	5,7	7,2	9,0	9,5	10,5
Index	100	379	100	172	100	188	100	217
Andre EFTA- lande	1,5	8,7	95,4	201,7	107,8	209,8	180,3	432,6
Andre lande	20,7	45,4	550,3	991,8	427,2	569,4	707,9	1 284,2
Total	29,5	81,8	687,5	1 265,3	576,2	856,5	981,1	1 918,1
Index	100	277	100	184	100	149	100	196

At Sverige, Finland og Norge i 1964 har eksporteret papir til Danmark for over 400 mill. d.kr., er der måske ikke så meget at sige til. At de førnævnte 3 lande samtidig også importerer papir fra hinanden og Danmark for over 100 mill. d.kr. er mere overraskende, men tyder på, at afviklingen af told og restriktioner kan skabe mulighed for handel selv på områder, hvor man ikke skulle tro, at de forelå. Stigningen i den indbyrdes nordiske handel med papir ligger da også, bortset fra Finland, højere end stigningen i den totale papireksport. For Danmarks og Sveriges vedkommende ligger stigningen i papireksporten til Norden endda højere end gennemsnittet for bearbejdede varer. Alle lande undtagen Norge har en papireksport, der vokser kraftigere end gennemsnittet for bearbejdede varer.

Finland har ligesom i 1959 den største totaleksport af papir, men den svenske eksport ligger kun få procent under, og Sverige har langt den største eksport til såvel Norden som andre EFTA-lande.

*De nordiske landes eksport af tekstilvarer og beklædning
(SITC, kap. 65 & 84)*

	Fra Danmark		Finland		Norge		Sverige	
	1959 mill. d. kr.	1964	1959 mill. F. m.	1964	1959 mill. n. kr.	1964	1959 mill. s. kr.	1964
Til								
Danmark	—	—	0,7	8,8	10,3	31,2	27,4	89,6
Finland	5,3	16,5	—	—	1,4	11,6	9,4	39,3
Island	9,0	10,4	1,3	0,2	4,6	4,9	0,7	1,5
Norge	57,9	145,0	1,1	2,9	—	—	40,8	121,8
Sverige	68,8	208,1	6,5	30,0	29,2	73,3	—	—
Norden i alt	141,0	380,0	9,6	41,9	45,5	121,0	78,3	252,2
I % af total	54,7	65,5	62,8	65,3	53,9	61,1	53,5	59,0
Index	100	270	100	436	100	266	100	322
Andre EFTA- lande	10,4	59,7	0,2	2,6	6,4	16,8	11,8	59,3
Andre lande	106,6	140,1	5,5	19,7	32,5	60,1	56,2	115,8
Total	258,0	579,8	15,3	64,2	84,4	197,9	146,3	427,3
Index	100	225	100	420	100	234	100	292

De nordiske landes tekstileksport går, som det vil ses, i særlig grad til andre nordiske lande, nemlig for alle fire landes vedkommende med 60—65 %. Denne andel synes at være voksende i alle fire lande til trods for, at tekstileksporten som helhed stiger betydeligt stærkere end eksporten af bearbejdede varer i almindelighed, ikke alene totalt, men også over for Norden. Dette er særlig udpræget for Sveriges vedkommende. Alle lande undtagen Norge viser dog en endnu stærkere vækst i eksporten til andre EFTA-lande end til Norden.

Danmark var i 1959 største nordiske eksportør af tekstilvarer, blev siden passeret af Sverige, men har i de to sidste år været helt på siden af Sverige. Finland, som dog stadig har den laveste eksport, viser den forholdsvist kraftigste udvidelse af tekstileksporten.

Sammenfatning

Konklusionerne af den i det foregående givne oversigt over den nordiske samhandel efter 1963 adskiller sig ikke væsentligt fra de slutninger, der er blevet præsenteret i de tidligere oversigter. Det må dog erindres, at der ikke på grundlag af undersøgelsen for 1965, der kun omfatter de 6 første måneder, kan drages slutninger om det endelige udfald for dette år. Konklusionerne bliver derfor følgende:

1. De nordiske landes udenrigshandel er siden 1959 steget stærkere end verdenshandelen som helhed.

2. Stigningen i de nordiske landes indbyrdes samhandel er ikke langt fra at være dobbelt så stor som stigningen i deres samlede udenrigshandel.

3. Alle fem nordiske lande har i 1964 fortsat forøgelsen af importen fra andre nordiske lande. Sverige og Danmark var dog i 1964 ene om at hente en større andel af deres samlede import fra de andre nordiske lande, men alligevel voksede de nordiske landes andel i Nordens samlede import.

4. Alle fem nordiske lande har i 1964 sendt en større andel af den samlede eksport til andre nordiske lande end før.

5. Levnedsmidlernes andel i den internordiske handel er forholdsvis lav, men viser for første gang i en årrække fremgang.

6. Råvarer og brændsel har en forholdsvis lav andel i den nordiske samhandel, men viser efter faldet i 1963 på ny fremgang i 1964.

7. Den nordiske samhandel med bearbejdede varer ligger på et højt niveau og viser stigning over en bred front.

BIHANG

Bilag 1. Danmarks import

(mill. d. kr.)

	1963	1964	jan/juni 1965	1963 Indeks (1959 = 100)	1964	Stigning i % jan/juni 1964 til jan/juni 1965
<i>Oprindelseslande</i>						
<i>Alle lande</i>	14 645	17 991	9 884	133	163	11
heraf: levnedsmidler	2 370	2 828	1 487	108	128	1
råvarer og brændsel	2 954	3 366	1 692	133	151	—
bearbejdede varer	9 321	11 797	6 705	141	179	17
<i>Finland</i>	309	451	225	155	226	8
heraf: levnedsmidler	1	1	1	.	.	50
råvarer og brændsel	130	226	107	131	228	— 4
bearbejdede varer	178	224	117	178	224	21
<i>Island</i>	21	43	25	150	301	79
heraf: levnedsmidler	16	38	20	118	280	84
råvarer og brændsel	4	3	4	800	680	45
bearbejdede varer	1	2	1	.	.	100
<i>Norge</i>	526	597	363	143	163	25
heraf: levnedsmidler	29	38	27	87	113	45
råvarer og brændsel	94	64	25	344	234	— 36
bearbejdede varer	403	495	311	132	162	34
<i>Sverige</i>	1 755	2 310	1 293	174	229	17
heraf: levnedsmidler	144	165	99	217	249	33
råvarer og brændsel	264	364	216	125	172	30
bearbejdede varer	1 347	1 781	978	184	243	14
<i>Norden i alt</i>	2 611	3 401	1 906	164	214	18
heraf: levnedsmidler	190	242	147	167	213	41
råvarer og brændsel	492	657	351	145	194	10
bearbejdede varer	1 929	2 502	1 408	170	220	18
Øvrige EFTA-lande	2 640	3 088	1 669	126	148	8
EEC	5 259	6 371	3 620	130	157	15
Østlande	669	777	418	108	125	15
USA, Canada m. v.	1 515	1 913	1 032	123	154	8
Andre lande	1 951	2 441	1 239	137	172	— 1

Bilag 2. Danmarks eksport

(mill. d. kr.)

	1963	1964	jan/juni 1965	1963 Indeks (1959 = 100)	1964	Stigning i % jan/juni 1964 til jan/juni 1965
<i>Forbrugslande</i>						
<i>Alle lande</i>	12 947	14 382	7 593	136	151	13
heraf: levnedsmidler	6 811	7 307	3 649	118	126	6
råvarer og brændsel	868	1 062	632	158	193	10
bearbejdede varer	5 268	6 013	3 312	165	188	22
<i>Finland</i>	251	295	162	190	223	18
heraf: levnedsmidler	31	33	13	190	200	46
råvarer og brændsel	24	25	15	162	172	16
bearbejdede varer	196	237	134	194	234	16
<i>Island</i>	62	63	45	128	130	47
heraf: levnedsmidler	4	6	4	105	156	46
råvarer og brændsel	3	4	2	138	186	— 16
bearbejdede varer	55	53	39	129	125	53
<i>Norge</i>	797	799	448	182	182	18
heraf: levnedsmidler	104	109	46	196	205	6
råvarer og brændsel	45	53	31	188	223	18
bearbejdede varer	648	637	371	180	177	20
<i>Sverige</i>	1 377	1 703	981	199	245	22
heraf: levnedsmidler	336	438	227	159	208	20
råvarer og brændsel	122	191	113	203	318	20
bearbejdede varer	919	1 074	641	217	254	23
<i>Norden i alt</i>	2 487	2 860	1 636	190	218	21
heraf: levnedsmidler	475	586	289	167	206	19
råvarer og brændsel	194	273	162	192	271	18
bearbejdede varer	1 818	2 001	1 185	196	216	22
Øvrige EFTA-lande	3 459	3 965	1 962	130	149	4
EEC	3 749	4 031	2 046	124	134	5
Østlande	610	594	344	139	135	68
USA, Canada m. v.	1 038	1 128	626	116	126	11
Andre lande	1 604	1 804	979	133	150	31

Bilag 3. Finlands import

(mill. mk.)

	1963	1964	jan/juni 1965	1963 Indeks (1959 = 100)	1964	Stigning i % jan/juni 1964 til jan/juni 1965
<i>Oprindelseslande</i>						
<i>Alle lande</i>	3 867	4 816	2 644	145	180	13
heraf: levnedsmidler	603	603	285	141	141	— 11
råvarer og brændsel	666	863	431	134	174	9
bearbejdede varer	2 598	3 350	1 928	148	191	19
<i>Danmark</i>	119	135	76	201	228	19
heraf: levnedsmidler	15	17	8	233	256	77
råvarer og brændsel	9	11	8	155	192	17
bearbejdede varer	95	107	60	202	229	14
<i>Island</i>	11	14	4	222	268	21
heraf: levnedsmidler	9	12	3	201	247	— 42
råvarer og brændsel	2	2	1	543	600	100
bearbejdede varer	0	0	—	.	.	—
<i>Norge</i>	61	72	41	177	208	12
heraf: levnedsmidler	9	10	5	231	264	9
råvarer og brændsel	4	7	6	142	233	91
bearbejdede varer	48	55	30	173	197	— 1
<i>Sverige</i>	431	553	325	182	234	23
heraf: levnedsmidler	11	12	9	125	136	61
råvarer og brændsel	29	41	24	302	428	46
bearbejdede varer	391	500	292	180	230	20
<i>Norden i alt</i>	622	774	446	186	231	20
heraf: levnedsmidler	44	51	24	186	211	27
råvarer og brændsel	44	61	40	235	327	53
bearbejdede varer	534	662	382	183	227	17
Øvrige EFTA-lande	654	784	431	151	181	12
EEC	1 158	1 432	849	137	170	28
Østlande	813	1 028	485	122	155	31
USA, Canada m. v.	301	326	228	176	214	— 8
Andre lande	319	432	205	141	191	23

Bilag 4. Finlands eksport

(mill. mk.)

	1963	1964	jan/juni 1965	1963 Indeks (1959 = 100)	1964	Stigning i % jan/juni 1964 til jan/juni 1965
<i>Forbrugslande</i>						
<i>Alle lande</i>	3 678	4 132	2 064	138	155	11
heraf: levnedsmidler	135	182	89	113	152	— 3
råvarer og brændsel	1 447	1 666	729	120	139	5
bearbejdede varer	2 096	2 284	1 246	155	169	17
<i>Danmark</i>	126	152	76	147	176	22
heraf: levnedsmidler	0	1	0	44	74	33
råvarer og brændsel	46	54	23	113	132	17
bearbejdede varer	80	97	53	179	218	24
<i>Island</i>	8	7	5	100	80	55
heraf: levnedsmidler	0	0	0	.	.	—
råvarer og brændsel	3	1	1	178	67	88
bearbejdede varer	5	6	4	81	83	44
<i>Norge</i>	30	37	22	157	197	42
heraf: levnedsmidler	1	2	1	556	922	40
råvarer og brændsel	23	5	2	102	62	— 14
bearbejdede varer	20	30	19	194	291	55
<i>Sverige</i>	183	246	138	253	340	12
heraf: levnedsmidler	8	10	4	133	178	— 5
råvarer og brændsel	41	35	16	181	152	19
bearbejdede varer	134	201	118	306	459	11
<i>Norden i alt</i>	347	442	241	187	238	18
heraf: levnedsmidler	9	13	5	134	187	2
råvarer og brændsel	99	95	42	135	129	17
bearbejdede varer	239	334	194	228	317	18
Øvrige EFTA-lande	809	979	439	130	157	3
EEC	1 095	1 263	574	157	181	6
Østlande	761	723	431	121	115	24
USA, Canada m. v.	251	312	175	134	166	11
Andre lande	415	413	204	118	118	13

Bilag 5. Islands import

(mill. isl. kr.)

	1963	1964	jan/juni 1965	1963 Indeks (1959 = 100)	1964	Stigning i % jan/juni 1964 til jan/juni 1965
<i>Oprindelseslande</i>						
<i>Alle lande</i>	4 716	5 650	2 863	124	149	3
heraf: levnedsmidler	561	700	342	120	150	5
råvarer og brændsel	788	771	248	100	98	— 9
bearbejdede varer	3 367	4 179	2 233	133	165	4
<i>Danmark</i>	378	394	239	126	131	29
heraf: levnedsmidler	25	37	22	117	178	67
råvarer og brændsel	22	23	14	133	137	7
bearbejdede varer	331	334	203	127	128	27
<i>Finland</i>	123	110	57	84	75	— 3
heraf: levnedsmidler	0	1	0	.	.	200
råvarer og brændsel	43	21	12	155	76	— 20
bearbejdede varer	80	88	45	67	74	3
<i>Norge</i>	475	609	145	368	473	— 60
heraf: levnedsmidler	10	13	2	691	886	— 72
råvarer og brændsel	5	8	4	332	542	— 10
bearbejdede varer	460	588	139	365	467	— 60
<i>Sverige</i>	315	302	152	198	190	2
heraf: levnedsmidler	5	7	2	185	251	— 27
råvarer og brændsel	17	20	15	333	397	65
bearbejdede varer	293	275	135	193	182	— 2
<i>Norden i alt</i>	1 291	1 415	593	176	193	— 21
heraf: levnedsmidler	40	58	26	159	230	19
råvarer og brændsel	87	73	45	171	142	9
bearbejdede varer	1 164	1 285	522	177	196	— 25
Øvrige EFTA-lande	723	835	386	200	230	— 19
EEC	988	1 007	660	150	153	36
Østlande	840	916	390	72	78	14
USA, Canada m. v.	700	1 281	702	110	202	8
Andre lande	174	196	92	73	82	142

Bilag 6. Islands eksport

(mill. isl. kr.)

	1963	1964	jan/juni 1965	1963 Indeks (1959 = 100)	1964	Stigning i % jan/juni 1964 til jan/juni 1965
<i>Forbrugslande</i>						
<i>Alle lande</i>	4 046	4 776	2 452	155	183	14
heraf: levnedsmidler	3 806	4 436	2 345	157	183	15
råvarer og brændsel	157	216	68	102	141	— 27
bearbejdede varer	83	124	39	241	359	8
<i>Danmark</i>	113	245	129	161	350	81
heraf: levnedsmidler	91	208	111	135	311	92
råvarer og brændsel	17	28	11	139	2 276	11
bearbejdede varer	5	9	7	285	505	106
<i>Finland</i>	135	165	42	176	213	— 27
heraf: levnedsmidler	126	144	28	169	192	— 42
råvarer og brændsel	9	21	14	415	917	56
bearbejdede varer	—	—	—	0	.	.
<i>Norge</i>	120	303	35	196	493	— 54
heraf: levnedsmidler	117	300	31	205	524	— 58
råvarer og brændsel	0	1	1	.	.	133
bearbejdede varer	3	2	3	81	65	78
<i>Sverige</i>	272	347	91	132	169	— 14
heraf: levnedsmidler	234	284	71	135	163	— 9
råvarer og brændsel	36	61	19	138	235	— 29
bearbejdede varer	2	2	1	26	39	500
<i>Norden i alt</i>	641	1 060	297	154	256	— 4
heraf: levnedsmidler	568	936	241	152	251	— 7
råvarer og brændsel	62	111	45	208	368	— 2
bearbejdede varer	10	13	11	85	120	106
Øvrige EFTA-lande	868	984	625	280	318	39
EEC	818	773	378	296	280	6
Østlande	702	684	342	80	78	— 12
USA, Canada m. v.	654	768	488	148	174	27
Andre lande	363	507	322	126	176	18

Bilag 7. Norges import

(mill. n. kr.)

	1963	1964	jan/juni 1965	Indeks (1959= 100)		Stigning i % jan/juni 1964 til jan/juni 1965
				1963	1964	
<i>Oprindelseslande</i>						
<i>Alle lande</i>	13 013	14 159	7 839	138	150	16
heraf: levnedsmidler	1 632	1 711	866	133	140	— 4
råvarer og brændsel	2 249	2 461	1 235	166	182	6
bearbejdede varer	9 132	9 987	5 738	133	145	22
<i>Danmark</i>	778	794	425	185	188	12
heraf: levnedsmidler	108	118	47	203	221	— 1
råvarer og brændsel	41	44	26	193	207	24
bearbejdede varer	629	632	352	181	182	13
<i>Finland</i>	75	86	51	141	162	39
heraf: levnedsmidler	3	5	1	450	767	— 37
råvarer og brændsel	25	12	5	104	150	— 22
bearbejdede varer	47	69	45	167	244	57
<i>Island</i>	35	70	10	275	553	— 52
heraf: levnedsmidler	34	69	10	279	569	— 52
råvarer og brændsel	0	1	0	.	.	— 50
bearbejdede varer	1	0	—	.	.	—
<i>Sverige</i>	2 492	2 704	1 725	163	177	34
heraf: levnedsmidler	37	52	47	154	215	75
råvarer og brændsel	216	295	156	248	338	27
bearbejdede varer	2 239	2 357	1 522	158	167	34
<i>Norden i alt</i>	3 380	3 654	2 212	168	182	28
heraf: levnedsmidler	182	244	105	202	271	9
råvarer og brændsel	282	352	187	212	265	25
bearbejdede varer	2 916	3 058	1 920	163	171	30
Øvrige EFTA-lande	2 402	2 230	1 172	163	151	—
EEC	3 879	4 092	2 233	117	124	17
Østlande	381	503	235	108	143	18
USA, Canada m. v.	1 555	2 084	1 152	127	170	18
Andre lande	1 416	1 596	835	132	149	4

Bilag 8. Norges eksport

(mill. n. kr.)

	1963	1964	jan/juni 1965	1963 Indeks (1959 = 100)	1964	Stigning i % jan/juni 1964 til jan/juni 1965
<i>Forbrugslande</i>						
<i>Alle lande</i>	7 664	9 216	5 022	132	159	11
heraf: levnedsmidler	1 347	1 522	799	99	112	4
råvarer og brændsel	1 325	1 550	813	136	159	7
bearbejdede varer	4 992	6 144	3 410	144	178	14
<i>Danmark</i>	539	629	357	142	166	15
heraf: levnedsmidler	29	36	27	88	109	48
råvarer og brændsel	88	57	22	327	213	— 37
bearbejdede varer	422	536	308	132	168	19
<i>Finland</i>	139	154	94	143	158	25
heraf: levnedsmidler	19	23	11	218	261	21
råvarer og brændsel	8	13	12	116	197	116
bearbejdede varer	112	118	71	137	144	18
<i>Island</i>	72	86	32	324	388	— 42
heraf: levnedsmidler	1	1	0	.	.	105
råvarer og brændsel	0	1	1	.	.	67
bearbejdede varer	71	84	31	317	383	— 46
<i>Sverige</i>	1 050	1 305	760	189	235	28
heraf: levnedsmidler	132	147	81	144	160	16
råvarer og brændsel	187	261	130	350	488	25
bearbejdede varer	731	897	549	178	219	31
<i>Norden i alt</i>	1 800	2 174	1 243	171	206	20
heraf: levnedsmidler	181	207	119	136	156	23
råvarer og brændsel	283	332	165	325	382	14
bearbejdede varer	1 336	1 635	959	160	196	21
Øvrige EFTA-lande	1 521	2 037	1 027	116	155	1
EEC	2 063	2 417	1 238	137	160	4
Østlande	355	460	214	110	142	— 1
USA, Canada m. v.	888	1 055	560	127	151	— 1
Andre lande	1 037	1 073	740	116	120	52

Bilag 9. Sveriges import

(mill. sv. kr.)

	1963	1964	jan/juni 1965	1963 Indeks (1959 = 100)	1964	Stigning i % jan/juni 1964 til jan/juni 1965
<i>Oprindelseslande</i>						
<i>Alle lande</i>	17 552	19 943	11 201	141	160	14
heraf: levnedsmidler	2 294	2 620	1 298	126	144	— 1
råvarer og brændsel	3 530	3 813	1 927	129	139	2
bearbejdede varer	11 728	13 510	7 976	148	171	21
<i>Danmark</i>	986	1 240	681	201	252	19
heraf: levnedsmidler	254	337	160	158	209	18
råvarer og brændsel	84	142	84	218	369	12
bearbejdede varer	648	761	437	222	261	22
<i>Finland</i>	295	387	206	256	336	10
heraf: levnedsmidler	11	22	7	103	200	— 4
råvarer og brændsel	66	53	22	159	128	36
bearbejdede varer	218	312	177	346	496	8
<i>Island</i>	36	45	16	119	150	— 8
heraf: levnedsmidler	30	39	12	123	157	— 15
råvarer og brændsel	6	6	4	100	111	16
bearbejdede varer	0	0	0	.	.	.
<i>Norge</i>	792	961	571	182	221	37
heraf: levnedsmidler	102	109	57	151	161	26
råvarer og brændsel	152	202	103	277	368	32
bearbejdede varer	538	650	411	172	208	39
<i>Norden i alt</i>	2 109	2 633	1 474	197	246	24
heraf: levnedsmidler	397	507	236	150	192	17
råvarer og brændsel	308	403	213	219	288	23
bearbejdede varer	1 404	1 723	1 025	210	258	25
Øvrige EFTA-lande	3 264	3 782	2 110	154	179	12
EEC	6 824	7 453	4 274	132	144	18
Østlande	838	888	489	149	155	13
USA, Canada m. v.	2 160	2 505	1 366	137	159	8
Andre lande	2 357	2 682	1 488	118	135	6

Bilag 10. Sveriges eksport

(mill. sv. kr.)

	1963	1964	jan/juni 1965	1963 Indeks (1959 = 100)	1964	Stigning i % jan/juni 1964 til jan/juni 1965
<i>Forbrugslande</i>						
<i>Alle lande</i>	16 568	19 006	9 909	145	166	9
heraf: levnedsmidler	618	619	352	133	134	17
råvarer og brændsel	4 516	5 374	2 587	119	142	3
bearbejdede varer	11 434	13 013	6 970	159	181	11
<i>Danmark</i>	1 273	1 642	964	173	223	24
heraf: levnedsmidler	52	48	36	218	201	50
råvarer og brændsel	197	261	150	126	167	45
bearbejdede varer	1 024	1 332	778	184	239	20
<i>Finland</i>	716	892	525	189	235	22
heraf: levnedsmidler	21	24	16	146	171	44
råvarer og brændsel	48	71	34	220	324	25
bearbejdede varer	647	797	475	189	232	21
<i>Island</i>	38	34	17	197	179	2
heraf: levnedsmidler	1	1	0	300	300	— 60
råvarer og brændsel	2	2	1	170	250	— 18
bearbejdede varer	35	31	16	198	174	6
<i>Norge</i>	1 861	2 036	1 150	163	178	20
heraf: levnedsmidler	27	39	34	145	213	73
råvarer og brændsel	180	223	117	264	327	21
bearbejdede varer	1 654	1 774	999	157	168	19
<i>Norden i alt</i>	3 888	4 604	2 656	171	202	22
heraf: levnedsmidler	101	112	86	177	197	56
råvarer og brændsel	427	557	302	172	225	32
bearbejdede varer	3 360	3 934	2 268	170	199	20
Øvrige EFTA-lande	2 817	3 294	1 709	143	167	7
EEC	5 295	6 013	3 037	150	170	4
Østlande	715	944	432	121	160	25
USA, Canada m. v.	1 420	1 758	899	117	145	4
Andre lande	2 433	2 393	1 176	133	130	1

Bilag 11. Kilder og bemærkninger*Kilder*

- Danmark: Danmarks vareindførsel og -udførsel 1959 og 1963,
Vareomsætningen med udlandet december 1964, juni 1964 og
juni 1965
- Finland: Ulkomaan kauppa vuosijulkaisu 1959,
Kuukausijulkaisu joulukuun 1963, 1964 og kesäkuun 1964 og 1965
- Island: Verzlunarskýrslur Árið 1959,
Hagtidinði januar 1964, juli 1964, januar 1965 og juli 1965
- Norge: Norges handel 1959,
Utenrikshandel 1963,
Månedsstatistikk over utenrikshandelen, juni 1964, desember
1964 og juni 1965
- Sverige: Handel 1959,
Månadsstatistik över Handeln. Nr. 12—1963, Nr. 6—1964, Nr.
12—1964 og Nr. 6—1965
- I øvrigt: United Nations, Monthly Bulletin of statistics June 1965

Bemærkninger

- Danmark: Indførsel til og udførsel fra Færøerne og Grønland er ikke in-
kluderet
- Finland: Indførsel fra og udførsel til Danmark inkluderer Færøerne og
Grønland
- Island: Indførsel fra og udførsel til Danmark inkluderer ikke Færøerne
og Grønland. Indekstallene for 1963 og 1964 er under hensyn til
devalueringerne den 20. februar 1960 med 133 % og den 4. august
1963 med 13 % korrigeret ved division med 2,46 ($2,33 \times 1,054$)
- Norge: Indførsel fra og udførsel til Danmark inkluderer Færøerne og
Grønland
- Sverige: Indførsel fra og udførsel til Danmark inkluderer Færøerne og
Grønland

Valutakurser (paritetskurser) ultimo juni 1965

100 danske kroner	=	—	=	46,33 fm	=	622,54 isl.kr.	=	103,41 n.kr.	=	74,90 sv.kr.
100 finske mark	=	215,85 d.kr.	=	—	=	1 343,74 isl.kr.	=	223,21 n.kr.	=	161,66 sv.kr.
100 islandske kroner	=	16,06 d.kr.	=	7,44 fm	=	—	=	16,61 n.kr.	=	12,03 sv.kr.
100 norske kroner	=	96,70 d.kr.	=	44,80 fm	=	602,00 isl.kr.	=	—	=	72,43 sv.kr.
100 svenske kroner	=	133,52 d.kr.	=	61,86 fm	=	831,21 isl.kr.	=	138,07 n.kr.	=	—

TILLÄGG 4**Liberalisering av kapitalbevegelsen i Norden**

Det nordiske økonomiske samarbeidsutvalg vedtok den 15. desember 1965 på et møte i Stockholm følgende uttalelse om liberalisering av kapitalbevegelsene i Norden:

Det nordiske økonomiske samarbeidsutvalg ga i samsvar med den rekommendasjon som Nordisk Råd vedtok under sin 12. sesjon (rek. nr 16/64). Det nordiske utvalg for finansielle spørsmål i oppdrag etter nærmere angitte retningslinjer å utrede forutsetningene for liberalisering av kapitalbevegelsene i Norden. Det finansielle utvalg har i vedlagte rapport av 20. mars 1965 avgitt en slik utredning [*se Bihang*].

Det nordiske økonomiske samarbeidsutvalg er i det vesentlige enig i de synspunkter som er fremført i rapporten og finner å kunne slutte seg til det finansielle utvalgs konklusjon.

BIHANG

Rapport til det nordiske økonomiske samarbeidsudvalg fra det nordiske utvalg for finansielle spørsmål vedr. liberalisering af kapitalbevægelserne i Norden**1. Indledning**

1.1. På Nordisk Råd's 12. session behandledes et af medlemmerne Ebon Andersson og Poul Møller fremsat forslag angående liberalisering af kapitalbevægelserne inden for Norden. Forslagsstillerne henviste bl. a. til de dagældende, af OECD-landene i 1959 vedtagne bestemmelser (den såkaldte kapitalkode) om liberalisering af visse kapitalbevægelser mellem de pågældende lande og pegede på, at de nordiske lande havde taget reservationer over for visse af kodens liberaliseringsforpligtelser, skønt koden blot tilsigtede »en partiell, ofta mycket blygsam liberalisering». Forslagsstillerne fandt, at de nordiske lande i første række reservationsløst burde opfylde kapitalkodens liberaliseringsforpligtelser og dernæst træffe foranstaltninger til afskaffelse af de resterende hindringer for investeringer i nabolandene, i hvilken forbindelse der især pegedes på vigtigheden af en frigørelse af handelen

med børsnoterede værdipapirer samt liberalisering af kommercielle og andre meget korte finansielle kreditter.

1.2. Efter at forannævnte medlemsforslag havde været behandlet i Nordisk Råd's økonomiske nimanfskomité og i rådets økonomiske udvalg, vedtog rådet følgende rekommandation: »Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige snarest å utrede spørgsmålet om en liberalisering av kapitalbevegelesene i Norden, samt eventuelt å fjerne hindringene, forsåvidt en liberalisering av slik art er forenlig med forpliktelsene i henhold til OECD-koden.»

1.3. I overensstemmelse med denne rekommandation besluttete Det nordiske økonomiske Samarbejdsudvalg den 27. april 1964 at »ge finansutskottet i oppdrag att verkställa den utredning som erfordras för fullgörandet av den vid nämnda session antagna rekommandationen angående liberalisering av kapitalrörelserna i Norden. Denna utredning bör diskutera i vilken utsträckning och under vilka förutsättningar man i Danmark, Norge och Sverige skulle kunna draga tillbaka reservationerna till OECD:s kapitalliberaliseringsstadga samt möjligheterna av en till innebörden motsvarande liberalisering i Finland. Man bör även undersöka förutsättningarna för en vidare liberalisering av kapitalrörelserna mellan de nordiska länderna; särskild vikt bör därvid för de tre förstnämnda ländernas vidkommande fästas vid frågan huruvida sådana åtgärder är förenliga med deras förpliktelser enligt OECD-stadgan. Utredningen, som bör verkställas under hänsynstagande till de pågående övervägandena inom OECD rörande åstadkommandet av en ny liberaliseringskod för kapitalrörelser, bör vidare söka belysa innebörden och verkningarna av det ömsesidiga beroendet vid utformningen av den ekonomiska politiken, framförallt räntepolitiken, i de nordiska länderna, som kan uppstå till följd av en vidgad liberalisering av kapitalrörelserna.»

1.4. I nærværende rapport har Det nordiske udvalg for finansielle spørgsmål herefter redegjort for de i Samarbejdsudvalgets oven citerede beslutning omtalte problemer.

2. OECD's kapitalkode

Inden for OEEC/OECD er der siden slutningen af 1950-erne gennemført en betydelig udvidelse af medlemslandenes forpligtelser til liberalisering af kapitalbevægelser sideløbende med de integrationsbestræbelser, der har fundet sted inden for EEC og EFTA.

Kapitalliberaliseringen har bestandig sigtet på et bredt regionalt område, idet man inden for OECD har søgt at modvirke den geografiske splittelse i de økonomiske forhold, som kunne følge af de forskellige markedsdannelser. For at fremme samarbejdet i den vestlige verden har OECD i foråret 1964 efter et par års forarbejde fremlagt et forslag til kapitalliberalisering

mellem OECD-landene op på et niveau, der i det store og hele svarer til de indbyrdes forpligtelser, EEC-landene har påtaget sig.

Forslaget blev vedtaget af OECD:s råd den 28. juli 1964 i form af ændringer i og udvidelser af OECD-landenes forpligtelser til liberalisering af kapitalbevægelser. Disse forpligtelser er indeholdt i den såkaldte kapitalkode, der således i den nugældende udformning er af en senere dato end Nordisk Råds under pkt 1.2. citerede rekommandation.

Danmark, Norge og Sverige er underkastet kapitalkodens regler. Island er derimod i henhold til beslutning af OECDs råd indtil videre fritaget for at opfylde hovedparten af kodens bestemmelser, men der er optaget forhandlinger mellem Island og OECD om en modificering af de gældende islandske restriktioner over for internationale kapitalbevægelser. Finland er ikke medlem af OECD og er således ikke forpligtet af kapitalkoden.

I henhold til kodens artikel 1 forpligter medlemslandene sig til en fremadskridende indbyrdes afskaffelse af restriktionerne over for kapitalbevægelser i den udstrækning, dette er nødvendigt for et effektivt økonomisk samarbejde, og det pålægges medlemslandene at søge liberaliseringsforanstaltningerne udvidet til at gælde over for alle medlemmer af Den internationale valutafond.

Ifølge artikel 9 er det ikke tilladt et medlem af OECD at diskriminere mellem andre medlemslande med hensyn til sådanne former for kapitalbevægelser, som er anført i en til koden knyttet fortegnelse, og som er underkastet nogen grad af liberaliseringsforpligtelse («subject to any degree of liberalisation») jf. pkt. 3.1. og 3.3. Dog kan ifølge artikel 10 medlemslande, som udgør dele af særlige toldområder eller monetære områder, i beskeden udstrækning gennemføre kapitalliberalisering over for andre lande inden for disse særlige områder, uden at liberaliseringen udstrækkes til OECD-lande uden for de pågældende områder, jf. pkt. 3.3.

3. Kapitalkodens begrænsninger af muligheden for dannelse af et fællesnordisk kapitalmarked

3.1. Vedlagte bilag 1 indeholder en fortegnelse over alle arter af internationale kapitalbevægelser med markering af de enkelte positioners optagelse i henholdsvis udeladelse af den gældende kapitalkode.

De positioner, der er omfattet af liberaliseringsforpligtelsen, er fordelt på to lister, liste A og liste B. Denne opdelings betydning består i, at reservationer i forhold til positioner optaget på liste A kun har kunnet tages i forbindelse med kapitalkodens ikrafttræden, hvorimod reservationer over for de i liste B indeholdte positioner kan tages på et hvilket som helst tidspunkt.

For enkelte af de i kapitalkoden indeholdte positioner er liberaliseringsforpligtelsen modificeret under visse nærmere fastsatte betingelser.

3.2. De kapitalbevægelser, der er specificeret i koden, og som ikke er underkastet liberaliseringsforpligtelser, er:

pos. VI:	Køb og salg af kortfristede skatkammerbeviser og andre kortfristede værdipapirer, der normalt handles på penge-
markedet,
ex pos. VII:	Langfristede (5 år og derover) kreditter, der er direkte
forbundet med internationale leverancer af varer og
tjenesteydelser,
ex pos. VIII:	Finanskreditter med en løbetid på under 1 år,
ex pos. VIII:	Finanskreditter med en løbetid på 1 år og derover, når
ved optagelse af kreditter i udlandet debitorerne og ved
ydelse af kreditter til udlandet kreditorerne ikke er pen-
geinstitutter,
pos. IX:	Dispositioner vedrørende konti i pengeinstitutter,
ex pos. X:	Private lån bortset fra familielån,
ex pos. XIII:	Fysisk indførsel og udførsel af guld til ikke-industriell
anvendelse samt af betalingsmidler, der ikke anvendes
i rejsetrafikken.

Disse arter af kapitalbevægelser er således ikke omfattet af den i kapitalkodens artikel 9 anførte ikkediskriminationsbestemmelse.

Det ville derfor ikke stride mod kapitalkodens bestemmelser, såfremt de nordiske lande over for hverandre liberaliserede de pågældende kapitalbevægelser uden at udstrække liberaliseringen til ikke-nordiske lande.

3.3. Efter at der foran under pkt. 3.2. er redegjort for de diskriminationsmuligheder, der i henhold til kapitalkodens artikel 9 uden videre står åbne for alle OECD-lande, er der nedenfor foretaget en vurdering af de yderligere muligheder, som i medfør af kodens artikel 10 består for medlemmer af særlige toldområder eller monetære områder for at diskriminere til fordel for partnerne i disse særlige told- eller møntområder.

Rækkevidden af denne diskriminationsadgang synes at være meget begrænset. Ifølge tidligere praksis kan det ganske vist godkendes, at medlemmer af allerede eksisterende told- eller møntområder diskriminerer til fordel for hverandre for så vidt angår de arter af kapitalbevægelser, over for hvilke de pågældende lande ved anmeldelse af reservationer til kapitalkoden indtil videre måtte have frigjort sig for liberaliseringsforpligtelserne, men det er tvivlsomt, om der vil kunne opnås godkendelse fra OECD af, at medlemmer af eventuelle nyoprettede sammenslutninger udøver en tilsvarende diskrimination inden for reservationerne.

Muligheden for ved oprettelse af nye told- eller møntsammenslutninger at diskriminere imod uden for sammenslutningerne stående OECD-lande må derfor antages at være begrænset til de tilfælde, hvor der ved anmærkning til de enkelte positioner i kapitalkoden er gennemført indskrænkninger i forpligtelserne til at liberalisere vedkommende arter af kapitalbevægelser. Disse indskrænkninger er alene foretaget for at modvirke skadelige virkninger af kapitalkodens liberaliseringsforpligtelser på medlemslandenes

økonomiske forhold og er formentlig i den her behandlede sammenhæng uden praktisk betydning. Begrænsningen af liberaliseringsforpligtelsen og den heraf følgende adgang til udøvelse af diskrimination vedrører i hovedsagen:

a. Direkte investeringer af rent finansiel karakter med det ene formål at skaffe investorerne indirekte adgang til andre landes penge- eller kapitalmarkeder,

b. Direkte investeringer, som på grund af investeringsbeløbenes størrelse eller af andre årsager ville have ekstraordinært skadelige virkninger på vedkommende medlemslands interesser,

c. Visse specielle arter af kommercielle kreditter med en løbetid på under 5 år.

Et nordisk kapitalmarked vil ikke kunne baseres på et allerede eksisterende told- eller møntsystem. Hverken den såkaldte UNISCAN-aftale af 30. januar 1950 eller EFTA-konventionen af 4. januar 1960 kan anses for egnede til formålet, allerede fordi ingen af aftalerne omfatter alle de nordiske lande, og fordi begge aftalerne på den anden side omfatter lande uden for Norden.

Der kunne således kun blive tale om nyoprettelse af et nordisk møntområde, eftersom et særligt nordisk toldarrangement må anses for lidet sandsynligt inden for EFTA-samarbejdet. Denne mulighed må imidlertid forekomme ganske urealistisk, så meget mere som dannelsen af et nordisk møntområde — som det fremgår af det foran anførte — ikke i nævneværdigt omfang ville forøge de nordiske landes bevægelsesfrihed i forhold til kapitalkodens ikke-diskriminationsbestemmelser.

3.4. Kapitalkoden begrænser således i realiteten mulighederne for en indbyrdes nordisk frigørelse af kapitalbevægelser til de under pkt. 3.2. opregnede arter, hvoraf de vigtigste er: handel med kortfristede værdipapirer, langfristede kommercielle kreditter og kortfristede finanskreditter; endvidere andre finanskreditter når de ikke optages henholdsvis ydes af indenlandske pengeinstitutter samt dispositioner vedrørende konti i pengeinstitutter.

Antagelig må man se bort fra muligheden for på nordisk basis at liberalisere finanskreditter med en løbetid på 1 år og derover, som ikke optages henholdsvis ydes af indenlandske pengeinstitutter. En liberalisering af de nu bundne mellemlange og lange finanskreditter ville have betydelig interesse for de nordiske landes erhvervsliv, men det må forekomme uhensigtsmæssigt at liberalisere sådanne kreditter på betingelse af, at de gennemføres uden om de nationale pengeinstitutter. Finanskreditter med en løbetid på 1 år og derover, formidlet af indenlandske pengeinstitutter, er imidlertid — som det fremgår af bilag 1 — omfattet af kapitalkodens liberaliseringsforpligtelser og kan derfor ikke gøres til genstand for liberalisering alene mellem de nordiske lande.

For andre af de omhandlede former for kapitalbevægelser gælder det, at

en liberalisering indebærer risiko for spekulative kapitalbevægelser under tilstande af økonomisk uligevægt mellem landene. Disse arter af kapitalbevægelser hører tillige til dem, der vanskeligst lader sig frigøre over for bestemte lande, eftersom det vil være overordentlig besværligt — og sandsynligvis i praksis umuligt — at sikre sig mod transitering af kapital til og fra lande uden for Norden.

En internordisk liberalisering af de omhandlede kapitalbevægelser ville i øvrigt forudsætte et intimt nordisk økonomisk samarbejde, indebærende at spændvidden mellem renteniveauerne i de nordiske lande elimineredes eller dog indsnævredes væsentligt, og at de penge- og finanspolitiske forhold harmoniseredes.

4. De nordiske landes stilling til kapitalkoden

4.1. OECD-landene har som nævnt adgang til at tage reservationer over for de enkelte positioner i kapitalkoden og derved frigøre sig for forpligtelsen til at liberalisere de pågældende kapitalbevægelser.

De positioner, over for hvilke Danmark, Norge og Sverige har anmeldt reservationer, er i bilag 1 markeret med henholdsvis D, N og S, og i vedlagte bilag 2 er anført indholdet af de tre landes reservationer, idet det tilføjes, at Danmark yderligere for så vidt angår Færøerne og Grønland har anmeldt et generelt forbehold, som for tiden er genstand for drøftelser i OECD.

Der kan være grund til at fremhæve, at internationale kapitalbevægelser, der står i forbindelse med investeringer i datterselskaber, filialer og lign. samt erhvervelse af en effektiv indflydelse på ledelsen af bestående virksomheder (de såkaldte direkte investeringer), eller som knytter sig til international udveksling af varer og tjenesteydelser såvel som personlige kapitalbevægelser enten er liberaliseret eller genstand for liberal bevillingspraksis i alle tre lande. Reservationerne vedrører — som det fremgår af pkt. 5.2. — i hovedsagen visse specielle direkte investeringer, handel med visse arter af fast ejendom, porteføljeinvesteringer samt finanskreditter.

4.2. Finland, der ikke er medlem af OECD, har den 27. marts 1961 ved oprettelsen af sammenslutningen FINEFTA med visse forbehold påtaget sig at tilstå EFTA-landene en behandling, der ikke er mindre gunstig end den, de pågældende lande den 1. maj 1960 havde tilstået Finland, hvilket vil sige, at Finland i princippet påtog sig mindst at opfylde OECD's dagældende bestemmelser om liberalisering af kapitalbevægelser. EFTA-landene tilsagde samtidig Finland mestbegunstigelse med hensyn til transaktioner og overførsler, der var liberaliseret i medfør af internationale organisationers liberaliseringskoder.

Som medlem af Den internationale Valutafond nyder Finland godt af den i OECD's kapitalkode indeholdte bestemmelse om, at OECD-landenes

liberaliseringsforanstaltninger skal søges udstrakt til at gælde over for alle medlemmer af fonden.

De positioner i OECD's kapitalkode, under hvilke Finland opretholder restriktioner, er i bilag 1 markeret F, og indholdet af de pågældende restriktioner er nærmere beskrevet i bilag 2 analogt med de danske, norske og svenske reservationer til kapitalkoden.

4.3. Island har som foran omtalt opnået en generel undtagelsesstilling over for alle OECD-bestemmelser vedrørende liberalisering af kapitalbevægelser, men er forpligtet til at administrere sine restriktioner på en sådan måde, at andre OECD-landes interesser ikke unødigt skades, og således at enhver diskrimination mellem andre OECD-lande undgås.

Det overvejes for tiden i Island at foretage en indskrænkning af de gældende restriktioner over for internationale kapitalbevægelser.

5. Den kommende afvikling af restriktionerne over for internationale kapitalbevægelser

5.1. For at sikre, at OECD-landene ikke opretholder flere eller mere omfattende restriktioner end nødvendigt og rimeligt, skal berettigelsen af de tagne reservationer underkastes regelmæssige eksaminationer i OECD, og det er i kapitalkodens artikel 12 anført, at OECD i forbindelse med de foreskrevne eksaminationer skal udarbejde passende forslag med det formål at gøre det muligt for medlemslandene at tilbagetrække deres reservationer.

Under de kommende eksaminationer må Danmark, Norge og Sverige forventes at ville blive stillet over for henstillinger om en — i hvert fald gradvis — tilbagetrækning af reservationerne. I hvilket tempo disse henstillinger vil kunne efterkommes må især afhænge af, hvilken betydning der fremtidig vil blive tillagt bevarelsen af det enkelte lands muligheder for at føre en af forholdene i omverdenen til dels uafhængig penge- og valutapolitik sammenholdt med en vurdering af de med kapitalkoden forenelige midler, der i givet fald vil kunne tages i anvendelse som regulator af kapitalbevægelserne. Dernæst vil mulighederne for en tilbagetrækning af reservationerne bero på en bedømmelse af, om de nationalpolitiske og næringspolitiske hensyn, der har motiveret anmeldelsen af visse reservationer, kan forenes med en liberalisering af de pågældende kapitalbevægelser.

5.2. De tre landes reservationer kan opdeles i to hovedgrupper, nemlig:

A. Reservationer, der især har til formål at muliggøre opretholdelsen af en mere selvstændig penge- og valutapolitik i det enkelte land, og som vedrører:

1. Udgående direkte investeringer (for Norges vedkommende),
2. Aktie- og obligationsemissioner,
3. Handel med værdipapirer,
4. Visse kommercielle kreditter,
5. Finans kreditter.

B. Reservationer, der fortrinsvis er dikteret af nationalpolitiske og næringspolitiske hensyn, og som vedrører:

1. Indgående direkte investeringer,
2. Udlændinges erhvervelse af fast ejendom til ikke-erhvervsmæssig brug.

Hertil kommer for Danmarks vedkommende en række af skattemæssige årsager nødvendiggjorte reservationer angående kapitaludførsel i forbindelse med emigration og vedrørende erhvervelse i udlandet af fast ejendom til ikke-erhvervsmæssig brug. Der er indledt en undersøgelse af mulighederne for en tilbagetrækning af disse reservationer.

Reservationerne har tilsigtet at gøre det muligt for de tre lande på de væsentligste punkter at opretholde de hidtidige regler og videreføre hidtidig praksis over for internationale kapitalbevægelser. Under hensyn til den økonomiske situation er der derfor ikke i forbindelse med den nye kapitalkodes vedtagelse den 28. juli 1964 foretaget omfattende udvidelser af liberaliseringens omfang.

På længere sigt må man fra alle tre landes side være indstillet på — som en naturlig følge af en fortsat integration i Europa — at tilbagekalde reservationerne. Konsekvensen heraf vil bl. a. blive, at pengepolitikken, der i dag især tager sigte på at påvirke det indenlandske likviditets- og investeringsniveau, vil komme til at øve en væsentlig indflydelse på kapitalbevægelserne mellem de enkelte nordiske lande og omverdenen. Pengepolitikkens betydning for den indre økonomiske politik vil derved blive væsentligt svækket.

5.3. De reservationer, som i særlig grad har betydning for den økonomiske politik, er reservationerne over for emissioner, porteføljeinvesteringer og finansskredder.

En regulering af import og eksport af disse former for kapital bliver for tiden i alle de nordiske lande anset for nødvendig for gennemførelse af en hensigtsmæssig økonomisk politik, idet en liberalisering af de pågældende kapitalbevægelser under de nuværende økonomiske forhold ville kunne påvirke den interne likviditet og valutaforholdene på en sådan måde, at det ville vanskeliggøre opfyldelsen af de mål, der i de nordiske lande er opstillet for den økonomiske politik. Man har derfor fundet det hensigtsmæssigt ved opretholdelse af restriktioner for de omhandlede arter af kapitalbevægelser at sikre den interne økonomiske politik en vis grad af uafhængighed af sådanne internationale økonomiske udviklingstendenser, som kunne hæmme virkeliggørelsen af den økonomiske målsætning.

Det er et fælles ønske i de nordiske lande så vidt muligt at holde den interne økonomi fri af forstyrrelser udefra, men de enkelte lande følger ikke samme økonomiske politik. De pengepolitiske virkemidler anvendes således på forskellig måde i de tre lande. I Danmark begrænses kreditefterspørgslen gennem et forholdsvis højt renteniveau, medens man i Norge og Sverige lægger vægt på en regulering af efterspørgslen efter og udbudet af kapital.

De integrationstendenser, der i de senere år er udgået fra de europæiske markedsdannelse og fra frigørelsen af varehandelen i øvrigt, har medført en tilnærmelse af den økonomiske politik mellem landene. En frigørelse fra de nordiske landes side af internationale aktie- og obligationsemissioner, porteføljeinvesteringer og finanskreditter ville dog forudsætte så betydelige omlægninger i den økonomiske politik, at en sådan liberalisering ikke kan antages at være umiddelbart forestående. For at undgå spekulative kapitalbevægelser må en høj grad af samordning gennemføres bl. a. inden for valutapolitikken.

De nordiske lande ville måske lettere kunne tilbagekalde reservationerne alene over for hverandre end over for omverdenen. Det kunne derfor tænkes, at der — som en første etape mod liberaliseringen — gennemførtes en indbyrdes nordisk tilbagekaldelse af de nævnte økonomisk-politiske reservationer, medens reservationerne opretholdes over for andre lande. Der kunne muligvis herved dannes grundlag for en fremskyndelse af tidspunktet for den endelige afvikling af restriktionerne også over for andre lande.

Anvendelsen af en sådan fremgangsmåde ville imidlertid — som omtalt under pkt. 3.3. — forudsætte, at der oprettedes et særligt nordisk møntområde, og at der på grundlag heraf opnåedes godkendelse fra OECD af, at delta-gerne i møntområdet diskriminerede til fordel for hverandre med hensyn til de kapitalbevægelser, der er omfattet af de nordiske landes reservationer til kapitalkoden. Da den førstnævnte forudsætning næppe kan anses for realiserbar, og muligheden for opfyldelse af den sidstnævnte må bedømmes som yderst tvivlsom, synes der at kunne ses bort fra tanken om en internordisk frigørelse af de omhandlede former for kapitalbevægelser.

5.4. De reservationer, der er taget over for indgående direkte investeringer og udlændinges erhvervelse af fast ejendom til ikke-erhvervsmæssig brug, skyldes hovedsagelig nationalpolitiske og næringspolitiske hensyn. For disse reservationer har således ikke virkningerne af den med de pågældende transaktioner forbundne kapitalimport på den interne økonomiske politik været afgørende.

En tilbagetrækning af reservationerne må derfor forudsætte, at de underliggende transaktioner i nødvendigt omfang vil kunne reguleres på grundlag af interne foranstaltninger.

Det er ikke klart, i hvilken udstrækning de til grund for sådanne kapitalbevægelser liggende etableringsretlige transaktioner omfattes af OECD's kapitalkode og dermed af kodens ikke-diskriminationsbestemmelser. På grundlag af drøftelser i OECD og ud fra andre sædvanligt anvendte fortolkningsprincipper kan det ikke udelukkes, at kapitalkoden kun i et vist omfang begrænser et lands ret til at gennemføre næringsretlige og lignende bestemmelser. En begrænsning vil dog utvivlsomt foreligge over for regler, der udformes og praktiseres i den hensigt at omgå kapitalkodens bestemmelser.

Det må antages, at der består en vis adgang til på rent nordisk basis at

lette mulighederne for etableringer og dermed adgangen til gennemførelse af sådanne transaktioner, som ligger til grund for de nævnte kapitaloverførsler. Der tænkes herved specielt på de arter af erhvervsmæssige transaktioner, som i henhold til de nordiske landes næringsretlige bestemmelser ikke eller kun undtagelsesvis kan gennemføres af udlændinge. Endvidere kan en internordisk liberalisering af nordiske statsborgeres adgang til erhvervelse af fast ejendom til erhvervsmæssig brug og naturressourcer tænkes at ville blive af ikke uvæsentlig betydning i denne henseende.

Det nordiske udvalg for finansielle Spørgsmål er ikke i stand til på nuværende tidspunkt at vurdere mulighederne for gennemførelse af sådanne fællesnordiske foranstaltninger der ganske vist er af næringsretlig eller lignende karakter, men som meget vel kan have betydning for udviklingen af et nordisk kapitalmarked. Spørgsmålene om fællesnordiske næringsretlige bestemmelser angående erhvervelse af fast ejendom m. v. behandles af særlige nordiske organer, og resultaterne af de heri stedfindende undersøgelser vil være afgørende for, om der i forbindelse med et samarbejde på disse områder vil kunne opnås et udvidet nordisk kapitalsamarbejde.

6. Sammenfatning

OECD's kapitalkode er pr. 28. juli 1964 blevet udvidet så stærkt, at medlemslandenes liberaliseringsforpligtelser omfatter alle de vigtigste af de sædvanligt forekommende kapitaloverførsler.

Kapitalkoden, hvis regler gælder for Danmark, Island, Norge og Sverige, og som tilstræbes efterlevet også af Finland, begrænser stærkt mulighederne for dannelse af et fællesnordisk kapitalmarked. I realiteten vil disse muligheder være reduceret til de forholdsvis få arter af kapitalbevægelser, der ikke er underkastet liberaliseringsforpligtelse. Herudover består der teoretisk adgang til at gennemføre en særlig internordisk kapitalliberalisering under forudsætning af, at der etableres et nordisk møntområde, og — hvad der på forhånd må anses for tvivlsomt — at OECD på dette grundlag godkender, at de nordiske lande diskriminerer til fordel for hverandre med hensyn til de former for kapitalbevægelse, der er omfattet af liberaliseringsforpligtelsen, men for hvilke de nordiske lande ved anmeldelse af reservationer indtil videre har frigjort sig for denne forpligtelse.

De enkelte arter af kapitalbevægelser, der falder uden for kodens liberaliseringsforpligtelser, og som derfor uden at stride mod kodens bestemmelser ville kunne gøres til genstand for en særlig nordisk liberalisering, vedrører overvejende kortsigtede kapitalbevægelser, hvis frigørelse under de nuværende pengepolitiske forhold i de nordiske lande ville indebære en valutarisk og pengepolitisk risiko, som ikke ville stå i et rimeligt forhold til de beskedne fordele, en liberalisering ville medføre. En frigørelse af disse kapitalbevægelser ville forudsætte et snævert samarbejde mellem landene på

den økonomiske politiks forskellige områder, herunder specielt inden for pengepolitikken, hvor særligt store forskelligheder råder mellem de nordiske lande.

Der kan foreligge muligheder for en internordisk frigørelse af visse med kapitalbevægelser forbundne transaktioner uden for kapitalkodens rækkevidde. De i forbindelse hermed stående spørgsmål er imidlertid allerede under behandling af andre organer under Nordisk Råd, jfr. herved navnlig rådets rekommandation nr. 26/1954 om nordiske statsborgeres ret til at drive næring i andet nordisk land.

En videreførelse af kapitalliberaliseringen over for den øvrige verden kræver så vidtgående tilpasningsforanstaltninger, at der på kort sigt næppe kan blive tale om omfattende frigørelser.

Bihang 1

Fortegnelse over internationale kapitalbevægelser

	Kapital- koden ¹	De nordiske landes reser- vationer ²
<i>I. Direkte investeringer</i>		
Investeringer med det formål at etablere varige økonomiske forbindelser med en erhvervsvirksomhed, i særdeleshed sådanne investeringer, som giver mulighed for udøvelse af en effektiv indflydelse på ledelsen af den pågældende virksomhed.		
A. Investeringer foretaget i indlandet af valutaudlændinge ved:		
1. Etablering eller udvidelse af en virksomhed, et datterselskab eller en filial, der fuldt ud tilhører investor, erhvervelse af fuld ejendomsret til en bestående virksomhed	+ A ³	DFNS
2. Deltagelse i en ny eller bestående virksomhed	+ A ³	DFNS
3. Ydelse af langfristet lån (med mindst 5 års løbetid)	+ A ³	FN
B. Investeringer foretaget i udlandet af valutaindlændinge ved:		
1. Etablering eller udvidelse af en virksomhed, et datterselskab eller en filial, der fuldt ud tilhører investor, erhvervelse af fuld ejendomsret til en bestående virksomhed	+ A ³	FN
2. Deltagelse i en ny eller bestående virksomhed	+ A ³	FN
3. Ydelse af langfristet lån (med mindst 5 års løbetid)	+ A ³	FN
<i>II. Likvidation af direkte investeringer</i>		
A. I udlandet af valutaindlændinge	+ A	
B. I indlandet af valutaudlændinge	+ A	F
<i>III. Værdipapirers adgang til kapitalmarkederne</i>		
A. Indførelse af indenlandske værdipapirer på et udenlandsk kapitalmarked:		
1. Emission ved placering underhånden eller ved offentligt		

¹ De af kapitalkoden helt eller delvis omfattede positioner er markeret + med angivelse af, om de er anført på liste A eller på liste B i kapitalkoden. Øvrige positioner er markeret —.

² D, N og S betegner positioner, over for hvilke henholdsvis Danmark, Norge og Sverige har anmeldt reservationer. F angiver, at de pågældende kapitalbevægelser er underkastet restriktioner i Finland.

³ Transaktioner og overførsler skal være fri medmindre:

(i) en investering er af rent finansiel karakter udelukkende bestemt til at give investor indirekte adgang til penge- eller kapitalmarkedet i et andet land,

(ii) en specifik transaktion eller overførsel på grund af investeringsbeløbs størrelse eller af andre årsager ville have ekstraordinært skadelige virkninger på vedkommende medlemstads interesser.

	Kapital- koden ¹	De nordiske landes reser- vationer ²
salg af aktier og lignende værdipapirer samt obligationer	+ B	DFNS
2. Introduktion af aktier og lignende værdipapirer samt obligationer på en anerkendt udenlandsk fondsbørs	+ A	
B. Indførelse af udenlandske værdipapirer på det indenlandske kapitalmarked:		
1. Emission ved placering underhånden eller ved offentligt salg af aktier og lignende værdipapirer samt obligationer	+ B	DFNS
2. Introduktion af aktier og lignende værdipapirer samt obligationer på en anerkendt indenlandsk fondsbørs	+ A ⁴	DFNS
<i>IV. Andre former for køb og salg af værdipapirer end de af sektionerne I, II og III omfattede</i>		
A. Valutaudlændings dispositioner i indlandet:		
1. Køb på en anerkendt fondsbørs af til børshandel godkendte aktier og lignende værdipapirer samt til børshandel godkendte obligationer	+ A ⁵	DFNS
2. Salg på en anerkendt fondsbørs af til børshandel godkendte aktier og lignende værdipapirer samt til børshandel godkendte obligationer	+ A ⁵	DFNS
3. Køb af andre aktier og lignende værdipapirer samt obligationer end de under pkt. 1. nævnte	+ B ⁵	DFNS
4. Salg af andre aktier og lignende værdipapirer samt obligationer end de under pkt. 2. nævnte	+ B ⁵	DFNS
B. Valutaindlændings dispositioner i udlandet:		
1. Køb på en anerkendt fondsbørs af til børshandel godkendte aktier og lignende værdipapirer samt til børshandel godkendte obligationer	+ A ⁵	DFNS
2. Salg på en anerkendt fondsbørs af til børshandel godkendte aktier og lignende værdipapirer samt til børshandel godkendte obligationer	+ A ⁵	DNS
3. Køb af andre aktier og lignende værdipapirer samt obligationer end de under pkt. 1. nævnte	+ B ⁵	DFNS
4. Salg af andre aktier og lignende værdipapirer samt obligationer end de under pkt. 2. nævnte	+ B ⁵	DFNS

⁴ Transaktioner og overførsler skal være fri, forudsat at de pågældende værdipapirer er introduceret på en anerkendt fondsbørs i udstedelseslandet. Liberaliseringsforpligtelsen gælder med de modifikationer, der følger af de af de pågældende fondsbørsers fastsatte bestemmelser. Medlemslandenes myndigheder må ikke opretholde eller indføre restriktioner, som diskriminerer mod udenlandske værdipapirer.

⁵ Medlemslandene har ret til at fastsætte, at

- (i) transaktioner og overførsler kun må udføres gennem autoriserede agenter i det pågældende land,
- (ii) valutaindlændinge i forbindelse med disse transaktioner og overførsler kun må holde likvide midler og værdipapirer med sådanne agenter som mellemed,
- (iii) køb og salg kun må foretages på »spot basis».

	Kapital- koden ¹	De nordiske landes reser- vationer ²
<i>V. Andre dispositioner over fast ejendom end de af sektionerne I og II omfattede</i>		
A. Valutaudlændinges dispositioner i indlandet:		
1. Opførelse eller erhvervelse	+ B	DFNS
2. Salg	+ A	FN
B. Valutaindlændinges dispositioner i udlandet:		
1. Opførelse eller erhvervelse	+ B	DFNS
2. Salg	+ A	
<i>VI. Køb og salg af kortfristede skatkammerveksler og andre kortfristede værdipapirer, der normalt omsættes på pengemarkedet</i>		
A. Valutaudlændinges dispositioner i indlandet:		
1. Køb	—	
2. Salg	—	
B. Valutaindlændinges dispositioner i udlandet:		
1. Køb	—	
2. Salg	—	
<i>VII. Kreditter, der er direkte forbundet med internationale kommercielle transaktioner eller internationale tjenesteydelser</i>		
A. Kreditter ydet af valutaudlændinge til valutaindlændinge:		
1. Kortfristede (under 1 års løbetid)	+ A ⁶	FN
2. Mellemlange (fra 1 til 5 års løbetid)	+ A ⁶	FN
3. Langfristede (5 års eller længere løbetid)	—	
B. Kreditter ydet af valutaindlændinge til valutaudlændinge:		
1. Kortfristede (under 1 års løbetid)	+ A ⁶ B ⁷	FNS
2. Mellemlange (fra 1 til 5 års løbetid)	+ A ⁶ B ⁷	FNS
3. Langfristede (5 års eller længere løbetid)	—	
<i>VIII. Finansielle kreditter og lån (d.v.s. andre kreditter og lån end de af sektionerne I, II, VII og X omfattede)</i>		
A. Kreditter og lån ydet af valutaudlændinge til valutaindlændinge:		
1. Kortfristede (under 1 års løbetid)	—	
2. Mellemlange (fra 1 til 5 års løbetid)		
a. Når debitor er et pengeinstitut	+ B	DFNS
b. Når debitor ikke er et pengeinstitut	—	
3. Langfristede (5 års eller længere løbetid)		
a. Når debitor er et pengeinstitut	+ B	DFNS
b. Når debitor ikke er et pengeinstitut	—	
B. Kreditter og lån ydet af valutaindlændinge til valutaudlændinge:		
1. Kortfristede (under 1 års løbetid)	—	

⁶ I tilfælde, hvor en valutaindlænding deltager i den til grund liggende kommercielle transaktion eller tjenesteydelse, forudsat at transaktionerne eller overførslerne er i overensstemmelse med normal kommerciel praksis.

⁷ I tilfælde, hvor ingen valutaindlænding deltager i den til grund liggende kommercielle transaktion eller tjenesteydelse, forudsat at transaktionerne eller overførslerne er i overensstemmelse med normal kommerciel praksis, og kreditterne ydes af pengeinstitutter.

	Kapital- koden ¹	De nordiske landes reser- vationer ²
2. Mellemlange (fra 1 til 5 års løbetid)		
a. Når kreditor er et pengeinstitut	+ B	DFNS
b. Når kreditor ikke er et pengeinstitut	—	
3. Langfristede (5 års eller længere løbetid)		
a. Når kreditor er et pengeinstitut	+ B	DFNS
b. Når kreditor ikke er et pengeinstitut	—	
<i>IX. Dispositioner vedrørende konti i pengeinstitutter</i>		
A. Valutaudlændings dispositioner vedrørende konti i inden- landske pengeinstitutter	—	
B. Valutaindlændings dispositioner vedrørende konti i uden- landske pengeinstitutter	—	
<i>X. Private kapitalbevægelser</i>		
A. Lån		
1. Familielån	+ A	DF
2. Andre private lån	—	
B. Gaver og donationer	+ A	DF
C. Medgift	+ A	DF
D. Arv	+ A ⁸	DF
E. Immigranternes afvikling af gæld i deres hjemland	+ A	F
F. Emigranternes aktiver	+ A ⁹	DF
G. Spil	+ B ¹⁰	DF
H. I udlandet hjemmehørende arbejderes opsparing	+ A	
<i>XI. Livsforsikring</i>		
A. Kapitaloverførsel fra udenlandske forsikrings­selskaber til forsikrede valutaindlændinge i henhold til livsforsikrings- kontrakter ¹¹	+ A ¹²	
B. Kapitaloverførsel fra indenlandske forsikrings­selskaber til forsikrede valutaudlændinge i henhold til livsforsikrings- kontrakter ¹¹	+ A ¹²	DF
<i>XII. Kautioner og garantier</i>		
A. Fra valutaudlændinge til fordel for valutaindlændinge	+ A ¹³	
B. Fra valutaindlændinge til fordel for valutaudlændinge	+ A ¹³	FN

⁸ Forudsat at den afdøde var valutaindlænding og arvingen valutaudlænding på tidspunktet for dødsfaldet.

⁹ Overførsel skal være fri ved emigrationen uanset emigrantens statsborgerforhold.

¹⁰ Overførsel af gevinster skal være fri. Liberaliseringsforpligtelsen omfatter ikke indsatser.

¹¹ Overførsel af præmier, pensioner og livrenter (bortset fra livrenter, der kun løber over et bestemt antal år) i forbindelse med livsforsikringskontrakter er omfattet af OECD's kode for løbende usynlige transaktioner.

¹² Kapitaloverførsler skal være fri i tilfælde, hvor forsikringstagerne eller de begunstigede var hjemmehørende i samme land som forsikrings­selskabet, da forsikringen blev tegnet, men senere er flyttet til et andet land.

¹³ I tilfælde, hvor transaktionerne eller overførslerne er direkte knyttet til international handel, internationale løbende usynlige transaktioner og internationale kapitalbevægelser, i hvilke valutaindlændinge deltager, og som enten ikke kræver tilladelse eller er blevet tilladt af det pågældende medlemsland

	Kapital- koden ¹	De nordiske landes reser- vationer ²
<i>XIII. Fysisk omplacering af kapital-aktiver</i>		
A. Værdipapirer og andre adkomstdokumenter til kapital-aktiver:		
1. Import	+ A	
2. Eksport	+ A ¹⁴	F
B. Guld til ikke-industriel anvendelse:		
1. Import	—	
2. Eksport	—	
C. Betalingsmidler:		
1. Import	—	
2. Eksport	—	
<i>XIV. Disposition over spærrede tilgodehavender tilhørende valutaudlændinge</i>		
A. Overførsel af spærrede tilgodehavender	+ A	
B. Anvendelse i indlandet af spærrede tilgodehavender	+ A	F
C. Afståelse af spærrede tilgodehavender til valutaudlændinge	+ A	F

Bihang 2

De af Danmark, Norge og Sverige anmeldte reservationer til kapitalkoden samt de i Finland eksisterende restriktioner over for internationale kapitalbevægelser

*I. Direkte investeringer**Danmark*

- A 1 og 2: Reservationen gælder kun transaktionen og kun i den udstrækning, der er begrænsninger i valutaudlændinges adgang til at drive visse særlige arter af virksomhed eller eje visse formueværdier.

Finland

- A: Restriktioner beträffande: i utlandet bosatts rätt att utöva viss verksamhet, förvärva, äga eller hyra viss egendom; formen för verksamhets utövande; kreditgivning.
- B: Restriktion.

Norge

- A: Reservasjonen gjelder i den utstrekning der er begrensninger i utlendingers rett til å ta del i visse næringsvirksomheter eller til å erverve, eie eller leie visse kategorier av fast eiendom og elektrisk kraft. I alle tillatelser kan det tas forbehold om begrensninger i investors adgang til det norske kapitalmarked.
- B: Ubegrenset reservation.

¹⁴ For så vidt angår valutaudlændinge omfatter forpligtelsen til at tillade udførsel af værdipapirene kun udenlandske værdipapirer, der udføres midlertidigt for administrative formål.

Sverige

- A 1 og 2: Reservationen hänför sig endast till transaktionen och gäller endast i den utsträckning, som inskränkningar föreligger i utlännings rätt att ägna sig åt viss särskild verksamhet eller förvärva eller äga vissa slag av egendom.

*II. Likvidation af direkte investeringer**Finland*

- B: Om tillstånd till utförsel av likvidationsmedel ej lämnats i samband med det ursprungliga godkännandet av investeringen, kan utförsel ske i tio lika stora årliga rater.

*III. Værdipapirers adgang til kapitalmarkederne**Danmark*

- A1, B1 og 2: Ubegrænset reservation

Finland

- A1, B1 og 2: Restriktion.

Norge

- A1, B1 og 2: Ubegrænset reservation.

Sverige

- A1, B1 og 2: Ubegrænset reservation.

*IV. Køb og salg af andre værdipapirer end de af sektionerne I, II og III omfattede**Danmark*

- A1: Reservationen gælder ikke for køb eller tegning af
- (i) danske værdipapirer, der udelukkende lyder i danske kroner, og som er optaget til ordinær notering på Københavns Fondsbørs
 - a) af personer, som er eller tidligere har været danske statsborgere; eller
 - b) under anvendelse af provenu hidrørende fra salg af værdipapirer, som køberne ejede i Danmark, dog at aktier kun kan erhverves under anvendelse af midler, der hidrører fra salg af aktier; eller
 - c) af udenlandske forsikringsselskaber, forudsat at deres beholdninger af danske aktiver ikke derved bringes op over, hvad der svarer til depotkravene i henhold til forsikringslovgivningen eller deres samlede kroneforpligtelser;
 - (ii) andre danske aktier eller lignende værdipapirer, som udelukkende lyder i danske kroner,
 - a) af personer, som er eller tidligere har været danske statsborgere; eller
 - b) af andre valutaudlændinge i henhold til tegningsrettigheder på sådanne værdipapirer, som de pågældende valutaudlændinge ejer;
 - (iii) andre danske obligationer, der udelukkende lyder i danske kroner, af valutaudlændinge, som er eller tidligere har været danske statsborgere; køb af fremmede værdipapirer.
- A2: Reservationen gælder ikke for salg
- (i) af danske værdipapirer, som udelukkende lyder i danske kroner eller i

- danske kroner og sådanne andre møntsorter, som enten ikke længere har gyldighed eller siden udstedelsen er blevet nedskrevet i forhold til danske kroner; eller
- (ii) af andre danske værdipapirer, når de er solgt til den institution, som har udstedt dem.
- A3: Reservationen gælder ikke for køb eller tegning af
- (i) danske værdipapirer, der udelukkende lyder i danske kroner, af personer, som er eller tidligere har været danske statsborgere;
- (ii) danske aktier og lignende værdipapirer, som udelukkende lyder i danske kroner, i henhold til tegningsrettigheder på sådanne værdipapirer, som de pågældende valutaudlændinge ejer;
- (iii) udenlandske værdipapirer.
- A4: Reservationen gælder ikke for salg
- (i) af danske værdipapirer, som udelukkende lyder i danske kroner eller i danske kroner og sådanne andre møntsorter, som enten ikke længere har gyldighed eller siden udstedelsen er blevet nedskrevet i forhold til danske kroner; eller
- (ii) af andre danske værdipapirer, når de er solgt til den institution, som har udstedt dem;
- (iii) af udenlandske værdipapirer
- a) under anvendelse af midler, som inden for de sidste 12 måneder er hjemført som provenu af valutaindlændinges salg til valutaudlændinge af sådanne værdipapirer; eller
- b) til danske forsikringsselskaber, forudsat at deres beholdninger af udenlandske aktiver ikke derved bringes op over, hvad der svarer til depotkravene i henhold til forsikringslovgivningen og deres forpligtelser over for valutaudlændinge som ikke er dækket ved sådanne depoter; eller
- c) til danske autoriserede valutahandlere, forudsat at de pågældende værdipapirer inden for 12 måneder fra købsdagen er solgt til valutaudlændinge.
- B1: Reservationen gælder ikke for køb eller tegning af
- (i) danske værdipapirer
- a) som udelukkende lyder i danske kroner eller i danske kroner og sådanne andre møntsorter, som enten ikke længere har gyldighed eller siden udstedelsen er blevet nedskrevet i forhold til danske kroner; eller
- b) af den institution, som har udstedt dem;
- (ii) udenlandske værdipapirer
- a) under anvendelse af midler, som inden for de sidste 12 måneder er hjemført som provenu af salg til valutaudlændinge af udenlandske værdipapirer ejet af de pågældende valutaudlændinge; eller
- b) af danske forsikringsselskaber, forudsat at deres beholdninger af udenlandske aktiver ikke derved bringes op over, hvad der svarer til depotkravene i henhold til forsikringslovgivningen og deres forpligtelser over for valutaudlændinge, som ikke er dækket ved sådanne depoter; eller
- c) af autoriserede danske valutahandlere, forudsat at de pågældende værdipapirer inden 12 måneder fra købsdagen er solgt til valutaudlændinge;
- (iii) udenlandske aktier eller lignende værdipapirer i henhold til tegnings-

rettigheder på sådanne værdipapirer, som de pågældende valutaindlændinge ejer.

- B2: Reservationen gælder ikke for salg
- (i) af danske værdipapirer, som udelukkende lyder i danske kroner og er optaget til ordinær notering på Københavns Fondsbørs
 - a) til personer, som er eller tidligere har været danske statsborgere, eller
 - b) under anvendelse af provenu hidrørende fra salg af værdipapirer, som køberne ejede i Danmark, dog at aktier kun kan sælges mod provenu opstået ved salg af aktier; eller
 - c) til udenlandske forsikringsselskaber, forudsat at deres beholdninger af danske aktiver ikke derved bringes op over, hvad der svarer til depotkravene i henhold til forsikringslovgivningen eller deres samlede kroneforpligtelser;
 - (ii) af andre danske værdipapirer, som udelukkende lyder i danske kroner, til personer, som er eller tidligere har været danske statsborgere;
 - (iii) af udenlandske værdipapirer.
- B3: Reservationen gælder ikke for køb eller tegning af
- (i) danske værdipapirer
 - a) som udelukkende lyder i danske kroner eller i danske kroner og sådanne andre møntsorter, som enten ikke længere har gyldighed eller siden udstedelsen er blevet nedskrevet i forhold til danske kroner; eller
 - b) af den institution, som har udstedt dem;
 - (ii) udenlandske værdipapirer
 - a) under anvendelse af midler, som inden for de sidste 12 måneder er hjemført som provenu af salg til valutaudlændinge af sådanne værdipapirer, ejet af de pågældende valutaindlændinge; eller
 - b) af danske forsikringsselskaber, forudsat at deres beholdninger af udenlandske aktiver ikke derved bringes op over depotkravene i henhold til forsikringslovgivningen og deres forpligtelser over for valutaudlændinge, som ikke er dækket ved sådanne depoter; eller
 - c) af autoriserede danske valutahandlere, forudsat at de pågældende værdipapirer inden 12 måneder fra købsdagen er solgt til valutaudlændinge;
 - (iii) udenlandske aktier eller lignende værdipapirer i henhold til tegningsrettigheder på sådanne værdipapirer, som den pågældende valutaindlænding ejer.
- B4: Reservationen gælder ikke for salg
- (i) af danske værdipapirer, som udelukkende lyder i danske kroner, til personer, som er eller tidligere har været danske statsborgere;
 - (ii) af udenlandske værdipapirer.

Finland

- A1: Restriktion som ej avser: köp av värdepapper medels import av kapital; köp av efter 31.8.1939 emitterade inhemska obligationer; köp inom viss tid av inhemska aktier, då härtill användes medel, som köparen fått genom försäljning av andra av honom ägda inhemska aktier.
- A2: Restriktion beträffande utländska värdepapper och transferering av försäljningslikvid för inhemska med »spärrmedel» inköpta värdepapper, vilken kan ske i tio lika stora årliga rater.
- A3: Restriktion som ej avser utländska värdepapper, därest betalning sker medelst import av kapital.

- A4: Restriktion som ej avser inhemska värdepapper; försäljningsvärdet kan utföras i tio lika stora årliga rater.
- B1: Restriktion beträffande utländska och i utländskt mynt lydande värdepapper samt obligationer hörande till 1959 års valutamarklån.
- B3: Restriktion.
- B4: Restriktion som ej avser utländska värdepapper och inhemska värdepapper i utländsk valuta.

Norge

- A1 og 3: Reservasjonen gjelder bare for norske verdipapirer.
- A2 og 4
- B1 og 3: Reservasjonen gjelder bare for verdipapirer lydende på utenlandsk mynt og for utenlandske verdipapirer lydende på norske kroner.
- B2 og 4: Reservasjonen gjelder bare for verdipapirer lydende på norske kroner.

Sverige

- A1 og 3:
- B2 og 4: Reservationen avser endast inhemska värdepapper uttryckta i svenska kronor.
- A2 og 4
- B1 og 3: Reservationen avser endast värdepapper uttryckta i utländsk valuta och utländska värdepapper uttryckta i svenska kronor.

*V. Andre dispositioner over fast ejendom end de af sektionerne I og II omfattede**Danmark*

- A1: Reservationen gælder ikke for valutaudlændinge, som tidligere har været hjemmehørende i Danmark i mindst 5 år.
- B1: Reservationen gælder kun for opførelse eller køb, som overstiger
- (i) d.kr. 75 000.— i tilfælde, hvor der foreligger godkendte helbredsmæssige grunde; eller
- (ii) d.kr. 25 000.— i alle andre tilfælde.

Finland

- A1: Restriktion.
- A2: Restriktion beträffande transferering av försäljningslikvider, som kan ske i tio lika stora årliga rater, samt beträffande i utlandet bosatts försäljning till annan i utlandet bosatt.
- B1: Restriktion:

Norge

- A1 og B1: Ubegrænset reservation.
- A2: Reservasjonen gjelder bare for utlendingers salg til andre utlendinger.

Sverige

- A1: Reservationen hänför sig endast till transaktionen och gäller endast i den utsträckning som inskränkningar föreligger i utlännings rätt att förvärva vissa slag av fast egendom.
- B1: Reservationen avser ej fastighet för rekreatiönsändamål, då värdet icke överstiger 75 000 svenska kronor.

VII. Kreditter, der er direkte forbundet med internationale kommercielle transaktioner eller internationale tjenesteydelser

Finland

- A1: Restriktion som ej avser kredit för tjänster och högst sex månaders varukredit, från sistnämnda likväl undantagen kredit för vissa särskilt angivna varor.
- A2: Restriktion som ej avser kredit för tjänster och ej kredit i vissa andra fall (t. ex. vid maskinköp).
- B1 og 2: Restriktion beträffande kredit given av kreditinrättning samt kredit i fall där inlämning icke är part i den till grund liggande transaktionen.

Norge

- A: Reservasjonen gjelder bare for kreditter ytet av en kredittinstitusjon.
- B: Reservationen gjelder kun i de tilfælde, hvor ingen valutaindlænding deltager i den til grund liggende kommercielle transaktion eller tjenesteydelse.

Sverige

- B: Reservationen gælder kun i de tilfælde, hvor ingen valutaindlænding deltager i den til grund liggende kommercielle transaktion eller tjenesteydelse.

VIII. Finansielle kreditter og lån (d.v.s. andre kreditter og lån end de af sektionerne I, II, VII og X omfattede)

Danmark

- A og B: Ubegrænset reservation.

Finland

- A og B: Restriktion.

Norge

- A og B: Ubegrænset reservation.

Sverige

- A og B: Ubegrænset reservation.

X. Private kapitalbevægelser

Danmark

A, B, C,

D, F og G: Reservationen gælder kun for overførsel af beløb, som tilhører eller tilfalder emigrerede danske statsborgere, inden for de første 3 år efter emigrationen fra Danmark i den udstrækning sådanne overførsler — sammen med andre overførsler af personlige midler, der tilhører eller tilfalder sådanne emigranter — overstiger d.kr. 40 000.— pr. år pr. person.

Finland

- A: Restriktion som ej avser mindre, enligt behovsprövning skälige lån.
- B: Restriktion.

- C: Restriktion som ej avser överföring av 32 000 mk per annum.
D: Restriktion som ej avser överföring av arvsbelopp om 32 000 mk per annum.
E: Restriktion:
F: Restriktion som ej avser utförsel av 2 500 mk.
G: Restriktion.

XI. Livsforsikring

Danmark

- B: Reservationen gælder kun for overførsel af beløb, som tilfalder emigrerede danske statsborgere, inden for de første 3 år efter emigrationen fra Danmark i den udstrækning sådanne overførsler — sammen med andre overførsler af personlige midler, der tilfalder sådanne emigranter — overstiger d.kr. 40 000.— pr. år pr. person.

Finland

- B: Restriktion beträffande överföring, då i försäkringsvillkoren avsedd mottagare, som bott i Finland, då avtalet uppgjorts, sedermera blivit i utlandet bosatt; för överföring förutsättes härvid (i), att utflyttning ej skett förrän tre år förlöpt sedan avtalet ingicks och (ii), att försäkringspremierna för sagda tre år erlagts i enlighet med avtalet.

XII. Kautitioner og garantier

Finland

- B: Restriktion.

Norge

- B: Ubegrænset reservation.

XIII. Fysisk omplacering af kapital-aktiver

Finland

- A2: Restriktion beträffande värdepapper och handlingar, som äro »spärrmedel».

XIV. Disposition over spærrede tilgodehavender tilhørende valutaudlændinge

Finland

- B1: Restriktion som ej avser direkt investering eller placering i efter 31.8.1939 emitterade markobligationer. Spärrmedel får överföras i tio lika stora årliga rater.
B2: Restriktion.
C: Restriktion.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelsen och meddelandena om rekommendation nr 25/1965**

Til Det økonomiske utvalg er henvist beretning fra Den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbeid som er innsendt av Norges regjering, samt meldinger som er innsendt av Danmarks, Finlands og Norges regjeringer om rekommandasjon nr. 25/1965 angående nordiskt samarbeide inom EFTA.

Ved utvalgets behandling av beretningen og meldingene har deltatt statsministern Johannes Virolainen, Finland, utenriksminister Per Hækkerup, Danmark, handelsminister Lars P. Jensen, Danmark, statsrådet Gunnar Lange, Sverige, handels- og industriministern T. A. Wiherheimo, Finland, og statsråd Kåre Willoch, Norge.

1. Meldingene

I meldingene er det henvist til beretningen fra Den nordiske komite for økonomisk samarbeid, se avsnitt 2 nedenfor.

2. Beretningen

Utvalget har gjort seg kjent med beretningen, hvor det er redegjort for det nordiske økonomiske samarbeid som har funnet sted siden forrige sesjon på minister- og embetsmannsplan, herunder samarbeidet innenfor EFTA i samsvar med punkt 1 i rekommandasjon nr. 25/1965. Det er også redegjort for nordisk samarbeid innen GATT og UNCTAD.

Av beretningen fremgår videre at Nordisk økonomisk samarbeidsutvalg har gitt en del synspunkter på mulighetene for en utviding av det nordiske økonomiske samarbeid på bakgrunn av punkt 2 i rekommandasjon nr. 25/1965 og de foreliggende medlemsforslag. Samarbeidsutvalget har også gitt en kort omtale av de elementer som kunne tenkes å inngå i et utvidet nordisk samarbeid og pekt på problemer i denne forbindelse. Samarbeidsutvalget har ansett det nødvendig å få et direktiv med retningslinjer for det fortsatte arbeid før nye utredninger kan påbegynnes.

Ministerkomiteen fant at en stillingtagen til utvidet samarbeid på angjeldende områder ville lettes hvis det ble utarbeidet en samlet plan som balanserer fordel og ulemper for de forskjellige land. Ifølge beretningen

kunne ministrene imidlertid ikke komme fram til enighet om en utredning med sikte på å utarbeide en slik plan.

Utvalget instiller,

I. at rådet tar meldingene til etterretning og imøteser nye meldinger til neste ordinære sesjon,

II. at rådet tar beretningen fra Den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbeid til etterretning.

København, 29. januar 1966

Georg Backlund

Trygve Bratteli

Ragnar Christiansen

Lis Groes

Yngve Holmberg

Sigurður Ingimundarson

Lars Larson

Poul Møller

Bertil Ohlin

Erling Petersen

Juha Rihtniemi

Bent Røiseland

Viseformann

V. J. Sukselainen

Sven Sundin

Berättelse

från Nordiska utlänningsutskottet

(Överlämnad av Danmarks regering)

I artikel 13 i överenskomsten af 12. juli 1957 mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige om ophævelse af paskontrolten ved de fællesnordiske grænser bestemmes:

Med det formål at samordne kontrollen med udlændinge i de kontraherende stater og iøvrigt rejse og drøfte spørgsmål, som er af betydning for det fælles paskontrolområde i de nordiske stater, nedsættes der et samarbejdsudvalg (Det nordiske Udlændingsudvalg). Udvalget skal bestå af en repræsentant for hver af de kontraherende stater. Repræsentanterne kan tilkalde særlige sagkyndige, såfremt det viser sig nødvendigt.

Udvalget består af cheferne for de centrale udlændingsmyndigheder i de kontraherende stater. Udvalget har i tiden fra overenskomstens ikrafttræden den 1. maj 1958 og indtil udgangen af 1965 afholdt 19 møder — 1 i 1958, 3 i 1959, 3 i 1960, 3 i 1961, 2 i 1962, 2 i 1963, 3 i 1964 og 2 i 1965. Desuden afholdtes i februar 1958, altså før udvalgets formelle konstituering, i Oslo et møde til drøftelse af en række tekniske problemer i forbindelse med overenskomstens praktisering. I møderne har stedse foruden udvalgets medlemmer deltaget et varierende antal sagkyndige fra de kontraherende lande. Møderne har været afholdt i de nordiske hovedstæder på skift; dog holdt udvalget i juni 1964 sit møde i Kirkenes ved den norsk-sovjetiske grænse. I september 1965 holdt udvalget sit møde i Reykjavik, hvorved bemærkes, at Island fra den 1. januar 1966 tilslutter sig det fællesnordiske paskontrolområde.

Udvalget har på sine møder behandlet dels spørgsmål, som er henvist til udvalget af regeringerne, dels spørgsmål, som udvalgets enkelte medlemmer af egen drift har ønsket drøftet med henblik på en harmonisering af udlændingskontrollen i medlemslandene.

Udvalgets arbejdsområde er dels angivet i overenskomstens foran citerede artikel 13 og følger dels af overenskomstens præambel, hvori det er anført, at de kontraherende stater

»i det væsentlige vil tilstræbe at anvende visumtvang i samme omfang og vil søge en ensartet praksis gennemført med hensyn til meddelelse af visum til forretnings-, studie-, turistrejser og lignende kortvarige rejser».

Nedenfor skal angives udvalgets væsentligste virke i perioden 1958—65, inddelt efter emner:

Viseringstvangens omfang

Da overenskomsten den 1. maj 1958 trådte i kraft, var der en betydelig forskel med hensyn til det omfang, hvori de fire medlemslande havde ophævet visumtvangen overfor ikke-nordiske udlændinge — enten ensidigt eller i henhold til gensidige viseringsfrihedsaftaler med fremmede lande. Da det, som nævnt, i overenskomstens præambel var angivet som et af overenskomstens hovedformål, at medlemslandene i det væsentlige ville tilstræbe at anvende visumtvang i samme omfang, måtte udvalget se det som en vigtig opgave dels i videst muligt omfang at mindske den bestående forskellighed derved, at de medlemslande, som opretholdt visumtvang i størst omfang, gennem ophævelse af visumtvang for statsborgere i en række lande kom på linie med de medlemslande, som i så henseende var nået videst, dels i fremtiden at sikre, at medlemslandene, når ikke ganske særlige forhold undtagelsesvis måtte tilsige andet, handlede i forening med hensyn til ophævelse af viseringstvang.

Ved overenskomstens ikrafttræden havde Danmark ophævet visumtvangen for statsborgere i 46 lande, Finland for statsborgere i 20 lande, Norge for statsborgere i 28 lande og Sverige for statsborgere i 30 lande. Ved udgangen af 1965 har Danmark ophævet visumtvangen for statsborgere i 64 lande, Finland for statsborgere i 38 lande, Norge for statsborgere i 60 lande og Sverige for statsborgere i 57 lande.

Udvalget har i alle sine møder drøftet forslag om ophævelse af viseringstvang for statsborgere i fremmede lande, hvad enten disse forslag var kommet fra fremmede lande eller var fremsat af myndigheder eller organisationer i Norden. Da det i praksis medfører store fremmedkontrolmæssige vanskeligheder, at visse udlændinge er visumfrie i et eller flere nordiske lande, men visumpligtige i andre, har udvalget, normalt med held, søgt at finde en fællesnordisk holdning til sådanne spørgsmål.

Hvor der har været forslag om indgåelse af viseringsfrihedsaftaler med fremmede lande, har udvalget henstillet, at de nordiske landes diplomatiske repræsentanter hos vedkommende fremmede lande indbyrdes koordinerer deres henvendelser og forhandlinger med de fremmede udenrigstjenester. Disse henstillinger er stort set blevet fulgt. Som et led i disse koordineringsbestrebelse har udvalget udarbejdet et standard-udkast til viseringsfrihedsaftale, som normalt anvendes af alle medlemslande i deres notevekslinger med fremmede lande.

Statsløse og flygtninge er normalt stærkt hæmmet i deres muligheder for at bevæge sig over landegrænserne, idet der normalt stilles krav om, at deres fremmed- eller flygtningepas skal viseres. Med henblik på at lette

rejsemulighederne indenfor det fællesnordiske paskontrolområde for indehavere af nordiske fremmed- og flygtningepas tog udvalget i 1959 initiativet til den nu i samtlige medlemslande gennemførte bestemmelse, hvorefter indehavere af nordiske fremmed- eller flygtningepas, som har gyldig opholdstilladelse i et medlemsland og har haft en sådan tilladelse i mindst et år, uden visum kan indrejse i andet nordisk land over en fællesnordisk grænse og opholde sig dér i indtil 3 måneder. I 1964 enedes udvalget endvidere om at lade indehavere af nordiske fremmed- og flygtningepas indrejse i et medlemsland over nordisk ydergrænse uden krav om visum for dette land under forudsætning af, at fremmed- eller flygtningepasset er forsynet med tilbagerejsetilladelse til det medlemsland, som har udfærdiget passet. Disse initiativer har betydet en meget følelig lettelse i statsløses og flygtninges bevægelsesfrihed. Hertil kommer, at Danmark, Norge og Sverige har tilsluttet sig konventionen af 20. april 1959 om ophævelse af visumtvang for flygtninge, en konvention, som også er tiltrådt af Benelux-landene, Frankrig og Tyskland samt — dog med visse uklare forbehold — af Italien.

Viseringspolitikken

Som nævnt ovenfor udtaler overenskomsten i sin præambel, at medlemslandene vil søge en ensartet praksis gennemført med hensyn til meddelelse af visum til forretnings-, studie-, turistrejser og lignende kortvarige rejser.

I 1958 udarbejdede udvalget et forslag til bemyndigelse for medlemsstaternes viseringsberettigede repræsentationer i de nordiske lande til uden forudgående forelæggelse i hjemlandet i et nærmere angivet omfang at meddele visum til viseringspligtige udlændinge. Dette forslag resulterede hurtigt i at repræsentationerne fik de nævnte bemyndigelser.

I 1960 udarbejdede udvalget et forslag til ensartede viseringsbemyndigelser for samtlige nordiske viseringsberettigede udenrigsrepræsentationer. Om end der stadig er forskelle mellem de viseringsbemyndigelser, som de enkelte medlemslande har tillagt deres viseringsberettigede repræsentationer i udlandet, har udvalgets forslag dog øvet indflydelse på og været vejledende for myndighederne i medlemslandene.

Udvalget har drøftet muligheden for at gøre visum, meddelt af et nordisk land, gyldigt også for de øvrige lande. Efter indgående overvejelser og konsultationer af andre myndigheder har udvalget dog ikke ment at burde stille forslag herom. Udvalget har herom i oktober 1961 udtalt:

Man var videre enige om at udtale, at vurderingen af viseringsansøgninger kan hvile på forskellig baggrund i de nordiske lande. Således viser erfaringerne, at personer, som har fået visum til et nordisk land, kan være nægtet visum i et eller flere andre nordiske lande. Udvalget vil også pege på, at forslaget utvivlsomt indebærer en delegation af viseringsbemyndighed fra det ene land til det andet, og dette må antages i sig selv at indebære en vis krænkelse af suverænitetsprincippet i samtlige nordiske lande.

Udvalget har drøftet og gennemført en ensartet viseringspraksis overfor viseringspligtige udlændinge, som under sejlads med lystfartøjer ønsker at anløbe nordiske havne.

Fælles holdning med hensyn til rejselegitimationer

Udvalget har på sine møder tilstræbt og i de fleste tilfælde opnået et fællesnordisk standpunkt til spørgsmål om anerkendelse af særlige rejselegitimationer.

Således er der i udvalget opnået enighed om, hvilke krav der af medlemslandene bør stilles til indholdet af fælles- eller kollektivpas, for at de kan godkendes som gyldig rejselegitimation i stedet for individuelle pas.

Udvalget har ved forskellige lejligheder taget stilling til forslag fra fremmede lande om godkendelse af søfartsbøger som rejselegitimation for søfolk, der agter at rejse igennem et eller flere af de nordiske lande i forbindelse med påmønstring på eller afmønstring fra skibe i nordisk havn. En generel ordning af disse problemer kan i nær fremtid forventes i forbindelse med samtlige medlemsstaters tilslutning til IMCO-konventionen af april 1965 om lettelse af transporten til søs og ILO-konvention nr. 108 om identitetsdokumenter for sømænd.

Endvidere indtager de nordiske lande efter drøftelser i udvalget samme holdning til forskellige former for udenlandske certifikater og nødpas.

Udvalget har ved flere møder behandlet spørgsmål om betingelserne for udstedelse af og gyldighedsområdet for fremmedpas og pas i henhold til konventionen af 28. juli 1951 om flygtnings retsstilling, og der følges efter disse drøftelser stort set samme retningslinier på dette område i medlemsstaterne.

Fælles standpunkt til konventioner, overenskomster m. v.

I en række tilfælde har udvalget enten på eget initiativ eller efter anmodning fra vedkommende ressortmyndigheder behandlet overenskomster og konventioner, der berører udlændingskontrollen, eller udkast til sådanne overenskomster og konventioner med henblik på at nå frem til et fælles nordisk standpunkt, som har kunnet gøres gældende med så meget større vægt.

Dette gælder således den tidligere nævnte ILO-konvention nr. 108 af 1958 om identitetsdokumenter for sømænd og IMCO-konventionen af 1965 om lettelse af transporten til søs. Under forberedelserne af den sidstnævnte konvention repræsenterede udvalgets danske medlem samtlige medlemsstater i underkomiteen vedrørende immigrationsspørgsmål, der trådte sammen i London i februar 1963.

Ved FN's kongres vedrørende turistspørgsmål, herunder forenkling af rejseformaliteter for turister, i Rom i august—september 1963 repræsenterede Sverige på samme måde alle nordiske medlemsstaters udlændingsmyndigheder.

Af andre konventioner og konventionsudkast, som udvalget har behandlet, og med hensyn til hvilke der er opnået en ensartet stillingtagen fra udlændingsmyndighederne i medlemsstaterne, kan nævnes Europarådets udkast til konvention om ensartet behandling af juridiske personer og konventionen af 1957 om blindpassagerer samt konventionen af 20. april 1959 om ophævelse af visumtvang for flygtninge.

Udvalget har på en række møder behandlet spørgsmålet om en ophævelse af overenskomsten af 14. juli 1952 mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige om tilbagetagelse af ulovligt indrejste udlændinge samt spørgsmålet om en ændring af deklarationen af 28. maj 1919 mellem Danmark, Norge og Sverige om transitering af udviste udlændinge. Udvalgets medlemmer har i 1960 afgivet indstilling i disse sager, som imidlertid af vedkommende ministerier har været stillet i bero i forventning om Islands snarlige tilslutning til det fællesnordiske paskontrolområde. Da denne tilslutning sker pr. 1. januar 1966, vil disse sager formentlig snart kunne bringes til afslutning.

Endelig skal nævnes, at udvalget har taget initiativ til, at Danmark, Norge og Sverige har optaget forhandling med Forbundsrepublikken Tyskland om ændring af de mellem hvert enkelt af de nævnte nordiske lande og Forbundsrepublikken den 15. maj 1954 indgåede overenskomster om gensidig tilbagetagelse af grænseoverløbere, idet visse ændringer af disse overenskomster vil være hensigtsmæssige efter oprettelsen af det fællesnordiske paskontrolområde. Forhandlingerne kan formentlig snart ventes tilendebragt med et tilfredsstillende resultat.

Islands tilslutning til paskontrolområdet

I en række møder har udvalget sammen med de islandske udlændingsmyndigheder drøftet og bidraget til tilvejebringelse af forudsætningerne for Islands tilslutning til paskontrolområdet. Denne tilslutning sker pr. 1. januar 1966.

I øvrigt

Det nordiske udlændingsudvalg har i øvrigt beskæftiget sig med en række praktiske spørgsmål, som dels har angået lettelse af rejselivet, dels har vedrørt en smidiggørelse af det daglige samarbejde mellem de centrale udlændingsmyndigheder i medlemslandene. Således er en række blanketter blevet standardiserede, blandt andet formularer til viseringsansøgninger. Der er i de nordiske lufthavne, der benyttes af såvel rejsende i internor-

disk som rejsende i egentlig udenrigstrafik, i samarbejde med SAS og FINNAIR truffet foranstaltning til uden gene for de rejsende at sikre, at de rejsende, der afrejser til og ankommer fra et ikke-nordisk land, pas kontrolleres. Efter forhandlinger i udvalget er passtempling af skandinaviske pas ved ind- og udrejse af Norden i vidt omfang afskaffet.

Udvalget har aflagt besøg ved en række grænseovergangssteder i samtlige medlemslande for at gøre sig bekendt med de for paskontrollen i praksis opstående problemer.

Sluttelig bemærkes, at effektiviteten af samarbejdet mellem udlændingsmyndighederne i medlemslandene ikke lader sig måle alene på grundlag af de i Det nordiske Udlændingsudvalg førte og i mødeprotokollerne refererede forhandlinger. En meget stor — sikkert den største — værdi ligger i det daglige samarbejde, som — formidlet gennem telefonsamtaler og korrespondance pr. brev eller telex — sker ikke blot mellem de centrale udlændingsmyndigheder, men også direkte mellem underordnede myndigheder.

Den 9. november 1965

BILAGA

**Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över
medlemsförslaget (Sak A 75/j) och berättelsen**

(Se Sak A 75/j: Bilaga 3.)

Berättelse

från Nordiska arbetsmarknadsutskottet

(Överlämnad av Finlands regering)

Efter att ha sammanträtt i Bergen den 9—11 september 1964 har Nordiska arbetsmarknadsutskottet avhållit endast ett möte, nämligen i Helsingfors den 30 september—1 oktober 1965. Därvid behandlades bl. a. följande frågor.

1. Beträffande situationen på arbetsmarknaden konstaterades, att utvecklingen under det förlupna året varit synnerligen likartad i samtliga medlemsstater. Arbetsmarknaden karakteriseras av en utpräglad brist på framförallt facklärd arbetskraft. Speciellt i Danmark och Sverige har man t. o. m. varit tvungen att vidta vissa restriktiva åtgärder i syfte att något dämpa efterfrågan på arbetskraft särskilt inom byggnadsfacket. Då sådana dämpande åtgärder kan innebära en viss risk för ökad arbetslöshet beslöt utskottet uppdra åt en särskild arbetsgrupp att närmare studera problemet med tanke på huru de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna bäst kan inpassas i den ekonomiska politiken.

2. Vid mötet presenterades en detaljerad utredning om de åtgärder, som i de olika länderna vidtagits i syfte att främja arbetskraftens geografiska och yrkesmässiga rörlighet. Då framför allt den sysselsättningsfrämjande yrkeskursverksamheten spelar en avgörande roll för den yrkesmässiga rörligheten, beslöt arbetsmarknadsutskottet uppdra åt en särskild arbetsgrupp att närmare undersöka formerna för den yrkesutbildning, som bedrivs av arbetsmarknadsmyndigheterna separat eller i samband med de egentliga yrkesutbildningsmyndigheterna, och att analysera dess betydelse, då det gäller att förverkliga arbetsmarknadspolitiska målsättningar.

3. Vid mötet avgavs ett flertal rapporter från arbetsgrupper och underutskott som varit verksamma under tiden sedan arbetsmarknadsutskottets sammanträde i Bergen i september 1964. Beträffande dessa rapporter skall här anföras följande:

a. Expertgruppen för yrkesvägledningsfrågor rapporterade, att den aktivt deltagit i förberedelserna för och verkställigheten av det tredje nordiska yrkesvägledningsseminariet i Danmark och att gruppen som bäst förbereder följande nordiska seminarium, som skall hållas i Finland år 1967.

Speciell uppmärksamhet har ägnats frågor som rör yrkesvägledning för vuxna och utvecklingen på yrkesvägledningens område i länder utanför Norden. Den nordiska yrkesklassificeringen, utbildningsklassificeringen, de psykologiska anlagsundersökningarna samt publikations- och informationsverksamheten har varit föremål för ingående dryftning.

Expertgruppen erhöll i uppdrag att till nästa utskottssammanträde inkomma med en rapport, i vilken yrkesvägledningens aktuella frågeställningar i de olika länderna ingående skulle behandlas.

b. Inom arbetsgruppen för arbetsförmedlingsfrågor hade behandlats bl. a. frågan om ev. åtgärder beträffande musikerförmedlingen. Det befanns likväl, att frågan ännu icke i detta skede var mogen för beslut.

c. Ett särskilt underutskott för värvning av arbetskraft till transmarina länder hade ingående behandlat frågan om etablerande av samarbete på nordisk basis med den offentliga arbetsförmedlingen i Storbritannien för förmedling av hemhjälp — bl. a. som au pair — till England. Den engelska reaktionen hade dock varit negativ, varför man nu beslöt släppa tanken på gemensamt samarbete med de engelska arbetskraftsmyndigheterna i denna fråga.

d. En särskild ad hoc arbetsgrupp för arbetsmarknadsprognoser avgav rapport om ev. sannordisk insats, då det gäller arbetsmarknadsprognoser. Frågan, som enligt arbetsgruppens förslag borde behandlas vid ett för ändamålet sammankallat nordiskt seminarium med representanter för såväl olika konsumenter som för producenter av prognosmaterial, bordlades emellertid för ytterligare beredning till följande möte.

e. Arbetsgruppen för arbetsförmedling hade utöver de under 3 b nämnda frågorna om musikerförmedlingen ägnat frågorna om det nordiska förmedlingsarbetet och arbetsförmedlingens rörlighetsfrämjande hjälpmedel speciell uppmärksamhet. På båda dessa områden hade arbetsgruppen verkställt en kartläggning av de verkliga förhållandena. Gruppens rapport skulle i mera konkretiserad form framläggas för Nordiska arbetsmarknadsutskottet vid dess följande sammanträde.

4. Frågan om de äldres problem på arbetsmarknaden togs upp till förberedande diskussion och kommer att på basis av en särskild undersökning tas till behandling vid utskottets nästa sammanträde.

5. Beträffande frågan om en särskild investeringsfond för Nordkalotten eller annat nordiskt samarbete för främjande av lokaliseringspolitiken (distriktsutbyggnaden), vilken fråga visats intresse inte blott i Norge, men också i Nordiska rådet (medlemsförslag A 73/s) och på Nordkalott-konferenserna, beslöt arbetsmarknadsutskottet erinra om att det redan förekommer ett icke obetydligt praktiskt samarbete med betydelse för lokaliseringspolitiken mellan arbetsmarknadsmyndigheterna i de nordiska länderna, i första hand samarbete om förbättrade kommunikationer i gränsdistrikten. Detta samarbete kan ses som ett led i strävandena att tillgodose de syften,

som avses i det till Nordiska rådet inlämnade medlemsförslaget och vilka arbetsmarknadsmyndigheterna även framdeles kommer att beakta så långt detta är möjligt genom samarbete kring praktiska projekt, som kan aktualiseras.

Nordiska arbetsmarknadsutskottet kommer att avhålla nästa sammanträde i Sverige år 1966. Till utskottet hör för närvarande följande ledamöter:

Departementschef G. R. Coln, Arbejdsministeriet, Danmark.

Arbejdsdirektör H. Borreschmidt, Arbejdsdirektoratet, Danmark.

Avdelningschef Jouni Hakkarainen, Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena, Finland.

Regeringssekreterare A. Olavi Koskinen, Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena, Finland.

Ekspedisjonssjef Berger Ulsaker, Kommunal- og arbeidsdepartementet, Norge.

Arbejdsdirektör Reidar Danielsen, Arbejdsdirektoratet, Norge.

Statssekreterare Reidar Tilert, Inrikesdepartementet, Sverige.

Generaldirektör Bertil Olsson, Arbetsmarknadsstyrelsen, Sverige.

Helsingfors den 22 oktober 1965

Avdelningschef *Jouni Hakkarainen*

Byråchef *Wolmar Mattlar*

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

(Överlämnad av Norges regering)

Nordisk Kontaktutvalg for atomenergisporsmål kom i virksomhet den 7. juni 1957, etter at Nordisk Råd under sin 5. sesjon samme år hadde vedtatt en rekommendasjon (nr. 10/1957) med bl. a. en henstilling til regjeringene om å opprette et nordisk kontaktorgan for atomenergisporsmål. Kontaktutvalget har til oppgave å følge planleggingen og virksomheten på atomenergiområdet og fremme de muligheter for nordisk samarbeid som derved fremkommer, herunder industrielt samarbeide på reaktorområdet.

Hver regjering har utpekt medlemmer til Kontaktutvalget. Disse består av et nødvendig antall eksperter og sekretærer. Nordisk Kontaktutvalg avholder to årlige møter, som alternerer mellom medlemslandene. I 1965 er det avholdt et møte i København i februar og et i Reykjavik i august.

Under møtene er det blitt redegjort for den seneste utvikling innen hvert lands atomenergiprogram. Man har diskutert det internasjonale atomenergisamarbeid og søkt å komme frem til et samordnet nordisk syn på forskjellige spørsmål som behandles i Det Internasjonale Atomenergibyrå (IAEA) og Det Europeiske Atomenergibyrå (ENEA) under OECD.

Samarbeidet mellom de enkelte lands institusjoner innen atomenergifeltet har i 1965 fortsatt. Det norsk-svenske samarbeid om utviklingen av en skipsreaktor, som har pågått siden begynnelsen av 1963, er i 1965 ført frem till en første referansekonstruksjon for et atomdrevet malmskip på 67.000 dwt. Samarbeidet har vært utført i henhold til en avtale mellom Institutt for Atomenergi i Norge og det svenske AB Atomenergi, med deltakelse av industri- og skipsnæring i begge land. Prosjektarbeidet er oversendt industri- og skipsnæring i Norge og Sverige for vurdering.

På bakgrunn av gjensidige konsultasjoner i Kontaktutvalget ble det sommeren 1964 oppnådd prinsipiell enighet om et nærmere samarbeide mellom AB Atomenergi i Sverige, den danske Atomenergikommission og det norske Institutt for Atomenergi om videre utvikling av tungtvannsreaktorer, både av trykkvannstypen og av reaktorer basert på kokende vann, et samarbeide hvori partene forutså nære kontakter med den konstruerende og tilvirkende industri i de tre land. I januar 1965 ble det, som følge av

dette, inngått en samarbeidsavtale mellom AB Atomenergi og Danmarks Atomenergikommission.

Under Kontaktutvalgets møte i København i februar ble underhånden ventilert mulighetene for dannelsen av et skandinavisk konsortium for eksport av en 140 megawatt atomreaktor til Øst-Pakistan. Et slikt konsortium ble etablert av industriinteresser i Danmark, Norge og Sverige i september og et tilbud avgitt til Pakistan.

Fra islandsk side er det blitt uttrykt interesse for å få de øvrige nordiske land med i en ekspersundersøkelse av mulighetene for produksjon av tungtvann på Island.

Man er blitt enige om å opprette et uformelt nordisk meldesystem for utslipp av radioaktivt avfall i havet, og hvert land skal utpeke et kontaktorgan til ivaretagelse av denne oppgave.

Det Internasjonale Atomenergibyrå, IAEA

Fra oktober 1964 til oktober 1965 har Finland hatt den ett-årige plass i IAEA's styre som tilfaller de land som er i stand til å yte teknisk assistanse. Denne plassen er nå overtatt av Sverige. Den har hittil sirkulert mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Arbeidet for en revisjon av IAEA's kontrollordning (safeguards), ble innledet våren 1964 ved nedsettelse av en komité under formannskap av direktør Gunnar Randers, Institutt for Atomenergi, Norge, er i 1965 fullført. Under IAEA's 9. generalkonferanse i Tokyo i september, ble forslaget til den nye kontrollordning fremlagt og godkjent ved akklamasjon. De øst-europeiske land fremhevet imidlertid at utgiftene ve håndhevelsen av kontrollordningen på bilaterale samarbeidsavtaler, måtte dekkes av avtalepartene og ikke av IAEA.

Forslaget til det nye kontrollsystem ble drøftet i Kontaktutvalget under dets siste møte i Reykjavik forut for generalkonferansen; herunder spørsmålet om hvem som skulle betale for inspeksjonen — IAEA eller det kontrollerte land. Det var enighet om at de nordiske land skulle støtte opp om forslaget og finansiering gjennom IAEA, iallfall i overgangsperioden.

IAEA fortsetter arbeidet for å få i stand en internasjonal avtale om gjensidig hjelp ved atomuhell, og mulighetene for at det skandinaviske system kunne danne mønster har vært drøftet. Det er imidlertid ikke blitt funnet skikket. I Kontaktutvalget har man ment at årsaken sannsynligvis ligger i at den skandinaviske avtale er lavet for land med et fra før nært og godt samarbeid, og at den derfor ikke er funnet egnet som mønster for land som ikke har tilsvarende relasjoner.

IAEA har i 1964/65 fortsatt sin tekniske bistandsvirksomhet, inngåelse av forskningskontrakter med medlemsland, avholdelse av vitenskapelige møter og utgivelse av vitenskapelige rapporter.

Dr. Sigvard Eklund fortsetter som IAEA's generaldirektør ytterligere i 4 år, fra 1. desember 1965.

O E C D's organ for atomenergispørsmål, E N E A

ENEA's forskningsprogram ved *Halden-reaktoren*, Norge, som i begynnelsen av 1964 ble forlenget til utgangen av 1966 ved inngåelsen av en ny internasjonal avtale, har i løpet av 1965 fått tilslutning av ytterligere 3 land, USA, Vest-Tyskland og Italia. Deres samlede finansielle bidrag på n. kr. 4,3 mill. betyr bl. a. at forskningsarbeidet ved Halden-reaktoren kan gis større bredde.

Dragon-reaktoren, som ble innviet i oktober 1964, er nå i full drift, og de erfaringer som høstes ved studier av brenselementer og brenseløkonomi, vil kunne få avgjørende betydning for planene om gasskjølte høytempererte kraftreaktorer. Det nåværende program gjelder frem til 1967, og man drøtter spørsmålet om å følge opp Dragon-prosjektet med et Dragon II: for å føre forskningen videre mot industriell anvendelse.

De nordiske land har i Kontaktutvalget utvekslet synspunkter med hensyn til en eventuell forlengelse av Dragon-prosjektet og spørsmålet om fortsatt skandinavisk deltakelse.

EUROCHEMIC's anlegg (Mol, Belgia) for kjemisk behandling av bestrålt brensel, vil være ferdig ved utgangen av 1965 og ventes innviet på forsommeren 1966. Anlegget er blitt gjort egnet til også å kunne behandle høyt anriket uran-brensel. Etter 1967 må man ta ny stilling til EUROCHEMIC's gjeldende program.

Foruten ovennevnte store fellesprosjekter og spørsmålet om deres fremtid, har ENEA's virksomhet i løpet av 1965 omfattet iverksettingen av et seksårig forskningsprogram ved forskningssenteret i Seibersdorf, Østerrike, for å undersøke mulighetene for preservering av matvarer ved bestråling. Forsøkene utføres på frukt og fruktsaft. — Et annet felt som ENEA har latt opp er en studie av reaktorsikkerhetsteknologi. Det er opprettet en »Reactor Safety Technology Committee», hvor Danmark, Norge og Sverige deltar.

Erfaringene som er oppnådd ved ENEA's to informasjonssentra (Neutron Data Campilation Centre, Saclay, og Computer Programme Library, Ispra), etter at de nå har vært drevet i nærmere to år, har vist at moderne data-behandlingsteknikk er uunnværlig for en effektiv utnyttelse av de store mengder teknisk-vitenskapelige data som strømmer inn fra landenes forskningslaboratorier. Sentret har i stor grad gjort det mulig å gjøre bruk av andre lands utviklingsresultater, noe som har bidratt til at dobbeltarbeid unngås og at effektiviteten i de enkelte lands virksomhet er blitt økt.

Oslo, 4. januar 1966

*TILLÄGG***Förteckning över medlemmar i kontaktorganet för atomenergifrågor***Danmark*

Departementschef H. H. Koch
Direktør H. H. Stevenius-Nielsen

Finland

Professor E. A. Laurila
Överdirektör P. J. Rekola

Island

Professor Magnús Magnússon

Norge

Høyesteretsadvokat Jens Christian Hauge
Ekspedisjonssjef Odd Göthe

Sverige

Statssekreterare Gunnar von Sydow
Direktör H. A. B. Brynielsson

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över tilläggsförslaget
(Sak A 107 T/e) och berättelsen***(Se Sak A 107 T/e: Bilaga.)*

Berättelse

om samarbete mellan språknämnderna

(Överlämnad av Danmarks regering)

Samarbejdet mellem nævnene er fortsat efter de samme retningslinjer som hidtil. Nævnene har udvekslet publikationer, meddelelser om deres rådgivningsvirksomhed samt mødereferater. Før spørgsmål af principiel betydning blev besvaret, har nævnene i adskillige tilfælde rådført sig med hinanden.

Indsamlingen og registreringen af nye ord i dansk, norsk og svensk er blevet fortsat, og meddelelser om arbejdet er jævnlig blevet udvekslet. En fyldig liste over nye ord, omfattende årene 1963—65, vil blive offentliggjort i sprognævnenes fælles publikation »Nordiske Sprogproblemer 1963—65«, der ventes udsendt i 1. halvdel af 1966.

Det årlige møde mellem nævnenes sekretærer afholdtes i Stockholm 15. og 16. marts, hvor man især forberedte sprognævnenes årsmøde i Helsingfors.

De nordiske sprognævns 12. årsmøde afholdtes i Helsingfors 1. og 2. oktober. I mødet deltog 27 repræsentanter for de nordiske sprognævn, nemlig 3 fra Danmark, 1 fra Island, 6 fra Norge, 7 fra Sverige og 10 fra Finland.

På mødet aflagde de forskellige nævn rapporter om virksomheden siden det foregående nordiske sprogsmøde.

Derudover behandledes især følgende sager:

1. Transskription af kyrillisk skrift

På de fleste punkter var der opnået nordisk enighed med hensyn til transskriptionen. På et enkelt punkt, hvor der er divergenser, har det svenske nævn endnu ikke taget endelig stilling.

Når det endelige resultat foreligger, vil en publikation om transskriptionssystemet blive udarbejdet.

2. Meteorologiske termer

Direktørerne for de nordiske landes meteorologiske institutter har på deres årsmøde 1965 drøftet et forslag fra sprognævnene om at undersøge mulighederne for en tilnærmelse mellem de forskellige landes meteorologiske

termer. Der vil blive oprettet en kontaktgruppe, der skal beskæftige sig med sagen.

3. Nordisk samarbejde ved redaktion af retskrivningsvejledninger

Nævnene i Norge og Sverige har kun i ringe omfang ønsket at ændre de norske og svenske regler i retning af de danske forslag til formuleringer, der blev forelagt på det nordiske møde 1964 (stort begyndelsesbogstav, ord-
deling ved linjeskifte, accenter, bindestreg, apostrof). Herefter bliver det et internt dansk anliggende at afgøre, på hvilke punkter og i hvilken grad man ønsker at ændre reglerne i retning af de svenske og norske. Om resultatet heraf kan der endnu ikke meddeles noget definitivt.

4. Fælles nordisk alfabet

Den nordiske Kulturkommissions sektion I havde anmodet nævnene om at tage de nordiske studenterunioners forslag af oktober 1961 om et fælles alfabet i Norden op til behandling. Mødet vedtog et svar der går ud på, at nævnene ikke er i stand til at anbefale forslaget.

5. Undersøgelse af ordforrådets tilvækst i de nordiske sprog 1945 (1955) — 65

Nævnene i Sverige og Norge vil gennemføre undersøgelsen for hele perioden 1945—65; Dansk Sprognævn er kun i stand til at behandle perioden 1955—65.

Det er tanken at lade redegørelsen fremkomme som en selvstændig publikation. Der er ikke taget stilling til, om der skal tilstræbes en samlet eller 3 særskilte fremstillinger.

6. Turismens terminologi

Efter at der er udarbejdet liste over de danske, norske og svenske termer, har det vist sig, at terminologien i stort omfang er ensartet. Der vil først senere blive taget stilling til spørgsmålet om rekommandationer.

7. Flyttermer

Norsk SAS har nu taget stilling til de ændringsforslag, der var stillet for de norske termers vedkommende. En del af forslagene er accepteret, andre er afvist. En redegørelse for hele sagens behandling vil blive trykt i Nordiske Sprogproblemer.

8. Forslag om udarbejdelse af en slægtnavnsliste
med udtaleangivelse

Mødet anbefalede, at en sådan liste udgives.

9. Forslag om udarbejdelse af en liste over
nordiske plante- og dyrenavne

Mødet udtalte som sin mening at en sådan liste bør udarbejdes, og at nævnene bør samarbejde i denne sag. Arbejdet bør udføres under medvirkning af fagfolk.

Siden det nordiske sprog møde er samarbejdet fortsat efter de retningslinjer, der er angivet i mødets vedtagelser.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över berättelsen**

Till kulturutskottet har hänvisats berättelse om samarbete mellan språknämnderna, överlämnad av Danmarks regering.

Vid utskottets handläggning av ärendet har deltagit undervisningsminister K. B. Andersen, Danmark, statsråd Kjell Bondevik, Norge, och minister för kulturella anliggender Hans Sølvhøj, Danmark.

Utskottet har tagit del av innehållet i berättelsen och har erfarit, att samarbetet mellan de nordiska ländernas språknämnder fortgått efter samma riktlinjer som tidigare.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

København den 28 januari 1966

<i>Julius Bomholt</i>	<i>Poul Hartling</i>	<i>Olav Hordvik</i>
<i>Veikko Hyytiäinen</i>	<i>Ólafur Jóhannesson</i>	<i>Håkon Johnsen</i>
	Förman	
<i>A. C. Normann</i>	<i>Dagmar Ranmark</i>	<i>Berte Rognerud</i>
<i>Paula Ruutu</i>	<i>Ingrid Segerstedt Wiberg</i>	<i>Fridolf Thapper</i>
	<i>Anna-Liisa Tiekso</i>	

Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg

(Överlämnat av Sveriges regering)

Styrelsen för Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg har under verksamhetsåret 1/7 1964—30/6 1965 sammanträtt tre gånger nämligen den 3—4 augusti och 3 december 1964 samt den 1 april 1965.

Assistentbefattningen, som tidigare uppehållits av olika läkare med kortare förordnanden, har från och med den 1 juni 1965 besatts med politices kand. Estrid Gullström, Helsingfors.

Till innehavare av den vakanta kanslibiträdestjänsten har från och med den 1 maj 1965 förordnats dipl. korrespondent Synnöve Wager, Helsingfors.

Undervisningen har omfattat:

En 2-månaders läkarkurs i biostatistik, epidemiologi m. m. under tiden 3/8—30/9 1964.

En 1-månaders ingenjörskurs i vattenhygien under tiden 3/8—1/9 1964.

En 2-månaders läkarkurs i fysiologisk hygien under tiden 1/4—31/5 1965.

En 1-månaders ingenjörskurs i fysiologisk hygien under tiden 1/4—30/4 1965.

En 1/2-månadskurs i omgivningshygien för hälsovårdskonsulenter under tiden 10/5—22/5 1965.

Antalet deltagare i kurserna framgår av efterföljande sammanställning:

Kurs	Deltagare från				Summa deltagare
	Danmark	Finland	Norge	Sverige	
Läkarkurs 3/8—30/9-64	4	5	5	10	24
Ingenjörskurs 3/8—1/9-64	3	5	5	8	21
Läkarkurs 1/4—31/5-65	4	6	5	10	25
Ingenjörskurs 1/4—31/5-65	1	5	5	5	16
Hälsovårdskonsulentkurs	3	6	5	6	20
Summa	15	27	25	39	106

I de två läkarkurserna har på framställning av svenska medicinalstyrelsen mottagits tillsammans nio extra deltagare från Sverige, för vilka högskolan erhållit särskild ersättning.

Läkarkursen i biostatistik, epidemiologi m. m. hösten 1964 omfattade 268 timmar och 56 föreläsare anlätades. Läkarkursen i fysiologisk hygien våren 1965 hade 275 timmar och 88 föreläsare. För ingenjörskursen i vattenhygien

hösten 1964 redovisades 147 timmar och 41 föreläsare, medan ingenjörskursen i fysiologisk hygien, där även ett antal arkitekter deltog, omfattade 139 timmars undervisning av 32 föreläsare. Hälsovårdskonsulentkursen hade 84 timmars föreläsningar av 31 olika föreläsare.

De fasta kostnaderna har under verksamhetsåret uppgått till 217 747: 71 och de rörliga kostnaderna till 265 878: 18. Kostnaderna fördelar sig på de olika länderna sålunda.

Land	Andel i fasta kostnader	Andel i rörliga kostnader	Summa för resp. land
Danmark	54 436: 93	44 668: 96	99 105: 89
Finland	54 436: 93	73 473: 07	127 910: —
Norge	54 436: 93	68 141: 52	132 578: 45
Sverige	54 436: 92	79 594: 63	134 031: 55
Summa sv. kr.	217 747: 71	265 878: 18	483 625: 89

Kostnaden per kursdeltagare i läkarkurserna har varit 7 527: 85 respektive 7 468: 76 sv. kr. För ingenjörskurserna var motsvarande siffror 3 735: 38 och 3 891: 72 sv. kr., medan hälsovårdskonsulentkursen om en halv månad kostade 2 149: — sv. kr. per deltagare.

Föreståndaren vid hälsovårdshögskolan, professor Bengt Lambert, har på inbjudan av WHO:s europakontor deltagit i WHO:s symposium on Schools of Public Health in Europe, som den 14—18 december 1964 hölls i Rennes i Frankrike.

BILAGA

**Räkenskapssammanställning för Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg
verksamhetsåret 1/7 1964—30/6 1965**

Tillgångar vid årets början

Kassabehållning	1 353: 96	
Innestående på postgirokonto	2 448: 63	
Innestående på checkräkning i bank	2 329: 23	
Innestående på kapitalsamlingsräkning i bank ..	38 510: 39	
Fordran av svenska medicinalstyrelsen	13 040: 91	
Fordran av Island	645: 59	
Inventarier	27 674: 65	— 58 328: 71

Inkomster

Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges inbetalningar till driftfonden	447 453: 20	
Ränta på kapitalsamlingsräkning i bank	8 847: 93	
Ersättning för extra deltagare m. m.		
hänförligt till fasta kostnader	2 701: 10	
hänförligt till rörliga kostnader	37 511: 22	496 513: 45

Skulder vid årets slut

Preliminärskatt, dragen ej inbetalt		155: —
	Summa kronor:	554 997: 16

Skulder vid årets början

Obetalade räkningar	172: 65	
I förskott gjord inbetalning av bidrag till fonden för 1964/65	5 609: 26	5 781: 91

Utgifter

Fasta kostnader	220 448: 81	
Rörliga kostnader	303 389: 40	523 838: 21

Tillgångar vid årets slut

Kassabehållning	1 242: 76	
Innestående på checkräkning i bank	303: —	
Innestående på kapitalsamlingsräkning i bank ..	2 403: 08	
Fordran av svenska medicinalstyrelsen	21 428: 20	
Inventarier	35 011: 61	— 25 377: 04
	Summa kronor:	554 997: 16

Göteborg den 3 augusti 1965

Rolf Bergman
Styrelsens ordförande

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål

(Överlämnad av Danmarks regering)

Sammensætningen af Det nordiske Kontaktudvalg for Landbrugsspørgsmål har ikke undergået ændringer i 1965, bortset fra at fuldmægtig P. Kr. Lau-Jensen er fratrådt som suppleant og sekretær for den danske delegation fra og med 1. oktober d. å. I stedet er som sekretær udpeget sekretær Jørn Priemé, landbrugsministeriet.

Kontaktudvalget har i året 1965 afholdt et plenarmøde i Oslo den 13. marts d. å. Endvidere har der været afholdt to formandsmøder, henholdsvis i Stockholm den 14. januar og i København den 1. september, hvori som tidligere en repræsentant fra landbrugsorganisationerne i hvert af medlemslandene har deltaget.

I det følgende skal kort omtales de vigtigste sager, der har været behandlet i 1965.

1. Produktionssituationen i landbruget i de nordiske lande

På grundlag af udarbejdede redegørelser fra de enkelte delegationer om produktionssituationen drøftedes på Oslo-mødet den almindelige situation for 1965. Nogen længere debat gav redegørelserne ikke anledning til, men der var enighed om i udvalget nøje at følge udviklingen i årets løb, og den danske delegation forbeholdt sig i denne forbindelse senere at fremsætte konkrete ønsker over for udvalget.

Spørgsmålet om at nedsætte ekspertkomiteer for hvert af de vigtigste vareområder for at gennemdrøfte handelsproblemerne, eventuelt i form af redegørelser, udarbejdet af ad hoc-arbejdsgrupper, jfr. beretningen for arbejdet i 1964, er fortsat til overvejelse i udvalget. Det er hensigten, indtil afklaring er nået, at lade formandsmøderne afgøre, hvorledes sagerne bør forelægges for udvalget.

2. Kennedy-runden

Såvel på udvalgsrådet i Oslo som på formandsmøderne har man holdt sig å jour med udviklingen inden for Kennedy-runde-forhandlingerne, men nogen indgående debat har på grund af disse forhandlingers stagnation ikke fundet sted.

3. Nordisk forskningssamarbejde

Formanden for det norske forskningsråd, direktør Ringen, gav på Oslo-mødet en kort redegørelse for de seneste drøftelser og omtalte herunder forslaget om at etablere et nordisk kontaktorgan for forskningsspørgsmål.

I spørgsmålet vedrørende etablering af et nordisk forskningscenter for landbrugssamvirke vedtog udvalget på Oslo-mødet at lade nedsætte et udredningsudvalg, bestående af to repræsentanter for hvert land. Udvalget har fået til opgave at udrede behovet for et fælles uddannelses- og forskningscenter for landbrugssamvirke i Norden, at udrede hvor centret i givet fald bør lægges og fremkomme med forslag til dets opbygning og arbejds måde samt at udrede spørgsmålene om centrets administrative status og finansiering.

4. Eventuelt

Udover de ovennævnte sager er der i udvalget givet en orientering om problemer i forbindelse med landbrugsspørgsmål af interesse for de nordiske lande, således f. eks. IFAP-mødet i New Zealand i slutningen af 1964. Endvidere er der givet redegørelser om vigtigere ændringer i de nordiske landes landbrugslovgivning samt om udviklingen inden for EFTA og Fællesmarkedet.

Den krise, der opstod i Fællesmarkedet i løbet af sommeren, har på visse områder også præget arbejdet i Det nordiske Kontaktudvalg, idet et møde, der var planlagt til afholdelse i efteråret 1965, på formandsmødet den 1. september i København blev vedtaget udsat. Dette skulle give mulighed for, at kontaktudvalget på et møde i begyndelsen af 1966 eventuelt med større fordel kunne drøfte problemerne i forbindelse med Kennedy-runden samt i forbindelse med spørgsmålet om samarbejdet mellem EFTA og Fællesmarkedet.

Det forudses, at udvalgets førstkommende møde vil finde sted i København tirsdag den 18. januar 1966.

Denne rapport er efter aftale mellem delegationerne udarbejdet og afgivet af formanden for den danske delegation.

København, den 29. november 1965

TILLÄGG

Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor

Ledamöter

Suppleanter

Danmark

V. Brorson, kommitteret i landbrugsministeriet, ordf.

E. Mortensen, kontorchef i d:o

C. Christensen, medlem af landbrugsrådets præsidium, v. ordf. i De danske mejeriforeningers fællesorg.

P. Jørgensen, boelsmand, ordf. i De samvirkende danske husmandsforeninger

J. Rønning-Petersen, ekspeditionssekretær i landbrugsministeriet

P. Kr. Lau-Jensen, fuldmægtig, d:o

N. Kjærgaard, landbrugsrådet

Jørgen Pedersen, sekretariatschef, De samvirkende danske husmandsforeninger

Finland

S. Suomela, professor, lantbruks-ekonomiska forskningsanstalten, ordf.

E. Lähdeoja, lantbruksråd, repr. f. jordbruksförvaltningen

E. Winqvist, agronom, repr. för jordbruksorganisationerna

H. Rautavaara, agronomie- o. forstdoktor

Island

Briem Gunnlaugur, dep.chef. ordf. f. landbrugsministeriet

Halldór Pálsson, direktör för det isl. landbrugsselskab

Kristján Karlsson, konsulent ved den isl. bondeforening

Norge

B. Robberstad, departementsråd, landbruksdepartementet, ordf.

H. Holager, byråsjef, landbruksdep.

Ledamöter

A. Lidtveit, landbruksdirektör,
landbruksdepartementet

H. Eika, ordf. i Norges Bondelag

J. Pettersen, ordf. i Norsk Bonde-
og småbrukarlag, odelstingspresi-
dent

Suppleanter

H. Sande, konsulent, landbruks-
dep.

O. Bergflödt, konsulent, Norges
Bondelag

O. Moen, fylkesagronom, Opp-
land landbruksselskap, Gjøvik

Sverige

I. Eckersten, statssekreterare i
jordbruksdepartementet, ordf.

R. Magnusson, generaldirektör i
statens jordbruksnämnd, v. ordf.

T. Bengtsson, advokat, förbunds-
ordförande, Sveriges lantbruksför-
bund

S. Oscarsson, förbundsordföran-
de, Riksförbundet Landsbygdens
folk

C. Senning, kansliråd i jordbruks-
departementet

S. Larson, byråchef i statens jord-
bruksnämnd

H. Håkansson, direktör, Sveriges
lantbruksförbund

P. Grabö, agronomie licentiat,
Riksförbundet Landsbygdens folk

Berättelse

om Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål

(Överlämnad av Sveriges regering)

1. Kontaktorganet har under år 1965 haft den sammansättning som framgår av närslutna förteckning. Såsom ordförande har under året fungerat ordföranden i den svenska delegationen.

2. Kontaktorganet har sammanträtt i Göteborg den 26 februari (med begränsat deltagande), i Helsingfors den 29—30 mars och i Stockholm den 19 oktober 1965.

Följande frågor har behandlats vid mötena.

1) Utbyggnad av FAO:s fiskeriavdelning.

Kontaktorganet har i enlighet med beslut vid tidigare möte (jfr p. 7 i föregående års berättelse) diskuterat frågan om nordisk representation vid det särskilda möte i Rom där frågan om en utbyggnad av FAO:s fiskeriavdelning skulle behandlas. I samband därmed har synpunkter framförts beträffande de föreliggande förslagen avseende en förstärkning av FAO:s arbete på fiskets område. En representant för Norge har därefter deltagit i Rom-mötet efter att ha informerats om innehållet och slutsatserna i den i kontaktorganet förda diskussionen.

2) Nästkommande nordiska fiskerikonferens.

Kontaktorganet har framfört preliminära synpunkter på konferensen, som skall hållas i Finland 1966. Personer inom organet, med vilka den finländska organisationskommittén kan hålla fortlöpande kontakt, har vidare utsetts. Då kommittén i fråga utarbetat ett förslag till konferensprogram kommer frågan ev. att upplagas på nytt i kontaktorganet.

3) Förhandlingar om internationella fiskeregler.

Inför den förberedande fiskekonferens som ägde rum i London i april företogs på basis av i Norge utarbetat material en genomgång av frågekomplexet. Därefter har en ytterligare genomgång kommit till stånd inom kontaktorganet. Av överläggningarna har framgått att ett likartat betraktelsesätt föreligger på många punkter. Avsikten är att en mera slutgiltig konfrontation av föreliggande synpunkter skall komma till stånd för den internationella konferens som anordnas i London under våren 1966.

4) Kennedy-ronden m. m.

Frågan om fiskeriprodukternas behandling i Kennedy-ronden har dryftats vid ett flertal tillfällen inom kontaktorganet.

Även andra handelspolitiska frågor såsom EEC:s fiskeripolitik, de franska minimipriserna på fisk och exporten av frysta fiskfiléer till Storbritannien har varit föremål för diskussion.

5) Den nordostatlantiska fiskerikommissionen.

Inför möte i Moskva med kommissionen har frågor i anslutning till dagordningen diskuterats.

3. Nästa möte med kontaktorganet skall hållas i Norge i februari 1966.

Stockholm den 15 november 1965

Ivan Eckersten

TILLÄGG

Förteckning över medlemmar i Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål

Danmark

Departementschef J. Nørgaard
Kontorchef J. Hertoft
Fiskeskipper Fr. Lodberg Jensen
Fiskeskipper H. Sørensen

Finland

Fiskerirådet D. Wikström
Magister G. Bergman

Island

Fiskeridirektör D. Ólafsson
Direktör S. Egilsson

Norge

Ekspedisjonssjef G. Gundersen
Fiskeridirektør K. Sunnanå
Fiskebåtskipper E. Andreassen
Generalsekretær H. Rasmussen

Sverige

Statssekreterare I. Eckersten
Överdirektör J. Hult
Ombudsman G. Åberg
Direktör E. Lilja

Berättelse

om samarbete på det bostadspolitiska området

(Överlämnad av Danmarks regering)

Inden for boligministeriets område foregår der et nordisk samarbejde vedrørende boliglovgivningen, bygningslovgivningen, byplanlovgivningen samt statslige byggearbejder.

1. Boliglovgivningen

De nordiske landes centrale boligmyndigheder har et løbende samarbejde, især i form af årlige konferencer til drøftelse af de samfundsmæssige og administrative problemer vedrørende boligstøtte, boligbyggeriets finansiering, byggegrundspørgsmål, boligstandarden m. v. Konferencerne har især betydning ved at give erfaring og inspiration til deltagerne. Samarbejdet fører dog også til konkrete resultater, såsom publikationen »Housing in the Northern Countries», der netop er ved at udkomme i en ny udgave.

2. Bygningslovgivningen

De nordiske landes centrale bygningsmyndigheder udarbejder igennem deres samarbejdsorgan *Den nordiske komité for bygningsbestemmelser (NKB)* forslag til fællesnordiske bygningsbestemmelser, som lægges til grund for de enkelte landes byggeforskrifter. Komitéarbejdet har igennem årene på denne måde ført til et ret omfattende regelfællesskab.

I 1965 har komiteen færdigbehandlet forslag til bygningsbestemmelser for trækonstruktioner, lydisolering, vindbelastning samt redningsvinduer i bygninger.

I komiteens nye skriftrække er i 1965 udkommet skrift nr. 3 om skorstensbestemmelser og nr. 4 »Modular ABC», som er en engelsksproget udgave af komiteens modulpublikationer, beregnet til brug i det internationale modul- og standardiseringsarbejde.

Endvidere har komiteen udpeget en repræsentant, fælles for de nordiske bygningsstyrelser, som deltager i EFTA-landenes samarbejde om anvendelse af plast i byggeriet.

— Bygningsmaterialer omfattes i stadig videre omfang af godkendelsesordninger, som forudsætter prøvning af materialerne. Et løbende nordisk

samarbejde om fælles prøvningsmetoder foregår i *Nordisk samarbejds-komite for materialeprøvning och forskning (NMS)*.

I forbindelse med bygningslovgivningen må også nævnes de nordiske byggeforskningsorganers løbende samarbejde igennem *Nordisk samarbejds-gruppe (NS)* og *Nordiske byggeforskningsmøder (NBM)*. Samarbejdet har i 1965 bl. a. ført til en fællesnordisk håndbog »Mørtel, muring og pudsning», som udkommer i begyndelsen af 1966.

3. *Byplanlovgivningen*

Også med hensyn til byplanlægning (og regionsplanlægning m. v.) foregår der et løbende nordisk samarbejde.

En nordisk ekspertgruppe har således udarbejdet rapporten »Økade yt-behov i stadsbygden» (publiceret gennem byggnadsstyrelsen i Stockholm i april 1965) til brug for International Federation for Housing and Planning's konference i Örebro i juni—juli 1965.

Endvidere samarbejdes der mellem svenske og danske myndigheder om fælles udbygning af Øresundsregionen. Det mest markante udtryk for samarbejdet har været Nordisk Råds Øresundskonference i april 1964 i København og Malmö (refereret i Nordisk udredningsserie 1964: 5).

4. *Statslige byggearbejder*

De centrale myndigheder i de nordiske lande, som forestår statslige byggearbejder eller forvalter statsejendomme, samarbejder ved afholdelsen af *Nordiske konferencer om Statsbyggeri (NKS)*. Der er nedsat et permanent kontaktudvalg og fire arbejdsgrupper; disse beskæftiger sig med principper for indeksberegning, ensartet nomenklatur for rumfangs- og arealberegning, ensartet klassifikationssystem for materialer og arbejdsudførelse med henblik på elektronisk databehandling samt programmeringsarbejdets organisation og systematik.

5. *Andet samarbejde*

Uden for de statslige myndigheder, men af betydning for de offentlige byggeforskrifter m. v. samarbejdes der mellem de nordiske ingeniørforeninger og de nordiske standardiseringsorganer.

København, den 3. januar 1966

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över berättelsen**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats berättelse om samarbete på det bostadspolitiska området, överlämnad av Danmarks regering.

Utskottet har tagit del av berättelsen, av vilken framgår att ett betydande samarbete förekommer mellan de nordiska länderna på det bostadspolitiska området. Utskottet hälsar detta med tillfredsställelse.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Köpenhamn den 29 januari 1966

Birger Andersson

Sigurður Bjarnason

Sigrid Ekendahl

Einar Gustafsson

Gunnar Henriksson

Jørgen Jensen

Förman

Lars Korvald

Urho Kähönen

Harald Løbak

Niels Mørk

Judit Nederström-Lundén

Harald Nielsen

Salve Salvesen

Berättelse

från Nordiska samarbetsorganet för same- och renskötsel frågor

(Överlämnad av Norges regering)

Under Nordisk Råds 10. sesjon i Helsingfors vedtok rådet 22. mars 1962 Rek.nr. 13/1962 sålydende: »Nordiska Rådet rekommenderar regjeringarna i Finland, Norge og Sverige att snarast tilsetta ett nordiskt organ för behandling av gemensamma samespörsmål och renskötsel frågor». Finland ble koordinerende land for saken. I samsvar med dette sammenkalle det finske Justitieministerium til et foreløpig møte på departementsnivå i Helsingfors 22. januar 1963 hvor tre tjenestemenn fra hvert land møtte. Fra finsk og svensk side erklærte man seg beredt til å oppnevne medlemmer i det foreslåtte nordiske samarbeidsorgan. Fra norsk side kunne man på det daværende tidspunkt ikke ta standpunkt til saken som måtte sees i sammenheng med den framlagte stortingsmelding nr. 21 (1962—63) om tiltak av særlig interesse for den samisktalende befolkning, og som Stortinget på den tid ikke hadde behandlet ennå. Etter at Stortinget hadde behandlet stortingsmeld. nr. 21 27. mai 1963, var det også fra norsk side klart for oppnevning av medlemmer i et nordisk samarbeidsorgan som foreslått i Rek.nr. 13/1962.

Finland oppnevnte sin delegasjon til samarbeidsorganet 4/12. 1963, Sverige 14/2. 1964 og Norge 26/6. 1964.

Som medlemmer av samarbeidsorganet er oppnevnt

Fra Finland:

Regeringsrådet Kai Korte (delegasjonens formann)
Ekonomirådet Yrjö Alarukka
Ordföranden Erkki Jomppanen
Fil. kand. Karl Nickul
Docent Mikko Varo

Regjeringsråd Kai Korte er senere gått ut på grunn av andre oppdrag. I hans sted er som medlem av og formann for den finske delegasjon oppnevnt kanslisjef Olavi Merimaa.

Fra Norge:

Ekspedisjonssjef, dr. jur. Henry Nærstad (delegasjonens formann)
Sjefredaktør Reidar Hirsti

Konsulent Hjalmar Pavel
Stortingsmann Harald Samuelsen
Byråsjef Erland Aalde

Fra Sverige:

Expeditionschefen Karl-Olof Wahlfisk (delegasjonens formann)
Kanslirådet Sven Härdén
Folkhøgskolelærare Nikolaus Kuhmunen
Nomadskoleinspektör dr. Israel Ruong
Överinspektör Åke Wikmann

På Samarbeidsorganets første møte, som ble holdt i Helsingfors 22. januar 1965, og der særlig arbeidsordningen ble drøftet, ble det besluttet å opprette to underutvalg under organet — et »reindriftsutvalg» til å forberede saker vedkommende reindriften og et »kulturutvalg» til å ta seg av saker vedkommende skole- og opplæringsvirksomhet og kulturspørsmål i sin alminnelighet. Hvert utvalg har to medlemmer fra hvert land. Det var videre enighet om å ta sikte på å holde to plenumsmøter i Samarbeidsorganet hvert år, etter tur i de resp. land, og møter i underutvalgene etter behov.

Reindriftsutvalget hadde møte i Helsingfors 30. og 31. mars 1965 og i Oslo 17. oktober, og kulturutvalget hadde møte i Helsingfors 1. og 2. april 1965. Plenumsmøte i Samarbeidsorganet er videre holdt i Oslo 18. og 19. oktober 1965.

Følgende saker er hittil tatt opp til behandling:

Reinforskningen i Norden. Det er oppnådd enighet om fordeling av de forskjellige forskningsoppgaver på de enkelte land.

Spørsmålet om tiltak for etablering av ens priser på reinkjøtt i de tre land er tatt opp.

Gjeldende bestemmelser om slakting og behandling i de resp. land utredes nærmere med sikte på å komme fram til forslag om ensartede regler.

Spredning av forskningsresultatene i de resp. land fremmes ved at det er utpekt kontakter i hvert land som kan formidle resultatene fra de øvrige land.

Det er foreslått at hvert land bærer utgiftene i samband med de forskningsoppgaver som landet er tiltenkt.

Når det gjelder forslag om mulige samarbeidstiltak innenfor skole-kultursektoren, har utvalget ment å burde avvente referater fra det store same-lærermøtet som ble holdt i Masi høsten 1965 og de drøftinger som ble ført der. Samarbeidsorganet har derfor foreløpig bare gilt anbefalinger om økonomisk støtte fra de resp. land til enkelte spesielle tiltak, som arbeidet med å skape en felles samisk ordliste for moderne kulturord, støtte til deltaking i lærermøter og støtte til deltaking i møte for utøvere av samisk husflid.

Oslo, 4. januar 1966

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över berättelsen**

Til juridisk udvalg er henvist beretning om det nordiske sameudvalgs arbejde, indsendt af Norges regering.

Ved behandlingen af sagen har deltaget justitieministern J. O. Söderhjelm, Finland, og statsråd fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge.

Udvalget har gjort sig bekendt med beretningen, hvori der er givet en redegørelse for det samarbejde, som har fundet sted angående fælles same spørgsmål og rensdyrdrift.

Udvalget konstaterer, at der i overensstemmelse med rådets henstilling (jfr. rekommandation nr. 13/1962) nu er udnævnt et samarbejdsorgan vedrørende disse spørgsmål. Man imødeser underretning om det fortsatte arbejde.

Udvalget foreslår,

at rådet tager beretningen fra Nordisk sameudvalg til efterretning.

København, den 29. januar 1966

Ingrid Gärde Widemar

Erkki Hara

Sven Högström

Harry Klippenvåg

Lars Leiro

Matthias Á Mathiesen

Carl Petersen

Georg Pettersson

Gösta Rosenberg

Knud Thestrup

Formand

Meddelande

om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 16 mars 1955 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka förutsättningarna för en revision av den i de nordiska länderna gällande lagstiftningen om äktenskap och äkta makars förmögenhetsförhållanden, så att denna blir så likartad som möjligt.

Danmarks regering (Justitsministeriet) meddelar den 24 november 1965 å *samtliga regeringars vägnar*:

De nordiske ægteskabsudvalg holdt et afsluttende møde i Stockholm den 25.—28. november 1963.

Danmark

Det danske udvalg afgav i januar 1962 delbetænkning om skifte mellem ægtefæller ved separation og skilsmisse. Udvalgets forslag til ændring af skifteloven gennemførtes ved lov nr. 412 af 18. december 1963.

I september 1964 afsluttedes arbejdet med betænkning nr. 2, der vedrører ægteskabs indgåelse og opløsning samt forældremyndighed og samkvemsret. Denne betænkning er sendt til udtalelse hos forskellige myndigheder og foreninger. Det danske udvalg har i oktober 1965 afsluttet arbejdet med betænkning nr. 3, der vedrører ægteskabets retsvirkninger. Betænkningen vil foreligge trykt omkring nytår. Udvalget vil herefter behandle visse specielle danske problemer vedrørende kapitalopsparingsordningers indflydelse på skifte mellem ægtefæller.

Finland

Finland har, efter at statsrådet den 20. februar 1958 opløste komiteen for revision af ægteskabslovgivning, i begyndelsen væsentligst deltaget i det

nordiske samarbejde ved observatør. Den 3. januar 1962 har lagberedningen fået til opgave at forberede sådanne forslag til revision af reglerne om ægteskabs indgåelse og opløsning, som anses for nødvendige. Lagberedningen har ligeledes udarbejdet særskilt forslag om mægling i separationsager og vedrørende forældremyndigheden over ægtebørn, af hvilken førstnævnte er gennemført den 20. juli 1963. Endvidere har man i forening med de øvrige nordiske landes repræsentanter forberedt et forslag til ændring af den nordiske ægteskabskonvention.

Lagberedningen forventer at kunne udarbejde forslag til regler om ægteskabs indgåelse og opløsning før den 1. april 1966. Remisbehandlingen af dette forslag forventes at vare 6—9 måneder.

Derimod har man i Finland endnu ikke taget endelig stilling til de nordiske forslag vedrørende formueforholdet mellem ægtefæller, da man først har villet gennemføre revisionen af arvelovgivningen. Den nye arvelov træder i kraft den 1. januar 1966.

Norge

I Norge er der i 1964 vedtaget en lov på grundlag af den i meddelelsen til rådets 12. session¹ nævnte indstilling om ændring af reglerne om mægling i ægteskabsager. Det norske udvalg har endvidere i marts 1964 afgivet indstilling II, der angår ændringer i loven af 31. maj 1918 om indgåelse og opløsning af ekteskab m. v. I juni 1964 har udvalget afgivet indstilling III om ændring i lov om børn i ekteskab m. v. I oktober 1964 har udvalget afgivet indstilling IV om ændring i loven af 20. maj 1927 om ektefellers formuesforhold. I maj 1965 afgav udvalget indstilling V om ændringer i de familieretlige bestemmelser om livsforsikring og pension. Udvalget arbejder for tiden med en særlig udtalelse om virkningen af separation og skilsmisse for retten til enkepension. Arbejdet hermed er blevet forsinket, da principperne for familiepenionering efter den planlagte folkepensionsordning ikke har været afklaret.

Sverige

I Sverige har familjerättskommittén i august 1964 afgivet sin indstilling Äktenskapsrätt (SOU 1964: 34—35).

Under forhandlingerne er der tillige udarbejdet et udkast til ændring af den nordiske ægteskabskonvention.

¹ Se *Nordiska rådet, 12:e sess., s. 1591.*

BILAGA

**Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över tilläggförslaget
(i Sak 105 T/t) och meddelandet**

(Se Sak A 105 T/t: Bilaga.)

Meddelanden

om rekommendation nr 1/1958 angående samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att — för sådana djurarter som uppehåller sig i olika nordiska länder vid olika tidpunkter och som är i behov av skydd — bestämma fridlysnings- och jakttider efter enhetliga principer.

Danmarks regering (Landbrugsministeriet) meddelar den 22 november 1965:

Repræsentanter for den danske jagtadministration og vildtforskning har på initiativ fra Sverige som koordinerende land deltaget i forskellige drøftelser mellem de nordiske lande om det i rekommandationen rejste spørgsmål. Endvidere har den i Danmark i 1959 nedsatte kommission til revision af jagtloven i overensstemmelse med sit kommissorium haft opmærksomheden henledt på muligheden for koordinering af de danske fredningsbestemmelser med de øvrige nordiske landes.

Under de nævnte drøftelser har det været den overvejende opfattelse, at en udvidet fællesnordisk vildtbiologisk forskning måtte være en nødvendig forudsætning for videre udvikling i den af Nordisk Råd ønskede retning, og landbrugsministeriet har i skrivelse af 7. oktober 1965 til det svenske jordbrugsdepartement i princippet tiltrådt et fremsat forslag om oprettelse af et nordisk kollegium for vildtforskning.

Jagtlovskommissionen har afgivet betænkning i maj 1965 med udkast til forslag til ny jagtlov. Lovforslag i overensstemmelse hermed er af den danske regering fremsat i folketinget i november 1965. De heri foreslåede jagttider må i det væsentlige anses stemmende med de synspunkter, der har fundet udtryk i Nordisk Råds rekommandation, og det er samtidig i for-

slaget forudsat, at jagttiderne for visse fuglearter tages op til ny overvejelse efter en kortere periode, netop med henblik på revision under hen- syn til de resultater, som den fællesnordiske forskning måtte nå til.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 22 november 1965:

Den sakkunnigkommitté, som med anledning av rekommendationen till- satts, inkom 30.3.1965 med en promemoria angående sådana framtida åtgär- der, främst undersökningar, som gäller också fridlysningsperioderna i de nor- diska länderna. I Finland har man i stort sett kunnat följa de föreslagna jakttiderna, såsom förordningen den 23 juli 1965 om jakt på visst villebråd (417/65) ger vid handen. För Finlands vidkommande bör rekommendatio- nen sålunda anses i sin ursprungliga form förverkligad till ändamålsenliga delar. De ärenden, som senare framlägges såsom resultat av undersökning- arna och de sakkunnigas arbete, torde i sinom tid handläggas såsom nya för- slag.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar i december 1965:

Departementet har mottatt et memorandum fra den ekspertkomité av viltbiologer som ble utpekt av hvert av de nordiske land i 1953. I memoran- dumet, som er datert 30. mars d. å., fremsettes tre motiverte forslag om sam- arbeide.

Det første gjelder opprettelse av et permanent nordisk kollegium for vilt- forskning med funksjoner som kan sammenliknes med de allerede opprette- de nordiske kollegier for marin biologi og terrestrisk økologi. Departementet anser opprettelsen av et slikt kollegium som koordinerende og tilretteleggen- de organ for å være nyttig.

Departementet stiller seg positivt til forslaget om koordinering av forsk- ningsprogrammer av viltbiologisk art, men det konkrete eksempel om gransking av ærfuglens økologi som er nevnt i memorandumet, finnes for omfattende til å kunne støttes i sin nåværende form, da ærfugl er fredet i Norge og ikke er gjenstand for jakt.

Det tredje forslag i memorandumet, om utveksling av forskere, bør kunne anbefales.

For øvrig vises til rapport fra det koordinerende land, Sverige.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 22 november 1965:

Den nordiska kommitté, som haft till uppgift att utforma ett forsknings- program på viltforskningens område, har den 7 april 1965 till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige överlämnat en promemoria med förslag om upprättandet av ett nordiskt kollegium för viltforskning. Vid

framläggandet av sitt förslag har kommittén, enligt vad som anförs i promemorian, i största möjliga utsträckning sökt ta hänsyn till de biologiska spörsmål, som rests i Nordiska rådets rekommendation. Promemorian har för yttrande överlämnats till 1964 års naturresursutredning.

I enlighet med regeringens uppdrag den 6 november 1964 sammankallade domänstyrelsen en nordisk jaktidskonferens i Stockholm den 7—8 april 1965. Konferensen enade sig därvid om ett uttalande. Härav framgår, att en mera omfattande koordinering av jakttiderna svårigen kan åstadkommas förrän samordnad forskning och förbättrade rapportsystem möjliggör noggrannare kontroll av viltstammarna. Vissa justeringar kan emellertid redan nu anses genomförbara och lämpliga med hänsyn till målsättningen i Nordiska rådets rekommendation. I anslutning härtill framläggs detaljerade förslag till justering av jakt- och fridlysningsstiderna för enskilda djurarter.

Domänstyrelsen avser att vid förslag till jakttider under år 1966 söka samordna vissa av fridlysningsbestämmelserna i de berörda nordiska länderna där detta är möjligt. I detta syfte har överläggningar hållits i Torneå med representanter för lantbruksministeriet i Helsingfors, Finlands allmänna jägareförbund och jägarna inom gränsområdet. Härvid diskuterades bl. a. möjligheterna för samordning av fridlysningsbestämmelserna för skogs- och sjöfågel.

Genom de vidtagna åtgärderna har den erforderliga grunden skapats för att på såväl kortare som längre sikt uppnå möjlig likformighet i jakt- och fridlysningsstiderna. Rekommendationens syfte skulle därmed vara tillgodosett.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över tilläggsförslaget
(Sak A 106 T/j) och meddelandena***(Se Sak A 106 T/j: Bilaga.)*

Meddelanden

om rekommendation nr 11/1958 angående enhetliga regler om legitimation för psykologer m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å iverksette en utredning med sikte på å koordinere reglene i de enkelte land når det gjelder

1. legitimasjon for psykologer,
2. beskyttelse mot misbruk av psykologisk testingsmateriale,
3. psykologers taushetsplikt samt
4. fellesnordisk arbeidsmarked for psykologer.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Indenrigsministeriet) meddelar den 24 november 1965:

Det forventes, at det danske udvalg vil afgive betænkning i begyndelsen af året 1966.

F i n l a n d s r e g e r i n g (undervisningsministeriet) meddelar den 12 november 1965:

Statens psykologkommitté, som för Finlands del berett de i rekommendationen avsedda frågorna, avgav sitt betänkande den 12 maj 1964. Betänkandets innehåll har delvis redovisats i Finlands regerings meddelande om detta samma ärende till Nordiska rådets 13:e session¹.

Angående statens psykologkommittés betänkande har ett antal utlåtanden inbegärts, vilka med undantag av ett även erhållits. Då alla utlåtanden influitt fortsätter undervisningsministeriet handläggningen av ärendet. Ministeriet kommer att stå i nödig kontakt med de förvaltningsorgan i de övriga nordiska länderna, som handlägger motsvarande ärende.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1621.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 27 november 1965 å *samtliga regeringars vägnar*:

Av de utvalg som er oppnevnt i Finnland, Danmark, Sverige og Norge for å utrede spørsmål om felles regler for psykologers yrkesutøving m. m., har foreløpig det finske utvalg avgitt sin innstilling i mai 1964 og det norske utvalg har avgitt innstilling i desember 1964. Begge innstillinger er tilstillet de øvrige tre nordiske lands regjeringer til orientering.

Det svenske utvalg meddeler at utvalget finner å måtte avvente resultatet av en utredning om utdannelsen av psykologer i Sverige, før det avleverer sin innstilling.

Det danske utvalg vil formentlig avgi sin betenkning i begynnelsen av året 1966.

Når samtlige innstillinger foreligger, vil Sosialdepartementet ta initiativet til fortsatt nordisk samarbeid på departementsplanet for å se nærmere på spørsmålet om det er grunnlag for å utarbeide felles nordiske retningslinjer for psykologers yrkesutøving m. m.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 25 november 1965:

Sedan universitetskanslern framlagt förslag till en reformerad utbildning av psykologer är denna fråga för närvarande föremål för beredning inom ecklesiastikdepartementet.

Den särskilda kommitté, som i Sverige utreder frågan om legitimation av psykologer och därmed sammanhängande spørsmål, avvaktar resultatet av denna beredning.

Meddelanden

om rekommendation nr 14/1958 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1) att arbetet med att utjämna olikheterna i apotekar- och farmaceututbildningen i de nordiska länderna fortsättes samt

2) att lagregler antages i Danmark, Finland, Norge och Sverige, som möjliggör för apotekare, vilka har avlagt vederbörlig examen för utövande av apotekaryrket i ett av dessa länder, att erhålla behörighet för yrket även i de övriga länderna mot företeende av bevis om sin behörighet i examenslandet och om erforderliga kunskaper i vistelselandets social- och rättsfarmaci.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 25 november 1965 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den 3. september 1964 udsendte indenrigsministeriet et udkast til overenskomst mellem de nordiske lande om fælles arbejdsmarked for farmaceuter.

Udkastet er blevet gennemgået i de øvrige nordiske lande, og der er givet udtryk for, at udkastet kan tjene som grundlag for en overenskomst.

Den 16. januar 1965 har Nordisk Råds socialpolitiske udvalg anmodet den danske regering om at undersøge muligheden for at lade overenskomsten omfatte alt farmaceutisk personale med ekspeditionsret.

Overenskomstudkastet af september 1964 omfatter personer med dansk farmaceutisk kandidateksamen, finsk provisorexamen, norsk apotekereksamen og svensk apotekarexamen, men efter henstillingen fra det socialpolitiske udvalg skulle det overvejes, om en eventuel overenskomst også burde omfatte dansk medhjælpereksamen (exam.pharm.), finsk farmaceutexamen, norsk receptareksamen og svensk receptarieexamen.

Dette spørgsmål har af indenrigsministeriet været forelagt til udtalelse for sundhedsstyrelsen, der atter har forelagt sagen for Dansk Apotekerforening, Dansk Farmaceutforening samt Danmarks farmaceutiske Højskole. Sundhedsstyrelsen har derefter meddelt indenrigsministeriet, at styrelsen ikke mener at kunne anbefale en udvidelse af den i det oprindelige overenskomstudkast omhandlede farmaceutiske personalegruppe, idet man ved en ændring af den danske apotekerlov i 1954 netop har ønsket, at ekspeditionsretten for fremtiden principielt kun bør tilkomme fuldt uddannet farmaceutisk personale, provisorerne.

Indenrigsministeriet vil på baggrund heraf snarest rette fornyet henvendelse til de øvrige nordiske lande.

F i n l a n d s r e g e r i n g (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 30 november 1965:

Nordiska arbetsmarknadskommittén för farmaceutisk personal avgav i september 1964 sitt förslag i ärendet, till vilket Finlands regering i princip ställer sig positivt. Regeringen anser även, att överenskommelsen senare borde utvidgas att omfatta farmaceuter och möjligen utbildade tekniska apoteksbiträden.

S v e r i g e s r e g e r i n g (socialdepartementet) meddelar den 25 november 1965:

Danska Indenrigsministeriet har utarbetat ett förslag till nordisk överenskommelse om gemensam arbetsmarknad för farmaceuter. Socialdepartementet har den 14 januari 1965 meddelat förslagsställaren, att förslaget för Sveriges del kan tjäna som underlag för en slutlig överenskommelse i frågan.

Socialdepartementet har den 25 november 1965 mottagit skrivelse från danska Indenrigsministeriet med förfrågan rörande en av Nordiska rådets socialpolitiska utskott hos danska regeringen gjord hemställan om undersökning av möjligheten att överenskommelsen får omfatta all farmaceutisk personal med expeditorsrätt. Skrivelsen är föremål för remissbehandling i Sverige.

BILAGA

**Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över tilläggförslaget
(Sak A 102 T/s) och meddelandena om rekommendation nr 14/1958**

(Se A 102 T/s: Bilaga)

Meddelanden

om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster

(Överlämnande av Danmarks och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna,

1. att arbetet med att utjämna olikheterna i sjukgymnastutbildningen i de nordiska länderna fortsättes i syfte att bringa alla utbildningsanstalter upp på en för samtliga länder godtagbar nivå,

2. att länderna efter samråd fastställer, vilka utbildningsinstitut som kan godtagas såsom grundval för auktorisation i Norden,

3. att länderna — i de fall då utbildningen icke kan anses likvärdig — utan tidsutdräkt söker att i samråd fastställa arten och omfattningen av den tilläggsutbildning som kan finnas erforderlig i varje land för sig, för att auktorisation skall kunna ges åt där verksamma sjukgymnaster, samt åtager sig att tillhandahålla sådan utbildning samt

4. att en sådan ordning införes i Danmark, Finland, Norge och Sverige, som möjliggör för sjukgymnaster, vilka har avlagt vederbörlig examen för utövande av sjukgymnastyrket i ett av dessa länder, att erhålla behörighet för yrket även i de övriga länderna mot företeende av bevis om sin behörighet i examenslandet och — i förekommande fall — om genomgången tilläggsutbildning i vistelslandet.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 24 november 1965:

I tillägsmeddelelse af 1. februar 1965¹ erklærede Indenrigsministeriet sig villig til at deltage i forberedende forhandlinger om et fællesnordisk arbejdsmarked for fysioterapeuter.

Siden da har repræsentanter fra Indenrigsministeriet og Sundhedsstyrelsen deltaget i 2 møder i Stockholm henholdsvis den 15. juni og 1. oktober 1965 med repræsentanter fra de øvrige nordiske lande. Forhandlingerne er ikke afsluttet.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1630.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 25 november 1965 å *samtliga regeringars vägnar*:

I fråga om en gemensam nordisk arbetsmarknad för sjukgymnaster har under år 1965 två överläggningar ägt rum med representanter för de övriga nordiska länderna. Fortsatta överläggningar planeras.

Meddelanden

om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna,

1. att arbetet med att utjämna sådana olikheter i veterinärutbildningen i de nordiska länderna, som icke är betingade av speciella nationella förhållanden, påskyndas,

2. att eventuella hinder att erhålla behörighet som veterinär, vilka grunder sig på medborgarskap, undanröjes samt

3. att en sådan ordning införes i Danmark, Finland, Norge och Sverige, som möjliggör för veterinärer, vilka har avlagt vederbörlig examen för utövande av veterinäryrket i ett av dessa länder, att erhålla behörighet för yrket även i de övriga länderna mot företeende av bevis om sin behörighet i examenslandet och om sådan kompletterande utbildning i vistelseslandet, som är erforderlig för förtroget med de speciella yrkesförhållandena därstädes.

Danmarks regering (Landbrugsministeriet) meddelar den 22 december 1965:

I Danmarks regerings (Landbrugsministeriets) meddelelse af 8. december 1964¹ blev det påpeget, at den danske regering for sit vedkommende havde fulgt henstillinger, der er givet i rekommendationens 2. og 3. punkt ved gennemførelsen af lov nr. 58 af 4. marts 1964 om veterinærvesenet samt om udøvelse af dyrlægegering. Med hensyn til det herefter tilbageværende punkt i rekommendationen, udjævning af uligheder i veterinæruddannelsen i de nordiske lande, kan oplyses, at Den kgl. veterinær- og landbohøjskoles veterinærvidenskabelige fagråd efter en foretaget undersøgelse af spørgsmålet har foreslået, at der søges nedsat et internordisk udvalg med repræsen-

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1620.

tanter for landbrugsministerierne, veterinærstyrelserne, veterinærskolerne og dyrlægeforeningerne, der på grundlag af de indhentede oplysninger kan arbejde videre med sagen. Landbrugsministeriet måtte, under hensyn til de oplysninger, der var fremkommet om den ringe afvigelse i veterinæruddannelsen i de nordiske lande, nære tvivl om nødvendigheden af at nedsætte det foreslåede udvalg, idet man er af den opfattelse, at de nordiske veterinærskolers styrelser efter behov og lejlighed må kunne tage de fornødne skridt til at foreslå de ændringer i veterinæruddannelsen, som er fornødne for at gøre denne mere ensartet i de nordiske lande.

Dette synspunkt har man gjort landbrugsministerierne i Finland, Norge og Sverige bekendt med og det har herefter vist sig, at der heller ikke i de andre nordiske lande er tilslutning til tanken om nedsættelse af det foreslåede internordiske udvalg.

Finland regering (lantbruksministeriet) meddelar den 22 november 1965:

Ministeriet förhåller sig fortfarande tveksamt till framställningen angående en sammordisk arbetsmarknad för veterinärer. Finlands negativa inställning, ävensom skälen därtill, har redan tidigare framförts. Däremot understöder Finlands regering särskilt de strävanden, som syftar till för enhetligande av undervisningen vid de olika nordiska veterinärmedicinska högskolorna. Om detta ernås, kan genom utbyte av lärare, forskare och elever åstadkommas ett allt mera fruktbärande nordiskt samarbete. Enligt regeringens uppfattning är undervisningen vid de olika högskolorna redan nu ganska likartad. Skiljaktigheterna skulle måhända kunna utredas och även justeras högskolor emellan. Om dock tillsättandet av en internordisk kommission för utredande av saken, vilket föreslagits från danskt håll av de övriga nordiska länderna, anses behövt, önskar Finland icke ställa sig negativt till frågan. Detta har även meddelats Danmarks lantbruksministerium.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 22 november 1965:

Genom riksdagsbeslut under år 1965 (prop. 7, rskr 69 och prop. 38, rskr 165) har för svenskt vidkommande Nordiska rådets rekommendation i allt väsentligt efterkommit. Vad som återstår hänför sig till frågan om en harmonisering av veterinärutbildningen. Fortsatta kontakter i syfte att utjämna kvarstående olikheter förutses. Frågan om formerna för dessa kontakter är f. n. under övervägande.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över
meddelandena**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats till rådets fjortonde session avgivna meddelanden från Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer.

Vid utskottets behandling av saken har närvarit landbruksminister Chr. Thomsen, Danmark.

Av det danska meddelandet framgår att rekommendationens punkter 2 och 3 genomförts för Danmarks del. Beträffande rekommendationens punkt 1 ställer man sig tveksam från danska regeringens sida till framfört förslag om tillsättande av en nordisk kommitté för att undersöka möjligheterna att utjämna olikheterna i de nordiska ländernas veterinärutbildning, under motivering att veterinärutbildningen i de nordiska länderna icke företer större avvikelser än att de nordiska veterinärhögskolornas styrelser efter behov och tillfälle borde kunna vidtaga nödiga steg för att föreslå sådana ändringar i veterinärutbildningen, vilka är påkallade för att uppnå större likställighet härvidlag länderna emellan. Av det danska meddelandet framgår vidare, att man icke heller i övriga nordiska länder tillstyrkt förslaget om tillsättande av en nordisk kommitté. Finlands regering uttalar i sitt meddelande tveksamhet inför saken i vad den avser genomförande av en samnordisk arbetsmarknad för veterinärer, medan däremot de strävanden understödes, vilka syftar till ett förenhetligande av veterinärutbildningen i de nordiska länderna. Av det svenska meddelandet framgår att rekommendationen för Sveriges vidkommande i allt väsentligt efterkommit, med undantag för frågan om en harmonisering av veterinärutbildningen.

Inför utskottet har upplysts att man från det danska landbruksministeriets sida avser att uppdraga åt den danska veterinärhögskolans styrelse att taga initiativ till och ansvara för att arbetet med en harmonisering av de nordiska ländernas veterinärutbildning kommer till stånd.

Med anledning av att utskottet icke erhållit närmare kännedom om den norska regeringens ståndpunkt i saken, finner utskottet det lämpligt att avvakta ytterligare meddelanden i spörsmålet.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Köpenhamn den 31 januari 1966

<i>Birger Andersson</i>	<i>Sigurður Bjarnason</i>	<i>Sigrid Ekendahl</i>
<i>Einar Gustafsson</i>	<i>Gunnar Henriksson</i> Förman	<i>Jørgen Jensen</i>
<i>Lars Korvald</i>	<i>Urho Kähönen</i>	<i>Harald Løbak</i>
<i>Niels Mørk</i>	<i>Judit Nederström-Lundén</i> <i>Salve Salvesen</i>	<i>Harald Nielsen</i>

Meddelanden

om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att fortsätta det inledda samarbetet på kraftområdet mellan länderna samt därvid i första hand låta utarbeta en plan för utbyggnad av vattenkraften i Torne älv och Kalix älv och i samband därmed framlägga förslag om den administrativa och juridiska handläggningen i de berörda länderna av en sådan utbyggnad, ävensom undersöka om behov föreligger av en allmän vattenrättskonvention dels mellan Finland och Norge, dels mellan Finland och Sverige.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 22 december 1965:

Sedan kommittén i slutet av år 1964 fullgjort sitt specialuppdrag att revidera förslaget till avtal om fisket i Torne älv, har den fortsatt arbetet på att uppgöra en allmän vattenrättskonvention mellan Sverige och Finland. Kommittén förmodar att den får sitt arbete färdigt inom ca. ett år.

Norges regering (Departementet for industri og håndverk) har i meddelande den 16 november 1965 hänvisat till meddelande till 13:e sessionen (Nordiska rådet 1965, s. 1636), vari hänvisas till meddelande till 12:e sessionen (Nordiska rådet 1964, s. 1622).

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Den s.k. Konti-Skan-förbindelsen för överföring av högspänd likström från Sverige till Jylland har tagits i drift under sommaren 1965.

BILAGA

Redogörelse om nordiskt elkraftsamarbete*(Överlämnad av NORDEL)*

Det kan fremheves at NORDEL er en sammenslutning av enkeltpersoner som icke er oppnevnt av de respektive lands regjeringer. Det følgende er en fortsettelse av den første oversikt.

I oktober 1964 holdt NORDEL møte i Åbo, Finland og i august 1965 i Reykjavik, Island. Det neste møte vil bli holdt i 1966 i Sverige etter innbydelse fra de svenske medlemmer.

NORDEL har kontinuerlig fulgt utviklingen av produksjon, forbruk og utveksling av elektrisk energi innen landene ved å sammenstille statistiske oppgaver for hvert kvartal og for hvert år. Videre er sammenstillet foreliggende oppgaver over planlagte nye installasjoner i kraftverker både termiske og hydrauliske. En beretning omfattende årene 1963 og 1964 vil bli trykket.

Det viser seg at produksjon og forbruk av elektrisk energi er i sterk vekst og at det er planlagt meget store utvidelser på kraftverkssiden.

Fra 1963 til 1964 steg produksjonen i de 5 nordiske land med 10,5 % i gjennomsnitt og bruttoforbruket steg med samme prosentats. Den installerte ydelse i kraftverkene steg dog bare med 6,6 % fra 1963 til 1964, hvilket innebærer en bedre utnyttelse av det forhåndenværende produksjonsapparat.

Det kan ha sin interesse å sammenligne produksjonen innen NORDEL med produksjonen innen tilsvarende organisation U.C.P.T.E. som omfatter 8 land nemlig Belgia, Vest-Tyskland, Frankrike, Italia, Luxemburg, Nederland, Østerrike og Sveits. Produksjonen innen NORDEL var i 1964 110 000 mill. kWh eller noe over 1/4 av produksjonen innen U.C.P.T.E. som var 414 000 mill. kWh.

Med hensyn til planlagte nye installasjoner kan nevnes at innen NORDEL er disse for de 3 år 1965, 1966 og 1967 tilsammen oppgitt til 5,2 mill. kW, det vil si en økning på henimot 20 % fra 1964 da den samlede installasjon var 26,8 mill. kW.

Kraftutvekslingen mellom NORDEL-landene innbyrdes er i rask utvikling, og ytterligere vekst kan påregnes. Mens utvekslingen i 1963 utgjorde 1,8 % av totalproduksjonen steg den i 1964 til 2,8 %. Det tilsvarende tall for U.C.P.T.E.-landene i 1964 var 4,0 %. Etableringen sommeren 1965 av en

forbindelse med høyspent likestrømoverføring mellom Sverige ved Gøteborg og Danmark ved Ålborg sammen med en sterkere forbindelse til det Vest-Tyske overføringssystem — åpner nye muligheter for den fremtidige kraftutveksling innen Norden og med U.C.P.T.E.-landene.

I den tidligere nevnte oversikt av 10. januar 1964 ble omtalt endel komitéer opprettet allerede i 1961 som skulle avgi sine uttalelser til NORDEL. Hittil foreligger uttalelser fra komitéen for statistikk over driftsforstyrrelser samt fra komitéen for kraftforsyningsstatistikk. Begge komitéers forslag er vedtatt lagt til grunn for det fremtidige statistiske arbeide. Komitéen for driftsterminologi vil ha avsluttet sitt arbeide i nær fremtid, mens arbeidet i komitéen for koronatap og radioforstyrrelser ennå vil pågå i noen tid.

Komitéen for driftsspørsmål som har vært i virksomhet siden den ble opprettet i oktober 1963 har fått stor betydning. Landene utveksler ukentlige oppgaver over kraftproduksjon, forbruk, import og eksport samt vannforhold, sammen med opplysninger om de foreliggende muligheter for kraftutveksling i den nærmeste fremtid. I tillegg hertil holdes møter for utveksling av erfaringer og for diskusjon av aktuelle spørsmål.

Alt ialt kan det konstateres at arbeidet innen NORDEL er i god gjenge og der er lagt et godt grunnlag for et utvidet samarbeide mellom de nordiske land om produksjon og utveksling av elektrisk kraft, således som det var tatt sikte på i rekommandasjonen fra Nordisk Råd i 1959.

Oslo, 29. oktober 1965

C. B. Blydt

Meddelanden

om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å ta de nødvendige skritt for å tilveiebringe en felles høyere utdanning i hagekunst i overensstemmelse med det forslag som er fremlagt av Nordisk kulturkommissjon (Sak A 19/1958).

Danmarks regering (Ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 25 november 1965:

Som oplyst af den danske regering (Ministeriet for kulturelle anliggender) i meddelelse af 1. december 1964¹ nedsattes i februar måned 1964 et arbejdsudvalg, der på baggrund af et af ministeriet for kulturelle anliggender indsamlet materiale vedrørende de enkelte landes normaluddannelser skulle udarbejde et udkast til en fælles højere uddannelse i havekunst for Norge, Sverige og Danmark. Udvalget nedsattes med en embedsmand fra ministeriet for kulturelle anliggender som formand og bestående af 3 repræsentanter fra Sverige, 1 repræsentant fra Norge og 3 repræsentanter fra Danmark, alle repræsenterende sagkundskaben. Udvalget afholdt i løbet af 1964 4 heldagsmøder, hvorunder man gennemgik og sammenlignede de tre landes normaluddannelser ud fra det indsamlede materiale og konstaterede en så tilstrækkelig ensartethed i alle væsentlige detaljer, at det var muligt at opnå enighed mellem Norge, Sverige og Danmark om formuleringen af et forslag til en fælles højere uddannelse i landskabs- og havekunst, der i givet fald vil kunne udvides til at omfatte de øvrige nordiske lande.

Udvalgets sekretariat har herefter udarbejdet et forslag til oprettelse af fællesnordisk uddannelse i landskabs- og havekunst, der i begyndelsen

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1647.

af juli 1965 blev sendt til de enkelte medlemmer af arbejdsudvalget med anmodning om at fremkomme med bemærkninger til forslaget inden 1. september 1965. I forslaget har sekretariatet samtidig indarbejdet et overslag over de formodede driftsudgifter i forbindelse med gennemførelsen af den fællesnordiske uddannelse samt angivet, hvorledes sådanne udgifter kunne tænkes fordelt mellem Sverige, Norge og Danmark. Man anmodede derfor også repræsentanterne fra Norge og Sverige om at drøfte forslaget med de respektive ressortministerier, således at man kunne danne sig et forhåndsindtryk af, hvordan man på regeringsplan måtte stille sig til dette.

Der foreligger på nuværende tidspunkt ikke svar fra alle repræsentanter, hvorfor sekretariatet overvejer snarest at indkalde til endnu et møde i arbejdsudvalget til endelig redaktion af forslaget med henblik på forelægning for de respektive landes regeringer.

F i n l a n d s r e g e r i n g (lantbruksministeriet) meddelar den 22 november 1965:

Lantbruksministeriet meddelade år 1959¹, att behovet av högre utbildning i trädgårdskonst är så ringa, att rekommendationen i detta skede icke föranledde några åtgärder. Detta meddelande upprepades den 1 december 1960². På grund av dessa åsiktsyttranden kallades icke Finlands representant till underhandlingar förrän sommaren 1964, då han på initiativ av Nordiska rådets Finlands delegations sekretariat såsom observatör deltog i mötet 9 juli 1964 i Sveriges jordbruksdepartement. Från finländskt håll uttalades då, att behovet att utbilda trädgårdsarkitekter såväl i Finland som i de övriga nordiska länderna avsevärt ökat och att på dem ställas helt nya kompetensfordringar, vilka förutsätter högskolestudier på trädgårdsområdet ävensom grundliga studier och övningar i trädgårds-, landskaps- och regionplanering. Trädgårdsundervisningskommittén har vid planering av hortonomutbildningen i Finland förutsatt, att hortonomerna skulle kunna erbjudas samnordisk fortbildning, om vilken redan preliminärt överenskommit med arkitektskolan vid Danmarks kongel. Konstakademi, där många finländska studerande redan idkat studier. Senaste år inleddes vid Helsingfors universitets agro-forstvetenskapliga fakultets institution för trädgårdslära undervisning i trädgårdsarkitektur, vilken kanske kunde erbjuda en bas för samnordiska fortsättningsstudier till diplom-trädgårdsarkitekt på samma sätt som dessa studier planerats för sådana, som avlagt slutexamen vid lantbrukshögskolornas i Danmark, Norge och Sverige trädgårdsavdelning.

Finlands regering har under dessa omständigheter reviderat sin tidigare ståndpunkt och meddelar, att den ställer sig positivt till ärendet och är redo att deltaga i utvecklandet av planerna sålunda, att finländska studerandes möjligheter till fortsatta studier skulle tryggas.

¹ Se Nordiska rådet, 7:e sess., s. 1820.

² Se Nordisk Råd, 9. sess., s. 993.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 22 november 1965:

Sverige medverkar i den arbetsgrupp, som har till uppgift att utreda förutsättningarna att organisera en gemensam nordisk utbildning i trädgårds-konst. Arbetsgruppen väntas lägga fram sitt förslag under första halvåret 1966.

Meddelanden

om rekommendation nr 32/1958 angående nordisk konvention om sjömäns rättsställning, gemensam hälsotjänst för sjömän m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att efter hand, så snart förutsättningar härför i varje särskilt fall föreligger,

1. utarbeta förslag till en nordisk överenskommelse, som tillförsäkrar sjömän med medborgarskap i ett nordiskt land och tjänstgörande å fartyg, hemmahörande i annat nordiskt land, samma rättsställning som fartygets hemland tillförsäkrar landets egna medborgare inom ramen för gällande sjömanslagstiftning,

2. i fråga om nordiska sjömän vidtagna erforderliga åtgärder för

a. en gemensam hälsotjänst i hamnar utanför Norden,

b. likartade bedömningsgrunder vid läkarundersökning i nordiska och främmande hamnar och

c. likartad undervisning av personal i ledande ställning å fartygen i skeppsmedicin och skeppshygien samt gemensam läkarbok för sjömän jämte enhetliga bestämmelser för skeppsapotek (medicinkistor) samt

3. fortsätta det pågående utredningsarbetet i fråga om gemensam hälsotjänst för fiskare liksom beträffande försäkringsskydd för sjöfolk.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 23 november 1965:

Under henvisning til tidligere meddelelser til Nordisk Råd vedrørende rekommendation nr. 32/1958 angående nordisk konvention om søfolks retsstilling, fælles sundhedstjeneste for søfolk m. m., senest meddelelse af 1. december 1964¹, meddeles:

For så vidt angår rekommendationens pkt. 1 om indgåelse af en aftale mellem de nordiske lande med det formål at sikre national behandling på sømandslovens område af andre nordiske statsborgere, er der som nævnt i

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1649.

Handelsministeriets meddelelse af 3. december 1963, jfr. Nordiska rådet, 12:e sess., s. 1636 f., gennemført sådan ligestilling, for så vidt angår svenske søfolk om bord i danske skibe. Tilsvarende ligestilling på gensidighedsbasis er gennemført med hensyn til finske søfolk i danske skibe og danske søfolk i finske skibe fra den 1. januar 1965.

For så vidt angår sømandsloven som sådan, er det blevet besluttet at nedsætte en kommission til revision af loven i lighed med de i Norge allerede nedsatte kommissioner. Revisionen vil, med det formål at sikre den størst mulige ensartethed i de nordiske sømandslove, ske i nært samarbejde med komiteerne i de øvrige nordiske lande, således som tilfældet var ved revisionen af de gældende sømandslove.

Med hensyn til rekommandationens pkt 2 a og b om fælles nordisk helsetjeneste og regler for lægeundersøgelse af søfarende m. v. bemærkes, at gennemførelsen af de i Nordisk Udredningsserie 1962: 1 omhandlede regler for lægeundersøgelse af søfarende m. v. fortsat er under overvejelse.

Hvad endelig angår rekommandationens pkt. 2 c om udarbejdelse af fælles nordiske regler for indholdet af skibsmedicinkister og en fælles nordisk lægebog for søfarende kan i det hele henvises til Handelsministeriets meddelelse til Nordisk Råd af 1. december 1964.

F i n l a n d s r e g e r i n g (socialministeriet) meddelar den 30 november 1965 angående punkterna 1 och 3 i rekommandationen:

Den i det föregående meddelandet¹ nämnda förordningen angående tillämpning av vissa stadganden i den finska sjömanslagen på sjömän av svensk eller dansk nationalitet har givits den 18 december 1964.

För övrigt hänvisas i fråga om nu föreliggande rekommandation till meddelandet vid föregående session.

F i n l a n d s r e g e r i n g (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 30 november 1965:

Handels- och industriministeriet tillsatte den 30 april 1965 en kommission att utreda anordnandet av sjöfolkets hälsovård, såsom de medicinska grunderna för läkarundersökning av sjömän, och anordnandet av nödiga register. I kommissionen är sjöfartsstyrelsen, medicinalstyrelsen och arbetsmarknadsorganisationerna inom sjöfarten representerade. Kommissionen slutför sitt arbete före utgången av år 1965. Av de ärenden, vilka är under behandling i kommissionen, må nämnas läkarundersökning av sjömän, läkarintyg, som skall utfärdas åt sjömän, skeppsapoteken och skeppsjournalerna samt motarbetande av bullret ombord på motorfartyg och förhindrandet av dess skadliga verkningar.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1650.

Norges regering (Departementet for handel og skipsfart) meddelar den 30 november 1965:

Rekommandasjonen i forhold til hvilken Norge er koordinerende land, behandles for tiden på norsk side innenfor Sosialdepartementet og Handelsdepartementet. Sistnevnte departement har igjen pålagt Direktoratet for sjömenn å treffe de administrative forføyninger av hensyn til utredningen av saken.

Ad punkt 1. Gjensidighetsavtaler etter landenes sjömannslover

Direktoratet for sjömenn har i brev av 4. november 1965 anført bl. a. følgende:

Rekommandasjonens punkt 1 henstiller til landenes regjeringer etterhånden og så snart forutsetningene foreligger å utarbeide forslag til en nordisk overenskomst som sikrer sjömenn med statsborgerskap i et nordisk land og som tjenestegjør på fartøyer hjemmehørende i annet nordisk land, samme rettsstilling som fartøyets hjemland sikrer landets egne borgere innen rammen av gjeldende sjömannslovgivning.

Som kjent er det i meldingene til hver senere sesjon i Nordisk Råd redegjort for hvordan arbeidet ligger an med hensyn til dette punkt. Det turde være kjent at Handelsdepartementet i prinsippet har gitt forholdet sin tilslutning og en har for övrig i forbindelse med meldingen til rådets 11. sesjon¹ fremlagt utkast til overenskomst som en antok kunne aksepteres av alle parter og som burde kunne danne grunnlaget for dröftelser med de övrige nordiske lands sentrale sjöfartsmyndigheter. Under henvisning til den bevegelse som allerede da var til stede innenfor området av landenes sjömannslover, ga en dog samtidig uttrykk for tvil hvorvidt det på dette tidspunkt ville være hensiktsmessig å söke vedtatt en internordisk overenskomst.

I den norske meldingen til rådets 12. sesjon² ble det fremholdt at den senere utvikling syntes å ha bestyrket denne tvil. En understreket at det fortsatt var sterk bevegelse på det lovgivningsmessige felt, at det i Norge var under forberedelse en proposisjon om endring av visse paragrafer i sjömannsloven, at det også i 1963 var blitt foretatt endringer i den svenske sjömannslov og videre at det på grunnlag av dröftelser innenfor den skandinaviske transportarbeiderfederasjon fra svensk organisasjonshold var blitt reist ytterligere revisjonskrav som tok sikte på en parallell gjennomgåelse av landenes sjömannslov. Samtidig omtalte man at en i Sverige på nasjonal basis hadde löst forholdet til rekommandasjonens punkt 1 ved på nasjonalt grunnlag å etablere likestilling i relasjon til visse av den svenske sjömannslovs bestemmelser.

En fremholdt at etter det således foreliggende og på bakgrunn av det standpunkt som man på norsk organisasjonshold hadde tatt, kunne det fremstille seg som hensiktsmessig om en også på norsk side tok sikte på å oppfylle rekommandasjonens formål ved forføyninger på nasjonal basis. Dette standpunkt ble gjentatt i meldingen til rådets 13. sesjon³.

Det standpunkt en her har tatt, synes for så vidt akseptert også i de övrige land, idet en ikke har mottatt ytterligere henvendelse vedrørende det utkast til overenskomst som har vært fremlagt fra norsk side.

¹ Se Nordisk Råd, 11. sesj., s. 1110.

² Se Nordiska rådet, 12:e sess., s. 1637.

³ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1650.

I sitt brev har *Direktoratet for sjömenn* ellers gjort oppmerksom på at det ved kgl. res. av 10. oktober 1965 er nedsatt en komité for revisjon av den norske sjømannslov og utarbeidelse av verneforskrifter for unge sjömenn, med representanter bl. a. for de interesserte sjømanns- og rederorganisasjoner. I tilknytning hertil anfører direktoratet videre:

Ifølge mandatet skal denne komitéen gjennomgå gjeldende sjømannslov å avgi innstilling om endringer som ut fra nasjonale hensyn må anses ønskelige i betraktning av

a. den rådende mannskapssituasjon i handelsflåten,

b. den utvikling som har funnet sted med hensyn til de forhold som sjømannen lever og arbeider under samt for övrig den alminnelige sosiale utvikling som har funnet sted siden den gjennomgående revisjon av sjømannsloven i 1953,

c. internasjonalt samarbeid og Norges internasjonale forpliktelser på områder som berøres av sjømannsloven.

I mandatet heter det videre bl. a. at komitéen i forbindelse med sitt arbeid skal holde seg underrettet om arbeidet i — og i nödvendig utstrekning la seg representere i fellesmöter som måtte finnes påkrevet med — tilsvarende komitéer i de övrige nordiske land. Komitéen er ifølge mandatet forutsatt å gjøre rede for opplysninger som herunder fremkommer for så vidt disse kan være av interesse i forbindelse med revisjonen av den norske sjømannslov.

I foredraget til resolusjonen, — — —, er for övrig gjengitt krav fra Norsk sjømannsforbund i brev av 15. desember 1964 om at utenlandske sjömenn bör ha full likestilling i forhold til sjømannsloven. For övrig blir i foredraget sitert den norske melding til Nordisk Råds 13. sesjon¹ for så vidt rekommendasjonens punkt 1 angår. Det gjelder da også spørsmålet om oppfylling av rekommendasjonens formål ved forföyning på nasjonal basis.

Det arbeid som innenfor Nordisk Råds sosialpolitiske utvalg har vært nedlagt både med hensyn til rekommendasjon nr. 32/1958 og nr. 2/1962 kan sies å ha vært medbestemmende når det er blitt nedsatt komitéer i de nordiske land for parallell gjennomgåelse av landenes sjømannslover. På bakgrunn av dette arbeid må en også se det mandat som den norske sjømannslovkomité har fått. For denne komité vil punkt 1 i rek. nr 32/1958 ble et vesentlig forhold til utredning. Ved en slik utredning og den etterfølgende behandling som komitéens innstilling vil få, vil det vise seg hvorvidt det i Norge er politisk mulig å få foretatt slike endringer i den norske lov at en på samme måte som i Sverige kan få nådd rekommendasjonens formål ved forföyninger på nasjonalt grunnlag.

I betraktning av den utvikling som er skjedd etter at rek. nr. 32/1958 ble vedtatt, må det etter norsk oppfatning kunne sis at arbeidet med rekommendasjonens punkt 1 er fört så langt som det for tiden er mulig. Inntil utfallet med revisjonen av den norske sjømannslov er avsluttet, skulle det ikke være nödvendig å avgi ytterligere melding med hensyn til dette punkt.

I betraktning av den forhold som her er omtalt, burde det inntil videre ikke være nödvendig å avgi ytterligere meldinger med hensyn til rekommendasjonens punkt 1.

¹ Se *Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1650.*

Ad rekommendasjonens punkt 2. Felles helsetjeneste m.v. og rekommendasjonens punkt 3. Utredning av spørsmål om gjensidighet med hensyn til de spesielle trygdeordninger vedrørende sjömenn og om felles helsetjeneste for fiskere

Direktoratet for sjömenn har i sitt ovennevnte brev av 4. november 1965 til Handelsdepartementet under henvisning til hva det ellers er anført i meldingen til rådets 13. sesjon vedrørende rekommendasjonens punkt 2, felles helsetjeneste m.v. og punkt 3, utredning av spørsmålet om gjensidighet med hensyn til trygdene og om felles helsetjeneste for fiskere, uttalt at ytterligere meldinger med hensyn til disse punkter av rekommendasjonen etter direktoratets oppfatning bör kunne utstå slik som antydnet ovenfor vedrørende punkt 1.

På denne bakgrunn har nevnte direktorat senere forelagt saken for Sosialdepartementet som i brev av 25. november 1965 har anført:

Sosialdepartementet er for sitt vedkommende enig i at ytterligere meldinger angående rekommendasjon nr. 32/1958 inntil videre må kunne utstå. Uttalelse om spørsmålene om felles helsetjeneste for sjömenn og fiskere forutsettes besvart direkte fra Helsedirektoratet.

Sosialdepartementet (Helsedirektoratet) har i annet brev til Direktoratet for sjömenn likeledes av 25. november d.å. fremholdt i tilknytning hertil:

Man viser til skriv av 10. ds. fra det ærede direktoratet til Sosialdepartementet og skal meddele at man ikke har noe å tilföye til Helsedirektörens uttalelse av 31. oktober f.å. i samme sak.

Man er derfor helt enig i direktoratets uttalelse i skriv av 4. ds. til Handelsdepartementet om at ytterligere meldinger med hensyn til rekommendasjon nr. 32/1958 inntil videre bör kunne utstå.

Også med hensyn til rekommendasjonens punkt 2 og 3 skulle etter dette ytterligere meldinger inntil videre kunne utstå.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Punkt 1

Såsom framgår av tidligere meddelanden, senast av meddelande den 12 december 1964¹, har syftet med rekommendationens punkt 1 om överenskommelse inom ramen för gällande sjömanslagar genom lag den 23 november 1962 (nr 571) om ändring i sjömanslagen förverkligats för Sveriges del fr. o. m. den 1 januari 1963 (jfr svenska regeringens meddelande den 30 november 1965 om rekommendationen nr 2/1962 angående nordiska sjömans sociala rättigheter).

Kommunikationsdepartementet har uppmärksammat, att Nordiska rådets socialpolitiska utskott i skrivelse den 27 september 1965 riktat förfrågan

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1652.

till det norska handelsdepartementet om bl. a. denna punkt av rekommendationen och att det norska handelsdepartementet i skrivelse den 6 november 1965 till utskottet såsom svar hänvisat till utredning i ämnet, som Direktoratet for sjømenn i brev den 4 s. m. framlagt til departementet.

Punkt 2

I fråga om rekommendationens punkt 2 om gemensam hälsotjänst för sjöfolk m. m. kan meddelas, att skeppsapotelekskommittén inte — såsom beräknats — kunnat avsluta sitt arbete i början av år 1965¹ men att kommitténs arbete avses att slutföras senast under första hälften av januari 1966.

Punkt 3

Beträffande spørsmålet om försäkringsskydd för sjöfolk, behandlat i punkt 3 av rekommendationen, hänvisas till den under punkten 1 angivna skriftväxlingen mellan Nordiska rådets socialpolitiska utskott och norska handelsdepartementet (jfr svenska regeringens ovan nämnda meddelande den 30 november 1965 om rekommendationen nr 2/1962).

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1652.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandena**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats till rådets fjortonde session avgivna meddelanden om rekommendation nr 32/1958 från Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har närvarit statsråd Helge Seip, Norge.

Härjämte har såsom sakkunnig deltagit kanslirådet Åke Hartvig, Sverige, och kanslichefen A. Tarasti, Finland.

Utskottet har i skrivelse den 27 september 1965 riktat förfrågan till det norska handelsdepartementet om bl. a. punkt 1 av rekommendationen. Det norska handelsdepartementet har i skrivelse den 6 november 1965 till utskottet svarat med hänvisning till utredning i ämnet, som Direktoratet för sjömenn i brev den 4 samma månad framlagt till departementet. Skriftväxlingen återopas i meddelandet från den norska regeringen.

Av meddelandena och av vad i saken i övrigt upplysts framgår att syftet med rekommendationens punkt 1 om överenskommelse inom ramen för gällande sjömanslagar förverkligats för Danmarks, Finlands och Sveriges del. Vad Sverige angår har detta skett genom att samtliga utländska sjömän, anställda på svenska fartyg, likställts med svenska sjömän, såvitt gäller de förmåner som är avsedda att omfattas av en dylik överenskommelse. I Norge har man ännu icke funnit tiden mogen att genomföra en nordisk likställighet på nu ifrågavarande område. Av det norska meddelandet framgår, att en kommitté tillsatts i oktober 1965 för revision av den norska sjömanslagen samt att de spörsmål, som berörs i rekommendationens punkt 1, kommer att bli en väsentlig uppgift i kommitténs arbete. Efterföljande behandling av kommitténs betänkande kommer, enligt det norska meddelandet, att visa, om det är politiskt möjligt att vidtaga sådana ändringar i den norska sjömanslagen att rekommendationens syfte uppnås på samma sätt som skett i Sverige. Arbetet med rekommendationen har enligt norsk mening förts så långt som det för närvarande är möjligt. Den norska regeringen anser, att det i fortsättningen icke borde vara nödvändigt att avge ytterligare meddelanden med avseende på denna punkt.

Beträffande rekommendationens punkt 2 har arbetet ägt rum inom tre kommittéer, nämligen kommittén för utarbetande av likartade bestämmelser om läkarundersökning av sjöfolk (den s. k. administrativa kommittén), lärobokskommittén och skeppspapotekskommittén. Av meddelandena framgår att frågan om genomförande av de i Nordisk utredningsserie 1962:1 angivna bestämmelserna för läkarundersökning av sjöfolk m. m. fortfarande

är under övertvägande inom den administrativa kommittén, och att i Finland en kommission i april 1965 tillsatts för att utreda frågan om sjöfolkets hälsövärd. Nationella läroböcker i skeppsmedicin har på grundval av läroböcker-kommitténs arbete tillkommit i samtliga nordiska länder. Skeppsapotecker-kommitténs arbete avslutas i början av år 1966. Norska regeringen anser, att ytterligare meddelanden beträffande denna punkt icke i fortsättningen skulle behöva avlämnas.

I fråga om rekommendationens punkt 3 framgår av det norska meddelandet, att enligt norsk mening icke heller på denna punkt synes behövt att i fortsättningen avge ytterligare meddelanden. Därvid åberopas att möjlighet föreligger att lösa frågan om sjömans försäkringsskydd genom åtgärder på nationell bas samt att frågan om gemensam hälsotjänst för fiskare icke är aktuell.

Vad rekommendationens punkt 2 och 3 angår torde enligt utskottets uppfattning frågan om gemensam hälsotjänst för fiskare ha ringa praktisk betydelse. Vad rekommendationen i övrigt i denna del beträffar konstaterar utskottet, att vissa resultat uppnåtts, och att ytterligare resultat torde vara att vänta. Mot bakgrunden av vad som härutinnan upplysts finner utskottet sig kunna förorda att rekommendationen i dessa avseenden avskrivs.

Beträffande rekommendationens punkt 1 finner utskottet det värdefullt att även fortsättningsvis erhålla meddelanden från Norge. Utskottet finner det nämligen vara av intresse att följa det arbete, som den i Norge nyligen tillsatta kommittén för revision av den norska sjömanslagen kommer att utföra, och att taga del av de resultat vartill arbetet leder med hänsyn till rekommendationens punkt 1.

Utskottet får därför föreslå,

I. att rådet måtte, såvitt avser rekommendationens punkt 1, lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i denna del av spörsmålet till nästa ordinarie session;

II. att rådet måtte, såvitt avser rekommendationens punkt 2 och 3, lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet i denna del för rådets vidkommande slutbehandlat.

Köpenhamn den 31 januari 1966

<i>Birger Andersson</i>	<i>Sigurður Bjarnason</i>	<i>Sigríð Ekendahl</i>
<i>Einar Gustafsson</i>	<i>Gunnar Henriksson</i>	<i>Jørgen Jensen</i>
	Förman	
<i>Lars Korvald</i>	<i>Urho Kähönen</i>	<i>Harald Løbak</i>
<i>Niels Mørk</i>	<i>Judit Nederström-Lundén</i>	<i>Harald Nielsen</i>
	<i>Salve Salvesen</i>	

Meddelanden

om rekommendation nr 24/1959 angående enhetlig utformning av exportdokument

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att låta de statliga exportdokumenten erhålla en enhetlig utformning,
2. att verka för att enighet vinnes även beträffande övriga exportdokumenttyper samt
3. att i de internationella organ, som sysslar med exportdokumentfrågor, samverka för att främja de idéer, som på detta område godtagits i de nordiska länderna.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 22 november 1965:

Den nordiska kommittén för handelsdokumentfrågor sammanträder den 24 november 1965 i Stockholm, varvid det årliga meddelandet till Nordiska rådet angående kommitténs arbete utformas. En av kommittén tillsatt arbetsgrupp har under det gångna året utarbetat en teknisk handbok i handelsdokumentfrågor, vilken till väsentliga delar överensstämmer med den handbok, som uppgjorts på ECE:s försorg. Den nordiska handboken kommer sannolikt att föreligga färdig i början av år 1966. För Finlands del kan konstateras, att införandet av blanketter anpassade till ECE:s samskrivningssystem fortgår och att intresset för detta system är i tilltagande inom affärskretsar.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 30 november 1965 å *samtliga regeringars vägnar*:

Såsom framgår av tidigare meddelanden om rek. nr 24/1959¹ har materialet från en inom nordiska kommittén för handelsdokumentfrågor företa-

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1656—1659.

gen expertutredning lagts till grund för arbetet inom ECE med en teknisk handbok i handelsdokumentfrågor. Ett utkast till en sådan handbok har nyligen underställts ECE:s medlemsländer för yttrande. Vid remissbehandlingen av förslaget har ett nära nordiskt samarbete ägt rum med resultat att i sak överensstämmande yttranden torde komma att avlämnas från de olika nordiska länderna.

Jämsides med arbetet inom ECE med en teknisk handbok i handelsdokumentfrågor pågår inom nordiska kommittén för handelsdokumentfrågor arbete med en efter nordiska förhållanden anpassad, motsvarande publikation. Avsikten är att den nordiska handboken, som kommer att publiceras i Nordisk udredningsserie, skall föreligga färdig vid den tidpunkt i början av år 1966, då ECE-handboken beräknas bli fastställd.

De praktiska prov med nya blanketter på järnvägs- och lastbilsområdet, som företagits i de nordiska länderna, har avslutats under år 1965. En redogörelse för resultaten av försöksverksamheten har från nordisk sida överlämnats till vederbörande internationella organisationer samt till ECE:s arbetsutskott för förenkling och standardisering av exporthandlingar.

Införandet i praktiken av ECE-anpassade blanketter i de nordiska länderna fortgår.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1960 angående tjänstepensionsförmåner i Sverige för löntagare från annat nordiskt land

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Reykjavik den 31 juli 1960 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Sveriges regering att i samverkan med övriga nordiska länders regeringar närmare utreda möjligheterna, på vad sätt medborgare i annat nordiskt land än Sverige, som arbetar i sistnämnda land, skall kunna erhålla likställighet med svensk medborgare med avseende å rätten till förmåner från allmänna tjänstepensioneringen i Sverige.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 25 november 1965:

Frågan om den svenska tilläggspensioneringens tillämpning på andra än svenska medborgare har övervägts inom en av den svenska regeringen tillsatt kommitté, pensionsförsäkringskommittén. Kommittén har i oktober 1965 framlagt ett betänkande (SOU 1965: 62). I betänkandet föreslås beträffande utlänningars ställning inom tilläggspensioneringen borttagandet av flertalet specialregler för utlänningar. Betänkandet är för närvarande föremål för remissbehandling.

Frågan om den svenska tilläggspensioneringens tillämpning på andra än svenska medborgare har även samband med det arbete på en revision av den nordiska konventionen om social trygghet, som för närvarande pågår i ett underutskott till Nordiska socialpolitiska kommittén.

Enligt betänkandet SOU 1965: 62 har frågan om tilläggspension för medborgare i nordiskt grannland, som har arbetsanställning i Sverige utan att vara bosatt därstädes, sådan karaktär och ett sådant samband med lagstiftningsarbetet i grannländerna att konventionsvägen är den smidigaste och bästa vägen för frågans lösande.

Meddelanden

om rekommendation nr 2/1960 angående gemensam läkarmarknad

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 31 juli 1960 enades representanter för regeringarna om att *Sve r i g e* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att genomföra det framlagda förslaget om gemensam läkarmarknad (Sak A 2/1960) med den jämkning, som för Norges vidkommande betingas av gällande krav på ett halvt års assistenttjänstgöring hos »offentlig lege» för behörighet att där utöva självständig läkarverksamhet.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Indenrigsministeriet) meddelar den 24 november 1965:

Danmark har ratificeret överenskomsten om fællesnordisk arbejdsmarked for læger og deponeret ratifikationsinstrumentet i det svenske udenrigsdepartements arkiv den 27. august 1965.

F i n l a n d s r e g e r i n g (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 30 november 1965:

Hänvisas till regeringens meddelande av den 10 december 1964¹ med tillägg, att frågan angående ratificeringen av överenskommelsen i ärendet som bäst är under prövning i regeringen.

N o r g e s r e g e r i n g (Sosialdepartementet) meddelar den 18 december 1965:

Avtalen om felles arbeidsmarked for leger ble undertegnet i Stockholm den 18. juni 1965. Spørsmålet om ratifikasjon av avtalen er for tiden under behandling.

S v e r i g e s r e g e r i n g (socialdepartementet) meddelar den 25 november 1965 å *samtliga regeringars vägnar*:

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1670.

Sedan den föreslagna överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare undertecknats i Stockholm den 18 juni 1965 har det danska ratifikationsinstrumentet deponerats i det svenska utrikesdepartementet i juni 1965. De norska och svenska ratifikationsinstrumenten torde komma att deponeras inom kort. Från finsk sida har förklarats, att någon finsk ratifikation inte är möjlig förrän tidigast 1966.

Meddelanden

om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 31 juli 1960 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringene å ta de nødvendige skritt for opprettelse av en samarbeidskommisjon for forskning innen arktisk medisin og stille de nødvendige midler til disposisjon for kommisjonen, som bør få følgende mandat:

a. å ta initiativ til nye forskningsprosjekter, koordinere igangværende forskningsarbeid og vurdere foreslåtte forskningsprosjekter på den arktiske medisins område i de nordiske land,

b. å fremme forskning innen arktisk medisin på andre måter som den finner hensiktsmessig, samt

c. så snart som mulig å fremlegge resultatene av sine overveielser, herunder også spørsmålet om opprettelse av et nordisk institutt for arktisk medisin, knyttet til et medisinsk fakultet.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 12 november 1965:

Den nordiska samarbetskommissionen för forskning i arktisk medicin har icke sammanträtt under år 1965. Följande möte torde äga rum i januari 1966 i Oslo. Samarbetskommissionen har för avsikt att fortsätta sitt arbete på basen av de tidigare besluten.

Det kan konstateras, att man i Finland börjat hysa ett ökat intresse för forskning i arktisk medicin. Enbart vid Uleåborgs universitet har framlagts talrika till detta område anslutna konkreta forskningsprogram, vilka likväl väntar på att finansieringen skall ordnas. För Finlands del bör det även anses vara av vikt att arbetet för främjande av forskningen i arktisk medicin på nationell bas effektivteras. Undervisningsministeriet kommer att vidtaga nödigbefunna åtgärder i ärendet.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 27 oktober 1965:

En viser til uttalelse av 10. og 21. desember 1964¹ om denne sak, og har på det nåværende tidspunkt ikke noe nytt å meddele.

En har hittil ikke mottatt noen underretning om resultatet av den behovsundersøkelse som de finske eksperter skulle foreta, eller noen annen henvendelse fra Finland med forslag om konkrete forskningsprosjekter som bør tas opp til felles nordisk behandling.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

I januari 1965 utbetalades det svenska bidraget till täckande av kostnaderna för den enkätundersökning inom den arktiska medicinens område, som den nordiska samarbetskommissionen för arktisk medicin låtit företa i Norra Finland. Resultaten av nämnda undersökning och samarbetskommissionens ställningstagande till densamma avvaktas för närvarande.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1664.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena**

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets 14:e session avgivna meddelanden om rekommendationerna nr:ris 11/1960 och 17/1964 från Finlands, Norges och Sveriges regeringar. Meddelandena har av utskottet behandlats vid dess möte i Stockholm den 10 januari 1966. Vid mötet fann utskottet angeläget att rådet erhåller närmare upplysningar om hur det vidare arbetet med saken tänkes upplagt. Utskottet avgav därför en skrivelse till regeringen i Finland, vari utskottet anförde, att det skulle anse det värdefullt om en regeringsrepresentant från Finland hade tillfälle komma tillstädes i utskottet vid dess möte under 14:e sessionen för att närmare överlägga med utskottet rörande den fortsatta handläggningen av ifrågakvarande rekommendationer.

I utskottets behandling av saken under fjortonde sessionen har deltagit undervisningsminister K. B. Andersen, statsråd Kjell Bondevik, statsrådet Ragnar Edenman, undervisningsministern Jussi Saukkonen och minister för kulturelle anliggender Hans Sølvhøj.

I utskottet har därjämte såsom sakkunniga hörts byråchef Matti Aho, Finland, departementsråd Olav Hove, Norge, och ekspedisjonssjef Enevald Skadsem, Norge.

På grundval av vad för utskottet av de sakkunniga uppgivits finner utskottet anledning slå fast, att denna sak icke avancerat sedan föregående session. Utskottet förutsätter, att åtgärder vidtages för att aktivera den nordiska samarbetskommissionens för arktisk medicin verksamhet och för slutförande av den pågående utredningen om formerna för ett permanent nordiskt samarbete på ifrågakvarande område, särskilt i fråga om inrättandet av ett nordiskt institut för arktisk medicin, anknutet till en medicinsk fakultet. I detta sammanhang önskar utskottet hänvisa till att vid mötet mellan de nordiska ländernas statsministrar och rådets presidium den 29—30 oktober 1965 i Imatra beslöts att anmoda den nordiska samarbetskommissionen att med det snaraste inkomma med ett konkret förslag om en samnordisk forskningsinstitution.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena i anledning av rekommendationerna nr:ris 11/1960 och 17/1964 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session.

København den 30 januari 1966

<i>Julius Bomholt</i>	<i>Poul Hartling</i>	<i>Olav Hordvik</i>
<i>Veikko Hyytiäinen</i>	<i>Ólafur Jóhannesson</i>	<i>Håkon Johnsen</i>
	Förman	
<i>A. C. Normann</i>	<i>Dagmar Ranmark</i>	<i>Berte Rognerud</i>
<i>Paula Ruutu</i>	<i>Ingrid Segerstedt Wiberg</i>	<i>Fridolf Thapper</i>
	<i>Anna-Liisa Tiekso</i>	

Meddelande

om rekommendation nr 3/1961 angående samordning av hjälpen till utvecklingsländerna

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Köpenhamn den 24 februari 1961 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att snarast tillsätta en nordisk ministerkommitté för samordning av hjälpen åt utvecklingsländerna och att åvägbringa en sådan ordning, att representanter för de nordiska länderna ömsesidigt får möjlighet att taga del av och följa det utredningsarbete, som pågår i respektive länder.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Udenrigsministeriet) meddelar den 23 november 1965 å *samtliga regeringars vägnar*:

Ministerkomiteen har siden afgivelsen af tillægsmeddelelse den 8. februar 1965¹ afholdt møde i Helsingfors den 26. april 1965.

Styrelsen for Det nordiske Tanganyika-projekt, der blev nedsat i henhold til den internordiske regeringsaftale af 15. januar 1963, og styrelsens byggekomité har i årets løb holdt en række møder. Formandskabet i styrelsen, som efter aftalen går på skift mellem de nordiske lande, beklædtes til den 30. juni 1965 af professor Eino Saari, Finland, og fra og med den 1. juli 1965 af professor Poul Nyboe Andersen, Danmark. Styrelsens eksekutivsekretær har som i de foregående år været fil. dr. Lars Boman, Sverige.

Nedenfor redegøres for ministerkomiteens hidtidige behandling af spørgsmål i forbindelse med Nordisk Råds rekommandation nr. 3/1961. En tillægsmeddelelse vil eventuelt blive afgivet.

1. Fællesnordiske projekter

a. Tanzania

I meddelelse af 20. december 1964 og i tillægsmeddelelse af 8. februar 1965 til Nordisk Råds 13. session er der gjort rede for Det nordiske Tanganyika-projekts virksomhed til sidstnævnte dato.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1671.

Udbygningen af det nordiske projekt i Kibaha har i året 1965 i det store og hele fulgt den af styrelsen fastsatte tidsplan. Det besluttedes dog i årets løb at intensivere byggeriet af boliger og at fremskynde byggeriet af den højere almen-skole (gymnasiet), som indgår i projektet. Disse beslutninger har medført en vis omdisponering af de for budgetåret 1965 til projektets rådighed stillede midler. Således er påbegyndelsen af byggeriet af sundhedscentret blevet udskudt til årsskiftet 1965/66.

Undervisningen ved landbrugsskolen har fulgt den lagte plan for 1965, og et omfattende kursusprogram er blevet gennemført i samarbejde med de ansvarlige lokale og centrale myndigheder i Tanzania.

I løbet af foråret 1965 åbnedes gymnasiet for de første 145 elever. På dette tidspunkt stod færdigbygget en fløj med klasseværelser, bolig til eleverne samt administrationslokaler for skolen. Byggeriet af den til skolen hørende laboratoriebygning afsluttedes i september 1965. De øvrige bygninger med klasseværelser samt de tre planlagte elevboliger skulle kunne tages i brug omkring årsskiftet 1965/66.

Visse ændringer er vedtaget i det tidligere færdigprojekterede sundhedscenter. Byggeriet af sundhedscentret ventes udbudt i licitation i slutningen af 1965.

De oprindelige planer for »Project Centre«, hvori indgår bibliotek, Assembly Hall, studenterkollegium og administrationslokaler, er blevet delvis revideret i årets løb. Styrelsen har i 1965 godkendt principforslag vedrørende de tre førstnævnte enheder af dette byggeri. Projekteringsarbejdet er i gang, og byggeriet påregnes at blive udbudt i licitation i første halvdel af 1966.

Op imod 60 boliger af forskellige typer til det ved projektet ansatte personale er blevet opført i 1965. Projekteringsarbejdet og byggeriet af veje, vand- og elektricitetsledninger er stort set blevet lærdigudført til de fastsatte tidspunkter.

Det nordiske personale ved projektet har i løbet af 1965 bestået af cirka 20 eksperter, medens det lokalt ansatte personales antal har andraget 120 personer.

Den af ministerkomiteen vedtagne budgetramme for den fællesnordiske bistandsvirksomhed i Tanzania beløber sig til 11,6 mill. sv. kr. i kalenderåret 1965.

b. Et nyt fællesnordisk projekt i Østafrika

Ministerkomiteen besluttede på sit møde i Helsingfors den 26. april 1965 at overdrage styrelsen for Det nordiske Tanganyika-projekt at undersøge forudsætningerne for etablering af et nyt nordisk projekt i Tanzania.

Foranlediget heraf har styrelsen hos Tanzanias finansministerium udbedt sig nærmere oplysninger om prioritering af udviklingsprojekter, der ville egne sig for eventuelle nye nordiske bistandsvirksomheder. Der er mod-

taget visse præliminære forslag, og et undersøgelsesarbejde foregår i samarbejde med vedkommende myndigheder i Tanzania.

Styrelsen har besluttet at anmode ministerkomiteen om bemyndigelse til at fortsætte arbejdet med planlægningen af et nyt nordisk projekt i Tanzania med udgangspunkt i en årlig beløbsramme på minimum 15 mill. sv. kr. inden for den næste femårs periode dels til videreførelser af projektet i Kibaha dels til realisation af et nyt nordisk projekt i Tanzania.

c. Mekong-projektet

Som nævnt i meddelelse af 20. december 1964 til Nordisk Råds 13. session udsendtes i november 1964 fire nordiske eksperter, der i henhold til aftale mellem de nordiske lande og Cambodia, Laos, Thailand og Vietnam samt ECAFes Mekong-komité skulle undersøge mulighederne for at oprette en papirmasse- og papirindustri i området omkring den Nedre Mekong.

Eksperternes rapport blev afsluttet den 9. november 1965 og vil derefter blive forelagt ministerkomiteen og overrakt ECAFE og de nævnte asiatiske landes regeringer.

2. Nordiske u-landsinstitutter

Det nordiske Afrika-institut i Uppsala

som efter den 1. juli 1964 udgør en selvstændig statsinstitution under det svenske ekklesiastikdepartementet (kirke/kulturministeriet), har i 1965 fortsat sin hidtidige virksomhed.

Antallet af nyanskaffelser af litteratur til biblioteket er i 1965 yderligere forøget, og efter at instituttet har fået rummeligere lokaler, er bibliotekets organisation blevet mere effektiv og smidig. Under den såkaldte Skandia-plan har instituttet fået til opgave at være ansvarlig for anskaffelse og katalogisering af afrikanske parlaments- og forfatningstryksager til brug for de skandinaviske rigsdagsbiblioteker. I øjeblikket råder instituttet over 400 aviser og tidsskrifter omhandlende Afrika.

Under møder i februar og oktober 1965 har instituttet uddelt ialt ni rejsestipendier til forskning i Afrika.

Foruden de af instituttet regelmæssigt udsendte »newsletters» på engelsk og fransk samt oversigter over nordiske videnskabelige bibliotekers nyerehvervelser af afrikansk litteratur har instituttet bl. a. udgivet referat af instituttets internationale seminar om »Development and Adult Education in Africa» samt Karl-Eric Knutssons »Tekniskt bistånd i traditionella samhällen». Endvidere har instituttet udgivet en lærebog i swahili, og en lærebog i kikongo er under trykning. I løbet af foråret 1966 vil instituttet udgive en afhandling om Afrikas industrialiseringsproblem samt en serie skrifter såvel i trykt som duplikeret form.

Et betydeligt antal udenlandske gæsteforelæsere og afrikanske stipendia-ter har besøgt instituttet, og man har gennemført en omfattende kursus-

virksomhed i samarbejde med bl. a. Nämnden för internationellt bistånd, Styrelsen för internationell utveckling, Det nordiske Tanganyika-projekt og Norsk Utviklingshjelp.

3. *Forskellige samordnende foranstaltninger i de nordiske lande*

Cheferne for de nationale administrationsorganer for teknisk samarbejde har fortsat den i 1962 indledte række af møder til drøftelse af spørgsmål af fælles interesse.

Det danske Råd for Teknisk Samarbejde med udviklingslandene, Rådet for Norsk Utviklingshjelp og Nämnden för internationellt bistånd (NIB) har holdt møder med deltagelse af repræsentanter for de øvrige nordiske lande. (NIB blev pr. 1. juli 1965 afløst af Styrelsen för internationell utveckling »SIDA».)

D a n m a r k s r e g e r i n g (Udenrigsministeriet) meddelar den 30 november 1965 å *samtliga regeringars vägnar*:

Ministerkomiteen har siden afgivelsen af meddelelsen af 23. november 1965 afholdt møde i Stockholm den 24. november 1965.

På mødet behandledes følgende spørgsmål:

Fællesnordiske projekter

a. Tanzania

Ministerkomiteen godkendte det af styrelsen for Det nordiske Tanganyika-projekt forelagte budget for 1966 på ialt sv. kr 14 031 000. Ministerkomiteen modtog underretning om, at omkostningerne ved projektet i 1967 foreløbig er beregnet til sv. kr. 8 493 000; nedgangen i forhold til 1966 skyldes et betydeligt fald i investeringsudgifterne, idet projektet i løbet af 1967 forventes at være fuldt udbygget.

b. Et nyt fællesnordisk projekt i Østafrika

Ministerkomiteen bemyndigede styrelsen for Det nordiske Tanganyika-projekt til at fortsætte planlægningen af et nyt nordisk projekt i Tanzania med udgangspunkt i, at et gennemsnitligt årligt rammebeløb på 15 mill. sv. kr. i perioden 1967—71 kunne stilles til rådighed dels for at videreføre og afslutte projektet i Kibaha dels for at realisere et nyt fællesnordisk bistandsprojekt i Tanzania.

c. Mekong-projektet

Ministerkomiteen modtog den af fire nordiske eksperter udarbejdede rapport vedrørende mulighederne for at oprette en papirmasse- og papirindustri i området omkring Nedre Mekong og konstaterede, at den stillede opgave var løst. Ministerkomiteen gav sin tilslutning til, at rapporten oversendes til ECAFE og de berørte asiatiske landes regeringer.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandena

Til det økonomiske utvalg er henvist en melding og en tilleggs melding, som er innsendt av Danmarks regjering på samtlige nordiske regjeringers vegne, om rekommandasjon nr. 3/1961. Ved utvalgets behandling av meldingene deltok foruten utvalgets medlemmer statsministern Tage Erlander, Sverige, statsrådet Erik Holmquist, Sverige, handelsminister Lars P. Jensen, Danmark, statsminister J. O. Krag, Danmark, statsrådet Gunnar Lange, Sverige, handels- og industriministern T. A. Wiherheimo, Finland, og statsråd Kåre Willoch, Norge.

Av meldingene fremgår at arbeidet med det felles nordiske prosjekt i Tanzania ventes å være fullt utbygget i løpet av 1967. Planleggingen av et nytt felles nordisk prosjekt i samme land er i gang.

De nordiske eksperter som fikk i oppdrag å undersøke mulighetene for å opprette en treforedlingsindustri i området omkring Nedre Mekong, har avgitt rapport. Ministerkomiteen har gitt sin tilslutning til at rapporten oversendes ECAFE og de berørte asiatiske lands regjeringer.

Et betydelig antall utenlandske gjesteforelesere og afrikanske stipendiater har i 1965 besøkt det nordiske Afrika-institutt i Uppsala.

Utvalget innstiller,

at rådet tar meldingen til etterretning og imøteser nye meldinger til neste ordinære sesjon.

København, 30. januar 1966

<i>Georg Backlund</i>	<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Ragnar Christiansen</i>
<i>Erik Eriksen</i>	<i>Lis Groes</i>	<i>Yngve Holmberg</i>
<i>Sigurður Ingimundarsor</i>	<i>Lars Larsson</i>	<i>Poul Møller</i>
<i>Bertil Ohlin</i>	<i>Erling Petersen</i>	<i>Bent Røiseland</i>
		Viseformann
<i>Karl Skytte</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>	<i>Sven Sundin</i>

Meddelanden

om rekommendation nr 8/1961 angående gemensam arbetsmarknad för sjöfolk

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köpenhamn den 24 februari 1961 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att företa en jämförande översyn och värdering av de i de nordiska länderna för skilda kategorier av sjöfolk uppställda utbildningskraven i syfte att överväga möjligheterna att genom fastställande av erforderlig tilläggsutbildning skapa tillträde till tjänster på fartyg, hemmahörande i annat nordiskt land än den berörde sjömannens hemland, och därmed bana vägen för en fri nordisk arbetsmarknad på sjöfartens område,

2. att under förhandlingar om möjligheterna att få till stånd den under punkt 1 nämnda ordningen hålla uppmärksamheten riktad på önskvärdheten att genomföra största möjliga likvärdighet på sjömansutbildningens område i Norden,

3. att fortsätta strävandena att avlägsna de hinder, som i övrigt föreligger för genomförande av en gemensam arbetsmarknad för sjömän, tillhörande manskapet, samt

4. att vid förestående revisioner och ändringar av bestämmelserna om utbildning av sjöfolk hålla erforderliga kontakter för att därmed eftersträva koordinering av dessa bestämmelser i det slutliga syftet att nå fram till nordisk likvärdighet på sjömansutbildningens område.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 30 november 1965:

Under hänvisning til tidligere meddelelser, senest meddelelse af 4. december 1964¹, meddeles:

For så vidt angår spørgsmålet om fællesnordiske stillingsbetegnelser for styrmænd bemærkes, at sagen har været forhandlet med de interesserede parter, uden at det, som situationen tegner sig i øjeblikket, har været muligt at tilvejebringe basis for en løsning ved overenskomst mellem parterne.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1674.

Der har i øvrigt ikke været afholdt nordiske drøftelser om sagen siden afgivelsen af meddelelsen til Nordisk Råds 13. session, hvorfor der i det hele kan henvises til den af den svenske regering på samtlige regerings vegne under 9. december 1964 afgivne meddelelse¹, sammenholdt med den danske regerings ovennævnte meddelelse af 4. december 1964.

Norges regering (Departementet for handel og skipsfart) meddelar i december 1965:

Departementet vil forsåvidt angår ovennevnte rekommendasjon henholde seg til den tidligere avgitte redegjørelse for de forhandlinger som fant sted i Stockholm 25.—26. november 1964 mellom representanter for ministeriene for sjöfartsanliggender i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Denne redegjørelse vedlå den melding som Sveriges regjering (kommunikationsdepartementet) avgav 9. desember 1964 til Nordisk Råd på samtlige regjeringers vegne¹.

I tilknytning til de opplysninger som ble gitt i den nevnte redegjørelse, kan det for Norges vedkommende meddeles at det i nær framtid vil bli nedsett et utvalg til å gjennomgå de gjeldende lovbestemmelser om adgang for utlendinger til å tjenstgjøre i den norske handelsflåte og eventuelt fremkomme med forslag til nye bestemmelser på dette område. Det er ennå for tidlig å uttale noe om hva som måtte bli resultatet av utvalgsbehandlingen og om i hvilken utstrekning eventuelle forslag til nye bestemmelser vil få spesiell betydning med hensyn til adgang for sjömenn fra de øvrige nordiske land til å tjenstgjøre i den norske handelsflåten.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Departementet, som hänvisar till meddelande den 9 december 1964¹, har inte något nytt att meddela i saken.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1675.

BILAGA 1

Uppställning med redovisning av hinder för genomförande av sjöfolk (rekommen-

Land	Nautiskt befäl	Maskinbefäl	Fartygstelegrafister
<i>Danmark</i>	I avvaktan på resultatet av vissa överväganden på såväl det sjöfartsmässiga som det utbildningsmässiga området har slutlig ståndpunkt ej tagits till utkastet till överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om gemensam nordisk arbetsmarknad för visst nautiskt befäl. Se i övrigt meddelandena (förtryck) till 12:e sessionen 1964, sid. 1. och till 13:e sessionen 1965, ad 4, sid. 5.	Förutsättningar har icke ansetts föreligga för ett utkast till en överenskommelse avseende maskinbefäl såsom fallet varit i fråga om visst nautiskt befäl,	Inget nationalitetskrav är uppställt. Frågan i övrigt utreds. Fartygstelegrafist är befäl.
<i>Finland</i>	Beredd att i princip godkänna ovannämnda utkast. Se i övrigt meddelandet (förtryck) till 13:e sessionen 1965, ad 4, sid. 5.	Dito.	Nationalitetskrav är uppställt. Frågan i sin helhet utreds. Fartygstelegrafist är i vissa avseenden likställd med befäl.
<i>Island</i>	— — —	— — —	— — —
<i>Norge</i>	Ej beredd att formellt godkänna ovannämnda utkast på grund av motstånd från Norsk styrmandsforening och redarnas organisationer i anledning av från redarhåll befarad konkurrens om arbetskraften, särskilt från svensk sida, med hänsyn till skillnader dels i anställningsförmåner, som anses föreligga, dels i valutahänseende. Se i övrigt meddelandena (förtryck) till 12:e sessionen 1964, sid. 1—3, och till 13:e sessionen 1965, sid. 5—6.	Dito.	Nationalitetskrav är uppställt. Frågan i sin helhet utreds. Fartygstelegrafist är befäl.
<i>Sverige</i>	Beredd att i princip godkänna ovannämnda utkast. Se i övrigt meddelandet (förtryck) till 13:e sessionen 1965, ad 4, sid. 6.	Dito.	Nationalitetskrav är uppställt. Frågan härom har uppmärksammats av departementsutredningen, som i promemorian hösten 1964 framlagt förslag i ämnet. Förslaget prövas i KD. Frågan i övrigt hör under ED. Fartygstelegrafist är <i>ej</i> befäl men tillhör arbetsledningen ombord och är i åtskilliga avseenden jämställd med befäl.

rekommendationen angående gemensam arbetsmarknad för dation nr 8/1961

Steward och övrig ekonomipersonal

Steward är befäl. Skeppskock skall inneha behörighetsbevis. Danmark har *ej* ratificerat ILO-konventionen (nr 69) ang. behörighetsbevis för skeppskockar.

Steward är i vissa avseenden likställd med befäl. Skeppskock behöver *ej* inneha behörighetsbevis. Finland har *ej* ratificerat ILO-konventionen nr 69.

Island har *ej* ratificerat ILO-konventionen nr 69.

Steward är befäl. Skeppskock skall inneha behörighetsbevis. Norge har ratificerat ILO-konventionen nr 69.

Steward är *ej* befäl, men tillhör arbetsledningen ombord och är i åtskilliga avseenden jämställd med befäl. Skeppskock behöver *ej* inneha behörighetsbevis. Sverige har *ej* ratificerat ILO-konventionen nr 69.

Fartygselektriker

Fartygselektriker, som är en okänd kategori inom dansk sjöfartslagstiftning, räknas till befäl endast om de påmönstras inom gruppen för maskinbefäl.

Fartygselektriker är *ej* befäl.

— — —

Fackutbildade fartygselektriker är befäl.

Fartygselektriker är *ej* befäl.

Manskap

Här finns två hinder. Det *ena* hindret avser de danska reglerna om anvisning av arbetskraft och deras tillämpning på nordiska icke-danska sjömän, liksom för utländska sjömän i övrigt, när dessa söker anställning på danska fartyg i danska hamnar. Enligt nu angivna regler skall vid anvisning av arbete åt manskap företräde lämnas för medlemmar av arbetslöshetskassa, som är erkända av danska staten. I Danmark administrerar de båda sjöfartsorganisationerna, Sømændenes Forbund och Søfyrbødernes Forbund, arbetsförmedlingen och arbetslöshetskassorna för här ifrågasvarande manskapskategorier såvitt de är anställda på »överenskomstskibe». — Det *andra* hindret hänför sig därtill, att enligt danska bestämmelsen skall den, som första gången i dansk hamn mönstrar till däckstjänst i danskt fartyg av viss storlek, ha genomgått dansk sjömansskola eller motsvarande. (Jfr här Nordisk udredningsserie 1961: 5, sid. 13—15; obs. därvid även sid. 15 *ad 3*).

Några hinder i fråga om manskapet torde numera icke föreligga. Det har dock framhållits, att i händelse av arbetslöshet i Finland de ombordanställdas organisationer där kan komma att fordra inskränkningar beträffande anställning av icke-finskt sjöfolk.

För anställning på isländskt handelsfartyg av nordiska icke-isländska sjömän och utländska sjömän i övrigt erfordras uppehålls- och arbetstillstånd.

Antalet utlänningar — svenska medborgare därvid undantagna — på ett norskt fartyg må icke överskrida 1/3 av besättningen. Den nuvarande bestämmelsen härom får antas inom en förhållandevis nära framtid bli ersatt med bestämmelse av annat innehåll, då förslag framförts om tillsättande av en kommitté för att revidera gällande lagstiftning om utlänningars möjlighet att tjänstgöra i den norska handelsflottan.

Några hinder i fråga om manskapet torde numera icke föreligga.

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandena

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats till rådets fjortonde session avgivna meddelanden om rekommendation nr 8/1961 från Danmarks, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har såsom sakkunnig deltagit kansli-rådet Åke Hartvig, Sverige.

Utskottet har låtit upprätta en uppställning med redovisning av kvarvarande hinder för genomförande av rekommendationen (Bilaga 1).

Av meddelandena framgår, att några överläggningar med anledning av rekommendationen icke förekommit sedan november 1964 samt att man i Norge inom en nära framtid kommer att tillsätta en kommitté med uppgift att genomgå gällande bestämmelser om utlännings möjlighet att tjänstgöra i den norska handelsflottan och att eventuellt framlägga förslag till nya bestämmelser på detta område.

Utskottet finner av den utredning, som gjorts i saken, och av vad eljest kommit utskottet till del, att någon formell överenskommelse beträffande någon grupp av sjöfolk icke kunnat komma till stånd. Utskottet konstaterar, att en gemensam nordisk arbetsmarknad däremot i praktiken i det väsentliga blivit genomförd i ett vart av de nordiska länderna, bland annat såsom en följd av de undersökningar och det nordiska samarbete, vartill rekommendationen givit anledning.

Utskottet konstaterar, att resultatet icke kunnat nås i den utsträckning som rekommendationen avser. Det är utskottets uppfattning, att man dock i saken åtgjort vad som för närvarande kan anses möjligt på nordisk nivå.

Utskottet får föreslå,

att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Köpenhamn den 31 januari 1966

<i>Birger Andersson</i>	<i>Sigurður Bjarnason</i>	<i>Sigrid Ekendahl</i>
<i>Einar Gustafsson</i>	<i>Gunnar Henriksson</i>	<i>Jørgen Jensen</i>
	Förman	
<i>Lars Korvald</i>	<i>Urho Kähönen</i>	<i>Harald Løbak</i>
<i>Niels Mørk</i>	<i>Judit Nederström-Lundén</i>	<i>Harald Nielsen</i>
	<i>Salve Salvesen</i>	

Meddelanden

om rekommendation nr 9/1961 angående nordisk folkakademi

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köpenhamn den 24 februari 1961 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene i Danmark, Finnland, Norge og Sverige å gjennomføre det foreliggende forslag fra ekspertutvalget vedrørende et nordisk folkeakademi (Nordisk udredningsserie, 1961: 2) med de eventuelle endringer som, etter en detaljert gjennomgåelse av innstillingen, måtte anses for nødvendige.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 2 december 1965:

Der har i perioden fra den 18. december 1964 til den 2. december 1965 været afholdt to møder i det nordiske folkeakademis styrelse, ligesom der holdes møde den 7. december d. å.

Man har modtaget oplysning om, at byggeriet er blevet yderligere forsinket, men at man forventer at kunne påbegynde det i begyndelsen af 1966.

Fra Danmark har man ved skrivelse af 20. oktober 1965 overført et beløb stort kr. 265 000 danske kroner til Statsdepartementets kontor, Stockholm. Beløbet udgør det på finansloven for finansåret 1965—66 bevilgede beløb til det nordiske folkeakademi i Kungälv. Den resterende del af Danmarks bidrag vil blive søgt på finansloven for finansåret 1966—67.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 12 november 1965:

För Finlands andel i driftutgifterna för Nordiska folkakademien i Kungälv är i budgetpropositionen för år 1966 upptaget 2 000 mark.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 29 november 1965:

Det beløp som er bevilget til byggingen for 1965, kr. 160 000, var for Nor-

ges vedkommende betraktet som restbeløp. På grunn av prisøkning er imidlertid byggeutgiftene gått opp og Norges andel av disse merutgifter er ført opp i statsbudsjettet for 1966 med kr. 60 000.

I tillegg kommer de første driftsutgifter til Nordisk folkeakademi som for Norges vedkommende er ført opp i statsbudsjettet for 1966 med kr. 80 000.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Tidpunkten for påbörjande av akademiens verksamhet beror i första hand på färdigställandet av den planerade gemensamma skolanläggningen för akademien och nordiska folkhögskolan i Kungälv. Förberedelsearbetet beräknas bli slutfört våren 1966, varefter byggnadsarbetena kan igångsättas, under förutsättning av att arbetsmarknadssituationen inte lägger hinder i vägen. Kan byggandet av skolan fortskrida på planerat sätt, kommer akademiens verksamhet i den nya anläggningen att kunna påbörjas den 1 oktober 1967.

Den svenska regeringen har genom beslut den 30 juni 1965 anslagit ett belopp av 2 688 995 kronor som statsbidrag till den för akademien och nordiska folkhögskolan gemensamma anläggningen. Statsbidrag till byggnadsföretagets akademidel har dessutom ställts till förfogande från dansk, norsk och finsk sida. Frågan om statsbidrag till inredning samt till driftkostnader för akademiens behov behandlas för närvarande av berörda regeringar.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets fjortonde session avgivna meddelanden om rekommendation nr 9/1961 från Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har förutom undertecknade ledamöter av utskottet deltagit undervisningsminister K. B. Andersen, Danmark, statsråd Kjell Bondevik, Norge, statsrådet Ragnar Edenman, Sverige, undervisningsministern Jussi Saukkonen, Finland, och minister for kulturelle anliggender Hans Sølvhøj, Danmark.

Av meddelandena framgår, att medel för uppförandet av den nordiska folkakademin i Kungälv ställts till förfogande i samtliga länder samt att förberedelserna för arbetenas inledande beräknas bli slutförda våren 1966.

Meddelandena behandlades av utskottet även vid dess möte i Stockholm den 10 januari 1966. Vid sagda möte fann utskottet angeläget, att rådet erhåller närmare upplysningar om orsaken till förseningen av färdigställandet av den planerade skolanläggningen för akademien. Utskottet avgav därför en skrivelse till regeringen i Sverige, vari utskottet anförde, att det skulle anse det värdefullt, om regeringen hade tillfälle att i ett tilläggsmeddelande lämna rådet närmare upplysningar i angivna hänseende.

I det utskottet med tillfredsställelse konstaterar, att regeringarna genom väl samordnade åtgärder medverkat till en positiv lösning av den ekonomiska sidan av saken, uttrycker utskottet förhoppningen, att byggnadsarbetena snarast kunna inledas.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session.

København den 30 januari 1966

<i>Julius Bomholt</i>	<i>Poul Hartling</i>	<i>Olav Hordvik</i>
<i>Veikko Hyytiäinen</i>	<i>Ólafur Jóhannesson</i>	<i>Håkon Johnsen</i>
	Förman	
<i>A. C. Normann</i>	<i>Dagmar Ranmark</i>	<i>Berte Rognerud</i>
<i>Paula Ruutu</i>	<i>Ingrid Segerstedt Wiberg</i>	<i>Fridolf Thapper</i>
	<i>Anna-Liisa Tiekso</i>	

Meddelanden

om rekommendation nr 11/1961 angående samordning av vissa avdragsregler vid inkomstbeskattning m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köpenhamn den 24 februari 1961 enades representanter för regeringarna om att *Finland* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller

1. til samtlige regeringer at indføre en ordning, hvorefter der gives arbejds-søgende fra andet nordisk land oplysning om skatteforholdene i de respektive lande,
2. til regeringerne i Finland og Sverige at overveje indførelse af et skabelønmæssigt omkostningsfradrag ved indkomstbeskatning af personer, der under midlertidigt ophold i de respektive lande har erhvervet arbejdsindkomst der,
3. til regeringerne i Norge og Sverige at søge at gennemføre ændring i gældende særbestemmelser vedrørende »klassefradrag» henholdsvis »ortsavdrag» for personer, der har erhvervet indkomst af personligt arbejde under midlertidigt ophold i de respektive lande, samt
4. til regeringerne i Finland og Sverige at undersøge mulighederne for at give personer, der midlertidig har ophold i de respektive lande, samme ret til fradrag for forsikringspræmier m. m. ved beskatning af indkomst af personligt arbejde som den, der tilkommer personer, der er bosatte der.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Finansministeriet, skattedepartementet) meddelar den 19 november 1965:

Vedrørende den heromhandlede rekommandation kan man henholde sig til det i meddelelse herfra af 17. november 1961¹ samt til det i skrivelser herfra af 14. september og 26. november 1962 til statsministeriet udtalte.²

Det tilføjes ad rekommandationens punkt 1, at en vejledning indeholdende oplysning om danske beskatningsregler til brug for arbejdssøgende fra andre nordiske lande er under udarbejdelse.

¹ Se Nordiska rådet, 10:e sess., s. 1360.

² Se Nordisk Råd, 11:e sesj., s. 335—358.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 18 november 1965:

Finlands regering hänvisar till vad å regeringens vägnar meddelats den 2 januari 1962¹.

Med anledning av punkt 1 i rekommendationen kan det konstateras, att på svenska språket avfattade instruktioner för avgivare av skattedeklaration kan erhållas å skattebyråerna i landets samtliga svenskspråkiga och tvåspråkiga kommuners skattedistrikt samt vid behov även å skattebyråerna i de finskspråkiga skattedistrikten.

Det i punkt 2 i rekommendationen ingående förslaget söker man förverkliga i synnerligen begränsad utsträckning i samband med lagstiftningen om skattepliktiga. Lagförslaget torde komma att avlåtats under år 1966.

I fråga om punkt 4 i rekommendationen har någon lösning ännu ej uppnåtts.

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 6 oktober 1965:

Ad 1

En viser til melding av 14. desember 1964².

Ad 3

Finansdepartementet har foreløpig ikke tatt standpunkt til det forslag som er nevnt i meldingen av 14. desember 1964.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

1. Beträffande denna fråga har finansdepartementet intet att tillägga utöver vad som anförts i tidigare meddelande den 14 december 1963³.

2.—4. Det i nyssnämnda meddelande omnämnda betänkandet av dubbelbeskattningssakkunniga (SOU 1962: 59) prövas alltjämt inom finansdepartementet. De avdragsfrågor som berörs i rekommendationen i denna del är vidare i väsentliga hänseenden beroende av det arbete som bedrivs inom den numera tillsatta utredningen rörande definitiv källskatt.

¹ Se Nordiska rådet, 10:e sess., s. 1360.

² Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1682.

³ Se Nordiska rådet, 12:e sess., s. 1754.

Meddelande

om rekommendation nr 12/1961 angående likartad lagstiftning om aktiebolag m. m.

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Köpenhamn den 24 februari 1961 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne under særlig hensyntagen til de ændrede økonomiske og handelspolitiske forhold som følge af de europæiske markedsdannelse at undersøge mulighederne for dels at gennemføre en mere ensartet nordisk lovgivning vedrørende aktieselskaber, dels at tilvejebringe retlig ligestilling af nordiske statsborgere med hensyn til adgangen til at virke som stiftere, bestyrelsesmedlemmer, direktører etc. i aktieselskaber.

F i n l a n d s r e g e r i n g (justitieministeriet) meddelar den 30 november 1965 å *samtliga regeringars vägnar*:

Under år 1965 sammanträdde ordförandena för de sakkunniga i de olika nordiska länderna den 8—11 februari i Helsingfors, varefter ett gemensamt möte mellan de sakkunniga avhölls den 29 juni—3 juli i Bergen. De i de olika länderna utarbetade utkastet till lagstiftning på ifrågavarande område skall bli föremål för fortsatta överläggningar mellan de sakkunniga på ett möte, som hålles i mars 1966 i Stockholm.

Meddelanden

om rekommendation nr 2/1962 angående nordiska sjömäns sociala rättigheter

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att i samråd med vederbörande sjöfolks- och redareorganisationer företaga en undersökning av förutsättningarna för att tillerkänna nordiska sjömän tjänstgörande ombord på fartyg från annat nordiskt land samma sociala förmåner som fartygets hemland ger landets egna medborgare,

2. att utreda möjligheterna att i lämplig omfattning utvidga den egna konsulära verksamheten beträffande sjöfolkets angelägenheter till att avse icke blott ombordanställda från det egna landet utan även ombordanställda från alla övriga nordiska länder, samt

3. att sträva till att i framtida lagstiftning av betydelse för sjömannens sociala rättigheter i hans egenskap av yrkesutövare ombordanställda från annat nordiskt land tillförsäkras samma förmåner som det egna landets medborgare.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 24 november 1965:

Under henvisning til tidligere meddelelser til Nordisk Råd vedrørende rekommandation nr. 2/1962 om nordiske sømænds sociale rettigheder, se-
nest meddelelse af 8. december 1964¹, meddeles:

Når bortses fra det af sømandsloven dækkede område, hvorom kan henvises til Handelsministeriets meddelelse vedrørende rekommandation nr. 32/1958, henhører intet af de af rekommandationen omfattede spørgsmål direkte under Handelsministeriets forretningsområde, men ifølge oplysning fra ressortministerierne kan følgende oplyses:

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1686.

Ad 1

Socialministeriet har over for Handelsministeriet oplyst, at der intet er passeret i sagen vedrørende dette punkt siden afgivelsen af meddelelsen til Nordisk Råds 13. session.

Ad 2

Vedrørende spørgsmålet om konsulær bistand til nordiske søfolk har *Udenrigsministeriet* oplyst, at der på et i oktober 1965 afholdt nordisk møde er opnået enighed om retningslinierne for gennemførelse af den nordiske samarbejdskonventions artikel 31 om konsulært samarbejde.

For så vidt angår det særlige spørgsmål om udvidet konsulær bistand til nordiske søfolk var der på mødet enighed om, at spørgsmålet måtte afvente resultatet af de igangværende bestræbelser for opnåelse af yderligere ensartethed i de nordiske landes sømandslovgivninger.

Ad 3

Hvad endelig angår spørgsmålet om indgåelse af gensidighedsaftaler på sømandslovens område med henblik på at sikre søfolk fra de andre nordiske lande, som er tjenstgørende i danske skibe, samme sociale rettigheder som danske søfolk, kan ligeledes henvises til Handelsministeriets meddelelse af 23. november 1965 om rekommandation nr. 32/1958.

Finlands regering (socialministeriet) har i meddelande den 30 november 1965 hänvisat till meddelande till föregående session¹.

Norges regering (Departementet for handel og skipsfart) meddelar den 30 november 1965:

Rekommandasjonen, i forhold til hvilken Norge er koordinerende land, behandles for tiden på norsk side innenfor Sosialdepartementet og Handelsdepartementet. Sistnevnte departement har pålagt Direktoratet for sjømenn å treffe de administrative forføyninger av hensyn til utredningen av saken.

Ad punkt 1

Direktoratet for sjømenn har i sitt brev av 4 november 1965 uttalt bl. a. følgende:

Dette punkt i rekommandasjonen tar sikte på nasjonal behandling av nordiske sjømenn når det gjelder sosiallovgivningen for sjøens arbeidstakere rent i sin alminnelighet.

I den norske melding til rådets 13. sesjon² ble det pekt på at Den nordiske sosialpolitiske komité etter overveielser hadde funnet å burde begrense arbeidet innenfor trygdeområdet til spørsmålet om sjømanns syketrygd. Etter nærmere overveielse ble også dette arbeid stillet i bero og komitéen har nøyvet

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1687.

² Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1688.

seg med å peke på en mulighet for landene av å løse forholdet til rekommandasjonen ved forføyninger på nasjonalt grunnlag. Dette er for så vidt i samsvar med den stilling en her også har tatt til rekommandasjon nr. 32, punkt 1.

For øvrig ble i den samme melding til rådet pekt på at man i forhold til de norske bestemmelser om arbeidsløysetrygd for sjømenn hadde etablert fullstendig likestilling mellom sjømenn hjemmehørende i nordiske land. Tilføyes kan også at det etter de norske bestemmelser om yrkesskadetrygd for sjømenn fra før i prinsippet gjelder likestilling uansett statsborgerskap og bostedsforhold, og at i forhold til syketrygden for sjømenn i utenriks fart og pensjonstrygden for sjømenn er likestilling til stede mellom alle arbeidstakere som har sitt faste bosted i Norge.

Etter det standpunkt som Den nordiske sosialpolitiske komité har tatt, må det vel kunne konstateres at arbeidet med rekommandasjonens punkt 1 foreløpig er ført så langt som det er mulig. Da det innenfor området av punkt 1 heller ikke er andre aktuelle felter som rekommandasjonen kan ses i relasjon til, burde rekommandasjonen kunne skrives av listen over saker som landene skal avgi melding om.

Ad punkt 2

Direktoratet for sjømenn har i sitt ovennevnte brev av 4. november d. å. anført:

Med hensyn til punkt 2 i rekommandasjonen, utvidelse av den konsulære virksomhet vedrørende sjøfolk, skulle det etter en norsk oppfatning heller ikke være nødvendig å avgi fremtidige nye meldinger. En minner for så vidt om hva der er anført på dette punkt i meldingen til rådets 13. sesjon og om det samarbeid med hensyn til utenriksrepresentasjonen som allerede drøftes i medhold av den nordiske samarbeidsavtale av 23. mars 1962, artikkel 31. En er kjent med at det på denne bakgrunn i dagene 21.—22. oktober 1965 ble holdt drøftelser i regi av Udenrigsministeriet i København og at utenriksstasjonenes forhold til sjømenn ble tatt opp ved samme anledning.

Ad punkt 3

Med hensyn til punkt 3 i rekommandasjonen har *Direktoratet for sjømenn* i sitt brev av 4. november d. å. uttalt følgende:

Ifølge rekommandasjonens punkt 3 skal landenes regjeringer tilstrebe at fremtidig lovgivning av betydning for sjømannens sosiale rettigheter i hans egenskap av yrkesutøver gis en slik utforming at sjømenn fra annet nordisk land sikres de samme fordeler som landets egne borgere. Dette punkt forstås forutsetningsvis å være ment som en programmerklæring og alminnelig rettesnor fra rådets side. Av hensyn til Nordisk Råd skulle det vel for så vidt være fullt tilstrekkelig om rådet ble holdt orientert for så vidt som det i fremtiden måtte bli gitt nye nasjonale bestemmelser i den retning som rekommandasjonen angir. Heller ikke av hensyn til dette punkt skulle det være nødvendig for rådet å ta rekommandasjonen opp til behandling i forbindelse med fremtidige sesjoner med mindre særskilte forhold måtte gjøre seg gjeldende.

De synspunkter som Direktoratet for sjømenn således har gitt uttrykk for er av direktoratet også fremført overfor *Sosialdepartementet* som i brev av 25. november 1965 i denne anledning har anført følgende:

En har ikke noe å bemerke til det som er anført av Direktoratet for sjømenn vedrørende rekommandasjon nr. 2/1962. På grunn av den forestående omlegging av det norske trygdesystem vil arbeidet med å gjennomføre rekommandasjonens punkt 1 og 3, for så vidt gjelder trygdene, foreløpig måtte utstå for Norges vedkommende.

Etter dette burde rekommandasjonen foreløpig kunne skrives av listen over saker som det skal avgis regelmessig melding om.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Beträffande den del av rekommendationen, som avser nordiska sjömans ställning i förhållande till de nordiska ländernas sociallagstiftning, hänvisar kommunikationsdepartementet till meddelande den 12 december 1964, vari anmäldes, att utredning om översyn av den svenska sjömanslagen till-satts i september 1964¹.

Kommunikationsdepartementet har uppmärksammat, att Nordiska rådets socialpolitiska utskott i skrivelse den 27 september 1965 riktat förfrågan till det norska handelsdepartementet om den fortsatta handläggningen av bl. a. denna rekommendation i vad den avser annan socialförsäkring för sjömän än sjukförsäkring och att det norska handelsdepartementet i skrivelse den 6 november 1965 till utskottet såsom svar hänvisat till utredning i ämnet som Direktoratet for sjømenn i brev den 4 s. m. framlagt till departementet.

Kommunikationsdepartementet har inte något att tillägga till vad i ovan angivna skriftväxling anförts om rekommendationen.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1689.

BILAGA**Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandena**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats meddelanden om rekommendation nr 2/1962 från Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har såsom sakkunnig deltagit kansli-rådet Åke Hartvig, Sverige.

Utskottet har i skrivelse den 27 september 1965 förfrågat sig hos det norska handelsdepartementet om den fortsatta handläggningen av bl. a. denna rekommendation i vad den avser annan socialförsäkring för sjömän än sjukförsäkring. Det norska handelsdepartementet har i skrivelse den 6 november 1965 till utskottet såsom svar hänvisat till utredning i ämnet, som Direktoratet for sjømenn i brev den 4 samma månad framlagt till departementet. Skriftväxlingen åberopas i meddelandet från den norska regeringen.

Av meddelandena och av vad i saken i övrigt upplysts beträffande rekommendationens punkt 1 framgår, att i samtliga länder kommittéer tillsatts för översyn av respektive lands sjömanslagar samt att översynen sker i nära samarbete mellan kommittéerna. Av meddelandena framgår vidare beträffande denna punkt, att Nordiska socialpolitiska kommittén, sedan kommittén beslutat att arbetet med rekommendationen på denna punkt skulle begränsas till frågan om sjömäns sjukförsäkring, även ansett detta arbete kunna bero under påpekande av möjligheterna för länderna att uppnå rekommendationens syfte härvidlag genom åtgärder på nationell bas. Enligt den norska regeringens uppfattning torde med hänsyn till Nordiska socialpolitiska kommitténs ståndpunktstagande arbetet med rekommendationens punkt 1 ha förts så långt som för närvarande kan synas möjligt. Då det icke heller föreligger andra områden, som kan omfattas av rekommendationen, borde denna enligt norsk mening kunna avskrivas som slutbehandlad.

Vad rekommendationens punkt 2 angår framgår av meddelandena, att saken varit föremål för överväganden vid möte mellan representanter för de nordiska ländernas utrikesministerier. Därvid har man enats om att frågan om utvidgat konsulärt bistånd till nordiskt sjöfolk borde vila i avbidan på resultatet av pågående revisioner av de nordiska ländernas sjömanslagar. Av meddelandena framgår vidare, att man från norsk sida anser det icke nödvändigt att avge ytterligare meddelanden angående denna punkt i rekommendationen.

Beträffande punkt 3 i rekommendationen anges från norsk sida, att

denna punkt får uppfattas som en programförklaring och allmänt rättsnöre från rådets sida och att det framdeles torde vara tillfyllest om rådet hölls orienterat för såvitt i framtiden skulle ges nya nationella bestämmelser i den mening rekommendationen avser. Även denna punkt skulle således enligt norsk mening avskrivas som slutbehandlad.

Beträffande rekommendationens punkt 1 har utskottet uppmärksammat Nordiska socialpolitiska kommitténs påpekande om möjligheten för respektive land att genom åtgärder på nationell bas uppnå rekommendationens syfte. Det är utskottets förhoppning, att detta uttalande kommer att beaktas vid utformning av bestämmelser på ifrågavarande område i de nordiska länderna.

Utskottet konstaterar, att resultat icke kunnat nås i den omfattning, som rekommendationen avser. Enligt utskottets mening torde det för närvarande dock icke vara möjligt att nå längre i denna sak.

Under hänvisning till vad som anförts får utskottet föreslå,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Köpenhamn den 31 januari 1966

<i>Birger Andersson</i>	<i>Sigurður Bjarnason</i>	<i>Sigríð Ekendahl</i>
<i>Einar Gustafsson</i>	<i>Gunnar Henriksson</i>	<i>Jørgen Jensen</i>
	Förman	
<i>Lars Korvald</i>	<i>Urho Kähkönen</i>	<i>Harald Løbak</i>
<i>Niels Mørk</i>	<i>Judit Nederström-Lundén</i>	<i>Harald Nielsen</i>
	<i>Salve Salvesen</i>	

Meddelanden

om rekommendation nr 3/1962 angående samarbete inom byggnadsforskningen

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för förstärkning av det nordiska samarbetet inom byggnadsforskningen såväl i vad avser samverkan mellan byggnadsforskningsinstitutioner som vad gäller arbetet på att förenhetliga normerna inom byggnadsverksamheten.

Danmarks regering (Boligministeriet) meddelar den 21 december 1965 å *samtliga regeringars vägnar*:

at man, for så vidt angår den del af rekommendationen, der vedrører Den nordiske komité for bygningsbestemmelser, kan henvisse til følgende udtalelse fra komitéen:

Den nordiske komité for bygningsbestemmelser udtaler på sit møde i København den 9.—10. december 1965 følgende angående Nordisk Råds rekommendation nr. 3 om samarbejde inden for byggeforskningen, byggenormgivningen m. v.:

Nordisk Råds rekommendation nr. 3/1962 har berøring med adskillige områder inden for byggeriet, først og fremmest byggenormgivningen, (regler for arbejdsudførelse og for byggekonstruktioners egenskaber m. v.) og byggebestemmelserne (regler, som offentlige myndigheder forlanger overholdt, og som kan vedrøre såvel den færdige bygning som de enkelte konstruktioner, materialer og arbejdsudførelser).

Der er tidligere redegjort over for Nordisk Råd for arbejdet med rekommendation nr. 3, især hvad angår samarbejdet om byggebestemmelserne, som varetages af Den nordiske komité for bygningsbestemmelser. Således har Nordisk Råd modtaget Den nordiske komité for bygningsbestemmelsers arbejdsprogram og rapport 1964.

Det er komiteen bekendt, at rekommandation nr. 3/1962 har været genstand for drøftelse på mødet mellem de nordiske landes statsministre og Nordisk Råds præsidium i Imatra i oktober 1965. Det er foreløbig oplyst, at der på Imatra-mødet var interesse for det af rekommandationen berørte samarbejde.

Rekommandation nr. 3/1962 var i materialet til Imatra-mødet opført blandt de ikke-gennemførte rekommandationer. Denne placering af rekommandationen er for så vidt ukorrekt, som en rekommandation af denne karakter aldrig kan betragtes som endelig gennemført, idet den omfatter et arbejde, der stadig må fortsættes. Således drøfter Den nordiske komité for bygningsbestemmelser i overensstemmelse med sit arbejdsprogram til stadighed spørgsmål om optagelse af nye arbejdsopgaver, revision af tidligere arbejdsresultater og spørgsmål om bevaring af opnået ensartethed. Ikke mindst byggeriets industrialisering og udviklingen i bygge- og boligstandarder som følge af velstandsstigningen stiller forøgede krav til ajourføringen af byggebestemmelserne.

Den nordiske komité for bygningsbestemmelser anser sit arbejde for lagt i de rette rammer og skal anbefale, at der ses med velvilje på anmodninger fra de enkelte deltagere i komitearbejdet (de centrale bygningsmyndigheder) til de respektive regeringer om økonomisk bistand til komitearbejdet, således som dette fordeles på grundlag af komiteens arbejdsprogram.

Om arbejdet i NKB siden afgivelsen af komiteens rapport 1964 skal oplyses følgende:

Gennem komiteens administrationsudvalg støttes kortlægningen af det bygningstekniske samarbejde. Arbejdet udføres af de nordiske bygningsingeniørers samarbejdsgruppe.

Moduludvalgets publikationer er i samlet udgave udkommet i Sverige som »Modul ABC». En lignende udgave er udkommet i Norge. Af hensyn til det internationale modulararbejde er en engelsksproget udgave af »Modul ABC» ligeledes udgivet. Den tyske standardiseringsorganisation vil i 1966 udgive »Modul ABC» på tysk.

Moduludvalget har nu fået overdraget at overveje spørgsmålet om generelle planlægningsmål i byggeriet og særligt at undersøge mulighederne for at indføre præferencemål for offentligt byggeri.

Trækonstruktionsudvalgets forslag om limede lamellerede trækonstruktioner og klassificering af trækonstruktioner er godkendt af komiteen og vil indgå i de kommende danske og svenske trænormer.

Lydisoleringsudvalget har udarbejdet et forslag til lydbestemmelser, som vil medføre en koordinering af i første række de danske og de norske byggebestemmelser og i et vist omfang også får indvirkning på de svenske bestemmelser.

Brandsikringsudvalgets forslag vedrørende redningsvinduer er godkendt af komiteen og videregivet til bygningsstyrelserne.

Gulvudvalget har udarbejdet en funktionsanalyse af gulve.

Plastudvalget har fremlagt et forslag til retningslinier for plastgulve i badeværelser og lignende rum.

Varmeisoleringsudvalget har udarbejdet et præliminært forslag vedrørende varmeisoleringssevnen hos visse nye materialer.

Komiteen har godkendt vindbelastningsgruppens forslag til retningslinier for vindbelastningsbestemmelser og gruppens forslag til fastsættelse af sikkerhedskrav. Forslagene skal nu indpasses i de enkelte landes bygningsbestemmelser.

Endelig er skorstensudvalgets forslag nu samlet i NKB-skrift nr. 3 »Fællesnordiske retningslinier for bygningsbestemmelser for skorstene«. Skorstensudvalget har fået overdraget at overveje klassificeringen af skorstene i henseende til brand.

Det nye sanitær-tekniske udvalg er nu i gang med arbejdet. Det samme gælder det nye udvalg for murværkskonstruktioner.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Boligministeriet) meddelar den 21 december 1965:

Nordisk Råds rekommandation nr. 3/1962 har berøring med flere områder inden for byggeriet:

1. Byggeforskningen.
2. Byggenormgivningen, (regler for arbejdsudførelse og for byggekonstruktioners egenskaber m. v.).
3. Byggestandardiseringen, (regler for byggematerialers mål og egenskaber).
4. Byggebestemmelser (regler, som offentlige myndigheder forlanger overholdt. Reglerne kan vedrøre såvel den færdige bygning som de enkelte konstruktioner, materialer og arbejdsudførelser).
5. Prøvning af byggematerialer, fastsættelse af kontrolbestemmelser for materialeproduktioner m. v.

Der er tidligere redegjort over for Nordisk Råd for arbejdet med rekommandation nr. 3 senest i forbindelse med mødet mellem de nordiske landes statsministre og Nordisk Råds præsidium i Imatra i oktober 1965.

Byggeforskningen er genstand for et løbende samarbejde mellem de nordiske byggeforskningsorganer. Samarbejdet varetages af Nordisk Samarbejdsgruppe (NS) med repræsentanter fra de berørte institutioner i fire af de nordiske lande. Med 2 års mellemrum afholdes Nordiske Byggeforskningsmøder (NBM), hvor bestyrelsesmedlemmer og cheftjenestemænd fra de deltagende byggeforskningsorganer bl. a. fastlægger retningslinier for de kommende års samarbejde og samordning på baggrund af fremlagte vurderinger af forskningsbehovet på byggeforskningens arbejdsområder samt

oversigter over de deltagende institutioners forsknings- og udviklingsprojekter. Næste NBM afholdes i København 1966.

I 1965 har det nordiske byggeforskersamarbejde haft følgende omfang:

Manuskript til håndbog »Mørtel, Muring og Pudsning», udarbejdet af forfattere fra de 4 nordiske lande, er gjort færdigt, oversat til svensk, norsk, finsk og dansk og gået i trykken i Norge ved Norges Byggeforskningsinstitutt's foranstaltning. Håndbogen udsendes samtidig i de 4 nordiske lande i begyndelsen af 1966.

Der er indgået aftale om at lade udarbejde en fællesnordisk håndbog om korrosionsproblemer inden for det byggetekniske område.

Endvidere er det planlagt at udarbejde en håndbog, skrevet af nordiske specialister, om de indendørs klimafaktorer (inclusive belysnings- og støjforhold) og deres betydning for menneskelig sundhed, trivsel og arbejdsevne.

Et løbende nordisk forskningsprojekt vedrørende fugt og fugttransport i porøse materialer er udvidet til bl. a. at omfatte forsøg i fuld skala.

Der er afholdt en række møder på specialistplan for at koordinere planlagte og løbende forskningsprojekter i de deltagende nordiske byggeforskningsorganer, bl. a.: Funktionsanalyser og funktionskrav for bygningsdele, specielt vægge og gulve, grundlag og principper for fastsættelse af præferencemål for konstruktive bygningsdele, byplanforskning m. v.

På *byggenormgivningens* område har de nordiske ingeniørforeninger et vist samarbejde, som ikke mindst kan være af betydning i Danmark, idet danske byggenormer i vidt omfang udarbejdes af Dansk Ingeniørforening.

Byggebestemmelserne er genstand for samarbejde i Den nordiske komite for bygningsbestemmelser. Der henvises herom til særskilt meddelelse fra boligministeriet.

Samarbejdet om *byggestandardiseringen* foregår i de såkaldte INSTA-komiteer under de nationale standardiseringsorganer.

Prøvning, kontrolbestemmelser m. v. omfattes af Nordisk Råds rekommandation nr. 4/1962 og skal ikke behandles nærmere her.

Det arbejde, som rekommandation nr. 3/1962 har berøring med, kan aldrig betragtes som endelig gennemført, men må stadig fortsættes, ikke mindst under hensyn til den stærke udvikling indenfor byggeriet.

Det nordiske samarbejde på de angivne felter er i vidt omfang lagt i de rette rammer, men arbejdet kan udbygges og intensiveres yderligere, bl. a. til fremme af byggeriets industrialisering.

Hertil kommer, at nordisk samarbejde på de angivne områder har betydelige fordele frem for et rent nationalt arbejde i hvert land. Ved samarbejdet kan man bedre udnytte arbejdskraft, udstyr og finansielle ressourcer, og et samarbejde, der fører til ensartede normer, standards og byggebestemmelser m. v., letter samhandelen mellem landene, hvilket især er af betydning, når henses til, at handelen med byggematerialer og byggekomponenter er voksende.

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 22 november 1965:

I Finland har hittills normarbetet inom byggnadsbranschen nästan uteslutande utförts av de fackliga organisationerna och till stor del också med deras medel. Detta har varit möjligt genom den stora frivilliga arbetsinsats, som gjorts av organisationernas medlemmar. Därför har de direkta omkostnaderna för uppgörandet av normerna hållits låga.

Den fortskridande industrialiseringen av byggandet och nya byggnadsmaterial medför dock ett behov av en ökad normering och standardisering, på samma gång som fordringarna, som ställs på normerna ur teknisk synpunkt, kraftigt växer. Uppgörandet av normer inom byggnadsbranschen kan man icke sålunda i framtiden grunda enbart på intresse hos de fackliga organisationernas medlemmar, utan normarbetet måste också hos oss baseras på en mera varaktig grund genom samhällets insats. Detta har också insetts från statsmaktens sida. Sålunda har i två senaste budgeter byggnadsstyrelsen anvisats ett 50.000 marks anslag för undersökning och klarläggande av byggnadsnormerna. Samma anslag har också upptagits i 1966 års budgetförslag. Med hjälp av dessa anslag har anställt en ingenjör vid byggnadsstyrelsen för att organisera normarbetet på samma gång som av representanter från statsmakten och de fackliga organisationerna har grundats en nämnd med uppgift att leda och övervaka normarbetet inom byggnadsbranschen.

Byggnadsstyrelsen deltar i det arbete, som utförs av Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser (NKB), och härigenom erhålles material och normrekommendationer, som användas som stöd för uppgörande av motsvarande finska bestämmelser.

Kommunikationsministeriet anser, att det internordiska samarbetet speciellt inom ramen för NKB för Finlands del är av särdeles stor betydelse och tar med tillfredsställelse del av frågor rörande intensifieringen av samarbetet på detta område.

Norges regering (Kommunal- og arbeidsdepartementet) meddelar i december 1965:

I Norge pågår arbetet med nye byggeforskrifter som vil bli iverksatt i løpet av 1966. I disse forskrifter blir det så langt som mulig tatt hensyn til de resultater som Nordisk komité for bygningsbestemmelser er kommet fram til.

Nordisk komité for bygningsbestemmelser har arbeidet med spørsmålet om modulsamordning. Resultatet av dette arbeide foreligger i bokform i Sverige og Danmark. Boken er nå oversatt til norsk og vil bli utgitt i aller nærmeste fremtid.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 1 december 1965:

Den nordiska samarbetsgruppen, som består av representanter från de danska, finska, norska och svenska byggforskningsorganen, har hållit tre sammanträden under året. Gruppen är ett samordningsorgan för den nordiska byggforskningen och håller de olika instituten underrättade om pågående arbeten samt samordnar vissa uppgifter. Under 1965 har vidare föreståndarna för de danska och svenska byggforskningsinstituten vid besök i Sverige resp. Danmark redovisat pågående forsknings- och planeringsarbete.

I Helsingfors har i augusti 1965 hållits det andra nordiska mötet om stadsplaneforskning. I Sverige och Danmark är detta arbete knutet till resp. byggforskningsinstitut medan dessa forskningsuppgifter i Norge utföres vid ett självständigt Utvalg for bygplanforskning.

Meddelanden

om rekommendation nr 4/1962 angående samarbete mellan provningsanstalter

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att ytterligare utveckla samarbetet mellan såväl statliga som enskilda provningsanstalter i de nordiska länderna.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 22 november 1965:

Handelsministeriet meddeler under henvisning til meddelelse af december 1964¹ vedrørende undersøgelse af spørgsmålet om en udvidelse til andre områder af det mellem prøvningsanstalterne allerede etablerede samarbejde inden for bygningsområdet, at disse undersøgelser for tiden foretages, og at der for så vidt angår det foreløbige resultat heraf kan henvises til den af den svenske regering (Handelsdepartementet) afgivne meddelelse til rådet.

Danmarks regering (Boligministeriet) meddelar den 24 november 1965:

Som nævnt i meddelelse af 30. november 1964¹ betragter Boligministeriet arbejdet med gennemførelse af rekommandation 4/1962 inden for byggeområdet som lagt i de rette rammer med oprettelsen af NMB, »Nordisk Samarbejdskomité for Materialeprøvning og -forskning». Fra svensk side orienteredes Nordisk Råd i efteråret 1964 nærmere om NMB.

NMB har holdt møde den 1. juni 1965, hvor man drøftede NMB's eventuelle tilknytning til et mere omfattende samarbejde inden for Nordens forskningsaktivitet, bl. a. om orientering af Nordisk Råd. NORDFORSK har været på tale som et samlende organ.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1692.

NMB fortsætter på grundlag af det nævnte møde sin registrering af prøvningsrutiner, som er relevante for byggeriet. Man registrerer ikke alene nordiske rutiner, men også f. eks. amerikanske. Der er udarbejdet et forslag til fælles systematik af prøvningsrutinerne, baseret på hulkort. Forslaget er anbefalet af NS, byggeforskningsinstitutternes nordiske samarbejdsorgan.

Registreringsarbejdet er ikke mindst af betydning for de stadig flere materialegodkendelsesordninger, der jo ofte omfatter krav om prøvning.

Det kan endelig oplyses, at der som en faglig gruppe inden for Dansk Ingeniørforening er stiftet et »Dansk Selskab for Materialeprøvning og -forskning«, som muligvis kan blive af betydning for den danske del af NMB's arbejde.

Finlands regering (handels- og industriministeriet) meddelar den 24 november 1965:

Samarbetsgruppen har fortsatt sin verksamhet för samordning på provningsområdet och därmed bunden forskning. Utom den år 1964 bildade gruppen för samarbetet på byggnadsområdet (NMB), har i år bildats en ny undergrupp NM-Färg och Lack för samarbete på detta område och behovet för att bilda en grupp NM-Plast övervägs för nuvarande.

Samarbetsgruppen på byggnadsområdet har sammanställt en lista av de redan existerande kommittéerna som arbetar med provningsmetoder samt undersökt möjligheterna till en systematisk registrering av existerande metoder. Färggruppen håller på att organisera sin verksamhet.

Generaldirektören för Statens provningsanstalt i Stockholm fungerar som ordförande i NM och Sverige kommer att avge en gemensam berättelse till Nordiska rådet över verksamheten i NM.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Nordiska samarbetskommittén för materialprovning och -forskning (NM) har sammanträtt i Oslo den 31 maj och den 1 juni 1965. Vid sammanträdet diskuterades NM:s organisation samt möjligheterna att intensifiera samarbetet genom att inrätta ett fast sekretariat för NM och dess specialkommittéer. Vidare lämnades rapporter över verksamheten inom specialkommittéerna. En dag ägnades åt överläggningar med representanter för nordiska samarbetskommittén för materialprovning och -forskning på byggnadsområdet (NM-Bygg). Till ordförande i NM under treårsperioden 1/7 1965—30/6 1968 utsågs generaldirektör Simonsson, Sverige.

I anslutning till diskussionerna i Oslo har överläggningar förekommit med Nordiska samarbetsorganisationen för teknisk-naturvetenskaplig forskning NORDFORSK om förläggning av NM:s planerade sekretariat till Nordforsk samt ett eventuellt samgående mellan NM och NORDFORSK. Frågor-

na har behandlats vid ett gemensamt sammanträde med NM och NORD-FORSK:s arbetsutskott i Köpenhamn den 29 september och kommer att ånyo tagas upp vid arbetsutskottets sammanträde den 15 december 1965.

Inom ramen för det nordiska samarbetet mellan provningsinstitutioner i de nordiska länderna finns för närvarande tre specialkommittéer, nämligen Nordiska samarbetskommittén för materialprovning och -forskning på byggnadsområdet (NM-Bygg), Nordiska brandlaboratoriernas samarbetskommitté (NM-Brand) och Nordiska samarbetskommittén för materialprovning och -forskning på färg- och lackområdet (NM-Färg). Beträffande verksamheten inom specialkommittéerna kan följande nämnas. Arbetsprogram och stadgar för NM-Bygg beskrevs utförligt i bilaga till förra årets redogörelse för det nordiska samarbetet på provningsområdet. Arbetet inom NM-Bygg pågår planerligt. Ett ordinarie sammanträde har hållits under året. Dessutom har kontaktmännen träffats informellt.

Nordiska brandlaboratoriernas samarbetskommitté har sammanträtt i Stockholm den 6—8 september 1965. Ett utförligt protokoll från sammanträdet föreligger, upptagande redogörelser för forsknings- och provningsverksamheten vid de nordiska brandlaboratorierna, beslut rörande det fortsatta arbetet inom internordisk och internationell standardisering av brandprovningmetoder samt beslut rörande avslutandet av de av laboratorierna gemensamt bedrivna brandförsöken i Köpenhamn. Protokollet innehåller också redogörelse för det nordiska forskningsprogrammet på brandområdet samt om deltagandet i internationella samarbetsorgan andra än standardiseringsorgan.

Nordiska samarbetskommittén för materialprovning och -forskning på färg- och lackområdet bildades på svenskt initiativ vid sammanträde i Stockholm den 9 april 1965. Gruppens ordförande under innevarande treårsperiod är civilingenjör H. K. Raaschou-Nielsen, Danmark.

Kontaktmännen i kommittén har åtagit sig att utväxla erfarenheter om aktuella provningsmetoder samt pågående och planerade forsknings- och utvecklingsarbeten som syftar till nya provningsmetoder. En inventering skall göras över nu använda provningsmetoder vid offentliga provningsinstitutioner i de nordiska länderna. Vidare diskuteras möjligheterna att utarbeta en nordisk ordlista på området.

*BILAGA***Samarbeidet mellom prøvningsinstitusjonene i Norden i 1965**

Med utgangspunkt i Nordisk Råds rekommandasjon nr. 4/1962 er det tidligere dannet to samarbeidsgrupper.

A. Nordisk samarbeidskomité for materialprøving og forskning (NM)

Dette utvalg har hatt møte i Oslo 31/5 og 1/6 1965. Ved møtet diskuteres komitéens organisasjon og mulighetene av å opprette et fast sekretariat for komitéen og redegjørelse for virksomheten i de senere nevnte underutvalg.

Til formann for perioden 1/7 -65—30/6 -68 ble valgt generaldirektør Simonsson, Sverige.

Det har vært ført drøftelser med NORDFORSK om mulighetene av å forellege det ovenfor nevnte faste sekretariat dit. Neste møte i NM skal finne sted våren 1966 i Sverige.

Det er opprettet følgende underutvalg:

1. NM Brand

Underutvalget består av den allerede tidligere eksisterende samarbeidskomité mellom de nordiske brandlaboratorier. På dette møte ble det redegjort for forsknings- og prøvningsvirksomheten ved de samarbeidende laboratorier. Avtaler ble videre truffet om samarbeid om nordisk og internasjonal standardisering av prøvningsmetoder, pågående felles nordiske undersøkelser i København. Videre ble diskutert det nordiske forskningsprogrammet på brandområdet (utarbeidet etter tiltak av de nordiske lands byggforskningsorganisasjoner).

2. NM Maling

En nordisk samarbeidskomité for forskning på dette område ble på svensk initiativ dannet i Stockholm 9. april 1965. I komitéen utveksles erfaringer om prøvningsmetoder og pågående og planlagt forskningsarbeid. Det skal utføres en inventering over de nå anvendte prøvningsmetoder.

3. NM Plast

Det er for tidlig å rapportere noe om dette underutvalg.

B. Nordisk samarbeidskomité mellom materialprøvnings- og byggforskningsorganisasjonene (NMB)

Det foreligger utarbeidet vedtekter og arbeidsprogram for samarbeidsorganet. Det har tidligere vært redegjort for disse.

Det ble holdt møte i Oslo 31/5 og 1/6 f. å. Utenom dette har kontaktmennene (en fra hvert land) truffet hverandre gjentagende ganger uformelt.

Arbeidet med å registrere og å få nedskrevet samtlige prøvningsmetoder som brukes i Norden till prøvning av byggematerialer og konstruksjoner pågår.

Det er utarbeidet en oversikt over alle de eksisterende nordiske tekniske prøvnings- og forskningskomiteer innen byggeområdet (uansett hvem som har tatt initiativet til samarbeidet). I alt er registrert 22 slike komitéer. Initiativet kan utspringe fra de nordiske lands byggforskningsorganisasjoner, fra Nordisk komité for bygningsbestemmelser, og eksisterende nordiske faglige sammenslutninger.

Denne oversikten er gjennomgått med sikte på å undersøke om det er ytterligere felles oppgaver som bør tas opp, og om arbeidet mellom de mange forskjellige komitéer er tilstrekkelig koordinert. Herunder er funnet ytterligere 12 områder hvor det burde samarbeides. Mulighetene for å make å gjøre noe med disse 12 oppgaver undersøkes.

Komitéen har et nært samarbeid ikke bare med den under pkt. A nevnte komité, men også med de nordiske lands byggforskningsorganisasjoners samarbeidsorgan og med Nordisk komité for bygningsbestemmelser.

Oslo, 8. januar 1966

Øivind Birkeland

Direktor ved Norges byggforskningsinstitutt

Meddelanden
om rekommendation nr 5/1962 angående utbyggnaden i
Öresundsregionen

(Överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark og Sverige at indlede et nært samarbejde om planlægning af udbygningen i Øresundsregionen.

Danmarks regering (Boligministeriet) meddelar den 2 december 1965:

Rekommandationen gik ud på, at den svenske og den danske regering skulle indlede samarbejde for en fælles udvikling af Øresundsregionen.

Rekommandationen gav anledning til en betydelig aktivitet i regionen. Man skal som et eksempel nævne det af svenske og danske kommunale repræsentanter etablerede »Øresundsråd«, der sidst den 12. november 1965 afholdt en konference i København om fritidsproblemer; som et andet eksempel kan anføres Nordisk Råds Øresundskonference i april 1964, jfr. betænkningen NU 1964, nr. 5. Endvidere har kontakten været voksende mellem de berørte svenske og danske politikere og tjenestemænd.

Øresundsregionens problemer er også behandlet i forslag til Nordisk Råd og vedtagelser af dette, jfr. bl. a. rekommandation nr. 29/1964 om benyttelsen af områder til fritidsbrug, nr. 34/1965 om flyvepladsproblemer i Øresundsregionen, nr. 35/1965 om en fast forbindelse over Øresund og medlemsforslag nr. A 73 om lokaliseringspolitik.

I den af regeringerne nedsatte svensk-danske Øresundsgruppe, som behandler spørgsmålet om en fast forbindelse over Øresund, beskæftiger man sig også med planlægningsforhold. Der er blandt flere underudvalg etableret et svensk-dansk sagkyndigt udvalg til behandling af problemer vedrørende erhvervsliv og regionsplanlægning. Dette udvalg underkaster også planlægningsproblemerne en grundig undersøgelse.

Som det vil fremgå af det ovenfor anførte, har der siden vedtagelsen af rekommandation nr. 5/1962 været en behandling i stigende omfang af planlægningsproblemerne i Øresundsregionen, både i organiserede former og uofficielt ved direkte kontakt mellem interesserede kredse.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 22 november 1965:

Den s. k. Öresundsvattenkommittén lämnade i början av år 1965 en redogörelse för kommitténs arbete alltsedan kommitténs bildande år 1960. Av redogörelsen framgår, att väsentliga resultat uppnåtts genom samarbetet i kommitténs regi.

Mandattiden för de hittillsvarande ledamöterna i kommittén utgick den 30 juni 1965. Ledamöter har nu förordnats för tiden fram till den 1 juli 1970.

I övrigt torde få hänvisas till meddelande från kommunikationsdepartementet.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Det samarbetsorgan för kommunerna på ömse sidor om Öresund, Öresundsrådet, vars bildande och uppgifter berörts i meddelandena om denna rekommendation åren 1962—64, har under året planenligt fortsatt sin verksamhet. Särskilda underutskott har tillsatts för fritidsfrågor, för skol- och kulturfrågor samt för avloppsfrågor.

På uppdrag av Öresundsgruppen pågår vissa studier rörande konsekvenserna av fast förbindelse för näringsliv, bebyggelse m. m. inom Öresundsregionen och angränsande områden (se meddelande om rek. nr 35/1965).

Länsarkitektkontoret i Malmö har fortsatt arbetet på en regional planläggning av förhållanden sammanhängande med naturvård, fritidsbebyggelse och friluftsliv i västra Skåne. Kommunerna i Malmöområdet har under medverkan av länsstyrelsen i Malmöhus län bildat ett kommunalförbund för regionplanering. I samma syfte har sammanträde under länsstyrelsens ledning ägt rum med företrädare för kommunerna i Hälsingborgsområdet. Sju kommuner kring den för friluftsverksamheten viktiga Söderåsen har gemensamt inlett ett planarbete, som avser att klarlägga frågor, berörande naturvården och utrymmesbehovet för fritidsändamål.

Utredningen om Skånes och Hallands vattenförsörjning har färdigställts under året (SOU 1965: 8).

BILAGA**Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena**

Til trafikudvalget er henvist meddelelser til 14. session om rekommandation nr. 5/1962 fra Danmarks og Sveriges regeringer.

Udvalget har tidligere gennemgået meddelelserne på et møde den 7.—8. januar 1966 i Stockholm. Ved udvalgets behandling af sagen har foruden udvalgets medlemmer deltaget minister for offentlige arbejder Kai Lindberg, Danmark, statsrådet Olof Palme, Sverige, og kommunikationsministern Grels Teir, Finland.

Det fremgår af meddelelserne bl. a., at der mellem kommunerne på begge sider af Øresund inden for det af disse dannede samarbejdsorgan, Øresundsrådet, i løbet af de sidste år har udviklet sig et samarbejde om en lang række spørgsmål, som Øresundsrådet har taget op på eget initiativ, medens samarbejdet mellem de statslige myndigheder stort set synes at begrænse sig til konkrete sager, som er rejst af Nordisk Råd i form af rekommandationer til regeringerne. Den af regeringerne i Danmark og Sverige nedsatte Øresundsgruppe, som behandler spørgsmålet om en fast forbindelse over Øresund, jfr. meddelelserne til rek. nr. 35/1965 og udvalgets betænkning herom, har dog også taget dermed forbundne planlægningsspørgsmål op.

Udvalget finder det vigtigt, at det i rekommandationen omhandlede nære samarbejde mellem regeringerne bliver af mere generel karakter og indledes i god tid inden den udbygning af regionen, som allerede er i gang, bliver af større omfang. Man finder det endvidere hensigtsmæssigt, at der gennem et organiseret samarbejde skabes de fornødne kontakter mellem de statslige og kommunale myndigheder, navnlig for så vidt angår spørgsmål, som i det ene land varetages af staten og i det andet af kommunerne, f.eks. hele den regionale planlægning. Et spørgsmål, som efter udvalgets opfattelse snarest bør gøres til genstand for udredning, er vandforsyningen i den danske del af regionen således at der ved den udbygning af Skånes og Hallands vandforsyning, som formentlig er forestående, kan tages hensyn til eventuelle leverancer til Sjælland.

Udvalget foreslår,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

København, den 29. januar 1966

Helgi Bergs

Leif Cassel

Kresten Damsgaard

Karl-August Fagerholm

Raino Hallberg

Svend Horn

Næstformand

Nils Jacobsen

Martha Johannessen

Olavi Lahtela

Akse! Larsen

Birger Lundström

Gösta Skoglund

Meddelanden

om rekommendation nr 8/1962 angående likartade bestämmelser mot alkoholmissbruk i luftfartslagstiftningen

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i fællesskab at søge gennemført ensartede og fuldt betryggende bestemmelser i de nordiske luftfartslove angående misbrug af alkohol.

Danmarks regering (Ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 27 augusti 1965:

Der er ikke siden den under 25. juni 1964 til Nordisk Råd herfra afgivne meddelelse¹ sket nogen ændring i den danske regerings synspunkt, hvorefter en gennemførelse af ensartede skandinaviske lovregler, der indebærer en opgivelse af den gældende danske promilleregulering, ikke for tiden findes velmotiveret.

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 22 november 1965:

Stadganden avseende förhindrande av alkoholmissbruk i flygtrafik ingår i förordningen om luftfart, given den 12 mars 1937, sådan den ändrad lyder i förordningen den 25 februari 1961. Enligt § 19c i förordningen får ingen, som är påverkad av alkohol eller annat berusningsmedel eller som till följd av sjukdom eller uttröttnings eller av annan sådan orsak icke på ett betryggande sätt kan fullgöra vad honom åligger, göra tjänst ombord på luftfartyg. Dessa stadganden gäller även för utländskt luftfartyg då det användes för luftfart inom finskt område. Enligt § 21b i samma förordning skall ovannämnda stadganden äga tillämpning även i fråga om trafikledare,

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1702.

markmekaniker eller annan person, som inom markorganisation eller eljest, annorstädes än å luftfartyg, förrättar sådan tjänst, varav flygsäkerheten är beroende.

Den nya luftfartslagen, given den 11 december 1964, innehåller motsvarande stadganden i fråga om bruk av alkohol.

Vikten av att gällande bestämmelser övervakas har framhävts bl. a. i en av kommunikationsministeriet given instruktion, enligt vilken vederbörande trafikledare åläggas att sörja för att i tivelaktiga fall person underställes en särskild alkoholtest och, ifall testen visat ett positivt resultat, sända personen i fråga till blodtest.

Gällande lagstiftning innehåller icke stadganden om under huru lång tid före flygningens påbörjande förtäring av alkoholhaltiga eller likadana ämnen är förbjuden; däremot stadgas det i Aero O/y:s flyghandbok, som har sin tillämpning endast på detta bolags personal, »att trafikflygare får ej förtära alkoholhaltiga drycker eller födoämnen, njutningsmedel eller läkemedel, som innehåller alkohol eller andra berusande ämnen, under pågående flygning och ej heller under en tid av 12 timmar före flygningens planerade påbörjande». Likaledes förbjudes förtärande av alkohol o. dyl. ämnen överhuvud vid uppträdande i uniform. För övrigt förutsattes att trafikflygare förhåller sig synnerligen återhållsamt till bruket av alkohol.

Frågan om, när en person skall anses vara påverkad av alkohol o. dyl. ämnen, skall enligt samma lagstiftning icke avgöras på grund av någon viss norm eller standard, såsom t. ex. på basen av ‰-gränsen, utan frågan skall prövas särskilt i varje enskilt fall på grundval av föreliggande fakta. Detta förfarande, som också är överensstämmande med den av vägtrafiklagstiftningen omfattade principen, har ansetts giva bästa garantier för ett rättvist och sakligt avgörande i varje enskilt fall.

I s l a n d s r e g e r i n g (Samgöngumálaráðuneytið) meddelar den 6 januari 1966:

I föråret 1964 blev der vedtaget en generel lov om luftfart, nr. 34, 1964, der trådte i kraft den 1. oktober s. å.

I § 52, 1. stk., i den nye lov findes følgende bestemmelser vedrørende det emne, som nævnte rekommandation handler om:

Intet medlem af flymandskaber må foretage arbejde om bord i luftfartøjer, såfremt vedkommende grundet på indtagelse af alkohol eller euforiske eller bedøvende midler, grundet på sygdom eller træthed eller andre legemlige årsager er ude af stand til at foretage arbejdet på betryggende vis. Såfremt alkoholindhold i blodet hos fører af et luftfartøj eller andre medlemmer af flymandskaber er over 0,4 ‰ eller der forefindes alkohol i vedkommendes legeme, der kan medføre et sådant alkoholindhold i blodet, skal vedkommende anses for at være under påvirkning af alkohol og ude af stand til at arbejde i et luftfartøj. Det medfører ikke straffrihed for vedkommende, selvom han (hun) anser alkoholindhold i sit blod for mindre.

I henhold til andre bestemmelser i nævnte paragraf må førere af luftfartøjer og andre medlemmer af flymandskaber, der henregnes under flybesætning, ikke nyde alkohol i de sidste 18 timer inden arbejde påbegyndes, og heller ikke, medens de er beskæftiget ved arbejde, eller de næste 6 timer, efter at arbejde ophører, såfremt de har anledning til at formode, at der indledes offentlig undersøgelse af deres optræden under arbejdet.

Der er fremkommet tilkendegivelser i den retning, at de citerede bestemmelser i luftfartsloven ikke er tilstrækkelige, og at der især mangler tydelige bestemmelser om, at forsøg på overtrædelse er strafbart. Dette forhold vil blive taget til nøje overvejelse indenfor ministeriet.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 20 december 1965:

Da Finland som ko-ordinerende land ikke har avgitt melding om rekommandasjonen på vegne av de nordiske land, meddelar den norske Regjering (Sosialdepartementet) følgende:

Samferdselsdepartementet som saken har vært forelagt for, har sluttet seg til følgende uttalelse fra *Luftfartsdirektoratet*:

Ensartede nordiske regler mot alkoholmisbruk i luftfart, anses av Luftfartsdirektoratet å være av stor praktisk betydning. Fra Luftfartsdirektoratet er man beredt til å stille flymedisinske og teknisk-operativt sakkyndige til disposisjon for et eventuelt arbeidsutvalg. Luftfartsdirektoratet anser det også ønskelig å få ensartede regler for de reaksjoner som måtte bli tatt i forbindelse med brudd på alkoholbestemmelsene. Dette gjelder også alkoholmisbruk som ikke knytter seg til selve flyvningen, f. eks. når en trafikkflyver blir grepet i å ha kjørt motorvogn i beruset tilstand.

Sosialdepartementet viser til nevnte uttalelse fra Luftfartsdirektoratet, men ønsker å tilføye at eventuelle nye regler på området ikke må føre til noen svekkelse av de nåværende norske bestemmelser på dette området.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

1957 års trafiknykterhetskommitté har den 28 juni 1965 avgivit betänkande i ämnet. Remissbehandlingen av betänkandet har ännu inte avslutats.

BILAGA

**Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över tilläggsförslaget
(Sak A 89 T/j) och meddelandena**

(Se Sak A 89 T/j: Bilaga 2.)

Meddelanden

om rekommendation nr 9/1962 angående gemensam arbetsmarknad för lärare

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringene å etablere et felles arbeidsmarked for lærere ved at skolemyndighetene i de enkelte land utarbeider forskrifter i dette øyemed, i nært samarbeid med de tilsvarende myndigheter i de andre nordiske land.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Undervisningsministeriet) meddelar den 29 november 1965:

Det ekspertudvalg, der er nedsat under Nordisk kulturkommission for at udrede dette spørgsmål, har nu afsluttet sit arbejde og afgivet sin indstilling til kulturkommissionen, jfr. kommissionens beretning (*Sak C 2*).

Undervisningsministeriet forventer i nær fremtid at modtage kulturkommissionens udtalelse i sagen.

F i n l a n d s r e g e r i n g (undervisningsministeriet) meddelar den 12 december 1965:

Det av Nordiska kulturkommissionens II sektion för ärendets beredning tillsatta expertutskottet har fullbordat sitt uppdrag och till sektionen avgivit sin rapport, som bifogas (*se Bilaga*). Rapporten åtföljdes av den däri omtalade sammanställningen av lärarutbildningsformerna i de olika länderna. Sektionen beslöt vid sitt sammanträde i Tammerfors den 15—16 november 1965 att förelägga sammanställningen de centrala skolmyndigheterna för yttrande.

N o r g e s r e g e r i n g (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 1 december 1965:

Det ekspertutvalg som av Nordisk Kulturkommisjon ble oppnevnt for å utrede dette spørsmål, har avgitt sin innstilling til Kulturkommisjonen.

Departementet har ennå ikke mottatt Kulturkommisjonens uttalelse om saken.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Inom Nordiska kulturkommissionens sektion II har ett ad hoc-utskott behandlat frågan om gemensam arbetsmarknad för lärare och avlämnat en rapport härom. Sektionen har vid sitt möte i Tammerfors den 15—16 november 1965 tagit ställning till denna rapport och därvid beslutat att underställa densamma respektive centrala skolmyndigheter för yttrande.

*BILAGA***Rapport från expertgruppen rörande arbetsmarknad för lärare till Nordiska kulturkommissionens sektion II**

I sin rekommendation nr 9/1962 uppmanade Nordiska rådet regeringarna att etablera en gemensam arbetsmarknad för lärare genom att skolmyndigheterna i de enskilda länderna i nära samarbete med motsvarande myndigheter i de andra nordiska länderna utarbetar föreskrifter med detta syfte. Sedan Danmarks undervisningsministerium i egenskap av koordinerande instans uppmanat Nordiska kulturkommissionen att uppgöra förslag till stadganden, i stöd av vilka en gemensam arbetsmarknad kan förverkligas, tillsatte kulturkommissionen för ärendets beredning ett expertutskott och förordnade till dess ordförande regeringsrådet Ragnar Meinander, Finland, samt till medlemmar kontorchef P. Bilfeldt, Danmark, sekretær Randi Kittelsen, Norge och byrådirektören Bertha Högström, Sverige. Utskottet har icke antagit någon särskild sekreterare, men sammanställningen av det föreliggande materialet har på utskottets uppdrag i huvudsak utförts av byrådirektören Bertha Högström, som genom personliga besök hos respektive centrala myndigheter i de olika länderna erhållit underlag för framställningen.

Utskottet har sammanträtt fyra gånger: I Helsingfors den 28 oktober 1963, i Köpenhamn den 8 januari 1964, i Stockholm den 11 januari 1965 och i Köpenhamn den 8 oktober 1965.

Efter slutfört uppdrag har utskottet äran att till sektion II framföra följande:

Med hänsyn till att utbildningen för lärartjänster av olika slag som helhet betraktad är i huvudsak likvärdig i de olika länderna och då en standardisering av utbildningsformerna åtminstone i närvarande skede icke är aktuell och förvisso vore synnerligen svår att genomföra, finner utskottet, att det bör vara möjligt att med bortseende från smärre med nationella särdrag sammanhängande olikheter acceptera i ett nordisk grannland förvärvad utbildning även då denna icke i detalj överensstämmer med den i anställningslandet föreskrivna.

Utgående från denna premiss inledde utskottet sitt arbete med en inventering av de regler, vilka för närvarande i de olika länderna gäller beträffande anställandet av lärare, som erhållit sin utbildning i ett grannland. Uppmärksamhet ägnades härvid dels det formella förfarande, som tillämpas, då en aspirant på en lärartjänst behörighet till denna prövas och han anställs i tjänsten, dels de materiella normer, enligt vilka denna prövning sker.

Beträffande det formella förfarandet kunde utskottet konstatera, att vissa olikheter föreligger mellan de olika länderna, men att gällande regler i huvudsak är utformade på ett sådant sätt, att de icke är ägnade att i oskälig mån försvåra anställning av en lärare i ett annat land än det, där han fått sin utbildning. Utskottet fann under sådana omständigheter icke anledning att föreslå en ändring av dessa regler, vilka redovisas nedan.

Beträffande de materiella regler, enligt vilka lärarutbildning, som förvärvats i ett annat land, skall anses ge behörighet för lärartjänst, övervägde utskottet den möjligheten, att behörighetsreglerna skulle utformas så, att i grannländerna förekommande utbildningsformer uttryckligen skulle nämnas såsom behörighetsgrundande vid sidan av den i det egna landet föreskrivna utbildningen. Utskottet fann dock en sådan lösning mindre tillfredsställande och praktiskt mycket svår genomförbar, då det för den mångfald av olika slags lärartjänster som finnes skulle medföra synnerligen omfattande och invecklade behörighetsregler, vilka dessutom snabbt skulle föråldras.

Utskottet kom under antydda omständigheter till det resultatet, att det i Nordiska rådets rekommendation avsedda syftet bäst kunde uppnås genom uppgörandet av en jämförande sammanställning, varav framgår, på vad sätt i ett land förvärvad lärarutbildning av viss art motsvarar i ett grannland förvärvad utbildning. Denna sammanställning borde, sedan kompetenta myndigheter i respektive länder förklarat sig kunna lägga den till grund för erkännanden av behörighet till lärartjänster, på lämpligt sätt göras tillgänglig för aspiranter på lärartjänster i grannländer.

Sedan Nordiska kulturkommissionens II sektion godkänt utskottets arbetsplan enligt ovan angivna riktlinjer och denna även delgivits Nordiska rådets kulturutskott vid rådssessionen i Reykjavik år 1965, har utskottet utarbetat den ifrågavarande jämförande tablån. Förutom denna innefattar det av utskottet sammanställda materialet kortfattade redogörelser för förfarandet, då en lärare önskar vinna utnämning till en tjänst i ett annat land än det, där han förvärvat sin utbildning, ävensom kortfattade redogörelser för de utbildningsformer, genom vilka i de olika länderna kompetens för lärartjänster vinnes.

Beträffande den jämförande tablån önskar utskottet särskilt framhålla, att då en direkt motsvarighet mellan i de nordiska länderna avlagda akademiska slutexamina icke föreligger, det icke varit möjligt att i tablån medtaga dessa examina, vilka såsom kompetensvillkor för lärartjänster har en synnerligen central betydelse. Jämförelse mellan i de olika länderna förvärvad akademisk utbildning kan emellertid ske med tillämpning av de i de olika länderna fastställda normerna för giltigheten av i grannländerna avlagda tentamina. En i ett grannland avlagd sluttentamen bör sålunda anses kvalificera för en lärartjänst, om i examen ingående deltentamina enligt normerna för tentamensgiltigheten tillsammans mot svarar den examen, som är kompetensvillkor för ifrågavarande tjänst. De

för tentamensgiltigheten fastställda normerna är intagna som bilaga till utskottets rapport.

Utskottets rapport innefattar icke redogörelser för gällande behörighetskrav för tjänster av olika slag, då utförliga sådana redogörelser redan föreligger i den av Nils Karlman gjorda utredningen Kvalifikationskrav för lärartjänsten (Nordisk udredningsserie 1961: 8), vilken i väsentliga avseenden kompletterar den nu föreliggande utredningen.

Genomförandet i full utsträckning av en nordisk arbetsmarknad för lärare skulle förutsätta, att även förefintliga krav på medborgarskap i anställningslandet såsom villkor för anställning till lärartjänster skulle avskaffas. Utskottet, som finner det fullt befogat, att medborgare i ett annat nordiskt land i förevarande avseende likställes med medborgare i anställningslandet, konstaterar, att lösningen av denna fråga icke kan ske separat beträffande lärartjänster, men uttalar förhoppningen, att frågan generellt skall kunna lösas beträffande anställning i offentlig tjänst över huvud taget.

Utskottet önskar starkt understryka, att en väsentlig förutsättning för att en nordisk arbetsmarknad för lärare skall kunna få en ökad praktisk betydelse är, att lärare, som överflyttar till ett annat nordiskt land, tillförsäkras rätten att för pension och ålderstillägg räkna sig tillgodo den tid han tjänstgjort i det land, därifrån överflyttningen sker. Då denna fråga emellertid gäller icke blott lärarpersonal utan alla kategorier av personer i offentlig tjänst, bör dess lösning ske i ett större sammanhang, som utskottet ansett ligga utanför sitt uppdrag. Utskottet hänvisar särskilt till Nordiska rådets rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräkande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt, vars snara genomförande med hänsyn till arbetsmarknaden för lärare vore påkallad.

Utskottet anser sig med överlämnandet av det föreliggande materialet ha fullgjort sitt uppdrag. Utskottet hemställer, att Nordiska kulturkommissionens II sektion måtte gå i författning om att detta material förelägges respektive kompetenta myndigheter i de olika länderna jämte anhållan, att dessa efter granskning därav måtte fastställa den av utskottet uppgjorda tablån såsom normgivande vid prövningen av i olika nordiska länder förvärvad lärarutbildnings inbördes jämförbarhet. Sektionen torde även överväga, huruvida skäl föreligger att, sedan materialet undergått vederbörlig granskning, publicera detta i form av en broschyr, som kunde tillhandahållas aspiranter på lärartjänster i något grannland och vilken skulle tjäna de utlämnande myndigheterna såsom vägledning vid prövning av behörighet. Eventuellt kunde en utgivning av rapporten i Nordisk udredningsserie komma i fråga.

Köpenhamn den 8 oktober 1965

Ragnar Meinander

P. Bilfeldt

Bertha Högström

Randi Kittelsen

Meddelanden
om rekommendation nr 11/1962 angående likartad
livsmedelslagstiftning m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda möjligheterna att genomföra en likartad livsmedelslagstiftning och en gemensam medicinsk kontroll i fråga om livsmedel.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 25 november 1965:

Det af det nedsatte embedsmandsudvalg udarbejdede forslag til samarbejdsaftale mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige vedrørende levnedsmiddellovgivning og levnedsmiddelkontrol har været forelagt til udtalelse for de interesserede ministerier og styrelser samt været gjort til genstand for drøftelse i regeringen. Derefter meddelte indenrigsministeriet i skrivelse af 3. juni 1965 de øvrige nordiske lande, at Danmark i princippet vil kunne tiltræde det udarbejdede forslag til samarbejdsaftale vedrørende levnedsmiddellovgivning og levnedsmiddelkontrol, men at man allerede på indeværende tidspunkt har fundet det rigtigst at fremhæve, at hensynet til den danske levnedsmiddeleksport vil kunne nødvendiggøre forbehold ved samarbejdsaftalens praktiske gennemførelse, ligesom danske særstandpunkter i de enkelte sager må påregnes. I denne forbindelse henledte indenrigsministeriet opmærksomheden på, at det fra dansk side vil være vanskeligt ganske at følge det i udkastet til samarbejdsaftalen i artikel I, punkt c og d, udtalte (i det endelige udkast, punkt a og d, vedrørende henholdsvis bestemmelser om næringsmidlers tilladte indhold af tilsætningsstoffer m. v. samt samarbejde og arbejdsdeling vedrørende kontrol af næringsmidler), idet Danmark næppe vil kunne tilslutte sig fællesnordiske, obligatoriske regler vedrørende f. eks. tilsætningsstoffer til levnedsmidler.

Det tilføjes, at arbejdet i de med henblik på ratifikationens gennemførelse nedsatte underudvalg fortsætter.

Finlands regering (handels- og industriministeriet) meddelar den 24 november 1965:

Ett gemensamt möte av de nordiska sakkunnigkommittéerna försiggick i Helsingfors 9—10.6.1965. Vid mötet behandlades tre av sakkunnigkommittéerna beredda frågor, nämligen frågan angående gemensam nordisk förteckning över tillsatsämnen i livsmedel, sannordiska bestämmelser angående vitaminer samt sannordiska bestämmelser angående livsmedel för barn. Utredningsarbetet av sagda frågor fortgår i de olika länderna, och följande möte skall hållas nästa år.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 29 november 1965:

Representanter for vedkommende departementer i Danmark, Finnland, Norge og Sverige har fortsatt arbeidet i nedsatte ekspertkomitéer for henholdsvis tilsetningsstoffer, vitaminer i næringsmidler og barnemat.

Man regner med at samarbeidsavtale i samsvar med det framlagte forslag kan bli undertegnet av ovennevnte fire land i løpet av 1966, idet spørsmålet om fordelingen av mulige utgifter i forbindelse med det samarbeid som avtalen forutsetter, nå på det nærmeste er løst.

Før så skjer vil Sosialdepartementet imidlertid ta initiativet til et møte mellom de interesserte nordiske myndigheter for å drøfte saken i lys av det arbeide som er tatt opp på det internasjonale plan gjennom Verdens Helseorganisasjon (WHO) og Den internasjonale Ernæringsorganisasjon (FAO). Dette arbeid tar sikte på en internasjonal harmonisering av bestemmelsene om næringsmidlenes kvalitative sammensetning, og drives for tiden med atskillig kraft. Det er mulig at dette bør føre til at det nordiske samarbeid får en annen målsetting enn opprinnelig antatt påkrevet, og bør skje i andre former.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 25 november 1965:

Sverige har förklarar sig kunna godtaga det förslag till samarbetsavtal om livsmedelslagstiftning och livsmedelskontroll, som utarbetats av den nordiska kommitté, som bildats för att behandla den aktuella rekommendationen.

Kommitténs underkommitté för gemensamma regler om tillsatser till livsmedel har under år 1965 haft ett sammanträde tillsammans med de övriga underkommittéerna. Arbetet med den närmare utformningen av dessa gemensamma regler fortsätter.

*BILAGA***Forslag til samarbeidsavtale mellom Danmark, Finnland, Island, Norge og Sverige vedrørende næringsmiddelavgivning og næringsmiddelkontroll**

Danmarks, Finnlands, Islands, Norges og Sveriges regjeringer

- som ønsker størst mulig ensartethet når det gjelder de nordiske lands næringsmiddelavgivning,
 - som på de områder hvor det finnes forutsetninger for det, vil søke å oppnå en hensiktsmessig arbeidsfordeling mellom landene når det gjelder den helsemessige og hygieniske kontroll av og tilsyn med næringsmidler,
 - som ønsker en felles nordisk holdning til spørsmål som reiser seg på dette felt innen internasjonalt samarbeid,
- er blitt enige om følgende:

Art. I

Avtalepartene skal søke å utvikle samarbeidet mellom landene når det gjelder næringsmiddelavgivning og den helsemessige og hygieniske kontroll av og tilsyn med næringsmidler. Det skal blant annet tas sikte på:

- a) ensartethet vedrørende bestemmelser om krav til næringsmidlers innhold av næringsstoffer,
- b) ensartethet vedrørende deklarasjon ved omsetning av næringsmidler,
- c) ensartethet vedrørende bestemmelser om næringsmidlers tillatte innhold av tilsetningsstoffer, plantevernmidler og andre kjemiske stoffer som ikke utgjør en naturlig del av råstoffene i vedkommende næringsmiddel,
- d) samarbeid og arbeidsdeling vedrørende kontroll av næringsmidler,
- e) enhetlige bestemmelser vedrørende krav som skal stilles til dokumentasjon fra næringsmiddelprodusentenes side.

Art. II

For å fremme dette samarbeid opprettes et permanent organ, Den Nordiske Samarbeidskomité for Næringsmidler (nedenfor betegnet Komitéen).

Art. III

Komitéen består av tre representanter for hver av de kontraherende stater. Den skal møtes etter behov, dog minst én gang pr. år. Komitéen kan nedsette underutvalg.

Art. IV

Komitéens arbeid ledes av en formann som velges av komitéen for tre år. Formannen kan gjenvelges. Formannen innkaller til Komitéens møter. Representantene kan til møtene være ledsaget av rådgivere.

Art. V

Komitéen kan nedsette et sekretariat. Utgiftene til sekretariatet dekkes da av avtalepartene i følgende forhold: (forutsettes fastsatt i samsvar med vanlig praksis i slike tilfeller).

Art. VI

Komitéen avgir årlige rapporter til avtalepartenes regjeringer. Komitéens forslag til samarbeidstiltak sendes vedkommende myndighet i deltakerstatene.

Art. VII

Denne avtale skal ratifiseres og ratifikasjonsdokumentene skal snarest mulig deponeres i

Avtalen trer i kraft første dag i den måned som begynner nærmest etter den dag da samtlige parter ratifikasjonsdokumenter er deponert.

Art. VIII

Ønsker noen av avtalepartene å oppsi avtalen skal skriftlig meddelelse om dette tilstilles den regjering som straks skal underrette de øvrige avtalepartene om dette og om hvilken dag meddelelsen ble mottatt. Oppsigelsen gjelder bare for det land som har foretatt den, og blir gyldig fra og med første dag i den måned som begynner seks måneder etter det tidspunkt da den regjering mottok meddelelsen om oppsigelsen.

Meddelande

om rekommendation nr 12/1962 angående samarbete i fråga om läkemedelsforskning m. m.

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att gemensamt låta utreda spörsmålet om upptagande av ett nordiskt samarbete beträffande forskning och upplysning i fråga om läkemedel samt om en vidareutveckling av samarbetet beträffande kontrollen av farmaceutiska specialiteter.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 25 november 1965 å samtliga regeringars vägnar:

Idet der henvises til tidligere meddelelser¹, bemærkes, at det under navnet Nordisk Lægemedelkomité nedsatte samarbejdsorgan i 1965 har afholdt 2 plenarmøder i henholdsvis Danmark og Norge. Der har endvidere været afholdt en række møder i komiteens redaktionsudvalg. Der afholdes nyt plenarmøde i komiteen den 24.—26. november 1965 i Stockholm.

Komiteen har udarbejdet et forslag til en fælles nordisk konvention, indeholdende principper for registrering af og kontrol med medicinske specialiteter. Aftaleudkastets bestemmelser tilsigter at skabe et nærmere samarbejde mellem de respektive landes kontrolmyndigheder om en videreudvikling af kontrollen med medicinske specialiteter, og der agtes udfærdiget nærmere retningslinier herfor.

Komiteen agter endvidere at stille visse forslag med henblik på oprettelse af en fælles nordisk fond, hvoraf der skal ydes tilskud til klinisk farmakologiske undersøgelser samt stipendier til uddannelse af forskere. Herved påregner man at kunne fremme sikkerheden og effektiviteten i anvendelsen af lægemidler.

Komiteens arbejde forventes afsluttet i løbet af 1966.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1711.

Meddelanden

om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forsknings- centrum för jordbrukskooperation

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringene å foreta en nærmere utredning av spørsmålet om et nordisk samvirkesenter for landbruket.

Danmarks regering (Landbrugsministeriet) meddelar den 1 december 1965:

Forslaget om et nordisk forskningscenter for landbrugssamvirke har været drøftet i møde i Det nordiske kontaktudvalg for landbrugsspørgsmål i Oslo den 13. marts d. å. Der blev i mødet opnået enighed om at nedsætte et udvalg, som har fået til opgave at udrede behovet for et fælles uddannelses- og forskningseenter for landbrugssamvirke i Norden, at udrede hvor centret i givet fald bør lægges og komme med forslag til dets opbygning og arbejdsmåde samt at udrede spørgsmålene om centrets administrative status og finansiering.

Som danske repræsentanter i det nævnte udvalg er udpeget rektor, professor Aksel Milthers, Den kgl. veterinær- og landbohøjskole, og generalsekretær Clemens Pedersen, De samvirkende danske Andelsselskaber.

Det har i øvrigt været ventet, at sagen ville komme til drøftelse igen i et møde i kontaktudvalget i efteråret 1965, men et sådant møde har endnu ikke fundet sted.

I et møde i Helsingfors den 23. marts 1962 blev der opnået enighed mellem nordiske regeringsrepræsentanter om, at Norge skal være koordinerende land for den omhandlede sag. Norge vil i denne egenskab afgive en redegørelse til Nordisk Råd på samtlige deltagende landes vegne.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 22 november 1965:

Ett forskningscentrum för jordbrukskooperation bör anses nödigt. Då emellertid de krafter, som i Finland står till förfogande för forskning angående jordbrukskooperation, för närvarande är bundna vid handhavandet av frågor i anslutning till jordbrukskooperationens praktiska verksamhet, anser Finlands regering, att för dess vidkommande icke för närvarande föreligger något omedelbart behov att inrätta detta forskningscentrum.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar i december 1965:

Saken har vært drøftet i Det nordiske kontaktutvalg for jordbruksspørsmål på utvalgets møte i Oslo i mars 1965.

Det ble enighet om å nedsette et utvalg som får til oppgave:

1. Å utrede behovet for et felles opplærings- og forskningssenter for landbrukssamvirke i Norden.
2. Å utrede hvor sentret i tilfelle bør legges og komme med forslag til oppbygging og arbeidsmåte.
3. Å utrede sentrets administrative status og finansiering.

Hvert land skal oppnevne to representanter til utvalget og meddele navnene til det norske Landbruksdepartement, som er det koordinerende organ.

Ikke alle land har ennå meddelt det norske landbruksdepartement hvilke personer de har oppnevnt som medlemmer til utvalget. Så snart dette er skjedd, vil utvalget bli kalt sammen.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 22 november 1965:

Rekommendationen är föremål för behandling i Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor. Såsom torde framgå av berättelse till Nordiska rådets instundande session har kontaktorganet inte ansett sig kunna ta ställning till rekommendationen förrän därmed sammanhängande frågor närmare utretts. Beslut har därför fattats om att för uppgiften tillsätta en särskild utredningsgrupp. De svenska deltagarna i denna grupp har redan utsetts.

Meddelanden
om rekommendation nr 15/1962 angående nordiskt institut för
konfliktforskning

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringene å undersøke om det er grunnlag og behov for å opprette et nordisk institutt for konfliktforskning.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 22 november 1965:

Det af de nordiske landes undervisningsministerier nedsatte ekspertudvalg vedrørende forskning af international politik, herunder internationale konflikter, afgav sin betænkning i december 1964. Udvalget foreslår, at samarbejdet udvikles gennem 4 etaper.

Etape 1 består i oprettelse af en nordisk samarbejdskomité for international politik, herunder konflikt- og fredsforskning, med bl. a. følgende opgaver: koordinering af forskningsvirksomheden ved de enkelte landes institutioner, herunder fordeling mellem disse af videnskabelige arbejdsopgaver, afholdelse af nordiske seminarer og konferencer, indbydelse af udenlandske gæsteforelæsere, udgivelse af publikationer. Komiteen skal have højst 15 medlemmer — indtil 3 fra hvert land — udpeget inden for de mange forskellige fagområder, som kommer i betragtning inden for dette tværvideenskabelige forskningsfelt. Samarbejdskomiteen, som træder i stedet for Nordisk Kulturkommissions særlige komité for studier af international politik, bør have en akademisk uddannet sekretær samt fornøden kontorbistand. Udgiften til 1. etape er anslået til 200 000 sv. kr. årlig.

Etape 2 omfatter nordisk udveksling af forskere gennem 10 årlige udvekslingsstipendier à 30 000 sv. kr., ialt 300 000 sv. kr. pr. år.

Under etape 3 tænkes samarbejdskomiteen omdannet til et nordisk forskningsråd, som skulle fordele midler til fælles forskningsprojekter på dette område.

Under etape 4 tænkes samarbejdet udbygget inden for rammerne af et fast etableret nordisk institut.

Der var inden for udvalget enighed om at anbefale etaperne 1 og 2, medens det ene af de to norske udvalgsmedlemmer havde taget forbehold med hensyn til etaperne 3 og 4.

Udvalget anbefaler samtidig, at de nationale ressourcer i alle landene udbygges væsentligt.

Udvalgets indstilling blev drøftet på det nordiske kultur- og undervisningsministermøde januar 1965 i Oslo. Ministrene fandt samarbejdsforslagene realistiske og værdifulde og vedtog at fremskynde den fornødne nationale behandling af sagen mest muligt. Man understregede samtidig ønskeligheden af, at den nationale forskning på disse felter styrkes væsentligt som en nødvendig forudsætning for udviklingen af et effektivt samarbejde.

Sagen har derefter været genstand for behandling i de enkelte lande. Fra dansk side har man endvidere for de andre lande forelagt udkast til instruks for den samarbejdskomité, der som ovenfor nævnt er foreslået oprettet under etape 1 i samarbejdet. Endelig stillingtagen forventes på det kommende nordiske kultur- og undervisningsministermøde.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 2 december 1965:

Det nordiske utvalg som skulle avgi betenkning vedrørende forskning av internasjonal politikk og internasjonale konflikter avgav sin innstilling i desember 1964.

Denne innstilling ble drøftet av de nordiske kultur- og undervisningsministre den 7.—8. januar 1965 i Oslo. Ministrene som fant de forslag utvalget hadde still, realistiske og verdifulle, vedtok å fremskynde den nødvendige nasjonale behandling av saken mest mulig, samt å la undervisningsministeriene, med det danske undervisningsministerium som koordinerende, utarbeide utkast til instruks for den nordiske samarbejdskomité som er foreslått opprettet som den første etappe i samarbeidet.

Det danske undervisningsministerium sendte i oktober 1965 ut et utkast til instruks som nevnt. Regjeringens behandling av utkastet er ennå ikke ferdig.

Når det gjelder innhenting av uttalelser fra de interesserte universiteter og andre vitenskapelige institusjoner, er den blitt forsinket fordi betenkningen fra Det nordiske utvalg først forelå trykt i begynnelsen av oktober d. å. En har derfor ennå ikke mottatt samtlige uttalelser.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Den expertkommitté som på de nordiska undervisningsministrarnas initiativ tillsatts för att undersöka frågan om samarbete beträffande interna-

tionell politik, härunder även internationella konflikter, framlade i december 1964 sitt betänkande »Forskning af international politik» (Nordisk udredningsserie 1965: 4). För innebörden av kommitténs förslag och frågans behandling på nordiskt plan hänvisas till Danmarks regerings meddelande om denna rekommendation.

Betänkandet har i Sverige remitterats till berörda myndigheter och organisationer. Av svaren framgår att man är positivt inställd till de allmänna principer som framläggs i betänkandet, men att man anser endast de två första etapperna i det framlagda utbyggnadsprogrammet som möjliga och lämpliga att genomföra, åtminstone i dagens läge.

Meddelanden

om rekommendation nr 16/1962 angående nordisk institution för sinologi

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringene å påse at det ved utarbeidelsen av en nordisk plan for fordeling av nye institusjoner for utdanning og forskning blir overveiet å opprette en institusjon for sinologi, samt å ta de nødvendige skritt for å få utredet spørsmålet om å opprette en sådan institusjon.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 20 oktober 1965:

Man henviser til meddelelse af dags dato om rekommandation nr. 38/1965 vedrørende oprettelse af et nordisk Asien-institut.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 7 december 1965:

I regeringens proposition med förslag till inkomst- och utgiftsstat för år 1966 har upptagits ett anslag för erläggande av Finlands andel i utgifterna för det nordiska centralinstitut för Asien-forskning, som skall grundas i Köpenhamn.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 25 november 1965:

De to rekommandasjoner 16/1962 og 38/1965 gjelder samme sak.

Som det ble gitt melding om i brev av 2. februar 1965¹, forelå det på grunnlag av en ekspertutredning (nr. 5 for 1965 i Nordisk udredningsserie) en resolusjon fra Nordisk Kulturkommisjon.

De nordiske undervisningsministre, som behandlet saken på sitt møte 7.—9. januar 1965 sluttet seg i prinsippet til tilrådingen om en nasjonal opprust-

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1722.

ning av studiene på det afro-asiatiske område, og om opprettelse av et nordisk Asia-institutt i København.

Etter dette møte ble det oppnevnt en komite til å komme med forslag om hvordan et slikt institutt bør organiseres, og komiteens innstilling med utkast til statutter forelå i juli i år.

Den norske Regjering har ikke ferdigbehandlet dette forslag, som bl. a. innebærer standpunkttagen til spørsmål om særskilte bevilgninger i de nærmeste år.

Man kan ellers meddele at det som et ledd i styrkelsen av det nasjonale miljø er blitt opprettet et professorat i østasiatisk språk og litteratur ved Universitetet i Oslo fra 1. juli 1965.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Vid sammanträde i Oslo i januari 1965 godkände de nordiska undervisningsministrarna i princip Nordiska kulturkommissionens rekommendation om bl. a. upprättande av ett nordiskt Asien-institut i Köpenhamn. Ett konkret förslag till upprättande av ett nordiskt Asien-institut från hösten 1966 har framlagts av en särskild kommitté. Institutets verksamhetsområde skall enligt förslaget omfatta hela det asiatiska ämnesområdet, däribland även sinologien. För denna fråga hänvisas i övrigt till meddelande om rekommendation nr 38/1965.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena

Till kulturutskottet har till behandling hänvisats meddelandena om rek. nr 16/1962 angående nordisk institution för sinologi, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar. Utskottet har behandlat saken vid sitt möte i Stockholm denna dag.

Av meddelandena framgår, att vid det nordiska undervisnings- och kulturministermötet i januari 1965 beslöts att i enlighet med de av en i anledning av rekommendationen tillsatt nordisk expertkommitté i betänkandet »Afro-asiatiske studier i Norden» (NU 1965: 5) framlagda förslagen inrätta ett samnordiskt institut för Asien-forskning. Institutets verksamhetsområde skall även omfatta sinologin och avsikten är att institutet skall kunna inleda sin verksamhet från och med hösten 1966 i anslutning till Köbenhavns universitet.

Utskottet finner, att den i rekommendationen avsedda frågan utretts och inom en snar framtid kommer att leda till etablerande av ett permanent samarbete på ifrågavarande område. Vid sådant förhållande föreslår utskottet,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 10 januari 1966

Julius Bomholt

Knud Hertling

Kuuno Honkonen

Olav Hordvik

Veikko Hyytiäinen

Ólafur Jóhannesson

Förman

Håkon Johnsen

Dagmar Ranmark

Berte Rognerud

Ingrid Segerstedt Wiberg

Fridolf Thapper

Meddelande

om rekommendation nr 18/1962 angående verkställighet av administrativa beslut

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att *S v e r i g e* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne på de områder, hvor der måtte være praktisk behov derfor, at undersøge forudsætningerne for iværksættelse af beslutninger truffet af administrativ myndighed i andet nordisk land.

S v e r i g e s r e g e r i n g (justitiedepartementet) meddelar i november 1965 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det betänkande med förslag till lag om utlämning för verkställighet av vissa beslut om frihetsberövanden i Danmark, Finland, Island och Norge (SOU 1963: 79), som omnämns i meddelandet rörande förevarande rekommendation till Nordiska rådets 13:e session¹, har remissbehandlats. Nordiska överläggningar angående den fortsatta behandlingen av lagstiftningsfrågan har vidare ägt rum mellan företrädare för de danska, finska, norska och svenska justitieministerierna. Slutlig ställning har ännu inte tagits till frågan.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1724.

Meddelande

om rekommendation nr 19/1962 angående samordning av änke- och invalidpensioneringen

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att fortsätta och skyndsamt slutföra det inledda utredningsarbetet angående samordning av änke- och invalidpensioneringen.

Danmarks regering (Socialministeriet) meddelar den 25 november 1965 å *samtliga regeringars vägnar*:

Ved rekommendation nr. 19/1962 opfordredes regeringerne til at fortsætte og snarest muligt fuldende den påbegyndte undersøgelse angående samordning af reglerne om enke- og invalidepension.

Det af Nordisk socialpolitisk Komité til overvejelse af dette spørgsmål nedsatte underudvalg (Det nordiske Pensionsudvalg) har udarbejdet forslag til ændringer i artikel 4 i den nordiske konvention om social tryghed. Ændringsforslaget kan snarest forventes at blive ratificeret.

Ændringen i konventionen går ud på at indføre bestemmelser om, at en invalide- eller enkepensionist, der flytter mellem de nordiske lande, bevarer pensionen fra fraflytningslandet, indtil vedkommende opfylder vilkårene for ret til pension i opholdslandet. Pension fra fraflytningslandet kan dog længst bevares i 5 år fra flytningen.

Meddelanden

om rekommendation nr 21/1962 angående samarbete i fråga om resebyråverksamhet i utlandet

(Överlämnade av Danmarks, Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet hemställer till regeringarna att undersöka möjligheterna att samordna den verksamhet, som i utlandet bedrives av statliga eller statsunderstödda resebyråer och turistkontor samt andra organ med sammanfallande intressen, i syfte att härigenom åstadkomma dels högre effektivitet, dels rationalisering och besparingar för det allmänna.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 1 december 1965:

Sammenflytningen af de fire nordiske turistkontorer i New York har i overensstemmelse med den truffne aftale fundet sted den 14. september 1965. Herudover er der i det forløbne år intet passeret.

Danmarks regering (Ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 13 augusti 1965:

— — — at der på de områder, på hvilke der i henhold til tidligere meddelelser består samarbejde mellem Danske Statsbaner og de øvrige nordiske jernbanestyrelser, ikke er foregået ændringer i 1965.

Spørgsmålet om fælles rejsebureauer og -repræsentationer er for Danmarks vedkommende genstand for kontinuerlig opmærksomhed.

Islands regering (Samgöngumálaráðuneytið) meddelar den 6 januari 1966:

I året 1964 blev der oprettet et fællesnordisk informationsbureau i Rom, som Statens rejsebureau (i Island) blev medlem af. Island havde tidligere tilsluttet sig et lignende fælles rejsebureau i Zürich i Schweiz.

Statens rejsebureau er deltager i et fælles rejsebureau med danskerne i Frankfurt i Tyskland.

Desuden er Statens rejsebureau deltager i Nordisk Trafik Tourist Comité (sic).

Derimod er det trukket ud med deltagelse fra Statens rejsebureau i det fællesnordiske rejsebureau i New York. Man arbejder nu med denne sag i det øjemed, at islandsk deltagelse i dette rejsebureau kan gennemføres i indværende år.

Der er udgivet et Nordisk atlas med deltagelse fra Islands side.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 20 oktober 1965 *angående turistkontoren i utlandet*:

Den vedtatte flytning til felles lokaler av de fire nordiske turistkontorene i New York ble gjennomført 1. juli 1965.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Inflyttningen i gemensamma lokaler av de danska, finska, norska och svenska turistkontoren i New York ägde rum sommaren 1965.

Beträffande det nordiska turisttrafiksamarbetet i övrigt hänvisas till bifogade utdrag ur Svenska turisttrafikförbundets berättelse för verksamhetsåret 1/7 1964—30/6 1965 (se Bilaga).

BILAGA**Utdrag ur Svenska Turisttrafikförbundets berättelse för verksamhetsåret
1/7 1964—30/6 1965**

*Nordisk samverkan***NTTK**

Den nordiska turisttrafikkommittén (NTTK), som består av representanter för de nationella turisttrafikorganisationerna i de fem nordiska länderna, sammanträdde till extra plenarmöte i Köpenhamn den 19 augusti 1964 och till ordinarie plenarmöte i Bergen den 31 maj 1965. Härutöver har direktörmöten hållits den 15 december 1964 i Oslo, den 2 mars 1965 i Helsingfors, den 1 oktober i Köpenhamn och — i närvaro av de nordiska turistcheferna i New York — i Stockholm den 12 november.

Den dominerande frågan under verksamhetsåret har gällt de nordiska turistkontorens sammanflyttning i gemensamma lokaler i New York. Överläggningarna har bl. a. resulterat i fastställande av samarbetsregler för kontorets verksamhet. Vidare har NTTK haft att ta ställning till lokalfrågan och till vissa kostnadsfrågor avseende sammanflyttningen.

Invigningen av det nya Scandinavia House, beläget i fastigheten 50, Fifth Avenue, ägde rum den 14 oktober 1965 i närvaro av prins Harald av Norge.

En konsekvens av det intensifierade samarbetet i USA är att NTTK nu ämnar utreda frågan om Scandinavian Travel Commission (STC) för framtiden skall bibehållas. På den amerikanska sektorn har NTTK fattat beslut om att låta de nordiska turistcheferna i New York utreda förutsättningarna för ett nytt gemensamt skandinaviskt kontor i Chicago.

I fråga om de nordiska ländernas engagemang i European Travel Commission (ETC) har NTTK icke ansett ett deltagande i 1965 års kampanj vara motiverat med hänsyn till att vissa stora turistländer, bl. a. Frankrike, icke velat medverka inom ETC:s ram under året.

Beslutet att förlägga Stockholms Festspele till september månad har föranlett diskussioner i NTTK. Sedermera har även Finland annonserat en förflyttning av festspele från våren till hösten, varför i framtiden endast festspele i Köpenhamn och Bergen kommer att infalla under våren — försommaren.

I fråga om de gemensamma skandinaviska turistkontoren i Rom, Zürich

och Los Angeles har inga nämnvärda förändringar i verksamheten inträtt. Det bör dock nämnas, att NTTK beslutat om en betydande anslagsökning för Rom-kontoret.

Nordkalotten

STTF:s nordkalottkommitté har sammanträtt den 8—9 november 1964 i Kiruna. I mötet deltog ett 40-tal representanter för turistnäringen i Finland, Norge och Sverige. Orienteringar lämnades från respektive länder om turisttrafikens utveckling på Nordkalotten under 1964 samt om vidtagna och planerade åtgärder i syfte att främja turismen inom detta område.

Nordiska festspel

STTF har under året varit representerat i styrelsen för Stockholms festspel. För första gången har dessa festspel under år 1965 förlagts till hösten, nämligen till tiden 1—19 september. Årets spel omfattade drygt ett 100-tal evenemang; konserter, opera, balett, teater och film.

Stockholms festspel, som första gången anordnades 1953 i samband med stadens 700-årsjubileum, har därefter årligen ägt rum på våren (slutet av maj—början av juni) i anslutning till festspelen i Bergen, Helsingfors och Köpenhamn. Efter ingående överläggningar med alla berörda parter hösten 1964, beslöts att hädanefter förlägga festspelen till september månad. Avgörande var därvid önskemål, uttalade av de mest aktiva medverkande institutionerna, Kungl. teatern och Sveriges radio.

Genom Scandinavian Travel Commission (STC) i New York inbjöds Mr. Frank Hruby, The Cleveland Press, Ohio, och Mr. Roger Dettmer, Chicago American, Chicago, att övervara festspelen. I likhet med tidigare år har SAS och de nordiska turistorganisationerna gemensamt utgivit en folder, benämnd »Scandinavian Festivals», i 100 000 ex.

Scandinavian Design Cavalcade

Designkavalkaden presenterades under september månad 1964 i samtliga nordiska länder. I samarbete med SAS utgavs ett gemensamt vikblad i 125 000 ex. med engelsk text.

Genom STC i New York hade till kavalkaden inbjudits Mrs. Ghita Cary, Chicago Sun-Times och Mrs. Rosa Slivka, Craft Horizons Magazine.

På svensk sida förekom speciella utställningar i Stockholm, Göteborg och Malmö, till vilka ett särskilt program trycktes i olika språkversioner.

Pleasant Scandinavia

Representanter för de skandinaviska turistorganisationerna har deltagit i konferenser i Stockholm den 24 september 1964, i New York den 11—12 januari, på Nordkalotten den 9—12 juni samt i London den 2—3 september 1965 inom ramen för den av SAS bedrivna Pleasant Scandinavia-kampanjen, som i huvudsak riktar sig till den amerikanska marknaden.

Meddelanden

om rekommendation nr 26/1962 angående enhetliga regler rörande specialistbehörighet för läkare

(Överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att söka genomföra enhetliga regler rörande specialistbehörighet för läkare.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 24 november 1965:

I Danmark er nye regler for opnåelse af speciallægeanerkendelse under forberedelse. Disse er i overensstemmelse med det i Nordisk udredningsserie 1964: 6 om specialistanerkendelse for nordiske læger indeholdte forslag til overenskomst mellem de nordiske lande om ensartede regler vedrørende specialistanerkendelse for læger.

De nye regler forventes at kunne træde i kraft den 1. april 1966.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 25 november 1965 å *samtliga regeringars vägnar*:

Sedan den gemensamma nordiska arbetsgruppen i november 1964 undertecknat ett förslag till nordisk överenskommelse om gemensamma principer för läkares vinnande av specialistkompetens inom olika medicinska specialiteter (UN 1964: 6), är förslaget för närvarande föremål för beredning inom de berörda nordiska länderna. Den svenska regeringen torde komma att uppdraga åt medicinalstyrelsen att utreda förutsättningarna för Sveriges anslutning till ett avtal med i huvudsak det innehåll som föreslagits av arbetsgruppen.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandena

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats till rådets fjortonde session avgivna meddelanden om rekommendation nr 26/1962 från Danmarks och Sveriges regeringar.

Av meddelandena framgår, att den med anledning av rekommendationen tillsatta gemensamma nordiska arbetsgruppen i november 1964 undertecknat ett förslag till nordisk överenskommelse om gemensamma principer för läkares vinnande av specialistkompetens inom olika medicinska specialiteter (NU 1964: 6), samt att förslaget för närvarande är föremål för beredning inom de berörda nordiska länderna.

Då beträffande detta spörsmål vid rådets fjortonde session ett tilläggsförslag (A 66 T/s) kommer att behandlas om ingående av en överenskommelse om gemensamma principer för läkares vinnande av specialistkompetens inom olika medicinska specialiteter, finner utskottet för rådets del rekommendationen nr 26/1962 slutbehandlad.

Utskottet får därför föreslå,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser denna rekommendation för rådets del slutbehandlad.

Köpenhamn den 29 januari 1966

Birger Andersson

Sigurður Bjarnason

Sigrid Ekendahl

Einar Gustafsson

Gunnar Henriksson

Jørgen Jensen

Förman

Lars Korvald

Urho Kähönen

Harald Løbak

Niels Mørk

Judit Nederström-Lundén

Harald Nielsen

Salve Salvesen

Meddelanden

om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att överväga förutsättningarna och formerna för ett vidgat samarbete mellan de nordiska länderna på sjukvårdsplaneringens område.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 24 november 1965:

Indenrigsministeriet har den 18. oktober 1965 udpeget to repræsentanter til den arbejdsgruppe, der sammen med den svenske centrala sjukvårdsberedningen skal overveje spørgsmålene i forbindelse med øget samarbejde mellem de nordiske lande på sygehusplanlægningens område.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 30 november 1965:

I sitt brev av den 16 september 1965 meddelade ministeriet för inrikesärendena socialdepartementet i Sverige, att till den samnordiska arbetsgrupp, som kommer att behandla frågan, förordnats medicinalrådet Osmo Vartiainen och direktören för Sjukhusförbundet Heikki Simola.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 25 november 1965 å *samtliga regeringars vägnar*:

Genom beslut den 30 november 1962 har den svenska regeringen uppdragit åt centrala sjukvårdsberedningen att efter samråd med berörda myndigheter och organisationer närmare utreda förutsättningarna och formerna för ett vidgat samarbete mellan de nordiska länderna på sjukvårdsplaneringens område.

De fyra ländernas medicinalstyrelseorgan ombads under år 1963 att kartlägga organen för detta samarbete. Sedan i november 1964 svar inkommit från samtliga länder utom Island har det konstaterats att samarbetet avsevärt försvåras genom att jämbördiga samarbetsorgan inte finns i de olika länderna.

Under år 1965 har regeringarna i Danmark, Norge och Finland utsett ledamöter i en arbetsgrupp som gemensamt med centrala sjukvårdsberedningen skall granska frågan närmare samt lägga fram en plan för hur samarbetet skall bedrivas. Centrala sjukvårdsberedningen avser att inom kort kalla till ett första sammanträde med arbetsgruppen.

Meddelanden

om rekommendation nr 31/1962 angående administration av gemensamma institutioner

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne

1. i samarbejde med rådet at lade foretage supplerende undersøgelser af de i den juridiske nimanjskomité's udtalelse af 10. oktober 1961 fremdragne spørgsmål vedrørende administration af fællesnordiske institutioner, samt

2. at søge udformet skattelovgivning m. v. således, at der ikke tilstås personer ansatte ved fællesnordiske institutioner særlige skattemæssige fordele i kraft af dette ansættelsesforhold.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Statsministeriet) meddelar den 22 juli 1965:

Med afgivelsen den 15. oktober 1964 af den i Nordisk Udredningsserie 1964: 8 optrykte betænkning anser man rekommandationens punkt 1 for imødekommet. For så vidt angår rekommandationens punkt 2 henvises til statsministeriets meddelelse af 4. januar 1963¹, hvoraf fremgår, at også dette punkt må anses for gennemført for Danmarks vedkommende.

N o r g e s r e g e r i n g (Finans- og tolldepartementet) har i meddelande den 29 november 1965 hänvisat till skrivelse den 28 juli 1965, vari departementet förklarar sig i väsentligt icke ha några erinringar att göra mot tilläggsförslaget om administration av gemensamma institutioner i Norden (Sak A 63/T/j).

S v e r i g e s r e g e r i n g (finansdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

I fråga om rekommendationens punkt 2 (skatteförhållandena för anställda vid gemensamma institutioner) har finansdepartementet intet att tillägga utöver vad som anförts i tidigare meddelande den 14 december 1963¹.

¹ Se Nordisk Råd, 11. sesj., s. 1413.

² Se Nordiska rådet, 12:e sess., s. 1847.

BILAGA

**Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott i anledning av
meddelandena**

Till juridiska utskottet har hänvisats de till rådets 14:e session av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar avgivna meddelandena om rekommendation nr 31/1962.

Av dessa och tidigare meddelanden angående rekommendationen framgår att personal vid gemensamma nordiska institutioner ej tillerkänts särskilda skattelättnader på grund av sin anställning vid en nordisk institution. Rekommendationen torde sålunda i denna del vara slutbehandlad.

Vad angår regler rörande administrationen av gemensamma nordiska institutioner har utskottet i sitt betänkande över ett uppskjutet tilläggsförslag i ämnet (sak A 63/T) framlagt förslag om antagande av en ny rekommendation. Under sådana omständigheter torde rekommendationen nr 31/1962 också i denna del kunna anses slutbehandlad.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser rekommendationen slutbehandlad för rådets del.

Stockholm den 13 december 1965

Emil Ahlqvist

Gunnar Edström

Erkki Hara

Sven Högström

Harry Klippenvåg

Ragnar Lassinantti

Matthias Mathiesen

Johan Møller Warmedal

Gösta Rosenberg

Knud Thestrup

Förman

Meddelande

om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att *F i n l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i fællesskab at optage spørgsmålet om en revision af lovgivningen om kommission, handelsagentur og handelsrejsende.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 30 november 1965 å *samtliga regeringars vägnar*:

Sedan den för revision av ifrågavarande lagstiftning i Finland tillsatta kommittén på våren 1964 uppgjort ett preliminärt förslag till lag om handelsagenter och detta förslag varit föremål för granskning på ett möte den 9 och 10 oktober 1964 mellan de sakkunniga i de övriga nordiska länderna och medlemmarna i den finska kommittén, har den finska kommittén, med beaktande av de synpunkter, som nämnda sakkunniga framfört, uppgjort ett förslag till lag om merkantil representation. Detta förslag innehåller bestämmelser om frågor angående såväl självständiga som hos annan anställda representanter ävensom om tillfälliga representanter. Vid uppgörandet av dessa stadganden har man strävat till att i möjligaste mån få dem i överensstämmelse med normerna i lagarna om kommission i de övriga nordiska länderna. Å andra sidan har man strävat till att beakta den utveckling, som skett inom lagstiftningen angående ifrågavarande ämne i Väst-Europa, särskilt i de s. k. Efta-länderna. Förslaget har sänts ut till de sakkunniga i de övriga nordiska länderna. Förslaget skall gemensamt granskas av sagda sakkunniga och medlemmarna i den finska kommittén på ett möte i Stockholm den 10 december 1965.

Meddelanden

om rekommendation nr 33/1962 angående gemensam utbildning av stadsplanerare m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler en utredning av mulighetene for å gjennomføre en løsning på nordisk plan for utdannelsen av by- og regionplanleggere og en nærmere koordinering av den nordiske byplanforskning.

Danmarks regering (Boligministeriet) meddelar den 24 november 1965:

Man har afventet de i meddelelsen fra den norske regering til sidste session¹ bebudede drøftelser.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 30 november 1965:

Hänvisas till Finlands regerings meddelande av den 10 december 1964². Från Finlands sida anses, att förslagen i betänkandet »Nordisk etterutdanning i by- och regionplanlegging», avgivet av den kommission, som berett ärendet, med det första borde förverkligas.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Den nordiska åttamannakommitté, som tillsattes för att utreda frågan om vidareutbildning av samhällsplanerare, har i sitt betänkande »Nordisk etterutdanning i by- og regionplanlegging» (NU 1964: 2) föreslagit en blandad samhällsvetenskaplig och teknisk efterutbildning förlagd till ett särskilt institut i Stockholm. Yttranden över förslaget har inhämtats från berörda myndigheter och organisationer i Sverige. I yttranden betonas det stora be-

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1744—1746.

² Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1743—1744.

hovet av samhällsplanerare och angelägenheten av att en vidareutbildning kommer till stånd. Med hänsyn till såväl lärar- som elevrekryteringen framhålls fördelen av att vidareutbildningen organiseras på nordisk basis. Vikten av att vidareutbildningen ges en tvärfacklig inriktning av såväl samhällsvetenskaplig som teknisk karaktär understryks genomgående. I fråga om utbildningens organisation varierar meningarna väsentligt. Olika uppfattningar råder sålunda om det föreslagna institutet skall vara självständigt eller anknytas till ett redan befintligt universitet eller högskola. Beträffande den föreslagna personalstabens omfattning är meningarna delade främst med hänsyn till de tre professorer som föreslagits bli inrättade vid institutet och frågan om det vid institutet skall bedrivas forskning. Flera remissinstanser, däribland statskontoret anser ytterligare utredning av vidareutbildningens organisatoriska former vara nödvändig. Universitetskanslersämbetet slutligen föreslår att en vidareutbildningskurs försöksvis anordnas med det snaraste.

För frågans vidare handläggning hänvisas till Norges regerings meddelande om denna rekommendation.

Meddelanden
om rekommendation nr 1/1963 angående utbildning av
sjukhusadministratörer

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att snarast undersöka förutsättningarna för en samnordisk utbildningsverksamhet, avseende sjukhusadministration, vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 24 november 1965:

Den fællesnordiske komité, der blev nedsat til at gennemgå problemerne vedrørende en fællesnordisk uddannelse af sygehusadministratorer har under 12. marts 1965 afgivet betænkning med forslag til en fællesnordisk uddannelse i sygehusadministration (optrykt som Nordisk Udredningsserie 1965: 6).

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 30 november 1965:

Ärendet är som bäst under prövning hos medicinalstyrelsen, som anhållit om utlåtanden av Finlands stadsförbund, Maalaiskuntien liitto, Finlands Svenska landskommuners förbund, Sairaalatalousyhdistys, Finlands läkarförbund, Mielisairaanhoidtopiirien liitto, Tuberkulosförbundet och Sjukhusförbundet samt av Sairaalahallinnon koulutussäätiö benämnda fond. Av de utlåtanden, som härtills inlåtits, framgår att de, som avgivit utlåtandena, i princip stöder anordnandet av ifrågakvarande utbildning på det i betänkan- det föreslagna sättet.

Så snart alla begärda utlåtanden inkommit, kommer medicinalstyrelsen att i ärendet göra framställning till regeringen, vilken torde kunna ta ståndpunkt till denna under första hälften av år 1966.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 26 november 1965:

Den nordiske komité for utdannelse i sykehusadministrasjon har 12. mars 1965 lagt fram sin innstilling. Innstillingen har vært forelagt landets fylker, Den norske lægeforening, Norges byforbund — Norges herredsforbund, Den norske sykehusforening, Norske sykehusforvalteres landslag og Norsk sykepleierforbund.

Samtlige foreninger og den overveiende del av fylkene har avgitt uttalelse.¹

I de innkomne uttalelser gis det tilslutning til komitéens forslag, og i de fleste påpekes betydningen av en solid grunnutdannelse på nasjonal basis, med etterfølgende videreutdannelse i felles nordisk regi.

Sosialdepartementet har ennå ikke tatt standpunkt til innstillingen, og vil komme tilbake til saken.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 25 november 1965:

Den nordiska kommitté, som tillsattes för att utreda förutsättningarna för en samnordisk utbildningsverksamhet avseende sjukvårdsadministration vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg, har under året avlämnat ett förslag till överenskommelse i ämnet (NU 1965: 6). Betänkandet har varit föremål för remissbehandling och är nu under beredning i socialdepartementet.

¹ Här ej tryckta.

BILAGA

**Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över
meddelandena**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats till rådets fjortonde session avgivna meddelanden från Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar om rekommendation nr 1/1963 angående utbildning av sjukhusadministratörer.

Av meddelandena framgår att den nordiska kommitté, som tillsatts för att utreda förutsättningarna för en samnordisk utbildningsverksamhet avseende sjukhusadministration vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg, under år 1965 avlämnat betänkande med förslag till nordisk utbildning i sjukhusadministration (NU 1965: 6) samt att betänkandet är föremål för beredning inom de berörda länderna.

Ett tilläggsförslag (A 99 T/s) har nyligen väckts med hemställen till rådet att rekommendera regeringarna att föranstalta om åtgärder för att mot bakgrund av det i NU 1965: 6 framlagda förslaget få till stånd en effektiv nordisk utbildning av sjukhusadministratörer. Med hänsyn härtill anser utskottet rekommendationen nr 1/1963 såsom slutbehandlad för rådets del.

Utskottet får därför föreslå,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser denna rekommendation för rådets del slutbehandlad.

Köpenhamn den 29 januari 1966

<i>Birger Andersson</i>	<i>Sigurður Bjarnason</i>	<i>Sigrid Ekendahl</i>
<i>Einar Gustafsson</i>	<i>Gunnar Henriksson</i>	<i>Jørgen Jensen</i>
	Förman	
<i>Lars Korvald</i>	<i>Urho Kähönen</i>	<i>Harald Løbak</i>
<i>Niels Mørk</i>	<i>Judit Nederström-Lundén</i>	<i>Harald Nielsen</i>
	<i>Salve Salvesen</i>	

Meddelanden

om rekommendation nr 2/1963 angående samordning av kontrollbestämmelser rörande elmateriel

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att taga initiativet till en sådan samordning av dels de olika ländernas bestämmelser rörande radio störningar m. m., dels ock de i länderna gällande installationsföreskrifterna för elektrisk materiel, att provning av elmateriel, som utförts i ett land, kan få omedelbar giltighet även i övriga länder.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 28 oktober 1965:

Den nordiske Komité for Samordning af Elektriske Sikkerhedsspørgsmål har i året 1965 til dato holdt møder i Helsingfors den 8. februar, i Stockholm den 31. marts og 1. april, i København den 2. og 3. september. Endvidere holder komiteen møde i Oslo den 14. og 15. december 1965.

I årets løb er der i komiteen udarbejdet et antal forslag til samordning af de nordiske landes anlægfskrifter i den udstrækning, som en samnordisk godkendelse af elektrisk materiel kræver det. En målsætning her ved har været i størst mulig udstrækning at søge at undgå afvigelser fra de kontrolbestemmelser for elektrisk materiel, som er udarbejdet inden for den europæiske organisation CEE. Hensigten er, at de omtalte forslag til samordnede forskrifter efterhånden skal gennemføres med begyndelse den 1. januar 1966. Arbejdet med resterende spørgsmål på dette område fortsætter.

Komiteen har endvidere fundet det hensigtsmæssigt at tage op til behandling visse spørgsmål, som, selv om de kun delvis har tilknytning til kontrolbestemmelserne, er af stor betydning for den nordiske samhandel med elektrisk materiel. Hertil hører bl. a. spørgsmål om en samordnet rum-

og materielklassificering i de nordiske landes installationsforskrifter. Arbejdet hermed, som har vist sig at være tidkrævende, fortsætter.

Finlands regering (handels- og industriministeriet) meddelar den 25 november 1965 å *samtliga regeringars vägnar*:

Undersökningarna för utvecklande av en sådan metod för mätning av radio- och televisionsmottagarnas störande strålning, som skulle lämpa sig för alla nordiska länder, fortgår alltjämt. I augusti 1965 hölls i Oslo ett möte mellan representanter från de nordiska länderna, varvid man dock icke ännu uppnådde överenskommelse om förenhetligande av mätning-metoderna.

Nordiska kommittén för samordning av elektriska säkerhetsfrågor har under år 1965 hållit sammanträden i Helsingfors den 8 februari, i Stockholm den 31 mars och 1 april, i Köpenhamn den 2 och 3 september (samt i Oslo den 14 och 15 december).

Under året har inom kommittén utarbetats ett flertal förslag till samordning av de nordiska ländernas anläggningsföreskrifter till den del ett samnordiskt godkännande av elektrisk materiel kräver det. En målsättning har härvid varit att i största utsträckning söka undvika avvikelser från de kontrollbestämmelser för elektrisk materiel som utarbetats inom den europeiska organisationen CEE. Avsikten är att ifrågavarande förslag till samordnade föreskrifter efter hand skall genomföras med början den 1 januari 1966. Arbetet med återstående spörsmål på detta område fortsätter.

Kommittén har vidare funnit det angeläget att taga upp till behandling vissa frågor, som även om de endast delvis har samband med kontrollbestämmelserna, är av stor betydelse för den nordiska samhandeln med elektrisk materiel. Hit höra bl. a. frågor rörande samordnad rums- och materielklassificering i de nordiska ländernas anläggningsföreskrifter. Arbetet härmed, som visat sig vara tidskrävande, fortsätter.

Norges regering (Departementet for industri og håndverk) har i meddelande den 16 november 1965 hänvisat till tidigare meddelanden¹ och till följande meddelande från *Norges vassdragsvesen*:

Det meddeles at den nordiske komité for samordning av elektriske sikkerhetsspørsmål (NSS) i 1965 har avholdt møter i Helsingfors den 8. februar, i Stockholm den 31. mars og 1. april, og i København den 2. og 3. september. Dessuten er det berammet et møte i Oslo den 14. og 15. desember 1965.

I løpet av året er det i komitéen blitt utarbeidet flere forslag til endringer i de nordiske lands elektrisitetsforskrifter. Endringene gjelder de deler av forskriftene som har med samnordisk godkjenning av elektriske materielle å gjøre og skal, i henhold til beslutning, gjennomføres fra 1. januar 1966.

¹ Se *Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1749—1750.*

Det kan her opplyses at de endringer Norge er blitt anbefalt å foreta har vært forelagt Industridepartementet sammen med en rekke andre forskrifts-
endringer, og er nå gjort gjeldende etter kunngjøring i Norsk Lovtidend
nr. 20 av 22. september 1965.

Videre meddeles at komitéen har funnet det formålstjenlig å ta opp til
behandling visse forskriftsspørsmål som, selv om de bare har delvis til-
knytning til materiellkontrollbestemmelsene, er av stor betydning for den
nordiske samhandel med elektrisk materiell. Det kan her nevnes spørsmål
om samordning av rom- og materiellklassifisering. Dette arbeid er tidskre-
vende.

Tilslutt meddeles at Finland som koordinerende land for denne sak,
som vanlig vil oversende en meddelelse til Nordisk Råd om rekommanda-
sjon nr. 2/1963 ved årets slutt.

BILAGA

PM från Svenska Aktiebolaget Philips angående harmonisering av nordiska kontrollbestämmelser**1. Provnings- och godkännandeverksamhet**

Vissa olikheter finns fortfarande i de olika nordiska länderna beträffande säkerhetskraven för radio, TV och liknande apparatslag. I och med övergång till de reviderade internationella bestämmelserna (IEC 65—CEE 1) inom ett år kan man dock våga hoppas att hel överensstämmelse uppnås.

Belysande för dagens situation med avvikande bestämmelser är följande fall för »säkerhetskondensatorer» av intresse. De svenska och danska provningsbestämmelserna är olika, vilket i praktiken medfört att den kondensator (fabr. Farad) som vi använder i NEFA-apparater och som är godkänd av SEMKO, ej kan godkännas av DEMKO enär den ej uppfyller de danska kraven. Därför använder vi i exportapparater för Danmark en dansk kondensator (fabr. Tobias Jensen) som uppfyller de danska kraven. Denna kondensator uppfyller emellertid ej de svenska kraven, varför vi ej får använda den i de motsvarande apparater, som vi säljer på den svenska marknaden. I reviderade publ. IEC. 65 finns ett prov på säkerhetskondensatorer, som i den internationella behandlingen accepterats av samtliga nordiska länder, varför vi kan hoppas att denna underliga situation försvinner i framtiden.

I övrigt måste jag säga att den samnordiska provnings- och godkännandeverksamheten för RGT-apparater fungerar bra, såväl när det gäller godkännande av svensktillverkade apparater i de övriga nordiska länderna som tvärtom.

2. Installationsbestämmelser

Det föreligger f. n. en del olikheter i installationsföreskrifterna i de nordiska länderna. För vissa artikelslag innebär detta problem, men för RGT-apparater, som endast är avsedda för torra lokaler, innebär detta inga större svårigheter, bortsett från *en* betydelsefull detalj, nämligen stickproppen. Det är kanske ej helt korrekt att påstå att svårigheterna beror på olika installationsföreskrifter. Mera riktigt är kanske att säga installationspraxis. Låt mig förklara vad jag menar.

Sverige tillåter för RGT-apparater (och självfallet även för andra artikelslag i s. k. klass 0-utförande) stickproppar med rund »stopp-platta» antingen med 4 mm slitsade stift eller 4,8 mm massiva stift. I praktiken används

hittills praktiskt taget enbart 4 mm slitsade stift, enär det fortfarande finns äldre installationer, där 4,8 mm massiva stift ej alltid passar.

Norge har sedan år tillbaka föreskrivit, att endast stickproppar med rund »stopp-platta» och 4,8 mm massiva stift får användas.

Finland använder som regel stickproppar med rund »stopp-platta» och 4 mm massiva stift, men även 4,8 mm massiva stift (som i Norge) tillåts.

Danmark har avvikande installationspraxis och använder en rektangulär »stopp-platta» och 4 mm slitsade stift. Utförande med rektangulär, dansk »stopp-platta» accepteras ej i Norge, Finland och Sverige. Däremot kan Danmark ur godkännandesynpunkt godta den runda »stopp-plattan» men kommersiellt är detta mindre lämpligt beroende på den speciella danska installationspraxisen.

Det nordiska samarbetet har nu lett till att från 1 jan. 1967 skall *endast* rund »stopp-platta» och 4,8 mm massiva stift tillåtas. Sverige, Norge och Finland har accepterat detta medan Danmark ännu tvekar. Såvitt jag kan bedöma kommer Danmark ej att anse det möjligt att frångå sin speciella praxis, vilket i praktiken kommer att medföra att även om i framtiden samma stickproppar kan användas i Norge, Finland och Sverige, så måste av kommersiella skäl en annan typ användas på apparater avsedda för Danmark.

3. Störning och strålning

Att jag tar upp detta problem i det här sammanhanget beror på att säkerhetsgodkännande i Finland och Norge inkluderar krav på uppfyllande av störnings- och strålningsbestämmelser.

Situationen beträffande störning och strålning är bekymmersam. Detta gäller ej enbart de fyra nordiska länderna (som samtliga har från varandra avvikande mätmetoder och krav) utan även internationellt. Detta trots att det existerar internationella mätmetoder och gränsvärden. Här är en harmonisering internationellt sett behövlig.

Stockholm den 6 december 1965

Svenska Aktiebolaget Philips

Standardiseringsavdelningen

B. Bresle

Meddelanden

om rekommendation nr 3/1963 angående lagstiftning om resebyråverksamhet

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges
regeringar)*

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i fællesskab at foretage en undersøgelse af, hvorvidt der måtte være behov for gennemførelse af rejsebureaulove i alle de nordiske lande og — såfremt regeringerne finder, at et sådant behov foreligger — at gennemføre en fællesnordisk lovgivning på dette område.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Handelsministeriet) meddelar den 12 november 1965:

I anledning af rekommandationen henviser handelsministeriet til sin meddelelse af 11. november 1964¹.

F i n l a n d s r e g e r i n g (handels- och industriministeriet) meddelar den 24 november 1965:

Statsrådet tillsatte den 22 januari 1962 en kommitté, som erhöi i uppdrag att utreda de på resebyråområdet rådande förhållandena och överväga behovet av en särskild resebyrålagstiftning, samt att i fall en sådan skulle befinnas nödvändig, utarbeta förslag därtill. Kommittén överlämnade sitt betänkande till statsrådet den 31 maj 1963. I betänkandet föreslogs bland annat, att bedrivande av resebyråörelse skulle göras beroende av näringstillstånd.

Ifrågavarande betänkande översändes för erhållande av utlåtande till särskilda ämbetsverk, inrättningar och organisationer. Med stöd av utlåtandena har det kunnat konstateras, att lagstiftningsåtgärder icke som sådana kan vidtagas på basen av ifrågavarande kommittés betänkande. Handläggningen

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1754.

av ärendet har överlåtits till handels- och industriministeriet, som handhar ärenden rörande näringslagstiftningen. Ärendet prövas i handels- och industriministeriet för fortsatt utveckling av detsamma.

I s l a n d s r e g e r i n g (Samgöngumálaráðuneytið) meddelar den 6 januari 1966:

I året 1964 blev der indført en islandsk turistlov, nr. 29 1964.

I henhold til denne lov, der trådte i kraft i foråret 1964, må alle islandske rejsebureauer autoriseres af trafikministeriet og deponere et garantibeløb, der minimalt er ansat til isl. kr. 350 000,00.

De rejsebureauer, der driver deres virksomhed ved lovens ikrafttræden, får en frist på et år til at tilrettelægge deres virksomhed således, at de kan opnå autorisering fra ministeriet og deponere den fornødne garanti.

Statens rejsebureau, der blev oprettet i 1936, fortsætter sin virksomhed, men dets hidtidige eneret til at tage imod udenlandske turister er nu bortfaldet.

N o r g e s r e g e r i n g (Samferdselsdepartementet) meddelar den 20 oktober 1965:

Som nevnt i melding til Nordisk Råd 14. desember 1964¹ har Utvalget for reisebyråbevilling arbeidet med revisjon av hotelloven av 4. november 1948. Utvalget har i september 1965 avgitt innstilling som for tiden er under behandling av administrasjonen.

S v e r i g e s r e g e r i n g (handelsdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Statens konsumentråd har föranstaltat om en utredning med uppgift att se över förhållandena på sällskapsresemarknaden, särskilt beträffande ansvars- och reklamationsfrågorna, samt att kartlägga det förefintliga auktorisationssystemets för- och nackdelar och behovet av och möjligheterna till en vederhäftig konsumentupplysning rörande sällskapsresor. Som ett första resultat av sitt arbete har utredningen avgivit en redogörelse för en intervjuundersökning om sällskapsresor, genomförda i juli och oktober 1964. Utredningen beräknas slutföra sitt arbete i början av år 1966.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1755.

Meddelanden

om rekommendation nr 4/1963 angående vägförbindelse mellan Sevettijärvi och riksväg nr 50 i Neiden

(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer regjeringene i Norge og Finland å undersøke mulighetene for bygging av vei fra Sevettijärvi til riksvei nr. 50 i Neiden.

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 25 november 1965:

På åtgärd av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har uppgjorts plan för förbättring av stigvägen mellan Sevettijärvi—Räkkijärvi—norska gränsen. Stigvägens längd är ca 33 km och bredd 4 m. Förbättringskostnaderna beräknas stiga till ca 960 000 mk.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 24 november 1965:

Fra norsk side avventer en finsk meddelelse om den standard som anses ønskelig for den påtenkte veg Sevettijärvi—Neiden og om når veger fra finsk side kan bli bygd ferdig fram til grensen.

BILAGA 1

Spörsmål i Finlands riksdag rörande vägen Sevettijärvi—Neiden

I det syfte 37 § 1 mom. riksdagsordningen anger har Ni, Herr Talman, med Eder den 4 november 1965 daterade skrivelse nr 908 för avgivande av svar tillsänt vederbörande medlem av statsrådet följande av riksdagsman Erkki Koivisto m. fl. ställda spörsmål:

»Vilka åtgärder har Regeringen vidtagit eller ämnar den vidtaga för byggande av vägen Kaamanen—Sevettijärvi och dess fortsättande till norska gränsen?»

Såsom svar på spörsmålet får jag vördsamt anföra följande:

Från Kaamanen leder till Sevettijärvi en stig, vars längd är ca 96 km. För byggandet av denna väg har tills dato använts medel till ett sammanlagt belopp av ca 1 130 000 mk. I innevarande års statsförslag har för förbättring av stigar beviljats ett anslag av sammanlagt 300 000 mk, av vilket belopp för förbättring av nämnda stig mellan Kaamanen och Sevettijärvi anvisats ett anslag av 225 000 mk. I fråga om vägens skick överträffar vägen de kvalitetsfordringar, vilka i allmänhet ställs på stigar. Med undantag av den sista sträckan på ungefär 10 km har vägen kunnat trafikeras även med vanlig personbil. Då det är fråga om en stig, så uppfyller vägen givetvis icke de fordringar, som ställs på landsväg, ty bl. a. broarna på vägen är byggda endast för en bärighet av 4,5 ton. Med hjälp av det till buds stående anslaget är avsikten alltjämt att stärka väggrunden på sankta ställen och på de ställen där bärigheten är svagast, samt att reparera och förstärka svaga broar. Enär anslag för förbättrande av stigar endast finns till mycket ringa belopp, kommer det inom ramen för nuvarande finansieringsmöjligheter att dröja flera år innan vägens allmänna skick väsentligt förbättras.

I spörsmålet har även behandlats frågan om förlängning av ifrågavarande stig till norska gränsen. På väg- och vattenbyggnadsverkets försorg har utarbetats en plan för förlängning och förbättring av ifrågavarande väg, ty vid inofficiella underhandlingar mellan finska och norska lokala kommunala myndigheter har framförts möjligheten, att man på norska sidan skulle bygga en förbindelseväg från stigen, som skall förbättras, till landsvägen där. Om detta skulle ske, skulle möjligtvis sedan vägen blivit färdig, en del av turisttrafiken komma att utnyttja denna väg. Sistnämnda plan befinner sig för närvarande i det skedet att utlåtanden begärts för att man bl. a. skall få reda på polismyndigheternas, gränsbevakningsväsendets, tullstyrelsens och huvudstabens inställning till projektet i fråga. Enligt okulär undersökning skulle fortsättningsvägens längd bli ungefär 33 km och den förberedande kostnadskalkylen för vägens förbättrande till en väg av 4,0 meters bredd uppgår till ca 950 000 mk.

Helsingfors den 1 december 1965

Minister för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena *Grels Teir*

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena

Til trafikudvalget er henvist meddelelser til 14. session fra Norges og Finlands regeringer. Sagen har været behandlet i udvalget denne dag.

Ved sagens behandling i udvalget deltog som sagkyndig kanslichef Klaus Häkkönen, Finland, og konsulent Marta Aarnes, Norge.

Af meddelelserne fremgår, at der på finsk side foreligger en plan om at føre forbindelsen, der dog kun er beregnet for let trafik, frem til den norske grænse. Det er oplyst, at denne plan foreløbig er forelagt politimyndighederne og toldstyrelsen m. fl. Udvalget vil finde det ønskeligt, at finske og norske myndigheder forhandler om planens gennemførelse inden for den nærmeste fremtid.

Udvalget foreslår,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

Stockholm, den 7. januar 1966

<i>Folke Björkman</i>	<i>Kresten Damsgaard</i>	<i>Karl-August Fagerholm</i>
<i>Raino Hallberg</i>	<i>Svend Horn</i>	<i>Nils Jacobsen</i>
<i>Martha Johannessen</i>	<i>Olavi Lahtela</i>	<i>Aksel Larsen</i>
<i>Jon Leirfall</i>	<i>Birger Lundström</i>	<i>Georg Pettersson</i>
Formand		

Meddelande
om rekommendation nr 5/1963 angående gemensam
trafiklagstiftning

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at stille sådanne hjælpemidler til rådighed for Nordisk Vejtrafikkomité, at komiteen hurtigt kan udarbejde et udkast til en fælles nordisk færdselslov.

Finlands regering (ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena) meddelar den 30 november 1965 å *samtliga regeringars vägnar*:

Nordiska vägtrafikkommitténs arbete för åstadkommande av en enhetlig nordisk trafiklagstiftning fortgår. Under år 1965 har hållits 6 gemensamma möten. Sedan kommittén färdigställt ett delbetänkande angående förenhetligande av vägmärkena och deras enhetliga användning, med undantag av föreskrifter om körbanemarkeringar och trafiksignaler, har delbetänkandet utsänts på remiss i vederbörande nordiska länder. Remissbehandlingen är avslutad i Sverige. Den del av betänkandet, som angår trafikreglerna, håller som bäst på att slutbehandlas i kommittén.

Ett underutskott av kommittén har under beredning bestämmelserna om motorfordons utrustning. Detta arbete fortgår. Kommittén har framställt hos regeringarna att dess uppdrag såvitt avser bestämmelserna om motorfordonens utrustning överförs till underutskottet såsom självständig kommitté.

Meddelanden

om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen

(Överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Island, Norge og Sverige, at der i jagt- og fredningslovgivningen lægges det princip til grund, at pattedyr og fugle er totalfredede, for så vidt der ikke udtrykkeligt i lovgivningen er gjort undtagelser herfra.

Danmarks regering (Landbrugsministeriet) meddelar den 23 november 1965:

I den danske meddelelse af 1. december 1964 til Nordisk Råds 13. session¹ oplystes, at Danmark som koordinerende medlemsland havde indhentet udtalelser fra de øvrige af rekommandationen omfattede lande, Island, Norge og Sverige om den nugældende jagt- og fredningslovgivnings forhold til det omhandlede princip og om, hvilke overvejelser man måtte have gjort sig med hensyn til fornøden omlægning af lovgivningen.

Det anførtes videre, at Danmark — efter modtagelse af nogle yderligere oplysninger — agtede at rette henvendelse til de øvrige lande med henblik på muligheden for at nå frem til en fælles udtalelse med hensyn til gennemførelse af det af Nordisk Råd fremsatte forslag.

Når man har modtaget de ønskede yderligere oplysninger, der vedrører jagtlovgivningen i Island og de overvejelser, man i Island måtte gøre sig med hensyn til omlægning af lovgivningen, er det den danske regering^s hensigt at gå videre med dette spörsmål.

Den danske regering har i november 1965 i folketinget fremsat forslag til ny lov om jagten i Danmark, hvor det i rekommandationen ønskede princip er lagt til grund i kapitlet om jagttider og fredningsbestemmelser for både pattedyr og fugle.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1759

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 22 november 1965:

Den i tidigare meddelanden¹ aviserade översynen av bestämmelserna rörande fridlysning av djur, vilken bedrivs i överensstämmelse med de i rekommendationen förordade riktlinjerna, beräknas vara avslutad omkring årsskiftet 1965/66. Först sedan de sålunda framlagda förslagen remissbehandlats kan eventuella på utredningen grundade förslag föreläggas riksdagen.

Under tiden dessförinnan övervägs särbestämmelser till skydd för vissa djurarter som hotas av utrotning.

BILAGA 1**Norskt uttalande i anledning av rekommendationen**

Norges Naturvernforbund vedtok på sitt årsmøte i Bergen 14 mai 1965 følgende uttalelse i anledning av Nordisk Råds rek. nr 7/1963:

»Norges Naturvernforbund ser med sympati på dette forslaget og vil gå helhjertet inn for det».

BILAGA 2**Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandena**

Til juridisk udvalg er henvist de til rådets 14. session afgivne meddelelser om rekommandation nr. 7/1963 fra Danmarks og Sveriges regeringer.

I behandlingen af sagen har deltaget landbrugsminister Chr. Thomsen, Danmark.

Af meddelelserne fremgår, at regeringerne vil bestræbe sig på at nå frem til en fælles udtalelse med hensyn til gennemførelsen af rekommandationen.

I Danmark er der i 1965 fremsat forslag til en ny jagtlov, hvori det omhandlede princip er lagt til grund for jagttider og fredningsbestemmelser for pattedyr og fugle.

Landbrugsministeren har orienteret udvalget om det fortsatte arbejde med at tilvejebringe overensstemmelse mellem de nordiske landes lovgivning på dette område.

Udvalget foreslår,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

København, den 30. januar 1966

Ingrid Gärde Widemar

Erkki Hara

Sven Högström

Harry Klippenvåg

Ragnar Lassinantti

Lars Leiro

Matthias Á. Mathiesen

Johan Møller Warmedal

Carl Petersen

Georg Pettersson

Gösta Rosenberg

Knud Thestrup

Formand

Meddelanden

om rekommendation nr 8/1963 angående utbildning av lärare och andra ungdomsledare i film- och televisionskunskap

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att skyndsamt vidtaga åtgärder för att gemensamt utreda förutsättningarna för att vid ifrågakommande läroanstalter, såsom lärarutbildningsanstalter och socialhögskolor, införa utbildning i film- och televisionskunskap samt att som en första åtgärd anordna ett nordiskt sommarseminarium för lärare och andra ungdomsledare i berörda ämnen.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 9 november 1965:

Ifølge det forslag til lov om uddannelse af lærere til folkeskolen, som i efteråret 1965 er fremsat i folketinget, vil kurser i brugen af de forskellige audio-visuelle hjælpemidler blive obligatoriske for alle lærerstuderende. Der skal endvidere iflg. lovforslaget kunne tilrettelægges frivillige kurser specielt i film- og tv-kundskab.

Danmarks Lærerrhøjskole har i sommeren 1965 med udmærket udbytte — i samarbejde med Statens Filmcentral og Dansk Skolescene — gennemført et særligt kursus i filmkundskab.

På nordisk plan er arbejdet videreført af den nordiske filmkundskabskomité, som har haft kontakt med Nordisk Kulturkommissions sektion II (sektionen for skole- og læreruddannelse).

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 12 december 1965:

I samband med den omplanering av lärarutbildningen, som är föremål för utredningar i anslutning till den förestående skolreformen i Finland ägnas uppmärksamhet även åt den i rekommendationen berörda frågan. För när-

varande förekommer vid lärarutbildningsanstalterna icke inom ramen för den egentliga undervisningen någon utbildning i film- och televisionskunskap, men vid lärarseminarierna aktivt verkande filmklubbar är ägnade att väcka blivande lärares intresse för och kunskap om filmen och tillägandet av dess innehåll.

Den av undervisningsministeriet understödda Finlands barnfilmcentral har fortsatt det fostringsarbete och den kursverksamhet, som omnämns i meddelandet till Nordiska rådets 13. session¹.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 1 december 1965:

Kirke- og undervisningsdepartementet viser til den melding som er gitt Nordisk Råd 22. januar 1965¹. Den kursvirksomhet som har vært drevet på nordisk basis for film og televisionskunskap har fortsatt med et seminar i Norge sommeren 1965. Seminaret var lagt opp med en omfattende fremvisning av filmer og med gjennomgåing og vurdering av deres verdi i undervisningen i filmkunskap i den norske niårige grunnskolen.

Seminaret var arrangert av kurslederen i Kirke- og undervisningsdepartementet.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Skolöverstyrelsen har sedan 1964 anordnat sommarkurser i filmkunskap för lärare på grundskolans högstadium och i gymnasiet. I kursplanerna ingår även televisionskunskap. En liknande kurs planeras för sommaren 1966. Denna är avsedd stå öppen även för deltagare från de övriga nordiska länderna.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1762.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets fjortonde session avgivna meddelanden om rekommendation nr 8/1963 från Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit undervisningsminister K. B. Andersen, Danmark, statsråd Kjell Bondevik, Norge, statsrådet Ragnar Edenman, Sverige, undervisningsministern Jussi Saukkonen, Finland, och minister för kulturelle anliggender Hans Sølvhøj, Danmark.

Meddelandena behandlades av utskottet även vid dess möte i Stockholm den 10 januari 1966. Vid sagda möte fann utskottet angeläget, att rådet erhåller närmare upplysningar om en nordisk vidareutbildning planlägges på det av rekommendationen omfattade området. Utskottet avgav därför skrivelser till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige, vari utskottet anförde, att det skulle anse det värdefullt om en representant från resp. regering hade tillfälle komma tillstädes i utskottet vid dess möte under fjortonde sessionen för att närmare överlägga med utskottet rörande den fortsatta handläggningen av ifrågavarande rekommendation.

Utskottet finner på grundval av de uppgifter det erhållit, att man i de olika nordiska länderna arbetar på att utveckla undervisningen i film- och televisionskunskap på skolans olika områden ävensom att kursmässig utbildning i ifrågavarande ämnen i viss utsträckning anordnats bl. a. för lärare.

Samtidigt som utskottet konstaterar denna glädjande utveckling önskar utskottet understryka vikten av att den i rekommendationen förutsatta sannordiska utredningen om förutsättningarna för att vid de ifrågakommande lärarutbildningsanstalterna införa utbildning i film- och televisionskunskap företages.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

København den 30 januari 1966

Julius Bomholt

Poul Hartling

Olav Hordvik

Veikko Hyytiäinen

Ólafur Jóhannesson

Hakon Johnsen

Förman

A. C. Normann

Dagmar Ranmark

Berte Rognerud

Paula Ruutu

Ingrid Segerstedt Wiberg

Fridolf Thapper

Anna-Liisa Tiekso

Meddelanden

om rekommendation nr 12/1963 angående samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene at det i forbindelse med det pågående utredningsarbeid om vitenskapelig dokumentasjon i undervisningsministrenes regi blir overveiet mulige former for nordisk samarbeid sett i relasjon til det internasjonale samarbeid på tilsvarende områder.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 24 november 1965:

Ministeriet for kulturelle anliggender afgav til Nordisk Råd's 13. session i 1965 meddelelse om sagen¹, hvori omtaltes et af Dansk teknisk litteraturselskab i samarbejde med Danmarks biblioteksskole arrangeret et-årigt forøgskursus for dokumentations- og informationsspecialister.

Kurset er blevet mødt med megen interesse, og der er af Dansk teknisk Litteraturselskab arrangeret et lignende kursus for undervisningsåret 1965/66. Det er tanken, at der skal etableres en varig uddannelsesordning for dokumentations- og informationsspecialister, og man har med henblik herpå i et forslag til lov om Danmarks biblioteksskole, der agtes fremsat snarest, optaget en bestemmelse, der giver hjemmel til, at der på Danmarks biblioteksskole meddeles videregående uddannelse af denne art.

F i n l a n d s r e g e r i n g (undervisningsministeriet) meddelar den 12 november 1965:

Såsom i Finlands regerings meddelande¹ angående detta ärende till Nordiska rådets 13 session anförts, tillsattes i Finland den 13 januari 1964 en kommitté för att för Finlands del utreda de till utvecklande av den vetenskapliga litterartjänsten anslutna frågorna, däribland även frågan om

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1774.

befordrandet av det nordiska och internationella samarbetet på detta område. Kommittén avgav sitt betänkande den 26 mars 1965. I sitt betänkande föreslår kommittén, att i Finland skall tillsättas ett permanent organ, som skall dra försorg om utvecklandet av litteraturtjänsten på olika vetenskapliga områden samt om den finländska litteraturtjänstens internationella samarbete. Några beslut med anledning av kommitténs förslag har ännu icke fattats.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 23 november 1965:

Departementet viser til sin forrige melding av 2. februar 1965¹ og kan nå tilføye at det Nordiske vitenskapelige bibliotekarforbund har engasjert førstebibliotekar ved Helsingfors universitetsbibliotek, fil. dr. Karl-Erik Henriksson som koordinator for utredningsarbeidet i forbindelse med nordisk samarbeid angående vitenskapelig dokumentasjon (den såkalte Scandiaplan). Det dreier seg om en bistilling hvor honoraret dekkes av de deltakende land etter vanlige regler.

For øvrig har en på det nåværende tidspunkt ikke noe mer å meddele.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Sedan hösten 1964 pågår vetenskaplig dokumentationsverksamhet på det biomedicinska området i medicinska forskningsrådets regi vid karolinska institutet. En utökning av verksamhetens omfattning sker under budgetåret 1965/66. Enligt den kommitté som direkt handhar verksamheten torde därvid även litteratursökningsservice försöksvis kunna beredas forskare från de övriga nordiska länderna under det första halvåret 1966, utan debitering av datamaskinkostnader. På grundval av de erfarenheter som då erhålls, bör enligt kommittén därefter förhandlingar om fördelning av kostnaderna upptas med de nordiska länder som önskar delta i projektet.

I enlighet med ett i 1965 års statsverksproposition framlagt och av riksdagen godkänt förslag har medel anvisats för försöksutbildning av dokumentalister under innevarande budgetår. Vidare övervägs för närvarande inom ecklesiastikdepartementet frågan om att tillsätta en utredning angående utbildning av bibliotekspersonal, varvid även frågan om dokumentalistutbildning kan komma att beröras.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1775.

Meddelanden

om rekommendation nr 13/1963 angående samarbete mellan de tekniska högskolorna

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att på grundval av det samlade utredningsmaterial, som nu föreligger, skyndsamt vidtaga åtgärder i och för genomförande av det planerade samarbetet mellan de tekniska högskolorna i Norden.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Undervisningsministeriet) meddelar den 21 oktober 1965:

Nordisk teknisk Rektorkonvent afholdt møde i København 25.—26. maj d. å. Man vedtog samarbejde på forskellige felter, bl. a. omfattende forsøg med moderne undervisningsmetoder og efteruddannelse for ingeniører i ikke tekniske emner, f. eks. humanistiske fag, arbejdspsykologi m. m.

Med hensyn til licentiatgrader og doktorgrader, der for tiden drøftes i samtlige nordiske lande, vedtog rektorkonventet at holde nær indbyrdes kontakt med henblik på, at nordiske synspunkter stedse bliver inddraget i overvejelserne.

Endelig gik rektorkonventet stærkt ind for en udbygning af udvekslingerne mellem professorer og andre lærere ved de tekniske højskoler i Norden.

Undervisningsministeriet har i år ligesom i tidligere år ydet tilskud til nordiske møder og konferencer, som arrangeredes af de studerende ved de tekniske højskoler. Dette samarbejde mellem de studerende synes at være i frugtbar udvikling.

Iøvrigt skal man henvise til undervisningsministeriets meddelelser til Nordisk Råds 12. og 13. session¹.

¹ Se Nordiska rådet, 12:e sess., s. 1912, och 13:e sess., s. 1779.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 24 november:

Arbetet på justering av lagstiftningen angående högskolan fortgår alltjämt. Högskolan har meddelat, att den alltjämt är beredd att årligen antaga högst fem nordiska studerande, som uppfyller högskolans inträdesfordringar, för bedrivande av regelbundna studier vid högskolan. För tillfället är antalet av dessa studerande fyra, och samtliga är isländare.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 4 december 1965:

Kirke- og undervisningsdepartementet viser til meddelelse av 10. desember 1964¹ og det danske Undervisningsministeriums meddelelse av 21. oktober 1965 og kan for øvrig tilføye at en for tiden spesielt arbeider med avtale med Sverige om at tekniska högskolan i Stockholm kan ta imot norske studenter i flyteknikk.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Nordisk flygteknisk utbildning vid tekniska högskolan beräknas plan enligt kunna påbörjas fr. o. m. hösten 1966. Enligt förslaget skulle då femton nordiska studerande intagas i tredje årskursen. Enligt meddelanden från berörda nordiska länder är dock inte det beräknade antalet studerande att vänta. Från norsk sida har i stället framförts önskemål om att fem norska studerande skall få intagas redan i första årskursen hösten 1966. Möjligheterna till viss om disposition av den nordiska flygtekniska utbildningen under år 1966 undersöks f. n. för att bl. a. försöka tillgodose de norska önskemålen.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1779.

Meddelande

om rekommendation nr 14/1963 angående byggande av mellanriksvägar

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Norge og Sverige at påse, at der mellem landene snarest optages kontakt for at skabe en samordning ved bygningen af de aktuelle mellemrigsveje.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 26 oktober 1965 å *norska och svenska regeringens vägnar*:

Stortinget vedtok den 26. mai 1965 å bygge ut mellomriksvegforbindelsene Mo i Rana—riksgrensen ved Umbukta og Storjord—riksgrensen ved Graddis i henhold til Samferdselsdepartementets forslag i St.prp. nr. 118 (1964—65).

Samferdselsdepartementets forslag, som var i overensstemmelse med innstillingen fra det svensk/norske kontaktutvalg, tar sikte på i hovedsaken å fullføre utbyggingen av Umbuktavegen til tosporet veg innen utgangen av 1971 og å bygge ut Graddisvegen til tosporet veg innen 1974.

I nevnte proposisjon har Samferdselsdepartementet uttalt følgende vedrørende en vegforbindelse Kiruna—Nord-Norge:

Når det gjelder mellomriksveg Kiruna—Nord-Norge vil Samferdselsdepartementet i samarbeid med svenske myndigheter søke å klarlegge nærmere under hvilke forutsetninger en slik mellomriksveg kan realiseres, herunder også en nærmere utredning av trasévalg.

Senere er samferdselsdepartementene i de to land blitt enige om at medlemmene i det tidligere kontaktutvalg skal fortsette arbeidet med å klarlegge de forhold som henger sammen med spørsmålet om utbygging av en mellomriksveg Kiruna—Nord-Norge. Forholdene skal klarlegges så langt at det kan tas standpunkt til om vejen bør bygges og i tilfelle hvilken trasé som bør legges till grunn.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet

(Se Sak A 65 T/t: Bilaga 2)

Meddelanden
om rekommendation nr 15/1963 angående undersökning av
boxningens skadeverkningar

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at lade foretage en fællesnordisk undersøgelse af boksningens skadevirkninger.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 25 november 1965:

Efter at regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige på opfordring fra det danske indenrigsministerium, der er koordinerende myndighed, i 1964 havde udpeget 10 sagkyndige til et udvalg, der skal overveje den nærmere planlægning af en fællesnordisk undersøgelse af boksningens medicinske skadevirkninger, har udvalget afholdt møde i København i dagene 12.—13. maj 1965.

På grundlag af et af indenrigsministeriet udarbejdet oplæg drøftede udvalget problemerne omkring en undersøgelse af boksningens medicinske skadevirkninger. Der var i udvalget enighed om, at man ikke på nuværende tidspunkt kan afgive nogen indstilling til de nævnte regeringer, da man savner overblik over den eksisterende videnskabelige viden om boksningens medicinske skadevirkninger og over de forskellige foranstaltninger, som er truffet i de enkelte lande for at formindske risikoen for bokseskader. Yderligere fandt man det ønskeligt, at der tilvejebringes yderligere statistiske oplysninger om boksningens udøvelse.

Det ønskede materiale søges for tiden tilvejebragt med henblik på et nyt udvalgsmøde, der tænkes afholdt i februar 1966.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 30 november 1965:

På initiativ av det koordinerande landet Danmark anordnades för behandling av detta ärende den 12—13 maj 1965 i Köpenhamn ett möte, i vilket i enlighet med av ministeriet för inrikesärendena den 21 april 1965 utfärdat förordnande deltog tvenne sakkunniga från Finland.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 25 november 1965.

Den nordiska kommittén för undersökning av boxningens skadeverkningar har påbörjat sitt arbete.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandena**

Til juridisk udvalg er henvist de til rådets 14. session afgivne meddelelser fra Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer vedrørende rekommandation nr. 15/1963 angående den videnskabelige viden om boksningens medicinske skadevirkninger.

I behandlingen af sagen har deltaget justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, justitieministern J. O. Söderhjelm, Finland, statsråd fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, og statsrådet Herman Kling, Sverige.

Endvidere har som sagkyndig deltaget kontorchef i indenrigsministeriet N. J. Blom-Hanssen, Danmark, der er leder af sekretariatet for det nedsatte fælles nordiske udvalg om dette spørgsmål.

Det fremgår af meddelelserne, at de sagkyndige har afholdt møde i maj måned 1965, men at man dels savnede overblik over den videnskabelige viden om boksningens medicinske skadevirkninger og over de til formindskelse af risikoen for bokseskader i de forskellige lande truffede foranstaltninger, dels savnede yderligere statistiske oplysninger. Et nyt møde påregnes afholdt i februar måned 1966.

Udvalget behandlede meddelelserne på et møde den 13. december 1965 og anmodede da Danmarks regering som koordinerende land for sagens behandling i regeringerne om nærmere oplysning angående planlægningen af specialistkomitéens udredningsarbejde.

Det er af den sagkyndige repræsentant oplyst over for udvalget, at komitéen antagelig om et år vil kunne afgive en foreløbig redegørelse, som kan danne grundlag for rådets videre arbejde med sagen.

Udvalget foreslår,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

København, den 29. januar 1966

Ingrid Gärde Widemar

Erkki Hara

Sven Högström

Harry Klippenvåg

Lars Leiro

Matthias A. Mathiesen

Carl Petersen

Georg Pettersson

Gösta Rosenberg

Knud Thestrup

Formand

Meddelanden

om rekommendation nr 16/1963 angående sommartid

(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att försöksvis genomföra sommartid efter enhetliga regler.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 29 november 1965:

Erfaringene med sommertid ble fremlagt for Stortinget i Stortingsmelding nr. 35 (1964—65). På grunnlag av Stortingets behandling av meldingen ble det bestemt at sommertidsordningen skulle opphøre i Norge fra og med 1966.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 25 november 1965:

Den danska regeringen har i meddelande den 17 juli 1964 uttalat, att ett införande försöksvis av sommartid inte kan omfatta Danmark. Den svenska regeringen finner med hänsyn härtill, att förutsättningar inte föreligger att efter enhetliga regler försöksvis genomföra sommartid i de nordiska länderna.

BILAGA

**Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över
meddelandena**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats till rådets fjortonde session avgivna meddelanden från Norges och Sveriges regeringar om rekommendation nr 16/1963 angående sommartid.

Av meddelandena framgår att sommartidsordningen i Norge skall upphöra från och med år 1966, samt att den svenska regeringen, med hänsyn till uttalande av den danska regeringen att införande försöksvis av sommartid icke kan omfatta Danmark, icke finner förutsättningar föreligga att efter enhetliga regler försöksvis genomföra sommartid i de nordiska länderna.

Utskottet finner, med hänsyn till att den sedan 1959 i Norge tillämpade sommartidsordningen kommer att upphöra samt att frågan om införande försöksvis av sommartid i Danmark och Sverige icke synes aktuell, någon ytterligare åtgärd i saken från rådets sida för närvarande icke vara påkallad.

Utskottet får därför föreslå,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och
anser spørgsmålet för rådets del slutbehandlat.

Köpenhamn den 29 januari 1966

Birger Andersson

Sigurður Bjarnason

Sigrid Ekendahl

Einar Gustafsson

Gunnar Henriksson

Jørgen Jensen

Förman

Lars Korvald

Urho Kähkönen

Harald Løbak

Niels Mørk

Judith Nederström-Lundén

Harald Nielsen

Salve Salvesen

Meddelanden

om rekommendation nr 19/1963 angående internordiska flyttningsbetyg

(Överlämnade av Danmarks, Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre det af regeringernes eksperter fremlagte forslag om »internordiske flytteattester» (Nordisk udredningsserie, 1961: 4).

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 30 november 1965:

Fra dansk side er man rede til at gennemføre ordningen.

På et møde i Oslo den 29. juni 1965 mellem repræsentanter fra de nordiske lande (bortset fra Island) blev det besluttet, at Norge tager initiativet til fremme af et på mødet færdigredigeret udkast til aftale mellem de nordiske lande om udveksling af internordiske flyttebeviser.

Iøvrigt kan man henvise til den norske meddelelse.

Islands regering (Islands statistiske bureau) meddelar den 10 december 1965:

På et ekspertmøde, som blev afholdt i Oslo 29. juni 1965 som en endelig diskussion om udførelsen af Nordisk Råds ovenfor anførte rekommandation, blev det bl. a. bestemt, at de respektive landes vedkommende myndigheder skulle forfatte forskrifter om udførelsen af nævnte rekommandation i deres land og forelægge disse de andre lande til undersøgelse og behandling. Statistisk bureau har forfattet sådanne forskrifter og sendt dem til vedkommende parter i de andre lande. Endvidere har det opstillet den islandske blanket for bopælsforandringsattester, der udstedes her i landet, og denne er også blevet sendt til vedkommende parter i de andre lande til behandling.

Statistisk bureau er parat til at lade det påtænkte system for bopælsforandringsattester træde i kraft her i landet, når som helst efter næste årsskifte.

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 29 november 1965:

Møde til avsluttende drøftelser om iverksettelsen av Nordisk Råds rekommandasjon om internordiske flytteattester ble holdt i Oslo 29. juni 1965. Det ble under møtet enighet om en del mindre formelle endringer i det foreliggende utkast til avtale og i formularet til internordisk flytteattest. Videre skulle hvert av landenes sentrale registreringsmyndigheter utarbeide utkast til forskrifter og sende det til de øvrige lands sentrale myndigheter til mulige merknader.

Utkast til forskrifter har vært utarbeidd og kommentert av de sentrale registreringsmyndigheter i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Fra Island ventes tilsvarende i løpet av november måned dette år.

Det gjenstår å fremme utkastet til avtale på regjeringsplanet, hvoretter ordningen med internordiske flytteattester straks kan settes ut i livet. Arbeidet vil avsluttes i 1966.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

För att komplettera det utkast till avtal om internordiska flyttningsattester som framlades av utredningen i frågan (NU 1961: 4) sammanträffade representanter för Danmark, Finland, Norge och Sverige i Oslo den 29 juni 1965. Därvid uppnåddes enighet om ett avtalsförslag som — efter under-tecknande — avses skola träda i kraft så snart de olika länderna hunnit utarbeta interna bestämmelser i frågan. Under hösten 1965 har inom vart och ett av nyssnämnda länder utarbetats förslag till sådana bestämmelser, som i enlighet med överenskommelse vid sammanträdet i Oslo underställts de där närvarande representanterna för kännedom. Från Sverige har meddelats att de hit översända förslagen inte givit anledning att framföra särskilda synpunkter.

Meddelanden

om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringene i de nordiske land

1. å påskynde utredningen av planene om grunnleggende utdanning på nasjonal basis av personell innen teater, film, radio og fjernsyn og at man ved utarbeidelsen av disse planer stadig har for øye nordiske løsninger når det gjelder videregående utdanning;

2. at det i påvente av mer langsiktige løsninger arrangeres kurser for viderekomne instruktører, regissører og annet kunstnerisk og teknisk personell på disse områder, etter mønster av den planlagte kursvirksomhet i Nordisk Kulturkommisjons regi, beregnet på teaterinstruktører.

Danmarks regering (Ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar i december 1965:

For filmuddannelsens vedkommende skal man meddele, at filmfondens bestyrelse i september 1965 har erhvervet en ejendom, beregnet til bl. a. at rumme en filmskole. Ejendommen er for øjeblikket ved at blive ombygget til formålet, samtidig med at et arbejdsudvalg under filmfondsbestyrelsen arbejder videre med de tidligere fremlagte planer for en filmuddanning. Filmskolen forventes at kunne påbegynde sin virksomhed i løbet af 1966.

Udvalget vedrørende oprettelse af et teaterakademi har afsluttet sit arbejde og vil afgive betænkning til ministeriet for kulturelle anliggender inden 1. januar 1966.

Om uddanning inden for radio og fjernsyn skal man meddele, at Danmarks Radio har oplyst, at uddannelsen koordineres med de øvrige nordiske lande derved, at undervisningslederne i de nordiske radio- og TV-institutioner regelmæssigt holder fælles møder, og at institutionerne udveksler un-

dervisningsmateriale og kursusplaner også med henblik på eventuel deltagelse i kurserne fra de andre nordiske lande.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 12 november 1965:

Den konstnärliga utbildningen för filmbranschen försiggår i kombination med undervisning i televisions- och fotograferingsförfaranden vid Konstindustriella Läroverkets i Helsingfors avdelning för kamerakonst, som är 4-årig. Till undervisningen ansluter sig även en aftonskola för dem som har yrkesarbete på dagen. Oy Yleisradio Ab (rundradion) föranstaltar fortgående ett stort antal kurser i radio- och televisionsbranschen för sin personal. Till journalistutbildningen i Yhteiskunnallinen korkeakoulu benämnda högskola hör även undervisning i radio-, televisions- och filmkunskap inom ramen för press- och informationsläran.

På scenkonstens område meddelas treårig grundutbildning av skådespelare och regissörer i Finlands teaterskola. Utbildningen av iscensättare sker i Konstindustriella Läroverket. I samband med teaterskolan inleddes år 1962 verksamheten vid en administrativt självständig högskoleavdelning. Eleverna kan avlägga akademisk slutexamen vid Helsingfors universitet eller en särskild teaterexamen och söka sig till kritiker, dramaturger, teaterforskare, till befattningar inom teaterförvaltning samt till teaterdirektörer och regissörer. Vid Yhteiskunnallinen korkeakoulu inrättades år 1964 en teaterexamen, som förutsätter tre års studier, antingen på en teoretiskt forskar- eller en praktisk regissörslinje. I samband med högskolan arbetar en dramastudio, där årligen föranstaltas bl. a. regissörsseminarier och skådespelarkurser. I anslutning till Svenska Teatern i Helsingfors arbetar en elevskola, som drar försorg om återväxten av finlandssvenska scenkonstnärer.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 11 november 1965:

Kirke- og undervisningsdepartementet viser til meldingen av 21. november 1964¹ og skal meddele at den nedsatte komité har lagt fram innstilling i saken datert 31. mars 1965.

Komitéens mandat har vært å legge fram forslag til en grunnutdanning for personellet. Komitéens forslag går i korthet ut på at det organiseres en egen skole som drives av staten. Formålet skal være å gi en grunnleggende opplæring for arbeid i film, fjernsyn, radio og teater. Skolen skal være to-årig og opptaking skal skje på grunn av opptakingsprøve. Det forutsettes at det holdes eksamen etter første år og at det hvert år uteksamineres ca. 10 elever.

Departementet har sendt innstillingen til uttalelse til interesserte institu-

¹ Se *Nordiska radet*, 13:e sess., s. 1798.

sjoner og organisasjoner og vil på grunnlag av en samlet vurdering av materialet nå undersøke mulighetene for utbygging av en slik skole.

Når det gjelder rekommandasjonens pkt. 2 er det ikke noe nytt å meddele om kursvirksomheten, bortsett fra det faste nordiske kurs for sceneinstruktører som i år blir holdt i Danmark med deltakere fra alle nordiske land. Departementet har også i år ytt tilskott til en felles studiereise for filmfolk til Moskva organisert av den nordiske film- og TV-union. Studiereisen var lagt opp på nordisk basis med deltakere fra alle nordiske land.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Grundläggande skådespelarutbildning i statlig regi äger sedan höstterminen 1964 rum vid tre statliga skolor för scenisk utbildning, en i Stockholm, en i Göteborg och en i Malmö.

I Stockholm meddelas undervisning endast på dramatisk linje medan i Göteborg och Malmö anordnas försöksvis även utbildning av lyrisk-dramatiska artister. Frågan om utbildning av övriga konstnärligt verksamma yrkesutövare på teaterns, filmens, radions och televisionens områden är föremål för utredning av under våren 1963 tillkallade särskilda sakkunniga, som också har att beakta utvecklingen på detta utbildningsområde i de övriga nordiska länderna för att kunna tillvarata möjligheterna till en nordisk samordning på längre sikt. Utredningen beräknas avlämna sitt betänkande under december 1965.

Meddelanden

om rekommendation nr 23/1963 angående utbildning av deltagare i internationellt samarbete

(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til de nordiske lands regjeringer snarest mulig å organisere en kompletterende fellesnordisk utdannelse og informasjon av tjenestemenn og ervervsrepresentanter til internasjonalt samarbeid.

Finlands regering (ministeriet för utrikesärendena) meddelar den 25 november 1965:

Beträffande nämnda rekommendation har ministeriet för utrikesärendena i princip intagit en positiv ståndpunkt, men dock konstaterat att ett konkret utbildningsbehov åtminstone i detta nu är svårdefinierbart på grund av de internationella uppdragens mångfald.

För den händelse, att utbildningsbehov kommer att föreligga på något specialområde, anser ministeriet för utrikesärendena, att det förslag till organisering av kursverksamheten som framlägges i det norska utrikespolitiska institutets skrivelse den 4.1.1965 till kyrko- och undervisningsdepartementet är ändamålsenlig. Om denna göres tillräckligt smidig kan inom ramen för detta organiseras kurser för olika områden i enlighet med förefintliga behov.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar i december 1965:

I den norske regjeringens melding til Nordisk Råds 13. sesjon¹ ble det bl. a. redegjort for den negative innstilling til ovennevnte forslag som var fremkommet på plenums møte i Seksjon I 16.—18. november 1964 i Nordisk Kulturkomisjon.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1799.

På bakgrunn av den relativt positive reaksjon fra annet hold overveiet man imidlertid fra norsk side å forelegge Kulturkommisjonens uttalelse for utenriksdepartementene i de øvrige nordiske land til nærmere kommentar med mindre Nordisk Råd selv skulle ønske å henlegge saken.

Under behandlingen av saken på Nordisk Råds 13. sesjon foreslo det økonomiske utvalg at spørsmålet prøves på utenriksministernivå og at man avventer nærmere meddelelse i saken på neste ordinære sesjon. Utvalgets forslag ble bifalt av Rådet.

Saken har senere vært til utredning i de respektive land og ble behandlet på et møte i Stockholm 27.—28. september 1965 av utenriksdepartementenes administrasjonssjefer.

Når det gjelder de enkelte lands innstilling til forslaget er forholdet følgende: Danmark har tatt standpunkt mot forslaget, men fremhever at kjennskap til de materielle emner samt språkkunnskaper er fullt så viktige forutsetninger for deltakelse i internasjonale møter som kjennskap til organisasjonene og deres arbeidsformer. Dette er meddelt det norske Utenriksdepartement i brev fra det danske undervisningsministerium av 3. august 1965.

Den finske regjering har i egen melding til Nordisk Råd av 25. november 1965 avgitt uttalelse i saken og har i prinsippet inntatt et positivt standpunkt, men finner samtidig at det er vanskelig å definere noe konkret behov.

For så vidt angår Sverige er spørsmålet fortsatt til utredning, og man har derfor ikke kunnet ta noe endelig standpunkt til saken. Den preliminære innstilling har imidlertid vært utpreget skeptisk.

Fra norsk side har det ikke vært noen entydig innstilling til spørsmålet, idet det foreligger både positive og negative uttalelser til forslaget fra de mange institusjoner som har fått det forelagt til vurdering. Norsk Utenrikspolitisk Institutt er for øvrig den eneste av de forespurte institusjoner som har fremlagt et forslag til den praktiske gjennomføring av forslaget.

Selv om saken ennå ikke er ferdig utredet i samtlige land, er det i alle fall på det rene at ett av medlemslandene, Danmark, som ovenfor anført, har inntatt en negativ innstilling til saken. Også i de øvrige land gjør det seg gjeldende en til dels sterk skepsis overfor forslaget. Under disse omstendigheter synes det for tiden å ha liten hensikt å forfølge saken videre.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandena**

Til det økonomiske utvalg er henvist meldinger fra Finlands regjering og fra Norges regjering vedrørende rekommendasjon nr. 23/1963 angående utdanning og informasjon av tjenestemenn i internasjonalt samarbeid. Ved utvalgets behandling av meldingene deltok statsministern Tage Erlander, Sverige, statsrådet Eric Holmqvist, Sverige, handelsminister Lars P. Jensen, Danmark, statsminister J. O. Krag, Danmark, statsrådet Gunnar Lange, Sverige, handels- og industriministern T. A. Wiherheimo, Finland, og statsråd Kåre Willoch, Norge.

Av meldingen fra Den norske regjering fremgår at saken ennå ikke er ferdig utredet i alle nordiske land. Det er imidlertid på det rene at ett av landene har inntatt en negativ innstilling til saken. Også i de øvrige land gjør det seg gjeldende en til dels sterk skepsis overfor forslaget.

Utvalget slutter seg til Den norske regjeringens uttalelse at under disse omstendigheter synes det for tiden å ha liten hensikt å forfølge saken videre.

Utvalget innstiller,

at rådet tar meldingen til etterretning og anser spørsmålet for ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

København, den 30. januar 1966

Georg Backlund

Trygve Bratteli

Ragnar Christiansen

Erik Eriksen

Lis Groes

Yngve Holmberg

Sigurður Ingimundarson

Lars Larsson

Poul Møller

Bertil Ohlin

Erling Petersen

Bent Røiseland

Viseformann

Karl Skytte

V. J. Sukselainen

Sven Sundin

Meddelanden

om rekommendation nr 24/1963 angående enhetliga sjötrafikregler

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att *F i n l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne snarest at lade foretage en undersøgelse af mulighederne for at indføre ensartede søvejsregler i de nordiske landes indre farvande.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Handelsministeriet) meddelar den 30 november 1965:

Under drøftelserne mellem repræsentanter for søfartsstyrelserne i Danmark, Finland, Norge og Sverige, hvilke drøftelser blev afsluttet den 30. september 1964, blev der opnået enighed om ensartede sejladsregler.

Disse regler er for Danmarks vedkommende ved handelsministeriets bekendtgørelse nr. 49 af 11. marts 1965 om særlige regler for sejlads m. m. i visse danske farvande sat i kraft den 1. september 1965.

F i n l a n d s r e g e r i n g (handels- och industriministeriet) meddelar den 24 november 1965:

I det meddelande som Finlands regering den 15 december 1964 ingav till Nordiska rådet¹ nämndes, att man vid de nordiska sjöfartsmyndigheternas möten funnit, att saklig enhetlighet skulle kunna uppnås om bestämmelserna angående:

1. ljusförling på timmerflottar;
2. ljusförling på kättingsfärjor;
3. signalfigurer och ljusförling på fartyg, som går längre sträckor med aktern före;
4. signalfigurer, ljusförling och mistsignaler för mudderverk;
5. signal för fartyg, från vilket dykare är sysselsatt i undervattensarbete;
6. ankring i allmän farled.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1802.

Efter det att meddelandet inlämnats har nya sjövägsregler i de nordiska länderna givits enligt följande: i Norge den 3 mars 1965, i Danmark den 11 mars 1965, i Sverige den 15 juni 1965 och i Finland den 18 juni 1965. I alla dessa länder trädde de nya reglerna i kraft den 1 september 1965. Av dem framgår, att ordagrann enhetlighet uppnåtts i de ovan uppräknade punkterna 2, 3, 4 och 5. I bestämmelserna angående punkterna 1 och 6 kvarstod smärre olikheter.

I s l a n d s r e g e r i n g (Samgöngumálaráðuneytið) meddelar den 6 januari 1966:

Hertil har ministeriet ingen anmärkning, idet der her er tale om særregler om besejling af søer og floder inde i landet, og islandske forhold ikke giver anledning til tilslutning til sådanne regler fra islandsk side.

N o r g e s r e g e r i n g (Departementet for handel og skipsfart) meddelar i december 1965:

Man har anmodet Sjöfartsdirektoratet om å avgi uttalelse om det samarbeid som er etablert mellom sjöfartsmyndighetene i de nordiske land på foranledning av ovennevnte rekommandasjon. I denne forbindelse opplyser direktoratet at den melding som avgis av Finlands regjering som koordinerende land for rekommandasjon nr. 24/1963, anses som avgitt på samtlige regjeringers vegne. Ved siden av å minne om at reviderte sjöveisregler, herunder også »særskilte regler om trafikken i norsk innenlands farvann», trådte i kraft 1. september 1965, uttaler *Sjöfartsdirektoratet* i et brev av 26. november 1965 følgende:

For övrig minner en om at det fortsatt foregår en del arbeid dels mellom de nordiske land og dels i IMCO og i den Nord-Atlantiske Fiskerikonferanse vedrørende utformingen av særbestemmelser for forskjellige sorter fiskefartöyer, fastsettelse av radarekkomidler, störrelse på flagg eller skjerm for slepte gjenstander, signaler for undervannsbåter, luftputefartöyer etc., like så spørsmål om samordnede særregler for lystfartöyer.

S v e r i g e s r e g e r i n g (kommunikationsdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Kungl. Maj:t har den 15 juni 1965 utfärdat kungörelse (nr 454) om ändring i sjötrafikförordningen den 18 maj 1962 (nr 150). Kungörelsen, som trädde i kraft den 1 september 1965, innefattar bestämmelser föranledda dels av att 1960 års internationella sjövägsregler trädde i kraft sistnämnda dag, dels av att vid överläggningar i anledning av rekommandationen mellan representanter för sjöfartsmyndigheterna i Danmark, Finland, Norge och Sverige samförstånd uppnåtts i fråga om enhetliga sjötrafikregler, som hänför sig till

ljusföring på timmerflottar;
ljusföring på kättingfärjor;

signalfigurer och ljusföreling på fartyg, som går längre sträckor med aktern förel;

signalfigurer, ljusföreling och mistesignaler för mudderverk;

signal för fartyg, från vilket dykare är sysselsatt i undervattensarbete;

ankring i allmän farled.

Kommunikationsdepartementet hänvisar dessutom till meddelande till 13:e sessionen¹.

¹ Se *Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1801—1802.*

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena

Til trafikudvalget er henvist meddelelser til 14. session afgivet af Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer. Sagen har været behandlet i udvalget samme dag.

Ved sagens behandling i udvalget deltog kanslichef Klaus Häkkönen, Finland, og konsulent Marta Aarnes, Norge.

Af meddelelserne fremgår, at den i rekommandationen omhandlede undersøgelse har fundet sted. Undersøgelsen er resulteret i at man på alle væsentlige punkter er nået til enighed om fælles regler, som er gennemført fra den 1. september 1965 at regne.

Udvalget finder herefter rekommandationen for gennemført og foreslår,

at Nordisk Råd tager meddelelserne til efterretning og anser rekommandationen for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, den 7. januar 1966

<i>Folke Björkman</i>	<i>Kresten Damsgaard</i>	<i>Karl-August Fagerholm</i>
<i>Raino Hallberg</i>	<i>Svend Horn</i>	<i>Nils Jacobsen</i>
<i>Martha Johannessen</i>	<i>Olavi Lahtela</i>	<i>Aksel Larsen</i>
<i>Jon Leirfall</i>	<i>Birger Lundström</i>	<i>Georg Pettersson</i>
Formand		

Meddelanden

om rekommendation nr 25/1963 angående inrättande av nordiskt institut för odontologisk materialprovning

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål. Uppdraget har den 17 juni 1964 överflyttats till *Sveriges regering*.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i huvudsaklig överensstämmelse med det av Nordisk Komité angående Dentalmaterialer i Nordisk Udredningsserie, 1961: 7, framlagda förslaget upprätta en gemensam institution för provning av dentalmaterial samt forskning i samband därmed.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 30 november 1965:

Finlands representanter har under år 1965 icke kallats av det koordinerande landet Sverige till något möte med den nordiska kommitté, som behandlar detta ärende och ännu ej avslutat sitt arbete.

Norges regering (Socialdepartementet) meddelar den 26 november 1965:

I melding til Nordisk Råd¹ meddelte den norske regjering at spørsmålet om plasseringen av institusjonen for odontologisk materialprøvning ville bli tatt opp til ny vurdering. Det foreligger nå en sakkyndig utredning som viser at vilkårene for å reise institusjonen i Norge anses gode.

Under disse omstendigheter finner man fra norsk side å måtte ta saken opp med de øvrige nordiske land, men antar at noe resultat ikke kan foreligge til rådets 14. sesjon i januar 1966.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 25 november 1965:

Vid ett nordiskt möte i Köpenhamn föreslogs att det tilltänkta institutet

¹ Se *Nordiska rådet*, 13:e sess., s. 1804.

för odontologisk materialprovning skulle förläggas till Sverige. Samma ståndpunkt intogs vid ett möte med de nordiska hälsovårdsministrarna i Göteborg den 17 juni 1964. I samband därmed överflyttades uppgiften att vara koordinerande land på Sverige. Chefen för socialdepartementet har tillkallat en utredningsman med uppdrag att göra en översyn av det i 1961 års nordiska betänkande i ämnet framlagda förslaget till lokalprogram och personalplan för institutionen samt utarbeta ett reviderat förslag till avtal i frågan mellan de nordiska länderna. Utredningsarbetet pågår och beräknas bli avslutat under år 1966.

Meddelande

om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att låta utarbeta samt antaga en överenskommelse mellan länderna, enligt vilken en i offentlig tjänst anställd och till den statliga pensionsordningen anknuten arbetstagare berättigas att i pensionshänseende tillgodoräkna anställningstid, som enligt annat nordiskt lands statliga pensionssystem berättigar till pension.

Sveriges regering (civildepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Nordiska rådets rekommendation nr 26/1963 om tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt har behandlats av representanter för de nordiska ländernas regeringar vid gemensamma genomgångar av frågeställningarna. På grundval därav har från Sverige som koordinerande land lagts fram principförslag som varit föremål för överläggningar mellan regeringsrepresentanterna. Med ledning därav fortsätter nu arbetet.

Meddelanden

om rekommendation nr 29/1963 angående underlättande av gränsformaliteter för nordisk flygtrafik

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge mulighederne for at lette grænseformaliteterne i almindelighed i den internordiske flyvetrafik.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 22 november 1965:

Vid Nordiska tulladministrativa rådets allmänna utskotts sammanträde i Stockholm den 28—29 april 1965 upprättades en förteckning över orter, vilka skulle kunna användas såsom start- och landningsplatser för privatflyget på nordkalottområdet. Från finsk sida ansågs, att såsom sådana gränsflygplatser från tullmyndigheternas sida kunde godkännas Utsjoki, Enontekiö och Kilpisjärvi. Flygningar till dessa platser skulle kunna företagas endast av nordiska privatflygplan efter det förhandstillstånd inhämtats av vederbörande tullmyndighet. Flygplan, som icke medföra kommersiellt gods, skulle på basen av gränstullsamarbetsavtalet mellan Finland och Sverige kunna tullklareras i ena landet även för det andra landets räkning. Man har ännu icke överenskommit om några kontrollzoner, som skulle innefatta även flygplatser. Underhandlingar med Norge pågår för att få tillstånd ett avtal om gränstullsamarbete. Frågan om det internordiska flygtullsamarbetet är ännu under behandling.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 30 november 1965:

Hänvisas till meddelandet av den 5 november 1963 till Norges justitieministerium. Därtill anföres med beaktande av gränsbevakningsväsendets uppgifter följande:

Om bevakning av rikets luftrum anses viktigt, och om det fortfarande

ankommer på gränsbevakningsväsendet att konstatera gränskränkningar i luftrummet, undersöka sådana och anmäla dem till ministeriet för utrikesärendena, kan planerna på obegränsad flygtrafik över gränsen utanför vissa flygrutter icke godkännas. Redan nu förorsakar särskiljandet och undersökning av lovliga och olovliga, såväl civila som av grannstaterna företagna militärflygningar över gränserna eller i närheten av dem, särskilt i glest bebodda trakter, mycket arbete, vilket alltjämt ökas med den stigande flygverksamheten. Om civil flygtrafik utan besök på tullflygstation tillåtes, är följden uppenbarligen bl. a., att det blir synnerligen svårt att övervaka att föreskrifterna rörande jakt, fiske och åtminstone delvis även godstransport följs. Sålunda är luftfart längs bestämda flygrutter, vilken, då flygning sker över gränserna, går genom tullflygstationer, den bästa möjliga från stadens för gränsbevakningarna synpunkt, både för allsidig kontroll och för flygsäkerheten. Vid eventuell ökning av platserna för korsande av gränserna borde rutten gå över en gränsbevakningsstation. Vad här sagts berör även havsområdena. Även i fråga om dem är det alltså viktigt, att trafiken över gränserna av både kontroll- och säkerhetsskäl dirigeras längs vissa tullvägar.

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 30 november 1965 å *samtliga regeringars vägnar*:

En viser til brev herfra senest av 16. desember 1964¹.

Spørsmålet om samarbeid mellom de nordiske lands tollmyndigheter i forbindelse med tollkontrollen med tilfeldige flygninger med mindre flymaskiner, har vært drøftet på nytt i løpet av 1965. Det har vist seg vanskelig å utarbeide nærmere regler for et slikt samarbeid mellom tollmyndighetene før det er nærmere avklart mellom hvilke steder politi- og passmyndighetene vil tillate slike flygninger. Det er enighet om å arbeide videre med spørsmålet når pass- og politimyndighetene har tatt standpunkt til dette. Det er utarbeidet en liste, som er tilstillet luftfartsmyndighetene, over hvilke steder som fra tollmessig synspunkt vil kunne tenkes godkjent som »grenseflyplasser» i Finland, Norge og Sverige i henhold til politimyndighetenes forskrifter.

En har foreslått nyttet ordet »grenseflyplass» som betegnelse for de steder som politimyndighetene eventuelt fastsetter som grenseovergangssteder i henhold til politiforskriftene når det gjelder tilfeldige flygninger mellom to nordiske land. Ordet er ment nyttet for andre steder enn de som er godkjent som ordinære tollandingsplasser for fly. For flygninger mellom »grenseflyplasser» er det forutsatt at det i hvert enkelt tilfelle i tollmessig henseende innhentes forhåndssamtykke fra tollmyndighetenes side.

Det er enighet mellom tollmyndighetene om at hvis flyene ikke fører med

¹ Se *Nordiska rådet, 13:e sess., 1815—1816.*

andre varer enn de som fritt kan føres med av reisende, vil tollklarering også på vegne av et annet land ikke medføre praktiske problemer.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Med anledning av rekommendationen hänvisar departementet till sitt meddelande den 15 december 1964¹.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1815.

Meddelanden

om rekommendation nr 1/1964 angående medborgarskapslagstiftningen

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre sådanne ændringer i gældende bestemmelser og praksis vedrørende erhvervelse af statsborgerret, at der for nordiske statsborgeres adgang til at erhverve statsborgerret ved naturalisation i andet nordisk land stilles krav om højst 3 års ophold.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 30 november 1965:

Saken är under utarbetande hos expertkommittén för frågor angående medborgarskap. Till utrikesministeriet överlämnades den 1 december 1965 nordiskt betänkande 1965: 8, vilket bl. a. berör lättnader för medborgare i de nordiska länderna att erhålla medborgarskap i ett annat nordiskt land.

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar i november 1965 å *samtliga regeringars vägnar*:

I ett av de danska, finska, norska och svenska sakkunniga för utredning av vissa frågor rörande medborgarskapslagstiftningen den 1 september 1965 avgivet gemensamt betänkande (NU 1965: 8) har de danska, norska och svenska sakkunniga enats om att rekommendera att vid naturalisation i nordiskt land av medborgare i annat nordiskt land kravet på uppehållstid i normalfallen icke sätts högre än tre år. De finska sakkunniga har förklarat sig ha en positiv inställning till de förslag till nya regler, varom de dansk-norsk-svenska sakkunniga enats. Frågan om en anpassning av den finska medborgarskapslagstiftningen till 1950 års danska, norska och svenska medborgarskapslagar övervägs av den finska medborgarskapskommittén, vars förslag kan förväntas komma att i väsentliga delar överensstämma med de nyssnämnda lagarna. Vad beträffar inställningen i Island hänvisas till meddelande av Islands regering till Nordiska rådets 13:e session¹.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1817.

Meddelanden

om rekommendation nr 2/1964 angående gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undanröja de återstående hinder, som föreligger för genomförandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för bibliotekarier.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 7 december 1965:

Sedan Nordiska kulturkommissionens I sektion i november 1965 tillsatt ett expertutskott med uppgift att undersöka möjligheterna att göra bibliotekarieutbildningen i de olika länderna mera likartad, avvaktar ministeriet resultatet av detta expertutskotts överväganden.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 1 december 1965:

Kirke- og undervisningsdepartementet vendte seg ved brev av 9. februar 1965 til Nordisk Kulturkommisjon med anmodning om at det ekspertutvalg som kommisjonen skulle oppnevne i samsvar med uttalelsen av 17. desember f. å. også skulle få i oppdrag å undersøke muligheten av å få fjernet — i den utstrekning det var mulig — de hindringer for et felles arbeidsmarked som var omtalt i det brev fra Nordisk Folkebibliotekarers Råd som var sitert i vårt brev av 9. februar 1965.

Nordisk Kulturkommisjon seksjon I vedtok i sitt møte i november d. å. å oppnevne et utvalg som skal arbeide med dette spørsmål.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Från svensk sida kan i detta hänseende hänvisas till att frågan om utredning angående utbildning av bibliotekspersonal inom såväl de vetenskapliga biblioteken som folkbiblioteken för närvarande överväges inom ecklesiastikdepartementet.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena**

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets fjortonde session avgivna meddelanden från Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar om rekommendation nr 2/1964 angående gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier. Meddelandena behandlades av utskottet vid dess möte i Stockholm den 10 januari 1966. Vid mötet fann utskottet angeläget att en sakkunnig från det av Nordiska kulturkommissionen tillsatta expertutskottet för frågan kunde komma tillstådes i utskottet vid dess möte under 14:e sessionen för att närmare överlägga med utskottet rörande den fortsatta handläggningen av ifrågavarande rekommendation.

I utskottets behandling av saken under 14:e sessionen har deltagit undervisningsminister K. B. Andersen, Danmark, statsråd Kjell Bondevik, Norge, statsrådet Ragnar Edenman, Sverige, undervisningsministern Jussi Saukkonen, Finland, och minister for kulturelle anliggender Hans Sølvhøj, Danmark.

Vid ärendets handläggning har därjämte såsom sakkunniga hörts rektor Preben Kirkegaard, Danmark, och ministersekretær Helge Thomsen, Danmark.

Enligt de uppgifter kulturutskottet erhållit kommer man inom närmaste framtid att på nordiskt plan samordna strävandena att skapa förutsättningar för en större överensstämmelse på biblioteksutbildningens område. Utskottet önskar fästa uppmärksamhet vid att ifrågavarande utbildningsområde i de olika länderna för närvarande är föremål för snabb utveckling. Det bör tillses, att detta ej tillåtes medföra att biblioteksutbildningen i de olika länderna blir mera avvikande från varandra än vad i detta nu är fallet. Tvärtom erbjuder situationen möjligheter att i detta hänseende åstadkomma ett närmande, varigenom bättre förutsättningar skapas för en nordisk arbetsmarknad på området.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

København den 30 januari 1966

<i>Julius Bomholt</i>	<i>Poul Hartling</i>	<i>Olav Hordvik</i>
<i>Veikko Hyytiäinen</i>	<i>Ólafur Jóhannesson</i> Förman	<i>Håkon Johnsen</i>
<i>A. C. Normann</i>	<i>Dagmar Ranmark</i>	<i>Berte Rognerud</i>
<i>Paula Ruutu</i>	<i>Ingrid Segerstedt Wiberg</i> <i>Anna-Liisa Tiekso</i>	<i>Fridolf Thapper</i>

Meddelanden

om rekommendation nr 3/1964 angående biblioteksersättning till författare

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att i samråd med vederbörande fackorganisationer utreda möjligheterna för att genomföra en sådan ordning beträffande ersättning till författare för bibliotekslån m. m., att likställighet uppnås mellan författare från samtliga nordiska länder.

Danmarks regering (Ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 26 november 1965:

Ministeriet for kulturelle anliggender afgav til Nordisk Råd:s 13. session i 1965 meddelelse om sagen¹, hvoraf fremgik, at Dansk Forfatterfond, for så vidt de dertil sigtende lovændringer måtte blive vedtaget og en fælles-nordisk afgiftsordning gennemført, er villig til at påtage sig administrationen af en sådan ordning for Danmarks vedkommende.

Man er fra dansk side fortsat af den opfattelse, at en udvidelse af biblioteksafgiften til også at omfatte forfattere fra de andre nordiske lande, mest hensigtsmæssigt gennemføres, efter at der er skabt et ensartet lovgivningsgrundlag for alle de nordiske lande.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 12 november 1965:

Författare och översättare beviljas årligen stipendier och understöd enligt lagen om vissa stipendier och understöd åt författare och översättare. Jämlikt sagda lag kan stipendier och understöd beviljas endast inhemska författare och översättare. Årligen utdelas till biblioteken för ändamålet 5 % av

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1820.

totalbeloppet statsunderstöd som beviljats under det föregående kalenderåret. Stipendierna och understöden utdelas på ansökan och är icke beroende av om författarens bok eller böcker lånats eller icke. År 1965 utdelades i stipendier och understöd sammanlagt 250 000 mk.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 1 december 1965:

Departementet vendte seg med brev av 17. desember 1964 til Undervisningsministeriet i Danmark og foreslo at Danmark som koordinerende land skulle anmode Nordisk Kulturkomisjon om å utrede spørsmålet om mulighetene for å samordne bestemmelsene i de nordiske land om bibliotekavgift til de nordiske forfattere.

Fra norsk side vil man ellers være oppmerksom på dette spørsmålet ved utarbeiding av proposisjon til ny biblioteklov.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

I föregående års meddelande¹ lämnades en närmare redogörelse för det svenska systemet med ersättning av statsmedel till författare för utnyttjande av deras verk för biblioteksutlåning. Några förändringar i detta system har därefter inte skett.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1821.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets fjortonde session avgivna meddelanden från Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar om rekommendation nr 3/1964 angående biblioteksersättning till författare. Meddelandena behandlades av utskottet vid dess möte i Stockholm den 10 januari 1966. Vid mötet fann utskottet angeläget, att rådet erhåller närmare upplysningar om möjligheterna att förverkliga sagda rekommendation. Utskottet avgav därför skrivelser till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige, vari utskottet anförde, att det skulle anse det värdefullt, om en representant från respektive regering hade tillfälle att komma till utskottets möte under 14:e sessionen för närmare överläggningar rörande den fortsatta handläggningen av ifrågavarande rekommendation.

I utskottets behandling av saken har deltagit undervisningsminister K. B. Andersen, Danmark, statsråd Kjell Bondevik, Norge, statsrådet Ragnar Edenman, Sverige, undervisningsministern Jussi Saukkonen, Finland, och minister for kulturelle anliggender Hans Sølvhøj, Danmark.

Vid ärendets handläggning har därjämte såsom sakkunniga hörts fullmäktig J. Harder Rasmussen, Danmark, regeringsrådet Ragnar Meinander, Finland, och ekspedisjonssjef Enevald Skadsem, Norge.

Enligt vad för utskottet uppgivits kommer inom den närmaste framtiden representanter för undervisnings- och kulturministerierna i de nordiska länderna att klarlägga förutsättningarna för att vidtaga de åtgärder, bl. a. av lagstiftningsmässig art, som erfordras för att positiva resultat i linje med rekommendationen skall kunna uppnås. Utskottet önskar understryka den betydelse ett om ock till en början blott partiellt genomförande av rekommendationen skulle äga för det litterära utbytet i Norden.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

København den 30 januari 1966

Julius Bomholt

Poul Hartling

Olav Hordvik

Veikko Hyttiäinen

Ólafur Jóhannesson

Håkon Johnsen

Förman

A. C. Normann

Dagmar Ranmark

Berte Rognerud

Paula Ruutu

Ingrid Segerstedt Wiberg

Fridolf Thapper

Anna-Liisa Tiekso

Meddelanden

om rekommendation nr 4/1964 angående teatersamarbete inom Nordkalotten

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att *F i n l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att vidtaga åtgärder för att stärka teaterutbytet över gränserna inom Nordkalott-området och bevilja nödiga anslag härför.

F i n l a n d s r e g e r i n g (undervisningsministeriet) meddelar den 12 november 1965:

Undervisningsministeriet har ärligen till sitt förfogande anslag för gästspel av teatrar och regissörer. Av dessa anslag har beviljats understöd även för utbytesgästspel av teatrar och teaterregissörer inom det i rekommendationen avsedda området.

N o r g e s r e g e r i n g (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 29 oktober 1965:

I samarbeid med den svenske Riksteatern arrangerte Riksteatret i juni 1965 et samisk program »Dåla-birra» (Rundt bålet) ved Reindrifsamenes landsmøte i Karasjok og for Nordisk samekonferanse i Tana.

Nordisk Teaterunion har gjennom Nordisk Kulturkomisjon gitt uttrykk for at bevilgningene til nordisk teatersamarbeid bør økes. Riksteatret har sluttet seg til dette og mener at en slik øking fortrinnsvis bør gis med henblikk på en utvidet teaterutveksling på Nordkalotten.

S v e r i g e s r e g e r i n g (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

För budgetåret 1965/66 har ett belopp av 20 000 kronor ställts till förfogande såsom bidrag till teatersamarbetet inom Nordkalottområdet.

I övrigt hänvisas till Nordiska kulturkommissionens berättelse, avsnittet om ärenden under sektion III [*se Sak C 2/k*].

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena

Till kulturutskottet har till behandling hänvisats meddelanden om rek. nr 4/1964 angående teatersamarbete inom Nordkalotten, överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar. Utskottet har behandlat dem vid sitt möte i Stockholm denna dag.

I meddelandena redovisas för viss verksamhet i linje med rekommendationens syftemål, såsom utbytesgästspel av teatrar och teaterregissörer inom Nordkalotten. Av meddelandena framgår även att statsmedel, som kan användas för att stärka teatersamarbetet inom det berörda området, ställts till förfogande i Finland, Norge och Sverige. Nordiska Teaterunionen har genom Nordiska kulturkommissionen hemställt om att de för nordiskt teatersamarbete anvisade anslagen måtte höjas. Riksteatret i Norge har i samband härmed uttalat, att en ökning av sagda medel i främsta rummet bör komma teatersamarbetet inom Nordkalotten till godo.

Utskottet, som för sin del önskar understryka angelägenheten av att tillräckliga medel i samtliga berörda länder anvisas för teatersamarbetet över gränserna inom Nordkalotten, föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 10 januari 1966

Julius Bomholt

Knud Hertling

Kuuno Honkonen

Olav Hordvik

Veikko Hyytiäinen

Ólafur Jóhannesson

Förman

Håkon Johnsen

Dagmar Ranmark

Berte Rognerud

Ingrid Segerstedt Wiberg

Fridolf Thapper

Meddelande

om rekommendation nr 5/1964 angående samarbete mellan institutioner för kulturell upplysning i utlandet

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att, för att möjliggöra en av förhållandena påkallad kraftigt ökad utlandsinformation om de nordiska länderna och om nordiskt samarbete, snarast undersöka möjligheterna för att etablera ett omfattande samarbete härom mellan de statligt finansierade eller understödda institutionerna, bl. a. om en utbyggnad av den nordiska kurs-, lektorats- och publikationsverksamheten samt om en undersökning av förutsättningarna för att grunda ett nordiskt kultur- och informationscentrum i västra USA, samt ställa nödvändiga medel till förfogande för ett gradvist genomförande av ett sådant samarbete.

Sveriges regering (utrikesdepartementet) meddelar i december 1965 å *samtliga regeringars vägnar*:

Under Nordisk Råds 13. session tillträdtes den af rådets kulturudvalg afgivne indstilling om, at rådet måtte tage de af regeringerne afgivne meddelelser til efterretning i afventen af nye meddelelser til rådets næste ordinære session.

Med henvisning hertil meddeles, at de af sagen berørte myndigheder og institutioner i overensstemmelse med indholdet af regeringernes fællesmeddelelse til Nordisk Råd af 18. januar 1965 har arbejdet videre henimod gennemførelse og udnyttelse af de i nævnte meddelelse fremhævede muligheder for udvidelse og intensivering af det stedfundne nordiske samarbejde om kulturoplysningen og den almene oplysningsvirksomhed over for udlandet, denne oplysningsvirksomhed taget i videre forstand.

På baggrund af et den 1. november 1965 i København afholdt fællesnordisk møde med deltagelse af bl. a. repræsentanter for samtlige nordiske regeringer kan vedrørende de under sagens behandling specielt fremhævede

områder, hvor muligheder for øget samarbejde foreligger, oplyses følgende:

Spørgsmålet om afholdelse af flere regelmæssige møder mellem de nordiske landes udsendte kultur- og informationsmedarbejdere har påny været drøftet på nylig afholdte møder mellem disse i London, Paris, Bonn og Washington. Bl. a. på grundlag af de herom indsendte referater finder man anledning til at fremhæve, at der mellem de nordiske kultur- og informationsmedarbejdere foregår et omfattende løbende samarbejde, og at der med jævnlige mellemrum afholdes fællesmøder såvel med henblik på gensidig information som til drøftelse af fællesarrangementer. Eksempelvis kan anføres, at de nordiske repræsentationer i Bonn i fællesskab nylig har bidraget til fastlæggelse af programmet for indeværende årsmøde af delegerede for tysk/nordiske foreninger og herunder bl. a. tilrettelagde et senere i pressen offentliggjort foredrag af generalsekretæren for Nordisk Råds danske afdeling om nordisk samarbejde. Endvidere kan nævnes, at kultur- og informationsmedarbejderne ved de nordiske repræsentationer i Paris for tiden samarbejder om forberedelse af en nordisk kulturel uge i Strasbourg, medens attachéerne i London under fællesmøder i juni og september d. å. bl. a. har drøftet mulighederne for at arrangere en nordisk kunstudstilling i London. Specielt angående det nordiske samarbejde i USA kan oplyses, at kultur- og informationsmedarbejderne under et fællesmøde i efteråret med henblik på en intensivering af oplysningsvirksomheden drøftede en række konkrete forslag til forberedelse og eventuel gennemførelse på fællesnordisk basis.

Med hensyn til mulighederne for udvidelse af det nordiske samarbejde om udgivelse af publikationer mener regeringerne at kunne konstatere, at der er opnået tilfredsstillende resultater gennem det ad hoc-samarbejde, som har fundet sted og fortsat vil finde sted mellem de nordiske landes presse- og informationstjenester. På grundlag af bl. a. forslag, fremsat efter fælles overvejelser af de udsendte nordiske presse- og informationsmedarbejdere, vil dette arbejde med henblik på udgivelse af fællesnordiske publikationer blive fortsat efter de retningslinier, hvorom presse- og informationstjenestene har indhøstet gunstige erfaringer. På tilsvarende måde vil der inden for rammerne af det traditionelle samvirke mellem andre organer og institutioner i de nordiske lande, som i særlig grad er beskæftiget med oplysningsvirksomhed over for udlandet, fortsat i betydeligt omfang blive arbejdet med planer om udgivelse af fælles publikationer m. m.

Det kan endvidere i denne forbindelse tilføjes, at man under de nedenfor omtalte løbende konsultationer mellem ledende embedsmænd inden for udlandsoplysningen vil have opmærksomheden henledt på forslag om fællesnordiske publikationer og drøfte realiseringsmulighederne for konkrete projekter herom. Således besluttedes det under det ovenfor omtalte møde den 1. november 1965 i København at anbefale og støtte det videre arbejde med følgende af repræsentationerne indsendte og/eller tiltrådte forslag: 1. Ud-

sendelse af en folder om Norden med henblik på distribution i forbindelse med repræsentationernes besvarelser af henvendelser fra skoleelever m. fl. om oplysningsmateriale, 2. Udsendelse af ny, herunder så vidt mulig også en spansksproget udgave af publikationen »Scandinavian Democracy», omhandlende alle 5 nordiske lande, 3. Tilvejebringelse af tekster til brug ved afholdelse af foredrag og lignende om Norden. Endvidere tiltrådte man et forslag om at henstille til vedkommende institutioner og administrationsgrene i de nordiske lande at medtage adækvat omtale af den nordiske helhed i flest mulige af de nationale publikationer, ligesom der var enighed om at yde støtte til bestræbelserne for udgivelse i udlandet af tidsskrifter om nordiske forhold. Det kan endelig nævnes, at man i tilslutning til drøftelserne om samarbejde om udgivelse og udsendelse af litterært oplysningsmateriale drøftede et af de nordiske repræsentationer i Forbundsrepublikken Tyskland fremsat forslag om opstilling og udsendelse af en vandrestilling om det nordiske fællesskab og et af samme repræsentationer indsendt forslag om versionering af den danske kortfilm »Noget om Norden» under samtidig aktualisering om ændring på visse punkter. Der konstateredes positiv interesse for begge forslag med hvilke der herefter vil blive arbejdet videre.

De nordiske regeringer er fortsat enige om, at det må betragtes som værdifuldt, at de i udlandet ansatte lektorer i finsk og nordiske sprog deltager i kurser og seminarer om fælles emner. I overensstemmelse hermed vil regeringerne inden for de givne bevillingsmæssige rammer yde støtte til afholdelse af såkaldte lektorkonferencer, hvorunder de udsendte nordiske lektorer mødes med kolleger fra pågældende lande samt repræsentanter for de nordiske landes ambassader til drøftelse af spørgsmål af fælles interesse. Således gennemføres i indeværende efterår i Bonn en konference for de nordiske lektorer i Forbundsrepublikken Tyskland. Endvidere vil regeringerne støtte bestræbelserne for at opretholde kontakten mellem lektorerne og de nordiske lande og for at udbygge lektorernes kendskab til almene nordiske forhold, herunder gennem afholdelse af seminarer og møder i de nordiske lande.

Til drøftelse af konkrete forslag om fælles virksomhed samt med henblik på løbende gensidig information vil der fortsat blive afholdt møder mellem ledende embedsmænd inden for udlandsoplysningen.

Regeringerne vil i overensstemmelse med Nordisk Råds rekommandation fortsat støtte det efter de ovenfor angivne retningslinier igangværende samarbejde mellem de nordiske landes myndigheder og institutioner for kultur- og almen oplysningsvirksomhed over for udlandet samt fortsat have opmærksomheden henledt på eventuelt foreliggende andre muligheder for praktisk samvirke på dette område.

Meddelanden
om rekommendation nr 6/1964 angående utbildning av
instruktionssjukgymnaster

(Överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att gemensamt utreda förutsättningarna för en samnordisk utbildning av instruktionssjukgymnaster.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 24 november 1965:

Indenrigsministeriet henviser til meddelelse af 1. december 1964 til Nordisk Råds 13. session¹.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 30 november 1965 å *samtliga regeringars vägnar*:

Finlands regering är beredd att göra framställning om sammankallande av ett möte för behandling av detta ärende under första hälften av år 1966.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1856.

Meddelanden

om rekommendation nr 7/1964 angående gemensam arbetsmarknad för tandläkare

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att ingå en överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad för tandläkare i huvudsaklig överensstämmelse med det i NU 1962:6 framlagda förslaget.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 25 november 1965:

Indenrigsministeriet har efter stedfunden brevveksling med undervisningsministeriet, sundhedsstyrelsen og Dansk Tandlægeforening tiltrådt et af de svenske myndigheder udarbejdet udkast til en overenskomst mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige om nordisk arbejdsmarked for tandlæger.

Det bemærkes, at lov nr. 187 af 26. maj 1965 om ændringer i lov om udøvelse af tandlægevirkosomhed bl. a. indeholder en bemyndigelse for indenrigsministeren til efter stedfunden ratifikation af en overenskomst om nordisk arbejdsmarked for tandlæger at træffe de til gennemførelse af overenskomsten nødvendige foranstaltninger.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 30 november 1965:

Finlands regering är färdig att underskriva överenskommelsen i detta ärende. Frågan om ratificeringen av denna är som bäst under prövning i regeringen.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 26 november 1965:

Den endelige tekst til overenskomst om felles nordisk arbeidsmarked for

tannleger som er fremlagt gjennom de respektive lands utenriksmyndigheter, er nå godkjent av Sosialdepartementet etter innhentet uttalelse fra Den norske tannlægerforening, som ikke hadde noe å bemerke.

Sosialdepartementet har anbefalt at undertegnelse av overenskomsten finner sted så snart den nødvendige fullmakt er innhentet, og at overenskomsten trer i kraft når ratifikasjon har funnet sted, uten at angivelse av tidspunkt tas inn i overenskomsten. Der er videre gitt uttrykk for ønskeligheten av at overenskomstene om felles nordisk arbeidsmarked for leger og tannleger trer i kraft samtidig.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 25 november 1965:

Ett avtalsförslag i huvudsaklig överensstämmelse med förslaget i NU 1962: 6 har utarbetats. Åt svenska utrikesdepartementet har uppdragits att ombesörja att avtalet kommer till stånd. Förslag till avtalstexter avfattade på svenska, danska, finska och norska språken har överlämnats till berörda nordiska departementministerier för granskning.

Meddelanden

om rekommendation nr 8/1964 angående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att tillsätta en gemensam arbetsgrupp med uppgift att framlägga förslag till huvudsträckningen för en i Europavägsystemet ingående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige med anknytning till Åland.

Finlands regering (Kommunikationsministeriet) meddelar den 25 november 1965:

Bilfärjeförbindelser mellan Finland och Sverige har undersökts av en finsk och svensk arbetsgrupp, som tillsattes på våren 1964. Arbetsgrupperna har haft till uppgift att i samråd utreda färjeförbindelserna mellan Finland och Sverige via Åland.

Nedanstående arbetsprogram antogs av de båda arbetsgrupperna i november 1964 efter gemensamma överläggningar.

Följande studier avses att bli genomförda:

1. Utvecklingen av den hittillsvarande trafiken, varvid persontrafiken, personbiltrafiken och lastbiltrafiken behandlas var för sig.

2. Inventering av nuvarande trafikanordningar m. m. såsom fartyg, färjelägen, sanitetsanläggningar, väg- och parkeringsförhållanden, nautiska förhållanden, driftsförhållanden, i ägoförhållanden gjorda investeringar, det allmännas engagemang i anläggningarna o. s. v.

3. Prognos för person-, personbils- och lastbiltrafiken.

4. Beräkning av kostnader för färjetransporter vid alternativa sträckningar av färjeförbindelserna exklusive kostnader för investeringar i vägar och fasta hamnanläggningar.

5. Investeringskostnader i vägar och fasta hamnanläggningar vid alternativa lokaliseringar av färjeförbindelserna.

6. Förslag till lokalisering av den framtida färjeförbindelsen samt sättet och formen för därvid aktuella investeringar från allmännas sida.

Arbetet har bedrivits i stort sett efter ovan nämnda riktlinjer. Utredningsarbetet under punkterna 1—5 har till största delen utförts och föreligger i form av arbetspromemorior och utredningsutkast. Vissa justeringar och kompletterande utredningar komme dock att utföras innan den slutliga utredningen kan framläggas. Vad beträffar förslag till lokalisering av den framtida färjeförbindelsen (punkt 6) föreligger ännu inget konkret förslag då detta utgör en konklusion av studierna under punkterna 1—5.

Den finska arbetsgruppen har efter gruppens tillsättande den 30 maj 1964 haft femton sammanträden, varav tre gemensamt med den svenska arbetsgruppen.

Utredningsarbetet torde kunna slutföras inom första kvartalet 1966.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 30 november 1965 *å egna och Finlands regerings vägnar*:

Såsom angavs i regeringarnas meddelande till Nordiska rådet den 14 december 1964 om ifrågavarande rekommendation¹ avser den finska och den svenska arbetsgruppen för färjetrafiken mellan Finland och Sverige att genomföra följande studier.

1. Utvecklingen av den hittillsvarande trafiken, varvid persontrafiken, personbilstrafiken och lastbilstrafiken behandlas var för sig.

2. Inventering av nuvarande trafikanordningar m. m. såsom fartyg, färjelägen, sanitetsanläggningar, väg- och parkeringsförhållanden, nautiska förhållanden, driftsförhållanden, ägoförhållanden, gjorda investeringar, det allmännas engagemang i anläggningarna o. s. v.

3. Prognos för person-, personbils- och lastbilstrafiken.

4. Beräkning av kostnader för färjetransporter vid alternativa sträckningar av färjeförbindelserna exklusive kostnader för investeringar i vägar och fasta hamnanläggningar.

5. Investeringskostnader i vägar och fasta hamnanläggningar vid alternativa lokaliseringar av färjeförbindelserna.

6. Förslag till lokalisering av den framtida färjeförbindelsen samt sättet och formen för därvid aktuella investeringar från det allmännas sida.

Utredningsarbetet under punkterna 1—5 har till största delen utförts och föreligger i form av arbetspromemorior och utredningsutkast. Vissa justeringar och kompletterande utredningar kommer dock att utföras innan den slutliga utredningen kan framläggas. Vad beträffar förslag till lokalisering av den framtida färjeförbindelsen (punkt 6) föreligger ännu inget konkret förslag då detta förslag utgör en konklusion av studierna under punkterna 1—5.

Arbetsgrupperna anser att arbetet bör kunna slutföras inom första kvartalet 1966.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1860.

Meddelanden
om rekommendation nr 10/1964 angående multilaterala
dubbelbeskattningsavtal

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge mulighederne for at indgå en nordisk multilateral dobbeltbeskatningsaftale hovedsagelig i overensstemmelse med OECD:s mønsteraftale.

Danmarks regering (Finansministeriet, skattedepartementet) meddelar den 19 november 1965:

Vedrørende den heromhandlede rekommandation kan man henholde sig til det i meddelelse herfra af 25. november 1964 udtalte¹.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 18 november 1965:

Finlands regering hänvisar till den skrivelse, som 20 november 1964 avsånts till skattedepartementet i det för denna sak koordinerande landet, Sverige.

Enär förberedelserna för ett multilateralt skatteavtal fortgå inom ramen för EFTA har rekommendationen icke givit anledning till andra åtgärder.

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 6 oktober 1965:

Det norske standpunkt fremgår av brev datert 20. juli 1964, sendt finansministerierne i Sverige, Island, Danmark og Finland. En avskrift av brevet ble oversendt Den norske delegasjon med brev av 14. desember 1964².

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1864.

² Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1865—1867.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 22 december 1965:

Frågan om ett multilateralt dubbelbeskattningsavtal mellan EFTA-staterna studeras för närvarande av en inom EFTA för ändamålet särskilt tillsatt arbetsgrupp. Gruppens arbete påbörjades hösten 1964 och beräknas fortsätta åtminstone under hela år 1966.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1867.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandena**

Til juridisk udvalg er henvist de til rådets 14. session afgivne meddelelser fra Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer vedrørende rekommandation nr. 10/1964 angående en multilaterale dobbeltbeskatningsaftale. Det fremgår heraf, at spørgsmålet om en nordisk multilateral dobbeltbeskatningsaftale afventer resultatet af de igangværende overvejelser om en multilateral dobbeltbeskatningsaftale mellem de lande, der er tilknyttet EFTA. Under dette arbejde, som er begyndt i 1964 og i hvert fald vil vare hele året 1966, opretholder de nordiske lande kontakt med hverandre og søger at indtage et fælles nordisk standpunkt til de opstående tekniske skattespørgsmål.

Udvalget finder det under disse omstændigheder ikke tilstrækkeligt begrundet, at denne sag for tiden verserer i Nordisk Råd.

Udvalget foreslår,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

København, den 29. januar 1966

Ingrid Gärde Widemar

Erkki Hara

Sven Högström

Harry Klippenvåg

Lars Leiro

Matthias A. Mathiesen

Carl Petersen

Georg Pettersson

Gösta Rosenberg

Knud Thestrup

Formand

Meddelanden

om rekommendation nr 11/1964 angående rättsskydd för växtförädlingsprodukter

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge mulighederne for tilvejebringelse af en fælles nordisk lovgivning angående beskyttelse af vækstforædlingsprodukter.

Danmarks regering (Landbrugsministeriet) meddelar den 30 november 1965:

Da Danmark som det eneste nordiske land har en lovgivning om beskyttelse af forædlerrettigheder for planter, har man gjort det koordinerende lands kontaktmænd bekendt med indholdet af denne lovgivning og har i øvrigt drøftet forskellige praktiske spørgsmål med denne.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 9 november 1965:

Av de nordiska länderna har Danmark och Sverige haft det största intresset för skyddandet av växtförädlingsarbetets vinningar. I dessa båda länder har även utvecklats egna system, genom vilka resultaten av det inhemska växtförädlingsarbetet tills vidare tryggas i det egna landet.

I Finland har man bl. a. vid åkerbruk tillgodogjort sig resultaten av det utländska växtförädlingsarbetet och måste man anse, att anskaffning till Finland av utländska förädlade sorter i vissa fall är nödig.

Initiativet bör för Finlands regerings vidkommande anses aktuellt och nyttigt. Lösandet av problemet i de olika nordiska länderna skulle underlättas, om de nordiska länderna på detta område skulle ha en enhetlig lagstiftning. Inom Nordiska rådet borde prövas, om det för sakens vidareutveckling vore skäl att tillsätta ett sakkunnigorgan, där alla nordiska länder skulle va-

ra representerade, och vilket skulle uppgöra förslag till en enhetlig lagstiftning.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar i december 1965:

Norge har ingen nasjonal lov om rettslig beskyttelse av vekstforedlingsprodukter. Spørsmålet om lovbestemmelser er på et forberedende trinn. Landbruksdepartementet venter på en innstilling fra et utvalg under Norges landbruksvidenskapelige forskningsråd med professor Håkon Wexelsen som formann, og som vil bli avgitt i desember 1965.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 22 november 1965:

Såsom framgår av meddelande till Nordiska rådets 13:e session¹ har jordbruksdepartementet bl. a. anmodat övriga nordiska länder att utpeka vissa instanser, med vilka den i Sverige arbetande växtförädlingsutredningen kunde hålla kontakt. Svar har numera även inkommit från Finland, som därvid angivit Lantbrukets forskningscentrals växtförädlingsavdelning såsom lämplig instans.

Växtförädlingsutredningen har under året stått i förbindelse med övriga nordiska länder. Ett särskilt omfattande samarbete har etablerats med Danmark, vilket sammanhänger med att detta land redan utformat en lagstiftning på det aktuella området.

Utredningens arbete fortsätter och avsikten är att upprätthålla samarbetet med övriga nordiska länder i oförminskad omfattning.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1869.

Meddelande

om rekommendation nr 13/1964 angående harmonisering av arbetslöshetsförsäkringslagstiftningen

(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för en harmonisering av de nordiska ländernas lagstiftning om arbetslöshetsförsäkring.

Norges regering (Kommunal- og arbeidsdepartementet) meddelar i december 1965:

Rekommandasjonen ble behandlet på Nordisk sosialpolitisk komitées møte i Helsingfors 27.—28. april 1964. Komitéen besluttet å overlate den videre behandling av saken til Nordisk arbeidsmarkedsutvalg.

Nordisk arbeidsmarkedsutvalg behandlet saken på sitt møte i Bergen i september 1964. Utvalget vedtok å nedsette et underutvalg som fikk til oppgave å legge fram et dokument som — etter innledningsvis å ha gitt en oversikt over den utvikling som har funnet sted, og de resultater som foreligger av det nordiske samarbeid på arbeidsløysetrygdens område — gir en sammenstillende analyse av de viktigste delspørsmål innen arbeidsløysetrygden samt en nærmere begrunnet vurdering av på hvilke områder de nordiske land med fordel antas å burde tilstrebe likhet.

Underutvalget har hittil hatt to møter, og man har herunder blant annet drøftet hvilke områder innenfor arbeidsløysetrygden som kunne bli gjenstand for harmonisering.

Neste møte vil bli avholdt i 1966.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 1 december 1965:

Vid Nordiska arbetsmarknadsutskottets sammanträde i Bergen den 9—11

september 1964 beslöts att ett underutskott skulle tillsättas med uppgift dels att lägga fram material som belyser de viktigaste delproblemen inom arbetslöshetsförsäkringen och dels överväga på vilka områden de nordiska länderna synes böra eftersträva likartade regler. Ledamöter i underutskottet har sedermera utsetts och påbörjat sitt arbete bl. a. genom att sammanställa nationella redogörelser på ifrågavarande område. Man syftar till att avsluta arbetet under 1966.

Meddelanden

om rekommendation nr 14/1964 angående högre utbildning för socialpersonal

(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för ett vidgat samarbete i fråga om utbildning av personal på det sociala området, särskilt inriktat på kompletterande utbildning och fortbildning av kvalificerad personal.

Finlands regering (socialministeriet) meddelar den 10 november 1965 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det utskott Nordiska rådets socialpolitiska kommitté tillsatt för att utreda frågan har sedan senaste meddelande¹ avgavs sammanträtt fem gånger. Utskottet har igångsatt en brett upplagd undersökning av intresset för och behovet av en gemensam nordisk utbildning av personal på det sociala området. Undersökningen kommer att utföras vintern 1965—1966 och därvid kommer särskilda frågeformulär att användas.

Utskottet har likaså för avsikt att vårvintern 1966 anordna två nordiska kurser i syfte att erhålla erfarenheter och i syfte att testa de hypoteser som utskottet ställt. På basen av förenämnda undersökning och sedan erfarenheter vunnits genom kurserna, kommer utskottet att inlämna sitt förslag i frågan.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 8 december 1965:

I Stortingsmelding nr. 100 (1964—65) er lagt fram forslag til ordning av sosialarbeiderutdanningen i Norge. Meldingen ble ikke behandlet av Stortinget i vårsesjonen 1965. Den vil bli lagt fram på nytt i 1966.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1875.

I meldingen foreslås etablert en 3-årig grunntdanning av sosialarbeidere på grunnlag av 9-årig folkeskole eller realskole og spesielle tilleggskunnskaper i norsk, samfunnslære, historie og engelsk. På denne grunntdanning foreslås bygd en generell 2-årig videreutdanning som har disse siktepunkter:

1. Den skal bygge videre på elevenes teoretiske og praktiske opplæring fra grunnskolen, utdype deres kunnskaper i sosialarbeid og deres kunnskaper på spesielle områder.

2. Videreutdanningen bør gjøre elevene skikket til å påta seg administrative oppgaver og ansvar for vegledning og opplæring.

3. Videreutdanningen må ligge på et akademisk nivå og stimulere til forskning innenfor sosialt arbeid.

I tilråding fra det utvalg som ble nedsatt til å utrede disse spørsmål, er det regnet med at de enkelte land selv bygger ut sin videreutdanning og at det nordiske samarbeid inntil videre begrenses til kompletteringskurs vesentlig av tverrprofesjonell karakter.

Kirke- og undervisningsdepartementet har vist til dette i Stortingsmeldingen, men peker på at det er nødvendig å foreta en nærmere analyse av behovet for kompletteringsutdanning og videreutdanning både når det gjelder kompletteringsutdanning i bredden og når det gjelder videreutdanning i dybden.

Man avventer nå Stortingets behandling av stortingsmeldingen.

Meddelanden
om rekommendation nr 16/1964 angående liberalisering av
kapitalrörelserna inom Norden

(Överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige snarest å utrede spørsmålet om en liberalisering av kapitalbevegelsene i Norden, samt eventuelt å fjerne hindringene, forsåvidt en liberalisering av slik art er forenlig med forpliktelsene i henhold till OECD-koden.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Handelsministeriet, Finansministeriet, Økonomiministeriet og Udenrigsministeriet) meddelar den 8 december 1965:

Ovennævnte spørgsmål har været genstand for drøftelser i det under nordisk økonomisk samarbejdsudvalg nedsatte udvalg for finansielle spørgsmål. Drøftelserne er resulteret i udarbejdelsen af en rapport, der kan forventes at ville fremkomme som bilag til beretningen fra ministerkomiteen for nordisk økonomisk samarbejde [*se Sak C 5/e*].

F i n l a n d s r e g e r i n g (finansministeriet) meddelar den 22 november 1965:

Praktiska åtgärder för liberalisering av kapitalrörelsen i de nordiska länderna har ännu icke kunnat företagas, närmast på grund av utvecklingen av Finlands betalningsbalanssituation. Regeringen prövar tilläggsåtgärder, vilka leder till förbättring av betalningsbalansen, vilket måste anses vara en förutsättning för åtgärder för liberalisering av kapitalrörelsen.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandena

Til Det økonomiske utvalg er henvist meldinger til 14. sesjon fra Danmarks og Finlands regjeringer vedrørende rekommandasjon nr. 16/1964 angående liberalisering av kapitalbevegelsene innen Norden.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt statsministern J. Virolainen, Finland, utenriksminister Per Hækkerup, Danmark, handelsminister Lars P. Jensen, Danmark, statsrådet Gunnar Lange, Sverige, handels- og industriministern T. A. Wiherheimo, Finland, og statsråd Kåre Willoch, Norge.

Den i rekommandasjonen foreslåtte utredning, er utført av Det nordiske utvalg for finansielle spørsmål etter oppdrag av Nordisk økonomiske samarbeidsutvalg. Utredningen og Samarbeidsutvalgets uttalelse er tatt med som bilag 3 til rapporten fra Den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbeid (C 5/e).

Under de foreliggende omstendigheter synes det for tiden lite hensiktsmessig å liberalisere kapitalbevegelsene innen Norden. Det økonomiske utvalg går imidlertid ut fra at regjeringene fortsatt vurderer hvilke muligheter som måtte finnes for en videreføring av kapitalliberaliseringen som et ledd i en utvidelse av det nordiske økonomiske samarbeid.

Utvalget innstiller,

at rådet tar meldingene til etterretning og imøteser nye meldinger om spørsmålet till neste ordinære sesjon.

København, 29. januar 1966

<i>Georg Backlund</i>	<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Ragnar Christiansen</i>
<i>Lis Groes</i>	<i>Yngve Holmberg</i>	<i>Sigurður Ingimundarson</i>
<i>Lars Larson</i>	<i>Poul Møller</i>	<i>Bertil Ohlin</i>
<i>Erling Petersen</i>	<i>Juha Rihtniemi</i>	<i>Bent Røiseland</i>
		Viseformann
<i>V. J. Sukselainen</i>		<i>Sven Sundin</i>

Meddelanden

om rekommendation nr 17/1964 angående forskning i arktisk medicin

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att snarast slutföra och för rådet framlägga resultatet av den inom det för planläggning av forskningen rörande arktisk medicin tillsatta expertorganet pågående utredningen angående inrättandet av ett nordiskt institut för arktisk medicin, anknutet till en medicinsk fakultet.

Finlands regering (undervisningsministeriet) hänvisar i sitt den 12 november 1965 avgivna meddelande till sitt meddelande om rekommendation nr 11/1960.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 27 oktober 1965:

En viser til uttalelse av 10. og 21. desember 1964¹ om denne sak, og har på det nåværende tidspunkt ikke noe nytt å meddele.

En har hittil ikke mottatt noen underretning om resultatet av den behovsundersøkelse som de finske eksperter skulle foreta, eller noen annen henvendelse fra Finland med forslag om konkrete forskningsprosjekter som bør tas opp til felles nordisk behandling.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

I denna fråga må hänvisas till vad som anförts om rekommendation nr 11/1960.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1881.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena

(Se D 1966/11/1960/k: Bilaga.)

Meddelanden

om rekommendation nr 18/1964 angående utbildning av navigationsskollärare

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Norges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka förutsättningarna för att genomföra en samnordisk utbildning av navigationsskollärare.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 25 november 1965:

Under hänvisning til meddelelse til Nordisk Råd af 16. oktober 1964¹ meddeles:

Spørgsmålet om fællesnordisk uddannelse af navigationslærere fremkom som et finsk tillæggsforslag til rekommandation nr. 8/1961, og det er handelsministeriet bekendt, at den svenske regering i oktober 1965 har givet tilladelse til, at indtil 5 finske elever i 1965 gennemgår navigationslærerkursus i Sverige.

Der har ikke siden afgivelsen af ovennævnte meddelelse været ført forhandlinger om sagen, og handelsministeriet kan derfor i det hele henholde sig til det i meddelelsen af 16. oktober 1964 anførte.

Finlands regering (handels- og industriministeriet) meddelar den 23 november 1965:

Från Finlands sida har vidtagits åtgärder i syfte att undersöka förutsättningar och möjligheter att förverkliga gemensam nordisk utbildning på navigationsskolområdet, och förslag till åtgärder i ärendet kommer att i sinom tid bringas till Rådets kännedom i och för eventuella åtgärder. Samtidigt konstaterar ministeriet med tillfredsställelse, att samarbete mellan

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1883.

Finland och Sverige redan finns såtillvida, att Finland under innevarande år har fått sända fyra sjökaptener till en av skolöverstyrelsen anordnad två terminer lång kurs för blivande navigationsskollärare.

I s l a n d s r e g e r i n g (Samgöngumálaráðuneytið) meddelar den 6 januari 1966:

Ministeriet henviser til skrivelse fra det Nordiske råds Islandsafdeling af 28. november 1964¹ samt bilag, hvor dette emne behandles indgående. Hertil har man intet at tilføje udover, at det i skrivelsen omhandlede lovforslag om Islands styrmandsskole nu foreligger i Altinget.

N o r g e s r e g e r i n g (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 8 december 1965:

Om ovennevnte rekommandasjon vises til den melding som den norske regjering (Departementet for handel og skipsfart) gav 14. desember 1964² og hvor det ble vist til punkt 1 i den felles redegjøring for de forhandlinger som fant sted i Stockholm 25.—26. november 1964 mellom representanter for de nordiske ministerier for sjøfartsanliggender og hvor spørsmål i tilknytning til felles arbeidsmarked for sjøfolk ble drøftet.

Siden forrige melding om rekommandasjon nr. 18/1964 har det ikke funnet sted videre forhandlinger mellom representanter for de nordiske lands regjeringer om en samnordisk utdanning av navigasjonsskolelærere. Det kan i denne forbindelse nevnes at man i Norge på grunnlag av innstilling fra en komite for navigasjonsskolelærer-utdanningen tar sikte på en styrking og utviding av denne lærerutdanning. Denne sak er derfor under nærmere utredning.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1884.

² Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1885.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena**

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets fjortonde session avgivna meddelanden från Danmarks, Finlands och Norges regeringar om rekommendation nr 18/1964 angående utbildning av navigationsskollärare.

I utskottets behandling av saken under fjortonde sessionen har deltagit undervisningsminister K. B. Andersen, Danmark, statsråd Kjell Bondevik, Norge, och minister för kulturelle anliggender Hans Sølvehøj, Danmark.

Vid ärendets handläggning har därjämte såsom sakkunniga hörts expeditionsssekretär H. Andreasen, Danmark, departementssekreteraren Ilmar Bekeris, Sverige, och generaldirektören R. H. Oittinen, Finland.

Av meddelandena framgår, att samarbete på ifrågavarande område i viss utsträckning etablerats genom att fyra sjökaptener från Finland beretts möjlighet att delta i en av skolöverstyrelsen i Sverige anordnad två terminer lång kurs för blivande navigationsskollärare.

Meddelandena behandlades av utskottet även vid dess möte i Stockholm den 10 januari 1966. Vid mötet fann utskottet angeläget att rådet erhåller närmare upplysningar om de reella möjligheterna att få till stånd en samnordisk utbildning av den begränsade personalkategori, som lärarna vid navigationsskolorna utgör. Utskottet avgav därför skrivelser till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige, vari utskottet anförde, att det skulle anse det värdefullt, om en representant från respektive regering hade tillfälle att komma till utskottets möte under 14:e sessionen för närmare överläggningar rörande den fortsatta handläggningen av ifrågavarande rekommendation.

Enligt vad utskottet av de sakkunniga erfarit finnes i detta nu ytterst små möjligheter att åstadkomma en samnordisk utbildning av navigationsskollärare på bred bas, emedan grundutbildningen i de olika länderna än så länge är alltför olikartad. Däremot torde det i en framtid, sedan den nationella utbildningen blivit mera likartad, bliva möjligt att etablera en samnordisk vidareutbildning på detta område. Utskottet förutsätter därför i detta skede, att regeringarna beaktar möjligheterna att göra grundutbildningen på detta område i de olika länderna likartad. I avvaktan på detta finner utskottet, att genomförandet av den föreliggande rekommendationen måste anstå till en senare tidpunkt.

Med hänvisning till vad ovan anförts får utskottet föreslå,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

København den 28 januari 1966

<i>Julius Bomholt</i>	<i>Poul Hartling</i>	<i>Olav Hordvik</i>
<i>Veikko Hyytiäinen</i>	<i>Ólafur Jóhannesson</i>	<i>Håkon Johnsen</i>
	Förman	
<i>A. C. Normann</i>	<i>Dagmar Ranmark</i>	<i>Berte Rognerud</i>
<i>Paula Ruutu</i>	<i>Ingrid Segerstedt Wiberg</i>	<i>Fridolf Thapper</i>
	<i>Anna-Liisa Tiekso</i>	

Meddelanden

om rekommendation nr 19/1964 angående ökade dispositionsanslag för kulturella ändamål

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att företaga en närmare undersökning av spörsmålet om anskaffande av dispositionsmedel, härunder ett samnordiskt dispositionsbelopp, för kulturella samarbetsändamål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 25 november 1965:

Den undersøgelse, der sidste år blev sat i gang i Nordisk kulturkommission vedrørende dette spørgsmål, om dispositionsmidler, er senere stillet i bero, efter at spørgsmålet om en nordisk kulturfond er blevet taget op, jfr. rekommendation nr. 28/1965 og meddelelsen herom, hvortil henvises.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 12 november 1965:

I statens budget för år 1965 är upptaget ett anslag om 10 000 mk till undervisningsministeriets disposition för nya samnordiska projekt. Samma belopp ingår i budgetpropositionen för år 1966. Ett dispositionsanslag av liknande storleksordning står till Finlands avdelnings av Nordiska kulturkommissionen förfogande. Ur till undervisningsministeriets disposition stående övriga anslag beviljas årligen betydande belopp, uppskattningsvis ca 250 000 mark, för ändamål, som sammanhänger med det nordiska kulturella samarbetet.

För övrigt hänvisas till meddelande om rekommendation nr 28/1965 angående en nordisk kulturfond.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 2 november 1965:

Over statsbudsjettets kap. 392, Nordiske samarbeidstiltak, er for 1966 foreslått bevilget

post 70, Til rådvelde for samnordiske tiltak kr. 170 000
post 71, Tilskott til Nordisk kulturfond kr. 102 000

Bevilgningen under post 70 vil bli nyttet til dekning av utgifter i faglige og kulturelle nordiske samarbeidstiltak, og til den norske del av utgiftene i samband med utredningsarbeid i nordiske fellessaker.

For øvrig vises til melding om rekommandasjon om Nordisk kulturfond.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

I denna fråga må hänvisas till vad som nedan anförs om rekommendation nr 28/1965.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena

Till kulturutskottet har till behandling hänvisats meddelandena om rek. nr 19/1964 angående ökade dispositionsanslag för kulturella ändamål, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar. Saken har behandlats vid utskottets möte i Stockholm denna dag.

I meddelandena redovisas för i de olika länderna anvisade dispositionsmedel för nordiskt samarbete. Därjämte hänvisas till de av regeringarna överlämnade meddelandena i anledning av rek. nr 28/1965 om en nordisk kulturfond.

Utskottet önskar understryka vikten av att tillskapandet av Nordiska kulturfonden ej får innebära någon reducering av övriga för kulturella samarbetsändamål anvisade dispositionsmedel, vilka erfordras för täckande av nationella myndigheters behov. Utskottet, som förutsätter att dylika medel kommer att fortsättningsvis beviljas i behövlig omfattning, föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 10 januari 1966

Julius Bomholt

Knud Hertling

Kuuno Honkonen

Olav Hordvik

Veikko Hyytiäinen

Ólafur Jóhannesson

Förman

Håkon Johnsen

Dagmar Ranmark

Berte Rognerud

Ingrid Segerstedt Wiberg

Fridolf Thapper

Meddelanden

om rekommendation nr 20/1964 angående anslag till studientbytesresor mellan nordiska skolor

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i varje nordiskt land årligen ställa avsevärt förhöjda medel till förfogande för studientbytesresor så att en successiv utbyggnad av elevutbytesverksamheten mellan skolorna i de nordiska länderna blir möjlig.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 29 oktober 1965:

Denne sag blev drøftet på det nordiske undervisningsministtermøde i januar 1965 i Oslo. Det blev vedtaget, at ministrene vil søge at udvide og effektivisere samarbejdet på dette felt i overensstemmelse med de erfaringer, som indvindes, sådan at virksomheden på dette område stadig kan gradvis videreudbygges.

I Danmark er der i år foruden 30 000 kr. til nordiske gymnasiaststipendier ydet 20 000 kr. til Foreningen Norden til gennemførelse af udvekslingsrejser for skoleelever. Man arbejder fortsat med spørgsmålet om yderligere forhøjelse af bevillingen.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 12 november 1965:

Undervisningsministeriet tillsatte den 25 januari 1965 en kommission med företrädare för skolstyrelsen och Pohjola-Norden r. f., åt vilken uppdrogs att planlägga organisationen av det elev- och lärarutbyte mellan de nordiska länderna, som sker inom ramen för därtill beviljade anslag i statsbudgeten. På denna kommission ankommer särskilt att planlägga fördelningen av uppgifterna mellan skolstyrelsen och Pohjola-Norden r. f. och att koordinera dessas verksamhet i sammanhanget.

I statens budget för år 1965 upptogs ett anslag om 50 000 mark för det av Pohjola-Norden r. f. under pågående terminer anordnade utbytet av elevgrupper. Av detta belopp har 25 000 mark ställts till Pohjola-Norden r. f.:s förfogande för att nyttjas i enlighet med riktlinjer, som undervisningsministeriet den 29 september 1965 fastställde på förslag av förenämnda kommission. Att icke hela det i budgeten upptagna beloppet kommit till användning sammanhänger dels med de av statsrådet påbjudna åtgärderna för inskränkning av statens utgifter, dels med att utbytesverksamhet icke kunnat ordnas i större omfattning än vad som betingas av i de övriga länderna tillbudsstående anslag.

Inom ramen för ett särskilt anslag om 35 000 mark har Pohjola-Norden r. f. under året i samverkan med svenska föreningen Norden anordnat stipendieresor till Sverige för 100 elever i finskspråkiga gymnasiers nästhögsta klasser. Dessa stipendiernas syftemål är att stimulera intresset för och befordra kunskapen i svenska språket.

Ytterligare har under året 10 000 mark stått till förfogande för gymnastiststipendier avseende besök i Danmark, Norge och Sverige.

I det riksdagen förelagda förslaget till budget för år 1966 har förenämnda anslag upptagits till oförändrade belopp.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Av bevilgningen under kap. 390, Stipend og sosiale tiltak for skoleungdom og studenter er det i 1965 gitt følgende tilskott til utvekslingsreiser mellom nordiske skoler og til foreningen Nordens skolereisevirksomhet:

	Kronor
a. Til utveksling av gymnasiaster	40 000
b. Utvekslingsreiser for øvrig (lærerskoler, folkehøgskoler m. v.)	30 000
c. Foreningen Nordens skolereisevirksomhet	10 000
I alt	80 000

Departementet har fullmakt fra Stortinget til å gi tilskott til de nevnte formål også for 1966. Det er ennå ikke tatt standpunkt til beløpenes størrelse.

Tilskottene blir overført til foreningen Norden, som administrerer tiltakene.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

För budgetåret 1965/66 har ett belopp av 21 000 kr. anvisats till resestipendier åt studerande i grundskola, gymnasium etc. för studier i övriga nordiska länder. Behovet har beaktats jämväl vid budgetarbetet för 1966/67.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena**

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets 14:e session avgivna meddelanden från Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar om rekommendation nr 20/1964 angående anslag till studieutbytesresor mellan nordiska skolor.

I utskottets behandling av saken har deltagit undervisningsminister K. B. Andersen, Danmark, statsråd Kjell Bondevik, Norge, statsrådet Ragnar Edenman, Sverige, undervisningsministern Jussi Saukkonen, Finland, och minister for kulturelle anliggender Hans Sølvhøj, Danmark.

Vid ärendets handläggning har därjämte såsom sakkunniga hörts generaldirektören R. H. Oittinen, Finland, och verkställande direktören Veikko Karsma, Finland.

Meddelandena ger vid handen, att ökade medel anvisats för nordiskt skolelevsutbyte. Då erfarenheterna av den hittills etablerade skolrese- och utbytesverksamheten varit synnerligen positiva, vill utskottet uttrycka förhoppningen att verksamheten med kontinuerligt ökade anslag successivt skall kunna utbyggas till att gälla allt större elevkategorier. Härvid borde, såsom vid rekommendationens antagande även förutsattes, särskilt möjligheterna att engagera kommunala organ och sammanslutningar i verksamheten utredas.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

København den 30 januari 1966

Julius Bomholt

Poul Hartling

Olav Hordvik

Veikko Hyttiäinen

Ólafur Jóhannesson

Håkon Johnsen

Förman

A. C. Normann

Dagmar Ranmark

Berte Rognerud

Paula Ruutu

Ingrid Segerstedt Wiberg

Fridolf Thapper

Anna-Liisa Tiekso

Meddelanden

om rekommendation nr 22/1964 angående radio- och televisions- samarbete mellan Finland och Sverige

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att träffa överenskommelse om förbättrad mottagning för svensk television inom de svenskspråkiga bosättningsområdena i Finland samt att finna medel så att den finskspråkiga befolkningen i Sverige i större utsträckning än för närvarande kan få tillfälle att följa radio- och televisionsprogram på det egna språket.

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 22 november 1965:

I Stockholm undertecknades den 25 augusti 1965 en överenskommelse mellan Sverige och Finland angående åtgärder för förbättrad televisionsmottagning och enligt förordning den 1 oktober 1965 gäller denna överenskommelse såsom därom överenskommit.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 30 november 1965 *å svenska och finska regeringarnas vägnar*:

Mellan Sverige och Finland har den 25 augusti 1965 en överenskommelse träffats om åtgärder för förbättrad TV-mottagning. Enligt överenskommelsen skall Sverige uppföra en TV-sändare på Vaddö för att förbättra möjligheterna att se svenska TV-program på Åland. Finland skall på motsvarande sätt på sitt territorium uppföra TV-sändare för att förbättra möjligheterna att se finska TV-program i Sverige.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena

Till kulturutskottet har till behandling hänvisats meddelanden om rek. nr 22/1964 angående radio- och televisionssamarbete mellan Finland och Sverige, överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar. Saken har behandlats vid utskottets möte denna dag.

Av meddelandena framgår, att mellan Sverige och Finland den 25 augusti 1965 undertecknats en överenskommelse om åtgärder för förbättrad TV-mottagning. Enligt överenskommelsen skall Sverige uppföra en TV-sändare på Åland samtidigt som Finland på motsvarande sätt på sitt territorium skall uppföra TV-sändare för att förbättra möjligheterna att se finska TV-program i Sverige.

Utskottet, som förutsätter att regeringarna i de berörda länderna ägnar frågan om att skapa förbättrade möjligheter att följa med Finlands respektive Sveriges radio- och TV-program i de i rekommendationen avsedda bopättningsområdena fortsatt allvarlig uppmärksamhet, föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 10 januari 1966

<i>Julius Bomholt</i>	<i>Knud Hertling</i>	<i>Kuuno Honkonen</i>
<i>Olav Hordvik</i>	<i>Veikko Hyytiäinen</i>	<i>Ólafur Jóhannesson</i> Förman
<i>Håkon Johnsen</i>	<i>Dagmar Ranmark</i>	<i>Berte Rognerud</i>
<i>Ingrid Segerstedt Wiberg</i>	<i>Fridolf Thapper</i>	

Meddelanden

om rekommendation nr 23/1964 angående utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendation har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att snarast vidtaga åtgärder för att stärka undervisningen i de nordiska ländernas språk vid folkskoleseminarier och lärarhögskolor;

2. att vidtaga åtgärder för anordnande av en effektiv efterundervisning i berörda språk för redan utexaminerade lärare;

3. att vidtaga åtgärder i syfte att de blivande lärarna instrueras i den moderna undervisningsmetodiken i fråga om utnyttjande av audiovisuella hjälpmedel vid språkundervisningen, samt

4. att ställa nödiga anslag till förfogande för anordnande av utbyte av lärare mellan seminarier och lärarhögskolor, utbyte av lärarkandidater, besök av reselektorer eller språkassistenter, föredrag av författare och andra kulturpersonligheter samt utbyggnad av bibliotekens vid seminarierna och lärarhögskolorna bestånd av nordisk litteratur samt prenumeration på nordiska tidskrifter till dessa.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 23 november 1965:

Som tidigare meddelt har närværende ministerium anmodet Nordisk Kulturkommission om at foretage en nærmere undersøgelse af de i rekommendationen omhandlede spørgsmål og fremkomme med forslag til praktiske foranstaltninger. Sagen er fortsat genstand for udredning i Kulturkommissionens sektion II. Man henviser herom til Kulturkommissionens beretning (sag C 2).

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 29 november 1965:

I Kirke- og undervisningsdepartementets nye, reviderte plan for den 2-årige og 4-årige lærerskolen stilles det krav om:

2-årig studentlinje:

Ei bok eller eit utval lyrikk og/eller prosa på 40—50 sider av dansk og av svensk litteratur på originalspråka.

4-årig linje:

Svensk eller finlandsksvensk litteratur, 30 sider. Dansk litteratur, 30 sider.

Vi viser ellers til tidligere melding av 11. desember 1964¹.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Inom Nordiska kulturkommissionens sektion II har undervisningsrådet E. Ullstad på sektionens uppdrag färdigställt ett material, som kartlägger situationen på grannspråksundervisningens område i de nordiska länderna. Sektionen har beslutat att som nästa etapp i utredningsarbetet initiera en diskussion om grannspråksundervisningens målsättning samt formerna för att förverkliga denna målsättning.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1898.

Meddelanden

om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att årligen ställa envar ett belopp — i Sverige 100 000 svenska kronor och i de övriga nordiska länderna av motsvarande storleksordning — till förfogande för lärarutbyte mellan skolor i de nordiska länderna, och

2. att årligen bevilja ett lika stort belopp för utbyggande av reselektorverksamheten mellan skolorna i de nordiska länderna.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 30 november 1965:

Undervisningsministeriet har sidste år som koordinerande ministerium anmodet Nordisk Kulturkommission om en udtalelse i sagen, som fortsat er genstand for undersøgelse og overvejelse i Kulturkommissionens sektion II, idet spørgsmålet om lærerudvekslinger er blevet inddraget i en generel udredning af problemerne omkring skoleundervisningen og læreruddannelsen i nabolandenes sprog.

Det tilføjes, at der i indeværende finansår er ydet tilskud på 32 500 kr. til nordiske lærerudvekslinger. Der er endvidere tilvejebragt en ny bevilling på 10 000 kr. til foreningen Nordens rejsselektorvirksomhed.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 12 november 1965:

Med anledning av rekommendationen har det för nordiskt lärarutbyte avsedda anslaget i statens budget för år 1965 höjts och uppgår till 20 000 mark. Angående organisationen av lärarutbytet hänvisas till vad i meddelande om rekommendation nr 20/1964 anföres. För reselektorsverksamhet är i budgeten anslaget 5 000 mark, varav 4 000 mark anvisats Pohjola-Norden r.f. för bekostande av en reselektor från Sverige.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 29 november 1965:

I budsjettframlegget for 1966 har Kirke- og undervisningsdepartementet under kap. 385, post 70 Reisestipend for lærerar, bl. a. uttalt:

Stipend til utveksling av lærerar mellom skolar i dei nordiske landa i samsvar med Nordisk Råds rekommandasjon nr. 24 for 1964.

Det er tatt sikte på systematisk utveksling av lærerne ved spesiallærer- i utvekslingen av lærere mellom de nordiske land.

Utteksling av lærere har for øvrig hatt et beskjedent omfang. Derimot har det vært en del kombinerte lærer- og elevuttekslinger mellom danske og norske, og svenske og norske folkehøgskoler. Skolene gjester hverandre da samtidig med en elevgruppe sammen med en lærer. Lengden på uttekslings- tiden er til vanlig en uke.

En del skoler har fast uttekslingsuke.

Det ser ut til at elev- og lærerutteksling samtidig er den mest praktiske og formålstjenlige form i et skoleslag som folkehøgskolen.

For øvrig skjer en del læreruttekslinger av kortere varighet vennskapsbyer imellom. Denne læreruttekslingen kommer i stand på kommunal basis og blir ikke organisert av de sentrale skolemyndigheter.

I den utstrekning det praktisk og undervisningsmessig er forsvarlig ser Kirke- og undervisningsdepartementet gjerne at det kan bli en større bredde i uttekslingen av lærerer mellom de nordiske land.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

I denna fråga hå hänvisas till vad som anförts om rekommandation nr 23/1964.

Meddelanden

om rekommendation nr 26/1964 angående harmonisering av bolagsbeskattningen

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att utreda frågan, i vad mån en harmonisering av bolagsbeskattningens konstruktion och metoder är en lämplig väg att främja de ekonomiska förhållandena i Norden.

Danmarks regering (Finansministeriet, skattedepartementet efter förhandling med Handelsministeriet) meddelar den 19 november 1965:

Vedrørende den heromhandlede rekommandation kan man henholde sig til det i meddelelse herfra af 26. november 1964 udtalte¹.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 26 november 1965:

Finansministeriet meddelade genom skrivelse av den 5 februari 1965¹ Nordiska rådet, att det på finskt håll icke hade ansetts möjligt att inleda förhandlingar om rådets rekommendation angående harmonisering av bolagsbeskattningen i de nordiska länderna, emedan en kommitté här som bäst arbetade på en partiell revision av bolagsbeskattningen. Nämda kommittés arbete pågår fortfarande. Enär de förslag kommittén i sinom tid kommer att framlägga, kan vara av betydelse för Finlands ställningstaganden i de frågor, som kommer att behandlas vid ovan avsedda förhandlingar, föreslår finansministeriet, att sakens behandling ytterligare framskjutes till en senare tidpunkt, som ministeriet i sinom tid kommer att föreslå.

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 21 oktober 1965:

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1910.

Spørsmålet om harmonisering av bedriftsbeskatningen skal tas opp til drøfting mellom representanter for de enkelte lands regjeringer før det blir avgitt noen uttalelse om realiteten i saken. I påvente av innkalling til slike drøftinger fra det koordinerende land Finland, er saken fra vår side inntil videre stilt i bero.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Från svensk sida meddelades den 14 december 1964¹ att finansdepartementet i svar på förfrågan från Finland, som är koordinerande land för detta spörsmål, om lämplig tidpunkt att upptaga diskussioner i ämnet framhållit, att den svenska bolagsbeskatningen var föremål för översyn och att en diskussion på nordisk basis därför skulle bli i huvudsak hypotetisk. Skulle det emellertid föreligga ett påtagligt intresse från övriga nordiska länder att överläggningar kom till stånd, ville finansdepartementet icke motsätta sig detta.

Då den utredning, som överser den svenska bolagsbeskatningen, kan beräknas avge förslag i ämnet tidigast i slutet av år 1966 är den svenska ståndpunkten alltjämt densamma som angivits i nämnda svar till Finland.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1911.

Meddelande

om rekommendation nr 27/1964 angående harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att gemensamt undersöka förutsättningarna för en internationell anpassning av de nordiska systemen för indirekt beskattning under särskilt beaktande av det system för denna beskattning som förberedes inom EEC.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 30 november 1965 å *samtliga regeringars vägnar*:

Frågan om utformningen av huvudformerna för indirekt beskattning diskuterades mellan de nordiska ländernas finansministrar den 30 november 1964. Resultatet av dessa överläggningar redovisades för Nordiska rådets ekonomiska utskott vid ett sammanträde den 1 december 1964 med finansministrarna.

I utskottets betänkande i ärendet den 15 februari 1965 uppges, att de upplysningar, som erhöles vid sammanträdet den 1 december 1964 endast skulle ha avsett läget beträffande eventuell övergång till mervärdebeskattning i Danmark och Sverige, men att utskottet inte erhållit några upplysningar i fråga om rekommendationens syfte, nämligen en undersökning av förutsättningarna för en internationell anpassning av de nordiska systemen för indirekt beskattning.

För den händelse utskottet med sitt nämnda uttalande velat hävda, att rekommendationens syfte är att undersöka förutsättningarna för en anpassning av de nordiska ländernas system för indirekt beskattning till sådana beskattningssystem i andra länder må följande framhållas. Denna tolkning låter sig visserligen förenas med rekommendationens ordalag, men förarbetena till rekommendationen (Nordiska rådets ekonomiska niomannakom-

mittés yttrande den 8 januari 1964 och ekonomiska utskottets förslag den 18 februari 1964) ger vid handen att syftet främst varit en undersökning av förutsättningarna för och angelägenheten av en harmonisering av de nordiska systemen för indirekt beskattning, låt vara att denna undersökning förutsattes ske under beaktande av det system för indirekt beskattning som är under utarbetande inom EEC, d. v. s. en mervärdeskatt. — Vid sammanträdet den 1 december 1964 mellan utskottet och de nordiska ländernas finansministrar erhöll utskottet upplysningar om då gällande förutsättningar för införande av mervärdeskatt i de nordiska länderna. Därutöver diskuterades läget för motsvarande harmoniseringssträvanden inom EEC.

I fråga om den fortsatta utvecklingen efter den 1 december 1964 må följande framhållas. Den danska regeringen har under innevarande år föreslagit folketinget införande av en mervärdeskatt i Danmark av i princip samma konstruktion som den mervärdeskatt som överväges inom EEC. Det i Sverige under år 1964 framlagda kommittéförslaget om en övergång till mervärdeskatt av i princip samma konstruktion har inte realiserats utan överarbetas f. n. av en därför tillsatt utredningsman. Den generella indirekta beskattningen i de tre övriga nordiska länderna utgår enligt i princip oförändrade former.

Vidare kan nämnas, att EEC-kommissionen under våren 1965 förelagt EEC:s ministerråd ett andra förslag med principer för konstruktionen av den för EEC:s medlemsländer enhetliga mervärdeskatt, för vilken vissa riktlinjer uppdrogs i ett första förslag i juni 1964. EEC:s medlemsländer och ministerråd har ännu icke tagit ställning till EEC-kommissionens förslag av år 1965.

Utformningen av den indirekta beskattningen måste i första hand ses som en intern angelägenhet för varje land. Detta betyder dock inte, att den här aktuella harmoniseringstanken skulle undervärderas av de nordiska ländernas regeringar. Med alltmer intensifierade ekonomiska förbindelser på det internationella planet och med förekomsten av internationella ekonomiska blockbildningar ligger det i varje lands intresse att beakta den indirekta beskattningens betydelse i både den internationella och den nationella konkurrensen. Enhetligare principer för den indirekta beskattningen kan härvidlag ha en stor betydelse.

Omedelbara förutsättningar för ett införande inom alla de fem nordiska länderna av system för indirekt beskattning av här ifrågasatt mervärdeskattetyper synes inte föreligga för närvarande. Sålunda har regeringsförslag till sådan skatt framlagts endast i Danmark. I Sverige är frågan om mervärdeskatt föremål för fortsatt utredning. I Finland förekommer en form av mervärdeskatt, som i väsentliga avseenden skiljer sig från den i Danmark och Sverige diskuterade. Någon omarbetning av den finska skatten har inte varit aktuell. I Norge och Island har hittills inget ställningstagande gjorts till frågan om utarbetande av förslag till övergång till mervärdeskatt.

Givetvis kan de nu nämnda förhållandena rörande införande av mervärdeskatt inom de nordiska länderna komma att påverkas av eventuella beslut på området inom andra grupper av stater, främst EEC-länderna. Genom den nära kontakt som hålles mellan de nordiska ländernas regeringar synes inga svårigheter föreligga för att åstadkomma fortsatt gemensam information och diskussion av mervärdeskattefrågan. En sådan utveckling ligger helt i linje med regeringarnas positiva inställning till samarbete i ekonomiska och andra frågor.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet

Till ekonomiska utskottet har hänvisats till rådets fjortonde session av-
givet meddelande från Sveriges regering, som uttalar sig å samtliga rege-
ringars vägnar om rekommendation nr 27/1964 angående harmonisering
av huvudformerna för indirekt beskattning.

Vid utskottets behandling av saken har deltagit udenrigsminister Per
Hækkerup, Danmark, handelsminister og minister for nordiske anliggender
Lars P. Jensen, Danmark, statsrådet Gunnar Lange, Sverige, statsministern
Johannes Virolainen, Finland, handels- och industriministern T. A. Wiher-
heimo, Finland, och statsråd Kåre Willoch, Norge.

Utskottet har erfarit att rådets presidium beslutat anordna en konferens
om skattepolitiska och skatterättsliga spörsmål av gemensamt nordiskt in-
tresse i syfte att utvärdera möjligheterna för ett vidgat nordiskt samarbete
på detta område. Till konferensen, som även är avsedd som information
för Nordiska rådets egna medlemmar, inbjudes representanter för de nor-
diska ländernas regeringar, deras finansdepartement och finansministerier
ävensom medlemmar av de nordiska ländernas parlament, vilka syssla med
skattefrågor. Vidare inbjudas företrädare för skatteadministrationen, uni-
versitetslärare i finansrätt eller närstående ämnen samt representanter för
näringslivets organisationer.

Konferensen äger rum den 25—26 april 1966.

Vid konferensen kommer bl. a. att behandlas frågan om harmonisering
av den allmänna omsättningsavgiften (mervärdeskattefrågan). Utskottet
har för avsikt att vid ett senare sammanträde ta upp den aktuella frågan
till diskussion mot bakgrund av vad som framkommit vid skattekonfe-
rensens.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan
på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie ses-
sion.

Köpenhamn den 29 januari 1966

Georg Backlund

Trygve Bratteli

Ragnar Christiansen

Lis Groes

Yngve Holmberg

Sigurður Ingimundarson

Lars Larsson

Poul Møller

Bertil Ohlin

Erling Petersen

Juha Rihtniemi

Bent Røiseland

Förman

V. J. Sukselainen

Sven Sundin

Meddelande

om rekommendation nr 28/1964 angående harmonisering av vissa skatter och avgifter

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för en harmonisering av de nordiska ländernas regler om punktbeskattning på sådana områden, där nuvarande olikheter skapar särskilda svårigheter.

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 26 januari 1966:

Nordisk avgiftsutvalg

Med utgangspunkt i den uttalelsen som ble gitt av det norske finansdepartement i brev av 10. desember 1964¹ til Nordisk Råd på vegne av regjeringene i de nordiske land, har et utvalg med representanter for avgiftsmyndighetene i disse land foretatt en nærmere undersøkelse av mulighetene for en harmonisering i punktbeskattningen i Norden på de områder der nåværende ulikheter skaper særlige vanskeligheter.

Som grunnlag for sine drøftelser har utvalget foranlediget satt opp følgende oversikter:

1. Oversikt over punktavgiftene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.
2. Oversikt over utsalgspriser og avgiftsbelastningen i Danmark, Finland, Norge og Sverige for enkelte representative varer som er pålagt punktavgifter.
3. Oversikt over inntektene av punktavgiftene i Danmark, Finland, Norge og Sverige ifølge anslag på gjeldende statsbudsjetter.

I foran omtalte brev av 10. desember 1964 ble det gitt uttrykk for at de vanskeligheter som har gitt anledning til rekommandasjonen, i større grad enn punktavgiftenes høyde og utforming skyldes muligheter for inkjøp av høyt beskattede varer avgiftsfritt ved reiser mellom de nordiske land og at det på noen vareområder er betydelige forskjeller i vareprisene fra land

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1921.

til land av grunner som punktbeskatningen ikke influerer på. Etter å ha drøftet den foreliggende oversikt over punktavgiftene i de nordiske land og med de erfaringer man sitter inne med, finner utvalget å kunne slutte seg fullt ut til denne uttalelsen. For de enkelte avgifter eller avgiftsgrupper vil utvalget i det etterfølgende komme med noen spesielle merknader.

Avgifter på tobakk, alkohol og motorkjøretøyer

Disse avgiftene danner i de nordiske land grunnstammen i systemet av fiskale punktavgifter. Med den forskjell som foreligger i landenes forbrukssammensetning, geografiske og næringspolitiske forhold och i inntektsforholdene, må det anses nærmest ugjørlig å oppnå full harmonisering av punktbeskatningen på disse områder. Det enkelte lands krav til finanspolitisk handlefrihet vil være av større betydning enn ønsket om harmoniserte avgifter.

For så vidt angår tobaksvarer og alkohol antas at de største vanskeligheter for den regulære vareproduksjon og -omsetning, særlig omsetning i detaljhandelen, skriver seg fra det avgiftsfrie salget på ferger og fly til og fra landene. Spørsmålet om å endre og å harmonisere reglene for dette avgiftsfrie salget er imidlertid tatt opp til drøftelse i et annet utvalg med medlemmer fra finansdepartementene og tollmyndighetene i de nordiske land. For alkoholbeskatningens vedkommende kommer også den vanskelighet til ved spørsmålet om avgiftsharmonisering, at landene ikke nytter samme edrue-lighetspolitiske virkemidler.

Når det gjelder beskatningen av motorkjøretøyer foreligger det visse problemer som følge av at beskatningen ligger på forskjellig nivå i de nordiske land. Dette gjør seg spesielt gjeldende ved omsetning av brukte biler fra Sverige til Danmark og Norge. Da endringer i nivået for beskatningen av motorkjøretøyer i en viss utstrekning også får konsekvenser med hensyn til bevilgninger til veivesenet, er det ingen enkel oppgave å komme frem til en utjevning av beskatningsnivåene. For så vidt angår dieseldrevne motorkjøretøyer og brennstoff til disse, skaper forskjelligheter i beskatningssystemene visse problemer. I denne forbindelse vil en peke på at det i svensk statsråd den 26. februar 1965 er besluttet å ta opp veitrafikkbeskatningen til utredning. En del av mandatet går ut på å undersøke mulighetene for samordning innen de nordiske land av beskatningsreglene på dette området. Finlands representanter i utvalget påpekte i denne sammenheng at visse vanskeligheter foreligger ved grensen mellom Finland og Sverige på grunn av at det er avgiftsfrihet for diesellolje når motorkjøretøyer tanke på vei til Finland.

Avgifter på sjokolade- og sukkervarer, gull- og sølvvarer, parfyme, papir og papp samt pelsvarer.

På disse områder er forholdet det at man for å komme frem til avgiftsgrunnlaget for varer som importeres, gjør bruk av visse prosentvise tillegg.

Disse prosentvise tillegg skal enten tilsvare en gjennomsnittlig engrosavanse, slik forholdet er for den danske sjokolade- og sukkervareavgiften og parfymeavgiften og den norske gull- og sølvareavgiften. Eller de skal tilsvare det gjennomsnittlige svinn eller de gjennomsnittlige avgiftspliktige materialkostnader, som for den danske avgiften på arbeider av papir og papp og den svenske avgiften på pelsvarer. Det gjelder her gjennomsnittssatser som passer i det overveiende antall tilfeller. Men nettopp for det dreier seg om gjennomsnittssatser, kan det ikke unngås at avgiftsberegningen i enkelte tilfeller kan bli høyere eller lavere, enn den skulle ha vært, bedømt fra beskatningsgrunnlagets prinsipielle utgangspunkt. Utvalget er kjent med at det har vært klager for så vidt angår pelsareavgiften og avgiften av visse arbeider av papir og papp, men antar at problemene her må være av meget begrenset omfang. For øvrig kjenner utvalget ikke til at det i praksis foreligger problemer på dette området. Det skal i denne forbindelse bemerkes at det for beskatningsreglene i Danmark, Norge og Sverige i forbindelse med EFTA-avtalen hittil ikke er fastslått at det foreligger diskriminering.

Hva spesielt angår avgift på sjokolade- og sukkervarer vil utvalget peke på at det tidligere nevnte problemet med det avgiftsfrie salget av tobakk og alkohol ombord på ferger og fly også foreligger for så vidt angår disse varer. Som foran nevnt er dette forholdet oppe til behandling i et særskilt utvalg.

Avgifter på radio- og fjernsynsmottakere og på gull- og sølvvarer

Innen de nordiske land er det bare Danmark, Island og Norge som har avgift på radio- og fjernsynsmottakere og bare Norge og Sverige som har avgift på gull- og sølvvarer. Fra enkelte hold er det fremholdt at disse ulikheter i beskatningen har ført til en viss forvridning i omsetningsforholdene. Utvalget har imidlertid ikke hatt materiale til å kunne bedømme om her foreligger problemer av betydning.

Øvrige punktavgifter

For de avgiftene eller avgiftsområdene som ikke spesielt er omtalt foran har utvalget intet spesielt å bemerke.

Det er etablert en fast kontaktordning for utveksling av dokumenter vedrørende punktbeskatningen som utferdiges av offentlig myndighet (proposisjoner m. v.). Utvalget har også drøftet om det burde etableres et permanent utvalg for gjensidig informasjon m. m. på den indirekte beskatningens område i de nordiske land, men har ikke funnet å kunne fremme noe konkret forslag om dette.

Finansdepartementet viser til utvalgets redegjørelse og meddeler at samtlige nordiske lands regjeringer i det vesentlige finner å kunne slutte seg til utvalgets konklusjoner.

BILAGA 4**Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet**

Till ekonomiska utskottet har hänvisats till rådets fjortonde session av-
givet meddelande från Norges regering, som uttalat sig å samtliga regering-
ars vägnar om rekommendation nr 28/1964 angående harmonisering av vissa
skatter och avgifter.

Vid utskottets behandling av saken har förutom utskottets ledamöter del-
tagit udenrigsminister Per Hækkerup, Danmark, handelsminister og minis-
ter for nordiske anliggender Lars P. Jensen, Danmark, statsrådet Gunnar
Lange, Sverige, statsministern Johannes Virolainen, Finland, handels- och
industriministern T. A. Wiherheimo, Finland, och statsråd Kåre Willoch,
Norge.

Utskottet har erfarit, att rådets presidium beslutat anordna en konferens
om skattepolitiska och skatterättsliga spörsmål av gemensamt nordiskt in-
tresse i syfte att utröna möjligheterna för ett vidgat nordiskt samarbete på
detta område. Till konferensen, som även är avsedd som information för
Nordiska rådets egna medlemmar, inbjudes representanter för de nordiska
ländernas regeringar, deras finansdepartement och finansministerier även-
som medlemmar av de nordiska ländernas parlament, vilka syssla med skat-
tefrågor. Vidare inbjudas företrädare för skatteadministrationen, universi-
tetslärare i finansrätt eller närstående ämnen samt representanter för nä-
ringslivets organisationer.

Konferensen äger rum den 25—26 april 1966.

Vid konferensen kommer bl. a. att behandlas frågan om harmonisering
av särskilda avgifter och skatter. Utskottet har för avsikt att vid ett senare
sammanträde ta upp den aktuella frågan till diskussion mot bakgrund av
vad som framkommit vid skattekonferensen.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan
på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Köpenhamn den 29 januari 1966

<i>Georg Backlund</i>	<i>Trygve Bratteli</i>	<i>Ragnar Christiansen</i>
<i>Lis Groes</i>	<i>Yngve Holmberg</i>	<i>Sigurður Ingimundarson</i>
<i>Lars Larsson</i>	<i>Poul Møller</i>	<i>Bertil Ohlin</i>
<i>Erling Petersen</i>	<i>Juka Rihtniemi</i>	<i>Bent Røiseland</i>

Vice förman

V. J. Sukselainen

Sven Sundin

Meddelanden

om rekommendation nr 29/1964 angående samordning av planläggning rörande begagnande av mark för fritidsändamål

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att *N o r g e* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att samordna sina länders planläggning vad gäller utnyttjandet av områden avsedda för fritidsbruk och att få till stånd för detta ändamål erforderlig samverkan mellan berörda myndigheter i de nordiska länderna.

D a n m a r k s regering (Boligministeriet og Ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 25 november 1965:

at den i forrige meddelelse¹ omtalte nordiske kontakt mellem myndighederne er fortsat og agtes fortsat mellem de danske og svenske embedsmænd.

Ministeriet for kulturelle anliggender påtænker således at tage initiativet til et møde i foråret 1966 mellem naturfrednings- og planlægningsembedsmænd eller -eksperter fra de nordiske lande.

F i n l a n d s regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 30 november 1965:

Hänvisas till Finlands regerings meddelande den 10 december 1964¹. Däri nämnda kommitté, vars uppgift är att utarbета förslag till lagstiftning angående allmänna områden avsedda för fritidsbruk och friluftsliv i övrigt, slutför sitt arbete under år 1966. I delegationen för byggnads- och planläggningsärenden, som biträder ministeriet för inrikesärendena, beredes som bäst förslag till särskilda stadganden angående byggande på strandområden och användning av sagda områden i övrigt. Förslaget blir färdigt i början av år 1966.

¹ Se *Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1922.*

Norges regering (Kommunal- og arbeidsdepartementet) meddelar i december 1965:

I uttalelse herfra av 14. oktober 1963 og i melding til 13. sesjon¹ ble verdien av drøftinger mellom de nordiske land om samordnet politikk når det gjelder friluftsliv og naturvernsakene framhevet. Samtidig ble det pekt på at retningslinjene for arbeidet på dette felt her i landet måtte videreføres før arbeidet på nordisk basis ble tatt opp.

Den nye bygningsloven av 18. juni 1965 trer i kraft fra 1. januar 1966, og friluftslivinteressenes plass i planleggingen av grunnutnyttningen — både på det lokale og sentrale plan — vil da bli styrket.

Fra mars 1965 er Administrasjonen for friluftsliv og naturvern opprettet under Distriktsplanavdelingen i Kommunal- og arbeidsdepartementet. Administrasjonen arbeider med saker etter lovgivningen om friluftsliv og naturvern og fjellplansaker, og er videre sekretariat for Naturvernrådet og Statens Friluftsråd.

I det lovarbeid på dette felt som det tas sikte på å ta opp, vil en herfra så langt det høver, søke samarbeid med de andre nordiske lands respektive myndigheter.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Med anledning av rekommendationen hänvisar departementet till sitt meddelande den 15 december 1964².

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Under år 1965 har 1962 års fritidsutredning fortsatt sitt arbete och framlagt ett delbetänkande om friluftslivet i samhällsplaneringen (SOU 1965: 19), innehållande förslag till allmän målsättning för samhällets insatser på friluftslivets område, riktlinjer för planläggning av fritidsbebyggelsen och dess gemensamhetsanläggningar samt förslag till organisatoriska, markpolitiska och finansiella åtgärder för att främja en sund utveckling av denna form av bebyggelse. Denna jämte föregående del av betänkandet är f. n. under remissbehandling.

¹ Se Nordiska rådet, 12:e sess., s. 652, och 13:e sess., s. 1923.

² Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1923.

Meddelanden

om rekommendation nr 31/1964 angående sänkt rösträttsålder

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att företaga en undersökning av möjligheterna att sänka rösträttsåldern i de nordiska länderna, varvid rösträttsålderns sammanhang med myndighetsåldern särskilt bör beaktas.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Indenrigsministeriet) meddelar den 24 november 1965:

Under hensyn til at valgretsaldern i Danmark ved en folkeafstemning den 30. maj 1961 er nedsat fra 23 til 21 år svarende til den almindelige myndighedsalder i Danmark, har man ikke fundet anledning til på indeværende tidspunkt at tage skridt til gennemførelse af en af myndighedsaldern uafhængig yderligere nedsættelse af valgretsaldern.

Det bemærkes, at et af Socialistisk Folkeparti i folketinget i december 1964 fremsat lovforslag om nedsættelse af valgretsaldern fra 21 til 18 år afvistes med den begrundelse, at myndigheds- og valgretsaldern bør være sammenfattende.

For så vidt det på et senere tidspunkt måtte vise sig ønskeligt at nedsætte den almindelige myndighedsalder i Danmark, vil man tage spørgsmålet om en tilsvarende nedsættelse af valgretsaldern op til overvejelse.

F i n l a n d s r e g e r i n g (justitieministeriet) meddelar den 30 november 1965:

Enligt meddelandet om ifrågavarande rekommendation den 10 december 1964¹ skulle, innan en eventuell sänkning av rösträttsåldern företages, behovet av en revision av förmynderskapslagstiftningen undersökas och ställning tagas speciellt till de stadganden i lagen angående förmynderskap, som berör åldern för uppnående av privaträttslig fullmyndighet. Den 8 april 1965 har en kommitté för revision av förmynderskapslagstiftningen tillsatts och skall kommittén sålunda även undersöka frågan om

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1928.

sagda myndighetsålder. Kommittén skall utföra sitt arbete i nordiskt samarbete. I Sverige har en motsvarande kommitté tillsatts, medan man i Danmark och Norge utsett sakkunniga för att följa med den finska och svenska kommitténs arbete. Den finska kommittén har stått i preliminär kontakt med den svenska kommittén under hösten 1965.

Norges regering (Justisdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Som nevnt i Justisdepartementets melding i 1964¹ har spørsmålet om å senke stemmerettsalderen i Norge vært utredd av et sakkyndig utvalg. Et flertall i utvalget foreslo at stemmerettsalderen skulle settes ned til 20 år. Videre foreslo utvalget at alle som fylte minimumsalderen i valgåret skulle ha stemmerett, selv om de ikke har fylt år på valgdagen.

Regjeringen har sendt utvalgets innstilling til Stortinget ved en egen melding (St.meld. nr 41 for 1964—65). I meldingen uttales at Justisdepartementet for sitt vedkommende ikke har funnet grunn til å ta standpunkt til om det bør foretas en reell senking av stemmerettsalderen. Man har gått ut fra at dette er et spørsmål Stortinget selv vil ta stilling til, noe som har vært vanlig ved tidligere endringer av stemmerettsalderen. I meldingen tilrås ellers den omlegging av beregningen av stemmerettsalderen som utvalget har foreslått.

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar i december 1965:

Det i meddelandet till Nordiska rådets 13:e session omnämnda, av riksdagen såsom vilande antagna förslaget om nedsättning av rösträttsåldern vid riksdagsval, så att rösträtt skall tillkomma den som senast kalenderåret före valet uppnått 20 års ålder, har slutligt antagits av 1965 års riksdag. En motsvarande sänkning av rösträttsåldern vid kommunalval har i samband därmed genomförts. De nya bestämmelserna kommer första gången att tillämpas vid 1966 års kommunalval.

Den utredning med uppdrag att verkställa översyn av förmynderskapslagstiftningen, som omnämnts i meddelandet till 13:e sessionen och som enligt direktiven har att beakta bl. a. myndighetsålderns förhållande till rösträttsåldern, tillsattes den 11 februari 1965. Utredningsarbetet pågår.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1929.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1965 angående auktorisation av optiker

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för införande av likartade regler angående auktorisation av glasögonoptiker samt att i anslutning härtill undersöka möjligheterna för en gemensam specialutbildning för denna yrkesgrupp.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 25 november 1965:

Indenrigsministeriet har den 19. november 1965 rettet henvendelse til de øvrige nordiske lande om at udpege repræsentanter til et fællesnordisk udvalg, der skal gennemgå problemerne om gennemførelse af ensartede regler for autorisation af optikere samt undersøge mulighederne for en fælles specialuddannelse af denne erhvervsgruppe.

Når samtlige landes repræsentationer er udpeget, vil der blive indkaldt til et forberedende møde i København.

Meddelanden

om rekommendation nr 2/1965 angående universitetskurser i de nordiska ländernas historia m. m.

(Överlämnade av Danmarks och Norges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att

1. upprätta en nordisk kursverksamhet för studerande med ämnet historia som huvudfack i likhet med de kurser, som anordnas för de modersmålsstuderande, samt skapa en ordning, enligt vilken historiker från de andra nordiska länderna vid universiteten kunde meddela undervisning i sina respektive länders historia för övriga historiestuderande, samt

2. undersöka, huruvida behov av förstärkning av det nordiska inslaget i universitetsundervisningen genom exempelvis nordisk kursverksamhet eller beviljande av stipendier för studier i annat nordiskt land finnes inom andra ämnen med nära anknytning till den nordiska kulturtraditionen.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Undervisningsministeriet) meddelar den 8 november 1965:

Undervisningsministeriet i Danmark, der er koordinerende land for denne sag, har anmodet Nordisk Kulturkommission om at undersøge de i rekommendationen omhandlede spørgsmål og fremkomme med forslag. Sagen er under behandling i Kulturkommissionens sektion I.

Man henviser herom til Kulturkommissionens beretning [*se Sak C 2/k*].

N o r g e s r e g e r i n g (Kirke- og undervisningsdepartementet) har i meddelande den 24 november 1965 hänvisat till meddelande från *Danmarks* regering och till *Sak C 2/k*.

Meddelanden

om rekommendation nr 3/1965 angående universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder i och för anordnande av nordiska universitetskurser för studerande i arkeologi och folklivsforskning.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 9 november 1965:

Der henvises til Nordisk Kulturkommissions beretning (sag C 2), idet undervisningsministeriet i Finland, der er koordinerende land for denne sag, har anmodet Kulturkommissionen om at behandle spørgsmålet.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 12 november 1965:

Emedan Finland är koordinerande land i det i rekommendationen avsedda ärendet har undervisningsministeriet uppmanat Nordiska kulturkommissionen att inkomma till ministeriet med förslag till de åtgärder, som borde vidtagas för verkställighet av rekommendationen. Ministeriet skall efter att ha erhållit kulturkommissionens utlåtande fortsätta handläggningen av ärendet.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 25 november 1965:

Denne sak er blitt tatt op til behandling av Nordisk Kulturkommissjon, seksjon I, som på sitt møte i København i november i år besluttet å nedsette et ekspertutvalg som skal undersøke behovet og mulighetene for kurs og andre former for kontakt i Norden på dette fagområde.

Kirke- og undervisningsdepartementet avventer nå resultatet av dette arbeid.

Meddelanden

om rekommendation nr 4/1965 angående statistiskt samarbete

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att *I s l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att verka för en intensifiering av det nordiska statistiska samarbetet särskilt på de områden, där det raskt ökande nordiska samarbetet ställer växande krav på fullt jämförlig statistik.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Handelsministeriet) meddelar den 6 december 1965:

Ifølge derom modtagen underretning har statistisk departement den 30. september 1965 tilskrevet Hagstofa Islands, Reykjavik, således:

I skrivelse af 23. november 1965 har Hagstofa Islands med henblik på Nordisk Råds rekommandation nr. 4/1965 om nordisk statistisk samarbejde henvist til, at rådets præsidium anser det for hensigtsmæssigt, at meddelelse om foranstaltninger til gennemførelse af rådets rekommandationer afgives af en regering på samtlige regeringers vegne. Hagstofa foreslår i øvrigt, at en sådan meddelelse i det foreliggende tilfælde afgives af Island som koordinerende land.

Man skal i denne anledning meddele, at Departementet for sit vedkommande kan bifalde det stillede forslag, og at man i løbet af kort tid skal sende Hagstofa redegørelser for så vidt angår de samarbejdsudvalg, for hvilke Danmark har formandskabet, nemlig udvalgene for nationalindkomststatistik og landbrugsstatistik.

Hvilket herved meddeles.

F i n l a n d s r e g e r i n g (finansministeriet) meddelar den 22 november 1965:

De nordiska statistikverkens chefer tillsatte vid möte i Reykjavik år 1963

åtta utskott för att behandla för de nordiska länderna gemensamma frågor inom olika statistikområden och för förenhetligande av statistikerna i Norden. Dessa utskott skall presentera resultaten av sitt arbete vid chefernas för de nordiska statistikverken nästa möte, som hålles i Köpenhamn under sommaren år 1966. Utskotten har fortsatt med sitt arbete år 1965, dels genom brevväxling, dels i form av möten.

Några vittbärande åtgärder för effektivisering av det nordiska samarbetet inom det statistiska området enligt Nordiska rådets rekommendation kan icke inledas före chefernas för de nordiska statistikverkens möte nästa år.

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) har i meddelande den 29 november 1965 hänvisat till ett brev av den 11 november 1965 från Statistisk sentralbyrå, som meddelar, att »saken ikke gir grunn til noen ny uttalelse fra Statistisk sentralbyrå».

Islands regering (Hagstofa Íslands) meddelar i december 1965 å samtliga regeringars vägnar:

Som det fremgår af medlemsforslaget om statistisk samarbejde, der blev fremsat på Nordisk Råds 12. session 1964, blev det sidste nordiske chefsmøde afholdt i Reykjavik i året 1963. Dette møde besluttede bl. a., at det nordiske statistiske samarbejde i treårsperioden indtil næste chefsmøde skulle foregå inden for otte samarbejdsudvalg, hvor formandskabet blev fordelt på følgende måde:

- Befolknings- og arbejdskraftsstatistik: Finland.
- Industri- og anden næringsstatistik: Finland.
- Samfærdselsstatistik: Norge.
- Nationalregnskaber: Danmark.
- Undervisnings- og anden kulturstatistik: Sverige.
- Landbrugsstatistik: Danmark.
- Teknisk samarbejde: Sverige.
- Socialstatistik: Norge.

Der henvises til medfølgende korte redegørelser om arbejdet i disse udvalg, der er blevet udarbejdet af de statistiske centralbureauer, som har formandskab i vedkommende udvalg. På næste chefsmøde, som skal afholdes i København i 1966, sandsynligvis i juni måned, vil der blive taget beslutninger om det fortsatte statistiske samarbejde.

Statistiska centralbyrån, Helsingfors:

Nordiska utskottet för befolknings- och arbetskraftsstatistik

Utskottet sammanträdde i december 1964. Därefter har utskottets arbete koncentrerats till överläggningar om arbetet i FN på uppgörandet av rekommendationer för 1970 års folkräkningar. Detta frågekomplex har behandlats dels per korrespondens och dels informellt vid diskussioner mellan de re-

presentanter för de nordiska länderna, vilka deltagit i möten rörande dessa frågor, som ordnats av ECE m. fl. organ. Inom FN har planeringsarbetet på befolkningsstatistikens område varit mera omfattande än normalt under år 1965 och det nordiska samarbetet har i första hand koncentrerats på frågor som är aktuella vid detta arbete.

Nordiska utskottet för industri- och annan näringsstatistik

Utskottet sammanträdde 31.5.—2.6.1965. Vid mötet behandlades frågor rörande företagsräkningar och -register, branschnomenklaturen, industristatistiken, statistiken över byggnads- och anläggningsverksamhet, investeringsstatistiken, parti- och detaljhandelsstatistiken samt produktivitetmätningar. Dessutom har utskottet korresponderat om aktuella frågor, bl. a. i anslutning till diskussioner om frågor inom utskottets arbetsområde, vilka diskuterats inom det vidare internationella samarbetet.

Statistisk Sentralbyrå, Oslo:

Nordisk utvalg for samferdselsstatistikk

På det nordiske sjefsmøte i Reykjavik 1963 ble det nedsatt et utvalg for samferdselsstatistikk til behandling av spørsmål vedrørende statistikk over skipsfart, luftfart, landtransport (herunder statistikk over veitrafikkulykker) og reiseliv. Formannskapet og sekretariatet for utvalget skulle overtas av Norge.

Utvalget holdt møte i København i mai 1964 med deltakere fra Danmark, Finland, Norge og Sverige. På dette møte ga deltakerne en orientering om utviklingen av samferdselsstatistikken i de respektive land. Som spesialemerne ble behandlet utvalgsundersøkelser av lastebiltransportene på grunnlag av den undersøkelse som var foretatt i Norge i 1963. Møtet behandlet også spørsmål som var tatt opp av arbeidsgruppen for statistikk under ECE's Inland Transport Committee. Det ble besluttet at utvalgets medlemmer skulle holde hverandre underrettet om den videre utvikling av samferdselsstatistikken innen de enkelte land.

Det statistiske Departement, København:

Den nordiske samarbejdsgruppe for nationalregnskabsstatistik

I dagene 30. januar—1. februar 1964 deltog repræsentanter fra Danmark, Finland, Norge og Sverige i et møde i København for at drøfte »A system of National Accounts and Supporting Tables» (SNA). Den konkrete anledning til denne drøftelse var, at Conference of European Statisticians havde opfordret medlemslandenes statistiske bureauer til at fremsætte deres synspunkter på SNA. På mødet og gennem senere skriftlige indlæg blev udarbej-

det et memorandum, der angav de retningslinier, som man fra nordisk side mente burde være ledetråden for arbejdet med revisionen af SNA ud fra vesteuropæiske synspunkter.

Dette memorandum skitserede et nationalregnskabssystem, der betød en udbygning af det nuværende system, således at det udover at tilgodese analysen af indkomstdannelsen, indkomstoverførslerne og inkomstanvendelsen også kunne anvendes ved input-output analysen og analysen af de finansielle strømme. Systemet opererede derfor både med en funktionel og en institutionel sektorinddeling. Udover at systemet skulle kunne benyttes til analyseformål, skulle det også tjene som grundlag for en koordinering af den økonomiske statistik. Det nordiske memorandum blev sendt til E.C.E. i maj 1964. Iøvrigt har det været aftrykt i Statistisk Tidsskrift 1964, nr. 4.

I F.N. blev udarbejdet et dokument af 9. februar 1965 (E/CN. 3/320): A System of National Accounts (Proposals for the Revision of SNA, 1952), som i dagene 15.—26. marts 1965 skulle diskuteres i Genève i Working Group on National Accounts and Balances, nedsat af Conference of European Statisticians. På vej til dette møde samledes repræsentanterne fra Finland, Norge og Sverige den 13. marts 1965 i København til et møde med danske nationalregnskabsstatistikere, som ikke kunne deltage i mødet i Genève. Formålet med sammenkomsten var en udveksling af synspunkter på dokumentet fra F.N., og man drøftede dels det generelle oplæg, dels en række enkeltspørgsmål.

Statistiska centralbyrån, Stockholm:

Det nordiska utskottet för undervisnings- och annan kulturstatistik

Vid det 23:e nordiska statistikerchefsmötet i Reykjavik 1963 beslöts att det bl. a. skulle finnas inrättat ett nordiskt utskott för undervisnings- och annan kulturstatistik. För utskottet angavs följande arbetsuppgifter:

1. Utskottet skulle fortsätta arbetet rörande statistiken över tillgång och efterfrågan på arbetskraft inom olika utbildningsgrenar, särskilt efterfrågesidan.
2. Utskottet skulle föreslå en nordisk utbildningsklassificering, om det fanns möjlighet härtill.
3. Utskottet skulle undersöka möjligheterna för en nordisk forskningsstatistik.

Utskottet har hittills icke hållit något sammanträde men för närvarande pågår förberedelsearbetet för ett sammanträde så snart som möjligt under 1966.

Det statistiske Departement, København:*Den nordiske samarbejdsgruppe for jordbrugsstatistik*

Den væsentligste del af arbejdet med jordbrugsstatistik i den omhandlede periode kan samles i følgende punkter.

Høstopgørelsesmåderne i de nordiske lande: Først og fremmest har samarbejdsgruppen studeret metoderne, der anvendes ved de svenske objektive »skørdeuppskattningar». Metoderne er gennemgået både ved skriftlige og mundtlige redegørelser og ved besøg i marken.

Gruppen modtog en redegørelse for forslag til ny norsk høstopgørelsesmetode.

Ligeledes har samarbejdsgruppen diskuteret en ny dansk metode til opgørelse af udbyttet af græsmarkerne.

Verdens-landbrugstællingen i 1970 og forberedelserne til denne tælling har været genstand for gruppens aktivitet.

Problemer i forbindelse med det internationale samarbejde, f. eks. arbejdet i »Study Group on Food and Agricultural Statistics in Europe», er ligeledes behandlet af Samarbejdsgruppen i den omhandlede periode.

Spørgsmålet om afgrænsningen landbrug/gartneri har ligeledes været genstand for diskussion.

Statistiska centralbyrån, Stockholm:*Arbetsgruppen för teknisk samverkan inom statistikproduktionen*

Den nordiska arbetsgruppen för teknisk samverkan inom statistikproduktionen sammanträdde i Stockholm 2—4 november 1964. Huvuddelen av sammanträdet ägnades åt problem i samband med granskning och rättning av statistiska uppgifter med hjälp av EDB-maskin. Dagordningen upptog här följande punkter:

- a. Använda gransknings- och rättningskriterier.
- b. Dokumentation.
- c. Möjligheterna att utforma och utnyttja standardprogram.
- d. Samordningen mellan maskinella och manuella granskningsmoment.
- e. Efterkontroller av att manuella granskningsmoment blivit korrekt utförda.
- f. Möjligheterna att komplettera individualgranskningen med granskning av delresultat.
- g. Registrering och analys av gransknings- och rättningsarbetet.
- h. Redovisningen av gransknings- och rättningsarbetet i statistikrapporten.

Gruppen beslöt att utarbeta en särskild rapport i form av ett relativt detaljerat protokoll från överläggningarna. (Vissa delar av det till sammanträdet iordningställda materialet kommer att publiceras som artiklar i Statistisk tidskrift.)

Efter en genomgång av aktuella problem beslöt gruppen att närmast på arbetsprogrammet ta upp dels allmänna kvalitetskontrollfrågor, dels frågor om magnetbandsarkivering, dels även tryckningsfrågor. Om kansliresurserna medger ansågs angeläget att härutöver i första hand ta upp *input*-problematiken och frågan om automatisk kodning till behandling. Resultaten av gruppens arbete förutsattes komma att bli redovisade i form av handböcker eller specialrapporter.

Statistisk Sentralbyrå, Oslo:

Nordisk samarbeidsutvalg for sosialstatistikk

Utvalget hadde møte i Oslo 13. og 14. april 1964 og i Stockholm 24. og 25. mai 1965. På begge disse møtene var det først og fremst spørsmålet om en samordning av forbruksundersøkelsene som ble drøftet. En rapport om resultatet av forhandlingene vil bli utarbeidd til Det nordiske statistiske sjefsmøte i København 1966. Konkrete planer om de arbeidsoppgaver utvalget skal ta opp i sitt fortsatte arbeid, vil også bli forelagt for sjefsmøtet.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Statistiska centralbyrån har under de senaste åren successivt omorganiserats. Ämbetsverket har därvid erhållit ökade resurser för planering och samordning av statistiken. Förutsättningar torde härigenom ha skapats för ökade insatser även när det gäller att samordna den svenska statistiken med statistiken inom de övriga nordiska länderna. Centralbyrån har vidare erhållit ökad tillgång till medel för internordiska och andra utländska resor i samband med det europeiska statistiska samarbetet.

Meddelanden

om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att utreda förutsättningarna för en specialiserad vidareutbildning av arkitekter på nordisk bas,
2. att undersöka möjligheterna för tillskapande av en enhetlig benämning för kvalificerade utövare av arkitektyrket i Norden, samt
3. att vidtaga åtgärder för att tävlingar om lösande av statliga och kommunala byggnads- och stadsplaneuppgifter av större vikt måtte stå öppna för arkitekter från samtliga nordiska länder.

D a n m a r k s regering (Boligministeriet) meddelar den 24 november 1965:

Rekommandationens punkter 1 og 2 om arkitektuddannelsen og arkitektbetegnelsen behandles af Ministeriet for kulturelle anliggender. Boligministeriet har i skrivelse af 24. januar 1964¹ udtalt sig over for Nordisk Råd om de pågældende spørgsmål. Man kan foreløbig henholde sig til denne udtalelse og vil i fornødent omfang stå i forbindelse med ministeriet for kulturelle anliggender.

Hvad angår rekommandationens punkt 3 om arkitektkonkurrencer skal man oplyse, at dette punkt behandles af Boligministeriet.

Forholdet er her det, for så vidt angår det statslige nybyggeri, at de enkelte styrelser og institutioner principielt er frit stillet med hensyn til valget af arkitekt. Vedligeholdelsen af statens bygninger er derimod overladt til de kongelige bygningsinspektører. Da disse imidlertid i begrænset omfang (skitseudkast og konsultativ bistand under det indledende planlægningsarbejde) er forpligtet til at yde styrelserne deres bistand også når det gælder

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 383.

nye byggeopgaver, får de kongelige bygningsinspektører — der i øvrigt vælges blandt landets bedst kvalificerede arkitekter — også overdraget den videre projektering af en stor del af statens nybyggeri.

Boligministeriet har imidlertid ved sin hidtidige rådgivning af styrelserne med hensyn til valget af arkitekt til stadighed været og vil fremover være opmærksom på muligheden for at udbyde de større byggeopgaver, der omtales i rekommandationen, i arkitektkonkurrence. Kontoret vil i så tilfælde som regel være indstillet på, at adgangen ikke begrænses til at være forbeholdt danske arkitekter.

Som eksempler på større statslige byggeopgaver, hvor der har været eller vil blive afholdt arkitektkonkurrencer med udenlandsk deltagelse kan nævnes det nye rigshospital i København samt arkitektarbejdet ved det planlagte universitetsbyggeri ved Odense, det sidste i form af en idékonkurrence, som i øvrigt vil blive udbudt i allernærmeste fremtid.

For så vidt angår kommunale byggeopgaver, som Boligministeriet i øvrigt ikke har nogen direkte berøring med, er det ministeriets opfattelse, at der i en vis udstrækning anvendes arkitektkonkurrencer med adgang også for udenlandske deltagere, og som eksempel herpå skal nævnes Københavns amts kommunale hospital i Glostrup samt opførelsen af et nyt kunstmuseum i Ålborg.

Boligministeriet agter nu at indhente nærmere oplysninger og udtalelser fra kommunale og andre organer vedrørende arkitektkonkurrencer, herunder om byplankonkurrencer. Man vil ligeledes i nær fremtid rette henvendelse til de pågældende ministerier i de andre nordiske lande med henblik på sagens videreførelse.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 24 november 1965:

De i rekommandationen omhandlede problemer har været drøftet med repræsentanter for Det kongelige Akademi for de skønne Kunster, Arkitektskolen i Århus og Danske Arkitekters Landsforbund. På grund af de stadigt eksisterende store forskelle mellem de grunduddannelser, der gives på de nordiske arkitektskoler, er det den danske opfattelse, at den ønskede udvikling i retning af udvidet nordisk samarbejde med hensyn til videreuddannelsen af arkitekter må ske gradvist, således at det på nordiske møder nærmere må fastlægges, på hvilke områder der er det største behov og de bedste muligheder for at påbegynde arbejdet med en sådan samordning af uddannelsen.

Ministeriet for kulturelle anliggender har rettet henvendelse til de øvrige nordiske lande og stillet forslag om et snarligt møde angående den nærmere fremgangsmåde ved sagens videre behandling.

På dette møde vil også spørgsmålet om en ensartet benævnelse af kvalificerede udøvere af arkitekturhvervet blive behandlet.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 7 december 1965:

Denne sak har vært lagt fram for Norges tekniske høgskole, Statens arkitektskole og Norske arkitekters landsforbund til uttalelse.

De nevnte institusjoner har avgitt slike uttalelser:

Norges tekniske høgskole:

— — — kan meddele at høgskolens arkitektavdeling den 28. september d.å. har avgitt følgende uttalelse:

Punkt 1 i forslaget har vært behandlet ved flere anledninger, og Arkitektavdelingen har i sitt brev til Studieadministrasjonen, NTH, av 16.12.1963 svart på et lignende spørsmål ved å vise til de konferanser som har funnet sted og de forslag til løsninger som har vært fremsatt. Det har vært planer om en videregående utdanning for arkitekter fra de nordiske land i hagekunst ved Det Kgl. Akademi for de Skønne Kunster i København. Dessuten er en videregående byplanutdanning tenkt lagt til Sverige. Under forutsetning av at de videregående studiemner kan bli fordelt mellom høgskolene i de forskjellige land, finner Arkitektavdelingen å kunne slutte seg till tanken. En tillater seg forøvrig å vise til brevet som er nevnt ovenfor.

Punkt 2 i Rekommandasjon nr. 5/1965 har man også tidligere sluttet seg til, se samme brev av 16.12.1963.

Punkt 3 i forslaget finner Arkitektavdelingen ikke å kunne uttale seg om, fordi det er et faglig-organisatorisk problem som man mener må henvises til Norske Arkitekters Landsforbund.»

En viser til den uttalelse Arkitektavdelingen har gitt.

Statens arkitektskole:

Med hensyn til punkt 1 har det tidligere kun vært spørsmål om videreutdanning i by- og regionsplanlegging.

Hvorvidt dette skal utvides til også å omfatte andre emner innen arkitektutdanningen, må etter vår oppfatning utredes i henhold til de undervisningssystem som er utarbeidet for de enkelte arkitektskoler i Norden.

Med hensyn til punktene 2 og 3 vil Statens arkitektskole fullt ut støtte opp om disse forslag.

Norske arkitekters landsforbund henviser til tidligere uttalelser om saken og tilføyer så vedrørende rekommandasjonens punkt 1 og 2:

Med sikte på nordisk felles eller koordinert spesialiseringsundervisning i samsvar med Nordisk Råds medlemsforslag A 14/s 1965, gjorde representanter for styrene i det danske, finske, norske og svenske arkitektforbund og nordiske arkitektskoler i et fellesmøte i Oslo 30. nov. 1964 en henvisning til sine Undervisningsministerier.

Det ble der pekt på ønskeligheten av større likhet i de nordiske lands normalutdannelse for arkitekter som grunnlag for etterfølgende spesialutdannelse. Undervisningsministeriene ble bedt om å ta initiativet til en felles nordisk gjennomgåelse av arkitektskolenes nåværende og framtidige studieplaner.

Denne henvendelsen sendte Kirke- og undervisningsdepartementet videre til Nordisk Råds norske delegasjon 12. desember 1964.

Ad rekommandasjonens punkt 3:

Ved sin behandling av medlemsforslaget A 36 tok NR's »socialpolitiske utskott» også opp en henstilling fra et møte av representanter for de nordiske arkitektforbundene 10.—11. sept. 1960 om nordiske arkitektkonkurranser om større statlige og kommunale bygnings- og byplan-oppgaver. Dette resulterte i pkt. 3 i Rek. nr. 5/1965.

I henvendelsen til Undervisningsministeriene fra møtet i Oslo 30. november 1964 ga representantene for arkitektforbundene og arkitektskolene innledningsvis uttrykk for tilslutning til NR.s medlemsforslag A 14/s 1965 (med henvisning til forslaget opprinnelige overskrift).

Da henvendelsen ellers gjaldt studieplanene, ble forslaget nye pkt. 3 ikke uttrykkelig nevnt.

For å forebygge mulig misforståelse ble tilslutning også til pkt. 3 presisert i brev av 9. februar 1965 som NAL på vegne av deltakerne i Oslo-møtet sendte Nordisk Råd v/Den norske delegasjon. Gjenpart av brevet ble sendt Kirke- og undervisningsdepartementet med følgeskriv av 10. februar.

Det har gjennom mange år foregått samarbeid mellom oppdragsgivere og de nordiske arkitektforbundene om nordiske arkitektkonkurranser, men bakgrunnen for arkitektforbundenes henvendelse til Nordisk Råd fra møtet 10.—11. sept. 1960 var at det ikke har vært arrangert nordiske konkurranser om større statlige og kommunale prosjekter i den utstrekning som ønskelig kunne være for arkitektutviklingen i Norden.

Da samordningen forlengst er etablert og godt innarbeidet ved nordiske konkurranseregler, skulle det ikke være behov for noen utredning på dette punkt.

Effektivisering av rekommandasjonens punkt 3 vil bero på initiativ fra vedkommende statlige og kommunale myndigheters side, og arkitektforbundene står parat til å medvirke.

I motsetning til punkt 3 forutsetter rekommandasjonens punkt 1 og 2 undersøkelser og utredninger som vel må gjøres både på de nasjonale og på fellesnordisk plan.

Ved møtet i Reykjavik 17. febr. d. å. hvor rekommandasjonen ble vedtatt, ble representanter for regjeringene enige om at Danmark skulle være koordinerende land for disse sakene.

På departementets spørsmål om eventuell uttalelse har NAL funnet å måtte stille seg avventende til et opplegg fra dansk side til den videre behandling av pkt. 1 og 2.

NAL er kjent med at det nylig har vært kontakt mellom det danske Kulturministerium og Danske Arkitekters Landsforbund om disse spørsmålene, og forutsetter at det møtet med representanter for de øvrige nordiske land som Kulturministeriet vil innkalle til i desember, vil trekke opp retningslinjene for det videre arbeid med problemene.

NAL er villig til all ønskelig medvirkning.

Kirke- og undervisningsdepartementet viser til dette, og går for sitt vedkommende inn for at det blir arbeidet videre med de spørsmål som nevnte rekommandasjon måtte reise, og gir ellers rekommandasjonens intensjoner sin fulle tilslutning.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Punkt 1

En fast organiserad vidareutbildning av högskolearkitekter finns i Sverige vid arkitekturskolan vid konsthögskolan i Stockholm, huvudsakligen inom det estetiska området. Vissa fortbildningskurser i stadsbyggnad förekommer även vid tekniska högskolan. Vidare kan en i viss mån specialiserad vidareutbildning sägas ske inom ramen för studierna till teknologie licentiatexamen. För närvarande undersöks dessutom i de nordiska länderna möjligheterna att anordna en särskild vidareutbildning av samhällsplanerare på grundval av ett förslag som framlagts av en nordisk kommitté. För denna fråga hänvisas till meddelande om rekommendation nr 33/1962.

I första hand torde nu med utgångspunkt från att grundutbildningen av arkitekter bör ske nationellt, en kartläggning behöva göras av redan existerande specialkurser och möjligheter till vidareutbildning för arkitekter i de nordiska länderna. Därefter kan behovet av en specialiserad vidareutbildning på nordisk basis inom skilda områden för denna yrkesgrupp närmare värderas.

Enligt en skrivelse från det danska Ministeriet for kulturelle anliggender avser ministeriet att sammankalla representanter från de nordiska länderna till ett möte i december 1965 för att diskutera bl. a. hur denna frågan skall föras vidare.

Punkterna 2 och 3

Hänvisas till kommunikationsdepartementets meddelande.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Beträffande förslagen om anordnande av en specialiserad vidareutbildning av arkitekter på nordisk basis och om tillskapande av en enhetlig benämning för kvalificerade utövare av arkitektyrket i Norden hänvisas till meddelande från ecklesiastikdepartementet.

I fråga om punkt 3 i rekommendationen, vidtagande av åtgärder för att tävlingar om lösande av statliga och kommunala byggnads- och stadsplaneuppgifter av större vikt måtte stå öppna för arkitekter från samtliga nordiska länder, torde anledning inte föreligga att vidtaga särskilda anordningar, enär sedan gammalt både statliga och kommunala myndigheter är medvetna om värdet av att vid stora tävlingar av ifrågavarande slag vända sig till fackmän i hela Norden. Under den tid som förflutit sedan framställningen från de nordiska arkitektförbunden gjordes till Nordiska rådet har antalet på nordisk basis anordnade arkitekttävlingar påtagligt ökat. Sveriges arkitekters riksförbund torde genom sin tävlingsnämnd kunna lämna anordnare av tävlingar av här avsett slag erforderligt biträde.

Meddelanden

om rekommendation nr 6/1965 angående nordiska skolresor

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att låta undersöka, i vilken omfattning skolresor förekommer mellan de nordiska länderna och överväga åtgärder för förbättrad planering av dessa.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Undervisningsministeriet) meddelar den 21 oktober 1965:

Undervisningsministeriet i Finland, der er koordinerende land for dette spörsmål, har sendt sagen til Nordisk Kulturkommission til undersøgelse og udtalelse. Sagen er nu under udredning i kulturkommissionen. Man henviser herom til kommissionens beretning (*Sak C 2/k*).

F i n l a n d s r e g e r i n g (undervisningsministeriet) meddelar den 12 november 1965:

Undervisningsministeriet har i skrivelse av den 28 maj 1965 anmodat Nordiska kulturkommissionen att inkomma med förslag angående åtgärder i syfte att förverkliga det med rekommendationen avsedda syftet. Vidare åtgärder i ärendet anstår i avvaktan på kulturkommissionens förslag.

N o r g e s r e g e r i n g (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 17 december 1965:

Kirke- og undervisningsdepartementet har lagt saken fram for Norges lærerlag, Norges lærerinneforbund, Gymnasrådet, Lærerutdanningsrådet, Folkeskolerådet og foreningen Norden.

Det går fram av de svar som er kommet inn at foreningen Nordens Ungdomsreisekontor i de seinere år har arrangert reiser fra og til Norge for ca. 200 grupper med 5 000—6 000 unge deltakere pr. år. Departementet har ikke

oversikt over omfanget av den reisevirksomhet som formidles gjennom andre reisebyråer eller på annen måte.

På grunnlag av de uttalelser som foreligger mener Kirke- og undervisningsdepartementet at en samordnet og bedre planlegging av reisevirksomheten er ønskelig. Departementet antar at foreningen Norden i hvert av de nordiske land vil ha fortussetninger for å medvirke til dette.

Departementet er imidlertid i tvil om verdien av en utredning som forelått om dette spørsmål. Det omfattende arbeid som en slik utredning fører med seg vil neppe svare til sin hensikt.

Kirke- og undervisningsdepartementet antar at det bør legges større vekt på informasjonsvirksomheten slik at utvekslingsordningen blir mer alminnelig kjent. Dette departement vil i tilfelle være behjelpelig med å formidle slikt informasjonsmateriale til skolene.

Sve r i g e s r e g e r i n g (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Finlands regering har oppdragit åt Nordiska kulturkommissionen att inkomma med förslag i ärendet. På uppdrag av kulturkommissionens sektion II har Föreningen Norden i Sverige utarbetat en plan för en ev. utrednings bedrivande. Sektionen har behandlat denna plan vid silt möte i Tammerfors den 15—16 november 1965 och därvid konstaterat, att utbytet av den föreslagna kartläggningen av omfattningen av skolresor i Norden inte kan anses motsvara insatserna för en sådan utredning. Bättre information om och planering av skolresorna är enligt sektionen ej heller beroende av en undersökning om skolresornas omfattning. Sektionen har därför avstyrkt förslaget om en sådan kartläggning men därjämte uttalat att föreningarna Norden bör kunna — ev. med statsstöd — utarbeta en informationsfolder om skolresor i Norden.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena

Till kulturutskottet har till behandling hänvisats meddelanden om rek. nr 6/1965 angående nordiska skolresor, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar. Saken har behandlats vid utskottets möte denna dag.

Av meddelandena framgår, att Nordiska kulturkommissionen anmodats att inkomma med förslag i ärendet. På uppdrag av kulturkommissionens sektion II har Föreningen Norden i Sverige utarbetat en plan för en eventuell utrednings bedrivande. Sektionen har behandlat denna plan och funnit, att utbytet av den föreslagna kartläggningen av omfattningen av skolresor i Norden ej skulle motsvara insatserna för en sådan utredning. Däremot skulle enligt sektionen föreningarna Norden, eventuellt med statsstöd, kunna utarbeta en informationsfolder om skolresor i Norden att distribueras till skolorna i de nordiska länderna.

Utskottet kan förena sig om ståndpunkten, att föreningarna Norden, som har en långvarig erfarenhet av skolreseverksamhet, bör ha goda förutsättningar att bl. a. genom informationsverksamhet verka för en förbättrad planering av skolresorna mellan de nordiska länderna, i den mån brister i detta hänseende förekommit. Vid sådant förhållande får utskottet föreslå,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser
spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Stockholm den 10 januari 1966

Julius Bomholt

Knud Hertling

Kuuno Honkonen

Olav Hordvik

Veikko Hyytiäinen

Ólafur Jóhannesson

Förman

Håkon Johnsen

Dagmar Ranmark

Berte Rognerud

Ingrid Segerstedt Wiberg

Fridolf Thapper

Meddelanden

om rekommendation nr 7/1965 angående viss revision av sjömansskattelagstiftningen

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder — genom bilaterala avtal, genom en revision av dubbelbeskattningsavtalen och sjömansskattelagarna eller på annat sätt — för att kommunandelarna av sjömansskatteintäkterna måtte tillfalla den beskattade sjömannens hemkommun, för såvitt gäller skatt erlagd av nordisk sjöman, som är hemmahörande i kommun i nordiskt land.

Danmarks regering (Finansministeriet, skattedepartementet) meddelar den 19 november 1965:

Vedrørende den heromhandlede rekommandation kan man henholde sig til det i skrivelse herfra af 3. januar 1964 udtalte¹, idet man skal tilføje, at den tidligere dansk-finske dobbeltbeskatningsaftale af 2. december 1937 nu er afløst af en den 7. april 1964 undertegnet overenskomst, der for så vidt angår det heromhandlede spørgsmål bestemmer, at vederlag for personligt arbejde, der udføres ombord på et skib i international trafik beskattes i den af de kontraherende stater, i hvilken foretagendets virkelige ledelse har sit sæde.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 26 november 1965:

Finansministeriet har genom skrivelse av den 18 november 1965 förhört sig om Sveriges finansdepartements inställning till den i rekommendationen avsedda ordningen i allmänhet och speciellt om vilket förfarande som från svensk synpunkt skulle kunna förefalla mest ändamålsenligt för sakens handhavande Sverige och Finland emellan.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 477—478.

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 6 oktober 1965:

I uttalelse av 3. januar 1964 om medlemsforslaget som ligger til grunn for rekommandasjonen¹, tok Finans- og tolldepartementet avstand fra forslaget, bl. a. under henvisning til at de problemer som søktes avbøtet ved forslaget, var løst på intern basis i Norge.

Da Finland er koordinerende land for dette spørsmål, har regjeringen ikke funnet grunn til å ta noe initiativ i saken.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

För att förbereda frågans vidare handläggning har hittills förekommit vissa underhandskontakter mellan Finland och Sverige.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 487—491.

Meddelanden
om rekommendation nr 8/1965 angående nordisk giltighet
för körkort

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre fælles regler for erhvervelse, fornyelse og inddragelse af førerbeviser til motorkøretøjer med henblik på at give de i et nordisk land udstedte førerbeviser samme gyldighed i de øvrige nordiske lande.

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 22 november 1965 följande:

Med anledning av ärendet har åtgärder tills vidare icke vidtagits vid kommunikationsministeriets vägtrafikavdelning, men anser avdelningen, att man med det snaraste borde skrida till förverkligande av rekommendationens syfte, när ärendet är viktigt och aktuellt. Enligt vägtrafikavdelningens uppfattning borde fullföljandet av ärendet anförtros någon samnordisk kommitté. Härvid skulle närmast komma i fråga den redan existerande nordiska vägtrafikkommittén (NVK — Nordisk vägtrafikkommitté), som redan färdigställt sitt delbetänkande om trafikmärken, och som i närmaste framtid kommer att få sitt delbetänkande om trafikregler färdigt. I denna kommitté är även som bäst under behandling ärendet rörande fordons utrustning. Till kommitténs uppgifter kan mycket väl även fogas arbetet som rekommendationen avser. Då Norge är koordinerande land, skulle det ankomma på Norge att taga initiativ till ärendets upptagande till behandling i samtliga nordiska länders regeringar.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 3 december 1965 å samtliga regeringars vägnar:

Selv om det neppe i løpet av de nærmeste år vil la seg gjøre å gjennom-

føre helt like regler om erverv, fornyelse og inndragning av førerkort for motorvogner, synes det å være mulighet for å redusere forskjellen mellom reglene i de enkelte land og også for å få mer hensiktsmessige regler om gyldigheten av førerkort etter at innehaveren er flyttet fra et nordisk land til et annet. Det anses derfor ønskelig at saken blir gjenstand for nærmere utredning. Det vil bli overveiet om arbeidet bør pålegges Nordisk Vegtrafikkomité eller om det bør oppnevnes et eget arbeidsutvalg for saken.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 18 januari 1966:

I skrivelse till Sveriges regering den 7 januari 1966 har Nordiska rådets trafikutskott bett att få närmare upplysningar rörande frågan om införandet av nya körkortsregler i Sverige.

Frågan har behandlats av bilförarutredningen i betänkandet »Körkortet och trafikutbildningen» (SOU 1965: 42). Efter remissbehandlingen bereds ärendet för närvarande inom kommunikationsdepartementet.

Avsikten är att representant för departementet om möjligt skall närvara vid trafikutskottets behandling bl. a. av denna fråga.

BILAGA**Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena**

Til trafikudvalget er henvist de meddelelser vedrørende rekommandation nr. 8/1965 angående nordisk gyldighed for førerbeviser til motorkøretøjer, som er afgivet til rådets 14. session af Finlands og Norges regeringer.

De først indkomne meddelelser er gennemgået på udvalgets møde i Stockholm den 7.—8. januar 1966. Udvalget besluttede at tilskrive Sveriges regering med begæring om en meddelelse.

Ved udvalgsbehandlingen under rådets 14. session har deltaget finansminister Henry Grünbaum, Danmark, statsråd Håkon Kyllingmark, Norge, justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, og kommunikationsministern Grels Teir, Finland. Endvidere har riksdagsman Folke Björkman, Sverige, været til stede under drøftelserne.

1. Meddelelserne

Det fremgår af meddelelserne, at man fra finsk side anser spørgsmålet vigtigt og aktuelt, og at man mener, at det bør overlades Nordisk Vejtrafik Komité (NVK) at foretage videre undersøgelser. Der afventes et initiativ fra det koordinerende land.

Den norske regering anser det næppe muligt i løbet af de nærmeste år at gennemføre helt ensartede regler om erhvervelse, fornyelse og inddragning af førerbeviser, men ser mulighed for at reducere forskellene mellem reglerne i de enkelte lande. Sagen ønskes udredt nærmere, og det vil blive overvejet, om arbejdet bør pålægges NVK eller der bør oprettes et særligt udvalg.

I følge af den svenske regerings meddelelse er en national udredning afsluttet, og der foreligger en betænkning »Körkortet och trafikutbildningen» (SOU 1965: 42).

2. Trafikudvalget

På mødet oplystes, at det fra norsk side er foreslået de andre lande, at der nedsættes en nordisk embedsmandskomité til at udrede sagen. Det oplystes endvidere, at de øvrige lande havde tilsluttet sig forslaget, og at der nu er udpeget medlemmer til komiteen.

Trafikudvalget anser spørgsmålet for vigtigt og vil påpege ønskeligheden

af en hurtig løsning, herunder foreløbig en hurtig gennemførelse af den nye komités udredning.

Udvalget foreslår,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser til næste ordinære session.

København, den 31. januar 1966

<i>Helgi Bergs</i>	<i>Leif Cassel</i>	<i>Kresten Damsgaard</i>
<i>Karl-August Fagerholm</i>	<i>Raino Hallberg</i> Næstformand	<i>Svend Horn</i>
<i>Nils Jacobsen</i>	<i>Martha Johannesen</i>	<i>Olavi Lahtela</i>
<i>Aksel Larsen</i>	<i>Birger Lundström</i>	<i>Gösta Skoglund</i>

Meddelanden
om rekommendation nr 9/1965 angående motverkande av
oljeföroreningar i havet

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at søge at tilvejebringe en effektiv kontrol med at olieudtømmning i havet ikke sker i strid med olieskadekonventionen af 1954.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 30 november 1965 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det af regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige nedsatte arbejdsudvalg om tilrettelæggelse af et snævrere nordisk samarbejde med henblik på at gøre kontrollen med olieudtømmning i havet mere effektiv har afholdt møde i København den 19. oktober 1965; på mødet opridsedes i hovedtræk de retningslinier, det efter udvalgets opfattelse ville være hensigtsmæssigt at følge.

Indstilling fra udvalget kan forventes i løbet af 1966.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 24 november 1965:

Vid det nordiska mötet i Köpenhamn den 4 november 1964 tillsattes en nordisk arbetsgrupp för effektivisering av behandlingen av frågan om oljeföroreningar. Arbetsgruppen, i vilken även Finland är representerat, sammanträdde i Köpenhamn den 19 oktober 1965. Nästa möte hålles i början av år 1966.

Norges regering (Departementet for handel og skipsfart) meddelar i november 1965:

Handelsdepartementet har anmodet *Sjöfartsdirektoratet* om uttalelse i sã-

kens anledning. Direktoratet har i et brev av 26. november 1965 vist til at det er nedsatt et nordisk arbeidsutvalg til å behandle oljeforurensnings-spørsmålet. I brevet heter det bl. a.:

Arbeidsutvalget holdt sitt første møte i København den 19. oktober 1965, hvor det ble redegjort for de systemer som anvendes med hensyn til konstatering av og innberetning om stedfundne oljeforurensninger, og om den kontroll som utøves med hensyn til overholdelse av 1954 konvensjonen og de nasjonale bestemmelser. Arbeidsutvalget fant at det ville være særdeles ønskelig om det allerede bestående uformelle samarbeide mellom de nordiske myndigheter på dette område kunne gis en fastere form og komme til uttrykk i en formell overenskomst. Det er meningen at utvalget ved et kommende møte i detaljer vil utforme forslag til en slik overenskomst.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Departementet hänvisar till det av Danmarks regering å samtliga regeringars vägnar den 30 november 1965 avgivna meddelandet.

I detta sammanhang torde få redovisas, att svenska riksdagen vid dess vårsession 1965 aktualiserat frågan om att för svenska fartygs del utfärda utvidgat förbud mot oljeuttömning enligt de ändringar, som år 1962 vidtogs i 1954 års oljeskyddskonvention (tredje lagutskottets utlåtande nr 16/1965; riksdagens skrivelse nr 159/1965). Sjöfartsstyrelsen har därefter i skrivelse den 29 november 1965 hemställt om sådan ändring av kungörelsen den 2 maj 1958 (nr 191) med tillämpningsföreskrifter till oljeskyddslagen den 6 april 1956 (nr 86) att de förbjudna zonerna skall för svenska fartyg utvidgas till att omfatta hela Nordsjön och hela Östersjön med vikar och att förbudet att utsläppa olja inom förbjudna zoner skall utsträckas att gälla också svenska tankfartyg med en bruttodräktighet mellan 150—499 ton. Ärendet kommer att behandlas i kontakt med berörda parter.

Meddelanden

om rekommendation nr 10/1965 angående nordisk namnlista över växter och djur

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för utgivande av en nordisk namnlista över växter och djur.

Danmarks regering (Ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 23 november 1965:

Ministeriet har fra Dansk Sprognævn indhentet en udtalelse, hvori Sprognævnet peger på en række problemer i forbindelse med den endelige udformning af det påtænkte værk. Især vil afgrænsningen af det materiale, der bør medtages, volde visse vanskeligheder, når man vil skabe et værk, der kan få betydning for en videre kreds.

Sprognævnet skønner, at der må nedsættes et udvalg for hvert af områderne botanik og zoologi bestående af hver to naturvidenskabsmænd og en filolog, og at udgifterne vedrørende de to udvalg vil blive på mindst 10 000 kr. for hvert. Der vil også måtte påregnes betydelige trykningsudgifter, da værket nemt vil kunne komme til at omfatte to bind å 10 ark.

Endelig meddeler sprognævnet, at det under sine nuværende personaleforhold vil have vanskeligt ved at yde væsentlig hjælp med det filologiske arbejde i forbindelse med værket.

Der henvises i øvrigt til sprognævnets skrivelse af 23. november 1965 [*se Bilaga*].

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 12 november 1965:

Undervisningsministeriet har i anledning av det till grund för rekommendationen liggande medlemsförslaget i ett den 1 oktober 1964 avgivet ut-

låtande meddelat, att det förordar uppgörandet av ifrågavarande förteckning. Ministeriet förutsätter, att det uppdras åt Nordiska kulturkommissionen att uppgöra förslag därom, huru uppgörandet av förteckningen och bekostandet av den skall ordnas.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 23 december 1965:

Kirke- og undervisningsdepartementet har sendt saken til Norsk Språknemnd, idet vi har bedt språknemnda behandle saken og i den forbindelse søke kontakt med norske naturvitenskapelige institusjoner. Saken har vært drøftet på fellesmøte mellom de nordiske språknemnder høsten 1965 som samarbeider om denne saken.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

De nordiska språknämnderna har diskuterat spørsmålet vid ett gemensamt möte i Helsingfors i oktober 1965. Mötet fann, att en dylik namnlista borde utarbetas. Nämnderna förutsatte, att arbetet skulle utföras av nordiska språkexperter och att nämnderna därvid skulle samråda. Frågan om den fortsatta handläggningen övervägs för närvarande inom ecklesiastikdepartementet.

*BILAGA***Skrivelse från Dansk Sprognævn om rekommendationen**

I anledning af at Nordisk Råd har henstillet til de nordiske regeringer at træffe foranstaltninger til at udgive en liste over nordiske plante- og dyrenavne, har Ministeriet ved skrivelse af 14. juli 1965 anmodet nævnet om en udtalelse, dels med henblik på den praktiske tilrettelæggelse af Danmarks del af arbejdet, dels med hensyn til størrelsen af de udgifter, som kan ventes i forbindelse med det.

Sagen har været behandlet på de nordiske sprognævns årsmøde 1.—2. oktober 1965 og af Dansk Sprognævns arbejdsudvalg 13. september og 22. november 1965.

Herefter kan man udtale følgende, idet man bemærker, at talangivelserne må tages med alt muligt forbehold:

Selv om listen indskrænkes til navnene på de almindeligere planter og dyr, må det fremhæves, at det drejer sig om en meget stor opgave, og at udarbejdelsen vil være forbundet med mange vanskeligheder, hvis opgaven skal løses på tilfredsstillende måde. Som eksempel på sådanne vanskeligheder kan nævnes at der inden for ét og samme nordiske sprog kan være flere betegnelser som svarer til samme latinske navn, skiftende fra egn til egn. Det vil derfor ofte være tvivlsomt om alle sådanne betegnelser skal medtages, og i benægtende fald hvilke(n) af dem man kan nøjes med. Dette gælder vistnok især om plantenavne.

Enslydende (eller næsten enslydende) betegnelser i flere nordiske sprog har ikke altid samme betydningsafgrænsning i de pågældende sprog. Således bruges betegnelsen *råtta* på svensk om dyrearter som man på dansk ville bruge ordet *mus* om, og ikke *rotte*.

Desuden må nævnes at selv om man på forhånd vil være nødt til at se bort fra f. eks. det historiske aspekt, vil den nødvendige afgrænsning af hvad der bør regnes til de almindelige planter og dyr, frembyde visse problemer. Her vil det meget hurtigt vise sig vanskeligt at forene de forskellige aspekter: for eksempel vil en husmoder eller en uddannet kok have et helt andet syn på hvad der er almindeligt, end en erhvervsfisker eller en landmand. Og listerne vil være uanvendelige om de ikke i de fleste henseender kan tilfredsstille fx gartnere, jægere, amatørbotanikere og amatørzoologer.

Det skønnes at ville blive nødvendigt i hvert fald af de nordiske lande at nedsætte to udvalg. Det ene måtte have to botanikere som medlemmer, det

andet to zoologer, og begge udvalg måtte som tredje medlem have en erfaren filolog.

For Danmarks vedkommende må der regnes med en udgift på mindst 10 000 kr. vedrørende hvert af de to udvalg. Hertil kommer honorarer for de trykfærdige manuskripter.

Trykningsudgifterne vil blive betydelige, da finske og islandske betegnelser skal medtages (i et vist omfang muligvis også færøske). Der må antagelig regnes med at der skal udgives to bøger, hver på mindst 10 ark, og med at den danske andel vil være mindst 500 kr. pr. ark.

Der vil efter nævnets opfattelse være forbundet en ikke ringe forlagsinteresse med en sådan udgivelse, men den vil næppe kunne gennemføres forsvarligt på kommerciel basis. De nordiske sprognævn har en betydelig interesse i at medvirke til opgavens eventuelle løsning, men Dansk Sprognævn kan i hvert fald ikke med de nuværende personalebevillinger bidrage væsentligt til den filologiske del af udarbejdelsen.

København, den 23. september 1965

P. n. v.

Chr. Westergård-Nielsen

Fungerende formand i sproglige anliggender

Meddelande

om rekommendation nr 11/1965 angående undersökning av filmens inverkan på åskådarna

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i fællesskab at lade foretage en undersøgelse af filmens indvirkning på tilskuerne, særlig børn og unge.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Den i Sverige i oktober 1964 tillsatta filmcensurutredningen har särskilt inriktat sig på att diskutera frågan om filmens skadeverkningar på åskådarna och anlitar för detta ändamål en särskild expertgrupp, som bedriver sina forskningar i Svenska Filminstitutets regi. Sådan forskning avses i framtiden pågå kontinuerligt. De danska och svenska filmutredningarna håller fortlöpande kontakter inom detta område. Behovet av samordning av den nationella forskningen i de nordiska länderna kommer att beaktas.

I denna fråga må i övrigt hänvisas till vad som redan anförs om rekommendation nr 12/1965.

Meddelande

om rekommendation nr 12/1965 angående förenhetligande av förhandsgranskning av film

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at træffe foranstaltninger med henblik på at tilvejebringe størst mulig ensartethed i Norden ved censur af film.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 30 november 1965 å *samtliga regeringars vägnar*:

I Danmark och Sverige pågår utredningar om filmcensur och i Norge utredning om en besvärinstans för beslut enligt bestämmelserna om filmgranskning. I Finland har den 29 maj 1965 promulgerats lag om filmgranskning och lag om förrättande av filmgranskning.

De danska och svenska utredningarna har den 17 september 1965 hållit gemensamma överläggningar i Köpenhamn.

Den svenska utredningen har den 13 juli 1965 avgivit remissyttrande över Nordiska rådets rekommendation nr 11/1965 angående en undersökning av filmens inverkan på åskådarna, särskilt barn och ungdom.

Meddelande
om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för
fordringspreskription

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at indføre en fælles nordisk lovgivning om forældelse af fordringer baseret på en længere almindelig forældelsesfrist på 10 år og en kortere frist for forældelse af dagliglivets krav.

Norges regering (Justis- og politidepartementet) meddelar den 29 september 1965 å *samtliga regeringars vägnar*:

På et möte i Oslo 8. desember 1964 mellom justisministrene i de nordiske land ble det vedtatt å ta opp samarbeid mellom de nordiske justisdepartementer for å gjøre et nytt forsök på å komme fram til fellesnordiske lovutkast om foreldelse. Det er fra svensk side utarbeidd en P.M. med et foreløpig utkast til felles lovregler om fordringspreskripsjon. Dette utkast vil bli gjenstand for videre departementale dröftelser i löpet av 1966.

Meddelanden

om rekommendation nr 14/1965 angående giltighetstid för resepass

(Överlämnade av Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Island, Norge og Sverige at udvide gyldighedstiden for pas til ti år.

Islands regering (Dóms- og kirkjumálaráðuneytið) meddelar den 30 juli 1965:

----- skal man herved meddele, at man har besluttet at udvide gyldighedstiden for islandske pas fra 3 til 10 år og vil foranledige denne ændring iværksat fra 1. januar 1966.

Norges regering (Justis- og politidepartementet) meddelar den 30 november 1965 å samtlige regeringars vägnar:

Rekommandasjonen er ikke rettet til Danmark som allerede tidligere har tatt i bruk reisepass med 10 års gyldighetstid.

Ved kongelig resolusjon av 22. oktober 1965 er det besluttet at en i Norge skal gå over til å bruke pass med 10 års gyldighetstid fra 1. januar 1966.

I Island har man besluttet å utvide gyldighetstiden for pass fra 3 til 10 år med virkning fra 1. januar 1966.

Spørsmålet om forlengelse av gyldighetstiden for finske pass er under behandling. Stämpelskattlagen vil bli endret med det første, og så snart dette er gjort vil det bli lagt fram proposisjon om endring av passförordningen.

Den svenske regering har den 23. april 1965 tilsatt en utredning om gyldighetstiden for pass. Utredningsarbeidet skal foretas med særlig henblikk på Nordisk Råds rekommandasjon nr. 14/1965. En tar sikte på å ha utredningen ferdig innen utløpet av inneværende år.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 1 december 1965:

Med anledning av bl. a. Nordiska rådets rekommendation, som innebär utvidgning av giltighetstiden för pass till tio år, har chefen för inrikesdepartementet med stöd av regeringens bemyndigande den 23 april 1965 tillkallat en sakkunnig jämte experter för att utreda frågan om giltighetstiden för pass. I utredningsdirektiven anges bl. a. att särskild hänsyn bör tas till Nordiska rådets hemställan. Utredningsarbetet pågår.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 30 november 1965:

Till ifrågavarande sak har ännu icke tagits ställning.
Giltighetstiden för resepass kan ej bli förlängd utan att nu gällande stämpelskattelag ändras. En översyn av förenämnda lag verkställs som bäst i finansministeriet.

Meddelanden

om rekommendation nr 15/1965 angående kostnader för resepass

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Island, at der ved pasudstedelse ikke opkræves større beløb i gebyr, end der medgår til dækning af omkostningerne i forbindelse med udstedelsen.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 30 november 1965:

Angående slämpelavgiften för resepass stadgas i stämpelskattelagen, varför kostnaderna icke kan nedsättas utan ändra förenämnda lag. En översyn av ifrågavarande lag verkställs som bäst i finansministeriet. Till ifrågavarande sak har ännu icke tagits ställning.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 1 december 1965:

Rekommendationen innebär att allmänhetens kostnad för pass inte skall överstiga statsverkets kostnader i samband med passets utfärdande. En expeditiönskungörelse har i Sverige utfärdats den 29 oktober 1964. I förarbetena (prop. 1964: 75 s. 308, 312) har uttalats, att en avgift inte får överstiga statsverkets självkostnader i ärendet. Den angivna rekommendationen följs således redan i Sverige.

Meddelanden

om rekommendation nr 16/1965 angående stipendier till elever vid Nordisk journalistkursus

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges
regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att gemensamt årligen ställa ett belopp av tillhoppa minst 20 000 svenska kronor till förfogande för stipendier till elever vid Nordisk journalistkursus i Århus.

Danmarks regering (Statsministeriet) meddelar den 25 november 1965:

Statsministeriet har anmodet ressortmyndighederne i de øvrige nordiske lande om at tilvejebringe hjemmel for afholdelse af bidrag, således at det samlede bidrag, der er fastsat til 22 000 sv. kr. årlig, fordeles i forhold til de enkelte landes tilskud til driften af Nordisk Journalistkursus.

Statsministeriet har endnu ikke modtaget officielt svar fra de pågældende myndigheder.

Endvidere er der for Danmarks vedkommende tilvejebragt hjemmel for at yde et årligt tilskud på 6 000 sv. kr.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 12 november 1965:

Undervisningsministeriet har under de senaste åren av sina disponibla medel beviljat stipendier åt finländska journalister för deltagande i kurser. Det bör också anses vara ett ändamålsenligt arrangemang, att varje land beviljar stipendier åt sitt eget lands kursdeltagare.

Islands regering (Menntamálaráðuneytið) meddelar den 5 januari 1966:

Det danske statsministerium har foreslået, at der ialt stilles 22 000 sven-

ske kroner til disposition til ovennævnte stipendier. Dette ministerium har for sit vedkommende godkendt dette forslag, og Islands bidrag, 1 000 svenske kroner, vil være disponibelt på anfordring.

Man anfører, at ministeriet regelmæssigt har ydet et vist bidrag til islandske deltagere i Nordisk journalistkursus.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Den norske regjering (Kirke- og undervisningsdepartementet) har tidligere avgitt slik uttalelse til den norske delegasjon i Nordisk Råd:

I Norge er det etablert en generell stipendordning for skoleelever og studerende. Ordningen gjelder også elever og studerende ved utenlandske læresteder.

Kirke- og undervisningsdepartementet finner det naturlig at norske deltakere i Nordisk journalistkurs kommer inn under den generelle stipendordningen på linje med andre som studerer i utlandet.

Hvis det imidlertid er enighet mellom de øvrige nordiske land om å stille til disposisjon et bestemt beløp for stipend til elever ved Nordisk journalistkursus i samsvar med det fremsatte forslag, vil Kirke- og undervisningsdepartementet for sitt vedkommende ikke motsette seg at Norge bidrar med en forholdsmessig del av stipendmidlene.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Erforderliga medel för stipendier åt elever vid Nordisk journalistkursus i Århus har beräknats i 1966 års statsverksproposition.

Meddelanden

om rekommendation nr 17/1965 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för enhetliga regler för märkning av brand- och hälsofarliga ämnen och för handeln med sådana ämnen i vad sammanhänger med märkningen.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet og Justitsministeriet) meddelar den 25 november 1965:

Norge, der er koordinerende land, har indkaldt til møde i Oslo, hvor arbejdet med den omhandlede rekommandation vil blive tilrettelagt, og Indenrigsministeriet og Justitsministeriet har udpeget repræsentanter til at deltage i mødet.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 25 november 1965:

Handels- och industriministeriet har meddelat Norge, som är koordinerande land i detta spörsmål, att det är villigt att deltaga i av de i rekommendationerna avsedda åtgärdernas utvecklande ävensom sänt till vederbörande myndigheter i Norge det av dem begärda materialet.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 26 november 1965:

Norge er koordinerende land, og Sosialdepartementet har anmodet om å få oppnevnt kontaktmenn for de interesserte departementer i de nordiske land.

Så snart disse representanter er oppnevnt, vil departementet innby til et møte for å tilrettelegge den videre behandling av rekommandasjonen.

Meddelanden

om rekommendation nr 18/1965 angående samarbete på näringsforskningens område

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att *S v e r i g e* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utveckla samarbetet på näringsforskningens område i huvudsak enligt de linjer, som närmare redovisas i den i december 1956 framlagda rapporten till regeringarna från Gemensamma nordiska kommittén för näringsforskning.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Indenrigsministeriet) meddelar den 9 november 1965:

Indenrigsministeriet har ment at burde tage til efterretning, at spørgsmålet er genstand for overvejelser hos den svenske regering, ekklesiastikdepartementet, der er initiativtager i denne sag.

F i n l a n d s r e g e r i n g (lantbruksministeriet) meddelar den 20 november 1965:

Nordiska rådet hemställde år 1964 på initiativ av socialpolitiska utskottet till medlemsländernas regeringar, att det nordiska samarbetet på näringsforskningens område ånyo måtte upptagas till behandling under former, som anses lämpliga, och anmodade i detta syfte de olika ländernas regeringar att inkomma med förslag. Därvid föreslogs, att samarbetet för Finlands vidkommande skulle skötas av statens näringskommission.

Då Nordiska rådet nu rekommenderat medlemsländerna att vidare utveckla samarbetet på näringsforskningens område, har det samtidigt poängterat, att samarbetet huvudsakligen borde planeras i enlighet med de planer, vilka framförts i det betänkande som utarbetats av den samnordiska kommitté, vilken var verksam år 1956. I detta föreslås tillsättande av en permanent nordisk kommitté, vars uppgift skulle vara att främja samarbetet på

näringsforskningens område, varvid näringsforskningen skulle förstås i så vid bemärkelse, att den skulle omfatta de till näring hänförliga delarna av näringsfysiologi, klinisk medicin, råämnen och förädling av dem. Därtill borde motsvarande nationella kommittéer tillsättas i varje medlemsland.

Utvecklande av samarbetet i enlighet med Nordiska rådets rekommendation bör i fråga om Finlands regering anses ändamålsenligt. Tillsättandet av en permanent kommitté bör anses nödigt för koordinering av samarbetet i de olika nordiska länderna, och de nationella kommittéerna kommer i varje land att verka som samarbetsorgan på näringsforskningens område. Såsom Finlands nationella kommitté föreslås statens näringskommission, som meddelat, att den kan åtaga sig uppdraget.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 12 november 1965:

Med anledning av rekommendationen har införskaffats utlåtande av statens agrikultur-forstvetenskapliga kommission, i vilket kommissionen meddelar, att det vid de internordiska diskussionerna konstaterats, att reella möjligheter för grundande av ett internordiskt institutet för näringsforskning icke föreligger. Däremot finnes förutsättningar för samarbete mellan de nationella på näringsforskningens område verksamma institutionerna och detta arbete borde enligt kommissionens åsikt med alla till buds stående medel utvecklas. För Finlands del skulle statens näringskommission bäst lämpa sig som samarbetsorgan.

Undervisningsministeriet finner det för egen del önskvärt, att den fortsatta utredningen av frågan skulle överlåtas till Nordiska kulturkommissionen.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 29 november 1965:

Det foregår for tiden et intimt samarbeid mellom ernæringsforskere i de nordiske land. Samarbeidet er uformelt, og skjer i form av vitenskapelige konferanser og seminarer, hvis resultater — likeledes på uformell basis — alltid blir meddelt de norske helsemyndigheter.

Hvorvidt det under disse forhold er nødvendig å formalisere samarbeidet, kan være tvilsomt, men de norske helsemyndigheter er forberedt på å delta i realitetsdrøftelser herom.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Frågan om näringsforskningens ställning i Sverige har utretts av 1953 års lärarinneutbildningskommitté. I sitt betänkande »Forskning, undervisning och information inom näringslärans område» (SOU 1963:77) har kommittén föreslagit bl. a. att statliga organ för forskning, undervisning

och information rörande den humana nutritionen skall inrättas. Då frågan om utbildningen på näringslärans område hänger nära samman med frågan om en blandad medicinsk och naturvetenskaplig utbildning har ärendet överlämnats till utredningen rörande vissa medicinska utbildningsfrågor för översyn och prövning tillsammans med frågan om blandad medicinsk och naturvetenskaplig utbildning. Nämnda uppdrag innefattar jämväl översyn i fråga om forskning i näringslära och klinisk nutrition. Utredningens förslag väntas föreligga i början av år 1966. I samband med prövningen av dess förslag till utformning av den nationella forskningsorganisationen på detta område kommer även möjligheterna att utveckla det nordiska samarbetet på näringsforskningens område att tas upp till behandling.

BILAGA

**Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över
meddelandena**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats till rådets fjortonde session avgivna meddelanden från Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar om rekommendation nr 18/1965 angående samarbete på näringsforskningens område.

Av meddelandena framgår, att man i Finland anser förutsättningar föreliggande för samarbete mellan de nationella på näringsforskningens område verksamma institutionerna, samt att det synes önskvärt att den fortsatta utredningen av frågan överlåtes till Nordiska kulturkommissionen. Från norsk sida ifrågasättes huruvida behov föreligger av att formalisera samarbetet, även om man icke ställer sig negativ till diskussioner i frågan. Sveriges regering meddelar, att frågan om möjligheterna att utveckla det nordiska samarbetet på näringsforskningens område kommer att tas upp till behandling i samband med de förslag som utredningen rörande vissa medicinska utbildningsfrågor väntas framlägga i början av år 1966.

Det upplystes att enligt underhandsmeddelande den del av den svenska utredningen, som behandlar frågor på näringslärans område, kommer att läggas fram i mitten av innevarande år.

Med hänsyn till den tidrymd som förflutit sedan ifrågavarande spörsmål första gången tagits upp till behandling inom rådet, och då frågan tidigare fördröjts på grund av nationella utredningar, vill utskottet uttala den förhoppningen, att pågående utredningsarbete skyndsamt föres vidare, och att ett positivt resultat av rekommendationen inom en snar framtid kommer till stånd.

Utskottet får föreslå,

att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Köpenhamn den 30 juni 1966

<i>Birger Andersson</i>	<i>Sigurður Bjarnason</i>	<i>Sigrid Ekendahl</i>
<i>Einar Gustafsson</i>	<i>Gunnar Henriksson</i>	<i>Jørgen Jensen</i>
	Förman	
<i>Lars Korvald</i>	<i>Urho Kähönen</i>	<i>Harald Løbak</i>
<i>Niels Mørk</i>	<i>Judit Nederström-Lundén</i>	<i>Harald Nielsen</i>
	<i>Salve Salvesen</i>	

Meddelande

om rekommendation nr 19/1965 angående fiskerigränserna i Skagerack och Kattegatt

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige å undersøke mulighetene for en felles løsning av fiskegrensespøragsmålene i Skagerak og Kattegat.

Danmarks regering (Fiskeriministeriet og Udenrigsministeriet) meddelar den 22 november 1965 å *samtliga regeringars vägnar*:

Protokollen fra mødet i København den 9. september 1964 mellem repræsentanter for de danske, norske og svenske fiskeriorganisationer (bilag 6 i sag A 6/e — 13. session) med indstilling til regeringerne i Danmark, Norge og Sverige om samtidig udvidelse af de tre landes fiskerigrænser til 12 sømil i bl. a. Skagerrak og Kattegatt under forudsætning af gennemførelse af en i protokollen nærmere beskrevet ordning om gensidig adgang for de tre landes fiskere til fiskeri inden for de nye fiskerigrænser behandlede på et møde i det nordiske kontaktudvalg for fiskerispøragsmål den 1. december 1964. Herefter indbød den svenske regering i overensstemmelse med en på kontaktudvalgets møde fremsat tilkendegivelse den danske og den norske regering til en konference om fiskerigrænse- og fiskerispøragsmål vedrørende Skagerrak og Kattegatt, hvilken konference blev afholdt i Stockholm den 24.—25. maj 1965.

Forhandlingerne på konferencen, der førtes mellem delegationer bestående af repræsentanter for de tre landes udenrigsministerier, ressortmyndigheder og fiskeriorganisationer, koncentrerede sig om den i fiskeriorganisationernes indstilling forudsete særordning om gensidig adgang for de tre landes fiskere til at fiske inden for de danske, norske og svenske fiskerigrænser i Skagerrak og Kattegatt i tilfælde af en udvidelse af disse. Drøftelserne viste,

at der bestod divergerende synspunkter i visse henseender, især med hensyn til dels det geografiske anvendelsesområde for en særordning, dels det tidsrum, i hvilket særordningen skulle være gyldig.

Konferencen havde karakter af en første indledende forhandlingsrunde, og der var enighed om, at drøftelserne skulle videreføres i en nærmere fremtid.

Den trilaterale fiskerisærordning har i september og oktober 1965 været genstand for nye drøftelser mellem fiskeriorganisationerne i de tre lande. Resultatet af disse drøftelser, der endnu ikke officielt er blevet forelagt regeringerne, kan ventes at blive udgangspunktet for yderligere forhandlinger.

Den finske regering har meddelt, at den ingen bemærkninger har at gøre i dette spørgsmål.

Meddelande

om rekommendation nr 20/1965 angående samordning av semesterlagstiftningen

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för att så långt som möjligt samordna de nordiska ländernas lagstiftningar om semester.

Finlands regering (socialministeriet) meddelar den 8 november 1965 å *samtliga regeringars vägnar*:

Nordiska socialpolitiska kommittén behandlade rekommendationen vid sitt sammanträde i Stockholm den 22 och 23 april 1965 samt beslöt härvid tillsätta ett underutskott som fick i uppdrag att med utgångspunkt från Nordiska rådets socialpolitiska utskotts uttalanden i dokumentet A 8/s utreda möjligheterna att så långt som möjligt samordna de nordiska ländernas lagstiftningar om semester. Underutskottet skall göra en sammanställande analys av de viktigaste delspörsmålen inom semesterlagstiftningarna och en värdering av på vilka områden de nordiska länderna bör eftersträva likhet.

Meddelande
om rekommendation nr 21/1965 angående samordning av
socialhjälpslagstiftningen

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för att så långt som möjligt samordna de nordiska ländernas lagstiftningar om socialhjälp.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 3 december 1965 å samtliga regeringars vägnar:

Nordisk sosialpolitisk komité besluttet på møtet i Grenå 25. august 1965 å nedsette et underutvalg med oppdrag å utrede spørsmålet om harmonisering av lovgivningen om sosialhjälp i de nordiske land. Underutvalget skal utføre sitt arbeid på grunnlag av Nordisk Råds rekommandasjon og i lys av den drøfting av saken som har vært ført i Nordisk sosialpolitisk komité.

Meddelanden

om rekommendation nr 22/1965 angående nordisk giltighet för recept

(Överlämnade av Danmarks och Norges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för att recept å läkemedel, utfärdat i ett nordiskt land, skall kunna expedieras vid apotek även i övriga nordiska länder.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Indenrigsministeriet) meddelar den 25 november 1965:

Den 20. august 1965 afholdt repræsentanter for de nordiske landes sundhedsmyndigheder møde i Oslo, hvor man tilrettelagde behandlingen af sagen.

I øvrigt kan man henholde sig til den af Norge afgivne meddelelse.

N o r g e s r e g e r i n g (Sosialdepartementet) meddelar den 26 november 1965:

Det nedsatte samarbeidsorgan som betegnes »Nordisk reseptkomité», har holdt sitt første møte i Oslo i november 1965 og trukket opp retningslinjer for komitéens videre arbeid. Island har meddelt at det ikke kan sende noen representant til disse møter.

Komitéens neste møte er tenkt avholdt våren 1966.

Meddelande

om rekommendation nr 23/1965 angående främjande av Nordiska straffrättskommitténs arbete

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at søge arbejdet i Nordisk strafferechtskomité fremmet mest muligt og med henblik herpå stille de fornødne økonomiske midler til rådighed til tilvejebringelse af sekretariatsbistand.

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar i november 1965 å *samtliga regeringars vägnar*:

Frågan om sekreterargöromålen handhavande inom Nordiska straffrättskommittén har diskuterats mellan företrädare för de nordiska justitiedepartementen. Härvid har enighet uppnåtts om att något gemensamt sekretariat inte bör upprättas utan att i varje land göromålen bör bestridas av särskilt utsedda tjänstemän. Sekretariat har numera också ställts till de nationella delegationernas förfogande.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet

Till juridiska utskottet har hänvisats det till rådets 14:e session av Sveriges regering avgivna meddelandet om rekommendation nr 23/1965.

Av det lämnade meddelandet framgår, att Nordiska straffrättskommittén nu erhållit förstärkning av sitt sekretariat i enlighet med innehållet i nämnda rekommendation. Under sådana omständigheter hemställer utskottet,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen slutbehandlad för rådets del.

Stockholm den 13 december 1965

Emil Ahlkvist

Gunnar Edström

Erkki Hara

Sven Högström

Harry Klippenvåg

Ragnar Lassinantti

Mathias Á. Mathiesen

Johan Møller Warmedal

Gösta Rosenberg

Knud Thestrup

Förman

Meddelanden

om rekommendation nr 24/1965 angående likformig, enhetlig lagstiftning om trafiknykterhet

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at søge gennemført en ensartet nordisk lovgivning om misbrug af alkohol i trafikken.

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 22 november 1965:

Enär Finlands och Danmarks, samt å andra sidan Sveriges och Norges sakkunnigas uppfattning angående bestämmande av en legislativ promillegräns i trafiknykterhetsfall i avsevärd grad avviker från varandra, finner ministeriet ändamålsenligt, att en grundlig utredning i ärendet först verkställas i vart och ett av de nordiska länderna. Därefter kunde man tillsätta en samnordisk kommitté med uppgift att ackommodera skiljaktigheterna i uppfattningarna och på denna bas utarbeta förslag till ensartade och enhetliga stadganden. Å andra sidan kunde man tänka sig, att de för de olika nordiska länderna tillsatta kommittéerna vid behov skulle sammankomma till gemensamma möten för att diskutera med kommittéernas arbete sammanhängande frågor så att man redan i detta skede skulle kunna utjämna eventuella skiljaktigheter i uppfattningarna och sålunda få till stånd så ensartade och enhetliga stadganden om trafiknykterhet som möjligt.

Då Sverige är koordinerande land i detta ärende, borde Sverige taga initiativ till ärendets upptagande till behandling i samtliga nordiska länders regeringar.

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar i november 1965 å *samtliga regeringars vägnar*:

Med anledning av bl. a. förevarande rekommendation kommer inom kort i Sverige att tillkallas sakkunniga för utredning av frågan om trafiknykterhetslagstiftningen. Övriga nordiska länder kommer att inbjudas att delta i utredningsarbetet genom observatörer.

Meddelanden

om rekommendation nr 25/1965 angående nordiskt samarbete inom EFTA

(Överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringene

1. a. at regeringene i de nordiske land, som er tilsluttet EFTA, ved først-kommende møte i EFTA's ministerkomité i fellesskap virker for å sikre en hurtig og fullstendig avvikling av den britiske importavgift,

b. at de samme regeringer virker for en utvikling av det økonomiske samarbeid — også vedrørende jordbruks- og fiskeriprodukter — innenfor EFTA under hensyntagen til hvert enkelt lands særlige forhold, og

c. at regeringene undersøker alle muligheter for å sette EFTA i stand til aktivt å støtte bestrebelsene for å sikre en utvidet europeisk samhandel.

2. å fortsette bestrebelsene på å utvide det nordiske økonomiske samarbeid innen EFTA's ramme.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Udenrigsministeriet) o c h F i n l a n d s
r e g e r i n g (ministeriet för utrikesärendena) h a r i m e d d e l a n d e n d e n 19
n o v e m b e r 1965, r e s p. d e n 8 d e c e m b e r 1965, h ä n v i s a t t i l l B e r ä t t e l s e f r å n N o r -
d i s k a m i n i s t e r k o m m i t t é n f ö r e k o n o m i s k t s a m a r b e t e (Sak C 5/e).

Meddelanden

om rekommendation nr 26/1965 angående bevakning av den internationella konjunkturutvecklingen

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka förutsättningarna för samarbete och arbetsfördelning beträffande bevakningen av den internationella konjunkturutvecklingen.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Finansministeriet) meddelar den 22 november 1965:

Spørgsmålet om samarbejde ved optagelse af lån på det internationale kapitalmarked er for tiden genstand for overvejelser i det nordiske udvalg for finansielle spørgsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Økonomiministeriet) meddelar den 18 november 1965:

Finlands regering, som er koordinerende for arbejdet med denne rekommendation, har indbudt til et møde i Helsingfors i slutningen af januar måned 1966, hvor mulighederne for et samarbejde af den omhandlede karakter skal drøftes.

F i n l a n d s r e g e r i n g (finansministeriet) meddelar den 20 november 1965 å *samtliga regeringars vägnar*:

Under ärendets hittillsvarande beredning har det kunnat konstateras intresse på regeringshåll för samarbete av det slag som avses i Nordiska rådets rekommendation. I synnerhet ett utbyte av information om den ekonomiska utvecklingen i de nordiska länderna har väckt anklang. Prognosmetodiken har också nämnts som ett lovande område för samarbete.

På inbjudan av det finska finansministeriet sammankommer represen-

tanter för berörda instanser i de nordiska länderna till ett möte i Helsingfors i början av 1966 för att dryfta spørsmål i samband med konjunkturbevakningen.

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 27 november 1965:

Finland, som er det koordinerende land i denne saken, foreslo i brev av 30. september d. å. at det innkalles til et nordisk møte av folk fra administrasjonen for nærmere drøfting av denne saken. Det er videre utarbeidet et forslag til dagsorden for et eventuelt møte.

Finansdepartementets svar på henvendelsen følger:

Finansdepartementet, som behandler denne sak på norsk side, er enig i at det bør tas sikte på å holde et nordisk møte for nærmere å drøfte mulighetene og eventuelle fordelene ved nordisk samarbeid på dette området. En har ingen merknader til den foreslåtte dagsorden for møtet.

En vil allerede nå gi uttrykk for at en vil se det som en stor fordel å kunne få i stand et nærmere samarbeid om utveksling av rapporter og informasjoner om konjunkturforholdene innen de enkelte land i Norden. En tror også det kan være til nytte å få i stand en regelmessig utveksling av erfaringer med hensyn til de metoder som nyttes som grunnlag for prognoser på de forskjellige områder. En er på den annen side fortsatt svært i tvil om fordelene ved et samarbeid om overvåkinger av konjunkturutviklingen utenfor Norden. En regner med at dette samarbeid vil kreve vesentlig større arbeidsinnsats fra det enkelte lands side enn det som nå settes inn på dette området.

Det standpunkt en har tatt er først og fremst begrunnet med at et samarbeid på dette området trolig ikke vil bety noen rasjonalisering, sannsynligvis ville det heller føre til betydelig større arbeidsinnsats enn nå. Et annet viktig moment er at en gjennom det arbeid som utføres av andre internasjonale organer, og i første rekke OECD, regelmessig får et omfattende materiale om den økonomiske utviklingen i de land utenfor Norden som er av særlig betydning for vår økonomi.

En vil på den annen side se det som en stor fordel om en kunne få istand en mest mulig effektiv utveksling av informasjoner mellom de nordiske land om så vel den økonomiske utvikling innen disse land som om metoder for utarbeiding av konjunkturprognoser.

Finland har nå innkalt til nevnte møte i Helsinki 28. januar 1966. Det finske brev tyder på at den alminnelige oppfatning i de nordiske land stort sett faller sammen med det syn en har hevdet fra norsk side.

Meddelanden

om rekommendation nr 27/1965 angående upplåning på den internationella kapitalmarknaden

(Överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka huruvida och i vilka former de nordiska länderna såsom ett led i en utvidgning av det ekonomiska samarbetet i Norden kan stödja varandra vid upplåning på den internationella kapitalmarknaden med speciellt sikte på att öka kapitaltillförseln till de kapitalsvagare länderna.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Finansministeriet) meddelar den 22 november 1965:

Spørgsmålet om samarbejde ved optagelse af lån på det internationale kapitalmarked er for tiden genstand for overvejelser i det nordiske udvalg for finansielle spørgsmål.

F i n l a n d s r e g e r i n g (finansministeriet) meddelar den 22 november 1965:

Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet beslöt överlåta behandlingen av rekommendationen som uppdrag till ett av utskottet tillsatt finansutskott. Frågan har handlagts under år 1965 i flera repriser och betänkandet i ärendet lär bli färdigt före Nordiska rådets nästa möte i Köpenhamn.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandena**

Til Det økonomiske utvalg er henvist meldinger til 14. sesjon fra Danmarks, Finlands og Norges regjeringer vedrørende rekommandasjon nr. 27/1965 angående opptakelse av lån på det internasjonale kapitalmarked.

Ved utvalgets behandling av saken har deltatt statsministern J. Virolainen, Finland, utenriksminister Per Hækkerup, Danmark, handelsministern Lars P. Jensen, Danmark, statsrådet Gunnar Lange, Sverige, handels- og industriministern T. A. Wiherheimo, Finland, og statsråd Kåre Willoch, Norge.

Av meldingen fremgår at spørsmålet om samarbeid med opptakelse av lån på det internasjonale kapitalmarked for tiden er under overveieelse i Det nordiske utvalg for finansielle spørsmål etter oppdrag fra Nordisk økonomisk samarbeidsutvalg.

Utvalget innstiller,

at rådet tar meldingene til etterretning og imøteser nye meldinger om spørsmålet til neste ordinære sesjon.

København, 29. januar 1966

Georg Backlund

Trygve Bratteli

Ragnar Christiansen

Lis Groes

Yngve Holmberg

Sigurður Ingimundarson

Lars Larsson

Poul Møller

Bertil Ohlin

Erling Petersen

Juha Rihtniemi

Bent Røiseland

Viseformann

V. J. Sukselainen

Sven Sundin

Meddelanden

om rekommendation nr 28/1965 angående nordisk kulturfond

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för ingående av en överenskommelse mellan länderna om tillskapande av en nordisk kulturfond, som till silt förfogande skulle årligen erhålla 3 000 000 danska kronor och som skulle ställas under gemensam nordisk förvaltning.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Undervisningsministeriet) meddelar den 25 november 1965:

I anledning af rekommandationen har de nordiske landes kultur- og undervisningsministre truffet beslutning om at søge en nordisk kulturfond oprettet fra 1. januar 1966, således at fondsbeløbet i fondens første virksomhedsår, kalenderåret 1966, bliver 600 000 kr. Det er tanken år for år at søge beløbet afpasset efter de erfaringer, der bliver indvundet, og de behov, som konstateres.

I Danmark har bevillingsmyndighederne givet tilslutning til det danske bidrag i 1966 138 000 kr.

Kultur fonden vil i begyndelsen blive forvaltet efter en midlertidig forvaltningsordning under tilsyn af undervisnings- og kulturministerierne efter samråd med Nordisk Råds kulturudvalg, idet forskellige principielle spørgsmål skal udredes nærmere, inden den endelige ordning kan etableres.

Der er efter samråd med Nordisk Råds kulturudvalg udarbejdet retningslinjer for den midlertidige forvaltningsordning.

Der er udpeget følgende medlemmer af den første midlertidige fondsstyrelse:

Danmark: Kontorchef W. Weineke
Suppleant: Fuldmægtig Helge Thomsen

Finland: Regeringsrådet Ragnar Meinander
 Island: Departementschef Birgir Thorlacius
 Suppleant: Fuldmægtig Arni Gunnarsson
 Norge: Departementsråd Olav Hove
 Suppleant: Statssekretær Henrik Bargem
 Sverige: Statssekreterare Sven Moberg
 Suppleant: Departementssekreterare Ilmar Bekeris

Konstituerende møde i styrelsen påregnes afholdt i december i København.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 5 januari 1966:

Den midlertidige styrelse for nordisk kulturfond holdt konstituerende møde den 17. december 1965 i København. Referat af mødet fremsendes til orientering for Nordisk Råd [*se Bilaga 3*].

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 12 november 1965:

I regeringens proposition till riksdagen med förslag till inkomst- och utgiftsstat för år 1965 är upptaget ett anslag om 62 700 mark utgörande Finlands andel av det belopp om 600 000 danska kronor, som enligt mellan undervisningsministrarna träffad överenskommelse skall avsättas till den nordiska kulturfonden under dess första verksamhetsår. Till Finlands representant i styrelsen för fonden har undervisningsministeriet förordnat regeringsrådet Ragnar Meinander.

Beträffande kulturfondens organisation och uppgifter hänvisas till det meddelande, som avges från det koordinerande landet.

Islands regering (Menntamálaráðuneytið) meddelar den 5 januari 1966:

I henhold til de provisoriske regler, der er vedtaget angående Nordisk Kulturfonds virksomhed, anses fonden for oprettet fra og med den 1. januar 1966. Departementschef Birgir Thorlacius er fra islandske side udnævnt til medlem af den kommission, der skal bestyre fondens midler i henhold til ovennævnte provisoriske regler. Man har gjort foranstaltninger til betaling af Islands bidrag til fonden for året 1966.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 26 oktober 1965:

Kirke- og undervisningsdepartementet har akseptert de midlertidige retningslinjer for et Nordisk kulturfond som er vedtatt av Nordisk Råds kulturutvalg.

Under kap. 392, Nordiske samarbeidsiltak, er under post 71, Tilskott til

Nordisk kulturfond, foreslått bevilget kr. 102 000 som svarer til den norske del av tilskottet til Kulturfondet for 1965.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

Sedan de nordiska regeringarna under hand enats om att anta provisoriska riktlinjer för förvaltningen av en nordisk kulturfond, avsedd att fr. o. m. den 1 januari 1966 träda i verksamhet, har svenska regeringen genom beslut den 29 oktober 1965 anslagit de för första halvåret 1966 erforderliga medlen. Samtidigt har regeringen förordnat statssekreteraren i ecklesiastikdepartementet Sven Moberg till svensk ledamot i det nordiska femmannautskott som skall utgöra styrelse för kulturfonden. Behovet av ytterligare medel till fonden har även beaktats i budgetarbetet för 1966/67. Ett meddelande om fonden kommer att offentliggöras i dagspressen den 1 december 1965.

*BILAGA 1***Provisoriska riktlinjer för en nordisk kulturfond**

1. Med hänvisning till Nordisk Råds rekommendation nr. 28/1965 oprettes en fællesnordisk kulturfond, der foreløbig som en midlertidig ordning forvaltes efter de nedenfor angivne retningslinier.

Fondens midler tilvejebringes ved årlige statstilskud fra de fem nordiske lande, som hvert år træffer beslutning om det samlede tilskudsbeløbs størrelse. Landene bidrager efter deres befolkningstal således: Danmark 23 pct., Finland 22 pct., Island 1 pct., Norge 17 pct. og Sverige 37 pct.

2. Fondens formål skal være gennem finansiering af hertil egnede samarbejdstiltag at fremme det nordiske kulturelle samarbejde i overensstemmelse med retningslinierne i den nordiske samarbejdsoverenskomst af 23. marts 1962.

3. Fondens midler skal anvendes til formål inden for kulturens forskellige områder, såsom forskning, undervisning, folkeoplysning samt litteratur, musik, teater, film og andre kunstarter. Midlerne skal fortrinsvis anvendes til samarbejdsprojekter, som omfatter flere end to lande. Følgende formål kan eksempelvis komme i betragtning:

- a. fællesnordiske udredninger
- b. stipendier til besøg i studieøjemed o. lign. i andet nordisk land
- c. fællesnordiske projekter af engangskaraktter eller begrænsede til et bestemt kortere tidsrum
- d. informationsvirksomhed om Norden og om nordisk kultursamarbejde.

4. Fonden forvaltes under tilsyn af de nordiske landes undervisnings- og kulturministerier efter samråd med Nordisk Råds kulturudvalg efter følgende retningslinier:

a. Fonden bestyres af et nordisk 5-mands udvalg, bestående af et medlem fra hvert af de nordiske lande, udpeget af vedkommende lands undervisningsminister, i Danmark af kulturministeren og undervisningsministeren i fællesskab.

b. 5-mands udvalget bistås af Nordisk Kulturkommission som rådgivende og forslagsstillende organ. Kulturkommissionens generalsekretær er sekretær for udvalget, og fonden forvaltes i det land, hvor kulturkommissionens generalsekretariat til enhver tid er beliggende.

c. Nordisk Råds kulturudvalg skal kunne fremsætte såvel konkrete forslag om støtte af fonden som henstillinger om generelle retningslinier for midlernes anvendelse.

d. Kalenderåret er regnskabsår. Midler, som ikke er anvendt ved et regnskabsårs udløb, overføres til næste regnskabsår.

e. Senest den 1. februar hvert år skal regnskab for fondens forvaltning i det foregående regnskabsår afgives til undervisnings- og kulturministerierne, som drager omsorg for, at regnskabet tilstilles Nordisk Råd.

f. Regnskabet revideres af den statslige revision i det land, hvor fonden forvaltes.

5. Nærværende midlertidige ordning, som træder i kraft den 1. januar 1966, bør snarest muligt afløses af en definitiv ordning og skal med henblik herpå tages op til revision senest to år efter sin ikrafttræden.

BILAGA 2

Referat af møde i styrelsen for Nordisk kulturfond den 17. december 1965 i København

I mødet deltog:

Kontorchef W. Weincke og ministersekretær Helge Thomsen (suppleant), Danmark.

Regeringsrådet Ragnar Meinander og föredragande Zoe Lietz (generalsekretær for NKK og sekretær for styrelsen fra 1. januar 1966), Finland.

Departementschef Birgir Thorlacius, Island.

Departementsråd Olaf Hove og statssekretær Henrik Bargem (suppleant), Norge.

Statssekreteraren Sven Moberg og departementssekreteraren Ilmar Beke-
ris (suppleant), Sverige.

Weincke bød deltagerne velkomne. Han påtog sig på alles opfordring ledelsen af mødet.

1. Styrelsens konstituering

Styrelsen konstituerede sig med Weincke, Meinander, Thorlacius, Hove og Moberg som medlemmer. Meinander er formand fra 1. januar 1966 som repræsentant for det land, i hvilket fonden forvaltes ifølge punkt 4 b i »Midlertidige retningslinier for en nordisk kulturfond«, idet NKK's generalsekretariat fra 1. januar 1966 er beliggende i Finland.

2. Drøftelse af forretningsorden

Det af Thomsen udsendte udkast af 7. december 1965 blev gennemgået, og en række ændringer blev rent foreløbigt foretaget. Det aftaltes, at Thomsen på grundlag af drøftelsen skal udarbejde et nyt udkast.

3. Drøftelse af foreliggende ansøgninger

A. Sektionernes indstillinger

Sektion I

1. Igangsætningstilskud 25 000 d. kr. (i form af et garantibeløb) til tidsskriftet »*Nordisk Forum*».

Blev bevilget som indstillet således, at man garanterer dækning indtil 25 000 d. kr. af evt. underskud i første driftsår. Det blev understreget, at fonden normalt ikke bør kunne benyttes til støtte af tidsskrifter. Dette tilfælde er imidlertid af klar engangskarakter. Desuden er tidsskriftets saglige område af stor almen interesse.

2. 10 500 d. kr. til *kirkehistorisk konference*.

Blev bevilget som indstillet. Konferencen er af engangskarakter, og dens emne har fællesnordisk aspekt.

3. 14 000 d. kr. til *konference om elementarpartikelfysik*.

Kunne ikke tiltrædes, da virksomheden — ifølge ansøgningen er konferencen den tredje i en række af konferencer — må betragtes som værende af permanent karakter.

4. 65 000 d. kr. til *matematik-sommerskole*.

Blev bevilget som indstillet. Principielt ønskede man at forbeholde sig sin stilling med hensyn til at benytte fonden til dækning af kursusdeltageres rejse- og opholdsudgifter, men kunne i dette tilfælde efter omstændighederne tiltræde sektionens indstilling under hensyn til den generelle reduktion af det ansøgte tilskud fra 73 000 sv. kr. til 65 000 d. kr. Det blev understreget, at tilskuddet måtte betragtes som en engangsforeteelse.

Man vedtog at meddele Nordisk Komité for konsumentspørgsmål afslag på ansøgning om 60 000 d. kr. til et forskningsprojekt vedrørende massemedier. Med hensyn til de øvrige tilfælde (fællesnordisk sekretariat for studenterorganisationerne, tidsskriftet »*Temenos*» osv.), i hvilke kulturfondstøtte har været på tale inden for sektion I, men ikke kunnet anbefales af sektionen, anmodes sektion I om at underrette de pågældende.

Sektion II

1. 125 000 d. kr. til NKK's ad hoc-udvalg for *specialpædagogik* til *forsøgsvirksomhed* i 1966 og

2. 25 000 d. kr. til samme ad hoc-udvalg til *specialpædagogisk konference*.

Den under 1 nævnte forsøgsvirksomhed vil efter planen strække sig over ialt 2 1/2 år og vil ialt beløbe sig til ca. 250 000 sv. kr. Det oplystes, at man ikke kan komme så hurtigt i gang som påregnet, og at der derfor ikke vil være behov for hele det ansøgte beløb i 1966.

Man bevilgede indtil 100 000 d. kr. til ad hoc-udvalget til virksomheden

i 1966 med tilladelse til at anvende en del af beløbet — såfremt udvalget finder det muligt og ønskeligt — til den under 2. nævnte konference.

Der meddeles afslag til ansøgerne 3, 4 og 5 i ansøgningsoversigten fra sektion II.

Sektion III

Sektionen har foreløbig — idet en endelig indstilling måtte afvente en evt. indkaldelse fra styrelsen af nya ansøgninger — indstillet:

1. 125 000 d. kr. til en *ungdomsbiennale* for bildende kunst.

Det vedtoges foreløbig at reservere det foreslåede beløb 125 000 d. kr. til dette formål. Endelig bevilling måtte forudsætte et færdigt materiale fra ansøgeren.

2. 100 000 d. kr. som lån til værket »10 000 års nordisk folkekunst».

Der var interesse for projektet, men sagen var endnu ikke tilstrækkelig oplyst til en endelig stillingstagen i styrelsen.

Man vedtog at underrette sektion III om ovenstående og anmode sektionen om en endelig indstilling omfattende også de nye, senere indkomne ansøgninger.

Der meddeles Nordisk komponistråd afslag på ansøgningen om 500 000 d. kr. til »*Nordiske Musikdage*». Thorlacius oplyste, at der muligvis senere ville komme en ny ansøgning på grundlag af et mere realistisk budget.

B. Andre ansøgninger

1. *Nordisk økon. kvægavl* om 7—8 000 d. kr. til sin 10. nordisk kongres. Afslås. Permanent tiltag, formålet overvejende erhvervsmæssigt.

2. »*Forskergruppen for sociologisk kjønnsrolleforskning*» om 9 600 d. kr. til 2 møder i 1966.

Sektion I høres. Virksomheden formentlig af en sådan permanent karakter, at den falder uden for fonden.

3. *Nordisk sociolog-komité* om 8 000 sv. kr. til symposium i maj 1966.

Sektion I høres.

4. *Foreningerne Nordens Forbund* om tilskud til:

a. ungdoms-oplysningsvirksomhed	87 500 d. kr
b. symposium om nationalismen	31 000 » »
c. film om nordisk samarbejde	75 000 » »
	193 500 d. kr.

Sektionerne I (b) og III (a og c) høres.

5. Forfatteren *Virtus Schade* om tilskud til *bog om Nordens kunst*.

Sektion III høres.

6. *Institut for freds- og konfliktforskning* om 16 600 kr. til *fredsforskningskonference* i februar 1966.

Afslås. Styrelsen bør af principielle grunde forholde sig afventende, så længe kultur- og undervisningsministrene endnu ikke har taget endelig stilling til konfliktforsknings samarbejdet på nordisk basis.

7. 2 *finske forskere om rejsebidrag* à 500 fmk til møde i den ovenfor under B 2 omtalte forskergruppe.

Afslås.

8. *Baneingeniør Holger Bengtsson* om 8 000 sv. kr. til *historisk skrift*.

Afslås.

9. *Fil. lic. N. E. Hansegård* om 15 000 sv. kr. til doktorafhandling om lappisk.

Afslås.

10. *Seminarieadjunkt Matti Kenttä* om 10 000 sv. kr. til *svenskbog for finsksprogede*.

Afslås. Af overvejende bilateral karakter.

11. *K. Seppälä og P. Kangas* om 14 000 d. kr. till *kursus i finsk*.

Sektion II høres.

12. Lærer og korleder *Mauno Astalas* om 10 000 fmk. til indsamling af *folkemusik m. m.*

Sektion III høres.

13. *Foreningen Nordens Norrbottens-kreds* om 20 000 sv. kr. til *finsk-kursus*.

Sektion II høres.

14. *Nordkalottens kulturråd* om

a. 20 000 sv. kr. til *kulturkonference*.

b. 32 000 sv. kr. til oversættelse af *bibliografi vedr. Nordfinland*.

Sektion I høres.

15. *Professor Milhøj* m. fl. om 6 000 d. kr. til studie af *lønproblemer*.

Sektion I høres.

16. *Redaktør Wikström* om 2 500 sv. kr. til *studierejse i Nordnorge*.

Afslås. Bilateral karakter.

17. *Oslo universitets historiske institut* om 20 240 n. kr. til *historiekonference*.

Sektion I høres.

18. *Samfundet för Hembygdsvård* om 10 000 sv. kr. til *naturfredningskonference*.

Afslås. Permanent virksomhed.

19. *Norrbottens Museum* om 35 000 sv. kr. til *folkelivsforskning*.

Sagen udsættes, holdes foreløbig under observation. Mange Nordkalot-projekter, jfr. f. eks. sag B. 13, har en vis bilateral karakter, og den svensk-finske kulturfond er da også involveret. Omvendt savnes en tilsvarende

norsk-finsk fond. Styrelsen bør overveje at tage spørgsmålet om forholdet til de bilaterale fonde op til en generel drøftelse.

20. *Nordiska vetenskapliga bibliotekarieförbundet* om 2 150 fmk. til *symposium* i juni.

Det ansøgte beløb blev bevilget.

4. E v e n t u e l l t

Man konstaterede, at man herefter foreløbig havde disponeret over midler til ialt ca. 330 000 d. kr., og at NKK:s sektioner nu ville blive hørt over ansøgninger til et samlet beløb af ca. 373 000 d. kr.

Næste møde i styrelsen holdes 21. februar 1966 i Finland.

Man udsendte en pressemeddelelse fra mødet [*Bihang*]. Egentlig bekendtgørelse med indkaldelse af ansøgninger til en bestemt tidsfrist vil første gang blive foretaget i efteråret 1966.

BIHANG

Pressemeddelelse

Styrelsen for Nordisk Kulturfond har holdt sit konstituerende møde i København den 17. december 1965.

Efter at have drøftet forskellige praktiske spørgsmål vedrørende sin forretningsorden behandlede styrelsen de ansøgninger, som foreligger. Adskillige af disse var i forvejen blevet nærmere gennemarbejdet af Nordisk Kulturkommission.

Man bevilgede tilskud til følgende formål:

Igangsætning af et nyt nordisk tidsskrift »Nordisk Forum» for forskningspolitik m. m. i Norden	25 000 d. kr.
Nordisk konference vedrørende kirkehistorisk forskning i august 1966	10 500 »
Nordisk videnskabeligt bibliotekar-symposium juni 1966	4 500 »
Nordisk videnskabeligt kursus i matematik i sommeren 1966	65 000 »
1. del af et samarbejdsprojekt inden for specialpædagogikken	100 000 »
Nordisk ungdomsbiennale for bildende kunst i efteråret 1966	125 000 »

I alt 330 000 d. kr.

Angående en række andre ansøgninger vedtog man at indhente udtalelser fra Nordisk Kulturkommission. Disse ansøgninger og evt. senere foreliggende ansøgninger vil blive behandlet på styrelsens næste møde, som afholdes i slutningen af februar 1966.

Man vil af fondsbeløbet for året 1966, 600 000 d. kr., holde et vist beløb

i reserve til brug i tilfælde, hvor der senere i årets løb måtte opstå behov for hurtig støtte af forholdsvis mindre omfang.

Det er tanken, at man i efteråret 1966 vil foretage en bekendtgørelse af næste års fondsbeløb således, at ansøgninger om støtte til projekter i 1967 kan komme frem i god tid.

Fondens adresse er fra 1. januar 1966: Undervisningsministeriet, Alexandersgatan 3, Helsingfors 17.

Meddelanden

om rekommendation nr 29/1965 angående högre fiskeriutbildning

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att på lämpligt sätt samverka för att klarlägga förutsättningarna för inrättandet av en nordisk fiskeriutbildnings- och forskningsanstalt på universitetsnivå, förslagsvis i anknytning till den aktuella norska utredningen angående en fiskerihögskola.

Danmarks regering (Fiskeriministeriet) meddelar den 14 december 1965:

— — — skal man meddele, at Fiskeriministeriet fra det norske fiskeridepartement har modtaget underretning om, at dette har tilskrevet den norske delegation i Nordisk Råd som følger:

Ved kongelig resolusjon av 12. februar 1965 ble det oppnevnt en komité til å utrede spørsmålet om en høyere fiskeriundervisning i Norge. En har senere oversendt til komitéen rekommendasjonen fra Nordisk Råd om en høyere nordisk fiskeriutdanning, idet en har anmodet komitéen om å ta dette spørsmål opp til behandling i forbindelse med komitéens utredning om en høyere norsk fiskeriundervisning. Komitéen arbeider for tiden om en utredning om saken på nasjonalt plan og vil, når dette arbeid er avsluttet, ta opp til behandling spørsmålet om en høyere nordisk fiskeriutdanning.

Under hensyn til det således fra norsk side anførte og til, at det såvel i ministeriet for Grønland som i fiskeriministeriet igangværende arbejde vedrørende problemerne om en almen og grundlæggende uddannelse af nye fiskere i henholdsvis Grønland og det øvrige Danmark, jfr. ministeriet for Grønlands og fiskeriministeriets skrivelser til Nordisk Råd af henholdsvis 30. oktober og 18. november 1964, endnu ikke er tilendebragt, skal *Fiskeriministeriet på Statsministeriets, Undervisningsministeriets, Ministeriet for*

Grønlands og egne vegne meddele, at man vil finde det mest hensigtsmæssigt, at drøftelserne om en højere nordisk fiskeriuddannelse stilles i bero, indtil de i Norge og Danmark stedfindende undersøgelser er gennemført.

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 22 november 1965:

Med hänvisning till vad från Finlands sida tidigare anförts i saken konstaterar Finlands regering, att fiskeriförhållandena i vårt land till den grad avviker från det fiskeri, som bedrivs i de övriga nordiska länderna, att Finland icke har samma fördel som de övriga nordiska länderna av anordnandet av en gemensam fiskerinäringsundervisning. Finland anser dock, att saken borde vidare utredas och att det vore lämpligast, att den skulle behandlas på de nordiska fiskeriministeriernas konferens, varvid saken kunde föredragas från Norges sida.

Islands regering (Menntamálaráðuneytið) meddelar den 10 januari 1966:

Det forslag, der dannede grundlag for ovennævnte rekommandation, blev i sin tid tilsendt forskellige islandske institutioner m. fl. på fiskeriets område. Disse var i det hele taget af den anskuelse, at det ville være at ønske, at man foretog en gennemgribende undersøgelse af sagen. Samme opfattelse fremkommer i skrivelse fra Islands universitet af 27. nov. 1965, der følger hoslagt¹, idet ministeriet har indhentet universitetets udsagn vedrørende denne rekommandation.

Norge er koordinerende land med hensyn til foranstaltninger i anledning af rekommandationen. Ministeriet har ikke nogen meddelelse om, at man har henvendt sig til islandske interesserede vedrørende en sådan undersøgelse som i rekommandationen anført.

Norges regering (Fiskeridepartementet) meddelar den 26 november 1965:

Ved kongelig resolusjon av 12. februar d. å. ble det oppnevnt en komité til å utrede spørsmålet om en høyere fiskeriundervisning i Norge. En har senere oversendt til komitéen rekommandasjonen fra Nordisk Råd om en høyere nordisk fiskeriutdanning idet en har anmodet komitéen om å ta dette spørsmål opp til behandling i forbindelse med komitéens utredning om en høyere norsk fiskeriundervisning. Komitéen arbeider for tiden med en utredning om saken på nasjonalt plan og vil, når dette arbeid er avsluttet, ta opp til behandling spørsmålet om en høyere nordisk fiskeriutdanning.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 22 november 1965:

¹ *Här ej tryckt.*

Norge har utsetts till koordinerande land i denna fråga. I avvaktan på förslag från det koordinerande landets sida har några åtgärder för att efterkomma rekommendationen inte vidtagits i Sverige.

Härutöver må nämnas, att 1962 års fiskerilaboratorieutredning avgivit ett betänkande, vari föreslås en förstärkning och koncentration av de under fiskeristyrelsen sorterande laboratorierna. Betänkandet har remissbehandlats och är f. n. under övervägande i jordbruksdepartementet.

Meddelanden

om rekommendation nr 30/1965 angående beslutande organ för luftfartstekniska frågor

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges
regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at foretage en undersøgelse af forudsætningerne for at oprette et fælles organ vedrørende luftfartstekniske spørgsmål og for at give et sådant organ ret til at træffe endelige beslutninger.

Danmarks regering (Ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 24 augusti 1965:

Spørgsmålet om oprettelse af et fælles organ for luftfartstekniske spørgsmål har været drøftet mellem de nordiske trafikministre på det seneste trafikministermøde, hvor der var enighed om, at der ikke var noget behov for et sådant organ.

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 22 november:

Samarbetet mellan de tre skandinaviska länderna, Danmark, Norge och Sverige har redan många år varit synnerligen intimt med luftfartsmöten (cheferna för de tre ländernas luftfartsmyndigheter), vilka hållas regelbundet varannan månad och tekniska kommittémöten (det s. k. OPS-udvalget bestående av cheferna för de tre ländernas luftfartsinspektioner), vilka hållas regelbundet minst ett möte var tredje månad. Detta samarbete har fungerat till allmän tillfredsställelse fastän varken luftfartsmötet eller OPS-udvalget innehåft formell beslutanderätt.

Utöver detta har ett rätt betydande nordiskt samarbete mellan de tre skandinaviska länderna samt Island och Finland förekommit. Här må näm-

nas luftfartsmöten vid vilka även cheferna för Islands och Finlands luftfartsmyndigheter närvarit samt Finlands deltagande i av luftfartsmötet tillsatta specialkommittéers arbete (t. ex. nordkalottkommittén och charterkommittén) och i nordiska flygsäkerhetsmötet (cheferna för de 5 ländernas flygsäkerhetstjänst). Vidare må även nämnas ett rätt intimt samarbete på luftfartslagstiftningens område mellan Danmark, Norge, Sverige och Finland. Erfarenheterna från detta samarbete har även varit synnerligen goda och trots att även dessa möten icke innehaft formell beslutanderätt har de rekommendationer som givits i allmänhet godtagits av de nationella myndigheterna.

Mot bakgrunden av detta synes en vidare utveckling av det nordiska samarbetet utan införande av en formell beslutanderätt vara den rätta lösningen. Luftfartsavdelningen anser införandet av ett övernationellt nordiskt beslutande organ för luftfartstekniska frågor förorsaka komplicerade rättsliga och administrativa problem utan att giva några mera betydande fördelar för samarbetet. Däremot kunde enligt luftfartsavdelningens mening det nordiska samarbetet kunna utvidgas till att omfatta en gemensam behandling av samtliga viktigare tekniska frågor inom luftfarten. Förslagsvis kunde ett utvidgat luftfartsmöte — cheferna för de fem nordiska ländernas luftfartsmyndigheter — hållas 1—2 gånger per år och OPS-udvalget kunde utvidgas till att omfatta även Island och Finland eventuellt under nytt namn. Detta utvidgade OPS-udvalg kunde lämpligen sammanträda 2—4 gånger per år omväxlande i de fem länderna och dess arbetsordning borde omfatta behandling av driftsfrågor, luftvärdighetsfrågor och certifikatfrågor samt frågor av gemensamt intresse rörande undersökning av luftfartsolyckor. Frågor som föranledas av SAS-samarbetet kunde som hittills behandlas av ett utvidgat OPS-udvalg.

Det nordiska flygsäkerhetsmötet, vilket redan under många år hållits regelbundet en gång om året, har enligt luftfartsavdelningens åsikt fungerat till allmän tillfredsställelse och torde sålunda ej erfordra någon förändring, åtminstone ej till sin sammansättning. Däremot kunde man eventuellt undersöka möjligheterna att utvidga mötets arbetsfält till att omfatta även frågor av marktjänstkaraktär. Visar det sig mindre lämpligt ur arbetssynpunkt att utvidga mötets arbetsfält kunde man tänka sig att upprätta en särskild nordisk kommitté för behandling av marktjänstfrågor.

Här föreslagna möte skulle till sin natur vara rådgivande men då deltagarna skulle vara beslutande myndighet i respektive land kunde mötets rekommendationer i regel godtagas av de nationella myndigheterna.

I s l a n d s r e g e r i n g (Samgöngumálaráðuneytið) meddelar den 6 januari 1966:

Denne sag er på forberedende stadium.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 22 oktober 1965:

Samferdselsdepartementet har på ny overveiet om det er forutsetninger for å etablere nye former for nordisk samarbeid om luftfartstekniske spørsmål. Etter samråd med Luftfartsdirektoratet er departementet kommet til at de nåværende former for samarbeid om luftfartssaker er hensiktsmessige. Med de nåværende selskaps- og konkurranseforhold antas det ikke å være forutsetninger for å utvide det intime samarbeid mellom Danmark, Norge og Sverige til også å omfatte Finland og Island. Et forsøk på å legge avgjøringsmyndighet til de skandinaviske samarbeidsorgan for luftfartspolitiske og luftfartstekniske spørsmål ville være egnet til å formalisere og komplisere arbeidet på en måte som en antar i praksis ville redusere mulighetene for effektivt samarbeid.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 9 november 1965 å *samtliga regeringars vägnar*:

Efter övervägande av förutsättningarna för upprättande av ett sådant organ har rekommendationen behandlats vid det nordiska trafikministermötet i Köpenhamn den 31 maj 1965. Trafikministrarna uttalade därvid att de efter att på nytt ha undersökt och värderat spørsmålet kommit till resultatet att nuvarande former för det luftfartstekniska samarbetet är de lämpligaste.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena**

Til trafikudvalget er henvist de meddelelser, som er afgivet til 14. session af Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer. Sagen har været behandlet ved udvalgets møder i Helsingfors den 15. november 1965 og i Stockholm den 7.—8. januar 1966.

Ved behandlingen af de først indkomne meddelelser på udvalgets møde i Helsingfors deltog statsråd Håkon Kyllingmark, minister for offentlige arbejder Kai Lindberg, statsråd Gösta Skoglund og kommunikationsminister Grels Teir, samt som sagkyndig statssekreterare Lars Peterson, og ved udvalgets møde i Stockholm kanslichefen Klaus Häkkönen, Finland, og konsulent Marta Aarnes, Norge, som sagkyndige.

M e d d e l e l s e r n e

Det fremgår af meddelelserne, at rekommandationen efter at have været overvejet i ministerierne blev behandlet på det nordiske trafikministermøde i København den 31. maj 1965, hvor der var enighed om, at der ikke er noget behov for et samarbejdsorgan med besluttende myndighed. I meddelelserne fra Danmark, Norge og Sverige udtrykkes tilfredshed med det eksisterende intime samarbejde på det luftfartspolitiske og luftfartstekniske område mellem de 3 lande, og man finder de nuværende samarbejdsformer for de mest hensigtsmæssige. Den norske regering antager, at der med de nuværende selskabs- og konkurrenceforhold ikke er forudsætninger for at udvide det intime samarbejde til også at omfatte Finland og Island. Fra finsk side henvises til, at der foruden det mellem Danmark, Norge og Sverige eksisterende meget nære samarbejde (luftfartsmøder hver anden måned mellem cheferne for de tre landes luftfartsmyndigheder og tekniske komitémøder i OPS-udvalget hver tredje måned) også findes et nordisk samarbejde med deltagelse af Finland og Island, nemlig luftfartsmøder, hvori også cheferne for luftfartsstyrelserne i de to lande kommer til stede, og det nordiske flyvesikkerhedsmøde mellem cheferne for alle fem landes flyvesikkerhedstjeneste. Endvidere har Finland sammen med Danmark, Norge og Sverige deltaget i arbejdet i specialkomiteer, der er nedsat af luftfartsmødet, ligesom Finland med de tre lande har et nært samarbejde på luftfartslovgivningens område. I den finske meddelelse henvises til at erfaringerne fra det nordiske samarbejde har været særdeles gode og det foreslås, at samarbejdet udbygges således at et udvidet luftfartsmøde mel-

lem cheferne for de fem landes luftfartsmyndigheder afholdes 1—2 gange om året, og således at OPS-udvalget udvides til at omfatte også Finland og Island (med 2—4 møder om året). Endvidere foreslås en undersøgelse af mulighederne for at udvide arbejdsområdet for det årlige nordiske flyvesikkerhedsmøde.

Fra finsk side finder man, at de nordiske samarbejdsorganer bør være rådgivende, samt at spørgsmål i forbindelse med SAS-samarbejdet fremdeles behandles af Danmark, Norge og Sverige alene.

U d v a l g e t

Nordisk Råd's rekommandation drejer sig om, at der foretages en undersøgelse af forudsætningerne for dels at oprette et fælles organ vedrørende luftfartstekniske spørgsmål og dels at give et sådant organ ret til at træffe endelige beslutninger.

Trafikudvalget er af den opfattelse, at spørgsmålet om oprettelse af nordiske organer med besluttende myndighed, hvilket spørgsmål også et rejst i andre af rådets sager, hensigtsmæssigt kunne tages op til samlet principiel overvejelse og vil derfor for sit vedkommende ikke nærmere udtale sig om regeringernes opfattelse at det — i hvert fald ikke for tiden — er hensigtsmæssigt i overensstemmelse med rekommandationens andet led at give et eventuelt samarbejdsorgan besluttende myndighed.

Med hensyn til rekommandationens første led, oprettelse af et fælles organ for luftfartstekniske spørgsmål, finder trafikudvalget, at det i meddelelsen fra Finlands regering foreslåede samarbejde nøje bør overvejes og etableres på alle de områder, hvor landene har fælles interesser.

Udvalget finder, at et udvidet nordisk samarbejde ikke er til hinder for, at Danmark, Norge og Sverige opretholder det mere intime samarbejde vedrørende SAS.

Udvalget foreslår,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

Stockholm, den 8. januar 1966

<i>Folke Björkman</i>	<i>Kresten Damsgaard</i>	<i>Karl-August Fagerholm</i>
<i>Raino Hallberg</i>	<i>Svend Horn</i>	<i>Nils Jacobsen</i>
<i>Martha Johannessen</i>	<i>Olavi Lahtela</i>	<i>Aksel Larsen</i>
<i>Jon Leirfall</i>	<i>Birger Lundström</i>	<i>Georg Pettersson</i>
Formand		

Meddelanden
om rekommendation nr 31/1965 angående beslutande organ för
tulltekniska frågor

(Överlämnade av Sveriges regering)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å undersøke forutsetningene for å få i stand et felles beslutende samarbeidsorgan i tolltekniske spørsmål.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 30 november 1965 å samtliga regeringars vägnar:

Införande av ett gemensamt beslutande samarbetsorgan i tulltekniska frågor synes för närvarande icke mera påtagligt komma att främja effektiviteten i det nordiska tullsamarbetet. Någon anledning att nu närmare pröva frågan synes därför icke föreligga.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 20 januari 1966 å de danska, finska och norska regeringarnas samt egna vägnar:

Nordiska rådets ekonomiska utskott har under hänvisning till de positiva uttalanden som låg till grund för rekommendationen hemställt om upplysningar angående motiven för det nu gjorda uttalandet i motsatt riktning.

Nordiska tulladministrativa rådet uttalade vid sitt möte i Stockholm i oktober 1964 i frågan om en utvidgad kompetens för rådet bl. a. följande.

Vad angår kompetensområdet kan det konstateras att de centrala tulladministrationerna i de nordiska länderna för närvarande har en normgivande kompetens av mycket varierande innehåll och räckvidd. Då den ifrågasatta beslutanderätten måste utövas inom ramen för den kompetens, som enligt gällande lagar och författningar i de olika nordiska länderna tillkommer alla de centrala tulladministrationerna, kommer denna »minsta gemensamma nämnare» att för närvarande ge rådet tämligen obetydliga befogenheter.

Rådet framhöll vidare, att den ifrågasatta beslutanderätten för rådet för närvarande icke skulle mera påtagligt främja effektiviteten i det nordiska tullsamarbetet. Med tanke på den fortgående utvecklingen på det tulladministrativa området uttalade sig rådet dock för ett fortsatt övervägande av frågan.

Regeringarna, som vill understryka det förtjänstfulla arbete i samordnande syfte som rådet för närvarande utför på det tulladministrativa området, har i likhet med rådet inte ansett att en utvidgad kompetens för detta nu skulle ha någon större funktion att fylla i det nordiska tullsamarbetet.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandena**

Til Det økonomiske utvalg er henvist melding som er innsendt av Sveriges regjering på samtlige regjeringers vegne om rekommandasjon nr. 31/1965 om beslutende organ for tolltekniske spørsmål. Etter henvendelse fra utvalget som behandlet meldingen på sitt møte den 20. januar 1966, har Sveriges regjering innsendt en tilleggs melding som er henvist til utvalget.

Ved utvalgets behandling av meldingene deltok statsministern Tage Erlander, Sverige, statsrådet Eric Holmqvist, Sverige, handelsminister Lars P. Jensen, Danmark, statsminister J. O. Krag, Danmark, statsrådet Gunnar Lange, Sverige, handels- og industriministern T. A. Wiherheimo, Finland, og statsråd Kåre Willoch, Norge.

Av meldingene fremgår at regjeringene antar at innføring av et felles beslutende samarbeidsorgan i tolltekniske spørsmål for tiden ikke synes å ville fremme effektiviteten i det nordiske tollsamarbeid. Regjeringene mener derfor at noen grunn til nærmere undersøkelse av spørsmålet ikke synes å foreligge.

Utvalget innstiller,

at rådet tar meldingene om rekommandasjon nr. 31/1965 til etterretning og anser spørsmålet for ferdigbehandlet for rådets vedkommende.

København, den 30. januar 1966

Georg Backlund

Trygve Bratteli

Ragnar Christiansen

Erik Eriksen

Lis Groes

Yngve Holmberg

Sigurður Ingimundarson

Lars Larsson

Poul Møller

Bertil Ohlin

Erling Petersen

Bent Røiseland

Viseformann

Karl Skytte

V. J. Sukselainen

Sven Sundin

Meddelanden

om rekommendation nr 32/1965 angående likartad medicinalstatistik

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands och Norges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att skyndsamt utreda förutsättningarna för en likartad medicinalstatistik i de nordiska länderna.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Indenrigsministeriet) meddelar den 25 november 1965:

Idet man henviser til tidligere meddelelse af 11. november 1964, bemærkes, at Indenrigsministeriet for sit vedkommende afventer, at Finland, der er koordinerende land, fremlægger forslag til, hvordan arbejdet med rekommandationen kan tilrettelægges.

F i n l a n d s r e g e r i n g (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 30 november 1965:

Ärendet har preliminärt undersökts i medicinalstyrelsen. På åtgärd av Finlands regering kommer man år 1966 att föreslå nominering av en samnordisk arbetsgrupp. Man har planerat, att arbetsgruppens första möte skulle hållas i Helsingfors under första hälften av nästa år.

I s l a n d s r e g e r i n g (Islands statistiske bureau) meddelar den 10 december 1965:

Det er Islands statistiske bureau ikke bekendt, at der er sket noget i denne sag, siden ovenfor anførte rekommandation blev vedtaget. Eventuelt vil sagen blive behandlet på det næste møde for de nordiske landes direktører for de statistiske bureauer. Dette møde vil blive afholdt i København næste år. Dette er dog på ingen måde sikkert, da den omtalte statistik i nogle af de nordiske lande varetages af andre institutioner end de statistiske bureauer,

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) har i meddelande den 29 november 1965 hänvisat till brev av den 20 november 1965 från Statistisk centralbyrå:

— — — og vil med dette melde at en til nå ikke har hørt noe fra Finland, som er det koordinerende land i denne saken.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1360.

Meddelanden
om rekommendation nr 33/1965 angående nordisk
litteraturhistoria

(Överlämnade av Danmarks och Norges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att låta utarbета en kortfattad jämförande studie över centrala fall av växelverkan på litteraturens område mellan de nordiska länderna samt utreda förutsättningarna för utgivandet av en större nordisk litteraturhistoria.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 5 november 1965:

Undervisningsministeriet i Danmark, der er koordinerende land for denne sag, har anmodet Nordisk Kulturkommission om at nærmere undersøge de i rekommandationen omhandlede spørgsmål og fremkomme med forslag. Sagen er under behandling i Kulturkommissionens sektion I. Man henviser herom til Kulturkommissionens beretning (sag C 2).

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 29 november 1965:

Det vises til den danske regjerings meddelelse av 5. november 1965 hvorav framgår at Nordisk Kulturkommissjon er anmodet om å undersøke de spørsmål som er omhandlet i rekommandasjonen og fremme forslag.

Saken er under behandling i Kulturkommissjonens seksjon I.

Meddelanden
om rekommendation nr 34/1965 angående storflygplats i
Öresundsregionen

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge mulighederne for en fælles løsning af lufthavnsproblemerne i Øresunds-regionen, og herved i første række undersøge mulighederne for at lægge en eventuel storlufthavn på øen Saltholm i Øresund.

Danmarks regering (Ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 21 oktober 1965:

I anledning af Nordisk Råds rekommandation nr. 34/1965, hvori rådet henstillede til regeringerne i de fem nordiske lande at undersøge mulighederne for en fælles løsning af lufthavnsproblemerne i Øresunds-regionen og herved i første række at undersøge mulighederne for at lægge en eventuel storlufthavn på øen Saltholm i Øresund, afholdtes den 31. maj 1965 et nordisk trafikministermøde i København til drøftelse af sagen.

Fra svensk side gav man herved udtryk for den opfattelse, at det foreliggende problem er, om og hvorledes en dansk lufthavn eventuelt skal erstattes med en anden dansk lufthavn, og at løsningen af denne opgave principielt må påhvile Danmark.

Fra svensk side var man dog villig til at medvirke ved løsningen af de rent flyveledelsesmæssige sider af problemet. Bl. a. på baggrund af denne svenske indstilling til spørgsmålet fandt man fra finsk og norsk side ikke fornødent grundlag for at deltage i et fælles undersøgelsesarbejde.

Fra dansk side er de igangværende undersøgelser herefter fortsat. Regeringerne i de øvrige nordiske lande vil blive holdt orienteret om resultatet af disse undersøgelser, der tidligst vil kunne bringes til en foreløbig afslutning i 1966.

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 22 november 1965:

Uppgjorda trafikprognoser tyder på, att såväl Kastrup som Bulltofta flygplatser kommer att utnyttjas till sin fulla kapacitet redan under de närmaste åren. På grund härav synes det vara nödvändigt att vidtaga erforderliga åtgärder antingen för att förbättra och utvidga de i Öresundsregionen redan förefintliga flygplatserna, eller, såsom i rekommendationen föreslås, för att åstadkomma en helt ny storflygplats inom ifrågavarande region.

Samtidigt som Finland principiellt intar en positiv ställning till alla åtgärder, som har till ändamål att främja flygsäkerheten och förbättra trafikens regelbundenhet i Norden, finnes det ingen anledning för Finland att delta i kostnaderna för de åtgärder, som i detta syfte eventuellt kommer att vidtagas i Öresundsregionen.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 26 juni 1965:

Samferdselsdepartementet er kjent med at det pågår en dansk utredning om flyplass på Saltholm og andre alternativer for ny flyplass til supplerings av eller erstatning for Kastrup. Departementet anser det ikke naturlig at man fra norsk side deltar i den pågående utredning. Så nært samarbeid som det er mellom samferdselsdepartementene i de skandinaviske land, går en ut fra at Samferdselsdepartementet vil bli holdt orientert om den pågående utredning og få høve til å drøfte med danske og svenske myndigheter de sider av saken som kan få betydning for Norge.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 30 oktober 1965:

I rekommendationen hemställes att regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige måtte undersöka möjligheterna för en gemensam lösning av flygplatsproblemen i Öresundsregionen, och härvid i första hand undersöka möjligheterna att lägga en eventuell storflygplats på ön Saltholm i Öresund.

Enligt rekommendationens ordalydelse skulle således samtliga nordiska länder delta i utredningarna för att lösa flygplatsproblemen i Öresundsregionen.

Sedan år 1962 pågår i Danmark en utredning rörande Köpenhamns lufthamns framtid. Denna utredning överväger bl. a. frågan om att förlägga en storflygplats till Saltholm.

På svensk sida pågår för närvarande undersökningar och förhandlingar rörande möjligheterna att ersätta Bulltofta flygplats vid Malmö med en ny flygplats för Malmöregionen med sådan placering och utformning att nuvarande hinder för övergång till jetflyg elimineras. Denna fråga har aktualiserats främst av bullerproblemen och därmed sammanhängande stads-

byggnadsfrågor. Undersökningarna har gjorts med beaktande av de ömsesidiga informationer rörande de olika flygplatsfrågorna som lämnats vid kontakter mellan kommunikationsdepartementen i Danmark och Sverige.

När det gäller frågan om en storflygplats inom Öresundsregionen anser regeringen att den sedan år 1962 pågående utredningen om Köpenhamns lufthamns framtid och de i anslutning härtill pågående utredningarna om annan förläggning av en storflygplats inom danskt område även i fortsättningen bör bedrivas av de danska myndigheterna. I enlighet med vad som överenskommits mellan trafikministrarna är man från svensk sida självfallet beredd att i kontakt med det danska trafikministeriet verka för erforderlig flygteknisk samordning av de olika flygplatsfrågorna i regionen.

En omläggning av utredningsarbetet i enlighet med Nordiska rådets rekommendation skulle säkerligen komma att komplicera och fördröja problemens lösning. Med hänsyn härtill synes det lämpligast att fortsätta det redan pågående utrednings- och förhandlingsarbetet om flygplatsfrågorna i nuvarande former och att de båda länderna håller sådana kontakter att alla uppkommande samordningsproblem löses på bästa möjliga sätt.

BILAGA

**Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena och
tilläggsförslaget (Sak A 92 T/t)**

(Se Sak A 92 T/t: Bilaga.)

Meddelanden

om rekommendation nr 35/1965 angående en fast Öresundsförbindelse

(Överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark og Sverige så snart som muligt at tage initiativ til, at der træffes principbeslutning om at anlægge den første faste forbindelse i Øresund mellem København og Malmö og om dens finansiering, samt til, at de nødvendige projekteringsarbejder sættes i gang.

Danmarks regering (Ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 22 oktober 1955 å *danska och svenska regeringens vägnar*:

I meddelelse til Nordisk Råd den 7. december 1964 om rekommendation nr. 28/1963 angående fast Øresunds-forbindelse¹ redegjordes for det arbejde, som var påbegyndt i en dansk/svensk arbejdsgruppe (Øresundsgruppen) for bl. a. at ajourføre og komplettere visse dele af det i Øresundsdelegationernes betænkning af 1962 anførte materiale. Dette arbejde er fortsat i 1965, og på nuværende tidspunkt kan følgende redegørelse afgives for gruppens arbejde:

1. Kompletterende bundundersøgelser

De i foråret 1964 påbegyndte kompletterende undersøgelser af bundforholdene for de foreslåede bro- og tunnelforbindelser Helsingør—Helsingborg (HH) og København—Malmø (KM) er afsluttede.

Undersøgelserne har omfattet måling af vanddybde, seismiske målinger og kerneboringer. Fra en specialbygget boreflåde, bygget til tilsvarende undersøgelser i Store-Bælt, har man i HH udført 15 boringer med en total boredybde på 835 m. Desuden har man på land udført 4 boringer med

¹ Se *Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1811.*

en sammenlagt dybde på 285 m. I KM-linjen har man udført 3 boringer i Flinterenden og 2 boringer i Drogden. Endvidere er der udført 4 boringer på land. Den sammenlagte boreddybde i KM-linjen andrager 201 m fra vand og til 209 m fra land.

Gennem bundundersøgelserne med tilhørende laboratorieforsøg har man fået sådanne oplysninger vedrørende bundforholdene, at alle væsentlige træk i jordlagenes beliggenhed har kunnet konstateres. Yderligere er jordarternes stabilitet og deformationsegenskaber blevet belyste.

Bundforholdene for en bro i HH må anses for gode, når man ser bort fra den smalle rende i Sundets dybeste del. Dette område kan man dog komme udenom ved en passende placering af bropillerne. For de øvrige dele af brolinjen regner man med, at pillerne kan funderes 3—5 m under Sundets bund. Til sammenligning kan nævnes, at Øresundsdelegationerne i sin betænkning regnede med en funderingsdybde på 4—9 m under bunden. Resultatet af undersøgelserne må anses for at være så klare, at de væsentligste funderingsproblemer ved de nu pågående undersøgelser af broprojektet kan vurderes med fornøden sikkerhed.

Undersøgelserne i KM har vist, at bundforholdene også der er gode.

Sammenfattende kan siges, at resultatet af de kompletterende bundundersøgelser efter Øresundsgruppens bedømmelse er, at funderingsmulighederne i begge linjer kan anses at være i nær overensstemmelse med dem, som Øresundsdelegationerne i sin tid regnede med.

For sikrere at kunne beregne omkostningerne for en sænketunnel i HH har man i foråret og sommeren 1965 desuden udført visse prøvegravninger til komplettering af de udførte bundundersøgelser i den planlagte tunnel-linje. Resultaterne af prøvegravningerne kan formentlig opgøres således, at udgravningsomkostningerne for en tunnel bliver lavere, end hvad Øresundsdelegationerne regnede med.

2. Strømundersøgelser

For med tilfredsstillende sikkerhed at kunne fastlægge den mest hensigtsmæssige højdebeliggenhed for en sænketunnel i HH er der i 1965 udført visse undersøgelser af strømforholdene i Øresund. Arbejderne har bestået af bl. a. en sammenligning og bearbejdning af tilstedeværende data vedrørende strømforholdene i Øresund samt af visse hydrauliske beregninger. Undersøgelserne har været gennemført i samarbejde med oceanografiske og fiskeribiologiske eksperter fra begge lande.

Efter resultaterne af undersøgelserne kan tunnel formentlig lægges noget højere oppe end af Øresundsdelegationerne foreslået. Herved kan man reducere omkostningerne i forbindelse med tunnelalternativet.

3. Spændvidderne for en bro i HH

I anledning af, at man fra søfartsmyndighedernes side har rejst spørgsmål, om de af Øresundsdelegationerne foreslåede spændvidder (315 m) for en bro i HH var tilstrækkelige ud fra et skibsfartsmæssigt synspunkt, har man foretaget visse forsøg (radarforsøg) i Sverige og Danmark for om muligt at søge at klarlægge spørgsmålet om de nødvendige spændvidder for søfarten. Forsøgene har givet sådanne resultater, at man inden for Øresundsgruppen er enig om, at der af søfartsmæssige grunde næppe skulle være anledning til at øge de i Øresundsdelegationernes betænkning foreslåede spændvidder.

Øresundsgruppen har endvidere foretaget visse undersøgelser for bl. a. at belyse de spørgsmål, som hænger sammen med dimensioneringen af bro-pillerne af hensyn til påsejlingsrisikoen.

4. Vej- og jernbanetilslutningerne

Vej- og jernbanetilslutningerne må man navnlig på dansk side formentlig give en anden udformning end den, som var angivet i Øresundsdelegationernes betænkning. Arbejdet med nye forslag i så henseende foregår.

5. Omkostningsberegninger

Omkostningerne for de i Øresundsdelegationernes betænkning omhandlede bro- og tunnelalternativer var beregnet efter 1959-prisniveau. En omregning af omkostningerne til 1965-prisniveau vil blive foretaget.

Af hensyn til den udvikling, som er foregået, siden bro- og tunnelforslagene fremkom, har man anset det for rigtigst sammen med en revision af omkostningskalkulerne at modernisere bl. a. tværprofiler for broer og tunneler, idet trafikudviklingen i de senere år såvel som visse bedømmelser vedrørende den fremtidige trafik synes at gøre det nødvendigt, at man foruden omkostningsrevisionen af Øresundsdelegationernes 4-sporede motorvejsalternativ også bør beregne omkostningerne i forbindelse med visse 6-sporede alternativer. Dette arbejde er i gang, men forøgelsen af alternativerne medfører, at arbejdet med at udregne de nu aktuelle omkostninger for de forskellige alternativer bliver mere tidskrævende end tidligere forudsat.

6. Trafikstatistik og trafikprognoser

Ved ajourføring af trafikoplysningerne har det vist sig nødvendigt at udføre bl. a. nye destinationsundersøgelser af både person- og godstrafikken over Øresund. Disse trafikundersøgelser, som er udført i 3 forskellige perioder, er afsluttede. Nye prognoser for trafikken over Øresund såvel som nye omkostnings- og indtægtskalkuler for Øresundsforbindelsen vil blive udarbejdet.

7. Erhvervs- og regionplansspørgsmål

Delvis parallelt med de trafikøkonomiske undersøgelser foregår der visse studier vedrørende konsekvenserne af den planlagte faste forbindelse med hensyn til erhvervslivet, bebyggelse m. m. inden for Øresundsregionen og tilgrænsende områder.

8. Tidsplan

Selv om man har nået helt at gennemføre mange komplicerede og tidskrævende undersøgelser, er det undersøgelsesarbejde, der er tilbage, relativt omfattende. Øresundsgruppen regner imidlertid med at kunne fremlægge rapport i slutningen af året 1966.

En afslutning til nævnte tidspunkt af de kompletterende undersøgelser vedrørende Øresundsdelegationernes forslag, som Øresundsgruppen har fået til opgave at udføre, er kun mulig under den forudsætning, at gruppens arbejde kan afsluttes uden at afvente de forslag, som en betænkning om Københavns lufthavns fremtid eventuelt vil fremkomme med vedrørende spørgsmålet om placering af en flyveplads på Saltholm, og at man følgelig indskrænker sig til kun at påpege de konsekvenser, anlæg af en flyveplads på Saltholm vil medføre for linjeføring, udførelse samt omkostninger for den faste forbindelse ved KM.

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 22 november 1965:

Ur Finlands synpunkt vore åstadkommandet av en fast förbindelse över Öresund till Danmark synnerligen önskvärd för att leda trafiken till huvudvägarna i Europa. I detta avseende vore förbindelsen Hälsingborg—Helsingör fördelaktigast, men motsätter sig ej Finlands regering förverkligandet av den första fasta förbindelsen mellan Malmö och Köpenhamn.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena

(Se Sak A 95 T/t: Bilaga 3.)

Meddelanden

om rekommendation nr 36/1965 angående nordisk patentlagstiftning

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne snarest at søge gennemført det i Nordisk udredningsserie 1963:6 indeholdte udkast til fællesnordisk patentlovgivning.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 29 november 1965:

Det af komiteerne vedrørende nordisk patent udarbejdede forslag til ny patentlov har været genstand for drøftelser mellem repræsentanter for departementerne i de 4 nordiske lande. Fra dansk side er man indstillet på i folketinget at fremsætte lovforslag i overensstemmelse med komitéforslaget, således som dette er ændret under de nævnte drøftelser.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 24 november 1965:

Ifrågavarande förslag har i Finland varit föremål för fortsatt beredning. Efter det ett kommittébetänkande i saken avgivits till regeringen och de olika intressekretsarnas utlåtande därom införskaffats har förslaget vid flere tillfällen varit föremål för behandling på ministerienivå, och vid internordiska förhandlingar, senast vid möte i Oslo den 12 och 13 april 1965. Vid dessa förhandlingar uppnåddes enighet om de ändringar och justeringar av lagförslaget, som de avgivna utlåtandena och framställningarna från de olika länderna gav anledning till. Handels- och industriministeriet tillsatte därefter den 19 mars 1965 en sakkunnigkommission för att på basen av kommittéförslaget angående nordiskt patent utarbeta en regeringsproposition. Kommissionen skulle fullborda sitt förslag före utgången av innevarande år. Kommissionen har även arbetat intensivt. Förslagets slut-

liga lagtext på såväl finska som svenska befinner sig i avslutningsstadiet och motiveringen till regeringens proposition utarbetas för närvarande. Kommissionen tror sig kunna slutföra sitt arbete inom fastställd tid. Då i Finland sommaren 1966 förestår riksdagsval, borde lagförslaget kunna underställas riksdagens behandling i god tid på våren om lagen skall kunna träda i kraft samtidigt som i de övriga nordiska länderna. Som datum för lagens ikraftträdande har föreslagits 1 oktober 1966, vilken dag patent- och registerstyrelsen ansett vara den tidigast möjliga tidpunkten för lagens ikraftträdande i Finland.

Islands regering (Samgöngumálaráðuneytið) meddelar den 6 januari 1966:

Angående denne sag henviser ministeriet til skrivelse til Nordisk råds Islandsafdeling af 11. januar 1965¹. Ministeriet har intet at tilføje vedrørende denne sag på det nuværende stadium.

Norges regering (Departementet for industri og håndverk) meddelar den 23 november 1965:

Spørsmålet om Norges stillingstagen til innstillingen fra de nordiske patentlovkomiteer om ensartet nordisk patentlovgivning m. v. har vært drøftet av regjeringen i møte 28. oktober d. å. Regjeringen traff i møtet slik beslutning:

Regjeringen vil anbefale at Norge opprettholder sin tilslutning til forslaget om en ensartet nordisk patentlovgivning. Spørsmålet om gjennomføring av et system med nordiske patentsøknader bør gjøres til gjenstand for nærmere vurderinger. Man må her se hen til behovet for opprettelse av en felles nordisk klageinstans i patentsaker. Ikrafttredelsen av lovens kap. 3 må derfor utstå inntil videre.

Proposisjon til Stortinget vil bli fremmet i vårsesjonen 1966 i samsvar med Regjeringens vedtak.

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar i december 1965:

Efter remissbehandling i Danmark, Finland, Norge och Sverige av det förslag till nya patentlagar för berörda länder som framlagts av kommittéerna för nordiska patent (Nordisk udredningsserie 1963: 6), har frågan om enhetlig nordisk patentlagstiftning varit föremål för överläggningar mellan berörda departement och ministerier hösten 1964 och våren 1965. Härvid har kommittéernas förslag överarbetats.

I Sverige har ett på grundval av kommittéförslagen och resultatet av de departementala överläggningarna utarbetat förslag till patentlag den 15 september 1965 remitterats till lagrådet. Motsvarande lagförslag är under utarbetande i Danmark, Norge och Finland. De nya nordiska patentlagarna är avsedda att träda i kraft den 1 oktober 1966.

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1609.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandena

Til juridisk udvalg er henvist de til rådets 14. session afgivne meddelelser fra Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer vedrørende rekommandation nr. 36/1965 angående en fællesnordisk patentlov.

Ved behandlingen af sagen har deltaget justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, justitieministern J. O. Söderhjelm, Finland, statsråd fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, og statsrådet Herman Kling, Sverige.

Endvidere har som sagkyndige deltaget kontorchef i handelsministeriet Erik Tuxen, Danmark, og ekspedisjonssjef i industridepartementet O. Gøthe, Norge.

Af meddelelserne fremgår, at udkastet til en fællesnordisk patentlov har været drøftet mellem repræsentanter for departementerne i de fire nordiske lande og herunder er blevet ændret på enkelte punkter. Regeringerne vil på basis af det ændrede udkast fremsætte lovforslag, således at lovene kan træde i kraft den 1. januar 1967. Det er dog muligt, at den norske regering vil foreslå, at lovens kapitel 3 om nordiske patentansøgninger indtil videre ikke træder i kraft, idet man ønsker at gøre spørgsmålet om nordiske patentansøgninger til genstand for nærmere vurdering i sammenhæng med spørgsmålet om oprettelse af en fælles nordisk klageinstans i patentsager (jfr. rekommandation nr. 37/1965).

Udvalget peger på, at det vil være meget ønskeligt, at de parlamentariske udvalg i de fire lande forhandler indbyrdes om lovenes gennemførelse, således at den nuværende overensstemmelse mellem lovudkastene bevares.

Udvalget foreslår,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

København, den 30. januar 1966

<i>Ingrid Gärde Widemar</i>	<i>Erkki Hara</i>	<i>Sven Högström</i>
<i>Harry Klippenvåg</i>	<i>Ragnar Lassinantti</i>	<i>Lars Leiro</i>
<i>Matthias Á. Mathiesen</i>	<i>Johan Møller Warmedal</i>	<i>Carl Petersen</i>
<i>Georg Pettersson</i>	<i>Gösta Rosenberg</i>	<i>Knud Thestrup</i>
		Formand

Meddelanden

om rekommendation nr 37/1965 angående gemensam klagoinstans i patentärenden

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne nærmere at udrede spørgsmålet om oprettelse af en fællesnordisk klageinstans i patentsager.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 29 november 1965:

Ved skrivelse af 1. juli 1965 har man nedsat et udvalg med den opgave i samarbejde med tilsvarende udvalg i Finland, Norge og Sverige at udrede spørgsmålet om en fællesnordisk klageinstans i patentsager. Udvalget har ikke afholdt møder, idet man afventer initiativ fra Sverige som koordinerende land.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 24 november 1965:

Statsrådet tillsatte den 15 juli 1965 en kommitté, som har i uppdrag att i samarbete med motsvarande kommittéer i Norge, Sverige och Danmark undersöka möjligheterna för åstadkommande av en för de fyra nordiska länderna gemensam högre klagoinstans. Kommittén har redan inlett sitt arbete och har till en början koncentrerat sig till utredning av frågan om de möjligheter, som inom ramen för vår lagstiftning över huvud föreligger för grundande av en övernationell besvärdomstol, genom vilka åtgärder detta kan ske samt domstolens eventuella verksamhetsområde och sammansättning. Kommittén är uppenbarligen redan i detta skede beredd att i samarbete med motsvarande kommittéer i de övriga nordiska länderna utreda denna fråga. Patent- och registerstyrelsen finner att utredningen av frågan borde ske i brådskande ordning, och att en eventuell gemensam högre besvärdomstol skulle kunna tillsättas ungefär samtidigt som det internordiska patentlagssystemet genomföres.

Norges regering (Departementet for industri og håndverk) meddelar den 23 november 1965:

Ved kongelig resolusjon av 5. november 1965 er oppnevnt en komité på 6 medlemmer til å utrede spørsmålet om en felles nordisk klageinstans i patentsaker.

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar i december 1965:

Sakkunniga med oppdrag att i samverkan utreda frågan om inrättande av en gemensam nordisk besvärsinstans i patentärenden har tillkallats i Danmark den 1 juli 1965, i Finland den 15 juli 1965, i Sverige den 15 september 1965 och i Norge den 5 november 1965. Utredningsarbetet har påbörjats.

TILLÄGG**Förteckning över ledamöter och sekreterare i de nordiska kommittéerna för
en gemensam besvärinstans i patentärenden***Danmark*

Kontorchef Erik Tuxen.
Fuldmægtig F. Hjorth Hansen.
Fuldmægtig Johs. Jørgensen.
Civilingeniør P. O. Langballe.
Direktør F. Neergaard-Petersen.
Ekspeditionssekretær J. Beyer.

Finland

Presidenten i Högsta förvaltningsdomstolen Aarne Nourvala.
Generaldirektören Erkki Tuuli.
Professor Berndt Godenhielm.
Lagstiftningsrådet, jur. dr. Toivo Sainio.
Överingenjör Reino Koristo.
Byråchef Mauno Saalasti.

Norge

Høyesterettsadvokat J. C. Mellbye.
Afdelingssjef, advokat Chr. Bergwitz-Larsen.
Fungerende ekspedisjonssjef Knut Dæhlin.
Direktør Leif Nordstrand.
Byråsjef Arne G. Modal.
Dr. ing. Harald Aarflot.

Sverige

Justitierådet Yngve Söderlund.
Expeditionschefen Göran Borggård.
Direktören Hans Herrlin.
Hovrättsrådet Gustaf Petrén.
Generaldirektören Åke von Zweigbergk.
Patenträttsrådet Claës Uggla.
Hovrättsassessor Erik Holmberg.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandena

Til juridisk udvalg er henvist de til rådets fjortende session afgivne meddelelser fra Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer vedrørende rekommandation nr. 37/1965 angående en fællesnordisk klageinstans i patentsager.

Ved behandlingen af sagen har foruden udvalgets medlemmer deltaget justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, justitieministern J. O. Söderhjelm, Finland, statsråd fru Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, og statsrådet Herman Kling, Sverige.

Endvidere har som sagkyndige deltaget kontorchef i handelsministeriet Erik Tuxen, Danmark, ekspedisjonssjef i industridepartementet O. Gøthe, Norge, og hovrättsrådet Gustaf Petrén, Sverige.

Af meddelelserne fremgår, at der i hvert af de fire lande er nedsat udvalg, som i fællesskab vil udrede spørgsmålet om etablering af en fællesnordisk klageinstans i patentsager. Det første fællesmøde har været afholdt den 12. januar 1966 i Stockholm.

Udvalget foreslår,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

København, den 30. januar 1966

<i>Ingrid Gärde Widemar</i>	<i>Erkki Hara</i>	<i>Sven Högström</i>
<i>Harry Klippenvåg</i>	<i>Ragnar Lassinantti</i>	<i>Lars Leiro</i>
<i>Matthias Á. Mathiesen</i>	<i>Johan Møller Warmedal</i>	<i>Carl Petersen</i>
<i>Georg Pettersson</i>	<i>Gösta Rosenberg</i>	<i>Knud Thestrup</i>
		Formand

Meddelanden

om rekommendation nr 38/1965 angående nordiskt Asien-institut

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att upprätta ett nordiskt Asien-institut i enlighet med det förslag, som framlagts i betänkandet »Afro-asiatiska studier i Norden» (NU 1965: 5).

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 20 oktober 1965:

På det nordiske undervisningsministtermøde i Oslo januar 1965 godkendte ministrene i princippet Nordisk Kulturkommissions forslag om oprettelse af et fællesnordisk institut for Asien-forskning. Samtidig blev der nedsat en komité med den opgave at udarbejde en detaljeret plan for et nordisk Asien-institut.

I juni 1965 afgav komiteen sin indstilling med forslag til statutter og budget. Ifølge forslaget skal instituttet have til formål at stimulere og koordinere de nordiske landes bestræbelser for at udvikle forskningen og undervisningen inden for de asiatiske fagområder, herunder bl. a. også sinologien, jfr. Nordisk Råds rekommendation nr. 16/1962. Instituttet skal ledes af en fællesnordisk styrelse. De årlige udgifter, der tænkes dækket ved statsluskud fra deltagerlandene, er budgetteret til ialt 381 000 d. kr.

Denne detailplan er nu genstand for behandling i de enkelte landes undervisningsministerier. Man sigter imod at indlede instituttets virksomhed i eftersommeren 1966 i lokaler, som bliver indrettet til dette formål af Københavns Universitet i universitetets ejendom på Gråbrødre Torv.

Finlands regering (undervisningsministeriet) hänvisar i sitt den 12 november 1965 avgivna meddelande till sitt i meddelande om rekommendation nr 16/1962 gjorda uttalande.

Islands regering (Menntamálaráðuneytið) meddelar den 4 januari 1966:

Den ekspertkommission, der blev nedsat i henhold til beslutning på det nordiske undervisningsministermøde i Oslo i januar 1965, indgav sin betænkning den 5. juni f.å. vedrørende organisation af Centralinstitut for nordisk Asiensforskning, der påtænkes oprettet i København. I kommissionens forslag til statutter for instituttet regner man ikke med, at Island deltager i dets driftsomkostninger, men derimod går man ud fra, at Island kan have en repræsentant i instituttets styrelse, såfremt der fremkommer ønske herom.

Undervisningsministeriet har den 25. august 1965 meddelt det danske undervisningsministerium, at det ikke har nogen indvendinger mod ekspertkommissionens forslag til instituttets statutter, men samtidig meddeltes det, at ministeriet ikke finder anledning til deltagelse i styrelsen fra islandsk side, så længe Island ikke deltager i driftsomkostningerne.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 25 november 1965:

De to rekommandasjoner 16/1962 og 38/1965 gjelder samme sak.

Som det ble gitt melding om i brev av 2. februar 1965¹, forelå det på grunnlag av en ekspertutredning (nr. 5 for 1965 i Nordisk udredningsserie) en resolusjon fra Nordisk Kulturkommissjon.

De nordiske undervisningsministre, som behandlet saken på sitt møte 7.—9. januar 1965 sluttet seg i prinsippet til tilrådingen om en nasjonal opprustning av studiene på det afro-asiatiske område, og om opprettelse av et nordisk Asia-institutt i København.

Etter dette møte ble det oppnevnt en komité til å komme med forslag om hvordan et slikt institutt bør organiseres, og komitéens innstilling med utkast til statutter forelå i juli i år.

Den norske Regjering har ikke ferdigbehandlet dette forslag, som bl. a. innebærer standpunkttagen til spørsmål om særskilte bevilgninger i de nærmeste år.

Man kan ellers meddele at det som et ledd i styrkelsen av det nasjonale miljø er blitt opprettet et professorat i østasiatisk språk og litteratur ved Universitetet i Oslo fra 1. juli 1965.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 30 november 1965:

De nordiska undervisningsministrarna godkände vid sitt möte i Oslo i januari 1965 i princip Nordiska kulturkommissionens förslag om upprättande av ett nordiskt Asien-institut. En särskild kommitté tillsattes för att utarbeta en detaljerad plan för ett sådant institut.

Kommittén avgav i juni 1965 sitt betänkande. För innebörden av kom-

¹ Se Nordiska rådet, 13:e sess., s. 1722.

mitténs förslag hänvisas till Danmarks regerings meddelande om denna rekommendation. De årliga kostnaderna för institutets drift har av kommittén uppskattats till 381 000 d. kr. Därtill kommer ett engångsanslag vid institutets upprättande av 100 000 d. kr. fördelade på 50 000 d. kr. under vart och ett av de två första verksamhetsåren. Frågan om täckande av Sveriges andel av dessa kostnader prövas för närvarande i samband med utarbetande av förslag till budget för 1966/67.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 20 december 1965:

Ett anslag på 120 000 kronor för täckande av Sveriges andel av kostnaderna för ett nordiskt Asien-institut föreslås i 1966 års statsverksproposition.

Rapport

från Nordiska rådets presidium

Enligt § 22 arbetsordningen för Nordiska rådet åligger det rådets presidium att mellan sessionerna handha rådets löpande angelägenheter samt att till varje session avgiva rapport om sin verksamhet sedan senaste ordinarie session. Under hänvisning till detta stadgande får presidiet härmed till rådet överlämna en redogörelse för sin verksamhet mellan rådets trettonde och fjortonde sessioner. Härjämte redovisas utskottens arbete mellan sessionerna i redogörelsen.

I. Sammansättning, möten m. m.

Vid rådets trettonde session utsågs till medlemmar av presidiet chefredaktör Sigurður Bjarnason, Island, såsom rådets president samt folketingsmand Harald Nielsen, Danmark, generaldirektören Karl-August Fagerholm, Finland, fylkesmann John Lyng, Norge, och professor Bertil Ohlin, Sverige, såsom rådets vicepresidenter. Sedan Lyng lämnat stortinget, utsåg norska delegationen den 25 oktober 1965 Trygve Bratteli till Lyngs ersättare såsom medlem av presidiet.

Presidiet har sammanträtt i Reykjavik den 16 februari 1965, i Helsingfors den 25 april 1965, i Falsterbo den 17 och 18 augusti 1965, i Helsingfors och Imatra den 28 och 30 oktober 1965, i Stockholm den 4 januari 1966 samt i Köpenhamn den 27 januari 1966. Under viss del av mötet i Stockholm ersattes Ohlin av fru Sigrid Ekendahl. Härjämte sammanträdde presidiet och representanter för regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige den 17 februari 1965 i samband med rådets trettonde session i Reykjavik; se härom nedan under II.

Vid nämnda möte beslöts bl. a. att avhålla en konferens i Finland med deltagande av presidiets medlemmar och statsministrarna för överläggningar beträffande uppläggningsen av rådets fjortonde session. På inbjudan av Finlands statsminister ägde konferensen rum i Imatra den 29 och 30 oktober 1965; om denna se närmare under IV.

Presidiets medlemmar har härutöver stått i kontakt med varandra genom sekretariatet.

II. Åtgärder i anledning av rådets beslut

1. Vid presidietts ovannämnda sammanträde med företrädare för regeringarna i Reykjavik den 17 februari 1965 överenskomms, att beträffande envar av de vid rådets trettonde session beslutade rekommendationerna något lands regering skulle åtaga sig uppgiften att vara koordinerande och initiativtagande vid det fortsatta arbetet samt att rekommendationerna i detta syfte skulle fördelas mellan länderna på följande sätt:

Rekommendation nr 1 angående auktorisation av optiker	Danmark
Rekommendation nr 2 angående universitetskurser i de nordiska ländernas historia	Danmark
Rekommendation nr 3 angående universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning	Finland
Rekommendation nr 4 angående statistiskt samarbete	Island
Rekommendation nr 5 angående utbildning av arkitekter m. m.	Danmark
Rekommendation nr 6 angående nordiska skolresor	Finland
Rekommendation nr 7 angående viss revision av sjömansskattelagstiftningen	Finland
Rekommendation nr 8 angående nordisk giltighet för körkort	Norge
Rekommendation nr 9 angående motverkande av oljeföroreningar i havet	Danmark
Rekommendation nr 10 angående nordisk namnlista över växter och djur	Sverige
Rekommendation nr 11 angående undersökning av filmens inverkan på åskådarna	Sverige
Rekommendation nr 12 angående förenhetligande av förhandsgranskning av film	Sverige
Rekommendation nr 13 angående gemensamma preskriptionsregler	Norge
Rekommendation nr 14 angående giltighetstid för resepass	Norge
Rekommendation nr 15 angående kostnader för resepass	Finland
Rekommendation nr 16 angående stipendier till elever vid Nordisk journalistkursus	Danmark
Rekommendation nr 17 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen	Norge
Rekommendation nr 18 angående samarbete på näringsforskningens område	Sverige
Rekommendation nr 19 angående fiskerigränserna i Skagerrack och Kattegatt	Danmark
Rekommendation nr 20 angående samordning av semesterlagstiftningen	Finland
Rekommendation nr 21 angående samordning av socialhjälpslagstiftningen	Norge
Rekommendation nr 22 angående nordisk giltighet för recept	Norge
Rekommendation nr 23 angående främjande av Nordiska straffrättskommitténs arbete	Sverige

Rekommandation nr 24 angående ensartad lagstiftning om trafikonykterhet	Sverige
Rekommendation nr 25 angående nordiskt samarbete inom EFTA	—
Rekommendation nr 26 angående samarbete beträffande bevakning av den internationella konjunkturutvecklingen	Finland
Rekommendation nr 27 angående samarbete vid upplåning på den internationella kapitalmarknaden	Finland
Rekommendation nr 28 angående en nordisk kulturfond	Danmark
Rekommendation nr 29 angående högre fiskeriutbildning	Norge
Rekommendation nr 30 angående beslutande organ för luftfartstekniska frågor	Sverige
Rekommendation nr 31 angående beslutande organ för tulltekniska frågor	Sverige
Rekommendation nr 32 angående likartad medicinalstatistik	Finland
Rekommendation nr 33 angående nordisk litteraturhistoria	Danmark
Rekommendation nr 34 angående gemensam lösning av flygplatsproblemen i Öresunds-regionen	Danmark
Rekommendation nr 35 angående fast förbindelse i Öresund	Danmark
Rekommendation nr 36 angående nordisk patentlagstiftning	Sverige
Rekommendation nr 37 angående klagoinstans i patentärenden	Sverige
Rekommendation nr 38 angående nordiskt Asien-institut	Danmark

Rekommendationerna jämte därtill hörande handlingar överlämnades av presidiet till regeringarna i slutet av mars 1965. Härjämte har presidiet i skrivelser till regeringarna den 3 mars 1965 anmält, att till trettonde sessionen framlagda förslag till rekommendationer angående arbetstagares rätt till trygghet i anställning och angående åtgärder för utökande av medlemsantalet i Interparlamentariska unionen efter omröstning förkastats av rådet.

2. Förhandlingarna vid trettonde sessionen har redigerats av rådets dåvarande redaktör, bibliotekarien Olof Wallmén, Stockholm, i överensstämmelse med tidigare tillämpade principer. Dock har utskottsbetänkandena tryckts i anslutning till vederbörande sak istället för som tidigare i en särskild avdelning.

Förhandlingarna har tryckts vid Kungl. Boktryckeriet, P. A. Norstedt & Söner, Stockholm. Upplagan, vilken i sin helhet inbundits av firma M. F. Åkerdahl, Stockholm, har uppgått till 1 900 ex. Utsändandet ägde rum den 1 december 1965, varvid förhandlingarna utdelades till de medlemmar av parlamenten i de nordiska länderna, som önskade erhålla dem, samt överlämnades till ministerier, departement och olika ämbetsverk, offentliga bibliotek och politiska partier, tidningar m. fl. institutioner samt vissa enskilda personer i de nordiska länderna. Vidare har förhandlingarna tillställts andra parlament, utländska bibliotek, vetenskapliga institutioner i utlandet, internationella organisationer m. m.

3. Liksom tidigare år har Nordiska rådets svenska sekretariat i samverkan med övriga sekretariat fullgjort sekretariatsuppgifter åt den av regeringarna tillsatta Bedömningskommittén för Nordiska rådets litteraturpris, vilket pris instiftats i anledning av rådets rekommendation nr 1/1961. Bedömningskommittén har sammanträtt i Reykjavik den 12 januari 1966 och då beslutat utdela 1966 års pris till författaren Gunnar Ekelöf, Sverige, för hans verk »Diwán över fursten av Engión».

Priset kommer att utdelas i Köpenhamn den 30 januari 1966 under en festlighet i samband med rådets fjortonde session.

4. Presidiet har genom sekretariatet följt behandlingen hos regeringarna och annorstädes av de olika frågor, i vilka rådet antagit rekommendationer eller beträffande vilka presidiet riktat hänvändelse till regeringarna, samt bistått vederbörande myndigheter vid handläggningen av dessa.

III. Organisatoriska och finansiella förhållanden

1. Ordinarie val har under tiden sedan trettonde sessionen förrättats till rådets nationella delegationer. Resultatet av valen jämte andra ändringar framgår av medlemslistan vid rådets fjortonde session. Följande förändringar efter trettonde sessionen, vilka ej framgår av medlemslistan till fjortonde sessionen, skall här antecknas:

Danmarks delegation: Sedan Aksel Larsens suppleant Erik Sigsgaard utträtt ur delegationen, valde folketinget den 7 april 1965 Chr. Madsen till ny suppleant. I den av foketinget den 6 oktober 1965 valda delegationen ingick bl. a. såsom suppleant S. Lund Jensen och såsom vald medlem Peter Nielsen. Sedan den förre utträtt ur rådet, ersattes han den 2 november 1965 av R. Lysholt Hansen. Sedan även Peter Nielsen utträtt ur rådet, ersattes han den 10 december 1965 av Peter Mohr Dam.

Finlands delegation: Sedan Kauno Kleemola avlidit, ersattes han den 13 mars 1965 av tidigare suppleanten Olavi Lahtela, vilken som Kähönens suppleant efterträddes av Veikko Savela.

Islands delegation: Magnús Jónsson inträdde den 8 maj 1965 i Islands regering och lämnade därmed sin plats i Islands delegation.

Sveriges delegation: Medlemmen av svenska delegationen Hans Gustafsson inträdde i regeringen den 15 september 1965, varvid han lämnade delegationen. Emil Ahlkvist lämnade med utgången av 1965 svenska riksdagen och därmed Nordiska rådet. De uppkomna vakanserna fylldes ej genom särskilt val.

2. Erfarenheterna av rådets ändrade arbetsformer har varit föremål för diskussion vid överläggningarna mellan rådets presidium och statsministrarna dels i Reykjavik den 17 februari 1965, dels ock i Imatra den 29 och 30 oktober 1965. Vid rådets trettonde session hade bl. a. av regeringsrepresentanter kritiska synpunkter framförts beträffande samarbetet mellan rå-

dets utskott och regeringarna. Regeringsrepresentanter hade sålunda vid några tillfällen beretts tillfälle närvara vid utskottsmöten, först efter det att utskottet fattat sitt beslut i viktiga frågor, och därmed ej haft möjlighet att inverka på utskottets ställningstagande.

Vid Imatra-mötet enades man om att utskottens arbete borde planeras så att fackministrarnas närvaro kunde koncentreras till något utskottsmöte, till vilket utskottet samlade avgöranden i viktigare frågor. Vidare rådde enighet om att det för rådets arbete vore värdefullt, att regeringsrepresentanterna komme personligen tillstädes eller att, vid förfall för dem, högre tjänstemän från departementen/ministerierna ersatte dem med behörighet att yttra sig på regeringsrepresentanternas vägnar. Vad angår rådets kontakter med nordiska ministermöten utlovade statsministrarna, att rådet skulle underrättas om dessa i god tid före mötena.

3. Vid flera tidigare av de överläggningar, som årligen äger rum mellan rådets presidium och de nordiska statsministrarna, har behandlats förslag om att regeringarna skulle till varje ordinarie råds-session framlägga en gemensam redogörelse för utvecklingen av det nordiska samarbetet under tiden sedan föregående session. En sådan redogörelse skulle bl. a. vara av intresse för rådet såsom lämpligt underlag för generaldebatten i rådet. I anledning av ett vid Harpsundsmötet den 24—25 oktober 1964 fattat beslut (se Nordiska rådet 1965 s. 1970) hade rådets sekretariat utarbetat förslag till formerna för en sådan redogörelsens uppgörande, vilket förslag behandlades vid presidiets överläggningar med statsministrarna i Reykjavik den 17 februari 1965 och i Imatra den 29 och 30 oktober 1965. Vid det senare mötet fattades beslut om att rådet skulle utgiva en sådan översikt på grundval av uppgifter lämnade av regeringarnas kontaktmän för Nordiska rådets angelägenheter. Uppgiften att redigera översikten har presidiet sedermera uppdragit åt rådets dåvarande redaktör bibliotekarie Olof Wallmén. En promemoria med närmare anvisningar till kontaktmännen rörande deras medverkan vid uppgiftslämnandet godkändes av statsministrarna vid Imatramötet.

4. I § 7 arbetsordningen för Nordiska rådet stadgas, att det vid presidieval skall iakttagas, att såväl varje land som olika politiska riktningar blir representerade i presidiet. Till medlemmar av presidiet har i praxis hittills brukat utses de fem nationella delegationernas ordförande (förmän). Vid valen till delegationsordförande har i olika länder tillämpats något olika principer. I vissa av länderna har den principen tillämpats att delegationsordföranden hämtats ur ett oppositionsparti.

Då frågan om presidiets politiska sammansättning behandlades ingående vid presidiets möte i Helsingfors den 28 oktober 1965, framfördes tanken på ingående av ett fast avtal rörande presidiets partipolitiska sammansättning. Detta skulle i huvudsak innehålla att vardera av de båda huvudgrupperna, de socialdemokratiska partierna och de icke socialistiska partierna,

skulle vara företrädare av minst 2 medlemmar i presidiet. En andra möjlighet vore att fastslå, att presidiemedlem skulle tillhöra regeringsparti i sitt hemland, en tredje att han skulle tillhöra oppositionsparti. Mot de både sistnämnda principerna kunde invändas att vid tillämpningen av dem ett resultat kunde uppkomma, som strede mot det ovannämnda stadgandet i arbetsordningen.

Överläggningarna visade, att förutsättningar saknades för att ingå ett fast avtal om presidiets partipolitiska sammansättning. Istället har presidiet hänskjutit frågans behandling till mötet med delegationernas arbetsutskott den 27 januari 1966.

5. I anledning av ett uttalande av svenska riksdagens bankoutskott i dess av riksdagen bifallna utlåtande nr 49 till 1965 års riksdag om att det enligt utskottets mening vore ofrånkomligt att frågan om ett gemensamt sekretariat för Nordiska rådet snarast upptogs till behandling och att utskottet förutsatte, att det skulle bli tillfälle att föranställa om en gemensam utredning av rådets sekretariatsfråga, har nämnda spörsmål änyo aktualiserats inom rådets presidium (om sakens tidigare behandling, se Nordiska rådet 11:e sessionen s. 1425—1426 och 12:e sessionen s. 1976). Vid överläggningar inom presidiet har enighet icke kunnat vinnas om annat än ett beslut att låta nuvarande huvudsekreterarna själva föranställa om en utredning av spörsmålet. Denna har icke resulterat i något skriftligt aktstycke och allenast lett till ett konstaterande att förutsättningar för närvarande saknas för en förändring av sekretariatens struktur samt ett uttalande om att det, i den mån Danmarks och Norges sekretariat erhåller personalförstärkning, kan övervägas huruvida en omfördelning av nuvarande sekretariatsuppgifter mellan de nationella sekretariaten skall företagas.

Härvid har presidiet låtit bero, om vilket ständpunktstagande underrättelse lämnats svenska riksdagens bankoutskott.

Härutöver har på presidiets förslag rådets sekretariatsfråga i vissa delar förts upp på dagordningen för mötet den 29—30 oktober 1965 i Imatra mellan presidiet och de nordiska ländernas statsministrar. I den sekretariatspromemoria, som helt informellt och utan ständpunktstagande från presidiets sida förelades mötet till diskussion, upptogs dels vissa synpunkter på ett blivande rådssekretariats politiska funktioner dels ock frågan om sekretariatspersonalens rekryterings- och befordringsförhållanden i relation till den allmänna statsförvaltningen i vederbörande land. Endast i det senare hänseendet föranledde frågans behandling vid mötet något beslut, såsom närmare framgår av § 9 i protokollet från mötet. Finlands, Islands, Norges och Sveriges statsministrar var sålunda ense om att den högre personalen inom rådssekretariaten skulle kunna rekryteras inom den allmänna statstjänsten och tillika vinna befordran inom denna.

6. Sedan redaktören för Nordiska rådets förhandlingar bibliotekarien Olof Wallmén den 30 september 1965 erhållit en tjänst inom svenska riks-

dagsbiblioteket och därmed lämnat sin tjänst hos rådet, har presidiet uppdragit åt redaktören Åke Edwall att — med visst biträde av Wallmén t. o. m. fjortonde sessionens slut — tills vidare uppehålla tjänsten som redaktör för rådets förhandlingar. Efter rådets fjortonde session avser presidiet att taga ställning till huruvida tryckningen av rådets förhandlingar m. m. även fortsatt skall ske i Sverige samt i samband därmed frågan om redaktörstjänstens återbesättande.

Åt Wallmén har uppdragits att tills vidare ombesörja redaktionen av porträttmatrikeln, sammanställandet av flerårsregistret för rådets förhandlingar samt årsöversikten över framsteg i det nordiska samarbetet (Dokument 3).

7. För rådets gemensamma kostnader under 1966 har presidiet uppgjort nedanstående budget omfattande 440 000 sv. kr. (beloppen nedan avser sv. kr.). För Nordisk Kontakt uppgöres särskild budget (*se Dokument 2*).

A. Arvoden och löner

1. Redaktör för förhandlingarna och utredningsserien	34 000	
2. Sekreterare i rådets utskott	48 000	
3. Redaktör för Statistisk årsskrift	4 500	
4. Redaktör för Nytt från Nordiska rådet	6 500	
5. Diverse utredningsuppdrag	10 000	103 000

B. Resor för gemensam personal

20 000

C. Rådets tryck

1. Rådsförhandlingarna	210 000	
2. Nordisk Udredningsserie	60 000	
3. Statistisk årsskrift	11 000	
4. Diverse	12 000	293 000

D. Informationsmaterial

1. Nytt från Nordiska rådet	10 500	
2. Kalendariet	500	
3. Tryckkostnader för Frantz Wendts bok om nordiskt samarbete	5 000	
4. Utställningar och annan utlandsupplysning	5 000	
5. Diverse	7 000	28 000
	Summa	444 000

8. I enlighet med det presidiebeslut, vilket presidiet — såsom redovisats i presidiets rapport till rådet vid femte sessionen (Nordiska rådet 1957, sid. 658) — tidigare fattat, har presidiet under tiden sedan trettonde sessionen i överensstämmelse med den för året upprättade budgeten beslutat om vissa gemensamma utgifter, för vilkas täckande tillskjutits medel av de nationella delegationerna enligt bestämmelserna i § 21 arbetsordningen för rådet.

Vad gäller åtskilliga utgifter i samband med rådets årliga sessioner har beslutats att dessa skall utgöra gemensamma kostnader och sålunda ej belasta värdlandet allena.

IV. Imatramötet den 29 och 30 oktober 1965

Såsom nämnts ovan under I. ägde en konferens mellan Nordiska rådets presidium och de nordiska ländernas statsministrar rum i Imatra den 29 och den 30 oktober 1965. I mötet deltog samtliga medlemmar av rådets presidium och statsministrarna Jens Otto Krag, Danmark, Johannes Virolainen, Finland, Bjarni Benediktsson, Island, Per Borten, Norge, samt Tage Frlander, Sverige, ävensom handelsminister Lars P. Jensen, Danmark, och statsrådet Herman Kling, Sverige. Härjämte medverkade bl. a. rådsdelegationernas nationella sekreterare.

Mötet godkände följande av presidiet uppgjorda förslag till dagordning:

1. Nordiskt ekonomiskt samarbete.
2. Andra ämnen för Nordiska rådets fjortonde session.
3. Icke genomförda rekommendationer.
4. Kontakten mellan rådet och regeringarna.
5. Rådets sekretariatsspörsmål.
6. Utarbetandet av årsöversikten över nordiska samarbetsresultat.
7. Övrigt.

Till grund för behandlingen av dagordningens olika punkter låg inom Nordiska rådets sekretariat utarbetade diskussionspromemorier. Resultatet av mötet framgår av den av mötet godkända presskommunikén, vilken hade följande lydelse:

Överläggningarnas ändamål var främst att fastställa vilka frågor som lämpade sig såsom viktiga ämnen för rådssessionen.

På Nordiska rådets session i Reykjavík rekommenderade rådet regeringarna bl. a. att verka för en utveckling av det ekonomiska samarbetet inom EFTA liksom att fortsätta strävandena att utvidga det nordiska ekonomiska samarbetet inom EFTA:s ram. Sedan sessionen har det vidare framlagts medlemsförslag, som tar sikte på centrala områden i det nordiska ekonomiska samarbetet, bl. a. nordisk tullharmonisering, gemensam jordbruksmarknad, samordningen av näringslagstiftningen och organisationen av det handelspolitiska samarbetet.

På den förestående sessionen i Köpenhamn förutsattes dessa frågor bliva behandlade som ett av huvudämnena. Statsministrarna redogjorde för det pågående utredningsarbetet och man konstaterade med tillfredsställelse att en redogörelse om de nämnda centrala frågorna är under utarbetande på expertnivå.

Av frågor som kommer upp vid 14:e sessionen diskuterades bl. a. följande: frågorna rörande Öresundsregionen, nordiska kulturfonden, freds- och konfliktforskningen, samarbetet rörande vattenvården samt vuxenutbildningen i radio och TV. Överläggningarna ägnades även kontakterna mellan Nordiska rådets organ och företrädarna för regeringarna.

Över mötets förhandlingar har sedermera upprättats ett protokoll, vilket underskrivits av mötesdeltagarna (*se Tillägg 1*).

V. Deltagande i ministermöten

1. I samband med det nordiska justitieministermötet i Ålborg den 19 och 20 maj 1965 ägde en gemensam överläggning rum mellan justitieministrarna och rådets juridiska utskott. Från utskottet deltog därvid av dess medlemmar: Ingrid Gärde Widemar, Erkki Hara, Sven Högström, Nils Hønsvald, Ragnar Lassinantti, Bjarne Lyngstad, Matthias Mathiesen, Johan Møller Warmedal, Dagmar Ranmark, Gösta Rosenberg och Knud Thestrup. Härjämte deltog rådets sekreterare i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige, direktör Frantz Wendt, vice häradshövding Eiler Hultin, kontorchef Friðjón Sigurðsson, byråchef Einar Løchen och hovrättsrådet Gustaf Petré samt utskottets sekreterare kontorchef Poul Eefsen.

2. Vid det nordiska socialministermötet i Grenå den 23—25 augusti 1965 företrädde rådet av folketingsmand Jørgen Jensen och sekreteraren i rådets socialpolitiska utskott jur. kand. Birgitta Malmros.

3. Till rådets företrädare vid det nordiska undervisnings- och kulturministermötet i Helsingør den 2—3 februari 1966 har utsetts förmanen och vice förmanen i rådets kulturutskott Ólafur Jóhannesson och Julius Bomholt.

VI. Förberedelserna för fjortonde sessionen

1. Vid sin trettonde session beslöt rådet den 18 februari 1965 att förlägga nästa ordinarie session till Köpenhamn med början den dag i slutet av januari 1966 som presidiet senare bestämde; i anledning härav beslöt presidiet vid sitt möte den 25 april 1965 att rådets fjortonde session skulle taga sin början i Köpenhamn den 28 januari 1966. I enlighet med reglerna i § 1 tredje stycket arbetsordningen för rådet underrättades regeringarna samt rådets valda medlemmar och suppleanter med skrivelse den 28 september 1965 om tidpunkten för fjortonde sessionens början.

2. I skrivelse den 4 oktober 1965 till regeringarna framställde presidiet — i likhet med vad som fallet varit under tidigare år — till dessa vissa allmänna önskemål och förslag beträffande förberedelserna för fjortonde sessionen. Inledningsvis anförde presidiet, att det med ledning av uppgifter, som erhållits från rådets utskott, funnit att nedan nämnda ämnen torde bli föremål för särskilt intresse vid fjortonde sessionen:

1. Nordiskt ekonomiskt samarbete (sakerna A 44, 51, 55, 79 och 80);
2. Förenhetligande av utlänningslagstiftningen (sak A 75);
3. Nordiska kulturfonden (rek. nr 28/1965);
4. Nordiskt institut för konfliktforskning (rek. nr 15/1962 och sak A 87);
5. Forskning och utbildning på vattenvårdens område (sak A 17);
6. Vuxenundervisning i radio och TV (sak A 78);
7. Nordisk lokaliseringspolitik (sak A 73);

8. Utbyggnaden av Nordiska hälsovårdshögskolan (sak A 83);
9. Öresundsbrofrågan (rek. nr 35/1965) och i anslutning därtill frågan om flygplatsproblemen i Öresundsregionen (rek. nr 34/1965);
10. Rätt till beriktigande i radio och TV (sak A 56).

Presidiet sade sig i skrivelsen förutsätta, att regeringarna i överensstämmelse med hittills tillämpad praxis vore villiga att tillstålla rådet berättelser från de viktigaste nordiska samarbetsorganen om deras verksamhet, sedan den senaste verksamhetsberättelsen avgavs. Presidiet uttryckte önskemål om att rådet måtte erhålla berättelser från Nordiska kulturkommissionen, Nordiska socialpolitiska kommittén, Nordiska arbetsmarknadsutskottet, Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet, Nordiska kontaktorganet för atomenergi-frågor, Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål och Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål. Presidiet sade sig likaledes värdesätta att erhålla översikter över det nordiska lagstiftningssamarbetets aktuella läge och över samarbetet det senaste året mellan de nordiska språknämnderna samt redogörelser för utvecklingen av det administrativa samarbetet mellan de nordiska utrikesförvaltningarna och för samarbetet inom organet för koordinering av den nordiska utlänningspolitiken.

Beträffande regeringarnas meddelanden i anledning av rådets tidigare rekommendationer uttalade presidiet, att det emotsåge sådana meddelanden dels beträffande de 38 rekommendationer, som antogs vid trettonde sessionen, dels rörande de rekommendationer, vilka antagits vid rådets tidigare sessioner och som ännu icke slutbehandlats. I en bilaga till presidiets skrivelse uppräknades samtliga ifrågavarande 119 rekommendationer.

I skrivelsen fästes regeringarnas uppmärksamhet på några rekommendationer, beträffande vilka meddelanden om eventuella framsteg skulle vara av särskilt värde för rådets arbete, nämligen:

- rek. nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen,
- rek. nr 14/1958 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter,
- rek. nr 1/1960 angående tjänstepensionsförmåner i Sverige för löntagare från annat nordiskt land,
- rek. nr 11/1960 och nr 17/1964 angående forskning i arktisk medicin,
- rek. nr 5/1962 angående utbyggnaden i Öresundsregionen,
- rek. nr 9/1962 angående gemensam arbetsmarknad för lärare,
- rek. nr 15/1962 angående nordiskt institut för konfliktforskning,
- rek. nr 1/1963 angående utbildning av sjukhusadministratörer,
- rek. nr 3/1963 angående lagstiftning om resebyråverksamhet,
- rek. nr 5/1963 angående gemensam trafiklagstiftning,
- rek. nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen,
- rek. nr 26/1963 angående tillgodoräkning av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt och
- rek. nr 27/1964 angående harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning.

Presidiet hemställde tillika, att berättelserna och meddelandena måtte inlämnas till rådet om möjligt ej senare än den 1 december 1965, och påpekade, att, därest något av intresse funnes att meddela angående vissa rekommendationer, tilläggsmeddelanden sedermera kunde insändas före sessionens början. Enligt presidiets mening syntes det ändamålsenligt, att i sådana fall, då en sak varit föremål för behandling inom en samnordisk kommitté eller annat gemensamt organ, meddelande avgavs gemensamt av en regering å samtligas vägnar, för den händelse det icke utöver den gemensamma upplysningen härom funnes något att meddela från något enskilt land. I skrivelsen till regeringarna tillkännagav presidiet tillika, att den ordningen avsågs skola tillämpas inför den kommande sessionen att, därest vederbörande utskott funne meddelandena i en sak ej giva tillräckliga upplysningar, utskottet skulle anhålla hos regeringarna om kompletterande meddelande att lämnas senast vid sessionens början.

Med avseende på regeringsförslag fäste presidiet uppmärksamheten på önskvärdheten av att i god tid erhålla underrättelse om något förslag var att emotse från regering till rådets fjortonde session utöver det förslag avseende principerna för lagstiftning om godtrosvörvärv, som bebådats av den danska regeringen.

Presidiet meddelade slutligen, att preliminärt förslag till saklista för sessionen baserat på förslag från utskotten var att emotse omkring den 20 december 1965 och skulle då tillställas regeringarna. Om vilka meddelanden som beräknades upptagas till behandling vid sessionen och uppföras på saklistan kunde dock upplysning lämnas först senare.

3. Vid överläggningarna med statsministrarna i Imatra den 29 och 30 oktober 1965 rådde enighet om att de ovan under punkt 2 nämnda medlemsförslagen om nordiskt ekonomiskt samarbete skulle komma att utgöra ett huvudämne vid rådets fjortonde session samt att förslagen borde behandlas som en enhet.

Bland övriga i rådet anhängiga förslag, vilka antogs komma att tilldraga sig särskilt intresse vid sessionen, nämndes följande:

- a. ett förverkligande av Nordiska rådets rek. nr 28/1965 om en nordisk kulturfond, såvitt frågan är om det årliga tillskottets storlek,
- b. förslaget om samarbete rörande vattenvården (Sak A 17),
- c. vuxenutbildningen i radio och TV (Sak A 78),
- d. vissa lokaliseringspolitiska åtgärder (Sak A 73) och
- e. problemen kring en fast Öresundsförbindelse och en storflygplats i Öresundsregionen (rek. nr 34 och 35/1965).

4. Presidiet har anmodat professor Nils Herlitz att yttra sig över ett vid rådets kulturutskotts betänkande den 8 januari 1965 om nordisk kulturfond fogat utkast till statuter för nordisk kulturfond (Nordiska rådet 1965, s. 1452—1454), i vad det avser att i fondens styrelse bland andra skall ingå fem av Nordiska rådet utsedda ledamöter. I anledning härav har Herlitz in-

kommit med ett den 3 januari 1966 dagtecknat utlåtande angående parlamentariska representanters medverkan i Nordiska kulturfonden (se *Tilllägg 2*).

5. Liksom skedde vid tidigare sessioner har rådets presidium inbjudit EFTA:s generalsekretariat att sända observatör till fjortonde sessionen. Organisationen biträdande generalsekreterare Knut Hammarskjöld, som deltog som EFTA:s observatör i den trettonde sessionen i Reykjavik, har utsetts vara EFTA:s observatör även vid fjortonde sessionen.

Även Förenta Nationernas Europakontor har låtit sig representera vid fjortonde sessionen med sin direktör.

6. Presidiet har ävenledes medgivit dr. phil. John Boyens, Kiel, och Georg Dawson, M.A., University of St. Andrews, att såsom vetenskapliga observatörer övervara rådets fjortonde session.

7. Liksom skedde vid rådets elfte session har presidiet inbjudit Benelux interparlamentariska råd att låta sig representeras vid fjortonde rådssessionen. Deltagande har anmälts av Beneluxrådets president Georges Wagner samt medlemmarna J. A. W. Burger och Marguerite Jadot jämte generalsekreteraren A. F. Schepel.

8. I enlighet med vad provisoriskt gäller i fråga om rådets arbetsformer äger presidiet hänvisa väckta saker till utskott. Denna befogenhet har presidiet delegerat till sekretariaten, som under året fördelat inkomna saker på utskotten.

Förberedelserna av sakerna har därefter omhänderhaft av vederbörande utskott. Jämlikt § 3 arbetsordningen för Nordiska rådet har dock presidiet haft att besluta om införskaffande av visst grundläggande utredningsmaterial genom förslagets utsändande till myndigheter och organisationer för uttalande. Utskotten har efter avslutat beredningsarbete avgivit sina förslag till rådet angående de hos dem anhängiga sakerna. Härjämte har utskotten för presidiet föreslagit vilka saker som bör uppföras på saklistan för sessionen, varefter presidiet har uppgjort ett slutgiltigt förslag till saklista, till vilket rådet enligt § 9 arbetsordningen för rådet har att taga ställning vid sitt första möte under sessionen.

Vid införskaffande av utredningar har presidiet i stor utsträckning haft bistånd av myndigheter och organisationer. Därjämte har material sammanställts inom sekretariaten.

9. Presidiet har med utnyttjande av sin befogenhet enligt § 3 arbetsordningen för rådet medgivit att fristen för ingivande till rådet av medlemsförslaget om konsultationsregler i Helsingforsavtalet (A 100/e) och medlemsförslaget om stöd till föreningarna Nordens förbund (A 101/e) förkortas från två månader till en månad.

10. Presidiet har förberett de val, som skall företagas vid fjortonde sessionen, och i övriga avseenden planlagt de yttre arrangemangen vid denna.

VII. Utskottens verksamhet

1. Juridiska utskottet

Vid sin trettonde session valde Nordiska rådet följande personer till medlemmar av rådets juridiska utskott:

Danmark:

folketingsmedlemmarna Peter Nielsen, Carl Petersen och Knud Thestrup.

Finland:

riksdagsledamöterna Erkki Hara, Sven Högström och Gösta Rosenberg.

Island:

altingsman Magnús Jónsson.

Norge:

stortingsrepresentanterna Nils Hønsvald, Bjarne Lyngstad och Johan Møller Warmedal.

Sverige:

riksdagsledamöterna Gunnar Edström (suppleant för Ingrid Gärde Widemar), Ragnar Lassinantti och Dagmar Ranmark (suppleant för Emil Ahlkvist).

Till förman har utskottet utsett Thestrup och till vice förman Magnús Jónsson. Utskottets sekreterare har till och med den 30 september 1965 varit kontorchef Poul Eefsen, Danmark, och efter denna dag fuldmægtig Ole Perch Nielsen, Danmark.

De förändringar som sedan trettonde sessionen skett i de olika ländernas rådsdelegationers sammansättning har även påverkat juridiska utskottets sammansättning. I den danska delegationen har sålunda Peter Nielsen ersatts av folketingsmedlemmen Peter Mohr Dam och i den norska delegationen har Nils Hønsvald och Bjarne Lyngstad, vilka lämnat rådet, ersatts av Harry Klippenvåg och Lars Leiro. Magnús Jónsson har efter sitt inträde i regeringen lämnat utskottet. Likaså har Emil Ahlkvist vid årsskiftet lämnat utskottet.

Utskottet har hållit möten i Ålborg den 19 och 20 maj 1965, i Köpenhamn den 24 september 1965 och i Stockholm den 13 december 1965.

I dessa möten har deltagit följande medlemmar och suppleanter i rådet:

I Ålborg: från Danmark Knud Thestrup, från Finland Erkki Hara, Sven Högström, Gösta Rosenberg, från Island Matthias A. Mathiesen (som ersättare för Magnús Jónsson), från Norge Nils Hønsvald, Bjarne Lyngstad, Johan Møller Warmedal, från Sverige Ragnar Lassinantti, Dagmar Ranmark (såsom ersättare för Emil Ahlkvist), Ingrid Gärde Widemar.

Under detta möte deltog vidare följande regeringsrepresentanter: justitsminister K. Axel Nielsen, Danmark, justitieminister J. O. Söderhjelm, Finland, statsråd O. C. Gundersen, Norge, och statsrådet Herman Kling, Sverige, samt vissa tjänstemän.

I Köpenhamn: från Danmark Grete Hækkerup (såsom ersättare för Pe-

ter Nielsen), Knud Thestrup, från Finland Erkki Hara, Gösta Rosenberg, från Norge Nils Hønsvold, från Sverige Emil Ahlkvist, Ragnar Lassinantti, Ingrid Gärde Widemar.

I detta möte deltog även följande regeringsrepresentanter: Justitsminister K. Aksel Nielsen, Danmark, justitieminister J. O. Söderhjelm, Finland, och statsrådet Herman Kling, Sverige, samt vissa tjänstemän.

I Stockholm: från Danmark Knud Thestrup, från Finland Erkki Hara, Sven Högström, Gösta Rosenberg, från Island Matthias A. Mathiesen (såsom ersättare för Magnús Jónsson), från Norge Harry Klippenvåg, Johan Møller Warmedal, från Sverige Emil Ahlkvist, Ragnar Lassinantti, Gunnar Edström (såsom ersättare för Ingrid Gärde Widemar).

Under del av detta möte deltog vidare följande regeringsrepresentanter: justitsminister K. Aksel Nielsen, Danmark, justitieminister J. O. Söderhjelm, Finland, statsråd Elisabeth Schweigaard Selmer, Norge, och statsrådet Herman Kling, Sverige, samt vissa tjänstemän.

Utskottet har behandlat de till detsamma hänvisade medlems- och regeringsförslagen, berättelserna och meddelandena samt ett antal skrivelser.

Med stöd av rådets bemyndigande har utskottet beslutat lägga följande till rådets trettonde session avgivna meddelanden och berättelser till handlingarna: meddelanden om rekommendation nr 12/1955, 11/1961, 12/1961, 18/1962, 31/1962, 32/1962, 7/1963, 19/1963, 1/1964, 10/1964, 11/1964, 29/1964 och 31/1964 samt Berättelse om samarbetet på lagstiftningsområdet (C 1/j).

2. K u l t u r u t s k o t t e t

Vid sin trettonde session valde Nordiska rådet följande personer till medlemmar av rådets kulturutskott:

Danmark:

folketingsmedlemmarna Julius Bomholt, Poul Hartling och A. C. Normann.

Finland:

riksdagsledamöterna Kuuno Honkonen (som tillfällig ersättare för Anna-Liisa Tiekso), Veikko Hyytiäinen och Paula Ruutu.

Island:

altingsman Ólafur Jóhannesson.

Norge:

stortingsrepresentanterna Per Borten, Trygve Bratteli och Berte Rognerud.

Sverige:

riksdagsledamöterna Anselm Gillström, Ingrid Segerstedt Wiberg och Fridolf Thapper.

Till förman har utskottet utsett Ólafur Jóhannesson och till vice förman Julius Bomholt. Utskottets sekreterare har varit bitr. sekreterare Håkan Branders, Finland.

Frånsett representationen för Norge har utskottets sammansättning varit oförändrad sedan trettonde sessionen. Som en följd av det norska stortingsvalet i september 1965 och den därpå följande regeringsombildningen utträdde Per Borten ur den norska rådsdelegationen och i hans ställe har i kulturutskottet deltagit Olav Hordvik. Sedan Trygve Bratteli utsetts att ersätta annan medlem i rådets ekonomiska utskott, har i hans ställe i kulturutskottet insatts Håkon Johnsen.

Utskottet har förutom under trettonde sessionen hållit sammanträden den 27 april 1965 i Helsingfors, den 27 och 28 juli i Visby, den 1 och 2 november 1965 i Helsingør samt den 9 och 10 januari 1966 i Stockholm.

I utskottets möten har deltagit följande medlemmar och suppleanter:

I Helsingfors: från Danmark Poul Hartling, A. C. Normann, från Finland Veikko Hyytiäinen, Paula Ruutu, Anna-Liisa Tiekso, från Island Ólafur Jóhannesson, från Norge Per Borten, Berte Rognerud, från Sverige Anselm Gillström, Fridolf Thapper, Gunnar Edström (såsom ersättare för Ingrid Segerstedt Wiberg).

I Visby: från Danmark Poul Hartling, A. C. Normann, Helge Nielsen (såsom ersättare för Julius Bomholt), från Finland Veikko Hyytiäinen, Paula Ruutu, Anna-Liisa Tiekso, från Island Ólafur Jóhannesson, från Norge Per Borten, Trygve Bratteli, Berte Rognerud, från Sverige Anselm Gillström, Ingrid Segerstedt Wiberg, Fridolf Thapper.

I Helsingør: från Danmark Julius Bomholt, Poul Hartling, A. C. Normann, från Finland Veikko Hyytiäinen, Paula Ruutu, från Norge Berte Rognerud, Olav Hordvik, Guri Johannessen (såsom ersättare för Håkon Johnsen), från Sverige Anselm Gillström, Fridolf Thapper, Ingrid Segerstedt Wiberg, Gunnar Edström (2.11.65 såsom ersättare för Ingrid Segerstedt Wiberg), Sven Hammarberg (2.11.65 såsom ersättare för Fridolf Thapper).

I detta möte deltog därjämte följande regeringsrepresentanter: undervisningsminister K. B. Andersen, Danmark, och minister för kulturelle anliggender Hans Sølvhøj, Danmark.

I Stockholm: från Danmark Julius Bomholt, Knud Hertling (såsom ersättare för Poul Hartling), från Finland Veikko Hyytiäinen, Kuuno Honkonen (såsom ersättare för Anna-Liisa Tiekso), från Island Ólafur Jóhannesson, från Norge Olav Hordvik, Håkon Johnsen, Berte Rognerud, från Sverige Dagmar Ranmark (såsom ersättare för Anselm Gillström), Ingrid Segerstedt Wiberg, Fridolf Thapper.

Vid de nämnda sammanträdena har vidare deltagit generalsekreteraren i Nordiska kulturkommissionen, ministersekretær Helge Thomsen, Danmark. Vid sammanträdet i Helsingør deltog även departementssekreterare Ilmar Bekeris, Sverige.

Utskottet har behandlat de till detsamma hänvisade medlemsförslagen, berättelserna, meddelandena och skrivelserna.

Till fullföljande av de beslut, som fattades i samband med antagandet av rek. nr 28/1965 angående nordisk kulturfond, har kulturutskottet för rådets del yttrat sig om utformningen av kulturfondens verksamhetsformer, dels i fråga om den interimistiska förvaltningsordning, som trädde i kraft den 1

januari 1966, dels med avseende å den framtida permanenta förvaltningsordningen för fonden.

Vidare har utskottet deltagit i planeringen av den nordiska forskningskonferens, som på initiativ av rådets presidium anordnades den 25—26 april 1965 i Helsingfors, samt därefter inlett bearbetningen av det genom konferensen erhållna materialet.

Med stöd av rådets bemyndigande har utskottet beslutat lägga följande till rådets trettonde session avgivna meddelanden och berättelser till handlingarna: meddelanden om rekommendation nr 31/1958, 11/1960, 9/1961, 33/1962, 21/1963, 2/1964, 3/1964, 4/1964, 17/1964, 22/1964 och 23/1964 samt Berättelse från Nordiska kulturkommissionen (C 2/k) och Berättelse om samarbete mellan språknämnderna (C 9/k).

3. Socialpolitiska utskottet

Vid sin trettonde session valde Nordiska rådet följande personer till medlemmar i rådets socialpolitiska utskott:

Danmark:

folketingsmedlemmarna Niels Mørk, Harald Nielsen och Poul Sørensen.

Finland:

riksdagsledamöterna Gunnar Henriksson, Urho Kähönen och Judit Norderström-Lundén.

Island:

altingsman Sigurður Bjarnason.

Norge:

stortingsrepresentanterna Kjell Bondevik, Magnhild Hagelia och Harald Løbak.

Sverige:

riksdagsledamöterna Birger Andersson, Sigrid Ekendahl och Einar Gustafsson.

Till förman har utskottet utsett Gunnar Henriksson och till vice förman Birger Andersson. Utskottets sekreterare har varit jur. kand. Birgitta Malmros, Sverige.

De förändringar som sedan trettonde sessionen skett i de olika ländernas rådsdelegationers sammansättning har även påverkat socialpolitiska utskottets sammansättning. Sedan i anledning av det norska stortingsvalet i september 1965 Kjell Bondevik och Magnhild Hagelia lämnat rådet, har de ersatts av Lars Korvald och Salve Salvesen.

Utskottet har hållit sammanträden i Oslo den 8—9 maj 1965, i Göteborg den 27—28 september 1965 och i Köpenhamn den 29 november 1965. Delegerade för utskottet har mötts i Stockholm den 5 januari 1966.

I dessa möten har deltagit följande medlemmar och suppleanter i utskottet:

I Oslo: från Danmark Jørgen Jensen (såsom ersättare för Poul Sørensen), P. B. Thisted Knudsen (såsom ersättare för Harald Nielsen), Niels Mørk, från Finland Gunnar Henriksson, Urho Kähönen, Judit Nederström-Lundén, från Norge Kjell Bondevik, Magnhild Hagelia, Harald Løbak, från Sverige Birger Andersson, Sigrid Ekendahl och Einar Gustafsson.

i Göteborg: från Danmark Jørgen Jensen (såsom ersättare för Poul Sørensen), Niels Mørk, från Finland Gunnar Henriksson, Urho Kähönen, Judit Nederström-Lundén, från Island Sigurður Bjarnason, från Norge Magnhild Hagelia, Harald Løbak, från Sverige Birger Andersson, Per Bergman (såsom tillfällig ersättare för Sigrid Ekendahl), Sigrid Ekendahl och Jan-Ivan Nilsson (såsom ersättare för Einar Gustafsson).

i Köpenhamn: från Danmark Jørgen Jensen (såsom ersättare för Poul Sørensen), Niels Mørk, Harald Nielsen, från Finland Gunnar Henriksson, Urho Kähönen, Judit Nederström-Lundén, från Norge Lars Korvald, Harald Løbak, Salve Salvesen, från Sverige Sigrid Ekendahl, Einar Gustafsson och Lars Larsson (såsom ersättare för Birger Andersson).

Delegerade vid mötet *i Stockholm* var från Danmark Harald Nielsen, från Finland Gunnar Henriksson, från Island Sigurður Bjarnason, från Norge Harald Løbak, från Sverige Sigrid Ekendahl.

Utskottet har behandlat de till detsamma hänvisade medlemsförslagen, berättelserna och meddelandena; därjämte har enligt utskottets uppdrag de delegerade vid Stockholms-mötet behandlat de till utskottet hänvisade meddelandena.

Med stöd av rådets bemyndigande har utskottet beslutat lägga följande till rådets trettonde session avgivna meddelanden och berättelser till handlingarna: meddelande om rekommendation nr 11/1958, 19/1958, 32/1958, 2/1960, 8/1961, 2/1962, 11/1962, 12/1962, 19/1962, 26/1962, 29/1962, 1/1963, 16/1963, 6/1964, 7/1964, 13/1964, 14/1964 och 18/1964 samt Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén (C 3/s), Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet (C 7/s) och Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan (C 10/s).

4. Trafikutskottet

Vid sin trettonde session valde Nordiska rådet följande medlemmar i rådets trafikutskott:

Danmark:

folktingsmedlemmarna Kresten Damsgaard, Svend Horn och Aksel Larsen.

Finland:

riksdagsledamöterna Karl-August Fagerholm, Raino Hallberg och Kauno Kleemola.

Island:

altingsman Ásgeir Bjarnason.

Norge:

stortingsrepresentanterna Nils Jacobsen, Jon Leirfall och Jakob Remseth (såsom tillfällig ersättare för Harry Klippenvåg).

Sverige:

riksdagsledamöterna Leif Cassel, Birger Lundström och Georg Pettersson.

Till förman har utskottet utsett Jon Leirfall och till vice förman Raino Hallberg. Utskottets sekreterare har varit konsulent Axel Gormsen, Danmark.

De förändringar som sedan trettonde sessionen skett i de olika delegationernas sammansättningar har även påverkat trafikutskottets sammansättning. Sedan Klauno Kleemola avlidit den 13 mars 1965, har finska delegationen till dennes ersättare i utskottet utsett Olavi Lahtela. Efter det norska stortingsvalet i september 1965 har Harry Klippenvåg utsetts att intaga en plats i rådets juridiska utskott och i hans ställe i trafikutskottet har insatts Martha Johannessen.

Sedan trettonde sessionen har utskottet hållit sammanträden i Hanstholm den 6 maj 1965, i Kiruna, Narvik och Setermoen den 23, 24 och 25 augusti 1965, i Helsingfors den 15 november 1965 och i Stockholm den 7 och 8 januari 1966. Mötena i Kiruna, Narvik och Setermoen den 23, 24 och 25 augusti 1965 har hållits under en resa, varvid utskottet studerat och orienterats om vissa trafikförbindelser inom Nordkalotten.

I dessa möten har deltagit följande medlemmar och suppleanter:

I Hanstholm: från Danmark Kresten Damsgaard, Svend Horn, Aksel Larsen, från Finland Karl-August Fagerholm, Raino Hallberg, Olavi Lahtela, från Norge Nils Jacobsen, Jon Leirfall, från Sverige Leif Cassel, Birger Lundström, Georg Pettersson.

i Kiruna, Narvik och Setermoen: från Danmark Kresten Damsgaard, Svend Horn, Aksel Larsen, från Finland Karl-August Fagerholm, Raino Hallberg, Olavi Lahtela, från Norge Nils Jacobsen, Jon Leirfall, från Sverige Folke Björkman (såsom ersättare för Leif Cassel), Lars Larsson (såsom ersättare från Georg Pettersson), Birger Lundström.

i Helsingfors: från Danmark Kresten Damsgaard, Svend Horn, Aksel Larsen, från Finland Karl-August Fagerholm, Raino Hallberg, Veikko Savela (såsom ersättare för Olavi Lahtela), från Norge Nils Jacobsen, Martha Johannessen, Jon Leirfall, från Sverige Leif Cassel, Birger Lundström, Georg Pettersson.

I detta möte deltog vidare följande regeringsrepresentanter: minister för offentliga arbeten Kai Lindberg, Danmark, kommunikationsminister Grels Teir, Finland, statsråd Håkon Kyllingmark, Norge, och statsrådet Gösta Skoglund, Sverige, samt vissa ämbetsmän.

i Stockholm: från Danmark Kresten Damsgaard, Svend Horn, Aksel Larsen, från Finland Karl-August Fagerholm, Raino Hallberg, Urho Kähkönen (såsom ersättare för Olavi Lahtela), från Norge Nils Jacobsen, Jon Leirfall, Martha Johannessen, från Sverige Folke Björkman (såsom ersättare för Leif Cassel), Birger Lundström, Georg Pettersson.

I mötena deltog även vissa ämbetsmän.

Under resan på Nordkalotten har utskottet haft gemensamma möten med representanter för de lokala myndigheterna och näringslivet.

Utskottet har behandlat de till detsamma hänvisade medlems- och rege-
ringsförslagen, berättelserna och meddelandena samt ett antal skrivelser.

Med stöd av rådets bemyndigande har utskottet beslutat lägga följande till rådets trettonde session avgivna meddelanden och berättelser till handlingarna: meddelande om rekommendation nr 21/1962, 4/1963, 5/1963, 24/1963, 29/1963 och 8/1964 samt Berättelse från Nordiska samfärdselkommittén (C 4/t) och Berättelse från Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskningen (C 6/t).

5. E k o n o m i s k a u t s k o t t e t

Vid sin trettonde session valde Nordiska rådet följande personer till medlemmar av rådets ekonomiska utskott:

Danmark:

folketingsmedlemmarna Erik Eriksen, Lis Groes, Poul Møller och Karl Skytte.

Finland:

riksdagsledamöterna Georg Backlund (såsom tillfällig ersättare för Aarne Saarinen), Margit Borg Sundman (såsom tillfällig ersättare för Juha Rihtniemi), Sylvi Siltanen (såsom tillfällig ersättare för Kaarlo Pitsinki) och V. J. Sukselainen.

Island:

altingsman Sigurður Ingimundarson.

Norge:

stortingsrepresentanterna Trond Hegna, John Lyng, Finn Moe och Bent Røiseland.

Sverige:

riksdagsledamöterna Allan Hernelius (såsom tillfällig ersättare för Ebon Andersson), Sven Mellqvist (såsom tillfällig ersättare för Hans Gustafsson), Bertil Ohlin och Sven Sundin.

Till förman har utskottet valt Hans Gustafsson och till vice förman Bent Røiseland. Till sekreterare har utskottet valt konsulent Lars Blaaflat, Norge, och förste byråsekreterare Sven Holmstedt, Sverige. Den senare har efter sessionen biträtt Blaaflat, som fungerat som utskottets sekreterare, i sekreterargöromålen.

De förändringar, som sedan trettonde sessionen skett i de olika ländernas rådsdelegationers sammansättning, har även påverkat ekonomiska utskottets sammansättning. Sedan det norska stortingsvalet i september 1965 och det därpå följande valet till norsk delegation Trond Hegna, John Lyng och Finn

Moe utträtt ur rådet, har till deras ersättare i ekonomiska utskottet utsetts Trygve Bratteli, Erling Petersen och Ragnar Christiansen. I den svenska delegationen har Hans Gustafsson, som inträdde i regeringen den 15 september 1965, ersatts av Sven Mellqvist och Ebon Andersson, som utträdde ur rådet den 13 januari 1966, av Yngve Holmberg.

Utskottet har hållit sammanträden i Karlstad den 29 och 30 juni 1965, i Köpenhamn den 20 december 1965 samt i Stockholm den 21 januari 1966.

I dessa möten har deltagit följande medlemmar och suppleanter i rådet:

I Karlstad: från Danmark Lis Groes, Poul Møller, Harald Nielsen (såsom ersättare för Erik Eriksen), A. C. Normann (såsom ersättare för Karl Skytte), från Finland Kaarlo Pitsinki, Juha Rihtniemi, Aarne Saarinen, V. J. Sukselainen, från Island Sigurður Ingimundarson, från Norge Trond Hegna, Bjarne Lyngstad (såsom ersättare för Bent Røiseland), Johan Møller Warmedal (såsom ersättare för John Lyng), från Sverige Ebon Andersson, Hans Gustafsson, Bertil Ohlin, Sven Sundin.

I detta möte deltog därjämte statsrådet Herman Kling, Sverige, samt vissa ämbetsmän.

i Köpenhamn: från Danmark Lis Groes, Poul Møller, Harald Nielsen (såsom ersättare för Erik Eriksen), från Finland Georg Backlund (såsom ersättare för Aarne Saarinen), Matti Mattila (såsom ersättare för V. J. Sukselainen), Olavi Lähteenmäki (såsom ersättare för Juha Rihtniemi), från Island Sigurður Ingimundarson, från Norge Trygve Bratteli, Ragnar Christiansen, Erling Petersen, från Sverige Sven Hammarberg (såsom ersättare för Sven Mellqvist), Allan Hernelius (såsom ersättare för Ebon Andersson), Bertil Ohlin, Sven Sundin.

Under del av detta möte deltog därjämte handelsminister Lars P. Jensen, Danmark, samt vissa ämbetsmän.

i Stockholm: från Danmark Lis Groes, Jørgen Jensen (såsom ersättare för Poul Møller), Karl Skytte, från Finland Georg Backlund (såsom ersättare för Aarne Saarinen), Kaarlo Pitsinki, Juha Rihtniemi, V. J. Sukselainen, från Norge Trygve Bratteli, Ragnar Christiansen, Erling Petersen, Bent Røiseland, från Sverige Yngve Holmberg, Sven Sundin och Lars Larsson (såsom ersättare för Arne Geijer).

I detta möte deltog därjämte handelsminister Lars P. Jensen, Danmark, handelsminister T. A. Wiherheimo, Finland, statsråd Kåre Willoch, Norge, och statsrådet Gunnar Lange, Sverige, samt vissa ämbetsmän.

Utskottet har behandlat de till detsamma hänvisade medlemsförslagen, berättelserna, meddelandena och skrivelserna.

Med stöd av rådets bemyndigande har utskottet beslutat lägga följande till rådets trettonde session avgivna meddelanden och berättelser till handlingarna: meddelanden om rekommendation nr 22/1958, 24/1959, 3/1962, 4/1962, 2/1963, 16/1964 och 28/1964 samt Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 8/e) och Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål (C 12/e).

VIII. *Upplysningsverksamhet*

1. Presidiet har, liksom tidigare, under 1965 utgivit en stencilerad publikation »Nytt från Nordiska rådet» innehållande pressklipp och andra upplysningar i ämnen av intresse för nordiskt samarbete. Publikationen har under 1965 utkommit med 12 nummer i en upplaga av cirka 900 exemplar. Nummer 1—7 har redigerats av bibliotekarien Olof Wallmén och nummer 8—12 av redaktör Trygve Moe, Oslo.

2. Sedan presidiet beslutat låta utarbeta ett sakregister över rådsförhandlingarna för åren 1953—1964, har presidiet uppdragit åt bibliotekarien Olof Wallmén att uppgöra registret.

3. Den nordiska samarbetsöverenskommelsen av 1962, vilken tidigare utgivits å engelska och franska språken, har under året utkommit även på tyska.

4. »Nordisk statistisk årsbok» skall enligt presidiets beslut tills vidare utkomma årligen. Årsboken redigeras av f. d. förste aktuarien i svenska statistiska centralbyrån, fil. lic. Yngve Fritzell. Årsboken för 1965 utkom i januari 1966 (NU 1965: 14) i 4 500 exemplar.

5. Arbetet med den i presidiets rapporter till tolfte och trettonde sessionen (Nordiska rådet 1964 s. 1983 resp. 1965 s. 1951) omförmälda upplysnings-skrift om det nordiska samarbetet på fem världsspråk, varom de nordiska regeringarna på förslag av presidiet fattade beslut under hösten 1963, har fortsatt under ledning av presscheferna i de nordiska utrikesministerierna. En särskild upplysnings-skrift innehållande bl. a. texterna på franska och engelska till viktigare nordiska konventioner har också förberetts av presscheferna. Publikationerna beräknas utkomma från trycket under våren 1966.

6. Det i presidiets rapporter till tolfte och trettonde sessionerna omnämnda bildbandet i färg om Nordiska rådet och dess verksamhet har nu färdigställt. Bandet omfattar 60 färgbilder och visningstiden uppgår till ca 20 minuter. Bandet är i första hand avsett som hjälpmedel vid skolundervisningen och annan upplysningsverksamhet. Hittills har en upplaga med svensk text om 160 kopior färdigställt. Härav har 84 kopior sålts till skolor i Sverige, medan 27 band har överlämnats till länscentralerna för audiovisuella hjälpmedel och 15 band till svenska föreningen Norden, vilken för Sveriges del påtagit sig ansvaret för bandets utlåning till skolor och andra intresserade i Sverige. Övriga exemplar har i huvudsak fördelats mellan rådets sekretariat i Danmark, Finland, Island och Norge. En finskspråkig version av bandet är under utarbetande. I Danmark pågår undersökningar av möjligheterna att genom danska föreningen Norden sprida den svenskspråkiga versionen av bandet inom skolväsendet.

7. Presidiet har beslutat att till fjortonde sessionen utgiva en ny upplaga av porträttmatrikeln över de vid sessionen närvarande rådsmedlemmarna, innehållande fotografier och uppgifter rörande olika personalia.

8. Utarbetandet av en dansk version av den av Frantz Wendt 1959 utgivna skriften *Nordic Council and Cooperation in Scandinavia*, som påbörjades 1961, har fortsatt även under 1965. Arbetet med att översätta boken till finska vilar i avbidan på den danska versionens färdigställande.

9. Som anförts i presidietts rapport till trettonde sessionen anordnade presidiet den 2—4 juni 1965 en informationskonferens på Hässelby slott utanför Stockholm med deltagande av 23 högre tjänstemän från internationella organisationer med säte i Europa. Syftet med konferensen var främst att lämna saklig information om Nordiska rådet och om det nordiska samarbetet och dess bedrivande. Bland de 16 organisationer som deltog med en eller flera representanter var Europarådet, EEC, EFTA, OECD, Kol- och stålunionen och Benelux samt FN-organen ECE, FAO, ILO, UNESCO och WHO. Rådet för ömsesidigt ekonomiskt bistånd (SEV) med säte i Moskva — även benämnt Komekon — var representerat av fyra delegater. I ett antal föredrag presenterades det nordiska samarbetet på olika områden: inom ekonomi, juridik, kultur, utrikespolitik (bl. a. inom FN), socialpolitik, beträffande den nordiska arbetsmarkanden, rörande kommunikationssaker samt i fråga om föreningarna Nordens m. fl. enskilda organisationers verksamhet. Efter varje föredrag följde en diskussion om det behandlade ämnet. En särskild debatt ägde rum om kontakterna mellan de i konferensen deltagande organisationerna. De föredrag, som hölls på konferensen, har samlats och är under utgivande. En engelsk version har utkommit i januari 1966 (NU 1965: 9) och en fransk version beräknas utkomma något senare (NU 1966: 1). Konferensrapporten är avsedd att brukas som informationsmaterial.

10. På inbjudan av Europa-Unions avdelning för Land Schleswig-Holstein höll rådsmedlemmen Finn Moe samt rådets sekreterare i Danmark, Finland och Sverige föredrag om nordiskt samarbete i Kiel vid en tvådagarskonferens den 25—27 februari 1965.

11. Universitetet i Strasbourg har tagit initiativet till anordnande av en nordisk vecka i mitten av mars 1966. De nordiska ländernas deltagande koordineras av deras kultur- och pressattachéer i Paris. Från anordnarna har framställts önskemål om en utställning rörande Nordiska rådets verksamhet, avsedd att visas i Europarådets byggnad i Strasbourg och kvarstanna där t. o. m. den session som Europarådets rådgivande församling håller i maj 1966. Dessutom kommer att under veckan arrangeras föreläsningar, studentbesök, utställningar om de nordiska länderna, sportevenemang, m. m.

På sitt möte i Falsterbo den 17 och 18 augusti 1965 beslöt presidiet att rådet skulle medverka i den nordiska veckan och att sekretariaten skulle följa förberedelserna med utställningen. En representant för sekretariaten har därefter deltagit i förberedande möten för den nordiska veckan. Av arbetet har framgått att rådet förutsättes skola svara för en mindre utställning att uppställas i en permanent monter i ovannämnda byggnad. För ändamålet har presidiet beräknat att 4 000 sv. kronor skall utgå.

IX. Övrig verksamhet

1. Under 1965 har följande nummer utkommit i den av presidiet utgivna »Nordisk Udredningsserie», vari sedan 1960 samnordiska betänkanden löpande publiceras (upplagens storlek anges inom parentes).

1. Transportekonomisk forskning i Norden (1 500 ex.)
2. Översikt över under nordiskt samarbete tillkomna lagar (under utg.)
3. Enkelte mellomriksveger mellom Norge og Sverige (2 000 ex.)
4. Forskning af international politik (2 300 ex.)
5. Afro-asiatiske studier (1 650 ex.)
6. Utbildning av sjukhusadministratörer (2 000 ex.)
7. Nordisk forskningskonferens 1965 (2 200 ex.)
8. Underlättande för nordiska medborgare att vinna medborgarskap i nordiskt grannland m. m. (3 550 ex.)
9. Nordic Cooperation. Conference 1965 (2 500 ex.)
10. (Detta nummer har ej utkommit)
11. (Detta nummer har ej utkommit)
12. Nordisk skolordning (1 800 ex.)
13. Femte nordiska samekonferensen i Tana den 30 juni—3 juli 1965 (900 ex.)
14. Nordiskt statistiskt årsbok, 1965 (4 500 ex.).

Redaktör för serien har t. o. m. den 30 september 1965 varit bibliotekarien Olof Wallmén och fr. o. m. den 1 oktober 1965 redaktör Åke Edwall.

2. Rådets »kalendarium» har under 1965 utkommit med 11 nummer i en upplaga av 600 exemplar. Det har tillställts intresserade personer och myndigheter. Redigeringen har ombesörjts av förste byråsekreteraren Sven Holmstedt.

3. Under 1965 har förberedelserna fortsatt för utgivande av en årlig publikation upptagande stadgar, instruktioner, reglementen och andra författningar, avseende nordiska institutioner eller samnordisk verksamhet av något slag. Den första utgåvan, som avser åren 1960—61, föreligger i korrektur, vilket för närvarande är under överarbetning inom svenska justitiedepartementet. Publikationen kommer att tryckas i Nordisk Udredningsserie.

4. Liksom under tidigare år har Nordiska rådets sekretariat fungerat såsom kontaktpunkt mellan den av brittiska utrikesdepartementet bedrivna kurs- och konferensverksamheten Wilton Park, inom vars ram olika internationella frågor av betydelse också för Norden brukar behandlas. Genom sekretariatens förmedling har ett antal medlemmar av de nordiska ländernas parlament deltagit i olika Wilton Park-konferenser under 1965.

5. Som anförts i presidiets rapport till trettonde sessionen anordnade presidiet en nordisk forskningskonferens i Helsingfors den 25 och 26 april 1965. Syftet med konferensen var främst att presentera de stora problem, som är förknippade med den snabba utbyggnaden av universitets- och forskningsväsendet i de nordiska länderna, och giva en bild av i vilken mån dessa problem kan lösas på nordisk bas ävensom att upptaga vissa konkreta samar-

betsproblem sammanhängande med forskning till diskussion. Till konferensen hade inbjudits representanter för Nordiska rådet, regeringarna, olika nordiska samarbetsorgan på forskningsområdet samt föreståndare för de nationella anslagsbeviljande och verkställande organen samt för universitets- och forskningskretsarna. De föredrag som hölls på konferensen har samlats och utgivits av trycket (NU 1965: 7).

6. Mot bakgrund av svårigheterna att uppnå praktiska resultat inom samarbetet på skatteområdet beslöt presidiet vid sitt sammanträde i Helsingfors den 28 och 30 oktober 1965 att anordna en nordisk skattekonferens i Köpenhamn den 25 och 26 april 1966. Huvudämnen vid konferensen skall vara dels vissa i rådet aktualiserade skattefrågor — såsom harmonisering av bolagsbeskattningen, förenhetligande av skatter och avgifter för vissa varor, samordning av huvudformerna för indirekt beskattning samt skatteproblem för nordiska medborgare vid tillfällig anställning i annat nordiskt land — dels frågan hur formerna för det nordiska skattesamarbetet kan utvecklas. Till konferensen har efter presidiets beslut inbjudits — utom representanter för rådet — regeringarna, parlamentens finans- och skatteutskott, högre ämbetsmän inom skatteadministrationen, professorer i skatte- och finansrätt samt representanter för näringsliv och skattebetalarorganisationer. Inbjudningar till konferensen har utsänts i januari 1966.

7. Av de under IX punkt 7 av presidiets rapport till rådets trettonde session (se Nordiska rådet 1965, s. 1953) förtecknade sakerna, vilka borde återupptagas i rådet, har under året frågan om nordisk arbetsmarknad för revisorer aktualiserats genom ett medlemsförslag (sak A 81/s).

8. I anledning av en skrivelse den 27 oktober 1964 från språkvetenskapliga sektionen vid humanistiska fakulteten i Lund om professur i finsk-ugriska språk vid Lunds universitet har presidiet den 15 augusti 1965 på förslag av kulturutskottet avlåtit en skrivelse i ämnet till Sveriges regering (se *Tillägg 3*).

9. I anledning av en skrivelse den 12 mars 1965 från handelsfirman Arnesca i Köpenhamn angående införande i Norden av ett enhetligt system för numrering av årets veckor har presidiet — efter förslag av ekonomiska utskottet — den 18 augusti 1965 tillskrivit regeringarna och hemställt, att dessa måtte låta undersöka möjligheterna att åstadkomma en enhetlig numrering av årets veckor i Norden (se *Tillägg 4*). Svar har ingått från svenska handelsdepartementet (se *Tillägg 5*), som anmält att skrivelsen kommer att behandlas i samband med rådets rekommendation nr 24/1959 om exportdokument, samt från danska Handelsministeriet (se *Tillägg 6*).

10. I skrivelse den 28 oktober 1965 till regeringarna i de nordiska länderna har presidiet på socialpolitiska utskottets förslag hemställt, att dessa måtte vidtaga åtgärder för framställning av en finskspråkig översättning av publikationen »Nordiska medborgares sociala rättigheter» (se *Tillägg 7*).

11. I skrivelse den 27 januari 1966 till regeringarna i de nordiska län-

derna har presidiet på kulturutskottets förslag hemställt, att de nordiska ländernas regeringar måtte undersöka möjligheterna att få till stånd en fortlöpande nordisk jämförbar statistik över statliga anslag till högre utbildning och forskning (*se Tillägg 8*).

12. I anledning av presidiets skrivelse den 14 april 1964 angående lättnader i den internordiska biltrafiken har Danmarks finansministerium i skrivelse den 25 september 1965 meddelat, att saken alltjämt är föremål för behandling i Nordiska tulladministrativa rådet.

X. Inkomna skrivelser

1. På bordet vilar alltjämt för fortsatt utredning bl. a. följande under tidigare verksamhetsår till presidiet inkomna framställningar:

a. skrivelse den 19 april 1962 från representanter för forskningen beträffande träskydd (*se Nordisk Råd 1963, s. 1435*);

b. skrivelse den 24 juli 1963 från A/S Rustfri Staalmontage om likformighet för godkännande av tryckkärl (*se Nordiska rådet 1964, s. 1989*);

c. skrivelse den 4 respektive 15 oktober samt den 3 november 1963 från polisintendent Uno Hernroth om tillträde för nordbor till danska utbildningsanstalter (*se Nordiska rådet 1964, s. 1989*);

d. skrivelse den 16 december 1963 från professor Gotthard Björling om intagning av nordiska studerande vid KTH:s bergsavdelning (*se Nordiska rådet 1964, s. 1990*);

e. skrivelse den 8 oktober 1964 från Svenska turisttrafikförbundet om vissa frågor rörande turiststatistiken (*se Nordiska rådet 1965, s. 1957*);

f. skrivelse den 3 december 1964 från »Europavej 3; fællesskabet» om vissa önskemål om sträckningen av Europaväg 3 (*se Nordiska rådet 1965, s. 1958*); samt

g. skrivelse den 9 december 1964 från Finlands barnträdgårdsläraryrkesförening om utbildning och forskning inom kindergartenväsendet (*se Nordiska rådet 1965, s. 1958*).

2. En skrivelse den 6 september 1963 från cand. med. Jens Lunghans om svenska bestämmelser rörande skyddsområde har presidiet den 4 januari 1966 på förslag av juridiska utskottet beslutat avskriva såsom för rådets del färdigbehandlad, sedan det upplysts att i Sverige en utredning igångsatts i syfte att revidera nämnda bestämmelser.

3. En skrivelse den 23 januari 1964 från musiker Jørgen Olsen om tilläggspension m. m. har presidiet den 4 januari 1966 beslutat avskriva som färdigbehandlad, sedan Olsen erhållit önskade upplysningar.

4. En skrivelse den 31 januari 1964 från Margrethe Olsen om kemikalier i våra livsmedel har presidiet den 30 oktober 1965 på förslag av socialpolitiska utskottet beslutat avskriva såsom färdigbehandlad under hänvisning till det arbete som pågår i anledning av rådets rekommendation nr 11/1962 angående likartad livsmedelslagstiftning m. m.

5. En skrivelse den 25 oktober 1964 från Foreningen Nordens svensk-norske ungdomslederkonferanse om gemensamt nordiskt luftfartsorgan har presidiet den 4 januari 1966 beslutat avskriva som färdigbehandlad, sedan rådet vid sin 13:e session antagit en rekommendation om beslutande organ för luftfartstekniska frågor (rek. nr 30/1965).

6. En skrivelse den 26 oktober 1964 från sjökapten Carl Winck om Öresundsbron har presidiet på förslag av trafikutskottet den 4 januari 1966 beslutat avskriva såsom färdigbehandlad under hänvisning till att de framförda synpunkterna kan väntas tillgodosedda inom ramen för det förslag, som innefattas i ett till rådets fjortonde session väckt tilläggsförslag om fast Öresundsförbindelse (sak A 95).

7. I anledning av en skrivelse den 27 oktober 1964 från språkvetenskapliga sektionen vid humanistiska fakulteten i Lund om professur i finsk-ugriska språk vid Lunds universitet har presidiet den 17 augusti 1965 på förslag av kulturutskottet beslutat avlåta en skrivelse i ämnet till Sveriges regering (se ovan IX: 8) samt att därefter avskriva den såsom färdigbehandlad.

8. Sedan i anledning av en skrivelse den 27 oktober 1964 från Nordisk Komité för konsumentspörsmål presidiet utfäst sig att i förekommande fall remittera förslag till kommittén för yttrande, har presidiet den 4 januari 1966 ansett skrivelsen vara färdigbehandlad för presidiets del.

9. En skrivelse den 21 november 1964 från Ørestadens Villaforbund, Kastrup, om att göra Öresundsregionen till en planläggningsenhet och att utbygga samarbetet inom regionen har presidiet den 4 januari 1966 på förslag av trafikutskottet beslutat besvara med en hänvisning till rådets rekommendationer nr 5/1962, nr 34/1965 och nr 35/1965 om olika Öresundsproblem samt till den av rådet den 13—15 april 1964 anordnade Öresundskonferensen. Härefter har presidiet ansett skrivelsen såsom färdigbehandlad.

10. En skrivelse den 21 december 1964 för Öresundsrådet om kommunal representation i utredningar om flygplatsfrågan i Öresundsregionen har varit under fortsatt behandling i trafikutskottet. På utskottets förslag har presidiet den 4 januari 1966 beslutat avskriva såsom färdigbehandlat, med hänsyn till att önskemålen i skrivelsen torde kunna tillgodoses inom ramen för det i rådet anhängiga medlemsförslaget om planering för civilflygets ordnande i Öresundsregionen (sak A 92).

11. Ingenjörfirman Erik Berthelsen har i skrivelse den 16 januari 1965 upptagit vissa frågor om kontroll av värmepannor, vilken skrivelse hänvisats till ekonomiska utskottet.

12. Ambassadpastor Bengt Söderberg har i skrivelse den 29 januari 1965 upptagit vissa frågor om jämförelse mellan de nordiska ländernas studentbetyg, vilken skrivelse hänvisats till kulturutskottet.

13. En skrivelse den 2 februari 1965 från Öresundskonsortiet om Öresundsförbindelse har tryckts som bilaga till medlemsförslag om fast Öre-

sundsförbindelse (sak A 90; se Nordiska rådet, 13:e sessionen s. 1407—1408), varmed presidiet ansett skrivelsen för dess del vara färdigbehandlad.

14. En skrivelse den 5 februari 1965 från Arbeidsutvalget for Kampanjen mot Atomvåpen, Oslo, har presidiet den 4 januari 1966 beslutat avskriva såsom för dess del färdigbehandlad, under hänvisning till att ett medlemsförslag i ämnet väckts i rådet (sak A 97).

15. Andersen & Groot Aktieselskap har i skrivelse den 10 februari 1965 upptagit vissa frågor om gränsformaliteter i den internordiska flygtrafiken, vilken skrivelse hänvisats till trafikutskottet.

16. En skrivelse den 11 februari 1965 från Norsk Kvinneforbund om Norden som atomvapenfri zon har presidiet den 4 januari 1966 beslutat avskriva såsom färdigbehandlad med hänvisning till att ett medlemsförslag i ämnet väckts i rådet (sak A 97).

17. En skrivelse den 14 februari 1965 från Sveriges Fältbiologiska Ungdomsförening med hemställen om ekonomiskt bidrag till verksamheten, har presidiet den 4 januari 1966 beslutat avskriva såsom färdigbehandlad, sedan skrivelsen överlämnats till Nordiska kulturfonden.

18. Nordisk Union för alkoholfri trafik har i skrivelse den 15 februari 1965 upptagit frågan om samordning av lagstiftning om trafikonykterhet, vilken skrivelse hänvisats till juridiska utskottet.

19. En skrivelse den 19 februari 1965 från redaktör C. H. Gylling om upprättande av interskandinaviska sommarkolonier har presidiet den 4 januari 1966 beslutat överlämna till Föreningen Norden i Sverige för vidare åtgärd, varmed skrivelsen är för presidiets del slutbehandlad.

20. I anledning av en skrivelse den 12 mars 1965 från Arnesca Handelsfirma om enhetlig numrering av veckorna har presidiet den 17 augusti 1965 efter hörande av ekonomiska utskottet beslutat göra en framställning i ämnet till regeringarna, varmed frågan var för presidiets del färdigbehandlad. Från danska Handelsministeriet och svenska handelsdepartementet har inkommit svarsskrivelser (se ovan IX: 9).

21. En skrivelse den 22 mars 1965 från Alfons Sjöberg om byggande av finsk bastu i Stockholm och om arbetsförhållandena för handikappade har på förslag av socialpolitiska utskottet av presidiet den 4 januari 1966 överlämnats till socialnämnden i Stockholm, varmed saken ansetts slutbehandlad för presidiets del.

22. En resolution den 24 mars 1965 från Nordisk centerungdom rörande nordisk lokaliseringpolitik har presidiet den 30 oktober 1965 beslutat avskriva såsom färdigbehandlad, sedan i rådet väckts ett medlemsförslag om samarbete beträffande vissa lokaliseringpolitiska åtgärder (sak A 73/k).

23. Nordiska Försäljnings- och Reklamförbundet har i skrivelse den 4 april 1965 upptagit vissa frågor om handelslärares kompetens i frågor rörande marknadsföring, vilken skrivelse hänvisats till kulturutskottet.

24. En skrivelse den 12 april 1965 från Svensk Andelsfisk om nordisk kompetens för revisorer har presidiet den 30 oktober 1965 funnit sig kunna avskrika som färdigbehandlad under hänvisning till det i rådet väckta medlemsförslaget om gemensam arbetsmarknad för revisorer (sak A 81).

25. Nordiske Jægeres Samvirkes arbejdsudvalg har i skrivelse den 10 maj 1965 upptagit frågan om förhindrande av viss vattenreglering, vilken skrivelse hänvisats till juridiska utskottet.

26. H. Nygard har i skrivelse den 17 juli 1965 upptagit frågan om översättningsmaskiner, vilken skrivelse hänvisats till kulturutskottet.

27. En skrivelse den 29 juli 1965 från Nordiska sakkunniggruppen för strålskyddsfrågor om falloutsituationen 1965—1966 har presidiet den 4 januari 1966 beslutat bifoga denna rapport (*se Tillägg 9*).

28. En skrivelse den 7 september 1965 från Nordiske sosialhøgskoler om bidrag till översättning av facklitteratur har av presidiet den 4 januari 1966 överlämnats till Nordiska kulturfonden och därmed betraktats såsom färdigbehandlad.

29. Länsingenjör S. Wetterhall har i skrivelse den 28 oktober 1965 upptagit vissa frågor om vattenförsörjningsproblem på Sjælland, vilken skrivelse hänvisats till trafikutskottet.

30. Nordisk Revyunion har i skrivelse den 2 november 1965 upptagit vissa frågor om ekonomiskt stöd för att slärka det nordiska samarbetet på populärmusikens område, vilken skrivelse hänvisats till kulturutskottet.

31. Gångtrafikanternas riksförening har i skrivelse den 14 november 1965 framlagt ett program med särskilda trafikregler. Skrivelsen har hänvisats till trafikutskottet.

32. Professor Bertil Åberg har i skrivelse den 24 november 1965 upptagit frågan om ekonomiskt stöd till tidskriften Nordisk Medicin, vilken skrivelse hänvisats till kulturutskottet.

33. I en resolution av den 29 november 1965 har de liberala studentklubbarna i Lund och Göteborg fordrat en rad långtgående nordiska integrationsåtgärder. Resolutionen handlägges inom presidiet.

34. Professor John Hertz har till rådet överlämnat en framställning av den 30 november 1965 avseende tandläkarutbildningen i Sverige. Skrivelsen har hänvisats till socialpolitiska utskottet.

35. Göteborgs radiohandlareförening och Rateksa lokalförening i Ålborg har i skrivelser den 30 november 1965 upptagit frågan om nordiskt TV-samarbete över gränserna, vilka skrivelser hänvisats till kulturutskottet.

36. Från en nordisk studiekonferens för stadsplanering den 21 oktober 1965 har norska föreningen Norden den 15 december 1965 överlämnat en framställning om gemensam efterutbildning i stadsplanering. Skrivelsen har hänvisats till kulturutskottet.

XI. *Delegationerna och parlamenten*

1. *Danmarks delegation* har den 12 januari 1966 avgivit berättelse till folketinget om rådets trettonde session 1965. Berättelsen har där behandlats av ett särskilt utskott.

2. Behandlingen av berättelserna från *Finlands delegation* rörande rådets verksamhet åren 1963 och 1964 har icke slutförts av Finlands riksdag.

3. *Norges delegation* avgav den 16 oktober 1965 rapport rörande rådets trettonde session (Dokument nr 4/1965—66), över vilken utenriks- och konstitutionskommittén avgav innstilling (Innst. S. nr 59/1965—66).

Stortinget beslöt den 20 januari 1966 efter längre debatt att lägga rapporten till handlingarna.

4. En redogörelse från Nordiska rådets *svenska delegation* för rådets trettonde session överlämnades av Kungl. Maj:t till riksdagen med skrivelse (nr 67) den 9 april 1965.

I anledning av skrivelsen väcktes i första och andra kammaren motioner om sjömansbeskattningen (I: 752 = II: 886), nordiskt samråd på skatteområdet (I: 753), nordiska kulturfonden (I: 754), boxningens skadeverkningar (I: 755), nordiskt samarbete på utrikestjänstens område (II: 883), internordisk giltighet av körkort (II: 884), utbyte av radio- och TV-sändningar (II: 885), 1954 års oljeskadekonventions iakttagande (II: 887), samordning av fridlysnings- och jakttider (II: 898) och den statliga pensionsordningen (II: 899). Tidigare under riksdagen hade motioner väckts om en storflygplats i Öresundsområdet (I: 441 = I: 606 = II: 529).

Kungl. Maj:ts skrivelse och redogörelsen samt i anslutning därtill väckta motioner har i olika delar behandlats av utrikesutskottet (utlåtande nr 10), bankoutskottet (utlåtande nr 46), statsutskottet (utlåtande nr 170), bevillningsutskottet (betänkande nr 44) samt lagutskott (första lagutskottets utlåtande nr 38, andra lagutskottets utlåtande nr 61 och tredje lagutskottets utlåtande nr 29).

Riksdagsbehandlingen ägde rum den 8 december 1965 utom i fråga om bankoutskottets utlåtande, som kom upp i kamrarna den 28 maj 1965.

Ett förslag om rätt till fria resor i de nordiska länderna för rådsmedlemmar samt rådets behandling av frågan om nordiskt investeringssamarbete tas upp i bankoutskottets utlåtande. Rörande fria resor hänvisas till riksdagens beslut att försöksvis bevilja 50 000 kr. som bidrag till riksdagsmännens utlandsresor budgetåret 1965/66, vilket innebär att medel i viss utsträckning står till buds för det ändamål som avses i nämnda förslag. I den andra frågan konstaterar utskottet, att Nordiska rådet antagit en rekommendation nr 27/1965 om en undersökning rörande de nordiska ländernas möjligheter att stödja varandra vid upplåning på den internationella kapitalmarknaden. Det förutsattes att resultaten av regeringarnas åtgärder i anledning av rekommendationen kommer att redovisas vid en senare råds-

session och därefter bringas till riksdagens kännedom. Bankoutskottet föreslog att riksdagen skulle giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört, vilket bifölls (riksdagens skrivelse den 16 december 1965 nr 441).

I motionerna om öresundsfrågan hemställas att Sverige och Danmark skyndsamt tillsammans börjar utreda förläggningen av en gemensam blivande storflygplats i öresundsregionen och att därvid saltholmsalternativet i första hand undersökes. Statsutskottet framhåller att i frågan om en ny och utökad regionflygplats för Skåne föreligger ett preliminärt avtal mellan svenska staten och berörda intressenter. Utredningsarbetet rörande den planerade flygplatsen i köpenhamnsområdet pågår under kontinuerlig kontakt mellan vederbörande danska och svenska instanser. Utskottet utgår från att dessa kontakter fortsättes och finner någon särskild åtgärd från riksdagens sida i enlighet med förslagsställarnas önskemål för närvarande ej erforderlig. Riksdagen avtog motionerna.

I fråga om sjömansbeskattningen hemställdes i ovannämnda motioner, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte understryka angelägenheten av en sådan reform av de nordiska reglerna rörande sjömansbeskattningen, att kommunandelen av sjömansskatteintäkterna tillfaller den beskattade sjömannens hemkommun, om denna är belägen inom Norden. I motiveringen säges, att de nordiska sjömansskattelagarna medfört betydande olägenheter för sådana mindre kommuner, främst på Åland, vilkas befolkning till betydande del får sin utkomst som sjömän ombord på andra nordiska länders fartyg än hemlandets. Bevillningsutskottet anför i sitt betänkande, att Nordiska rådet antagit en rekommendation nr 7/1965 i denna sak och att syftet med motionerna därför redan är tillgodosett. Utskottet avstyrker således bifall till motionerna. Riksdagen beslöt i enlighet med detta förslag.

Motionen om nordiskt samråd på skatteområdet går ut på att Kungl. Maj:t ville i samverkan med övriga nordiska länder utreda hur ett nära samråd skall kunna åstadkommas på skatteområdet mellan de statliga organ som sysslar med skatteutredningar. Förslagsställarna anför att man med beklagande måste konstatera hur litet som i praktiken gjorts för att etablera ett välfungerande samarbete på detta område. Bevillningsutskottet å sin sida var av den meningen att samarbetet på skatteområdet mellan de nordiska länderna torde ha etablerats i den utsträckning, som rimligen kan begäras med hänsyn till ländernas inbördes olikartade skatteregler, varför utredningsförslaget inte kunde biträdas av utskottet. Bevillningsutskottet var inte enhälligt utan i en reservation förordas att en utredning kommer till stånd. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets hemställan.

Motionen om en nordisk kulturfond avsåg att riksdagen skulle uttala sin anslutning till tanken på upprättandet av en sådan. Statsutskottet hänvisade till att beslut redan fattats härom med verkan från den 1 januari 1966, då fonden inledde sin verksamhet, varför ingen åtgärd var erforderlig. Riksdagen intog samma ståndpunkt.

Rörande boxningens skadeverkningar önskade motionärerna att riksdagen skulle uttala att en pågående undersökning härom med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 15/1963 borde påskyndas. Andra lagutskottet skriver att enligt mottagna upplysningar den tillkallade nordiska specialistkommittén sammanträtt och undersökningsarbetet inletts, varför något uttalande från riksdagen inte vore påkallat. Utskottet föreslog, att riksdagen skulle som sin mening giva regeringen tillkänna vad utskottet anfört, vilket bifölls (riksdagens skrivelse den 9 december 1965 nr 403).

Motionen om utrikestjänsten syftar till intensifierat nordiskt samarbete i fråga om utrikestjänstens praktiska sidor. I motiveringen efterlyser motionärerna konkreta resultat av det samarbete, som inletts, även på det konsulära området. Utrikesutskottet, som behandlat frågan och inhämtat ytterligare upplysningar, fann att ett fortlöpande samråd äger rum mellan företrädare för de nordiska utrikesdepartementen och att principiella riktlinjer för det konsulära samarbetet fastslagits. Enighet synes alltså föreligga mellan berörda departement om angelägenheten av att tillvarata alla möjligheter till ett praktiskt och konkret samarbete och att som hittills upprätthålla fortlöpande kontakt och informationsutbyte i dessa frågor. Utrikesutskottet avstyrkte motionen och riksdagen beslöt i enlighet härmed.

Motionen om internordisk giltighet av körkort syftar till att ett gemensamt nordiskt utredningsarbete för att lösa denna fråga snarast igångsättes. Nordiska medborgare äger rätt att vid tillfälliga uppehåll i annat nordiskt land, i Sverige upp till två år, använda sina i hemlandet gällande körkort. Körkortsinnehavare som flyttar från ett nordiskt land till ett annat behöver inte heller avlägga nytt förarprov för att få körkort i det nya landet. Tredje lagutskottet anser att åtskilligt talar för att man bör eftersträva full internordisk giltighet för körkort. Mot bakgrund av Nordiska rådets rekommendation (nr 8/1965) i saken ansåg sig utskottet emellertid inte ha anledning uttala mer än att man förutsätter att svenska regeringen — utan att behandlingen av bilförarutredningens förslag onödigt fördröjs — medverkar till att frågan om internordiska körkort blir föremål för närmare utredning. På utskottets förslag beslöt riksdagen att såsom sin mening giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört, vilket skedde med riksdagens skrivelse den 9 december 1965 (nr 406).

I nyssnämnda utlåtande behandlades också frågan om samordning av fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter, som tagits upp i en motion. Efter en redogörelse för vad som gjorts och svårigheterna som möter, uttalas att utskottet stöder en internordisk samordning men att någon riksdagens åtgärd i vart fall för närvarande inte var påkallad. Motionen avslogs av riksdagen.

Motionen om motverkande av oljeföröreningar i havet genom skärpt kontroll avslogs på förslag av statsutskottet med motiveringen att det kunde

antagas att vederbörande myndigheter följer utvecklingen på området och vidtager erforderliga åtgärder.

Motionen om ingående av en nordisk överenskommelse om utbyte av radio- och TV-program avslogs på förslag av statsutskottet med motiveringen att man inte var beredd att enbart på de i förslaget anförda skälen uttala sig för ingående av en överenskommelse, som aktualiserade såväl tekniska som juridiska problem av så vittutseende karaktär.

I övrigt föranledde redogörelsen för Nordiska rådets trettonde session några uttalanden från de nämnda utskottens sida, vilket anmäldes i utlåtandena och betänkandet. Riksdagen beslutade lägga dessa anmälningar till handlingarna.

Köpenhamn den 27 januari 1966

Sigurður Bjarnason

Trygve Bratteli

Karl-August Fagerholm

Harald Nielsen

Bertil Ohlin

TILLÄGG 1

Protokoll från mötet mellan de nordiska ländernas statsministrar och Nordiska rådets presidium i Imatra den 29 och den 30 oktober 1965

Närvarande:

För de nordiska ländernas regeringar

Statsminister Jens Otto Krag, Danmark,
 Statsminister Johannes Virolainen, Finland,
 Statsminister Bjarni Benediktsson, Island,
 Statsminister Per Borten, Norge,
 Statsminister Tage Erlander, Sverige,
 Handelsminister Lars P. Jensen, Danmark,
 Statsrådet Herman Kling, Sverige.

Nordiska rådets presidium

Folketingsmand Harald Nielsen, Danmark,
 Talman Karl-August Fagerholm, Finland,
 Altingsman Sigurður Bjarnason, Island,
 Stortingsrepresentant Trygve Bratteli, Norge,
 Professor Bertil Ohlin, Sverige.

Nordiska rådets sekretariat

Generalsekretær Frantz Wendt, Danmark,
 Äldre justitiesekreterare Eiler Hultin, Finland,
 Kontorchef Friðjón Sigurðsson, Island,
 Byråsjef Einar Løchen, Norge,
 Hovrättsrådet Gustaf Petré, Sverige,

Biträdande sekreteraren Håkan Branders, Finland,
Förste byråsekreteraren Sven Holmstedt, Sverige.

Övriga deltagare

Departementschef Otto Müller, Danmark,
Konsulent Axel Gormsen, Danmark,
Kanslichef Esko Rekola, Finland,
Byråchef Esko Vaartela, Finland,
Byråsekreteraren Kurt Uggeldahl, Finland,
Avdelningschef Gudmundur Benediktsson, Island,
Expeditionsjef Arnfinn Guldvog, Norge,
Førstesekretær Kjell Colding, Norge.

Vid mötet följdes bifogade av mötesdeltagarna fastställda dagordning¹. Till dagordningens olika punkter hade inom Nordiska rådets sekretariat utarbetats diskussionspromemorior, vilka tillika biläggas¹. Statsminister Krag och handelsminister Jensen deltog icke i behandlingen av ärendena under § 2 punkterna a)—d) och § 3.

§ 1.

Från presidiets sida anmäldes att i rådet voro följande medlemsförslag beträffande det nordiska ekonomiska samarbetet anhängiga: Sak A 44 om rättslig likställighet för nordiska medborgare ifråga om yrkesfiske, Sak A 51 om gemensam nordisk jordbruksmarknad, Sak A 55 om likartad näringslagstiftning, Sak A 79 om organisationen av nordiskt handelspolitiskt samarbete och Sak A 80 om harmonisering av de yttre tullarna.

Mötesdeltagarna voro eniga om att ifrågavarande förslag komme att utgöra ett huvudämne vid rådets 14:e session i Köpenhamn 28.1.—2.2.1966 och att dessa förslag borde behandlas som en enhet.

Statsministrarna meddelade att nordiska ekonomiska samarbetsutskottet var i färd med att analysera problematiken kring dessa och därtill anknutna frågor i anslutning till rek. nr 25/1965. Detta arbete beräknades vara slutfört i mitten av december 1965.

Mötet fann det naturligt att ministerutskottet för nordiskt ekonomiskt samarbete i samråd med rådets ekonomiska utskott på detta grundlag medverkade i förberedelsen av frågornas behandling som en helhet vid den förestående rådssessionen.

§ 2.

Bland övriga i rådet anhängiga saker, vilka antagas komma att tilldraga sig särskilt intresse vid 14:e sessionen, nämndes följande:

- a) ett förverkligande av Nordiska rådets rek. nr 28/1965 om en nordisk kulturfond, såvitt frågan är om det årliga tillskottets storlek.
- b) förslaget om samarbete rörande vattenvården (Sak A 17).
- c) vuxenutbildningen i radio och TV (Sak A 78).
- d) vissa lokaliseringspolitiska åtgärder (Sak A 73) och

¹ Här ej tryckt.

e) problemen kring en fast Öresundsförbindelse och en storflygplats i Öresundsregionen (rek.nris 34 och 35/1965).

§ 3.

I anledning av medlemsförslaget om Nordiska hälsovårdshögskolans verksamhet (Sak A 83) meddelades från svenska regeringens sida, att man eftersträvade att lösa högskolans lokalproblem på ett ändamålsenligt sätt.

§ 4.

Vid genomgång av vissa tidigare rådsrekommendationer antecknades följande:

a) rek. nr 14/1958 om gemensam arbetsmarknad för farmaceuter. Det rådde enighet om att arbetet med ingäendet av en överenskommelse i saken borde påskyndas.

b) rek. nr 11/1960 och 17/1964 om arktisk medicin. Mötet beslöt anmoda den tillsatta nordiska kommittén att med det snaraste inkomma med ett konkret förslag om en samnordisk forskningsinstitution.

c) rek. nr 3/1962 om samarbetet angående byggnadsforskning. Mötet, som underströk betydelsen av ett nordiskt samarbete inom detta fält, enades om att ökade insatser borde göras på forskningsområdet i syfte att på detta ekonomiskt betydelsefulla område stärka rationaliserings- och standardiseringsarbetet.

d) rek. nr 9/1962 om gemensam arbetsmarknad för lärare. Enighet rådde om att Nordiska kulturkommissionen vid sakens behandling borde utarbeta nödiga förslag till ändringar av gällande bestämmelser för undanröjande av hindren för genomförandet av en nordisk arbetsmarknad på detta område.

e) rek. nr 15/1963 om undersökning av boxningens skadeverkningar. Vid mötet rådde enighet om att den i rekommendationen avsedda undersökningen borde slutföras snarast möjligt.

f) rek. nr 26/1963 om pensionsrätt. Mot bakgrunden av betydelsen av denna rekommendation för etablerandet av en nordisk akademisk arbetsmarknad enades mötet om att det pågående samnordiska utredningsarbetet borde påskyndas.

§ 5.

Beträffande regeringarnas meddelanden till rådet angående tidigare rekommendationer underströk mötet betydelsen av att meddelandena innehöller utförliga upplysningar om arbetet med dessa samt motiveringar för regeringarnas ståndpunkter.

§ 6.

Rörande förhållandet mellan rådets utskott och fackministrarna enades mötet om att utskottens arbete borde planeras så att fackministrarnas närvaro kunde koncentreras till något utskottsmöte, vid vilket avgöranden i vik-

tigare frågor träffades. Vidare rådde enighet om att det för rådets arbete vore värdefullt med ministrarnas personliga närvaro, eller vid förfall för dessa, att högre tjänstemän från departementen/ministerierna med behörighet att yttra sig på ministrarnas vägnar skulle komma tillstådes.

§ 7.

Vad angår rådets kontakter med nordiska ministermöten utlovade statsministrarna att rådet skulle underrättas om dessa möten i syfte som anges i § 2 av protokollet från mötet på Harpsund den 24—25 oktober 1964.

§ 8.

Mötet underströk betydelsen av kontaktmannainstitutionen vid ett effektiviserande av det nordiska samarbetet och mottog med tillfredsställelse meddelandet från danska regeringens sida att ordningen med kontaktmän infördes i full utsträckning även i Danmark. Statsministrarna förklarade sig beredda att utvidga kontaktmännens mandat att omfatta även kontakterna mellan länderna. Man var överens om att utarbeta förslag till gemensamma riktlinjer för kontaktmännens verksamhet. Det rådde även enighet om värdet av kontaktmännens medverkan vid råds-sessionerna; rådets presidium förutsattes skola planera det närmare utformandet av detta deltagande.

§ 9.

Beträffande spørsmålet om rekryteringen av personal till Nordiska rådets sekretariat voro den finska, den isländska, den norska och den svenska statsministern ense om att den högre personalen inom rådssekretariaten skulle kunna rekryteras inom den allmänna statstjänsten och tillika vinna befordran inom denna.

§ 10.

Statsministrarna förklarade sig beredda att uppdraga åt respektive kontaktmän att lämna grundmaterialet till den vid Reykjavik-mötet den 17 februari 1965 beslutade årsöversikten över nordiskt samarbete till översiktens redaktör.

§ 11.

En kommuniké från mötet antogs av mötesdeltagarna.

Imatra den 30 oktober 1965

Eiler Hultin

Ovanstående protokoll godkännes:

Jens Otto Krag

Harald Nielsen

J. Virolainen

K.-A. Fagerholm

Bjarni Benediktsson

Sigurður Bjarnason

Per Borten

Trygve Bratteli

Tage Erlander

Bertil Ohlin

TILLÄGG 2

**Utlåtande angående parlamentariska representanters medverkan i
Nordiska kulturfonden**

(Av professor emeritus Nils Herlitz)

Av Nordiska rådets presidium har jag anmodats yttra mig över ett vid rådets kulturutskotts betänkande den 8 januari 1965 (B 1/ä/k) fogat utkast till statuter för nordisk kulturfond, i vad det avser att i fondens styrelse bland andra skall ingå fem av Nordiska rådet utsedda ledamöter (art. IV). Anledningen är att det, enligt vad som upplysts, inom utskottet invänts mot detta förslag, att »en sammanblandning av regeringsutsedda ledamöter och medlemmar parlamentariskt rekryterade i samma organ vore konstitutionellt förkastlig». Fondens löpande förvaltning vore »en administrativ angelägenhet av natur att bära helt ombesörjas av regeringarna». »Då principfrågan om huruvida i en löpande samnordisk förvaltning parlamentariskt utsedda styrelsemedlemmar och regeringsrepresentanter kan deltaga sida vid sida i samma organ har en viss räckvidd utöver det föreliggande fallet», har presidiet önskat ett uttalande i frågan, »huruvida en dylik förvaltningsform kan anses oförenlig med de i de nordiska länderna eller i något av dem gällande statsrättsliga grundsatserna».

Mitt utlåtande har att utgå från att de nordiska staterna varit ense om att inrätta en fond av i princip den beskaffenhet som utkastet avser; väsentligt är att styrelsen — med vissa restriktioner — skall förfoga över medel som staterna »tillföra» fonden. Institutionen kan — alltefter olika terminologier — betecknas som ett »fristående rättssubjekt», en »stiftelse», en »selvejende institution». Vilken kvalificering som är den riktiga skall här ej dryftas; välbekant är, att i alla de nordiska länderna det rättsliga bedömandet av företeelser av liknande typ inom den offentliga förvaltningens gränsområden ofta är mycket osäkert (min Nordisk offentlig rätt III s. 620 ff). För förevarande ändamål är det nog att konstatera, att fonden och dess styrelse i varje fall icke skall infogas i något lands statsförvaltning.

Vad jag har att yttra mig om är sålunda icke fonden i och för sig utan endast den ändring av dess organisation, som den inledningsvis berörda, inom Nordiska rådet övervägda formen för val av dess styrelse skulle innebära. Självklart förutsättes att en sådan ändring icke sker utan regeringarnas medverkan.

Då gemensamma nordiska institutioner — bortsett från nämnder, kommissioner, råd etc. med rådgivande, utredande och dylika funktioner — ifrågakommit först på allra senaste tid, har de spörsmål som hänför sig till så-

dana institutioner endast i ringa mån blivit föremål för ett offentlighetsrättsligt bedömande. Det är därför naturligt att söka en bakgrund för besvarande av den framställda frågan — som kan sägas angå en ny form för parlamentarisk verksamhet — i vad som enligt de olika ländernas statsrätt gäller om riksdagars och tings valbefogenheter.

I. Riksdagars och tings val av funktionärer inom statsförvaltningen

Det är i Finland och Sverige, som sådana val ter sig mest problematiska. Båda dessa länders statsrätt och politiska traditioner har rönt starkt intryck av historiska erfarenheter, nämligen från frihetstiden (1718—72), då ständernas (riksdagens) ingrepp i förvaltningen, inte minst i frågor om tjänstetillsättningar, var ett mycket framträdande drag. Båda ländernas rätt präglas av reaktion mot denna ordning: man har velat upprätthålla en maktindelning genom att regelbinda riksdagens makt och säkerställa regeringens herravälde över förvaltningen. Då det likväl beredes möjligheter för kompetensförskjutningar, har man särskilda betänkligheter mot steg, som — i synnerhet om de företas av riksdagen av egen auktoritet men även om de beror av samverkan mellan riksdagen och regeringsmakten — innebär att åt riksdagen anförtros att träffa konkreta avgöranden eller eljest avgöranden av förvaltningsmässig natur. (Jfr Nordisk offentlig rätt II s. 93 f, 118, 119, 125, 156 ff).

Vad särskilt angår tillsättning av funktionärer (med detta ord avses här såväl tjänstemän som personer, vilka är »icke professionellt» verksamma) inom statsförvaltningen, föreligger i *Finland* sedan 1930-talet en rad av avgöranden, som utgått från att sådan tillsättning ej får anförtros riksdagen utan grundlagsstöd; sådant stöd finnes i regeringsformen endast med avseende på fullmäktige för Finlands bank, justitieombudsmannen och statsrevisorerna. Det hinder som sålunda reses kan emellertid — såsom på många andra områden — undanröjas genom en lag stiftad i grundlagsstiftningsordning; denna utväg har också begagnats i vissa fall (Jansson, Grundlagsutskottets funktioner vid riksdagarna 1939—1952 s. 204 ff., Tammio, Nordisk Administrativt Tidsskrift 1952 s. 367 ff.; jfr Nordisk offentlig rätt II s. 198, 203 n. 63, 204 f.). Då eljest en representation för riksdagen funnits behövlig i utredande och förvaltande organ, har den skett genom regeringens förordnande (Tammio, a. st. s. 370 f.).

Det bör tilläggas att i Finland liksom i de andra länderna ofta nog förekommer, att representanter för olika organisationer m. fl. ingår i statliga nämnder o. s. v. (se t. ex. Krusius-Ahrenberg, i *Vår syn III Liberala debattinlägg* (1957) s. 102). Det torde vara ovanligt att de utses av organisationerna själva (jfr Nordisk offentlig rätt III s. 157, 374 n. 215).

Vad *Sverige* angår, har jag uttalat, att man där liksom i Finland »i stort sett hållit fast vid den grundsatsen att riksdagen ej kan tilläggas valbefogen-

heter utan stöd av grundlag, i varje fall ej då beslutande funktioner tilläggas de riksdagsvalda organen» (Nordisk offentlig rätt II s. 198). Stöd i grundlag finnes för val av fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, riksdagens ombudsmän och revisorer, utrikesnämnden, riksdagens löne-delegation och krigsdelegation. Att riksdagen därutöver utser funktionärer som tillhör dess egen arbetsapparat är naturligt. I övrigt vet jag ej av andra på riksdagen ankommande val än valen till Europarådets rådgivande församling, Nordiska rådet och styrelsen för riksbankens jubileumsfond (se nedan II 2). En säregen undantagsföreteelse var det, att riksdagens talmanskonferens på riksdagens uppdrag 1955 utsåg en rådgivande kommission med vissa funktioner i sammanhang med en folkomröstning samma år. När det anses önskvärt, att riksdagen eller dess partier skall representeras i ett eller annat organ (särskilt utredningskommittéer), utses ledamöterna av regeringen (ofta efter samråd med partiledningarna (Nordisk offentlig rätt II s. 202 jfr s. 204).

Traditionens fasthet är omisskännlig. Om man åter frågar, vilket statsrättsligt stöd den har, kan till svar på frågan — såvitt jag kan erinra mig — icke åberopas vare sig några uttalanden i den statsrättsliga litteraturen eller några statsrättsliga överväganden i anledning av att en eller annan sorts riksdagsval ifrågasatts (Jägerskiöld har i Svensk tjänstemannarätt s. 464 ff. — som visserligen endast angår tillsättning av tjänster — icke heller några upplysningar därom). Ett undantag förtjänar dock anmärkas. Frågan var nämligen — visserligen utan att bli närmare undersökt — före, när det på 1950-talet i olika sammanhang ifrågasattes att inrätta särskilda organ för samverkan mellan riksdagen och regeringen vid behandlingen av vissa grupper av ärenden (se särskilt konstitutionsutskottets utlåtande 1953 nr 19 och därmed sammanhängande riksdagshandlingar). I frågan om sådant var möjligt utan grundlagsstöd uttalades olika meningar. För egen del — jag var motionär i frågan — uttalade jag, att »en utveckling i den riktning som avses näppeligen kan äga rum utan ändring av grundlagarna. Skall ett riksdagsvalt organ utrustas med beslutanderätt, måste det ske genom eller i kraft av en grundlagsbestämmelse. Även om man stannar vid att skapa organ som skola — liksom utrikesnämnden — höras vid vissa avgöranden, torde grundlagsändring erfordras» (motion i Första kammaren 1955: 24 s. 15). Konstitutionsutskottet höll före, att det var möjligt att inrätta »riksdagsorgan med enbart rådgivande karaktär» utan grundlagsstöd.

I den mån svensk praxis byggt på statsrättsliga tankar, torde dessa ha varit ungefär följande. »Riksstyrelsen» — och därmed herraväldet över förvaltningen — skall ligga i Kungl. Maj:ts händer. Riksdagen får icke inblanda sig däri (jfr RF 90 §). Den har de befogenheter, som kan härledas ur grundlagarna, inga andra. Vad angår den fråga som dryftades 1953, kom härtill, att den gällde en nyskapelse av principiell innebörd, som direkt ingrep i den av regeringsformen anordnade maktindelningen mellan konung och

riksdag. Bortser man från sistnämnda synpunkt — som icke har någon anknytning till den nu aktuella frågan — torde det emellertid förtjäna understrykas, att de principer, som man torde ha byggt på, i avsevärd mån uppluckrats genom praxis. På mångahanda vägar har riksdagen kommit att ingripa i riksstyrelsen. Och man har i praxis kommit mycket långt ifrån grundsatsen att riksdagens maktutövning skall ha förankring i grundlagarna (Nordisk offentlig rätt II s. 58, 93 f., 105, 158 f.). Skulle man vilja anförtro åt riksdagen att utse medlemmar i ett förvaltningsorgan, vore det ett mycket mindre avsteg från förut allmänt godtagna principer än många som förut ägt rum.

Att åt riksdagen anförtro tillsättningen av ledamöter i en inom statsförvaltningen fungerande fondstyrelse med sådana uppgifter som den nu ifrågavarande skulle emellertid helt visst te sig främmande ur konstitutionella synpunkter.

Det förtjänar, i anknytning till vad som sagts om Kungl. Maj:ts makt över riksstyrelsen, anmärkas, att man icke vidhållit principen att innehavare av tjänster och andra befattningar alltid skall utses av Kungl. Maj:t eller organ som Kungl. Maj:t tillsatt. Det finnes sålunda, bortsett från de i grundlag förankrade reglerna om biskops- och prästval, till statsförvaltningen hörande nämnder m. m., vilkas medlemmar delvis utses av kommunala organ, av vissa organisationer m. m.; detta gäller t. ex. om lantbruksnämnder, länsnykterhetsnämnder och länskolnämnder (Sundberg, Allmän förvaltningsrätt s. 105 ff., jfr Nordisk offentlig rätt III s. 374 och mina Föreläsningar i förvaltningsrätt II s. 95 n. 10).

Då det invänts mot att i ett och samma organ skulle komma att finnas ledamöter utsedda dels av regeringen, dels av riksdagen, må det anmärkas att detta redan är fallet med fullmäktige i riksbanken och styrelsen för riksdagsbiblioteket. Det är för övrigt svårt att se, varför riksdagsval skulle vara mera betänkliga, då de sålunda valda ledamöterna skulle tillhöra samma organ som ledamöter utsedda av Kungl. Maj:t.

I Norge (jfr härom Castberg, Norges statsforfatning II s. 79 f., Andenæs Statsforfatningen i Norge s. 202 ff. och i Nordisk administrativt Tidsskrift 1952 s. 354 ff., Innstilling fra forvaltningskomiteen (1958) s. 87 ff., 386 ff., 416 f., Moren, Organisasjonene og forvaltningen s. 90 ff.; jfr Nordisk offentlig rätt II s. 205, III s. 156 ff., 298) är det sedan länge vanligt, att stortinget utser ledamöter i nämnder, råd, styrelser m. m. inom förvaltningen. Det torde också sedan länge vara obestritt, att sådant går för sig, när dylika organ endast har rådgivande funktioner (jfr om riksrättens dom 1884 Aschehong, Norges nuværende Statsforfatning II s. 387 ff.). Vad åter angår organ med beslutande uppgifter, har statsrättsliga invändningar rests (beräffande stortingsvalda såväl som andra icke-professionella ledamöter) med hänsyn till konungens grundlagsbestämda makt över förvaltningen; man torde nämligen ha utgått från att konungens instruktionsmyndighet

blir beskuren gentemot icke professionella — och särskilt stortingsvalda — ledamöter (Nordisk offentlig rätt III s. 293 f., 428). Emellertid torde numera sådana invändningar endast resas, såvitt fråga är om särskilda befogenheter som grunnloven tillagt konungen; viktig är här särskilt § 19 om förvaltningen av »statens eiendomme og regalier». Utanför dessa områden anses lagstiftningen kunna »overdra myndigheten til organer som ikke utnævnes av kongen og som træffer sine avgjørelser helt uavhengig av ham». (Andenæs a. st.; i huvudsakligen samma riktning Castberg.) Här anses sålunda icke heller finnas några hinder för stortingsval. Sådana tillämpas särskilt vid tillsättningen av organ med quasijudiciella befogenheter: ankenævn etc. (Forvaltningskomiteen s. 386 ff., 416 f., jfr Nordisk offentlig rätt II s. 205, III s. 741 ff., jfr s. 300, 303). Grunnloven har icke heller ansetts utgöra hinder för att stortinget utser representantskapet för Norges bank, ombudsmann och ombudsmannsnemd for forsvaret och ombudsmann for forvaltningen. Utgångspunkten är den grundtanke, som numera behärskar norsk rätt: att det inte finns andra hinder för stortingets maktutövning, särskilt gentemot förvaltningen, än de som kan härledas ur grunnloven (jfr ovan om en helt motsatt uppfattning i Sverige). En annan sak är att det ur politisk synpunkt varit omstritt, i vilken omfattning stortinget bör utöva sådana valbefogenheter varom här är fråga. Det bör tilläggas, att det i vissa fall ej är fullt klart, huruvida ett stortingsvalt organs funktioner är rådgivande eller beslutande (Nordisk offentlig rätt III s. 295 f.). Ur statsrättslig synpunkt skulle törhända invändningar kunna resas mot stortingsval till en i den norska förvaltningen ingående fondstyrelse med uppgift att utdela statsmedel, därför att det här bleve fråga om disposition av »statens eiendomme». Emellertid anses att grundlagsbudet härom icke avser »statskassen» utan endast annan egendom (Castberg II s. 97 och Andenæs s. 210); om detta är riktigt förfaller invändningarna. Det finnes i Norge mångfaldiga exempel på att ledamöter av ett och samma organ utses dels av stortinget, dels av Konungen.

Vad *Danmark* angår (se särskilt Christensen, Nordisk Administrativt Tidsskrift 1952 s. 302 ff. och Nævn og råd s. 140 f., 152, 160, Ross, Dansk statsforfatningsret s. 232 ff.; jfr Nordisk offentlig rätt II s. 206 f., III s. 156 ff., 298), torde frågan icke erbjuda några svårigheter. Där förekommer i ännu större utsträckning än i Norge att folketinget utser ledamöter i nämnder och råd m. m., och om än denna ordnings lämplighet stundom varit omstridd, har icke ur några synpunkter statsrättsliga invändningar rests däremot. Det finns inga grundlagsbud om konungens befogenheter som kunde utgöra hinder. Det kan icke finnas något statsrättsligt hinder för folketingsval till en i dansk statsförvaltning ingående fondstyrelse. Det finns många exempel på att ett och samma organ innesluter ledamöter valda av regeringen och av folketinget.

Även i *Island* torde läget vara detsamma. Det är vanligt, att »alltinget utser

utskott eller råd för att övervaka enskilda statsverk eller statens företag». Ólafur Jóhannesson, *Nordisk Administrativt Tidsskrift* 1952 s. 347 f., jfr *Nordisk offentlig rätt* II s. 207, III s. 298. Närmare upplysningar om isländska förhållanden har emellertid ej stått mig till buds (jfr a. a. III s. 162 n. 257).

II. Frågan om en av regeringarna och Nordiska rådet utsedd fondstyrelse

Det nu sagda är en naturlig bakgrund för bedömande av frågan om en av regeringarna och Nordiska rådet utsedd fondstyrelse, men intet annat. I viss mån kan väl samma synpunkter anläggas på detta ämne. Det är sålunda icke anledning att återkomma till frågan om kombination av regeringens tillsättning och den parlamentariska; denna kan icke väcka större bekymmer här än i förut berörda situationer. Det är emellertid uppenbart att det nu ifrågasvarande arrangemanget i väsentliga hänseenden företer särskilda drag. Vissa betänkligheter, som kan resas mot val av riksdagar och ting, kan bortfalla (jfr nedan: 1, 2), andra betänkligheter kan tänkas tillkomma (jfr nedan: 3, 4).

1. Det är *icke riksdagar och ting utan* det av dem utsedda *Nordiska rådet* som skulle utrustas med valbefogenheter. Därmed elimineras de hinder, som i Finland och Sverige — men knappast på andra håll — reses mot att riksdagarna engageras i för dem främmande uppgifter.

2. Frågan gäller *icke ett till någon statsförvaltning hörande organ utan styrelsen för ett fristående subjekt*. Man befinner sig sålunda på det område som — om man tillsvidare bortser från de mellanfolkliga aspekterna — kan betecknas som »offentlig förvaltning utanför stats- och kommunalförvaltningen» (*Nordisk offentlig rätt* III kap. X). På detta område *gäller inte* de på grundlagarna byggda *reglerna om regeringarnas herravälde över statsförvaltningen*. Om dessa regler — särskilt i Danmark, Island och Norge — icke ansetts utgöra hinder för att åt andra än regeringarna anförtro tillsättningen av vissa befattningar inom statsförvaltningen, kan de ännu mindre åberopas beträffande tillsättningen av styrelser m. m. för fristående rättssubjekt. I fråga om sådan tillsättning torde Finland och Sverige stå på samma linje som de andra länderna. Oberoende av grundlagarna bildas allt efter omständigheterna fristående rättssubjekts ledning på mångahanda olika sätt. Det är på detta område en vanlig företeelse att ledamöter i styrelser o. s. v. utses t. ex. av kommuner eller organisationer och att dylika ledamöter sitta vid sida med andra som utsetts av en eller annan myndighet (*Nordisk offentlig rätt* III s. 659 ff.); i Sverige kan man som exempel peka på allmänna försäkringskassor och skogsvårdsstyrelser.

En annan fråga är huruvida grundlagarna reser särskilda hinder för att just *riksdagar och ting utser* ledamöter av sådana styrelser m. m., som det här gäller (i den mån centralbankerna anses som fristående rättssubjekt

bortser jag här från dem). I Finland har man sett på sådana val med samma ögon som på val till uppdrag inom statsförvaltningen. Då riksdagen utser ledamöter i förvaltningsrådet för det statliga radioföretaget, sker det på grund av en lag stiftad i grundlagstiftningsordning (Nordisk offentlig rätt II s. 205). Från Sverige känner jag ett exempel på val av detta slag; styrelsen för Stiftelsen riksbankens jubileumsfond utses nämligen av riksdagen (se bankoutskottets utlåtande 1964 nr 44). I Norge utser stortinget i stor omfattning ledamöter av statliga aktiebolags representantskap och styrelser (Nordisk offentlig rätt III s. 659, 661). Islands alting utser ledamöter i styrelser för statsbanker (a. a. s. 661). Likartade företeelser i Danmark känner jag ej; men några statsrättsliga hinder för folketingsval torde icke kunna resas. Om val av Nordiska rådets medlemmar se nedan: 3.

I sammanhang med vad nu sagts står, att fondstyrelsen avses *icke förfoga över statsmedel utan över stiftelsens egna* — visserligen genom statsbidrag tillkomna — *medel*. I den mån man särskilt står främmande för anordningar som reducera regeringens inflytande över statsmedels disposition, är det sålunda uppenbart, att denna betänklighet inte möter i förevarande fall. Särskild betydelse har detta beträffande Norge (se ovan). Där har man visserligen, särskilt beträffande statliga bolag, hävdad att förmögenhetsobjekt icke ovillkorligen förlorar egenskapen att tillhöra »statens eiendomme» (grunnloven § 19), därför att de anförtrots till ett särskilt rättssubjekt (Andenæs i Innst. S 1957: 169 s. 292 ff. och Statsforfatningen i Norge s. 208). Men denna uppfattning — som för övrigt icke torde stå obestridd — har näppeligen relevans i nu förevarande fråga. Och om man skulle tillämpa den, torde få fasthållas, att nämnda grundlagsbud icke gäller penningmedel (se ovan).

I själva verket är det väl i alla länderna en ordinär företeelse att organisationer och andra fristående rättssubjekt under ledning av andra personer än dem som regeringen utsett, tillgodose allmänna ändamål med anlitan- de av statsmedel.

3. Det återstår att överväga de särskilda problem, som kan uppkomma därför att frågan kan sägas gälla ett *folkrepresentativt engagemang i mellanfolkliga angelägenheter*. Här har man i första hand att uppmärksamma, att enligt samtliga grundlagar *varje land skall i förhållande till främmande makter representeras av regeringarna*. Dessa regler har inte ansetts utgöra hinder för att underordnade myndigheter — i allt större utsträckning — bemyndigas att träda i direkt förbindelse med andra länders myndigheter (se Blix, Statsmyndigheternas internationella förbindelser). Men nu är det fråga om att för en sorts mellanfolkliga förbindelser utnyttja organ som kan betecknas som folkrepresentativa (Nordiska rådet för val och fondstyrelsen för beslut om anslag.) Liknande problem skulle uppkomma, om det exempelvis bleve fråga om att anförtro val till organ liknande fondstyrelsen åt riksdagar och ting, eller tilläventyrs åt särskilda organisationer (liksom arbetsgivare- och arbetstagarorganisationer — visserligen utan att

själva välja — är representerade i internationella arbetsorganisationen). I alla sådana lägen uppkommer frågan, om ej regeringens grundlagsstadgade makt trädes för när genom att annan än regeringen och denna underställda organ utrustas med beslutanderätt i mellanfolkliga angelägenheter.

Frågan är av stort intresse, därför att det i det nordiska samarbetet — liksom i vissa andra former för mellanfolkligt samarbete — framstår som väsentligt, att det icke uppbäres av regeringarna enbart, utan även av andra krafter, särskilt folkrepresentationerna.

Här bör först anmärkas, att den omständigheten att Nordiska rådet nu endast har rådgivande funktioner, givetvis ej i och för sig utgör något hinder för att genom särskild överenskommelse tillägga det andra funktioner.

De hinder, som behöver tas i betraktande, är endast de som kan härflyta ur grundlagarna. Det är härvid angeläget att understryka, att det som grundlagarna förbehåller regeringarna icke är befattningen med angelägenheter, som kan betraktas som mellanfolkliga, överhuvud taget, utan endast staternas representerande gentemot andra stater. Men i förevarande fråga är denna funktion slutförd i och med det att regeringarna ingår avtal om fonden. Att avtalet verkställs genom val av fondstyrelse och genom fondstyrelsens verksamhet innebär icke att de särskilda staterna träder i sådana förbindelser med varandra, som enligt grundlagarna skall ankomma på regeringarna. Det innebär nämligen, såsom förut framhållits, intet annat än att ett genom avtalet skapat särskilt rättssubjekt verkar med anlitande av de medel som de olika staterna ställer till dess förfogande. Särskilt bör understrykas att fondstyrelsen icke får någon möjlighet att genom sina beslut förbinda staterna; det är fonden, icke statskassorna, som svarar för dess förbindelser.

Det skulle kanske kunna anmärkas, att fonden bör jämföras med sådana internationella organisationer, som liksom staterna räknas som folkrättsliga rättssubjekt; relationerna mellan å ena sidan fonden och å andra sidan staterna vore i så fall att anse som folkrättsliga, d. v. s. just sådana som rätteligen borde ligga helt i regeringens händer. Men ett sådant betraktelsesätt — som synes konstlat — kan icke rubba vad som förut sagts om staternas förhållande till fonden.

Särskilda betänkligheter kan till äventyrs inställa sig, när man betänker, hur frågan om Nordiska rådets inrättande bedömdes i de olika länderna.

I Finland ansågs antagandet av stadgan för Nordiska rådet kräva en i grundlagstiftningsordning tillkommen lag. Detta ståndpunktstagande torde emellertid ha motiverats av de valbefogenheter som stadgan tillägger riksdagen (jfr förut berörda fall där riksdagsval bedömts på samma sätt). Om sådana befogenheter är det icke tal i den nu aktuella frågan. Det kan anmärkas att ändringar i stadgan genomförts i Finland utan att grundlagstiftningsordning tillämpats.

Mera beaktansvärt är, att det vid Nordiska rådets inrättande från olika

håll starkt markerades att det endast skulle äga rådgivande befogenheter; det sades att regeringens makt över utrikespolitiken icke utgjorde hinder för att skapa internationella organ med sådana funktioner (se t. ex. Den danska forfatningskommissionens betänkning, cit. av Andersen, Dansk statsforfatningsret s. 484, och kungl. prop. 1952: 206 s. 17).

I sådana uttalanden — som icke innebar uppställande av allmängiltiga principer utan endast ståndpunktstagande till konkreta frågor — kan emellertid icke inläggas att »beslutande» funktioner, vilka de än vore, under inga förhållanden skulle kunna anförtros rådet. I själva verket utövar rådet strängt taget redan sådana, i det att det bestämmer om sättet för bestridande av gemensamma kostnader (jfr stadgan § 13). Vid denna detalj kan man dock ej lägga vikt. Däremot kan det hävdas, att om man besinnar, vilken reell roll rådet spelar genom sina rekommendationer, det måste te sig mycket formalistiskt att med hänsyn till regeringarnas befogenheter i mellanfolkliga angelägenheter rygga tillbaka för det steg varom nu är fråga.

Jag kan sålunda inte finna, att några hinder möter för det ifrågasatta arrangemanget av den anledningen att det skulle obehörigt inkräkta på regeringarnas nu berörda befogenheter.

4. Ett särskilt spörsmål är slutligen, huruvida det ifrågasatta arrangemanget skulle kunna sägas innebära, att *statliga angelägenheter överlåtes (delegeras) till en mellanfolklig institution*. Saken vore i så fall att se mot bakgrund av de på senare tid tillkomna grundlagsbud som reglerar vissa sådana överlåtelser (Danmarks grundlov § 20, Norges grunnlov § 93 och Sveriges regeringsform § 81). Sådana spörsmål kunde det vara anledning att resa, om det t. ex. bleve fråga om att i vissa andra hänseenden — jfr rådspresidentens uttalande i Nordiska rådet 1965 s. 36 — utrusta Nordiska rådet med beslutanderätt (även vissa av de förut berörda frågorna kunde i sådant fall komma i en delvis annan belysning). De kan inte besvaras, med mindre man preciserar, vilka funktioner som skulle utövas på detta sätt: beslut om utgifter för vilka staterna finge att svara, beskattning, lagstiftning o. s. v.? Dessa måste jag alltså förbigå. Håller man sig till det som nu ifrågasatts, är det tydligt att det icke är tal om överlåtande av statliga angelägenheter på annat sätt än som redan sker i stor utsträckning i alla de nordiska länderna (se II slutet). Det kan tilläggas, att enahanda synpunkter torde kunna tillämpas på inrättandet av gemensamma anstalter för undervisning, forskning, utredning, undersökningar o. s. v.

5. Min konklusion blir följande.

I Finland är det tänkabrt — men knappast troligt — att det föreslagna arrangemanget skulle anses icke kunna genomföras annorledes än med stöd av en i grundlagsstiftningsordning stiftad lag. Men för en sådan lag kan inga hinder möta. Och det bör erinras, att det är ganska vanligt att sådan ordning tillämpas.

Från Sveriges synpunkt kan arrangemanget framstå som diskutabelt, om

man besinnar, hur främmande man där varit för att tillägga riksdagen valbefogenheter annorledes än med stöd av grundlag. Men det är en annan sak att tillägga Nordiska rådet sådana befogenheter och att anförtro utdelningen av medel åt en fondstyrelse, som till hälften utses av rådet. Jag kan icke finna att statsrättsliga hinder möter mot ett sådant arrangemang.

I Danmark, Island och Norge torde icke några statsrättsliga hinder möta mot det föreslagna arrangemanget.

Stockholm den 3 januari 1966

Nils Herlitz

TILLÄGG 3

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till Sveriges regering angående professur i finsk-ugriska språk vid Lunds universitet

Företrädare för språkvetenskapliga sektionen vid Lunds universitet har medelst skrivelse av den 27 oktober 1964, varav avskrift närslutes¹, vänt sig till Nordiska rådet med hemställan om att de svenska statsmakternas uppmärksamhet måtte fästas på nödvändigheten att säkra ämnet finsk-ugriska språks fortbestånd som examensämne i Lund.

Nordiska rådets presidium har för beredning hänvisat skrivelsen till rådets kulturutskott, som behandlat ärendet vid sammanträde den 27 april 1965 och därvid beslutat avgiva följande yttrande.

»Alltsedan år 1947 har undervisning i finska språket och litteraturen meddelats vid Lunds universitet i stöd av det lektorat, som sagda år inrättades vid universitetet. Ämnet finsk-ugriska språk, inom vilket finska språket och litteraturen intar en central ställning, infördes år 1954 som självständigt ämne vid universitetet. Sagda år lades även grunden till en institution för ämnet. Det till institutionen anslutna Fennica-biblioteket anses i detta nu vara ett av de största utanför Finland. Huvudman för ämnet och förman för institutionen har sedan år 1954 varit docenten i finsk-ugriska språk vid Lunds universitet, f. d. professorn vid universitetet i Dorpat Julius Mäggiste, som nedlagt ett stort arbete på att utveckla institutionen och undervisningen i finsk-ugriska språk vid universitetet. De i språkvetenskapliga sektionens vid Lunds universitet ovannämnda skrivelse redovisade studie- och forskningsresultaten ger vid handen, att Lund under de senaste åren utvecklats till ett betydande finsk-ugriskt forskningscentrum. Som sådant betraktas det även bland ledande företrädare för fenno-ugristiken i övriga länder.

¹ Här ej tryckt.

Denna aktiva forskningsmiljö synes emellertid inom en snar framtid vara allvarligt hotad. Då professor Mägiste den 30 juni 1966 uppnår pensionsåldern föreligger risk för att ämnet och institutionen blir utan förman. En sådan utveckling skulle innebära en beklaglig återgång i undervisningen i berörda ämnen vid Lunds universitet. Lektorns i finska språket ställning vid universitetet skulle även försvagas.

Enligt kulturutskottets mening är det angeläget att uppkomsten av en dylik situation kan förhindras. Önskvärt vore att vid språkvetenskapliga sektionen vid Lunds universitet kunde i enlighet med sektionens förslag inrättas en ordinarie lärartjänst i finsk-ugriska språk. Dess innehavare skulle kunna sörja för att undervisningen och forskningen på detta område fortsattes och vidareutvecklas.

Frågan bör ses mot bakgrund av de strävanden att stärka kontakterna mellan det finskspråkiga Finland och de övriga nordiska länderna, som under de senaste åren aktualiserats. I första hand kan hänvisas till Nordiska kulturkommissionens resolution härom, antagen vid dennas plenarmöte i Köpenhamn år 1962, vari kommissionen kraftigt understryker behovet av åtgärder i sagda syfte. Vid kommissionens plenarmöte år 1963 antogs en till de nordiska ländernas regeringar riktad resolution om undervisningen i finska vid universitetet i de nordiska länderna, vari kommissionen bl. a. framhåller »önskvärdheten av att betingelser skapas för att den vid universitetet i Lund bedrivna undervisningen i finsk-ugriska språk tryggas även för framtiden». Den sedermera vid Stockholms universitet inrättade professuren i finska språket och kulturen innebär ett stort framsteg i ifrågavarande riktning och dess tillkomst har inom berörda forskarkretsar hälsats med stor tillfredsställelse. Det skulle emellertid innebära en allvarlig försvagning av fenno-ugristikens och samtidigt finska språkets ställning i Sverige, om fortbeståndet av den väl inarbetade studie- och forskningsmiljö, som utvecklats i Lund och vunnit anseende i vidsträckta, även internationella forskarkretsar, nu skulle äventyras. Finskan synes böra vara representerad icke endast i Uppsala och Stockholm utan även vid det sydsvenska lärosätet. En fast tjänst i Lund kan få betydelse för ämnesområdets utveckling även i Danmark.»

Nordiska rådets presidium kan ansluta sig till de av kulturutskottet anförda synpunkterna. Presidiet tillmäter den förevarande frågan allvarlig betydelse och ser dess lösning som ett led i strävandena att stärka kontakterna mellan det finskspråkiga Finland och de övriga nordiska länderna. Vidare kan framhållas, att inom Nordiska rådet behandlas förslag, som går ut på att finskspråkiga medborgare i de nordiska länderna skall beredas tillfälle att i vidgad omfattning få bruka sitt modersmål vid kontakter med myndigheter i de nordiska länderna. Behovet av i finska språket kunniga kan förmodas komma att ökas, om detta förslag realiseras, men oavsett härav kommer de ökade förbindelserna i Norden att ställa växande krav på in-

sikter i finska. Det synes med hänsyn härtill angeläget att möjligheterna för universitetsundervisning i finska successivt förbättras.

Under hänvisning till det ovan anförda får presidiet som sin mening framföra, att det ur nordisk synpunkt är betydelsefullt att ämnet finsk-ugriska språks fortbestånd som undervisnings- och examensämne säkras vid Lunds universitet.

Reykjavik den 15 augusti 1965

För Nordiska rådets presidium

Sigurður Bjarnason

TILLÄGG 4

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till de nordiska regeringarna angående enhetlig numrering av årets veckor

Frågan om numrering av årets veckor har aktualiserats i Nordiska rådet genom en framställning den 12 mars 1965 från handelsfirman Arnesca, Köpenhamn, som bifogas¹. I anledning härav har inom rådets sekretariat upprättats en promemoria i ämnet, vilken tillika bifogas¹.

Av handlingarna framgår, att det förekommer olika system för numrering av årets veckor i Danmark, Finland, Norge och Sverige, liksom i flera andra länder. Veckonummer användes i växande utsträckning bl. a. inom affärslivet t. ex. för angivande av leveranstid. Olika numrering av veckorna medför otvivelaktigt risk för misstag och rättsförluster.

Spörsmålet diskuterades vid Nordiska rådets ekonomiska utskottssammanträde i Karlstad den 29 och 30 juni 1965. Utskottet framhöll därvid angelägenheten av att frågan om en enhetlig numrering av veckorna togs upp till prövning på nordiskt plan. Utskottet beslöt att hos rådets presidium hemställa att presidiet måtte i en skrivelse till regeringarna anhålla om att frågan om att åstadkomma likformighet på denna punkt upptages av regeringarna.

Nordiska rådets presidium, som ansluter sig till vad ekonomiska utskottet uttalat, får härmed hemställa, att regeringarna i de nordiska länderna måtte låta undersöka möjligheterna att åstadkomma en enhetlig numrering av årets veckor i Norden.

Falsterbohus den 18 augusti 1965

För Nordiska rådets presidium

Sigurður Bjarnason

¹ Här ej tryckt.

TILLÄGG 5**Skrivelse från Sveriges handelsdepartement till Nordiska rådet angående
enhetlig numrering av årets veckor**

I skrivelse den 18 augusti 1965 har Nordiska rådets presidium hemställt att regeringarna i de nordiska länderna måtte låta undersöka möjligheterna att åstadkomma en enhetlig numrering av årets veckor. Med anledning härav får handelsdepartementet meddela följande.

Frågan om en enhetlig veckonumrering i Norden diskuterades vid möte med nordiska kommittén för handelsdokumentfrågor i Stockholm den 24 november 1965. Man enades härvid om att inom denna kommitté företa en undersökning av möjligheterna för en nordisk samordning på ifrågavarande område med beaktande av bl. a. det motsvarande arbete som pågår inom den internationella standardiseringsorganisationen. Redogörelser för den fortsatta behandlingen av frågan kommer att lämnas till Nordiska rådet inom ramen för den rapportering om handelsdokumentkommitténs verksamhet som sker i anslutning till rekommendation nr 24/1959 angående enhetlig utformning av exportdokument.

Stockholm i handelsdepartementet den 22 december 1965

Åke Englund

Departementsråd

TILLÄGG 6**Skrivelse från Danmarks handelsministerium om numrering av årets veckor**

Nordisk Råds præsidium har ved en skrivelse af 18. august 1965 til de nordiske landes regeringer anmodet om, at spørgsmålet om en ensartet nummerering af årets uger tages op til overvejelse.

Foranlediget heraf har Handelsministeriet rettet henvendelse til en række danske erhvervsorganisationer m. v. De modtagne besvarelser viser, at der inden for erhvervslivet gennemgående er en meget positiv interesse for at få tilvejebragt en ensartet ugenummerering. Fra Industrirådets, Grosserer Societetets Komite's, Provinshandelskammerets, Håndværksrådets, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd og De Samvirkende Danske Husmandsforeningers side er man således gået klart ind herfor. Industrirådet har i april 1965 selv rejst spørgsmålet over for Handelsministeriet. Fra landbrugets eksportorganisationer er man ligeledes positivt indstillet til sagen, idet der dog

inden for mejeribrugget gør sig særlige forhold gældende, som vil gøre det vanskeligt i hvert fald på kort sigt at anvende et internationalt system for ugenummerering. Fra butikshandelens og rederierhvervets organisationer tillægger man ikke spørgsmålet større praktisk betydning, men udtaler sig ikke imod et forsøg på en standardisering. Fra visse sider, Industrirådet, Grosserer Societetets Komité og Danmarks Rederiforening, understreger man betydningen af, at en eventuel standardisering sker på et så bredt internationalt grundlag som muligt.

Sagen har endvidere været forelagt for Dansk Standardiseringsråd, der oplyser, at spørgsmålet allerede er taget op til behandling af den internationale standardiseringsorganisation, ISO, hvor den behandles i en særlig komité, ISO/DATCO. Formanden for denne komité er direktøren for Sveriges Standardiseringskommission, der ved et nordisk samarbejde om dette spørgsmål vil kunne sikre den bedst mulige kontakt med ISO's arbejde.

Handelsministeriet har endelig orienteret sig om de drøftelser af spørgsmålet, som har fundet sted i Den Nordiske Komite for Handelsdokumenter, med deltagelse af bl. a. repræsentanter for Sveriges Standardiseringskommission. Under en drøftelse i denne komité i november 1965 oplystes det bl. a., at de nordiske almanakforlæggere lægger vægt på en bred international standardisering med hensyn til ugenummerering. Det har endvidere vist sig, at de for tiden anvendte nationale systemer, uanset deres forskellighedsartethed fra land til land vil medføre ensartet nummerering i de nærmest kommende år (1967—69) som følge af ugedagenes placering omkring 1. januar, således at de uheldige konsekvenser af opretholdelsen af uensartede systemer først påny vil gøre sig gældende i året 1970. Forlæggerne vil med henblik på udsendelse af kalendere for 1970 kunne tage hensyn til en eventuel standardisering, såfremt denne kan gennemføres inden udgangen af 1967.

Den Nordiske Komite for Handelsdokumenter har besluttet at fortsætte drøftelserne i samarbejde med de nordiske almanakforlæggere og med udgangspunkt i de i ISO/DATCO stedfindende overvejelser.

Handelsministeriet kan for sit vedkommende anbefale, at den af Nordisk Råds præsidium foreslåede undersøgelse af mulighederne for et fælles nummereringssystem for årets uger overlades Den Nordiske Komite for Handelsdokumenter og videreføres af denne på det allerede foreliggende grundlag, således at der bl. a. sikres et snævert samarbejde med de nordiske standardiseringsorganisationer og herigennem størst mulig hensyntagen til ønskeligheden af den bredest mulige internationale standardisering på det nævnte område.

Den 28. december 1965

TILLÄGG 7**Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna i de nordiska länderna angående finskspråkig översättning av publikationen »Nordiska medborgares sociala rättigheter»**

Publikationen »Nordiska medborgares sociala rättigheter», som tillkommit på Nordiska rådets initiativ, har nu utkommit i tre upplagor, den senaste år 1963 i reviderat skick. Ett vart lands bestämmelser om dess sociallagstiftning har i publikationen angivits på landets eget språk. För Finlands vidkommande har reglerna angivits på svenska.

Tanken har nu väckts att hela publikationen borde utgivas i finskspråkig översättning. Nordiska rådets socialpolitiska utskott har med hänsyn till den gemensamma nordiska arbetsmarknaden och i synnerhet till den stora andel av inom den rörliga nordiska arbetsmarknaden sysselsatta som utgöres av enbart finskspråkiga, funnit det angeläget, att publikationen även finns att tillgå på finska. Utskottet har därför föreslagit rådets presidium att hos ländernas regeringar hemställa om åtgärder för framställning av en finskspråkig översättning av publikationen i fråga.

Konventionen 1955 mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om social trygghet, enligt vilken gäller, att nordisk medborgare under uppehåll i ett annat nordiskt land i princip är tillförsäkrad samma sociala rättigheter som uppehållslandets egna medborgare, har genom överenskommelsen 1954 mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om en gemensam nordisk arbetsmarknad fått särskild betydelse. Överenskommelsen om en gemensam nordisk arbetsmarknad har medfört en betydligt större rörlighet av arbetskraften mellan de nordiska länderna än tidigare. Behovet för de flyttande av att med hjälp av en kortfattad och enkel skrift kunna göra sig underrättad om sina sociala rättigheter i det nya uppehållslandet har visat sig vara stort. Publikationen »Nordiska medborgares sociala rättigheter» avser att fylla detta behov och giva en kort orientering om de sociala rättigheter, som nordiska medborgare har under vistelse i annat nordiskt land, samt för de viktigaste förutsättningarna för rätt att erhålla de olika sociala förmånerna i uppehållslandet.

I Sverige fanns den 1 juli 1965 64 000 finländare arbetsanmälda. Antalet finskspråkiga i allt i Sverige närmar sig 300 000. Motsvarande siffror i Danmark och Norge är visserligen mycket lägre men ej helt obetydliga. Av dessa finländska arbetstagare behärskar många endast finska. För dessa torde en finsk edition vara av synnerligen stort intresse. Risk föreligger att dessa på grund av okunnighet om sina förmåner kan göra rättsförluster. Det möter stora svårigheter för dessa finskspråkiga arbetstagare att lära sig förstå dan-

ska, norska eller svenska språket. Det är enligt socialpolitiska utskottets mening därför angeläget att få till stånd en finskspråkig översättning av publikationen.

Nordiska rådets presidium biträder den uppfattning, åt vilken rådets socialpolitiska utskott givit uttryck. Presidiet får därför, under återopande av vad utskottet anfört, hemställa till regeringarna i de nordiska länderna att vidtaga åtgärder för framställning av en finskspråkig översättning av publikationen »Nordiska medborgares sociala rättigheter».

Helsingfors den 28 oktober 1965

För Nordiska rådets presidium

Sigurður Bjarnason

TILLÄGG 8

Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna i de nordiska länderna angående fortlöpande nordisk jämförbar statistik över statliga anslag till högre utbildning och forskning

Nordiska rådet har ända sedan sin tillkomst ägnat forsknings- och utbildningsfrågor stort intresse. En olägenhet i detta arbete har varit svårigheten att få fram jämförligt siffermaterial. Denna fråga har upptagits av rådets kulturutskott, som nu bearbetar det material, som insamlats av rådet i samband med dess forskningskonferens i Helsingfors i april 1965. Utskottet anför:

Allteftersom det nordiska samarbetet på forskningens och den högre utbildningens område intensifierats, har det för de organ, såväl samnordiska som nationella, som i sin verksamhet kommit att taga närmare befattning med samarbetet, berett allt större svårigheter att bilda sig en exakt och fullt tillförlitlig uppfattning om i vilken mån och på vilket sätt statliga medel anvisas för detta samarbete.

Sådant läget i detta nu är kan det nordiska samarbetet på dessa områden sakna det naturliga fasta underlag, som fullt jämförbara och lätt tillgängliga uppgifter om beviljade och tillbudsstående medel skulle erbjuda. Vissa sammanställningar över beviljade anslag och understöd har gjorts, men så länge de berörda medlen i de olika länderna beviljas längs så olika kanaler som fallet är för närvarande ger dessa sammanställningar ingen klar bild av situationen. De svårigheter, detta förhållande medför, har klart framträtt i de nordiska samarbetsorganens arbete samt exempelvis inom det samarbete man under de senaste åren inlett mellan de nordiska ländernas forskningsråd. Här må endast hänvisas till de uttalanden i denna angelägenhet, som framfördes i samband med den av Nordiska rådets presidium i april 1965 anordnade nordiska forskningskonferensen.

Det skulle i många sammanhang, såsom vid bedömning av de enskilda ländernas insats på olika forsknings- och utbildningsområden, avvägningar av olika områdenas behov och inbördes förhållanden, planläggningen av nya samarbetsområden och enskilda projekt samt överhuvud planeringen av det fortsatta samarbetet på berörda områden, vara ytterst värdefullt att ha mera kommensurabla uppgifter om beviljade och tillbudsstående medel att tillgå.

Nordiska rådets kulturutskott, som i sin verksamhet upprepade gånger nödgats konstatera avsaknaden av fullt jämförbara sifferuppgifter om de för forskning och högre utbildning av de nordiska länderna beviljade medlen, får förty med hänvisning till vad ovan anförts hos rådets presidium hemställa om att med de nordiska undervisnings- och kulturministrarna upptaga frågan om på vilket sätt ett mera kommensurabelt och som underlag för det nordiska samarbetet på detta område användbart siffermaterial om beviljade statsmedel kan erhållas.

Presidiet ansluter sig till kulturutskottets uppfattning och vill med hänvisning till vad utskottet uttalat hemställa,

att regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige ville undersöka möjligheterna att få till stånd en fortlöpande nordisk jämförbar statistik över statliga anslag till högre utbildning och forskning.

København den 27 januari 1966

För Nordiska rådets presidium

Sigurður Bjarnason

TILLÄGG 9

Falloutsituationen 1965—1966

Den nordiska sakkunniggruppen för strålskyddsfrågor, som arbetar på rekommendation av Nordiska rådet, sammanträdde i Reykjavik den 1—3 juli 1965 för att behandla ett antal frågor av gemensamt intresse. I detta sammanhang diskuterades även falloutsituationen under de senaste åren och liksom vid tidigare möten, senast i Oslo i april 1964, gjordes en prognos för de kommande åren. Situationen karakteriseras av att huvudparten av de långlivade ämnena, som under 1961—1962 injicerades i atmosfären, nu har deponerats på marken och att det årliga nedfallet därför kommer att successivt avtaga och redan under 1965 endast bli ungefär hälften av depositionen under 1964. Halten av cesium-137 och strontium-90 i livsmedel kommer dock icke att minska lika snabbt eftersom radioaktivitetsupptaget även är beroende av den totala mängd radioaktiva ämnen som upplagrats i

marken. Detta är i överensstämmelse med den allmänna bild av skeendet som redovisats av Förenta Nationernas vetenskapliga kommitté och som återspeglats i tidigare prognosrapporter.

Det genomsnittliga nedfallet i de nordiska länderna under 1965 väntas bli c:a 5 millicurie (mCi) strontium-90 per km² samt 8 mCi cesium-137 per km² och den genomsnittliga ackumulerade nedfallsmängden väntas vara c:a 60 mCi strontium-90 per km² och c:a 100 mCi cesium-137 per km² vid utgången av 1965.

Det väntas att mjölkens halt av strontium-90 och cesium-137 kommer att bli något lägre under 1965 än under 1964. Årsmedelvärdet för halten av strontium-90 i mjölk i de nordiska länderna under 1965 kommer troligen att bli 15—40 pikocurie (pCi) per gram kalcium (1 pCi/g kalcium kallas 1 strontiumenhet, SU). SU-talet för den totala kosten är något högre än för mjölken. Medelvärdet för halten av cesium-137 i mjölk väntas bli 50—200 pCi/l.

Någon ny förorening med jod-131 kan icke förekomma under 1965 såvida inga nya atmosfäriska kärnexplosioner äger rum.

Kol-14 under 1965 väntas bli ungefär hälften av värdena för 1964.

Enstaka befolkningsgrupper inom de nordiska länderna kan till följd av att de lever i områden med särskilt hög nederbörd eller genom att de har extrema kostvanor utsättas för en avsevärt högre tillförsel av radioaktiva ämnen än vad som gäller för befolkningen i övrigt. För sådana grupper kan stråldosen från nedfallet komma att bli större än den dos som erhålles från den naturliga strålningen. Det väntas dock icke att dessa extrema doser blir nämnvärt högre under 1965 än under 1964.

Radioaktivitet från de hittills utförda kinesiska kärnexplosionerna har visserligen kunnat påvisas inom de nordiska länderna, men den har varit utan betydelse i jämförelse med övrig aktivitet. Ovanstående prognos gäller endast under förutsättning att inga nya, större kärnexplosioner äger rum.

De sakkunniga kommer att fortsätta med att följa situationen. Kunskapen om nedfallets omsättning i naturen är ännu ofullständig och de sakkunniga vill därför rekommendera att den forskning och övervakning som sker inom de nordiska länderna måtte fortsätta.

Reykjavik den 3 juli 1965

Ovanstående rapport har antagits av vid mötet i Reykjavik medverkande strålskyddssakkunniga, nämligen

Från Danmark:

Aarkrog, Asker, civilingenjör, Roskilde.

Grande, Per, laboratorieförstander, København.

Hansen, Heinz, civilingenjör, Roskilde.

Juel Henningsen, Eigil, overlæge, København.

Kristensen, Knud, cand. pharm., København.
Schultz-Larsen, Jørgen, afdelingsleder, København.

Från Finland:

Paakkola, Olli, fil. kand., Helsingfors.
Salimäki, Kauno Einar, professor, Helsingfors.

Från Island:

Arnason, Bragi, Diplom Chemiker, Reykjavik.
Jakobsson, Johann, civilförsvarschef, Reykjavik.
Magnússon, Magnús, professor, Reykjavik.
Petersen, Gisli, overlæge, Reykjavik.
Sigurgeirsson, Thorbjörn, professor, Reykjavik.
Theodorsson, Páll, Mag. scient., Reykjavik.

Från Norge:

Devik, Finn, overlæge, Oslo.
Eker, Reidar, direktør, Oslo.
Hvinden, Thorleif, forskningssjef, Oslo.
Koren, Kristian, sivilingeniør, Oslo.
Pihl, Alexander, professor, Oslo.

Från Sverige:

Carlbon, Lars, fil. lic., Stockholm.
Edvarson, Kay, fil. dr, Stockholm.
Johansson, Stig, fil. mag., Stockholm.
Lidén, Kurt, professor, Lund.
Lindell, Bo, fil. dr, Stockholm.
Nelson, Arne, docent, Stockholm.
Sievert, Rolf, professor, Stockholm.

Rapport

från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»

Nordiska rådet utsåg vid sin trettonde session i Reykjavik den 13 februari 1965 till medlemmar i Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt» följande personer:

Danmark: foketingsmedlemmerne Svend Horn och Poul Møller.
Finland: riksdagsledamöterna Georg Backlund och V. J. Sukselainen.
Island: ambassadrådet Þorleifur Thorlacius.
Norge: stortingsrepresentantene Erling Fredriksfryd och Trond Hegna.
Sverige: riksdagsledamöterna Birger Andersson och Ingrid Segerstedt Wi-berg.

Medlemmarna i kommittén har ansett det dem lämnade uppdraget gälla till dess nytt avtal förrättas under Nordiska rådets fjortonde session år 1966. Kommitténs förman har varit Birger Andersson.

Kommittén har sammanträtt den 14 februari 1965 i Reykjavik och den 31 januari 1966 i Köpenhamn i samband med rådets fjortonde session därstädes.

Såsom redaktionssekreterare och ansvarig utgivare har inom redaktionen fungerat redaktören Ivar Arnö, Stockholm. Nationalredaktörer har liksom föregående år varit för Danmark redaktören Carl Kauffeldt, för Finland redaktören Harry Elg, för Island ambassadrådet Þorleifur Thorlacius, för Norge redaktören Oddvar Hellerud och för Sverige redaktören Åke Malmström.

Redaktörerna har den 14 och 15 augusti 1965 avhållit ett sammanträde i Mariehamn. Därvid genomgicks en rad frågor rörande tidskriftens redigering m. m.

De svenska medlemmarna av redaktionskommittén har enligt redaktionskommitténs bestämmande utövat den närmare tillsynen med tidskriftens redigering och utgivning. Uppmärksamhet har därvid särskilt ägnats åt olika tänkbara åtgärder, varigenom utgifterna för tidskriften skulle kunna nedbringas. Prenumerationspriset har under år 1965 varit 10 sv.kr. för år (motsvarande belopp i övriga valutor). På grund av kraftigt förhöjda postbefordringsavgifter har beslut fattats om att fr. o. m. den 1 januari 1966 höja prenumerationspriset med 20 procent. Prenumerationspriset för år är därför för närvarande 12 sv.kr. (motsvarande belopp i övriga valutor).

Nedanstående av de svenska medlemmarna utarbetade förslag till bud-

get för år 1966 kommer att föreläggas redaktionskommittén vid ovan nämnda möte den 29 januari 1966. Förslaget är baserat på en utgivnings-täthet av 15 nummer per år, ettvar om 64 sidor med en upplaga av 3 800 exemplar (beloppen i sv.kr.). Kostnadsförordningarna beror huvudsakligen på ökade kostnader för tryckning, bindning och distribution.

	1966		Utfallet 1965
Inkomster			
1. Försäljning	4 300		3 197: 27
2. Anslag	160 000		152 907: 64
	164 300		156 104: 91
Utgifter			
1. Tryckning (3 650/nr + 1 250 för register m. m.)	56 000		52 102: —
2. Papper	8 500		8 472: 72
3. Korrekturläsning (225/nr)	3 375		3 298: —
4. a) Översättning till finska (175/nr)	2 625		2 779: 92
b) Andra översättningar	600		
5. Häftning och skärning (580/nr)	8 700		8 187: 45
6. Inläggning (240/nr)	3 600		3 431: 20
7. Porto (460/nr)	6 900		5 895: 19
8. Adressering	1 000		1 036: 61
9. Trycksaker	700		
10. Övriga omkostnader (tel. m. m.)	500	92 500	260: 53
11. Arvoden:			
5 nationalredaktörer	46 500		46 421: 60
1 redaktionssekreterare	6 000		6 000: —
kassagöromål m. m.	1 800		1 800: —
författar- och tecknararvoden	7 500		7 200: —
12. Resekostnader	10 000	71 800	9 219: 69
		Summa kronor	164 300 156 104: 91

Redaktionskommitténs medlemmar har varit verksamma för att anskaffa bidrag till ledarspalten och har även själva i viss utsträckning medverkat i denna del av tidskriften. Överhuvud har eftersträvat att genom läsvärda ledande artiklar förhöja det allmänna intresset för tidskriften.

Till revisorer för tidskriften omvalde rådet den 13 februari 1965 riksdagsmännen Leif Cassel och Anselm Gillström, Sverige. Dessa ha företagit revision av tidskriften för år 1965. Beträffande den ekonomiska förvaltningen under nämnda år får redaktionskommittén hänvisa till bifogade av revisorerna avgivna revisionsberättelse (*Tillägg*).

København den 31 januari 1966

På redaktionskommitténs vägnar:

Birger Andersson

Förman

TILLÄGG

Revisionsberättelse om »Nordisk Kontakt» för 1965

Undertecknade, som av Nordiska rådet utsetts att granska »Nordisk Kontakt» räkenskaper, får härmed avgiva följande berättelse beträffande den av oss företagna revisionen av »Nordisk Kontakt» avseende år 1965.

Under år 1965 utkom 15 nummer av tidskriften. Den har i likhet med föregående år tryckts hos Svenska reproduktionsaktiebolaget enligt upprättat kontrakt samt bokbinderibehandlats och distribuerats av M. F. Åkerdahl bokbinderi aktiebolag, båda i Stockholm. Numren har tryckts i 3 700—3 800 exemplar. Ett nummer har innehållit 76 sidor, två nummer 72 sidor, tre nummer 68 sidor och 9 nummer 64 sidor. Upplagan har fördelats mellan länderna på följande sätt: till Danmark 1 075 ex., till Finland 587 ex., till Island 184 ex., till Norge 750 ex. och till Sverige 1 270 ex. Till bibliotek och institutioner i utlandet har utgått 70 ex. Hos Nordiska rådets svenska sekretariat kvarligger för efterbeställningar, reklamationer och propagandäändamål cirka 35 ex. per nummer.

Prenumeranternas antal har under år 1965 varit sammanlagt 319, fördelade på 123 postprenumeranter och 196 direktprenumeranter (en minskning från föregående år med 194). Antalet lösnummerförsålda exemplar har varit 64.

Under året influtna inkomster, vilka redovisats till rådets svenska sekretariat har uppgått till 3 197 kronor 27 öre.

I Norge för lösnummerförsäljning influtna belopp har ej redovisats till räkenskapsföraren.

De sammanlagda utgifterna har under kalenderåret 1965 uppgått till 156 104 kronor 91 öre, varav i trycknings- och distributionskostnader 73 409 kronor 98 öre, i arvoden till huvudredaktör, nationalredaktörer och redaktionssekreterare 52 421 kronor 60 öre samt i resekostnader för dem 9 219 kronor 69 öre. Kostnaderna för tryckning och distribution per nummer har uppgått till i genomsnitt 4 894 kronor.

Nettokostnaderna, d. v. s. de samlade utgifterna efter avdrag av inkomsterna, har fördelats mellan de olika länderna på följande sätt:

Danmark	20%	av nettokostnaderna	sv. kr.	30 581: 53
Finland	20%	»	» »	30 581: 35
Island	5%	»	» »	7 645: 38
Norge	20%	»	» »	30 581: 53
Sverige	35%	»	» »	53 517: 67

I övrigt hänvisar vi till bilagda tablå (*se Bihang*).

De utgifter, som utbetalats av Sverige, har granskats i samma ordning som tillämpas beträffande övriga för riksdagen och dess verk anvisade medel. De utgifter, som förskottsvis utlagts av övriga länder och påförts tidningens utgiftskonto, överensstämmer i huvudsak med vad som upptagits i budgeten för år 1965.

Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt» har under 1965 hållit ett sammanträde, nämligen den 14 februari 1965 i Reykjavik. Nationalredaktörerna har därjämte den 14 och 15 augusti 1965 sammanträtt i Mariehamn.

Räkenskaperna har enligt revisorernas mening omhänderthavts på ett föredömligt sätt. Revisionen har icke givit anledning till någon erinran från revisorernas sida.

Stockholm den 20 januari 1966

Leif Cassel

Anselm Gillström

BIHANG

Utgifter för »Nordisk kontakt» under 1965 och deras fördelning (sv. kronor)

1. Redaktionskostnader

Redaktörsarvoden

Danmark

(d. kr. 13 505: 88) 10 176: 68
(kurs 31/12 1965 75: 35)

Finland

(nm 6 240: —) 10 049: 52
(kurs 31/12 1965 161: 05)

Island

(isl. kr. 50 600: —) 6 147: 90
(kurs 31/12 1965 12: 15)

Norge

(n. kr. 13 830: —) 10 047: 50
(kurs 31/12 1965 72: 65)

Sverige:

nationalredaktören 10 000: —
redaktionssekreteraren 6 000: — 16 000: — 52 421: 60

Författar- och tecknararvoden

7 200: —

Korrekturläsning

3 298: —

Översättning

2 779: 92

Kassagöromål m. m.

1 800: — 67 499: 52

2. Tryckningskostnader

Tryckning av n:ris 1—15/1965 51 102: —

Häftning av n:ris 1—15/1965 8 187: 45

Papper

8 472: 72

68 762: 17

3. *Expenser*

Distribution		2 169: 17		
Porto		5 895: 19		
Prägling och adressering		1 036: 61		
Kuvert och påsar		1 262: 03		
Kontorskostnader				
Finland (nm 50: —)	80: 53			
Sverige (lån av klichéer)	180: —	260: 53	10 623: 53	
		Summa	146 885: 22	
Avgår: inkomst vid försäljning av »Nordisk Kontakt»				3 197: 27
				143 687: 95

4. *Resekostnader*

Danmark				
(d. kr. 2 065: 69)	1 556: 50			
Finland				
(nm 740: 35)	1 192: 33			
Island				
(isl. kr. 26 406: —)	3 208: 33			
Norge				
(n. kr. 1 379: 70)	1 002: 35			
Sverige	2 260: 18		9 219: 69	
	Brist att fördelas		152 907: 64	

	Utlagda kostnader	Bristen 152 907: 64 fördelas sålunda	Differens
Danmark	11 733: 18	20 % 30 581: 53	— 18 848: 35
Finland	11 322: 38	20 % 30 581: 53	— 19 259: 15
Island	9 356: 23	5 % 7 645: 38	+ 1 710: 85
Norge	11 049: 85	20 % 30 581: 53	— 19 531: 68
Sverige	109 446: —	35 % 53 517: 67	+ 55 928: 33

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över rapporten**

Till kulturutskottet har hänvisats rapport från redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt» (Dokument 2).

Vid utskottets handläggning av ärendet har deltagit undervisningsminister K. B. Andersen, Danmark, statsråd Kjell Bondevik, Norge, och minister för kulturelle anliggender Hans Sølvhøj, Danmark.

Utskottet har på grundval av de i rapporten ingående uppgifterna dryftat frågan om Nordisk Kontakts spridning inom den statliga förvaltningen i de nordiska länderna. Tidskriften hade under år 1965 en upplaga av ca 3 700—3 800 nummer. Med beaktande av att Nordisk Kontakt är det enda organ, som ger en fortlöpande, aktuell information såväl om det nordiska samarbetet som om tilldragelser inom den offentliga förvaltningen och parlamenten i alla de nordiska länderna, finner utskottet, att det värdefulla material tidskriften innehåller borde få en större spridning än vad för närvarande är fallet. Enligt utskottets uppfattning är det av stor betydelse för det nordiska samarbetet att aktuell och vederhäftig information om detta och om förhållandena och utvecklingen i de olika länderna sprids till så många som möjligt, som har användning för detta material i sin verksamhet. Åtgärder bör därför vidtagas för att öka Nordisk Kontakts spridning och utskottet önskar härvid särskilt peka på behovet av att sprida tidskriften inom den statliga förvaltningen förutom till de ledande ämbetsmännen särskilt till de talrika befattningshavare på olika nivåer, som måhända mera sällan är i tillfälle att personligen delta i det nordiska samarbetet vid möten och konferenser men som ofta på det nationella planet kommer att behandla och bereda frågor, som sammanhänger med eller har sin upprinnelse i det nordiska samarbetet.

Kulturutskottet anser det därjämte önskvärt, att Nordisk Kontakt i större utsträckning än hittills skulle utnyttjas som medium för spridande av kontinuerlig och aktuell information om vad som i de olika länderna föresiggår på det kulturella livets olika områden. I detta syfte beslöt utskottet vid sammanträde den 10 januari 1966 avlåta en skrivelse till redaktionskommittén för Nordisk Kontakt, vari utskottet uppmärksamgjorde redaktionskommittén på behovet av att, eventuellt i anslutning till Nordisk Kontakt, utge en kortfattad, överskådlig sammanställning över det mera väsentliga kulturstoffet, som framkommer i de olika länderna, mera fram-

trädande kulturella initiativ och händelser och vad man i de olika länderna satsar på de olika kulturella sektorerna.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger rapporten till handlingarna.

København den 29 januari 1966

Julius Bomholt

Poul Hartling

Olav Hordvik

Veikko Hyytiäinen

Ólafur Jóhannesson

Håkon Johnsen

Förman

A. C. Normann

Dagmar Ranmark

Berte Rognerud

Paula Ruutu

Fridolf Thapper

Anna-Liisa Tiekso

Rapport

om det nordiska samarbetet under år 1965

Vid ett möte mellan de nordiska ländernas statsministrar och Nordiska rådets presidium i Reykjavik den 17 februari 1965 beslöts, att en rapport om under tiden sedan föregående råds-session gjorda framsteg i det nordiska samarbetet skulle sammanställas för att — jämte presidiet's årliga verksamhetsrapport (Dokument 1) — ligga till grund för rådets s. k. generaldebatt. Det uppdrogs åt presidiet att ombesörja rapporten på grundval av material, som regeringarna skulle tillhandahålla. Till redaktör för rapporten utsåg presidiet bibliotekarien Olof Wallmén.

De upplysningar, som lämnas i följande sammanställning, bygger på material, som i enlighet med beslut vid möte mellan statsministrarna och presidiet i Imatra den 29—30 oktober 1965 lämnats redaktören av kontaktmännen för nordiska angelägenheter i de nordiska ländernas ministerier och departement m. fl. myndigheter. Därjämte har upplysningar utnyttjats, som regeringarna lämnat Nordiska rådet i sina meddelanden i anledning av rådets rekommendationer. Sammanställningen har begränsats att avse handlingar under år 1965 och grundas på material, tillgängligt den 12 januari 1966.

Rapporten har disponerats i följande avdelningar:

- A. Konventioner, avtal, överenskommelser m. m.
- B. Samfällid lagstiftning, harmonisering av lagar m. m.
- C. Gemensamma institutioner.
- D. Konkreta samsarbetsåtgärder.

Avd. A. Konventioner, avtal, överenskommelser m. m.

En överenskommelse undertecknades den 3 december 1965 i Oslo mellan Danmark och Norge om *avgränsning av kontinentalsockeln*.

Vid utrikesministermöte i Helsingfors den 19—20 maj 1965 godkände företrädare för Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige ett memorandum av den 13 april 1965 om de nordiska ländernas ställning till *UNCTAD-frågor*.

Ett den 17 oktober 1963 ingånget avtal mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige å ena, och Internationella atomenergiorganet, å andra sidan, rörande *ömsesidig hjälp vid större atomolyckor*, har under år 1965 ratificerats, varefter avtalet trätt i kraft.

I Köbenhavn undertecknades den 3 december 1965 en överenskommelse mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om *transitering av utvisade personer* och ett protokoll mellan länderna om *upphävande av överenskommelse av den 14 juli 1952 om att ömsesidigt återtaga olovligen inresta utlänningar*.

Radio- och TV-samarbete mellan Finland och Sverige (rek. 22/1964): Den 25 augusti 1965 undertecknades i Stockholm en överenskommelse mellan Finland och Sverige om åtgärder för förbättrad TV-mottagning i Finland (Åland) av svenska program och i Sverige (norra delarna) av finska program (Finlands författningssamling nr 518/ 1965).

Samarbete har etablerats mellan de norska och svenska radioföretagen för att möjliggöra *överföring av svenska TV-program till tittare i Narvikområdet* i avvaktan på att det norska TV-nätet bygges ut att omfatta detta område.

Den 23 juli 1965 undertecknades i Oslo ett avtal mellan Finland, Norge och Sverige om en *gemensam nordisk paviljong på Biennalen i Venedig*. Avtalet skall anses gälla retroaktivt från den 12 juni 1962.

Den 25 mars 1965 undertecknades i Stockholm ett protokoll angående Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges deltagande i *1967 års världsutställning i Montreal* med ikraftträdande efter godkännande. Varje land har utsett en generalkommissarie. Gemensamt beslutar generalkommissarierna om utställningsarrangemang av gemensam natur.

Samma fem länder har under år 1965 ingått avtal om att under år 1966 åstadkomma gemensamma arrangemang vid *Internationella handelsmässan i Tel Aviv* och vid *första internationella asiatiska handelsmässan i Bangkok* samt vid en *expo i Nairobi*. Under 1965 deltog länderna gemensamt vid *Barcelona-mässan* den 1—15 juni 1965.

Gemensam läkarmarknad (rek. 2/1960): Sedan en konvention om gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare den 18 juni 1965 undertecknats i Stockholm av Danmark, Finland, Norge och Sverige, har ratifikationsinstrumenten från Danmark, Norge och Sverige deponerats i det svenska utrikesdepartementet. Konventionen träder i kraft, då samtliga fyra länder ratificerat densamma.

Den 29 januari 1965 växlades i Stockholm ministeriella noter mellan Finland och Sverige rörande *upphävande av noteväxlingen* den 23 maj och 29 augusti 1921 *angående ömsesidigt utbyte av underrättelser om sinnessjuka*. Den 25 februari och 5 mars 1965 växlades liknande ministeriella noter i Stockholm mellan Danmark och Sverige om upphävande av noteväxling härom den 9 och 13 juli 1963. Den 20 och 24 november 1965 växlades i Reykjavik liknande noter mellan Island och Sverige om upphävande av noteväxlingen den 9 och 13 juli 1923 *angående utbyte av underrättelser om sinnessjuka*.

Konsulärt bistånd till nordiska sjömän (rek. 2/1962): Vid ett möte i oktober 1965 uppnåddes enighet om riktlinjerna för genomförande av det i samarbetsöverenskommelsen, art. 31, omtalade konsulära samarbetet.

Den 15 januari 1965 växlades i Stockholm ministeriella noter mellan Finland och Sverige om *upphävande av noteväxlingen* den 1 april 1927 *angående ömsesidiga förmåner för sjömän å respektive lands fartyg*.

Island har den 24 september 1965 biträtt överenskommelsen av den 12 juli 1957 mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om *upphävande av passkontrollen vid de internordiska gränserna*.

Den 15 januari 1965 undertecknades i Stockholm en överenskommelse mellan Finland och Sverige om ändrad lydelse av artikel 4 i överenskommelsen den 15 september 1956 angående ömsesidigt *godkännande av körkort samt av registrering av motorfordon m. m.* (Finlands författningssamling 152/1965).

Bilaterala luftfartsavtal har under 1965 ingåtts mellan å ena sidan Danmark, Norge och Sverige och å andra sidan något av länderna Spanien, Israel, Nigeria och Storbritannien.

Telegrafstyrelserna i Danmark, Norge och Sverige har under år 1965 träffat avtal med den brittiska teleadministrationen General Post Office om förvärvande av »oåterkallelig nyttjanderätt» av den *brittiska jordstationen för satellitkommunikationer* (Goonhilly Down). Till följd härav har 15 % av jordstationens trafikkapacitet ställts till de skandinaviska ländernas förfogande mot att dessa betalar en motsvarande del av anläggningskostnaderna och av de årliga utgifterna för drift och underhåll av stationen.

Avtal ingicks den 15 januari 1965 mellan Danmark och Finland om *undvikande av dubbelbeskattning av inkomst och förmögenhet samt förhindrande av kringgående av skatt* (jfr Finlands författningssamling nr 11/1965 och 12/1965).

Avtal ingicks den 7 maj 1965 mellan Danmark och Finland i överenskommelse med art. 20 i avtalet den 18 juli 1955 angående *handräckning i skatteärenden*.

Sverige undertecknade den 11 februari 1965 ett protokoll, upprättat mellan Finland och Sverige den 19 december 1964, angående ett *multilateralt varuutbytes- och betalningsarrangemang*.

Mellan Danmark och Finland ingicks i januari 1965 ett avtal om *exportkreditgarantier*. Motsvarande avtal har under 1963 ingåtts mellan Danmark och Sverige.

Den 26 maj 1965 antogs i Danmark en ny *saltvandsfiskerilov* (nr. 195 af 26. maj 1965) innehållande förbud för utländska fiskare att angöra dansk hamn med fisklast men med möjlighet till dispens från förbudet efter

överenskommelse med annan stat. Lagen trädde i kraft den 1 juli 1965. Efter förhandlingar den 25 augusti 1965 mellan danska och svenska regeringarna om dispens från landningsförbudet för svenska båtar, har dispens erhållits för dessa. En formell överenskommelse genom noteväxling beräknas kunna ske under 1966.

Avd. B. Samfällid lagstiftning, harmonisering av lagar m. m.

I Sverige har den 10 december 1965 utfärdats en lag om *erkännande och verkställighet av vissa utländska domar och beslut angående underhåll till barn*. Lagen har tillkommit efter nordiskt samarbete.

Fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter (rek. 1/1958): I Finland har utfärdats förordning den 23 juli 1965 om jakt på visst villebråd (417/1965), vari samordningsönskemålen i rekommendationen i viss mån beaktats.

Arbetsmarknad för tandläkare (rek. 7/1964). Genom lov nr. 187 af 26. maj 1965 har i Danmark ändringar skett i lov nr. 190 af 11. juni 1964 om udøvelse af tandlægevirksomhed med tanke på införande av gemensam nordisk arbetsmarknad för tandläkare.

Sjömäns rättsställning (rek. 32/1958): Den 1 januari 1965 har likalydande regler trätt i kraft för finländska sjömän på danska och för danska sjömän på finländska fartyg.

Danmark, Finland, Norge och Sverige har på möte den 26—27 april 1965 i Oslo beslutat införa *likartade bestämmelser om arbetarskydd* på vissa områden. I anledning härav har Danmark utfärdat:

a. Arbejdsministeriets Bekendtgørelse af. 30. september 1965 om regler for arbejde på fartøj med tank for olie m. v.

b. Arbejdsministeriets Bekendtgørelse af 11. oktober 1965 om indretningen og brugen af mekanisk drevne excenterpresser o. l.

Den nordiska farmakopén togs i bruk i Finland den 1 april 1965.

Utprickning av farvatten (rek. 1/1959): I anledning av överenskommelse den 18 september 1962 mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige trädde enhetliga regler för utprickning av farvatten ikraft den 1 juli 1965.

Sjötrafikregler (rek. 24/1963): Nya sjötrafikregler har trätt i kraft i Danmark, Finland, Norge och Sverige den 1 september 1965 enligt följande:

Danmark: Bekendtgørelse nr. 49 af 11. marts 1965 om særlige regler for sejlats m. m. i visse danske farvande.

Finland: Förordning den 18 juni 1965 innefattande regler till förekommande av sammanstötningar i inre farvatten (338/1965).

Norge: Særskilte sjøveisregler for norsk innenlands farvann av 3. mars 1965 til forebygging av sammenstøt på sjøen.

Sverige: Kungörelse den 15 juni 1965 om ändring i sjötrafikförordningen den 18 maj 1962 (nr 150) (SFS 454/1965).

Den 23 november 1965 utfärdade Sjöfartsdirektoratet i Norge bestämmelser om *lanterneföring under fiske med ringnot og kraftblokk* (se Meddelelser fra Sjöfartsdirektoratet, nr 210 (nr. 14/1965)). Dessa bestämmelser, som trädde i kraft den 1 januari 1966, är likalydande med i Island införda regler och återgår på IMCO:s rekommendationer.

På ett möte i Köpenhamn den 23 juli 1965 godkände Danmark, Finland, Norge och Sverige en ny nordisk *signaltabell vid isbrytning*, som tillämpas fr. o. m. den 1 december 1965 i Danmark genom Handelsministeriets Bekendtgørelse af 17. november 1965, och Særlige bestemmelser for assisterende skibe i Bekendtgørelse af 17. december 1965.

I Danmark har antagits lov nr. 47 af 10. marts 1965 om *fragtaftaler ved international vejtransport*, vilken trädde i kraft den 1 juli 1965. Lagen står i stort sett i överenskommelse med ett gemensamt utarbetat nordiskt kommittéförslag. Härefter har Danmark ratificerat den i Genève inom ECE ingångna konventionen av den 19 maj 1956 om fraktavtal vid internationell godstransport på landsväg.

Resepass (rek. 14/1965): Islands regering har under 1965 beslutat förlänga giltighetstiden för pass från 3 till 10 år, och Norges regering har genom resolution av den 20 oktober 1965 följt exemplet med verkställighet från den 1 januari 1966.

Enligt överenskommelse mellan poststyrelserna i Danmark, Finland, Norge och Sverige har nya *regler för utbetalning av ersättning för förlust eller skada å postpaket* införts. Tidigare användes de regler, som rekommenderats av Världspostunionen, enligt vilka maximiersättningen för vanligt paket gjordes beroende av paketets vikt och varierade mellan 10 och 70 guldfrancs. Enligt de nya nordiska bestämmelserna är maximiersättningen oberoende av vikt 70 guldfrancs.

Elektriska anläggningar (rek. 2/1963): Den 11 december 1965 har Finlands regering med ikraftträdande den 1 januari 1966 utfärdat ändringar av säkerhetsföreskrifterna för elektriska anläggningar. Därvid har de synpunkter beaktats, som framförts av Nordiska kommittén för förenhetligande av kontrollbestämmelser för elmaterial. Likalydande provningsregler har trätt i kraft i Danmark den 17 mars 1965 och i Sverige i fråga om provning av materiel för B-gas och F-gas.

Avd. C. Gemensamma institutioner

Nordiska kulturfonden (rek. 28/1965): Fr. o. m. den 1 januari 1966 har Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige inrättat en nordisk kulturfond.

Fondens storlek har för 1966 bestämts till 600 000 d. kr., som skall anskaffas genom anslag från de olika länderna med belopp i proportion till landets invånarantal. Danmarks bidrag för 1966 är 138 000 d. kr., Finlands 62 700 mark, Norges 102 000 n. kr. och Sveriges 106 000 sv. kr.

Asien-institut (rek. 38/1965): Vid ett möte mellan de nordiska undervisnings- och kulturministrarna den 5 januari 1965 i Oslo fattades ett principbeslut om inrättande av ett nordiskt Asien-institut, förlagt till Köpenhamn.

På förslag av Nordiska kulturkommissionen har år 1965 inrättats ett *nordiskt kollegium för fysisk oceanografi*. Utgifterna för kollegiet beräknas till 100 000 n. kr. per år.

Våren 1965 bildades en samarbetskommitté med en representant för vardera *Oslo, Akershus, Hedmarks och Östfolds fylken samt Värmlands län* för att vid regelbundna överläggningar undersöka förutsättningarna för gemensamma lösningar av problem, som berör dessa områden. Samarbete av liknande slag har etablerats mellan *länsstyrelsen i Kopparbergs län och fylkesmannen i Hedmarks fylke* i aktuella planeringsfrågor, som berör de båda områdena.

Samarbete mellan provningsanstalter (rek. 4/1962): Den 9 april 1965 bildades Nordiska samarbetskommittén för materialprovning och forskning på färg- och lackområdet.

De lantbruksvetenskapliga forskningsråden och Landbrugets samråd for forsøg i Danmark har under 1965 tillsammans med Nordiska jordbruksforskarens förening bildat *Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning (NKJ)*.

Avd. D. Konkreta samarbetsåtgärder

Under 1965 har anläggningsarbeten påbörjats i Sverige för anordnande av *Decca-täckning av Skagerack och Vänern*. Planerna avser en kedja med en masterstation och två slavstationer i Sverige samt en slavstation i Norge.

Automatkoppling av telefonsamtal har under år 1965 möjliggjorts från Köpenhamn till Oslo och från Stockholm till Köpenhamn och Oslo.

Resebyråverksamhet i utlandet (rek. 21/1962): Under sommaren 1965 ägde inflyttning rum i gemensamma lokaler med gemensam upplysningstjänst för de danska, finländska, norska och svenska *turistkontoren i New York*. Invigningen ägde rum den 14 oktober 1965.

En överenskommelse har träffats mellan de skandinaviska statsbanorna DSB, NSB och SJ, att dessa under en treårsperiod i viss turordning skall effektuera och expediera de *bokningar på europeiska järnvägar*, som mottages av det gemensamma New York-kontoret.

Mellanriksvägar (rek. 14/1963): Stortinget beslöt den 26 maj 1965 bifalla Samferdselsdepartementets förslag om att bygga ut mellanriksvägen från Mo i Rana till Umbukta och från Storfjord till Graddis (jfr NU 1965: 3). Umbukta-vägen skall vara utbyggd till utgången av 1971 och Graddis-vägen före 1974.

Den 12 oktober 1965 öppnades en ny *broförbindelse över Torne älv* mel-

lan Aavasaksa och Övertorneå. Bron har utförts enligt avtal mellan Finland och Sverige i maj 1963.

Fr. o. m. den 1 januari 1965 infördes *nordiska enhetstariffer* (NET-tariffen) för vagnlastgodstrafiken utom på linjen Narvik—Luleå mellan Norge och Sverige.

Den 29 april—16 maj 1965 anordnade de danska statsbanorna DSB en *utställning på Helsingfors järnvägsstation*.

Vattenkraftsamarbete (rek. 22/1958): Den s. k. *Konti—Skan-förbindelsen* för överföring av högspänd likström från Sverige till Jylland har tagits i bruk under sommaren 1965.

Stockholm den 14 januari 1966

BESLUT

Rekommendationer

- Nr 1. *Nordisk tentamensgiltighet.*
- Nr 2. *Forskning och utbildning på vattenvårdens område.*
- Nr 3. *Samarbete på elementarpartikelfysikens område.*
- Nr 4. *Nordiskt institut för komparativ rätt.*
- Nr 5. *Försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen.*
- Nr 6. *Samarbete beträffande skolfilm och skol-TV.*
- Nr 7. *Vuxenundervisning i radio och TV.*
- Nr 8. *Samnordisk utlandsinformation.*
- Nr 9. *Freds- och konfliktforskning.*
- Nr 10. *Norsk-svenska mellanriksvägar.*
- Nr 11. *Ambulanstjänst inom Nordkalotten.*
- Nr 12. *Utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolan.*
- Nr 13. *Enhetliga regler för beskattning av nordiska forskningsstipendiater.*
- Nr 14. *Samarbete på lokaliseringens område.*
- Nr 15. *Administrationen av samnordiska institutioner.*
- Nr 16. *Nordiskt sjukhusfysikersamarbete.*
- Nr 17. *Samarbetsorgan för trafiksäkerhetsforskning.*
- Nr 18. *Samarbetsorgan för transportekonomisk forskning.*
- Nr 19. *Samarbete om skogstekniskt utvecklingsarbete.*
- Nr 20. *Samarbete på formgivningens område.*
- Nr 21. *Specialistkompetens för läkare.*
- Nr 22. *Enhetlig utlänningslagstiftning.*
- Nr 23. *Resandes rätt till tullfri varuinförsel.*
- Nr 24. *Enhetliga bestämmelser för resenärers tullfria införsel av sprit och tobak.*
- Nr 25. *Gemensam arbetsmarknad för farmaceuter.*
- Nr 26. *Ekonomiskt samarbete.*
- Nr 27. *Lokala flygplatser inom Öresundsområdet.*
- Nr 28. *Nordiska kulturfonden.*
- Nr 29. *Nordisk språkkonvention.*
- Nr 30. *Ökat stöd till föreningarna Norden.*
- Nr 31. *Samarbete på atomenergins område.*

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordisk tentamensgiltighet*.

REKOMMENDATION nr 1

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 31 januari 1966 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (A 4/k) med 58 röster. 11 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att

1. utreda förutsättningarna för att utvidga den nordiska tentamensgiltigheten att gälla alla härför lämpade studieområden,

2. verka för att genom ett väl utbyggt stipendiesystem samt nödiga åtgärder på det studentsociala området underlätta de studerandes möjligheter att utnyttja de fördelar, den nordiska tentamensgiltigheten erbjuder, samt

3. vidtaga åtgärder i syfte att sprida kännedom bland studenterna i Norden om de möjligheter att förlägga studierna till annat nordiskt land än hemlandet, som den nordiska tentamensgiltigheten öppnar.

De 58 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bergs, Helgi, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bomholt, Julius, Danmark
Bratteli, Trygve, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christiansen, Ragnar, Norge
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Fagerholm, Karl-August, Finland
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige

Gärde Widemar, Ingrid, Sverige
Hallberg, Raino, Finland
Hara, Erkki, Finland
Hartling, Poul, Danmark
Henriksson, Gunnar, Finland
Holmberg, Yngve, Sverige
Hordvik, Olav, Norge
Horn, Svend, Danmark
Hyytiäinen, Veikko, Finland
Högström, Sven, Finland
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Johannessen, Martha, Norge
Jóhannesson, Ólafur, Island

<i>Johnsen, Håkon, Norge</i>	<i>Ohlin, Bertil, Sverige</i>
<i>Klippenvåg, Harry, Norge</i>	<i>Petersen, Carl, Danmark</i>
<i>Korvald, Lars, Norge</i>	<i>Ranmark, Dagmar, Sverige</i>
<i>Kähönen, Urho, Finland</i>	<i>Rognerud, Berte, Norge</i>
<i>Lahtela, Olavi, Finland</i>	<i>Rosenberg, Gösta, Finland</i>
<i>Larsen, Aksel, Danmark</i>	<i>Røiseland, Bent, Norge</i>
<i>Larsson, Lars, Sverige</i>	<i>Salvesen, Salve, Norge</i>
<i>Leiro, Lars, Norge</i>	<i>Savela, Veikko, Finland</i>
<i>Lundström, Birger, Sverige</i>	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige</i>
<i>Løbak, Harald, Norge</i>	<i>Skytte, Karl, Danmark</i>
<i>Møller, Poul, Danmark</i>	<i>Sukselainen, V. J., Finland</i>
<i>Møller Warmedal, Johan, Norge</i>	<i>Sundin, Sven E., Sverige</i>
<i>Mørk, Niels, Danmark</i>	<i>Sørensen, Poul, Danmark</i>
<i>Nederström-Lundén, Judit, Finland</i>	<i>Thapper, Fridolf, Sverige</i>
<i>Nielsen, Harald, Danmark</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>

København den 31 januari 1966

Harald Nielsen

Frantz Wendt

Vid möte i København den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *forskning och utbildning på vattenvårdens område*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 31 januari 1966 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (A 17/k) med 63 röster. 6 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att skyndsamt åstadkomma ett effektivt samarbete mellan de nordiska länderna på vattenvårdens och vattenvårdsforskningens område.

De 63 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Högström, Sven</i> , Finland
<i>Bergs, Helgi</i> , Island	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Bomholt, Julius</i> , Danmark	<i>Johannessen, Martha</i> , Norge
<i>Bratteli, Trygve</i> , Norge	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Christiansen, Ragnar</i> , Norge	<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Korvald, Lars</i> , Norge
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Lahtela, Olavi</i> , Finland
<i>Groes, Lis</i> , Danmark	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Larsson, Lars</i> , Sverige
<i>Gärde Widemar, Ingrid</i> , Sverige	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Leiro, Lars</i> , Norge
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Hartling, Poul</i> , Danmark	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Mathiesen, Matthias A.</i> , Island
<i>Holmberg, Yngve</i> , Sverige	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Hordvik, Olav</i> , Norge	<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Mørk, Niels</i> , Danmark

<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland	<i>Salvesen, Salve</i> , Norge
<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark	<i>Savela, Veikko</i> , Finland
<i>Normann, A. C.</i> , Danmark	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid</i> , Sverige
<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige	<i>Skoglund, Gösta</i> , Sverige
<i>Petersen, Erling</i> , Norge	<i>Skytte, Karl</i> , Danmark
<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige	<i>Sukselainen, V. J.</i> , Finland
<i>Pitsinki, Kaarlo</i> , Finland	<i>Sundin, Sven E.</i> , Sverige
<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige	<i>Thapper, Fridolf</i> , Sverige
<i>Rognerud, Berte</i> , Norge	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark
<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland	<i>Tiekso, Anna-Liisa</i> , Finland
<i>Røiseland, Bent</i> , Norge	

København den 31 januari 1966

Harald Nielsen

Frantz Wendt

Vid möte i København den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samarbete på elementarpartikelfysikens område*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 31 januari 1966 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (A 24/k) med 59 röster. 10 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att verkställa en utredning angående formerna för och omfattningen av ett nordiskt samarbete på elementarpartikelfysikens område.

De 59 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Horn, Svend</i> , Danmark
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland
<i>Bergs, Helgi</i> , Island	<i>Högström, Sven</i> , Finland
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Bomholt, Julius</i> , Danmark	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Bratteli, Trygve</i> , Norge	<i>Johannessen, Martha</i> , Norge
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Christiansen, Ragnar</i> , Norge	<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Lahtela, Olavi</i> , Finland
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Groes, Lis</i> , Danmark	<i>Leiro, Lars</i> , Norge
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Gärde Widemar, Ingrid</i> , Sverige	<i>Lähteenmäki, Olavi</i> , Finland
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Mathiesen, Matthias Á.</i> , Island
<i>Hartling, Poul</i> , Danmark	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge
<i>Holmberg, Yngve</i> , Sverige	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Hordvik, Olav</i> , Norge	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark

Normann, A. C., Danmark
Petersen, Erling, Norge
Pettersson, Georg, Sverige
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rognerud, Berte, Norge
Rosenberg, Gösta, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Salvesen, Salve, Norge

Savela, Veikko, Finland
Skoglund, Gösta, Sverige
Skytte, Karl, Danmark
Sukselainen, V. J., Finland
Sundin, Sven E., Sverige
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Tiekso, Anna-Liisa, Finland

København den 31 januari 1966

Harald Nielsen

Frantz Wendt

Vid möte i København den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordiskt institut för komparativ rätt*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 31 januari 1966 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (A 49/j) med 61 röster. 8 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge hensigtsmæssigheden af og muligheden for at indrette et nordisk institut for komparativ ret.

De 61 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Högström, Sven</i> , Finland
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Bergs, Helgi</i> , Island	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Johannessen, Martha</i> , Norge
<i>Bomholt, Julius</i> , Danmark	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Bratteli, Trygve</i> , Norge	<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Christiansen, Ragnar</i> , Norge	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Lahtela, Olavi</i> , Finland
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Larsson, Lars</i> , Sverige
<i>Groes, Lis</i> , Danmark	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Leiro, Lars</i> , Norge
<i>Gärde Widemar, Ingrid</i> , Sverige	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Lähteenmäki, Olavi</i> , Finland
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Hartling, Poul</i> , Danmark	<i>Mathiesen, Matthias Á.</i> , Island
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Holmberg, Yngve</i> , Sverige	<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge
<i>Hordvik, Olav</i> , Norge	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland	<i>Normann, A. C.</i> , Danmark

Petersen, Erling, Norge
Pettersson, Georg, Sverige
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rognerud, Berte, Norge
Rosenberg, Gösta, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Salvesen, Salve, Norge
Savela, Veikko, Finland

Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige
Skoglund, Gösta, Sverige
Skytte, Karl, Danmark
Sukselainen, V. J., Finland
Sørensen, Poul, Danmark
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Tiekso, Anna-Liisa, Finland

København den 31 januari 1966

Harald Nielsen

Frantz Wendt

Vid möte i København den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 31 januari 1966 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (A 11/j och A 29/j) med 65 röster. 4 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at lade foretage en retssociologisk undersøgelse af forsikrings virkninger på erstatningslovgivningen.

De 65 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bergs, Helgi, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bomholt, Julius, Danmark
Bratteli, Trygve, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christiansen, Ragnar, Norge
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Fagerholm, Karl-August, Finland
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Gärde Widemar, Ingrid, Sverige
Hallberg, Raino, Finland
Hara, Erkki, Finland
Hartling, Poul, Danmark
Henriksson, Gunnar, Finland
Holmberg, Yngve, Sverige
Hordvik, Olav, Norge
Horn, Svend, Danmark

Hyytiäinen, Veikko, Finland
Högström, Sven, Finland
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Johannessen, Martha, Norge
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Klippenvåg, Harry, Norge
Kähönen, Urho, Finland
Lahtela, Olavi, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsson, Lars, Sverige
Lassinantti, Ragnar, Sverige
Leiro, Lars, Norge
Lundström, Birger, Sverige
Lähtenmäki, Olavi, Finland
Løbak, Harald, Norge
Mathiesen, Matthias Á., Island
Møller, Poul, Danmark
Møller Warmedal, Johan, Norge
Mørk, Niels, Danmark
Nederström-Lundén, Judit, Finland

Nielsen, Harald, Danmark
Normann, A. C., Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Petersen, Erling, Norge
Pettersson, Georg, Sverige
Pitsinki, Kaarlo, Finland
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rognerud, Berte, Norge
Rosenberg, Gösta, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Salvesen, Salve, Norge

Savela, Veikko, Finland
Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige
Skoglund, Gösta, Sverige
Skytte, Karl, Danmark
Sukselainen, V. J., Finland
Sundin, Sven E., Sverige
Sørensen, Poul, Danmark
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Tiekso, Anna-Liisa, Finland

København den 31 januari 1966

Harald Nielsen

Frantz Wendt

Vid möte i København den 31 januari 1966 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samarbete beträffande skolfilm och skol-TV*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 31 januari 1966 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (A 74/k) med 59 röster. 10 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder i syfte att etablera ett effektivt nordiskt samarbete beträffande produktion och distribution av skolfilm och skol-TV-program.

De 59 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Högström, Sven</i> , Finland
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Bergs, Helgi</i> , Island	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Johannessen, Martha</i> , Norge
<i>Bomholt, Julius</i> , Danmark	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Bratteli, Trygve</i> , Norge	<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Korvald, Lars</i> , Norge
<i>Christiansen, Ragnar</i> , Norge	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Lahtela, Olavi</i> , Finland
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Groes, Lis</i> , Danmark	<i>Larsson, Lars</i> , Sverige
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Gärde Widemar, Ingrid</i> , Sverige	<i>Leiro, Lars</i> , Norge
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Lähteenmäki, Olavi</i> , Finland
<i>Hartling, Poul</i> , Danmark	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Mathiesen, Matthias Á.</i> , Island
<i>Holmberg, Yngve</i> , Sverige	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Hordvik, Olav</i> , Norge	<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Mørk, Niels</i> , Danmark
<i>Hyttiäinen, Veikko</i> , Finland	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland

Nielsen, Harald, Danmark
Normann, A. C., Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Pettersson, Georg, Sverige
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rognerud, Berte, Norge
Rosenberg, Gösta, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Salvesen, Salve, Norge

Savela, Veikko, Finland
Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige
Skoglund, Gösta, Sverige
Skytte, Karl, Danmark
Sukselainen, V. J., Finland
Sundin, Sven, Sverige
Thapper, Fridolf, Sverige
Tiekso, Anna-Liisa, Finland

København den 31 januari 1966

Harald Nielsen

Frantz Wendt

Vid möte i København den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *vuxenundervisning i radio och TV*.

REKOMMENDATION nr 7

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 31 januari 1966 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (A 78/k) med 58 röster. 11 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna och formerna för ett nordiskt samarbete i fråga om utbyggnad av utbildningen på vuxenundervisningens område i radio och TV.

De 58 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Högström, Sven</i> , Finland
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Bergs, Helgi</i> , Island	<i>Johannessen, Martha</i> , Norge
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Bomholt, Julius</i> , Danmark	<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge
<i>Bratteli, Trygve</i> , Norge	<i>Korvald, Lars</i> , Norge
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Christiansen, Ragnar</i> , Norge	<i>Lahtela, Olavi</i> , Finland
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Larsson, Lars</i> , Sverige
<i>Groes, Lis</i> , Danmark	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Leiro, Lars</i> , Norge
<i>Gärde Widemar, Ingrid</i> , Sverige	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Lähteenmäki, Olavi</i> , Finland
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Hartling, Poul</i> , Danmark	<i>Mathiesen, Matthias Á.</i> , Island
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Holmberg, Yngve</i> , Sverige	<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge
<i>Hordvik, Olav</i> , Norge	<i>Mørk, Niels</i> , Danmark
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark

Normann, A. C., Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Pettersson, Georg, Sverige
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rognerud, Berte, Norge
Rosenberg, Gösta, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Salvesen, Salve, Norge

Savela, Veikko, Finland
Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige
Skoglund, Gösta, Sverige
Skytte, Karl, Danmark
Sukselainen, V. J., Finland
Sundin, Sven, Sverige
Thapper, Fridolf, Sverige
Tiekso, Anna-Liisa, Finland

København den 31 januari 1966

Harald Nielsen

Frantz Wendt

Vid möte i København den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samnordisk utlandsinformation*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 31 januari 1966 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (A 67/k) med 52 röster. 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att anvisa erforderliga medel för samnordisk utlandsinformation, särskilt för genomförande av gemensamma företag, där snabba åtgärder är av behovet påkallade.

De 52 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Johannessen, Martha</i> , Norge
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Bergs, Helgi</i> , Island	<i>Korvald, Lars</i> , Norge
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Bomholt, Julius</i> , Danmark	<i>Lahtela, Olavi</i> , Finland
<i>Bratteli, Trygve</i> , Norge	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Christiansen, Ragnar</i> , Norge	<i>Larsson, Lars</i> , Sverige
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Leiro, Lars</i> , Norge
<i>Groes, Lis</i> , Danmark	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Lähteenmäki, Olavi</i> , Finland
<i>Gärde Widemar, Ingrid</i> , Sverige	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Mathiesen, Matthias Á.</i> , Island
<i>Hartling, Poul</i> , Danmark	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Mørk, Niels</i> , Danmark
<i>Holmberg, Yngve</i> , Sverige	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Hordvik, Olav</i> , Norge	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Normann, A. C.</i> , Danmark
<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland	<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige
<i>Högström, Sven</i> , Finland	<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige
<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge	<i>Rognerud, Berte</i> , Norge

<i>Rosenberg, Gösta, Finland</i>	<i>Skoglund, Gösta, Sverige</i>
<i>Røiseland, Bent, Norge</i>	<i>Skytte, Karl, Danmark</i>
<i>Salvesen, Salve, Norge</i>	<i>Sukselainen, V. J., Finland</i>
<i>Savela, Veikko, Finland</i>	<i>Sundin, Sven E., Sverige</i>
<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige</i>	<i>Tiekso, Anna-Liisa, Finland</i>

København den 31 januari 1966

Harald Nielsen

Frantz Wendt

Vid möte i København den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *freds- och konfliktforskning*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 31 januari 1966 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (A 87 T/k) med 54 röster. 15 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att snarast etablera samarbete om forskning i internationell politik, inbefattande freds- och konfliktforskning, i enlighet med de förslag, som framlagts i betänkandet »Forskning af international politik» (NU 1965: 4).

De 54 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bergs, Helgi, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bomholt, Julius, Danmark
Bratteli, Trygve, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christiansen, Ragnar, Norge
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Fagerholm, Karl-August, Finland
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Gärde Widemar, Ingrid, Sverige
Hallberg, Raino, Finland
Hara, Erkki, Finland
Hartling, Poul, Danmark
Henriksson, Gunnar, Finland
Holmberg, Yngve, Sverige
Hordvik, Olav, Norge

Horn, Svend, Danmark
Hyytiäinen, Veikko, Finland
Högström, Sven, Finland
Jacobsen, Nils, Norge
Johannessen, Martha, Norge
Jóhannesson, Ólafur, Island
Klippenvåg, Harry, Norge
Korvald, Lars, Norge
Kähönen, Urho, Finland
Lahtela, Olavi, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsson, Lars, Sverige
Lassinantti, Ragnar, Sverige
Lundström, Birger, Sverige
Lähteenmäki, Olavi, Finland
Løbak, Harald, Norge
Mathiesen, Matthias Á., Island
Mørk, Niels, Danmark
Nederström-Lundén, Judit, Finland
Nielsen, Harald, Danmark

Ohlin, Bertil, Sverige
Pettersson, Georg, Sverige
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rognerud, Berte, Norge
Rosenberg, Gösta, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Salvesen, Salve, Norge

Savela, Veikko, Finland
Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige
Skoglund, Gösta, Sverige
Skytte, Karl, Danmark
Sukselainen, V. J., Finland
Sundin, Sven E., Sverige
Tiekso, Anna-Liisa, Finland

København den 31 januari 1966

Harald Nielsen

Frantz Wendt

Vid möte i København den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *norsk-svenska mellanriksvägar*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 31 januari 1966 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (A 65 T och Ä/t) med 61 röster. 8 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

- Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Norge og Sverige
- a) snarest muligt at bygge Graddis- og Umbukta-vejene og
 - b) at fremskynde den igangværende udredning af problemerne i forbindelse med bygning af en vej mellem Kiruna og Nordnorge mest muligt med henblik på, at der snarest kan træffes principbeslutning om bygning af denne mellemriksvej.

De 61 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bergs, Helgi, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bratteli, Trygve, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christiansen, Ragnar, Norge
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Fagerholm, Karl-August, Finland
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Hallberg, Raino, Finland
Hara, Erkki, Finland
Hartling, Poul, Danmark
Henriksson, Gunnar, Finland
Holmberg, Yngve, Sverige

Hordvik, Olav, Norge
Horn, Svend, Danmark
Hyytiäinen, Veikko, Finland
Hækkerup, Grete, Danmark
Högström, Sven, Finland
Jacobsen, Nils, Norge
Johannessen, Martha, Norge
Jóhannesson, Ólafur, Island
Klippenvåg, Harry, Norge
Kähönen, Urho, Finland
Lahtela, Olavi, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsson, Lars, Sverige
Lassinantti, Ragnar, Sverige
Lundström, Birger, Sverige
Lähtenmäki, Olavi, Finland
Løbak, Harald, Norge
Mathiesen, Matthias Á., Island

<i>Møller, Poul, Danmark</i>	<i>Røiseland, Bent, Norge</i>
<i>Møller Warmedal, Johan, Norge</i>	<i>Salvesen, Salve, Norge</i>
<i>Mørk, Niels, Danmark</i>	<i>Savela, Veikko, Finland</i>
<i>Nederström-Lundén, Judit, Finland</i>	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige</i>
<i>Nielsen, Harald, Danmark</i>	<i>Skoglund, Gösta, Sverige</i>
<i>Normann, A. C., Danmark</i>	<i>Skytte, Karl, Danmark</i>
<i>Ohlin, Bertil, Sverige</i>	<i>Sukselainen, V. J., Finland</i>
<i>Petersen, Carl, Danmark</i>	<i>Sundin, Sven E., Sverige</i>
<i>Petersen, Erling, Norge</i>	<i>Sørensen, Poul, Danmark</i>
<i>Pettersson, Georg, Sverige</i>	<i>Thapper, Fridolf, Sverige</i>
<i>Ranmark, Dagmar, Sverige</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>
<i>Rognerud, Berte, Norge</i>	<i>Tiekso, Anna-Liisa, Finland</i>
<i>Rosenberg, Gösta, Finland</i>	

København den 31 januari 1966

Harald Nielsen

Frantz Wendt

Vid möte i København den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *ambulanstjänst inom Nordkalotten*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 31 januari 1966 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 77/s) med 61 röster. 8 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att utreda förutsättningarna för ett samarbete beträffande ambulanstjänsten inom Nordkalotten.

De 61 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bergs, Helgi, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bratteli, Trygve, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christiansen, Ragnar, Norge
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Fagerholm, Karl-August, Finland
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Hallberg, Raino, Finland
Hara, Erkki, Finland
Hartling, Poul, Danmark
Henriksson, Gunnar, Finland
Holmberg, Yngve, Sverige
Hordvik, Olav, Norge
Horn, Svend, Danmark
Hyytiäinen, Veikko, Finland
Hækkerup, Grete, Danmark
Högström, Sven, Finland

Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Johannessen, Martha, Norge
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Klippenvåg, Harry, Norge
Kähönen, Urho, Finland
Lahtela, Olavi, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsson, Lars, Sverige
Lassinantti, Ragnar, Sverige
Leiro, Lars, Norge
Lundström, Birger, Sverige
Lähtenmäki, Olavi, Finland
Løbak, Harald, Norge
Mathiesen, Matthias Á., Island
Møller, Poul, Danmark
Møller Warmedal, Johan, Norge
Mørk, Niels, Danmark
Nederström-Lundén, Judit, Finland
Nielsen, Harald, Danmark
Normann, A. C., Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige

Petersen, Carl, Danmark
Petersen, Erling, Norge
Pettersson, Georg, Sverige
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rognerud, Berte, Norge
Rosenberg, Gösta, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Savela, Veikko, Finland

Skoglund, Gösta, Sverige
Skytte, Karl, Danmark
Sukselainen, V. J., Finland
Sørensen, Poul, Danmark
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Tiekso, Anna-Liisa, Finland

København den 31 januari 1966

Harald Nielsen

Frantz Wendt

Vid möte i København den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolan*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 31 januari 1966 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 83/s) med 59 röster. 10 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att planlägga utbyggnaden av Nordiska hälsovårdshögskolan så att den erhåller nödiga lokala och personella resurser att fullgöra alla de viktiga utbildnings- och forskningsuppgifter inom hygienens och sjukhusväsendets område, som lämpligen bör läggas på nordisk nivå.

De 59 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Hækkerup, Grete</i> , Danmark
<i>Bergs, Helgi</i> , Island	<i>Högström, Sven</i> , Finland
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Bratteli, Trygve</i> , Norge	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Johannessen, Martha</i> , Norge
<i>Christiansen, Ragnar</i> , Norge	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Groes, Lis</i> , Danmark	<i>Larsson, Lars</i> , Sverige
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Leiro, Lars</i> , Norge
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Hartling, Poul</i> , Danmark	<i>Lähteenmäki, Olavi</i> , Finland
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Holmberg, Yngve</i> , Sverige	<i>Mathiesen, Matthías Á.</i> , Island
<i>Hordvik, Olav</i> , Norge	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge

<i>Mørk, Niels, Danmark</i>	<i>Røiseland, Bent, Norge</i>
<i>Nederström-Lundén, Judit, Finland</i>	<i>Salvesen, Salve, Norge</i>
<i>Nielsen, Harald, Danmark</i>	<i>Savela, Veikko, Finland</i>
<i>Norman, A. C., Danmark</i>	<i>Skytte, Karl, Danmark</i>
<i>Ohlin, Bertil, Sverige</i>	<i>Sukselainen, V. J., Finland</i>
<i>Petersen, Carl, Danmark</i>	<i>Sundin, Sven E., Sverige</i>
<i>Petersen, Erling, Norge</i>	<i>Sørensen, Poul, Danmark</i>
<i>Pettersson, Georg, Sverige</i>	<i>Thapper, Fridolf, Sverige</i>
<i>Ranmark, Dagmar, Sverige</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>
<i>Rognerud, Berte, Norge</i>	<i>Tiekso, Anna-Liisa, Finland</i>
<i>Rosenberg, Gösta, Finland</i>	

København den 31 januari 1966

Harald Nielsen

Frantz Wendt

Vid möte i København den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *enhetliga regler för beskattning av nordiska forskningsstipendiater*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 31 januari 1966 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (A 70/j) med 58 röster. 11 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at lade udforme ensartede regler med hensyn til beskatning af forskningsstipendiater ved nordiske institutioner eller andre forskningsinstitutioner på nordisk basis.

De 58 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bergs, Helgi, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bratteli, Trygve, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christiansen, Ragnar, Norge
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Fagerholm, Karl-August, Finland
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Hallberg, Raino, Finland
Hara, Erkki, Finland
Hartling, Poul, Danmark
Henriksson, Gunnar, Finland
Holmberg, Yngve, Sverige
Hordvik, Olav, Norge
Horn, Svend, Danmark
Hyttiäinen, Veikko, Finland

Hækkerup, Grete, Danmark
Högström, Sven, Finland
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Johannessen, Martha, Norge
Jóhannesson, Ólafur, Island
Klippenvåg, Harry, Norge
Kähönen, Urho, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsson, Lars, Sverige
Lassinantti, Ragnar, Sverige
Leiro, Lars, Norge
Lundström, Birger, Sverige
Lähteenmäki, Olavi, Finland
Løbak, Harald, Norge
Mathiesen, Matthias Á., Island
Møller, Poul, Danmark
Møller Warmedal, Johan, Norge
Mørk, Niels, Danmark
Nederström-Lundén, Judit, Finland
Nielsen, Harald, Danmark

Normann, A. C., Danmark
Petersen, Carl, Danmark
Petersen, Erling, Norge
Pettersson, Georg, Sverige
Rognerud, Berte, Norge
Rosenberg, Gösta, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Salvesen, Salve, Norge

Savela, Veikko, Finland
Skytte, Karl, Danmark
Sukselainen, V. J., Finland
Sundin, Sven E., Sverige
Sørensen, Poul, Danmark
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Tiekso, Anna-Liisa, Finland

København den 31 januari 1966

Harald Nielsen

Frantz Wendt

Vid möte i København den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samarbete på lokaliseringens område*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 31 januari 1966 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 73/s och A 61 T/e) med 52 röster. 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar

1. Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar att intensifiera det inledda samarbetet på det lokaliseringenspolitiska området;
2. Finlands, Norges och Sveriges regeringar att gemensamt kartlägga konkreta ekonomiska samarbetsmöjligheter inom Nordkalottrådet; samt
3. Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar att föranställa om forskning kring och en inventering av allmänna förutsättningar för en nordisk lokaliseringenspolitik.

De 52 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bergs, Helgi, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bratteli, Trygve, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christiansen, Ragnar, Norge
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Fagerholm, Karl-August, Finland
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Gärde Widemar, Ingrid, Sverige
Hallberg, Raino, Finland

Hara, Erkki, Finland
Henriksson, Gunnar, Finland
Holmberg, Yngve, Sverige
Hordvik, Olav, Norge
Horn, Svend, Danmark
Hyttiäinen, Veikko, Finland
Hækkerup, Grete, Danmark
Högström, Sven, Finland
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Johannessen, Martha, Norge
Klippenvåg, Harry, Norge
Korvald, Lars, Norge
Kähönen, Urho, Finland

<i>Larsen, Aksel, Danmark</i>	<i>Rognerud, Berte, Norge</i>
<i>Larsson, Lars, Sverige</i>	<i>Rosenberg, Gösta, Finland</i>
<i>Lassinantti, Ragnar, Sverige</i>	<i>Salvesen, Salve, Norge</i>
<i>Leiro, Lars, Norge</i>	<i>Savela, Veikko, Finland</i>
<i>Lundström, Birger, Sverige</i>	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige</i>
<i>Lähteenmäki, Olavi, Finland</i>	<i>Skoglund, Gösta, Sverige</i>
<i>Løbak, Harald, Norge</i>	<i>Skytte, Karl, Danmark</i>
<i>Mathiesen, Matthias Á., Island</i>	<i>Sukselainen, V. J., Finland</i>
<i>Møller, Poul, Danmark</i>	<i>Sundin, Sven E., Sverige</i>
<i>Nederström-Lundén, Judit, Finland</i>	<i>Thapper, Fridolf, Sverige</i>
<i>Petersen, Erling, Norge</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>
<i>Ranmark, Dagmar, Sverige</i>	<i>Tiekso, Anna-Liisa, Finland</i>

København den 31 januari 1966

Harald Nielsen

Frantz Wendt

Vid möte i København den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *administrationen av samnordiska institutioner*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 31 januari 1966 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (A 63 T/j) med 49 röster. 20 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne ved planlægningen af fælles institutioner i muligt omfang at følge de forslag, som er fremlagt i betænkningerne: Fællesinstitutioner i Norden (NU 1960: 2) og Personaleforhold ved fællesinstitutioner i Norden (NU 1964: 8).

De 49 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Högström, Sven</i> , Finland
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Bergs, Helgi</i> , Island	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Jensen, Jørgen</i> , Danmark
<i>Bratteli, Trygve</i> , Norge	<i>Johannessen, Maritha</i> , Norge
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge
<i>Christiansen, Ragnar</i> , Norge	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Korvald, Lars</i> , Norge
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Groes, Lis</i> , Danmark	<i>Larsson, Lars</i> , Sverige
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Gärde Widemar, Ingrid</i> , Sverige	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Lähteenmäki, Olavi</i> , Finland
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Mathiesen, Matthias A.</i> , Island
<i>Holmberg, Yngve</i> , Sverige	<i>Mørk, Niels</i> , Danmark
<i>Hordvik, Olav</i> , Norge	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Petersen, Erling</i> , Norge
<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland	<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige
<i>Hækkerup, Grete</i> , Danmark	<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige

Salvesen, Salve, Norge
Savela, Veikko, Finland
Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige
Skytte, Karl, Danmark
Sukselainen, V. J., Finland

Sundin, Sven E., Sverige
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Tiekso, Anna-Liisa, Finland

København den 31 januari 1966

Harald Nielsen

Frantz Wendt

Vid möte i København den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordiskt sjukhusfysikersamarbete*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 31 januari 1966 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 52/s) med 54 röster. 15 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för ett nordiskt sjukhusfysikersamarbete.

De 54 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Johannessen, Martha</i> , Norge
<i>Bergs, Helgi</i> , Island	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Johnsen, Hákon</i> , Norge
<i>Bratteli, Trygve</i> , Norge	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Korvald, Lars</i> , Norge
<i>Christiansen, Ragnar</i> , Norge	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Larsson, Lars</i> , Sverige
<i>Groes, Lis</i> , Danmark	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Leiro, Lars</i> , Norge
<i>Gärde Widemar, Ingrid</i> , Sverige	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Lähteenmäki, Olavi</i> , Finland
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Mathiesen, Matthias Á.</i> , Island
<i>Hordvik, Olav</i> , Norge	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge
<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland	<i>Mørk, Niels</i> , Danmark
<i>Hækkerup, Grete</i> , Danmark	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Högström, Sven</i> , Finland	<i>Petersen, Carl</i> , Danmark
<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island	<i>Petersen, Erling</i> , Norge
<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge	<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige
<i>Jensen, Jørgen</i> , Danmark	<i>Rognerud, Berte</i> , Norge

Salvesen, Salve, Norge
Savela, Veikko, Finland
Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige
Skoglund, Gösta, Sverige
Skytte, Karl, Danmark

Sukselainen, V. J., Finland
Sundin, Sven E., Sverige
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Tiekso, Anna-Liisa, Finland

København den 31 januari 1966

Harald Nielsen

Frantz Wendt

Vid möte i København den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samarbetsorgan för trafik-säkerhetsforskning*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 31 januari 1966 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (A 58/t) med 56 röster. 13 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i de nordiske lande at oprette et nordisk samarbejdsorgan for trafik-sikkerhedsforskning.

De 56 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bergs, Helgi, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bratteli, Trygve, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christiansen, Ragnar, Norge
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Fagerholm, Karl-August, Finland
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Gärde Widemar, Ingrid, Sverige
Hallberg, Raino, Finland
Hara, Erkki, Finland
Henriksson, Gunnar, Finland
Holmberg, Yngve, Sverige
Hordvik, Olav, Norge
Horn, Svend, Danmark
Hyytiäinen, Veikko, Finland
Hækkerup, Grete, Danmark
Högström, Sven, Finland
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge

Jensen, Jørgen, Danmark
Johannessen, Martha, Norge
Jóhannesson, Ólafur, Island
Klippenvåg, Harry, Norge
Korvald, Lars, Norge
Kähönen, Urho, Finland
Lahtela, Olavi, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsson, Lars, Sverige
Lassinantti, Ragnar, Sverige
Leiro, Lars, Norge
Lundström, Birger, Sverige
Lähteenmäki, Olavi, Finland
Løbak, Harald, Norge
Mathiesen, Matthías Á., Island
Møller, Poul, Danmark
Møller Warmedal, Johan, Norge
Mørk, Niels, Danmark
Nederström-Lundén, Judit, Finland
Petersen, Carl, Danmark
Petersen, Erling, Norge
Pettersson, Georg, Sverige
Ranmark, Dagmar, Sverige

Rognerud, Berte, Norge
Rosenberg, Gösta, Finland
Salvesen, Salve, Norge
Savela, Veikko, Finland
Skytte, Karl, Danmark

Sukselainen, V. J., Finland
Sundin, Sven E., Sverige
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Tiekso, Anna-Liisa, Finland

København den 31 januari 1966

Harald Nielsen

Frantz Wendt

Vid möte i København den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samarbetsorgan för transportekonomisk forskning*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 31 januari 1966 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (A 64 T/t) med 57 röster. 12 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i de nordiske lande at oprette et nordisk samarbejdsudvalg for transportøkonomisk forskning.

De 57 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bergs, Helgi, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bratteli, Trygve, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christiansen, Ragnar, Norge
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Fagerholm, Karl-August, Finland
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Hallberg, Raino, Finland
Hara, Erkki, Finland
Hartling, Poul, Danmark
Henriksson, Gunnar, Finland
Holmberg, Yngve, Sverige
Hordvik, Olav, Norge
Horn, Svend, Danmark
Hyytiäinen, Veikko, Finland
Hækkerup, Grete, Danmark
Högström, Sven, Finland
Jacobsen, Nils, Norge

Jensen, Jørgen, Danmark
Johannessen, Martha, Norge
Jóhannesson, Ólafur, Island
Klippenvåg, Harry, Norge
Korvald, Lars, Norge
Kähönen, Urho, Finland
Lahtela, Olavi, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsson, Lars, Sverige
Lassinantti, Ragnar, Sverige
Leiro, Lars, Norge
Lundström, Birger, Sverige
Lähteenmäki, Olavi, Finland
Løbak, Harald, Norge
Mathiesen, Matthias A., Island
Møller, Poul, Danmark
Møller Warmedal, Johan, Norge
Mørk, Niels, Danmark
Nederström-Lundén, Judit, Finland
Ohlin, Bertil, Sverige
Petersen, Carl, Danmark
Petersen, Erling, Norge

Pettersson, Georg, Sverige
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rognerud, Berte, Norge
Rosenberg, Gösta, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Salvesen, Salve, Norge
Savela, Veikko, Finland

Skytte, Karl, Danmark
Sukselainen, V. J., Finland
Sundin, Sven E., Sverige
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Tiekso, Anna-Liisa, Finland

København den 31 januari 1966

Harald Nielsen

Frantz Wendt

Vid möte i København den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samarbete om skogstekniskt utvecklingsarbete*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 31 januari 1966 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (A 76/e) med 55 röster. 14 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att årligen bevilja medel till Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) för nordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete.

De 55 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Bäcklund, Georg</i> , Finland	<i>Jensen, Jørgen</i> , Danmark
<i>Bergs, Helgi</i> , Island	<i>Johannessen, Martha</i> , Norge
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Johannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Bratteli, Trygve</i> , Norge	<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Korvald, Lars</i> , Norge
<i>Christiansen, Ragnar</i> , Norge	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Lahtela, Olavi</i> , Finland
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Groes, Lis</i> , Danmark	<i>Larsson, Lars</i> , Sverige
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Leiro, Lars</i> , Norge
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Hartling, Poul</i> , Danmark	<i>Lähteenmäki, Olavi</i> , Finland
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Holmberg, Yngve</i> , Sverige	<i>Mathiesen, Matthias Á.</i> , Island
<i>Hordvik, Olav</i> , Norge	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Mørk, Niels</i> , Danmark
<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Hækkerup, Grete</i> , Danmark	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Högström, Sven</i> , Finland	<i>Petersen, Carl</i> , Danmark

Pettersson, Georg, Sverige
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rognerud, Berte, Norge
Rosenberg, Gösta, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Salvesen, Salve, Norge
Savela, Veikko, Finland

Skytte, Karl, Danmark
Sukselainen, V. J., Finland
Sundin, Sven E., Sverige
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Tiekso, Anna-Liisa, Finland

København den 31 januari 1966

Harald Nielsen

Frantz Wendt

Vid möte i København den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samarbete på formgivningens område*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 31 januari 1966 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (A 82/k) med 53 röster. 16 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att gemensamt utreda förutsättningarna och formerna för statligt stöd åt såväl till Norden som till de nordiska ländernas främsta exportmarknader i utlandet förlagda strävanden att bibehålla och ytterligare befästa de nordiska ländernas starka ställning på formgivningens område.

De 53 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bergs, Helgi, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bratteli, Trygve, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christiansen, Ragnar, Norge
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Fagerholm, Karl-August, Finland
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Hallberg, Raino, Finland
Hara, Erkki, Finland
Henriksson, Gunnar, Finland
Holmberg, Yngve, Sverige
Hordvik, Olav, Norge
Horn, Svend, Danmark
Hyytiäinen, Veikko, Finland
Hækkerup, Grete, Danmark
Högström, Sven, Finland

Jacobsen, Nils, Norge
Jensen, Jørgen, Danmark
Johannessen, Martha, Norge
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Klippenvåg, Harry, Norge
Korvald, Lars, Norge
Kähönen, Urho, Finland
Lahtela, Olavi, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsson, Lars, Sverige
Leiro, Lars, Norge
Lundström, Birger, Sverige
Lähteenmäki, Olavi, Finland
Løbak, Harald, Norge
Mathiesen, Matthias Á., Island
Møller, Poul, Danmark
Mørk, Niels, Danmark
Nederström-Lundén, Judit, Finland
Ohlin, Bertil, Sverige

Petersen, Carl, Danmark
Pettersson, Georg, Sverige
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rognerud, Berte, Norge
Rosenberg, Gösta, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Salvesen, Salve, Norge

Savela, Veikko, Finland
Skoglund, Gösta, Sverige
Skytte, Karl, Danmark
Sukselainen, V. J., Finland
Thestrup, Knud, Danmark
Tiekso, Anna-Liisa, Finland

København den 31 januari 1966

Harald Nielsen

Frantz Wendt

Vid möte i København den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *specialistkompetens för läkare*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 1 februari 1966 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 66 T/s) med 54 röster. 15 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att ingå en överenskommelse om gemensamma principer för läkares vinnande av specialistkompetens inom olika medicinska specialiteter.

De 54 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bergs, Helgi, Island
Bomholt, Julius, Danmark
Bratteli, Trygve, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christiansen, Ragnar, Norge
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Fagerholm, Karl-August, Finland
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Hallberg, Raino, Finland
Hara, Erkki, Finland
Henriksson, Gunnar, Finland
Holmberg, Yngve, Sverige
Horn, Svend, Danmark
Hyytiäinen, Veikko, Finland
Högström, Sven, Finland
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge

Jensen, Jens P., Danmark
Johannessen, Martha, Norge
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Klippenvåg, Harry, Norge
Korvald, Lars, Norge
Kähönen, Urho, Finland
Lahtela, Olavi, Finland
Larsson, Lars, Sverige
Lassinantti, Ragnar, Sverige
Leiro, Lars, Norge
Lundström, Birger, Sverige
Lähteenmäki, Olavi, Finland
Løbak, Harald, Norge
Mathiesen, Matthias A., Island
Møller, Poul, Danmark
Mørk, Niels, Danmark
Nederström-Lundén, Judit, Finland
Nielsen, Harald, Danmark
Normann, A. C., Danmark
Petersen, Erling, Norge

Pettersson, Georg, Sverige
Rosenberg, Gösta, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Salvesen, Salve, Norge
Savela, Veikko, Finland
Skoglund, Gösta, Sverige
Skytte, Karl, Danmark

Sukselainen, V. J., Finland
Sundin, Sven E., Sverige
Sørensen, Poul, Danmark
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Tiekso, Anna-Liisa, Finland

København den 1 februari 1966

Harald Nielsen

Frantz Wendt

Vid möte i København den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställat regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *enhetlig utlänningslagstiftning*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 1 februari 1966 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (A 75/j) med 57 röster. 12 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet hemställer hos regeringarna att utreda förutsättningarna för en enhetlig nordisk utlänningslagstiftning och en samstämmig nordisk utlänningspolitik.

De 57 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bergs, Helgi, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bomholt, Julius, Danmark
Bratteli, Trygve, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christiansen, Ragnar, Norge
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Fagerholm, Karl-August, Finland
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Hallberg, Raino, Finland
Hara, Erkki, Finland
Henriksson, Gunnar, Finland
Holmberg, Yngve, Sverige
Horn, Svend, Danmark
Hyytiäinen, Veikko, Finland
Högström, Sven, Finland
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Jensen, Jens P., Danmark

Johannessen, Martha, Norge
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Klippenvåg, Harry, Norge
Korvald, Lars, Norge
Kähönen, Urho, Finland
Lahtela, Olavi, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsson, Lars, Sverige
Lassinantti, Ragnar, Sverige
Leiro, Lars, Norge
Lundström, Birger, Sverige
Lähteenmäki, Olavi, Finland
Løbak, Harald, Norge
Mathiesen, Matthias Á., Island
Møller, Poul, Danmark
Møller Warmedal, Johan, Norge
Mørk, Niels, Danmark
Nederström-Lundén, Judit, Finland
Nielsen, Harald, Danmark
Normann, A. C., Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige

Petersen, Carl, Danmark
Pettersson, Georg, Sverige
Rosenberg, Gösta, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Salvesen, Salve, Norge
Savela, Veikko, Finland
Skytte, Karl, Danmark

Sukselainen, V. J., Finland
Sundin, Sven E., Sverige
Sørensen, Poul, Danmark
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Tiekso, Anna-Liisa, Finland

København den 1 februari 1966

Harald Nielsen

Frantz Wendt

Vid möte i København den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *resandes rätt till tullfri varuinförsel*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 1 februari 1966 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (A 90/t) med 57 röster. 12 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at indgå en overenskomst om en fælles minimumsværdigrænse for de rejsendes adgang til told- og afgiftsfrit at indføre varer.

De 57 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bergs, Helgi, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bomholt, Julius, Danmark
Bratteli, Trygve, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christiansen, Ragnar, Norge
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Hallberg, Raino, Finland
Hara, Erkki, Finland
Henriksson, Gunnar, Finland
Holmberg, Yngve, Sverige
Horn, Svend, Danmark
Högström, Sven, Finland
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Jensen, Jens P., Danmark
Johannessen, Martha, Norge

Jóhannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Klippenvåg, Harry, Norge
Korvald, Lars, Norge
Kähönen, Urho, Finland
Lahtela, Olavi, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsson, Lars, Sverige
Lassinantti, Ragnar, Sverige
Leiro, Lars, Norge
Lundström, Birger, Sverige
Lähtenmäki, Olavi, Finland
Løbak, Harald, Norge
Mathiesen, Matthias Á., Island
Møller, Poul, Danmark
Mørk, Niels, Danmark
Nederström-Lundén, Judit, Finland
Nielsen, Harald, Danmark
Normann, A. C., Danmark
Petersen, Carl, Danmark
Pettersson, Georg, Sverige
Rognerud, Berte, Norge

Rosenberg, Gösta, Finland
Røiseland, Bent, Norge
Salvesen, Salve, Norge
Savela, Veikko, Finland
Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige
Skoglund, Gösta, Sverige
Skytte, Karl, Danmark

Sukselainen, V. J., Finland
Sundin, Sven E., Sverige
Sørensen, Poul, Danmark
Thapper, Fridolf, Sverige
Thestrup, Knud, Danmark
Tiekso, Anna-Liisa, Finland

København den 1 februari 1966

Harald Nielsen

Frantz Wendt

Vid möte i København den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *enhetliga bestämmelser för resenärers tullfria införsel av sprit och tobak*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 1 februari 1966 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (A 91/t) med 53 röster mot 3. 1 medlem avstod från att rösta, och 12 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne

1. at indføre ensartede bestemmelser vedrørende rejsendes adgang til toldfri indførsel af spiritus og tobak,
2. at fastsætte disse bestemmelser så enkle og liberale, at en fortsat udvikling af den egentlige rejsetrafik mellem de nordiske lande ikke hindres, og
3. at forelægge spørgsmålet for Nordisk Råd inden nye regler sættes i kraft.

De 53 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bergs, Helgi, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bomholt, Julius, Danmark
Bratteli, Trygve, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christiansen, Ragnar, Norge
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Fagerholm, Karl-August, Finland
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Gärde Widemar, Ingrid, Sverige
Hallberg, Raino, Finland
Hartling, Poul, Danmark

Henriksson, Gunnar, Finland
Holmberg, Yngve, Sverige
Horn, Svend, Danmark
Hyytiäinen, Veikko, Finland
Högström, Sven, Finland
Jacobsen, Nils, Norge
Jensen, Jens P., Danmark
Johannessen, Martha, Norge
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Klippenvåg, Harry, Norge
Kähönen, Urho, Finland
Lahtela, Olavi, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsson, Lars, Sverige
Leiro, Lars, Norge

<i>Lundström, Birger</i> , Sverige	<i>Salvesen, Salve</i> , Norge
<i>Lähteenmäki, Olavi</i> , Finland	<i>Savela, Veikko</i> , Finland
<i>Løbak, Harald</i> , Norge	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid</i> , Sverige
<i>Mathiesen, Matthias Á.</i> , Island	<i>Skoglund, Gösta</i> , Sverige
<i>Møller, Poul</i> , Danmark	<i>Skytte, Karl</i> , Danmark
<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge	<i>Sundin, Sven E.</i> , Sverige
<i>Mørk, Niels</i> , Danmark	<i>Sørensen, Poul</i> , Danmark
<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark	<i>Thapper, Fridolf</i> , Sverige
<i>Petersen, Carl</i> , Danmark	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark
<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige	<i>Tiekso, Anna-Liisa</i> , Finland
<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland	

De 3 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Olav Hordvik*, Norge, *Lars Korvald*, Norge, och *Judit Nederström-Lundén*, Finland.

Den medlem, som avstod från att rösta, var: *Bent Røiseland*, Norge.

København den 1 februari 1966

Harald Nielsen

Frantz Wendt

Vid möte i København den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *gemensam arbetsmarknad för farmaceuter*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 1 februari 1966 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 102 T/s) med 46 röster. 23 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att ingå en överenskommelse om gemensam arbetsmarknad för farmaceuter på grundval av föreliggande förslag till överenskommelse i ämnet.

De 46 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Jensen, Jens P.</i> , Danmark
<i>Bergs, Helgi</i> , Island	<i>Johannesson, Martha</i> , Norge
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Korvald, Lars</i> , Norge
<i>Bomholt, Julius</i> , Danmark	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Bratteli, Trygve</i> , Norge	<i>Lahtela, Olavi</i> , Finland
<i>Christiansen, Ragnar</i> , Norge	<i>Larsson, Lars</i> , Sverige
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Leirø, Lars</i> , Norge
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Lähteenmäki, Olavi</i> , Finland
<i>Groes, Lis</i> , Danmark	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Mathiesen, Matthias Á.</i> , Island
<i>Gärde Widemar, Ingrid</i> , Sverige	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Mørk, Niels</i> , Danmark
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Hartling, Poul</i> , Danmark	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Petersen, Carl</i> , Danmark
<i>Hordvik, Olav</i> , Norge,	<i>Petersen, Erling</i> , Norge
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige
<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Högström, Sven</i> , Finland	<i>Salvesen, Salve</i> , Norge

Savela, Veikko, Finland
Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige
Sundin, Sven E., Sverige

Sørensen, Poul, Danmark
Thestrup, Knud, Danmark
Tiekso, Anna-Liisa, Finland

København den 1 februari 1966

Harald Nielsen

Frantz Wendt

Vid möte i København den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *ekonomiskt samarbeite*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 1 februari 1966 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (A 44/e, A 51/e, A 55/e, A 79/e, A 80/e) med 60 röster. 9 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer regjeringene å klarlegge snarest — under hensyntagen til bestrebelsene for å nå fram til et europeisk marked omfattende flest mulig av de europeiske land — forutsetningene for en samlet utbygging av det nordiske økonomiske samarbeid vedrørende det ytre tollnivå, jordbruks- og fiskeripolitikken, næringslovgivningen, kapitaltilførslene og handelspolitikken, samt å klarlegge om denne utbygging av samarbeidet kan skje på en slik måte at fordeler og ulemper balanserer for hvert enkelt land. Herunder skal man bl. a.

1. søke etablert en prosedyre, som sikrer hurtig og grundig undersøkelse av de konkrete saker et nordisk land måtte reise i anledning av vanskeligheter som kan oppstå på grunn av forvridning av handelen, som skyldes forskjell i de nordiske lands tollsatser overfor tredjeland,

2. iverksette en undersøkelse av mulighetene for — særlig under hensyntagen til de nordiske lands suppleringsbehov — å gjennomføre foranstaltninger til en økning av den nordiske handelen med landbruksvarer, (inkludert frukt, grønnsaker, og bearbejdet produkter) på grunnlag av multilaterale eller bilaterale avtaler, samt iverksette en undersøkelse av mulighetene for et nordisk samarbeid om eksport av landbruksvarer til tredjeland,

3. undersøke mulighetene for gjennom multilaterale eller bilaterale avtaler mellom de nordiske land å gjennomføre en ytterligere liberalisering av handelen med fisk,

4. gjennomføre en undersøkelse av mulighetene for å ta skritt til å etablere mer like konkurransevilkår for de nor-

diske lands industrier på de områder hvor det måtte være behov for å supplere det pågående EFTA-samarbeid.

De 60 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Lahtela, Olavi</i> , Finland
<i>Bergs, Helgi</i> , Island	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Larsson, Lars</i> , Sverige
<i>Bomholt, Julius</i> , Danmark	<i>Leiro, Lars</i> , Norge
<i>Bratteli, Trygve</i> , Norge	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Lähteenmäki, Olavi</i> , Finland
<i>Christiansen, Ragnar</i> , Norge	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Mørk, Niels</i> , Danmark
<i>Groes, Lis</i> , Danmark	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Gärde Widemar, Ingrid</i> , Sverige	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Petersen, Carl</i> , Danmark
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Petersen, Erling</i> , Norge
<i>Hartling, Poul</i> , Danmark	<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige
<i>Holmberg, Yngve</i> , Sverige	<i>Rognerud, Berte</i> , Norge
<i>Hordvik, Olav</i> , Norge	<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland	<i>Salvesen, Salve</i> , Norge
<i>Högström, Sven</i> , Finland	<i>Savela, Veikko</i> , Finland
<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid</i> , Sverige
<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge	<i>Skytte, Karl</i> , Danmark
<i>Jensen, Jens P.</i> , Danmark	<i>Sukselainen, V. J.</i> , Finland
<i>Johannessen, Martha</i> , Norge	<i>Sundin, Sven E.</i> , Sverige
<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island	<i>Sørensen, Poul</i> , Danmark
<i>Johnsen, Håkon</i> , Norge	<i>Thapper, Fridolf</i> , Sverige
<i>Klippenvåg, Harry</i> , Norge	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark
<i>Korvald, Lars</i> , Norge	<i>Tiekso, Anna-Liisa</i> , Finland

København den 1 februar 1966

Harald Nielsen

Frantz Wendt

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark och Sverige nedanstående rekommendation angående *planläggning av lokala flygplatser inom Öresundsregionen*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 1 februari 1966 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (A 92 T/t) med 46 röster. 23 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark og Sverige at indpasse planlægningen af lokale flyvepladser inden for Øresunds-området i den generelle plan for ordningen af den civile flyvetrafik inden for området, som de nordiske lande i overensstemmelse med rekommandation nr. 34/1965 skulle udarbejde i fællesskab.

De 46 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bergs, Helgi, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Bomholt, Julius, Danmark
Cassel, Leif, Sverige
Christiansen, Ragnar, Norge
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Gärde Widemar, Ingrid, Sverige
Hallberg, Raino, Finland
Hara, Erkki, Finland
Holmberg, Yngve, Sverige
Hordvik, Olav, Norge
Horn, Svend, Danmark
Hyytiäinen, Veikko, Finland
Högström, Sven, Finland
Jacobsen, Nils, Norge

Jensen, Jens P., Danmark
Johannessen, Martha, Norge
Korvald, Lars, Norge
Kähönen, Urho, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsson, Lars, Sverige
Leiro, Lars, Norge
Lundström, Birger, Sverige
Løbak, Harald, Norge
Møller, Poul, Danmark
Mørk, Niels, Danmark
Nederström-Lundén, Judit, Finland
Nielsen, Harald, Danmark
Normann, A. C., Danmark
Ohlin, Bertil, Sverige
Petersen, Carl, Danmark
Pettersson, Georg, Sverige
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rosenberg, Gösta, Finland
Salvesen, Salve, Norge

Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige
Skoglund, Gösta, Sverige
Skytte, Karl, Danmark

Sørensen, Poul, Danmark
Thestrup, Knud, Danmark
Tiekso, Anna-Liisa, Finland

København den 1 februari 1966

Harald Nielsen

Frantz Wendt

Vid möte i København den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *Nordiska kulturfonden*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 2 februari 1966 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (A 103 T/k) med 55 röster. 14 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att

1. snarast möjligt och senast den 1 januari 1967 höja den nordiska kulturfondens medel till sammanlagt 3 miljoner danska kronor och
2. i skyndsam ordning och i samråd med Nordiska rådet utarbeta en permanent förvaltningsordning för fonden.

De 55 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bergs, Helgi, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Björkman, Folke, Sverige
Bomholt, Julius, Danmark
Bratteli, Trygve, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christiansen, Ragnar, Norge
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Fagerholm, Karl-August, Finland
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Hallberg, Raino, Finland
Hara, Erkki, Finland
Henriksson, Gunnar, Finland
Hordvik, Olav, Norge
Horn, Svend, Danmark

Hyttiäinen, Veikko, Finland
Högström, Sven, Finland
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Johannessen, Martha, Norge
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Kähönen, Urho, Finland
Lahtela, Olavi, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsson, Lars, Sverige
Lassinantti, Ragnar, Sverige
Lundström, Birger, Sverige
Lähteenmäki, Olavi, Finland
Løbak, Harald, Norge
Mathiesen, Matthías Á., Island
Møller, Poul, Danmark
Møller Warmedal, Johan, Norge
Nederström-Lundén, Judit, Finland
Nielsen, Harald, Danmark

Petersen, Carl, Danmark
Petersen, Erling, Norge
Pettersson, Georg, Sverige
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rognerud, Berte, Norge
Rosenberg, Gösta, Finland
Salvesen, Salve, Norge
Savela, Veikko, Finland

Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige
Skytte, Karl, Danmark
Sukselainen, V. J., Finland
Sundin, Sven E., Sverige
Sørensen, Poul, Danmark
Thestrup, Knud, Danmark
Tiekso, Anna-Liisa, Finland

København den 2 februari 1966

Harald Nielsen

Frantz Wendt

Vid möte i København den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordisk språkkonvention*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 2 februari 1966 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (A 72/j) med 53 röster. 16 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne gennem en undersøgelse af de praktiske og økonomiske problemer at udrede forudsætningerne for indgåelse af en konvention, som omfatter alle de nordiske sprog, og hvorefter enhver nordisk borger har ret til uden særlige omkostninger at anvende det nordiske sprog, som han anser for sit eget, ved henvendelse til domstol eller anden offentlig myndighed i Norden, forudsat at han har vanskelighed ved at bruge myndighedens eget sprog.

De 53 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bergs, Helgi, Island
Bjarnason, Sigurður, Island
Björkman, Folke, Sverige
Bomholt, Julius, Danmark
Bratteli, Trygve, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christiansen, Ragnar, Norge
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ekdahl, Sigrid, Sverige
Fagerholm, Karl-August, Finland
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Hallberg, Raino, Finland
Hara, Erkki, Finland
Henriksson, Gunnar, Finland

Hordvik, Olav, Norge
Horn, Svend, Danmark
Hyytiäinen, Veikko, Finland
Högström, Sven, Finland
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Johannessen, Martha, Norge
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Kähönen, Urho, Finland
Lahtela, Olavi, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsson, Lars, Sverige
Lassinantti, Ragnar, Sverige
Lundström, Birger, Sverige
Lähteenmäki, Olavi, Finland
Løbak, Harald, Norge

<i>Mathiesen, Matthias Á., Island</i>	<i>Ranmark, Dagmar, Sverige</i>
<i>Møller, Poul, Danmark</i>	<i>Rosenberg, Gösta, Finland</i>
<i>Møller Warmedal, Johan, Norge</i>	<i>Salvesen, Salve, Norge</i>
<i>Mørk, Niels, Danmark</i>	<i>Savela, Veikko, Finland</i>
<i>Nederström-Lundén, Judit, Finland</i>	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige</i>
<i>Nielsen, Harald, Danmark</i>	<i>Skytte, Karl, Danmark</i>
<i>Petersen, Carl, Danmark</i>	<i>Sukselainen, V. J., Finland</i>
<i>Petersen, Erling, Norge</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>
<i>Pettersson, Georg, Sverige</i>	<i>Tiekso, Anna-Liisa, Finland</i>

København den 2 februari 1966

Harald Nielsen

Frantz Wendt

Vid möte i København den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående ökat stöd till Föreningarna Norden.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 2 februari 1966 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (A 101/e) med 54 röster. 15 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att lämna Föreningarna Nordens förbund och dess nationella delföreningar ökat stöd i deras ur samarbetssynpunkt viktiga arbete för nordisk upplysning.

De 54 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Högström, Sven</i> , Finland
<i>Bergs, Helgi</i> , Island	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Björkman, Folke</i> , Sverige	<i>Johannessen, Martha</i> , Norge
<i>Bomholt, Julius</i> , Danmark	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Bratteli, Trygve</i> , Norge	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Lahtela, Olavi</i> , Finland
<i>Christiansen, Ragnar</i> , Norge	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Larsson, Lars</i> , Sverige
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Lähteenmäki, Olavi</i> , Finland
<i>Groes, Lis</i> , Danmark	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Mathiesen, Matthias Á.</i> , Island
<i>Gärde Widemar, Ingrid</i> , Sverige	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Mørk, Niels</i> , Danmark
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Hordvik, Olav</i> , Norge	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Normann, A. C.</i> , Danmark
<i>Hyttiäinen, Veikko</i> , Finland	<i>Petersen, Carl</i> , Danmark

Petersen, Erling, Norge
Pettersson, Georg, Sverige
Ranmark, Dagmar, Sverige
Rosenberg, Gösta, Finland
Salvesen, Salve, Norge
Savela, Veikko, Finland

Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige
Skytte, Karl, Danmark
Sukselainen, V. J., Finland
Sørensen, Poul, Danmark
Thestrup, Knud, Danmark
Tiekso, Anna-Liisa, Finland

København den 2 februari 1966

Harald Nielsen

Frantz Wendt

Vid möte i København den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Island skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samarbete på atomenergis område*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 2 februari 1966 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (A 107 T/e) med 55 röster. 14 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att låta utarbeta en redogörelse för resultaten av det samarbete, som hittills har bedrivits mellan de nordiska atomenergikommissionerna och deras underorgan, för de planer som föreligger för detta samarbets vidare utbyggnad samt för de besparingar eller den ökade effektivitet, som kan uppnås vid en arbetsfördelning eller andra former för utvidgat samarbete mellan de nordiska länderna på detta område.

De 55 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Andersson, Birger, Sverige
Backlund, Georg, Finland
Bergs, Helgi, Island
Björkman, Folke, Sverige
Bomholt, Julius, Danmark
Bratteli, Trygve, Norge
Cassel, Leif, Sverige
Christiansen, Ragnar, Norge
Damsgaard, Kresten, Danmark
Ekendahl, Sigrid, Sverige
Eriksen, Erik, Danmark
Fagerholm, Karl-August, Finland
Groes, Lis, Danmark
Gustafsson, Einar, Sverige
Gärde Widemar, Ingrid, Sverige
Hallberg, Raino, Finland
Hara, Erkki, Finland

Henriksson, Gunnar, Finland
Hordvik, Olav, Norge
Horn, Svend, Danmark
Hyytiäinen, Veikko, Finland
Högström, Sven, Finland
Ingimundarson, Sigurður, Island
Jacobsen, Nils, Norge
Johannessen, Martha, Norge
Jóhannesson, Ólafur, Island
Johnsen, Håkon, Norge
Kähönen, Urho, Finland
Lahtela, Olavi, Finland
Larsen, Aksel, Danmark
Larsson, Lars, Sverige
Lassinantti, Ragnar, Sverige
Lundström, Birger, Sverige
Lähteenmäki, Olavi, Finland

<i>Løbak, Harald, Norge</i>	<i>Ranmark, Dagmar, Sverige</i>
<i>Mathiesen, Matthias Á., Island</i>	<i>Rosenberg, Gösta, Finland</i>
<i>Møller, Poul, Danmark</i>	<i>Salvesen, Salve, Norge</i>
<i>Møller Warmedal, Johan, Norge</i>	<i>Savela, Veikko, Finland</i>
<i>Mørk, Niels, Danmark</i>	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige</i>
<i>Nederström-Lundén, Judit, Finland</i>	<i>Skytte, Karl, Danmark</i>
<i>Nielsen, Harald, Danmark</i>	<i>Sukselainen, V. J., Finland</i>
<i>Normann, A. C., Danmark</i>	<i>Sørensen, Poul, Danmark</i>
<i>Petersen, Carl, Danmark</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>
<i>Petersen, Erling, Norge</i>	<i>Tiekso, Anna-Liisa, Finland</i>
<i>Pettersson, Georg, Sverige</i>	

København den 2 februari 1966

Harald Nielsen

Frantz Wendt

Vid möte i København den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Övriga beslut (utom val) m. m.

A. Beslut att icke företaga sig något med anledning av:

(den 31 januari)

1. medlemsförslag om Norden som ett kärnvapenfritt område (A 97/e)
2. tilläggsförslag om upphävande av lotsplikt i Norge för vissa mindre fartyg (A 9 T/t)

(den 1 februari)

3. medlemsförslag om nordiska observatörer i nationella utredningar (A 54/j)
4. medlemsförslag om konsultationsregeln i Helsingforsavtalet (A 100/e)
5. tilläggsförslag om fast Öresundsförbindelse (A 95 T/t)

(den 2 februari)

6. medlemsförslag om erkännande av Europeiska domstolens för de mänskliga rättigheterna jurisdiktion (A 1/j) och ändringsförslag om Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna (A 1 Ä/j)
7. tilläggsförslag om förenhetligad lagstiftning rörande alkoholmissbruk i luftfart (A 89 T/j)

B. Beslut att lägga till handlingarna

a. Som slutbehandlade spørsmål:

(den 29 januari)

1. meddelanden om rekommendation nr 16/1962 angående nordisk institution för sinologi (D 1966/16/1962/k)
2. meddelanden om rekommendation nr 24/1963 angående enhetliga sjötrafikregler (D 1966/24/1963/t)
3. meddelanden om rekommendation nr 4/1964 angående teatersamarbete inom Nordkalotten (D 1966/4/1964/k)
4. meddelanden om rekommendation nr 22/1964 angående radio- och televisionssamarbete mellan Finland och Sverige (D 1966/22/1964/k)
5. meddelanden om rekommendation nr 6/1965 angående nordiska skolresor (D 1966/6/1965/k)

6. meddelanden om rekommendation nr 23/1965 angående främjande av Nordiska straffrättskommitténs arbete (D 1966/23/1965/j)

(den 31 januari)

7. meddelanden om rekommendation nr 15/1962/k angående nordiskt institut för konfliktforskning (D 1966/15/1962/k)
8. meddelande om rekommendation nr 14/1963 angående byggande av mellanriksvägar (D 1966/14/1963/t)
9. meddelanden om rekommendation nr 1/1963 angående utbildning av sjukhusadministratörer (D 1966/1/1963/s)
10. meddelanden om rekommendation nr 31/1962 angående administration av gemensamma institutioner (D 1966/31/1962/j)

(den 1 februari)

11. meddelanden om rekommendation nr 26/1962 angående enhetliga regler rörande specialistbehörighet för läkare (D 1966/26/1962/s)
12. berättelse från Nordiska utlänningskommissionen (C 6/j)
13. berättelse om samarbete på det bostadspolitiska området (C 13/s)
14. berättelse om samarbete beträffande utrikestjänsten (C 4/e)
15. meddelanden om rekommendation nr 16/1963 angående sommartid (D 1966/16/1963/s)
16. meddelanden om rekommendation nr 14/1958 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter (D 1966/14/1958/s)
17. meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående sjömäns rättsställning m. m. (punkterna 2—3) (D 1966/32/1958/s)
18. meddelanden om rekommendation nr 8/1961 angående gemensam arbetsmarknad för sjöfolk (D 1966/8/1961/s)
19. meddelanden om rekommendation nr 2/1962 angående nordiska sjömäns sociala rättigheter (D 1966/2/1962/s)
20. meddelanden om rekommendation nr 18/1964 angående utbildning av navigationsskollärare (D 1966/18/1964/k)
21. berättelse från Nordiska samarbetsorganet för same- och renskötselfrågor (C 14/j)
22. berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete (C 5/e)
23. meddelanden om rekommendation nr 10/1964 angående multilaterala dubbelbeskattningsavtal (D 1966/10/1964/e)
24. meddelanden om rekommendation nr 23/1963 angående utbildning av deltagare i internationellt arbete (D 1966/23/1963/e)
25. meddelande om rekommendation nr 31/1965 angående beslutande organ för tulltekniska frågor (D 1966/31/1965/e)
26. meddelande om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen (D 1966/12/1955/j)

(den 2 februari)

27. meddelanden om rekommendation nr 19/1964 angående ökade dispositionsanslag för kulturella ändamål (D 1966/19/1964/k)
28. meddelanden om rekommendation nr 28/1965 angående nordisk kulturfond (D 1966/28/1965/k)
29. berättelse om samarbete mellan språknämnderna (C 1966/9/k)
30. berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1966/8/e)

b. I avvaktan på meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session:

(den 31 januari)

1. meddelanden om rekommendation nr 4/1963 angående vägförbindelse mellan Sevettjärvi och riksväg nr 50 i Neiden (D 1966/4/1963/t)

(den 1 februari)

2. meddelanden om rekommendation nr 18/1965 angående samarbete på näringsforskningens område (D 1966/18/1965/s)
3. meddelanden om rekommendation nr 15/1963 angående undersökning av boxningens skadeverkningar (D 1966/15/1963)
4. meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer (D 1966/19/1958/s)
5. meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående nordisk konvention om sjömäns rättsställning m. m. (punkt 1) (D 1966/32/1958/s)
6. meddelanden om rekommendation nr 25/1965 angående nordiskt samarbete inom EFTA (D 1966/25/1965/e)
7. meddelanden om rekommendation nr 16/1964 angående liberalisering av kapitalrörelserna (D 1966/16/1964/e)
8. meddelanden om rekommendation nr 27/1965 angående samarbete vid upplåning på den internationella kapitalmarknaden (D 1966/27/1965/e)
9. meddelanden om rekommendation nr 27/1964 angående harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning (D 1966/27/1964/e)
10. meddelanden om rekommendation nr 28/1964 angående harmonisering av vissa skatter och avgifter (D 1966/28/1964/e)
11. meddelanden om rekommendation nr 35/1965 angående en fast Öresundsförbindelse (D 1966/35/1965/t)
12. meddelanden om rekommendation nr 34/1965 angående gemensam lösning av flygplatsproblemen inom Öresundsregionen (D 1966/34/1965/t)
13. meddelanden om rekommendation nr 5/1962 angående utbyggnaden i Öresundsregionen (D 1966/5/1962/t)
14. meddelanden om rekommendation nr 8/1965 angående nordisk giltighet för körkort (D 1966/8/1965/t)

15. meddelanden om rekommendation nr 3/1961 angående samordning av hjälpen till utvecklingsländerna (D 1966/3/1961/e)
16. meddelanden om rekommendation nr 30/1965 angående beslutande organ för luftfartstekniska frågor (D 1966/30/1965/t)
17. meddelanden om rekommendation nr 36/1965 angående nordisk patentlagstiftning (D 1966/36/1965/j)
18. meddelanden om rekommendation nr 37/1965 angående gemensam klagoinsans i patentärenden (D 1966/37/1965/j)
19. meddelanden om rekommendation nr 1/1958 angående samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter (D 1966/1/1958/j)
20. meddelanden om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen (D 1966/7/1963/j)

(den 2 februari)

21. meddelanden om rekommendation nr 8/1962 angående likartade bestämmelser om alkoholmissbruk i luftfart (D 1966/8/1962/t)
22. meddelanden om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin (D 1966/11/1960/k)
23. meddelanden om rekommendation nr 17/1964 angående forskning i arktisk medicin (D 1966/17/1964/k)
24. meddelanden om rekommendation nr 9/1961 angående nordisk folkakademi (D 1966/9/1961/k)
25. meddelanden om rekommendation nr 8/1963 angående utbildning av lärare och andra ungdomsledare i film- och televisionskunskap (D 1966/8/1963/k)
26. meddelanden om rekommendation nr 2/1964 angående gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier (D 1966/2/1964/k)
27. meddelanden om rekommendation nr 3/1964 angående biblioteksersättning till författare (D 1966/3/1964/k)
28. meddelanden om rekommendation nr 20/1964 angående anslag till studentbytesresor mellan nordiska skolor (D 1966/20/1964/k)

c. Anmälningar om fortsatt utskottsbehandling:

(den 1 februari)

1. medlemsförslag om enhetlig nordisk lagstiftning beträffande rätt till berättigande såvitt avser radio och TV (A 56/j)
2. regeringsförslag om gemensamma regler om förvärv av lösöre i god tro (B 3/j)
3. tilläggsförslag om enhetliga jakttider (A 106 T/j)
4. tilläggsförslag om ensartad äktenskapslagstiftning (A 105 T/j)

(den 2 februari)

5. berättelse från Nordiska kulturkommissionen (C 1966/2/k)

d. Bemyndigande för utskotten att lägga berättelser och meddelanden till handlingarna:

(den 28 januari)

1. berättelse om samarbete på lagstiftningens område (C 1966/1/j)
2. berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén (C 1966/3/s)
3. berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet (C 1966/7/s)
4. berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan (C 1966/10/s)
5. berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål (C 1966/11/e)
6. berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål (C 1966/12/e)
7. meddelanden om rekommendation nr 11/1958 angående enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m. (D 1966/11/1958/s)
8. meddelanden om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster (C 1966/18/1958/s)
9. meddelanden om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna (D 1966/22/1958/e)
10. meddelanden om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst (D 1966/31/1958/k)
11. meddelanden om rekommendation nr 24/1959 angående enhetlig utformning av expordokument (D 1966/24/1959/e)
12. meddelande om rekommendation nr 1/1960 angående tjänstepensionsförmåner i Sverige för löntagare från nordiskt land (D 1966/1/1960/s)
13. meddelanden om rekommendation nr 2/1960 angående gemensam läkarmarknad (D 1966/2/1960/s)
14. meddelanden om rekommendation nr 11/1961 angående samordning av vissa avdragsregler vid inkomstbeskattning m. m. (D 1966/11/1961/j)
15. meddelande om rekommendation nr 12/1961 angående likartad lagstiftning om aktiebolag m. m. (D 1966/12/1961/j)
16. meddelanden om rekommendation nr 3/1962 angående samarbete inom byggnadsforskningen (D 1966/3/1962/e)
17. meddelanden om rekommendation nr 4/1962 angående samarbete mellan provningsanstalter (D 1966/4/1962/e)
18. meddelanden om rekommendation nr 9/1962 angående gemensam arbetsmarknad för lärare (D 1966/9/1962/k)
19. meddelanden om rekommendation nr 11/1962 angående likartad livsmedelslagstiftning m. m. (D 1966/11/1962/s)
20. meddelande om rekommendation nr 12/1962 angående samarbete i fråga om läkemedelsforskning m. m. (D 1966/12/1962/s)
21. meddelanden om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation (D 1966/14/1962/k)
22. meddelande om rekommendation nr 18/1962 angående verkställighet av administrativa beslut (D 1966/18/1962/j)

23. meddelande om rekommendation nr 19/1962 angående samordning av änke- och invalidpensioneringen (D 1966/19/1962/s)
24. meddelanden om rekommendation nr 21/1962 angående samarbete i fråga om resebyråverksamhet i utlandet (D 1966/21/1962/t)
25. meddelanden om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering (D 1966/29/1962/s)
26. meddelande om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen (D 1966/32/1962/j)
27. meddelanden om rekommendation nr 33/1962 angående gemensam utbildning av stadsplanerare m. m. (D 1966/33/1962)
28. meddelanden om rekommendation nr 2/1963 angående samordning av kontrollbestämmelser rörande elmateriel (D 1966/2/1963/e)
29. meddelanden om rekommendation nr 3/1963 angående lagstiftning om resebyråverksamhet (D 1966/3/1963/t)
30. meddelande om rekommendation nr 5/1963 angående gemensam trafiklagstiftning (D 1966/5/1963/t)
31. meddelanden om rekommendation nr 12/1963 angående samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation (D 1966/12/1963/k)
32. meddelanden om rekommendation nr 13/1963 angående samarbete mellan de tekniska högskolorna (D 1966/13/1963/k)
33. meddelanden om rekommendation nr 19/1963 angående internordiska flyttningsbetyg (D 1966/19/1963/j)
34. meddelanden om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television (D 1966/21/1963/k)
35. meddelanden om rekommendation nr 25/1963 angående inrättande av nordiskt institut för odontologisk materialprovning (D 1966/25/1963/s)
36. meddelande om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt (D 1966/26/1963/s)
37. meddelanden om rekommendation nr 29/1963 angående underlättande av gränsformaliteter för nordisk flygtrafik (D 1966/29/1963/t)
38. meddelanden om rekommendation nr 1/1964 angående medborgarskapslagstiftningen (D 1966/1/1964/j)
39. meddelande om rekommendation nr 5/1964 angående samarbete mellan institutioner för kulturell upplysning i utlandet (D 1966/5/1964/k)
40. meddelande om rekommendation nr 6/1964 angående utbildning av instruktionssjukgymnaster (D 1966/6/1964/s)
41. meddelanden om rekommendation nr 7/1964 angående gemensam arbetsmarknad för tandläkare (D 1966/7/1964/s)
42. meddelanden om rekommendation nr 8/1964 angående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige (D 1966/8/1964/t)
43. meddelanden om rekommendation nr 11/1964 angående rättsskydd för växtförädlingsprodukter (D 1966/11/1964/j)

44. meddelanden om rekommendation nr 13/1964 angående harmonisering av arbetslöshetsförsäkringslagstiftningen (D 1966/13/1964/s).
45. meddelanden om rekommendation nr 14/1964 angående högre utbildning för socialpersonal (D 1966/14/1964/s)
46. meddelanden om rekommendation nr 23/1964 angående utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk (D 1966/23/1964/k)
47. meddelanden om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte (D 1966/24/1964/k)
48. meddelanden om rekommendation nr 26/1964 angående harmonisering av bolagsbeskattningen (D 1966/26/1964/e)
49. meddelanden om rekommendation nr 29/1964 angående samordning av planläggning rörande begagnande av mark för fritidsändamål (D 1966/29/1964/j)
50. meddelanden om rekommendation nr 31/1964 angående sänkt rösträttsålder (D 1966/31/1964/j)
51. meddelande av rekommendation nr 1/1965 angående auktorisation av optiker (D 1966/1/1965/s)
52. meddelanden om rekommendation nr 2/1965 angående universitetskurser i de nordiska ländernas historia m. m. (D 1966/2/1965/k)
53. meddelanden om rekommendation nr 3/1965 angående universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning (D 1966/3/1965/k)
54. meddelanden om rekommendation nr 4/1965 angående statistiskt samarbete (D 1966/4/1965/e)
55. meddelanden om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m. (D 1966/5/1965/s)
56. meddelanden om rekommendation nr 7/1965 angående viss revision av sjömansskattelagstiftningen (D 1966/7/1965/s)
57. meddelanden om rekommendation nr 9/1965 angående motverkande av oljeföreningar i havet (D 1966/9/1965/j)
58. meddelanden om rekommendation nr 10/1965 angående nordisk namnlista över växter och djur (D 1966/10/1965/k)
59. meddelande om rekommendation nr 11/1965 angående undersökning av filmens inverkan på åskådarna (D 1966/11/1965/j)
60. meddelanden om rekommendation nr 12/1965 angående förenhetligande av förhandsgranskning av filmer (D 1966/12/1965/j)
61. meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående gemensamma preskriptionsregler (D 1966/13/1965/j)
62. meddelanden om rekommendation nr 14/1965 angående giltighetstid för resepass (D 1966/14/1965/t)
63. meddelanden om rekommendation nr 15/1965 angående kostnader för resepass (D 1966/15/1965/t)

64. meddelanden om rekommendation nr 16/1965 angående stipendier till elever vid Nordisk journalistkursus (D 1966/16/1965)
65. meddelanden om rekommendation nr 17/1965 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen (D 1966/17/1965/s)
66. meddelanden om rekommendation nr 19/1965 angående fiskerigränserna i Skagerack och Kattegatt (D 1966/19/1965/e)
67. meddelande om rekommendation nr 20/1965 angående semesterlagstiftningen (D 1966/20/1965/s)
68. meddelande om rekommendation nr 21/1965 angående samordning av socialhjälpslagstiftningen (D 1966/21/1965/s)
69. meddelanden om rekommendation nr 22/1965 angående nordisk giltighet för recept (D 1966/22/1965/s)
70. meddelanden om rekommendation nr 24/1965 angående ensartad lagstiftning om trafikonykterhet (D 1966/24/1965/j)
71. meddelanden om rekommendation nr 26/1965 angående bevakning av den internationella konjunkturutvecklingen (D 1966/26/1965/e)
72. meddelanden om rekommendation nr 29/1965 angående högre fiskerit utbildning (D 1966/29/1965/k)
73. meddelanden om rekommendation nr 32/1965 angående likartad medicinalstatistik (D 1966/32/1965/s)
74. meddelanden om rekommendation nr 33/1965 angående nordisk litteraturhistoria (D 1966/33/1965/k)
75. meddelanden om rekommendation nr 38/1965 angående nordiskt Asieninstitut (D 1966/38/1965/k)
76. berättelse från Nordiska kulturkommissionen (C 1966/2/k); jfr under 13.c.

C. Beslut i interna spörsmål:

(den 29 januari)

1. att lägga rapport från Nordiska rådets presidium till handlingarna (Dokument 1)
2. att lägga rapport om det nordiska samarbetet under år 1965 till handlingarna (Dokument 3)

(den 2 februari)

3. att lägga rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt» till handlingarna (Dokument 2)
4. bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer
5. tid och plats för nästa ordinarie session

Val

(den 28 januari)

1. Val av presidium
2. Val av medlemmar i utskotten
3. Val av medlemmar i Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»
4. Val av revisorer för »Nordisk Kontakt»

**PRESIDIUM, ARBETSUTSKOTT
SEKRETARIAT, SAKKUNNIGA**

Presidium

Harald Nielsen, Danmark, præsident
Sigurður Bjarnason, Island, vicepresident
Trygve Bratteli, Norge, vicepresident
Leif Cassel, Sverige, vicepresident
Karl-August Fagerholm, Finland, vicepresident

Arbetsutskott

Danmark

Julius Bomholt
Aksel Larsen
Harald Nielsen, formand
Carl Petersen, næstformand
Karl Skytte
Knud Thestrup

Finland

Karl-August Fagerholm, ordförande
Veikko Hyytiäinen
Sven Högström
Juha Rihtniemi
Gösta Rosenberg
V. J. Sukselainen

Island

Helgi Bergs
Sigurður Bjarnason, ordförande
Sigurður Ingimundarson

Norge

Trygve Bratteli, formann
Berte Rognerud
Lars Korvald

1874

Sverige

Birger Andersson, vice ordförande
Leif Cassel
Sigrid Ekendahl
Bertil Ohlin, ordförande
Sven Sundin

Sekretariat

Generalsekretær Frantz Wendt, huvudsekreterare, tillika danska delegationens sekreterare

Redaktören Åke Edwall och bibliotekarien Olof Wallmén, redaktörer

Fuldmægtig Ole Perch Nielsen, sekreterare i juridiska utskottet
Bitr. sekreteraren Håkan Branders, sekreterare i kulturutskottet
Juris kandidaten Birgitta Malmros, sekreterare i socialpolitiska utskottet
Konsulent Axel Gormsen, sekreterare i trafikutskottet
Konsulent Lars Blaaflat, sekreterare i ekonomiska utskottet
Förste byråsekreteraren Sven Holmstedt, biträdande sekreterare i ekonomiska utskottet

Justitiesekreteraren Eiler Hultin, Finlands delegations sekreterare
Byråsjef Einar Løchen, norska delegationens sekreterare
Hovrättsrådet Gustaf Petrén, svenska delegationens sekreterare
Kontorchef Friðjón Sigurðsson, isländska delegationens sekreterare
Kanslissekreteraren Pär Kettis, svenska delegationens biträdande sekreterare

Sakkunniga

(Enligt presidiets beslut den 27 januari 1965)

Danmark

Kontorchef Poul Andersen
Vejdirektør K. Bang
Departementschef Vilhelm Boas
Kontorchef, fru Ruth Bruun-Pedersen
Afdelingschef Bjørn Brynskov
Udenrigsråd Jens Christensen

Departementschef Palle Christensen
 Kontorchef Poul Eefsen
 Fuldmægtig Niels Ersbøll
 Departementschef P. Gersmann
 Overborgmester Urban Hansen
 Direktør Ole Harkjær
 Afdelingschef N. P. Jacobsen
 Kontorchef Palle Kiil
 Kommitteret Niels Madsen
 Departementschef Eiler Mogensen
 Departementschef Otto Müller
 Sekretær fru Inger Skydsgaard
 Ministersekretær Helge Thomsen

Finland

Byråchefen Matti Aho
 Kanslichefen Arno Hannus
 Kanslichefen Heikki Hosia
 Överläkaren Holger Hultin
 Kanslichefen Klaus Häkkänen
 Verkställande direktören Veikko Karsma
 Avdelningschefen Kai Korte
 Regeringsrådet Ragnar Meinander
 Generaldirektören R. H. Oittinen
 Byråchefen Ilkka Pastinen
 Tullrådet Holger Sandström
 Kanslichefen Aarne Tarasti
 Avdelningschefen Heikki Tuominen
 Byråsekreteraren Kurt Uggeldahl
 Byråchefen Esko Vaartela
 Bitr. avdelningschefen Åke Wihtol

Island

Avdelingschef Guðmundur Benediktsson
 Direktør Magnús Gislason
 Kancellichef Þorleifur Thorlacius

Norge

Ekspedisjonssjef Einar Ansteensen
 Direktør Gerhard Arnesen

Medisinalråd Jon Bjørnsson
 Ekspedisjonssjef Arnfinn Guldvog
 Ekspedisjonssjef Odd Gøthe
 Departementsråd Olav Hove
 Byråsjef Odd Jakobsen
 Byråsjef John Paxal
 Ekspedisjonssjef Gunnar Rogstad
 Byråsjef Gudmund Saxrud
 Ekspedisjonssjef Enevold Skadsem
 Ekspedisjonssjef Tor Stokke
 Statssekretær Emil Vindsetmo

Sverige

Direktören Arne F. Andersson
 Departementssekreteraren I. Bekeris
 Kabinettssekreteraren Belfrage
 Expeditionschefen Gunnar Danielson
 Departementsrådet Åke Englund
 Byråchefen H. Fridolin
 Kanslirådet Åke Hartvig
 Kanslirådet Lennart Klackenbergl
 Jur. dr Åke Larsson
 Departementssekreteraren Leif Leifland
 Departementssekreteraren N. B. Leuf
 Statssekreteraren Sven Mobergl
 Bitr. kabinettssekreteraren Nils Montan
 Departementsrådet Ulf Nordenson
 Rättschefen Stig Nordlund
 Statssekreteraren Lars Peterson
 Riksdagsmannen Arne Petersson
 Kanslichefen Stig Radhe
 Statssekreteraren Ove Rainer
 Rättschefen E. Reuterswård
 Kanslirådet Claes Senning
 Statssekreteraren G. von Sydow
 Statssekreteraren R. Tilert
 Departementsrådet K. O. Wennerhorn
 Utrikesrådet E. Virgin
 Departementssekreteraren Bo Willart

**SUPPLEMENT:
UTDELNING AV NORDISKA RÅDETS
LITTERATURPRIS**

**Københavns Rådhus
den 30 januari 1966 kl. 19.30**

Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris till författaren Gunnar Ekelöf

Borgerrepræsentationens formand H. Stjernqvist, København:

Kære nordiske venner! Hjertelig velkommen på Københavns Rådhus. Vor by har altid haft en stærk interesse for det nordiske samarbejde — senest manifesteret i vor deltagelse i Stiftelsen Hässelby, som takket være Stockholms storstilede indsats er blevet et kraftcentrum for de nordiske hovedstæders kulturelle liv.

På grund af sin beliggenhed har København gennem tiderne været en mellemstation for dem, som fra de nordiske lande skulle videre ud i Europa og som under ophold i Kongens København har modtaget indtryk af denne bys kulturliv.

På det seneste er disse ophold desværre ofte begrænset til et par timer — eller mindre — i Kastrup Lufthavn, og den hører endda ikke til Københavns kommune.

Mange af de punkter, som er opført på Nordisk Råds »saklista» for den 14. session, har speciel interesse for København. Må jeg nævne nr. A 91/t »Om tullfri införsel av sprit och tobak» og A 95/t »Om fast Øresundsforbindelse». Ved at nævne disse punkter har jeg selvfølgelig ikke tilsigtet at give Nordisk Råd rekommandationer af nogen art; men alligevel — for at bruge et gængs udtryk!

Jeg takker på kommunalbestyrelsens vegne, fordi man har gjort os den ære at lade vort Rådhus være rammen om uddelingen af Nordisk Råds litteraturpris 1966, og byder endnu engang hjertelig velkommen.

Nordiska rådets president Harald Nielsen, Danmark:

I år bliver det privilegium ikke Nordisk Råds præsident til del personligt at kunne overrække Nordisk Råds litteraturpris til den af vor litteraturkomité udvalgte pristager, den store lyriker Gunnar Ekelöf. Sygdom hindrer ham desværre i at være til stede her i aften, og hans hustru, som vi havde bedt om i hans sted at modtage prisen, har ikke kunnet forlade sin ægtefælles sygeleje. Det er os naturligvis et stort skår i glæden, at Gunnar Ekelöf ikke kan være blandt os i aften, men hans ord vil dog lyde til os tolket af hans landsmandinde fru Eva-Lisa Lennartsson, der af Gunnar Ekelöf er udpeget hertil, og omend pristageren denne gang beklageligvis ikke selv kan tage imod prisen, rækker det hverken ved dens idé eller dens praktiske virkning.

Da Nordisk Råd på sin 9. session her i København ved sin rekommandation nr. 1 af 1961 skabte forudsætningerne for litteraturprisen, tjente denne beslutning flere formål. Den skulle over for vore landes digtere være et udtryk for rådets anerkendelse af litteraturens centrale betydning for det kulturfællesskab, der er grundlaget for vort folkelige og politiske samarbejde, og være et beskedent afdrag på den gæld, vi alle står i til fortidens og nutidens store forfattere og digtere i de nordiske lande. Men litteraturprisen har også det rent praktiske formål at henlede vore folks opmærksomhed på Nordens store digtere og derigennem give vide kredse lyst til at læse dem. På denne måde bliver litteraturprisen et led i Nordisk Råds bestræbelser for at udvide det fælles bogmarked i Norden. Set under denne synsvinkel er det glædeligt, at foreningen Norden netop i år gør en særlig indsats for at sprede kendskabet til en række af de nordiske landes store nulevende digtere og deres værker.

I de kommende måneder vil Gunnar Ekelöf helt naturligt blive den, om hvem opmærksomheden samler sig.

Som det er skik, skulle et medlem af priskomiteen, fil. mag. Kai Laitinen, give en karakteristik af pristagerens forfatterskab og i første række af det værk, som indbragte ham prisen, men Kai Laitinen er desværre strandet i Hamborg med sin flyvemaskine og kan ikke være tilstede her i aften. Vi har derfor formået justitssekretær Eiler Hultin til at læse den tale op, som Kai Laitinen skulle have holdt. Vi takker Hultin, fordi han vil gøre os denne tjeneste.

I fjor uddeltes Nordisk Råds musikpris for første gang. Den tilfaldt komponisten Karl-Birger Blomdahl. På grund af den korte tid mellem priskomiteens afgørelse og Nordisk Råds session var det dengang ikke muligt med så kort varsel at indstudere noget værk af Karl-Birger Blomdahl til selve prisuddelingen. Der vil derfor i aften blive spillet en klarinettrio i B-dur af komponisten.

Mine afsluttende ord ved denne lejlighed skal være en varm tak fra Nordisk Råd til hovedstadens kommunalbestyrelse, fordi man har villet indbyde os til byens hus og skabe en værdig ramme om uddelingen af årets litteraturpris. Litteraturprisen og det diplom, der hører med, vil nu blive sendt til den svenske digter.

Fil. kand. Kai Laitinen, Finland¹:

För första gången har det nordiska litteraturpriset tilldelats en lyriker för en diktsamling. En romanförfattares storhet eller betydelse är det relativt lätt att motivera; vem som helst som har intresserat sig för och sysslat med litteratur är kapabel att rätt snabbt konstatera särprägeln hos den fiktiva värld som har skapats av en prosaist och till och med att precisera

¹ *Talet upplästes av äldre justitiesekreteraren Eiler Hultin.*

dess relation till den aktuella verkligheten. Annorlunda ställer det sig med en lyriker. Det är ytterst svårt att förklara varför en lyriker är nödvändig, varför poesin också i dagens värld med dess underhållningsindustri, popkult och television, alltjämt har en uppgift att fylla. Poeten talar i allmänhet inte lika direkt och tydligt till sin publik som prosaisten till sin. Ofta uttrycker han sig på omvägar, i bilder, symboler eller paradoxer. Han kan rent av uppmana läsaren att lyssna till tystnaden bakom hans verser och säga: »Vad jag har skrivit/är skrivet mellan raderna».

Orden är årets nordiska litteraturpristagare Gunnar Ekelöfs. De härstammar inte från hans senaste diktsamling. »Divan över fursten av Emgión» men de kunde gott göra det. I Ekelöfs produktion är sambandet mellan de tidiga och de sena samlingarna ovanligt starkt, och det händer att hans nyaste dikter kastar ökat ljus över hans tidigaste och vice versa. När han till exempel i en dikt i den senaste samlingen talar till den okända jungfrugudinnan och ber: »och att du ger mig ett tecken/ inifrån mig, av dig», ger han uttryck åt en upplevelse av samma art som den, som utgjorde bakgrund till hans ungdomsproduktion. Redan hans märkliga debutsamling »Sent på jorden» 1932 och särskilt hans opus två, »Dedikation», präglas av en stark inåtvändhet; många av dikterna i dem var avlyssning av det egna jaget, registrering av rörelser i diktarens eget undermedvetna, av »tecken inifrån mig». Som ett annat slag exempel på de inre sambanden i Ekelöfs produktion kan man nämna en dikt i den nya samlingen, där diktaren liknar sig själv vid en roddare som strävar i riktning mot samlingens centrala gestalt, den mäktiga gudinnan, urmodern i hennes många skepnader. Här tangerar och ibland närapå citerar Ekelöf en av de verkningfullaste bland sina egna tidigare dikter. »Samothrake», som skrevs år 1941, mitt under kriget, och trycktes i samlingen »Non serviam» 1945. Var och en som har läst »Samothrake» känner igen dess tonfall i den nya dikten.

Men samtidigt som man minns sådana sammanhang och betonar kontinuiteten i Ekelöfs produktion, bör det framhållas att diktaren ingalunda upprepar sig. Gång på gång ställs de välkända motiven hos honom i ny belysning eller erhåller de en ny uppgift. »Tecknen inifrån» avser här inte undermedvetna impulser av det slag, vilkas avlyssning gjorda den unge Ekelöf till en tidig representant för surrealism i Norden; nu är det fråga om ett budskap om det gudomliga; om att uppfatta det egna jaget som ett säte för gudomligheten. Nu är det roddardiktens jungfru i vindveckad mantel inte längre en segergudinna, identisk med en hellenistisk staty och med en roll aktualiserad av kriget, utan målet för en oavlätlig personlig strävan, på ett sätt mera privat, på ett annat sätt mera allmän än i »Samothrake».

Detta kan verka paradoxalt, men Ekelöfs produktion är fylld av paradoxer. I en av sina 40-talsdikter säger han att »liv är kontrasternas möte»,

och det är en karakteristik som passar in på hans egen diktning. Den är på en gång utomordentligt komplicerad och förvånansvärt enkel. På många sätt anknuter den till traditionen, samtidigt som den innehåller moderna stilmedel. Ekelöf har skrivit det kanske svåraste och lärdaste poem som har sett dagen i Norden under detta sekel: »En Mølna-elegi», som utkom i bokform 1960. Den är enligt diktarens egna ord »en dikt om tidens och tidsupplevelsens relativitet», en genomskärning av ett ögonblick där minnesbilder från olika skeden och olika livsmiljöer korsas. Poemet innehåller citat på grekiska och latin och allusioner på livet under 1700- och 1800-talen; också den svenskspråkiga texten är full av citat från olika författare och vimlar av ordlekar, i det närmaste omöjliga att översätta till ett annat språk. Men samma spränglärda Gunnar Ekelöf, specialisten på mytologi och antikens historia, har också skrivit en rad kristallklara smådikter, där han på några få rader gestaltar ett luftigt nordiskt landskap och där tonen kan påminna om folkvisan. Exempel på den stilriktningen hos Ekelöf finns i »Non servian», men också i »Diwan», där några av de i ett främre-asiatiskt landskap infogade kärleksdikterna bär en prägel av friskhet och omedelbarhet. De sjungs av en blind furste, som inte kan se sin omgivning, men som säger, när han kommer upp på bergsvägarna: »Jag hör dem dofta/ Jag känner dem stiga.» Det är egentligen inte alls underligt, att både den svåra och den improvisatoriska diktens företrädare i Sverige, 40-talisterna såväl som »nyenkelhetens» anhängare, har betraktat Ekelöf som sin man. Det utgår impulser åt båda hållen från hans diktning.

Om jag nu har bibragt er uppfattningen att Ekelöfs produktion består av två slags dikter, svåra och lätta, med en tydligt påvisbar gräns emellan, så har jag lett er vilse. Så enkel är saken inte. För att först krossa illusionen om lätthet och enkelhet vill jag påminna om, att också Ekelöfs till synes entydiga verser kan dölja nästan omärkliga citat, diaboliska ordlekar, allusioner till hans egen tidigare produktion eller till historien om mytologin. Men å andra sidan är jag nödd att krossa också illusionen om det svåra hos Ekelöf, uppfattningen att han vore en högst esoterisk diktare, som talar blott till kolleger eller till andra som är särskilt invigda i hans gåtor. I själva verket innehåller också hans mest komplicerade dikter stoff som är lätt att omedelbart tillägna sig eller som framträder redan vid ett ringa mått av förkunskap. Till och med »En Mølna-elegi» innehåller lyriska partier av omedelbar verkan och fristående från poemets bakgrundsapparat. En dikt som »Absentia animi», ofta ansedd som svår, blir starkt levande i läsarens medvetande så snart han märker eller får veta att där har tillämpats musikaliska formprinciper. Om det enkla hos Ekelöf kan visa sig förrädiskt, så är det likadant också med det svåra hos honom. Men en sak kräver hans dikter: att bli noggrant lästa om och om igen. Det gäller att återvända till dem och dröja hos dem för att verkligen skall öppna sig. För att använda en term som just nu är aktuell i det ekonomiska livet här i

Norden så ville jag säga, att Ekelöfs dikter inte är engångsflaskor som man kastar bort efter att hastigt ha druckit ur dem. Snarare bör de jämföras med en källa som fylls ständigt på nytt även när man inbillar sig att man har öst den tom. Jämförelsen är adekvat också i så måtto, att den törstande själv måste söka sig till källan; lika är det med Ekelöfs dikter, man måste gå till dem, de förutsätter aktivitet också från läsarens sida.

Det jag har sagt om Ekelöfs förrådiska enkelhet och hans förrådiska komplikation gäller också hans nya samling »Diwan över Fursten av Emgión. Grundmönstret kan verka besvärligt: samlingens »jag», eller kanske rättare sagt dess »rolljag», diktens fiktiva författare, är en bysantinsk gränsfurste som tänkes ha levat någon gång i början av tusentalet. Han blir tillfångtagen i slaget vid Manzikert år 1071 och diktar en del av dikterna i fångenskapen, en del sedan han frigivits efter att ha blivit bländad och stympad. Under fångenskapen riktar han sig i sina dikter till en halvt kristen, halvt hednisk jungfrugudinna, som är hans enda tröst; tanken på henne hjälper honom att utstå pinan. Men den historiska rekvisitan är inte det väsentliga i dessa dikter. Det viktigaste är själva den allmänmänskliga situation som gestaltas i dem.

Ekelöf har alltid haft ett starkt sinne för det komplicerade och oberäkneliga i livet och världen. »Det finns någonting som ingenstans passar», börjar en av hans mest kända dikter från 40-talet. Den finlands-svenska lyrikern Rabbe Enckell som har skrivit en utförlig studie över Ekelöfs produktion, har som den röda tråden i hans diktning sett en kamp mellan jaget och omvärlden. Man kan i Ekelöfs poesi särskilja många olika lösningar och variationer av denna situation. Nu är det åter fråga om en ny kombination: världen, den grymma världen har segrat och utlämnat sitt offer nästan på nåd och onåd åt slumpen. Nederlaget förefaller fullständigt. Men trots sitt nederlag, eller egentligen just bokstavligen talat i själva nederlaget, finner fursten en ny styrkekälla, en överjordisk gudinna som blir livstrons sinnebild för honom. Gudinnan är till hälften abstrakt och avlägsen. »Jag vet att du inte svarar», säger diktaren i samlingens tredje dikt. Men samtidigt är hon »Moder åt alla/ därför av ingen» och just därför en »Moder av Tröst». Denna lösning förefaller präglad av musik, men ordet mystik i Ekelöf vokabulär är inte precis detsamma som i vardagligt tal. »Mystik är för mig inte att spika fast abstrusa teser», skriver han i essän »Självsyn», »det är själva den djupa livsupplevelsen, förnimmandet av det evigt undanglidande, skiftande, återkommande i allt som har med bild, ton, tanke, känsla och liv att göra». I denna bemärkelse är det som »Divan över Fursten av Emgión» tangerar mystiken. Om man uppfattar den som religiös dikt, är det bäst att med Reidar Ekner i BLM definiera den som »stor konfessionslös religiös dikt».

Gunnar Ekelöfs lyrik har redan länge varit medvetet och avsiktligt icke-aktuell. Han har undvikit dagsmoderna och föraktat slagorden, vänt ryggen

åt sitt hemland, utnyttjat och fritt sammanfogat historiskt stoff. Få diktare är så medvetna som han om traditionen — såväl den grekiska, den romerska, den bysantinska som den nordiska traditionen. Men samtidigt har hans dikt hela tiden varit aktuell i den meningen, att den har reflekterat nutidsmänniskans livsvillkor. Den har visat hurdana problem en intellektuell, tänkande, skeptisk, ironisk, sökande människa möter, hurudana avgöranden hon träffar, hur hon upplever världen. I sin nya samling har Ekelöf skrivit en studie i lidandet och underlaget. Men han har inte stannat vid det: den förödmjukande och misshandlade fursten av Emgión besegrar sitt lidande, gör sig till herre över sitt öde. När yttervärlden har slutit sig för honom, finner han tröst i sin inre värld och öppnar sig mot ting som inte kan skådas. Sålunda är »Diwan över Fursten av Emgión» samtidigt en hyllning till den inre friheten, ett poem om hoppet — och slutligen, när fursten vid sin sida får en kvinnlig följeslagare och hjälpare, även ett poem om kärleken.

I början citerade jag Ekelöfs dikt »Poetik», där han uppmanade sin läsare att lyssna till tystnaden mellan raderna. I samma dikt säger han också sålunda:

Detta är sökandet efter ett meningslöst
i det meningsfulla
och omvänt.

I »Diwan över Fursten av Emgión» har Ekelöf nu vandrat i denna omvända riktning. Han har övervunnit tillvarons grymhet utan att bortförklara eller förneka den och funnit det meningsfulla i det meningslösa.

Författaren Gunnar Ekelöf, Sverige¹:

Jag är mycket glad över det bevis på uppskattning jag fått.

Jag är också mycket ledsen över att inte kunna komma till Köpenhamns Rådhus, vars klockspel jag hört så många gånger. Orsaken är sjukdom.

Det pris som tilldelats mig gäller Diwanen över Fursten av Emgión. Den och dess fortsättning skildrar: trots, uppror mot en övermakt, kärlek, uppoffring, tortyr och småningom död.

Jag har genomlevt, i fantasin, i medlidandet, alla de skamlösheter och samvetslösheter som präglar den första hälften av 1900-talet. Jag har också sett, vid tidig ålder, bleka shellchockade människor militäriskt uppgradade utefter Unter den Linden, hjälplöst skakande. Samma år såg jag slagfält där inte ett hus fanns kvar, inte ett träd. Det var 1920. Sedan kom Spanienkriget, andra världskriget, Korea, Vietnam och — från uråldrig tid — rashatet på alla fronter, maktmänniskan, den fantasilösa, alltså omedlidsamma.

Jag har efter en lång kamp med minnen och erfarenheter kommit fram

¹ Talet upplästes av skådespelerskan Eva-Lisa Lennartsson.

till att en idylldiktning är omöjlig för mig, och jag kommer aldrig mer att försöka mig på den.

Jag finner det egendomligt att människor inte begriper hur nära vi står det djupt tragiska. H. C. Andersens bästa sagor är en påminnelse om det tragiska och inbilska i mänskollivet. Han gjorde sig i dem till ett slags clown. Man kan också göra sig till Furste av Emgión. Jag har valt Byzantium, längesedan förlorat, som en utgångspunkt från vilken jag skulle kunna beskriva det närvarande. Som Montesquieu i *Lettres Persanes* eller Voltaire i *l'Homme à quarante écus*, men utan jämförelse i övrigt och helt utan att dela deras relativa optimism, som jag avundas dem.

»Ge mig någonstans att stå, och jag skall vända på världen.» Men detta »Någonstans» är heraklitiskt flytande. Det är upplevelsen av att en obotlig orätt begåtts, ständigt begås, begås just nu, kommer att begås.

Jag har inget annat program, ingen annan lösning än att man måste vara medveten om detta. Jag är konfessionslös. Men jag ser medkänslan, medlidandet, inlevelsen i vad som skett och vad som sker vara en möjlighet. Därför åkallar jag någon, jag vet inte vem, som jag kallar oskulden, Henne kommer vi aldrig att få. Ändå lönar det sig att arbeta, om också för något ouppnåeligt.

REGISTER

Översikt
över sakernas behandling

Sak	
nr	rubrik
	<i>A. Medlemsförslag</i>
A 1/j	Medlemsförslag om erkännande av Europeiska domstolens för de mänskliga rättigheterna jurisdiktion
A 1 Ä/j	Ändringsförslag om de mänskliga rättigheterna
A 4/k	Medlemsförslag av nordisk tentamensgiltighet
A 9 T/t	Tilläggsförslag om upphävande av lotsplikt i Norge för vissa mindre fartyg
A 11/j	Medlemsförslag om barns skadeståndsansvar
A 17/k	Medlemsförslag om samarbete i fråga om forskning och utbildning på vattenvårdens område
A 24/k	Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för elementarpartikelfysik
A 29/j	Medlemsförslag om samarbete rörande nordisk skadeståndsrätt
A 44/e	Medlemsförslag om rättslig likställighet för nordiska medborgare i fråga om yrkesfiske
A 49/j	Medlemsförslag om ett nordiskt institut för komparativ rätt
A 51/e	Medlemsförslag om gemensam jordbrukspolitik
A 52/s	Medlemsförslag om nordiskt sjukhusfysikerssamarbete
A 54/j	Medlemsförslag om nordiska observatörer i nationella utredningar
A 55/e	Medlemsförslag om likartad nordisk näringslagstiftning
A 56/j	Medlemsförslag om enhetlig nordisk lagstiftning beträffande rätt till berikigande såvitt avser radio och TV
A 58/t	Medlemsförslag om samarbete rörande trafiksäkerhetsforskning
A 61 T/e	Tilläggsförslag om ekonomiskt samarbete inom Nordkalottområdet
A 63 T/j	Tilläggsförslag om administration m. m. av gemensamma institutioner
A 64 T/t	Tilläggsförslag om nordiskt samarbete för transportekonomisk forskning
A 65 T/t	Tilläggsförslag om norsk-svenska mellanriksvägar
A 65 Ä/t	Ändringsförslag om norsk-svenska mellanriksvägar
A 66 T/s	Tilläggsförslag om specialistkompetens för nordiska läkare
A 67/k	Medlemsförslag om utlandsinformation om nordiskt samarbete
A 70/j	Medlemsförslag om beskattning av nordiska stipendier
A 72/j	Medlemsförslag om nordisk språkkonvention
A 73/s	Medlemsförslag om samarbete beträffande vissa lokaliseringspolitiska åtgärder
A 74/k	Medlemsförslag om samarbete beträffande skolfilm och skol-TV
A 75/j	Medlemsförslag om förenhetligad utlänningslagstiftning
A 76/e	Medlemsförslag om skogstekniskt utvecklingsarbete
A 77/s	Medlemsförslag om samarbete beträffande ambulanstjänst inom Nordkalotten
A 78/k	Medlemsförslag om vuxenundervisningen i radio och TV
A 79/e	Medlemsförslag om organisation av nordiskt handelspolitiskt samarbete

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
213		}202			utan åtgärd	{A 1/j A 1 Ä/j A 4/k
215						
219			119	1		
239		153			utan åtgärd	A 9 T/t A 11/j
241		127	5	1808		
254		123	2	1802		A 17/k
300		125	3	1804		A 24/k
347		127	5	1808		A 29/j
352		175	26	1850	fortsatt behandling	A 44/e
365		126	4	1806		A 49/j
390		175	26	1850	fortsatt behandling	A 51/e
409		152	16	1830		A 52/s
441		162			utan åtgärd	A 54/j
483		175	26	1850	fortsatt behandling	A 55/e
493	118	162			(fortsatt behandling)	A 56/j A 58/t
515		153	17	1832		
539	118	148	14	1826		A 61 T/e
557		151	15	1828		A 63 T/j
597		155	18	1834		A 64 T/t
620		}137				{A 65 T/t A 65/Ä/t
621			10	10		
637		160	21	1840		A 66 T/s
651		131	8	1814		A 67/k
674		142	13	1824		A 70/j
689		200	29	1856		A 72/j
726		148	14	1826		A 73/s
772		128	6	1810		A 74/k
805		161	22	1842		A 75/j
876		156	19	1836		A 76/e
911		140	11	1820		A 77/s
930		128	7	1812		A 78/k
968		175	26	1850	fortsatt behandling	A 79/e

S a k	
nr	r u b r i k
A 80/e	Medlemsförslag om harmonisering av de yttre tullarna
A 82/k	Medlemsförslag om samarbete på formgivningens område
A 83/s	Medlemsförslag om Nordiska hälsovårdshögskolans verksamhet
A 87 T/k	Tilläggsförslag om samarbete i fråga om freds- och konfliktforskning
A 89 T/j	Tilläggsförslag om förenhetligad lagstiftning rörande alkoholmissbruk i luftfart
A 90/t	Medlemsförslag om enhetliga och liberala bestämmelser för tullfri införsel, särskilt för gränshandel
A 91/t	Medlemsförslag om tullfri införsel av sprit och tobak
A 92/t	Medlemsförslag om planering för civilflygets ordnande inom Öresundsregionen
A 95 T/t	Tilläggsförslag om fast Öresundsförbindelse
A 97/e	Medlemsförslag om utredning angående bibehållande av Norden som ett kärnvapenfritt område
A 100/e	Medlemsförslag om konsultationsregeln i Helsingfors-avtalet
A 101/e	Medlemsförslag om stöd till föreningarna Norden
A 102 T/s	Tilläggsförslag om gemensam arbetsmarknad för farmaceuter
A 103 T/k	Tilläggsförslag om Nordiska kulturfonden
A 105 T/j	Tilläggsförslag om ensartad äktenskapslagstiftning
A 106 T/j	Tilläggsförslag rörande enhetliga jakttider
A 107 T/e	Förslag om samarbete mellan atomforskningsinstitut
<i>B. Regeringsförslag</i>	
B 3/j	Regeringsförslag om gemensamma regler om förvärv av lösöre i god tro
<i>C. Berättelser</i>	
*1/j	Berättelse om samarbete på lagstiftningens område
2/k	Berättelse från Nordiska kulturkommissionen
*3/s	Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén
4/e	Berättelse om samarbete beträffande utrikestjänsten
5/e	Berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete
6/j	Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet
* 7/s	Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet
8/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor
9/k	Berättelse om samarbete mellan språknämnderna
* 10/s	Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan
* 11/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål
* 12/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål
13/s	Berättelse om samarbete på det bostadspolitiska området
14/j	Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för same- och renskötsel frågor

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
977		175	26	1850	fortsatt behandling	A 80/e
990		157	20	1838		A 82/k
1032		141	12	1822		A 83/s
1067		132	9	1816		A 87 T/k
1084		203			utan åtgärd	A 89 T/j
1093		164	23	1844		A 90/t
1126		165	24	1846		A 91/t
1171		180	27	1852		A 92/t
1183		180			utan åtgärd	A 95 T/t
1208		143			utan åtgärd	A 97/e
1212		170			utan åtgärd	A 100/e
1223		201	30	1858		A 101/e
1226		171	25	1848		A 102 T/s
1230		195	28	1854		A 103 T/k
1236		192			(fortsatt behandling)	A 105 T/j
1240		192			(fortsatt behandling)	A 106 T/j
1243		203	31	1860		A 107 T/e
1247	118	191			(fortsatt behandling)	B 3/j
1251	46				(till handlingarna)	* 1/j
1258		200			(fortsatt behandling)	2/k
1292	46				(till handlingarna)	* 3/s
1295		170			till handlingarna	4/e
1298		175			till handlingarna	5/e
1370		161			till handlingarna	6/j
1377	46				(till handlingarna)	* 7/s
1380		203			till handlingarna	8/e
1385		200			till handlingarna	9/k
1389	46				(till handlingarna)	* 10/s
1392	46				(till handlingarna)	* 11/e
1396	46				(till handlingarna)	* 12/e
1398		170			till handlingarna	13/s
1401		173			till handlingarna	14/j

S a k	
nr	r u b r i k
	<i>D. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer</i>
12/1955/j	Meddelande om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen
1/1958/j	Meddelanden om rekommendation nr 1/1958 angående samordnade fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter
*11/1958/s	Meddelanden om rekommendation nr 11/1958 angående enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m.
14/1958/s	Meddelanden om rekommendation nr 14/1958 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter
*18/1958/s	Meddelanden om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster
19/1958/s	Meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer
*22/1958/e	Meddelanden om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjandet av vattenkrafttillgångarna
*31/1958/k	Meddelanden om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst
32/1958/s	Meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående gemensam hälsotjänst för sjömän m. m.
*24/1959/e	Meddelanden om rekommendation nr 24/1959 angående enhetlig utformning av exporthokument
*1/1960/s	Meddelanden om rekommendation nr 1/1960 angående tjänstepensionsförmåner i Sverige för löntagare från annat nordiskt land
*2/1960/s	Meddelanden om rekommendation nr 2/1960 angående gemensam läkarmarknad
11/1960/k	Meddelanden om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin
3/1961/e	Meddelande om rekommendation nr 3/1961 angående samordning av hjälpen till utvecklingsländerna
8/1961/s	Meddelanden om rekommendation nr 8/1961 angående gemensam arbetsmarknad för sjöfolk
9/1961/k	Meddelanden om rekommendation nr 9/1961 angående nordisk folkakademi
*11/1961/j	Meddelanden om rekommendation nr 11/1961 angående samordning av vissa avdragsregler vid inkomstbeskattning m. m.
*12/1961/j	Meddelande om rekommendation nr 12/1961 angående likartad lagstiftning om aktiebolag m. m.
2/1962/s	Meddelanden om rekommendation nr 2/1962 angående nordiska sjömans sociala rättigheter
*3/1962/e	Meddelanden om rekommendation nr 3/1962 angående samarbete inom byggnadsforskningen
*4/1962/e	Meddelanden om rekommendation nr 4/1962 angående samarbete mellan provningsanstalter

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1404		192			slutbehandlad	12/1955/j
1407		192			nya meddelanden	1/1958/j
1411	46				(till handlingarna)	*11/1958/s
1413		171			slutbehandlad	14/1958/s
1416	46				(till handlingarna)	*18/1958/s
1418		172			nya meddelanden	19/1958/s
1422	46				(till handlingarna)	*22/1958/e
1425	46				(till handlingarna)	*31/1958/k
1428		172			{pkt. 1: nya meddelanden	32/1958/s
1436	46				{pkt. 2—3: slutbehandlade	
					(till handlingarna)	*24/1959/e
1438	46				(till handlingarna)	*1/1960/s
1439	46				(till handlingarna)	*2/1960/s
1441		205			nya meddelanden	11/1960/k
1445		190			nya meddelanden	3/1961/e
1450		172			slutbehandlad	8/1961/s
1455		205			nya meddelanden	9/1961/k
1458	46				(till handlingarna)	*11/1961/j
1460	46				(till handlingarna)	*12/1961/j
1461		172			slutbehandlad	2/1962/s
1467	46				(till handlingarna)	*3/1962/e
1473	46				(till handlingarna)	*4/1962/e

S a k	
nr	r u b r i k
5/1962/t	Meddelanden om rekommendation nr 5/1962 angående utbyggnaden i Öresundsregionen
8/1962/j	Meddelanden om rekommendation nr 8/1962 angående likartade bestämmelser mot alkoholmissbruk i luftfartslagstiftningen
*9/1962/k	Meddelanden om rekommendation nr 9/1962 angående gemensam arbetsmarknad för lärare
*11/1962/s	Meddelanden om rekommendation nr 11/1962 angående likartad livsmedelslagstiftning m. m.
*12/1962/s	Meddelande om rekommendation nr 12/1962 angående samarbete i fråga om läkemedelsforskning m. m.
*14/1962/k	Meddelanden om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation
15/1962/k	Meddelanden om rekommendation nr 15/1962 angående nordiskt institut för konfliktforskning
16/1962/k	Meddelanden om rekommendation nr 16/1962 angående nordisk institution för sinologi
*18/1962/j	Meddelande om rekommendation nr 18/1962 angående verkställighet av administrativa beslut
*19/1962/s	Meddelande om rekommendation nr 19/1962 angående samordning av änke- och invalidpensioneringen
*21/1962/t	Meddelanden om rekommendation nr 21/1962 angående samarbete i fråga om resebyråverksamhet i utlandet
26/1962/s	Meddelanden om rekommendation nr 26/1962 angående enhetliga regler rörande specialistbehörighet för läkare
*29/1962/s	Meddelanden om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering
31/1962/j	Meddelanden om rekommendation nr 31/1962 angående administration av gemensamma institutioner
*32/1962/j	Meddelande om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen
*33/1962/k	Meddelanden om rekommendation nr 33/1962 angående gemensam utbildning av stadsplanerare m. m.
1/1963/s	Meddelanden om rekommendation nr 1/1963 angående utbildning av sjukhusadministratörer
*2/1963/e	Meddelanden om rekommendation nr 2/1963 angående samordning av kontrollbestämmelser rörande elmateriel
*3/1963/t	Meddelanden om rekommendation nr 3/1963 angående lagstiftning om resebyråverksamhet
4/1963/t	Meddelanden om rekommendation nr 4/1963 angående vägförbindelse mellan Sevettijärvi och riksväg nr 50 i Neiden
*5/1963/t	Meddelande om rekommendation nr 5/1963 angående gemensam trafiklagstiftning
7/1963/j	Meddelande om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen
8/1963/k	Meddelanden om rekommendation nr 8/1963 angående utbildning av lärare och andra ungdomsledare i film- och televisionskunskap

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Antal beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1478		180			nya meddelanden	5/1962/t
1482		203			nya meddelanden	8/1962/j
1486	46				(till handlingarna)	*9/1962/k
1491	46				(till handlingarna)	*11/1962/s
1495	46				(till handlingarna)	*12/1962/s
1496	46				(till handlingarna)	*14/1962/k
1498		132			slutbehandlad	15/1962/k
1501		117			slutbehandlad	16/1962/k
1504	46				(till handlingarna)	*18/1962/j
1505	46				(till handlingarna)	*19/1962/s
1506	46				(till handlingarna)	*21/1962/t
1510		160			slutbehandlad	26/1962/s
1512	46				(till handlingarna)	*29/1962/s
1514		151			slutbehandlad	31/1962/j
1516	46				(till handlingarna)	*32/1962/j
1517	46				(till handlingarna)	*33/1962/k
1519		142			slutbehandlad	1/1963/s
1522	46				(till handlingarna)	*2/1963/e
1527	46				(till handlingarna)	*3/1963/t
1529		139			nya meddelanden	4/1963/t
1532	46				(till handlingarna)	*5/1963/t
1533		192			nya meddelanden	7/1963/j
1537		206			nya meddelanden	8/1963/k

Sak	
nr	rubrik
*12/1963/k	Meddelanden om rekommendation nr 12/1963 angående samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation
*13/1963/k	Meddelanden om rekommendation nr 13/1963 angående samarbete mellan de tekniska högskolorna
14/1963/t	Meddelande om rekommendation nr 14/1963 angående byggande av mellanriksvägar
15/1963/j	Meddelanden om rekommendation nr 15/1963 angående undersökning av boxningens skadeverkningar
16/1963/s	Meddelanden om rekommendation nr 16/1963 angående sommartid
*19/1963/j	Meddelanden om rekommendation nr 19/1963 angående internordiska flyttningsbetyg
*21/1963/k	Meddelanden om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television
23/1963/e	Meddelanden om rekommendation nr 23/1963 angående utbildning av deltagare i internationellt samarbete
24/1963/t	Meddelanden om rekommendation nr 24/1963 angående enhetliga sjötrafikregler
*25/1963/s	Meddelanden om rekommendation nr 25/1963 angående inrättande av nordiskt institut för odontologisk materialprovning
*26/1963/s	Meddelande om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräkande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt
*29/1963/t	Meddelanden om rekommendation nr 29/1963 angående underlättande av gränsformaliteter för nordisk flygtrafik.
*1/1964/j	Meddelanden om rekommendation nr 1/1964 angående medborgarskapslagstiftningen
2/1964/k	Meddelanden om rekommendation nr 2/1964 angående gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier
3/1964/k	Meddelanden om rekommendation nr 3/1964 angående bibliotekersättning till författare
4/1964/k	Meddelanden om rekommendation nr 4/1964 angående teatersamarbete inom Nordkalotten
*5/1964/k	Meddelande om rekommendation nr 5/1964 angående samarbete mellan institutioner för kulturell upplysning i utlandet
*6/1964/s	Meddelanden om rekommendation nr 6/1964 angående utbildning av instruktionssjukgymnaster
*7/1964/s	Meddelanden om rekommendation nr 7/1964 angående gemensam arbetsmarknad för tandläkare
*8/1964/t	Meddelanden om rekommendation nr 8/1964 angående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige
10/1964/j	Meddelanden om rekommendation nr 10/1964 angående multilaterala dubbelbeskattningsavtal
*11/1964/j	Meddelanden om rekommendation nr 11/1964 angående rättskydd för växtförädlingsprodukter
*13/1964/s	Meddelanden om rekommendation nr 13/1964 angående harmonisering av arbetslöshetsförsäkringslagstiftningen

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1540	46				(till handlingarna)	*12/1963/k
1542	46				(till handlingarna)	*13/1963/k
1544		137			slutbehandlad	14/1963/t
1546		171			nya meddelanden	15/1963/j
1549		171			slutbehandlad	16/1963/s
1551	46				(till handlingarna)	*19/1963/j
1553	46				(till handlingarna)	*21/1963/k
1556		191			slutbehandlad	23/1963/e
1559		117			slutbehandlad	24/1963/t
1563	46				(till handlingarna)	*25/1963/s
1565	46				(till handlingarna)	*26/1963/s
1566	46				(till handlingarna)	*29/1963/t
1569	46				(till handlingarna)	*1/1964/j
1570		206			nya meddelanden	2/1964/k
1574		206			nya meddelanden	3/1964/k
1577		117			slutbehandlad	4/1964/k
1580	46				(till handlingarna)	*5/1964/k
1583	46				(till handlingarna)	*6/1964/s
1584	46				(till handlingarna)	*7/1964/s
1586	46				(till handlingarna)	*8/1964/t
1588		180			slutbehandlad	10/1964/j
1591	46				(till handlingarna)	*11/1964/j
1593	46				(till handlingarna)	*13/1964/s

S a k	
nr	r u b r i k
*14/1964/s	Meddelanden om rekommendation nr 14/1964 angående högre utbildning för socialpersonal
16/1964/e	Meddelanden om rekommendation nr 16/1964 angående liberalisering av kapitalrörelserna inom Norden
17/1964/k	Meddelanden om rekommendation nr 17/1964 angående forskning i arktisk medicin
18/1964/k	Meddelanden om rekommendation nr 18/1964 angående utbildning av navigationsskollärare
19/1964/k	Meddelanden om rekommendation nr 19/1964 angående ökade dispositionsanslag för kulturella ändamål
20/1964/k	Meddelanden om rekommendation nr 20/1964 angående anslag till studieutbytesresor mellan nordiska skolor
22/1964/k	Meddelanden om rekommendation nr 22/1964 angående radio- och televisionssamarbete mellan Finland och Sverige
*23/1964/k	Meddelanden om rekommendation nr 23/1964 angående utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk
*24/1964/k	Meddelanden om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte
*26/1964/e	Meddelanden om rekommendation nr 26/1964 angående harmonisering av bolagsbeskattningen
27/1964/e	Meddelanden om rekommendation nr 27/1964 angående harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning
28/1964/e	Meddelanden om rekommendation nr 28/1964 angående harmonisering av vissa skatter och avgifter
*29/1964/j	Meddelanden om rekommendation nr 29/1964 angående samordning av planläggning rörande begagnande av mark för fritidsändamål
*31/1964/j	Meddelanden om rekommendation nr 31/1964 angående sänkt rösträttsålder
*1/1965/s	Meddelanden om rekommendation nr 1/1965 angående auktorisation av optiker
*2/1965/k	Meddelanden om rekommendation nr 2/1965 angående universitetskurser i de nordiska ländernas historia m. m.
*3/1965/k	Meddelanden om rekommendation nr 3/1965 angående universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning
*4/1965/e	Meddelanden om rekommendation nr 4/1965 angående statistiskt samarbete
*5/1965/s	Meddelanden om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.
6/1965/k	Meddelanden om rekommendation nr 6/1965 angående nordiska skolresor
*7/1965/s	Meddelanden om rekommendation nr 7/1965 angående viss revision av sjömansskattelagstiftningen
8/1965/t	Meddelanden om rekommendation nr 8/1965 angående nordisk giltighet för körkort
*9/1965/j	Meddelanden om rekommendation nr 9/1965 angående motverkande av oljeföroreningar i havet

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1595	46				(till handlingarna)	14/1964/s
1597		175			nya meddelanden	16/1964/e
1599		205			nya meddelanden	17/1964/k
1601		173			slutbehandlad	18/1964/k
1605		195			slutbehandlad	19/1964/k
1608		206			nya meddelanden	20/1964/k
1611		117			slutbehandlad	22/1964/k
1613	46				(till handlingarna)	*23/1964/k
1615	46				(till handlingarna)	*24/1964/k
1617	46				(till handlingarna)	*26/1964/e
1619		179			nya meddelanden	27/1964/e
1623		180			nya meddelanden	28/1964/e
1627	46				(till handlingarna)	*29/1964/j
1629	46				(till handlingarna)	*31/1964/j
1631	46				(till handlingarna)	*1/1965/s
1632	46				(till handlingarna)	*2/1965/k
1633	46				(till handlingarna)	*3/1965/k
1634	46				(till handlingarna)	*4/1965/e
1640	46				(till handlingarna)	*5/1965/s
1645		118			slutbehandlad	6/1965/k
1648	46				(till handlingarna)	*7/1965/s
1650		190			nya meddelanden	*8/1965/t
1654	46				(till handlingarna)	*9/1965/j

S a k	
nr	rubrik
*10/1965/k	Meddelanden om rekommendation nr 10/1965 angående nordisk namnlista över växter och djur
*11/1965/j	Meddelanden om rekommendation nr 11/1965 angående undersökning av filmens skadeverkan på åskadarna
*12/1965/j	Meddelanden om rekommendation nr 12/1965 angående förenhetligande av förhandsgranskning av film
*13/1965/j	Meddelanden om rekommendation nr 13/1956 angående gemensamma preskriptionsregler
*14/1965/t	Meddelanden om rekommendation nr 14/1965 angående giltighetstid för resepass
*15/1965/t	Meddelanden om rekommendation nr 15/1965 angående kostnader för resepass
*16/1965/k	Meddelanden om rekommendation nr 16/1965 angående stipendier till elever vid Nordisk journalistkursus
*17/1965/s	Meddelanden om rekommendation nr 17/1965 angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen
18/1965/s	Meddelanden om rekommendation nr 18/1965 angående samarbete på näringsforskningens område
*19/1965/e	Meddelanden om rekommendation nr 19/1965 angående fiskerigränserna i Skagerack och Kattegatt
*20/1965/s	Meddelanden om rekommendation nr 20/1965 angående samordning av semesterlagstiftningen
*21/1965/s	Meddelanden om rekommendation nr 21/1956 angående samordning av socialhjälpstiftningen
*22/1965/s	Meddelanden om rekommendation nr 22/1965 angående nordisk giltighet för recept
23/1965/j	Meddelanden om rekommendation nr 23/1965 angående främjande av Nordiska straffrättskommitténs arbete
*24/1965/j	Meddelanden om rekommendation nr 24/1965 angående ensartad lagstiftning om trafikonykterhet
25/1965/e	Meddelanden om rekommendation nr 25/1965 angående nordiskt samarbete inom EFTA
*26/1966/e	Meddelanden om rekommendation nr 26/1965 angående bevakning av den internationella konjunkturutvecklingen
27/1965/e	Meddelanden om rekommendation nr 27/1965 angående uppläning på den internationella kapitalmarknaden
28/1965/k	Meddelanden om rekommendation nr 28/1965 angående nordisk kulturfond
*29/1965/k	Meddelanden om rekommendation nr 29/1965 angående högre fiskeriutbildning
30/1965/t	Meddelanden om rekommendation nr 30/1965 angående beslutande organ för luftfartstekniska frågor
31/1965/e	Meddelanden om rekommendation nr 31/1965 angående beslutande organ för tulltekniska frågor
*32/1965/s	Meddelanden om rekommendation nr 32/1965 angående likartad medicinalstatistik

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1656	46				(till handlingarna)	*10/1965/k
1660	46				(till handlingarna)	*11/1965/j
1661	46				(till handlingarna)	*12/1965/j
1662	46				(till handlingarna)	*13/1965/j
1663	46				(till handlingarna)	*14/1965/t
1665	46				(till handlingarna)	*15/1965/t
1666	46				(till handlingarna)	*16/1965/k
1668	46				(till handlingarna)	*17/1965/s
1669		170			nya meddelanden	18/1965/s
1673	46				(till handlingarna)	*19/1965/e
1675	46				(till handlingarna)	*20/1965/s
1676	46				(till handlingarna)	*21/1965/s
1677	46				(till handlingarna)	*22/1965/s
1678		118			slutbehandlad	23/1965/j
1680	46				(till handlingarna)	*24/1965/j
1681		175			nya meddelanden	25/1965/e
1682	46				(till handlingarna)	*26/1965/e
1684		175			nya meddelanden	27/1965/e
1686		195			slutbehandlad	28/1965/k
1696	46				(till handlingarna)	*29/1965/k
1699		191			nya meddelanden	30/1965/t
1704		191			slutbehandlad	31/1965/e
1707	46				(till handlingarna)	*32/1965/s

S a k	
nr	rubrik
*33/1965/k	Meddelanden om rekommendation nr 33/1965 angående nordisk litteraturhistoria
34/1965/t	Meddelanden om rekommendation nr 34/1965 angående storflygplats i Öresundsregionen
35/1965/t	Meddelanden om rekommendation nr 35/1965 angående en fast Öresundsförbindelse
36/1965/j	Meddelanden om rekommendation nr 36/1965 angående nordisk patentlagstiftning
37/1965/j	Meddelanden om rekommendation nr 37/1965 angående gemensam klagoinstans i patentärenden
*38/1965/k	Meddelanden om rekommendation nr 38/1965 angående nordiskt Asien-institut

Översikt över behandlingen av dokumenten

<i>nr</i>	<i>Dokument rubrik</i>	<i>Tryckt s.</i>	<i>Behandl. s.</i>	<i>Bestut innehåll</i>
1.	<i>Rapport från Nordiska rådets presidium</i>	1729	47, 85	till handl.
2.	<i>Rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»</i>	1783	204	till handl.
3.	<i>Rapport om nordiskt samarbete under år 1965</i>	1790	47, 85	till handl.

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1709	46				(till handlingarna)	*33/1965/k
1710		180			nya meddelanden	34/1965/t
1714		180			nya meddelanden	35/1965/t
1719		191			nya meddelanden	36/1965/j
1722		191			nya meddelanden	37/1965/j
1726	46				(till handlingarna)	*38/1965/k

Personregister

(Siffrorna hänvisar till sidor)

Andersen, K. B., Danmark (S)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 109

Tentamensgiltighet: 120

Nordiska kulturfonden: 196

Andersen, Nina, Danmark (S)

Vald medlem till 7 oktober 1964

Medlemsförslag:

Sjukhusfysikersamarbete: 409

Andersson, Birger, Sverige (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordiska hälsovårdshögskolan: 1032

Yttranden:

Generaldebatt: 85

Nordiska hälsovårdshögskolan: 141

Andersson, Ebon, Sverige (h)

Vald medlem till 14 januari 1966

Medlemsförslag:

Näringslagstiftning: 483

Harmonisering av yttre tullarna: 977

Backlund, Georg, Finland (Skdl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Norden som kärnvapenfritt område:
1208

Yttrande:

Norden som kärnvapenfritt område:
144

Bergman, Per, Sverige (s)

Suppleant

Medlemsförslag:

Nordiska hälsovårdshögskolan: 1032

Bjarnason, Sigurður, Island (Sj)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Sjukhusfysikersamarbete: 409

Språkkonvention: 689

Nordiska hälsovårdshögskolan: 1032

Stöd till föreningarna Norden: 1223

Tilläggsförslag:

Arbetsmarknad för farmaceuter: 1226

Yttrande:

Öppningsanförande: 37

Björkman, Folke, Sverige (h)

Suppleant

Medlemsförslag:

Införsel av sprit och tobak: 1126

Bomholt, Julius, Danmark (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Skolfilm och skol-TV: 772

Vuxenundervisning i radio och TV:
930

Tilläggsförslag:

Nordiska kulturfonden: 1230

Yttranden:

Generaldebatt: 106

Vuxenundervisning i radio och TV:
129

Nordiska kulturfonden: 199

Folkakademi: 206

Bondevik, Kjell, Norge (Kf)

Regeringsrepresentant

Medlemsförslag:

Sjukhusfysikersamarbete: 409

Yttranden:

Generaldebatt: 105

Tentamensgiltighet: 122

Fredsforskning: 135

Nordiska kulturfonden: 199

Borten, Per, Norge (Sp)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 60

Braconier, Jean, Sverige (h)
Suppleant till 31 december 1964
Medlemsförslag:

Tentamensgiltighet: 219
Institut för elementarpartikelfysik:
300

Bratteli, Trygve, Norge (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Stöd till föreningarna Norden: 1223

Yttranden:

Generaldebatt: 47
Norden som kärnvapenfritt område:
145

Cassel, Leif, Sverige (h)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Trafiksäkerhetsforskning: 515
Införsel av sprit och tobak: 1126

Tilläggsförslag:

Civilflyg i Öresundsregionen: 1171
Fast Öresundsförbindelse: 1183

Yttranden:

Generaldebatt: 93
Trafiksäkerhetsforskning: 153
Införsel av sprit och tobak: 165, 168
Ekonomiskt och handelspolitiskt sam-
arbete m. m.: 179
Fast Öresundsförbindelse: 189
Civilflyg i Öresundsregionen: 189
Utbyggnad av Öresundsregionen: 189

Christiansen, Ragnar, Norge (A)

Vald medlem

Yttrande:

Harmonisering av vissa skatter: 180

Damsgaard, Kresten, Danmark (V)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Jordbrukspolitik: 390

Yttrande:

Generaldebatt: 101

Edenman, Ragnar, Sverige (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Nordiska kulturfonden: 198

Edström, Gunnar, Sverige (fp)

Suppleant

Medlemsförslag:

Beskattning av stipendier: 674

Utlänningslagstiftning: 805

Ekendahl, Sigrid, Sverige (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Sjukhusfysikersamarbete: 409

Tilläggsförslag:

Specialistkompetens för läkare: 637
Arbetsmarknad för farmaceuter: 1226

Yttrande:

Sjömäns sociala rättigheter m. m.: 173

Erlander, Tage, Sverige (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 78

Fagerholm, Karl-August, Finland (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Språkkonvention: 689
Stöd till föreningarna Norden: 1223

Yttranden:

Införsel av sprit och tobak: 169
Inbjudning till 15:e sessionen: 207

Gillström, Anselm, Sverige (s)

Vald medlem till 14 januari 1966

Medlemsförslag:

Institut för elementarpartikelfysik:
300
Vuxenundervisning i radio och TV:
930

Groes, Lis, Danmark (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Formgivning: 990

Gustafsson, Einar, Sverige (cp)

Vald medlem

Yttranden:

Sjukhusfysikersamarbete: 152
Arbetsmarknad för veterinärer: 172

Gärde Widemar, Ingrid, Sverige (fp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Barns skadeståndsansvar: 241
Skadeståndsrätt: 347

Institut för komparativ rätt: 365
 Observatörer i nationella utredningar: 441
 Utlänningslagstiftning: 805
 Tilläggsförslag:
 Administration av gemensamma institutioner: 557
 Äktenskapslagstiftning: 1236
 Ändringsförslag:
 Mänskliga rättigheterna: 215
 Yttranden:
 Barns skadeståndsansvar: 127
 Skadeståndsrätt: 127
 Patentlagstiftning: 191
 Klagoinstans i patentmål: 191

Hagelia, Magnhild, Norge (A)
 Vald medlem till 31 september 1965
 Medlemsförslag:
 Sjukhusfysikersamarbete: 409
 Nordiska hälsovårdshögskolan: 1032

Hara, Erkki, Finland (Kok)
 Vald medlem
 Yttranden:
 Generaldebatt: 113
 Administration av gemensamma institutioner: 151

Hartling, Poul, Danmark (V)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Vuxenundervisning i radio och TV: 930

Helén, Gunnar, Sverige (fp)
 Vald medlem till 14 januari 1965
 Medlemsförslag:
 Yrkesfiske: 352

Helveg Petersen, K., Danmark (RV)
 Suppleant
 Tilläggsförslag:
 Fredsforskning: 1067
 Yttrande:
 Generaldebatt: 49

Henriksson, Gunnar, Finland (Sd)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Sjukhusfysikersamarbete: 409
 Utlänningslagstiftning: 805

Nordiska hälsovårdshögskolan: 1032
 Norden som kärnvapenfritt område: 1208
 Tilläggsförslag:
 Fredsforskning: 1067
 Arbetsmarknad för farmaceuter: 1226
 Yttrande:
 Näringsforskning: 170

Hernelius, Allan, Sverige (h)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Näringslagstiftning: 483
 Konsultationsregeln i Helsingforsavtalet: 1212

Hertling, Knud, Danmark (Up., vald av V)
 Suppleant
 Tilläggsförslag:
 Nordiska kulturfonden: 1230

Holmberg, Yngve, Sverige (h)
 Vald medlem
 Yttranden:
 Norden som kärnvapenfritt område: 143, 147

Honkonen, Kuuno, Finland (Skdl)
 Suppleant
 Medlemsförslag:
 Norden som atomvapenfritt område: 1208
 Tilläggsförslag:
 Nordiska kulturfonden: 1230

Hordvik, Olav, Norge (V)
 Vald medlem
 Tilläggsförslag:
 Nordiska kulturfonden: 1230
 Yttranden:
 Institut för elementarpartikelfysik: 125
 Införsel av sprit och tobak: 168

Horn, Svend, Danmark (S)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Trafiksäkerhetsforskning: 515
 Tilläggsförslag:
 Alkoholmissbruk i lufttrafik: 1084
 Yttranden:
 Införsel av sprit och tobak: 167

Fast Öresundsförbindelse m. m.: 180
 Civilflyg i Öresundsregionen: 180
 Utbyggnad av Öresundsregionen: 180

Hyttiäinen, Veikko, Finland (Kp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Formgivning: 990

Tilläggsförslag:

Nordiska kulturfonden: 1230

Yttranden:

Forskning om vattenvård: 123

Nordiska kulturfonden: 197

Rapport från Redaktionskommittén
 för »Nordisk Kontakt»: 204

Hækkerup, Per, Danmark (S)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 104

Högström, Sven, Finland (Sv)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Yrkesfiske: 352

Beskattning av stipendier: 674

Tilläggsförslag:

Fredsforskning: 1067

Aktenskapslagstiftning: 1236

Yttranden:

Radio- och TV-samarbete: 117

Observatörer i nationella utredningar:
 162

Hønsvald, Nils, Norge (A)

Vald medlem till 30 september 1965

Medlemsförslag:

Europeiska domstolen: 213

Beriktigande i radio och TV: 493

Jacobsen, Nils, Norge (A)

Vald medlem

Yttranden:

Mellanriksvägar: 138

Införsel av sprit och tobak: 168

Jensen, Jørgen, Danmark (KF)

Suppleant

Medlemsförslag:

Nordiska hälsovårdshögskolan: 1032

Jensen, Lars P., Danmark (S)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 90, 99

Johannessen, Martha, Norge (A)

Vald medlem

Yttranden:

Civilflyg i Öresundsregionen: 188

Utbyggnad av Öresundsregionen: 188

Jóhannesson, Ólafur, Island (F)

Vald medlem

Tilläggsförslag:

Nordiska kulturfonden: 1230

Johnsen, Håkon, Norge (A)

Tilläggsförslag:

Nordiska kulturfonden: 1230

Yttranden:

Skolfilm och skol-TV: 128

Vuxenundervisning i radio och TV:
 128

Beriktigande i radio och TV: 163

Jónsson, Emil, Island (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 100

Kellgren, Nils, Sverige (s)

Suppleant

Medlemsförslag:

Observatörer i nationella utredningar: 441

Lokaliseringspolitik: 726

Handelspolitik: 968

Klippenvåg, Harry, Norge (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Trafiksäkerhetsforskning: 515

Ambulanstjänst på Nordkalotten: 911

Yttrande:

Vägförbindelse Sevettjärvi—riksväg
 50 i Neiden: 140

Korvald, Lars, Norge (Kf)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 114

Beriktigande i radio och TV: 163

Införsel av sprit och tobak: 169

Krag, Jens Otto, Danmark (S)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 51, 59, 72, 98

Kyttä, Harras, Finland (Kp)

Vald medlem till 29 september 1964

Medlemsförslag:

Barns skadeståndsansvar: 241

Institut för komparativ rätt: 365

Kähönen, Urho, Finland (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Sjukhusfysikerssamarbete: 409

Lokaliseringspolitik: 726

Skogstekniskt utvecklingsarbete: 876

Nordiska hälsovårdshögskolan: 1032

Yttranden:

Generaldebatt: 54

Ambulanstjänst på Nordkalotten: 140

Lahtela, Olavi, Finland (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Ambulanstjänst på Nordkalotten: 911

Norden som atomvapenfritt område:
1208

Tilläggsförslag:

Fredsforskning: 1067

Yttranden:

Vägförbindelse Sevettijärvi—riksväg
50 i Neiden: 139

Införsel av sprit och tobak: 167

Lange, Gunnar, Sverige (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 95, 99

Larsen, Aksel, Danmark (SF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Handelspolitik: 968

Harmonisering av yttre tullar: 977

Tilläggsförslag:

Civilflyg i Öresundsregionen: 1171

Fast Öresundsförbindelse: 1183

Ändringsförslag:

Norsk-svenska mellanriksvägar: 621

Yttranden:

Generaldebatt: 61, 64

Tullfri gränshandel: 164

Larsen, Helge, Danmark (RV)

Vald medlem till 7 oktober 1964

Medlemsförslag:

Tentamensgiltighet: 219

Larsson, Lars, Sverige (s)

Suppleant

Tilläggsförslag:

Alkoholmissbruk i lufttrafik: 1084

Yttrande:

Stöd till föreningarna Norden: 201

Lassinantti, Ragnar, Sverige (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Ambulanstjänst på Nordkalotten: 911

Tullfri införsel i gränshandel: 1093

Tilläggsförslag:

Ekonomiskt samarbete på Nord-
kalotten: 539

Norsk-svenska mellanriksvägar: 620

Enhetliga jakttider: 1240

Yttrande:

Språkkonvention: 200

Leirfall, Jon, Norge (Sp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Europeiska domstolen: 213

Tilläggsförslag:

Alkoholmissbruk i luftfart: 1084

Ändringsförslag:

Norsk-svenska mellanriksvägar: 621

Lindberg, Kai, Danmark (S)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 64

Fast Öresundsförbindelse: 185

Civilflyg i Öresundsregionen: 185

Utbyggnad av Öresundsregionen: 185

Lundström, Birger, Sverige (fp)

Vald medlem

Tilläggsförslag:

Lotsplikt i Norge för vissa fartyg:
239

Transportekonomisk forskning: 597

Ändringsförslag:

Norsk-svenska mellanriksvägar: 621

Yttranden:

Mellanriksvägar: 137

Transportekonomisk forskning: 155
 Fast Öresundsförbindelse: 187
 Civilflyg i Öresundsregionen: 187

Lyng, John, Norge (H)
 Regeringsrepresentant
 Yttranden:
 Generaldebatt: 59, 60

Lähteenmäki, Olavi, Finland (Kok)
 Suppleant
 Yttrande:
 Konsultationsregeln i Helsingfors-
 avtalet: 170

Løbak, Harald, Norge (A)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Sjukhusfysikersamarbete: 409
 Lokaliseringspolitik: 726
 Nordiska hälsovårdshögskolan: 1032
 Tilläggsförslag:
 Arbetsmarknad för farmaceuter: 1226
 Yttranden:
 Ekonomiskt samarbete på Nord-
 kalotten: 148
 Lokaliseringspolitik: 148

Moe, Finn, Norge (A)
 Vald medlem till 30 september 1965
 Medlemsförslag:
 Utlandsinformation: 651

Møller, Poul, Danmark (KF)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Jordbrukspolitik: 390
 Tilläggsförslag:
 Samarbete mellan atomforsknings-
 institut: 1243
 Yttranden:
 Generaldebatt: 56, 59, 64, 71, 73
 Atomenergifrågor: 203

Møller Warmedal, Johan, Norge (H)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Skolfilm och skol-TV: 772
 Yttranden:
 Skolfilm och skol-TV: 129
 Nordiska stipendiater: 142
 Införsel av sprit och tobak: 169

Mørk, Niels, Danmark (S)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Nordiska hälsovårdshögskolan: 1032
 Yttranden:
 Bostadspolitik: 170
 Arbetsmarknad för farmaceuter: 171

Nederström-Lundén, Judit, Finland
 (Skdl)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Sjukhusfysikersamarbete: 409
 Nordiska hälsovårdshögskolan: 1032
 Norden som atomvapenfritt område:
 1208
 Tilläggsförslag:
 Fredsforskning: 1067
 Yttranden:
 Fredsforskning: 133
 Norden som atomvapenfritt område:
 145

Nielsen, Harald, Danmark (V)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Jordbrukspolitik: 390
 Sjukhusfysikersamarbete: 409
 Språkkonvention: 689
 Stöd till föreningarna Norden: 1223
 Tilläggsförslag:
 Arbetsmarknad för farmaceuter: 1226
 Yttranden:
 Inledningsanförande: 41
 Avslutningsanförande: 208

Nilsson, Jan-Ivan, Sverige (cp)
 Suppleant
 Medlemsförslag:
 Nordiska hälsovårdshögskolan: 1032

Normann, A. C., Danmark (RV)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Skolfilm och skol-TV: 772
 Yttranden:
 Utlandsinformation om nordiskt
 samarbete: 131
 Studientbytesresor mellan skolor:
 206

Ohlin, Bertil, Sverige (fp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Beriktigande i radio och TV: 493

Språkkonvention: 689

Harmonisering av yttre tullarna: 977

Stöd till föreningarna Norden: 1223

Yttranden:

Generaldebatt: 68, 71, 72, 99

Ekonomiskt och handelspolitiskt samarbete m. m.: 176

Osvald, Hugo, Sverige (fp)

Vald medlem till 31 december 1963

Medlemsförslag:

Tentamensgiltighet: 219

Forskning om vattenvård: 254

Palme, Olof, Sverige (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Fast Öresundsförbindelse m. m.:

182, 189

Civilflyg i Öresundsregionen:

182, 189

Utbyggnad av Öresundsregionen:

182, 189

Petersen, Carl, Danmark (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Jordbrukspolitik: 390

Utlänningslagstiftning: 805

Petersen, Erling, Norge (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Konsultationsregeln i Helsingfors-avtalet: 1212

Yttranden:

Generaldebatten: 76

Trafiksäkerhetsforskning: 154

Ekonomiskt och handelspolitiskt samarbete m. m.: 178

Pitsinki, Kaarlo, Finland (Sd)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 103

Ranmark, Dagmar, Sverige (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Skolfilm och skol-TV: 772

Formgivning: 990

Tilläggsförslag:

Nordiska kulturfonden: 1230

Yttrande:

Tentamensgiltighet: 120

Rognerud, Berte, Norge (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Vuxenundervisning i radio och TV: 930

Formgivning: 990

Tilläggsförslag:

Nordiska kulturfonden: 1230

Yttranden:

Generaldebatt: 109

Forskning om vattenvård: 124

Vuxenundervisning i radio och TV: 130

Formgivning: 157

Nordiska kulturfonden: 195

Rosenberg, Gösta, Finland (Skdl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Skolfilm och skol-TV: 772

Norden som atomvapenfritt område: 1208

Yttrande:

Generaldebatt: 82

Rosnell, Irma, Finland (Skdl)

Suppleant

Medlemsförslag:

Norden som atomvapenfritt område: 1208

Ruutu, Paula, Finland (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Vuxenundervisning i radio och TV: 930

Yttrande:

Generaldebatt: 107

Rylander, Olov, Sverige (fp)

Vald medlem till 31 december 1960

Medlemsförslag:

Europeiska domstolen: 213

Røiseland, Bent, Norge (V)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 65

Ekonomiskt och handelspolitiskt samarbete m. m.: 177

Saarinen, Aarne, Finland (Skdl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Norden som atomvapenfritt område: 1208

Salvesen, Salve, Norge (A)

Vald medlem

Yttrande:

Specialistkompetens för nordiska läkare: 160

Saukkonen, Jussi, Finland (Kok)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Arktisk medicin: 205

Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige (fp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Utlandsinformation: 651

Handelspolitik: 968

Konsultationsregeln i Helsingfors-avtalet: 1212

Tilläggsförslag:

Fredsforskning: 1067

Nordiska kulturfonden: 1230

Yttrande:

Fredsforskning: 132

Skoglund, Gösta, Sverige (s)

Vald medlem

Yttrande:

Införsel av sprit och tobak: 167, 168

Skytte, Karl, Danmark (RV)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Jordbrukspolitik: 390

Sundin, Sven, Sverige (cp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Lokaliseringspolitik: 726

Skogstekniskt utvecklingsarbete: 876

Harmonisering av yttre tullarna: 977

Yttrande:

Skogstekniskt utvecklingsarbete: 156

Söderhjelm, J. O., Finland (Sv)

Regeringsrepresentant

Medlemsförslag:

Skadeståndsrätt: 347

Sørensen, Poul, Danmark (KF)

Vald medlem

Tilläggsförslag:

Samarbete mellan atomforskningsinstitut: 1243

Teir, Grels, Finland (Sv)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 111

Trafiksäkerhetsforskning: 153

Thapper, Fridolf, Sverige (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Vuxenundervisning i radio och TV: 930

Tilläggsförslag:

Nordiska kulturfonden: 1230

Yttrande:

Forskning om vattenvård: 123

Thestrup, Knud, Danmark (KF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Barns skadeståndsansvar: 241

Skadeståndsrätt: 347

Beriktigande i radio och TV: 493

Utlänningslagstiftning: 805

Tilläggsförslag:

Äktenskapslagstiftning: 1236

Samarbete mellan atomforskningsinstitut: 1243

Yttranden:

Generaldebatt: 67

Institut för komparativ rätt: 126

Utlänningslagstiftning: 161

Beriktigande i radio och TV: 163, 163

Europeiska domstolens för de mänskliga rättigheterna jurisdiktion: 202

Alkoholmissbruk i luftfart: 203

1914

Thisted Knudsen, P. B., Danmark (V)
Suppleant till 7 oktober 1965
Medlemsförslag:
Skadeståndsrätt: 347

Tiekso, Anna-Liisa, Finland (Skdl)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Norden som atomvapenfritt område:
1208
Yttrande:
Arktisk medicin: 205

Toft, H. C., Danmark (KF)
Suppleant
Medlemsförslag:
Jordbrukspolitik: 390

Torvi, Irma, Finland (Skdl)
Suppleant

Medlemsförslag:
Norden som atomvapenfritt område:
1208

Wiherheimo, T. A., Finland (Kok)
Regeringsrepresentant
Yttranden:
Generaldebatt: 115
Ekonomiskt och handelspolitiskt
samarbete m. m.: 177

Willoch, Kåre, Norge (H)
Regeringsrepresentant
Yttranden:
Generaldebatt: 87, 99

Virolainen, Johannes, Finland (K)
Regeringsrepresentant
Yttrande:
Generaldebatt: 73

Ämnesregister

(De kursiverade saknumren hänvisar till översikten över sakernas behandling, s. 1890—1905; övriga siffror hänvisar till sidor. Med * markerade saker upptogs ej till behandling under sessionen. NU hänvisar till ett nummer i »Nordisk udredningsserie».)

- Administration av gemensamma institutioner: A 63/T/j, D 31/1962/j, NU 1965: 8
- Administrativa beslut, verkställighet av: *D 18/1962/j
- Adoptionslagstiftning: 1252
- Aktiebolagsbeskattning: *D 26/1964/e
- Aktiebolagslagstiftning: *D 12/1961/j, 1255
- Alfabet, gemensamt: 1386
- Alkoholmissbruk i lufttrafik: A 89/T/j, D 8/1962/j
- i trafiken: 1755
- Ambulanstjänst på Nordkalotten: A 77/s
- Anonymitetsskydd för uppgiftslämnare: *A 68/j
- Anställningstrygghet: 1731
- Ansättningsstrygghet: 1731
- Apparatur, vetenskaplig: *A 88/k
- Arbetskraft, ung: *A 84/s
- Arbetslöshetsförsäkring: *D 13/1964/s
- Arbetsmarknad för
- bibliotekarier: D 2/1964/k
 - farmaceuter: A 102 T/s, D 14/1958/s, 1738
 - lärare: *D 9/1962/k, 1278, 1738
 - revisorer: *A 81/s, 1752, 1756
 - sjukgymnaster: *D 18/1958/s
 - sjöfolk: D 8/1961/s
 - tandläkare: *D 7/1964/s
 - veterinärer: D 19/1958/s
- Arbetsmarknadsutskottet, Nordiska: *C 7/s
- Arbetslagares anställningstrygghet: 1731
- uppfinningar: 1255
- Arkeologi, universitetskurser i: *D 3/1965/k
- Arkitekter, utbildning av och bestämmelser för: *D 5/1965/s
- Arktisk medicin, forskning i: D 11/1960/k, D 17/1964/k, 1276, 1738
- Artikeltjänst: *A 69/k
- Arvslagstiftning: 1253
- Asien-institut: D 38/1965/k, NU 1965: 5
- Atombestrålning: se Strålskydd
- Atomenergifrågor, Kontaktorganet för: C 8/e
- Atomforskningssamarbete: A 107/e
- Atomvapenfri zon: A 97/e, 82, 1755
- Automobil: se Bil-
- Auktorisation av expeditioner: *A 86/s
- Barnlagstiftning: 1252
- Barns skadeståndsansvar: A 11/j
- Bedömningskommittén för Nordiska rådets litteraturpris: 1732
- Bergsingenjörer, utbildning till: 1753
- Beriktigande i radio och TV: A 56/j, 1738
- Beskattning
- avdragsregler vid inkomst: *D 11/1961/j
 - bolagsbeskattning: *D 26/1964/e
 - dubbelbeskattningsavtal: D 10/1964/j
 - indirekt: D 27/1964/e, 1738
 - sjömansskattelagstiftning: *D 7/1965/s
 - skattekonferens: 1752
 - skatter och avgifter på vissa varor: D 28/1964/e
 - skatteregler för bolag: *D 26/1964/e, NU 1963: 5
 - stipendier: A 70/j
 - utformning: *A 7/e
- Bibliotekarier, arbetsmarknad för: D 2/1964/k
- utbildning av: 1273
- Bibliotekersättning: D 3/1964/k

- Bildband om Nordiska rådet: 1749
 Bilfärjeförbindelse Finland—Sverige:
 **D 8/1964/t*
 Biltrafik, skrivelse om: 1753
 Bjergsingeniörer: 1753
 Blindsamarbete: 1280, 1284
 Boksning: se Boxning
 Bokutgivning: 1286
 Bolagsbeskattning: **D 26/1964/e*, NU
 1903: 5
 Bostadspolitik: *C 13/s*
 Boxningens skadeverkningar: *D 15/*
 1963/j
 Brand- och hälsofarliga ämnen, märk-
 ning av: **D 17/1965/s*
 By-: se Stad
 Byggnadsforskning: **D 3/1962/e*
 Børne-: se Barn
 Børnehave-: se Kindergarten

 Civilflyg: se Flygplats
 Civilrätt: 1251

 Dampkedler: se Värmepannor
 Danska läroanstalter, tillträde till: 1753
 Dispositionsmedler til kulturelle sam-
 arbetsformål: *D 19/1964/k*, se även
 Kultur fonden
 Djur, namnlista för: **D 10/1965/k*, 1387
 Djurskyddslagstiftning: *D 1/1958/j*
 —, principer för: *D 7/1963/j*, 1738
 Dobbeltbeskatning: se Dubbelbeskatt-
 ning
 Dokumentation, vetenskaplig: **D 12/*
 1963/k, 1284
 Dubbelbeskattningsavtal: *D 10/1964/j*
 Dyr-: se Djur-
 Dyr läger: se Veterinär

 EEC, EFTA, handelspolitiskt samarbe-
 te: se Ekonomiskt samarbete och
 Generaldebatten
 EFTA-samarbete, nordiskt: *D 25/1965/e*
 Efterutbildning: 1271
 Ejendom, fast: se Fastigheter
 Ekologi, terrester: 1276
 Ekonomiskt samarbete: *C 5/e*, 1850, se
 även EEC och Generaldebatten
 —, Ministerkommittén för: *C 5/e*
 — inom Nordkalotten: *A 61 T/e*
 Eks-: se Ex-
 Eksamen: se Tentamen

 Elementarpartikelfysik: *A 24/k*, NU
 1964: 3
 Elmaterielkontroll: **D 2/1963/e*
 ENEA: 1382
 Enke-: se Änke-
 Erhvervs-: se Yrkes-
 Ernæring-: se Närings-
 Erstatning: se Skadestånd
 Europaväg 3, sträckning av: 1753
 Europeiska domstolen för de mänskliga
 rättigheterna: *A 1/j*
 — ekonomiska gemenskapen: se EEC
 Exekutionslagstiftning: 1254
 Exportdokument: **D 24/1959/e*

 Facklitteratur, översättning av: 1756
 — av isländsk: 1277
 Familjerätt: 1252
 Farmaceut, arbetsmarknad för: *A 102*
 T/s, *D 14/1958/s*, 1738
 Fartyg, upplävande av lotsplikt för
 mindre: *A 9 T/t*
 Fastigheter för fritidsbruk: **D 29/*
 1964/j
 Ferie: se Semester
 Film, förhandsgranskning av: **D 12/*
 1965/j
 — och TV-kunskap, utbildning av lä-
 rare för: *D 8/1963/k*
 — inverkan på åskådare: **D 11/1965/j*
 — i skolan: *A 74/k*
 Filmkunskapskommittén, Nordiska:
 1288
 Filmsamarbete: 1288
 FINEFTA: se EEC
 Finsk bastu: 1755
 Finsk-ugriska språk, professur i: 1752,
 1754, 1773
 Finskpråkig facklitteratur, översätt-
 ning av: 1277
 Finsktalande Finland, samhörighet
 med: 1261
 Firmalagstiftning: 1255
 Fiskare, likställdhet för yrkes-: *A 44/e*
 Fiske: 1302
 Fiskerigränser: **D 19/1965/e*
 Fiskerispörsmål, Kontaktorganet för:
 **C 12/e*
 Fiskeriutbildning: **D 29/1965/k*
 Fjernsyn: se TV
 Flygplats, dansk-svensk: *A 92/t*, *D 34/*
 1965/t, 1738, 1739, 1754

- Flygtermer: 1386
 Flygtrafik, underlättande av gränsformaliteter: *D 29/1963/t
 Flyttningsbetyg: *D 19/1963/j
 Flyve-: se Flyg-
 Folkakademi: D 9/1961/k
 »Folkkonst, 10 000 års»: 1286
 Folklivsforskning: *D 3/1965/k
 Folkskoleseminarier, undervisning i nordiska språk: *D 23/1964/k
 För-: se även För-
 Forbudt område: se Skyddsområde
 Formgivning: A 82/k
 Forskning i arktisk medicin: D 11/1960/k, D 17/1964/k
 — om kindergården: 1753
 —, transportekonomisk: A 64 T/t
 — om vattenvård: A 17/k
 Forskningsanslag: 1753, 1779
 Forskningscentrum för jordbrukskooperation: *D 14/1962/k
 Forskningsråd, samarbete mellan: 1264
 Forskningssamarbete: 1273, NU 1965: 7
 Föräldelse-: se Preskription
 Fraktavtal: 1256
 Fridlysningsstider: D 1/1958/j
 Frihamn för Finland i Nordnorge: *A 3 T/t
 Fritidshus: *D 29/1964/j
 Fysioterapeuter: A 52/s
 Fællesmarkedet: se Ekonomiskt samarbete
 Fältbiologi: 1755
 Færdsel-: se Trafik-
 Färförbindelse Finland—Sverige: *A 93/t, *D 8/1964/t
 Förenta nationerna: 51, 50, 60
 Författare, bibliotekersättning till: D 3/1964/k
 Författarföreningsamarbete: 1286
 Författningssamling, nordisk: 1751
 Förhandsgranskning av film: *D 12/1965/j
 Förvaltning: se Administration
 Föräldrarätt: 1252

 GATT: C 5/e
 Godtrosförvärv av lösöre: B 3/j, 1253, 1739
 Grannspråksundervisning: 1280
 Gränsformaliteter vid flygtrafik: *D 29/1963/t, 1755

 Gränshandel: A 90/t
 Gymnaseintagning: 1282
 Gymnastiklärarutbildning: 1279

 Hage-: se Trädgårds-
 Handelspolitik: A 79/e, se även EEC, Ekonomiskt samarbete och Generaldebatten
 Handikappade, skrivelse om: 1755
 Have-: se Trädgårds-
 Helsingfors-avtalet, konsultationsregeln i: A 100/e, 75, 1740
 — översättning av: 1749
 Historia, universitetskurser i nordiska ländernas: *D 2/1965/k
 Hälssofarliga ämnen, märkning av: *D 17/1965/s
 Hälsotjänst för sjömän: D 32/1958/s
 Hälsovårdshögskolan, Nordiska: A 83/s, *C 10/s, 1738
 Hälsovårdssamarbete: 1293

 IAEA: 1381
 Illojal konkurrens: 1255
 Immaterialrätt: 1255
 Importavgiften, den brittiska: 1313
 Indirekt beskattning: D 27/1964/e, 1738, se även Beskattning
 Införsel: 1257
 Inkomstbeskattning, avdrag: *D 11/1961/j
 Institutioner, administration av gemensamma: A 63 T/j, D 31/1962/j, NU 1964: 8
 — för kulturell upplysning i utlandet: *D 5/1964/k
 Instruktionsjukgymnaster, utbildning av: *D 6/1964/s
 Integrationsåtgärder, skrivelse om: 1756
 Internationell privaträtt: 1252
 — verksamhet, utbildning av deltagare i: D 23/1963/e
 Internationellt lagsamarbete: 1257
 Invalidpensionering: *D 19/1962/s
 Invalidvård: 1293, 1755
 Ishavshamn: *A 3 T/t
 Isländsk facklitteratur: 1277
 Isländska språket: 1277

 Jaktlagstiftning, principer för: D 7/1963/j, 1738
 Jakttider: A 106 T/j, D 1/1958/j

- Japanska spraket: *D 16/1962/k*
 Jord: se Mark
 Jordbruksekonomiskt samarbete: 1302
 Jordbrukskooperation, forskningscentrum för: **D 14/1962/k*
 Jordbrukspolitik, gemensam: *A 51/e*
 Jordbruksspörsäl, Kontaktorganet för: **C 11/e*
 Journalistkurs, Nordisk, stipendier för: **D 16/1965/k*
 Jämförande rätt, institut för: *A 49/j*
 Kalendarium över nordiska möten: 1751
 Kapitalmarknad: *D 27/1965/e*
 Kapitalrörelserna inom Norden: *D 16/1964/e*, 1346
 Kindergarten-utbildning: 1753
 Kinesiska spraket: *D 16/1962/k*
 Klagoinstans i patentärenden: *D 37/1965/j*
 Kommissioner: se Utredningar
 Kommissionslagstiftning: **D 32/1962/j*, 1253
 Komparativ rätt, institut för: *A 49/j*
 Konfliktforskning: *A 87 T/k*
 — institut för: *D 15/1962/k*, 1737, 1738, NU 1965: 4
 Konjunkturpolitik: **D 26/1965/e*
 Konkurrens, illojal: 1255
 Konkurslagstiftning: 1254
 Konst: 1284
 Konsultationsregeln i Helsingfors-avtalet: *A 100/e*, 1740
 Konsumentfrågor, Nordiska kommittén för, som remissorgan: 1754
 Kontrollstämpling av ädelmetallarbeten: **A 85/e*
 Kortvägssändningar till utlandet: **A 53/k*
 Kringkasting: se Radio
 Kulturell upplysning i utlandet: **D 5/1964/k*
 Kulturfonden: *A 103 T/k*, *D 19/1964/k*, *D 28/1965/k*, 52, 109, 1262, 1277, 1737, 1739, 1764
 Kulturforskning: 1290
 Kulturinstitutioner, vandrande: 1289
 Kulturkommissionen, Nordiska: *C 2/k*
 Kulturkritikerstipendier: 1289
 Kulturtidskrift: 1286
 Kunst: 1284
 Kurser i språk och litteratur: 1271
 Kursverksamhet i nordiska språk: 1271
 Kyrillisk skrift, transkription av: 1385
 Kärnvapenfritt område: *A 97/e*, 1755
 Köplagstiftning: 1253
 Körkort, nordisk giltighet för: *D 8/1965/t*, 1757
 Lagstiftningssamarbete: **C 14/j*, NU 1965: 2
 Landbrug, se Jordbruk
 Latinamerika, forskning om: 1275
 Legitimation av optiker:
 — av psykologer: **D 11/1958/k*
 Levnedsmiddel-: se Livsmedels-
 Litteratur, nordisk, kurser i: 1271
 Litteraturhistoria: **D 33/1965/k*, 1275
 Litteraturpris, Nordiska radets, utdelning av: 1732, 1877
 Litteratursamarbete: 1285
 Livsmedelslagstiftning: **D 11/1962/s*
 — skrivelse om: 1753
 Lotsplikt, upphävande av, i Norge: *A 9 T/t*
 Lovgivning-: se Lagstiftnings-
 Lokaliseringspolitik: *A 73/s*, 1737, 1739, 1755
 Luftfartslagstiftning, alkoholmissbruk i: *A 89 T/j*, *D 8/1962/j*
 Luftfartssamarbete, skrivelse om: 1754
 Luftfartstekniska frågor: *D 30/1965/t*
 Lufträtt: 1256
 Läkare, specialistbehörighet för: *A 66 T/s*, *D 26/1962/s*, NU 1964: 6
 Läkarmarknad: **D 2/1960/s*
 Läkemedelsforskning: **D 12/1962/s*
 Lärare, arbetsmarknad för: **D 9/1962/k*, 1278, 1738
 — i film- och TV-kunskap: *D 8/1963/k*
 —, fortbildning för: 1278
 Lärarutbyte: **D 24/1964/k*
 Lärarvägledning: 1282
 Lösöre, godstrosförvärv: *B 3/j*, 1253, 1739
 Mark för fritidsbruk: **D 29/1964/j*
 Marknadsföring: 1755
 Matematikundervisning: 1278
 Materialprovning, odontologisk: **D 25/1963/s*
 Medborgarlagstiftning: **D 1/1964/j*, NU 1965: 8

- Medicin, forskning i arktisk: *D 11/1960/k, D 17/1964/k, 1276, 1738*
 —, undervisning i: **A 94/k*
 Medicinalstatistik: **D 32/1965/s*
 Mellanriksvägar, byggande av: *D 14/1963/t*
 —, norsk-svenska: *A 65 T/t, A 65 Ä/t, NU 1965: 3*
 Se även Vägar
 Menneskerettigheter: *A 1/j, A 1 Ä/j*
 Meteorologiska termer: 1385
 Motorfordonstrafik: 1257
 Multilaterala dubbelbeskattningsavtal: *D 10/1964/j*
 Musikdagar i Reykjavik: 1287
 Musikipublication: 1288
 Musiksamarbete: 1287
 Myndighetslagstiftning: 1251
 Mänskliga rättigheterna: *A 1/j, A 1 Ä/j*
 Märkning av brand- och hälsofarliga ämnen: **D 17/1965/s*
 Mönsterlagstiftning: 1255
- Nabo-: se Grann-
 Namnlagstiftning: 1253
 Namnlista för växter och djur: **D 10/1965/k, 1387*
 NATO: 103
 Naturvetenskap i skolan: 1282
 Navigationsskollärare, utbildning av: *D 18/1964/k, 1279*
 Navn: se Namn
 Neiden, väg till: *D 4/1963/t*
 Norden, stöd åt föreningarna: *A 101/e, 1740*
 »Nordisk Kontakt»: 1735
 —, rapport från redaktionskommittén: 204, 1783
 —, val av redaktionskommitté: 46
 —, val av revisorer: 46
 »Nordisk Medicin», stöd till: 1756
 »Nordisk statistisk årsbok»: 1749, NU 1962: 10, 1963: 8, 1964: 10, 1965: 14
 »Nordisk udredningsserie»: 1751
 Nordisk vecka i Strasbourg: 1750
 »Nordiska medborgares sociala rättigheter»: 1752, 1778
- Nordiska rådet
 Arbetsformer: 1732, 1740, se även Generaldebatten, bl. a. 54
 Arbetsutskott: 1873
 Bildband: 1749
- Ekonomiska utskottet: 1747
 Forskningskonferens i Helsingfors 25—26 april 1965: 1751, NU 1965: 7
 Framsteg i samarbetet, berättelse om: 1733, 1790
 Generalindex: 1749
 Hässelbykonferensen 2—4 juni 1965: 1750, NU 1965: 9
 Imatramötet 29—30 oktober 1965: 1736, 1760
 Inkomna skrivelser: 1753
 Juridiska utskottet: 1741
 Kulturutskottet: 1742
 Medlemmar: 11
 Ministermöten, deltagare i: 1737
 Nordiska radet och parlamenten: 1732, 1757
 — och regeringarna: 1732
 Nordiska rådets tryck: 1731, 1735, 1749
 Oplysning: se Upplysning
 Presidiemedlemmarnas partitillhörighet: 1733
 Rekommendationer, regeringarnas meddelande om: 1738, 1739
 Rekommendationer, översikt över 1965 års: 1730
 Sekretariatet: 1734
 Skattekonferens i Köpenhamn 25—26 april 1966: 1752
 Socialpolitiska utskottet: 1744
 Trafikutskottet: 1745
 Upplysningsverksamhet: 1749, 1750, 1752
 Utskottsarbete: 1733
 Valda medlemmars politiska inriktning: 1733
 Wilton Park-konferenserna: 1751
 14:e sessionen, förberedelser för: 1737
 berättelser till: 1251, 1738
 generaldebatt vid: 47—84, 85—117
 kallelse till: 7
 medlemslista vid: 8
 presidentens avslutningsanförande: 208
 presidentens öppningsanförande: 37
 presidierapport till: 1729—1782
 presidium vid: 41, 1873
 protokoll vid: 35—210
 rekommendationer vid: 1799

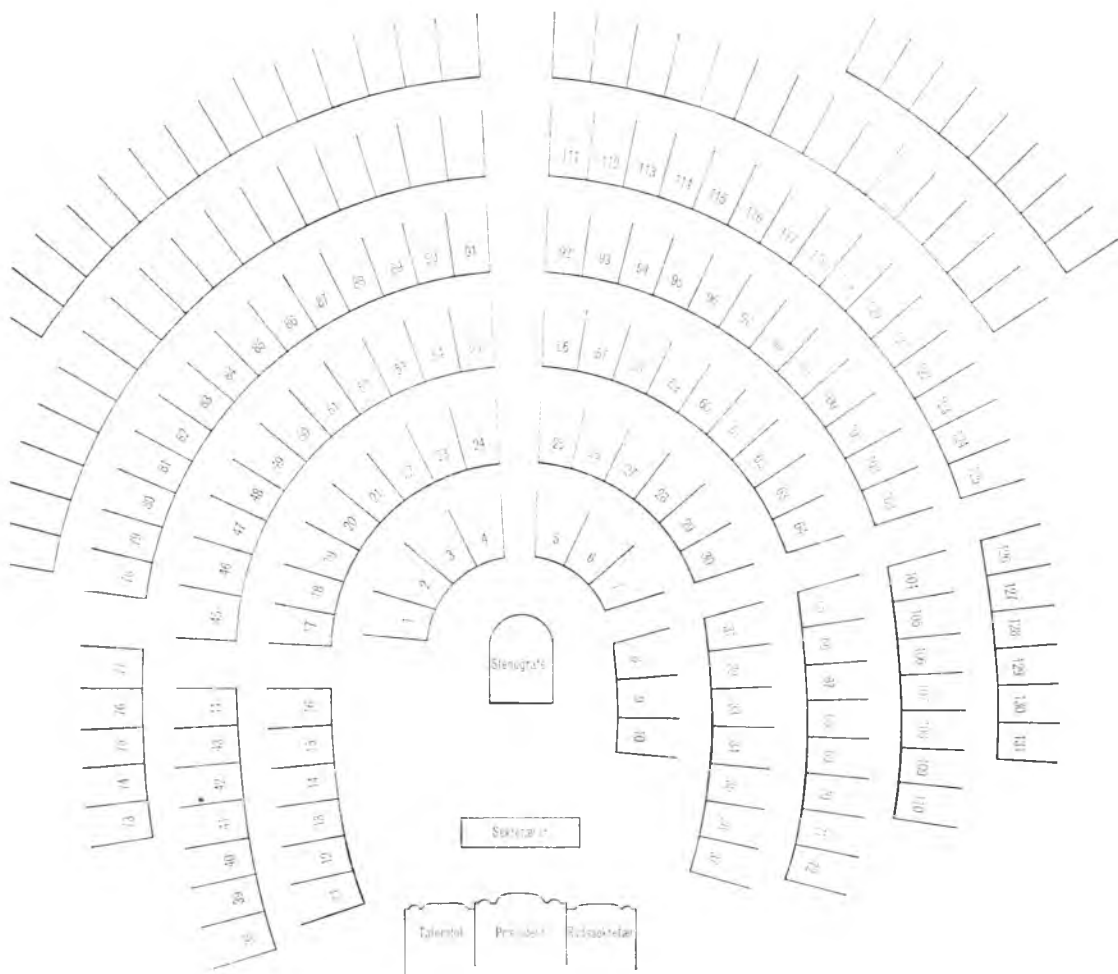
- sakkunniga vid: 1874
 saklista vid: 21
 sekretariat vid: 1874
 utdelning av litteraturpris: 1732, 1877
 utskott: 45—46
 översikt över: 33
 15:e sessionen, tid och plats för: 207
 »Nordiska rådet — 14:e sessionen»
 (porträttmatrikel): 1735, 1749
 Nordiska språk, folkskoleseminariernas
 undervisning i: *D 23/1964/k
 —, kurser i: 1271
 Nordkalotten
 ambulanstjänst: A 77/s
 ekonomiskt samarbete: A 61 T/e
 teatersamarbete: D 4/1964/k
 Se även Vägar
 »Nytt från Nordiska rådet»: 1749
 Näringsforskning: D 18/1965/s
 Näringslagstiftning: A 55/j
- Observatörer i nationella utredningar:
 A 54/j
- Odontologisk materialprovning:
 *D 25/1963/s
- Oljeförening i havet: *D 9/1965/j
- Opfindelser: se Uppfinningar
- Ophavsret: se Upphovsmannarätt
- Oplysning: se Upplysning
- Optikerlegitimation: *D 1/1965/s
- Ordföräd: 1386
- Organisationer, samarbete inom inter-
 nationella: 1307
- Over-: se Över-
- Partiellt arbetsföra: 1293
- Pass: se Resepass
- Patentlagstiftning: D 36/1965/j, 1255,
 NU 1963: 6
- Patentärenden, klagoinstans för: D 37/
 1965/j
- Pedagogisk forskning och försöksverk-
 samhet: 1281, 1282
- Pedagogiska expertutskottet: 1281
 — hjälpmedel: 1280
- Pensionering
 tilläggs pension, skrivelse om: 1753
 tjänstepension: *D 1/1960/s, *D 26/
 1963/s, 1738
 änke- och invalidpensionering:
 *D 19/1962/s
- Planter: se Växter
- Populärmusikstöd: 1756
- Porträttmatrikel: 1735, 1749
- Preskriptionslagstiftning: *D 13/1965/j,
 1253
- Processrätt: 1254
- Produktionssamarbete: 1304
- Professur i finsk-ugriska språk: 1752,
 1754, 1773
- Provningsanstalter: *D 4/1962/e
- Psykologer, efterutbildning av: 1272
 —, legitimation av: *D 11/1958/k
- Pedagogisk: se Pedagogisk
- Radio, beriktigande i: A 56/j, 1738
 —, utbildning för: *D 21/1963/k
 —, vuxenundervisning i: A 78/k, 1737,
 1739
- Radioaktivt nedfall: 1756, 1780
- Radions utländska nyhetsbevakning:
 *A 98/k
- Radiosamarbete: D 22/1964/k, 67
- Radioutsändningar till utlandet:
 *A 53/k
- Recept, giltighet för: *D 22/1965/s
- Rejse-: se Rese-
- Renbeteskonvention: *A 5 T/j
- Resebyråverksamhet: *D 21/1962/t,
 *D 3/1963/t, 1738
- Reselegitimation: 1373
- Resepass, giltighetstid för: *D 14/
 1965/t
- , rör. Island: 1374
- , kostnader vid utförande: *D 15/
 1965/t
- Ret: se Rätt
- Revisorer, arbetsmarknad för: *A 81/s,
 1752
- Rättskrivningsböcker: 1386
- Rösträttsalder: *D 31/1964/j
- Saltholm: se Storflygplats
- Samarbetsavtalet: se Helsingfors-
 avtalet
- Samespörmål, berättelse från samar-
 betsorganet för: C 14/j
- Samhandel: 1320
- Sammenlignende: se Komparativ
- Semesterlagstiftning: *D 20/1965/s,
 1292
- Seminarier: se Folkskoleseminarier
- Sevettijärvi, väg från: D 4/1963/t

- Sinologi, institution för: *D 16/1962/k*
 Sjukgymnaster, arbetsmarknad för:
**D 18/1958/s*
 Sjukhusadministratörer, utbildning av:
D 1/1963/s, 1738, NU 1965: 6
 Sjukhusfysikersamarbete: *A 52/s*
 Sjuksköterskeutbildning: **A 96/s*
 Sjukvårdsplanering: **D 29/1962/s*
 Sjukvårdssamarbete i Tornedalen:
**A 71/s*
 Sjöfolk, arbetsmarknad för: *D 8/*
1961/s
 Sjömansskattelagstiftning: **D 7/1965/s*
 Sjömäns sociala rättigheter: *D 2/1962/s*
 —, hälsotjänst för: *D 32/1958/s*
 Sjörätt: 1256
 Sjötrafikregler: *D 24/1963/t*
 Skadeståndsansvar, barns: *A 11/j*
 Skadeståndsrätt: *A 29/j, 1253*
 Skattekonferens: 1752
 Skatter och avgifter för vissa varor:
D 28/1964/e
 Skatteregler för bolag: **D 26/1964/e*
 Skiftelovgivning: 1254
 Skiljedom: 1254
 Skogstekniskt samarbete: *A 76/e*
 Skolarbetsvecka: 1281
 Skolfilm och -TV: *A 74/k*
 Skolmyndighetssamarbete: 1278
 Skolordnning, nordisk: **A 38/k, NU*
 1965: 12
 Skolresor i enskild regi: *D 6/1965/k,*
 1280
 Skolstart för nybörjare: 1282
 Skol-TV: *A 74/k*
 Skolutbytesresor: *D 20/1964/k*
 Skov: se *Skog*
 Skyddsområde, skrivelse om: 1753
 Skönlitteratur: 1285
 Släktnamnlista: 1387
 Social trygghet: 1292
 Sociala förmåner, sjömäns: *D 2/1962/s*
 Socialförsäkringspremier: 1293
 Sociallagstiftning: **A 8/s, *D 21/1965/*
s, 1292
 Socialpolitiska kommittén; Nordiska:
**C 3/s*
 Socialupplysningsskrift: 1293
 Socialutbildning, högre: **D 14/1964/s,*
 1293
 Socialvårdssamarbete: 1292
 Sommarbostad: **D 29/1964/j*
 Sommarkolonier: 1755
 Sommarnöje, inköp av: **D 29/1964/j*
 Sommartid: *D 16/1963/s*
 Specialistbehörighet för läkare: *A 66*
T/s, D 26/1962/s, NU 1964: 6
 Speciallärare: 1279
 Speditörsauktorisering: **A 86/s*
 Sprit: *A 91/t*
 Språkkonvention: *A 72/j*
 Språkkurser: 1271
 Språknämnder: *C 9/k*
 Språkskivor: 1279
 Språkundervisning: **D 23/1964/k, 1280*
 Stadsplanerare, utbildning av: **D 33/*
1962/k, 1756, NU 1964: 2
 Statistik över forskningsanslag: 1753,
 1779
 — om medicin: **D 32/1965/s*
 — om turism: 1753
 Statistiskt samarbete: **D 4/1965/e*
 Statsborger-: se *Medborgar-*
Stipendier, beskattning av: A 70/j
 — för kulturkritiker: 1289
 — Nordisk journalistkursus: **D 16/*
1965/k
 Storflygplats, dansk-svensk: *A 92/t,*
D 34/1965/t, 1738, 1754
 Straffrättssamarbete: *D 23/1965/j, 1257*
 Strålskydd: 1756, 1780
 Studentbetyg, skrivelse om: 1754
 Studera i Norden, broschyr: 1273
 Studieutbytesresor mellan skolor:
D 20/1964/k
 Sundhed-: se *Hälsa-*
 Sydafrika: 56
 Syge-, Syke-: se *Sjuk*
 Sjø-: se *Sjö-*
 Tandläkare, arbetsmarknad för: **D 7/*
1964/s
 —, utbildning av: 1756
 Teater, samarbete inom: 1285, 1286
 —, samarbete inom Nordkalotten: *D 4/*
1964/k
 —, seminarier om: 1287
 —, utbildning för: **D 21/1963/k*
 Tekniska högskolan i Stockholm, ut-
 bildning av bergsingenjörer: 1753
 Tekniska högskolorna, samarbete mel-
 lan: **D 13/1963/k*
 Television: se *TV*
 Tentamensgiltighet: *A 4/k, 1263*

- Terrester ekologi: 1276
 Tjänstepension: *D 1/1960/s, *D 26/1963/s, 1738
 Tobak: A 91/t
 Told-, Toll-: se Tull
 Tornedalen, sjukvårdssamarbete i: *A 71/s
 Trafiklagstiftning: *D 5/1963/t, 1257, 1738
 Trafikonykterhet: *D 24/1965/j, 1476, 1755, se även Alkohol
 Trafiksamarbete: 111, 1756
 Trafiksäkerhetsforskning: A 58/t
 Transitohamn i Nordnorge: *A 3 Ä/t
 Transkription av slaviska person- och släktnamn: 1385
 Transportekonomisk forskning: A 64 T/t, NU 1965: 1
 Transportpolitik: *A 2/t, A 2 Ä/t
 Tryckkärll, skrivelse om: 1753
 Trygghet i anställning: 1731
 —, social: 1292
 Trädgårdskonst, utbildning i: *D 31/1958/k
 Träskydd, forskning om: 1753
 Tullfrihet vid gränshandel: A 90/t
 — för sprit, tobak: A 91/t
 Tullharmonisering: A 80/e
 Tulltekniska frågor: D 31/1965/e
 Turistnomenklatur: 1386
 Turiststatistik: 1753
 TV, beriktigande i: A 56/j, 1738
 — kunskap, utbildning av lärare i: D 8/1963/k
 — samarbete: *A 104/k, D 22/1964/k, 67, 1288, 1756
 —, skol-TV: A 74/k
 —, utbildning för: *D 21/1963/k
 —, vuxenundervisning i: A 78/k, 1737, 1739
 — på Åland: D 22/1964/k
 Tvångsfuldbyrdelse: se Utsökning
- U-länderna: se Utvecklingsländerna
 Ud(en)-: se Ut-
 Udpantning: se Exekution
 Uge-: se Vecko-
 UNCTAD: 1317
 Undervisning i nordiska språk vid folkskoleseminarier: *D 23/1964/k
 —, samarbete om: 1263
- Ung arbetskraft: *A 84/s
 Ungdomsbiennal för bildande konst: 1284
 Ungdomsledare i film- och TV-kunskap: D 8/1963/k
 Universitetskurser i arkeologi: *D 3/1965/k
 — i folklivsforskning: *D 3/1965/k
 — i nordiska ländernas historia: *D 2/1965/k
 — för universitetsstuderande i nordiska språk: 1271
 Uppfinningar, arbetstgares: 1255
 Uppgiftslämnare, anonymitetsskydd för: *A 68/j
 Upphovsmannarätt: 1255
 Upplysningsverksamhet, kulturell i utlandet: *D 5/1964/k
- Utbildning
 av arkitekter: *D 5/1965/s
 av bergsingenjörer: 1753
 af byplanläggare: *D 33/1962 k
 för börneläggare: 1753
 för film: *D 21/1963/k
 i filmkunskap: D 8/1963/k
 fiskeriutbildning: *D 29/1965/k
 av gymnastiklärare: 1279
 för havekunst: *D 31/1958/k
 av instruktionssjukgymnaster: *D 6/1964/s
 för internationell verksamhet: D 23/1963/e
 för kindergården: 1753
 av navigationsskollärare: D 18/1964/k, 1279
 för radio: *D 21/1963/k
 av sjukhusadministratörer: *A 99 T/s, D 1/1963/s, 1738, NU 1965: 6
 av sjuksköterskor: *A 96/s
 av socialpersonal: *D 14/1964/s, 1293
 av speciallärare: 1279
 av stadsplanerare: *D 33/1962 k, 1756
 av tandläkare: 1756
 för teater: *D 21/1963/k
 i trädgårdskonst: *D 31/1958/k
 för TV: *D 21/1963/k
 i TV-kunskap: D 8/1963/k
 i vattenvård: A 17/k
- Utbildning och forskning, högre: 1263, 1271

- Utbildningsanstalter i Danmark, till-
 träde till: 1753
 Utbildningssamarbete: 1271
 Utbytesresor mellan skolor: *D 20/*
1964/k
 Utlandsinformation: *A 67/k*, se även
 Kulturell upplysning
 Utlänningslagstiftning: *A 75/j*, 1737
 Utredningar, observatörer i nationella:
A 54/j
 Utrikestjänsten, berättelse: *C 4/e*
 Utsökningslagstiftning: 1254
 Utvecklingsländerna, hjälp till: *D 3/*
1961/e, 1317
- Valgret: se Rösträtt
 Vand-: se Vatten
 Vasa—Umea-förbindelsen: **A 93/t*
 Vattenförsörjning på Sjælland: 1756
 Vattenkrafttillgångar, utbyggnad av:
**D 22/1958/e*
 Vattenreglering, skrivelse om: 1756
 Vattenvård, forskning om: *A 17/k*, 1737,
 1739
 Veckonummering: 1752, 1755, 1775, 1776
 Veje-: se Vägar
 Verkställighet av administrativa beslut:
**D 18/1962/j*
 Veterinärer, arbetsmarknad för: *D 19/*
1958/s
 Visering: 1371
 Vetenskaplig apparatur: **A 88/k*
 Voldgiftslovgivning: 1254
 Vuxenundervisning: 1283
 — i radio och TV: *A 78/k*, 1737, 1739
 Vägar
 Byggande av mellanriksvägar: *A 65*
T/t, *A 65 Ä/t*, *D 14/1963/t*, NU
 1965: 3
 Sträckningen av E 3: 1753
 Vägförbindelse mellan Sevettjärvi
 och riksväg 50 i Neiden: *D 4/*
1963/t
 Vägtransport: 1256
 Värmepannor, skrivelse om: 1754
 Växter, namnlista för: **D 10/1965/k*,
 1387
 Växtförädlingsprodukter, skydd för:
**D 11/1964/j*
- Yrkesfiskare, likställighet för: *A 44/e*
 Yrkeslärarutbildning: 1277
 Yrkesutbildning: 1280
 Yrkesvägledning för lärare: 1282
 Yttre tullarna, harmonisering av:
A 80/e, 1301
- Ädelmetallarbeten, stämpling av:
**A 85/e*
 Äktenskapshinder: 1252
 Äktenskapslagstiftning: *A 105 T/j*,
D 12/1955/j, 1252, 1738
 Änke- och invalidpensionering: **D 19/*
1962/s
- Økonomisk: se Ekonomisk
 Öresunds-förbindelse, fast: *A 95 T/t*,
D 35/1965/t, 1738, 1739, 1754
 Öresundsregionen, utbyggnad av: *D 5/*
1962/t, 1754
 —, civilflygets ordnande i: *A 92/t*,
D 34/1965/t, 1738, 1754
 Översättningsmaskiner, skrivelse om:
 1756

Plan
över sessionssalen

1. K. B. Andersen	15. Ragnar Edenman
2. Kaj Andresen	16. Tage Erlander
3. Bjarni Benediktsson	17. Henry Grünbaum
4. Birger Andersson	18. Erik Holmqvist
5. Georg Backlund	19. Hans Hækkerup
6. Helgi Bergs	20. Erkki Huurtamo
7. Sigurður Bjarnason	21. Per Hækkerup
8. Julius Bomholt	22. Lars P. Jensen
9. Trygve Bratteli	23. Ragnar Christiansen
10. Leif Cassel	24. Kresten Damsgaard
11. Kjell Bondevik	25. Sigrid Ekendahl
12. Per Borten	26. Erik Eriksen
13. Kaj Bundvad	27. K.-A. Fagerholm
14. Erling Diesen	28. Lars Larsson

29. Lis Groes
30. Einar Gustafsson
31. Ingrid Gärde Widemar
32. Raino Hallberg
33. Erkki Hara
34. Poul Hartling
35. Gunnar Henriksson
36. Yngve Holmberg
37. Olav Hordvik
38. Rune Johansson
39. Emil Jónsson
40. Ahti Karjalainen
41. Herman Kling
42. J. O. Krag
43. Håkon Kyllingmark
44. Gunnar Lange
45. Kai Lindberg
46. John Lyng
47. Bjarne Lyngstad
48. K. Axel Nielsen
49. Torsten Nilsson
50. Ivar Nørgaard
51. Olof Palme
52. Veikko Hyytiäinen
53. Sven Högström
54. Svend Horn
55. Sigurður Ingimundarson
56. Nils Jacobsen
57. Martha Johannessen
58. Ólafur Jóhannesson
59. Håkon Johnsen
60. Harry Klippenvåg
61. Lars Korvald
62. Urho Kähönen
63. Olavi Lahtela
64. Aksel Larsen
65. Ragnar Lassinantti
66. Jon Leirfall
67. Lars Leiro
68. Birger Lundström
69. Harald Løbak
70. Matthias Mathiesen
71. Peter Mohr Dam
72. Poul Møller
73. Jens Risgaard Knudsen
74. Jussi Saukkonen
75. Elisabeth Schweigaard Selmer
76. Helge Seip
77. J. O. Söderhjelm
78. Hans Sølvehøj
79. Grels Teir
80. Juho Tenhiälä
81. Chr. Thomsen
82. Johannes Virolainen
83. T. A. Wiherheimo
84. Kåre Willoch
85. Johan Møller Warmedal
86. Niels Mørk
87. Judit Nederström-Lundén
88. Harald Nielsen
89. A. C. Normann
90. Bertil Ohlin
91. Carl Petersen
92. Erling Petersen
93. Georg Pettersson
94. Kaarlo Pitsinki
95. Dagmar Ranmark
96. Juha Rihtniemi
97. Berte Rognerud
98. Gösta Rosenberg
99. Paula Ruutu
100. Bent Røiseland
101. Salve Salvesen
102. Ingrid Segerstedt Wiberg
103. Gösta Skoglund
104. Karl Skytte
105. V. J. Sukselainen
106. Sven Sundin
107. Poul Sørensen
108. Fridolf Thapper
109. Anna-Liisa Tiekso
110. Knud Thestrup

